arhitectura

1|85

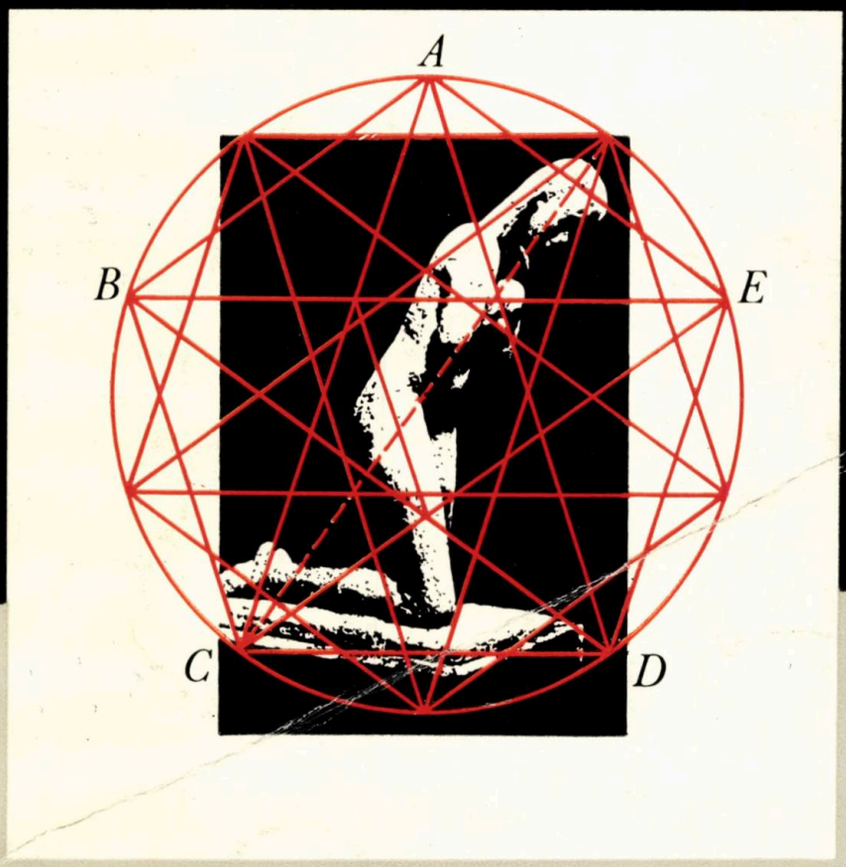

REDACȚIA (EDITORIAL OFFICE): București, str. Academiei nr. 18—20, sector 1, C.P.—597—P.O.B. ROMÂNIA, tel. 13.98.80.
ADMINISTRAȚIA (MANAGEMENT): I.S.I.A.P. (Întreprinderea de stat pentru imprimate și administrarea publicațiilor), București, Piața Scînteii nr. 1, sector 1, Oficiul poștal 33, Cont B.N.R.S.R. 64.51.20.230 filiala sector 1.
ABONAMENTE: I.S.I.A.P., șase apariții anual, 270 lei instituții și individual.
PUBLICITATE: Agenția de publicitate I.S.I.A.P. București, Calea Victoriei nr. 174, sector 1. tel. 50.47.70
ABONAMENTE PENTRU STRĂINĂTATE (SUBSCRIPTION trough) ROMPRESFILATELIA—Sectorul Export-Import Presă, P.O.Box 12201 Telex 10376, prsfir, Calea Griviței 64—66, București, ROMÂNIA. Excerpts in english, french, russian. West $ 65
TIPARUL: Întreprinderea poligrafică « Arta Grafică » București.

REDACTOR: Arh. Ștefan Radu IONESCU

MACHETARE: Arh. Ștefan Radu IONESCU
COPERTA: Arh. Dan MARIN
SECRETAR PRINCIPAL DE REDACȚIE:
Marga PROTOPOPESCU
FOTOGRAFII: Gheorghe DUMITRU

arhitectura

1 | 85

REVISTĂ A UNIUNII ARHITECȚILOR DIN R. S. ROMÂNIA

ANUL XXXIII, NR. 1 (212, serie nouă)

FONDATĂ ÎN 1906

VALORI PATRIMONIALE NOI ȘI VECHI

BIBLIOGRAFIE

Nicoleta Dandu ● RESTAURĂRI MONUMENTE, TRASEE GEOMETRICE, CĂRȚI NOU INTRARE ÎN BIBLIOTECA UNIUNII ARHITECȚILOR 2

AGENDA

2 *** ● EXPOZIȚIA MARCEL LAURIAN

3 *** ● EXPOZIȚIA VEREI MARCU

*** ● RETROSPECTIVĂ FLORICĂI TEIȘANU APOSTOLEANU 3

NOI COTE VALORICE ÎN ARTA VESTIMENTARĂ — vernisajul expoziției arhitecților ANCA MISTORICĂ ȘI RĂZVAN LĂZĂRESCU 3

CRONICA

*** ● ADUNAREA PLENARĂ LĂRGITĂ A COMITETULUI DE CONDUCERE AL U.A. 4

*** ● PRESTIGIOASE MANIFESTĂRI ÎN CADRUL ZILELOR CULTURII SOVIETICE, LA UNIUNEA ARHITECȚILOR 6

*** ● CEA DE A TREIA BIENALĂ MONDIALĂ DE ARHITECTURĂ « INTERARCH 85 » — SOFIA 3—9 IUNIE 1985 7

MOMENTE SĂRBĂTOREȘTI DE ÎNALTĂ SEMNIFICAȚIE 9

VALORI PATRIMONIALE NOI ȘI VECHI

AM ÎNȚELES CÎT DE MULT ÎNSEAMNĂ A PĂSTRA VALORILE TRADIȚIONALE ALE AȘEZĂRILOR UMANE, interviu cu arh. DAN RUSOVAN, realizat de dr. arh. Adrian Mahu 12

Arh. Nicolae Pruncu ● VALORIFICAREA INTEGRALĂ A MONUMENTELOR DE CULTURĂ 22

PROIECTE PENTRU RESTAURĂRI — COMPLETĂRI — RECONSTITUIRI

Arh. Ștefan Balș, arh. Virgil Antonescu ● CASA DOMNEASCĂ DE LA PUTNA 26

Tehn. arh. Maria Marcu ● CASA DIN STRADA SPĂTARULUI nr. 19, BUCUREȘTI 28

STUDII ȘI CERCETARE

Dr. arh. Gheorghe Sebestyén ● ȘIRUL SUGĂLETE 33

DEZBATERE

Cercetător științific MIHAI MACAVESCU ● LOCUINȚA ADAPTABILĂ DIN PUNCT DE VEDERE SOCIAL 35

Victoria Bărbută, dr. Cezarina Nicolau ● CERCETAREA RELAȚIEI DINTRE MODUL DE LOCUIRE ȘI ORGANIZAREA FUNCȚIONALĂ A APARTAMENTELOR 35

AGORA

Arh. Radu Drăgan ● PODUL 40

ÎNAINTAȘII NOȘTRI

Arh. Teodor Gheorghiu ● ARHITECTURI DE REFUGIU ȘI APĂRARE, VALEA RÎMNICULUI SĂRAT ȘI VALEA NIȘCOVULUI — BUZĂU 41

RECENZII

Semnează: prof. dr. arh. Dinu Dumitru Vernescu, arh. Jean Monda, arh. Ștefan Radu Ionescu 53

ACTUALITĂȚI

Arh. Gabriel Negoescu ● O ABORDARE MODULARĂ A CLUBURILOR PENTRU TINERET (debut) 57

Arh. Peter Kurta ● CLUBURI MUNCITOREȘTI TIPIZATE CU SPAȚII POLIVALENTE 60

MIȘCAREA IDEILOR

Sociolog Traian Dinorel Stănciulescu ● CRIZA ARHITECTURII SAU ARHITECTURA CRIZEI? 64

PAGINA ȘCOLII

Arh. Mariana Cabanov ● ANSAMBLU DE LOCUINȚE BĂNEASA, BUCUREȘTI — diplomă 1984 65

EVOCĂRI

Dr. arh. Radu Patrulius ● ADRIAN GHEORGHIU (1909—1981) 70

CORESPONDENȚA

Arh. Sorin Vasilescu ● GINO COPPEDÉ — ARHITECTURA ȘI EPOCA SA 80

CADRAN

Rubrică redactată de arh. Mircea Secășeanu 84

DESIGN-ARTE

RUXANDRA IONESCU ● PICTURĂ ȘI GRAFICĂ, CĂLIN HOINĂRESCU 87

INDUSTRIAL-DESIGN

PORTRET DE DESIGNER — DRAGOȘ GHEORGHIU 88

CONSILIUL DE CONDUCERE: arh. CONSTANTIN JUGURICĂ* — președinte, arh. EMILIA ABRUDEANU, conf. ION BIȚAN, dr. arh. ALEXANDRU BUDIȘTEANU, prof. ing. ALEXANDRU CIȘMIGIU, ing. PAUL DRAGOMIRESCU, dr. arh. MIHAI ENESCU, arh. ALEXANDRA FLORIAN, dr. arh. BORIS GRINBERG, arh. ȘTEFAN RADU IONESCU* — redactor, arh. EUSEBIE LATIȘ, arh. MIRCEA MIHAI, arh. NICOLAE MUNTEANU, arh. DAN PRODESCU, conf. dr. arh. ALEXANDRU SANDU*, MATILDA ZĂNESCU*

* Membri ai Colegiului de redacție

bibliografie

Selecții bibliografice de Nicoleta Dandu

RESTAURĂRI MONUMENTE

x x x Preserving and Restoring Monuments and Historic Buildings, *UNESCO, Paris, 1972*

x x x Sesiunea științifică a Direcției monumentelor istorice, *CDCAS, 1963, passim*

Ceschi, C. Teoria e storia del restauro, *Roma, 1970*

Crosbie, M. Restoring a Lady's Tarnished Beauty, *Architecture AIA Journal, July 1984*

Curinschi, Gh. Centrele istorice ale orașelor, *Editura Tehnică, 1967, passim*

Curinschi, Gh. Restaurarea monumentelor, *Editura Tehnică, 1968*

Curinschi, Gh. Școala românească de restaurare, o cale originală, în acord cu direcțiile progresiste de dezvoltare a domeniului, *A/R 4/1978*

Grigorescu, I. Puncte de vedere pe marginea restaurării de la Sucevița, *A/R 1/1974*

Haas, I. America's Historic Houses and Restorations, *New-York, 1966, passim*

Ignet, S. Studiu în vederea restaurării bisericii din Drăușeni, *A/R 6/1977*

Ionescu, Gr. . . . În domeniul conservării și restaurării monumentelor istorice, *A/R 1/1977, 4/1978*

Mahu, A. Restaurarea este un act de cultură, *A/R 6/1983*

Marcu, M. Vila Mathilda — un program de locuință reprezentativă în Bucureștiul sfîrșitului de veac XIX, *A/R 6/1983*

Polizu, V. Trei ansambluri muzeistice . . . *A/R 1/1982*

Popescu-Dolj, S. Dosarul unei restaurări, *A/R 4/1977*

Rulea, C. Restaurarea unui somnificativ ansamblu din Sinaia, *A/R 6/1983*

Stratu, V. Restaurarea și amenajarea restaurantului « Herăstrău », *A/R 6/1983*

TRASEE GEOMETRICE

Gheorghiu, A. Geometria descriptivă, *Editura de Stat pentru Arhitectură și Construcții, 1954*

Gheorghiu, A. Tehnica desenului perspectiv în construcții și arhitectură, *Editura Tehnică, 1963*

Gheorghiu, A. — Dragomir, V. Geometria poliedrelor și a rețelelor, *vol. II, Editura Tehnică, 1983*

Gheorghiu, A. — Dragomir, V. Représentation géométrique des structures spatiales, *Cahiers du centre d'Études Architecturales, nr. 12—13, Bruxelles, 1971*

Postels, Th. de Fundamentals of Perspective, *New York, 1951*

Stván, J. Problémy perspektivní přestavby našich měst, *Praga, 1962*

Tănăsescu, A. Geometrie descriptivă, perspectivă, axonometrie, *Editura Didactică și Pedagogică*

Tănăsescu, A. Reprezentări automate în geometria descriptivă, *A/R 4/1983*

Tănăsescu, A. — Sava, I. Utilizarea calculatoarelor electronice în arhitectură și perspectiva arhitecturală, *Editura Didactică și Pedagogică, 1972*

Teodoriu, H. Perspectiva, *vol. I, ESPLA, 1958, vol. II, Editura Meridiane, 1968*

Trajanescu, I.D. Perspectiva liniară, *București, 1939*

Weiner, G. Perspektive, *Leipzig, 1955*

CĂRȚI NOU INTRATE ÎN BIBLIOTECA U.A.

ARTĂ

x x x Le costume en Russie, *Leningrad, 1983*

Cândea, V. — Simionescu, C. Prezențe culturale românești, *Editura Sport-turism, 1984*

Drăguț, V. Pictura murală din Moldova, *Editura Meridiane, 1982*

Friedländer, M.J. Despre pictură, *Editura Meridiane, 1983*

Leroi-Gourhan, A. Gestul și cuvîntul, *vol. I și II, Editura Meridiane, 1983*

Zimmer, H. Introducere în civilizația și arta indiană, *Editura Meridiane, 1983*

ARHITECTURĂ

x x x Biennale mondiale de l'architecture, *Sofia, 1983*

Fabini, H. Sibiul gotic, *Editura Tehnică, 1982*

Harris, R. Canals and their Architecture, *London 1980*

x x x Housing in the Netherlands, *Haga, 1982*

x x x Palác Kultury — Praha, *Praha, 1982*

x x x Planning Region « Czechoslovakia », *Turnov, 1975*

ARHITECTURĂ TRADIȚIONALĂ ● ETNOGRAFIE

Mózes, T. Zona etnografică Crișul Repede, *Editura Sport-turism, 1984*

Paveliuc-Olariu, A. Zona etnografică Botoșani, *Editura Sport-turism, 1983*

Pănoiu, A. Arhitectura tradițională din zona centrală a Gorjului, *Muzeul Național de Istorie, 1982*

Stoica, G. — Pop, M. Zona etnografică Lăpuș, *Editura Sport-turism, 1984*

FILOZOFIE

Chambart de Lauwe, P.-H. Cultura și puterea, *Editura Politică, 1982*

Grünberg, L. Opțiuni filozofice contemporane, *Editura Politică, 1981*

Shibata, S. Filozofia marxistă și revoluția științifică și tehnică, *Editura Politică, 1982*

Abrevieri: A/R — « Arhitectura » R. S. România

agenda

EXPOZIȚIA MARCEL LAURIAN

În septembrie 1984, sala de expoziții a Institutului de Proiectări pentru Construcții Tipizate — IPCT — București a găzduit o nouă « personală » a arhitectului MARCEL LAURIAN.

Un numeros public a ținut să participe la vernisajul acestei noi și interesante expoziții a confratelui nostru, onorată prin prezența și prin cuvîntul directorului IPCT — dr. ing. PETRU VERNESCU.

În numărul viitor al revistei, dr. arh. MIRCEA ENESCU va face aprecieri amănunțite asupra acestui eveniment.

A

« ACUARELE » — EXPOZIȚIA VEREI MARCU

Toamna lui 1984 a adus, în sala de la etaj a Căminului Artei, expoziția artistei sibiene VERA MARCU. Nu cu mult timp înainte de a fi fost itinerată în Capitală, expoziția cu acuarelele Verei Marcu însenina simezele Galeriei de artă Brukenthal (mai—iunie 1984).

Îmbinarea dintre geometrismul sensibil al desenului cu transparențele acuarelei conduce la rezultate surprinzătoare, ce amintesc de irizări și străluciri de vitraliu.

« Vera Marcu este un artist pentru care limbajul pictural trebuie să dea expresie muzicalității lumii văzute și muzicii lăuntrice a sufletului pus în vibrație de percepereа frumuseților oferite de văz », afirmă ION FRUNZETTI în catalogul expoziției. Și mai departe: « configurațiile spațiale și transcrierea lor vizuală își iau sarcina să provoace în receptorul artei șocul întîlnirii cu exclamația expresivă, transcrisă în cheie cromatică și spațio-vizuală. »

A

1. Construcție — 1983
2. Gotic verde — 1975

1

2

RETROSPECTIVA FLORICĂI TEIȘANU APOSTOLEANU

În noiembrie—decembrie anul trecut, a fost deschisă, sub egida Muzeului de Artă din Iași, în sala Victoria, o amplă retrospectivă a plasticienei și arhitectei FLORICA TEIȘANU APOSTOLEANU.

Formată la Școala de Arte Frumoase din București, clasa CECILIA CUȚESCU STORCK și IPOLIT STRÂMBU (1919—1921), apoi la Paris și la Dresda (1922—1926), artista urmează, între 1930—1936, Facultatea de Arhitectură din București, obținînd și titlul de arhitect.

Retrospectiva — de la vernisajul căreia prezentăm câteva instantanee — a grupat peste 100 lucrări ale artistei (pictură, acuarelă, grafică în tehnici mixte, reprezentînd peisaje, portrete, naturi statice, flori, compoziții, precum și diferite studii și proiecte arhitecturale — de locuințe, case de vacanță etc.).

Activitatea artistică a expozantei — cu expoziții personale la București (la sediul Uniunii Arhitecților și la Sala Dalles), Ploiești, Mamaia, Eforie, ca și la München (1971), Roma (1975) și în California (1983) și cu numeroase participări la expoziții de grup — a fost elogiată de către CLAUDIUS PARADAIS, directorul Muzeului de Artă din Iași, precum și de către STELIAN JUNCU, muzeograf, în cuvintele rostite la vernisajul din 27 noiembrie 1984.

A

NOI COTE VALORICE ÎN ARTA VESTIMENTARĂ — vernisajul expoziției arhitecților ANCA MISTORICĂ și RĂZVAN LĂZĂRESCU —

La 3 decembrie 1984, o nouă și deosebit de interesantă manifestare expozițională a fost vernisată în sala din subsolul Institutului de Arhitectură « Ion Mincu ». Este vorba de expoziția « DESIGN VESTIMENTAR » a arhitecților ANCA MISTORICĂ și RĂZVAN LĂZĂRESCU.

Cuvîntul inaugural a fost rostit de către profesor dr. arh. CORNEL DUMITRESCU, rectorul IAIM, care a felicitat pe cei doi expozanți pentru calitatea obiectelor prezentate și pentru etalarea reușită a exponatelor.

Referindu-se la acest eveniment artistic — asupra

căruia vom reveni într-un număr viitor, cu notațiile arhitectei GABRIELA TABACU, care și-a îndreptat atenția și asupra altor două manifestări similare, concomitente, una de grup în buzunarul holului IAIM și cealaltă a arhitectei AGNETA OLTEANU, în foaierele Teatrului Foarte Mic —, arhitecta CRISTINA SUCIU MOSCU scria, în Suplimentul literar-artistic al Scînteii Tineretului, din 9 decembrie 1984, următoarele: « Triplu eveniment de design, înțeles atît prin modelarea funcțională cît și prin cea estetică a cadrului și a obiectelor, expoziția, ilustrînd o simbioză compensatoare între static și dinamic, între gest și meditație, între texturi și cromatici contrare, susținută prin perfecțiunea detaliilor « Dumnezeu stă în detaliu » — spunea MIES VAN DER ROHE, se înscrie ca eveniment important al vieții culturale a Capitalei, consacrînd o nouă tipologie integratoare a spațiului expozițional. »

La aranjarea expoziției — de la vernisajul căreia prezentăm, deocamdată, imaginile alăturate —, și-au adus contribuția și arhitecții FLORIN MEDVEDOVICI, AMUR BUSUIOC, precum și plasticianul DAN PAROCESCU.

A

cronica

ADUNAREA PLENA

La 29 octombrie 1984, în întîmpinarea istoricului eveniment al Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist Român, s-a desfășurat Adunarea plenară lărgită a Comitetului de conducere al Uniunii Arhitecților.

În cursul dimineții, a avut loc dezbaterea profesională intitulată « Activitatea de arhitectură și sistematizare în lumina proiectului de directive ale Congresului al XIII-lea al P.C.R. »

După cuvîntul de deschidere al prof. em. dr. arh. CEZAR LĂZĂRESCU, președintele U.A., au fost prezentate 7 referate, după cum urmează: arh. CONSTANTIN JUGURICĂ — « Activitatea de sistematizare și proiectare în Municipiul București », arh. ȘTEFAN BARTHON — « Probleme ale construcțiilor industriale », arh. ILEANA MURGESCU

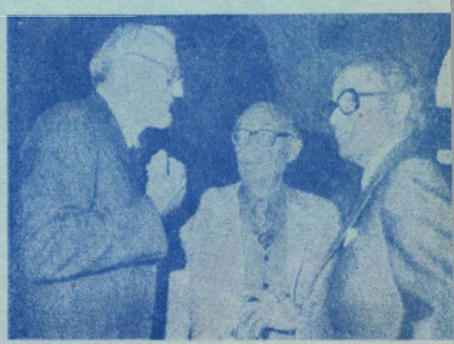

RGITĂ A COMITETULUI DE CONDUCERE AL U. A.

TUREANU — «40 de ani de arhitectură», arh. DAN RUSOVAN — «Ansamblul de locuit TOMIS — Constanța», arh. CONSTANTIN DOBRINESCU — «Zona centrală Rîmnicu Vîlcea», arh. DAN CRISTESCU — «Ansamblurile turistice Poiana Brașov și Predeal», arh. ȘERBAN NĂDEJDE — «Unele probleme ale sistematizării».

Au luat cuvîntul: prof. em. arh. ASCANIO DAMIAN, vicepreședintele U.A., LUDOVIC DAVID, secretar al U.A., arh. HENRIETTE DELAVRANCEA-GIBORY, arh. CEZAR NICULIU, dr. arh. GHEORGHE SEBESTYEN, arh. CRISTINA SUCIU MOSCU, arh. MICHAELA MAXIM, arh. CRISTINA STOIAN.

Conf. dr. arh. AURELIAN TRIȘCU a dat citire textului unei telegrame adresate tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, în care se spune printre altele:

«Arhitecții României Socialiste înțeleg să întîmpine înaltul forum al comuniștilor cu eforturi sporite, în domeniul lor de activitate, căutînd și propunînd soluții arhitectural-urbanistice cutezătoare și reprezentative, inspirate din bogatele tradiții ale geniului constructiv al poporului nostru și care să răspundă cerințelor noi de viață și de confort, tot mai ridicate, posibilităților tehnico-constructive și de execuție actuale».

În cursul după amiezii, a avut loc ședința Comitetului de conducere al U.A., în care s-au discutat probleme organizatorice ale Uniunii.

A

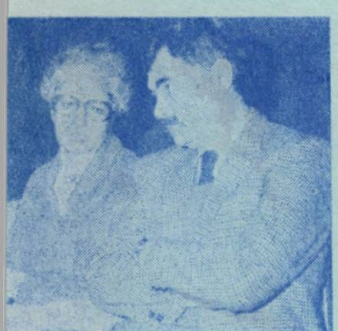

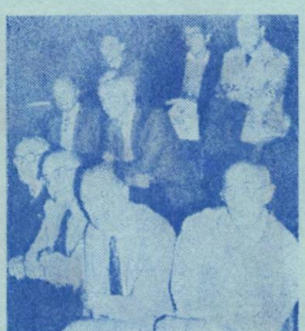

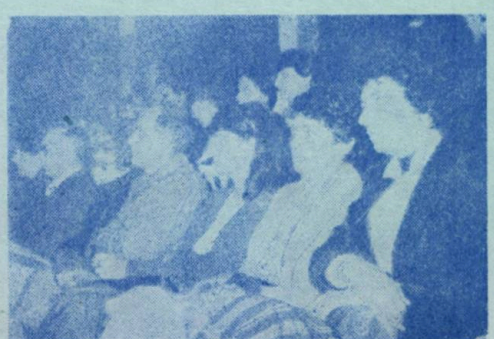

PRESTIGIOASE MANIFESTĂRI ÎN CADRUL ZILELOR CULTURII SOVIETICE, LA UNIUNEA ARHITECȚILOR

La 31 octombrie 1984, a avut loc primirea delegației arhitecților sovietici, participanți la programul manifestărilor prilejuite de Zilele culturii sovietice în România, la sediul Uniunii Arhitecților.

Prof. dr. arh. ALEXANDR RIABUȘIN, vicepreședinte al Uniunii Arhitecților din U.R.S.S. și arhitect LORETTA DOLUHANIAN au fost primiți de către prof. em. dr. arh. CEZAR LĂZĂRESCU, președintele Uniunii Arhitecților din R. S. România, și de către alți reprezentanți ai conducerii U.A. Întîlnirea s-a desfășurat într-o atmosferă de cordială colegialitate, în spiritul bunelor relații statornicite între uniunile profesionale ale arhitecților români și sovietici.

La 1 noiembrie 1984, în galeria Institutului de Arhitectură «Ion Mincu», a avut loc vernisajul expoziției «CONSTRUCȚII SOCIAL-CULTURALE ÎN U.R.S.S.». Au luat cuvîntul, cu acest prilej, prof. dr. arh. CEZAR LĂZĂRESCU și prof. dr. arh. ALEXANDR RIABUȘIN, conducătorul delegației arhitecților sovietici. La acest semnificativ eveniment expozițional, au luat parte reprezentanți ai Ambasadei U.R.S.S. în România, membri ai conducerii U.A., prof. dr. arh. CORNEL DUMITRESCU, rectorul Institutului de Arhitectură «Ion Mincu», numeroși arhitecți, cadre didactice, oameni de cultură, reprezentanți ai presei și radioteleviziunii, studenți-arhitecți.

În după-amiaza aceleiași zile, la sediul Uniunii Arhitecților, a avut loc conferința delegației arhitecților sovietici, cu tema: «ARHITECTURA CONTEMPORANĂ ÎN U.R.S.S.». Profesorul dr. arh. ALEXANDR RIABUȘIN, vicepreședinte al Uniunii Arhitecților din U.R.S.S., a conferențiat despre «TENDINȚELE ACTUALE ALE ARHITECTURII SOVIETICE», iar arhitecta LORETTA DOLUHANIAN despre «ASPECTE DIN ARHITECTURA R.S.S. ARMENE».

Ambele expuneri au fost însoțite de bogate exemplificări cu diapozitive color.

În numele participanților, a mulțumit prof. em. dr. arh. CEZAR LĂZĂRESCU.

În numărul de față al revistei, înfățișăm instantanee de la vernisajul expoziției sovietice — asupra căreia vom reveni cu o prezentare amplă în numărul nostru viitor —, precum și de la conferința delegației arhitecților sovietici, ambele manifestări urmărite cu viu interes de către participanți.

A

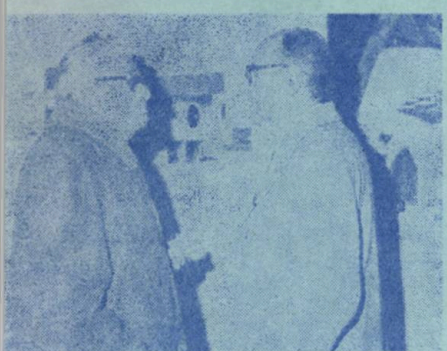

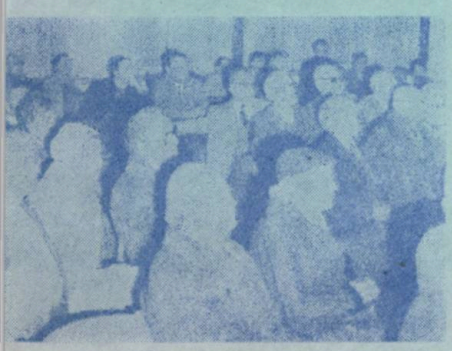

• pe scurt • pe scurt •

CEA DE A TREIA BIENALĂ MONDIALĂ DE ARHITECTURĂ « INTERARCH '85 » — SOFIA 3—9 IUNIE 1985 —

Uniunea Arhitecților Bulgari organizează — sub egida Comitetului Culturii al R. P. Bulgaria și a Uniunii Internaționale a Arhitecților — cea de A Treia Bienală Internațională de Arhitectură — « INTERARCH 85 », al cărei generic este « OM-SOCIETATE-NATURĂ ».

« Epoca noastră a creat gigantice forțe productive — » afirmă GHEORGHE STOILOV, președintele Comitetului Internațional de Organizare și președinte al Uniunii Arhitecților Bulgari, în apelul său de participare —, « totuși aceste forțe pot fi distructive. Ele sînt capabile să descompună iremediabil învelișul germenului vieții umane. Conflictul Tehnică-Mediu de viață se agravează din zi în zi, de la o oră la alta. Important este să fie restabilită Armonia. Aceasta e chiar vocația Arhitecturii însăși.

Vă îndemn să reflectăm cu toții, împreună, pentru a: ● Schița funcțiunile vitale și morala unei noi societăți ● Căuta orizonturi noi de intensificare a materiei, spațiului și timpului ● Descoperi direcțiile unei noi gîndiri, principiile unor noi modele socio-culturale, a unor structuri arhitecturale complexe, multifuncționale ● Elabora noul limbaj al armoniei mediului înconjurător ● Întări rolul social nou al profesiei.

Arhitecți, designeri, urbaniști și sociologi — pe de o parte —, edili și primari — pe de alta —, formulați-vă ideile pentru o arhitectură nouă, pentru o lume nouă și fericită. Cu toții, împreună, va trebui să creăm echilibrul dinamic OM-SOCIETATE-NATURA ! »

Printre personalitățile, care figurează în Comitetul de Onoare al Bienalei sau în Comitetul Internațional de Organizare ori în juriile Expoziției-Concurs de proiecte, de publicații, în conducerea discuțiilor la Simpozionul de teorie și critică de arhitectură sau la Forumul tinerilor arhitecți, amintim de: CARL AUBOCK (Austria), JAY RATHAN BHALLA, expreședintele UIA, ORIOL BOHIGAZ (Spania), BELA BORVENDEC (Ungaria), FELIX CANDELA (Spania), GEORGES CANDILIS (Grecia), GIAN CARLO DI CARLO (Italia), PAUL CHEMETOV (Franța), JORGE GLUSBERG (Argentina), IURI GNEDOVSKI (URSS), ROD HAKNEY (Marea Britanie), RAPHAEL DE LA HOZ, expreședintele UIA, ANTONIO KINTANA (Cuba), WILHELM KUKER (Republica Federală Germania), KISHO KUROKAVA (Japonia), MICHEL LANTHONIE, exsecretar general al UIA, RICHARD MEIER (SUA), NIKOLAI NENOV (Bulgaria), ANATOLI POLYANSKI (URSS), GHEORGHI STOILOV (președintele UIA), PIERRE VAGO, președinte de onoare al UIA, PEDRO RAMIREZ VASQUEZ (Mexic) ș.a.

A

• pe scurt • pe scurt •

Building Energy Simulation Conference 1985

PRIMA CONFERINȚĂ ANUALĂ DE SIMULARE ENERGETICĂ ÎN CONSTRUCȚII

Între 21—22 august 1985, va avea loc la Seattle, în Statul Washington — S.U.A., Prima Conferință Anuală de Simulare Energetică în Construcții.

Principalele probleme care vor face obiectul discuțiilor, în cadrul conferinței, sînt următoarele:

1. Simularea energetică în construcții —SEC— ca parte a procesului arhitectural, beneficii și costuri.

2. Utilizarea simulării energetice în construcții —SEC— ca tehnică de reducere a prețurilor inițiale ale clădirilor.

3. Utilizarea SEC în scopul reducerii costurilor de exploatare.

4. Folosirea inovatoare de către arhitecți și ingineri a SEC.

5. Creșterea beneficiilor din investiții și scurtarea termenelor de recuperare a investițiilor prin utilizarea SEC.

6. Avantajele simulării energetice pe microcalculatoare, în practica arhitecturală și inginerească.

7. Marketingul SEC în preocuparea serviciilor de proiectare de arhitectură și inginerie și a antreprizelor de construcții-montaj.

• pe scurt • pe scurt •

Manifestarea științifică de la Seattle se va desfășura sub patronajul Departamentului pentru Energie al Statelor Unite ale Americii.

A

EXPOZIȚIA MICHAEL GRAVES LA MADRID

În galeria madrilenă Yguanzo, s-a deschis o expoziție cu opera, viu comentată, a arhitectului american Michael Graves, lider al postmodernismului. Expoziția constă dintr-o colecție de crochiuri, desene originale și fotografii ale proiectelor pentru rezidența particulară din Greenbrook, N.J. (1977—1978), pentru Portland Building (1982) și pentru Vasar College, N.Y. (1981) — ne informează revista ARQUITECTURA *nr. 246, ianuarie—februarie 1984 —, precum și o serie de colaje și gravuri ale cunoscutului arhitect.*

A

• pe scurt • pe scurt •

Trimițînd din timp cu mandat poștal sau virînd în contul ISIAP suma de 270 lei (costul abonamentului pe un an), cititorii noștri își pot asigura primirea în continuare a revistei. Adresa și **noul număr de cont,** *ale ISIAP, ca și adresa și telefonul redacției, sînt specificate pe coperta II.*

• din țară • din țară •

BOTOȘANI: S-au inaugurat, în localitatea Flămînzi, dotările social-culturale care completează imaginea urbanistică a centrului civic. Printre acestea, Casa Culturii (arh. GETA LUPOAIE), Centrala telefonică automată (c. arh. OLIMPIA URSU) s-au integrat rapid în viața așezării, răspunzînd mutațiilor psihosociale, comportamentale etc. ale populației, precum și cerințelor de confort urban.

Sediul politic administrativ și piața civică (c. arh. LAURENȚIU CIOBANU) se află în faza definitivării ultimelor detalii.

În paralel, sînt create condițiile pentru predarea a încă 65 apartamente și atacarea execuției a circa 10 apartamente noi.

În municipiul Botoșani, două mari ansambluri de locuințe — Zona centrală (arh. DAN O. BOTEZ) și Calea Națională (arh. DORU BANTUȘ) — se conturează ca realizări urbanistice deosebite.

În paralel, se definitivează și execuția Ansamblurilor de locuințe Grivița (c. arh. LAURENȚIU CIOBANU), Bucovina (arh. DORU BANTUȘ) și Gării (s. ing. I. PANȚIRU).

Pe planșetele proiectanților din Atelierul de Proiectare Județean Botoșani, se conturează profilul unor noi ansambluri: Calea Națională II (arh. DAN O. BOTEZ), Miorița și Săvenilor (c. arh. LAURENȚIU CIOBANU), Bulevardul Eminescu (ing. ERAM ROMULUS), toate aflate în faze avansate de proiectare.

1. Casa Culturii, Flămînzi, județul Botoșani 2. Casa Culturii și Sediul politic administrativ, Flămînzi 3. Ansamblul Gării (locuințe), Botoșani 4,5. Calea Națională, Botoșani 6. Bulevardul Mihai Eminescu, Botoșani.

Fotografii de TRAIAN APETREI

1

2

3

4

5

6

• din țară • din țară •

MOMENTE SĂRBĂTOREȘTI DE ÎNALTĂ SEMNIFICAȚIE

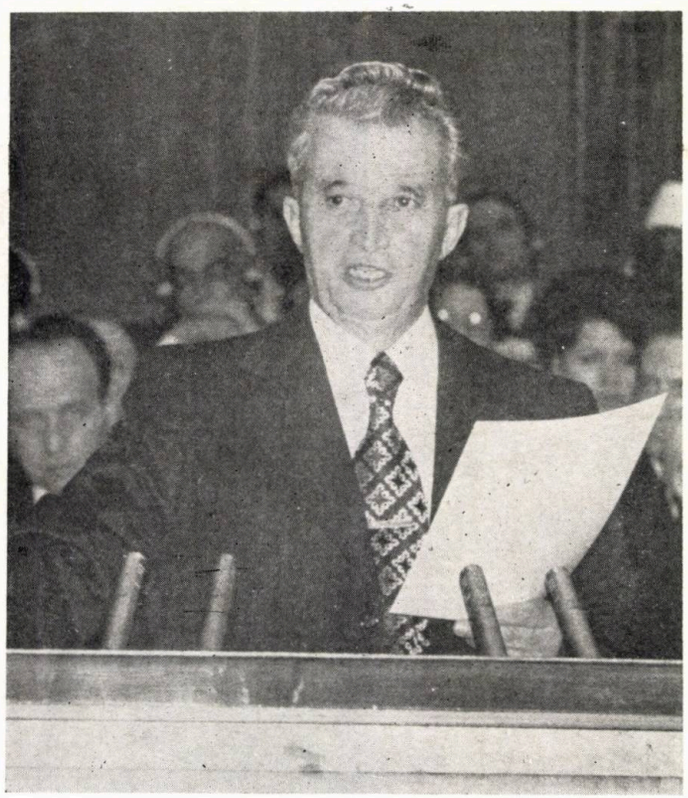

26 IANUARIE 1985

Sărbătorirea zilei de naștere și a activității revoluționare de peste cinci decenii a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

« În deplină unitate de cuget și simțire cu întregul nostru partid și popor, animați de cele mai alese sentimente de stimă și prețuire, vă adresăm, din adîncul inimilor noastre, la aniversarea zilei dumneavoastră de naștere și a peste cinci decenii de intensă și eroică activitate revoluționară, cele mai calde felicitări și urări de sănătate și fericire, de ani mulți de viață, plini de satisfacții și împliniri, de nesecată putere de muncă, spre a conduce mereu națiunea noastră socialistă, călăuzindu-ne cu înțelepciune și cutezanță spre noi și noi victorii, pe calea înfăptuirii măreței opere de edificare a socialismului și comunismului pe pămîntul României.

Înscrisă cu litere de aur în istoria națională și în conștiința întregului popor, această zi aniversară ne oferă prilejul de a aduce un fierbinte omagiu personalității dumneavoastră de mare erou între eroii neamului nostru, comunist de profundă omenie, ctitor al României moderne, personalitate proeminentă a lumii contemporane și militant strălucit pentru socialism, pentru cauza libertății și independenței popoarelor, pentru înțelegere, colaborare și pace în lume. »

(Din Scrisoarea Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., Consiliului de Stat și Guvernului Republicii Socialiste România la sărbătorirea TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU)

7 IANUARIE 1985

Sărbătorirea zilei de naștere a tovarășei academician dr. ing. ELENA CEAUȘESCU și a îndelungatei sale activități revoluționare

« Este unanim recunoscut și se bucură de o înaltă prețuire din partea întregii țări rolul dumneavoastră de seamă — ca membru al Comitetului Politic Executiv și prim viceprim-ministru al guvernului — în elaborarea și înfăptuirea în viață a politicii interne și externe a partidului și statului, la dezvoltarea generală economico-socială a țării și înflorirea vieții materiale și spirituale a poporului nostru, la afirmarea tot mai puternică a României pe plan internațional.

Apreciem, de asemenea, în mod deosebit activitatea dumneavoastră strălucită pe tărîmul cercetării științifice, contribuția de excepțională însemnătate pe care o aduceți, ca eminent om de știință și savant de renume mondial, la progresul științei românești și la orientarea ei în direcțiile hotărîtoare pentru desfășurarea cu succes a întregii opere de construcție socialistă din România, la introducerea și promovarea susținută, în toate domeniile vieții economice și sociale, a celor mai noi și valoroase realizări ale gîndirii științifice și tehnice moderne. »

(Din Scrisoarea Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. adresată TOVARĂȘEI ELENA CEAUȘESCU)

pictură de CORNELIA IONESCU

1920
FOLYOIRAT OSZTÁLY

Budapesti Müzzaki Egyetem
Központ. Könyvtára
Folyoirattelnar
Mz 4/1985

1989

24 ianuarie 1859—24 ianuarie 1985

« Marile idealuri ale revoluției de la 1848, pentru care au luptat masele largi ale poporului român, aveau să rodească la 24 ianuarie 1859 cînd, prin „actul puternic al națiunii române", cum spunea Mihail Kogălniceanu, s-a făurit unirea Moldovei cu Muntenia, creîndu-se statul național român modern. »

« Unirea principatelor a avut o uriașă însemnătate pentru evoluția social-politică a poporului nostru, ea a deschis noi perspective dezvoltării forțelor de producție, angajării României pe drumul civilizației moderne, constituind un moment epocal în procesul plămădirii statului național unitar român. »

NICOLAE CEAUȘESCU

(din Expunerea la Adunarea festivă consacrată sărbătoririi a 65 de ani de la făurirea statului național unitar român)

fotografii AGERPRES

«Educația patriotică nu este o noțiune abstractă, ci înseamnă dragostea față de satul, locul, comuna, casa unde omul s-a născut, față de tot ceea ce îl înconjoară. Dacă omul nu este educat de mic în spiritul dragostei pentru locul în care s-a născut, degeaba vorbim de educație patriotică, comunistă. Patriotismul înseamnă dragostea de muncă, de glie, de pămînt, de casa unde te-ai născut.»

NICOLAE CEAUȘESCU

VALORI PATRIMONIALE NOI ȘI VECHI

AM ÎNȚELES CÎT DE MULT ÎNSEAMNĂ A PĂSTRA VALORILE TRADIȚIONALE ALE AȘEZĂRILOR UMANE

convorbire cu... arhitectul DAN RUSOVAN

- Arhitecții din județe sînt puși în situația de a aborda o mare diversitate de probleme
- Am fost și rămîn, în principal, *arhitect de echipă*
- Marile teme au fost soluționate corect de constănțeni, cu deschidere spre viitor, cu șanse pentru cei de după noi
- Unele valori nu puteau fi intuite acum 25 de ani
- Și în arhitectură fardurile îmbătrînesc prematur
- M-au atras maeștrii arhitecturii nordice, școala scandinavă, cu echilibrul, măsura și respectul pentru tradiție și peisaj
- Călătoriile m-au ajutat în a înțelege marile probleme ale meseriei
- Semnificative pentru arhitecții constănțeni sînt realizările de urbanism
- Cu fața spre mare, dar nu cu spatele la oraș !
- Multe din cuceririle tehnicii, prin hipertrofiere, riscă să degenereze în disconfort.

Născut în 1936, la Sînnicolau-Mare, Județul Timiș, arhitectul Dan Rusovan și-a susținut diploma de arhitect în 1959. Din același an, activează ca arhitect la Institutul de Proiectare Județean Constanța.

Printre lucrările la care a colaborat sînt de amintit: Ansamblul de locuințe Gară Nouă-Constanța, Ansamblul urbanistic al stațiunilor Jupiter, Venus, Saturn, Studiul general de sistematizare a litoralului Mării Negre, Schița de sistematizare Constanța etc. A elaborat — ca șef de proiect — printre altele: Ansamblul de locuințe Tomis 3 Constanța, Casa de cultură a sindicatelor Tulcea, Ansamblul de case de vacanță la Costinești-Sat, Ansamblul de mini-hoteluri Eforie Nord, Stațiunea Jupiter, Școala interjudețeană de cadre Constanța, Reconstituirea Monumentului Triumfal de la Adamclisi, Parcul Tăbăcărie din Constanța, Detaliu de sistematizare Faleza de Nord și Zona centrală Constanța, Parcul sportiv Constanța Nord, Sistematizarea zonei de agrement și sporturi nautice pe lacul Siutghiol Mamaia.

A fost laureat cu Premiul Uniunii Arhitecților din Republica Socialistă România, în 1982, pentru contribuția la Detaliul de sistematizare al Falezelor din Constanța, împreună cu un colectiv (consemnare în Arhitectura *nr. 6/1983), precum și în 1983, pentru contribuția la Ansamblul de locuințe Bulevardul Tomis-Constanța (consemnare în* Arhitectura *nr. 5/1984).*

1

1. *Bulevardul TOMIS, Constanța*

Arhitect Adrian Mahu: *Stimate coleg, remarc faptul că, de la absolvirea Institutului de Arhitectură, ați elaborat proiecte numeroase și dintre cele mai diverse. V-aș ruga să faceți cîteva aprecieri de ordin general cu privire la activitatea dumneavoastră de arhitect proiectant în cadrul institutului constănțean.*

Arhitect Dan Rusovan: Aș începe prin a afirma că arhitecții din rețelele de județe sînt puși în situația de a aborda o mare diversitate de probleme, pe care în Capitală le rezolvă institute specializate.

Eu însumi am lucrat la proiecte extrem de diverse ca tematică. Cele menționate în preambulul acestei convorbiri pot fi, eventual, citate ca semnificative pentru un program, o cerință, o etapă sau pot suscita interesul criticii de specialitate.

Încă de la început, am acceptat să lucrez ca « arhitect de echipă » și astfel am participat la multe proiecte de urbanism; unele dintre acestea mă reprezintă cel mai bine și aș zice « ne reprezintă », căci, după opinia mea, semnificative pentru arhitecții constănțeni sînt realizările de urbanism.

Țin să subliniez că deși am lucrat și strict individual — am fost și rămîn, în principal, arhitect de echipă, împărțind cu colegii satisfacțiile reușitelor ca și necazurile eșecurilor.

În cei 25 de ani, ca arhitect proiectant, am strîns multe impresii și concluzii pozitive... Consider că marile teme, cele fundamentale de sistematizare și urbanism au fost soluționate corect de către arhitecții constănțeni; mai ales cu deschidere spre viitor, cu șanse pentru cei de după noi. Acesta mi se pare un fapt esențial !

Apoi, mi s-a confirmat o credință cu care mi-am început drumul cu ani în urmă: credință în potențialul fabulos al acestui oraș-port al Dobrogei în ansamblul ei. Unele valori nici nu puteau fi intuite acum 25 de ani. Cîți puteau gîndi la petrolul Mării Negre, la dimensiunile portului actual?

Am avut și momente de insatisfacție, care m-au făcut să-mi doresc înțelegere pentru truda arhitecților, beneficiari și constructori atașați și conștiincioși. Nu de puține ori, ne-au dezamăgit beneficiarii din turism, care, depășindu-și atribuțiile, se erijau în arhitecți-decoratori, peisagiști, artiști plastici, fără să înțeleagă cît de mult rău făceau construcțiilor respective...

Privind la ce s-a realizat pe litoral și în Constanța cu ani în urmă, constat cît de mult înseamnă în arhitectură să nu te lași furat de efecte ieftine, pasagere, de tentația modei. Și în arhitectură fardurile îmbătrînesc prematur...

→

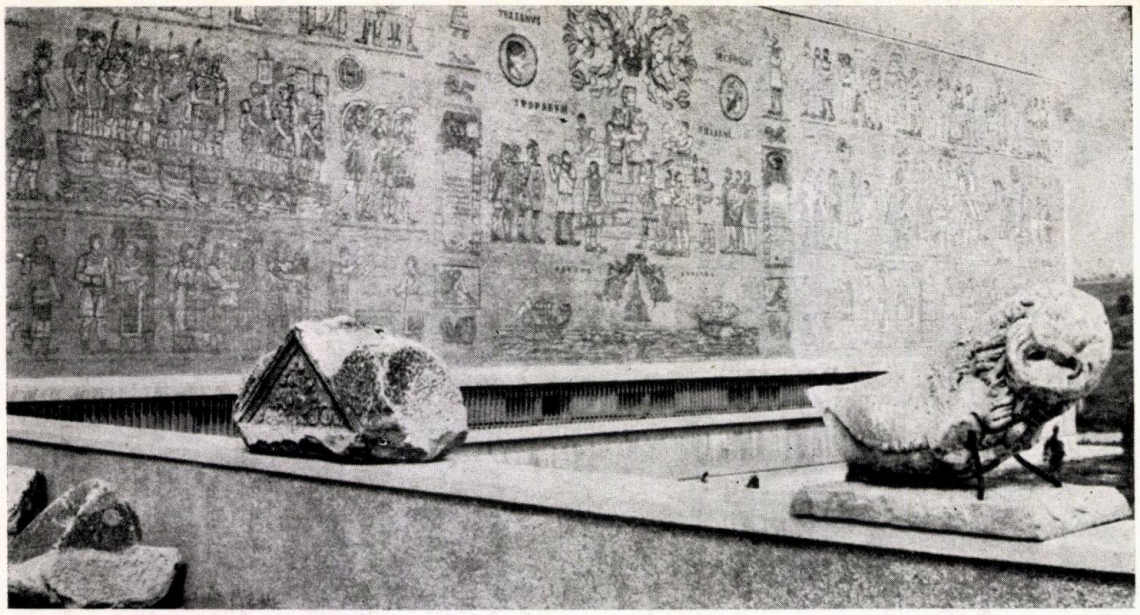

2

2, 3, 4, Muzeul Arheologic din ADAMCLISI, județul Constanța

5. Casa de cultură a sindicatelor din TULCEA

6. Reconstituire a imaginii ipotetice a MONUMENTULUI TRIUMFAL DE LA ADAMCLISI

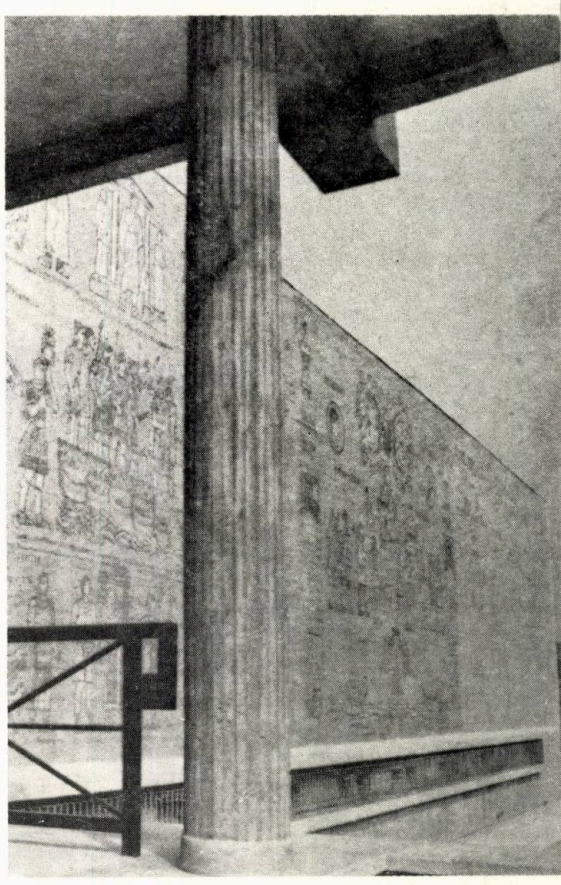

4

Arhitect Adrian Mahu: *V-aș ruga să ne vorbiți despre profesorii și mentorii dumneavoastră, despre procesul de formare ca arhitect, — așa cum s-a derulat acest proces de acumulări asidue și permanente în cazul dumneavoastră.*

Arhitect Dan Rusovan: Am făcut parte din promoțiile anilor '50, care au suportat șocul unor convulsii în învățămîntul de arhitectură. În compensație, am beneficiat de un corp profesoral cu oameni de mare valoare, atît ca profesioniști cît și ca dascăli: Gheorghe Simotta, Nicolae Lupu, Valentin Iorga, Grigore Ionescu, Mircea Alifanti. Cred că faptul de a fi început învățămîntul de arhitectură cu « clasicul » nu m-a afectat, din contră...

Mult mai tîrziu, călătorind în sudul european, dar mai ales în Italia, am realizat dimensiunile adevărate ale clasicismului, renașterii, barocului, întreaga încărcătură emoțională a unora din operele de arhitectură realizate de om de-a lungul timpului.

M-au atras întotdeauna marii maeștri ai arhitecturii nordice, școala scandinavă, cu echilibrul, măsura și respectul pentru tradiție și peisaj.

A. M.: *Vă întrerup... Consider că un moment semnificativ, în formarea dumneavoastră, profesională, l-a constituit experimentul pe care l-ați trecut cu succes odată cu susținerea proiectului de diplomă. Ar fi interesant ca să prezentați cititorilor revistei « Arhitectura » acest experiment... În ce anume a constat el ?*

D. R.: Am susținut proiectul de diplomă în anul 1959, avînd ca îndrumător pe profesorul emerit arhitect MIRCEA ALIFANTI. Subiectul diplomei: Ansamblu de locuințe la intersecția Căii Dorobanților cu Șoseaua Ștefan cel Mare — București.

Împreună cu alți 3 colegi de promoție, am fost « subiecți » ai unui experiment care, după cîte cunosc, nu s-a mai reluat, și anume: diplome întocmite, în colaborare, de cîte un student-arhitect și un student-inginer constructor, din cadrul *Institutului de Construcții din București*, pe un subiect comun, diplome lucrate și conduse în « tandem » și susținute în fața unei comisii reunite.

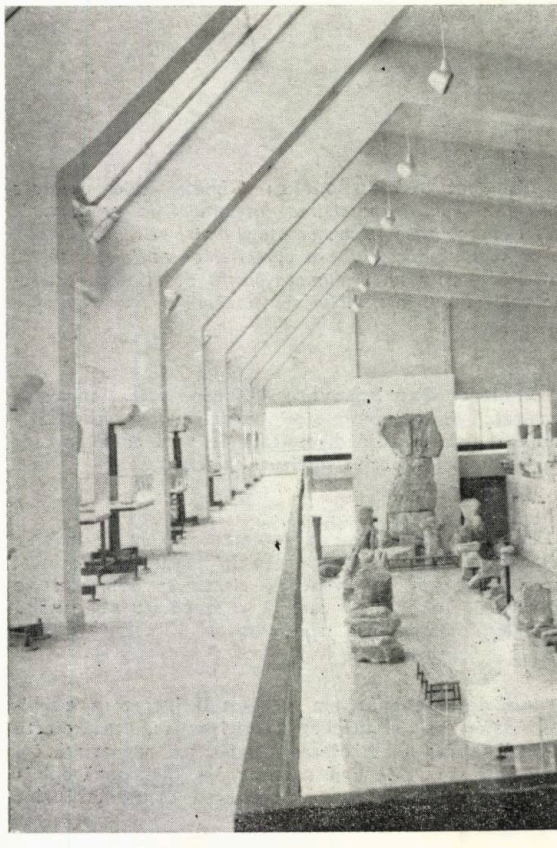

3

5

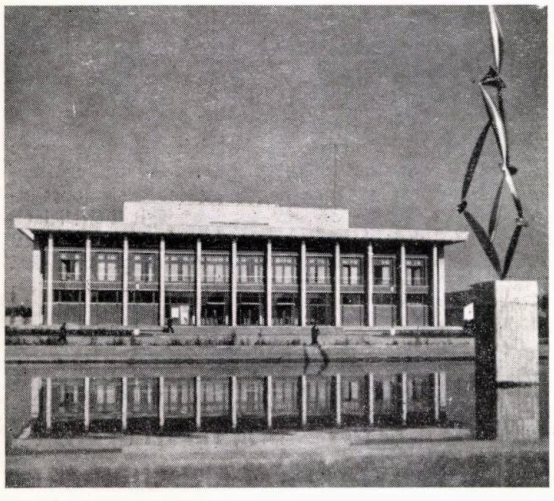

Colaboratorul meu — de fapt o colaboratoare —, care avea conducător la diplomă pe reputatul profesor ing. EMILIAN ȚIȚARU, a dezvoltat ideea (pe atunci nouă) a *planșeelor dală* pe rețea de stîlpi dispuși echidistant pe ambele direcții.

Eu am studiat și prezentat, în detaliu (detaliul — pasiunea profesorului arhitect MIRCEA ALIFANTI) prefabricarea integrală a fațadelor pentru această structură ideală.

Am obținut atunci notă maximă, dar știu, am simțit, că ideile nu au fost « gustate » de o parte a comisiei. Era poate prea devreme pentru așa ceva; pe atunci toți se zbăteau să iasă din « constructivism » iar eu păream că fac drumul invers...

A. M.: *Să revenim la începutul activității dumneavoastră ca arhitect la I. P. J. Constanța . . .*

D. R.: În activitatea de proiectare, am avut în arhitectul GHEORGHE DUMITRAȘCU un valoros sfătuitor, un « conducător de echipă » cu o mare putere de discernămînt și o conduită profesională de înaltă ținută.

Constanța ca oraș și continuitatea mea în muncă aici au fost, de asemenea, un factor benefic, pentru formarea mea ca arhitect.

Călătoriile m-au ajutat foarte mult în a-mi forma opinii și a înțelege marile probleme ale meseriei: raportul om-natură și de asemenea arhitectură-societate. Am înțeles cît de mult înseamnă a păstra valorile tradiționale ale așezărilor umane, cît de mult valorează educația și tradiția citadină.

Desigur, am fost și eu atras, fascinat poate uneori, de noile materiale și tehnici în construcții. La malul mării, examenul a fost mai aspru decît aiurea, ne-am convins repede de ceea ce se poate numi trăinicie, perenitate.

A. M.: *Ce credeți despre relația antagonică perenitate, durabilitate—efemer în domeniul arhitecturii ?*

D. R.: Gîndesc că părăsirea multor « credo »-uri îmbrățișate de arhitecți în deceniile trecute — decenii ale unor performanțe tehnice mai mult, decît ale unora de artă — ține de nevoi spirituale de o mare profunzime, pe care sîntem datori să le oferim oamenilor.

Astăzi, apare evident că multe din cuceririle tehnice care au condus societatea spre bunăstare și confort, prin hipertrofiere, riscă să degenereze în disconfort. Nu cred, spre exemplu, în trăinicia ideii de gazon artificial, în zgîrîie-nori, în autostrăzi suspendate peste kilometri de țesătură urbană.

Și la Constanța sau pe litoral, a apărut tentația — evident păstrînd proporțiile comparației — de a se comite excese, în sensul proliferării pustiurilor de beton și asfalt, a alungării naturii.

A evita asemenea excese, desigur, fără a frîna dezvoltarea urbană, este una din marile probleme ale arhitecturii de azi, poate mai presus de reușitele « de expresivitate ».

A. M.: *În problematica arhitecturii românești, se relevă constant preocuparea pentru ideea specificului național în arhitectură. M-ar interesa să cunosc opinia dumneavoastră despre o posibilă conciliere între această preocupare constantă — mai ales în plan teoretic — și imperativele actuale ale industrializării construcțiilor.*

D. R.: Nu se poate profesa o arhitectură națională mergînd în contra curentului, adică a industrializării. Consider că marea eroare constă în faptul că practicăm astăzi o prefabricare « închisă », rigidă, de tip « caroserie ». Adică, costisitoare din start, mare consumatoare de metal și energie.

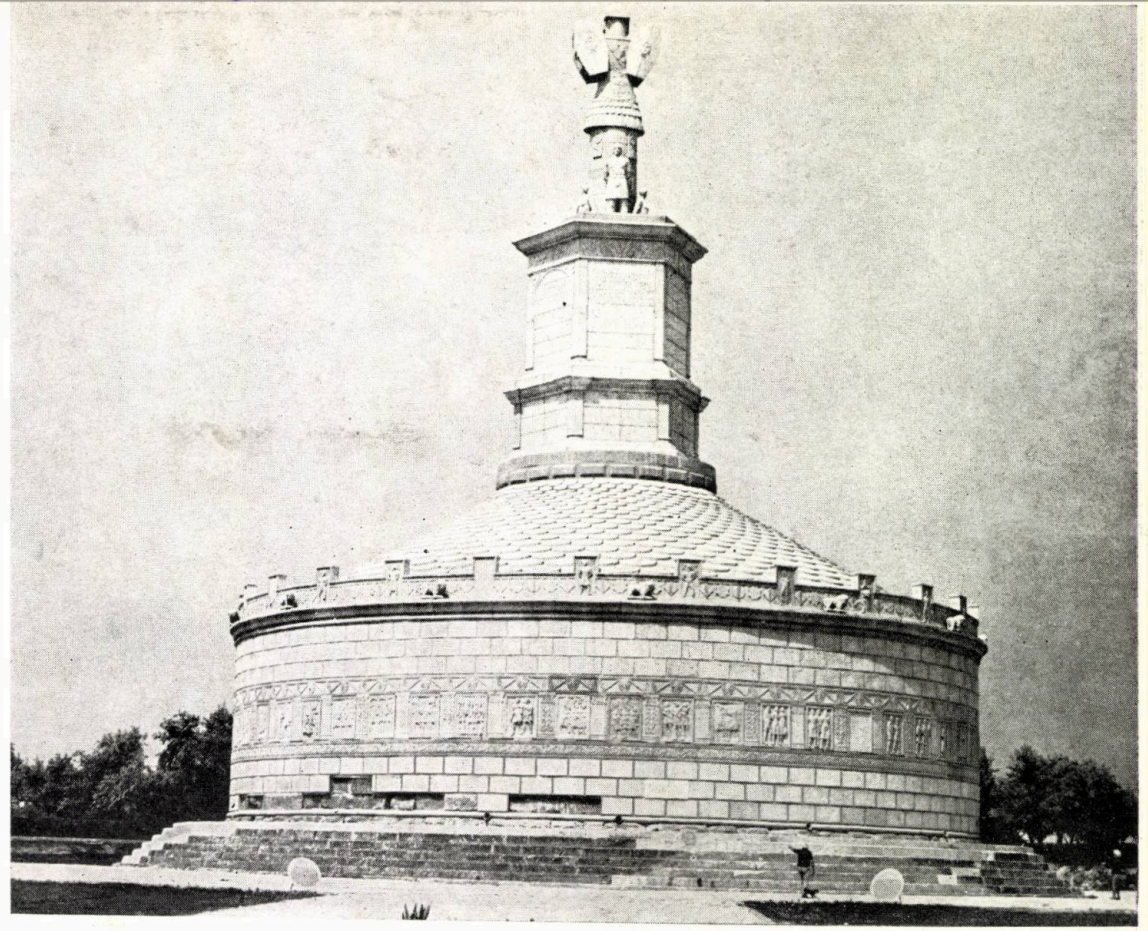

6

Chiar industria românească de autovehicule dispune azi de o gamă de caroserii incomparabil mai diversificată decît tipurile de locuințe prefabricate « în vigoare ». Trecerea la prefabricarea « deschisă », elastică, pe gamă nelimitată de tipodimensiuni și finisaje, ar apropia mult cele două « probleme ale problemelor »: industrializare + arhitectură românească. Desigur, că nu numai în aceasta văd șansele de închegare a unei noi arhitecturi românești; mai sînt necesare dezbaterile teoretice, evidențierea reușitelor, denunțarea excesele, abandonarea împrumuturior din vocabularul străinătății.

A. M.: *Există o școală de arhitectură a litoralului românesc ? Care este după opinia dumneavoastră rolul pe care l-a avut și îl are arhitectura litoralului — o arhitectură cu care vin în contact zeci de mii de turiști ?*

D. R.: Realizarea de către echipa condusă de profesorul em. dr. arhitect CEZAR LĂZĂRESCU a ansamblului hotelier de 10 000 de paturi din Mamaia a fost momentul de start pentru ceea ce va deveni o școală de arhitectură a litoralului în anii '60—'70. Se naște, de fapt, atunci industria turistică a litoralului.

Nu se poate pune în discuție existența și rolul « școlii litoralului ». Importanța ei pentru vehicularea unor idei, modele, opțiuni, pentru afirmarea pe plan internațional a întregii arhitecturi românești este de netăgăduit ! Consider, însă, ciclul epuizat.

Păstrînd cu decență proporțiile, aș zice că, așa cum vehiculăm astăzi conceptul de arhitectură postmodernă, am putea accepta — cel puțin pentru județul Constanța — noțiunea de « etapa post-litoral ».

Ne aflăm, astăzi, în fața altor probleme situate pe o treaptă superioară, care cer un efort nou, un « nou val » !

În primul rînd, cred că însăși noțiunea de LITORAL are astăzi alt conținut. În deceniile 6 și 7 însemna, ceea ce presa denumea cu legitimă mîndrie, constelația stațiunilor turistice.

Astăzi și pentru mai departe, am putea denumi prin LITORALUL ROMÂNESC întregul organism teritorial ce include într-o inseparabilă existență: zonele de locuit, porturile, industriile, stațiunile turistice, canalele navigabile, o rețea tot mai densă de șosele, căi ferate, aeroporturi, apoi zonele plantate și lacurile, zone agricole preorășenești înțesate cu zootehnie, viticultură și pomicultură, pepiniere silvice, complexe de sere, stațiuni de cercetări.

Aș mai adăuga cîteva lucruri despre ceea ce ar putea constitui specific pentru litoralul românesc:

- Să amplificăm spațiile plantate

- Să conservăm plaja și, în general, țărmul ca pe cea mai de preț avuție. Oricum, structura societății noastre ne scutește de detestabilele inscripții « trecerea oprită, plajă privată »

→

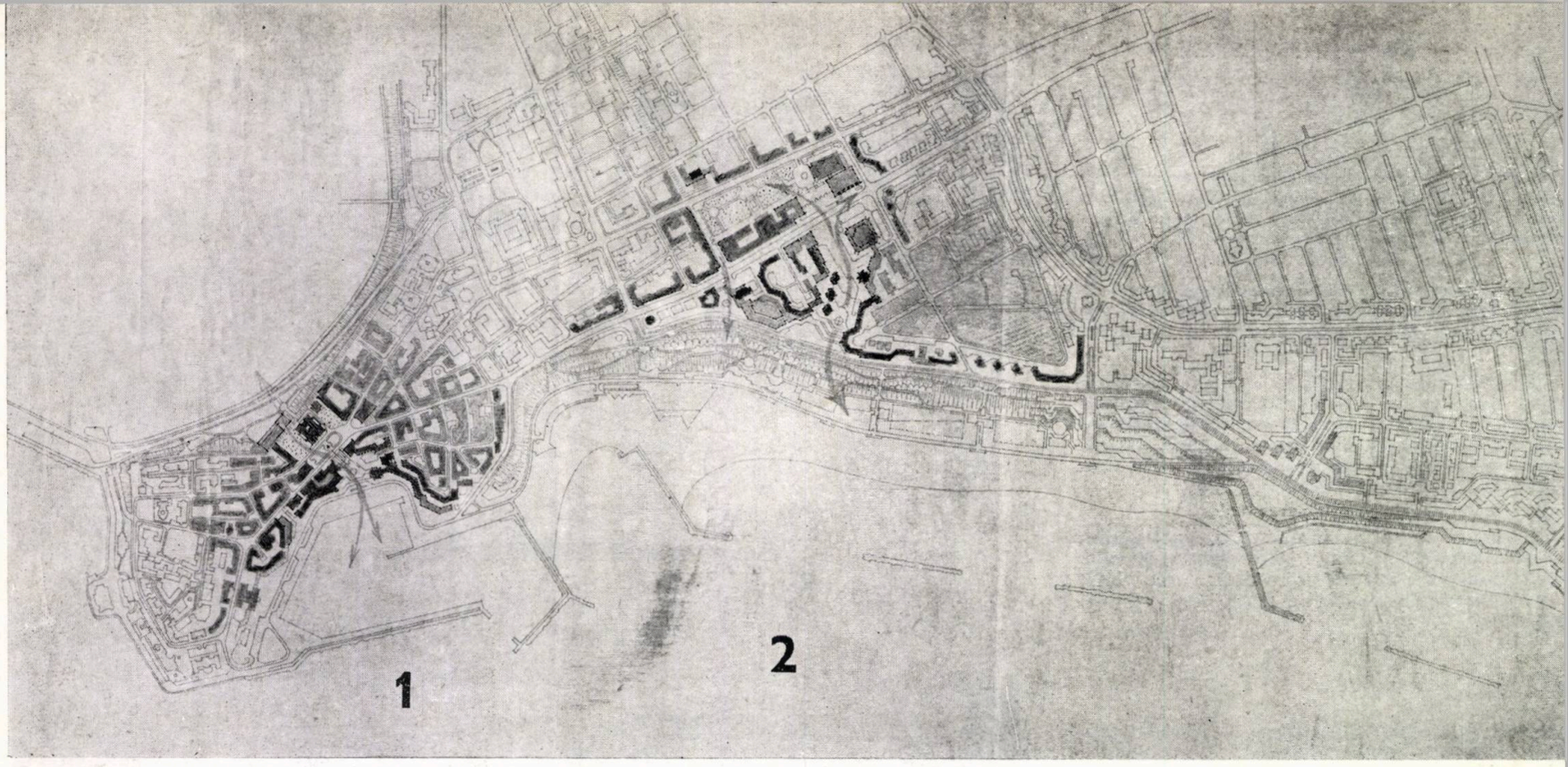

7

7. SISTEMATIZARE ZONA CENTRALĂ ŞI FALEZE CONSTANŢA. Remodelare în oraşul vechi al secolului trecut, cu structură tradiţională, dens ocupat cu construcţii. Piaţa OVIDIU (1). Rezolvare propusă pentru zona centrală, actualmente ermetic închisă spre mare (2). Soluţii pentru cartierul de nord: dezvoltare pe teritoriu slab construit, avînd ca vecinătăţi MAMAIA şi LACUL TĂBĂCĂRIE. Relief cu pantă spre lac, total opus mării (3)

8

● Se mai cere amintită o trăsătură specifică a litoralului nostru: aceea că nu se întinde pe mii de kilometri de coastă precum în Grecia, Turcia, Spania, Italia. Pe un teritoriu restrîns şi care se cere intensiv utilizat, trebuie să coexiste armonios turismul, oraşele, industriile, porturile şi agricultura. Este şi această nevoie de coexistenţă o problemă, pentru arhitecţi, specifică !

A. M.: *Arhitectura parcurilor şi a zonelor verzi a fost minimalizată pe nedrept de către o parte însemnată a arhitecţilor noştri. Dumneavoastră îmi infirmaţi această apreciere. Observ că aţi lucrat mai multe proiecte de parcuri şi zone verzi. Ce puteţi să-mi spuneţi din experienţa dumneavoastră în acest domeniu ?*

D. R.: Într-adevăr, am realizat în ultimii ani mai multe proiecte de parcuri şi zone verzi pentru agrement şi sport. Doresc să spun cîte ceva despre proiectarea şi realizarea Parcului « TĂBĂCĂRIE ».

În jurul unei oglinzi de apă de circa 70 de hectare, încă 70 de hectare de uscat se adaugă pentru a constitui teritoriul rezervat parcului. Cu toate că la pornire, cînd creionam la planşetă primele idei şi trasee, nu mi se părea că sînt în faţa unei sarcini dificile, atunci cînd a început realizarea efectivă în teren, am aflat, de fapt, ce înseamnă a opera cu relieful, cu luciurile de apă, cu vegetaţia, a realiza de la zero peisajul...

A însemnat, apoi, o prezenţă permanentă alături de constructori, o modelare permanentă a primelor intenţii.

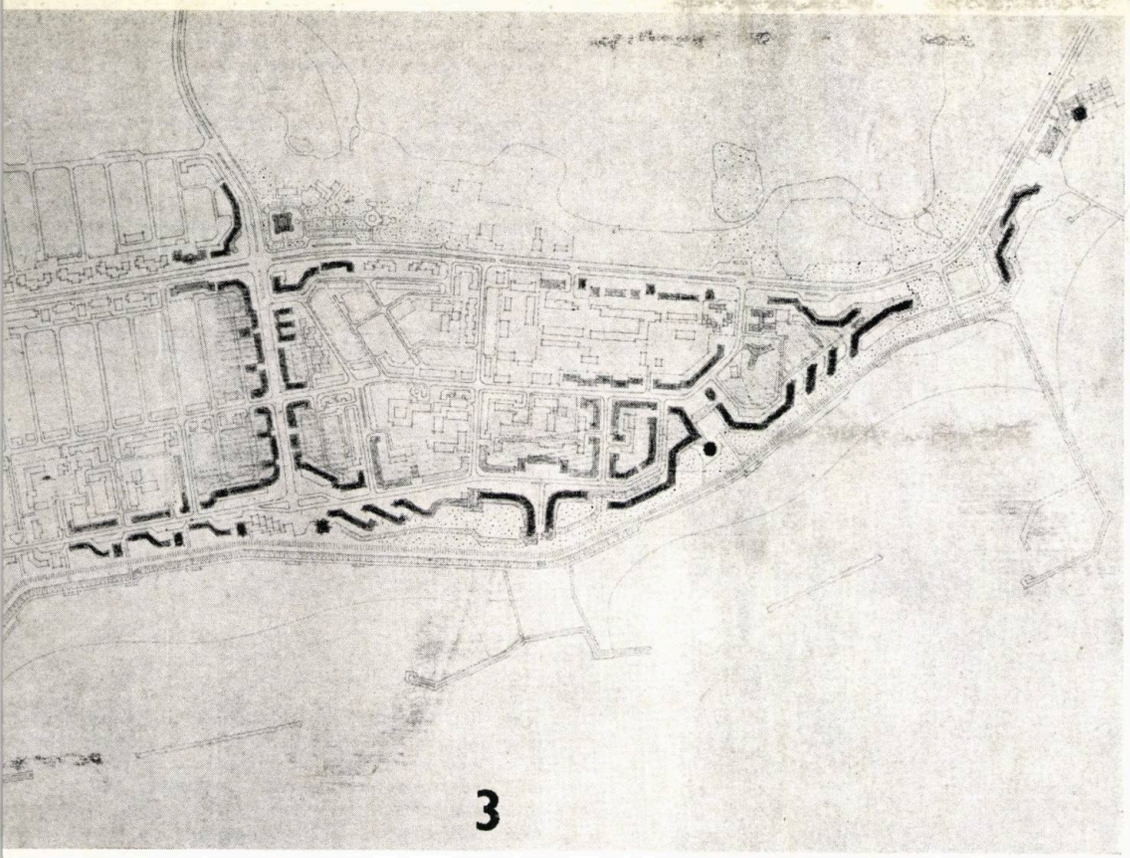

3

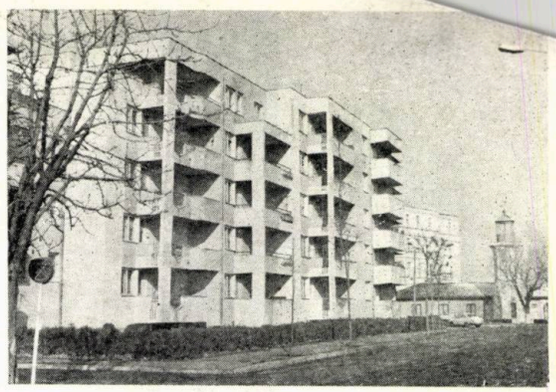

9

10

8. Bloc-plombă pe strada Remus Opreanu, în Peninsula Constanței 9. Bloc locuințe pe Faleza Cazinoului din Constanța (lîngă FARUL GENOVEZ) 10. Bloc locuințe pe strada Remus Opreanu 11. Teatrul de vară din PARCUL TĂBĂCĂRIE, Constanța 12, 13. Dotări în PARCUL TĂBĂCĂRIE, Constanța

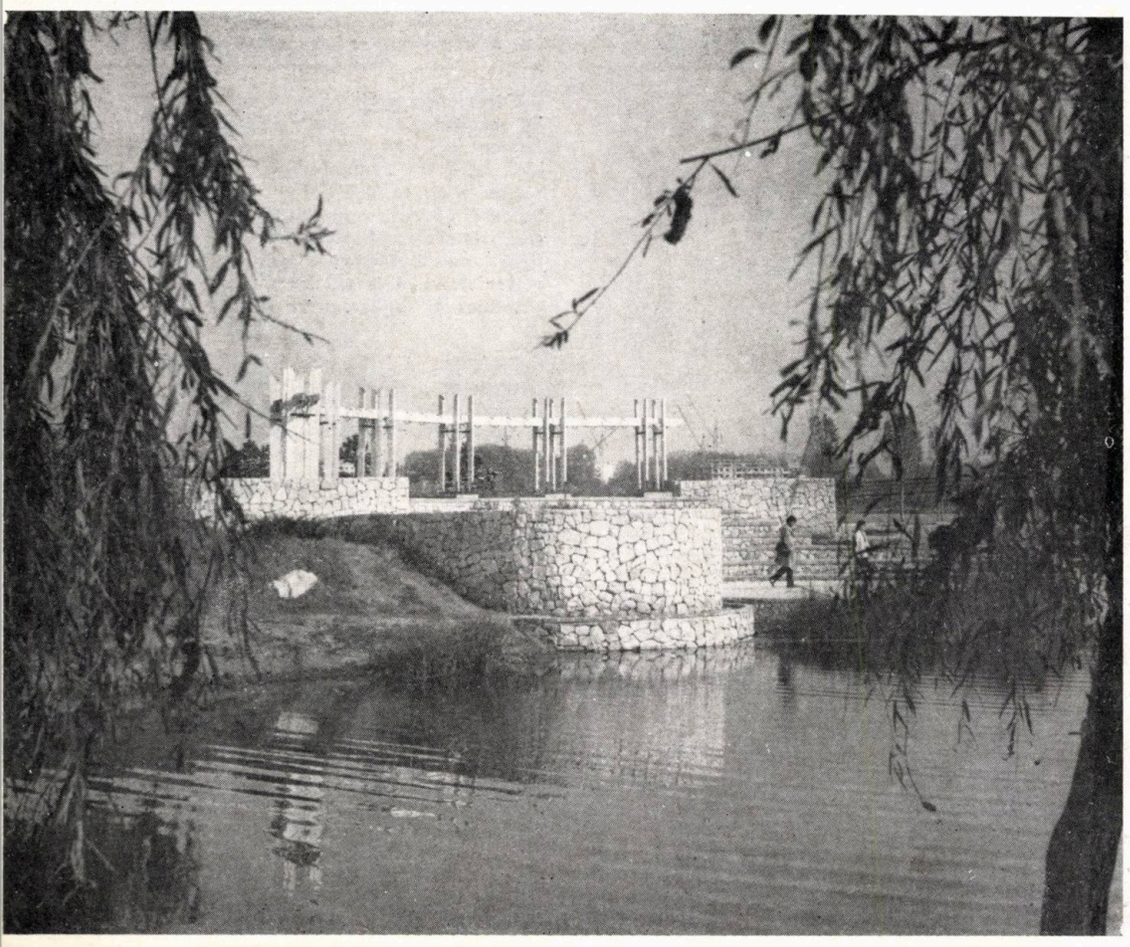

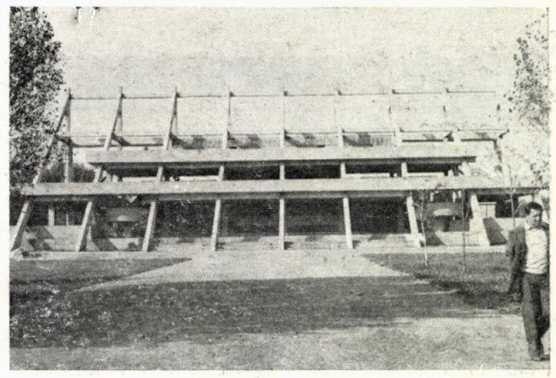

11

12

14

15

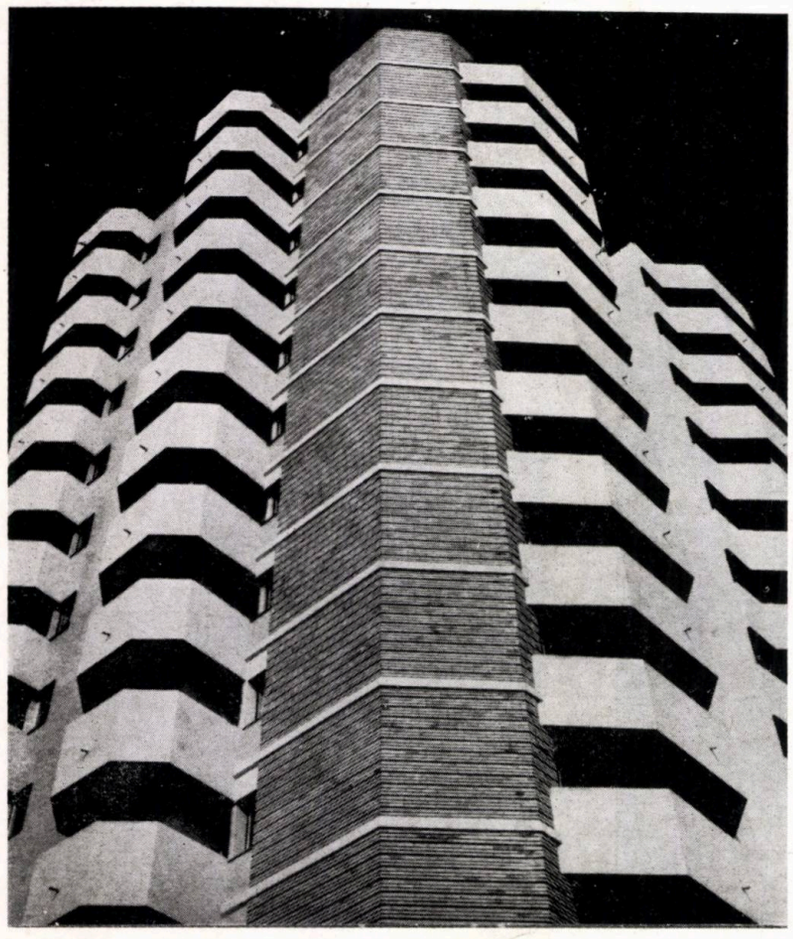

A. M.: O etapă importantă în activitatea dumnea voastră fără îndoială că a fost aceea cînd ați elabora proiectul pentru Ansamblul de monumente de la Adamclisi

Îmi amintesc, că, în anul 1980, au apărut unele critic la adresa acestui proiect.

Este însă lesne de înțeles că, în cazul Monumentulu Triumfal de la Adamclisi — răspunderea morală fiin mult prea mare —, s-a lucrat cu o echipă pluridisciplinară din care ați făcut parte.

Mă interesează să cunosc procesul de gîndire arhitec turală care a condus în final la imaginea devenită deja atît de familiară.

Deci, întrebarea pe care vreau să v-o adresez est următoarea: în ce a constat contribuția adusă de disci plina arhitecturii în cazul Monumentului Triumfal de l Adamclisi ?

D. R.: Subiectul acestui proiect îl consider drep unul din cele mai grele pe care le-am avut de rezolva în cariera mea ! Tema de proiectare cerea, în esență ca să se realizeze — cu o sumă modestă, cu mijloac tehnice curente, într-un timp record neobișnuit pentr medii arheologice, fără a dispune de o documentar amplă ca arhitectură —, reconstituirea imaginii ipote tice a Monumentului Triumfal.

Exista o literatură, chiar foarte bogată, cu privire l acest subiect inepuizabil, dar avînd drept autori p istorici, filologi, etnografi. O documentare coerent și completă de arhitectură, o propunere-desenată ș nu vorbită — de reconstituire în detaliu a monumen tului nu există nici astăzi. (Doar dacă proiectului întoc mit de mine nu i se recunoaște acest rol !?)

Contribuția arhitecților a constat, deci, în proiectu de reconstituire a imaginii ipotetice a întregului mo nument pornind de la primele trepte ale soclului ș pînă la Casca Trofeului. Continui să afirm cu toat seriozitatea că acuzațiile aduse proiectului sînt ne fondate, de fapt, nesusținute de nici un argument mate rial, obiectiv ! Acestei lucrări i s-ar putea reproș lipsa unor rafinamente de execuție, inexpresivitate materialului — simplu ciment armat — dar nu corec titudinea și fundamentul științific.

Ne aflăm în fața unei intervenții (și nu restaurări ! extrem de prudente, aplicată deasupra părții originale a monumentului rămasă încă nedislocată. De altfel în materialul publicat în revista Arhitectura nr. 2/1979 nu foloseam termenul de « restaurare » ci pe acela d « intervenție operată asupra vestigiilor monumentulu de la Adamclisi ». Termenul « intervenție » mi se pare (ș acum) mai nimerit, mai apropiat de solicitările teme și de intențiile noastre.

Atît miezul cu resturile nedislocate ale placajulu exterior, cît și piesele originale, dislocate și expus în muzeu, se pot cerceta în continuare fiind vizibil și accesibile în totalitate, cu unele incomodități în cazul miezului. Actuala îmbrăcăminte, avînd rol d protecție și totodată de imagine reconstituită ipoteti la scara 1 : 1, se va putea demonta în întregime fără distrugerea sau afectarea părților originale. S-a lăsat deci, celor ce vor veni după noi, posibilitatea uno intervenții, conforme cu eventuale descoperiri istoric sau cu alte atitudini față de monumentele trecutului Și cu această afirmație ajung la profunda nedreptate c găsesc că s-ar face dacă s-ar asocia metodele de restau rare folosite de Lecomte du Nouy de felul în care s- lucrat la Adamclisi.

16

14, 15, 16, Blocuri de locuințe, cu magazine și dotări, pe BULEVARDUL TOMIS, Constanța

Lecomte du Nouy a săvîrșit o lucrare cu un caracter reversibil, care nu a mai lăsat nici o speranță, nici o posibilitate viitorimii ! Și a făcut aceasta cu toate că nu a fost constrîns la presupuneri sau reconstituiri ipotetice !

La Adamclisi, nu a fost condamnat sau compromis viitorul monumentului. Din contră, prin modestia intervenției de azi, se lasă porțile deschise oricăror acțiuni de viitor cînd, poate, se va cunoaște mai mult pe plan științific și se va putea mai mult pe plan tehnic și din punct de vedere efortului financiar.

Este, poate, necesar să amintesc că luarea deciziei privind soluția de principiu — structură metalică cu replici din ciment — s-a făcut cu participarea unor personalități de primă mărime ale științelor istorice din România.

« Imaginea ipotetică » adoptată a fost avizată de forurile cele mai în drept să facă acest lucru, la data respectivă. În ceea ce privește poziția frizei, a fost acceptată ipoteza de situare a acesteia propusă de prof. dr. RADU FLORESCU.

Odată acceptată ideea că această imagine ipotetică, oferită vizitatorilor de azi este corectă și științific constituită, trebuie admis că — fie și apelînd la statistica muzeului constănțean — actuala imagine are un rol instructiv pozitiv, calitativ superior celui oferit de vechea alcătuire muzeală din anii '60. Pe atunci, cu toată osteneala și dăruirea ghizilor, rezultatele erau infime. Este posibil ca, în actuala înfățișare, monumentul să însemne mai puțin pentru cîteva mii de inițiați, dar cu mult mai mult pentru miile de vizitatori care aspiră la inițiere, pe care sîntem datori să le-o oferim. . .

A. M.: *Dar, să revenim la unul din proiectele dumneavoastră unanim apreciate de arhitecți: tronsonul central al magistralei Tomis și, în mod special, la blocul turn ce marchează pe verticală acest tronson urbanistic. Prin ce anume credeți că impresionează pe un privitor blocul turn ?*

D. R.: Într-adevăr, blocul turn atrage atenția privitorilor. Prin ce anume? Consider că desprinderea de sol este concepută ca o volumetrie-surpriză, de asemenea înfigerea în nori (realmente, în lunile de iarnă, vîrful stă în ceață !) este realizată într-o manieră volumetrică aparte. Rezultă o siluetă și un desen nonconformist, oarecum surpriză.

Totuși, la o analiză mai atentă, nu poate scăpa faptul că această dominantă a ansamblului luată separat nu mai are valoarea pe care o obține alături de celelalte clădiri, noi și vechi, ce constituie magistrala.

Performanța profesională (partea de sub apă a icebergului) a fost însă — în opinia mea — următoarea: să faci să devină zveltă o clădire care din motive tehnico-economice era socotită să rămînă greoaie.

17

19

A. M.: *Acum, către finalul dialogului nostru, v-aș ruga să vă referiți la un proiect care știu că vă pasionează în continuare — Detaliile urbanistice ale falezelor Constanței . . .*

D. R.: Studiul a evoluat pe o durată de 5—6 ani și a cunoscut 3 redactări, progresiv tot mai aprofundate, mai decantate. Am selectat idei și schițe ale unei game extrem de variate de situații, generate de structura urbană existentă în lungul falezelor. Cu toate că factorii tehnici au contat mult în luarea unor decizii — structura geologică, apa freatică, eroziunea marină, însorirea, vînturile dominante — totuși gîndirea de arhitectură, de urbanism, a fost cea care a dus la conturarea soluțiilor.

În primul rînd, trebuia gîndit ca pentru un oraș cu activitate permanentă și nu ca pentru o stațiune estivală.

« Lecția litoralului » avea aplicabilitate limitată; în spatele falezelor era clocotul orașului, al industriilor, al portului și nu liniștea cîmpului, lanurilor și pădurilor. Densitățile ce se cereau realizate, relațiile funcționale, ritmurile diurne ale locuirii erau citadine și nu estivale.

Apoi nu trebuiau copiate imagini sau soluții ca atare nici de pe litoralul nostru, nici de aiurea; fiecare piață, fiecare prospect trebuiau gîndite cu distincția, cu personalitatea cuvenită locului, în relație corectă cu spatele dar cu menținerea dialogului hotărîtor cu fața, adică cu marea. . .

Deci, cu fața spre mare, dar nu cu spatele la oraș !

Nu mai puțin dezbătută a fost și problema circulației. S-au cerut de către unii factori soluții predominant motorizate, cu supralicitarea carosabilelor de mare trafic. S-au cerut și soluții exclusiv pietonale.

În final, soluțiile de circulație s-au așezat în matca cuvenită, în sensul următor: în lungul portului, predomină arterele carosabile cu rezolvarea traficului intens cerut de port, industrii și tranzit, iar, în zona falezei nordice, predomină promenadele pietonale talonate mai discret de arterele carosabile.

Arhitect Adrian Mahu: *Stimate Dan Rusovan, dacă cineva v-ar întreba ce v-ați, dori ca realizări profesionale, în viitor, ce i-ați răspunde ?*

Arhitect Dan Rusovan: Dorința mea pentru mai departe: este să pot realiza construcții în care să nu te simți rupt de natură și frustrat de intimitate.

Convorbire realizată de dr. arh. ADRIAN MAHU

17, 18, 19, 20, 21, 22. BULEVARDUL TOMIS, CONSTANȚA

21

22

VALORIFICAREA INTEGRALĂ A MONUMENTELOR DE CULTURĂ

Pă măsura îmbătrînirii, monumentele istorice și de arhitectură pierd unele dintre mesajele de cultură pe care le purtau inițial — sau, măcar, aceste mesaje devin atît de puțin clare, după scurgerea secolelor, încît, sînt de neînțeles pentru cercetătorii actuali. În același timp, însă, conform teoriei restaurării informaționale, ele cîștigă mesaje noi, specifice trecerii timpului, devenind tot mai valoroase.

De exemplu, o recentă comunicare [1] descifra mesajul politic preponderent al picturilor bisericilor lui Petru Rareș din nordul Moldovei, mesaj laic de inestimabilă valoare. După atîtea secole, el risca să rămînă de nedezlegat, fără acest efort deosebit de cercetare. Sub pretextul organizării teologice inovatoare a tablourilor din frescele bisericilor respective, se ascundea o pledoarie politică legată de legalitatea succesiunii Ștefan cel Mare-Petru Rareș. Mesajele respective erau perfect înțelese de contemporani, dar, pentru cercetătorii de azi, erau de neînțeles.

La alte monumente, se șterg mesajele legate de destinație și de funcțiuni care nu mai prezintă interes deosebit după trecerea secolelor și uneori chiar a mileniilor, ceea ce modifică și caracterul lor.

Ca exemplu, templele grecești sau romane, care pierd mesajul lor religios, din care nu mai rămîne decît doar numele zeului căruia monumentul îi era dedicat. Pierderea aceasta dă vestigiilor un caracter laic, dar nu diminuează cu nimic valoarea lor. La fel, transformarea unor biserici celebre în muzee nu le diminuează valoarea de monumente istorice și de arhitectură. Vasili Blajenîi din Piața Roșie de la Moscova sau Aghia Sofia Cami din Istanbul care astăzi nu mai este nici biserică, nici geamie, ci muzeu, sînt exemple de modificări de destinație similare cu cel al Bisericii Sf. Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș, devenită muzeu.

Interpretarea teoretică a acestor exemple duce la concluzia că mesajele destinației și funcțiunilor sînt mai puțin importante decît celelalte mesaje de cultură și că, în unele cazuri, putem face abstracție de ele în

[1] *Sorin Ulea: LA PEINTURE EXTERIEURE MOLDAVE: OU, QUAND, ET COMMENT EST ELLE APPARUE — Revue Roumaine d Histoire nr. 4/1984.*

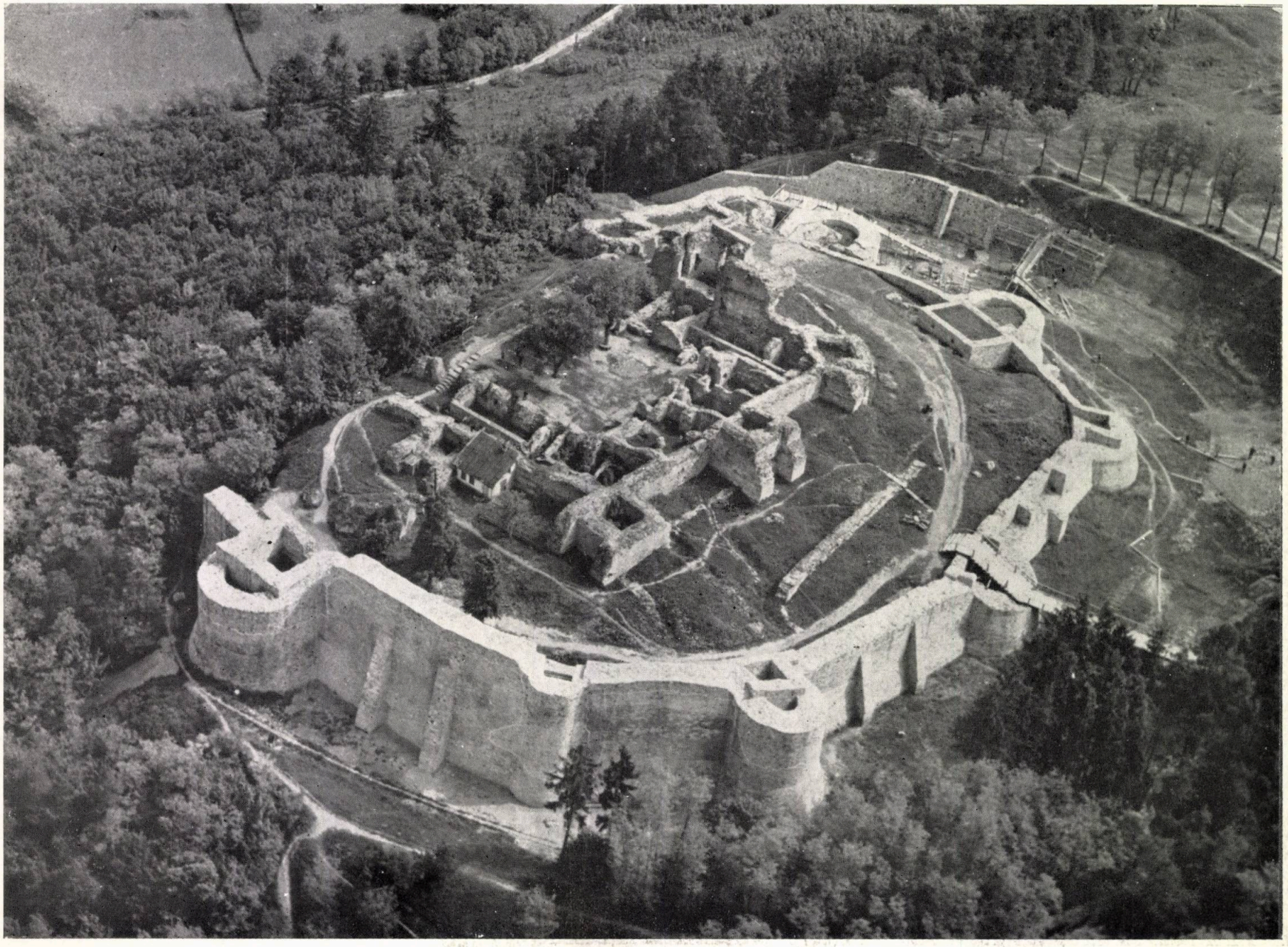

cazul în care împiedică salvarea, conservarea sau restaurarea eficientă a unui monument oarecare.

Un *exemplu-limită*, de o deosebită valoare de demonstrație, îl oferă *Palatul lui Diocleţian* din Split, care nu a fost folosit ca atare decît foarte puţin timp înaintea şi după moartea împăratului (313 e.n.). Imens ca desfăşurare, gigantic ca proporţii, deosebit de frumos ca monument roman, el a fost părăsit şi, la puţin timp, ocupat de exodul refugiaţilor din Salonae, locul de naştere de altfel al lui Diocleţian. Noii ocupanţi ai imensului palat au construit, treptat, căsuţe la scară minoră în spaţiile monumentale ruinate şi, fără a se lăsa influenţaţi de trama acestuia, au creat străduţe înguste sub arcadele palatului. Astăzi, întregul complex al palatului poate fi admirat, prin fragmentele monumentale de arcade romane (ce apar, în străzi, din casele modeste care le fac să pară şi mai impresionante), prin turnurile şi zidurile de apărare, prin Templul lui Jupiter transformat în catedrală şi prin pivniţele palatului, azi generoase spaţii expoziţionale etc. Spiritul practic, inteligenţa şi bunul simţ al poporului au salvat dar au şi folosit monumentul roman, de o valoare extraordinară, altfel expus inerentelor distrugeri.

S-ar putea conchide, şi în acest caz, că monumentele, chiar în stadiu de avansată ruină, îşi păstrează valoarea, iar conservarea lor abilă poate să le facă rentabile din toate punctele de vedere.

În cazul monumentelor în ruină, ca forurile romane sau ca acropolele greceşti, nimeni nu s-a gîndit vreodată să le demoleze, fiindcă sînt degradate ori fiindcă nu îndeplinesc condiţiile actuale de stabilitate şi, deci, prezintă pericol de prăbuşire în cazuri de cutremur, fiind o ameninţare publică. Şi doar, atît Italia, cît şi Grecia sînt zone puternic seismice. De asemenea, nimeni nu se gîndeşte, la noi în ţară, să dărîme ruinele Cetăţii Sucevei, ale Tîrgovişte sau ruinele cetăţilor dacice, chiar dacă, într-o anumită conjunctură, de exemplu, ar lipsi fondurile necesare consolidării.

În cazul monumentelor ce îşi schimbă destinaţia sau sînt incluse în ansambluri noi, prin natura lor, ele nu numai că nu umbresc obiectivele nou construite, dar contribuie cu aport substanţial, prin prezenţa lor în cadrul noilor funcţiuni, atunci cînd sînt abil folosite.

2

1. SUCEAVA-RUINELE CETĂŢII DE SCAUN. *Ştefan cel Mare întăreşte vechiul fort muşatin de plan ordonat (1374—1391), cu o nouă incintă urmărind caracteristicile terenului, cu turnuri dreptunghiulare în exterior, ulterior transformate în turnuri semicirculare*

2. CURTEA DE ARGEŞ — BISERICA SFÎNTUL NICOLAE DOMNESC *(sec. XIV), monument istoric de primă importanţă şi cu deosebită valoare arhitecturală, fructificat ca prestigios aşezămînt muzeal*

3, 4. RUINELE PALATULUI VOIEVODAL DE LA CURTEA VECHE, BUCUREŞTI *(sec. XV—XVII), degajate, consolidate şi întregite parţial, precum şi integrate unui circuit de vizitare muzeală*

5. CURTEA DOMNEASCĂ DIN TÎRGOVIŞTE, *CU TURNUL CHINDIEI (sec. XIV)*

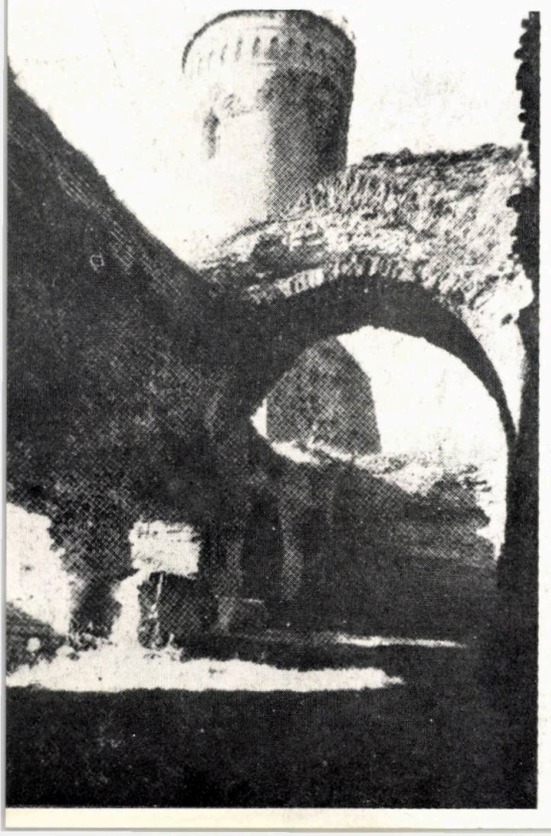

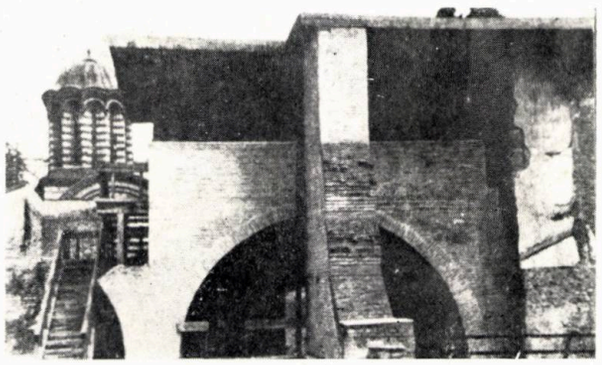

3

4

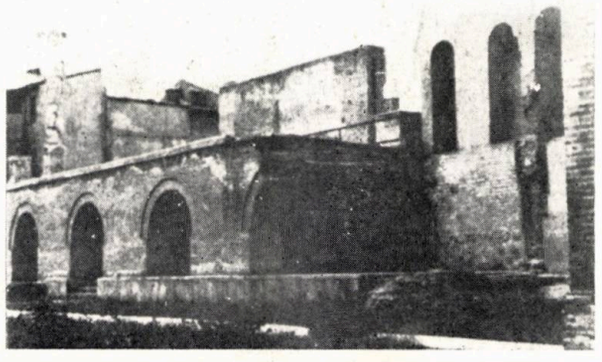

Exemplul înglobării în ansamblul hotelier « Balkan » din Sofia a bisericuţei bizantine în ruină, integrarea în marele ansamblu de monumente al Kremlinului Moscovei a bisericilor transformate în muzee sau, în ţara noastră, cuprinderea în hotelul « Roman » a vechilor terme antice de la Băile Herculane, ca şi transformarea unor complexe de chilii mînăstireşti în hoteluri — sînt exemple pozitive de salvare a monumentelor, de schimbare a destinaţiei lor şi de integrare în circuitul utilizărilor contemporane.

Să nu uităm niciodată extrem de dura remarcă privind puţinătatea sau chiar lipsa totală a monumentelor, care caracterizează popoarele nomade, şi să luptăm pentru salvarea, conservarea, restaurarea şi deplina valorificare a minunatelor monumente rămase de la înaintaşi, deja împuţinate de neglijenţe şi vicisitudini din trecut.

Să învăţăm şi să-i învăţăm şi pe alţii să iubească monumentele noastre istorice şi de arhitectură, ca mărturii strălucite ale continuităţii de viaţă şi cultură a poporului nostru în vatra străbună, mărturii care, odată dispărute, nu mai pot fi înlocuite.

Arh. NICOLAE PRUNCU

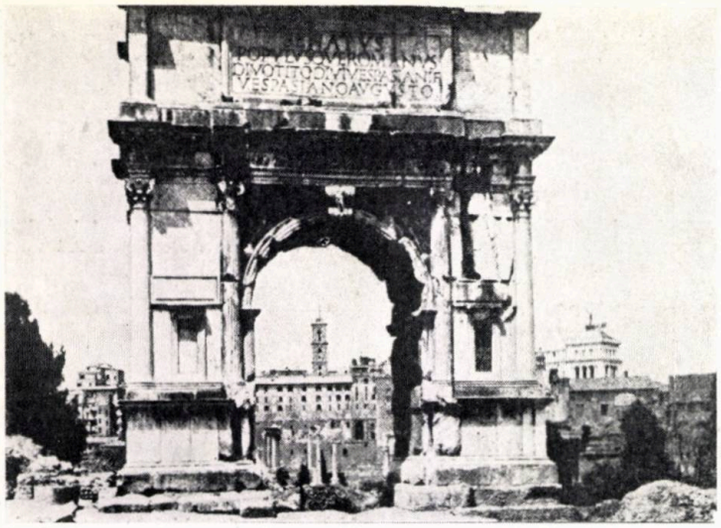

6

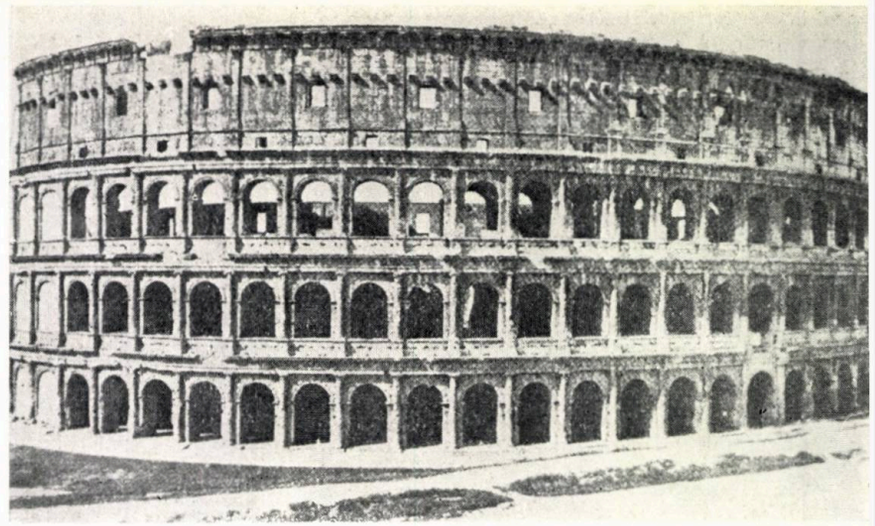

7

8 9

13, 14. MOSCOVA — PIAȚA ROȘIE, *în prim plan zidul Kremlinului cu* Turnul Nikolski, *în plan secund* Mausoleul lui Lenin, *iar în plan îndepărtat, închizînd latura sudică a* Pieței Roșii, Catedrala Pokrovski (Vasili Blajenoi). *Turlele catedralei, cu dantelăria sofisticată a* kokoșnicelor *și modelarea zimțată, fațetată piramidal ori floral și viu colorată a învelitorilor*

15, 16. SPLIT — PALATUL LUI DIOCLEȚIAN, *nu departe de* Salonae — *locul natal al împăratului roman și punct de escală al trupelor romane în timpul campaniilor din Dacia. Întreteserea adaosurilor vremii cu vechile ziduri a condus la închegări pitorești ce măresc interesul acestui vast ansamblu monumental. Vechiul mausoleu al împăratului este azi catedrala, al cărei campanil domină zona*

17, 18, 19. SPLIT — *aspecte ale orașului medieval în incinta* Palatului lui Dioclețian, Poarta de Argint *din estul cetății privită din campanilul catedralei și* Peristilul — *vechea colonadă solemn fasonată în fața intrării apartamentelor imperiale — azi spațiu de detentă și concerte-spectacol pentru numeroșii turiști și vizitatori.*

6. ROMA — ARCUL LUI TITUS, *pe* Via Sacra *între* Forul Roman *și* Colosseum. *Cu înălțimea de 15,40 m și lățimea de 13,50 m,* Arcus Titi *va fi un demn model pentru monumentele similare din epoca lui Traian. Ruinat în evul mediu, monumentul a fost restaurat în bune condiții în 1822*

7. COLOSSEUMUL DIN ROMA, *al cărui travertin suportă tot mai greu poluarea urbană — și pe cea automobilă îndeosebi —, dar ale cărui ruine constituie una din mîndriile locuitorilor Cetății Eterne*

8. ROMA — COLUMNA LUI TRAIAN *dominînd Forul împăratului. S-a spus despre acest original monument — care prin basoreliefurile sale în spirală narează epopeea războaielor daco-romane — că este « o carte verticală »* (volumen). *Arhitectul — Apollodor din Damasc*

9. SOFIA — BISERICA SVETI GHEORGHI *(sec. III—IV e.n.), în curtea interioară a Hotelului « Balkan ». Vechile ziduri din* Ulpia Serdica *în firesc și plin de farmec dialog cu noile construcții sofiote*

10, 11, 12. KREMLINUL MOSCOVEI. *Amalgamare de valoroase și vechi monumente istorice, cu reprezentative construcții moderne, într-un contrast pitoresc și de mare efect. Palatul Congreselor din Kremlin (30), Consiliul de Miniștri al URSS (32), Prezidiul Sovietului Suprem al URSS și Teatrul Kremlinului (34), lîngă arhitectura colorată și cupolele aurite ale catedralelor Înălțării Maicii Domnului (22), Bunei Vestiri (23), Arhanghelului Mihail (24) etc. « Această umbră are 400 de ani ! » — Turnul lui Ivan cel Mare (26)*

10

11

(Pentru ilustrarea articolului și comentarea imaginilor, redacția a folosit următoarele surse: Jure Kastelan-SPLIT, *Ed. Jugoslavija, Beograd*, 1964; *Dimitrie Mikaïlov*-SOFIA GUIDE, *Ed. Sofia Presse, f.d.; Ivan Miatchine, Vladimir Tchernov*-MOSCOU-GUIDE DU TOURISTE (U.R.S.S. 1917—1967), *Ed. de l'Agence de presse Novosti, Moscou*, 1967; *Dumitru Tudor*-ARHEOLOGIE ROMANĂ, *Ed. Științifică și Enciclopedică, București*, 1976; *Gheorghe Curinschi Vorona*-ISTORIA ARHITECTURII ÎN ROMÂNIA, *Ed. Tehnică, București*, 1981).

16

17

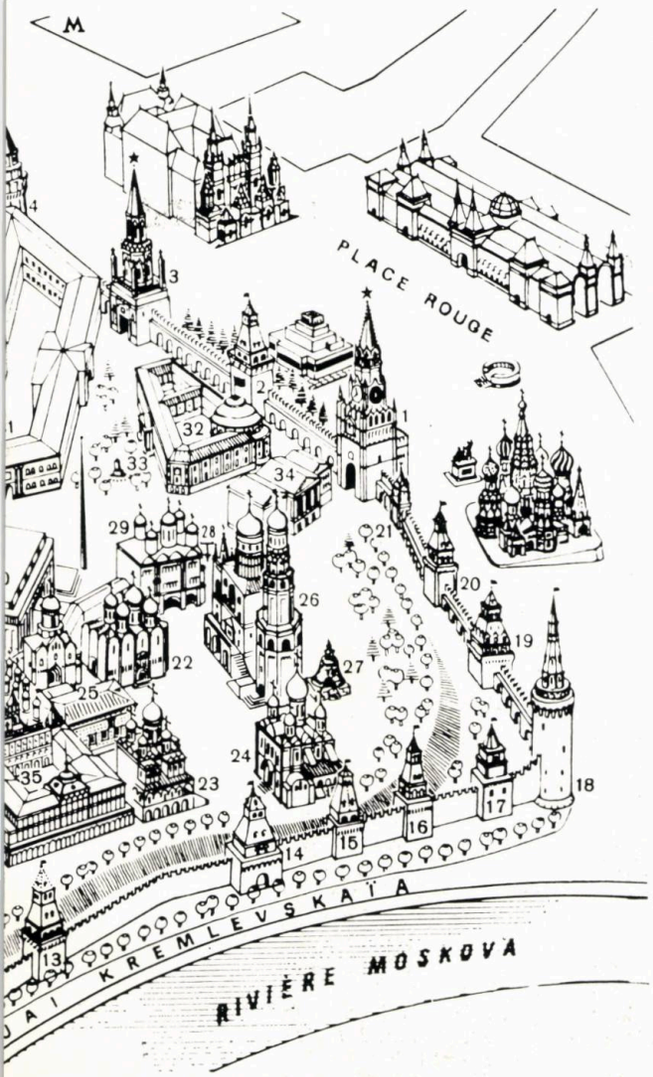

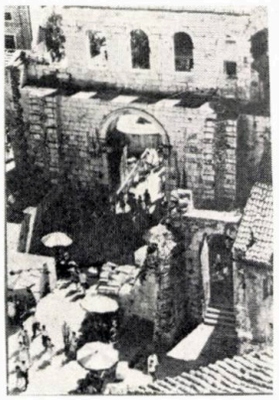

18

14

19

12

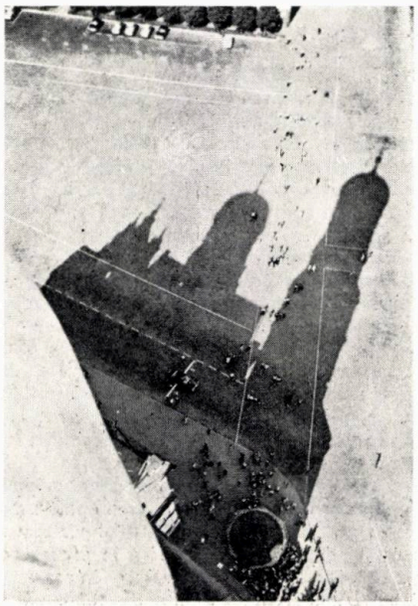

13

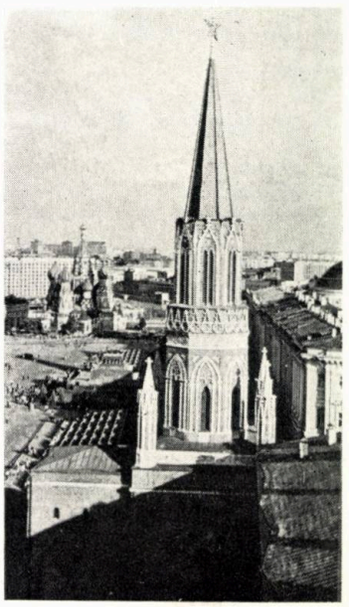

CASA DOMNEASCĂ DE LA PUTNA

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arhitecții **ȘTEFAN BALȘ, VIRGIL ANTONESCU**

Rezistența: ing. **MIRCEA SOLCAN**

Instalații: ing. **MELANIA ANTON,** tehnicienii **GHEORGHE BULIGA, ELENA BOGDAN**

Studii teren: ing. **JENICĂ FLOREA,** s. ing. **GHEORGHE DUMITRESCU**

PROIECTANT GENERAL: CENTRUL DE PROIECTARE JUDEȚEAN SUCEAVA

În ansamblul monumental de la Putna, *Casele Domnești* ale lui Ștefan cel Mare au fost identificate, de cercetările arheologice, pe latura de sud a incintei, confirmîndu-se astfel tradiția locală. Rămășițele vechilor ziduri, pînă sub nivelul terenului, erau cuprinse în clădirea austriacă a chiliilor, ridicată aici la 1856, cu aspect total nepotrivit și străin ansamblului. Totodată, față de pericolul pe care îl prezenta lemnăria planșeelor invadată de ciuperca « *merulius lacrimans* » constituind o amenințare pentru muzeul din incintă, a fost pusă în discuție, la un moment dat, și propunerea dărîmării totale.

Cercetările arheologice [1] au dovedit menținerea la nivelul subsolului a unor ziduri din construcția originală. S-a putut, astfel, delimita conturul clădirii lui Ștefan cel Mare, înglobînd două tronsoane de dimensiuni și adîncimi diferite. Aceste ziduri se verifică și pe un plan austriac [2], întocmit la începutul secolului XIX cu releveul și propunerile de « adaptarea vechii clădiri ctitoricești », care erau, încă, la data aceea, pe două niveluri.

Aceeași situație este menționată și în: « Însemnări preliminare asupra clădirilor mînăstirești » [3], în care găsim, la punctul 1, « la sud, o clădire solidă cu un etaj a ctitoriei ».

Ulterior, însă, lucrările propuse în planul citat nu s-au mai executat, iar în campania de lucrări 1854—1856, zidurile *Caselor Domnești* au fost rase pînă la pămînt.

Ceea ce era sub pămînt s-a umplut, iar, deasupra, s-a construit un nou corp de chilii, depășind pe trei laturi construcția lui Ștefan cel Mare.

Cu ocazia cercetărilor inițiate aici în 1971, în cursul acțiunii de degajare a subsolurilor, au fost recuperate o serie de fragmente de ancadramente de uși și ferestre, precum și piese profilate de piatră, care au fost păstrate pentru studiu și refolosire.

În decurs de aproape patru veacuri de istorie, *Casele Domnești* suferă prădăciuni, incendii și cutremure. Tot de atîtea ori, ele sînt refăcute, desigur cu transformări și, poate, cu adaosuri.

Astfel, *Casele Domnești* [4] ard în marele incendiu care a ruinat Putna în 1484 (mînăstirea a fost refăcută de Ștefan chiar în același an). Un alt mare incendiu le pustiește la 1536 și sînt reparate de Alexandru Lăpușneanu la 1559. Sînt apoi prinse în lucrările de reclădire începute de Vasile Lupu, continuate de Gheorghe Ștefan și terminate la 1662 de Eustatie Dabija.

După marile stricăciuni produse de cutremurul din 1739 și părăsirea și paragina în care căzuseră, mitropolitul Iacob Putneanul, în anii 1757—1761, le înnoiește iarăși și le readuce la viață.

Au fost, apoi, dărîmate pînă la pămînt, cu ocazia lucrărilor din 1854—1856 și nu au mai rămas — decît sub umplutură — urmele sălii boltite spre est și a beciului alăturat spre apus.

Nevoile de spațiu din Complexul mînăstiresc și dorința de a reconstitui și *Casa Domnească* în ansamblul de la Putna au dus la renunțarea propunerii de demolare. S-a cerut întocmirea unui proiect [5] al cărui program prevedea reconstituirea *Casei Domnești* pe perimetrul ei original și, în același timp, dezvoltarea și organizarea, pe aripile est și vest de la 1856, a spațiilor necesare funcționării mînăstirii.

S-a pornit de la sala boltită, care reprezintă tronsonul est, original, al vechilor case și pentru care s-au găsit elemente suficiente și sigure pentru o reconstrucție aproape exactă. Pentru partea în elevație, s-a mers, din aproape în aproape, folosind metoda de reconstituire prin analogie și ținînd seama de pietrele profilate și sculptate găsite. S-a avut în vedere, totodată, satisfacerea cerințelor de spații și funcționalitate ale beneficiarilor, realizîndu-se, în acest fel, un proiect de restaurare parțială — sub nivelul solului — și de amenajare a noilor spații, aflate deasupra, înscrise în vechiul perimetru.

S-a urmărit, de asemenea, să se scoată în evidență, prin forme și volume, importanța corespunzătoare unei asemenea reședințe domnești, precum și să se obțină integrarea ei în ansamblul medieval al incintei. Astfel, s-a reconstituit sala boltită, a cărei pardoseală a fost găsită la —2,40 m, față de cota ±0,00 luată la nivelul parterului austriac. S-a identificat și descopertat, în mare parte, paramentul original, s-au completat arcele de piatră ale zidului median și s-au rezidit bolțile de cărămidă păstrate în umplutură, peste care s-a turnat o dală de beton armat.

Deasupra, suprapusă pe zidurile exterioare de nord-est și sud, zidul de vest fiind împins pînă în dreptul intrării, s-a realizat o mare sală, care a înglobat fostele bucătării și trapeza cunoscută sub denumirea tîrzie de « Sala Eminescu ».

Tronsonul de apus, al *Caselor Domnești*, situat la cota — 4,20 m, a fost desigur un beci, adînc, de lungime aproximativ egală cu sala boltită, dar mai lat și decroșat pe latura de sud cu circa 1,25 m și cu urmele acelorași arce mediane. Aici s-au găsit mai puține elemente originale, deoarece lucrările din 1856 au intervenit cu demolări și rezidiri masive, iar o încercare de reconstituire ar fi antrenat cheltuieli excesive, nesprijinite pe date indiscutabile.

S-a ajuns, așadar, la hotărîrea de a se păstra zidurile actuale ca funcții, evacuînd umplutura de la 1856, pentru a se crea un spațiu de beci folosibil. În același timp, s-au degajat urmele fundațiilor și ale stîlpilor zidului median și s-a creat o posibilitate de acces, pentru cercetarea lor.

Proiectul a urmărit și scurtarea aripilor clădirii: la capătul de est, prin demolarea a două travei din construcția austriacă, permițînd astfel vizitarea vestigiilor din colțul de S—E, descoperite în ultima campanie de cercetări, iar, la capătul de vest, prin așezarea construcției pe urma veche, dinainte de 1856, eliberînd astfel

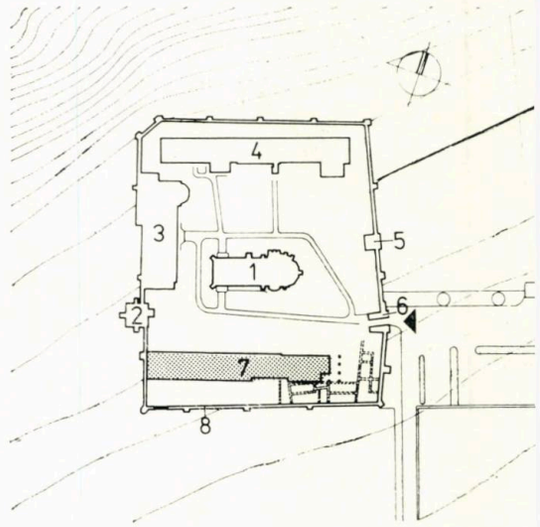

1

1. PLANUL DE SITUAȚIE AL ANSAMBLULU MONUMENTAL PUTNA:

1. *Biserica Mînăstirii Putna* —2. *Turnul Tezaurulu (secolul XV)* —3. *Muzeul și paraclisul* —4. *Chili* —5. *Turnul scării de acces la etaj* —6. *Turnul de intrar* —7. *Casa Domnească* —8. *Zidul de incintă*
2. CASELE DOMNEȘTI, PLAN SUBSOL 3. PLAN PARTER 4. PLAN ETAJ 5. SECȚIE LONGITUDINALĂ 6. FAȚADĂ

paramentul spre curte al zidului de incintă, care prezint urme ale vechiului *drum de strajă*.

Pe parcursul lucrărilor, s-au ivit multiple problem de asanare, consolidare și de rezistență.

În tot acest timp, *Centrul de proiectare județea Suceava* și-a dat concursul prin ing. Mircea Solcan proiectantul structurii generale de rezistență.

Pentru justificarea și aprobarea soluțiilor menționat adoptate — cuprinse și în articolul arhitectului Ștefa Balș: CASA DOMNEASCĂ DE LA FUTNA, în *Revist Muzeelor și Monumentelor* nr. 2/1982—, proiectul fost prezentat și avizat de către Consiliul Culturii ș Educației Socialiste.

Arh. ȘTEFAN BAL
Arh. VIRGIL ANTONESCU

NOTE:

1. *Colectiv de arheologi: dr. Mircea D. Matei, Alexandr Rădulescu, Radu Ciuceanu*
2. *Aflat la arhiva mînăstirii*
3. *Registrul nr. 2, Arhiva 1856, fila 7/13*
4. *Atunci în construcție*
5. *Arhitecții Ștefan Balș și Virgil Antonescu*

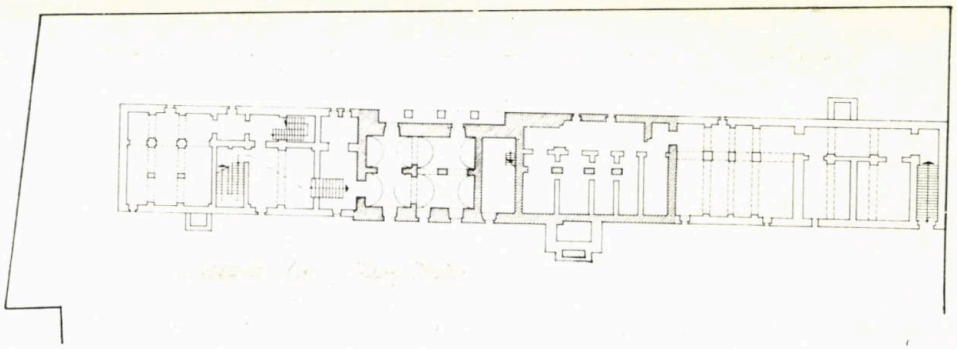

2

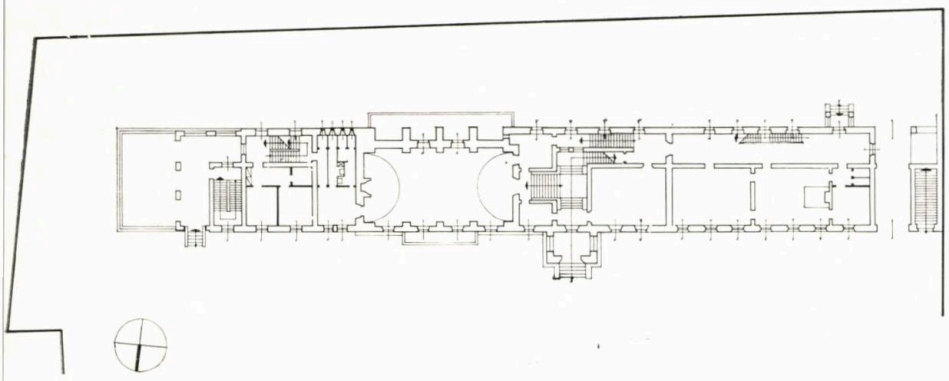

3

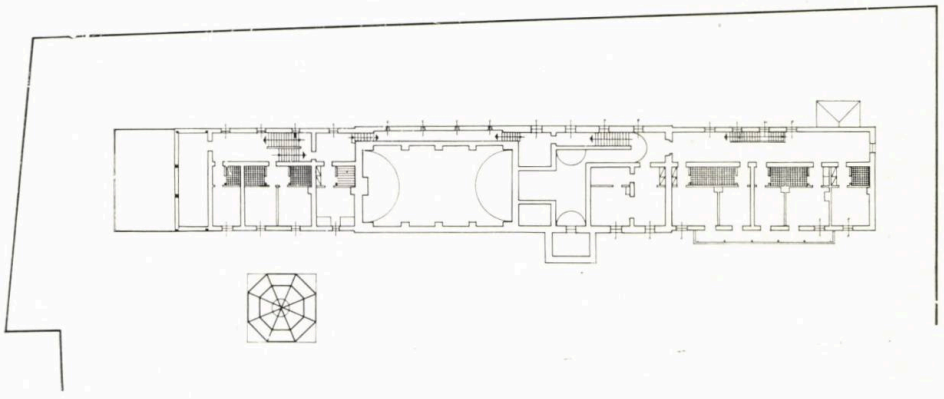

4

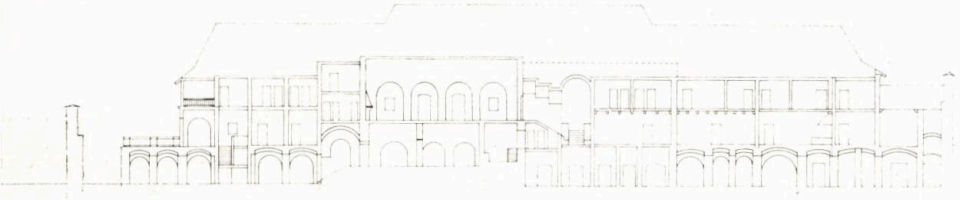

5

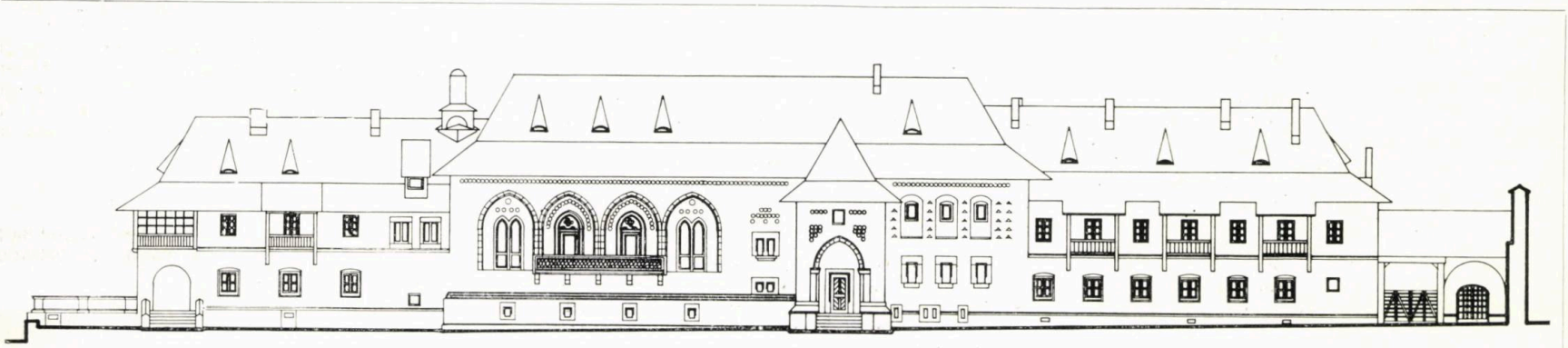

FATADA PRINCIPALA

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10m

6

CASA DIN STRADA SPĂTARULUI NR 19, BUCUREȘTI

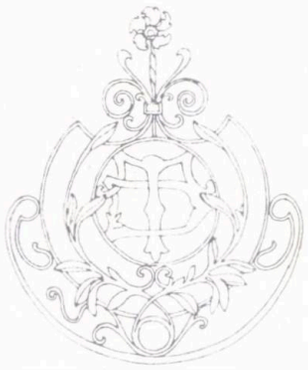

În zona străzilor Pasului, Armenească, Latină, Venerei și Spătarului, s-a conservat un bogat tezaur arhitectural, reprezentînd o etapă semnificativă în edificarea construcțiilor de locuit în București sfîrșitului de veac XIX.

Pe strada Spătarului, în vecinătatea *Casei Melik*, la numărul 19, se remarcă o casă pe al cărei fronton este înscris anul 1886, înconjurată de o cochetă grădină, împrejmuită cu grilaj ornamental, purtînd monograma « *T.D.* ». Clădirea a fost, desigur, executată după un proiect și este un exemplu tipic de edificiu de orășean înstărit. Comanditarul a dovedit preocupări pentru înscrierea edificiului în spiritul eclectismului reprezentativ pentru acea perioadă [1], Capitala aflîndu-se sub influența unor stiluri și curente la modă, în jurul cărora gravitau atît preocupările comanditarilor, cît mai ales cele ale realizatorilor — arhitecți, pictori-decoratori și echipe de meseriași formați la școlile din Franța, Austria, Italia.

Decorația, însă, este aplicată pe o structură tradițională, atît sub aspectul planului (avînd la origine formula tindei cu camere dispuse simetric), cît și al proporțiilor (regim de înălțime ponderat, acoperiș adaptat funcțional climei etc).

Destinația inițială a clădirii era de locuință unifamilială, al cărei parter cuprinde primirea (recepția), salonul (camera de lucru-birou), sufrageria și două dormitoare. Subsolul cuprinde gama de servicii necesare gospodăriei individuale; bucătăria, spălătoria, cămări, camera de serviciu, pivnița. Clădirea are două accese: unul principal, pe fațada sudică, marcat de coloane angajate, scară protejată de copertină, felinare cu gaz aerian [2] bogat decorate, și o intrare de serviciu, pe fațada estică, comunicînd cu veranda. Aceasta din urmă este o construcție ușoară executată în tehnica *Fachwerk*, din schelet de lemn aparent, cu panouri de zidărie de cărămidă aparentă, ferestre cu șprosuri dese, streașină de lemn cu console profilate etc. Accesul în subsol se află pe latura de est, sub intrarea în verandă.

Deoarece nu s-au putut efectua sondaje în zidărie, imobilul fiind în stare de locuire, se poate emite următoarea alternativă privind edificarea acestei clădiri:

A. Fie că imobilul a fost ridicat în două etape: prima fiind 1886 (dată înscrisă în fronton), cu un plan simetric, fără anexe pe latura de nord (cuprinse în clădire), iar cea de a doua etapă constînd în adăugirea, în jurul anului 1920, a extinderii cuprinzînd veranda, prin care s-a obținut, la parter, o intrare de serviciu, o seră și o baie, iar, la subsol, două cămări, două cabine W.C. și un vestibul. Spre această presupunere, ne conduce și existența bosajelor de colț, care se găsesc în interiorul verandei.

B. Fie că imobilul datează din anul 1886, în forma sa actuală, ca rezultat al edificării într-o singură etapă, iar partea de verandă, cu utilități, a fost voit detașată de arhitectura majoră a clădirii (după exemplul caselor cu geamlîc din acea perioadă).

Structura clădirii este realizată din pereți portanți de cărămidă, cu fundații de cărămidă (dovadă existența canalelor de ventilație), planșee peste subsol și parter din grinzi de lemn, cu excepția pivniței acoperită cu boltă din cărămidă « a vella ».

Șarpanta din lemn este pe soluția clasică, iar învelitoarea din tablă zincată (inițial din tablă de zinc) este în trei ape cu două penetrații în dreptul frontului din fațada principală și în dreptul aticului din fațada dinspre strada Latină.

Ca finisaje, s-au folosit pardoseli de parchet în hol și din dale de mozaic policrome la intrarea cu patru trepte din marmură albă.

Treptele exterioare principale, ca și cele din interior, de la subsol sînt din piatră de talie profilată. Scara ce leagă subsolul, parterul și podul este din lemn. Pardoselile de la subsol sînt fie din mozaic, fie din dale de bazalt policrom sau din dușumele. Toate sobele de la parter sînt de ceramică din import, iar, la subsol, se găsește și o sobă ornamentală din fontă turnată.

Feroneria ușilor, bogat decorată, are drucăre din os în montură de alamă.

Înscriindu-se în mentalitatea timpului, decorația interioară oglindește preocuparea comanditarului și a arhitectului pentru frumos; decorația interioară a parterului [3] realizează un ansamblu echilibrat și armonios.

La o mai atentă examinare a decorației casei, în timpul cercetărilor noastre, s-a descoperit semnătura și datarea picturii murale din hol, notate pe extradosul unui profil din ipsos ce încadrează decorația tavanului, cu textul: F. TITTE și V. VIEDEMANN-MALER —1896-1897.

Bosajele baroce imitînd piatra buciardată, frontoanele cu cornișă, coloanele ionice angajate, decroșurile, pilaștrii și aticul, tencuiala din cîmp realizată în asize imitînd cărămida, toate aceste elemente, combinate cu măsură și abilitate, reușesc să realizeze o arhitectură exterioară echilibrată, cu o personalitate proprie, realizîndu-se o clădire de locuit bucureșteană, reprezentativă pentru perioada execuției.

Deși fațada este, în general, în stare de conservare bună, toată profilatura și ornamentația sînt totuși înecate în straturile succesive ale zugrăvelilor, făcînd necesară recondiționarea integrală.

Ornamentele ceramice de pe fațadă vor comporta o foarte atentă recondiționare și protecție ulterioară.

Materialele ce se vor întrebuința la execuția lucrărilor restauratorii vor fi cele tradiționale: var, nisip, adaosuri de grăsimi, cînepă, ipsos, praf de piatră, cu evitarea unor materiale ca: cimentul, vinacetul, vinaromul.

Suprafața curții este pavată, parțial, cu dale de bazalt ce ocolesc oaze de verdeață și o mică grădiniță la stradă. Gardul este cel original, cu soclu din blocuri de piatră naturală profilată și grilaj din fier forjat ornamental, conținînd monograma T. D. De asemenea, porțile de acces din străzile Latină, Spătarului ș.a. sînt din fier forjat, cu doi batanți, pentru accesul birjelor sau automobilelor, și cu un batant, pentru circulația de zi.

În spațiul curții, a existat un chioșc din lemn, frumos ornamentat — piesă de mobilier urban sau de grădină, care, astăzi, se mai păstrează într-o stare precară după incendiul de acum cîțiva ani.

Știut fiind că edificii ca cel de față — aflate pe *Lista monumentelor istorice și de arhitectură a Consiliului Culturii și Educației Socialiste* și cu certă valoare pentru orașul nostru, reprezentînd o etapă în edificarea construcțiilor de locuit și un bun de patrimoniu pentru istoria, cultura și civilizația orașului — conferă locuitorilor un spor de mîndrie și de certitudine a durate în vatra orașului, putem adăuga și faptul că ele facilitează și preocupările asidue ale tuturor municipalităților din lume, de a mobila orașul cu construcții vechi restaurate, frumoase și reprezentative pentru trecutu urbei.

Forurile de decizie ale Capitalei dau dovadă de multă înțelegere în sprijinul recuperării valorilor de patrimoniu ale Bucureștilor, prin măsuri ce vin să ocrotească martorii istoriei culturii și artei orașului, casa din strada Spătarului 19 fiind unul dintre exemplele acestor lăudabile acțiuni.

Tehn. arh. MARIA MARCU

---

1. « Moda decorării cu picturi a locuințelor bucureștene a atins apogeu în ultima decadă a secolului al XIX-lea. De la clădirile somptuoase moda se extinde vertiginos și la locuințele mai modeste. » (Petr OPREA — Locuințe cu picturi murale din ultima decadă a secolulu al XIX-lea, *în* Revista Monumentelor Istorice și de Artă *nr. 1/1974).*

2. « Apariția și răspîndirea felinarelor cu gaz aerian în București reprezintă unul dintre multiplele aspecte ale urbanizării Bucureștilor ale creșterii necesității de confort, rezultat al modernizării întregi vieți sociale. » « Pentru felinare se instituise un impozit special numi paraua felinarelor. » (Liviu ROTMAN și Tereza SINIGALIA, extra dintr-un articol publicat în Revista Monumentelor Istorice și d Artă *nr. 1/1975).*

3. « Plafonul holului pictat în ulei, cu motive și elemente decorativ inspirate din frescele romane de la Pompei și Herculanum. Elementel de arhitectură și personajele sînt pictate cu diverse nuanțe de brun restul spațiului cu roșu pompeian ca și suprafața chenarului. » (Petr OPREA — Case bucureștene cu picturi murale executate în pragu secolului al XX-lea, *în* Revista Monumentelor Istorice și de Art *2/1975).*

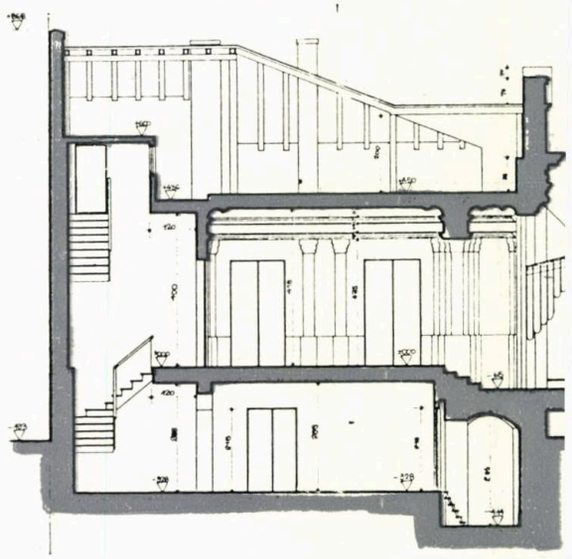

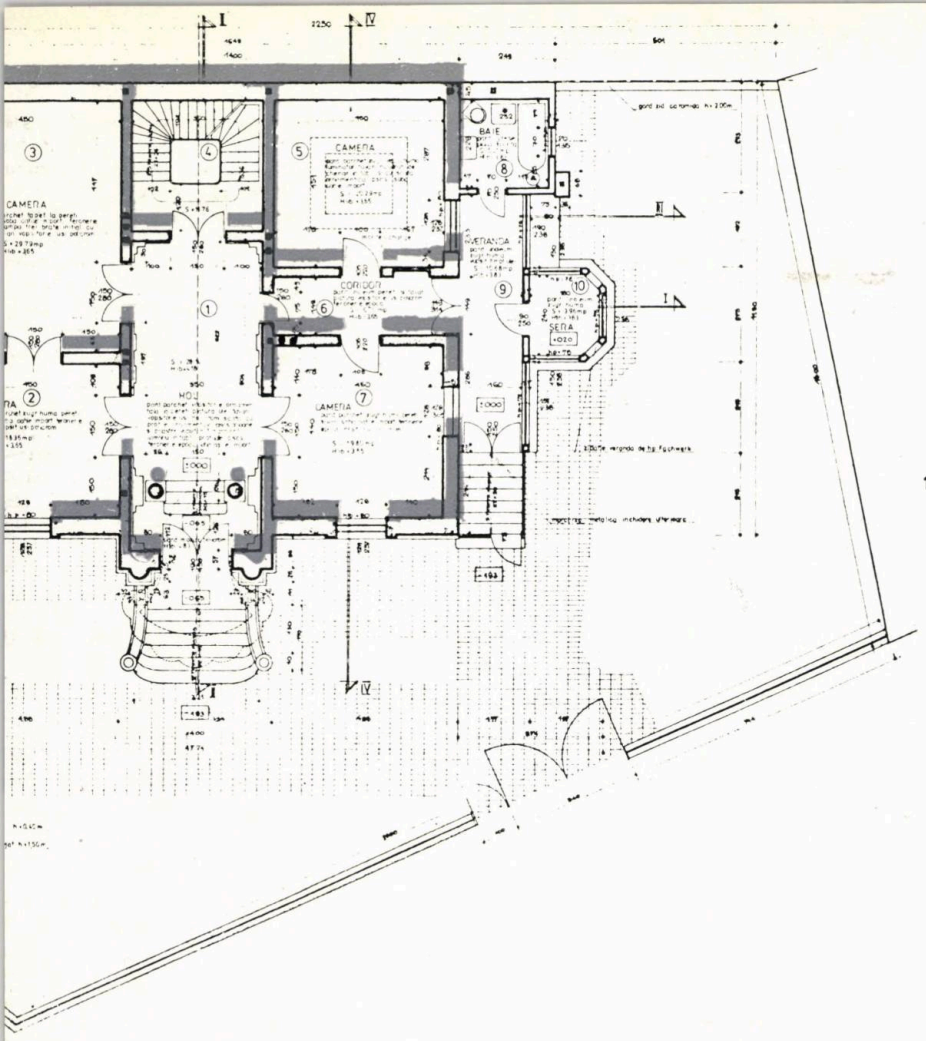

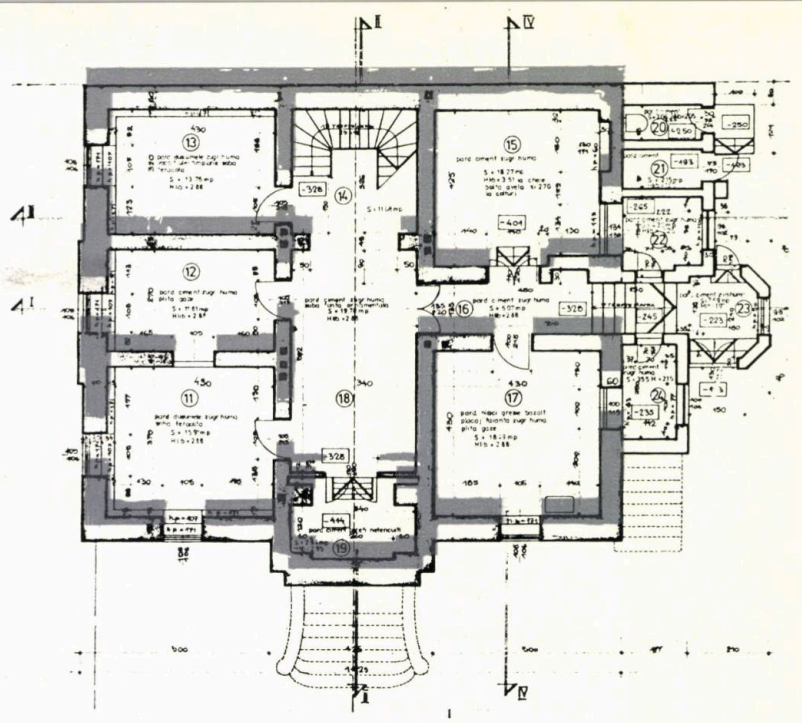

1

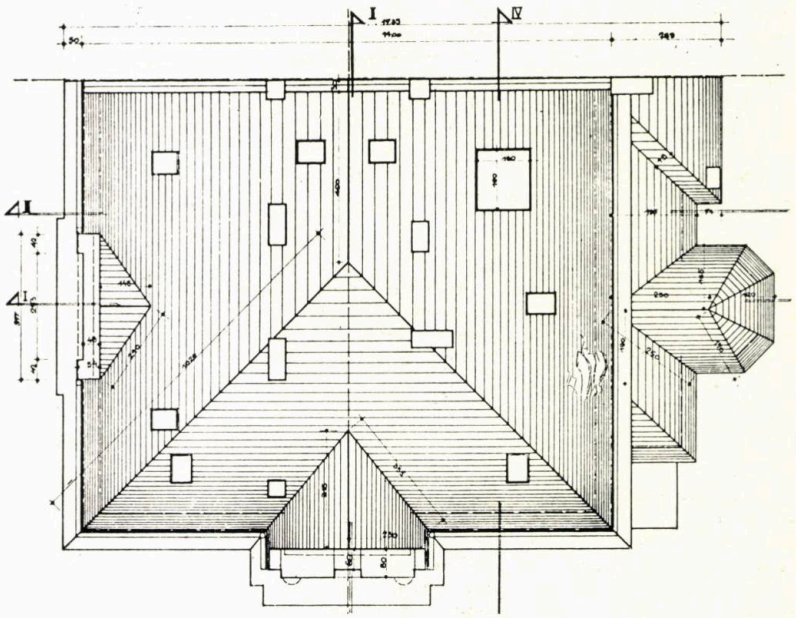

3

. PLAN SUBSOL 2. PLAN PARTER 3. PLAN ÎNVELITOARE 4. SECȚIUNE LONGITUDINALĂ
. SECȚIUNE TRANSVERSALĂ 6. SECȚIUNE LONGITUDINALĂ (PRIN CASA SCĂRII)

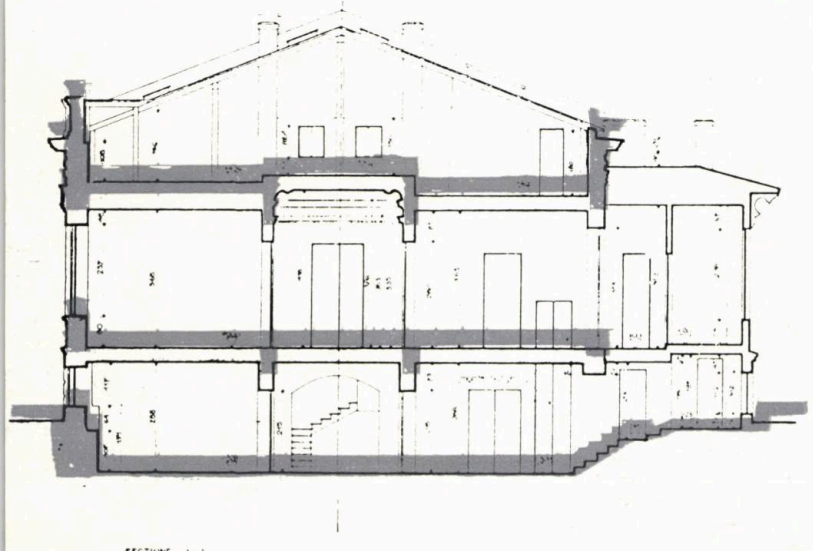

SECTIUNE I - I

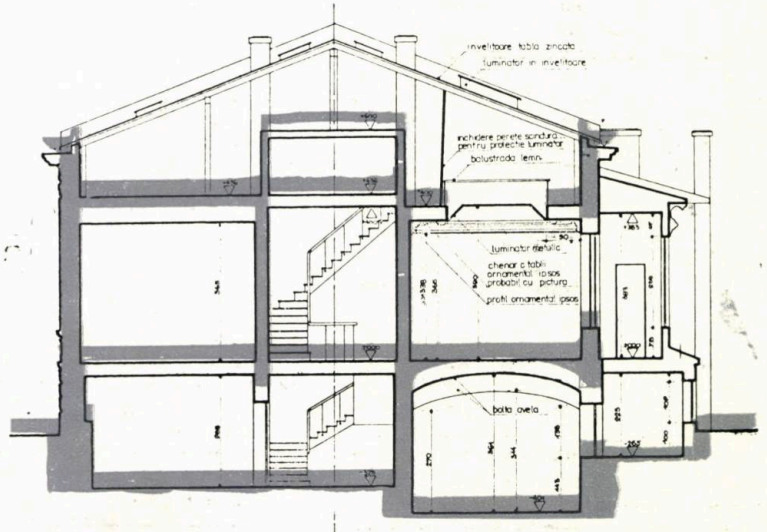

6

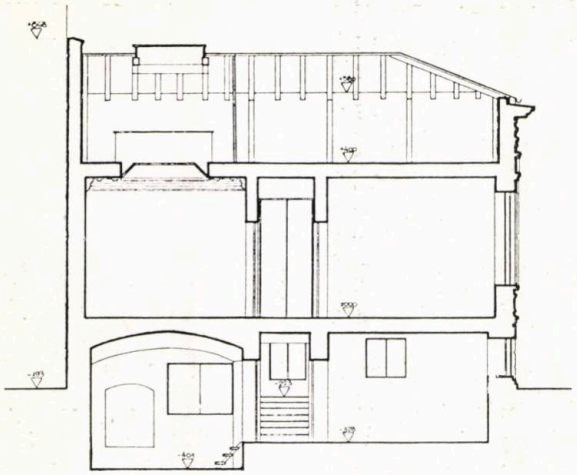

7

7. SECȚIUNE TRANSVERSALĂ (PRIN CORIDOR) 8, 9. FAȚADE 10. VEDEREA CLĂDIRII 11. DETALIU ÎMPREJMUIRE DIN FIER FORJAT CU MONOGRAMA « T. D.» 12. GRILAJ, LA UȘA PRINCIPALĂ, DIN FIER FORJAT CU ACEEAȘI MONOGRAMĂ 13. 14. DETALII FRONTOANE FERESTRE

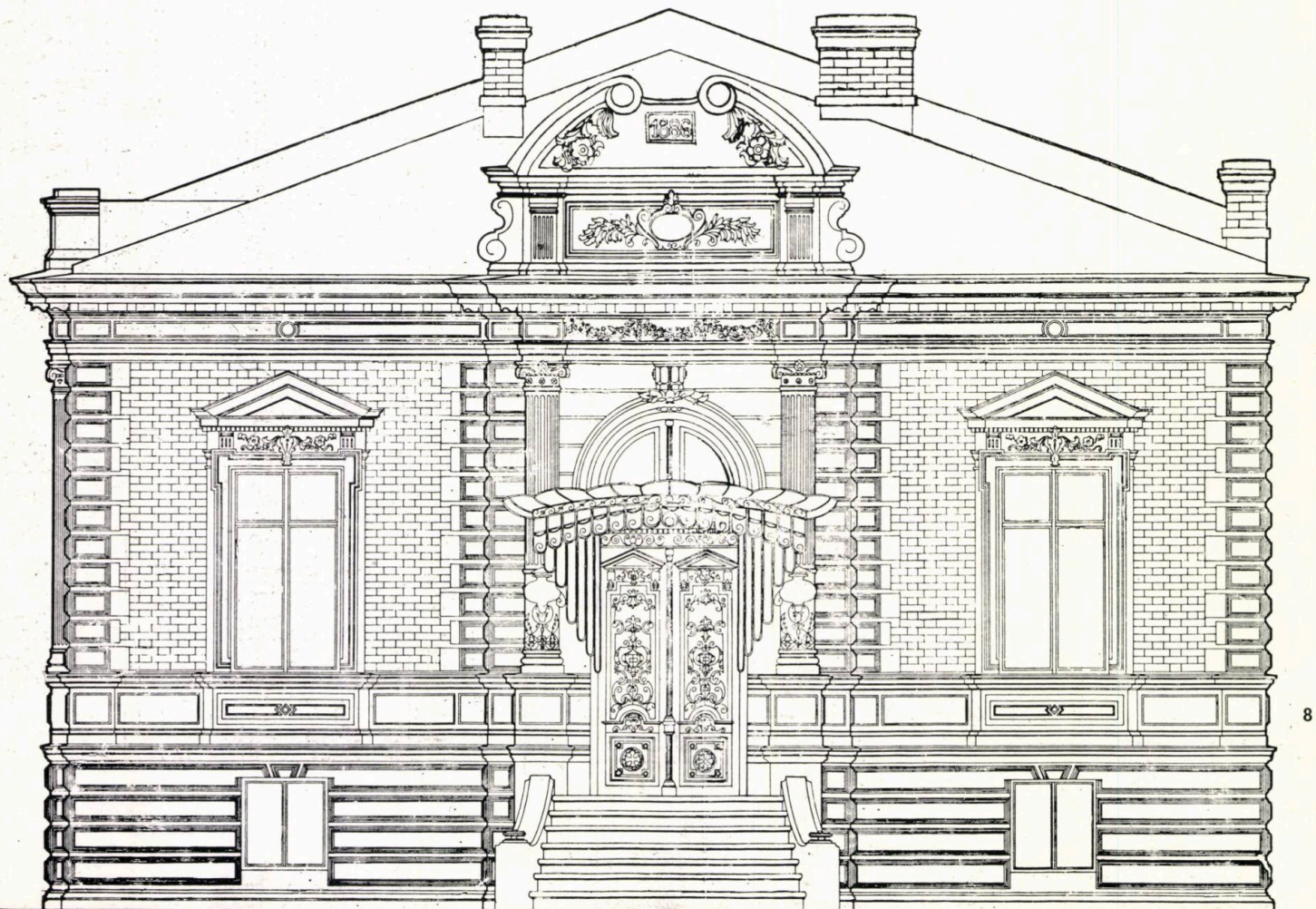

8

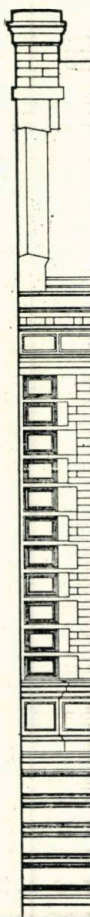

9

fotografii de
dr. arh. PETER DERER
și FLORENTIN NIȚU

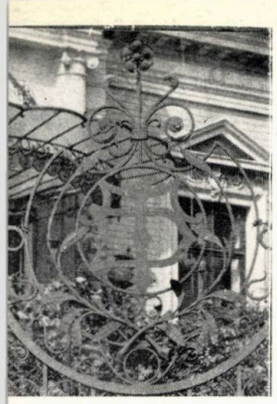

13

16

14

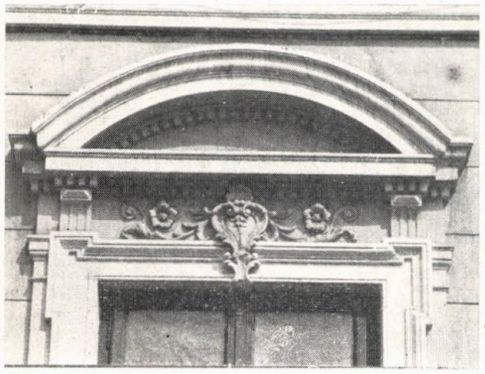

15

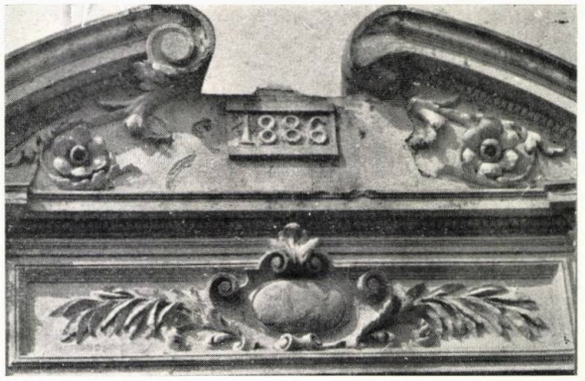

17

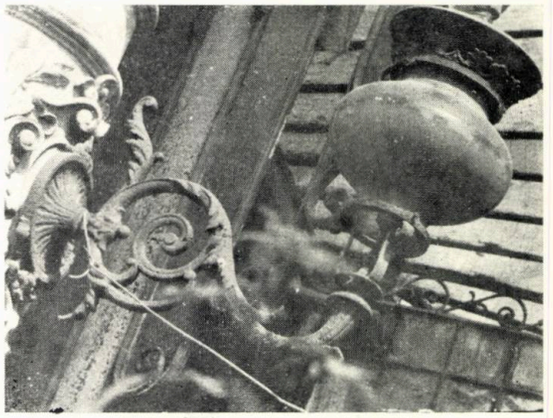

18

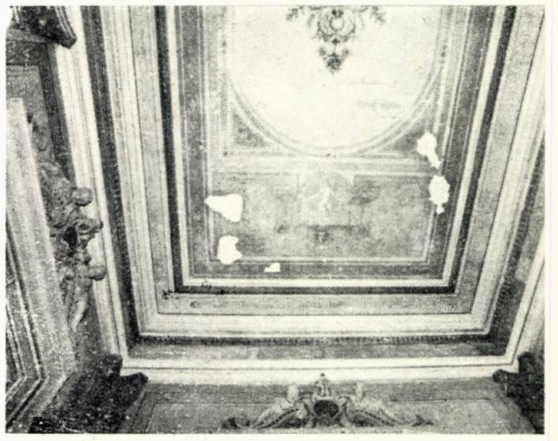

19

15. FRONTONUL DIN FAȚADA PRINCIPALĂ-DETALIU 16, 17. DETALIU DE CAPITEL ȘI BAZĂ ALE COLOANEI ANGAJATE LA INTRAREA PRINCIPALĂ 18. FELINAR INTRARE CU GAZ AERIAN 19, 20. DETALII PLAFON ȘI PEREȚI LA HOLUL PRINCIPAL

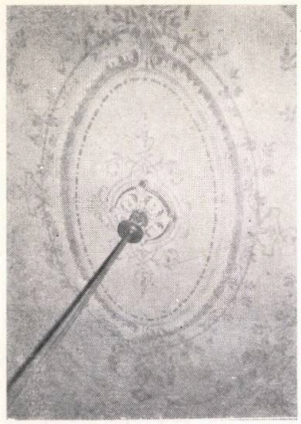

20

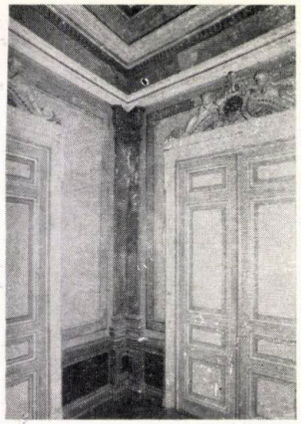

21

21. PICTURĂ TAVAN ÎN SALON (3) 22. SOBĂ HOL PRINCIPAL 23. DETALIU LUMINATOR SUFRAGERIE ÎNCADRAT DE STUCATURĂ 24, 25. SOBA JUGENDSTIL CULOARE VERDE CHINA, ÎN SUFRAGERIE — VEDERE ANSAMBLU ȘI DETALIU MEDALION 26, 27. SOBE DORMITOR (7) ȘI (2) DE CULOARE ALBĂ (MEISSEN) ȘI ALBASTRU CERULEUM 28. PICTURĂ TAVAN CORIDOR (6) 29. SOBĂ ÎN HOLUL SUBSOLULUI DIN FONTĂ TURNATĂ

22

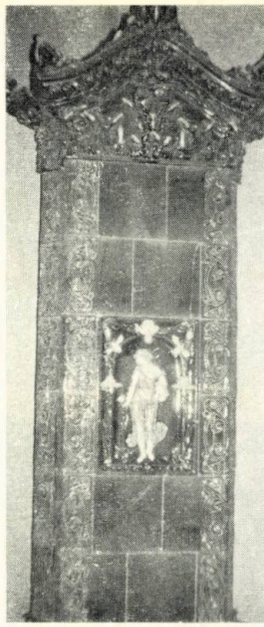

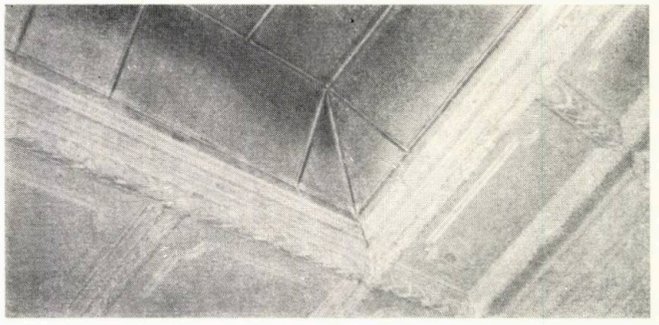

23

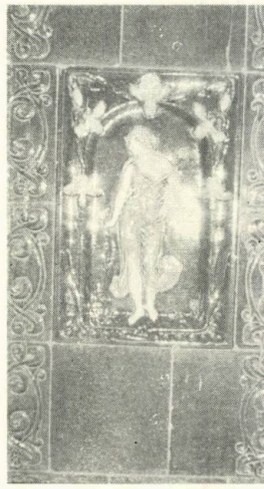

29

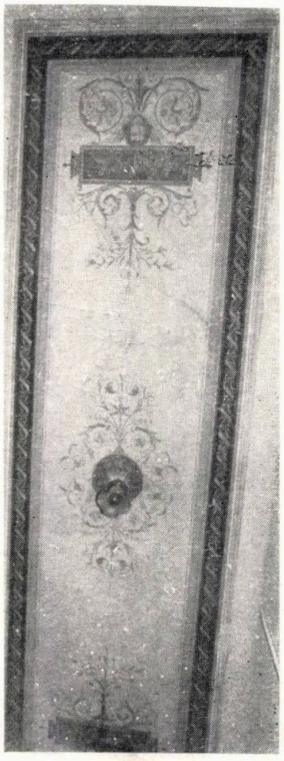

28

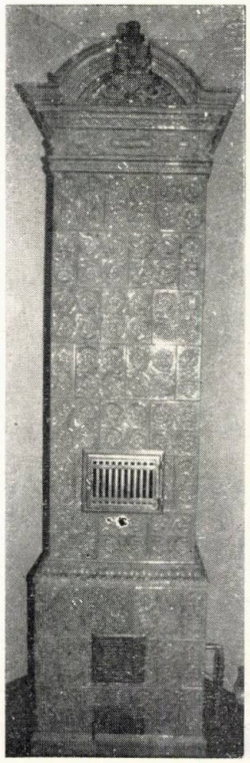

27

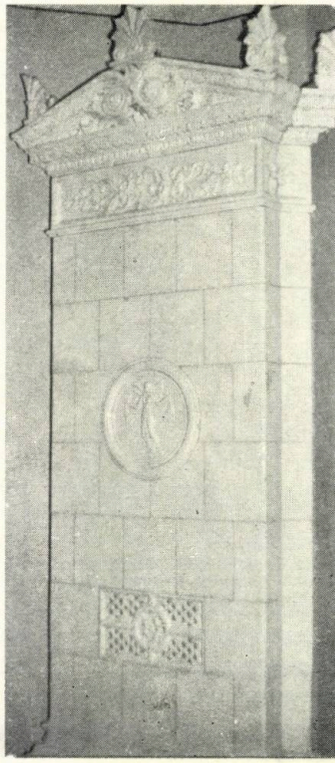

ȘIRUL SUGĂLETE

Cine a trecut prin Bistrița, își amintește cu plăcere de Sugălete, *acest șir de case cu arcade la parter, care formează latura nordică a Pieței Centrale. O face pe drept, căci este, în mod indiscutabil, unul din cele mai valoroase ansambluri de arhitectură laică medievală din România. Ba, dacă n-am suferi de o modestie excesivă și ne-am preocupa și mai bine de utilizarea și punerea în valoare a obiectivelor de interes turistic, am spune, poate, chiar că ar putea fi considerat (restaurat) drept un ansamblu de nivel european, ușor comparabil, de exemplu, cu celebra* Zlatá Ulička *de la Praga, chiar dacă-l apreciem doar ca ansamblu, fără scoaterea în evidență a valorilor deosebite ale casei parohiale sau ale casei Petermann.*

Ce știm despre istoricul acestui ansmblu?

Este stabilit că, în a doua jumătate a secolului al XV-lea, se ridică noul patriciat urban — format din mari comercianți, aurari și alți bogătași —, care preia conducerea orașului, se instalează în jurul Pieței Centrale [1]*, unde-și construiește locuințe noi (în locul celor de lemn sau cu schelet de lemn, predominante pînă atunci), conform cerințelor de lux și de confort ale epocii. Avem, deci acum, de-a face cu case renascentiste, constituind un front închis, cu dublu tract spre fațadă, avînd camere comode încălzite cu sobe — chiar dacă profilatura și deseori și boltirea mai sînt gotice.*

Etapele de realizare ale unei astfel de case au fost puse în evidență prin cercetările arheologice efectuate de soții LIA și ADRIAN BĂTRÎNA, cu ocazia restaurării casei cu nr. 22 [2]*, cînd s-au găsit și numeroase cahle din jurul anului 1500 (azi la Muzeul de Istorie Națională al R. S. România), a căror frumusețe ar face cinste oricărui muzeu din Europa. Ele sînt singurele elemente păstrate, care denotă fosta bogăție a interioarelor caselor acestui nou patriciat.*

Într-o primă etapă, apropiată de anu 1500, se ridică în locul unei foste case de lemn sau cu schelet de lemn (Fachwerkbau) *un corp de clădire de două travei, pe adîncimea unei camere (deci încă simplu tract!), din zidărie de piatră și planșee de lemn. Subsolul scund avea acces din piață printr-o scară largă, cu trepte de lemn; parterul cuprindea o trecere carosabilă și o cameră (probabil atelier sau prăvălie), iar la etaj erau două camere.*

A doua etapă, apropiată în timp de prima, dublează adîncimea corpului construit (trece, deci, la dublu tract!), realizează bolți de cărămidă peste subsol și parter (poate și la etaj), construiește scara actuală și extinde (pe parter) clădirea spre curte, în formă de «L».

A treia etapă, datată în secolul al XVIII-lea, ridică arcadele din fața parterului, extinde etajul peste ele, realizează actuala boltire (barocă) peste etaj și etajează corpul dinspre curte.

Apoi — poate ulterior — se dezafectează subsolul, care din cauza nivelului ridicat al apelor freatice nu putea servi depozitării în bune condiții.

Acest rezumat de raport arheologic arată că — în acest caz, cel puțin — arcadele sînt o extindere ulterioară, depășind limita inițială a lotului de teren și încălcînd spațiul pieței. Să fie aceasta o excepție sau o situație generală?

O primă constatare: este vorba de casa nr. 22, iar arcadele încep la nr. 13 și se termină cu casa nr. 24.

A doua constatare: șirul de arcade este în afara alinierii caselor, casa nr. 13 (casa parohială) fiind parțial aliniată, parțial ieșită — acolo unde are arcadă.

1

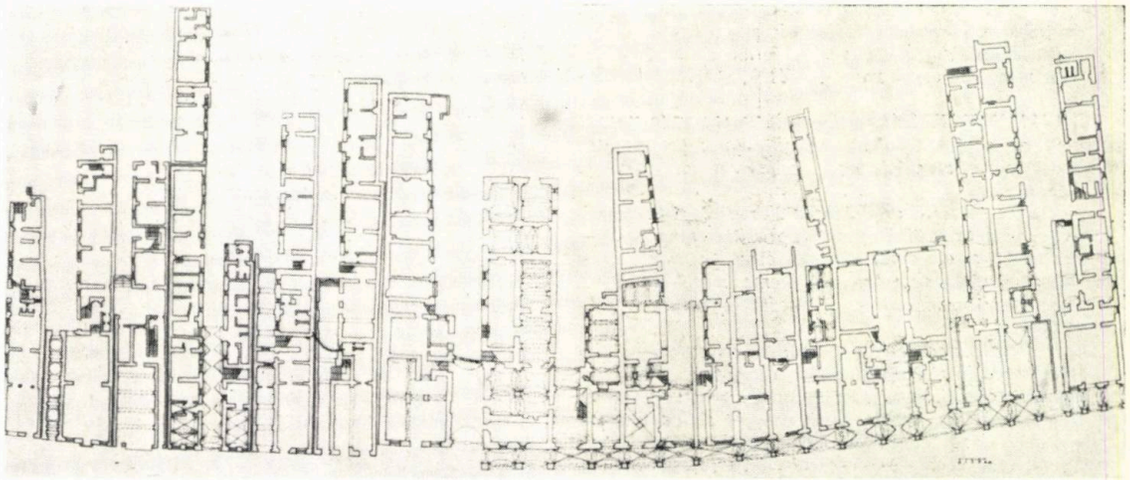

2

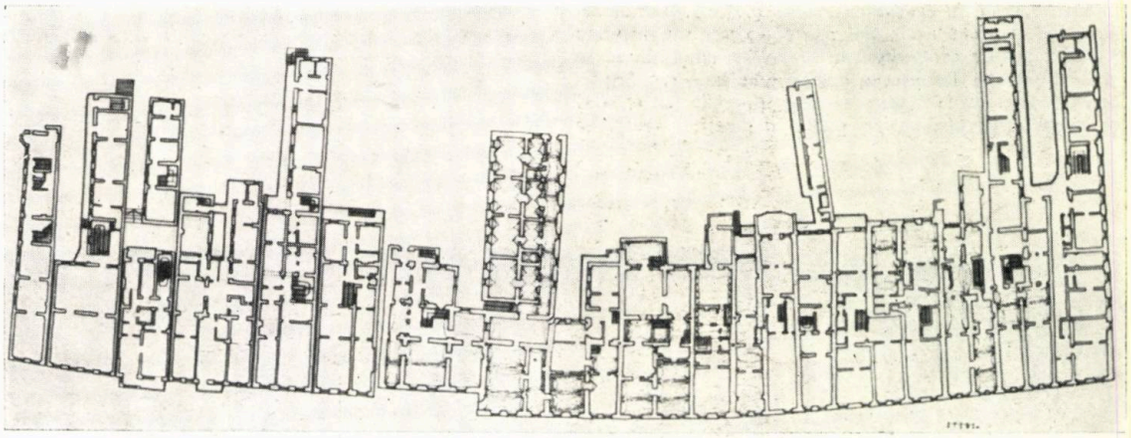

3

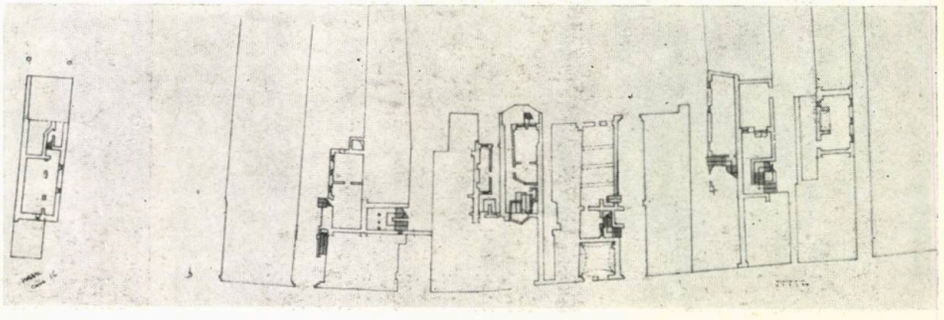

4

1. Bistrița văzută dinspre sud — detaliu dintr-o gravură de J. I. HAAS, 1736, în care se remarcă, pe frontul nordic al Pieței Centrale, Șirul Sugăletelor
2, 3, 4. Bistrița, planurile laturii de nord a Pieței Centrale, după CAZIMIR KOVÁCS. Parter, Etaj 1, Mezanin

A treia constatare: în secolul al XVII-lea, știm de o singură casă cu arcadă la Cluj, în piața centrală, ieșită și ea din aliniere.

Ultima constatare: printr-o hotărîre din 1589 [3] *sibienii interzic închiderea spațiilor de sub arcade, întrucît acestea au fost din vechime spații libere. Deci, nu făceau parte din lotul casei.*

Concluzia se impune de la sine: arcadele și extinderea etajului deasupra acestora nu sînt realizări inițiale, contemporane ridicării caselor de la finele secolului al XV-lea sau începutul celui următor, ci ulterioare, probabil din secolul al XVI-lea și chiar, uneori, mai tîrziu.

Astfel de șiruri de arcade existau și în piața mică a Sibiului (refăcute în ultimele decenii) și la Brașov (urmele lor fiind încă vizibile la începutul secolului nostru.

Geneza lor se datorește cerințelor comerțului, care, în zile de tîrg, folosea ca amenajări temporare în piață corturi și căruțe cu coviltir, iar pe laturile pieței utiliza ferestrele de la parter, intrările la subsol și trecerile carosabile. Inexistența sau numărul redus al acestora din urmă, în cazul loturilor mici (Sibiu) sau foarte înguste (Brașov, Bistrița) din jurul pieței, a dus la necesitatea altor spații acoperite: arcadele, care totodată aduceau și un cîștig de spațiu proprietarului, la etaj.

Iată, deci, geneza a ceea ce ne izbește din prima vedere a Sugăletelor.

Să mergem, însă, mai departe: să vedem și planurile caselor. Aici, ne surprinde, în primul rînd, faptul că, de la nr. 13 pînă la nr. 24, par a fi o singură clădire, adică nu există zid dublu, cu rost la mijloc, între case. Explicația acestui fenomen (întîlnit și la Brașov, Sibiu și Sighișcara) rezidă, atît în vechea formă de proprietate, cît și în modul de organizare obștească, specifică Universității Săsești.

SCHULER VON LIBLOY a sesizat că, în epoca în cauză, proprietatea și folosința nu se suprapun: proprietatea terenului era a orașului, deci colectivă, iar folosința individuală [4].

În ceea ce privește organizarea obștească, este semnificativă existența vecinătăților, cuprinzînd pînă la 50—60 de familii, și ale căror atribuții erau, pe lîngă întreținerea și curățenia străzii, probleme moral-educative, de apărare contra incendiilor și de într-ajutorare la ridicarea caselor [5].

Deci, proprietatea terenului nefiind « riguroasă », iar într-ajutorarea la ridicarea caselor obligatorie, era firesc să se folosească zidul unei case existente, pentru a rezema pe el planșeele sau bolțile celei care se ridica ulterior.

Pe atunci, însă, casele de locuit aveau acoperișul în două pante, cu coama perpendiculară pe fațada încununată cu un pinion. Astfel, între două acoperișuri vecine apăreau dolii, în care erau scocuri, mult ieșite în afara fațadei, servind la evacuarea apelor pluviale. Era, însă, inevitabil ca, după unele ploi mai abundente sau în urma topirii zăpezilor care staționau în doliile amintite, să se nască infiltrații. Rezolvarea acestei probleme era întoarcerea coamei cu 90° (ea devenind paralelă cu strada) și îndepărtarea pinicanelor, pentru a permite scurgerea liberă a apelor. Gravura lui J. I. HAAS din codicele lui J. C. VON WEISS [6] *redă tocmai acest proces: se văd pinioanele (încă menținute), iar, în spatele lor, coama paralelă cu strada (desigur, nu trebuie să presupunem pe baza acestei gravuri, că acest proces a avut loc la toate casele șirului într-un același moment: cu toată exactitatea — relativă — a desenului, el are, pentru noi, doar valoare indicativă).*

Bineînțeles, la casele construite mai tîrziu, se trece la realizarea zidurilor duble, cu rost între ele, ceea ce reduce infiltrațiile.

A doua observație importantă, rezultată din examinarea planurilor, o constituie existența — la mai multe case — a mezaninului, adică a unor încăperi așezate între parter și etaj. Această savantă compoziție spațială este rezultatul inundabilității subsolurilor, a necesității de a crea spații supraterane de depozitare, care puteau fi adesea mai scunde, decît înălțimea de circa trei metri (din pardoseală în pardoseală) a unui nivel, parter sau etaj.

A treia observație, care se desprinde din analiza planurilor, este îmbinarea prin îmbucătură (la etaj) a caselor nr. 19 și 20. Să fi fost așa de la început? Să fie o modificare ulterioară?

Ambele ipoteze sînt posibile, pînă la o viitoare cercetare arheologică. Într-adevăr, acolo, s-au făcut pe vremuri transformări radicale. Astfel, dintr-o scrisoare din Mukačevo a lui GABRIEL BETHLEN, adresată primarului Bistriței și datată 23.01.1627 [7], *prin care-și anunță intenția de a vizita orașul, rezultă că cere ca, în vederea cazării lui, să se spargă uși între locuințe pe tot șirul de case, începînd cu cea a soției lui Francisc Kék pînă la colț, iar, pentru principesă, începînd cu aceeași casă, pe șirul pe care era casa lui Ion Budaki (Budaker), să se spargă pereții a trei-patru case. De menționat că, în scrisoare, se amintește că, și cu ocazia Dietei de la Bistrița, din 1622, se procedase la fel.*

Să trecem acum la problema fațadelor, mult mai modeste decît cea a Casei Argintarului. *Totuși găsim, într-o nișă de la etajul casei parohiale o statuie (a Sfîntului Nicolae), caz unic în Transilvania.*

Amintisem mai sus că, pe vremuri, fațadele erau încununate cu pinioane (fără să știm ceva despre tipologia lor, gotizantă sau renascentistă — cu toate că urme ale lor se mai găsesc în pod), cu scocuri între ele.

Este, însă, de subliniat faptul că fațadele caselor erau desigur pictate, viu colorate, aspect asupra căruia nu insist, întrucît l-am mai tratat recent în cadrul revistei noastre [8].

Bătrînul ansamblu Sugălete din Bistrița ar merita o întinerire. Ar putea fi și în interesul dezvoltării turismului nostru.

Dar cîte case urbane vechi și ansambluri istorice mai avem în țară, fără ca ele să constituie încă măcar obiect de atentă cercetare.

Dr. arh. GHEORGHE SEBESTYÉN

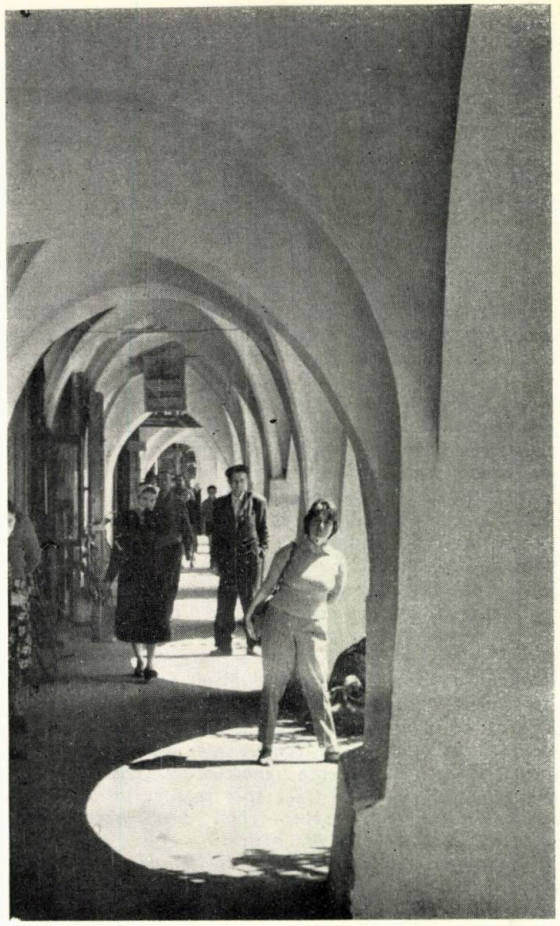

5

NOTE:

1. Konrad G. Gündisch, *Patriciatul orășenesc al Bistriței pînă la începutul secolului al XVI-lea*, în: « File de istorie », 1976, Bistrița, p. 147—193. Menționez că atît casa parohială, cît și casa Petermann au, la etaj, cîte un ancadrament de ușă datat 1480
2. Ana Maria Orășanu, *Repere în evoluția unui ansamblu — Șirul Sugălete din Bistrița*, comunicare la sesiunea « Monumente de arhitectură în contextul de ocrotire și valorificare cultural-educativă a patrimoniului național », Cîmpulung, 1981
3. Emil Sigerus, *Vom alten Hermannstadt*, Hermannstadt, 1922, p. 21; Gustav Seivert, *Die Stadt Hermannsstadt*, Hermannstadt, 1859, p. 65 (mulțumesc pe această cale lui Paul Niedermaier pentru a-mi fi sesizat această din urmă sursă bibliografică, împreună cu altele)
4. Hans-Achim Schubert, *Nachbarschaft und Modernisierung*, Köln, 1980, p. 65—66.
5. Carl Göllner, *Siebenbürgische Städte im Mittelalter*, Bukarest, 1971, p. 166; Hans-Achim Schubert, *Nachbarschaft . . .*, p. 81; A magyar törvény hatóságok jogszábályainak gyüjteménye, I, *Az erdélyi törvényhatóságok jogszabályai*, összegyüjtötte, felvilágosító, összehasomlító és utalo jegyzetekkel ellattak Kolosvári Sándor és Óvári Kelemen, Budapest, 1885, p. 573.
6. *Prospect und Grundriss deren Staette und Granitz Paessen in Siebenbürgen.* Zu der Geographisch- und Topographischen Beschreibung Gehörig. Anno MEDCXXXVI. Zusammen Getragen von Johann Conr. Von Weiss. Kayserl. Ingenieur Obrist Lieutenant und Fortifications Director in Siebenbürgen. Publicat de Borbély Andor, *Erdélyi városok képeskčnyve* 1736-bll, în: « Erdélyi Múzeum », nr. 2/1943, Kolozsvar, p. 197—215
7. Textul mi-a fost pus la dispoziție, cu amabilitate, de Andrei Kovacs, fapt pentru care îi sînt îndatorat
8. Gh. Sebestyén, *Pictura fațadelor renascentiste în Transilvania*, în: « *Arhitectura* », nr. 6/1984, p. 50

6

7

8

5. Bistrița, Șirul Sugălete — porticul (clișeu Șt. R. I. 1960)
6. Cahlă bistrițeană (circa 1500) din Casa Beuchel (clișeu LIA și ADRIAN BĂTRÎNA)
7, 8. Cahle bistrițene (circa 1500), Piața Centrală nr. 22 (clișeu LIA și ADRIAN BĂTRÎNA)

Dezbatere

LOCUINȚA ADAPTABILĂ DIN PUNCT DE VEDERE SOCIAL

Clădirile de locuințe renovate și casele dispunînd de curți, în care s-au realizat noi construcții în completarea celor existente, sînt două exemple la îndemînă, de adaptare a locuinței la cerințe sociale schimbate. În general, spațiile mari de care s-a putut dispune pentru intervențiile constructive, fie în interiorul clădirii, fie în exteriorul ei, ca și materialele cu durabilități diferite, explică ușurința adaptării. În cazul locuințelor de masă (ne referim la cele din țara noastră), se întîlnesc spații interioare, cu suprafețe mici și materiale cu durabilitate mare, care permit intervenții puține și de importanță minoră. Adaptabilitatea unor asemenea locuințe la cerințele sociale s-a dovedit redusă în cele mai multe cazuri. Anchetele sociologice, în blocuri cu apartamente realizate după proiecte tip, au scos însă la iveală și soluții arhitectural-constructive care în cursul locuirii au evidențiat un anumit potențial adaptativ.

Dacă vechile construcții de locuințe, în măsura în care mai sînt trainice, pot fi adaptate la noile cerințe sociale, deși la « proiectarea » lor nu s-a avut în vedere în mod conștient acest lucru, în cazul locuințelor de masă, adaptabilitatea la cerințele sociale poate fi obținută pe scară largă numai dacă se urmărește anume acest lucru. În acest scop, trebuie stabilite mai întîi care sînt cerințele sociale, apoi mijloacele arhitecturale prin care pot fi satisfăcute.

Cercetările, din ultimii ani, întreprinse de Laboratorul de studii și cercetări sociologice din IPCT, *împreună cu specialiști din proiectare, au permis să se încerce elaborarea unei tipologii a cerințelor sociale mai importante privind locuința de masă și stabilirea unor indicatori socio-arhitecturali ai adaptabilității locuinței.*

1. Cerințe față de locuința de masă la nivelul întregii noastre societăți

● În profil teritorial: a. *Omogenizarea condițiilor materiale de bază* b. *Diferențierea locuințelor sub raportul modurilor de locuire posibile* c. *Cost — consum de materiale redus și tehnologii care să permită realizarea în scurt timp a unui număr mare de locuințe*

● În dinamică temporală: a. *Posibilitatea efectuării în locuință a unor lucrări de renovare tehnic lesnicioase și ieftine* b. *Asigurarea unei uzuri morale cît mai apropiată de cea fizică.*

2. Cerințe față de locuința de masă la nivelul gospodăriei familiale

● În profil teritorial: a. *Posibilitatea realizării în locuință a unor moduri de locuire specifice diferitelor regiuni* b. *Asigurarea echilibrului dintre funcțiile de locuire din locuință și cele externalizate*

● În dinamica temporală: a. *Posibilitatea realizării în locuință a cît mai multor moduri de locuire, corespunzător cu diferitele schimbări apărute în cursul traiectoriei gospodăriei familiale (sex, număr, vîrstă, ocupații ale componenților familiei), moduri care să prevină supradensitatea de locuire* b. *Posibilități de transformări constructiv-arhitecturale corespunzătoare cu modurile de locuire ale unor generații viitoare de utilizatori (ținînd seama de durabilitatea — în jur de un secol — a locuințelor de masă).*

Pe baza anchetelor sociologice în mii de apartamente, a cercetărilor în blocuri experimentale și a comparării rezultatelor cu concluzii ale unor cercetări din alte țări, s-a putut elabora un număr de indicatori socio-arhitecturali *ai locuinței adaptabile la cerințele sociale prezentate anterior. Acești indicatori prevăd asigurarea următoarelor posibilități:*

1. Mărirea, respectiv reducerea numărului și/sau suprafeței unor spații funcționale 2. Interschimbabilitatea destinației unor spații funcționale 3. Schimbarea relațiilor dintre spațiile funcționale 4. Preluarea unor funcțiuni specifice pentru anumite spații, de către alte spații. 5. Comasarea spațiilor de circulație pentru realizarea unui spațiu polivalent 6. Mobilarea în mai multe feluri a aceluiași spațiu funcțional 7. Mărirea sau micșorarea capacității de depozitare.

Locuința adaptabilă social trebuie să asigure cel puțin trei locuri de dormit în spații diferite, chiar și în cazul apartamentelor cu 2 camere de locuit (al treilea loc putînd fi amenajat la nevoie, în spațiul polivalent).

În relația cu exteriorul, pentru ca o locuință să fie adaptabilă, trebuie să aibă, de regulă o orientare dublă; sînt cu mult mai puține cazurile în care simpla orientare, poate asigura o priveliște convenabilă, adaptarea la condiții de microclimat și de vecinătăți zgomotoase, contactul cu activitățile din exterior ale copiilor, supravegherea unor zone de interes gospodăresc etc.

O altă latură a problemei adaptabilității derivă din faptul că locuința de masă se realizează prin clădiri tipizate de tip bloc sau prin secțiuni de clădiri. Adaptarea acestora la cerințe sociale viitoare presupune posibilitatea de creare, prin renovare, a unor spații funcționale mai mari sau a unor apartamente cu număr mai mare de spații funcționale, decît inițial.

Secțiunile curent utilizate de clădiri sau imobilele tipizate obișnuite creează impedimente știute sistematizării ca și realizării, în cadrul orașelor, a concordanței dintre structura cererii de locuințe, adecvate mărimii și componenței gospodăriilor familiale, și structura posibil de realizat a apartamentelor după număr de camere de locuit. Adoptarea unui sistem de tipizare, bazat pe module constructiv funcționale, *prin a căror asamblare să se realizeze o mare varietate de clădiri cu locuințe adaptabile din punct de vedere social, ar rezolva asemenea dificultăți și, totodată, ar asigura satisfacerea mult mai bună a cerinței de realizare a unor locuințe corespunzătoare cu modurile de locuire specifice diferitelor regiuni din țară.*

Cercetător științific MIHAI MACAVESCU

CERCETAREA RELAȚIEI DINTRE MODUL DE LOCUIRE ȘI ORGANIZAREA FUNCȚIONALĂ A APARTAMENTELOR

COLECTIV DE ELABORARE:

Cercetători științifici **VICTORIA BĂRBUȚĂ,** dr. **CEZARINA NICOLAU,** statisticieni **RODICA GHEȚĂU, LUCIA BEDELEANU,** arhitect **ALEXANDRA FLORIAN,** inginer **MIHAI BARBAIANI**

ELABORATOR PRINCIPAL: INSTITUTUL DE PROIECTĂRI PENTRU CONSTRUCȚII TIPIZATE — IPCT — BUCUREȘTI

COLABORATOR LA ELABORARE: ATELIERUL DE PROIECTARE JUDEȚEAN — APJ — HARGHITA, MIERCUREA CIUC

Colaboratori arhitect: **MIHAI SÎRBU,** proiectanți **JUDIT SEBASTYEN, ILONA BARTOS**

În decursul anului 1982, au început lucrările ce se efectuează de către Laboratorul de sociologie *și* Secția de locuințe *din* IPCT, *în colaborare cu* Atelierul de proiectare județean Harghita, de la Miercurea-Ciuc, *în cadrul cercetării asupra relației dintre modul de locuire și organizarea funcțională a apartamentelor din blocul experimental de la Miercurea Ciuc, executat după proiectul elaborat în IPCT (publicat în revista* Arhitectura nr. 2/1982)

Scopul principal al cercetării îl constituie verificarea gradului de flexibilitate a structurii în ceea ce privește organizarea funcțională a spațiului interior al apartamentelor, corespunzător exigențelor utilizatorilor, luîndu-se în considerare caracteristicile tehnico-economice, prețuri, consumuri de materiale, productivitate pe șantier, grad de industrializare.

Pentru promovarea sistemului constructiv realizat din planșee dală, stîlpi și diafragme rare, s-a considerat necesar să se verifice, în cadrul clădirii experimentale, o serie de aspecte tehnice legate de particularitățile acestui sistem (tehnologie de execuție a structurii și a elementelor nestructurale, procedee de finisare a elementelor structurale și nestructurale, consumuri efective de materiale și manoperă pe șantier). Ne vom opri asupra conținutului social al experimentării, concretizat prin cercetări asupra funcționalității diverselor tipuri de apartamente. Ne-a preocupat, în mod special, verificarea ipotezelor proiectanților referitoare la concordanța dintre organizarea funcțională a apartamentelor, în proiect și modul de utilizare a acestora, în funcție de exigențele locatarilor, în condițiile determinate de nivelul de cultură, locuire și al modului de viață al acestora.

O astfel de abordare creează posibilitatea luării în considerare, alături de variabilele tehnice și normative, și a variabilelor psiho-sociale, creînd posibilitatea elaborării unor soluții eficiente și sub aspect social.

Aplicarea rezultatelor cercetării în domeniul proiectării de locuințe ar avea efecte favorabile asupra îmbunătățirii calității locuirii, atît în prezent cît și în viitor, ar deschide posibilitatea rezolvării apartamentelor într-o

→

mai strînsă concordanță cu exigențele utilizatorilor și ar facilita adaptarea lor cu ușurință la exigențele sociale viitoare determinate de evoluția familiilor și modurilor lor de locuire.

Cercetarea experimentală a fost considerată un proces iterativ care începe cu verificarea ipotezelor referitoare la relațiile de cauzalitate și sfîrșește cu formularea unor noi ipoteze, modelul adoptat fiind următorul:
Ipoteze de proiectare → PROIECT → (OBIECT EXPERIMENTAL ⇌ UTILIZATORII) → Analiză → Date de temă noi → Proiecte.

Potrivit modelului de cercetare adoptat, demersul operațional a început cu elaborarea unei liste de indicatori relevanți pentru verificarea ipotezelor de proiectare. Lista conținînd indicatori cu privire la:

a. Caracteristicile socio-profesionale ale locatarilor și experiența de locuire, activitățile membrilor familiei în apartament

b. Satisfacții/insatisfacții ale locatarilor asupra apartamentului: mărimea și conformarea încăperilor, confortul, funcțiile reale ale încăperilor, posibilitățile de mobilare

c. Satisfacții/insatisfacții ale locatarilor asupra elementelor de construcție supuse experimentării

d. Îmbunătățiri aduse apartamentului și motivația lor

e. Echipament-mobilier utilizat de locatari

f. Satisfacții/insatisfacții ale locatarilor cu privire la spațiile de folosință în comun

g. Date privind aspectul exterior al blocului și încadrarea lui în ansamblul urbanistic.

Indicatorii au fost operaționalizați și se regăsesc în conținutul întrebărilor din ghidul de convorbire cu locatarii.

Culegerea informațiilor s-a făcut prin observare și interviu, în 3 etape: în perioada de execuție, după darea în folosință a apartamentelor și după un an de locuire (cu colaborarea ICMJH, IJGCL Miercurea Ciuc și Atelierului de Proiectare Județean Harghita).

Populația investigată: 78 familii care locuiesc în toate apartamentele de 3 și 4 camere din blocul experimental. Obiectul supus observării: apartamentele de 3 și 4 camere și prelungirile lor în bloc. Unitatea de interviu: gospodina și, ori de cîte ori a fost posibil, și alți membri ai familiei, majori.

Prelucrarea și analiza datelor s-a făcut pe cele 7 tipuri de apartamente și pe total. Pentru informațiile obținute prin interviu, tehnica utilizată a fost analiza de conținut.

Analiza rezultatelor convorbirilor cu locatarii a scos în evidență că, pe ansamblu, toate tipurile de apartamente supuse eperimentării sînt apreciate de locatari ca bune și foarte bune. Unele soluții noi, aplicate în cadrul acestui experiment, au rezistat examinării critice, întemeiate pe cerințele raționale de confort ale utilizatorilor, pe aspirațiile lor de locuire (Anexa 1).

Cercetarea a demonstrat că, din cele șapte partiuri studiate, unele întrunesc în mai mare măsură opțiunea locatarilor, acoperind o gamă mai mare de exigențe de locuire. Ca urmare, unele caracteristici ale soluțiilor (pentru apartamentele 3/4c, 4/5 c și 4/5 d) ar trebui să fie promovate în proiectarea și construcția de locuințe. În acest sens, menționăm:

● Comandarea parțială a unor încăperi, prin prevederea unor deschideri largi între unele încăperi cu funcțiuni diferite, care să dea posibilitatea cumulării unor spații în anumite ocazii sau să asigure permanenta continuitate a spațiului în zona de zi a apartamentului.

● Se apreciază ca fiind bună și foarte bună comandarea parțială a unor încăperi cu funcțiuni diferite, în măsura în care aceasta răspunde satisfacerii unei nevoi sociale. Pe primul loc, se situează nevoia de a supraveghea îndeaproape copiii, îndeosebi pe cei sub 10 ani. Apoi se înregistrează nevoia membrilor familiei de a fi împreună chiar cînd desfășoară activități diferite. Analiza comparativă a soluțiilor adoptate la partiurile 3/4 c și 4/5 d confirmă această ipoteză.

● Locatarii, îndeosebi familiile numeroase și cu copii mari apreciază decomandarea, dar nu și sistemul de coridoare « labirintice ». În locul acestora, preferă apartamente cu circulațiile grupate într-un spațiu multifuncțional, cu posibilitate de cumulare cu alt spațiu printr-un glasvand, în funcție de nevoile de locuire ale familiei.

● Gruparea vestibulului și a spațiilor de circulație într-un spațiu multifuncțional, care preia o serie de funcțiuni ale activităților de zi, sporește eficiența utilizării spațiului (adesea prin eliminarea unuia din locurile de luat masa) și facilitează supravegherea copiilor și participarea gospodinei la viața de familie, în timp ce lucrează în bucătărie. Avantajele și eficiența unor asemenea soluții au mai fost relevate și în alte studii și cercetări.

● Rezolvarea unor apartamente, în ideea decomandării prin bucătărie a unei camere comandate prin camera de zi (vezi apartamentul 3/4 c), este o soluție apreciată de un mare număr de familii, ea răspunzînd, cu bune rezultate, mai multor moduri de locuire. În acest caz, bucătăria este net compartimentată în două zone care pot fi ușor separate, în spațiu de preparare și spațiu de luat masa, ultimul putînd fi cumulat cu un spațiu multifuncțional. O asemenea rezolvare corespunde exigențelor de locuire ale familiilor tinere, pentru că asigură supravegherea și educarea copiilor mici în condiții sporite de confort. Totodată, această rezolvare este corespunzătoare și familiilor cu copii mai mari, pentru că se poate decomanda spațiul cu ușurință, dacă nevoile de locuire o cer. Cuplurilor de vîrstnici le facilitează petrecerea împreună a timpului, chiar dacă aceștia desfășoară activități în spații diferite.

● Posibilitatea izolării sau grupării membrilor familiei și utilizării camerelor de locuit în funcție de nevoi a rezultat cu deosebită pregnanță din analiza modului de ocupare a încăperilor. S-au înregistrat utilizări foarte diverse ale camerelor, indiferent de suprafața lor, repartiția funcțiunilor fiind determinată de componența familiei și, în special, de modul de desfășurare a vieții în locuință și al relațiilor dintre membri (Anexele 2 și 3).

● Locatarii apreciază, în mod deosebit, bucătăriile de formă pătrată, cu loc de luat masa la mijloc, dar nu resping nici bucătăriile de formă mai alungită cu două fronturi paralele și cu loc de luat masa, cu sau fără posibilități de cumulare de spații, în măsura în care se acordă atenția necesară unor detalii, cum ar fi sensul deschiderii ușii, în raport cu amplasarea spălătorului, frigiderului sau aragazului.

● Amplasarea bucătăriei spre curtea interioară nu constituie un mijloc de insatisfacție pentru locatari, dacă se asigură strictul necesar de lumină naturală (Locatarii de la ultimele 3—4 etaje nu reclamă insuficiența luminii de la bucătărie.

● Problema esențială a cămării este nu atît accesul cît ventilația acesteia. Se confirmă, și în acest caz, ineficiența ventilației indirecte, dar și faptul că accesul din bucătărie influențează nefavorabil asupra eficienței ventilației directe.

● Amplasarea grupului sanitar pe lîngă încăperile de 2 persoane este apreciată pozitiv de toți locatarii apartamentelor respective, iar cuplarea celor două grupuri sanitare nu este respinsă. Apar rețineri în ceea ce privește amplasarea grupului sanitar imediat la intrarea în apartament.

● Loggiile reprezintă un element important în aprecierea calității apartamentelor. Prin dimensionare judicioasă, ele permit amplasarea mobilierului de luat masa, mobilierului pentru odihnă și relaxarea adulților sau pentru jocul copiilor, iar, prin prevederea unui acces din bucătărie și unul din camera de zi, rolul lor funcțional sporește considerabil.

Cu privire la elementele de construcție nestructurale supuse experimentării, au rezultat următoarele:

● Valențele pereților din lemn aglomerat și importanța flexibilității, permisă de structură, prin posibilități de recompartimentare în timp a spațiului în cadrul apartamentului, sînt mai puțin conștientizate de locatari. Insatisfacțiile se referă la aspecte legate de confortul acustic și cel ambiental din apartament, determinat de acești pereți. Prezența glasvandurilor și a ușilor cu supralumini, locatarii o apreciază atît din motive practice, cît și estetice

● Referitor la ferestre, utilizatorii consideră normal să se deschidă canatul mic în permanență, iar canatul mare numai pentru spălare

● Pardoselile din dale PVC sînt preferate covorului PVC

● Stîlpii din cîmpul pereților constituie mai mult un element neobișnuit și nu un element de disconfort ambiental fiind apreciată în mod special inexistența grinzilor.

● Principalele insatisfacții ale locatarilor, cu privire la spațiile de folosință în comun, se referă la amplasarea camerei de colectare a gunoiului în apropierea intrării în bloc, la lipsa unui spațiu de depozitare pentru cărucioare, biciclete, săniuțe, precum și a unui spațiu pentru depunerea uneltelor necesare întreținerii curățeniei blocului și dotat cu punct de apă.

Au rezultat unele opțiuni ale utilizatorilor care au făcut posibilă selectarea unor date de temă pentru proiectele clădirilor de locuit, cum ar fi:

● Utilizarea unui sistem constructiv cu cît mai multe calități pentru organizarea unor partiuri care să permită flexibilitatea, atît în organizarea inițială a apartamentelor, cît și în timp

● Soluții cu circulația decomandată a încăperilor în cadrul apartamentului, cît și soluții cu circulația comandată, parțial sau total, prin camera de zi

● Gruparea circulațiilor din apartament într-un spațiu multifuncțional, amplasat în zona activităților de zi, eventual prin înlocuirea vestibulului

● Elaborare de soluții cu relații diversificate între zona activităților de zi și zona de odihnă, în cadrul apartamentului

● Posibilitatea cumulării spațiilor de locuit, prin montarea glasvandurilor între diferite încăperi ale apartamentului, ceea ce permite largi deschideri ocazionale sau permanente

● Amplasarea loggiei cu accese din camera de zi și din bucătărie, avînd o conformare care să permită desfășurarea diferitelor activități (luat masa, joc copii, odihnă, activități gospodărești etc)

● Bucătării cu loc de luat masa cu posibilitatea organizării frontului de lucru pe două laturi

● Încăperi sanitare bine ventilate pentru a se evita producerea condensului și a mucegaiului

● Cămări bine ventilate

● Prevederea de dulapuri înzidite pentru depozitări cu acces, atît din spații de circulație cît și din camere

● Camera pentru două persoane cu lățime de minimum 2,40 m

● Cameră pentru o persoană de 8 m².

La soluționarea proiectelor tip pentru clădiri de locuit, care s-au elaborat în cadrul IPCT, ulterior acestor constatări desprinse din cercetare, s-a urmărit îmbunătățirea partiurilor aparatamentelor, prin găsirea de soluții care să răspundă în cea mai mare măsură exiegențelor utilizatorilor, în vederea creșterii confortului de locuire prin organizarea spațial-funcțională. Aprecierile pozitive, atît ale beneficiarului cît și ale adaptatorilor acestor proiecte, ne îndreptățesc să considerăm eficientă și foarte necesară această activitate de experimentare și cercetare aplicată la clădirile prototip și să insistăm asupra necesității lărgirii cadrului de verificare, prin experimentarea soluțiilor noi ce se propun pentru clădirile de locuit.

Continuarea cercetării de la Miercurea Ciuc asupra comportării în timp a relației dintre modul de locuire și organizarea funcțională a apartamentelor, prin efectuarea unor anchete periodice în rîndul locatarilor, va aduce noi date referitoare atît la organizarea spațiului în funcție de schimbările din cadrul familiei, cît și la comportarea în timp a structurii și elementelor constructive nestructurale.

VICTORIA BĂRBUȚĂ
Dr. CEZARINA NICOLAU

CARACTERISTICI LUATE ÎN CONSIDERARE LA ORGANIZAREA APARTAMENTELOR CARE ALCĂTUIESC BLOCUL EXPERIMENTAL

OPȚIUNEA LOCATARILOR

1. SCHEMA CIRCULAȚIEI IN APARTAMENT
2. GRUPAREA ZONELOR PENTRU ODIHNA SI ACTIVITATI DE ZI
3. REZOLVARI EFICIENTE ALE SPAȚIILOR DE CIRCULATIE (GRUPARI)
4. CUMULARI SI CONTINUITATI DE SPAȚII
5. CONFORMAREA CAMEREI PENTRU 2 PERSOANE ($10m^2$)
6. CONFORMAREA BUCATARIEI IN FUNCTIE DE ORGANIZAREA ACTIVITATILOR
7. AMPLASAMENTUL SI VENTILATIA GRUPULUI SANITAR SUPLIMENTAR
8. VENTILAREA INCAPERII DE BAE
9. CUPLAREA INSTALATIILOR SANITARE
10. ACCESUL SI VENTILAREA CAMARII
11. CONFORMAREA SI AMPLASAMENTUL SPATIILOR DE DEPOZITARE
12. CONFORMAREA SI AMPLASAMENTUL LOGIILOR

SPAȚII DE CIRCULATII
LOGII
VESTIBUL
SPATIU MULTIFUNCTIONAL
c CAMARA
d DEBARA
dz DULAP INZIDIT

APARTAMENT TIP	APARTAMENT NUMAR	SCHEMA	CARACTERISTICI	OPTIUNEA LOCATARILOR FAVORABILA	OPTIUNEA LOCATARILOR NEFAVORABILA
4/5c	8	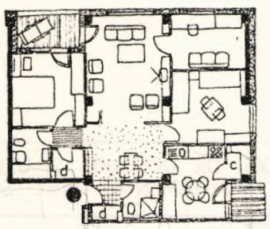	1 comandarea camerei de o persoană prin camera de zi	8	—
			2 zona de odihnă împărțită prin zona de zi	8	—
			3 spațiu multifuncțional	8	—
			4 cumulare spațiu camera de zi + spațiu multifuncțional	8	—
			5 cameră de două persoane pătrată	8	—
			6 bucătărie pătrată: 1 front + loc de luat masa	8	—
			7 grup sanitar la intrare - ventilat indirect	1 / 5	7 / 3
			8 bae ventilată indirect	—	8
			9 —	—	—
			10 cămară cu acces din bucătărie - ventilată direct	8 / 6	— / 2
			11 debara încăpere	8	—
			12 logie funcțională; acces din camera de zi.	8	—
4/5d	9	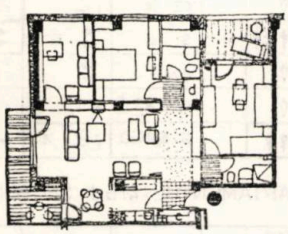	1 comandarea camerei de o persoană prin camera de zi	9	—
			2 zona de zi distinctă - două zone de odihnă	9	—
			3 spațiu multifuncțional	9	—
			4 cumulare spațiu camera de zi + spațiu multifunct + loc de luat masa	9 / 8	— / 1
			5 cameră de două persoane pătrată	9	—
			6 bucătărie dreptunghiulară: 2 fronturi + loc luat masa	7	3
			7 grup sanitar în zona de odihnă, ventilat indirect	3 / 9	6 / —
			8 bae ventilată direct	9	—
			9 —	—	—
			10 cămară cu acces din vestibul - ventilată indirect	1 / 8	8 / 1
			11 debara: dulap inzidit	9	—
			12 logie - balcon funcțională; acces din CZ și Bnc.	9	—
3/4c	21	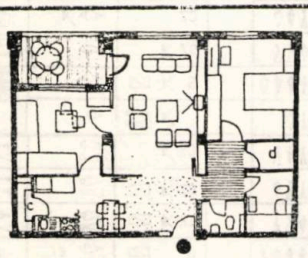	1 o cameră comandată prin camera de zi și loc de luat masa	21	—
			2 zona de odihnă împărțită prin zona de zi	21	—
			3 spațiu multifuncțional	21	—
			4 cumulare spațiu camera de zi + spațiu multifunct + loc de luat masa	21	—
			5 camera de 2 persoane pătrată	21	—
			6 bucătărie dreptunghiulară: 2 fronturi + loc luat masa	20	—
			7 grup sanitar în zona de odihnă - ventilat indirect	4 / 21	17 / —
			8 bae ventilată indirect	—	21
			9 cuplare instalații bae + grup sanitar	21	—
			10 cămară cu acces din bucătărie - ventilată direct	17 / 21	4 / —
			11 debara - încăpere	21	—
			12 logie multifuncțională; acces din camera de zi.	21	—

→

MODUL DE OCUPARE ȘI UTILIZARE A ÎNCĂPERILOR DIN APARTAMENTELE CERCETATE

LEGENDA

DESTINAȚIA ÎNCĂPERILOR

V - VESTIBUL
CZ - CAMERA DE ZI
B - BUCĂTĂRIE
D_1 - DORMITOR MATRIMONIAL
D_2 - CAMERĂ DOUĂ PERSOANE
D_3 - CAMERĂ O PERSOANA

UTILIZATORI

- PĂRINȚI
- COPII PREȘCOLARI
- COPII ȘCOLARI
- COPII ÎN CÎMPUL MUNCII
- BUNICI
- ALTE PERSOANE ADULTE

FUNCȚIUNI

L - LUAT MASA
S - SUFRAGERIE
H - SPAȚIU MULTIFUNCȚIONAL
P - PIAN
- T.V.
- LUCRU
- LECȚII
- DORMIT OCAZIONAL
- DORMIT PERMANENT

MODUL DE FOLOSIRE AL COMUNICĂRILOR PROIECTATE ÎNTRE SPAȚII (CONTINUITĂȚI)

- NU
- BLOCAT CU MOBILĂ
- OCAZIONALĂ
- PERMANENTĂ
- UȘILE DEMONTATE

- OCUPARE ȘI FUNCȚIUNI CORESPUNZATOARE IPOTEZEI DE PROIECTARE
- OCUPARE ȘI FUNCȚIUNI ALE INCĂPERILOR, CORECTE, DAR IN ALTĂ IPOTEZĂ DECIT CEA PROIECTATĂ

MODUL DE OCUPARE ȘI UTILIZARE A ÎNCĂPERILOR DIN APARTAMENTUL 3/4c

ANEXA 2 PAG 3

SECȚIUNE	NR. APART	UTILIZARE FUNCȚIONALĂ / MOD DE OCUPARE	VESTIBUL V	CAMERA DE ZI CZ	DORMITOR MATRIMONIAL D1	CAMERA DOUA PERSOANE D2	COMUNICARI INTRE SPATII PRIN GLASVAND V-B	PRIN GLASVAND V-CZ	PRIN UȘA B-D2	PRIN UȘA CZ-D2
K	3			S			↔	↔	↔	↔
	5		H	CZ			↔	↔	↔	↔
	9		L	S			⇔	↔	↔	↔
	13			S			↔	↔	↔	↔
	17			CZ			↔	↔	↔	↔
	21			CZ	S		↔	↔	↔	↔
	25			CZ+L			↔	↔	↔	↔
	29				CZ+L		↔	↔	⇔	↔
	33		H		nemobilată		↔	↔	↔	↔
	37		H	S			↔	↔	↔	↔
	41			CZ		CM	⇔	↔	↔	↔
L	2		L	S			⇔	↔	↔	↔
	5			S		MC	⇔	↔	↔	⇔
	9			CZ			↔	↔	⇔	↔
	13		L	CZ P			↔	↔	↔	↔
	17		L	CZ			⇔	↔	↔	↔
	21		L	CZ			⇔	↔	↔	↔
	25			S			↔	↔	↔	↔
	29		H	CZ	S		↔	↔	↔	↔
	33		H	CZ	S		↔	↔	↔	⇔
	37		L	S			⇔	↔	↔	↔

MODUL DE OCUPARE ȘI UTILIZARE A ÎNCĂPERILOR DIN APARTAMENTUL 4/5c SECȚIUNEA L

ANEXA 2 PAG 5

NR. AP.	UTILIZARE FUNCȚIONALĂ / MOD DE OCUPARE	VESTIBUL V	CAMERA DE ZI CZ	DORMITOR MATRIMONIAL D1	CAMERA DOUA PERSOANE D2	CAMERA O PERSOANA D3	COMUNICARI INTRE SPATII PRIN GLASVAND V-CZ	PRIN UȘA CZ-D
8			S				↔	↔
12		H	S				⇔	↔
16		H	CZ				↔	↔
20			CZ				↔	↔
24		H	S				↔	↔
28			CZ+L			nemobilată	↔	↔
32			CZ+L				↔	↔
36			S				↔	↔

APARTAMENTUL 4/5d SECTIUNEA K

NR. AP.	UTILIZARE FUNCȚIONALĂ / MOD DE OCUPARE	VESTIBUL V	CAMERA DE ZI CZ	DORMITOR MATRIMONIAL D1	CAMERA DOUA PERSOANE D2	CAMERA O PERSOANA D3	COMUNICARI INTRE SPATII PRIN GLASVAND V-CZ	PRIN GLASVAND CZ-B	UȘA CZ-D
8			CZ		CZ		⇔	L	↔
12			CZ				⇔	↔	↔
16			CZ				⇔	⇔	↔
20			S			bibliotecă	↔	↔	↔
24					S		↔	⇔	⇔
28		H	CZ				⇔	L	↔
32			CZ				⇔	↔	↔
36			CZ				⇔	↔	↔
40			S				⇔	↔	↔

ANEXA 3

COMPATIBILITATEA DINTRE ACTIVITĂȚILE CE SE DESFĂȘOARĂ ÎN SPAȚIILE APARTAMENTULUI ȘI ACTIVITĂȚILE PRESUPUSE DE PROIECTANT

(cifrele indică numărul de cazuri, spațiile poșate reprezintă activitățile presupuse de proiectant)

APARTAMENT	NR. APARTAMENT	ACTIVITATI CE SE DESFASOARA IN APARTAMENT / DESTINATIA INCAPERILOR	ODIHNA				HRANA		HIGIENA				CULTURAL-LUCRATIVE					RELATII SOCIALE				DEPOZITARE				
			SOMN PARINTI	SOMN COPII	SOMN ALTE GRUPARI	RELAXARE	PREPARARE HRANA	LUAT MASA	IGIENA PERSOANA	SPALAT RUFE	ACTIVITATI GOSPOD.	AERISIRE ASTERNUT	LUCRU/JOC ADULTI	VIZIONARE TV.	AUDITII MUZICALE	JOC COPII	LECTII COPII	PRIMIRI OCAZIONALE	PRIMIRI OASPETI	LUAT MASA OASPETI	TELEFON	DEP. HAINE STRADA	DEP. CARTI, DISC, ETC	DEP. IMBRACAMINTE	DEP. ALIMENTE	DEP. DIVERSE
3/4c	21	VESTIBUL						4								1		2				15			4	
		SPATIU CIRCULATIE																		6			3		3	
		CAMERA DE ZI	2	1	3	9							5	11	5|11	2	3		17	4			12	4		8
		BUCATARIE					21	21			21					3				3					21	
		LOGIE 1				16		10			10		1		10|3	9			2							4
		CAMARA																							21	
		DEBARA																								20
		DORMITOR MATRIMONIAL	9	6	1								5	6		3	3			3				18		2
		CAMERA 2 PERSOANE	6	9	4								9	2		13	5			1				21		
		BAIE							21	21																
		GRUP SANITAR							20	2																
4/5c	8	VESTIBUL																				8				
		SPATIU CIRCULATIE				1		3								8		2								
		CAMERA DE ZI	1		1	5								5		1			8	8			3			5
		BUCATARIE					8	8			8														8	
		LOGIE 1				7					8					7										
		LOGIE 2																							6	
		CAMARA																							8	
		DEBARA																						8		
		DORMITOR MATRIMONIAL	3	2	2						1		2	1		2	1							7		
		CAMERA 2 PERSOANE	1	7									1	1		3	5							8		
		CAMERA 1 PERSOANA	1	4	2								1			4	2							7		
		BAIE							8	8																
		GRUP SANITAR							8																	
4/5d	9	VESTIBUL																								
		SPATIU CIRCULATIE				2										1		5				9				
		CAMERA DE ZI	1			6								6		7	1		8	9			8	1		
		BUCATARIE					9	8			9														9	
		LOGIE 1				8					5					8									1	
		LOGIE 2														8									6	
		CAMARA																							8	
		DEBARA																						9		
		DORMITOR MATRIMONIAL	5	1	2								1	2					1					9		
		CAMERA 2 PERSOANE	1	7	1								1	1		2	5		1				1	8		
		CAMERA 1 PERSOANA		6	2											6	5		1				1	7	1	
		BAIE							9	9																
		GRUP SANITAR							9																	

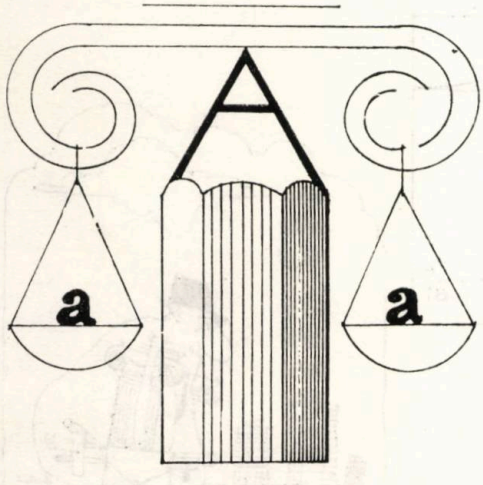

arh. C. Stanciu '85

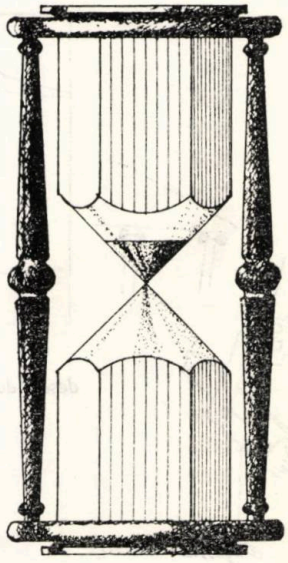

desene de arh. CĂTĂLIN STANCIU

PODUL

De la apariția cărții lui Venturi, noua biblie a arhitecturii menită, după cum prorocea Vincent Scully, să înlocuiască preceptele lui Corbu, complexitatea și contradicția reprezintă cuvîntul de ordine.

Contradicția rezultă în formalizarea spațială din tensiunile ce se nasc în cîmpul unui spațiu disjunct, alcătuit din elemente discrete, furtive, ale unei relații complexe, ceea ce duce la ambiguitate.

Pînă și serioasa școală japoneză redescoperă spațiile intermediare en ale arhitecturii tradiționale, și vorbește despre interspațiul ma, fragmentarea spațială și elementele unificatoare ale spațiului (Takamitsu Azuma). L-am ascultat acum cîtăva vreme pe Kurokawa, care în anii 70 era apostolul metabolismului, renegîndu-și vechile convingeri și susținînd că, de fapt, opera sa are la bază nimic altceva decît ambiguitatea . . . Mai aproape de noi, frumoasa idee filozofică a lui Noica — închiderea ce se deschide — este luată ca reper pentru fundamentarea unei teorii românești a ambiguității în arhitectură.

Că se redescoperă astăzi, după ce semiotica ne-a învățat să vorbim prin cod, semn și simbol, legi fundamentale pe care euforia mașinii de locuit le făcuse uitate, e minunat !

Ceea ce mi se pare ciudat e numai aerul nevinovat de Columb pe mările Indiei pe care și l-a asumat noua critică de arhitectură. Voi argumenta cu un singur exemplu.

Se știe că unul din procedeele arhitecturii postmoderne este caracterul ei aluziv, metaforic și redundant în care elementul principal este simbolul sau mai degrabă polifonia de simboluri, pe care în limbaj semiotic aș numi-o transgresare a codului prin bruiaj intenționat. În acest fel, simbolurile spațiale acționează de obicei separat, elementele unificatoare fiind foarte rare. Să privim mai îndeaproape istoria podului, element integrator tipic al spațiului arhitectural postmodern. Rolul său simbolic în diferite culturi nu poate fi subestimat. În mazdeism, este podul Cinvat care se ridică la cer de pe un munte înalt, preluat în islamism ca spațiu de trecere între viață și moarte. Discontinuitatea absolută a realului a cerut gîndirii mitologice vectorul ferm al acestui semn care apare și în cultura veche europeană (podul pe care cavalerul irlandez Owen ajunge în Paradis, într-o legendă din secolul XI, podul Sf. Bonifaciu sau podul care apare în dialogurile lui Grigore cel Mare).

Am cea mai mare îndoială că podul, ca și celelalte texte simbolice ale arhitecturii — poarta, zidul, labirintul, turnul, coloana, vatra — au jucat la început numai simplul lor rol pragmatic. Abia desacralizarea societății moderne a produs inversarea de termeni între codul mitologic și cel uzual, inversare pe care semiotica a pus-o în drepturi, iar teoria ambiguității a legitimat-o. Unui enunț ca: roata este un simbol al mișcării pentru că se învîrte — îi putem opune altul: roata se învîrte pentru că este un simbol al mișcării. Nu faptul că este un spațiu de trecere învederează caracterul simbolic al podului, invers, tocmai caracterul simbolic îi dă statutul de spațiu de trecere. Ambiguitatea este, în acest caz, o confuzie de termeni. În mod asemănător, se poate argumenta folosirea ca simboluri a turnului, a zidului plin, a traseelor labirintice, care amintesc de traseele de inițiere. Între casa de pe malul Lemanului a lui Botta și Cetatea medievală cu turnuri, poduri și porți a apărut o singură noutate, semiotica, și un singur personaj, homo ludens.

Nemaiputîndu-i adăuga nimic, pictorul i-a pus Giocondei o pereche de mustăți, făcînd-o după chipul și asemănarea sa.

Arh. RADU DRĂGAN

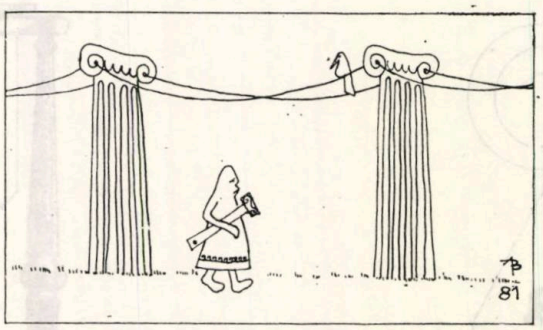

desen de c. arh. ALEXANDRU BĂBAN

desen de c. arh. OLAȘ DORU GHIOCEL

desen de arh. ALEXANDRU BARTFELD

ÎNAINTAȘII NOȘTRI

SOC. ARHITECȚILOR ROMÂNI
ARHITECTVRA
- REVISTA -
SOCIETĂȚII ARHITECȚILOR ROMÂNI
VI
1930
ANUL II
PRET

ARHITECTURI DE REFUGIU ȘI APĂRARE (VALEA RÎMNICULUI SĂRAT ȘI VALEA NIȘCOVULUI – BUZĂU)

Într-o recentă discuție cu un reputat arheolog, acesta îmi reproșa o anume obsesie în legătură cu atribuirea de funcții complementare de apărare unor ansambluri monastice sau rezidențiale feudale românești, care, prin dimensiunile și dotarea lor, de la un moment dat, nu mai puteau fi eficiente.

Articolul se vrea un răspuns documentat, particularizat la zona Buzăului.

Judecînd din perspectiva unei logici contemporane nouă, pare într-adevăr ciudat ca — într-o perioadă (secolele XVI—XVIII) în care se calcula inginerește și se edificau ample și sofisticate cetăți pentru artilerie, în care armatele erau dotate cu armament perfecționat și numărau zeci și sute de mii de oameni —, un zid de incintă de cîțiva metri înălțime și circa un metru grosime, turnuri firave, clopotnițe cu tainițe sau alte arhitecturi de talia lor, să poată fi numite « de apărare ».

Profit de acest cadru, ca să amintesc două fapte generale ce ar constitui repere ale unei discuții abordînd acest domeniu:

1. Problema apărării în Evul Mediu are, în mare măsură, o rezolvare regională[1] *și particularizată. Grupuri mici de oameni, familii nobiliare, obști monahale etc, se apărau prin construcții pe care, pornind de la turnuri de biserici sau turnuri-locuințe și pînă la centuri defensive, înconjurînd sate sau orașe, și le edificau pe măsură. Așadar, mijloacele locale, anumite specificități regionale, au dat naștere unei varietăți nemăsurat de mari de soluții, repetabile ca principii generale, dar irepetabile ca rezolvării de detaliu*[2]*. Amploarea lor depinde de aceiași factori enunțați mai sus.*

Bineînțeles că, în paralel, într-o interdependență complexă, se promova și arhitectură de tip « oficial », în măsura în care statul sau instituția feudală respectivă avea suficiente resurse. Au fost momente, în istoria majorității statelor europene, în care efortul centralizator se traducea printr-un conflict în care rolul central îl jucau cele două tipuri de promovări.

În orice caz, se poate spune, fără a săvîrși o eroare de principiu, că, în Evul Mediu, nu există tip de funcțiune pe care să nu se fi grefat într-un fel sau altul funcția defensivă. În legătură cu această afirmație, se poate deduce și limita categoriei construcțiilor de refugiu și apărare. Într-o lucrare aflată în curs de apariție la Editura Tehnică, delimitam această clasă de monumente prin existența în alcătuirea lor a unor diferențe, chiar minore, ce le deosebesc de rezolvările presupuse de funcțiunile « de bază » (locuire, reprezentare, cult, depozitare, învățămînt, mică industrie etc), prin care acestea, special dotate, pot servi la apărare. Așadar, dacă un turn de biserică posedă o cameră de refugiu, prevăzută eventual cu o cale de evacuare secretă și cu guri de tragere, transformîndu-se, deci, într-un fel de donjon, rezolvări ce vădesc o intenționalitate sigură, atunci construcția respectivă poate fi inclusă în rîndul celor destinate apărării, chiar dacă o asemenea apărare ar stîrni zîmbetul unui contemporan de-al nostru.

Părerea mea este că, în depistarea acestor arhitecturi, importante, atît dintr-o perspectivă semantic-arhitectonică, cît mai ales istorică, nu se poate ignora conjunctura istorică respectivă, considerînd că orice intervenție constructivă medievală, mai mult decît în orice altă perioadă, are un esențial subînțeles funcțional și contextual.

Altfel spus, atunci, nimic n-a apărut altfel decît dintr-o logică conjuncturală.

2. Restrîngînd domeniul, rezolvarea apărării în spațiul carpato-dunăreano-pontic este încă o dată specifică și cu atît mai specifică, cu cît realități politice, administrative, economice, militare, sînt inconfundabil proprii acestei zone, mai ales după ce se pierde, în circumstanțe cunoscute (pentru spațiul extracarpatic), capacitatea și dreptul de apărare prin cetăți. De asemenea, avem aici de-a face cu promovări de arhitectură tipic medievale, pînă în secolul XIX.

Acesta este contextul la care trebuie să ne raportăm.

Legat de afirmațiile anterioare, opinii recente încep să semnaleze faptul că, după jumătatea secolului XVI, în Țara Românească și Moldova, funcția de apărare se transferă din domeniul arhitecturii pur militare către alte arhitecturi, în special monastice[3]*.*

Aș zice că este vorba, cu precădere, de o diversificare, odată mai mult, a modalităților de apărare, într-o strategie ce urmărea, în caz de pericol, rezistențe de scurtă durată și retragerea unei părți sau a întregii populații spre locuri greu accesibile. În retragere, se rezistă (cu precădere împotriva trupelor mici trimise după jaf) în conace, schituri, mînăstiri, biserici, ale căror elemente de apărare, deci, n-au apărut din întîmplare. Fără să atribui ctitorilor o neapărată intenționalitate strategică[4]*, printr-un proces de adiționare, s-au creeat căi « de scurgere », de-a lungul unor văi, către munte sau Ardeal, marcate de ansambluri gîndite pentru scurte rezistențe necesare unor noi retrageri. Erau, de asemenea, căi de semnalizare a posibilelor pericole și de transmitere de informație. Amplasarea, poziția lor în teren, « pasul », alcătuirea și dotarea lor sînt adaptate aproape perfect necesităților ce se presupuneau într-o atare perspectivă.*

Era vorba, în concluzie, despre nașterea, mai mult sau mai puțin spontană, în orice caz firească, a unui sistem.

Deci, cunoscînd aceste lucruri, amplasarea și rezolvarea arhitecturilor respective nu ne mai par anacronice.

Încerc, ca, în cele ce urmează, să detaliez, spre explicitare, situația a două asemenea văi, care nu întîmplător se află în zona Buzăului, spațiu de trecere a majorității evenimentelor militare ce au afectat țările române. Văi urcînd către munte cum sînt cele ale Buzăului (principala cale de trecere spre Ardeal), Nișcovului, Bălănesei, Slănicului, Rîmnicului Sărat etc, au primit de-a lungul lor, în timp, semne ale preocupării defensive ale locuitorilor.

Am ales văile Rîmnicului Sărat și Nișcovului, *pentru că par a fi cele mai tipice, din punctul de vedere enunțat aici.*

O circumstanță concludentă este și aceea că, pe văile respective, au avut posesiuni aceleași familii sau familii înrudite, astfel că se poate vorbi despre o anumită intenționalitate în demersul arhitectonic.

VALEA RÎMNICULUI, *cu un plus de coerență spațială, oferă spre studiu o cale de refugiu ce pornește de la unul din orașele-tîrguri importante, Rîmnicul Sărat, pierzîndu-se undeva în munte și apoi spre Ardeal sau făcînd legătura, pe sub munte, cu Valea Buzăului sau cu Vrancea* (Fig. 1).

Traseul este: Rîmnicul Sărat — Domirești (Topliceni) — Drăghiești (Băbeni) — Băbeni — Dedulești.

La RÎMNICUL SĂRAT, tîrg și oraș cu o istorie începînd prin secolul XV, exista o reședință a boierilor Brâncoveni, amintindu-se, de pildă, în 1640, de către secretarul soliei lui Achacy Taszycki [5], de casa lui Preda Brâncoveanu.

Între 1691 și 1697, domnul Constantin Brâncoveanu ajutat de Mihai Cantacuzino, ridică Mînăstirea Adormirea (Fig. 2—5), pe care, după spusele cronicarului Radu Greceanu « . . o au făcut cu tărie, ca multora scăpare și apărare să fie . . . » [6].

Din coroborarea acestor două informații cu planurile ansamblului (Fig. 2), impozant ca alcătuire (cu ziduri puternice de incintă, cu guri de tragere ce se văd încă, cu turnuri de colț și de cîmp — au rămas patru în ruină —, cu chilii pe laturile de nord, est și sud și o amplă casă domnească pe cea de vest) și, în special, cu cele ale pivniței și parterului Casei Domnești, ce atestă cel puțin trei etape mari de construcție (Fig. 3), se poate deduce un fapt ce începe să nu mai fie unic în istoria medievală a zonei. Este vorba despre succesiunea pe același loc a două ansambluri cu funcțiuni diferite, al doilea folosind elemente ale primului: curtea boierească transformată sau reconstruită ca mînăstire.

Într-adevăr, din planuri, apare clar că pivnițele din extremitatea de sud a casei, cu o alcătuire de-sine-stătătoare (gîrlici și două aripi boltite semicilindric și arce dublouri), vădind o tehnică anterioară jumătății a doua a secolului XVII, sînt înglobate palatului lui Brâncoveanu, cu pivnițe ce cuprind un nou gîrlici și o aripă boltită tipic pentru ctitoriile domnului.

Dacă prima construcție, ce o identific cu acea casă a lui Preda, a avut sau nu zid de incintă sau alte dotări complementare sau dacă noul ansamblu a înglobat și alte elemente ale celui vechi, n-o putem afla decît prin săpături arheologice [7].

Palatul, prin această adiționare, ocupa o poziție aproape centrală, în fața bisericii, ulterior extinzîndu-se către sud și nord, spre sud înglobînd și vechiul turn transformat în foișor.

Se poate, cred, face, deci, dovada succesiunii în timp a acestor două funcțiuni: curte și mînăstire, manieră adoptată nu o dată în cursul secolelor XVI—XVII, cînd din diferite motive, curți domnești sau boierești sînt transformate în mînăstiri. E suficient de amintit Curtea Domnească din Cîmpulung, apoi Strehaia, Codreni și Bradu-Buzău, pentru a nu le pomeni pe cele cu funcție dublă, din care cel mai apropiat este ansamblul din Apostolache-Prahova.

Nu este mai puțin adevărat că mînăstirile și schiturile muntenești și moldovenești posedă, aproape fără excepție, în cazul în care sînt ctitorii ale unor laici, construcții ce puteau adăposti familia ctitorului — sau rudele acestuia, în deplasările prin țară sau în caz de primejdie. Incintele lor ofereau o oarecare siguranță întregii polulații din jur.

În afară de acest ansamblu, orașul posedă un sistem de pivnițe — unele pe două niveluri, cu de netăgăduit rosturi defensive —, completat cu căi de evacuare care, legînd centrul comercial de mînăstire, asigurau o comunicare subterană continuă sau retragerea spre locuri sigure [8].

DOMIREȘTI (TOPLICENI) La cîțiva kilometri spre nord, la intrarea în zona deluroasă a văii Rîmnicului, se găsește biserica în ruină din fostul sat Domirești, acum aflată în marginea Toplicenilor (Fig. 6, 7, 8). Ridicată de Jupan Dragomir în 1709, cu plan drept, prezintă particularitatea unui turn peste pronaos, a cărui scară de acces este vădit adosată ulterior fațadei de nord a pronaosului. Starea interiorului bisericii nu ne permite să apreciem dacă actualul turn este reconstruit (probabil prin 1804, cînd este atestată o reparație importantă a bisericii [9]) pe locul unuia mai vechi, sau este adăugat atunci.

Detaliile de parament îl recomandă ca fiind construit sau reconstruit în jumătatea a II-a a secolului XVIII sau secolul XIX. Adosarea nețesută a scării nu cred că poate fi un argument: biserica începută fără turn-clopotniță îl putea primi chiar în timpul ridicării ei. De asemenea, se poate presupune că scara vechiului turn (în cazul în care a existat) a ocupat o altă poziție în plan.

În orice caz, indiferent cînd a fost ridicat turnul, existența lui și tipul de plan sînt suficiente pentru a atribui bisericii, cu destulă siguranță, un rol de paraclis de curte (cea a ctitorului, curte a cărei amintire se păstrează prin tradiție).

Este sigur că Bauer găsește aici, împreună cu o biserică o casă boierească, dar situația nu este de loc clară [10].

În ceea ce privește argumentul tipologic invocat mai sus, în momentul cînd turnul-clopotniță se asociază unui plan drept, atunci caracterul monumentului poate fi stabilit cu erori minime [11].

În orice caz, cercetări arheologice sau istorice suplimentare ar putea elucida problema.

DRĂGHIEȘTI (BĂBENI). La cîțiva kilometri în amonte, în sudul actualului sat Băbeni, înglobînd și vechiul Drăghiești, se află o biserică, de asemenea susceptibilă de a fi « de curte », datorită, în mare, acelorași caracteristici: turn-clopotniță pe pronaos (acum înlocuit cu o turlă din lemn și tablă), cu o scară adosată nordului pronaosului, avînd, în plus, în pod, urmele unei tainițe (Fig. 9, 10).

Biserica este ctitorie din 1747 a Mariei, soția lui Ioan Dedulescu, mare vornic și a fiului lor Nicolae Ceauș [12] și prezintă caracteristica asocierii planului trilobat cu turnul de peste pronaos, amintită mai sus ca fiind, pentru paraclisele de curte, proprie unei perioade mai tîrzii.

Fără ca prezența curții propriu-zise să fie o certitudine (nu cunoaștem acte sau alte probe certe ale existenței ei), clopotnița bisericii, dotată cu tainiță, este un semn al destinației ei: loc de observație, refugiu și chiar apărare.

BĂBENI. În centrul satului, pe o mică înălțime în imediata apropiere a șoselei se păstrează o biserică a cărei siluetă specială, primitivă chiar, atrage atenția (Fig. 11, 12). Este singura construcție ce a mai rămas din fosta Mînăstire Înălțarea, ctitorită iarăși de membri ai acestei familii puternice a Dedulești-lor: la o primă analiză, Negoiță, fiul lui Necula Dedulescu Căpitan, asociat lui Matei Bagdat Căpitan. Data ridicării ei nu este cunoscută [13], ea fiind însă anterioară anului 1682, cînd la 28 martie, un act atestă aici un egumen și danii făcute de presupușii ctitori [14]. Este cert, deci, că cel puțin după 1682, putem vorbi despre existența unei mînăstiri ce a ființat pînă în secolul XIX, rămînînd după aceea, biserică de sat.

Caracteristicile bisericii, într-un sit unde sînt găsite deseori fragmente de construcții, o fac, însă, atît anterioară perioadei presupuse de actul citat, cît și avînd o altă destinație.

Comentariul anterior, făcut în legătură cu bisericile de curte muntenești, se potrivește perfect cu alcătuirea acesteia: plan drept, clopotniță pe pronaos, avînd în peretele nordic scara de acces ce deservește și tainița aflată deasupra bolților. Peretele nordic, păstrează, încă, o deschidere de luminare a scării, dar, ca la toate exemplele muntenești și moldovenești, posibil de a fi folosită și ca gură de tragere.

Silueta joasă și prelungă a bisericii, turnul masiv și scund, eventual asociate tipului de scară [15], îndeamnă la o datare ce ar trebui să fie anterioară jumătății secolului XVII [16], fiind inițial capelă de curte. Documentele de la sfîrșitul secolului XVII amintite, care ar proba, atît o ctitorie ce nu poate fi mult anterioară primului citat (1682), cît și destinația bisericii, la care se adaugă pisania, ar putea crea un context documentar asemănător celui de la Bradu, despre care vom vorbi, în care actele amintind despre mînăstire ca fiind reconstruită din piatră în totalitate de Radu Cîndescu Mare Comis, în prima jumătate a secolului XVII, sînt infirmate de cercetările arheologice care datează biserica la începutul secolului XVI și incinta în jumătatea a doua a aceluiași secol, avînd funcția unei curți feudale. În primele decenii ale secolului XVII, la Bradu va avea loc o simplă completare a ansamblului.

Ca și în acest caz, curtea inițială a familiei Dedulescu ar fi putut fi părăsită pentru o altă reședință și, cu completări sau reconstrucții, donată obștei călugărești.

Indiferent, însă, care a fost destinația bisericii și cum vor fi arătat amenajările din jur, biserica singură poate proba preocupările pentru apărare ale ctitorilor.

DEDULEȘTI — Ultimul ansamblu studiat, cel mai dinspre munte, de aici căile de retragere putînd urma mai multe variante, este și cel ce-și dovedește cel mai clar și fără echivoc, caracterul, nu și istoria (Fig. 13, 14, 15).

Mînăstirea lui Dedu Dedulescu, Postelnicul din Gura (Valea) Babii, ridicată la începutul secolului XVII, va fi refăcută în 1792 de un alt membru al familiei, egumenul Iacob Deduleșteanul [17],

A rămas și aici doar biserica, dar, urme de zidărie puternică se păstrează la mică distanță de ea, la sud-est, putînd fi resturile unui turn și de asemenea la sud-vest de ea pe buza rîpei dinspre apă.

Configurația terenului este propice și ea amplasării aici a ansamblului de refugiu, așezat pe o înălțime mărginită spre sud de rîpa amintită, săpată de un afluent al Rîmnicului.

Mînăstirea trebuie să fi avut alcătuirea obișnuită, cu zid de incintă și construcții anexă, dar, ceea ce atestă intențiile defensive ale ctitorului este însăși biserica. De plan trilobat, joasă și avînd o turlă scundă peste naos, se prelungește în schimb spre apus printr-un exonartex supraînălțat de un turn acum scund și adăpostește una din cele mai tipice tainițe, dotată cu nișe pentru odihnă și amenajată pentru un grup de 6—8 oameni ce ar fi trebuit să rămînă aici un timp oarecare. Scara din peretele nordic se bifurcă, la un moment dat, printr-o cale de evacuare ce coboară în grosimea zidului, pierzîndu-se undeva în pămînt [18].

În concluzie, Valea Rîmnicului Sărat este marcată de prezența a trei biserici, toate datorate aceleiași familii, avînd caracteristici apropiate și asociate primelor două.

Prima ridicată, cea dinspre munte, considerăm că apare, ca loc de refugiu, foarte probabil, după și determinată de evenimentele de la sfîrșitul secolului XVI și începutul secolului XVII, cînd ținutul Buzăului și Rîmnicului a fost călcat de trupele implicate în luptele lui Mihai Viteazul. Restul, ctitorite eșalonat pe o perioadă de circa 150 de ani, au completat lanțul defensiv de care vorbeam la început.

Caracterul acestor monumente rămîne să fie stabilit cu o mai mare precizie doar după săpături arheologice sau detaliate cercetări de arhivă.

Pînă atunci rămîne întrebarea: unde era reședința acestor boieri Deduleșți? [19].

VALEA NIȘCOVULUI

De o mai mare complexitate mi se pare această regiune, care, prin caracteristicile reliefului, tăiat de văi laterale, prin vecinătatea Văii Buzăului, prin traseele diverse ce puteau fi urmate după părăsirea ei și prin evoluția relațiilor existente între familiile ce aveau posesiuni acolo, face ca numărul monumentelor să fie mult mai mare și istoria ei mai complicată (Fig. 16).

Lăsînd la o parte văile laterale și prelungirile posibile ale văii spre vest, nord și sud, boierii Rumcești, Bădeni, Mihălcești, Cindești, Vernești etc, cu numeroase legături de familie între ei, precum și în restul țării și chiar în Ardeal, din care s-au ridicat personalități de marcă ale vieții politice a țării [20], au ctitorit o serie de ansambluri ce făceau din Valea Nișcovului una din căile cele mai sigure de evacuare către munte. Curtea din Vernești, Schitul Nișcov, Mînăstirea de la Cucuiata-Grăjdana, Mînăstirea Barbu, Curtea-mînăstire de la Bradu, Mînăstirea din Cheile Tisăului, cea din Lapoș și apoi cea din Buda, ultimele două fiind deja în prelungirea Văii Nișcovului-Tisău, formează un șir de adăposturi temporare în caz de primejdie.

În afară de acestea, tradiția vorbește despre șanțul din Lunceni, ca o primă amenajare defensivă, la gura văii și despre o a doua mînăstire la Grăjdana. Pe o vale laterală, apare Mînăstirea Izvorani, apoi spre Valea Buzăului: Ciolanu și mai sus Cetățuia, pentru ca, în continuarea traseului de la Buda la Cislău, să se întîlnească urme atribuite Doamnei Neaga la Scărișoara și la Cislău în punctul Aninoasa, în apropierea căruia o altă biserică este, de asemenea, considerată ca fiind pe locul uneia ctitorită de aceeași Neaga.

Am ales, din toate acestea, o serie care se găsește strict pe Valea Nișcovului și Tisăului și, în continuare, spre Cislău, marcînd un ipotetic drum de retragere spre Prahova sau Valea Buzăului și apoi spre munte sau Ardeal: Vernești — Grăjdana (Cucuiata) — Barbu — Bradu — Tisău — Lapoș — Buda.

Sînt, de asemeni, ansambluri ce au lăsat urme concludente, localizate, o parte fiind cercetate arheologic într-o perioadă în care erau în stare mai bună.

VERNEȘTI — Aici se păstrează, înconjurată cu un zid scund de incintă, biserica curții Verneștilor (Fig. 17, 18, 19), ridicată între 1711 și 1716. De plan drept, cu turn-clopotniță pe pronaos (acum înlocuit cu o turlă din lemn și tablă) și scară în grosimea zidului, are toate atributele unei capele de curte și este și cunoscută ca atare, vestigiile acesteia trebuind să fie căutate în vecinătatea ei [21]. Rolul defensiv al complexului este păstrat doar prin dotările specifice ale bisericii. Așezată pe buza unei ample cornișe ce se deschide către vale, avea o largă perspectivă asupra împrejurimilor (situație similară cu cea a mînăstirilor și curților din preajma Bucureștiului).

GRĂJDANA-CUCUIATA — Pe o înălțime ce domină valea dinspre nordul ei, retrasă din calea principală ce urmează apa, cu o vizibilitate perfectă pînă la mari distanțe, se găsesc « ruinele de la Cucuiata », atribuite Doamnei Neaga, ce ar fi construit acolo un schit pe la sfîrșitul secolului XVI (Fig. 20, 21). Dar, prin 1580—1590 (ante 1591), jupîneasa Grăjdana din Băbeni, fiica lui Jipa Vernescu Căpitan, ctitorește aici o biserică de lemn, refăcută în 1743 apoi în 1852 și 1856 [22].

Primul semn de întrebare se naște, deci, în privința individualității celor două ctitorii, din care prima este rodul tradiției. Vom vedea mai departe că natural rezolvării de plan și detaliu o fac imposibil de datat la mijlocul secolului XVIII, mai cu seamă că biserica Grăjdanei este refăcută și mai recent.

Al doilea se referă la natura construcției păstrate, înconjurată cîndva de o incintă ale cărei urme se mai ghicesc în jurul ei. Aceasta, o biserică de plan drept, are detalii de parament ce o apropie de cea de la Bradu. Planul, asemănător cu cel de la Lapoș, ar putea fi un indiciu în stabilirea rostului ei inițial de biserică de curte, transformată sau nu în biserică de schit. Este, de asemenea, posibil, precum se va vedea la Tisău și Lapoș, ca ansamblul să aibă dublă destinație: schit și curte boierească.

BARBU: De cealaltă parte a văii, beneficiind de o poziție similară cu locul « Cucuiata », ansamblul de la Barbu, la cîțiva kilometri spre munte, păstrează încă destule elemente care să-i ateste importanța defensivă (Fig. 22, 23, 24).

Ctitorită, prin 1668 de Barbu Bădeanu, vel căpitan, mînăstirea ce-i poartă numele era încă de la început închisă de un zid puternic de incintă ale cărui fragmente se păstrează adosate construcției anexă din nord—vestul incintei, acum parțial deschisă. Turnul-clopotniță, radical transformat în timp, se află pe latura de apus, încadrat de construcții a căror vechime nu se poate determina precis.

Dacă aici biserica nu are amenajări defensive (este oricum transformată în secolul XIX), casa egumenească, în egală măsură reședință a ctitorului, adosată zidului de sud, cu pivnițe ample, prevăzute cu tainițe în zona gîrliciului, cu ziduri groase și umblătoarea scoasă mult în afara incintei, este de presupus că asigura apărarea laturii respective, precum vom vedea la Bradu.

BRADU — Ansamblul ce-și probează, însă, în modul cel mai spectaculos natura, este fosta curte, apoi mînăstirea, de la Bradu, la cîțiva kilometri vest de Barbu (Fig. 25, 26, 27, 28).

Ridicat la marginea actualei șosele ce urcă spre Tisău, în imediata apropiere a rîului, mărginit spre vest de o rîpă și spre sud de malul rîului, ocupa o poziție ce putea fi destul de lesne apărată.

Cercetările arheologice efectuate aici în anii din urmă [23] au ajuns la concluzii ce infirmă sau completează anterioarele supoziții cu privire la originea, natura și evoluția ansamblului [24].

Cea mai veche construcție de zid, biserica de plan drept, considerată de autorii primei cercetări arheologico-arhitectonice [25] ca fiind biserica reședinței feudale de aici, se ridică în intervalul 1522—1549, (așadar contemporană cu cea de la Cepturoaia), după o cumplită incursiune turcească de pedepsire a boierilor Buzoieni. Restul construcțiilor (eventual de lemn) se bănuiesc sub actualele ruine [26].

Incinta rezultă a fi fost construită nu mult după 1566, eventual de către Neagoe Stolnicul, tatăl vornicului Radu Mihalcea din Pătîrlagele [27].

Primul ansamblu era alcătuit din zidul de incintă gros de ~ 1,10 m, cu turnurile cilindrice la colțuri, amintind de mai vechea mînăstire fortificată de la Vintilă Vodă — Menedic (~ 1534) ridicată de Vlad Vintilă Vodă. Această manieră de fortificare în care apare turnul cilindric, cu guri de tragere pentru arme de foc ușoare, pare a fi un import ardelenesc, cunoscîndu-se relațiile boierilor Buzoieni

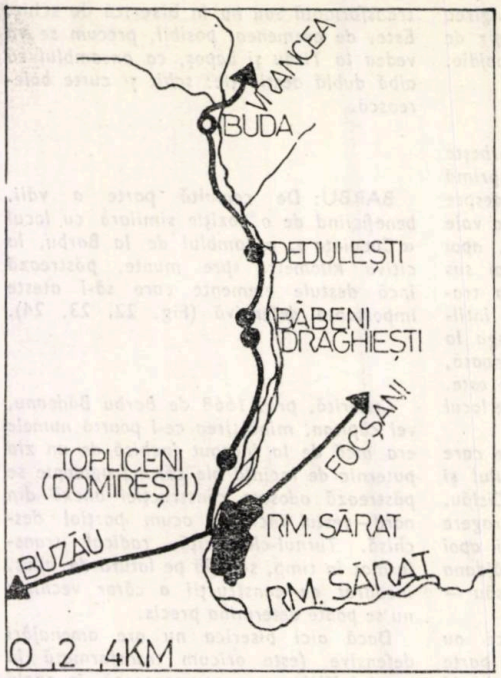

1

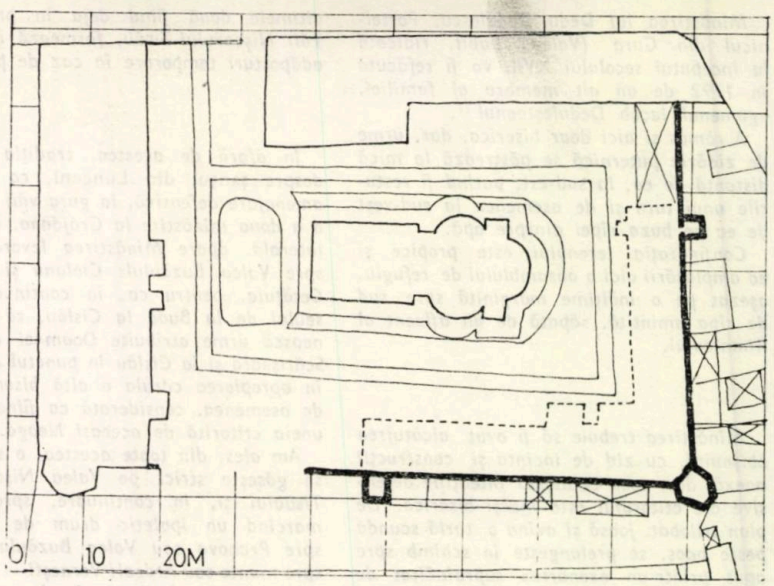

2

1. VALEA RÎMNICULUI SĂRAT

2. RÎMNICU SĂRAT — *Planul de ansamblu al mînăstirii* 3. RÎMNICU SĂRAT — *Planul pivnițelor Casei Domnești* 4, 5. RÎMNICU SĂRAT — *Vedere de ansamblu a incintei, Casa Domnească-starea actuală*

3

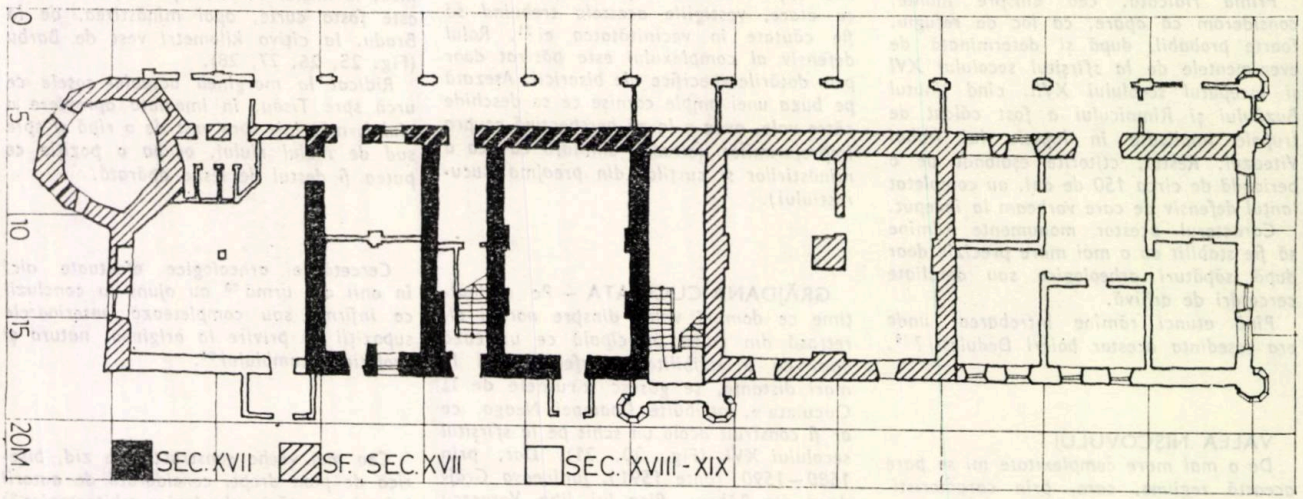

4

5

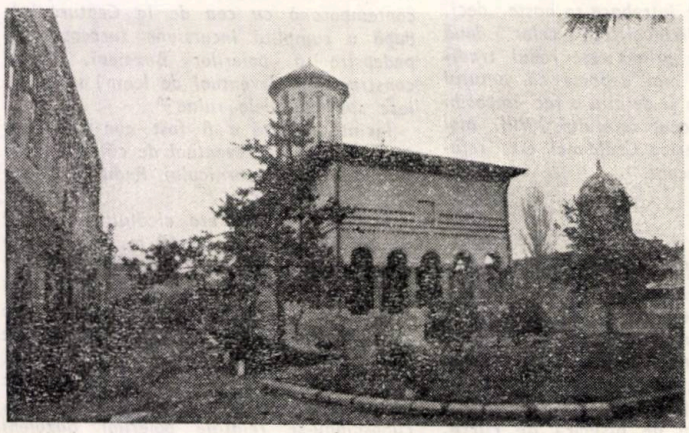

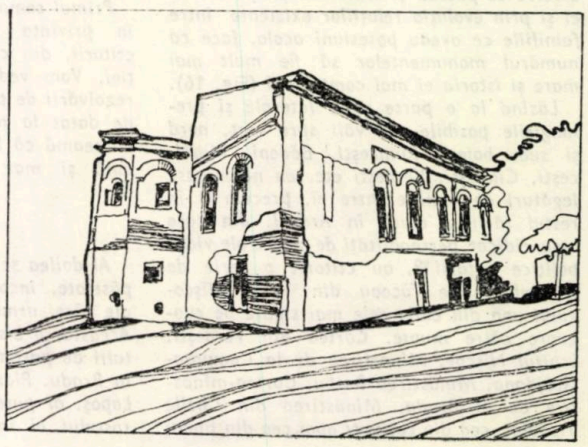

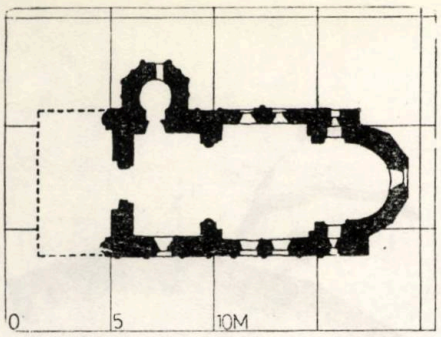

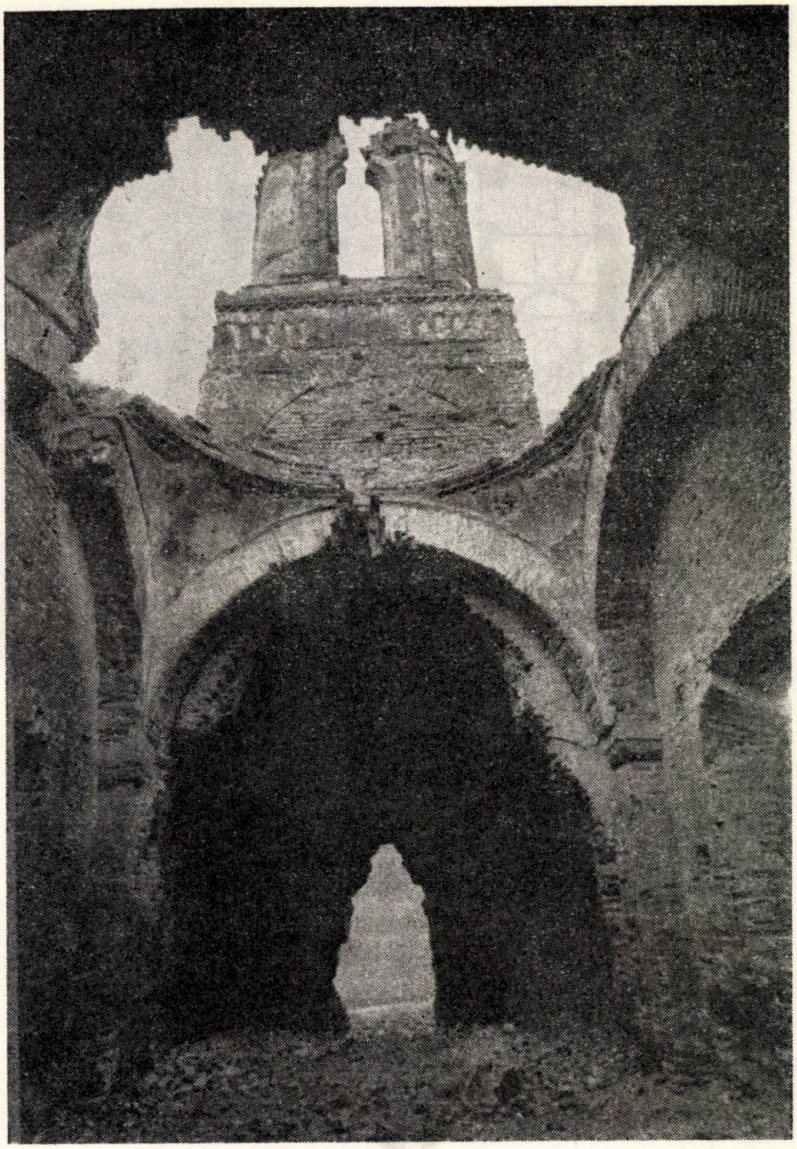

6, 7, 8. TOPLICENI (DOMIREȘTI), *Plan, Vederea clopotniței, Vedere interioară*

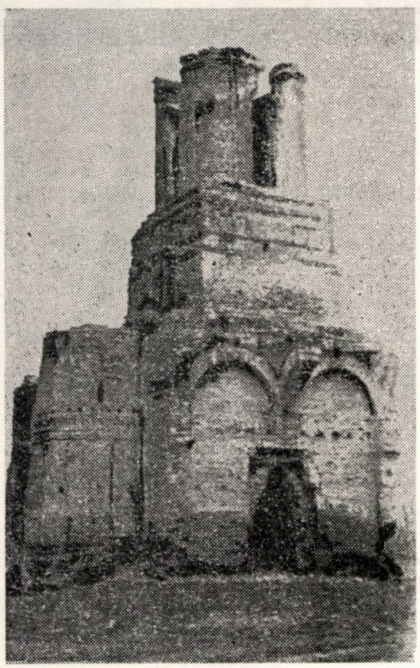

8

9, 10. BĂBENI (DRĂGHIEȘTI), *Plan, Vedere*

9

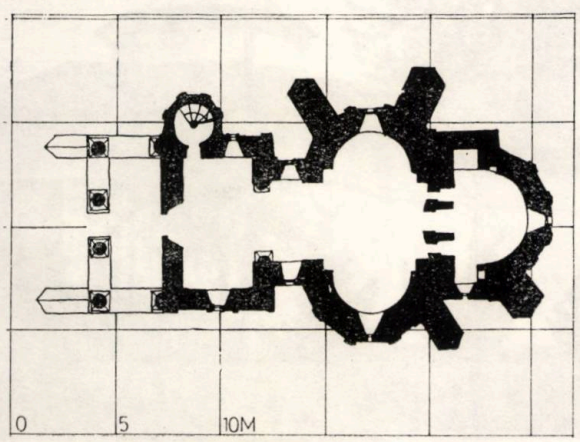

10

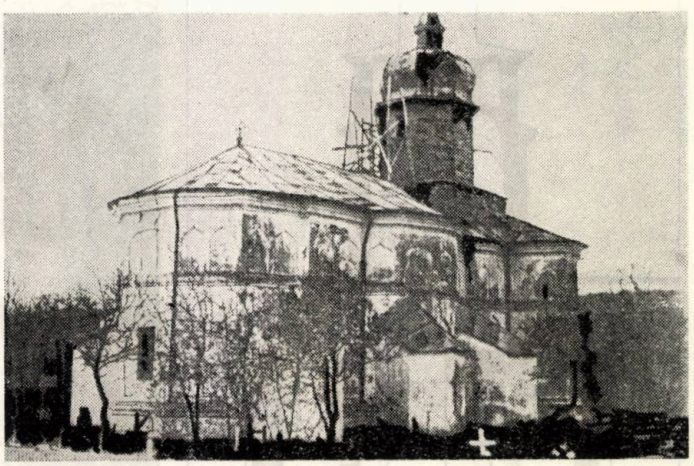

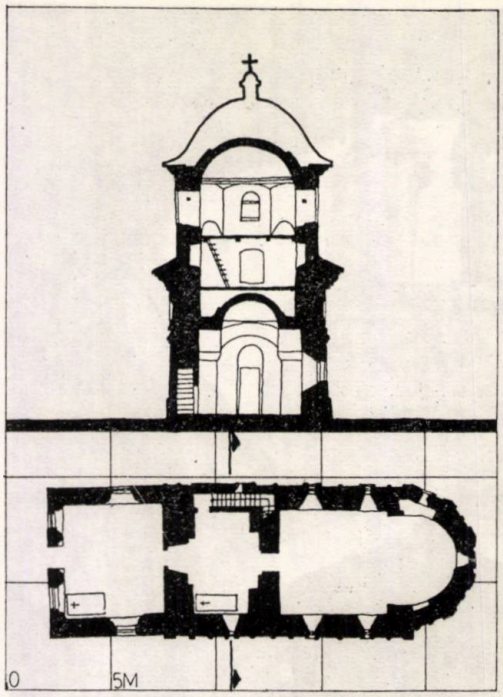

11

12

11, 12. BĂBENI, *Plan şi Secţiune Vedere.*

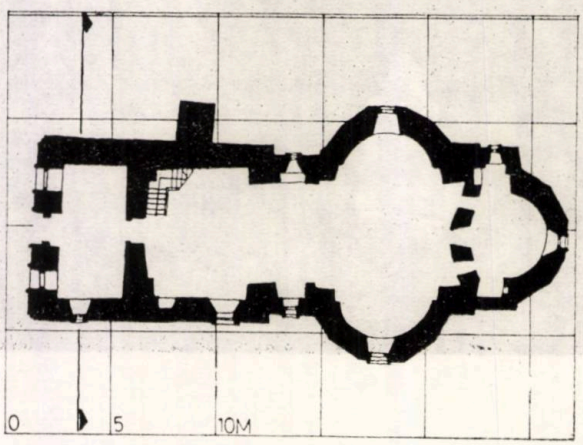

13

13, 14, 15. DEDULEŞTI, *Plan, Planul cafasului şi al tainiţei şi Secţiune, Vedere*

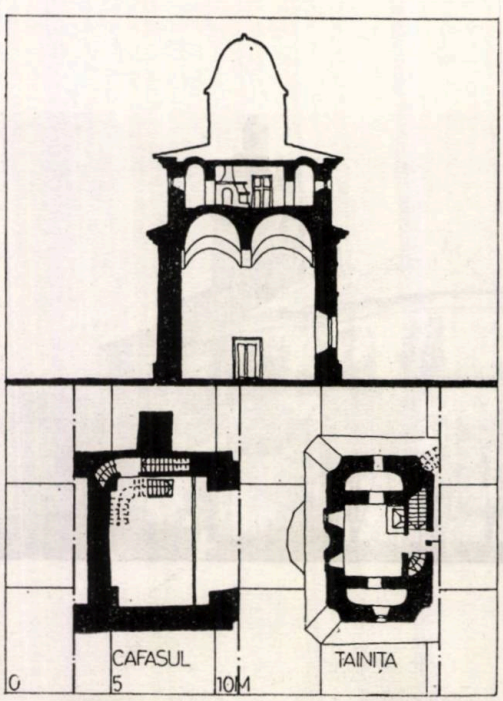

14

15

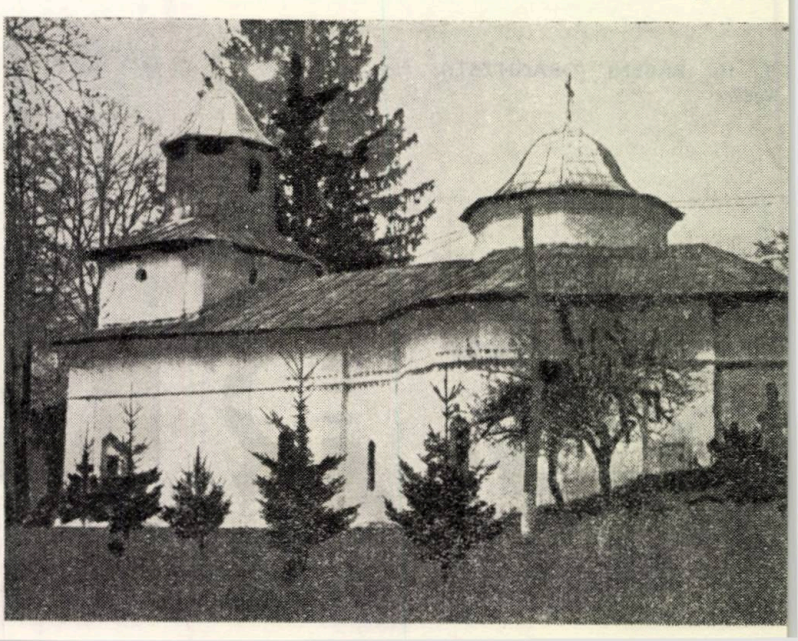

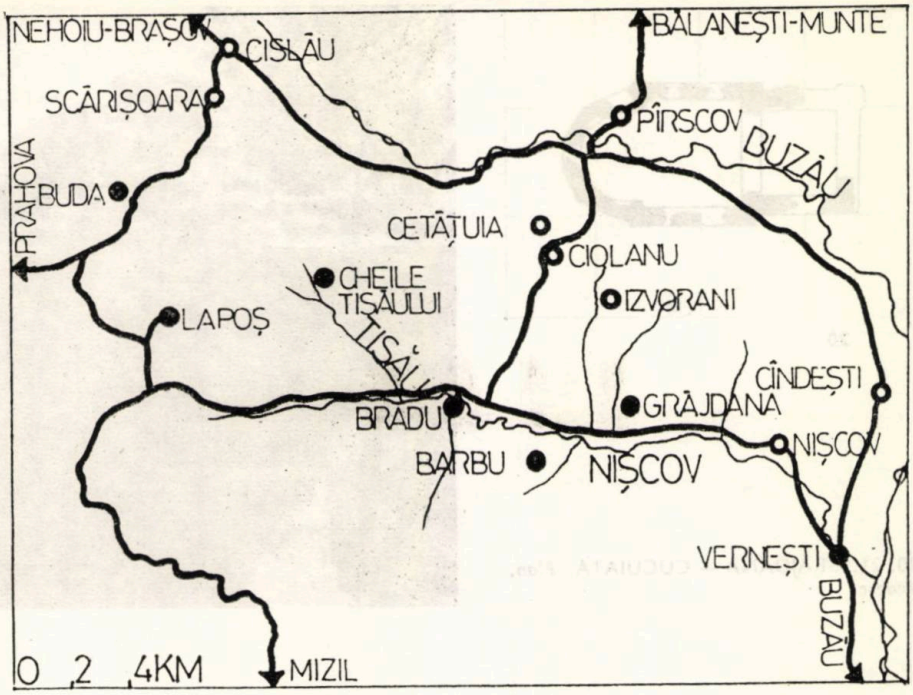

16

16. VALEA NIȘCOVULUI

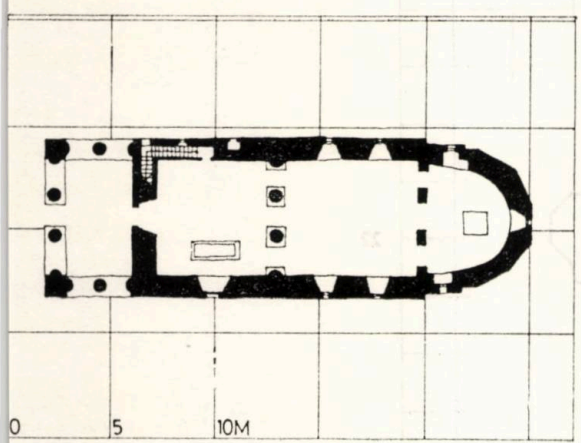

18

17, 18, 19. VERNEȘTI — *Vederea ansamblului, Planul bisericii, Vedere*

19

17

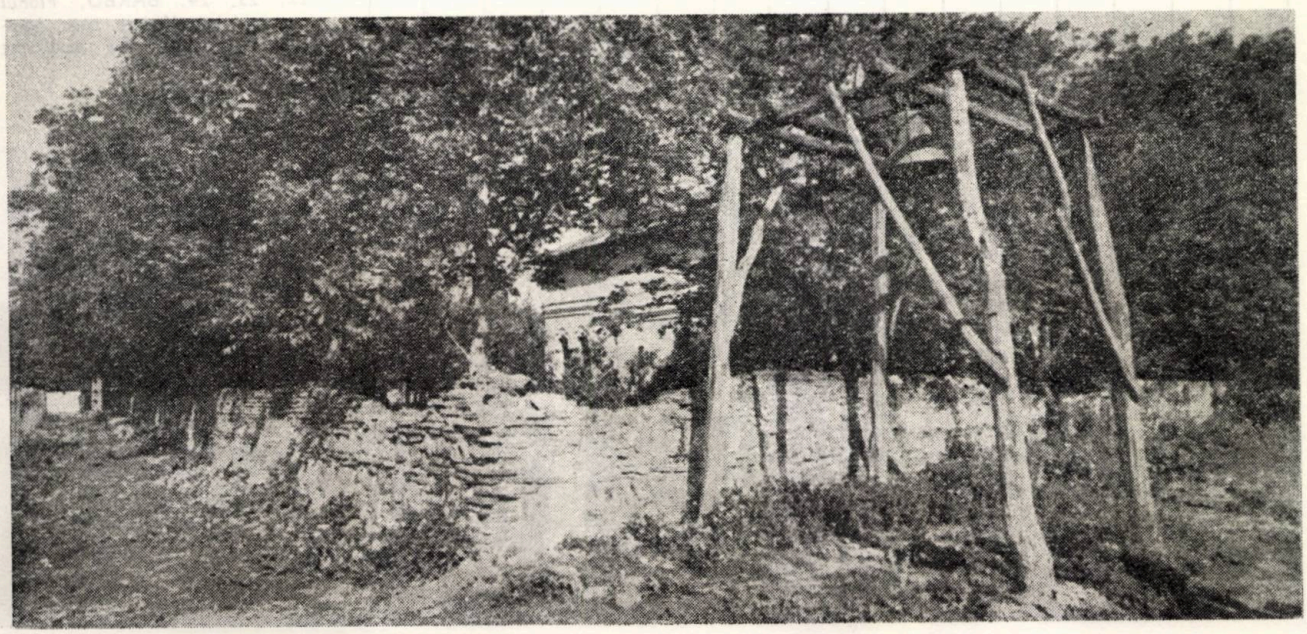

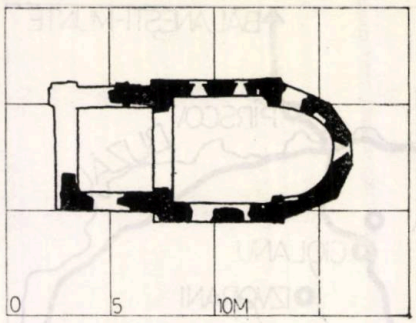

20

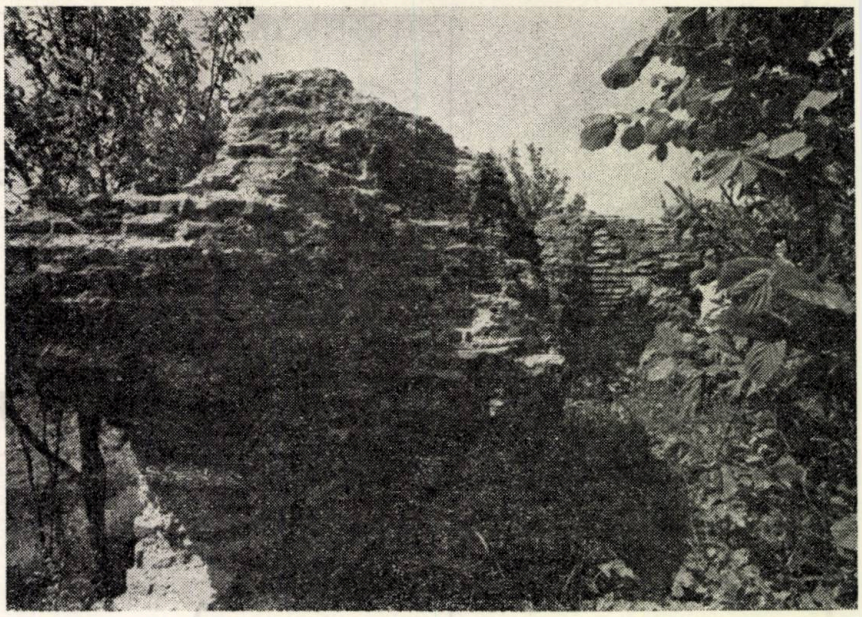

21

20, 21. GRĂJDANA — CUCUIATA, *Plan, Vedere*

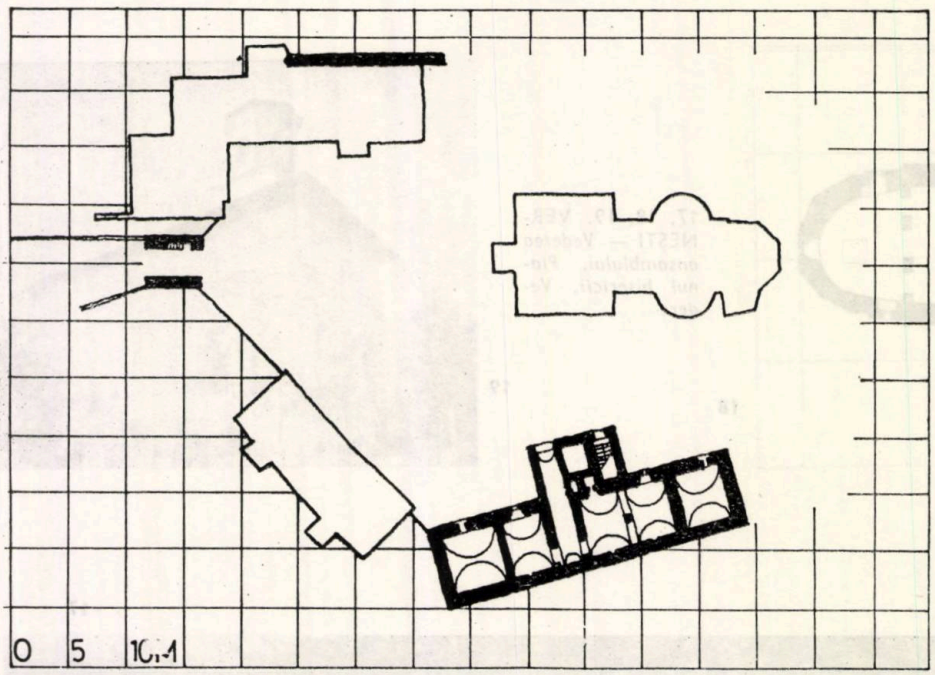

22

23

22, 23, 24. BARBU, *Planul ansamblului, Vedere casa boierească, Vedere spre nord-vest*

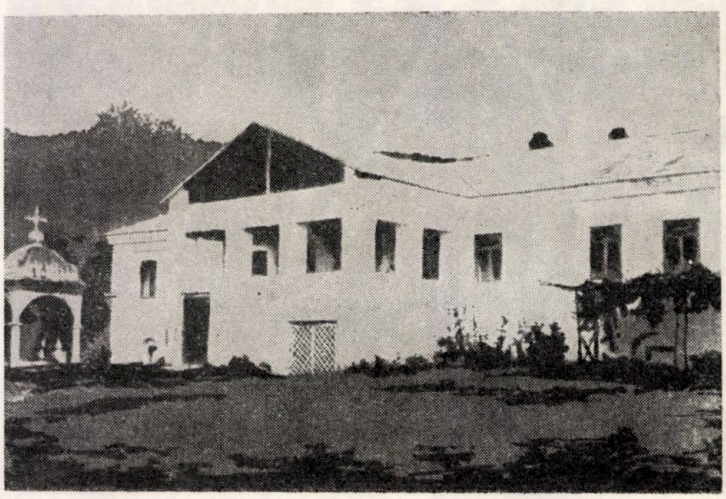

24

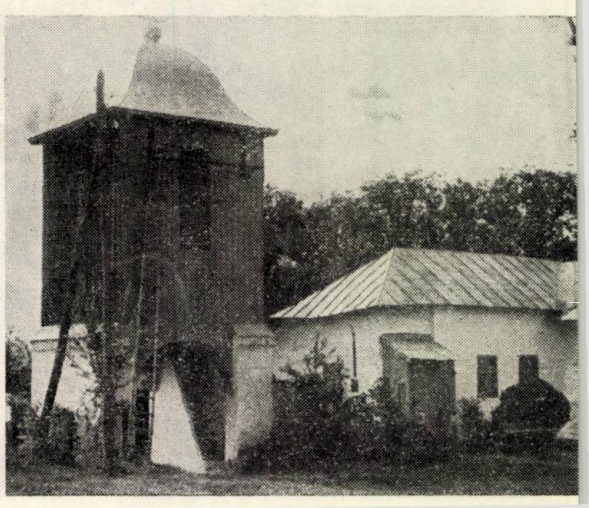

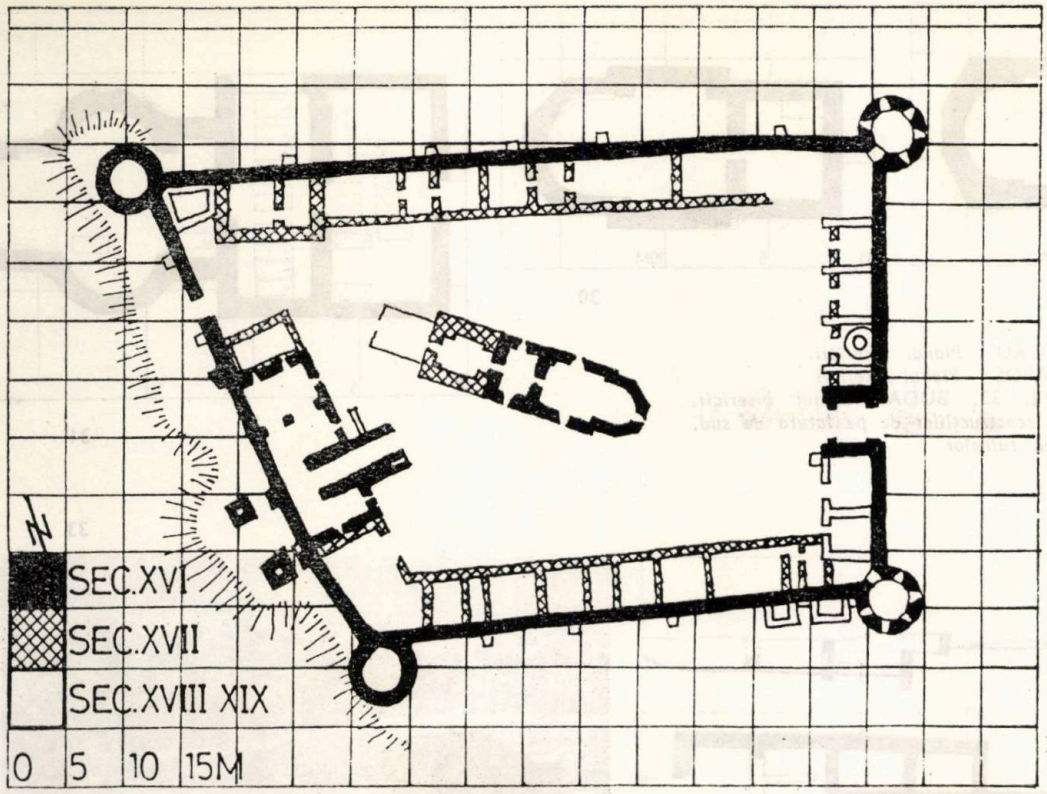

25

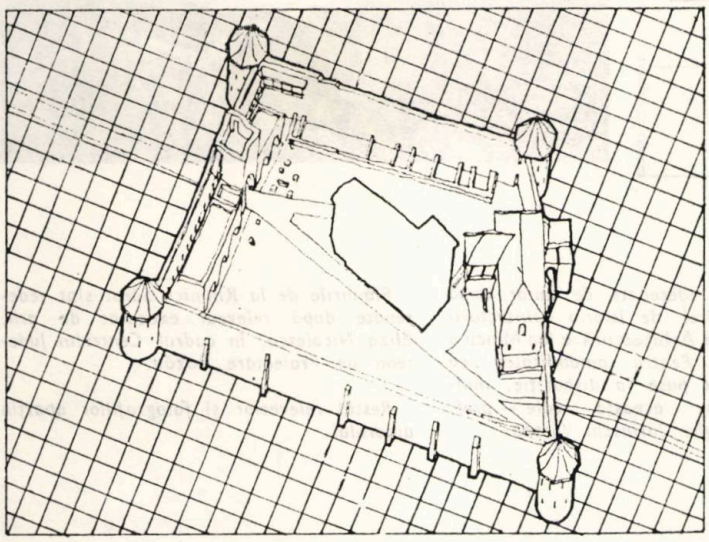

26

25, 26, 27, 28. BRADU — *Planul ansamblului, Reconstituirea ansamblului, Vedere a incintei cu biserica, Turnul de sud-est*

27

28

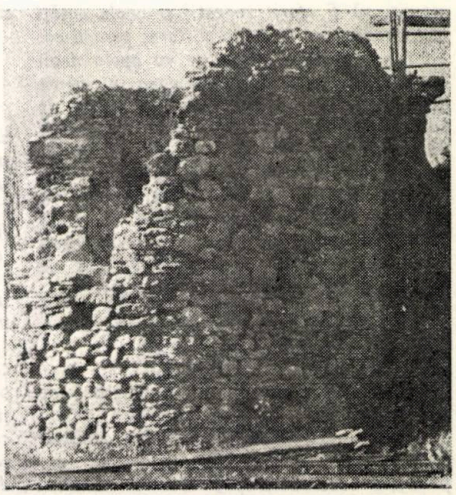

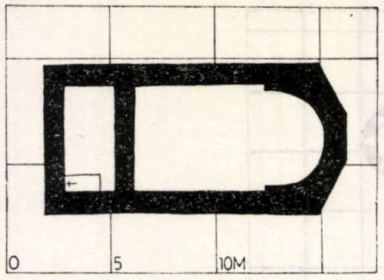

29

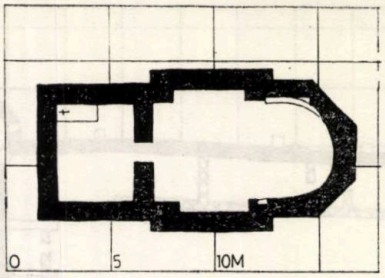

30

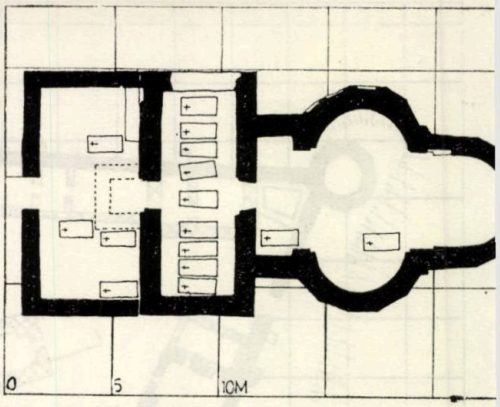

31

29. TISĂU — *Planul bisericii*
30. LAPOȘ — *Planul bisericii*
31, 32, 33. BUDA — *Planul bisericii, Planul construcțiilor de pe latura de sud, Vederea ruinelor*

32

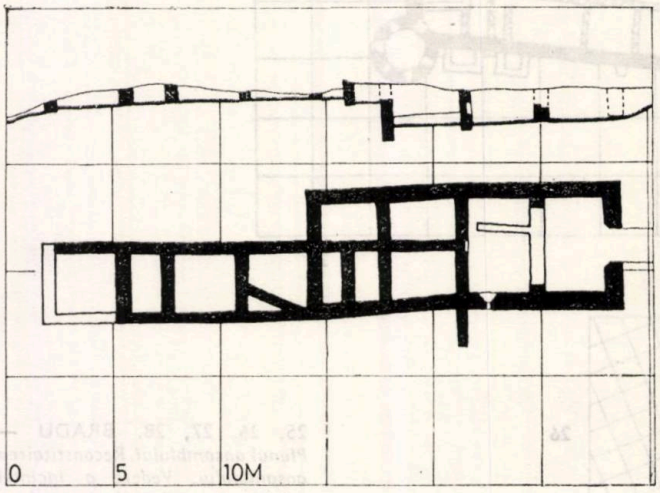

33

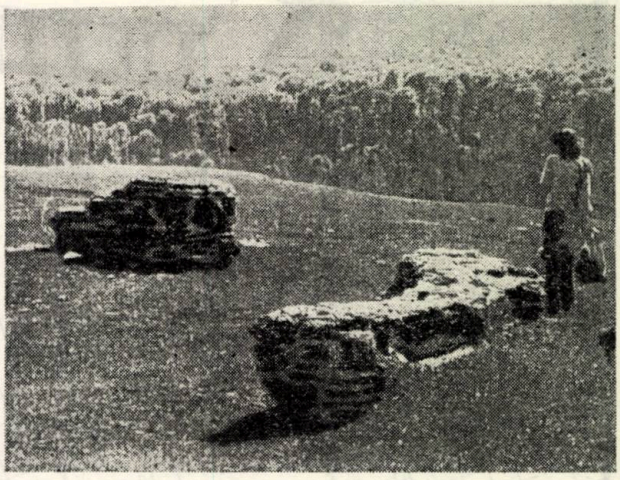

NOTĂ: *Planurile de la Tisău, Lapoș și Buda sînt preluate după V. Drăghiceanu — « Săpăturile din Buda, Lapoș și Tisău », BCMI XXIV, 1931, p. 159—170.*

Planurile de la Topliceni, Băbeni (Drăghești), Băbeni, Dedulești, Vernești și Grăjdana sînt redesenate de autor după releveele Catedrei de Istoria Arhitecturii din Institutul de Arhitectură « *Ion Mincu* » din București. *Pentru amabilitatea cu care mi-au fost puse la dispoziție, mulțumesc — și pe această cale — prof. dr. arh. Gheorghe Curinschi Vorona.*

Planurile de la Rîmnicu Sărat sînt redesenate după releveul executat de arh. Eliza Nicolescu, în cadrul Centrului Județean de Proiectare Buzău.

Restul releveelor și fotografiilor aparțin autorului.

cu nordul Carpaților. E posibil, de asemenea, să fi oferit sugestii și unele cetăți moldovene ale lui Ștefan și Rareș pentru că, în Țara Românească nu se va apela decît mult mai tîrziu la asemenea elemente defensive. Pe de altă parte, zidăria în casete de piatră și cărămidă, cu birne de lemn formînd scheletul de rezistență, este tipic romano-bizantin și folosit exclusiv în Țara Românească, așa încît, în ansamblu, maniera de a construi aici la Bradu, poate fi considerată și un demers original, de pionierat, adevărat cap de serie.

La Bradu, apărarea era completată de turnul porții, pe care îl presupun de la bun început cu etaj sau etaje din zidărie. Pe latura de vest, se păstrează pînă azi pivnițele casei boierești, adosate acesteia, cu obișnuitele latrine scoase mult în afara zidului de incintă.

Toate elementele componente ale ansamblului sînt dotate cu detalii specifice apărării: guri de tragere dreptunghiulare, unele avînd o ușoară supralărgire la bază ce le apropie de cele « gură de cheie întoarsă » specifice armelor de foc și larg răspîndite în Ardealul secolelor XV și XVI. La turnuri, sînt dispuse în așa fel, încît să asigure, prin cele două niveluri, un foc încrucișat, controlînd toate punctele critice. Gurile de tragere sînt luate de la cele două niveluri ale turnurilor, unde se păstrează încă urmele planșeelor de lemn și de pe un drum de strajă sprijinit pe console de lemn ce asigurau continuitatea sau discontinuitatea apărării în funcție de necesități, prin punți și scări mobile.

S-a putut stabili pe baza urmelor păstrate ale cosoroabei turnului de sud-est, atît nivelul, cît și forma acoperișurilor turnurilor și legat de aceasta, cota coamei zidului de incintă[28] (Fig. 26). *Așadar, se păstrează într-o stare destul de bună, zidurile de incintă încă înalte de 3—6 m, două din turnuri (cele de pe latura de est) pînă la o înălțime similară, baza turnului de poartă și alte resturi interioare de zidărie, avînd elemente de detaliu ce au permis reconstruirea lor. Este vorba în concluzie despre resturile uneia din primele curți fortificate românești, adoptînd tipul clasic al « cetății de cîmpie » cu destul de modernele (în ciuda dimensiunilor relativ reduse) turnuri cilindrice, ce putea adăposti o garnizoană de cîteva zeci de pușcași.*

Istoria ulterioară a ansamblului îl apropie de ceea ce bănuiam că s-a întîmplat la

Rimnicul Sărat și Băbeni. La 15.I.1600, un document vorbește deja despre « mînăstirea de la Brad ». Deci, din motive ce pot fi legate de retragerea familiei la Cîndești unde se află resturile unei alte curți boierești, zidurile de la Bradu vor adăposti obștea călugărească, de pe la sfîrșitul secolului XVI.

Epocii lui Matei Basarab (1635—1638) îi datorăm în afară de chiliile de pe laturile de N și S, turnul-clopotniță al bisericii, ce se adosează vechii construcții. Îl cred a fi similar cu cel de la Strehaia, Vlădaia sau, mai aproape — Dedulești, adică destul de masiv, cu planul pătrat, cu cel puțin o încăpere tainiță peste bolta exonartexului și cu camera clopotelor la ultimul nivel.

Evenimentele ce au urmat sugerează lesne speranțele ce erau legate încă de tăria zidurilor sale, în vremuri tulburi: în 1689, sub presiunea austriacă, familia voievodului Brâncoveanu se retrage aici și, tot aici, în 1821, o trupă de eteriști este asediată de trupele turcești de pedepsire, prilej în care incinta are serios de suferit.

O legendă încă vie în locurile acestea, stăpînite la cumpăna secolelor XVI—XVII de Doamna Neaga (prin descendența ei din cei doi Vlaicu), leagă sfîrșitul acesteia, tocmai de o retragere de tipul celei de la care am pornit. Însoțită de fetele ei și apărată de o mică trupă, urmărită fiind de turci, încearcă să reziste pentru început în curtea-schit din Cheile Tisăului, apoi, retrăgîndu-se (probabil în direcția Buda, Aninoasa și apoi spre Ardeal sau munte) la Lapoș, unde, cedînd zidurile, Neaga este omorîtă, fetele preferînd să se sinucidă, aruncîndu-se într-o fîntînă aflată în apropiere.

Legenda, care nu e singura amintind de astfel de retrageri precipitate din conac în conac sau din mînăstire în mînăstire [29], o putem include în seria probelor ce au calitatea memoriei colective a unei zone și chiar a autenticului, probat, în cazul de față, într-o oarecare măsură, de descoperirile arheologice de la Buda și Lapoș [30]. Am menționat-o acum pentru că, prin următoarele trei monumente, se face legătura între legendă și realitate.

CHEILE TISĂULUI — Reședința-schit de aici, aflată în locul « Cheia », la poalele unei înălțimi acum împădurite (ca și tot restul zonei), pe malul nordic al pîrîului, scoasă parțial la lumină prin săpăturile arheologice dintre cele două războaie mondiale, este așadar amintită prima în legenda morții Neagăi.

Planul bisericii (Fig. 29), singurul element de care dispunem în încercarea de stabilire a caracterului ansamblului, este din nou drept. Biserica, datată de mormîntul unui ascendent al lui Vlaicu Vistierul, la sfîrșitul secolului XV—începutul secolului XVI, [31], este, astfel, poate cea mai timpurie construcție de acest gen din țară. Pe de altă parte, dintr-un document din 1595, 25 aprilie, reiese că mînăstirea a fost ridicată de bunicii Neagăi, soția lui Mircea Mare Vornic (aceasta fiind fiica lui Vlaicu Vistier și înfiată de mătușa ei Stana [32]), ca un alt document să ateste existența ei în timpul lui Pătrașcu cel Bun (1554—1557), ctitorul fiind precizat în persoana lui Ivăniș Vornicul cel ce o înfiază pe Neaga Vorniceasa [33], care nu este Doamna Neaga a lui Mihnea Turcitul, aceasta fiindu-i nepoată.

Este vorba, oricum, deci, de o ctitorie a familiei Neagăi, deci drepturile ei asupra ansamblului sînt plauzibile. Legenda, de asemenea, nu comite nici o eroare în acest sens.

Din păcate, din zidurile scoase la lumină de V. Drăghiceanu, n-au rămas decît cîteva fragmente, dislocate și ele.

LAPOȘ — În continuarea Văii Nișcovului și deja dincolo de izvoarele lui, în județul Prahova, se află locul vestigiilor fostei reședințe de la Lapoș, teatrul dramei amintite înainte. Săpăturile amintite au scos la iveală fundațiile și fragmentele de ziduri din cărămidă ale unei biserici cu un plan mai curios (Fig. 30), în care sînii laterali ai naosului sînt simple supralărgiri de formă rectangulară.

Ar putea fi considerat un tip de tranziție între cele două planuri — trilobat și drept — sau un tip primitiv.

Dacă acordăm credit legendei, ar trebui să dateze din jumătatea a II-a a secolului XVI, putînd fi și mai timpuriu.

Acum, pe locul fostei biserici, s-a construit o casă, fîntîna din rîpa de sub ea fiind singurul vestigiu ce-l mai pot arăta localnicii celor în trecere.

BUDA — Pornind de la Lapoș spre nord, spre Cislău, se ajunge, ieșind din drumul mare spre vest, la resturile unui alt ansamblu (Fig. 31, 32, 33) ce trebuie să fi fost impunător la timpul său — Schitul Buda. Supranumit la fel ca și vestigiile de la Tisău, Lapoș, Pietricica sau Cetățuia — « Castelul Doamnei Neaga », la fel ca și celelalte, ocupă o poziție avantajoasă. Aflat între două brațe ale unui pîrîu ce au săpat albii destul de adînci, era, de bună seamă, pierdut în imensitatea codrilor de aici.

Aceleași săpături arheologice au scos la iveală, pe lîngă conturul complet al bisericii, parțial, și construcțiile laturii de sud.

Biserica este aici tipic de mînăstire, avînd un pronaos supralărgit, completat ulterior de un exonartex sau pridvor, ambele cu rol de necropolă a familiei Neagăi, de data aceasta soția lui Mihnea Turcitul (Fig. 31).

Construcțiile din jur (se mai recunoaște pe teren chiar, parțial, urma conturului incintei), cuprind, în fragmentul dezgropat de Drăghiceanu, arhondaricul și cîteva chilii.

Schitul se zidește prin 1579—1581 și are o viață scurtă. La puțin timp după moartea Doamnei Neaga, deci după 1623, din cauza terenului prost, biserica se prăbușește, schitul fiind părăsit [34]. I. C. Filitti localizează aici Mînăstirea Aninoasa, (reconstruită de Neaga și Mihnea Turcitul), în urma unei complicate analize a tuturor documentelor cunoscute atunci [35], coroborată cu arborele genealogic al Domanei Neaga, mînăstire ce ar fi fost mutată de episcopul Metodie al Buzăului (deci în secolul XVIII) la Cislău. Concluzia săpăturilor este, deci, contrazisă clar de cea a lui Filitti, Aninoasa funcționînd pînă în secolul XVIII.

Cred, totuși, că Aninoasa, atîta timp cît luăm drept bune rezultatele lui Drăghiceanu, trebuie căutată undeva lîngă sau în Cislău, unde de altfel se și amintesc urme de ziduri vechi, Buda fiind o altă ctitorie, de ce nu acea « Colinița » amintită de un document din 17 ianuarie 1659 [36], « Colinița » fiind numele unui deal din locurile ocupate de vestigii.

Acum, pe înălțimea ce este folosită ca pășune, au rămas cîteva fragmente de ziduri de cărămidă, dar toți localnicii știu să te îndrume către ele.

S-ar cuveni, la sfîrșit, o apreciere generalizatoare, dar, cum am pornit tocmai de la așa ceva, se pot spune doar cîteva cuvinte despre rolul studiului unor asemenea sisteme zonale de refugiu.

Fără să se exagereze, se poate afirma că, adevărata noastră istorie își poate, încă, lumina, astfel, unele episoade, spre înțelegerea a ceea ce a fost particular în comportamentul acestei populații.

De aici, la specificul demersului arhitectonic, legătura este lesne de făcut.

Pentru teoria arhitecturii, am mai spus-o și în alte dăți, studiul pieselor de arhitectură ce se pot constitui într-o clasă, păstrînd caracteristicile ei dar diferențiindu-se într-un proces specific, poate să ofere sugestii în abordarea a ceea ce numim azi « serie ». Dispoziția teritorială și caracterul ansamblului sînt iarăși elemente de reper în studiul spațiului arhitectonic.

Cunoașterea și punerea lor în valoare ar îmbogăți repertoriul fireștilor acțiuni îndreptate către educarea contemporanilor în spiritul respectului pentru istorie, pentru tradiție, spre o mai bună înțelegere a acestui moment.

Se mai poate urmări și o integrare a lor într-un circuit turistic încă inexistent în unele zone.

Din păcate, starea lor nu este din cele mai bune. Cu excepția bisericilor din Rîmnicul Sărat, Băbeni, Dedulești și a complexului de la Barbu, restul sînt în pericol de distrugere și dispariție.

Construcțiile din jurul bisericii din Rîmnic sînt unele ruinate, altele în pericol de dărîmare. Biserica din Domirești este în ruină destul de avansată; cea din Drăghiești-Băbeni prezintă fisuri din cele mai periculoase. Biserica de la Vernești este grav avariată de cutremur; în privința ansamblului de la Bradu, după un frumos început al operațiunilor de restaurare, din 1977 și pînă în 1981, șantierul a fost închis. După, s-au mai executat mici lucrări, în special de protecție. Biserica, în schimb, este într-un permanent pericol de prăbușire, șubrezită fiind de cutremur și de lucrările de cercetare. Restul vestigiilor sînt din ce în ce mai împuținate de intemperii și încă, de mîna omului.

Zona Buzăului a fost considerată, pînă nu demult, în mod ciudat, ca fiind la limita teritoriului cu un patrimoniu arhitectonic bogat. Care este adevărul, se poate deduce și din acest articol, dar,

opinia de care vorbeam s-a repercutat cred negativ asupra inventarierii monumentelor și a grijii față de ele.

Se poate face, cred, un efort al tuturor forurilor locale de care depinde soarta lor, către o acțiune, comună, îndreptată spre salvarea și punerea lor în valoare.

Arh. TEODOR GHEORGHIU

NOTE:

1. Viollet-le-Duc a fost printre primii care a sesizat acest aspect și l-a enunțat, diferențiind promovarea arhitecturii medievale, față de cea a statelor centralizate. Vezi « Dictionnaire raisonné de l'architecture », în special vol. I. pag. 324—325

2. Vezi Teodor Gheorghiu « Jocul influențelor sociale asupra arhitecturii » în *Arhitectura* nr. 3/1979 pag. 57—59

3. Vasile Drăguț « Dicționar enciclopedic de artă medievală românească, București 1976 ; Arta Românească, vol. I, București 1982 etc ; Gh. I. Cantacuzino « Cetăți medievale din Țara Românească, secolele XIII—XVI, București 1981 ; Veniamin Nicolae « Ctitoriile lui Matei Basarab », București 1982 Gh. Curinschi Vorona « Istoria arhitecturii Românești » București 1982 etc.

4. Probabil că singurul domn ce a încercat să creeze un sistem teritorial de informare, refugiu și apărare, pentru perioada de după mijlocul secolului XVI, a fost Matei Basarab. Alți ctitori au operat doar zonal. Este, totuși, concludentă și se poate susține documentat intenția boierilor olteni de a crea un sistem de semnalizare de-a lungul rîurilor Jiu, Olt, Olteț, în urma dezastruoaselor incursiuni turcești pornite din Vidin la începutul secolului XIX — vezi Iancu Atanasescu și Valeriu Grama « Culele din Oltenia » Craiova 1974 pag. 23

5. « Călători străini despre Țările Române » vol. V, pag. 171

6. Pr. N. Jantea « Ctitoriile Brîncovenești din orașul Rîmnicul Sărat » în *Îngerul* 10-II/1937 pag. 616

7. Pentru proiectul de restaurare al casei domnești, întocmit în cadrul D.M.I. de arh. M. Nicolescu, sînt de presupus sondaje arheologice ale căror concluzii, însă, mi-au fost inaccesibile.

De asemenea, din pisanie rezultă că actuala biserică este construită pe locul uneia mai vechi, din lemn, posibil a fi biserica de curte a lui Preda.

8. O parte din aceste pivnițe au fost surprinse în zona centrului vechi, acum supus unei nefericite reconstrucții ce distruge atît fondul vechi construit suprateran cît și sistemul subteran amintit, sistem ce apropie orașul de rezolvările moldovenești de la Roman, Vaslui, Botoșani etc, principial asemănătoare cu cele ale majorității orașelor medievale vest europene. A fost, de asemenea, secționată în cîteva locuri o cale de evacuare subterană din zona mînăstirii. Nu știu dacă *Muzeul de Istorie* din Buzău, care a fost înștiințat de aceste lucruri, a inițiat acțiuni de salvare sau măcar de relevare.

9. N. Stoicescu, « Repertoriul localităților și monumentelor feudale din Țara Românească ».

10. Bauer « Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie », Frankfurt — Leipzig 1778 pag. 111. Dar, în Topliceni, sînt două biserici, amîndouă cu origini incerte și, mai mult, aici este probabil să existe o a doua curte, mult mai veche — vezi nota 19

11. Comentariul ce urmează este valabil pentru toată seria de biserici prezentate în articol, care au caracteristicile semnalate aici.

Tipul de biserică cu plan drept, fără sîni laterali, ce are în plus, în multe situații, un *turn-clopotniță* pe pronaos, este specific *capelelor de curte* și rezultă dintr-o anume desfășurare a ceremonialului, ca și dintr-o firească simplificare a planimetriei unei biserici de mici dimensiuni. Turnul-clopotniță integrat bisericii este determinat de concentrarea într-o singură construcție a tuturor elementelor necesare cultului, deci și a spațiului ocupat de clopote. De asemenea, sînt convins că, încă de la început, acest turn se considera un posibil element de refugiu sau de observație, în situații tulburi.

În sudul Dunării, asemenea planuri de biserici, fără turn pe pronaos, apar încă din secolul IX la Plisca, avînd funcția de capelă. Biserici cu plan drept și turn-clopotniță pe pronaos, apar prin secolele XI—XIII. Amintesc ca fiind poate cea mai caracteristică, biserica curții fortificate din Assenovgrad (sfîrșitul secolului XII), asemănătoare ca principiu compozițional cu o sumă de biserici ale secolului XVI—XVIII de la nord de Dunăre.

La nord de Dunăre, printre primele astfel de paraclise de curte, se numără cel din Cepturoaia (Iancu Jianu) (1528), ce are și turn la vest, Drăgoiești-Vîlcea (1530) și Bradu-Buzău (1522—1548). O nouă serie de biserici, unele avînd rol de biserică de mînăstire dar cu funcție complementară de reședință (Strehaia), altele fiind de oraș (Sfinții Împărați din Tîrgoviște — 1650, Sfînta Treime din Cerneți — 1659—1663), altele de curte (Săcuieni — 1654, Bărbulețu — 1662, Sf. Dumitru Buzinca — Tîrgoviște — 1639, Răzvan — București — 1635—1647, refăcută după 1705), apoi alte multe apărînd la sfîrșitul secolului XVII-începutul secolului XVIII, evoluează de la rezolvări avînd scara de acces la clopotniță (dotată și cu etaje intermediare de apărare și refugiu) în grosimea zidului, pînă la rezolvări în care casa scării este adosată laturii de nord a pronaosului. Ultima soluție, proprie și unor monumente de la mijlocul secolului XVII, a fost generalizată doar după bogata experiență brâncovenească, cînd, principalele paraclise de curte ale domnitorului primiseră astfel de rezolvări (Doicești, Potlogi, Mogoșoaia). Scări în grosimea zidului se mai păstrează, totuși, în cazuri izolate și la cumpăna secolelor XVII—XVIII : Mătești, Vernești, Stîlpu — toate în zona Buzăului.

Se poate spune că, eliminînd cele cîteva excepții de biserici de mînăstire cu o asemenea compoziție spațială, acestea fiind oricum ansambluri complexe ca alcătuire și evoluție, bisericile cu plan drept și cu turn-clopotniță pe pronaos sînt, începînd cu prima jumătate a secolului XVI, dacă nu mai devreme, paraclise ale reședințelor boierești sau domnești și, începînd cu jumătatea a II-a a secolului XVII, și biserici de oraș.

Ctitorii ale domnilor, ale unor familii de orășeni înstăriți sau ale breslelor, proliferează în așezări dezvoltate economic sau comercial (Cîmpulung, Tîrgșor, Ocnele Mari) sau cu rol preponderent administrativ (Tîrgoviște, București, Rîmnicu Vîlcea, Cerneți etc). Rolul tuturor acestora este, ca și cel al bisericilor similare moldovenești de după începutul secolului XVII, de refugiu sau apărare a populației orășenești sau a familiilor ctitoriilor, similar cu cel al bisericilor simplu fortificate din Ardealul secolelor XIII—XVI.

Odată cu secolul XVIII și prelungindu-se în cel de-al XIX-lea, soluția paraclisului de plan drept cu o clopotniță pe pronaos începe să fie diversificată, ajungîndu-se la planuri treflate (biserica din Biscenii de jos, de exemplu) sau avînd suplimentar o turlă pe naos, soluție deseori întîlnită la sfîrșitul secolului XVIII și începutul secolului XIX

12. I. C. Filiți « Bisericile boierilor Dedulești », București 1934, extras din *Biserica Ortodoxă Română*, nov.—dec. 1933 pag. 7

13. Pisania pomenește doar de pictura ce a fost executată în 1703 cu cheltuiala lui Negoiță Dedulescu și a părintelui Nectarie arhimandritul, acesta fiind unul din argumentele atribuirii rolului de ctitor, primului

14. O sumă de acte amintesc mînăstirea ca fiind ctitoria lui Negoiță sau a Deduleștilor în general : în 1698—1699 atestată ca « mînăstirea lui Negoiță Logofătul » și « mînăstirea Deduleștilor », cf. N. Stoicescu, op. cit.

15. În cazul de față, conform notei 11, unde semnalam excepțiile întîlnite chiar în zona Buzăului, scara în grosimea zidului poate sau nu să constituie un argument în datare.

16. Un fapt curios și eventual argument al datării timpurii propuse, îl constituie tabloul votiv în care, în dreapta intrării apare un Dedu Dedulescu, probabil întemeietorul familiei, adică cel din Zgîrciți, ctitorul Mînăstirii Deduleștilor de prin 1620, urmat de un Nicolae Dedulescu, probabil fiul lui, adeverit în 1663, cu toate că cei ce țin biserica sînt Negoiță Dedulescu și Jupîneasa Preda. Filitti, care comentează tabloul, îl consideră pe Dedu ca fiind Dediul din primele decenii ale secolului XVIII, cf. I. C. Filitti, op. cit. p. 6

17. Conform pisaniei din 1834, prima biserică s-ar fi dărîmat și reconstruit în 1792, cf. I. C. Filitti op. cit. p. 5

18. Informație primită de la arhitectul Paul Bădulescu, unul din autorii releveului, care relatează că localnicii au descoperit acest tunel în cîteva locuri la nord de biserică și susțin că se pierde în pădure, unde s-ar fi surpat în unele puncte

19. Problema ia o turnură cu adevărat pasionantă din momentul în care se află că acel Zgîrciți (Sgîrciți), locul de baștină a primului Dedulescu, trebuie căutat pe locul actualului Topliceni

20. În afară de funcțiile avute în conducerea statului, de o bună parte din bărbații acestor familii, ele au dat două soții de domn : pe Rada Doamna, soția lui Vlad Vintilă (sprijinit de altfel în luarea domniei de boierii Buzoieni), fiica lui Vlaicu Vistierul din Rumceni și Cislău și pe Neaga Doamna, soția lui Mihnea Turcitul, fata lui Vlaicu Clucerul din Rumceni și nepoata primului Vlaicu

21. Prezența celor două incinte — a casei și a bisericii-paraclis — este extrem de des întîlnită în Țara Românească și Moldova începînd cu secolul XVII

22. N. Stoicescu, op. cit. (Grăjdana)

23. În 1974, cercetările au fost conduse de Gh. I. Cantacuzino. În 1975—1976, ele au fost continuate și terminate de Ion Chicideanu

24. Iorga îl considera o fostă cetate, V. Drăghiceanu, ctitorie a Doamnei Rada a lui Vlad Vintilă (B.C.M.I. 1931 p. 93 și 1934 p. 29), iar V. Cojocaru (*Muguri* 1926. p. 1—5), A. Vasilescu (B.O.R. IV, 1937 p. 60—89) etc pornind, de la documentul din 1600, l-au considerat mînăstire de la bun început

25. Arh. Constanța Modoran, autoarea primului proiect de restaurare și Ion Chicideanu (cf. C. Modoran și I. Chicideanu « Cercetări și rezultate la mînăstirea Bradu » în *B.O.R.* 9—12, 1976, p. 994—1003)

26. Cele mai vechi urme datate sigur sînt bordeie contemporane celor de la Coconi, deci datînd din perioada lui Mircea cel Bătrîn,urmate la mijlocul secolului XV de o biserică de lemn, pe locul actualei biserici de zid, care-i copiază planul destul de fidel (cf. C. Modoran și I. Chicideanu, op. cit. p. 997—998)

27. C. Modoran și I. Chicideanu, op. cit. p. 998 și 1001

28. Primul proiect de restaurare a fost completat și parțial refăcut în cadrul *Centrului Județean de Proiectări Buzău*, de un colectiv format din arh. Carmen Magazin și arh. Teodor Gheorghiu (șef proiect), care, la sugestia prof. dr. Vasile Drăguț, propune reconstruirea integrală a zidului de incintă și turnurilor și chiar a casei boierești, reconstrucție bazată pe urmele descoperite la fața locului și, pentru drumul de strajă și casă, atît pe urme cît și în urma unui demers tipologic

29. E suficient să amintesc de retragerea lui Brâncoveanu din fața lui Heisler și de cea a lui Petru Rareș din fața otomanilor, spre Ardeal

30. V. Drăghiceanu « Săpăturile din Buda, Lapoș și Tisău — Buzău » (*B.C.M.I.*, XXIV — 1931 — p. 159—170 și 175

31. Ibidem, p. 170

32. I. C. Filitti « Neamul Doamnei Neaga și mînăstirea Aninoasa (azi Buda) din Buzău » București 1934 — arborele genealogic al Doamnei Neaga

33. Confuzia există doar în stabilirea relației exacte de rudenie între Neaga Vorniceasa și Ivăniș Vornicul

34. V. Drăghiceanu, op. cit. pag. 163

35. I. C. Filitti, op. cit

36. I. C. Filitti, op. cit. pag. 4 — Este adevărat că denumirea respectivă nu se mai întîlnește în alte documente, dar, în cazul în care mînăstirea a fost într-adevăr părăsită în primele decenii ale secolului XVII, nu mai existau motive să apară după acea perioadă

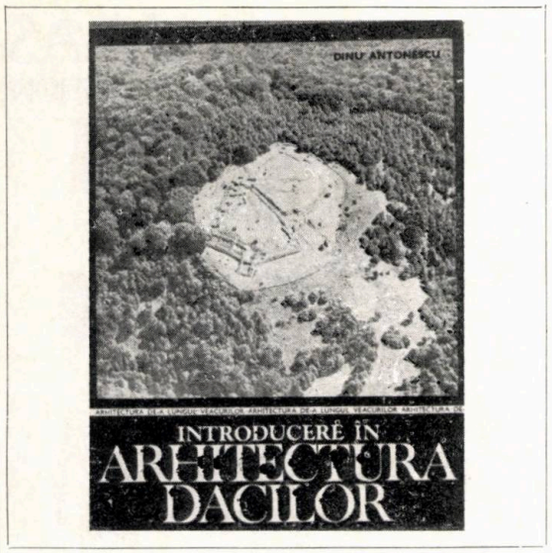

Dinu Antonescu: INTRODUCERE ÎN ARHITECTURA DACILOR, Ed. Tehnică, București 1984, 220 pagini, 134 figuri

Iată că, la scurt timp după reeditarea monumentalei Getica *a lui Vasile Pârvan — sub îngrijirea, cu comentariile și completările erudite ale lui Radu Florescu —, apare în librării o nouă carte, menită parcă să completeze opera magistrului și strădania exegetului și continuatorului său:* Introducere în arhitectura Dacilor.

Arhitectul Dinu Antonescu *și-a luat diploma în 1935; iată, deci, cincizeci de ani de cînd activează. Și asta pe toate gamele profesiunii noastre — proiectare, execuție, învățămînt, cercetare științifică cu publicații — și în diversele ei compartimente — urbanism, arhitectură civilă și industrială. Dar el n-a uitat niciodată că, după obținerea titlului de arhitect, a fost timp de doi ani membru al prestigioasei* Academia di Romania *din Roma, următor arhitecților mai vîrstnici Horia Teodoru, Grigore Ionescu, Nicolae Lupu, Richard Bordenache și coleg de serie cu alți tineri istorici, arheologi și cercetători în alte domenii umanistice. În decursul anilor, el a publicat, de mai multe ori, în revista noastră și în alte periodice științifice, articole despre arhitectura dacilor, prezentînd unele din rezultatele originale ale strădaniilor sale. Dar iată că acele dezvăluiri, parțiale, sînt acum integrate în acest volum, cu un conținut omogen, bine sistematizat și, putem zice, complet.*

Este un fapt, că cercetările arheologice in situ, *cu publicarea rezultatelor, care au reînceput la noi prin anii '50, au beneficiat numai într-o extrem de mică măsură, cu rezultate neconcludente, de aportul arhitecților. Faptul e explicabil: era tocmai perioada cînd realizările de arhitectură și urbanism creșteau impetuos, an de an, ca volum și complexitate, iar noi toți, încă puțini atunci, trebuia să acoperim întreaga comandă socială. Ca urmare, arheologii și istoricii au fost obligați să-și interpreteze singuri partea arhitecturală a descoperirilor lor, lucru desigur foarte meritoriu, dar nu lipsit de erori. Autorul semnalează cîteva din acestea — de altfel cu tot respectul pentru competența și erudiția celor ce le-au hazardat, le obicei sub formă de ipoteze. Căci ochii săi de arhitect, obișnuiți și cu planșeta și cu șantierul, au văzut mai mult decît puteau vedea ei, iar noi, cititorii arhitecți, îl înțelegem pe deplin. Desenele sale, reconstituind vechile clădiri și ansambluri, ne apar de o logică perfectă, de un funcționalism uimitor, de o compoziție subtilă, mergînd de la simplu și modest, pînă la complex și monumental — și, totodată, cum scrie autorul în* introducere, *de o « puternică încărcătură tradițională ». Răzvan* Theodorescu, *semnatarul* Cuvîntului înainte, *subliniază « sobra rigoare și pasionata pledoarie » a autorului, precum și faptul că « tradiția este cuvîntul pe care îl întîlnim des, în paginile arhitectului ».*

Autorul pune problema măsurii în care reprezentările de arhitectură de pe Columnă *pot sau nu să fie considerate ca documente valabile. Spre deosebire de cei care minimalizează sau neagă acest caracter, apreciindu-le ca simple decoruri de fundal — el socoate că ele pot, totuși, să ne dea informații prețioase. Mai întîi că nu e verosimil ca această bandă elicoidală de sculpturi, realizată din timpul vieții lui Traian, ca ilustrare a scrierii sale* De bello dacico, *din nefericire pierdută azi, atît de exactă în relatările de evenimente și obiecte, pînă în cele mai mici detalii, să cuprindă reprezentări fanteziste. Faimosul Apollodor nu numai că a construit Podul și apoi Forul lui Traian, cu Columna, dar a și fost, în timpul campaniilor, echivalentul a ceea ce am numi azi* general *cu trei stele în arma geniului; desigur că subalternii săi din timp de pace l-au urmat și în război și, deci, au văzut, construcțiile dacilor. Li se punea, însă, problema de a reprezenta pe o înălțime redusă, vizibilă de la distanță, atît oamenii cît și lucrările și situl topografic; au rezolvat-o folosind două scări diferite — procedeu uzual și mai tîrziu, pînă în Renaștere, cînd s-au descoperit legile perspectivei, care apoi s-au impus implacabil. Autorul ne prezintă o serie de* redresări *și* restituiri *— ca să folosim termenii actuali ai fotogrammetriei — de lucrări de apărare, cu* planuri de situație *ale diverselor construcții, care sînt foarte grăitoare. Și nu ar fi de mirare dacă cercetări arheologice ulterioare ar detecta, în unele locuri, vestigii foarte asemănătoare acestora. Dar, mai important este faptul confruntării celor două surse, descoperirile din teren și analizele reprezentărilor de pe Columnă, cu principiile și metodele de compoziție și construcție arhitecturale, care dau, în final, rezultate nebănuite pînă acum. Evident, lutul și lemnul nu au lăsat vestigii care să fie descoperite în săpături, cu excepția numeroaselor cuie de fier cu flori, capete ornamentate de diametre foarte mari, dar, din examinarea nivelmentului, dinlăuntrul și dinafara vestigiilor, reiese clar, judecînd arhitectural, că faimoasele discuri de calcar sau andezit purtau coloane, că spațiul interior era podit și acoperit — ceea ce Columna confirmă — totul probabil în lemn.*

Lăsăm cititorilor bucuria de a descoperi, prin textul și desenele cărții, aplicarea acestor principii și a altora, în diversele capitole, care tratează: Locuința, *cu planul rectangular, absidat, circular sau turn, prefigurînd viitoarele cule;* Sanctuarele, *liniare, patrulatere și circulare, inclusiv problema mult discutată a calendarului dacic, care apare evident din moment ce autorul ia în considerare doar pietrele ce delimitează, ca o balustradă, incinta sacră, nu și discurile de sprijin ale coloanelor de lemn;* Cetățile, *de la Costești, Blidaru, Piatra Roșie și Grădiștea Muncelului; în sfîrșit,* Organizarea ansamblurilor, *care dezvăluie, din momentul în care se iau în considerare și elevațiile propuse de autor, o foarte subtilă compoziție, de suite de perspective, mai ales în terenul accidentat de la Grădiștea Muncelului, dar și în teren plat, ca la Popești. Ceea ce a fost descopertat pînă acum reprezintă foarte puțin din ariile vechilor așezări, ale căror vestigii zac încă în adîncime; cînd săpăturile vor fi mult extinse, se va adeveri desigur — cum spune autorul și cum sînt încredințat și eu — că a existat un urbanism dacic și că vom regăsi în el principiile eterne de compunere, care au dat, oriunde, marile realizări.*

Fiecare capitol are note de trimiteri la surse, regrupate apoi într-o amplă bibliografie. Grafica de carte, după schițe originale ale autorului, este executată, cu nerv și sensibilitate, de arh. C. Cabanov. Bune, reproducerile de pe Columnă, iar, pe supracopertă, două foto color de Ion Miclea. Editura Tehnică *a menținut bunele condiții cu care ne-a obișnuit de mulți ani.*

Cred că lectura acestei cărți va interesa mult pe toți arhitecții, precum și pe cei ce se preocupă de protoistoria noastră, de aci și din alte părți — inclusiv pe prof. MacKendrick, care probabil va regreta că nu a fost scrisă înainte de apariția lucrării sale The dacian stores speak, *apărută și la noi în traducere.*

Prof. dr. arh. DINU-DUMITRU VERNESCU

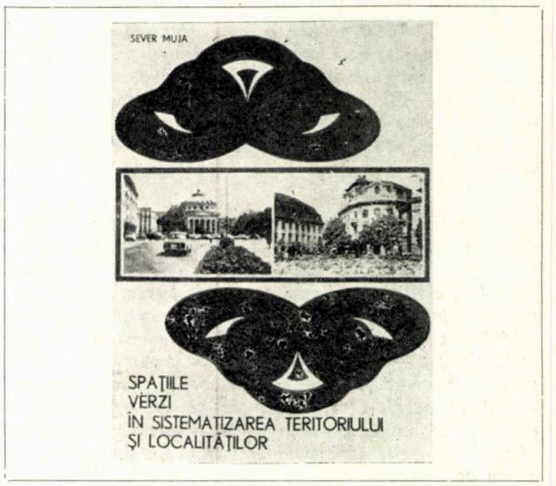

Sever Muja: SPAȚIILE VERZI ÎN SISTEMATIZAREA TERITORIULUI ȘI LOCALITĂȚILOR, Ed. Ceres, București, 1984, 256 pagini, 59 figuri, 40 tabele, bibliografie

Importanța și rolul spațiilor verzi — în contextul multiplelor funcțiuni ale teritoriului și localităților — se afirmă îndeosebi în direcția protecției de diferite categorii, a recreării și odihnei, precum și din punct de vedere sanogenetic.

Pentru urbanist și arhitect, spațiile verzi urbano-suburbane reprezintă un important element în sistematizarea localităților și teritoriului, un « material de construcție » de primă utilitate în corecta modelare și ameliorare a mediului natural și construit.

Pe de altă parte, nici edilul, nici avizatorul, nici chiar nespecialistul nu pot rămîne indiferenți în fața valorii ecologice, cultural-educative, de odihnă și agrement a spațiilor verzi, valoare pe care, fiecare, ca locuitor al orașului și teritoriului, ca simplu ins preocupat de destinul și de echilibrul tot mai zdruncinat al planetei, o resimte în viața și în propriile manifestări de zi cu zi.

Iată, succint, temeiurile pentru care apariția unei cărți de specialitate, în domeniul spațiilor verzi și al metodologiei de corelare, dimensionare și proiectare a acestora în cadrul activității de sistematizare urbană și teritorială, este mai mult decît binevenită.

Meritul elaborării volumului SPAȚIILE VERZI ÎN SISTEMATIZAREA TERITORIULUI ȘI LOCALITĂȚILOR *revine autorului — inginer Sever Muja — specialist angrenat de multă vreme în acest domeniu, în cadrul* Centrului de Sistematizare — ISLGC. *Editura Ceres — la rîndul ei — a apreciat, și de această dată ca în atîtea alte rînduri, utilitatea și actualitatea cărții de lăudabila publicare a căreia s-a preocupat.*

Volumul cuprinde 7 mari capitole, după cum urmează:

Capitolul 1 — CADRUL GENERAL AL PROBLEMELOR SPAȚIILOR VERZI ÎN SISTEMATIZAREA TERITORIULUI ȘI LOCALITĂȚILOR

Capitolul 2 — EVOLUȚIA SPAȚIILOR VERZI ȘI A DENDROFLORICULTURII ÎN ROMÂNIA

Capitolul 3 — SPAȚIILE VERZI ÎN CADRUL STUDIILOR DE SISTEMATIZARE

Capitolul 4 — SPAȚIILE VERZI ÎN CADRUL SCHIȚELOR DE SISTEMATIZARE

Capitolul 5 — DIMENSIONAREA, REPARTIȚIA ȘI ORGANIZAREA SPAȚIILOR VERZI

Capitolul 6 — DIMENSIONAREA ȘI ORGANIZAREA BAZELOR DE PRODUCERE A MATERIALULUI DENDROFLORICOL

Capitolul 7 — PRINCIPALELE CARACTERISTICI ALE PLANTELOR RECOMANDATE LA AMENAJAREA SPAȚIILOR VERZI *(cu date amănunțite pentru orientarea proiectantului în stabilirea compoziției vegetației).*

O bogată Bibliografie *— în care, printre cele peste 60 de nume de autori și de specialiști citați cu lucrări în domeniu, reținem și 21 de nume de arhitecți — încheie volumul.*

Ne însușim, din lectura profitabilă a cărții, o serie de idei util a fi reamintite. Astfel: « Nivelul de dezvoltare a spațiilor verzi reprezintă unul dintre indicatorii ce măsoară gradul de civilizație al unui popor, de bunăstare și prosperitate socială » (p. 7). « Industrializarea și urbanizarea rapidă — caracteristică dominantă a țării noastre în ultimele decenii — a făcut să crească importanța spațiilor verzi, ale căror funcțiuni de protecție și ameliorare a mediului înconjurător, culturale și de agrement sînt esențiale în realizarea unui mediu ambiant optim al desfășurării muncii, odihnei, recreării » (p. 8). « În realizarea acțiunilor de sistematizare și urbanizare, de înfrumusețare a localităților și stațiunilor, de conservare și punere în valoare a locurilor și monumentelor de interes istoric deosebit, este de dorit să fie antrenați toți cetățenii — beneficiarii direcți ai condițiilor de trai și de civilizație ce se creează în fiecare localitate » (p. 16).

Mai sînt amintite și o serie de « sarcini importante pentru sistematizarea teritoriului, care trebuie să asigure, nu numai acele spații aferente cerințelor contemporaneității, dar să și prevadă pe cele ce vor fi necesare în viitor în condițiile unei populații mai numeroase, mai instruite, mai exigente » (p. 21), după cum sînt reliefate și necesitatea « integrării armonioase a spațiului amenajat în peisajul natural », a « ridicării calității estetice a peisajelor amenajate », precum și a « protecției, ameliorării și valorificării sociale a peisajelor naturale » (p. 26).

Este, de asemenea, subliniat faptul că « abordarea tipologică a peisajului natural și amenajat reliefează varietatea zonală a situației peisagistice și implicit creează specificitatea locală și națională a peisajului », precum și ideea că « prin abordarea peisagistico-ecologică a problemelor sistematizării teritoriale și urbane, se cumulează într-un program unitar problemele ambientului peisagistic (estetico-funcțional) și cele ale ambientului ecologic (fizic, chimic, biologic și psiho-social) » (p. 26).

Desprindem și unele interesant-utile date privind situația spațiilor verzi normabile din perimetrul construibil al unor localități (parcuri și grădini publice orășenești), la nivelul anului 1980 (Tabelul 1.3, *la paginile 31—38). Dacă pentru Craiova revin 21,5 m² spații verzi/locuitor, pentru Piatra Neamț 18,4 m²/loc., Cluj-Napoca 18,2 m²/loc, Sibiu 16,7 m²/loc., Oradea 16,5 m³/loc ș.a., pentru Baia Mare — de pildă — revin doar 7,5 m²/loc, pentru București doar 6,8 m²/loc, Rîmnicu Vîlcea are doar 5,6 m²/loc, Tîrgoviștea doar 5,1 m²/loc, Brașovul 4,6 m²/loc etc. Iar, printre stațiunile balneoclimatice, în vreme ce Băile Govora dispun de 65,4 m²/loc, Buziașul de 44,6 m²/loc, Buștenii de 37,2 m²/loc etc, Breaza nu are decît 3,9 m²/loc.*

Aflăm că, la propunerea Comisiei Omul și Biosfera, *de pe lîngă* Academia Republicii Socialiste România, *« în anul 1979, au fost incluse în rețeaua mondială de rezervații ale biosferei Parcul național Retezat, Pietrosul Mare al Rodnei și Roșca-Letea din Delta Dunării (între brațele Sulina și Chilia), care este alcătuită din două rezervații integrale ce au ca nucleu Pădurea Letea și colonia de pelicani de la Roșca-Buhaiovca-Hrecișca, considerată printre cele mai valoroase din Europa » (p. 47).*

Ni se reamintește, că beneficiem, « în comparație cu multe state europene, de o natură încă puțin alterată », peisajul țării noastre fiind « un adevărat tezaur de pitoresc » (p. 51), dar și că, prin specificul său, mediul geografic românesc este « deosebit de sensibil la dereglarea echilibrului natural (pregnantă fiind predispoziția bazinelor hidrografice carpatine la torențialitate, eroziune, inundații) » (p. 50). După cum « la delimitarea viitoarelor rezervații și parcuri naționale și naturale, va trebui să se țină seamă și de considerentul conservării genofondului necesar unor reconstrucții ecologice » (p. 53), iar, « ca o consecință a ritmului tot mai accentuat al urbanizării ca și al apariției marilor construcții care modifică peisajul județelor, se impune ca în rețeaua rezervațiilor să se includă și stațiunile de un deosebit interes antropologic, arheologic și etnografic, pentru conservarea vestigiilor activității umane împreună cu ambianța ecosistemelor naturale în care s-au realizat » (p. 54).

Ideii de protecție-restaurare-valorificare a monumentelor noastre istorice — la care e necesar să reflectăm cu toată răspunderea ce ne revine în fața viitorimii, ce ne va judeca fără menajamente și fără a scuza regretabile delăsări ori subestimări conjuncturale —, inginerul Sever Muja îi adaugă — ca o oportună completare — o alta: cea a « restaurării ecologice în jurul unor stațiuni arheologice și monumente istorice ». « Reconstrucția peisajului natural din imediata apropiere a unor asemenea monumente va contribui la reliefarea ambianței lor specifice » (p. 54).

Evident că, în spațiul restrîns al rubricii de față, nu vom putea relua totalitatea ideilor ce ne-au reținut interesul, idei pe care cititorul le va putea găsi în parcurgerea utilă și necesară a cărții.

Poate că, odată cu prima reeditare a acestui folositor volum, autorul va include — chiar la nivelul cuprinderilor generale cerute de sistematizare — și aspectele legate de: tehnologia amenajării pîrtiilor de schi — domeniu în care specialiștii Institutului Proiect Brașov au obținut rezultate deosebite —, modalitățile de recuperare — prin plantații și amenajări de parc — a zonelor fostelor cariere, exploatări de suprafață, halde, terenuri degradate etc., precum și tipurile de organizare a peisajului și spațiilor verzi pe traseul și în ambianța canalelor navigabile, lacurilor de acumulare, căilor de comunicație în general și lucrărilor inginerești de artă, cu detalii de taluzuri, cleicnaje, pereeri, îngazonări, plantații de fixare, lucrări antitorent și paraavalanșe etc, lucrări cu a căror rezolvare — în năvalnica remodelare actuală a teritoriului — vom fi din ce în ce mai des confruntați.

Arh. ȘTEFAN RADU IONESCU

RICHARD HAAS

AN ARCHITECTURE OF ILLUSION

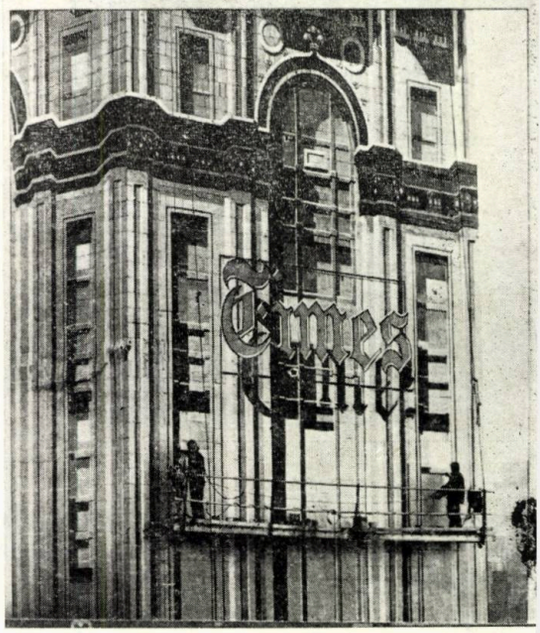

Richard Haas — AN ARCHITECTURE OF ILLUSION — Rizzoli International Publications Inc., New York, 1981
160 pagini, 187 ilustrații

Ca pictor, RICHARD HAAS *este o personalitate marcantă una dintre figurile cele mai singulare ale lumii artistice de azi. În adevăr, abdicînd de la reprezentarea omului și a naturii și neavînd nici înclinații spre abstracționism el și-a ales ca tematică exclusivă portretizarea fidelă a arhitecturii, transpunerea ei în imagini, sub variate și ingenioase forme. La început, el a executat o serie de tablouri pictate în vopsele acrilice precum și numeroase acvarele, litografii și gravuri, toate înfățișînd fie clădiri izolate, fie ansambluri urbanistice și chiar întregi cartiere văzute de sus, dar omițînd cu totul vegetația sau peisajul natural înconjurător. Într-o a doua fază, Haas a conceput niște mici* diorame, *un fel de cutii scenografice, reproducînd miniatural, aidoma, ateliere ale unor creatori prestigioși ca F. L. WRIGHT, GIACOMETTI, JACKSON POLLOCK etc și, de asemenea, interioare aparținînd cîtorva literați de seamă. În fine, notorietatea mondială și-a dobîndit-o îmbrăcînd pictural o serie de clădiri existente, cu fațade netede, nesemnificative, în arhitectură de pură invenție, neavînd nici un fundament real.*

Vechiul sistem de pictură murală numit trompe l'oeil *pus în practică din antichitate și luînd amploare îndeosebi în cadrul Renașterii și în perioada Baroc, urmărea monumentalizarea unor interioare publice, zugrăvindu-se pe pereții și plafoanele respective, sărace în reliefuri, compoziții arhitectonice iluzionare. Coloane, arcade, scări, bolți etc, pictate în perspectivă, reușeau să extindă vizual în mod înșelător spațiul închis, în adîncime, în lățime sau înălțime, pe lîngă indiscutabile efecte decorative. Recurgînd la o metodă similară, HAAS tinde mai ales să insufletească anumite zone urbane, mascînd calcane inestetice sau fațade anoste, prin mari fresce externe reprezentînd arhitecturi imaginare. Dotat cu o facultate aparte de fantezie, el conferă cîte unui colț citadin o notă de vivacitate plastică și coloristică, în pofida faptul*

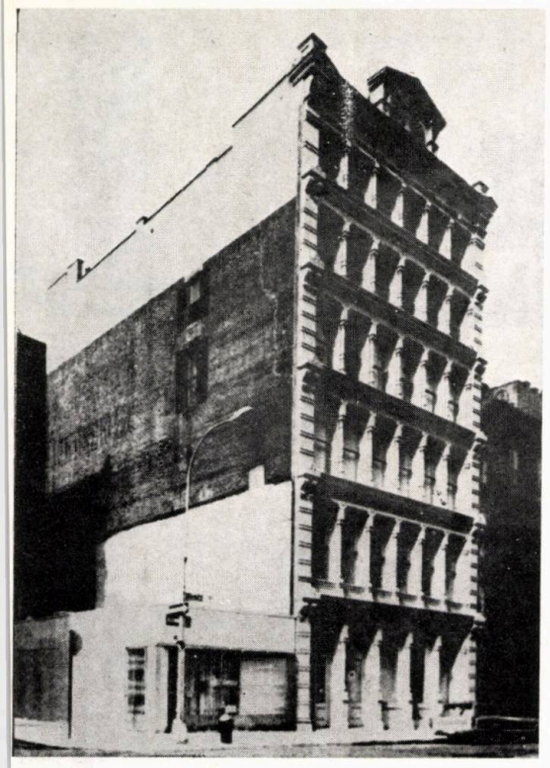

1

2

1, 2. Clădire de locuit la New York — Vechiul calcan a fost mascat pictural cu o compoziție arhitectonică imaginară, împrumutîndu-se din motivele fațadei reale, mai înguste.

care pictorul a și colaborat scurtă vreme, rămînînd apoi în continuare sub influența acestuia. Renunțînd să profeseze arhitectura propriu-zisă, pictorul, obsedat de arta de a clădi, s-a ocupat numai cu reprezentarea ei imaginară.

În frecventele sale călătorii în Europa, între anii 1968 și 1974, Haas descoperă clădirile cu fațade pictate de la Genova și din regiunea adiacentă de pe coasta Liguriei. De asemenea, el este impresionat de operele lui VERONESE, TIEPOLO, PERUGINO ș.a. în care abunda fundalurile arhitectonice picturale, în perspectivă.

Pentru frescele sale externe, Haas a colaborat cu organizația newyorkeză City Walls Inc., *fondată în 1980 de cîțiva artiști. Această grupare a promovat inițial realizarea cîtorva vaste picturi murale compuse din elemente geometrice; ulterior ea l-a ajutat pe Haas să învingă dificultățile legale, administrative și să rezolve problemele de finanțare a lucrărilor, executate apoi de către echipe de zugravi de firme, pe baza schițelor și machetelor concepute de pictor. Dintre materialele folosite în aer liber, cele mai durabile s-au dovedit a fi vopselele compuse din silicați, ele fiind rezistente la poluarea atmosferică.*

Cît privește interioarele, dincolo de scopul decorativ prevalent, Haas se arată preocupat de a monumentaliza săli publice (din muzee, biblioteci etc) creînd o atmosferă deosebită prin îmbinarea de forme structurale contemporane cu trăsături istorice fictive, esențial deosebite, fără ca totuși să ia naștere distonări supărătoare. După propriile lui declarații, pictorul a urmărit constant: « tendința spre reinvenție sau spre simpla invenție de idei apte de a coabita în același spațiu ».

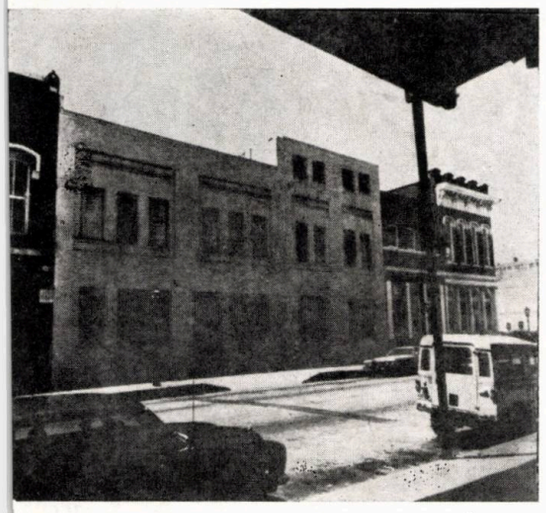

3

4

3, 4. Springer Building, Galveston (Texas) — Fațada anostă, a unui

5, 6. Centrul de arhitectură din Boston — Peretele dosnic este decorat cu reprezentarea fictivă a unei secțiuni verticale prin edificiu. Inspirată din proiecte vizionare ale arhitecților francezi BOULLÉE și LEDOUX, din secolul al XVIII-lea, marea frescă cuprinde un dom central închipuit, flancat de diverse elemente constructive terminate în arc.

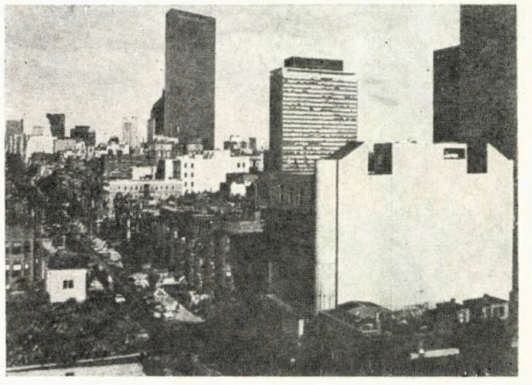

5

6

fost depozit, a căpătat în mod iluzoriu înfățișarea a două clădiri cu apartamente.

ă picturile sale murale trezesc, nu o dată, perplexitate ăci din ele transpare sentimentul falsului, al artificia- tății.

Cartea O ARHITECTURĂ A ILUZIEI *cuprinde, mai ntîi, o lungă introducere eseistică datorită lui PAUL OLDBERGER, critic permanent de arhitectură al cotidianului* New York Times *și autor al volumului espre zgîrie-norii recenți, intitulat:* The Skyscraper, *părut în anul 1981. Urmează o schiță autobiografică lui* HAAS, *după care sînt exemplificate, în xt și ilustrații, principalele lui realizări din cele trei ze de activitate. Ca încheiere, se prezintă cîteva proneri ipotetice, îndrăznețe, de fresce murale externe, imase deocamdată în stare de intenție.*

În introducere, GOLDBERGER *analizează opera lui* HAAS, *apreciind pe lîngă caracterul ei insolit, spiritul de inițiativă precum și tenacitatea pictorului ca promotor și realizator al unei noi forme de artă publică. Este de subliniat faptul că, acționînd fără principii sau reguli prestabilite, Haas crează* « o iluzie referitoare la lucruri reale », *recurgînd pentru fiecare lucrare la o soluție aparte. Făcînd apel, în compozițiile sale, la trăsături arhitectonice din diferite stiluri, el dă acestora o viață nouă odată cu decalarea în timp și spațiu.*

Din autobiografia lui Haas, reiese că, născut în 1936, el a copilărit în localitatea Spring Green *(din statul* Wisconsin), *în imediata apropiere de* Taliesin, *reședința și sediul de creație al lui FRANK LLOYD WRIGHT, cu*

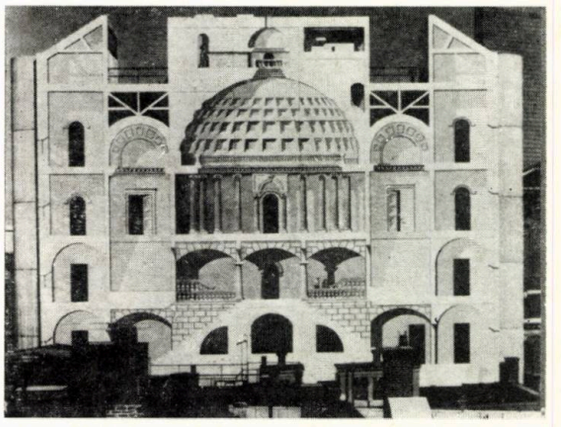

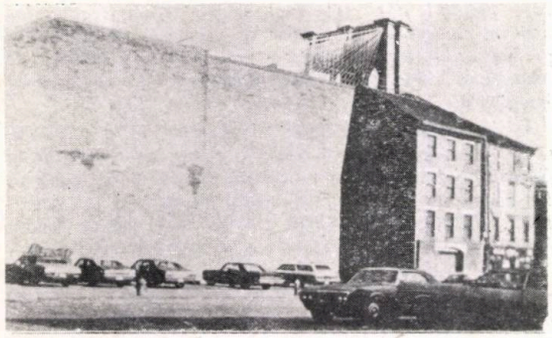

7

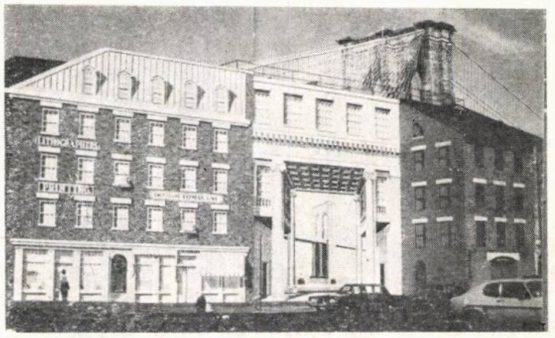

8

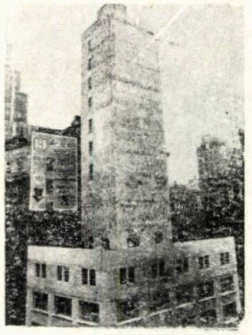

11

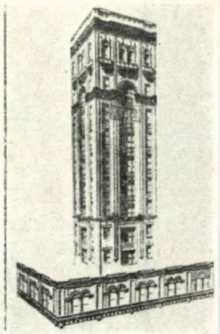

12

7, 8. Stația de energie Peck Slip, New York — Pe calcanul existent s-a zugrăvit în 1978 o compoziție arhitectonică înșelătoare. Partea din dreapta reprezintă acum o măreață galerie imaginare văzută în perspectivă.

11, 12, 13. Turnul Times Square, de pe artera newyorkeză *Brocdway* — După pictarea iluzionară a fațadelor respective, lipsite de reliefuri, înalta clădire seamănă cu o parte a *Campanilei* florentine concepută și executată de GIOTTO la începutul Renașterii.

9, 10. Imobil cu apartamente, München (R. F Germania). În urma bombardamentelor celui de al doilea război mondial, a rămas vizibil un calcan inestetic. Din anul 1976, el a căpătat falsa aparență a unei fațade în stilul local de acum un secol.

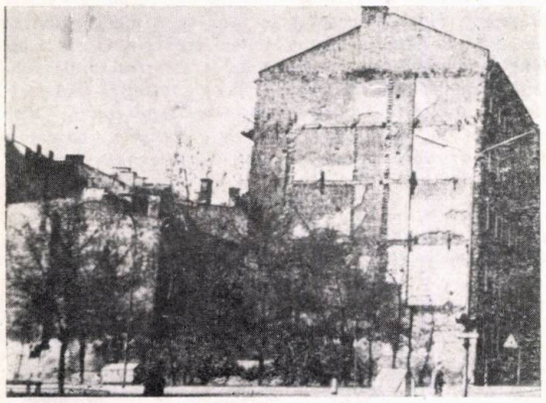

9

10

13

14

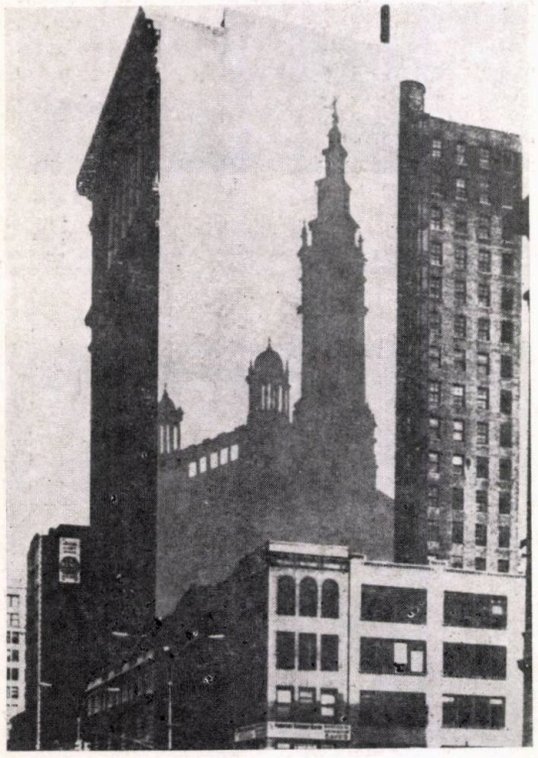

14. Umbra imaginară a edificiului *Madison Square Garden* din New York, demolat în 1926, apare proiectată conform unei idei — rămasă pe hîrtie — pe fațada laterală a unui înalt imobil din vecinătate.

În partea finală a cărții, cititorii iau cunoștință de cîteva propuneri nerealizate, de o factură insolită. Frapează compozițiile picturale cuprinzînd — pe pereți laterali de clădiri înalte — umbra imaginară a cîte unui edificiu existent anterior în vecinătate, păstrîndu-i-se astfel acestuia o amintire artistică, după dispariție. Fără vreo rațiune valabilă, apar, însă, proiectele pentru niște întinse picturi orizontale, reprezentînd planimetrii arheologice din lumea antichității, pe terasele acoperitoare ale unei uzine.

Spre deosebire de opera altor mari muraliști ai secolului (de ex: DIEGO RIVERA, OROZCO, SIQUEIROS ș.a.), care au învești mîntat pictural edificii întregi cu compoziții figurative, la Haas nu se constată o apartenență etnică sau preocupări social-ideologice, după cum lipsesc cu desăvîrșire alegoriile, un simbolism întrucîtva pedagogic sau teme și motive vernaculare, folclorizante. În schimb, el redă trăsăturile arhitecturilor sale iluzionare cu o minuție cvasi-fotografică a detaliilor, cu lumini și umbre inventate și surprinzătoare efecte de perspectivă.

Fără îndoială că arta lui Haas de a camufla imobile nu este imună de sindromul falsificării, al unei mascarade arhitecturale. Rămîne ca un fapt incredibilitatea arhitecturilor de el reproduse, care vor să creeze o nouă realitate aparentă, deghizînd-o pe cea inițială, vizual nesatisfăcătoare. Reușita lucrărilor lui Haas rezidă, totuși, din spiritu său inventiv ca și din puterea figurativă a elementelo arhitectonice atît de riguros imitate. În special, inițiativ lui de a înfrumuseța calcane rebarbative, întîlnite în toat orașele, merită a fi încurajată și, pe cît posibil, generalizată

La o carte ca monografia pictorului Haas, redarea fidel a imaginilor are mare importanță. Astfel cele 46 planș policrome, de o calitate excelentă, adaugă volumului valoare suplimentară ce nu poate fi trecută cu vederea

Arh. JEAN MOND

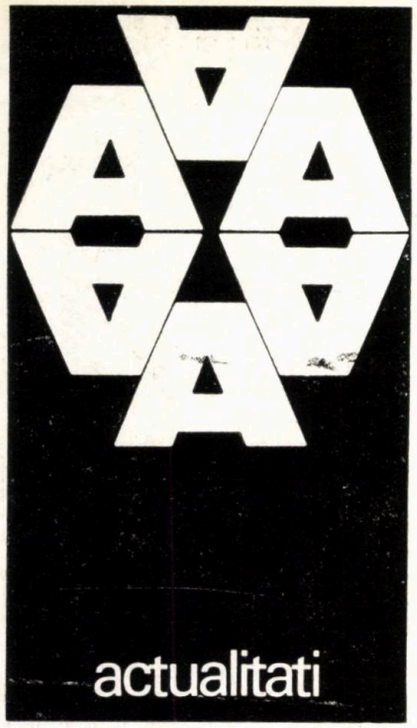

Arhitect GABRIEL NEGOESCU

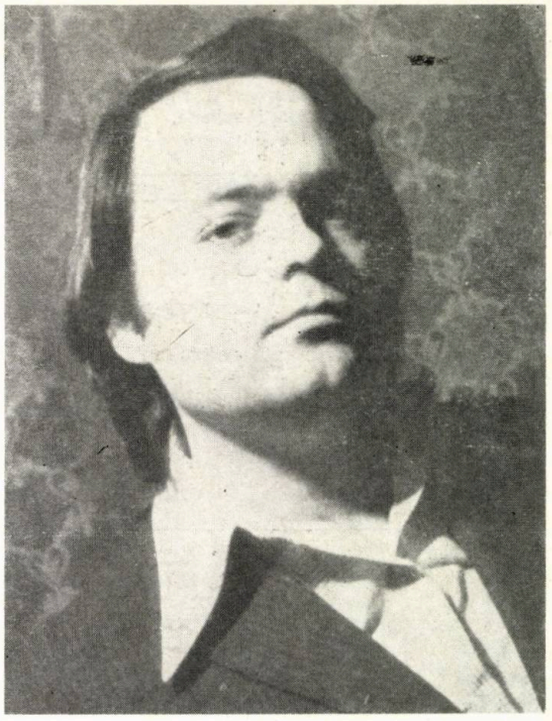

- Născut la 21 ianuarie 1952, la Sibiu
- Diplomat al Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» din București — promoția 1981
- Format în atelierele prof. em. dr. arh. CEZAR LĂZĂRESCU, conf. dr. arh. AURELIAN TRIȘCU, conf. dr. arh. NICOLAE VLĂDESCU, arh. ZOLTAN TAKACS
- A debutat ca arhitect la Institutul de Proiectare Județean — I.P.J. — Vîlcea, Rîmnicu Vîlcea
- Activează, în prezent, în Institutul de Proiectări pentru Construcții Tipizate — I.P.C.T.-București, Atelierul pentru clădiri social-culturale
- A participat la elaborarea studiului de «Clădiri comasate în mediul urban» și «Grădinițe cu prepararea mîncării și spălatul rufelor în centre speciale», precum și la proiectul de funcțiuni comasate în mediul rural
- A elaborat, ca șef de proiect, studiul «Soluții de cluburi pentru tineret și proiecte tip de anexe specifice sălilor de sport
- Manifestă interes pentru valoarea ambianței psihice a spațiilor construite și arhitectura expresionistă
- Hobi: design, pictură, scenografie.

O ABORDARE MODULARĂ A CLUBURILOR PENTRU TINERET

Cînd hrana, îmbrăcămintea și locuințele noastre se nasc în angrenajul producției de masă, metodele standard trebuie să pătrundă în gîndirea noastră ca un instrument de realizare a particularului în concordanță cu generalul. Tipizarea unor elemente ce trebuie personalizate nu devine o contradictie atîta timp cît acest lucru este înțeles ca o ordonare și nu ca o îngrădire. Proiectarea tip este o direcționare. Alegerea elementelor dintr-un sistem necesare a fi standardizate este esențială pentru a nu ajunge la o limitare exagerată a conformațiilor posibile ale sistemelor proiectate. În loc de o tipizare a obiectului de arhitectură, se poate întreprinde o *tipizare de module funcționale*, care să poată fi asamblate în sisteme organizabile în mod variat. Utilizarea unei astfel de metode este necesară mai ales în cadrul programelor de arhitectură destinate culturii. Clădirile reprezentative pentru localități, cum sînt teatrele și casele de cultură, își mențin caracterul de construcții unicat. Numeroase din elementele lor componente sînt totuși repetabile. Cluburile și cinematografele sînt dotări cu utilizare frecventă, care renunță la caracterul festiv pentru cel utilitar.

Transformarea lor în elemente seriabile este în acest caz mai ușoară.

Proiectele tip trebuie să țină seama de faptul că orașele în care construim acum au deja niște dotări culturale și sportive. Capacitatea unor spații multifuncționale și polivalente, așa cum le dorim în cluburi, este dictată de activitățile care le adăpostesc și de configurația spațială de moment, nu de destinație. În acest caz, este potrivită o clasificare pe bază de complexitate în relație cu treptele urbanistice și de creștere a capacității, prin adăugare de unități spațiale și nu prin mărirea proporțională a acelorași spații.

În mai multe studii IPCT, au fost propuse module funcționale și constructive pentru principalele funcțiuni existente în cluburi și case de cultură.

Modulele funcționale pentru săli de cercuri trebuie să realizeze distanțele informale necesare și să răspundă diverselor necesități funcționale. Pentru săli polivalente, modulele trebuie alese în funcție de calitățile lor funcționale în raport cu polivalența. Pînă la capacitatea de 300 de locuri, se preferă sălile cu forme centrale. Peste această capacitate, sălile cu o dimensiune preponderentă au calități comparabile.

Modulele pentru săli de educație fizică se aleg în funcție de cerințele locale.

Organizarea serilor de dans în spații improvizate, de obicei holuri, cu stînjenirea altor activități, este o soluție de compromis. Modulul propus, pentru această funcțiune, este format dintr-un spațiu specializat fix (spațiu pentru disc-jokey, transformabil în scenă) și un spațiu multifuncțional variabil pentru dans. Cînd discoteca nu funcționează, aceste spații se pot separa, fiind folosite ca sală pentru repetiții și, respectiv, cameră pentru înregistrări.

Un studiu special a fost dedicat, în acest sens, de către IPCT, echipamentelor culturale urbane destinate tineretului. Participarea la viața socială și culturală, potențialele energii și talente care așteaptă să se exprime, necesită un cadru construit adecvat, în care tinerii să se regăsească spiritual. Dansul, sportul și alte modalități de destindere fac parte din viața și munca tineretului, a societății noastre.

Un sondaj de opinie, efectuat pe grupuri diferite de subiecți, tineri între 16 și 23 de ani din București, care a testat preferințele pentru diverse funcțiuni ce pot exista într-un club, a dus la următoarea ierarhie a opțiunilor: 1. Sport 2. Discotecă 3. Contact social 4. Jocuri-divertisment 5. Activități de cercuri 6. Spectacole 7. Bibliotecă 8. Alimentație publică 9. Reuniuni-festivități 10. Vizionări filme etc. Rezultatul reflectă preferința pentru activități în care există o gamă largă de posibilități de alegere și care oferă mai multe tipuri de contact social. Discoteca rămîne cea mai căutată și rentabilă funcțiune a cluburilor, în prezent.

Prin comasarea bibliotecii cu un spațiu pentru contact social al iubitorilor de literatură, s-ar crea o dotare ce ar putea deveni specifică cluburilor pentru tineret.

În țara noastră, s-a dezvoltat programul caselor de cultură ale sindicatelor, care a preluat în multe orașe necesarul de dotări culturale specializate. Casele de cultură pentru tineret au impus un program mai complex de asociere a funcțiilor consacrate într-o casă de cultură, cu spații pentru cazare, spații pentru cercetare științifică, casă de căsătorii, BTT etc. Cluburile pentru tineret și cele muncitorești, din cauza rețelei culturale încă incomplete, funcționează ca niște case de cultură în miniatură, oferind rețele paralele utilizatorilor. Acest lucru a dus la confuzii, și la promovarea unor soluții pentru cluburi care se deosebesc de casele de cultură doar prin capacitate.

Pentru definirea clară a caracterului unor astfel de programe și găsirea diferențelor de fond, se poate porni de la conceptul de funcțiune.

Funcțiunea este o totalitate a cerințelor a căror satisfacere este urmărită prin organizarea spațiului. Se poate întreprinde o analiză a elementelor spațiilor organizate corespunzătoare dotărilor culturale urbane din rețeaua sindicală și pentru tineret.

Din punctul de vedere al utilizărilor, casa de cultură reprezintă locul unde se poate exercita o a doua ocupație cu rol compensator și unde contactul cu produsul cultural se face programat. Clubul, însă, reprezintă o prelungire și o completare a locuinței.

Cluburile și casele de cultură au multe funcțiuni comune, specificitatea lor rezultînd din modul de funcționare. Spațiile pentru activități de cercuri, la casele de cultură sînt săli specializate, cu program fix, unde activitatea se desfășoară sub formă de cursuri. La cluburi, este normal să existe săli multifuncționale pentru exercitarea unor pasiuni și care să aibă un program flexibil. În timp ce cluburilor le sînt caracteristice spectacolele experimentale și de amatori, spectacolele cu profesioniști, organizate de cele mai multe ori în festivaluri, se organizează la casele de cultură. Pentru funcțiunea educație-îndrumare, la casele de cultură se țin conferințe pentru probleme de ordin general, în timp ce la un club ar fi potrivit un cabinet pentru dezbateri în cadru restrîns de probleme specifice tinerilor. Spațiile tampon, destinate unor activități neincluse în program, sînt potrivite cluburilor. O casă de cultură se frecventează pentru o activitate anume, programată anterior. La un club, se alege activitatea, în funcție de inițiativa spontană a grupului dinamizator.

Un element de comparație complex îl poate constitui tipul de contact social realizat în dotările culturale.

Toate aceste diferențieri nu sînt exclusive, interferențe de ordin funcțional existînd în orice situație.

←

Spațiul pentru contact social este definitoriu clubului pentru tineret. Același spațiu se recomandă a fi promovat și în cadrul caselor de cultură pentru tineret unde este bine să fie considerat cel puțin de egală importanță cu spațiul pentru spectacol. Importanța contactului social este evidentă prin rolul său integrator, formativ-educativ și informațional. El contribuie decisiv la eficiența unei investiții de cultură care se măsoară în creșterea calității vieții urbane.

Creșterea eficienței sociale a dotărilor de cultură în condițiile unei diversități

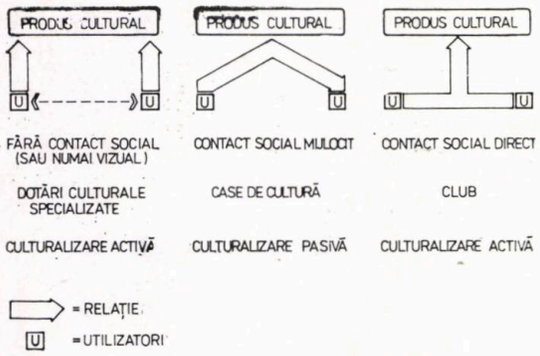

* ELEMENTE CU PONDERE MARE

de activități culturale în continuă schimbare se obține prin multifuncționalitate, polivalență și comasare.

În cazul unui ansamblu de funcțiuni comasate, clubul nu-și păstrează caracterul specific destinației (club muncitoresc sau pentru tineret), ci capătă caracterul zonei în care este amplasat, subordonîndu-se funcției principale a ansamblului. Prin comasare, clubul corespunde unei trepte urbanistice superioare celei căreia îi este destinat în cazul unui club necomasat. Un avantaj al comasării cluburilor este crearea unei construcții suficient de mari pentru a se integra mai ușor într-un spațiu urban și a include o alveolă a acestuia cu funcția de contact social.

ELEMENTE DE TEMĂ PENTRU PROIECTAREA CLUBURILOR ȘI CASELOR DE CULTURĂ CONSTITUITE DIN MODULI FUNCȚIONALI ȘI CONSTRUCTIVI TIPIZABILI

● FUNCȚIUNI CONȚINUTE ÎN MOD OBLIGATORIU
◓ FUNCȚIUNI RECOMANDATE PENTRU A FI INTRODUSE
○ FUNCȚIUNI POSIBILE NEOBLIGATORII
[D] SPAȚIU UTILIZABIL PENTRU DISCOTECĂ

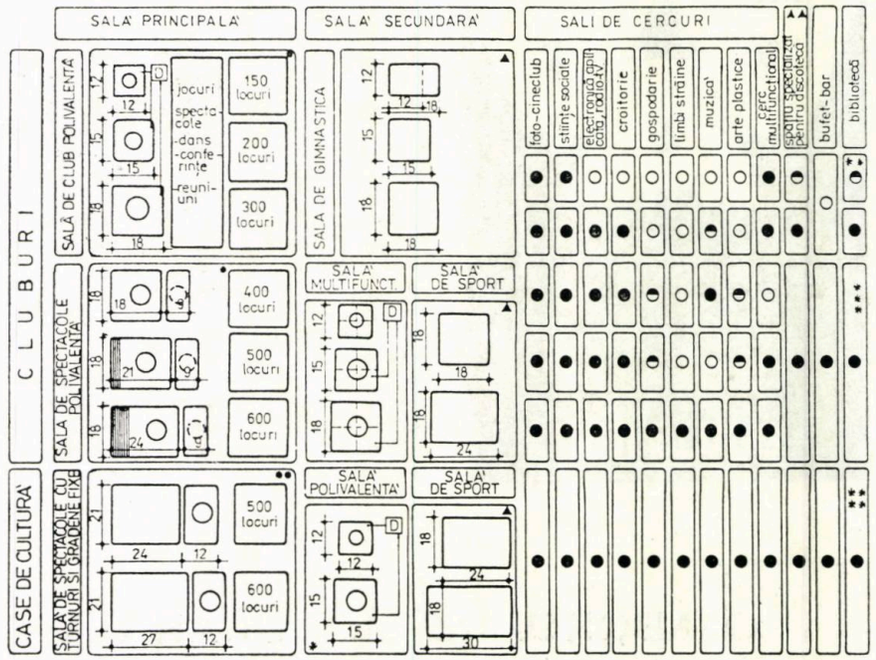

În concluzie, se poate afirma că un club pentru tineret nu înlocuiește și nu poate fi suplinit de o casă de cultură. Funcția principală a clubului este contactul social. Cadrul arhitectural trebuie să fie propriu tinerilor și de aceea este necesară implicarea lor în proiectare, amenajare și reamenajare a cluburilor proprii.

Clădirea trebuie să fie ușor modificabilă, evolutivă și eventual, realizabilă etapizat. O construcție fixă, cu o standardizare impusă nu poate răspunde decît necesităților unui singur moment. Un spațiu destinat unei singure activități, în cazul investițiilor de cultură, nu poate fi folosit intensiv, deci va avea o eficiență scăzută. Polivalența trebuie să determine în cadrul arhitectural relații spațiale sinergice.

SCHEME FUNCȚIONALE DE CLUBURI PENTRU TINERET CARACTERISTICE TREPTELOR URBANE

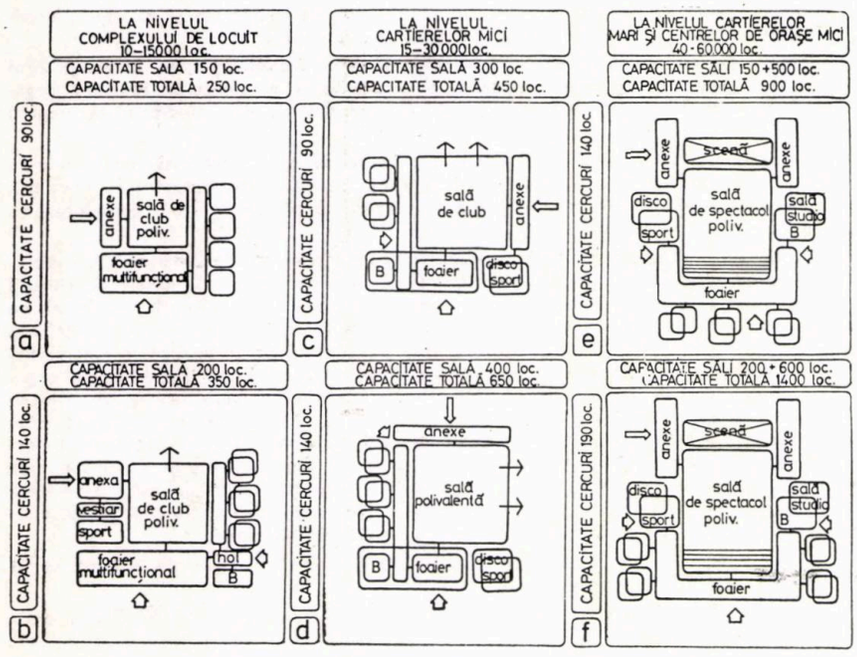

MODUL DE FUNCȚIONARE PENTRU DISCOTECĂ

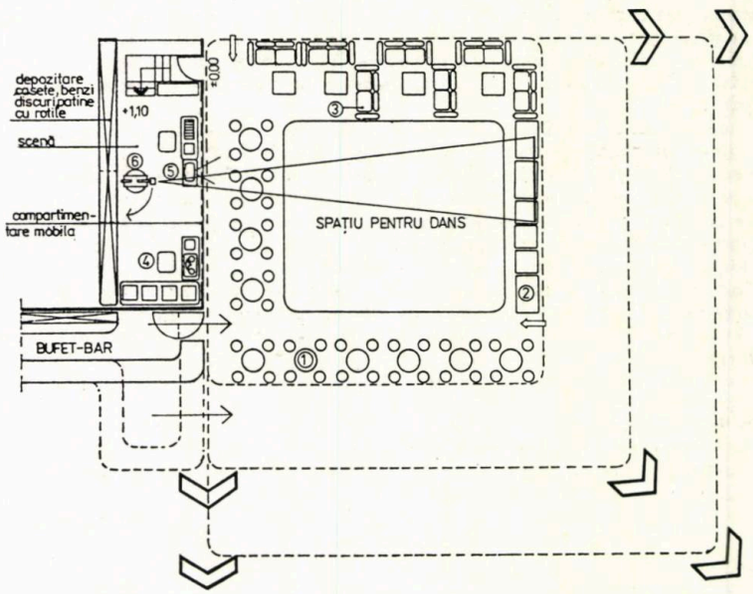

CONFIGURAȚII SPAȚIALE POSIBILE ÎN MODULE DE SĂLI POLIVALENTE CU PARDOSEALĂ ORIZONTALĂ

1- PODIUMURI MOBILE PENTRU SCENA
2- ELEMENT MOBIL PENTRU SCARA
3- SCAUNE MOBILE

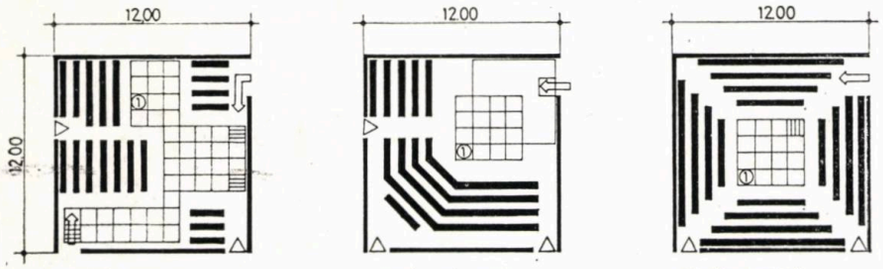

• SPAȚIU PARCELAT • SPAȚIU ELISABETAN • SPAȚIU ARENĂ

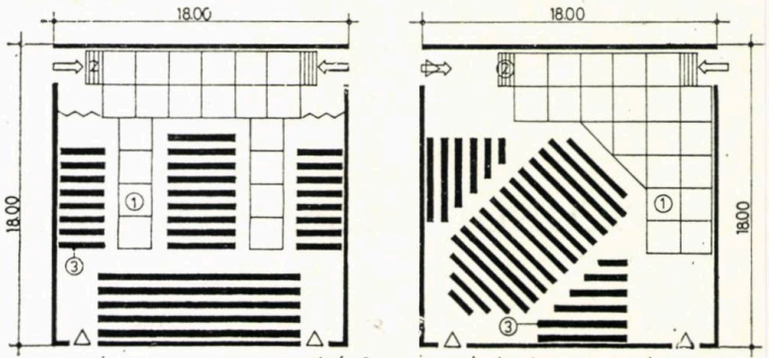

• SPAȚIU PENTRU TEATRU KABUKI ȘI NÔ • SPAȚIU ITALIAN-PANORAMIC

CONFIGURAȚII SPAȚIALE POSIBILE ÎN MODULE DE SĂLI POLIVALENTE CU PARDOSEALĂ DENIVELATĂ

1 - CORTINĂ METALICĂ
2 - PARIETAL RIGID ESCAMOTABIL
3 - ECRAN RULABIL
4 - ELEMENT DE SCARĂ
5 - CULISANT
6 - FUNDAL
7 - ARLECHIN MOBIL

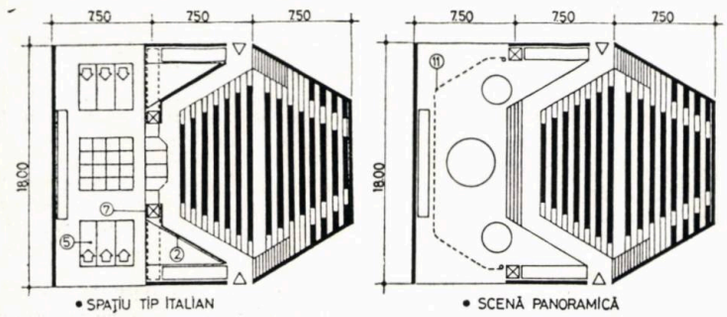

• SPAȚIU TIP ITALIAN • SCENĂ PANORAMICĂ

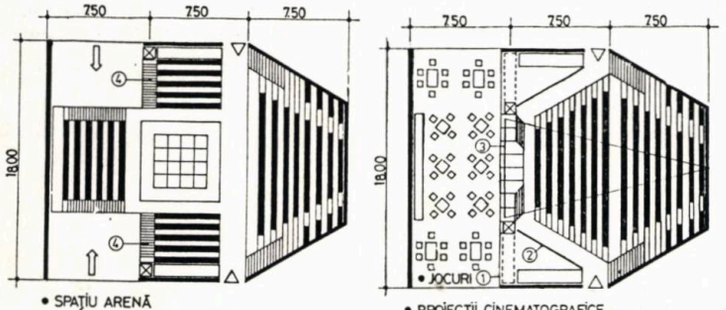

• SPAȚIU ARENĂ • PROIECȚII CINEMATOGRAFICE

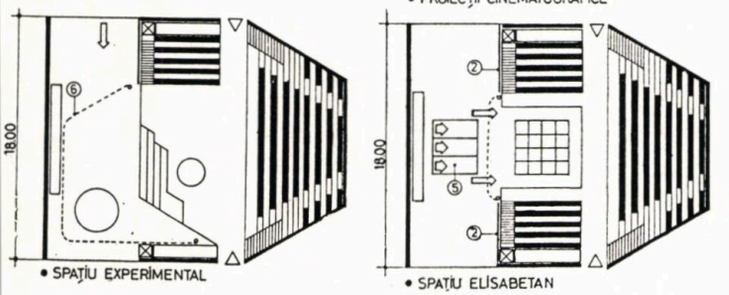

• SPAȚIU EXPERIMENTAL • SPAȚIU ELISABETAN

Însușirea principală a spațiului unui club trebuie să fie adaptabilitatea, iar scopul menajării ambientale să fie comunicativitatea.

Arh. GABRIEL NEGOESCU

MODULE FUNCȚIONALE PENTRU SĂLI DE CERCURI

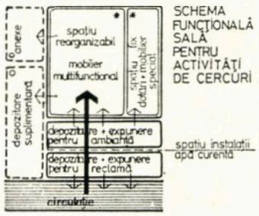

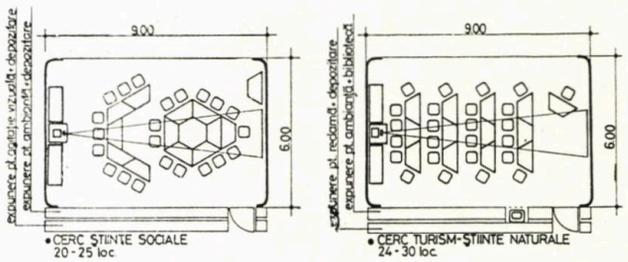

• CERC ȘTIINȚE SOCIALE 20 - 25 loc • CERC TURISM-ȘTIINȚE NATURALE 24 - 30 loc

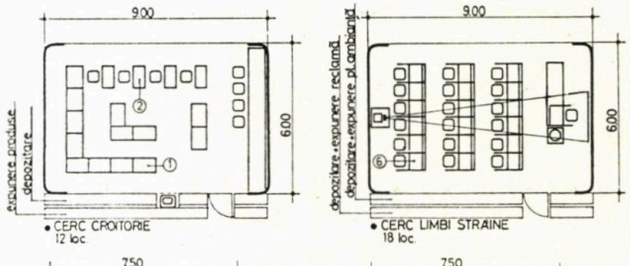

• CERC CROITORIE 12 loc • CERC LIMBI STRAINE 18 loc

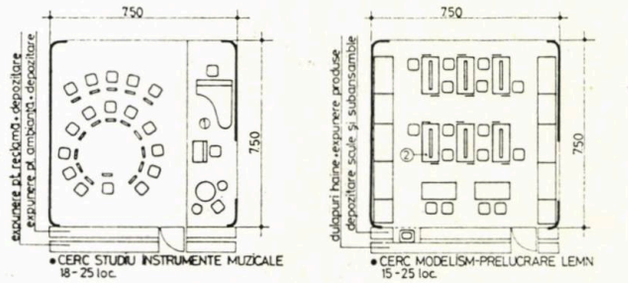

• CERC STUDIU INSTRUMENTE MUZICALE 18 - 25 loc • CERC MODELISM-PRELUCRARE LEMN 15 - 25 loc

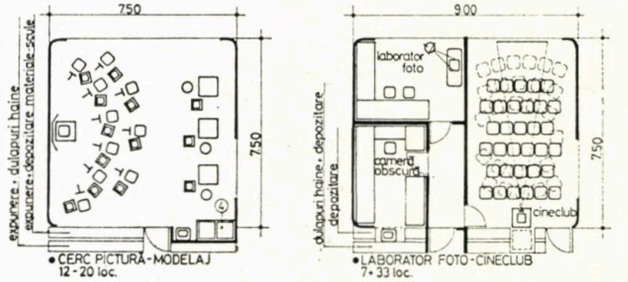

• CERC PICTURĂ-MODELAJ 12 - 20 loc • LABORATOR FOTO-CINECLUB 7 - 33 loc

NOTĂ: Ultimele studii ale IPCT recomandă extinderea gamei de dimensiuni modulare — 6×6, 6×9, 7,5×7,5, 9×9 m.

PREOCUPĂRI ACTUALE ÎN ACTIVITATEA DE TIPIZARE

CLUBURI MUNCITOREŞTI TIPIZATE CU SPAŢII POLIVALENTE

Necesitatea realizării unor dotări social-culturale deficitare în prezent, ca număr şi grad de dotare, care să asigure un cadru multifuncţional pentru desfăşurarea unor activităţi multiple şi diversificate în zonele cu concentrare mare de populaţie, a condus la comanda Uniunii Generale a Sindicatelor din România pentru elaborarea unor proiecte de cluburi muncitoreşti de diferite capacităţi.

Aceste cluburi urmează să fie amplasate cu precădere în zonele din imediata apropiere a platformelor industriale nepoluante, care fac parte integrantă din structura urbană a localităţilor ; s-a impus, în consecinţă ca aceste cluburi să răspundă cerinţelor funcţional-estetice şi urbanistice specifice acestor localităţi.

În scopul rezolvării acestor deziderate, în cadrul I.P.C.T., s-au elaborat, în fază de proiect tip, trei documentaţii pentru cluburi muncitoreşti : club cu sală de spectacole de 600 locuri, cu gradene fixe — şef proiect arh. ARISTIDE STREJA ; club cu sala de spectacole de 500 locuri, rezolvată în două variante cu gradene fixe şi mobile, oferind un grad ridicat de polivalenţă — şef proiect arh. PETER KURTA; şi club cu sala de spectacole de 400 locuri cu gradene fixe — şef proiect arh. ANA MARIA CRIVĂŢ.

În afară de sala de spectacole, cluburile mai cuprind, în funcţie de capacitatea lor 8, 6 şi respectiv 4 spaţii destinate cercurilor, cîte o sală polivalentă, discotecă cu bufet-bar, bibliotecă, sală de gimnastică şi repetiţii, dotate cu vestiare şi cabine pentru actori, cabine de proiecţie şi anexe tehnice.

Pentru a răspunde deziderateloг impuse de cerinţele de funcţionalitate şi plastică arhitecturală, cele trei proiecte prezintă partiuri diferenţiate din punct de vedere al conformării lor : volum compact (în cazul clubului cu 600 locuri), dispunerea unor subansambluri funcţionale în jurul sălii de spectacole (în cazul clubului cu 500 locuri) sau gruparea spaţiilor şi a sălii de spectacole în jurul unei curţi de lumină (în cazul clubului cu 400 locuri).

În acelaşi timp, însă, fiecare dintre cele trei soluţii pot fi redimensionate, obţinîndu-se oricare dintre cele trei capacităţi prin modificări minime de adaptare, în funcţie de necesităţile specifice, sociale sau urbanistice ale beneficiarului.

În cadrul celor trei proiecte, holul principal de acces, prevăzut cu iluminare zenitală, polarizează activităţile clubului asigurînd contacte sociale şi activităţi informaţionale.

Spaţiile destinate cercurilor au un caracter polivalent, permiţînd, prin reorganizare şi compartimentări diferite, desfăşurarea şi a altor activităţi instructiv-educative decît cele precizate prin tema-program.

În cazul clubului cu 400 locuri, prin înlăturarea peretelui despărţitor dintre sala de gimnastică şi discotecă, se creează un spaţiu polivalent extensibil către foaier, iar în cazul clubului cu 600 locuri holul-foaier şi discoteca permit extinderea activităţilor de reuniuni, dans, întruniri etc.

În cadrul proiectului de club cu 500 locuri a fost analizată posibilitatea rezolvării sălii de spectacole şi în ipoteza dotării ei cu gradene şi elemente de podium mobile, astfel încît, prin demontarea şi eliminarea acestora să se poată obţine un spaţiu polivalent destinat unei multitudini de activităţi : întruniri şi reuniuni, jocuri sportive, spectacole tip arenă etc.

În toate cele trei soluţii, au fost adoptate modalităţi de organizare funcţională care să ofere spaţiilor o cît mai mare elasticitate în desfăşurarea activităţilor, în scopul satisfacerii necesităţilor complexe ale tinerilor în ceea ce priveşte instruirea, petrecerea timpului liber, odihna activă sau contactele sociale.

În vederea integrării plastice şi volumetrice a acestor funcţiuni, atît în ansamblurile rezidenţiale cît şi pe platformele industriale, s-a urmărit, pe de o parte, conturarea unor imagini spaţiale interesante, care să personalizeze zona, în care vor fi implementate, iar, pe de altă parte, utilizarea unor materiale de finisaj (tencuieli din terasit, beton aparent, placaje cu cărămidă neglazurată de tip Bratca), care să fie în concordanţă cu cele ale mediului înconjurător construit.

Structura constructivă la cele trei proiecte s-a prevăzut a fi realizată din cadre — stîlpi şi rigle din beton armat prefabricat, planşee din fîşii cu goluri, pentru a se asigura o cît mai complexă flexibilitate funcţională şi, pentru acoperiş, elemente prefabricate curbe, cu deschideri mari, din beton precomprimat.

Arh. PETER KURTA

SCHEME DE PARTIU PENTRU CLUBURI MUNCITOREŞTI

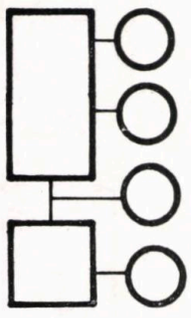

600 locuri

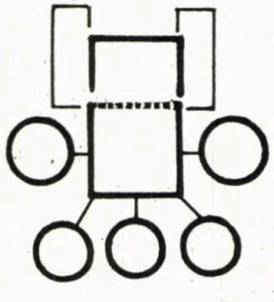

500 locuri

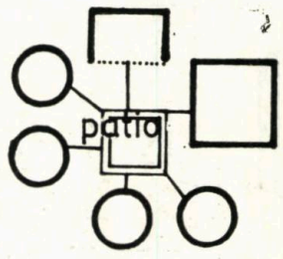

400 locuri

○ - CERCURI CULTURAL-ARTISTICE ŞI TEHNIC - APLICATIVE

□ - SALA DE SPECTACOLE

CLUB MUNCITORESC CU SALĂ DE SPECTACOLE DE 600 LOCURI, CU GRADENE FIXE

Şef proiect: arhitect ARISTIDE STREJA

1

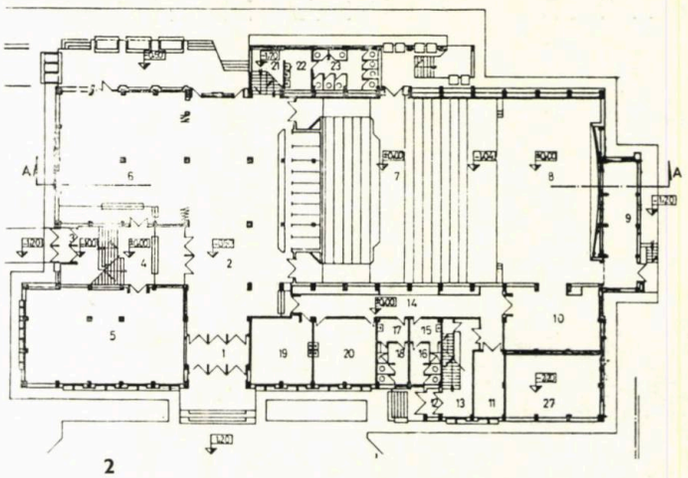

2

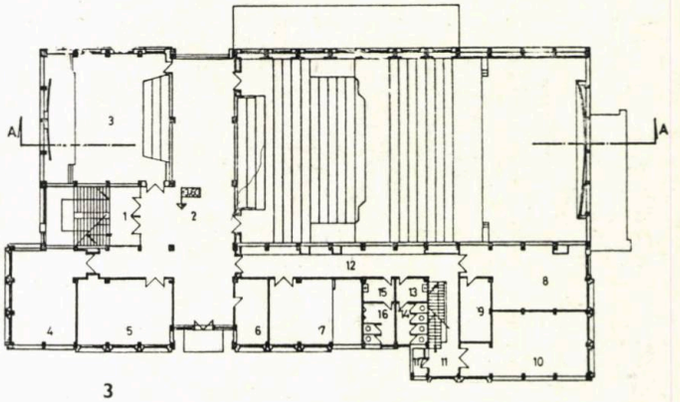

3

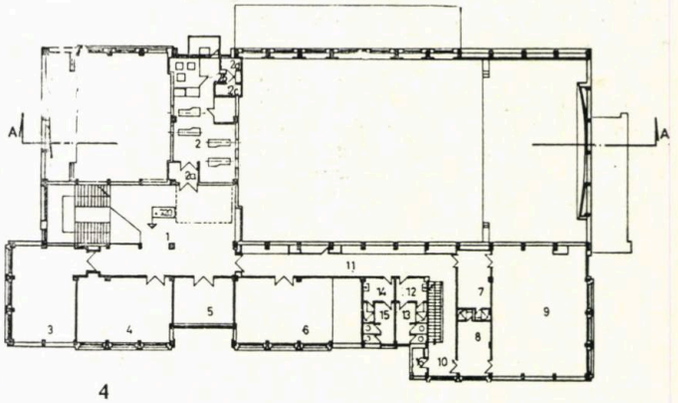

4

1. PERSPECTIVĂ

2. PLAN PARTER: *1. Windfang — 2. Hol-foaier — 3. Windfang — 4. Scara — 5. Biblioteca — 6. Sonoteca-foaier — 7. Sala polivalentă 600 locuri — 8. Scenă — 9. Depozitare materiale pentru scenă — 10. Regrupare — 11. Costume — 12. Vindfang — 13. Scară — 14. Coridor — 15. Lavoare — 16. W.C-uri — 17. Lavoare — 18. W.C.-uri — 19. Actori — 20. Actori — 21. Scară pentru grup sanitar — 22. Lavoare — 23. W.C.-uri — 24. Scară grup sanitar — 25. Lavoare — 26. W.C.-uri — 27. Gol centrală ventilaţie*

3. PLAN ETAJ 1: *1. Scara — 2. Hol-foaier-expo — 3. Sala polivalentă de club şi expoziţii — 4. Cerc activităţi tehnico-aplicative — 5. Cerc limbi străine — 6. Director-administraţie — 7. Repetiţii brigăzi — 8. Foto-cineclub — 9. Cameră obscură — 10. Cerc muzică — 11. Scară — 12. Coridor — 13. Lavoare — 14 W.C.-uri — 15. Lavoare — 16. W.C.-uri — 17. Curăţenie*

4. PLAN ETAJ 2: *1. Scară — 2. Cabina de proiecţie — 2a, 2b. Sas — 2c. Acizi — 2d. Acumulatori — 3. Cerc activităţi tehnico-aplicative — 4. Cerc limbi străine — 5. Cabinet social-politic — 6. Cerc arte plastice — 7. Vestiar — 8. Vestiar — 9. Gimnastică balet — 10. Scară — 11. Coridor — 12. Lavoare — 13. W.C.-uri — 14. Lavoare — 15. W.C.-uri — 16. Curăţenie*

5. SECŢIUNE LONGITUDINALĂ

5

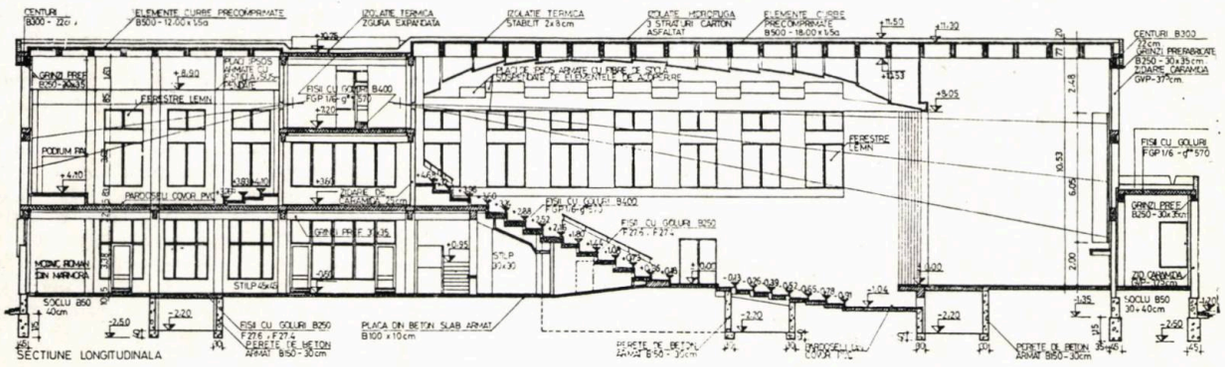

CLUB MUNCITORESC 600 LOCURI

CLUB MUNCITORESC CU SALĂ DE SPECTACOLE DE 500 LOCURI, CU GRADENE FIXE ȘI MOBILE

Șef proiect: arhitect PETER KURTA

6

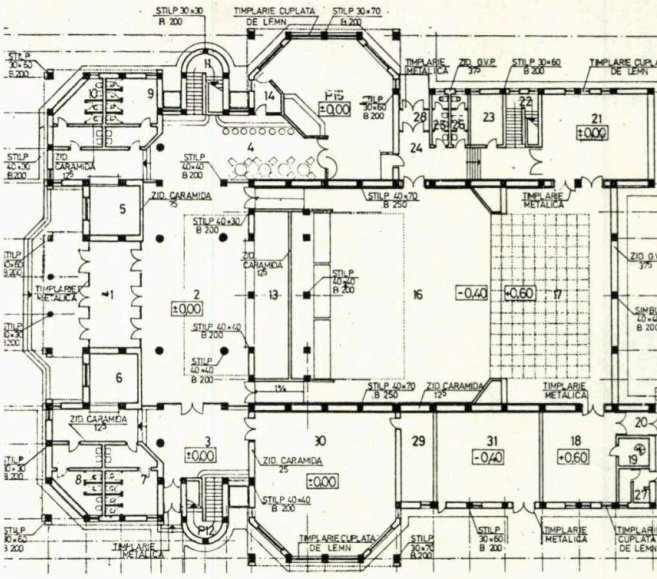

7

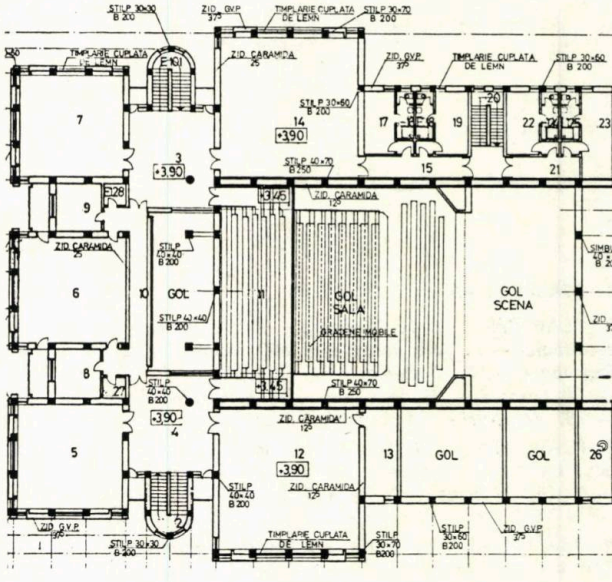

8

6. PERSPECTIVĂ

7. PLAN PARTER: *1. Vestibul-intrare — 2. Foaier sală de spectacole — 3. Vestibul — 4. Bufet bar — 5, 6. Garderobă discotecă și bibliotecă — 7, 8, 9, 10. Grupuri sanitare — 11, 12. Garderobă sală de spectacole — 14. Depozit bufet-bar — 15. Discotecă — 16. Sală de spectacole polivalentă 500 locuri — 17. Scenă — 18. Depozit decoruri — 19. Recuzite — 20. Sas — depozit — 21. Regrupare — 22. Scară — 23. Depozit costume — 24. Vestibul — 25, 26. Grupuri sanitare — 27. Anexe iluminat de siguranță — 28. Windfang — 29. Depozit bibliotecă — 30. Bibliotecă — 31. Centrală de ventilație*

8. PLAN ETAJ 1: *1,2. Scară — 3, 4. Foaier — 5. Cerc muzică — 6. Cerc limbi străine — 8. Cabinet metodic — 9. Birou — 10. Culoar cercuri — 11. Gradene fixe — 12. Sală de club polivalentă — 13. Depozit scaune — 14. Sală de gimnastică și repetiții — 15. Culoar vestiare — 16, 17. Grup sanitar și vestiar femei — 18, 19. Grup sanitar și vestiar bărbați — 20. Scară — 21. Coridor cabine — 22, 23. Cabine actori/actrițe — 24, 25. Grupuri sanitare — 26. Suptană — 27, 28. Depozit cercuri*

9. SECȚIUNE LONGITUDINALĂ

9

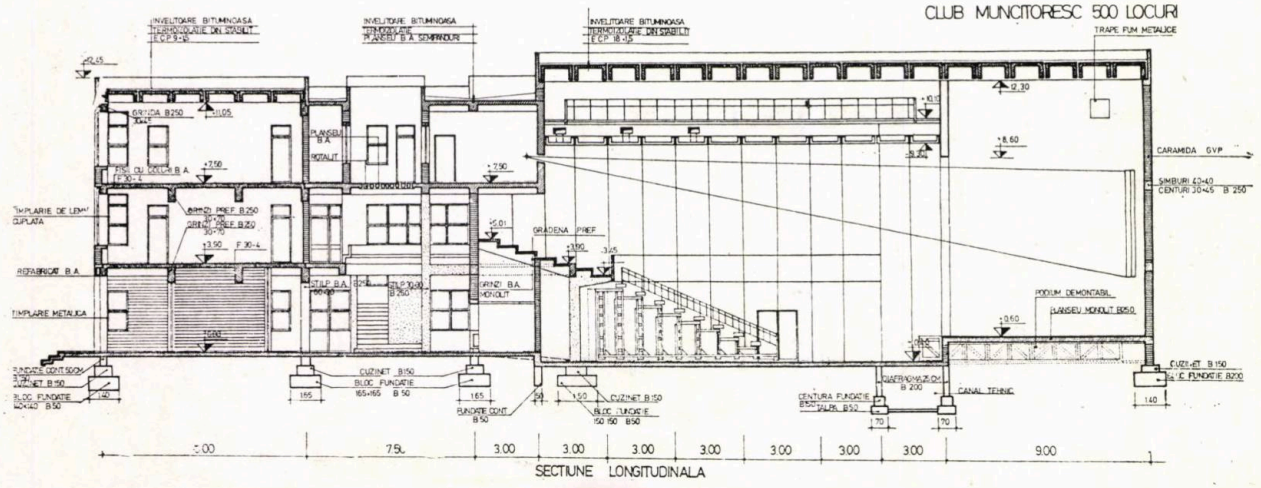

CLUB MUNCITORESC CU SALĂ DE SPECTACOLE DE 400 LOCURI CU GRADENE FIXE

Șef proiect: arhitect ANA MARIA CRIVĂȚ

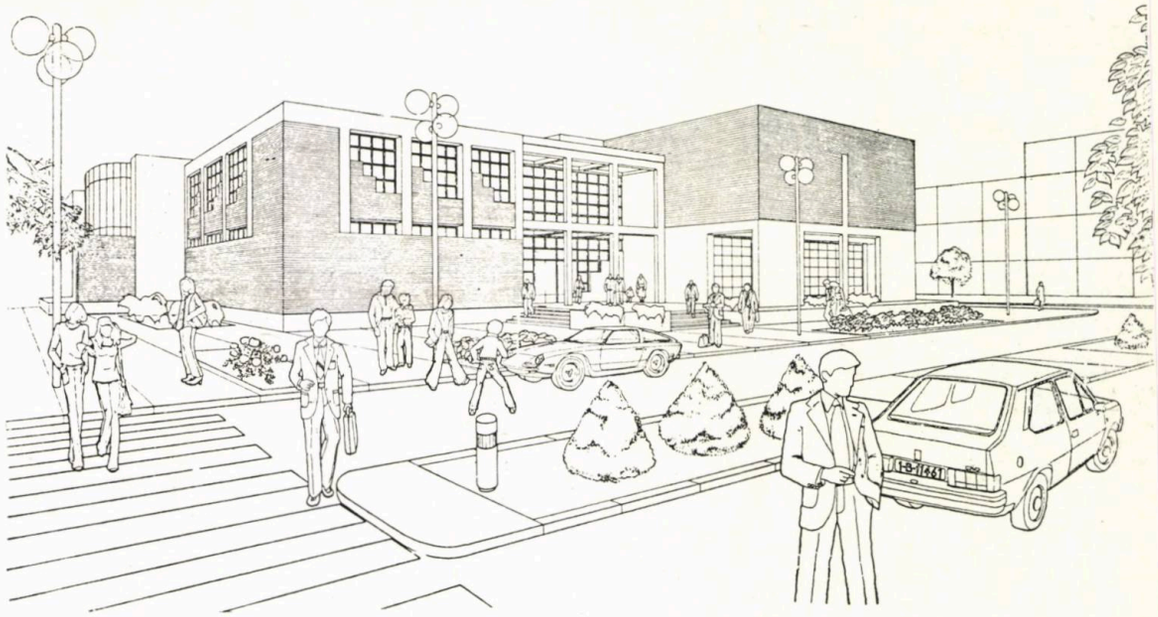

10

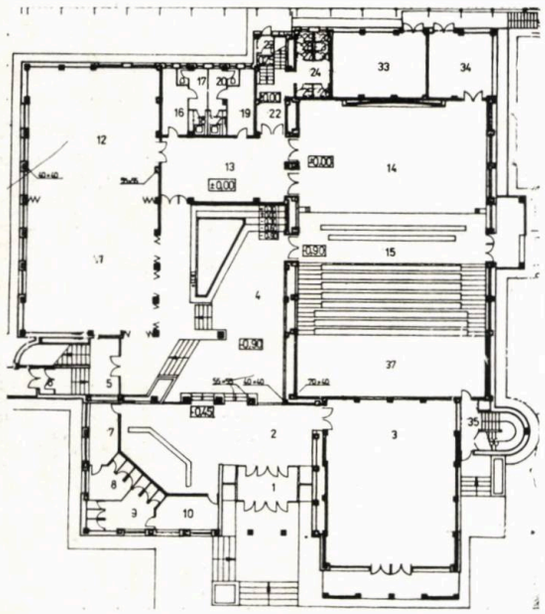

11

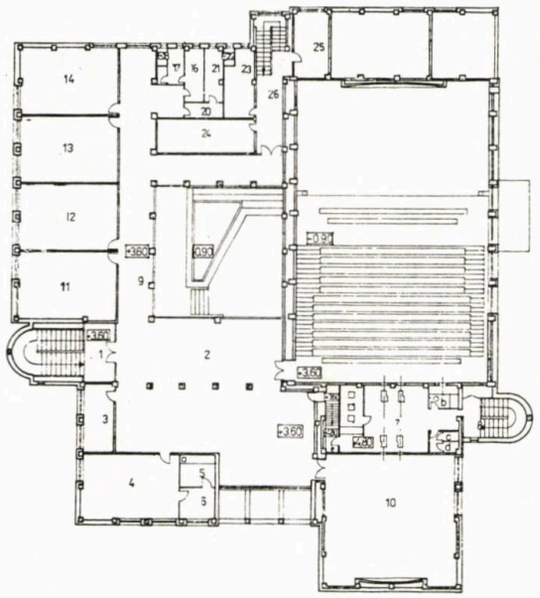

12

10. PERSPECTIVĂ

11. PLAN PARTER: *1. Intrare — 2. Hol — 3. Bibliotecă — 4. Foaier — 5. Casa scării — 6. Vindfang intrare club — 7. Lavoare — 8, 9. W.C.-uri — 10. Lavoare — 11. Sonotecă bar — 12. Sală sport — 13. Regrupare actori — 14. Scenă — 15. Sală de spectacole 400 locuri — 16. Vestiare sport — 17, 18, 19, 20, 21. Spălătoare, dușuri, W.C.-uri b/f — 22. Casa scării — 23. Intrare secundară actori — 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32. Grup sanitar, dușuri, spălătoare, W.C.-uri, sasuri b/f — 33. Centrală ventilație — 34. Depozit — 35. Casa scării — 36. Depozit — 37. Camera aer*

12. PLAN ETAJ 1: *1. Casa scării — 2. Hol — 3. Birou director — 4. Cerc cine-foto — 5. camera obscură — 6. Sas— 7. Cabină proiecție — 7a. Redresori — 7b. Sonorizare — 7c. Acizi — 7d. Acumulatori — 7e. Casa scării — 8. Casa scării — 9. Circulație — 10. Sală polivalentă de conferințe și expoziții — 11. Cerc tehnico-aplicative — 12. Cerc arte plastice — 13. Cerc teatru brigăzi — 14. Cerc limbi străine — 15. Depozit costume — 16. Lavoare femei — 17. Sas — 18, 19, 20, 21, 22. W.C.-uri, lavabou f/b — 23. Cabină actori — 24. Depozit costume — 25. Cabină actori — 26. Casa scării*

13. SECȚIUNE LONGITUDINALĂ

13

CLUB MUNCITORESC
400 LOCURI

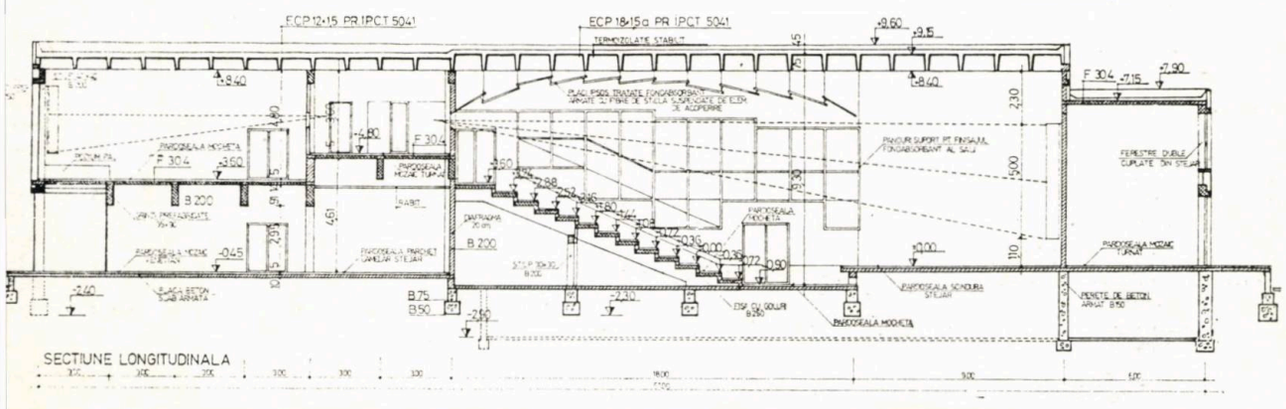

CRIZA ARHITECTURII SAU ARHITECTURA CRIZEI?

Arhitectura modernă a lumii se confruntă cu o situație aparent paradoxală: în ciuda realizărilor cu adevărat promițătoare ale perioadei de pionierat, ea și-a pierdut treptat încrederea publicului. Acest lucru dobîndește o semnificație gravă în condițiile în care arhitectura continuă să reprezinte una din nevoile fundamentale ale omenirii. « După 15 ani de îndoctrinare — constată BRENT C. BROLIN —, majoritatea publicului rămîne indiferentă sau ostilă la estetica modernă. Prezisa acceptare universală a arhitecturii moderne nu se va mai întîmpla niciodată » [1]. O dovedesc tot mai limpede căutările teoretice și practice ale unui nou curent din arhitectură: postmodernismul.

Dacă în urmă cu două decenii mai trăiau încă deschizătorii de drumuri ai mișcării moderne, orientînd prin exemplul personal creația arhitecturală, astăzi, moștenitorii lor — fără a le fi îndreptățit plenar aspirațiile — trebuie să răspundă din nou întrebării: « Quo vadis, architectura? » Prin urmare, asemeni lumii întregi, arhitectura zilelor noastre se află într-un punct de răspîntie. Dialectic vorbind, orice moment de cumpănă reprezintă un moment de criză, prevestitor al saltului calitativ. Constatînd starea de criză a arhitecturii moderne, apare firească dorința de a intui drumul ei către viitor. Numai analiza cauzelor ce au condus la o asemenea situație ne poate fi utilă.

Considerăm existența a două categorii de cauze ce au determinat declanșarea crizei arhitecturii moderne: obiective, decurgînd din realități exterioare arhitecturii, și subiective, corespunzînd disfuncțiilor ei interioare.

A. Cauzele obiective se suprapun în esență realităților sociale, economice, politice, culturale ce definesc dificultățile cu care se confruntă actualmente omenirea, întrucît arhitectura a reflectat dintotdeauna fidel tendințele generale ale epocii. La nivelul arhitecturii, aceste realități se regăsesc în cîteva aspecte fundamentale:

a. Creșterea gradului de aspirație al oamenilor, amplificarea nevoilor legate de locuire la o categorie tot mai largă de indivizi, a ridicat în fața producției de arhitectură probleme deosebit de complexe. Întrucît societatea nu a găsit sau nu a dispus întotdeauna de mijloace în măsură să satisfacă optim aceste nevoi, s-a ajuns rapid la discrepanța dintre cerere și ofertă. În condițiile în care specialiștilor-arhitecți li s-a limitat libertatea de alegere sau posibilitatea de împlinire efectivă a ei, ruptura dintre realitate și aspirație a început să se manifeste sub forma dilemei cantitate-calitate în arhitectură [2]. Astfel, satisfacerea cererii tot mai mari de locuințe, spre exemplu, ca urmare a creșterii numerice a populației, s-a făcut adesea în detrimentul satisfacerii parametrilor calitativi sau invers. Negăsirea unei soluții convenabile pentru depășirea acestei dileme constituie un prim aspect al crizei arhitecturii moderne.

b. Acest aspect s-a amplificat pe fondul cîtorva realități proprii « epocii de tranziție » — cum o numește C. Doxiadis — de la civilizația industrială la cea postindustrială: dezvoltare economică explozivă, progres tehnic, industrializare și urbanizare excesivă.

1. Revirimentul economic postbelic a determinat afirmarea așanumitei « societăți de consum ». Dorința valorificării maxime a posibilităților a condus spre o arhitectură de o exagerată risipă. Societatea de consum a fost aceea care a sprijinit formularea principiilor arhitecturii moderne, despre a căror valabilitate trebuie să ne îndoim astăzi. Criza materiilor prime și a energiei — semnalată acut de membrii Clubului de la Roma la începutul deceniului 8 — a impus o modificare de viziune în arhitectură, uneori chiar prin trecerea într-o poziție extremă. Fără îndoială, între programul « creșterii zero » și acela al « ieșirii din epoca risipei » există diferențe considerabile, ultimul fiind cu mult mai realist, mai operațional. O observație se impune în acest context: în arhitectură, eliminarea risipei nu trebuie identificată cu economisirea neprincipială. Realizarea unei arhitecturi de calitate nu înseamnă risipă, deoarece este mult mai economic să prevezi decît să remediezi. Practica demonstrează că întreținerea unei clădiri greșit concepute și construite costă mai mult decît investiția suplimentară impusă inițial pentru realizarea unui edificiu funcțional și estetic. Se justifică, astfel, considerația că « în epoca noastră, condusă de imperative economice și sociale, trebuie ca, dincolo de soluțiile austere pe care ele le impun, să menținem cu fermitate valorile poetice ale arhitecturii și să luptăm cu consecvență împotriva alunecării spre formele exclusiv utilitare » . De altminteri, de-a lungul secolelor arhitectura și-a menținut nealterată esența prin permanenta simbioză dintre util și constructiv, economic și estetic. Este suficient ca unul din aceste patru elemente să fie eliminat sau exagerat în detrimentul celorlalte, pentru ca existența însăși a arhitecturii să fie periclitată.

2. Implicat în toate domeniile de activitate, progresul tehnic a pătruns în arhitectură pe cale directă și indirectă. Folosirea computerului, spre exemplu, a determinat o ruptură radicală între metodele tradiționale de proiectare și cele moderne. Pe de altă parte, apariția într-un timp relativ scurt a unor noi materiale de construcții nu a permis adaptarea lor optimă la principiile unei arhitecturi deja consacrate. Aceste forme ale « decalajului de adaptare », determinat de pătrunderea progresului tehnic în practica arhitecturală, definesc un alt moment al crizei prin care trece arhitectura contemporană.

Un fenomen deloc neglijabil la care a condus progresul tehnic îl reprezintă apariția automobilului în peisajul cadrului construit. Consecințele modificării scării arhitecturale — prin raportare la mașină și nu numai la om — sînt pierderea suprafețelor destinate odinioară doar omului și ruperea unității cadrului arhitectural, ca urmare a tendinței de izolare a indivizilor prin distanțe din ce în ce mai mari. În același timp, consumul excesiv de carburanți a făcut din automobil un factor de poluare, de perturbare a relației om-natură, contribuind totodată la adîncirea crizei energiei, cu consecințe nefaste și pentru arhitectură. Date fiind aceste consecințe, nu este exclus ca oamenii să descopere, într-o anume zi, că « au devenit sclavii mediului, forțați a se adapta noilor condiții de existență, într-o metropolă care, la rîndul ei, este pe cale de a muri încet sub loviturile mașinii » [4].

Prin urmare, se poate afirma că pierderea controlului asupra unei tehnologii exploziv dezvoltate poate afecta puternic echilibrul cadrului arhitectural și, în ultimă instanță, al întregii existențe sociale. Să nu uităm că, adesea, creația umană (tehnologia, în cazul nostru) a născut premisele propriei sale distrugeri.

3. Pe fondul unei industrializări intensive, în contextul amplificării cerințelor sociale, arhitectura a început să-și formuleze noi mijloace de acțiune: tipizarea, serializarea etc. Pe lîngă avantajul incontestabil de a fi mărit substanțial și economic producția de arhitectură, aceste mijloace — fără discernămînt utilizate — au condus la subtile aspecte disfuncționale: oboseală psihică datorită monotoniei, stress, uzură morală rapidă a edificiilor, dispariția specificului etc.

Pe de altă parte, folosirea cu precădere a elementelor prefabricate a condus la pierderea atributelor complexe ale unor meserii de tradiție, cum ar fi zidăritul, cioplitul în piatră, tîmplăritul etc, în detrimentul calității execuției obiectelor de arhitectură. Arhitectul are datoria de a contribui la depășirea unei asemenea situații, exercitîndu-și efectiv statutul său de odinioară: acela de constructor și de creator.

4. Creșterea demografică, dezvoltarea economică, tehnologizarea și industrializarea au determinat o amplificare a procesului de urbanizare. Creșterea marilor aglomerații urbane s-a soldat cu transformarea dimensiunii arhitecturale orizontale, precumpănită, pînă nu demult, în dimensiune verticală. Totodată, linia orizontului a devenit concavă din convexă, prin pierderea monumentalității vechilor edificii în contextul unor cartiere-gigant, lipsite adesea de personalitate proprie.

Faptul că « explozia urbană » actuală este un proces disfuncțional îl dovedește tot mai evident fenomenul remigrării către zonele rurale sau în cadrul orașului, al mutării dinspre centru spre periferie. Prin urmare, realitatea demonstrează, o dată mai mult că orice creștere cuprinde în sine germenele propriei sale descreșteri.

În sinteză, considerăm ansamblul cauzelor obiective amintite ca fiind determinant pentru starea de criză a arhitecturii contemporane. Unele dintre aceste cauze, cum ar fi tehnologizarea, industrializarea sau urbanizarea, își vor pune permanent (dar nu întotdeauna negativ) amprenta asupra devenirii arhitecturii, în timp ce altele, cum ar fi criza economică, a materiilor prime și energiei, vor dispare odată cu soluționarea lor. Tocmai relația permanent-temporar explică rațiunea pentru care ne-am intitulat interogativ studiul: « Criza arhitecturii sau arhitectura crizei? »

B. O a doua categorie de cauze ce au afectat echilibrul arhitecturii moderne o reprezintă cauzele subiective, interne profesiei de arhitect. Printre acestea ar trebui să enumerăm:

a. Relativa declasare a profesiei de arhitect, ca urmare a fenomenului de « subutilizare a specialiștilor ». Fenomenul s-a manifestat cu precădere în condițiile tipizării și standardizării, ale utilizării prioritare a proiectelor-tip și restrîngerii libertății de creație a arhitecților (care au devenit — după afirmația lui J. Ache — « prizonierii propriilor calcule de cost ») etc. Astfel, marea majoritate a specialiștilor sînt nevoiți să practice o muncă de rutină, inferioară posibilităților lor, nu o muncă de creație propriu-zisă.

b. Lipsa unei reale pregătiri interdisciplinare, a unei formații umaniste a arhitectului. O asemenea situație poate să apară paradoxală în condițiile în care arhitectului îi revin spre coordonare sarcini dintre cele mai complexe, definindu-l ca un adevărat polispecialist. Dacă învățămîntul de arhitectură reușește acoperirea cu succes a dimensiunilor « tehnice » ale profesiei, el nu asigură întotdeauna deschiderea arhitectului către social-uman. Se uită parcă faptul că, dintre toate profesiile, arhitectura este cea mai apropiată de nevoile explicite sau implicite ale oamenilor. Tehnicizarea extremă a învățămîntului de arhitectură, în detrimentul « umanizării » sale, riscă să se transforme într-o pierdere gravă pentru societate: transformarea exclusivă a arhitecturii din artă în tehnică sau, și mai grav, în rutină tehnică.

c. O slăbiciune semnificativă a arhitecturii contemporane o reprezintă pervertirea raportului dintre specialist și beneficiar. Astfel, adesea, se poate observa tentativa arhitectului de a modifica parametrii comenzii sociale, în funcție de propriile sale opinii, subiective. Se manifestă așa-numita « eroare a cunoscătorului », în care specialistul — bun cunoscător al problemei de rezolvat — consideră că soluția sa este unică posibilă, nemaiconsultînd în consecință alte opinii, neglijînd adesea chiar dorințele exprimate de beneficiari. Se ajunge astfel la situația nefirească a adaptării nevoilor umane la proiect, iar nu invers, cum ar fi practic normal.

Alteori, necunoașterea beneficiarilor (cum ar fi în cazul locuințelor colective) îi obligă pe arhitecți să se raporteze unui om-etalon, standardizînd nejustificat suprafețe, spații, volume.

d. Necunoașterea beneficiarilor de către arhitecți este dublată, reciproc, de necunoașterea arhitecturii de către public. Lipsa cărții de arhitectură, de critică mai ales, se resimte disfuncțional la nivelul controlului producției arhitecturale de către public. Obișnuit să trăiască permanent în ambianța cadrului construit, omul începe să nu-i mai sesizeze obiectiv nici funcțiile, nici disfuncțiile. Așa cum arată BRUNO ZEVI, faptul că omul de pe stradă — aflat în fața unui edificiu oarecare — nu se mai întreabă: « De cine e? », denotă uneori anume dezinteres față de arhitectură. De altminteri, arhitecții înșiși au devenit niște anonimi pentru public întrucît nu-și mai semnează distinct lucrările. Poate că asumarea publică a responsabilității de a fi autorul unei clădiri sau alta ar contribui la creșterea calității producției de arhitectură.

Iată doar cîteva din cauzele subiective care au afectat echilibrul arhitecturii moderne. Spre deosebire de cele obiective, care nu pot dispare decît odată cu conjuncturile ce le-au generat, cauzele subiective pot fi depășite prin eforturile conjugate ale arhitecților și beneficiarilor lor, oamenii. Problema ce rămîne, însă, permanent deschisă în fața arhitecturii contemporane o constituie rapida viteză de rotație a noului cu vechiul. Arhitectul de astăzi este supus, în consecință, unei serioase dileme: « Ritmul schimbărilor îl obligă să creeze ceva care să fie nou din toate punctele de vedere, dar el suportă, în același timp, apăsătoarea influență a construcțiilor în mijlocul cărora trăiește. El este, astfel, prins în capcană, între vechiul care nu poate fi demolat de la o zi la alta și noul indispensabil modului modern de viață pe care trebuie să-l ducă oamenii »

Rezolvarea acestui paradox echivalează cu a găsi modalitatea racordării optime a prezentului la trecut și viitor. Pentru aceasta, însă, arhitectura de astăzi trebuie să depășească necondiționat impasul în care se află, astfel încît arhitectura de mîine să își redobîndească vechiul statut de a fi deopotrivă știință și artă.

Sociolog TRAIAN DINOREL STĂNCIULESCU

NOTE

1. Brent C. Brolin, *The Failure of Modern Architecture*, Van Nostrand Reinhold Company, N.Y. 1976, p. 8
2. Vezi T. D. Stănciulescu, *Pledoarie pentru o filosofie a arhitecturii*, Arhitectura, nr. 2/1982
3. G. H. Pingusson, *Cahiers du cercles d'etudes architecturales*, în J. Ache, *L'architecture du XX-siècle*, Presses Universitaires de France, Paris, 1962, p. 98
4. C. Doxiadis, *L'architecture en transition*, Dunod, Paris, 1967 p. 55
5. *Idem*, p. 12.

ANSAMBLU DE LOCUINȚE BĂNEASA, BUCUREȘTI

—proiect de diplomă 1984—

tudent-arhitect: MARIANA CABANOV
rofesor îndrumător: conf. arh. GEORGE FILIPEANU

uprafața terenului 6,8 ha puri de tronsoane	A	B	C
umăr tronsoane	26	26	14
rie construită/tronson	159 m²	286 m²	403 m²
onderea (%) apartamentelor			
cu 1 cameră	12,4%		
cu 2 camere	15,5%		
cu 3 camere	49 %		
cu 4 camere	23,1%		
	430 loc conv/ha		
rientarea generală a ansamblului			S-V
ructură: zidărie de cărămidă cu sîmburi de beton armat			

În 1969, ALVAR AALTO spunea: « Care este, în fond, programul hitecturii ? Baza lui trebuie să fie viața oamenilor. Omul se mișcă, liește și își îndeplinește activitățile sale cotidiene. Se poate spune arhitectura este, într-un fel, bazată pe un proces « biodinamic », actic, arhitectura trebuie să fie construită în jurul acestui proces, ca înveliș, cu interioare și cu toate amenajările indispensabile. » Locuința a fost și va rămîne pentru om un adevărat refugiu. Și trebuie ut cont de acest lucru, mai ales atunci cînd proiectăm locuințe în ediul urban. Să nu uităm cele învățate de la marele WRIGHT — care simțea umilit în fața Naturii. Să nu uităm nici pe milioanele de adini care tînjesc după peisajul rustic.

Arterele mari care nu ocolesc cartierele rezidențiale, parcarea autoturismelor etc. au ridicat problema găsirii unei oaze rezervate pietonului — un spațiu integrat organic sitului, un spațiu creator de contacte sociale.

În acest sens, cea mai grea problemă a fost cea a stabilirii planului general al ansamblului meu. Pe un sit de 6,8 hectare, care are o ușoară cădere spre sud-vest — spre o zonă în care se prevede amenajarea unui parc în vecinătatea lacului Băneasa —, mărginit de importante artere: Șoseaua București—Ploiești, strada Someșu Rece, strada Dobrogeanu Gherea, urmează să se construiască ansamblul proiectat. Orientarea marii majorități a apartamentelor este sud-vest. În acest fel, acestea vor beneficia de o luminozitate favorabilă și de o priveliște minunată către parc.

În imediata apropiere a străzii Someșu Rece, am propus locuințe cu trei niveluri (în parter, un apartament cu 4 camere, iar, la etajele 1 și 2, duplexuri de 4 camere). Aceasta este singura zonă cu regim de înălțime redus, datorită — pe de o parte — vecinătății Aeroportului Băneasa, iar — pe de altă parte — și apropierii de ansamblul locuințelor cu p+1 proiectate de academician profesor dr arhitect OCTAV DOICESCU, ansamblu situat de partea cealaltă a străzii Someșu Rece.

Caracterul mai special al locuințelor cu înălțime mai mică este dat și de faptul că spațiile locuibile sînt deschise către aleea de promenadă ce conduce pietonul către « spina verde » centrală, a ansamblului. Accesul în locuințe și parcarea automobilelor nu se intersectează nici o dată cu această alee.

Regimul de înălțime crește pînă la p+5, pe măsură ce pietonul înaintează spre parcul din apropierea ansamblului. În felul acesta, mult mai multe dintre apartamente vor beneficia de priveliștea parcului. Aceste locuințe, mai înalte, au și un număr mai mare de apartamente la scară (tipul B — 3 apartamente/scară și tipul C — 4 apartamente/scară). Media de 3 apartamente la scară am considerat-o ca fiind cea mai avatajoasă, atît din punct de vedere al eficienței economice, cît și al confortului (în acest caz, eficiența trebuie măsurată în creșterea calității vieții urbane).

Aleea centrală, ce traversează întregul ansamblu, organizată numai pentru pietoni — și, îndeosebi, pentru cei mai mici dintre aceștia, întrucît ne conduce la grupul de școli, grădiniță și creșă — reprezintă zona de promenadă a cartierului. Ea va trebui să influențeze modul de viață al colectivității, care, cred, că nu a uitat — și nici n-aș vrea să uite — caracterul tradițional de promenadă al unor artere din vechile noastre orașe, de plimbările duminicale și întîlnirile de după amiază, străjuite de clădiri reprezentative, de fîntini și de arbori.

Arh. MARIANA CABANOV

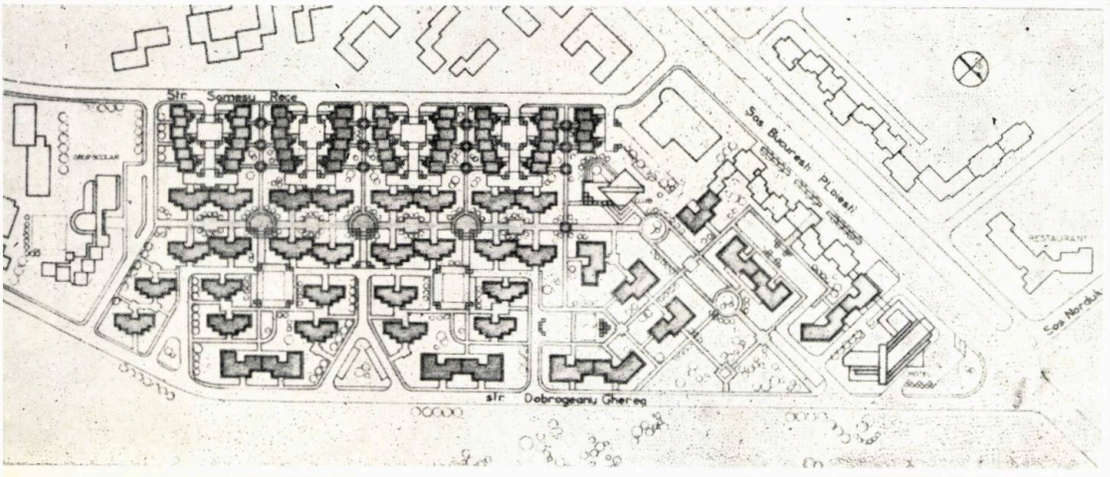

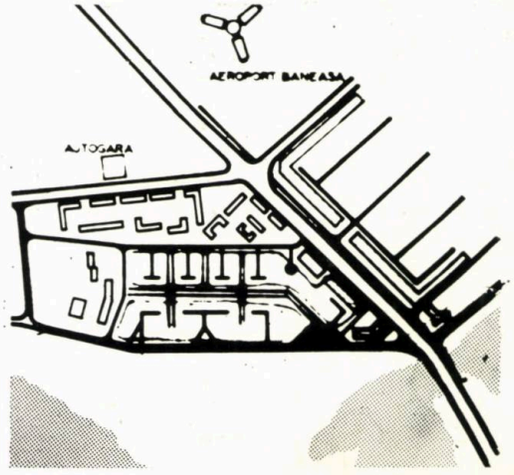

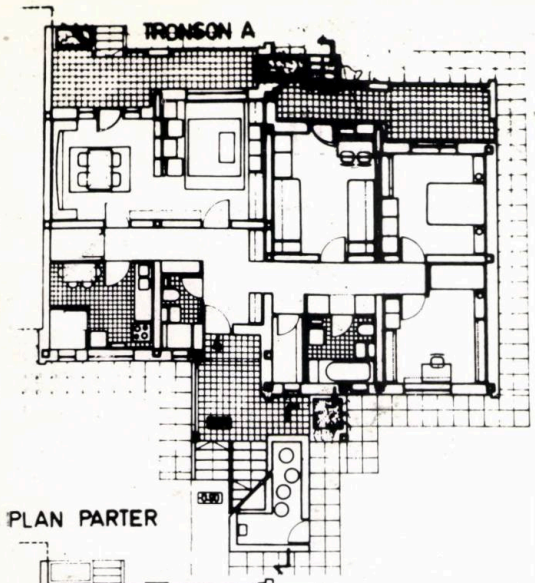

PLAN PARTER

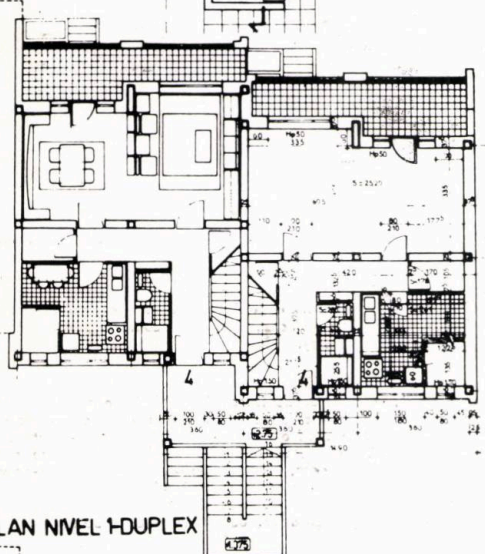

PLAN NIVEL 1-DUPLEX

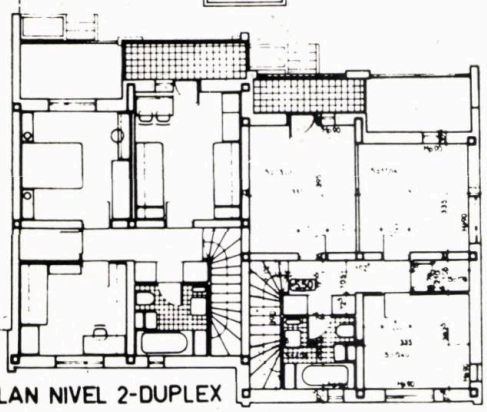

PLAN NIVEL 2-DUPLEX

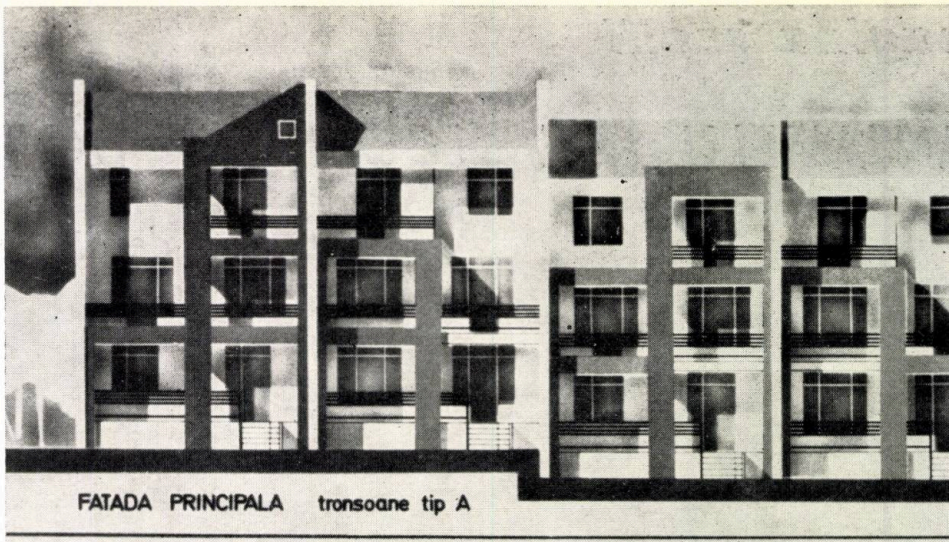

FATADA PRINCIPALA tronsoane tip A

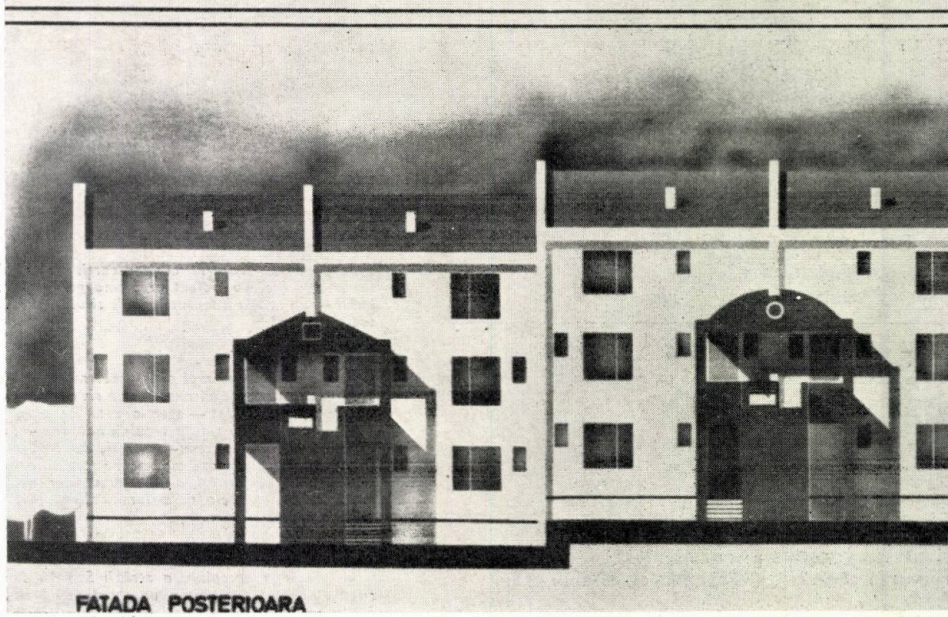

FATADA POSTERIOARA

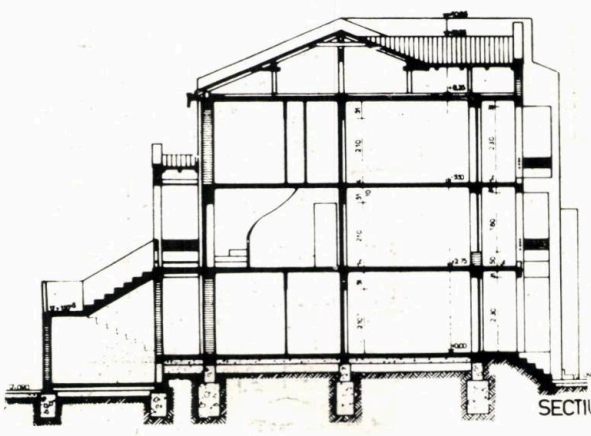

SECTIUNE

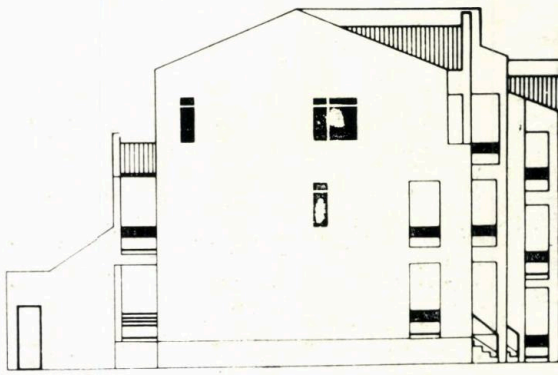

FATADA LATERALA trons

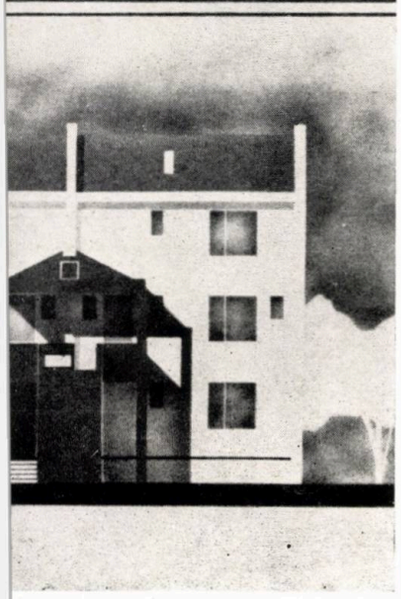

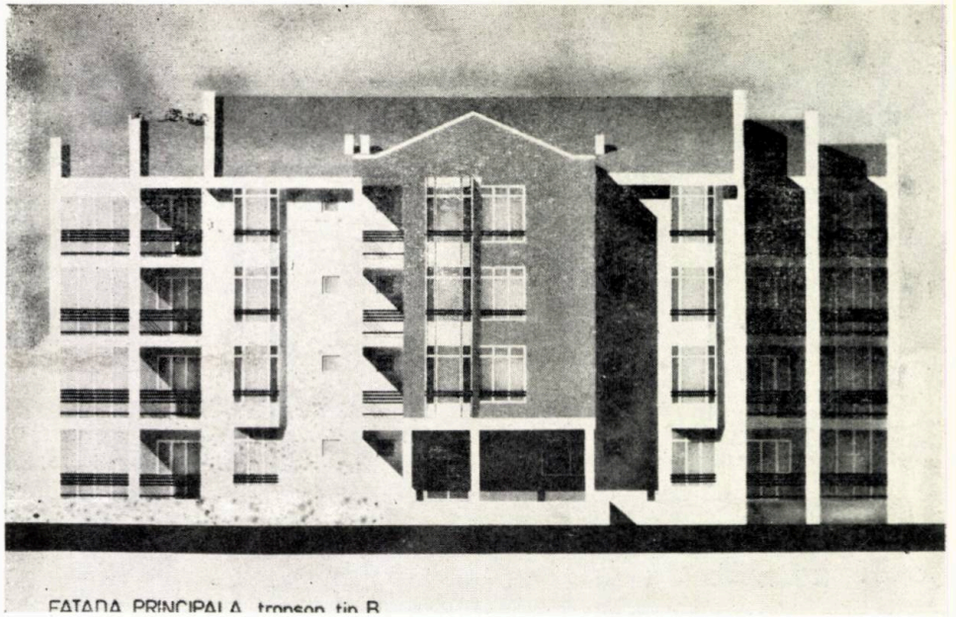

FATADA PRINCIPALA tronson tip B

TRONSON B

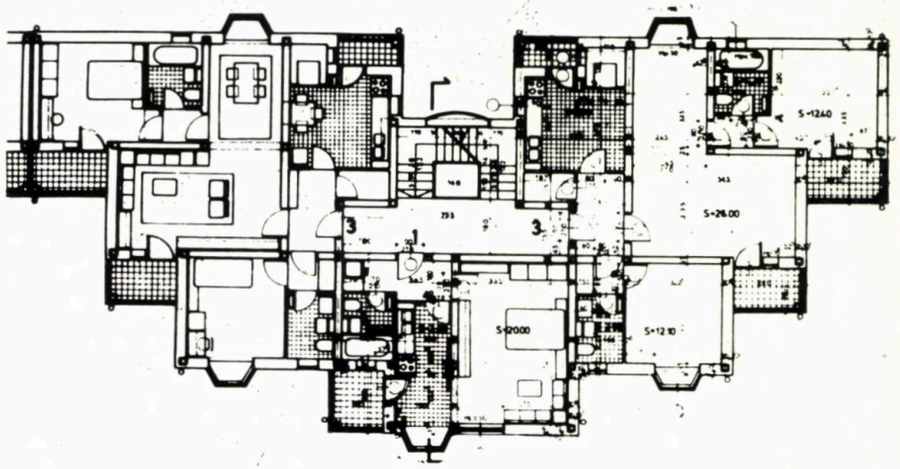

PLAN NIVEL CURENT

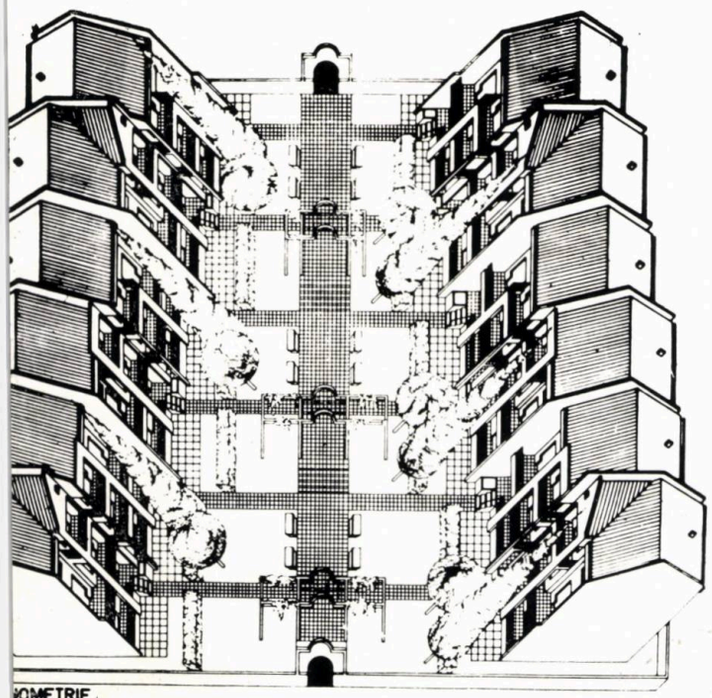

GHOMETRIE

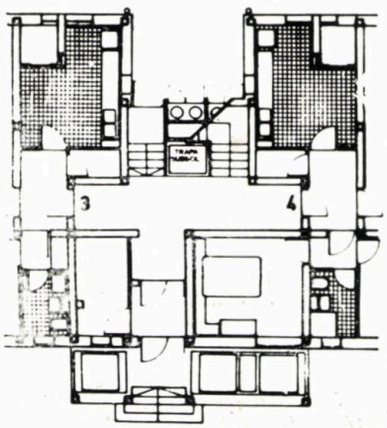

PLAN PARTER

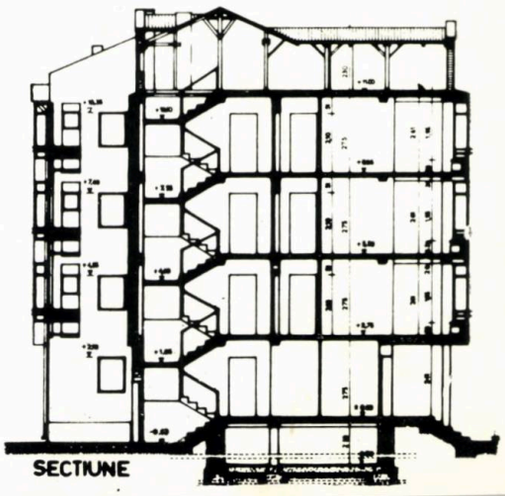

SECTIUNE

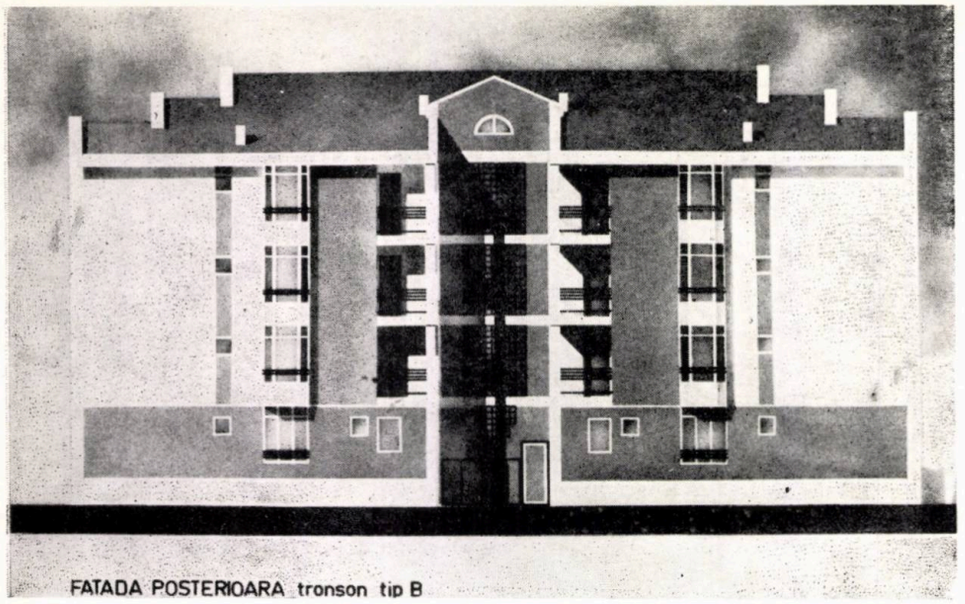

FATADA POSTERIOARA tronson tip B

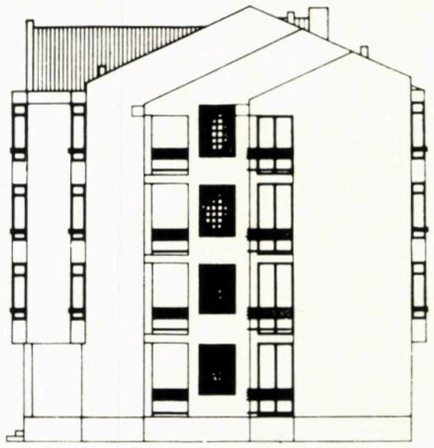

FATADA LATERALA tronson tip B

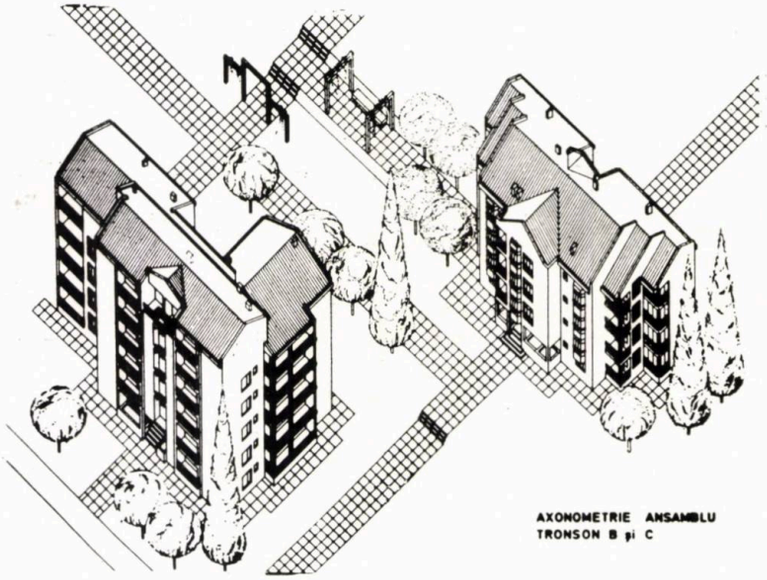

AXONOMETRIE ANSAMBLU
TRONSON B şi C

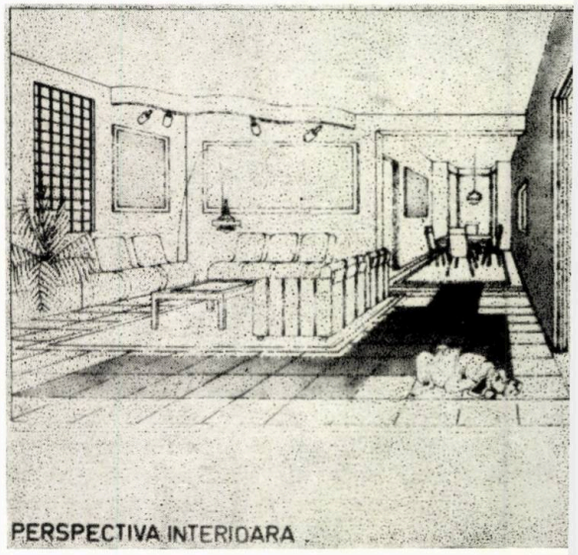

PERSPECTIVA INTERIOARA

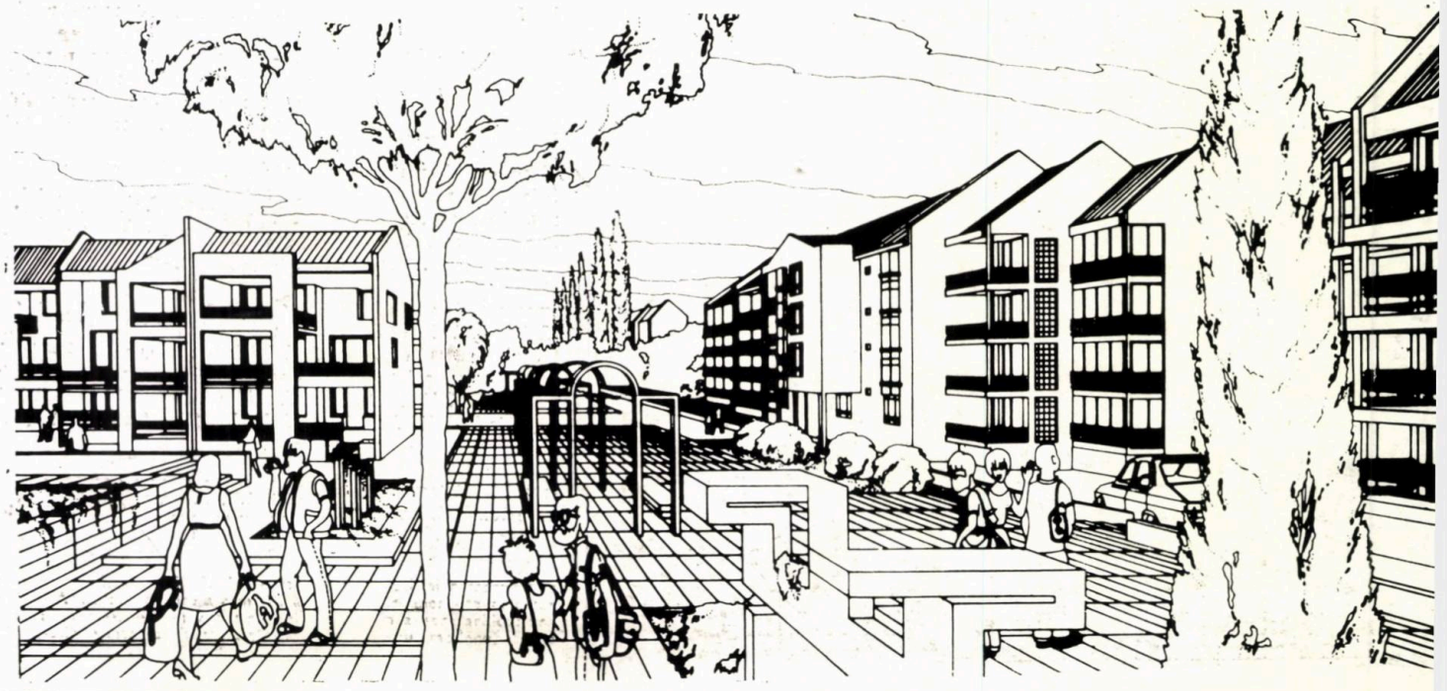

TRONSON C

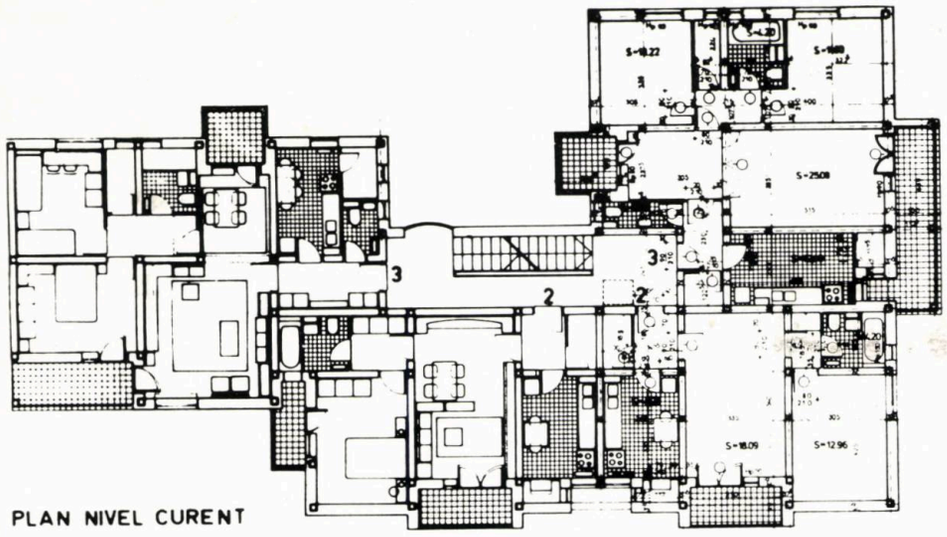

PLAN NIVEL CURENT

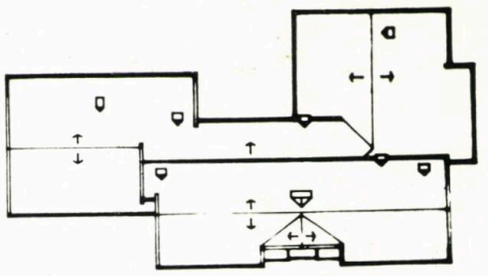

PLAN INVELITOARE

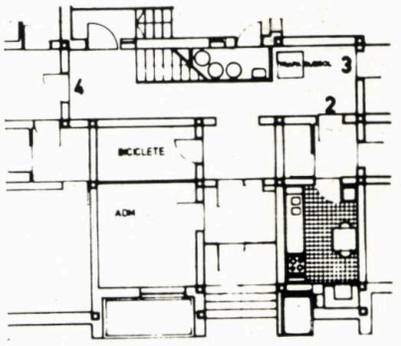

PLAN PARTER

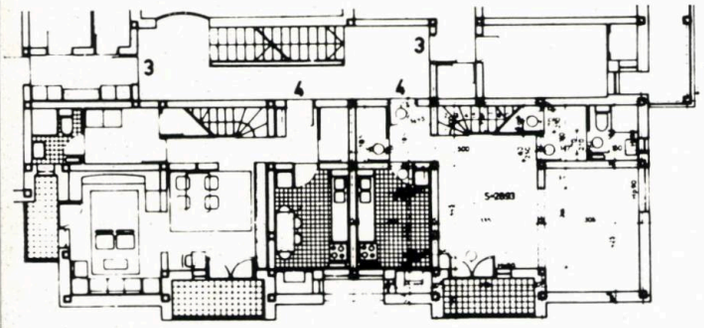

PLAN NIVEL 1 DUPLEX

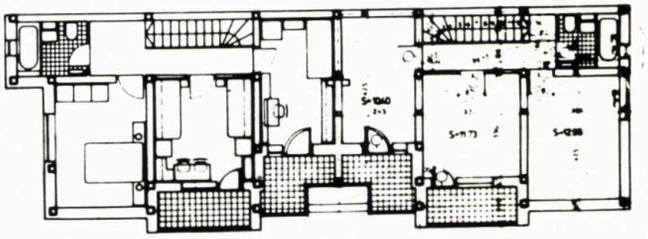

PLAN NIVEL 2-DUPLEX

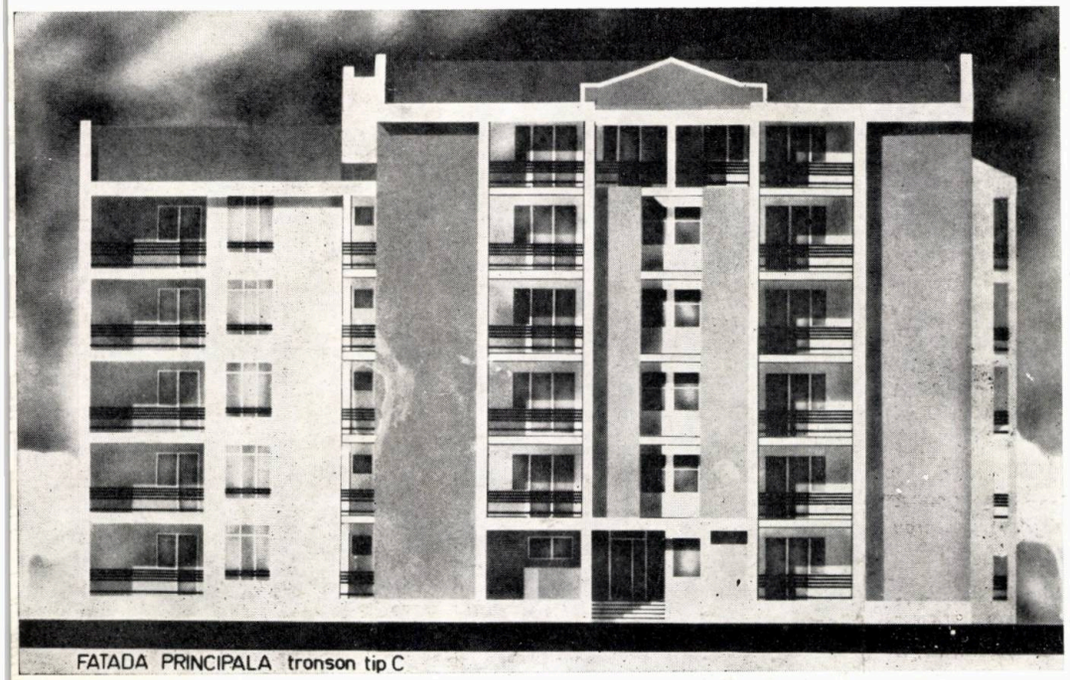

FATADA PRINCIPALA tronson tip C

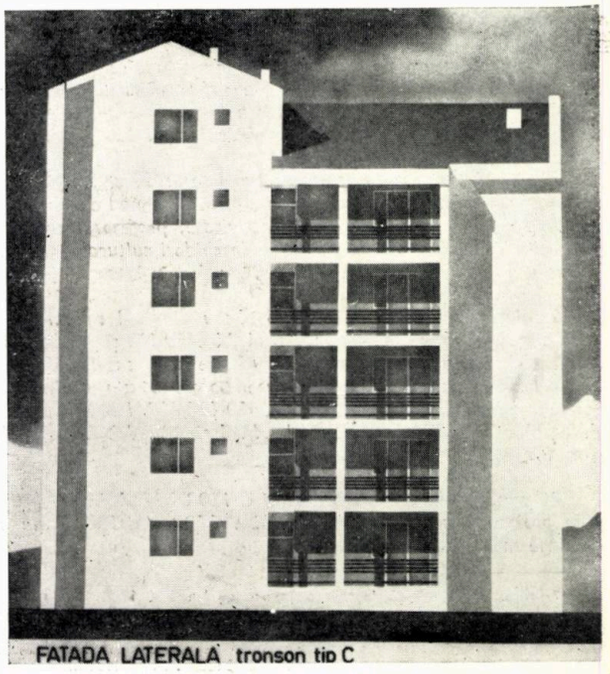

FATADA LATERALA tronson tip C

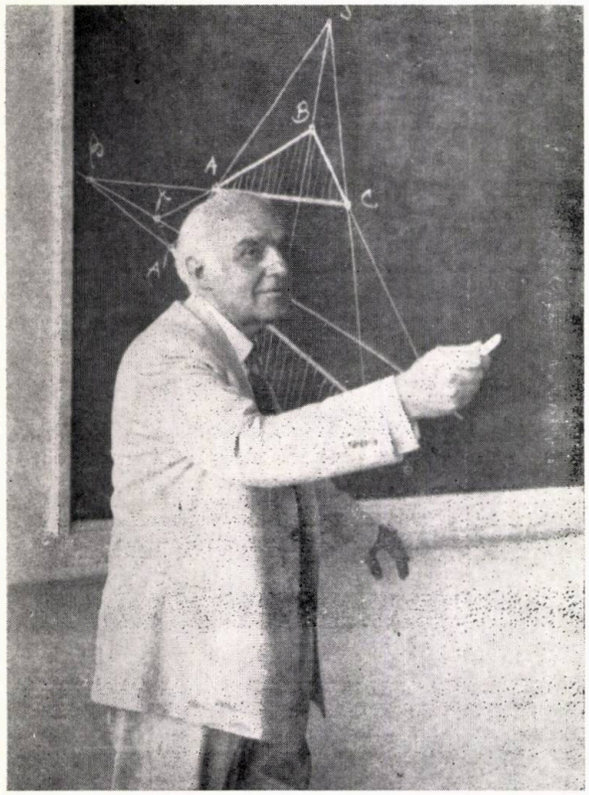

1

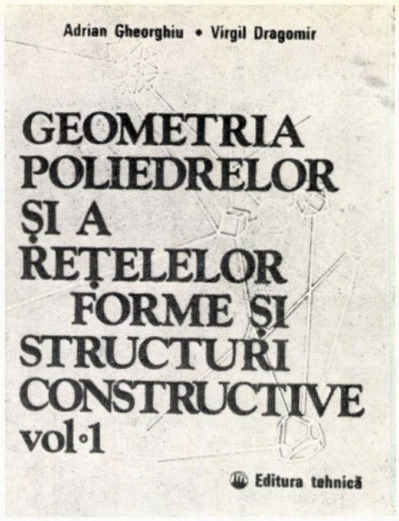

2

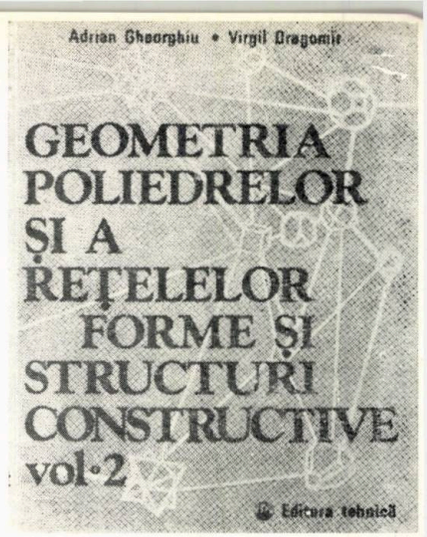

3

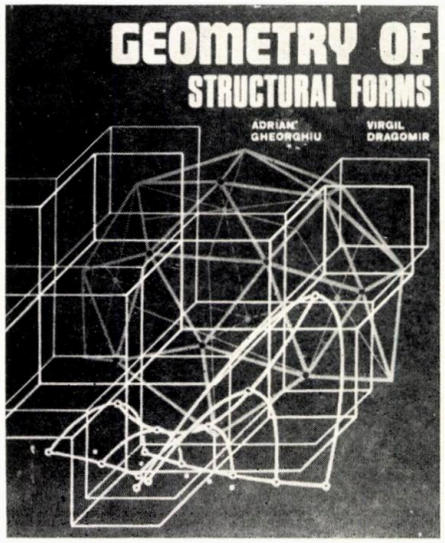

4

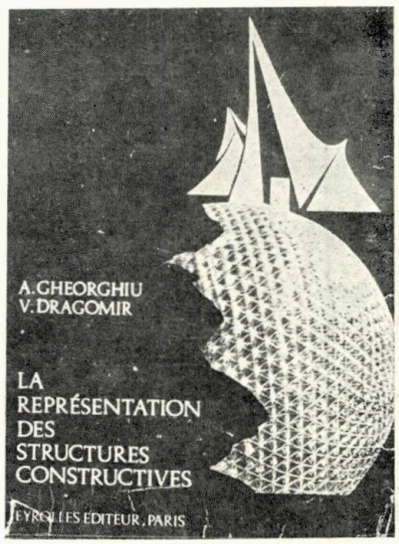

5

ADRIAN GHEORGHIU

1909—1981*

Aş fi ezitat să iau cuvîntul astăzi, socotind că altora le revine, prin vîrstă, rang sau prin deosebite afinităţi, rolul de a evoca pe cărturarul-profesor dr. arhitect ADRIAN GHEORGHIU.

Mi-am reamintit însă — pentru a nu ştiu cîta oară — bunătatea şi modestia care radiau pe figura sa, m-a stimulat preţuirea rafinatelor sale preocupări şi m-a determinat faptul că văd în Adrian Gheorghiu o personalitate gen « uomo universale ». Metafora mă va ajuta să explic cum, dincolo de profesionist sau de specialist, el avea preferinţe în domenii care înrudesc ştiinţa şi arta.

Fără a fi critic de arhitectură sau istoric de artă, Adrian Gheorghiu a descoperit în universul construcţiilor sensul unor realităţi în tainica exprimare a virtualităţilor măiestriei.

În lungul a patru decenii de activitate, profesorul şi-a propus să pregătească atît promoţiile de studenţi, cît şi pe cei cu deschideri culturale, să se reunească în lumea artelor. La întinsul drumului, călăuza iniţială i-a fost ştiinţa ştiinţelor: Matematica.

S-a instruit la « Spiru Haret », liceu cinstind renumele matematicianului-astronom, unde era director geometricianul DIMITRIE FOCŞA şi predau matematicile MIHAIL GHERMĂNESCU, pasionat de muzică, şi atît de cunoscutul DAN BARBILIAN, alias poetul ION BARBU. Făcea parte din mediul clasei poreclite « a geniilor », avînd colegi ca MIRCEA ELIADE, ALEXANDRU CIORĂNESCU, CONSTANTIN NOICA, ALEXANDRU ELIAN, NICOLAE TEODORESCU, BARBU BREZIANU, HAIG şi ARAŞVIR ACTERIAN, CORNEL VALJAN şi alţii, care învăţau cu pasiune.

Pe urmă, a devenit studentul lui GHEORGHE ŢIŢEICA (iniţiatorul Geometriei diferenţiale proiective a reţelelor) şi al lui VICTOR VÂLCOVICI, în a cărui pregătire mai erau cuprinse mecanica şi filozofia.

L-a reîntîlnit pe DAN BARBILIAN şi s-a cunoscut cu GHEORGHE NICHIFOR, pe care avea să-l regăsească, curînd, la disciplina Geometriei descriptive.

Iată primele corespunderi din viaţa tînărului matematician care redevine student şi la

6

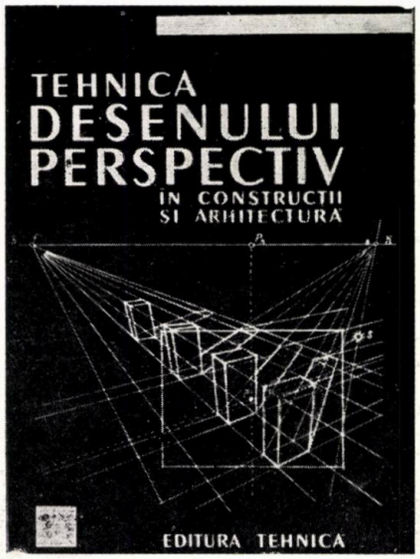

7

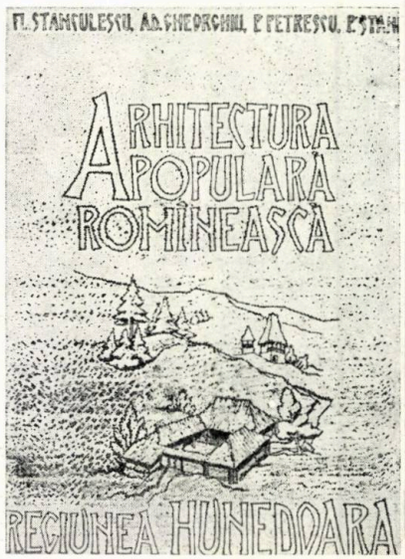

* Iniţial, am dorit să rescriu prezentarea din 8.XI.1983, de la vernisajul Expoziţiei retrospective ADRIAN GHEORGHIU, sub egida Uniunii Arhitecţilor, spre a remedia unele limitări inerente oricăror teme prezentate unui auditoriu. De aceea, sper ca, într-un viitor apropiat, să revin asupra arhitecturii folclorice şi culte, precum şi a relaţiilor posibile între arhitectura ţărănească şi curentul modern, iar, la urmă şi nu mai puţin important, asupra lui Brâncuşi . . . arhitectul.

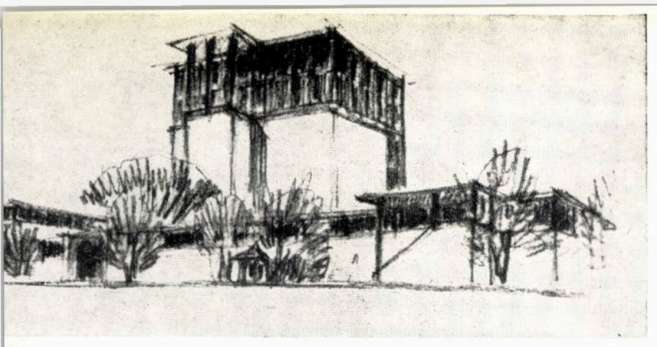

12

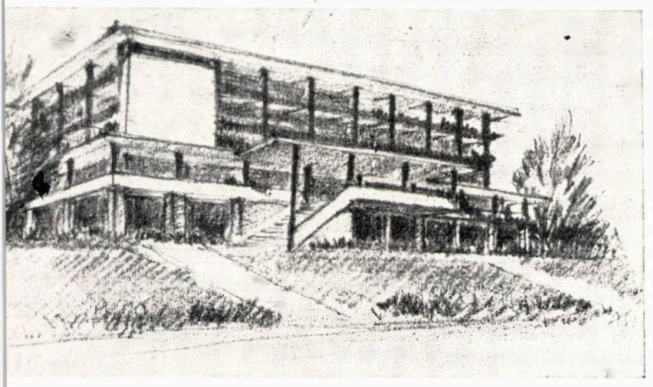

11

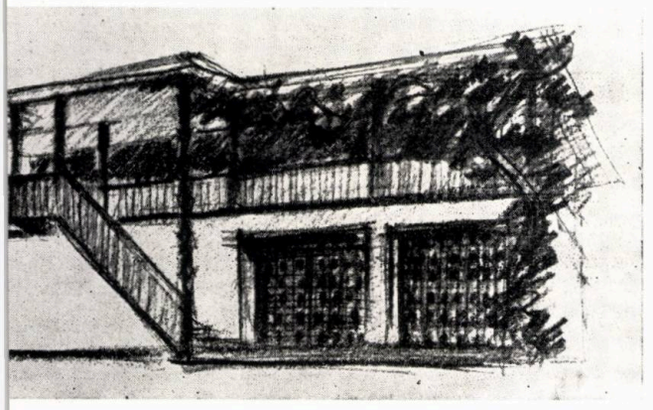

10

13

14

15

Academia de Arhitectură. *Acolo, PETRE ANTONESCU, NICOLAE GHIKA-BUDEȘTI, STATIE CIORTAN, PAUL SMĂRĂNDESCU, CONSTANTIN IOTZU și, atunci tînărul, GRIGORE ONESCU dirijau căutările pentru un vocabular cu specific național.*

În acest răstimp, în apropierea palatului de piatră al inginerului-arhitect GRIGORE CERKEZ, se înmulțeau edificii în acel spirit nou, ilustrat și trîmbițat de LE CORBUSIER. De aici, a doua serie de concordanțe favorizînd fuziunea unor înclinații diferite.

8

9

1. Profesorul dr. arhitect ADRIAN GHEORGHIU în timpul uneia dintre neuitatele sale prelegeri

LUCRĂRI PERSONALE SAU ÎN COLABOARE ALE PROFESORULUI ARHITECT ȘI MATEMATICIAN

2, 3. Geometria Poliedrelor 4. Geometry of Structural Forms 5. La représentation des structures constructives. 6. Tehnica desenului perspectiv 7. Arhitectura Populară Românească 8. Regiunea București 9. Tezaur de arhitectură populară din Gorj

10, 11, 12, 13, 14, 15. TRANSPUNEREA ARHITECTURII SĂTEȘTI PENTRU FUNCȚIUNI URBANE

→

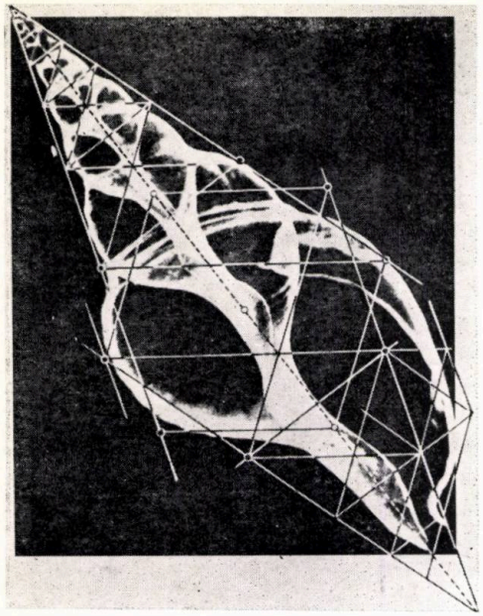

16

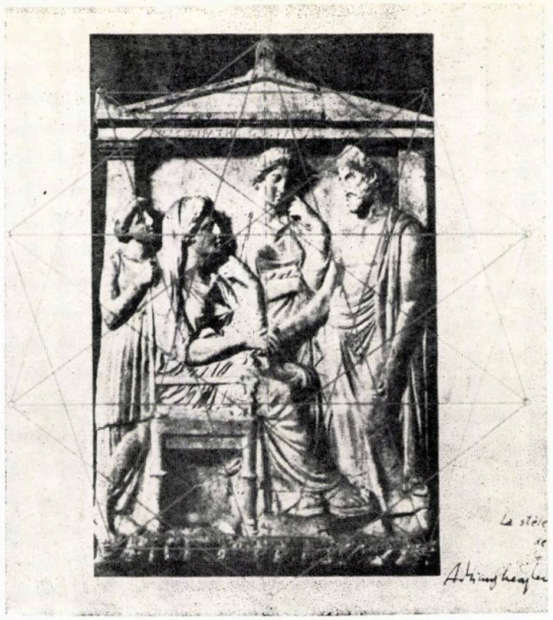

17

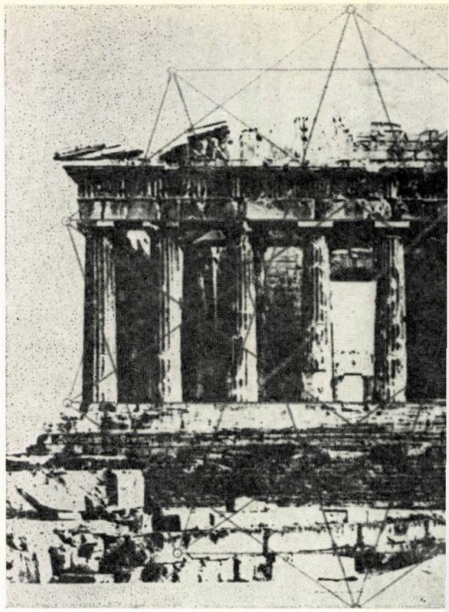

18

La vîrsta de 31 de ani, cu performanța unei licențe și a unei diplome — iar, în primul rînd, cu vocație de profesor —, Adrian Gheorghiu s-a dedicat activității la facultatea ce o terminase, predînd geometrie descriptivă, perspectivă, umbre și stereotomie, din 1940 în 1975. Așadar, pe parcursul a 35 de ani, el a transmis cunoștințele unei geometrii a reprezentărilor, geometriei formelor spațiale, a transformărilor geometrice și a geometriei structurilor.

Din aceste mii de ore, ale lecțiilor sau seminariilor, și din însumarea altor mii de ore pentru pregătirea cursurilor, vor apărea, pe rînd, și cărțile sale: în 1954, Geometria Descriptivă, *în 1963,* Tehnica Desenului Perspectiv.

Cînd eram studenți, perspectiva și umbrele ne păreau dexterități. Ne-am consolidat cunoștințe cu tratatul lui REYLE, care necesita și un teu special. Munca la planșetă, de-a lungul anilor, ne-a dovedit că prima noastră obligație este să anticipăm și să controlăm spațiul la a cărui înțelegere contribuiseră și artiștii compleți ai Renașterii, introducînd perspectiva în pictură. De aceea, în prelegerile sale, Adrian Gheorghiu explica perceperea spațialității de la modul empiric pînă la fundamentarea ei strict științifică. În expunerile sale, perspectiva a devenit un ghid al spațiului.

Nu s-a limitat la această disciplină, publicînd, în continuare, în 1968, împreună cu inginerul VIRGIL DRAGOMIR — fostul prorector al Institutului de Construcții din București — cartea Probleme de reprezentare a structurilor constructive. *Este un studiu complex necesar coordonării în geometria spațiului a inginerilor și arhitecților. Fiind un studiu de bază al îmbinării determinantelor tehnice și estetice, reflectînd o elevată valoare științifică, cartea a fost editată în franceză și engleză, ceea ce, trebuie să recunoaștem, se întîmplă foarte rar în domeniul nostru. Exemplara colaborare a celor doi autori — care ne poartă la acea sentință corbusiană:* Esthétique de l'ingénieur, Architecture, deux choses solidaires . . . *— decurge, apărînd în 1978, primul volum din* Geometria Poliedrelor și a Rețelelor, *precum și cel de al doilea, în 1983. Pentru Adrian Gheorghiu, matricea construcțiilor înseamnă triada: spațiu + geometrie + arhitectură. El a colaborat la diferite publicații, valoarea fiindu-i confirmată prin zeci de citări.*

În paralel cu ocupațiile didactice, îl găsim, timp de 17 ani, în proiectare, făcînd parte din echipele pluridisciplinare ale primelor importante sistematizări regionale. Acestea îi oferă prilejul să introducă « modele matematice » — cu mulți ani înainte de solicitarea calculatoarelor — pentru planuri directoare în regiunile Hunedoara, bazinul carbonifer al Jiului, Litoralul, zona preorășenească a Capitalei și microregiunea Sibiu.

Drumețind, din tinerețe, prin sate și gospodării, cunoaște cu precădere arhitectura vernaculară a Gorjului, Hunedoarei, Piteștiului, Ploieștiului și a unor locuri dobrogene. Își alegea o riguroasă parcurgere a unor văi de rîuri, ca de pildă: Jiul, Gilortul, Tismana, Șușița, Jalești sau, alteori, Argeșul și Rîul Doamnei ș.a.m.d., tocmai pentru aprofundarea variațiilor folclorice. De aici, fie singur, fie în colaborare, cu arhitecți, sociologi și etnografi, publică studii monografice, între care citez Tezaur de arhitectură populară din Gorj *(Craiova, 1973).*

Aceste cercetări nu s-au limitat la un text însoțit de schițe și fotografii, la planuri sau detalii. Din acest nomadism pur cultural, se vor desprinde două noi preocupări de importanță majoră: aplicarea unor trasee armonice și prelucrarea plasticii țărănești.

Cred că nu mă înșel în afirmația că matematicianul-arhitect este primul care a schițat, la propriu, transpunerea arhitecturii noastre sătești în plastica orășenească, chiar dacă există și alți înaintași, cărora ne-am raliat unii — nu din imitare — la acceptarea influențelor măiestriei populare la arta modernă, în sensul unei filiațiuni a simplității. Adrian Gheorghiu ne-a lăsat — ca să adopt terminologia sa — « încercări-studii » bazate pe « piese-forme », de la vile cu 2—3 niveluri, pînă la blocuri mai înalte, barele și punctele din panorama citadină.

Extrapolînd din locuințe cu specific afirmat, la Novaci, Curtișoara, Țicleni, cucerit și de frumoasa Casă Cartianu, profesorul înglobează organic elementele dialectului locuirii în volumele orășenești, depășind pastișarea și trucul scenografic. Atenuîndu-se impactul detaliului, vedem cum Casa Beuran (azi în Muzeul Satului) se transformă în Casa Dom-ino propusă de LE CORBUSIER, pentru care profesorul avea o vie admirație. Tocmai, prin aceasta menea teoreme, ADRIAN GHEORGHIU a dovedit că nu agreează echilibristica ornamentică, preferînd, ca și HORIA CREANGĂ, puritatea rectilinie a esențialului.

TRASEE REGULATOARE ÎN OPERE ALE CLASICISMULUI GRECOROMAN
16. Triton 17. Stelă funerară 18, 19. Parthenonul 20. Metopă 21, 22. Erechteionul

22

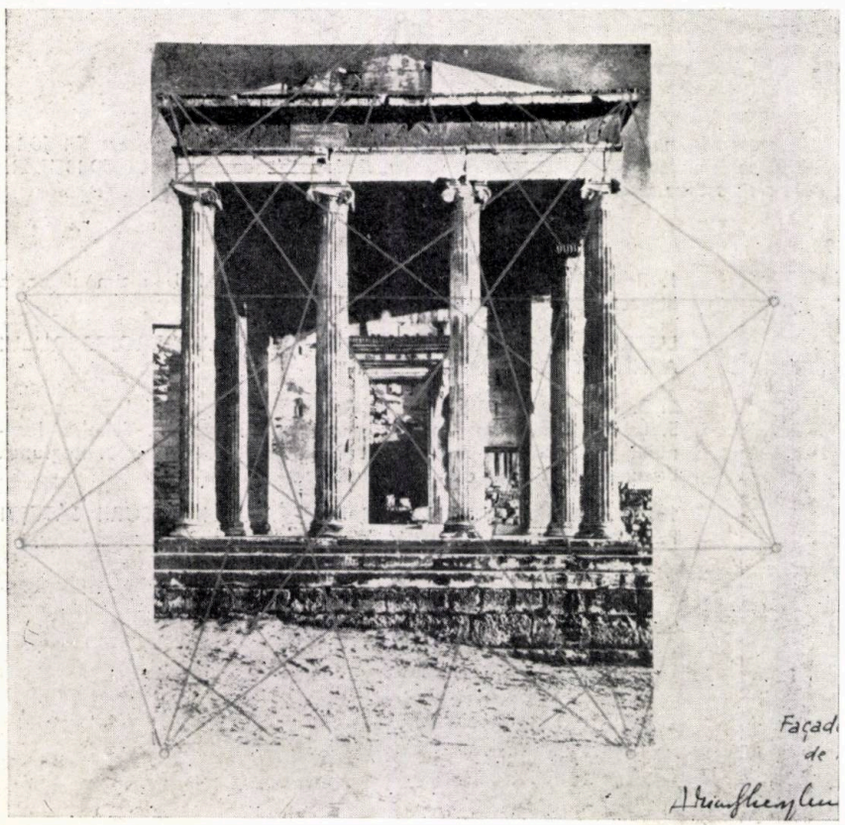

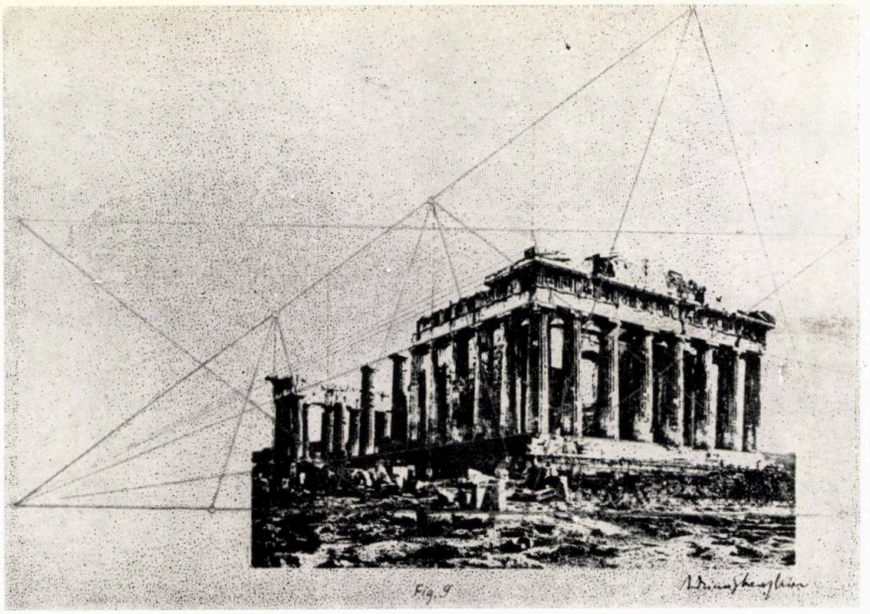

19

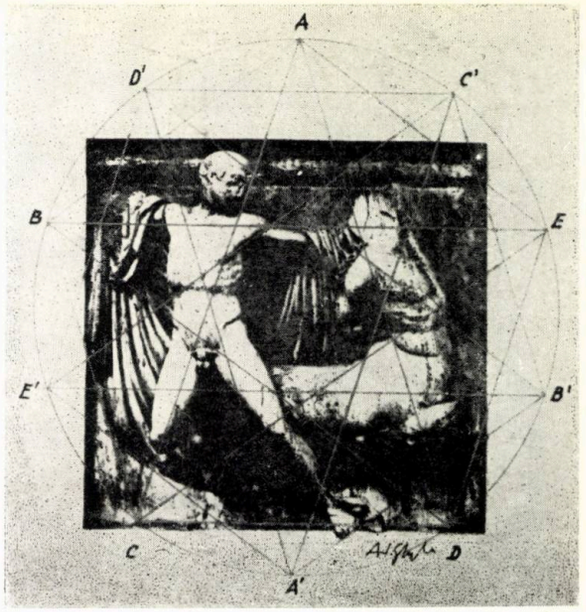

20

De la geometrie la armonie, prin aplicarea unor trasee regulatoare, profesorul propune — tot în premieră — investigarea estetică a umilelor monumente de arhitectură care sînt perisabilele case țărănești. Prin asemenea exerciții, vizează, în primul rînd, atestarea harului meșterilor rurali, ceea ce el a descris ca: « o măiestrie vie, rațională și totuși spontană ». ADRIAN GHEORGHIU a depășit acestor căutări, trecînd, de la locuințe și biserici din lemn, ba chiar și de la gospodării ocolnice, la porți, troițe și la portul național. Utilizînd o gamă largă de trasee personale, a îmbogățit căile de control geometric, pe o serie de fișe analitice cît mai diverse: stele funerare din antichitate, Parthenonul și una din metopele frizei sale, Erechteionul, statui precum Colleone a lui VERROCHIO, monumente celebre ca Notre Dame, secvență de dans a balerinei PLISETSKAIA, un triton dintr-o carte a lui MATILA GHYKA etc. Prin speculațiile unor analize structuraliste, a transformat în incidențe geometrice și incursiuni în biologie.

Deși un spirit filistin ar putea să conteste capriciile nelimitate ale jocurilor geometriei sau valențele magice ale numărului Phi (∅) și ar dovedi de la bun început că un creator nu pornește la drum cu scheme geometrice — de altfel toți știm că la început există numai ideea — i se poate replica cum că finalizările unor imagini esențiale conțin invizibile și mai ales intrinseci legături, oricînd verificabile prin calcul. La urma urmei, structura este o componentă de bază în microcosmos sau macrocosmos. iar, pe de altă parte, frumusețea conține oricînd inefabilul. Totuși, nu înțeleg scepticismul față de aplicarea acestor investigații abstracte, vechi decînd arta, asupra unui idiom propriu și nu văd de ce l-ar refuza profesioniștii spațiului.

ADRIAN GHEORGHIU ne previne asupra faptului că traseele geometrice pendulează între fetișizare rutinieră și tainicitate mistică, iar oricum sîntem conștienți de similitudini la tot pasul.

Acum, înarmați spre acceptarea unui adevăr sau al contrariului său, să privim spre o culme a cercetărilor profesorului: opțiunea sa pentru BRÂNCUȘI.

Există ab initio *tentația la arhitecți — vezi, neexhaustiv, OCTAV DOICESCU și ANTON DÂMBOIANU — de a-i conferi lui CONSTANTIN BRÂNCUȘI și un rol de arhitect.*

Motivări sînt: ● *Un anume sens al volumului, ca silueta de menhir a unui tors sau contestarea labirintului, prin monolitism verticalizat* ● *Adoptarea sistemului trilitic* ● *Relația formă/spațiu* ● *Materiale și natura execuției* ● *Raționalizarea etc.*

Mai sînt temele înseși, precum: cariatidele în lemn, arcada, banca, coloanele fără sfîrșit, coloana sărutului, mese, scaune, borna de frontieră, macheta pentru templul Mîntuirii, evident Poarta Sărutului și cîteva puține intenții-proiecte de arhitectură. Mai mult ca atît, am aflat, în discuții cu BARBU BREZIANU și ADRIAN GHEORGHIU, cum BRÂNCUȘI, pentru lucrările de la Tîrgu Jiu sau cele, nerealizate, de la Ploiești, a cerut planuri de sistematizare pe care le-a cercetat. Parcurgea neobosit axele urbanistice fixate de el, filma, fotografia; a schițat chiar și amplasamentele propunerilor sale pe fotografii. Deci, pe lîngă abordarea afectivă, a procedat ca un arhitect.

Adrian Gheorghiu rezistă tentațiilor de anexare a lui Brâncuși la breasla noastră, ceea ce denotă și faptul că, începînd din 1966, a prezentat analize geometrice pe opere brâncușiene cît de diverse: Rugăciunea, Arcul din Lemn, Domnișoara Pogany, Coloane fără sfîrșit, Sărutul, Cocoșul, *variante* pe Poarta Sărutului, Miracolul *etc.*

Au apărut sute de articole și cărți despre Brâncuși, din care a citit numeroase. Din ele, nu rezultă cum Brâncuși ar fi anticipat sau verificat cu trasee geometrice sculpturile sale. El însuși afirma, fie că « Proporția interioară este ultimul adevăr inerent în absolut toate lucrurile » *sau că* « Măsurătorile sînt dăunătoare fiindcă există în lucruri ».

Am putea să comentăm în fel și chip aserțiunea acelui « adevăr ultim », dar mi se pare că, în locul unor supoziții, să consemnăm o realitate indiscutabilă: Adrian Gheorghiu rămîne, după știința noastră, singurul care a exersat descompuneri armonice posibile și, introducînd numărul ∅ (1,682), a trecut la încercarea unui sistem de proporții asupra capodoperelor titanicului sculptor.

Ca atare, cu teoria sau cu practica, cu inspirație, ipoteză sau revelația, cu sau fără stimulare din partea antecesorilor esteticieni, mai putem conveni că Adrian Gheorghiu are întîietate, în aplicarea, pe arhitectura noastră cu specific, a jocului traseelor regulatoare utilizat și pe monumentele antichității greco-romane. Dacă unor construcții atît de îndepărtate, în timp și spațiu, le putem potrivi aceleași legi de proporționare matematice sau geometrice, sîntem îndreptățiți la reconfirmarea concluziilor pe care istoricii, geografii, arheologii le enunță, din tot atîtea puncte de vedere.

21

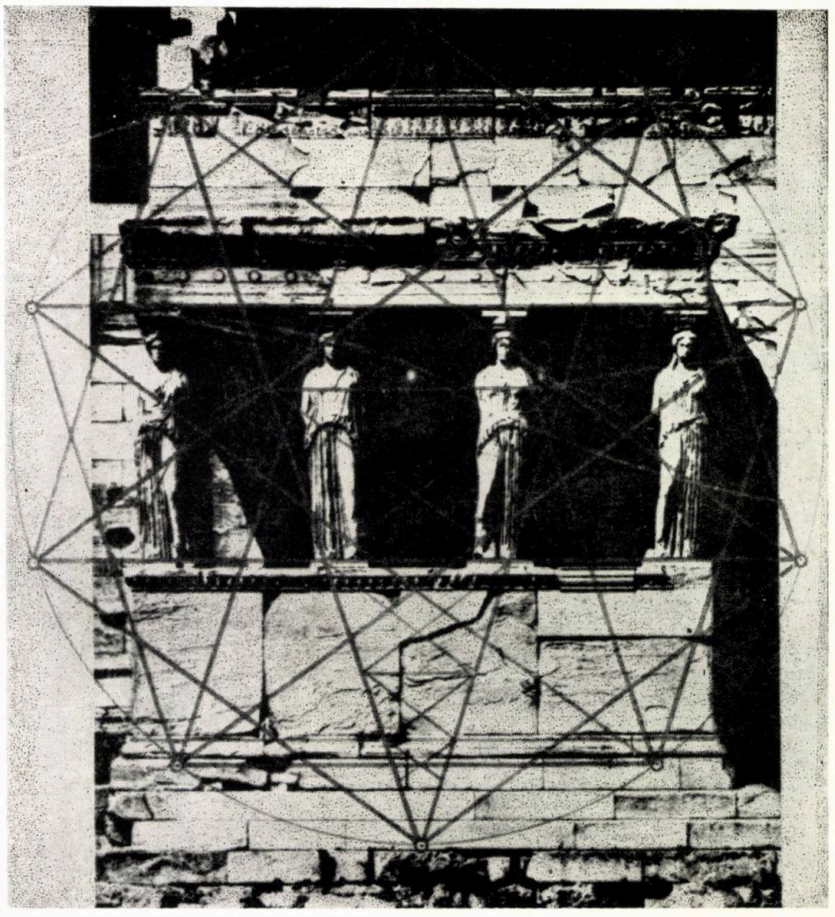

→

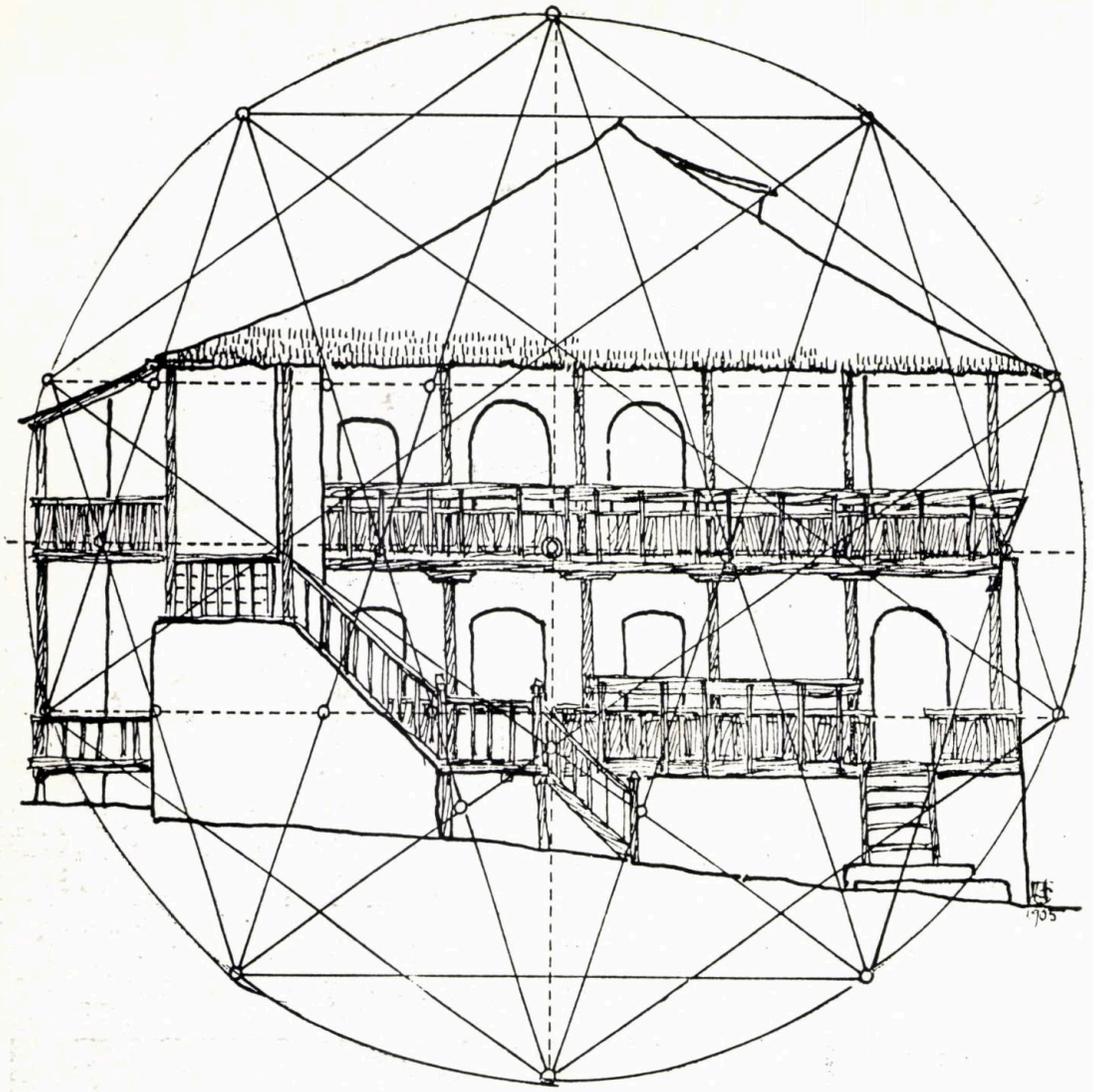

24

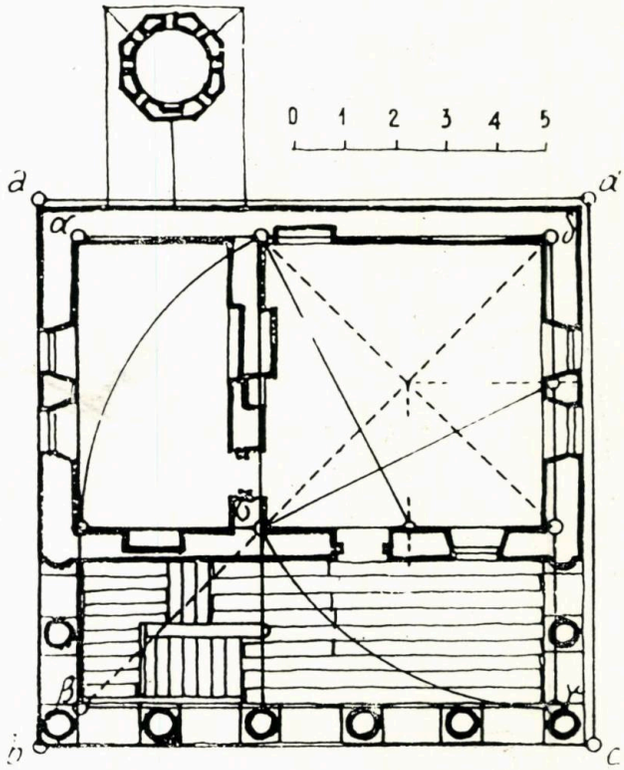

25

23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30. CĂUTĂRILE UNUI CONTROL GEOMETRIC APLICAT CREAȚIEI POPULARE

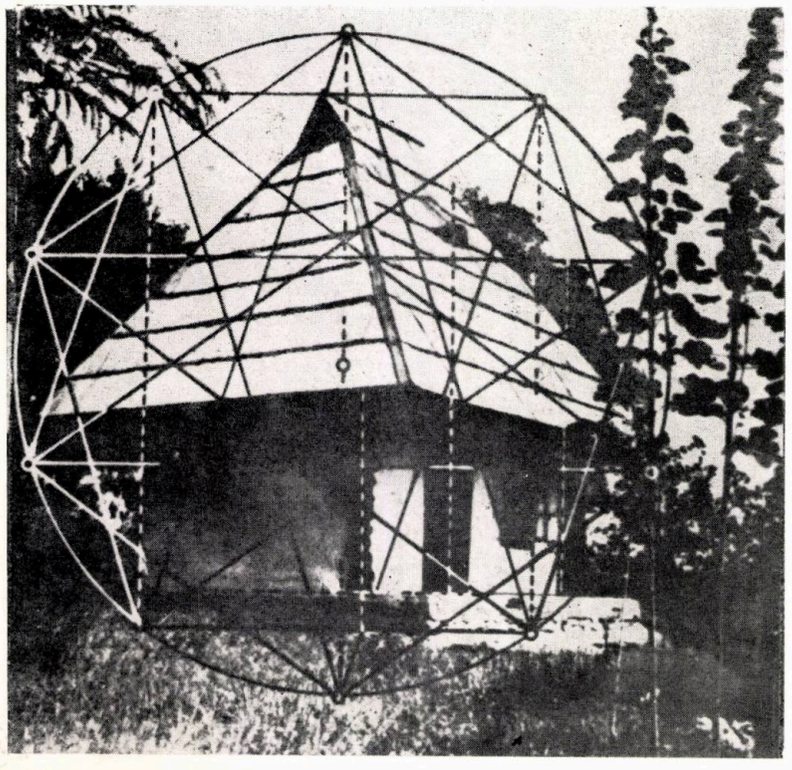

23

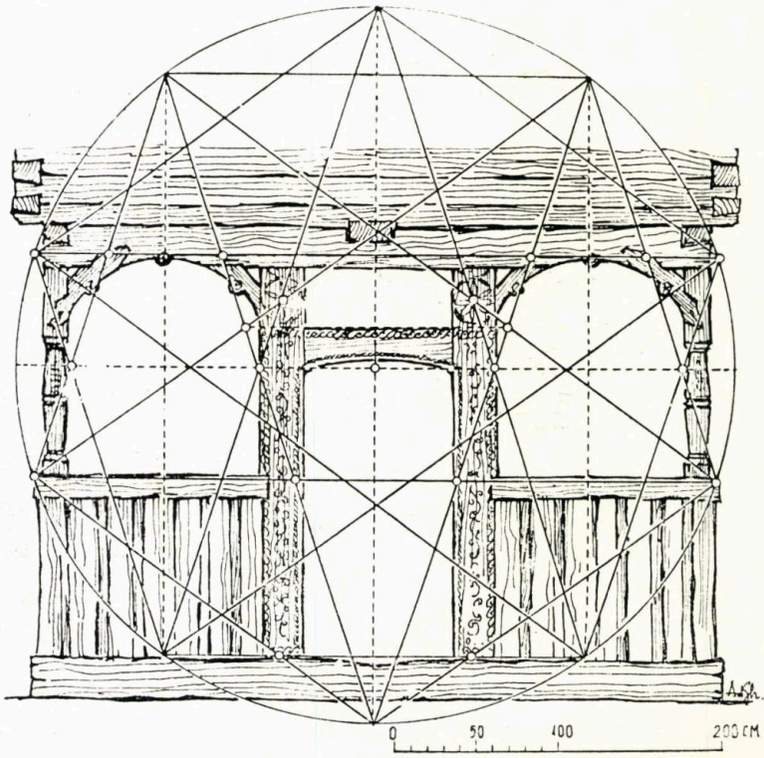

26

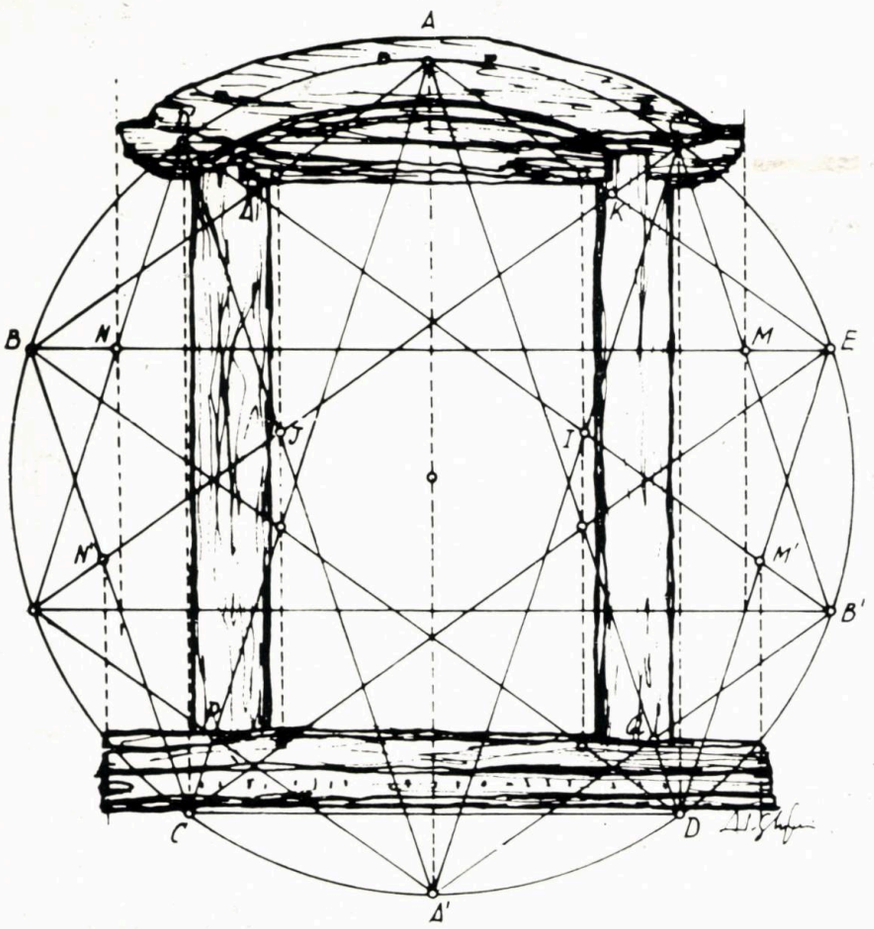

30

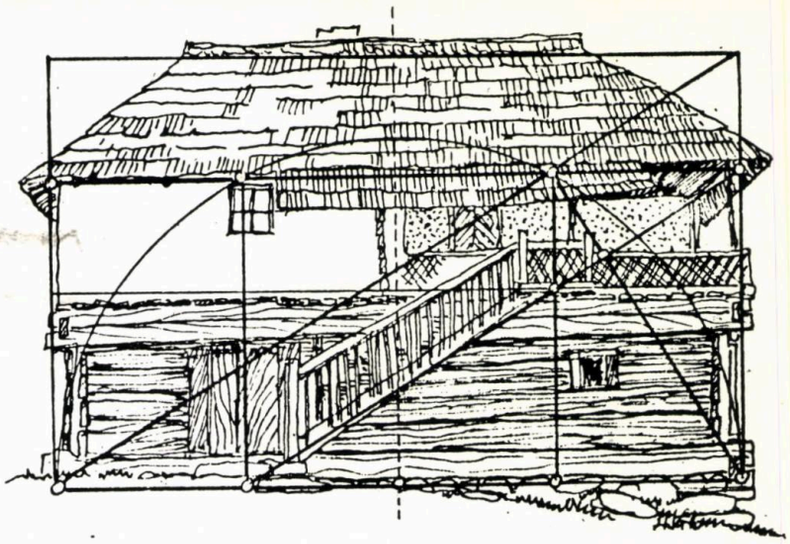

29

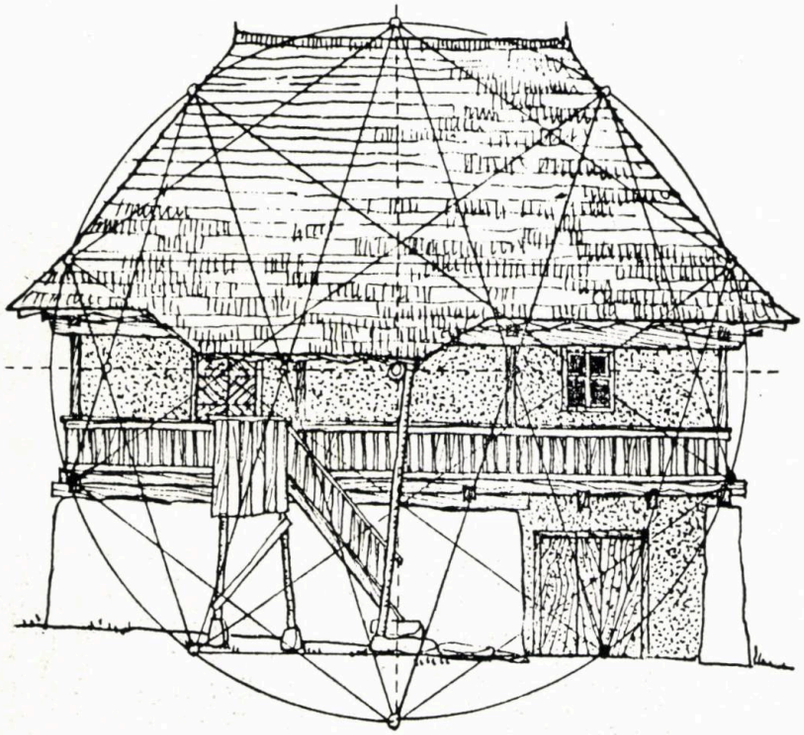

27

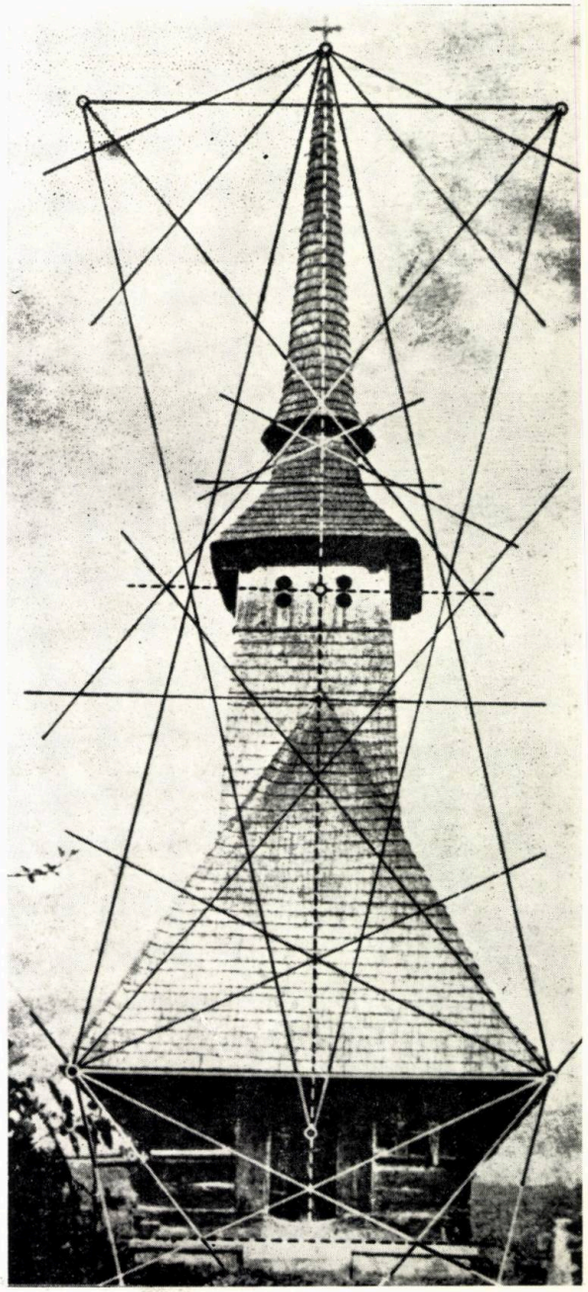

28

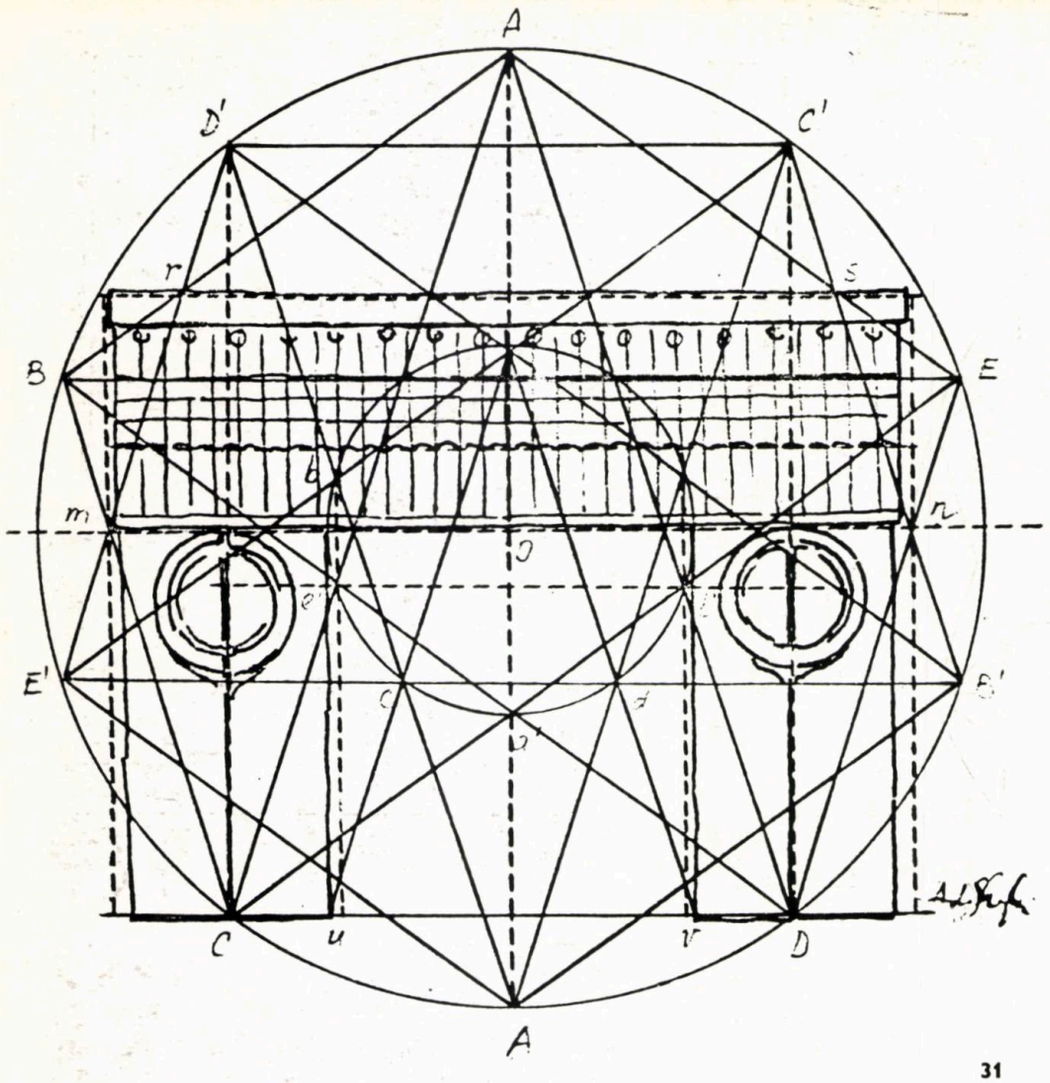

31

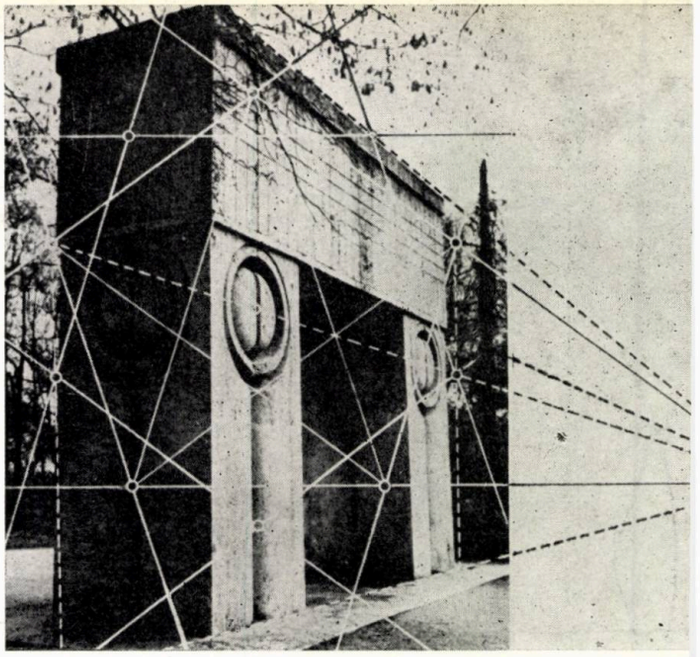

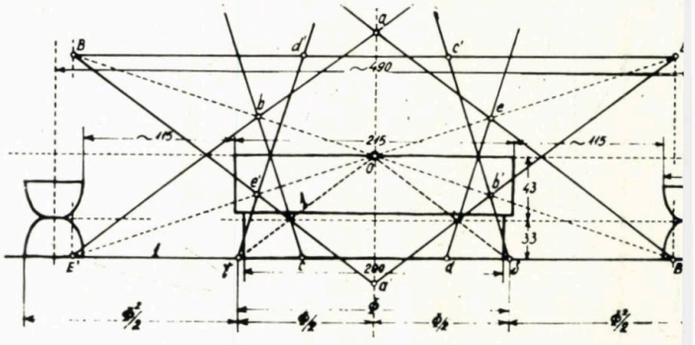

31, 22, 33, 34, 35, 36, 37. ANALIZE GEOMETRICE ASUPRA OPERELOR LUI C. BRÂNCUȘI

36

35

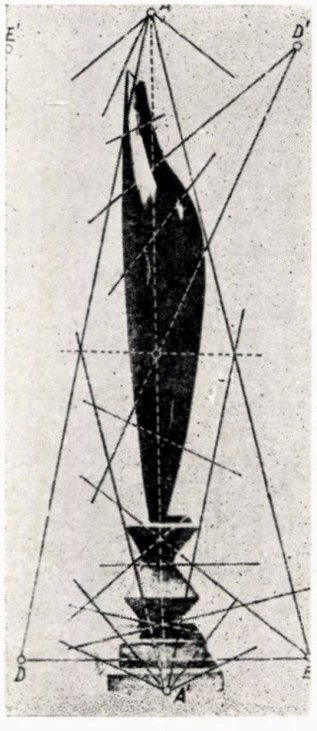

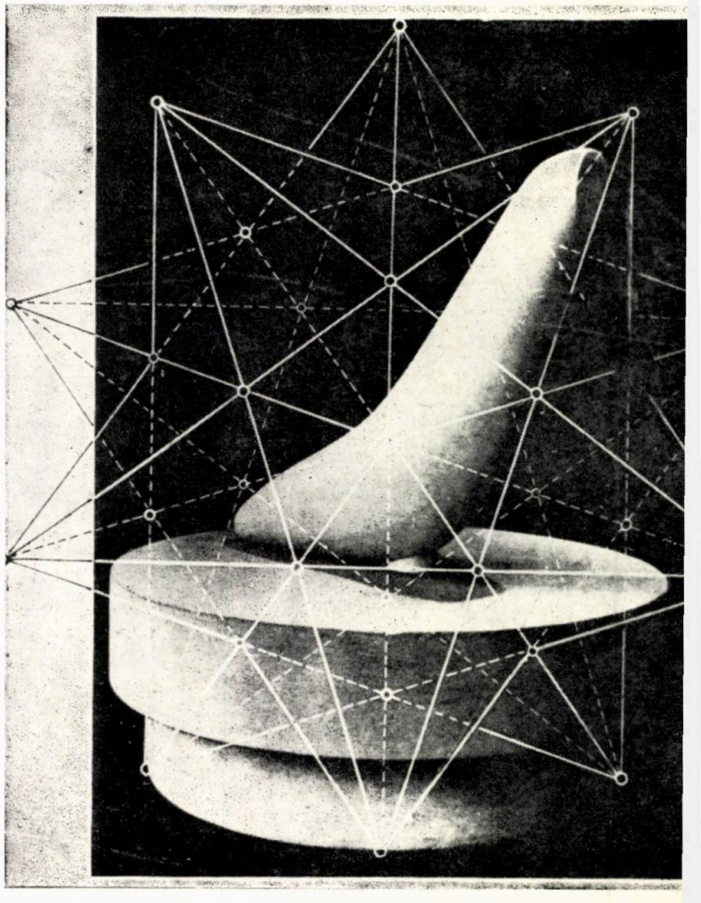

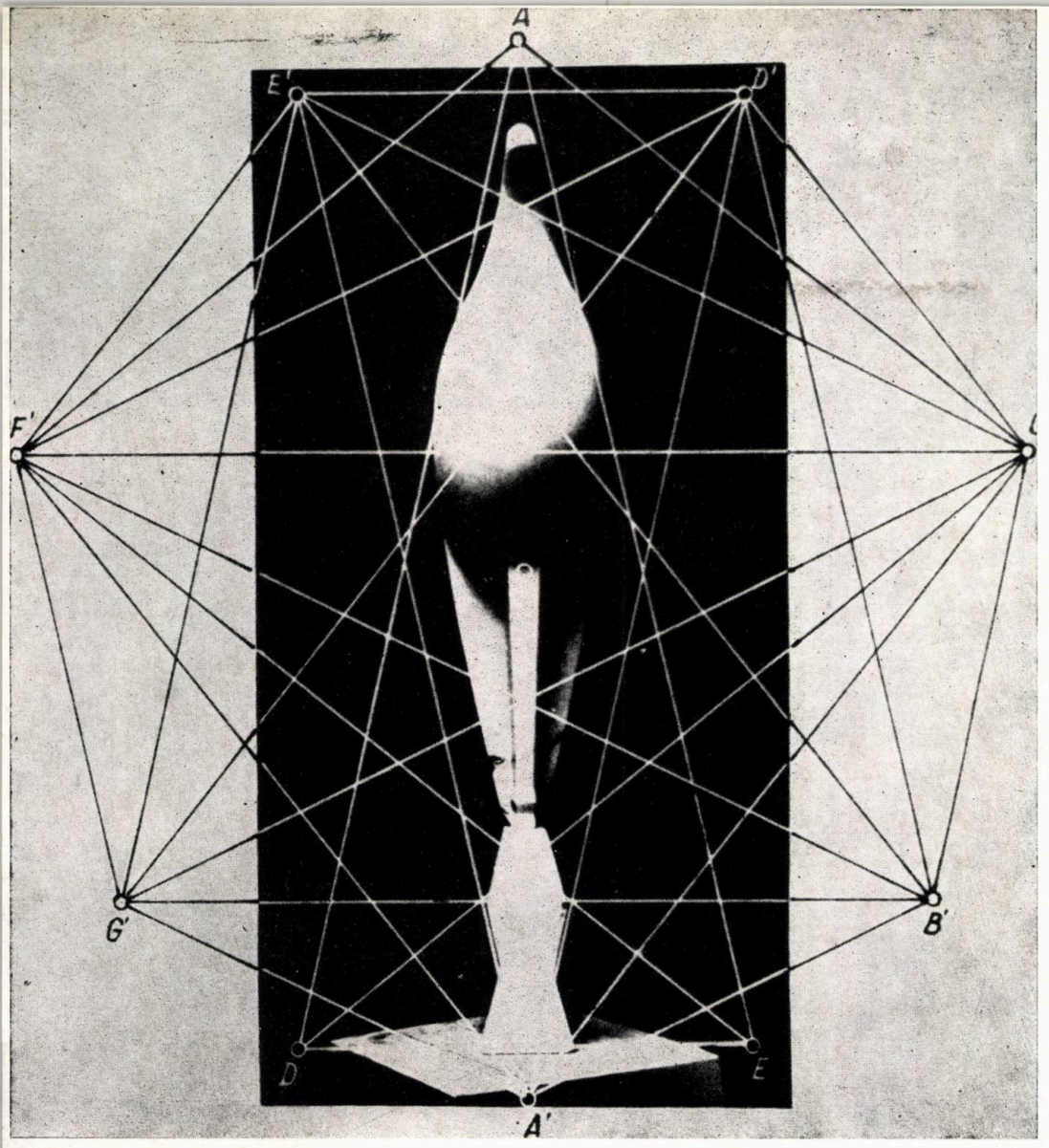

38. GEOMETRIA REȚELELOR APLICATĂ ÎN STUDII DE IMUNOLOGIE, în colaborare cu soția sa, profesor dr. MARCELA ZAMFIRESCU-GHEORGHIU

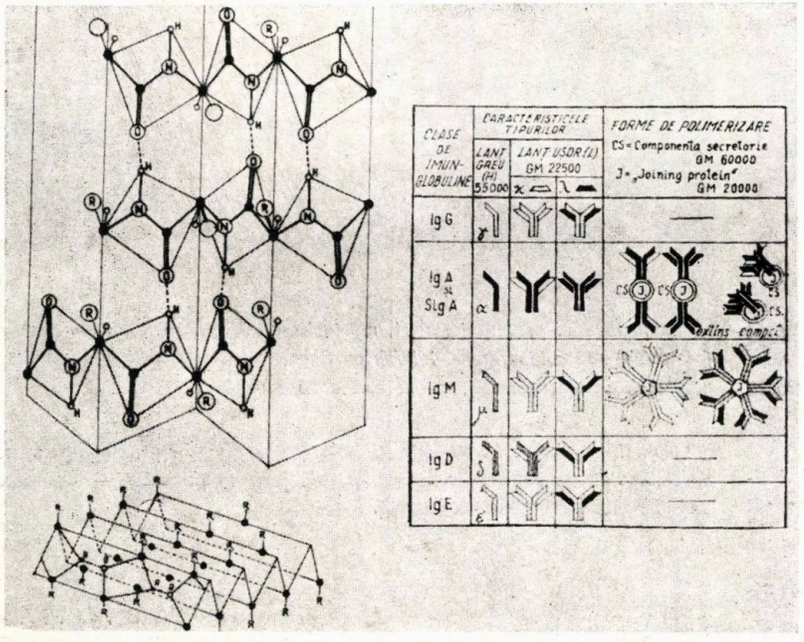

38

39

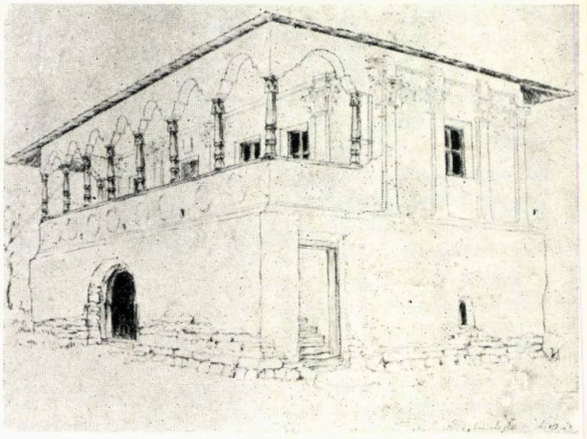

40

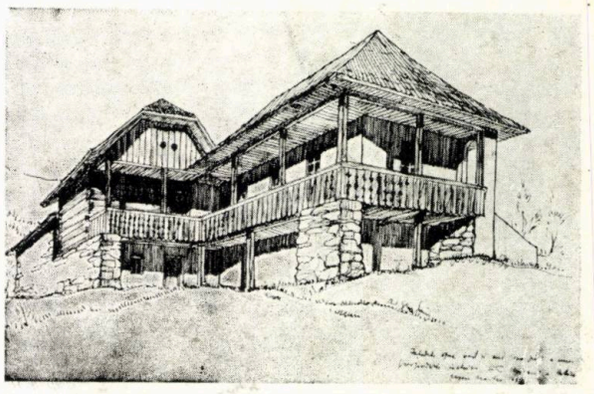

41

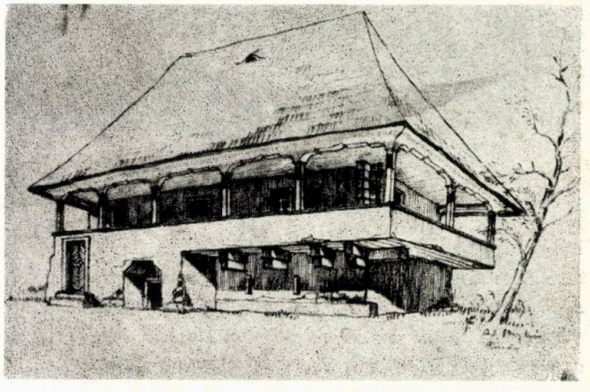

42

39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51. CONFIRMAREA ÎNCLINAȚIILOR SALE PENTRU DESEN ȘI PICTURĂ

→

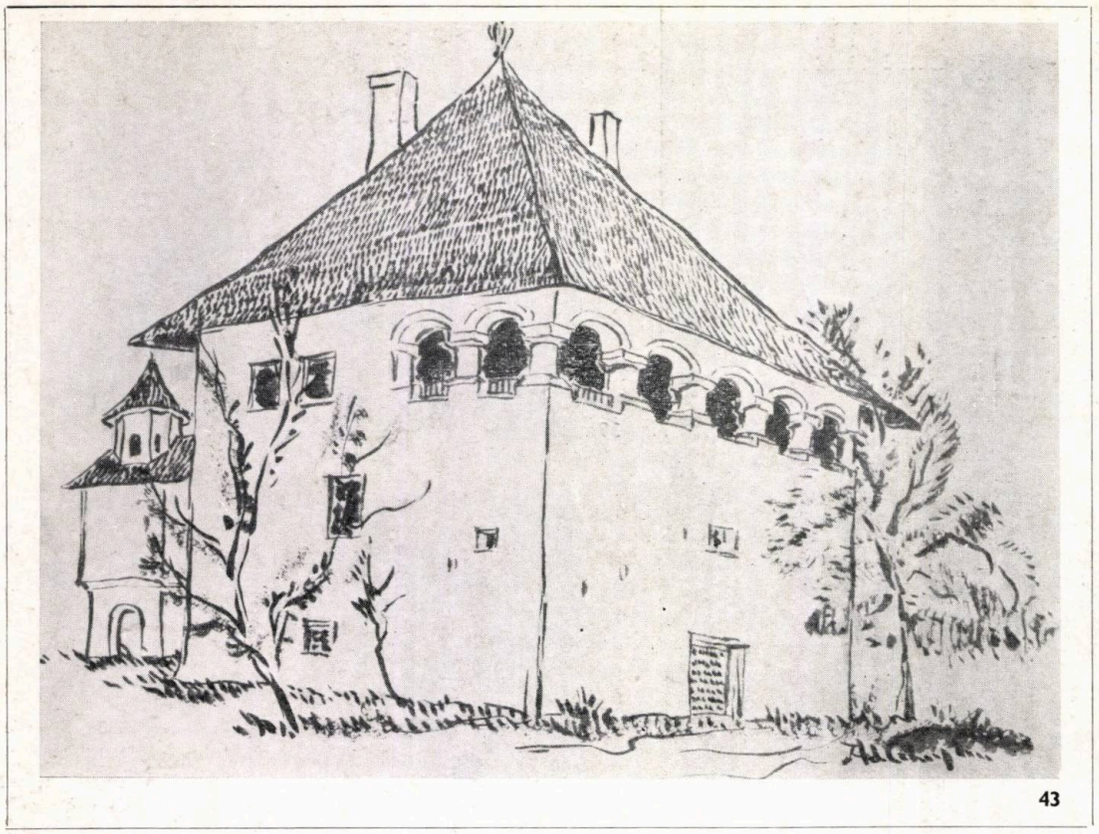

43

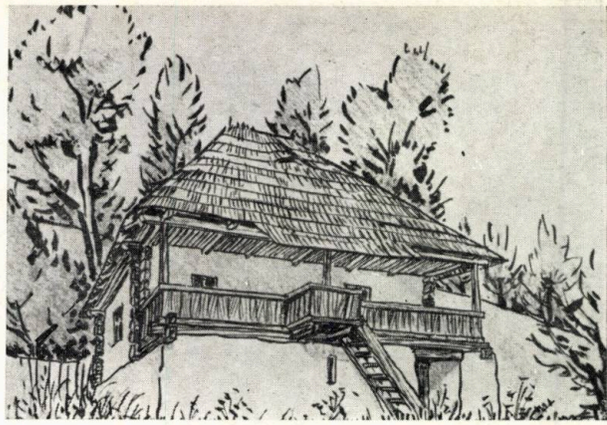

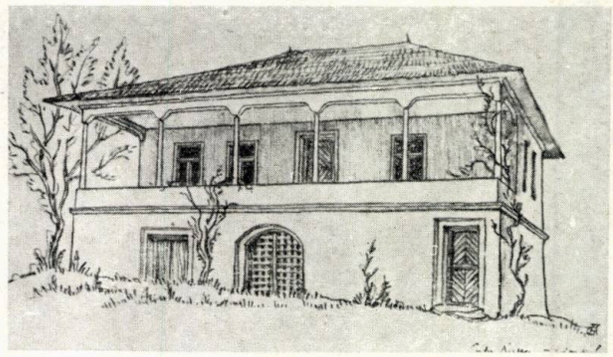

47

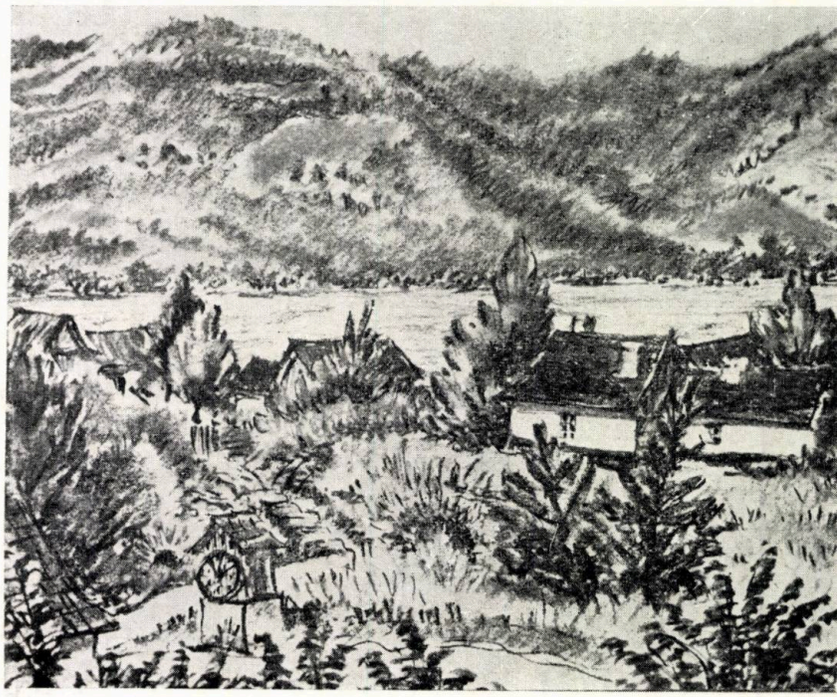

Adrian Gheorghiu a urmărit, de-a lungul a patru decenii, prin metodice conexiuni, prin analize și sinteze, relația între natură, geometrie și artă. A reînnoit axioma că arta este din timpuri imemoriale. Omul adăugat Naturii, fiind de netăgăduit structurarea abstractă a geometriei, în pictură, sculptură și arhitectură.

Secvențele picturale din expoziția prin care i se cinstește memoria sînt laitmotivul intimelor sale atuuri artistice. Adrian Gheorghiu dovedise, încă din copilărie, că era sortit genetic și picturii.

După ce s-a format, prin disciplina științei exacte, a confirmat, prin înclinații în domeniul esteticii, cultul său pentru frumos, desăvîrșindu-și valențele sale complexe.

La încheierea prezentei rostiri, mărturisesc că, personal, nu am avut avantajul de a fost elevul sau colaboratorul lui Adrian Gheorghiu, fiind însă, de mult timp, la curent, d publicații sau conversații, cu neobosita sa muncă.

Numai din ultimii 12 ani ai vieții sale, prin dialog direct, am rămas cucerit de erudiț specialistului, de valoarea conexiunilor sale interdisciplinare și — tot atît de important - de admirabila sa ținută colegială.

Dr. arh. RADU PATRULIU

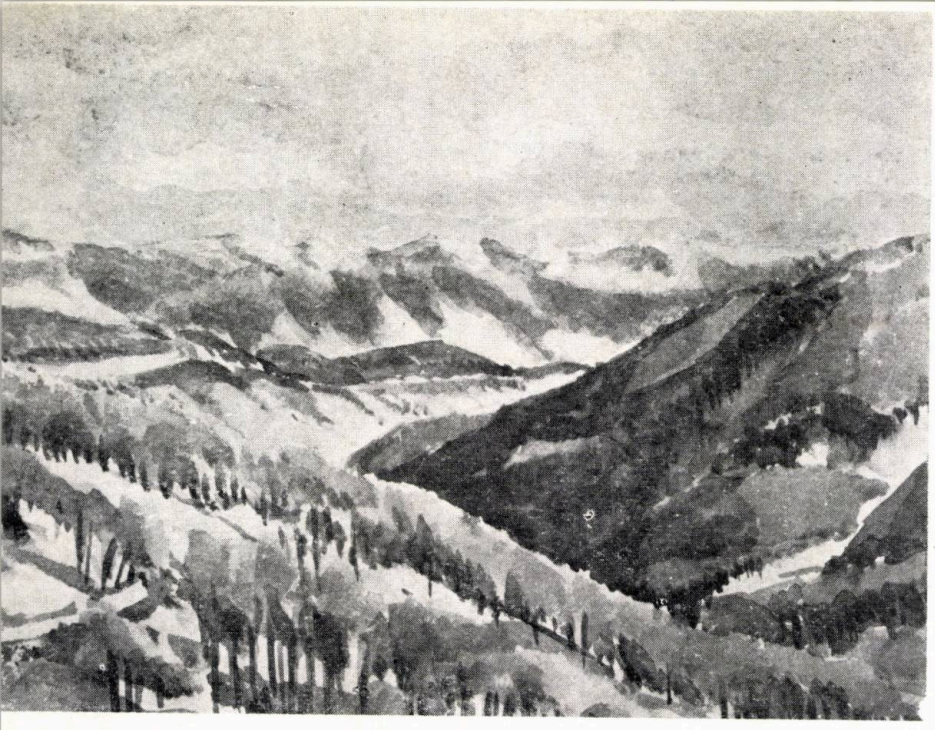

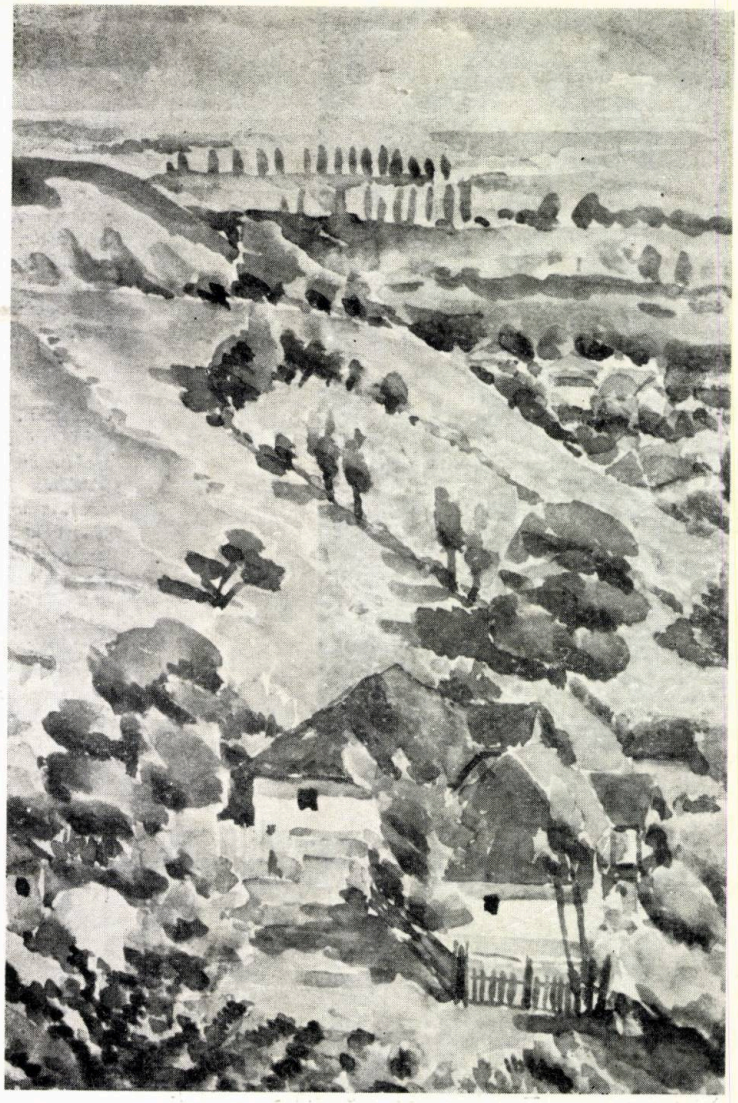

50

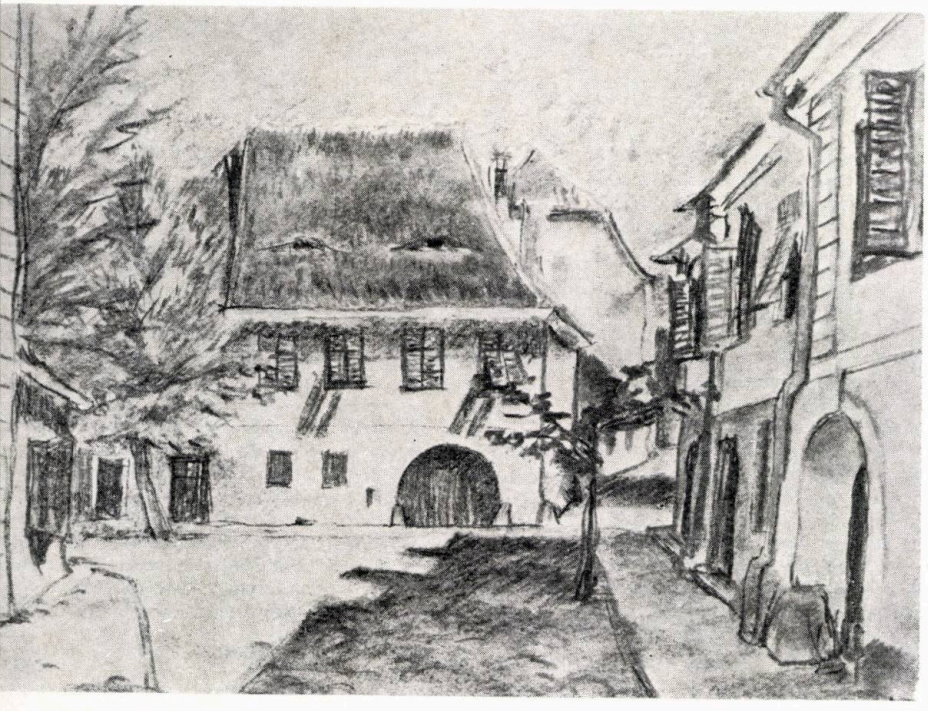

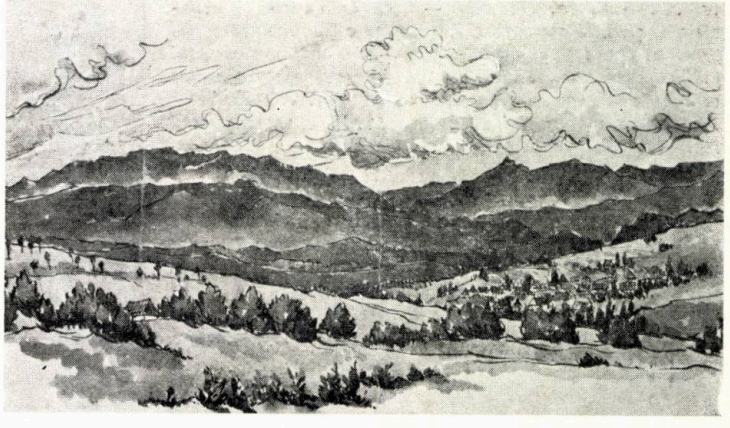

51

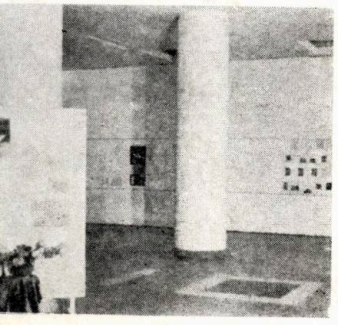

53

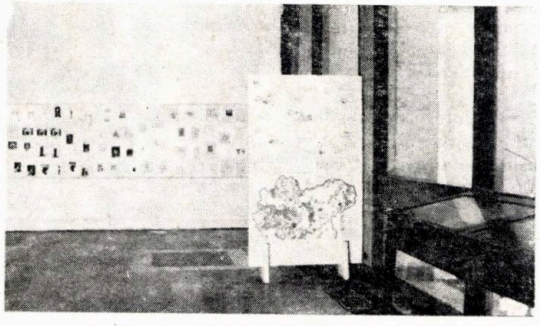

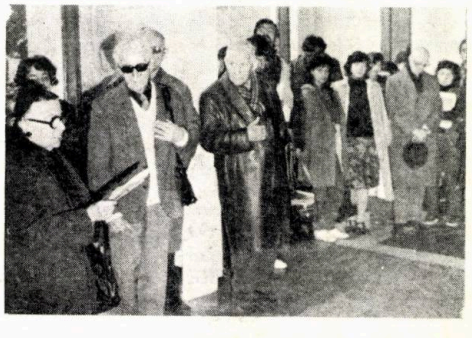

52

52, 53, 54. IMAGINI DIN EXPOZIȚIE

corespondenta

lismul este reprezentat de operele lui GIUGLIO MAGNI (Vila Maringnolli), ale lui TULIO PASSARELLI (Biserica San Camillo), GARIBALDI BURBO (Vila Cagiati).

Lui COPPEDÈ nu îi sînt străine problemele acestui început de secol de importanță maximă pentru întreaga evoluție a artelor vizuale, cum ar fi marile probleme ridicate de Werkbund, repunerea în valoare a artelor artizanale, unele în spiritul lui WILLIAM WEBB, marea dispută dintre MUTHESIUSIUS și MIES VAN DER ROHE, disputa dintre industrializarea și tipizarea construcțiilor și incompatibilitatea principală dintre marea creație artistică și uniformizanta tehnologie mașinistă.

El rămîne însă departe de problemele ridicate de MARINETTI și SANT'ELLIA, neaderînd la futurism, după cum străine îi rămîn și experiențele expoziției din 1911, unde MAGNI, PIACENTINI, BAZZONI, MILLIANI, GALESSI, căutînd un stil național în arhitectură, găsesc un clasicism à la Beaux-Arts. Experimentele de la Milano și Como ale « GRUPULUI 7 » din 1926—1927, sînt prea tîrzii, pentru a mai avea vreun ecou în mintea și în sufletul lui COPPEDÈ, care, « dezlănțuit și hiperbolic, improvizează o continuă punere în scenă pentru reprezentanții costumate. . . ajungînd la o teatralitate bazată pe elemente de medievalism și gata să absoarbă cu dezinvoltură modelele lui RAIMONDO D'ORONCO, PIETRO FEGNOLIO și GIUSEPPE SORUMARUGA. Superficial urmaș al teori-

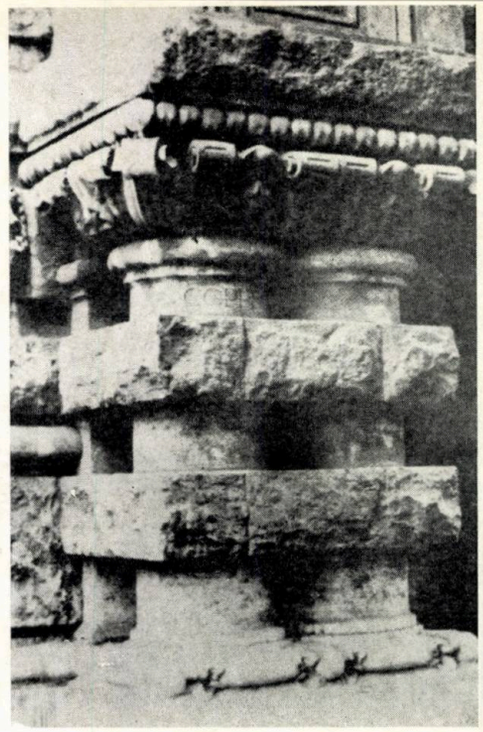

1

GINO COPPEDÈ — ARHITECTUL ȘI EPOCA SA

La începutul lunii mai 1983, Institutul de Arhitectură « Ion Mincu » din București a fost gazda expoziției « GINO COPPEDÈ — ARHITECTUL ȘI OPERA SA », organizată de Institutul Italian de Cultură din București. Expoziția s-a înscris pe linia fructuoasei colaborări dintre institutele mai sus amintite și — alături de « Omagiu lui Michelangelo, Florența, — note de istorie și urbanism », și, mai ales, de « Palladio », a fost menită să ne prezinte opera unui arhitect mai puțin cunoscut marelui public, dar care suscită azi un interes aparte, interes ușor de remarcat din cronica pe care BRUNO ZEVI i-o închină în numărul din 12 iunie 1983 al prestigioasei reviste « l'Espresso ».

Faptul că am avut expoziția cu o lună înaintea publicării articolului lui Zevi și în același timp cu apariția volumului « I COPPEDÈ » avînd ca autori pe ROSSANA BOSSAGLIA și pe MAURO COZZI — în Editura SAGEP — mi se pare plin de semnificații, De altfel, evenimentul a fost consemnat, la vremea respectivă, în paginile revistei noastre (ARHITECTURA nr. 2/1983).

Anii începutului de secol XX sînt, pentru arhitectura italiană, marcați de căutările de înscriere într-un context european — în care coexistau eclectismul parizian, art nouveau-ul și neogoticul, o arhitectură care, încercînd a-și folosi un anume specific național, apela la neorenaștere, neoflorentin, neomedievalism.

La intersecția tendințelor naționale cu cele internaționale, COPPEDÈ, își caută și își găsește un drum propriu, în timp ce, pe pămînt italian, electismul parizian produce Palace Hotel-ul lui CARLO BUSIRI VICI, Hotel Excelsior al lui PLATANIA, Palazzino Calzone al lui VITTORIO MASCANZONI, Liberty-ul își are cea mai reprezentativă operă prin Vila Ximenes a arhitectului ERNESTO BASILE — autor și al Palatului Parlamentului —, neomedievalilor lui CAMILLO BOITO, el este însă departe de criteriile restituției filologice, asimilînd, consumînd numai picturalitatea unui trecut ce este depozitarul unor semnificative imagini și realizînd o operă inocentamente metafisică și pantagruelică » (R. ROSSAGLIA și M. COZZI: « I Coppedè »).

Expoziția prezentată la București a cuprins doar cartierul roman care poartă astăzi numele creatorului său, cartier despre care se spune tot răul și tot binele, fiind considerat de către unii « licențios și excentric », iar de către alții una dintre cele mai oneste implantări de « nou în Cetatea Eternă ». GIULIANO GRECI spunea că: « vilele din via Tagliamento, de lîngă Piazza Quadrata, exprimă mai bine decît alte edificii gustul celor mai contrastante experimente. Între anii scurși de la elaborarea proiectului (1910) și terminarea cartierului (1919—1923), Coppedè a recuperat de la cultura romană, nu atît valorile spațiale, cît sugestiile implicite la nivelul decorativismului și al luminozității, culorii, relației interior-exterior și ineditelor posibilități expresive ale materialelor: lemn piatră, fier, mozaic. Și aceasta, grație originii sale de artizan și contactelor cu cultura europeană ».

Opera sa — realizată și grație colaborării cu un abil inginer, GIUSEPPE PREDESSO, este, după cum spunea ROSSANA BOSSAGLIA și MAURO COZZI, rezultatul unui savant joc cu elemente descompuse, acumulînd amuzante asimetrii cum sînt cele de la Villa Biancardi de la Codogradi, unde aripa stîngă e protorenascimentală iar cea dreaptă este gotică.

Chiar în aparenta gratuitate a elementelor de arhitectură, cu iz medieval sau manieristic, arhitectul reacționează în acel « continuum spațial » al cartierului, prin impunerea istoricistă a ambientului roman, preferînd dezvoltarea unei forme ce-și găsea — în sine însăși — rațiunea propriului stil, organic vitalist.

Grija permanentă pentru detalii determină idei de teme ricorente, grație cărora tratamentul timpanelor, balcoanelor, cornișelor, adesea organizate pe niveluri individualizează o continuă diversificare figurativă, plin în același timp de invenții unificatoare ale întregulu țesut narativ.

COPPEDÈ accepta, din repertoriul istoric al formelor elementele considerate de el drept cele mai caracteristic ale stilului florentin, ale manierismului roman, fără a tentat de a modifica componentele și fără a fi suspecta de ironie; și asta pentru a organiza, cu fantezie artiza nală, un spațiu continuu de aleasă candoare.

Contactul cu cele mai reprezentative opere ale lu COPPEDÈ, precum și încercarea de a-l așeza într-u context istoric și critic, ne-a făcut să găsim unele simil tudini cu opera profesorului nostru GHEORGHE SIMOTTA care, în aceeași epocă și cu o aceeași formație intelectual și artistică, a realizat o arhitectură despre care mult din cele spuse despre COPPEDÈ sînt valabile, valabil în sensul în care — cum spunea DANTE BANAINI - opera consumă contradicția dintre creator și destin

2

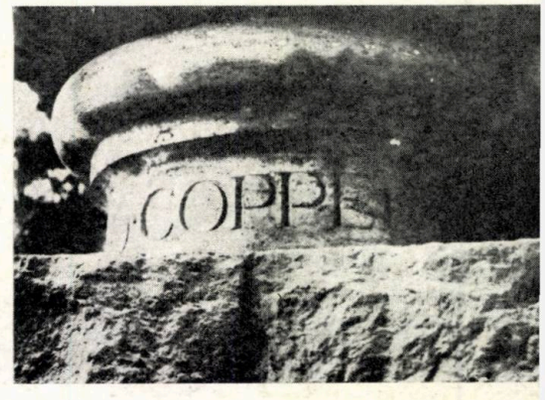

3

4

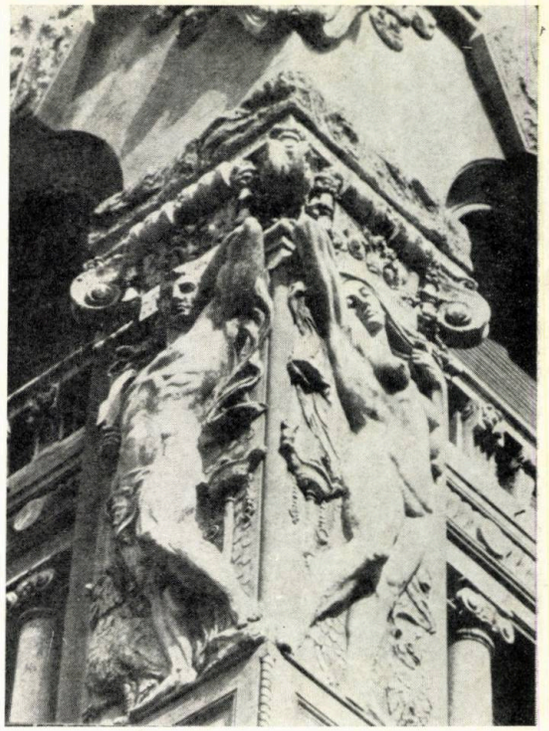

9

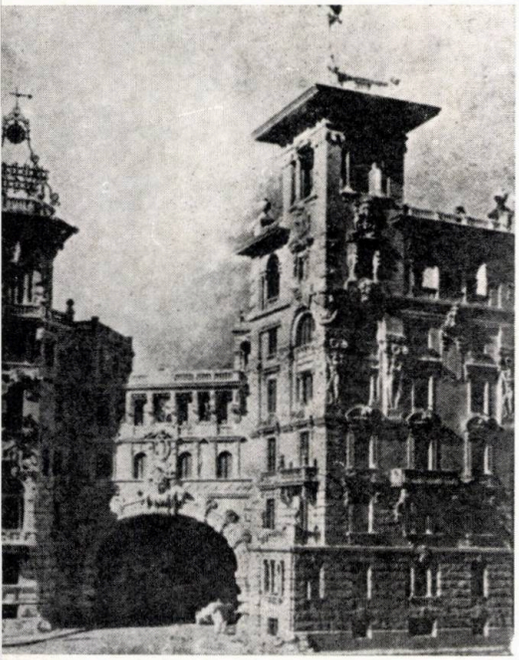

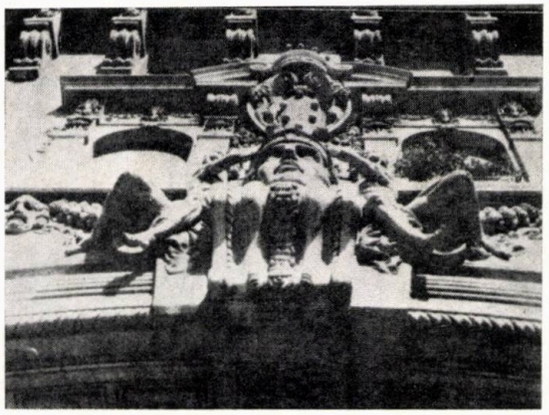

7

1, 2. « Semnătura » arhitectului pe o coloană a arcului din Via Dora 3. « Fîntîna broaștelor » și un edificiu din Piazza Mincio 4. Piazza Mincio — detaliu de fațadă 5, 6, 7, 8. Pasarela din Via Dora 9, 10. Via Dora — detalii

său, ca în « Șase personaje în căutarea unui autor », de PIRANDELLO, unde ea, opera, nu trebuie să fie extraordinară sau să facă minuni.

Și nu putem încheia, fără a ne exprima bucuria de a fi văzut, printre primii, o expoziție aflată într-un lung drum prin lume și de a putea fi la curent cu puncte de vedere ale unora dintre cei mai reprezentativi critici de arhitectură de azi, cum este cazul lui BRUNO ZEVI, care vede actualitatea lui COPPEDÈ în faptul că « azi el începe a fi imitat de epigonii postmodernismului, care, condamnați în a repeta formulări banale, sînt, însă, privați de bizareria și de provinciala sa originalitate ».

Arh. SORIN VASILESCU

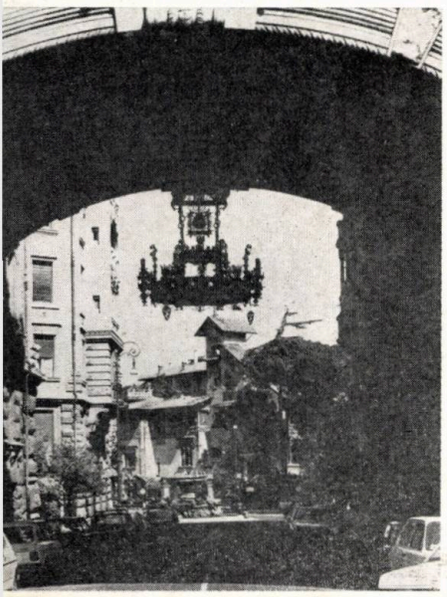

8

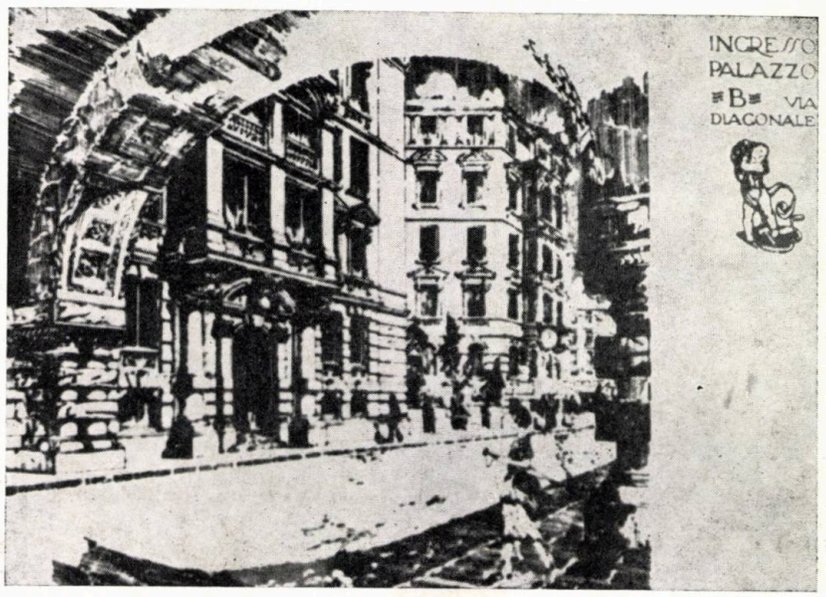

10

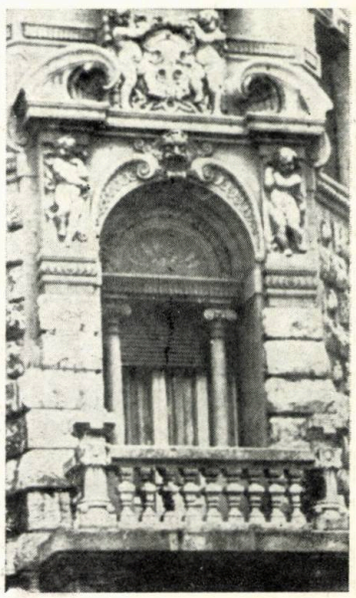

11

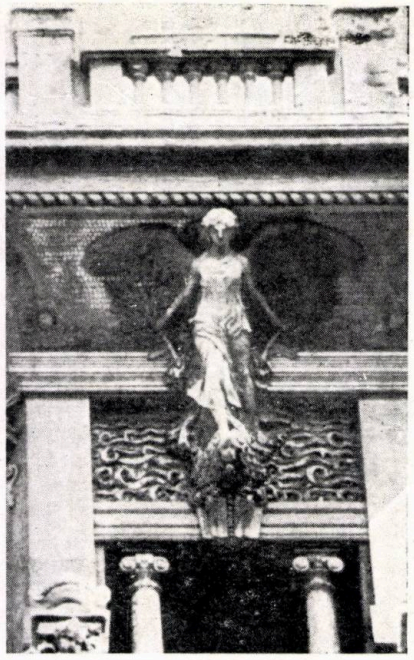

12

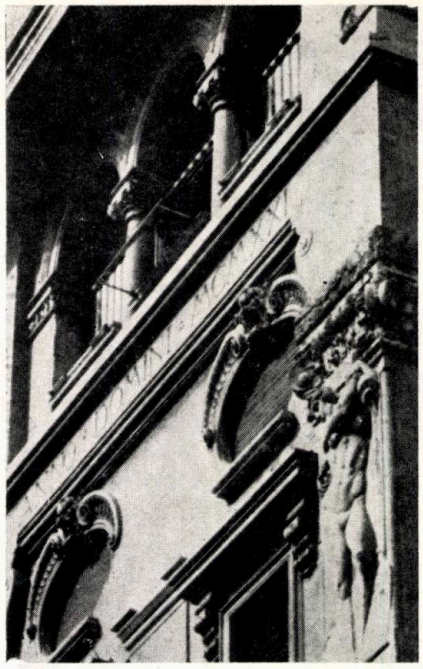

13

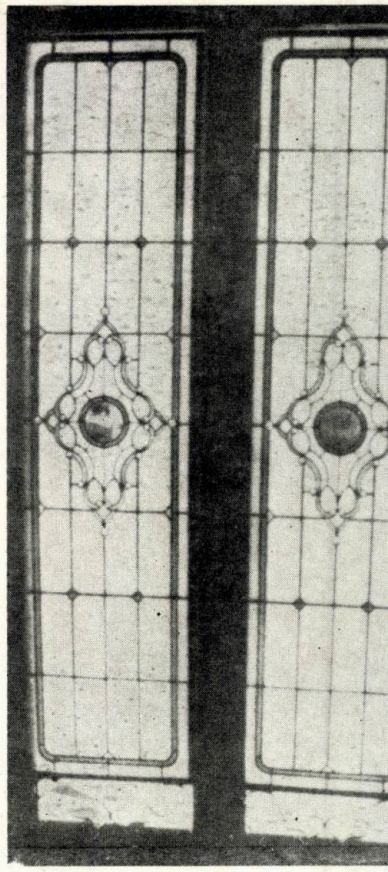

16

11. Via Dora — detaliu 12. Via Brenta — detaliu de fațadă 13. Via Arno — detaliu de fațadă 14. Edificiu din Via Arno 15. Balcon din Piazza Mincio 16. Vilă în Via Brenta 17. Vilă în Via Ombrone 18. Roma Arhiva Istorică Capitolină — Planul edificiilor din Via Dora 19. Roma Arhiva Istorică Capitolină — Fațada edificiului din Via Arno 20, 21, 22, 23, 24, 25. Detalii ginocoppediene

14

15

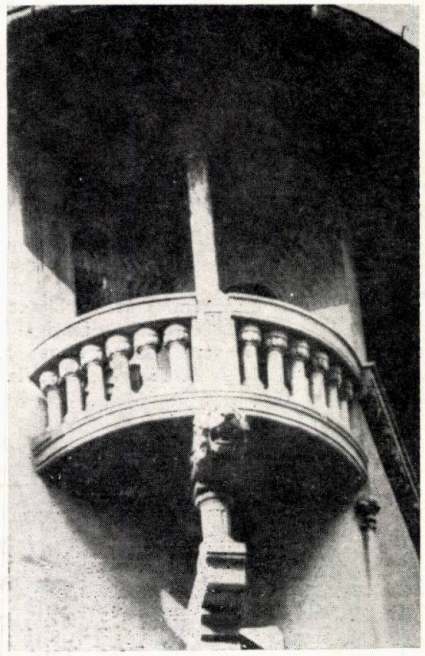

17

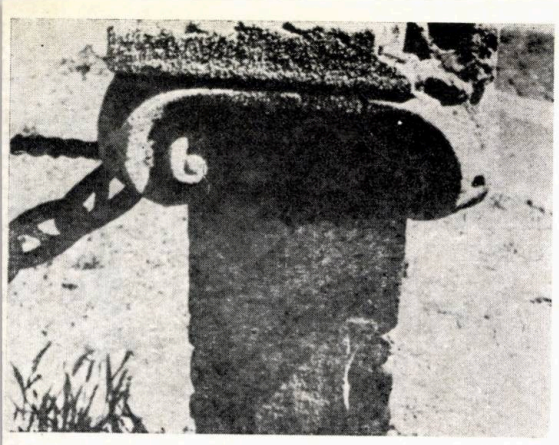

22

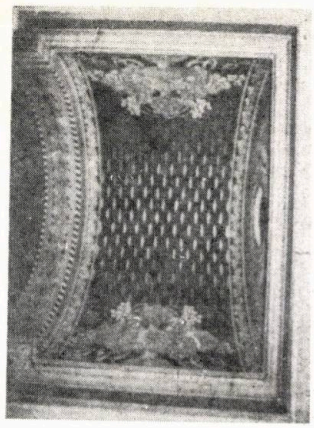

21

20

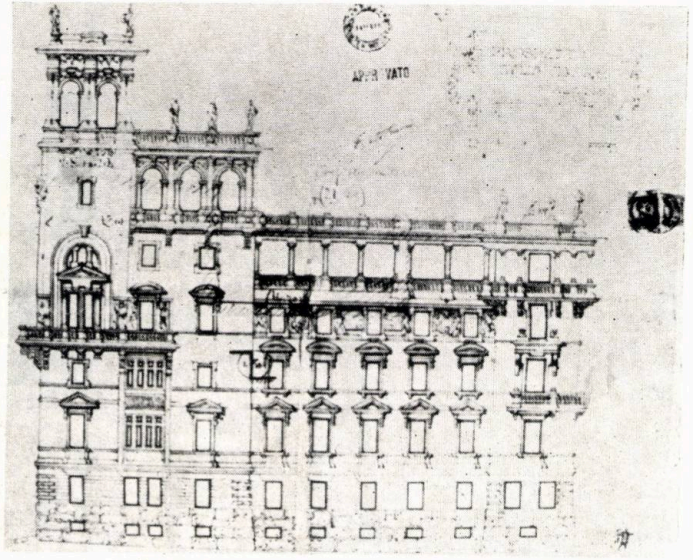

19

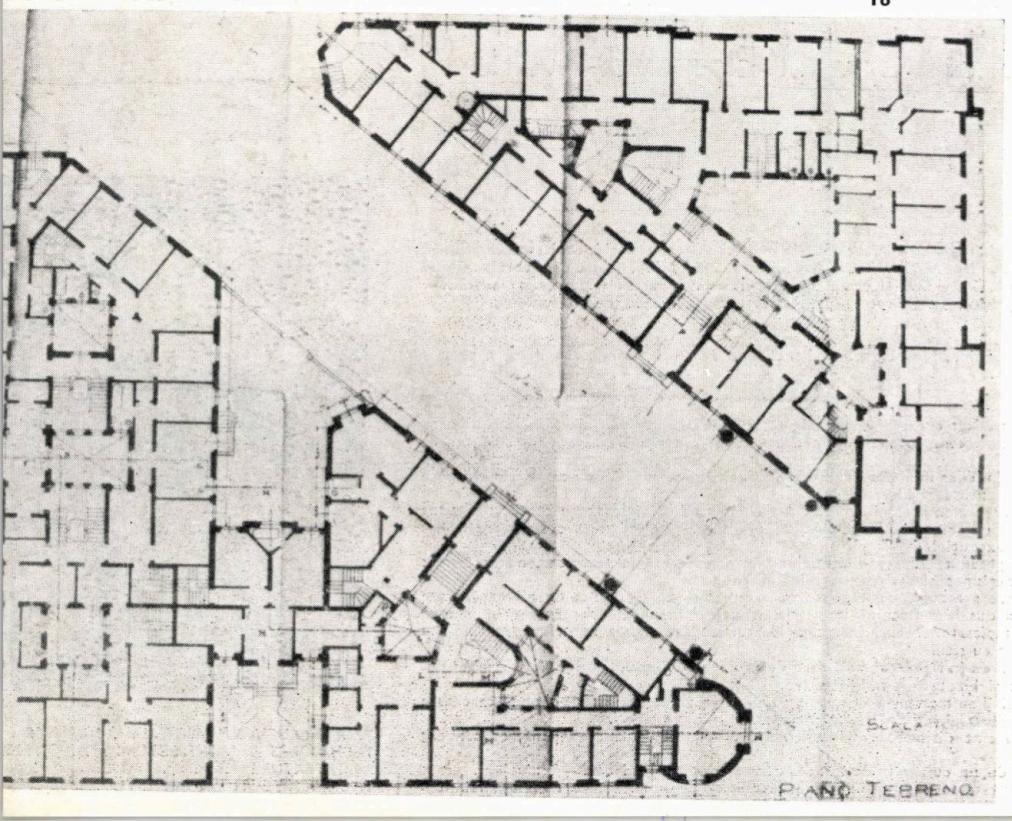

18

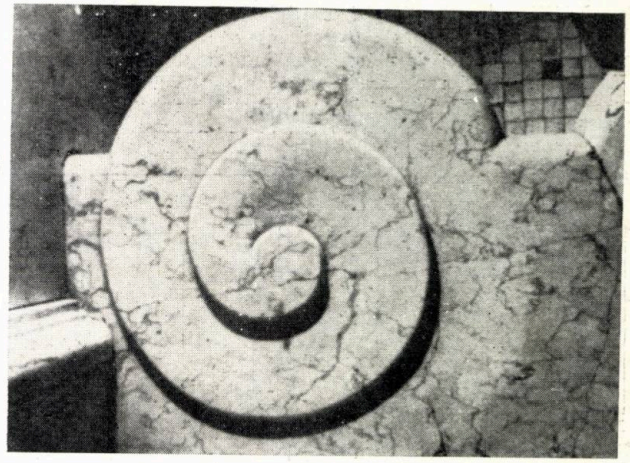

24

25

cadran

Rubrică redactată de
arh. Mircea Secășeanu

Sat olimpic la Delhi-India

Arhitect: Raj Rewal

Acest ansamblu, construit pentru *Jocurile Asiatice*, este conceput cu străzi pietonale strîmte și umbrite, corespunzînd exigențelor climatului cald și uscat, dar și noilor cerințe sociale indiene.

Ansamblul cuprinde 700 de locuințe, dispuse pe o suprafață de aproximativ 14 hectare.

În centru, se află un complex comercial și de recreare.

Străzile periferice deservesc parcajele, organizate în sistem de fundătură.

S-a urmărit o separare a circulației pietonale de cea carosabilă.

În mai multe puncte, aceste alei pietonale se lărgesc pentru a forma piețe și scuaruri prevăzute cu dotări publice.

Clădirile, cu 1, 2 sau 4 niveluri, au fost grupate în așa fel încît să creeze locuri caracteristice și să stimuleze comunicarea între locuitori. Ele formează grupări din 4, 8 sau 16 unități, organizate în jurul unei curți interioare la care se accede printr-o poartă sau pasaj public deschis.

Zidurile care delimitează spațiile publice și cele private, precum și această succesiune de porți de acces, constituie o trăsătură esențială a vieții tradiționale indiene.

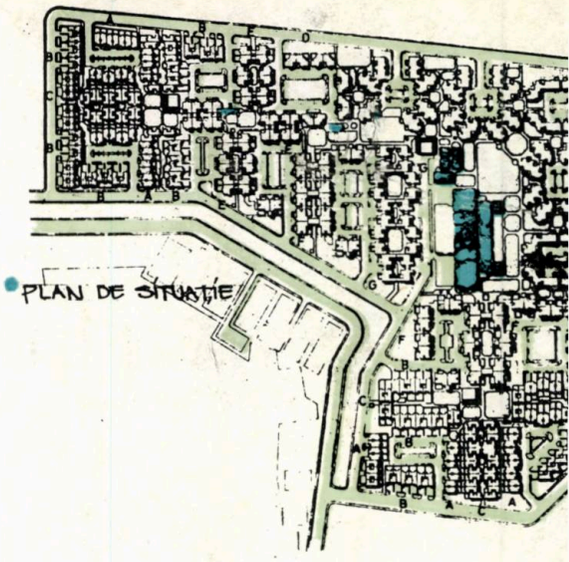

TECHNIQUES & ARCHITECTURE nr. 345/1983
ARCHITEKTUR DER D.D.R. nr. 8/1983

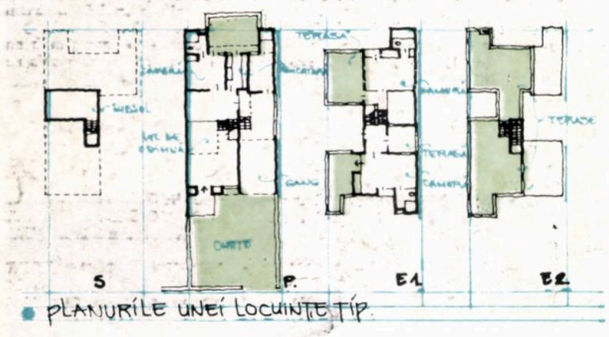

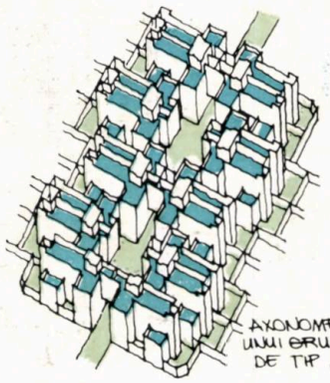

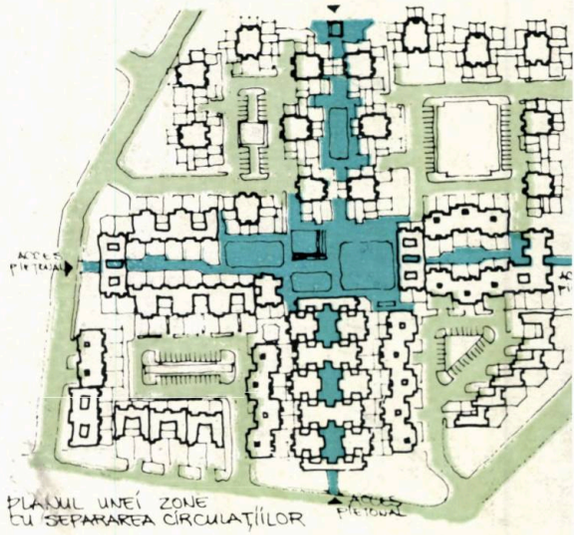

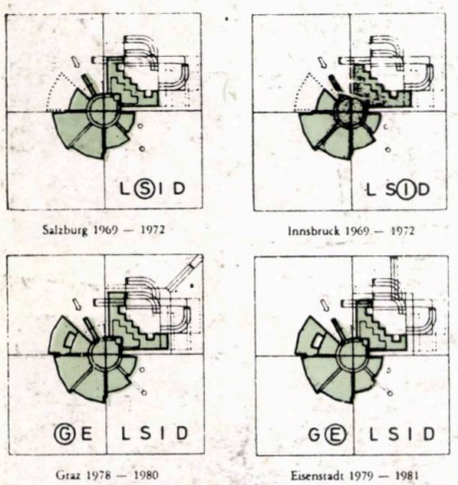

Casa de radio din Graz și Eisenstadt-Austria

Arhitect: Gustave Peichl

În urma cîștigării concursului lansat de *Radio Austria* în 1963, Gustav Peichl, arhitect cunoscut și prin alte lucrări importante: *Studiourile ORF-Austria* (vezi *A.A.* nr. 165/1972), stația de epurare a apei din Berlin-Tegel (vezi *A.A.* nr. 212/1980) și stația de transmisie via satelit a posturilor austriece, din Siria (vezi *Domus* nr. 611/1980), a elaborat un proiect ce urma a fi aplicat în 6 landuri.

Programul funcțional al stațiilor, fiind identic și beneficiind de amplasamente similare, a permis realizarea unui « proiect tip ».

În perioada 1969—1972, au fost construite primele patru case ale radiodifuziunii la Linz, Dornbirn, Salzburg și Innsbruck. Atît casa de radio din Graz, cît și cea din Eisenstadt, au fost terminate în 1981.

« Proiectul tip », realizat în ideea unei construcții evolutive, ține seama și de exigențele viitoare care să permită modificări și extinderi ulterioare.

Planul radial, flexibil, corespunde acestei cerințe. Astfel, pentru primele patru spații, s-a putut trece la extinderi pentru a include și serviciile televiziunii. La Graz și Eisenstadt, acest lucru a fost făcut încă înaintea începerii execuției.

Autorul a căutat să integreze tehnica radiodifuziunii în arhitectură în asemenea manieră încît imobilul să exprime clar funcțiunea și activitățile sale interne.

Aspectul arhitectural, care a rezultat astfel, este un rezultat și nu un punct de plecare. Poate acesta este și motivul care a dus la o imagine industrială, puțin îndrăzneață pentru cadrul în care aceste construcții au fost amplasate. Totuși înălțimea destul de redusă, va contribui, în timp, la atenuarea acestui prim impact cu situl.

Planul se dezvoltă plecînd de la holul central, care deservește atît localurile tehnice, studiourile și sala de emisii publice, cît și birourile administrative.

Caracterul tehnic al clădirii se manifestă în mod particular în acest hol central, unde structura metalică, aparentă, de tip industrial, dă un aspect rațional.

Studiourile cu serviciile sînt dispuse radial în cinci sectoare sub formă de pană, ce converg spre holul central.

Birourile sînt deservite de un culoar în formă de « L » și sînt dispuse pe 2—3 niveluri.

Modelul acestui complex este realizat pe un plan deosebit de economicos, cu circulații minime.

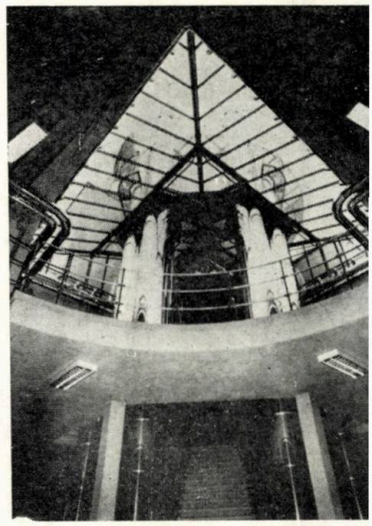

WERK, BAUEN & WOHNEN nr. 1—2/1982
TECHNIQUES & ARCHITECTURE nr. 340/1982
ARCHITEKTURA Č.S.R. nr. 10/1983
THE ARCHITECTURAL REVIEW nr. 1032/1983

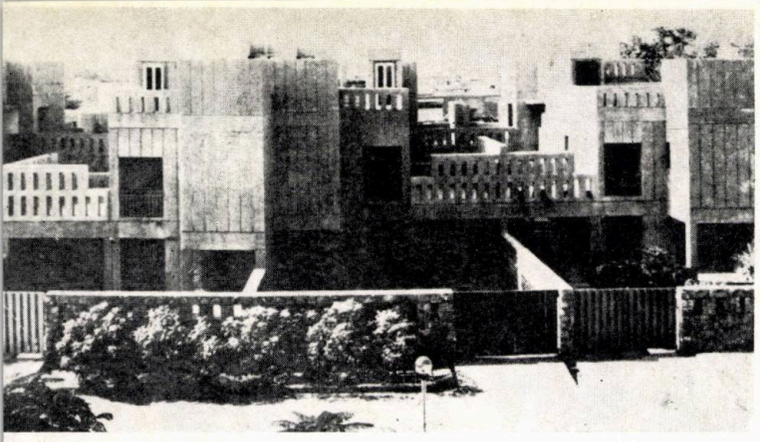

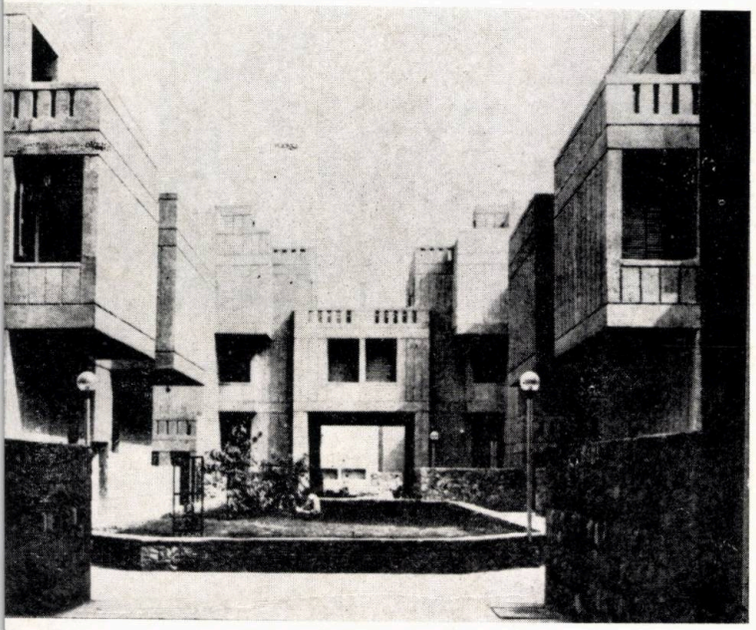

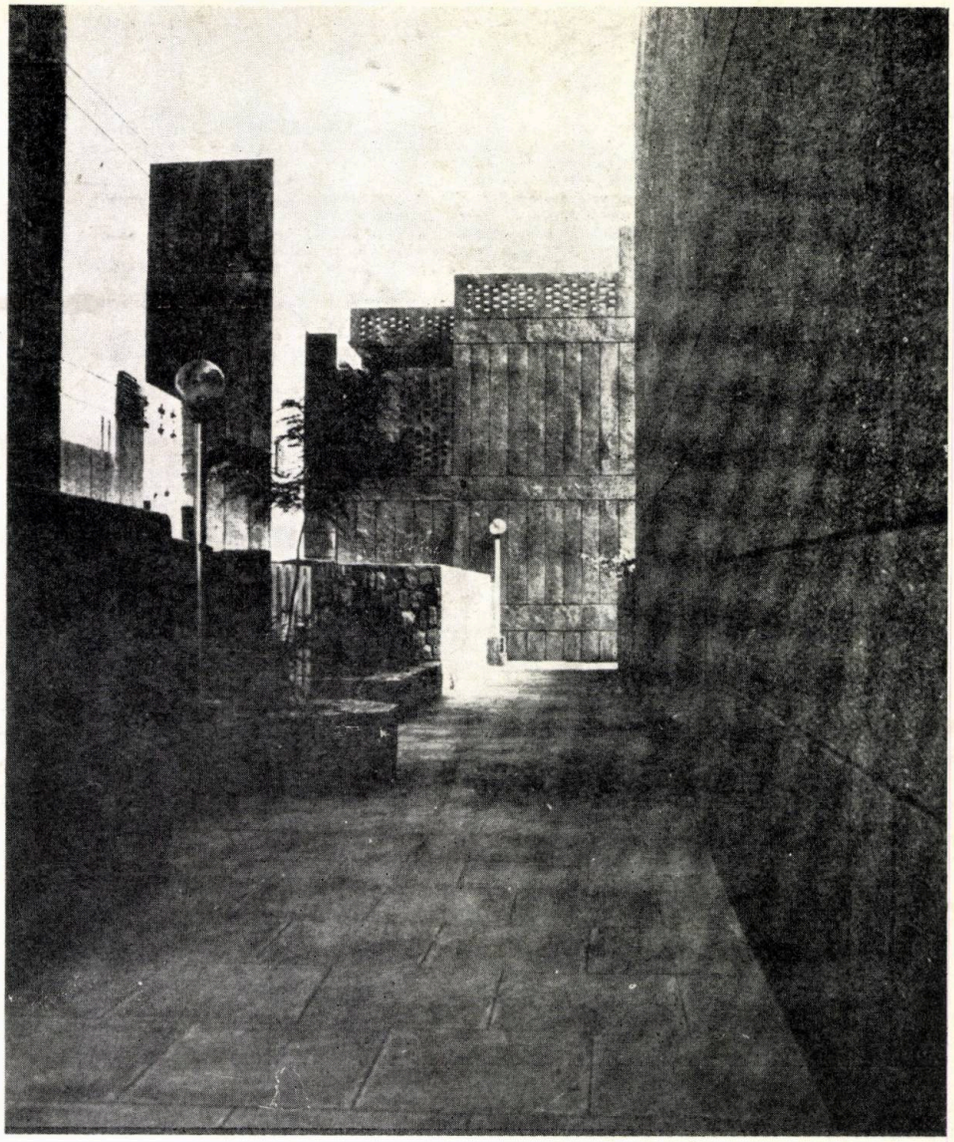

EISENSTADT

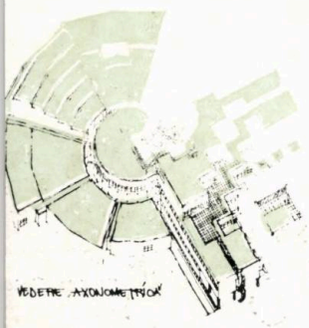

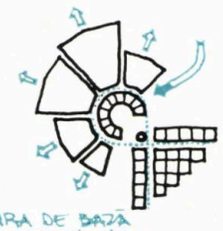

STRUCTURA DE BAZĂ
A PROIECTULUI TIP.

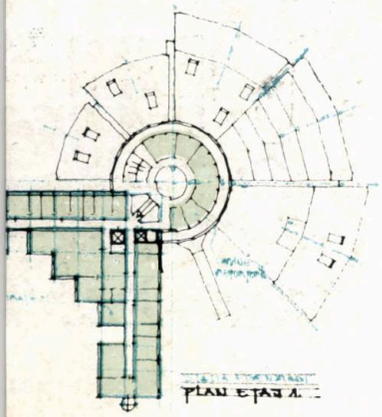

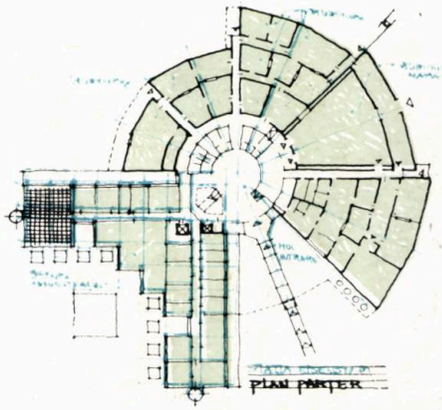

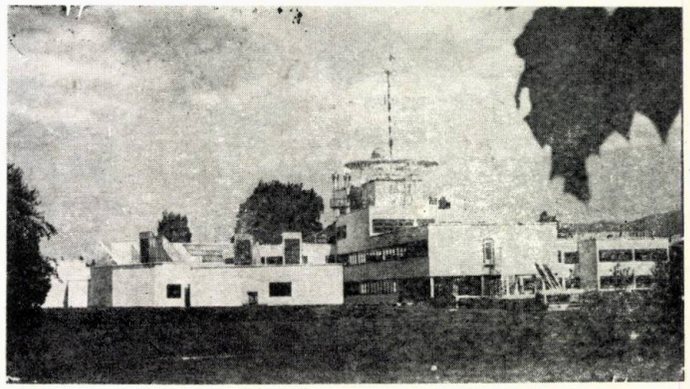

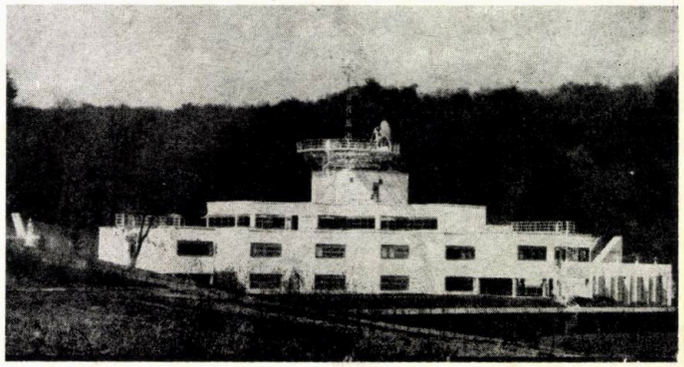

Muzeul municipal de artă Abteiberg din Mönchengladbach - R.F.G.

Arhitect: Hans Hollein

Pînă la această lucrare, arhitectul Hans Hollein era cunoscut doar prin realizările sale remarcabile din domeniul amenajărilor interioare: magazine, agenţii de voiaj, birouri, expoziţii.

Muzeul ceramicii şi al sticlei din Teheran (vezi *A.A.* nr. 212 din 1980, *Domus* nr. 6/1980, *Detail* nr. 6/1981) şi Bijuteria Schullin din Viena (vezi *A.A.* nr. 180 din 1975 şi *Architecture-A.I.A. Journal* august 1983) vin să demonstreze, o dată în plus, valoarea acestui arhitect, rafinamentul şi grija sa pentru detalii şi finisaje, toate atribute pe care le vom întîlni şi la acest nou edificiu.

Ideea construirii unui muzeu de artă în Mönchengladbach, oraş cu 200 000 locuitori, situat în apropiere de Düsseldorf, a fost pusă încă din 1972, cînd s-a şi realizat primul proiect.

Concepţia urbană şi arhitecturală a acestui muzeu, dat în folosinţă în 1982, vine să răspundă la două probleme de bază:

a. Integrarea muzeului în cadrul urban; *b.* Noţiunea de « muzeu » din punct de vedere al organizării spaţiului.

Muzeul se află amplasat într-un cadru istoric marcat de o catedrală romano-gotică, o veche mănăstire benedictină, vechile ziduri ale oraşului, o locuinţă în stil baroc şi o biserică gotică — întreg ansamblu fiind dispus pe singura colină a acestui peisaj plat din Mönchengladbach.

Terenul în pantă a permis implantarea a 3/4 din volumul muzeului sub o terasă circulabilă legată direct de centrul oraşului printr-o pasarelă.

« Conflictele » care puteau să apară din învecinarea diferiţilor constituenţi ai sitului au fost înlăturate de arhitectura acestui muzeu, creîndu-se spaţii pitoreşti unice. Spaţiile exterioare, terasate, ale muzeului, rafinat compuse pe terenul în pantă, amenajate cu grădini ce şerpuiesc printre zidurile din cărămidă, se pretează activităţilor muzeale în aer liber constituind un punct de atracţie pentru locuitorii acestui oraş.

Suprafaţa terenului este de 4 081 m², din care muzeul ocupă o suprafaţă construită de 2 925 m².

În ceea ce priveşte organizarea propriu-zisă a celor aproximativ 5 500 m² spaţii pentru expunere, trebuie să luăm în considerare ideea de bază a autorului, care spune: « Nu trebuie să avem aici un sens obligatoriu de vizitare, ci un foarte mare număr de posibilităţi de apropiere ».

H. Hollein nu dorea un muzeu de tipul *Centrului Pompidou*, unde planşee, pereţi, plafoane se pot deplasa în toate sensurile, ci, dimpotrivă, el voia să realizeze săli clare, stabile, diferite prin dimensiune, formă şi ambianţă. Flexibilitatea unui muzeu, după Hans Hollein, nu reprezintă mobilitatea pereţilor ci diversitatea situaţiilor din care se pot percepe operele de artă. Fiecare pas parcurs în acest muzeu ne pune în faţa unui nou eveniment. Înlănţuirea unor spaţii atît de eterogene, rezultat şi al imaginaţiei arhitectului, se datorează în bună parte amplasamentului extrem de dificil pe care-l ocupă muzeul.

Condiţiile impuse de terenul în pantă nu au fost deloc ideale pentru ca acest muzeu să primească lumină naturală.

Arhitectul, luînd în considerare cerinţele funcţionale şi constrîngerile sitului, a reuşit să creeze săli funcţionale orientate favorabil în raport cu soarele. Calitatea schimbătoare a luminii naturale este completată de lumina artificială, care creează o atmosferă diferită în săli. Percepţia diferită a spaţiului şi a luminii face din acest muzeu un ansamblu viu, uman, călduţ în lumină naturală. Astfel, arhitectul nu trebuie să realizeze spaţii neutre care să adăpostească opere de artă, ci creaţia acestuia, ea însăşi, trebuie să constituie o operă de artă, care, la rîndu-i, să primească opere de artă şi fiinţe umane cu care să intre în dialog, punîndu-le în valoare.

Analizînd *Muzeul de artă din Mönchengladbach*, prima mare realizare a profesorului Hans Hollein, ne dăm seama că este o mare realizare, care, deci amplasată într-un mic orăşel, a intrat în concurenţă cu alte muzee din oraşe mai mari ca: Aachen, Köln, Düsseldorf.

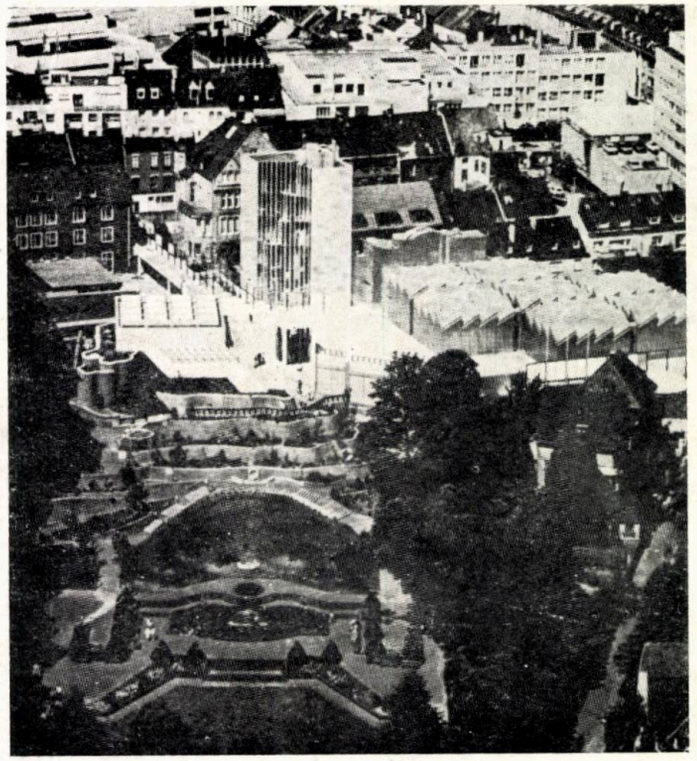

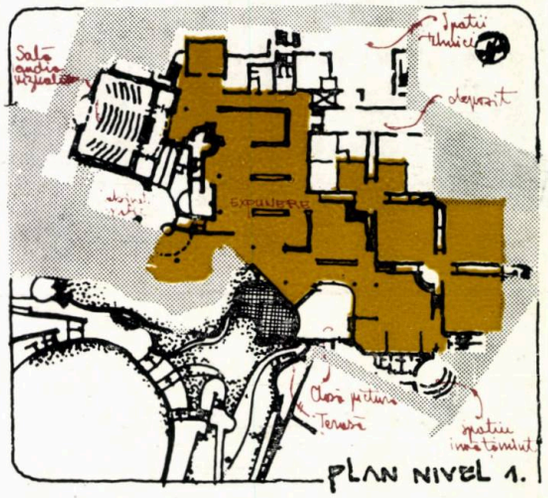

PLAN NIVEL 1.

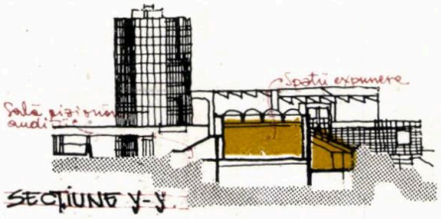

SECȚIUNE Y-Y.

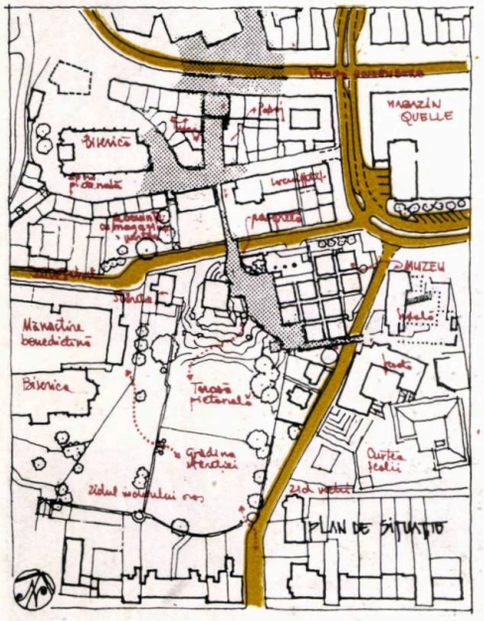

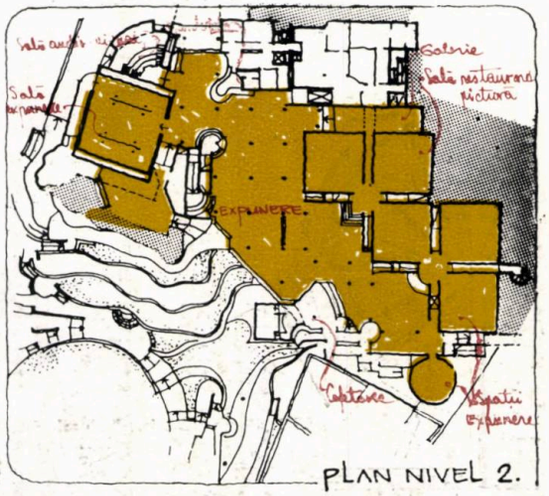

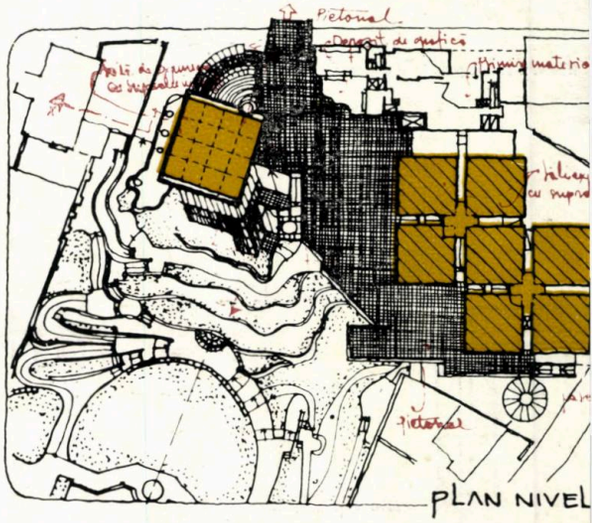

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI nr. 208/1980
L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI nr. 225/1983
BAUMEISTER nr. 10/1982

WERK, BAUEN & WOHNEN nr. 10/1982
REVUE INTERNATIONALE DE L'ÉCLAIRAGE nr. 3/1983
ARHITEKTURA R. P. BULGARIA nr. 7/1983
ARCHITECTURE — THE A.I.A. JOURNAL august/1983

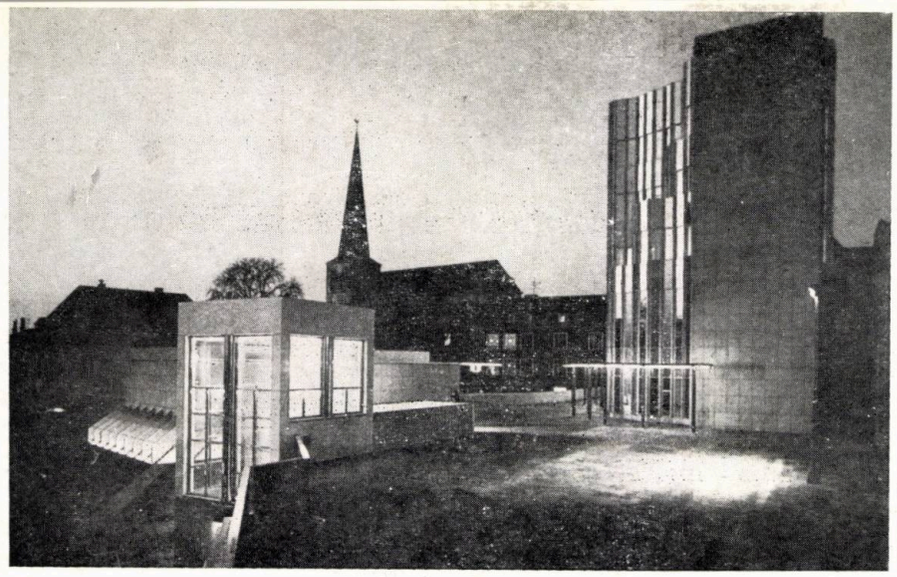

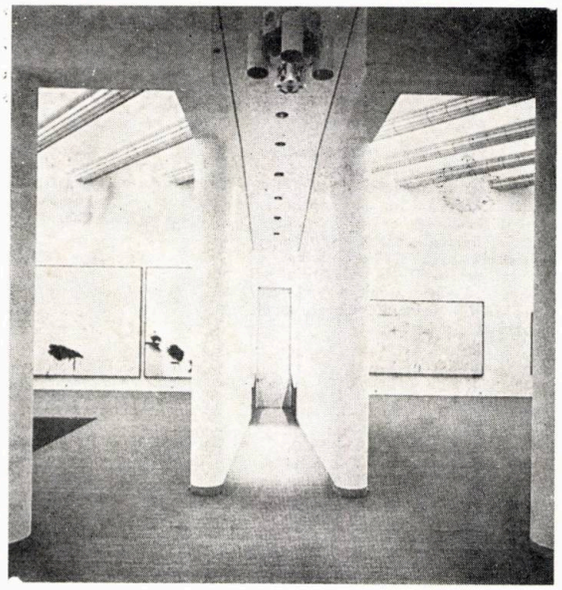

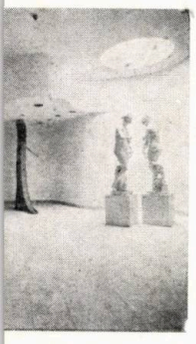

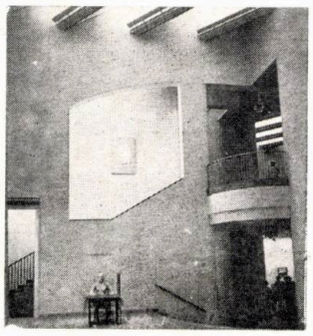

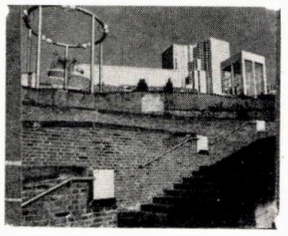

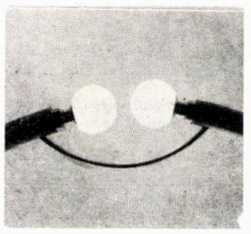

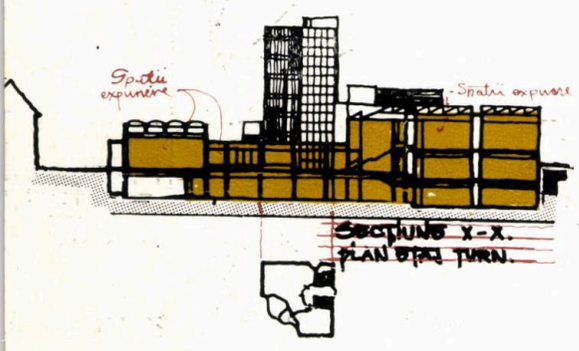

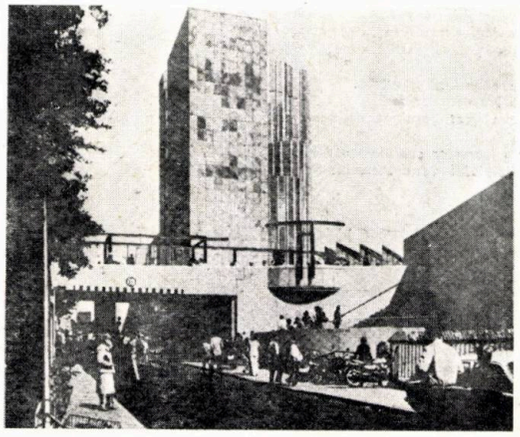

design - arte

expoziții

PICTURĂ ȘI GRAFICĂ CĂLIN HOINĂRESCU

Cunoscut prin activitate expozițională anterioară, prin entuziasmul cu care a abordat teoretic și concret problema restaurărilor și cunoscut totodată prin munca depusă în colectarea materialului documentar relevînd arhitectura tradițională din zona Prahovei — Călin Hoinărescu a reținut atenția, în 1984, cu o manifestare expozițională unitară atît prin mijloacele expresive întrebuințate (grafică, pictură), cît și prin tematică — ambient arhitectural tradițional.

Tehnicile graficii — cărbunele, fluiditatea acuarelei —, mai rar cele picturale, au fost și sînt recunoscute instrumente de lucru în spiritul travaliului arhitectului. În cazul de față, ele reprezintă mijloacele expresive adecvate unei necesități de comunicare prin imagine plastică, pentru o sensibilitate structurată către evidențierea universului ambiental românesc — noțiune cu extindere explicită asupra exteriorului (peisaj natural și cel organizat de om) și asupra interiorului.

Astfel, numai aparent expoziția de grafică și pictură a lui Călin Hoinărescu este o expoziție de peisaje și colțuri interioare. Călător prin țară, cu ochiul obișnuit cu o viziune profesionalizată asupra « structurilor », redă colțuri de iarnă de la Cheia, imagini din Baia Mare, Solca, Vama, interioare de la Jercălăi, Mănești, Sebeș etc., subliniind prin culoare și linie pitorescul, dar mai ales continuitatea și unitatea unei gîndiri și simțiri arhitecturale. Cercetător și căutător al tradiționalului, în sensul expresivității spațiului, Călin Hoinărescu subliniază consonanța datelor esențiale de echilibru, armonie între structura naturală a peisajului și structura implantată de om, a așezărilor, pînă la organizarea interioară a spațiului de locuit. Nota comună a celor trei direcții cercetate și evidențiate este o scară a umanului în armonizarea proporțiilor, volumelor, cromaticii.

Astfel, o expoziție aparent obișnuită — de peisaje și interioare interesante — se transformă, prin viziunea spirituală asupra lumii cotidiene, într-o pledoarie profesională, fără a lipsi notele de artisticitate date de stăpînirea reală a compoziției, a gamelor fin nuanțate de culori, a detaliului de rezonanță narativă, ceea ce acordă statutul de autonomie artistică lucrărilor reunite.

RUXANDRA IONESCU

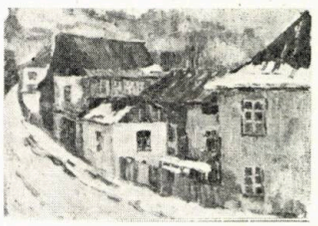

1. Sighișoara — drumul cetății — 2. Bușteni — 3. Sighișoara

1 |
2 | 3

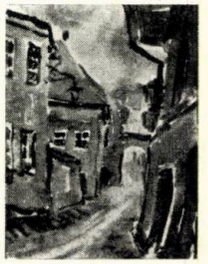

PORTRET DE DESIGNER
DRAGOŞ GHEORGHIU

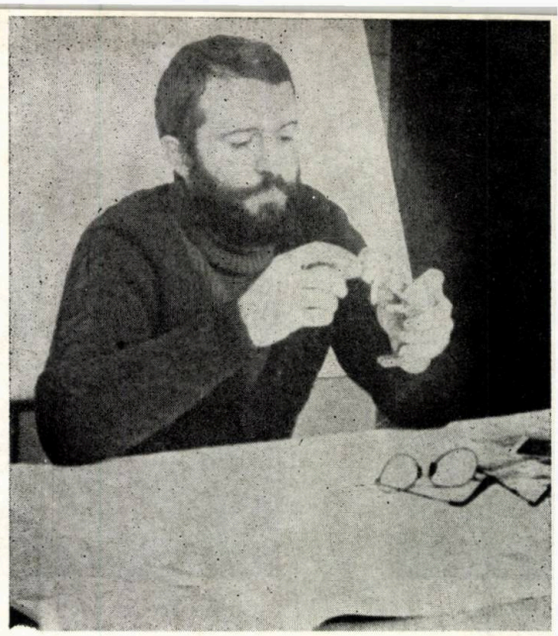

● *Născut la 27 iunie 1953, în Giurgiu*
● *Între 1972—1979, frecventează cursurile Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» şi Institutul de Arte Plastice «Nicolae Grigorescu», Secţia Design. Beneficiază, între 1979—1980, de o specializare*
● *Printre expoziţiile din ţară la care participă amintim: Design la Dalles (1978), «Munca Artei»-Bucureşti, «Scrierea»-Bucureşti, «Grafica»-Braşov — toate în 1980 —, «Starea proiectivă a desenului»-Bucureşti, «Medium»-Sf. Gheorghe, precum şi expoziţii de grup la Cluj-Napoca, Iaşi («Om-oraş-natură») şi Timişoara («Studiul») — toate în 1981 —, «Expresia corpului uman»-Bucureşti (1982), «Spaţiu-obiect» (1982)-Bucureşti «Desen-sculptură-Atelier 35»-Bucureşti, Seminarul Internaţional de Arhitectură-Bucureşti, «Design»-Muzeul de Artă din Constanţa — toate în 1983*
● *Este prezent la expoziţiile internaţionale: «Portopia», la Kobe în Japonia (1981), «Mail-Art» la Ciudad de Mexico (1982) şi «Un mobile e il suo spazio» din Milano*
● *Are participări teoretice la «Al IX-lea Congres Internaţional de Estetică» de la Dubrovnik — 1979 şi la «Al XVI-lea Congres Internaţional de Istoria Ştiinţei» de la Bucureşti—1981.*
● *Printre premiile şi selecţiile internaţionale, pe care le-a obţinut, amintim: «SILVER HEXAGON»—premiu internaţional de Arhitectură pentru spaţiul de locuit—Milano 1980 (proiect publicat în «HABITATION-SPACE»—Antologia de arhitectură modernă comparată, Vol 3), Premiul I Institutul Politehnic Bucureşti, «Simpozionul de Cibernetică şi Ingineria Sistemelor»—1981, Premiul Expoziţiei Republicane de Design 1982, pentru serializarea produselor (instrumente medicale), Premiul I ex-aequo ICSID KYOTO—1982, «DESIGNING TOMORROW» OSAKA, TOKYO, YOKOHAMA, NAGOYA (1980—1981), «DESIGN PROPOSITION» TOKYO, NAGOYA, FUKUOKA, OSAKA (1981—1982), 3 PROIECTE DESIGN SERIALIZATE în Elveţia (1983), «TANGRAM»—VIDEO PORTABIL, proiect de idee— J.V.C. JAPONIA (1984).*
● *Prezent — alături de alţi 10 artişti români — în mapa «PEISAJ 80», apărută în R. D. Germană*

ICSID NEWS

ICSID Kyoto Award 1982-1983

"Fourteen entries were accepted from ten countries for the competition sponsored by the Kyoto Community Bank of Japan and which carried a top prize of US$ 2,000. The theme for the contest was, Design for Communities : *Communication and the Development of Existing or New Media.*

The jury was composed of Peter Lord (Chairman), Arthur Pulos and Ekkehard Bartsch (from ICSID), Antonio Barrese (external specialist from Italy), and Kazuo Kimura on behalf of the Kyoto Community Bank.

The winning design was "A System for Orientation in Cities", presented by Roman Duszek, Jerzy Porebski, Jacek Surawski and Andrzej Wroblewski of Poland.

The jury commented that the design's simple system of dividing a city into a series of nine squares was "a model of easy communication". However, they added that they were not altogether convinced that the system would be entirely and instantly comprehensible to all within a community.

The runner-up was "Walkart — an Instrument of Today's Communication" presented by Dragos Gheorghiu of Romania.

The official presentation of the two Awards will take place in Milan at XIIIth Congress.

Comunicarea, o nevoie dintotdeauna a omului, este o problemă fundamentală de design.

Arta este mijlocul de comunicare şi înălţare spirituală, prin Katharsis. Comunicarea prin Artă este o cale inteligibilă, în afara limbajelor şi a timpului. Exprimarea artistică este un limbaj propriu fiecărui om şi inteligibil celorlalţi; Un aparat/obiect, care să permită fiecăruia *să se exprime imediat* (prin grafism), să memoreze şi să proiecteze imagini, este întrutotul realizabil, în condiţiile tehnologice contemporane. L-am denumit «WALKART», ca pe o replică (în domeniul vizual) a minicasetofonului portabil, la modă.

Extras din buletinul «ICSID News-Awards» 1983, în care se confirmă premierea proiectului «WALKART-UN INSTRUMENT DE COMUNICARE CONTEMPORAN».

DESIGNUL — COMPLEMENT AL VIULUI

Unitatea logico-formală a lumii (lumilor) se reflectă în răspunsurile identice la nivele diferite de organizare, o convergenţă a formelor. Natura se organizează după un număr limitat de tipare. Pînă şi gîndirea umană este astfel structurată.

Repetarea în ontogenie a modelelor anterioare reprezintă o programare a mentalului la modelele naturale anterioare universale. Sîntem programaţi biologic să gîndim în sens biologic, «Reamintirea» platoniciană a procesului filogenetic.

Dacă nu ar exista alterări, gîndirea ar reproduce Natura. «Nu există un gînd în afara unui lucru existent», spune Parmenide.

Acţiunile viului sînt randament. Designul este un component antropologic (o funcţiune lipsă), deci o Natură Complementară.

Identificarea mentală, cu forme existente în Natură, are ca exteriorizare sensibilă admiraţia faţă de viu (faţă de randament), privit atît ca estetic, cît şi ca adevăr. Funcţiunea lipsă, identificată, va fi copiată (un principiu natural), prin analogie. Analogia este începutul gîndirii diferite de gîndirea anterioară (în sensul complexităţii filogenetice). Este începutul gîndirii umane.

Analogia produce ştiinţă şi poezie — formează gîndirea logică şi poetică (prin limbaj: comparaţii şi metafore).

Consider că există un Subconştient colectiv Natural (al morfemelor logice naturale), exemplificat prin paralelismul designului culturilor primitive, în care iconicul natural este «acoperit» sau «metamorfozat» de diverse procese mentale (cel mai important fiind diagramarea).

Un paradox: Cu cît tehnologia avansează, cu atît soluţiile tind spre o Natură Paralelă.

Am hotărît să lucrez în designul medical din dorinţa de a construi Natura Paralelă.

Este, poate, şi o condiţionare mai veche, din copilărie, cînd am fost fascinat de manifestările biologicului.

Designul medical, care se adresează mecanismului uman, este suma formelor complementare corpului. Nu este influenţat stilistic de diversele mode; este supus cu stricteţe principiului randametului. Reprezintă, într-adevăr, o formă naturală, este FRUMOS.

DRAGOŞ GHEORGHIU
designer

BIBLIOGRAFIE

Dragoş Gheorghiu — DESIGN DUPĂ MODEL, referat la Congresul al XI-lea de Estetică-Dubrovnik, 1979 şi la Congresul al XVI-lea de Istoria Ştiinţei — Secţia Filosofie — Bucureşti, 1981
Dragoş Gheorghiu — PROCES ARTISTIC, în «Arta nr 10/1982
D. G. — AVATARURILE RANDAMENTULUI, în «Mob la» nr 1/1985
D. G. — CATALOG, în «Arta» nr 1/1985

MASĂ DE OPERAŢII

Un sitem original de închidere a pistoanelor de acţiune ale mesei, mărind rezistenţa la încovoiere (decupajele laterale arată poziţionarea celorlalte segmente în diverse situaţii ale actului operator) poate, de asemenea, să fie suportul unor sprijine pentru abdomen, în cursul operaţiilor de durată.
Prezentată în cadrul CAER, la Helsinki şi la Moscova.

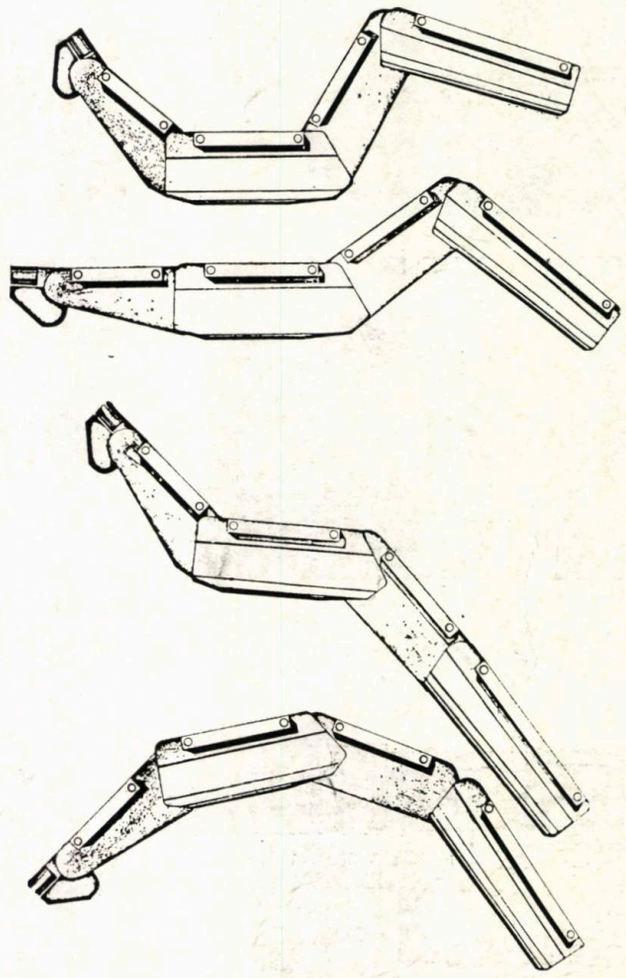

MASĂ DE OPERAȚII UNIVERSALĂ
— PROIECT BIONIC 1978—1980 —

Este un complex de sinergii biologice, prelucrate ca — prin analogie — să reproducă ergonomia umană.

Modelele sînt preluate din cele trei stări de manifestare ale viului: STATIKOS (structurile), KINEMATIKOS (mecanismele) și METABOLÉ (transformările).

Alterările formelor biologice sînt:

OBIECTIVE 1. FIZICE ● Materialele (cu limitele istorico-tehnologice) ● Tehnica ● Schimbarea de scară (momentul antropomorfizării prin ergonomie)

SUBIECTIVE 2. SOCIALE ● Stilismul ● Personalitatea designerului ● Jocul grafic generator de forme

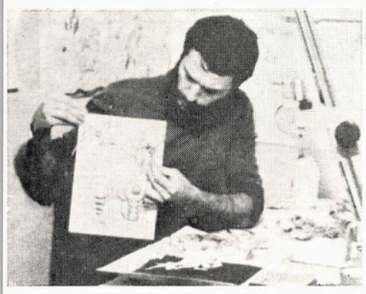

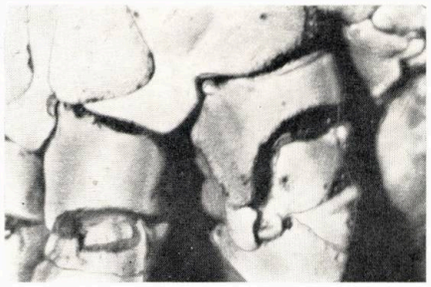

MASĂ DE OPERAȚII UNIVERSALĂ (PROTOTIP ÎN LUCRU)

Masa este alcătuită dintr-un sistem articulat de închidere a pistoanelor de acționare, care mărește rezistența la încovoiere. Decupajele laterale ale segmenților articulați arată diferite așezări pe care le pot lua, în diversele situații ale actului operator — indirect, biomecanica umană.

Lățimea segmenților permite sprijinul abdomenului chirurgului în cursul operațiilor de durată.

Segmentele articulate (care protejează pistoanele și tubulatura, prin care circulă fluidul de acționare) pot reda diverse mișcări ale corpului uman.

Transpunerea tehnologică a expresiei corpului uman exprimă tendința spre construirea unei Naturi Paralele.

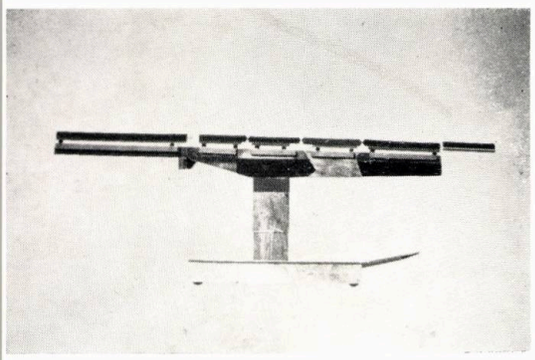

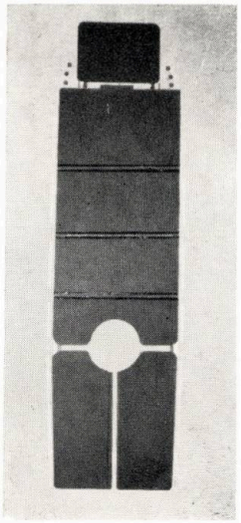

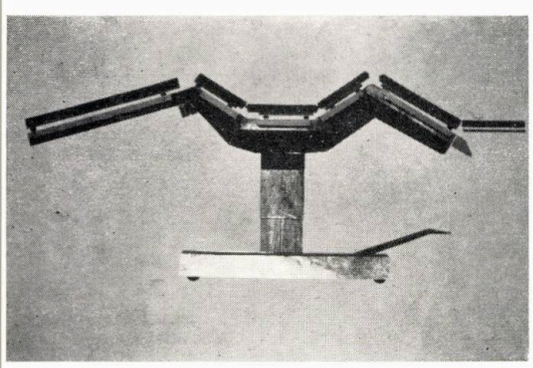

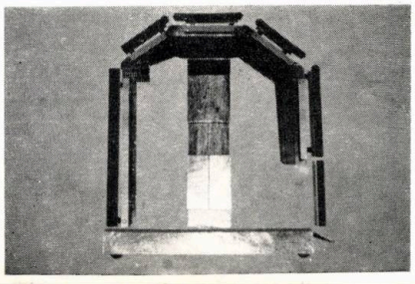

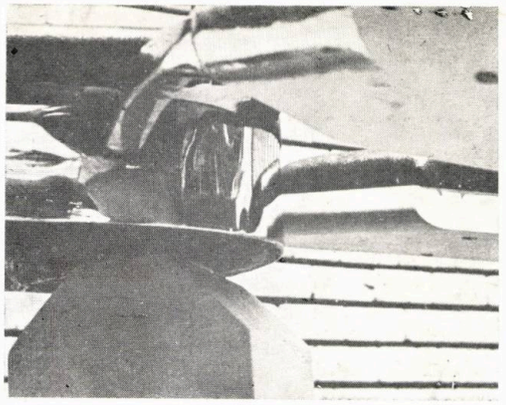

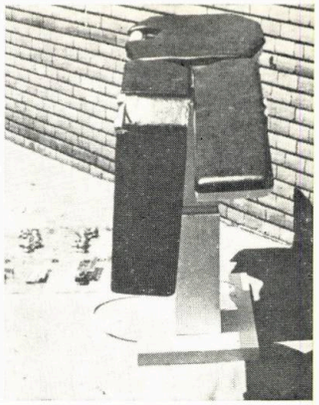

Articulații de decapod (crab)

VIDEO PORTABIL — « TANGRAM JVC »

(realizat în colaborare cu MARIUS NEGRESCU)

Aparatul video este conceput cu obiectivul detașat de aparat, imaginea transmițîndu-se prin fibră optică.

Obiectivele au diferite mărimi și forme, de la ochelari la microobiectivele de endoscopie. Cele două corpuri articulate (bionic), pe cilindrul central al camerei de filmat conțin sistemul de înregistrare (CCD, BETAMAX etc).

Butoanele sînt jocul « TANGRAM », frecvența de folosire fiind în funcție de formă și de mărime. Exemplul din imaginile alăturate este cu fibra optică rulată în cilindrul central.

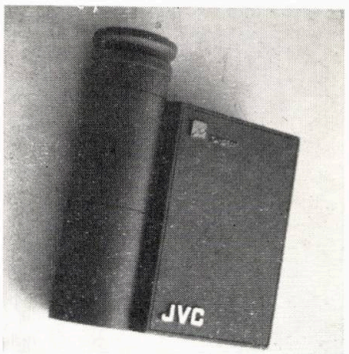

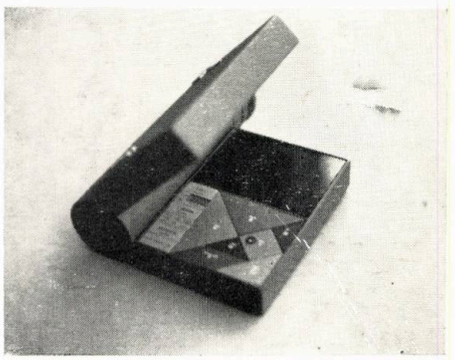

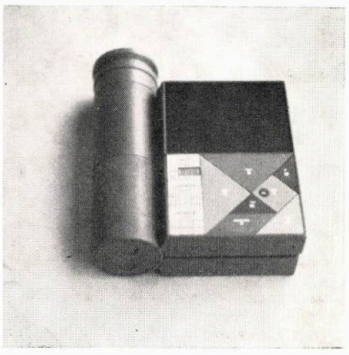

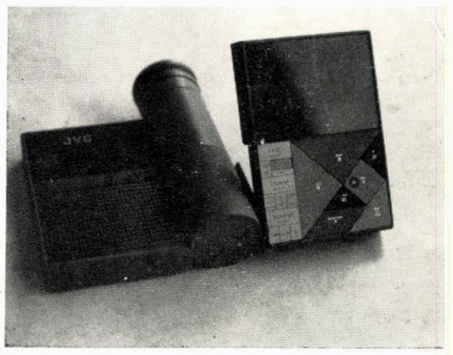

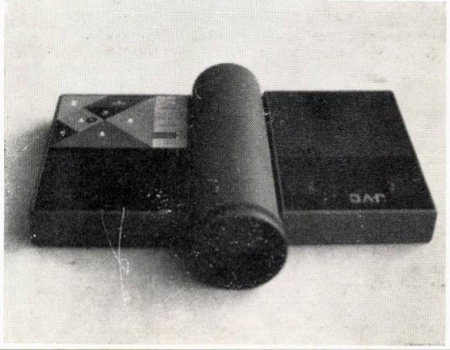

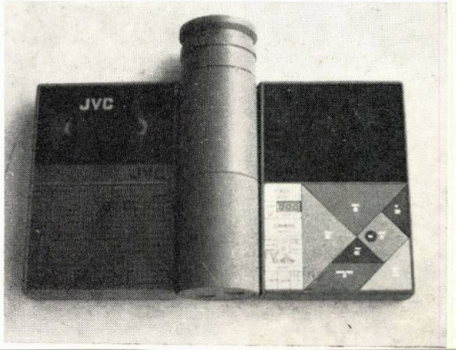

APARAT PORTABIL PENTRU RESPIRAȚIE ARTIFICIALĂ

Pentru cazuri de urgență, un aparat de respirație va fi un sistem complementar corpului uman, care, prin diverse combinări ale formelor sale, se va adapta rapid tuturor manipulărilor.

Aparatul va fi protejat de benzi subțiri de cauciuc, puse în așa fel încît în nici o poziție carcasa să nu atingă direct suprafața de așezare. De asemenea, cauciucul protector, colorat în roșu, va reda semnul « Crucii Roșii ».

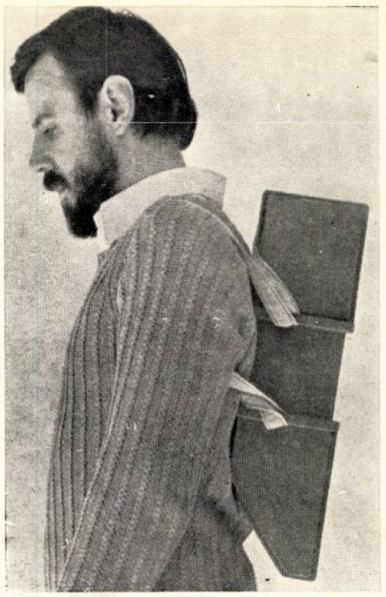

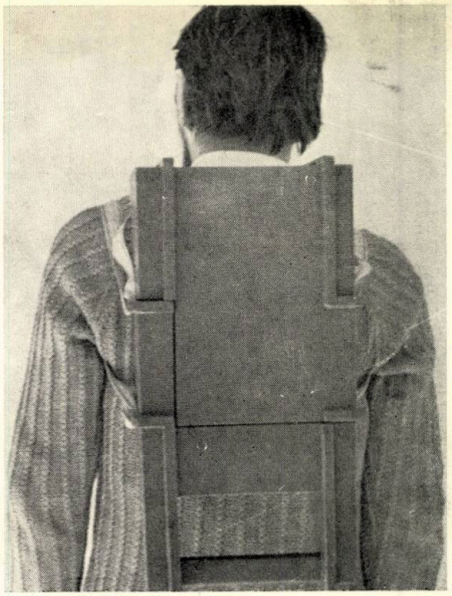

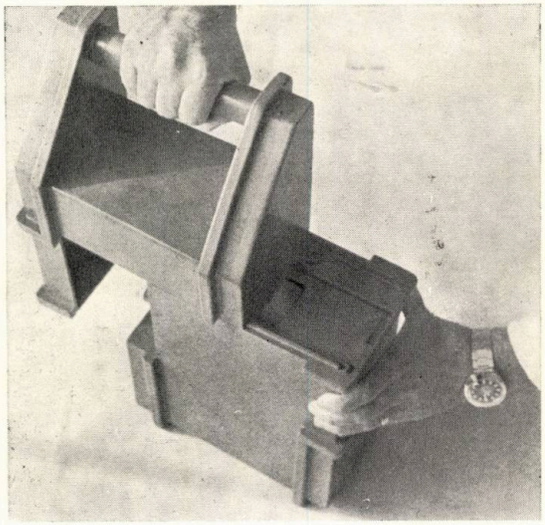

Aparatul portabil este format din două cutii : cea a « aparatului de ventilație a plămînilor » și cea a « anexelor » (măști, tuburi). După racordarea tuburilor la aparat și la butelia de oxigen, cutia anexelor va susține restul aparatului într-o poziție ergonomică pentru manipulare și vizualizarea datelor.

DRAGOȘ GHEORGHIU
designer

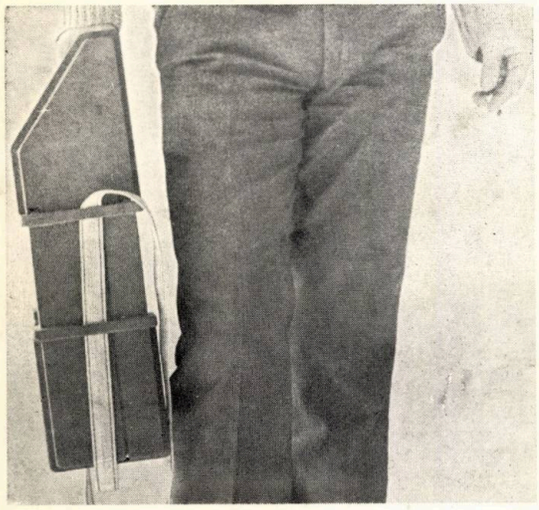

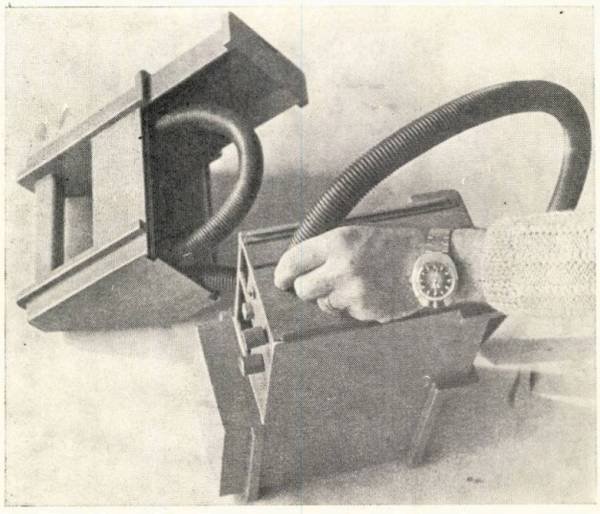

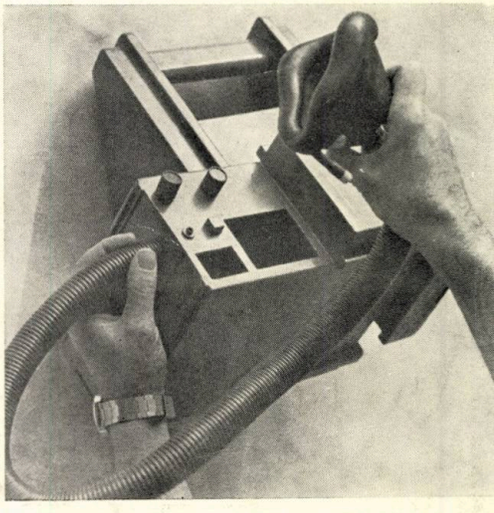

Lei 45

arhitectura

VII
F 1920
2/85

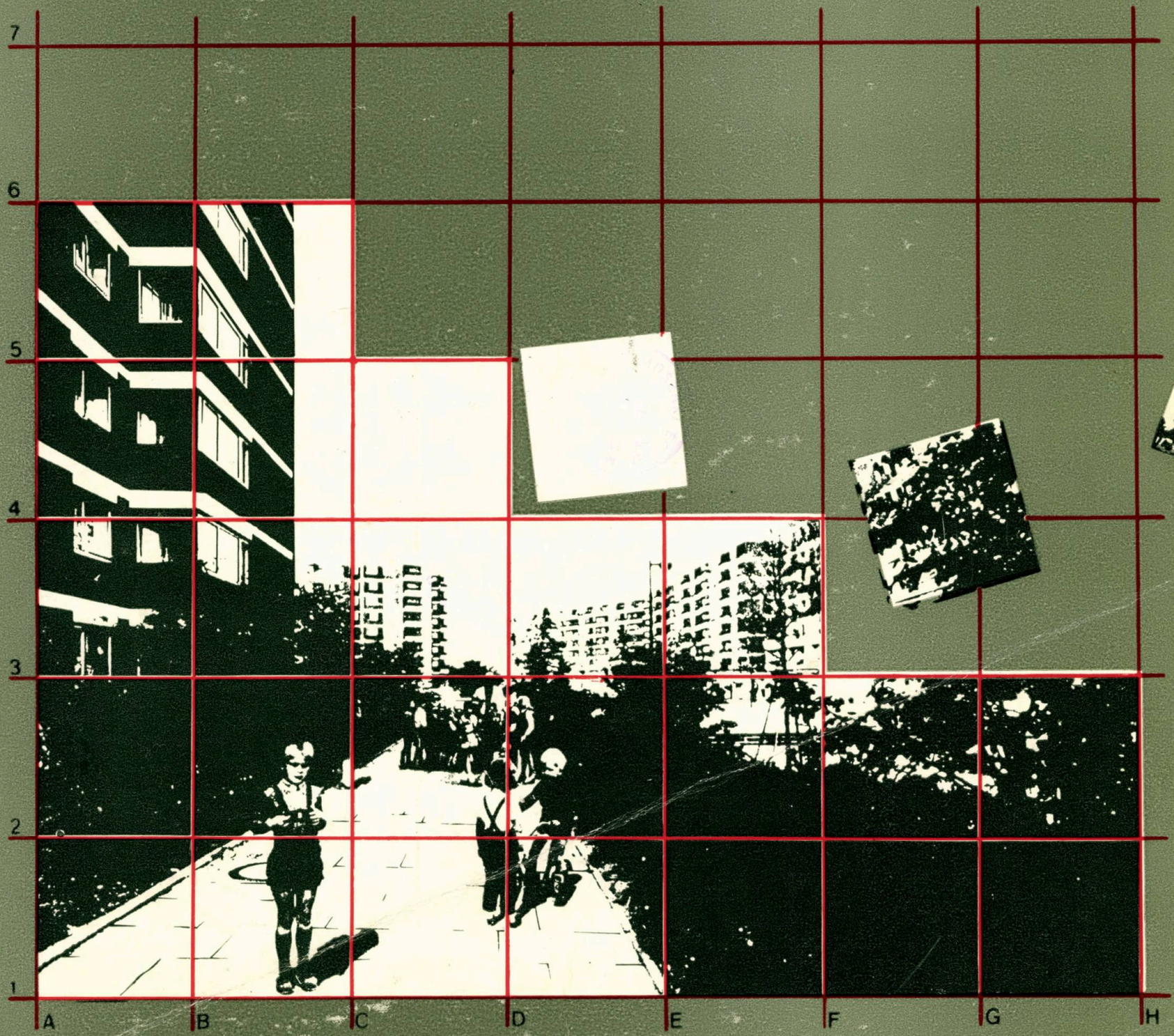

REDACȚIA (EDITORIAL OFFICE): București, str. Academiei nr. 18—20, sector 1, C.P.—597—P.O.B. ROMÂNIA, tel. 13.98.80.
ADMINISTRAȚIA (MANAGEMENT): I.S.I.A.P. (Întreprinderea de stat pentru imprimate și administrarea publicațiilor), București, Piața Scînteii nr. 1, sector 1, Oficiul poștal 33, Cont B.N.R.S.R. 64.51.20.230 filiala sector 1.
ABONAMENTE: I.S.I.A.P., șase apariții anual, 270 lei instituții și individual.
PUBLICITATE: Agenția de publicitate I.S.I.A.P. București, Calea Victoriei nr. 174, sector 1. tel. 50.47.70
ABONAMENTE PENTRU STRĂINĂTATE (SUBSCRIPTION trough) ROMPRESFILATELIA—Sectorul Export-Import Presă, P.O.Box 12201 Telex 10376, prsfir, Calea Griviței 64—66, București, ROMÂNIA. Excerpts in english, french, russian. West $ 65
TIPARUL: Întreprinderea poligrafică « Arta Grafică » București.

REDACTOR: Arh. Ștefan Radu IONESCU

MACHETARE: Arh. Ștefan Radu IONESCU
COPERTA: Arh. Dan MARIN
SECRETAR PRINCIPAL DE REDACȚIE:
Marga PROTOPOPESCU
FOTOGRAFII: Gheorghe DUMITRU

arhitectura

SUMMARY **No. 2/1985**

TYPIFICATION — DIVERSIFICATION — ADAPTABILITY

BIBLIOGRAPHY

Nicoleta Dandu • TIPIFICATION • DWELLINGS • SOCIAL-CULTURAL EQUIPMENT — TUITION (2)

AGENDA

THE INTERNATIONAL SEMINAR OF ARCHITECTURE OF BUCHAREST 25—28 SEPTEMBER 1985 (5)

The Association of Youths and students of Romania — A.T.S.R.N.U. — the "Ion Mincu" Institute of Architecture of Bucharest and the Romanian Centre of the International Office of scenographs and theatre technicians — O.I.S.T.T. — organize the **Second International Seminar under the motto: "Architecture, a way in which youths can express themselves in the spirit of peace and civilization", having as subject-matter "ARCHITECTURAL PRACTICE, AN ANSWER TO YOUTHS'S PROBLEMS."**

The seminar, which will carry on its activities between September 25—28, 1985 suggests: to discuss questions pertaining to youths's aspirations in the domain of architecture and town-planning, to the import and way of approaching equipment for young people, to achievements in the range of social cohesion.

Discussions will be focused on the following items:

1. — Contemporary architectural practices in building for young people.

Import and approach of the cultural and social cohesion space for youths (implantation in the town contexture, architecture and scenography, habitat, leisure).

Creations and achievements within the cultural and socially coherent youth space.

2. — Tuition of architecture, trends for the future.

Arch. Vasile Mitrea • FIRST EDITION OF THE INTERNATIONAL EXHIBITION OF PHOTOGRAPHIC ART "THE ARCHITECTURAL ENVIRONMENT" – CLUJ-NAPOCA (4)
x x x • FESTIVAL OF STUDENT ART AND CREATION – FACS (5)

CHRONICLE

x x x • PLENARY MEETING OF THE LEADING COMMITTEE OF THE UNION OF ARCHITECTS (5)
Arch. Cicerone Suteu • SYMPOSIUM OF INDUSTRIAL ARCHITECTURE (7)
THE ERA OF NICOLAE CEAUȘESCU – A STAGE OF ANIMATING CONSTRUCTIVE UPSURGE TYPIFICATION – DIVERSIFICATION – ADAPTABILITY (9)
TYPIFICATION SHOULD NOT SPOIL MAN'S CALL FOR BEAUTY,
an interview with Dr. eng. Petru Vernescu, taken by arch. Ileana Tureanu

Typification is not a purpose in itself. It was brought about by industrialization, not so much to save planning work, although this was widely achieved, as by the need to industrialize on a large scale constructive elements and sub-ensembles.

This is neither a new approach nor one specific for socialist countries, it is however characteristic for all building activities that have their solutions studied previously.

Constructions is involved in life more than painting, art, motorcars or electronics. Nowadays it affects life, a person's tonus and state of mind even more than art. So I believe that the necessity of architecture is today man's vital requirement. Greater efforts should be made so that the built environment may exercise a benefic effect on the human soul and spirit. Considering this, I think that typification should not spoil man's desire for beauty, for art, for comfort! Although this is clear, the pendant problems are, however, not yet solved.

As everything else, official regulations can also be improved. The latter should precisely establish the economic limits and the required functional condition without however deciding upon the construction itself. Unfortunately, many of these regulations not only establish the economic limits, but also offer solutions.

Eng. Mioara Dabija • HUMANISM, AN APPROACH TO BUILDINGS (15)
Arch. Alexandra Florian, arch. I. Enescu, arch. Gabriel Costăchescu, eng. Moses Drimer, arch. Rodica Turicu, arch. Călin Negoescu, arch. Antonina Maluda, arch. Paul Bădulescu, arch. Simona Stănculescu, arch. Ion Giurcă, arch. Mihaela Sterescu • CONCERNS AND ACHIEVEMENTS WHEN DESIGNING DWELLINGS (16)

According to socio-architectural studies elaborated during the previous years, the new designs were mainly concerned with **requirements for a diversified lodging;** for this reason the removal of one of the causes of displeasure for the inhabitants, namely the impossibility of influencing the dwelling's quality by functionally co-ordinating the inner dwelling space, is kept in view.

When defining the dwelling space, it is considered that the economy of the sketch consists in functionally utilizing to the utmost the available area and also to assign to it a varied scale of spacial co-ordination.

Arch. Rodica Turicu, eng. Gheorghe Savopol • CONCERNS ABOUT IMPROVEMENT OF THERMIC PROTECTION IN DWELLINGS (26)

During the last ten years, along the architectonic and cultural concept, a new one appeared – the thermoenergetic concept – and gets increasingly important.

The NIVEN program (authors: math. Niculina Balosache, Eng. Gh. Cristea, eng. Gh. Savopol) offers a new instrument for a thermoenergetic and thermoeconomic assessment of buildings already at design stage so as to achieve an optimal balance between the necessary resources for the achievement of the building (energetic and monetary resources) and consumption that will burden it then it will be used (consumption of energy and operation expenses).

Arch. Petre Curta • A RECREATION AND CULTURAL CENTRE IN TOWN ENVIRONMENT (28)
Arch. Ștefan Barthon • CONCERNS OF THE ARCHITECT INVOLVED IN THE TYPIFICATION OF INDUSTRIAL BUILDINGS (30)
Eng. Anatolie Cazacliu • MAIN PRESENT TRENDS IN THE TYPIFICATION OF INDUSTRIAL BUILDINGS (32)

AGORA

Arch. Radu Drăgan • THE TROJANS (36)

Among the alegories every highschool boy rapidly takes hold of (the heroic tales are read in school only when certified by the rigurosity of the text or by the requirements of patriotic pedagogy), are mixed helter-skelter stories with vikings, cow-boys, supermen, modern princes Charming, always eager for and never satiated by symbols.

And of course Homer. The fact that this brutal tale of conquests, too long to satisfy the requirements of the classical tragedy, embellished by an ambiguous love story, with a Helen abducted from Menelaus and delivered in turn to Paris, to Deifob, to Menelaus (again) and finally to Achilles, this poetic story of the Doric invasions of Asia Minor, could abide so many minds, is an uncomprehensible mystery.

Helen had to be returned to her legitimate husband, the Achaeans had to seize Troy and the Dorians had to rule in Asia Minor; concerning the parable, the rest is purely technical. But Ulysse's ridiculous ruse makes one sceptical. Whose credulity is greater? the Trojans' or that of the centuries that wonder at the resourcefulness of Ithaka's king? And thus, screened by an opereta joke, the parable could stay unnoticed. The walls remain: thick, impugnable, they resist assault during eleven years and are demolished in one night by the very men who should have defended them. This is the parable, which would have remained hidden in the legend, had not Schliemann, holding Homer in one hand and a pickax in the other, dug out Troy, on the Hisarlîk hill.

OUR PREDECESSORS

Dr. arch. Andrei Pănoiu • UNEDITED MARGINAL NOTES ABOUT THE FIRE OF BUCHAREST IN 1847 (37)

When looking at the plan of the capital, found on the 1856 map of southern Romania, we gather that the reconstruction of the burnt zone around the St. George church began according to a plan recalling the network of the present streets.

On the plan, plotted in 1854, February 24", one can read the shape of the area allotted to the market and gardens we are speaking about, as well as the rectangular street lines overreaching the former vanished routes of the Sărăriei, Bogasierilor, Abagiilor, Rogojinarilor, Cojocarilor, Braşovenilor etc. streets.

The plan for planting the garden of the Sf. Ggehorghe Nou monastery, designed and drawn by Ulrich Hofman (Fig. 2) has also been preserved, indicating the church, "the pond and alleys with pyramid-shaped poplars", "alleys of acacias and locust trees", "bowers of trees and exotic shrubs", "groups of various flowers", "places for setting couches for rest." [7]

We considered it appropriate to halt at this part of former Bucharest, for it is linked to the creation of a public garden that keeps even today some of the features it held at its initial stage.

Arch. Judit Hadnagy • INFLUENCE OF ART IN 1900 ON THE ARCHITECTURE OF THE TOWNS: ODORHEIUL SECUIESC, GHEORGHENI AND MIERCUREA CIUC (39)

When analysing the influence that art in 1900 had en Transylvania as a formal expression of spirituality in our country's culture, I wish to show a series of buildings sited in three towns of the Harghita district — Miercurea Ciuc, Gheorgheni and Odorheiul Secuiesc — whose architecture is strongly affected by the innovating current existing at the crossroads the of 19th and 20th centuries.

Arch. Anghel Marcu • GRAPHICS, DESIGN, ARCHITECTURE IN THE STUDIES OF A PREDECESSOR (46)

REVIEWS, PRESENTATIONS

Signed by: Dr. arch. Doina Cristea, arch. Luminița Patron, arch. Dan Adrian, arch. Mircea Secășeanu, arch. Jean Monda (47)

TECHNICAL INDEX CARDS

Column edited by dr. arch. Marius Smigelschi, arch. Călin Negoescu (51)

NEWS OF THE DAY

Arch. Mihail Naum Theodorescu • BEGINNING (62)

LIFE ENVIRONMENT

Traian Dinorel Stănciulescu • THE ARCHITECTURE OF DEVA BETWEEN TRADITION AND INNOVATION (65)

SCHOOL PAGE

Arch. Florin Biciuşcă • ARRANGEMENT AS MUSEUM OF THE BAROQUE PALACE OF TIMIŞOARA • GRADUATION PAPER 1984 (68)

CORRESPONDENCE

• SOCIAL-CULTURAL BUILDINGS IN THE USSR (I) (72)

Arch. Nicolae Ţărălungă • WORK MEETING OF YOUNG ARCHITECTS IN THE SOCIALIST COUNTRIES (78)

Arch. Dan Corneliu • IT IS NEVER TOO LATE TO SEE PARIS (79)

MOVEMENT OF IDEAS

Arch. Ştefan Dorin • CONTEXTUALISM (I) (82)

ARTS — DESIGN

Dr. arch. Mircea Enescu • TRAVELING — NOTES OF A JOURNEY — the exhibition of arch. Marcel Laurian (85)

Dragoş Gheorghiu • "THINGS THAT SEEM MORE BEAUTIFUL IN PAINTING"

• Comments on the exhibition of Japanese posters (85)

• ARCHITECTURE SEEN BY ARCHITECTS (87)

INDUSTRIAL DESIGN

Arch. Alexandru Antonescu • THE 1984 BUCHAREST INTERNATIONAL FAIR — JUBILEE EDITION

arhitectura

2 | 85

REVISTĂ A UNIUNII ARHITECȚILOR DIN R. S. ROMÂNIA

ANUL XXXIII, NR. 2 (213, serie nouă)

FONDATĂ ÎN 1906

TIPIZARE — DIVERSIFICARE — ADAPTABILITATE

BIBLIOGRAFIE

Nicoleta Dandu • TIPIZARE • LOCUINȚE • DOTĂRI SOCIAL-CULTURALE • ÎNVĂȚĂMÎNT 2

AGENDA

* * * • SEMINARUL INTERNAȚIONAL DE ARHITECTURĂ DE LA BUCUREȘTI 25—28 SEPTEMBRIE 1985 3

Arh. Vasile Mitrea • PRIMA EDIȚIE A SALONULUI NAȚIONAL DE ARTĂ FOTOGRAFICĂ « AMBIENTUL ARHITECTURAL » — CLUJ-NAPOCA 1984 4

Trăilă Cernescu • ARTĂ ȘI LOCUINȚĂ 4

* * * • FESTIVALUL ARTEI ȘI CREAȚIEI STUDENȚEȘTI — FACS 5

CRONICA

* * * • ADUNAREA PLENARĂ A COMITETULUI DE CONDUCERE AL U.A. 5

* * * • Arh. Cicerone Șuteu • SIMPOZION DE ARHITECTURĂ INDUSTRIALĂ 7

EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU — ETAPA A UNUI ÎNSUFLEȚITOR ELAN CONSTRUCTIV 9

TIPIZARE-DIVERSIFICARE-ADAPTABILITATE

TIPIZAREA NU TREBUIE SĂ STRICE NEVOIA OMULUI DE FRUMOS, interviu cu dr. ing. Petru Vernescu, realizat de arh. Ileana Murgescu 12

Ing. Mioara Dabija • UMANISMUL CA MODALITATE DE ABORDARE A CONSTRUCȚIILOR 15

Arh. Alexandra Florian, arh. Ion Enescu, arh. Gabriel Costăchescu, ing. Moses Drimer, arh. Rodica Turicu, arh. Călin Negoescu, arh. Antonina Maluda, arh. Paul Bădulescu, arh. Simona Stănculescu, arh. Ion Giurcă, arh. Mihaela Sterescu • PREOCUPĂRI ȘI REALIZĂRI ÎN DOMENIUL PROIECTĂRII CLĂDIRILOR DE LOCUIT 16

Arh. Rodica Turicu, ing. Gheorghe Savopol • PREOCUPĂRI ÎN DOMENIUL ÎMBUNĂTĂȚIRII PROTECȚIEI TERMICE LA CLĂDIRILE DE LOCUIT 26

Arh. Peter Curta • CENTRU CULTURAL-RECREATIV PENTRU MEDIU URBAN 28

Arh. Ștefan Barthon • PROBLEMELE ARHITECTULUI IMPLICAT ÎN TIPIZAREA CLĂDIRILOR INDUSTRIALE 30

Ing. Anatolie Cazacliu • ORIENTĂRI PRINCIPALE ACTUALE ÎN TIPIZAREA CLĂDIRILOR INDUSTRIALE 32

AGORA

Arh. Radu Drăgan • TROIENII 36

ÎNAINTAȘII NOȘTRI

Dr. arh. Andrei Pănoiu • NOTE INEDITE PE MARGINEA INCENDIULUI BUCUREȘTILOR DIN ANUL 1847 37

Arh. Judit Hadnagy • INFLUENȚE ALE ARTEI 1900 ÎN ARHITECTURA ORAȘELOR ODORHEIU-SECUIESC, GHEORGHENI ȘI MIERCUREA CIUC 39

Arh. Anghel Marcu • GRAFICĂ, DESIGN, ARHITECTURĂ — ÎN PREOCUPĂRILE UNUI ÎNAINTAȘ 46

RECENZII, PREZENTĂRI

Semnează dr. arh. Doina Cristea, arh. Luminița Patron, arh. Dan Adrian, arh. Mircea Secășeanu, arh. Jean Monda 47

FISE TEHNICE

Rubrică redactată de dr. arh. Marius Smigelschi, arh. Călin Negoescu 51

ACTUALITĂȚI

Arh. Mihail Naum Theodorescu • DEBUT 62

MEDIU DE VIAȚĂ

Traian Dinorel Stănciulescu • ARHITECTURA DEVEI ÎNTRE TRADIȚIE ȘI INOVAȚIE 65

Șt. R. I. • MĂRȚIȘOARE 67

PAGINA ȘCOLII

Arh. Florin Biciușcă • AMENAJAREA CA MUZEU A PALATULUI BAROC DIN TIMIȘOARA — DIPLOMĂ 1984 68

CORESPONDENȚĂ

* * * • « CONSTRUCȚII SOCIAL-CULTURALE ÎN URSS » (I) 72

Arh. Nicolae Țarălungă • ÎNTÎLNIRE DE LUCRU A TINERILOR ARHITECȚI DIN ȚĂRI SOCIALISTE 78

Arh. Dan Corneliu • NICICÎND NU-I TÎRZIU SĂ VEZI PARISUL 79

MIȘCAREA IDEILOR

Arh. Ștefan Dorin • CONTEXTUALISM (I) 82

DESIGN-ARTE

Dr. arh. Mircea Enescu • « PEREGRINĂRI-SCHIȚE DE CĂLĂTORIE » — expoziția arhitectului Marcel Laurian 85

Dragoș Gheorghiu • « LUCRURI CARE PAR MAI FRUMOASE PICTATE » — note privind Expoziția de afiș japonez 85

* * * • ARHITECTURA PRIVITĂ DE ARHITECȚI 87

INDUSTRIAL-DESIGN

Arh. Alexandru Antonescu • TÎRGUL INTERNAȚIONAL BUCUREȘTI 1984 — EDIȚIE JUBILIARĂ Cop. 3

CONSILIUL DE CONDUCERE: arh. CONSTANTIN JUGURICĂ* — președinte, arh. EMILIA ABRUDEANU, conf. ION BIȚAN, dr. arh. ALEXANDRU BUDIȘTEANU, prof. ing. ALEXANDRU CIȘMIGIU, ing. PAUL DRAGOMIRESCU, dr. arh. MIHAI ENESCU, arh. ALEXANDRA FLORIAN, dr. arh. BORIS GRINBERG, arh. ȘTEFAN RADU IONESCU* — redactor, arh. EUSEBIE LATIȘ, arh. MIRCEA MIHAI, arh. NICOLAE MUNTEANU, arh. DAN PRODESCU, conf. dr. arh. ALEXANDRU SANDU*, MATILDA ZĂNESCU*

* Membri ai Colegiului de redacție

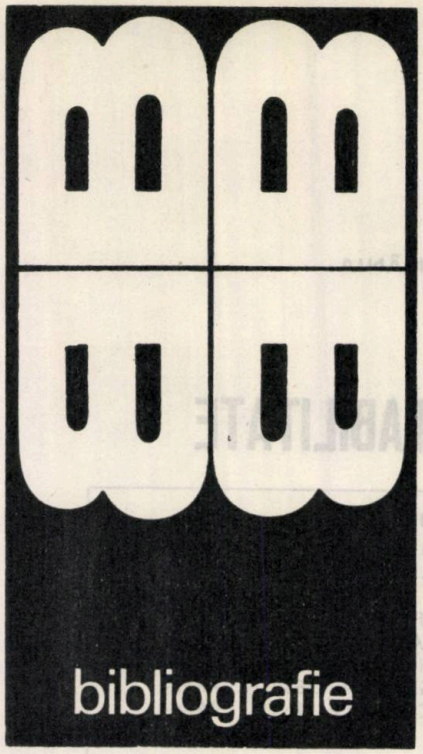

Selecții bibliografice
de Nicoleta Dandu

TIPIZARE

Publicații existente în biblioteca Uniunii Arhitecților

STUDII ȘI CERCETĂRI

Caffé, M. *Perspective ale locuirii în România în preocupările unor lucrări experimentale*, A/R 1/1972

Costinescu, Al. *Studiu pentru tipizarea fabricilor de pîine de 12, 20 și 30 t/24 h*, A/R 1/1959

x x x *Expoziția internațională de proiectare tip (II)*, A/R 4/1958

Grigorcea, N. *Contribuțiuni la problema proiectării tipizate (clădiri social-culturale)*, manuscris 33

Lăzărescu, C. *Proiectarea ansamblurilor de locuințe în perioada 1976—1980* A/R 3/1976

Lăzărescu, C. și colaboratori *Probleme ale industrializării și prefabricării construcțiilor de locuit și social-culturale*, A/R 6/1969

Maicu, H. *Probleme actuale și de perspectivă ale Industrializării construcțiilor*, A/R 4/1971

Marsoni, L. *L'uso dei modelli come nuove strumenti di pianificazione*, Zodiac 17/1966, pp 205—210

Matiușov, V. *Studii și schițe directive pentru cantine*, A/R 2/1960

x x x *Normativ privind proiectarea clădirilor pentru birouri, unități de proiectare și alte spații de lucru administrative . . .* IPCT, Proiect 8004/1977

Petrovici, V. *Studii de secțiuni pentru clădiri de locuit cu P + 3—4 niveluri pe tema A1*, A/R 5/1965

Popovici, N. — Ungureanu, N. *Încercări pe modele de lucrări hidrotehnice prefabricate pentru amenajarea torenților*, Buletinul Institutului Politehnic din Iași, tom XXVI, fasc. 3—4/1980, p 101

Sassu, Th. *Probleme de proiectare și soluționarea lor în cazul construcțiilor din blocuri mari și panouri*, manuscris 31

Sassu, Th. *Studiu asupra clădirilor de locuit și administrative executate din prefabricate și din elemente de pereți*, manuscris 30

Smigelschi, M. *Prefabricare ușoară în R. S. Cehoslovacă*, A/R 1/1973

Stan, Al. — Negreanu, Gh. — Mihăilescu, P. *Elaborarea detaliilor-tip și a subansamblurilor*, A/R 5/1965

Șerban, I. — Daniel, S. — Ghelber, A. *Studiu de locuințe pentru mediul rural*, A/R 6/1958

Teodorescu, A. — Borcea, C. *Observații critice asupra studiului de cantine*, A/R 2/1960

Theodorescu, A. *Studiu asupra proiectării și folosirii creșelor*, manuscris 29

Veiser, L. *Unele aspecte economice ale construcțiilor din panouri mari*, A/R 6/1969

Vittoria, E. *Modelli quantità e struttura architettonica del paesaggio (appunti su una ricerca di architettura)*, Zodiac 16/1966, pp 188—209

LOCUINȚE

Atanasiu, A. *Secțiune refolosibilă P + 10 . . .* A/R 5/1974

Caffé, M. *Noile secțiuni directive pentru locuințe cu P+3—4 niveluri și încălzire centrală*, A/R 5/1960

Cepleanu, M. — Silvan, M. *Clădiri cu garsoniere*, A/R 4/1970

Drimer, M. *Proiecte tip pentru clădiri de locuit cu P + 4 niveluri, din panouri mari*, A/R 5/1965

Enescu, I. *Clădiri de locuit cu P + 1—2 etaje pentru mediul urban (proiect tip)*, A/R 6/1983

Florian, Al. *Secțiuni și clădiri de locuit cu 11 niveluri*, A/R 1/1972

Florian, Al. *Serii de secțiuni pentru locuințe de categoriile III și IV de confort, pe zidărie portantă*, A/R 4/1970

Hâncu, C. *Locuințe industrializate cu puține-niveluri*, A/R 1/1972

Laurian, M. — Caffé, M. — Roșianu, L. *Clădiri de locuit P + 4 niveluri cu "structură mixtă"*, A/R 4/1970

Negreanu-Popescu, Gh. *Clădiri de locuit cu 5 niveluri, cu structură mixtă*, A/R 1/1972

Petrovici, V. *Blocuri-tip de locuințe cu P + 3—4 etaje*, A/R 1/1966

x x x *Tipovi proekti za sglobiaeni jilițni sgradi*, Sofia, 1969

DOTĂRI SOCIAL-CULTURALE

Bucur, M. *Proiect-tip pentru un cinematograf cu 500 de locuri*, A/R 4/1962

Ciolacu, C. *Prefabricarea construcțiilor social-culturale*, A/R 6/1969

Cocheci, A. M. *Proiect tip pentru hotel cu 150 paturi, categoria a II-a*, A/R 2/1984

Enăchescu, C. *Profile pentru creșe-grădinițe cu structură industrială*, A/R 6/1974

Sebestyen, Gh. — Petrașincu, N. — Bacalu, D. *Serierea dotărilor social-culturale urbane*, A/R 5/1965

Teodorescu, A. *Concurs pentru "Creșă cu 80 locuri și grădiniță cu 200 locuri*, A/R 2/1968

x x x *Tipovi proekti za obșestveni sgradi*, Sofia, 1969

Vasilescu, O. *Tipizarea dotărilor social-culturale urbane*, A/R 5/1965

ÎNVĂȚĂMÎNT

Păun, S. *Construcții școlare*, A/R 6/1974

Petrașincu, N. — Bacalu, D. *Școli tip pentru învățămîntul mediu*, A/R 3/1965

Schránil, B. — Laboutka, K. *Typové podklady všeobecně vzdělávacích škol pro výstavbu od roku 1961*, Architectura ČSR 6/1961, p 379

Teodorescu, A. — Borcea. C, *O proiectare mai economică a grădinițelor de copii*, A/R 6/1959

CONSTRUCȚII SPITALICEȘTI

Costinescu, I. *Policlinică de tip universitar din Iași*, A/R 4/1968

Marcu, A. *Spital tip cu 100 paturi și ambulatoriu*, A/R 2—3/1977

Necula, C. *Policlinică tip*, A/R 2—3/1977

Păun, S. — Vollrath, I. *Proiecte de construcții-tip pentru rețeaua sanitară*, A/R 5/1965

Petrașincu, N. *Proiecte-tip de dispensare de circumscripție pentru mediul urban și rural*, A/R 5/1962

Stoenescu, E. *Policlinici în mediul urban (tip I și tip II)*, A/R 1/1966

INDUSTRIE

Calinovschi, M. *Proiectarea complexelor zootehnice de tip industrial*, A/R 5/1967

Cazaciiu, A. *Reflecții privind tipizarea construcțiilor industriale*, A/R 1/1976

Manos, P. — Popovici, M. *Parametrii geometrici ai halelor industriale*, A/R 1/1959

Polizu, Gh. — Baiculescu, E. *Preocupări privind optimizarea alcătuirii clădirilor industriale*, A/R 1/1976

Popovici, M. — Grigoriu, D. *Elemente de construcție și sisteme constructive tip pentru hale industriale*, A/R 1/1959

Silvan, I. — Vernescu, P. *Tipizarea construcțiilor industriale*, A/R 1/1959

MOBILIER

Atanasiu, C. — Bivolaru, M. — Nicolae, O. *Probleme și rezolvări ale mobilării locuințelor*, A/R 5/1973

Enescu, M. *Mobilier tip pentru locuințe*, A/R 2/1960

x x x *Interiorul unor apartamente-tip în concepția arhitecților locatari*, A/R 5/1973

Mihai, Gh. *Unele observații privind mobilarea și echiparea bucătăriilor*, A/R 5/1973

INSTALAȚII

Atanasiu, M. *Prefabricarea instalațiilor de încălzire*, A/R 6/1969

Dumitrescu, C. *Celulele spațiale tehnico-sanitare, direcție sigură în realizarea unei eficiențe sporite a locuinței industrializate*, A/R 4/1983

Leizer, E. *Instalație electrică de apartament prefabricată*, A/R 6/1969

Oniga, M. — Mărgăritescu, M. *Blocul sanitar prefabricat*, A/R 6/1969

Abrevieri utilizate

A/R — Revista ARHITECTURA, R. S. România

Trimițînd din timp cu mandat poștal sau virînd în contul ISIAP suma de 270 lei (costul abonamentului pe un an), cititorii noștri își pot asigura primirea în continuare a revistei. Adresa și numărul de cont ale ISIAP ca și adresa și telefonul redacției sînt specificate pe coperta II.

Abonamente în străinătate se fac prin ROMPRESFILATELIA — Sectorul Export-Import Presă, P.O. Box 12201, Telex 10376, prsfir, Calea Griviței 64-66, București, ROMÂNIA

agenda

PARTICIPARE— DEZVOLTARE— PACE

MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE ÎN CADRUL ANULUI INTERNAȚIONAL AL TINERETULUI 1985 — SEMINARUL INTERNAȚIONAL DE ARHITECTURĂ DE LA BUCUREȘTI 25—28 SEPTEMBRIE 1985

Anul Internațional al Tineretului 1985

Anul International al Tineretului 1985

1985

INTERNATIONAL SEMINAR OF ARCHITECTURE
SEMINAIRE INTERNATIONAL D'ARCHITECTURE
INSTITUTUL DE ARHITECTURA • "ION MINCU"
70109 str. ACADEMIEI nr. 18-20 • telex: 11164
BUCUREȘTI ROMANIA • telefon: 13 80 80

UNIUNEA ARHITECȚILOR • A.T.S.R.N.U. • O.I.S.T.T.

Înscriindu-se printre amplele acțiuni și inițiative românești, de promovare pe plan internațional a problematicii tinerei generații, ANUL INTERNAȚIONAL AL TINERETULUI 1985 constituie o manifestare de referință pentru tineretul lumii, ce marchează, totodată, și momentul aniversării a patru decenii de la crearea Organizației Națiunilor Unite.

Sub deviza « PARTICIPARE-DEZVOLTARE-PACE », *Anul Internațional al Tineretului 1935* cuprinde o serie de manifestări viu ancorate în preocupările și eforturile cercetării științifice a problematicii tinerei generații, manifestări care, în țara noastră — onorată, prin desemnarea tovarășului Nicu Ceaușescu, prim secretar al C.C. al U.T.C., ministru pentru problemele tineretului, în consens, ca președinte al Comitetului Consultativ al O.N.U. pentru A.I.T. — vor căpăta o deosebită amploare.

În acest sens, Asociația Tineretului și Studenților din România pentru Națiunile Unite — A.T.S.R.N.U. —, Institutul de Arhitectură « Ion Mincu » din București, Uniunea Arhitecților din România și Centrul Român al Oficiului Internațional al Scenografilor și Tehnicienilor de Teatru — O.I.S.T.T. — organizează cel de *Al Doilea Seminar Internațional « Arhitectura modalitate de exprimare a tineretului în spiritul păcii și civilizației »*, cu tema: *« PRACTICA ARHITECTURALĂ CA RĂSPUNS LA PROBLEMATICA TINERETULUI »*.

Seminarul, ale cărui lucrări se vor desfășura la București, între 25—28 septembrie 1985, își propune discutarea problemelor legate de aspirațiile și necesitățile tineretului și implicațiile lor în domeniul arhitecturii și urbanismului, sensurile și atitudinile de abordare în domeniul dotărilor pentru tineret, cercetări și realizări în domeniul spațiilor de coeziune socială.

Dezbaterile vor fi axate pe următoarele categorii de probleme:

1. Practica arhitecturală contemporană în domeniul construcțiilor pentru tineret

● Sensuri și atitudini de abordare a spațiului de cultură și coeziune socială pentru tineret (implantare în țesutul urban, arhitectură și scenografie, habitat, loisir)

● Creații și realizări în domeniul spațiului de cultură și coeziune socială pentru tineret

2. Învățământul de arhitectură, orientări pentru viitor.

Președintele Comitetului de organizare al Seminarului — dr. arh. EMIL BARBU POPESCU — a avut bunăvoința de a ne declara că pregătirile pentru buna desfășurare a acestei manifestări științifico-profesionale internaționale sînt demult începute și și-a exprimat încrederea că, și de această dată, nu vor lipsi de la București personalități de reputație internațională ale arhitecturii, așteptate cu mult interes.

Seminarul va constitui, neîndoios, un nou și binevenit prilej de afirmare a preocupărilor teoretice și realizărilor practice ale tinerilor noștri arhitecți, precum și o utilă reconfirmare pe plan internațional a valorii știute a școlii românești de arhitectură.

A

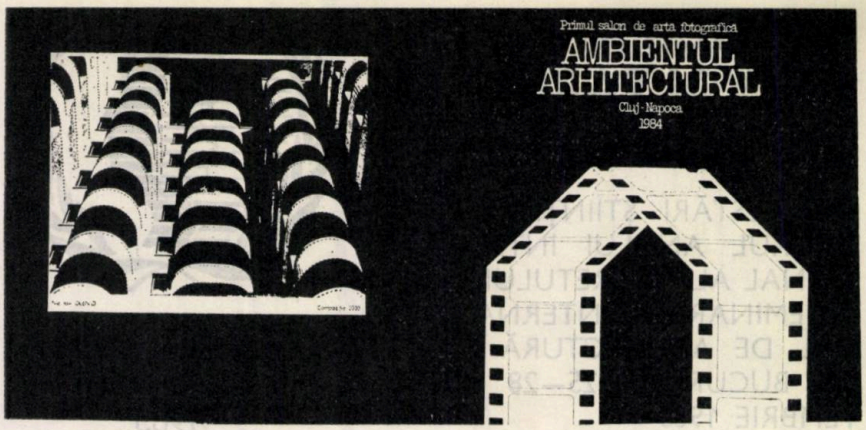

PRIMA EDIȚIE A SALONULUI NAȚIONAL DE ARTĂ FOTOGRAFICĂ «AMBIENTUL ARHITECTURAL» — CLUJ-NAPOCA OCTOMBRIE 1984

În sfîrșit, o mai veche propunere pe care am făcut-o în 1979, ca unele acțiuni cu caracter național ale Uniunii Arhitecților să-și găsească loc de desfășurare și în afara Capitalei, s-a materializat. Sub patronajul Institutului de Cercetare și Proiectare Cluj, al Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă, al Filialei Cluj a Uniunii Arhitecților, Asociației Artiștilor Fotografi Filiala Transilvania și Muzeului de Artă Cluj-Napoca, s-a organizat primul salon național de artă fotografică închinat în exclusivitate arhitecturii sub genericul «*Ambientul arhitectural*».

Cum s-a mai arătat în revistă, profilul aceste competiții în premieră a fost organizat pe trei secțiuni:

A. Ambientul arhitectural, avînd ca scop sublinierea realizărilor arhitecturale, în contextul participării lor la desfășurarea vieții contemporane.

B. Arta fotografică, mediu de manifestare artistică a arhitecților.

C. Fotografia în practica arhitecturală.

Deși profilul manifestării a impus o strictă încadrare tematică a lucrărilor intrate în competiție, iar invitațiile au plecat doar cu șase săptămîni înainte a începe selecția, juriului i s-a oferit un material destul de bogat (546 de fotografii, alb / negru și color, și 740 diapozitive color) și asta, datorită entuziasmului cu care arh. IONEL VITOC s-a angajat în această acțiune plină de dificultăți și de inerții. De altfel, aceluiași confrate i-a aparținut și ideea organizării salonului.

Poate că unii, prin prisma altor manifestări similare, ar fi dorit ceva mai mult sau chiar altceva decît s-a expus. Față de aceste așteptări neîmplinite, mi-aș permite să observ că «ambientul arhitectural» este o noțiune rar întîlnită încă în chiar dicționarele de specialitate; este de fapt produsul, mai mult sau mai puțin palpabil, al interrelațiilor unor multiple componente, cum ar fi: morfologia locului, vegetația cu organizarea spațială și configurația ei, oamenii locului, cu nivelul lor cultural-educativ, caracteristici temperamental-comportamentale, momentul zilei etc, etc. Ambientul arhitectural reflectă relația OM-CONSTRUCȚIE—NATURĂ și filozofia care o patronează, precum și preferințele estetice, aspirațiile de viață, înglobate acestei relații. În trinomul OM—NATURĂ—ARHITECTURĂ, relațiile pot fi armonice sau disarmonice, de unde rezultă și particularitățile ambientului surprins de obiectivul fotografic.

Or, credem noi, în cazul salonului de față, nu preocupările pur estetice trebuiau să aibă prioritate, ci intenția de a detașa, dintr-un ambient ales, doza de umanism ce i-a fost înglobată, nuanțele subtile ce l-au diferențiat de altele. Aceasta a fost intenția declarată a salonului. Au înțeles-o, oare, toți concurenții? Poate că nu. Și, atunci, invitația de participare la ediția din 1986 ar putea fi mai explicită. Dar vizitatorii? Poate că nici ei n-au reținut amănuntul că păseau pragul unui salon mai aparte, care pretindea o anume inițiere? Și, atunci, la edițiile următoare, n-am putea, oare, adăuga, imaginilor, și *dialoguri cu publicul, pe marginea procesului atît de complex al creației de arhitectură?* Se știe că nu e suficient doar a da curs unor nevoi materiale și spirituale ale omului și că, pentru ca aceste organizări spațiale — de la obiectul de arhitectură pînă la țesutul urban — să fie utile și să dea satisfacție, este absolut necesară și o acțiune de informare-educare a beneficiarilor, odată cu care are loc și procesul de armonizare a intereselor individuale cu cele colective.

Conform tradiției, după orice acțiune, se fac și bilanțuri. Amintim, deci, și cîteva date:

- Total participanți: 124 (din 14 județe), dintre care 42 arhitecți
- Total lucrări trimise: 1286 (fotografii alb-negru, color și diapozitive color), dintre care admise 181 fotografii și 188 dispozitive
- Recompense: 26 premii și mențiuni

Lista completă a participărilor, lucrărilor intrate în competiție, laureaților, membrilor juriului și ai comisiei de organizare, împreună cu un grupaj de 16 fotografii, figurează în catalogul acestui prim salon. Coperta — pe care o prezentăm alăturat —, ca și afișul salonului au fost realizate de arh. DAN MARIN. Poate că revista va rezerva un spațiu lucrărilor laureate, făcînd astfel mai bine cunoscute împlinirile ca și aspectele perfectibile, la viitoarele ediții, ale manifestării de la Cluj-Napoca.

Gîndindu-ne la 1986, cînd va avea loc — așa cum a precizat directorul salonului, ing. FLAVIU PATRICIU BIZO, director al I.C.P. Cluj, căruia îi adresăm mulțumirile Filialei U.A.-Cluj — cea de a doua ediție a salonului, am încerca schițarea unor sugestii:

- O mai bună popularizare a *Secțiunii C*, din ce în ce mai importantă în procesul proiectării arhitectural-urbanistice
- Includerea în programul salonului și a filmului de arhitectură
- Organizarea, mai ales, simultană și în strînsă corelaționare cu salonul, a unui colocviu despre ambientul arhitectural, făcîndu-se astfel saltul calitativ de la contemplare la dezbatere.

Arh. VASILE MITREA
președintele Filialei U.A.-Cluj

ARTA ȘI LOCUINȚA

În perioada 26 februarie — 12 martie 1985, sala Dalles din București a găzduit primul *Tîrg de artă* din România. Diversitatea sectoarelor prezentate (grafică, sculptură, pictură, vestimentație, podoabe, sticlărie, tapiserie, mobilier), precum și caracteristicile funcțional-estetice ale majorității obiectelor expuse au contribuit, în mare măsură, la reușita manifestării culturale și artistice menționate.

Sondajul de opinie întreprins în rîndul vizitatorilor, de către *Uniunea Artiștilor Plastici* împreună cu *Laboratorul de studii și cercetări sociologice*, din I.P.C.T. se impune atenției datorită finalității sociale și caracterului său strict practic. Rezultatele sondajului au menirea de a semnala în fața creatorilor de artă, cîteva din marile cerințe ale publicului, care se referă cu precădere la conceperea unor lucrări de artă diversificate, funcționale, de calitate superioară și accesibile, ca preț, populației.

Pe lîngă acest imperativ major al realizării unui contact—dialog eficient, util și adevărat, între artiști și public, cu privire la creațiile cu funcționalitate determinată, informațiile sondajului de opinie arată că celor dintîi le revine și marea responsabilitate de a contribui la educația estetică a consumatorilor de artă, luptînd, în același timp, pe căi directe și indirecte, pentru înlăturarea *kitsch*-ului din viața cotidiană.

Numai răspunzînd acestor cerințe concrete, exprimate de marele public, creatorii de artă vor putea contribui la realizarea — în cadrul

ocuințelor — a unor interioare plăcute și funcționale, la cultivarea gustului estetic al populației, cu consecințe pozitive asupra creșterii nivelului de trai și calității vieții.

Sociolog TRĂILĂ CERNESCU

FESTIVALUL ARTEI ȘI CREAȚIEI STUDENȚEȘTI — FACS

În sala de expoziții din subsolul Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » — a cărei inaugurare a fost, mai demult, anunțată în paginile revistei și care a început să-și rostuiască un binevenit renume sub denumirea de « SALA SUBSOL » —, a avut loc, la 26 februarie 1985, vernisajul expoziției cu lucrări artistice ale studenților-arhitecți (pictură, vestimentație, fotografie, grafică). Este vorba de lucrări prin care cei amintiți iau parte la faza zonală a FACS din cadrul Festivalului Național « Cîntarea României ». Au expus: Călin Bălașa, Irinel Simionescu, Bogdan Tofan, Radu Cătușanu, Cristina Stavăr și Corina Găman — pictură, Florinel Grigore — grafică, Anca Burtoiu, Carmen Cocuz, Cristina Ionescu, Ștefania Ruse, Mariana Jeberean, Mariana Leca, Sanda Isacovici, Anca Brafman — vestimentație, Ernö Bogos, Victor Mihiș, Faruc Musa, Florin Drăghici, Vlad Galbură, Cristian Rădulescu, Andrei Mihăilescu, Liviu Stoica — fotografie.

Mulți dintre aceștia au obținut premii, care le deschid calea spre fazele următoare ale FACS. Mult succes, le dorim, exprimîndu-ne speranța de a le putea publica în revistă lucrările premiate, în etapele finale.

În aprilie a.c., aceeași sală a găzduit expoziția de design vestimentar « Strada », a studenților-arhitecți Silvia Costescu, Ștefania Ruse Turcu, Marius Turcu, Mihai Butucaru, Eugen Velicu și Florin Alexandrescu.

A

cronica

ADUNAREA PLENARĂ A COMITETULUI DE CONDUCERE AL U.A.

Miercuri 27 februarie 1985, a avut loc Adunarea plenară a Comitetului de conducere al Uniunii Arhitecților, în cadrul căreia au fost discutate: ● Activitatea desfășurată de U.A. în 1984, planul de muncă și bugetul pe anul 1985 ● Activitatea uniunii, îndeplinirea atribuțiilor și rolului său în viața arhitecturală ● Concursurile publice de arhitectură.

Prof. em. dr. arh. CEZAR LĂZĂRESCU a deschis lucrările plenarei, după care au prezentat, în ordine, referate asupra celor trei probleme amintite, tovarășul LUDOVIC DAVID, secretar al Uniunii Arhitecților, arh. MIRCEA DIMA, vicepreședinte al Uniunii Arhitecților și arh. ANDREI FLORIAN.

La discuții, oportune intervenții au avut arhitecții: prof. dr. LADISLAU ADLER, ȘTEFAN BARTHON, prof. NICOLAE BĂDESCU, prof. em. ASCANIO DAMIAN, OCTAV DIMITRIU, prof. dr. CORNEL DUMITRESCU, rectorul Institutului de Arhitectură « Ion Mincu », ALEXANDRA FLORIAN, PAUL FOCȘA, arhitectul șef al Capitalei, HORIA HUDIȚĂ, prof. em. dr. CEZAR LĂZĂRESCU, VASILE MITREA, președintele Filialei U.A.-Cluj, ȘERBAN NĂDEJDE, NICOLAE OLARU, secretar al Filialei U.A.-Sibiu, NICOLAE PORUMBESCU-VAIDA, vicepreședinte al Uniunii Arhitecților, președintele Filialei U.A.-Iași, conf. dr. AURELIAN TRIȘCU, secretar al Uniunii Arhitecților, ELENA VOINESCU.

A

→

SIMPOZION DE ARHITECTURĂ INDUSTRIALĂ

În cadrul acțiunilor grupei de lucru Locul de muncă și comerț » a Uniunii rhitecților, la 5 martie 1985, a avut c, în Sala Frescelor din Institutul de rhitectură « Ion Mincu », simpozionul u tema « EXPERIENȚA PROIECTĂRII I EXECUȚIEI INDUSTRIILOR CU TEH-IOLOGII AVANSATE ». Numeroși spe-alișți din domeniul cercetării și proiec-ării de arhitectură pentru industrii, din apitală și din Brașov, au urmărit cu nteres comunicările și dezbaterile sim-ozionului, la care au fost de față și rof. em. dr. arh. CEZAR LĂZĂRESCU, președintele Uniunii Arhitecților, dr. arh. GHEORGHE POLIZU, director al I.C.C.P.D.C., șefii ori consilierii, arhitecți sau ingineri, ai unor importante unități de cercetare-proiectare pentru industrii, cadre didactice și studenți ai Institutului de Arhitectură « Ion Mincu ».

Lucrările au fost deschise de prof. dr. arh. LADISLAU ADLER, președintele grupei de lucru organizatoare a simpozionului, membru al Biroului Comitetului de conducere al U.A., care a trecut în revistă problemele actuale ale arhitectu turii pentru industrii din țara noastră și importanța temei propuse a fi dezbătută.

Au urmat trei comunicări principale: arh. ION SCHUSTER CORDONEȚ — « Relația om-tehnologie în proiectarea și execuția industriilor de microelectronică », arh. TAMARA MIHALIK — « Proiectarea de arhitectură în industria chimică de reactivi de înaltă puritate » și arh. MIRCEA HORIA NICOLESCU — « Arhitectura obiectivelor cu tehnologie nucleară ».

În luările la cuvînt care au urmat, toate la obiect și deosebit de interesante, iar unele cu pondere de comunicări la fel de incitante — chiar dacă mai restrînse — ca și referatele de bază amintite, și-au expus punctul de vedere: arhitecții IONEL DRĂGULINESCU, DARIA TĂNĂSESCU, MIOARA VICOVEANU, ing. VLASTAR NESTOR APOSTOLESCU, arhitecții IULIAN PĂDURE, ȘTEFAN BARTHON, ALEXANDRU COSTINESCU, prof. CONSTANTIN ENACHE, dr. GHEORGHE POLIZU, prof em. dr. CEZAR LĂZĂRESCU, MIHAI HORIA NICOLESCU, iar, în încheiere, prof. dr. LADISLAU ADLER.

Dintre elementele inedite ale simpozionului, ce merită a fi menționate, au fost: distribuirea unui breviar, cu detalii de arhitectură / materiale / caracteristici / producători / amănunte de livrare, la fel de util și de bine venit cum erau fostele caiete *BIT*, breviar alcătuit și oferit de colegul MIHAI HORIA NICOLESCU de la I.R.N.E.-Măgurele, și propunerea continuării inițiativei acestor fișe de informare reciprocă, prin mijloacele unor multiplicări necostisitoare, la îndemîna marilor institute de cercetare/ proiectare pentru industrii, precum și unanima recunoaștere a utilității unor reuniuni științifice de ținuta celei pe care am încercat să v-o prezentăm în rîndurile de față.

Arh. CICERONE ȘUTEU

→

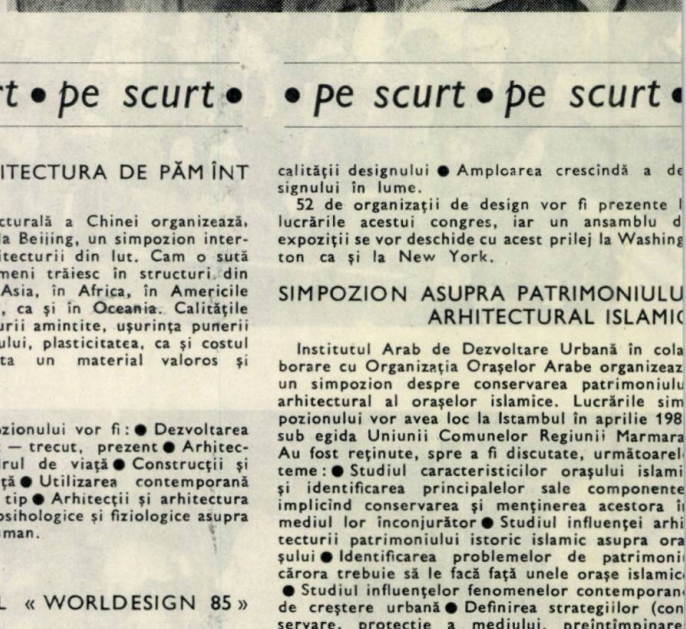

• pe scurt • pe scurt •

UIA

ARHEOLOGIA ȘI SISTEMATIZAREA

Consiliul Europei a organizat, între 22—25 octombrie 1984, la Florența Italia, un colocviu internațional avînd ca temă arheologia și sistematizarea. În prezent, se ridică tot mai mult problema identificării și salvgardării vestigiilor arheologice în cursul operațiilor de sistematizare a teritoriului în mediul urban sau rural. Colocviul, patronat de Consiliul Europei în colaborare cu Regiunea Toscană, a permis arheologilor, urbaniștilor și factorilor politici, să facă un rodnic schimb de experiență și să înfățișeze rezultatele operațiilor întreprinse în acest domeniu, pe plan național sau în contextul altor organizații internaționale.

Regiunea toscană a găzduit acest colocviu, în perspectiva manifestărilor legate de civilizația etruscă, organizate din aprilie pînă în septembrie 1985, și, mai ales, anticipînd lucrările Congresului Internațional de Arheologie din mai 1985, desfășurate tot la Florența.

A

• pe scurt • pe scurt •

ARHITECTURA DE PĂMÎNT

Societatea Arhitecturală a Chinei organizează, în noiembrie 1985, la Beijing, un simpozion internațional asupra arhitecturii din lut. Cam o sută de milioane de oameni trăiesc în structuri din pămînt, risipiți în Asia, în Africa, în Americile de Nord și de Sud, ca și în Oceania. Calitățile tehnice ale arhitecturii amintite, ușurința punerii în operă a materialului, plasticitatea, ca și costul redus, fac din acesta un material valoros și ecologic.

Obiectivele simpozionului vor fi: ● Dezvoltarea arhitecturii din lut — trecut, prezent ● Arhitectura de lut și cadrul de viață ● Construcții și măsuri de siguranță ● Utilizarea contemporană ● Studiul cazurilor tip ● Arhitecții și arhitectura de pămînt ● Efecte psihologice și fiziologice asupra comportamentului uman.

CONGRESUL « WORLDESIGN 85 »

Între 20—26 august, 1985, va avea loc la Washington D.C. în S.U.A. Congresul Consiliului Internațional al Societăților de Design (ICSID), care va aborda trei teme principale: ● Corelarea între design și comandă ● Nivelul general al

• pe scurt • pe scurt •

calității designului ● Amploarea crescîndă a de
signului în lume.

52 de organizații de design vor fi prezente l
lucrările acestui congres, iar un ansamblu d
expoziții se vor deschide cu acest prilej la Washing
ton ca și la New York.

SIMPOZION ASUPRA PATRIMONIULU ARHITECTURAL ISLAMIC

Institutul Arab de Dezvoltare Urbană în cola
borare cu Organizația Orașelor Arabe organizeaz
un simpozion despre conservarea patrimoniulu
arhitectural al orașelor islamice. Lucrările sim
pozionului vor avea loc la Istambul în aprilie 198
sub egida Uniunii Comunelor Regiunii Marmara
Au fost reținute, spre a fi discutate, următoarel
teme: ● Studiul caracteristicilor orașului islami
și identificarea principalelor sale componente
implicînd conservarea și menținerea acestora î
mediul lor înconjurător ● Studiul influenței arhi
tecturii patrimoniului istoric islamic asupra ora
șului ● Identificarea problemelor de patrimoni
cărora trebuie să le facă față unele orașe islamic
● Studiul influențelor fenomenelor contemporan
de creștere urbană ● Definirea strategiilor (con
servare, protecție a mediului, preîntîmpinare
diferitelor forme de poluare ce deterioreaz
construcțiile) ● Discuții asupra principiilor, pla
nurilor, proiectelor și acțiunilor de bază de aplica
în funcție de diferitele experiențe examinate î
cadrul simpozionului.

A

• pe scurt • pe scurt •

EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU

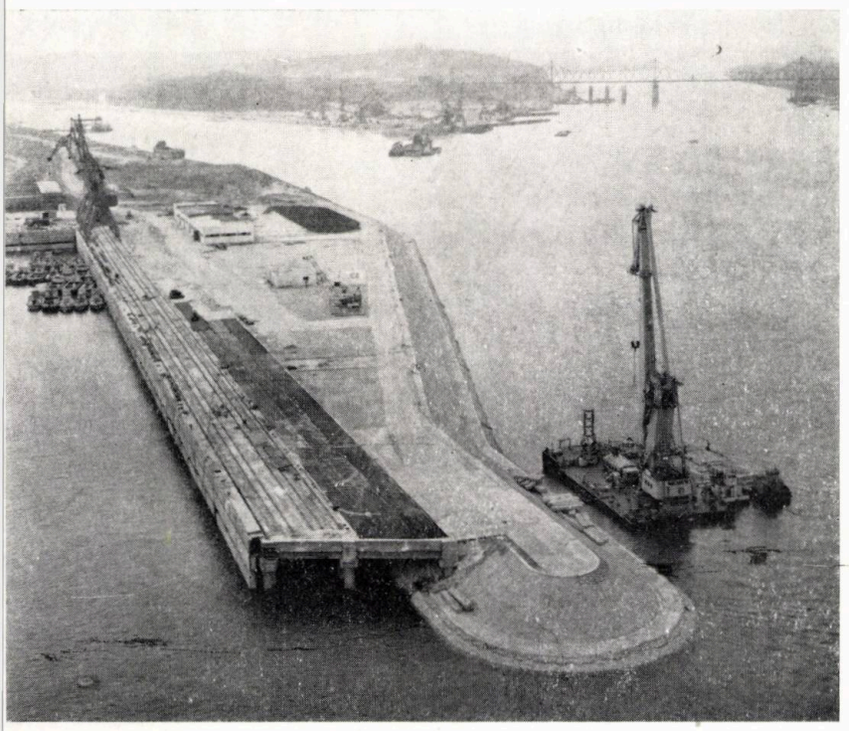

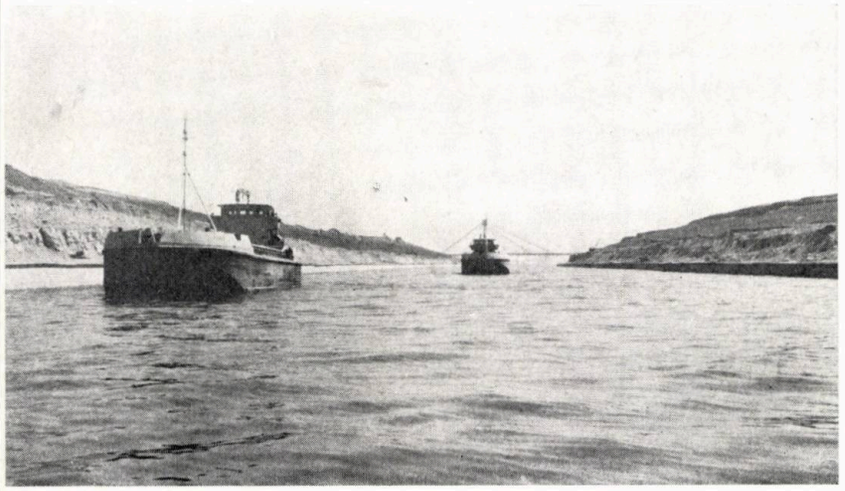

fotografii AGERPRES

— etapă a unui zel constructiv fără precedent, în care harul creativ al arhitecților, inginerilor și al constructorilor s-a putut desfășura pe deplin, în realizarea construcțiilor largului front al înnoirilor întregii țări.

Marile construcții, noile orașe, centre,

ansambluri și dotări, realizate în această perioadă, în care în fruntea partidului și a statului nostru se găsește, neobosit, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, constituie mărturii de necontestat ale geniului constructiv, ale hărniciei și dorinței de pace, ale poporului nostru.

fotografii ARHITECTURA și AGERPRES

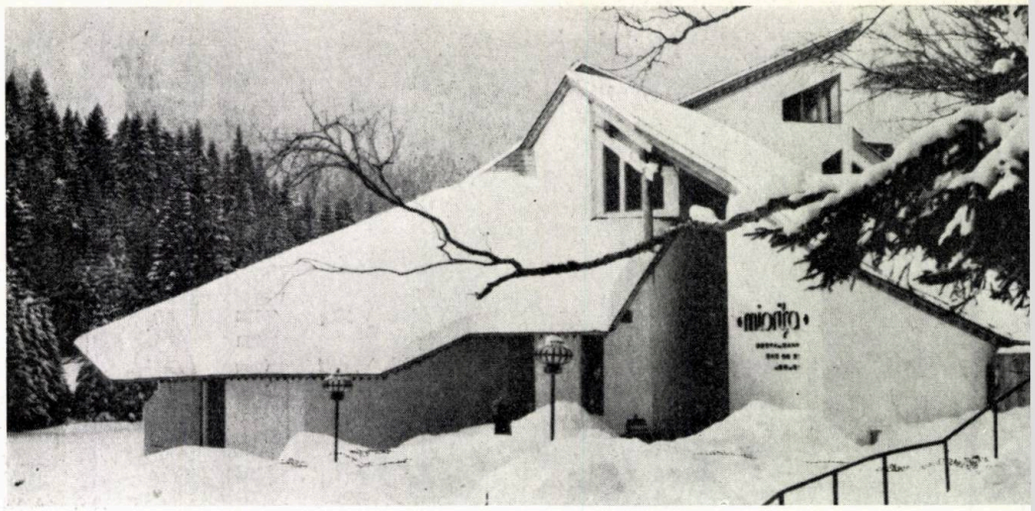

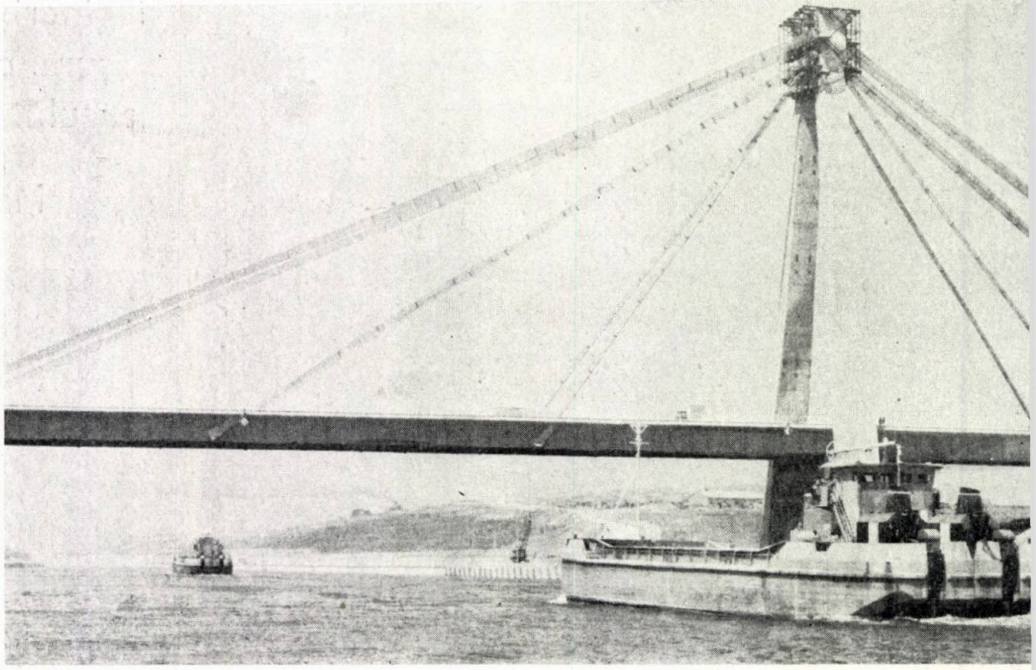

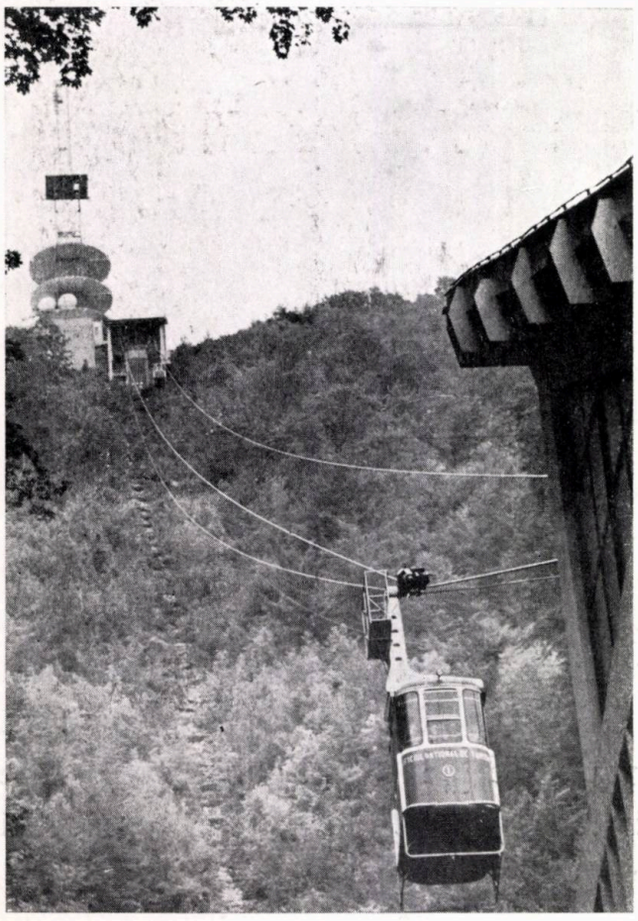

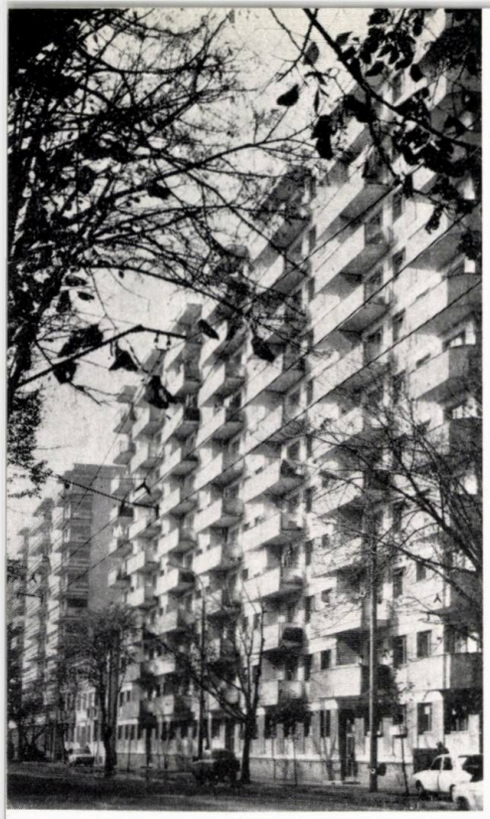

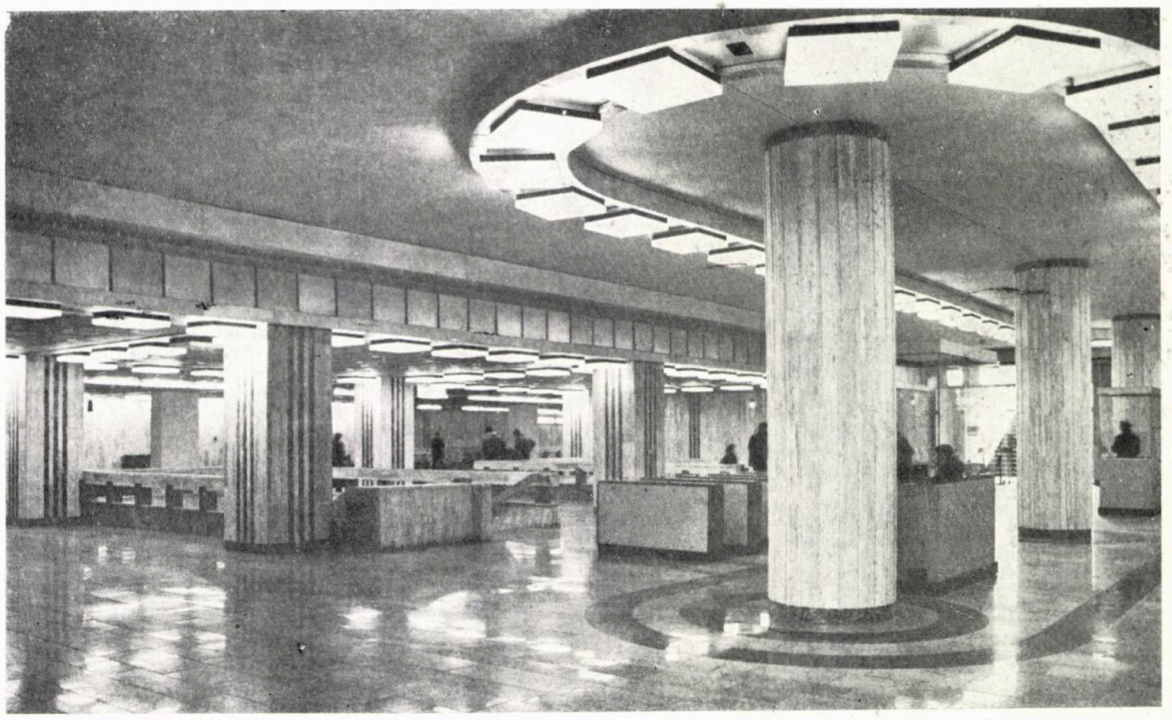

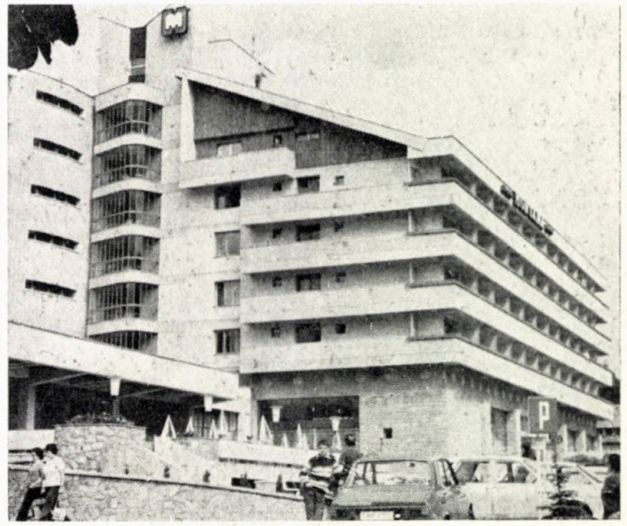

«În activitatea de construcții se va pune accentul pe industrializarea lucrărilor, folosirea prefabricatelor finisate industrial, promovarea tehnologiei de execuție de mare randament, tipizarea construcțiilor în toate sectoarele.»

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din Raportul la cel de-al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Român, 19 noiembrie 1984)

TIPIZARE—DIVERSIFICARE—ADAPTABILITATE

TIPIZAREA NU TREBUIE SĂ STRICE NEVOIA OMULUI DE FRUMOS

convorbire cu... Dr. ing. Petru Vernescu, directorul I.P.C.T. — București

- « Dreptul la arhitectură » este o condiție vitală a tonusului omului de astăzi
- Cînd tipizarea creează « șabloane », nu-și face datoria
- Zgîrieturile pe panouri mari nu sînt nici specific, nici arhitectură
- Poluarea folclorului nu este numai muzicală și vestimentară, ci, mai ales, arhitecturală
- A afla un adevăr social este o știință
- Ne izbim de normative, dar tot noi le facem
- Arhitectul este un șef de orchestră, dar știți că un dirijor știe să cînte la multe instrumente !
- Proiectantul-funcționar este un nonsens
- Din păcate, între 30 și 40 de ani, nu sînt decît 10 ani
- Am văzut panouri mari care m-au emoționat, ca o operă de artă
- Cel mai interesant proiect poate fi lichidat de o execuție neglijentă
- Vîrstnicul are experiență, dar tînărul are potențial de creație
- Viitorul nu simplifică nimic !
- Potențialul nostru este încă departe de ceea ce realizăm !

Arh. Ileana Tureanu: *Tovarășe Vernescu, sînteți directorul Institutului de Proiectare pentru Construcții Tipizate — IPCT, căruia i se rezervă un amplu spațiu în acest număr al revistei. V-aș ruga să ne schițați, în cîteva cuvinte, portretul său.*

Dr. ing. Petru Vernescu: Institutul nostru s-a înființat în 1956 și, cu toate că a trecut printr-o serie de schimbări de titulatură, de menționat este că, timp de 30 de ani, s-a păstrat profilul și continuitatea, chiar și în activitatea multor specialiști. Am lucrat aici, încă de la început, ca director tehnic, și, din 1969, am devenit directorul institutului. Faptul că n-am trecut de la o activitate la alta, continuitatea de care vorbeam, lunga perioadă de vreme dedicată unui singur domeniu, face ca mulți specialiști din institut, și mă număr și eu printre ei, să poată da socoteală de ceea ce au făcut. Ne simțim responsabili și avem o satisfacție, în măsura în care putem să numărăm în urmă realizări. În principal, IPCT are patru mari sectoare sau domenii de activitate. Un sector se ocupă de construcții industriale, adică de tot ce este clădire sau construcție supraterană, loc în care se desfășoară atît activități umane cît și procese tehnologice și spații auxiliare producției. Un al doilea sector se ocupă de construcțiile aflate pe platformele industriale care nu sînt legate neapărat de o activitate umană permanentă. Ele au un caracter de mare repetabilitate, cum este cazul castelelor sau rezervoarelor de apă, turnurilor de răcire, centralelor termice, depozitelor, rezervoarelor petroliere, coșurilor de fum, silozurilor, estacadelor etc, adică obiecte al căror volum de investiții a crescut și crește neîncetat. Al treilea sector se ocupă de proiectarea locuințelor și dotărilor social-culturale, cu un accent deosebit pus pe locuințe. În fine, activăm și în domeniul cercetărilor socioeconomice — printr-un laborator de cercetări și studii sociologice.
Modul de abordare al tipizării se face distinct în cele 3 sectoare, în funcție de posibilitatea prefigurării unor condiții concrete. În sectorul doi, repetabilitatea unor obiecte identice face ca tipizarea să se exprime direct și ușor, în timp ce, în primul sector, unde gabaritele halelor sînt variabile, lucrurile sînt mai complicate, dar și aici s-a găsit un sistem de exprimare prin moduli spațiali-funcționali, care pot fi agregați armonios în diferitele formule necesare. Și în cadrul sectorului 3, cel al locuințelor, lucrăm într-un domeniu în care tipizarea se poate exprima foarte bine. Nu sîntem singurii care facem tipizarea locuințelor; sînt și alte institute în capitalele de județ, mai este și «Proiect-București»-ul, care se ocupă de acest domeniu. Dar institutul nostru are un specific, fiind axat pe soluțiile cu un grad mare de industrializare, cum sînt panourile mari, diafragmele, stîlpii și dalele turnate în cofraje de inventar, celulele spațiale. IPCT are, deci, profilul care-i permite să realizeze construcții în toate domeniile prezentate, prin soluții cu un grad înalt de industrializare, astfel încît să se îndeplinească și sarcina de creștere a productivității muncii.

Arh. Ileana Tureanu: *Necesitatea tipizării în societatea industrială pare și este acceptată aproape ca o lege a activității constructive. În privința proiectelor tip, discuțiile rămîn deschise și contradictorii. În ce măsură credeți că ele sînt un răspuns eficient dat atît cerințelor de execuție cît și contextului social-cultural, căruia îi aparține fiecare construcție, adică cerințelor urbanistice, afective, ale orașelor ?*

Dr. ing. Petru Vernescu: Tipizarea nu este un scop în sine; ea a fost impusă de industrializare, nu atît pentru a face economie de muncă de proiectare, deși se realizează cu prisosință acest lucru, cît din necesitatea producerii industriale, pe scară largă, a elementelor și subansamblurilor constructive.
Această abordare nu este specifică nouă și nici țărilor socialiste, ea este caracteristică tuturor activităților constructive care își prestudiază soluțiile. Avem, în acest sens, detalii și cataloage din foarte multe țări ale lumii, cu soluții de structuri, elemente și subansambluri, sisteme de pereți, închideri, pregîndite, prestudiate, pentru a putea fi agregate cu ușurință și repede în proiectele de investiții. Părerea mea este că punctul nevralgic în acest domeniu se află în posibilitatea realizării ideii că «tipizarea nu trebuie să se vadă». Să mă explic: eu cred că la sfîrșitul secolului nostru, atît de plin de minuni tehnologice, de automatizare, informatizare, robotizare etc, s-a cam uitat influența uriașă pe care o are construcția în viața omului. Omul «respiră» construcția cînd merge pe stradă, trăiește în construcții, lucrează în construcții. Construcția se implică în viața sa mai mult decît pictura, sculptura, arta, automobilul, electronica ! Ea îi influențează viața, tonusul, starea de spirit, astăzi, chiar mai mult decît arta. De aceea cred că dreptul la arhitectură, necesitatea de arhitectură este o cerință vitală pentru omul de azi. Ar trebui făcut mai mult ca mediul construit să aibă o influență benefică asupra sufletului și spiritului uman. În această situație cred că tipizarea nu trebuie să strice nevoia omului de artă, de frumos, de confort ! Din păcate, lucrul deși este clar, problemele concrete nu sînt în totalitate rezolvate. Pe scurt, tipizarea n-ar trebui să se simtă la nivelul perceperii. Un om care stă în casă nu percepe din ce este făcut planșeul apartamentului său și el poate să fie făcut din elemente tip și atunci e perfect ! Omul nu are de ce să perceapă dimensiunile structurale, atîta vreme cît ele nu încurcă funcțiunea. De exemplu, este o mare diferență între felul în care tipizăm o hală industrială, care, corect dimensionată, poate fi aceeași la Suceava sau Constanța, fără să deranjeze, și felul în care tipizăm locuințele. Deci, tipizarea trebuie să fie diferențiată în funcție de obiectul asupra căruia se intervine, și această idee încercăm să o respectăm în rezolvările noastre.

I.T.: *Locuința este, cred, preocuparea institutului dumneavoastră, cu cel mai puternic impact asupra dezvoltării orașelor. Ea generează principalele investiții și eforturi constructive, în această direcție. Care sînt propunerile dumneavoastră în acest domeniu ?*

P.V.: Locuința, lucru cert, este cea mai grea temă pentru proiectant, nu pentru că ridică probleme tehnice deosebit de grele, ci pentru că legătura ei cu necesitatea este complexă și nu este atît de clară și directă, ca la construcțiile industriale sau alte domenii.
Ea este de natură mult mai complexă și mai greu de încadrat într-un număr de «formule», suficient de reduse ca să existe posibilitatea producției de serie și, în același timp, suficient de numeroase, ca să satisfacă toate necesitățile. În această privință, trebuie să recunoaștem că nici noi, nici alții, nu au ajuns la o formulă suficient de elastică pentru a îmbrăca satisfăcător necesitatea, înțelegînd prin aceasta nu numai confortul, dar și nevoia de arhitectură. Nu cred că aceasta este o cerință prea pretențioasă, din motivele pe care le-am arătat. Cred că o arhitectură corespunzătoare este aceea care îți dă senzația pe care o ai în fața unei opere de artă, adică să te emoționeze. Dacă treci pe lîngă construcții și nu le observi, atunci scopul este neatins. Se știe că în acest domeniu al construcțiilor, spre deosebire de operele de artă, valorile materiale sînt foarte mari, și de aceea cred în obligația ca și rezultatele să fie pe măsură. În concluzie, tipizarea nu trebuie să aducă un minus în această problemă, atît de complexă și greu de rezolvat. Faptul că avem un număr de camere de baie tip nu deranjează. Camera de baie, dacă este funcțională și corespunde, nu are motive să ne nemulțumească, că se repetă în diferitele orașe. Dar, de aici pînă la compunerea apartamentului, la compunerea clădirii, la modul cum se înscrie la stradă, la cum se organizează orașul este o cale lungă. Atunci cînd vorbim de locuințe sau de locuire este obligatoriu să nu ne oprim la apartament sau la clădirea respectivă, ci trebuie să ne gîndim la oraș, la viața omului pe durata unei zile sau a anilor. Aici tipizarea nu trebuie să creeze șabloane. În momentul cînd le creează, înseamnă că nu-și face datoria, asta este clar ! Și, acum o să mă întrebați ce e de făcut? Rezolvarea este sarcina constructorilor și, bineînțeles, a arhitecților; desigur sînt posibilități, în funcție de condițiile specifice. În fond, rezolvările nu se fac prin formule, ci printr-o activitate continuă, responsabilă și competentă, de zi cu zi, îndreptată spre scopul propus.

I.T.: *Problema specificului se pune mai ales în cazul locuințelor, în care legătura dintre modul caracteristic de viață și cadrul arhitectural are o forță deosebită. Cum se poate răspunde acestei, n-aș spune dorințe, ci necesități ? Nu credeți că, prea des, «specificul» se referă numai la aspecte superficiale, ornamentale ?*

P.V.: Părerea mea este foarte categorică, dar recunosc că nu este originală: nu se face arhitectură cu zgîrieturi pe panouri mari, așa cum am văzut în ultima vreme și am făcut, poate, și noi. Nu înseamnă nici specific, nici arhitectură faptul că am făcut, pe un panou mare, un model care poate ar sta bine pe un covor. Și aș putea spune că este grav cînd se încearcă reproduceri după idei celebre, banalizîndu-le prin această repetare. Orașul trebuie să fie legat de dorințele unui specific al oamenilor care trăiesc în zona respectivă, legat de peisaj, de climă, de regiune, de înălțime. Acest lucru trebuie făcut folosind elemente tipizate care să se oprească la partea construită, care nu se vede, și care nu împiedică tocmai exprimarea caracterului local. Se poate face acest lucru cu o varietate de soluții constructive, de partiuri și de compunere a apartamentelor. Nu este ușor, știu, dar aceasta este calea. Avem încercări și unele reușite în acest sens. De altfel, trebuie să recunoaștem că multe din orașe au realizări interesante, pentru că, deși au folosit proiecte tip, le-au dezbrăcat de caracterul înghețat și de repetabilitate și le-au adaptat, așa încît le-au implementat în zonă. Este necesar ca arhitectul să realizeze o sinteză a trecutului construit și valoros și să-l redea, în noile programe, într-o formă evoluată, așa cum a făcut George Enescu cînd a compus rapsodiile.

I.T.: *Nu este o contradicție între subelementele la care spuneați că trebuie să se oprească tipizarea și proiectul tip ?*

P.V.: Poate să fie o contradicție, și oarecum este, în modul în care ne exprimăm. Sînt unele păreri care afirmă că proiectul tip ar trebui să stabilească o tipologie de spații, de compunere a lor, o tipologie de travei, astfel ca să regăsim în industrie elemente repetabile, dar să nu se meargă pînă la o detaliere așa de mare încît să se înghețe construcția.

I.T.: *Adică proiectul tip să se oprească la macrostructura clădirii ?*

P.V.: Da ! Noi, în momentul de față, avem construcții definite într-o varietate care pare insuficientă, dar construcții definite în totalitate.
Repetarea unor astfel de clădiri dă monotonia și lipsa de personalitate a ansamblurilor și orașelor, care este atît de criticată. Dar, trebuie să recunoaștem că, și prin realizarea unor clădiri netipizate, dar fără personalitate, se ajunge la același rezultat.

I.T.: *Nu este o contradicție și între proiect tip și posibilitățile locale de execuție ? Mă gîndesc, de pildă la construcțiile tip destinate mediului rural, mă gîndesc la bloculețele de panouri mari din sate.*

P.V.: Să ne lămurim — dacă vorbim de posibilitățile tehnologice ale unei întreprinderi specializate, atunci ele sînt sensibil aceleași în toată țara. La sat, execuția este legată de tehnici locale, de materiale locale, de constructori locali, și ele sînt destul de diferite. Ce poate face tipizarea în acest scop? Eu cred că și aici e ceva de făcut ! Trebuie să se ofere partiuri economice funcționale și posibile. Cercetările sociologice de teren pe care le avem arată că, văzute de pe uliță, multe astfel de construcții au «caracter local», sînt frumoase, dar, odată intrat în casă, te impresionează lipsa de funcționalitate, lipsa de organizare a locuinței, lipsa justei dimensionări a spațiilor. Sîntem datori, ca oameni de meserie, să prezentăm celor care vor să construiască, albume cu soluții și organizări funcționale, pe care să le aleagă pentru a le realiza cu materiale și mijloacele de execuție de care dispun. Dacă tehnica construirii este locală, atunci meșteșugul compunerii și organizării spațiale este o problemă de profesionalism, care trebuie rezolvată de specialiști și pusă la îndemîna celor care o solicită. Rolul educativ pe care arhitectul, ingi-

→

nerul trebuie să-i aibă asupra celui care își construiește propria lui casă, cu mijloace proprii, cred că ar trebui să fie mult mai accentuat. Vedeți, e un dublu proces: specialistul trebuie să studieze creația populară, să scoată elementele de interes, de perenitate, să aibă putere de sinteză; în același timp să exercite o influență asupra creației populare, conferindu-i atributele științei de a construi, adică: funcționalitate, confort, lumină, adecvîndu-o modului actual de viață, adică ducînd o muncă de educație arhitecturală. Poluarea folclorului nu e numai muzicală sau vestimentară, ci, mai ales, arhitecturală. Selecția și sinteza, între elementele vechi, valoroase și atributele noi, ale vieții contemporane, nu trebuie lăsate la voia întîmplării. Ele trebuie ghidate de un gust sigur și competent, care este cel al profesionistului, adică al arhitectului.

I.T.: *Ați pomenit de studiile pe care le realizează laboratorul de sociologie. Cum își structurează el activitatea, cum sînt folosite în activitatea de proiectare studiile și concluziile sale ?*

P.V.: Laboratorul nu este mare, are 20 de specialiști și face studii foarte interesante, pe tipurile noastre de construcții. Studiile pleacă de la anchete sociologice elaborate cu metode științifice. Aș face o paranteză. Se crede, în general, că anchete poate face oricine, dar întocmirea unui set limitat de întrebări ale căror răspunsuri prelucrate să poată conduce la adevăruri, prelucrarea răspunsurilor, capacitatea de a pune persoana respectivă în condițiile de a răspunde sincer, este o problemă extrem de dificilă, este o problemă științifică pe care o stăpînesc cei pregătiți, adică sociologii. A afla un adevăr social este o știință, care are legile ei. Lucrurile astea le-am aflat și eu în contact cu munca lor și vreau să le subliniez. Studiile despre care vorbeam ne arată în ce direcție trebuie să intervenim asupra proiectelor noastre. S-a mers chiar mai departe, la întocmirea unor studii de locuințe cu partiuri care respectă o singură condiție și anume, încadrarea în suprafața construită normată. În linii mari, acesta este parametrul care determină costul construcției și cantitățile de materiale sau, mai precis, ceea ce statul, într-un anumit moment de dezvoltare, poate să investească într-o locuință. Pe baza acestor studii, am ajuns la concluzia că există noi posibilități de organizare a spațiilor, cu alte libertăți interioare. V-aș da un exemplu: dacă se reușește ca locul de luat masa, care de obicei se află în bucătărie, să poată fi agregat, în anumite situații fie bucătăriei cînd se ia masa, fie camerei de zi prin mișcări ușoare ale unor panouri, se realizează o altă flexibilitate și mobilitate a locuinței, care, prin acest spațiu dublu subordonat, dobîndește un important spor de confort.

I.T.: *Nu vă izbiți, în aceste cercetări de lipsa de flexibilitate a normativelor impuse activității de proiectare în domeniul locuințelor ?*

P.V.: Ba da, dar eu n-aș spune că ne izbim de normative, pentru că tot noi le-am făcut ! Adică specialiștii. Ne izbim, deci, de ce-am făcut tot noi, dar mai înainte. Normativul exprimă, în cuvinte și relații matematice, ceea ce se știe într-o anumită etapă și este necesar a fi respectat. Dar știința și condițiile vieții evoluează, deci și normativele. Ne putem lovi de cuvinte, de formule, de interpretare, dar nu de ideea fundamentală a normativului.

I.T.: *Normativele sînt legate de moment, locuințele sînt menite să supraviețuiască momentului. Oare n-ar trebui ca ele să să rezume la constrîngeri strict economice ?*

P.V.: Exact ! Normativele, ca orice lucru de altfel, pot fi perfecționate. Ele ar trebui să stabilească precis limitele economice și să pună condițiile funcționale necesare, fără însă să și rezolve construcția respectivă. Din păcate, multe nu pun numai condițiile, dar dau și rezolvările. De exemplu, bucătăria este definită ca un spațiu, cameră, înconjurată de 4 pereți și avînd o anumită suprafață dată, în loc să fie normată suprafața necesară funcțiunilor de pregătire a hranei, de luat masa, loc pentru frigider etc, iar agregarea lor în sisteme funcționale să fie la latitudinea proiectantului. S-ar crea, astfel, o libertate mai mare de organizare a spațiului util construit într-un apartament. De altfel, să știți că normativele se schimbă în timp, evoluează, se îmbogățesc neîncetat. Și este de amintit că reglementări recente obligă revizuirea anuală a normativelor, deci avem și sarcina ca să le perfecționăm.
Revenind, vă spuneam că avem studii foarte interesante de folosire în tipizarea locuințelor a unor submoduli structurali-funcționali, care pot conduce la partiuri variate, interesante și la construcții și ansambluri cu volumetrii și imagini plastice variate, lipsite de monotonie și de repetabilitatea apăsătoare.

I.T.: *Produsele noi, chiar cele care implică investiții mai mici, sînt, în general, testate în prealabil. Care sînt posibilitățile pe care le are institutul dumneavoastră de a testa înainte de a se trece la construcția de serie, valabilitatea propunerilor proiectelor pe care le întocmiți ?*

P.V.: Facem prototipuri ale elementelor, la mărime naturală, sau ale construcțiilor noastre, la scara 1/2, le testăm din punct de vedere seismic, implementăm astfel în ele această calitate fundamentală a construcției, rezistența. Este un lucru pe care îl facem foarte bine, dar prototipuri testate din punct de vedere social-funcțional, nu prea facem. Anul trecut, am realizat un prototip într-o clădire cu 4 niveluri, cu apartamente de o anume structură, dar apreciez că este prea puțin. În cazul anumitor sisteme structurale, este și foarte greu. De exemplu, ca să construiești un bloc în panouri mari, trebuie să realizezi și baza materială de producție. Nu este posibil ca să fie produse toate panourile într-un singur tipar. Necesitatea de a amortiza o bază de tipare, de exemplu, conduce la realizarea obligatorie a cîtorva sute de locuințe. Deci, nu mai poate fi vorba de testări pe o clădire, ci pe un număr mare realizat. Acest lucru și facem.

I.T.: *Pe plan mondial, criza energetică a impus realizarea unor construcții eficiente, folosirea materialelor cu energie înglobată redusă, economisirea materialelor deficitare, tehnologii eficiente, productivitate mare.*
Între aceste cerințe, cîteodată aparent contradictorii, proiectantul trebuie să stabilească o cumpănă, un echilibru. Care sînt indicatorii de apreciere ai eficienței economice și energetice a construcțiilor, care-i înglobează pe toți și fac comparațiile posibile ?

P.V.: Un coeficient global nu există. La un moment dat, s-a sperat ca indicatorul « energie înglobată » să înlocuiască ceea ce, prin alte părți, este costul. Nu a fost posibil așa ceva, pentru că noi avem niște limite obiective la materialele de bază, cum sînt oțelul, cimentul și altele. Acum încercăm să rezolvăm această problemă prin aplicarea așa-numitului « criteriu de performanță », pe care îl folosim și noi și multe alte țări. În această metodă, de exemplu, un apartament este analizat printr-un număr foarte mare de criterii, funcționale, de consumuri, economice, de rezistență etc, și cu un sistem de notare, care poate fi făcut pe calculator, se poate obține o notă. Așa se pot compara apartamentele între ele, ca și alte construcții. Cred că problemele legate de construcții, departe de a se simplifica, se complică pe zi ce trece. De exemplu, problemele legate de folosirea energiei solare impun alte rezolvări determinate de orientare și multe altele.
Folosirea energiei solare nu înseamnă numai cîteva panouri captatoare puse pe casă, ci și o altă organizare a apartamentelor și, mai departe, a străzilor. Sînt studii care arată că o folosire corespunzătoare a energiei solare trebuie să se bazeze pe o bună orientare a străzilor. Eu nu văd în viitor o simplificare, ci o complexizare. Condițiile de care va trebui să se țină seamă și în care va trebui să lucreze arhitecții, și în general proiectanții și constructorii, vor fi din ce în ce mai complicate.

I.T.: *Care este rolul pe care îl atribuiți arhitectului în studiile și proiectele pe care le elaborați ?*

P.V.: Eu cred că aici nu există dubii și nu sînt două răspunsuri posibile: arhitectul trebuie să fie cel care gîndește ansamblul, care gîndește organizarea spațiului, gîndește ambientul. El este educat în acest sens. Apoi vin ceilalți, care trebuie să rezolve fiecare porțiune în parte, industrializarea, rezistența, funcționalitatea instalațiilor etc. Așa a fost și mult mai demult, dar vreau să accentuez că, astăzi, ceva s-a schimbat fundamental, astăzi nu mai este posibil ca arhitectul, chia dacă este cel care croiește primul, să nu cunoască și s nu cuprindă și pe ceilalți în gîndirea lui. Sînt mai vech în proiectare și am apucat o epocă, cînd arhitectu termina gîndirea, făcea planurile și le « dădea », la spe cialități pentru rezolvările respective, rezistență, insta lații. Astăzi, așa ceva nu mai este posibil ! Intercond ționarea disciplinară, de care vorbeam, face ca lucru în echipă să fie obligatoriu, încă de la începutul proiec tării. A apărut, chiar, o specialitate nouă și de mar însemnătate: fizica construcțiilor. Fizica construcțiilo este extrem de importantă și de ea este legată ș problema energiei solare. Din păcate, s-au făcut s greșeli în acest domeniu, pentru că, la un moment dat s-au schimbat lucruri care erau bine statornicite dintr- practică îndelungată, fără să se cunoască bine legil acestei discipline. Acum, știm destul ca să rezolvăr problema și să evităm unele neplăceri ivite pe parcurs Deci, astăzi, arhitectul trebuie să fie conștient c lucrează în echipă, într-o echipă pe care el o conduce dar de care trebuie să țină seama.
Nu se mai poate lucra decît în echipe pluridisciplinar și mai ales la locuințe, unde construcția este atît d complexă încît trebuie să fie atacată, de la bun început pe toate fronturile, pe perioada pe care se definește conceptual toată problema. După aceea, fiecare specia litate își detaliază sectorul.
Arhitectul trebuie să fie un șef de orchestră, dar știț că un șef de orchestră trebuie să știe să cînte la ma multe instrumente. Așa și arhitectul. El este un genera list, dar și un om de știință !

I.T.: *Este cunoscut faptul că aveți încredere în tineri specialiști din institut. Ce așteptați de la ei, cînd îi investi cu sarcini de răspundere ?*

P.V.: Eu trăiesc în proiectare de 40 de ani, formați mea este de inginer proiectant. Asta nu înseamnă c nu știu realitatea șantierului, pentru că a te rupe d ea și a o ignora este fatal pentru rezultate.
Revenind — menționez că am activat tot timpu ca proiectant, indiferent de funcție, proiectant am rămas chiar dacă, astăzi, nu stau tot timpul în fața planurilor Proiectarea este o muncă grea și cine crede că proiec tantul stă la planșetă și « o duce bine » se înșală ! U proiectant adevărat nu abandonează proiectul cînd ies pe ușa institutului, el își dedică întregul timp proiectului Proiectantul cu mentalitate de funcționar își pierd calitatea și, aș spune, că nici nu ne trebuie așa ceva este chiar un nonsens. Dacă nu-l frămîntă ce a rămas pe planșetă, dacă nu-l frămîntă problemele de rezolvat tot timpul, atunci actul de creație, proiectul, va suferi Dacă ne gîndim la proiectanții tineri, nu vreau să s înțeleagă, în ceea ce vreau să arăt, că nedreptățesc p cei vîrstnici, dar, dacă ne gîndim și sîntem foarte sinceri la potențialul necesar, e clar că tinerii au un potențial mai mare, prin natura biologică însăși.
Vîrstnicul are o experiență mare; dacă a lucrat, știe multe. Dar proiectarea, creația, necesită potențial dăruire, atribute ale tinereții. Tinerii pot să facă — ș fac la noi în institut — foarte multe lucruri foarte bune Lor trebuie să li se dea de lucru, trebuie să fie puș în problemă, nu trebuie să aștepte. Rolul celor care a experiență este clar. Ei sînt cei care trebuie să arate direcțiile cele mai eficiente. Și pot face asta, datorit calităților pe care le-au dobîndit și, în același timp, s fie și elementul critic, absolut obligatoriu în munc noastră, cel care măsoară, compară, nu lasă să se fac greșeli. Noi am dus această politică și avem în institu colective cu oameni foarte tineri care și-au arăta puterea de creație. Unii spun că tinerețea/bătrînețe este legată de atitudinea pe care o ai față de ceea ce faci Este adevărat și se poate susține. Totuși, un om la 30 d ani e un om de 30 de ani. Din păcate, și aceasta nu trebuie uitat, între 30 și 40 de ani nu sînt decît 10 ani La 40 de ani, se cam dă măsura nivelului atins. Aven de aceea grija ca, la 40 ani, tinerii de astăzi să ating nivelul dorit. Noi încercăm în institut să facem și anumită specializare, adică antrenăm colegi cu aptitu dini pe o anume direcție, îi îndreptăm, îi sfătuim și î punem în situația de a deveni « cineva » în domeniu respectiv, pornind de la credința că nu poți avea rezol vări de vîrf fără oameni pregătiți la cel mai înalt nive în domeniul respectiv. Avem și liste pe domenii impor tante de activitate, în care dorim să creăm oamen bine pregătiți, specialiști la cel mai înalt nivel.

I.T.: *În concluzie, v-aș întreba cum apreciați că se situează arhitectura românească contemporană și, mai ales, producția noastră de locuințe, pe plan internațional ?*

P.V.: Aș vrea să precizez, de la început, că această calitate, finală, a construcțiilor nu depinde în exclusivitate de proiectant, ci și de calitatea realizării. Am văzut în multe țări construcții destul de simple, monotone, destul de anoste volumetric, dar care erau atît de bine făcute, din materiale atît de plăcute, încît, deși « nu aveau nimic », n-aveau nici atîtea « balcoane », erau corespunzătoare. Am văzut panouri mari atît de bine executate încît, cu toată repetabilitatea, m-au emoționat.

Lucrurile sînt mai complicate și se leagă. Cea mai interesantă concepție de arhitectură, poate fi «lichidată» de o execuție neglijentă. Echipa de care vorbeam înainte, este mult mai largă. Noi nu ne putem despărți în executanți, proiectanți, producători de materiale, pentru că rezultatul ne caracterizează pe toți.

Nu cred că există rețete în arhitectură, de tipul « balcoanelor », « decroșurilor » etc. Nu cred, pentru că am văzut și altfel. Toți sîntem pe aceeași parte a mesei, fie că e de lăudat sau criticat. Dacă dăm vina unii pe alții, n-avem decît, dar este degeaba, nu rezolvăm nimic.

Eu cred că potențialul arhitecților, al inginerilor și al celor care execută este foarte mare și se pot realiza lucruri mult mai bune. O să mă întrebați: de ce nu se obțin întotdeauna rezultate foarte bune?

I.T.: *Nu, am promis să fie ultima întrebare și totuși . . .*

P.V.: Spuneam, înainte, că viitorul, în viața noastră de constructori, nu o să ne ușureze sarcinile, ci o să le complice, o să le amplifice, printr-o serie de factori și de date suplimentare, de care va trebui să ținem seama. Dar, sînt optimist, pentru că sînt convins că școala românească și mintea românească sînt capabile de mult mai mult. Dar nu e simplu. De asta am și încredere în tineret.

Interviu de arh. ILEANA TUREANU

UMANISMUL CA MODALITATE DE ABORDARE A CONSTRUCȚIILOR

Pentru om — ființă socială care reflectă și se reflectă —, pentru om și aspirațiile sale, se concentrează sensul generos al activității în arhitectura zilelor noastre. Numărul anilor, experiența, lărgirea gamei de posibilități constructive și tradiția, continuă și vor continua să se impună obiectiv ca bază de documentare și concepție. Dar arhitectura de astăzi se vede pusă în situația de a rezolva probleme sensibile mai complexe, ca structură și finalitate. Una dintre ele ar fi aceea a posibilităților concrete de realizare a soluțiilor propuse; alta ar fi modelarea și formarea gustului și simțului estetic de reală valoare. O altă problemă este cea a implantării și punerii în concordanță a elementului de noutate vizavi de personalitatea fizică a unui mediu urban.

Și dacă toate cele enumerate apăreau, sub o formă sau alta, și în gîndirile noastre trecute, trebuie pusă în discuție adevărata problemă, de stringentă necesitate, a arhitecturii moderne: și anume aceea a stabilirii unei relații reciproce, între om și viața lui, desfășurată în condiții cu totul deosebite astăzi, și mediul ce îl înconjoară. Un adevăr valabil și probat întotdeauna este acela că, oricum, oriunde și orice ar fi « activitatea umană », ea se desfășoară, de regulă, într-un perimetru conceput de om.

Ceea ce se percepe este, pe de o parte, anticipat de constructor, dar, pe de altă parte, se reflectă subiectiv în fiecare. A încerca satisfacerea deplină a omului și a ceea ce își dorește în jurul său — de la culoare la formă, la ansamblu închegat — este un scop generos dar și temerar, în condițiile deosebit de diverse și complexe ale vieții zilelor noastre.

Căci, mai mult ca oricînd, azi, arhitectul și constructorul sînt obligați să-și concentreze interesul și observația spre multitudinea aspectelor vieții și chiar psihologiei umane pentru a se întoarce apoi la studiul lor concret, menit să includă, în mod total, soluții pentru întrebările puse.

De aici, putem spune că principala și generala modalitate de concepere a studiului construcției de astăzi este umanismul, înțeles ca o conlucrare fructuoasă, salvatoare a dezideratului, a mobilului, a scopului uman, cu dorința și posibilitățile de a face din tot ceea ce ne înconjoară reflectarea și realizarea propriilor noastre dorințe.

A ști care sînt elementele fundamentale, coordonatele pe care se înfășoară și se desfășoară viața noastră, înseamnă, pentru arhitect, a ști cu ce elemente constructiv-estetice să înnobilileze și să puncteze mediul: mediul fizic, dar și mediul cîmpului reflecțiilor și confortului pe care acesta le atrage după sine, obiectiv ca proveniență și subiectiv ca realizare.

Viața tot mai densă, supusă elementelor bulversante și neașteptate, timpul pururea măsurat și împărțit, ochiul care vede, dar și privește, simțul estetic atins, dar și răscolit, rapida pliere a eului pe suprafața valurită a concepțiilor și gustului în continuă modificare, nevoia de nou — caracteristică omului dintotdeauna — și necesitatea de a o satisface, vin în contact cu concretul, cu fizicul, care au drept mijlocitori pe arhitecți și constructori, iar aceștia se văd puși în situația de a putea da satisfacție sau nu.

Firește, între dorință și speranță și ceea ce se poate oferi, la modul obiectiv al posibilităților și soluțiilor arhitecților, nu se poate stabili așa ușor o corespondență cu adevărat constructivă, deoarece datele problemei sînt mult prea numeroase și complexe, complicate și, de ce nu, delicate, pentru a se putea da un răspuns absolut. Rămînînd însă la nivelul a ceea ce se poate și care reclamă, din partea arhitectului și nu numai a lui, bunăvoință, gust, îndrăzneală, talent și entuziasm, trebuie spus din capul locului că o atenție cu totul și cu totul specială trebuie acordată (cu efect nu întotdeauna imediat) cultivării gustului, în ultimă instanță a elementarului bun simț în modul de a concepe ambientul. În acest context, arhitectului îi revine dificila sarcină de a da primul exemplu, de a-i învăța pe oameni să aleagă și să combine, să înfrumusețeze simplu și nu să încarce penibil și inutil.

Uneori, fără să-și explice sau să-și dea seama, omul cere elementelor din jur să-i ofere sentimente de stabilitate, de intimitate, de liniște și confort. În ce mod aranjamentul camerelor, al iluminatului, al elementelor de mobilier și decor pot să-i satisfacă dorința de a reveni într-un loc? Cum se poate realiza simbioza dorită între ceea ce ne înconjoară și reflectarea perimetrului în noi? Umanismul, ca modalitate de abordare a studiului în arhitectură, este chiar răspunsul la întrebare.

Dacă umanismul este ansamblul de tendințe intelectuale și filozofice care are ca obiect dezvoltarea calităților esențiale ale omului, arta de a construi, arta de a concepe și de a clădi, și-a cîștigat un loc cu totul aparte, privilegiat și binemeritat prin legătura neîntreruptă și nemijlocită cu omul, prin finalitatea ei resimțită, în întregime, de către om.

În contextul acestor gînduri, despre ceea ce este și ceea ce ar putea fi arhitectura, se impune de la sine un popas în institutul nostru. La o privire neavizată și superficială, apare izbitoare, contrastantă, surprinzătoare chiar, alăturarea, ba, mai mult, cooperarea arhitecturii cu tipizarea. Dacă mai precizăm că sensul strict al noțiunii de tipizare ne conduce la termeni ca « același, la fel, aidoma », am putea conchide că arhitectura, supunîndu-se diversității, varietății și complexității spațiului, nu ar putea stabili nici o legătură constructivă, de fond, cu tipizarea. Dar, dacă intrăm în fondul problemei, cu spiritul predispus să pătrundă esența problematicii complexe puse în discuție, și, mai ales, dacă vom lăsa să primeze demonstrația și intuiția, aparentul nonsens va deveni posibilă și salutară conlucrare. Tipizarea nu este un scop în sine, ci un mod adecvat de a proiecta, în așa fel încît elementele cu care realizăm practic să poată fi produse industrializat. Se știe că tipizarea e principala cale de a mări productivitatea muncii (indicator care caracterizează atît de sintetic nivelul economic al unei societăți); că ea înlătură artizanatul și meșteșugăria, compromisul, în înțelesul vechi și perimat astăzi al cuvîntului; că e singura cale prin care se poate satisface actuala necesitate de a construi volume uriașe. Toate acestea conduc, indiscutabil și fără echivoc, la admiterea și utilizarea tipizării, la înțelegerea și acceptarea ei, cu întreaga paletă de răspunsuri pe care ne-o furnizează.

Dar numai atît nu este suficient; din datele problemei lipsește latura estetic-funcțională, optimă și valabilă, în care înțelegem tipizarea: modul în care o folosim și o pliem cerințelor arhitectului și constructorului, care vin să desăvîrșească structura tipizată, în sensul extins al termenului. Tipizarea nu împiedică și nu trebuie să înăbușe varietatea, specificul și creația artistică, ci să ofere componente optime cu care arhitectul și constructorul să poată combina, imagina și clădi.

Tipizarea oferă arhitectului un material gata studiat și prelucrat; un material supus testelor și probelor, cum ar fi, de exemplu, cele pe modele apropiate de mărimea naturală. Ideea de umanism este, astfel, prezentă prin grija constructorului de a pune la îndemîna arhitectului elemente ce pot sluji și apăra viața și bunurile deopotrivă.

Umanism se numește, însă, și generosul gînd de viitor al arhitectului, gînd nobil arcuit pentru generațiile viitoare, care ne judecă și care vor trăi și prin ceea ce gîndim noi astăzi. Umanism este și admirația pentru valorile perene ale trecutului, păstrarea lor cu tot ce au însemnat și înseamnă — adică muncă, talent, sacrificiu și, mai ales, viață. Cu alte cuvinte, arhitectul privește și admiră ceea ce a fost, pentru ca, la rîndul său, să clădească în așa fel încît, ceea ce face să fie nu o ruptură de trecut și viitor, ci o verigă firească, valoroasă, de care viitoarele generații de constructori și arhitecți să poată lega, cu admirație și nostalgie, alte și alte verigi.

Și, indiferent de cît de puțin putem face, la un moment dat, și oricît de lungă ar fi bătaia faptelor noastre, ele ne duc, oricum, înainte . . . și ne apropie. Și, mai mult ca oricînd, astăzi, arhitecții și constructorii sînt cei spre care speranțele și dorințele noastre se îndreaptă, pentru acest colț și capitol de viață. Că răspunsul vor putea curînd să ni-l dea sau nu, asta numai timpul și viața vor spune. Ceea ce este cu adevărat important este ca ei să reușească să răspundă . . .

Ing. MIOARA DABIJA
director adjunct tehnic al I.P.C.T.

PREOCUPĂRI ŞI REALIZĂRI ÎN DOMENIUL PROIECTĂRII CLĂDIRILOR DE LOCUIT

Studiile şi proiectele elaborate în IPCT în anul precedent şi-au propus soluţionarea unei game variate de probleme, privind rezolvarea funcţională a apartamentelor, conformarea clădirilor de locuit şi implementarea acestora în zonele de locuit, în vederea îmbunătăţirii confortului de locuire.

În cadrul proiectelor tip realizate, s-a avut în vedere, pe de o parte, satisfacerea unor doleanţe de ordin psiho-somatic, la nivelul rezolvării apartamentelor, iar, pe de altă parte, crearea premizelor structural-volumetrice necesare conturării unor diferite situaţii urbanistice.

În conformitate cu concluziile studiilor socio-arhitecturale, elaborate în anii precedenţi, în conceperea noilor proiecte, principala preocupare a constituit-o *satisfacerea unor necesităţi de locuire diversificate;* în acest sens, s-a urmărit înlăturarea uneia din cauzele insatisfacţiilor manifestate de locuitori, şi anume: imposibilitatea influenţării calităţii locuirii de către aceştia, prin intervenţii asupra modului de coordonare funcţională a spaţiului locuibil interior. La nivelul definirii mediului locuibil, s-a considerat că economia unui partiu consistă în a utiliza, funcţional, la maximum suprafaţa disponibilă, atribuindu-i-se, totodată, o gamă variată de posibilităţi de coordonare spaţială.

Datorită faptului că, în cazul proiectelor de mare serie, modurile de comportament din cadrul locuinţei şi raporturile locuitor-locuinţă nu pot fi cu precizie determinate, s-a urmărit a se atribui partiurilor o anume *adaptabilitate,* în limitele condiţiilor date.

În funcţie de sistemele constructive adoptate, capacitatea de adaptare a partiurilor, definită în raport cu diferitele necesităţi de locuire, a fost realizată, pe de o parte, prin *variabilitate* (realizabilă prin intermediul elementelor de compartimentare transformabile), iar, pe de altă parte, prin *flexibilitate* (neutralitatea de utilizare a partiului, obţinută printr-o exploatare neutră a încăperilor, ca şi prin încăperi neutre, ce pot genera, în relaţie cu alte spaţii, diferite moduri de utilizare a locuinţei).

Astfel, s-a considerat că se pot atribui locuinţelor posibilităţi de *personalizare* a spaţiului interior, fie printr-o diferenţiată repartiţie funcţională, fie prin capacitatea de interşanjabilitate funcţională a încăperilor.

Datorită aspectelor mai sus menţionate, în funcţie de modul de repartiţie al elementelor şi încăperilor fixe (structură, încăperi cu instalaţii, accese), au putut fi abordate principalele modalităţi de organizare funcţională a apartamentelor. Se vor regăsi astfel: apartamente în care se realizează o separare între zona de comunicare şi cea individuală, urmărindu-se stimularea unei utilizări flexibile a zonei individuale; în unele cazuri, există încăperi individuale în relaţie directă cu zona de comunicare, adaptabilitatea partiului cîştigînd astfel noi valenţe; apartamente în care zona de comunicare este împărţită în două subzone (loc de luat masă, spaţiu comunitar), putînd funcţiona împreună sau separat, în funcţie de necesităţi specifice; apartamente în care s-a urmărit o utilizare mai suplă a spaţiului interior, prin atribuirea unei celule sanitare fiecăreia dintre zonele principale ale locuinţei; apartamente mari (4, 5 camere), în care prin dividerea zonei individuale în două părţi utilizabile separat, se poate obţine o sporire a flexibilităţii partiului.

Modurile de organizare funcţională promovate în proiecte au urmărit, astfel, în principal, generarea unor multiple posibilităţi de utilizare a spaţiului locuibil.

În ceea ce priveşte caracteristicile fizice ale apartamentelor (conformare, luminare, ventilare), au fost considerate drept favorabile, în ceea ce priveşte valoarea de locuire şi aspectul economic, tipurile de apartamente pătrate, rectangulare şi unghiulare (în formă de *L*), luminate pe două laturi; ele oferă o mare varietate în ceea ce priveşte posibilitatea amenajării partiurilor, ventilare transversală, un grad ridicat de ocupare a terenului, conducînd la o bună comportare termică a locuinţei.

Confruntată cu condiţiile constructorului, concepţia noastră despre locuire se materializează în stru turi şi detalii, care să concretizeze industrializarea prin productivitate mărită pe şantier, număr red de elemente prefabricate cu un grad de finisare în fabrică cît mai mare şi greutate redusă, corespu zător capacităţii utilajelor de transport şi ridicare din dotarea şantierului.

Ne-am propus să abordăm, încă din concepţie, structura ca făcînd parte dintr-un sistem structura care să permită o prefabricare deschisă în ceea ce priveşte elementele componente, cu valenţe optim pentru alcătuirea unor clădiri şi apartamente variate, atît ca rezolvare funcţională, cît şi ca aspect arh tectural-volumetric.

Abordarea proiectelor s-a axat pe trei sisteme structurale. Panouri mari integral prefabricate în siste celular, prezentînd mari avantaje faţă de sistemul diafragmelor dese. Sistemul mixt alcătuit din stîl cu dimensiune unică, planşeu dală, şi grinzi sau diafragme dispuse perimetral apartamentelor, care a un pronunţat caracter de flexibilitate prin dispariţia grinzilor din cadrul apartamentelor. Structuri cadre (grinzi şi planşee prefabricate) pentru clădiri ce se vor executa pe magistrale, a căror parteru se vor ocupa cu spaţii comerciale.

O altă preocupare permanentă, pe lîngă reducerea consumului de materiale principale, a constituit economisirea energiei în exploatare. În acest sens, clădirile din proiectele elaborate se caracterizea printr-o conformare volumetrică care să se încadreze în valori optime ale raportului volum / anvelop prin zonarea funcţiunilor în cadrul apartamentelor, ţinînd seama de posibilităţi de orientare cardina favorabile, ca şi prin utilizarea unor detalii îmbunătăţite, care să realizeze un indice de protecţie termi al anvelopei clădirii de cel puţin 1,35 m²h grd/Kcal.

Considerăm locuinţa ca un produs, la realizarea căruia concură foarte mulţi factori, dar a căr calitate este apreciată, în primul rînd, de utilizator, în funcţie de compatibilitatea pe care o realizea între organizarea spaţiului oferit şi modul de viaţă al acestuia, al familiei şi al colectivităţii în ca trăieşte. Aceste considerente ne obligă la căutări permanente — în pas cu ritmul general de dezvoltar al nivelului de trai —, atît în domeniul structurilor, detaliilor şi tehnologiilor, cît şi în modul de a org niza spaţiul individual şi comunitar prin clădirile de locuit.

Arh. ALEXANDRA FLORIA
Arh. ION ENESC

CLĂDIRI DE LOCUIT CU P+3—4 ETAJE, CU STRUCTURĂ DE REZISTENTĂ DIN DIAFRAGME DE BETON ARMAT INTEGRAL PREFABRICATE, ÎN SISTEM CELULAR, CU APARTAMENTE DE TIPUL I A ŞI I B DE MĂRIME, PENTRU ZONE SEISMICE DE GRAD 6, 7 ŞI 8 ŞI TEREN NORMAL DE FUNDARE

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arh. GABRIEL COSTĂCHESCU (şef proiect), arh. EUGENIA COSTĂCHESCU

Rezistenţă: ing. MOSES DRIMER, ing. GHEORGHE POPESCU, ing. TUDOR ŢINTEA, ing. MIHAELA DECUSEARĂ, ing. RODICA POPESCU, ing. ALEXANDRA PĂTRUŢ, ing. EUGENIA GHIŢULETE

Instalaţii: tehn. ELENA ZAMFIR, ing. DAN VARTANIAN

Technologie: ing. VASILE STOICA

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTARE PENTRU CONSTRUCŢII TIPIZATE, BUCUREŞTI

Proiectul se compune din 4 clădiri, cu apartamente de tipul I A, şi 4 clădiri, cu apartamente de tipul I B, cu P + 4 etaje.

Apartamentele se compun din celule funcţional-constructive de dimensiuni mari, fără grinzi (prezentînd avantaje în ceea ce priveşte posibilitatea realizării partiurilor de arhitectură şi a flexibilităţii acestora), completate cu celule de dimensiuni mici.

Celulele constructiv-funcţionale sînt modulate pe ambele direcţii, pe 60 de cm, ceea ce permite reducerea substanţială a numărului de tipodimensiuni de elemente prefabricate.

Celulele sînt dreptunghiulare sau cu decroşuri, obţinîndu-se volumetrii deosebite şi cuplări diverse, corespunzînd, astfel, diferitelor necesităţi urbanistice.

Se realizează o prefabricare deschisă, pe baza unui catalog de elemente prefabricate tipizate şi a unor detalii unificate de îmbinări.

Planşeele sînt realizate din panouri cu goluri rotunde de 22 cm grosime şi, în variantă, panouri din beton precomprimat de 14 cm grosime.

Întreaga serie se realizează cu numai 5 travei şi deschideri tipizate (3,0; 3,6; 4,2; 4,8 5,4 m), numărul de tipodimensiuni de panouri prefabricate fiind, în consecinţă, foarte redus: 6 pereţi interiori, 6 pereţi exteriori şi 13 panouri de planşeu.

Panourile prefabricate se realizează într-un sistem de tipare cu laterale universale, cu uzură morală redusă.

Sistemul permite ca, pe baza aceloraşi celule constructive şi funcţionale şi utilizîndu-se aceleaşi tipodimensiuni de elemente prefabricate, să se realizeze o gamă largă de apartamente, secţiu şi clădiri, cu funcţionalitate şi volumetrie variat

Arh. GABRIEL COSTĂCHESC
Ing. MOSES DRIME

AGREGAREA CELULELOR ÎN APARTAMENTE DE TIP IA

SET DE CELULE CONSTRUCTIV-FUNCŢIONALE (DIMENSIUNI)		1 IA	2 IA		3 IA			4 IA
ARIA LOCUIBILĂ = / ARIA UTILĂ =		20,0 / 35,9	34,0 / 56,3	34,0 / 57,0	46,1 / 73,3	46,1 / 74,0	46,3 / 73,0	56,1 / 90,0
CELULE DE ZI	780x480/540	* AL = 20,0 AU = 35,9	* AL = 20,0 AU = 35,9		* AL = 20,0 AU = 35,9			
	780x540						* AL = 22,5 AU = 38,3	* AL = 20,2 AU = 38,3
	840x480			* AL = 20,0 AU = 36,6		* AL = 20,0 AU = 36,6		
CELULE DE NOAPTE	780x540				* AL = 26,1 AU = 37,4	* AL = 26,1 AU = 37,4		
	780x540							* AL = 26,1 AU = 37,5
	420x540		* AL = 14,0 AU = 20,4	* AL = 14,0 AU = 20,4			* AL = 14,0 AU = 20,4	
	300x540						* AL = 9,8 AU = 14,2	* AL = 9,8 AU = 14,2

CLADIREA E1 • plan etaj curent

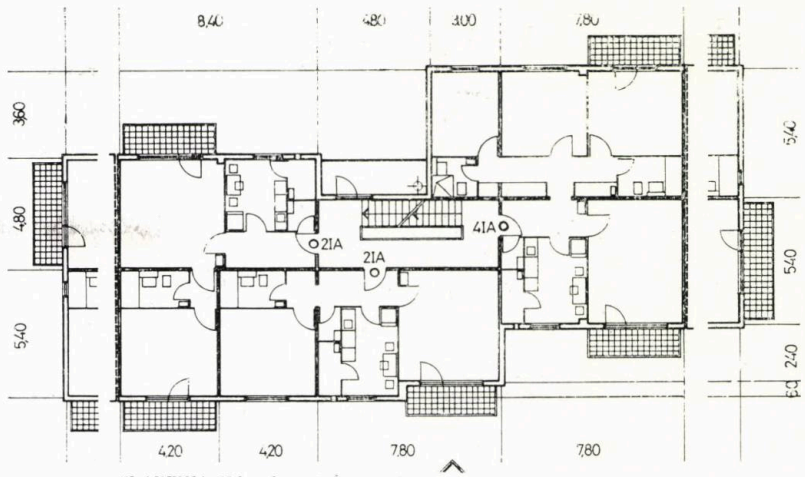

CLADIREA F1 • plan etaj curent

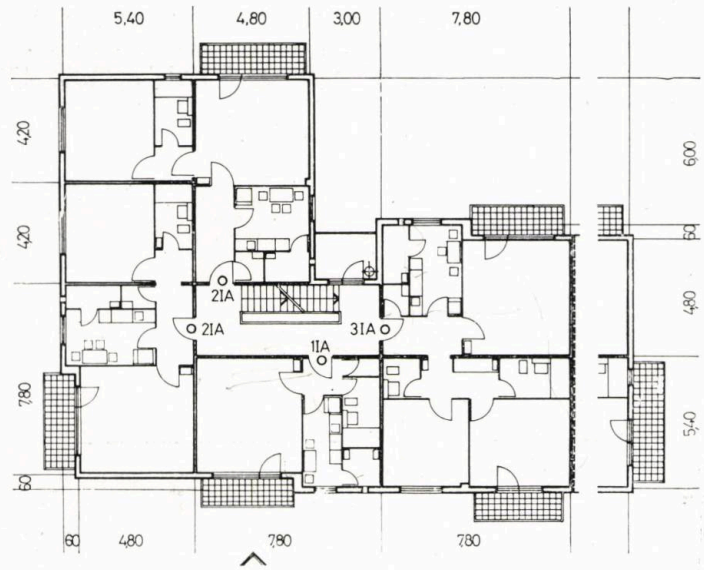

CLADIREA G1 • plan etaj curent

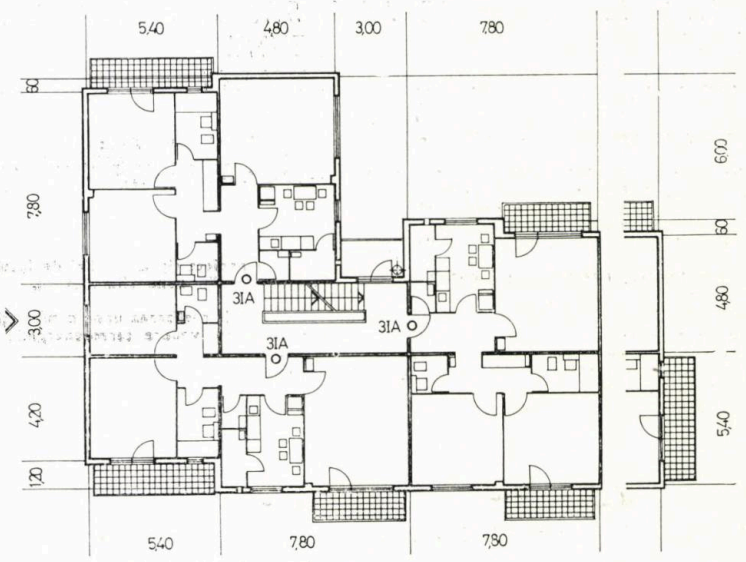

CLADIREA H1 • plan etaj curent

CLADIREA E2 • plan etaj curent

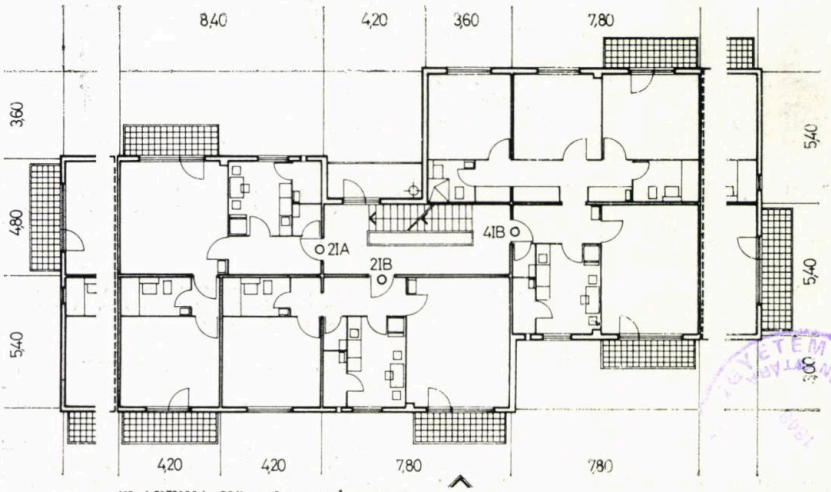

CLADIREA F2 • plan etaj curent

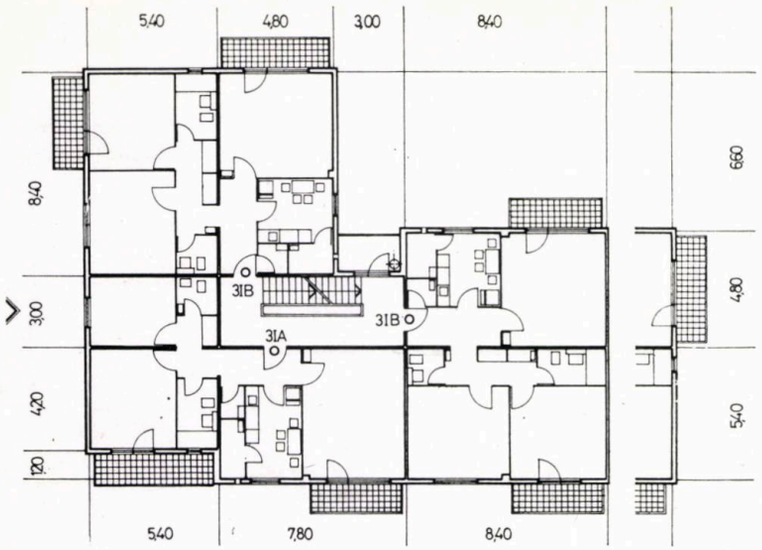

CLADIREA H2 • plan etaj curent

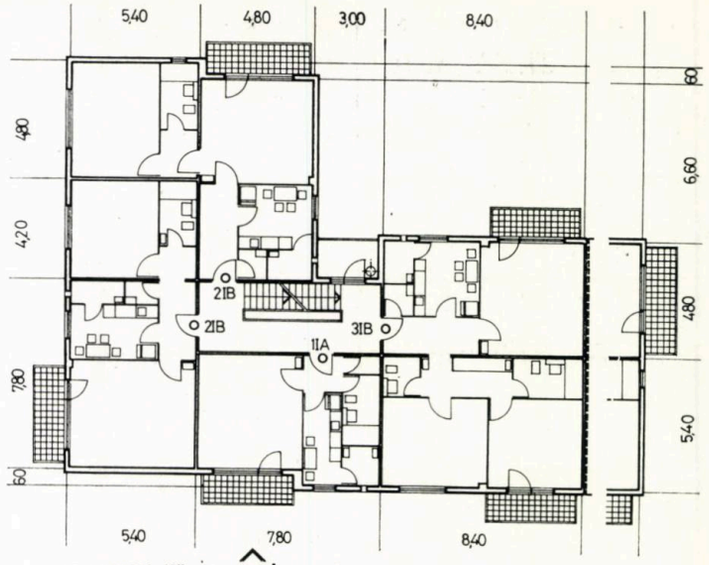

CLADIREA G2. plan etaj curent

CLĂDIRI DE LOCUIT CU P+2—3 ETAJE, CU APARTAMENTE DE TIP 1A ŞI 1B DE MĂRIME, AVÎND STRUCTURĂ DIN DIAFRAGME DE BETON ARMAT MONOLIT, PENTRU ZONE SEISMICE DE GRAD 6 ŞI 7, ZONA CLIMATICĂ III, TEREN NORMAL DE FUNDARE

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arh. RODICA TURICU (şef proiect), arh. IOANA BERCEANU

Rezistenţă: ing. DAN STĂNCIULESCU
Instalaţii: ing. ELENA APOSTOLEANU, ing. RADU FILIP, ing. LAURENŢIU PIEPTEA

Tehnologie: ing. CEZAR ARMĂŞESCU, s. ing. BENONE BADEA

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTARE PENTRU CONSTRUCŢII TIPIZATE — I.P.C.T. — BUCUREŞTI

Primul proiect tip de clădiri de locuit destinat investiţiilor din zona climatică III.

S-a urmărit realizarea unor construcţii eficiente din punct de vedere termoenergetic şi termoeconomic prin stabilirea unui echilibru între două categorii principale de factori ce influenţează nivelul de protecţie termică:

a. Sporirea rezistenţei termice a elementelor de construcţie perimetrale şi etanşarea rosturilor de infiltraţie a aerului.

b. Creşterea compactităţii clădirilor, printr-o conformare judicioasă de ansamblu.

Alte măsuri de îmbunătăţire a confortului termic:

- Gruparea spaţiilor reci şi anexe (cu confort termic redus) şi repartizarea ierarhizată a funcţiunilor din punct de vedere termoenergetic
- Placarea diafragmelor ce delimitează casa scării cu 10 cm BCA
- Îngroşarea pereţilor cămărilor (puncte reci în interiorul apartamentelor prin natura funcţiunii)
- Ferestre prevăzute cu obloane
- Uşile de intrare în apartamente cu falţuri

Din punct de vedere funcţional, în alcătuirea partiurilor, s-a urmărit: mărirea ariei locuibile prin reducerea la minimum a circulaţiilor, posibilitatea realizării unor cooperări între spaţii cît şi a unor modificări în compartimentarea apartamentelor.

Structura de rezistenţă, pe o tramă de 3,60×3,60 m şi 3,60×3,90 m, este alcătuită din stîlpi diafragme de beton armat monolit dispuse la 6—10 m distanţă şi planşee-dală prefabricate

Arh. RODICA TURICU

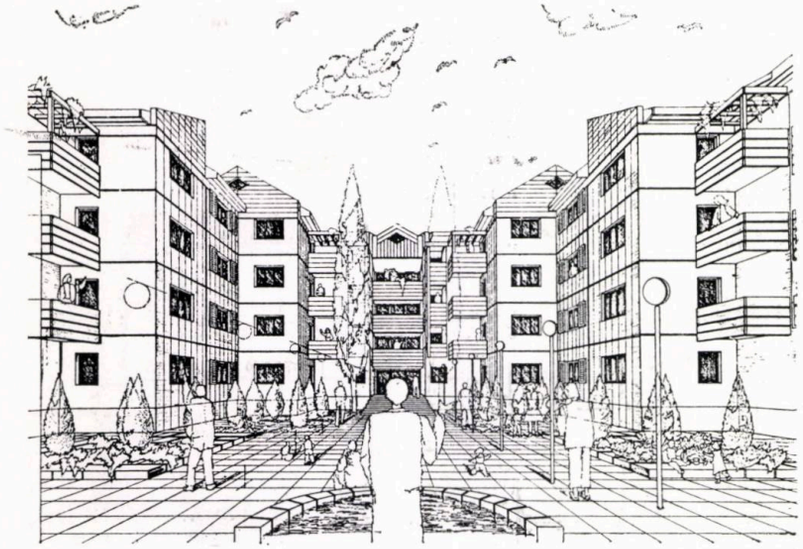

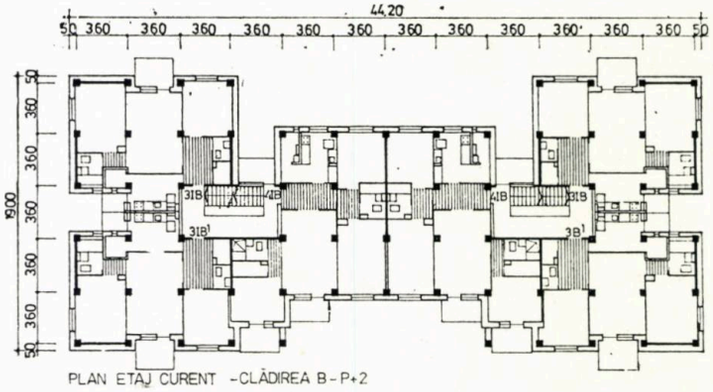

PLAN ETAJ CURENT - CLĂDIREA B-P+2

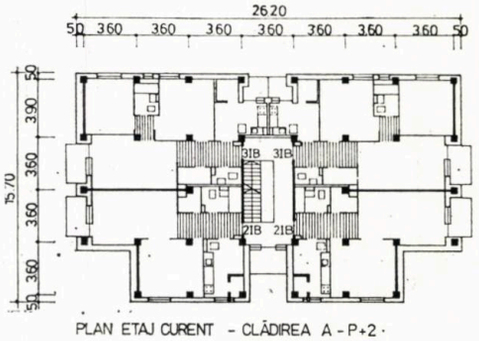

PLAN ETAJ CURENT - CLĂDIREA A-P+2

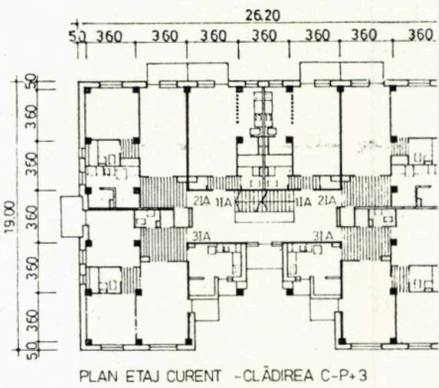

PLAN ETAJ CURENT - CLĂDIREA C-P+3

CLĂDIRI DE LOCUIT CU P+3—4 ETAJE, CU STRUCTURĂ DIN STÎLPI ȘI GRINZI DE BETON ARMAT, CU APARTAMENTE CU DUBLĂ ORIENTARE, SPAȚII LIBERE PENTRU COMERȚ LA PARTER, PENTRU ZONE SEISMICE DE GRAD 6 ȘI 7, TEREN NORMAL DE FUNDARE

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arh. CĂLIN NEGOESCU (șef proiect), arh. CHRISTIAN NICOLESCU, tehn. ELENA MARȚIAN

Rezistență: ing. ALEXANDRU BRÎNZEI

Instalații: ing. GEORGE SAVOPOL, ing. DAN VARTANIAN

Tehnologie: s. ing. BENONE BADEA

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTARE PENTRU CONSTRUCȚII TIPIZATE — I.P.C.T. — BUCUREȘTI

Cele 4 clădiri prezentate exemplifică posibilitățile de agregare a apartamentelor în jurul nodului de circulație verticală. Grupînd 4 sau 6 apartamente pe nivel, s-au obținut clădiri caracterizate prin:

- Posibilitatea organizării unor ample spații comerciale la parter
- Adîncime considerabilă a frontului construit
- Parametri termoenergetici superiori, determinați de conformarea compactă
- Posibilități de cuplare în eventuale fronturi mai lungi, impuse de necesitățile de sistematizare.

Apartamentele cu care sînt realizate cele 4 clădiri prezintă unele elemente specifice de calitate a locuirii:

- Microclimat interior îmbunătățit, prin asigurarea dublei orientări
- Potențial funcțional ridicat, dormitoarele pentru copii putînd să funcționeze relativ independent
- Posibilitatea realizării (la adaptare sau în exploatare, în funcție de necesitățile utilizatorilor) a unor cooperări spațial-funcționale între încăperi.

Partiurile au urmărit reducerea numărului de traversări ale parterului cu coloane de instalații, prin gruparea mai multor utilități într-un canal tehnic unic.

Arh. CĂLIN NEGOESCU

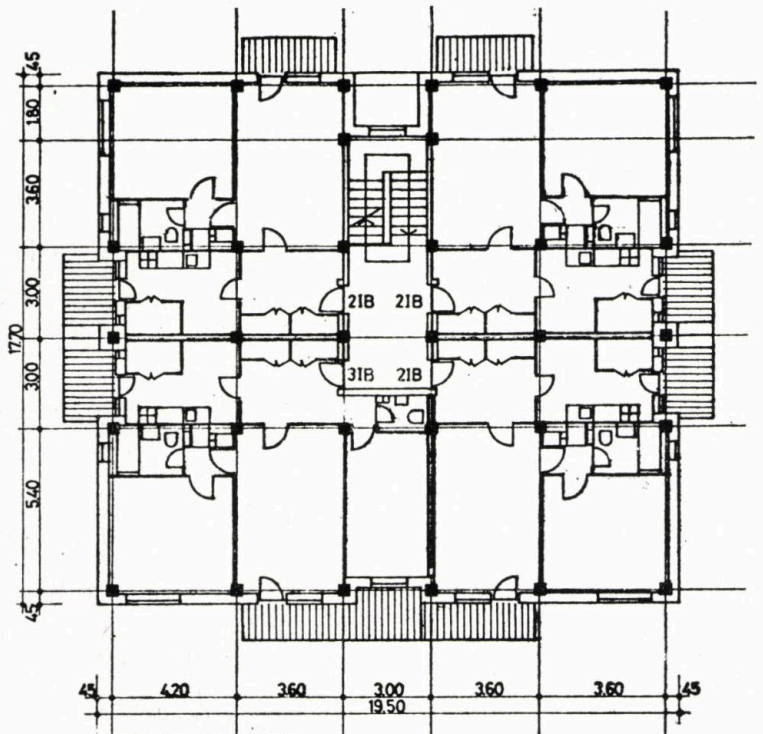

PLAN ETAJ CURENT

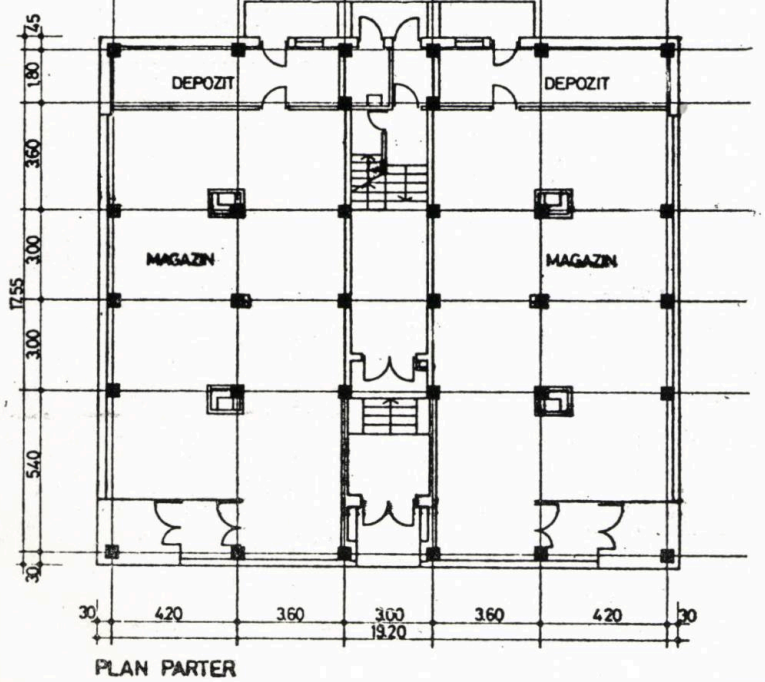

PLAN PARTER

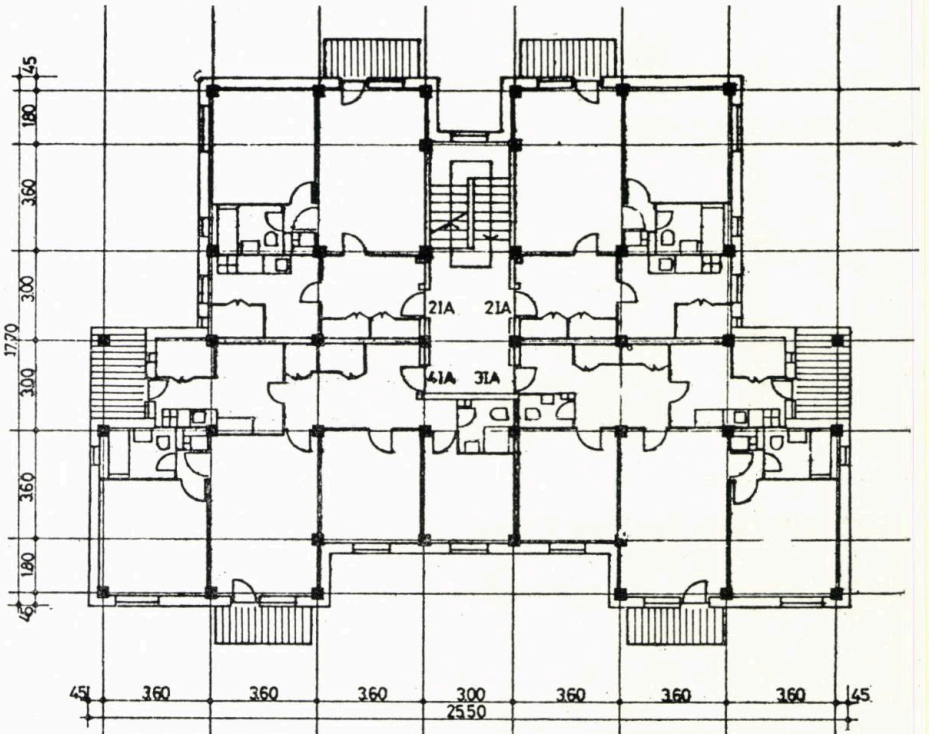

PLAN ETAJ CURENT

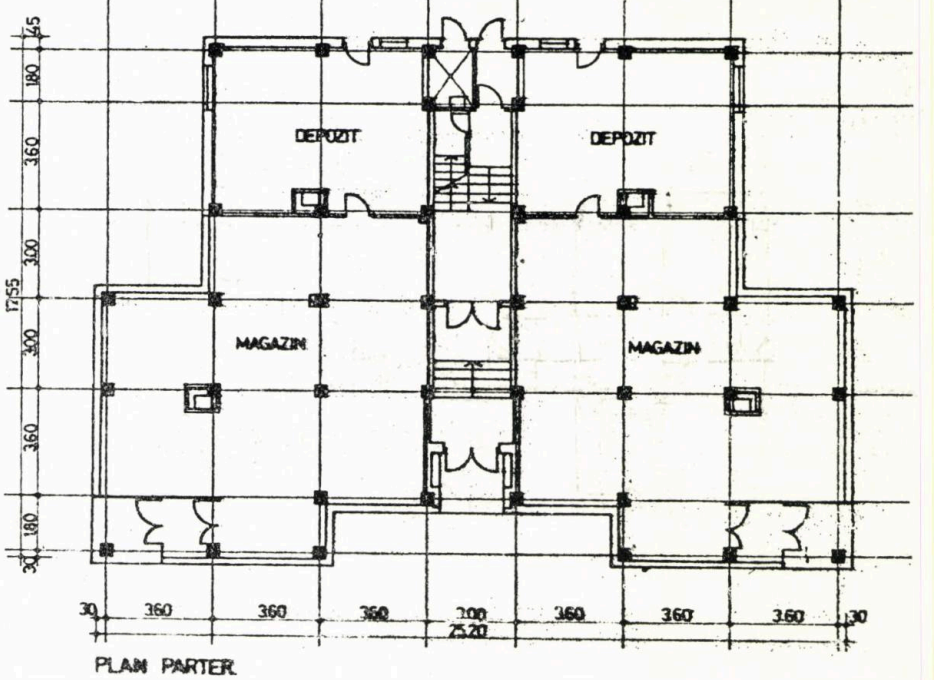

PLAN PARTER

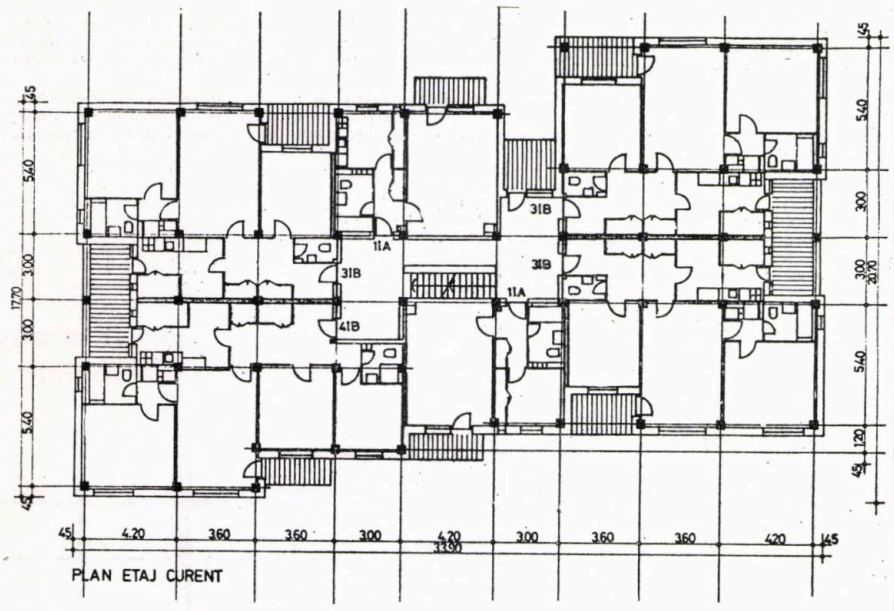

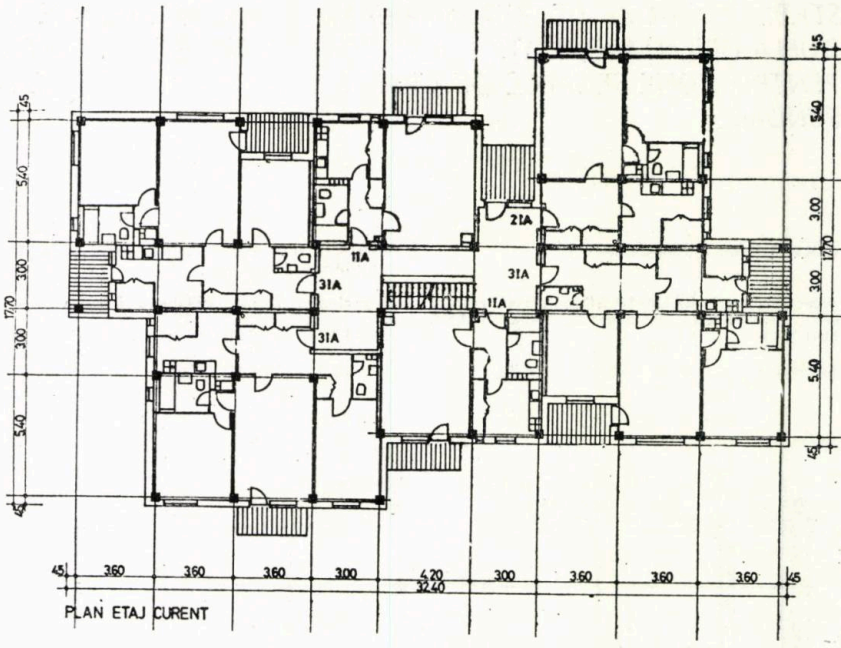

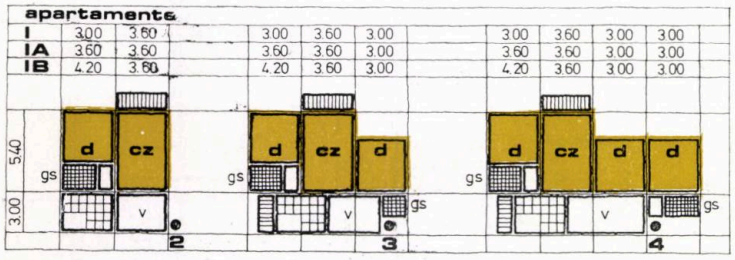

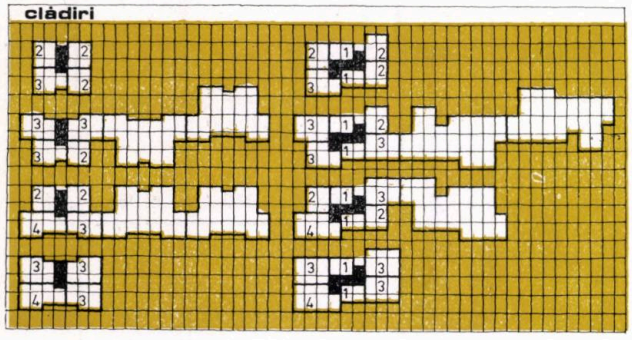

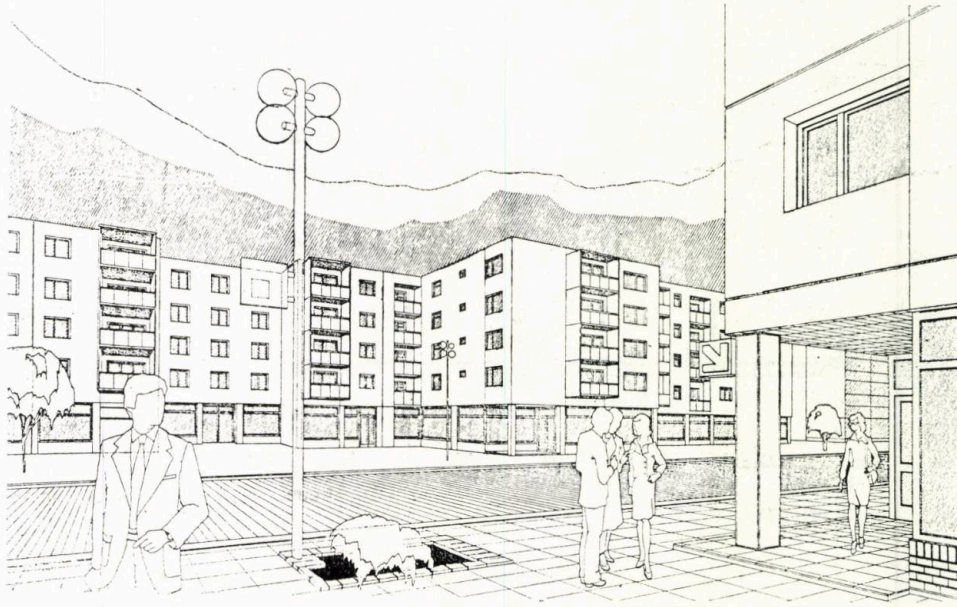

CLĂDIRI DE LOCUIT CU P+3—4 ETAJE, CU STRUCTURĂ DIN STÎLPI ȘI GRINZI DE BETON ARMAT, CU APARTAMENTE CU DUBLĂ ORIENTARE, SPAȚII LIBERE PENTRU COMERȚ LA PARTER, PENTRU ZONE SEISMICE DE GRAD 8, TEREN NORMAL DE FUNDARE

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arh. ANTONINA MALUDA (șef proiect), arg. ALINA GHEORGHIU, arh. LOUIS SCHMIDL

Rezistență: ing. GEORGETA TOMESCU

Instalații: ing. LAURENȚIU PIEPTEA, tehn. DANA CROITORU, tehn. IULIAN SIMIONESCU

Tehnologie: s.ing. BENONE BADEA

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTARE PENTRU CONSTRUCȚII TIPIZATE — I.P.C.T. — BUCUREȘTI

Proiectul cuprinde 3 clădiri, formate din cîte două tronsoane de capăt, cu cîte trei apartamente, de tipul I A, grupate pe nivel.

Toate apartamentele sînt dublu orientate și total decomandate.
Scara este luminată direct.

În vecinătatea scării, se află vestibule, băi, grupuri sanitare și debarale. Astfel, prin adosarea la pereții scării a coloanelor de instalații sanitare, se obțin la parter ample spații pentru comerț.

Structura de rezistență are grinzile și planșeele prefabricate. Toate cele trei clădiri sînt compuse cu o singură celulă constructivă de 3,60×5,40 m.

Arh. ANTONINA MALUDA

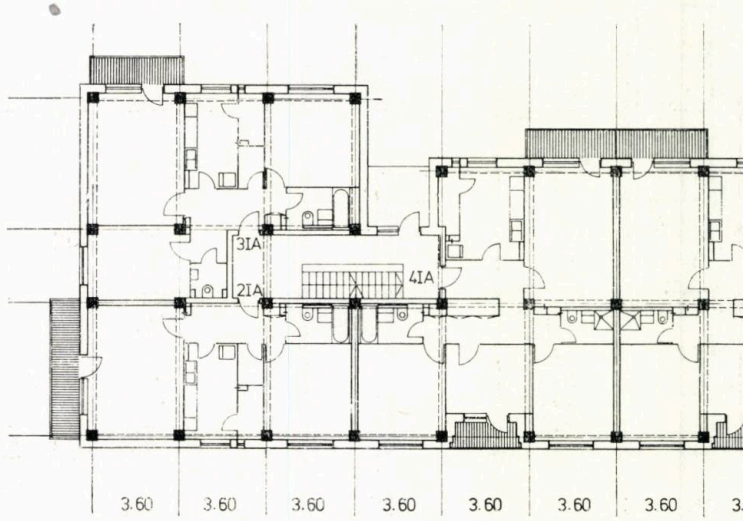

plan etaj curent clădirea 1, p+3—4

CLĂDIRI DE LOCUIT CU P+7—8 ETAJE, CU STRUCTURĂ DE REZISTENȚĂ DIN STÎLPI ȘI GRINZI DE BETON ARMAT, CU SPAȚII LIBERE LA PARTER PENTRU ALTE FUNCȚIUNI, PENTRU ZONE SEISMICE DE GRAD 6 ȘI 7 ȘI TEREN NORMAL DE FUNDARE

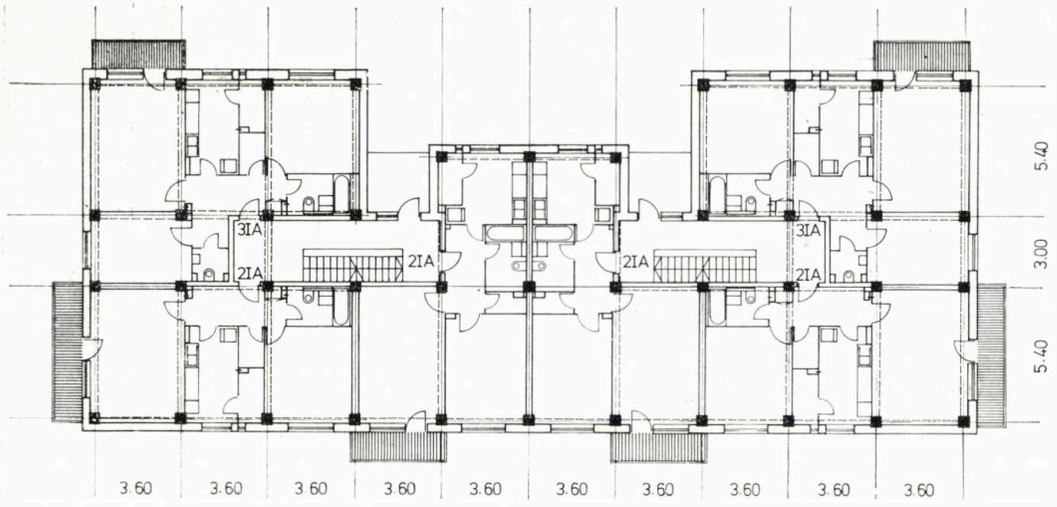

plan etaj curent clădirea 3, p+3-4

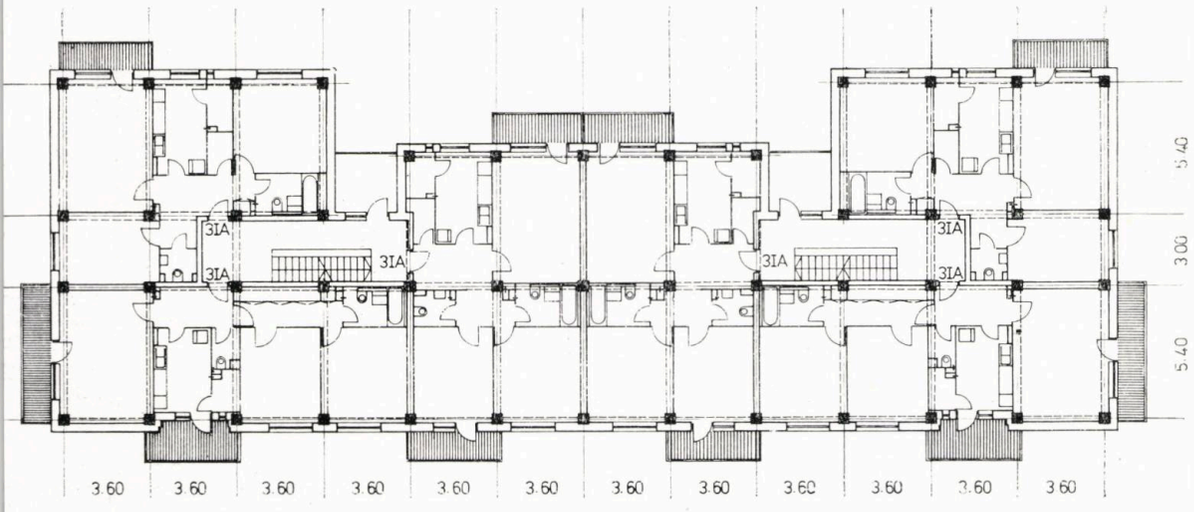

plan etaj curent clădirea 2, p+3-4

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arh. PAUL BĂDULESCU (șef proiect), arh. ALINA GHEORGHIU

Rezistență: ing. CORNEL NICUȚ, ing. DAN POENARU BORDEA, ing. ALEXANDRU MARINESCU

Instalații: ing. ELENA APOSTOLEANU, ing. DAN VARTANIAN

Tehnologie: ing. VASILE STOICA

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTARE PENTRU CONSTRUCȚII TIPIZATE — I.P.C.T. — BUCUREȘTI

Destinate mobilării fronturilor artelor principale, din orașele reședință de județ și municipii, clădirile sînt gîndite în vederea obținerii unor volume clare, expresiv proporționate, care să poată fi utilizate în diferitele condiții ale amplasamentelor reale.

Tratarea parterurilor evidențiază structura pe cadre din beton armat, oferind suprafețe vitrate largi pentru magazine, în care se evidențiază intrările în locuințe, studiate cu un plus de atenție.

La interior, profitînd de libertățile oferite de structură, s-a accentuat conlucrarea vizuală a camerelor de zi cu vestibulele generos dimensionate, prin utilizarea glasvandurilor. Soluția, pe lîngă avantajele economice, conferă interioarelor o atmosferă aerată, optimistă.

Arh. PAUL BĂDULESCU

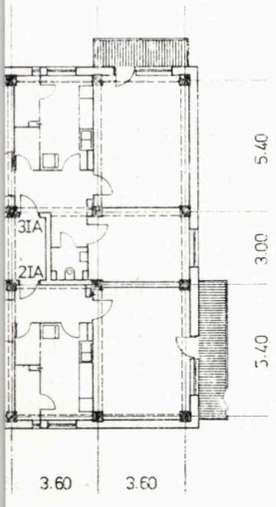

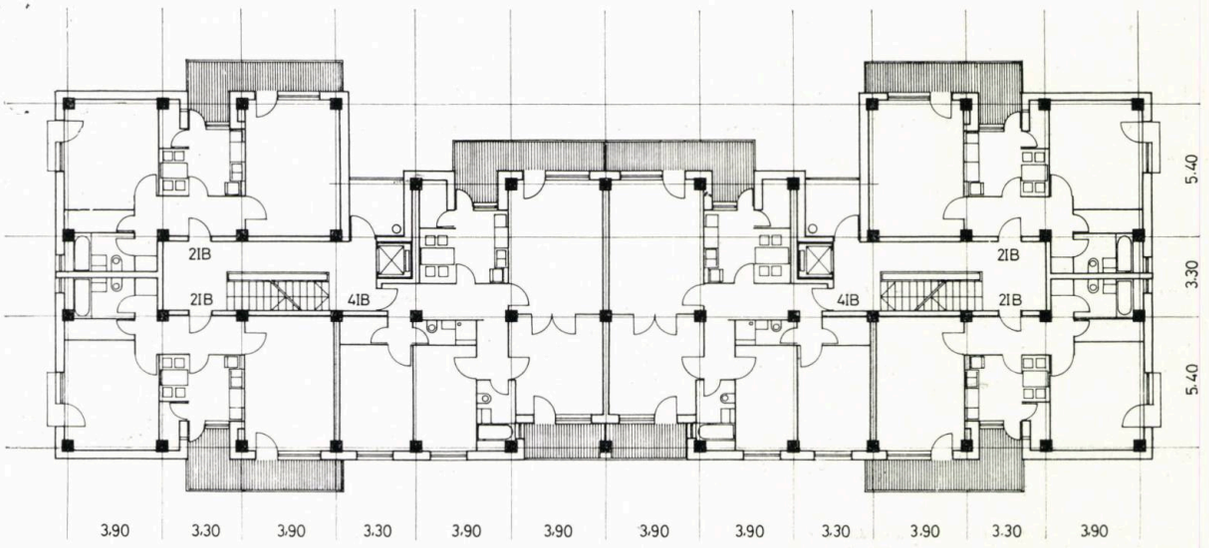

plan etaj curent clădirea A p+7

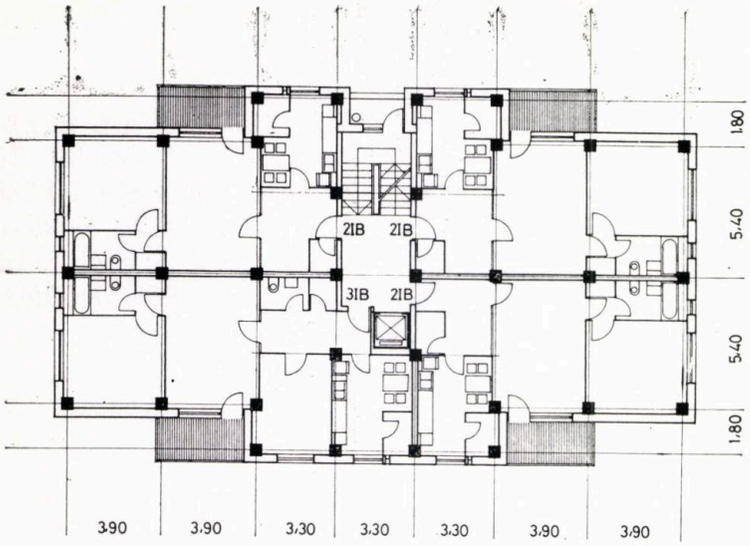

plan etaj curent clădirea B p+8

1578

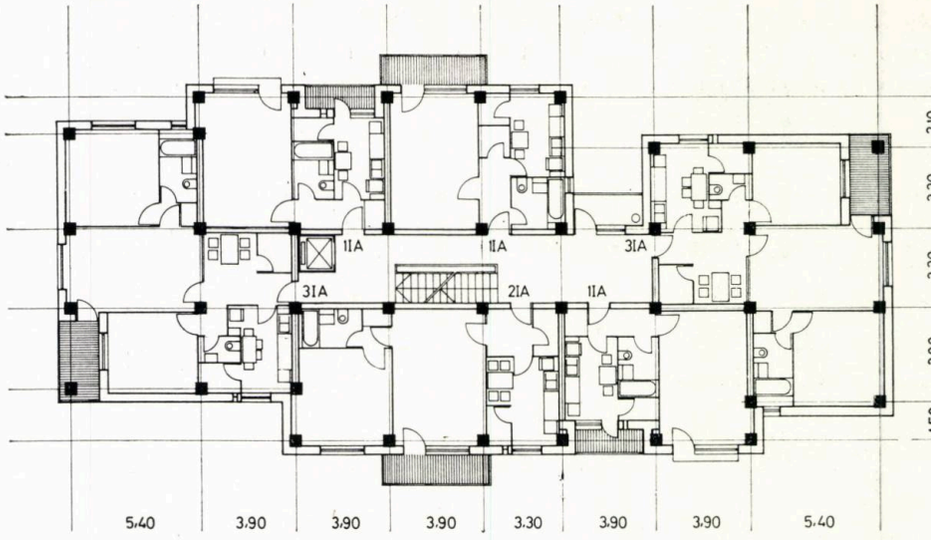

plan etaj curent clădirea D p+8

1578

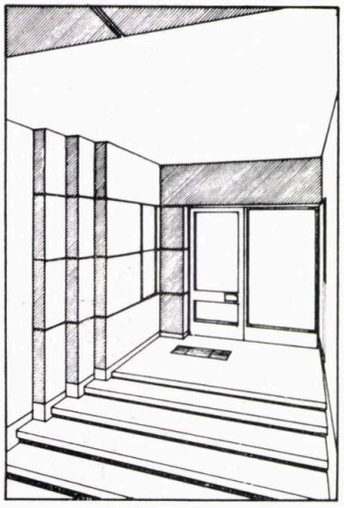

acces clădirea A, C, D

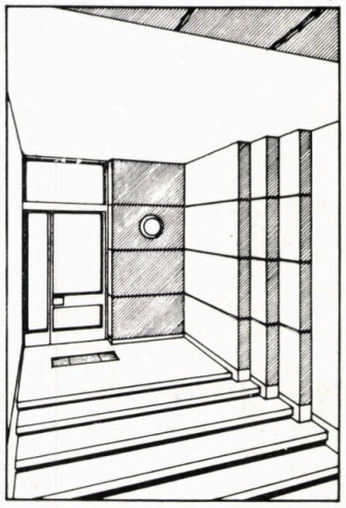

acces clădirea B

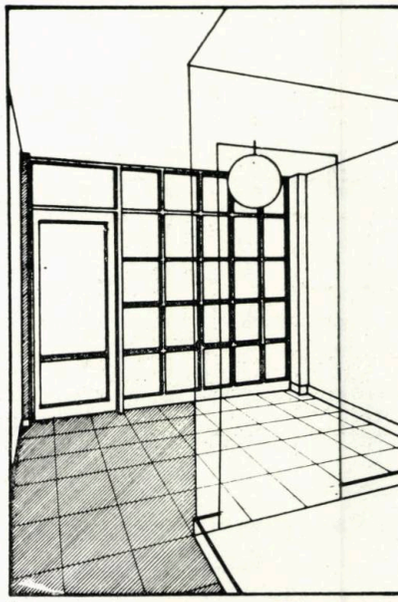

intrare apartament 3 camere

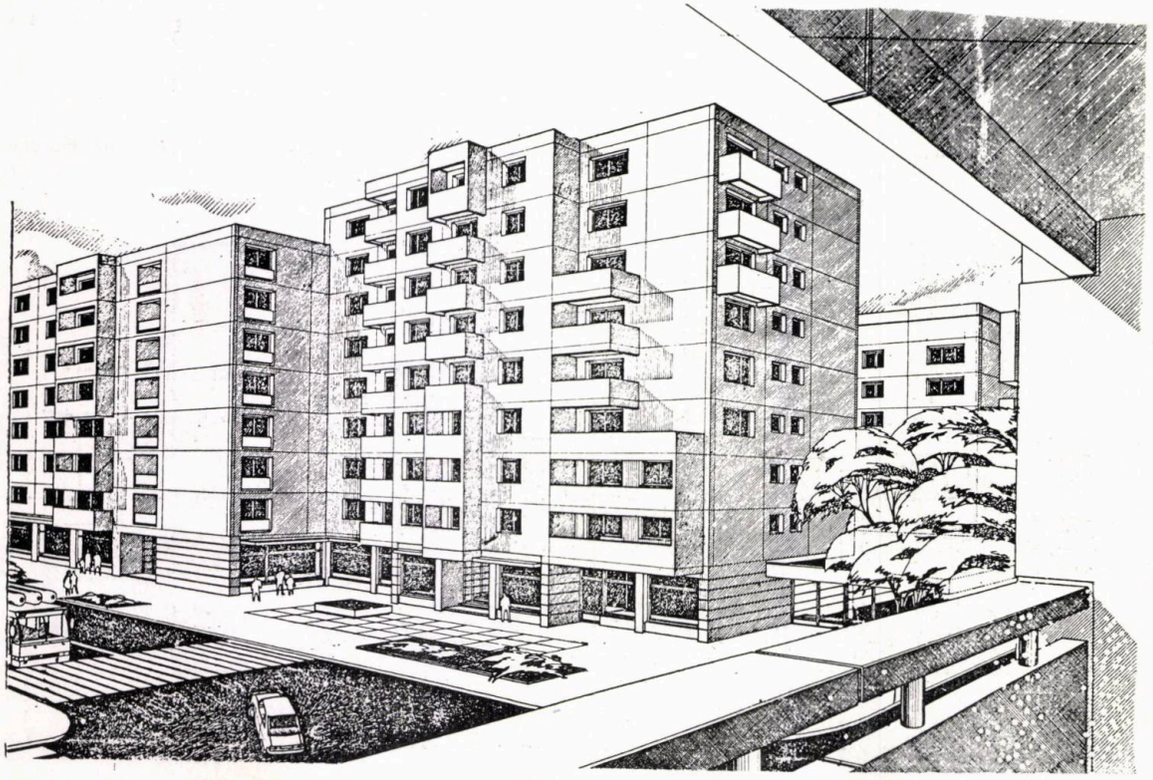

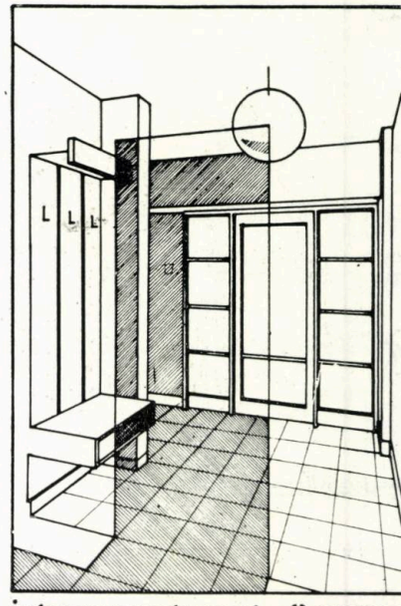

intrare apartament 2 camere

CLĂDIRI DE LOCUIT CU P+2—3 ETAJE, CU SPAȚII LIBERE LA PARTER, AVÎND APARTAMENTE DE TIPUL I B DE MĂRIME, STRUCTURĂ DIN STÎLPI ȘI GRINZI DE BETON ARMAT, PENTRU ZONE SEISMICE DE GRAD 6, 7 ȘI TEREN NORMAL DE FUNDARE

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arh. SIMONA STĂNCIULESCU (șef proiect)

Rezistență: ing. GABRIELA DOROBANȚU

Instalații: ing. RADU FILIP, ing. LAURENȚIU PIEPTEA, tehn. ELENA ZAMFIR

Tehnologie: ing. EMIL IERNUȚAN

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTARE PENTRU CONSTRUCȚII TIPIZATE — I.P.C.T. — BUCUREȘTI

Clădirile sînt alcătuite pe baza unor moduli constructivi 3,60×3,60 m și 3,60×3,90 m cu ajutorul cărora poate fi obținută toată gama de mărimi de apartamente (I, I A și I B).

La realizarea apartamentelor, s-au urmărit următorii parametri:

- Separarea spațiilor de zi și de noapte, cu păstrarea posibilității de legătură directă între camera de zi și dormitorul mare al apartamentului.
- Legături directe cu largi posibilități de comunicare între diferitele spații: vestibul-cameră de zi, camera de zi — bucătărie, cameră de zi — dormitor.

Legăturile între spații sînt posibile datorită lipsei grinzilor în interiorul apartamentelor, acestea fiind dispuse perimetral. Acest mod de conformare structurală a permis mărirea posibilităților de adaptabilitate în timp ale apartamentelor, în funcție de diferitele necesități de locuire.

Circulația comună a clădirilor: — scară monorampă, prefabricată, luminată direct; — gruparea a 3 sau 5 apartamente la scară.

Conformarea clădirilor: — clădiri independente (cu 1 sau 2 scări), prezentînd posibilități de cuplare; — spații comerciale la parter.

Arh. SIMONA STĂNCIULESCU

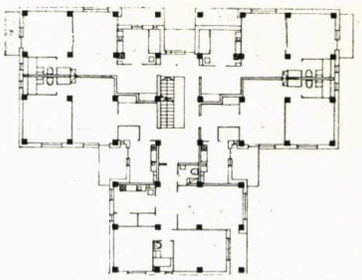

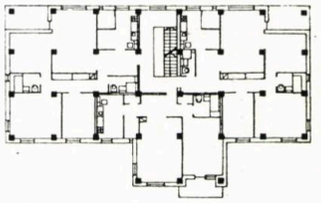

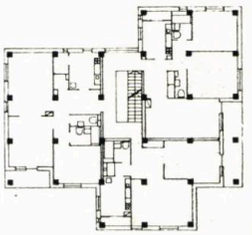

SISTEM DE COMPUNERE A CLĂDIRILOR

MODULI CONSTRUCTIVI 360/360 ȘI 360/390 → MODULI FUNCȚIONALI / APARTAMENTE DE TIP I.IA.IB → CLĂDIRI

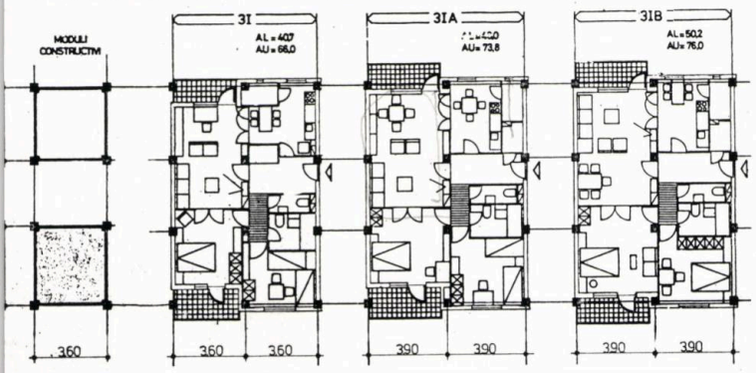

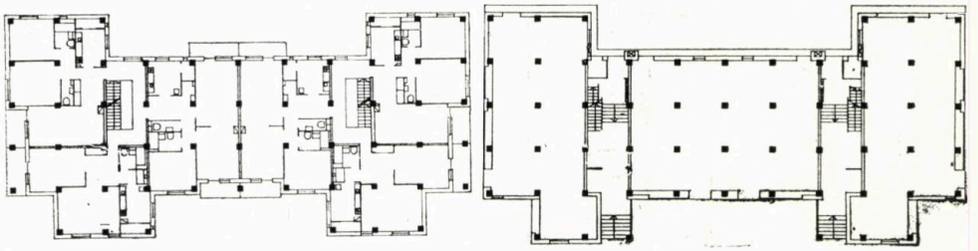

CLĂDIRI DE LOCUIT CU P+2—3 ETAJE, CU STRUCTURĂ DIN STÎLPI ȘI GRINZI DE BETON ARMAT, CU APARTAMENTE DE TIPUL I A ȘI I B DE MĂRIME, AVÎND LA PARTER SPAȚII CU ALTE DESTINAȚII, PENTRU ZONE SEISMICE DE GRAD 8, TEREN NORMAL DE FUNDARE

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arh. ION GIURCĂ (șef proiect), c.arh. DOINA TURTURESCU, arh. DAN KREIDER

Rezistență: ing. DINU BORBORICI

Instalații: ing. DAN VARTANIAN, ing. LUCIA GEORGESCU, ing. LAURENȚIU PIEPTEA

Tehnologie: s.ing. BENONE BADEA

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTARE PENTRU CONSTRUCȚII TIPIZATE — I.P.C.T. — BUCUREȘTI

Proiectul cuprinde 2 clădiri: M2, cu P+3 niveluri, și M3, cu P + 2 niveluri, cu spații libere la parter pentru comerț.

În alcătuirea clădirilor, se folosește un modul structural-funcțional de bază de 3,60×5,40 m; prin corelarea modulilor, se obțin diverse organizări de apartamente cu 1, 2, 3 și 4 camere, ținîndu-se cont de necesitatea delimitării distincte a funcțiunilor comune, de cele intime, în cadrul apartamentului, cît și de asigurarea flexibilității spațiilor interioare, astfel ca să permită adaptările impuse de modificările ulterioare din structura familiei.

S-a urmărit:

- Obținerea unui spațiu suplimentar, care să amplifice funcțiunile camerei de zi, prin dimensionarea strictă a circulațiilor interioare
- Decomandarea zonei dormitoarelor față de circulație și funcțiunile comune de zi
- Amplasarea zonei de preparare a hranei în imediata apropiere a intrării și în strînsă legătură cu depozitarea și cămara, ventilată natural.

Circulația comună se face prin intermediul unei scări într-o rampă, prefabricată, casa scării fiind luminată și ventilată natural.

Cele două clădiri grupează cîte 6 apartamente și, respectiv, cîte 3 apartamente la scară.

Folosirea modulului de 3,60×5,40 m a permis obținerea unei travei unice pentru toate clădirile, aceea de 3,60 m, fapt care mărește gradul de prefabricare al elementelor structurale ale clădirilor.

Gruparea punctelor de apă permite amenajarea corespunzătoare spațiului parterului pentru comerț.

Pentru ambele clădiri, s-a propus varianta încălzirii apei menajere cu ajutorul bateriilor solare.

Arh. ION GIURC

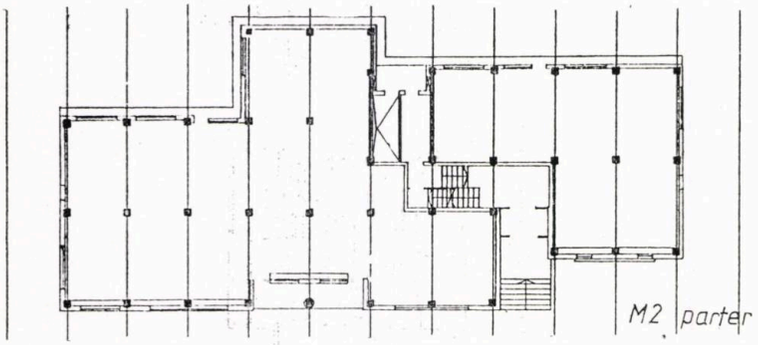

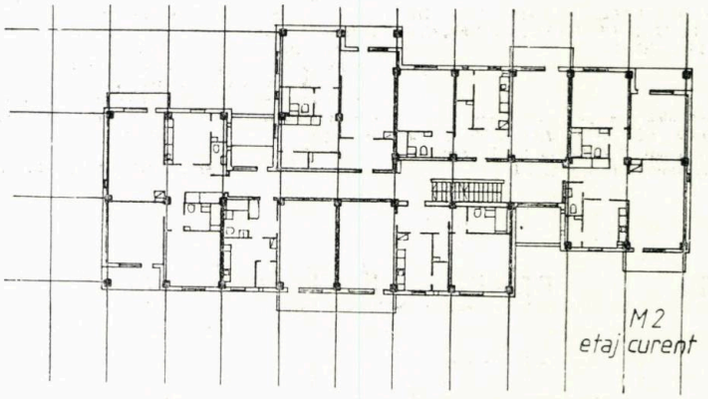

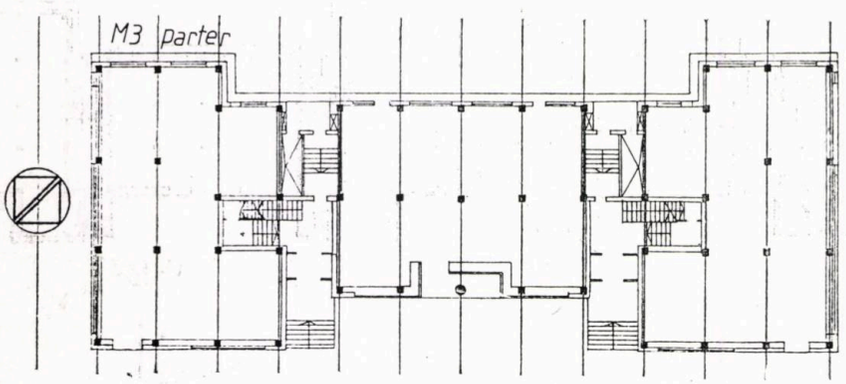

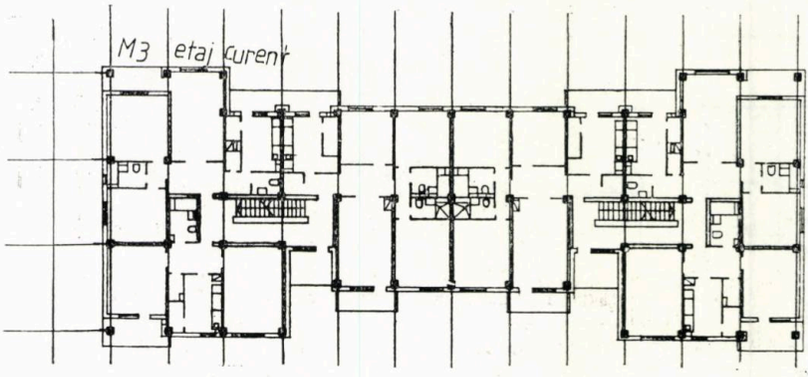

LĂDIRI DE LOCUIT CU P+2—4 ETAJE, CU STRUCTURĂ DIN TÎLPI ȘI DALĂ, AVÎND APARTAMENTE DE TIPUL I A ȘI I B DE MĂRIME, PENTRU ZONE SEISMICE DE GRAD 6 ȘI 7, TEREN NORMAL DE FUNDARE

Proiectul prezintă 4 clădiri, cu apartamente de tip I A (clădirile C3 și C4) și I B de mărime, (clădirile C5 și C6) cu regimuri de înălțime diferite (P + 2—4 etaje), cu locuințe la toate nivelurile și, în variantă, cu spații libere la parter pentru alte destinații.

Sistemul constructiv este alcătuit din stîlpi, dispuși pe o tramă modulară de 3,60×3,60 m și 3,60×3,90 m, diafragme rare din beton armat monolit, dispuse perimetral apartamentului și casei scării, și planșee prefabricate (tip dală).

OLECTIV DE PROIECTARE:

rhitectură: arh. MIHAELA STERESCU (șef roiect), arh. MARINA BĂNCILĂ, arh. TEODOR HEORGHIU

Instalații: tehn. DANA CROITORU, ing. GHEORGHE SAVOPOL

Tehnologie: ing. CEZAR ARMĂȘESCU

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTARE PENTRU CONSTRUCȚII TIPIZATE — I.P.C.T. — BUCUREȘTI

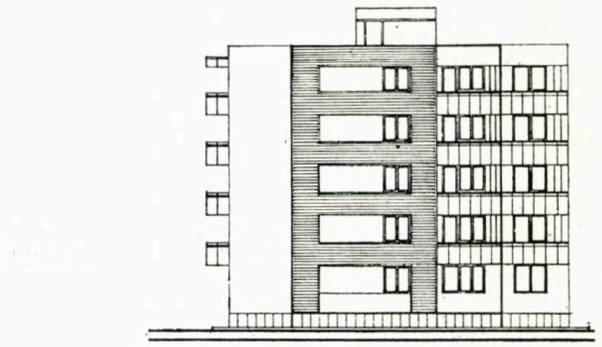

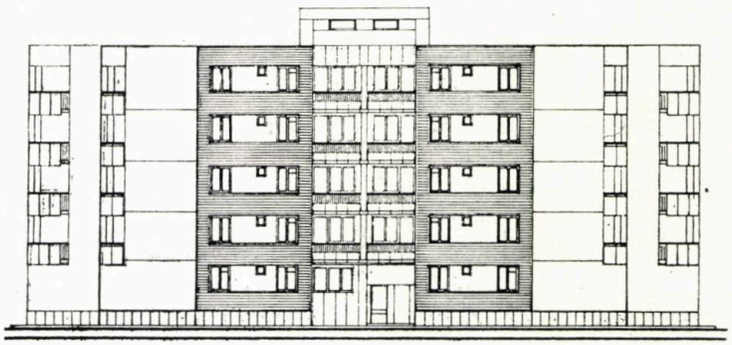

CLĂDIREA C4(TIP1A)

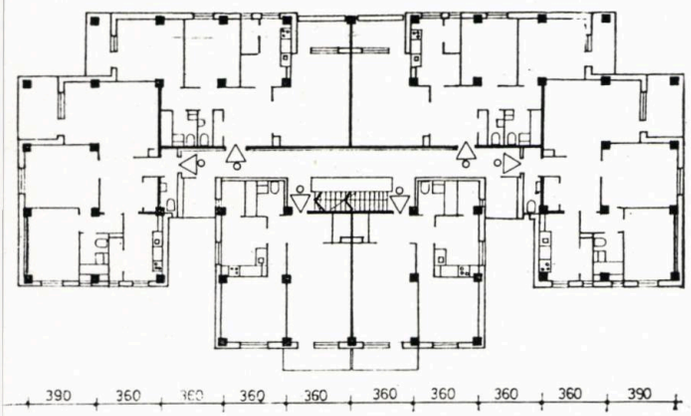

CLĂDIREA C5 (TIP1B)

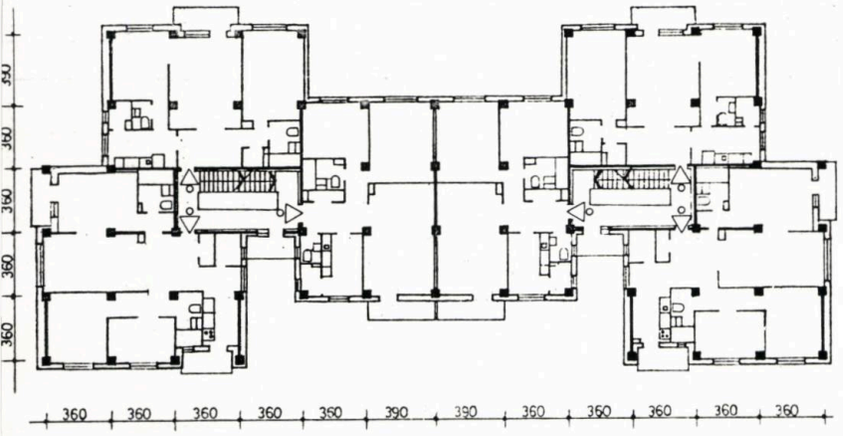

CLĂDIREA C5

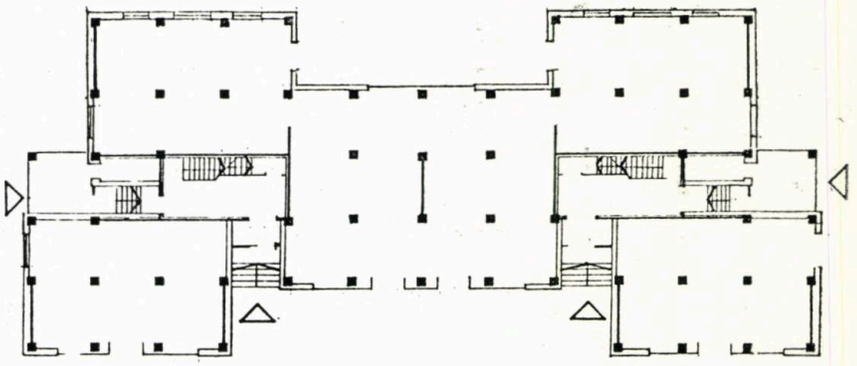

CLĂDIREA C6(TIP1B)

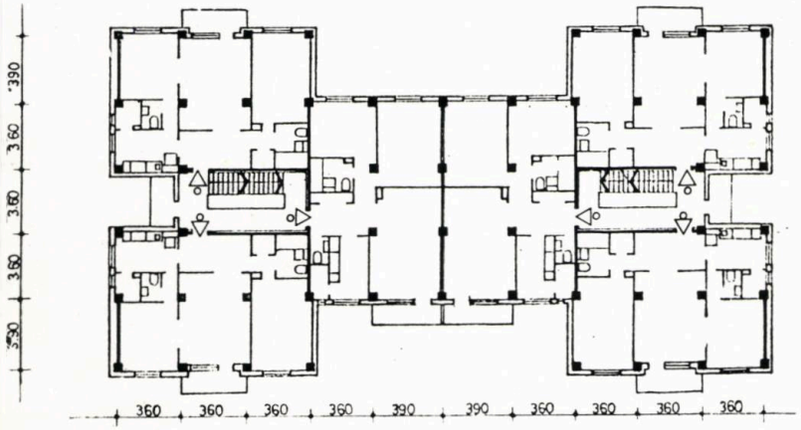

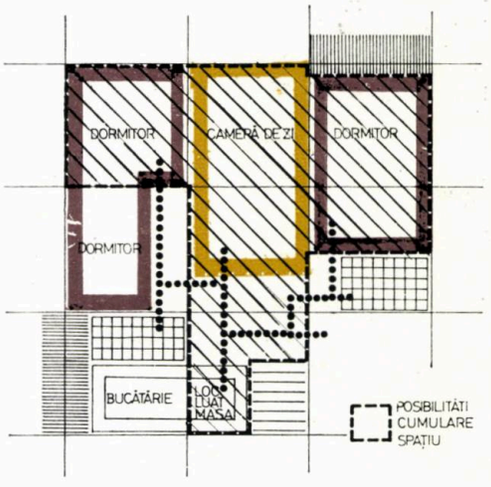

Inexistența grinzilor de planșeu, dispunerea elementelor verticale continue, numai pe conturul casei scării sau ca separatoare între apartamente, oferă suprafețe libere de dimensiunea unui apartament, ce pot fi organizate în variate tipuri de partiuri, atît ca mărime, cît și ca funcționalitate, corespunzător diverselor moduri de locuire.

S-a considerat drept modul funcțional-constructiv apartamentul, ceea ce a dus la reducerea substanțială a numărului de tipodimensiuni.

În conformarea clădirilor, s-au folosit: 1 tip de apartament de două camere, 3 tipuri de apartamente de trei camere și 1 tip de apartament cu 4 camere, grupate cîte 3 sau 6 pe nivel; s-a avut, de asemenea, în vedere îmbunătățirea gradului de protecție termică, prin realizarea unor grupări compacte, cu adîncimi mari.

Rezolvarea funcțională a apartamentelor se bazează pe o zonare distinctă a funcțiunilor, cu decomandare totală sau parțială.

Amplasarea încăperilor sanitare într-o zonă tampon, către casa scării, permite distribu rea încăperilor locuibile pe contur, dînd posibilitatea unor organizări variate ale spațiului în cădi apartamentului, atît în faza de proiectare, și în timp, în funcție de diverse moduri de locuii O astfel de rezolvare funcțională permite, tot dată, cumulări ocazionale de spații, putîndu-i astfel, realiza un spațiu destinat activităților zi, de circa 30 m².

Arh. MIHAELA STERES(

PREOCUPĂRI ÎN DOMENIUL ÎMBUNĂTĂȚIRII PROTECȚIEI TERMICE LA CLĂDIRILE DE LOCUIT

La proiectarea și realizarea clădirilor, pe lîngă conceptul arhitectural și cel structural, s-a conturat, în ultimul deceniu, un nou concept care tinde să sporească treptat în interes — conceptul TERMOENERGETIC.

● EVALUAREA TERMOENERGETICĂ A CLĂDIRILOR

Programul NIVEN (autori: mat. NICULINA BALOSACHE, ing. GH. SAVOPOL, ing. GH. CRISTEA) își propune să ofere proiectantului un instrument de evaluare termoenergetică și termoeconomică a clădirilor, încă din faza de proiectare, în condițiile urmăririi realizării unui echilibru optim între resursele necesare la realizarea clădirii (resurse energetice și bănești) și consumurile ce o vor greva în exploatare (consumuri energetice și cheltuieli de exploatare).

Utilizarea programului NIVEN este legată de introducerea conceptului de NIVEL DE PROTECȚIE TERMICĂ, mai apropiat de realitățile termofizice și termoenergetice ale clădirilor, luînd în considerare nu numai rezistențele termice ale elementelor perimetrale (ca în cazul modului tradițional de apreciere a gradului de protecție termică), ci și permeabilitatea la aer a clădirii, dar, mai ales, compactitatea ei (raportul între volumul protejat și suprafața anvelopei, Vp/S). Se depistează, astfel, cu ușurință, încă din faza de proiectare, acele clădiri la care trebuie intervenit în vederea îmbunătățirii protecției termice.

● APLICAREA CONCEPTULUI TERMOENERGETIC LA PROIECTAREA CLĂDIRILOR DE LOCUIT PENTRU ZONA CLIMATICĂ III

Cu ajutorul programului NIVEN au fost analizate în cadrul unui studiu * implicațiile termoenergetice și termoeconomice ale variației gradului de protecție termică al elementelor perimetrale la clădiri conformate diferit, în condițiile zonei climatice III, eoliană 4, comparativ cu zona climatică II, eoliană 2.

De asemenea, s-au studiat comparativ implicațiile termoenergetice și termoecc nomice ale conformării clădirilor, cît și variația compactității (Vp/S) în funcție d înălțimea clădirii și de forma planului.

Studiul a ilustrat o modalitate eficientă de stabilire a ordinii raționale de intervenți asupra diferitelor categorii de elemente pèrimetrale, cu ajutorul programului NIVEN avînd drept criteriu perioada de recuperare a investiției suplimentare, ordinea d intervenție variind în funcție de caracteristicile termoenergetice ale clădirii conside rate etalon, caracteristicile termotehnice ale rezolvărilor propuse pentru elementel perimetrale, costul acestora și costul combustibilului.

De asemenea, s-a demonstrat, în cuprinsul studiului, că rezistența termică este mărime ce admite un optim, funcție de caracteristicile termotehnice ale materialelo utilizate, costul acestora și al combustibilului (vezi « Un punct de vedere privin stabilirea rezistenței termice raționale a elementelor de construcție »).

Au fost ilustrate propuneri de clădiri de locuit, colective și individuale, pentr zona climatică III *(Fig.* 1,2,3,4*)*, avînd ca trăsătură comună preocuparea pentru reducere suprafeței anvelopei, în raport cu volumul protejat, și stabilirea unei relații energetic optime cu mediul (atît prin dispunerea clădirii în raport cu relieful natural, cît ș prin gruparea și repartizarea ierarhizată a funcțiunilor din punct de vedere energeti corelată cu orientarea clădirii).

* « Secțiuni de locuințe pentru zona climatică III avînd la bază proiecte tip în vigoare », autori arh. R. Turicu (șef proiect), ing. Gh. Savopol, ing. M. Decusează.

• UN PUNCT DE VEDERE PRIVIND STABILIREA REZISTENȚEI TERMICE RAȚIONALE A ELEMENTELOR DE CONSTRUCȚIE

În principiu, orice sporire a izolației termice conduce la o economisire de combustibil, de regulă cu o investiție suplimentară, ce se recuperează prin economii de combustibil într-un anumit număr de ani. Se pune întrebarea: cît trebuie să sporesc termoizolația, adică cît de mare să fie rezistența termică îmbunătățită?

Propunem o metodă prin care demonstrăm că există o limită pînă la care este rațional să sporim termoizolația și determinăm această limită, în funcție de principalii indicatori termoeconomici și termoenergetici *(Fig. 5)*.

Presupunem, ca soluție etalon, un perete de cărămidă eficientă de 37,5 cm grosime. Acestui perete dorim să-i adăugăm un strat de material termoizolator de grosime Δd, pentru a-i spori rezistența termică. Vom aplica o metodă iterativă: considerăm, pentru prima iterație, $\Delta d = 1$ cm și vom continua iterarea, sporind cu cîte un centimetru grosimea materialului termoizolator. Pentru fiecare treaptă de iterație se calculează rezistența termică totală și consumul de combustibil aferent la 1 m² din această alcătuire. Apoi, se calculează, pentru fiecare iterație, economia de combustibil realizată de sporirea cu 1 cm a materialului termoizolator. Se observă că, în cazul în care 1 cm de material termoizolator se adaugă pe un suport cu o rezistență termică mai bună (iterația este mai avansată), atunci economia de combustibil realizată de acest 1 cm suplimentar este mai redusă.

Investiția suplimentară pentru aplicarea unui centimetru de material termoizolator este aceeași, indiferent de suportul pe care se aplică. Calculăm, pentru fiecare iterație, perioada de recuperare a investiției suplimentare în 1 cm de material termoizolator, prin economiile realizate de aplicarea acestui supliment de termoizolare, această perioadă fiind un criteriu al eficienței aplicării acestui strat. Se observă că eficiența primului centimetru aplicat este cea mai ridicată, iar, pe măsură ce aplicarea stratului se face pe suporți deja îmbunătățiți ca termoizolare, eficiența aplicării se diminuează, respectiv perioada de recuperare a investiției suplimentare în acel centimetru crește de la 1—2 ani spre 20 de ani. Dacă ar exista reglementări privind durata de recuperare admisă, atunci investigația s-ar termina aici. Esența diferenței între modul de determinare al perioadei de recuperare propusă de noi și cea uzitată frecvent este aceea că, în propunerea noastră, perioada de recuperare, determinîndu-se prin metoda iterativă (similară metodei diferențelor finite), nu mai are ca etalon o soluție de bază care poate fi subiectiv aleasă, mai bună sau mai proastă, ci are ca bază de comparație propria ei valoare. Cu alte cuvinte, oportunitatea unei îmbunătățiri este decisă de compararea cu propria valoare, nu cu o valoare subiectiv aleasă și care, fiind spre exemplu proastă, ar putea indica drept oportune și « îmbunătățiri » neeficiente.

Neexistînd nici o reglementare privind perioada de recuperare a investiției suplimentare, vom face o propunere privind modul de determinare al rezistenței termice raționale.

Pentru economia națională, este indiferent de unde provine economia de combustibil, interesează ca investiția suplimentară să fie utilizată cît mai eficient, cu alte cuvinte să fie dirijată spre acele măsuri la care recuperarea investiției să se facă cît mai rapid.

În aceste condiții, distingem două trepte limită pentru creșterea rezistenței termice: treapta I este aceea pentru care rezistența termică rațională se stabilizează la valoarea peste care investiția suplimentară ar deveni mai puțin eficientă decît dacă ar fi dirijată spre valorificarea potențialului termic rezidual cu pompe de căldură; această valoare este aceea pentru care recuperarea investiției suplimentare se face în circa 7 ani. A doua treaptă este aceea pentru care rezistența termică rațională se stabilizează la valoarea peste care investiția suplimentară ar deveni mai puțin eficientă decît dacă ar fi dirijată spre utilizarea energiei solare la încălzirea spațiilor în sistem pasiv; această valoare este aceea pentru care recuperarea investiției suplimentare se face în circa 10 ani. Rezistențele termice astfel determinate sînt funcție de caracteristicile termotehnice ale materialului termoizolator, de costul acestuia și de zona climatică în care se amplasează clădirea.

Dispunînd de tehnica de calcul modernă, se pot aprofunda analizele, cu luarea în considerație și a altor preocupări privind conservarea energiei.

Arh. RODICA TURICU
Ing. GHEORGHE SAVOPOL

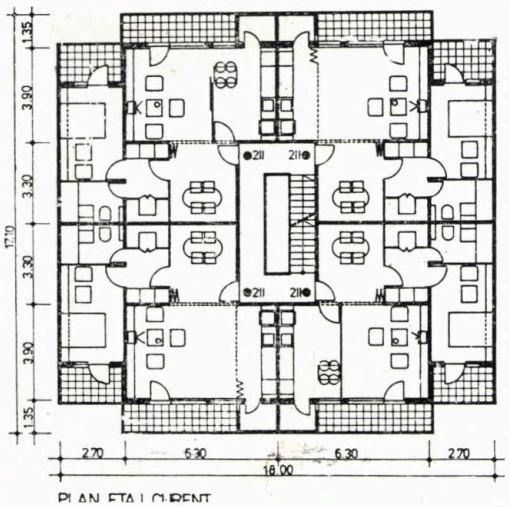

2

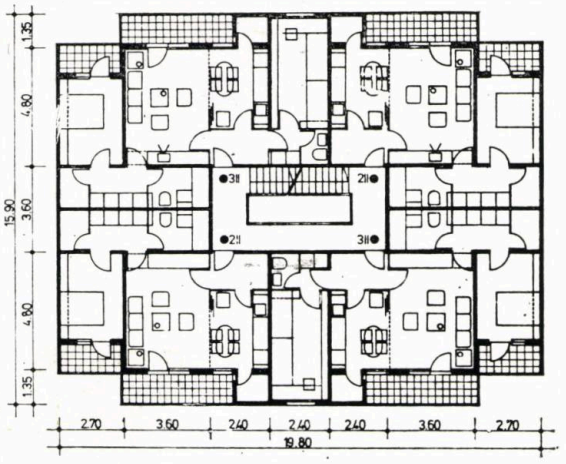

3

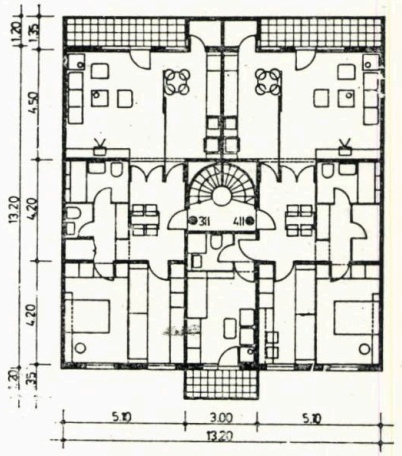

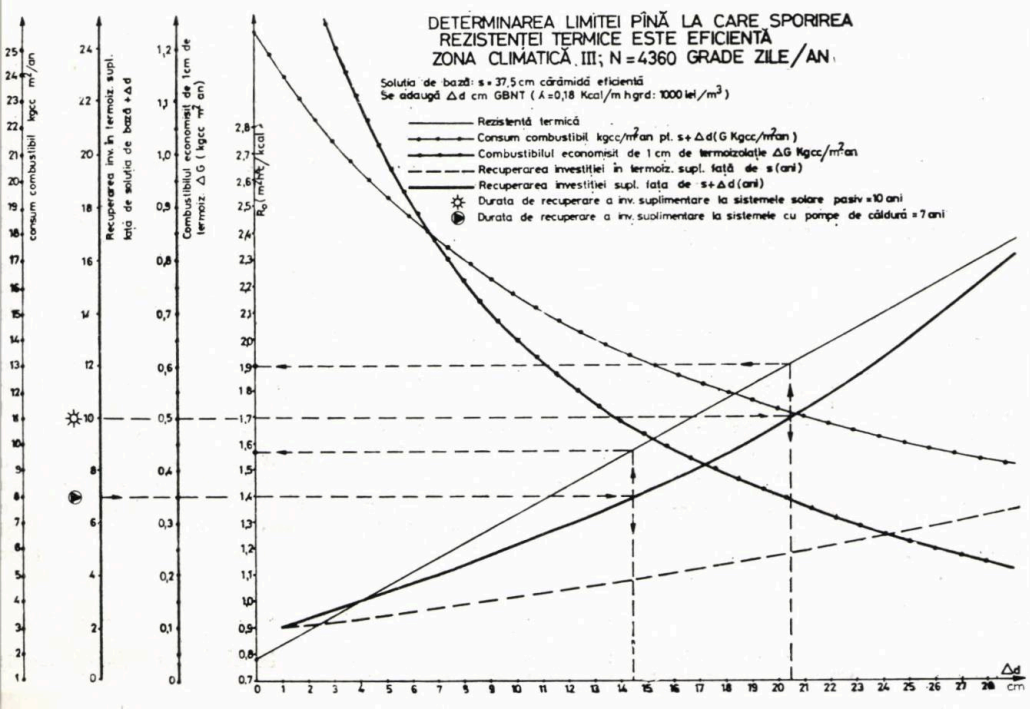

4

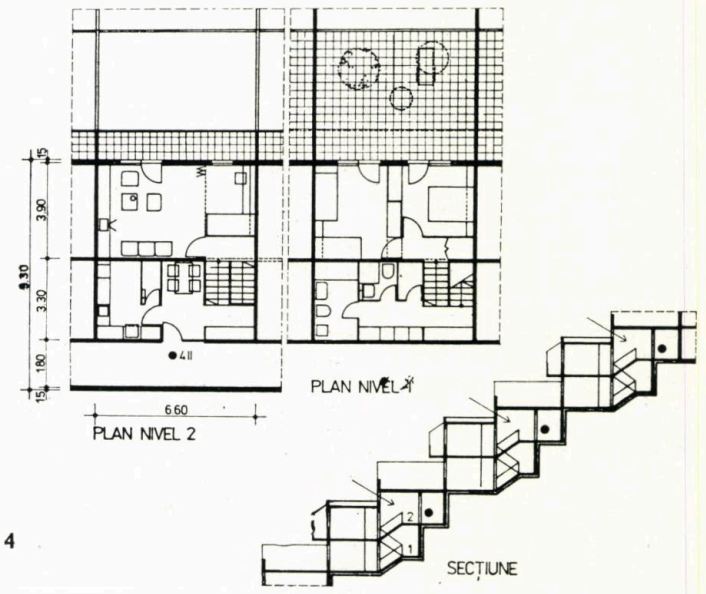

CENTRU CULTURAL-RECREATIV PENTRU MEDIUL URBAN

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arh. **PETER CURTA** (șef proiect)

Rezistență: ing. **DAN POENARU BORDEA**

Instalații: ing. **LUCIA GEORGESCU**, teh. princ. **IULIAN SIMIONESCU** tehn. princ. **DANA CROITORU** ing. **LAURENȚIU PIEPTEA**

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTARE PENTRU CONSTRUCȚII TIPIZATE —I.P.C.T.— BUCUREȘTI

Din seria de programe, propuneri de asocieri funcționale și capacități, prezentate în studiu, s-a concretizat, pentru o primă etapă, tema de proiectare a unui centru cultural-recreativ (club + sală polivalentă + sală de gimnastică + alimentație publică) destinat cartierelor de locuit din orașele mijlocii și mari.

Centrul cultural-recreativ a fost conceput, pe baza unei selecții efectuate asupra soluțiilor prezentate în faza de proiect tehnic *(Fig. 1, 2)*.

Partiul a fost astfel conformat, încît categoriile principale de funcțiuni să fie grupate în patru corpuri distincte din punct de vedere volumetric și constructiv:

- Corpul cuprinzînd clubul, biblioteca, sala de adunări, cercurile cultural-aplicative și tehnice cu anexele lor
- Corpul sălii polivalente, cu cabina de proiecție, holul-foyer, vestiare și cabine pentru actori și anexele tehnice ale scenei
- Corpul sălii de gimnastică
- Corpul cuprinzînd sectorul alimentației publice cu anexele necesare.

Volumele acestor corpuri sînt în așa mod dispuse în cadrul complexului, încît să ofere o arhitectură unitară, care să permită o legătură fluentă între funcțiuni, polivalența anumitor spații, precum și obținerea unei zone deschise, amenajate, destinată publicului.

Complexul a fost astfel conceput încît să asigure multiple posibilități de reamenajare și reconformare a volumelor interioare, care să permită diferitelor activități să se desfășoare, fie în spații cumulate, fie în spații specializate în vederea atribuirii unei polivalențe funcționale maxime.

Structura centrului cultural-recreativ s-a realizat în sistem mixt: diafragme, la sala polivalentă, și cadre, la celelalte corpuri, permițînd o etapizare rațională a lucrărilor de construcții-montaj și extinderea, cu alte blocuri funcționale, într-o etapă viitoare.

În vederea obținerii unui grad ridicat de prefabricare (cca 80%) și tipizare, s-a adoptat o travee unică, pe baza modulului de 4,50 cm, și s-au utilizat elemente prefabricate de planșeu (FGP) de 6,00, 9,00 m deschidere și elemente prefabricate de acoperiș (ECP) de 9,00; 15,00 și 18,00 m deschidere.

Pentru asigurarea unor indici termotehnici superiori, s-au propus pereți exteriori din BCA de 35 cm grosime, iar, prin modul de conformare al complexului și prin măsurile constructive suplimentare, prevăzute la pereți, tavane și pardoseli, s-a obținut o bună izolare fonică între diferitele segmente funcționale.

În vederea posibilității de organizare a unor activități multiple: întruniri și reuniuni, spectacole, proiecții cinematografice, concursuri de dans etc, sala polivalentă este dotată cu gradene telescopice, cu scaune demontabile, pereți amovibili, practicabile și pardoseli orizontale, rezistente la uzură și ușor de întreținut.

Integrarea plastică și volumetrică a funcțiunilor centrului cultural-recreativ în ansamblurile rezidențiale este facilitată de utilizarea unei game largi de elemente de fațadă tipizate și a materialelor de finisaj, care să permită reconformări arhitecturale în cordanță cu plastica mediului înconjurător.

Arh. PETER CURT

STUDIU SCHEME VOLUMETRICE LA SOLUȚIILE PROPUSE

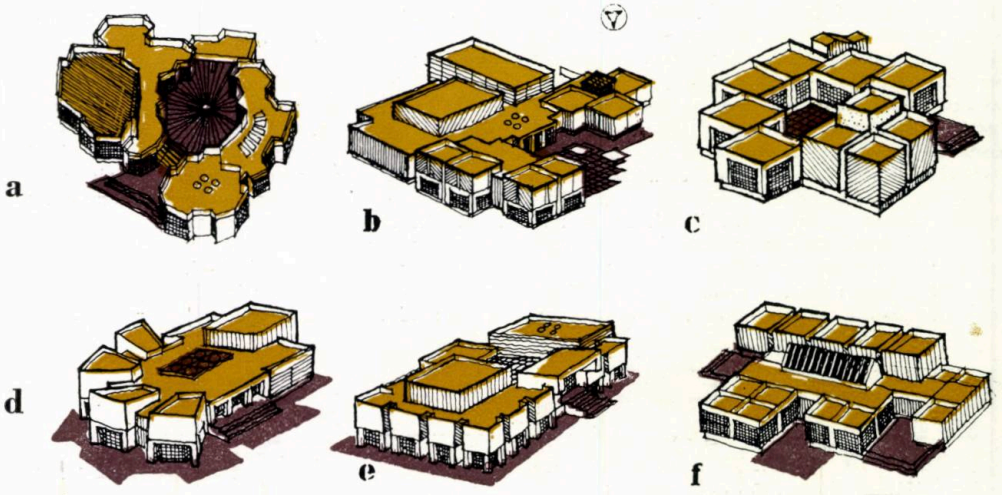

2

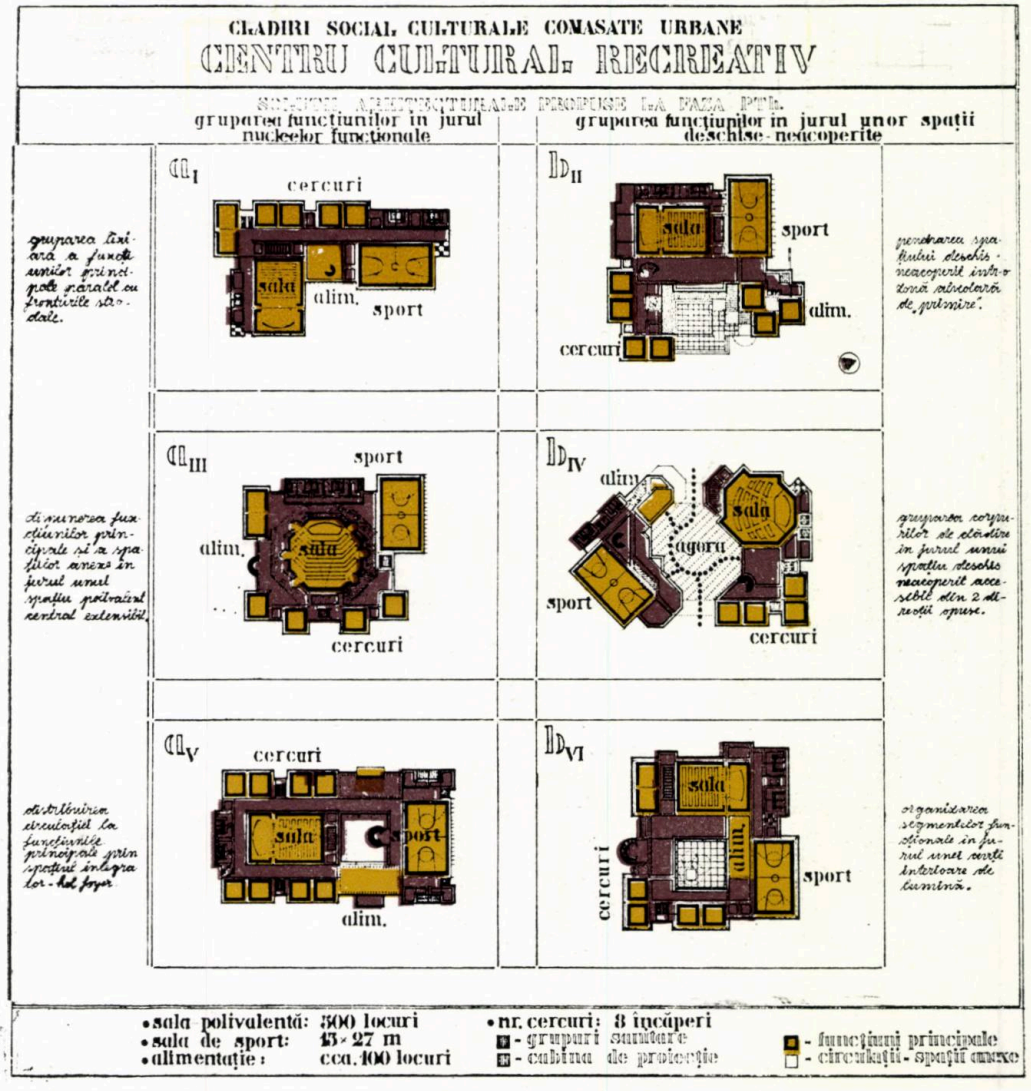

1

CENTRU CULTURAL RECREATIV

MODULE FUNCȚIONALE DE BAZĂ

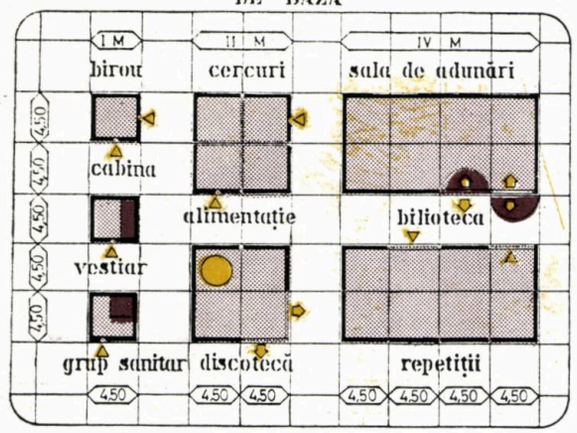

CARACTERISTICI TEHNICO-ECONOMICE:

A_C = 2870 mp
A_d = 4900 mp

- Structura mixtă din b.a. diafragme cadre: stîlpi și grinzi
- Prefabricare:
  FGP 6,0 si 9,0 m
  ECP 9,0 15,0 si 18,0 m
- Grad seismic: 7
- Grad rezistenta la foc: II
- Cost Obiect de Construcții: 3505 lei/mp:
- Număr Module Funcționale:
  tip I M 21
  II M 14
  IV M 5
- Regim de Înălțime: P+2 etaje

VARIANTE DE AMENAJARE A SĂLII POLIVALENTE

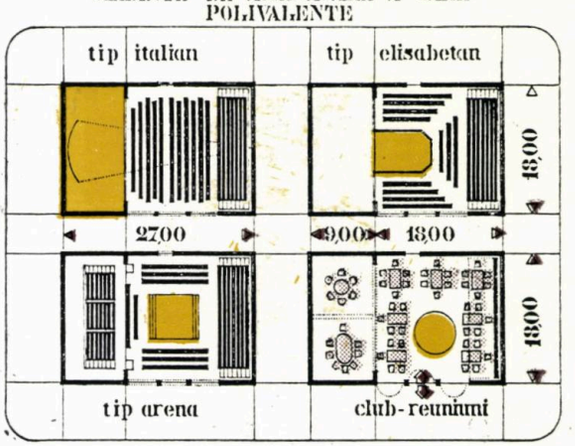

SEGMENTE SI BLOCURI FUNCTIONALE DIN COMPUNEREA CLADIRILOR

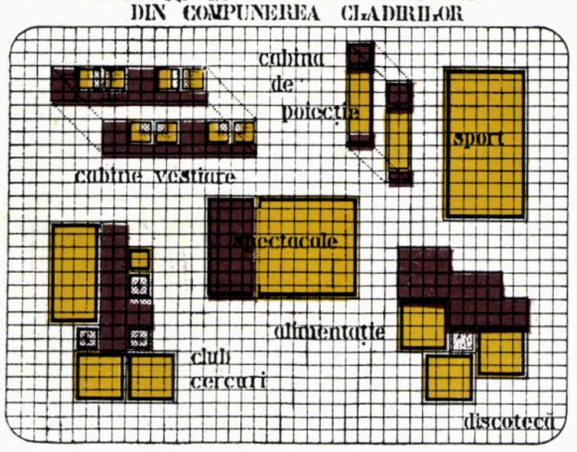

FAZE ALE EXECUTIEI IN ETAPE

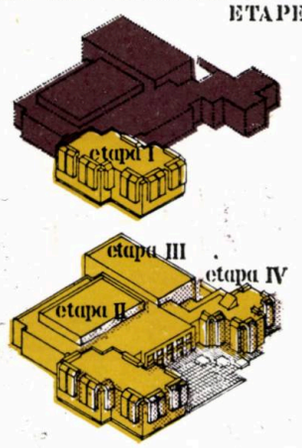

EXTINDEREA POLIVALENTEI LA INREAGA CLĂDIRE

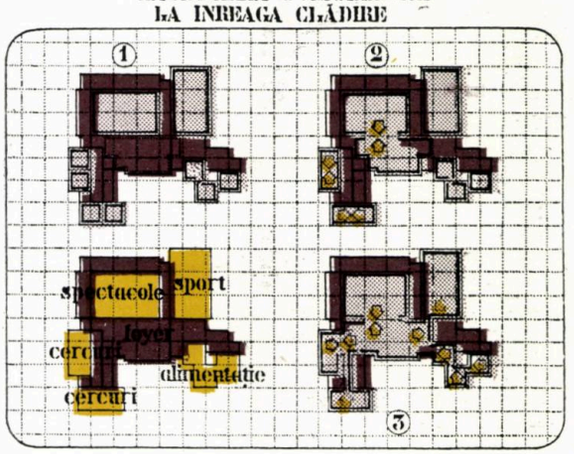

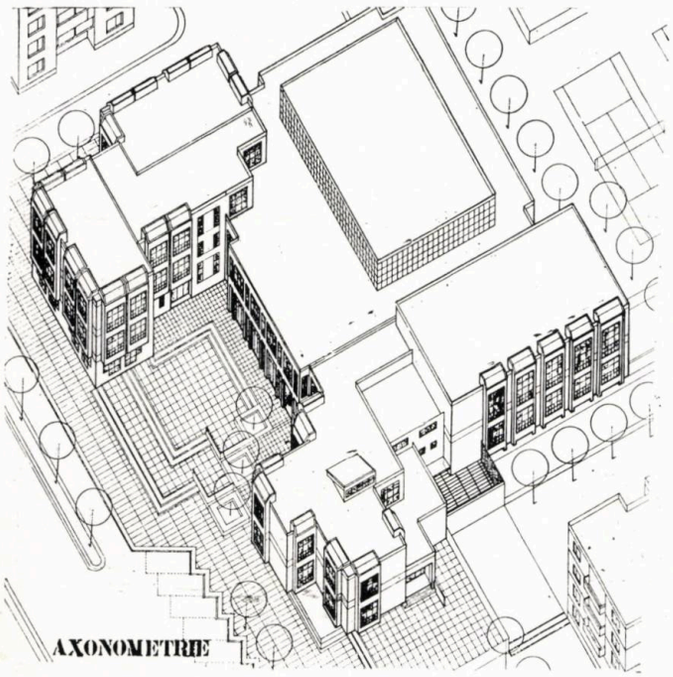

AXONOMETRIE

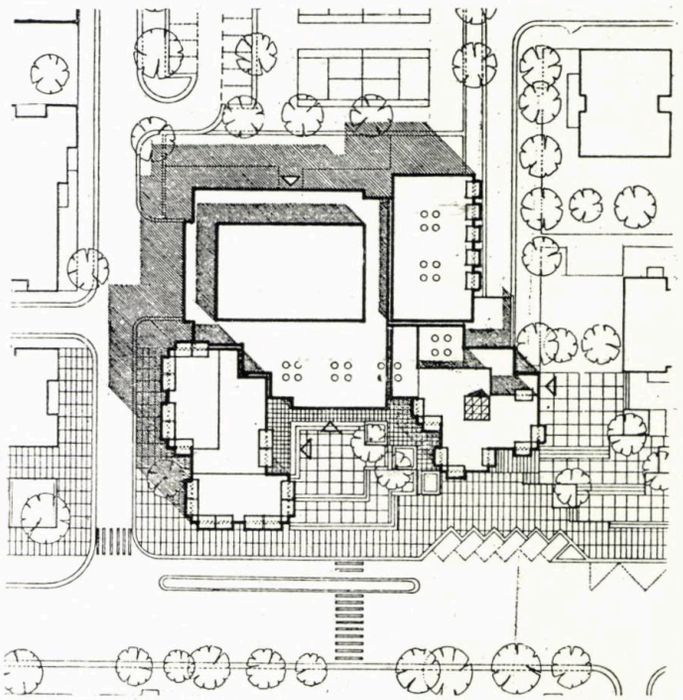

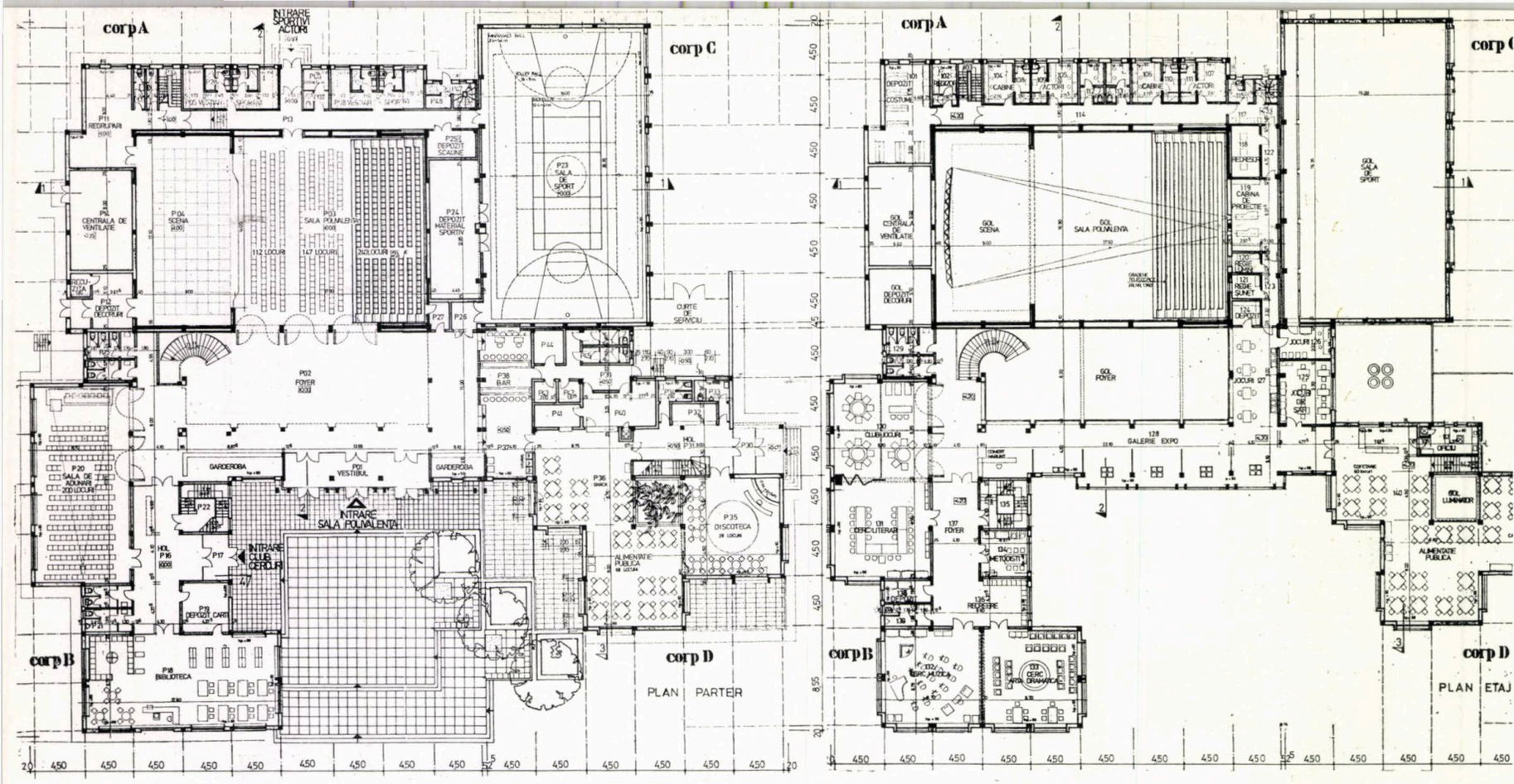

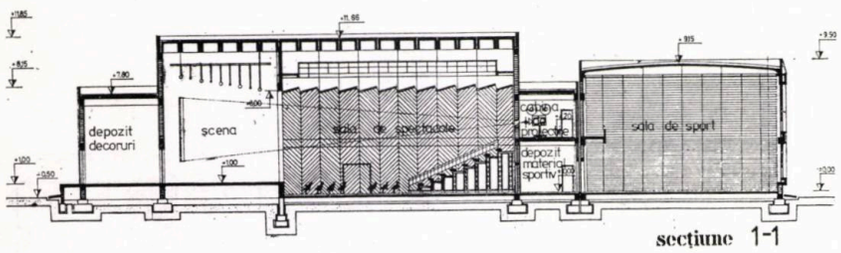

secțiune 1-1

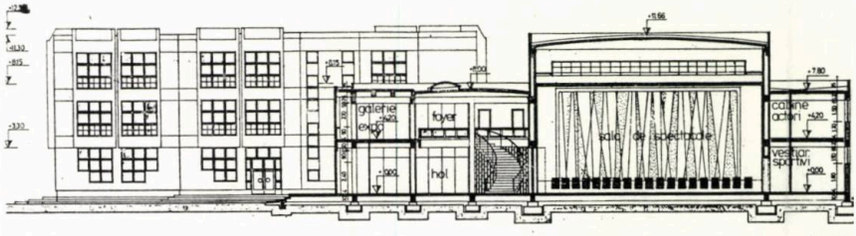

secțiune 2-2

PROBLEMELE ARHITECTULUI IMPLICAT ÎN TIPIZAREA CLĂDIRILOR INDUSTRIALE

OTTO 1: „FARFURIDI: Trebuie să ai curaj, ca mine ! trebuie s-o iscălești; o dăm anonimă !
BRÎNZOVENESCU: Așa da, o iscălesc !"

I. L. CARAGIALE — O scrisoare pierdută II/2

1. Precizez: problemele arhitectului implicat în tipizarea clădirilor industriale comune ramurilor.

Comune tuturor ramurilor = anonime

Cu asta am definit prima problemă a arhitectului activînd în acest domeniu: anonimatul producției proprii. Anonimat deoarece cu această producție, alții sînt cei care proiectează casele propriu-zise.

2. Unii văd în asta un avantaj: nu aveți investiții — nu bătăi de cap cu constructorul, cu banca, cu deplasările și dispozițiile de șantier . . .

În primul rînd, noi, acest așa-zis avantaj nu-l avem pentru că proiectul tip comun ramurilor industriale: a. Este cel mai «purecat» proiect, purecat adică de către toț avizatorii și utilizatorii lui b. Este, deci, mai mult decît alte proiecte, expus și supu criticilor de toate felurile și, în fine c. Necesită, pentru a fi elaborat cît mai «l subiect», multe deplasări pe șantier, la furnizori, la colegii din proiectarea de investiți

În al doilea rînd, dacă l-am avea (avantajul, adică), el ar fi mai curînd dezavanta atîta timp cît proiectarea va rămîne suportul conceptional al realizărilor practice ș nu doar hîrtie desenată livrată la m² sau kilogram.

3. Anonimatul producției proprii nu este o problemă de «arhitectură» ci d «arhitect»; este, deci, o problemă sentimentală.

Încercînd o comparație, probabil nereușită, dar, poate, sugestivă, ne aflăm (față d colegii arhitecți din proiectarea de investiții), în situația în care se află elaborator de dicționare față de autorii de literatură: Pentru unii, poate fi o vocație. Pentr alții — o datorie. Pentru destui — o situație incompatibilă cu propriile aspirații.

Este, poate, și acesta unul dintre motivele pentru care, din grupul nostru de 14—17 arhitecți, din colectiv, doar șase au vechimea de 11 ani sau mai mult, ceilalți « rotindu-se » de peste 3 ori.

MOTTO 2: „Celui care nu are întregul concept în minte îi este cu neputință să îmbine părțile"

MONTAIGNE — Aforisme — ed. Albatros / col. Cogito — 1977 — pag. 28

1. Asta s-a scris acum 400 de ani, dar Montaigne continuă să aibă dreptate și azi. Dreptatea lui se extinde și asupra tipizării.

Deci, arhitectul tipizator, ca să elaboreze părțile îmbinabile, trebuie să pornească de la un concept pe care să-l aibă permanent în minte.

Care concept? Menirea esențială a arhitectului este de a crea — deci concepe — spații construite pe baza unui program tematic dat, concepție din care rezultă hale, clădiri, sistematizări ale incintelor și spațiilor construite etc.

Acest concept global — adică partiul —, care duce la proiectarea obiectivului sau obiectului construit, provine din considerarea și utilizarea mai multor concepte specializate (tehnologice, de instalații, constructive, funcționale, estetice, economice, ergonomice ș.a.) adaptate la cazul în speță.

Noi operăm doar cu concepte specializate. Cu asta, am definit a doua problemă a arhitectului elaborator de proiecte tip comune ramurilor industriale: faptul că operează fără partiuri ci doar cu concepte specializate — de regulă, concepte constructive.

2. Conceptul global (deci partiul) și conceptele specializate se intercondiționează — este o necesitate obiectivă.

Împăcarea conceptelor specializate [1] în viziunea unei concepții globale este, evident, posibilă cînd subiectul este explicit: fabrică de cuie, fabrică de brînză, fabrică de elemente de automatizare.

A opera exclusiv cu concepte specializate este posibil doar considerînd o varietate de subiecte care ne apar, la un moment dat, însă nu considerate explicit, ci implicit. Cum? Dintr-o sumă de subiecte explicite, noi extragem « tema generală » a subiectului implicit, temă pe care am numit-o « domeniu de utilizare ».

Este o operație anevoioasă întocmirea acestei teme: culegere de date, analiză, seriere, unificare, sinteză. Toate astea, pentru ca mînuitorul « conceptelor specializate de construcții » să le poată utiliza cu cît mai mult folos cînd va trebui să elaboreze partiul subiectului explicit.

3. Creatorul concepției globale asupra obiectului sau obiectivului îmbină conceptele specializate, considerate ca părți.

Pentru creatorul conceptului specializat, părțile de îmbinat sînt reprezentate de piesele componente ale acestuia: materiale și produse, prefabricate și semifabricate, scheme statice, solicitări diferite, principii constructive și de arhitectură.

În primul caz, precumpănește funcțiunea, spațiul și volumul, organizarea și sistematizarea lor.

În al doilea — modulul, subansamblul și elementul, alcătuirea și detalierea lor.

Încercînd iarăși o comparație, poate tot nereușită, dar, sper, sugestivă, este diferența dintre autorul de literatură și autorul de manuale. Noi ne aflăm în a doua ipostază, la prima nu avem acces decît arareori, dat fiind profilul activității noastre.

Este și aceasta o problemă « de arhitect » — sentimentală — și pentru destul de mulți, există (manifest sau subconștient) sentimentul « frustrării de partiu » — deci de făcător de case. Este un sentiment căruia i se rezistă greu și care, în parte, explică și el fluctuația de care am pomenit cîteva rînduri mai sus.

MOTTO 3: „Cel mai frumos lucru de pe lume e făcut încet și cu socoteală"

M. SADOVEANU — Povestiri de la Bradu Strîmb

1. Așa este, dar noi trebuie să lucrăm repede și cu socoteală.

Și, oricît de repede am lucra, tot nu este destul de repede.

Și, oricît am socoti și ne-am socoti, parcă tot n-am chibzuit destul. Este a treia problemă a noastră (de fapt, a tuturor proiectanților) și mă socotesc, la repezeală, s-o prezint, dialectic vorbind, ca pe o contradicție neantagonistă, deci: contradicția dintre iuțeală și chibzuială.

2. Cu sau fără Regulament de tipizare, ordinea firească a elaborării unor soluții noi pe proiect tip de-al nostru, este: a. Studiu — b. Proiect tehnic — c. Proiect tip experimental — d. Proiect tip — e. Experimentări pe prototipuri — f. Detalii de execuție — g. Tipărire și difuzare.

Cele 5 faze de proiectare țin cam 1 trimestru fiecare. Total = 1 an + 1 trimestru.

Experimentările țin și ele — în funcție de complexitatea problemei — între 2 și 6 trimestre. Total general (fără pct. g) = 7 + 11 trimestre, adică 1 1/2—2 ani, în care au fost incluse și avizările pe parcurs. Ca aritmetică — merge.

Viața nu este, însă, (doar) artimetică: etapelor suspomenite li se mai intercalează probleme zise « prioritare » sau probleme de cercetări pe noi materiale, apar unele dei mai bune decît cele cu care s-a pornit la drum — toate acestea mai adaugă ceva timp, așa încît actualul ciclu de elaborare a unui proiect tip (soluții noi) este $2^1/_2$—3 ani. Pînă acum 5—6 ani, ciclul dura cam 4 1/2—5 ani.

Deci, viteza a crescut aproape de două ori.

Dar, cu chibzuiala, oare, cum stăm?

1. Împăcare, pentru că, uneori, sînt contradictorii.

3. Dacă ar fi să dăm ascultare doar vocii chibzuinței, n-am mai sfîrși nici un proiect: ca orice produs al minții omenești, proiectul este — și el — veșnic perfecționabil, astfel încît tot perfecționîndu-l, ar trebui să nu-l mai predăm niciodată.

Așa ceva, însă, nu s-a pomenit și nu se poate.

Trebuia, deci, inventat ceva care să permită atît predarea proiectelor tip, cît și perfecționarea lor continuă.

Așa a apărut « revizuirea ».

Revizuirea în proiectarea tip nu este, însă, o invenție, ci o inovație: sistemul a fost preluat de la tipărirea cărților, la care, după ediția inițială (princeps), apar, adesea, edițiile II, III... VII « revăzute și adăugite » — de fapt, revizuite.

4. « Revizuirea » ar fi, așadar, modul de împăcare a contradicției semnalate: ne permite să predăm, repede, proiectele tip necesare și, totodată, ne oferă răgazul să chibzuim (și să experimentăm) asupra îmbunătățirii lor succesive cu ocazia « revizuirilor » periodice.

Există, totuși, un sentiment de insatisfacție, un fel de strîngere de inimă, atunci cînd, la predarea unui proiect, subconștientul ne șoptește că ceva, undeva, se putea mai bine. Pe deasupra, nouă ne lipsește instrumentul acela operativ numit « dispoziție de șantier », care poate, foarte repede și la obiect, să îmbunătățească unele rezolvări, după predarea proiectului de investiție.

MOTTO 4: „Eroule ilustru ! Trompeta gloriei tale penètră ànimile bravilor romani de admirăciune grandioasă și neindefinisabilă pentru meritul neinvincibilitățiunii tale"

ALECU RUSSO — „Critica criticii"

Rîndurile de mai sus sînt scrise din aducerile-aminte ale elevului ce-am fost acum 35 de ani. Iar, dacă, pe undeva, memoria m-a trădat nu-i cu supărare căci, ceea ce contează, de fapt, este sensul și scopul citatului: Russo combătea, cu sarcasm, exagerările școlii latiniste, atribuindu-i un asemenea discurs ridicol, în eventualitatea învierii miraculoase a domnitorului Ștefan cel Mare.

Asta, acum 150 ani.

Astăzi, mai avem încă și noi mici probleme cu exagerările: este a patra problemă a noastră.

2. De-a lungul ultimilor ani, s-au întîmplat felurite exagerări de proveniență conjuncturală. Să reamintesc cîteva dintre ele:

- Procente de vitrare exagerat de mari (40% la acoperișuri, 80% la pereți exteriori), obligatorii chiar și pentru halele încălzite, ducînd la mari pierderi de căldură și consum de combustibil în exploatare
- Utilizarea polistirenului și a vatei minerale fără discernămînt și unde se cerea și unde putea fi înlocuit cu alte materiale
- Interzicerea utilizării luminatoarelor cu geam armat și schelet metalic, înlocuite cu luminatoare din PAS (aici, a existat și un « moment doi », cînd s-a dorit — dar nu s-a reușit — interzicerea utilizării PAS-ului)
- Interzicerea utilizării aticelor prefabricate din beton armat (atice minimizate, bineînțeles) și a grinzilor autoportante de soclu
- Problema zidăriilor care, periodic, ba sînt impuse, datorită prețului mai redus, în locul unor prefabricate de productivitate mult sporită în execuție, ba sînt interzise, tocmai datorită productivității scăzute pe șantier
- Recent, interzicerea utilizării depozitelor cu stelaje portante.

3. Ne-am străduit și ne străduim, în continuare, să fugim, pe cît este posibil, de aceste exagerări, de exemplu:

- În funcție de diferite condiții funcțional-tehnologice (dar îndeosebi de microclimat), recomandăm procente variate de vitraj: moderate, în cazul halelor încălzite sau climatizate, mărite, în cazul celor neîncălzite ș.a. De asemenea, ca mijloc de reducere a pierderilor de căldură în cazul halelor vitrate excesiv, am proiectat soluții tipizate cu geamuri duble și termoizolatoare (în locul celor simple) pentru ferestre și luminatoare de diferite tipuri
- Menținem, ca soluții valabile, pentru domenii de utilizare bine precizate, atît luminatoarele cu geam armat și schelet metalic, cît și pe cele din PAS
- Am revenit la aticele prefabricate din beton și grinzile autoportante de soclu, dar menținem și celelalte soluții posibile
- Deși industrializăm din ce în ce mai mult soluțiile de pereți exteriori, menținem și soluțiile din zidării [2] diverse, care, în unele situații, rămîn deocamdată imbatabile sau de neînlocuit (de ex. pereții antiex; clădiri pe amplasamente izolate, fără posibilități de acces pentru mijloace mecanizate de montaj; obiecte și clădiri mici executate de beneficiari în regie proprie ș.a.)

MOTTO 5: „le sème a tout vent"

Enciclopedia LAROUSSE — pe coperta oricărei ediții

1. Enciclopediile « Larousse » — și nu numai ele — își împrăștie informațiile înspre toate zările lumii.

Ca să aibă ce împrăștia, trebuie mai întîi să culeagă datele necesare, pe care apoi le prelucrează, transformîndu-le în informații. Păstrînd proporțiile și noi împrăștiem (difuzăm), în țară informațiile noastre numite « proiect tip ». Ca să elaborăm proiectele acestea tip, ne trebuie și nouă o serie de date.

Culegerea de date = a cincea problemă a arhitectului.

2. Apropo de zidării, semnalez faptul că este pe cale de a fi definitivat un sistem de construcții specific obiectelor *mici*, de mare repetabilitate, la care soluția de perete va fi nu din zidărie, ci din panouri portante preturnate. Pînă în prezent, IPCT a tipizat sisteme constructive (cele actualmente cunoscute și utilizate) pentru hale și clădiri *mari*, de mare repetabilitate.

→

2. Această culegere de date este o operație care ar trebui să se desfășoare pe două căi: a. Pe cale organizată și b. Întîmplător

3. Dintre cele două căi, evident că aceea organizată ar trebui să fie de bază. Ea, însă, nu numai că nu este de bază, dar, deși sublimă, aproape că lipsește cu desăvîrșire.

Încerc să explicitez: Culegerea organizată de date poate fi considerată ca o acțiune constituită din două laturi: ● Un sistem organizat de transmitere a datelor generale către ICCPDC/IPCT, pentru închegarea unei « bănci de date » permanent actualizate ● Deplasări perioadice ale noastre, la colegii din investiții, trusturi, furnizori ș.a., pentru acțiuni bine definite, cu scop precizat.

A doua latură, aceea cu deplasările periodice ale noastre, se realizează. Mulți dintre cititorii acestor rînduri își vor reaminti cum s-au trezit, de mai multe ori, cu sau fără telefon prealabil, cu cîte 1—2 sau mai mulți colegi de-ai noștri veniți « să afle » !

Întotdeauna, acești colegi ai noștri (sau eu însumi) ne-am întors cu tolba plină — cum se zice — de date multe, interesante și folositoare, drept care vă mulțumim și pe această cale.

Această a doua latură ar trebui să fie doar un complement al primei. Noi operăm, însă, doar cu complementul, întrucît sistemul propriu-zis lipsește. Cum ar putea fi el realizat nu mai revin, întrucît, față de cele ce le-am semnalat, în urmă cu opt ani [3], nu s-a schimbat nimica, deși s-a revizuit mult !

MOTTO 6: ,,Nici cel mai mare profet nu poate oferi oamenilor decît o lozincă, și cu cît această lozincă va fi mai imprecisă, cu atît profetul va fi mai mare''

N. KAZANTZAKIS — ,,Alexis Zorba'' — Romanul Secolului XX — EPLU — 1969 — pag. 72

1. Nefiind de meserie profeți, nu putem prezenta lozinci, fie ele precise sau nu. Pot fi, însă, prezentate niște speranțe. Aceasta ar fi a șasea problemă (și) a noastră: faptul că sîntem elaboratori de speranțe.

2. Speranțele noastre, pentru a nu fi deșarte, trebuie să aibă niște temeiuri — să fie, deci, speranțe întemeiate. Tradus în limbajul nostru, speranțe întemeiate = soluții de perspectivă. Temeiul soluțiilor noastre de perspectivă îl constituie, atît propria noastră activitate, cît și unele realizări de viitor apropiat sau mai îndepărtat ale colaboratorilor noștri permanenți: cercetarea (INCERC + ICPMC), producătorii (îndeosebi, unități ale CMC-MILMC) și executanții.

Este evident că soluțiile care să marcheze un progres tehnic, trebuie să aibă la bază — de regulă — materiale superioare și cercetări avansate. Un exemplu: oricît ne-am fi străduit noi, n-am fi putut realiza ușile rezistente la foc fără plăcile IAFS (rezultat al cercetărilor și microproducției ICPMC/Cluj-Napoca), fără știința cercetătorilor de la laboratorul de foc al INCERC și fără strădania executantului (UPC. Dacia-Ploiești).

Și altul: definitivarea soluțiilor de pereți din panouri în trei straturi fără punți termice, nu se putea imagina fără colaborarea cercetătorilor de la INCERC și ICPMC, a tehnologilor și executanților de la Fabrica de prefabricate « Progresul » — București și fără cenușa spumată (materialul izolator), realizată în baza cercetărilor ICB + ICPMC — dar, din păcate, refuzată de către majoritatea executanților.

Încă un exemplu și gata: încercăm soluții cu prefabricate din beton la Fabrica de înghețată Alexandria, prin colaborare cu secția de proiectare a fostului TCIB și la inițiativa acesteia, dar, între timp, au fost efectuate, de către ICCPDC-Iași, INCERC și ICIA, experimentări ale soluțiilor pe care le avem pe planșetă.

Acestea toate sînt cîteva exemple de soluții pentru un viitor apropiat, chiar foarte apropiat.

3. Pentru viitorul al 2-lea, majoritatea soluțiilor pe care le avem în pregătire sau chiar în definitivare (deci, cu experimentările încheiate) vor putea fi promovate doar în măsura în care « temeiul » lor se va confirma, căci sînt necesare, în continuare,

● Capacități corespunzătoare de producție pentru produsele din ipsos (plăci, fîșii, blocuri, plăci subțiri IAFS și ipsos-carton), pentru plăcile din marinită; o protejare anticorozivă uzinată, superioară, a profilelor cu pereți subțiri și confecțiilor metalice; pentru tîmplării bine etanșate; pentru betoane ușoare cu diferite agregate ș.a.

● Încheierea cercetărilor pentru produse din vată minerală obținută din bazalt topit sau zgură lichidă (care conțin circa 50% din energia înglobată în vechile produse din vată minerală) și, în general, pentru materiale termoizolatoare care, în prezent, se prezintă la nivel nesatisfăcător

● Continuarea cercetărilor, în vederea obținerii unor panouri sandviș, ușoare, mai accesibile decît ROMPAN-ul, cît și pentru îmbunătățirea calității azbocimentului

● Ignifugarea diferitelor materiale combustibile, conform Decretului nr. 290/77.

Cu îndeplinirea acestor condiții, am putea afirma că soluțiile noastre de perspectivă au șanse de intrare în categoria speranțelor intemeiate. Ar fi o mare satisfacție pentru noi și colaboratorii noștri să vă putem oferi, dumneavoastră, colegilor arhitecți din proiectarea de investiții, aceste soluții — mai reușite, credem, decît unele din cele anterioare (sperăm — întemeiat? — că asta ar fi o satisfacție și pentru dumneavoastră).

Această satisfacție a noastră ar fi atît de mare, încît aproape că am uita de « problemele arhitectului implicat în tipizarea . . . » pe care vi le-am semnalat în aceste rînduri.

Acum, la sfîrșit de articol, ar mai rămîne, totuși, o problemă, a șaptea și ultima. Este o problemă personală. Iat-o !

MOTTO 7: ,,Dacă, de cele mai multe ori, Beethoven ne face impresia unui om care are să ne spună ceva ce nu ni-l poate împărtăși în mod clar, dimpotrivă, urmașii săi moderni ne apar ca niște oameni care, într-un mod fermecător de ceremonios, ne anunță că n-au nimic să ne spună''

R. WAGNER — ,,Opera și drama'' — Editura Muzicală / 1983 — pag. 76

1. Apar, în aceste rînduri ale lui Wagner, cîteva probleme: ● Dacă ai ceva de spus ● Dacă o faci cu claritate ● Dacă ești fermecător sau ceremonios (sau și, și)

Problemele sînt valabile pentru oricine încearcă să comunice ceva. Deci, și pentru mine.

Aceasta ar fi a șaptea problemă și, desigur, ea este personală — cum spuneam mai înainte.

2. Așadar, recapitulînd: ● Ceremonios n-am știut nici o dată să fiu și sper că nici n-am să știu vreodată ● Fermecător — nici vorbă ! ● Ceva de spus oi fi avut eu, de asta sînt sigur și nădăjduiesc să fiu confirmat.

Ar rămîne de văzut dacă am reușit să fiu destul de clar, dar asta n-o poate hotărî decît cititorul.

Din păcate, pentru mine, n-am cum afla această hotărîre, revenim, deci, la al cincilea « motto », ca să închei cu al optulea: « on revient toujours ».

Arh. ȘTEFAN BARTHON

3. Revista ,,Arhitectura'' nr. 1/1976, articolul ,,Pe ce bază tipizăm?''.

ORIENTĂRI PRINCIPALE ACTUALE ÎN TIPIZAREA CLĂDIRILOR INDUSTRIALE

Activitatea de tipizare a clădirilor și construcțiilor industriale din cadrul I.P.C.T. este, în continuu, orientată spre satisfacerea cerințelor majore ale realizării investițiilor industriale din diversele ramuri ale economiei naționale. Se urmărește, astfel, în primul rînd, tipizarea obiectelor repetabile, comune mai multor ramuri și care, de regulă, neputînd fi tipizate ca obiecte întregi, sînt studiate sub formă de module, subansambluri și detalii. De asemenea, se completează și se perfecționează nomenclatorul de elemente tipizate, atît pentru structură cît și pentru închiderea clădirilor. O atenție deosebită se acordă și studierii și tipizării instalațiilor aferente clădirilor, tot sub formă de subansambluri și detalii, ca și procedeelor tehnologice de execuție pe șantiere a lucrărilor de construcții și instalații.

În perioada actuală, cînd se pune un accent deosebit pe eficiența maximă a lucrărilor de investiții industriale, atît din punct de vedere al reducerii consumurilor de materiale, de manoperă, de energie, a duratelor de execuție, cît și din punct de vedere al calității lucrărilor respective (funcționalitate corespunzătoare, durabilitate și fiabilitate maximă, aspect și încadrare adecuată în mediu) rolul general al tipizării crește, activitatea de tipizare trebuie să fie axată tocmai pe aceste imperative majore.

În acest sens, căutăm a prezenta principalele orientări, actuale, ale tipizării clădirilor industriale.

1. *Reducerea consumurilor de materiale prin elaborarea de noi detalii de execuție și prin perfecționarea proiectelor tip aprobate*

Pornind de la cataloagele de proiecte și module tipizate, aprobate prin Decretul 418 din 1980, în anii următori, s-au elaborat detaliile de execuție corespunzătoare, care au avut ca principală obligație încadrarea în indicatorii aprobați, căutîndu-se în continuu și posibilitatea de reducere a acestora. Prin urmărirea pe șantiere a lucrărilor executate, prin analiza comportării în exploatare a clădirilor realizate, ca și prin adîncirea studiilor teoretice și practice din cadrul institutului, bazîndu-ne pe rezultatele cercetării, pe observațiile executanților și pe cererile beneficiarilor, am urmărit, pe lîngă elaborarea de noi detalii de execuție, și revizuirea continuă a acestora, în vederea perfecționării rezolvărilor constructive.

În acest mod, se pun la dispoziția proiectanților de investiții soluții tipizate verificate, care să le permită rezolvarea unei mari părți din lucrările necesare, în condițiile unor rezolvări economice și eficiente.

În prezent, institutul nostru a propus spre aprobare, atît o serie de noi proiecte și module tip necesare extinderii domeniilor acoperite de tipizare, cît și soluții revizuite, îmbunătățite din punct de vedere al funcționalității și al consumurilor de materiale. În special, se urmăresc materialele deficitare în economie, adică oțelul, cimentul, bitumul, cablurile etc, ca și — bineînțeles — consumul de energie.

În cadrul seriilor de elemente, revizuite sau alcătuite într-o nouă concepție, trebuie astfel menționate elementele de structură (grinzi, elemente de suprafață) din beton precomprimat parțial. Ținînd seamă de condițiile curente de exploatare din interiorul halelor industriale, care permit de regulă utilizarea acestor soluții, se obțin economii apreciabile de ciment și de energie *(Fig. 1)*. În același scop, urmează să fie studiate posibilitățile de utilizare ale unor stîlpi din beton centrifugat. Utilizarea unor profile îndoite din oțel de formă specială are un efect pozitiv la structura luminatoarelor metalice. Combinațiile de oțeluri de diferite calități (soluții hibride) conduc la economii în structurile metalice ș.a.

2. *Ridicarea gradului de industrializare al execuției pe șantiere prin eliminarea operațiunilor mari consumatoare de manoperă*

O cerință majoră actuală generală este necesitatea creșterii substanțiale a productivității muncii. Pe șantierele de construcții, această cerință este cu atît mai imperioasă.

Pentru a contribui pe această linie, tipizarea clădirilor industriale s-a ocupat de analizarea diferitelor tipuri de lucrări de pe șantiere și a acționat în consecință pe diverse căi. Astfel a urmărit și urmărește în continuare eliminarea, în cît mai mare măsură pe cît posibil chiar totală, a lucrărilor de zidărie, propunînd diferite tipuri de prefabricate a pereților exteriori și compartimentărilor. În același timp,

a urmărit eliminarea totală a finisajelor — în special a tencuielilor, păstrîndu-se numai acele finisaje cu rol strict tehnologic și numai în zonele strict necesare.

În același scop, s-au tipizat aticele la hale, permițînd realizarea izolațiilor de pe acoperișuri independent de stadiul montării pereților. Toate luminatoarele de pe acoperișuri se preasamblează la sol și se montează odată, sub formă de ansambluri întregi. Acoperișurile metalice au soluții care permit, de asemenea, montajul la sol și ridicarea, odată, a unor trame întregi, finisate în mare măsură. Panourile prefabricate de pereți vin gata finisate de la producător și în cazul cînd nu se mai produc deteriorări la transport sau la manipulări, operațiile de retuș sau de finisaj pe șantier se reduc la minim.

3. *Elaborarea unor sisteme constructive cu grad ridicat de industrializare, agreate de M.C. Ind., specifice anumitor clădiri de producție de serie mare, realizate pe bază de module tip cu elemente cuprinse în Nomenclatorul de prefabricate aprobat*

În prezent, există tipizate o serie întreagă de module de hale și de clădiri industriale iar nomenclatorul aprobat de elemente prefabricate acoperă cea mai mare pare a necesităților curente ale activității de proiectare a noilor investiții. Practica arată, însă, că sînt situații cînd nu se aplică modulele sau elementele cele mai adecuate, combinațiile între ele ale elementelor de structură sau de închidere nu sînt cele mai corespunzătoare, iar, de multe ori, apare și necesitatea completării cu unele elemente sau detalii specifice anumitor funcțiuni.

De asemenea, apar situații particulare care impun adaptarea elementelor tipizate, în special a stîlpilor și fundațiilor sau a peretilor și compartimentărilor etc. De multe ori, apare necesitatea asamblării a mai multe module tipizate cu diverși parametri geometrici, constructivi sau funcționali. Aceste cazuri diverse sînt, frecvent, rezolvate corespunzător de către proiectanții de investiții, dar sînt uneori și situații inverse, care duc la rezolvări mai puțin industrializabile, produc dificultăți, ruperi de ritm sau stagnări în execuție.

Pe baza acestei experiențe și ținînd, în prmul rînd, seamă de o serie de observații ale M.C.Ind. sau ale diferitelor trusturi executante, în cadrul IPCT-ului, a început elaborarea unor sisteme constructive specifice diferitelor hale sau clădiri industriale de mare repetabilitate. Pentru aceasta — pe baza planurilor de investiții viitoare — se determină tipurile de hale sau clădiri ce urmează a fi repetate de mai multe ori în anii următori, cum sînt, de exemplu, fabricile de pîine depozitele frigorifice, abatoarele de păsări, fabricile sau secțiile de prelucrare a produselor din carne, de valorificare a oaselor, etc sau ateliere mecanice diverse, laboratoare uzinale, depozite de carburanți și lubrifianți depozite de lacuri și vopsele, stații de pompe și altele.

Împreună cu proiectanții de investiții, se precizează toate condițiile impuse clădirilor respective și, în colaborare cu aceștia, se elaborează sistemele constructive specifice pe modulele tipizate și pe elementele și detaliile tip aprobate. Se utilizează astfel cele mai adecuate elemente sau detalii ca și cele mai corespunzătoare combinații. În cadrul sistemelor constructive, se dau toate detaliile de racorduri necesare, precum și toate elementele sau detaliile suplimentare specifice ce se impun.

Toate aceste rezolvări se fac în spiritul industrializării maxime a lucrărilor — deci satisfăcînd doleanțele constructorilor *(Fig. 2)*.

Prin elaborarea acestor sisteme constructive, se pune la dispoziția proiectanților de investiții o documentație de tipizare completă și corespunzătoare, avînd acordul executanților și producătorilor, fiind și în vederile organelor superioare de directivare și control. Proiectanților de investiții le revine însă în continuare sarcina elaborării integrale a documentațiilor de proiectare pentru investițiile respective

4. *Extinderea domeniilor acoperite de proiectele tip de module de hale industriale prin tipizarea unor noi elemente prefabricate sau prin noi asamblări ale elementelor de structură din beton precomprimat sau metalice*

Așa cum s-a arătat mai sus, în unele cazuri, apare necesitatea extinderii domeniilor acoperite de tipizare, a completării sortimentului de elemente prefabricate, a diversificării soluțiilor constructive. Pe această linie, s-a trecut la proiectarea unor grinzi din beton precomprimat, de 21 și 24 m, cu capacitate portantă sporită, astfel ca să se poată realiza și travei de 9 și 12 m, cu diferite tipuri de sarcini permanente (luminatoare sau izolații diverse) sau utile (aglomerări de zăpadă, praf industrial). Se extinde tipizarea stîlpilor, a fundațiilor și a portalelor de contravînturire. Se tipizează noi tipuri de grinzi de rulare pentru poduri sau grinzi rulante de capacitate redusă, se revizuiesc alcătuirile constructive, prinderile de stîlpi, detaliile de căi de rulare pentru grinzile de rulare existente.

Un domeniu diversificat, de rezolvare a halelor parter, îl constituie structurile mixte de acoperiș, utilizînd grinzile tipizate din beton precomprimat cu ferme și pane metalice. Aceste soluții sînt utilizabile, în special, pentru tramele de stîlpi ce constituie zone de interferență între domeniile specifice structurilor din beton și a celor metalice *(Fig. 3)*.

5. *Tipizarea de elemente prefabricate și detalii constructive pentru închideri și compartimentări specifice unor clădiri de producție cu funcțiuni deosebite*

Pentru elementele de închidere sau compartimentare se studiază de asemenea elemente prefabricate specifice. În cadrul acestora, un capitol special îl formează pereții și compartimentările cu grad ridicat de termoizolare, specifice industriei alimentare și clădirilor frigorifice. Programul de elaborare este în curs, asigurîndu-se colaborarea proiectanților de investiții și a cercetătorilor, atît din cadrul profilului industriei alimentare, cît și din profilul construcțiilor.

O altă serie de rezolvări prefabricate în studiu și experimentări este pentru pereți antifoc și rezistenți la foc. De asemenea, și pentru elemente de tîmplărie, în cadrul acestora trebuind a fi menționate ușile antifoc și rezistente la foc.

O problemă ce nu a putut fi încă atacată este aceea a pereților antiex, pentru care sînt necesare cercetări și experimentări prealabile care să fundamenteze elaborarea unor prescripții tehnice în proiectare.

6. *Elaborarea și tipizarea unui sistem constructiv integral prefabricat specific pentru diferite tipuri de clădiri mici, cu diverse funcțiuni auxiliare producției, de mare repetabilitate, pe șantierele noilor investiții industriale*

Una din dificultățile întîlnite pe șantiere este numărul mare și diversitatea diferitelor clădiri mici cu cele mai variate funcțiuni auxiliare producției. Aproape în totalitate, acestea sînt rezolvate cu zidării portante și betoane monolite, dimensiunile lor nepremițînd modularea pe rețeaua de tipizare adoptată pentru hale și care începe de la 6×9 m, Se ajunge la paradoxul că realizarea unor suprafețe mari de hale durează, pe șantier, mai puțin decît aceste clădiri auxiliare, ce produc perturbații în circuitul general de montaj, probleme cu mîna de lucru — care în materie de zidărie este din ce în ce mai deficitară — și conduc la întîrzieri ale dărilor în funcțiune.

Pentru rezolvarea tuturor acestor clădiri mici diverse sau cel puțin a celei mai mari părți dintre ele, s-a inițiat proiectarea și tipizarea unui sistem constructiv integral prefabricat, specific tocmai acestor clădiri. Sistemul este modulat pe 1,50×1,50 m, permițînd realizarea unor clădiri de 3,0×1,50 m, 3,0×3,0 m, 3,0×4,50 m etc și pînă la 7,50×6,0 m. Acest sistem se va completa cu sistemul actual de construcții tipizate modulat pe 6,0×6,0 m, rezolvările constructive fiind, însă, diferite. Se are în vedere, astfel, utilizarea unor pereți portanți, de regulă de 3 m lățime, executați în tipare ce permit, însă, și turnarea unor semipanouri de 1,50 m lățime. Înălțimile sînt de la 2,40 m pînă la 4,20 m. Înălțimile sînt corelate cu suprafețele, la clădirile de 3—4,50 m lățime corespunzătoare fiind cele mai mici. Toate înălțimile sînt modulate pe 0,30 m. Pereții exteriori sînt termolzolați fără condiții speciale deosebit de severe. Compartimentările sînt de regulă ușoare, din sticlă, profilit, plase de sîrmă, panouri de ipsos sau din panouri de beton neizolate termic.

Fundațiile sînt, în toate cazurile, prefabricate, montate local la marginile panourilor. Elementele de acoperiș sînt prefabricate din beton armat de 3—4, 5—6 și 7,5 m deschidere.

Toate elementele prefabricate ale sistemului sînt concepute a fi — cel puțin într-o primă etapă — preturnate în bazele de șantier ale constructorilor, datorită atît diversității lor, cît și seriilor relativ mici *(Fig. 4)*.

7. *Elaborarea și tipizarea unor sisteme constructive integral prefabricate pentru clădiri de producție zootehnice, cu caracteristici funcționale îmbunătățite*

Un sistem constructiv specific tipizării este sistemul integral prefabricat pentru adăposturile de păsări, sau iepuri. El constă în realizarea unor clădiri de 12 m deschidere și cca 2,65 m înălțime, cu lungimi de 80—100 m. De regulă, astfel de clădiri se grupează între 10 și 20, pe cîte un amplasament, constituind, deci, pentru fiecare caz în parte, serii mari. Sistemul constructiv constă în panouri prefabricate de pereți exteriori, cu rol portant pentru acoperiș. Într-o primă soluție tipizată, panourile au înglobate în ele stîlpișori încastrați în fundații prefabricate de tip jghiab. O soluție îmbunătățită elimină acești stîlpișori, rolul portant fiind preluat de cele 2 fețe din beton armat. Panoul propriu-zis este alcătuit din 3 straturi, două exterioare, din beton armat de 5 cm grosime, și unul interior, dintr-un material termoizolant. Pentru aceasta din urmă, s-au experimentat, pînă în prezent, saci de polietilenă umpluți cu deșeuri sintetice (stofe, șpan de nasturi etc), dar se va putea folosi și scama sintetică, cenușa spumată, sau altele similare. Acoperișul clădirii este din elemente tipizate de tip ECP (elemente curbe precomprimate) de 12×1,50 m suprafață, produse curent de industria de prefabricate. Îmbinările se execută fără nici un fel de cofraj *(Fig. 5)*. Frontoanele se realizează, de asemenea, cu elemente prefabricate, din panouri de pereți exteriori cu rol neportant.

O îmbunătățire funcțională adusă în cadrul acestui sistem, față de alte soluții posibile cu stîlpi și panouri neportante sau cu zidării, este asigurarea continuității stratului de termoizolație, care elimină total posibilitatea apariției condensului pe anumite zone de «puncți reci».

Pe lîngă acest sistem, ce a fost verificat experimental în condiții de cercetare și este în curs de implementate încă în cursul acestui an în investiții la clădiri de crescătorii de iepuri, de pui sau păsări, s-a început studierea unor sisteme similare pentru clădirile industriale zootehnice destinate taurinelor și porcinelor, alte două categorii de construcții pentru care se prevede o largă utilizare în viitor.

8. *Studii și analize privind posibilitatea de sporire a asigurării unei bune comportări la acțiunea seismică a clădirilor industriale tipizate*

Paralel cu preocupările de reducere a consumurilor, a manoperii și a energiei, la noile tipuri de clădiri industriale tipizate, o atenție continuă se acordă studierii posibilităților de îmbunătățire a comportării acestora la acțiunea sarcinilor exterioare, în special a celor seismice. Studiile teoretice elaborate în institut se conjugă cu experimentările efectuate în organizațiile de cercetare de profil și, în acest mod, de la an la an, apar noi cunoștințe, ce sînt luate în considerare la proiectarea noilor clădiri tipizate sau la revizuirea acestora. Rezultatele obținute în studiile IPCT-ului sînt puse la dispoziția organelor de directivare, comisiilor specializate și, practic, tuturor celor interesați, ele constituind și un interesant fond de cunoștințe necesare pentru revizuirea și îmbunătățirea periodică a normativelor de proiectare.

9. *Studii, analize și elaborări de detalii constructive pentru îmbunătățirea protecției termice a clădirilor industriale*

Și pe linia îmbunătățirii protecției termice, se depune un efort constant, elaborîndu-se soluții îmbunătățite, verificate teoretic și experimental. În acest sens, se pot menționa panourile de pereți exteriori pentru hale industriale (de 6 m lungime și 1,20 m lățime), realizați în 3 straturi, fără punți termice și cu izolații termice de grosimi corespunzătoare *(Fig. 6)*. Variante similare, dar din panouri verticale, s-au tipizat pentru fabricile de pîine, abatoarele de păsări ș.a.

10. *Studii și proiecte pentru procedee sau dispozitive de manipulare, depozitare și montaj a elementelor prefabricate, la bazele de producție sau pe șantiere*

Pe lîngă faptul că orice element nou proiectat cu detalii constructive are prevăzut, în proiectele tip, și indicațiile tehnologice de execuție — respectiv condițiile de depozitare, transport, manipulare și montaj —, în cadrul secției de tipizare a clădirilor industriale, se urmărește și perfecționarea diferitelor procedee sau dispozitive utilizate. Studiile efectuate se verifică, experimental, și apoi se propun spre generalizare. În prezent, astfel de soluții se pot exemplifica prin manipularea în stivă a elementelor sau plăcilor de acoperiș, prin dispozitivele de montaj ale stîlpilor prefabricați, prin posibilitățile de manipulare în fabrici, a grinzilor de beton precomprimat de mare deschidere etc.

11. *Studierea și elaborarea unor soluții cu caracter directiv pentru detalii constructive și procedee de execuție necesare reconstrucției și modernizării clădirilor industriale existente*

Întrucît, în prezent, economia națională dispune de un fond construit important, ce trebuie exploatat și valorificat cu o eficiență maximă, iar o parte din clădirile și construcțiile respective încep, să aibă fie o uzură avansată, fie să devină necorespunzătoare noilor condiții funcționale ale proceselor de producție în bunătățite, apare problema reconstrucției clădirilor industriale existente. Într-o primă etapă, reconstrucția se pune la nivelul readucerii clădirilor sau elementelor respective la parametrii inițiali, nemaiasigurați, prin uzura sau degradarea unor elemente sau subansambluri. În viitor, se va pune, însă, din ce în ce mai mult, și problema modificării clădirilor, pentru a le face corespunzătoare cerințelor noilor procese de producție.

Pentru a preveni aceste situații, în IPCT, au început, și continuă în prezent — cu colaborarea unor cercetători și cadre din învățămîntul superior tehnic, o serie de studii și elaborări de detalii, cu caracter directiv, pentru soluții de reconstrucție ale anumitor subansambluri. Se pot menționa, astfel soluțiile de creare a golurilor de luminatoare în acoperișuri sau în pereții halelor industriale, soluțiile de îmbunătățire a izolațiilor termice și hidro, cele de refacere sau consolidare a grinzilor de rulare pentru podurile rulante etc. Dată fiind natura acestor lucrări, efectuate pe clădiri existente, la care, de regulă, se cere și menținerea acestora în stare de funcționare, pe lîngă soluțiile constructive, s-au studiat și

Fig.1 GRINDĂ LONGITUDINALĂ DE 6m.

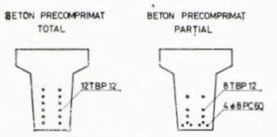

CARACTERISTICI	UM	GRINDA REALIZATA DIN BETON PRECOMPRIMAT TOTAL	GRINDA REALIZATA DIN BETON PRECOMPRIMAT PARȚIAL
VOLUM BETON	mc	0.90	0.90
MARCĂ BETON	–	B 500	B 400
CONSUM CIMENT	kg/m³	7.50	6.12
ARMĂTURA DE REZISTENȚĂ		TORDANE TBP12	TORDANE TBP12 + OȚEL PC60
CONSUM OȚEL	kg/m³	1.73	1.50
CONSUM ENERGIE	kgcc/m³	5.86	5.28
REGIM DE FISURARE SUB ÎNCĂRCĂRI DE LUNGĂ DURATĂ	–	COMPRESIUNE 10kg/cm²	FISURĂ ×0.03mm

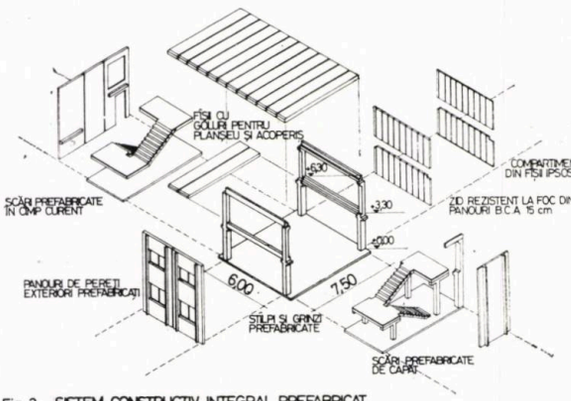

Fig. 2 SISTEM CONSTRUCTIV ÎNTEGRAL PREFABRICAT PENTRU CLĂDIRI ANEXE SOCIALE CU P+1 NIVELURI ȘI TRAMA 6,00 x 7,50

Fig.3 STRUCTURĂ MIXTĂ DIN BETON ȘI METAL PENTRU HALE INDUSTRIALE PARTER

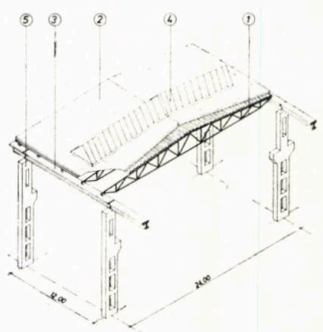

Fig.4 SISTEM CONSTRUCTIV INDUSTRIALIZAT PENTRU CLĂDIRI MICI MODULAT PE O REȚEA DE 150 x 150 m

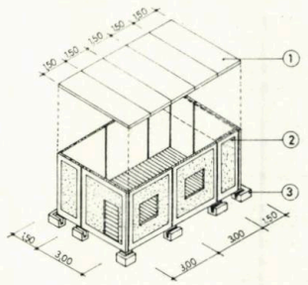

1. ELEMENT DE ACOPERIȘ PREFABRICAT
2. PANOU PORTANT DE PERETE TERMOIZOLAT PREFABRICAT
3. FUNDAȚIE JGHEAB PREFABRICAT

Fig.5 SISTEM CONSTRUCTIV PENTRU HALE AVICOLE INTEGRAL PREFABRICAT

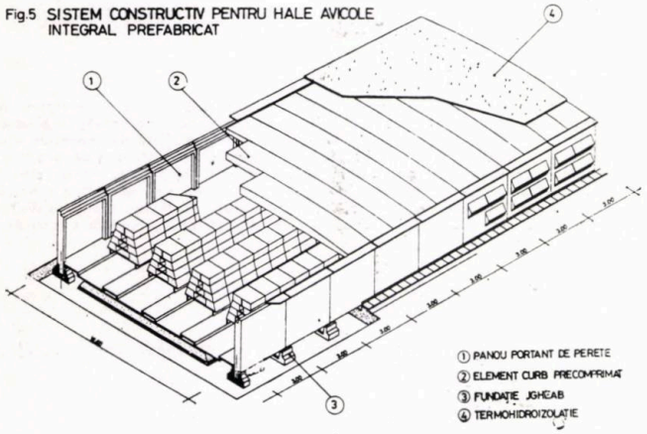

① PANOU PORTANT DE PERETE
② ELEMENT CURB PRECOMPRIMAT
③ FUNDAȚIE JGHEAB
④ TERMOHIDROIZOLAȚIE

Fig.6 PANOU PREFABRICAT ÎN TREI STRATURI FĂRĂ PUNȚI RECI, PENTRU PEREȚI EXTERIORI DE HALE

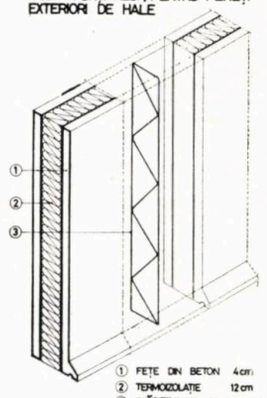

① FEȚE DIN BETON 4cm
② TERMOIZOLAȚIE 12cm
③ SCĂRPE METALICE DE LEGĂTURĂ

Fig.7 SISTEM PASIV DE ÎNCĂLZIRE CU ENERGIE SOLARĂ

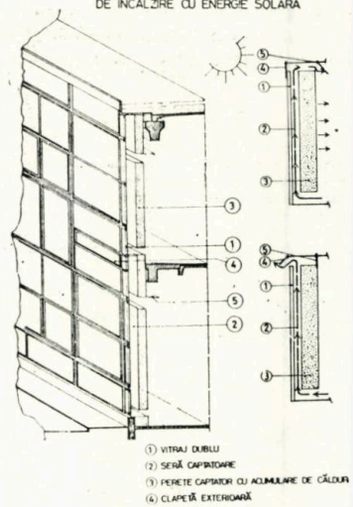

① VITRAJ DUBLU
② SERĂ CAPTATOARE
③ PERETE CAPTATOR CU ACUMULARE DE CĂLDURĂ
④ CLAPETĂ EXTERIOARĂ
⑤ CLAPETĂ INTERIOARĂ

tipizat — cu caracter directiv — și tehnologiile de realizare, precum și unele utilaje sau dispozitive necesare. Primele cataloage de detalii directive au și fost aprobate.

Acțiunea continuă și urmează ca, pe baza experienței începute, să fie diversificată și pe alte părți de construcții sau chiar pe clădiri întregi.

12. *Studierea unor noi soluții constructive pentru clădiri industriale utilizabile în viitor cu o eficiență sporită, precum și cu rezolvări specifice pentru a fi oferite la export*

Pe lîngă soluțiile constructive necesare prezentului sau viitorului apropiat, se elaborează și studii de soluții noi, pentru cincinalul următor sau și în continuare. Corelîndu-se cu unele studii de prognoză, cu prevederile privind evoluția materialelor și a utilajelor de construcții, se elaborează studi de noi soluții, atît pentru tipurile actuale de clădiri, cît și pentru clădiri cu funcționalități deosebite cum ar fi cele care să permită, în timp, modificări ușoare ale caracteristicilor funcționale, cele speci fice noilor surse sau resurse de energie etc.

Un capitol separat al acestor studii îl constituie unele tipuri de clădiri ce pot fi oferite la exp La acestea, prefabricatele trebuie rezolvate astfel încît să permită pachetizarea și conteinerizarea. Trebui menționat că, pentru aceste tipuri de clădiri, se fac verificări de calcul după diferite norme străine astfel că să poată fi agreate la eventualul export.

13. *Studii și soluții de reducere a consumului de energie necesară proceselor tehnologic industriale sau a celei necesare clădirilor industriale, prin utilizarea surselor neconvenți nale de energie*

Preocupările institutului nostru pentru utilizarea surselor neconvenționale ale energiei s-au extin în ultimul timp, în special pentru utilizarea energiei solare. De la prepararea apei calde de consu

pentru anexele sociale ale întreprinderilor industriale sau ale apei calde tehnologice cu ajutorul cap toarelor solare plane, s-a trecut la utilizarea energiei solare pentru încălzirea clădirilor industria Astfel la clădirile industriale etajate și la cele parter de tip bară, s-a putut aplica sistemul pasiv încălzire cu ajutorul energiei solare, realizînd, pe fațada sudică, pereți captatori tip seră (*Fig.* 7). realizare exemplificativă în acest sens a IPCT-ului este clădirea nouă a laboratorului ICH — Bucureș

Este acum în studiu aplicarea sistemului de încălzire cu ajutorul energiei solare în sistem act la clădirile industriale parter. Sistemul se bazează pe captatoarele solare cu aer, ce se montează luminatoarele orientate ale clădirilor industriale (*Fig.* 8).

Ambele sisteme de încălzire aplicate pot acoperi aproximativ 25—35% din necesarul anual de c dură al clădirilor respective.

Pentru mărirea eficienței instalațiilor și acoperirea a 80—100% din necesarul anual de clădură clădirilor, atenția specialiștilor noștri s-a îndreptat către captarea și stocarea sezonieră a energiei sol în apă, înmagazinată în rezervoare de mare capacitate, și utilizarea ei în sezonul rece pentru înc zirea clădirilor industriale, în combinație cu pompe de căldură.

În cursul anului 1985, se va da în exploatare un pilot experimental realizat pentru încălzirea un încăperi din laboratorul de cercetări hidraulice de la I.C.H. — București, utilizînd stocarea sezoni a căldurii, produsă cu ajutorul unor captatoare solare ce funcționează în perioada aprilie—octombr într-un rezervor de apă. Instalația funcționează combinată cu o pompă de căldură care ridică pot țialul termic al apei din rezervor la sfîrșitul perioadei de încălzire.

O altă preocupare în această direcție este utilizarea apelor geotermale pentru încălzirea și p pararea apei calde necesare unor unități mici industriale.

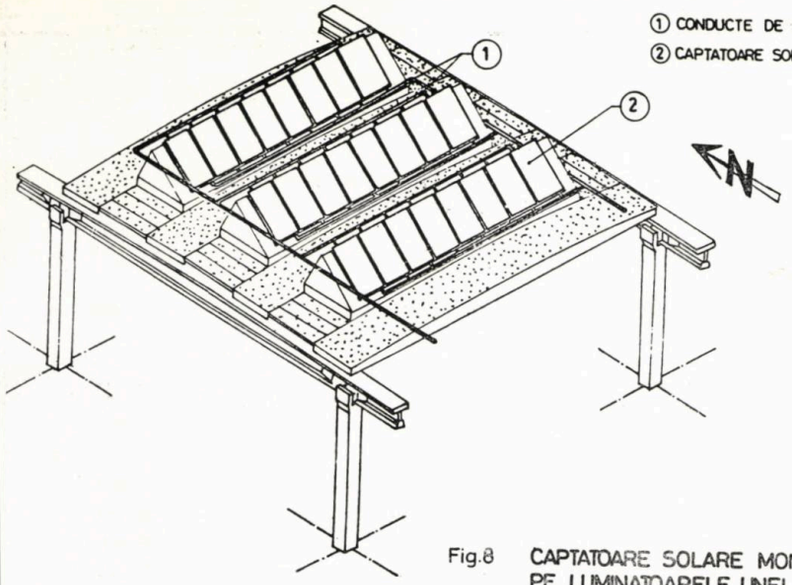

Fig.8 CAPTATOARE SOLARE MONTATE PE LUMINATOARELE UNEI HALE INDUSTRIALE

14. *Reducerea consumurilor de energie în exploatarea clădirilor industriale, în procesele de producție sau pentru alte necesități, prin recuperarea și refolosirea energiei consumate în industrie în scopuri tehnologice*

Pentru micșorarea consumului anual de combustibil la încălzirea și prepararea apei calde necesare unor clădiri sau platforme industriale, institutul nostru a fost preocupat de recuperarea și refolosirea căldurii consumate în procesele tehnologice.

O importantă sursă de căldură o constituie căldura de potențial termic redus (20—35°C) din apele tehnologice recirculate din procesele de răcire ale diverselor utilaje. Această căldură este recuperată cu ajutorul pompelor de căldură ridicîndu-i-se potențialul termic la 60—80°C.

În prezent, există o gamă largă de proiecte tip de stații de pompe de căldură de diverse tipuri și capacități utilizate pentru încălzire și preparare de apă caldă, frecvent utilizate în lucrările de investiții.

O altă sursă de căldură recuperată este căldura evacuată din instalațiile de ventilare tehnologice. Prin instalarea unor recuperatoare, înainte de evacuarea aerului cald, se redobîndește o importantă cantitate de căldură folosită la încălzirea aerului proaspăt introdus de instalația de ventilare tehnologică, Proiectele tip pun, astfel, la dispoziția proiectanților de investiții diverse soluții de recuperare a căldurii, utilizînd recuperatoare de tip aer-aer sau aer-apă.

În ultima perioadă, preocupările institutului nostru s-au axat și pe problema recuperării căldurii din gazele de ardere din diverse procese industriale în scopul utilizării căldurii respective pentru încălzire. În momentul de față sînt studiate o serie de soluții de recuperare și utilizare, urmînd ca tipizarea acestor soluții să fie făcută într-o etapă ulterioară.

Ing. ANATOLIE CAZACLIU

« Noi am pus, deja, o parte din planuri pe calculator . . . »

desene de arh. PAUL BĂDULESCU

Fără cuvinte

Postmodernism

Fără cuvinte

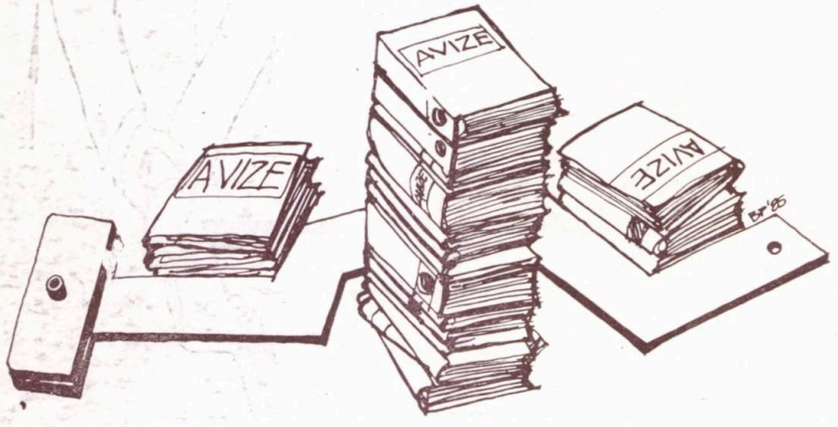

desene de arh. PAUL BĂDULESCU

TROIENII

Între alegoriile pe care orice şcolar le prinde din zbor (istoriile eroice nu se învaţă la şcoală decît certificate de acribia documentului sau de nevoile pedagogiei patriotice), se amestecă, de-a valma, poveştile cu vikingi, cowboys, supermani, Făt-Frumoşi moderni nutrind o foame de simboluri niciodată satisfăcută.

Şi, bineînţeles, Homer. Prin ce minune acea poveste brutală, de cucerire, durînd prea mulţi ani pentru a satisface pretenţiile tragediei clasice, şi înfrumuseţată de o îndoielnică poveste de dragoste, cu o Elenă răpită lui Menelau şi livrată pe rînd lui Paris, Deifob, Menelau (iarăşi) şi, în sfîrşit, Achille, poveste poetică a năvălirilor doriene în Asia Mică, a putut ocupa conştiinţele — este un mister de neînţeles. Probabil că dintre subiectele literare, sau socotite astfel, care pînă în epoca modernă au oferit pretexte artiştilor, poveştile homerice ocupă al doilea loc după cele religioase şi continuă să ocupe unul important şi acum, chiar dacă civilizaţia vizuală tinde să le transforme în epopei seriale, mai de grabă comice. Ceea ce e cel mai interesant este că, în universul *semnelor*, coerenţa este discutabilă. Episoadele sînt aproape independente, *short stories* integrate temei comune. Ele pot foarte bine să poarte numele eroilor principali: episodul Achille, episodul Ulisse, episodul Agamemnon, episodul Hector, episodul Elena (şi Paris). Vine, apoi, cearta zeiţelor (alt episod), episodul Enea şi aşa mai departe, fiecare, la rîndul lui, putîndu-se dezmembra în nenumărate alte episoade, semnificant scizipar într-un labirint fără nici o Ariadnă, a cărui singură justificare e de a da o formă obsesiilor spiritului.

În această pădure de simboluri, o singură parabolă: este cetatea însăşi, Troia cu şapte porţi. Poemul afirmă că fusese construită de doi zei — Apollo şi Poseidon — şi că n-o putea dărîma nimeni, afară de troienii înşişi.

Elena trebuia înapoiată soţului legitim, aheii trebuiau să ocupe Troia şi dorienii să stăpînească Asia Mică; din punctul de vedere al parabolei, restul ţine de tehnică. Ridicolul şiretlicului lui Ulisse te face, însă, să te îndoieşti. Ce este mai adîncă, naivitatea troienilor sau a secolelor care se miră de atunci încoace de ingeniozitatea regelui din Ithaca? Astfel, în spatele unei păcăleli de operetă, parabola a putut rămîne neobservată.

Rămîn zidurile: groase, inexpugnabile, rezistînd asediului unsprezece ani şi dărîmate într-o noapte de chiar cei pe care ar fi trebuit să-i apere. Aceasta este parabola, care ar fi rămas pitită în legendă, dacă Schliemann, cu Homer într-o mînă şi cu tîrnăcopul în cealaltă, n-ar fi dezgropat, într-o zi, Troia, pe colina Hissarlik. Legenda, de atunci, e ironică, priveşte cu circumspecţie, iar parabola, ca orice parabolă, aţine o codiţă împieliţată în cotlonul ei de nepătruns, gata, la cea mai mică neatenţie, de o săritură de leopard.

Arh. RADU DRĂGAN

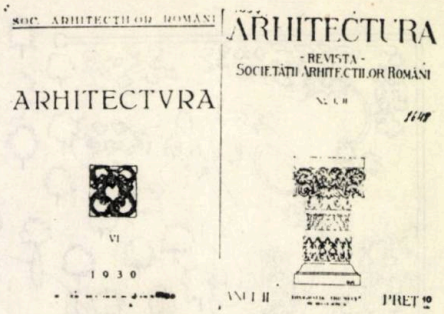

NOTE INEDITE PE MARGINEA INCENDIULUI BUCUREȘTILOR DIN ANUL 1847

— Înființarea grădinii publice Sfîntul Gheorghe —

Marele incendiu din anul 1847 mistuie cu desăvîrșire zona centrală a Bucureștilor. Ard prăvăliile din centru ale mînăstirii Cotroceni, ard cele ale bisericii Colței, arde totul împrejurul bisericii Sfîntu Gheorghe, arde și temnița statului [1].

După incendiu, din porunca stăpînirii, se dărîmă toate zidurile rămase în picioare și se hotărește să se înființeze o piață [2]. Se întocmește o comisie pentru « împărțirea locurilor », avînd ca președinte pe « poliței meisterul » de atunci.

Se hotărește îndreptarea ulițelor, după un plan anume întocmit, și tragerea înapoi a caselor cu 4 palme [3].

Pe cînd această comisie lucra, s-a făcut și o măsurătoare specială în partea arsă a orașului, însemnîndu-se întinderea fiecărui loc, cu o listă de categorii de locuri, dacă sînt proprietăți personale sau primite cu embaticuri. Maiorul Boroczin se însărcinează cu alcătuirea planului și cu alinierea orașului în partea cea arsă, precum și asupra distribuirii locurilor. Prin tema dată se cerea:

- De a se face uliță de 6 stînjeni și a le îndrepta
- De a proiecta o piață împrejurul bisericii Sfîntu Gheorghe
- De a se înființa încă o piață pe locul Pușcăriei.

Acest plan pregătindu-se, s-au supus Domnitorului Gheorghe Bibescu, care a numit o comisie care să-l cerceteze, alcătuită din: logofătul Ioan Manu, logofătul Otetelișeanu, maiorul baron Boroczin, clucerul Petrache Poenaru și arhitectonul Heft.

Comisia respectivă « încredințează » asupra planului întocmit, prin raportul său din 24 august 1847, iar Domnitorul împreună cu Sfatul au aprobat acest plan, poruncind a se executa [4].

Se recunoaște, de către însuși autorul proiectului, că « era trebuință a se face schimburi de locuri și strămutare a mahalale întregi ».

Proiectul și executarea planului în discuție « au fost atacate — așa cum relatează însuși Boroczin, mai tîrziu — de o clasă puternică », prin reclamații la St. Peterburg și Constantinopole, determinîndu-l pe Domnitor, pentru moment, să părăsească ideea realizării lui. Kiseleff îi scrie lui Bibescu, însă, că din poruncă imperială trebuie să se împlinească planurile după proiect.

« Mișcările » (reclamațiile) făcute din partea acestor clase către ambasadele Rusiei și Turciei prilejuiesc ambasadorului Rusiei să-i adreseze o scrisoare lui Boroczin și să-i aducă mulțumiri pentru lucrările făcute de el în această pricină [5].

Urmează evenimentele anului 1848, Domnitorul Gheorghe Bibescu este înlăturat, cade și guvernul revoluționar, iar o seamă de inși interesați adresează Domniei noi jalbe, atacînd principiul de refacere a orașului și prezentînd și alte propuneri.

Mai întîi, se obiectează că nu s-a procedat așa cum a făcut Ipsilanti, în anul 1804, cînd a luat foc hanul Colței, dînd slobozenie ca oamenii să-și construiască prăvăliile pe vechile lor ziduri. Se amintește, apoi, că orașul a suferit arderi de clădiri și în anul 1832, pe vremea ocupației rusești, dar s-au îndatorat proprietarii a face numai tragerea de la uliță îndărăt cu 4 palme.

Invocîndu-se unele motive, se propune a se clădi dinaintea bisericii Sfîntu

1

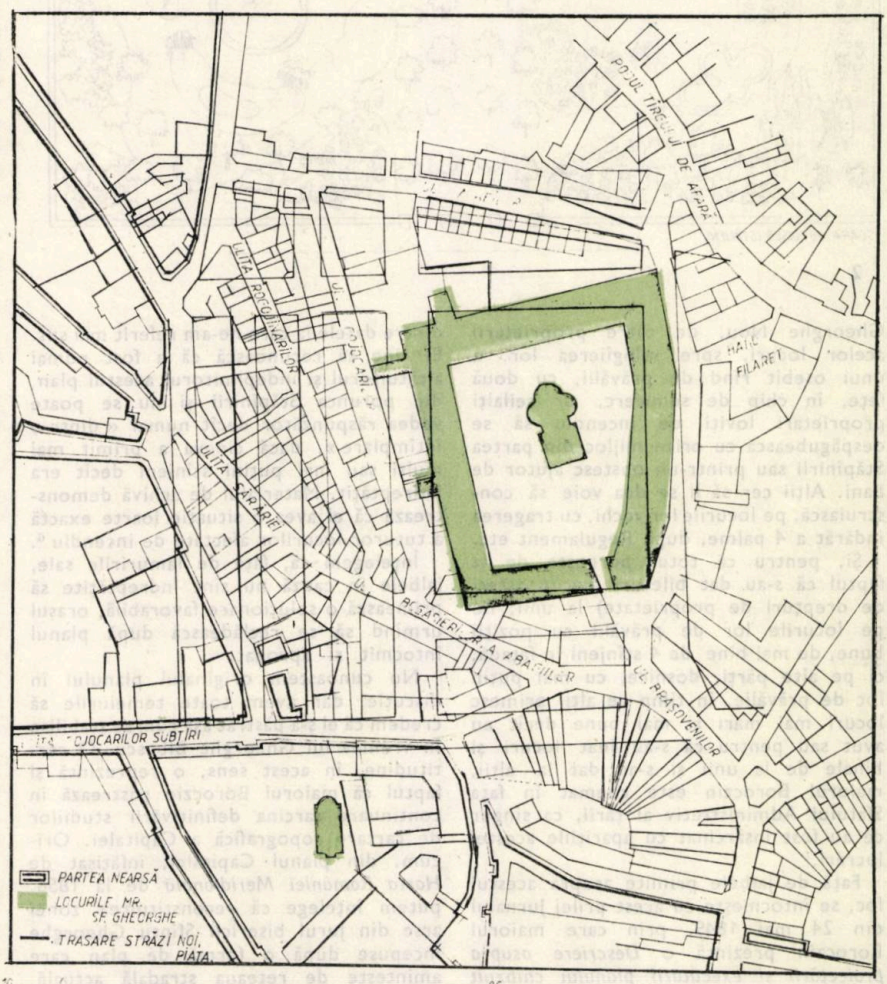

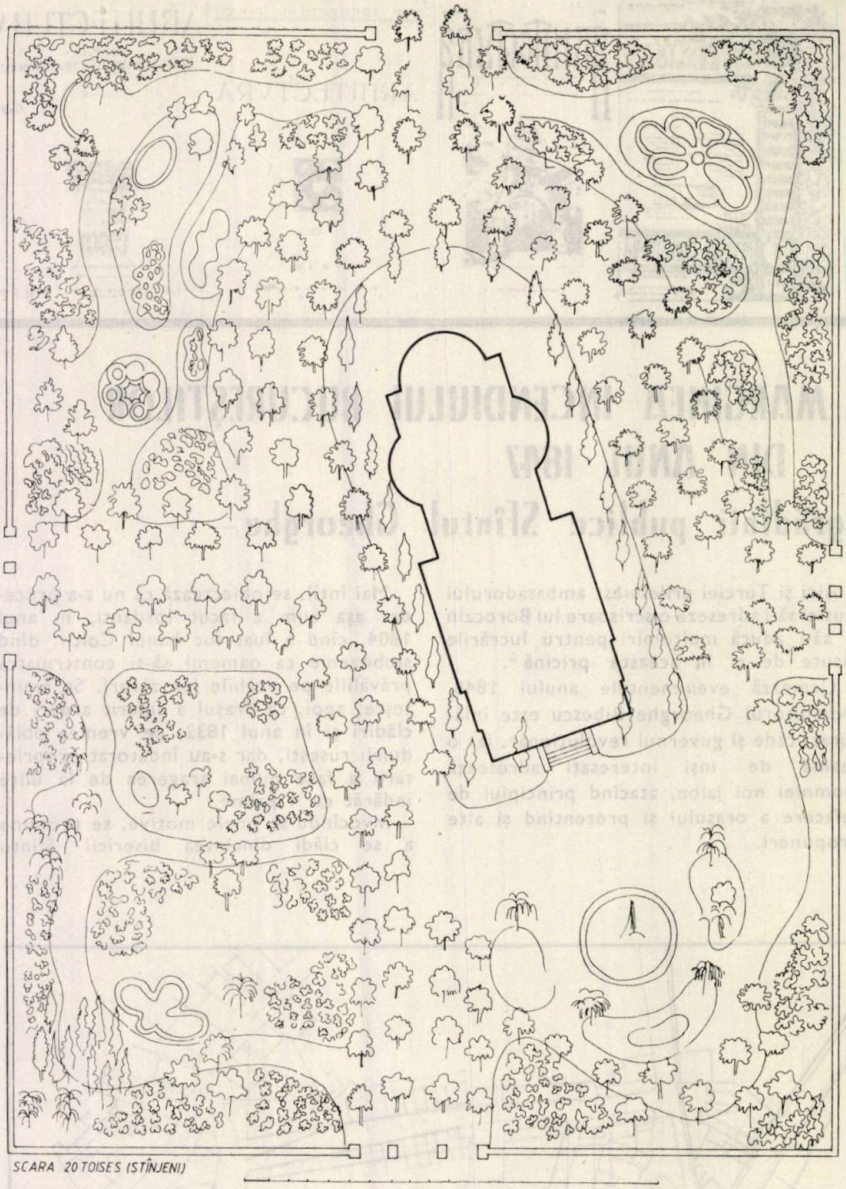

2

Gheorghe Nou, de către proprietarii acelor locuri, spre mîngîierea lor, a unui osebit rînd de prăvălii, cu două fețe, în chip de semicerc, iar ceilalți proprietari loviți de incendiu să se despăgubească cu orice mijloc din partea Stăpînirii sau printr-un obștesc ajutor de bani. Alții cer să li se dea voie să construiască, pe locurile lor vechi, cu tragerea îndărăt a 4 palme, după Regulament etc.

Și, pentru că totul pornește de la faptul că s-au dat bileturi (recunoașteri de drepturi de proprietate) la unii, nu pe locurile lor de prăvălii cu poziții bune, de mai bine de 4 stînjeni în fațadă, ci pe alte părți, dosnice, cu mai puțin loc de prăvălie, în timp ce alții primesc locuri mai mari și mai bune decît au avut sau pentru că s-au luat locuri și binale de la unii și s-au dat la alții, maiorul Boroczin este chemat în fața Sfatului Administrativ al țării, ca singur ce au fost însărcinat cu aparițiile acestei lucrări.

Față de jalbele primite asupra acestui foc, se întocmește cu acest prilej Jurnalul din 24 mai 1849, prin care maiorul Boroczin prezintă o *Descriere asupra proiectării și executării planului chibzuit pentru alinierea și distribuirea locurilor*, material din care s-au extras unele dintre datele la care ne-am referit mai sus. El ține să recunoască că a fost numai alcătuitorul și îndeplinitorul acestui plan, din porunca Stăpînirii și nu se poate vedea răspunzător decît numai « dintr-o întîmplare », dacă cineva a primit mai mulți sau mai puțini stînjeni decît era îndreptățit. Materialul de arhivă demonstrează că el avea o situație foarte exactă a tuturor locurilor afectate de incendiu [6].

Înțelegem că, față de lămuririle sale, jalbele în cauză nu sînt îndreptățite să primească o soluționare favorabilă, orașul urmînd să se reclădească după planul întocmit și aprobat.

Nu cunoaștem originalul planului în discuție, dar avem toate temeiurile să credem că el s-a păstrat așa cum se stabilise în vremea lui Gheorghe Bibescu. O certitudine, în acest sens, o reprezintă și faptul că maiorul Boroczin păstrează în continuare sarcina definitivării studiilor de cartare topografică a Capitalei. Oricum, din planul Capitalei, înfățișat de *Harta României Meridională* de la 1856, putem înțelege că reconstituirea zonei arse din jurul bisericii Sfîntu Gheorghe începuse după o formă de plan care amintește de rețeaua stradală actuală.

Problema zonei centrale a orașului a stat mereu în atenția Căimăcămiei și știm că, la un moment dat, se pune problema înființării unei grădini publice în jurul bisericii Sfîntu Gheorghe. Cu acest prilej, se întocmește « planu situației părții arse în jurul monastiri Sf. Gheorghe, cu proectația unei piețe regulate în jurul bisericii și noua aliniere a drumurilor » (Fig. 1). De fapt, este vorba de copierea unui detaliu tocma din acest plan de reconstrucție al zone arse, cu însemnarea: « Copia ce s-a dat Căimăcăniei în 24 februarie, 1858 » cu « planul părții incendiate în anul 1847 împrejurul Mînăstirii Sf. Gheorghe în care se arată pămîntul proprietăți slobode a acestei mînăstiri » și « biserica cu zidurile hanului », « precum și alinierea cea nouă a ulițelor ».

În acest plan, « lucrat în anul 1858 februarie 24 », se poate citi forma terenului afectat pieței și grădinii în discuție precum și traseul stradal rectangular suprapus vechilor traiecte dispărute ale ulițelor Sărăriei, Bogasierilor, Abagiilor, Rogojinarilor, Cojocarilor, Brașovenilor etc.

Ni se păstrează și « planu(l) de plantare a grădinii monastirii sfîntului Gheorghe Nou, proiectat și desemnat de Ulrich Hofman » (Fig. 2), cu indicarea bisericii, a « basenul-ului și avînd figurație și aleiu de plopi piramidali », « aleiu de gledici sau de salcîmi sau de plute negre », « boschete de diferiți copaci și tufe exotice », « grupe de diverse flori » « locuri pentru așezarea canapelelor de repausare » [7].

Am găsit cu cale să ne oprim asupra acestui moment din trecutul Bucureștilor întrucît se leagă de crearea unei grădini publice care păstrează încă și astăzi în structura sa unele trăsături întipărite chiar din faza sa inițială.

Dr. arh. ANDREI PĂNOIU

NOTE:

1. *Arhivele Statului*, fond Lucrări publice *d. 48/1847, f. 2—4*
2. Ibid *f. 7*
3. Ibid. *f. 7. verso*
4. *Se citează* Raportul nr. 16664 și Ofisul nr. 423
5. *Arhivele Statului*, fond Lucrări publice *d. 48/1847, f 12 verso*
6. Ibidem
7. *Arhivele Statului, fond pl. jud. Ilfov nr. 13. Asupra caracterului compoziționa și trăsăturilor stilistice ale acestei grădini ne propunem să revenim într-un alt context*

INFLUENȚE ALE ARTEI 1900 ÎN ARHITECTURA ORAȘELOR ODORHEIU-SECUIESC, GHEORGHENI ȘI MIERCUREA CIUC

Analizînd influențele *Artei 1900* în Transilvania, ca expresie formală a unei importante spiritualități în cultura țării noastre, încerc — în articolul de față — să prezint o serie de edificii, situate în trei dintre orașele Județului Harghita — Miercurea Ciuc, Gheorgheni și Odorheiu Secuiesc —, în a căror arhitectură sînt puternic reflectate tendințele curentului înnoitor de la răspîntia secolelor XIX și XX.

Arta 1900, determinînd revoluția artistică de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea și urmărind descătușarea din închistările academismului istoric, era o mișcare autonomă, atotcuprinzătoare, evidentă în întreaga Europă, ca și în America de Nord, Extremul Orient etc. Pătrunderea *Artei 1900* în România a fost favorizată, atît prin activitatea arhitecților români ce-și făcuseră studiile de specialitate în facultăți din Franța, Belgia, Austria etc, cît și prin lucrările unor arhitecți austrieci, cehi, unguri ș.a., care au activat în țara noastră. Cît privește influențele *Artei 1900* în Transilvania, ele au fost îndeosebi cele survenite prin *Sezession*-ul vienez, unguresc ori prin *Jugendstil*-ul german, contopite cu caracteristicile fondului tradițional, cu specificul decorațiilor folclorice locale — expresie și dinamism bidimensional, legi compoziționale dominate de asimetrie, de grafism și de sinteză, ca principii ale constituirii formelor predilecte.

Mărturisind influențe ale multor familii expresive ale curentului înnoitor al *Artei 1900* în Europa, arhitectura urbană transilvăneană vădește — într-un foarte larg evantai stilistic — parcurgerea a două perioade: ● O primă perioadă, cea curbilinie și ornamental-floral, pînă către 1907—1908 ● O a doua perioadă, geometrică, cu forme epurate și cu sobrietate decorativă.

Tinerii arhitecți ardeleni studiază cu pasiune arhitectura populară, recurgînd la soluțiile constructiv-formale ale arhitecturii țărănești și neglijînd izvoarele ornamentale decorative populare. Au ajuns, chiar, la unele corespondențe cu viziunile geometrice ale *Modern Style*-ului, ale *Școlii din Glasgow*, ca și ale *Arhitecturii 1900 finlandeze*.

Dezvoltarea, la începutul secolului XX, a orașelor a corespuns cu perioada de înflorire a *Artei 1900*. Cele mai multe orașe transilvănene au cunoscut, în această etapă, un ritm puternic de creștere și, printre ele, unele orașe mai mici — cum sînt și Miercurea Ciuc, Gheorgheni și Odorheiul Secuiesc —, a căror dezvoltare frapantă a favorizat apariția unor edificii urbane cu influențe evidente ale *Artei 1900*.

ODORHEIU-SECUIESC era, la începutul veacului nostru, un mic oraș pe Tîrnava Mare. În 1910, populația sa era de 10244 locuitori. Creșterea populației a determinat, printre altele, și construirea unor dotări pentru învățămînt. În aceeași perioadă, s-au realizat, astfel, în paralel, atît construirea Liceului azi « Dr. Petru Groza » (a), cît și extinderea (b) a Liceului Pedagogic *(Figura 1)*. În urma unui concurs lansat de către autoritățile orășenești, după proiectul premiat se ridică, între 1910—1912, noul edificiu al Liceului Pedagogic, cuprinzînd bibliotecă, laboratoare, sală de festivități, săli de clasă, creînd o legătură unitară cu vechea construcție a liceului și marcînd, totodată, expresivitatea clădirii *(Fig. 2, 3)*. Sobrietatea volumului este acuzată și prin decorația impozantă a fațadei prin-

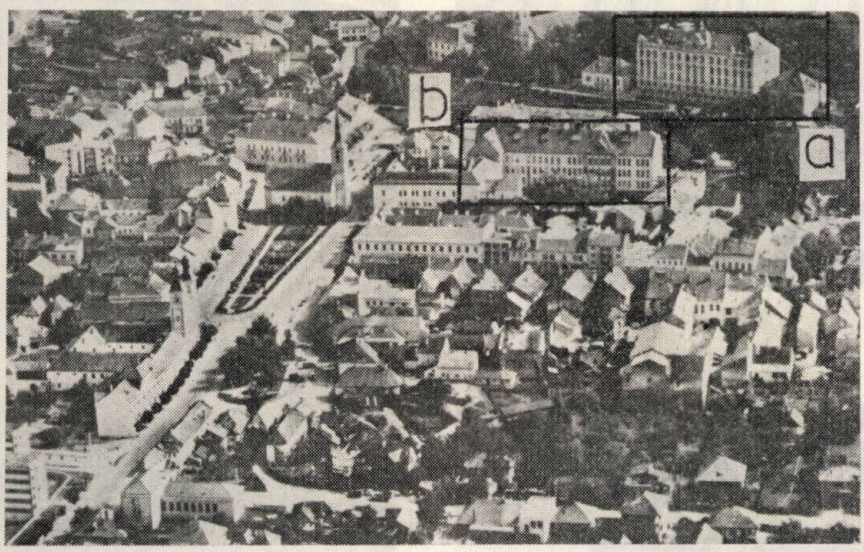

1

2

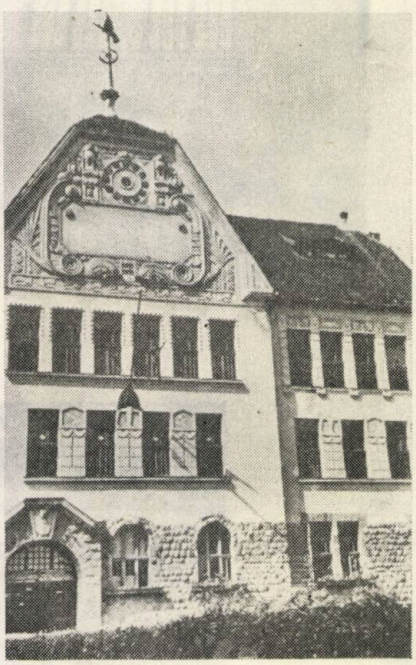

3

ODORHEIU-SECUIESC 1. Zona centrală a localității — se remarcă Liceul « Dr. Petru Groza » (a) și Liceul Pedagogic cu noua extindere (b) —2, 3. Liceul Pedagogic-extinderea.

cipale, care, într-o viziune a *Art Nouveau*-ului, este în contrast cu expresia geometrică a clădirii de inspirație medieval simbolică *(Fig. 4, 5)*. Casa scării, rezolvată riguros geometric, cu bovindou semicilindric, este tratată în piatră naturală *(Fig. 6)*. Fațada laterală, avînd entități

4

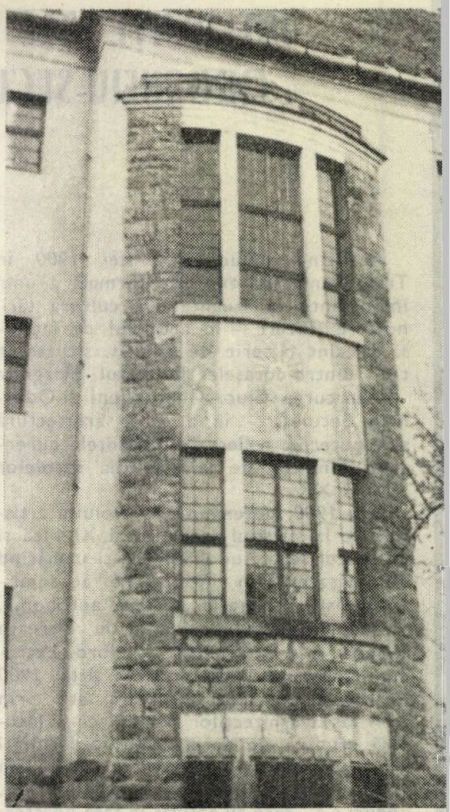

6

5

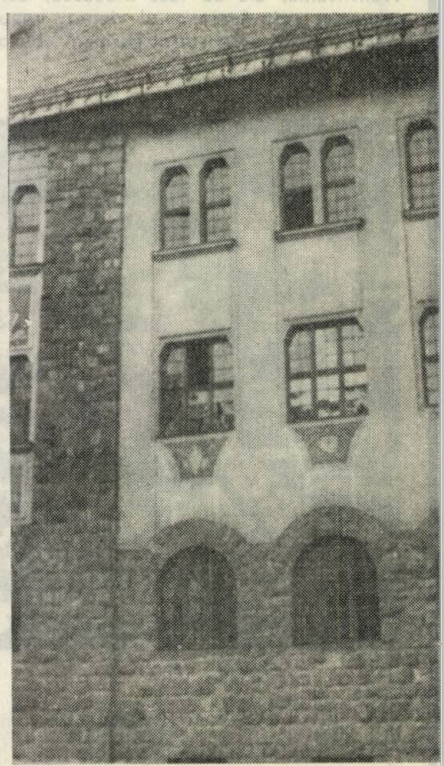

7

8

9

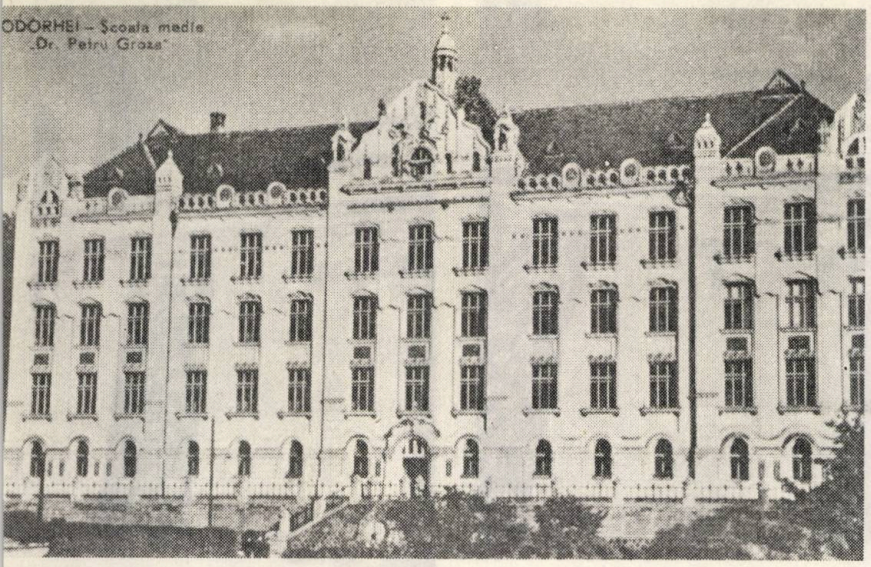

12

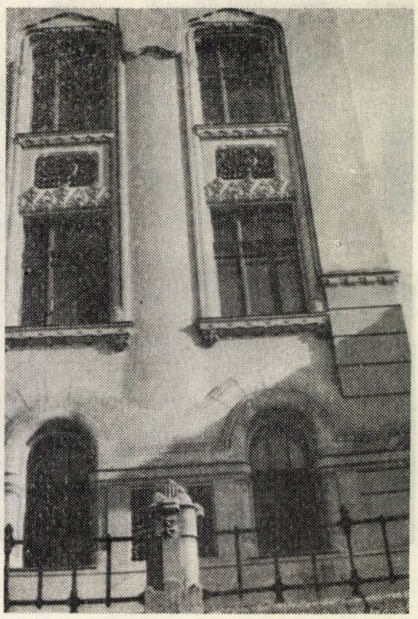

ODORHEIU-SECUIESC 4, 5, 6, 7, 8, 9. Extinderea Liceului Pedagogic — detalii ale timpanului din fațada principală, ale casei scării, corpului cu săli de clasă și ale ceasului solar

ODORHEIU-SECUIESC 10, 11, 12, 13, 14, 15. Liceul « Dr. Petru Groza » — fațada principală și detalii

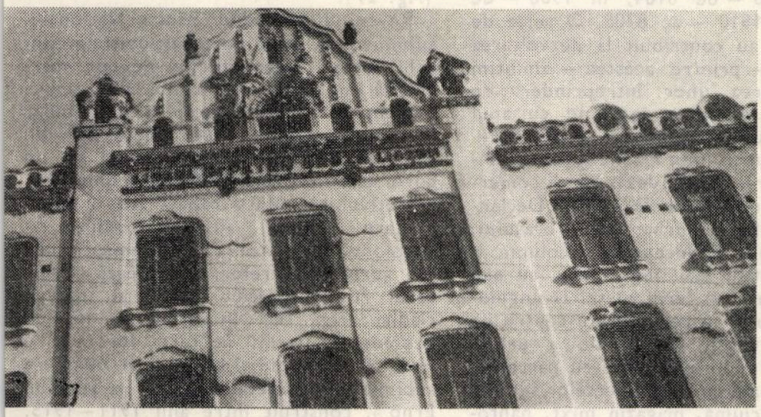

11

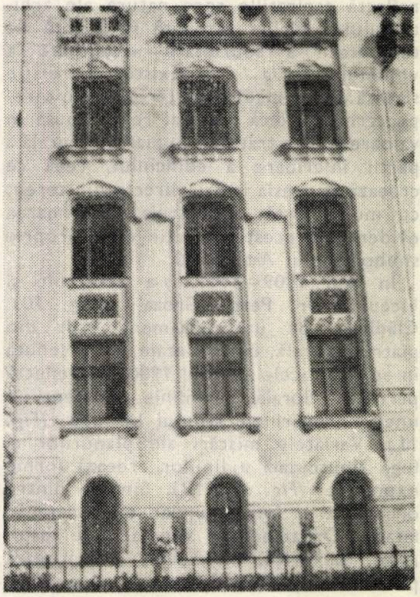

13

fotografii de arh. JUDIT HADNAGY

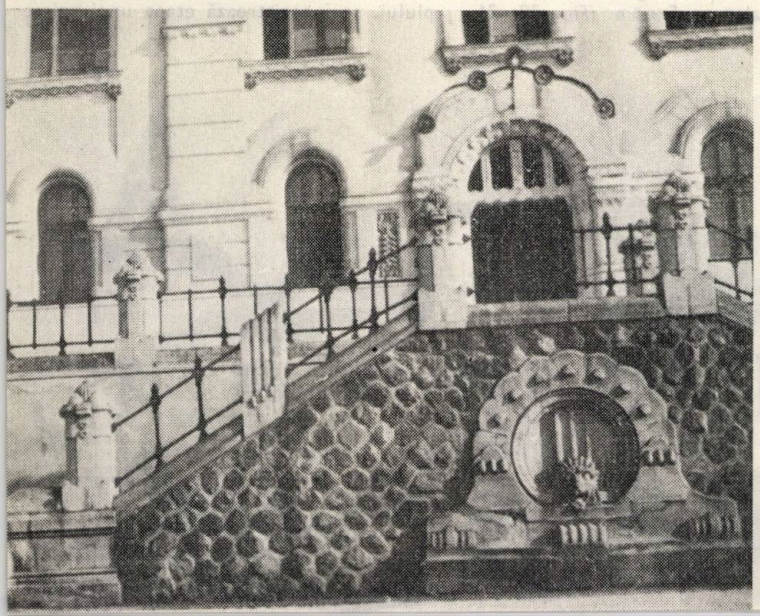

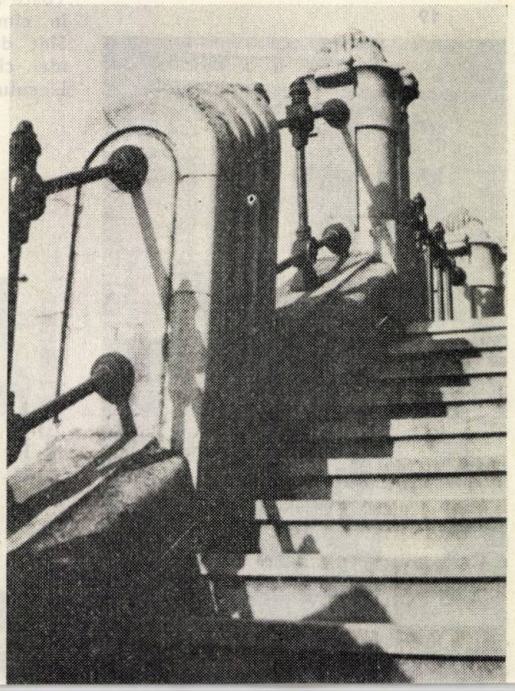

14

16

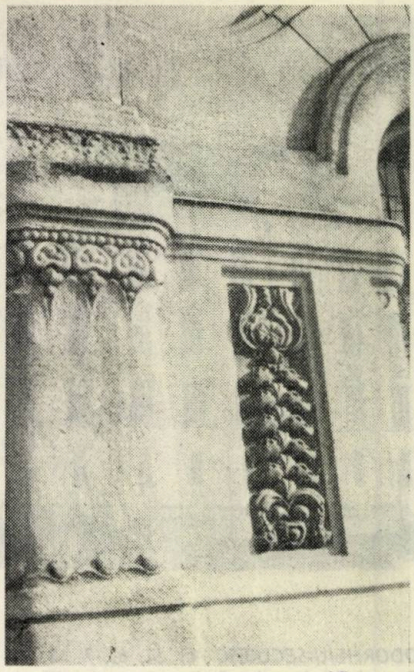

17

decorative unice, animaliere și vegetale, reflectă aspirațiile spre natură ale arhitectului, aducînd totodată și o notă de temperare a sobrietății accentuate a volumului *(Fig. 7)*. Există o relație strînsă între clădire și terenul din care/pe care se ridică aceasta, relație pusă în valoare și prin tratarea cu piatră naturală a părții inferioare a edificiului, ceea ce creează impresia iscării directe din teren, cu multă forță, a acestuia. Exprimarea evidentă a acestei relații este proprie simbolismului *Artei 1900*.

În anii 1909—1911, s-a construit și Liceul « Dr. Petru Groza » *(Fig. 10)*. Clădirea, pe un subasment înalt din piatră naturală, cu trei etaje, e concepută în spiritul aceleiași *Arte 1900*. Ea reflectă perioada florală curbilinie, evidențiind unele înrîuriri ale stilului Lechner *(Fig. 11)*. Variatele mișcări ale planurilor și fuga sinusoidală a liniilor creează forme expresive *(Fig. 12, 13)*. Sinteza dintre ornament și formă e clar exprimată în fațade. Ornamentația vegetală, de inspirație folclorică, în relief, accentuează predominanța formelor curbe, deși golurile primului etaj sînt rectangulare *(Fig. 12, 13, 14, 15)*.

GHEORGHENI Orașul a cunoscut, și la începutul secolului al XX-lea, o dezvoltare importantă, populația înregistrînd o creștere de 74% între 1857—1910. Astfel, numărul locuitorilor a fost, succesiv, în 1890 — de 6104, în 1900 — de 7012 și, în 1910 — de 8205. O serie de evenimente au contribuit la dezvoltarea orașului și — printre acestea — amintim de: înființarea unor întreprinderi de prelucrarea lemnului, începînd cu anul 1890; construirea căii ferate, între 1907—1909; construirea unor clădiri speciale pentru prelucrarea cărnii; dezvoltarea comerțului — organizarea de tîrguri ș. a. Declanșîndu-se astfel și urbanizarea orașului, s-au construit, la începutul secolului, o serie de edificii mai importante, cu mai multe niveluri, în jurul pieței triunghiulare, creîndu-se în acest fel un centru pe măsura activității comerciale a urbei, în care apar o serie de case cu parteruri rezervate comerțului și diverselor servicii (frizerie, cîrciumă, magazin mixt, pantofar, măcelărie, atelier de tîmplărie etc). Toate aceste clădiri se încadrează stilistic în cîmpul de influență al *Artei 1900*. Sînt de amintit, în această ordine de idei, clădirea Băncii *(Fig. 18, 19.)*, cea a Liceului « Salamon Ernö » *(Fig. 20, 21, 22, 23)*, trei case cu parter comercial din piața centrală, de care s-a mai vorbit *(Fig. 24, 25, 26—27)*, Casa Dr. Csiki Janos, de pe strada Bucinului 14 *(Fig. 28)*, casa din aceeași stradă de la numărul 21 *(Fig. 29)*.

Revenind la sediul Băncii Naționale, subliniem că are o compoziție asimetrică, echilibrată, în care turnul de colț marchează importanța edificiului. Sînt și aici evidente transpuneri ale spiritului popular în viziuni ale *Artei 1900*. Acoperișul din țiglă smălțuită al turnului arată ca un covor țărănesc, cu ornamente geometrice. « Motivul turnului » capătă aici o interpretare originală. Atît decorațiile, cît și colonetele, ce par a fi din lemn cioplit, din jurul ferestrelor, marchează caracterul rustic, specific zonei, al întregii clădiri *(Fig. 19)*. Încadrîndu-se într-un geometrism ferm, în care decorația e mult mai reținută și apare doar pentru a sublinia unele detalii, Liceul « Salamon Ernö », construit între anii 1911—1915, utilizează materiale locale — piatra naturală și lemnul natur — redînd cu pregnanță influența spiritului arhitecturii populare.

MIERCUREA CIUC În istoria municipiului, se înregistrează etapa unei prime

19

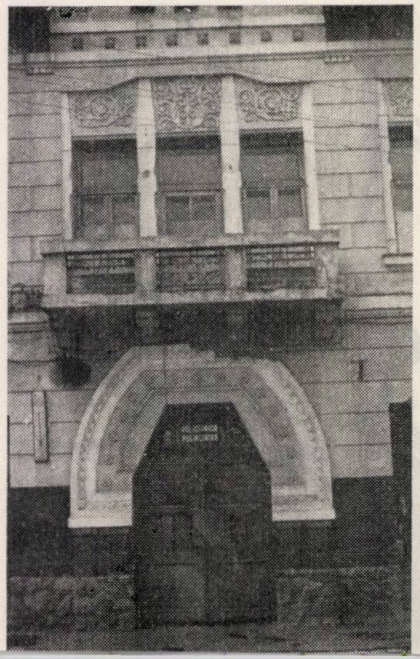

18

20

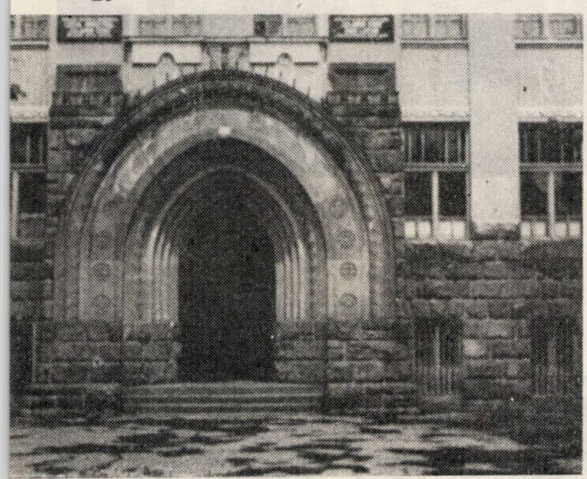

21

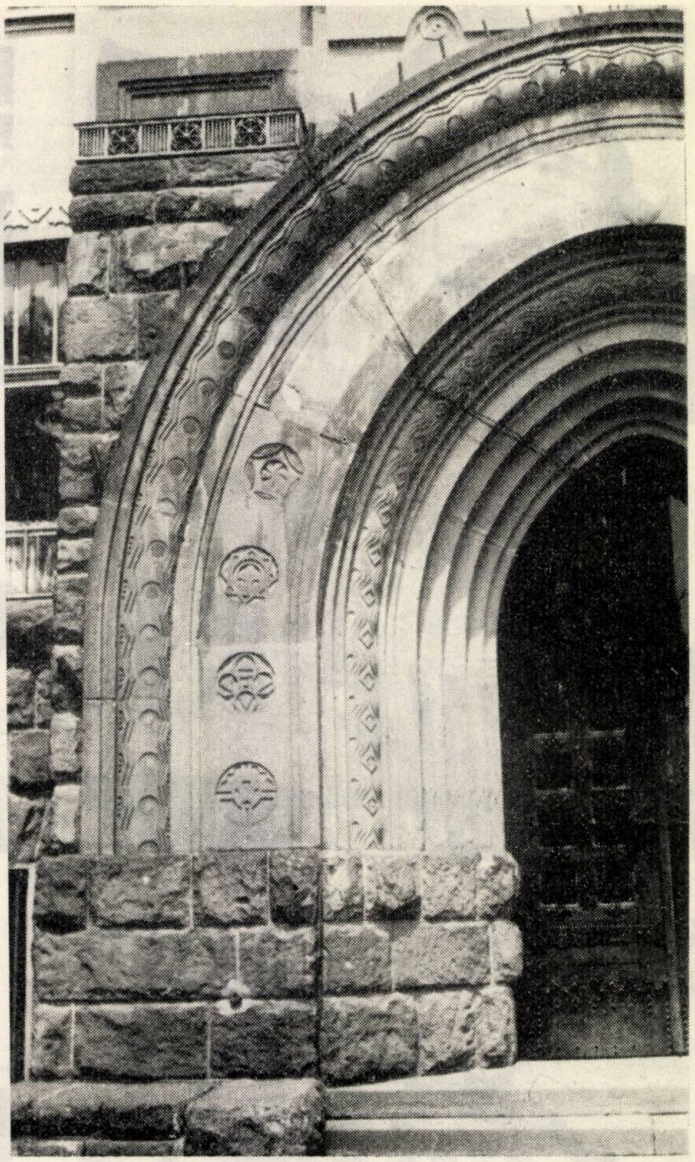

22

ODORHEIU-SECUIESC 16, 17. Liceul « Dr. Petru Groza » — detalii intrare

GHEORGHENI 18, 19. Clădirea Băncii, azi Policlinică — 20, 21, 22, 23. Liceul « Salamon Ernö »

23

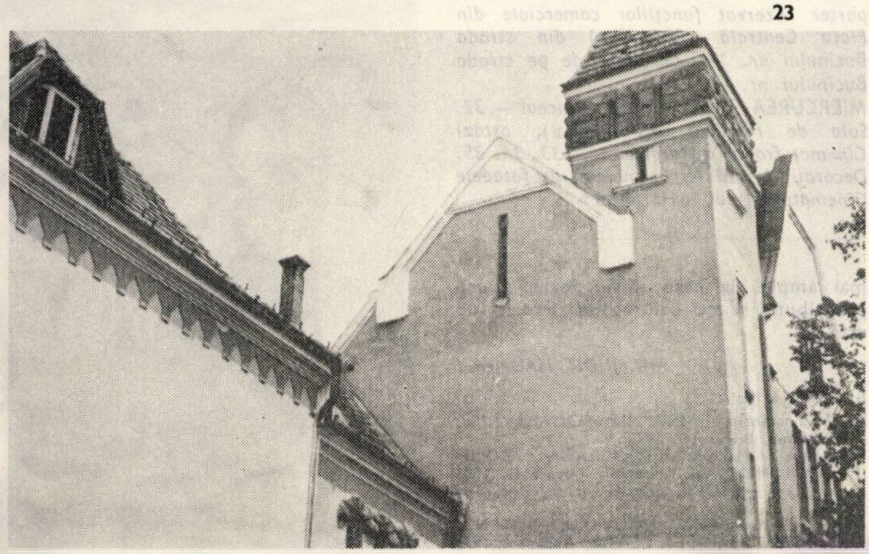

dezvoltări, mai ample, începînd din anul 1879, cînd devine centru al județului Ciuc. Populația era, în 1880, de 1700 locuitori, iar, în 1900, atingea deja cifra de 2794 locuitori. Revoluția industrială a începutului de secol a pătruns firesc și în acest oraș, cam pe la 1910, cînd existau două întreprinderi importante. Atît dezvoltarea demografică, cît și cea industrială, ca și construirea în 1896 a căii ferate, au contribuit la construirea unor edificii urbane, cum ar fi : Liceul (1910), prezentat în *Fig. 30, 31*, Localul de reuniuni (Vigado), astăzi Cinematograful « Harghita », construit în 1904 *(Fig. 32)*, cîteva case din strada Florilor — în prezent demolate ș.a.

Liceul din Miercurea Ciuc, construit între 1907—1911, apare ca urmare a hotărîrii mutării liceului din Șumuleu în Miercurea Ciuc, luată la 16 mai 1900. Primul proiect prevedea ca liceul, seminarul și internatul să fie construite în trei corpuri distincte. Ulterior, s-a apreciat ca mai utilă unirea acestora într-un singur edificiu simetric. Proiectul a fost întocmit de către consilierul tehnic ing. Sandor Pápai, sarcina construcției revenindu-le întreprinzătorilor frați brașoveni Wușinsky și lui Iosif Preisner. Data de 5 iunie 1911 marchează încheierea existenței șumuleene a școlii și inaugu-

24

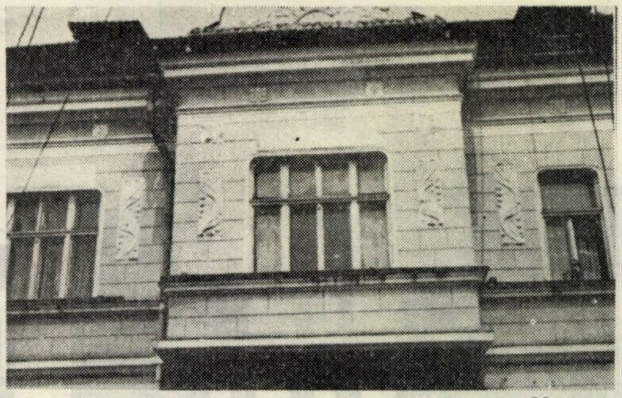

29

25

28

26

27

35

rarea noului și impunătorului edificiu, care, într-o compoziție simetrică, sobră și monumentală, are un parter curbiliniu, ferestre rotunde cu ancadramente curbe, minore totuși ca efect, în alura generală geometrică a clădirii. Intrarea principală, flancată de cele două turnulețe de influență folclorică, e accentuată și prin golurile, importante, terminate la partea superioară prin rozete-vitralii, ale sălii mari.

Localul de reuniuni, construit în 1904 — Cinematograful « Harghita » actual —, include o serie de spații, cum ar fi: sala mare de reuniuni, biblioteca, săli pentru jocuri distractive. Tratarea fațadelor prezintă rafinate decorații florale, în stilul *Art Nouveau*-ului, de o rară frumusețe, printre care și chipul unei frumoase fete cîntînd, avind frapante asemănări cu o binecunoscută cîntăreață contemporană de operetă, din Capitală.

Articolul de față se dorește a fi un punct de plecare al unor cercetări viitoare, mai ample, la care să-și poată aduce contribuția și alți confrați ori istorici de artă.

Arh. JUDIT HADNAGY

GHEORGHENI 24, 25, 26—27. Trei case cu parter rezervat funcțiilor comerciale din Piața Centrală — 28. Casă din strada Bucinului nr. 14—29. Casă de pe strada Bucinului nr. 21.
MIERCUREA CIUC 30, 31. Liceul — 32. Sala de reuniuni (« Vigado »), astăzi Cinematofragul « Harghita » — 33, 34, 35. Decorații în stil Art Nouveau *pe fațadele Cinematografului « Harghita »*

BIBLIOGRAFIE:

Paul Constantin — ARTA ÎN ROMÂNIA, Ed. Meridiane, București, 1972
Tariszynas Marton — ETNOGRAFIA ZONEI GHEORGHENI, Ed. Kriterion, București, 1982
Egyed Akoș — STUDII, Ed. Kriterion, București 1981
Champigneulle — ART NOUVEAU, JUGENDSTIL, SZECESSZIO, Ed. Corvina, Budapest, 1978

30

31

32

33

34

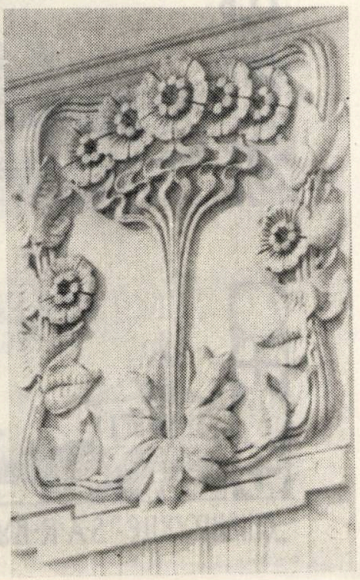

GRAFICĂ, DESIGN, ARHITECTURĂ

— în preocupările unui înaintaș —

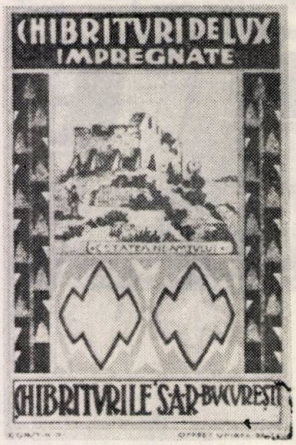

Pînă la Naționalizarea din 1948, *Fabrica de chibrituri* de pe dealul Filaret din București, așezată lîngă vechea gară a orașului, era o firmă înființată cu capital suedez, păstrătoare severă a secretului de fabricație și interesată din plin pentru reclama de calitate aducătoare de profituri.

Pentru interese comerciale, prin anii 1930, firma s-a hotărît să scoată pe piață o nouă serie de cutii de chibrituri de lux, cu un ambalaj corespunzător care să asigure desfacerea produsului.

După cum ni s-a relatat, cu toate că exista o mare diferență între onorariile care se plăteau în general arhitecților, la vremea aceea mai răsfățați față de onorariile plătite graficienilor, firma era interesată, de astă dată să cîștige colaborarea unui talent pe care se obliga să-l recompenseze generos.

A fost ales CONSTANTIN POPESCU (30 august 1895 — 20 mai 1983), pe atunci tînăr arhitect. Acest artist venea din Brăila, intrase în Facultatea de Arhitectură în preajma primului război mondial și se făcuse cunoscut ca iubitor al arhitecturii românești, ca pasionat întocmitor de schițe și relevee după case vechi românești și cercetător de istorie, precum și ca iscusit caricaturist. Releveele lui sînt cuprinse de presimțirea demolărilor. Dintr-o casă cu detalii excepțional de rafinate, aflată pe Calea Călărașilor lîngă Delea Veche ne-au rămas doar desene. Și ca ea sînt multe.

Faima cea mare i-au adus-o, însă, acuarelele și desenele publicate în revista ARHITECTURA și mai ales faptul că fusese ales de maestrul CRISTOFI CERCHEZ drept colaborator la toate fazele vestitului concurs pentru primăria Capitalei.

Pentru ambalarea chibriturilor românești de lux, arhitectul a propus imagini din arhitectura românească medievală, care îi era foarte dragă, pe care le-a încadrat cu motive din arta populară, stilizate după moda timpului. Un astfel de autor ar fi astăzi gratulat cu epitetul de grafician sau de designer. Nu facem ierarhizarea artelor pentru că toate merită respect egal, dar nu putem să nu constatăm cum, cu rare excepții, arhitecți fără discernămînt prețuiesc grafica publicitară și designul cu exagerare mai mult decît însăși arhitectura, uitînd că aceste preocupări sînt părți din marea sferă a activității de arhitectură.

Credem că arhitectul trebuie să înțeleagă mai mult arta pe care o slujește și să se lupte să onoreze sfera profesiei, pe cît se poate, în totalitatea ei.

Arhitectul CONSTANTIN POPESCU nu și-a pus, desigur, atunci, astfel de probleme. El a rezolvat, cu etică de arhitect cu pasiune și talent, problemele pe care societatea i le-a pus în față, neținînd seama de dimensiunea lor materială. A căutat numai să le dea valoarea spirituală necesară, demostrînd, după o expresie luată din alt domeniu al artei, că pentru actorii mari nu există roluri mici.

Arătăm aici numai o față din multiplele preocupări ale unui talentat arhitect asupra căruia ne propunem să revenim.

Arh. ANGHEL MARCU

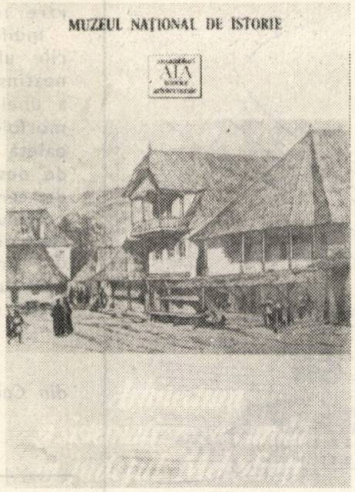

Andrei Pănoiu: ARHITECTURA ȘI SISTEMATIZAREA RURALĂ ÎN JUDEȚUL MEHEDINȚI (sec. XVIII—XIX) în seria Ansambluri istorice arhitecturale (AIA), Muzeul Național de Istorie, București 1983, 228 pagini, 141 ilustrații

Continuînd neobosita sa activitate de siduu cercetător al arhitecturii și artei echi, dr. arh. Andrei Pănoiu ne prile-uiește, în cea mai recentă lucrare a sa, onfruntarea cu elemente caracteristice Mehedințiului secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea.

Prezență inedită printre aparițiile — și șa prea puține — de studii aplicate rhitecturii, « Arhitectura și sistemati-area rurală în județul Mehedinți » aduce contribuție importantă la înțelegerea rimelor realizări de sistematizare a atelor pe teritoriul țării noastre, în onexiune directă cu modificările ce au părut în morfologia arhitecturii rurale.

Originalitatea studiului constă, atît n alegerea tematicii, cît și în modurile de ratare și de structurare ale întregii ucrări.

Putem afirma că, în cadrul studiului, oexistă două laturi tratate cu același grad de interes: una dintre ele urmărește prezentarea modului de constituire al așezărilor sătești, cealaltă reliefarea unor trăsături specifice arhitecturii mehedin-ene din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea. Așezările sătești — după cum precizează autorul — « au cunoscut dintotdeauna un coerent proces de formare și de continuă dezvoltare, înrîurite fiind, pe de o parte, de tradițiile izvorîte din modul de viață al locuitorilor, cu preocu-pările lor, iar pe de alta, de continuele reglementări intervenite pe linie admi-nistrativă de stat ».

Plecînd de la această definire, în prima parte a lucrării, ne sînt prezentate princi-piile care au stat la baza sistematizării rurale de început, precum și a principa-lelor ei faze de realizare.

Intervenția statului începe să se facă simțită, în secolul al XVIII-lea, mai întîi sub stăpînirea austriacă, apoi prin prevederile *Regulamentului Organic*, ale *Legii rurale din 1864* și ale altor legi, dispoziții și reglementări.

Aflăm, astfel, că « așezările sătești nou construite vor fi alcătuite după proiecte inginerești care să precizeze traseul stradal și toate lotizările de teren, conform cu prevederile regulamentare ». Drept urmare, apare un mod ordonat de amplasare a caselor în teritoriu, ce ține seama mai întotdeauna de un ax director clar (cursul unei ape, firul unei văi, drumul), vădind, în același timp, și preocuparea de a crea un centru sătesc în jurul unui obiectiv mai important: biserică, școală, casa sfatului.

Deosebit de interesantă ni se pare mențiunea, pe care o face autorul, cu privire la existența, în acel moment, a unui corp de tehnicieni ce au menirea de a veghea asupra studiilor și proiectelor de organizare a teritoriului. Se hotărăște « delimitarea vetrelor de sat, alinierea străzilor și împrejmuirea caselor », « îndreptarea locuințelor nesalubre și luarea de măsuri contra aglomerațiunii în număr excesiv de locuitori în case neîncăpătoare ». De asemenea « toate proiectele de acum încolo să se compună din planuri și devize », iar « construcțiile sătești se vor face numai cu avizul primăriei ».

Aflăm de existența unor facilități pentru populație, în ceea ce privește procurarea materialelor de construcție, de elaborarea unor liste unitare de prețuri pentru desfacerea lor, precum și de stabilirea sumelor cu care să fie plătiți meșterii, calfele și salahorii. În cadrul acestor reglementări, se vorbește pentru prima dată și despre regimul dotărilor sătești, al instituțiilor cultural-administrative sau al unităților economice de folos obștesc.

Este momentul în care apare necesitatea întocmirii de « proiecte tip » numite « modeluri », pentru anumite categorii de programe de arhitectură, avizîndu-se pentru fiecare obiectiv în parte liste de materiale, cu modul de execuție și cu termenele de dare în folosință. Autorul prezintă astfel de documentații pentru stații de poștă, școli, case de sfat, fîntîni, mori de tot felul și chiar pivnițe și locuințe.

Comentat cu grijă și competență, bogatul material — hărți, ridicări topografice, planuri de hotărnicie, studii economice ș.a. —, paralel cu cercetările de teren, conferă lucrării valoare de document, demonstrînd existența unei preocupări continue de organizare a teritoriului și de sistematizare a așezărilor sătești.

Valoroasă sinteză documentară a caracteristicilor locuinței mehedințene a secolelor XVIII—XIX, a anexelor gospodărești, construcțiilor fortificate și instalațiilor de tehnică populară, din aceeași vreme, partea a doua a studiului ne înfățișează particularități zonale ale formelor de plan, îmbinate cu referiri la plastica arhitectural-decorativă. Aceleași legi și regulamente care imprimă în timp caracteristicile așezărilor rurale, determină în parte trăsăturile specifice locuinței sau anexelor ei, căci aceste reglementări impun realizarea caselor țărănești după « modeluri tip », adaptate, însă, obiceiurilor locale. Sînt menționate în studiu și cîteva reguli și metode locale ce pot fi identificate în arta construcțiilor cu referiri la determinări dimensionale, orientări, alinieri, precum și la materiale utilizate sau modalități de realizare.

Lucrarea se încheie cu o interesantă prezentare a instalațiilor de tehnică populară, a morilor îndeosebi.

Modul de abordare al problemelor, metodologia de studiu, stilul adoptat, redactarea și ilustrarea textului sînt elemente ce determină calitatea de ansamblu a lucrării. O mențiune deosebită se cere făcută la adresa excelentului material ilustrativ: planuri, perspective, studii și proiecte de sistematizare teritorială, căutate, preluate și transpuse cu grijă de autor.

Înscriindu-se pe linia valoroaselor lucrări precedente ale dr. arh. A. Pănoiu, « Arhitectura și sistematizarea rurală în județul Mehedinți (sec. XVIII—XIX) » reprezintă un prețios instrument de studiu și cercetare, prilejuindu-ne, în același timp, un moment de delectare estetică.

Arh. LUMINIȚA PATRON

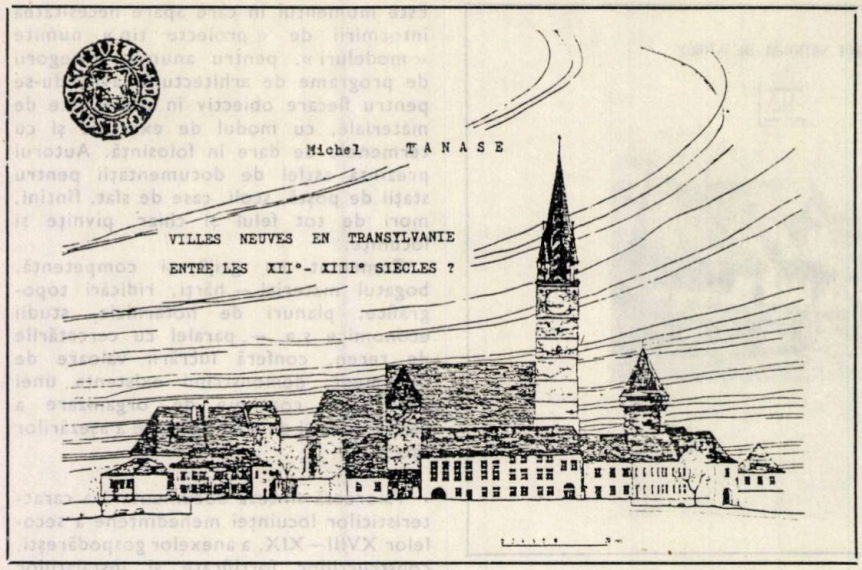

Michel Tănase: VILLES NEUVES EN TRANSYLVANIE ENTRE LES XII—XIII SIECLES? UN EXEMPLE A CONTRARIO: LA VILLE DE MEDIASCH A TRAVERS L'ANALYSE MORPHOLOGIQUE DE SON PARCELLAIRE, Saint Denis, 1981 (teză de doctorat susținută în ciclul « Urbanisme et dynamiques de l'espace» — Universite de Paris VIII), 308 pagini, 128 planuri, scheme, desene și fotografii, exemplar unic existent în biblioteca Institutului de Arhitectură « Ion Mincu» din București

Studiul își propune o reconstituire a formării și devenirii, în spațiu și timp, a orașului medieval Mediaș, corelînd informații istorice, demografice și cartografice (unele inedite) cu noi ipoteze și interpretări privind cadrul geografic, toponimia și, în special, situația parcelarului acestei așezări.

Capitolul introductiv prezintă problematica subiectului, sursele documentare și abordează unele aspecte teoretice, între care, particularitățile contextului de formare a orașelor medievale săsești din Transilvania, autorul susținînd teoria dezvoltării lor treptate din așezări rurale, fondate de coloniștii sași pe terenurile libere, din arii în care preexistau și au continuat să coexiste așezări ale locuitorilor români, maghiari sau secui.

Prima parte a studiului descrie situația existentă în momentul așezării sașilor, și anume: cadrul geografic, contextul istoric, specificitatea autohtonilor, ca viață socială, forme de ocupare a teritoriului, forme de așezări și orizont spațial. Totodată, se prezintă caracteristicile generale ale colonizării săsești și transferurile culturale efectuate sub aspectul structurilor socio-juridice, al tehnicilor și modelelor spațiale.

Partea a doua a studiului conține o analiză morfologică a parcelarului orașului Mediaș, pornind de la datele cartografice și planurile cadastrale din secolul XIX înapoi spre data fondării așezării. Bazîndu-se, ca metodologie, pe conceptele de normalitate-anormalitate și anterioritate-posteritate, autorul propune o nouă « lectură » comentată a planurilor din 1750 și 1895. Se relevă, astfel, o serie de anomalii semnificative în structura parcelară, în rețeaua de străzi și în dispunerea și forma construcțiilor și fortificațiilor, care permit, în coroborare cu informații istorice, demografice, topografice și toponimice, reconstituiri ale formei și conturului de asamblare a parcelelor și nucleelor locuite din etapele anterioare.

În ultima parte a lucrării, în baza ipotezelor avansate mai sus, se restituie, prin intermediul unor planuri sugestive, însoțite de comentarea evenimentelor în cronologia lor reală, imaginea generală a teritoriului locuit în sec. XII—XIII (trei ocoale românești, trei ocoale secuiești și o parcelare a coloniștilor după 1267), a așezării rurale pînă la stadiul de *oppidum* (deschisă 1301—1350 și, apoi, fortificată 1351—1402), a așezării în stadiul de tranziție la urban (1403—1517) și, în fine, a orașului liber regal (în 1517, 1550 și 1650). Planurile conțin, la scara 1:5000 indicații grafice privind cadrul natural (cursuri naturale sau modificate de ape, canale, taluzuri, mlaștini), construcții (ziduri de apărare, porți, insule cu fronturi construite în etapa anterioară, lotizări noi, grupări parcelare, biserici, mori), străzi și drumuri rurale, cimitire, limite ale unor ocoale agrar-pastorale etc.

Desigur, așa cum însuși autorul ne previne, ipotezele de dezvoltare a orașului Mediaș rămîn sub semnul incertitudinii, pînă la viitoarele verificări arheologice sau pînă la noi recuperări de informații demografice, etnografice sau toponimice.

Păstrînd această rezervă, cititorul interesat va descoperi o demonstrație de reconstituire îndrăzneață, convingătoare și plastică, care încearcă să smulgă din necunoscut cinci secole de existență ale unui cadru construit despre care vicisitudinile istoriei ne-au păstrat doar rare informații, fragmentare.

Indiferent de confirmările sau infirmările ulterioare, studiul își va menține neatinsă tripla valoare — de furnizare a unei metodologii generale de analiză morfologică, care integrează o largă paletă de aspecte din domenii diferite de deschidere și precizare a direcțiilor de cercetare pentru evoluția urbană a orașului Mediaș și de introducere în sfera de preocupări a istoriei urbanismului din Franța, a unor informații privind particularitățile și originalitatea civilizației de pe teritoriul țării noastre.

Dr. arh. DOINA CRISTEA
din Catedra Sistematizare a Institutului de Arhitectură « ION MINCU »

Mihai Ispir: CLASICISMUL ÎN ARTA ROMÂNEASCĂ, Editura Meridiane, Colecția « Curente și sinteze» nr. 43, București, 1984, 192 pagini, 103 ilustrații

Cercetătorul modern al istoriei artei nu se mai mulțumește cu statutul de « cronicar » — cel mult critic — al unor evenimente artistice (opere) răsărite într-un anumit loc și într-o anumită perioadă istorică. Păstrîndu-și pozițiile deja cucerite (tot printr-un proces istoric de definire a meseriei), el caută mai ales să depisteze sensurile majore, de adîncime, ale unui anumit *fenomen cultural* care îl preocupă, investigînd în acest scop oricît de multe conexiuni și determinații posibile. Tinde să devină în felul acesta un *autor de idei*, un eseist documentat, participînd în mod direct la îmbogățirea culturii pe care o cercetează. Existența

nor puncte de vedere clare și concise, unei ordini logice în continuum-ul ră formă al faptelor artistice, este astăzi ai importantă ca oricînd. Teoreticienii nt primii chemați să apere calitatea formației de artă, acum cînd, în sfîrșit, ntitatea dă semne să ne copleșească. Această orientare este susținută, de ildă, de admirabilele studii ale lui ndrei Cornea apărute în « Curente și nteze », ca și de recenta carte a lui lihai Ispir, pe care o comentăm.

Clasicismul este curentul prin care cele ouă țări românești, de formație, la acea ată, orientală — Moldova și Țara Româească —, s-au racordat la evoluția occientală a arhitecturii și a artelor plastice. cum apare la noi pictura de șevalet, cum apare sculptura rotundă. Momentul toric de cotitură este *Pacea de la drianopol*, din 1829, dar, așa cum arată lihai Ispir, la acea dată clasicismul era eja infiltrat și dăduse opere remarcabile: alatul Ghica-Tei din București (1822) au Biserica Sf. Gheorghe de la Mînăstirea Neamțului (1826).

Clasicismul românesc nu a fost — cel uțin în arhitectură — un simplu reflex ecanic al celui european. Din altoirea lui e tulpina barocului tîrziu (în Transilvaia) și a tradiției medievale (rurale și rbane), în celelalte două țări române, rezultat o sinteză originală și pitorească. Un clasicism « în stare pură », dogmatic, ractic nu există la noi. Operele de arhitecură apărute atunci — arhitectura fiind u adevărat arta cea mai reprezentativă entru clasicism — surprind, parcă, în linã desfășurare procesul de adaptare a nui limbaj « nou » — provenit din antichitatea greco-romană — la fondul autohon preexistent. « Îmbinarea caracteristică era aceea dintre exteriorul apusean i interioarele orientale », precizează utorul (pag. 49). Iar, mai departe: « Sînt și cazuri cînd amănunte clasiciste e găsesc aplicate pe clădiri de tipologie utohtonă din categoria conacelor mai modeste, cum e cel de la Mircești (jud. ași), sub streașinile căruia se disting îravi denticuli, sau a caselor de tîrg, nu areori împodobite cu stîngace cornișe seudo-clasice » (pag. 50).

Democratizarea și « europenizarea » vieții publice a găsit în clasicism un suport prestigios (academic, zicem noi azi) pentru promovarea unor programe noi (sau care și-au înnoit semnificația socială): teatre (în primul rînd, cel din Iași), școli (vezi Liceul « Andrei Șaguna » din Brașov), universități (la Iași și la București), hoteluri, spitale, primării și — aș adăuga eu — gări, întrucît Gara Filaret, prima din principate, are o compoziție a planului în **U** și o fațadă principală de factură clasică. Clasicismul a inițiat în țările române o avalanșă de clădiri publice, reprezentative, continuată firesc, în perioadele istorice care au urmat pînă în zilele noastre.

Astăzi, clasicismul secolului XIX ne apare ca un « strat » istoric, organic integrat — prin toleranța, prin măsura, prin « bunul-simț al său », ca și prin spontaneitatea cu care a fost cultivat — în evoluția unei arhitecturi specifice spațiului nostru de cultură și civilizație.

Arh. DAN ADRIAN

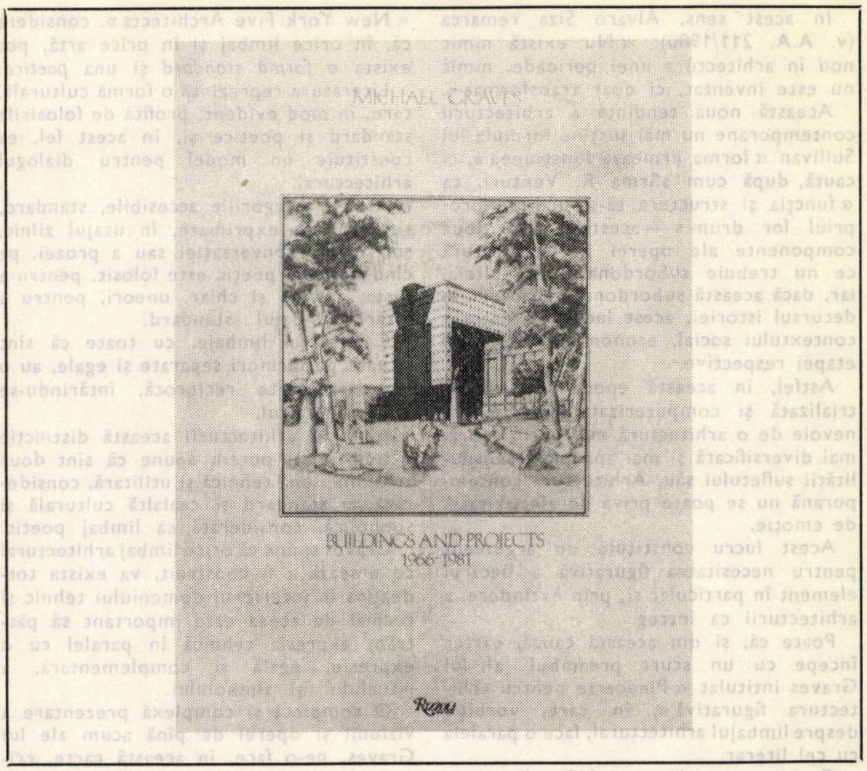

Michael Graves: BUILDINGS AND PROJECTS (Construcții și proiecte) 1966—1981, editată de Karen Vogel Wheeler, Peter Arnell, Ted Bickford; publicată în S.U.A., 1982, de Rizzoli International Publication Inc., 304 pagini, 170 fotografii color, 98 fotografii alb negru, 162 desene color, numeroase schițe și desene alb negru

În echilibru cu natura, arhitectura creează întregul mediu înconjurător și este simțită fizic de ființele omenești — prin ceea ce am putea numi percepția unei stări semiotice.

Datorită excesului de sobrietate și monotonie, stilul modern internațional a ajuns la un impas, în dialogul cu ființa umană.

Încă din anii '50, cunoscutul critic de arhitectură Vincent Scully ataca acest stil, care a distrus orașul tradițional.

Paolo Portoghesi deplînge, de asemenea, strada și piața tradițională pe care doctrina spațiilor deschise și nedefinite, ale urbanismului modern, le-ar fi desființat.

Ca o manifestare împotriva sterilității stilului internațional, a apărut, cu vreo două decenii în urmă, în S.U.A., trezind apoi ecouri și în Europa apuseană, un nou curent numit POSTMODERNISM, curent ce a stîrnit vii dispute în cadrul criticii de arhitectură.

Cartea pe care o prezentăm, constituind o apariție editorială de excepție, atît prin condițiile grafice deosebite, cît, mai ales, prin modul în care ne este prezentat mecanismul creației, vine să înlesnească înțelegerea justă a operei arhitectului american Michael Graves (n. 1934 Indianopolis) și, implicit, a curentului postmodernist, al cărui reprezentant este.

Pledînd pentru o arhitectură figurativă, V. Scully face, în această carte, o paralelă între Villa Rotonda a lui A. Palladio, al cărei volum interior poate fi citit-interpretat, nu ca un obiect figural, ci ca un vid figural, și o clădire din perioada Mișcării Moderne — Pavilionul Barcelona al lui Mies van der Rohe, unde caracterul abstract al spațiului din clădire desființează orice referire sau înțelegere a spațiului sau vidului figural.

Evident, spune Scully, nu putem să-l învinovățim pe Mies că nu a putut să ne ofere o arhitectură figurativă, pentru că nu aceasta era intenția lui.

Totuși, putem spune că spațiul continuu sau amorfic, așa cum a fost înțeles în Pavilionul Barcelona, duce în final la un sentiment de înstrăinare și, prin urmare, vom fi întotdeauna incapabili să ne aflăm în centrul unui astfel de spațiu.

Dacă stilul internațional a distrus conceptul de « cameră », camerele fiind pur și simplu sugerate drept suprafețe ale spațiului curgător, în schimb, în arhitectura postmodernă, camerele vor lua forma unor volume clasice, discrete, puternic conturate, diferite prin caracter și funcție, multe dintre ele percepute drept locuri simbolice speciale. Evident, nu putem spune că este vorba de o gîndire nouă, ci de o revenire și interpretare a vocabularului arhitectural constituit și folosit de-a lungul vremii.

În acest sens, Alvaro Siza remarca (v. A.A. 211/1980): « Nu există nimic nou în arhitectura unei perioade, nimic nu este inventat, ci doar transformat ».

Această nouă tendință a arhitecturii contemporane nu mai susține formula lui Sullivan « forma urmează funcțiunea », ci caută, după cum afirma R. Venturi, ca « funcția și structura să-și urmeze propriul lor drum » — acestea fiind două componente ale operei de arhitectură ce nu trebuie subordonate una alteia, iar, dacă această subordonare a apărut în decursul istoriei, acest lucru s-a datorat contextului social, economic, cultural al etapei respective.

Astfel, în această epocă superindustrializată și computerizată, OMUL are nevoie de o arhitectură mai puțin sobră, mai diversificată și mai apropiată sensibilității sufletului său. Arhitectura contemporană nu se poate priva de afectivitate, de emoție.

Acest lucru constituie un argument pentru necesitatea figurativă a fiecărui element în particular și, prin extindere, a arhitecturii ca întreg.

Poate că, și din această cauză, cartea începe cu un scurt preambul al lui Graves intitulat « Pledoarie pentru arhitectura figurativă », în care, vorbind despre limbajul arhitectural, face o paralelă cu cel literar.

Graves, care în anii '60, alături de Peter Eisenmann, Richard Meier, Charles Gwathmey și John Heiduk, forma grupul « New York Five Architects », consideră că, în orice limbaj și în orice artă, pot exista o *formă standard* și una *poetică*.

Literatura reprezintă o formă culturală, care, în mod evident, profită de folosirile standard și poetice și, în acest fel, ea constituie un model pentru dialogul arhitectural.

Astfel, categoriile accesibile, standard, simple, sînt exprimate, în uzajul zilnic, sub forma conversației sau a prozei, pe cînd limbajul poetic este folosit, pentru a testa, a nega și chiar, uneori, pentru a întări limbajul standard.

Cele două limbaje, cu toate că sînt situate pe țărmuri separate și egale, au o responsabilitate reciprocă, întărindu-se unul pe altul.

Aplicînd arhitecturii această distincție a limbajului, putem spune că sînt două atitudini: una tehnică și utilitară, considerată ca standard și cealaltă culturală și simbolică, considerată ca limbaj poetic.

Graves spune că orice limbaj arhitectural ce umează a fi construit, va exista totdeauna în interiorul domeniului tehnic și tocmai de aceea este important să păstrăm expresia tehnică în paralel cu o expresie, egală și complementară, a ritualului și simbolului.

O completă și complexă prezentare a viziunii și operei de pînă acum ale lui Graves, ne-o face, în această carte, criticul V. Scully, prin articolul intitulat: « Arhitectura simbolică a lui Michael Graves ». În cazul lui Graves, modelul este trecutul clasic — Renașterea italia și, din schițele lui pregătitoare, se poa observa că este capabil să investeas substanțele cu o viață nouă, personală inimitabilă.

Contactul cu Leon Krier, a cărui fer admirație pentru formele clasice și autc tone, a jucat un rol important asup carierei lui James Stirling, este posi să fi avut o influență și asupra lui Graves, mai ales că Leon Krier a prec la Princeton, pentru un an sau doi.

Graves nu a folosit vreodată, într- mod direct și ușor de recunoscut, form clasice. Cartea de schițe a lui Grav arată că trecerea nu s-a făcut peste noap ci este rolul unor îndelungi căută studii, meditații, schițe. De aceea, rămîne un arhitect modern, căutî echivalențe și nu simulacre.

Trebuie să vedem, în Graves, un arl tect care creează forme ce au de a fa cu ceea ce el consideră drept func simbolice ale arhitecturii, într-un m primar și arhetipal, unul care va recunoaș numai tradițiile umane cele mai gran oase și de durată.

Înțelegerea operei lui Graves ține recunoașterea faptului că arhitectu comunică în mod fizic, precum și pr asociații.

Amîndouă modurile de comunica implică semne, dar fizicul este sim prin proiectarea noastră, transpuner noastră simpatetică în obiectele exterioa (intropatie) și nu perceput prin asociaț

Cartea cuprinde, nu numai o trece în revistă a realizărilor lui Graves, de casa Hanselmann (1967), la casa Snyde man (1972), de la casa Crooks (1976) s casa Schulman (1976), pînă la casa Ploc din New Jersey (1977) sau realizarea referință, atît pentru creația lui, cît pentru arhitectura postmodernă — im bilul PORTLAND PUBLIC SERVICE (198 ci și drumul parcurs de autor, de la prime schițe, numite « schițe de referință pînă la desenele definitive ale proiectelo Aceste *schițe de referință* reprezin pentru Graves « AMINTIREA » sa, d care sînt extrase toate proiectele.

Aceeași metodă de lucru o întîlni și la Aldo Rossi. Aceasta, de fapt, reprezi tă o recunoaștere, pentru ambii arhitec că proiectele lor provin din altceva dec din schema procesului tehnologic, prov din oricare dintre formele pe care arh tectul le-a văzut și și le-a amintit. At pentru Graves, cît și pentru Ross memoria este conturată de către desen

Schițele de referință ale lui Graves sî cele ale formelor pe care le-a văzu Ele duc la *studii pregătitoare* pentr propria lui lucrare și, în final, la *desene definitive* ale proiectelor lui.

Studiile pregătitoare sînt pline de viață variată și sînt masiv sculptural dar schițele finale sînt mai puțin expresiv Trebuie privit acest lucru ca inevitabi în transformarea atît de proteică a imagin grafice în forma finală a clădiri

Astfel, această carte ne dezvălu atît tainele procesului său de proiectar cît și punctele de plecare, pentru mult din realizările sale.

Michael Graves: Schițe-studii ROMA 1981

Rome 1981

continuare în pagina 53 -

DOUĂ PARAPETE PENTRU LOGGII ȘI BALCOANE LA CLĂDIRI DE LOCUIT DIN PANOURI MARI PREFABRICATE — PROPUNERI ALE IPCT

FISA TEHNICA

NR. 306

A2/1985

BALUSTRADE LOGGII ȘI BALCOANE, PREFABRICATE DIN BETON

clasificare

08.3 09

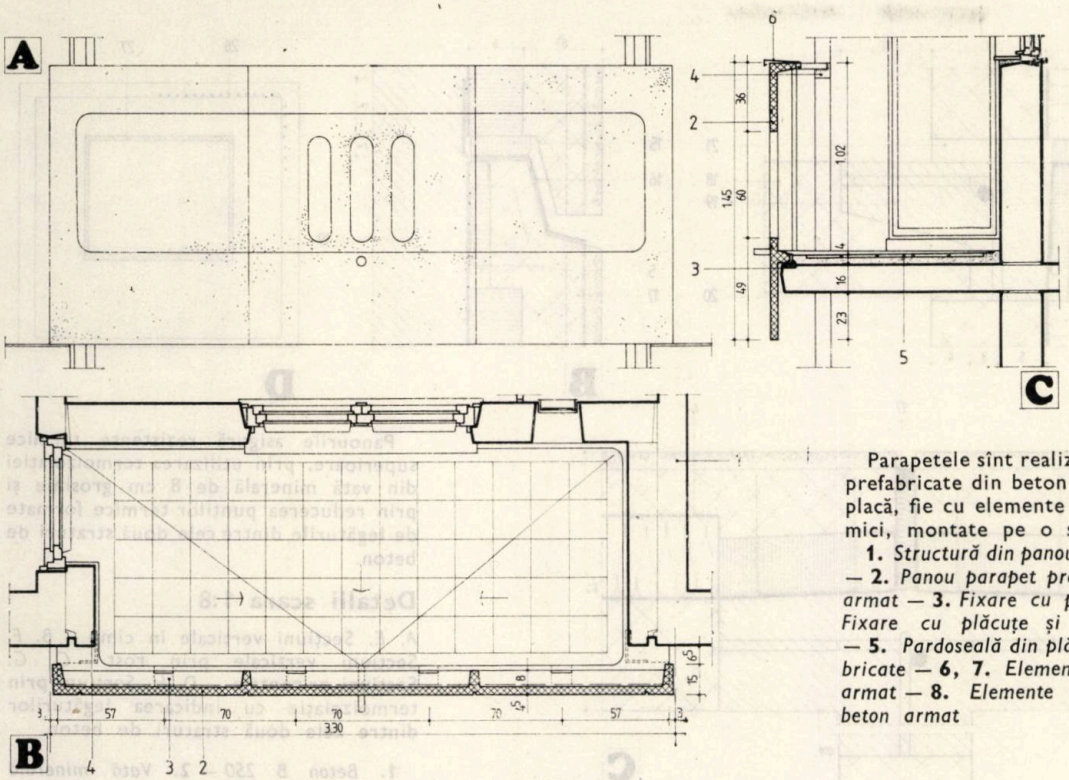

Parapetele sînt realizate fie cu elemente prefabricate din beton armat rezemate pe placă, fie cu elemente de dimensiuni mai mici, montate pe o structură metalică.

1. *Structură din panouri mari prefabricate* — **2.** *Panou parapet prefabricat, din beton armat* — **3.** *Fixare cu plăcuțe sudate* — **4.** *Fixare cu plăcuțe și platbandă, sudate* — **5.** *Pardoseală din plăci mozaicate prefabricate* — **6, 7.** *Elemente plane din beton armat* — **8.** *Elemente cu jardinieră, din beton armat*

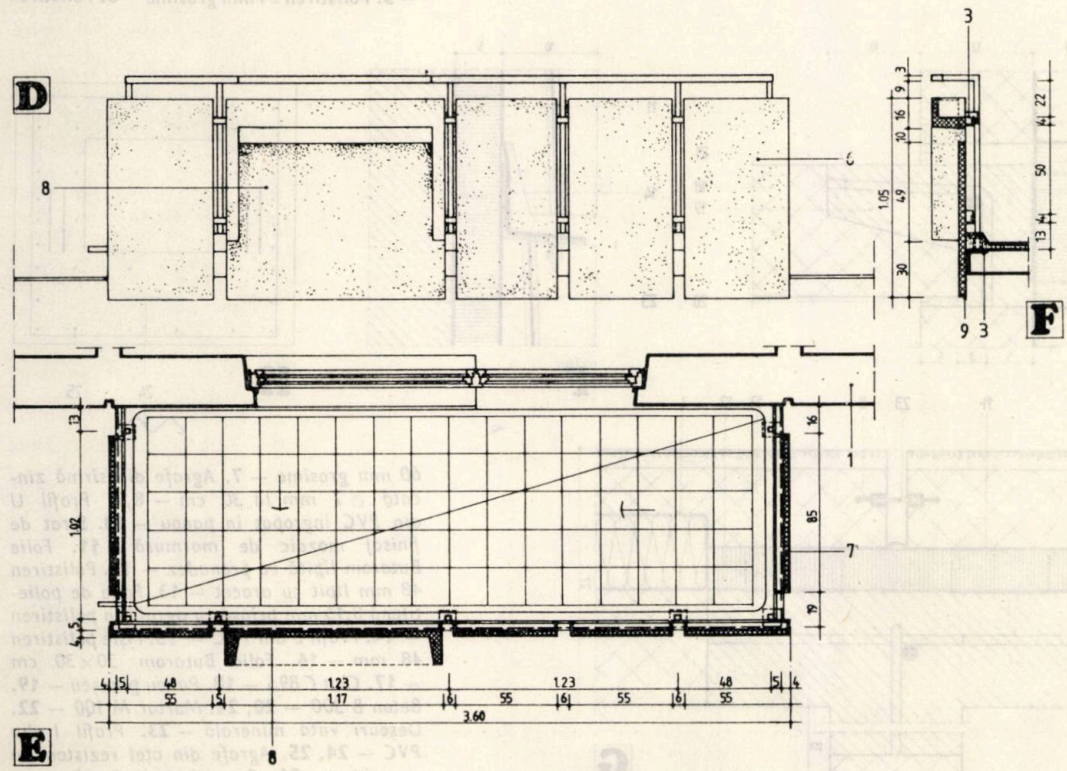

Detalii scara 1:40

A, D. Vederi — *B, E.* Secțiuni orizontale — *C, F.* Secțiuni verticale

DOUĂ PROTOTIPURI DE PANOURI EXTERIOARE PENTRU CLĂDIRI DE LOCUIT CU STRUCTURA INTEGRAL PREFABRICATĂ — PROPUNERI ALE IPCT

PEREȚI EXTERIORI; PREFABRICATE DIN BETON

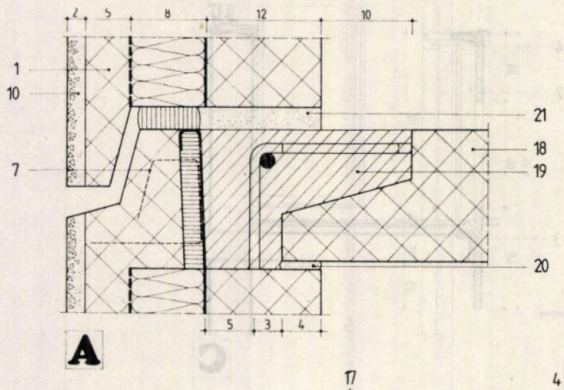

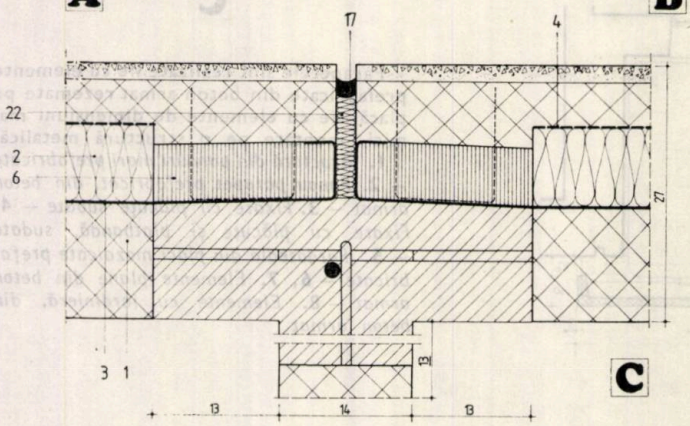

Panourile asigură rezistențe termice superioare, prin utilizarea termoizolației din vată minerală de 8 cm grosime și prin reducerea punților termice formate de legăturile dintre cele două straturi de beton.

Detalii scara 1:8

A, E. Secțiuni verticale în cîmp — *B, F.* Secțiuni verticale prin rost — *C, G.* Secțiuni orizontale — *D, H.* Secțiuni prin termoizolație cu indicarea legăturilor dintre cele două straturi de beton.

1. *Beton B 250* — **2.** *Vată minerală (grosime inițială 10 cm)* — **3.** *Folie de polietilenă 0,15 mm* — **4.** *Hîrtie kraft* — **5.** *Polistiren 24 mm grosime* — **6.** *Polistiren*

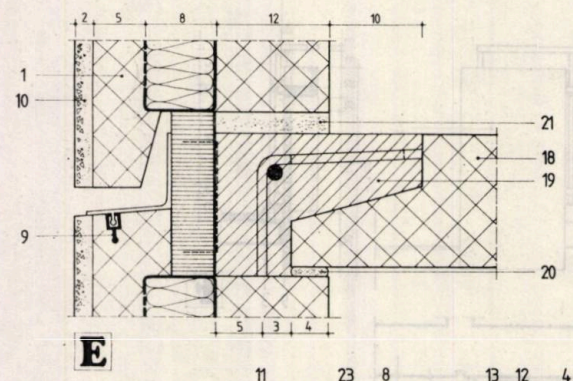

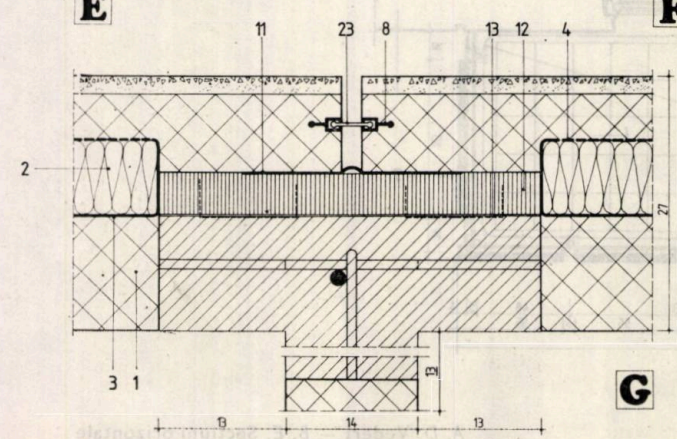

60 mm grosime — **7.** *Agrafe din sîrmă zincată ⌀ 2 mm la 30 cm* — **8,9.** *Profil U din PVC îngropat în panou* — **10.** *Strat de finisaj mozaic de marmură* — **11.** *Folie Butarom lipită cu prenadez* — **12.** *Polistiren 48 mm lipit cu aracet* — **13.** *Folie de polietilenă 0,15 mm prinsă cu agrafe în polistiren* — **14.** *Profil L din PVC* — **15.** *Fișie polistiren 48 mm* — **16.** *Folie Butarom 30×30 cm* — **17.** *Chit C 895* — **18.** *Panou planșeu* — **19.** *Beton B 300* — **20, 21.** *Mortar M 100* — **22.** *Deșeuri vată minerală* — **23.** *Profil I din PVC* — **24, 25.** *Agrafe din oțel rezistent la coroziune* — **26.** *Carcasă de legătură protejată anticoroziv* — **27.** *Nervuri de legătură din beton.*

urmare din pagina 50

Italia este cea care a pus stăpînire pe fantezia lui Graves, respectiv vilele din Italia, care ne vin în minte atunci cînd studiem casa Plocek din New Jersey. Acea masă amorfă, rusticizată, ce se întrezărește pe o margine a dealului, cu o curte interioară cilindrică și o grădină, sus pe muntele din spate, poate fi Villa Madama a lui Raphael sau palatul de la Caprarola a lui Vignola sau Villa Barbero a lui Palladio de la Maser.

Graves însuși se referă la Giardina dell'Arcadia din Roma, cu axa ei transversală, cercul central și intrarea laterală în formă de pîlnie, și mărturisește că planul locuinței Plocek se inspiră direct din aceasta.

Dar cea mai reprezentativă lucrare a lui Graves — puternic ilustrată și în această carte — este PORTLAND PUBLIC SERVICE BUILDING, Oregon — construcție magnifică, așezată la capătul grădinii civice, putînd fi văzută într-o splendidă perspectivă, avînd dealurile în spate. Totul este făcut cu atîta forță, încît, cu greu, ne putem da seama că este cuprins într-un înveliș regulat, plat, cu ferestre pătrate.

Proporția și mărimea generală ale clădirii, precum și procedeele folosite de a îmbrăca un schelet din oțel ușor pentru a-l transforma într-un corp în întregime plastic, îl așează pe Graves, cu toate deosebirile inevitabile, în postură de continuator al liniei Furness-Sullivan.

Pe aspectul general, antropomorfic, al acestui imobil, considerat pe drept ca o treaptă majoră și creatoare pentru arhitectura orașelor, îmbogățind sensul emoțional al programului pentru clădirile de birouri, se pot distinge detalii vii, ce par mai mult de origine hispanică sau, poate, precolumbiană. Chiar, mai mult, se regăsesc și elemente ale arhitecturii clasice.

Vincent Scully îl consideră pe Michael Graves ca fiind, în mare parte, un arhitect american, cu rădăcini adînci în tradiția secolului al XIX-lea. Conștiința sporită a datoriei față de tradiție este esențială pentru vitalitatea continuă a operei lui Graves.

Nu putem să omitem nici latura coloristică — cromatismul viziunii lui Graves. Prin intermediul culorilor, domeniu în care Graves și-a alcătuit propriile sale nuanțe, obsedante proiectul final poate lua o calitate evocativă specifică, bogată în aluzii. Culorile simbolice ale lui Graves fac parte integrantă dintr-o atmosferă sumbră și pămîntească. Graves intenționează ca acestea să reprezinte culorile ce vin de la întuneric spre lumină, fiind astfel opusul, ca stare și ca înțeles, al celor preferate de stilul internațional.

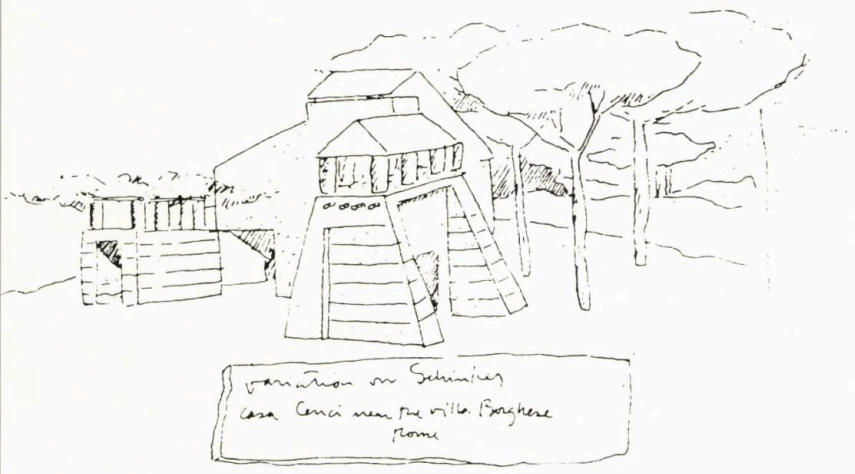

1

1. «Schițe de referință» — vila Borghese
2. Casa Schulman din Princeton, New Jersey (1976)
3. Studio particular de dans din Princeton, New Jersey (1977)
4. Casa Plocek — machetă

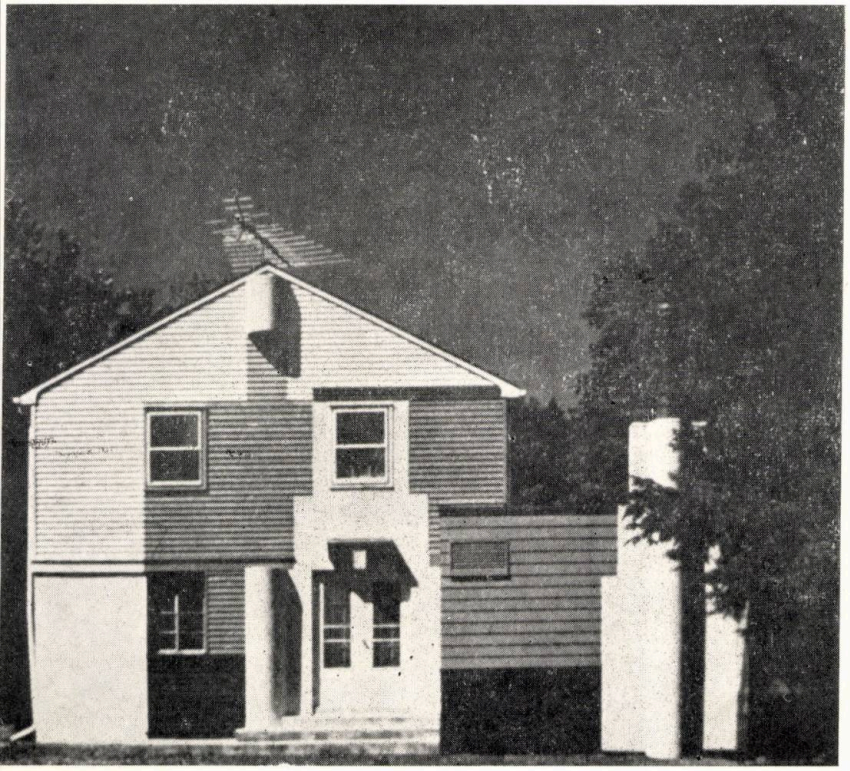

2

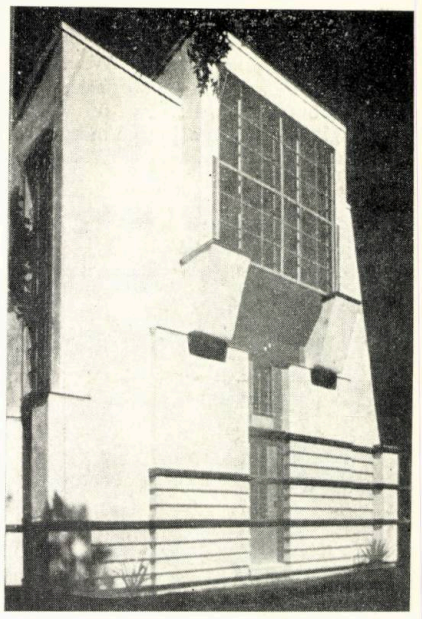

3

Ciudat de ezitante, estompate și pline de tristețe în caracter, culorile lui Graves ajută la crearea unui sentiment de nostalgie.

Arhitect complex, Graves a conceput pentru acest nou spațiu, viguros ancorat în arhitectura clasică, un mobilier nou, care să evoce formele tradiționale. Cartea prezintă și acest aspect al creației lui Graves — printr-o serie de schițe și desene de mobilier.

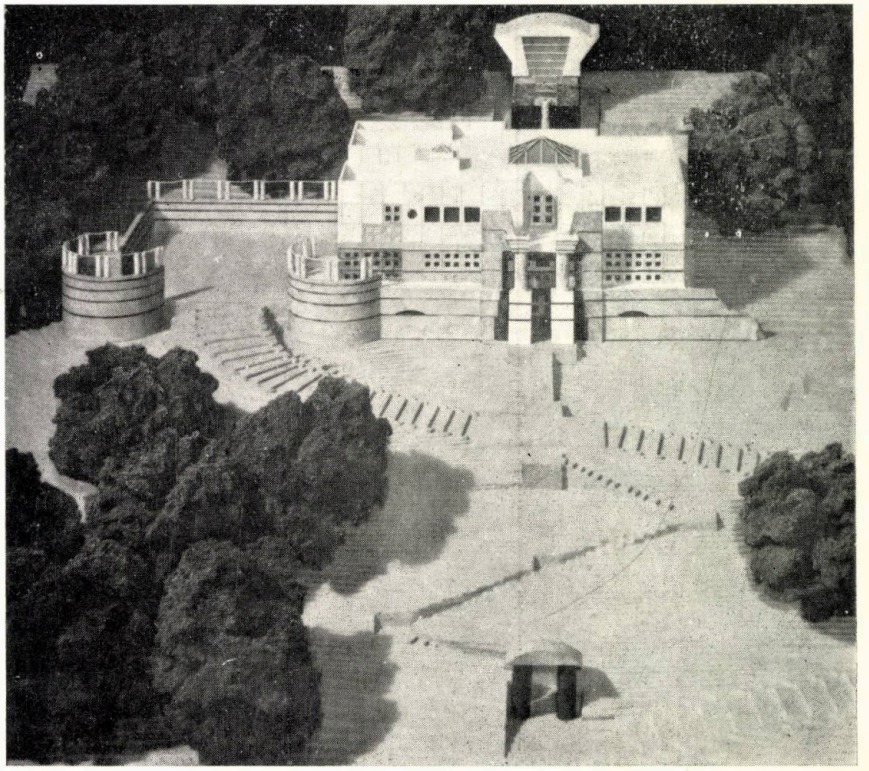

4

Folosind un limbaj îndelung perfecționat, Graves se prezintă, alături de Leon și Rob Krier, de Charles W. Moore, James Stirling, Paolo Portoghesi, Aldo Rossi, Robert Venturi ș.a., ca un arhitect a cărui gîndire estetică denotă maturitate, personalitate și un înalt spirit sintetic.

Prin întreaga sa operă, M. Graves comunică sentimente, nostalgia unor culturi pierdute și regăsite.

Fiecare realizare a sa este, de fapt, o « evocare poetică », iar cartea de față, ca un corolar, vine să întregească această imagine.

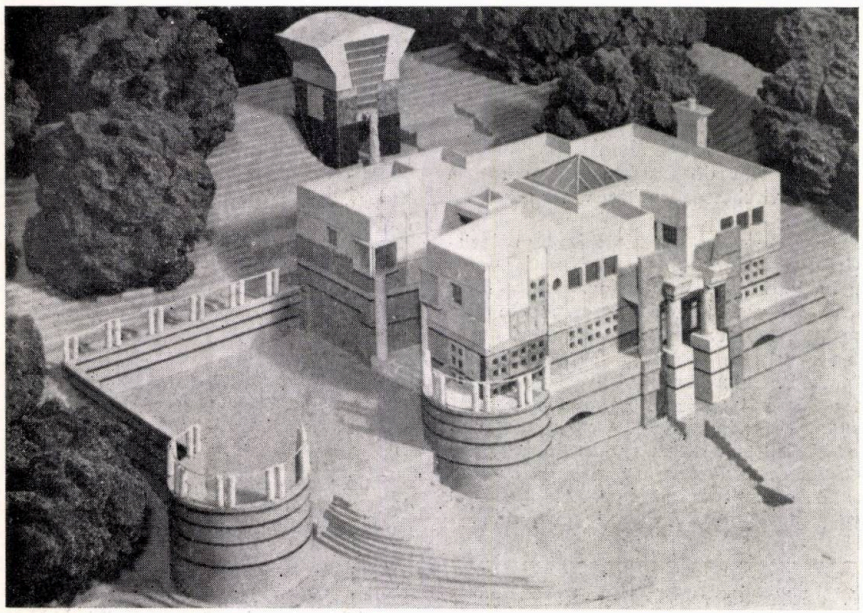

5

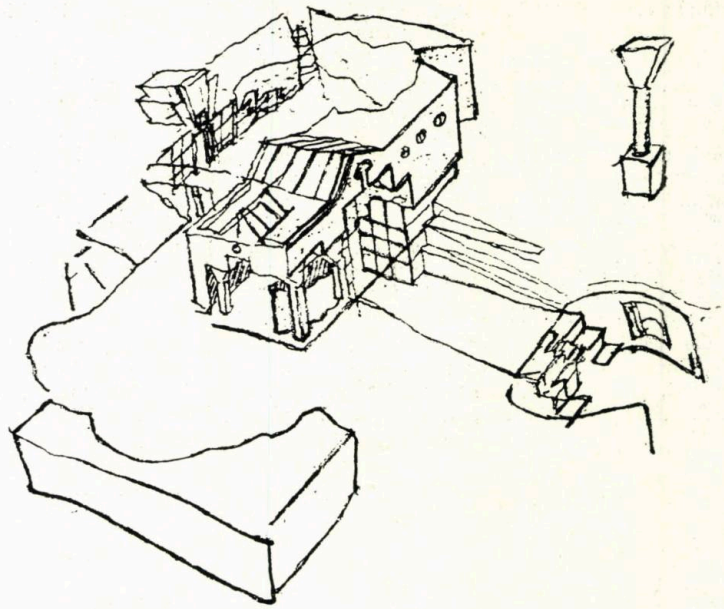

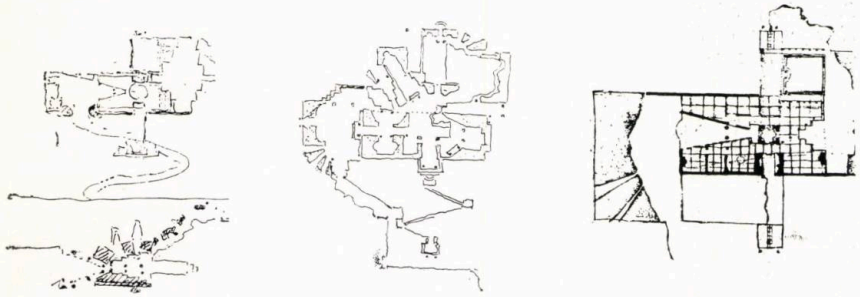

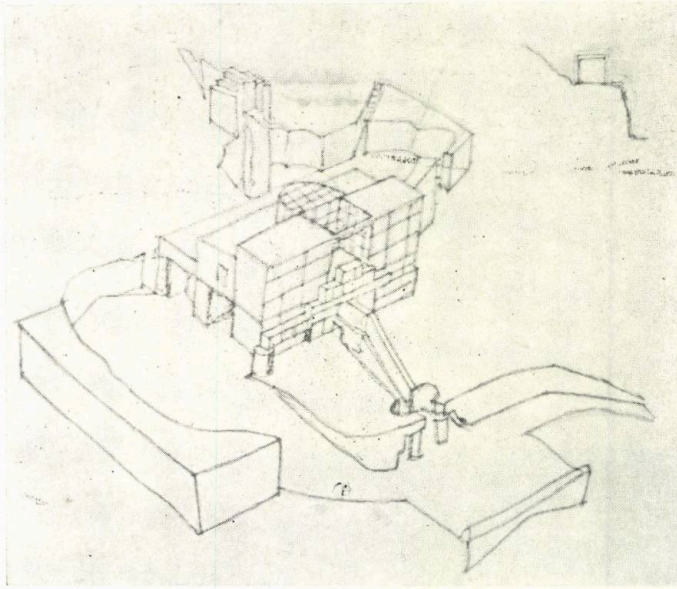

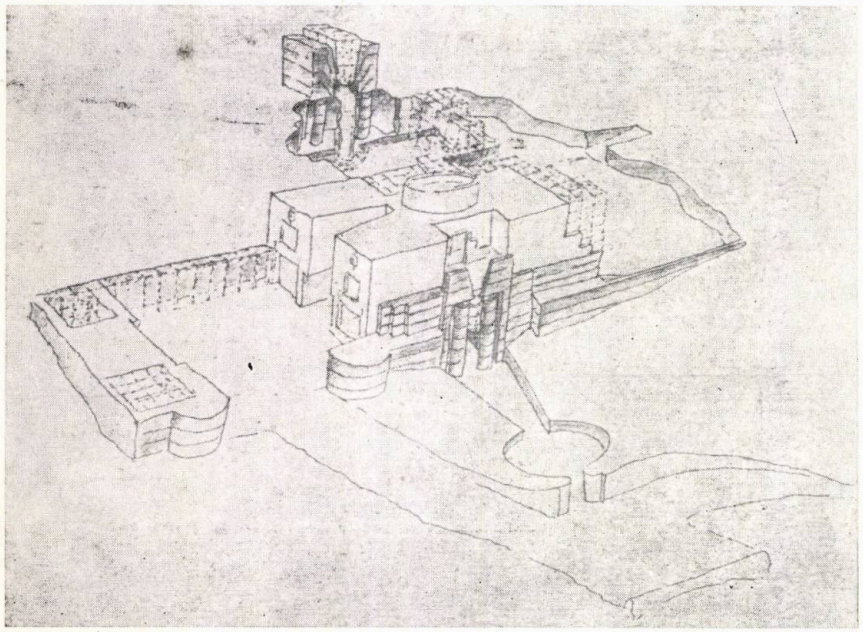

6

7

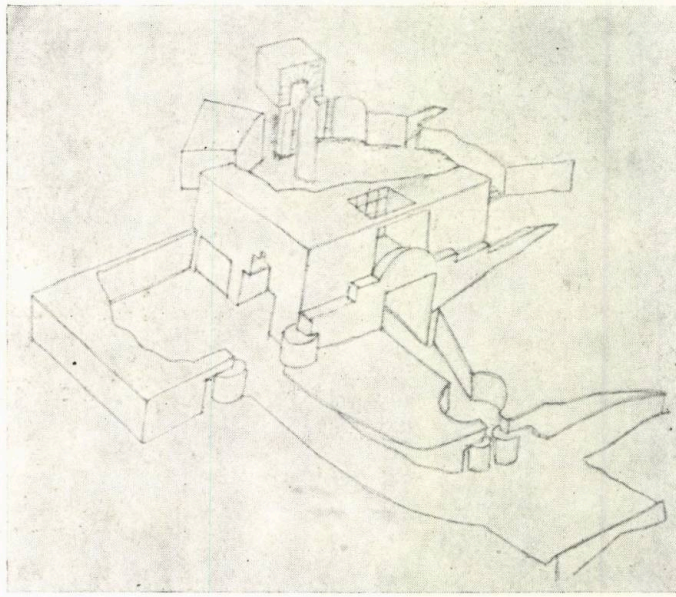

9

Vincent Scully ne spune:

« Este minunat să frunzărești astfel de cărți și să observi mintea și mîna, lucrînd împreună, învățîndu-se una pe alta, căutînd să găsească nenumăratele drumuri spre lumină.

Ceea ce preexistă se transformă, treptat, în ceea ce va deveni ».

Arh. MIRCEA SECĂȘEANU

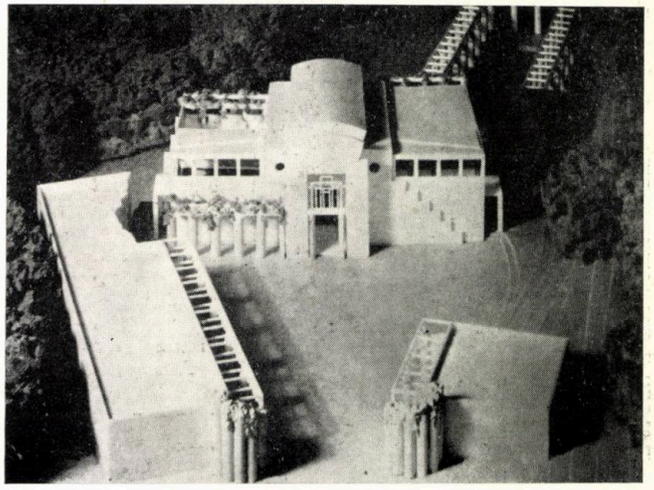

10

5. Casa Plocek — machetă
6, 7. « Studii pregătitoare » — Casa Plocek
8. Plan parter și etaj 1 — Casa Plocek
9. Casa Plocek din Warren Township, New Jersey (1977)
10. Reședință particulară din Green Brook, New Jersey (1978) — machetă
11. « Studii pregătitoare » — reședința din Green Brook

11

8

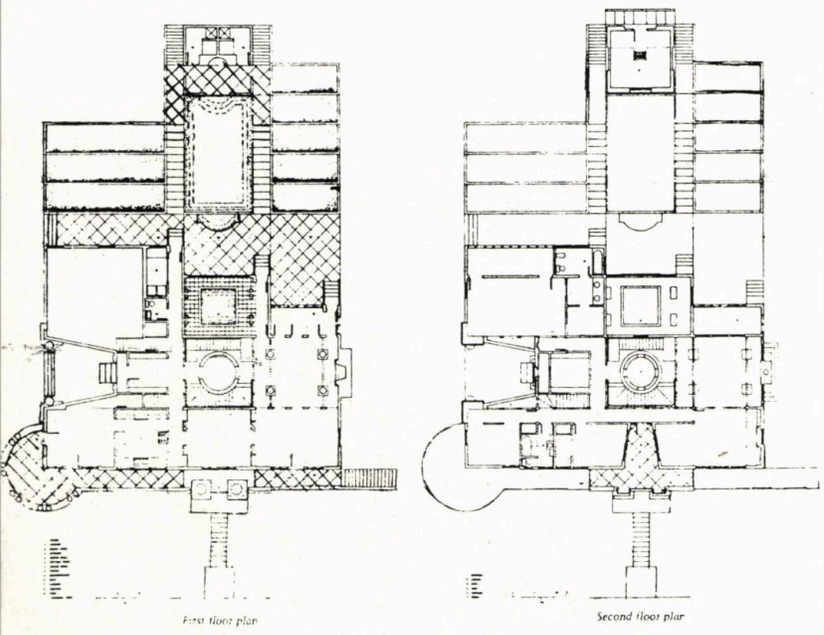

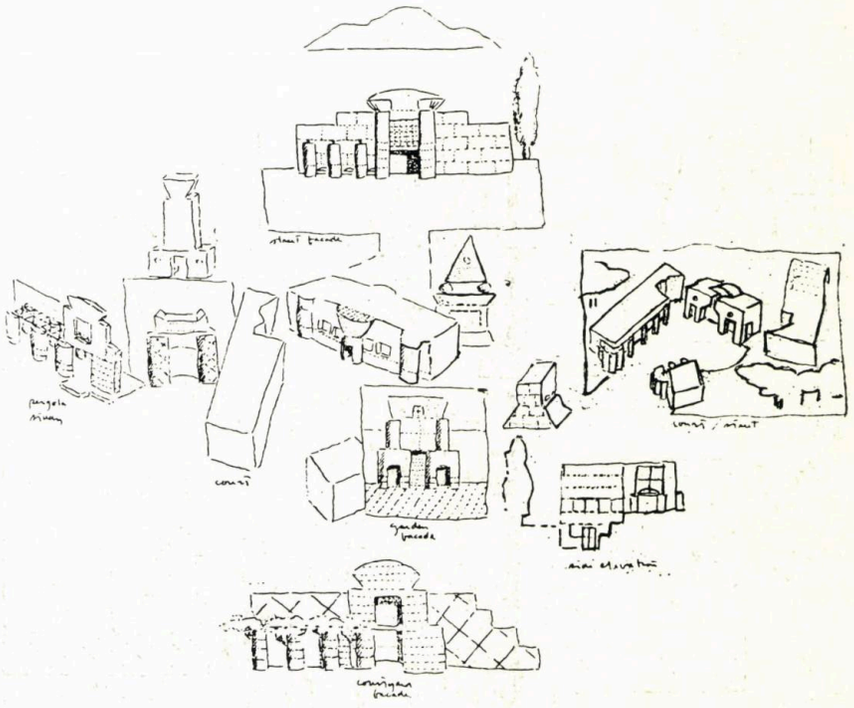

→

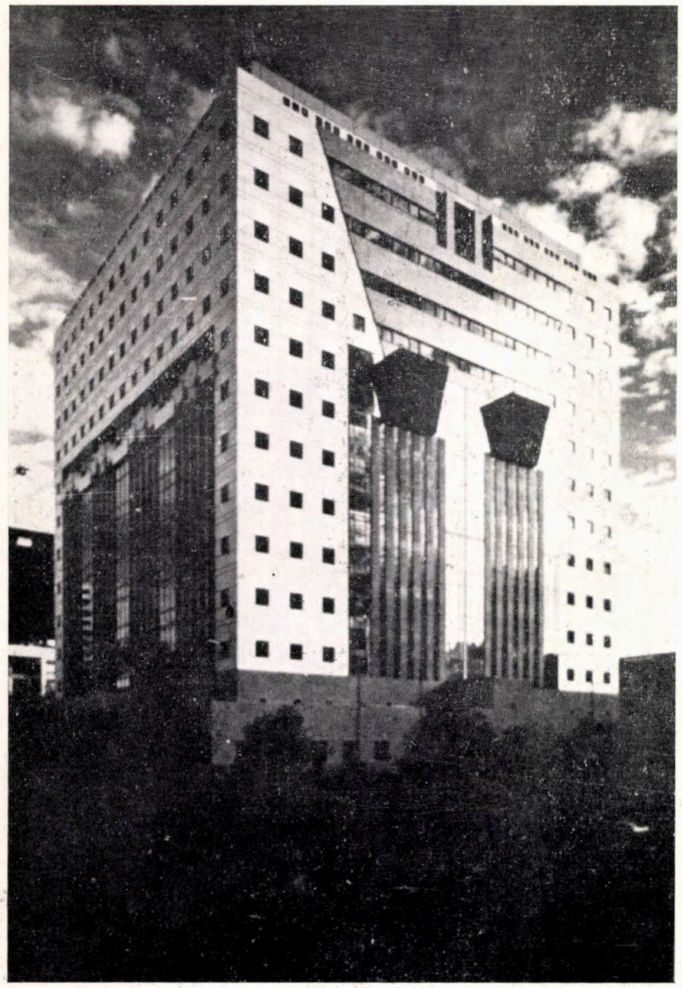

12

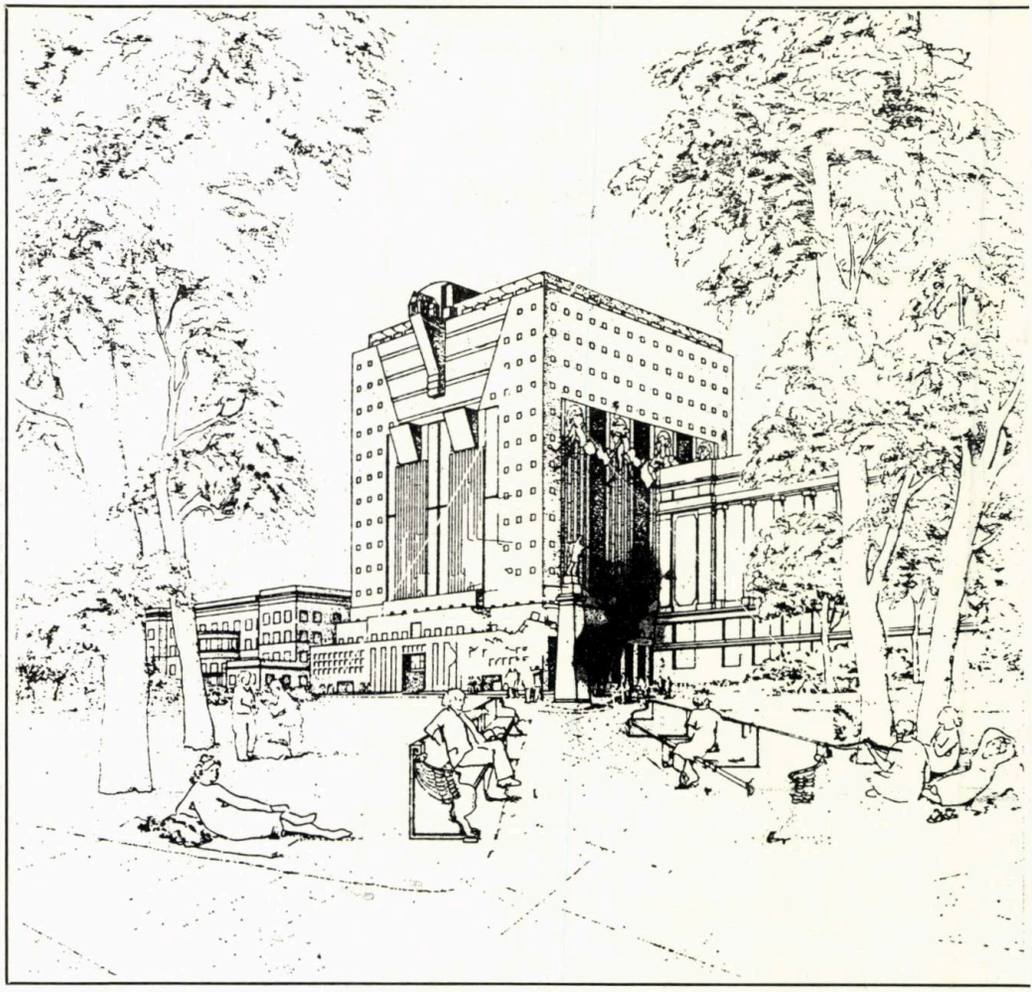

13

12, 13. Clădirea serviciilor publice din Portland, Orego (1979—1980). Vederea dinspre parc

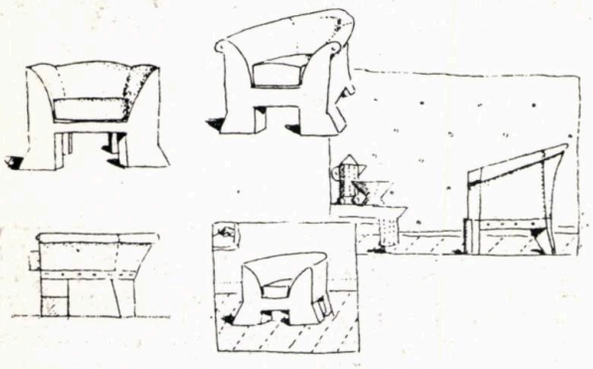

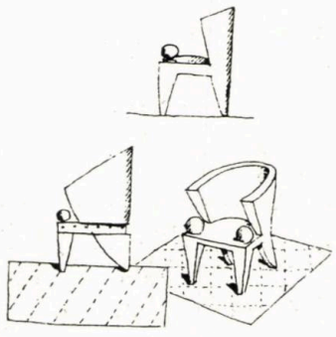

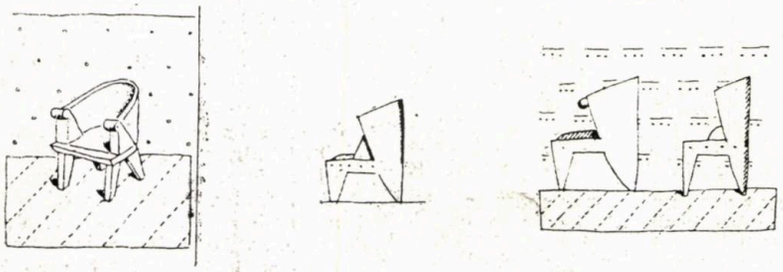

20

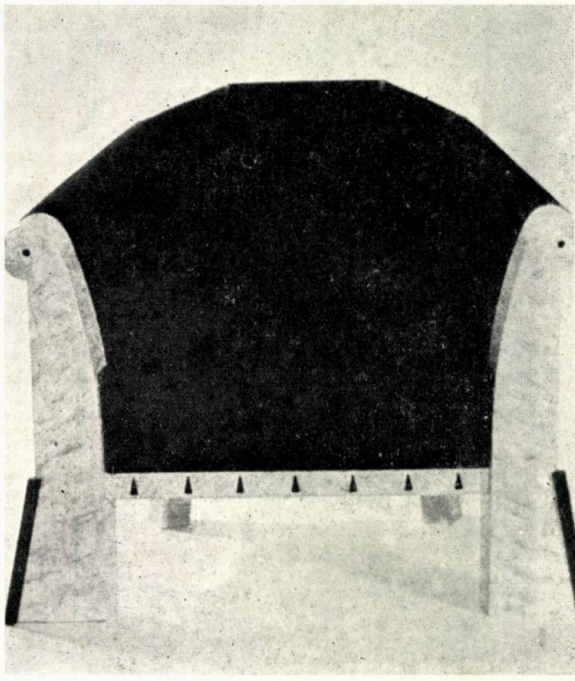

19 b

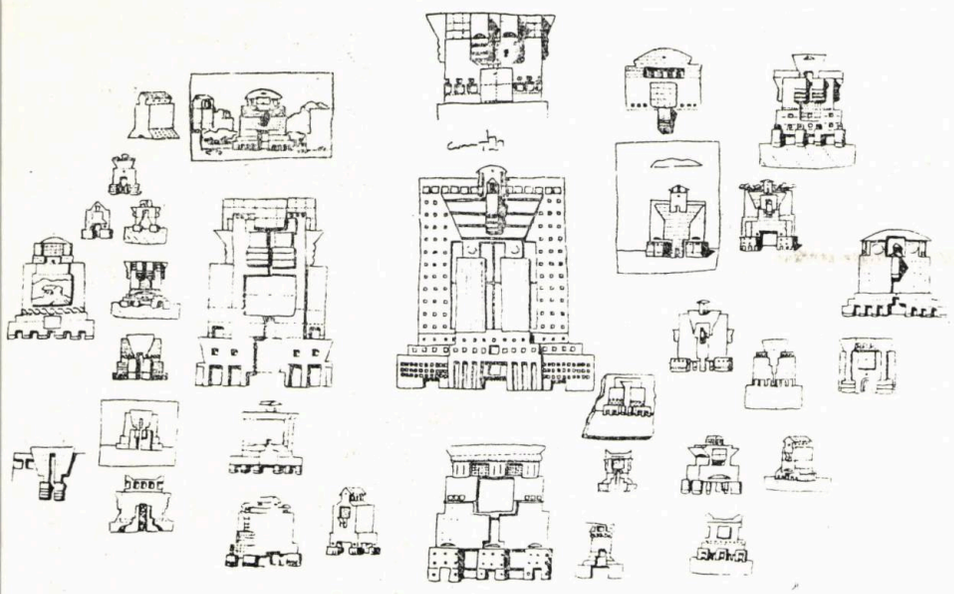

14

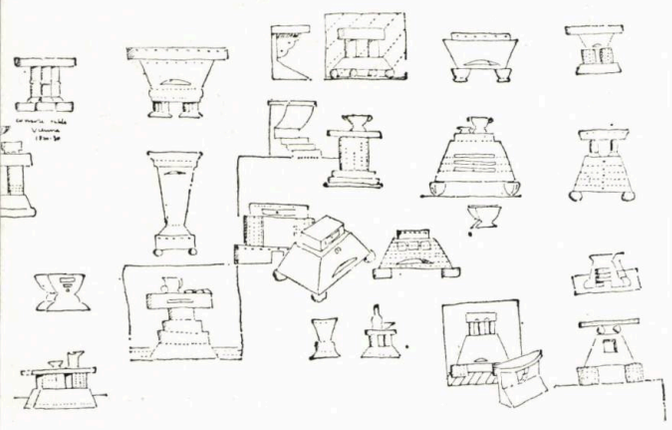

21

14. « Studii pregătitoare » pentru imobilul din Portland

18, 19. Mobilier proiectat de M. Graves
20. Studii pentru fotoliu
21. « Studii pregătitoare » — pentru mobilier

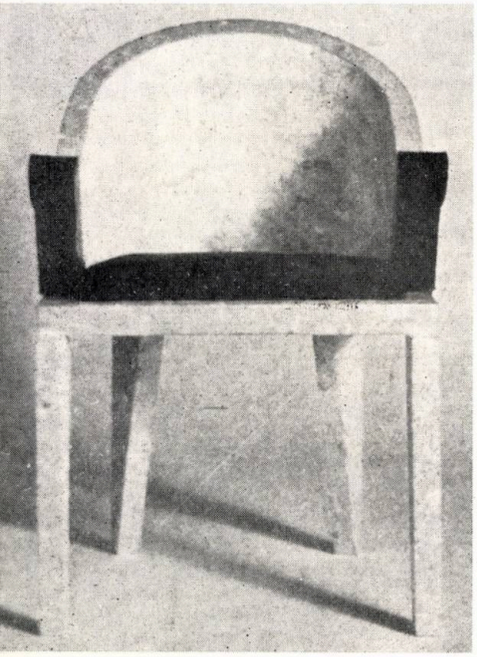

19 a

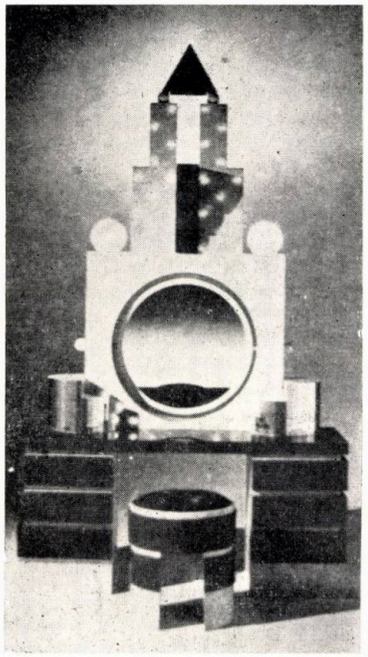

18

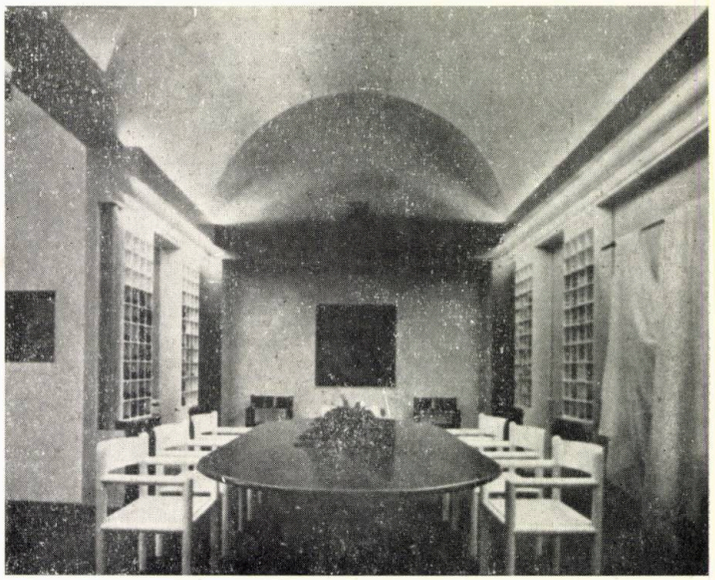

15

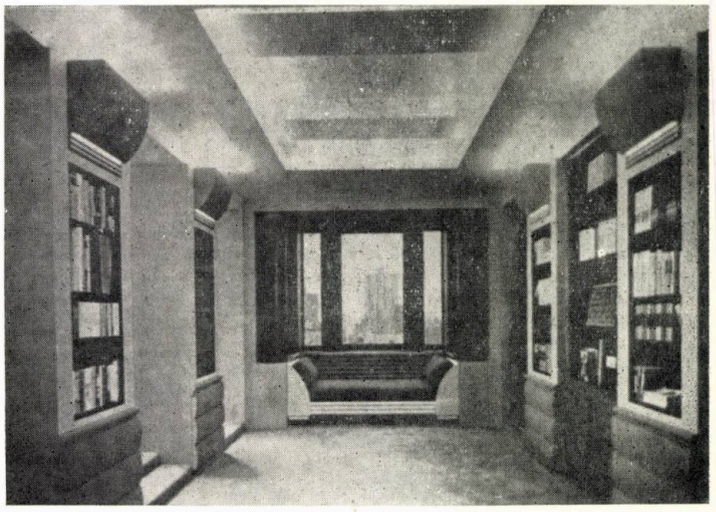

16

15, 16, 17. Interioare — săli de expoziție cu mobilier proiectat de M. Graves

17

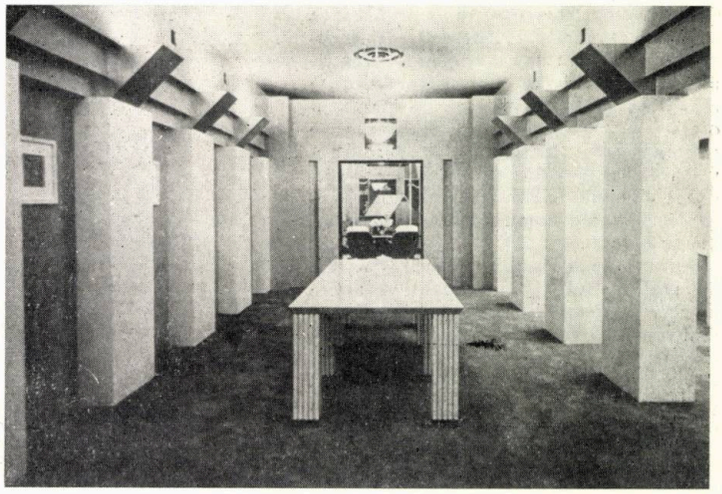

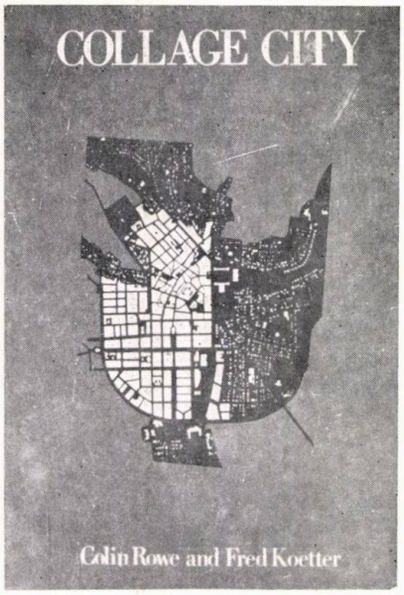

COLIN ROWE and FRED KOETTER — COLLAGE CITY — MIT Press, Cambridge (Mass.), 1978 186 pagini, 120 ilustrații

Există o bogată literatură de specialitate privitoare la problemele teoretice ale urbanismului contemporan. În acțiunea de înnoire a vechilor orașe ca și pentru așezările urbane care răsar *ex nihilo* pretutindeni pe hartă, se întocmesc planuri de sistematizare corespunzînd actualelor condiții de viață citădină. Dar, cu toate motivările raționale și aspirațiile spre un frumos integral așa cum este el înțeles astăzi, viziunea preliminară de ansamblu nu reușește să confere oricăreia dintre realizările urbanistice recente o identitate specifică, așa cum posedă o bună parte dintre orașele și localitățile dinainte, mai variate ca aspect, mai pline de vitalitate și de spirit umanist.

Colin Rowe și *Fred Koetter* în cartea lor *Collage City (Orașul colajului)*, făcînd apologia aglomerărilor spontane, hibride, ale orașelor crescute în circumstanțe istorice fortuite, cu juxtapuneri și amalgamuri de edificări eterogene, subestimează în mod indirect sistematizările moderne. Este adevărat că trecutul oferă o seamă de rezolvări locale reușite ca organizare spațială, neîntrecute prin valoarea lor plastică; dar ele nu pot servi drept exemple la soluționarea complexelor cerințe ale comunităților urbane de azi și de mîine.

Autorii se sezisează, în mod special, de abstractismul geometrizant al unora dintre planimetriile actuale, care schematizează, artificializînd peste măsură, existența orășenilor. Pe de altă parte, ei par a pune în discuție însăși menirea urbaniștilor: rolul acestora s-ar limita, după părerea lor, să ajusteze, să acomodeze zonele disparate ale orașelor existente, reorganizîndu-le prin noi conexiuni spațiale, revizuindu-se noțiunile de centralitate prin deplasări de puncte de gravitație, cu prilejul marilor lucrări de reconstrucție. Cît privește noile așezări, în mod justificat se contestă pretențiile mesianice ale acelor urbaniști care-și asumă postura de reformatori sociali prin intermediul ansamblurilor de clădiri propuse de ei.

Neoferind soluții, ci oprindu-se la stadiul discursului ideatic, cartea *Collage City*, deși lipsită de calități pragmatice, interesează din două puncte de vedere. Mai întîi, grație obiecțiunilor aduse planurilor, care, ignorînd geografia, clima și continuitatea istorică, lezează populația în multe privințe. Sensibilitatea orășenilor este, regretabil, atinsă, prin carența

1

2

1. FRONTISPICIUL CĂRȚII « UTOPIA. » A LUI THOMAS MORE (1516) Reprezentare grafică a unei așezări urbane imaginare, de formă insulară. Fantezie a unei comunități ideale, cuprinzînd o populație ghidată de rațiune

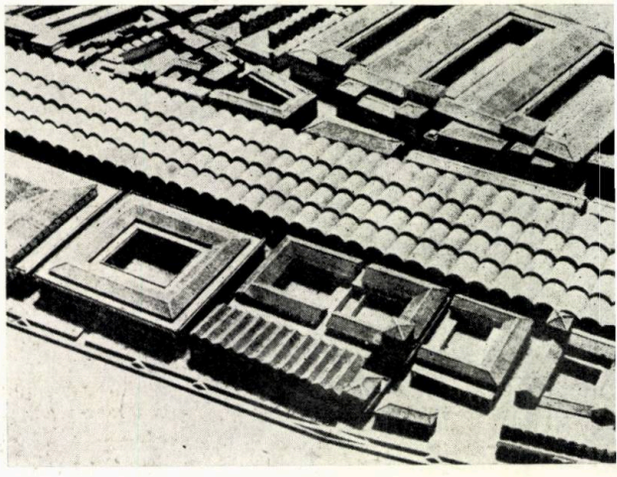

2. PORTICURILE AEMILIA DIN ROMA ANTICĂ Macheta unei reconstituiri închipuite. Lungul acoperiș marchează o continuitate orizontală repetitivă, potențial interminabilă, de bolți semicilindrice paralele

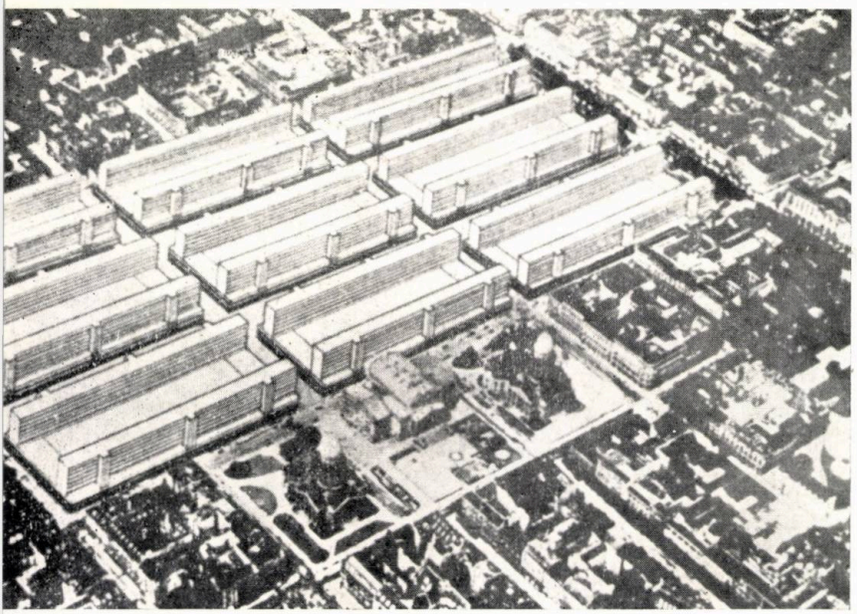

6

6. RECLĂDIREA UNEI ZONE CENTRALE DIN BERLIN. Nucleu compus din prisme paralele, clădite longitudinal. Compoziția elaborată de arhitectul LUDWIG HILBERSHEIMER are un caracter de rigurozitate monotonă. Ideea, rămasă pe hîrtie, datează din 1927

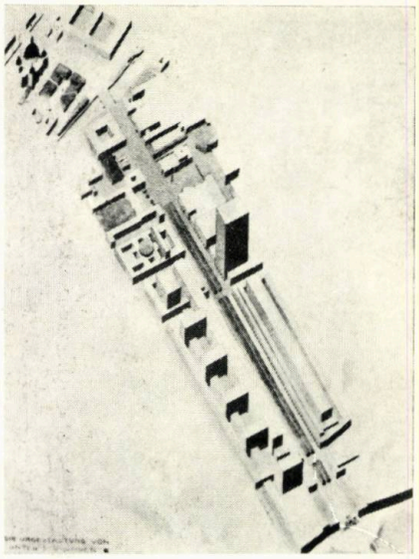

5

5. PROIECT DE RECONSTRUCȚIE A ARTEREI BERLINEZE (UNTER DEN LINDEN. I.) Conceput în anul 1925 de COR VAN ESTEREN, dar netradus în viață, ansamblul, ritmat liniar, de diversitate volumetrică, era dominat de accentul vertical al unei clădiri-turn.

3. PIAȚA CAPITOLIULUI DE LA ROMA. Cele trei edificii perimetrale, pavimentul decorativ și postamentul anticei statui ecvestre a împăratului Marcus Aurelius constituie o creație renascentistă a lui MICHELANGELO BUONAROTTI

4. VIZIUNEA UNUI CENTRU METROPOLITAN VIITORIST. Desenul din 1914, de imaginație evocatoare, face patte dintr-un album rămas de pe urma arhitectului Antonio Sant Elia

3

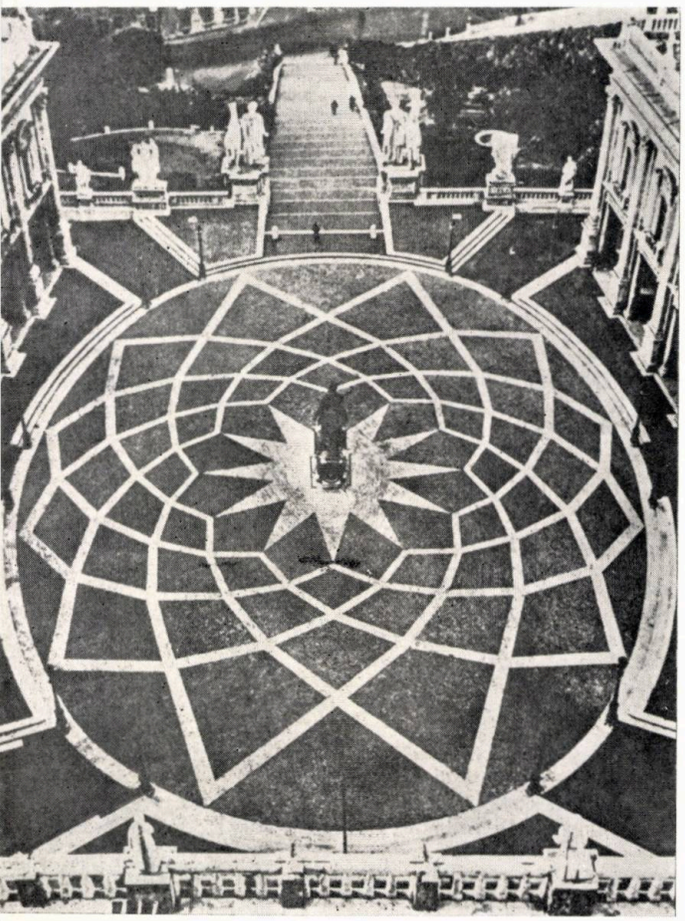

4

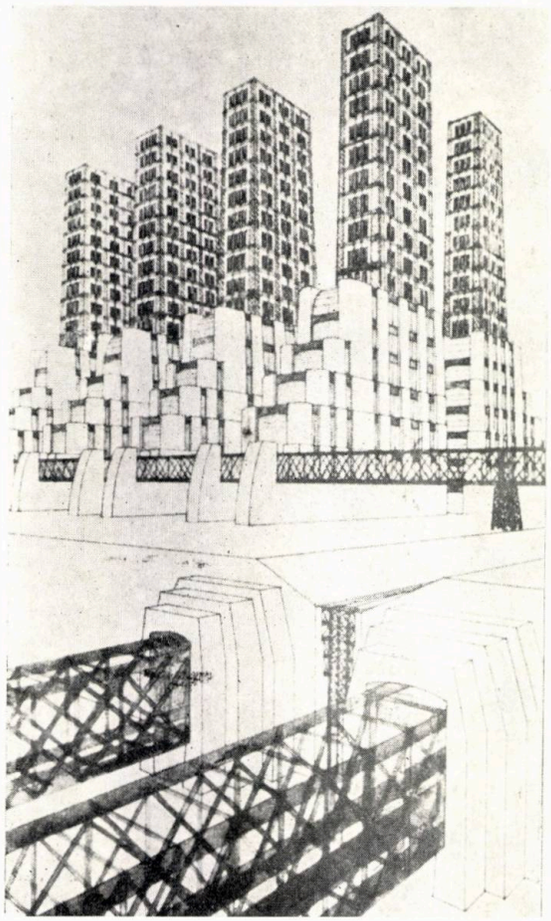

acelui « *genius loci et temporis* », lapidara formulă îndrăgită de teoreticienii dinainte. În al doilea rînd, fiindcă lucrarea consacră tradiția artei de a clădi, acum cînd majoritatea proiectanților își îndreaptă din nou ochii spre un trecut dat uitării cîteva timp, în cadrul simplismului arhitecturii internaționale, neutre, fără atribute psiho-etnice și regionale. Relevant este, însă, faptul că autorii, în exemplificările lor, evocă numai tradiția cultă, a stilurilor de epocă. Ei lasă cu totul deoparte arhitectura vernaculară, filonul etnocultural, actualmente în curs de resuscitare în vederea unui pluralism stilistic și a unei identități naționale.

★

În cartea de față, incursiunea retrospectivă în evoluția orașelor, începe cu cîteva ansambluri monumentale ale antichității greco-romane. Nu se insistă, însă, îndeajuns asupra cazurilor de planificări generale, ca de pildă aceea din *Asia Mică*, de la *Milet*, concepută în întregime de *Hippodamus*. După examinarea unor « *cetăți ideale* » ale Renașterii, se trece la niște proiecte din perioada *Iluminismului* francez (de exemplu comunitatea *La Saline de Chaux*, imaginată de arhitectul LEDOUX în 1776). Nu lipsesc nici referiri la împăratul Napoleon, care intenționase să transforme centrul anumitor orașe în adevărate muzee reprezentative, construindu-se grupări de edificii mărețe în stil neoclasic.

Urmează o serie de proiecte ale *socialismului utopic* din secolul trecut, printre care *Falansterul lui Charles Fourier* din 1829, « *palat societar dedicat umanității* ». În fine, se vorbește despre *desenele vizionare* din albumele rămase de la arhitectul *Antonio Sant Elia*, dispărut în primul război mondial, fără să fie apucat să construiască ceva din *orașele viitorului*, de el visate.

O meritată atenție acordă *Colin Rowe* și *Fred Koetter* sistematizărilor propuse de către *Le Corbusier* și *F. L. Wright*, rămase pe hîrtie. Primul a elaborat, printre altele, faimosul *Plan Voisin*, prevăzînd restructurarea unei zone centrale din *Paris*, înlocuindu-se înghesuiala stradală labirintică cu un număr de zgîrie-nori foarte distanțați între ei. La un pol opus, se situa soluția lui *Wright*, numită *Broadacre City*, o așezare imaginară dispersată, cuprinzînd miriade de case individuale, avînd fiecare propriul său lot agricol.

Cît despre *viziunile utopice*, în general, în carte se face distincția cuvenită, pe de-o parte, între *urbanismul viitorist*, considerat prin imagistica sa contemplativă, și directivele de restructurare urbană socio-funcțională în sens programatic, pe de alta. Autorii iau, apoi, atitudine adversă față de *arhitectura totală* prefigurată de *Walter Gropius*, cu controlul riguros al ambianței clădite.

În alt context, ei se opun și concepției de *creație artistică globală (Gesamt-Kunstwerk)* a lui *Richard Wagner*, noțiune care, dincolo de drama muzicală, ar fi

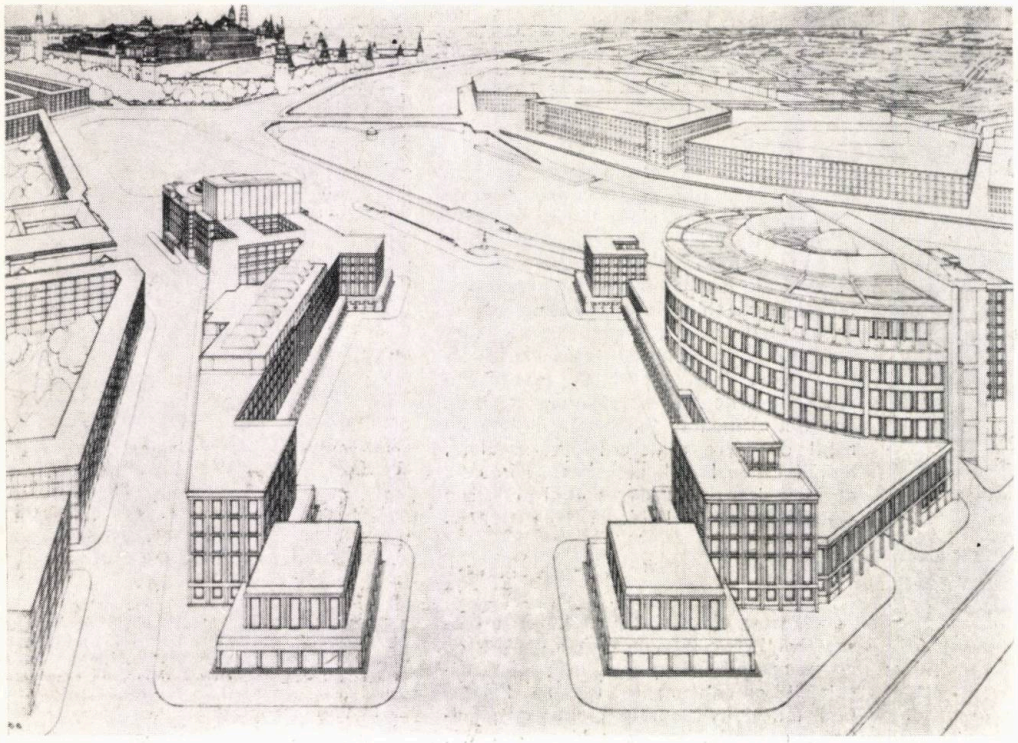

7

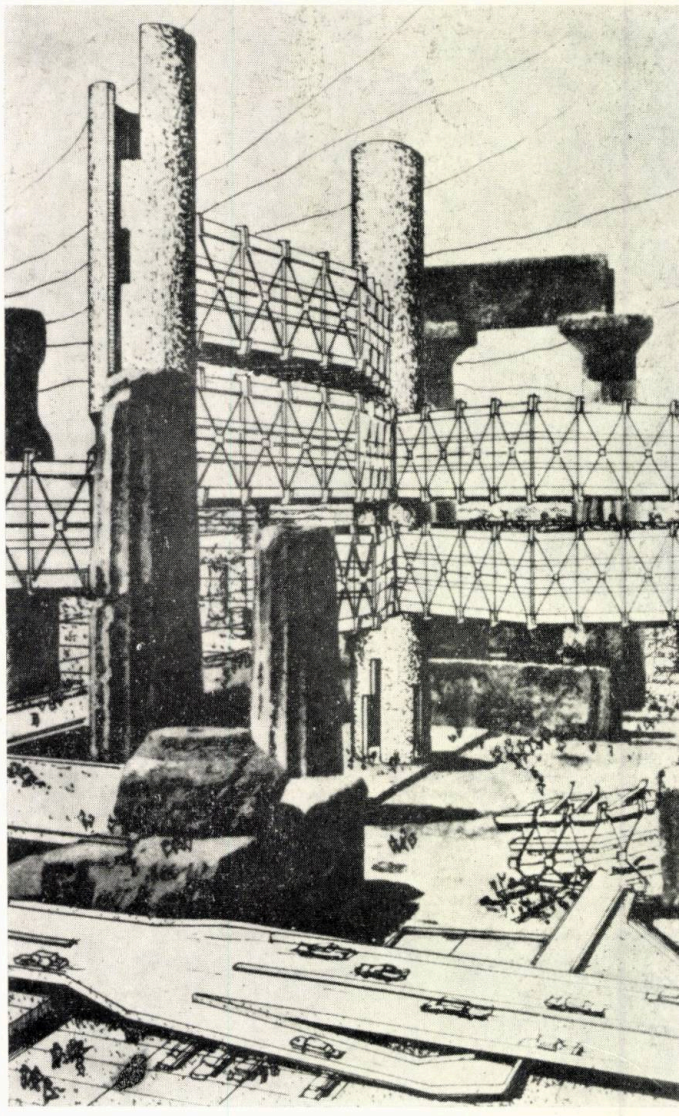

9

aplicabilă și în urbanism la anumite centre civice sau culturale, dar în nici un caz la așezări întregi.

În volumul *Collage City*, este atinsă, de asemenea, și chestiunea *idealismului abstract* al științei fantastice, care, prin potențialitățile ei, și-ar putea aduce un aport la configurația orașelor [de după anul 2000.

La un moment dat, *Lowe* și *Koetter* își pun întrebarea retorică: « *De ce oare trebuie preferată nostalgia viitorului și nu aceea a trecutului, profeția în locul amintirii ?* » Autorii ar putea fi astfel luați drept conservatori și chiar reacționari. În fond, ei năzuiesc, în sens progresist, spre o interacțiune și nu o confruntare între tradiție și inovări. În această ordine de idei, ne vine în minte o afirmație a lui *Picasso*, care declarase cîndva: « *Pentru mine, nu există nici trecut și nici viitor; tot ceea ce fac este pentru prezent.* » Profesiunea sa de credință contravine urbanismului, îngrădit deopotrivă și de tradiție și de exigențele de mai tîrziu.

José Ortega Y Gasset arăta undeva cum, la geneza așezărilor omenești, un spațiu gol, nelimitat, se organizează, ajungînd prin construcții un spațiu definit, umanizat, intrus în natură. În cartea *Collage City*, procesul de formare a orașelor nu este, însă, abordat în sensul menționat de gînditorul spaniol. Se consemnează numai prezența generalizată a *colajului urbanistic*, ca fenomen pragmatic, dar și ca stare de spirit senzorială și contemplativă, ca fapt de cultură.

7. PALATUL SOVIETELOR DIN MOSCOVA. Acest proiect al lui AUGUSTE PERRET, din 1931, are o configurație arhitectonică aridă, vizual și emotiv. El nu suferă comparație cu cel al lui LE CORBUSIER, pe aceeași temă, de temeritate structurală și plastică. Nici una dintre cele două propuneri nu s-a realizat

8. MACHETA INIȚIALĂ PENTRU CENTRUL NOULUI ORAȘ ENGLEZ CUMBERNAULD Lungile volume, compacte, de aspect unitar,. sculptural, vin în contrast cu zonele de locuit situate la oarecare distanță și cuprinzînd case individuale, izolate

8

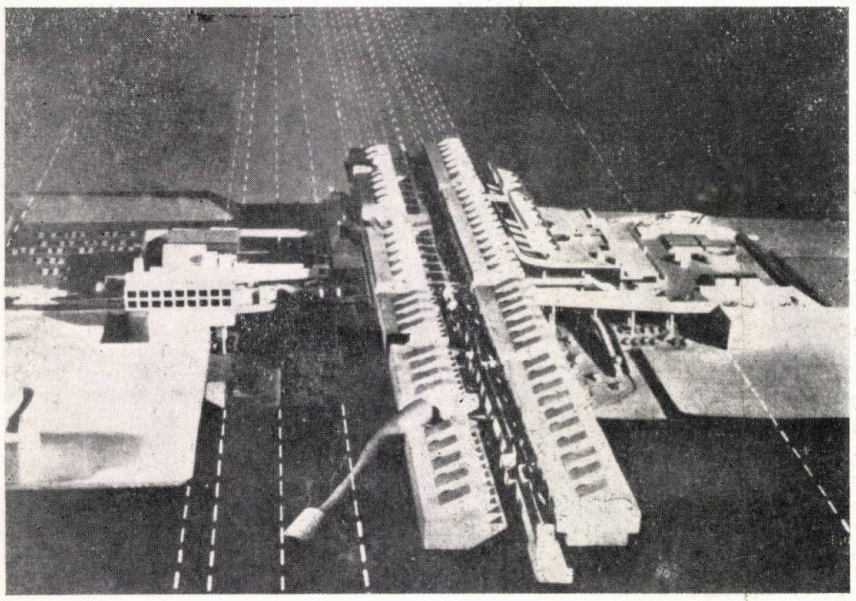

9. ORAȘ SPAȚIAL JAPONEZ. Concepție a arh tectului ARATA ISOZAKI, din 1960, imagine prezintă în primul plan circulația urbană denivelat Clădirile din fundal, dezvoltate în înălțime, poar o amprentă ostentativ mașinistă

10. PROIECT URBANISTIC SOVIETIC. Comp ziția, cu caracter utopic, a colectivului de arhitec NER din Moscova, comportă o serie de structu neuzuale, bizare, lipsite de justificare funcționa (1967)

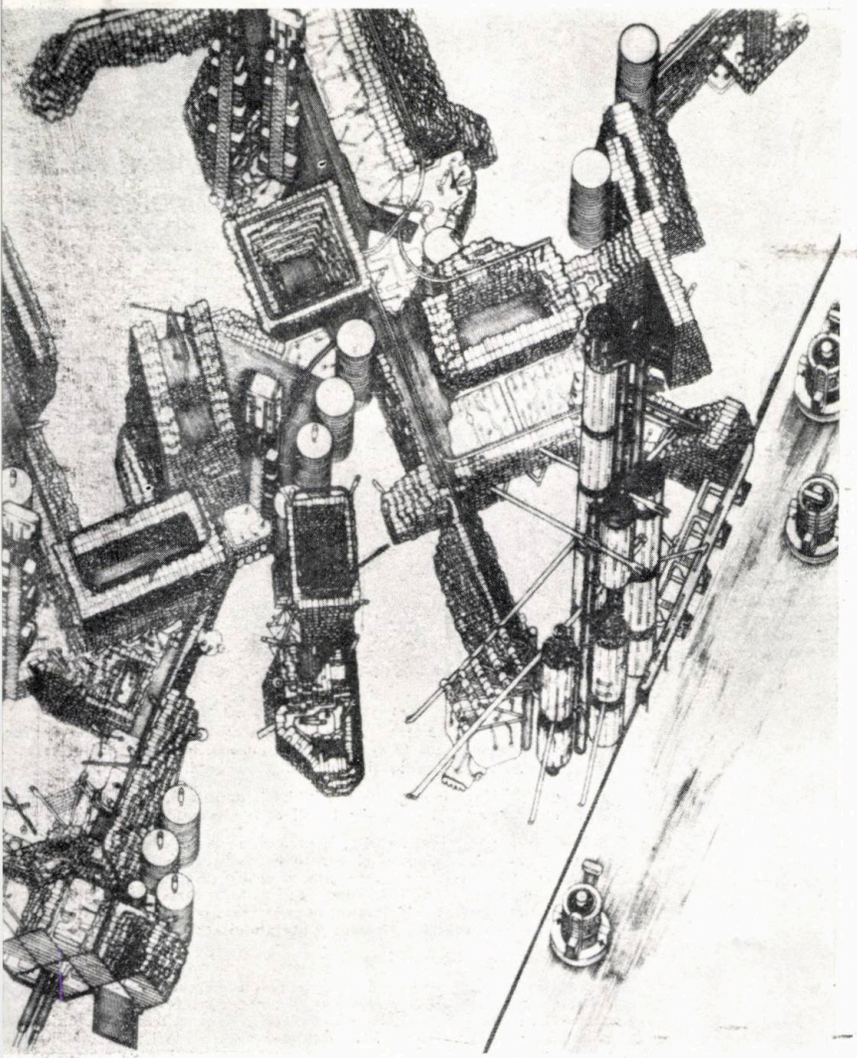

11. ORGANISM URBAN ÎN GEN DE « PLUG IN-CITY » (1964). Ideea aparține cunoscutei grupări engleze « ARCHIGRAM ». Așezarea este alcătuită din cîteva ramuri tentaculare, extensibile, pornind în diferite direcții de la un nucleu central fix.

12. CARTIER REZIDENȚIAL DIN ZONA MANHATTAN (NEW YORK). Ansamblul, compus dintr-un mare număr de blocuri înalte, amplasate distanțat. Realizare risipită lipsită de coerență contemplativă.

Noțiunea pusă pe tapet nu este, totuși, acceptabilă, nici ca etichetă-șablon și nici ca o incitantă formulă socio-psihologică de viitor.

Cu toate vădite lacune de igienă, de confort și circulație stradală, orașul colajului apare indiscutabil mai ospitalier, mai prietenos, mai cald sufletește, decît multe dintre noile așezări rigid planificate. Sugestivă este, în acest sens, de pildă, o comparație între capitala *Brasilia*, de neutralitate spațială, sterilă cultural, și *Roma*, unde, într-o imagine complexă, fuzionează, oarecum întîmplător, atîtea forme de civilizație, atîtea stiluri de epocă.

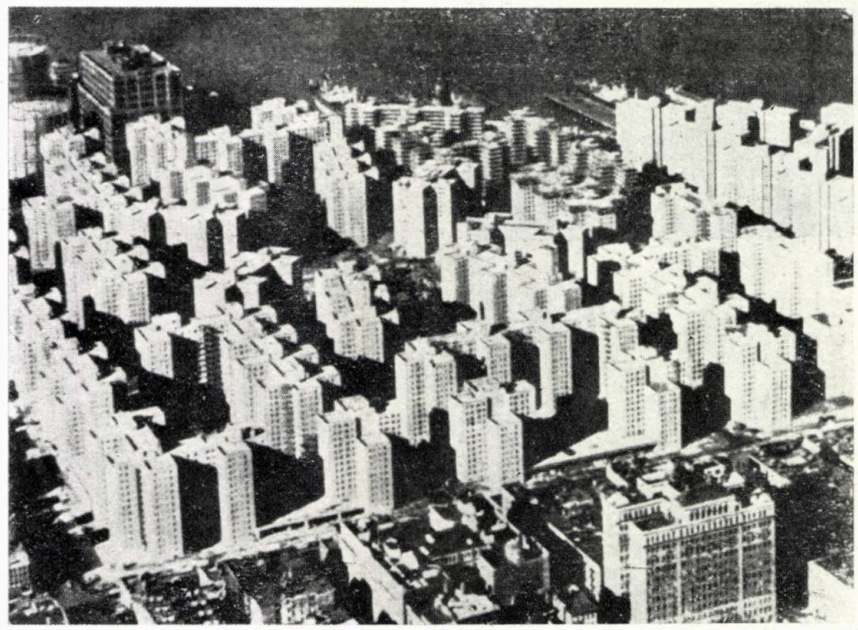

11

12

10

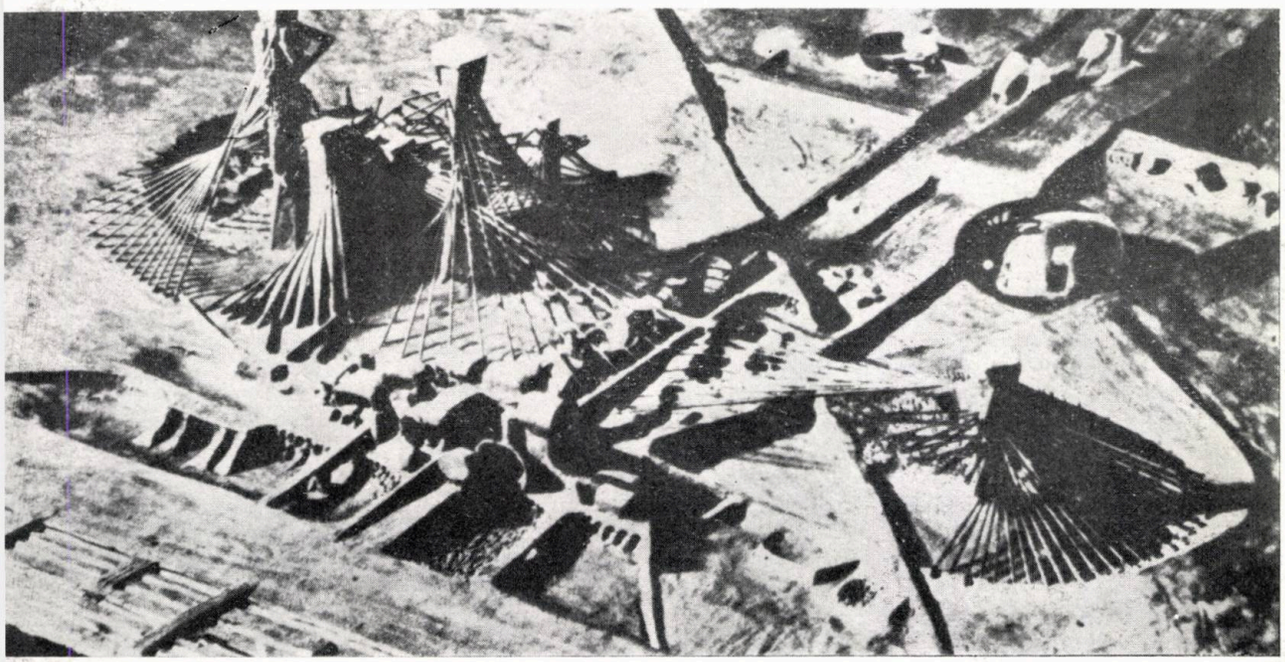

Pînă la urmă, colajul, devenit tradițional, împreună cu planificările de certitudine tehnică și chiar — poate — cu inserții de fantezii de anticipație ar putea alcătui « *formula dialectică a viitorului orașelor.* » Cu condiția de a se evita excese, în genul *urbanismului-pop*, caracterizat prin indecizie structurală și ale cărui improvizații nu au șanse de durată.

Studiul întreprins de *Colin Rowe* împreună cu *Fred Koetter* rămîne un serios și instructiv aport, deschizînd orizonturi spre diversificarea urbană, spre așezări în care tehnicile de vîrf să poată conviețui în mod compatibil (funcțional și contemplativ) cu patrimoniul arhitectural, umanist, al trecutului.

Arh. JEAN MONDA

Arhitect MIHAIL-NAUM TEODORESCU

● Născut la 3 martie 1949 în Pitești

● Diplomat al Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» din București, în 1974, cu proiectul Institut de Educație Fizică și Sport, Dealul Piscului, București

● Pregătire în anii facultății, în atelierul profesor emerit arh. ASCANIO DAMIAN

● Între 1974—1975 este arhitect la Centrul de Proiectare Județean Olt din Slatina. Din 1975, activează, ca arhitect proiectant, la Institutul de Proiectare Județean Argeș din Pitești

● Printre proiectele elaborate, finalizate, menționăm: Detaliul de sistematizare al zonei centrale Slatina-Bulevardul I. C. Frimu; Blocul C AM4, cu cinematograf de 500 locuri, pe Bulevardul Alexandru Ioan Cuza, Slatina; Sediul C.E.C. — ADAS (Bloc C AM1), Slatina; Grupul școlar minier Pescăreasa, Cîmpulung-Muscel; Blocul V 2e, Piața politico-administrativă Colibași; Blocurile A1, A7, C1, Bulevard 1 Mai — Zona centrală Pitești; Complex sportiv și bowling zona de agrement Strand Pitești; Bazin olimpic de înot, acoperit, cu 500 locuri, Pitești

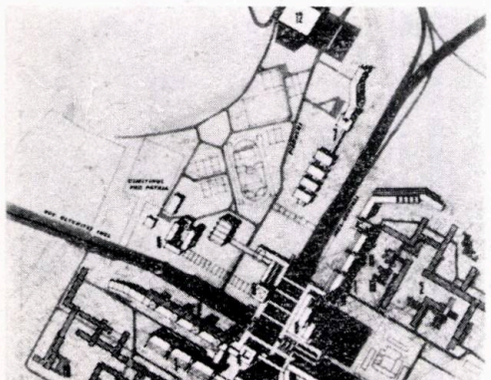

1

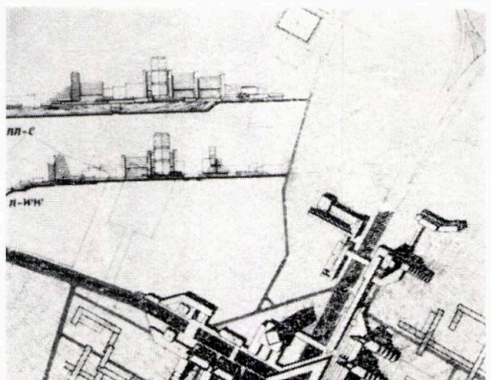

2

● Premii locale pentru concursurile: Monumentul de pe Bulevardul Eroilor Pitești; Complex agrement și alimentație publică în zona Parcului Trivale Pitești; Amplasament sediu și piața politico-administrativă, Slatina

● Premii ale Uniunii Arhitecților, în 1982, pentru Ansamblul de locuințe Zona 1 Mai Pitești, coautor și șef proiect la blocurile A1, A7, și C1

● Prețuire pentru îndemnurile, pentru experiența profesională generoasă transmisă în anii studenției și pentru lucrările profesorului emerit arh. ASCANIO DAMIAN. Preferințe pentru arhitectura lui JAMES STIRLING și pentru tendințele Școlii Neofuncționaliste finlandeze. Preocupat de realizarea unei arhitecturi volumetrice, în permanent echilibru cu elementul de detaliu, ca și de corecta integrare a obiectului arhitectural în natură

● Hobi: automobilismul și natația

● Reflecții îndelung reluate pe marginea unor teme, cum ar fi: — «înțelegerea corectă a raportului dintre ridicarea nivelului conceptual al arhitecturii și comanda socială — de aici, necesitatea ridicării pe o treaptă superioară a calității comenzii sociale; — imposibilitatea esențializării arhitecturii tradiționale românești de valoare, fără o concordanță reală între tema-program și concepție; — relația creator-obiect și obiect-consumator de arhitectură; — căutarea individualizării fiecărui obiect proiectat, fără ca aceasta să se realizeze în contradicție cu viața proprie a mediului sau a ansamblului arhitectural-urbanistic; — speranță în recepționarea corectă și profundă a arhitecturii, în folosul extinderii și aprofundării actului conceptual al creației»

3

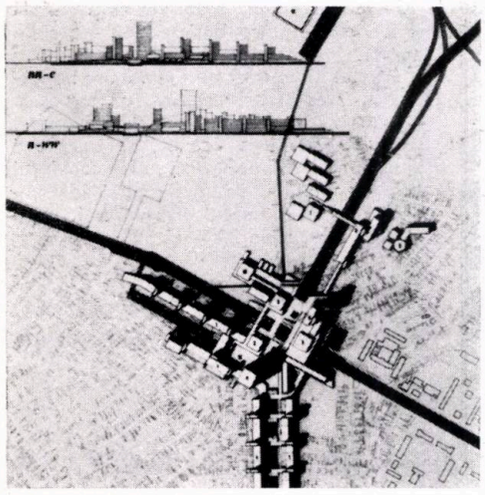

4

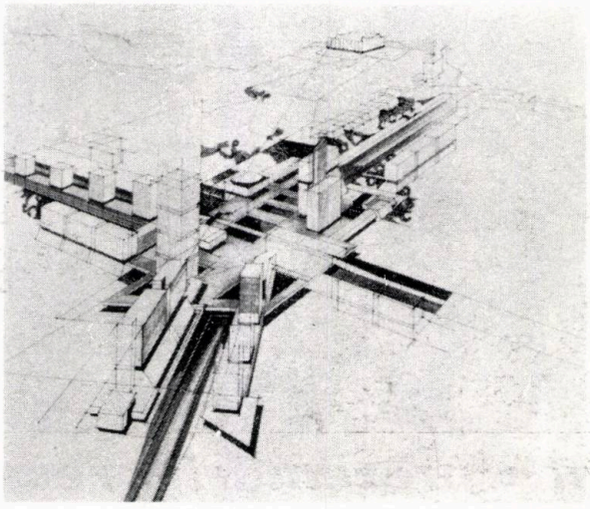

5

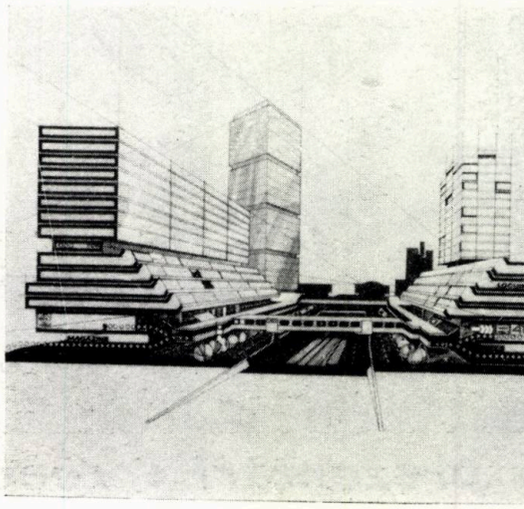

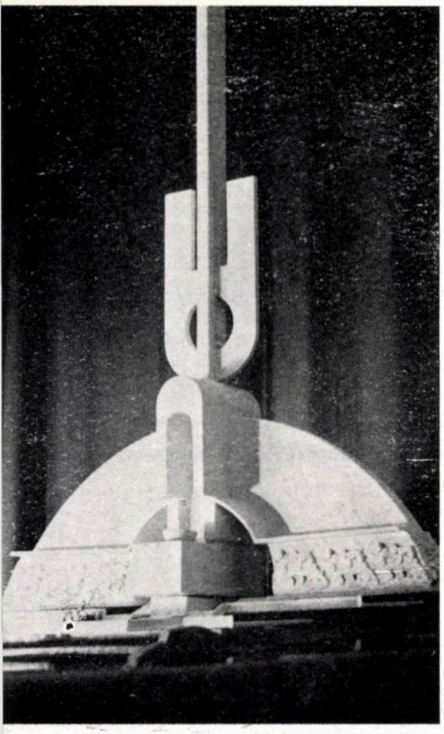

10

11

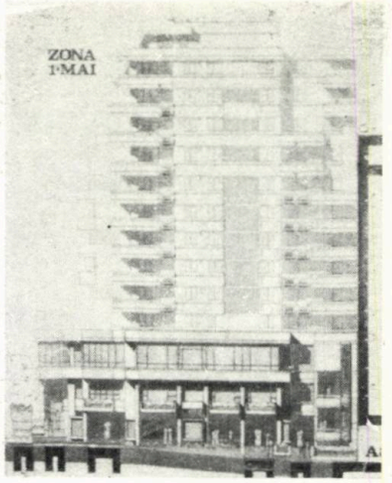

12

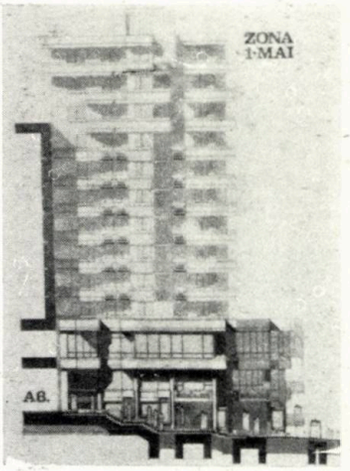

, 2, 3, 4, 5, Studiu urbanistic pentru Piața Dealul Piscului București (prediplomă) 1974, cu Institutul de Cultură Fizică și Sport, lucrare elaborată împreună cu arhitecții AL. PANAITESCU, OLGA MURGU, ELENA ALEXANDRESCU — 6. Sediul CEC — ADAS Slatina, 1976 — 7, 8. Blocul C AM4, cu cinematograf 500 locuri, Slatina, 1977 — 9. Proiect MONUMENTUL ELIBERĂRII; Pitești, 1978 — 10, 11, 12. Blocurile A1.—A7—C1, Bulevardul 1 MAI Zona Centru Pitesti, 1978—1979

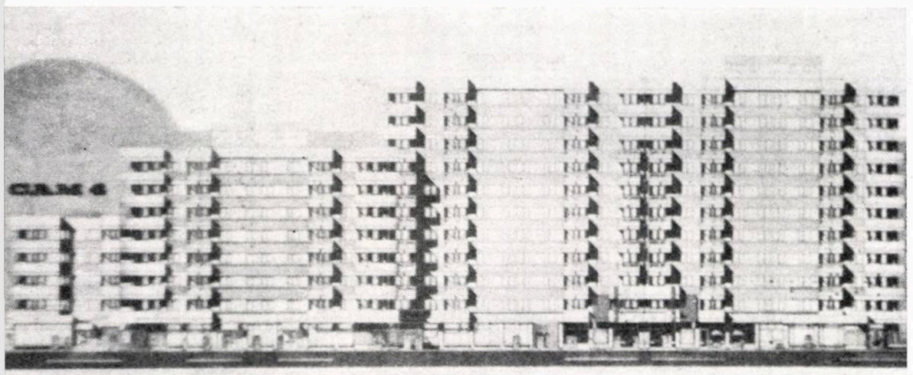

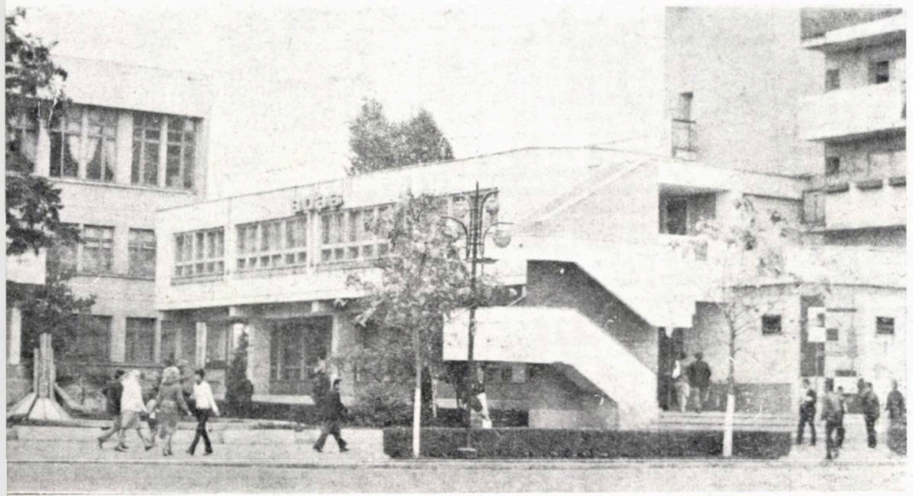

8

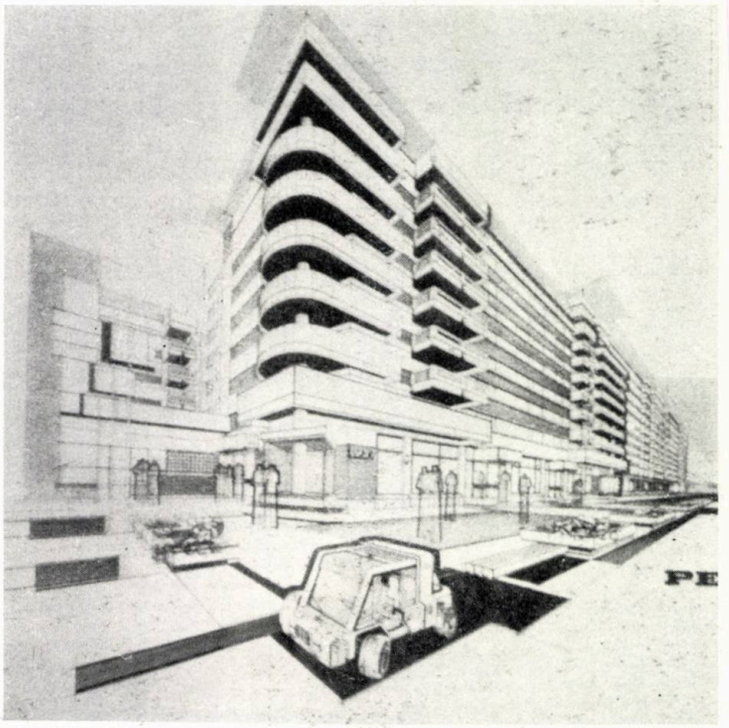

13

14

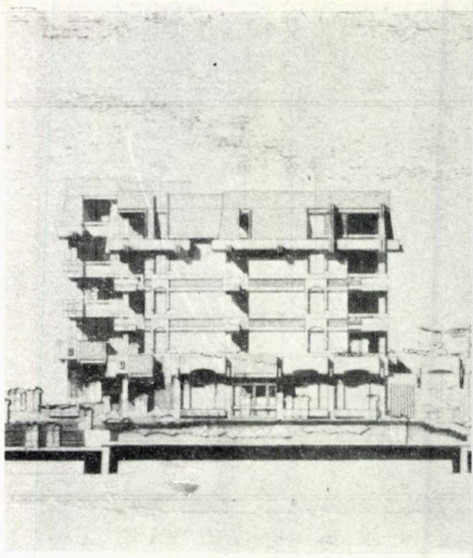

20

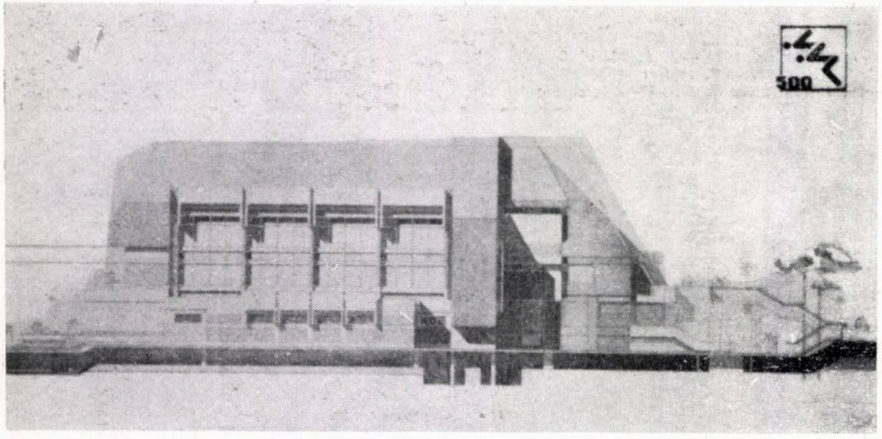

15

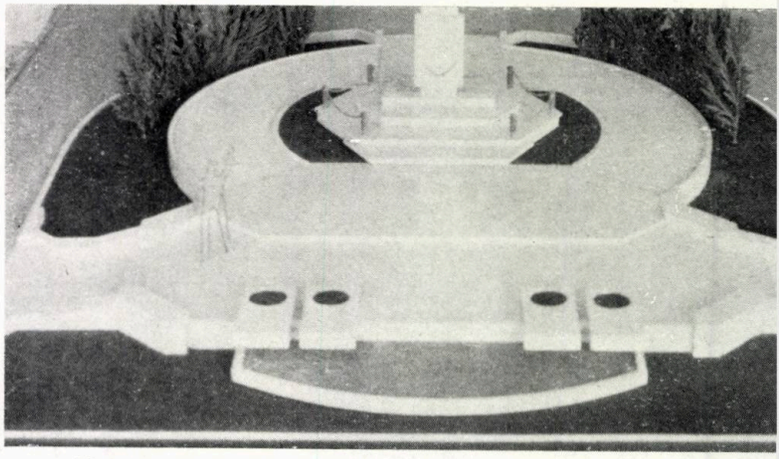

19

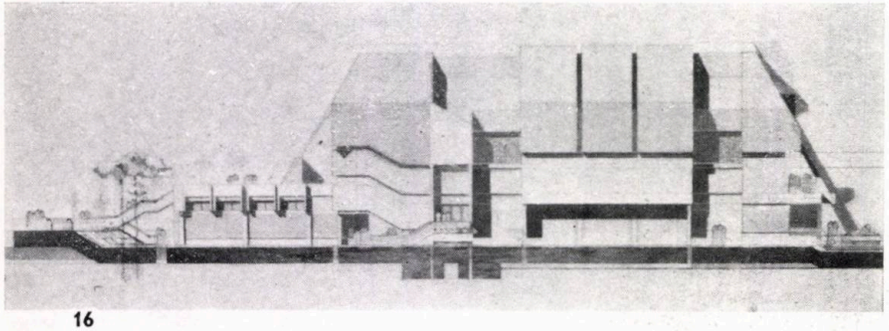

16

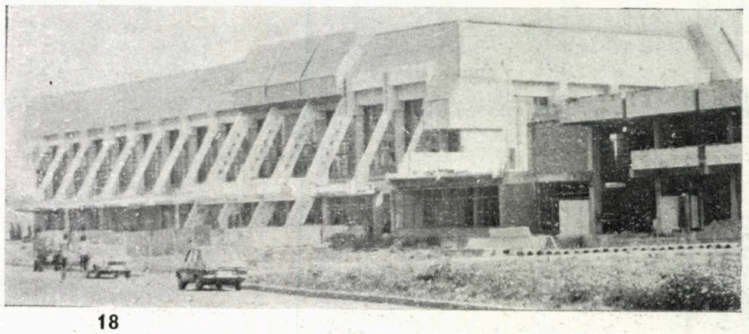

18

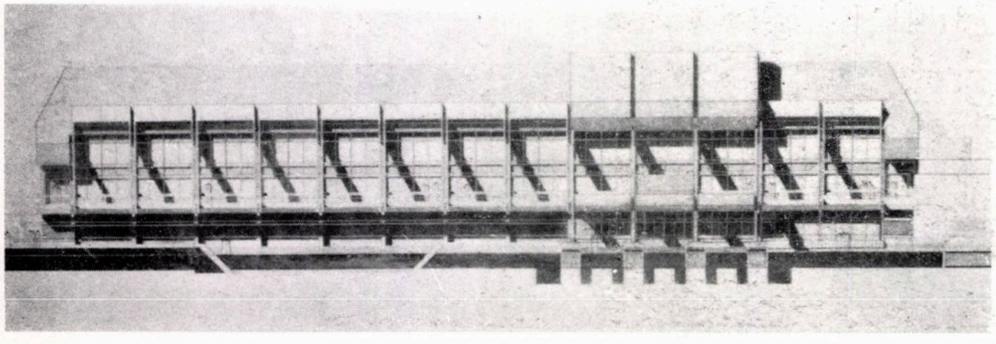

17

—13, 14. Blocurile A1—A7—C1, Bulevardul 1 MAI, Zona centru Pitești—15, 16, 17, 18. Bazin acoperit de înot, olimpic 500 locuri, Pitești, 1980 — 19. Proiect amenajare «PLACĂ OMAGIALĂ IRNE — ARGEȘ, 1983 — 20. Bloc V 2e, piața politico-administrativă oraș Colibași — Argeș, 1982.

ARHITECTURA DEVEI ÎNTRE TRADIȚIE ȘI INOVAȚIE

A vorbi despre imaginea plămădită orașului în ultimele decenii înseamnă, necondiționat, a vorbi despre evoluția întregii arhitecturi românești postbelice. Aceasta, nu pentru că orașele noastre n-ar avea o individualitate arhitectonică distinctă, ci pentru că toate au fost supuse unui proces de o amploare fără precedent: *explozia urbană*.

Spunînd « explozie urbană », va trebui să ne gîndim, întîi de toate, la spectaculoasa potențare a dimensiunilor economice, sociale și culturale ale comunităților urbane, în contextul industrializării lor.

Privilegiat fiind de existența limitrofă a unor puternice zone industriale, destinul Devei a urmat o cale aparte, prin consolidarea, cu precădere, a funcțiilor social-culturale și administrative. O asemenea conjunctură s-a repercutat sensibil asupra devenirii cadrului construit al orașului. Astfel, neavînd de suferit distrugerile războiului, dar, mai ales, nefiind supusă comenzii sociale impuse de un exod rural puternic — cum s-a petrecut cu alte orașe —, arhitectura Devei a început relativ tîrziu să își modifice ținuta. Într-un fel, acest fapt a reprezentat o șansă pentru calitatea peisajului ei urban — aceea de a nu fi fost supusă, în totalitate, catonărilor inerente unui nou început în arhitectură.

De atare, pînă acum 10—15 ani, Deva nu cunoștea decît atmosfera ușor idilică, patriarhală, moștenită de la părinți, atmosferă care mai poate fi respirată și astăzi pe străzile sale lăturalnice.

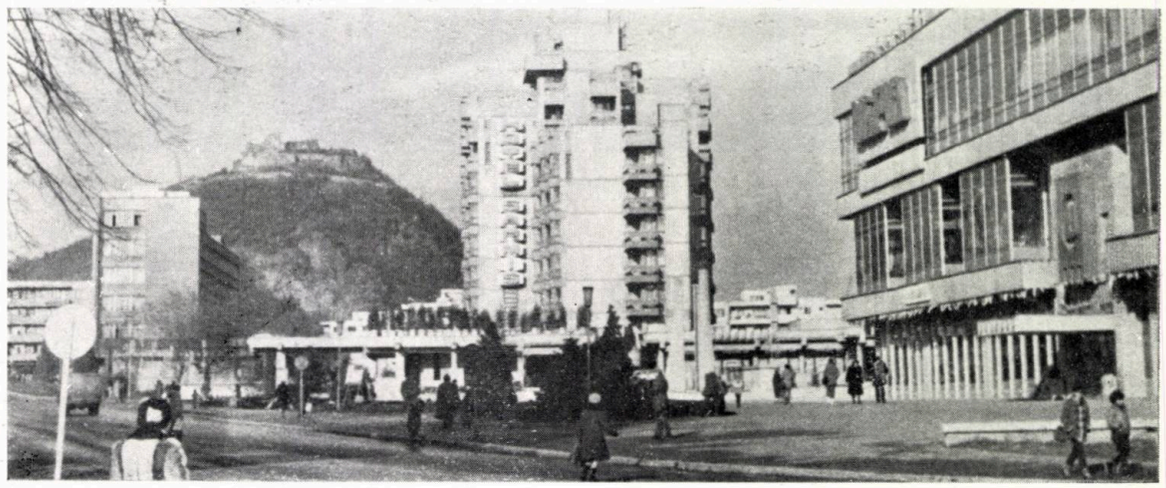

Grație unei viziuni edilitare demne de respect, Deva ultimilor ani a făcut tot mai mult loc notei de viguroasă înălțare a arhitecturii moderne. Ceea ce îi caracterizează, în prezent, imaginea este *fireasca îngemănare a vechiului cu noul*. O dovedește continuitatea vechiului centru — cu clădirile sale mirosind a istorie și cu nostalgia după umbra merilor sălbatici, pe nedrept sacrificați —, cu noul centru, exponent al funcțiilor recente ale municipiului.

Într-o neclintită înfruntare a duratei, dîndu-și, parcă, binețe, stau față în față ruinele Cetății — simbol al trudei fără de margini și blocul-turn, exponent al tehnicii moderne.

Într-o la fel de respectuoasă depărtare, se contemplă, fără a-și avea nimic de reproșat, clădirea Muzeului, a Municipalității și Primăriei, pe de o parte, a Casei de Cultură, a Hotelului « Sarmis » și Magazinului « Ulpia », pe de altă parte. Cele două dimensiuni ale istoriei arhitecturii — diferite, dar nu incompatibile — sînt străjuite de impunătorii trimiși ai istoriei neamului: figurile de dac înmărmurite în piatră. Grija pentru păstrarea și valorificarea, prin arhitectură, a simbolurilor de tradiție ale celei mai vechi vetre, poate, de specific românesc se citește în elementele decorative, stilizate, folosite de arhitecți, pentru a da viață volumelor construite.

Neîndoielnic, însă, că printre cele mai complexe și mai reușite inițiative urbanistice ale ultimilor ani, se înscrie și croirea prin inima municipiului a două generoase magistrale — una de centură, răspunzînd nevoilor traficului de tranzit, cealaltă pentru optimizarea funcțiunilor comerciale și rezidențiale. Practic, Bulevardul Decebal — avînd drept nucleu piața și complexul comercial central, iar, drept capete de perspectivă, Catedrala și ultramodernul Hotel « Deva » — conturează, pentru viitor, noul centru de greutate al orașului. Jocurile de volume, inspirate, permițînd o tratare variată a fațadelor și o rafinată succesiune de umbre și lumini, utilizarea unor secțiuni de plan diverse, răspunzînd adecvat nevoilor locuirii moderne,

→

finisajele prevăzute etc, înscriu ansamblul urbanisti al Bulevardului Decebal în coordonatele valorice al arhitecturii contemporane.

Este momentul să precizăm că noua arhitectură orașului răspunde și necesității de integrare a linie construite în contextul cadrului natural. Deva est privilegiată și din acest punct de vedere, bucurîndu-s de un sit îmbinînd fericit muntele cu șesul, dealul c lunca. În aceste condiții, se explică faptul că majoritate obiectivelor arhitectonice amintite sînt caracterizat prin jocul registrelor de înălțime. Implicit, creștere regimului construit a determinat o modificare a curbur profilării pe cer a orașului. Astfel, din convexă cu era, odinioară, avînd doar cîteva puncte de înalt, turnu primăriei, bisericile etc., silueta urbană a deveni concavă, clădirile impozante de altădată rămînîn acum mici, în comparație cu cele ale prezentulu

În ciuda spațiilor, cu generozitate gîndite de către edili, pentru zonele centrale și în pofida peisajulu natural limitrof, orașul suferă de o lipsă vitală — ce a spațiului verde. Exceptînd minunatul parc de l poalele Cetății, orașul simte puternic nevoia respirație prin frunzele copacilor. Aceasta cu atît mai mult, c

fotografii de TRAIAN DINOREL STĂNCIULESCU

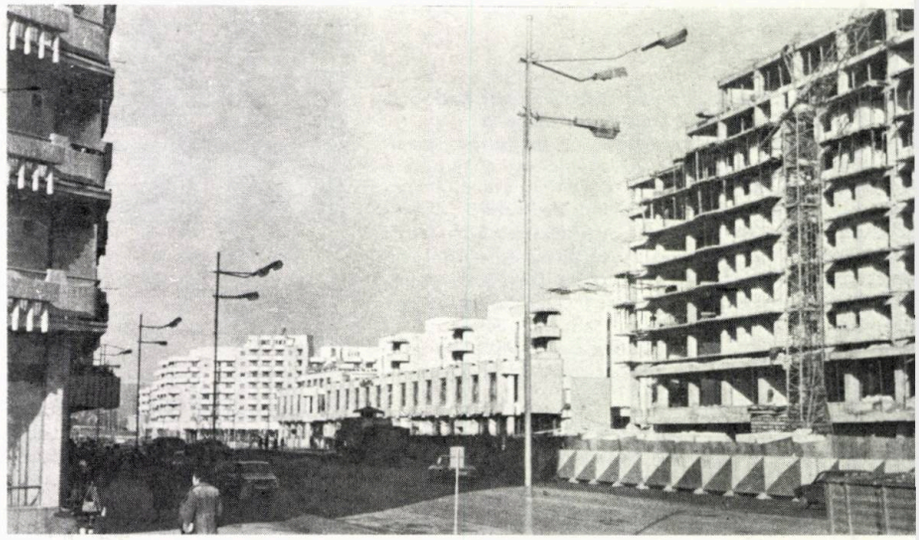

cît, pînă și în liniștita Devă, au început să se simtă to mai acut efectele poluării. Cel mai puternic afectat de lipsa « bucuriilor esențiale » — cum numea L Corbusier spațiul, soarele, verdeața — sînt cîtev zone de locuit din cartierle Micro 15 și chiar din Daci și Gojdu. Deși amplasamentul fiecăruia dintre aceste le-ar fi fost favorabil deschiderii către natură, blocuril sînt supraaglomerat dispuse, lipsite de spații verzi ș de locuri de joacă pentru copii, obositoare prin stereo tipie, standardizare și tipizare excesivă. Iată, de ce mai mult ca oricînd, se impune, astăzi, a fi formula următorul imperativ: *Creatori de util, de frumos ș adevăr, lăsați loc florilor să crească !*

Sociolog TRAIAN DINOREL STĂNCIULESCU

MĂRȚIȘOARE

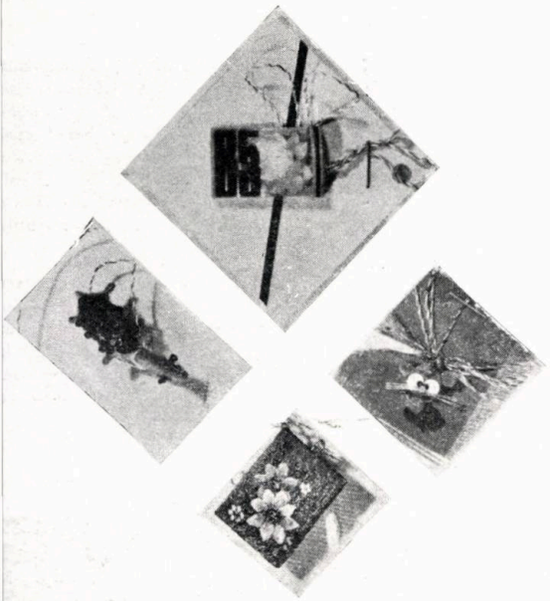

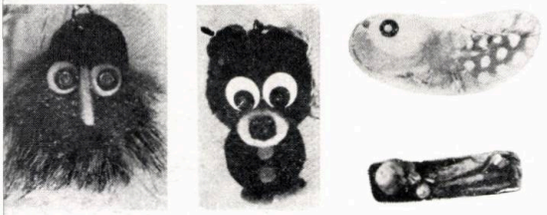

Îndelung așteptată și, parcă, tot mai anevoios ivită din asprimile iernii, primăvara anului 1985 a sosit totuși și, odată cu ea, și-au făcut apariția și mărțișoarele.

Magazinele Fondului Plastic — asaltate de pricepuții, într-ale artei, cu posibilități —, tonetele comerțului de stat — blocînd trotuarele cu aglomerările solicitanților obișnuiți — sau tarabele viu colorate ale covăsnenilor și harghitenilor, de prin pietele Unirii, Ilie Pintilie, Beller sau Progresul, etalează fiecare mărțișoare pentru toate gusturile.

1 MARTIE rămîne, de peste două milenii (pînă în anul 153 î.e.n., marca începutul anului, la romani), sărbătoarea primăverii, a naturii renăscînde, a tinereții și a speranței. Obicei păstrat, în forme sensibil asemănătoare, în diferite zone ale întregii arii a romanității, mărțișorul se regăsește și la vecinii noștri *(martenitsa* — la bulgari, *márciuska* — la slovaci și la unguri, *marțișko* — la cehi etc).

Nu ne-au incitat nici găselnițele de la Fondul Plastic, nici stanțările în tablă de pe la intersecții, nici sîmburii de migdală tăiați și lăcuiți, ori florile din voal întins pe sîrmă de cupru, de prin pietele agroalimentare. Ne-a atras — trebuie să recunoaștem —, în mod deosebit, forfota din jurul Arhitecturii, de prin pasajele de la Universitate, a studenților de la Arte, ASE, IMF, IAIM etc, etc, cărora postura de creatori de mărțișoare le vine bine.

Semnificațiile tinerești, înnoitoare, amintitoare ale reînceperii unui nou ciclu germinativ al naturii — pe care ni le sugerează mărțișorul (după unii, roșul șnurului simbolizează sănătatea și fertilitatea, iar albul — longevitatea) — sînt, parcă, mai potrivite cu vîrsta și cu aspirațiile creatorilor-studenți. Și, poate, că strădania acestora, de păstrare a unei tradiții multiseculare — cu evidentele beneficii răsplătitoare ale efortului lor —, s-ar cere cumva încurajată și stimulată, atît pentru frumusețea prezenței lor dinamice, colorate și gureșe, în ambianța stradală a urbei, cît și pentru reușitele lor artistice, nu de puține ori remarcabile.

La Belgrad, pe strada Skadarska și pe alte cîteva străzi afluente, s-a amenajat un colț amintitor al orașului de altădată, cu prăvălii pitorești, terase-grădină etc și cu o bine regizată animație culturală susținută de artiști ai operei și operetei belgrădene, care fac din SKADARLIJA (denumirea sub care este cunoscută întreagă zona respectivă) o atracție turistică de primă mărime. În Skadarlija, deci, li se permite studenților de la Arte și Arhitectură să-și vîndă, nestingheriți, lucrările artistice. Interesante expoziții ambulante studențești — de pictură îndeosebi — am putut vedea la Veliko Târnovo și Plovdiv — în Bulgaria, la Niș, Opatija, Split — în Iugoslavia, la Zakopane — în Polonia, la Žilina, Tatranska Lomnica, Poprad — în Cehoslovacia.

Păstrarea unei străvechi tradiții, cînd se contopește și cu șansa ivirii unor calități artistice și a unor inovări făcute cu gust, merită din plin — la noi, ca și aiurea — să fie încurajată și susținută.

Cît privește bucureștenii, aceștia s-au obișnuit cu *bazarul mărțișoarelor*, viu, trepidant și colorat, de lîngă Universitate.

Șt. R. I.

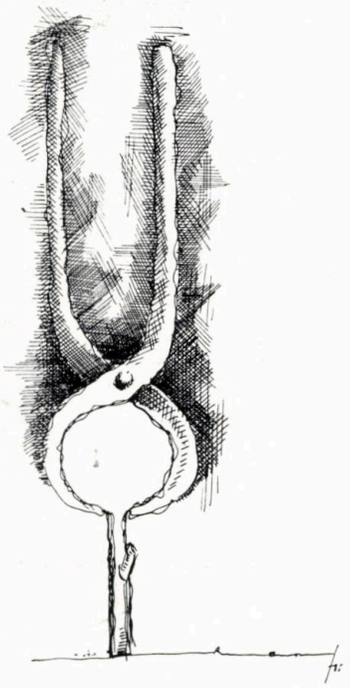

desene de IDOUDI RAOUF (Tunisia), student al Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » din București

(din ciclul « ECOLOGIE »)

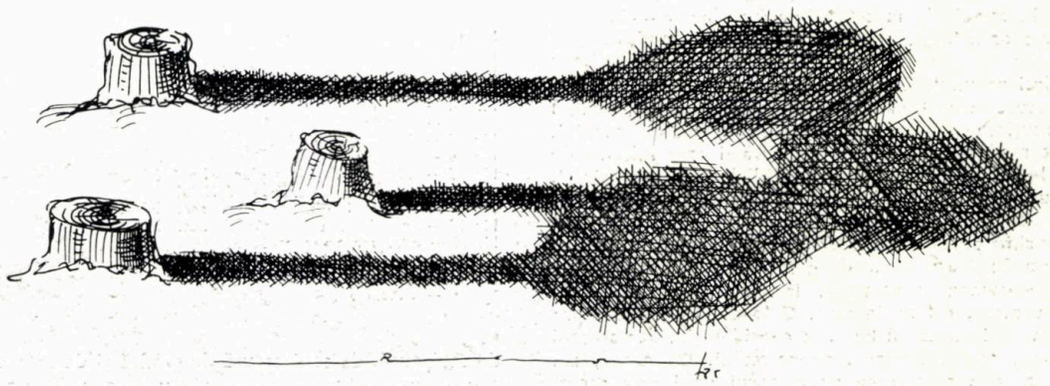

Anul Internațional
al Tineretului
1985

AMENAJAREA CA MUZEU A PALATULUI BAROC DIN TIMIȘOARA

—proiect de diplomă 1984—

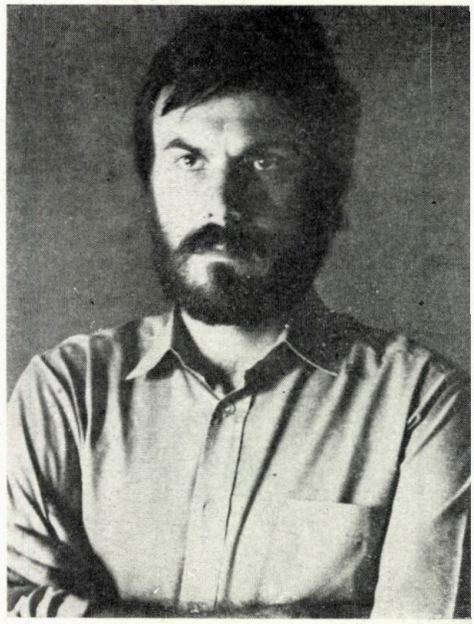

Student-arhitect: FLORIN BICIUȘCĂ

Profesor îndrumător: prof. dr. arh. GHEORGHE CURINSCHI VORONA

Institutul de Proiectări Timișoara — IPROTIM — studiază posibilitatea restaurării *Palatului Baroc* din Piața Unirii și transformarea acestuia într-un muzeu de artă.

În acest sens, s-a trecut la elaborarea unor variante, dintre care se va alege una pentru a fi concretizată.

Palatul ce face obiectul studiului a suferit, în decursul timpului, numeroase modificări și completări. Iată, în acest sens, cele mai importante momente:

1754 — e atestată existența clădirii baroce, constituită numai din aripa dreaptă;

1758 — e construită locuința guvernatorului, dezvoltată doar pe parter și neinclusă încă Palatului Baroc (al Prefecturii);

1776 — clădirea capătă actuala volumetrie, incluzînd și locuința guvernatorului supraetajată, i se compune — totodată — și o fațadă baroc unitară;

1880 — odată cu schimbarea forurilor tutelare, clădirea este mansardată parțial și i se schimbă fațada într-una clasicizantă; această ultimă variantă — care păstrează doar două portaluri și un ancadrament original, s-a menținut pînă astăzi.

În ciuda modificărilor intervenite, Prefectura a rămas în conștiința orașului sub denumirea de *Palatul Baroc*, aspect ce ne-a făcut să înclinăm spre redarea feței stilistice respective și spre remodelarea — absolut necesară, în condițiile modificărilor funcționale — în acest spirit a edificiului.

Folosirea unui limbaj formal baroc fiind anacronică, am recurs la un limbaj contemporan, accesibil, punînd în discuție, cu ajutorul lui, temele majore ale barocului. Acest mod de abordare a restaurării este înlesnit de faptul că e beneficiarul unui solid demers teoretic și, așa cum a fost definit, barocul nu e un STIL, ci o STARE.

O primă problemă a fost aceea a accesului în muzeu. Actuala clădire dispune de 4 intrări, altele două fiind doar documentar atestate, iar încă una probabilă, prin urmare, cel puțin șase. Cele două porți dinspre Piața Unirii puteau fi luate în considerație, dar această dualitate este improprie programului. De aceea, am înclinat spre rezolvarea cu ajutorul unui nou acces, prin subsol. Soluția aceasta implică intervenția în piață, ajungîndu-se, astfel, la remodelarea acesteia.

Muzeul este prevăzut a avea mai multe secții, cea mai importantă fiind secția de pictură, urmată de cele de sculptură, de arhitectură de grafică și de arte decorative. Fiecare dintre aceste secții va fi deservită prin cîte o circulație verticală, de mai mică amploare, ce oferă posibilitatea vizitării separate și exclusive a secțiilor dorite, în afara circuitului vizitării muzeale de ansamblu.

La parter, profitînd de amintitele patru intrări, po fi organizate expoziții temporare sau alte manifestă culturale, în spații ce pot fi izolate de restul ansam blului, neafectînd activitatea și continuitatea de viz tare a muzeului. La subsol, sînt amplasate depozitele care — la nevoie — pot fi și ele integrate circuitulu de vizitare, precum și spațiile anexe.

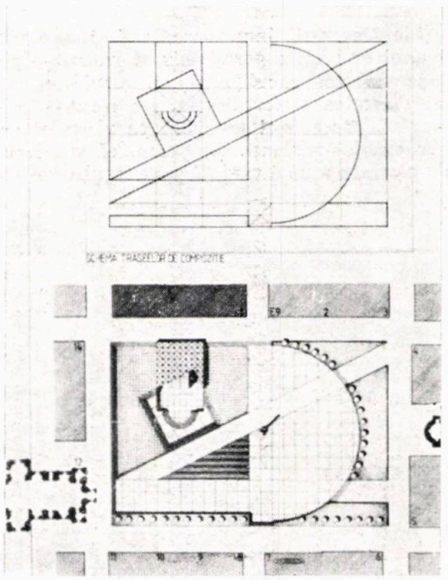

Nr 1 — Palatul Prefecturii (Palatul Baroc) 1752
Nr 2 — Secolul XVIII
E 9 — (Strada Engels nr. 9) sec. XVIII
Nr 3 — « La elefant » 1754
Nr 4 — Vicariatul 1748
— Catedrala sîrbească
Nr 5 — Casa « Lira » 1847
Nr 6 — Casa cu lei 1840
Nr 7 — « La cei 7 prinți electori » 1756
Nr 8 — « La trei husari » sec. XVIII
Nr 9 — « Balotul din Ardeal » sec. XVIII
Nr 10 — Proprietatea bisericii, sec. XVIII
Nr 11 — « La struț » sec. XVIII
Nr 12 — Domul 1736—1774
Nr 14 — « Sanitas » 1840
— « Azur » 1808

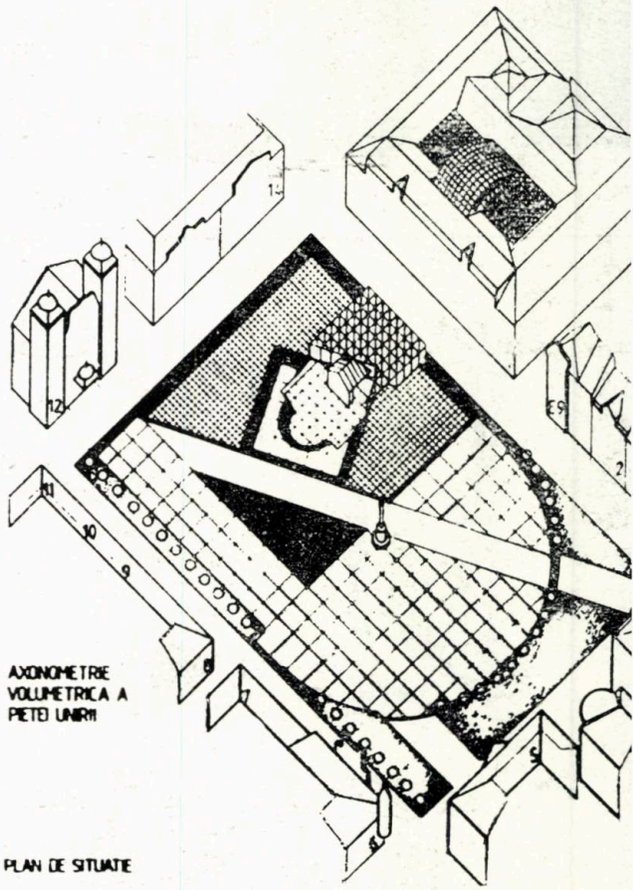

AXONOMETRIE VOLUMETRICA A PIETEI UNIRII

PLAN DE SITUATIE

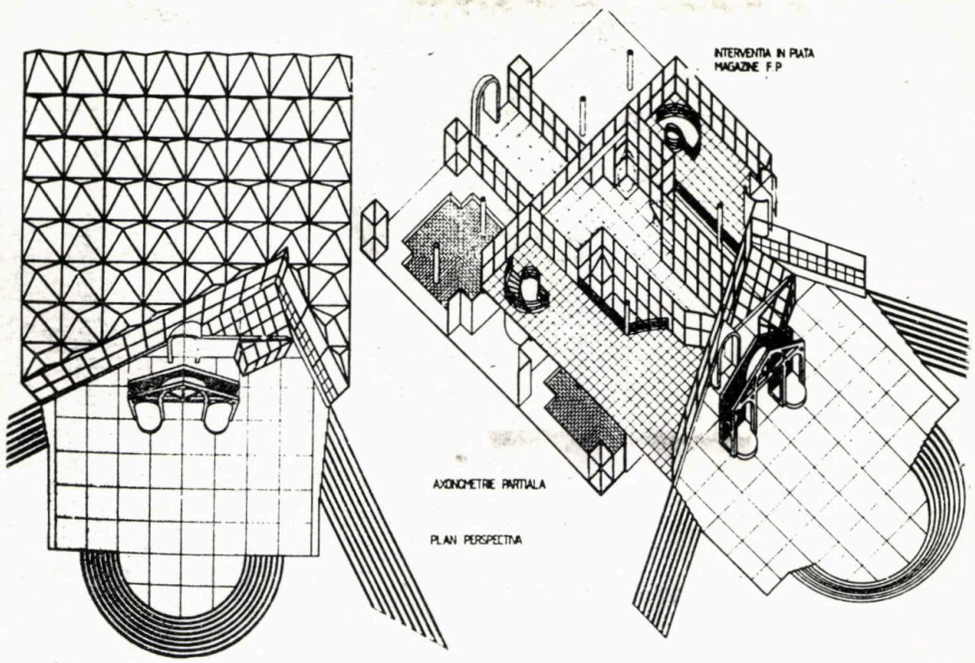

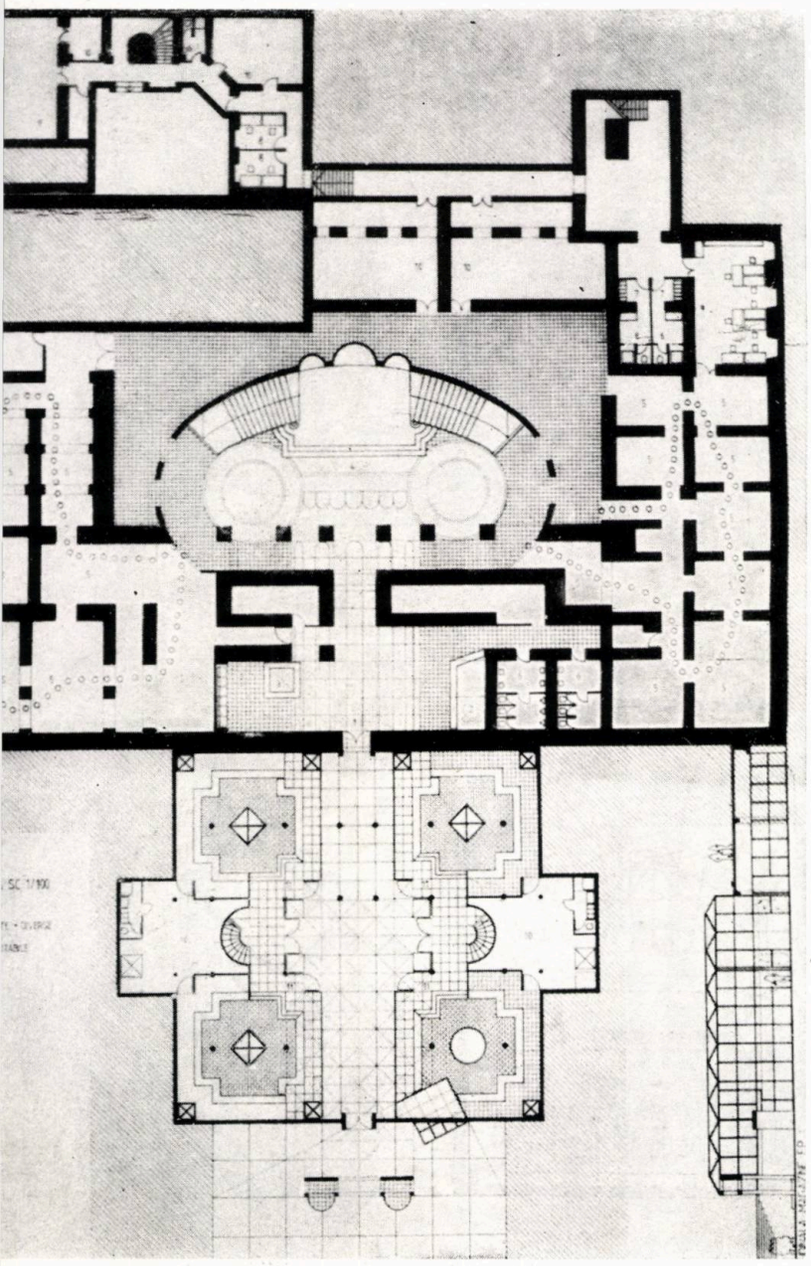

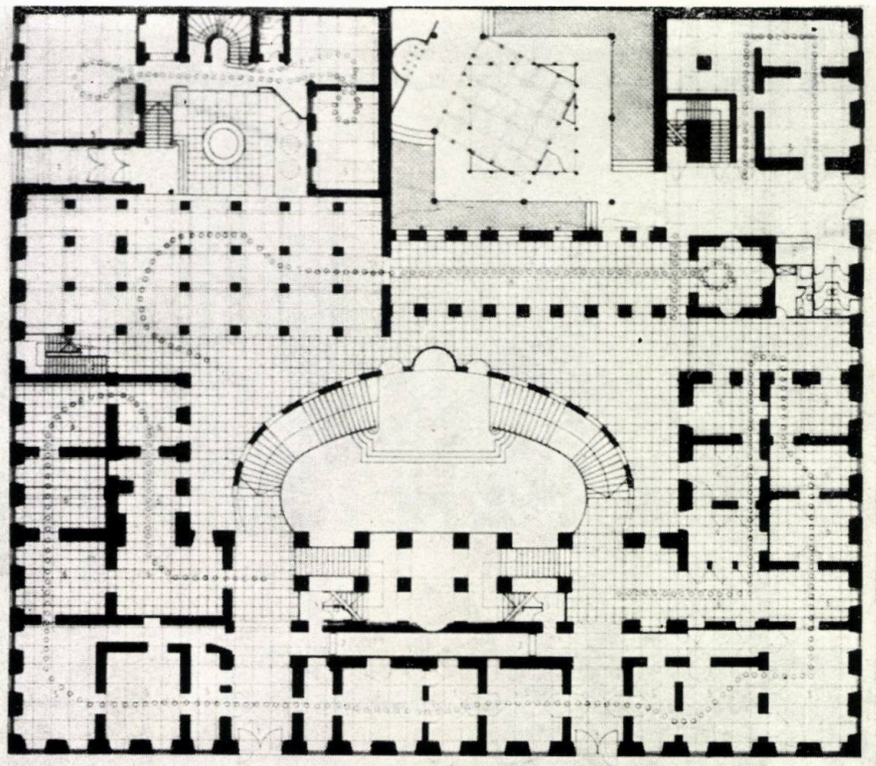

PLAN PARTER SC 1/100

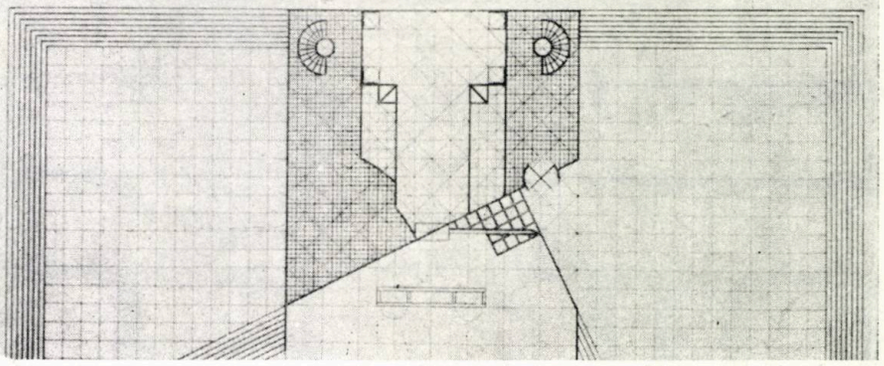

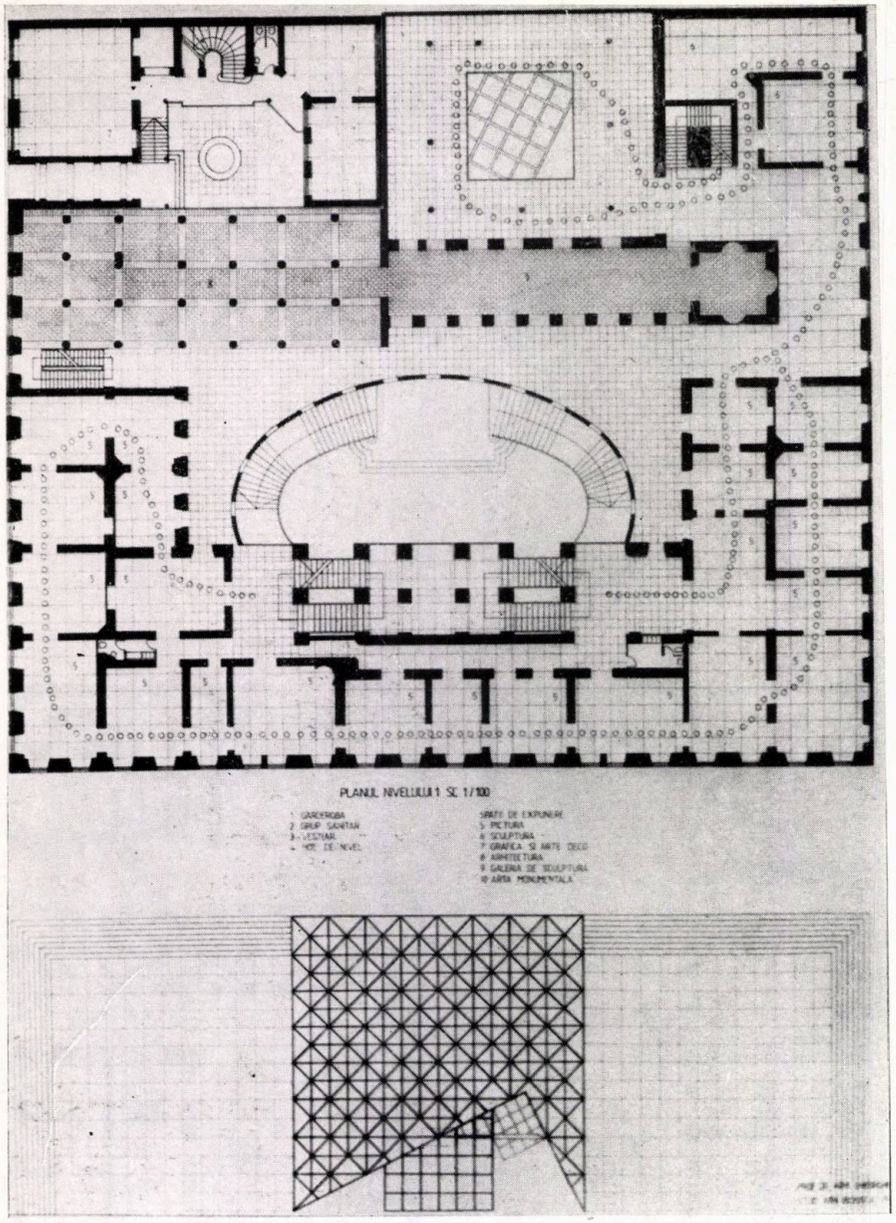

PLANUL NIVELULUI 1 SC 1/100

1 GARDEROBA
2 GRUP SANITAR
3 VESTIAR
4 NIVELARE

SPATII DE EXPUNERE
5 PICTURA
6 SCULPTURA
7 GRAFICA SI ARTE DECO
8 ARHITECTURA
9 GALERIA DE SCULPTURA
10 ARTA MONUMENTALA

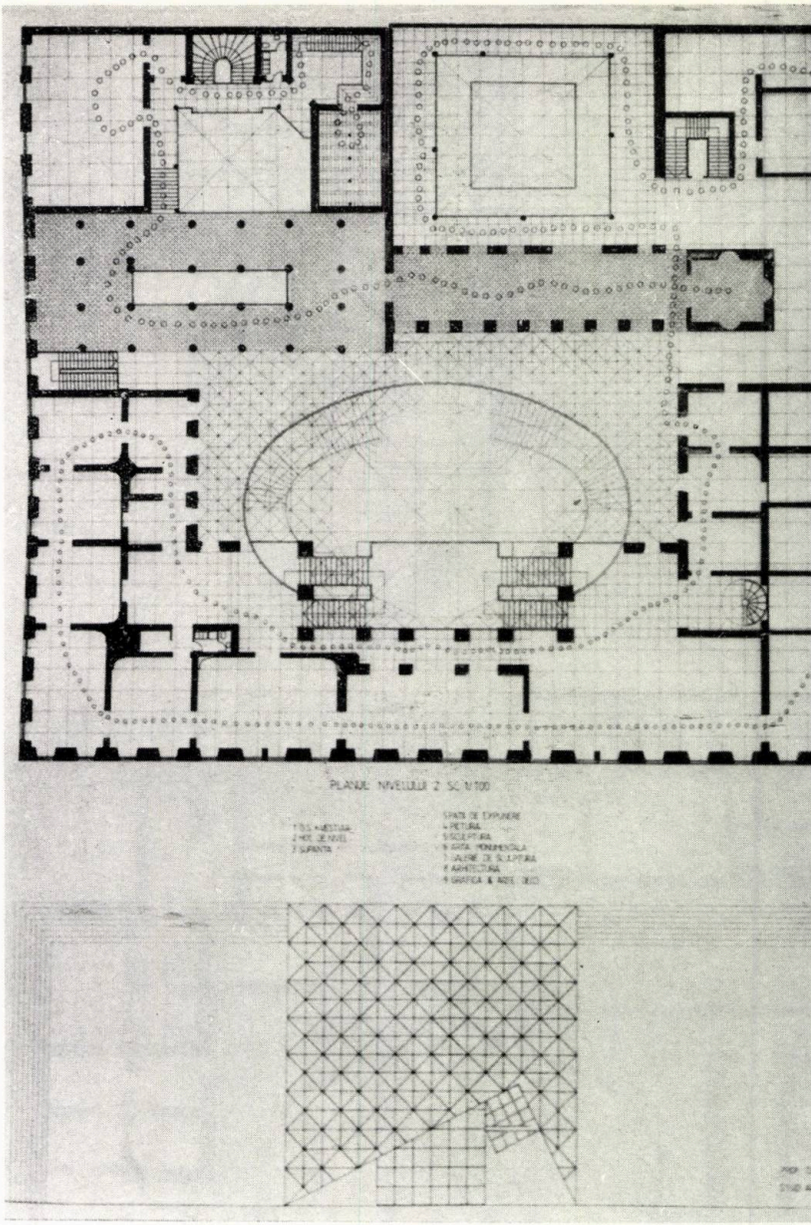

PLANUL NIVELULUI 2 SC 1/100

1 CAFENEA
2 NIVELARE
3 CURTEA

SPATII DE EXPUNERE
4 PICTURA
5 SCULPTURA
6 ARTA MONUMENTALA
7 GALERIE DE SCULPTURA
8 ARHITECTURA
9 GRAFICA & ARTE DECO

MUZEUL DE PICTURA

CURTEA A - HOLUL PRINCIPAL DE ACCES

GALERIA DE SCULPTURA

CURTEA B - MUZEUL DE ARTA MONUMENTALA

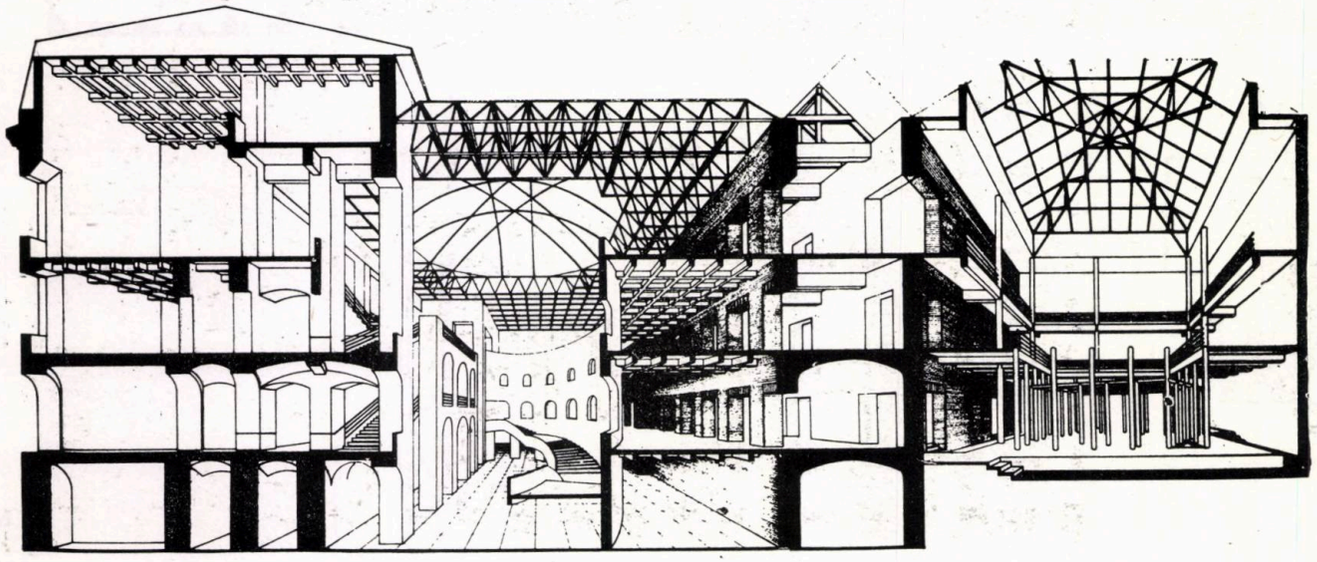

CURTEA A - HOLUL PRINCIPAL DE ACCES

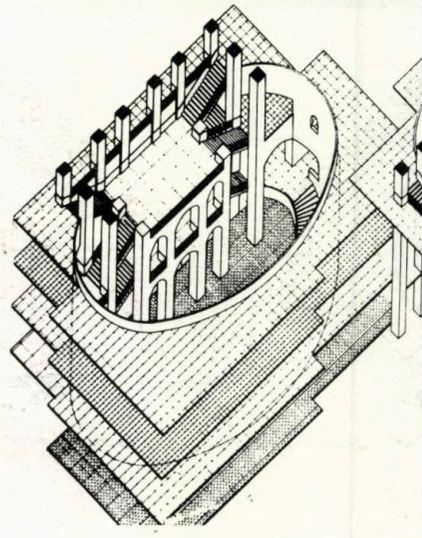

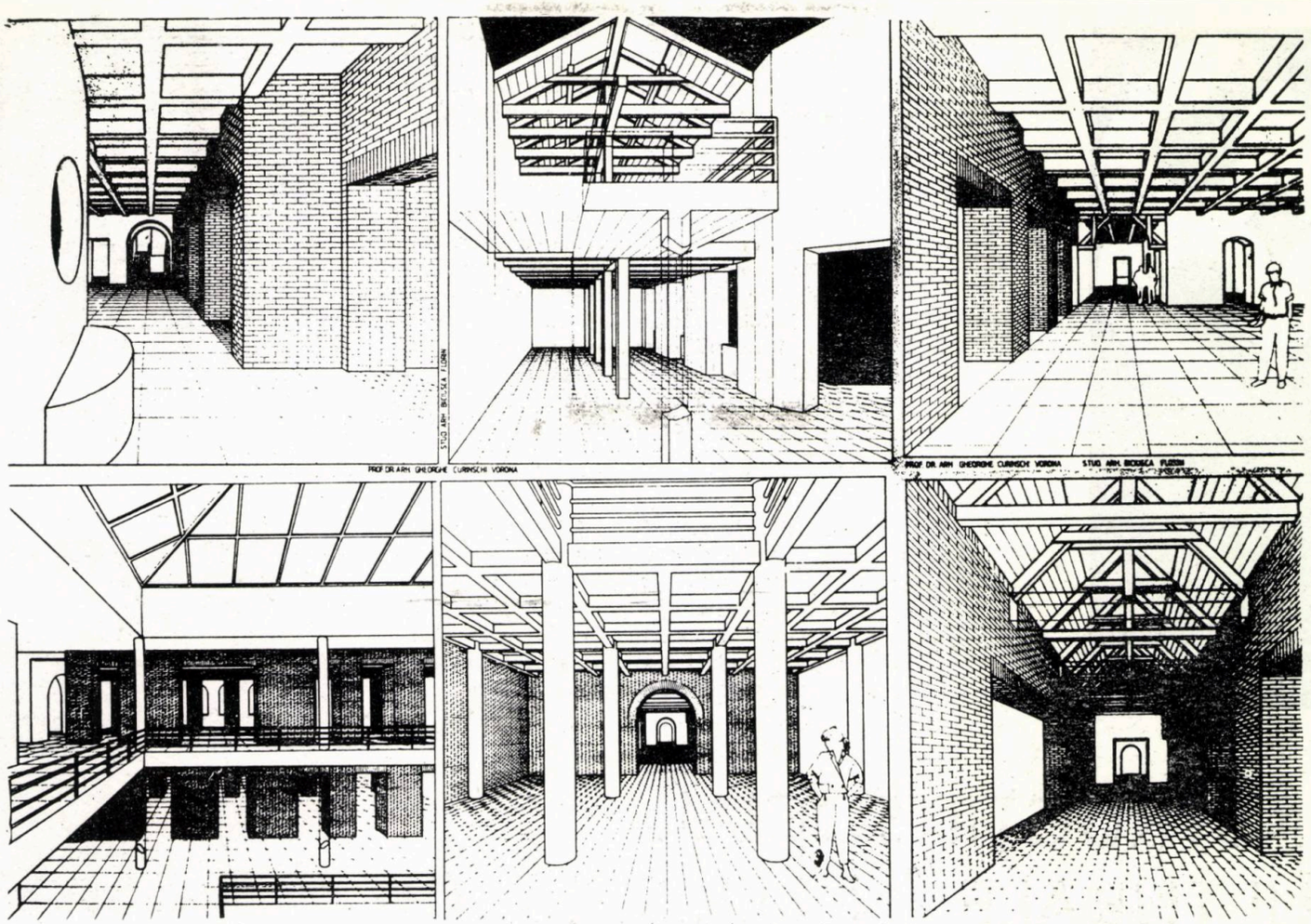

Amenajările din piață — aferente construcției muzeului din *Palatul Baroc* — vor cuprinde magazine ale Fondului Plastic și expoziții cu vînzare.

Dotările sînt situate la subsol, deasupra nivelului pieței ridicîndu-se un paralelipiped de sticlă pînă la cota de 1,40 m.

Arh. FLORIN BICIUȘCĂ

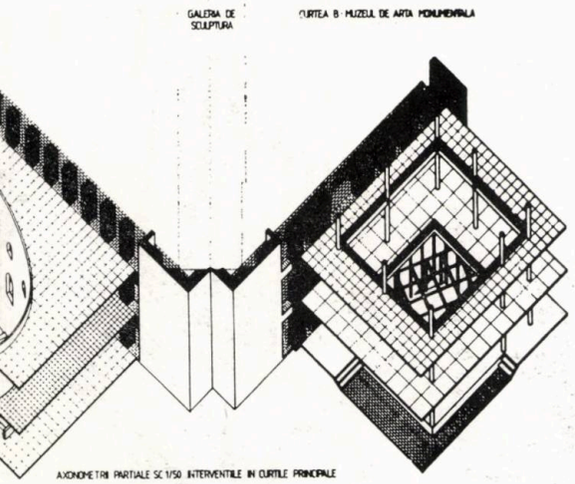

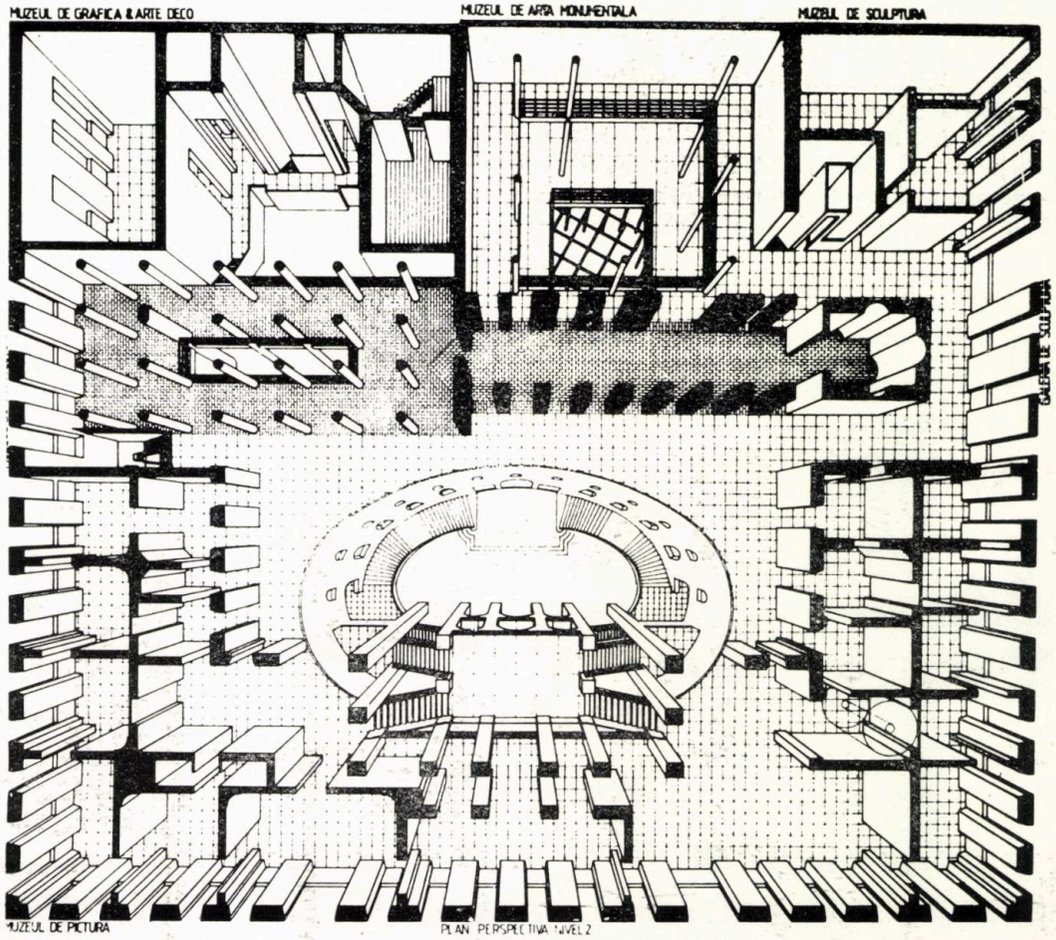

corespondenta

«CONSTRUCȚII SOCIAL-CULTURALE ÎN U.R.S.S.» (I)

Din expoziția, deschisă, la 1 noiembrie 1984, în galeria Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» din București, în cadrul festivităților prilejuite de ZILELE CULTURII SOVIETICE — despre a căror desfășurare revista noastră a făcut o amplă relatare în nr. 1/1985 —, expoziție intitulată «CONSTRUCȚII SOCIAL-CULTURALE ÎN U.R.S.S.», înfățișăm cititorilor noștri un prim grupaj de imagini, semnificative pentru căutările actuale ale arhitecților și urbaniștilor sovietici.

Impresionează, deopotrivă, generozitatea distribuirii funcționale a spațiilor, marea diversitate formală, integrarea în opera arhitecturală a artelor plastice, frecventa folosire a luciurilor de apă, a fîntînilor arteziene și a spațiilor verzi într-o util înțeleasă cooperare compozițională cu obiectul de arhitectură, larga prevedere a placajelor din piatră ori ceramice, a betoanelor aparente, suprafețelor vitrate, tîmplăriilor metalice etc.

Pavajele și pardoselile decorative, parapetele, rampele, pasarelele, scările ample, mobilierul stradal și de parc, instalațiile de iluminare specială a edificiilor pe timpul nopții, toate acestea concură la corecta valorificare a amplasamentelor în cadrul orașului, la perfecta corelare funcțional-compozițională a clădirilor cu terenul adiacent și cu ansamblurile urbane din care fac parte, la optima punere în valoare a obiectului arhitectural principal.

Imaginile alăturate, grăitoare de la sine, ne scutesc de alte considerațiuni. Fapt pentru care lăsăm cititorilor posibilitatea de a aprecia, c deplină obiectivitate, incontestabilele reușit ale confraților noștri din U.R.S.S.

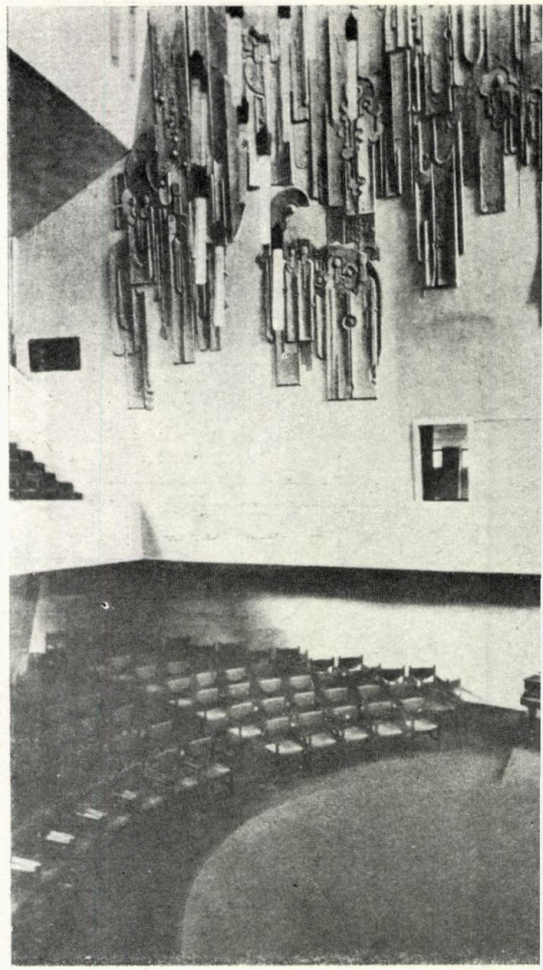

3

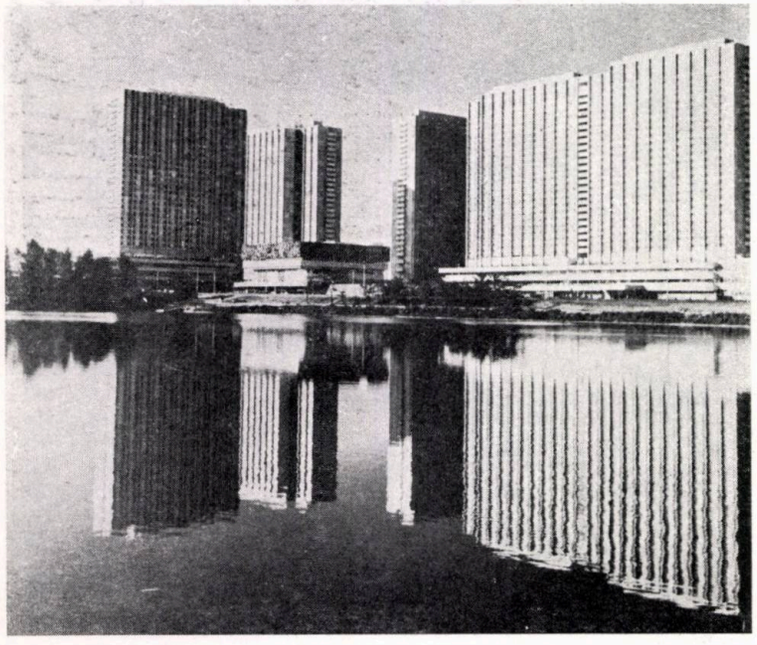

1

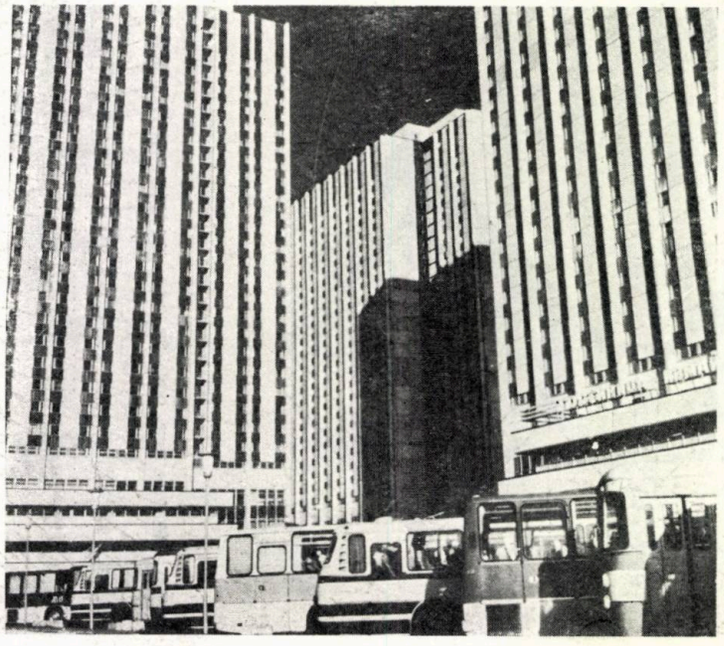

2

4

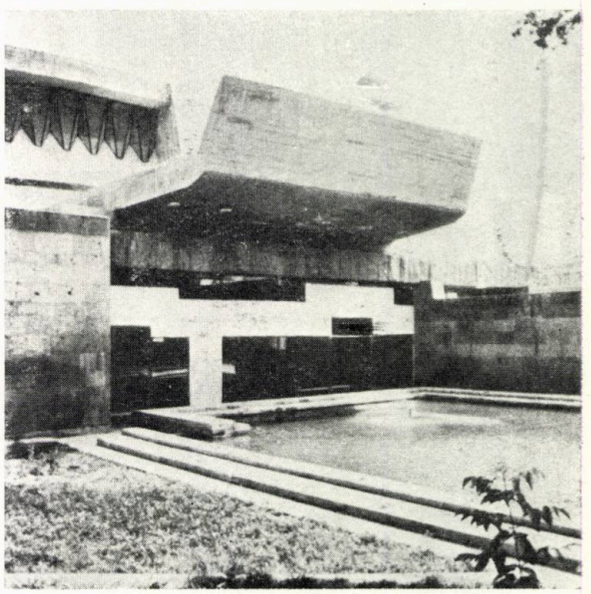

5

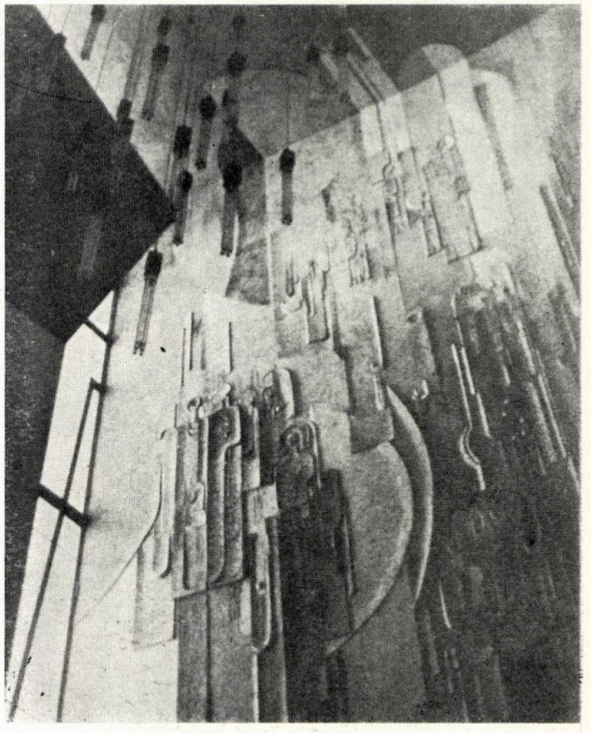

6

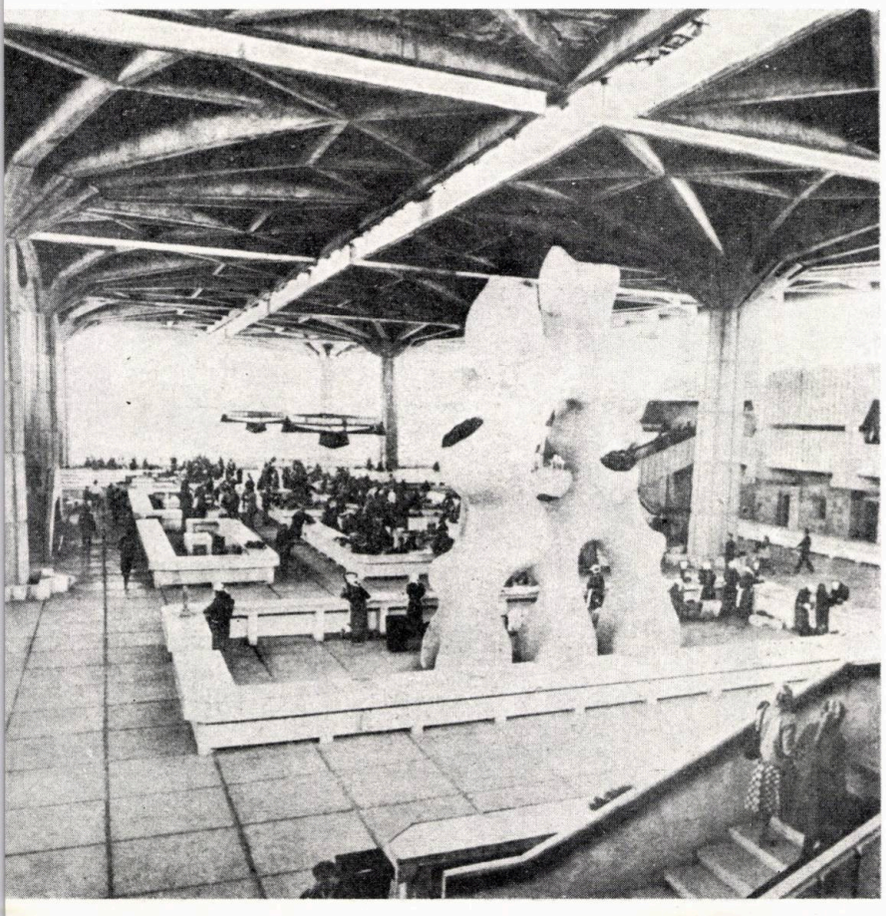

7

1, 2. COMPLEXUL HOTELIER « IZMAILOVO » — MOSCOVA, 1980 *arhitecți D. Burdin, V. Klimov, I. Rabaev, ingineri E. Skorodumov, M. Șvehman, pictor Z. Țeretelli*
3, 4, 5, 6. CASA MUZICII CLASICE ȘI DE CAMERĂ « KOMITAS », DIN EREVAN, 1977 *arhitect S. Kiurkcean*
7. CENTRUL COMERCIAL « GULISTAN » DIN AȘHABAD, 1982 *arhitect V. Visotin, ingineri A. Belov, A. Muradov*

→

8

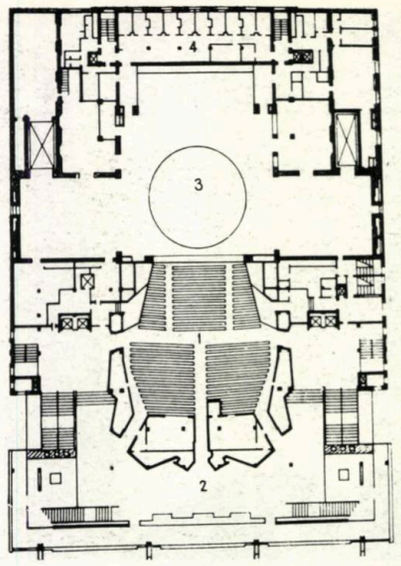

9

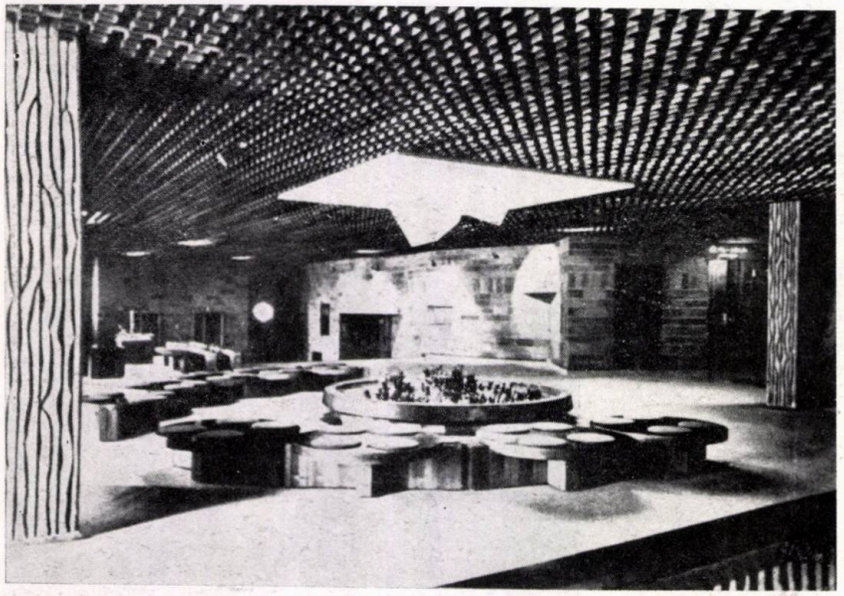

10

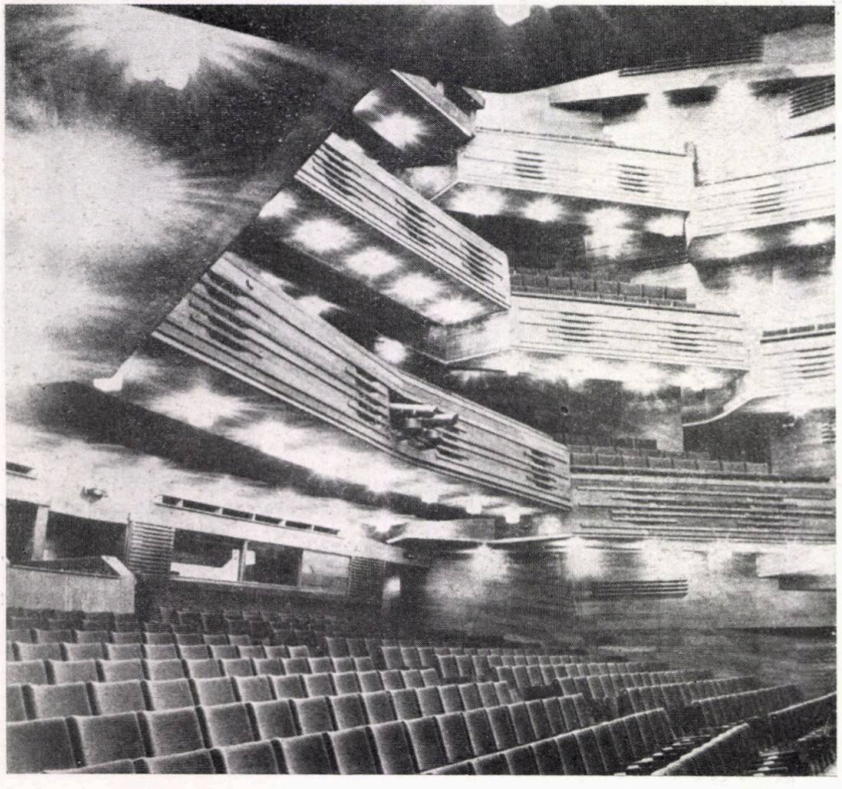

11

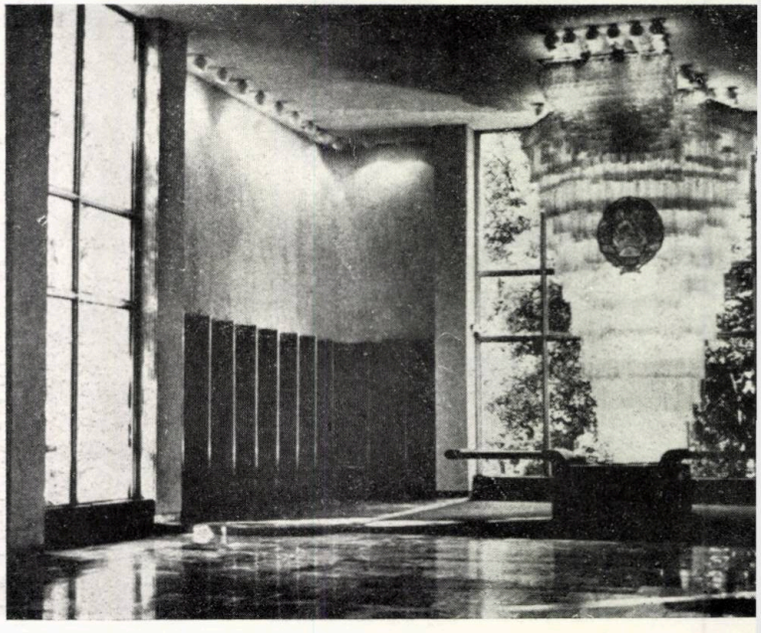

8, 9, 10, 11. NOUA CLĂDIRE A TEATRULUI ACADEMIC D
ARTĂ « GORKI », 1973, MOSCOVA *arhitecți V. Kubasov*
V. Uleasov, I. Polearovski. E. Bekriţki, E. Cekovaia, ingine
A. Ţikunov, I. Manevici, V. Kraft, M. Graznov
12, 13. INSTITUTUL CENTRAL ECONOMIC-MATEMATI
AL ACADEMIEI DE ŞTIINŢE A U.R.S.S., MOSCOVA, 198
arhitecți L. Pavlov, I. Iadrov, G. Golîceva, ingineri E. Garmse
L. Muromţev, V. Averbuh
14, 15, 16. PALATUL OFICIERII CĂSĂTORIILOR, VILNIUS
1974, *arh. G. Baravikas.*

12

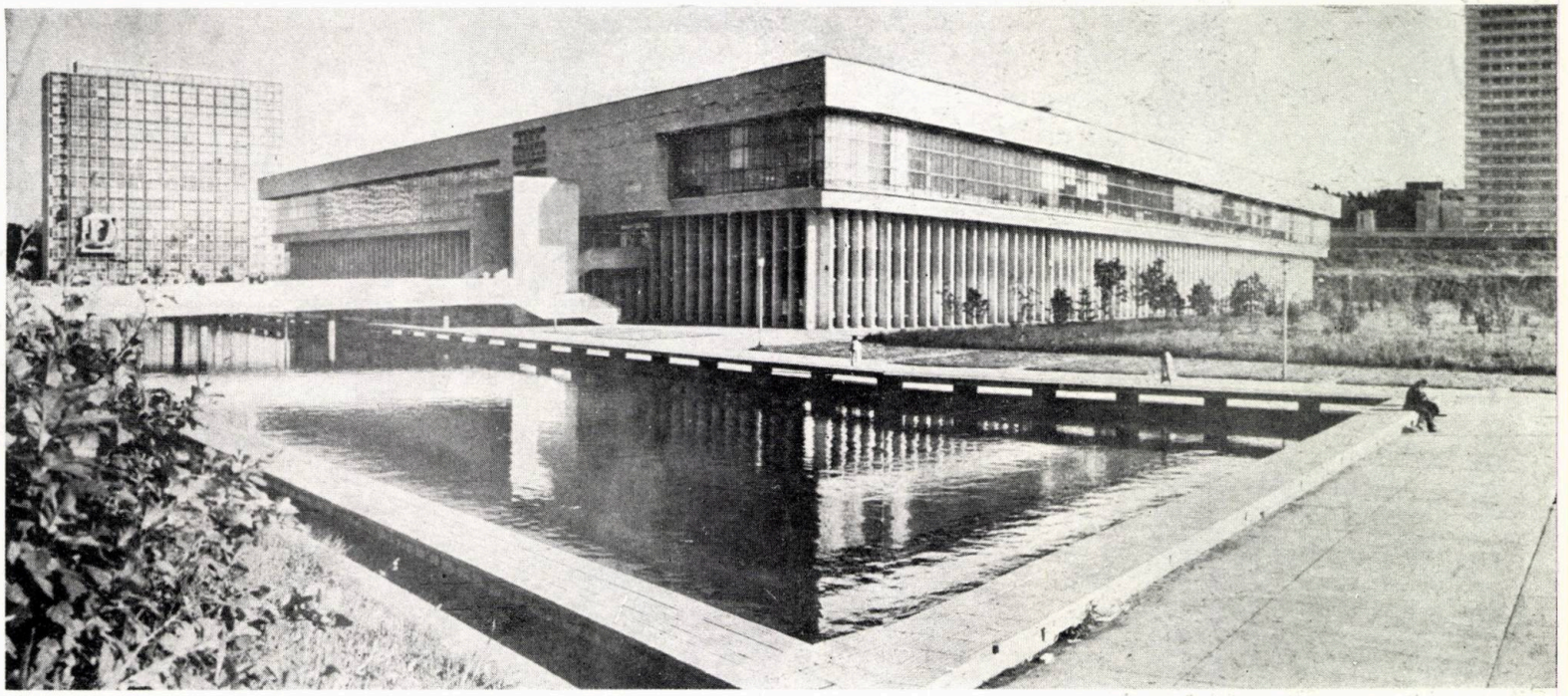

13

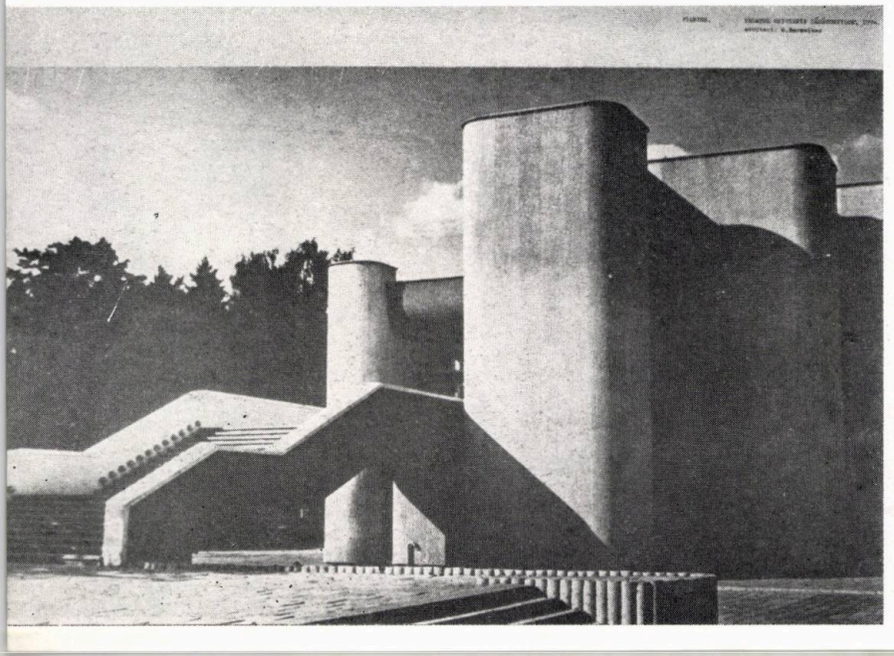

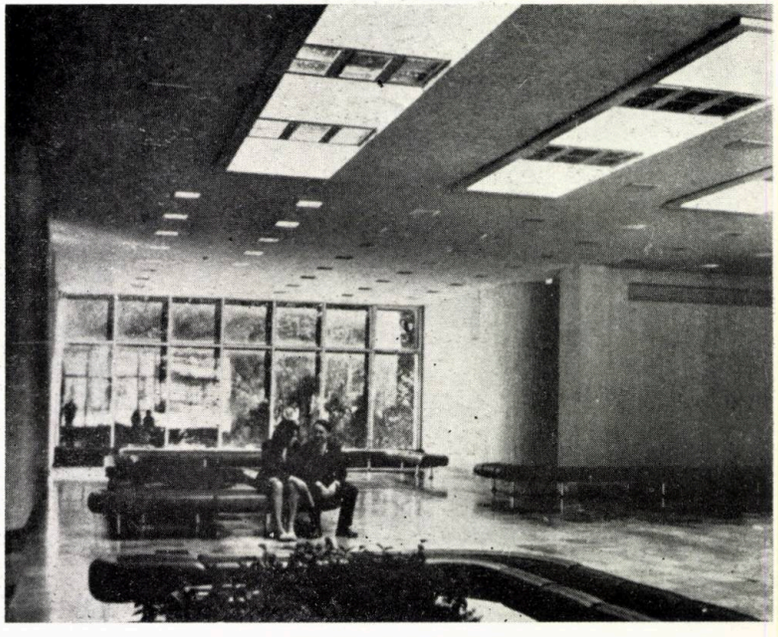

16

17

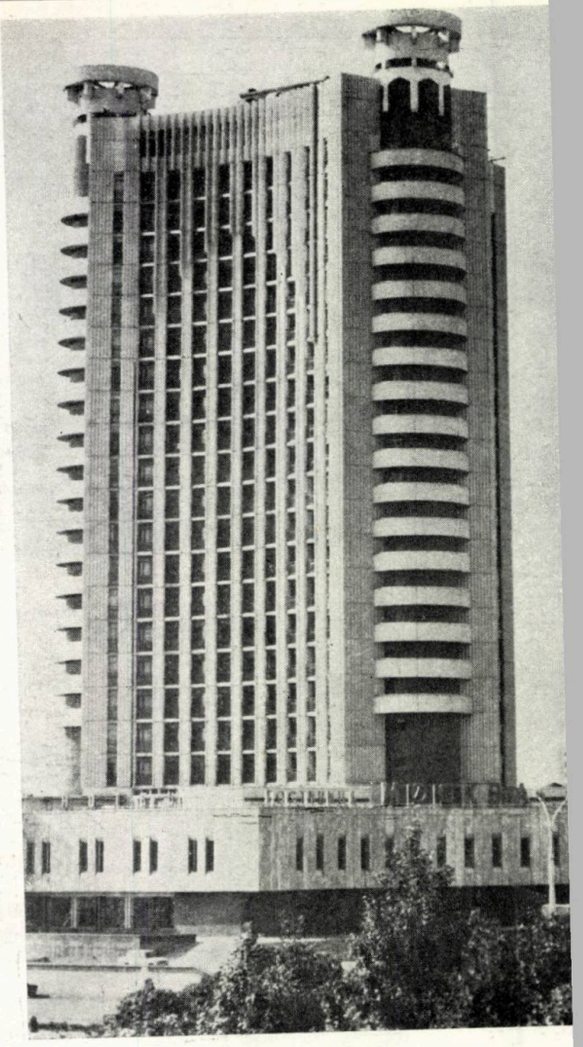

19

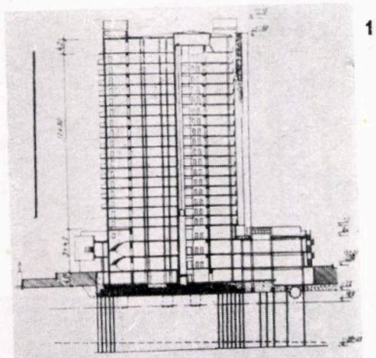

18

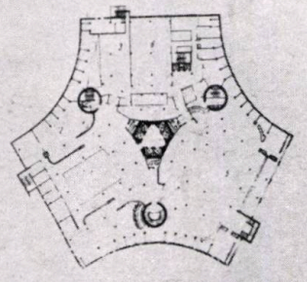

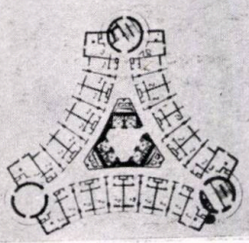

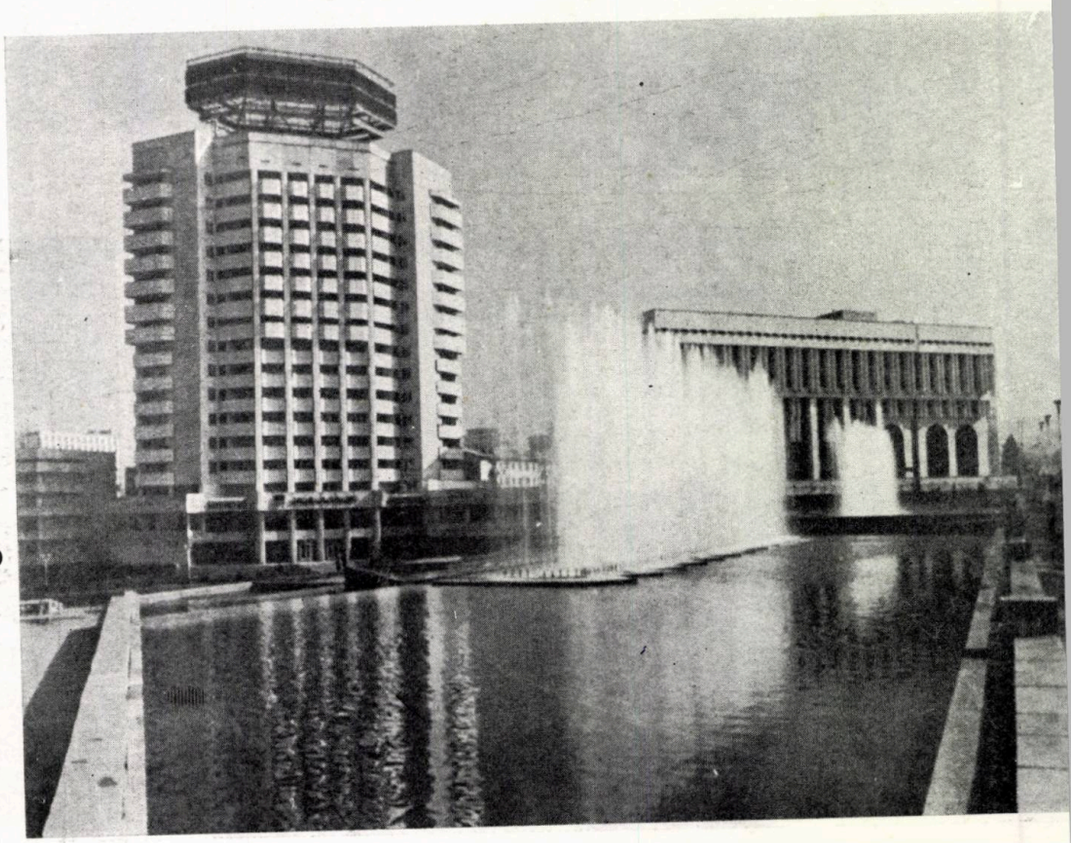

20

17. 18. 19. HOTELUL « MOSKVA » DIN TAȘKENT, 1982 arhitecți *V. Spivak, L. Nefiodov, N. Zaloghina, ingineri A. Asanov, A. Sidelnikov, N. Brîli, S. Petrikova*

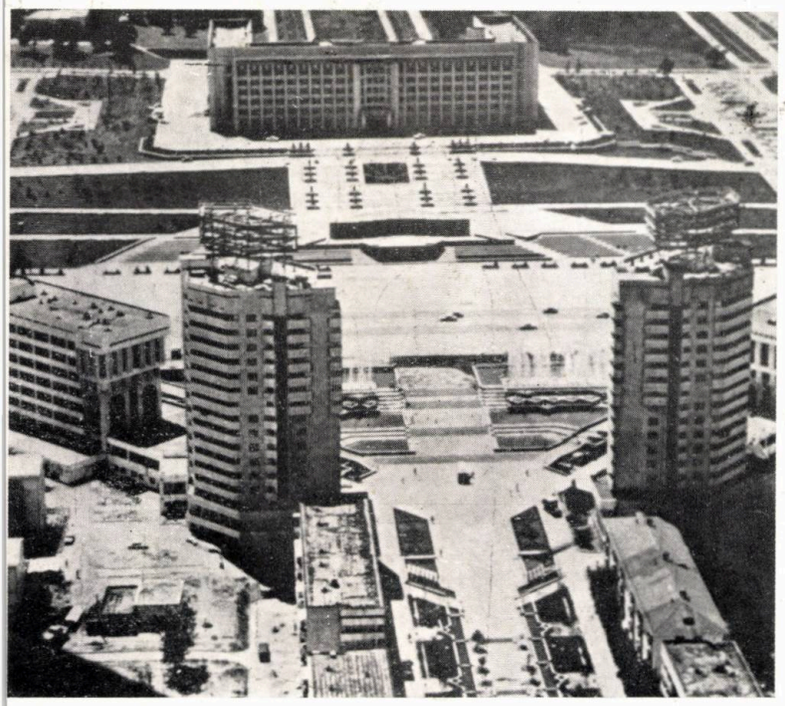

23

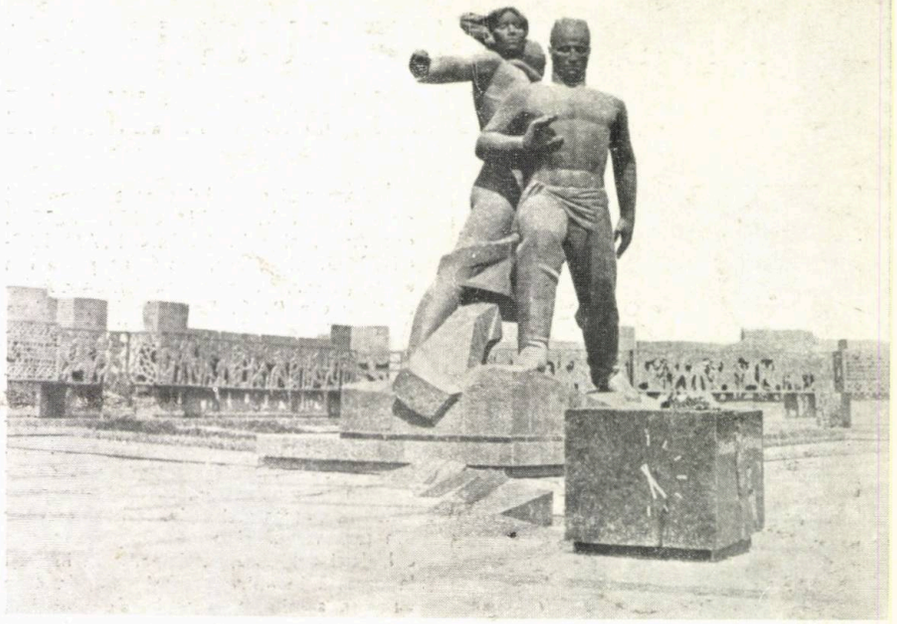

24

24. MONUMENTUL « BĂRBĂȚIA » DIN TAȘKENT *sculptor D. Reabicev, arhitecti S. Adilov, V. Ganiev, R. Iusupov.*

20, 21, 22, 23. COMPLEX DE CLĂDIRI ÎN PIAȚA « L. I. BREJNEV » DIN ALMA ATA, 1981 *arhitecți A. Kapanov, K. Montahaev, M. Pavlov, R. Seidalin, I. Tumanean, ingineri K. Nurmakov, A. Statenin*

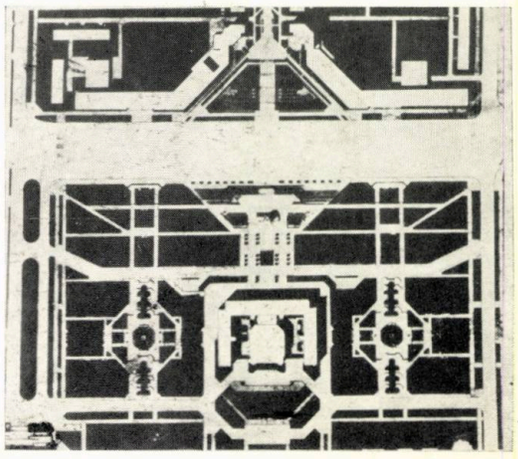

22

ÎNTÎLNIRE DE LUCRU A TINERILOR ARHITECȚI DIN ȚĂRI SOCIALISTE

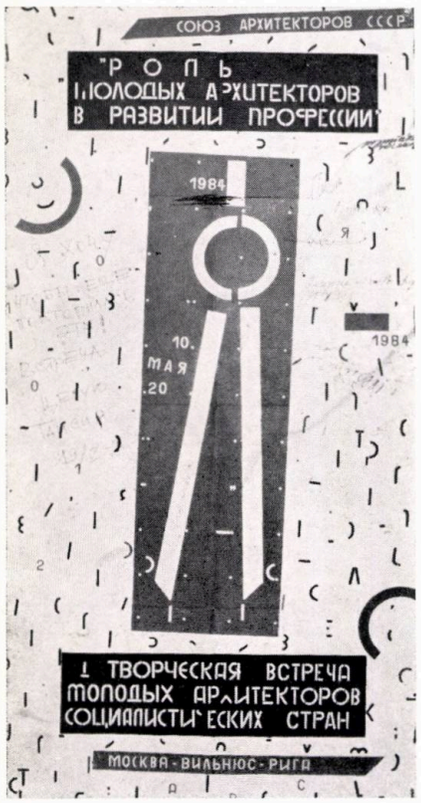

1

În luna mai a anului trecut, împreună cu colegii arh. ADRIAN IONULESCU, din Arad, și arh. DORIN IOAN LASCHESCU, din Sibiu, am făcut parte din delegația care a reprezentat Uniunea Arhitecților din R. S. România la întîlnirea de creație « ROLUL TINERILOR ARHITECȚI ÎN DEZVOLTAREA PROFESIEI », organizată de către Uniunea Arhitecților din U.R.S.S.

Desfășurîndu-se în cadrul legăturilor stabilite între uniunile de arhitecți din țări socialiste, această acțiune și-a dovedit din plin utilitatea, oferindu-ne posibilitatea cunoașterii activității arhitecților din țara vecină și prietenă, precum și a celorlalți arhitecți participanți ca invitați la această întîlnire profesională, la care au fost susținute o serie de aprecieri teoretice, însoțite de exemplificări, prin diapozitive, după lucrări executate.

În programul vizitelor, organizate cu acest prilej, au fost incluse ansambluri și lucrări realizate în Moscova, Vilnius, Kaunas și Riga. Obiectivele prezentate au reflectat căutările arhitecților, din aceste orașe, axate pe două direcții majore, și anume: conservarea și restaurarea clădirilor din zona centrală a Moscovei (din zona Arbat, spre exemplu), a Vilniusului și a Rigăi — pe de-o parte — și închegarea de noi zone de locuit —pe de altă parte.

Delegația noastră a prezentat referatul « POZIȚIA TINERILOR ARHITECȚI DIN ROMÂNIA FAȚĂ DE ASPECTELE ARHITECTURII CONTEMPORANE », poziție pe care am expus-o pornind de la premiza că arhitectura este o formă de autoritate și — înainte de a fi un act tehnic și artistic — este, prin planificare, un act politic și social-economic.

Ca suport al activității noastre, am susținut ideea tradiției arhitecturii populare, dar nu privită formal, ci drept capacitate de a stimula creativitatea. Punctul nostru de vedere s-a conturat și prin ideea că rolul arhitectului este, astăzi, evaluat mai realist, renunțîndu-se la ideea, totuși utopică, de a transforma lumea prin intermediul arhitecturii, că dominantă este comanda socială, arhitectura devenind, în felul acesta, cea mai controlabilă expresie a felului de a gîndi al unei societăți.

Cu aspectele desprinse din aprecierea lui PAREYSON că « *a continua, fără a ști să inovezi, nu înseamnă a continua și a transforma fără a ști să păstrezi, înseamnă a construi în gol* », s-a încheiat și referatul prezentat de către delegația noastră.

Ca orice întîlnire a unor oameni av aceleași preocupări, și această acțiune are un incontestabil rol în utila ver care a ideilor proprii, dar și în cunoaș rea, preluarea creatoare și analizarea c tică a unor alte căi, posibile, de abord a arhitecturii.

Arh. NICOLAE ȚARĂLUN

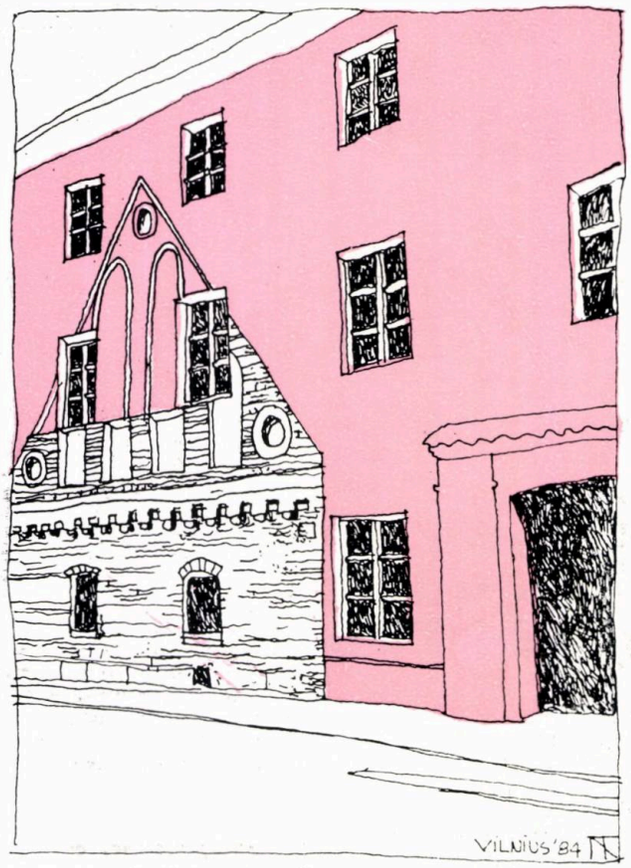

2

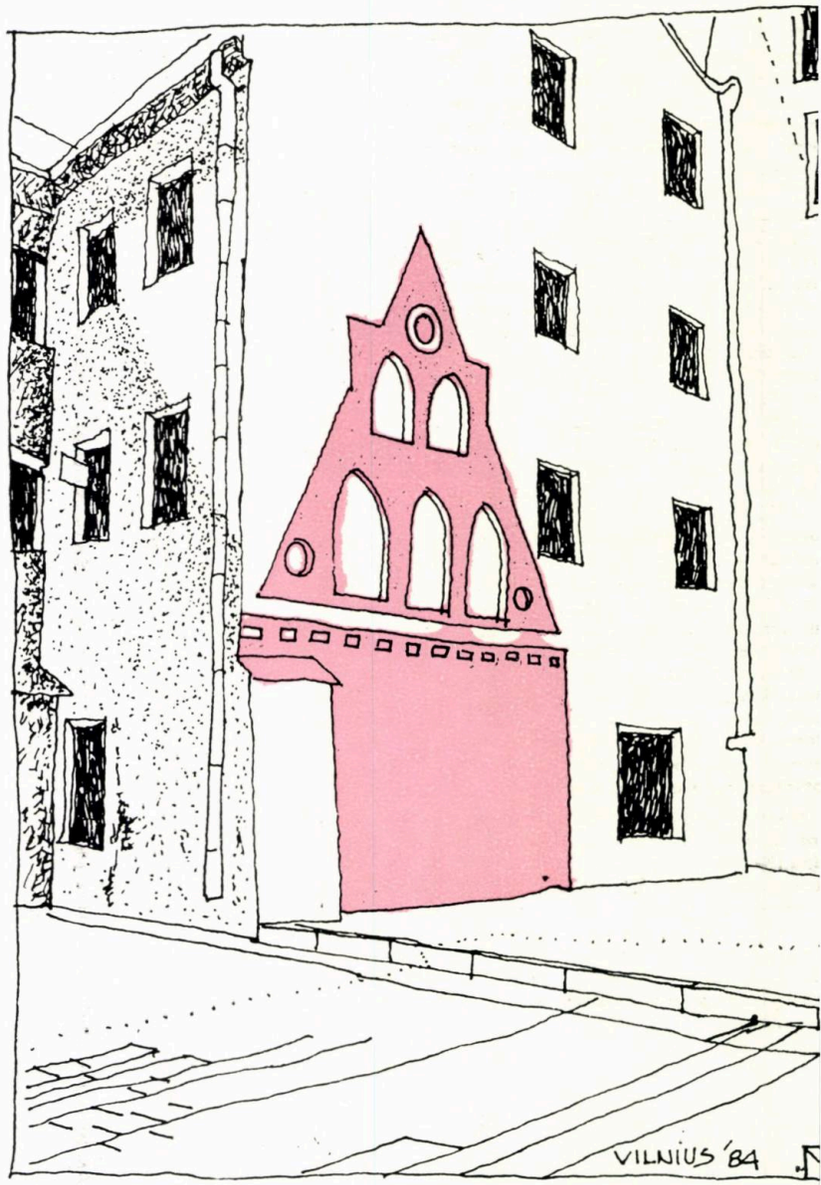

3

1. Afișul întîlnirii de lucru a tinerilor hitecți din țări socialiste
2.3. Dacă au dispărut asemeni oameni casele trebuie să fi lăsat o amprentă inima celor alături de care au existat Vilnius

desene de arh. NICOLAE ȚARĂLUN

NICICÎND NU-I TÎRZIU SĂ VEZI PARISUL

Mi s-a întîmplat ca, în 1984, după ieşirea la pensie, ă pot vizita Parisul pe îndelete şi pe propriile mele icioare. La împlinirea unei dorinţe, visată încă de pe ăncile şcolii, s-a adăugat şi experienţa anilor de proectare în sistematizare/urbanism, ca şi cei în care am ucrat la restaurările monumentelor istorice şi de rhitectură, care m-au făcut să privesc « ORAŞUL UMINĂ » drept în ochi, fără să clipesc măcar. Deci, iciodată nu-i prea tîrziu...

Nu intru în descrierea Parisului, acesta fiind mult rea bine cunoscut din numeroasele pagini ce i-au ost dedicate. Voi prezenta, doar, cîteva elemente adru, jaloane utile în explicitarea desenelor făcute a faţa locului, în condiţiile de care am dispus.

Studiind ghidul « MICHELIN », adăugîndu-i şi împrospătîndu-i unele cunoştinţe, mă rezum la următoarele :

● Parisul însumează 105 km² avînd 2200000 locuitori 1982) ; regiunea pariziană include o serie de localităţi atelit formînd *banlieu*-ul, care ridică numărul rezidenilor la circa 10000000

● Parisul are o formă circulară, corespunzînd dezoltării sale istorice, demografice şi economice şi avînd ucleul iniţial (LUTÈCE) în ILE DE LA CITÉ. Nu -au păstrat incintele de separaţie, care să marcheze ceastă evoluţie. S-au menţinut, totuşi, unele construcţii au ansambluri, din cadrul acestora, şi care constituie devărate « MONUMENTE-MARTORI »

● Relieful Parisului nu este accidentat, dar, acolo nde sînt denivelări, ele au fost bine marcate şi accenuate, prin construcţii care alcătuiesc coronamentul ine cunoscut al metropolei. Reperele naturale ale eliefului şi cele construite în decursul timpului se ompletează, deci, în mod fericit

● Microclimatul Parisului este incredibil de capriios în intervalul diurn. Mă refer la acele elemente imatice care hotăresc soarta turiştilor veniţi în sistem eorganizat. Ploaia poate să-ţi bată în geam, la gazdă, hotel sau să te prindă, fără umbrelă, pe stradă, orice oră din zi sau din noapte. Nu-i lipsit de interes remarc că majoritatea pariziencelor îşi poartă umbrele, cu suficientă cochetărie, legate cu diferite şnururi, se petrec pe după gît sau se agaţă peste umăr, odată genţile

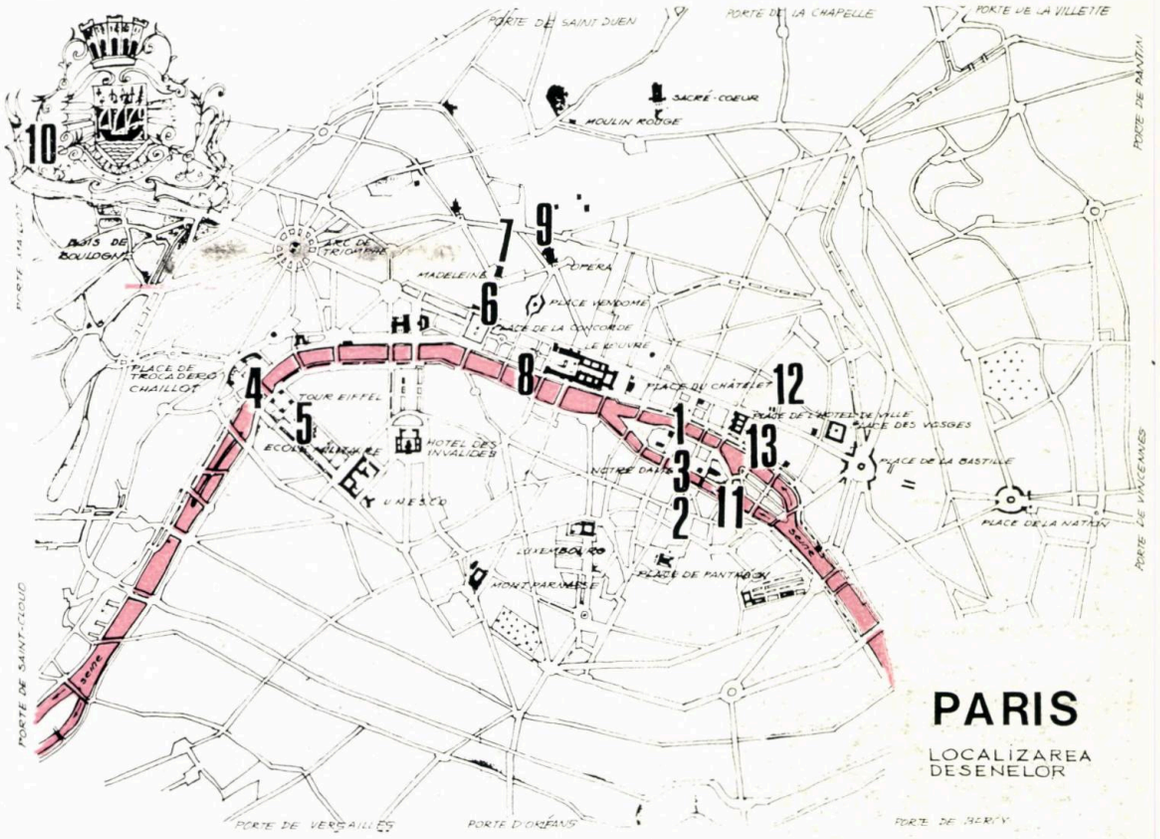

PARIS

LOCALIZAREA DESENELOR

1

● De abundenţa ploilor beneficiază din plin cadrul înverzit al Parisului, pomii ajungînd la talii impresionante, iar peluzele cu flori şi gazon apar mereu proaspete şi bine întreţinute.

Parisul nu are spaţii verzi mari, dar, acolo unde există parcuri, scuaruri, plantaţii de aliniament, copacii ies din scară creînd un raport invers proporţional cu suprafeţele rezervate lor. Senzaţia este pozitivă, atît pentru vizitatori, cît şi pentru parizieni, care, cu mină nonşalantă, singuri, perechi sau în grup, se tolănesc pe gazonul proaspăt, aşa cum se poate de altfel vedea în multe din picturile inspirate de acest subiect

● Cerul parizian îşi schimbă şi el decorul multicolor al norilor, iar vizitatorul este, deseori, tentat să-l privească

● Sena, acest legendar fluviu, pe care inutil l-aş mai cînta şi eu sau l-aş mai compara cu o coloană vertebrală a Parisului, rămîne cert elementul natural major al oraşului. Malurile, amenajate cu lucrări de artă, cheiurile, acostamentele, promenadele, dar, mai ales, podurile sale, fac din ansamblul Senei o unitate urbană în sine

● Trecînd de la cadrul natural la cel construit, ceea ce frapează vizitatorul este trama stradală şi dirijarea tumultului de pietoni şi de vehicule. Trama stradală a fost fixată, în principiu, încă din secolul trecut de inspiratul gospodar Haussman, urmaşii respectînd ideile înaintaşului lor, păstrînd construcţiile vechi şi amplasînd pe cele noi în acest context. Reţeaua de metro şi R.E.R. (metroul rapid) funcţionează ca metronomul, iar pasagerii le utilizează ca atare, în viteză, sub impulsul preceptului că *timpul înseamnă bani*. Aceasta permite intensa descongestionare a circulaţiei de suprafaţă

● Monumentele vechi ale Parisului există acolo unde le-a aşezat istoria. Cele noi sînt amplasate în aşa fel

1. *Vedere panoramică de la* Notre Dame *spre* Opéra *şi* Ste. Chapelle.

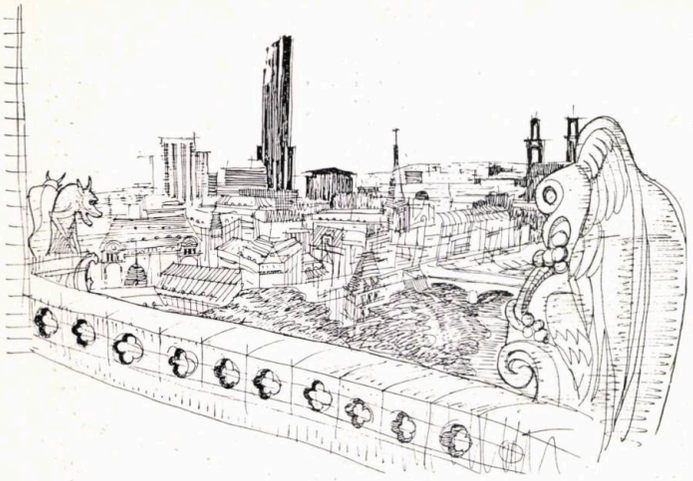

2

3

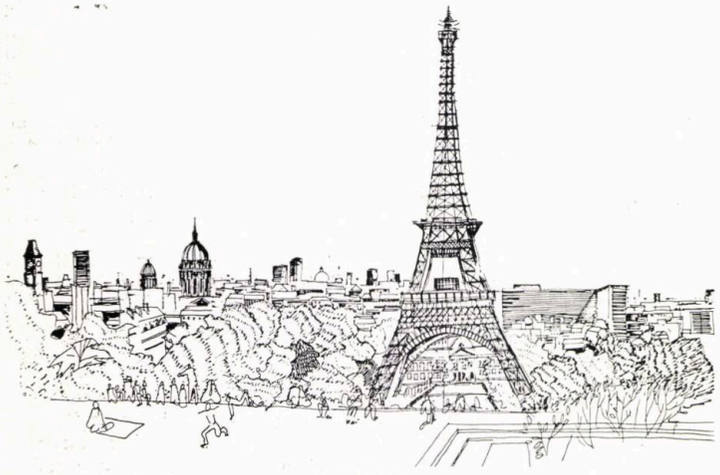

4

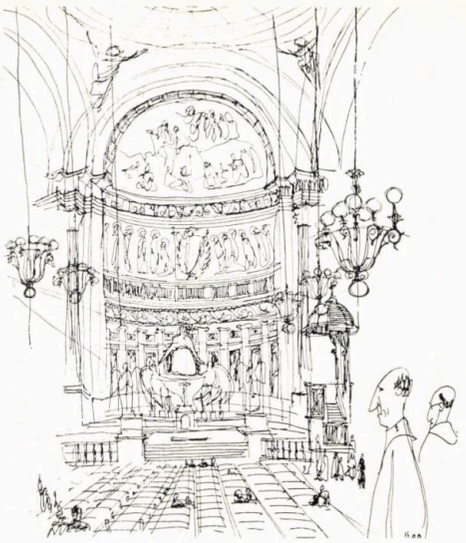

7

6

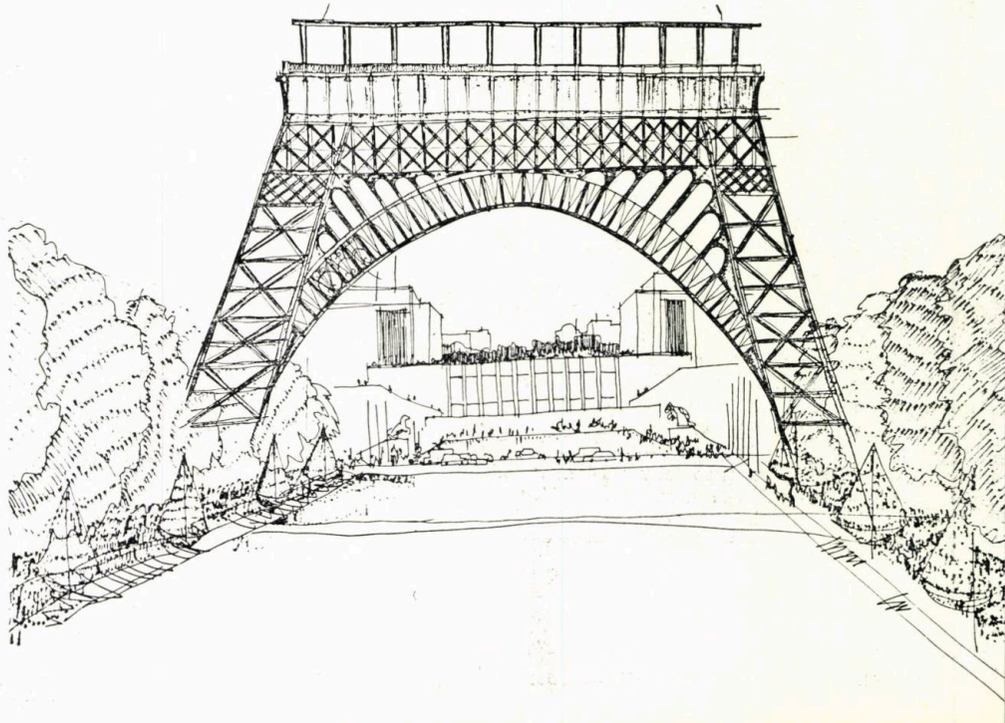

2, 3. *Vederi panoramice de la Notre* Dame *spre* Mont Parnasse *și, respectiv, spre* Tour Eiffel *și* St. Sulpice
4. *Vedere panoramică de pe terasa Palatului* Chaillot *către* Tour Eiffel
5. *Vedere spre* Palais de Chaillot
6. *Dinspre treptele de* La Madeleine *privind spre* Place de la Concorde

încît să nu le concureze. Între generațiile de construcți monumentale, există un dialog urban bine gîndit dispoziția lor creînd axe complexe de interes.

Le enumăr pe cele desenate: Cheiul Senei; Ax PLACE DE LA NATION — PLACE DE LA BASTILL (cu COLONNE DE JUILLET) — PLACE DE L'HÔTE DE VILLE — PLACE DU CHÂTELET (cu THÉÂTR MUSICAL și THÉÂTRE DE LA VILLE); Axa PLACE DU LOUVRE (cu Palatul Luvru) — JARDIN DES TUI LERIES (cu arcul de triumf CARROUSEL) — PLACE DE LA CONCORDE (cu obeliscul, grupurile statu are și cele două fîntîni) — CHAMPS ÉLYSÉES (avînd cap-de-perspectivă Arcul de Triumf; Axa OBSERVA TOIRE (cu observatorul), JARDIN DU LUXEMBOURG (cu Palatul Mariei de Medicis, actualul Senat) — PLACE DE L'ODÉON (cu teatrul ODEON), PLACE ST SULPICE (cu biserica ST. SULPICE); Axa PLACE DU TROCADERO (cu PALAIS DE CHAILLOT) — TOUR EIFFEL — CHAMP DE MARS (cu ÉCOLE MILITAIRE U.N.E.S.C.O. — TOUR MONTPARNASSE.

Ca monumente sau ansambluri de monumente (desenate) din Paris amintesc de: MONTMARTR

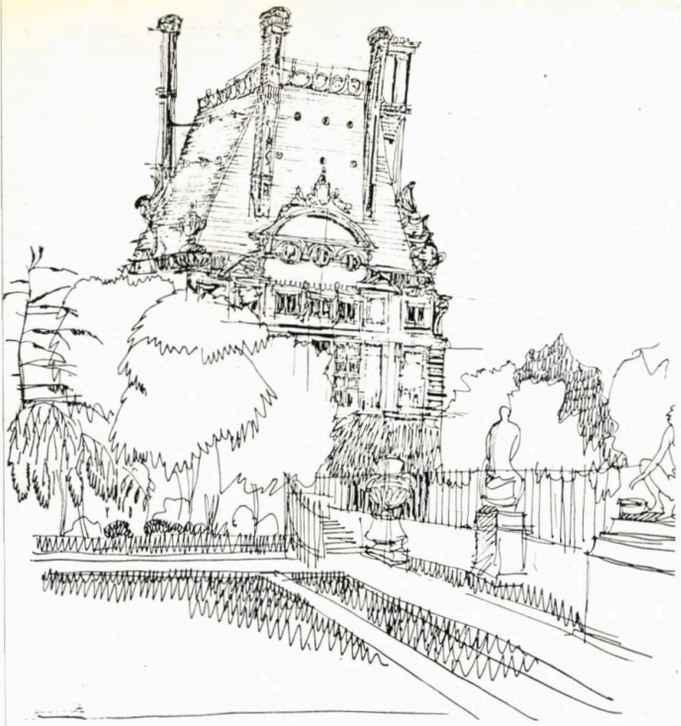

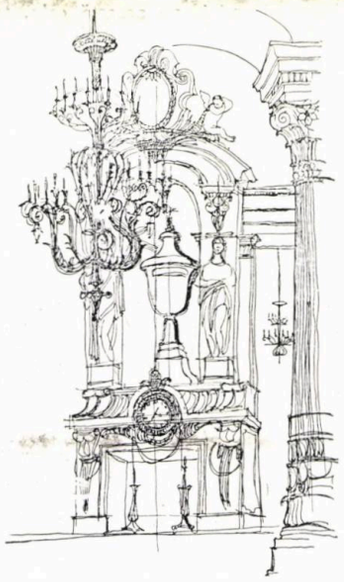

9

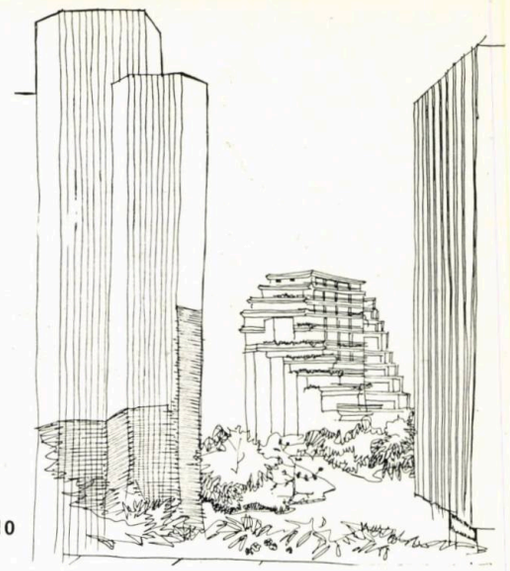

10

PLACE DU TERTRE, SACRÉ COEUR), PLACE DU ANTHÉON (cu PANTHÉONUL, BISERICA ST. ÉTI-NNE DU MONT), iar, din afara Parisului: castele, nuzee sau diferite aspecte de la CHANTILLY, VAUX E VICOMTE, COURENCE, RAMBOUILLET și ROUEN.

După această succintă introducere ce aș putea spune espre desenele făcute de mine la Paris? Harta încearcă ă le stabilească locul în care le-am făcut. Maniera: reioane cu pastă în culori. Numărul lor: circa 200

11

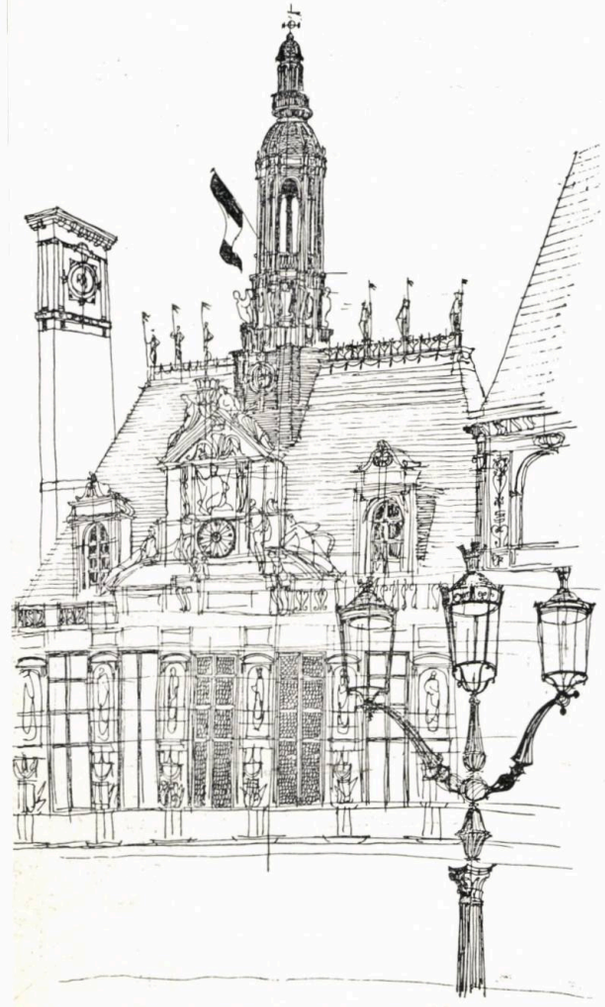

7. *Interiorul bisericii* La Madeleine
8. *Aripa sudică a* Louvre-*ului văzută dinspre* Jardin des Tuileries.
9. Opéra, *marele foaier*
10. La Défense
11. *Vedere de la* Notre Dame *spre Ile* Saint Louis
12. *Stradelă din zona centrală, cu cămine studențești*
13. *Tronson din* l'Hótel de Ville

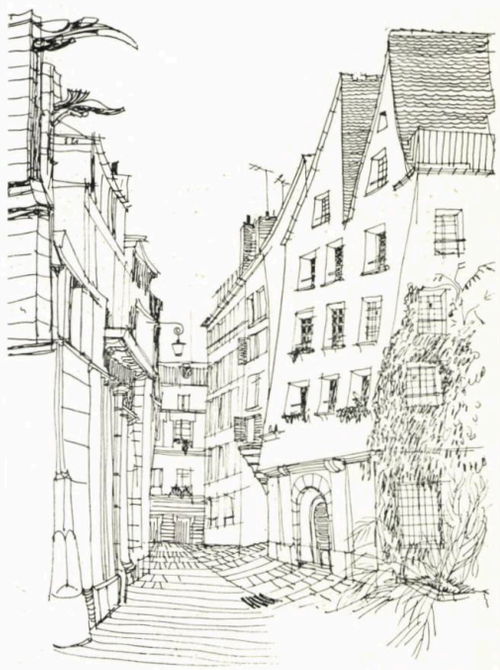

12

în exterior și circa 1500 cu impresii din muzeele vizitate. Numărul orelor de lucru pe zi: 8 pînă la 10. (Jur că « nu am pontat în regie » !).

Pentru revista « ARHITECTURA », au selecționat cîteva desene. Multe voi încerca să le prezint în cadrul unei expoziții, care sper că se va putea organiza la Institutul de Arhitectură « Ion Mincu », în cursul lui 1985.

Aduc mulțumiri, pe această cale, tuturor celor de la care am primit spirjinul și înțelegerea necesară, și, prin urmare, și cititorilor rîndurilor de față. Aș dori ca desenele mele să vorbească mai mult și de la sine.

Arh. DAN CORNELIU

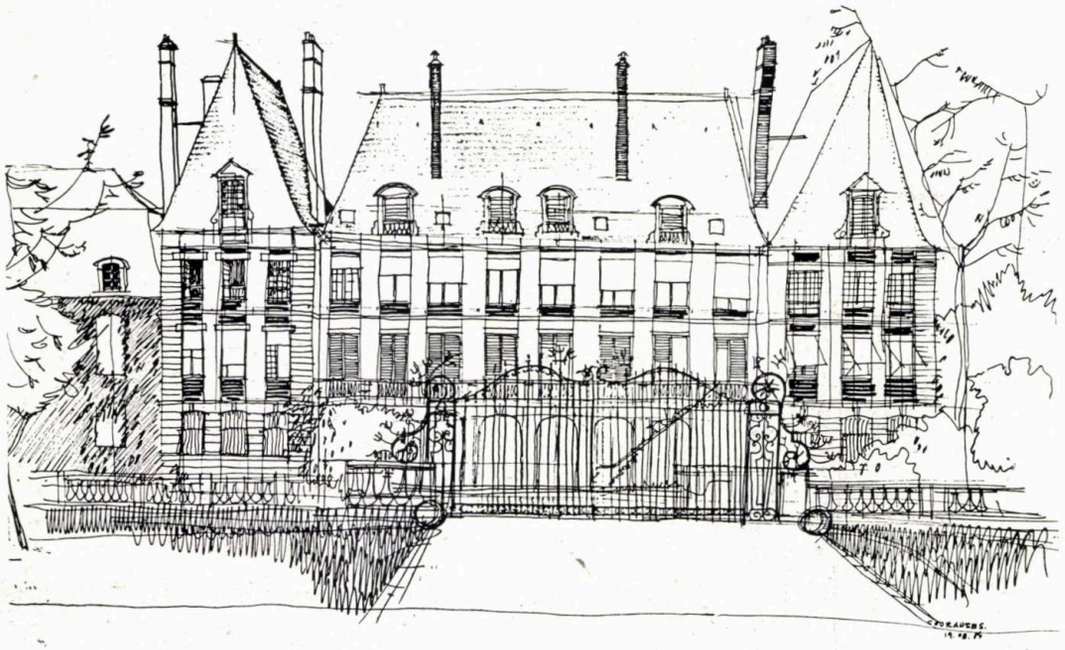

14

15

14. *Din afara Parisului* — Courence

15. *Vedere din* Rouen

CONTEXTUALISM (I

La originea contextualismului, instaurat ca termin logie și metodologie în teoria și critica de arhitectură se află dualitatea antinomică a *Gestalt*-ului, figură-fo (plin-gol), spațiu-vid, ca tipar pentru spațiu-zid. arhitectură, deoarece teoria *Gestalt*-ului are o arie aplicație mult mai largă, din cadrul antinomiei se urm rește în fapt recesivitatea spațiului-zid. Spațiul-z abstras din spațiul-vid se manifestă făcînd abstract de totul spațial integrator.

Contextualismul anilor '60 [2] devenea operant în arh tectura deceniului trecut [3] dezvoltîndu-se ca metod logie în sens contrar gîndirii din pictura tradiționa chineză, unde asistăm la recesivitatea vidului. Da s-ar putea ca « în sens contrar » să fie derutant spu deoarece în ambele cazuri există un dublu sens, ce două entități — plinul și golul (vidul) — se autosusți atît în demersul analitic, cît și în realitatea fizică.

Ca metodologie de abordare în proiectarea de urb nism, contextualismul, în sens tradițional (istoric faptic, tradiția construcției urbane în efort conjug cu situl, merge departe, dar, ca metodă, redescoperi se dezvoltă după 1960 [4]) urmărește investigarea situ prin decuplaj formal și informal, precum și realizar spațiului arhitectural prin recesivitatea spațiului co textual. Studiile și proiectele din deceniul trecut lărgit, diversificat și particularizat sensul termenului contextualism, vorbindu-se, astăzi, despre contextu lism fizic, cultural, istoric sau, în formula lui Jencl urbanism *ad hoc*. Consensul general, în toate recon derările de termeni, desemnează contextualismul dre metodă de abordare care reclamă prioritatea condițiil de mediu (fizic, tehnic, cultural, social istoric, politic în elaborarea producției arhitecturale, în sensul integră în coordonatele de timp și spațiu. O interpretare uni catoare s-ar putea da considerînd contextul, nu num textură urbană, ci cîmp formativ încărcat cu vectori context general. Astfel, s-ar sparge canonul contextu lismului tradițional în favoarea unui con-textuali deschis.

Însuși termenul de context are o valoare relațion generală și nu una particulară, restrictivă, unisensua de decupaj din sit; « venirea » spre obiect din conte reclamă plurivalență. Contextualismul s-ar constit în acest caz, ca o prelungire a memoriei locului, dinco de o opțiune stilistică și dincolo de răspunsul sec impactul fizic cu vecinătatea. Arhitectura, ca reac la impresia locului, se realizează prin implicare și prin detașare. Se produce, în acest caz, o răsturnare relației arhitect-arhitectură, în care dominantă mu vreme a fost arhitectura stilului existent sau do prin care arhitectul se emancipează de limitele comp xului pygmalionic. Revelația autarhică a creației pu s-ar înlocui printr-o soluție impusă de dialectica subie obiect, în baza unei contextograme. Arhitectura c textuală s-ar constitui printr-un « spre-și-dinspr mediu. Mai mult, contextualismul, ca poziție (teoret și concretă) față de arhitectură, ca sens al edifica spațiului, ar trebui să aibă greutatea ansamblului vi și al operei arhitectului.

Monografia AD. Profil James Stirling [5], se constit în acest sens drept un adevărat tratat de și despre c

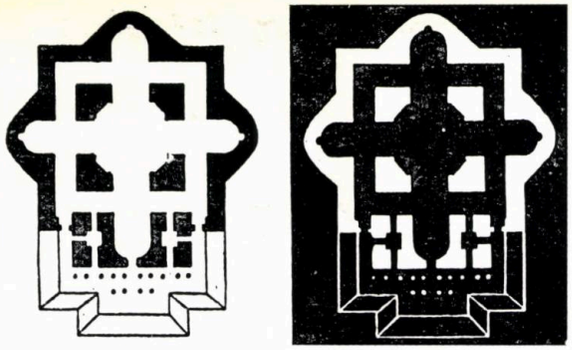

1

2

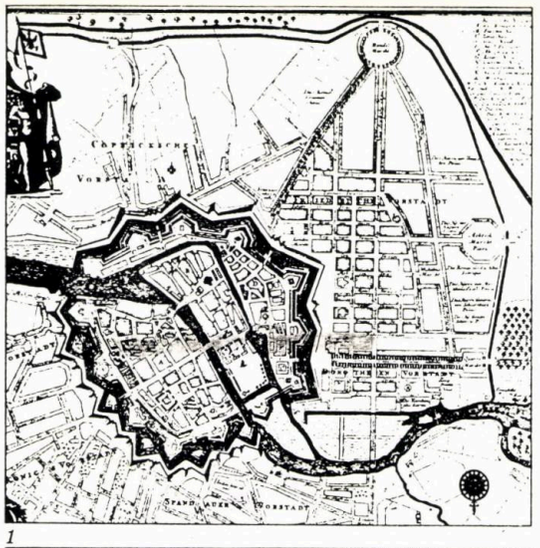

1

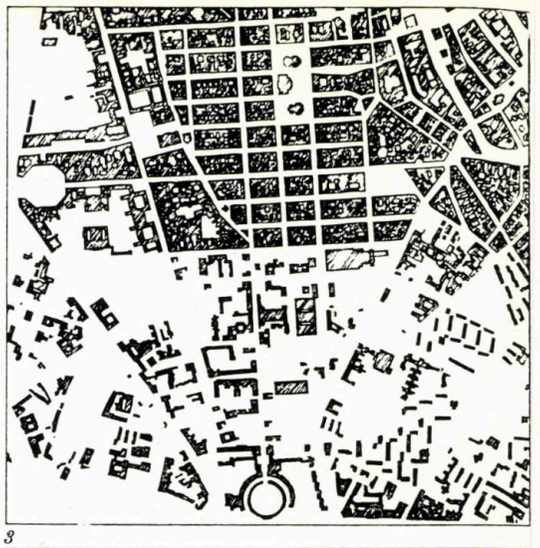

3

2

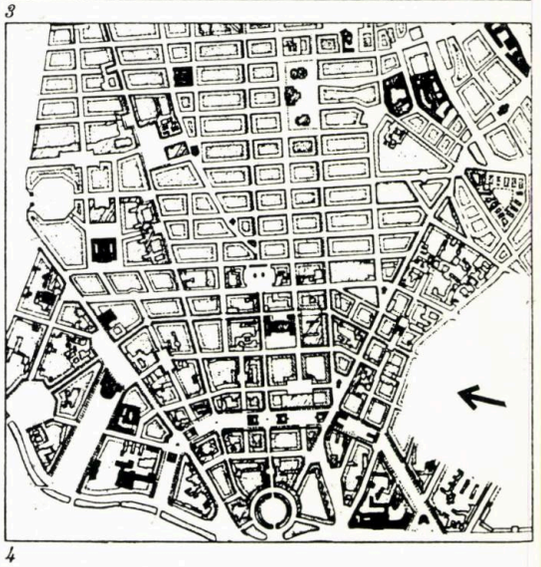

4

3

1. Reprezentarea în dublă ipostază alb-negru a aceleaşi imagini prin care se inversează raportul asociativ figură-fond creează un balans perceptiv favorabil detaşării de automatismul citirii planului şi permite investigarea proprietăţilor formale ale spaţiului şi ale construcţiei. Planul simplificat, prezentat în modalitatea de reprezentare a teoriei *Gestalt*-ului, al bisericii Sf. Petru din Roma

2. Tehnica contextualismului relevă în cazul Vaticanului corespondenţa dintre edificarea ţesutului urban şi ideile social-politice ale edililor cetăţii. Mîndrie, putere, bogăţie, hegemonie — plan larg-simetric, compoziţie barocă, vaste colonade ale spaţiilor de tranziţie între închidere şi deschidere, centralitate

4 a

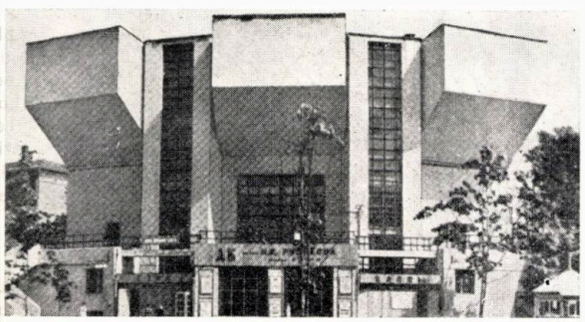

4 b

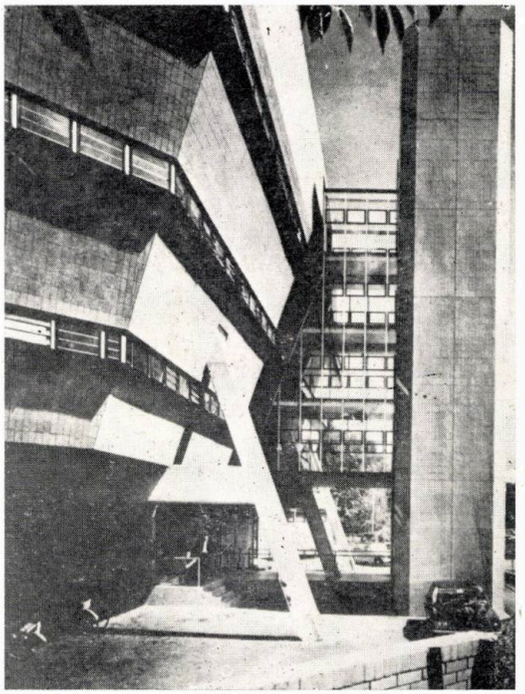

3. Studiile de abordare contextualistă permit o atentă interpretare a evoluţiei ţesutului urban în consens cu dezvoltarea sa organică istorică. Acest exemplu din proiectul lui Rob Krier, restructurare urbană « South Friederichsstad », Berlin 1977, este elocvent pentru tehnica reprezentării contextualiste

4a, 4b. Imagini ale unei arhitecturi neconvenţionale şi antiextatice, adică ale unei arhitecturi ieşită din canoanele şi tiparele vremii, căci în timp ce Melnikov realiză Clubul Russakov (1927—1928) în Europa se trăia proaspăta experienţă a bandoului de ferestre orizontal şi a unghiului drept, iar arhitecturii *high tech* de nuanţă constructivistă propusă de Stirling i se opuneau forme ale unui neoplasticism post-Ronchamp sau Aeroportul TWA realizat de Saarinen în SUA (1960)

textualism. Născut în 1926 la Glasgow, şcolit la Liverpool, premiat în 1980 cu the Royal Gold Medal (Anglia) şi în 1981 cu the Pritzker Prize (SUA — echivalentul neoficial al unui Premiu Nobel pentru arhitectură), James Stirling se prezintă, astăzi, la capătul unei activităţi, de peste 30 de ani, drept unul dintre marii arhitecţi ai secolului XX, completînd galeria marilor maeştri: Gropius, Le Corbusier, Mies van der Rohe, Aalto . . . Dacă, la un moment dat, s-a vorbit de un stil Stirling — etichetă susţinută de marea receptivitate a desenelor, în special axonometriile în « zip-a-tone », aceasta se datora unei serii de trei mari lucrări, *Leicester University Engineering Building* 1959—1963, *Cambridge University History Building* 1964—1967 şi *Queen's College Oxford* 1966—1971, care se impuneau printr-o rezolvare tehnică şi stilistică unitară, deşi lucrările erau realizate pe parcursul unui deceniu.

O experiență interesantă o parcurge Stirling alături de James Gowan realizînd, între anii 1955—1966, o serie de clădiri, în special locuințe P + 2 și dotări orășenești, prin care se deschide o nouă perspectivă vernacularului englezesc și reconvertește cărămida la o expresie modernă. Mai tîrziu, lucrînd două concursuri importante *Siemens AG Munich* (1969) și *Derby Town Centre* (1970), în colaborare cu Leon Krier, unul dintre cei mai răzvrătiți arhitecți împotriva arhitecturii pragmatice, James Stirling, fără a-și pierde experiența cîștigată prin cele trei importante edificii universitare, la care s-a adăugat, între timp, *Runcorn New Town Housing* (1967—1976) și *Olivetti Training School*, Haslemere (1969—1972), cîștigă un plus de « istoricism » de bună calitate, în sensul recuperării, pentru noul edificiu într-un sit dens urban, a unor trăsături extrase din memoria locului și a faptelor. Krier un antiindustrial convins și un adept al arhitecturii manufacturiere accepta cu greu « contextualismul » adaptat perfect situațiilor impuse de lucrările din acei ani (1967—1978) și, în special, locuințele pentru Runcorn realizate pe un plan mecanicist și cu o tehnologie de mare prefabricare, ca de altfel și viziunea finală sub care au apărut cele două concursuri, care păstrază amprenta arhitecturii în perete de sticlă pe care o practica Stirling. În schimb, desenele capătă un plus de candoare și gîndirea arhitecturală a lui Stirling va rămîne marcată de întîlnirea cu Leon Krier.

Începînd cu anii '70, proiectele lui Stirling capătă o mare unitate stilistică, concomitent cu o atentă încadare în sit, armonia noii arhitecturi fiind un răspuns optim al unui mod propriu de concepere a arhitecturii coroborat cu mediul fizic, social și cultural. *Arts Centre St. Andrews University* (1971), *Museum for Northrhine Westphalia* (1975), *Wallraf-Richartz Muzeum* (1975), *Regional Centre for Tuscany* (1976), sînt lucrări care premerg, prin maturitate opțională și gîndire contextuală, una dintre cele mai importante lucrări a lui Stirling din ultima vreme — *Staatsgalerie New Building and Chambre Theatre* — Stuttgart (1977—1983). În urma cîștigării concursului din 1977, James Stirling, a realizat, într-un sit marcat de funcțiuni existente bine definite și a căror extindere era cerută prin program, un simulacru de pasaj urban (*Durchgang*) prin care lumea ce merge spre teatru, traversînd ansamblul, să fie atrasă și pentru vizitarea galeriei de artă. Se materializează, prin această construcție, una din ideile preferate, aceea a preumblării arhitecturale (preferred route), a parcursului prin și pe lîngă spații arhitecturale special concepute (vezi, *la Derby Civic Centre* — Pietonalul prin Grand Arcade, la *Olivetti Training School* coridorul-hol cu scările de acces în cascadă, precum și promenada arhitecturală din cadrul *Muzeului din Düsseldorf*). Această promenadă arhitecturală, în afara rolului de obiect și spațiu arhitectural în sine (spațiu arhitectural de articulație și deservire funcțională), capătă și o semnificație aparte în cadrul demersului contextual, permițînd cooptarea sub o galerie de sticlă a unor elemente diferite de vocabular, a unei juxtapuneri de colaje stilistice și morfologice, pe care discursul contextualist al interdependenței între obiect și context, le reclamă.

Revenind la proiectul pentru Stuttgart, putem remarca, atît din schița preliminară, cît și din elaboratele desene ale planurilor, după cum sublinia și Jencks [6], un dualism al discursului arhitectural care se regăsește de la elementele de vocabular (neoclasic și modern), registru estetic și semantic (cultură+tehnologie) și pînă la elementele. de compoziție formală (« juxtapunerea cercului cu dreptunghiul, frontalitate și rotație, axialitate și diagonală, precum și însăși prezența colajului, a ideii că o construcție nouă poate, în același timp, să se integreze și să contrasteze cu țesutul urban existent »). Jencks remarca, cu aceeași ocazie, că dualismul, cu logica sa binară intrinsecă, prin intenția retorică pe care o conține, deschide și provoacă comunicarea: astfel, străbaterea construcției rectangulare, prin pasajul care la interior preia rotundul curții, pune în evidență pentru pieton și forma în sine a spațiilor; juxtapunerea peretelui de sticlă vopsit în culori primare cu fundalul neutru al construcției din zidărie reliefează concomitent ambele elemente; maniera *De Stijl* a peretelui de sticlă se sprijină stilistic *reciproc* cu tratarea în genul Schinkel a zidăriei (benzi alternative de travertin și piatră de gresie, specifice construcțiilor din Stuttgart), iar aceste elemente contrastante, puse să concerteze, împreună, creează o sinergie semantică.

Arh. DORIN ȘTEFAN

NOTE:

1. Grahame Shane — AD nr. 11/1976, Contextualism
2. Studiile întreprinse la Cornell University — vezi: Alvin Boyarsky despre Camillo Site, Cohen și Hurtt examinînd proiectul lui Le Corbusier « Flanul Voisin » Claus Herdeg despre structura formală a templelor indiene; precum și proiectele: Urbanism pentru Buffalo Waterfront și pentru Harlem (1967), Brighton Beach Project (1968 — Wells, Koetter), Ticino (1964 — Aldo Rossi), Mund Plan (1969—1970 — Sherwood).
3. Studiile și lucrările lui Leon și Rob Krier, Aldo Rossi Gregotti, Alvaro Siza, OMA, Charles Moore, Oswald Ungers, A. Anselmi s. a.
4. Școlile de arhitectură din Italia și SUA, începînd din 1965, fac serioase studii de tipologia construcțiilor ca rezultante ale unor demersuri contextualiste.
5. James Stirling, AD Arhitectural Design Profil Academy Edition/St. Martin's Press Londra — New York, 1982.
6. A Note to the Drawings, Charles Jencks in AD Profil James Stirling.

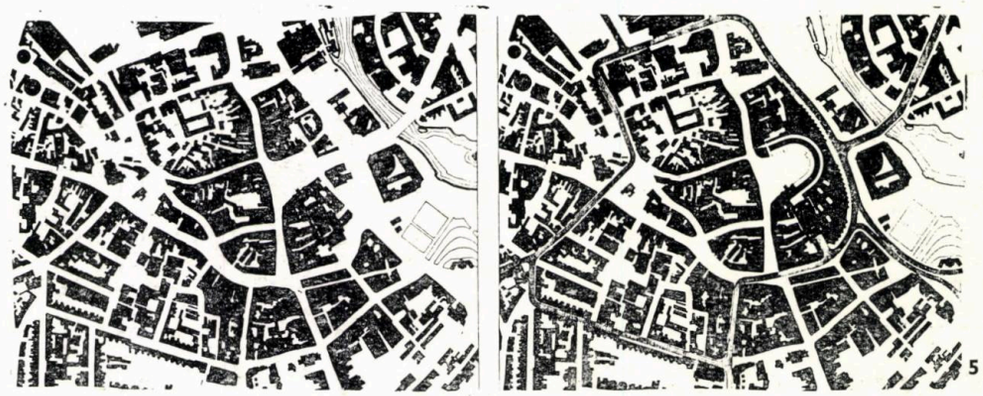

5 a

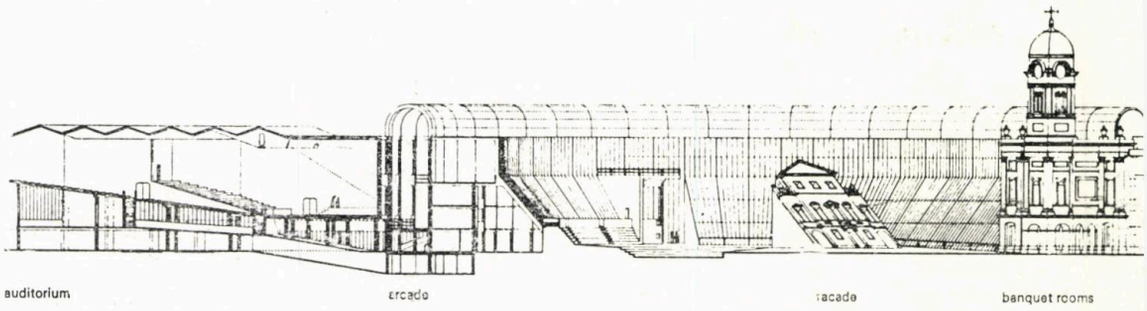

5 b

5a, 5b. Prezența lui Leon Krier alături de Stirling la concursul pentru Derby Town Centre se remarcă și prin tehnica de abordare contextualistă în planurile de situație ca și prin prezența obiectelor de arhitectură cu care este populată piața: Marea arcadă, reconstituirea fațadei Assembly Rooms, balconul primarului, War Memorial etc

6. Renunțînd la rafinatele tensiuni estetice introduse la construcțiile universitare (unde, prin aparenta ignorare gravitațională a logicii constructive, elegante panouri vitrate par a susține masive zidării), volumetriile pentru ansamblul din Stuttgart au căpătat un plus de sobrietate, iar din compoziția fațadelor străbate un aer neoclasic. În imagine, o elevație dinspre Konrad Adenauerstrasse, cu intrarea la teatru.

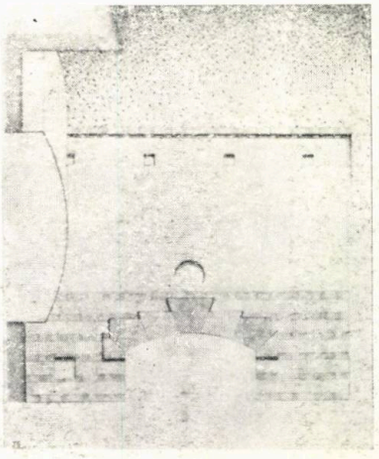

6

«PEREGRINĂRI—SCHIȚE DE CĂLĂTORIE»

—expoziția arhitectului Marcel Laurian—

1

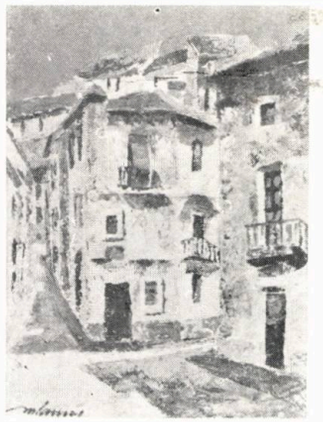

2

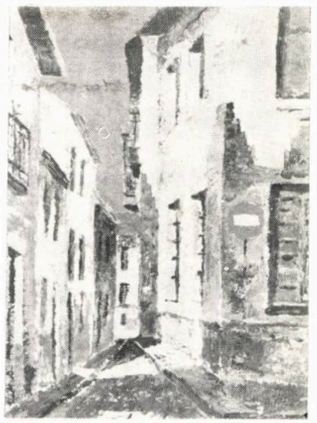

3

Sub impresia unor călătorii dintr-o perioadă mai veche și reluînd o serie de schițe executate la fața locului, expoziția din septembrie 1984 este o continuare a aceleia, prezentată tot la IPCT în anul 1983, cu același subiect.

Marcel Laurian face parte din categoria acelor arhitecți ale căror realizări de calitate nu se manifestă numai în aria strictă a profesiunii, ci și în aceea a desenului și picturii.

Producția sa ne-a încîntat și ne-a dat satisfacție, de-a lungul multor ani, în care am putut aprecia — la Uniunea Arhitecților sau la IPCT — evoluția acestui pasionat al desenului, care a încercat și a reușit să dea, de fiecare dată, o nouă vigoare și o nouă amprentă personală tablourilor sale.

La expoziția din 1984, Marcel Laurian, cu o notă de evidentă originalitate și totodată cu inteligență, a reușit să atingă o performanță care-l situează printre apreciații arhitecți-artiști din țara noastră.

Se remarcă două categorii de lucrări. Una, alcătuită din lucrări de artă grafică executate în alb-negru, tuș sau cărbune — schițe din orașele țării noastre sau colțuri de natură, care încearcă să redea o parte din frumusețile patriei, cealaltă, în tempera, executată după schițele luate în timpul excursiilor făcute în străinătate.

Tehnica personală de aplicare a pastei, mai puțin uzitată la culorile de apă, groasă, cu spatula, imprimă subiectelor prezentate vigoarea specifică a culorilor topite în umbre și lumini, precum și profunda impresie lăsată în memoria autorului de atmosfera locurilor vizitate.

Sînt adevărate *povestiri grafice* despre unele din încîntătoarele locuri întîlnite în peregrinările sale.

Arta sa este slujită de atenția pe care o acordă marcării elementelor esențiale ce trebuie să-și găsească locul în desen și în pictură, refuzînd să bată căile comune aflate la îndemîna multor artiști-amatori.

Se remarcă, de asemenea, că lucrările prezentate sînt creația minții, ochiului și mîinii unui arhitect.

Consemnarea de față nu este numai o mărturie a aprecierii lucrărilor expuse la recenta expoziție a lui Marcel Laurian, ci și o invitație la realizarea unei ample retrospective, care — sîntem siguri — va fi primită cu deosebit interes.

Dr. arh. MIRCEA ENESCU

1, 2. TOLEDO — 3. GRANADA (din ciclul SPANIA)

"LUCRURI CARE PAR MAI FRUMOASE PICTATE"

—note privind Expoziția de afiș japonez, Sala Dalles, București, ianuarie-februarie 1985—

Descoperite ,la sfîrșitul secolului trecut, de către artiștii europeni, ca ambalaje ale «exotismelor» importate din Orient, xilogravurile japoneze au influențat o bună parte din percepție occidentală, prin participarea la geneza curentului *Art Nouveau*. În același timp, Japoniei i se impunea Occidentul, un moment decisiv pentru destinul unei civilizații «naturale», agricole — întîlnirea cu societatea tehnologică.

Există o nostalgie (ca tensiune) a complementarității, de la atomi la ființe și civilizații diferite. Occidentul a visat o rezolvare a problemelor metafizice și sociale prin cheia Orientului. Fînă în epoca Meidji Japonia a fost o civilizație nemișcată (principiul oriental), izolată de orice atracție, o civilizație «echivalentă» Naturii, prin mimetismul ei natural (și cultural), o lege a supraviețuirii biologice și naționale, în condiții geografice dificile.

1. IKKO TANAKA, Afiș de expoziție, 1981 —2. NAGAI KAZUMASA, Expoziție de artă plastică japoneză contemporană, 1983 —3. MASUTERU AOBA, «Sfîrșitul», 1982 —4. KYOSHI AWAZU, Afiș pentru reprezentație NO —5. MAKOTO NAKAMURA, Parfum «Koto», Shiseido, 1982

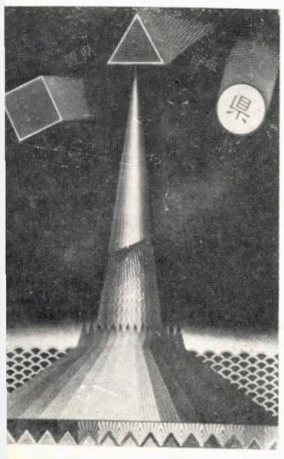

1

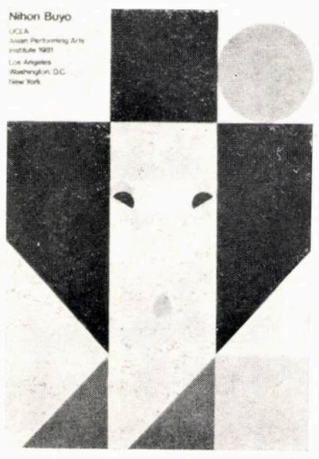

2

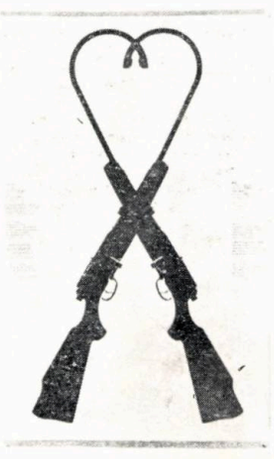

3

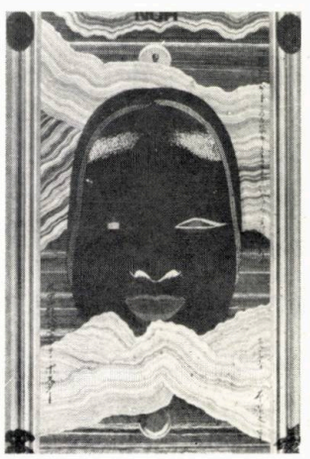

4

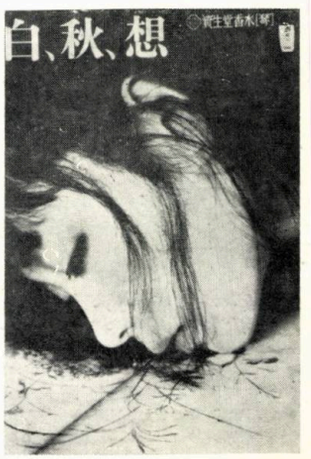

5

Preluarea modelului natural sau cultural conține siguranța/verificarea funcționalității lui.

Echivalența este unul dintre principiile bionicii social-culturale japoneze. Arta este o echivalență a Naturii — o culoare sau un gest sînt, în plan social, manifestări ale Logosului.

Principiile științifice actuale în bionică, pentru construirea unui braț articulat de robot, sînt aceleași cu cele de acum 500 de ani, pentru aranjarea unei grădini — alegerea modelului, reducerea la scară, stilismul, reguli pentru construirea unui univers echivalent. Asimilarea tehnologiei Occidentului, de către o cultură funcționînd după reguli naturale, produce o *Natură Paralelă*.

Asimilarea Artei Occidentului, în schimb, nu s-a făcut în totalitate. Impresionismul, deși neacceptat, avea oarecare tangență cu percepția Zen[2] a imaginii. Expresionismul și fovismul (curente naționale) nu au avut rezonanță în sufletul japonezului, deși e și el expresionist și colorist. După mai bine de jumătate de secol de puternic flux al influențelor occidentale, dadaismul[3], abstracționismul și suprarealiștii impun un vocabular acceptat (imagine Dada = sinectică = percepție Zen), prin tehnici și materiale.

Arta japoneză modernă este considerată eclectică (există chiar un termen național, « Bijutsu », care arată îmbinarea conceptelor și manierelor tradiționale și occidentale). E vorba de o citire analitică[4] a sinergiilor culturale, neînțelegînd întregul, care e o dovadă a vitalității prin metisare culturală. Forme comune, nealterate, există în toate culturile. Asemănările formale ale geometriei arhetipurilor inconștientului colectiv cu imageria postmodernismului au făcut ca acest curent să fi apărut în Japonia, încă demult, într-o formă specifică.

Afișul este una din formele de artă relativ noi, ale environmentului civilizației industriale. Efemere, aceste purtătoare de mesaj, deopotrivă semantic și artistic, acționează dihotomic asupra ochiului grăbit al privitorului. Timpul este scurt, omul în mișcare trebuie captat pentru o secundă de către momeala artistică, pentru a i se inocula mesajul pragmatic. Revelația trebuie să fie asigurată: un exercițiu Zen categoria amatori. Aceste foi imprimate, de dimensiuni nu prea mari, au o similaritate biologică de-a dreptul înspăimîntătoare, cu peștii răpitori abisali sau cu alte capcane vii ale Naturii. Iar, pe cît omul devine mai insensibil la cîntecul de sirenă, cu atît perfecționarea lui Hi-Fi este mai căutată. (Există însă și o atitudine contrară, specific japoneză: cultul afișelor. Așezarea lor. în spații închise, de exemplu în magazine, le transformă în obiecte de meditație.)

În expoziția de la Dalles, trei artiști, însă, se sustrag acestei reguli[5].

Sub deviza « Afișul Artă », Kyoshi Awazu, un cosmolog[6] în spirit tradiționalist, face o recapitulare a Genezei. Fișii paralele, drepte sau formînd splendide agate, reprezintă codurile după care se nasc lucrările sau anotimpurile (« Vară-primăvară-toamnă-iarnă » sau impresionantul « Cer-mare-est-vest »).

Scrierea împrejurul desenului abstract impune o anumită parcurgere a lui, aceeași ca sens cu a Logosului. Pe un alt afiș, pe un desen similar, în dreapta imaginii, este colat un Kakemono cu desene naive din Natură, cheia abstractului culorilor (« JURAKU »).

NAGAI KAZUMASA are o nostalgie (renascentistă) a perspectivei construite, cu spații asemănătoare celor ale grupului *SUPERSTUDIO*. Această diagramare, operînd asupra imaginarului budist, creează imagini ale unor coerente lumi posibile prin cunoaștere. Subiectele sînt toate legate de activități de design (« JIDA-PROGRAM PENTRU A 30-a aniversare » sau « DESIGN FORUM 1981 »), vizualizări ale unor activități raționale care creează Natura Paralelă.

Cel mai « japonezist » dintre artiștii din generația lui rămîne « TADANORI YOKOO, maestrul colajului (poate pentru că îmi place și cel mai mult). l-am urmărit lucrările de 10 ani încoace, aparițiile în Graphis și Domus, premiile la concursurile internaționale de grafică, participările la expozițiile de afișe, schimbările de stil, influența asupra graficii japoneze contemporane. Colajele sale, cu figuri care îmi evocă detalii din albumele de timbre din Extremul Orient de la începutul secolului, cu ciudate spații și chipuri euroasiatice, ce par mai frumoase pictate, au irealitatea unei imagini reflectate, din infinitul imaginilor ce apar între oglinzile paralele ale Orientului și Occidentului.

DRAGOȘ GHEORGHIU
designer

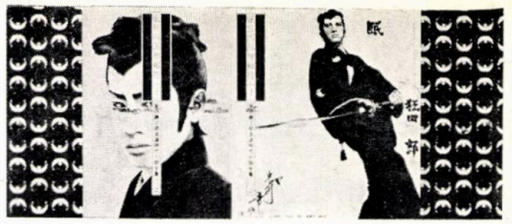

15

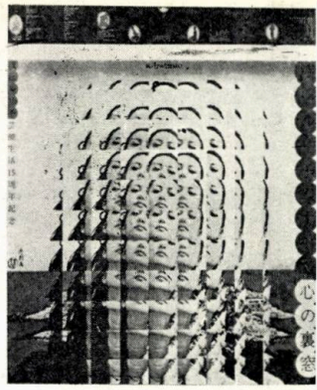

6. Semnalăm activitatea, pînă nu demult a grupului MONO-HA, care, aplicînd principiul NAZORERU (echivalență) asupra lucrărilor (mono-obiect), situează acțiunea/Arta (parte din Natură și Natura însăși) la o scară cosmică, sau cosmosul la o scară umană.

14

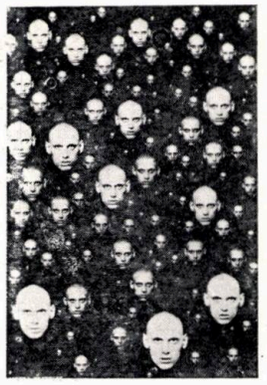

11

12

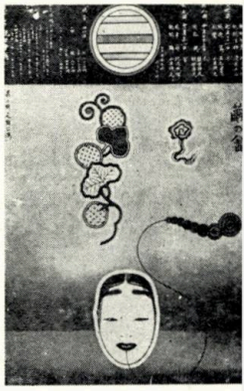

10

9

NOTE:

1. Capitol din « Însemnări de căpătîi » — Sei Sonagon
2. Zen — momentul descoperirii în imaginea iconului natural a Simbolului, adică a Sensului.
3. Vezi S. Chiba — « Modern Art From Japanese Viewpoint », în *ARTFORUM* 1984
4. Recunoscîndu-se numai ceea ce se cunoaște
5. Nu vreau să nedreptățesc, aici, graficdesigneri ca: MITSUO KATSUI, MAKOTO SAITO, IKKO TANAKA sau recent medaliații Bienalei Internaționale de Afiș de la Brno, YUSAKOK AMEKURA (argint) și KAZUMASA NAGAI (aur), virtuozi ai tehnicilor clasicului afiș publicitar. Ei reprezintă tocmai acea tendință « eclectică » a artei japoneze și pentru ei trebuie să avem tot respectul acordat maeștrilor.

— 6. U. G. SATO, « Pace », 1977 —7. GAN HOSOYA, « Omni », 1982 —8. KATSUMI ASABA. KYOGEN-teatru japonez tradițional, 1981 —9. SHIN MATSUNAGA, « Concert », 1976 —10. MAKOTO NAKAMURA, Parfum « NISHIKI », Shiseido, 1982 —11. TADANORI YOKOO, « Tipar HAIZUKA », 1977 —12. TADANORI YOKOO, Afiș pentru o reprezentație « NOGAKU » (laureat la Bienala de afiș 1972) —13. TADANOR YOKOO, Afiș serigrafiat pentru Teatrul Naționa Japonez — 14. TADANORI YOKOO, Copertă de disc, —15. TADANORI YOKOO, Ilustrație de carte.

6

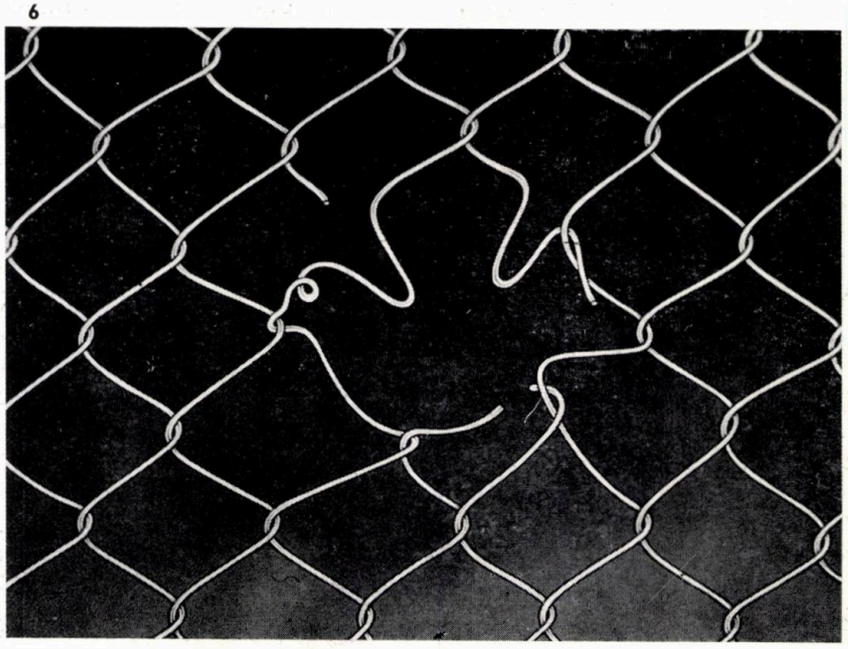

7

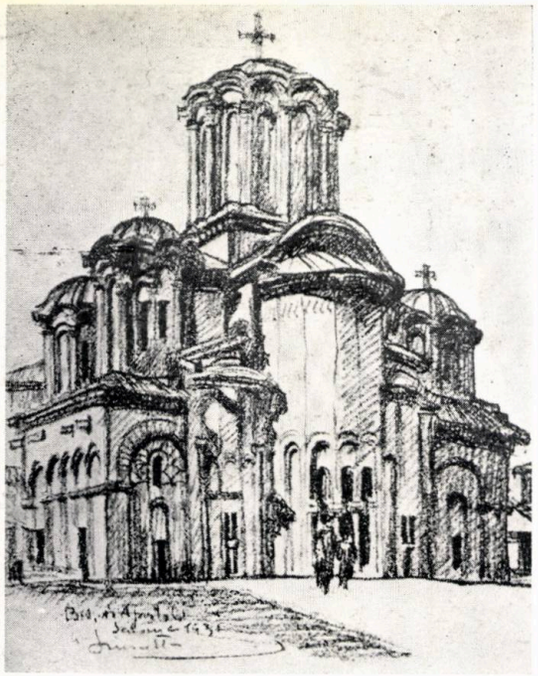

1

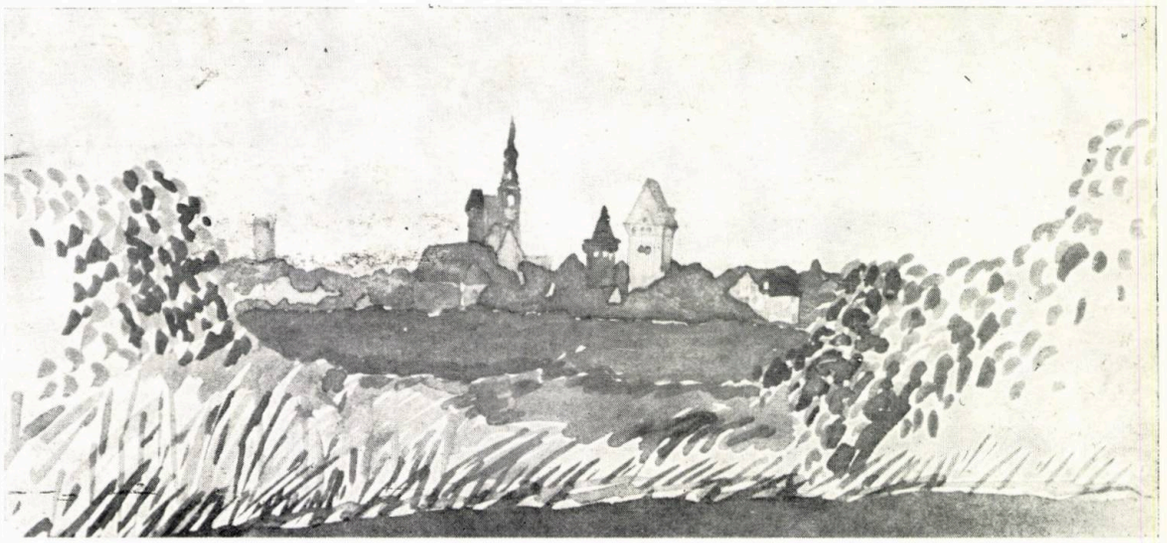

8

2

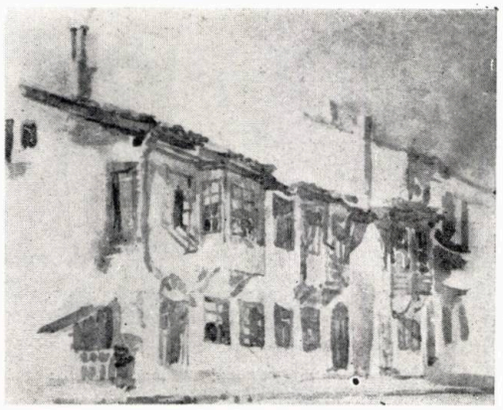

6

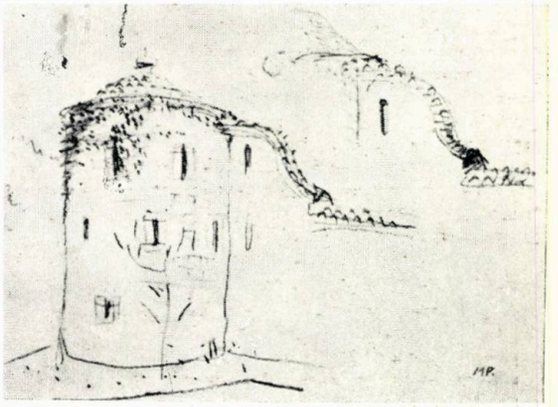

7

1. Prof. em. Gheorghe Simotta — BISERICA 12 APOSTOLI DIN SALONIC (1931) —2. Vasile Țelea — ORADEA (1967) — 3. Călin Hoinărescu — PE VALEA MOLDOVEI —4. Dan Vucicovici — BUCEGII —5. Anghel Marcu — MONUMENTALITATEA CERCULUI ÎN ARTA ROMÂNEASCĂ, proiect de scenariu pentru film documentar (1980) — 6. Gheorghe Tofan — STRADĂ VECHE LA CONSTANȚA (1962) —7. Mihai Pienescu — GOLIA — IAȘI (1977) —8. Cristina Ene — TANGER MÜNDE, RDG (1984)

3

4

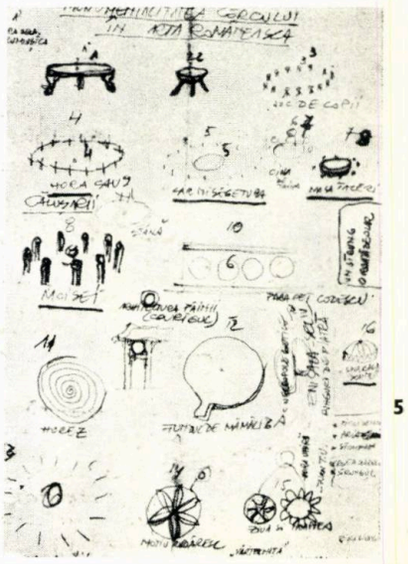

5

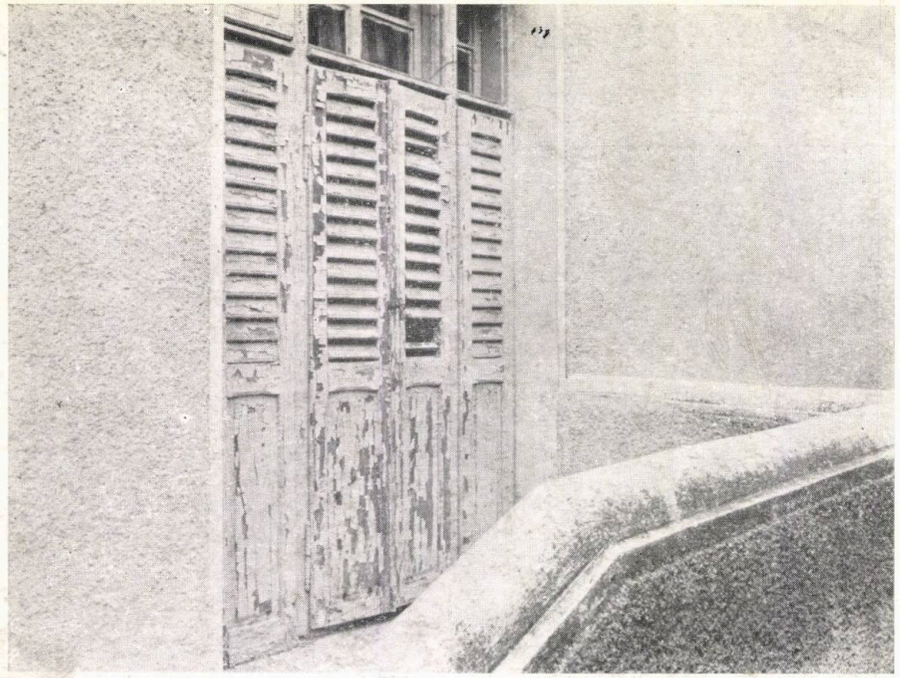

9

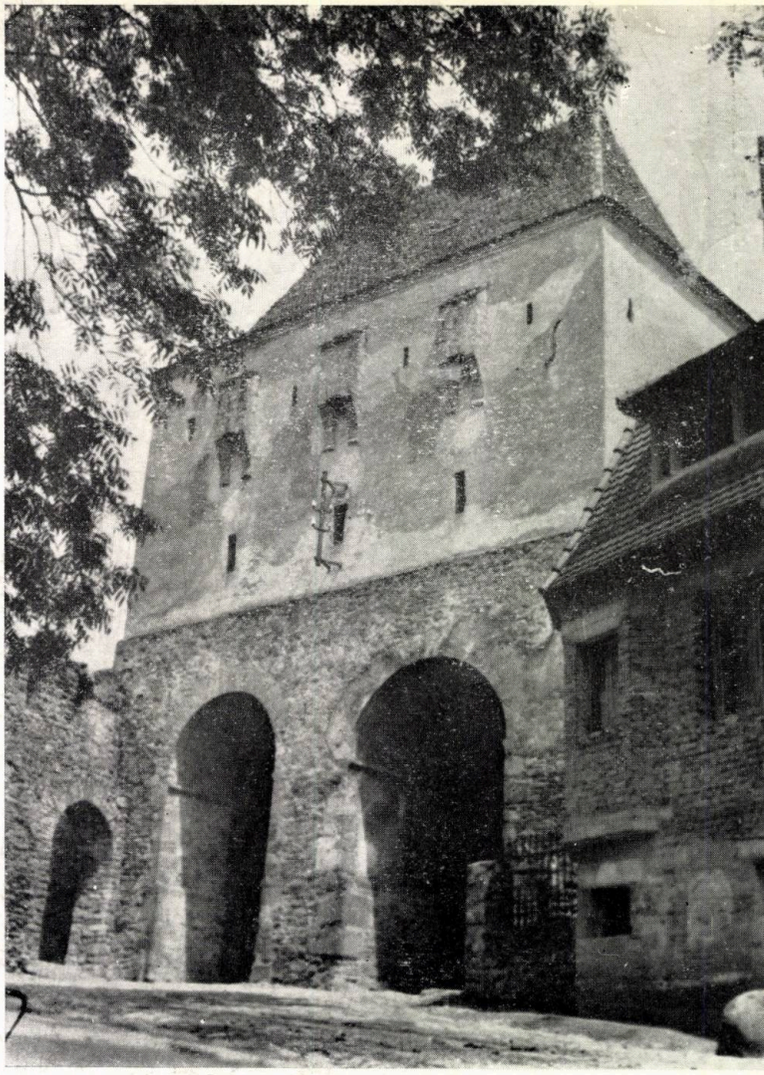

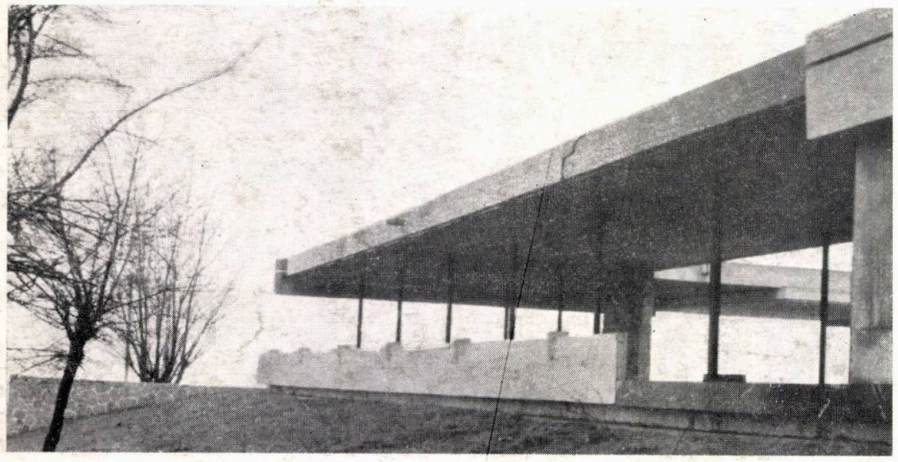

14

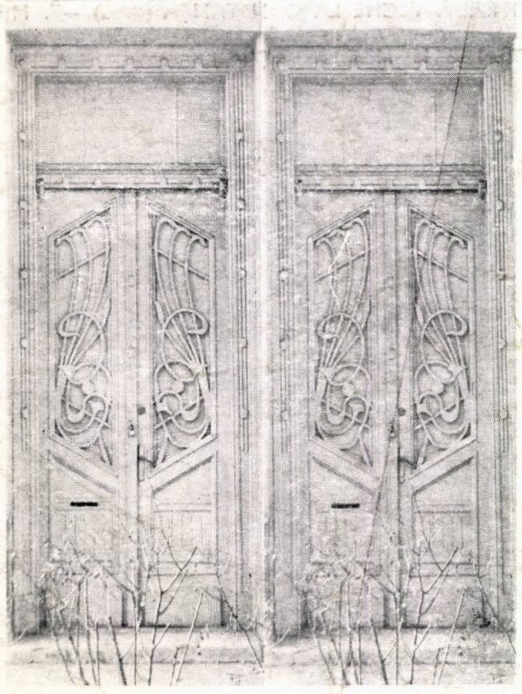

13

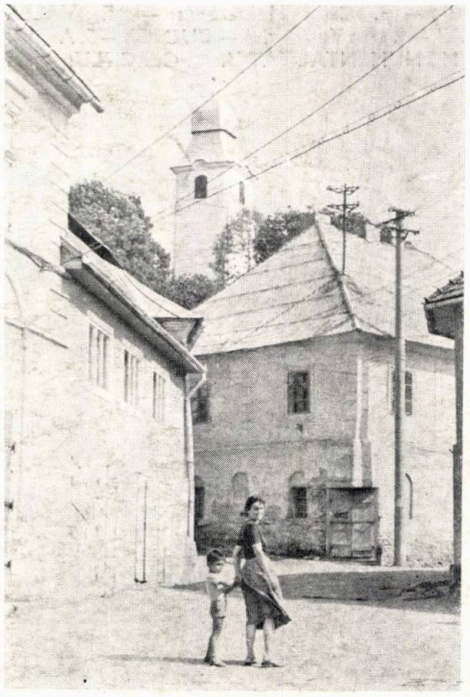

12

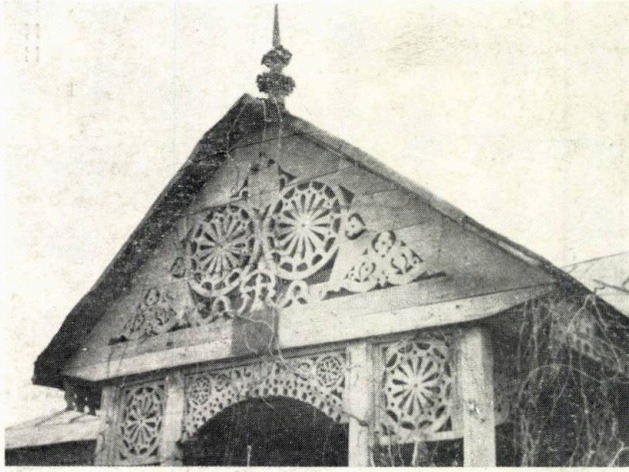

9. Andrei Pandele — EFORIE (1978) —10. Tudor Oteteleşanu TURNUL CROITORILOR, SIGHIŞOARA —11. Tudor Oteteleşa — ORNAMENTAŢIE ÎN TRAFOR, URZICENI —12. Daniela Petre Tutunea — ROŞIA MONTANĂ —13. Alexandru Băban DEDUBLARE, BAIA MARE (1983) —14. Ştefan Radu Ionescu EFORIE SUD (1962)

TÎRGUL INTERNAȚIONAL BUCUREȘTI 1984 — EDIȚIE JUBILIARĂ

Onorată de prezența tovarășului ICOLAE CEAUȘESCU, conducătorul rtidului și al statului, cea de-a 10-a iție a Tîrgului Internațional București, n octombrie 1984, a marcat o amplificare bstanțială a acestei manifestări, devenită aditională. Faptul este ilustrat și prin teva cifre: 650 expozanți interni, circa 0 firme străine — din 40 de state de toate continentele —, o suprafață tală de expunere de 83000 m², peste 00000 vizitatori, cărora li s-au adăugat, ește, numeroși specialiști și oameni afaceri din țările participante, ca și n alte țări ale lumii.

Se poate spune, deci, la acest jubileu, *TIB* și-a cîștigat definitiv locul în calenrul marilor întîlniri economice ale mii, ceea ce ilustrează rolul tot mai semnat al țării noastre în comerțul ternațional, în contextul unei așteptate lansări a acestuia, după cîțiva ani de gnare datorată crizei mondiale.

Fără îndoială că deviza tîrgului — DMERȚ - COOPERARE - DEZVOLTARE-CE —, care sintetizează marile orientări țării noastre în domeniul relațiilor terne, a inspirat pe participanți în bilirea unor contracte cît mai avantase pentru toate părțile.

Ca de obicei, atenția ne-a fost reținută i mult de *aspectul produselor, de natură a configura un ambient* (domestic sau al locului de muncă) și mai puțin de performanțele tehnice a căror evaluare o lăsăm în seama celor competenți a o face. În pavilioanele românești (care, la actuala ediție, reluau în mare parte structura *EDES '84* desfășurată cu cîteva luni mai devreme), publicul era atras de exponatele mai spectaculoase, de cele aparținînd sectoarelor cele mai dinamice ale economiei naționale sau de bunurile de larg consum, mai strîns legate de viața cotidiană. Revine organizatorilor și întreprinderilor expozante sarcina de a face atractive și standurile din afara acestor categorii, sarcină de care fiecare s-a achitat după posibilități.

În pavilioanele străine, vizitatorii caută, în plus, contactul cu o realitate mai puțin (sau deloc) cunoscută, formarea unei opinii proprii despre țara sau firma respectivă. În afara interesului pur comercial, determinînd expunerea produselor cu cele mai mari șanse de pătrunde pe piața românească și internațională, mai există, deci, și o anume funcție reprezentativă, de reflectare a vieții și activității unui popor. De acest factor, se ține ori nu seama în măsuri diferite. Prin tradiție, pavilioanele țărilor socialiste sînt cele în care se urmărește ca, prin diversitatea exponatelor, atmosferă, materiale de prezentare, filme și spectacole, să se creeze și o imagine cuprinzătoare a realității fiecărei țări. Pavilionul sovietic, de pildă, cuprinde, de fiecare dată, și un întreg sector consacrat uneia dintre republicile unionale sau autonome. La actuala ediție a *TIB*, a fost rîndul Yakuției, reprezentată și printr-un iscusit meșteșugar care executa în fața vizitatorilor obiecte de artizanat specifice poporului său.

Se remarcă, în toate cazurile, grija pentru prezentare (note explicative, ambalaje — cînd e cazul), mergînd pînă la amănunt. Să adăugăm afișele turistice, prezente cu larghețe în toate pavilioanele, ceea ce ne permite o călătorie imaginară în jurul lumii.

În încheiere, cîte ceva despre industria electronică, a cărei pondere în continuă creștere la *TIB* reflectă importanța tot mai mare ce i se acordă, atît în cadrul industriei noastre, cît și în întreaga lume. Desigur că electronicii industriale i-a revenit locul principal, ea bucurîndu-se și de interesul publicului. O comparație — din punct de vedere exclusiv al designului — între bunuri electronice de larg consum » ale firmei *AKAI* — o prezență constantă la *TIB* — și ale întreprinderilor românești *TEHNOTON* și, mai nou venitei pe piață, *ELECTROMUREȘ* este deosebit de elocventă.

Firma, de tradiție, *ELECTRONICA* nu pare să-și fi spus încă ultimul cuvînt. Defel neglijabilă nu este nici oferta variată a standului R. P. Chineze.

Se poate aprecia, în concluzie, că ediția jubiliară a *TIB — 1984* a constituit o reușită, nu numai pentru specialiști, ci și pentru publicul larg, dată fiind marea varietate a mărfurilor expuse, înaltul lor nivel calitativ, ca și eleganța și bunul gust reflectate în aspectul celor mai multe dintre ele.

Arh. ALEXANDRU ANTONESCU

1. Unul din numeroasele standuri ale industriei electronice românești, în plan secund — motorul avionului ROMBAC — 2. Instalația de control și dirijare electronică a navigației pe tronsonul Poarta Albă-Midia al Canalului Dunăre-Marea Neagră — 3. Colț din pavilionul Cubei — 4. Firma AKAI — o prestigioasă prezență japoneză la edițiile TIB — 5. TEHNOTON — unul din pilonii electronicii românești — 6. Automobilul DACIA-SPORT, Model 1985

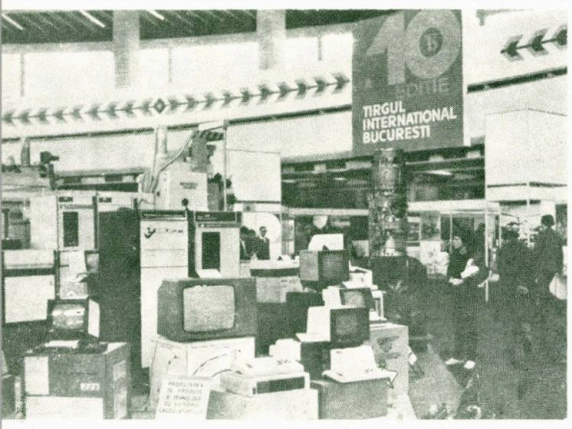

1

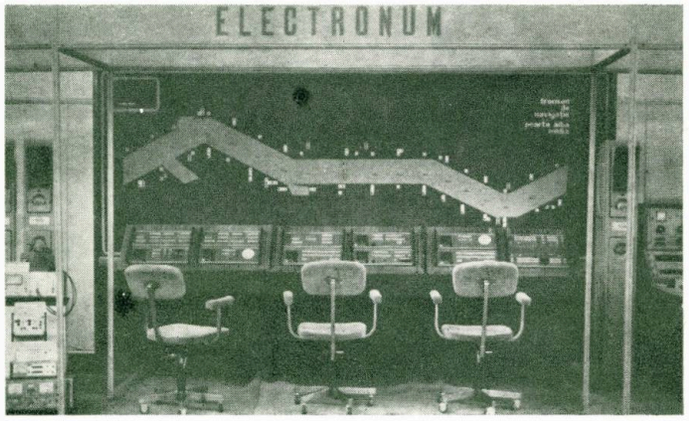

2

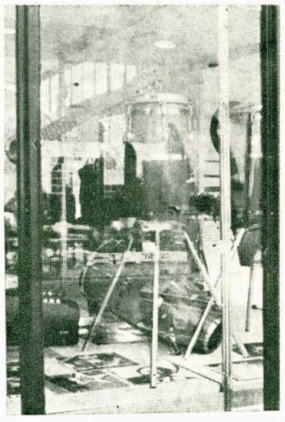
3

4

5

6

→

TIB '84

7

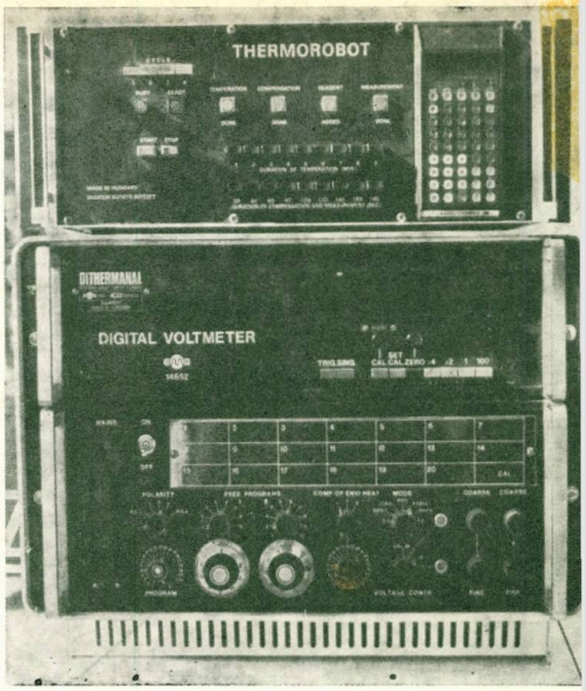

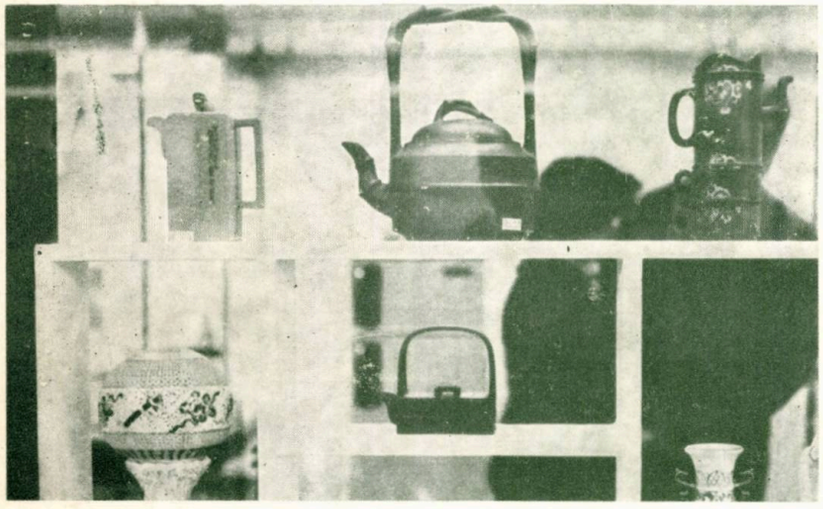

9

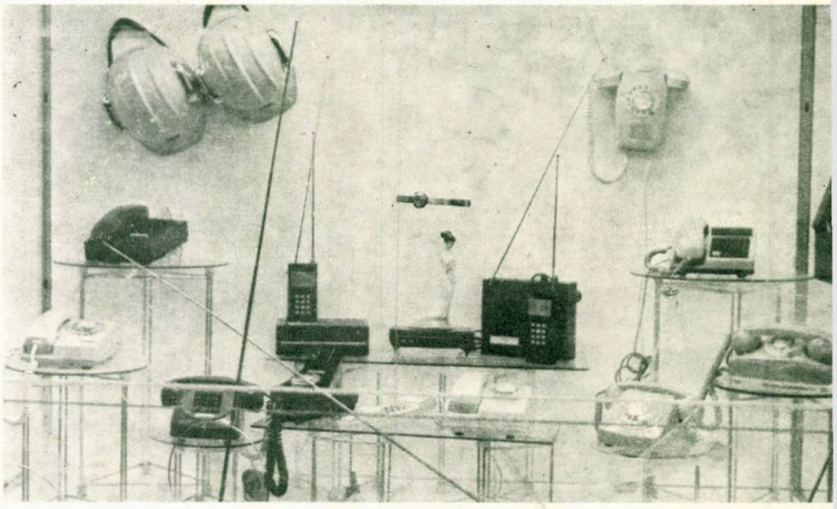

11

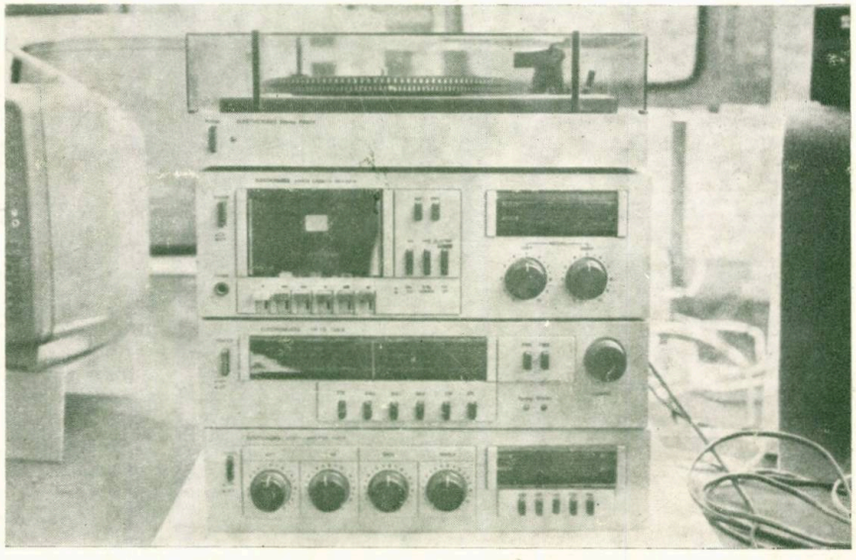

7. Cască de protecție cu vizieră și aparatură de radio-recepți în pavilionul Cehoslovaciei — 8. Aparatură de măsură în pavil onul Ungariei — 9, 10. Pavilionul Republicii Populare Chine — ceramică și porțelanuri de artă, precum și aparatură ele tronică — 11. ELECTROMUREȘ prezintă, la unul din standuri electronicii românești, un nou tip de combină radio-casetofo picup

Lei 45

arhitectura

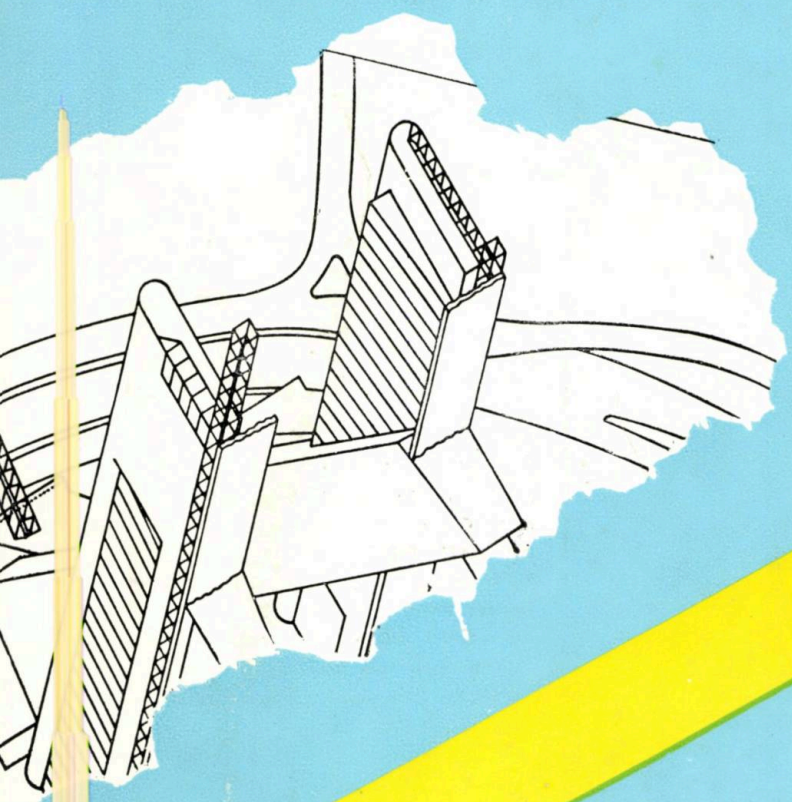

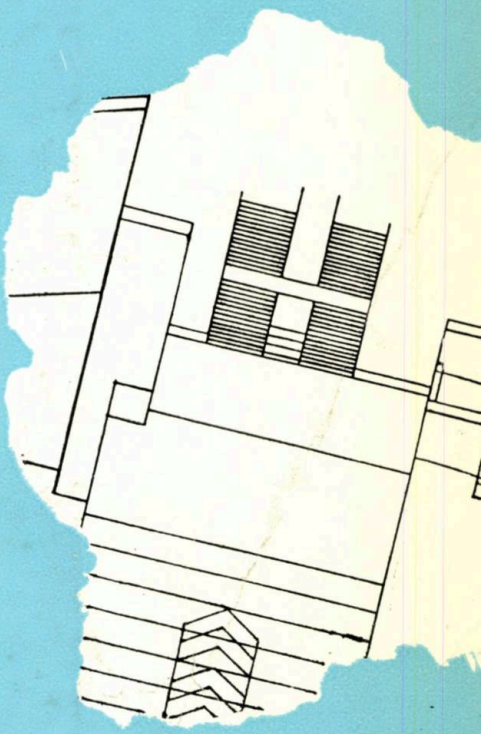

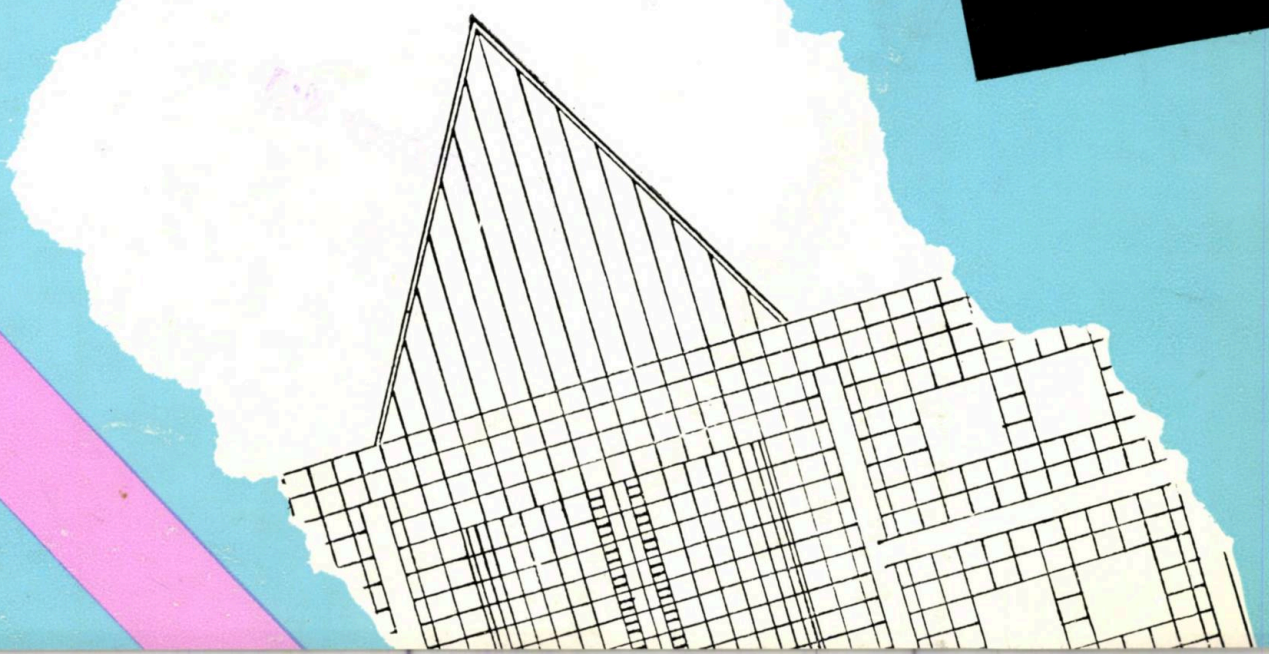

REDACȚIA (EDITORIAL OFFICE): București, str. Academiei nr. 18—20, sector 1, C.P.—597—P.O.B. ROMÂNIA, tel. 13.98.80.
ADMINISTRAȚIA (MANAGEMENT): I.S.I.A.P. (Întreprinderea de stat pentru imprimate și administrarea publicațiilor), București, Piața Scînteii nr. 1, sector 1, Oficiul poștal 33, Cont B.N.R.S.R. 64.51.20.230 filiala sector 1.
ABONAMENTE: I.S.I.A.P., șase apariții anual, 270 lei instituții și individual.
PUBLICITATE: Agenția de publicitate I.S.I.A.P. București, Calea Victoriei nr. 174, sector 1. tel. 50.47.70
ABONAMENTE PENTRU STRĂINĂTATE (SUBSCRIPTION trough) ROMPRESFILATELIA—Sectorul Export-Import Presă, P.O.Box 12201 Telex 10376, prsfir, Calea Griviței 64—66, București, ROMÂNIA. Excerpts in english, french, russian. West $ 65
TIPARUL: Întreprinderea poligrafică « Arta Grafică » București.

REDACTOR: Arh. Ștefan Radu IONESCU

MACHETARE: Arh. Ștefan Radu IONESCU
COPERTA: Arh. Dan MARIN
SECRETAR PRINCIPAL DE REDACȚIE:
Marga PROTOPOPESCU
FOTOGRAFII: Gheorghe DUMITRU

arhitectura

3 | 85

REVISTĂ A UNIUNII ARHITECȚILOR DIN R. S. ROMÂNIA

ANUL XXXIII, NR. 3 (214, serie nouă)

FONDATĂ ÎN 1906

TINERI ARHITECȚI

BIBLIOGRAFIE

2 Nicoleta Dandu • TINERETUL • PARTICIPĂRI — OPINII — MANIFESTĂRI

AGENDA

3 Marga Protopopescu • BPT 90

3 Șt. R.I. • BUCUREȘTIUL VĂZUT DE UN ARHITECT

5 x x x • ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ

CRONICA

6 x x x • KISHO KUROKAWA LA BUCUREȘTI

x x x • I. P. J. DOLJ EROU AL MUNCII

8 SOCIALISTE

ALEGEREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU CA MEMBRU TITULAR ȘI PREȘEDINTE DE ONOARE AL ACADEMIEI

9 **R. S. ROMÂNIA**

11 **EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU**

TINERI ARHITECȚI

Arh. Dorin Ștefan • BIBLIOTECA NAȚIONALĂ TEHERAN • COLEGIUL TEHNOLOGIC BAUCHI, NIGERIA, 1977 • AMENAJAREA CARTIERULUI HALELOR DIN PARIS • CASA TINERETULUI DIN SLATINA • CASĂ DE CULTURĂ PENTRU TINERET • CENTRU DE CULTURĂ ȘI

14 EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SCORNICEȘTI

Arh. Adrian Spirescu • AMENAJARE SPAȚIU COMERCIAL — FLORĂRIE PE STRADA EDGAR QUINET, BUCUREȘTI • PROIECT PENTRU O

22 CASĂ A TINERETULUI ÎN PLOIEȘTI

CONVORBIRE CU ...

VISURILE ARHITECTULUI TREBUIE SĂ SE BAZEZE PE REALITATE, interviu cu arh. Alexandru

28 Pușcaș, realizat de dr. arh. ADRIAN MAHU

PROTECȚIA MONUMENTELOR — RESTAURARE

Cond. arh. Anca Sandu Tomașevschi • UN IMOBIL DE RESTAURAT ÎN STR. PLANTELOR Nr. 4

35 BUCUREȘTI

CERCETARE DE URBANISM

Arh. Florica Bârca Deac • NOI ORIENTĂRI ÎN

38 SISTEMATIZAREA TERITORIULUI

CERCETAREA ÎN DESIGN

Arh. Irina-Cristina Szilagyi Crudu • JOCURI

40 ȘI JUCĂRII PENTRU COPII HANDICAPAȚI

DEZBATERE

Dr. arh. Gheorghe Sebestyen • GÎNDURI DES-

43 PRE TIPIZARE

ÎNAINTAȘII NOȘTRI

Arh. Mihai Opriș • TIMIȘOARA — EVOLUȚIA

45 STRUCTURII URBANE MEDIEVALE (1)

• REVEDERE, DUPĂ 30 DE ANI, 54

RECENZII — PREZENTĂRI

Semnează arh. Jean Monda 55

FIȘE TEHNICE

Rubrică redactată de dr. arh. Marius Smigelschi, și arh. Călin Negoescu 59

ACTUALITĂȚI

Arh. Ion Mircea Enescu • UNELE ASPECTE LEGATE DE ARHITECTURA PROGRAMELOR SPORTIVE 61

PAGINA ȘCOLII

Arh. Kazimir Kovács • RENOVARE URBANĂ BISTRIȚA — SUGĂLETE 65

CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ STUDENȚEASCĂ

Stud. arh. Daciana Daraban • GLISSANDO — Eseu comparativ asupra zonei Lipscani, Ploiești 69

MIȘCAREA IDEILOR

Arh. Dorin Ștefan • CONTEXTUALISM (II) 71

Traian Dinorel Stănciulescu • TINEREȚEA ARHITECTURII SAU ARHITECTURA TINEREȚII? 73

Arh. Daniela Tutunea • ACTUALITATEA NECESARĂ A GÎNDIRII TRADIȚIONALE ROMÂNEȘTI 74

CORESPONDENȚA

Arh. Costas Sarantakos, • PARC DE ODIHNĂ ȘI AGREMENT ÎN INSULA CRETA 76

x x x • « CONSTRUCȚII SOCIAL-CULTURALE ÎN URSS » (II) 78

CADRAN

Rubrică redactată de arh. Mircea Secășeanu 82

DESIGN-ARTE

x x x • ARHITECTURA PRIVITĂ DE ARHITECȚI 88

MODA

Arh. Gabriela Tabacu • TREI EXPOZIȚII DE DESIGN VESTIMENTAR 90

INDUSTRIAL-DESIGN

Trăilă Cernescu • ARTA ȘI LOCUINȚA 91

Cond. arh. Vladimir Hagiu • JUCĂRIA — MACHETĂ 92

x x x • TÎRGUL INTERNAȚIONAL BUCUREȘTI '84 (II) Cop. III

CONSILIUL DE CONDUCERE: arh. CONSTANTIN JUGURICĂ* — președinte, arh. EMILIA ABRUDEANU, conf. ION BIȚAN, dr. arh. ALEXANDRU BUDIȘTEANU, prof. ing. ALEXANDRU CIȘMIGIU, ing. PAUL DRAGOMIRESCU, dr. arh. MIHAI ENESCU, arh. ALEXANDRA FLORIAN, dr. arh. BORIS GRINBERG, arh. ȘTEFAN RADU IONESCU* — redactor, arh. EUSEBIE LATIȘ, arh. MIRCEA MIHAI, arh. NICOLAE MUNTEANU, arh. DAN PRODESCU, conf. dr. arh. ALEXANDRU SANDU*, MATILDA ZĂNESCU*

* Membri ai Colegiului de redacție

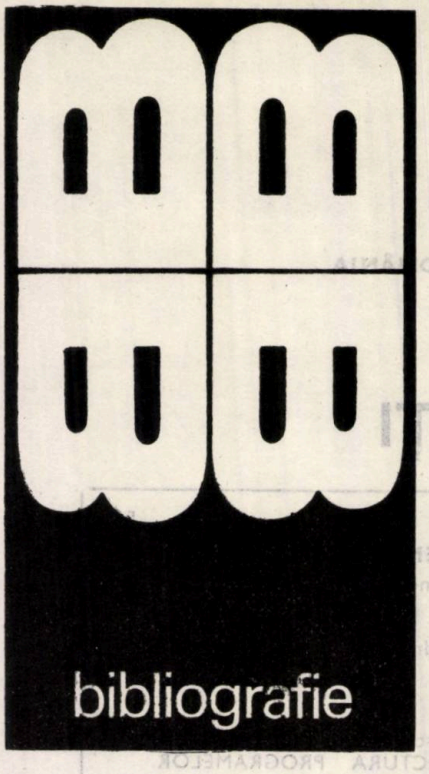

Selecții bibliografice

de Nicoleta Dandu

Publicații existente în biblioteca Uniunii Arhitecților

TINERETUL

PARTICIPĂRI — OPINII — MANIFESTĂRI

Collins, P. *Thoughts About Architectural Education*, AIAJ October 1979, p. 60.

Drăgan, R. *Proiecte studențești*, A/R 3/1983, p. 66—70.

Feraru, A. *Opinii ale schimbului de mîine*, A/R 1/1979, p. 87.

Gandert, A. *Aufmasspraktikum im Fachgebiet Architektur der Kunsthochschule Berlin*, ADDR 8/1984, p. 508.

Găleșeanu, I. *Revista « Arhitectura » instrument de bază al documentării studenților-arhitecți*, A/R 4—5/1981, p. 138.

Glancey, J. *Interior design: Disco style*, AR 989/1979, p. 50—58.

Grönwald, B. — Zimmerman, B. 10. *Leistungsvergleich der Architektur-studenten der DDR...*, ADDR 12/1984, p. 748—756.

Lahnert, H. *Architekturpreis für Studenten 1979*, ADDR 12/1980, p. 746—752.

Ludwig, E. *Leistungsvergleich 1984 der Ingenieurschulen für Bauwesen...*, ADDR 10/1984, p. 637.

Nedelcu, M. — Lotreanu, M. *A XV-a Conferință națională a cercurilor științifice studențești*, A/R 1/1981, p. 72.

Nedelcu, M. — Lotreanu, M. *Participarea studenților arhitecți la un simpozion de construcții*, A/R 5/1980, p. 69—70.

Popescu, M. — Feraru, A. *Despre cîteva proiecte de diplomă pe amplasamente bucureștene*, A/R 1—2/1980, p. 142—144.

* * * *Proiectele studențești*, A/R 6/1982, p. 74.

Schwarzbach, H. *Städtebauseminar an der Technischen Universität Dresden*, ADDR 7/1984, p. 445.

* * * *Seminarul internațional de arhitectură de la București*, A/R 1/1983, p. 4.

* * * *Seminarul internațional de arhitectură de la București*, A/R 2/1983, p. 10—21.

Șerban, C. *Studenți-arhitecți prezenți în viața artistică a Prahovei*, A/R 6/1981, p. 3.

Zabel, I. *Zur Ausbildung der Studenten an der Ingenieurschule für Bauwesen Magdeburg*, ADDR 9/1980, p. 572.

ÎNVĂȚĂMÎNT GIMNAZIAL ȘI SUPERIOR

Anrehds, Burton & Koralek *Arts Faculty, Trinity College, Dublin*, AR 989/1979, p. 35—45.

A.O.D. *A Nursing School...*, AIAJ Mid-August 1982, p. 81.

De Carlo, G. *(Schools)*, AIAJ April 1981, p. 44—55.

De Carlo, G. *University College in Urbino*, Zodiac 16/1966, p. 170—187.

Christianson, B.H. *Community College*, CdnA March 1982, p. 24—26.

Cocheci, M. D. *Facultatea de Agronomie și Horticultură la Craiova*, A/R 1/1982, p. 31.

Damaz Pokorny Weigel *Fine-Arts Center, Stony Brook, New York*, A Rec September 1981, p. 124—127.

* * * *Dossier: Université, Ville et Teritoire*, AA 183/1976, p. 1—68.

DP Architects *College, Singapore*, AR 994/1979, p. 369—373.

Eriksson, E. *For a University Center...*, AIAJ Mid-August 1982, p. 84.

Falcan, P. *Extinderea Universității*, A/R 3/1982, p. 42.

Franzen, U. & Ass. *University Center, Flint. Michigan*, A Rec September 1981, p. 118—123.

Giedion, S. *New Ventures in University Building (Le Corbusier, Sert)*, Zodiac 16/1966, p. 24—35.

Gheorghiu, B. *Proiecte pentru ansambluri universitare în Republica Algeriană Democratică și Populară*, A/R 6/1979, p. 22—23.

Hollander F.M.H., Inc. *Martha's Vineyard Regional High School, Mass.*, A Rec June 1981, p. 118.

Howard, R. *Renovation: Emily Carr College of Art, Vancouver*, CdnA October 1981, p. 25—31.

* * * *Ingenieurschulen*, AW 47/1966.

Kahn, L. *Bryn Mawr College, Bryn Mawr, Pennsylvania*, Zodiac 17/1966, p. 68—79.

Kahn, L. *Richards Medical Research Building and Biology Building, University of Pennsylcvania, Philadelphia*, Zodiac 17/1966, p. 58—67.

Kallmann, Mc Kinnell & Wood *A New "House,, for the American Academy of Arts and Sciences*, A Rec November 1981, p. 79—87.

Kobo, Dai-ichi Osaka University of Arts, JA 210/1974, p. 17—30.

Komuten, T. Co. *Nagoya Comerce University*, JA 184/1972, p. 17—32.

Larsen s, H. Tegnestue A/S *Trandheim University*,

Lasdun, D. & Partners *New buildings for London University, Bloomsbury*, AR 997/1980, p. 144—154.

Moraru, S. *Sala de concerte a Conservatorului « Gheorghe Dima »*, A/R 2/1979, p. 19—22.

Moraru, S. *Spațiul universitar românesc*, A/R 3/1979, p. 9.

Neumann, A. & Hecker, Z. *Faculty of Mechanical Engineering, Haifa*, Zodiac 16/1966, p. 148—159.

Newman, H. & Ass. *Connecticut Junior Republic School, Litchfield*, PA June 1981, p. 124—127.

Papademetriou, P. *School of Architecture, Rice University, Houston*, PA December 1981, p. 53—62.

The Perkins & Will Group, Inc. *Woodbrige High School, Irvine, California*, A Rec August 1982, p. 94.

Pierce & Kramer *Jamaica Plain High School and Community School, Massachusetts*, A Rec August 1982, p. 88—90.

Rothe-Johnson Ass. *Norman A. Bleshman Regional Day School, Paramus, New Jersey*, A Rec August 1982, p. 98.

Stirling, J, *History Faculty Building, Cambridge University*, JA 152/1969, p. 81—91.

Swoboda, P. *Proiectarea construcțiilor pentru învățămînt superior în continuă dezvoltare*, A/R 3/1979, p. 11—13.

Todd/Pokorny *Lehman College Center for the Arts, Bronx, New York*, A Rec September 1981, p. 112—117.

Townsend, R. *Middlexse Polytechnic, Bounds Green, London*, AR 1003/1980, p. 174—180.

* * * *The University of California at Santa Cruz*, AIAJ August 1979, p. 34—55.

Voia, G. *Facultatea de Medicină*, A/R 3/1982, p. 40.

Vericeanu, M. *Platforma Institutului Politehnic din Iași*, A/R 2—3/1981, p. 48—54.

Yoshimura, J. *YAC Building (Yamawaki Art College)*, JA 213/1974, p. 77—80.

BIBLIOTECI UNIVERSITARE

Ahrends, Burton & Koralek *Polytechnic Library, Portsmouth*, AR 986/1979, p. 198—203.

Guy/Blouin Arch. Ass. *Concordia University Central Library Complex*, Montreal, Cdn A December 1982, p. 24—26.

Harisson, F. R. & Ass. *Royal Roads Library, Esquimalt, B.C.*, Cdn A July 1976, p. 40—43.

Kobayashi, Y. Lab. *Science and Engineering Narashino Library of Nihon University*, JA 184/1972, p. 33—42.

K*u*rihara Institute, of the Osaka City University *Doshisha University Library*, JA 210/1974, p. 73—78.

Mitchell/Giurgola Arch. *Union Theological Seminary Library Renovation, New York*, PA June 1984, p. 84—87.

Oki, T. — Rengo, S. *Omiya Library, Shibaura Institute of Technology*, JA 184/1972, p. 51—64.

Otaka, M. *Library of the College of Industrial Technology, Nihon University*, JA 210/1974, p. 65—72.

* * * *Universitätsbibliothek, Kiel* 1960, AW 38/1964, p. 22—25.

* * * *Universitätsbibliothek, Köln* 1960/1964, AW 38/1964, p. 17—21.

* * * *Un versitätsbibliothek, Sheffield* 1953/1959 AW 38/1964, p. 26—29.

Berkeley, E. P. *Three Small Dormitories in Vermont*, AIAJ April 1979, p. 58—63.

Craig, L. *Architecture, Urban Design and the Harvard Campus*, AIAJ January 1979, p. 40—47.

* * * *Housing Students*, A Rec October 1982, p. 91—107.

Kultermann, U. *A University Campus...*, AIAJ August 1983, p. 168.

Noelle, L. *Bold Courtyard Campus...*, AIAJ August 1983, p. 183.

Noelle, L. *Bold Courtyard Campus...*, AIAJ August 1983, p. 183.

Popescu, E.B. — Ciută, P. *Hotel "Student Parc"*, A/R 1/1981, p. 14—18.

Senda, M. + Atelier MAN & Space *Atagoyama Youth Lodge*, JA 204/1973, p. 53—59.

HOTELURI ȘI CĂMINE STUDENȚEȘTI

Skriver, P.E. *Campus Organized Around a Series of Tall, Glazed Interior "Streets"*, AIAJ August 1983, p. 174—179.

Spirescu, S. *Complexul social studențesc București Regie*, A/R 2/1983, p. 40.

Abrevieri utilizate:

AA	— L'Architecture d'Aujourd'hui
AIAJ	— Architecture/AIA Journal
ADDR	— Architektur der DDR
AR	— The Architectural Review
A/R	— Arhitectura, R. S. România
ARec	— Architectural Record
AW	— Architektur Wettbewerbe
CdnA	— The Canadian Architect
JA	— The Japan Architect
PA	— Progressive Architecture

Trimițînd din timp cu mandat poștal sau virînd în contul ISIAP suma de 270 lei (costul abonamentului pe un an), cititorii noștri își pot asigura primirea în continuare a revistei. Adresa și numărul de cont ale ISIAP ca și adresa și telefonul redacției sînt specificate pe coperta II.

Abonamente în străinătate se fac prin ROMPRESFILATELIA — Sectorul Export-Import Presă, P.O. Box 12201, Telex 10376, prsfir, Calea Griviței 64-66, București, ROMÂNIA

agenda

B.P.T. 90

Sub egida prestigioasei manifestări culturale « Ateneele cărții », Biblioteca Centrală Universitară a găzduit în foaierul aulei sale, între 25 martie—4 aprilie a.c. o semnificativă expoziție — « *Biblioteca Pentru Toți — o colecție de tradiție* (1895—1985) », cu prilejul comemorării a 90 de ani de la fondarea acestui tezaur național de cultură.

Colecția ia ființă în martie 1895, din inițiativa scriitorilor I. L. Caragiale, Al. Vlahuță și B. Delavrancea, care au militat cu consecvență pentru democratizarea culturii.

Prin accesibilitatea ei, această « ctitorie » culturală a devenit, în scurtă vreme, o tribună de propagare a literaturii și artei românești și universale în rîndurile celor mai diverse pături sociale, și, în același timp, o școală de înalt cuget și simțire românească.

Primul editor al seriei a fost librarul Karol Müller, ea apărînd ulterior sub egida editurilor Alcalay, Socec, ESPLA, EPL și Minerva. La conducerea acestei veritabile instituții de cultură, s-au perindat, de-a lungul vremii, personalități marcante ale culturii noastre: folcloristul Dumitru Stăncescu (primul ei director), A. Alexandrescu Doina, Victor Anestin, Ludovic Dauș, Haralambie Gh. Lecca etc.

Bilanțul colecției este remarcabil, atît ca tiraj general (110 620 000 exemplare), cît și ca număr de titluri.

Inițiativa de a marca expozițional un eveniment de o asemenea amploare, al cuvîntului tipărit, constituie un demers deopotrivă umanist și patriotic, avînd în vedere inestimabila contribuție a acestei populare colecții la răspîndirea valorilor certe ale artei și conștiinței înaintate naționale și universale.

Organizatorii au conceput expoziția avînd ca reper criteriul tematic, potrivit căruia cărțile au fost etalate pe trei mari compartimente: literatura română, literatură universală, cultură generală.

Fiecare sector a urmărit « firul Ariadnei », prin anvizajarea unor titluri, în ordinea cronologică a apariției lor, reliefînd, în acest mod, aportul fiecărui editor la progresul tematic și grafic al seriei.

Preluarea colecției, în anii 70, de către Editura « Minerva » a constituit un salt calitativ spre prestigiul ei de azi, la care a contribuit și efortul permanent de autodepășire ideatică, prin atacarea unor tot mai diverse și complexe sfere ale culturii universale: estetică, istoria artei, filozofie — atît de necesare și celor ce trudesc în domeniul arhitecturii. Iată doar cîteva titluri, de referință, care fac cinste inimoșilor redactori ai « Minervei »: Charles Diehl « *Figuri bizantine* », Jakob Burchkardt « *Cultura renașterii în Italia* », Robert de la Sizeranne « *Măști și figuri din renașterea italiană* », Romul Munteanu « *Cultura europeană în epoca luminilor* », E. Kant: « *Despre frumos și bine* » etc.

Nu există omagiu mai mare adus acestui izvor de spiritualitate națională și universală decît iradiantele cuvinte ale lui Nichita Stănescu: « Salut din inimă această bibliotecă numită « Biblioteca pentru toți », Colecția de cultură națională și universală. Ea a făcut să ne pară hîrtia a fi de lumină, Ea face lumina să poată fi tipărită ».

MARGA PROTOPOPESCU

« BUCUREȘTIUL VĂZUT DE UN ARHITECT »

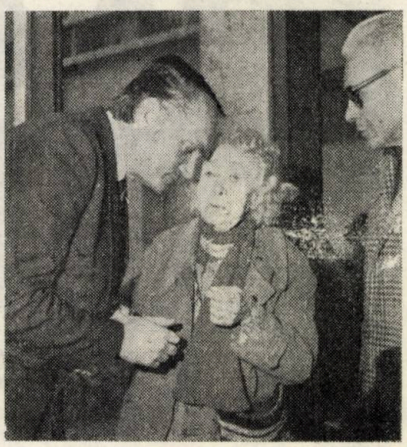

→

În galeria Institutului de Arhitectură, « Ion Mincu » din București, s-a deschis, la 2 aprilie 1985, o deosebit de interesantă expoziție de acuarele și desene purtînd acest titlu. Titlu sub care, arhitectul GHEORGHE LEAHU — șef de secție la Institutul « PROIECT-BUCUREȘTI » — și-a făcut cunoscut, confraților și receptivului public bucureștean, rodul strădaniilor sale artistice — nelegate de preocupările curente — avînd ca protagonist ORAȘUL în care autorul lucrărilor expuse trăiește și pentru dezvoltarea arhitectural-urbanistică a căruia e preocupat, de altfel, prin munca și răspunderile sale profesionale de zi cu zi.

Expoziția — care s-a bucurat, atît la vernisaj, cît și pe întreaga durată a deschiderii ei (neîndestulătoare, credem), de o numeroasă și entuziasmată participare, a unui public cunoscător și recunoscător autorului, pentru omagiul său artistic adus Capitalei, colțurilor ei inedite, valorilor de peisaj urban și monumental-arhitecturale ori doar de atmosferă — a constituit o manifestare culturală de excepție.

La vernisajul — de la care prezentăm, deocamdată, cititorilor doar cîteva instantanee realizate de fotoreporterul nostru — au luat cuvîntul: prof. dr. arh. GABRIEL CRISTEA, decanul Institutului de Arhitectură « Ion Mincu », prof. em. dr. arh. CEZAR LĂZĂRESCU, președintele Uniunii Arhitecților din R. S. România, prof. dr. PANAIT I. PANAIT, directorul Muzeului de Istorie și de Artă al Municipiului București, și, în încheiere, însuși autorul acuarelelor constituind ciclul « *Bucureștiul văzut de un arhitect* » — GHEORGHE LEAHU.

Într-un viitor număr al revistei noastre, vom înfățișa cititorilor, evident, doar cîteva dintre lucrările prezentate în expoziție, care — după opinia noastră — ar merita cu prisosință gruparea lor editorială integrală, într-un album închinat Bucureștilor, omagiu plin de fervoare, adus urbei de către un sensibil, inspirat și subtil cunoscător al valorilor ei permanente.

Șt. R. I.

«ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ»

La 16 ianuarie 1985, a fost vernisată, n galeria Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » din București, expoziția « ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ — TEME, STUDII, CERCETĂRI », organizată sub patronajul Uniunii Artiștilor Plastici, Uniunii Arhiecților, Societății Profesorilor de Muzică i Desen și Institutului de Arhitectură « Ion Mincu ».

Expoziția, pentru organizarea căreia e cuvine a fi relevată strădania neobosită profesorului-pictor ȘTEFAN SEVASTRE, i-a propus să evidențieze contribuția rtelor plastice, alături de științele umaiiste și de cele tehnice, la realizarea eduației complete pentru dezvoltarea plenară a capacităților umane. În acest scop, xpoziția a înmănunchiat, din activitatea nora dintre foștii elevi ai Liceului de rte Plastice « Nicolae Tonitza » din ucurești — care au devenit medici, arhiecți, ingineri, critici de artă, scenografi, egizori, pictori, sculptori sau designeri — nărturii ale modului în care educația rtistică primită în școală le-a favorizat xtinderea posibilităților creative, de xprimare și de comunicare în profesia e care au îmbrățișat-o.

Împărțită în 8 secțiuni, expoziția a înfățișat rodul gîndului creator, ca proiect al spjritului, susținut, în materializarea lui, prin virtuțile datorate pregătirii artistice, *în profesiunea de designer (Secțiunea I)* — prin lucrări semnate de DUMITRU PĂTRUICĂ, CRISTIAN TATOLI, CONSTANTIN MARINESCU, MIHAI MAXIM; *în profesiunea de inginer* (Secțiunea a II-a) — prin lucrări ale lui SERGIU GRIGORE, DUMITRU BĂDIȚĂ; *în profesiunea de matematician* (Secțiunea a III-a), prin crochiuri și compoziții ale lui CĂTĂLIN IONIȚĂ; *în profesiunea de medic* (Secțiunea a IV-a) prin lucrări semnate de IANCU PETRESCU și AURELIA MATEI; *în profesiunea de arhitect* (Secțiunea a V-a), prin crochiurile, proiectele, machetele etc ale lui ADRIAN SPIRESCU, VIOREL CONSTANTINESCU, GHEORGHE BESNILĂ, CORNEL GRIGORE și NICOLAE ȚARĂLUNGĂ; *în profesiunea de regizor și scenograf* (Secțiunea a VI-a), prin schițele, proiectele scenografice, notele de regie și fotografii din spectacole ale lui DRAGOȘ GALGOȚIU, VITTORIO HOLTIER și SILVIU PURCĂRETE — în colaborare cu MIHAI MĂDESCU și DORIN LIVIU ZAHARIA; *în profesiunea de artist plastic* (Secțiunea a VII-a), prin desenele, compozițiile și proiectele ecologice ale lui FLORIN CIUBOTARU, SORIN DUMITRESCU,WANDA MIHULEAC, CRISTIAN PARASCHIV, MIHAI SÂRBULESCU și CORNEL BOAMBEȘ, FLORIN CODRE și MIHAI BUCULEI; și *în profesiunea de istoric și de critic de artă* (Secțiunea a VIII-a), prin publicații, crochiuri și manuscrise ale lui MIHAI ISPIR, MAGDA CÂRNECI, ADRIAN S. IONESCU.

Pe marginea expoziției amintite, la 29 ianuarie 1985, a avut loc, în Sala Frescelor din IAIM, o masă rotundă cu tema « VIZUALITATEA, FACTOR FORMATIV AL CREATIVITĂȚII », ale cărei dezbateri au fost deschise și conduse de către prof. dr. VASILE DRĂGUȚ, redactorul șef al revistei « ARTA ». Au luat cuvîntul, în ordine: prof. dr. DAN GRIGORESCU, PAUL CARAVIA, prof. dr. RĂZVAN THEODORESCU, OCTAV GRIGORESCU, OCTAVIAN BARBOSA, conf. dr. ADINA NANU, prof. dr. doc. SOLOMON MARCUS, ALEXANDRU PALEOLOGU, prof. dr. doc. ȘTEFAN BERCEANU, prof. dr. doc. MARCELA GHEORGHIU-ZAMFIRESCU și compozitorul AUREL STROE.

A.

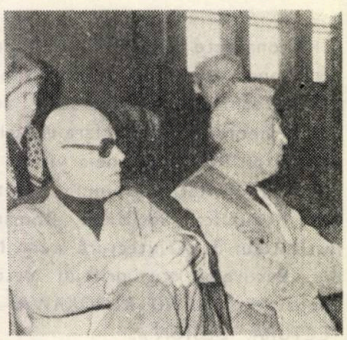

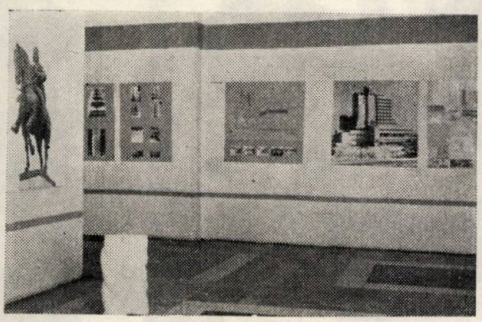

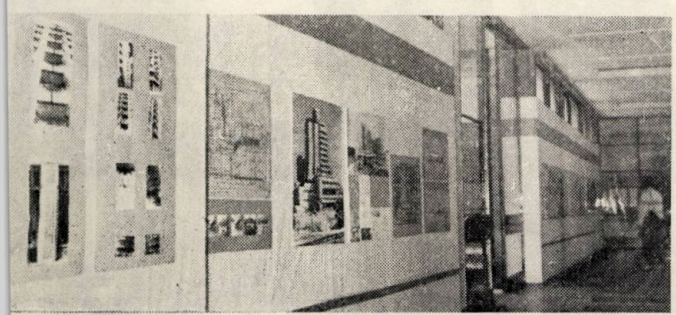

cronica

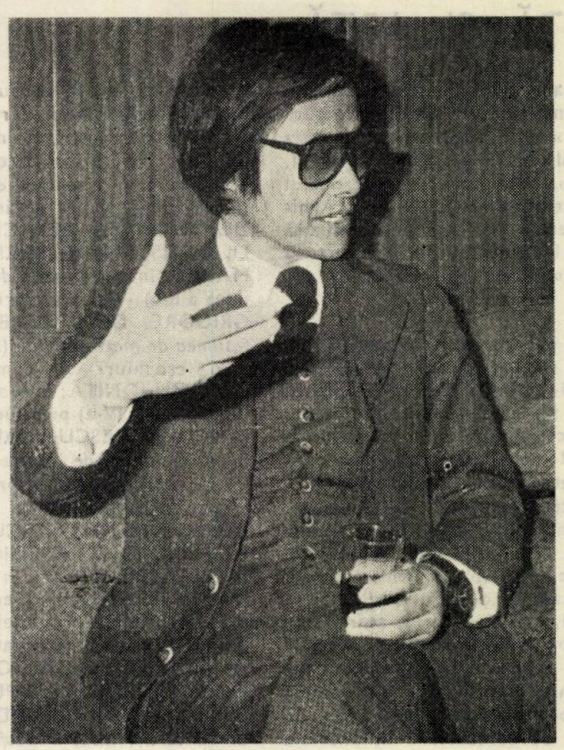

KISHO KUROKAWA LA BUCUREȘTI

Personalitate marcantă a arhitecturii contemporane, autor al unor ample programe arhitectural-urbanistice realizate atît în Japonia, cît și în afara ei, arhitectul KISHO KUROKAWA ne-a vizitat recent țara, la invitația Uniunii Arhitecților din Republica Socialistă România, și Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » din București, cu prilejul deschiderii expoziției « *KISHO KUROKAWA — ARHITECTURĂ, DESIGN* ».

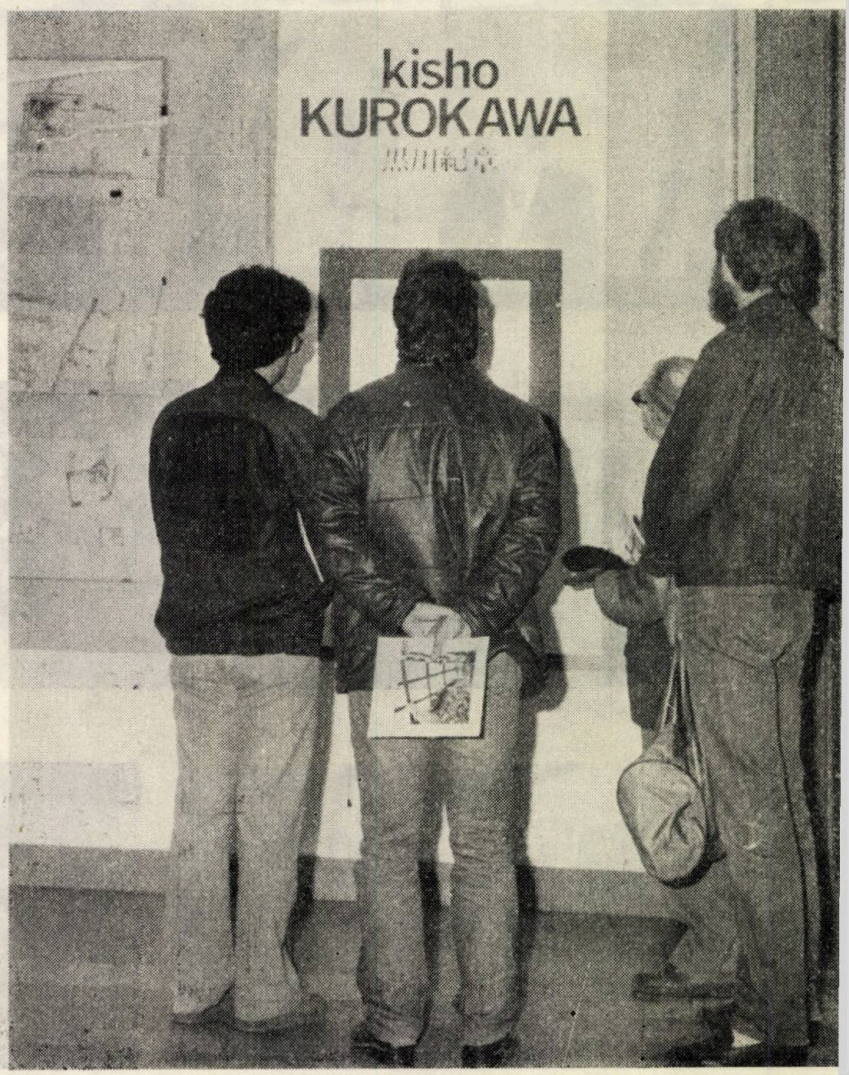

Pe data de 6 mai 1985, arhitectul japonez, după o vizită în Capitală, în decursul căreia atenția i-a fost reținută de unele realizări și ansambluri noi, precum și, în mod deosebit, de Muzeul Satului din București, a fost primit la Uniunea Arhitecților, unde s-a întîlnit și a avut un schimb de idei și de impresii profesionale cu arhitecți din Conducerea U.A., cadre didactice, conducători de instituții și specialiști. Au luat parte, printre alții, și prof. em. dr. arh. Cezar Lăzărescu, președintele U.A., prof. dr. arh. Cornel Dumitrescu, rectorul Institutului de Arhitectură « Ion Mincu », membri ai Conducerii U.A. și ai IAIM.

Marți 17 mai 1985, a avut loc vernisajul expoziției, care a fost itinerată prin mai multe capitale europene și din afara continentului, înainte de a fi prezentată specialiștilor și publicului larg din București. La festivitatea inaugurală, au luat

arte Kisho Kurokawa, Masanari Ozaki, mbasadorul Japoniei la București, mem-rii ai Conducerii U.A. și IAIM, perso-alități ale vieții noastre culturale, arhi-ecți, cadre didactice, studenți și un arte numeros public.

În după amiaza aceleiași zile, în Sala escelor din Institutul de Arhitectură din București, arhitectul Kisho Kurokawa a conferențiat, în fața unei săli « arhipline » despre « TENDINȚE ÎN ARHITECTURA CONTEMPORANĂ JAPONEZĂ ».

În numere viitoare, vom reveni cu aprecieri asupra expoziției de la București, în amenajarea căreia s-a ostenit o echipă condusă de arhitectul Sorin Vasilescu, elogiată pentru reușita ei de către arhitectul japonez, oaspete de onoare al confraților din România socialistă, precum și cu note și interviuri — pe care reputatul Kisho Kurokawa a avut amabilitatea să le acorde — pe marginea manifestărilor ocazionate de vizita sa în România.

A

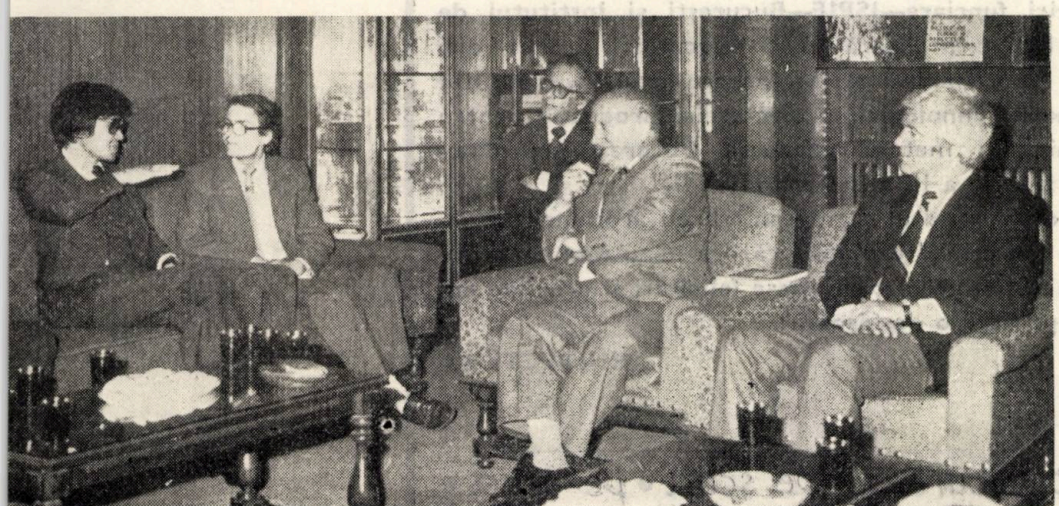

ACORDAREA TITLULUI DE «EROU AL MUNCII SOCIALISTE» INSTITUTULUI DE PROIECTARE JUDEȚEAN DOLJ

În cadrul înaltelor distincții acordate, prin Decret Prezidențial, unor organizații județene de partid, consilii populare județene, unități economice și institute de cercetare și proiectare, care s-au evidențiat prin rezultate deosebite în cursul anului 1984, a fost conferit titlul de « Erou al Muncii Socialiste » — Institutului de proiectare județean Dolj, din Craiova, care 4 ani consecutiv a ocupat locul I în întrecerea socialistă.

Au mai primit « Ordinul Muncii » clasa a II-a, pentru locul II: Institutul « PROIECT-BUCUREȘTI » și Institutul de proiectări Carpați București și « Ordinul Muncii » clasa a III-a, pentru locul III: Institutul de cercetare și proiectare județean Cluj.

De asemenea printre institutele de proiectare ale ministerelor, ca și printre cele de cercetare științifică și inginerie tehnologică recent evidențiate, în cadrul cărora își desfășoară o susținută activitate și colegi arhitecți, menționăm și: Institutul pentru proiectări de secții și uzine metalurgice — IPROMET—București —« Ordinul Muncii » clasa I, pentru locul I, Institutul de proiectări pentru construcții de mașini—IPCM—București —« Ordinul Muncii» clasa a II, pentru locul II, Institutul de cercetare științifică și proiectare tehnologică pentru sectoare calde București și Institutul de cercetare științifică și inginerie tehnologică pentru automatizări si telecomunicații București, ambele distinse cu Ordinul « Meritul Științific» clasa a II-a, pentru locul II, Institutul de studii și proiectări pentru îmbunătățiri funciare—ISPIF—București și Institutul de proiectări pentru industria ușoară—IPIU—București, ambele distinse cu « Ordinul Muncii » clasa a III-a, pentru locul III, Institutul de cercetare, inginerie tehnologică, proiectare și producție pentru industria anorganică și metale neferoase București — Ordinul « Meritul Științific» clasa a III-a, pentru locul III.

Colegilor noștri din institutul craiovean « Erou al Muncii Socialiste », ca și celor din celelalte unități cărora le-au fost conferite înalte distincții, le transmitem călduroase felicitări și urări de noi succese în munca pe care o desfășoară!

ARHITECTURA

ALEGEREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU CA MEMBRU TITULAR ȘI PREȘEDINTE DE ONOARE AL ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

TELEGRAMA ADRESATĂ TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU DE CĂTRE UNIUNEA ARHITECȚILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

MULT IUBITE ȘI STIMATE TOVARĂȘE NICOLAE CEAUȘESCU,

În înflăcăratul entuziasm, prin care țara și întreg poporul întîmpină împlinirea a două decenii de la istoricul Congres al IX-lea al partidului, arhitecții din România socialistă, cu viu respect și cu legitimă mîndrie, își îndreaptă gîndurile lor recunoscătoare către dumneavoastră, cel mai iubit fiu al națiunii, eminent și neobosit conducător, care de douăzeci de ani vă aflați în fruntea partidului și a statului nostru, inspirînd și asigurînd înfăptuirea neabătută a grandiosului program de dezvoltare și înflorire multiplă a patriei. Ei știu că marile realizări, la înfăptuirea cărora cu neprecupețită însuflețire au parte și arhitecții, alături de întregul nostru popor, grandioasele ansambluri arhitectural-urbanistice, noile orașe și centre urbane, platformele industriale și agro-industriale, toate lucrările de o amploare fără precedent ce au dat noul chip al țării, sînt inițiate de spiritul dumneavoastră fecund constructiv, descoperitor al acelor filoane ce atestă forța de a concretiza, hărnicia și ingeniozitatea tehnico-științifică ale înzestratului nostru popor. Ei sînt, în permanență, însuflețiți, în munca lor, de luminosul dumneavoastră exemplu, de neclintita dumneavoastră hotărîre revoluționară de a ridica

→

țara pe o nouă treaptă a dezvoltării și înfloririi ei social-economice și culturale, în deplină independenț și respect al voinței de afirmare a spiritului de colaborare și întrajutorare pașnică cu toate popoarel lumii și de plenară manifestare a geniului tehnico-științific și creativității românești.

Ctitor al României moderne, numele dumneavoastră este atît de puternic ancorat în succesel construcției socialismului și comunismului din România, încît respectul și înalta prețuire pe care clas muncitoare, țărănimea, intelectualitatea și întreaga noastră națiune vi le acordă, au făcut ca etap de mari înfăptuiri, care a trecut de la Congresul al IX-lea al P.C.R. și pînă astăzi, de cînd vă aflați î suprema funcție de conducător al partidului și statului nostru, să poarte, cu firească mîndrie și demn prețuire, denumirea de Epoca Nicolae Ceaușescu.

Arhitecții din România au primit cu unanimă bucurie și își exprimă cu cea mai vie satisfacți solemna lor adeziune pentru alegerea dumneavoastră ca membru titular și președinte de onoare a Academiei Republicii Socialiste România, eveniment de excepțională însemnătate în viața științific și culturală a țării. Prezența dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, în frun tea celui mai înalt forum al științei românești constituie expresia înaltei aprecieri pe care, alături d întreaga noastră națiune socialistă, oamenii de știință și cultură o dau multilateralei și remarcabile dumneavoastră activități științifice, consecvenței prin care, cu nesecată energie revoluționară, spiri cutezător și patos creativ, inițiați dezvoltarea structurală modernă și în ritm susținut a țării, ridicare economico-socială armonioasă a tuturor județelor, cu cele mai largi deschideri spre înnoire și progres permanenta orientare a muncii de cercetare fundamentală și aplicativă spre soluționarea problemelo prioritare ale economiei naționale, a activității de proiectare și sistematizare puse în slujba continue ridicări a nivelului de viață al poporului și configurării chipului nou, reprezentativ, al țării.

Întîmpinînd cu cea mai vibrantă însuflețire înaltele evenimente sărbătorești ale acestui iuli istoric, arhitecții români vă încredințează, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, că n vor precupeți nici un efort spre a-și îndeplini sarcinile ce le revin în cele mai bune condițiuni, lărgin în permanență căutările lor pentru o arhitectură care să exprime cu toată forța amploarea înfăptuirilo de azi ale României socialiste, cutezanța creativă, simțul armoniei și al măsurii — care au caracteriza întotdeauna pe locuitorii acestei vetre străbune — și pentru o cît mai elocventă îmbinare a noulu viguros și reprezentativ, cu bogatele tradiții moștenite de la bunii și străbunii noștri.

UNIUNEA ARHITECȚILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

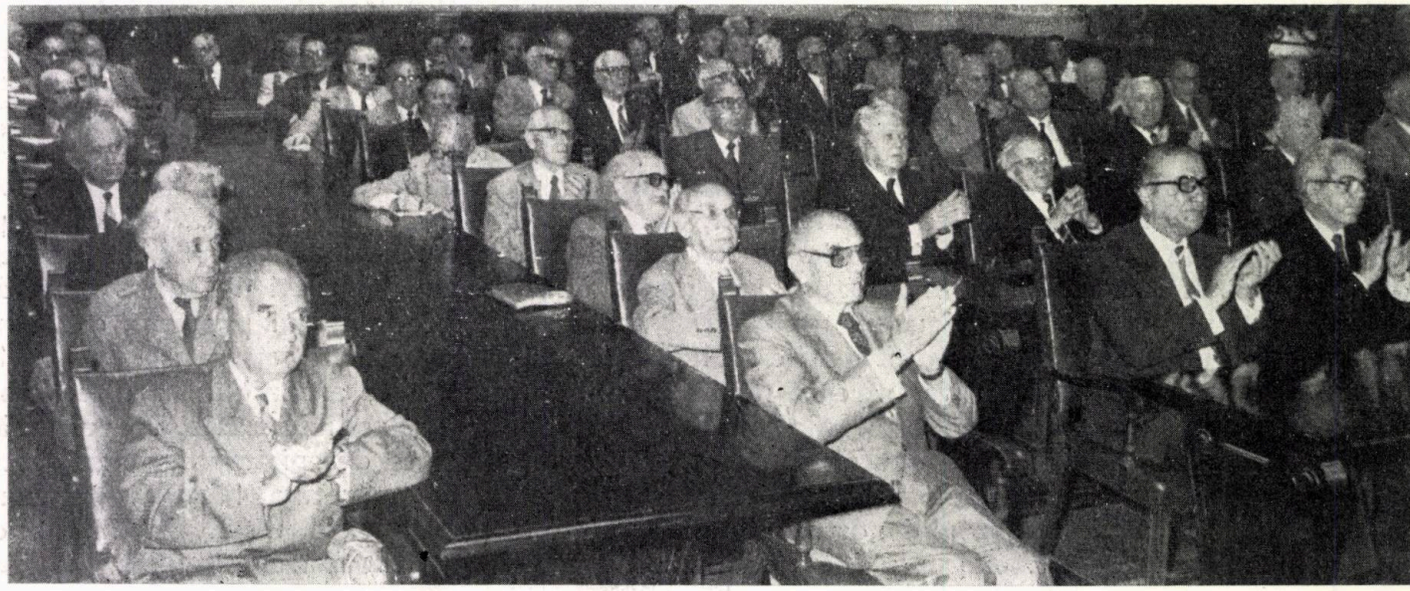

EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU

– DOUĂ DECENII DE REMARCABILE REALIZĂRI ARHITECTURAL-URBANISTICE PE ÎNTREG CUPRINSUL PATRIEI

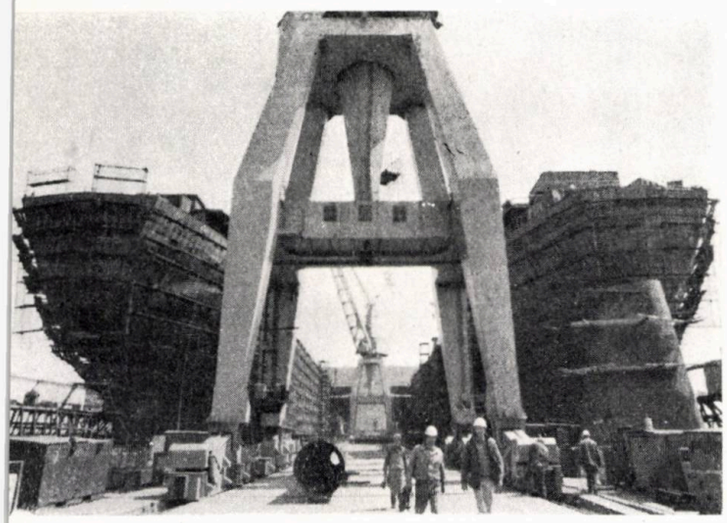

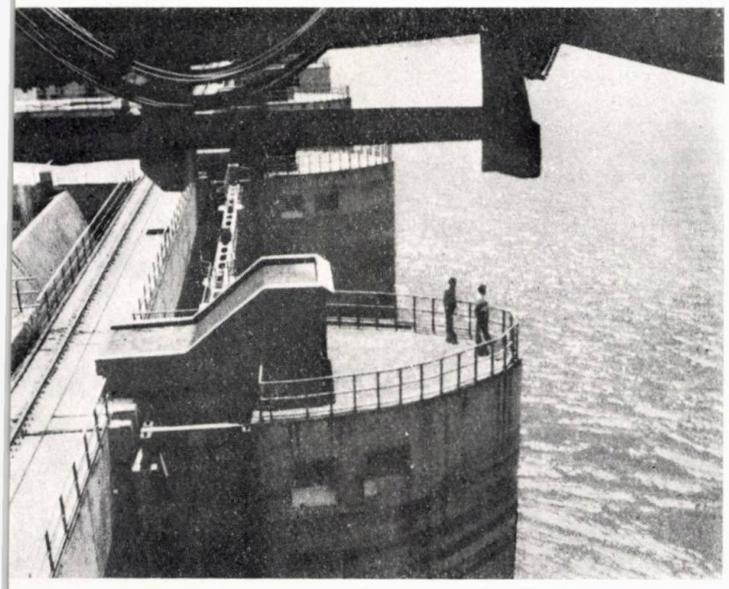

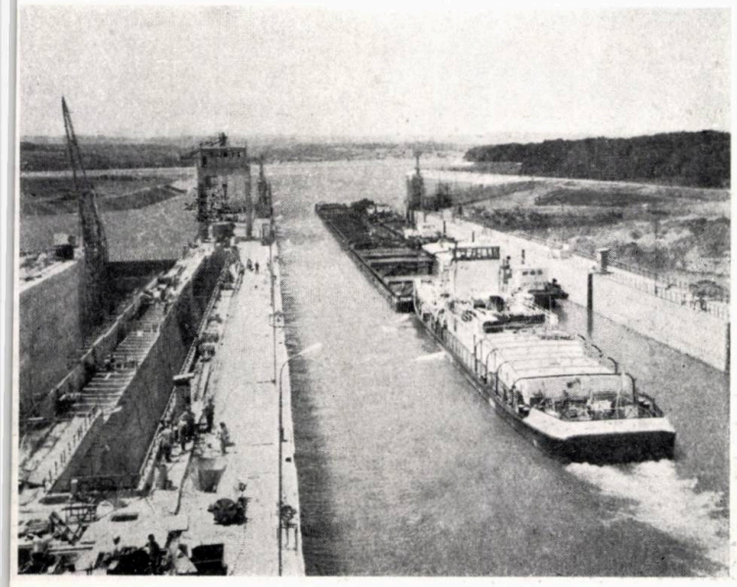

→

Porțile de Fier II, stație metro Titan, p. 12 — sediile politico-administrative Pitești și Satu Mare, hoteluri la Băile Felix și la Cap Aurora

fotografii ARHITECTURA — restul imaginilor

fotografii AGERPRES
și
ARHITECTURA

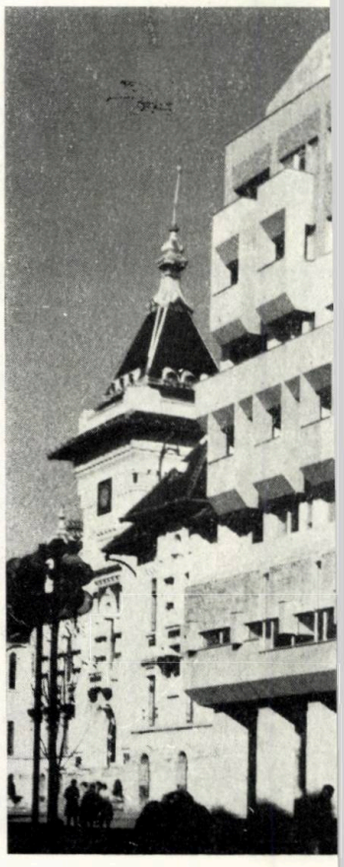

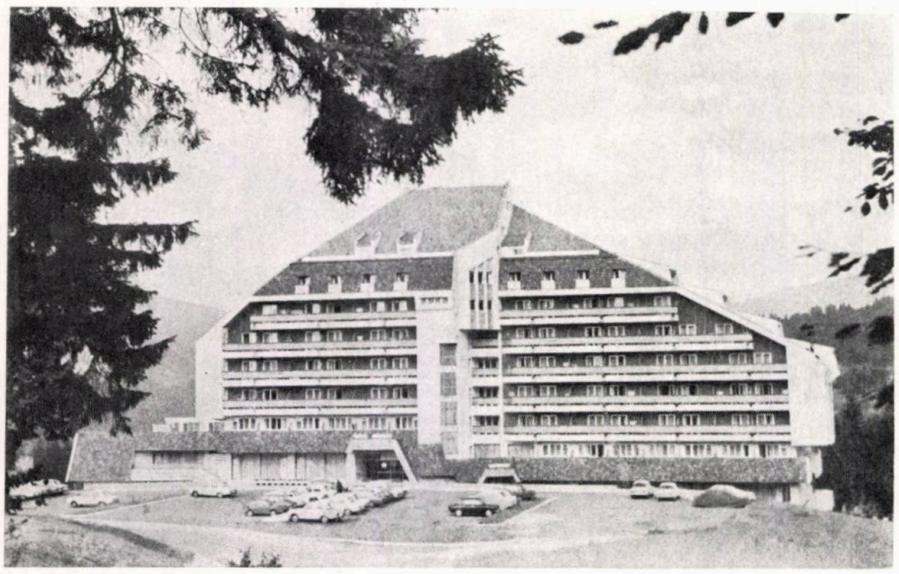

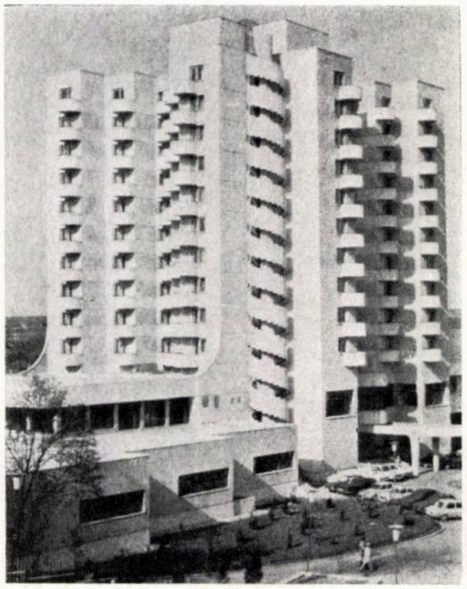

«Doresc să subliniez, cu deplină satisfacție, că în toate marile realizări din anii construcției socialiste, tineretul, împreună cu întregul popor, a adus o contribuție de mare însemnătate în toate domeniile dezvoltării noastre economice și sociale.»

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din Cuvîntarea la Forumul Național al Tinerei Generații, 15 mai 1985)

Anul Internațional
al Tineretului
1985

PARTICIPARE — DEZVOLTARE — PACE

TINERI ARHITECȚI

Începînd să prezentăm — cu numărul de față al revistei —, într-un spațiu mai larg, diversitatea preocupărilor tinerilor noștri arhitecți, frămîntările și succesele lor, sperăm să putem realiza, totodată, și o mai bună cunoaștere — înăuntrul, ca și în afara breslei — a seriozității, permanentului și stăruitorului efort, prin care ei caută să deschidă căi largi noului în proiectarea și în cercetarea de arhitectură, precum și în teritoriul mai amplu al domeniilor înrudite.

Tinerii noștri confrați se dovedesc — pe de-o parte — la înălțimea sarcinilor pe care le ridică marele șantier al construcției socialismului și comunismului în patria noastră, iar — pe de altă parte —, prin constanta lor participare la concursuri, întîlniri științifice și seminarii internaționale de arhitectură, își dovedesc atașamentul la aspirațiile legitime ale tineretului lumii spre PARTICIPARE-DEZVOLTARE-PACE, în pofida celor care vor să împingă omenirea spre o nimicitoare confruntare nucleară.

Vom continua — pe întreaga desfășurare a ANULUI INTERNAȚIONAL AL TINERETULUI-1985 — să prezentăm studii și proiecte, precum și rezultate ale cercetării științifice întreprinse de tineri arhitecți din România, după cum ne vom strădui — ca și pînă acum — să facem cît mai cuprinzătoare rubricile *actualități-debut*, *pagina școlii* și *prezențe românești*.

ARHITECTURA

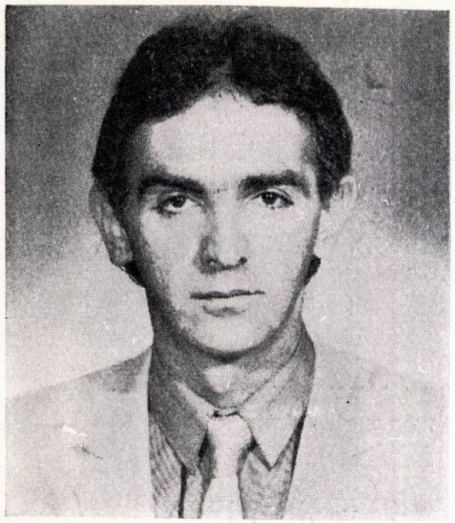

Arhitect DORIN ȘTEFAN

● Născut, în 1950, la Zărnești (Brașov)
● Absolvent al Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » din București, 1975
● După absolvire, a lucrat în cadrul unui institut de proiectare pentru fabrici de ciment și la Institutul Român de Consulting — ROMCONSULT
● Din 1979, este asistent universitar la Institutul de Arhitectură « Ion Mincu »
● « Sintetizînd idei, în norocoasa sau mai puțin norocoasa lor zbatere spre împlinirea din zidire, aceste proiecte, ajunse la stadiul retrospectivei și prezentate, acum, într-un rotund orizont consacrat tinerei generații, au marcat (și m-au marcat) un deceniu de încercări arhitecturale. Ele și-au aflat obîrșia în atmosfera de mare forță formativă și performanță arhitecturală care este Școala noastră de arhitectură, materializîndu-se, prin ajutorul acelora pe care ne-am obișnuit să-i numim colaboratori, părtași întru făptuire — cum ar spune filozoful — studenți sau foști studenți: DANA ȘTEFAN, MIHNEA DOROBANȚU, ANDREI MOLNAR, ALBIN TOTH, ȘTEFAN MÂNTULESCU, ADINA ALEXIU, MIRCEA CORCODEL, CĂTĂLIN BERZA, CAMELIA PÎRJOL. Și, mai mult, fapta nu ar fi fost posibilă, fără acest cadru de excepție, care este *Biroul de arhitectură integrată*, condus de dr. arh. EMIL BARBU POPESCU, unde s-au realizat, în asociație, majoritatea lucrărilor »

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ TEHERAN

Concurs, 1977—1978, *împreună cu arh. DINU PATRICIU și arh. VIOREL SIMION*

Un program de mare complexitate tehnică și funcțională, rezolvat în termenii contextualismului tradițional, prin dispunerea activităților în trei corpuri principale, pe direcția N—S. Corpul central, adăpostind funcțiunile de bază, propus într-un înveliș de sticlă, este protejat de celelalte două volume (depozitele), pe portice și blindate, urmărind eliberarea terenului la nivelul solului și realizarea unui microclimat natural (« *cross ventilation* », terase, oglinzi de apă, vegetație ș.a.). Rezolvarea compozițională și volumetrică încearcă îmbinarea pragmatismului gîndirii arhitecturale occidentale (*high tech* — perete cortină, flexibilitate funcțională și structurală, climatizare, automatizare), cu elemente formale și arhitecturale specifice (simetrie, monumentalitate, porticul și platforma, poarta și scara).

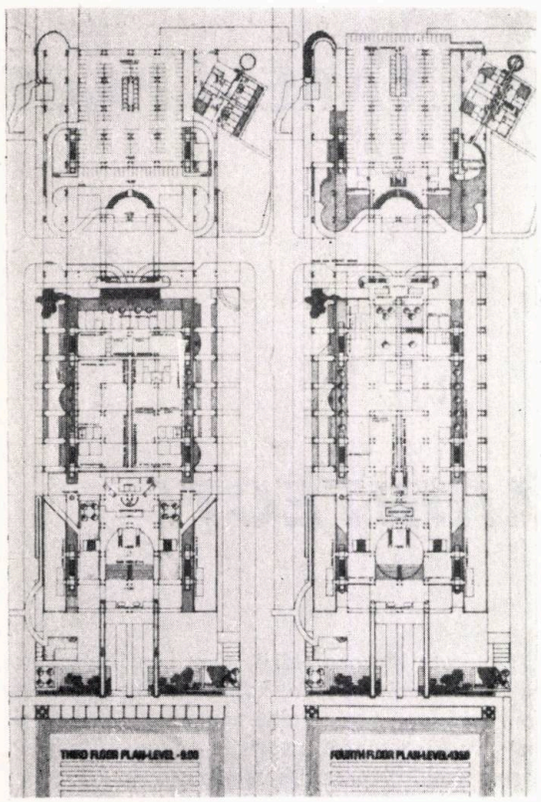

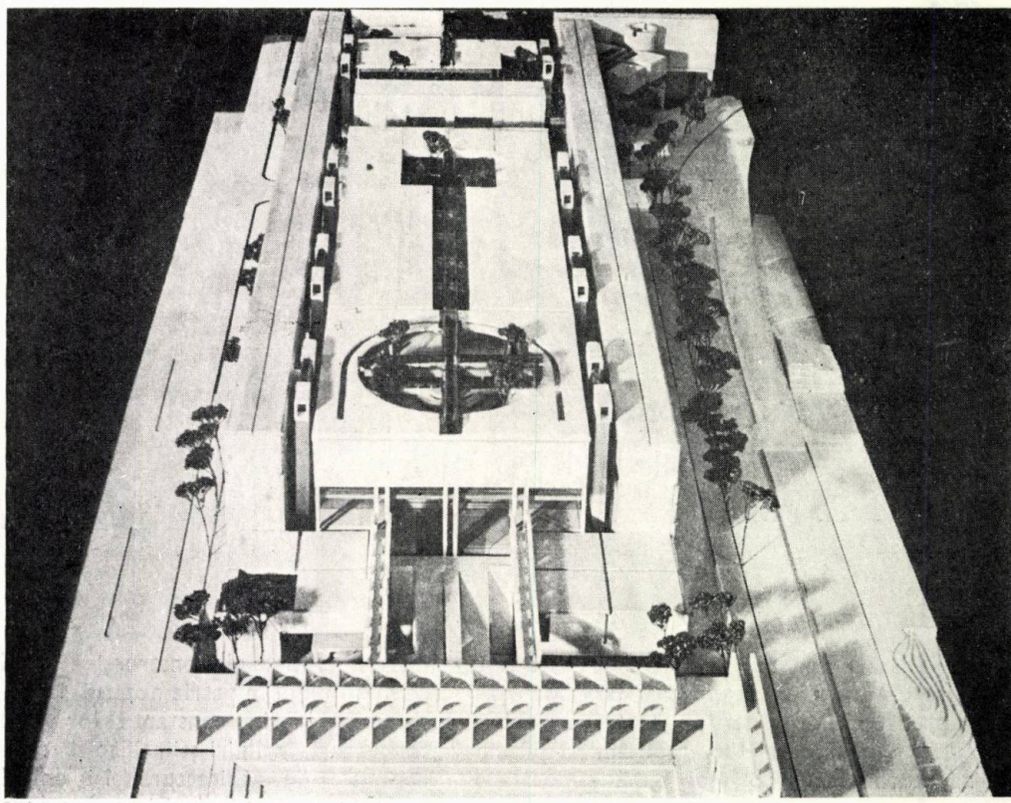

1 2

1. PLANURI 2. MACHETĂ

COLEGIUL TEHNOLOGIC BAUCHI, NIGERIA, 197

Împreună cu arh. VIOREL SIMION

Urmărind integrarea în situl special (coastă înaltă spre ocean, ventilație naturală amplificată de briză), cît și obținerea unei compoziții-imagine reprezentativă (totemul ca plan general), cele 24 de facultăți ale Colegiului Tehnologic au fost dispuse în 12 corpuri radiale, în jurul unei agora umbrită de o structură tridimensională. Întreg ansamblul este străbătut de o axă pietonală acoperită, terminată cu o belvedere spre ocean, grupînd activitățile auxiliare socio-culturale și administrative.

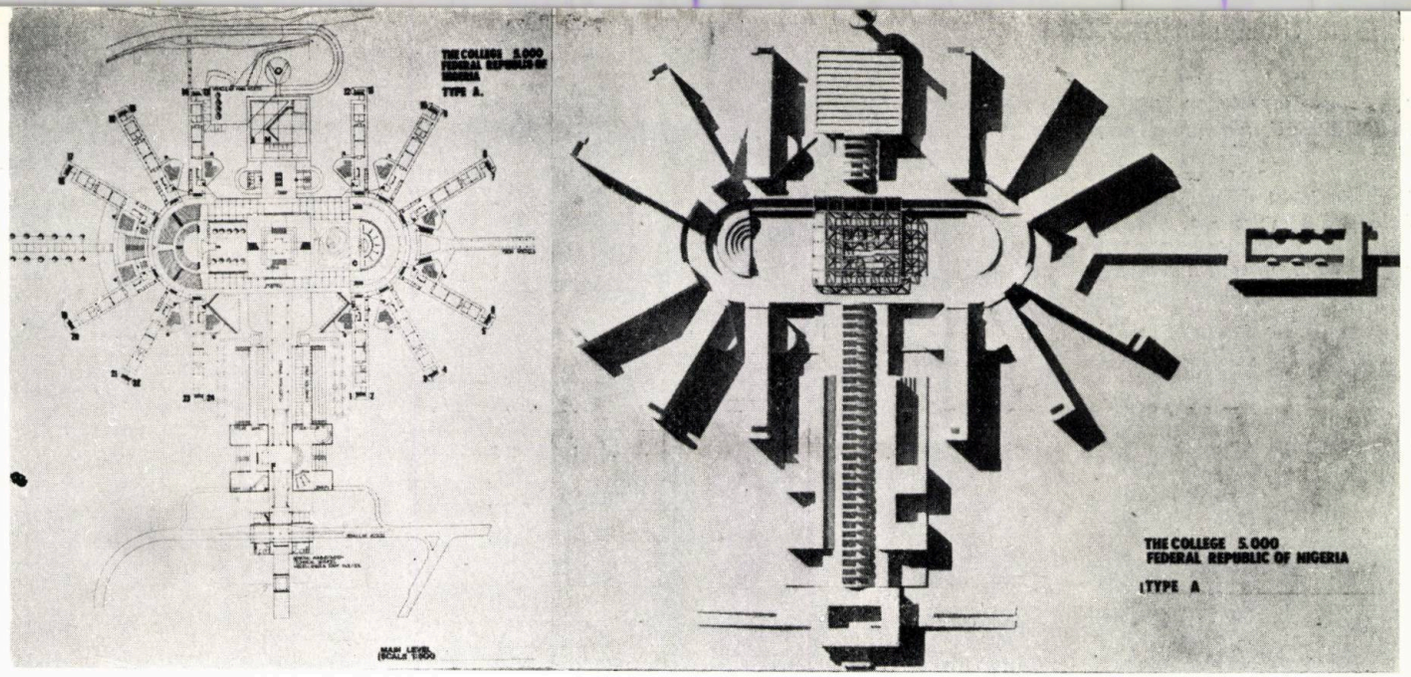

3 4

3,4. PLAN PARTER, MACHETĂ

AMENAJAREA CARTIERULUI HALELOR DIN PARIS

Concurs, 1979

În contextul urban, dens și compact, al centrului istoric, și operînd sub spectrul iconic al Palatului Regal, ansamblul propus se deschide conceptual și mnemonic către André Malraux. Astfel, vom regăsi pe parcursul arhitectural: Piața Capului de Obsidian, Aleea Nucii din Altenburg, Muzeul Imaginar al Sculpturii; spații din memoria locului, întregite cu un imens hemiciclu, din sticlă și oțel, reflectant al Bursei, care închide o zonă rezidențială.

5. AXONOMETRIE

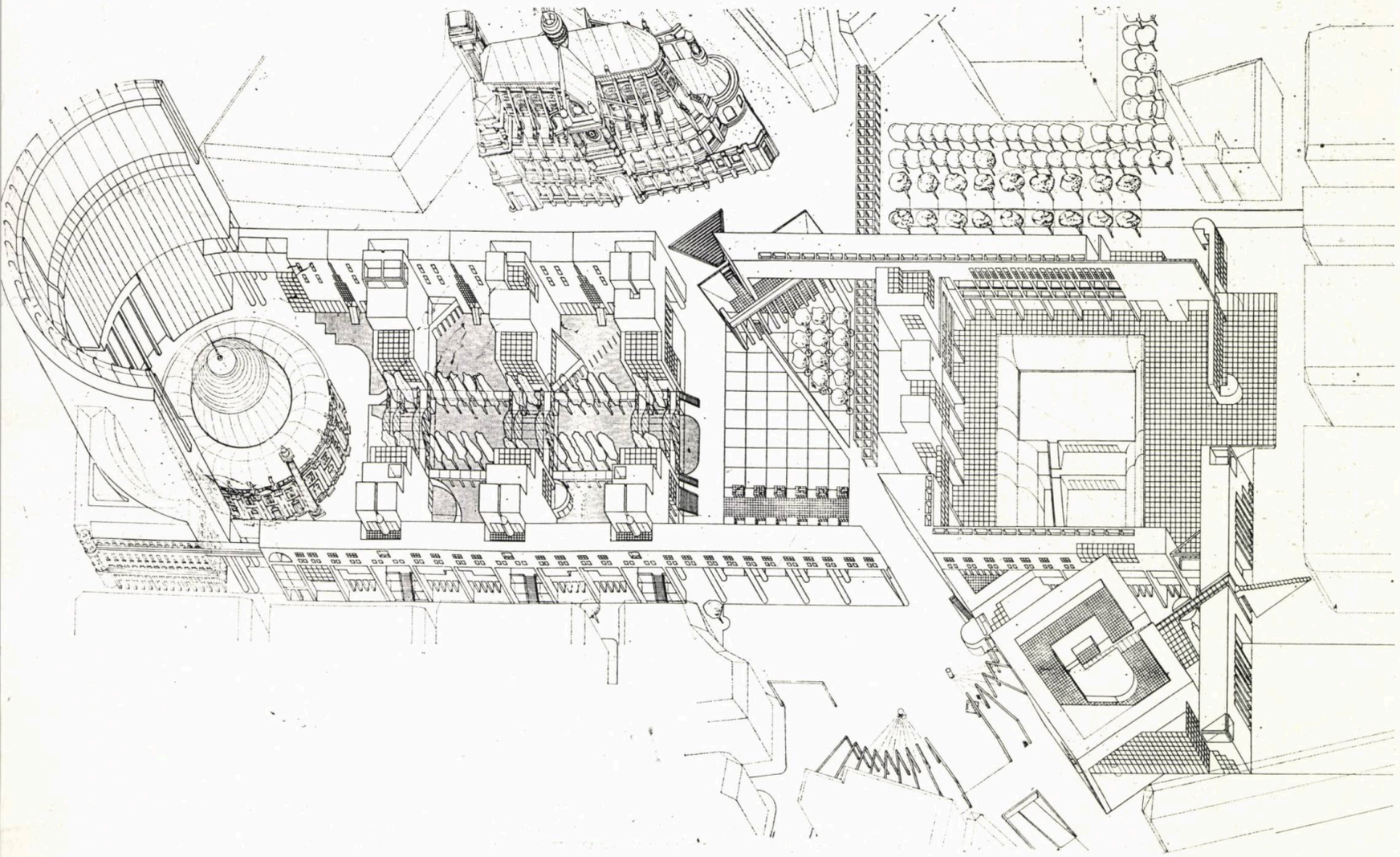

→

CASA TINERETULUI DIN SLATINA

Proiect în curs de execuție, 1979—1988, împreună cu dr. arh. EMIL BARBU POPESCU (șef proiect complex)

Casa de cultură, cu dotări și pentru cazare (80 de locuri), dispune de o sală semiflexibilă, fără turn de scenă, un amfiteatru în aer liber pe terasa peste sală, iar, la subsol, de o sală-studio, în spațiul central gradenat, pentru discotecă și cenaclu literar.

6,7. DETALIU FAȚADĂ, AXONOMETRIE

6 7

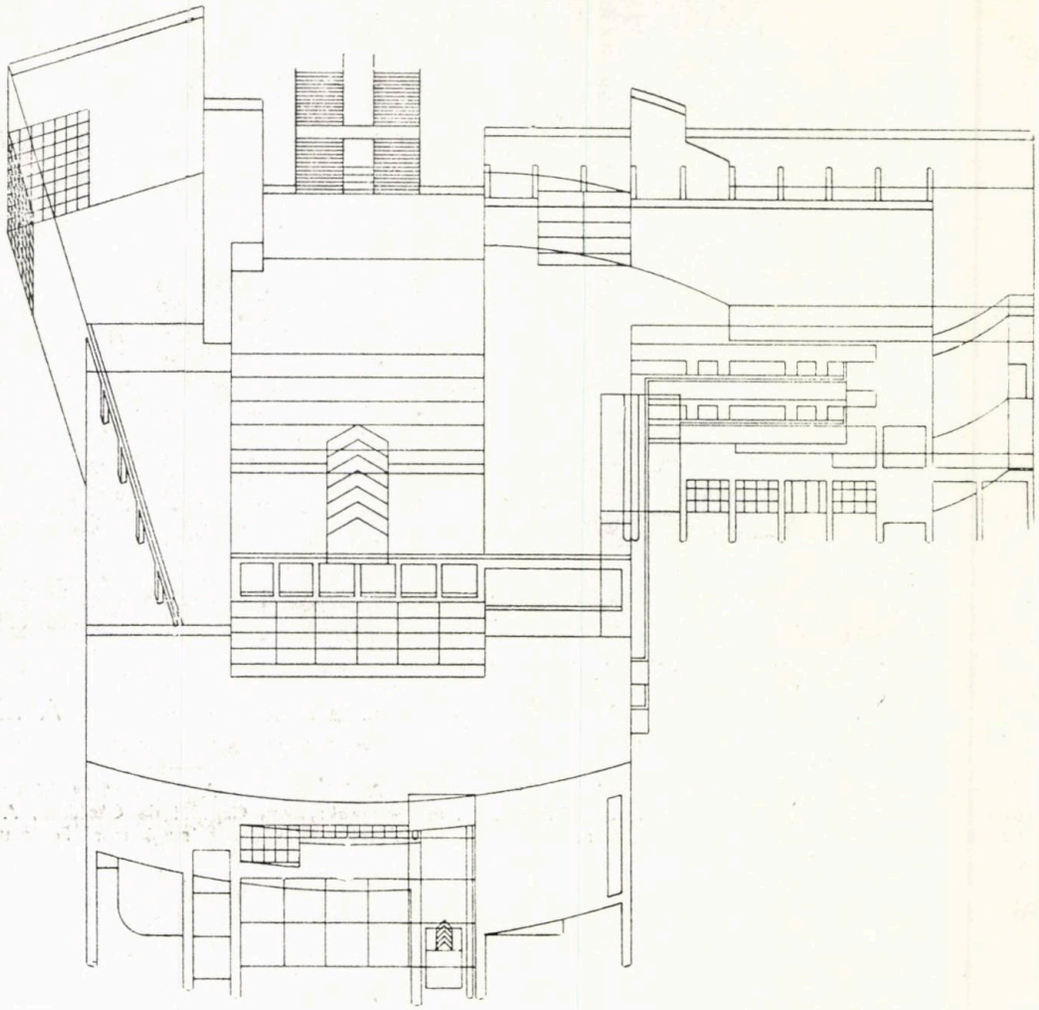

CASĂ DE CULTURĂ PENTRU TINERET

Proiect pentru tipizare, concurs, 1981 — lucrare laureată

Dezvoltînd ideea de spațiu cu atrium, proiectul grupează, în jurul unei curți polifuncționale, dotările pentru cultură, o sală clasică (450 de locuri) și cercuri dispuse într-o secțiune de travee de tip bazilical, întregite în plan cu spațiile expoziționale pe portice, precum și corpul de cazare (etaje dispuse în cascadă, după o schemă conservatoare de energie).

8, 9, 10. AXONOMETRIE, PLAN, SECȚIUNE TRANSVERSALĂ, FAȚADĂ

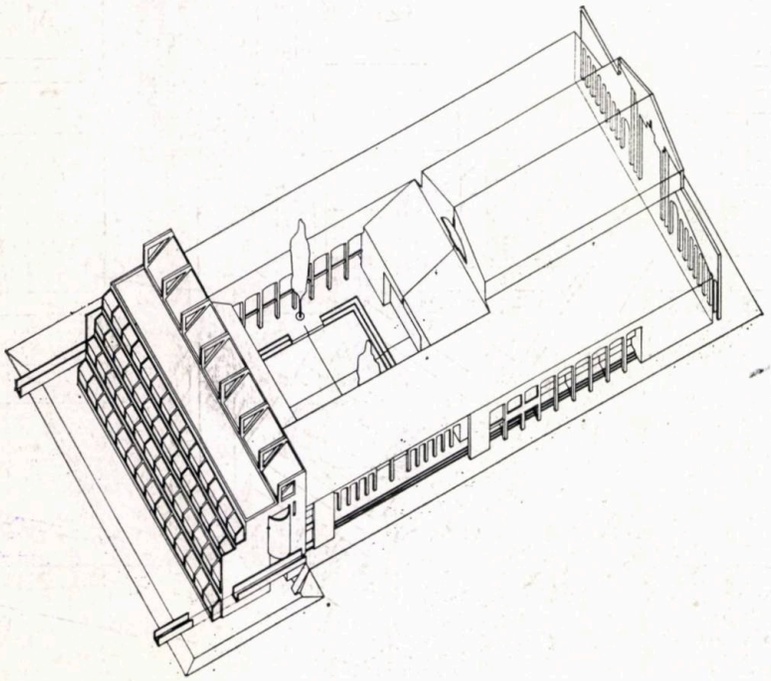

8

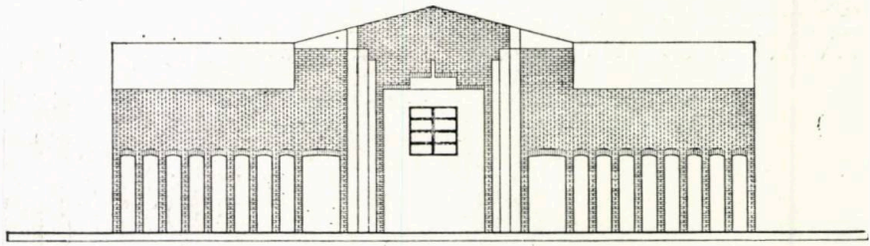

FATADA LATERALA

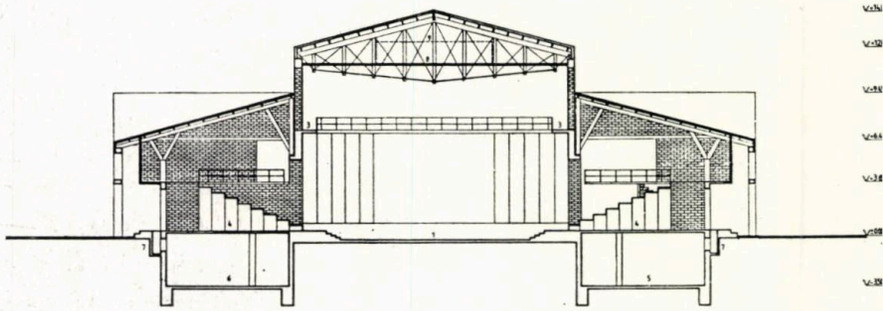

SECTIUNE TRANSVERSALA

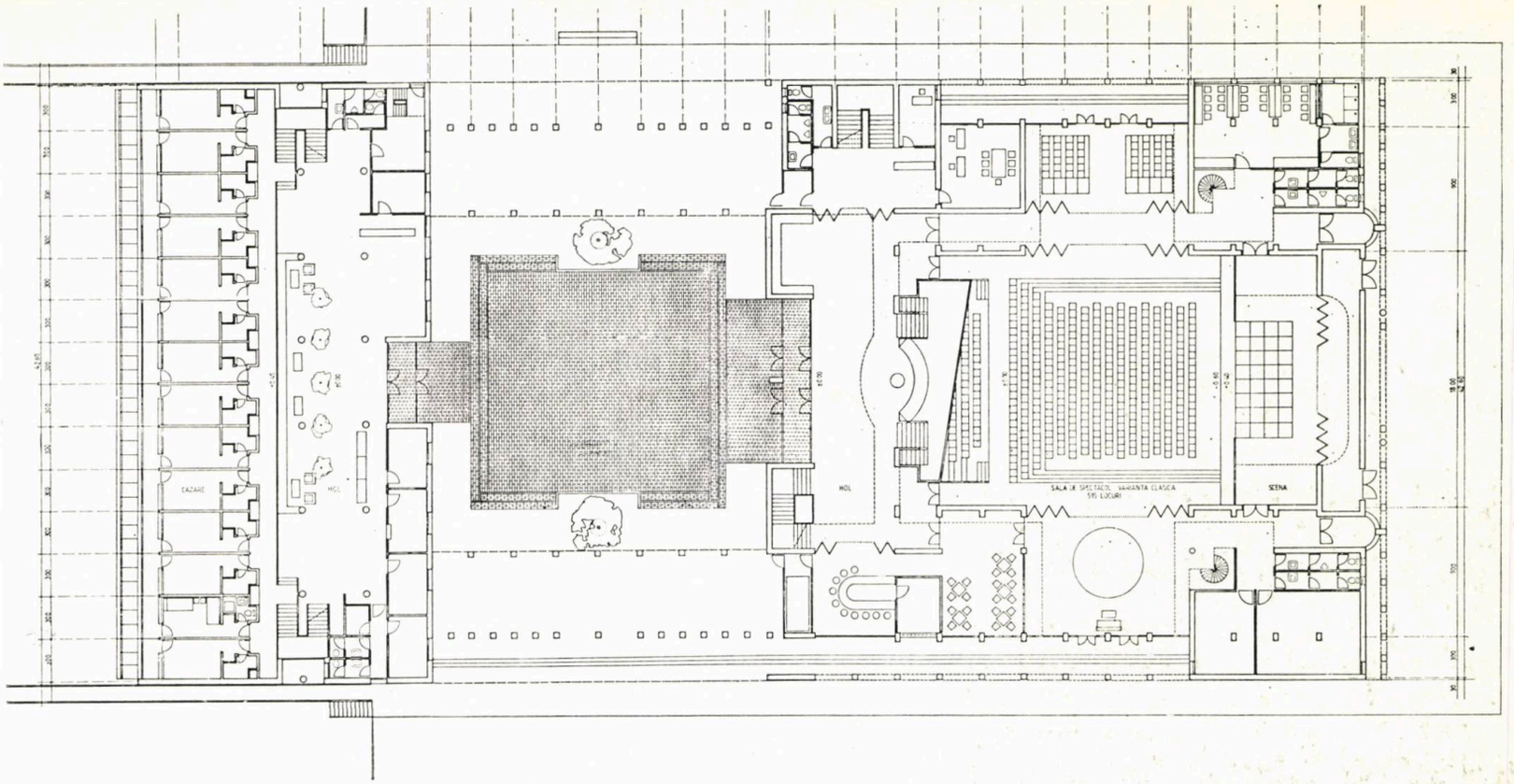

9

CENTRU DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SCORNICEȘTI

Proiect, fazele PE + DDE, 1981—1983, împreună cu dr. arh. EMIL BARBU POPESCU (șef proiect complex)

Întregind piața civică, cele două funcțiuni principale care compun ansamblul, spațiile pentru cultură și spațiile de cazare, se desfășoară de-a lungul a două axe perpendiculare, articulate prin zona activităților în aer liber (terasa-balcon la cercuri, teren de sport, curte pentru spectacole). Amplificînd așezarea pe orizontală a ansamblului, portice și pergole, preluînd schimbarea de axă generată de forma sitului, gradează trecerea de la spațiile interioare spre un generos mediu exterior (parc, oglinzi de apă, deal împădurit).

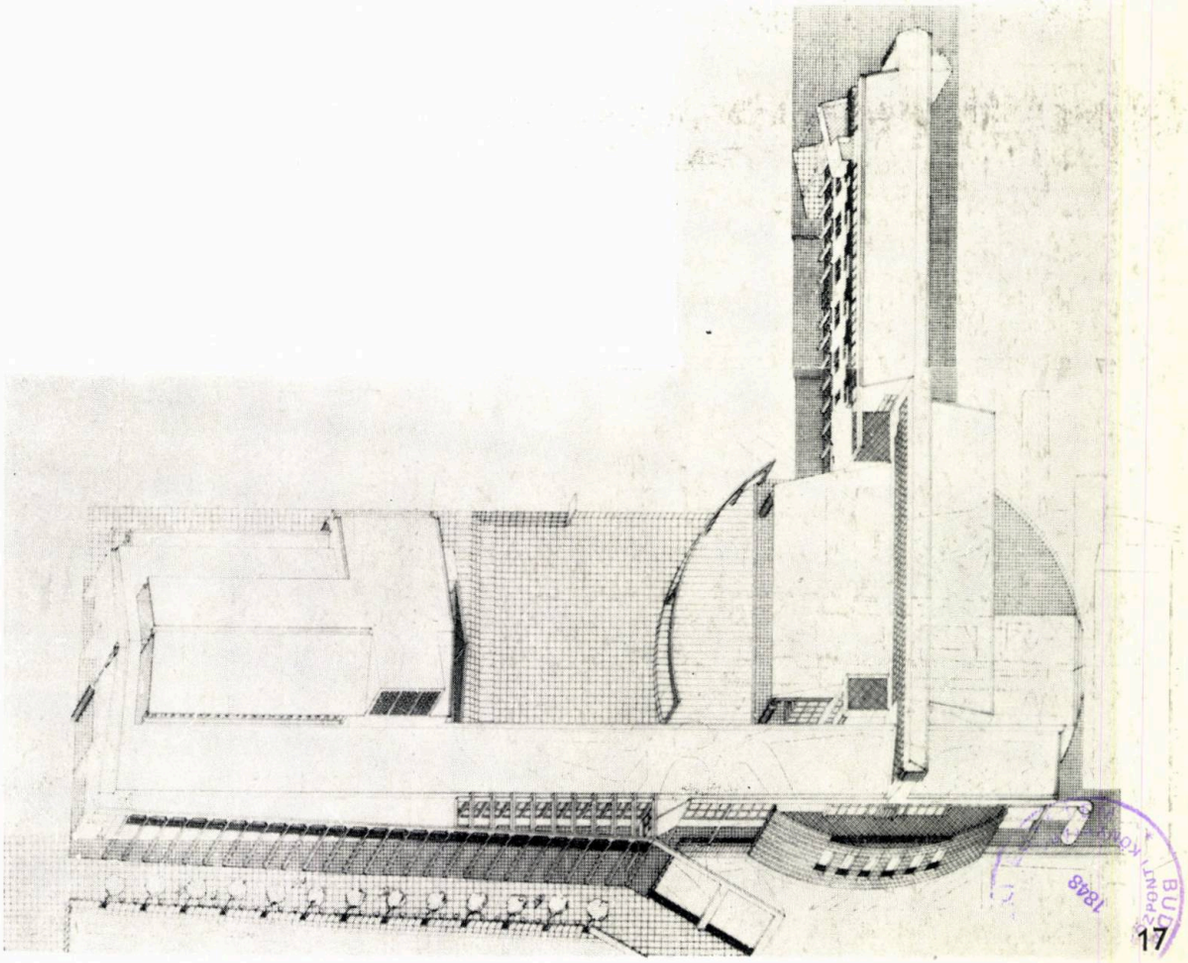

11. AXONOMETRIE

11

1848

→

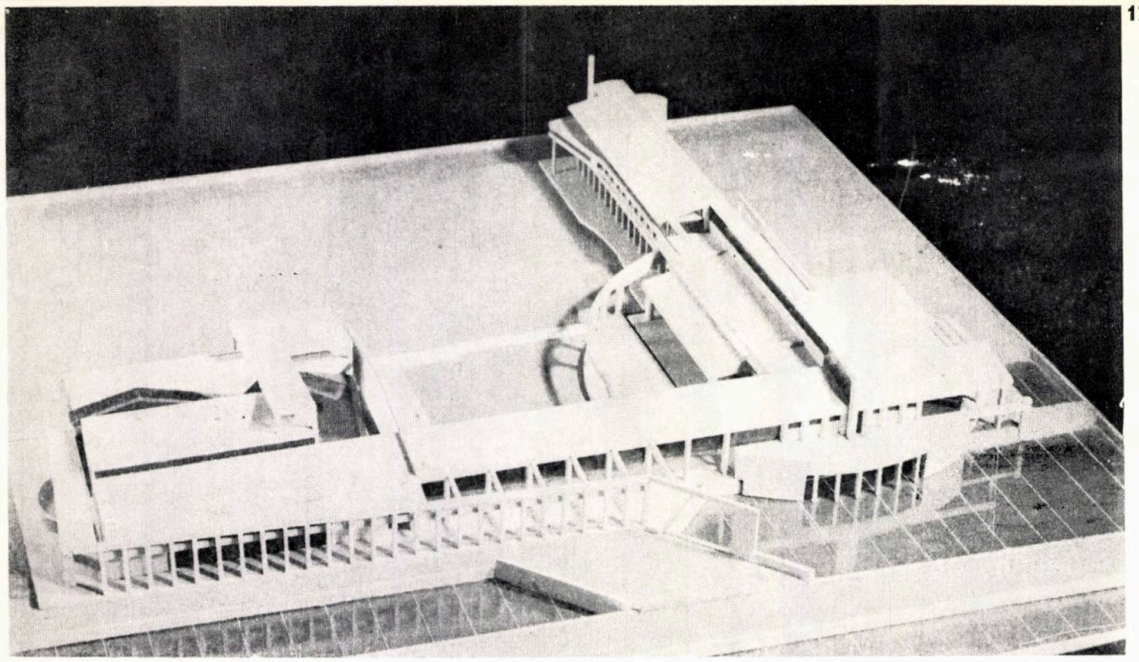

12

— 12. CENTRU DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SCORNICEȘTI, MACHETĂ

COMPLEX TURISTIC PE MALUL UNUI LAC

Concurs cu invitați, 1982

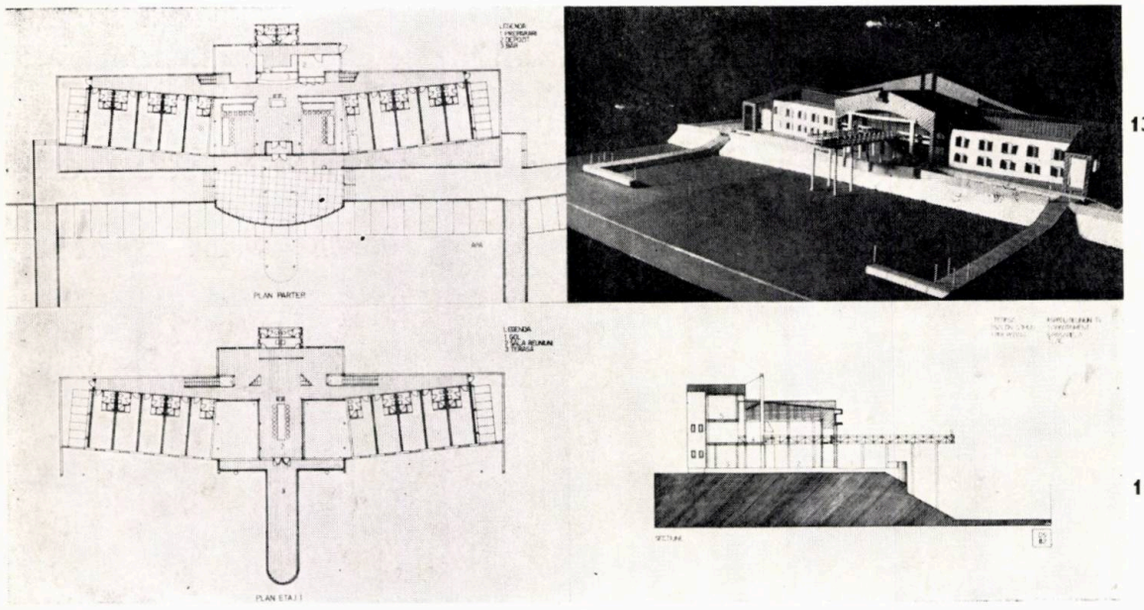

13, 16

14, 15

Reluînd, pentru o dotare turistică (cazare și restaurant), tipul palladian de vilă suburbană, întregul ansamblu se deschide, compozițional și funcțional, spre o întinsă oglindă de apă, avînd în spate o zonă de deal împădurit.

13, 14, 15, 16. PLANURI, SECȚIUNE, MACHETĂ

17

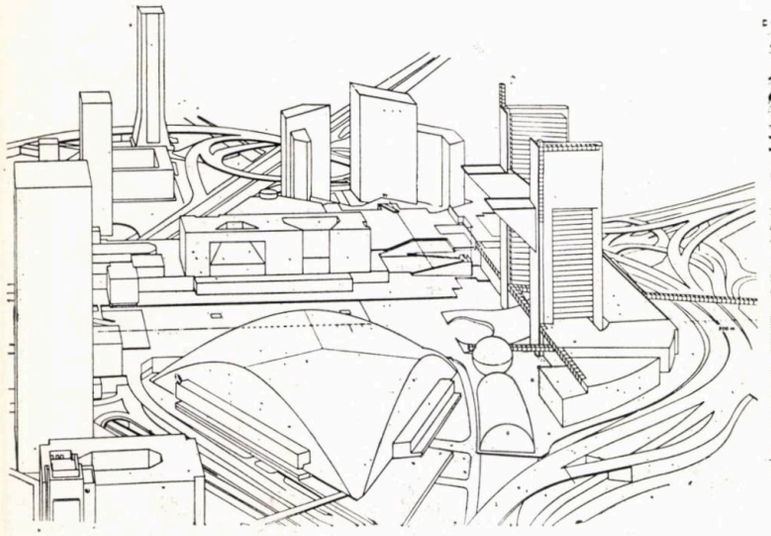

18

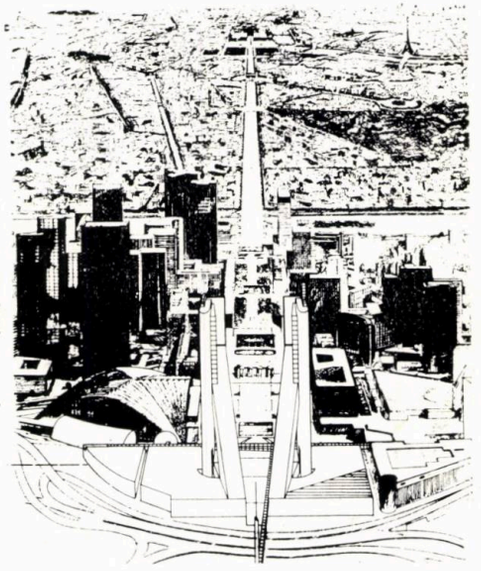

TÊTE DEFENSE, PARIS

Concurs, 1983

Cele două turnuri pentru ministere, sofistcat ridicate din dala generală funcțională (parter-subsol), sînt rezultatul încercării de dirijare a perspectivei pe sub Arcul de Triumf, cît și, în sens invers, dinspre parc spre axa istorică. Compoziția este tributară diagramei vizuale (profilul urban în elevație) dinspre axa Luvru-Concorde-Arcul de Triumf.

19

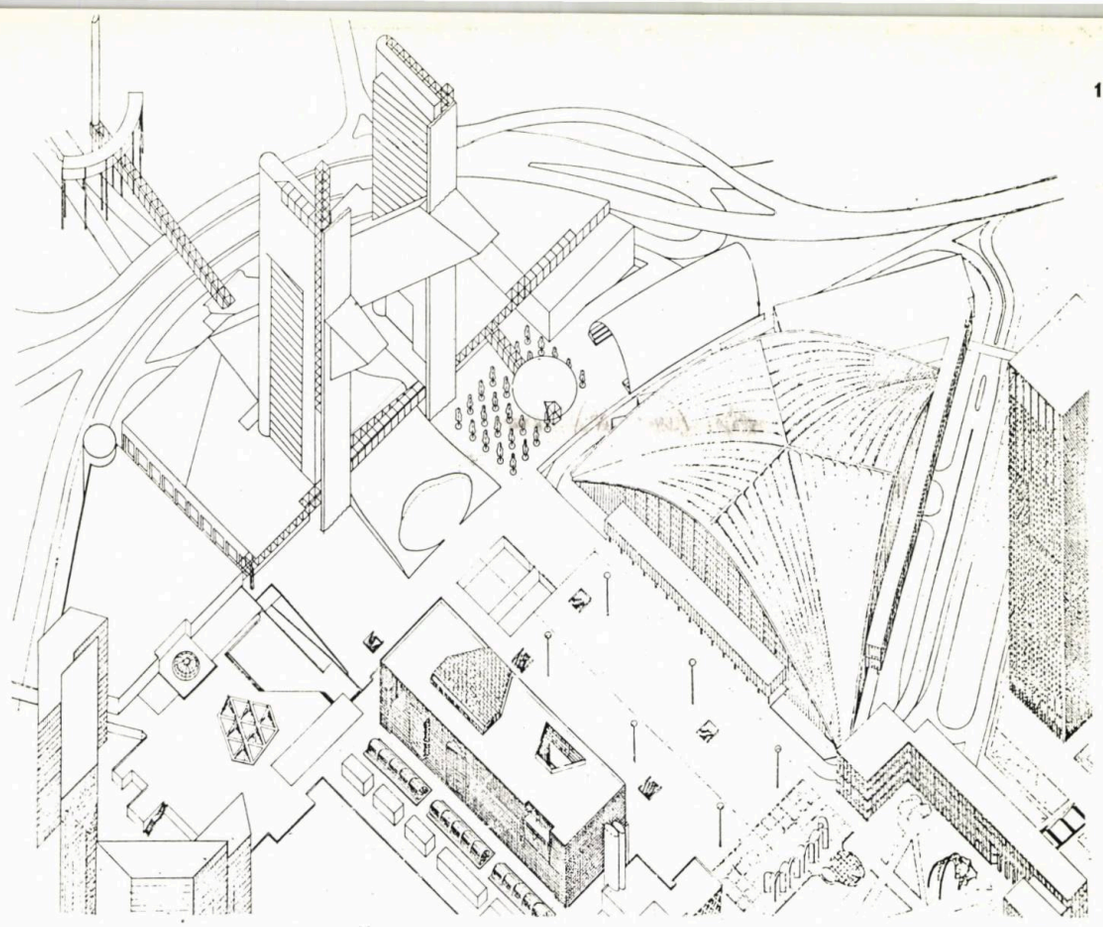

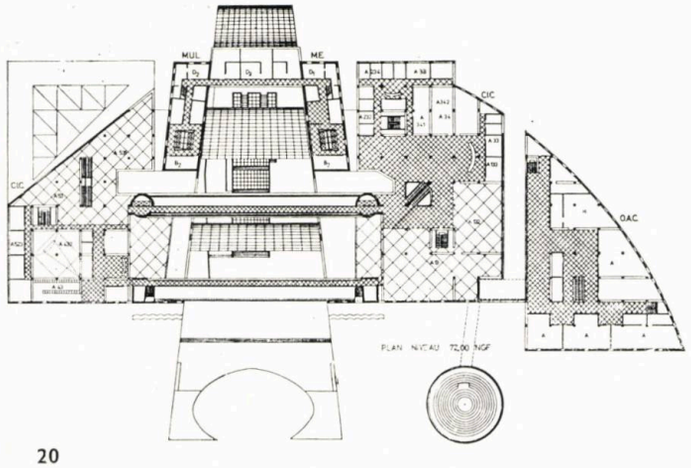

17, 18, 19. AXONOMETRII — 20. PLANURI — 21. SECȚIUNI

20

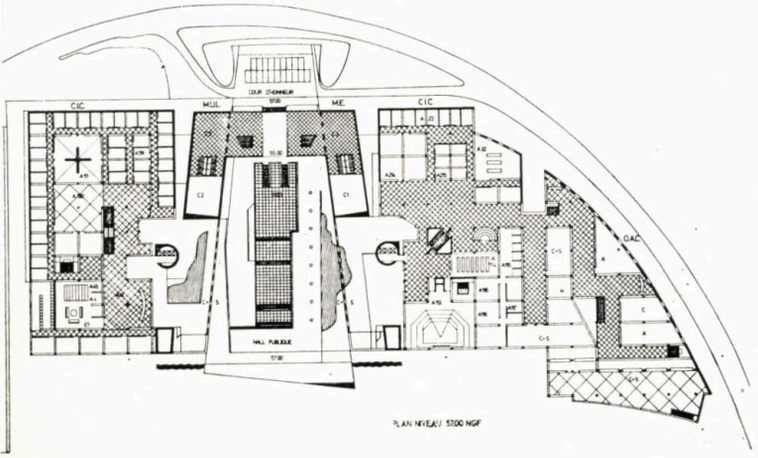

21

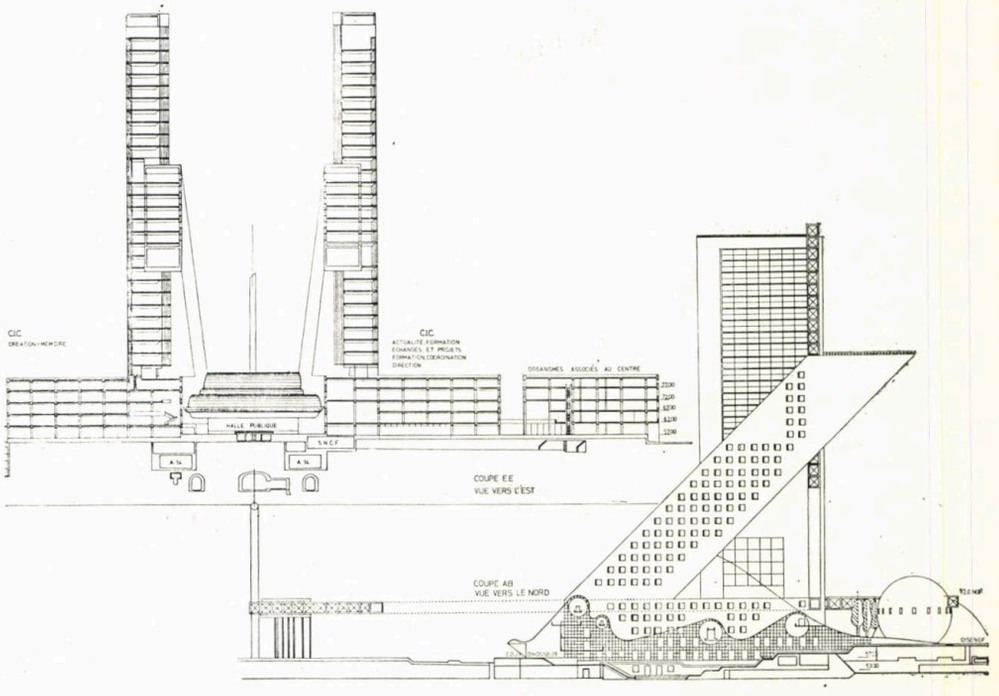

→

TEATRU MOBIL STOCKHOLM

Concurs, 1983

Într-o încercare de recuperare a integrității actului estetic teatral, desfășurată sub spectrul teatrului NÔ (drumul — locul — timpul, aluzia ca procedeu compozițional . . .), am « distrus » cutia spațiului teatral convențional, oferind o alternativă spațială *high-tech*, « transparentă » mediului. Astfel, pe o platformă mobilă, o structură rabatabilă scenă-gradene, cu mare flexibilitate de organizare a relației actor-spectator, se deplasează, în funcție de necesitățile spectacolului, după un scenariu prestabilit, în mediul geografic natural.

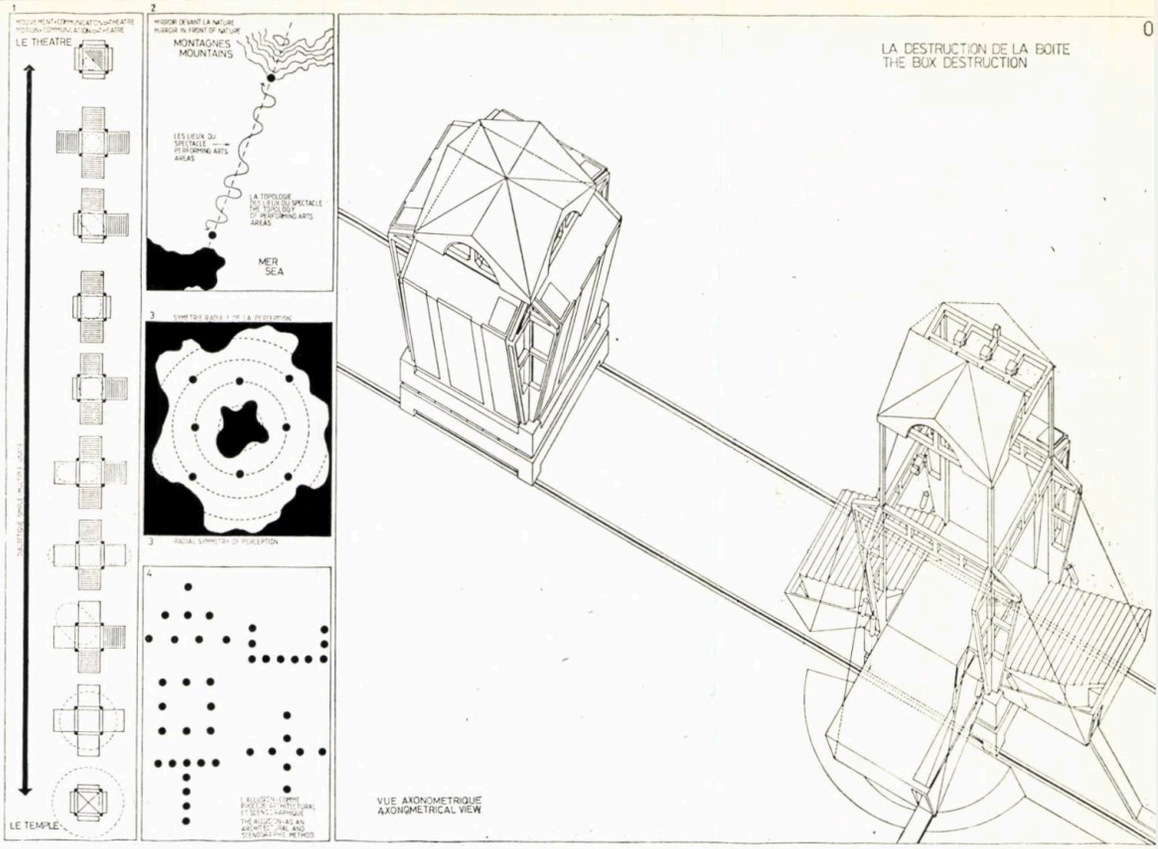

22. AXONOMETRIE — 23. FOTOMONTAJ

22

23

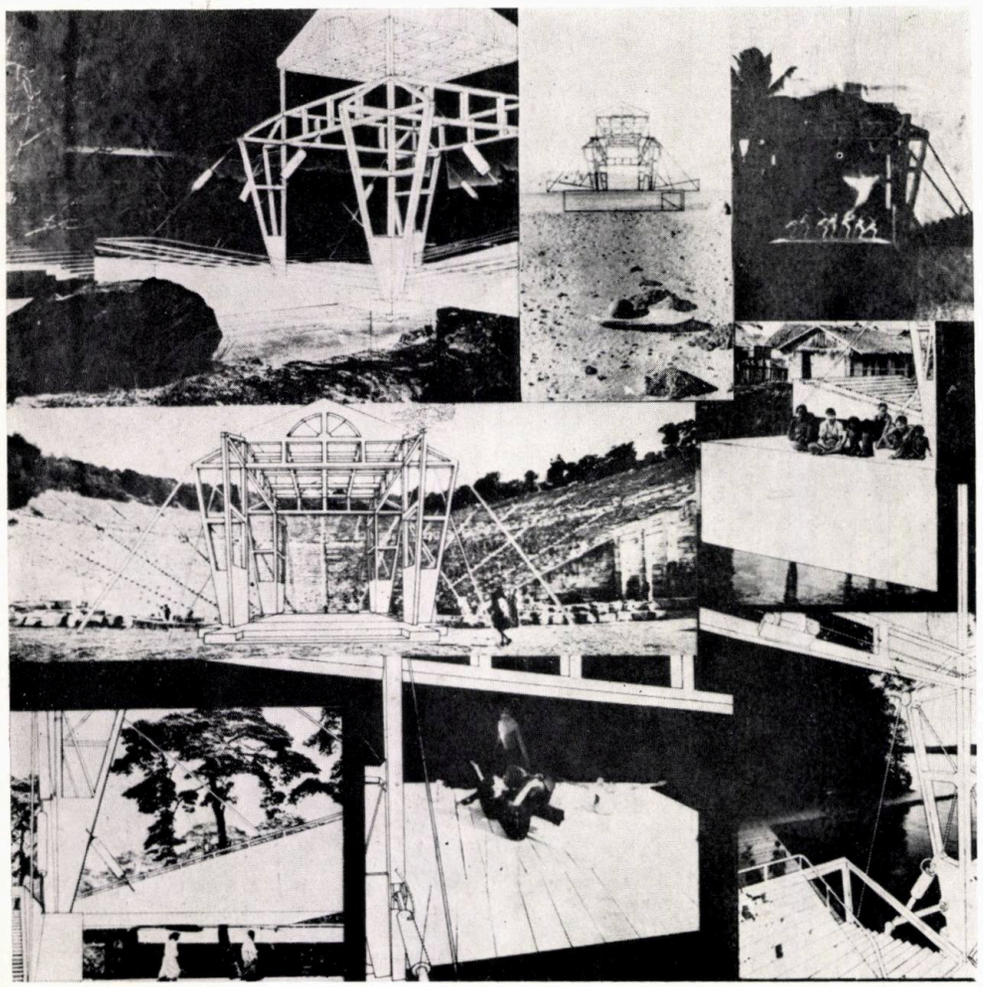

LOCUINȚA VIITORULUI, PARIS-UNESCO

Concurs, 1984, proiect laureat în faza națională.

Un spațiu-casă care, dacă ar putea, să transforme și să înglobeze spațiului exterior spațiul-casă-pentru-ființe (precum și invers), restabilind într-un mediu general alterat dimensiunile risipite ale spațiului paradisiac.

24. AXONOMETRIE — STUDIU

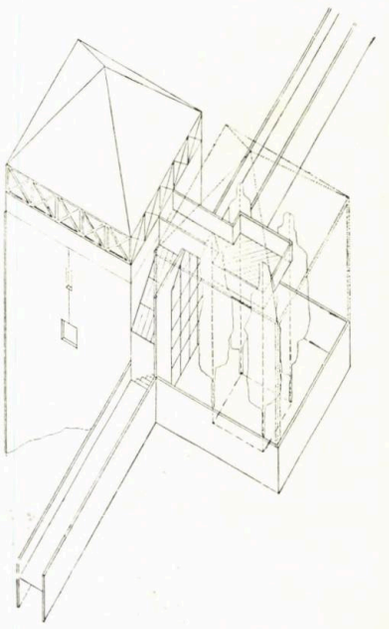

24

AMENAJAREA UNUI APARTAMENT

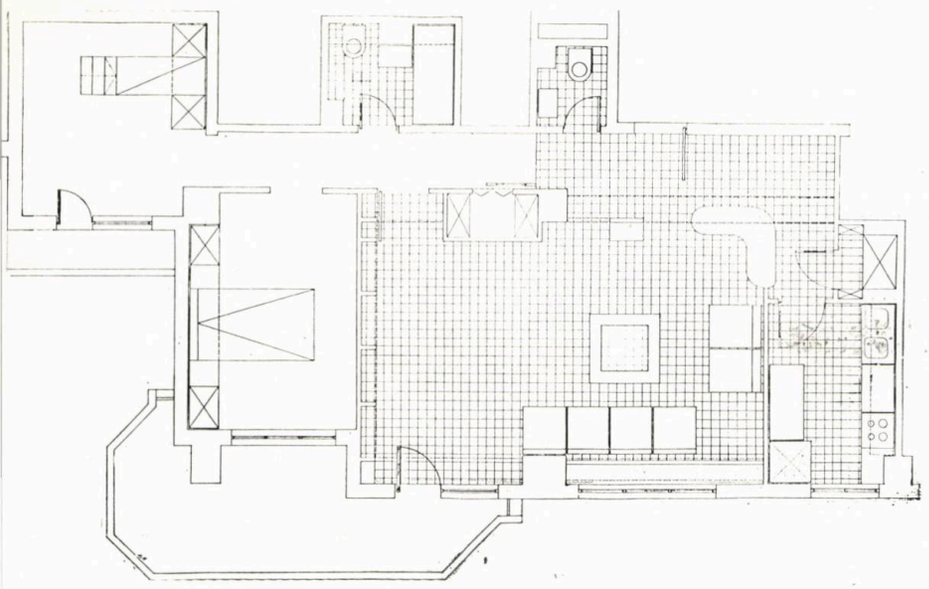

25

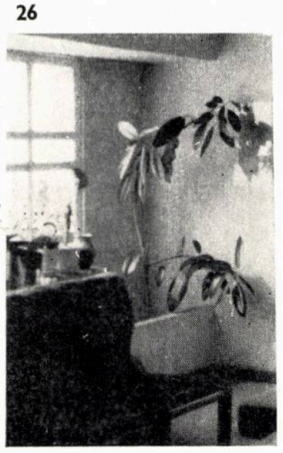

26

27

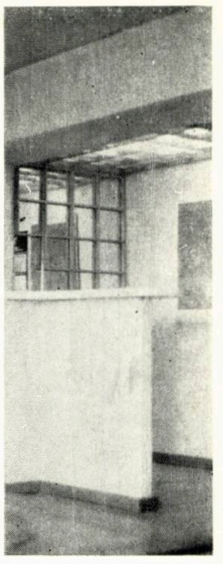

28

25. PLAN — 26, 27, 28. IMAGINI INTERIOR

SCHIȚE, STUDII, ÎNCERCĂRI, CĂUTĂRI

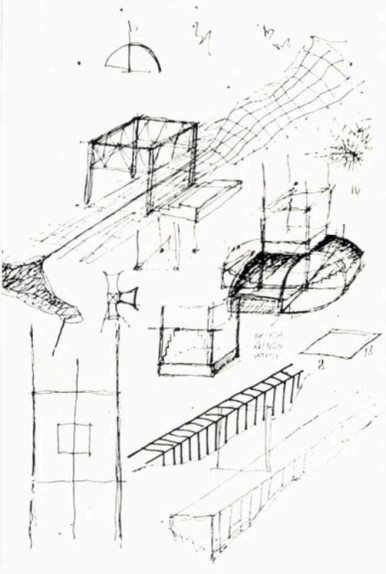

A

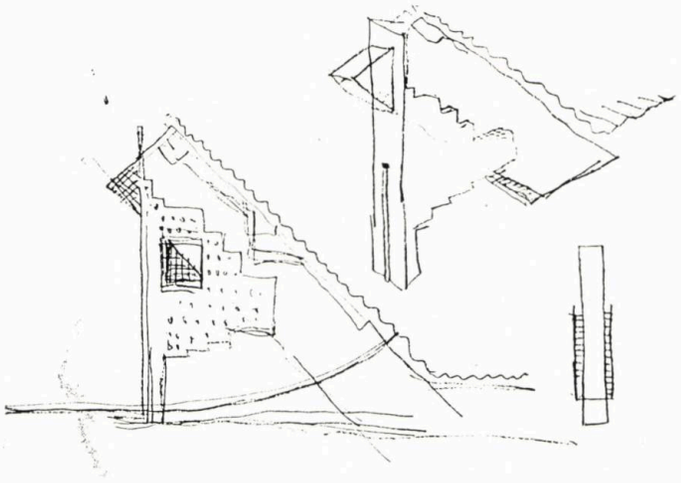

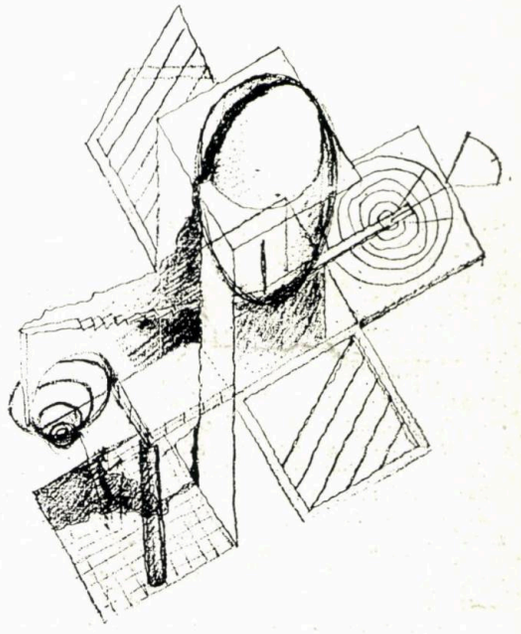

B

C

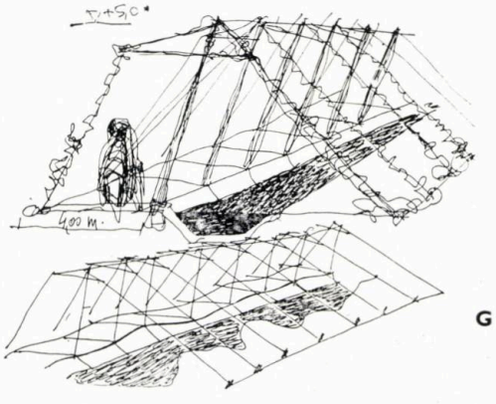

E

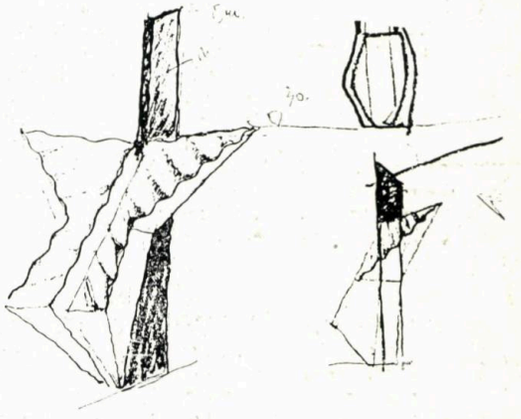

G

D

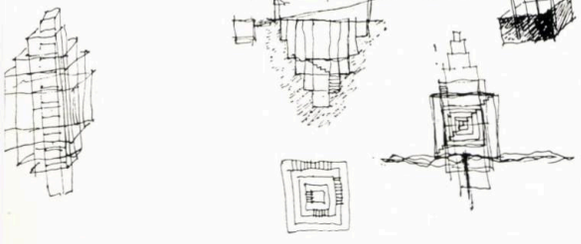

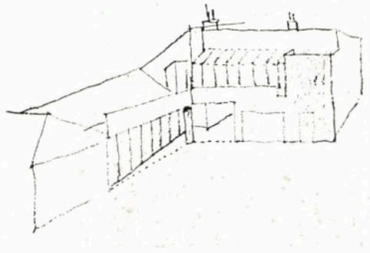

F

Studii la Concursul O.I.S.T.T., pentru Teatru mobil — B. Crochiuri-riante la Tête Defense — C. Studiu Casă pentru Brâncuși la Con-rsul J.A. — 1982 — D. Meditații la o casă pentru Nichita Stănescu E. Crochiu de alee pentru Grădina Botanică din Iași — F. Extindere o casă veche — Studiu — G. Schițe pentru monumentul «La mor-ntul Ostașului Român»

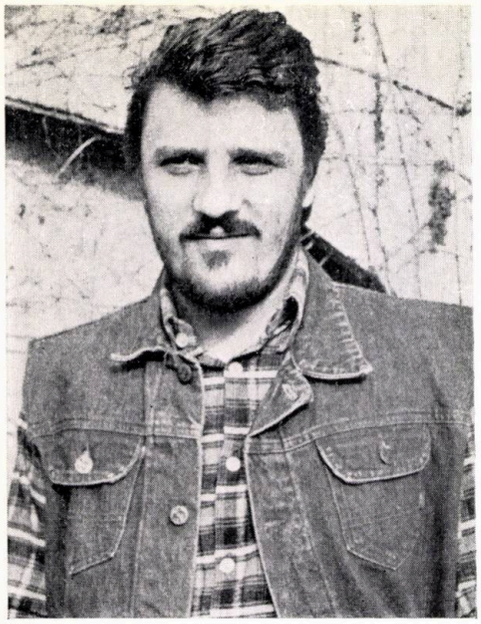

Arhitect ADRIAN SPIRESCU

● Născut la 1 mai 1953, în București

● Diplomat al Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » din București, în anul 1979

● Pregătire, în anii facultății, în atelierele prof. dr. arh. ROMEO BELEA și prof. dr. arh. GABRIEL CRISTEA

● Din 1980, își desfășoară activitatea în cadrul Institutului de Proiectări Carpați din București

● Participă la elaborarea unor proiecte și studii, cum ar fi: Centrul politico-administrativ Rîmnicu Vîlcea; Centrul Artelor București; Centru testare tehnologii și specializare cadre Valea Călugărească; Punct de tăiere și atelier de preparat carne — proiect tip; Extindere spații sortare și hală expoziție floricolă, Codlea; Amenajare vilă « Ștefan Gheorghiu », București

● « Cînd fac o casă (. . .), mă gîndesc întotdeauna la acea înrîurire a caselor, a oamenilor, a spațiilor locuite, cu propria lor sonoritate, cu deosebita lor lumină (. . .), căci nimic nu este mai viu sau n-ar trebui să fie mai viu decît o casă ».

Parafrazînd pe profesorul arhitect G. M. CANTACUZINO, încep prin a spune că aceste gînduri au numai sensul înalt al profesiunii de arhitect, ci discreta intuire a valorii, atît simbolice cît și de ideitate, a realizărilor arhitecturale.

Modul de proiectare este condiționat, evident, realitățile economice, dar nu trebuie scăpat din vedefaptul că o casă nu este o construcție oarecare, doar util acoperămînt al vieții, ci și un simbol al înfloriei. De aceea, cu toate avantajele știute pe care le ofprezentului, personal, nu cred în viitorul sistemude proiectare tip. Greu de crezut în valabilitaextinderii viitoare a tipizării în modelarea spațiidestinate contactelor sociale, desfășurării actelor cultură etc. Se vor obține mai multe construcții, repede, dar, cu certitudine, nesemnificative, neînfletite.

Cred, cu toată convingerea, în valabilitatea raționamentului și a gîndirii arhitecturale, echilibrate, grija permanentă pentru îmbinarea confortului durabilitatea, în edificii înzestrate cu forță artistică.

« Frumusețea va rezulta din alegerea fericită a fmelor și echilibrul dintre tot și părți, a părților înele și a acestora față de întreg (. . .), în care fiecparte să fie în concordanță cu celelalte și să nu fie nide prisos » — afirma, acum aproximativ 400 de adar atît de actual, ANDREA PALLADIO.

AMENAJARE SPAȚIU COMERCIAL — FLORĂRIE PE STRADA EDGAR QUINET, BUCUREȘTI

Lucrarea reprezintă o modestă încercare de a defini un spațiu comercial.

Proiectul s-a bazat pe context — fațada unui imobil de pe strada Edgar Quinet, precum și amenajarea spațiilor comerciale aflate la parter, exceptînd magazinul « Foto ». De aici, regretul de a nu fi putut gîndi unitar întregul parter comercial al clădirii.

Florăria, aparținînd Intreprinderii de Sere Codlea, a fost gîndită ca un singur spațiu, comun, de expunere și de vînzare, zonificat doar prin mobilier. În acest spațiu, exponatele sînt la îndemîna cumpărătorului, care are optime condiții să se informeze, să decidă, să comande lucrări cu caracter special.

Amenajarea imobilului s-a făcut prin lucrări de consolidare, de demolare a unor compartimentări mai vechi nefuncționale, mutări și măriri de goluri, noi compartimentări.

S-a urmărit ca aspectul exterior și plastica interiorului — prin materialele folosite, decorație, gamă cromatică, iluminat — să atragă atenția asupra destinației spațiului. Totul a fost conceput ca o expoziție.

S-a realizat, astfel, o vitrină globală, cu un soclu formînd o treaptă ce continuă pardoseala interioară, vitrină ce cuprinde și ușa de acces cu retragerea în plan pentru a asigura o funcționalitate optimă. Vitrina e realizată din cristal, de 12 mm, fixat în șprosuri metalice, rosturile fiind etanșate cu epoxit. Pentru acces în camera de vînzare, s-a utilizat ușa din geam securizat, pivotantă, fără ramă metalică, fixată în pardoseală și în traversa supraluminei.

Finisajele exterioare sînt placajul de travertin în registrul parterului și tencuiala cu praf de piatră la etaj.

În interior, s-a utilizat o cromatică neutră, prin folosirea plăcilor de travertin la pardoseală, a panourilor cu împletitură din bambus pentru pereți și pentru tejghea, a montanților rafturilor și meselor-suport din sticlă transparentă.

Planurile curbe contribuie la punerea în valoare a zonelor de expunere cu caracter permanent.

Spațiul de depozitare se află la subsol — parțial —, cu acces din spațiul de vînzare, iar o altă parte accesibilă din curtea interioară — acoperită cu sticlă.

Executarea lucrărilor — comenzi se face într-un spațiu special amenajat, cu legătură directă — spațiu de vînzare-spațiu de depozitare —, iar aprovizionași accesul personalului se fac prin coridorul alăturfără a fi stingherită activitatea din magazin.

Arh. ADRIAN SPIRES

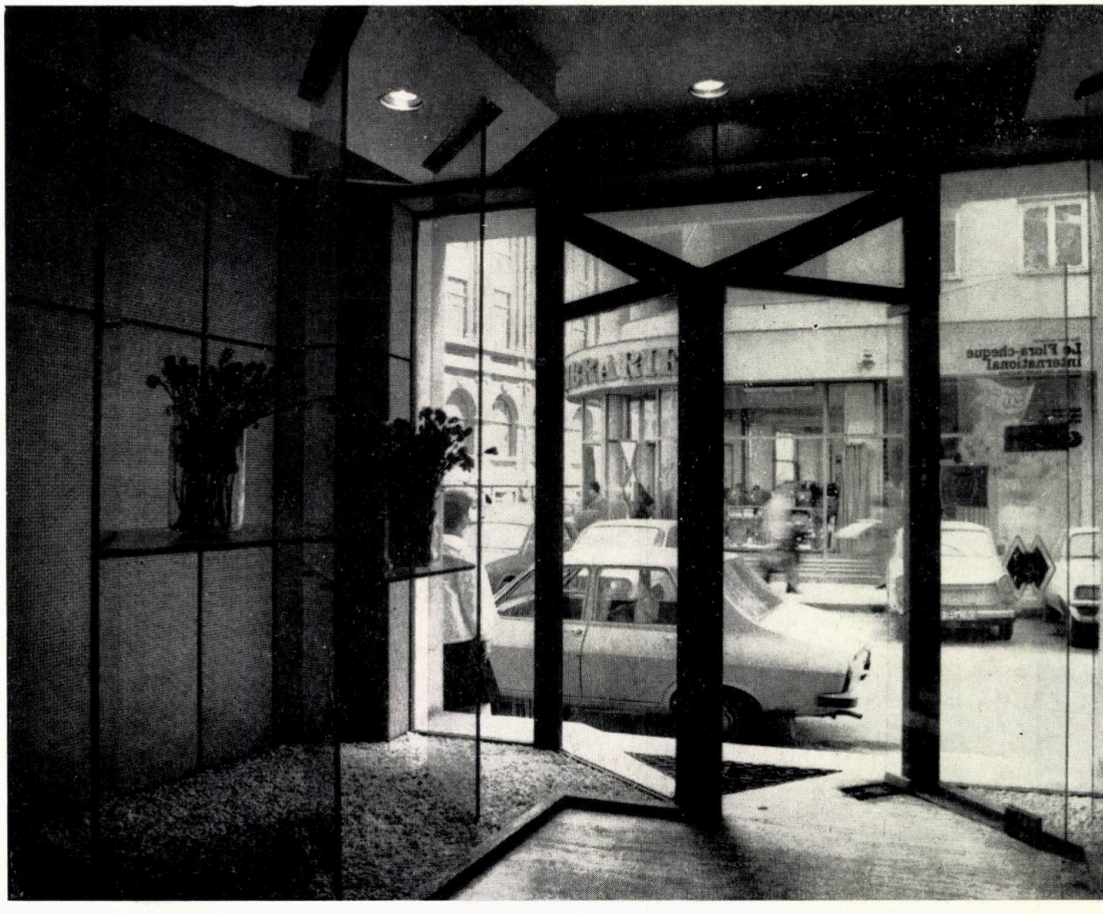

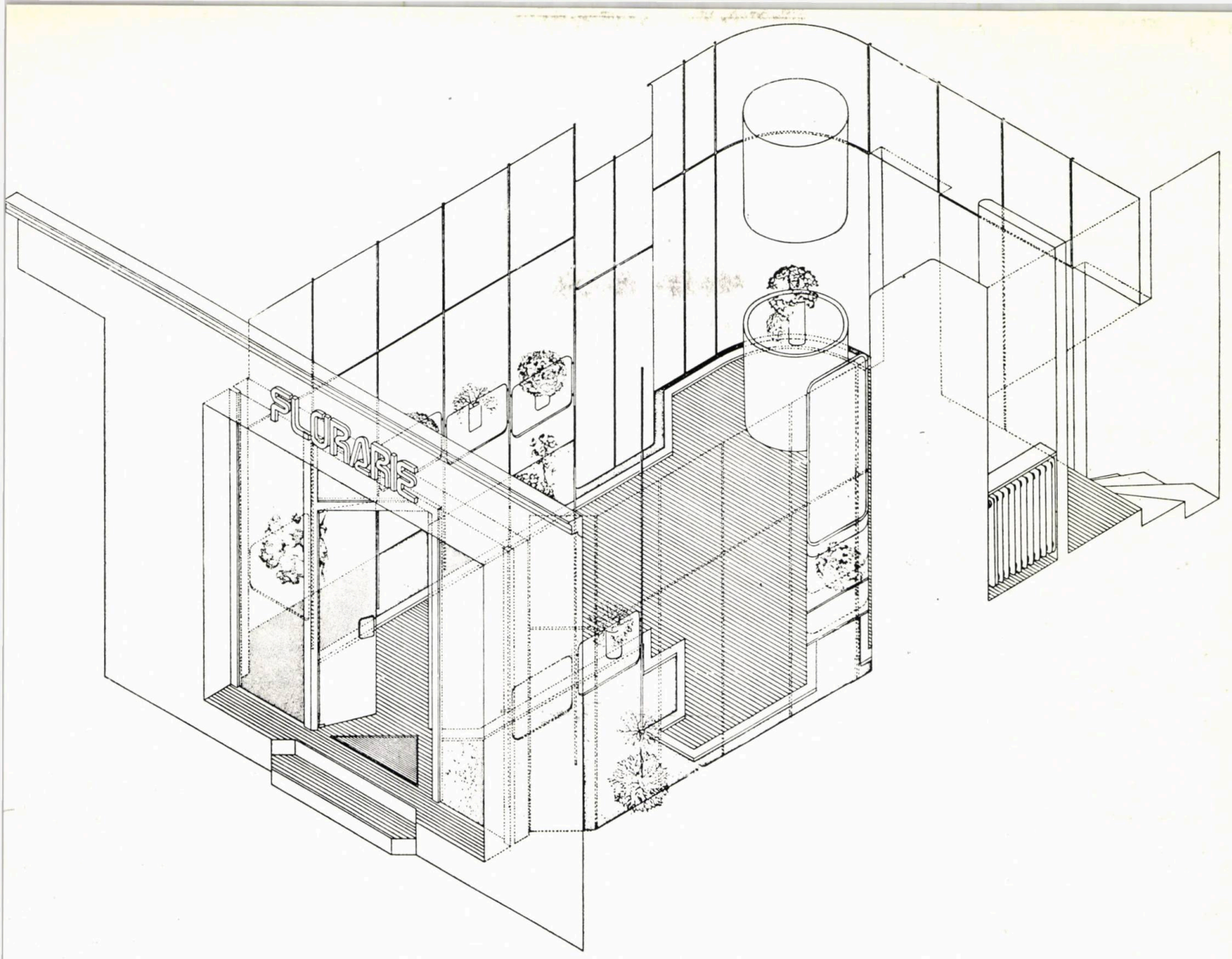
FLORARIE

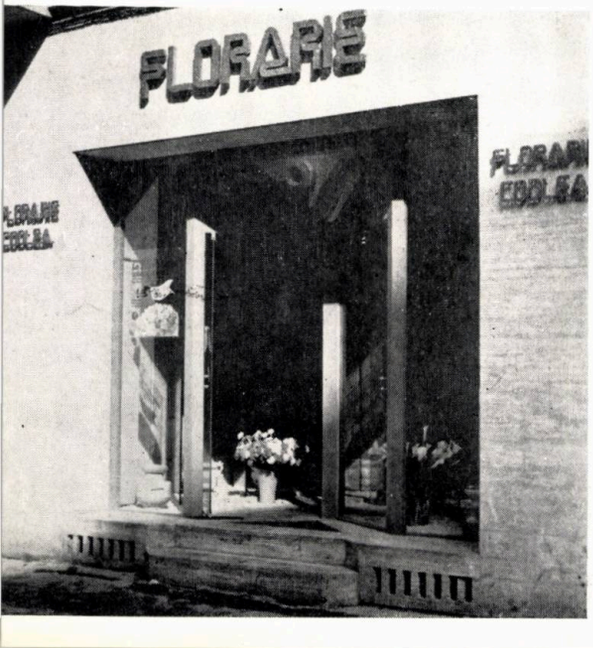
FLORARIE

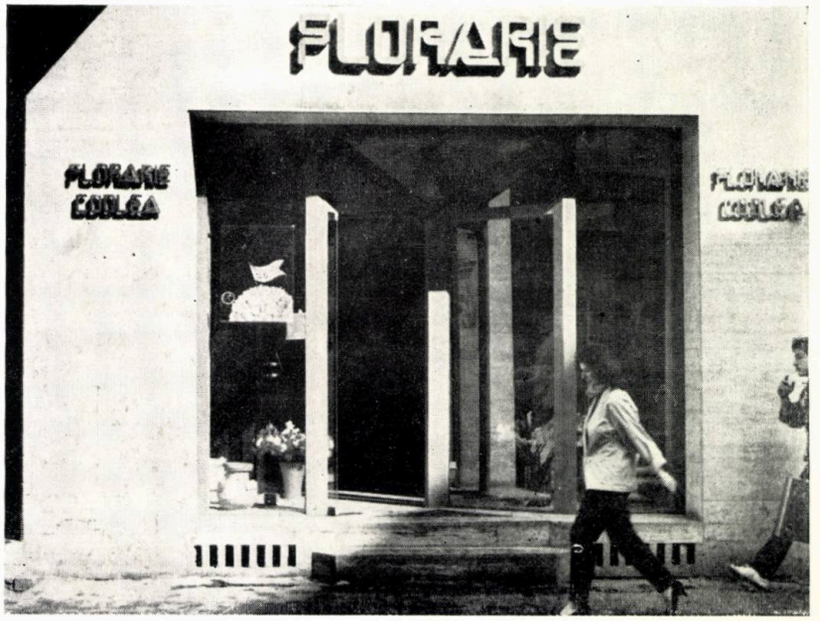
FLORARIE

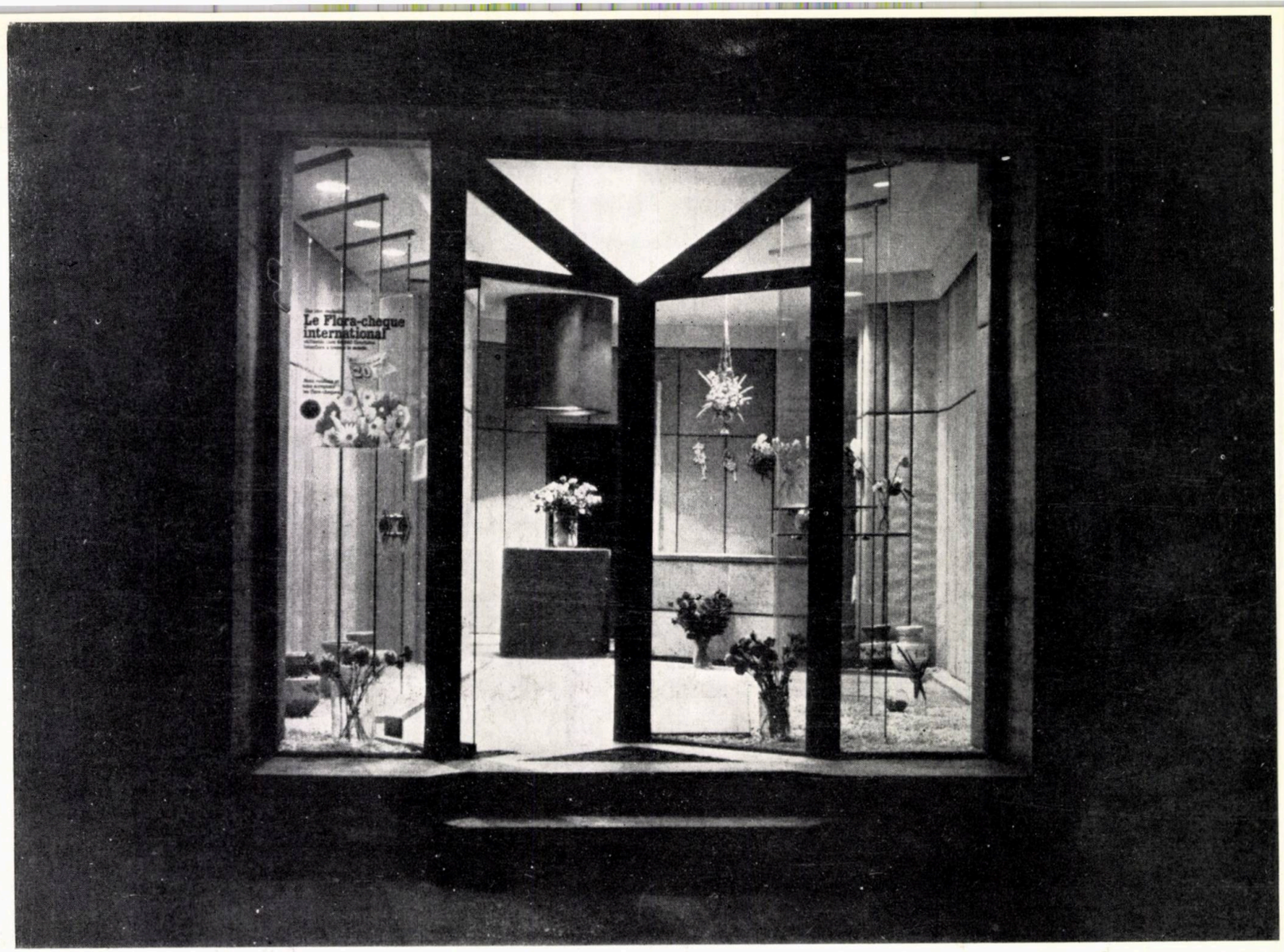

fotografie de NICOLAE DĂNILĂ

studiu-fațadă a imobilului din str. E. Quinet

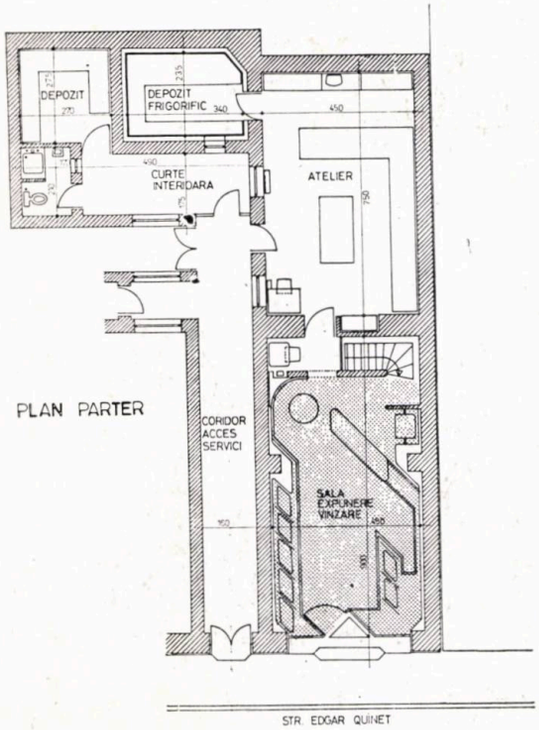

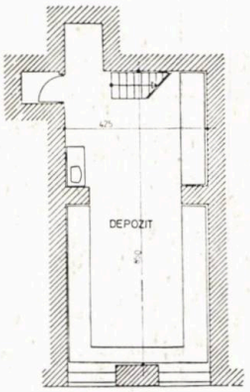

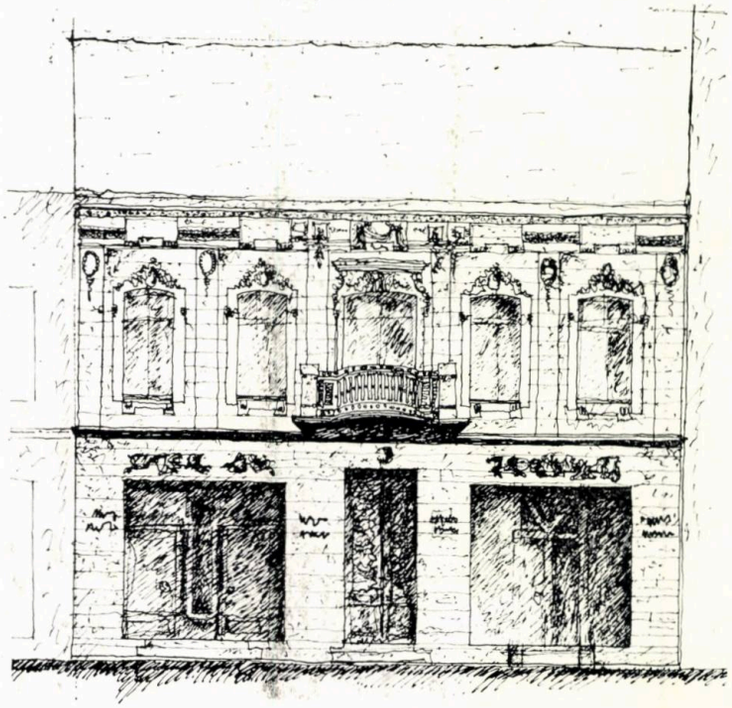

PROIECT PENTRU O CASĂ A TINERETULUI ÎN PLOIEȘTI

Proiect de concurs

Ansamblul social-cultural pentru tineret este situat ntre străzile Gheorghe Doja și Bulevardul Republicii Ploiești.

Proiectul propune o rezolvare pe verticală a funcțiu-ilor:

Parterul conține holul de acces, expoziția, garderoba, u grupurile sanitare, bufetul și anexele sale, spațiile entru actori.

Etajul 1 cuprinde sala de spectacole, scena cu anexele ale, cercurile diferitelor activități.

Etajul 2 conține cercurile, cabina de proiecție, su-anta sălii de spectacole.

La subsol se găsește, discoteca, cu anexe.

Compozitional, dispunerea circulațiilor și a anexelor a permis libertatea de expresie în zona mediană.

Planul curb al holului se propune original, prin golul simbol al porții, care anunță și care invită să pătrunzi în Casa Tinerilor.

LOUIS KAHN scria undeva: « acest tip de înfăptuire se găsește la clădirile Renașterii, ale căror arcade dădeau înspre stradă, deși clădirile ca atare nu aveau nevoie în sens strict de arcade pentru scopurile lor, iată de ce porticul străjuiește intrarea (...) din imitarea procedeelor de tip « brise-soleil », s-a născut porticul, avînd în interior răcoarea umbrei. »

Pornind de la această idee, s-a încercat să se organizeze circulațiile în cele două niveluri — parter și subsol. La parter, porticul învăluie întreg volumul, iar, la subsol, parțial.

Structura casei se rezolvă pe cadre 600×600 și 450×600, planșee cu nervuri dese, iar sala de spectacole e acoperită cu o structură de tip tridimensional.

Arh. ADRIAN SPIRESCU

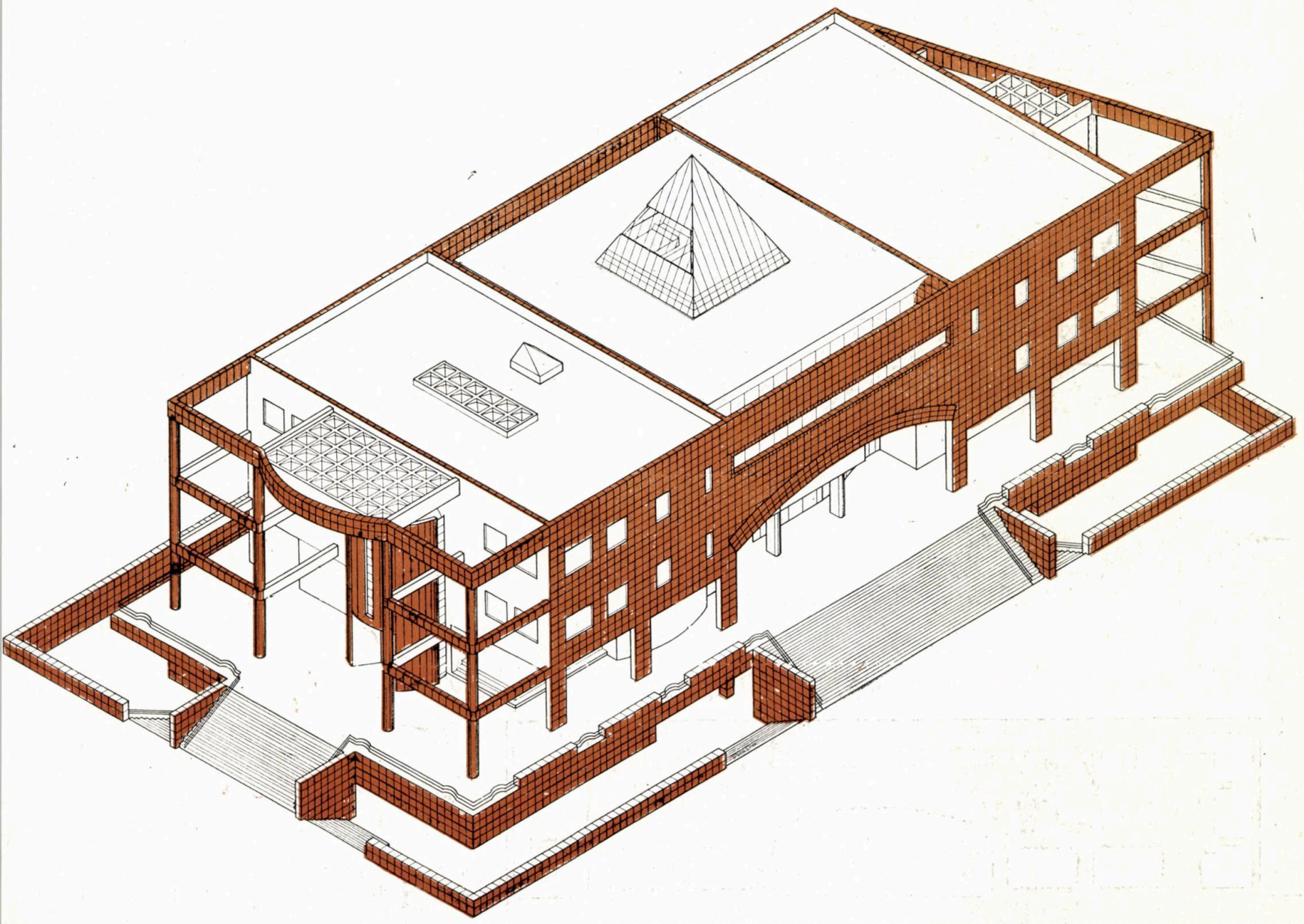

→

CASA TINERETULUI PLOIEȘTI

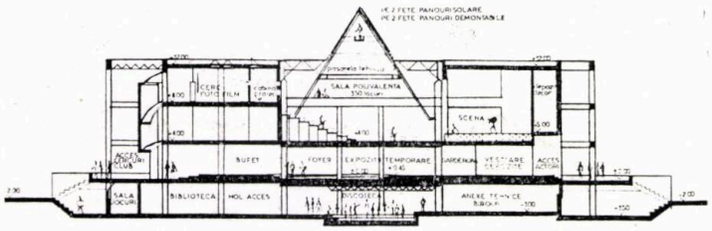

SECTIUNE B B

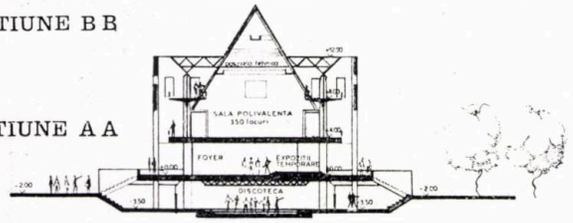

SECTIUNE A A

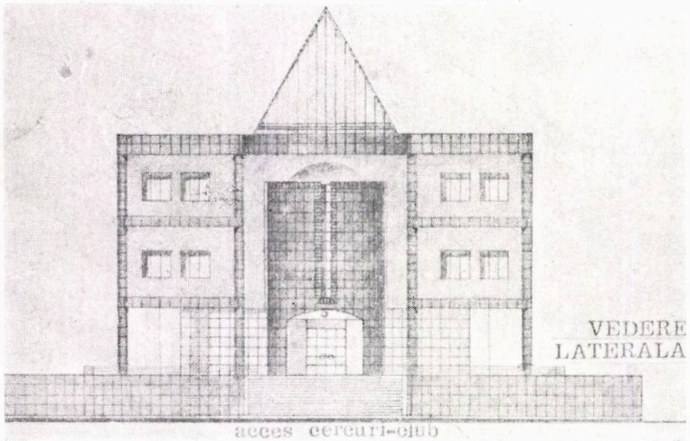

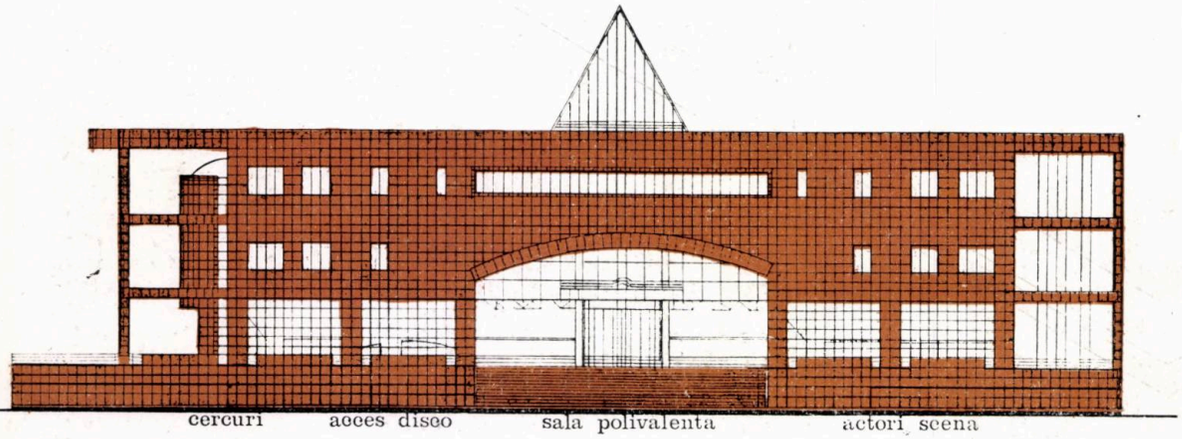

VEDERE PRINCIPALA

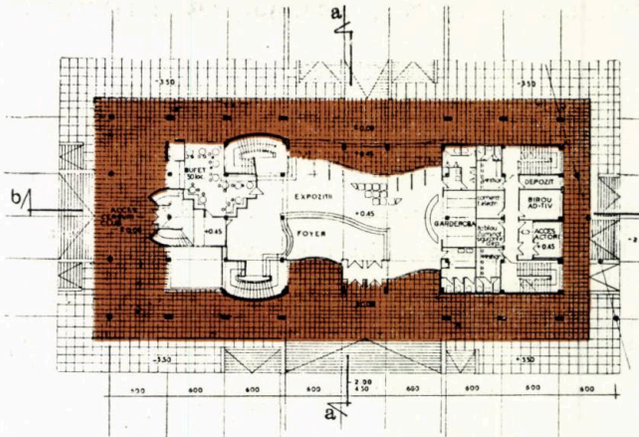

PLAN COTA ± 0.00

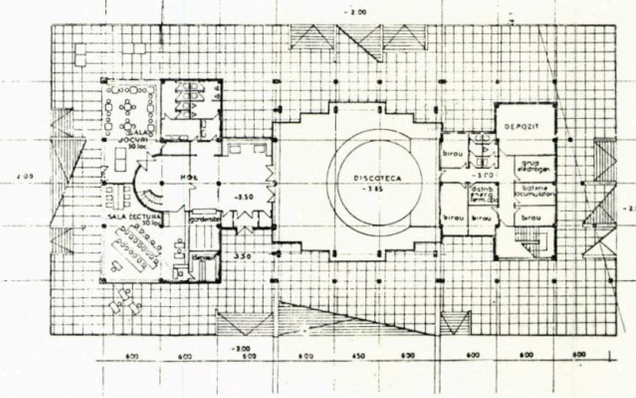

PLAN COTA -3.50

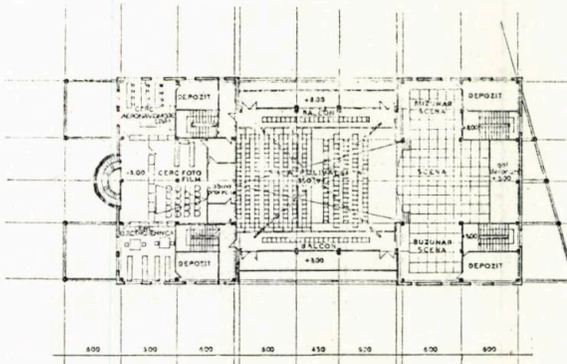

PLAN COTA +8.00

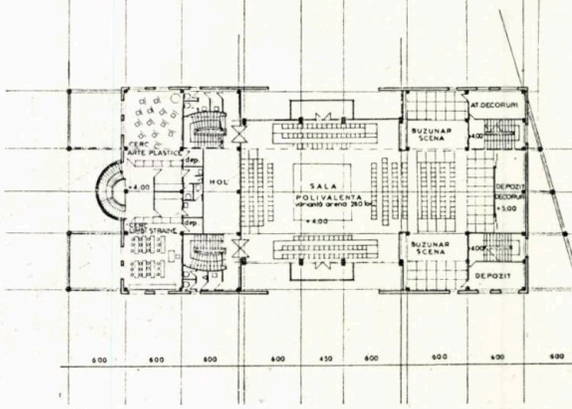

PLAN COTA +4.00

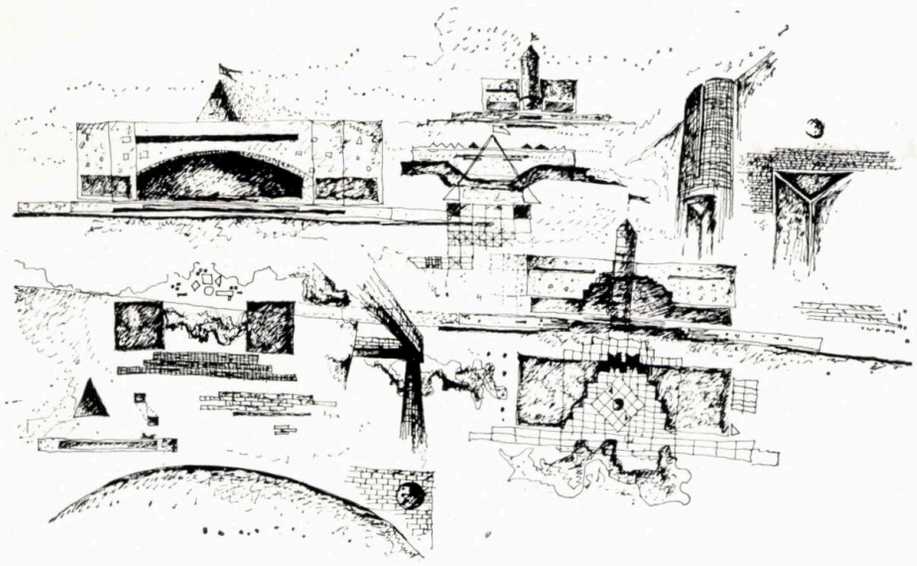

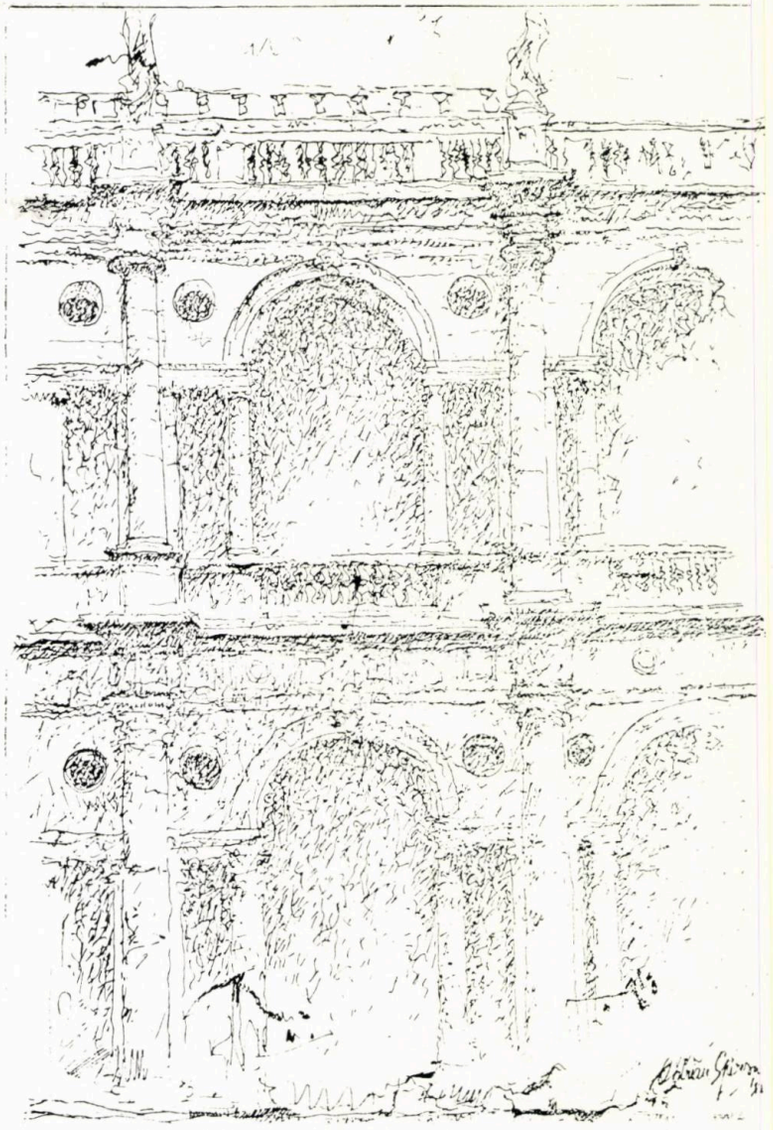

1

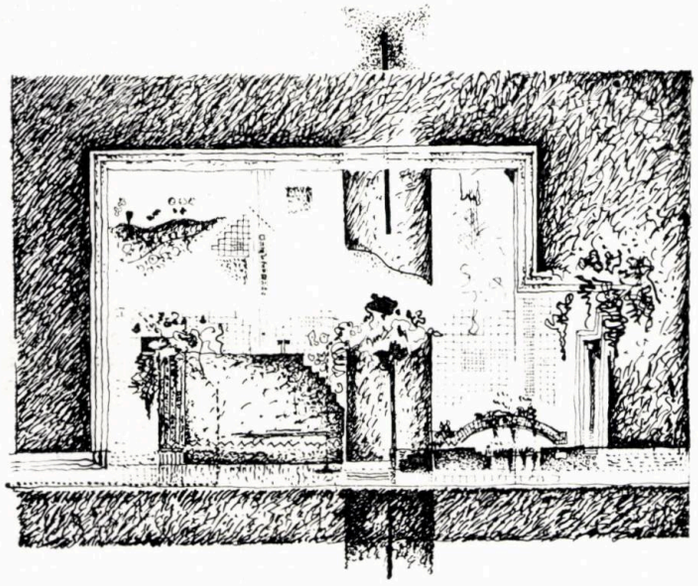

4

1. Detaliu travee la Basilica vicentină a lui Andrea Palladio, desen din 1984 — 2. Villa Rotonda, lîngă Vicenza, 1984 — 3. Podul Palatului Vechi din Verona, 1984 — 4, Studiu extins pentru florărie — 5. Crochiuri

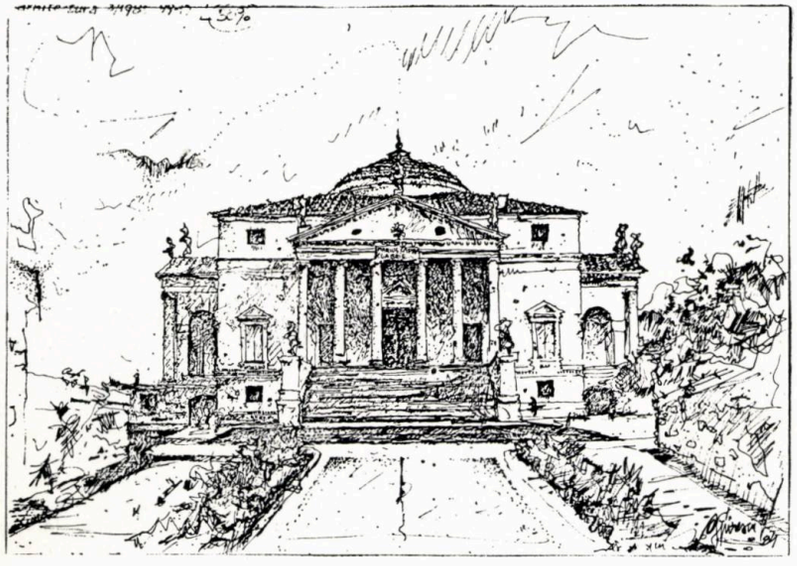

2

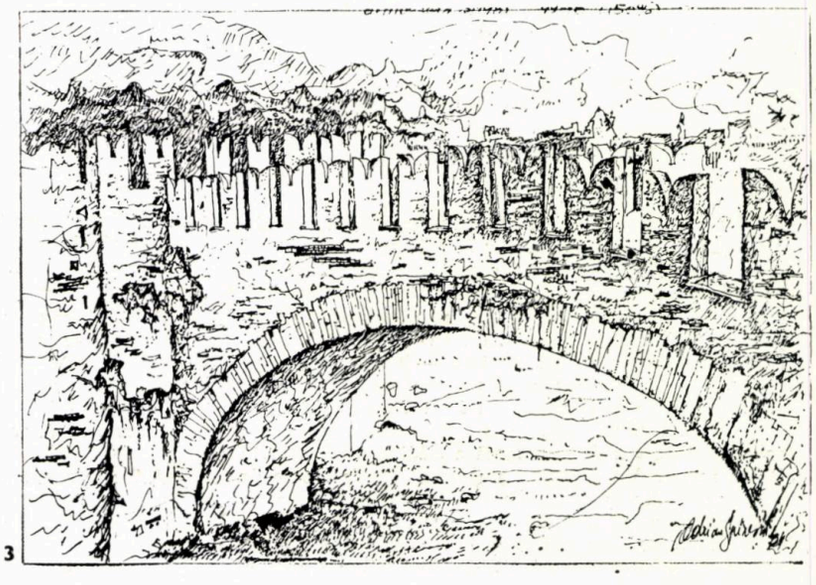

3

VISURILE ARHITECTULUI TREBUIE SĂ SE BAZEZE PE REALITATE

convorbire cu... Arhitectul ALEXANDRU PUȘCAȘ

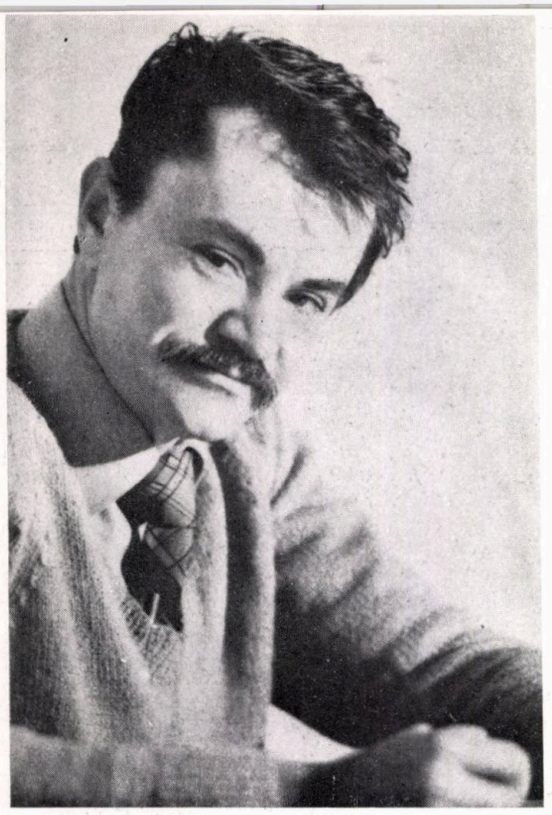

- Sînt adeptul funcționalismului
- În primul rînd, trebuie să-ți iubești profesia
- Cea mai mare influență în formarea mea profesională a constituit-o atmosfera de creație din institutul tîrgumureșean
- Port o deosebită admirație arhitecturii japoneze, ca și celei finlandeze
- Arhitectura trebuie să fie proprie timpului nostru, să reflecte noile comenz sociale
- La concursul pentru D. S. Sovata n-a participat nimeni din I. P. J. Mure
- Noile clădiri — păstrînd volumetri și alura spațială a celor existente — se po înscrie în această atmosferă, prin contras și nicidecum prin preluarea unor ele mente de arhitectură, eventual chia stilizate, transplantate noilor fațade

Arhitectul ALEXANDRU PUȘCAȘ s-a născut, în București, la 25 septembrie 1937. A urmat Școala Medie de Construcții din Sfîntu Gheorghe, Județul Covasna. A lucrat timp de doi ani, ca tehnician-constructor, pe diferite șantiere. Între 1958—1964, este student al Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» din București, în atelierul profesorului dr. arh. HORIA MAICU. Proiectul său de diplomă «PARC DE CULTURĂ ȘI ODIHNĂ ÎN IAȘI», elaborat sub îndrumarea aceluiași profesor, este apreciat cu nota maximă.

Începînd din 1964, este arhitect la Institutul de Proiectare Județean Mureș, din Tîrgu Mureș.

Printre lucrările mai importante, amintim: Casa de oaspeți din Tîrgu Mureș (1967), Hotelul «Căprioara» din Sovata (1968), Restaurantul «Cazino» din Sovata (1970), Hotelul din Odorheiul Secuiesc (1971), Hotelul «Sovata», cu bază de tratament (1974), pentru care a primit *Premiul U.A. — 1974*, Blocul lamă, cu spații comerciale la parter, din Miercurea Ciuc, Județul Harghita (1973), Colonia Uniunii Artiștilor Plastici din Tîrgu Mureș (proiect încă nerealizat), Hotelul «Aluniș» (1975), Hotelul «Făget» (1977) — ambele în Sovata —, Hotelul «Parc» din Tîrgu Mureș (1979), Hotelul «Brădet» din Sovata (1981), Detaliul de sistematizare al zonei Centrului politico-administrativ din Tîrgu Mureș (1981 — proiect nerealizat), Blocul de locuințe, cu magazin general, din Piața Eroilor Sovietici, Tîrgu Mureș (1984).

Obține Premiul I, la Concursul pentru Casa de cultură a sindicatelor din Sfîntu Gheorghe, în 1968, concurs organizat de Comitetul Județean pentru Cultură și Artă Covasna, în colaborare cu Uniunea Generală a Sindicatelor din România. Mai obține Premiul III la Concursul pentru «Centru de recoltare a sîngelui» (1969), organizat de Ministerul Sănătății. Participă la concursul pentru sistematizarea Zonei centrale Bistrița (1974).

Arhitect Adrian Mahu: *Cînd vorbeam de proiectul dumneavoastră de diplomă, mărturisiați că, înaintea acestui examen, mai susținuserăți unul, considerat mai important pentru cariera profesională ulterioară. Despre ce examen era vorba?*

Arhitect Alexandru Pușcaș: Lucrarea mea de diplomă a fost proiectul pentru «Parc de cultură și odihnă Iași» — tematică într-adevăr complexă și care a cuprins toate laturile meseriei, de la sistematizare, peisagistică, pînă la detalierea unor dotări. Totuși, consider că un examen important în cariera mea — poate, de fapt, primul meu examen de arhitect — îl susținusem cu un an înainte, în 1963, cînd am realizat restaurantul «Sugaș», cu o grădină de vară, la Sfîntu Gheorghe. Funcționează și astăzi. Ei bine, la acest, proiect, am calculat și partea de rezistență a clădirii, realizată din beton armat. Așa cum știi, am urmat Școala Medie de Construcții din Sf. Gheorghe, unde am învățat calcularea structurilor din beton armat. M-am familiarizat și mai mult cu acest domeniu, în facultate, la cursurile profesorului inginer ZACOPCEANU. Dar acestea sînt, desigur, fapte din tinerețe... Colaboratorul meu în problemele de structură, la majoritatea proiectelor elaborate în Institutul din Tg. Mureș, este dr. ing. KEGYES CSABA, un specialist deosebit de dotat.

Arh. Adrian Mahu: *Revăzînd lista cu proiectele elaborate, nu pot să nu remarc numărul lor apreciabil. Care dintre aceste proiecte considerați că vă reprezintă mai bine?*

Arh. Alexandru Pușcaș: Aș aminti, mai întîi, de cele două hoteluri — «Aluniș» și «Brădet» — din Sovata. De fapt, dacă mă gîndesc bine, din punct de vedere al ansamblului, ar trebui să vorbesc despre toate cele trei hoteluri cu volume curbate: «Aluniș» cu volum concav, «Brădet» — circular, «Făget» cu volum convex. Principiul conceperii acestor trei volume, care se amplifică prin detalii de fațadă, cu liniile lor curbe, face ca ansamblul să fie unitar, iar senzația spațială dinamică. Prin faptul că, din fiecare punct, aspectul general se schimbă, ansamblul pare în mișcare.

Ar trebui să mă refer și la structurile acestor construcții. La restaurantul hotelului «Aluniș», se remarcă stîlpul central cu o rază de 9 m. (deschidere) și cu nervuri radiale; hotelul «Brădet» are un nucleu monolit (un octogon), stîlpi marginali (periferici) monoliți, planșee și grinzi prefabricate.

Ca plastică arhitecturală, m-aș opri, poate, mai mult la «Aluniș», unde balcoanele în semicerc au parapeți din lamele prefabricate mozaicate, sugerînd, cumva, arhitectura de lemn a locului și care vibrează fațadele curbate.

Ca ultimă apreciere despre aceste trei hoteluri, aș spune că ele — după părerea mea — se înscriu foarte bine în existent.

A.M.: *V-aș ruga să mai zăbovim în stațiunea Sovata. Am revăzut-o la intervale mari de timp. Păstrez încă amintirea vechii ei fizionomii, cu vile masive din lemn, cu parter și 2 sau chiar 3 etaje. Ca unul din arhitecții care ați realizat atîtea construcții aici, cred că sînteți cel mai în măsură să-mi vorbiți despre dezvoltarea stațiunii.*

A.P.: Sovata anilor '50—'60 avea majoritatea vilelor din lemn și piatră, cu P+1, P+2 sau chiar P+3 niveluri, dar cu un confort redus. Lipsea o bază de tratament corespunzătoare pentru valorificarea factorilor terapeutici ai locului: nămolul și apa sărată.

Dezvoltarea s-a declanșat cu lansarea unui concu pe țară cu tema: *Detaliul de sistematizare al stațiun Sovata*. La acest concurs, nu a participat nimeni din I.P. Mureș. Lucrările premiate au propus și au dezvolta idei interesante, din păcate, irealizabile din cauza pro blemelor geomorfologice și a propunerilor unor ma sive demolări. În cele din urmă, modul de dezvoltar a fost stabilit de către organele de decizie, în felul î care se vede astăzi stațiunea.

M-ai întrebat, odată, despre relația dintre vilel tradiționale și noul complex de hoteluri. Aceast relație este la fel de «discutabilă» ca și relația într noile ansambluri de locuințe realizate lîngă zonel tradiționale, în orașele noastre. Se vorbește, în aces caz, de obținerea unității prin contrastul de scară arhi tecturală...

Ținînd seamă de capacitatea actuală și viitoare factorilor terapeutici — debitul și suprafața Lacului Ursu, rezervele de nămol —, se pare că stațiune nu mai trebuie să fie dezvoltată. Cel mult, se pune pro blema ridicării gradului de confort al vilelor existent și cea a completării cu dotări, cum ar fi: casă de cultură cinematograf, club cu săli de jocuri distractive, săl de sport.

Aș vrea să-ți fac o mărturisire: pe amplasamentu hotelului Sovata, era un parc cu plantații decorativ și cu brazi înalți de 20—25 m. După predarea planu rilor de trasare la constructor, stînd pe terasa cofetă riei din stațiune și reflectînd la tăierea mîndrilor braz m-a cuprins o foarte puternică frămîntare interioară Atunci, gîndeam: voi fi oare în stare ca, față d aceste creații minunate ale naturii, să realizez în lo ceva cît de cît asemănător?

A.M.: *Ați vrea, în continuare, să vorbim și despr calitățile spațiului interior la hotelurile proiectate d dumneavoastră în Sovata?*

A.P.: În primul rînd, am urmărit realizare funcționalității, dar, legat de această problematică, ar urmărit și soluționarea ambianței spațiului interio prin factori senzoriali care să creeze senzația de adăpos tire, de intimitate, de relaxare. În funcție de aceș factori, am studiat distanțele și proporțiile spațiulu atunci cînd observatorul este în poziție fixă sau î mișcare. Simultan, am urmărit cromatica spațiulu interior, prin realizarea de decorațiuni, mobilier prin tratarea corespunzătoare a elementelor cor structive. Totodată, am căutat legarea sau continuare

spațiului interior cu exteriorul, prin suprafețe mari vitrate și prin terase.

Față de aceste principii de bază, la complexul Sovata, cred că se mai poate vorbi și de diferențierea spațiilor interioare, de la un hotel la altul. Cele patru hoteluri, amplasate într-o zonă destul de îngustă, sînt legate între ele cu pasarele și un tunel.

Avînd fiecare altă formă, în plan, și un volum diferit, s-a reușit conceperea și tratarea diferențiată a majorității spațiilor interioare. Astfel, nu numai celula de cazare, ci și alimentația publică, holurile de recepție tce. sînt tratate diferit, de la un hotel la altul. În funcție de capacitate și destinație, factorii senzoriali au fost dozați, fie în favoarea senzației de relaxare, fie a senzației de intimitate. La restaurantul hotelului Sovata, de exemplu, cu o capacitate de 300 de locuri, efectul spațial și senzația de relaxare s-au accentuat prin rezolvarea în amfiteatru, cu platforme la niveluri diferite, legate cu planuri înclinate. La restaurantele hotelurilor Aluniș, Făget și Brădet, am insistat pentru realizarea senzației de intimitate.

A.M.: *Să vorbim, acum, despre « specificul local » al Municipiului Tîrgu Mureș. În opinia dumneavoastră, în ce-ar consta acesta?*

A.P.: Clădirile tradiționale, mai ales în zona centrală a orașului, poartă o amprentă incontestabilă a diferitelor epoci istorice. Aici, se găsesc, alături, clădiri cu stiluri diferite, cum ar fi: Barocul, Clasicismul, Eclectismul, Art Nouveau, dar, ceea ce te surprinde este faptul că toate sînt la scara localității.

M-ai întrebat dacă se poate vorbi, în acest caz, despre o arhitectură tradițională, cu specific local. Consider că nu, dar nu poți să nu cugeți, totuși, că aceste clădiri mai vechi, din diferite epoci și realizate în stilul respectiv al epocii, au unele elemente comune. În acest caz, se poate vorbi de o anume masivitate, dar, în același timp, de o proporție deosebit de rafinată a raporturilor între plinuri și goluri, de existența acoperișurilor cu țiglă și, toate, absolut toate aceste clădiri, adaptate perfect la condițiile climatice ale locului.

La o altă întrebare a ta, cu privire la unele detalii de arhitectură — dacă sînt specifice locului —, trebuie să-ți spun că, după părerea mea, nu cred că detaliile de arhitectură, corecte și trainice, pot stabili o tradiție într-o localitate.

Dezvoltînd această idee, pot afirma că aproape toate orașele din Transilvania și cele mai mari din restul teritoriului țării au clădiri și zone întregi de clădiri unde detaliile sînt și au fost corect rezolvate.

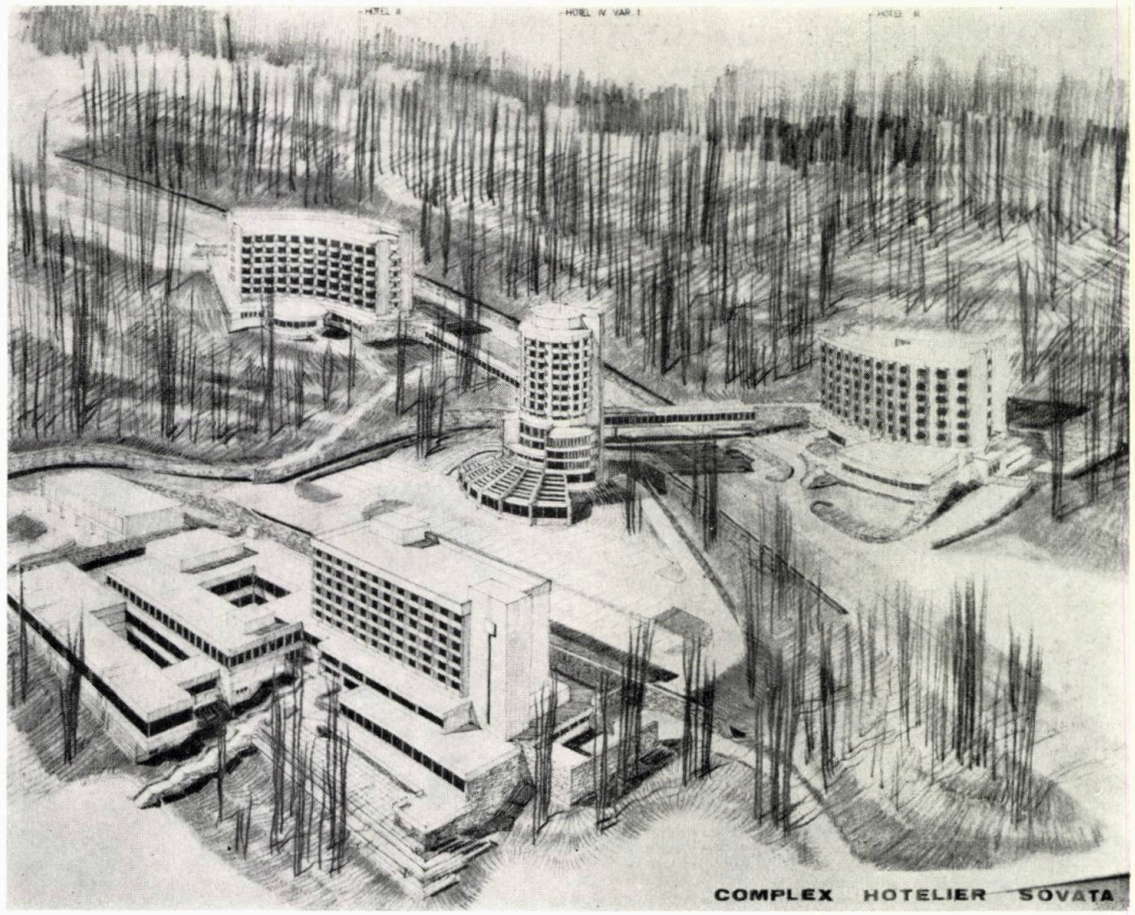

1

Reflectînd la detaliile de arhitectură, cred că, pentru realizarea lor, sînt necesare două condiții: să fie gîndite corect și să fie executate bine. În cazul Municipiului Tîrgu Mureș, se mai poate vorbi și despre următorul aspect: la conceperea lor corectă, pe lîngă conștiința profesională, a contribuit și faptul că, pe clădirile mai vechi, au existat unele detalii, care, după mulți ani, încă își îndeplineau în bune condițiuni misiunea.

În privința execuției, din fericire, aici am beneficiat de un executant foarte conștiincios.

Dar să revin la acel « spirit al locului » despre care m-ai întrebat atît. Putem vorbi, eventual, de un « spirit al locului », privind proporția și relațiile între volumetria și ritmul clădirilor și al spațiilor libere — piațetelor. Această tradiție se regăsește, din fericire, și în lucrările arhitectului Constantin Săvescu, la Tîrgu Mureș.

A.M.: *Pentru că am ajuns în acest punct al dialogului nostru, m-ar interesa să cunosc cum apreciază arhitectul ALEXANDRU PUSCAS din Tîrgu Mureș, lucrările arhitectului CONSTANTIN SĂVESCU la Tîrgu Mureș?*

A.P.: Aș vrea să-ți mărturisesc că apreciez mult ansamblul Teatrului Național, pentru următoarele calități: — păstrarea scării orașului, prin volumele și spațiile nou create; — realizarea unui ansamblu unitar, prin repetarea unor elemente și principii (subordonîndu-le, bineînțeles, diferitelor funcțiuni), cît și prin materialele folosite; — corectitudinea detaliilor; — realizarea continuității, între ansamblul existent și cel nou creat.

A.M.: *Am insistat așa de mult asupra felului cum interpretați specificul Municipiului Tîrgu Mureș, pentru că știu că ați realizat cîteva lucrări chiar în zona centrală. Mă interesează, deci, să aflu cum înțelegeți problemele de încadrare într-un sit atît de valoros?*

A.P.: Într-adevăr, municipiul are multe construcții valoroase, realizate de arhitecți renumiți. Dacă m-aș referi doar la cîteva: Casa Toldalagi, în stil baroc, de arh. JEAN LINDOR (1799), Consiliul popular județean și Palatul Culturii, în stil « Art Nouveau », de arh. MARCZÉL KOMOR și arh. JAKAB VILMOȘ (1905—1911), Casa Teleki de arh. CONRAD WAIS, fosta Bancă Agrară de arh. L. BUSTYA (1900), Liceul « Bólyai Farkaș » de arh. S. BAUMGARTEN (1908), fosta Cameră de Comerț (1909) și încă o serie de case de arh. THOROCZKAI-WIGAND, în sil Art Nouveau.

Am amintit, deja, de zona centrală, tradițională,

2

1. PERSPECTIVA ANSAMBLULUI DE HOTELURI DIN STAȚIUNEA SOVATA, JUDEȚUL MUREȘ
2. HOTELUL « PARC » DIN TÎRGU MUREȘ

→

HOTELUL «BRĂDET» DIN SOVATA

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură și Mobilier: arh. **ALEXANDRU PUȘCAȘ** (șef de proiect), tehnicienii-arhitecți **CAROL BARTHA, EMÖKE PUȘCAȘ**
Rezistență: inginerii dr. **CSABA KEGYES, ȘTEFAN BENKE** (corp de legătură), tehn. **IOSIF MULT**
Instalații: tehn. **PAL ANTALFI** (termice), tehn. **DĂNILĂ ASZALOS** (sanitare), ing. **GHEORGHE BEYER,** tehn. **LÁNOS KISS** (apă-canal la bazin), **MIHAI RUSNEAC** (electrice), tehn. **ȘTEFAN NAGO** (ventilații), ing. **ȘTEFAN KÖPE** (utilaje ascensoare)
Drumuri, platforme, ziduri de sprijin: inginerii **VALENTIN POP, OCTAVIAN ZEGREAN,** tehn. **MIHAI VÉGH**
PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTARE JUDEȚEAN MUREȘ, TÎRGU MUREȘ
EXECUTANT: TRUSTUL DE ANTREPRIZĂ GENERALĂ CONSTRUCȚII-MONTAJ TÎRGU MUREȘ
BENEFICIAR: OFICIUL DE TURISM — O.J.T. — MUREȘ

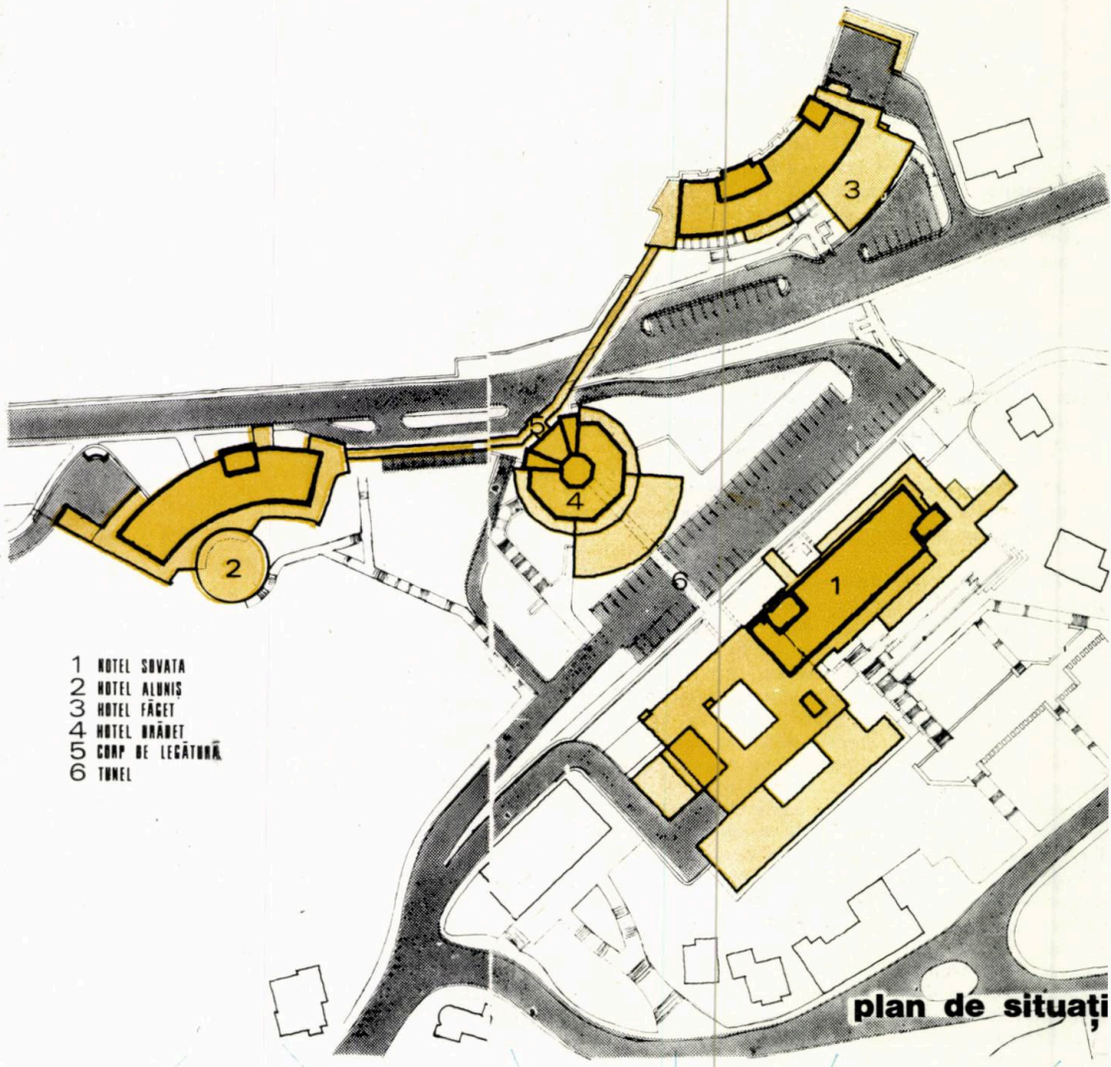

3. PLAN DE SITUAȚIE, ANSAMBLUL HOTELURILOR DIN CENTRUL STAȚIUNII SOVATA

4. HOTELUL «BRĂDET», PLANUL NIVELULUI RECEPȚIEI (COTA +0,00):
1. Hol — 2. Depozit inventar — 3. Scară secundară — 4. Shop «COMTURIST» — 5. Grup sanitar — 6. Spații pentru agenții străine — 7. Bar de zi — 8. Depozit bar — 9. Așteptare — 10. Recepție — 11. Recepționeri — 12. Șef administrator — 13. Valori — 14. Acumulatori — 15. Centrală telefonică — 16. Bagaje — 17. Scară principală — 18. Materiale curățenie — 19. Cabine telefonice — 20. Spre hotelurile «Aluniș» și «Făget».

5. HOTELUL «BRĂDET», PLAN ETAJ CURENT: 1. Gunoi — 2. Rufe curate — 3. Rufe murdare — 4. Oficiu — 5. Camere cu 2 paturi — 6. Hol cazare — 7. Depozit pentru cărucioare.

3

4

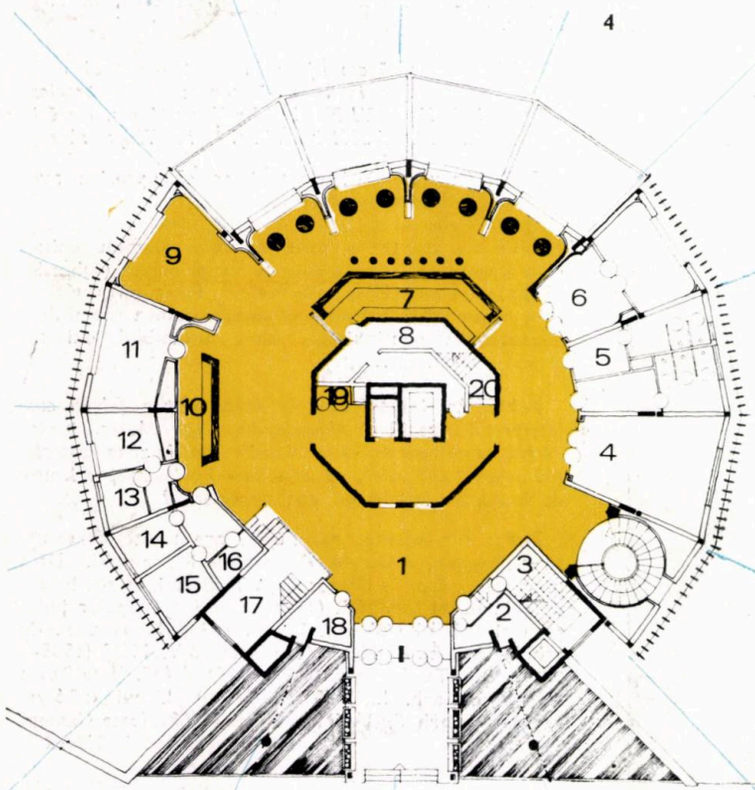

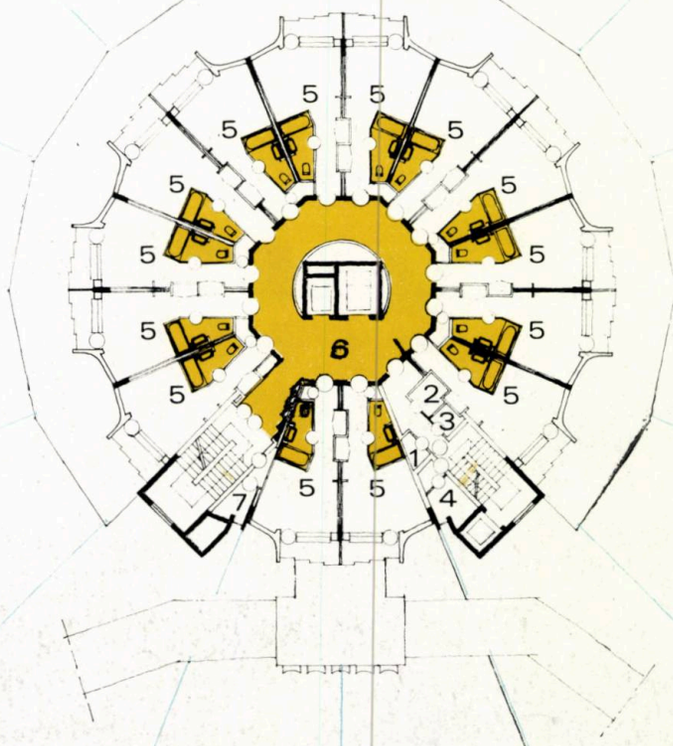

HOTEL BRĂDET
plan nivel recepție

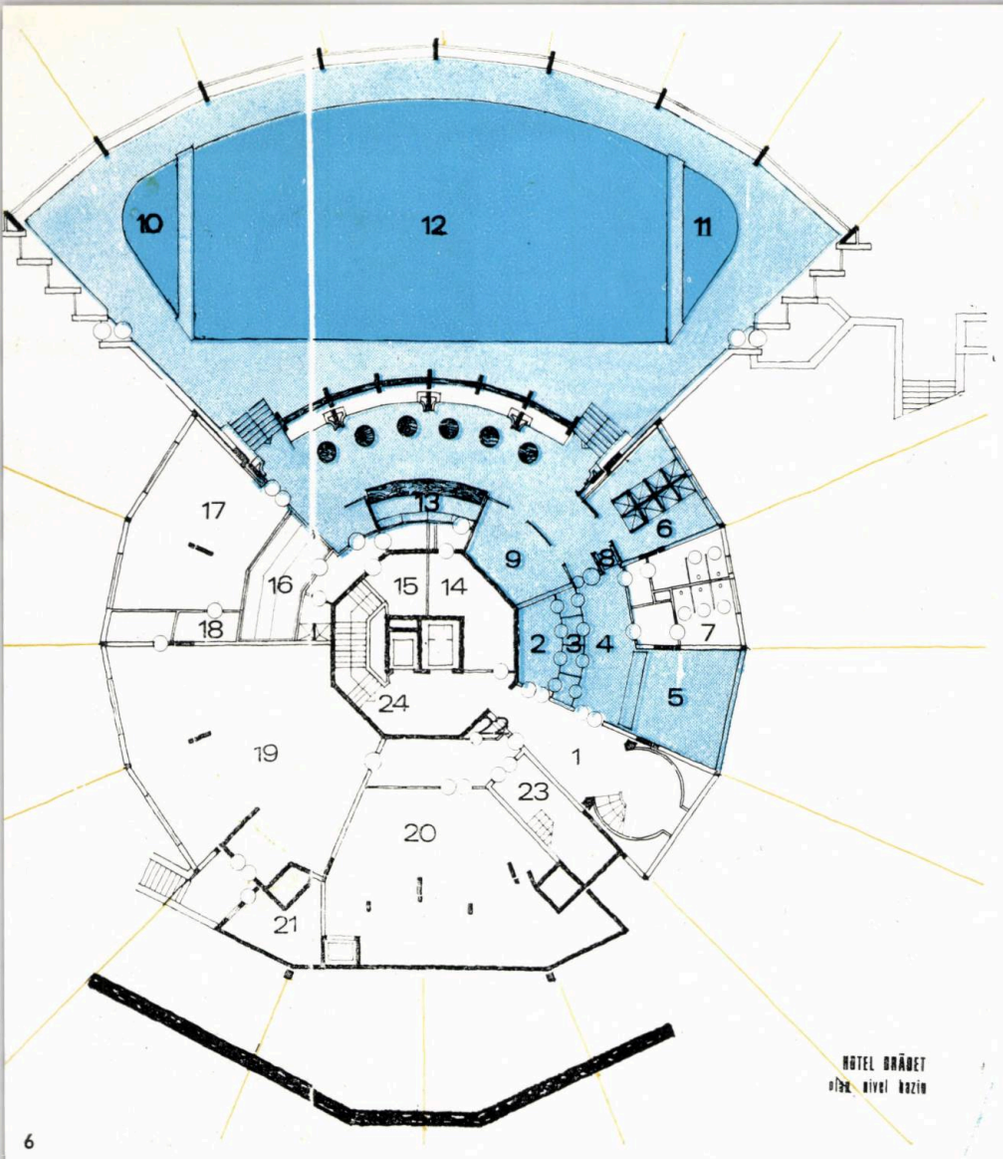

6

6. HOTELUL « BRĂDET », PLAN LA NIVELUL BAZINULUI DE TRATAMENT (COTA — 11,30): 1. Hol — 2. Vestiare — 3. Cabine dezbrăcare/îmbrăcare — 4. Hol vestiare — 5. Garderobă — 6. Duşuri — 7. Grup sanitar — 8. Filtre — 9. Uscător — 10. Bazin pentru copii — 11. Bazin pentru neînotători — 12. Bazin pentru înotători —

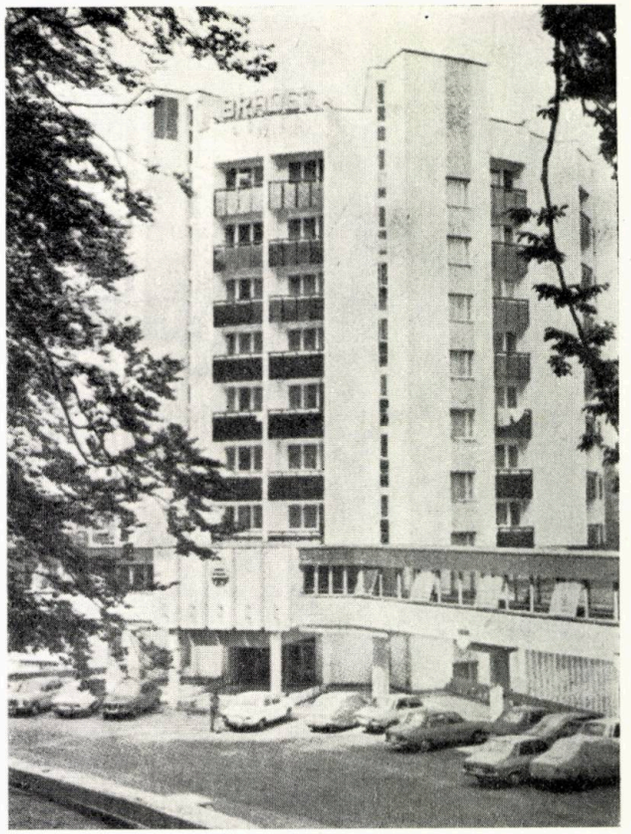

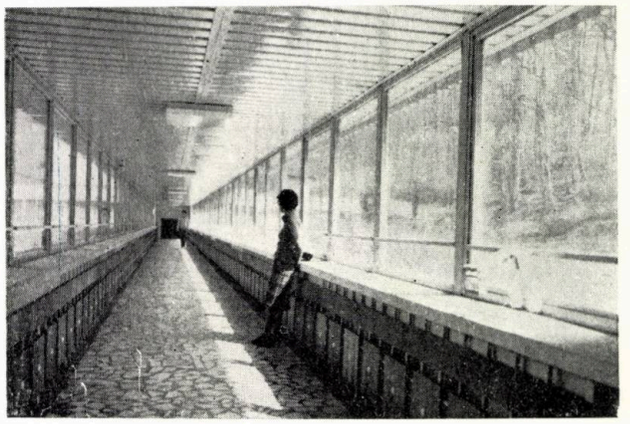

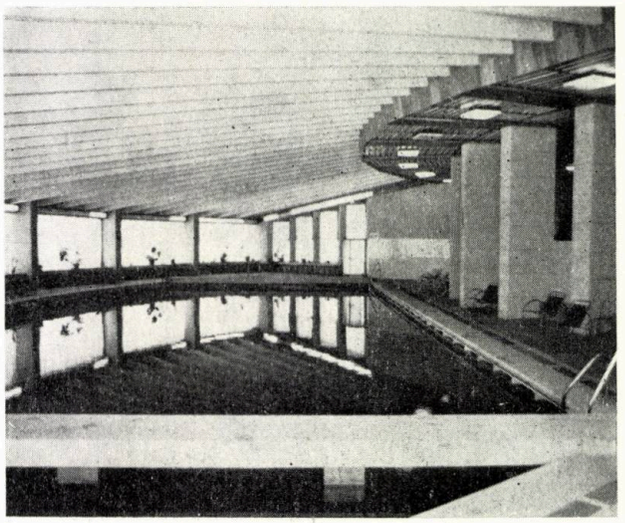

13. Bufet — 14. Depozit bufet — 15. Masaj — 16. Sauna — 17. Sală de gimnastică — 18. Depozit — 19. Centrală de ventilaţie — 20. Depozit general — 21. Camera troliului — 22. Casa de bilete — 23. Scară secundară — 24. Spre baza de tratament

→

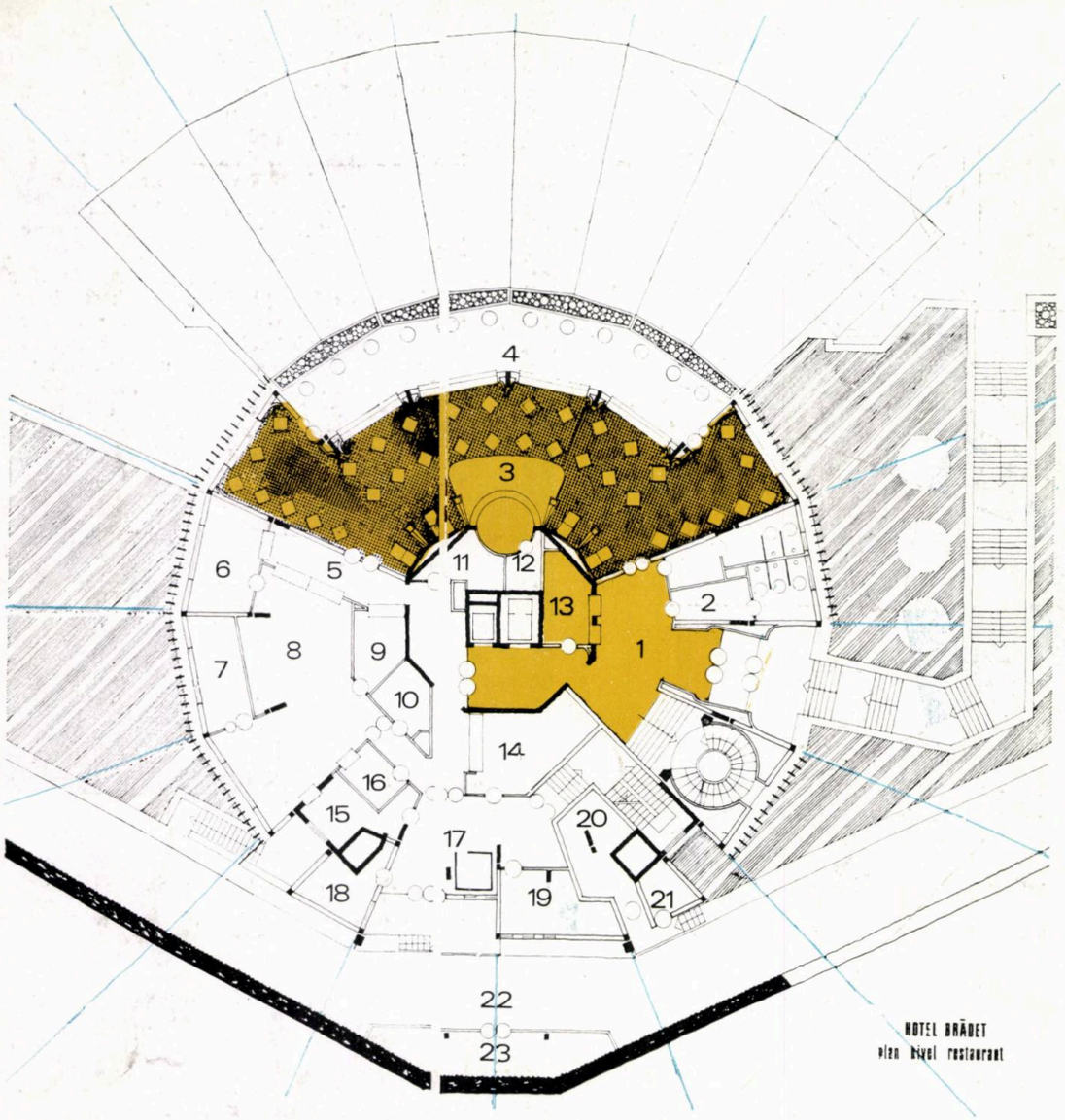

7

7. HOTELUL «BRĂDET», PLAN LA NIVELUL RESTAURANTULUI (COTA —4,25): 1. Hol — 2. Grup sanitar — 3. Restaurant — 4. Terasă restaurant — 5. Oficiu — 6. Spălător veselă — 7. Spălător vase — 8. Bucătărie — 9. Bucătărie rece — 10. Preparare carne — 11. Bucătar şef — 12. Depozit orchestră — 13. Garderobă — 14. Bar băuturi — 15. Preparare legume — 16. Preparare peşte — 17. Degajament — 18. Birou de recepţii — 19. Depozit — 20. Gunoi menajer — 21. Ghiaţă — 22. Curte de serviciu — 23. Depozit ambalaj

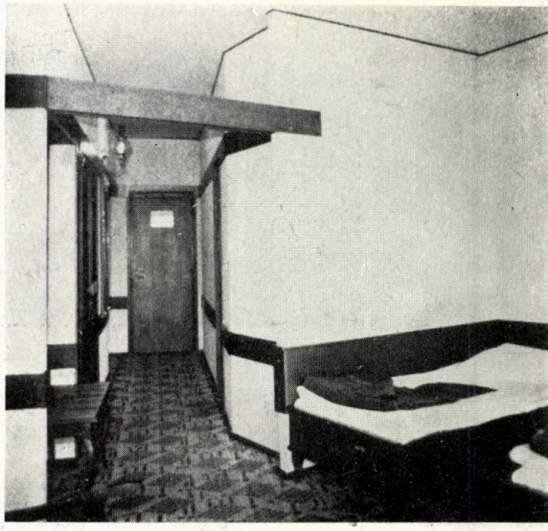

a oraşului, unde clădirile formează un front închis, fiecare cu o arhitectură proprie, dar toate la scara oraşului. Cred că «genius loci», în cazul Municipiului Tîrgu Mureş, se află tocmai în acest puls neritmic, în proporţia unitară a volumelor şi în varietatea stilistică a faţadelor.

Eu sînt adeptul teoriei că noile clădiri, realizate sub forma unor plombe sau ansambluri, păstrînd volumetria şi alura spaţială a clădirilor existente, se pot înscrie în această atmosferă, prin contrast şi nicidecum prin preluarea unor elemente de arhitectură, eventual chiar stilizate, transplantate noilor faţade.

Consider că fiecare epocă istorică a avut o cultură proprie care s-a manifestat în toate domeniile activităţii umane, printre care, firească, şi arhitectura, reflectînd comanda socială a epocii.

În epoca noastră, şi arhitectura trebuie să fie proprie timpului nostru, să reflecte noile comenzi sociale, materialele şi sistemele constructive cu care o realizăm.

Cele două lucrări, pe care le-am realizat în zona centrală din Tîrgu Mureş — Hotel «Parc», alipit de Consiliul popular judeţean, clădirea cea mai carac-

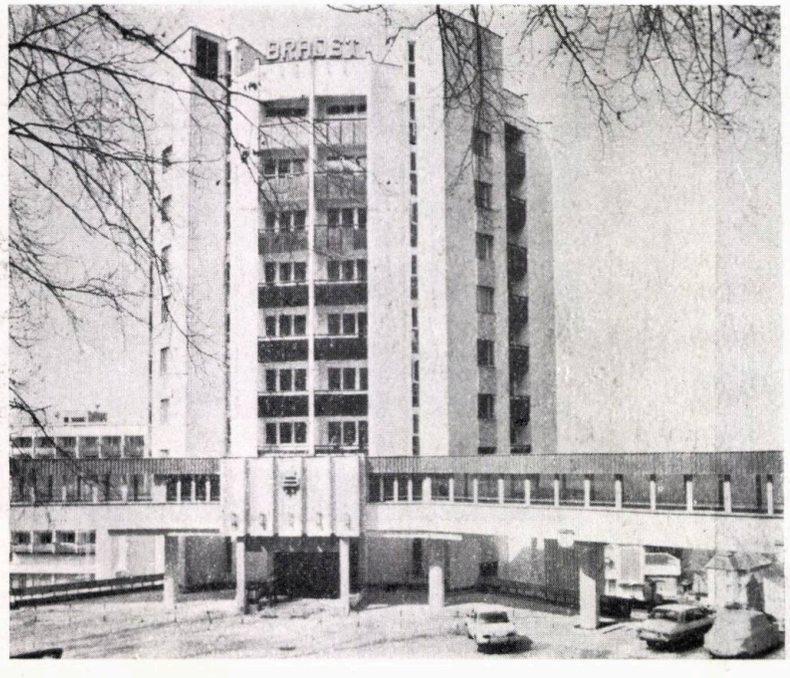

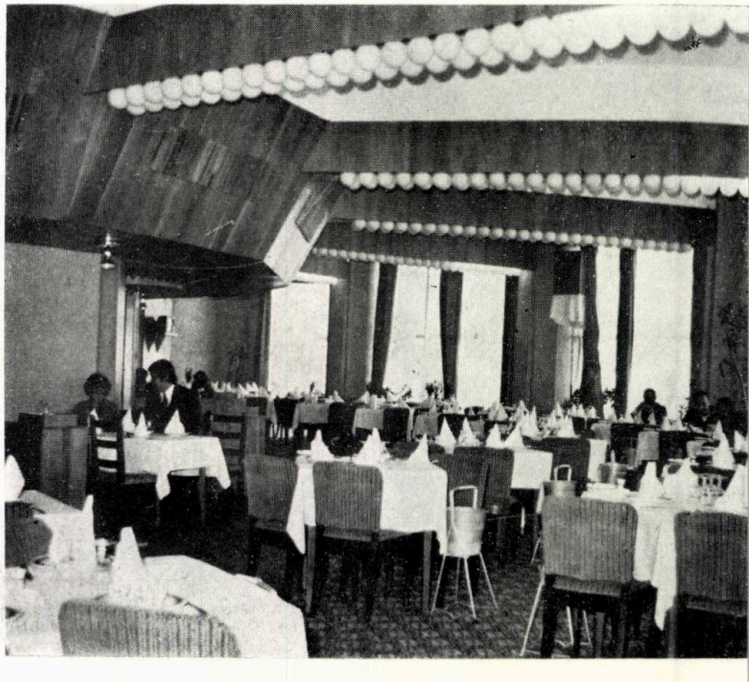

BLOC DE LOCUINȚE CU MAGAZIN GENERAL, PIAȚA EROILOR SOVIETICI, TÎRGU MUREȘ

COLECTIV DE PROIECTARE:
Arhitectură: arhitect **ALEXANDRU PUȘCAȘ** (șef proiect), tehnicienii-arhitecți **CAROL BARTHA, EMÖKE PUȘCAȘ**

Rezistență: inginerii **ELENA POGĂCEANU, VASILE VAMOȘ, DESIDERIU CSÁKÁNY, NICOLAE KORCSEV**
Instalații: tehn. **ȘTEFAN NAGO, FRANCISC SZILVESZTER,** tehn. **MIHAI RUSNEAC** (electrice), tehn. **DĂNILĂ ASZALOS** (sanitare), ing. **ȘTEFAN KÖPE** (instalații/utilaje ascensoare), ing. **ECATERINA RACOȚI**
Drumuri, platforme, sistematizare verticală: ing. **VALENTIN POP,** tehnician **GABRIELA KOZMA**

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTARE JUDEȚEAN MUREȘ, TÎRGU MUREȘ

SUBPROIECTANT DE SPECIALITATE MOBILIER: IPROCHIM—BUCUREȘTI
EXECUTANT: TRUSTUL DE ANTREPRIZĂ GENERALĂ CONSTRUCȚII-MONTAJ TÎRGU MUREȘ

8. BLOCUL DE LOCUINȚE CU MAGAZIN GENERAL, PIAȚA EROILOR SOVIETICI, TÎRGU MUREȘ: 1. LOTO-PRONOSPORT — 2. Săli de vînzare — 3. Bufet — 4. Depozite — 5. Informații — 6. Camera troliului — 7. Cofetărie — 8. Terasa cofetăriei — 9. Garderobă — 10. Anexă la cofetărie — 11, 12, 13, 14. Anexe cofetărie — 15. Garaje — 16. Post de transformare — 17. Boxe pentru locatari

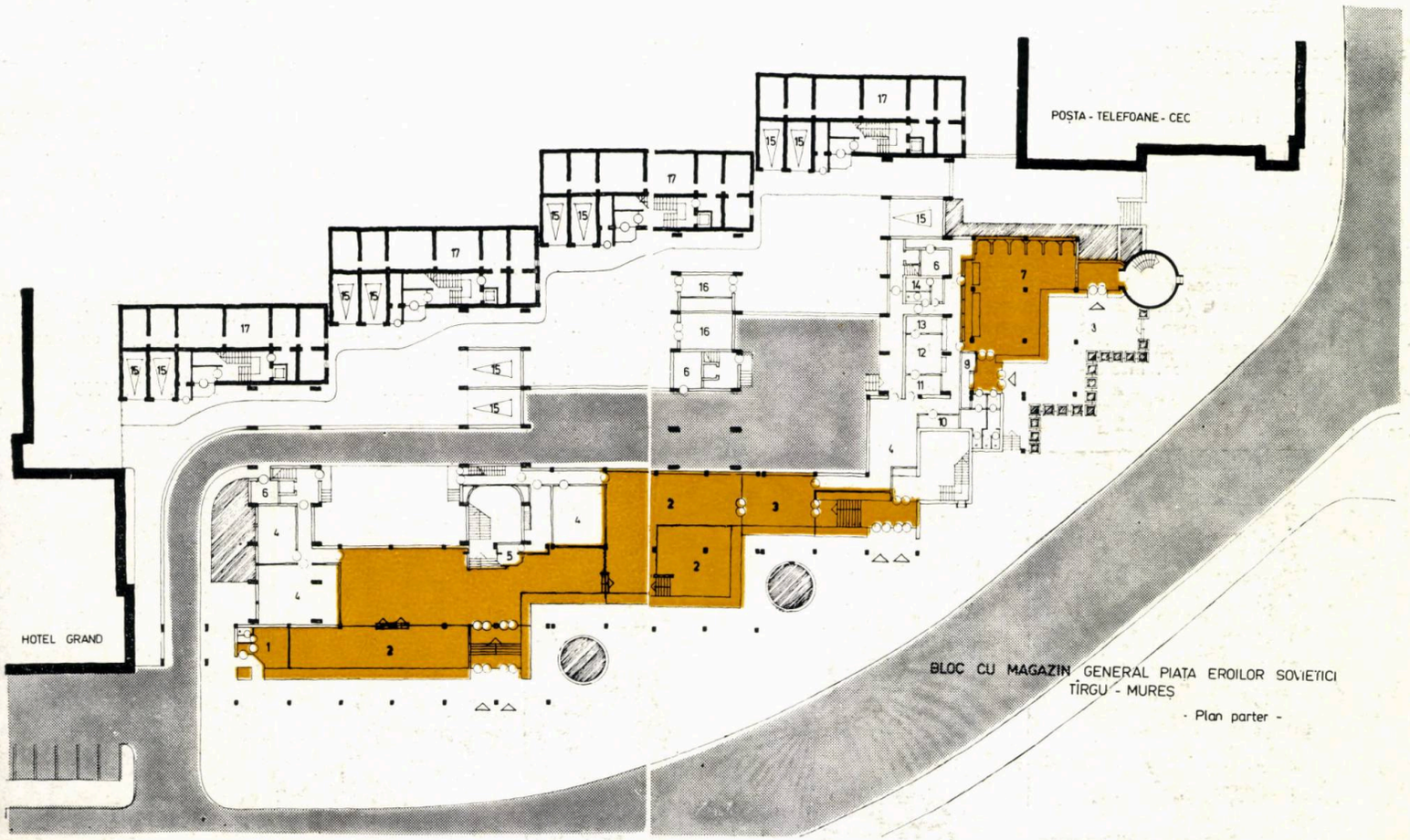

→

teristică a municipiului, și Blocul de locuințe, cu magazinul general, din Piața Eroilor Sovietici, între Hotelul « Grand » și Palatul Telefoanelor —, sînt exemple semnificative, în sensul celor afirmate de mine.

A.M.: *Într-o altă ocazie, mi-ați amintit de o parte din arhitecții care au lucrat la Institutul din Tîrgu Mureș; cu mulți dintre ei, ați fost coleg. Se poate vorbi, în acest caz, despre un anumit climat profesional, care a stimulat dezvoltarea dumneavoastră ca arhitect?*

A.P.: Vreau să enumăr cîțiva dintre colegii mai cunoscuți care au lucrat în Tîrgu Mureș: arh. Mircea Damian, arh. Emil Truță, arh. Andrei Varnai, arh. Lucian Popescu, arh. Coloman Rado.

Aproape de la fiecare am învățat cîte ceva, de la pregătirea unui proiect, la realizarea unor detalii și pînă la strategia și eficiența modului de a urmări realizarea proiectului. Cea mai mare influență, în formarea mea ca arhitect, consider că a constituit-o atmosfera de creație pe care am găsit-o în institut. Dorul de a face la fel de bine sau dacă se poate și mai bine decît colegii mei mai experimentați a fost motorul realizărilor și al ambiției de autodepășire în domeniul profesional din perioada respectivă.

A.M.: *Să vorbim — dacă vreți — despre crezul dumneavoastră profesional.*

A.P.: Sînt adeptul funcționalismului, latura cea mai importantă, în arhitectură, după crezul meu. Curentele actuale în arhitectură, cum ar fi postmodernismul, pun accentul pe reînflorirea elementelor decorative, pentru înfrumusețarea edificiului. Consider că arhitectura modernă nu este lipsită de latura frumosului, prin proporția și echilibrul volumelor, prin acuratețea detaliilor reușite și prin însăși sinceritatea în exprimare a conținutului ei.

Legătura organică între frumusețea și sinceritatea unei clădiri cred că se conturează cel mai bine în definiția filozofului Kant, după care « frumusețea arhitecturii decurge din exprimarea sinceră a destinației clădirilor ».

Port o deosebită admirație arhitecturii japoneze, care a reușit legătura între noile materiale, sisteme constructive și elementele tradiționale, cît și celei finlandeze, cu renumiții săi arhitecți.

A.M. *Ce credeți despre procesul de creație din arhitectură?*

A.P.: Cred că acest proces se confundă cu acel zbucium care, după cristalizare, are ca rezultat produsul gîndirii. Am impresia că este mult mai greu de descris acest proces, decît de a-l fi trăit! În orice caz, cred că este perioada cea mai frumoasă în meseria noastră și în viața unui arhitect. Momentul în care ideile, concretizate în volume cu un anume conținut, amplasate în spațiu, încep să capete justificări și drepturi pentru convingerea celor care te judecă, dar mai ales față de tine însuți, consider că reprezintă sfîrșitul acestui proces.

Bineînțeles că rezultatul acestui proces de gîndire trebuie să prezinte și antropomorfizarea (umanizarea) spațiului creat prin însuși faptul că el este destinat ființelor umane, iar arhitectul concepe acest spațiu, umanizat, apelînd la cunoștințele lui tehnice, intelectuale, la bagajul lui de cultură.

BLOCUL DE LOCUINȚE CU MAGAZIN GENERAL DIN PIAȚA EROILOR SOVIETICI, TÎRGU MUREȘ

A.M.: *Cum considerați că se conciliază procesul de creație, pe care mi-l înfățișați, cu ideea de tipizare a proiectelor și de prefabricare în execuție?*

A.P.: După părerea mea, proiectele tip de locuințe — care constituie volumul cel mai mare de proiectare — au o serie de dezavantaje. Între aceste dezavantaje, aș menționa următoarele:

- Nu țin seamă de modul de viață, diferit, al oamenilor, din diversele regiuni ale țării
- Au o adaptabilitate redusă, în ceea ce privește încadrarea lor în mediul înconjurător
- Sînt gîndite pentru terenuri plate; nu sînt secțiuni tip pentru terenurile în pantă — a se vedea aspectele negative în acest sens la Tîrgu Mureș și în alte localități.

Față de această situație, s-ar putea stabili niște baremuri de suprafețe și costuri, pe baza cărora fiecare institut sau centru de proiectare să poată proiecta propriile partiuri, în funcție de specificul locului.

Printre avantaje: ar rezulta o diferențiere în plastica arhitecturală, de la un județ la altul; dispariția aspectelor rigide ale unora din ansamblurile noastre.

Arh. Adrian Mahu: *Nu pot să nu mă gîndesc la evoluția dumneavoastră, de la studentul, ale cărui planșe erau expuse pe culoarele Institutului de Arhitectură, la arhitectul de acum, cu atîtea proiecte deja realizate. Remarcam, la planșele desenate pe cînd erați student, ținuta lor grafică, felul în care erau lucrate în tuș și randate. Nu puțini sînt, însă, aceia care, minimalizînd importanța ținutei grafice a unui proiect, argumentează cu faptul că, de obicei, nu există semnul egal între un bun prezentator și un bun arhitect. Îmi contraziceți astfel de opinii pesimiste, prin însăși evoluția dumneavoastră.*

Arh. Alexandru Pușcaș: Înainte de a reuși la facultate, am lucrat, doi ani, ca tehnician, pe diferite șantiere de construcții. În contactul direct cu execuția, am învățat că visurile arhitectului trebuie să se bazeze pe realitate: pe structuri construibile, pe materiale procurabile, pe detalii rezolvabile. Aceste lucruri, subordonate, firește, unei concepții arhitecturale, care, întotdeauna, trebuie să urmărească: o funcționalitate cît mai perfectă, o sinceritate în exprimarea destinațiilor, o plastică arhitecturală realizată prin elemente simple, economicitate în privința costului.

În opinia mea, acestea pot fi acele principii care să transforme visurile în realitate și aceste principii le-am urmat cu strictețe, în toate lucrările mele.

În ceea ce privește evoluția, am impresia că, în primul rînd, trebuie să-ți iubești profesia. Numai atunci ești în stare să faci sacrificii pentru ea. Partea de prezentare este importantă pînă cînd nu începe să devină, într-un fel, un scop în sine, adică « artă pentru artă ».

Cred că iubirea pentru profesie presupune acel act prin care omul vrea să realizeze ceva perfect sau aproape perfect, satisfăcînd, în primul rînd, exigențele proprii.

Probabil că mai contribuie, însă, mediul și condițiile prin care un arhitect obține încredințarea unei lucrări.

Arh. Adrian Mahu: *În numele cititorilor revistei « Arhitectura », vă mulțumesc pentru această convorbire. În ce mă privește, am regăsit în răspunsurile dumneavoastră ceva din seriozitatea și discreția cu care vă realizați proiectele.*

Convorbire realizată de dr. arh. ADRIAN MAHU

HOTELUL « ALUNIȘ » — SOVATA

HOTELUL « FĂGET » — SOVATA

HOTELUL « ALUNIȘ » — SOVATA

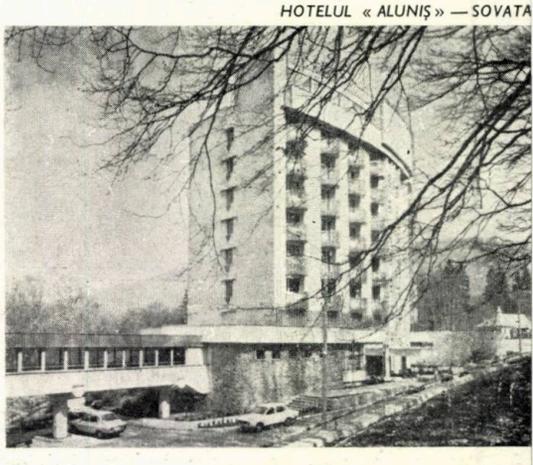

CASA ECONOMU — UN IMOBIL DE RESTAURAT ÎN STR. PLANTELOR NR. 4, BUCUREȘTI

Conductor-arhitect
ANCA SANDU TOMAȘEVSCHI

- Născută în 1954, în București
- Conductor-arhitect, absolventă, în 1976, a Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» (3 ani), actualmente studentă în anul 5, secția seral, a aceluiași institut
- A activat, timp de un an, la Atelierul de sistematizare al Institutului de Proiectare Județean Dîmbovița, din Tîrgoviște. Din 1977, este încadrată la D.G.D.A.L. — București, Atelierul de proiectare
- Printre lucrările elaborate, ca șef proiect, amintim: Restaurare Casa Toma Stelian, Restaurare casa din str. Plantelor nr. 4, Restaurare casa din str. Cobălcescu nr. 1, Aripă nouă duplex în str Sachelarie Visarion nr. 13 A, Proiecte de schimbare a destinației la clădiri existente
- A colaborat la: Restaurare casa din str. Silvestru nr. 12, Restructurare Institutul de Cercetări pentru Pielărie și Încălțăminte, u microproducție
- «Sînt pentru o arhitectură, într-un fel, existențialistă. Acroație intelectuală? Stare (emoțională)? De ce nu ambele, fără roganță, fără prejudecăți și cu mult respect? ! Chiar dacă terenul ste incert. Sau, cu atît mai mult ! Unii practică fervent postmodernismul și, totuși, îl critică. Cred că e bine așa».

Despre timpuri, despre casă în general și despre comanditar

Casa a fost construită în 1891, în «careul de albastru» al Bucureștilor sfîrșitului de secol, într-o zonă destinată — atunci, ca și acum — locuirii. O aflăm, pe un pateu triunghiular, cuprins între străzile Plantelor și Pictor Romano, ce se unesc în strada Mîntuleasa, casă de cărămidă cu demisol, parter și etaj mansardat, învelită cu ardezie, cu coloane angajate încadrînd ferestrele și cu lucarne rezolvate cochet, ca și la alte locuințe înstărite ale vremii.

A aparținut juristului Elefterie Economu, intelectual cu funcție în aparatul juridic de atunci. Nu cunoaștem, încă, autorul proiectului, care pare să fie arhitect după modul de a concepe spațiul; știm, însă, că a construit o casă care acum se află pe lista Oficiului pentru Patrimoniul Cultural Național.

A construit-o într-o perioadă în care arhitectura casei burgheze orășenești era sub influența cîtorva stiluri — neoclasic, romantic, eclectic —, grefate uneori pe tradiții funcționale autohtone. Bucureștiul poseda deja Universitatea și Hotelul Bulevard, Ateneul și Banca Națională, iar construcția Palatului de Justiție începuse. Ion Mincu construise Casa Lahovary și Școala Centrală de Fete și proiectase Bufetul, astfel încît și lupta pentru afirmarea specificului național începuse. Iar anul 1891 — consemnat pe frontuzita fațadă a casei din strada Plantelor — este și anul construirii *Societății Arhitecților Români*, care avea să dezaprobe vehement cosmopolitismul în numele tradiției și al purității de stil. Și iată că, după doi ani de existență a Turnului Eiffel, în perioada de început a activității lui Wright, în anii rodnici de creație a lui Gaudi, exponenți ai unei societăți conservatoare, culte și cu dare de mînă își construiesc case cum credeau ei că e mai modern la Paris și la Viena. Cea a domnului Economu avea să fie o casă interesantă și cu o personalitate specială.

Despre spațiul exterior, volumetrie și funcțiuni

Dacă lotul i-a impus casei mai mult sau mai puțin forma, pînă la urmă pare că însăși casa își organizează situl prin personalitatea ei. Este mărginită pe două laturi scurte de străzi, iar fațada spre curte oferă privirii grădina cu fîntînă arteziană și cu alei ce făceau legătura între străzi. Se mai păstrează bazinul circular, gardurile și porțile, pavajul original și un tei, care — din spusele locatarilor — e mai bătrîn de un secol. De cealaltă parte a grădinii se află o construcție plină de farmec, din cărămidă, cu etaj, cu balconaș din lemn și turn. Aici erau fostele anexe ale casei.

Locuința propriu-zisă, originală în primul rînd prin ingenioasa poziție a accesului principal, marcat discret de o copertină elegantă, are o rezolvare acuzată pe orizontală. Iar intrarea, amplasată la 45° față de cele două axe pe care se desfășoară clădirea, conferă o notă de intimitate, invită, fără să domine. Privită dinspre interior, ea deschide o spectaculoasă perspectivă spre grădină.

Planul compact, dezaxat și oblong, nu oferă o dispoziție regulată, unghiurile drepte apar în mod izolat. Pentru încăperile reprezentative, sînt căutate forme insolite de plan, poligonale, cu un aer ușor prețios. Rezultă alte camere poligonale, dar neregulate, care nu par să-l pună prea mult în încurcătură pe arhitect. El le rotunjește sau le teșește cîte un colț și se declară mulțumit cu aerul lor spontan, degajat de întreaga volumetrie a clădirii. Secțiunile verticale indică numeroase sărituri de nivel, unele căutate (înălțimea mai mare a holului central), altele rezultate, apoi străpungeri ale spațiului mansardei prin luminatoare și coșuri. Învelitoarea complicată, dar abil rezolvată, apare ca o rezultantă a «frămîntărilor interioare» ale casei. Pare că arhitectul a urmărit ca, prin alcătuirea atît de romantică a spațiului, să protesteze împotriva rigorilor clasicizant, a căror modă începea să apună sub presiunea noilor curente.

Locuința își avea spațiile reprezentative la parter: salon de muzică, sufragerii, dormitoare, birou. Serviciile funcționau la demisol, bucătăria fiind legată de sufragerie prin *monte-charge*. Prin veranda-seră, se accedea spre mansardă, la camerele pentru personal.

Despre decorația interioarelor

Sfîrșitul secolului al 19-lea înseamnă, în decorația arhitecturală a caselor din București, o juxtapunere grațioasă de stiluri. Clasicismul și barocul nu mai sînt culturi în antiteză, ci se suprapun așa cum ajung, pe filieră franțuzească sau vieneză. Iar Jugendstilul, curent original «en vogue», vine să acopere suprafețele rămase plane, cu panouri pictate. Familia Economu a avut vanitatea de a invita un pictor francez, poate de origine alsaciană — Fr. Eichele —, a cărui semnătură figurează pe un tavan și e datată 1891. Picturile tavanelor sînt frumoase și de bună calitate (aprecierea aparține istoricului de artă Petre Oprea, într-un articol apărut în Buletinul Monumentelor Istorice nr. 1/1974). De mare efect este scafa curbă pictată și ornată în stucatură din salonul central de muzică, încăpere somptuoasă cu pereții în stucomarmură roz și cu un luminator octogonal frumos pictat. Ușile importante au tăblii pictate, iar unele sobe, păstrate la parter, prezintă o certă valoare.

O posibilă soluție

Destinul relativ pașnic al casei a salvat-o de modificări importante în structură. Lumea își amintește casa așa cum e și acum. Iar dacă podul, spre strada Pictor Romano, a fost construit ulterior terminării casei, aceasta trebuie că s-a petrecut din inițiativa primului proprietar. Faptul este dovedit, atît de sistemul de acoperire, cu totul diferit, cît și de fragmentele de cornișă și timpan, finisate, vizibile din pod, precum și de înălțarea evidentă a coșului. Mai tîrziu, geamlîcul marchizei, de la intrarea secundară, a fost dărîmat și i-a luat locul actualul perete zidit, cu proporții atît de neinspirate.

Soluția inițială de funcționare a partiului a derutat pe diverșii chiriași și a generat soluții de locuire în comun, dintre cele mai variate și mai ciudate. În acest fel, o parte din decorații au avut de suferit.

Un obiectiv important al prezentei restaurări îl constituie decopertarea, recondiționarea și completarea acestor finisaje cochete, pretențioase și pline de farmec, care ilustrează atît de bine epoca căreia îi aparțin. Se propune o soluție de refacere a geamlîcului, după imaginea sa dintr-o fotografie veche.

Destinația cea mai potrivită pentru această clădire, care a fost concepută cu funcție rezidențială, este tot aceea de locuință. Problemele funcționale care se pun sînt legate de crearea mai multor unități locative, independente, prevăzute cu anexele obligatorii, fără a afecta arhitectura și decorațiile de valoare.

Locuința va cuprinde trei apartamente, astfel:

1. Apartament cu cinci camere la parter, cu intrarea prin accesul principal și cu bucătăria la demisol (se

→

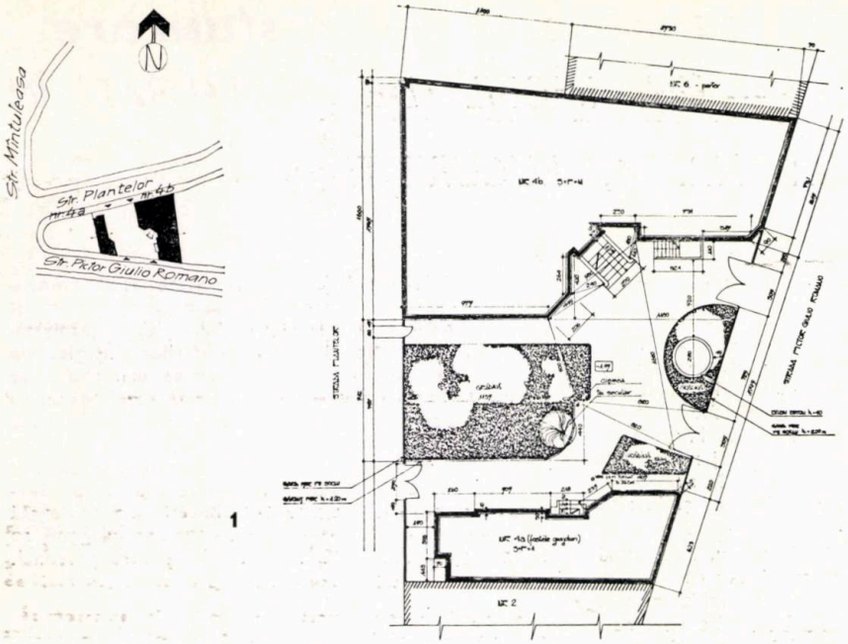

1

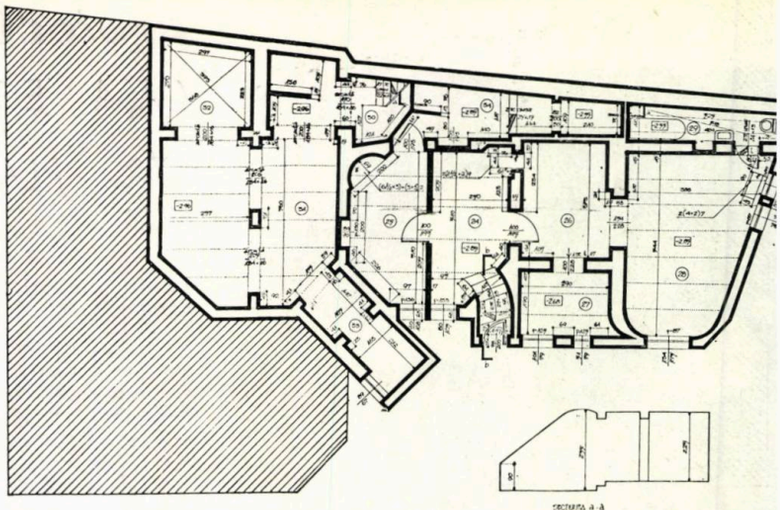

2

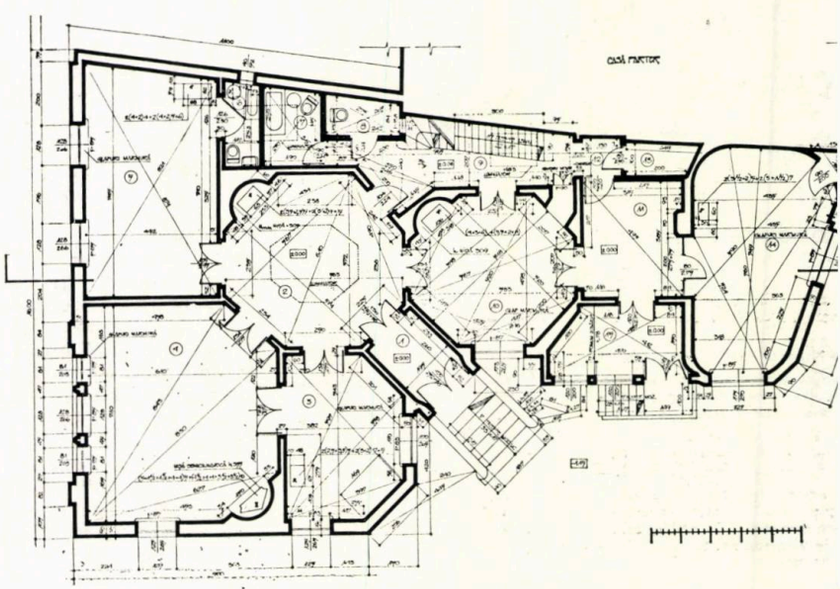

3

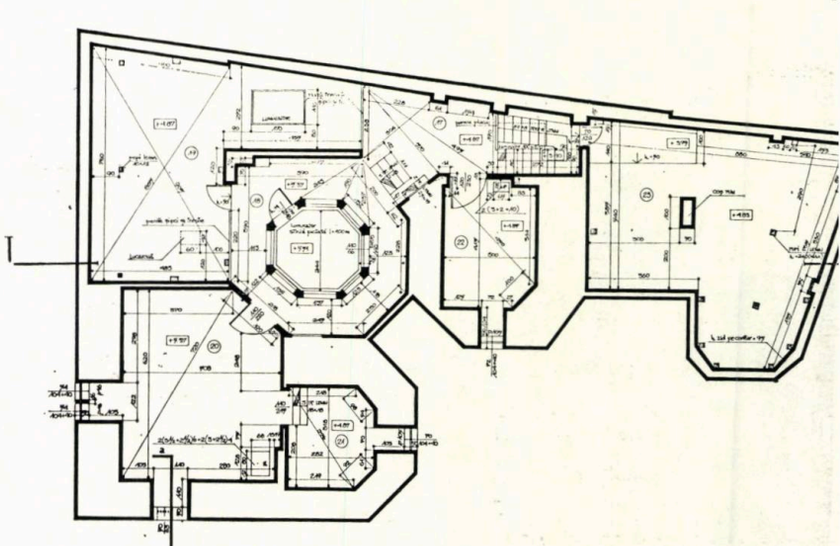

4

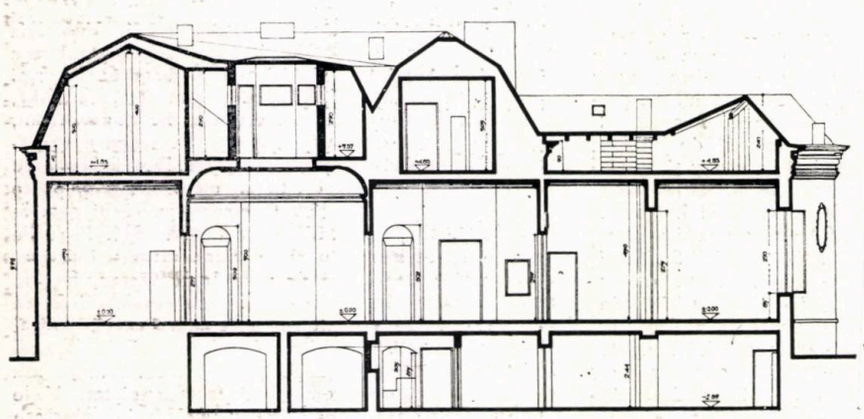

5

6

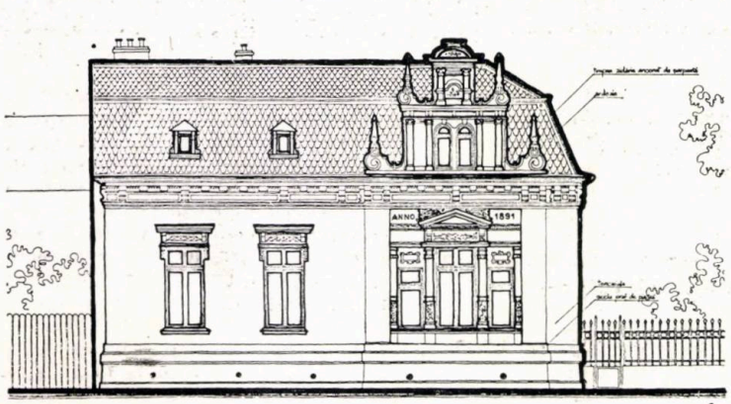

7

SITUAȚIA EXISTENTĂ: 1. PLAN DE SITUAȚIE 2. PLAN DEMISOL (releveu) 3. PLAN PARTER 4. PLAN MANSARDĂ 5. SECȚIUNE 6, 7. FAȚADE SPRE STR. PLANTELOR ȘI SPRE CURTE

repune în funcțiune *monte-charge*-ul și se modifică sensul de orientare al scării de lemn).

2. Apartament cu trei camere, la mansardă, cu intrarea prin veranda cu geamlîc. Scară din lemn nouă. Pereți mansardați. Parapet coborît în jurul luminatorului. Placa de beton, ce se toarnă peste parter, în

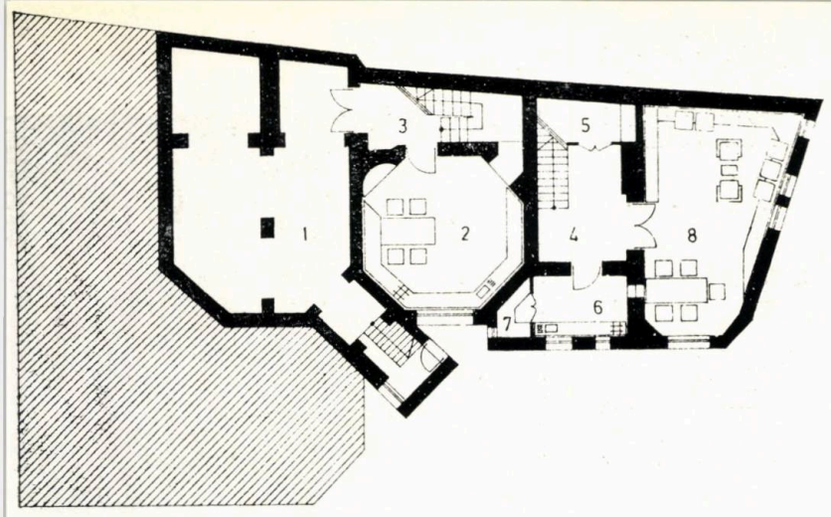

8

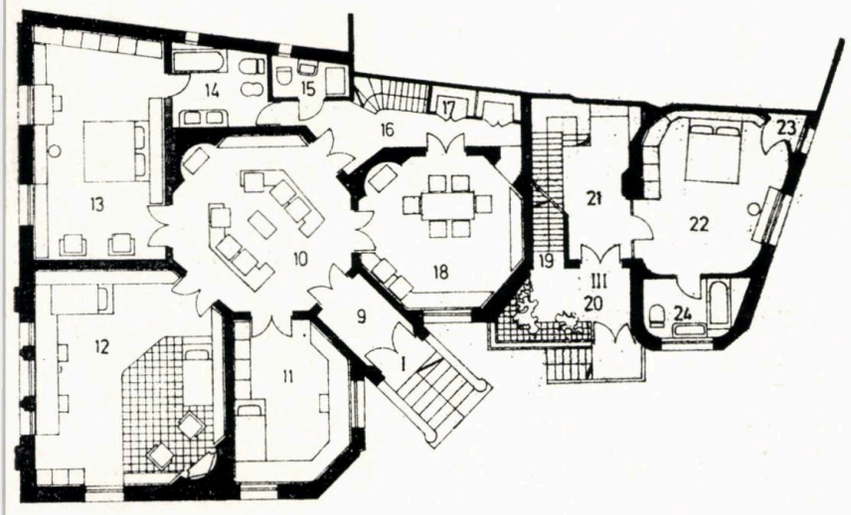

9

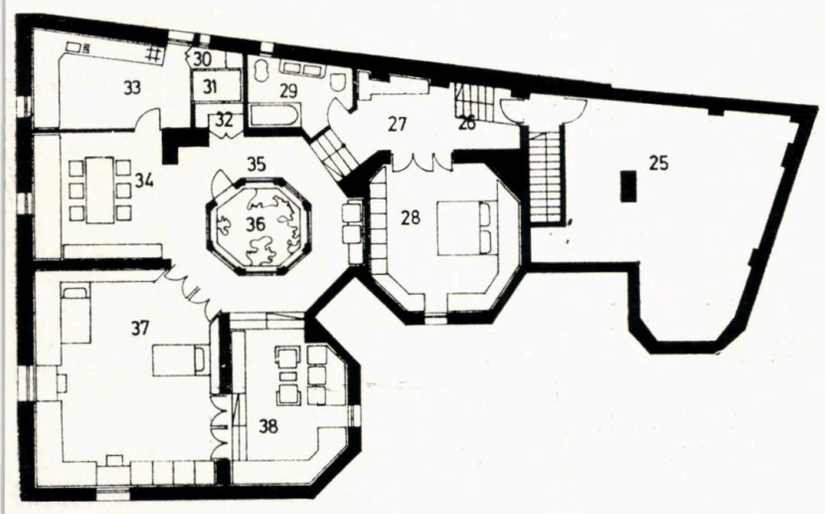

10

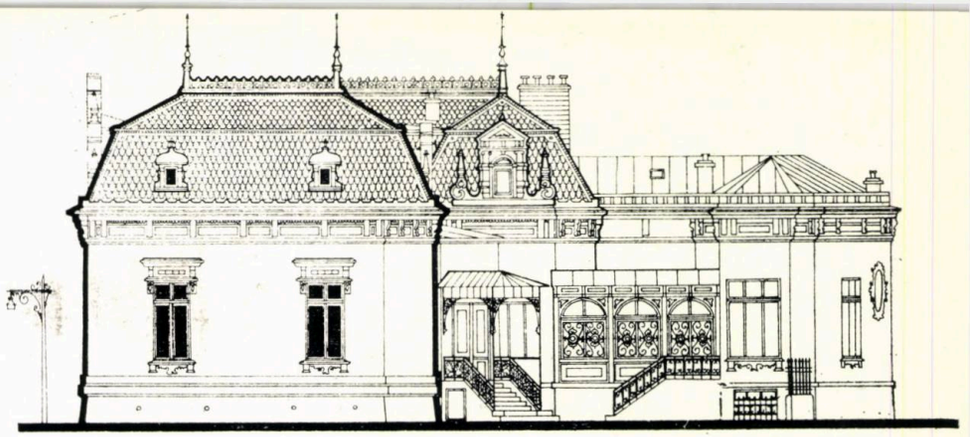

11

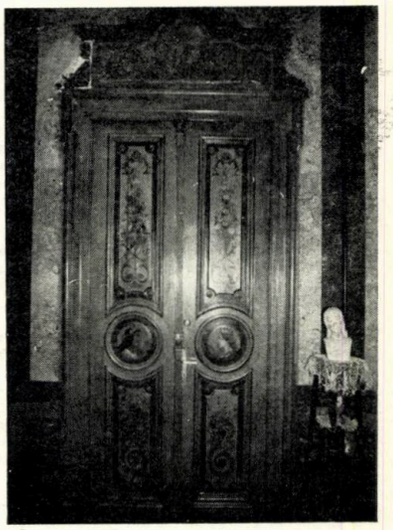

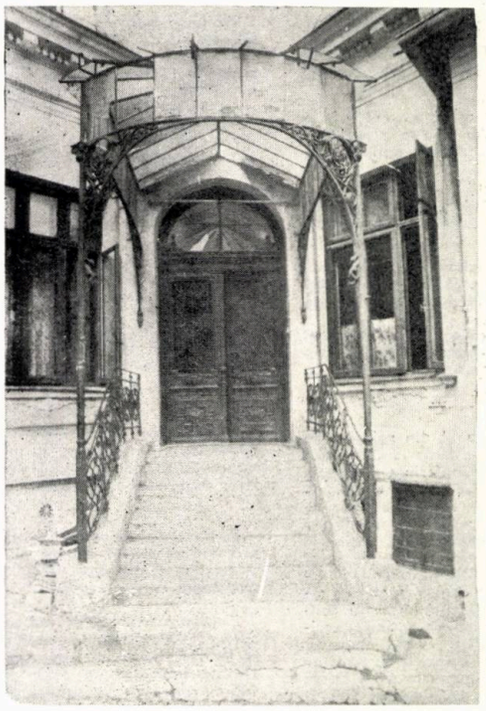

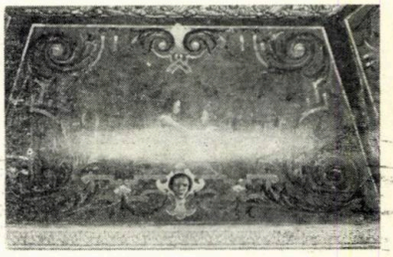

PROPUNERI DE AMENAJARE: 8. PLAN DEMISOL 9. PLAN PARTER 10. PLAN MANSARDĂ 11. FAȚADA SPRE CURTE

camerele 30, 32, 33, 34 — actualmente pod — ridică, pe de o parte, aceste încăperi la nivelul spațiului central, pe de altă parte, protejează tavanul pictat de dedesubt, și oferă, totodată, posibilitatea creării bucătăriei.

3. Apartament duplex. Intrarea la parter, prin veranda-seră. Se creează baie nouă la parter și bucătărie la demisol.

De uscătoria din pod și de pivniță, beneficiază toate cele trei familii.

Spațiile interioare, gîndite inițial pentru o familie de trei generații, depășesc normele actuale, dar unitatea compozițională a concepției de arhitectură și a decorației tavanelor și parchetelor nu permite compartimentarea lor. Soluția de readaptare a părțiului, prevăzută în proiectul de restaurare, comportă modificări mici, care nu afectează rezistența unei clădiri de aproape un secol vechime, valoros bun de patrimoniu arhitectural.

C. arh. ANCA SANDU TOMAȘEVSCHI

NOI ORIENTĂRI ÎN SISTEMATIZAREA TERITORIULUI

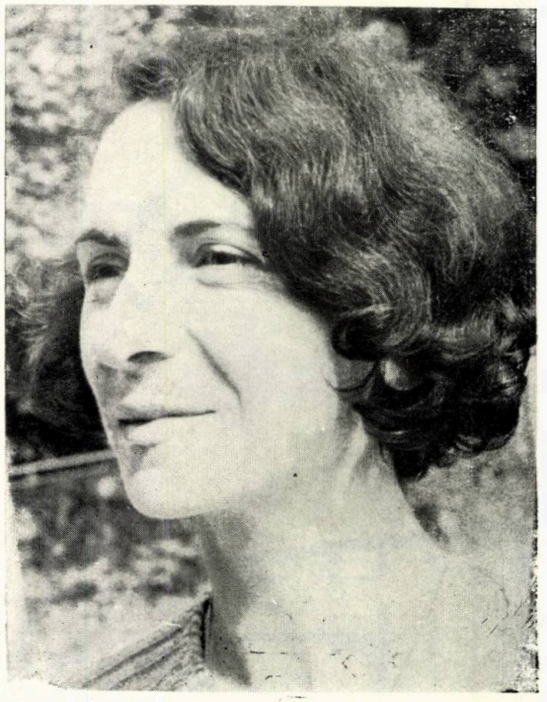

Arhitect FLORICA BÂRCĂ DEAC

● *Născută la 9 iulie 1944, în Bistrița, județul Bistrița-Năsăud*

● *Diplomată a Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» din București*

● *Formată, în anii facultății, în atelierele prof. arh. VALENTIN IORGA și prof. em. dr. arh. CEZAR LĂZĂRESCU*

● *Activează, în prezent, la Consiliul Popular al Județului Constanța, Secția de Arhitectură, Sistematizare, Tehnică și Investiții*

● *A debutat ca arhitectă la întreprinderea 12 Construcții Constanța, pe șantierele turistice de pe litoral — stațiunile Venus și Saturn*

● *Începînd din anul 1971, funcționează în cadrul Secretariatului Comisiei de Sistematizare a Județului Constanța, la analiza, dezbaterea și avizarea studiilor, schițelor, detaliilor de sistematizare și amplasamentelor (pînă în prezent, a analizat și a făcut propuneri de amendare — cînd a fost cazul — la peste 800 documentații de sistematizare)*

● *Interes pentru fenomenele demografice, pentru studierea și interpretarea datelor statistice cu privire la evoluția populației, corelat cu cele privind activitatea de sistematizare și de investiții*

● *Hobi: lectura și excursiile.*

Localitățile, orașe sau sate, precum și teritoriul înconjurător, în continuă dezvoltare, formează o complexă problematică, de o deosebită importanță politică, economică și tehnică.

Eforturile societății pentru realizarea și exploatarea cadrului construit și amenajat, ce constituie localitățile, sînt importante. O parte însemnată a venitului național este afectată, an de an, pentru acțiuni noi de dezvoltare și extindere a localităților, pentru amenajarea teritoriului înconjurător, precum și pentru întreținerea, exploatarea și utilizarea acestora.

Sistematizarea teritoriului și a localităților, prin acțiunile coordonatoare în spațiu și timp pe care le generează, are un rol deosebit de important în cheltuirea eforturilor societății. Preocuparea pentru a obține soluționări eficiente face parte integrantă din procesul de elaborare, analiză și aprobare al proiectelor de sistematizare.

În raport cu volumul enorm al eforturilor economice, pe care acțiunile de sistematizare le generează, și cu consecințele importante pe care raționala utilizare a acestor eforturi le are, pentru creșterea nivelului de trai al populației, preocuparea pentru soluționări economice, eficiente, devine lege a societății contemporane.

Fenomenele cele mai importante care au condus la trecerea sistematizării pe primele planuri în activitatea politică și economică, sînt creșterea populației și în special creșterea populației urbane, fenomenul de urbanizare.

Creșterea populației precum și procesul de urbanizare rapidă s-au produs și se produc ca procese obiective pe întreg globul pămîntesc. Modul în care evoluează populația urbană și previziunile pentru viitorul apropiat aduc, pentru majoritatea organismelor politice și sociale ca și pentru oamenii de specialitate, o îngrijorare cu privire la posibilitățile de cuprindere și rezolvare a fenomenelor și a acțiunilor coordonatoare ce trebuie realizate. Se pare că omenirea se îndreaptă cu viteză crescîndă spre o lume integral urbană.

Industrializarea într-un ritm deosebit de rapid a condus la o importantă creștere a populației urbane. Au apărut orașe mari și foarte mari, megalopolisuri, care concentrează milioane de locuitori.

Ca o consecință a acestui fapt, a apărut fenomenul de depopulare a unor zone în special rurale, fuga din localitățile rurale spre orașe.

Urbanizarea rapidă, pe de o parte, și depopularea unor teritorii, pe de altă parte, conduc la o dezechilibrare a rețelei de localități și la o inegală și nerațională repartizare a forțelor de producție în teritoriu.

Sistematizării îi revine sarcina de a găsi căile de cuprindere și de rezolvare a acestor fenomene, acțiunile coordonatoare ce trebuie asigurate pentru realizarea și menținerea unui echilibru în dezvoltarea teritoriului.

În țara noastră, trecerea sistematizării pe unul din principalele planuri ale activității politice și economice s-a făcut la Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român și la Conferința Națională din anul 1972, care au stabilit obiectivele și direcțiile principale ale sistematizării teritoriului și localitățile menite să asigure organizarea armonioasă a teritoriului țării, a tuturor unităților administrativ-teritoriale, să contribuie la repartizarea rațională a forțelor de producție, îmbinînd organic criteriile de eficiență economică cu cele de ordin social, să asigure organizarea și amenajarea pe bază de plan a orașelor și satelor, în concordanță cu progresul economic și social general, restrîngerea perimetrului construibil al localităților la strictul necesar și folosirea optimă a teritoriului acestora, transformarea unor localități rurale care au perspective de dezvoltare în centre economice și sociale cu caracter urban, ridicarea întregii activități economice, sociale și culturale a satelor și apropierea treptată a condițiilor de viață de la sate de cele de la orașe.

În vederea îndeplinirii directivelor și sarcinilor referitoare la sistematizarea teritoriului și localităților țării, s-a adoptat *Legea nr. 58/1974* privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale, ce creează un cadru unitar întregului complex de activități din acest domeniu, la realizarea cărora sînt chemate să-și aducă contribuția organele și organizațiile de stat și obștești precum și toți cetățenii.

La nivelul Județului Constanța, fenomenele de urbanizare și depopulare, precum și dezvoltarea rețelei de localități, sînt analizate, periodic, odată cu elaborarea și reactualizarea documentațiilor de sistematizare pentru teritoriul județean și pentru toate localitățile urbane și rurale.

În baza datelor statistice, a celor existente în cadrul compartimentelor de specialitate ale Secției de arhitectură și sistematizare, din cadrul Consiliului Popular Județean Constanța, ale Institutului Județean de Proiectări, precum și în baza datelor furnizate de celelalte secții sau unități aferente consiliilor populare județean și municipal, s-au determinat atît stadiile actuale ale dezvoltării teritoriului județean, cît și orientările privind evoluția rețelei de localități în perspectivă.

Analizarea periodică a bazei de date și valorificarea acesteia constituie principalul instrument de analiză a eficienței acțiunilor de sistematizare.

SISTEMATIZAREA TERITORIULUI JUDEȚEAN

Județul Constanța (7055 km²) a cunoscut în ultimele decenii un amplu proces de dezvoltare și industrializare, care a condus la o ridicare a gradului de urbanizare.

Portul Constanța, obiectivele economice din zona industrială Palas Constanța, Combinatul de Îngrășăminte chimice Năvodari, Combinatul de lianți și azbociment Medgidia, I.M.U. Medgidia, întregul complex de hoteluri și restaurante din stațiunile de pe litoralul Mării Negre au angrenat, încă din deceniile trecute, o importantă forță de muncă.

Noile investiții, cum sînt portul Constanța Sud-Agigea, Canalul Dunăre-Marea Neagră, Combinatul Petrochimic Midia și portul Midia, portul Mangalia, Centrala nuclearo-electrică de la Cernavodă, atrag, în continuare, forța de muncă din teritoriul județului și din alte județe, contribuind, totodată, la ridicarea nivelului de dotare și urbanizare al localităților limitrofe.

Astfel, se constată că, din totalul populației Județului Constanța, la 1 iulie 1984, de 689 760 locuitori, 468 033 locuitori, reprezentînd 67,8% din populația județului, trăiesc în cele 8 orașe iar 221 727 locuitori, reprezentînd 32,2%, trăiesc în cele 49 comune cu satele lor componente.

Județul Constanța se situează pe locul III (pe țară) ca grad de urbanizare, după Hunedoara (72,1%) și Brașov (70,3%).

Cea mai puternică creștere a populației a cunoscut-o, în ultimii ani, Municipiul Constanța, care, cu cei 318 799 locuitori (1984), cuprinde 68,1% din totalul populației urbane a județului.

În procesul de industrializare și urbanizare, principalul furnizor de forță de muncă este mediul rural. În activitățile agricole, înlocuirea forței de muncă eliberate s-a făcut prin introducerea mecanizării.

Procesul de industrializare și urbanizare a impus dirijarea construcției de locuințe, cu precădere, spre mediul urban, pentru a prelua sporul de populație provenit în urma migrării locuitorilor de la sate spre orașe.

Pe teritoriul Județului Constanța, se constată o puternică dezvoltare a localităților urbane și rurale situate în lungul litoralului și a celor situate de-a lungul Văii Carasu, pe axa est-vest, de la Constanța la Cernavodă.

Zonele de nord și de sud ale județului, cu funcție predominant agricolă, înregistrează, în schimb, descreșteri ale populației, care, în unele comune, au atins niveluri deosebit de scăzute. Din cele 181 de sate aferente celor 45 comune din teritoriul județean, 146 au cunoscut descreșteri ale populației.

Ca urmare a fenomenului de depopulare, 6 sate (Adîncata, Albina, Colelia, Mircești, Poienița și Valea Țapului) au dispărut de pe harta județului, fiind desființate prin *Decretul 393/1977*.

Ca o consecință directă a scăderii populației de la sate, este scăderea populației active, care, în unele zone, nu mai poate asigura forța de muncă necesară efectuării tuturor lucrărilor agricole de bază, deși gradul de mecanizare, comparativ cu alte județe, este destul de ridicat. În majoritatea localităților rurale din zonele de nord și de sud ale județului, se înregistrează, în prezent, un deficit de forță de muncă. Față de necesarul apreciat la circa 12,5 —13 activi la 100 ha teren agricol, în comuna Adamclisi, populația ocupată în agricultură ce revine la 100 ha teren agricol este de 5 locuitori, în comuna Pantelimon de 6 locuitori etc.

Conform celor menționate, fenomenul de depopulare a localităților rurale din zonele de nord și de sud ale județului și de migrare spre localitățile urbane a condus la o creștere considerabilă a orașului Constanța (de la 98 000 locuitori, în 1956, la 318 799 locuitori, în 1984).

Întrucît, conform unor calcule economice, creșterea unui oraș peste 300—500 mii locuitori generează cheltuieli de întreținere și exploatare foarte ridicate (transport în comun, alimentări cu apă, stații de epurare, termoficare etc.), a reieșit necesitatea luării unor măsuri de limitare a creșterii municipiului Constanța, prin declararea lui ca «oraș închis».

Această măsură administrativă a condus la dezvoltarea rapidă a localităților rurale limitrofe (Ovidiu, Valul lui Traian, Cumpăna, Agigea), prin preluarea de către acestea a întregii populații care provine din localitățile ce se depopulează sau se autodezafectează.

Localitatea suburbană Ovidiu, cu cei 14 989 locuitori, depășește ca mărime orașele Hîrșova (9 323 locuitori) și Techirghiol (11 211 locuitori).

SISTEMATIZAREA ORAȘELOR

În etapa 1976—1984, acțiunile de industrializare și urbanizare au condus la o creștere considerabilă a orașelor Județului Constanța. Conform datelor menționate, 67,8% din populația județului trăiește în cele 8 orașe: Constanța, Eforie, Năvodari, Mangalia, Techirghiol, Cernavodă, Hîrșova, Medgidia.
Cea mai mare creștere a înregistrat-o Constanța.

Potrivit Directivelor Conferinței Naționale a P.C.R. din 1972 și prevederilor *Legii 58/1974*, în sistematizarea zonelor de locuințe, s-au abordat noi principii de organizare. Astfel, spre deosebire de deceniile anterioare, cînd s-au creat mari ansambluri de locuințe în zonele periferice ale orașelor, prin ocuparea unor importante suprafețe de teren agricol, potrivit noilor principii de sistematizare, se pune accentul pe sistematizarea localităților de la centru spre margine.

Această nouă orientare a zonelor de locuințe conduce, însă, la importante restructurări ale fondului de locuit existent și, deci, la o scumpire a investițiilor pentru locuințe, dar, totodată, la evitarea ocupării de teren agricol, care constituie un bun național.

Etapa 1976—1984 a prezentat cea mai mare creștere în construcția de locuințe.

Pe total județ, s-au realizat în această perioadă 54 894 apartamente, din care 52 768 în mediul urban. În Municipiul Constanța, s-au construit 37 811 apartamente în acești 8 ani.
Numărul mare de apartamente realizat a contribuit la închegarea zonelor centrale și la sistematizarea fronturilor principalelor artere de circulație.

În zonele sistematizate, s-a realizat o densitate de locuire de 6 500—7 000 m² locuibili/ha (650—700 locuitori/ha), iar în ansambluri în care s-au făcut îndesiri s-a ajuns chiar la densități de 9 000—10 000 m² locuibili/ha (800—1 000 locuitori/ha), superioare densităților stabilite prin *Legea 58/1974*.

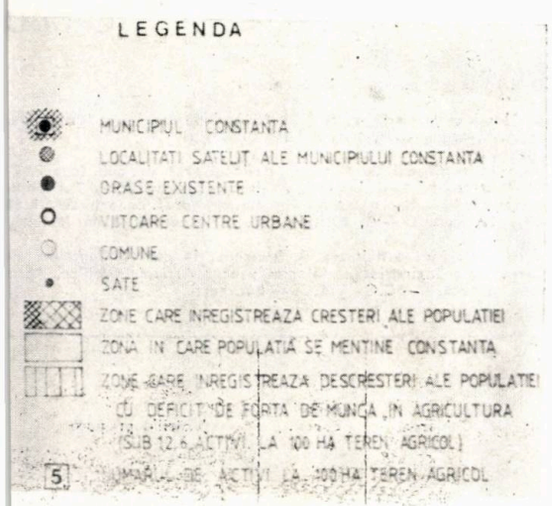

JUDEȚUL CONSTANȚA

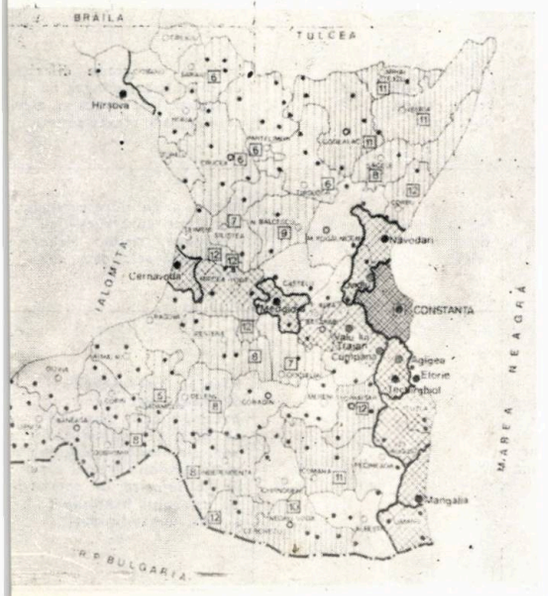

SISTEMATIZAREA LOCALITĂȚILOR RURALE

Concomitent cu propunerile de dezvoltare rețelei de localități urbane, s-a determinat și sistematizarea rețelei localităților rurale, în scopul fundamentării deciziilor privind dezvoltarea, menținerea sau dezafectarea unor așezări.

Pentru echilibrarea rețelei de localități, s-a propus crearea unor centre economice și sociale cu caracter urban — Basarabi, Băneasa, Cobadin, Negru Vodă, Cogealac, Mihail Kogălniceanu, Ostrov, Crucea și Topraisar.

Cunoscînd fenomenul de scădere a populației din localitățile rurale, schițele de sistematizare avizate și aprobate prevăd restrîngerea perimetrelor construibile, prin scoaterea în afara acestora a zonelor cu densități foarte scăzute de locuire.

Pentru asigurarea condițiilor de strămutare a gospodăriilor rămase în afara perimetrelor construibile și în localitățile propuse spre dezafectare, în zonele limitrofe centrelor civice ale localităților reședință de comună, s-au creat parcelări ce cuprind loturi între 150—250 m², în funcție de specificul localităților. Pe aceste loturi, ce se atribuie cetățenilor care doresc să-și construiască locuințe, urmează să se realizeze locuințe individuale cu regim de înălțime P+1.

Se constată, însă, că, în localitățile care cunosc o descreștere a populației, nu s-a construit în etapa 1976—1984 nici o locuință nouă P+1 din fondurile populației, strămutarea gospodăriilor rămase în afara perimetrului tinzînd să se facă în localitățile limitrofe Municipiului Constanța, în zona litoralului și pe axa est-vest Constanța-Cernavodă.

Unitățile economice agricole I.A.S. și S.M.A., în încercarea de a asigura și stabiliza forța de muncă necesară efectuării lucrărilor agricole, a dirijat, spre mediul rural, investiții pentru cazarea muncitorilor agricoli proveniți din alte județe. Spațiile de cazare necesare au fost realizate în blocuri de locuințe, cămine de nefamiliști și dormitoare comune, care au fost amplasate, în majoritate, în centre de producție situate la distanțe apreciabile de localitățile propriu-zise, formînd astfel localități nenominalizate, care sînt în mare parte lipsite de dotările social-culturale și administrative necesare.

Analiza tuturor aspectelor pozitive și negative conduce la cunoașterea corectă a situației existente și la fundamentarea deciziilor pentru dezvoltarea, în perspectivă, a rețelei de localități și a teritoriului județean.

Pentru etapele următoare, în sistematizarea teritoriului județean, este necesar a se adopta următoarele măsuri:

1. Limitarea creșterii Municipiului Constanța, în favoarea orașelor mijlocii și mici din teritoriul județean și a viitoarelor centre urbane.

Măsurile administrative de declarare a Municipiului Constanța ca oraș închis și instituirea perimetrului construibil, care nu mai permite dezvoltarea localității pe orizontală, nu sînt suficiente pentru stăvilirea creșterii orașului. Măsura esențială de reducere a ritmului de creștere a Constanței și a localităților limitrofe o constituie evitarea amplasării de noi obiective economice care generează noi locuri de muncă.

Singura activitate economică care va fi în continuare dezvoltată și care, la rîndul ei, va influența creșterea orașului este activitatea portuară, specifică datorită poziției orașului la malul mării.

În cazul în care creșterea Municipiului Constanța va continua în același ritm ca în cincinalele precedente, cunoscînd rezervele reduse de teren liber din perimetru, precum și necesitatea limitării regimului de înălțime al locuințelor, atît din motive de economicitate în execuție și exploatare, cît și din motive impuse de asigurarea energiei termice, se ajunge la concluzia că, în cincinalul 1986—1990, construcția de locuințe va implica un important volum de demolări, iar, după anul 1990, va fi necesară ieșirea din perimetrul construibil și ocuparea de terenuri agricole.

2. Accelerarea ritmului de urbanizare în toate cele 9 localități rurale propuse a deveni centre economice și sociale cu caracter urban (Basarabi, Băneasa, Cobadin, Negru Vodă, Cogealac, Mihail Kogălniceanu, Ostrov, Crucea și Topraisar), precum și ridicarea orașului Hîrșova. Unul din factorii care asigură dezvoltarea localităților îl constituie existența liniilor de cale ferată, a căror necesitate se face resimțită în zona Hîrșova și în zona Băneasa-Ostrov.

3. Cunoscînd că, datorită angrenării populației rurale în procesul de industrializare și urbanizare, s-a creat un deficit de forță de muncă în zonele de nord și de sud ale teritoriului județean, se impune luarea tuturor măsurilor de asigurare a acestor zone cu forța de muncă necesară efectuării lucrărilor agricole.
Față de suprafața agricolă a județului de 579 822 ha numărul de activi în agricultură, conform datelor recensămîntului din 1977 este de 60 053, rezultînd un indice mediu de 10,36 activi la 100 ha teren agricol.

Din studiul pentru zonarea producției agricole în Județul Constanța, elaborat de I.C.E.A. București, reiese că necesarul minim de activi în agricultură este de 73 011 persoane, considerînd un indice de 12,6 activi la 100 ha teren agricol.
La nivelul anului 1977, rezultă un deficit de 12 958 activi în agricultură în Județul Constanța.

Cunoscînd că, din anul 1977, populația din mediul rural a scăzut cu 12 193 locuitori (de la 233 920 locuitori, în 1977, la 221 727 locuitori, în 1984), deficitul de forță de muncă în agricultură a crescut cu încă circa 5 000 persoane, rezultînd în prezent un deficit de circa 17 900 activi în agricultură în Județul Constanța.
Ținînd seama, în plus, că forța de muncă existentă în prezent în agricultură este constituită în majoritate din vîrstnici, a căror capacitate de muncă scade de la an la an, reiese necesitatea dirijării spre zonele agricole a unui mare număr de tineri, care pot fi absolvenții liceelor agricole din județ.
Stabilizarea muncitorilor agricoli se va face prin atribuirea locuințelor necesare familiilor acestora.

Întrucît, în prezent, fondul de locuit existent în localitățile rurale din județ este în majoritate format din locuințe de slabă factură, nedotate din punct de vedere edilitar și care, în plus, reprezintă numai proprietăți particulare, neputînd fi administrat de unitățile agricole, apare ca necesară dirijarea construcției de locuințe, din fond de stat sau din fondurile populației cu sprijinul statului, spre zonele rurale.
Construirea de locuințe în blocuri exclude, însă, posibilitatea creșterii animalelor în gospodării proprii.

Față de cele prezentate, se impune:

- Efectuarea, pentru fiecare teritoriu comunal, a unui calcul privind necesarul de forță de muncă, ținînd seama de suprafața terenului pe care îl administrează, de gradul de mecanizare existent și estimat pentru viitor, de profilul producției, de prevederile de dezvoltare etc.

- Repartizarea absolvenților liceelor agricole ca muncitori agricoli în zonele deficitare în forță de muncă, asigurînd, astfel, primenirea cu forță de muncă tînără și a acestui important sector al economiei județului

- Construirea locuințelor necesare pentru stabilizarea forței de muncă. Aceste locuințe se vor realiza ca locuințe individuale cu regim P+1 duplex, pe loturi cu anexe pentru creșterea animalelor și cu lot ajutător în afara perimetrului construibil, pentru asigurarea hranei și furajelor necesare.

Noile locuințe să fie dotate cu apă, canalizare, energie electrică, iar încălzirea să se facă cu sobe și din surse de energie neconvențională (încălzirea solară, biogaz).

Construcția de locuințe să nu se facă numai în localitățile reședință de comună, ci în toate satele care se dezvoltă sau se mențin, pentru a asigura o rază optimă de deservire în teritoriu.
Amplasarea noilor locuințe, pe loturi, să se facă începînd de la centru spre marginea localității, urmărindu-se ocuparea curților și terenurilor foarte mari.

Apreciem, deci, că rezolvarea problemei locuinței pînă în anul 1990 impune rezolvarea acestei probleme, nu numai în mediul urban, ci și în mediul rural, prin asigurarea în special a calității și specificului locuințelor, corespunzător nivelului general de dezvoltare tehnică și economică a țării.

5. Interzicerea construirii de locuințe în blocuri, în mediul rural, de către unitățile I.A.S., S.M.A. și de alți beneficiari, întrucît aceste locuințe transformă locuitorii din producători în consumatori, fiind obligați a se aproviziona numai din magazine.

6. La dezvoltarea de noi obiective industriale beneficiarul de investiție să menționeze modul de asigurare a forței de muncă necesare. Întrucît agricultura nu mai reprezintă un furnizor de forță de muncă, fiind ea însăși deficitară la acest capitol, este necesară interzicerea angrenării forței de muncă din acest sector.
Singurele resurse de forță de muncă rămîn învățămîntul (absolvenții școlilor de toate gradele) și întreprinderile și instituțiile a căror activitate se restrînge, în special datorită penuriei de combustibil și energie.

(În țările puternic industrializate necesarul de forță de muncă peste cel existent în țară a fost asigurat prin importul acesteia din țările subdezvoltate — de ex. RFG, Franța, SUA, etc.)

7. Continuarea acțiunii de redare în circuitul producției agricole a terenurilor eliberate prin strămutarea gospodăriilor rămase în afara perimetrelor construibile și în localitățile propuse la regrupare.

Consider că problema asigurării forței de muncă necesare în agricultura județului Constanța devine o problemă prioritară a etapei 1986—1990, care la rîndul ei impune dirijarea construcției de locuințe spre mediul rural.

Adoptarea măsurilor menționate va conduce la dezvoltarea echilibrată și armonioasă a întregului teritoriu județean, la ridicarea satelor și stabilizarea forței de muncă în agricultură, precum și la asigurarea unor condiții optime de viață tuturor locuitorilor Județului Constanța.

Arh. FLORICA BÂRCĂ

JOCURI ȘI JUCĂRII PENTRU COPIII HANDICAPAȚI

Arhitect IRINA CRISTINA SZILAGYI CRUDU

● Născută la 3 mai 1954, în București

● Obține diplomă de arhitect, în 1982, după absolvirea Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» din București

● Pregătire, în anii facultății, în atelierul prof. dr. arh. Ioan FAC KELMANN (anii 1—3, la Secția Arhitectură a Institutului Politehni «Traian Vuia» din Timișoara) și în atelierul prof. dr. arh. GABRIEL CRISTEA (anii IV—VI, Institutul de Arhitectură «Ion Mincu»

● Își desfășoară activitatea, în prezent, în cadrul Centrului d Cercetare și Inginerie Tehnologică pentru Articole Casnice, Acce sorii și Jucării — C.C.I.T.A.C. — București

1. *GENERALITĂȚI*

Creația de jucării, în scopul folosirii lor în terapia recuperatorie a copiilor handicapați, reprezintă un domeniu nou, căruia e necesar să i se acorde atenția cuvenită.

Lucrarea de față își propune să prezinte, pe scurt, cîteva considerații generale pentru a se înțelege modul în care jucăria poate să devină stimul cu scop terapeutic în recuperarea handicapului psihomotor.

Opțiunea pentru deficiența psihomotorie se datorează, în primul rînd, faptului că, din totalul copiilor handicapați, ponderea cea mai mare o au cei cu deficiențe motorii, față de celelalte tipuri de deficiențe. În al doilea rînd, în marea lor majoritate, aceste cazuri de deficiență motorie au șansa ca, într-un timp relativ scurt, să poată fi recuperate parțial.

Copilul handicapat rămîne, totuși, un copil. Spre deosebire de copiii normali, cei handicapați sînt frustrați în acțiunile lor, în diverse sensuri, în funcție de tipul deficienței pe care o prezintă.

Toate acestea dau naștere unei incapacități fizice, care acționează negativ asupra psihologiei copilului, rezultînd o aversiune (teamă) față de mediu (spațiu), față de mișcarea în sine, față de jocul cu ceilalți.

De aceea, copilul handicapat are mare nevoie de joc și de jucării, care, prin funcțiunile lor, pot facilita acțiunile recuperatorii.

Jocul experiențelor de care copilul handicapat are nevoie este același cu cel destinat copiilor normali.

În scopul recuperării, copilul handicapat va exersa, prin jucării, mișcările necesare în deficiențele respective (de exemplu: mișcări lente, accente diferite etc.). Deci, acești copii nu au nevoie de o jucărie specială, ci de o jucărie obișnuită, corespunzătoare, care să fie aplicată, la momentul potrivit dezvoltării, explicată și manevrată în mod corespunzător.

În unele cazuri ale handicapului psihomotor, apar tensiuni musculare ale membrelor superioare sau inferioare, care blochează realizarea instinctuală a mișcărilor. În această situație, jocul este cel care trebuie și poate să acționeze, prin calitatea sa, de a relaxa — a recrea; rolul jucăriei fiind acela de a da impresia unui confort (exemplu: jucăria să poată fascina — bolurile de sticlă, în care este creată o atmosferă de zi de iarnă, sau să ofere experiențele senzoriale care să-l odihnească, mizîndu-se pe calitatea materialului etc).

Printre dificultățile întîmpinate de handicapatul psihomotor sînt: incapacitatea de a percepe spațiul, mișcarea (apucarea, aducerea), greutatea operării cu două obiecte simultan, dificultatea deplasării în spațiu, controlul alterat asupra membrelor (lipsa mobilității, a echilibrului), dificultate în aprecierea distanțelor, a proporțiilor etc.

Pentru fiecare dintre tipurile de dificultăți întîmpinate de handicapatul psihomotor, trebuie folosite anumite categorii de manipulare: să acționeze asupra interesului, să folosească aruncare-țintirea, potrivirea diferitelor elemente, să folosească obiecte ludice de proporții cît mai mari, gonflabile, transparente, opace, de diferite forme și culori, care să transforme spațiul dintr-unul agresiv într-altul mai puțin sau deloc agresiv, care să incite la corectarea mișcărilor, la o reanalizare a schemei corporale etc.

Din aria, deosebit de vastă și de complexă, pe care o abordează defectologia (în speță handicapul psihomotor), încerc să abordez, pe scurt, problematica tulburărilor psihomotorii ale membrelor superioare, în corelare cu mișcările terapeutice necesare recuperării prin jocuri și jucării.

Întrucît handicapul psihomotor al membrelor superioare se datorează lezării sistemului nervos central, există o gamă largă de tulburări care apar la nivelul membrelor superioare. În terapia recuperatorie, este foarte importantă corelarea între aceste tulburări și tipuri de mișcări corespunzătoare acesteia.

În tabelul de mai jos, se încearcă o sistematizare a tipurilor de tulburări, indicîndu-se mișcările terapeutice cu efectele urmărite și tipurile de jocuri sau jucării propuse pentru fiecare tip de afecțiune.

2. *CORECTAREA TULBURĂRILOR MOTORII ALE MEMBRELOR SUPERIOARE PRIN JUCĂRII SAU JOCURI OBIȘNUITE*

a. Recuperarea parțială sau totală a diferitelor tulburări de motricitate ale membrelor superioare poate fi realizată prin crearea unor jucării sau jocuri care să implice activități simple, respectiv servicii terapeutice, scopul fiind obținerea mișcării cît mai apropiată de cea normală.

Astfel, jucăriile sau jocurile trebuie să fie corelate cu exercițiile terapeutice. O serie de exerciții terapeutice ca: răsucirea plăcintei, scuturarea, spălatul ferestrelor, lustruirea, îmbrăcarea și dezbrăcarea puloverului, spălarea farfuriei, călcatul batistei, pictatul cu degetul, înotul, împingerea mingii, tragerea fermoarului, închiderea și deschiderea capselor, înnodarea și dezlegarea etc., pot fi stimulate prin jucării și jocuri corespunzătoare ca: pescuitul magnetic, popice, jocul cu mingea, jocul de construcții, jocul «cursă cu obstacole», jucării bazate pe balansări, locomotivă care merge în ambele sensuri, cutii cu surprize care funcționează pe bază de răsucire, titirez, buloane etc. (Fig. 1, 2, 3, 4, 5, 6,7).

b. Dezvoltarea coordonării între ochi și mînă începe prin privirea cu atenție a spațiului înconjurător, prin înțelegerea jucăriei. Mai tîrziu, aceasta se dezvoltă prin experiență directă, prin apucarea și strîngerea obiectelor sau jucăriilor.

Tulburări care apar la nivelul membrelor superioare	Tipurile de mișcări indicate pentru terapia corespunzătoare tulburărilor	Efecte ale mișcărilor terapeutice	Se dezvoltă	Culoarea	Dimensiuni aprox. (mm)	Jucăriile propuse
1	2	3	4	5	6	7
Paralizia unui membru	Prehensiune și abilitate manuală	Abilitate manuală de coordonare	Coordonarea vizual-motorie	Albastru deschis, alb, roșu, galben, portocaliu	ø 55	Incastre cu grade diferite de dificultate, mingea cu suprafața imprimată și care prin apăsare scoate sunete
Paralizia ambelor membre	Apucarea, relaxarea musculară	Antrenarea, în egală măsură, a ambelor membre superioare		Verde, negru în cantități mici	dim. mari ø 30	Minge, arici, țintă cu figuri, jocuri de construcții cu amprente, sistem Fisher Prise, mărgele care se îmbină
	Apucarea, menținerea, susținerea, asamblarea formelor identice cu greutăți diferite, forme voluminoase, sisteme de apucare		Coordonarea mișcărilor celor două mîini			Filet cu înșurubarea diferitelor figuri; joc puzzle, jucării care să-l amuze și să-l stimuleze în per. gimnasticii medicale; pian, xilofon; jucării care să fie folosite în comun de un copil handicapat și un nehandicapat

Copilul trebuie să-și dezvolte abilitatea distingerii, descifrării dintr-o multitudine de obiecte a anumitor obiecte (ex.: puzzle cu grade diferite de dificultate etc).

Coordonarea se dezvoltă folosind exerciții complexe cu mîinile, copilul trebuie să folosească creionul, hîrtia, elementele de construcție, mingea, jocurile de apă cu balonașe de săpun etc.

Jucăriile și jocurile privind dezvoltarea coordonării între ochi și mînă sînt: colorarea desenelor, domino, barca magnetică și peștii, bilele ciocănite, aruncarea și prinderea unor perne moi și mari, a unor mingi mari și mici, rostogolirea, aruncarea, prinderea cercurilor, ruperea hîrtiilor, tăierea, puzzle, copierea pe hîrtie subțire a desenelor, înșirarea pe ață a unei varietăți mari de mărgele etc.

Este foarte important ca, prin aceste jucării și jocuri, copilul să perceapă cantitatea, greutatea, direcția, distanța, adaptîndu-și mușchii la pozițiile respective, stăpînindu-și mișcările, dezvoltîndu-și funcția tactilă (Fig. 8).

c. Există o multitudine de stadii în dezvoltarea funcțiilor mîinii. Unii copii rămîn un timp mai îndelungat la unele stadii decît la altele. Este important pentru dezvoltarea acestor stadii să se prevadă o varietate cît mai largă de jucării, care, prin structura lor, să solicite funcțiunile mîinii. Această modalitate de abordare a exercițiului fizic, în sensul dezvoltării funcțiunilor mîinii, face posibilă practicarea mișcărilor, fără o plictiseală a copilului în momentul repetării lor.

Este foarte important să se folosească, în acest scop, jucării de gabarit mare și durabile.

d. Orice obiect plasat în mîna unui copil mic va fi strîns automat — aceasta reprezentînd un reflex necondiționat, care, ulterior, și-l va materializa conștientizîndu-l (Fig. 9).

Copilul handicapat nu apucă și nu ține obiectele, decît dacă sînt plasate în palmă, degetele și le ține strîns (ceea ce reprezintă o dificultate în timpul jocului) — degetele au o poziție rigidă, care se poate înlătura printr-o apăsare ușoară pe falangă; în această situație jucăria trebuie să fie mică ca să poată încăpea în palmă (Fig. 10).

Printre jucăriile privind reflexul de strîngere, menționăm xilofonul, jungla, Fisher Price, jocul cu bile.

e. Copilul învață să transfere obiectele dintr-o mînă în alta, și să facă diferite mișcări cu fiecare mînă, menținînd obiectele pentru scurt timp.

Aceste exerciții îl ajută la dezvoltarea ulterioară a altor abilități, care se vor realiza prin voință.

Copilul handicapat învață greu să transfere obiectele, jucăriile, dintr-o mînă în alta, pentru că, pe fiecare, persistă strînsoarea reflexă sau pentru că una dintre mîini poate fi neglijată. Deci, este foarte important ajutorul care trebuie acordat copilului, în momentul în care-și folosește mîinile, astfel încît această activitate să fie o plăcere. Jucăriile, în acest caz, trebuie să încurajeze precizia mișcării, să realizeze acțiuni variate, cu diferite grade de dificultate (Fig. 11).

f. Controlul motor continuă să se dezvolte pînă la adolescență. Precizia mișcării degetelor se dezvoltă, în cea mai mare măsură, în primii 5 ani de viață.

Experiența și practica sînt vitale pentru copiii care au dificultăți în mișcarea fină a degetelor.

g. Mișcarea bazată pe folosirea degetului arătător este necesară în dezvoltarea fizică a copiilor handicapați care au frecvent dificultăți în performanța mișcărilor izolate. Jucăriile trebuie să exerseze folosirea acestui deget în scop recuperator (Fig. 12).

Jucăriile indicate sînt: telefonul jucărie, șabloanele de scris, păpușile de mînuit etc.

h. În alte situații, jucăriile trebuie să încurajeze, în scop recuperator, folosirea degetului mare, dar pot să încurajeze, în aceeași măsură, și folosirea palmei, care, la rîndul ei, va întări degetul mare (Fig. 13).

Jucării indicate: soneria, figurine care prin presare scot sunete, jocul cu cercuri etc.

f. Mișcarea de a prinde, între degetul arătător și cel gros, dezvoltă precizia în prinderea și în apucarea obiectelor mici.

Mișcarea trebuie exersată gradat, la început cu obiecte mari, ca apoi să ajungă la cele mici (Fig. 14).

Jucării: mozaicul, înșirarea mărgelelor, cutia muzicală, Fisher Price, blocurile de construcție etc.

j. Copilul este abil în a apuca un obiect folosindu-și toate degetele. El este abil în a folosi mișcările sale pentru jocul care folosește înșurubarea. El trebuie să fie încurajat să-și folosească toate degetele, prin jucării care să-l incite să le apuce, să fie ușoare și suficient de mari (Fig. 15).

Apucarea unui obiect folosind 3 degete (policar, index, mijlociu), cel mai bun exercițiu fiind cel al folcsirii creionului (Fig. 16).

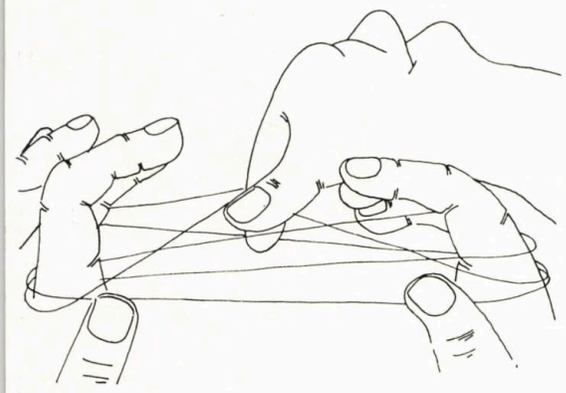
1

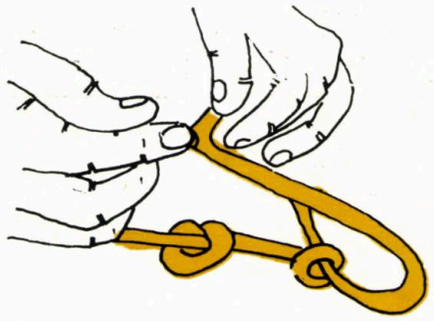
2

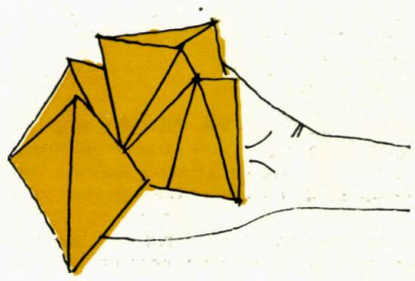
3

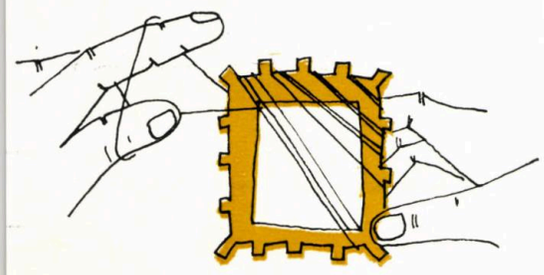
4

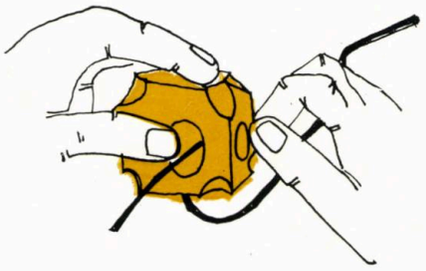
5

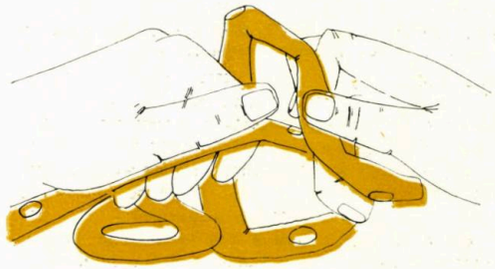
6

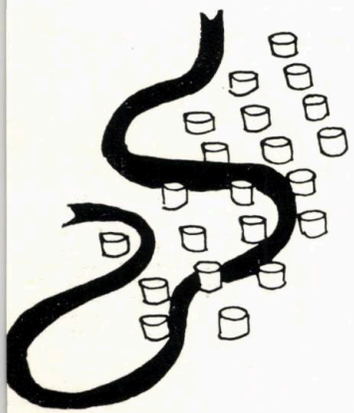
7

8

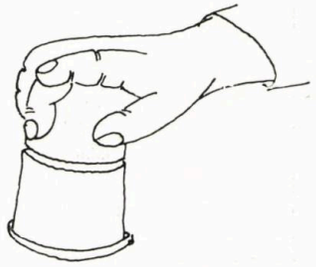
9

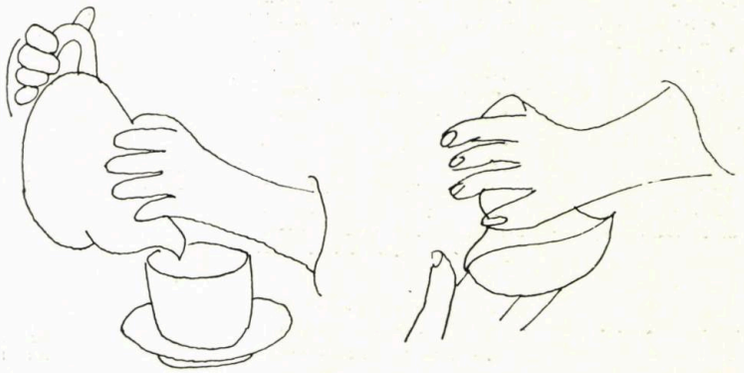
10

3. CONCLUZII

Acest domeniu vast al tulburărilor psihomotorii nu se lasă guvernat de nici o lege absolută, imuabilă, motiv pentru care conceptele propuse în acest articol pot fi schimbate, adaptate continuu.

În finalul articolului, propun cîteva jucării, care, în condițiile terapiei recuperatorii, pot fi de folos în cazul copiilor cu handicap psihomotor al membrelor superioare.

a. Jucăria « EXTENSO » (Fig. 17) este formată din:

- O sferă din material plastic, pe care este aplicat un abțibild, sub forma unei benzi desenate, care, prin mișcare, devine animat
- Un mecanism care produce mișcarea de rotație a sferei, acționat simultan de ambele mîini
- 2 variante « X » și « Y » de apucare și acționare a jucăriei.

Atît sfera, cît și sistemele de apucare « X » și « Y » sînt propuse a se înlocui, respectiv sfera cu alte sfere (cu abțibilduri diferite) și respectiv varianta « X » și « Y ».

Variantele « X » și « Y » urmăresc prin joc aplicarea terapiei recuperatorii.

Scopul jucăriei este:

- De a dezvolta simultaneitatea mișcărilor membrelor superioare.
- De a dezvolta coordonarea oculo-motorie
- De a dezvolta capacitatea de concentrare a atenției și distributivitatea ei
- Să dezvolte din punct de vedere senzorial, cognitiv.

b. Jucăria tip « FISHER PRICE » (Fig. 19), care solicită membrele superioare într-o multitudine de mișcări. Este o jucărie de atracție maximă (observată static), propunînd copilului o mulțime de situații de joc.

Scopul jucăriei este de a exersa prin joc mai multe tipuri de mișcări deosebit de necesare, atît în terapeutica handicapului psihomotor al membrelor superioare, cît și în dezvoltarea copiilor fără probleme psihomotorii.

Jucăria contribuie, în egală măsură, și la dezvoltarea coordonării audio-oculo-motorii.

c. Jucăria « DONG », (Fig. 18), se compune din:

- 2 tipuri de clape « X » și « Y »
- Un mecanism prin care diferite forme geometrice sînt propulsate
- Un clopoțel prins de calota superioară.

Acest tip de jucărie propune copilului, prin apăsarea simultană a clapelor de tip « X » (sau « Y »), propulsarea tuturor formelor geometrice. Acestea atingînd calota superioară vor produce mișcarea clopoțelului (anunțînd prin aceasta că mișcarea a fost executată corect).

Scopul jucăriei este de a exersa coordonarea audio-oculo-motorie, precum și coordonarea mișcărilor, astfel încît ele să se execute simultan.

Clapele au roluri diferite:

- În varianta « X », se dezvoltă musculatura palmară
- În varianta « Y » se dezvoltă musculatura degetelor.

d. Jucăria « GRAMOFON » (Fig. 20) reprezintă un gramofon în miniatură, care, prin învîrtirea manetei, reproduce o melodie.

Scopul acestei jucării este de a folosi mișcarea de rotație. Această mișcare este deosebit de importantă, întrucît solicită și corelează toate funcțiunile mîinii.

c. Jocul « SPAȚIAL » (Fig. 21) este un joc de construcții care se compune dintr-o platformă pe care se fixează montanți verticali cu secțiuni diferite (pătrat, dreptunghi, cerc, triunghi). Cu elementele date, copiii pot forma o construcție spațială într-o multitudine de variante.

Scopul jocului este de a dezvolta coordonarea oculo-motorie (precizia mișcării), sensibilitatea cromatică, tactilă, chinestezică.

f. Joc de construcții din lemn — format din 72 piese diferite.

Scopul: prin folosirea jocului, se exersează întreaga gamă de funcțiuni ale membrelor superioare.

Arh. IRINA SZILAGYI

BIBLIOGRAFIE

1. Cartea străină

(Referințele privesc întreaga lucrare)
Linda Routledge: ONLY CHILD'S PLAY, London, — William Heinemann Medical Books Ltd., 1978, 130 p
Francine Bobaye: L'ENFANT AU CERVEAU BLESSE, Bruxelles, Charles
Dessait, 1979 — 250 p
John and Elizabeth Newson: TOYS AND PLAY THINGS, London, Pelican Books, 1979
Roma Lear — PLAYS HELPS — TOYS AND ACTIVITIES FOR HANDICAPEED
CHILDREN, London, Heinemann Health Biik, 1977

2. Reviste străine — integral dedicate acestui subiect

FORUM UND ZWECK: nr. 4, 5, 6, din 1982
INTERNI nr. 296, decembrie 1979
TECHNIQUES & ARCHITECTURE nr. 324, aprilie 1974

3: Cataloage

FOUR TO EIGHT — 1980
GALT JAMES AND COMPANY LIMITED, 1976
AMICUS — Suedia 1980
YORKSHIRE PURCHASING ORGANISATION, 1980, Anglia
TEACHING AIDS, Philip — Tacey Ltd, 1981—1982 și 1979—1980, Anglia
EIN HANDBUCH FÜR ELTERN, ERZIEHER, SONDERSCHULLEHRER, TERAPEUTEN,
Vedes 1979 — RFG
HESTER HOPE — A WHOLE WORLD OF EDUCATION, 1979
I CAN USE MY HANDS, 1979, Anglia
CHOOSING TOYS AND ACTIVITIES FOR HANDICAPPED CHILDREN, 1979, Anglia
HUKIT, 1979, Anglia
OFF SPRING LEARNING THROUGH PLAY, E.J. Arnold 1980——198 , Anglia
PLAY SPECIALS — ABBATT TOYS, 1980, Anglia
TASK MASTER — TEACHING AIDS DEVELOPMENTAL LEARNING MATERIAL — 1980/1981, Anglia

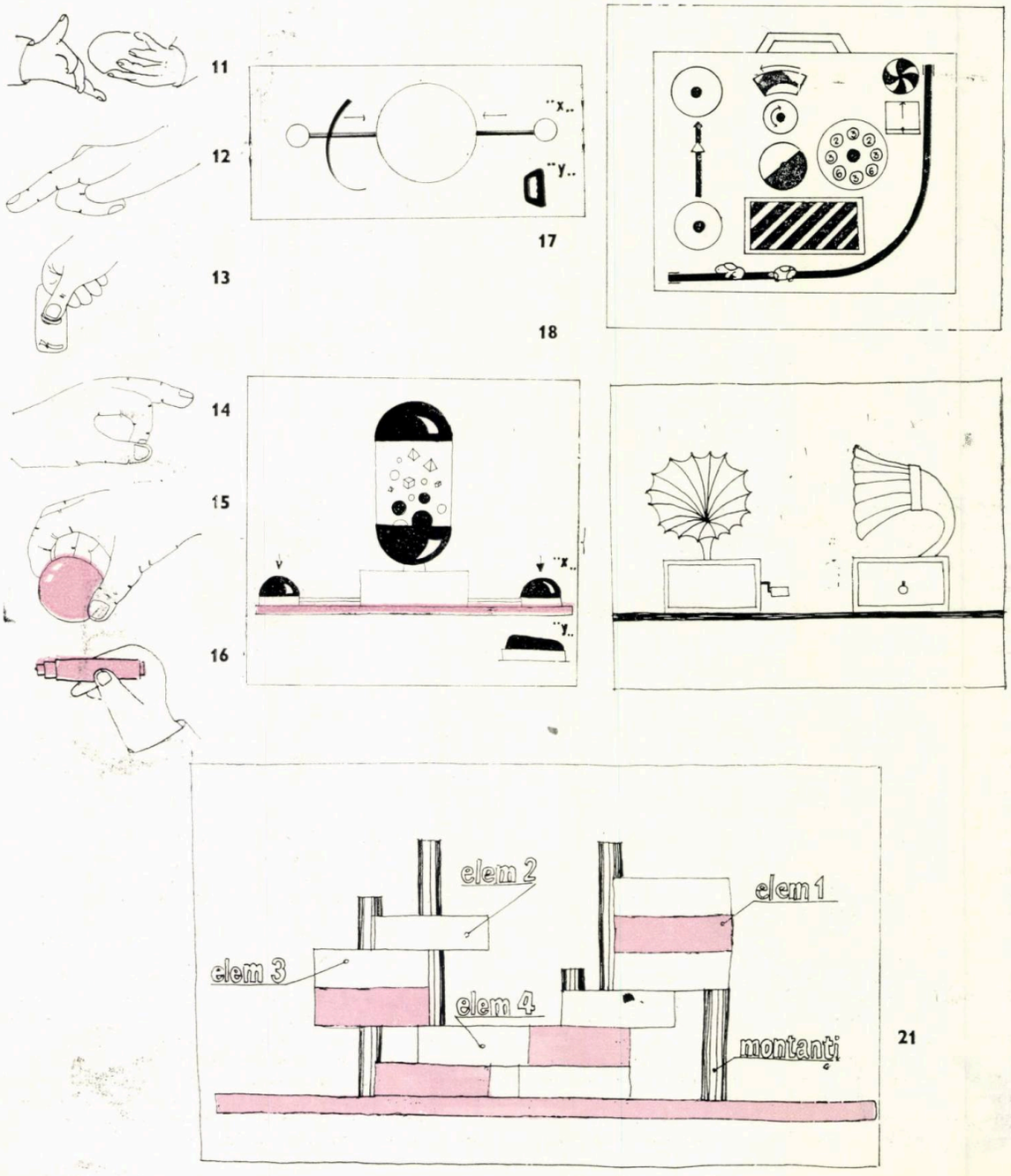

Dezbatere

GÎNDURI DESPRE TIPIZARE

Ca unul care am făcut parte din primul atelier de ipizare, înființat în 1952 sub conducerea regretatului rhitect Gh. Trifu, atelier care avea ca preocupare umai tipizarea clădirilor de locuit și social-culturale, nă întreb, adesea, cum s-a ajuns, ca, după trei decenii, ă avem un institut de proiectare a construcțiilor ipizate, cu două secții de industriale și doar cu una ingură de locuințe și social-culturale? Și: dacă e bine eea ce facem sau nu?

Neputînd să răspund de unul singur la această între-oare, conștient de faptul că un astfel de răspuns îmi depășește competența, încerc să aștern pe hîrtie o erie de întrebări, pe care (cred că) și le pune fiecare profesionist corect, în măsura în care este conștient de anumite corelații și încearcă să judece cu capul lui, chiar dacă nu reușește întotdeauna să-și explice unele ucruri.

1. Prima problemă este, deci, cea a ponderilor e care le au diversele activități în cadrul I.P.C.T. Problemă dificil de analizat, chiar dacă ne rezumăm doar la hale industriale și clădiri de locuit, neglijînd celelalte domenii. Dificultatea provine din faptul că ocuința se mai tipizează și de către alte institute de proiectare (din subordinea C.P.C.P. sau a consiliilor populare). Dar, nu toate halele țin de I.P.C.T., care are în profil doar pe cele comune diverselor ramuri ale industriei (cu excepția practică a unor depozite de produse agricole, pare-mi-se).

Desigur, ne putem uita la ponderea investițiilor pentru industrie, raportată la cea pentru locuințe. Dar investițiile pentru industrie cuprind circa 50% utilaje; apoi, ar trebui scoase, pentru comparabilitate, lucrări mari de canale și baraje, care nu cer nici un aport al I.P.C.T. (după cum nici cele pentru transporturi și telecomunicații, exploatări miniere ș.a. nu sînt tipizabile). În acest context, precumpănirea proiectării industriale, față de cea de locuințe, într-un raport de 3—3,5:1, în planul institutului, nu-mi pare justificată, mai ales dacă ținem cont că proiectarea locuințelor trebuie să aibă în vedere și considerente urbanistice și funcționale, de o cu totul altă complexitate și însemnătate decît halele universale, silozurile sau rezervoarele de lichide.

Explicația trebuie, deci, căutată într-altă parte.

Personal, înclin să cred că ea este de ordin istorico-organizatoric.

Într-adevăr, I.P.C.T. nu s-a constituit — în actuala sa formă — decît prin contopirea unor sectoare de proiectare, luate din institute de subordonare diferită: în esență, partea industrială, majoritară (cuprinzînd și directorii), provine din subordinea Ministerului Construcțiilor Industriale — M. C. Ind., un puternic minister cu profil productiv, titular de plan, adică avînd investiții proprii. Partea de proiectare pentru locuințe și social-culturale provine, în esență, din subordinea Comitetului pentru Problemele Consiliilor Populare — C.P.C.P., deci a unui for cu sarcini de coordonare, care nu era titular de plan (decît în cazuri de excepție) și nici nu avea un aparat propriu comparabil cu cel al M.C.Ind.

Diviziunea răspunderilor dintre M.C.Ind. și C.P.C.P. (mă refer numai la domeniul proiectării construcțiilor) avea la bază o stare de fapt: o diferențiere profundă, de principiu, între investițiile industriale și cele de construcția orașelor. Pe cînd primele, oricît de mari și complexe ar fi ele, au un început și un sfîrșit clar (chiar dacă, ulterior, mai apar extinderi sau modernizări) și se caracterizează prin închiderea unor șantiere la termene anumite și organizarea altora *în cu totul altă parte*, cea de-a doua constă într-o activitate practic continuă de dezvoltare a orașului, putînd lucra cu muncitori stabili, cu baze de producție definitive etc. Sînt, poate, chiar două sectoare diferite de construcții, întrucît, în primul caz, este necesară pentru fiecare investiție o nouă organizare, noi baze de prețuri etc, ceea ce nu se impune deloc, în cel de-al doilea.

Dar sectorul de industriale fiind mai puternic (din punct de vedere organizatoric, prin existența M.C.Ind.) și-a impus cerințele proprii ca « generale », cum a fost cazul și în metodologia de elaborare a documentațiilor economice și în dezvoltarea (independentă) mai puternică a tipizării.

Cred că de aici se trage această discrepanță — cum aș zice că poate fi denumită situația existentă și care nu cred să fie rezultată din necesități obiective. Să nu uităm că, din totalul capacităților de producere a prefabricatelor, cele din subordinea consiliilor populare constituie, ele singure, aproape 40%, cu toate că nu toate fabricile de panouri mari le sînt subordonate.

2. Astfel, proiectarea industrială este majoritară în I.P.C.T., ea avînd și conducerea tehnică a instituției. Nu este cazul să vedem dacă nu cumva ar fi fost nimerit, ca măcar șeful secției de locuințe și social-culturale să fi fost un arhitect: cunoaștem prea bine tendința colegilor noștri de a se limita la munca de planșetă, de a fugi (sau de a se sustrage) de la sarcini « administrative », de șefi de secție, de director, de arhitect șef de oraș sau de județ; aici ar fi de analizat poate și « aportul » învățămîntului superior la acest « profil » al arhitectului, dar prefer să abordez alt aspect.

Mă refer la modul diferit în care — după părerea mea — cele două părți ale aceluiași institut aplică principiile și indicațiile fundamentale referitoare la tipizare, fiecare în domeniul lui.

Repet: este vorba de o părere personală; aș fi fericit să mi se dovedească caracterul greșit al ei.

Constatînd că partea « industrială » a I.P.C.T. cuprinde două secții (de obiecte, respectiv, de elemente) mi-am pus întrebarea: cum stăm cu tipizarea elementelor pentru locuințe? Aceasta, întrucît tipizarea (locuințelor, celulelor, tronsoanelor, clădirilor sau ce-or fi ele), prin temă sau mod de abordare ar trebui să urmărească tipizarea produselor, promovarea producției de serie, nu numai pe șantier, ci și (poate chiar — mai ales) în fabrică.

Se poate, însă, lesne observa că, în producția de locuințe, elementele catalogate, care se pot produce în stoc, sînt minore, că modul de a concepe tipizarea clădirilor din panouri mari, pe prefabricare « închisă », nu implică tipizarea panourilor, creează dificultăți industriei de prefabricate, care nu poate produce în stoc, ci doar la comandă, care prea adesea se schimbă pe drum: se modifică proiectul tronsonului ales, se alege alt tronson, se preferă alt proiect. Căci proiectarea clădirilor din panouri mari se face, nu numai în I.P.C.T., ci și la Brașov, Iași, Timișoara ș.a., dar panourile din aceste proiecte nu sînt interșanjabile cu cele din altele. Astfel, un tronson Iași și un tronson Brașov necesită, de regulă, producători diferiți de panouri mari sau linii de producție diferite.

Dînd o altă formulare, mai largă, acestei probleme, aș putea să spun că încă nu ne-am decis asupra rostului numeroaselor fabrici de prefabricate pentru locuințe, de care dispunem: ele trebuie să producă case sau elemente?

În primul caz (aplicabil clădirilor din panouri mari sau din elemente spațiale), ar trebui ca ele să asigure și montajul, constructorului județean revenindu-i « partea adaptabilă », cum se practică în U.R.S.S. și cum s-a procedat și la noi cu casele din elemente spațiale de la Brașov. Astfel, am asigura o calitate mai bună a prefabricatelor, o reducere a remedierilor pe șantier, poate și o creștere a gradului de prefabricare prin finisare la fabrică, dar, în orice caz, o reducere a prețului locuințelor.

În al doilea caz (valabil pentru alte structuri ale clădirilor de locuit și social-culturale), ar trebui tipizate elemente care se folosesc la compunerea caselor, cum ar fi grinzi (poate și stîlpi), panouri de planșeu și de pereți, cabine sanitare etc, de dimensiuni modulate și cu îmbinări tipizate. Astfel am extinde tipizarea la producție de elemente prefabricate, am extinde utilizarea lor și la clădiri social-culturale și am putea obține — similar sistemului practicat de același minister la fabricile de tîmplărie — o diferențiere de ordinul a 20% între produsele tipizate și cele netipizate, deci o reducere de preț a construcției în serie a locuințelor.

Evident, cele două soluții propuse nu se exclud reciproc, după cum am arătat. Dar, azi, nu aplicăm nici una din ele.

3. Aici se ridică încă o problemă: cea a diferențierii pe județe.

S-a vorbit și s-a scris mult despre varietate și specific. Nu vreau să revin asupra acestui complex de probleme, decît reamintind că s-a pus, cîndva — chiar și în rîndurile revistei noastre —, problema unui *specific al cerințelor* (al minerilor și chimiștilor, în mod concret), nu numai al celui compozițional-urbanistic.

Avînd în vedere faptul că, în prezent, fiecare județ are o bază proprie de prefabricare, nu este, oare, cazul să descentralizăm tipizarea locuințelor, astfel încît fiecare județ să-și facă proiectele proprii de panouri mari și, poate, nu numai pe acestea? S-ar obține — cel puțin într-unele județe, lipsite de seismicitate — soluții mai economice; poate și o varietate locală sau zonală mai pronunțată, cu timpul.

Nu vreau să spun că, prin cele de mai sus, rezolv vreo problemă. Dar cred că, în lipsa unui schimb de experiență organizat și periodic, trebuie să folosim coloanele revistei pentru a ridica problemele care ne frămîntă, să le căutăm împreună un răspuns, prin dezbateri colective.

Acesta este sensul rîndurilor de mai sus.

Dr. arh. GHEORGHE SEBESTYEN

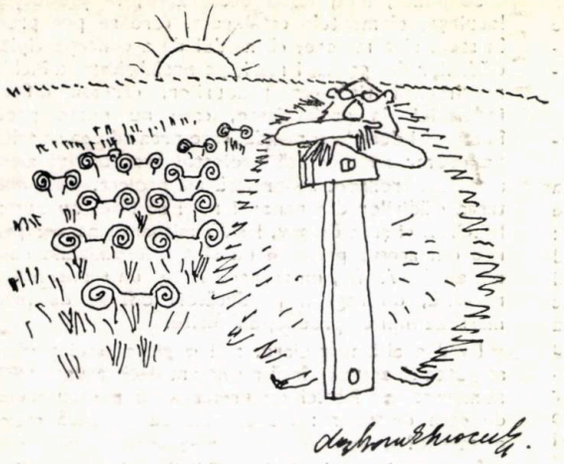

desen de c. arh. DORU GHIOCEL OLAȘ

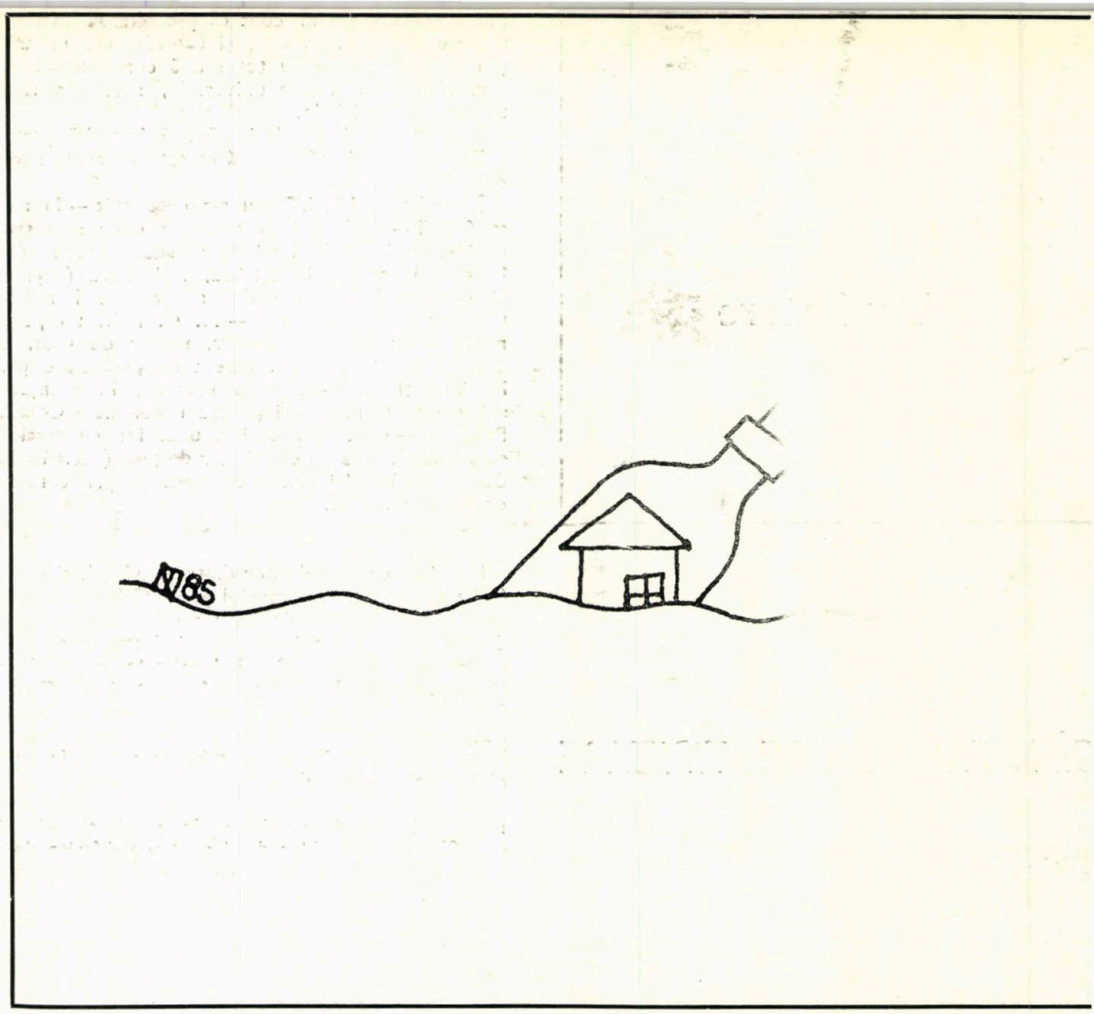

desene de arh. NICOLAE ȚARĂLUNGĂ

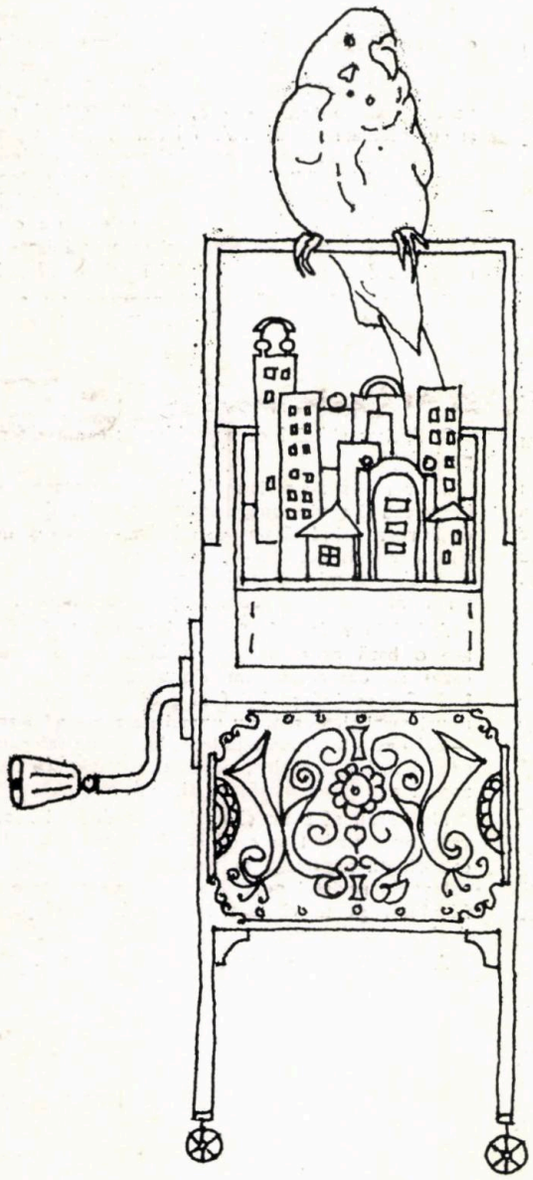

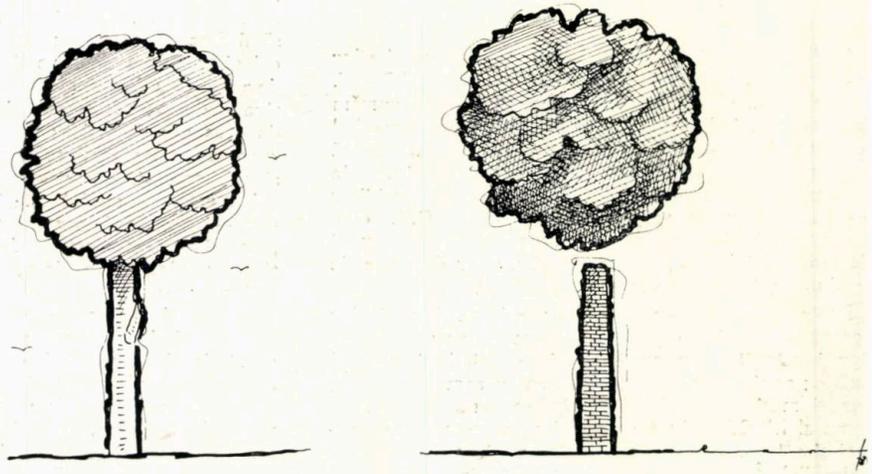

desen de student-arh. IDOUDI RAOUF (Tunisia), di
Institutul de Arhitectură « Ion Mincu », București

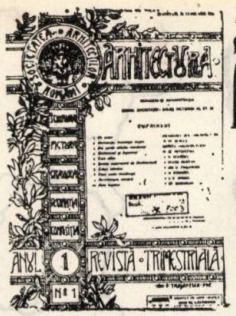

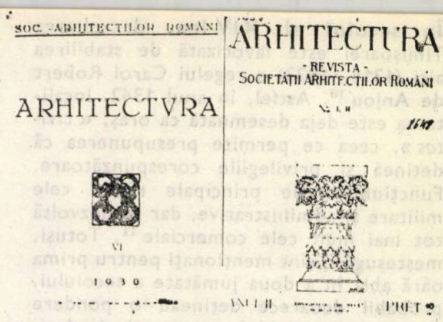

TIMIȘOARA –
EVOLUȚIA STRUCTURII URBANE MEDIEVALE
(I)*

Înainte de marile lucrări de canalizare din secolul al XVIII-lea, rîul Timiș și unii dintre afluenții acéstuia formau un bazin mlăștinos, ce se întindea de la vest de actualul oraș Lugoj pînă la Tisa. Orașul Timișoara a apărut la capătul de nord al unei spine neinundabile, tăiate de mai multe brațe de apă, ce constituia, probabil, principala cale de traversare a acelor mlaștini [1].

Problema apariției Timișoarei încă nu este elucidată. Mărturiile arheologice atestă prezența comunităților umane începînd cu perioada neolitică. O serie de autori afirmă că aici ar fi existat un oraș roman [2]. Într-adevăr, s-au descoperit numeroase obiecte datorate civilizației romane, însă, pînă în prezent, nu au fost surprinse urme de construcții care să confirme ipoteza susmenționată. Cea mai veche urmă « construită », de ample dimensiuni, o constituie așa-numitul « Șanț Roman », dar nici acestuia nu i se cunoaște data construirii [3]. În această situație, analiza tramei stradale medievale devine sursa majoră de informații privind primele faze ale evoluției orașului. Trama stradală medievală este relativ bine cunoscută, datorită hărților austriece, cea mai exactă dovedindu-se a fi cea ridicată de căpitanul Perette, inginer șef al Timișoarei începînd din anul 1716 [4].

În centrul rețelei stradale, în zona care și astăzi prezintă cota de nivel cea mai înaltă din cartierul « Cetate », se disting cel puțin două « ocoluri » (suprafețe cu contur neordonat, de formă convexă, delimitate de drumuri). Numai pornind de la acestea, drumurile principale de tranzit prezintă trasee fluente, ceea ce dovedește că « ocolurile » reprezintă **nucleul inițial** al așezării sau o parte a acestuia. Acest mod de a ocupa terenul furnizează și informații privind structura populației și unele caracteristici socio-economice. Căci în zona noastră, « ocolurile » se datorează defrișărilor corespunzînd unei economii autarhice, agro-pastorale sau agricole incipiente, bazate pe nuclee familiale. Ele denotă o așezare spontană a populației, cu densitate de locuire scăzută, excluzînd intervenția unei puteri politice sau administrative superioare [5].

După dezvoltarea unei așezări rurale în jurul « ocolurilor », faza următoare în evoluția Timișoarei a constituit-o apariția cetății. Aceasta a fost amplasată la sud de așezarea rurală, la capătul de nord al spinei neinundabile, pentru ca, apărată de mlaștini, să controleze vadurile [6]. Este posibil ca necesitatea acestui control să fi apărut încă în cursul mileniului I e.n. [7]. Cu siguranță ea a devenit imperioasă după anexarea Banatului la Regatul Maghiar și, mai ales, în timpul conflictului între acesta și Imperiul Bizantin (sec. XI—XII). Deci, deși « Cetatea Timișului », sediu al comitatului Timiș și posesoare a unui domeniu feudal, este atestată, după cum afirmă unii cercetători, abia în anul 1177, ea are probabil o vechime mai mare [8].

În această fază, Timișoara poseda, deci, o structură bipolară. **Cetatea** avea o tramă stradală aproximativ rectangulară, dominată de două străzi principale: artera de tranzit nord-sud și o stradă orientată est-vest, subordonată celei dintîi (similare lui « cardo maximus » și « decumanus »). La sud de intersecția celor două străzi, pe latura de est a arterei majore, se afla edificiul de cult, biserica cetății [9]. Distanța redusă între străzi face posibilă existența unor parcele mici, de forme patrulatere, și o densitate de locuire relativ ridicată. **Așezarea rurală** prezenta o textură afînată, cu parcele mari, de forme neordonate, caracteristice satelor medievale din Banat, Rezultă, astfel, și existența a două categorii de populație, diferite ca origine și structură socială. Cetatea era locuită de o comunitate în relație directă cu puterea centrală, îndeplinind funcții administrative, militare, comerciale și, într-o mai mică măsură, de producție meșteșugărească. Așezarea rurală era locuită de țărani, ce vor fi fost, poate, aserviți cetății.

Arhitect MIHAI OPRIȘ

● Născut la 18 aprilie 1948
● A absolvit Institutul de Arhitectură « Ion Mincu » din București, în anul 1972

● Activitatea de proiectare și-a desfășurat-o la Timișoara, inițial în calitate de colaborator al arhitecților Aurelia și Ioan Fackelmann la elaborarea unor lucrări, printre care enumerăm: Facultatea de Medicină Veterinară și Zootehnie (proiectată 1972—1973, realizată 1973—1974) și variantele pentru Centrul politico-administrativ București (1977—1978, variante nerealizate)

● În calitate de șef de proiect, a elaborat documentațiile tehnice pentru: Biobaza Institutului Agronomic (proiectată în 1974, realizată în 1975), Detaliul de sistematizare și blocurile de locuit din zona Calea Aradului (proiectate în 1975—1976, realizate în 1976—1977), Studiu pentru biserica ortodoxă din cartierul Ghiroda Nouă (1976), toate la Timișoara, și Locuință unifamilială (proiectată 1984, realizată 1985) la Soest (R.F.G.)

● Și-a desfășurat activitatea didactică în atelierele de proiectare ale Secției de Arhitectură din Institutul Politehnic « Traian Vuia » din Timișoara, în 1977 și 1978, și, în cadrul disciplinelor Sistematizare și Istoria Arhitecturii, la Institutul de Arhitectură « Ion Mincu » București, din 1978, neîntrerupt, pînă în prezent

● A colaborat la elaborarea unor capitole ale volumelor II și III din « Istoria Universală a Arhitecturii » a prof. dr. arh. Gheorghe Curinschi Vorona. A susținut comunicări științifice la congrese și sesiuni internaționale și interne, și a publicat articole în revista « Arhitectura » (în numerele 6/1977, 4/1978, 1 și 5/1979, 5 și 6/1982, 2 și 3/1983) și în revista "Progettare" 2/1985

* Mulțumim arhitecților dr. Gheorghe Sebestyén și dr. Paul Niedermaier pentru unele explicații privind urbanismul medieval. Articolul tratează evoluția orașului numai pînă la începutul secolului XVIII, fiindcă, apoi, Timișoara a fost complet reconstruită după principii ce nu mai pot fi integrate urbanismului medieval. Deoarece articolul nu conține, firesc, decît informații generale, am încărcat textul notelor bibliografice cu o serie de precizări, destinate celor dornici să aprofundeze studiul evoluției orașului.

În secolul al XIV-lea, dezvoltarea Timișoarei este favorizată de stabilirea aici (1315—1323) a regelui Carol Robert de Anjou [10]. Astfel, în anul 1342, localitatea este deja desemnată ca oraș, « *civitas* », ceea ce permite presupunerea că deținea și privilegiile corespunzătoare. Funcțiunile sale principale rămîn cele militare și administrative, dar se dezvoltă tot mai mult cele comerciale [11]. Totuși, meșteșugarii sînt menționați pentru prima oară abia în a doua jumătate a secolului, probabil deoarece dețineau o pondere redusă în ansamblul economiei și, deci, și al populației timișorene. Documentele vremii reflectă existența unor clase sociale, cu drepturi politice și interese economice net diferite: nobili, patriciat urban și orășeni, slugi de curte și iobagi ai cetății. Tot acum, sînt atestate documentar și unele clădiri din oraș: Biserica parohială Sf. Gheorghe (patronul orașului) și două mînăstiri: cea minorită și cea dominicană [12].

La sud de cetate, pe o insulă a spinei neinundabile, se construiește (între 1307—1315), cu « meșteri italieni », Castelul — reședință regală, probabil fortificat. Acesta era organizat în jurul unei curți patrulatere, avînd, se pare, un corp principal cu un donjon sau un turn de poartă pe latura de nord, ce controla accesul înspre cetate [13].

Funcționarea reședinței regale va fi determinat așezarea primilor locuitori pe insula aflată la sud de castel, denumită ulterior **Palanca Mică.** Rețeaua stradală de aici, relativ ordonată (permițînd, deci, ipoteza unei acțiuni de colonizare), s-a dezvoltat pornind de la artera de tranzit nord-sud, dublată apoi de o altă stradă, paralelă, amplasată la est. Aproximativ la mijlocul căii principale, constituind capătul perspectivei unei străzi scurte, orientate est-vest, se afla clădirea de cult a cartierului, reprezentînd, poate, una dintre cele două mînăstiri menționate anterior [14].

Fosta așezare rurală devine acum **«Orașul»** propriu-zis. Tradiția istorică afirmă că « Marea Moschee », amplasată în acest cartier (1716), nu era alta decît vechea biserică Sf. Gheorghe. Orientarea clădirii spre sud-est, anormală pentru o biserică, ar dovedi faptul că țesutul urban era relativ dens în momentul construirii acesteia, făcînd necesară amplasarea sa în funcție de străzile deja existente. Diferența mare între structura tramei stradale din acest cartier, față de cea din viitorul cartier Palanca Mare, denotă faptul că brațul de apă ce înconjura « Orașul » a fost utilizat de timpuriu ca element de apărare (altfel s-ar fi realizat legături mai organice, peste el, între cele două cartiere) [15].

Concomitent începe și ocuparea, în lungul căii spre Buziaș, a părții de sud-est, cea mai bine protejată de către mlaștini, a cartierului denumit ulterior **Palanca Mare** [15]. De la calea de tranzit, se trasează apoi două ulițe spre vest. Rețeaua stradală, relativ ordonată, delimitată de cele trei străzi susmenționate, poate fi rezultatul unei acțiuni de colonizare. Biserica din centrul acestei zone (amplasată retras de la stradă, în mijlocul unui cvartal ce constituia, probabil, incinta sa inițială) reprezintă, poate, cea de a doua mînăstire, atestată documentar. Amplasarea edificiului, ca și a celui din Palanca Mică, în centrul geometric al insulei neinundabile respective, dovedește că ambele ostroave erau slab

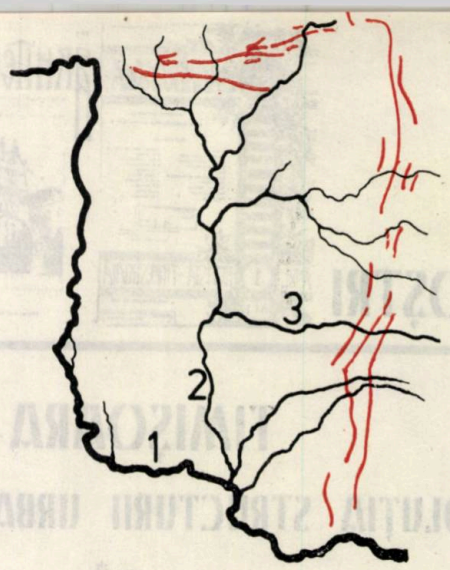

1

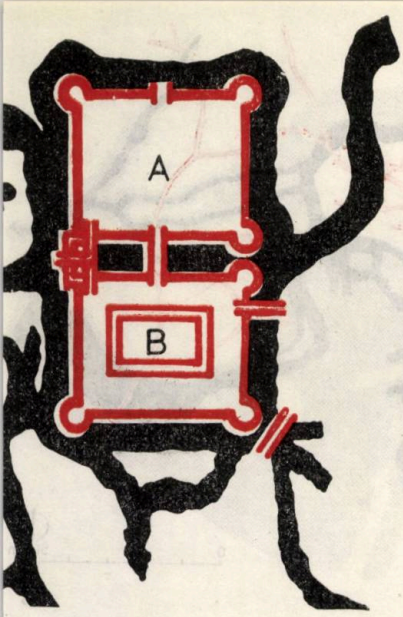

. SISTEMUL «ŞANŢURILOR» ANTICE SAU MEDIE-
ALE TIMPURII DIN BANAT ŞI CRIŞANA (după
. Mócsy «*Pannonia a kèsöi császárkorban*»):
. Dunărea — 2. Tisa — 3. Mureşul

. TRASEUL «ŞANŢULUI ROMAN» PE VATRA
IMIŞOAREI, ÎN ANUL 1746, (DA169 c8; K:
lh667—4): la est — cetatea, la nord — «Su-
urbia Rasciană» (cartierul istoric Mehala), la
est — «Suburbia Germană» (viitorul cartier
şefin), intersectată de «Canalul Navigabil»

. APARIŢIA TIMIŞOAREI MEDIEVALE, plan scara
:20 000 (braţele de apă, ipotetice, sînt repre-
entate cu negru, iar mlaştinile cu raster): pornind
e la «ocolurile» 1 şi 2, drumurile de tranzit
rezintă trasee fluente. Pornind dinspre amplasa-
ientul primei cetăţi C, drumurile sînt deviate
n punctele 1 şi 2) de obstacole care, în mijlocul
ısulei neinundabile, nu pot fi decît artificiale,
eea ce demonstrează că obstacolele («ocolurile»)
u luat naştere anterior apariţiei cetăţii

. FORTIFICAŢIILE TIMIŞOAREI ÎN SECOLUL AL
XIV-LEA, după o prezumtivă «incizie pe o placă
e lemn, reprodusă pe o stampă italiană» (Bo-
ovszky «Temesvár»; Maggiorotti-Banfi): A. Ce-
atea — B. Castelul.

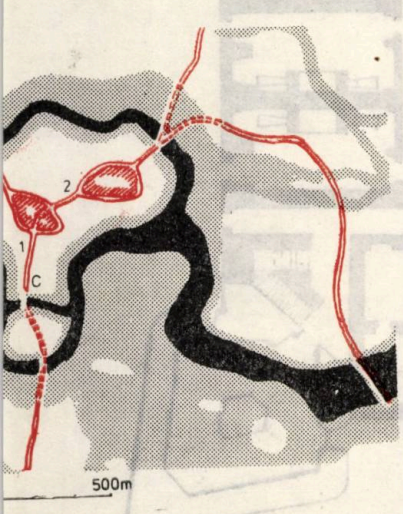

locuite sau au început să fie locuite abia în perioada zidirii acestor edificii.

În secolul al XV-lea, expansiunea otomană (anexarea Serbiei şi intrarea Ţării Româneşti în sistemul de alianţe al Porţii) accentuează importanţa funcţiunilor strategice ale oraşului, aflat în vecinătatea direcţiei principale de atac a turcilor în Europa (Sofia — Belgrad — Buda — Viena). Totuşi, se dezvoltă şi celelalte funcţiuni urbane. Semnificativ pentru viaţa culturală a oraşului este numărul relativ mare de studenţi proveniţi din Timişoara, înregistraţi la diferite universităţi din străinătate [16]. În vremea comiţilor de Timiş Iancu de Hunedoara (1441—1456) şi Pavel Chinezul («Cneazul», 1478—1494), sînt menţionate colonizări în cartierele Palanca Mare şi Palanca Mică [17]. Între construcţiile vremii, alături de biserica Sf. Martin şi capelele Sf. Maria şi Sf. Margareta, sînt citate şi «biserici şi şcoli» ortodoxe [18]. Dar principalul efort constructiv este dedicat fortificaţiilor: se menţionează lucrări, în vremea comiţilor Filippo dei Scolari (cunoscut şi sub numele de Pippo Spano de Ozora 1407—1424), Iancu de Hunedoara, Pavel Chinezul, precum şi în anul 1515.

După mutarea din Timişoara a reşedinţei regale, funcţiunile cetăţii iniţiale sînt preluate de către fostul castel regal. Terenul cetăţii iniţiale, alipit acum «Oraşului» propriu-zis, este legat de acesta doar prin vechea arteră de tranzit nord-sud, ceea ce dovedeşte că celelalte două străzi, una din cetate, cealaltă din «Oraş», care se întrerup în dreptul şanţului cetăţii iniţiale, existau deja în momentul alipirii, iar şanţul servise anterior ca barieră (fortificaţie). «Oraşul» este fortificat, poate încă din vremea lui Carol Robert, cu siguranţă însă, în vremea lui Iancu de Hunedoara. Incinta formată din valuri de pămînt întărite cu palisade, în zonele dinspre mlaştini, şi cu un zid, probabil de cărămidă, în celelalte zone, ca şi palisadele cartierelor Palanca Mare şi Palanca Mică pot data din secolul al XV-lea [19]. Platformele pentru artilerie, aferente incintei «Oraşului», pot aparţine celei de a doua jumătăţi a secolului XV sau, mai degrabă, primei jumătăţi a secolului următor. În veacul al XV-lea, Timişoara avea patru porţi, o a cincea va fi construită în secolul XVI [20].

Castelul, «reparat» în vremea lui Pippo Spano, este reconstruit între anii 1443—1447, tocmai în perioada în care, în serviciul lui Iancu de Hunedoara, se afla arhitectul Paolo Santini da Duccio. Rezolvat, se pare, pe două niveluri, avînd şi un donjon, castelul prezenta unele similitudini cu cel de la Hunedoara, după cum sugerează planul sălii mari, ce se mai păstra încă în secolul al XVIII-lea, pe latura de apus a castelului timişorean.

Descrierea din secolul al XV-lea, care afirmă că Timişoara este împodobită «cu edificii alese şi palate pompoase» [21], exagerează probabil, căci, exceptînd castelul şi unele clădiri de cult, nici un «edificiu pompos» nu se mai păstra în anul 1716. În tot cursul evului mediu, majoritatea caselor timişorene vor fi fost executate din lemn şi chirpici.

La începutul secolului al XVI-lea, accentuarea anarhiei feudale marchează criza politică a regatului. Abuzurile nobilimii provoacă războiul ţărănesc condus de Gheorghe Dózsa, care este înfrînt şi executat la Timişoara (1514). După căderea Belgradului («Cheia Ungariei», 1521), în bătălia de la Mohács (1526), puterea militară a regatului este nimicită. Casa de Austria, pe baza pretenţiilor sale dinastice şi sub pretextul pericolului otoman (de altminteri real), ocupă partea de nord, iar turcii, partea de sud a Ungariei. Transilvania, împreună cu alte «părţi» (Partium) din vechiul regat, inclusiv Banatul, formează un principat autonom sub suzeranitate turcească (1541) [22]. Ocuparea principatului de către trupele habsburgice, conduse de generalul Castaldo, provoacă riposta otomanilor (1551).

Timişoara, devenită sediul «Capitanatului general al cîmpiei», este fortificată în grabă, cu ajutorul unor arhitecţi militari italieni [23]. Din această perioadă datează cele două bastioane similare celor de tip «italienesc vechi», a căror formă se citeşte şi astăzi în planul laturii de sud a castelului [24]. Lucrările vor fi cuprins, însă, majoritatea fortificaţiilor oraşului. Cel puţin trei dintre turnurile porţilor sînt refăcute cu acest prilej [25]. Cu toate acestea, după un prim asediu în 1551, turcii cuceresc Timişoara în anul 1552.

Sub stăpînirea otomană, Timişoara joacă un rol important în controlul exercitat de Înalta Poartă asupra Transilvaniei şi zonelor limitrofe [26]. Curînd după cucerire, oraşul devine sediul unui «eyalet», cuprinzînd «sangeacurile» din Cîmpia Banatului şi Crişana de sud. Timişoarei îi este atribuit, în continuare, un domeniu feudal, servind pentru întreţinerea aparatului administrativ şi militar. Acum, orăşenii musulmani formează comunitatea privilegiată. În fruntea acesteia, se află o categorie de «feudali în slujba sultanului», înzestraţi cu feude numai în perioada îndeplinirii «slujbei» respective. Supuşii nemusulmani (re'aya) sînt organizaţi în comunităţi confesionale, avînd în frunte cîte un «primar» sau «jude» [27].

Datorită importanţei strategice deosebite a oraşului, majoritatea referirilor la acţiuni de construcţii privesc fortificaţiile: «Cetatea cea mare a fost terminată în 1052» (1642—1643); «arhitectul neamţ, căzut în captivitate», a fost însărcinat cu repararea cetăţii; Andrea Cornaro, din Creta, reface fortificaţiile şi canalizează Bega prin «mijlocul Timişoarei»; Giafer Paşa repară fortificaţiile «mai mult decît se cerea şi putea» [28].

Timişoara rămîne, însă, şi un activ centru comercial. Se întreţin relaţii comerciale cu alte oraşe din Imperiul Otoman, precum şi cu Ragusa, cu Transilvania şi Ţara Românească. Şi chiar cu Italia şi Germania de nord. Alături de meşteşugarii obişnuiţi (croitori, cizmari, fierari etc.) şi de locuitorii ocupaţi în agricultură, sînt menţionaţi aurarii (argintarii), meşteşugarii specializaţi în prelucrarea aramei, precum şi «muncitorii de la fabrica de praf de puşcă». În afară de şapte «şcoli generale», funcţiona şi o «medrese» (şcoală superioară musulmană), iar alături de «luptătorii veseli», negustorii şi meşteşugarii timişoreni, sînt pomeniţi şi «învăţaţii de seamă» [29].

În a doua jumătate a secolului al XVII-lea, «Oraşul» era împărţit în patru, iar suburbiile în zece sectoare. Un «mimar başî» supraveghea activitatea constructivă din întregul oraş [30]. Călătorul turc Evliya Celebi afirmă că, la Timişoara, «în afară de coşurile de fum, nu există alte construcţii din piatră» [31]. Atît locuinţele, cît şi oraşul în general, ofereau condiţii de igienă relativ precare:

→

5. TIMIŞOARA ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIV-LEA, plan scara 1 :20 000 (braţele de apă, ipotetice, sînt reprezentate cu negru, iar mlaştinile cu raster): 1. Castelul — 2. Cetatea — 3. Oraşul — 4. Cartierul denumit ulterior Palanca Mare — 5. Cartierul denumit ulterior Palanca Mică

6. PLANUL CASTELULUI, DIN ANUL 1727, scara 1 :500 (MH1249): în partea de nord a laturii de vest se disting unele rezolvări similare celor de la Castelul de la Hunedoara (1440—1453), iar la intersecţia laturii de nord cu cea de est, un probabil turn de artilerie (de tipul celor construite la sfîrşitul secolului XV şi începutul secolului XVI). Conturul laturilor de est şi de sud este asemănător cu cel al incintei castelului de la Gherla (început în anul 1540)

7. PLANUL ACTUAL AL CASTELULUI, scara 1 :500, prezintă acelaşi număr de travee ca şi cel din anul 1727. Poşate cu negru, zidurile a căror grosime este mai mare decît cea dictată de raţiunile constructive pun în evidenţă curtina din secolul XVI, precum şi un probabil turn de artilerie (poate «Turnul Apei», menţionat documentar)

8. TIMIŞOARA, ÎN JURUL ANULUI 1650, desen de Fr. Wathay (Bc 259): în stînga — Castelul, în dreapta — «Oraşul», dominat de «Casa Paşei»

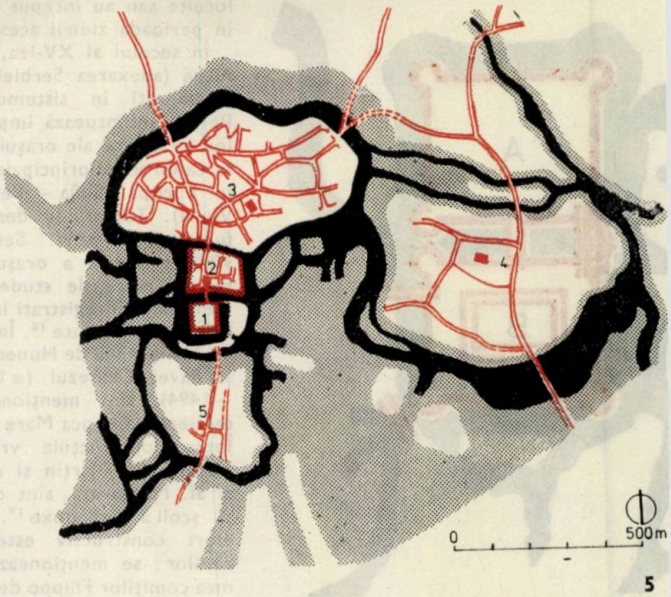

5

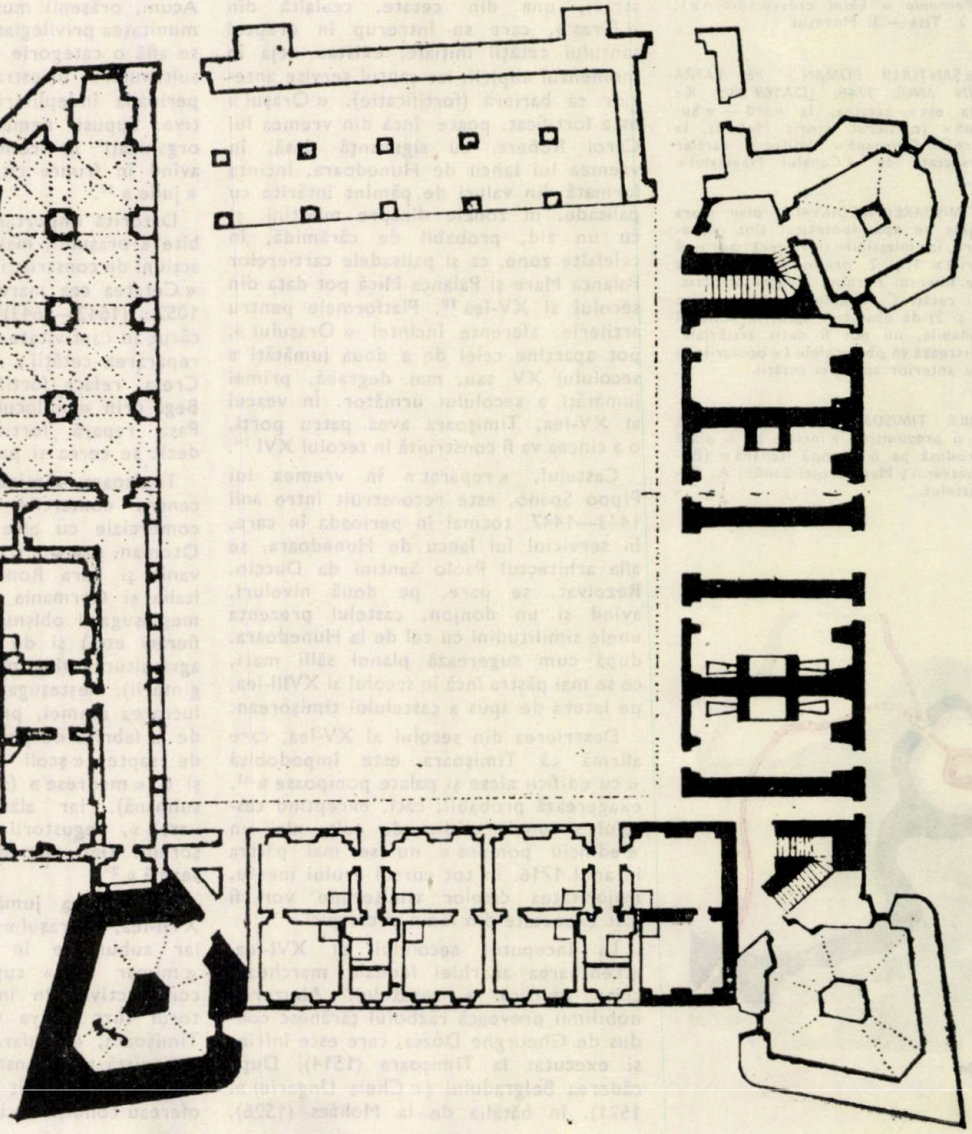

6

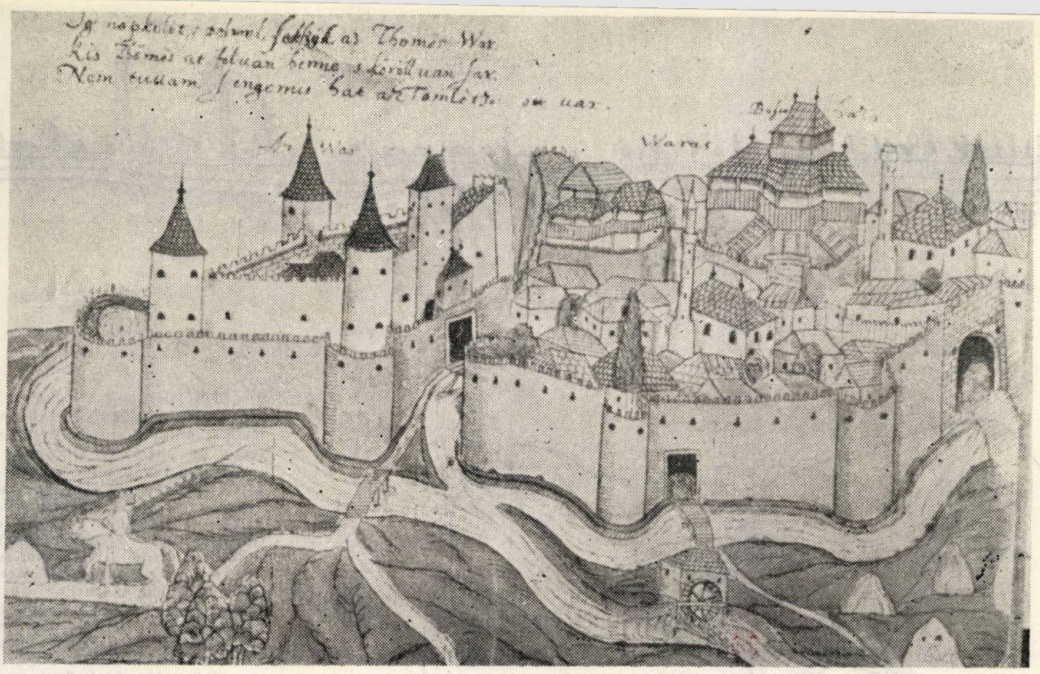

8

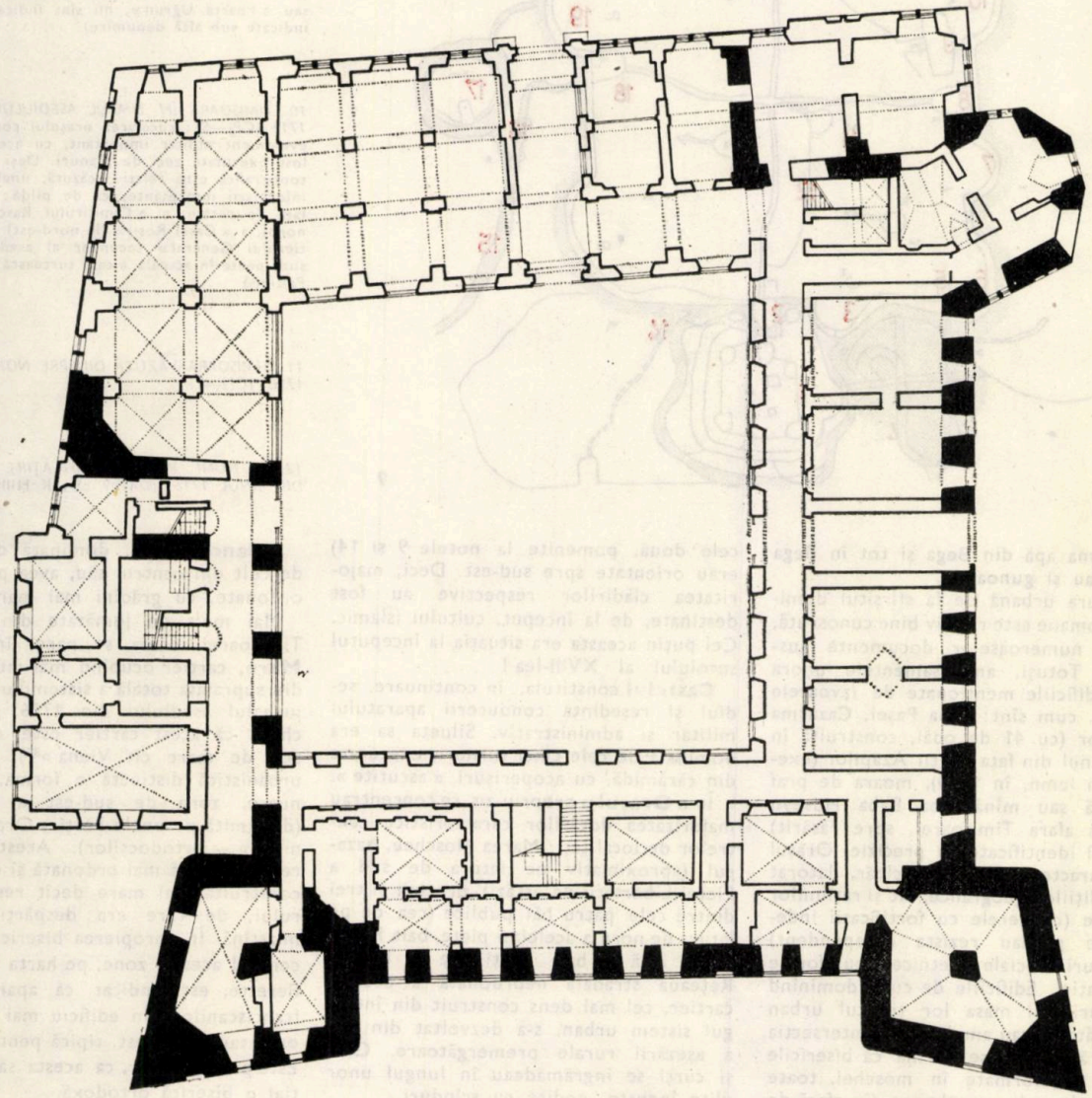

7

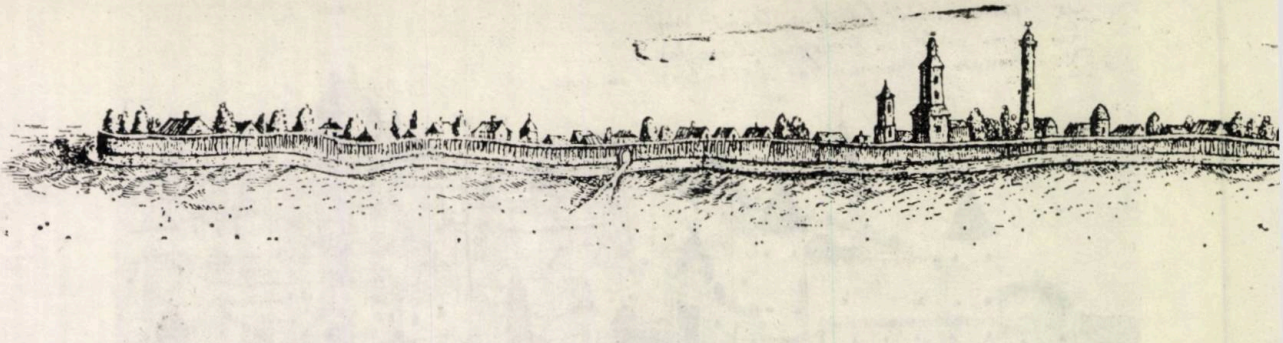

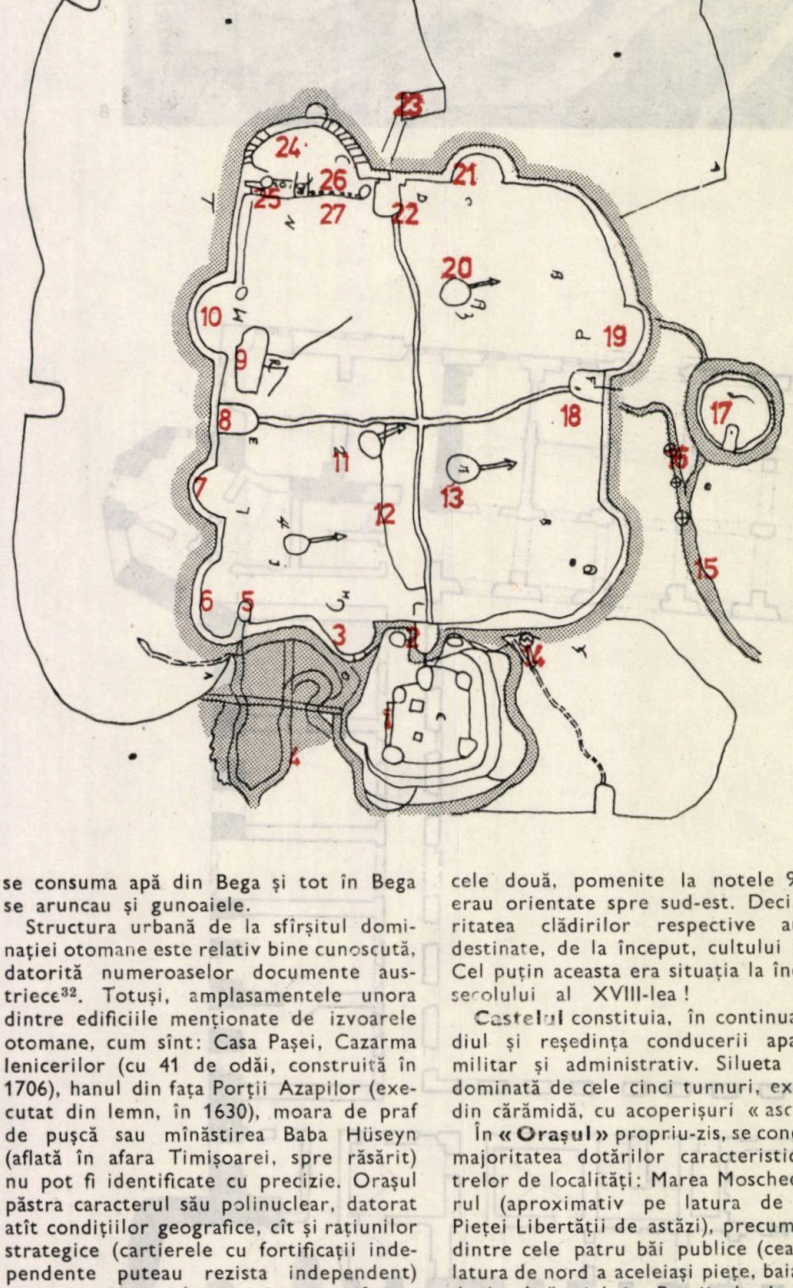

9

9. COPIA PLANULUI TIMIŞOAREI, DIN ANUL 17(SAU ANTERIOR ACESTUI AN, semnat de « Radogr Meimar ò Ingeniere di Timisvar » (Radonia arh tectul sau inginerul Timişoarei — DI 38 c45, 4€ tradus din limba turco-osmană de către Cristir şi Costin Feneşan). Legenda se referă la cifre indicate cu roşu : 1. Cetatea Interioară — 2. Poar Nouă — 3. Bastionul Cetăţii Interioare — 4. Lac (mlaştina) — 5. Poarta Turnului Sîngeriu — Bastionul Turnului Sîngeriu (este posibil să fost amplasat aici, şi nu lîngă castel, « Turnul Apei » — 7. Bastionul Ienicerilor — 8. Poarta Cocoşulu (Oros Capisi) — 9. Casa Paşei — 10. Bastion Spahiilor — 11. Giamia Ali Bei — 12. Mahalau Latină (probabil mahalaua ragusanilor) — 13. Gi mia Mare — 14. Giamia Ungiar (Moscheia Învingi torului?) — 15. Rîul Beghei — 16. Termen n descifrat — 17. Pulberăria — 18. Poarta Apei - 19. Bastionul Porţii Apei — 20. Giamia Gingime - 21. Bastionul Porţii Azapilor — 22. Poarta Azap lor — 23. Hanul — 24. Bastionul Arsenalului d Artilerie — 25. Pulberărie — 26, 27. Termen n descifrat — (numărul porţilor este acelaşi ca şi p harta Perette, dar unele construcţii menţionat documentar ca, de pildă, « Turnul Tunarilor» — i care poposea sultanul în trecere prin Timişoar şi care era legat de castel, « Bastionul Yamaklar sau « Poarta Uğrun », nu sînt indicate sau sîn indicate sub altă denumire)

10. TIMIŞOARA ÎN TIMPUL ASEDIULUI DIN ANU 1716 (CPJ—S) : cucerirea oraşului constituind u eveniment militar important, cu acest prilej a fost executate zeci de planuri. Deşi precizia lo topografică este relativ scăzută, unele pot ofer informaţii interesante, ca de pildă : amplasarea faţă de cetate, a « Cimitirului Rascienilor » (l nord), a « Casei Roşii » (la nord-est) sau a « Car tierului General » secundar al asediatorilor (l sud, poate în actuala « casă turcească » de pe str Păltiniş)

11. TIMIŞOARA VĂZUTĂ DINSPRE NORD, ÎN ANU 1716 (CPJ—S)

12. SECŢIUNI PRIN FORTIFICAŢIILE TIMIŞOARE DIN ANUL 1716 (DA169 c5 ; K :HIIId922)

se consuma apă din Bega şi tot în Bega se aruncau şi gunoaiele.

Structura urbană de la sfîrşitul dominaţiei otomane este relativ bine cunoscută, datorită numeroaselor documente austriece[32]. Totuşi, amplasamentele unora dintre edificiile menţionate de izvoarele otomane, cum sînt: Casa Paşei, Cazarma Ienicerilor (cu 41 de odăi, construită în 1706), hanul din faţa Porţii Azapilor (executat din lemn, în 1630), moara de praf de puşcă sau mînăstirea Baba Hüseyn (aflată în afara Timişoarei, spre răsărit) nu pot fi identificate cu precizie. Oraşul păstra caracterul său polinuclear, datorat atît condiţiilor geografice, cît şi raţiunilor strategice (cartierele cu fortificaţii independente puteau rezista independent) şi structurii sociale şi etnice neuniforme a populaţiei. Edificiile de cult, dominînd cu turnurile şi masa lor ţesutul urban înconjurător, erau amplasate la intersecţia unor străzi. Deşi se afirmă că bisericile au fost transformate în moschei, toate edificiile de cult musulmane (în afară de cele două, pomenite la notele 9 şi 14) erau orientate spre sud-est. Deci, majoritatea clădirilor respective au fost destinate, de la început, cultului islamic. Cel puţin aceasta era situaţia la începutul secolului al XVIII-lea !

Castelul constituia, în continuare, sediul şi reşedinţa conducerii aparatului militar şi administrativ. Silueta sa era dominată de cele cinci turnuri, executate din cărămidă, cu acoperişuri « ascuţite ».

În **« Oraşul »** propriu-zis, se concentrau majoritatea dotărilor caracteristice centrelor de localităţi: Marea Moschee, bazarul (aproximativ pe latura de sud a Pieţei Libertăţii de astăzi), precum şi trei dintre cele patru băi publice (cea de pe latura de nord a aceleiaşi pieţe, baia Porţii de la Apă şi baia Porţii de la Mal)[33]. Reţeaua stradală neordonată a acestui cartier, cel mai dens construit din întregul sistem urban, s-a dezvoltat din cea a aşezării rurale premergătoare. Case şi curţi se îngrămădeau în lungul unor uliţe înguste, podite cu scînduri.

Palanca Mică, dominată de edificiu de cult din centrul său, avea parcele ma ordonate, cu grădini mai mari.

Mai mult de jumătate din populaţi Timişoarei locuia, se pare, în **Palanc Mare,** cartier ocupînd mai mult de 50% din suprafaţa totală a sistemului urban (în jurnalul asediului din 1716, se afirm chiar, că acest cartier este « cel puţi atît de mare cît Viena »[34]). O unitat urbanistică distinctă o forma, în conti nuare, zona de sud-est a cartierulu (denumită pe unele hărţi « Oraşul Rascie nilor » — ortodocşilor). Acesta avea reţea stradală mai ordonată şi o densitat construită mai mare decît restul cartie rului, de care era despărţit printr-o mlaştină. În apropierea bisericii mari di centrul acestei zone, pe harta căpitanulu Perette, este indicat, ca aparţinînd to franciscanilor, un edificiu mai mic, avînd orientarea est-vest, tipică pentru biserici Este posibil, chiar, ca acesta să fi fost ini ţial o biserică ortodoxă.

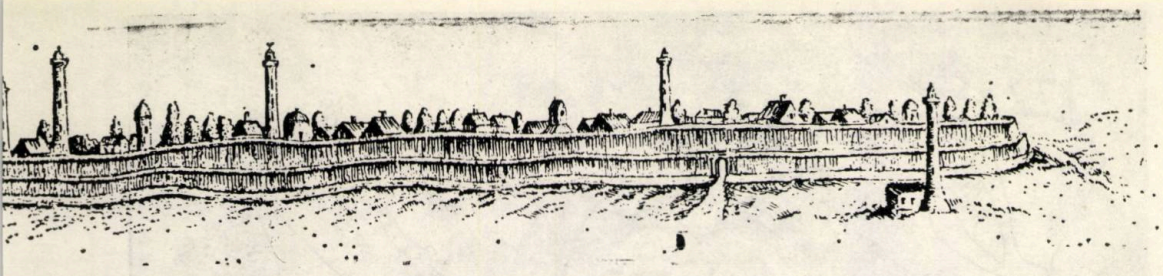

11

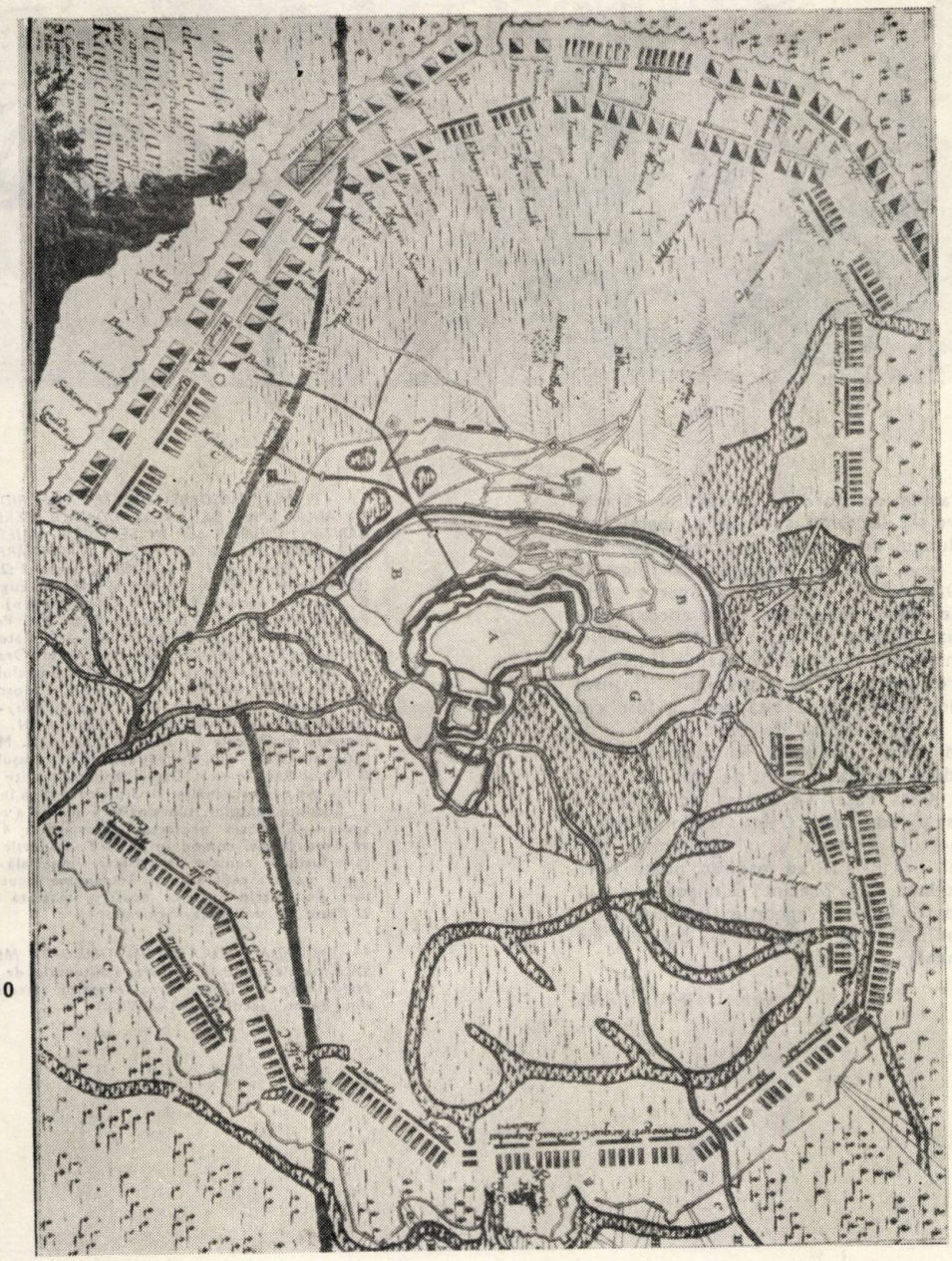

10

12

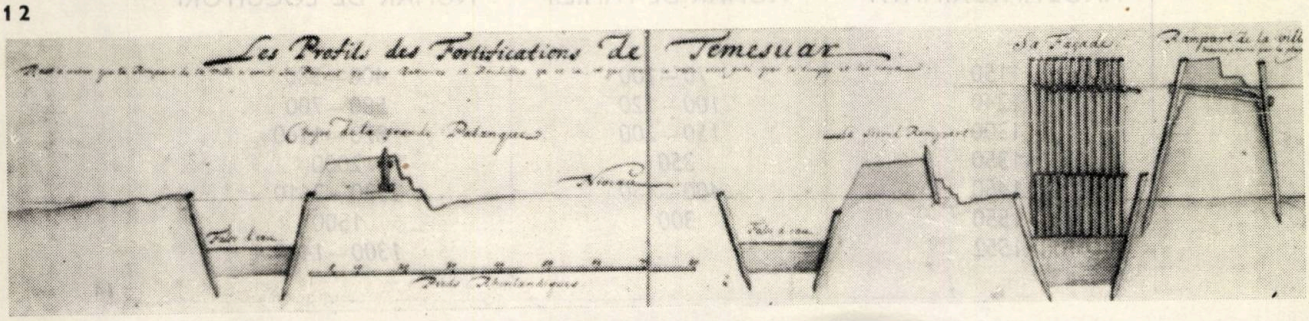
Les Profils des Fortifications de Temesuar
Sa Façade
Rampart de la ville

13

Partea de nord a cartierului Palanca Mare s-a dezvoltat spontan, probabil întîi în lungul drumurilor de tranzit, pornind de la o cale ce înconjura fortificaţiile « Oraşului ». Apoi, au apărut alte ulițe, dispuse neordonat, însă aproximativ radial dinspre « Oraş », spre periferie. Densitatea construită scăzută (distanța mare între străzi, grădinile întinse) indică faptul că această zonă a fost cea din urmă ocupată de oraş.

În afara Timişoarei, în mijlocul unor grădini, se aflau « case de vară », cum a fost Casa Paşei (« la casa deliziosa del Bassa ») de pe Calea Torontalului.[35] Aspectul acestora şi al grădinilor din cele două Palănci au inspirat, poate, acea descriere care prezintă Timişoara « scufundată într-o vegetaţie luxuriantă şi înconjurată de grădini şi parcuri de trandafiri »[36].

Arh. MIHAI OPRIŞ

13. « PLANUL TIMIŞOAREI, FOARTE EXACT RIDICAT, ÎN ANUL 1716, DE CĂTRE DOMNUL PERETTE, CĂPITAN, INGINER ŞEF ÎN SERVICIUL MAJESTĂŢII SALE IMPERIALE ŞI CATOLICE, ÎN FORTĂREŢELE RAAB» (Győr) «ŞI TIMIŞOARA», scara 1 :20 000 (DA169 c40 ; K :ICV6) : A. Porţile Prinţului Eugen — B. Poarta Turnului (« de la Chardacque ») — C. Porţile Belgradului — D. Poarta Apei — E. Porţile Aradului — F. Poarta Transilvaniei — G. Catedrala sau Marea Moschee — H. Alte moschei ale Oraşului *(sînt indicate 5 edificii)* — I. Moscheea Castelului — K. Moscheea din Palanca Mică — L. Moscheile din Palanca Mare *(sînt indicate 3 edificii)* — M. Franciscanii *(sînt indicate 2 edificii)* — N. Băile Oraşului şi O. cele din Palanca Mare — P. Morile acţionate cu cai — Q. Mori de apă în afara oraşului — R. Noul Ravelin — S. Diguri nou construite — T. Vechi dig turcesc, înălţat cu 3 picioare pînă în E — V. Bordura şanţului, suprainălţată pentru a reţine apele — X. Moară proiectată şi marcată 4? Se va executa mai comod în G. — Y. Podurile noi, care fuseseră ruinate de artileria imperială — Z. Vechi poduri reparate —?. Retranşare făcută de turci în spatele breşelor noastre, marcată P. — 2. Paauf (?) sau Casa Inginerilor

14. EVOLUŢIA POPULAŢIEI ÎN TIMIŞOARA MEDIEVALĂ (date extrase din lucrarea arhitectului dr. Paul Niedermaier « Dezvoltarea oraşelor medievale din Banat, secolele XI—XVII »)

ANUL APROXIMATIV	NUMĂR DE FAMILII	NUMĂR DE LOCUITORI
1150	*70—100*	400—580
1240	*100—120*	580—700
1300	*150—200*	870—1160
1350	*350*	2000
1450	*400—450*	2320—2610
1550	*300*	1500
1552	. . .	*1300—1400*

14

NOTE:

1. Spina neinundabilă apare clar pe hărțile indicînd cotele maxime atinse de ape în timpul inundațiilor din 1859 (v. și M. Opriș «*Utilitatea cercetărilor de istoria arhitecturii și urbanismului în studiul condițiilor de fundare...*», *Arhitectura* 4/1978, p. 63, 65)

2. Orașul roman, scufundat din cauza terenului mlăștinos, ar fi fost precedat de o așezare dacică (v. afirmațiile lui H. Kematmüller, 1852—1922, în: Fr. Liebhard «*Banater Mosaik*», Kriterion Vlg. Buc. 1976, p. 14—21; L. A. Maggiorotti, F. Banfi «*Le fortezze di Temesvár e di Lippa in Transilvania*», fasc. III, L'Istituto di Architettura Militare, Museo del Genio, Roma p. 5,6). Orașul roman s-ar fi numit Zambara — Zurobara, nume preluat din opera lui Ptolemaios, iar sub avari — Beguey (Fr. Griselini «*Versuch einer politischen und natürlichen Geschichte des temeswarer Banats, in Briefen an Standespersonen und Gelehrte*», Wien. 1780, I. Theil, p. 5; G. Popoviciu «*Istoria românilor bănățeni*», Lugoj, 1904, p. 52). După alții, orașul roman s-ar fi numit Tibiscum (J. G. Th. Graesse «*Orbis latinus oder Verzeichniss der lateinischen Benennungen der bekanntesten Städte, Meere, Seen, Berge u. Flüsse in allen Theilen der Erde*», Dresden, 1861, p. 194). Deoarece toate hărțile sau listele de orașe romane, ale căror copii s-au păstrat, consemnează cîte două localități, relativ apropiate, care poartă nume asemănătoare lui Tibiscum: Tibiskon — Ptolemaios, Tivisco — Tabula Peutingeriana, Tiviscum — Geograful din Ravenna, o serie de autori, de la cercetătorii Fr. A. Ukert și A. Forbiger (în anul 1846, respectiv 1848) și pînă la monografistul Fr. Binder (în anul 1934), au susținut ipoteza că una dintre localitățile susmenționate ar reprezenta orașul roman de la Jupa-Caransebeș, cealaltă, o așezare pe vatra Timișoarei. I. D. Suciu (*«Monografia Mitropoliei Banatului»*, Ed. Mitropoliei, Tim. 1977, p. 13, 39) preluînd și ipoteza bizantinologului M. Gyóni, că cetatea episcopală Dimbiskos (atestată în 1019) poate reprezenta antica Tibiskon-Timișoara, conchide că orașul a existat, neîntrerupt, din antichitate și pînă în prezent. Pe baza inventarului arheologic, numai în domeniul numismatic — 77 de descoperiri diferite, D. Tudor (*«Orașe, tîrguri și sate în Dacia Romană»*, Ed. Științifică, Buc. 1968, p. 55) deduce doar existența unei așezări rurale romane

3. Trei valuri de pămînt (cu datare și destinație incertă: fortificații romane, avare; drumuri), numite de țăranii români «iarcuri», iar de cartografii austrieci «Römer Schanzen», străbăteau Banatul, de la nord la sud. Urmele unui val de piatră s-ar afla pe teritoriul actual al Ungariei. O dispoziție întrucîtva asemănătoare (2 valuri de pămînt, 1 val de piatră) o au valurile dobrogene (sec. IX—XI). J. N. Preyer, autorul unei excelente monografii a Timișoarei (*«Monographie der königlichen Freistadt Temesvár»*, Rosch & Comp. Tim. 1853, p. 3), susține că apariția cetății poate fi pusă în legătură cu executarea valurilor. Unele «limes»-uri romane prezintă un aliniament de castre situate la cîteva sute de metri în spatele unui val de pămînt: 150—300 metri la «Limes Transalutanus», peste 500 metri la «Limes Germaniae Superioris» (D. Tudor «*Arheologia română*», Ed. Științifică și Enciclopedică București, 1976, p. 139; Th. Mommsen «*Das Römische Imperium der Cäsaren*», Safari Vlg. Berlin, 1941, p. 114). Or, prima cetate a Timișoarei, de formă dreptunghiulară, similară castrelor, era dispusă la circa 1500 metri de «Șanțul Roman»

4. Căpitanul ing. Perette, secondat de alți ofițeri-engineri, este menționat și în alte documente *(DA 125 c 16,17; H)*

5. Despre teoria «ocolurilor»: M. Tanase «*Villes unives en Transylvanie entre les XII—XIII siècles?*», Université de Paris VIII, Institut d'urbanisme de l'Academie, Doctorat 3°c. *Urbanisme et dynamiques de l'espace*, 1981, p. 76—78

6. Indicată vag de Borovszky și Bleyer, amplasarea cetății (cu val de pămînt și palisadă) pe această suprafață, mărginită pe 3 laturi de brațe de apă, iar pe cea de a patra de un canal, care, datorită formei sale, nu poate fi decît artificial, a fost demonstrată de P. Niedermaier (*«Dezvoltarea orașelor medievale din Banat, sec. XI—XVII»*, ms. dact. p. 45—85)

7. Necesitatea controlului vadurilor putea să apară încă din vremea Imperiului Roman. De aceea, nu poate fi exclusă complet ipoteza existenței unui punct de control militar roman (sau avar)

8. Cetatea a fost denumită «a Timișului» fiindcă, în acea vreme, nu se putea distinge care brațe de apă aparțineau Timișului și care Begăi, întregul bazin mlăștinos fiind denumit «al Timișului». Unii cercetători identifică localitatea Tanisu (Tnsv), din opera lui Șarif al Idrisi (1154) și alte hărți arabe contemporane, cu Timișoara (v. M. Bizerea «*Timișoara în documente cartografice din evul mediu*», în «*Timișoara în istorie și contemporaneitate*», red. I. Zahiu, A. Țintă, C.P.M. Tim. 1970, p. 38, 39). Pentru atestarea «Castrului Temesiensis» în anul 1177, v. G. Kovách «*Documente referitoare la începuturile Aradului*», Ziridava, VI/1976, Arad, p. 117—131. Kovách citează și pe: Fejérpataky L. și Borsa I.

9. Edificiul, orientat est-vest, ca o biserică, este indicat ca fiind moschee pe harta Perette. O structură asemănătoare primei cetăți de la Timișoara prezenta și «Orașu Vechi» de la Clu

10. În condițiile conflictului între marea nobilime și rege, stabilirea monarhului aici a fost favorizată de anumite interese comune cu populația bănățeană (N. Iliești «*Timișoara monografie istorică*», vol. 1, Ed. G. Matheiu, Tim. 1943, p. 9)

11. Printre libertățile acordate orașului, s-au numărat: dreptul de a-și alege magistratul (judele) și parohul, scutire de vamă și o anumită autonomie judiciară. Documentele indică existența unei vămi, precum și o intensă circulație a mărfurilor (Niedermaier, *op. cit.* p. 50—52, 59). Timișoara este singura localitate din R. S. România care apare pe unele hărți italiene din sec. XIV—XV, poate pentru că reprezenta debușeul principal al comercianților italieni în zona noasttră (Bizerea, *op. cit.* p. 39, 40)

12. Preyer, *op. cit.* p. 7

13. Amplasarea castelului dovedește că zona era încă neconstruită (Niedermaier, *op. cit.* p. 54, 55, 57). Castelul ar fi aparținut tipului «franco-italian» cu plan rectangular, avînd cîte un turn pătrat în fiecare dintre cele 4 colțuri (Gh. Bleyer «*Timișoara, monografie urbanistică și arhitecturală*», ms. dact. Muzeul Banatului, p. 18). În 1980, sondajele arheologice au surprins două faze de construcție, una pucînd data din vremea lui Carol Robert, cealaltă, din vremea lui Iancu de Hunedoara (Al. Rădulescu «*Castelul*», *Orizont*, 29. iul 1983, Tim. p. 14)

14. Edificiul, orientat est-vest, ca o biserică, este indicat ca fiind moschee pe harta Perette. Se știe că «așezămintele călugărilor cerșetori s-au amplasat... la marginea zonei locuite, dar în cadrul localității» (Niedermaier, *op. cit.* p. 54)

15. *Ibidem*, p. 56, 53

16. Ca număr de studenți, 56 — dintre care 32 între anii 1397—1514 la Viena, iar 21 între 1437——1517 la Cracovia, Timișoara ocupă locul 6 între orașele din Ardeal și Banat (G. Nussbächer «*Temeswarer Studenten im Mittelalter*», NBZ. 15.07. 1984, Tim. p. 3). Dintre acești studenți, cel mai mult se va remarca apoi, pe tărîm cultural, Oswald Pelbart (Palbertus de Themeswar, circa 1435—1504)

17. Este vorba despre români și sîrbi, evacuați din calea turcilor (Bleyer, *op. cit.* p. 23, 25)

18. Menționînd încă o biserică, Sf. Elidiu, și o mînăstire franciscană, Bleyer *(op. cit.* p. 20) datează toate bisericile catolice anterior lui 1337. Pentru bisericile și școlile ortodoxe, v. Preyer *(op. cit.* p. 119). Niedermaier *(op. cit.* p. 64) citează o biserică ortodoxă existentă, se pare, în sec. XIV

19. În 1565, se spunea despre zid că era executat din «quadrelli, all'antica» (Maggiorotti, Banfi, *op. cit.* p. 21). În 1716, se mai păstra doar un zid lung de circa 60 m, mărginit de turnul pătrat al «Porții Aradului» și de un turn rotund, închizînd, înspre oraș, «gola» unui bastion. Turnul rotund avea un acoperiș conic, cu un diametru de circa 11 m. Servind drept magazie de pulbere, în 1748 încă mai era apreciat ca fiind executat „«Von gutten Zeig». A fost «aruncat în aer» în 1756 *(MH 951)*

20. Bleyer, *op. cit.* p. 27

21. v. Iliești, *op. cit.* p. 18

22. Nobilimea maghiară se împarte în două partide, filoaustriacă și filoturcă. Cea din urmă încearcă salvarea autonomiei țării cu sprijin otoman, adoptînd, deci, o politică similară cu cea a Țării Românești și a Moldovei. Franța însăși cere ajutor otomanilor: incursiunile sale în Italia provoacă unirea Spaniei și a Imperiului romano-german sub Habsburgi, apoi, încercuită de aceștia, se salvează cu sprijin otoman (turcii la Marsilia, Toulon și Nisa — 1543). Opuse anarhiei feudale, marile alianțe din sec. XVI au și menirea de a asigura securitatea căilor comerciale. Acestei situații i se datorează și prezența militarilor spanioli la Timișoara (1551—1552)

23. E. Marosi (*«Partecipazione di architetti militari veneziani alla costruzione del sistema delle fortezze di confine in Ungheria, tra il 1541 e il 1593»*, trad. în ital. după revista *Hadtörténelmi Közlemények*, 2/1974) indică următorii venețieni lucrînd la Timișoara: a. Arhitecți șefi — Sigismondo de Pretta de Pisa (1551), Andrea da Treviso (trimis inițial de Ferdinand de Habsburg să controleze cetatea, 1550—52), b. Arhitecți adjuncți — Martino de Spazio (1551—1552; Maggiorotti-Banfi afirmă că a venit abia în mai 1552)

24. Forma planului, înclinația spre interior a feței exterioare a zidului, tipul de cărămidă utilizat — aparțin indubitabil mijlocului sec. XVI

25. Heinrich Ottendorf, care a vizitat Timișoara în 1667, afirmă că turnurile a 3 porți ale orașului și incinta «din piatră» (în realitate, din cărămidă) a castelului au fost construite în vremea lui Castaldo. Celelalte lucrări, cum sînt: cazematele de artilerie ale «Turnului Apei», bastioanele de pămînt «dinspre mlaștini» și marea «transee», săpată în interiorul «Orașului», amintită atît de izvoarele creștine (v. Maggiorotti-Banfi, *op. cit.* p. 21, 22) cît și turcești (Solakzade Mehmed Hemdemi în «*Cronici turcești privind țările române*», vol. II, red. M. Guboglu, Ed. Academiei, Buc. 1974, p. 152), nu pot fi verificate pe teren sau pe documente cartografice din sec. XVIII. Cea de a doua linie de fortificații (prevăzută cu platforme pentru artilerie, apărată de un șanț cu apă — probabil artificial), care dublează incinta «Orașului» înspre Palanca Mare, este mai veche, căci nu are «bastioane italienești»

26. Timișoara «era digul granițelor islamice și lăcătul Țării Românești și al Moldovei, precum și al altor ținuturi» (v. «*Cronici turcești...*», vol. III, red. M. A. Mehmet, Buc. 1980, p. 226)

27. Deoarece și atitudinea orășenilor l-a făcut pe comandantul Losonczy să predea cetatea turcilor (Solakzade, *op. cit.* p. 154), populației i s-a promis că va fi ferită de jafuri. În anul 1583, sînt atestați un «jude» și o comunitate catolică, de limbă maghiară (Preyer, *op. cit.* p. 157—159). Comunitatea ortodoxă, episcopul și judele acesteia sînt menționați de mai multe ori (B. Schiff «*Unser Alt-Temeswar*», Tim. 1937, p. 146, 151). Chiar unii militari din armata turcă sau rude ale acestora practicau cultul ortodox, de ex. «Marin, bulucbașa de tunari» din Timișoara și «Damian spahia» din Tolvădia, în 1660 (I. D. Suciu, R. Constantinescu «*Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*», Ed. Mitropoliei, Tim. 1980, p. 146, 147)

28. M. Alexandrescu Dersca Bulgaru «*Cetatea și orașul Timișoara sub ocupația otomană*», în «*Timișoara în istorie...*», vol. cit. p. 64; Silahdar Findiklîlî Mehmed în «*Cronici turcești...*» vol. II, p. 443; D. Cantemir «*Istoria Imperiului Otoman, creșterea și căderea lui*», Ed. Soc. Acad. Rom. 1879, partea II, pag. 621; Silahdar *op. cit.* p. 497

29. Cf. C.P.M. — «*Timișoara 700 Pagini din trecut și de azi*» red. Ștefan Pascu, I. Zahiu, A. Țintă,

→

Tim. 1969, p. 61, 62; Niedermaier, *op. cit.* p. 66; Alexandrescu-Dersca Bulgaru, *op. cit.* p. 65. Ali Mehmed care, alături de Osman Aga și de Ibrahim Na'imeddin, este unul dintre scriitorii originari din Timișoara, de la începutul secolului XVIII, pomenește, între alți «învățați» turci din Timișoara, și de o «femeie poet» (*«Der Löwe von Temeschwar»*, Osmanische Geschichtsschreiber, herausgegeben Dr. R. F. Kreutel, Bd. 10, Vlg. Styria, Graz. Wien, Köln, 1981, p. 71)

30. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, *op. cit.* p,. 67. Documentele păstrate (de ex. «*Condica amănunțită privind sangeacul Timișoara*» — evidența locuitorilor și a produselor — *DT 93 c 302—315; «Condica arsenalului de artilerie de la Timișoara»*, anul 1698—1699, *DT 23 c 331—336*), ca și existența unui «intendent al arhivarilor», par a indica o administrație relativ ordonată

31. De altfel, și lipsa unor construcții cu «adăposturi sigure» împotriva bombardamentului austriac a obligat garnizoana turcă să capituleze. Chiar și «soția comandantului» este «ucisă în casa sa, împreună cu 2 fii» (22 sept. 1716 — *DI 66 c435; B9*). Orașul, bombardat, are un aspect jalnic: «case proaste, construite în manieră orientală, din lemn, încît însăși Casa Pașei, care aici era denumită palat, nu se poate compara nici măcar cu cea mai neînsemnată casă burgheză din Germania». Pe strada principală, de la Poarta Aradului la Poarta Belgradului, doar 7 case mai erau locuibile (Schiff, *op. cit.* p. 3, 4).

32. La 15 decembrie 1717, se înregistrau:

Cartierul	Case	Prăvălii	Moschei
Cetate («Orașul»)	227	91	4
Palanca Mare	112	3	1
Palanca Mică	62	8	2
TOTAL:	401	102	7

Cf. A. Țintă «*Aspecte demografice din Timișoara la începutul secolului al XVIII-lea*», în «*Timișoara în istorie...*», vol. cit. p. 69

33. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, *op. cit.* p. 65

34. În jurnal, se mai afirmă că, în acest cartier, ar fi ars circa 1000 de case (*DI 66 c447; B9* p. 41)

35. Ruinele actuale de pe Calea Torontalului nu par anterioare asediului din 1849. Presupuse «case de vară» ar mai fi existat pe locul Școlii de Silvicultură din Pădurea Verde și în curtea de pe str. Pălținiș 2 (casa, existentă și în prezent aici, apare pe hărțile din a doua jumătate a sec. XVIII; cărămizile sînt austriece, dar casa poate să fi luat locul uneia turcești)

36. Niedermaier, *op. cit.* p. 68.

LISTA ABREVIERILOR:

B. *Biblioteca universitaria Bologna, Mss Marsigli Ms*
Bc. *Muzeul Banatului, colecția de clișee pe sticlă*
Bd. *Band*
Buc. *București*
c. *cadru microfilm*
Cf. *Conform*
CPJ—S. *Consiliul Popular al Județului Timiș, copie aflată în arhiva Secției de Arhitectură și Sistematizare*
CPM. *Consiliul Popular al Municipiului Timișoara*
DA. *Direcția Generală a Arhivelor Statului, București, microfilme Austria, rola*
DI. *Direcția Generală a Arhivelor Statului, București, microfilme Italia, rola*
DT. *Direcția Generală a Arhivelor Statului, București, microfilme Turcia, rola*
Ed. *Editura*
ex. *exemplu*
H. *Hofkammerarchiv Wien, Banater Akten r. Nr. 1*
K. *Kriegsarchiv Wien, Kartensammlung*
MH. *Muzeul Militar Central, București, colecția de hărți*
ms. dact. *manuscris dactilografiat*
op. cit. *opera citată*
p. *pagina*
red. *volum apărut sub redacția lui...*
Tim. *Timișoara*
v. *vezi*
Vlg. *Verlag*
vol. *volum*

În cazul planurilor a căror scară de reducere este indicată, aceasta se referă la scara reproducerii în revistă și nu la documentul original

REVEDERE, DUPĂ 30 DE ANI, A FOȘTILOR STUDENȚI DIN PROMOȚIA DE ARHITECȚI 1955

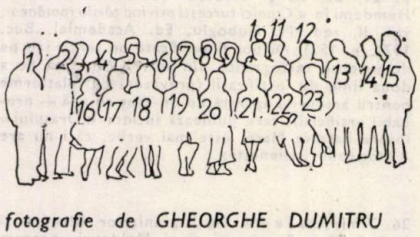

fotografie de GHEORGHE DUMITRU

În fotografia, făcută la 30 mai 1985, pot fi destul de ușor recunoscuți: 1. Vasile Ursache — 2. Petre Ionescu — 3. Nicolae Teodorescu — 4. Emil Zega — 5. Paul Focșa — 6. Jack Cohn — 7. Ionel Ulmeanu — 8. Valeriu Manu — 9. Camelia Isbășescu — 10. Nicolae Trifu — 11. Ștefan Bobocea — 12. Alexandru Budișteanu — 13. Dan Băiașu — 14. Ștefan Ion — 15. Constantin Jugurică — 16. Milada Ionescu Demetrescu — 17. Ileana Nits Dobre — 18. Elisabeta Birău Dumitrescu — 19. Maria Domnița Popa Necșa — 20. Grațiela Halmagiu Rădulescu — 21. Maria Tănăsescu — 22. Victoria Valuță — 23. Andrei Pănoiu

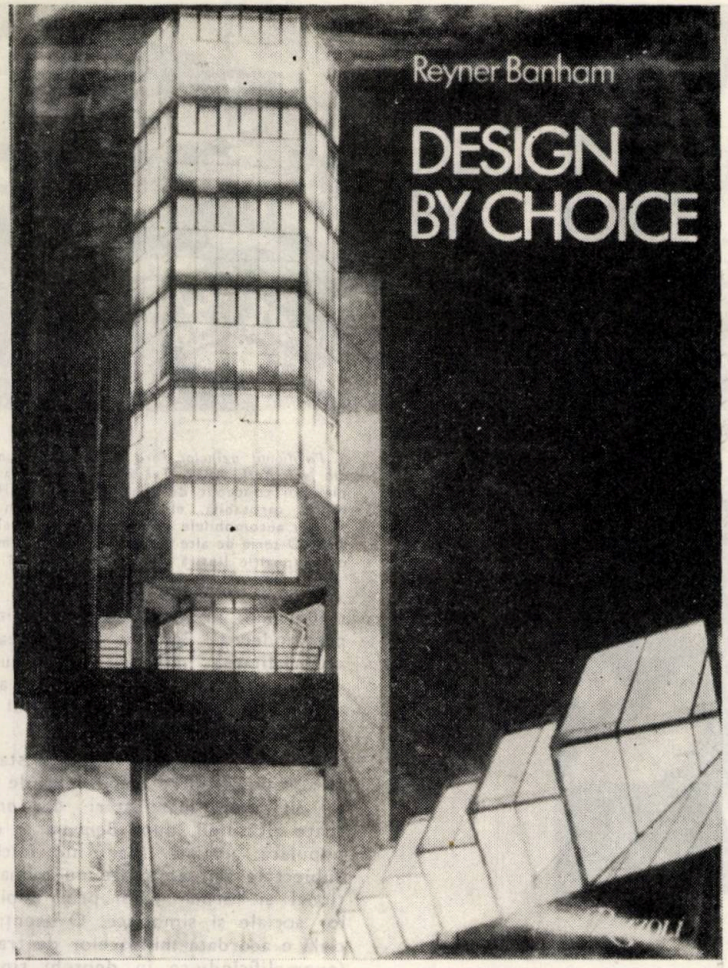

Reyner Banham: DESIGN BY CHOICE, Rizzoli International Publications Inc.—New York, 1981, 152 pagini, 160 ilustrații

Larga notorietate a lui REYNER BANHAM este datorată cîtorva cărți ale sale care s-au bucurat, la timpul lor, de un deosebit interes în lumea specialiștilor ca și la marele public. Dintre ele, ar fi de amintit: *Teorie și proiectare în prima epocă mașinistă* (1960), *Ghidul arhitecturii moderne* (1962), *Neo-Brutalism* (1966), *Arhitectura mediului bine temperat* (1969) ș.a. În plus, de aproape treizeci de ani, el scrie, încontinuu, articole, eseuri și studii critice pe teme actuale de urbanism și arhitectură. Făcînd din acestea o selecție plină de discernămînt. PENNY SPARKE a alcătuit prezentul volum antologic, al cărui titlu ar putea fi tradus liber: *« Între arhitectură și design »*.

În numeroasele sale scrieri apărute în periodice din Anglia și SUA, *Reyner Banham* se distinge prin dezinvoltură și accesibilitate, evitînd limbajul pedant al altor exegeți. Într-un stil evocator, oscilînd între literatură și jurnalism, el își exprimă ideile sale democratice despre artă și cultură, despre arhitectura contemporană, considerată ca fapt social cu dimensiune umanistă, precum și despre noua disciplină de *design*, în plină efloarescență. Creînd o punte între critică și cititori, Banham vădește o rară capacitate de a înțelege și interpreta sistematic laturile controversate ale artei moderne de a clădi și de a sesiza, prin observații pertinente, valorile generale și amănuntele semnificative, psihoestetice ale anumitor produse industriale.

Cartea de față cuprinde două secțiuni. Prima atinge teme de istorie, teorie și critică, relative la arhitectura secolului al XX-lea. În a doua, intitulată generic *pop-culture*, se găsesc cîteva studii referitoare la plastica obiectelor de aruncat după o oarecare perioadă de folosire, dar care constituie, totuși, însemnate componente ale ambianței urbane de astăzi.

Banham nu atribuie noțiunii de design o importanță similară celei conferite de *Le Corbusier:* acesta privea mașinile, avioanele, vapoarele etc, ca o sursă de inspirație formală pentru arhitecți. Desigur, și la alți studioși arhitectura apare ca o operă de design la scară mare. Pentru Banham, însă, cu toate că există anumite laturi comune, interdisciplinare, — spre diferența de obiectele de design efemere — clădirile rămîn destinate să dăinuie nelimitat în timp, implică un simțămînt al permanenței, și, ca atare, urmează a fi tratate cu alte criterii.

Studiile din antologia prezentă se caracterizează printr-o analiză, făcută cu acuitate și profunzime, a revoluției produse de noile tehnologii și materiale de construcție și, mai ales, prin dezvoltarea industriei sub influența invențiilor și descoperirilor științifice epocale ale secolului. Impactul acestora asupra vieții urbane, diferența dintre clădire și mașină, rolul functional al lucrărilor de arhitectură și de design, ca și efectul lor comunicativ asupra marilor mase, sînt aprofundate cu competență și într-un spirit critic neobișnuit.

Dintre evocările arhitecturale retrospective, ar fi de semnalat eseurile dedicate lui ANTONIO SANT ELIA și lui ERICH MENDELSOHN. Cel dintîi, dispărut de tînăr în primul război mondial, înainte de a fi apucat să construiască ceva, denotă, prin albumele de desene rămase de la el, a fi fost un excepțional vizionar, de imaginație nelimitată, de grandoare și forță inedită în felul său de a prevedea aspectele urbane și metropolitane viitoare. Cît despre *Mendelsohn*, principal exponent al expresionismului arhitectural interbelic, cu nuanțe uneori utopice, proiectele și realizările sale din Germania întrec lucrările sale din exilul de mai tîrziu în Israel și apoi în SUA.

Într-un necrolog al lui *Le Corbusier*, Reyner Banham consemnează aportul fără pereche al acestuia la dezvoltarea urbanismului modern, precum și la geneza idiomului arhitectural al veacului. Totuși, este criticat funcționalismul împins prea departe, după cum nu sînt ignorate neajunsurile exceselor tehnice și efectele raționalismului lipsit de căldură, înregistrate pe alocuri de lucrări ținînd de gîndirea inițială a lui Le Corbusier.

Ca obiecte arhitecturale mai de seamă din *Anglia* de după al doilea război mondial, în antologia întocmită de *Penny Sparke*, se remarcă două cazuri opuse, ce au suscitat comentarii contradictorii. Este vorba de reconstrucția *Catedralei din Coventry*, distrusă prin bombardamentele naziste, și de *Teatrul Național de la Londra*. Arhitectul BASIL SPENCE s-a văzut confruntat, în primul exemplu, cu chestiuni de ambianță locală, de tradiție stilistică, lovindu-se de prejudecăți de ordin istoric și religios. În soluția sa, radicală, păstrînd intacte ruinele importantului edificiu distrus, se întrevăd curente favorizînd o reînviere a stilului neogotic și, pe de altă parte, o concepție modernă privind arta sacră.

Ansamblul *Teatrului Național* londonez, construit pe malul sudic al Tamisei conform planurilor elaborate de DENYS LASDUN și inaugurat în 1976 (zece ani după schițele inițiale), se prezintă ca o megastructură din beton armat aparent, comportînd limbajul plastic exclusiv modern al formelor simple. Este o compoziție complexă, caracterizată printr-un însuflețit joc volumetric, cu întrepătrunderi prismatice compacte și goluri transparente, la care se adaugă o serie de terase denivelate. În interior, dintre cele cîteva săli de spectacol, unele sînt axate în diagonală.

→

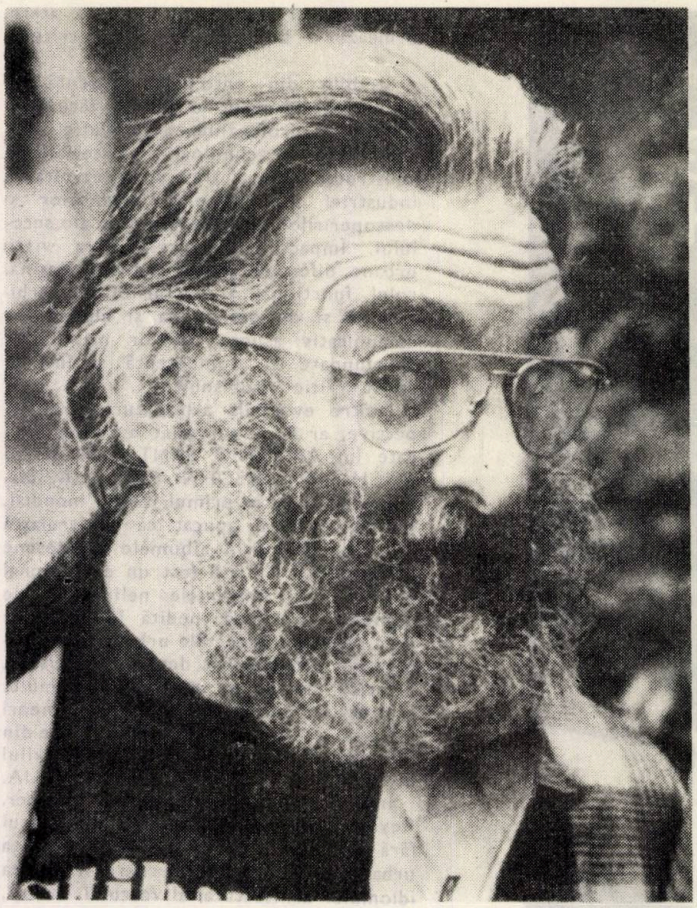

1

1. Portretul lui Reyner Banham. Născut la Norwich (Anglia), în 1922, a făcut parte din redacția revistei *Architectural Review*, din 1952 pînă în 1964. A fost, printre altele, profesor de Istoria arhitecturii la Universitatea din Londra, pînă în anul 1976, cînd s-a stabilit definitiv în S.U.A.

2. Pavilion la Expoziția germană Werkbund din Köln, 1914. Autorul, BRUNO TAUT, apare ca un precursor al clădirilor transparente contemporane. De remarcat planul circular și cupola fațetată, de iz oarecum oriental

2

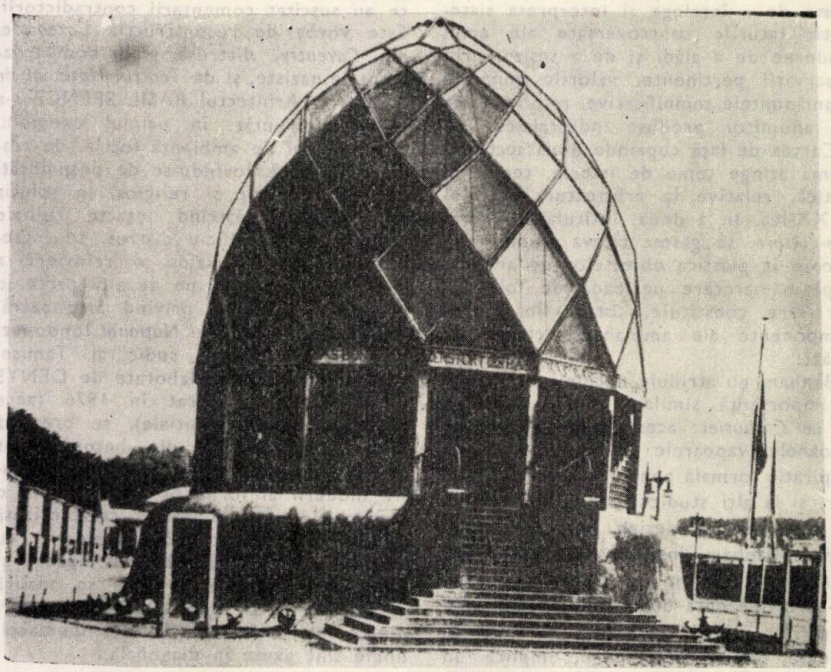

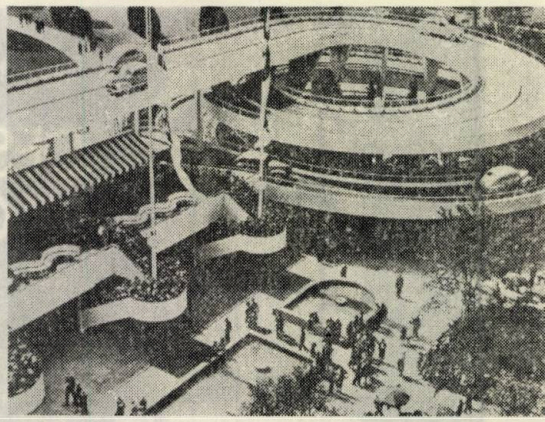

3

3. Pavilionul uzinelor Ford la Expoziția universal din New York, 1939. Trăsătura dominantă a com plexului conceput de arh. ALBERT KAHN est rampa carosabilă, elicoidală, din beton arma pentru automobilele care coboară la nivelul infe rior. O serie de alte curbe mai mici agrementeaz o compoziție lipsită de echilibru spațial

Judecînd, în mod general, arhitectur postmodernă, Banham se sesizează d artificialitatea îmbinării dezarticulate elementelor compoziționale, de absen armonizării acestora și de dozajul plasti neadecvat.

În a doua parte a cărții, se stabilește o apropiere între produsele de *desig* și diferitele manifestări de *artă-pop* toate alcătuind, după *Banham*, o cultur populară urbană (dar nu folclorică Subiectele sînt abordate nu numai func țional și formal ci și prin implicații lor sociale și simbolice. O atenție spe cială e acordată mijloacelor de transpo (exemplificîndu-se în deosebi tipuri d automobile), echipamentului modern birourilor, pieselor de utilaj domest etc. Nu sînt excluse, în contextul an biental, nici marile reclame cu supe grafica lor publicitară, cu abstracția lo sofisticată și nici mobilierul stradal mo dern, în fine tot ceea ce afectează opt populația orașelor.

În schimbarea succesivă a modelelo de design în care predomină modern silă de zorzoane de modă veche, co tează mentalitatea estetică variabilă; p de altă parte, obiectele respective, p lîngă atributele percepute senzorial, exe cită și o funcție umanistă, contravenin nu o dată celei strict utilitare.

Începînd cu *Joseph Hoffmann* la Vien în 1903 și trecînd la *F. L. Wright*, spre se ajunge apoi la post-moderniști, o bun parte a acelora calificați să conceap accesorii casnice și obiecte propriu-z de *design* se recrutează printre arhitec Aceasta explică, parțial, întrepătru derea disciplinelor: arhitectura și i dustria produselor de design au reflex culturale plasate undeva într-o zon intermediară. E de observat străduin de a se limita impactul mașinii și arhitecturii comerciale care, printr-u limbaj tehnic prea spartan, minimalis afectează oarecum negativ sufletul m selor.

În principiu progresive, noile tehn logii cer în arhitectura de acum o infu zie de tradiție, deși aceasta este aparen conservatoare. O atare infuzie, impu

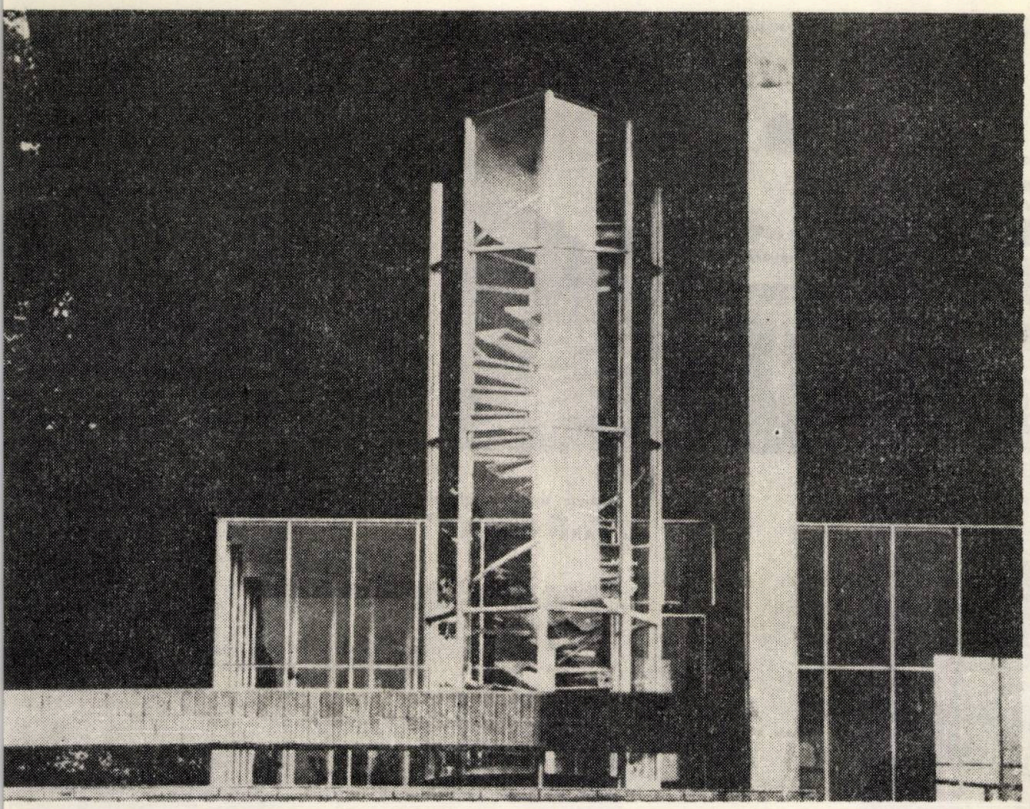

4

. Universitatea din Leicester (Anglia), Facultatea le Mecanică, (1963) Turnul de sticlă cuprinde cara în spirală ducînd la laboratoarele de ercetări le la etajele de sus. Aspectul antiistoric, maşinist, l ansamblului frapează prin lipsa oricărui detaliu olastic (arh. JAMES STIRLING şi JAMES GOWAN)

din motive psihologice, apare ca o condiţie de natură culturală, de mai lungă durată, pentru clădirile viitoare. După cum scria undeva ADA LOUISE HUXTABLE: « *secolul al XX-lea a văzut un persistent declin al forţei vizuale şi emotive a edificiilor publice din SUA* », ceea ce este valabil şi în alte părţi. Cu vreo ută de ani în urmă, WILLIAM MORRIS — marele spirit vizionar englez — considera că arta ar trebui să cuprindă oate aspectele materiale ale vieţii.

Antologia de faţă aduce o contribuţie neritorie în direcţia atingerii acestui obil deziderat.

Arh. JEAN MONDA

. Clădire de birouri Willis Faber, la Ipswich (Anlia), datînd din 1975, operă a arhitectului NORMAN FOSTER. Vedere de ansamblu

. Idem. În frontul de sticlă, faţetat în curbă, se glindesc deformat imaginile citorva vechi imobile învecinate

5

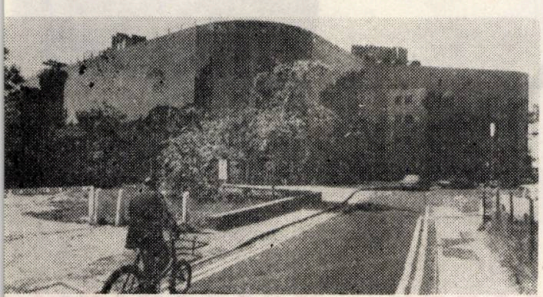

6

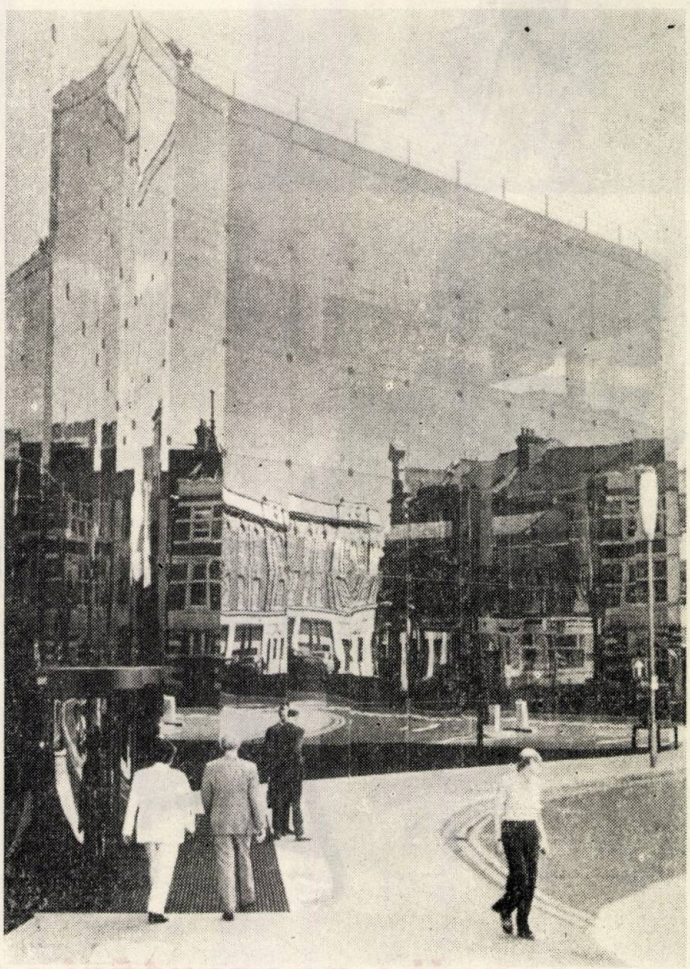

continuare în pag. 61

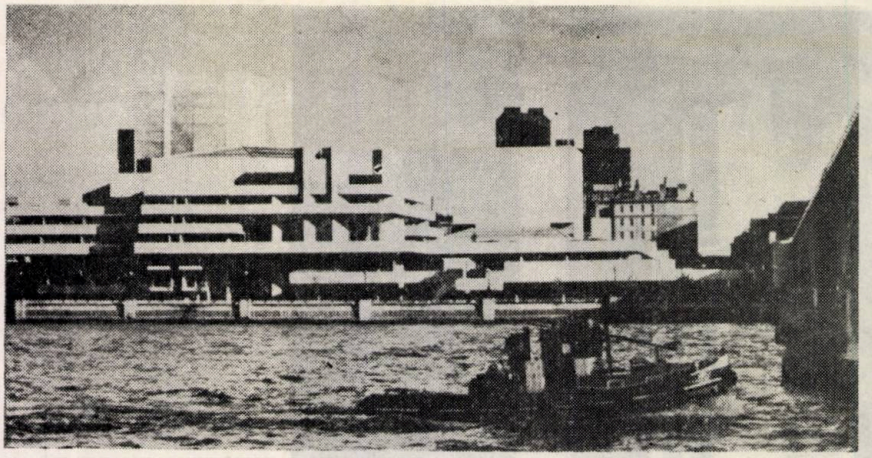

7. Teatrul Național din Londra, inaugurat în anul 1976, de pe malul sudic al Tamisei. De un monumentalism modern, megastructura din beton aparent, operă a arhitectului DENYS LASDUN, comportă un joc prismatic neregulat. Lucrarea a fost denigrată de către unii critici, pentru aspectul nereprezentativ și lipsa unui caracter național

8. Scaune ușoare traforate din metal și material plastic, de diferite culori, imaginate, în 1956, de HARRY BERTOIA

9. Fotoliu și taburet. Modele capitonate ale cunoscutului designer CHARLES EAMES (1956)

10. Televizor portabil japonez marca Sony, din 1960, caracteristic prin volumetria sa curbă

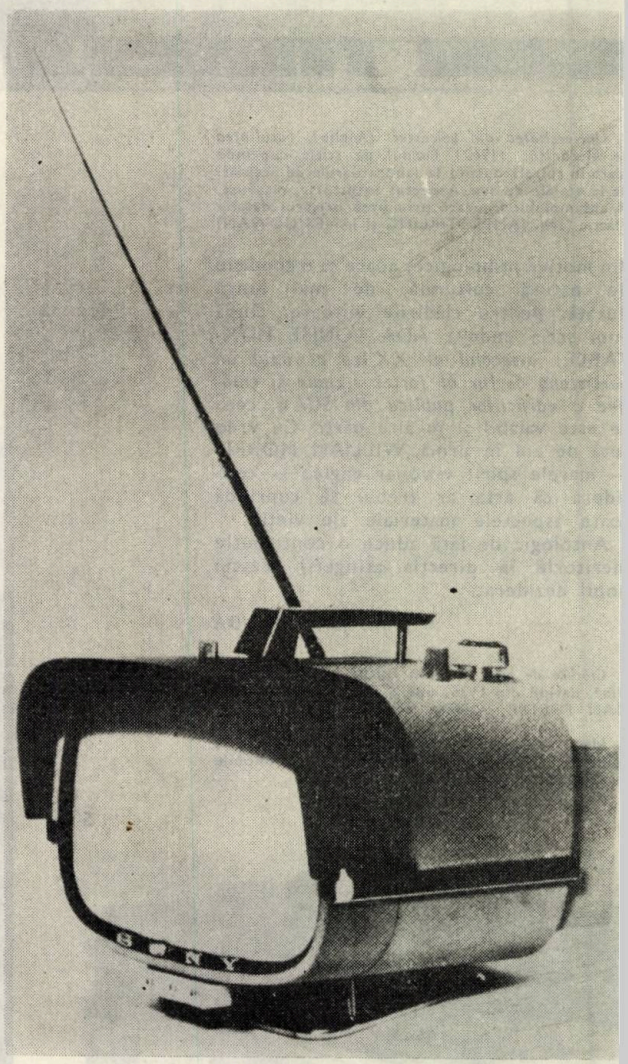

LAMBRIU CU ȚESĂTURI DIN BAMBUS ȘI RAFTURI DIN STICLĂ LA O FLORĂRIE

FISA TEHNICA NR. 308

A3/1985

LAMBRIU CU ȚESĂTURĂ DIN BAMBUS — RAFTURI ȘI MONTANȚI DIN STICLĂ

clasificare 17 18 19

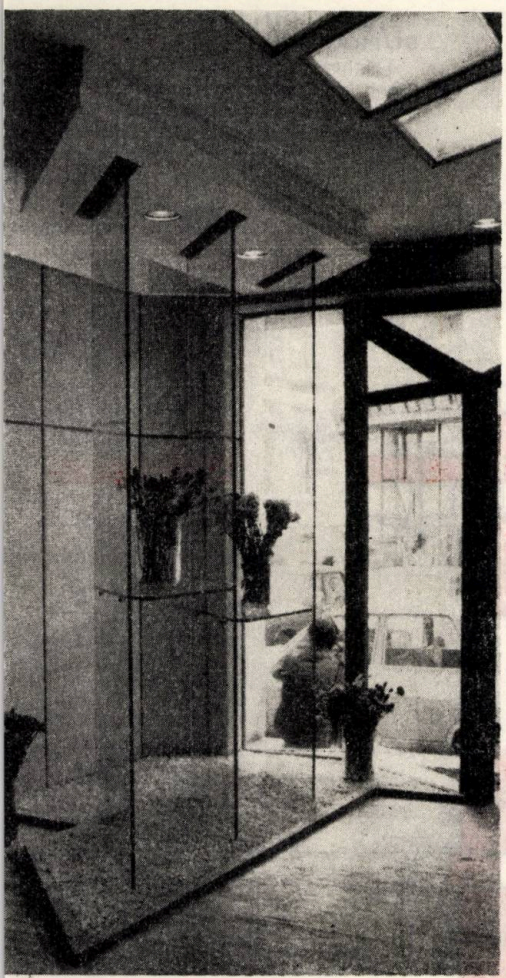

LAMBRIUL PERETELUI este realizat cu țesătură din paie de bambus montată pe rame de lemn. La partea superioară panourile sînt glisate în spatele unei pazii de ipsos, iar la partea de jos plutesc peste un strat de pietriș de mozaic.

A, B, C. Secțiune veticală prin lambriu (Det. B este valabil și pentru secțiunea orizontală) — **D, E, F,** Detalii montant și raft de sticlă, secțiuni verticale. — **G, H,** Secțiuni orizontale.

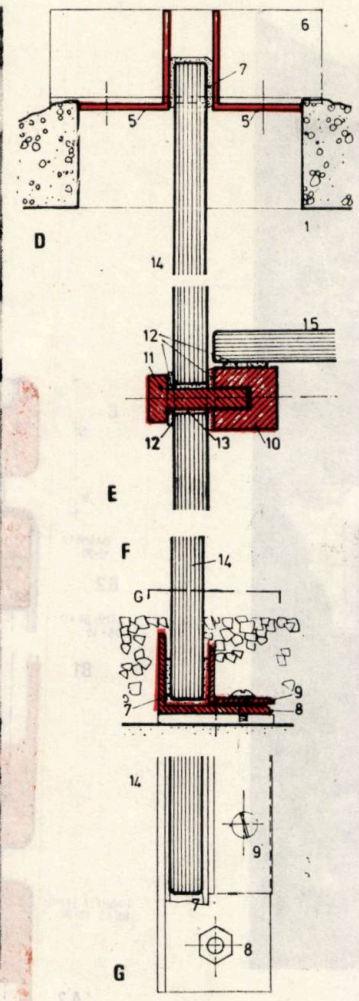

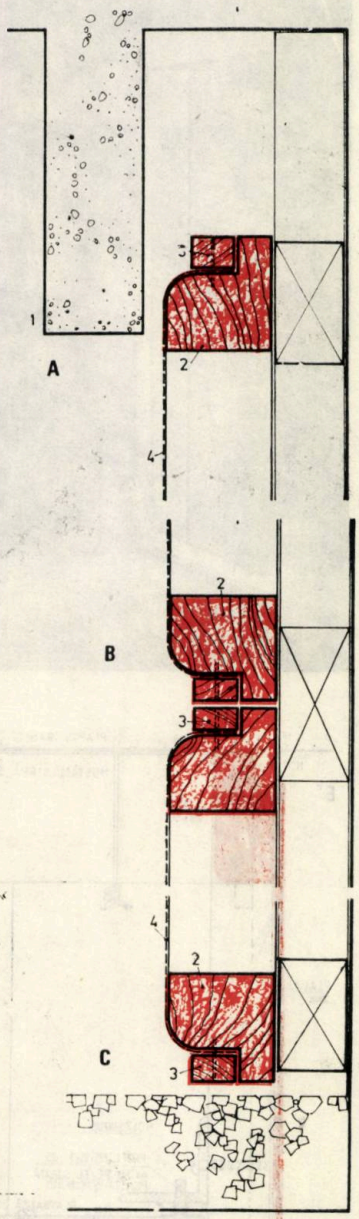

RAFTURI SI MONTANȚI DIN STICLĂ

Montanții sînt fixați la partea de sus cu corniere de aluminiu în decupaje ale tavanului suspendat, iar la partea de jos cu corniere de oțel îngropate apoi într-un strat de pietriș de mozaic. Rafturile sînt rezemate prin intermediul unor pastile de cauciuc pe piese metalice care străbat montantul.

Pentru pregătirea de ansamblu vezi pag. 22

1. *Tencuială pe rabiț* — **2.** *Ramă de brad* — **3.** *Baghete lemn* — **4.** *Impletitură din paie de orez* — **5.** *L aluminiu* 35 × 35 × 3 mm — **6.** *Corniere transversale de montaj la capete* — **7.** *Garnitură de cauciuc* — **8.** *L* 50 × 35 × 4 mm. 1—790 mm. *fixat în pardoseală cu bolțuri împușcate.* — **9.** *L* 25 × 25 × 3 mm. — **10.** *Piesă* 25 × 540 mm. *cu gaură filetată* ⌀ 8 mm — **11.** *Șurub* ⌀ 8 — **12.** *Garnituri și pastilă din cauciuc.* — **13.** *Tub PVC împrejurul șurubului.* — **14.** *Montant sticlă securizată* 12 mm — **15.** *Rafturi sticlă* 12 mm, *alternate.*

MOBILIER COMERCIAL – CORP SUSPENDAT DIN LEMN, CU LUMINĂ – TEJGHEA CU CORPURI SUPRAPUSE

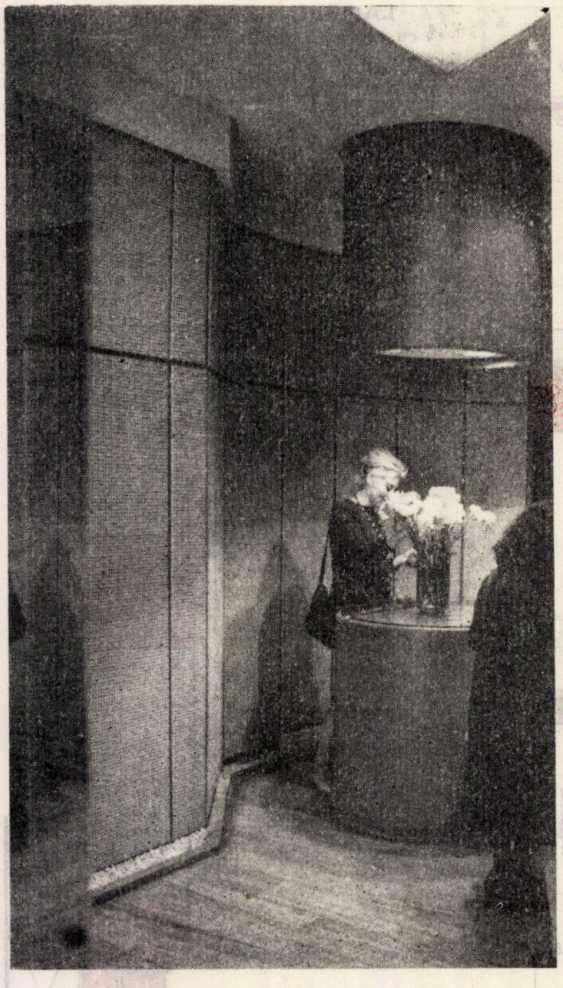

TEJGHEA DIN LEMN CU CORPURI SUPRAPUSE

Tejgheaua este realizată dintr-un element ancorat în pardoseală **(A1, A2)**, un element intermediar **(B1, B2)**, care poate lipsi realizînd astfel o înălțime mai mică și un blat **(C)** din PAL pe ramă cu cristal securizat peste un strat din pietriș de mozaic alb. Suprafețele verticale sînt acoperite cu țesătură din fibre vegetale (paie de orez).

Pentru pregătirea de ansamblu vezi pag. 22

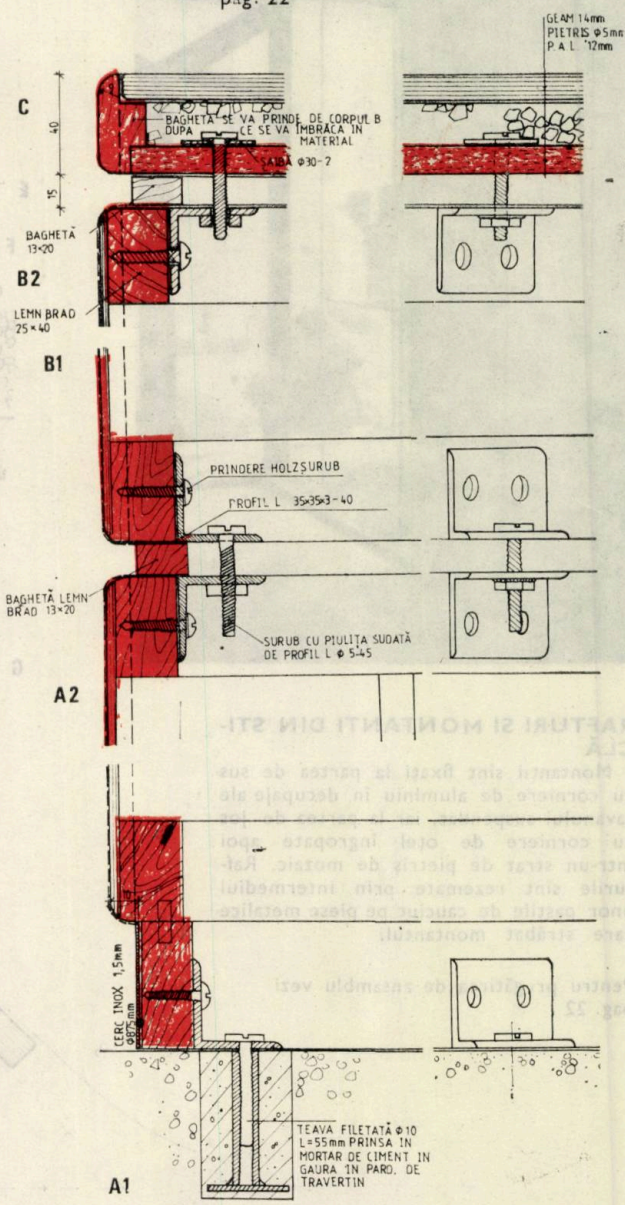

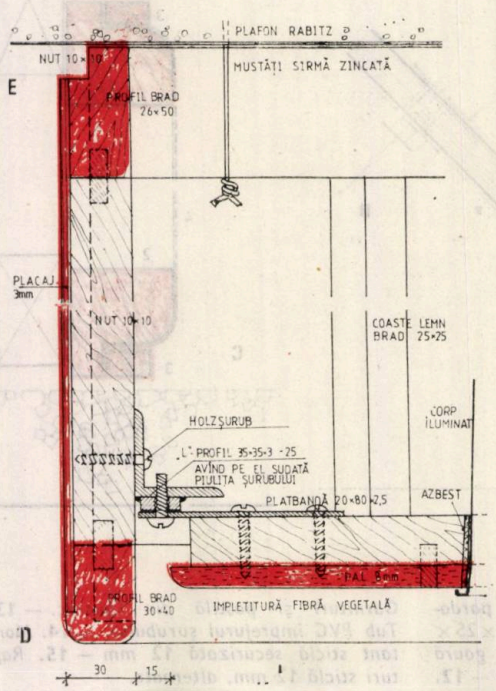

CORP SUSPENDAT DE FORMĂ CILINDRICĂ.

Corpul este suspendat de tavanul din tencuială pe rabiț. Un capac din PAL cuprinde trei corpuri de iluminat îngropate. Suprafața exterioară este vopsită, **(Det. D, E).**

Detalii Sc 1/3
Detalii Sc 1/3

urmare din pag. 58

prezentare de arh. JEAN MONDA

14. *Bicicletă Moulton Standard*, tip 1964. **14**

13. *Limuzină Jaguar*, Mark VII. Model din anul 1957

13

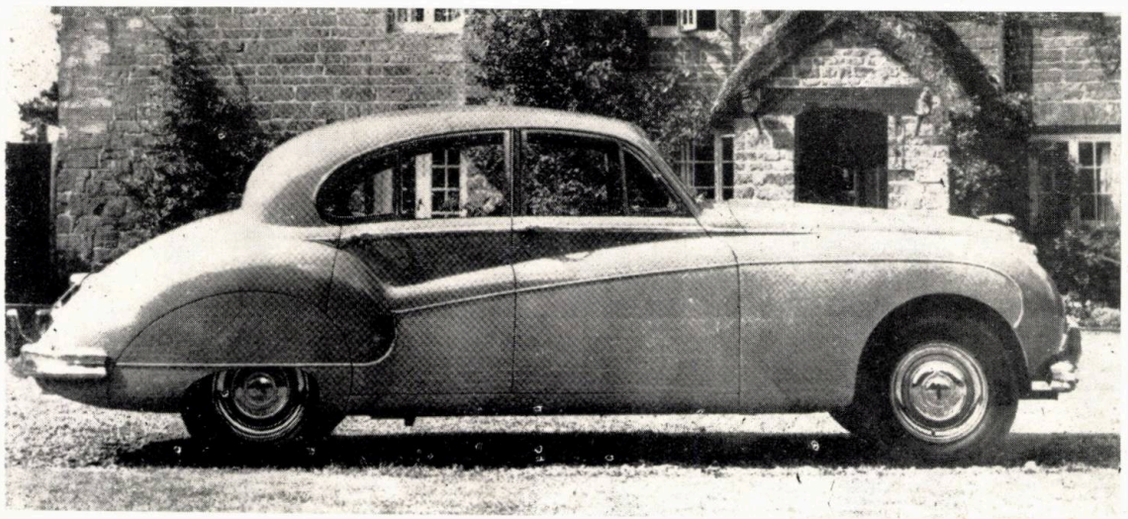

12

12. *Automobil de sport Bugatti Royale*, tip 41 (1931)

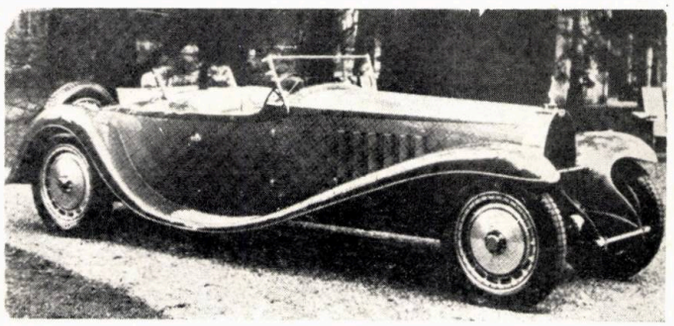

11. *Automobile cu remorci locuibile*. Desene de FRANÇOIS DALLEGRET din anul 1927

11

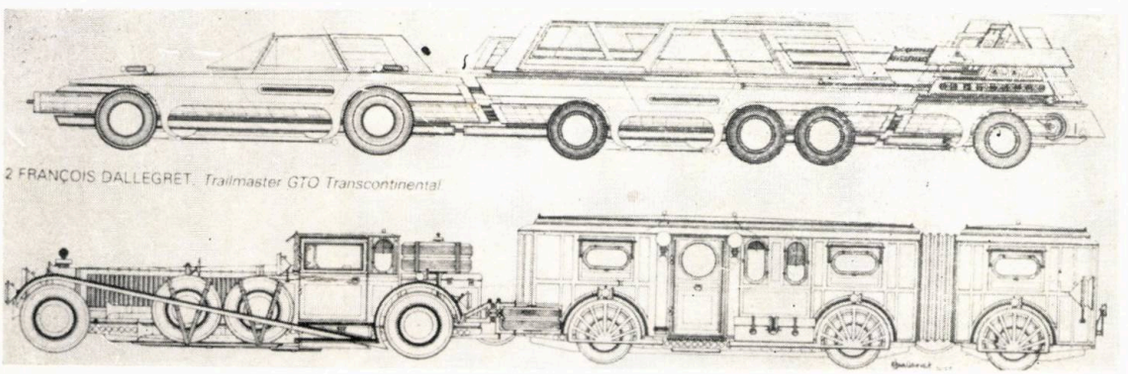

2 FRANÇOIS DALLEGRET. *Trailmaster GTO Transcontinental*

UNELE ASPECTE LEGATE DE ARHITECTURA PROGRAMELOR SPORTIVE

Multiplele activităţi legate de sport, asemenea pretutindeni, fac din acestea o componentă majoră a epocii noastre. Implicaţiile sportului în existenţa cotidiană, ca timp ce i se consacră, ca subiect de preocupări şi de polemici, ca buget ce i se alocă, ca obiceiuri şi gesturi, ca manifestare gregară, se amplifică continuu. Fenomenul sportiv nu poate fi de nimeni ignorat, fie că este abordat prin practicare ca joc, exercitat ca profesie sau igienă corporală sau este urmărit *de visu* ori prin mass-media. Vedetele sportive, considerate celebrităţi de primă mărime, dobîndesc importanţă socială, se bucură de publicitate, ajung să creeze mode vestimentare sau tipuri de comportament. În fine sportul creează o mentalitate şi, fiind tot mai mult produsul unor metode de învăţămînt, amplifică profesiile şi specialităţile legate de el, evoluînd din punct de vedere tehnic şi material. Datorită sportului, s-au dezvoltat importante industrii de material sportiv, riguros standardizate, o nelimitată panoplie de produse, de la cea mai simplă minge pînă la echipamentele, extrem de pretenţioase şi complexe, din automobilism, aviaţie sau navigaţie.

Încă de la începutul secolului, cultura şi arta, sesizînd impactul sportului asupra lumii contemporane, au abordat atît relaţiile şi atitudinile umane, ca şi idealurile născute odată cu el. Ne putem gîndi, printre altele, la piesa simfonică « Rugby » a lui Honegger, la « Footballistul » lui Picasso, la nuvelele lui Jack London despre lumea boxului, la universul şavanelor lui Hemingway ori lumea aviaţiei a lui Saint Exupery. În afară de *best-sellers* şi de filmele cu eroi vedete sportive, există cărţi interesante despre alpinism, despre curse de cai sau curse de sporturi mecanice, iar, în genul memorialistic, cărţi ale navigatorilor solitari, ale aviatorilor, ale exploratorilor etc.

Pătrunderea determinantă în contemporaneitate s-a produs, însă, în momentul în care sportul a devenit disciplină de învăţămînt, abordată ştiinţific, şi cînd practicarea lui nu a mai fost sezonieră, devenind continuă prin activitatea *indoor* şi prin creearea de simulatorii.

Continuitatea sportului a fost ajutată şi de extraordinara dezvoltare a transportului, la distanţă, cu avionul şi cu automobilul, la altitudine, cu cablul, cu helicopterul sau cu trenul cu cremalieră.
În ţările cu o largă dezvoltare sportivă şi cu o corectă înţelegere a sportului de recreaţie, de sănătate, de spectacol şi de educaţie, s-au creat reţele de baze şi amenajări sportive bine echipate, situate izolat sau organizate în zone urbane specializate. Programele acestora au generat arhitectură şi urbanism.

Construcţia sportivă, prin esenţa ei, prin deschiderile cîteodată obligatoriu mari, a creat probleme de structură şi expresie şi a generat forme. A conferit un caracter major unor zone orăşeneşti. Astăzi, ca să evoci printr-un poster oraşele München sau Tokio, arăţi construcţiile lor olimpice, după cum Parisul este evocat prin Turnul Eiffel sau New Yorkul prin *Empire States Building*.

În ţara noastră, construcţia sportivă nu se înscrie în ritmul ştiut al altor categorii de construcţii, din domeniul social-cultural, industrial sau al locuinţelor. Dezvoltarea şi distribuirea bazelor sportive, de agrement sau de competiţie nu sînt corelate suficient cu dezvoltarea demografică sau urbană. O simplă comparaţie, cu ponderea acordată construcţiilor sportive în ţări vecine, nu ne este favorabilă.
Continuînd o preocupare mai veche, convins fiind de frumuseţea programelor sportive în creaţia de arhitectură *, am căutat prilejuri

* ARHITECTURA nr. 1—2/1978, pag. 28 « Construcţii sportive, programe structuri, forme »

→

MODERNIZARE BAZA DE TIR TUNARI, BUCUREȘTI

1. Planul parterului — 2. Planul etajului — 3. Fațada sudică, cu intrarea principală — 4. Fațada estică, cu intrarea de serviciu — 5. Fațada nordică, spre po gonul 50—100 m

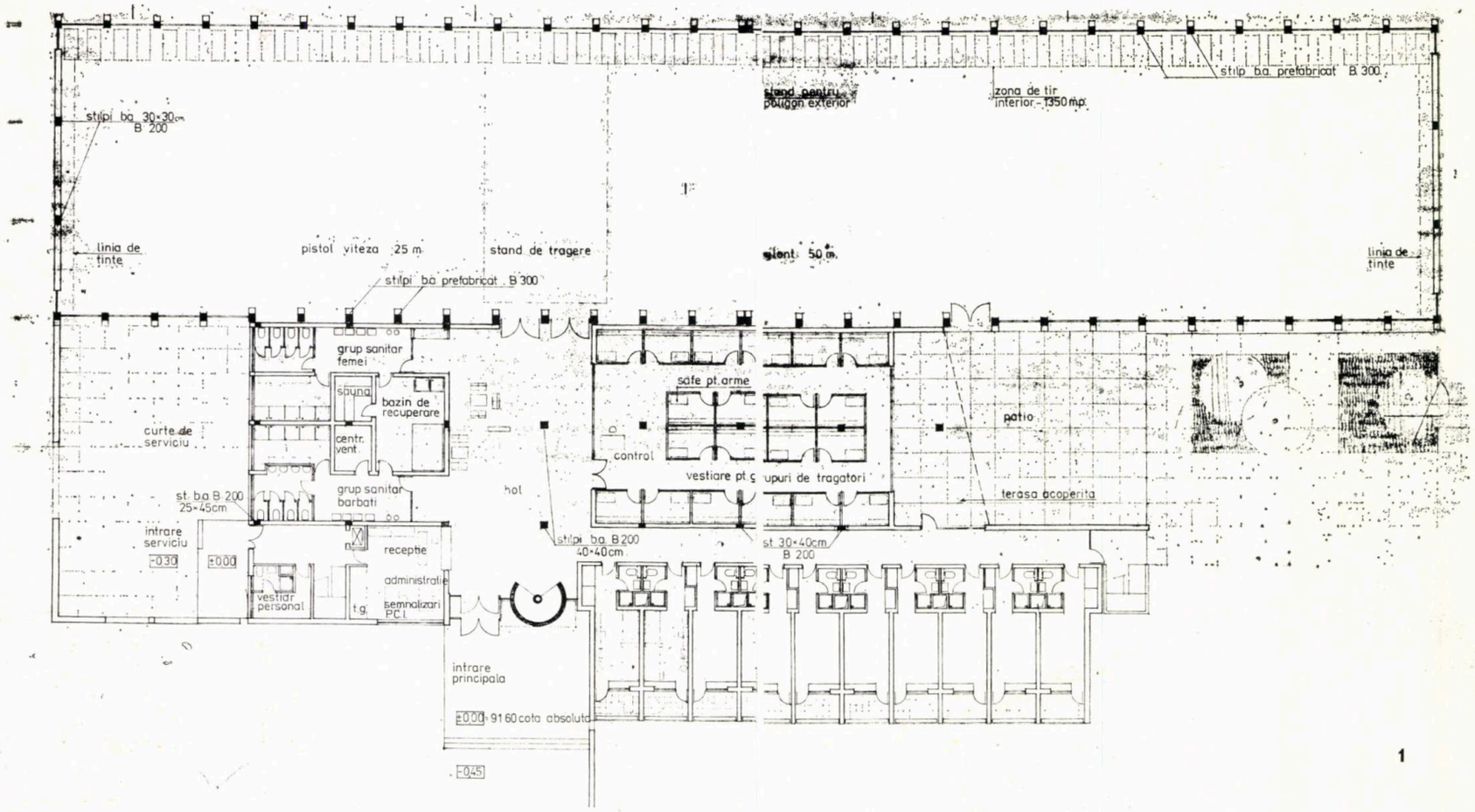

1

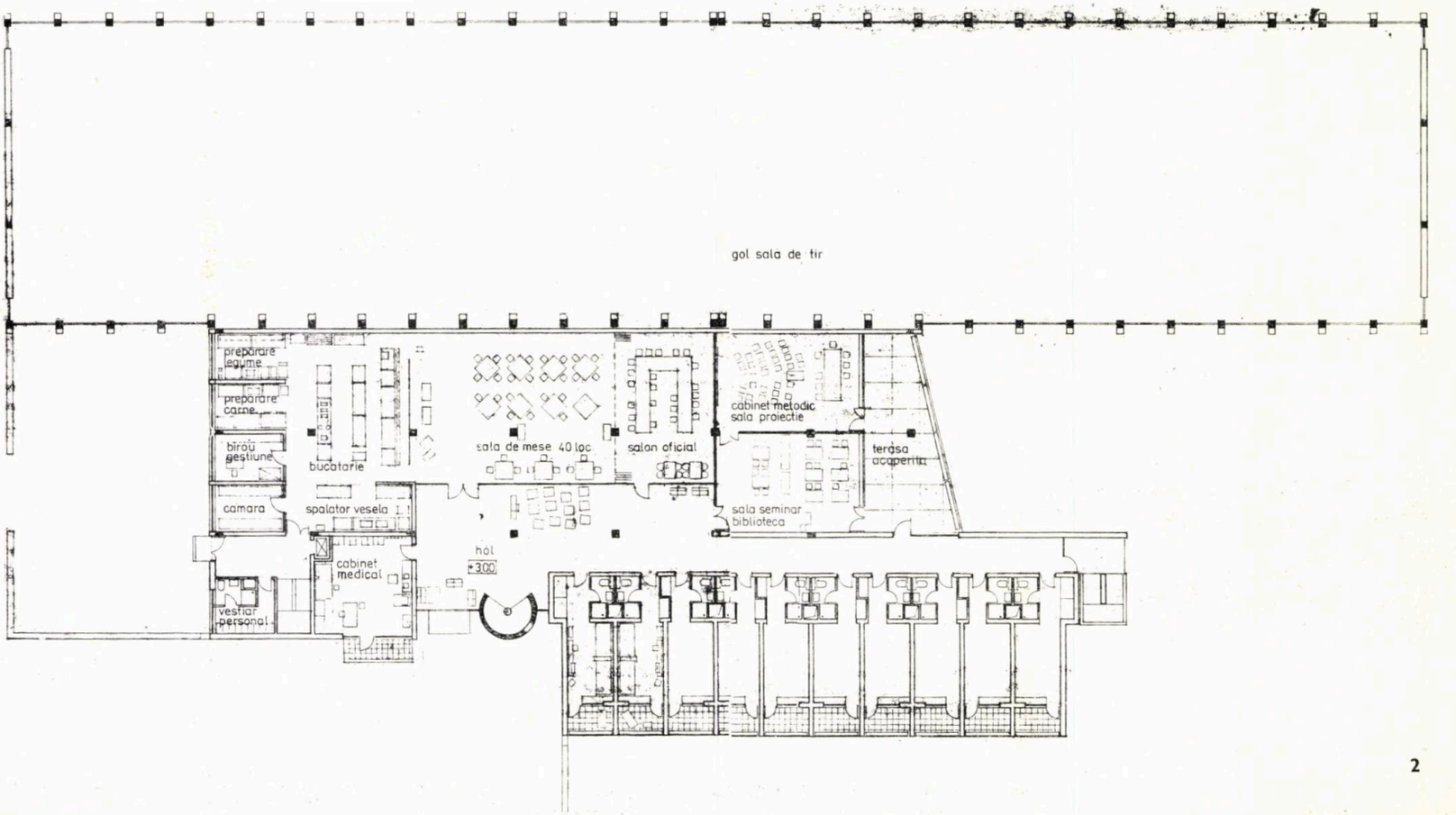

2

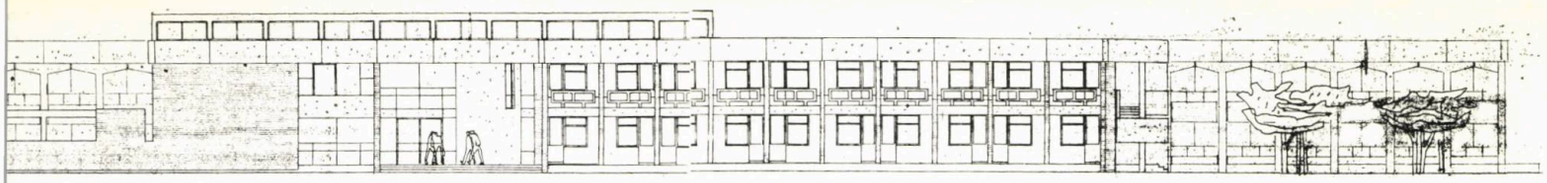

3

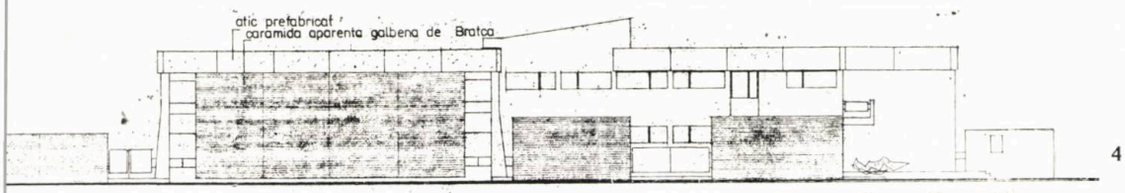

4

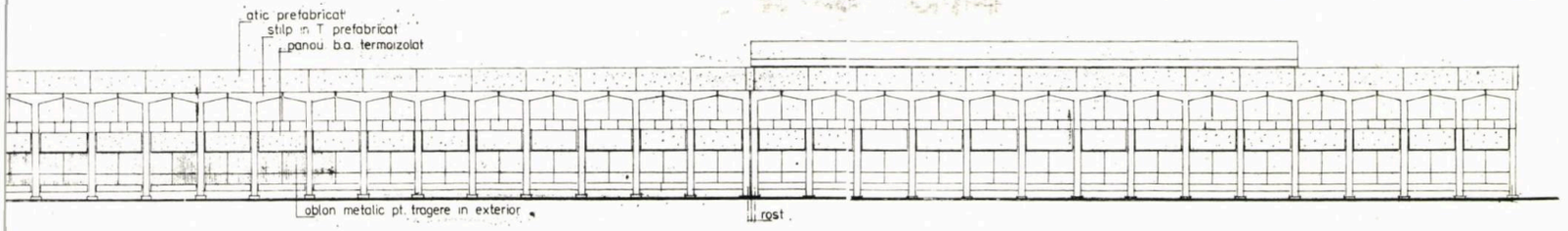

5

de a le aborda ca studii sau ca proiecte de execuție. Una din federațiile din cadrul Consiliului Național pentru Educație Fizică și Sport, care a înțeles foarte bine factorul educațional în plină mișcare al pregătirii sportive a fost Federația Română de Tir. În ultimii zece ani, a căutat, prin studii sistematice, să modernizeze bazele de tir existente sau să preconizeze realizarea unor noi baze, cu o concepție modernă. Deși studiile s-au materializat numai în parte, ele au precizat concepția de pregătire la toate nivelurile, au dus la concretizarea unor planuri de dezvoltare și proiecte tip care vor putea fi în viitor folosite. Continuitatea în tirul sportiv a fost asigurată, la început, prin introducerea probelor cu armă cu aer

COMPLEX SPORTIV PENTRU TIR DÎRSTE, BRAȘOV

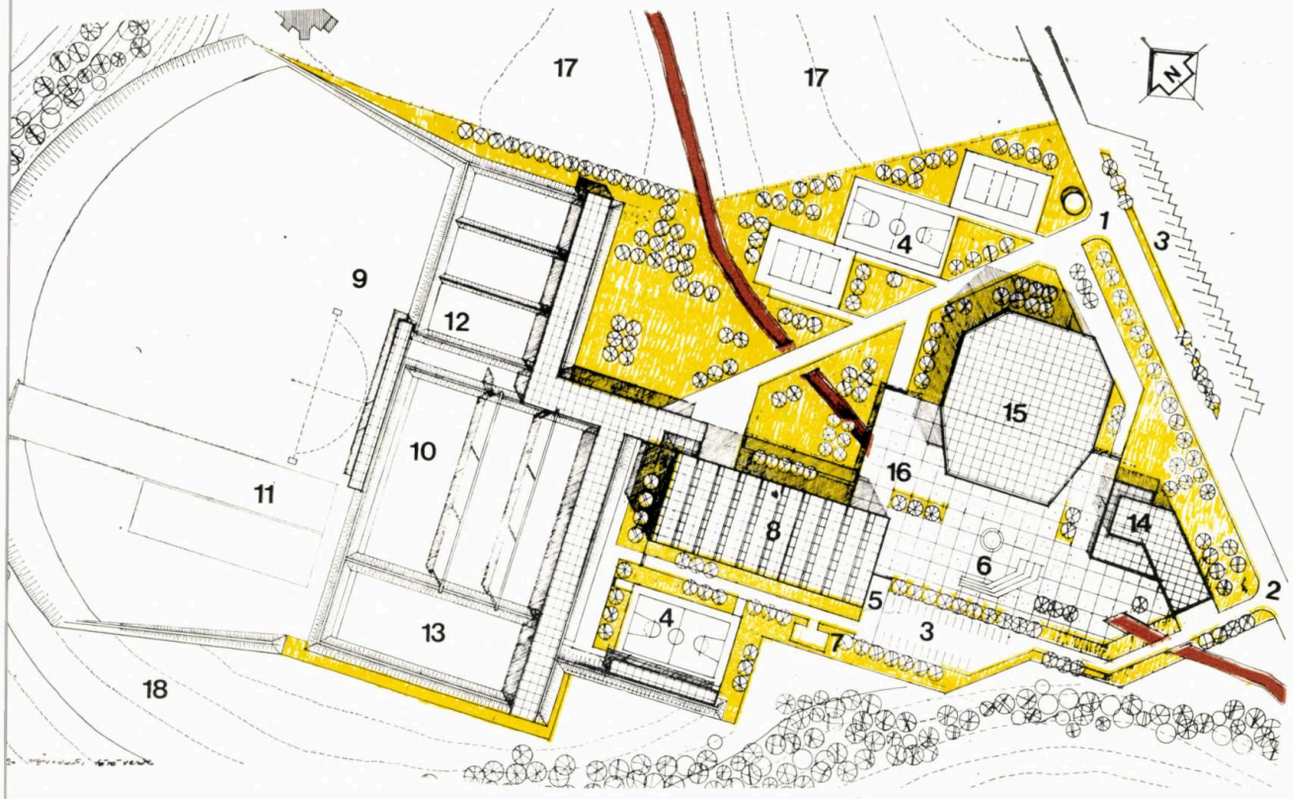

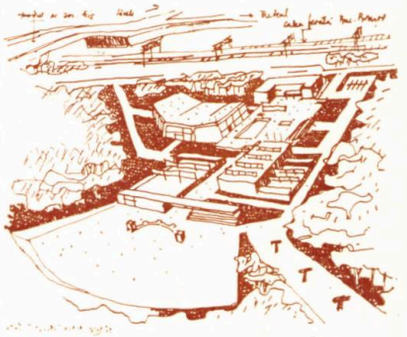

6

7

8

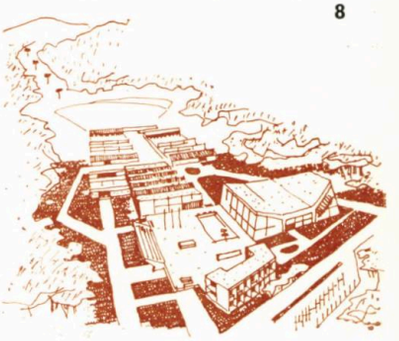

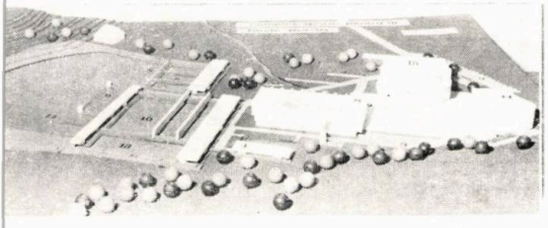

9

9. Poligon de talere — 10. Poligon armă (32 paturi) — 11. Poligon arc — 12. Poligoane pistol-viteză — 13. Poligon mistreț — 14. Bloc cazare-restaurant — 15. Sală jocuri sportive și natație — 16. Terasă solariu — 17. Zone extindere — 18. Extindere poligon talere.

POLIGOANE ÎN AER LIBER	2700 m²
CONSTRUCȚII	5300 m²
TERENURI DE SPORT ȘI TRIBUNE	2000 m²
DRUMURI, PLATFORME, ALEI	3000 m²
PLANTAȚII PROTECȚIE	1000 m²
TOTAL SUPRAFAȚĂ OCUPATĂ	3,83 hectare
SUPRAFAȚA TERITORIULUI	4,5 hectare
INDICE DE OCUPARE	85%

6. PLAN DE SITUAȚIE (Varianta A): 1. Acces principal — 2. Acces secundar — 3. Parcaj — 4. Terenuri sport — 5. Centrală termică — 6. Platou festivități — 7. Gospodărie de combustibil — 8. Sală polivalentă tir —

7, 8. PERSPECTIVE ANSAMBLU — desene de arh. ION MIRCEA ENESCU. *9. MACHETA ANSAMBLULUI.*

comprimat la 10 m distanță, probe care nu necesită importante spații acoperite. Ulterior însă, s-au creat spații mari, corect luminate, ventilate și insonorizate, pentru tirul cu glonț, pușcă și pistol, la 25 și 50 m distanță. Cu excepția armelor cu alice, toate probele olimpice au dobîndit perfectă continuitate, independent de condițiile de climă și vizibilitate.

O asemenea construcție, care să asigure pregătirea de performanță, a fost propusă la *Baza de Tir de la Tunari*. De această bază, înființată în 1950 fără un plan director, se leagă, totuși, multe dintre performanțele disciplinei. A fost necesar un studiu de siste-

→

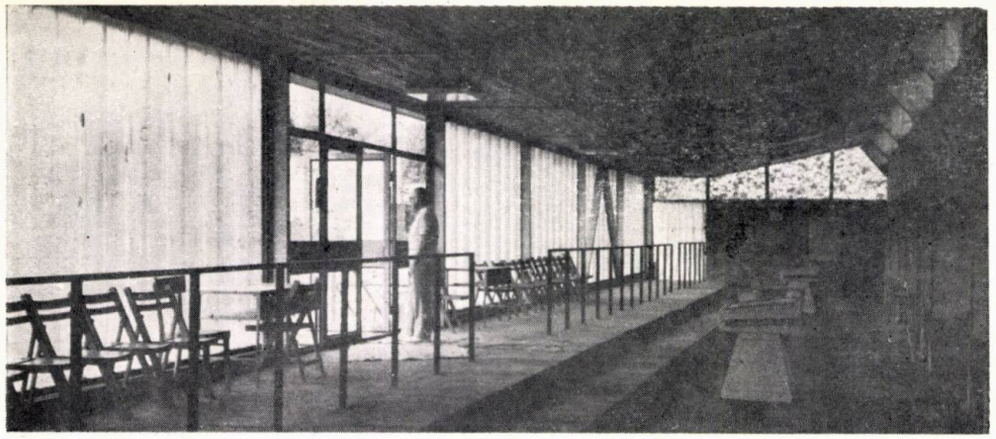

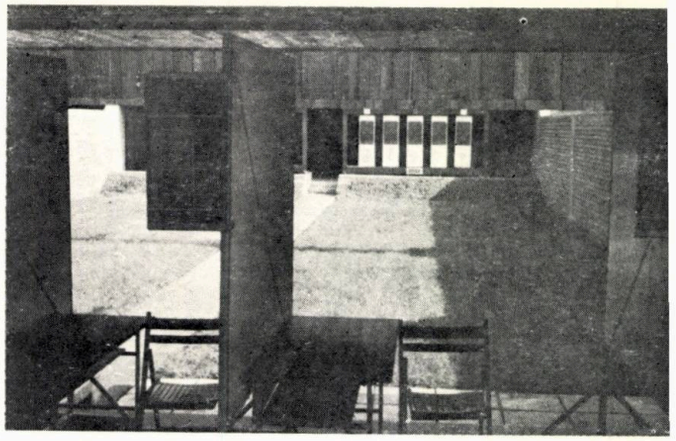

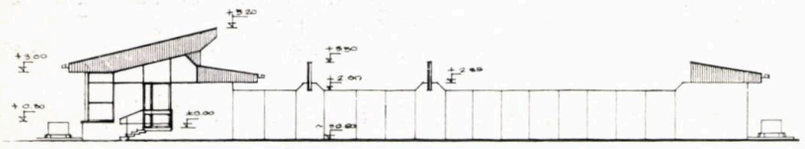

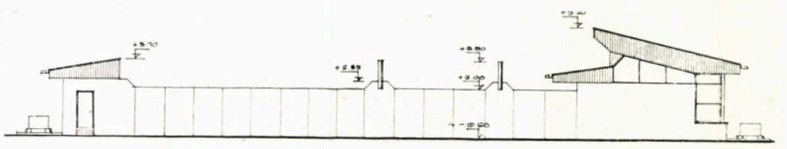

fotografii de arh. ION MIRCEA ENESCU și AUREL NEAG

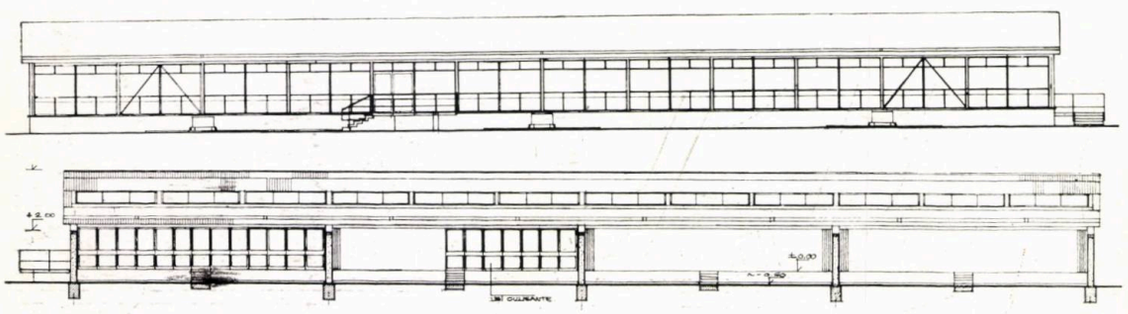

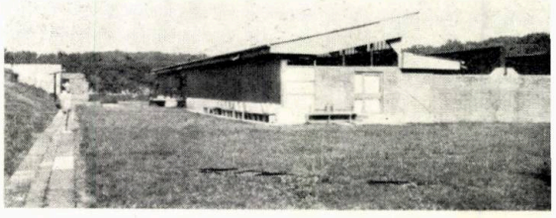

POLIGON PENTRU PROBELE PISTOL VITEZĂ ȘI PISTOL STANDARD-TUNARI, BUCUREȘTI

Arhitectură: arh. Ion MIRCEA ENESCU
Structură: ing. V. N. APOSTOLESCU

1, 2, 3, 4. FAȚADELE EST, VEST, SUD și SECȚIUNE

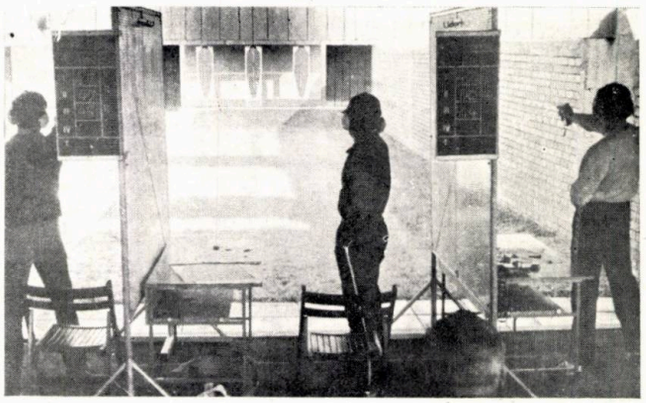

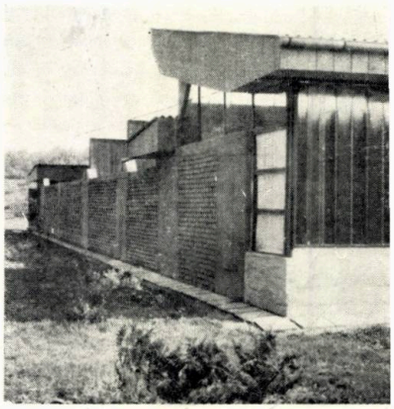

matizare al incintei și de modernizare a utilităților, în prezent insuficiente, precum și crearea unei centrale termice, care să asigure căldura și apa caldă necesare funcționarii permanente a bazei. Sala de 90/18 m, cu înălțimea utilă de 6 m, era menită să asigure desfășurarea nesimultană a probelor la distanțele de 10, 25 și 50 m. Anexele au: vestiare pentru sportivi, antrenori și arbitri, depozitul de arme și muniții, armurăria, cabinet metodic și de seminarizare, bibliotecă, precum și un grup de refacere-sauna, masaj, hidroterapie. Dat fiind că, în apropiere, nu există unități de cazare, s-a proiectat și o secție de hotel pentru sportivi, cu douăzeci de camere, cu cîte două paturi, și restaurant pentru 100 de persoane, menite să asigure loturilor în pregătire permanența pe poligoanele de lucru.

Tot astfel, urmărindu-se realizarea unui complex de tir și în importantul centru sportiv al Brașovului, s-a studiat un program amplu și modern de pregătire, cu toate poligoanele de tragere în aer liber și cu sală închisă pentru trageri, precum și amenajările adiacente necesare: săli de jocuri și forță, bazin de înot, hotel și restaurant, club și terenuri de joc în aer liber. Amplasamentul propus a fost *terenul de la Dîrste al Universității din Brașov*, o veche donație a prof. acad. Șerban Țițeica, un admirabil sit protejat de relief și de pădure, la o altitudine moderată, corect orientat, cu accese și utilități bune. De reținut este că Brașovul are un puternic club de tir, este centrul din țară al biatlonului, care cuprinde și o probă de tir, și posedă o facultate de silvicultură în care tirul constituie materie de învățămînt.

Studiul pentru Dîrste a stimulat, în continuare, preocupările unei federații active, care a cerut un studiu model de cuplare a tuturor dotărilor necesare. Noul studiu a insistat asupra construcțiilor cu activități *indoor* și anexele lor, punînd la îndemînă Federației de Tir un material director ce cuprinde două tipuri de spații închise pentru probele disciplinei: cu săli specializate și antrenamente simultane sau cu un spațiu polivalent pentru antrenamente nesimultane.

Cu ocazia *Campionatelor Europene de Tir din 1983*, desfășurate în luna septembrie la baza sportivă de la Tunari, s-a construit *un poligon pentru probele de pistol-viteză și pistol-standard*, cu opt linii de tragere și cu posibilitatea de a se extinde.

Alcătuirea și echiparea sa, închiderea spațiului de tragere ș încălzirea lui, în viitor, vor permite pregătirea sportivilor și în lunile de iarnă. Structura de acoperiș și cea a parabalurilor este metalică, cu profile din tablă subțire sau profile laminate expandate S-au prevăzut corecțiile acustice necesare. Poligonul, astfel claus trat și amplasat, neinfluențat de vegetație și umbre mișcătoare creează ambianța constantă, necesară pregătirii marilor performanțe.

După cum am arătat la început, pregătirea sportivă de masă și mai cu seamă, cea a marii performanțe este un proces viu, care se cere urmărit cu toată atenția, evitîndu-se rutina și prejudecata lar dacă instrucția sportivă este atît de gingașă, construcția și arhi tectura programelor sportive trebuie să răspundă acestui proces dinamic, nepermițînd diletantismul și improvizația locală care din păcate se mai întîlnesc adesea la bazele sportive.

Arh. ION MIRCEA ENESCU

RENOVARE URBANĂ BISTRIȚA-SUGĂLETE

—proiect de diplomă 1984—

udent-arhitect KAZIMIR KOVÁCS

rofesor îndrumător: conf. dr. arh. SANDA VOICULESCU

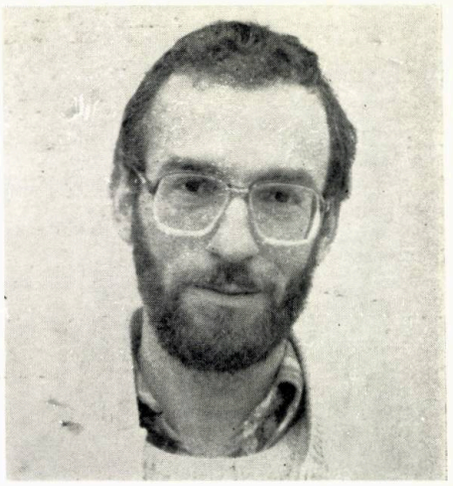

Arhitect KAZIMIR KOVÁCS

● Născut la Arad, la 29 noiembrie 1955
● Absolvent al Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» din București, în 1984
● În prezent, este arhitect la Centrul de Proiectare Județean Covasna, din Sfîntu Gheorghe
● Profesorii de la care apreciază că a învățat cel mai mult: Anton Dâmboianu, Olga Ronai, dr. Alexandru M. Sandu, dr. Gheorghe Sebestyén, Petre Vencu, dr. Sanda Voiculescu
● Lucrare în curs de execuție: Casă de odihnă la Malnaș-Băi județul Covasna.

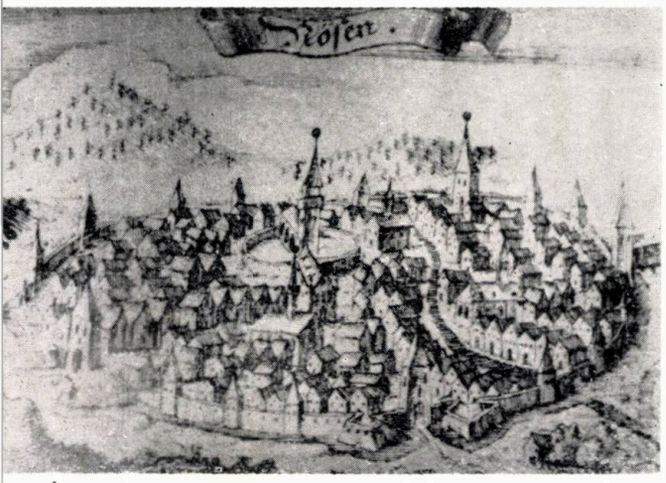

1

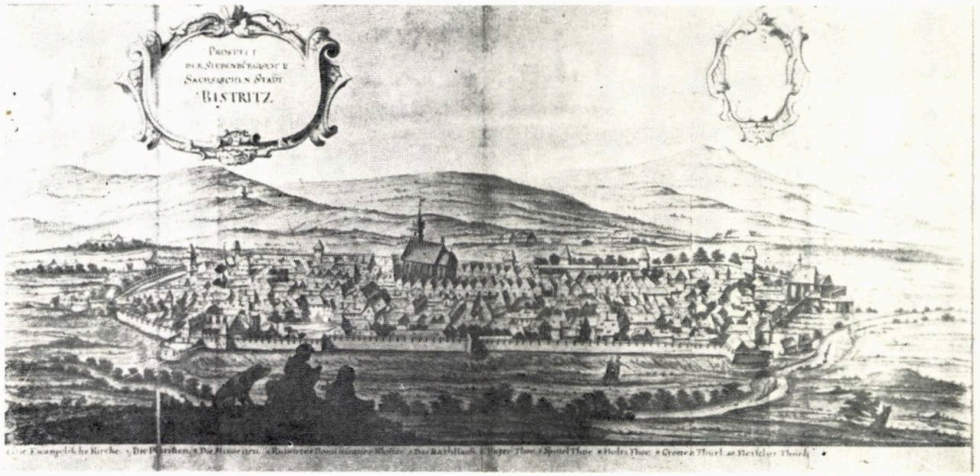

2

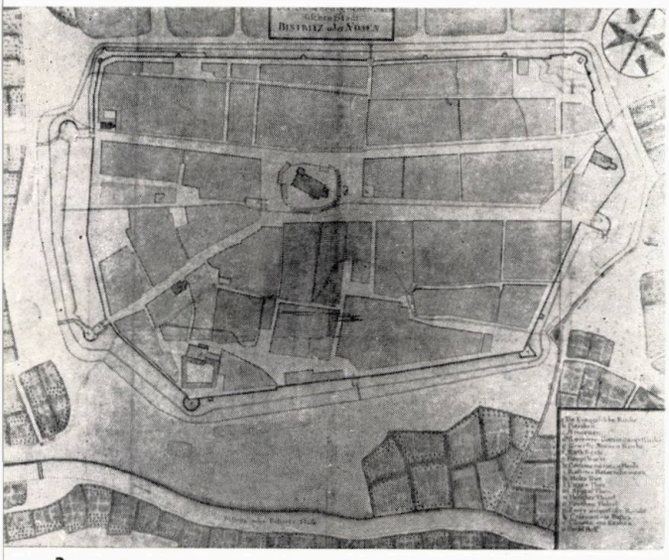

3

1. Bistrița, gravură de Schollenberger, 1666
2. Bistrița, gravură de J. Haas, 1736
3. Bistrița, plan întocmit de Lutsch, 1736

Chiar dacă depășite din punct de vedere funcțional funcțiunea originară însăși poate fi revolută —, clă-rile și ansamblurile istorice sînt capabile să se adapteze cesităților unui mod de viață contemporan cu prețul or prelucrări la îndemîna tehnologiilor constructive prezentului. O astfel de intervenție îmbinînd restau-rea cu renovarea urbană și proiectarea de construcții i, aplicată pe scară largă, ar face posibilă menținerea iectelor de arhitectură valoroase și a formațiilor bane închegate în totalitatea armoniei și utilității r. Motivația nu este oferită atît de o nostalgică și pioasă întoarcere către o ascendență respectabilă, cît mai ales de nevoia prelungirii în viitor a unei spațialități de nemăsurată bogăție culturală.

Piața Centrală din Bistrița reia modelul, frecvent în orașele transilvane, dar și în întreaga arie culturală central-europeană, de spațiu urban reprezentativ organizat în jurul bisericii parohiale. Celelalte clădiri publice și locuințele patriciatului urban alcătuiesc incinta lăcașului de cult. Din ea, pornesc străzile către porțile orașului, pentru ca cei fără drepturi și avere să locuiască în afara centurii de fortificații. Spațiul de astăzi al pieței este rezultatul dispariției brîului de hale comerciale care, împreună cu școala parohială, ocupa imediata vecinătate a bisericii. Latura de nord-vest a pieței constituie cea mai interesantă parte a ansamblului și totodată și obiectul acestui studiu.

Fe lîngă sistemul de determinări activ la apariția și de-a lungul evoluției unui oraș, acesta mai păstrează și amintirea acțiunii unor factori «exteriori», fie vorba de cotropitori, de incendii sau programe urbanistice. Avîntul economic al Bistriței a fost declanșat de un astfel de factor: invazia mongolilor de la 1241 care a frînt ascensiunea Rodnei vecine. Începutul declinului se datorează expansiunii otomane; consolidarea monopolurilor turcești (1568) atrage după sine ocolirea căilor de negoț nord-transilvane. În aceste condiții, prădarea orașului de către armata generalului Basta, în 1602, a însemnat o lovitură după care Bistrița nu s-a mai redresat pe de-a-ntregul pînă la începutul epocii moderne. Acestea, împreună cu relativa marginalitate a Bistriței, au făcut ca, aici, spre deosebire de orașe similare din Transilvania, Slovacia sau Boemia, doar foarte puține case să fie reconstruite din temelii în perioade ulterioare Renașterii. Sub decorații nesemnificative, tributare eclectismului veacului trecut, se află părți de construcție de sfîrșit de secol XIV.

Stabilirea exactă a vîrstei diferitelor părți de construcție ar necesita o investigație cu mijloacele arheologiei. Evoluția a pornit în general de la un nucleu de una-două încăperi la fața lotului către o construcție cu planul în formă de «L». A urmat etajul deasupra părții din față, cu scara de acces amplasată la articularea cu corpul îngust din spate, adeseori rămas neetajat. Cu excepția caselor nr. 14 și 15, unde boltirea porti-

→

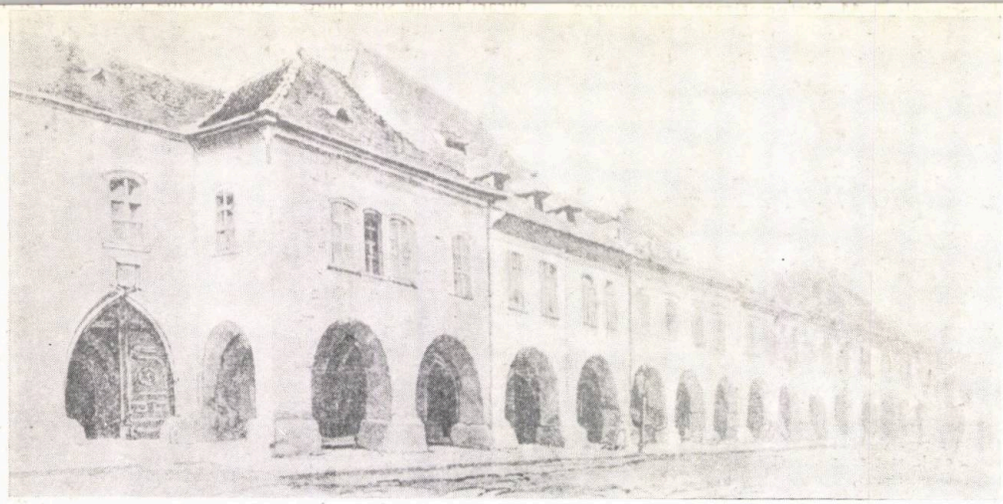

4

6

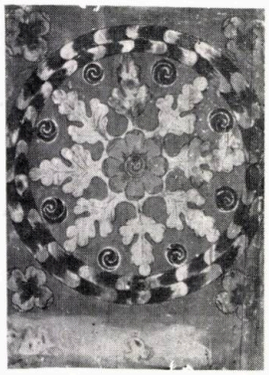

7

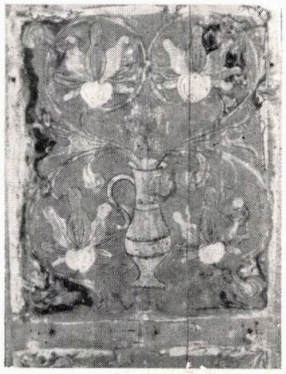

8

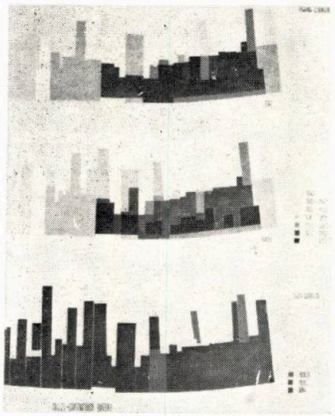

9

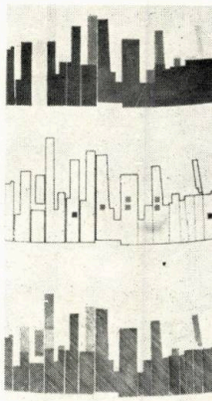

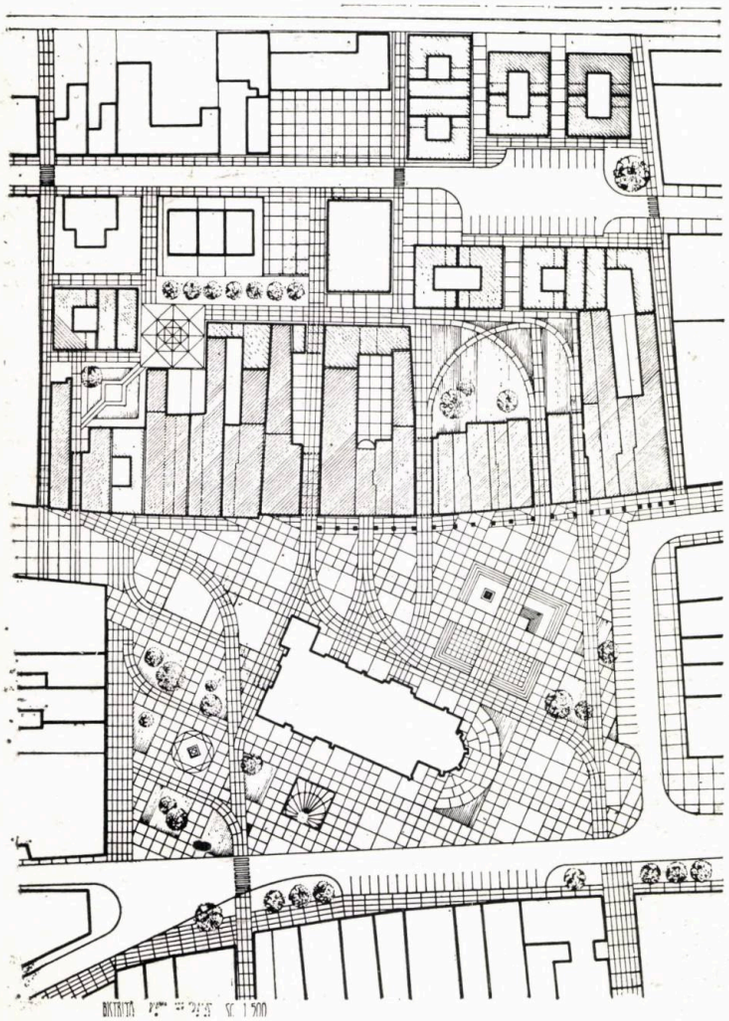

11

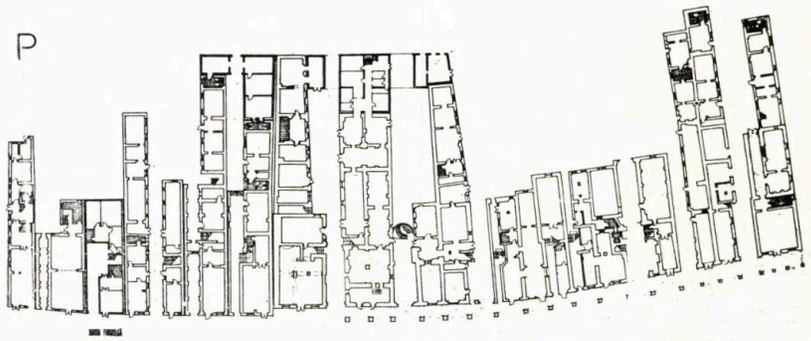

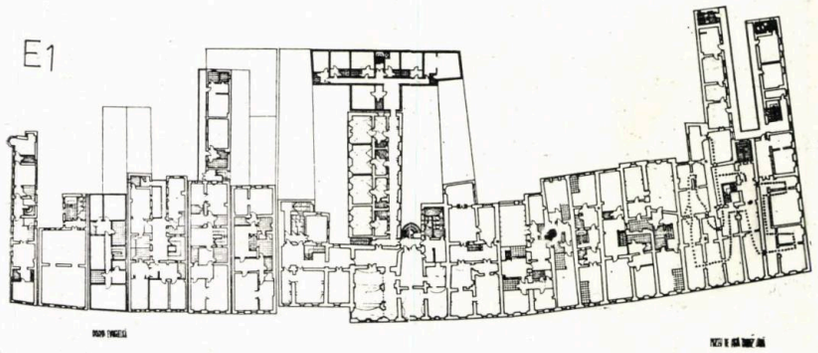

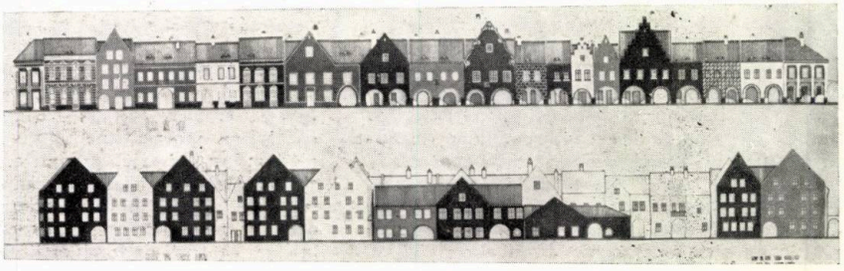

4. Sugălete, desen pe la 1900 — 5. Sugălete, 1984 — 6, 7, 8. Casete de tavan pictat transilvan, secolul al XVIII-lea — 9, 10. Analiza construcțiilor existente din șirul Sugăletelor — Vechimea clădirilor și Calitatea prezenței arhitecturale — 11. Sistematizare și renovare urbană propuse pentru Piața Centrală Bistrița — Plan de ansamblu — 12, 13. Renovare urbană — șirul Sugăletelor, Bistrița, Plan Parter, Plan Etaj — 14. Desfășurări fațade spre piață și spre strada Lupeni — 15, 16. Detalii fațade — 17, 18. Casa parohială evanghelică, de la numărul 9, Planuri Parter, Etaj I, Etaj II și Etaj III (Mansardă), Secțiuni și Fațadă

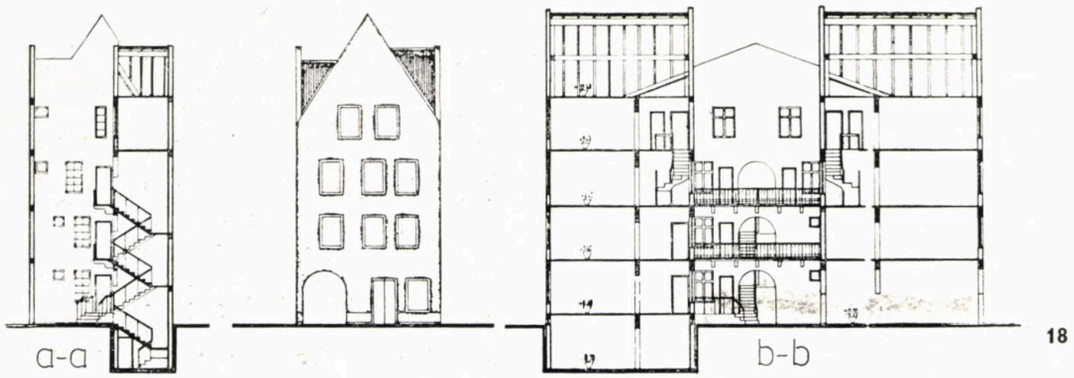

18

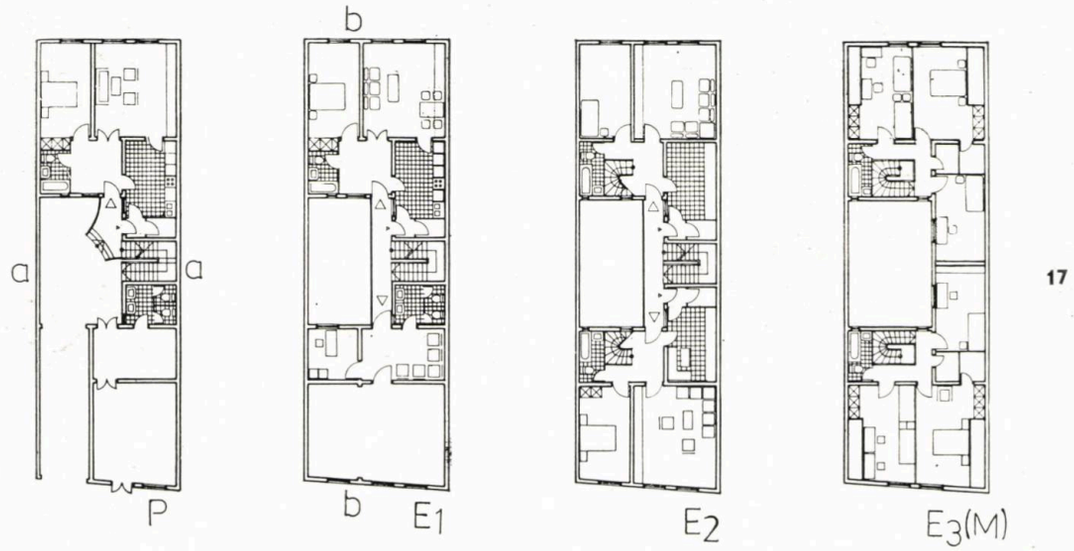

17

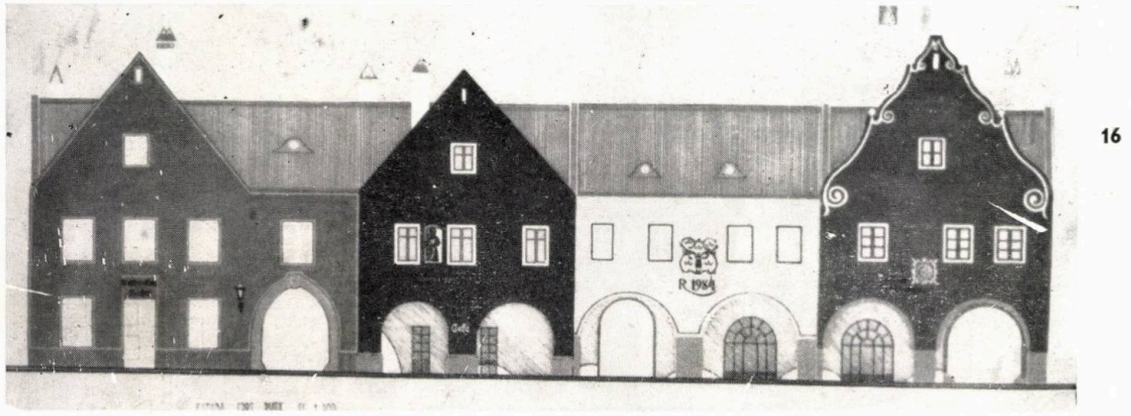

16

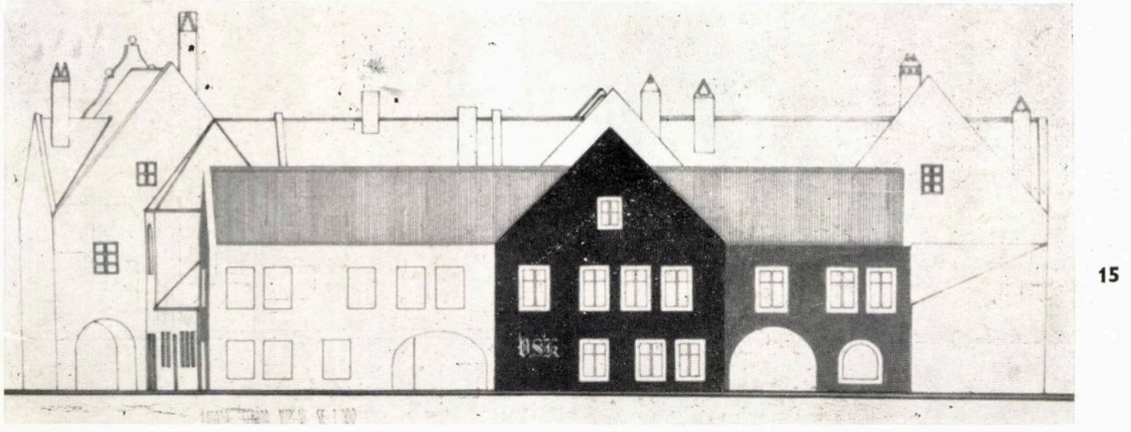

15

cului este gotică pe nervuri (aproximativ 1500), surplomba etajului și porticul ce o susține sînt, probabil, alipite ulterior caselor șirului Sugălete. Scările interioare, cum este cea de la casa Petermann (nr. 15), sînt intervenții din timpul Renașterii.

În afara formelor/elementelor specifice de construcție sau a datelor înscrise pe unele dintre ele, pot fi delimitate cîteva perioade mari de apariție a diferitelor părți. Primul document atestînd existența unei case de piatră este datat 1403. Marele incendiu din 1457 atrage după sine construirea masivă de case de zidărie; tot la sfîrșitul secolului XV, poate fi situată ivirea etajelor, respectiv caselor cu etaj. Încă un incendiu, cel din 1680, prilejuiește refacerea « a vella » a bolților căzute și înlocuirea tavanelor de lemn distruse, cu bolți[1].

Gravurile reprezentînd Bistrița în secolele XVII și XVIII înfățișează casele orașului cu fațade în pinion. Dacă imaginea din 1666 pare oarecum lipsită de rigoare, cea din 1736, în schimb, rezistă la cea mai severă comparație cu planul contemporan, devenind, în acest fel, un redutabil argument documentar. Urme atestînd prezența pinioanelor la un moment dat se găsesc în colțurile de nord-est și sud vest ale podului caselor de la nr. 13. O cercetare metodică ar da, probabil, la iveală urme similare în majoritatea caselor bistrițene, astfel încît ipoteza unei configurații « zimțate » a fronturilor, la începutul secolului XVIII, ar înceta de a mai fi o simplă speculație.

De la numărul 13 la 24, casele Sugăletelor se sprijină una pe cealaltă: nu există pereți dubli între ele, alcătuiesc, practic, o singură construcție. Din scrisoarea principelului Bethlen, se știe că etajele unor case din Bistrița au fost unite între ele prin deschidere de goluri cel puțin în două rînduri în decursul secolului XVII (la 1622 și 1627). Acest precedent istoric, dar și situarea etajelor la aproximativ același nivel fac posibilă amenajarea unor funcțiuni pretențioase, prin cuplarea spațiilor mai multor case fără riscul abordării arbitrare.

Numeroase sînt mărturiile documentare cu privire la pictarea exterioară a pereților caselor din orașele transilvane. Decorațiile ar fi constat din inscripții, însemne de breaslă, motive vegetale stilizate, dar și din imagini figurative, narative chiar. Date privitoare la Bistrița lipsesc din păcate, dar prezența și aici a pereților exteriori pictați este foarte probabilă [2].

Prin construirea noului centru civic și prin existența celor două artere de circulație paralele, la nord față de centrul istoric, Piața Centrală întrunește condiții optime pentru a deveni un spațiu pietonal de agrement. În acest sens, reamenajarea spațiului propriu-zis cu dalaje, cu oglinzi de apă, vegetație și mobilier urban, laolaltă cu eliminarea circulației carosabile de pe două din laturi, încearcă o ambientare modernă și, în același timp, tradițională, prin marcarea anumitor trasee și sugestii formale medievale.

Dintru-nceput, casele laturii de nord-vest au îndeplinit funcțiunea de locuințe, la etaj, și ateliere/magazin, la parter. Cam la două treimi din case, conformația spațială interioară permite o relativ ușoară adaptare la specificul locuirii contemporane; echiparea sanitară și o sumară recompartimentare — după îndepărtarea improvizațiilor aplicate în timp — pot da naștere la apartamente întru totul corespunzătoare, în plus, spațiile sînt extrem de individualizate prin prezența bolților și celorlalte elemente de construcție « speciale ». Opțiunea, în refuncționalizarea parterurilor, pentru un comerț oarecum select s-a făcut nu atît pentru sublinierea caracterului central al ansamblului, cît pentru a menaja niște construcții de deosebit interes cultural. Renunțarea la funcțiunile tradiționale a părut justificată acolo unde s-a vădit potrivirea unei funcțiuni diferite de aceea de locuire, ca la casele 22—24 sau la casa nr. 8, aceasta fiind o reconstrucție de secol XIX. În cazul caselor de la numerele 13, 14 și 15, tratarea funcțională diferită s-a impus prin interesul extraordinar al elementelor sculptate de mare valoare pe care acestea le prezintă. Închiderea într-un cadru « privat » ar fi fost inadmisibilă. Un criteriu important al programului de revitalizare este și o cît mai eficientă exploatare a construcțiilor-monument.

→

Reconstruirea pinioanelor nu poate fi, în lipsa datelor exacte, decît ipotetică. Prezența lor pe casele cele mai însemnate din punct de vedere arhitectural-istoric și pe cele marcînd un accent necesar în contextul ambiental al pieței pare justificată. Restul construcțiilor studiate ar primi doar — după îndepărtarea decorațiilor recente — picturi și vopsitorii în culorile naturale ale epocii de strălucire premodernă a Bistriței: alb, roșu-închis, brun-roșcat, ocru-galben, albastru-intens, roz plămîniu, verde. O sursă pentru motivele ornamentale poate fi pictura de mobilier transilvană din secolul XVII, tavanele casetate. Fără a avea pretenția exactității, imaginea astfel creată ar sugera îndeajuns de convingător pe aceea a Bistriței în perioada Renașterii; motivația culturală a unui astfel de demers este cu atît mai temeinică, cu cît ansamblul abordat este dintre cele mai valoroase de acest fel din țară.

Starea prezentă a construcțiilor este cu totul nepotrivită cu incontestabila lor valoare, doar cîteva case făcînd excepție de la aceasta. Loturile, foarte lungi, sînt în prezent ocupate, parțial, de clădiri parazitare. Strada din spate este nesusținută, deși în firescul dezvoltării urbane ar fi urmat să fie închisă cu un front compact asemănător celui dinspre piață. Acest lucru ar urma să fie realizat prin folosirea unui modul de casă de locuit cu gang și curte interioară. Acest modul multiplicat, împreună cu extinderea propusă pentru casele de la numărul 13, este chemat să mobilizeze partea din spate a insulei studiate, sprijinind, printr-o prezență discretă, specificul ambianței urmărite. O construcție nouă cu pinion ar urma să înlocuiască plomba interbelică de la numărul 9, distonantă în context. În ea și-ar găsi loc parohia evanghelică, dislocată, de la numărul 13.

Funcționînd ca un sistem cu legi proprii și mecanism specific de autoreglare, orașul sfîrșește prin a integra noile prezențe — sau hiatusuri —, cu condiția minimei compatibilități. Lăsînd la o parte hazardul materializat sub chipul multelor calamități posibile, acțiunea conștient orientată a urbaniștilor este nu o dată autoarea unor spectaculoase întorsături în continuitatea de firească organicitate a evoluției sistemelor urbane. Fără îndoială că intervenția masivă, ca cea a lui Haussmann asupra Parisului pe vremea celui de al doilea Imperiu, poate fi de o remarcabilă eficiență. Totuși, în fața proiectului « Voisin » al lui Le Corbusier, întrebarea, dacă sacrificarea de unice repere culturale, pentru transformarea — în funcție de cîteva criterii de relativă prioritate — a unui țesut urban organic constituit, într-o schemă teoretică, nu este cumva o aberație, se impune.

Arh. KAZIMIR KOVÁCS

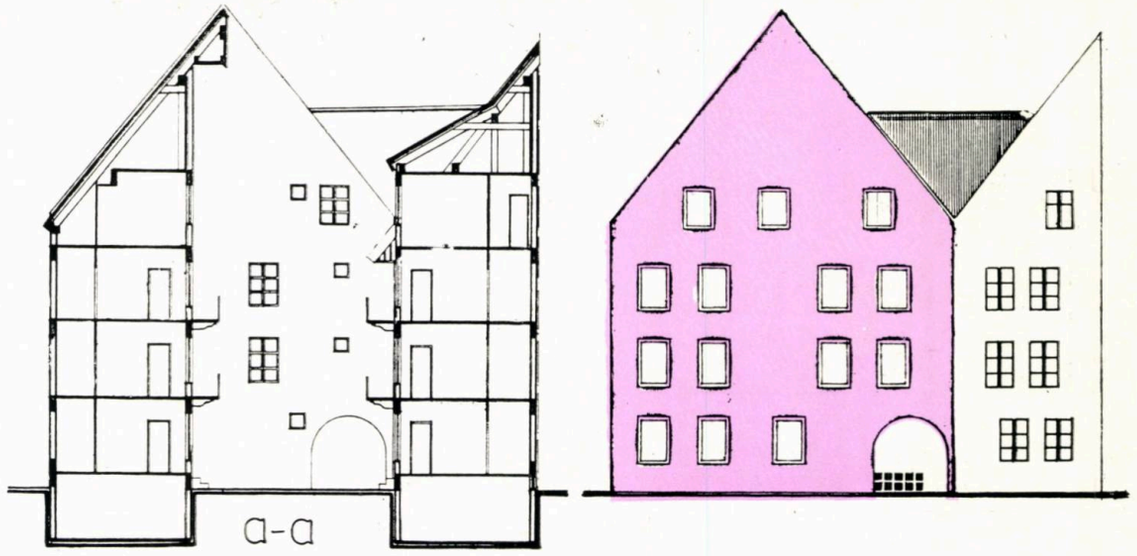

20

19

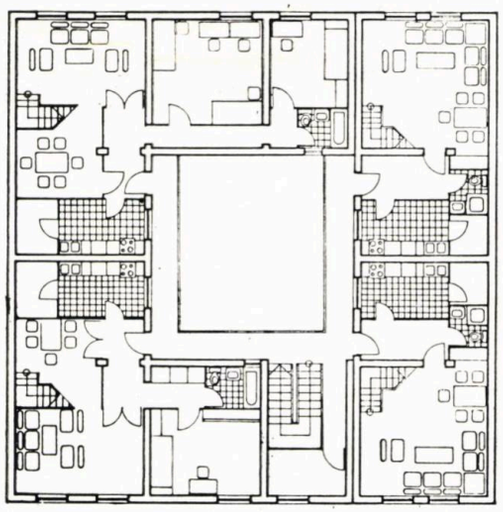

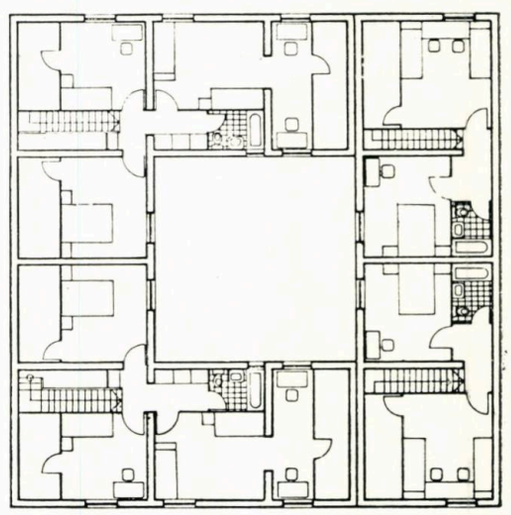

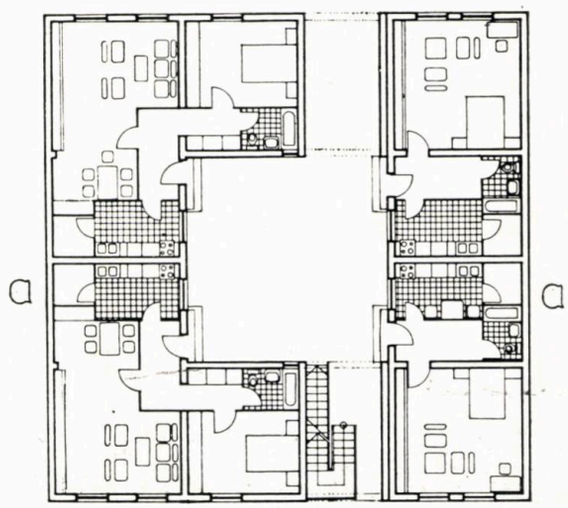

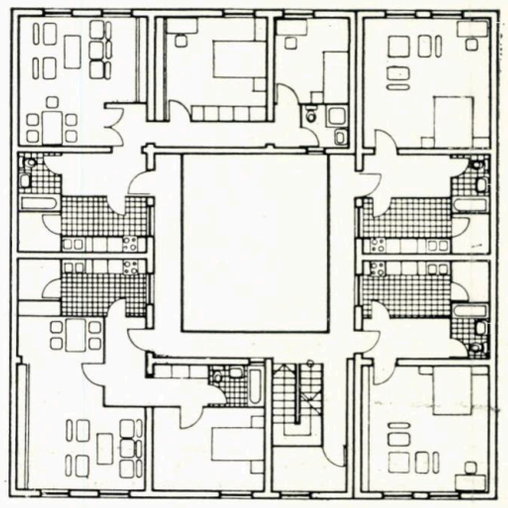

NOTE:

1. Gh. Sebestyén: ȘIRUL SUGĂLETE, în Arhitectura nr. 1/1985, p. 33
2. Gh. Sebestyén: PICTURA FAȚADELOR RENASCENTISTE ÎN TRANSILVANIA, în Arhitectura nr. 6/1984, p. 50.

19, 20. Modul de casă, cu locuințe, P+3, Variantă cuplată, Planuri Parter, Etaj I, Etaj II, Etaj III (Mansardă), Fațadă și Secțiune

GLISSANDO — ESEU COMPARATIV ASUPRA ZONEI LIPSCANI, VECHI ȘI NOI, DIN PLOIEȘTI

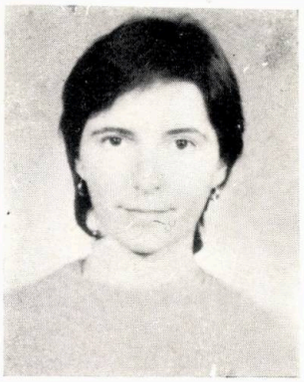

Student-arhitect

DACIANA DARABAN

● Născută la 5 iunie 1961, în Bîrlad, județul Vaslui
● Studentă în anul IV al Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» din București
● A beneficiat de pregătire în atelierele conduse de lector dr. arh. Constantin Dobre (an I), lector dr. arh. Emil Barbu Popescu (anii II—III) iar, în prezent, este în atelierul condus de prof. dr. arh. Gabriel Cristea
● E coordonatoare a redacției publicației studenților-arhitecți și redactor la revista «Convingeri comuniste» a Consiliului Uniunii Asociației Studenților Comuniști din Centrul Universitar București.
● Are participări la sesiuni de comunicări și referate studențești, cu lucrări premiate și menționate, la nivel local și național, în anii 1982, 1983, 1984 și 1985.

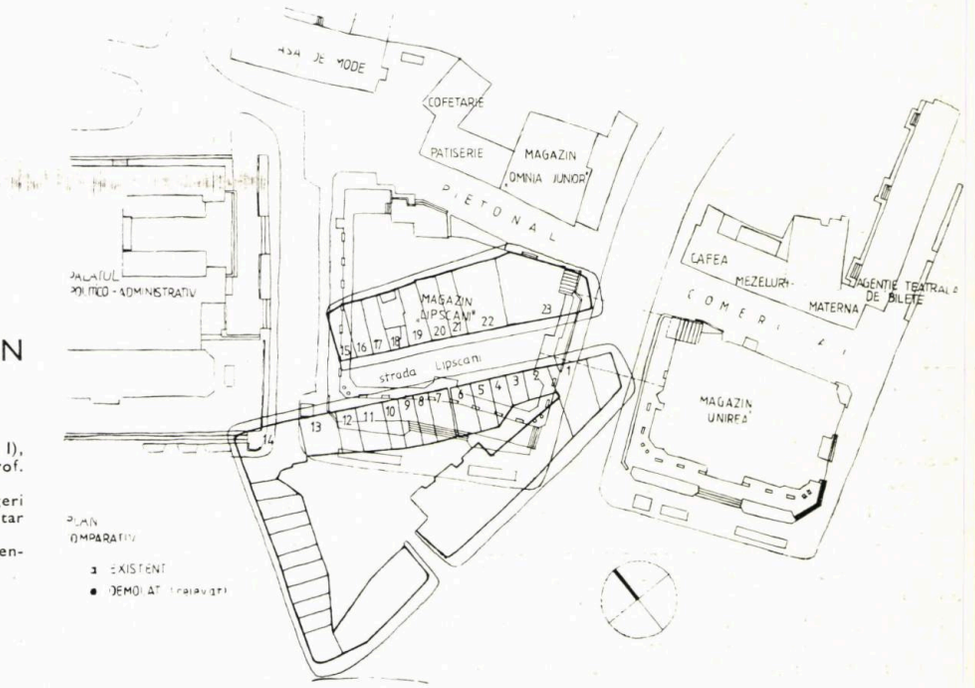

DESFĂȘURAREA FRONTULUI NORD-ESTIC AL FOSTEI STRĂZI LIPSCANI DIN PLOIEȘTI

Dintotdeauna, tradiția zonei comerciale urbane a reprezentat un punct de referință și de certă personalitate pentru orice oraș. Tocmai de aceea, atunci cînd noile intervenții impun schimbări radicale, în cadrul fostei configurații, ceea ce vine să ia locul trebuie să amintească ceea ce a fost.

Analizînd comparativ vechea și noua zonă Lipscani din Ploiești, cercetînd releveele [1], planurile [2] și sufletele amintirilor, dincolo de mîndria și bucuria «lucrului nou», memoria reflexă caută să redescopere trecutul.

Strada Lipscani. În același timp, «stradă mare» (deși nu era deloc mare), locul unde aflai noutățile urbei direct din gura cetățenilor, «paradisul femeilor» [3], Lipscanii vechi ploieșteni au fost, cu siguranță, unul din locurile cele mai pline de culoare. Rezultat al unei juxtapuneri liniare, construcțiile caută să-și salveze identitatea apelînd la variațiunile arhitecturale, eclectice, ale modei timpului, intrînd, în acest fel, și mai mult sub amprenta comună, tocmai pentru că s-au vrut individualizate.

«Monografia orașului Ploesci», scrisă de M. Sevastos și apărută în 1936, conține, în capitolul consacrat arhitecturii, mărturia arhitectului Toma T. Socolescu privind clădirile ridicate de tatăl său, arhitectul-constructor T. N. Socolescu: «... *pe lîngă clădirile de care a fost vorba mai sus, el a construit o mare parte din prăvăliile cu etaj de pe Str. Lipscani și de pe alte străzi din centru, în stil neoclasic ca și în stilul renașterii italiene, clădiri care — cele mai multe — se păstrează și azi în forma lor inițială*».

Durarea, în timp, a caselor n-a avut foarte mult de suferit. Momentul demolării (1977—1978) le-a surprins perimate funcțional și edilitar, prăfuite, obosite... Strînse una în alta, ritm surprinzător de egal, pas cu cadență accidental alterată printr-o dispariție întîmplătoare și neprevăzută, fronturile vechiului Lipscani arătau asemeni unei configurații stomatologice. Personalitatea individuală negustorească e acoperită de «pielea» fațadelor, ce alunecă (glisează) deasupra tuturor caselor, care, deși nu seamănă, se aseamănă. Acordurile viguroase ale neoclasicismului, ale influențelor italiene și, mai rar, ale cubismului sînt auzite în diferite tonalități în fiecare dintre casele străzii, generînd un surprinzător acord consonant.

Nu intenționez să detaliez amănuntele stilistice ale fiecărei construcții în parte, dar, desenîndu-le, ar fi fost imposibil să nu iasă în relief: metope și triglife, busturi, cariatide, ghirlande, frontoane, bosaje, capiteluri, cornișe puternic subliniate, toate la scară modestă a unor construcții cu unul sau două etaje, înălțate peste un parter comercial impersonal, de regulă neutru, mare cît să cuprindă o ușă și una-două vitrine. Firme, reclame, jaluzele,

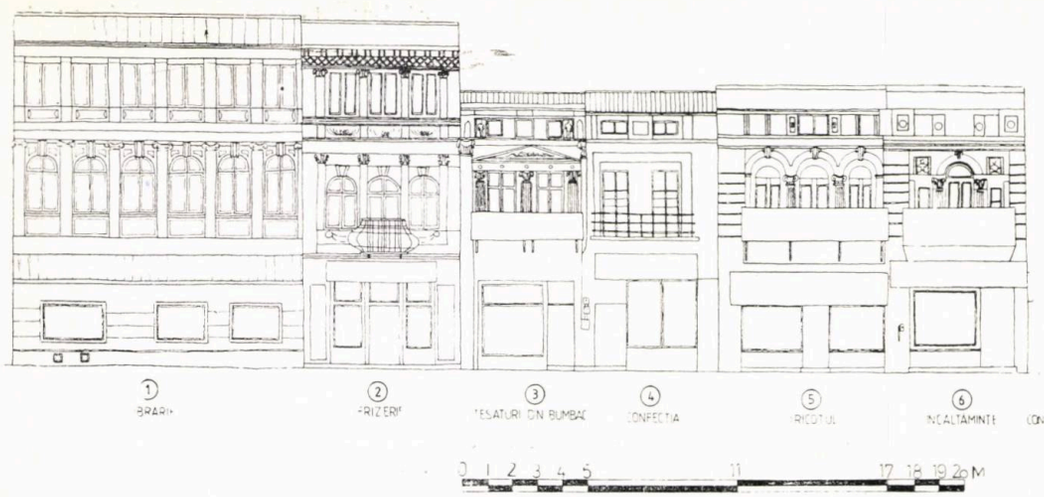

DESFĂȘURĂRI ALE FRONTULUI SUD-VESTIC ÎNAINTEA DEMOLĂRII

ASPECTE ACTUALE ALE ZONEI

întregul apanaj publicitar vine să sporească individualitatea fiecărei prăvălii, reușind — în unele cazuri — și acoperirea totală a cîte unui parapet traforat de balcon, a unei părți de vitrină.

Noile necesități funcționale ale centrului ploieștean n-ar fi putut fi preluate de vechiul context. Ca urmare (situația s-a agravat îngrijorător și în urma cutremurului de la 4 martie 1977), au intrat buldozerele și,. . .

Noul pasaj pietonal comercial e o rezultantă a implanturilor ulterioare, mixate cu un front ceva mai vechi (anii '50—'60), menținut [4]. Din studiul comparativ, pe plan, « glisarea » pietonalului e evidentă. Dictată de necesitățile actuale ale susținerii perspectivelor nou create, aceasta este, ca fenomen dinamic, practic, insesizabilă. Sesizabile sînt, însă, proporția și scara, cu totul schimbate, pasul fără cadență, neliniștea intersecției cu o importantă circulație rutieră, ce segmentează net pietonalul în două zone, care funcționează, totuși, ca un tot. E vorba, de această dată, de un glissando intenționat, proiectat, prevăzut !

Dacă, altădată, comerțul era rezultatul profilului « apropritarului », acum, cînd el e gîndit și proiectat, e greu de înțeles de ce, funcțional, sînt indiferente una în raport cu alta [5].

Cele două blocuri nou construite — « Lipscani » și « Unirea » — au subsolul, parterul și mezaninul, comerciale, tip *magazin universal*. Spre pietonalul comercial, ele sînt poziționate nefavorabil, cu spatele. E drept că, în spațiul restrîns rezultat, nimănui nu-i vine să privească zona locuințelor, amplasată mult prea sus pentru a intra în cîmpul vizual. Și bine face că nu privește ! Imaginea ar glisa, de la un registru comercial generos tratat spre etajele anoste din fațadele, evident posterioare, ale locuințelor.

Străbătînd pietonalul actual, ești, în același timp, impresionat și surprins de *prestanța*, *salubritatea* și de *tristetea locului*. Prestanța e dată de tratarea arhitecturală viguroasă, aproape ostentativă: stilul autorului, arhitectul Sever Nițu (Institutul de Proiectări Prahova). De fapt, e unul dintre dezideratele impuse, rezolvat cu dezinvoltură de adevărat profesionist. Salubritatea e implicată, generată și impusă de noua zidire. Și, totuși, există și tristețe. . . Efectele de umbră și lumină [6] nu pot da sentimentul acela pașnic de « *clean, well lighted place* » (loc curat și bine luminat) [7] și nici armoniile în tonalități minore ale incomodelor sincope stradale [8] nu favorizează mai mult. . . Îți vine aproape să te îndoiești de realitatea existenței zonei ca pietonal comercial. Și, totuși, nu încape nici un dubiu : mobilierul urban, adecvat, reușit, îi atestă cu autoritate identitatea.

În proiectare, tentația pietonalului e mare. În cazul Ploieștiului, adevăratul pasaj pietonal comercial este interiorul blocului « Lipscani ». Gîndit, proiectat și dorit ca atare, el își desfășoară spectacolul cu virtuozitate : o curte centrală, acoperită cu sticlă peste mezanin, plantată la nivelul parterului cu mobilier stradal ; comerțul e centrifugat, perimetral, la mezanin el dezvoltîndu-se pe supantă. Se vrea un loc de polarizare a interesului, deși n-o reușește decît o dată pe an, cu ocazia pomului de iarnă. Să fie, oare, acest fenomen comportamental similar cu acela al « *călcatului pe alături de covoarele cele noi* » ? ! Dacă ne gîndim că Ploieștiul e, totuși, tîrg, de la Mihai Viteazul încoace. . .

Cred, totuși, că lipsa de animație nu-și află răspunsul *în cercetarea dialecticii raportului dintre cadru de viață și mod de viață*. În acest caz, din punctul de vedere al arhitectului, problema e soluționată corespunzător, cadrul construit fiind cu adevărat ceea ce se cere să fie. Poate că lucrurile ar fi stat altfel dacă tot acest spectacol nu l-ai fi descoperit tîrziu și întîmplător, doar ca răsplată a curiozității (prin nimic stîrnită) de-a intra în interior, de pe stradă. Poate că animația (implicit fluxul de circulație și — bineînțeles — afluxul cumpărătorilor) ar fi fost mai mare, dacă s-ar fi urmărit absorbirea pietonalului exterior, implantarea și continuarea acestuia în casă, așa cum de altfel o și cer, logic, funcțiunea și, legic, funcționalitatea. Ar fi vorba, deci, de o schimbare practic-conceptuală, din categoria de « loc », în categoria de « drum », înțelegînd prin aceasta diferențierea între « static », « definit », « concret », pe de o parte, și « dinamic », « atracție », « surpriză », « inefabil și subtil farmec al aventurii iscodirii », de cealaltă parte.

Am îndrăznit a numi întregul demers « Glissando », pentru că fenomenul l-am întîlnit, continuu, la diverse paliere de citire, analiză și înțelegere : era prezent în configurația limbajului plastic vechi, în frămîntările etapelor succesive ale proiectului, pînă la soluția în care demolarea a fost posibilă în totalitate.

L-am descoperit, în analiza comparativă a planului, l-am reîntîlnit, la nivel conceptual, în abordarea și rezolvarea concretă a funcțiunilor, l-am descoperit dedublat, la un nivel inferior (concret), în pasajul subteran ce leagă cele două blocuri noi [9] și, iarăși, l-am recunoscut, același, deși transfigurat, la nivelul comportamental.

Peste tot, deci, o trecere rapidă cu schimbare calitativă de stare, continuă și succesivă, la nivel infinitezimal și perceptă discontinuu, datorită vitezei de înțelegere fenomenologică — glissando.

Stud.-arh. DACIANA DARABAN

NOTE :

1. Executate după material foto și reprezentînd situația anterioară demolării
2. Planurile ridicărilor topo
3. Aluzie la Émile Zola, « Au bonheur des dames »
4. Menținerea integrală a unui front al străzii Unirii
5. Profilul comerțului n-a fost propus de arhitect, ci stabilit de către beneficiar
6. Glisarea în plan nu schimbă radical orientarea și însorirea. Situația se datorează raportului nefavorabil între prospectul străzii și înălțimea fronturilor construite.
7. Aluzie și *analogie* cu sentimentul povestirii lui Hemingway « *A Clean, Well Lighted Place* »
8. Ritmul acceselor comerciale e sincopat, rezultînd metri întregi de vitrine, în fața cărora e practicat, accidental, comerțul stradal, care, nefiind prevăzut pin proiectare, mai mult încurcă circulația.
9. Spațiu prea lung, voluntar accidentat cu vindfangul alimentarei, spații de alimentație publică, W.C. public, buticuri greu accesibile, toate desfășurate pe o distanță prea mare, în subteran, pentru a atrage o circulație benevolă.

CONTEXTUALISM (II)

Dintre metodele de abordare, cea contextualistă este, probabil, implicată în social la cota cea mai înaltă. Sau, mai bine zis, în contextualism, transpare motivația socio-istorică cel mai puternic. Iar analiza contextualistă se derulează punînd în evidență rezonanța intertextualității, mimetismul topologic, juxtapunerea, inversiunea, suprapunerea, colajul stilistic și morfologic.

Nu întîmplător vine, în sprijinul acestei afirmații, o conexiune contextuală din altă artă, din muzică. Mahler, fiind un compozitor care exercită o mare atracție asupra celor ce analizează muzica sub raport sociologic, colajele și juxtapunerile din simfoniile și liedurile sale, în special din prima parte a creației, înglobează, în motivația lor compozițională, antirăzboinică și nonclasică, un puternic substrat socio-psihologic. Amestecul de grotesc și lirism sublim, prezența atîtor elemente contradictorii, sînt legate de tensiunile sociale pe care compozitorul le parcurge ; discursul său muzical, așa cum semnala A. Schönberg, ar traduce antinomiile sociale ale epocii. Sau, după cum avansa Adorno ideea, că Mahler obiectiva criza de conștiință a propriei epoci, prin disonanțele muzicii sale noncanonice.

Mijloacele de a ieși din tipare sînt, în final, mijloace nonclasice, logic antiarmonice.

În arhitectură, *juxtapunerea*, spre exemplu, comportă și un plan secund, după cel dictat de tiparul locului și al timpului din scenariul urbanistic : și anume — cel al motivației programatice arhitecturale, prin asocieri de rupturi și frînturi de imagini, ca într-un joc de *puzzle* ce nu izbutește, se urmărește înfrîngerea dogmei. Cele două planuri corespund celor două modalități de instaurare a schimbării (ruptura), una obiectivă (dialectica dezvoltării social-istorice a spațiului urban și arhitectural) și cealaltă subiectivă (discursul conceptual al creatorului). Dacă, în momentele de criză, se apelează la ordinea clasică, la sisteme estetice închegate — pentru redresare prin instaurarea unor reguli și tipare istoric constituite și decantate, cu statut de *frumos*, *schimbările* (avangarda) apelează și beneficiază de actul arbitrar al juxtapunerii. Astăzi, însă, juxtapunerea, în critica și practica de arhitectură, ridicată la rang de procedeu compozițional, s-a stilizat, s-a rafinat și tinde să fie academizată. Căci, dacă ieșirea din criză se făcea prin armonia clasicului, intrarea în criză se face prin juxtapunere (considerînd criză schimbarea de ordine dictată de avangardă). În acest sens, o remarcă interesantă o face Umberto Eco, legat de criză și de un termen precum postmodernismul, semnalînd că prin postmodern s-ar înțelege mai mult o atitudine spirituală *(Kunstwollen)*, decît o categorie stilistică circumscrisă cronologic, o modalitate de a opera : « am putea spune că fiecare epocă își are postmodernismul ei, tot așa cum orice epocă are propriul ei manierism (într-atît, încît mă întreb dacă postmodernismul nu este numele modern al manierismului socotit categorie metaistorică) ». Și, pentru că tot sîntem în contextul întrebărilor retorice, revenim și ne punem problema dacă juxtapunerea nu este cumva paradoxul instaurat ca procedeu compozițional, într-atît se tot substituie reciproc. Căci, astfel, în timp ce orice avangardă rupe tradiția și întoarce spatele istoricului, juxtapunerea rupe discursul compozițional clasic, dar se întemeiază pe un plan semantic adînc implantat gîndului istoric.

Din nou Umberto Eco dezvoltă, spunînd că « sosește momentul în care avangarda (modernul) nu poate merge mai departe, pentru că a produs un metalimbaj care vorbește despre textele sale imposibile (arta conceptuală). Răspunsul postmodernului dat modernului consistă în recunoașterea că trecutul, de vreme ce nu poate fi distrus, pentru că distrugerea lui duce la tăcere, trebuie să fie revizitat : cu ironie, fără candoare ».

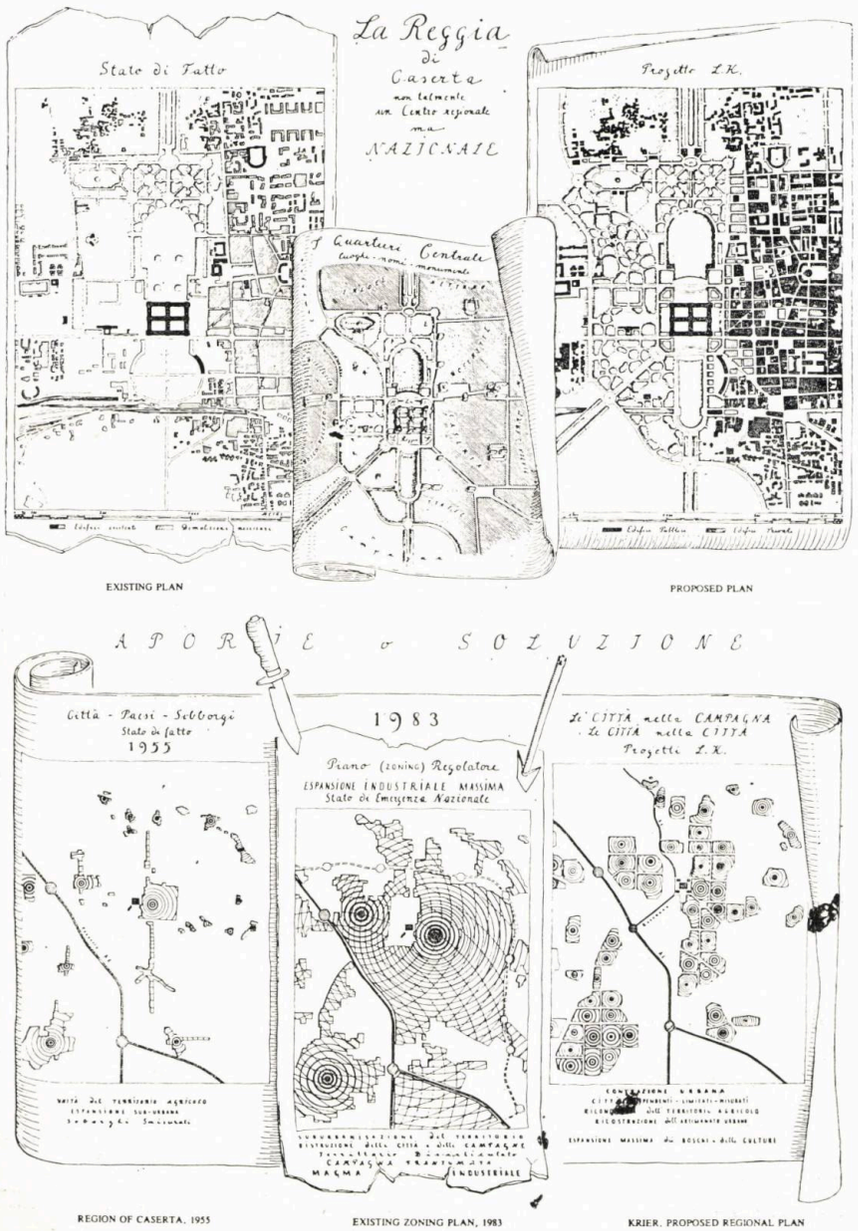

REGION OF CASERTA, 1955 — EXISTING ZONING PLAN, 1983 — KRIER, PROPOSED REGIONAL PLAN

1

→

Revenind la antinomia clasic-nonclasic, am putea semnala că juxtapunerea ar fi reversul, la fel de tonic compozițional, al euritmiei. Paradisul dinaintea păcatului biblic era armonia supremă căreia i-a urmat mixtura vieții post-babel — o suprapunere de graiuri de neînțeles, din care s-au distilat acordurile civilizației de astăzi. Limba esperanto nu este oare speranța regăsirii armoniei într-o ipostază neo-prebabilonică?

Paradoxul juxtapunerii îl intuiește magistral Umberto Eco, în romanul său « Numele trandafirului », descriind un personaj de colaj la vorbă și chip : « el folosea disiecta membra din alte fraze, auzite cîndva, și potrivit cu situația și cu lucrurile pe care voia să le spună, ca și cum ar fi izbutit să vorbească despre o mîncare numai cu vorbele oamenilor la care mîncase acea mîncare, și să-și exprime bucuria numai cu expresiile pe care auzise că le rostesc oamenii bucuroși, în ziua în care simțise și el o bucurie asemănătoare. Era ca și cum felul lui de a vorbi semăna cu fața aceea a lui, alcătuită din bucăți din fețele altora, sau /precum/ relicvarii de preț (silicet magnis componere parva . . .) care erau alcătuite din resturile altor obiecte sacre ».

Vocația de paradox a juxtapunerii face ca acest procedeu non-compozițional, bine stăpînit, și corect intuită forța sa expresivă, să se ridice la funcția de echivalent al armoniei. Ecoul juxtapunerii atenuat de vălul palimpsestului răzbate și din armoniosul plan al Forului Roman din Cetatea Eternă, în ciuda contextualismului perfect dat de secolele care s-au scurs de la prima piatră așezată la temelia lui. Acest lucru nu ne împiedică să analizăm, încîntați, succesiunea de palate și edificii urbane, care, mai presus de unitatea de convenință, reflectă raportul antinomic juxtapunere-euritmie.

Și tot paradoxul caracterizează și tendința postmodernă din arhitectura actuală, unde avangarda eradică clasicul modern, (deja canon), dar, în același timp, are o puternică formă de manifestare și în limbaj apolinic. De altfel, acest aspect constituie unui dintre punctele forte ale postmodernismului, căruia, adesea, i se impută excesul de abstras istoricist, nonrațional. Dublarea romantică, ce se realizează cînd unei modalități de abordare anticlasică (înțelegînd prin aceasta negarea acelor caractere restrictive ale compoziției clasice — precum limitarea libertății de creație de către regulă, înscrierea în canon, suprema afirmare a raționalității), constituind fondul operațional, i se prelungește letargia și, în plan formal, printr-un limbaj dionisiac avid (supremă originalitate; recurs la elemente vernaculare, istorice, exotice ; supralicitarea spontaneității și a afectivității pe fondul refulării unor elemente abisale legate în special de memoria locului).

Ineditul acestei tendințe constă în faptul că se încearcă — ceea ce în alte arte, mai puțin pragmatice și mai puțin sociale decît arhitectura, s-a putut realiza — o deplasare a accentului cognitiv și perceptiv, din zona senzorialului, spre cea a interesului pentru cadrul-mai-mult-decît-zidul. Este o lărgire de cuprindere și de desprindere a spațiului arhitectural, care vrea să țină pasul cu explozia culturală, socială și științifică a vremilor actuale.

Este, de altfel, simptomatic pentru civilizația secolului XX, care nu reușește, în eternul balans dialectic nou-vechi, să-și păstreze făgașul istoric, fiind încercată prin prisma megacivilizației de anticivilizație.

Liiceanu spunea că sculptura este o lume a finitului. Arhitectura, spre deosebire de sculptură, trăiește implicit prin proiect, avînd alt stadiu de gestație. Arhitectul, înainte de zid, se exprimă prin proiect desenat — este o împlinire cu impas. Impasul se deschide spre infinit. Și, pentru a reveni din lunga divagație, aici în acest excurs contextualist cît și aiurea în lumea arhitecturii, vom spune că ieșirea din impas este, totuși, certitudinea și limita zidului.

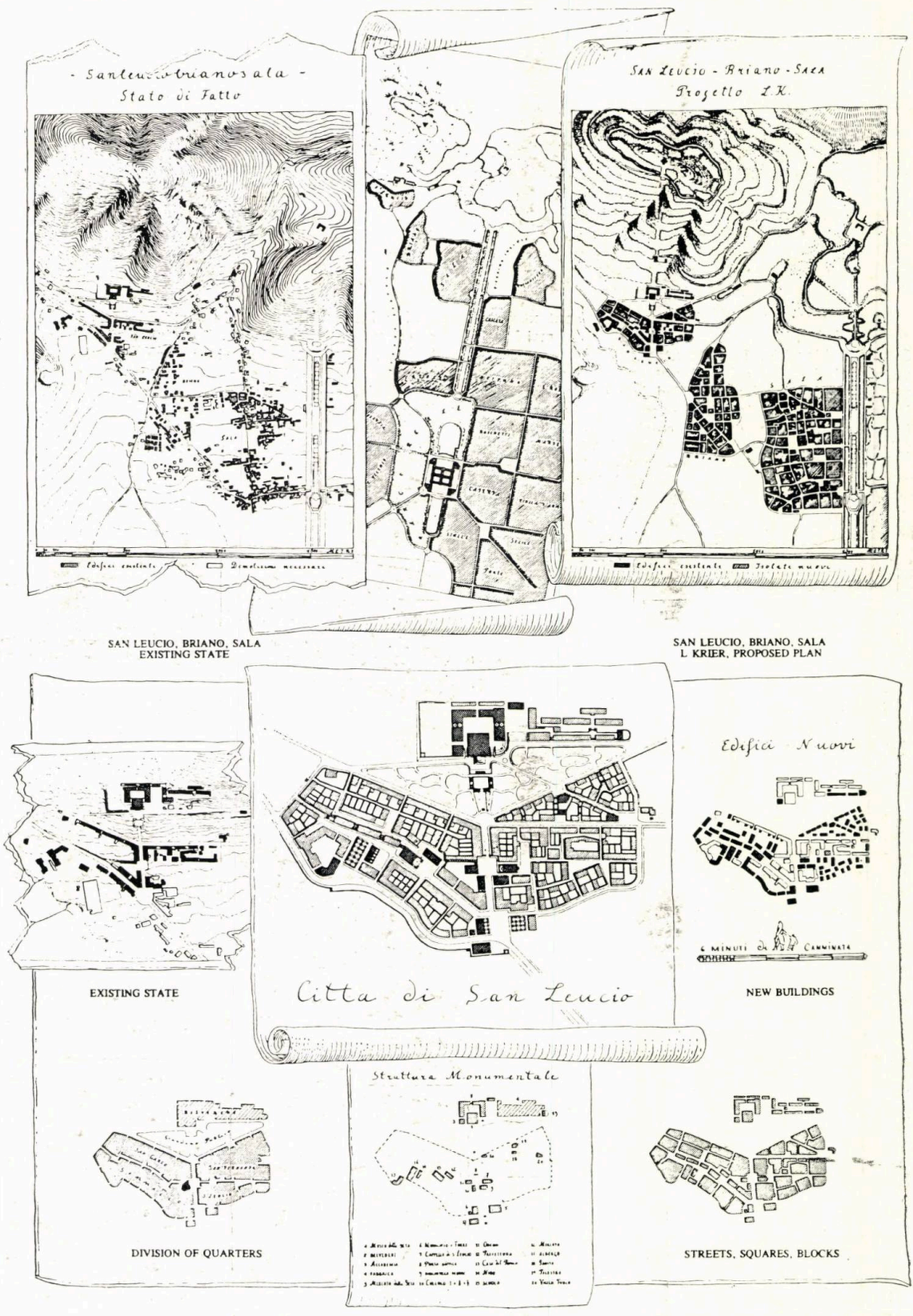

1, 2. Proiecte de Leon Krier — imagini dintr-un ipotetic op al neo-contextualismului

Arh. DORIN ȘTEFAN

TINEREȚEA ARHITECTURII SAU ARHITECTURA TINEREȚII?

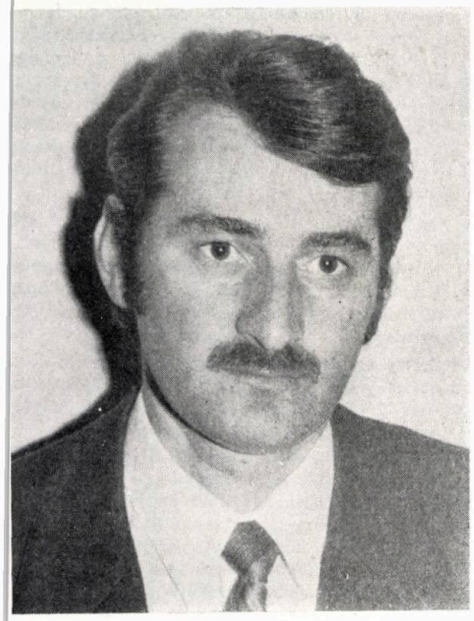

TRAIAN DINOREL STĂNCIULESCU

● Născut la 1 noiembrie 1951, în Potlogi, Județul Dîmbovița
● Între 1970—1973, urmează cursurile Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » din București
● Între 1973—1977, este conductor-arhitect la Centrul de Proiectare Județean Arad
● Student, între 1977—1981, la Facultatea de Filosofie (Secția Sociologie) a Universității « Al. I. Cuza » din Iași
● Este profesor la Liceul de Construcții Hunedoara, din 1981, unde îndeplinește și funcția de director adjunct
● Colaborează la *Revista de filosofie*, *Viitorul social*, *Analele Universității « Al. I. Cuza »*, *Arhitectura*, la reviste literare, volume colective etc.
● Urmează să-i apară cărțile « *Satul românesc — realitate și devenire* » și « *Introducere la o filosofie a creației* »
● În pregătire volumele « *Filosofia arhitecturii* » și « *Teoria generală a devenirii* »
● Din 1983, este membru al Asociației Oamenilor de Știință din R. S. România

O astfel de întrebare sugerează, de la bun început, ideea că, asemeni omului care a înălțat-o, creația arhitecturală urmează trecerea prin tinerețe, maturitate și senectute, sfîrșind prin a fi spulberată de timp sau de însăși mîna aceluia care i-a dat viață. Căci, fără a fi o metaforă, viața arhitecturii reprezintă o realitate concretă, ființînd în timp și prin timp. Apropiind destinul omului de cel al creației sale, putem spune că idealul de a fi, al arhitecturii, se suprapune aceluia formulat de omul tuturor vremurilor și locurilor pentru propria sa existență: *idealul tinereții fără bătrînețe și vieții fără de moarte*.

Dacă sfîrșitului nu i se poate sustrage nici omul și nici arhitectura sa, în schimb, sfîrșitul în tinerețe poate înșela slăbiciunile bătrîneții. Spre deosebire de om, arhitectura are putința de a-și prelungi indefinit vîrsta tînără. Ceea ce n-a reușit pentru sine, omul a reușit pentru creația sa. O dovedește cu prisosință casa românească tradițională, care, în ciuda secolelor scurse pe deasupra, a rămas întotdeauna aceeași. Un paradox stă la baza acestui « miracol »: îmbătrînirea prematură a lemnului sau a lutului, din care a fost durată casa țăranului român, a impus permanenta ei înlocuire, fapt care i-a acordat vetrei de sat imaginea unei « veșnice tinereți ». Poate la această perpetuă primenire s-a gîndit poetul spunînd că « veșnicia s-a născut la sat ». Pe de altă parte, menținerea relativ neschimbată a dimensiunilor utilitare, constructive și estetice a permis păstrarea îndelungă a echilibrului optim dintre formă și conținut, dintre idee și materializarea ei.

Acestea sînt argumentele care ne îndreptățesc să spunem că, deși a acoperit o perioadă de veacuri, casa țărănească — simbol definitoriu al arhitecturii românești — și-a găsit sfîrșitul în plină tinerețe. Spunînd « tinerețe », ne vom gîndi la traducerea materială a unei inconfundabile stări poetice, proprii românului și numai lui, acelui « vecinic tînăr și ferice, ce din frunze îți doinește. . . »

Perpetuată în tăcere, de-a lungul unui pierdut număr de generații, tradiția artei de a construi a românilor și-a prefăcut fundamental structura, în cele cîteva decenii din urmă. Dacă epoca valorilor seculare ale arhitecturii a trecut, nu înseamnă că omul ce a inițiat-o, țăranul simplu de odinioară — specialistul arhitect de astăzi —, și-a pierdut atributul « tinereții de simțire ». Măsura în care o creație arhitecturală este concepută pentru viitor echivalează cu însăși măsura rezistenței sale prin timp, cu măsura tinereții sale. Or, este un adevăr incontestabil faptul că arhitecții unei epoci tinere — la rîndul lor tineri, căci altfel nu ar fi putut fi — au clădit țării o nouă realitate arhitecturală. Prospețimea vîrstei și elanul creator au fost în măsură să depășească unele dificultăți inerente începutului. Astfel, simbioza dintre om și operă și-a găsit împlinirea în noile forme îmbrăcate în beton, oțel sau sticlă.

Spre deosebire de vremurile trecute, tinerețea unei creații arhitecturale nu mai rezidă în perisabilitatea materialelor utilizate, ci, dimpotrivă, în rezistența lor mult ridicată în timp. Pericolul acestei realități constă în faptul că unele realizări arhitecturale pot să-și piardă tinerețea « morală » (utilitate, funcționalitate, estetică), fără a și-o pierde și pe cea « fizică » (constructivă). Mai mult ca niciînd, datorită rapidei viteze de schimbare a vechiului cu noul, în fața arhitectului se ridică următoarea dilemă: de a răspunde imperativelor unui mod modern de viață și, în același timp, de a încadra aceste imperative într-un cadru construit preexistent. Dacă între noul și vechiul arhitectural nu există afinități, rezultatul va fi mai mult decît compromis. Iată de ce, creatorul de astăzi trebuie să-și gîndească opera din perspectiva creatorului de mîine. Pentru aceasta, însă, arhitectul tinerei generații trebuie să se apropie din nou de statutul pe care îl avea odinioară: acela de constructor și de filosof.

Constructivismul funcționalist al primei tinereți a noii arhitecturi românești, impus de condiții socialistorice obiective, a trecut. Alături de întreaga omenire, pătrundem într-o epocă în care valorile spirituale trebuie reconsiderate, într-o epocă de răscruce, care ne obligă să conturăm direcțiile unei viitoare arhitecturi. Misiunea arhitectului, de a-și orienta capacitatea creatoare spre o mai profundă cunoaștree a ființei umane, a nevoilor sale, devine un imperativ al vremurilor ce urmează.

Orice perioadă de tranziție, de la ceva la altceva — și arhitectura se află într-o asemenea perioadă —, se confruntă cu momente de căutare, frămîntare, de așteptare și găsire. Adesea, însă, dorința de a menține starea de inerție poate conduce la conformism, la refuzul noului, la suficiență profesională. Este un pericol extrem, întrucît diminuarea entuziasmului tineresc al căutării de nou echivalează, în arhitectură, cu adîncirea uzurii morale. Or, de o arhitectură îmbătrînită prematur sînt responsabili, în primul rînd, aceia care o concep și o realizează. Ca în orice domeniu, ideile de valoare nu se pot impune fără strădanie, fără luptă. Misiunea noii generații de arhitecți este, așadar, aceea de *a prelua tinerețea înaintașilor spre a o transforma în valoare din perspectiva propriei lor tinereți*. Se pare că numai astfel tinerețea arhitecturii poate deveni un laitmotiv perpetuu al arhitecturii tinere.

Faptul că o anumită tensiune novatoare îi caracterizează pe reprezentanții actualei generații de tineri arhitecți rezultă din experimentul unei anchete sociologice, desfășurate printre specialiștii unuia dintre institutele de proiectare ale țării. Reacția pe care arhitecții chestionați au manifestat-o față de problemele supuse dezbaterii, probleme fundamentale pentru profesia lor, ar putea fi eșalonată în trei categorii de interes, în raport direct cu vîrsta: participare « interesată » (la tineri între 25—35 ani), « blazată » (35—45 ani), « indiferentă » (peste 45 ani) O asemenea stare de lucruri exprimă mai bine decît oricare alta faptul că eșalonul celor în măsură să se atașeze cu tot sufletul de problemele epocii, spre a le soluționa, este cel al reprezentanților tinerei generații. Dar, se pare că, așa cum rezultă din opinia unui interlocutor, tînărul ahitect a devenit « un aprig funcționar cu Rotring în mînă, carè prinde uneori și altceva decît proiecte-tip ». Se desprinde din această definiție, nu lipsită de umor (ceea ce probează că românul nu și-a pierdut, în timp, niciuna din tradiționalele sale calități), un fapt deosebit de serios: acela că arhitectul, om de creație prin excelență, a devenit un funcționar, un om de rutină. Iată un aspect al *fenomenului de subutilizare a specialistului*, rezultat din folosirea precumpănitoare a proiectelor-tip sau directive, din existența prea multor norme și normative îngrăditoare, dimensiuni fixe etc, care limitează contribuția creatoare a arhitectului. Astfel, mare parte din arhitecți sînt nevoiți să « rezolve » probleme pe care le-ar putea face cu ușurință orice tehnician sau proiectant.

În consecință, fiind solicitați doar la realizarea unor proiecte ce nu reclamă contribuții deosebite (proiecteleunicat, de « prestigiu », constituind de obicei apanajul celor mai « vechi »), tinerii arhitecți suferă, treptat, un proces de descalificare profesională. Respectul față de ierarhie conduce, astfel, la o situație nefirească: edificiile care ar trebui să reprezinte cea mai modernă viziune constructivă sînt proiectate după tiparele — și ele, poate, din pornire vechi — învățate, în facultate, cu mulți ani în urmă, în timp ce gîndirea modernă este închistată în limitele unor proiecte-tip, cine știe cînd concepute.

Rezultatul îl reprezintă o arhitectură prematur îmbătrînită, orientată către trecut, iar nu către viitor.

Fără îndoială că o asemenea situație nu poate fi generalizată. Astfel, apartenența la o generație nu reprezintă un criteriu absolut al deschiderii către valorile noului. Se întîlnesc, spre exemplu, arhitecți vîrstnici cu o neașteptată vigoare « tinerească », cu o gîndire novatoare perfect adaptată prezentului și viitorului, după cum se întîlnesc tineri specialiști blazați înainte de a-și începe practic cariera.

→

Starea de lucruri disfuncțională este amplificată, pe de altă parte, și de faptul că, în ciuda bunei pregătiri teoretice dobîndite în școala românească de arhitectură, cunoștințele de ultimă oră acumulate nu sînt aplicate în practică, ca urmare a unui tradiționalism greșit înțeles. Iată doar cîteva din motivele ce i-au determinat pe tinerii arhitecți chestionați să afirme că practicarea meseriei de arhitect nu le-a satisfăcut decît parțial aspirațiile formulate inițial. O astfel de neîmplinire, cu repercusiuni directe asupra calității producției arhitecturale, poate fi depășită printr-un sistem de măsuri adecvat inițiate. În cele ce urmează, enunțăm cîteva dintre aceste posibile și necesare măsuri:

1. *Stimularea participării tinerilor arhitecți la realizarea obiectivelor arhitecturale importante, prin acordarea lor pe bază de concurs*, la nivel local sau chiar național. Uniunea Arhitecților ar putea recompensa într-un anume mod pe cîștigători (premii, excursii/burse de studiu etc), inițiativă urmată de un dublu efect: realizarea unor lucrări de reală valoare arhitecturală și atragerea spre Uniunea Arhitecților a noi membri tineri.

2. *Consolidarea statutului de arhitect, prin acordarea dreptului* de « semnătură » pe lucrarea realizată, pentru ca anonimatul construcțiilor să nu mai faciliteze lipsa lor de valoare.

3. *Creșterea puterii de decizie a arhitectului în realizarea obiectivelor proiectate* (prin urmărirea procesului de execuție pînă la recepție) și limitarea intervenției unor factori care nu sînt de specialitate.

4. *Pregătirea interdisciplinară a arhitecților*, lărgirea viziunii lor umaniste, în scopul unei mai intime apropieri de nevoile beneficiarilor și pentru a reda arhitecturii vechea ei demnitate de a fi, deopotrivă, artă și știință.

5. *Asigurarea, în cadrul institutelor de proiectare, a necesarului bibliografic*, pentru menținerea pasului cu noile realizări de specialitate, cu dinamica nevoilor social-umane.

6. *Diminuarea cantității în favoarea calității obiectivelor de arhitectură*, prin utilizarea tipizării industriale în sistem deschis (a elementelor sau modulelor de construcții, iar nu a unor ansambluri întregi).

7. *Realizarea și stimularea unei critici pertinente de arhitectură*, cu ajutorul unor specialiști, de o deplină probitate profesională, în măsură să discearnă valoarea dincolo de vîrsta sau poziția socială a autorului, capabili să susțină, totodată, un permanent și fertil dialog cu alți specialiști și cu marele public.

8. *Promovarea, în procesul de creație arhitecturală, a specificului de simțire românească*, prin integrarea obiectivelor construite în atmosfera locului și a localității, a județului și țării.

Formularea unei atitudini critice, dar transformatoare în același timp (prin măsurile novatoare propuse) dovedește că tinerii arhitecți sînt deschiși plenar spre om, spre aspirațiile și nevoile sale. În aceste condiții, o arhitectură a tinereții înseamnă și o arhitectură tînără, înseamnă o adevărată arhitectură românească.

Sociolog TRAIAN DINOREL STĂNCIULESCU

ACTUALITATEA NECESARĂ A GÎNDIRII TRADIȚIONALE ROMÂNEȘTI

Arhitect DANIELA COSTIN TUTUNEA

● *Născută la 11 decembrie 1948, în București*
● *Absolvă Institutul de Arhitectură « Ion Mincu » din București, în 1972. Profesori îi sînt arh. IGNACE ȘERBAN și dr. arh. CEZAR LĂZĂRESCU*
● *În anul 5 al facultății, obține Premiul U.A. pentru triplul proiect Centru civic-Hotel-Casă de creator popular, la Cîrțișoara*
● *Din 1972, lucrează la Institutul de Proiectări Tehnologice pentru Industria Ușoară — IPIU — București*
● *Printre proiectele realizate, menționăm întreprinderile de confecții de la Baia de Arieș și Suceava, întreprinderile de tricotaje din Dumbrăveni și Focșani și Expoziția de prezentare a Centralei tricotajelor București*
● *În curs de elaborare, proiectele pentru întreprinderi de confecții la Rîmnicu Sărat, Baia Mare, Mangalia, Anexă socială la întreprinderea de tricotaje Turnu Măgurele, dezvoltări la Timișoara și Iași, precum și proiecte-ofertă pentru Libia, Algeria, Congo și Bangladesh*
● *Premiul I pe Municipiul București și Premiul II pe țară, la pictură, în cadrul Festivalului Național « Cîntarea României » în 1979*
● *Interes și pasiune pentru orice înseamnă aventură a minții și profunzime a simțirii. Rezultate surprinzătoare, prin studiul comparativ al unor domenii diferite. Trudă cu mijloacele scrisului, graficii, picturii și arhitecturii, și căutare de noi soluții cu ajutorul lor. Credință în posibila armonie, cu mijloace personale, a arhitecturii, picturii, graficii și vieții de familie.*

1. Uitîndu-mă la un album cu imagini de ferme englezești, superbe exemplare de inventivitate arhitecturală individuală, locală, începe să mi se încheg și să mi se limpezească adevărul gîndirii noastre tradiționale[1]: *inventivitatea este aproape asemenea*, în spațiu și timp; ea purcede dintr-o rădăcină adîncă comună, și anume: sufletul și ființa colectivă ale poporului român, păstrate cu smerenie și îndîrjire de-a lungul veacurilor.

Înțeleg, apoi, că *dragostea de pitoresc* nu e formală ci este atît de profundă, încît nu ține seama de nivelul economic al gospodăriei țăranului, fiind, de asemenea, o trăsătură fundamentală a gîndirii tradiționale românești. Ea se manifestă, *cu discreție și măsură*, ca orice mare dragoste.

Si dacă aceste trăsături sînt valabile pentru gîndirea premergătoare tuturor înfăptuirilor artistice ale românilor, inclusiv arhitectura, apoi sînt cîteva trăsături specifice întru totul doar gîndirii arhitecturale.

Prima dintre acestea mi se pare a fi *legătura, indisolubilă, organică, a spațiului construit cu natura*, reunite de dorința românului de a le proiecta concomitent în eul său interior și, invers, de a-și prelungi eul prin elementele naturii și prin cele create de el.

Justul echilibru al binomului intimitate-monumental este o a doua trăsătură, ce se referă mai ales la stil.

O a treia trăsătură, *ce se referă la stil, este geometrismul de linie dreaptă* — iar nu curbiliniu cum e cel oriental —, înviorat de orice *accident*.

O ultimă trăsătură specifică, referitoare de asemenea la stil, este *alternanța dintre plin și gol*, golul jucînd rolul de element complementar, egal ca valoare, în care plutește o întreagă lume virtuală, misterioasă.

2. Analizînd, apoi, cu precădere cîteva din trăsăturile proprii gîndirii arhitecturale tradiționale, care mi se pare că au fost mai puțin studiate pînă acum, observ că, la baza tuturor, stă *reprezentarea ciclică a vieții*[2].

Un ciclu este o succesiune de faze, de trăiri, de la un moment dat și pînă la un moment dat, aceste momente nefiind începutul și sfîrșitul vieții, ci marcînd capetele unei experiențe de viață, întinsă pe o perioadă limitată.

Regenerarea se poate face prin reluarea ciclului, deci prin întoarcerea la spațiul originar, care desparte și leagă, în același timp, mai multe cicluri, înfăptuindu-se astfel, o mișcare circulară.

Actul de realizare a spațiului construit, ce îmbină necesarul, pitorescul și magicul, poate constitui un ciclu ce rememorează o experiență de viață adunată, filtrată și prelucrată în decursul timpului. Ea reintră în circuit, oricînd, prin viețuirea în spațiul construit sau prin repetarea actului construirii.

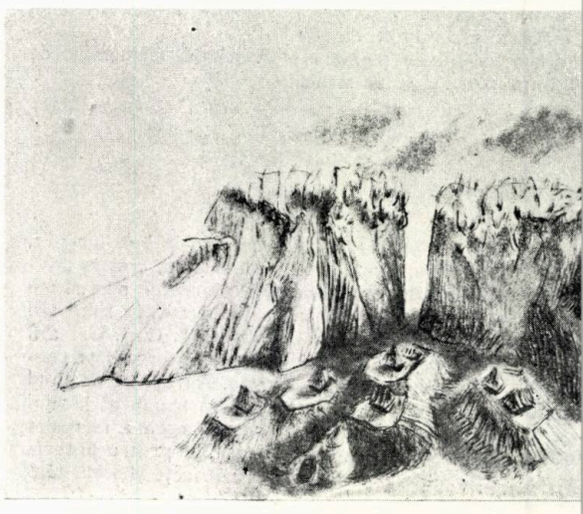

1. Cultura românească se înscrie în aria culturii est-sud-est europene, cu particularitățile ei semnalate în continuare

2. În filozofia chineză, daoismul (« Vid și plin » — François Cheng) privește viața ca pe un drum în timp, întoarcerea fiind la capătul drumului, dar în timpul vieții. Spațiul originar despărțitor constituie, în același timp, elementul de continuitate

3. Problema declanșării spațiului — « cutie » este problema esențială a căutărilor de o viață ale lui F. L. WRIGHT, care obține acest lucru prin plasarea zonelor vitrate în locul muchiilor de legătură ale planurilor pereților și tavanului, instituind sistemul de construcție cu « colțuri în consolă » eliberate; integritatea spațiului-« cutie » este, astfel, distrusă, privirea trece liberă în exterior, natura pătrunde, evident, în interior

De asemenea, o zi din viața țăranului poate fi privită ca un ciclu, la fel și un anotimp sau un an, timpul astronomic putînd delimita ciclul.

Grija și dragostea țăranului, ca *ciclul anual al naturii* să se reflecte cel mai direct în viața și sufletul lui și al obștei, se înfăptuiesc prin cîteva *soluții arhitecturale:*

● Organizarea satului cu case răspîndite în natură și cu uliță ce le leagă, deci altfel decît în burgurile din nordul și apusul Europei, în care casele se sprijină unele pe altele și toate flanchează biserica.

● Orientarea gospodăriilor, cu fațada principală avînd prispă și foișor, spre verdeața curții și spre căldura sudului, iar nu spre stradă, ca în burgurile susmenționate.

● Locul de vatră cu masa utilitară, plasat în tindă, legat mai direct cu exteriorul, prin prispă — în sudul, mai cald, al țării — sau în camera propriu-zisă, precedată de tindă și prispă — în restul țării.

● Spațiile utilitare cu folosință temporară impuse de condiții naturale variabile: bucătăria de vară, cămara, hambarul, pătulul[1].

Ciclul zilnic al vieții țăranului este marcat de vatră, întreaga lui viață zilnică rotindu-se în jurul focului.

Așadar, una din trăsăturile gîndirii tradiționale arhitecturale românești este *legarea organică a spațiului construit cu natura*. Încă din timpuri străvechi, spațiul construit, ocrotitor, al ființelor umane, are tendința de a-l desprinde pe om din spațiul natural, creîndu-i senzația, relevată de F. L. WRIGHT, de spațiu-« cutie ». Dorința de a lega spațiul construit de natură îl face pe țăran să atace spațiul-« cutie » cu mijloace ce-i sînt permise de sistemul constructiv al lemnului, bazat pe cununi de bîrne de lemn îmbinate la colțuri, și anume prin prelungirea cu spații intermediare permeabile.

Spațiul intermediar permeabil este un mijloc stăpînit al omului de legătură *concretă* cu natura, dar și cu colectivitatea și cu sine însuși.

El nu este un spațiu doar de *tranziție vizuală*, ci și *comportamentală*, permițînd, prin forma, așezarea și tratarea lui, un comportament activ-meditativ. Putem identifica astfel de spații, nu numai în zona cu vatră, la nivelul camerei, în prispă, foișor, ocol întărit, la nivelul gospodăriei, ci și în ulița umanizată, la nivelul satului. Acest mijloc conduce la *fluidificarea spațiului*, despărțirea dar și unificarea omului cu ambientul și colectivitatea[3].

O a doua treaptă, de « descleștare » a locurilor « încleștate » ale casei, este *fluidificarea vizuală*, obținută prin plasarea de elemente calde, colorate, luminoase, amintind viața în tot ce are ea mai stimulativ, în zonele de legătură ale planurilor pereților și tavanului « cutiei ».

Ștergare, lăicere, chiar covoare, farfurii, cănі, ulcioare, dar, mai ales, icoane tapetează părțile superioare ale pereților de bîrne și chiar tavanul, tendința de fluidificare mergînd aici pe urmele credinței populare care conferă acestor zone atribute sacre. Compunerea obiectelor, alternînd plinul cu golul, din motive decorative dar și magico-religioase, arată că « temerea de vid » nu este, nici pe departe, o caracteristică a gîndirii românești tradiționale.

Detaliind amenajarea interioară a camerei, se observă că « miezul cald » al casei, *vatra*, centrează fluiditatea compoziției spațiale și reprezintă, conceptual, cadrul spațial al ciclului zilnic, punctul de pornire și de întoarcere.

În jurul vetrei, se pliază partea majoră a vieții țăranului, — dormitul pe laviță —, lîngă sau după vatră, și lucrul în jurul ei, mîncatul la masa utilitară, joasă și cu trei picioare, în colțul opus, amenajîndu-se, mai tîrziu, zone de reprezentare, cu masă înaltă, scaune și lavițe, astfel că întreaga amenajare a camerei se structurează pe diagonală (diagonala, într-o compoziție bazată pe rețele și elemente geometrizate, reprezintă dramaticul, dinamicul, nu liniștea, nici tragicul, ci doar o neliniște meditativ-creatoare). Răsăritul soarelui și bolta cerească investesc părțile estice și tavanul casei cu însemnele sacralității, încă din vechime în colțul de est al casei făcîndu-se un sacrificiu magic, iar, mai tîrziu, locul respectiv devenind purtătorul icoanelor.

De multe ori, zona magico-religioasă corespunde cu zona de reprezentare, aici însumîndu-se mare parte din dragostea de pitoresc a țăranului.

Succesiunea ciclurilor anuale din viața omului se exprimă, la nivelul gospodăriei, prin existența prispei, foișorului și ocolului întărit. Viața își începe pulsația în aceste « camere fără pereți, doar cu parapeții balustradei », primăvara, și se intensifică, vara și toamna, ca să se rărească, apoi, pînă aproape de dispariție, iarna. În acest scop, spațiile sînt dotate cu lavițe, mese, scaune, războaie de țesut, uneori, ca în Dolj, chiar cu platforme înălțate pentru dormit. Natura se împletește, vizual, cu sclipirea din traforul balustradei, cu ritmul vertical al stîlpilor fin ciopliți și cu orizontala sau șirul de arcuri aplatizate din Maramureș-Apuseni ale grinzilor tavanului. Preluat de către oraș, acest spațiu s-a numit verandă.

În concluzie, deși avînd în opoziție un sistem de construcție bazat pe « încleștare » și segregare a spațiului, gîndirea arhitecturală tradițională reușește să răspundă nevoii omului de regenerare, de reluare ciclică a vieții, prin fluidificarea spațială bine dozată, legînd organic exteriorul cu interiorul, cu *ajutorul spațiilor intermediare permeabile și prin mijloace vizuale de rupere a continuității planurilor spațiului-« cutie »*.

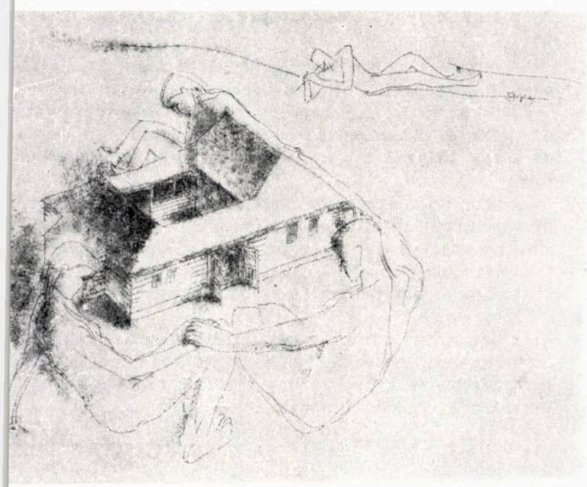

3. O altă trăsătură specifică a gîndirii arhitecturale tradiționale, legată mai ales de stil, este *binomul bine echilibrat intimitate-monumental*.

Cercetînd mai adînc aceste noțiuni, vom arăta că *intimitatea* folosește elemente și mijloace arhitecturale ce reduc timpul și spațiul la scară umană, constituind repere pentru fenomenul de ciclicitate; în aceeași ordine de idei, *monumentalul* folosește procedee și elemente pentru a recrea spațiul și timpul dintre repere, care, prin înlănțuire și dilatare, dau sensul de măreț, de impresionant, de copleșitor.

Românul, atît de măsurat, de omenos și sensibil la frumos, este și cutezător și semeț; de aceea, construcția pe care o durează îi este după chip și asemănare.

În arhitectura tradițională românească, se petrece o fericită osmoză între cele două procedee, elemente de intimizare, precum, de exemplu, crestăturile stîlpilor, balustradei, grinzilor de la foișor, împletindu-se cu

desene și fotografii de arh. DANIELA TUTUNEA

→

mijloacele de monumentalizare, realizate prin jocul de lumină și umbră, creator de noi proporții și dimensiuni virtuale sporite.

În studiul ambelor trăsături, am putut constata existența elementelor specifice ale gîndirii arhitecturale tradiționale, toate alcătuind parte din zestrea neprețuită a neamului românesc.

Alcătuirea satului, ce pare la prima vedere mai vulnerabilă la acțiunea condițiilor economice decît alcătuirea orașului, a permis transferul de influență într-o singură direcție, de la oraș către sat, cu sacrificare în întregime a valorilor satului. Astfel, încît, în locul transferului benefic de trăsături specifice gîndirii arhitecturale tradiționale, s-a produs o simplă operație de preluare a unor motive decorative din repertoriul tradițional și transpunerea lor în arhitectura actuală.

Venind din veacuri, trăsăturile specifice gîndirii arhitecturale tradiționale românești ni se par mai actuale, decît cele mai recente soluții propuse de arhitectura din jurul nostru. Și le văd și le doresc perpetuate în veșnicie.

Arh. DANIELA TUTUNEA

BIBLIOGRAFIE:

A. Moisescu: F. L. WRIGHT, Ed. Tehnică, 1974
F. L. Wright: THE FUTURE OF ARCHITECTURE, Mentor Books, 1963
François Cheng: VID ȘI PLIN — LIMBAJUL PICTURAL CHINEZESC, Ed. Meridiane, 1983
Roswith Capesius: MOBILIERUL ȚĂRĂNESC ROMÂNESC, Ed. Dacia, 1979
Lucian Blaga: SPAȚIUL MIORITIC, Ed. Dacia
I. D. Ștefănescu: ARTA VECHE A MARAMUREȘULUI, Ed. Meridiane, 1968

corespondenta

PARC DE ODIHNĂ ȘI AGREMENT ÎN INSULA CRETA

Ne este deosebit de plăcut să putem înfățișa cititorilor noștri un interesant proiect, elaborat de către arh. COSTAS SARANTAKOS (Grecia) — fost student și, în prezent, doctorand al Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» din București — și, colaboratorul său, arh. GEORGES SKARAKIS. Este vorba de proiectul — prezentat și premiat, în cadrul unui concurs elen — pentru un parc de odihnă și agrement în Hania-Creta.

A

Propunerea noastră este făcută în cadrul concursului lansat de către municipalitatea din Hania, în Insula Creta. Terenul, oferit pentru organizarea parcului de agrement al orașului, este cel al unei foste cazărmi.

Trebuie să amintim faptul că, în zona respectivă, întîlnim un climat caracterizat prin temperaturi destul de ridicate și cu diferențe minime între iarnă și vară.

Situl destinat amenajării are o suprafață, de 15800 m² în general plană. În vecinătate, se află vechiul parc orășenesc.

Programul cerea satisfacerea următoarelor date: ● Prevederea unui loc de adunare a publicului în scopuri culturale ● Includerea în parc a unui teatru în aer liber pentru diferite spectacole, legat direct de o zonă de alimentație publică ● Crearea unui loc de atracție cu animale mici și cu păsări ● Prevederea unui spațiu de joacă pentru copii ● Amenajarea monumentului existent ● Dotarea cu fîntîni, locuri de odihnă și alte amenajări de parc.

Forma terenului avut la dispoziție a influențat compunerea parcului cu trei intrări — două către străzi secundare, iar una către strada principală a orașului Hania. Toate intrările sînt marcate prin portice care le diferențiază, intrarea principală beneficiind de un ansamblu mai complex de portice și de un loc agrementat pentru odihnă. Cele două intrări secundare au drept cap-de-perspectivă amfiteatrul, iar intrarea principală oferă vizitatorului mai multe perspective — către monumentul existent reamenajat, către minigrădina zoologică și către teatrul în aer liber.

Organizarea compozițională a parcului și piesele arhitecturale incluse respectă stilul neoclasic, predominant în oraș. Sistemul de alei e compus din alei principale, trasate geometric, și secundare, ce se desfășoară în traseu liber.

Teatrul în aer liber este relativ în centrul parcului. E conceput pentru circa 400 de spectatori, al căror acces se face direct dinspre cele trei intrări. Tot în zona teatrului, este amenajat un lac de agrement, care amintește vizitatorilor apropierea mării de oraș, încîntîndu-le privirea cu imaginea delicat miniaturizată, prin lacul respectiv, a mării adevărate.

Zona pentru jocul copiilor este cît mai depărtată de străzile adiacente parcului și cuprinde suprafețe cu nisip, leagăne și alte amenajări destinate copiilor între 2—10 ani.

Zonele importante ale parcului — intrările, teatrul de vară, locul de adunare comunitară și monumentul — sînt marcate prin puncte de vegetație și aliniamente înalte (copaci elansați — chiparoși), iar restul vegetației se compune din peluze cu iarbă, arbuști și copaci de înălțime medie.

Legătura cu vechiul parc al orașului este asigurată printr-o alee pietonală, dreaptă și generos dimensionată, care unește dar, în același timp, face foarte clară distincția dintre noul și vechiul parc.

Arh. COSTAS SARANTAKOS

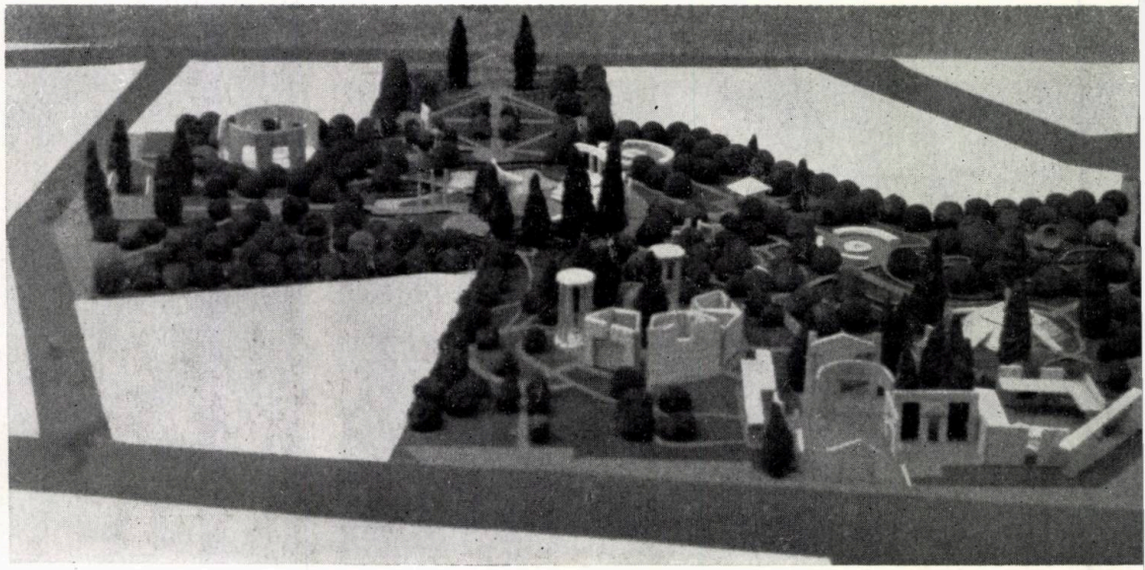

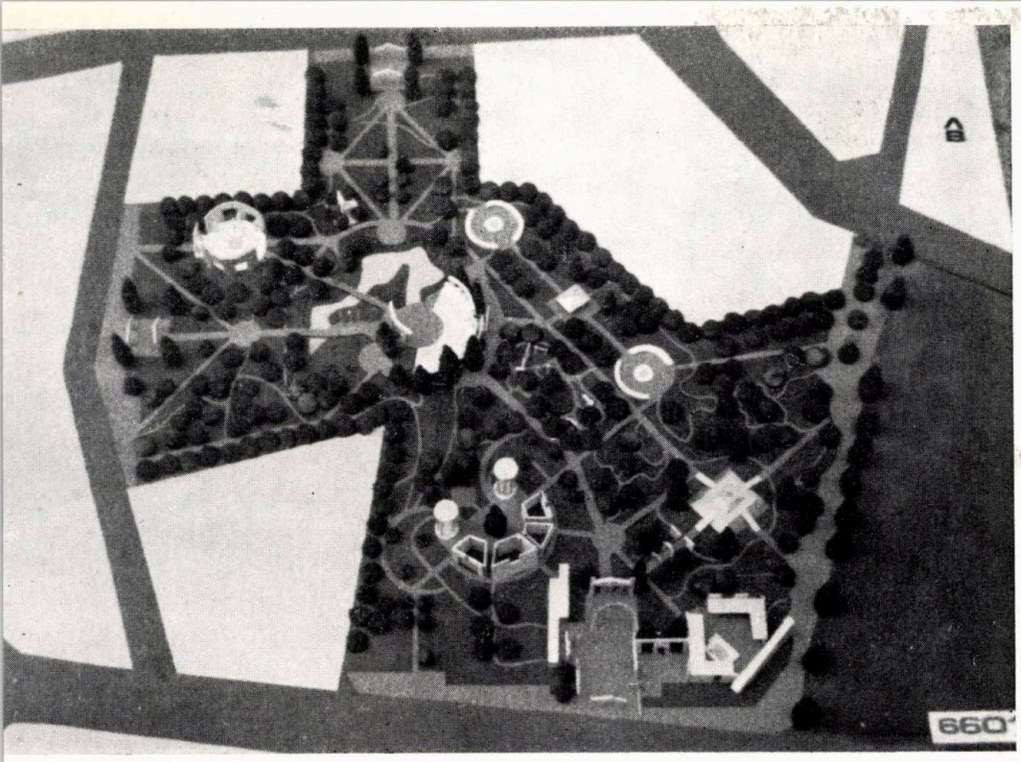

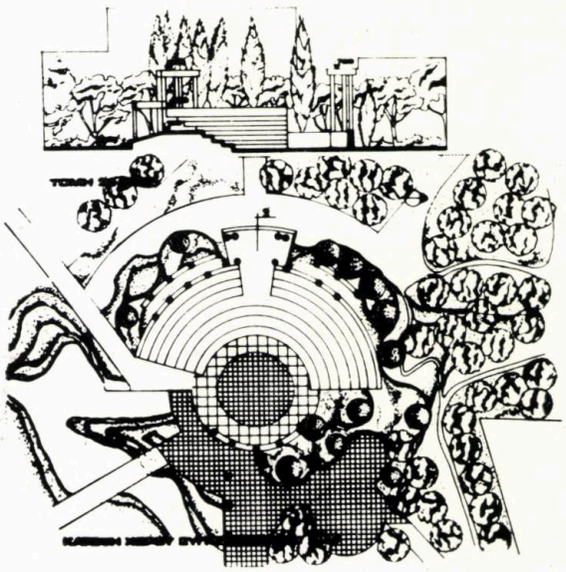

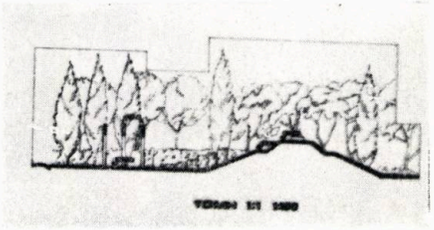

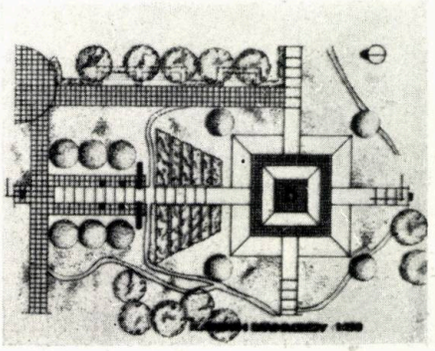

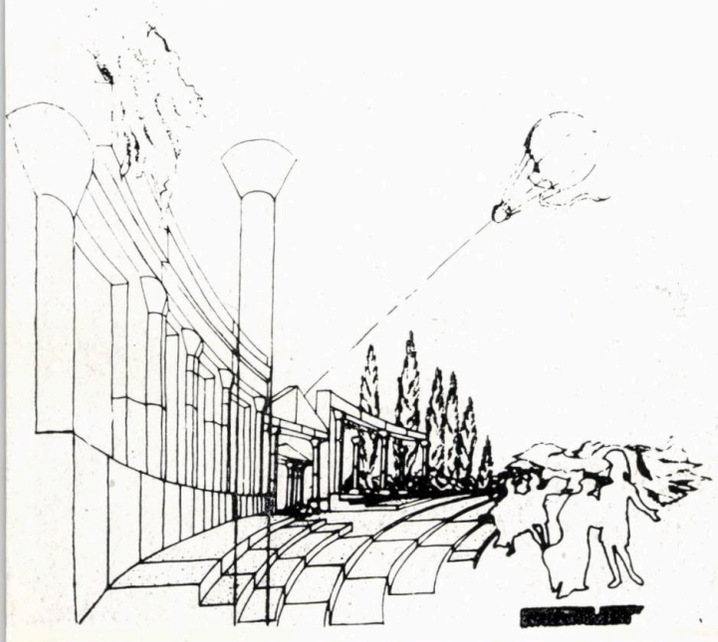

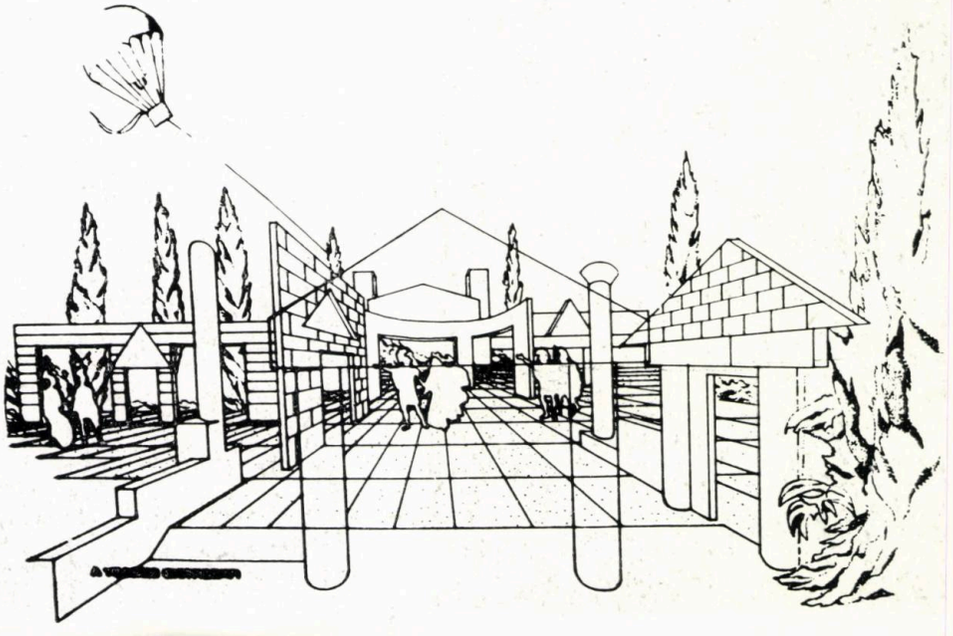

„CONSTRUCȚII SOCIAL-CULTURALE ÎN U.R.S.S.“ (II)

—din expoziția de la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu“ din București, noiembrie 1984—

3

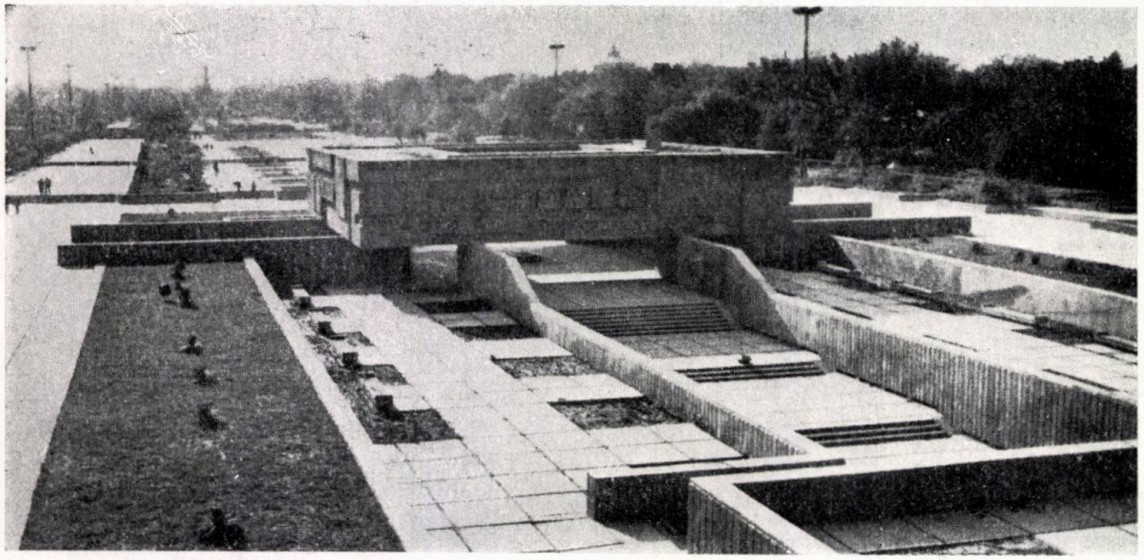

3, 4, 5, 6, 7. Gara aeriană « ZVARTNOȚ », 1982, arhitecți S. HACIKEAN, A. TARHANEAN, J. SEHLEAN, L. CERKEZEAN, inginer S. BAGDASAREAN

1, 2. Ashabad — Monumentul Luptătorilor Revoluției, 1976, arhitecți A. AHMEDOV, M. ALIEV, V. VÎSOTIN, V. KUTUZOV, H. ROMANIDI, ingineri A. BELOV, A. MURADOV, sculptori N. POGOSEAN, D. DJUMADURDÎ

1

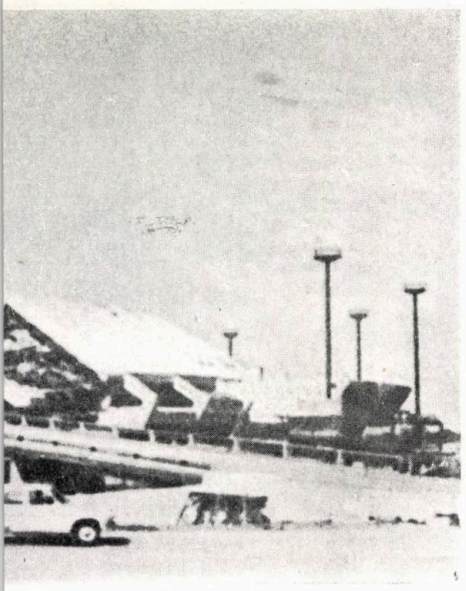

4

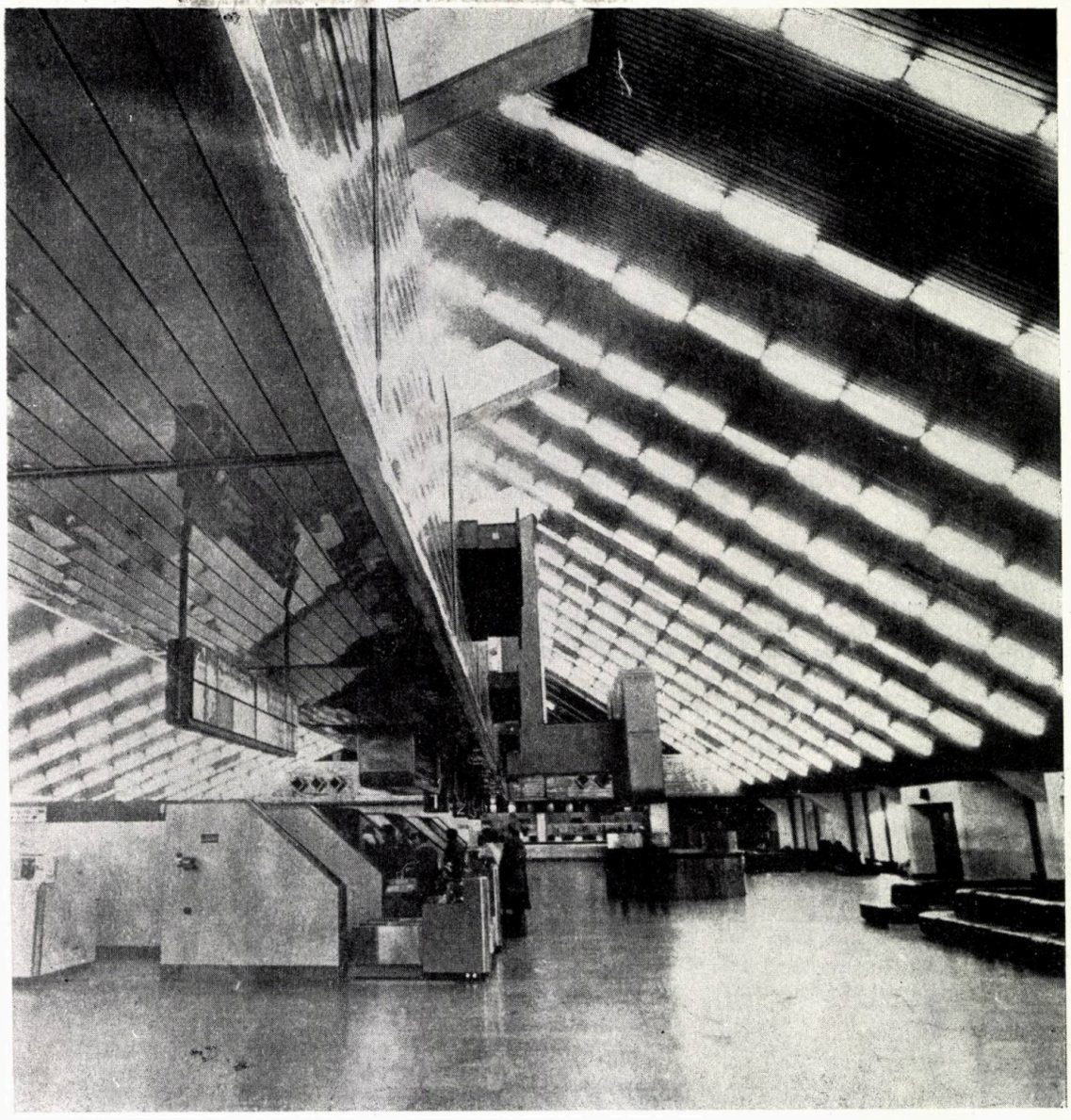

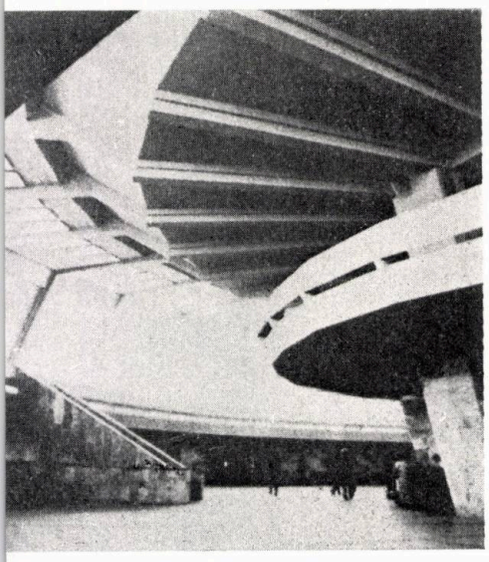

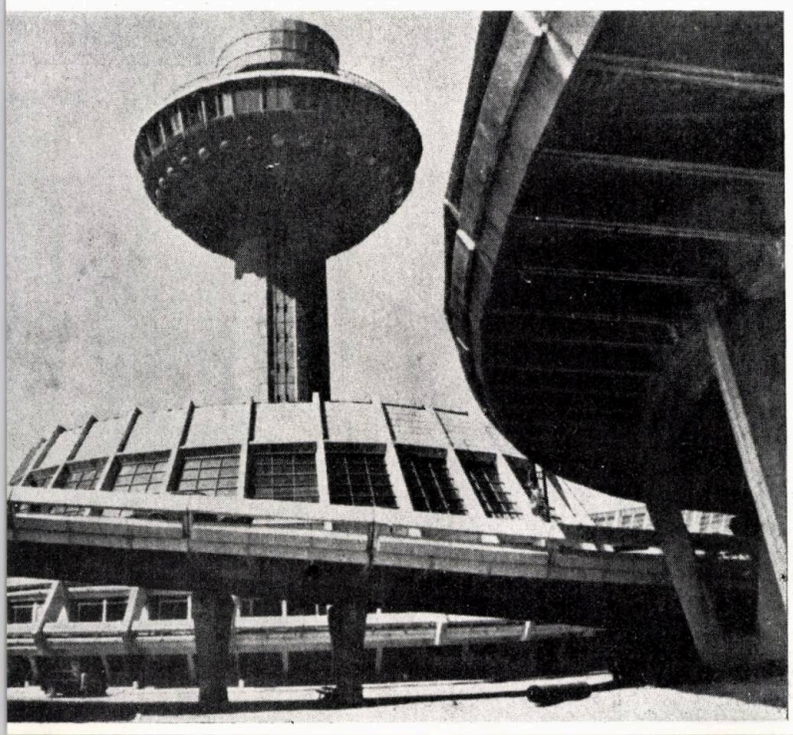

6

7

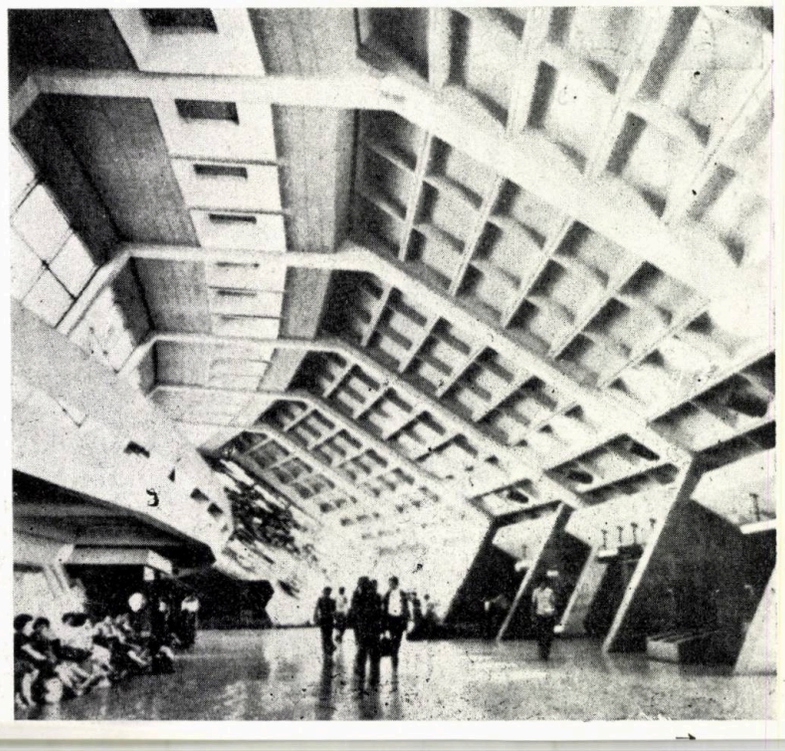

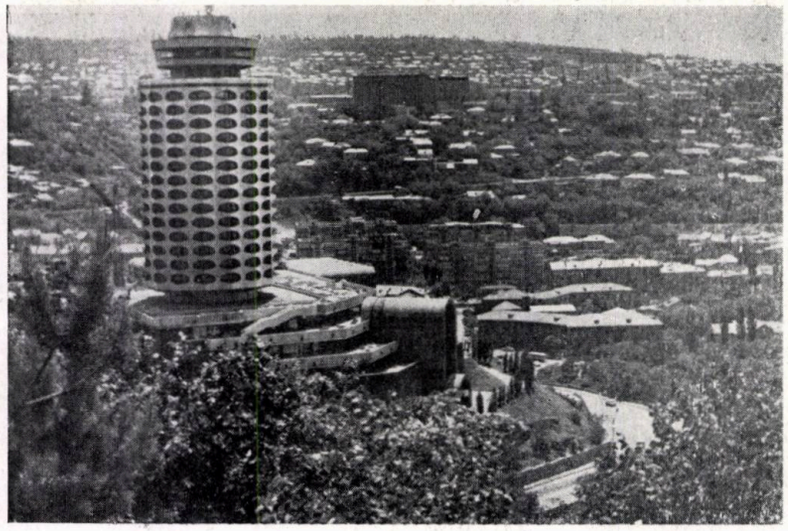

11

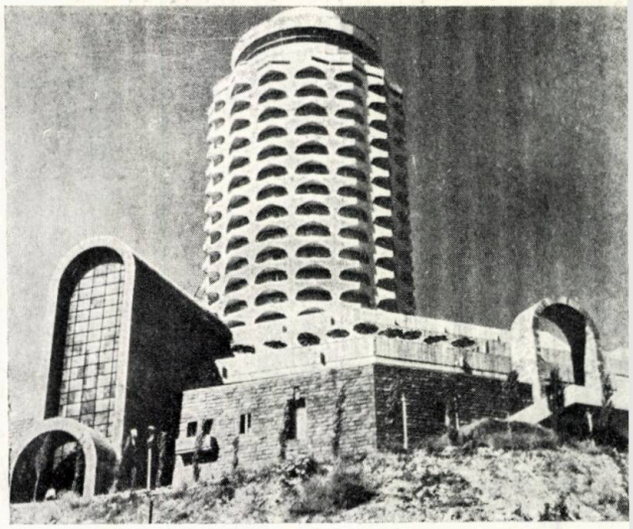

12

8. Magazinul « BUHAREST », 1982, arhitecți A. ȘIAIHET, V. PROKOSIN, F. NOVIKOV, ingineri V. GNEDIN, T. OMELCENKO, M. JADANOVA, I. IONOV
9, 10. Vilnius — Palatul Expozițiilor de Artă, 1967, arh. V. CECANAUSCAS, ing. R. IAKAS
11, 12, 13, 14, 15. Erevan — Casa Tineretului, 1979, arhitecți S. HACIKEAN, A. TARHANEAN, G. POGOSEAN, M. ZAKAREAN, ingineri G. GHEVORKEAN, I. ȚATUREAN, S. BAGDASAREAN
16, 17, 18, 19. Muzeul Etnografic din Sardapabav – R. S. S. Armeană, 1980, arh. R. ISRAELEAN

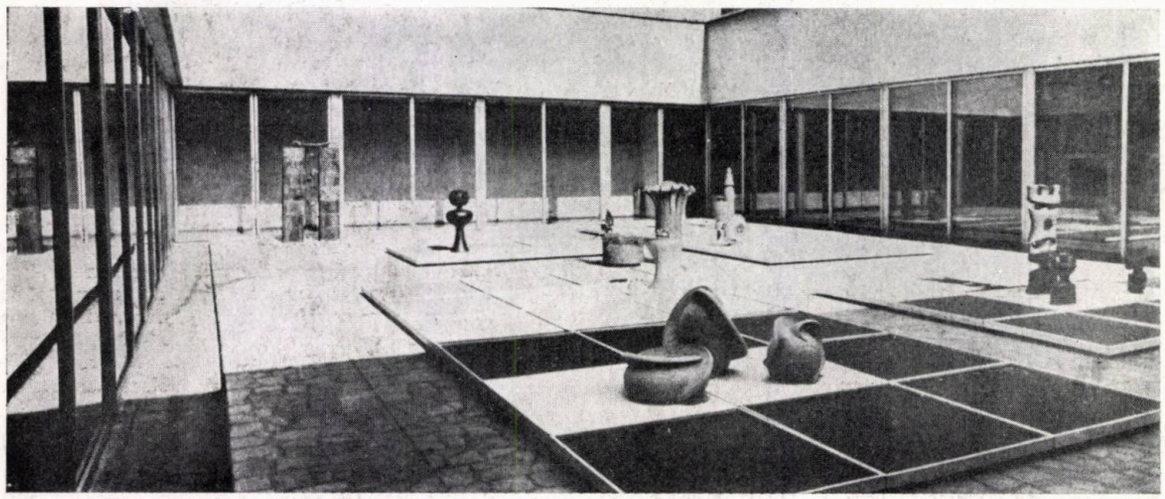

10

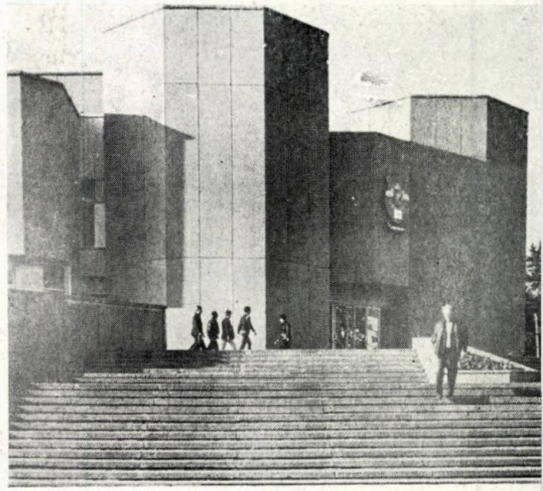

8

9

14

15

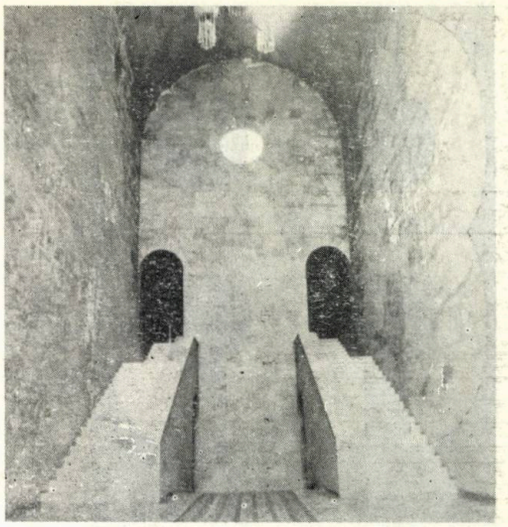

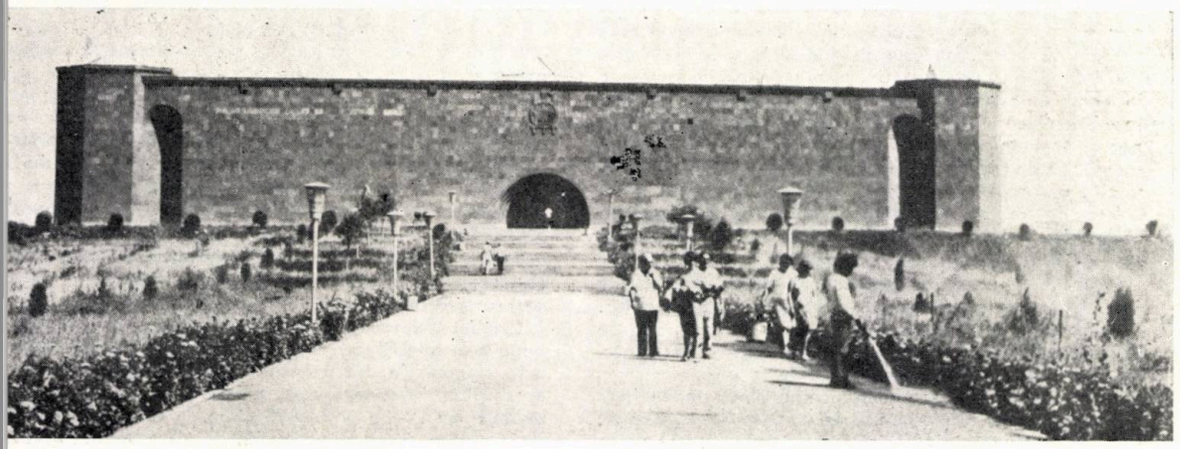

16

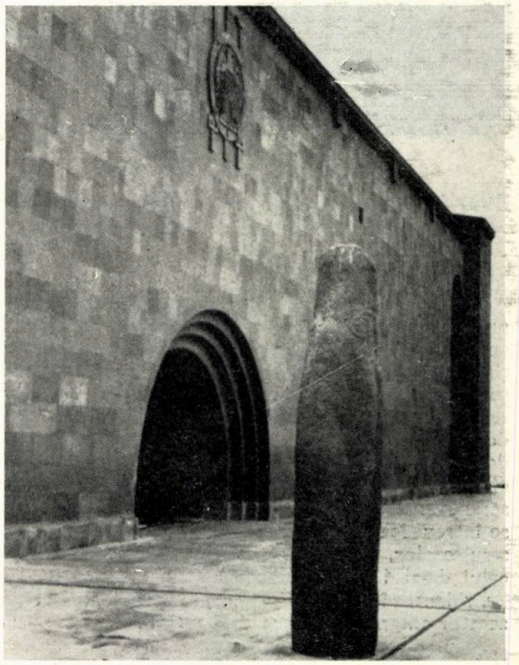

17

18

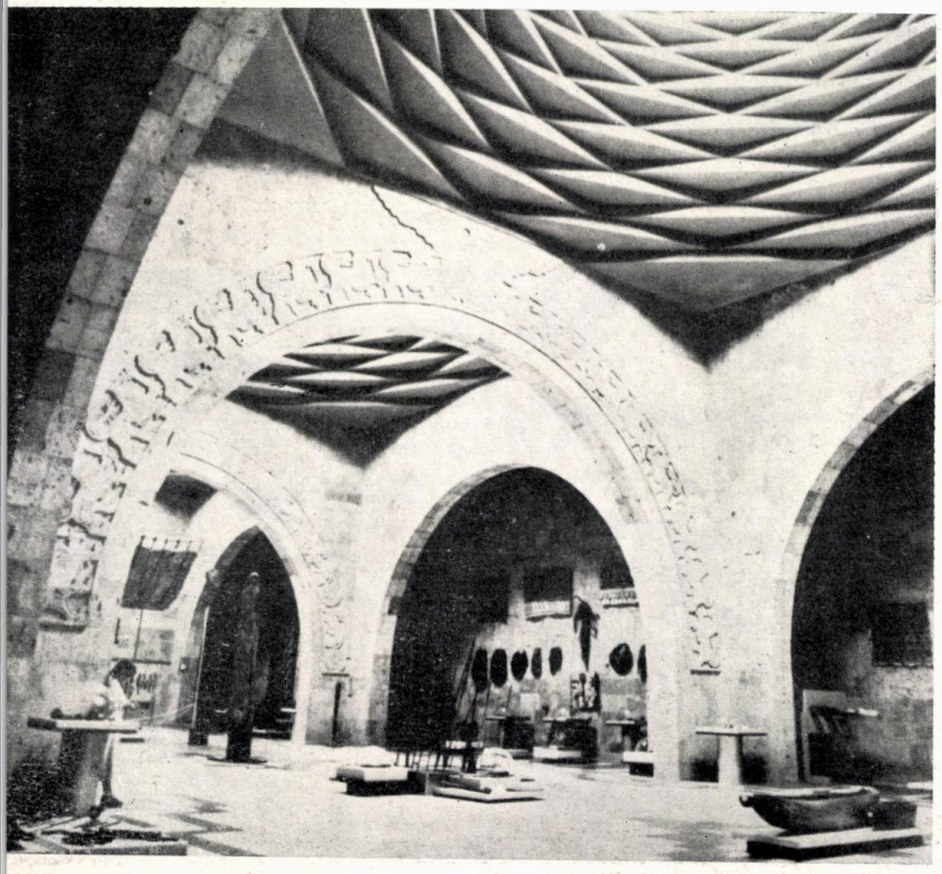

19

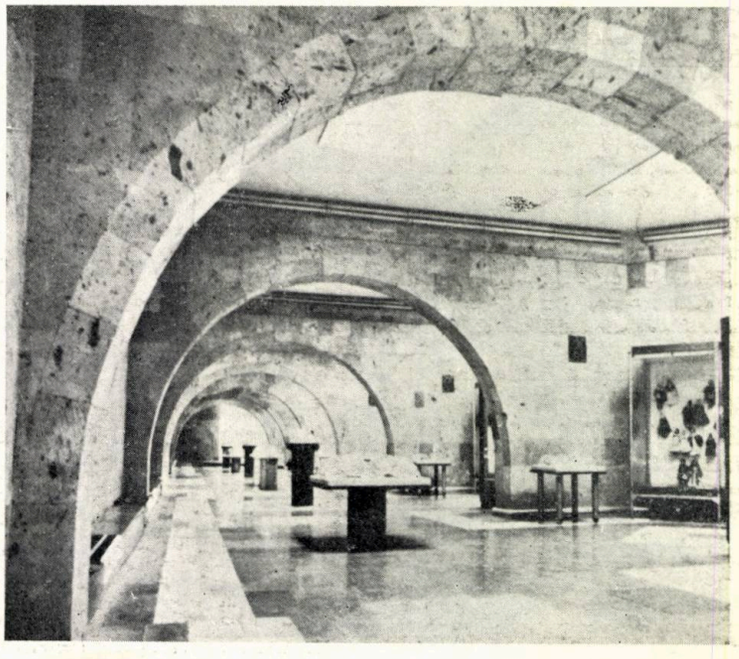

cadran

Rubrică redactată de arh. Mircea Secășeanu

NOI CONCEPȚII DE PUNERE ÎN VALOARE A UNOR ANSAMBLURI DE LOCUINȚE (O NOUĂ ACCEPȚIUNE A TERMENULUI DE RENOVARE)

În perioada anilor '70, a apărut în arhitectură o puternică reacție împotriva « turnurilor » și « barelor », cu aspectul lor impersonal și care au reprezentat, timp de 20 de ani, MODELUL unei producții arhitecturale mediocre a locuințelor. S-a revenit asupra acestei tendințe din arhitectura locuințelor, dar ansamblurile deja executate au fost lăsate și uitate cu imaginea lor depășită. Cînd aceste ansambluri au revenit în atenție, ele deranjînd atît prin degradarea fizică la care ajunseseră, cît mai ales prin uzura morală pe care o suferiseră, se întrevedea o singură rezolvare: demolarea și reconstruirea lor, practică ajunsă la apogeu cu renovarea celui de-al 13-lea arondisment din Paris.

Evident, în aceste condiții, problema renovării acestor ansambluri a fost dată uitării.

Creșterea prețului energiei, care s-a reflectat imediat în economie, a avut ca efect reconsiderarea termenului de RENOVARE și declanșarea unui vast program de renovare și reamenajare a locuințelor. Dacă renovarea consta, plecînd de la un cadru urban vechi, valoros, încărcat de istorie, puțin rațional, dar avînd o viață reală și o animație proprie, în a produce un ansamblu funcțional pe cît posibil, în cazul de față, situația era puțin inversă, pentru că se pleca de la un ansamblu arhitectural funcțional, dar fără valoare, fără viață socială și fără istorie.

Obiectivul acestei acțiuni de RENOVARE, în acest nou sens, este de a recrea condițiile de bază de care trebuie să beneficieze un habitat urban.

Cît de bine au fost sintetizate caracteristicile unei case în cele 5 postulate enunțate de CHARLES MOORE în « The place of the houses », cînd spunea: ● « Casele pot și trebuie să vorbească » ● « Casele trebuie să fie locuite de trup dar și de suflet » ● « Casele trebuie să aibă un limbaj senzorial pe lîngă cel cartezian » (. . .).

Iată de ce aceste prisme, impersonale, trebuiau scoase din anonimat, din banal, fiecare imobil devenind astfel CEVA, pentru cei ce-l locuiesc.

Degradarea și uzura acestor ansambluri a scos, de fapt, la iveală « calitatea » arhitecturii ansamblurilor.

Intervenția arhitecturală prin renovare este, înainte de toate, transformarea unei arhitecturi existente, transformare ce avea loc în imobile locuite.

Intervențiile s-au bazat, în primul rînd, pe un lung dialog cu locuitorii ansamblului, pe o lungă analiză, iar sarcina grupului de proiectare a constat în a conduce aceste concluzii în termeni arhitecturali, tehnici și financiari.

În Franța, unde această problemă se punea mai acut și unde această acțiune a luat amploare, au apărut o serie de grupuri de arhitecți: ● « Grupul ABAC » — arhitecți D. BOURDON, D. GIRARD, M. RAGGI-PASTRANA, R. PASTRANA, A. VACHETTE, care au renovat un ansamblu de 72 apartamente din Dreux, un ansamblu de 86 apartamente (« Bois de Hercé » din Nantes ș.a. ● « Grupul ARCANE » — arhitecți J. P. ANSART, M. CRONAU, R. LE ROLLAND, E. MARTIN, G. SAINT-MACARY, care au renovat imobile din ansamblul de locuințe de la Ronceray-Glonnières, imobilul din Clichy, cu P + 12 etaje ș.a.

Fiind vorba de acțiuni la o scară mare, vizînd multe apartamente, s-a abandonat ideea evacuării populației pe timpul lucrărilor, fiind astfel necesară o colaborare și o permanentă înțelegere între proiectant, constructor și locuitori. În situațiile în care acest lucru nu a fost posibil, lucrările s-au desfășurat, treptat, pe cîte un grup de apartamente evacuate.

O altă reacție a locuitorilor s-a manifestat în ceea ce privește prioritatea interior-exterior, ei fiind preocupați, în primul rînd, de amenajările interioare. Evident, în acest sens, proiectanții au urmărit cu precădere înlocuirea instalațiilor existente, cît și mărirea suprafețelor (a bucătăriilor sau a camerelor de zi), punîndu-le în acord cu normele actuale. Această extindere a suprafețelor și introducerea de noi balcoane și îmbunătățirea izolației termice exterioare au permis o remodelare a fațadei, a imaginii exterioare a imobilului, conducînd la schimbarea statutului acestuia și la o oarecare formă de demnitate regăsită pentru locuitori.

Căutări pentru schimbarea imaginii, ca în cazul imobilelor din Clichy — autori grupul ARCANE, unde prin elementele din dreptul intrărilor sau din cadrul nivelurilor inferioare, s-a urmărit aducerea acestor imobile, cu P + 8 și P + 12 etaje, la scara pietonului. Tot în acest caz, s-a rezolvat și un alt aspect al acestor renovări și anume: realizarea legăturii dintre două bare perpendiculare situate la intersecția dintre două străzi printr-un imobil cu 20 apartamente și magazine la parter.

Ca o concluzie a acestor experiențe, se poate spune că, atît dialogul cu locuitorii, cît și calitatea relațiilor dintre constructor și arhitect sînt, în acest domeniu, indispensabile și hotărîtoare.

Imobil de locuințe din Clichy-Franța (grupul ARCANE)

1

2

. Imagine înaintea renovării 2. Pe parcursul lucrărilor
, 4. Fațade după executarea extinderii

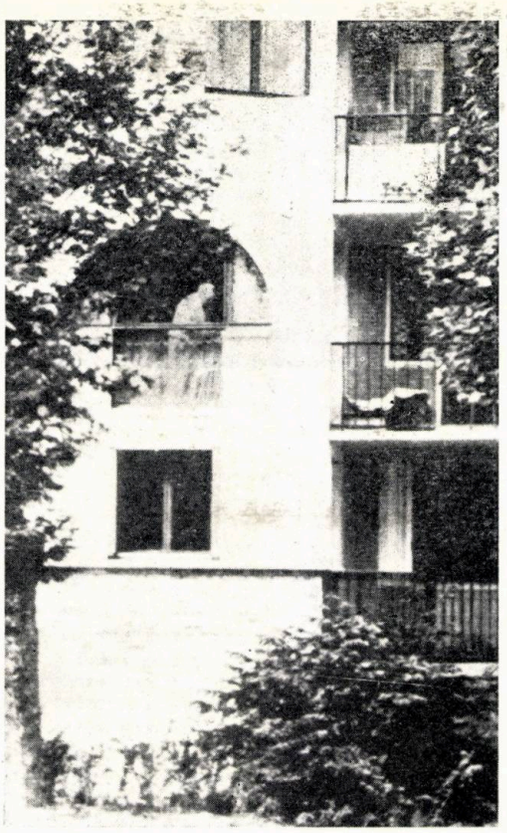

5. Clichy — propunere de realizare a unui imobil-de-legătură între cele două bare de locuințe tip

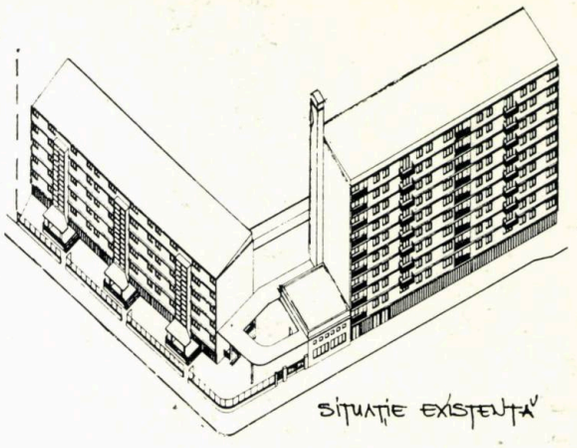

4

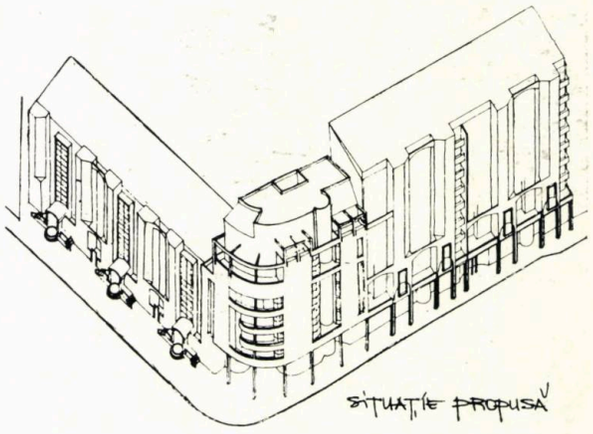

5

Ansamblul de locuințe Antony-Franța

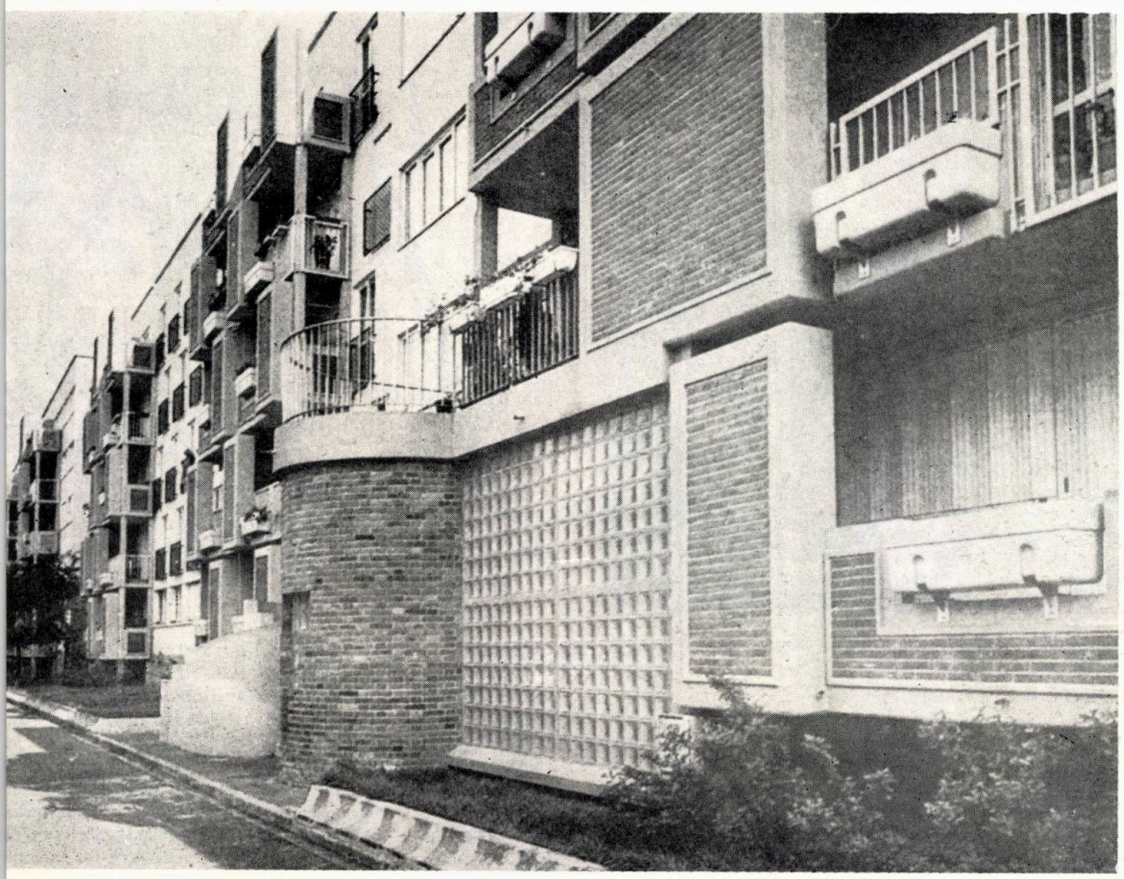

6, 7. Fațade ale imobilului după renovare

6

7

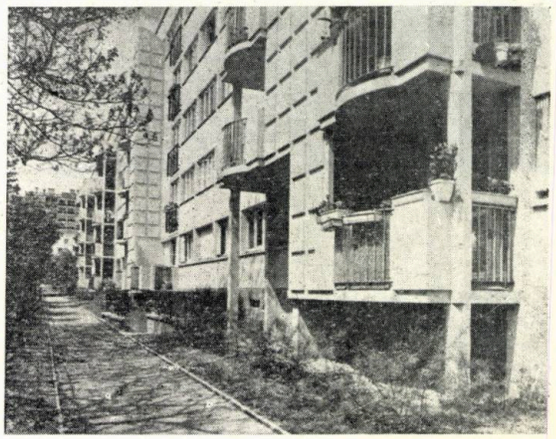

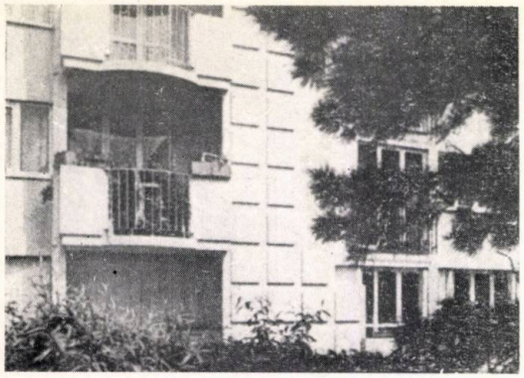

8

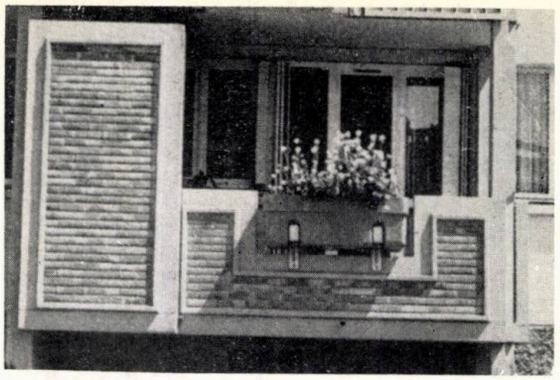

9

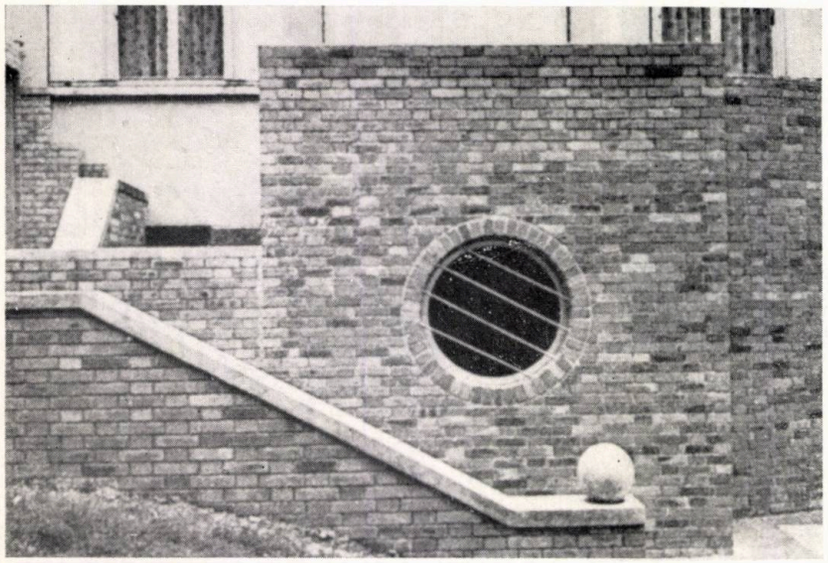

10

8, 9. Detalii ale balcoanelor nou create 10. Detaliu al accesului în imobil

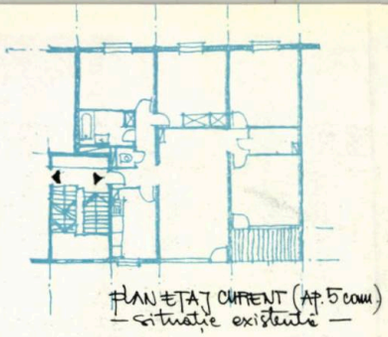

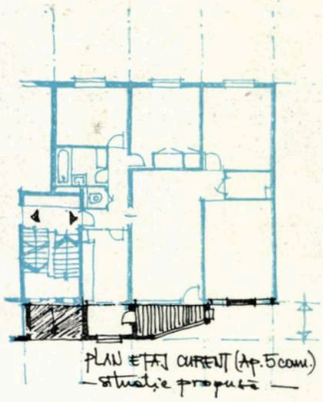

În vederea îmbunătățirii confortului acestor locuințe, proiectul arhitectului D. Druenne a vizat mai multe aspecte:

- Ameliorarea izolației termice, atît la acoperiș cît și la planșeul parterului
- Îmbunătățirea suprafeței de locuit, prin mărirea spre exterior a bucătăriilor, realizîndu-se, astfel, locu de luat masa și crearea de balcoane la camerele de z
- Recondiționarea instalației interioare, înlocuirea pardoselilor, amenajarea de boxe la subsol etc.

Amenajarea ansamblului de locuințe Ronceray-Glonnières-Franța

Aspecte, anterioare intervenției, din Ansamblul Ronceray-Glonnières, Franța

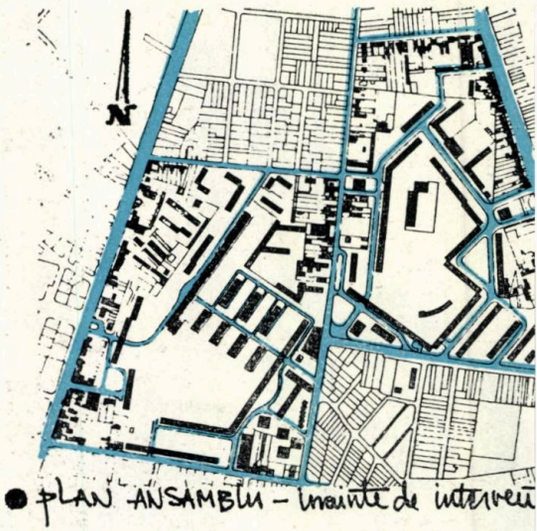

Ansamblul de locuințe Ronceray-Glonnières, cu 1850 apartamente, a fost construit în perioada 1958—1960 de către cunoscutul arhitect Pierre Vago, după criteriile epocii respective, aplicînd norme minimale în ceea ce privește suprafața și confortul, cu o tipologie cît mai redusă.

Compoziția planimetrică a ansamblului prezintă, totuși, calități în ceea ce privește păstrarea unor mari spații plantate în centru.

În urma unui studiu, efectuat în 1978, s-a constatat o considerabilă degradare a clădirilor acestui mare ansamblu, ocupat de o populație de un nivel social scăzut, iar șederea locuitorilor aici fiind temporară.

Intervenția ce se impunea avea loc asupra spațiilo exterioare și asupra construcțiilor ansamblului; s-a hotărît să se realizeze fără evacuarea locatarilor di apartamentele lor.

În vederea reperării deficiențelor locuințelor și a dorințelor locatarilor, arhitecții au luat legătura în mod direct, cu fiecare locuitor al acestui ansamblu.

La realizarea acestui proiect au participat trei echipe de arhitecți, rezultînd intervenții foarte diferențiate

Arhitect D. Druenne

Executarea unui imobil-test a permis o oarecare apreciere a amplorii sarcinilor.

În ceea ce privește execuția, a trebuit să se țină seama, încă de la primii pași, de raportul permanent pe care respectivele imobile îl aveau cu locatarii.

Reacția populației acestui cartier a evoluat în trei faze: mai întîi, a existat un refuz în fața acestei intervenții de amploare, apoi, o atenție tot mai mare la modul și la calitatea execuției lucrărilor interioare și, în final, o deplină satisfacție, iar, la cei ce părăsiseră cartierul, dorința de revenire.

În prezent, nu mai există nici un apartament liber, ceea ce demonstrează, în bună parte, reușita acestei intervenții.

Arhitecți P. Douaire, A. Gulgonen, F. Laisney

Ideea de bază a proiectului echipei formate din arhitecții P. Douaire, A. Gulgonen și F. Laisney constă, de fapt, în a adăuga, la fațada principală, o nouă construcție prin care se măresc bucătăriile și apar balcoane, ce au atît rol funcțional, cît și estetic. Astfel, fațada primește viață prin jocurile de umbră și lumină create de aceste balcoane.

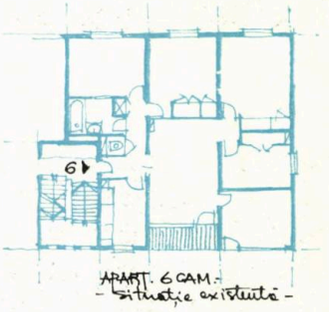

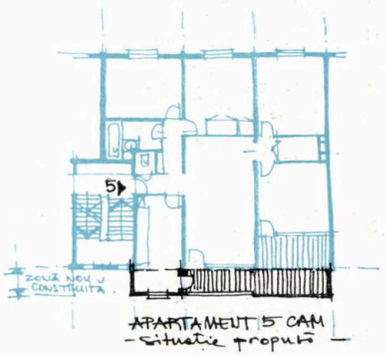

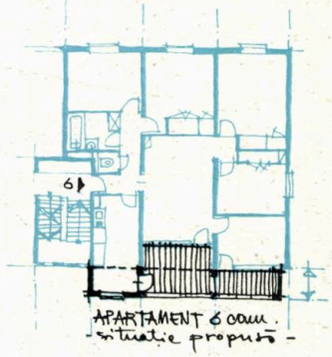

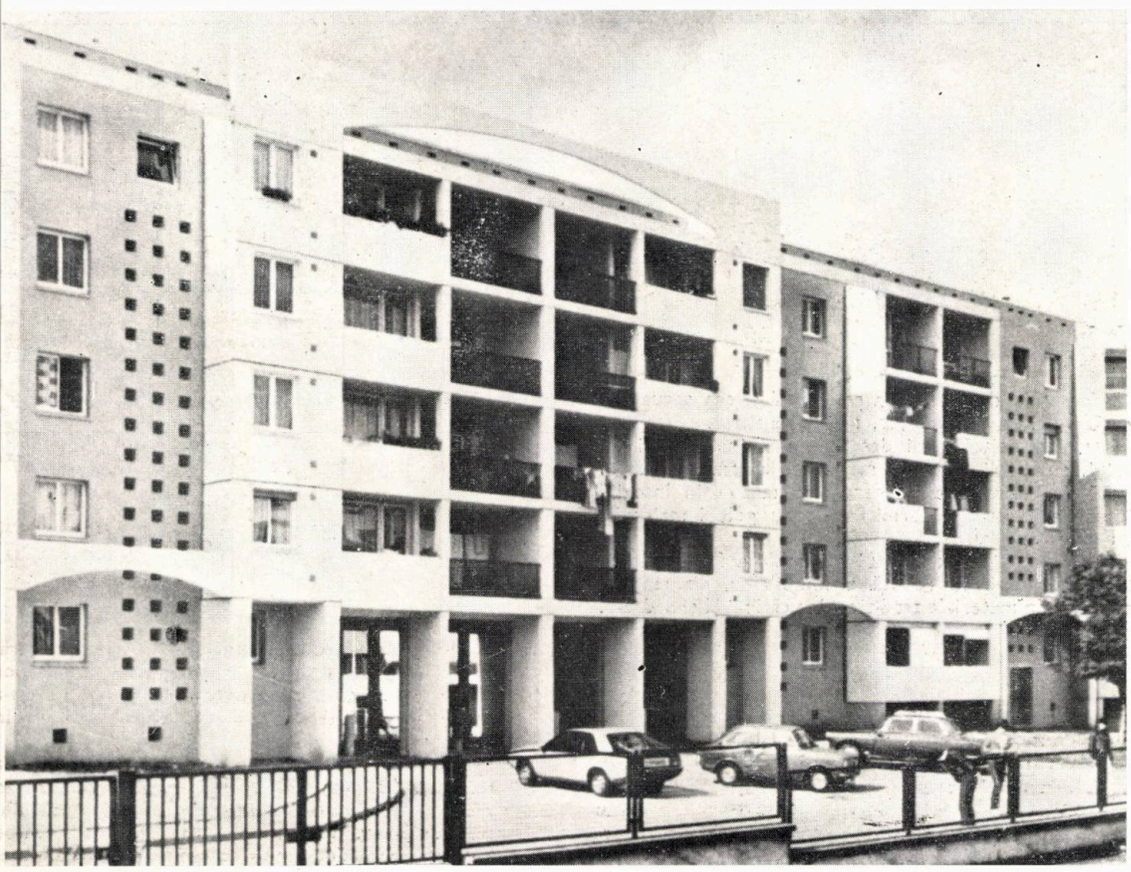

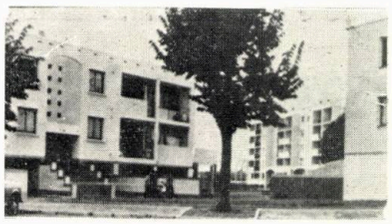

Introducerea prefabricatelor în vederea obținerii unor prețuri mai scăzute a dat naștere la vii dispute, între proiectant și constructor, pentru respectarea proporțiilor elementelor și aspectului general din proiect.

→

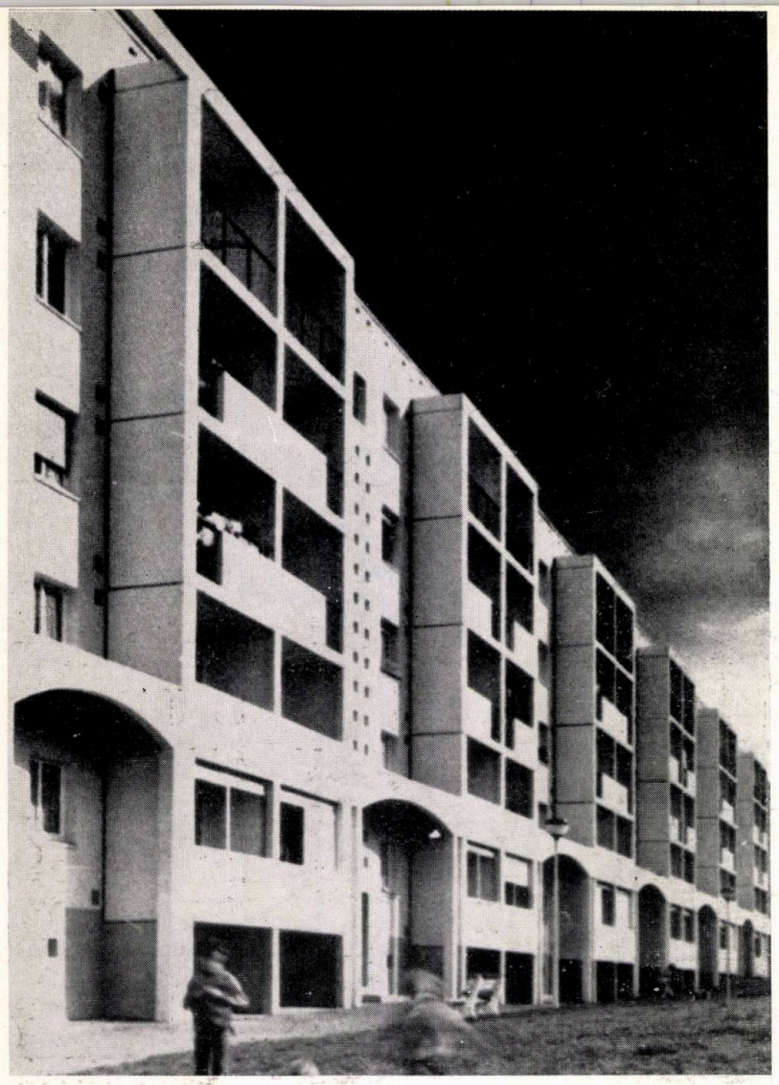

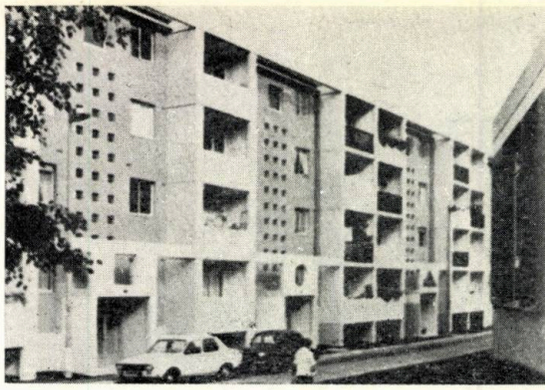

Un alt obiectiv urmărit de această echipă a fost marcarea intrărilor în imobil, marcare care a fost realizată, în cadrul extinderii fațadei, prin elemente detașate pentru a forma arcade.

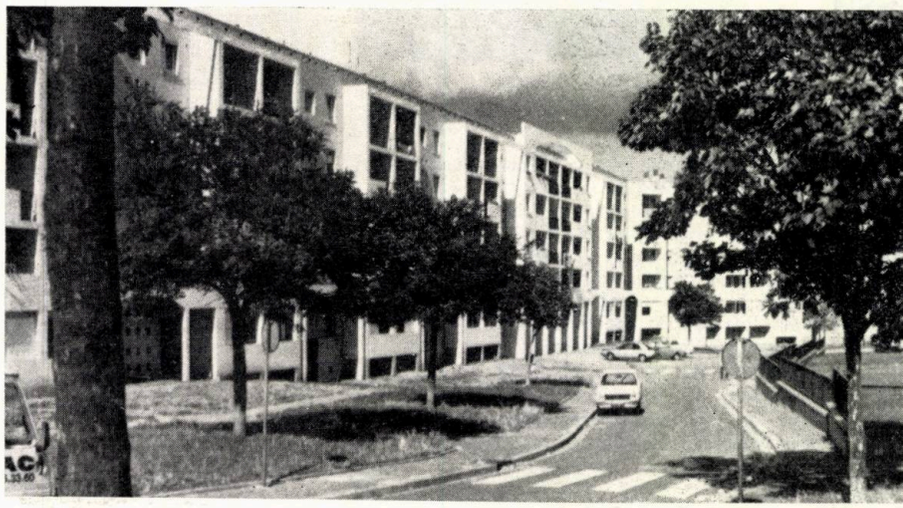

Arhitecți J. P. Ansart, M. Cromau, R. Le Rolland, E. Martin
G. Saint-Macary — Grupul ARCANE

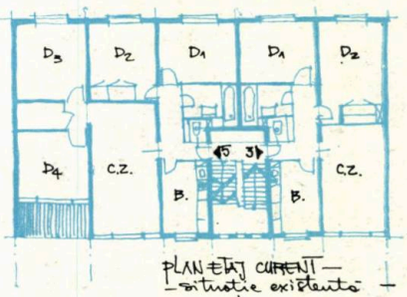

Intervenția grupului ARCANE s-a bazat pe două principii,: să răspundă doleanțelor locatarilor investigîndu-se, în acest scop, 100 familii din cartier, ce ocupau toate tipurile de apartamente, și să materializeze toate acestea într-un proiect realizabil din punct de vedere financiar și suficient de tipizat.

S-a urmărit ca aspectul degradat pe care-l avea inițial acest cartier să fie înlocuit, prin mijloace minime, cu un altul care să dovedească o oarecare preocupare arhitecturală.

Diferențele dintre fațada principală și cea secundară se găsesc, în acest proiect, mai accentuate.

Fațada principală mai deschisă, mai jucată, mai însorită, cu loggii și goluri mai mari la camerele de zi diferă de cea secundară, care este mai puțin însorită și care adăpostește dormitoarele cu goluri mai mici într-un ritm regulat.

Imaginea proprie a acestui ansamblu a fost obținută atît prin înălțimea redusă a imobilelor, cît și prin utilizarea de materiale tradiționale : cărămidă și ardezie.

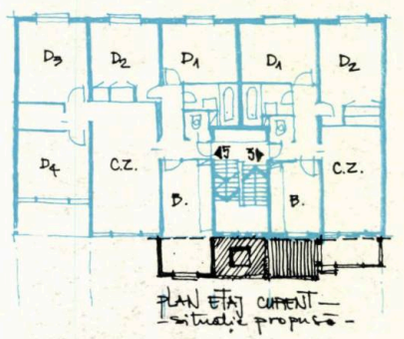

Reamenajarea unui grup de locuințe din cartierul Ramaekers din Laeken-Belgia

Arhitecți: Philippe Samyn, Marc Vanden Bossche, Robert de Gernier, Renaud Dumont de Chassart și Willy Franche

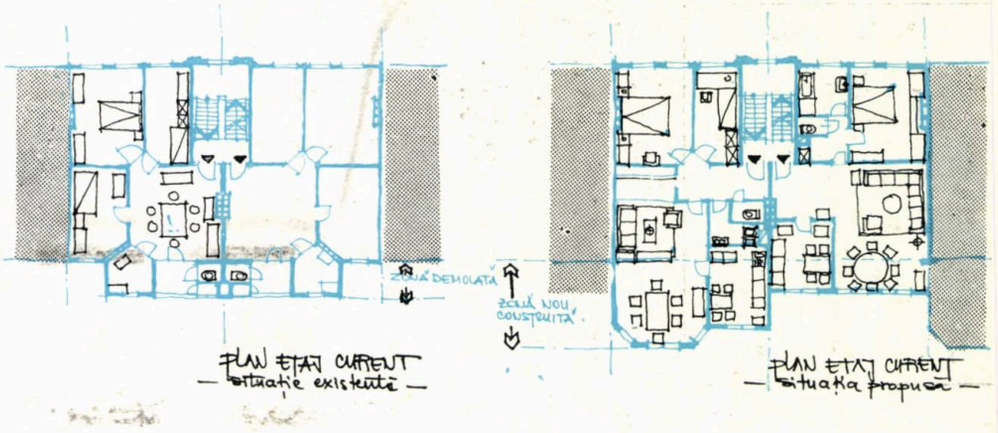

Locuințele au fost construite la periferia unei mari zone verzi și date în folosință în 1923.

Frumoase și corespunzătoare pentru acea epocă, ele au devenit, treptat, necorespunzătoare cerințelor actuale de confort, ca și din punct de vedere funcțional, cu o instalație complet degradată, cu o tîmplărie deteriorată și cu acoperișuri ce reclamau reparații continue. Toate acestea au impus necesitatea unei intervenții asupra tuturor elementelor construcțiilor, o simplă renovare interioară fiind, în aceste condiții, cu totul insuficientă.

O restaurare în vederea revitalizării cîte unei singure construcții mai avusese loc, dar acum se punea problema revitalizării unui ansamblu de 254 de locuințe, ceea ce însemna o intervenție complet nouă.

Evacuarea întregului ansamblu punea probleme mult prea mari, de aceea s-a trecut la atacarea cîte unui grup de 25 de locuințe.

Astfel, cele 254 de locuințe, existente (compuse din apartamente cu 4 camere, cu o suprafață medie de 50 m^2), au fost transformate în 218 locuințe, cu următoarea structură:

2	garsoniere,	S = 50 m^2
98	apartamente cu 1 cameră,	S = 60 m^2
88	apartamente cu 2 camere,	S = 70 m^2
15	apartamente cu 3 camere,	S = 100 m^2
15	apartamente cu 4 camere,	S = 120 m^2
218	apartamente	

Înaintea operațiilor de revitalizare

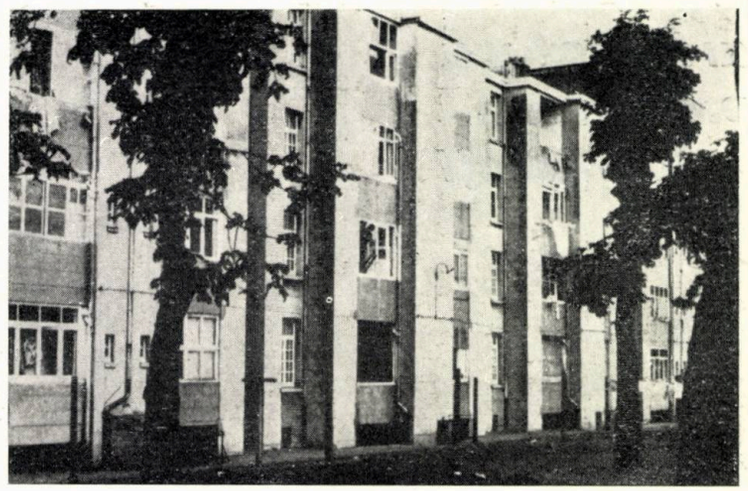

Aspectul actual

În timpul șantierului

Structura de rezistență, realizată din zidărie de cărămidă portantă dispusă pe un radier general din b.a., cu planșee din lemn, fiind în stare bună, a permis limitarea intervenției numai la: îmbunătățirea suprafețelor de locuit în conformitate cu normele actuale; îmbunătățirea funcționalității apartamentelor, prin recompartimentări interioare; înlocuirea instalațiilor electrice și sanitare; introducerea instalației de încălzire centrală; îmbunătățirea izolației termice; înlocuirea tîmplăriei și repararea acoperișurilor, precum și alte reparații (placarea pereților cu cărămidă).

Mărirea suprafețelor locuințelor s-a realizat prin adăugarea unei zone nou construite (de aproximativ 2 m lățime) la fațada principală existentă, care, în prealabil, a fost demolată în întregime.

Noua fațadă, ancorată de planșeele existente prin tiranți de oțel, a fost pusă tot pe un radier general și a fost ușor decentrată spre vechiul imobil, pentru a înlătura astfel pericolul dezlipirii noii zone construite de vechiul imobil.

Zidăria fațadei, placată cu corpuri ceramice, a fost realizată din blocuri ceramice, lăsînd la mijloc un spațiu de aer.

Noua compartimentare s-a realizat din plăci de gips-carton, montate pe un schelet metalic.

Atît planșeele existente, cît și cele noi, au fost acoperite cu un mortar de egalizare, sintetic (ușor), apoi îmbrăcate cu un covor flexibil.

Tîmplăria exterioară dublă a fost realizată din aluminiu.

design - arte

arhitectura privită de arhitecți

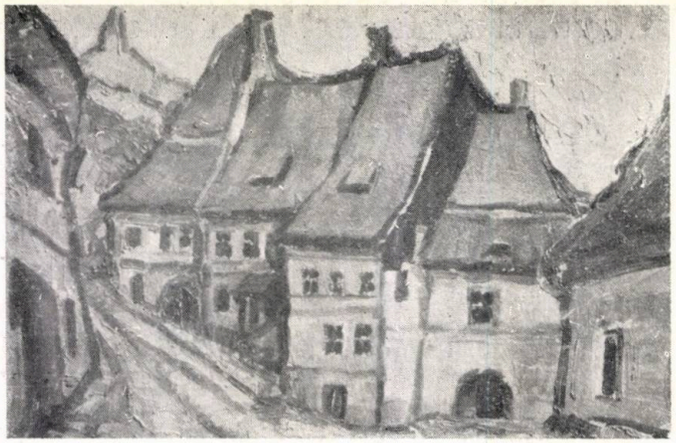

1

2

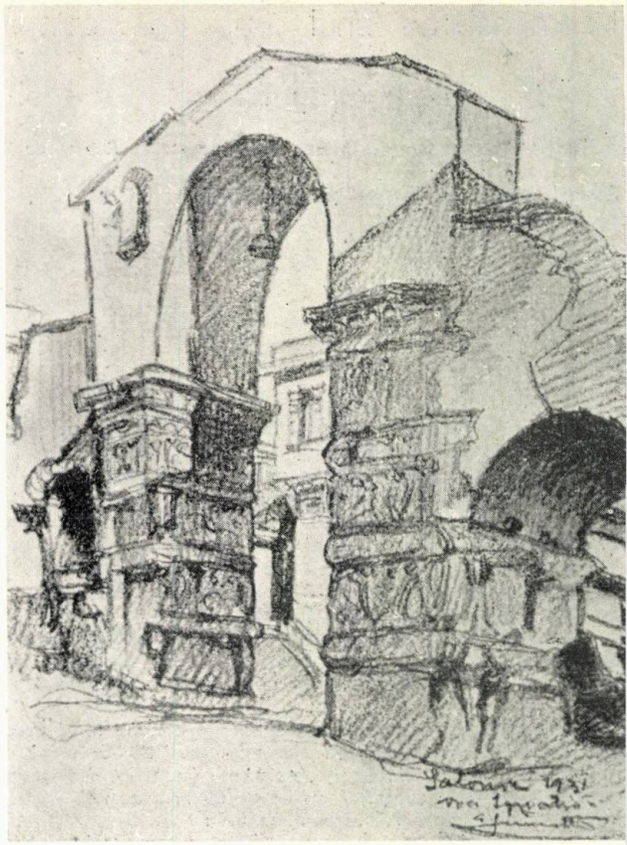

5

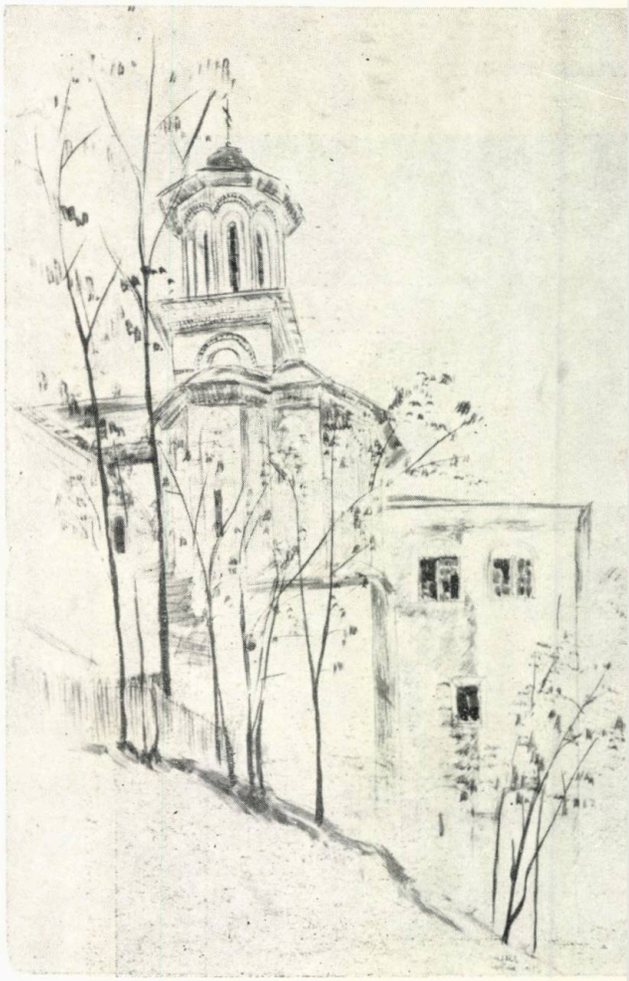

4

3

6

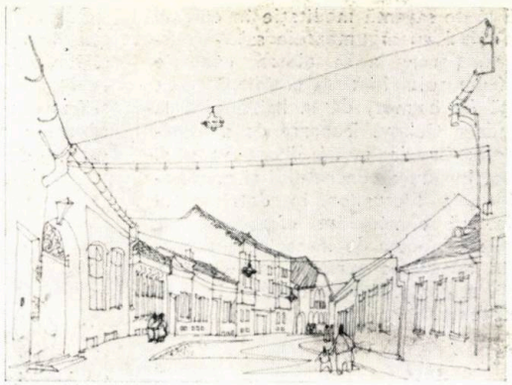

7

8

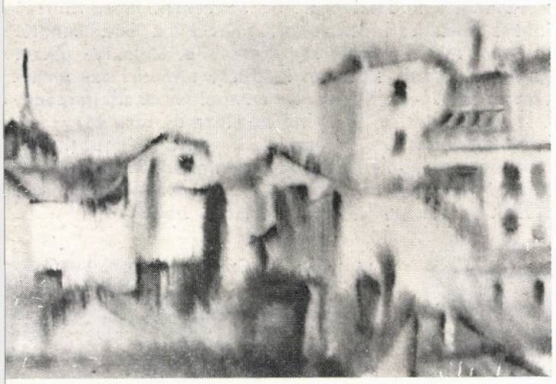

1. Călin Hoinărescu: SIGHIȘOARA — 2. Bogdan Gheorghiu: SIGHIȘOARA (1958) — 3. Radu Ștefănescu: BRUGGE-BELGIA (1984) — 4. Prof. Nicolae Lupu: COZIA (1953) — 5. Prof. em. Gheorghe Simotta: SALONIC, POARTA ROMANĂ PE VIA IGNATIA (1931)
6, 7. Vasile Țelea: SULINA (1965) și ORADEA (1967) — 8. Gheorghe Besnilă: CASE LA PLUMBUITA, BUCUREȘTI — 9. Mihai Opriș: ZONĂ VECHE BUCUREȘTEANĂ (1969) — 10. Radu Ștefănescu: BRUGGE, BELGIA (1984) — 11, 12. Prof. dr. doc. Grigore Ionescu: ROMA — TEMPLUL LUI ANTONIU ȘI FAUSTINA, ÎN FORUL ROMAN (1932), VERONA (1932)

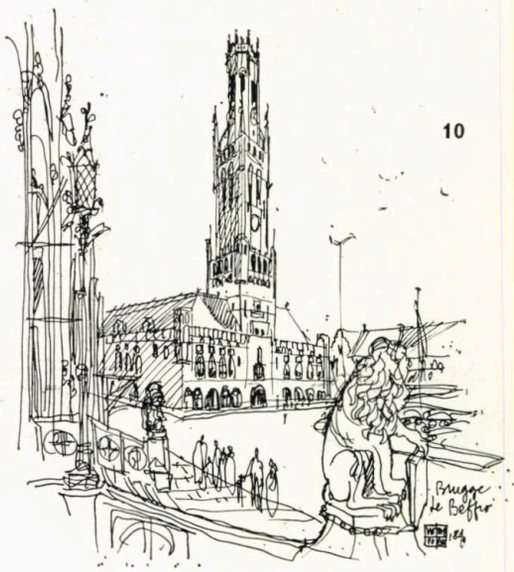

10

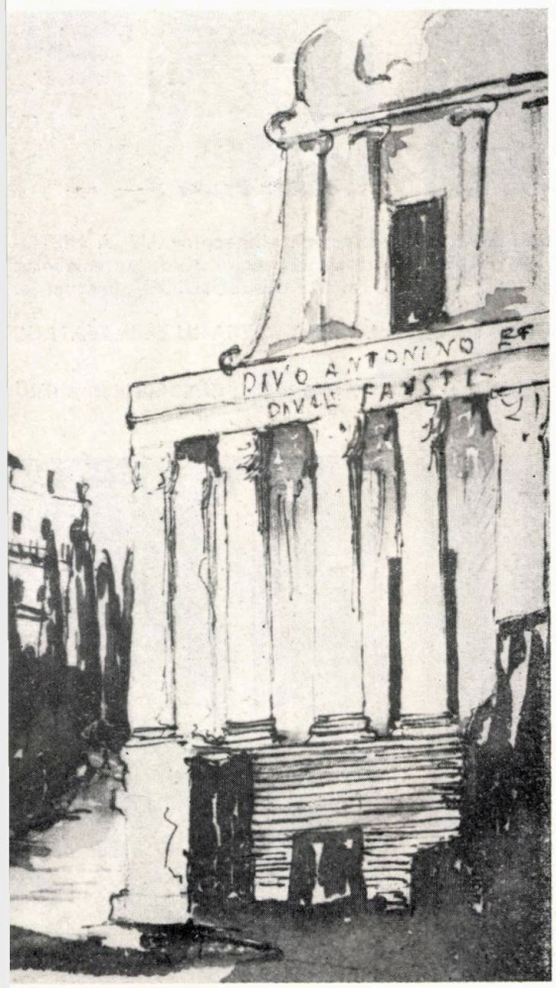

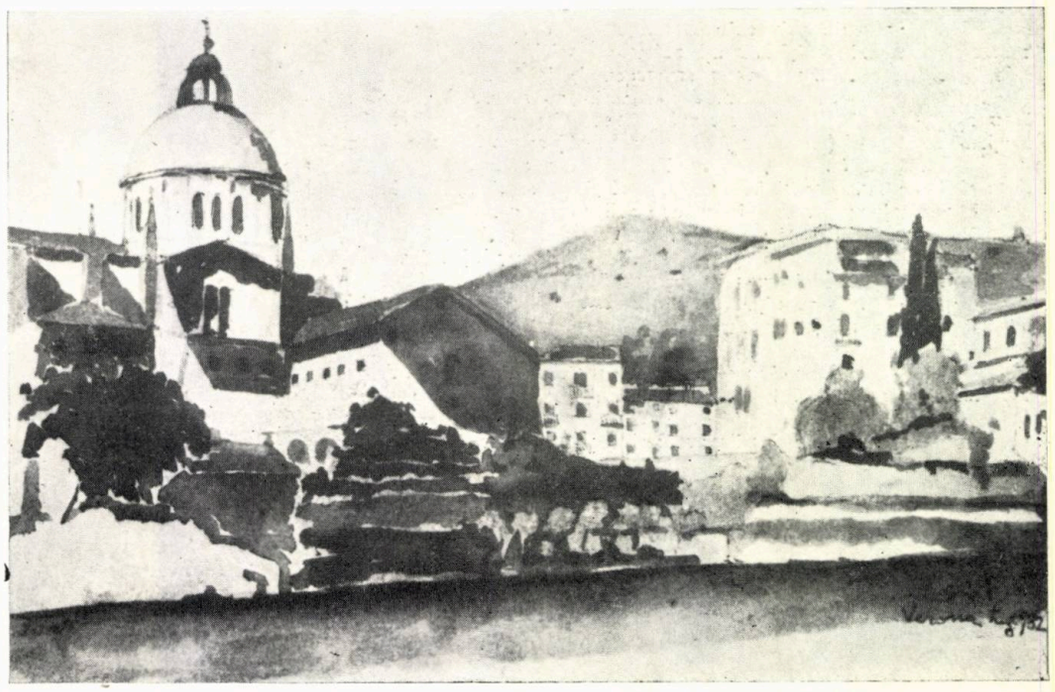

12

TREI EXPOZIȚII DE DESIGN VESTIMENTAR

Le spicuim dintre cele ce au fost prezentate Bucureștiului în luna decembrie '84, nu numai pentru că realizatorii lor sînt arhitecți, ci și pentru că ni s-au părut trei demonstrații complete de imaginație, îndemînare, simț practic și entuziasm, într-o armonioasă îmbinare. Aceeași dintotdeauna, deșertăciune a deșărtăciunilor, adorată și hulită, MODA apare acum ca subiect de creație elaborată și de savantă meditație în cercuri cvasiuniversitare, militînd cu argumentele sale — textură, culoare, ținută, pentru a se păstra condiție « sine qua non » a frumosului în viața cotidiană. « La om, totul trebuie să fie frumos, de la haină pînă la suflet » — a scris undeva Cehov. Departe de a interpreta căutările creatorilor de modă drept vane și înfumurate scormoniri în lumea concretului și materialului, proslăvind bucuria lucrurilor în detrimentul bucuriilor spirituale, să considerăm eforturile lor drept încercări mereu reînnoite de întregire a personalității umane, prin adecvarea acesteia la feluritele împrejurări ale vieții, la complexul de condiții în care ni se desfășoară existența.

ANCA MISTORICĂ și RĂZVAN LĂZĂRESCU prezintă în Sala « Subsol » a Institutului de Arhitectură « Ion Mincu », o adevărată expoziție de arhitect. În această sală nouă, crescută într-un loc cu care ne învățaserăm a fi gol, în această sală plăcută și primitoare, expunerea este pusă în scenă cu minuție și cu premeditare: materiale veșnic adevărate — lînă, alamă, piele, lemn — în culori de toamnă, într-o înțelegere și o completare perfectă. Aer de mică manufactură, de lucru în echipă. Linii formulate cu grijă, cu metodă, sau forme spontane, preluînd greutatea materialului și încărcîndu-l de înțelesuri. Panourile de hîrtie cașerată deschid spre cer ferestre iluzorii. Oglinzile și frunzele ne aduc aminte și, totodată, ne fac să uităm că acolo nu sînt altfel de ferestre. Manechinele cu capete din De Chirico — privesc interior.

În « buzunarul » de lîngă patio, o expunere concisă și la subiect: *MODA '85*, reunind cinci viziuni diferite (WANDA BOVEANU, GIGI BRĂCĂCESCU, VICTORIA POTROVIȚA, CARMEN EFTIMIE, CEZARINA BĂRĂIAN) într-o inflorescență de modele care-și susțin demersul asupra ideii, fără reale inovații, dar cu destinderea unei semidescătușări de convenții. Piese dintr-o singură bucată de material, mîneci cu bază amplă, buzunare mari, aplicate sau detașabile. Culoarea pînzei nealbite, negrul, albastrul în diferite tonuri sau amestecat cu roșu pînă la mov intens, apoi roz și alb limpede, în țesături diferite, începînd cu pînza de care vorbeam, frustă și apropiată, ajungînd la tricoturi subtile și tricotaje moi, căzînd greu în cute ample. Părînd eteroclită și neomogenă, expoziția își subliniază cauza: MODA pentru gusturi și stiluri diferite.

1

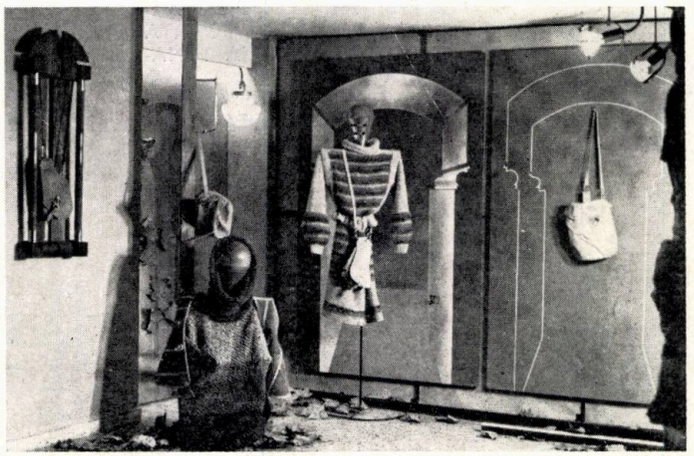

2

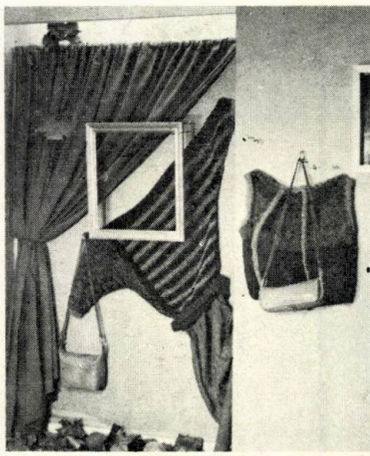

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8. Aspecte din expoziția arhitecților ANCA MISTORICĂ și RĂZVAN LĂZĂRESCU. La aranjarea exponatelor, au colaborat arhitecții FLORIN MEDVEDOVICI și AMUR BUSUIOC, precum și artistul plastic DAN PAROCESCU
9, 10, 11. Din expoziția arhitectei AGNETA OLTEANU de la TEATRUL FOARTE MIC

fotografii de GHEORGHE DUMITRU

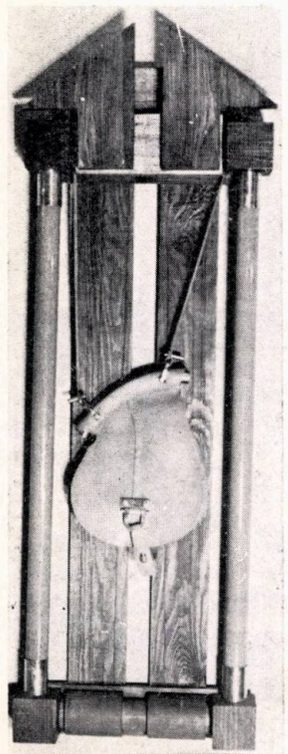

4

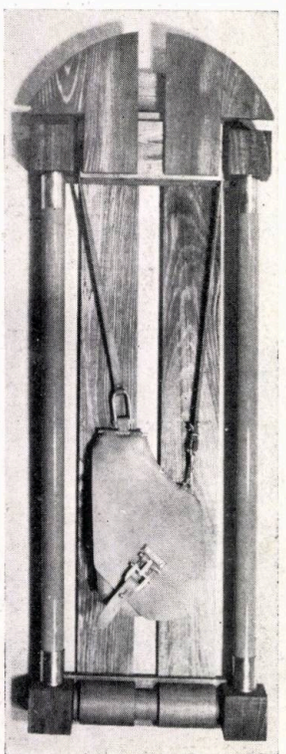

5

6

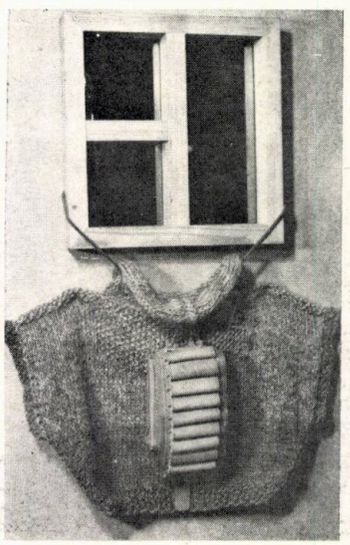

7

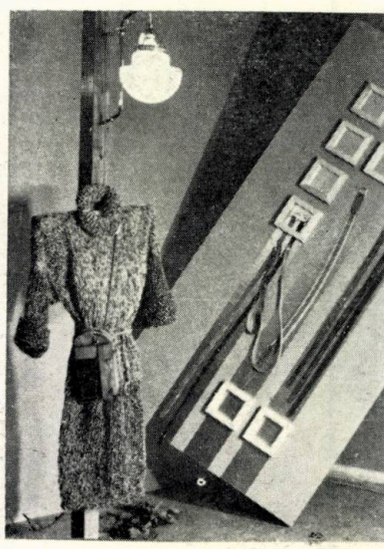

AGNETA OLTEANU expune în foaierul Teatrului Foarte Mic, o colecție unitară și extrem de lucrată — o expoziție de profesionist. Mașina de cusut funcționează impecabil: nu întinde materialul și nu bate pasul pe loc. Modelele, gîndite în mai multe variante, reprezintă toalete complete. Moda Agnetei Olteanu este generoasă și de o eleganță de-a dreptul clasică. Preferințele creatoarei se îndreaptă spre alb și negru, culorile —, atunci cînd apar —, sînt stinse imediat cu tonuri de gri sau se întind palide, în cîmpuri care fragmentează negrul. Materialele — stofe de lînă ușoare și netede sau dimpotrivă aspre și grele — se compun în forme cărora le imprimă propriile lor calități. Linia rămîne depărtată de corp și capătă amploare prin cute și pliuri uneori adunate strîns în talie sau la manșete. Garnituri din blană sau piele, piese lucrate în întregime din blană sau piele, adaugă modelelor o prețiozitate anume. Impresionînd prin numărul modelelor și mai cu seamă prin calitatea sa deosebită, expoziția Agnetei Olteanu rămîne reprezentativă pentru genul abordat, gen de largă audiență la public, ale cărui implicații educativ-formative sînt de necontestat.

Arh. GABRIELA TABACU

ARTA ȘI LOCUINȚA

« Privite din exterior, casele sînt un prim spectacol, văzute din interior, un al doilea. Nimeni nu poate spune că unul ar fi mai simplu decît celălalt »

FERNAND BRAUDEL

Prima ediție a *Tîrgului de Artă*, care a avut loc în perioada 26 februarie — 12 martie 1985 la Sala Dalles, a acordat — prin sectoarele reprezentate și obiectele expuse — un loc aparte problemelor referitoare la dotarea și amenajarea interiorului locuințelor. Această caracteristică definitorie a naturii și funcționalității obiectelor prezentate are menirea de a demonstra că locuința este un spațiu distinct și trebuie să i se acorde o importanță mai mare, alături de alte cadre și spații, în actul de punere în contact direct și permanent a populației cu lucrări de artă de un anumit specific.

Sondajul de opinie, realizat în rîndul vizitatorilor de către *Laboratorul de studii și cercetări sociologice din I.P.C.T.* [1] și *Uniunea Artiștilor Plastici* [2], a urmărit cunoașterea modului de receptare a expoziției de către publicul vizitator și a cerințelor concrete ale acestuia față de viitoare manifestări similare. Redăm cîteva aspecte referitoare la dotarea și amenajarea interiorului locuinței cu obiecte și lucrări prezentate la *Tîrgul de Artă*, precum și anumite cerințe formulate de vizitatori.

Obiectele de artă plastică și decorativă destinate locuințelor pot fi considerate ca reprezentative, în bună măsură, sub aspectul exteriorizării personalității oamenilor într-un spațiu strict determinat.

În majoritatea cazurilor, modul de amenajare și decorare interioară a locuințelor este o mărturie incontestabilă cu privire la structura și configurația spirituală a oamenilor, constituind, în același timp, cadrul cel mai adecvat al exprimării preocupărilor, libere și fără complexe, pentru funcțional și estetic.

Dacă obiectele de uz casnic și gospodăresc îndeplinesc funcționalități ce concură la desfășurarea cotidiană a vieții, individuale și familiale, obiectele de artă plastică și decorativă au menirea de a satisface necesități de natură spirituală și culturală. Datorită importantului rol formativ-educativ și cultural al designului, este foarte probabil și, oricum, de dorit ca, în viitorul apropiat, obiectele destinate activităților casnice și gospodărești să fie concepute și produse într-o mult mai mare măsură cu ajutorul designerilor și al creatorilor de artă. Unele realizări actuale în design și succesul înregistrat în rîndul publicului se constituie în argumente pentru extinderea acțiunilor de acest gen.

Alături de urbaniști și de arhitecți, artiștii plastici au marea responsabilitate de a contribui la satisfacerea aspirațiilor de natură culturală și estetică ale oamenilor, precum și de a lupta, prin toate mijloacele pe care le au la îndemînă, în vederea restrîngerii sferei de acțiune și a înlăturării Kitsch-ului și din interiorul locuințelor.

Printre problemele importante pe care sondajul de opinie a încercat să le surprindă și care — datorită efectelor economice și sociale pe care le generează — vor trebui studiate cu mare atenție în viitor, menționăm pe cele referitoare la: a. Modul în care artiștii plastici satisfac cererea populației cu privire la obiectele și lucrările de artă destinate locuinței, b. Măsura în care plasticienii au luat în considerare schimbările intervenite în configurația spațiului de locuit, în ultimele decenii. Nimeni nu mai pune la îndoială faptul că, pentru atingerea scopului în vederea căruia au fost create, obiectele de artă trebuie să satisfacă următoarele condiții majore: să răspundă, sub cît mai multe aspecte, cerințelor beneficiarilor și să se poată încadra corespunzător în spațiul pentru care sînt destinate. Dacă cel de-al doilea aspect poate fi cunoscut, într-o oarecare măsură, prin intermediul proiectelor de locuințe, prima problemă nu este accesibilă cunoașterii decît pe baza unor investigații periodice în rîndul populației. Astăzi, problematica locuirii include, în mod necesar — ca o componentă importantă —, și aspectele referitoare la amenajarea interiorului locuinței în totalitatea sa (decorare, mobilare, plante de interior, compartimentare etc). Scopul studiului este de a semnala în fața arhitecților și inginerilor, a constructorilor de case, creatorilor de artă destinată locuinței, administratorilor, precum și a achizitorilor și lucrătorilor din comerț, rolul, importanța și semnificația cerințelor populației față de aspectele tot mai complexe ale locuinței.

Principalele probleme urmărite, prin intermediul chestionarului, se referă la: gradul de apreciere a obiectelor aparținînd sectoarelor prezentate la *Tîrgul de Artă*, motivația achiziționării și/sau necumpărării de obiecte, opinia și sugestiile vizitatorilor cu privire la expozițiile și magazinele specializate în desfacerea de obiecte de artă și mobilier pentru interiorul locuinței.

Rezultatele studiului prezintă un deosebit interes și datorită caracteristicilor sociale și demografice ale persoanelor investigate. În acest sens, menționăm că aproximativ 2/3 din cei care au răspuns la chestionar au o vîrstă cuprinsă între 20 și 40 de ani. Deoarece această categorie de populație va urmări cu consecvență realizarea aspirațiilor sale, ea va trebui să fie ajutată și orientată în formarea gustului și în înțelegerea fenomenului artistic, în cultivarea interesului pentru funcțional și estetic.

Tîrgul de Artă a fost vizat, cu precădere, de către următoarele categorii sociale: cadre cu pregătire superioară, studenți, elevi și mai puțin de către muncitori și cadre medii. Una din cauzele acestei situații o reprezintă — așa cum reiese din sondajul de opinie — și modul deficitar în care s-a făcut publicitatea pentru această manifestare culturală și artistică, în rîndul populației.

Aprecierile pozitive (înregistrate la rubricile *foarte mult* și *mult* din chestionar) dețin următoarele procente: grafică și ceramică 58%; sculptură 46%; pictură 73% și mobilier 66%. Peste 90% din persoanele investigate și-au manifestat dorința pentru existența unor magazine specializate ale *Fondului Plastic*, prin intermediul cărora să se desfacă obiecte de artă plastică și decorativă necesare amenajării interiorului locuinței, precum și interesul pentru expoziții cu piese de mobilier destinate locuinței.

Populația este preocupată de realizarea unor obiecte de mobilier destinate, fie anumitor încăperi ale locuinței, fie pentru dotarea întregii locuințe. Rezultatele sondajului de opinie arată că cererea pentru obiecte de mobilier destinate diverselor încăperi ale locuinței se distribuie astfel: sufragerie 18,5%; dormitor și cameră de tineret 12,8%; bucătărie 1,9%; hol 2,9%; bibliotecă și birou 8,3%.

Opțiunea pentru piesele separate de mobilier deține un procent de aproximativ 26%, iar cererea pentru mobilier destinat întregii locuințe deține circa 35%. De aici, reiese că sufrageria este principala încăpere a locuinței căreia trebuie să i se acorde o atenție deose-

→

1. Chestionarul a fost distribuit, la intrarea în expoziție, pentru a fi completat și returnat după vizitarea acesteia. Au fost recuperate 666 chestionare completate corect

2. La întocmirea chestionarului, au participat sociolog. T. Cernescu, dr. C. Nicolau, din cadrul *Laboratorului de sociologie* și dr. arh. Ion Popa, din partea *Uniunii Artiștilor Plastici*, căruia îi mulțumim, pe această cale, pentru ajutorul acordat în organizarea și desfășurarea sondajului de opinie.

bită în direcția realizării unui mobilier funcțional și estetic, precum și faptul că populația dorește să găsească piese separate, care să-i ofere posibilitatea amenajării originale și personalizate a spațiului locuinței.

Datorită semnificațiilor importante și eventualelor consecințe cu caracter practic pe care le reprezintă pentru factorii interesați și implicați în relația artă-public-locuință, prezentăm cîteva din problemele deosebite rezultate din sondajul de opinie întreprins:

- Permanentizarea, diversificarea și specializarea mai accentuată a acestui gen de manifestări
- Realizarea unor expoziții permanente, cu mobilier, obiecte decorative, corpuri de iluminat, și crearea posibilităților de cumpărare, atît directă cît și prin comandă
- Reducerea prețurilor la majoritatea obiectelor de artă prezentate în expoziție, printr-o corelare mai realistă cu veniturile populației
- Studierea posibilităților și a oportunității introducerii sistemului de rate pentru achiziționarea obiectelor de artă, pornind de la considerentul că, indiferent cît de mult ar fi legate de veniturile populației, datorită unor condiții obiective, prețul lor va fi ridicat în raport cu cel al produselor de serie
- Înființarea unor magazine specializate, care să desfacă obiecte de artă plastică și decorativă pentru amenajarea interiorului locuinței
- Înființarea unor magazine de desfacere a mobilei — realizată pe dimensiunile actuale ale apartamentelor —, cu o participare mai activă a arhitecților, designerilor și artiștilor plastici, în paralel cu încetarea producerii de mobilier demodat, nefuncțional, inestetic și de calitate slabă în mare serie
- Realizarea unor birouri — expoziții permanente de mobilă, cu variante de amenajare interioară a locuințelor, inclusiv cu machete de mobilare, ușor de întreținut și cu un design adecvat
- Organizarea, în cadrul expozițiilor de acest gen, a unor cursuri intensive pe diverse specialități: vestimentație, design, grafică, podoabe, mobilier, plante de interior și altele.
- Realizarea unei publicități corespunzătoare pentru manifestările artistice de genul tîrgului de artă.

Sondajul de opinie, precum și rezultatele altor studii întreprinse de către *Laboratorul de sociologie*, evidențiază faptul că artiștii plastici, atunci cînd concep și creează obiecte de artă destinate interiorului locuințelor, vor trebui să aibă în vedere o serie de elemente de natură obiectivă: corelarea mărimii obiectelor cu suprafețele de expunere, cu gradul de luminozitate al încăperilor, cu materialele și culorile utilizate, cu funcționalitatea concretă și rolul estetic al obiectelor, cu gusturile și cerințele populației, precum și cu sursele de achiziționare.

Sociolog TRĂILĂ CERNESCU

CHESTIONAR

Uniunea artiștilor plastici împreună cu Laboratorul de studii și cercetări sociologice, întreprind un sondaj de opinie în rîndul persoanelor care vizitează Tîrgul de artă. Scopul sondajului este de a cunoaște preferințele și nevoile populației în acest domeniu.

Vă mulțumim pentru colaborare !

1. Cît de mult v-au plăcut obiectele prezentate în această expoziție ? (Treceți semnul x în căsuța corespunzătoare opiniei dv.) .

Obiecte de :	Foarte mult	Mult	Puțin	Deloc
grafică				
ceramică				
sculptură				
pictură				
vestimentație				
podoabe				
design				
sticlă				
mobilier				

2. Dv. ați cumpărat vreun obiect din această expoziție ? Da ☐ ; Nu ☐
3. Dacă Da, ce anume ? _____
4. Dacă Nu, de ce ? _____
5. Apreciați utilă existența unor magazine specializate care să desfacă obiecte de artă plastică și decorativă pentru amenajarea interiorului locuinței ? Da ☐ ; Nu ☐
6. Credeți că ar fi utilă realizarea de către Uniunea artiștilor plastici a unei expoziții cu piese de mobilier pentru dotarea locuinței ?
   Nu ☐ ; Da ☐ - ce piese de mobilier v-ar interesa ? _____
7. Vă rugăm să ne spuneți cîteva lucruri despre dv.:
   vîrsta ..... ; sexul ..... ; profesia .....
   în ce fel de casă locuiți ? .....
   Observații și sugestii în legătură cu astfel de acțiuni :

JUCĂRIA-MACHETĂ

Macheta de realizare primară a oricărui studiu poate deveni un abecedar, instructiv și captivant, pentru orice copil.

Aceasta, pe de-o parte, datorită dimensiunilor reduse, iar, pe de altă parte, formelor simple pe care le adoptă.

Realizarea jucăriei-machetă materializează o idee de creare a posibilității de continuitate între joc (ficțiune) și realitate.

Jucăria-machetă — descoperită ca element al ludicului, înțeleasă și, apoi, depășită prin alăturări de noi posibile sensuri, într-o etapă progresivă a implicării în joc — impune, prin înțelegerea regulilor transmise, continuarea, cu interes sporit, a stimulării inventivității copilului.

Conductor-arhitect VLADIMIR HAGIU

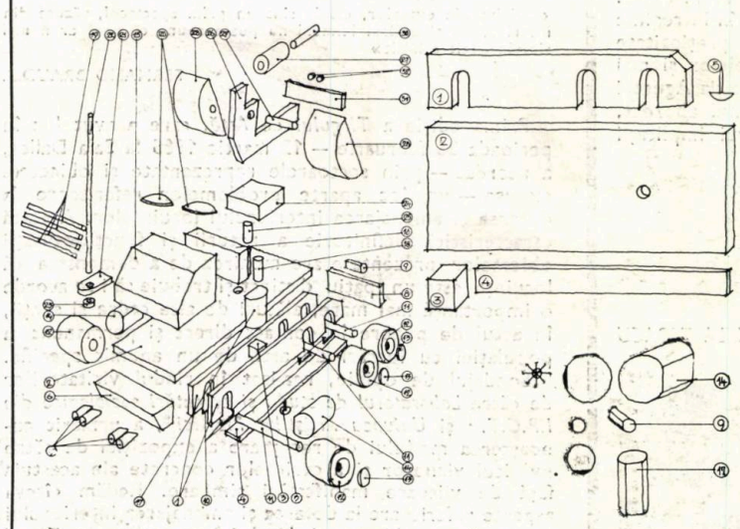

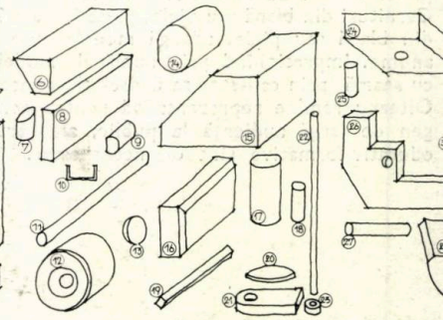

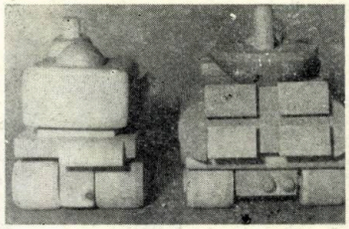

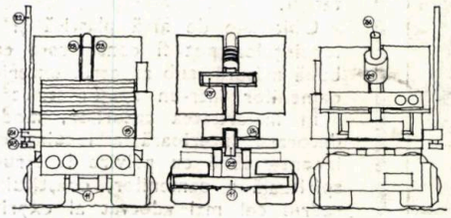

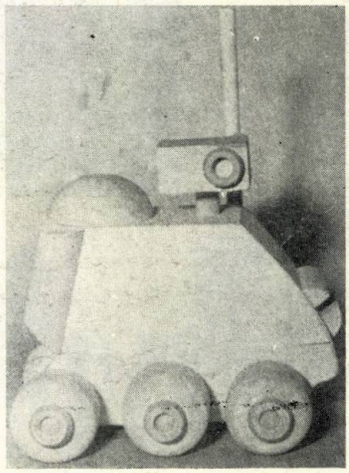

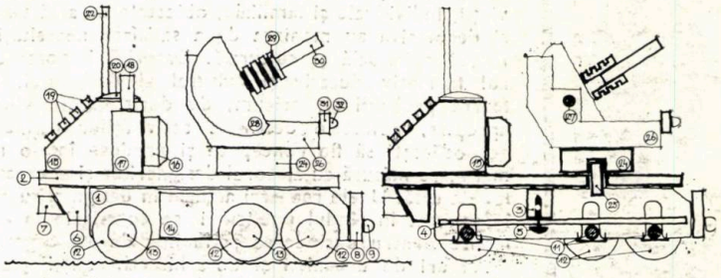

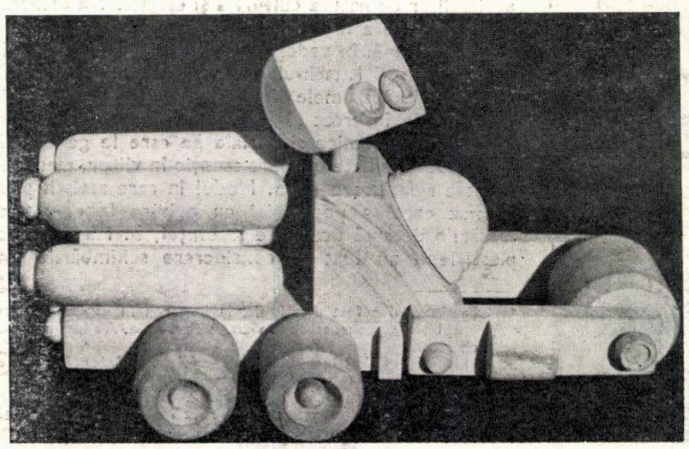

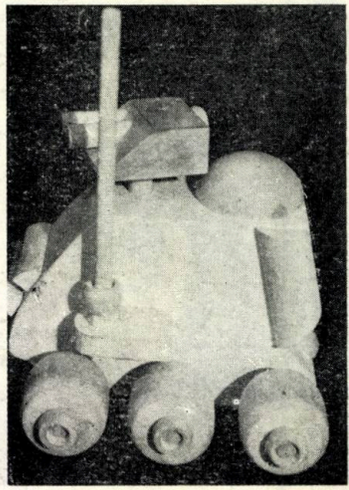

TÎRGUL INTERNAȚIONAL BUCUREȘTI '84 (II)

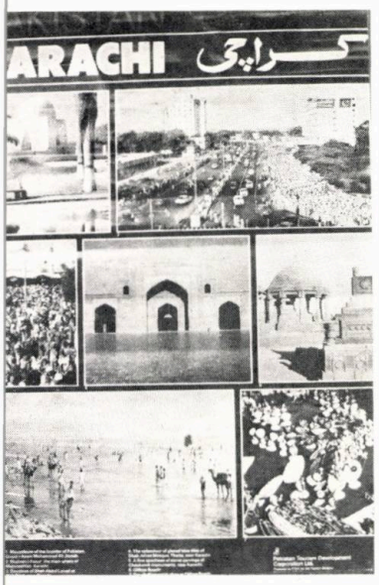

1

2

3

4

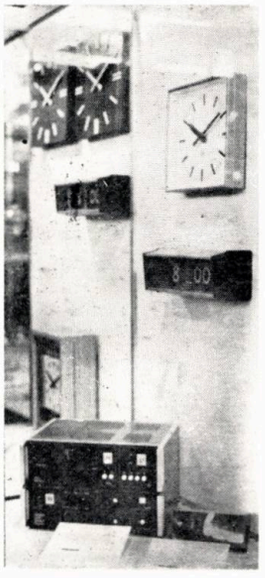

5

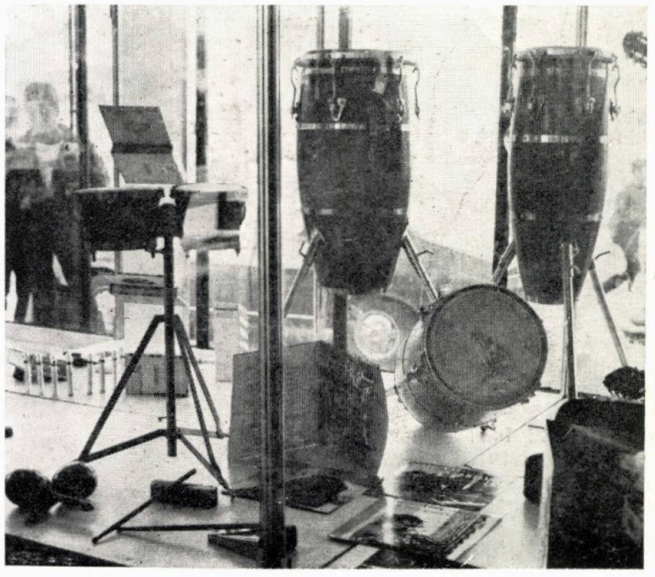

6

7

1. Printre exponatele Pakistanului, un sugestv și foarte îmbietor afiș turistic — 2. Platforma exterioară rezervată electropalanelor, elevatoarelor și electrocarelor reputatei firme bulgare *BALKANCAR* — 3, 4. Aparatură fotografică, optică, electrocasnică și ceasuri electronice, prezentate în pavilionul Republicii Socialiste Cehoslovace — 5. Pavilionul Cubei ne atrage — printre altele — cu discuri și cu instrumente de percuție (cu accesorii), pe care — pe bună dreptate — și le-ar dori oricine — 6, 7, 8. În platforma aeronauticii românești — printre multe altele — un *motodeltaplan IAR-42* și un nou tip de planor

fotografii de GHEORGHE DUMITRU

8

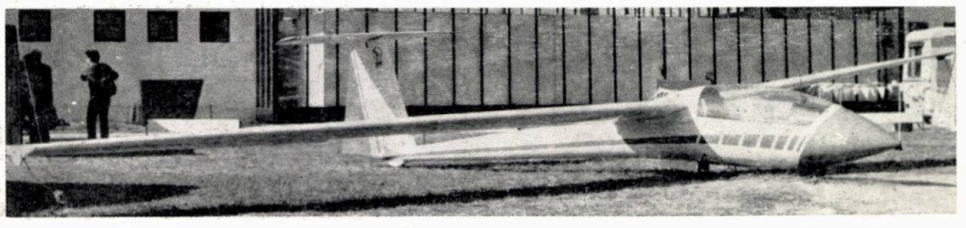

TIB '84

9

10

11

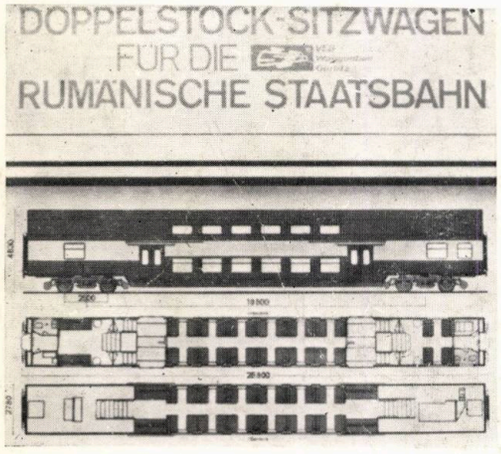

12

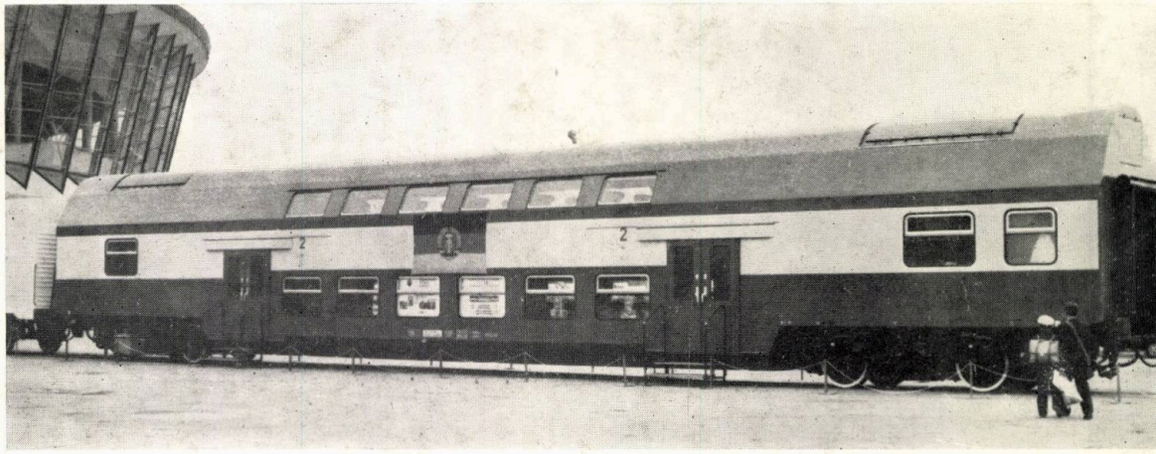

13

14

9. Produse electrocasnice și ele
tronice, ca și platouri și fructie
inox, în pavilionul Irakului — 1
Sticlărie și porțelanuri în pavilion
Turciei — 11, 12, 13, 14. Vag
feroviar, pentru persoane, etaja
de tipul celor pe care ni le livrea
VEG WAGGONBAU GÖRLITZ d
Republica Democrată Germană

POLIGRAFIC
INTREPRINDEREA

Lei 45

arhitectura

4/85

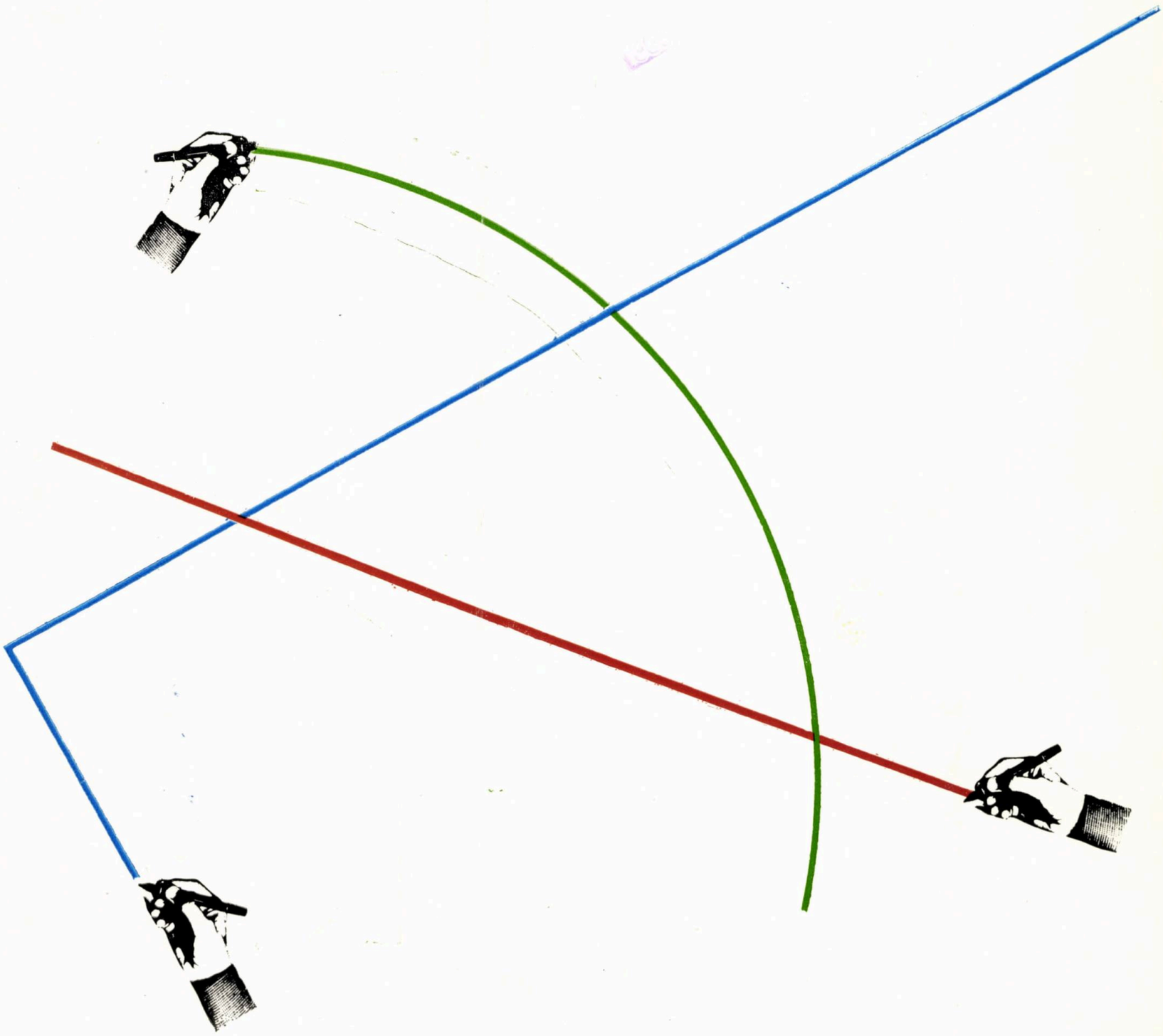

REDACȚIA (EDITORIAL OFFICE): București, str. Academiei nr. 18—20, sector 1, C.P.—597—P.O.B. ROMÂNIA, tel. 13.98.80.
ADMINISTRAȚIA (MANAGEMENT): I.S.I.A.P. (Întreprinderea de stat pentru imprimate și administrarea publicațiilor), București, Piața Scînteii nr. 1, sector 1, Oficiul poștal 33, Cont B.N.R.S.R. 64.51.20.230 filiala sector 1.
ABONAMENTE: I.S.I.A.P., șase apariții anual, 270 lei instituții și individual.
PUBLICITATE: Agenția de publicitate I.S.I.A.P. București, Calea Victoriei nr. 174, sector 1. tel. 50.47.70
ABONAMENTE PENTRU STRĂINĂTATE (SUBSCRIPTION trough) ROMPRESFILATELIA—Sectorul Export-Import Presă, P.O.Box 12201 Telex 10376, prsfir, Calea Griviței 64—66, București, ROMÂNIA. Excerpts in english, french, russian. West $ 65
TIPARUL: Întreprinderea poligrafică « Arta Grafică » București.

REDACTOR: Arh. Ștefan Radu IONESCU

MACHETARE: Arh. Ștefan Radu IONESCU
COPERTA: Arh. Dan MARIN
SECRETAR PRINCIPAL DE REDACȚIE:
Marga PROTOPOPESCU
FOTOGRAFII: Gheorghe DUMITRU

arhitectura

4 | 85

REVISTĂ A UNIUNII ARHITECȚILOR DIN R. S. ROMÂNIA

ANUL XXXIII, NR. 4 (215, serie nouă)
FONDATĂ ÎN 1906

TINERI ARHITECȚI (II)

BIBLIOGRAFIE

Nicoleta Dandu • CENTRE ALE TINERETULUI • 2 CASE DE CULTURĂ • CLUBURI

AGENDA

Marga Protopopescu • Al 15-lea SALON INTERNAȚIONAL DE ARTĂ FOTOGRAFICĂ 3

Arh. Jean Monda • SIMPOZION « METROPOLIS 84 » 4

CRONICA

x x x • PRIMA TABĂRĂ STUDENȚEASCĂ DE CREAȚIE ARHITECTURALĂ « TEREMIA MARE 1985 » 6

x x x • Florin Biciușcă — TREI PREMII LA BIENALA INTERNAȚIONALĂ DE ARHITECTURĂ DE LA SOFIA 6

10 EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU

TINERI ARHITECȚI (II)

Arhitecții Mihai Pienescu și Cristina Ene • PREZENTARE LUCRĂRI 12

Arh. Amur Busuioc • PREZENTARE LUCRĂRI 22

Arhitecții Viorel Hurduc și Diana Hurduc • PREZENTARE LUCRĂRI 30

DEZBATERE

Prof. em. arh. Ascanio Damian • ARHITECTURA ȘTIINȚĂ/ARTĂ 42

AGORA

Anca Sandu Tomașevschi • CUMPĂR CASĂ, SINGUR ÎN CURTE 44

Arh. Dan Budică • ADEVĂRATUL CHIP AL PROFESIONISTULUI 44

ÎNAINTAȘII NOȘTRI

Arh. H. Delavrancea — Gibory • CĂRĂMIDA MODUL DE BAZĂ AL ARHITECTURII NOASTRE FEUDALE 45

Dr arh. Gheorghe Sebestyén • CASTELUL DE LA MEDIEȘU AURIT 46

Prof. arh. Florea Stănculescu • ION MINCU 50

DIN VIAȚA ȘCOLII

PROMOȚIA DE ARHITECȚI 1983 51

RECENZII, PREZENTĂRI

Semnează arh. JEAN MONDA, dr. arh. ADRIAN MAHU, dr. arh. RADU PATRULIUS 52

PREZENȚE ROMÂNEȘTI

Dr. arh. Cosma Jurov, arh. Constantin N. Enache, arh. Sorin Sergentu • PARTICIPARE ROMÂNEASCĂ LA CONCURSUL — SEMINAR INTERNAȚIONAL DE ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE DE LA NOVGOROD — U.R.S.S. 62

CORESPONDENȚĂ

Arh. Dan Adrian • « INTERARCH'85 » — SOFIA, ARHITECTURĂ ȘI UMANISN 70

x x x • CONSTRUCȚII SOCIAL-CULTURALE ÎN U.R.S.S. (III) 72

CADRAN

Rubrică redactată de arhitecții Mihai Pienescu și Cristina Ene 77

DESIGN-ARTE

Prof. dr. Panait I. Panait • EXPOZIȚIA « BUCUREȘTIUL VĂZUT DE UN ARHITECT » 82

Dr. Răzvan Theodorescu • VECHI MONUMENTE ROMÂNEȘTI ÎN ACUARELELE UNEI ARTISTE 83

x x x • ARHITECTURA PRIVITĂ DE ARHITECȚI 84

x x x • MACHETA DE AFIȘ PENTRU SEMINARUL INTERNAȚIONAL DE ARHITECTURĂ DE LA BUCUREȘTI 84

CONSILIUL DE CONDUCERE: arh. EMILIA ABRUDEANU, conf. ION BIȚAN, dr. arh. ALEXANDRU BUDIȘTEANU, prof. ing. ALEXANDRU CIȘMIGIU, ing. PAUL DRAGOMIRESCU, dr. arh. MIHAI ENESCU, arh. ALEXANDRA FLORIAN, dr. arh. BORIS GRINBERG, arh. ȘTEFAN RADU IONESCU* — redactor, arh. CONSTANTIN JUGURICĂ* — președinte, arh. EUSEBIE LATIȘ, arh. MIRCEA MIHAI, arh. NICOLAE MUNTEANU, arh. DAN PRODESCU, conf. dr. arh. ALEXANDRU SANDU*, MATILDA ZĂNESCU*

* Membri ai Colegiului de redacție

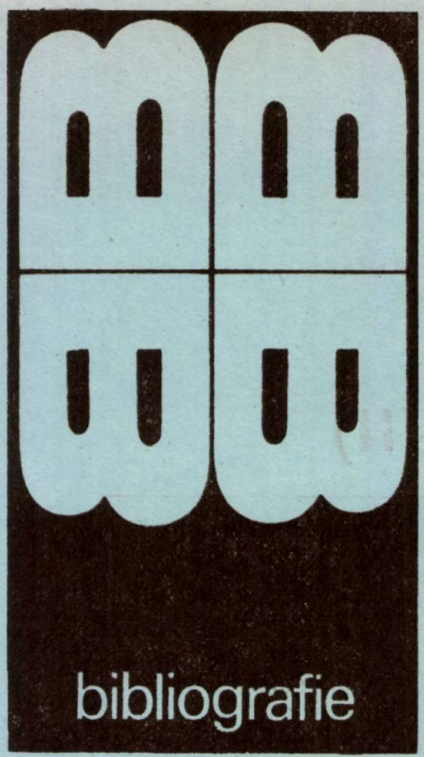

Selecții bibliografice de Nicoleta Dandu

Publicații existente în biblioteca Uniunii Arhitecților

CENTRE ALE TINERETULUI — CASE DE CULTURĂ — CLUBURI

Dielitzsch, Ch. *Schülergaststätte und Mehrzweckeinrichtung im Wohngebiet „Am Waldrand" in Schwedt*, ADDR 1/1980, p. 34—37.

Hesse, D. *Jugendklub WBS 70, 150 Plätze*, ADDR 5/1984, p. 288.

Kawahara, I. *Hosei University Student Center*, JA 213/1974, p. 71—76.

Ladislau, V. *Casa științei și tehnicii pentru tineret din Oradea*, A/R 6/1976, p. 61.
Lungu, Șt. *De la gînd la realitate — Casa științei și tehnicii pentru tineret din Rîmnicu-Vîlcea*, A/R 6/1982, p. 39—47.

Murgescu, I. *Concurs pentru «Casa de cultură a tineretului»*, A/R 6/1981, p. 64—76.

Popescu, E. B. — Ștefan, D. *Casa tineretului din Galați. Casa tineretului din Slatina*, A/R 1/1982, p. 28—30.

Sakakura Ass. *Miura Seaside School and Youth Center*, JA 199/1973, p. 17—38.
Sekkei, N. *National Labour Youth Center*, JA 201/1973, p. 17—38.
Șt. R. I. *Clubul «a» la a 10-a aniversare*, A/R 4/1979, p. 4.

SPORT — RECREARE

Aleksich, J. Ass. *Sport Pavilion Clad . . .*, AIAJ December 1982, p. 61—63.

Antonescu, I. *Piscină olimpică în aer liber — București*, A/R 2/1983, p. 46.

Brandenburger, K. *Zur Planung und Entwicklung des „Tierparkes Hexentanzplatz" in Thale*, ADDR 2/1984, p. 101—104.

CRSS/CRS Sirrine, Inc. *Carver-Hawkeye Sport Arena, University of Iowa*, PA August 1984, p. 94—99.

x x x *Extindere stadion «Politehnica» București*, A/R 2/1983, p. 70.

x x x *Gymnastics — Sports — Recreation*, AW 56/1968.

Jasny, G. W. *Neue Olympiabauten in Moskau*, ADDR 8/1980, p. 459—467.

Küsel, M. *Wiederwendungsprojekt Sporthalle SH 27×48 Zu + K*, ADDR 8/1980, p. 485.

Pekareva, N. A. *Das olympische Dorf in Moskau*, ADDR 1/1980, p. 16.

Sakakura Ass. *Nature Resort for Young People*, JA 214/1974, p. 75—92.
Siebenbrodt, M. — Voigt, H. *Exkursion der BdA-Studentengruppe in die ČSSR*, ADDR 5/1984, p. 315—317.

Spânu, R. *Bază turistică pentru tineret Casa științei și tehnicii*, A/R 2/1979, p. 40.
x x x *Sporthallen und Hallenbäder*, AW 39/1964.
x x x *Sports & Leisure. Architecture in Finland*, SAFA, Helsinki, 1977.

TIPIZARE — INDUSTRIALIZARE

Barthon, Șt. *Pe ce bază tipizăm?*, A/R 1/1976.
Boian, H. *Tipizarea, un mod de gîndire*, A/R 4/1982.

Caffé, M. *Amintiri despre tipizare*, A/R 2/1975.

Datcu, Șt. *Tipizare și industrializare, într-o fază nouă*, A/R 2/1976.

Florian, Al. *Căutări pentru o industrializare intensivă a construcțiilor de locuințe*, A/R 2/1976.
Florian, Al. *Noi modalități de abordare a proiectării pentru clădiri de locuit tipizate*, A/R 2/1982.

x x x *Industrialisation du batiment*, TA, 25e sêrie no 4, pp. 88—178.

x x x *Industrialisation du batiment*, TA, 27e sère no 5, pp. 54—123.
x x x *Industrialisation ouverte; principes — expérimentations*, TA 327/1979, pp. 70—147.
x x x *Industrialisation ouverte; systèmes constructifs-composants*, TA 328/1979—1980, pp. 46—130.

Lupescu, A. *Locuința în contextul măririi gradului de industrializare*, A/R 2/1976.

Polizu, Gh. *Metode și tehnici de industrializare a producției de clădiri pentru locuințe*, A/R 4/1977.
x x x *Prefab 3, speciale Domus/1979*.

Sebestyén, Gh. *Cînd este eficientă prefabricarea?*, A/R 2/1975.

DIVERSIFICARE — ADAPTABILITATE

Alifanti, M. *Studiu pentru noi tipuri de clădiri de locuit. 1. Concepția de ansamblu și partiul*, A/R 2/1976.

Caffé, M. *Aspecte generale ale diversificării locuințelor*, A/R 4/1970.
Cișmigiu, A. — Ionescu, D. *Studiu pentru noi tipuri de clădiri de locuit. 2. Structuri de rezistență*, A/R 2/1976.

Hardt, D. *Noi tipuri de locuințe de masă*, A/R 5/1968.

Lupescu, A. *Tendințele actuale ale proiectării tip în condiții de industrializare și varietate a construcțiilor*, A/R 5/1965.

Mari, E. *Elementi modulari in cartone*, Zodiac 20, pp. 22—30.
Mari, E. *Ricerca per una diversa utilizzazione dei semilavorati*, Zodiac 20, pp. 16—18.
Marinescu, S. *Flexibilitatea spațiului*, A/R 2/1976.

Negreanu, Gh. *Locuințe duplex cu elemente mari prefabricate*, A/R 6/1969.
Niga, T. *Proiectarea locuințelor cu confort diferențiat, din panouri mari, în IPCT*, A/R 4/1970.

Petrovici, V. *Serii de secțiuni pe diafragme confort II, III și IV*, A/R 4/1978.
x x x *Proiecte de locuințe cu confort diversificat în mediu urban. A. Structuri cu zidărie portantă și cu diafragme*, IPCT, 1968.
x x x *Proiecte de locuințe cu confort diversificat în mediu urban. B. Panouri mari*, IPCT, 1968.

Stănciulescu, S. *Posibilități de realizare a locuințelor cu structuri care să permită flexibilitatea partiurilor*, A/R 2/1982.
x x x *Studiu de diversificare a fațadelor la clădiri de locuit cu P+4 etaje*, IPCT, proiect 1206/1978.
Șerban, E. — Păun, S. *Noi tipuri de construcții pentru ocrotirea copilului de la 0 la 3 ani*, A/R 2/1970.

Ursu, S. *Conceptul de flexibilitate a spațiului locuinței*, A/R 2/1976.

Abrevieri utilizate

AIAJ	— ARCHITECTURE/AIA JOURNAL
ADDR	— ARCHITEKTUR DER DDR
A/R	— ARHITECTURA R. S. ROMÂNIA
AW	— ARCHITEKTUR WETTBEWERBE
JA	— THE JAPAN ARCHITECT
PA	— PROGRESSIVE ARCHITECTURE
TA	— TECHNIQUES & ARCHITECTURE

Trimițînd din timp cu mandat poștal sau virînd în contul ISIAP suma de 270 lei (costul abonamentului pe un an), cititorii noștri își pot asigura primirea în continuare a revistei. Adresa și numărul de cont ale ISIAP ca și adresa și telefonul redacției sînt specificate pe coperta II.

Abonamente în străinătate se fac prin ROMPRESFILATELIA — Sectorul Export-Import Presă, P.O. Box 12201, Telex 10376, prsfir, Calea Griviței 64-66, București, ROMÂNIA

agenda

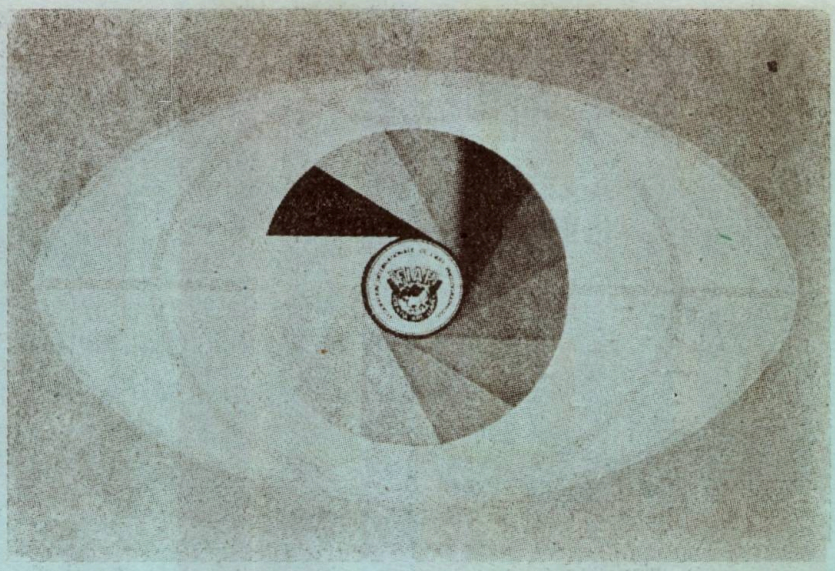

AL 15-LEA SALON INTERNAȚIONAL DE ARTĂ FOTOGRAFICĂ AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

La 17 iunie 1985, a fost vernisat, în sălile Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » din Capitală, al 15-lea Salon internațional de Artă Fotografică al Republicii Socialiste România, desfășurat sub semnul Anului Internațional al Tineretului — A.I.T. 1985 — și aflat sub dublu patronaj — al Comitetului Național Român pentru Anul Internațional al Tineretului și al Federației Internaționale a Artei Fotografice (F.I.A.P.). Manifestarea a omagiat, totodată, și cea de a 30-a aniversare a Asociației Artiștilor Fotografi din R. S. România, prin a cărei rodnică activitate au fost și sînt consecvent promovate valori și talente ale artei fotografice românești și se întreține un fructuos dialog cu artiști și cu asociații similare din întreaga lume.

Au fost selecționate, de către un juriu internațional, pentru actuala ediție a Salonului, un număr de 1143 de imagini foto (A/N, color și diapozitiv), reprezentînd creația unor înzestrați artiști din patruzeci și două de state ale lumii. Distincțiile au fost acordate prin vot secret, pe genuri de artă fotografică — peisaj, portret, reportaj, eseu — unor opere cu profundă încărcătură ideatică. Printre premianți, s-au remarcat și doi artiști români: DUMITRU MAICAN cu « Poarta soarelui la Costinești » (pentru eseu) și ADRIAN POPESCU cu « Anotimpul primelor speranțe » (pentru mesaj poetic).

Federația Internațională a Artei Fotografice (F.I.A.P.) a acordat următoarele trei medalii, după cum urmează: Medalia de Aur — lui KAM KUAN FONG (Macau) pentru lucrarea « Contemplație », Medalia de Argint lui PEDRO LUIS RAOTA (Argentina) pentru fotografia color « Lumină de toamnă » și Medalia de Bronz lui HERMANN PÜHRINGER (Austria) pentru lucrarea « Pe insulă » (foto color). Printre mențiunile de onoare ale F.I.A.P., două răsplătesc participarea a doi artiști fotografi din România: MIRCEA FARIA și CORNELIU DORIN GELEP. Salutăm, de asemenea, prezența în selecția actualei ediții și a doi arhitecți români, redutabili fotografi și binecunoscuți colaboratori ai revistei noastre — TUDOR OTETELEȘANU și ANDREI PANDELE, primul cu o excelentă « Sucevița », cel de-al doilea cu două grăitoare imagini — eseu « Valea luminată cu torțe » și « Sibiu — orașul vechi ».

Printre lucrările expuse în cadrul acestui salon, s-au remarcat, de altfel, o serie de alte imagini cu tematică arhitecturală, aparținînd unor artiști de diferite profesii, dar dovedind înțelegere și măiestrie în redarea faptului arhitectural. Aceștia au reușit transpunerea artistică a unor gînduri, reflecții și atente observații asupra spațiului urban, locuinței, străzii, cartierului, orașului, pieței, parcului, scuarului etc., ca și asupra complexei relații ommediu ori construitului cu natura.

Fotografiile expuse în acest select colocviu internațional al artei fotografice, în totalitatea lor, au constituit o revelație pentru iubitorii acestei arte din țara noastră, prin profundul lor mesaj umanist, perfect circumscris temei cerute, « Tineret, fotografie-turism », și ancorat în ideea de largă cuprindere a tuturor manifestărilor ce stau sub semnul Anului Internațional al Tineretului « PARTICIPARE-DEZVOLTARE-PACE ».

Un singur regret îndrăznim a formula — insuficiența spațiului expozițional al clădirii Institutului de Arhitectură. Pregătind profesioniști cu o largă deschidere spre cultură și artă, Arhitectura ar fi meritat — și pentru mai buna popularizare a proiectelor, studiilor și lucrărilor « de școală », ca și pentru desfășurarea producției la care reputatele ei cadre didactice sînt părtașe — spații expoziționale mai ample, în care să încapă, convenabil, și o expoziție Kurokawa, și o Trienală de Scenografie, și o... afluență de public pe măsura unor astfel de manifestări.

MARGA PROTOPOPESCU

1. Shang Gongshe (Republica Populară Chineză): LINIE DE ÎNALTĂ TENSIUNE

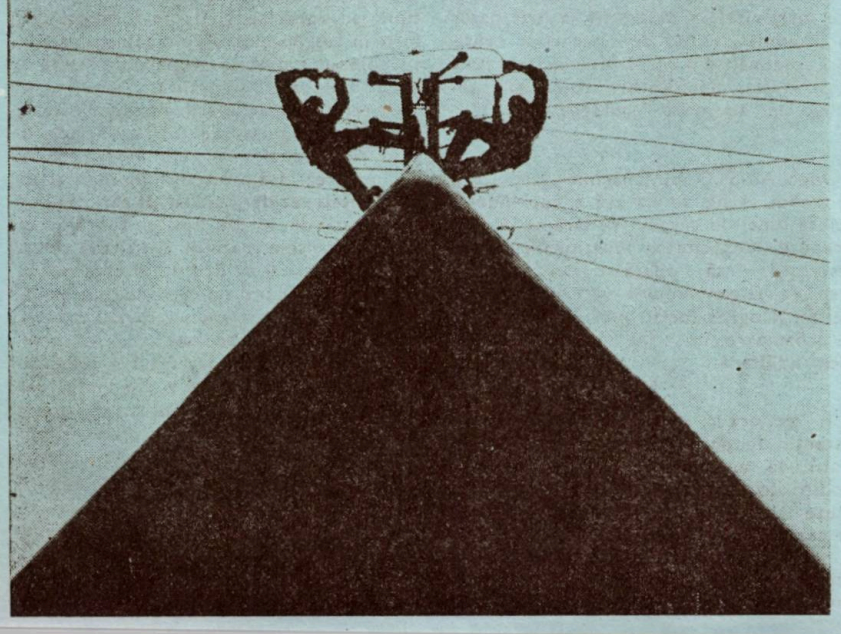

1

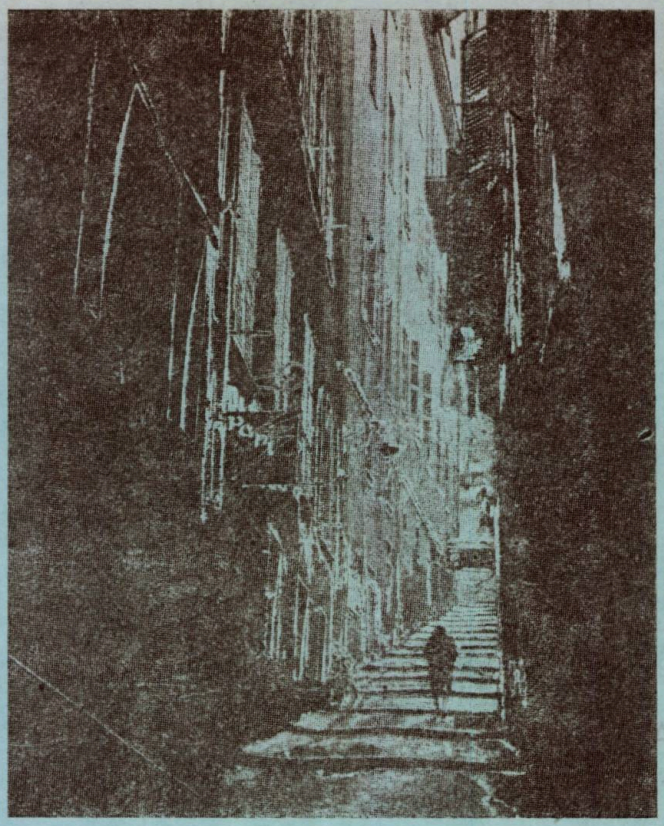

2

3

2. *Lin Dung-Leung (Hong Kong): DRUMUL DIN SPATE*
3. *Nikiforuk Tanas (U.R.S.S.): PRIVIREA*

SIMPOZION „METROPOLIS 84"

Creşterea peste măsură a anumitor mari oraşe a focalizat atenţia participanţilor la simpozionul internaţional intitulat *Metropolis 84*, ţinut la finele anului trecut la *Paris* sub auspiciile *Consiliului general al regiunii Ile de France*. Expansiunea urbană hipertrofică este un neajuns major înregistrat şi în lumea a treia, chiar în cîteva ţări în curs de dezvoltare, unde numărul aşa-ziselor *megalopolis* a sporit în ultima vreme. Consecinţele nocive ale insolitului fenomen fac pe unii pesimişti să se teamă — în mod absurd — că, după cum civilizaţia omenirii a luat naştere în mediul urban, tot în sînul acestuia îşi va găsi şi sfîrşitul.

Teza principală pe care a fost axat simpozionul era următoarea: « *Care este partea cea mai bună şi care cea mai rea a metropolelor?* » Majoritatea celor care au luat cuvîntul la întîlnire au găsit că ele păcătuiesc prin excesiva lor mărime, cu tendinţa unei creşteri în continuare. Spre a cita un singur caz, la *Ciudad de Mexico*, actuala populaţie de circa 17 milioane se anticipează a fi aproape dublă pînă în anul 2000. Autorităţile guvernamentale mexicane se străduiesc a stăvili îngrijorătoarea situaţie, în perspectivă, promovînd mărirea altor vreo 60 de oraşe mijlocii din acea ţară, în stare de a absorbi surplusul de populaţie atras de capitală.

În ţările socialiste, în schimb, fenomenul demografic în discuţie este frînat odată cu planificarea economică, cu amenajarea teritoriului şi dirijarea investiţiilor pe termen lung.

În absenţa unor personalităţi urbanistice marcante, la dezbateri, a luat parte un însemnat număr de primari şi consilieri comunali din toată lumea, împreună cu arhitecţi, planificatori, sociologi, specialişti în domeniul ecologiei etc.

După ARISTOTEL, mărimea unui oraş ar trebui să fie de natură a cuprinde şi facilita funcţiile respective fără să le handicapeze. Capacitatea funcţională urbană descreşte, însă, odată cu o creştere excesivă. Gigantismului nu îi corespunde nici un progres social, nici un înalt grad de urbanizare, în sensul îmbogăţirii dotărilor edilitare.

În general, în metropole, lungile distanţe de parcurs duc la un consum inutil de energie fizică şi nervoasă a locuitorilor. Alte dezavantaje, de toţi ştiute şi resimţite, sînt: dificultăţile de cazare, de alimentare cu apă, precum şi poluările de tot felul, suportate de o populaţie îndepărtată de poziţiile naturale limitrofe.

În urbanismul modern, e nevoie, în principiu, ca *ordinea funcţională* să fie în consonanţă cu o *ordine vizuală*. Aceasta din urmă lipseşte în *colajul urbanistic* ce ia naştere din proliferarea atîtor zone avînd o ţesătură stradală geometrizantă ce revine obsesiv, redusă la un cod universal, fără identitate. Un exemplu tipic, în acest sens, îl oferă oraşul californian *Los Angeles*. Acolo tabloul citadin se compune dintr-o grupare de insule de mică densitate, structurate similar, cu caracter cvasi-provincial. Pe străzile întretăiate rectangular, se înşiră miriade de case individuale cu un singur nivel. Acumularea fără predeterminare, a atîtor comunităţi rezidenţiale cu lotizări regulate şi unităţi de locuit lipsite de caracter, umple întinsele spaţii dintre cîteva centre cu zgîrie-nori şi edificii de interes public. Ansamblul general nu cuprinde un nucleu formativ, nu prezintă un mediu arhitectonic unificator, care să-i dea personalitate. Convieţuirea arbitrară a infinităţii de clădiri, multe din ele din lemn, este brăzdată de o serie de autostrăzi suprapelevate de tranzit, care, prin aspectul tehnicizant al betonului armat, creează şocante contraste formale cu o arhitectură de nivel scăzut.

La simpozionul *Metropolis 84*, s-a trecut cu vederea, descentralizarea, fragmentarea tehnico-administrativă existentă în

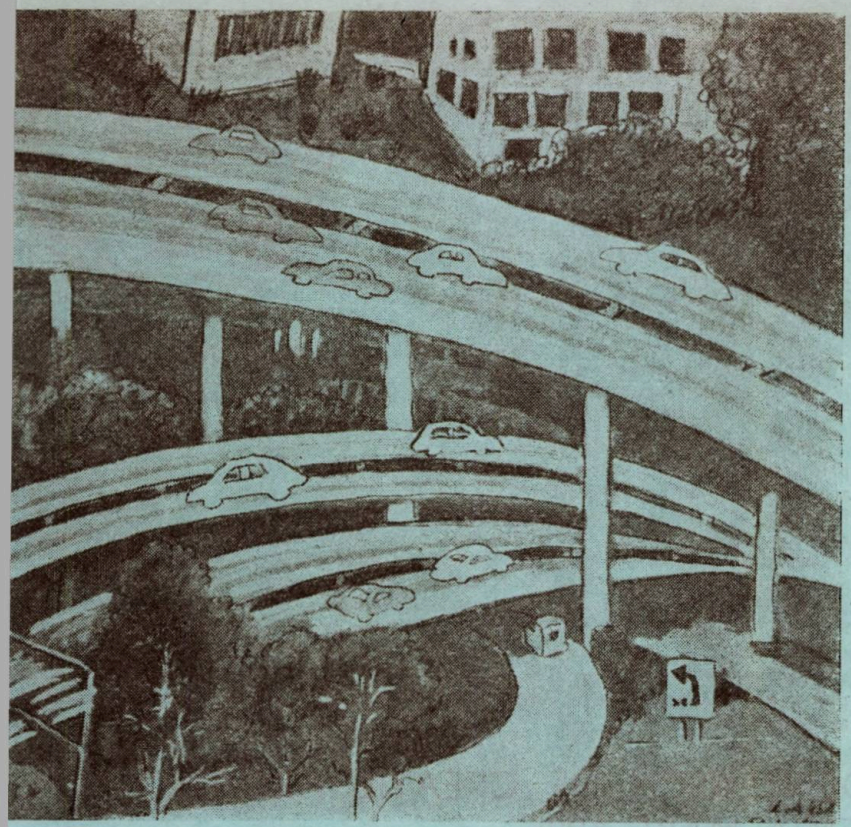

tice, schițarea de linii edificatoare pentru mai tîrziu. Constantele interogații au rămas fără răspuns. În acest sens, ar fi de amintit — păstrînd proporțiile — de un eșec înregistrat în trecut, în epoca elizabetană, cînd s-a încercat fără succes de a se stăvili expansiunea dăunătoare de atunci a aglomerării londoneze.

Arh. JEAN MONDA

Picturi din ciclul « Metropolis », Los Angeles — S.U.A., 1985, de arh. FLORICA TEIȘANU APOSTOLEANU

ferite mari orașe care le facilitează ncționarea. Astfel, la *New York*, activează i mai puțin de 1500 de autorități com.u-le, de variate niveluri ierarhice, avînd ertate decizională, fiecare cu propriul u regulament de construcții și cu norme gislative de zonificare.

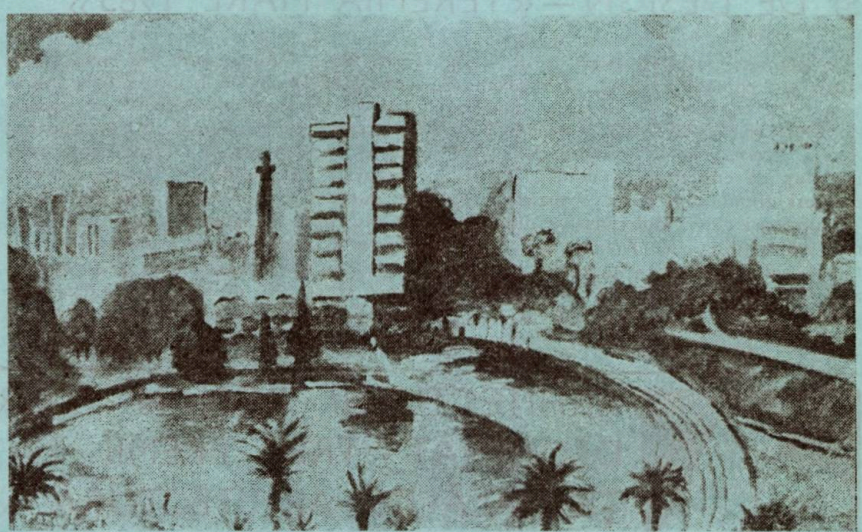

Alt fenomen, nu îndeajuns luat în amă, a fost recentul exod parțial al opulației centrale, ce se mută spre burbanele respective. Totuși, atracția agnetică a populației în direcția metro-olelor continuă. Ea se explică prin eranța noilor veniți de a găsi locuri e muncă și de a profita de facilități lturale și de agrement deosebite ; ei tresc iluzia contactelor umane și a ciabilității aduse cu sine de magnitu-nea aglomerărilor urbane, în pofida ienării existențiale și a atîtor noxe bio-sihice pe care acestea le comportă.

De asemenea, lasă de dorit și așa-umita *conurbație*, înșirare consistînd din nirea unui număr de localități, mai ainte separate ; umplerea cu mase de eton a spațiilor intermediare duce la esființarea peisajului natural care înainte despărțea în mod pitoresc.

Diferitele moduri de a înțelege proble-ma gigantismului metropolitan nu au ermis, la simpozion, concluzii pragma-

cronica

Anul Internațional al Tineretului 1985

PRIMA TABĂRĂ STUDENȚEASCĂ DE CREAȚIE ARHITECTURALĂ ȘI DE DESIGN — «TEREMIA MARE 1985»

În cadrul manifestărilor prin care studenții români înțeleg să marcheze totala lor adeziune la vibranta chemare « PARTICIPARE-DEZVOLTARE-PACE » a *Anului Internațional al Tineretului 1985*, un grup de entuziaști studenți-arhitecți, conduși de nu mai puțin entuziaștii lor îndrumători din rîndul cadrelor didactice ale Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » din București — lector universitar arh. VLADIMIR POPOV și asistent universitar arh. COSMA DUNEL —, au organizat *prima tabără de creație de arhitectură și design din țară*. Este vorba de prima tabără de acest gen *studențească*, întrucît, e bine să precizăm că prima tabără de arhitectură a fost cea de la Muntele Mic, Județul Caraș Severin, organizată acum mai bine de un deceniu — la care a participat un grup de circa 20 de arhitecți animați de arh. ADRIAN OPREA.

Tabăra de creație din acest an — excelentă formă de promovare a rolului și posibilităților creative, precum și a substanțialului aport potențial al arhitectului, la configurarea, judicioasă, ocrotitoare de valori, funcțională și reprezentativă, a localităților noastre — s-a desfășurat tot în Banat, la Teremia Mare, în Județul Timiș, între 5—20 iulie 1985.

Cei 16 studenți, participanți la această primă și memorabilă ediție a taberei de arhitectură « TEREMIA MARE 1985 », au fost grupați pe trei secțiuni și s-au preocupat de: executarea de proiecte și schițe de idei pentru îmbunătățirea aspectului fațadelor pe una dintre străzile principale ale comunei — prin cromatică și prin ornamente specifice zonei —, pentru semnale, stații auto, embleme și propagandă vizuală, precum și propuneri pentru amenajarea parcului central al localității.

bucurat de înțelegerea și deplina adeziu a locuitorilor comunei, gazde fără e ale entuziasmului și dorinței legitime afirmare a talentului tinerilor participan

Ne propunem să revenim cu amănur asupra acestei acțiuni, deosebit de impo tante — pe care găzduind-o, Bana se dovedește din nou a fi « fruncea » într-unul din numerele noastre viitoa

Vom prezenta, atunci, pe larg, lis studenților-arhitecți prezenți la acea tabără de creație, detalii asupra proie telor elaborate, scurte opinii ale ar tecților îndrumători, ale participanți și ale organelor locale, cărora le datoră toate laudele și prețuirea pentru orga zarea unor astfel de acțiuni, deosel de noi și de eficiente, a căror pildă cuvine a fi preluată și de către alte fr moase colțuri ale patriei noastre. continuă și efervescentă înnoire.

INTERARCH '85

ARHITECTULUI ROMÂN FLORIN BICIUȘCĂ I S-AU DECERNAT TREI PREMII LA BIENALA INTERNAȚIONALĂ DE ARHITECTURĂ «INTERARCH '85» D LA SOFIA

Întru totul îmbucurătoare și pilduitoare — pe de-o parte — și, în același timp, obligîndu-ne să reflectăm cu toată răspunderea la continuitatea și la intensificarea prezențelor românești în confruntările internaționale de arhitectură și urbanism — pe de altă parte — sînt succesele înregistrate de către tinerii noștri arhitecți la prestigioase concursuri internaționale din specificul activității lor.

Cu totul ieșită din comun, și aducînd cu sine ceva din strălucirea performanțelor olimpice, este, din acest punct de vedere, participarea triplu victorioasă a arhitectului FLORIN BICIUȘCĂ la cea de a treia Bienală Internațională de Arhitectură « INTERARCH '85 » de la Sofia, unde proiectului său de « Locuință evolutivă modulată » i s-au decernat următoarele premii:

- În cadrul *Expoziției-Concurs de proiecte: Medalia de Argint*, precum și *Premiul Special al Orașului Toulouse* (Franța)
- În cadrul *Forumului Tinerilor Arhitecți: Medalia de Bronz*.

În numărul 2/1985 al revistei noastre, la pagina nr. 68, prezentam (nu pentru prima oară intuind că, despre tînărul arhitect pe care-l publicăm, cu certitudine, se va mai vorbi) proiectul de diplomă, al proaspătului laureat internațional, cu tema *Amenajarea ca muzeu a Palatului Baroc din Timișoara*. În numărul de față, la pagina 70 , sub semnătura arhitectului DAN ADRIAN, publicăm o serie de prime impresii asupra ediției din acest an a INTERARCH, precum și o fotografie după machetele locuinței modulate evolutive prezentată de FLORIN BICIUȘCĂ.

Este un început necesar de « bibliografie » a unuia dintre reprezentanții tinerei generații de arhitecți din România (alături de ceilalți confrați pe care-i prezentăm în numărul actual sau i-am prezentat în cele anterioare), generație constituind un bogat rezervor de for creativă și de inspirată profesionalitat un schimb de nădejde al « tîmplel albite » ori « creștetelor pleșuve », a breslei, vădind ambiții și întemeiată cut zanță spre competiții internaționale pre tigioase, cu participări finalizate în cla ficări tot mai onorante pentru școa românească de arhitectură.

La aceeași ediție a INTERARCH, echipă de studenți-arhitecți — condu de asistent universitar arh. VIRGINI GEORGESCU — a fost distinsă Diploma de participare, pentru preze tarea unei atent urmărite comunicăr conținînd o serie de studii pentru u centru de artă modernă, pe ampl samentul fostului Teatru Național pe Calea Victoriei din București.

Avem, așadar, suficiente temeiuri sp a reveni cu noi și importante amănunt asupra participării românești la Biena de la Sofia.

UIA

ROUL UNIUNII INTERNAȚIONALE A RHITECȚILOR (1985—1987)

GEORGI STOILOV
președintele U.I.A.

După lucrările celui de Al XV-lea ngres al U.I.A. de la Cairo și ale celei a XVI-a Adunări U.I.A., ținută la telul Ramses Hilton din Cairo între —28 ianuarie 1985, structura noului ou ales al U.I.A. este următoarea: eședinte — Georgi STOILOV (Bulgaria), cretar general — Nils CARLSON (Sue-), Casier — Padraig MURRAY (Irlanda), imul Vicepreședinte — Regiunea I — d HACKNEY (Regatul Unit al Marii itanii și al Irlandei de Nord), Al Doilea cepreședinte-Regiunea a II-a — Janos OHONYEY (Ungaria), Vicepreședinți — giunea a III-a.— Derry ROBERTSON anada), Regiunea a IV-a — John DA-DSON (Australia), Regiunea a V-a — uben MUTISO (Kenia).

L XVI-LEA CONGRES AL UIA — 1987

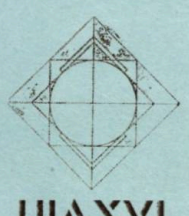

UIAXVI

Lucrările celui de al XVI-lea Congres al .I.A., ca și ale celei de a XVII-a Adunări .I.A. vor avea loc, între 12—17 iulie 87, la Brighton-Dublin în Regatul Unit Marii Britanii și Irlandei de Nord. Tema ngresului va fi « Orașe și adăposturi: construi lumea de mîine ».

Creșterea orașelor ridică una din pro-emele cruciale ale epocii noastre. Sîntem nfruntați cu două situații extreme: în giunile industrializate, noile tehnologii odifică metodele de urbanizare tradi-onale și ne obligă să repunem în discuție otezele precedente, în vreme ce aproape sfert din populația mondială nu posedă ci un fel de adăpost sau locuință decentă e fără speranța de a putea ajunge la ndiții acceptabile de viață.

Arhitecții trebuie, în acest context, să sească tehnologiile care să le permită construiască lumea de mîine.

A

CONSERVAREA ARHITECTURALĂ ȘI PROIECTAREA URBANISTICĂ

Sub organizarea Uniunii Internaționale a Arhitecților, Asociației Arhitecților din Commonwealth, din Londra, Comitetului Național German pentru Conservarea Monumentelor Istorice, din Bonn, și Institutului de Arheologie din Londra, a avut loc la Basel, în Elveția, între 1—4 aprilie 1985, cel de *Al II-lea Congres Internațional asupra Conservării Arhitecturale și Proiectării Urbanistice*, cu tema generală « CONSERVARE ȘI TURISM ».

S-a ajuns la organizarea acestui congres, pornindu-se de la două tipuri de considerațiuni, de exigențe: pe de-o parte, interesul tot mai accentuat acordat, la nivel mondial, problemelor conservării mediului, atît al celui natural, cît și arhitectural, probleme ce vor fi reluate în cadrul plenului actual cît și cu ocazia diferitelor confruntări internaționale ce vor urma, iar, pe de altă parte, continua intensificare a concentrării unor mase mari de oameni, îndeosebi în scop turistic, și afluența acestora în diferite localități ori zone, cu efecte distructive pentru ambianță/mediu.

Fenomenul turistic de masă, deși purtător încă de mari avantaje economice, aduce cu sine aspectul negativ al poluării atmosferice, provocată de mijloacele moderne de transport, lipsa de respect față de ambianța ecologică și a patrimoniului artistic. Găsirea unui just echilibru între avantajele economice și etica comportamentală, în acest caz între Turism și Conservare, nu este simplă. Congresul a încercat acest lucru, cu aportul unor referenți provenind din toate continentele și în număr mare îndeosebi din țări în care turismul înseamnă și trecerea de la societatea tradițională la cea modernă.

Au fost discutate în congres probleme cum ar fi: Conservare și turism — un punct de vedere al lumii a treia; Conservare și turism prin cooperare; Turismul cultural — noua oportunitate a întrepătrunderii conservării cu dezvoltarea economică; Politica turistică și protecția patrimoniului arhitectural.

În după-amiaza primei zile și în zilele următoare, au fost prezentate diferite *studii-caz*, grupate pe următoarele subteme: *Secțiunea A* — Conservarea monumentelor istorice; *Secțiunea B* — Conservarea urbanistică; *Secțiunea C* — Conservarea zonelor arheologice.

CONDUCEREA UNAICC

După cum aflăm din revista ARQUITECTURA CUBA nr. 357—358/1984, în zilele de 2—3 decembrie 1983, s-au desfășurat, la Habana, lucrările *Primului Congres al Uniunii Naționale a Arhitecților și Inginerilor Constructori din Cuba*.

Comitetul Național al UNAICC — ales prin vot direct și secret — este compus din 65 membri efectivi și din 7 membri supleanți, iar Biroul Executiv din 9 membri.

Președinte al UNAICC a fost ales arhitectul PEDRO GALIANO BLANES. Restul Biroului Executiv este alcătuit din 2 vicepreședinți (ingineri constructori) și 6 secretari (4 ingineri constructori și 2

continuare în pag. 8

Arhitectul ȘTEFAN COCIOABĂ

24 noiembrie 1934 — 29 martie 1985

La dovezile lui de prietenie de acum înainte nu voi mai putea să răspund, căci Ștefan Cocioabă nu mai este . . .

S-a născut la 24 noiembrie 1934, în Hîrșova, Județul Constanța, dar, încă din primul an a trăit împreună cu părinții la Brăila. Aici a urmat școala primară și studiile liceale. Îmi vorbea cu plăcere, ori de cîte ori avea prilejul, despre acest oraș și îmi reamintea că în Brăila se născuse academicianul Octav Doicescu, căruia îi păstra o mare afecțiune.

Talentul pentru desen l-a îndreptat spre Institutul de Arhitectură « Ion Mincu » din București, după absolvirea căruia, în 1969, e repartizat la D.S.A.P.C.-Galați. Între 1969—1971, a fost directorul recent înființatului Centru de Proiectare Județean din Brăila, iar din 1971 se mută în București și lucrează, ca arhitect proiectant, la Centrul de Proiectare pentru Construcții de Învățămînt și Cercetare al Ministerului Educației și Învățămîntului.

În ochii marelui public, Ștefan Cocioabă va rămîne probabil doar ca un excelent caricaturist și grafician. Primele desene i-au apărut în « Viață Nouă » din Galați și « Înainte » din Brăila, apoi, consacrat fiind, caricaturile i-au apărut ani în șir în publicații prestigioase din Capitală (Scînteia, Scînteia Tineretului, România Liberă, Flacăra, Contemporanul, Urzica, Albina și altele) și în cîteva emisiuni de divertisment ale T.V.

Pentru toți cei care l-au cunoscut, însă, cu adevărat, Ștefan Cocioabă rămîne un înzestrat arhitect, autorul unor lucrări remarcabile. A elaborat proiectele pentru: 520 apartamente Bulevardul Karl Marx din Focșani, Sediul P.C.R. Panciu, Cazinoul Brateș — Galați, Bloc « ROMARTA » — Galați, Restaurantul « Pescarul » de pe faleza Dunării din Galați, Bloc Grădina Publică — Galați, Blocuri Călărași — Brăila, Microraionul Hipodrom din Brăila (lucrare premiată de Uniunea Arhitecților), Poligrafia Brăila. La Brăila, ca director și membru C.T.E., a participat la majoritatea proiectelor elaborate în Centrul de Proiectare Județean, iar în Centrul de Proiectare pentru Construcții de Învățămînt și Cercetare, a elaborat proiectele pentru: Atelier școală și sală polivalentă la Institutul Agronomic « Nicolae Bălcescu » din București, Grup social la Liceul de muzică nr. 1 București, Grupuri școlare pentru copii deficienți — Focșani, Cămin 720 locuri + cantină 1000/3 în Centrul Universitar Galați, proiectele tip de grădiniță cu 4, 6 și 8 grupe și de școli cu 8 săli de clasă.

Imaginea expresivă a restaurantului Pescarul ori a Cazinoului Brateș cu ciupercile din beton amintind de viziunile structurale ale unui Felix Candela, unele detalii de la blocurile din cartierul Hipodrom — Brăila, siluetele avîntate — adevărate semnale — ale centralelor termice din același microraion, toate acestea demonstrează din plin grija deosebită acordată plasticii arhitecturale și detaliului subordonat acesteia, preocuparea constantă pentru individualizarea obiectului arhitectural.

Acestea și încă multe altele poate se vor mai scrie, creația lui Ștefan Cocioabă meritînd pe deplin atenția specialiștilor și a criticii de arhitectură.

Ajuns la Brăila, la sfîrșit de martie, atras parcă de o chemare, și-a revăzut mama suferindă, au depănat amintiri. A mers să se culce în camera copilăriei. Era noaptea trecerii în neființă a colegului nostru . . .

Dr. arh. ADRIAN MAHU

arhitecți — arhitecta ISABEL RIGOL SAVIO, în același timp și director al Centrului de Restaurare al Monumentelor din Cuba, și arhitectul HÉCTOR CUERVO MASONA).

ISTORIA ȘI FORMAREA VIITORILOR ARHITECȚI

La Aarhus, în Danemarca, s-au desfășurat între 22—25 mai 1985, lucrările celui de al IX-lea Seminar Internațional al Asociației Europene pentru Învățământul Arhitecturii, seminar a cărui temă a fost: « Rolul istoriei și învățământul arhitecturii ».

În acești ultimi ani, s-a schimbat considerabil învățământul istoriei arhitecturii. Aceasta nu mai este considerată ca o disciplină izolată, dar exercită totuși o influență temporizatoare asupra metodelor și atitudinilor proprii procesului de proiectare actual.

Studenții se slujesc de istorie, desenînd în idiomul tradițional, postmodern sau neoraționalist. Ei se mai folosesc, de asemenea, de istorie, atunci cînd discută contextul, tipologia sau locul. Tot o concepție de istoric este, de obicei, implicată în restaurarea și reciclarea construcțiilor unui oraș. Istoria este, de asemenea, luată în considerare ca un mijloc de a înțelege tehnica procesului constructiv.

Evident că, la Aarhus, tradiția scandinavă, recunoscută, a constituit un bun punct de pornire al dezbaterilor și un binevenit cadru de referință.

• pe scurt • pe scurt •

PREMIUL INTERNAȚIONAL PENTRU PROIECTARE DE INTERIOR — IIDA 1985

IIDA 1985

INTERNATIONAL INTERIOR DESIGN AWARD

La Clubul Artelor din Londra, la 14 martie a.c., în cadrul unei conferințe de presă, DENNIS SHARP, președintele juriului lui *International Interior Design Award — IIDA — 1985*, prestigioasă distincție pe care o acordă AGB Westboarne, a făcut cunoscută opțiunea juriului, care a desemnat pe cîștigătorul din acest an al rîvnitului trofeu, în valoare de 10000 lire sterline, în persoana lui EDWARD CULLINAN și a biroului de proiectare Edward Cullinan Architects din Londra. Juriul internațional — din care au mai făcut parte THEO CROSBY, LESLIE FAIRWEATHER, HANS HOLLEIN, JOHN THACKARA, alături de DENNIS SHARP ca președinte — a apreciat excelenta reconstrucție a bisericii parohiale St. Mary din Barnes, măiestria în atitudinea față de organizarea interioară a noii construcții ecleziastice, care înlocuiește prima versiune distrusă într-un incendiu.

Viitorul IIDA se va acorda în 1987, pentru proiectele ce se vor termina între 1 ianuarie 1985 — 1 ianuarie 1987.

EXPOZIȚIA INTERNAȚIONALĂ SHOPEX 85

SHOPEX 85 INTERNATIONAL

June 9-13, 1985, Olympia, London

Aflată la cea de a 21-a ediție și bucurîndu-se de prestigiul celei mai semnificative expoziții specializate în proiectarea și amenajarea unităților comerțului cu amănuntul, mobilare și accesorii, SHOPEX INTERNATIONAL 85 și-a deschis porțile între 9—13 iunie a.c., la Centrul de expoziții Olympia din Londra.

Sînt prezentate posibilitățile cele mai noi de organizare a magazinelor, sistemele de securitate, casse înregistratoare funcționînd cu ordinator, firme luminoase, sisteme de etalare vitrinieră și de stand, finisaje, decorații interioare, mobilier și cele mai diverse accesorii.

SHOPEX este un important element în stabilirea tendințelor, întrucît promovează materiale, mobilier și echipamente caracterizînd magazinul contemporan în tot ceea ce îl definește. Un amplu spațiu a fost consacrat tehnicilor de vîrf, îndeosebi ultimelor noutăți în informatică și electronică aplicate la comerțul en détail.

Un forum al SHOPEX, rezervat consultărilor și reciprocului schimb de informații al specialiștilor, și un concurs național de artă vitrinieră au completat succesul ediției din acest an al manifestării internaționale din capitala Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord.

UN · ECE

CEE · ONU

CHIBZUITA UTILIZARE A APELOR

Între 20—24 mai 1985, la Geneva, a avut loc cea de a 13-a sesiune a Grupului de experți însărcinați cu studierea aspectelor calitative și cantitative ale resurselor de apă — Comitetul problemelor apei. Au fost discutate: cooperarea în domeniul apelor de dincolo de frontiere; gestiunea apelor subterane; epurarea apelor uzate; pregătirile seminarului asupra sistemelor de gestiune a apei de la Bratislava — toamna lui 1986; cooperarea internațională în lupta contra inundațiilor; optimizarea utilizării integrate a rezervoarelor.

• pe scurt • pe scurt •

la aniversarea a două decenii de la istoricul congres al IX-lea al PCR

20 DE ANI DE TINERETE ȘI ÎNCANDESCENȚĂ CREATOARE

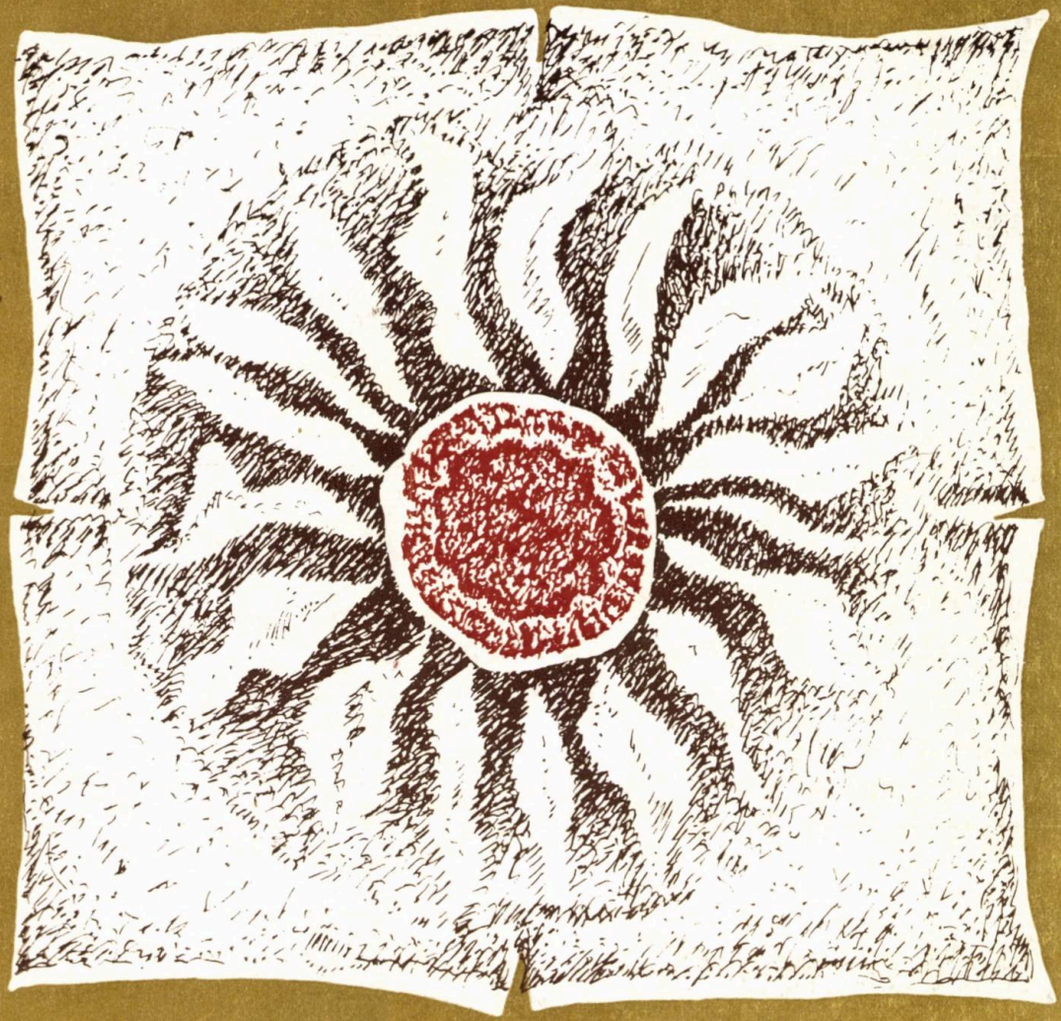

pagină realizată de arh. ADRIAN SPIRESCU

EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU

EPOCĂ A UNUI AVÎNT CONSTRUCTIV FĂRĂ PRECEDENT

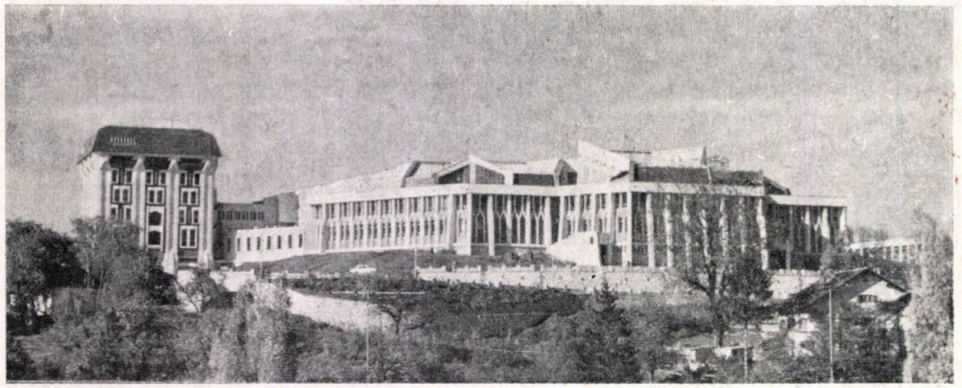

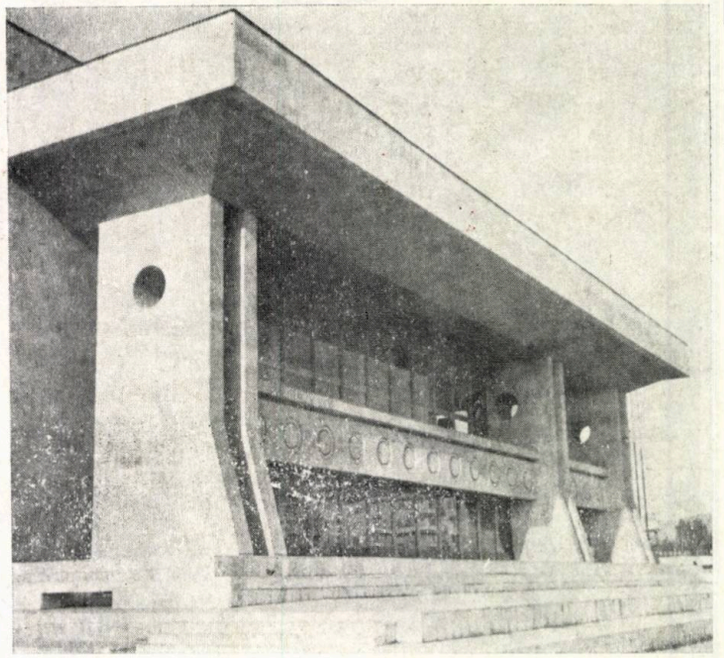

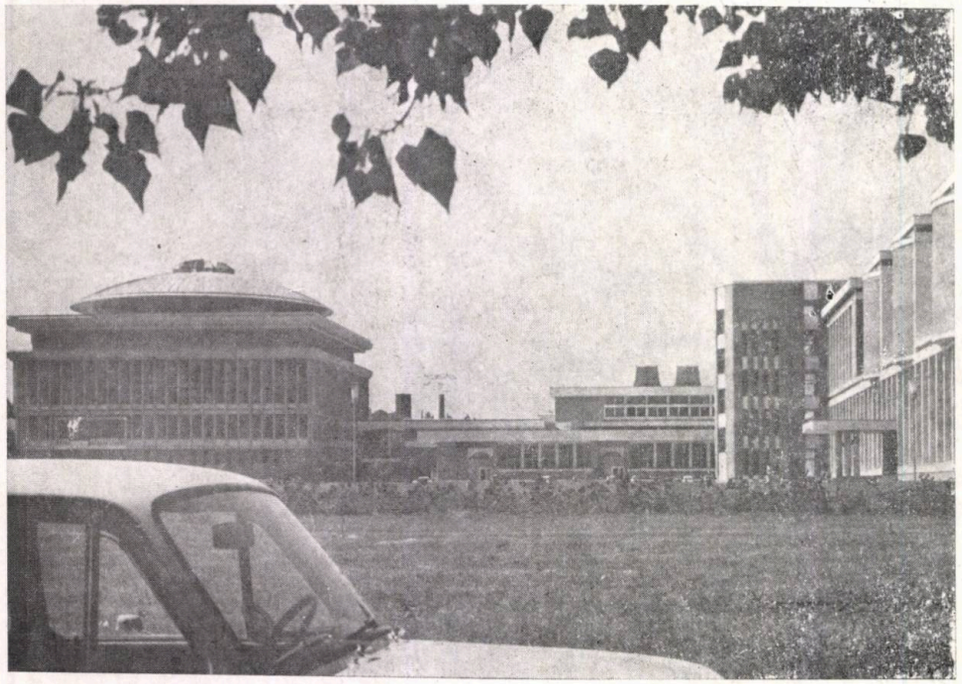

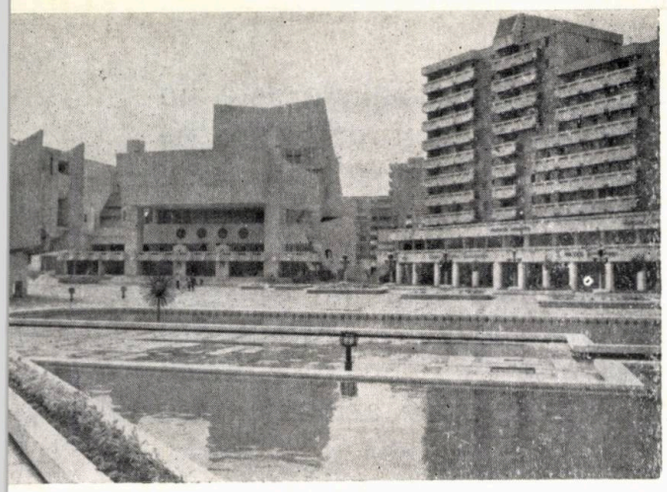

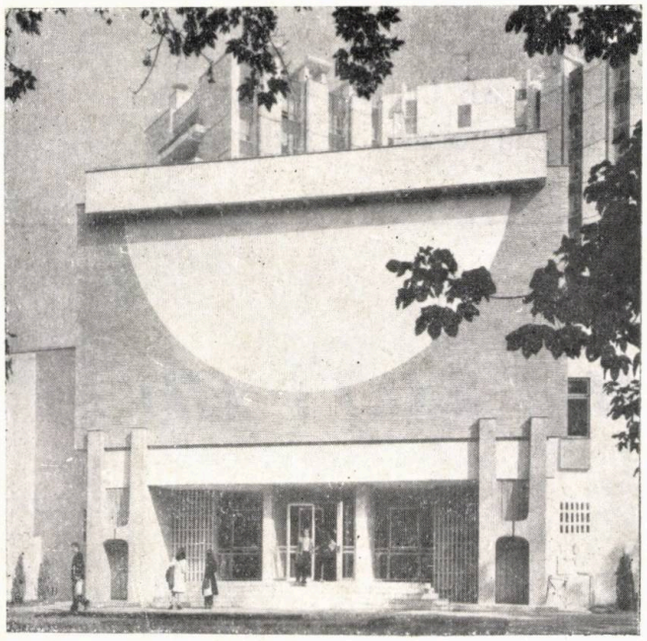

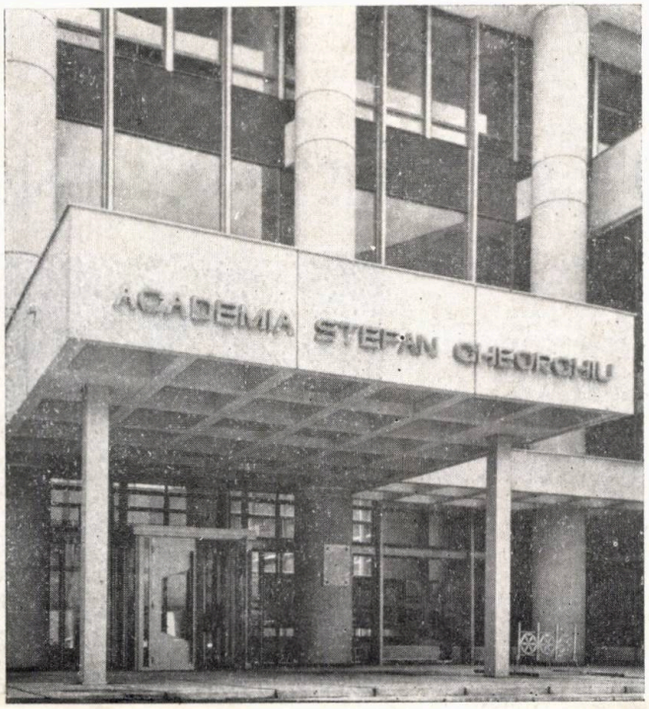
ACADEMIA STEFAN GHEORGHIU

«Doresc să relev, cu multă satisfacție, că tineretul României socialiste este un participant activ și entuziast la întreaga operă de edificare a noii orînduiri pe pâmîntul patriei, afirmîndu-și din plin marile sale capacități creatoare în toate domeniile vieții economice și sociale și aducînd o contribuție de cea mai mare însemnătate la progresul general al societății noastre, la ridicarea nivelului de viață și de civilizație al întregului popor. Însuflețit de nobilele idei ale păcii și colaborării, tineretul român, organizațiile sale revoluționare dezvoltă largi relații de prietenie și solidaritate cu tineretul revoluționar din alte țări, cu toți tinerii care luptă pentru progres, securitate și pace, pentru o lume fără arme și fără războaie».

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din Mesajul adresat participanților la Congresul mondial al UNESCO privind tineretul, de la Barcelona, 8 iulie 1985)

Anul Internațional al Tineretului 1985

TINERI ARHITECȚI (II)

PARTICIPARE — DEZVOLTARE — PACE

ARHITECȚII MIHAI PIENESCU ȘI CRISTINA ENE

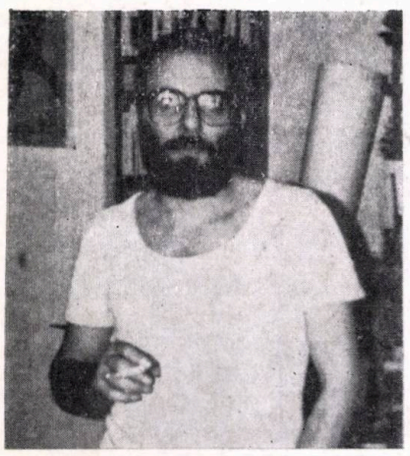

Arhitect MIHAI PIENESCU

● Născut la 27 decembrie 1952, în București

● Între 1972—1978, urmează Institutul de Arhitectură «Ion Mincu» din București, obținînd diploma de arhitect în 1978

● Este arhitect, între 1978—1985, în Centrul de Proiectare Județean Maramureș, din Baia Mare, iar din 1985 în Institutul de inginerie tehnologică și proiectări pentru industria chimică — IITPIC — București

● Între 1979—1981, desfășoară activitate didactică în cadrul Liceului de Construcții și Arhitectură din Baia Mare

● În 1977, obține Mențiune și Premiul firmei «ADB», la Concursul OISTT pentru «Théâtre de l'Avenir» — Centrul Cultural Georges Pompidou, Beaubourg, Paris (împreună cu un colectiv, vezi rev. Arhitectura, 1—2 1978).

Arhitect CRISTINA ENE

● Născută la 3 iulie 1952, la Tîrgoviște

● Între 1972—1978, urmează cursurile Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» din București, susținîndu-și diploma de arhitect în 1978

● În 1981, face specializare și obține diplomă în probleme de «Populație și dezvoltare», în cadrul Centrului Demografic O.N.U. — România (CEDOR)

● Între 1978—1985, arhitect în cadrul Centrului de Proiectare Județean Maramureș, din Baia Mare

● Între 1979—1981 activitate didactică la Liceul de Construcții și Arhitectură din Baia Mare

● Obține Mențiune și Premiul firmei «ADB», la Concursul Oficiului Internațional al Scenografilor și Tehnicienilor de Teatru — OISTT,

● Participări la bienalele mondiale de arhitectură de la Sofia, « INTERARCH '83 » şi « INTERARCH '85 », la Expoziţia — concurs de proiecte şi realizări şi la Simpozionul internaţional de critică şi teorie

● Este membru al Uniunii Arhitecţilor din R. S. România, din 1979

● Din 1982, este membru al Comisiei de Arhitectură a OISTT — Secţiunea română

● Numeroase şi substanţiale colaborări la revista ARHITECTURA, singur sau împreună cu soţia sa — Cristina Ene —, îndeosebi la materialele rubricii « Cadran », unde le întîlnim semnăturile încă din perioada studenţiei.

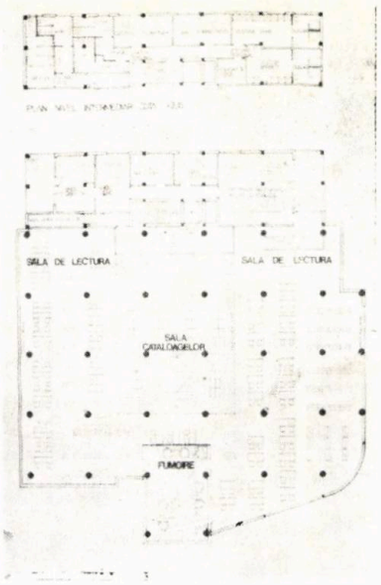

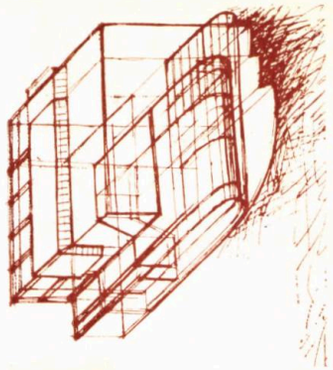

din 1977, « Théâtre de l'Avenir » — Centrul Cultural Georges Pompidou, Beaubourg — Paris (împreună cu un colectiv, vezi rev. Arhitectura 1—2 1978).

● Participă la Bienala Mondială de Arhitectură « INTERARCH '83 » şi « INTERARCH '85 » de la Sofia, la Expoziţia — concurs de proiecte şi realizări

● Este membră a Uniunii Arhitecţilor din R. S. România, din 1979

● Din 1982, este membră a Comisiei de Arhitectură a OISTT — Secţiunea română

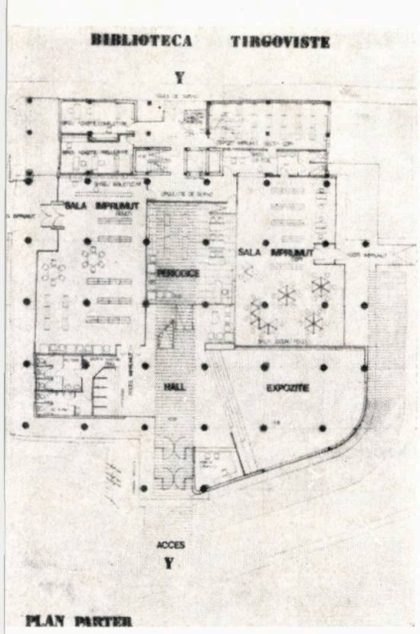

BIBLIOTECĂ JUDEŢEANĂ, TÎRGOVIŞTE, 1978 (proiect de diplomă)

arh. CRISTINA ENE

Înconjurată de străzi — sursă de poluare fonică şi vizuală, biblioteca este concepută ca un spaţiu blindat care primeşte lumina, concret — funcţional şi abstract — spiritual, exclusiv zenital. Luminatorul semicircular este elementul arhitectural principal în jurul căruia gravitează clădirea ; el acuză spaţial şi funcţional axele compoziţionale, asigurînd legătura vizuală (luminatorul « coboară » pe faţada principală) cu piaţa Casei de cultură şi cu parcul Mitropoliei.

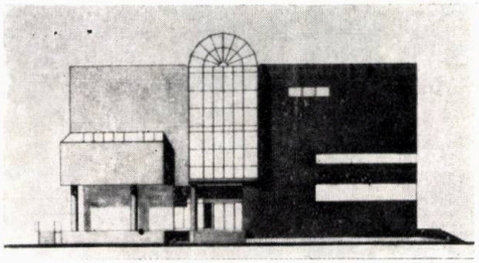

NORD

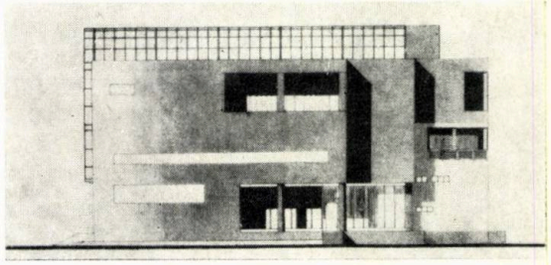

VEST

INSTITUT AGRONOMIC, CRAIOVA, 1978 (proiect de diplomă)

arh. MIHAI PIENESCU

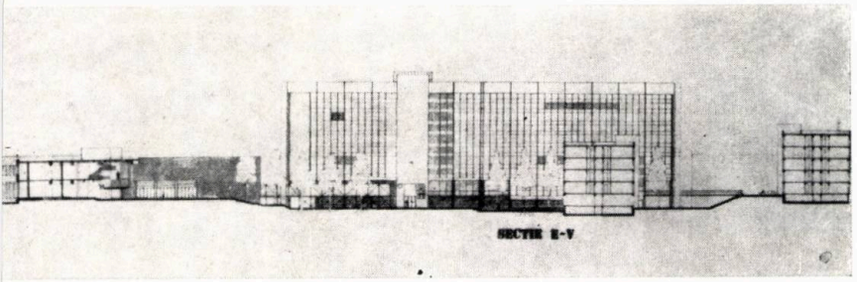

Complexul de clădiri — amfiteatre, săli de curs, laboratoare, cămine, cantină — este amplasat în incinta Staţiunii experimentale « Banu Mărăcine », de lîngă Craiova, în mijlocul culturilor de cereale, pomi fructiferi, viţă de vie etc, pe un teren uşor denivelat, liber de alte construcţii.

Dispunerea clădirilor în plan, silueta şi unele elemente de detaliu, amenajările exterioare, încearcă să sugereze elemente tradiţionale primare ale spaţiului construit : traseul, incinta, piaţa, peretele.

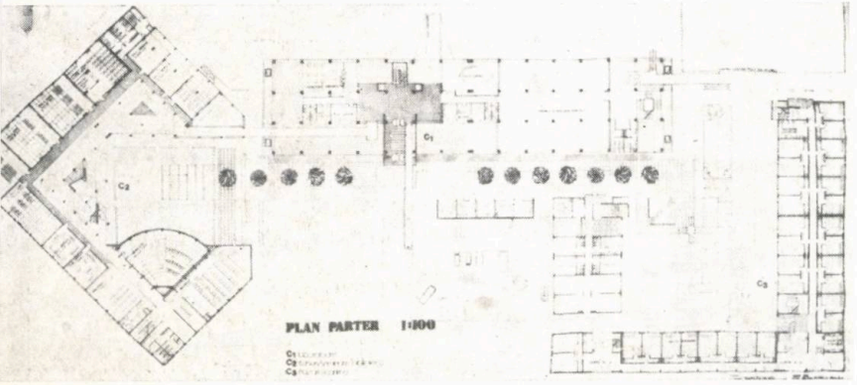

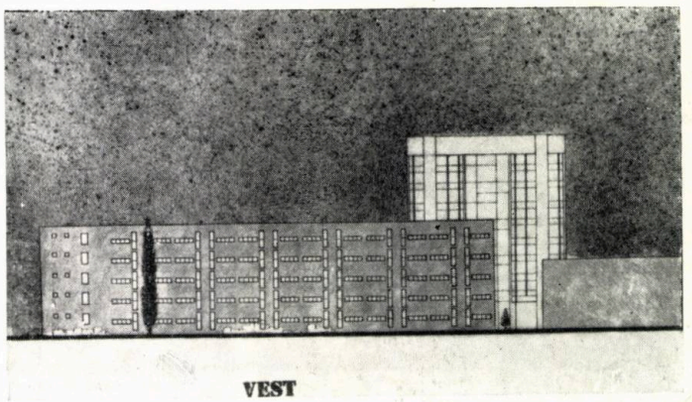

VEST

→

SECȚIE DE PEDIATRIE CU 150 PATURI, VIȘEU DE SUS, 1978—1979 (executat)

arh. MIHAI PIENESCU împreună cu arh. OXANA FLORESCU și arh. MONICA CIURDARIU

D+P+4 etaje; A_c = 936 m²; A_d = 4,396 m². Structura — cadre B.A. 3,30×6,00 m. Finisaje exterioare — praf de piatră, similipiatră, cărămidă de placaj, roșie, neglazurată. Finisaje interioare — cărămidă de placaj, roșie, neglazurată, travertin, faianță, ulei, VINAROM (pereți), marmură, mozaic, linoleum (pardoseli)

Ponderată de varii necesități (respectarea Notei de comandă aprobate, a indicilor de suprafață și preț pe pat spitalizare, a doleanțelor beneficiarului ș.a.), dorința realizării unei volumetrii și a unei fațade interesante — în acord cu situl muntos și cu specificul arhitectural al zonei — s-a materializat în măsură, prin: retragerea gabaritului clădirii cu cîte o travee pe direcția fațadelor N—S, evidențierea structurii la primele trei niveluri ale corpului A și la întreg corpul B, placarea cu cărămidă a ultimelor două niveluri ale corpului A și a parterului de la corpul B.

(Vezi și revista « Arhitectura » nr. 4/1983).

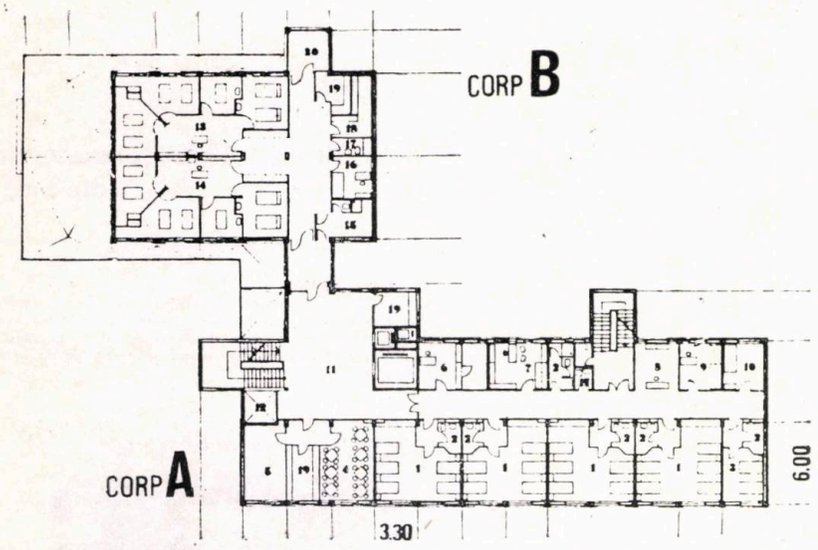

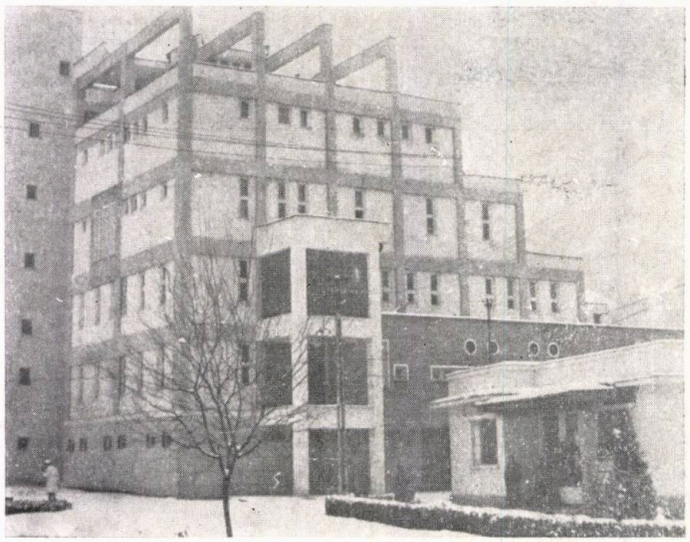

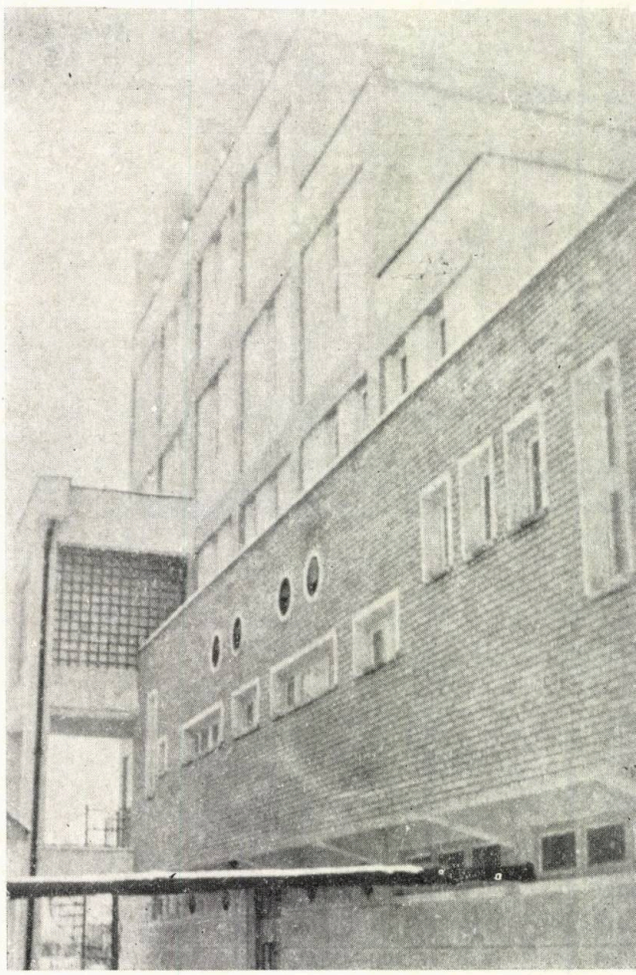

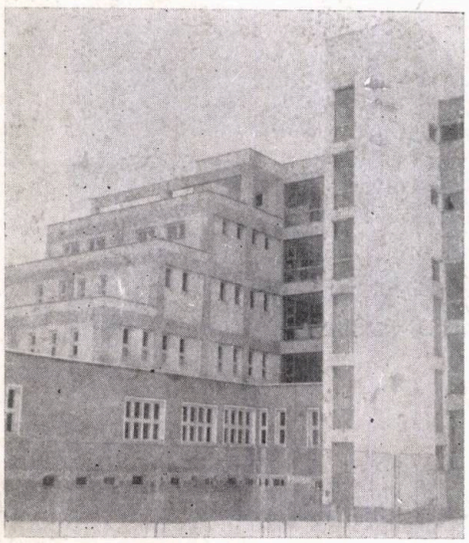

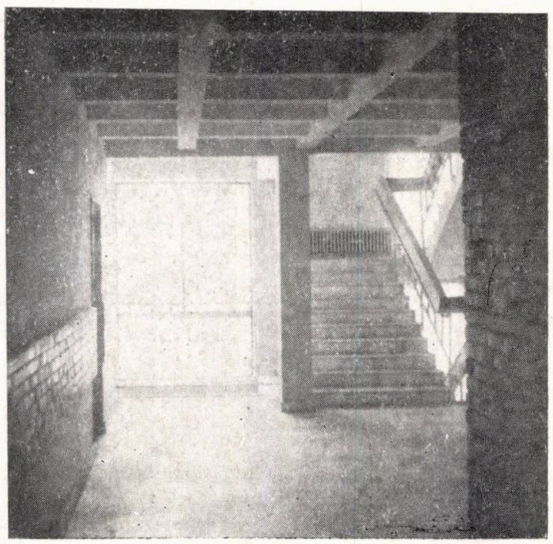

fotografii de ALEXANDRU BORO

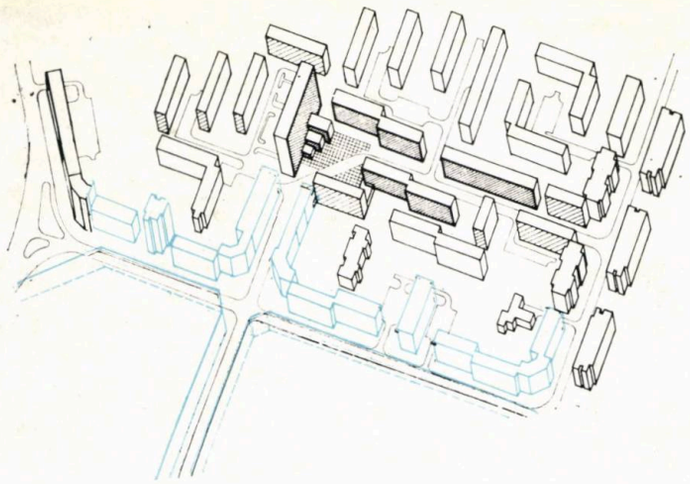

DETALIU DE SISTEMATIZARE COMPLEX DE LOCUIT « PINTEA VITEAZUL » BAIA MARE, 1979

arh. CRISTINA ENE

S_t = 8,5 ha; 1302 apartamente; circa 3500 locuitori; regim de înălțime P+4÷8 etaje; S. comercială utilă = 2400 m²; creșă 4 grupe, grădiniță 8 grupe, școală 24 săli.

Complexul de locuit « Pintea Viteazul » va constitui limita construită a Municipiului Baia Mare în zona de sud-vest, în continuarea complexului existent « Bogdan Vodă ». Soluția propusă încearcă ca, între limite impuse, să se poată regăsi cîteva atribute ale spațiului urban — ritm, ierarhie, cap-de-perspectivă ș.a.m.d.

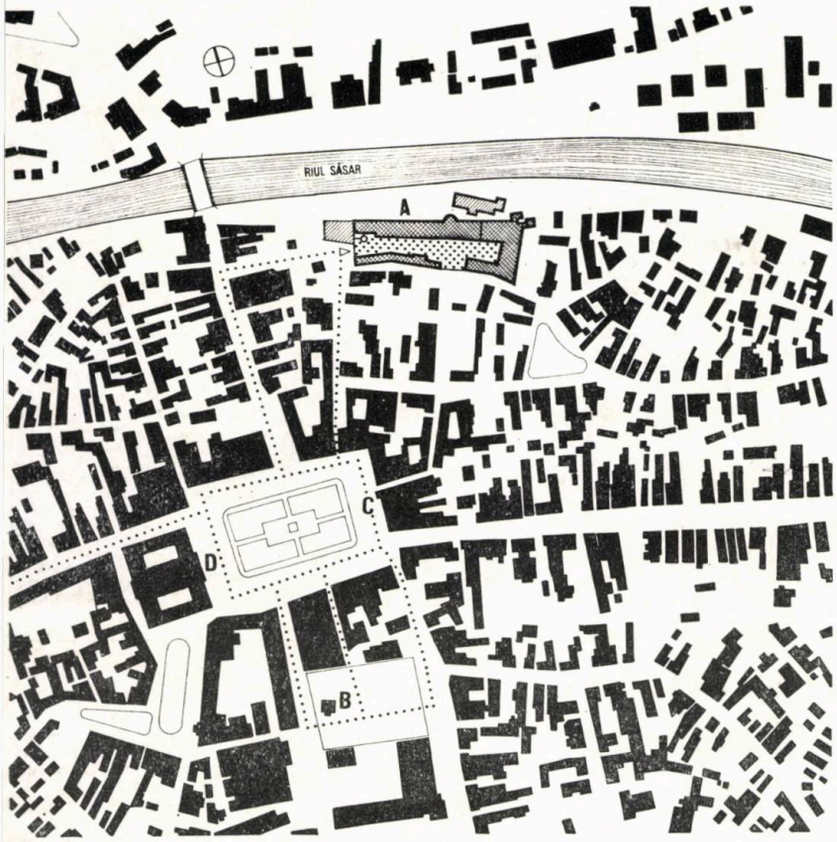

RESTAURARE ȘI AMENAJARE — MUZEUL JUDEȚEAN MARAMUREȘ, BAIA MARE, 1978—1980 (în execuție)

arh. CRISTINA ENE, împreună cu c. arh. ALEXANDRU BĂBAN — proiect — și c. arh. NICOLAE LEVI — releveu

Situat în zona veche a Băii Mari, ansamblul de clădiri grupate de jur-împrejurul unei lungi curți, a fost construit pentru afinarea aurului și ca monetărie a orașului. Este important, prin vechime — secolul XVIII, prin valorile documentare și ambientale deosebite.

Proiectul, de parțială restaurare, reparație și amenajare, propune înlăturarea alterărilor spațiului interior și ale fațadelor, datorate unor improprii folosințe și neavizate intervenții (compartimentări, goluri, finisaje, balustrade, ancadramente), ca și unele adăugiri și intervenții necesare noii funcțiuni (scară exterioară circulară, amenajarea curții ca spațiu de expunere), ce urmăresc ca, prin poziționare, volumetrie și materiale să respecte și să valorifice calitățile arhitecturale și ambientale ale vechilor clădiri.

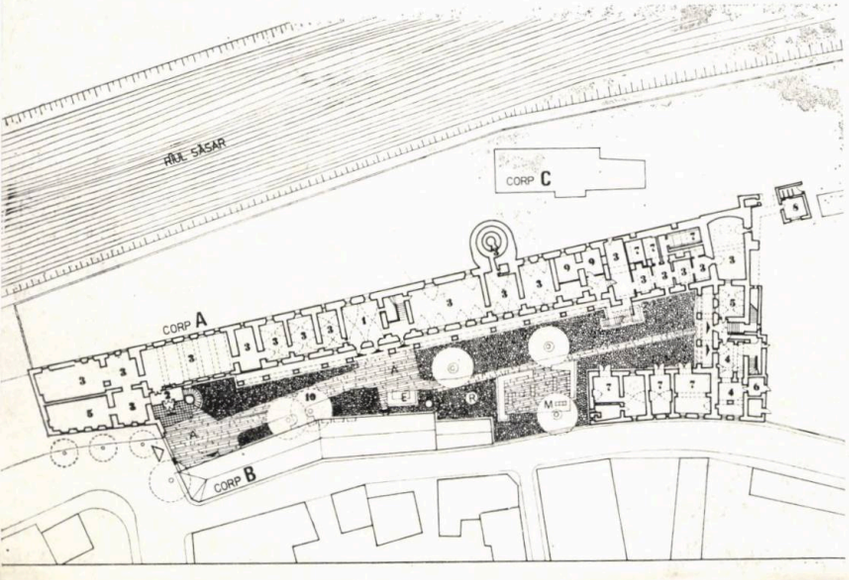

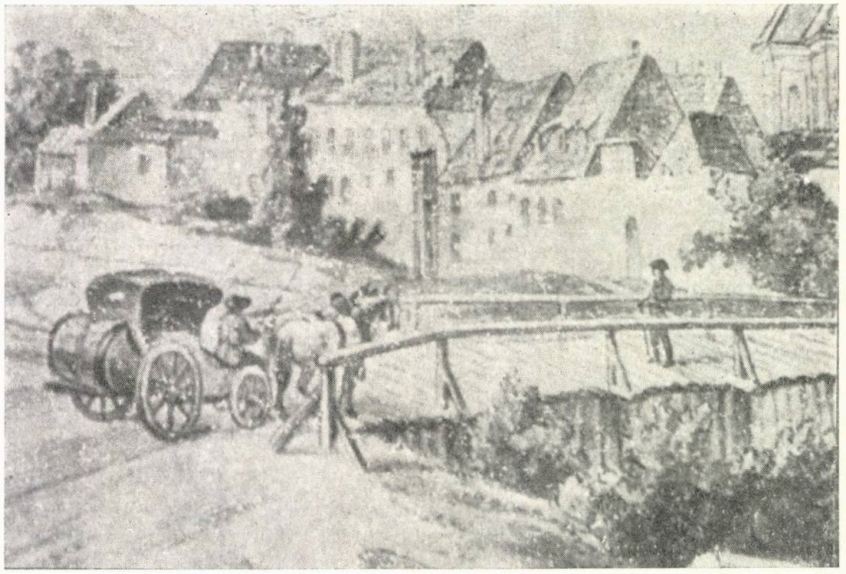

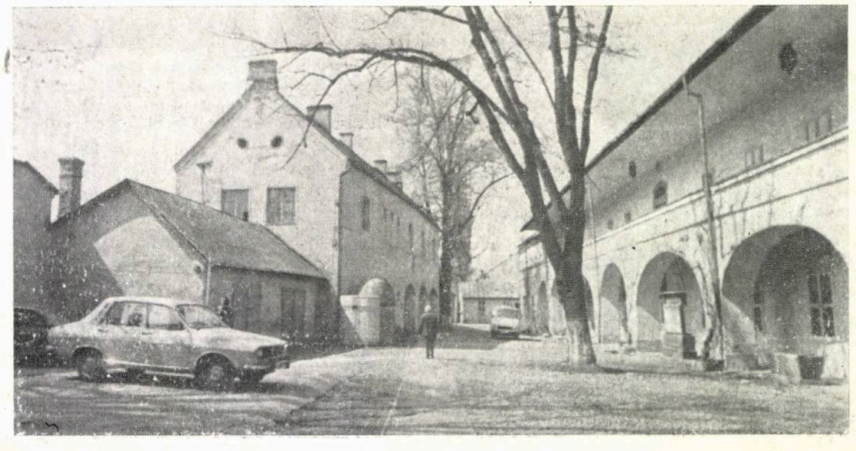

→

fotografii de PETRU AOȘAN

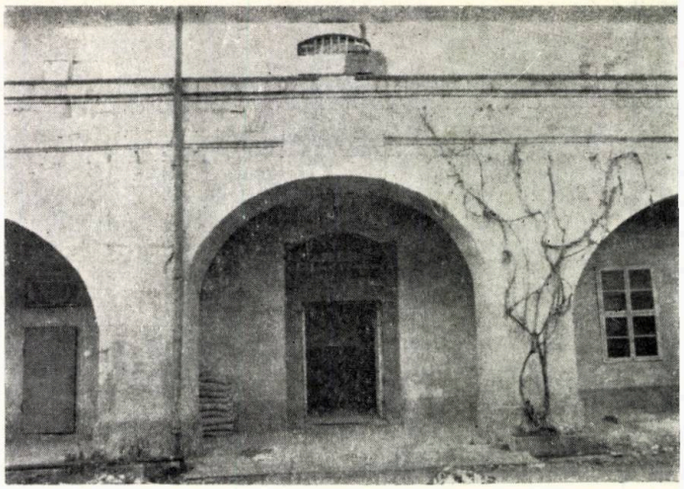

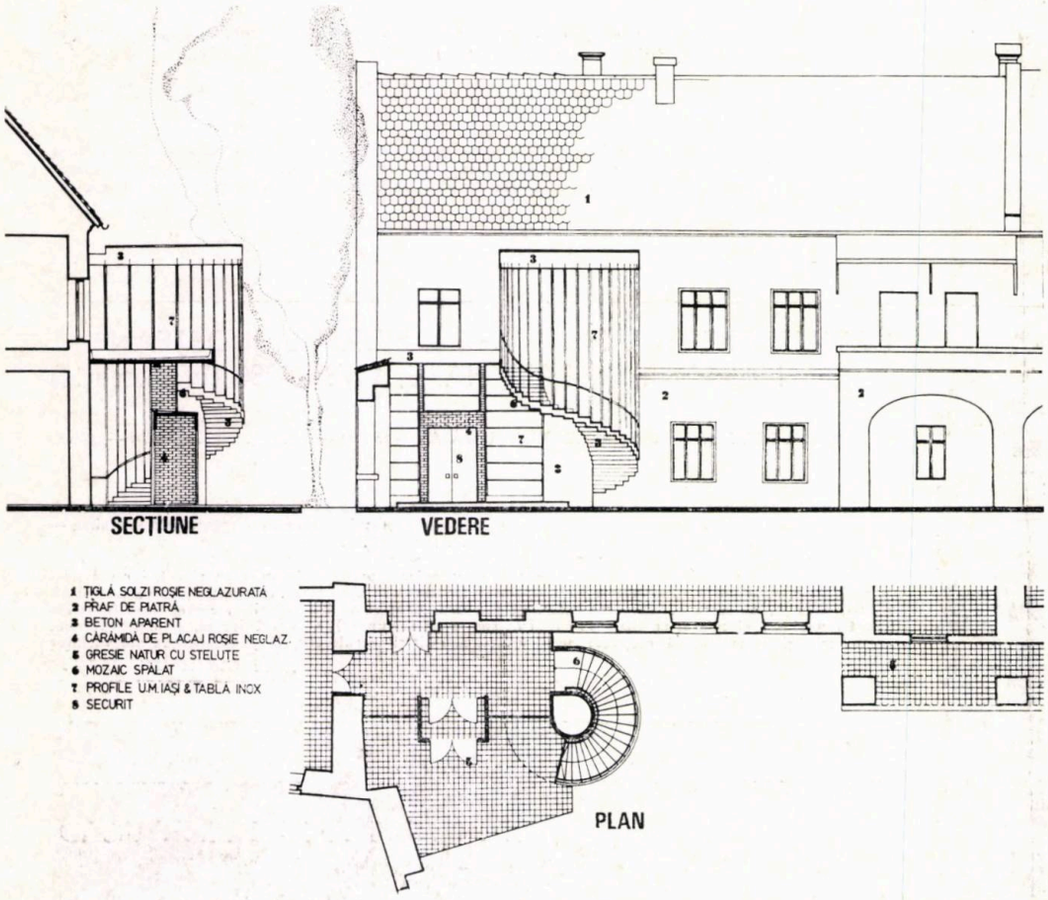

BLOC DE LOCUINȚE, VIȘEU DE SUS, 1979—1980 (proiect)

arh. MIHAI PIENESCU

D+P+4 (5) etaje; 65 apartamente; S. comercială utilă = 1635 m²; Structura — diagrame celulare și cadre B.A. (parțial) 3,60/2,70×5,40. Finisaje exterioare — praf de piatră, similipiatră, mozaic cu pietriș mărgăritar, terasit, cărămidă de placaj, roșie, neglazurată.

Rezultat al unei subiective interpretări — prin mijlocirea unui proiect tip, anterior ales și amplasat — în condiții de sit și eficiență speciale (mari diferențe de nivel — 4,50 m pe lungime de 60 m; intersecție în Y; suprafața comercială dublă față de aceea posibil a fi utilizată la parterul tronsoanelor proiectului tip).

Clădirea propune: ● Accentuarea componentelor volumetrice verticale pe fațada nord (balcoane triunghiulare închise, diafragme oblice de colț), pentru marcarea singurelor umbre posibile ● Subliniere componentelor orizontale ale fațadei est, prin utilizarea balcoanelor continue, cu parapete liniare și a unui atic în unghi obtuz cu planul fațadei, pentru a accentua deschiderea către soare și pentru a obține certe accente de umbră ● Un volum compact, fără accente parietale, mai înalt (P+M+4) pentru tronsonul de colț, urmărindu-se susținerea perspectivei pe direcția N—E, principal ax de percepere vizuală (vezi și revista «Arhitectura» 4/1983).

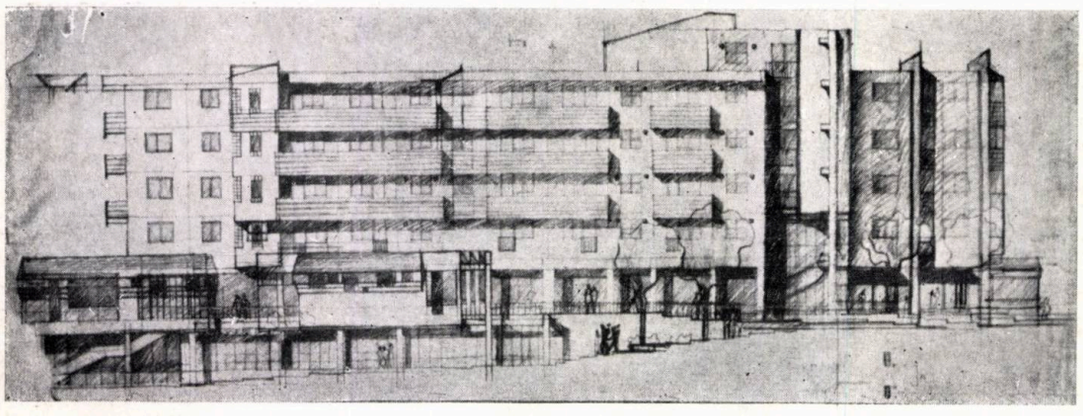

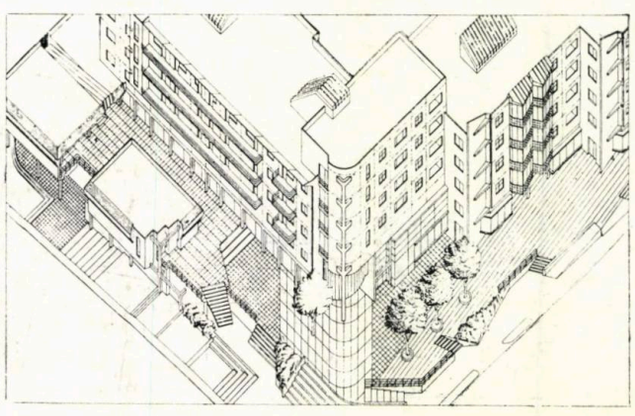

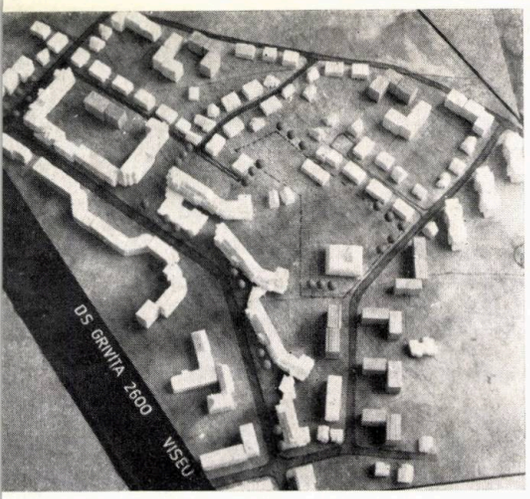

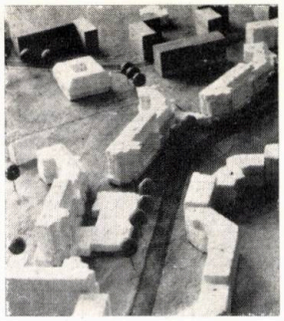

D. S. GRIVIȚA, VIȘEU DE SUS, 1980

arh. MIHAI PIENESCU

S_t = 7,5 ha; 732 apartamente convenționale; cca 2.800 locuitori; regim de înălțime P+1÷4; S. comercială utilă = 4600 m². Creșă 4 grupe, grădiniță 4 grupe, școală 16 săli.

Terenul supus studiului se află în zona centrală a orașului, cu dese curbe de nivel, la o inflexiune a D.N. 18, Sighetul Marmației—Vatra Dornei.

S-a propus o soluție ce folosește tronsoane tip de locuințe și locuințe unifamiliale, individuale și cuplate, de tip simplex și duplex ; utilizarea pentru 245 apartamente (frontul de șosea — parter comercial) a secțiunilor cunoscute, în anii 1983—1981, sub denumirea de Pr. tip IPCT 1215 și Pr. tip IPCT 6327 — variante cu șarpantă, a permis o corectă și interesantă (deschideri, perspective controlate) adaptare la condițiile de sit — relief muntos, clădiri existente, trasee carosabile și pietonale prestabilite.

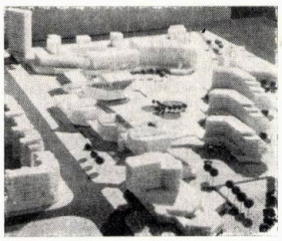

D.S. CENTRU, BAIA MARE, 1981

arh. MIHAI PIENESCU împreună cu c. arh. ANTONIN ȚÂRULESCU

S_t = 11,0 ha; 494 apartamente; regim de înălțime P+4÷9 etaje; S. comercială utilă = 12000 m²; S. dotări social-culturale = 5400 m².

Situl rezervat noului centru comercial și cultural este situat în zona de sud a municipiului, adiacent Bulevardului Unirii, avînd ca puncte de reper, la nord, Magazinul universal « Maramureșul », iar, la sud, Hotelul « Mara », Piscina, Sala sporturilor și Casa tineretului.

În varianta propusă, s-a urmărit realizarea unui spațiu urban reprezentativ spațial și funcțional, generos, variat și, în același timp, controlat compozițional, atît prin dispunerea în plan (incinte, suite, unghiuri perspective) și volumetria (locuințe terasate, șarpante) clădirilor propuse, cît și prin amenajări exterioare (porticuri, rampe, scări, amfiteatre, oglinzi de apă, plantații).

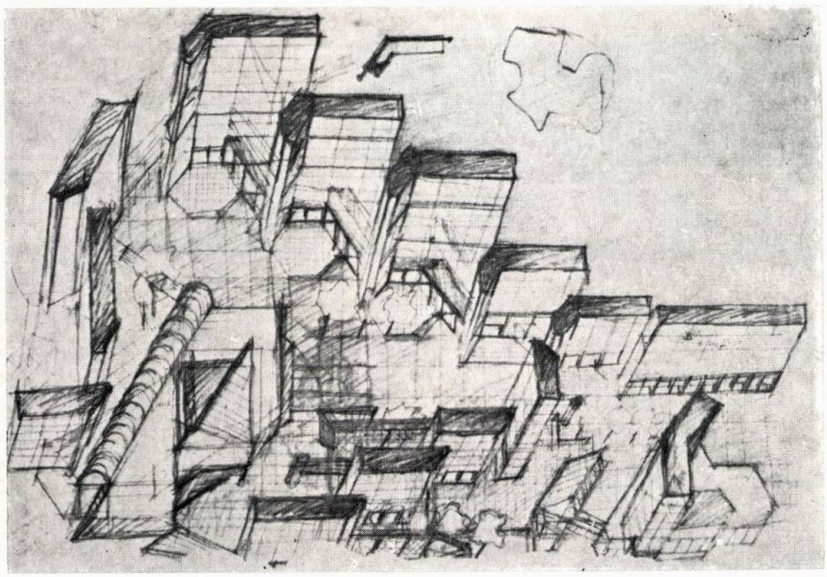

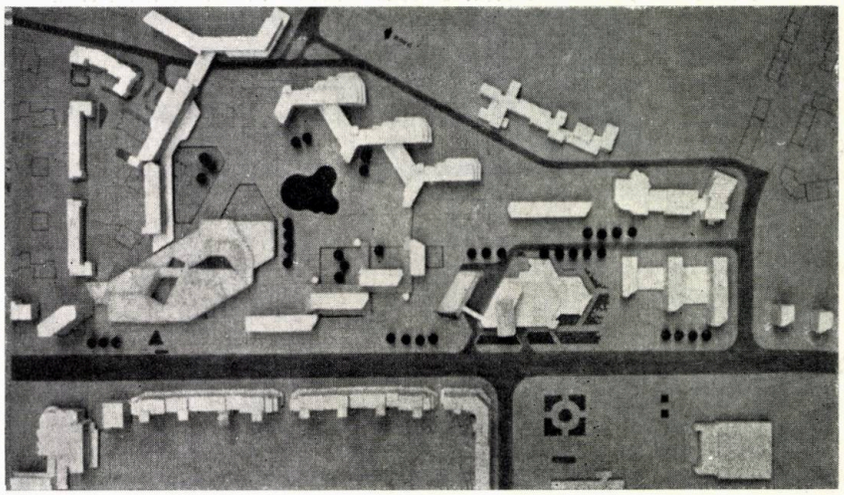

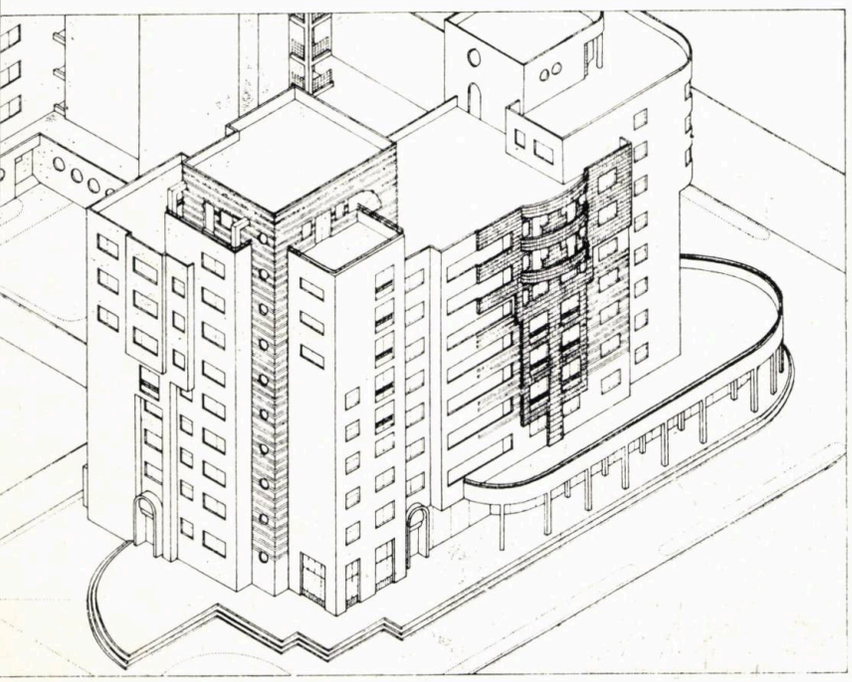

BLOC DE LOCUINȚE, BAIA MARE, 1983—1984 (în execuție)

arhitecți MIHAI PIENESCU, CRISTINA ENE

P+6÷9 etaje; 119 apartamente; A_c = 1350 m²; S. comercială utilă = 950 m²; structura = cadre B.A. 3,30 3,60 × 5,40 m. Finisaje exterioare: praf de piatră — alb, ocru; terasit — ocru, roșu; placaj de cărămidă, roșie, neglazurată; placaj ceramic « CESAROM » gri și roz.

Blocul este amplasat pe unul din viitoarele bulevarde ale orașului — Traian —, în apropierea noului centru comercial și cultural-sportiv. Pe matricea proiectului tip « PROIECT — BUCUREȘTI » C6 a—b, blocul este un exercițiu de compoziție a fațadei. Ordonarea fațadei se face, nu după o — utilitaristă, simplistă și săracă — sinceră exprimare, a unor limitative compartimentări interioare, ci (cu minime intervenții asupra amintitelor compartimentări, asupra formei și dimensiunilor golurilor, speculînd arhitectural dispunerea balcoanelor și a loggiilor) conform morfologiei și a sintaxei tradiționale, cu detalieri caracteristice perioadei interbelice.

EGYETEM KÖNYVTÁRA BUDAPEST 1848

→

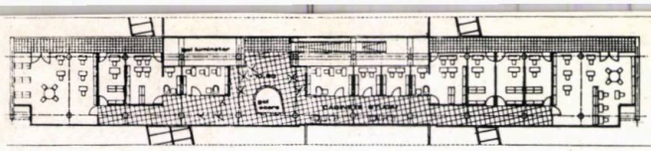

NIVEL 2

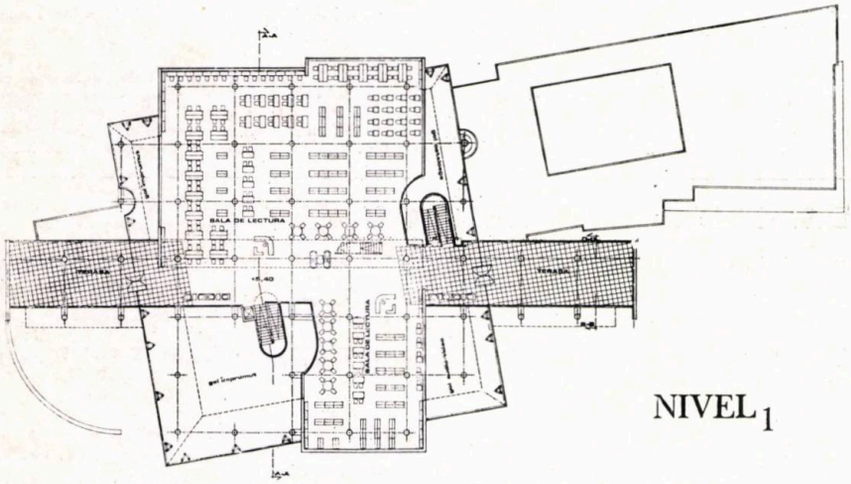

NIVEL 1

BIBLIOTECĂ JUDEȚEANĂ, BAIA MARE, 1984 (proiect c concur

arhitecți MIHAI PIENESCU; CRISTINA ENE împreună cu c. arh. ALEXANDRU BOROȘ

În contextul urban dat — existența a două direcții principale de percepere vizuală, ambele ir dente oblic pe frontul de la stradă; vecinătăți dificile prin caracteristicile lor arhitecturale, discutab dar valoroase, în cazul «funcționalismului liric» porumbescian al Casei de Cultură, discutabile și centrice arhitecturii, în cazul blocurilor P+4 «îmbunătățite», cu șarpante false și cu un «joc» vioi petelor de finisaj pe fațadă —, proiectul propune o compoziție alcătuită din două elemente prin pale: un arc — cadru placat cu cărămidă, cu rol de delimitare și protejare, și un paralelipiped sticlă, rotit față de aliniamentul străzii și de arcul-cadru, volum principal, neutru față de incompati litatea arhitecturală (locuințele) sau față de complexitatea de factură specială a Casei de Cultură.

Peretele de sticlă este sprijinit de o structură metalică, independentă față de structura de B (6,00×6,00, stîlpi și planșeu casetat), ce susține planșeele și arcul-cadru.

Funcțiunile sînt repartizate pe patru niveluri: demisol-depozite, prelucrare carte, laboratoa parter — serviciile de împrumut, secțiile pentru copii și audio-video, cataloagele; etaj 1 — sălile lectură; etaj 2 — săli de lectură specializate și cabinete pentru studiu individual.

Se asigură lumină zenitală și parietală, rotirea cojii de sticlă avînd și rolul funcțional de a prot nivelul sălilor de lectură de razele solare directe. Un corp parter, «articulație» de racordare cu niamentele și clădirile existente, adăpostește o sală de conferințe, librărie, bufet. Factura sa neutră a gură legătura cu Casa de Cultură, fiind, în același timp, fundal către vecinătăți nefericite.

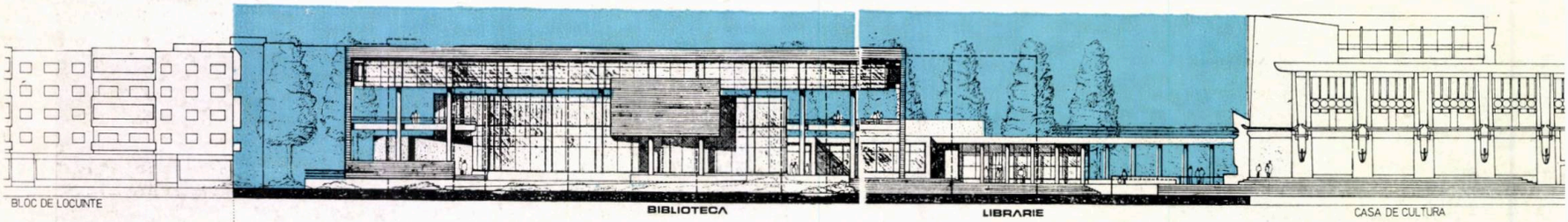

CASA TINERETULUI BAIA MARE

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arhitecții CRISTINA ENE, MIHAI PIENESCU
Colaborare arhitectură: arh. PETRU ȘTEFĂNESCU (faza Notă de comandă și Proiect de execuție), arh. ANGELA MUREȘAN (faza Detalii de execuție), c. arh. ALEXANDRU BOROȘ (Proiect de execuție și Detalii de execuție), c. arh. MIRCEA TIMIȘ (P. E., D. D. E), c. arh. ANTONIN ȚÂRULESCU (P. E)
Șef colectiv arhitectură: arh. C. PENA

Structura: ing. DIENES ARON, dr. ing. DORIN ȚAROG (structura metalică tridimensională)
Instalații: ing. DRAGOȘ NIȚULESCU (ventilații), tehn. DAN VASILE (sanitare), tehn. LUNG FRANCISC (termice), tehn. ION MADARAS (electrice)
Sistematizare verticală: arh. MIHAI PIENESCU, tehn. MAGDALENA COSTAN
Documentație economică: c. arh. MIRCEA TIMIȘ, tehn. arh. STAHAROCZKY IOSIF, tehn. arh. ALBERT EMERICH

PROIECTANT GENERAL: CENTRUL DE PROIECTARE JUDEȚEAN MARAMUREȘ — BAIA MARE (1981—1983)

SUBPROIECTARE PENTRU MECANICĂ DE SCENĂ ȘI SONORIZARE:
I. S. «DECORATIVA» — BUCUREȘTI

ANTREPRENOR GENERAL: T.A.G.C.M. MARAMUREȘ — BRIGADA. 4
Șef șantier: ing DAN CRIȘAN

BENEFICIAR: COMITETUL JUDEȚEAN U.T.C. — MARAMUREȘ

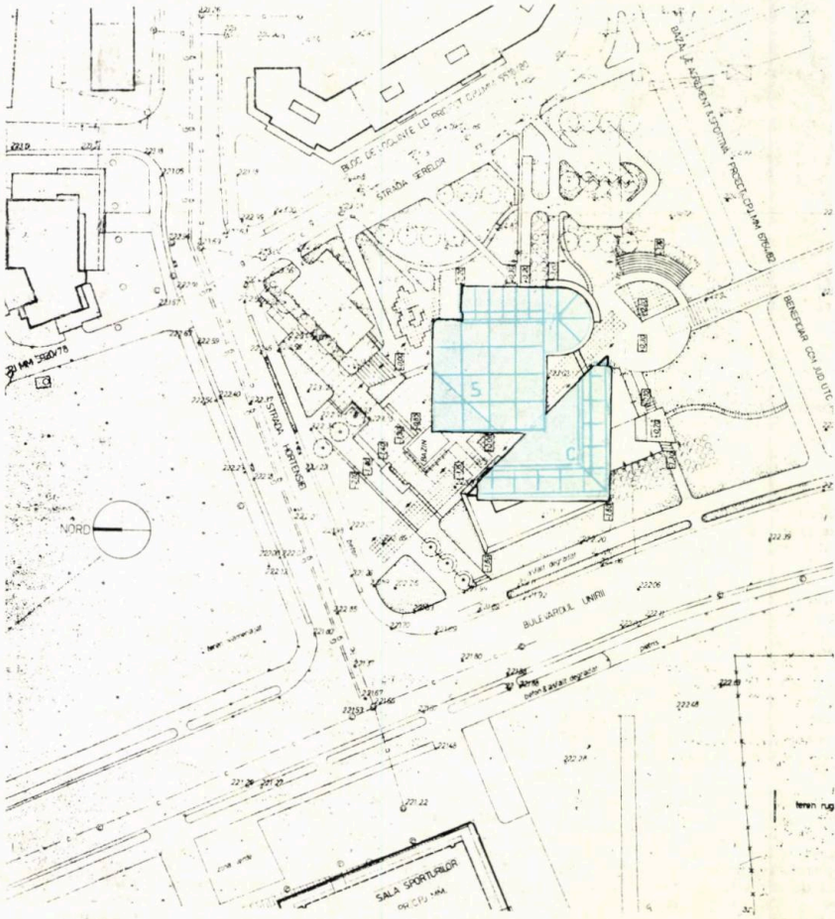

St = 1,15 ha; Ac = 1.695 m²; Ad = 4720 m²; structura — cadre B.A. (3,60×6,00+2,10 — hotel; 6,00×6,00, planșeu dublu cu cofraj pierdut — club; 7,20×7,20, planșeu casetat-sală; stîlpi metalici — parțial club; structură metalică tridimensională — învelitoare sală și hol club.

Finisaje exterioare — placaj travertin de Cărpiniș, cărămidă de placaj roșie neglazurată, terasit ocru; tîmplărie securit — sală; tîmplărie lemn — club, hotel.

Finisaje interioare — gresie, parchet, mochetă, mozaic (pardoseli); travertin, cărămidă de placaj roșie neglazurată, lambriu P.A.L. furniruit, vinarom (pereți, tavane).

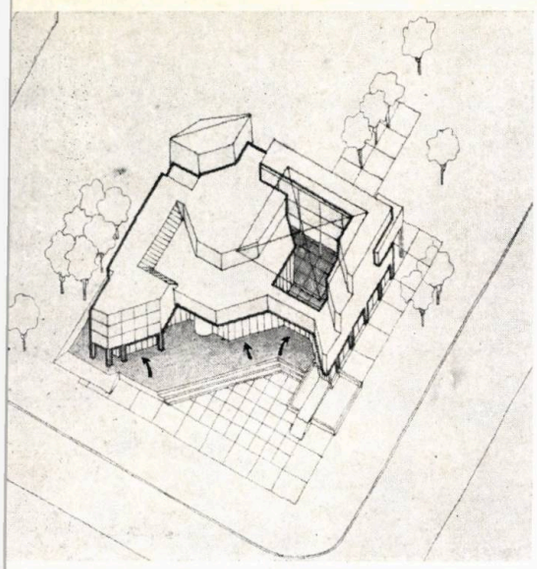

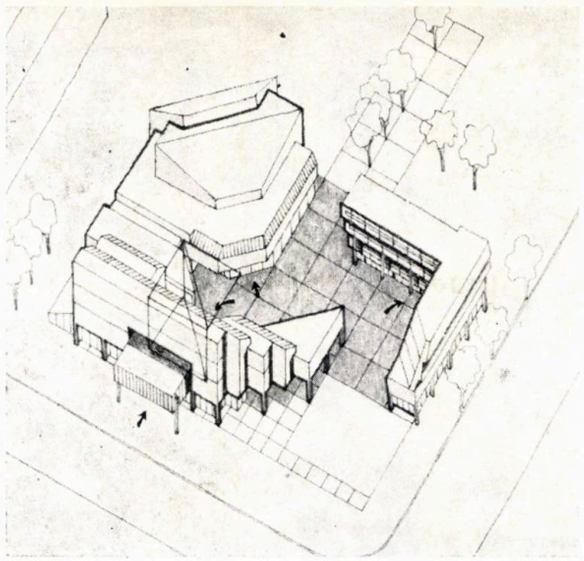

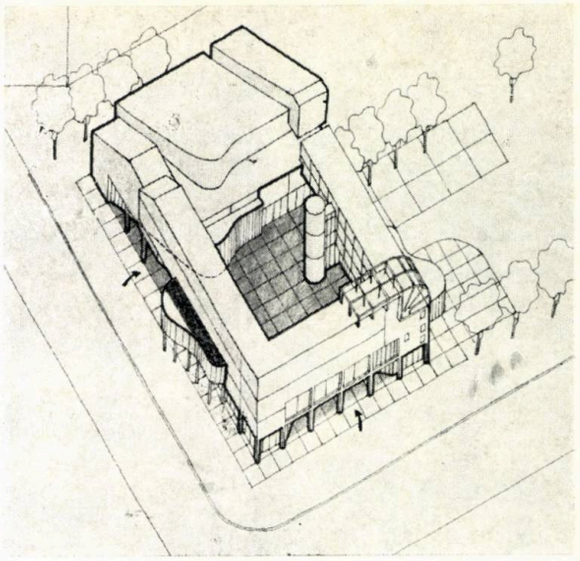

STUDII-DESENE ŞI MACHETĂ septembrie 1981-mai 1982

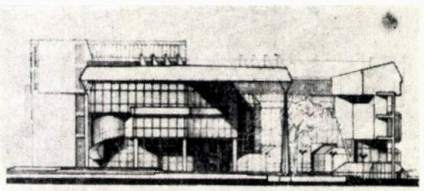

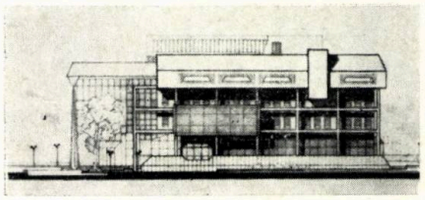

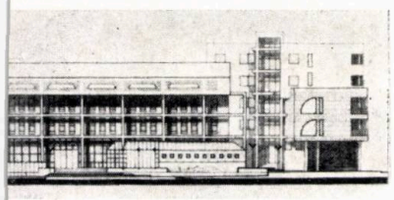

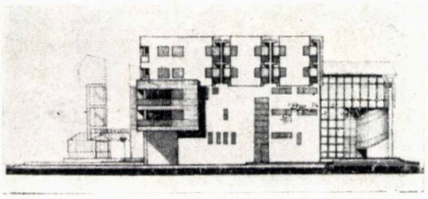

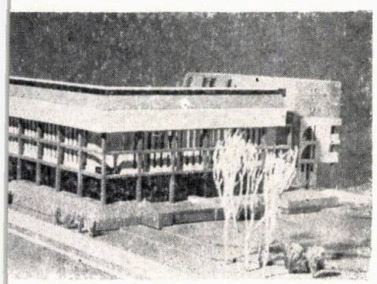

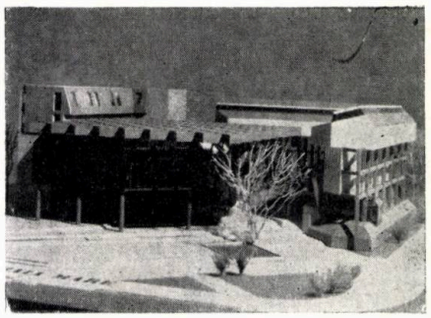

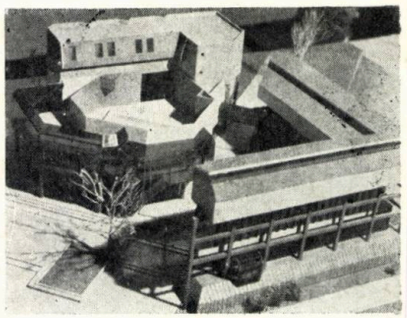

Funcţiuni — sală de spectacole — 474 locuri (italian), 440 locuri (arenă), buzunar 60,00 m²; cabine 24 actori; foaier; bufet; club — bowling 2 piste, jocuri mecanice (demisol); discotecă, restaurant 60 locuri (parter); bibliotecă, sală de căsătorii, birouri (etaj 1); politehnic-club (etaj 2); cercuri artistice — arte vizuale, muzică, artă dramatică (etaj 3); Hotel — 54 locuri (2 apartamente — etaj 1, 2; 17 camere cu 2 paturi; 8 camere cu pat matrimonial).

Soluţia propusă este o rezultantă a două determinante asumate ca principale: ● Una imperativ obiectivă — condiţiile de nemijlocită vecinătate fizică a sitului ales şi tema beneficiarului ● Alta, rezultat al opţiunii exclusiv subiective în raport cu spaţiul spiritual al Maramureşului şi prin extensie spaţiul românesc.

Tema exacerba nejustificat — în Baia Mare există 2 săli de spectacole cu turn de scenă, cu 800 locuri (Casa de cultură) şi cu 350 locuri (Teatrul dramatic) — funcţiunea de spectacol (sală cu 500 locuri, cu turn de scenă) în detrimentul funcţiunilor clubului şi cazării. Din analiza specificului activităţii unei « Case a tineretului », rezultă ca necesară acordarea unei deosebite importanţe activităţii specifice de club ca loc de desfăşurare al unei active şi efervescente vieţi sociale într-un spaţiu generos şi în acelaşi timp intim şi atrăgător, « agoră » contemporană; este, astfel, necesară obţinerea unui spaţiu organic legat de spaţiul urban, deci conceperea unei clădiri de tip extrovertit. Acest tip de relaţie este justificată şi de semnificaţia simbolică a unei astfel de clădiri. Pe de altă parte, contextul urban este caracterizat de o negativă dispersare urbană, de o anume incertitudine spaţială. Lipseşte dominanta, reperul ordonator, clădirea urmînd a fi amplasată într-un cadru amorf funcţional şi mediocru spaţial; agresivitatea sitului impune separarea oraş/clădire, realizarea unui spaţiu de tip introvertit.

Aceste prime date au determinat, în primul rînd, forma clădirii şi poziţia ei în teren. Am urmărit crearea unei incinte (foaier sală / hol club — pereţi integral vitraţi) clar delimitată de volumele clădirilor clubului şi hotelului; incinta este intersectată de un traseu pietonal important (centru — viitor parc al tineretului) zonă de tranziţie spaţială şi funcţională între interior şi exterior, element de conciliere între cerinţa funcţională (extrovertit) şi rigorile sitului (introvertit). Clădirea este rotită cu 22°30' faţă de aliniamentul Bulevardului Unirii, ca urmare a studierii principalelor direcţii de percepere vizuală spre şi *dinspre* casă în principal pe direcţia N—S; această rotire indică şi o voită deschidere dinspre sud către noul centru, fiind totodată şi un răspuns polemic dat contextului, prin raportare şi orientare perpendiculară către unicul reper major — nordul geografic.

Emfaza volumetrică şi spaţială a arhitecturii maramureşene vernaculare (parte a arhitecturii româneşti [1]), emfază paradoxal exprimată prin alcătuiri constructive echilibrate dimensional discrete cromatic (roşu cărămiziu, vineţiu, galben stins, alb), clădiri caracterizate de simplitatea şi puţinătatea detaliilor [2], o anume impresie de dezordine [3] — în fapt o clară interrelaţionare şi ierarhizare — a alăturării construcţiilor într-o gospodărie ţărănească, ca şi o anume gratuitate [4] ce subliniază rolul de semnificant ideal al arhitecturii, sînt premize importante ale demersului nostru, rezultat dintr-o incompletă, prin raportare la complexitatea fenomenului, observare şi analiză a arhitecturii vernaculare. Astfel, varii elemente morfologice şi de sintaxă arhitecturală (cadrele aparente — emfază şi mediere, stîlpii în V, aticul acuzat, finisajele preconizate — materiale preponderent naturale, lemn, gresie, travertin, cu textură mai aspră şi cromatică ponderată ca varietate şi intensitate (ocru — terasitul, gresia, lemnul natur, roşu — cărămida de placaj, ş.a.m.d.) doresc a deschide un dialog vizavi de vechea arhitectură vernaculară. Este justificată asocierea (parţială) cu « insolitul logic » al clădirii Consiliului Popular Judeţean Maramureş.

Arh. CRISTINA ENE
Arh. MIHAI PIENESCU

NOTE:

[1] *(. . .) « De vreme ce orizontul spaţial, indefinit ondulat, al nostru, zădărniceşte din capul locului o expansiune, fie în plan, fie în înalt, vom surprinde geniul nostru arhitectonic pe o poziţie intermediară, care păstrează atenuate în drept echilibru cele două tendinţe opuse » — « Case româneşti » articol în « Cuvîntul » nr. 274, 4 oct, 1925, în: Lucian Blaga — « Zări şi etape », E.P.L., 1968*

[2] *(. . .) « să ne mai aducem aminte că frumosul adeseori stă într-o simplitate severă (. . .) iar că mărunţişurile aruncate cu lopata într-o faţadă produc o impresie dezgustătoare (. . .) o şarlatanie în artă » — « Cronica », articol în « România liberă », nr. 5, 14 oct. 1889, în: Barbu Delavrancea — Opere, vol. V, E.P.L., 1969*

[3] *« Uliţele unui sat de munte (. . .) mai bucuros ocolesc stîncile, în loc a le tăia (. . .) capriciile arhitectonice ale românului te izbesc ca dizordine. Dar dizordinea nu e decît altă ordine: ordinea vieţii » — « Spaţiul mioritic » (1936) în: Lucian Blaga — « Trilogia culturii », E.L.U., 1969*

[4] *(. . .) « casele româneşti, deşi în majoritate sărace, au mult inutil în alcătuirea lor (. . .) Acest inutil (. . .) trădează un simţ artistic (. . .) ce are la temelie mai mult o concepţie etică decît estetică despre rosturile vieţii (. . .) — Idem nota 3.*

→

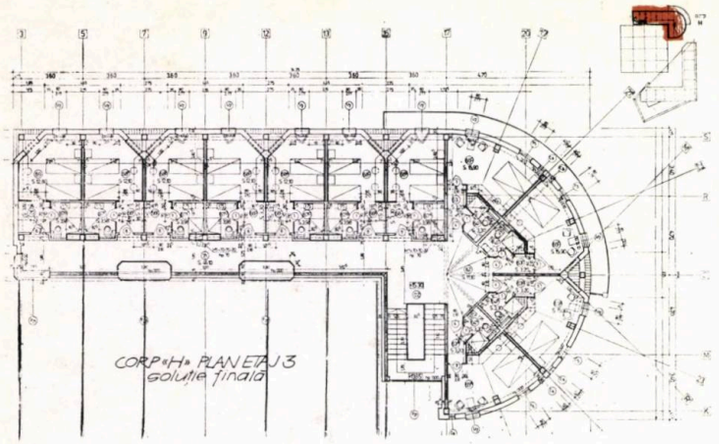
CORP «H» PLANEUL 3
Goluție finală

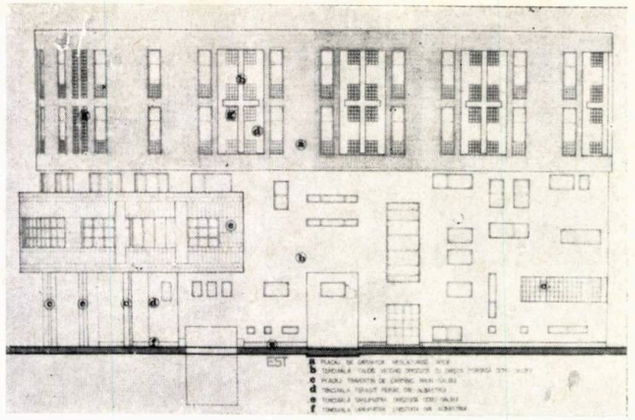

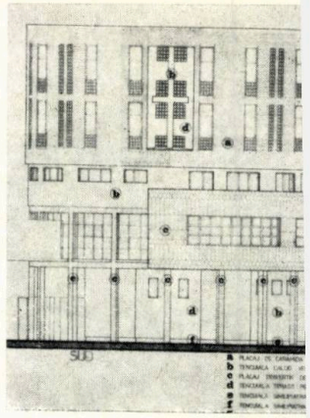

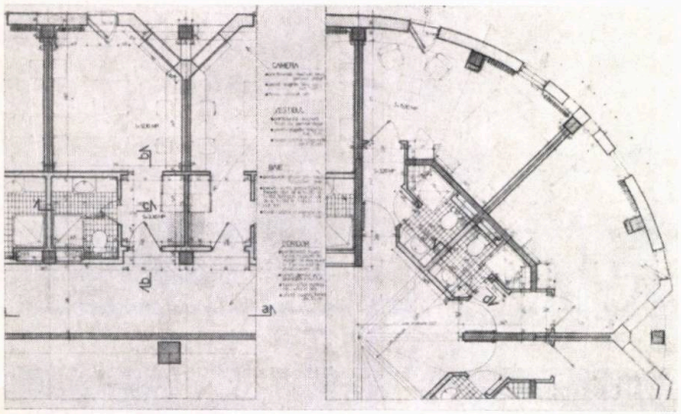

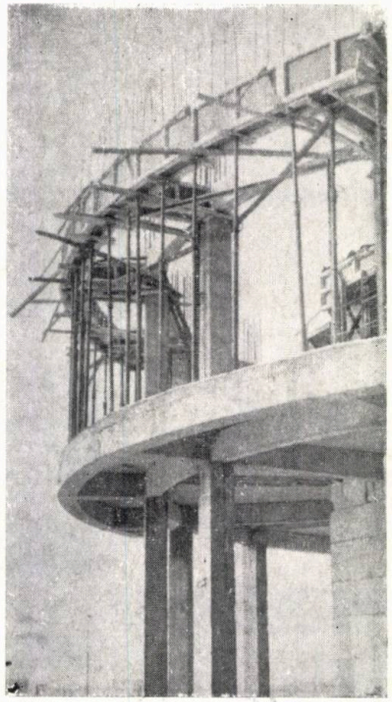

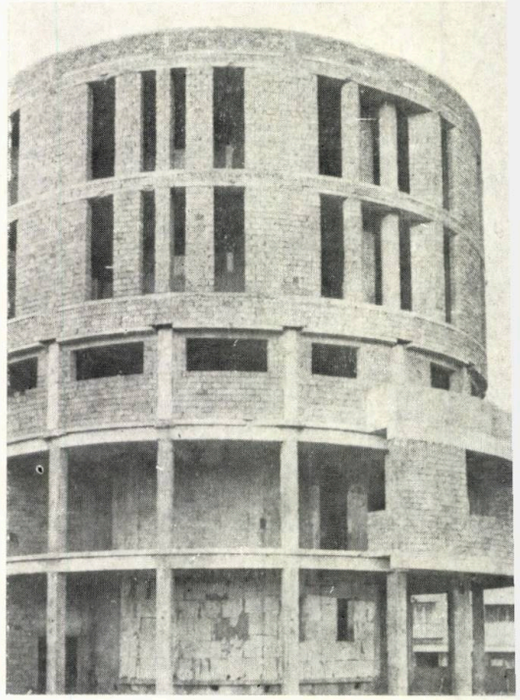

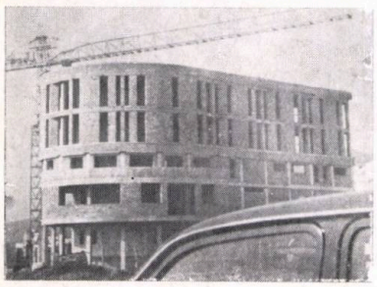

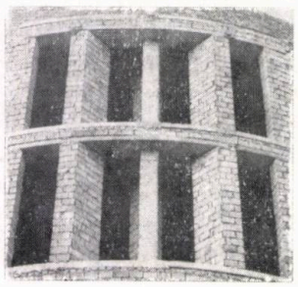

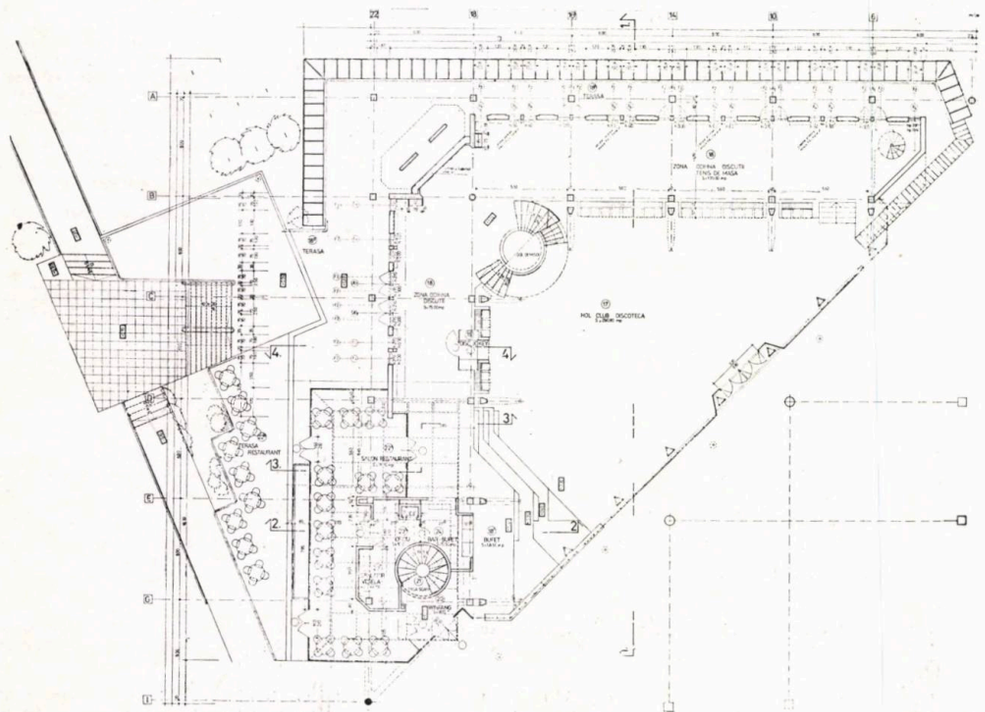

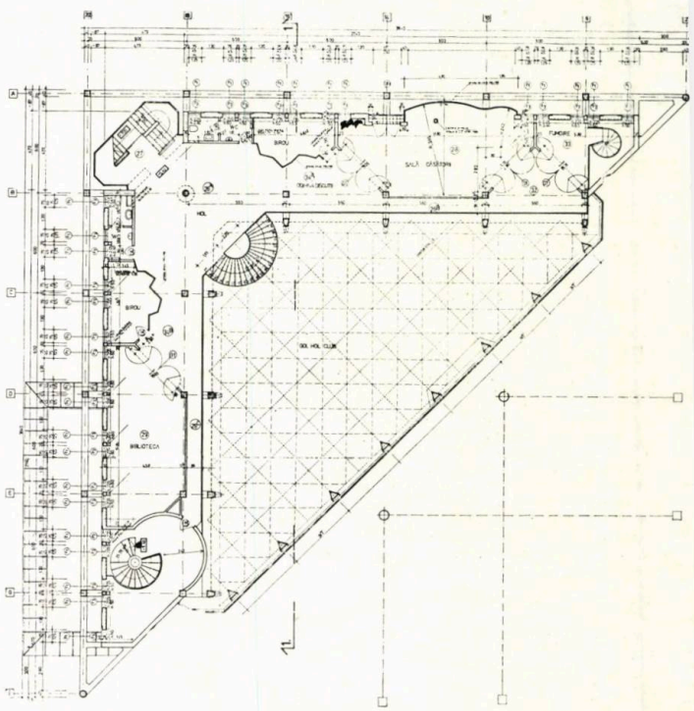

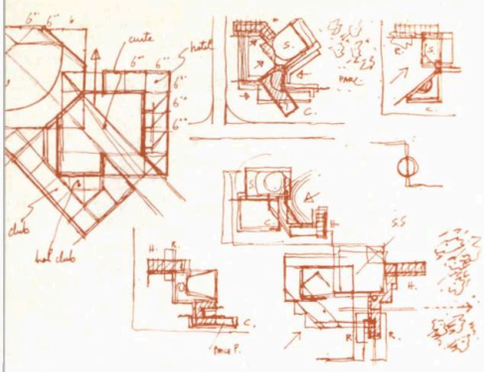

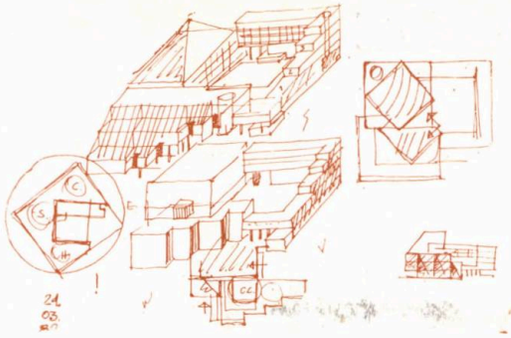

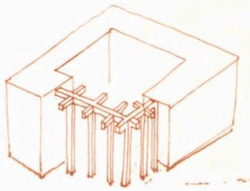

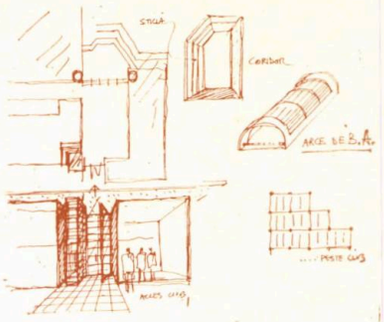

fotografii de ALEXANDRU PIKALSKI

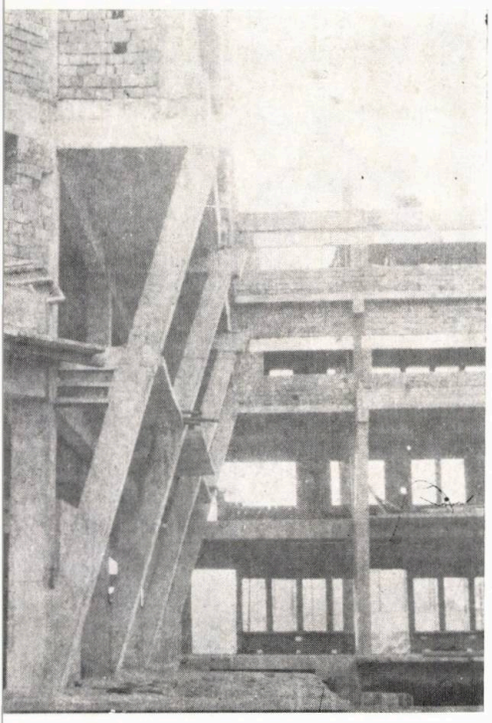

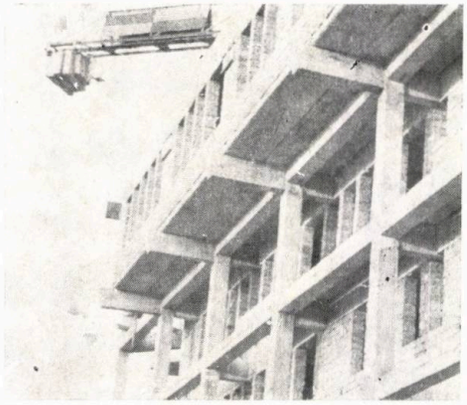

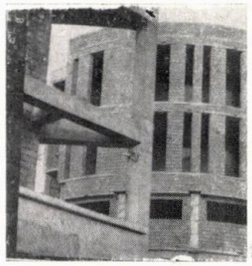

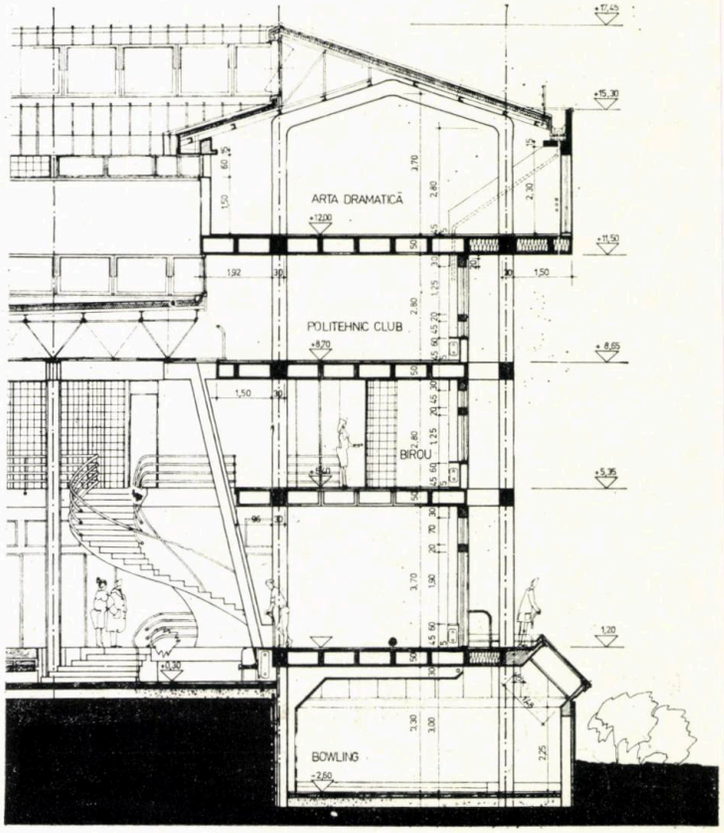

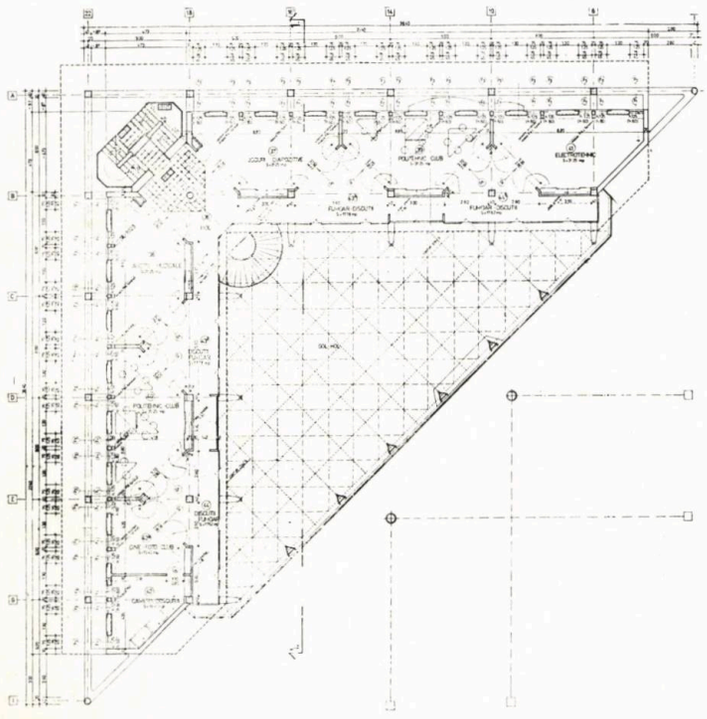

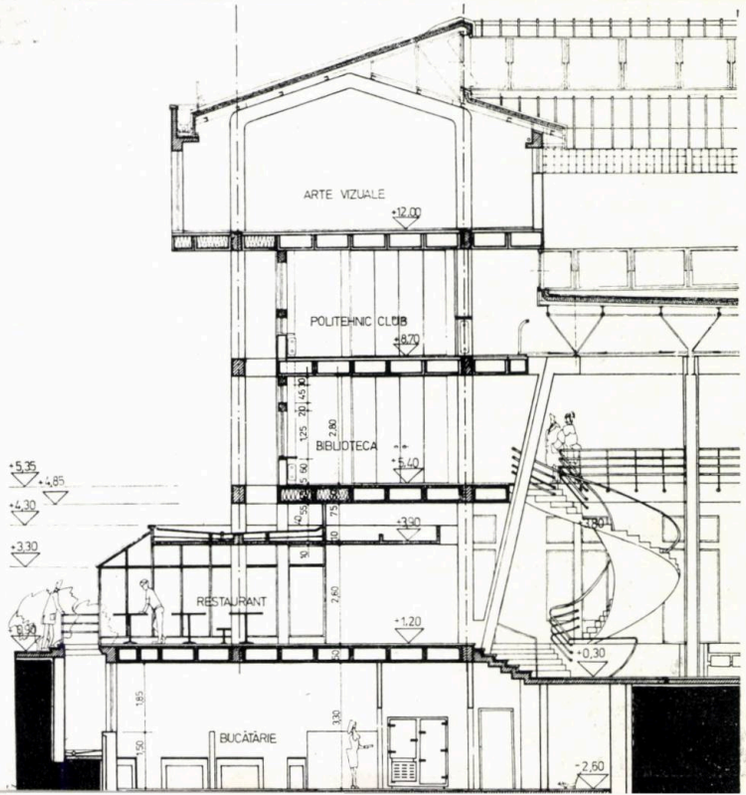

ARHITECT AMUR BUSUIOC

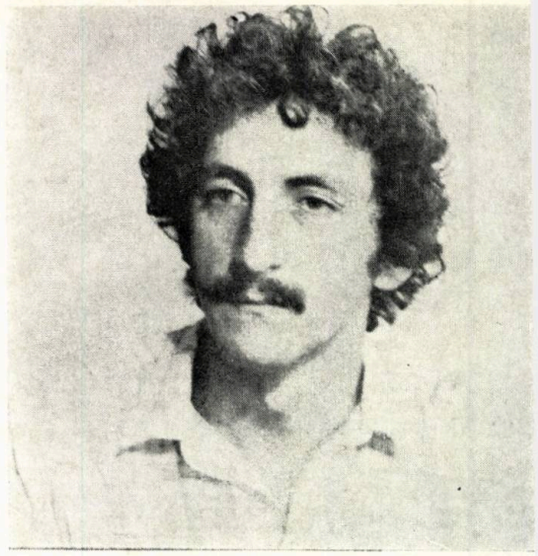

● Născut la 19 martie 1951, în Doicești, Județul Dîmbovița

● Diplomat al Institutului Politehnic «Traian Vuia» din Timișoara, Secția Arhitectură, în 1974, și al Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» din București, în 1977

● Printre lucrările elaborate, figurează: Centrul de deservire al U.J.C.C. din Caransebeș, Județul Caraș Severin — șef de proiect; Magazinul universal «TORMAC» din comuna cu același nume, Județul Timiș — șef proiect; Lucrări de restaurare-revitalizare a zonei «Piața Unirii» din Timișoara — șef proiect împreună cu arh. ȘERBAN STURDZA; Magazinul «GUBAN» din Timișoara — șef proiect. colaborator arh. ȘERBAN STURDZA; Magazin «FLORĂRIE» al Serelor din Arad, în Timișoara, și Magazin «FLORĂRIE» al Serelor din Timișoara, la ambele șef de proiect, avînd colaborator, pe arhitectul ȘERBAN STURDZA; Remodelarea fațadei sediului Trustului Construcții Montaj — Timișoara, colaborator șef proiect arh. ȘERBAN STURDZA; Remodelare și extindere sala de spectacole a Casei de Cultură a Studenților, din Timișoara — șef proiect

● Participări la: Bienala de Arhitectură «INTERARCH '81», de la Sofia, Expoziția «STUDIU II» — Timișoara 1983, Expoziția de arhitectură «TIMIȘOARA — TOPOS ȘI ADECVARE» — 1984

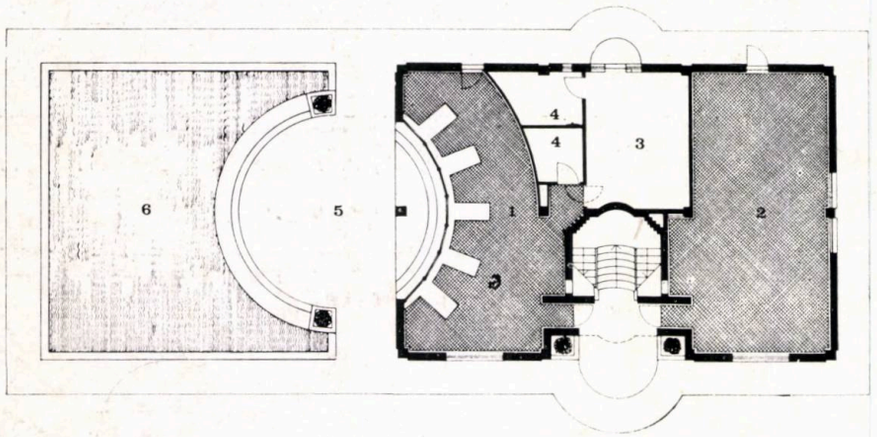

1

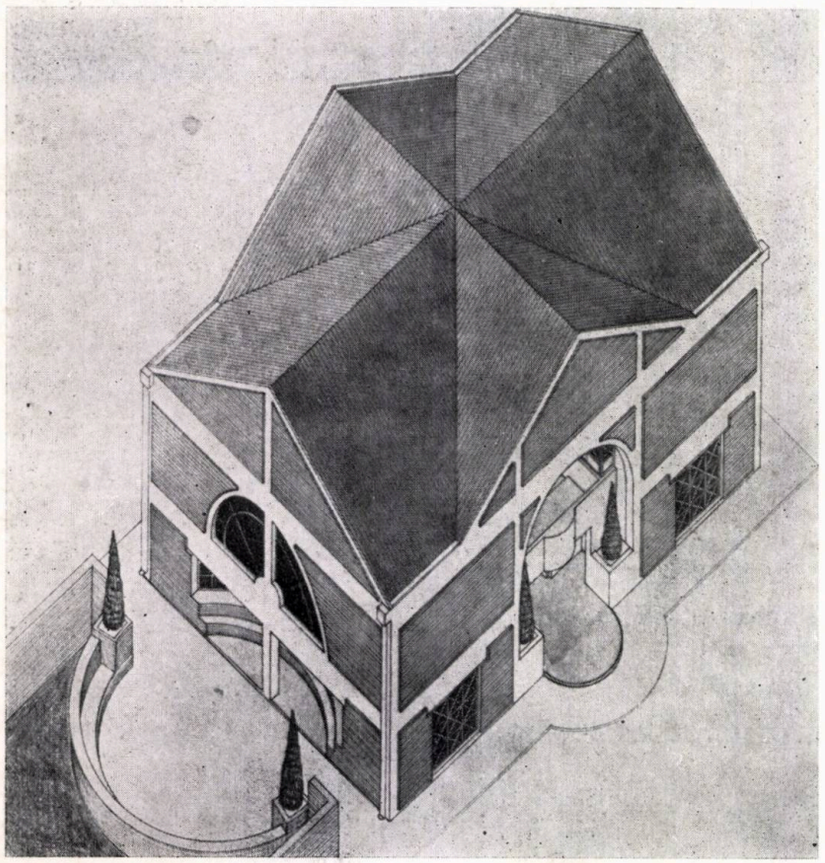

6

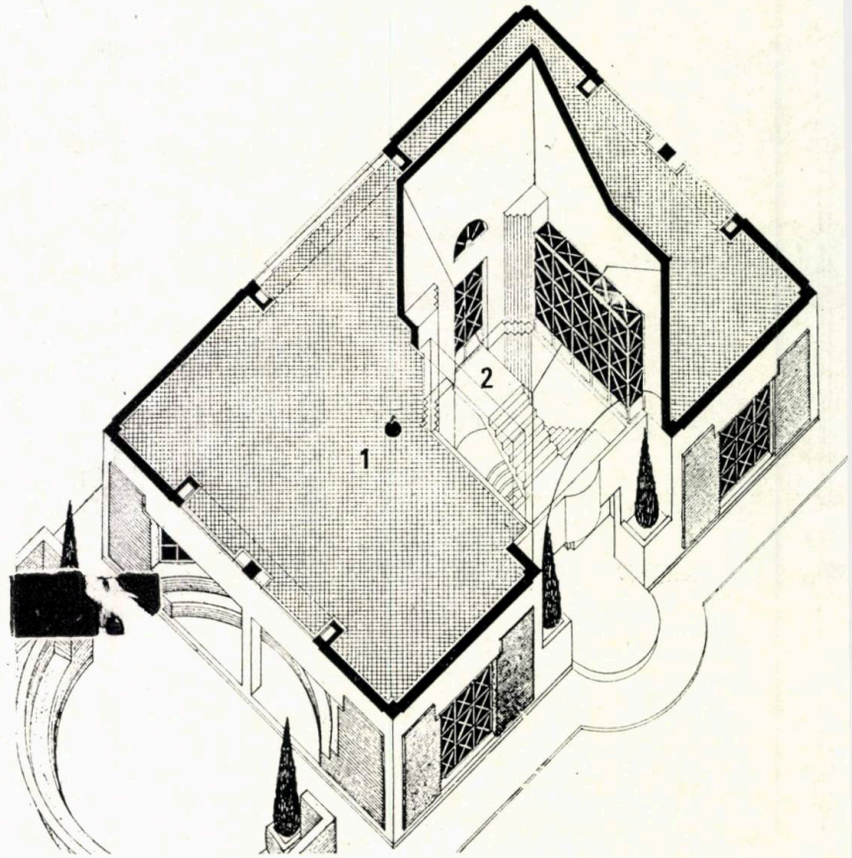

MAGAZINUL UNIVERSAL «TORMAC», COMUNA TORMAC, JUDEȚUL TIMIȘ

Arhitect AMUR BUSUIOC

Magazinul a fost construit, între 1979—1981, în centrul localității, pe un teren mărginit spre est de un mic parc, către care clădirea se deschide prin intermediul terasei bufetului și al bazinului cu apă care o înconjoară.

Principiul generator al întregii volumetrii, al compoziției formale și, în final, al rezolvărilor funcționale, este principiul întrepătrunderii interior-exterior, al interferenței și conlucrării continue a spațiului interior cu cel exterior.

Acest principiu își găsește expresia, începînd cu elementele majore ale compoziției spațiale și formale, cum sînt scara, terasa, bazinul, pînă la cele minore și de detaliu.

Scara, ca deschidere și închidere, întrepătrundere interior-exterior, ca joc al luminii și al umbrei, stabilește o continuitate între viața interioară a magazinului și stradă, devenind metaforă volumetrică, îmbogățindu-și stricta funcționalitate cu un sens estetic.

Pentru proporționarea corectă a volumetriei și a raportului între plin și gol, precum și a golurilor în sine, am folosit trasee regulatoare, bazate pe dreptunghiul de aur și derivatele lui.

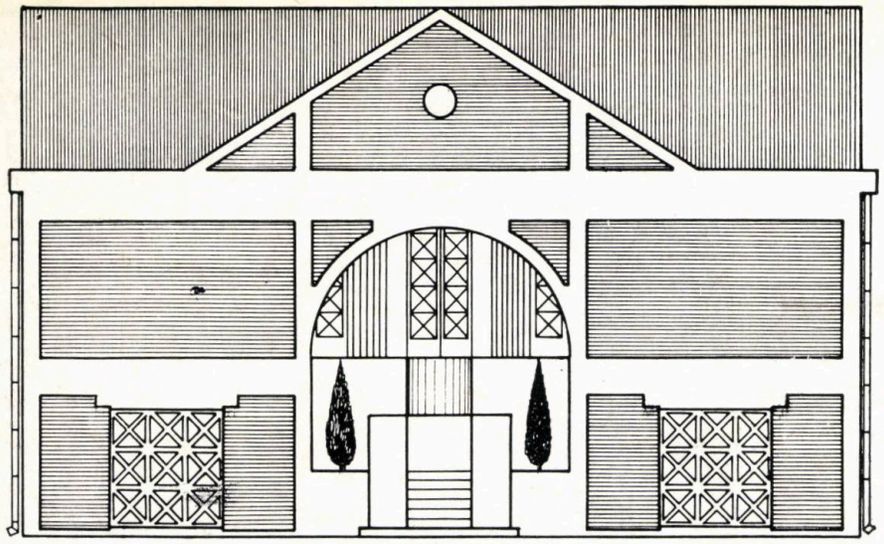

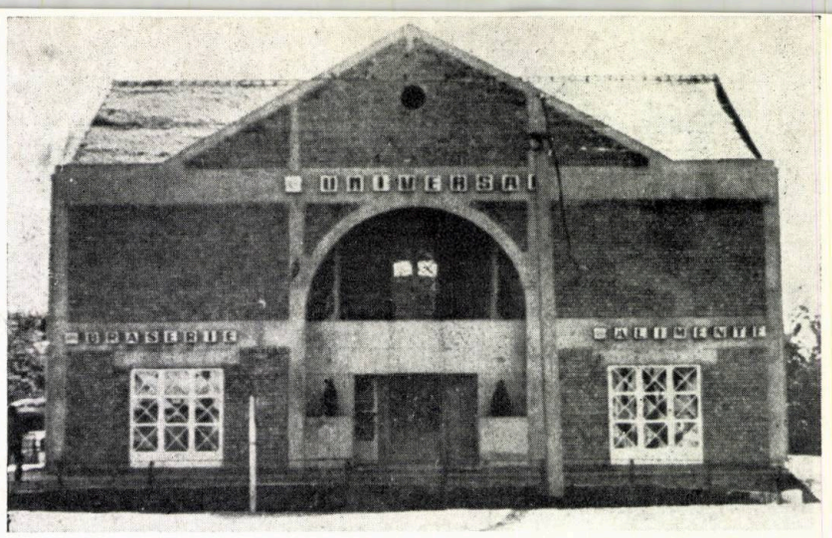

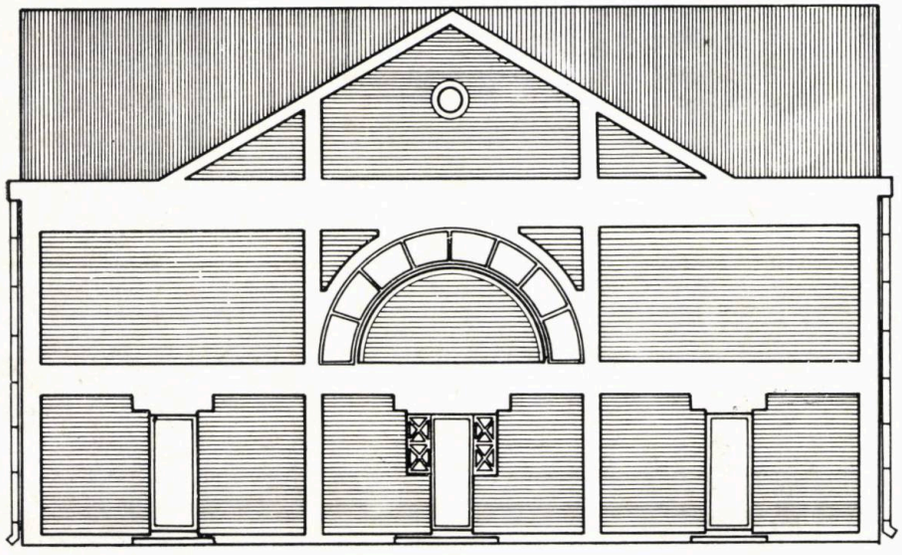

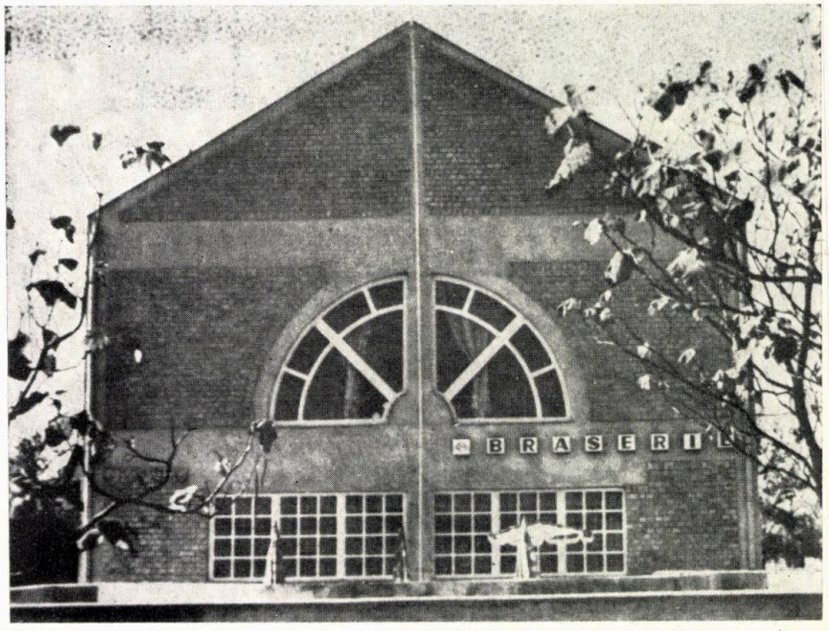

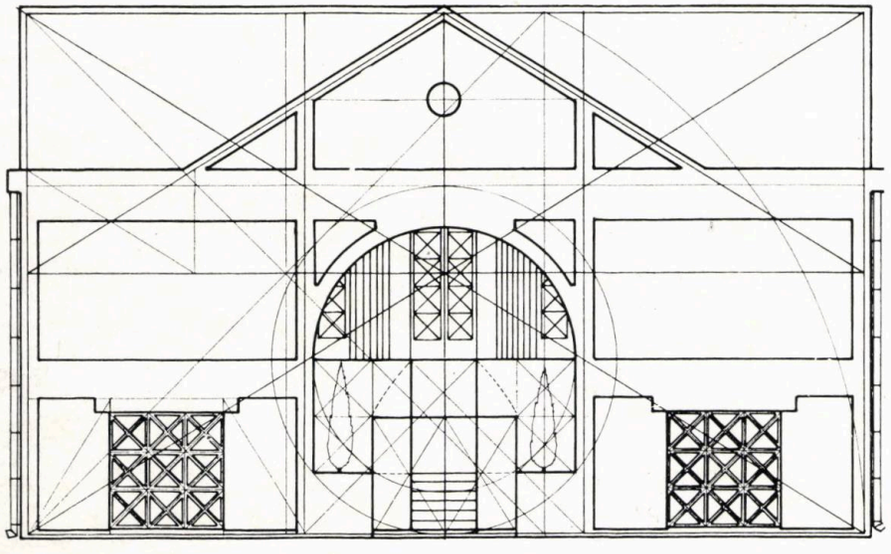

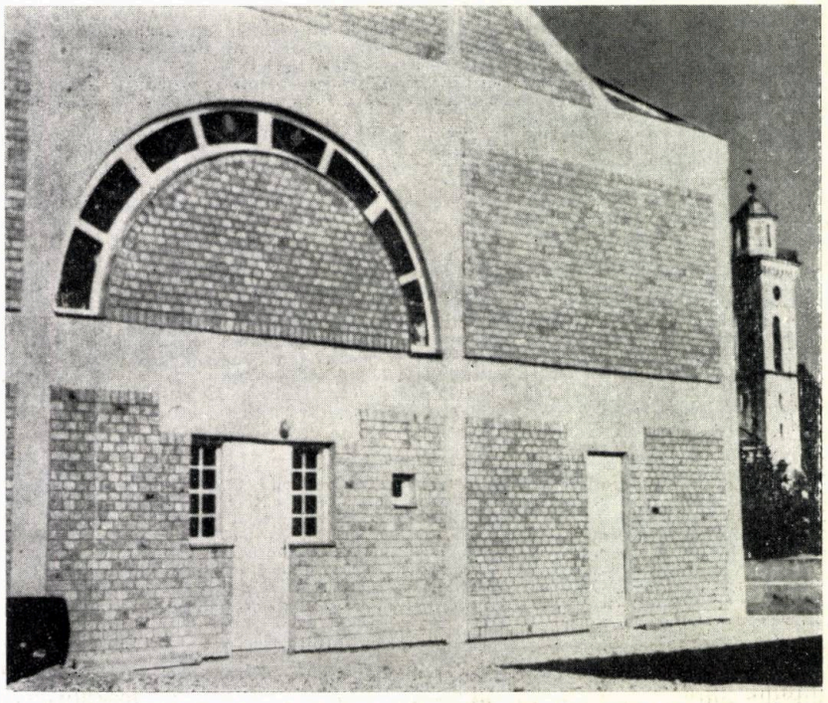

1. PLANUL PARTERULUI; 1. Bufet — 2. Magazin alimentar — 3. Bucătărie — 4. Depozite — 5. Grădină de vară — 6. Bazin cu apă *2. PLANUL ETAJULUI (AXONOMETRIE):* 1. Magazin metalo-chimice — 2. Casa scării 3, *4. FAŢADELE NORD ŞI SUD 5. FAŢADA NORD CU TRASEE REGULATOARE 6. AXONOMETRIE*

În alegerea materialelor de construcţie şi finisaj, am urmărit evidenţierea elementelor structurale, faţă de cele nestructurale, evidenţiere ce constituie desenul general al faţadelor, baza compoziţiei lor formale.

Astfel, pentru elementele de umplutură, am utilizat zidăria de cărămidă rostuită (aparentă), iar, pentru elementele structurale, tencuiala de similipiatră albă. Învelitoarea este din ţigle solzi.

→

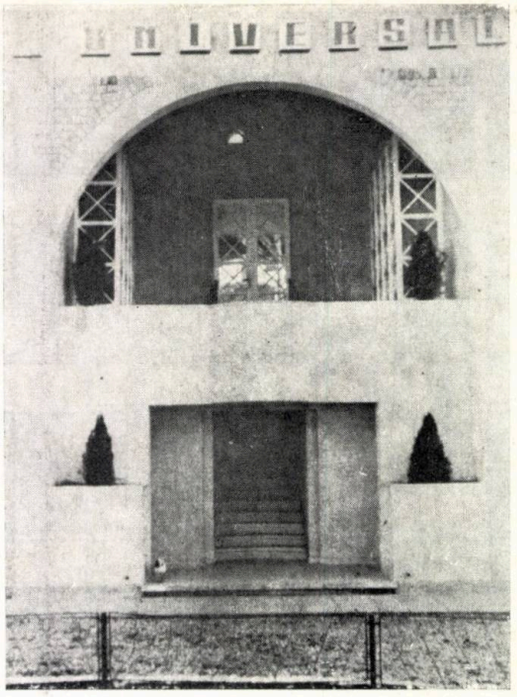

TREI MAGAZINE ÎN TIMIŞOARA: ÎNCĂLŢĂMINTE «GUBAN», FLORĂRIE SERE TIMIŞOARA, FLORĂRIE SERE ARAD

Arhitectură: arh. AMUR BUSUIOC (şef proiect), arh. ŞERBAN STURDZA (colaborator)
PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTĂRI TIMIŞOARA — IPROTIM

În cadrul lucrărilor de restaurare şi revitalizare a Pieţei Unirii, ansamblu în stil baroc declarat monument istoric, o serie de spaţii de la parterul imobilelor din cadrul acestei pieţe au fost redate circuitului comercial.

Astfel, s-au amenajat o serie de magazine mici, printre care se numără şi o unitate de prezentare şi desfacere «GUBAN», o «FLORĂRIE» a Intreprinderii de Sere Arad şi o «FLORĂRIE» a Intreprinderii de Sere Timişoara — ultimul magazin situat fiind într-un spaţiu adiacent Pieţei Unirii.

Magazinul «GUBAN», cu încălţăminte şi articole de marochinerie, este amplasat la parterul imobilului cu numărul 8, din frontul sudic al pieţei, parter construit din zidărie de cărămidă şi sisteme de boltire în mîner de coş şi penetraţii (lunete) în dreptul golurilor.

Amenajările interioare au fost dictate de structura volumetrică foarte personală a spaţiului existent, singurele zone disponibile pentru amenajarea expunerii şi a locului de probă fiind timpanele de zidărie din extremităţile magazinului.

Am optat pentru un mobilier fix, care să respecte şi care chiar să accentueze caracteristicile şi valenţele estetice ale acestui spaţiu. Astfel, acest tip de mobilier a fost adosat timpanelor (în nişe şi firide), prevăzîndu-se, în acelaşi timp, şi suprafeţe mari de oglindă spre a accentua şi mai mult direcţia de dezvoltare a spaţiului.

Atmosfera de lux a magazinului este subliniată şi prin preţiozitatea materialelor, prin modul de punere în operă şi finisare.

Pereţii sînt tencuiţi cu similipiatră, cu colorant în masă (roşu englez), pardoseala este din mozaic cu desen marcat prin profile din tablă de alamă. Mobilierul din zonele de probă, expunere şi vînzare este realizat din panel furniruit cu paltin, băiţuit în negru, lăcuit şi lustruit manual, cu intarsii din profile de alamă şi blaturi din cristal şlefuit şi faţetat (la fel ca şi oglinzile, ferestrele şi uşa de intrare). Rafturile de etalare a mărfii sînt realizate din profile dreptunghiulare de alamă şi blaturi din cristal şlefuit. Tot pentru a accentua caracterul de lux al unităţii, ca şi prestigiul firmei GUBAN, am creat un obiect-emblemă, alcătuit dintr-un antablament cu fronton, pe care s-a aplicat sigla întreprinderii, antablamen susţinut de patru coloniţe cu piedestal de ordin doric. Aşezat în spatele vînzătorului şi încadrat de rafturi de expunere, obiectul-emblemă e realizat din alamă.

Florăria cu produsele serelor din Arad este amplasată la parterul imobilului cu numărul 9 din aceeaşi Piaţă a Unirii, pe frontul sudic, în vecinătatea magazinului GUBAN, iar florăria serelor timişorene se găseşte la parterul unui imobil de locuinţe din Piaţa Mărăşti — adiacentă Pieţei Unirii — constituind o prelungire a vadului comercial spre zona de locuinţe de pe Calea Aradului.

Deosebindu-se de florăriile tradiţionale, în care florile sînt aduse doar pentru a fi vîndute, cele două noi florării din Timişoara au fost concepute ca un loc în care florile *să trăiască*, să poată fi admirate, iar vînzarea lor să devină un act de recunoaştere a frumosului. Relaţia dintre cumpărător şi floare este inversată, aceasta din urmă ne mai fiind prizonieră a unui spaţiu comercial depersonalizat, ci trăind, fiind îngrijită şi iubită, într-o lume a ei, naturală, într-o adevărată grădină, în care omul pătrunde mai ales pentru a o admira.

Deci, înţelesul de loc de vînzare a fost mult atenuat în favoarea înţelesului de grădină-expoziţie. De aceea, peste 50% din suprafaţa magazinului este ocupată de jardiniere cu plante ce alcătuiesc un decor viu permanent, florile destinate vînzării fiind intercalate organic acestora.

Pentru susţinerea caracterului de spaţiu-grădină, materialele de finisaj şi modul lor de punere în operă sînt specifice spaţiilor plantate exterioare. Astfel, pergola din lemn de brad, ce înconjoară jardinierele, sugerează imaginea de chioşc — în cazul primei florării — şi de parc — în cel de-al doilea caz. În acelaşi sens, pot fi amintite pardoselile şi jardinierele executate din cărămidă refractară aparentă.

Pentru îmbogăţirea şi sporirea imaginii dorite, de parc, ca şi pentru a da viaţă interiorului, pe axul longitudinal al florăriei serelor din Timişoara, am amplasat, în capătul magazinului, o mare colivie cu păsări.

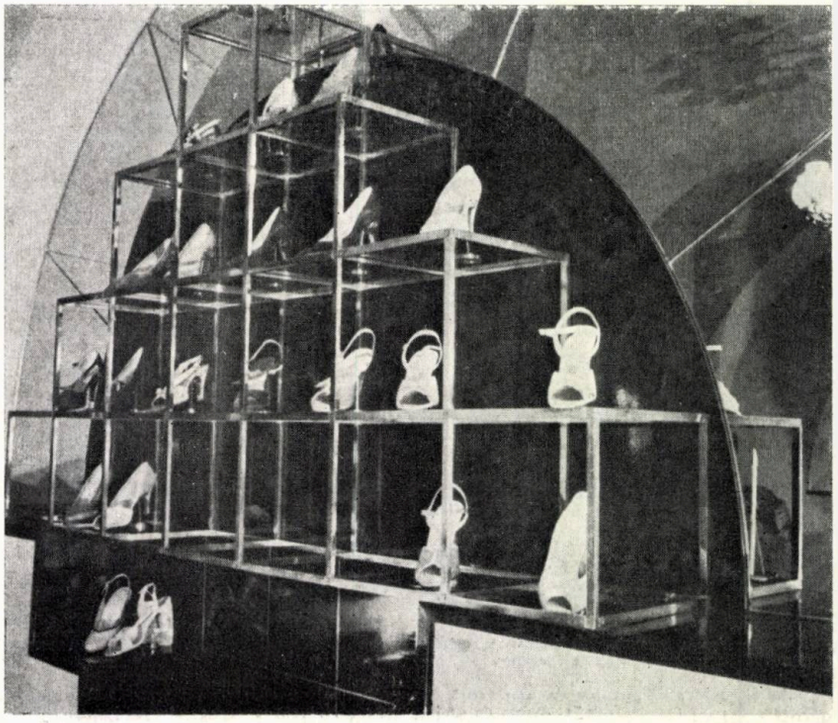

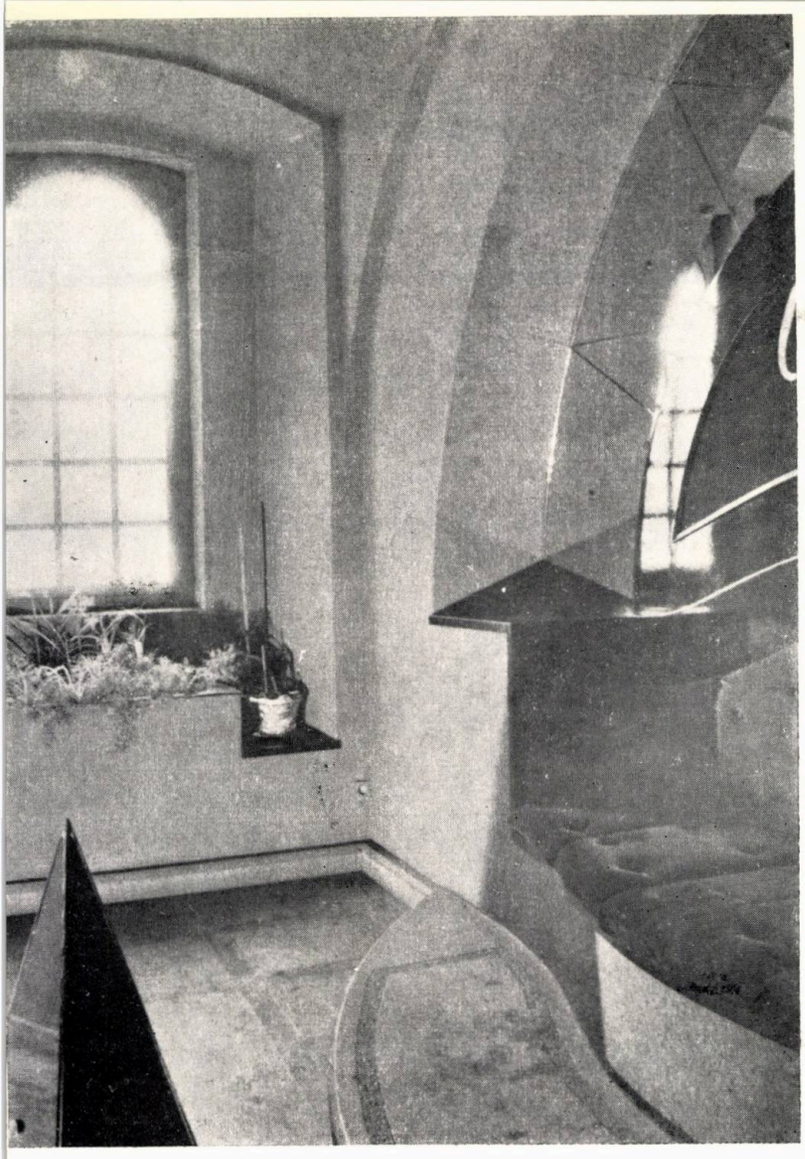

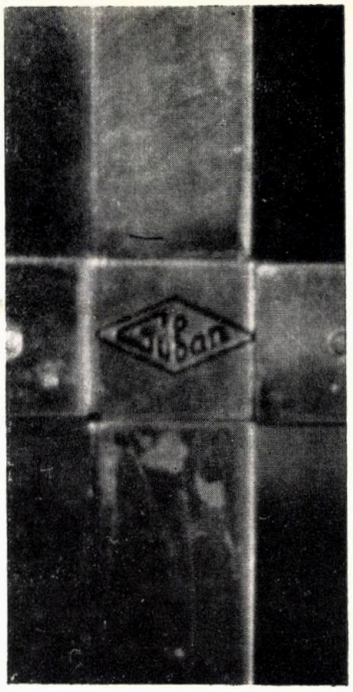

MAGAZINUL « GUBAN »
TIMIȘOARA

fotografii de arh. AMUR BUSUIOC

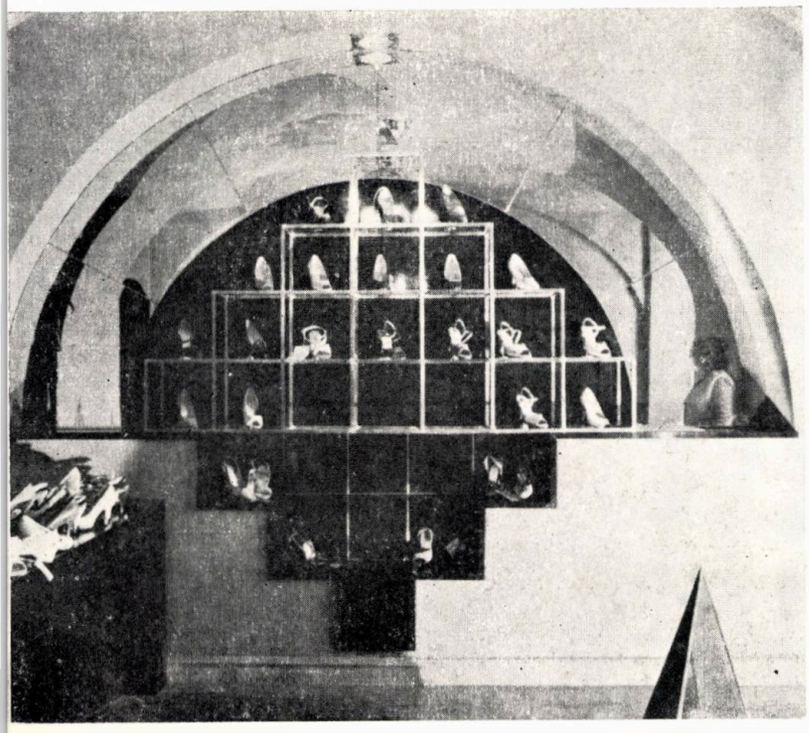

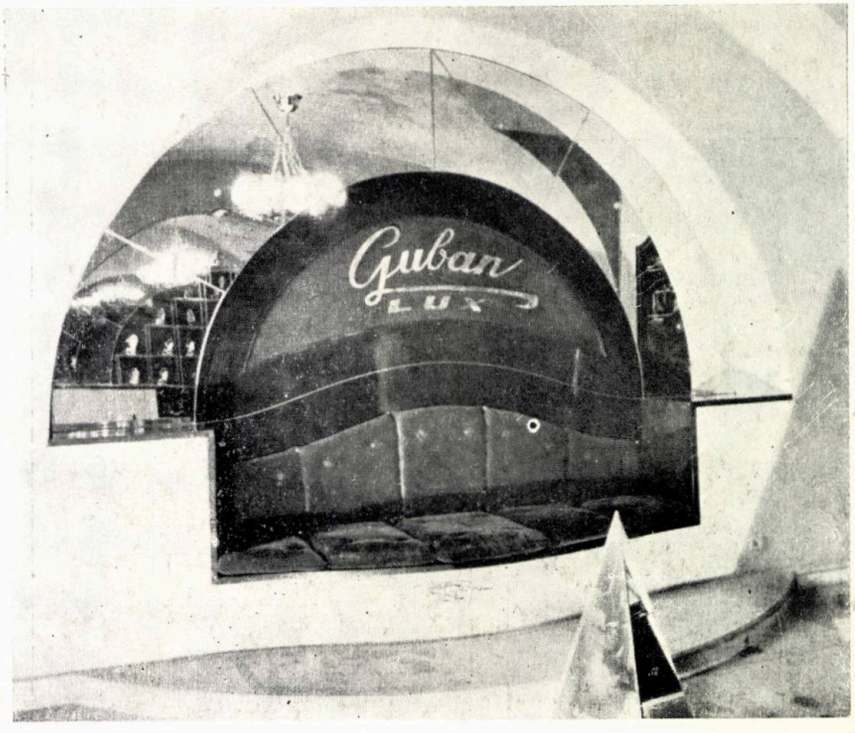

→

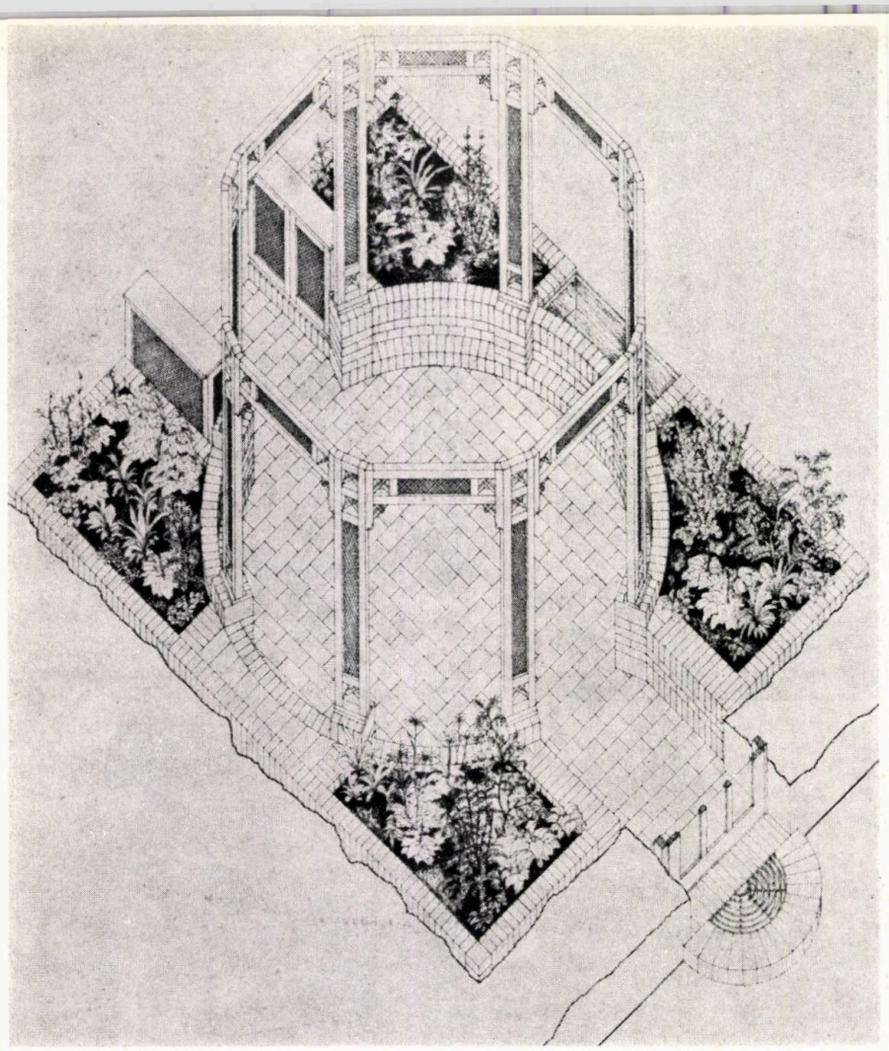

FLORĂRIA SERELOR DIN ARAD, LA TIMIȘOARA

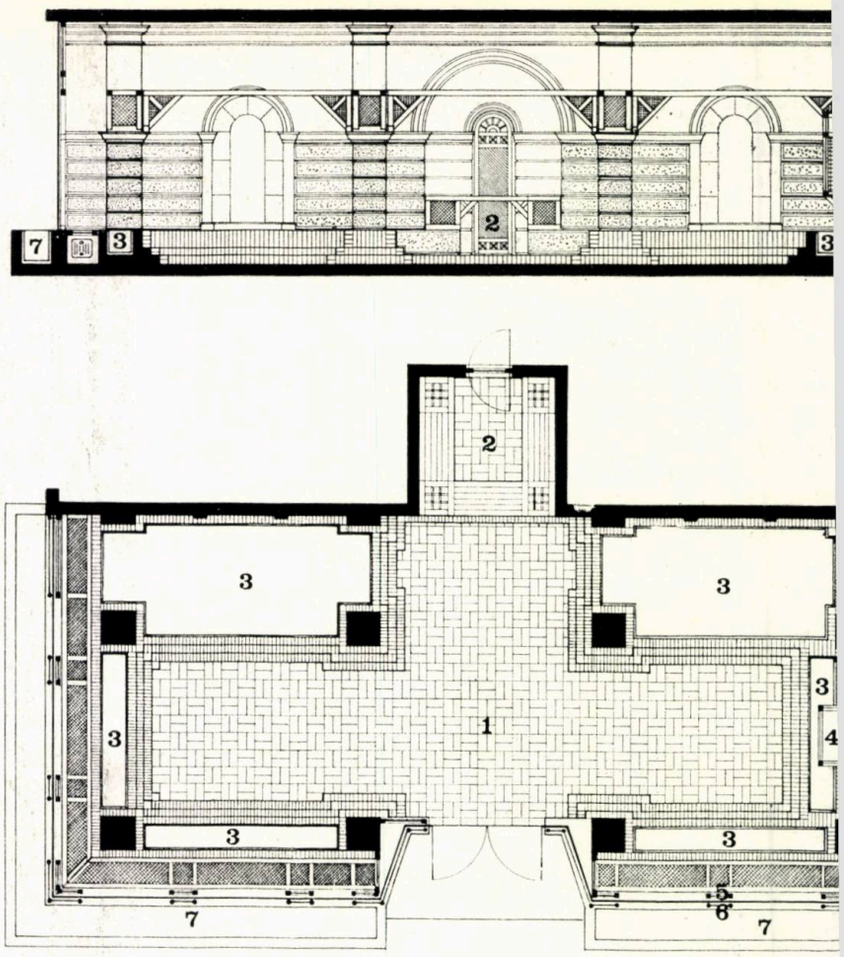

FLORĂRIA SERELOR DIN TIMIȘOARA, ÎN TIMIȘOARA

PLANUL ȘI SECȚIUNEA LONGITUDINALĂ, ALE FLORĂRIEI ÎNTREPRINDERII DE SERE TIMIȘOARA: 1. Spații de vînzare — 3. Jardiniere — 4. Colivie păsări — 5. Pergolă interioară — 6. Pergolă exterioară — 7 Jardinieră exterioară

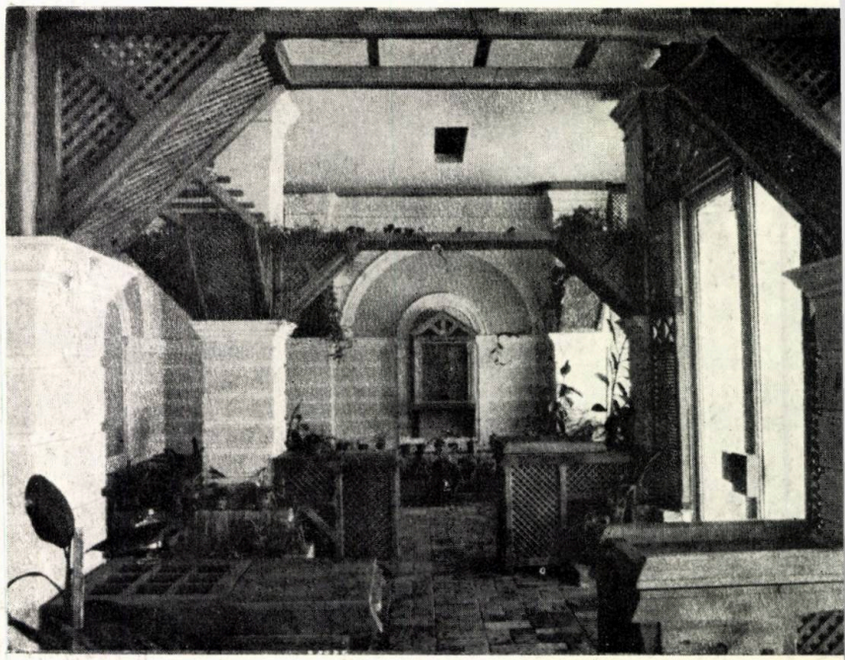

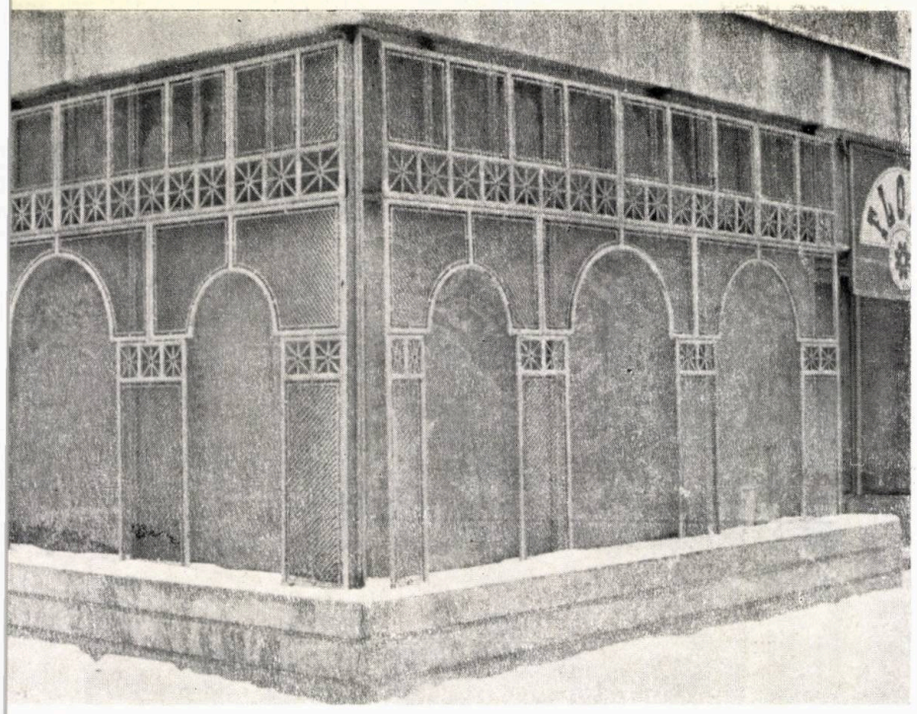

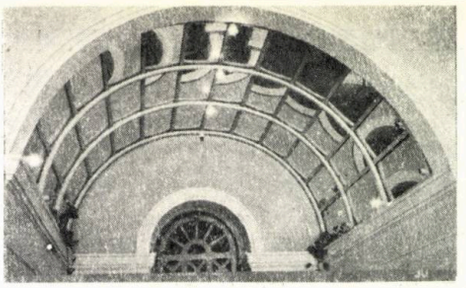

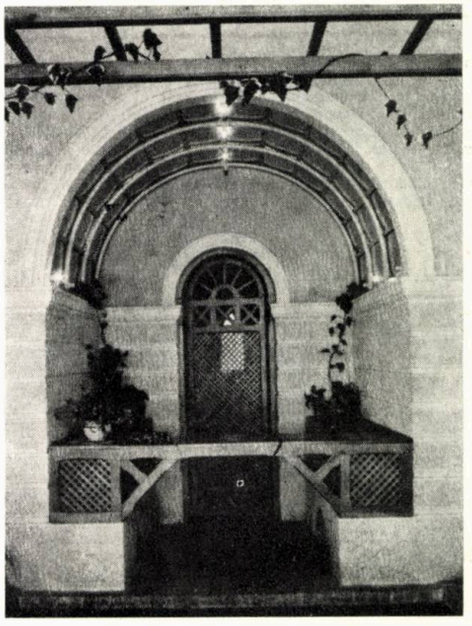

fotografii de
arh. AMUR BUSUIOC

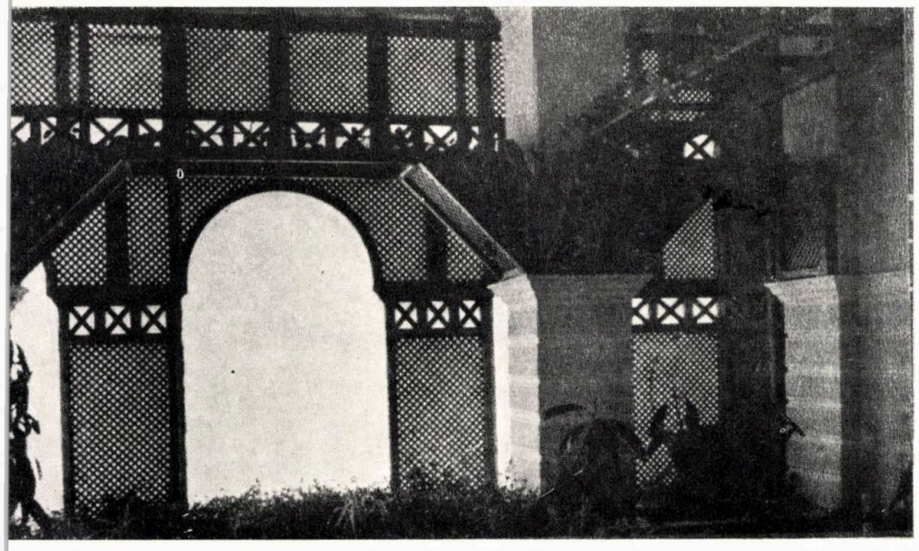

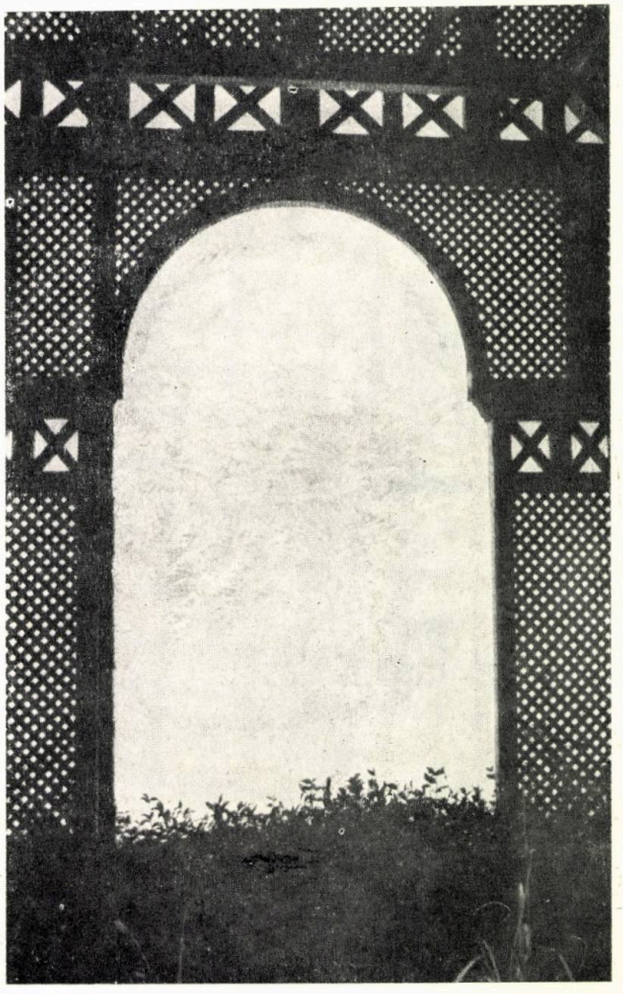

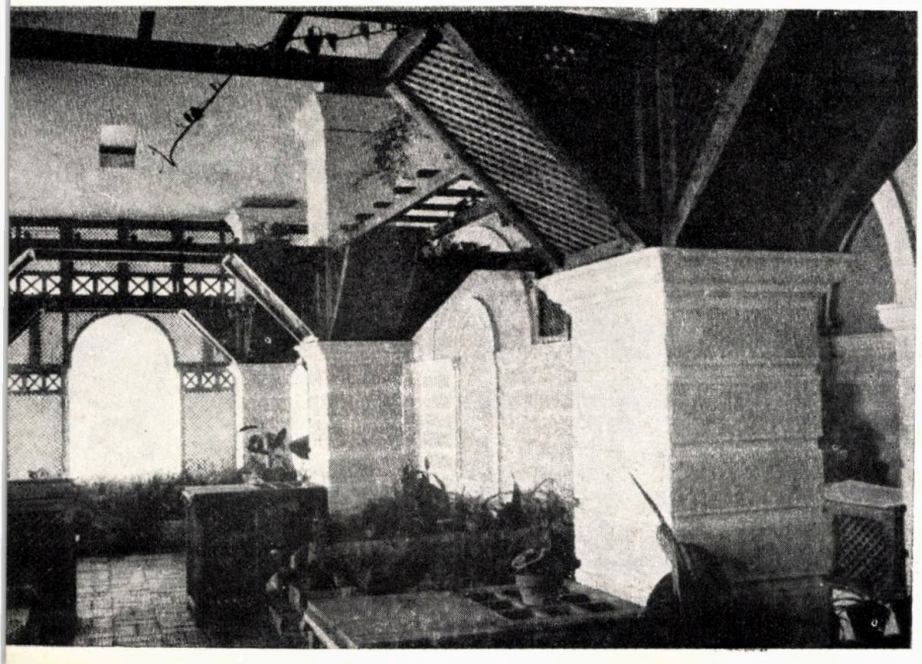

→

PROIECT-STUDIU PENTRU BIENALA INTERNAȚIONALĂ DE LA SOFIA, 1981

Arh. AMUR BUSUIOC

Proiectul este o încercare de a pune în dialog stiluri arhitectonice din epoci și spații diferite, simboluri, forme, stări și expresii antinomice, dialog din care să se nască un microunivers coerent, răspunzînd și corespunzînd, totodată, complexei și contradictoriei naturi umane.

Tensiunea formală astfel rezultată se dezvoltă pe axele de compoziție planimetrică, axe orientate spre cele patru puncte cardinale. Axa nord-sud opune o fațadă în stil romanic — stil sobru, opac spre exterior, dar expresiv spre interior — unei fațade renascentiste, cu deschidere spre echilibru, lumină și armonie.

Axa vest-est înseamnă o contradicție, dar și o eventuală continuitate între un stil nordic, arhaic, și unul gotic — expresie a unei maxime spiritualizări. Simbol al vieții (în jurul ei, se desfășoară cina), izvor al culturii (în jurul ei gravitînd biblioteca și locul de studiu) — fîntîna devine o *axis mundi*, a acestui microunivers plin de aparente contradicții. Din ea, izvorăște întreaga volumetrie interioară, cu starea de tensiune dintre elementele ei formale (acoperirea în boltă se intersectează cu acoperișul în două ape, arhitectura de factură cultă a rotondei și a bibliotecii se opune arhitecturii fruste a supantei atelierului și locului de studiu, piramida și conul se contrazic, nu doar ca volum, ci și ca material și funcțiune), corespunzînd tensiunii dintre simbolurile conținute și, în ultimă instanță, veșniciei tensiuni din sufletul uman, aceeași indiferent de timp, de spațiu și de contextul socio-cultural.

Arhitect AMUR BUSUIOC

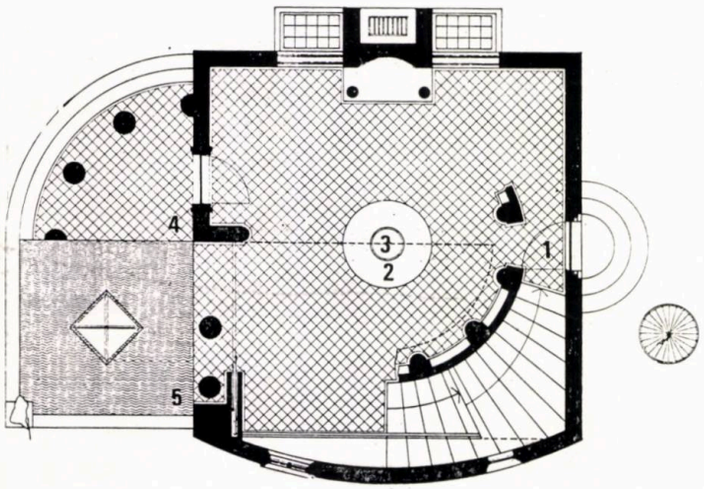

1

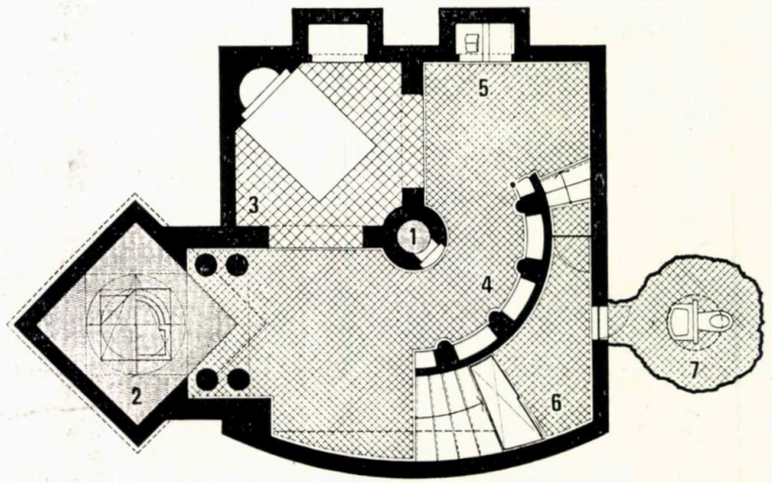

3

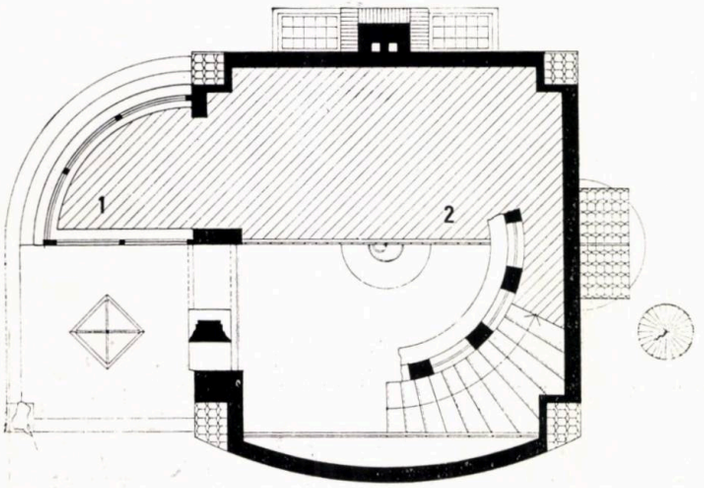

2

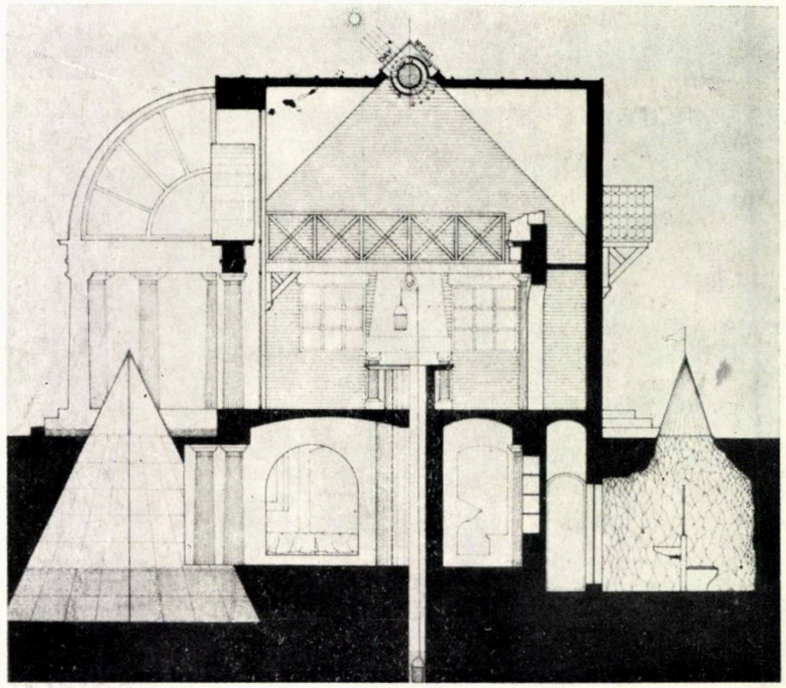

4

1. PLAN PARTER: 1. Acces — 2. Loc cină — 3. Fîntînă — 4. Terasă acoperită — 5. Bazin *2. PLAN SUPANTĂ:* 1. Seră — 2. Atelier *3. PLAN SUBSOL:* 1. Fîntînă — 2. Bazin — 3. Loc dormitor — 4. Bibliotecă — 5. Loc de studiu — 6. Dressing — 7. Grup sanitar *4. SECȚIUNE 5, 6, 7, 8. FAȚADE EST, SUD, VEST și NORD*

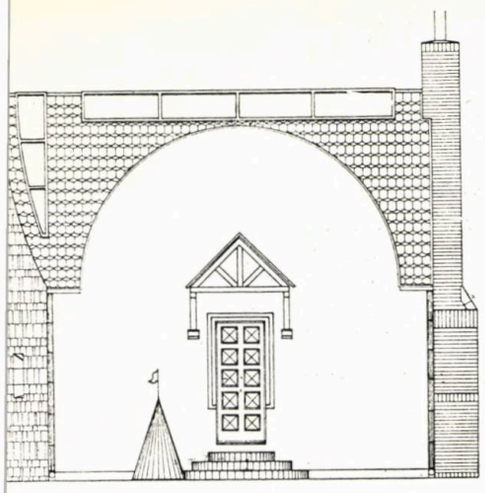

6

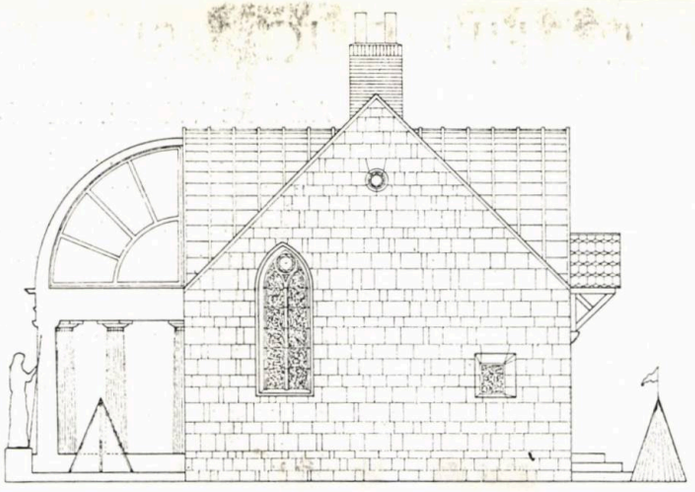

7

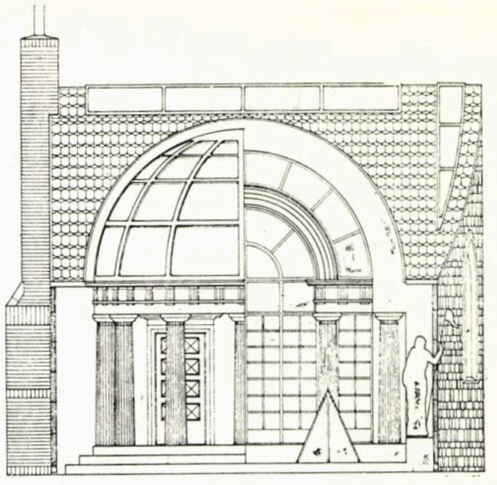

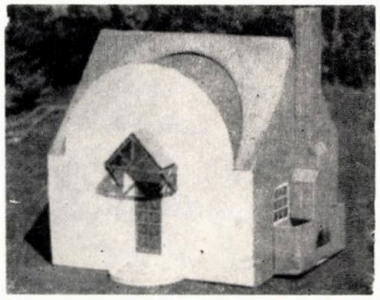

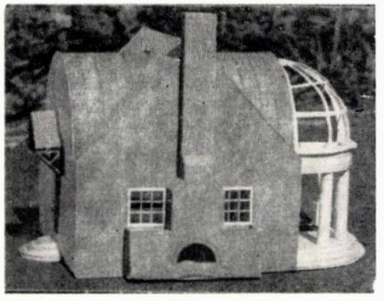

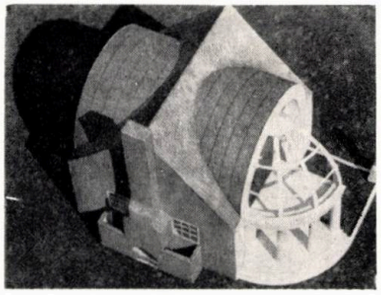

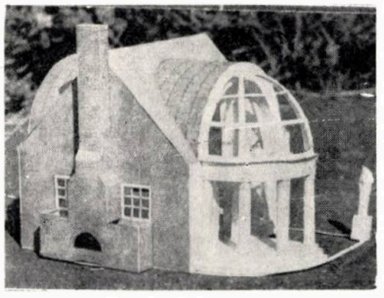

8

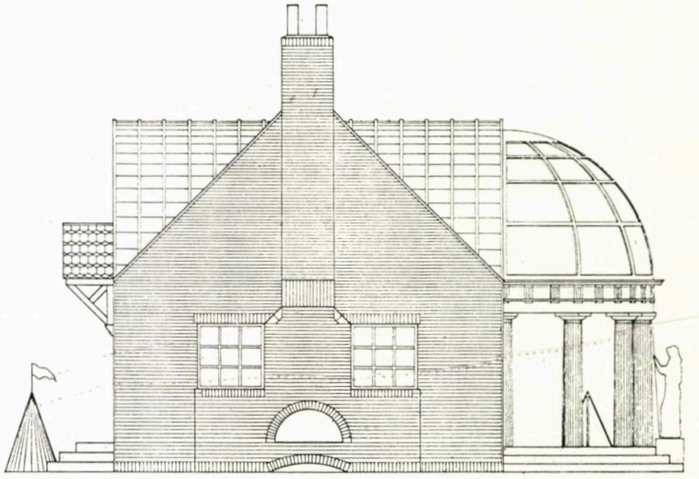

STUDIU LOCUINȚE LUNCA-BIHOR

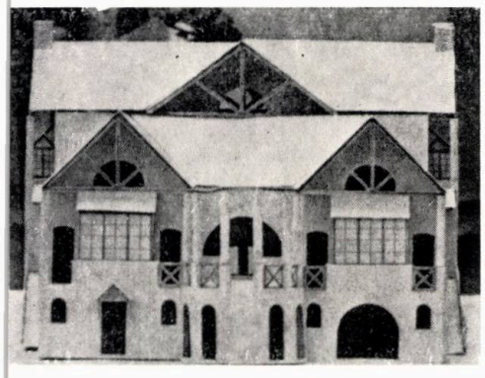

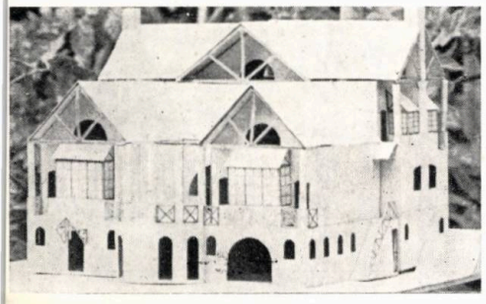

LOCUINȚA ARHITECTULUI STAGIAR

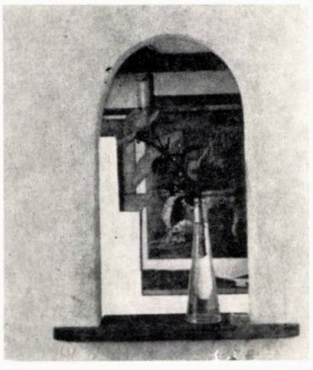

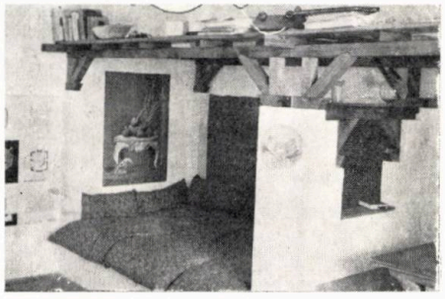

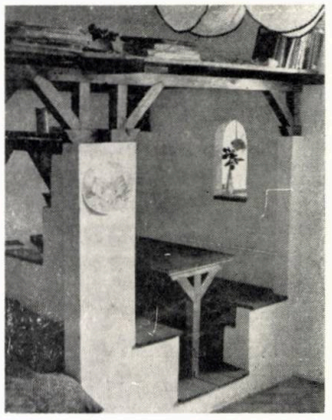

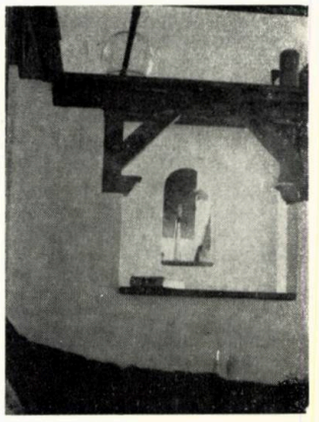

ARHITECȚII VIOREL HURDUC ȘI DIANA HURDUC

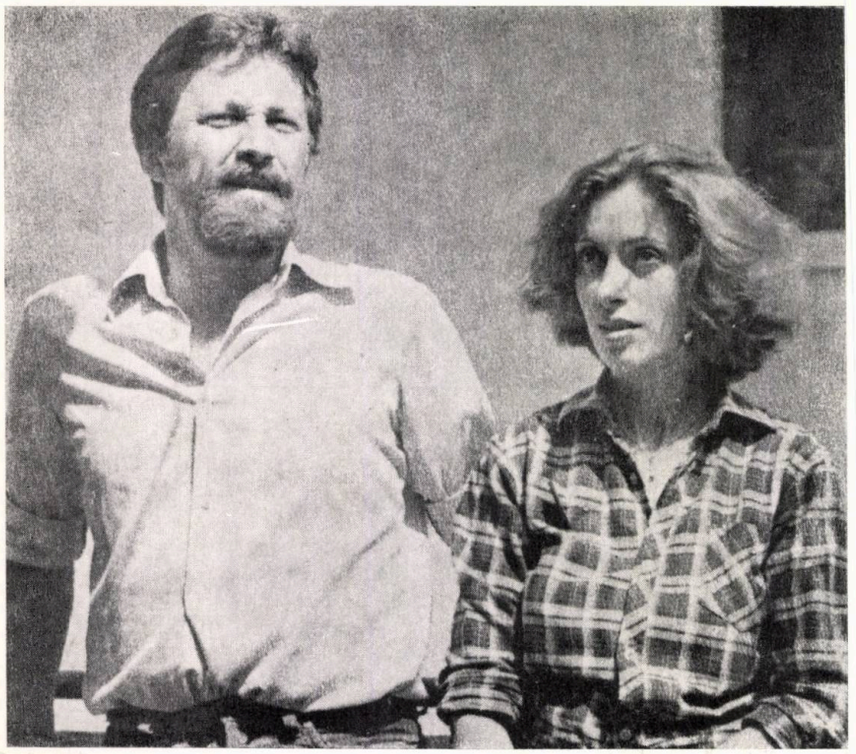

Arhitect VIOREL HURDUC

- Născut la 24 iunie 1949, în Bîrlad
- Absolvent al Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » din București în 1976
- Pregătire în anii facultății, în atelierul conf. arh. VICTOR ASLAN
- Participă la elaborarea următoarelor proiecte: Detaliu zona centrală Bîrlad, Amenajare urbană centr civic Bîrlad, Ansamblul locuințe « Dunărea » — București, Ansamblul locuințe « Băneasa » — Bucureș Ansamblul locuințe « 13 Septembrie » — București, Casa Centrală a Pionierilor și Șoimilor Patriei - București, Studiu-ofertă pentru Institutul de tehnică și energie nucleară Garabooly — Libia, Ansambl de locuințe Saida — Algeria, Ansamblul locuințe « Tripoli 2000 », Libia, Studiu fațade centru civi Bîrlad — propuneri
- Participări la concursuri naționale: Centru civic Reșița (Premiul I și Mențiune), Centru civic Petroșa
- Participări la concursurile pentru Ansamblul Halelor din Paris și pentru Tête Defense — Par
- La Seminarul Internațional de Arhitectură de la București, din 1983, prezintă comunicarea « Din mica în arhitectură ».

Arhitect DIANA HURDUC

- Născută la 29 august 1953, în București
- Absolventă a Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » din București
- Pregătire în anii facultății în atelierul prof. dr. arh. GABRIEL CRISTEA
- Participă la proiectarea: Casei Centrale a Pionierilor și Șoimilor Patriei București, Studii-ofertă pentr Institutul de tehnică și energie nucleară Garabooly — Libia, Ansamblul locuințe « Tripoli 2000 » — Libia Studiu fațade centru civic Bîrlad
- Participări la concursul pentru Tête Defense — Paris
- Prezintă comunicarea « Dinamica în arhitèctură » la Seminarul Internațional de Arhitectură de București 1983.

SCUAR CU FÎNTÎNĂ ÎN ANSAMBLUL « DUNĂREA », BUCUREȘTI

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arh. *VIOREL HURDUC*, proiectant *RODICA BRUTARU*

Instalații: ing. *A. VIȘAN*

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL « PROIECT — BUCUREȘTI »

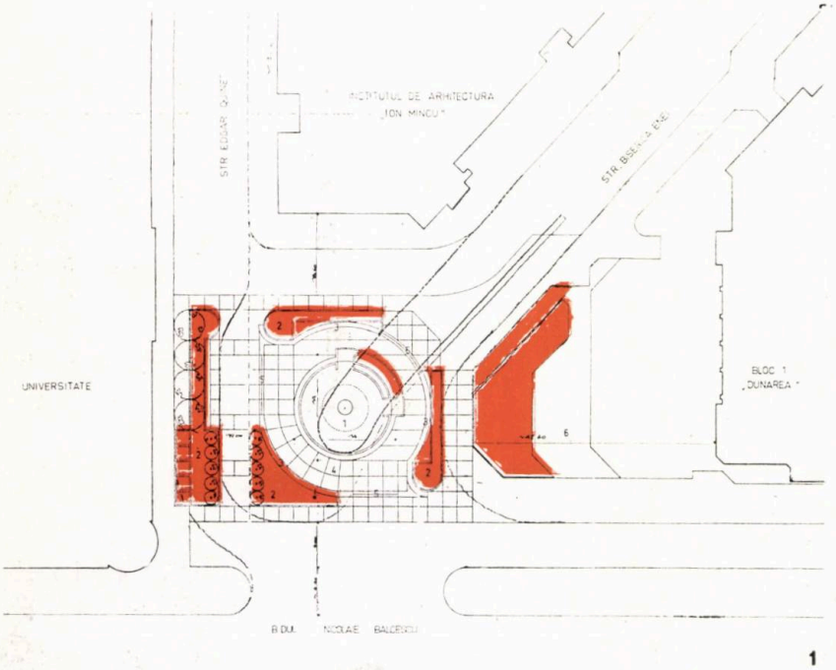

1

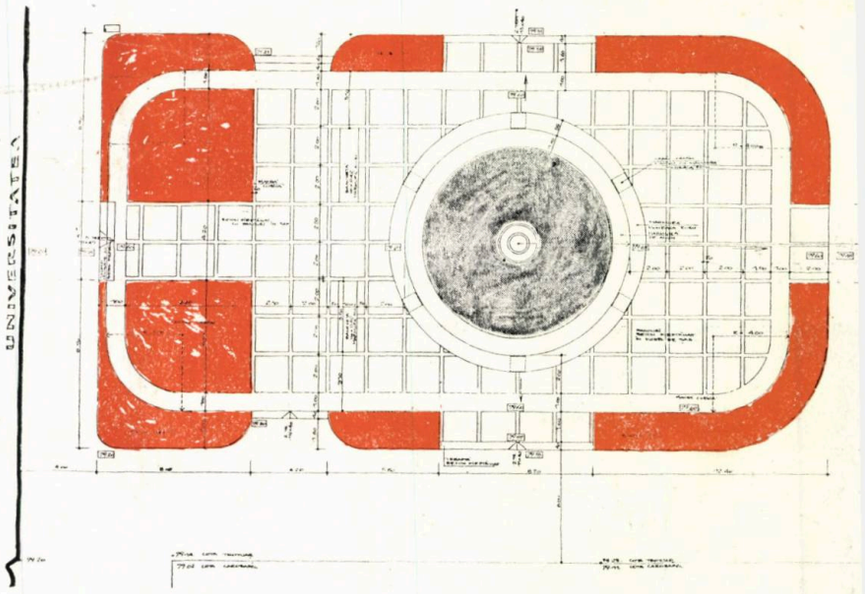

1. *PLAN DE SITUAȚIE Varianta I:* 1. Bazin fîntînă arteziană — 2. Jardiniere — 3. Banchete de odihnă — 4. Dalaj decorativ — 5. Trepte — 6. Terasă restaurant
2. *PLAN VARIANTA a II-a* (cea executată)

BLOCURI ÎN ANSAMBLUL DE LOCUINȚE BĂNEASA, BUCUREȘTI

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arhitecții *VIOREL HURDUC*, proiectant *RODICA BRUTARU*

Rezistență: inginerii *ADRIANA GONDEA, ADINA SIMION*

Instalații: inginerii *DOINA VÎRȘE, CAROLINA POP, ADRIANA HARASIM, DANA DUMITRESCU, C. STĂNESCU*, proiectanții *ANA MARTINA, ELENA PETRE, ELENA CINTARU*

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL «PROIECT — BUCUREȘTI»

Microraioanele XIII, XXI, și XX fac parte din Ansamblul de locuințe Băneasa, din imediata vecinătate nordică a Lacului Herăstrău. O serie de străzi — ca Neagoe Vodă, Belizarie sau Ficusului — debuează înspre parc, în Șoseaua Nordului, delimitînd astfel microraioanele:

● Bulevardul Aeroportului, str. Neagoe Vodă — Microraionul XIII, în care se găsește Blocul XIII/5

● Strada — Neagoe Vodă, strada Belizarie — Microraionul XXI, cu Blocurile XXI/1, XXI/8, XXI/7 și XX/5

● Strada Belizarie, strada Ficusului — Microraionul XX, cu Blocurile XX/7, XX/5.

Blocurile se compun, în general, dintr-un tronson ce are la bază o secțiune cu trei apartamente la scară, de 2,3 și, respectiv, 4 camere, și o structură de tip celular.

Doar o parte restrînsă dintre blocuri dispun de spații comerciale la parter — datorită caracterului rezidențial preponderent al ansamblului — blocurile XIII/5 și XX/7. În rest, cele 7 blocuri însumează, pe cele 5 niveluri (p+4 etaje), 184 apartamente, de cîte 2, 3, 4 și 5 camere.

În privința tratării exterioare, s-a încercat o continuare a expresiei blocurilor de pe Bulevardul Aeroportului, ale căror caracteristici principale sînt: acoperișul șarpantă cu învelitoare din plăci ceramice, precum și placaje ceramice la exterior.

1. PLAN DE SITUAȚIE, ANSAMBLUL DE LOCUINȚE BĂNEASA — SOSEAUA NORDULUI:
1. Blocul XIII/5 (p+4) — 2. Blocul XXI/1 (p+4) — 6. Blocul XX/7 (p+4, cu magazine la parter) — 7. Blocul XX/5 (p+4)

1

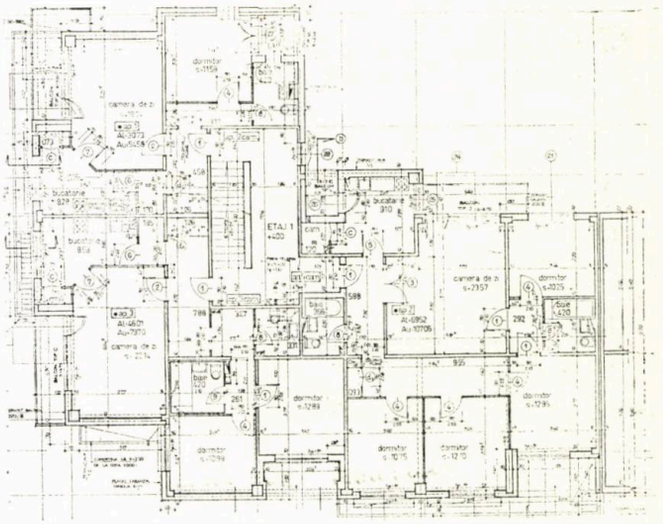

2

3

2. BLOCUL XIII/5, PLANUL ETAJULUI I
3. BLOCUL XIII/5, VEDERE PRINCIPALĂ

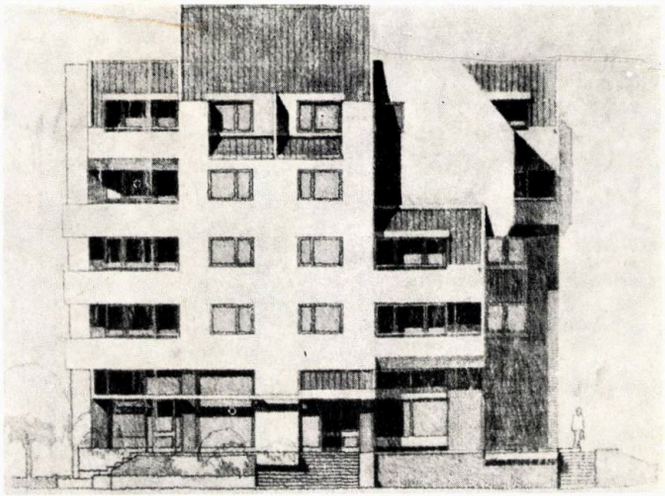

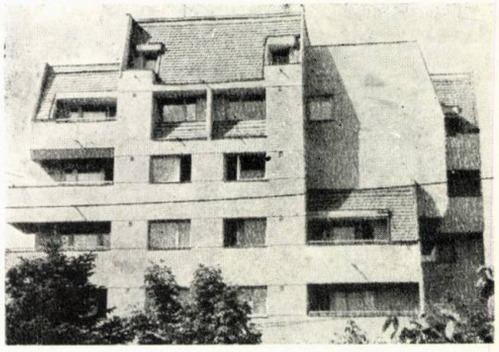

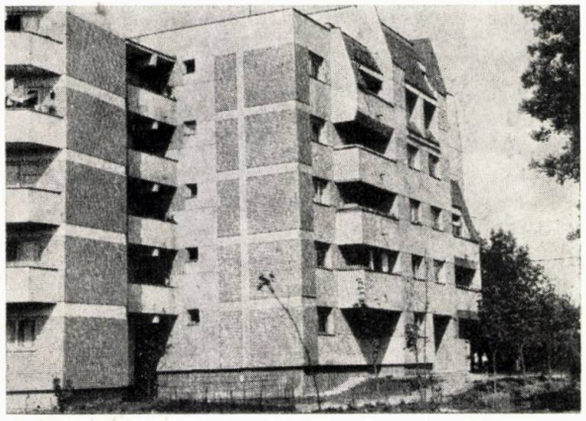

→

CASA CENTRALĂ A PIONIERILOR ȘI ȘOIMILOR PATRIEI — BUCUREȘTI*

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arh. *GHEORGHE NADRAG* (șef proiect complex), arhitecții *VIOREL HURDUC*, *VIORICA STAFIE*, *DIANA HURDUC*, *TUDOR RADU POPA*, proiectant *RODICA BRUTARU* (fațade și corp principal — tronsoanele, H1, H2, H3)

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL «PROIECT — BUCUREȘTI»

Studiul a început cu fațada principală, compusă din trei tronsoane (H1, H2, H3). Din multitudinea de încercări privind realizarea acestui corp, prezentăm aici doar capetele de serii (V1, V2, V3), dintre care V3 a fost executată.

În cadrul aceleiași clădiri, este anume căutată diferențierea între expresia corpului principal, găzduiește spații ample — holuri, expoziții, săli de spectacole —, și a celorlalte corpuri, cuprinzî spații cu multiple activități zilnice.

Această diferențiere, justificată funcțional, se evidențiază, în primul rînd, prin folosirea difere țiată a scării detaliului de arhitectură: de pildă, la corpul principal, detaliul este «mare», plinuri sînt ample, iar suprafețele vitrate, de asemenea, ample și pe mai multe niveluri, iar rezolvările detaliu sînt și ele la o scară adaptată dimensiunilor respective. La corpurile adiacente, scara acestui detal este mult mai mică și mai apropiată de copii. La aceste fațade, nu numai scara, dar și dispunerea compunerea elementelor, tipologia lor geometrică simplă (cilindru, arc, semiarc, triedru), ritmar lor, au vrut să amintească de hazul și de voioșia jocurilor de copii. Turnulețele, foișoarele, pergolel coloanele, capitelurile stilizate au vrut să fie o discretă aluzie la palatele din cartea de povești.

Elementul tipologic care a reprezentat punctul de pornire al fațadelor laterale este «V4». Pr extensia, juxtapunerea, repetiția controlată, cît și prin compunerea lui ritmată cu elementele «turn leț», fiecare alcătuit din plinuri cu cîte două fante și încoronate cu cîte un foișor, s-a ajuns la comp nerea tuturor fațadelor edificiului.

Arh. VIOREL HURDU

* *Această importantă lucrare va face obiectul unei ample prezentări ulterioare în revistă (N. red.)*

1, 2. Variante preliminare pentru fațada principală (tronsoanele H1, H2, și H3) — 3, 4. Aceleași, în forn finală, în timpul șantierului — 5. Varianta V3 care se execută — 6. Element tipologic — axonometrie — 8, 9, 10. Detalii fațade

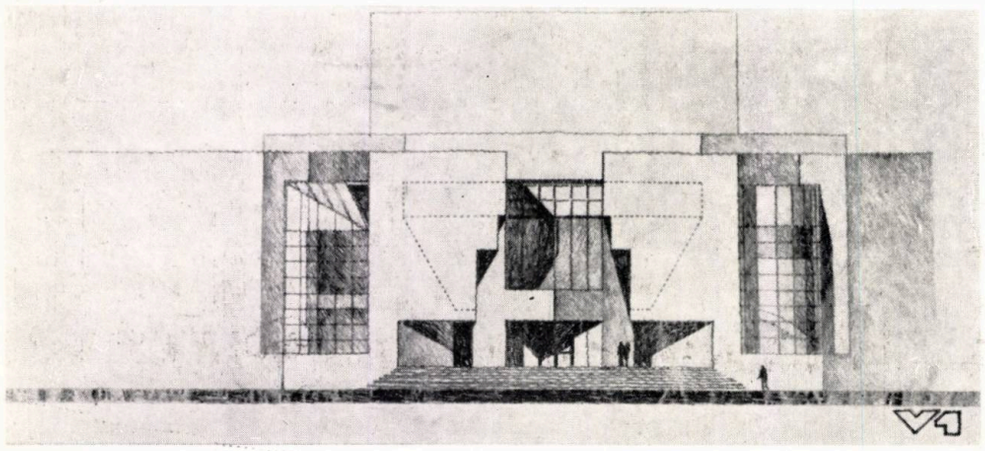

1

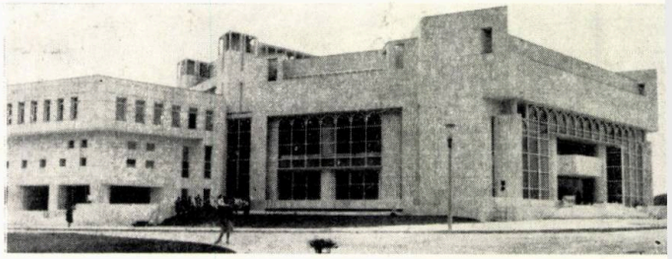

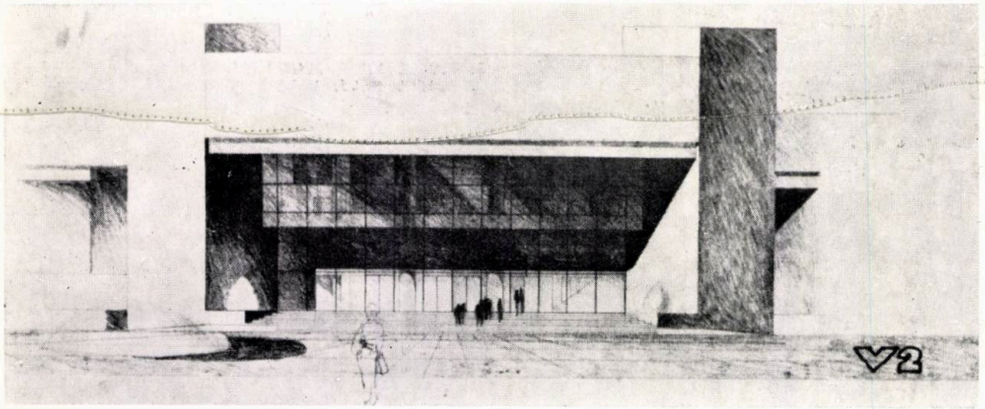

2

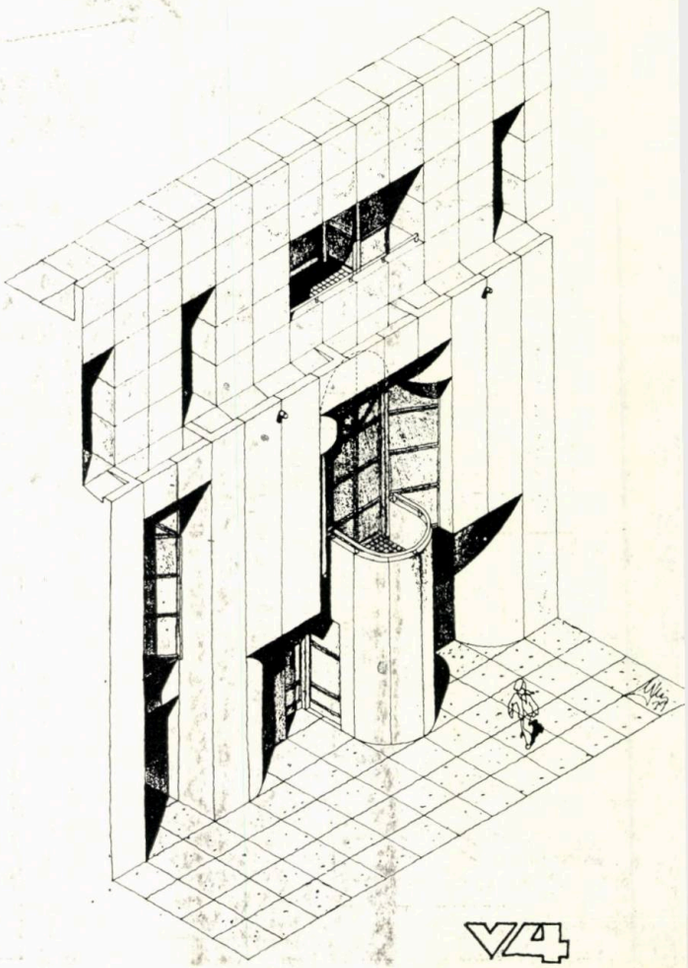

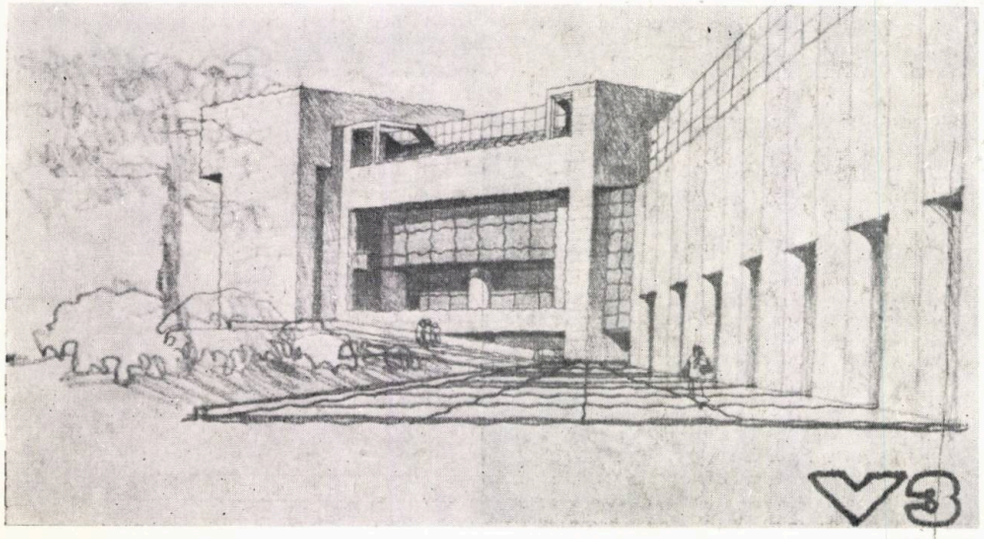

5

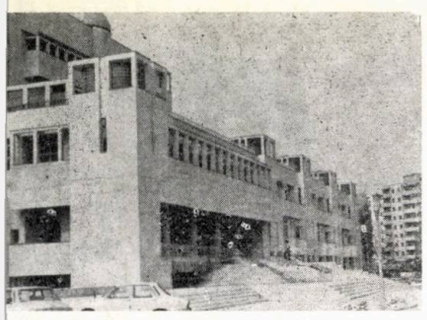

7

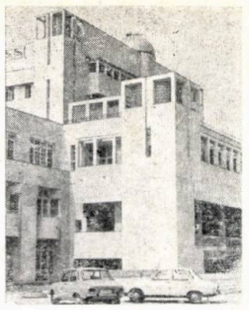

8

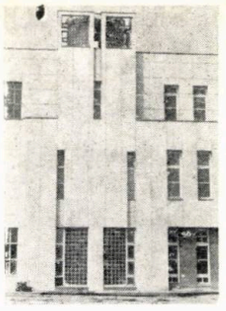

9

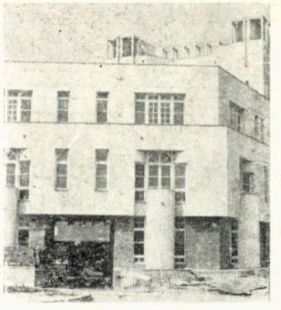

10

LOCUL 48 DIN CALEA 13 SEPTEMBRIE, BUCUREȘTI

OLECTIV DE PROIECTARE:

hitectură: arh. *VIOREL HURDUC*, proiectant *RODICA BRUTARU*

zistența: ing. *M. SUCEVEANU*

talații: inginerii *DOINA VÎRȘE, IRINA FOCȘA*, proiectant *ELENA UNTARU*

OIECTANT GENERAL: INSTITUTUL «PROIECT — BUCUREȘTI»

Blocul 48 face parte din Ansamblul de locuințe de pe artera 13 Septembrie din noul centru al Capitalei. Tronsonul de colț ce compune acest bloc are la bază secțiunea folosită în cadrul ansamblului «Băneasa» adaptată, însă, pentru alt regim de înălțime (P+8 etaje) și primind și o serie de îmbunătățiri în privința spațiilor de zi: apartamentele de 2 și 4 camere primesc o nișă de luat masa, ca legătură firească între camera de zi și bucătărie.

Într-o structură de rezistență de tip celular, pe o înălțime de 8 etaje, sînt repartizate 24 de apartamente de 2, 3 și 4 camere. Parterul dispune de spații comerciale, cum ar fi: o florărie, o microspălătorie cu autoservire, precum și intrarea principală a locuințelor prin spații ample, portic și hol de acces.

Dată fiind ținuta reprezentativă a întregului ansamblu, fațadele Blocului 48 ce încheie frontul de nord la Calea 13 Septembrie încearcă să pună în valoare două verticale ce se termină la partea superioară cu goluri împușcate în forme ce amintesc, cumva, de turnurile în foișor ale caselor arhitecturii românești a anilor «1900». Elementul în arc, la goluri, va deveni de altfel caracteristic pentru fațadele frontului de sud, ce mobilează Calea 13 Septembrie de la Poștă înspre strada Uranus.

Arh. VIOREL HURDUC

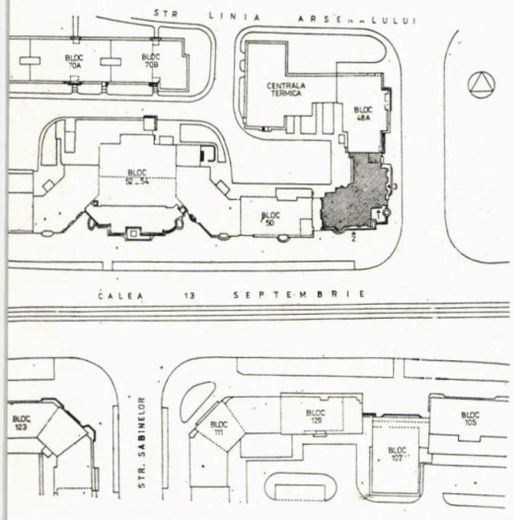

1

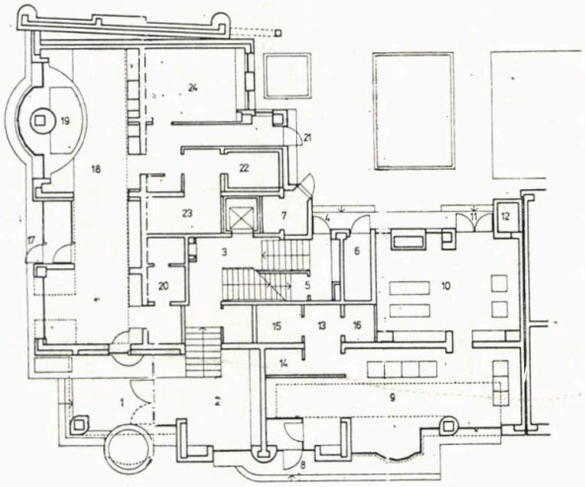

2

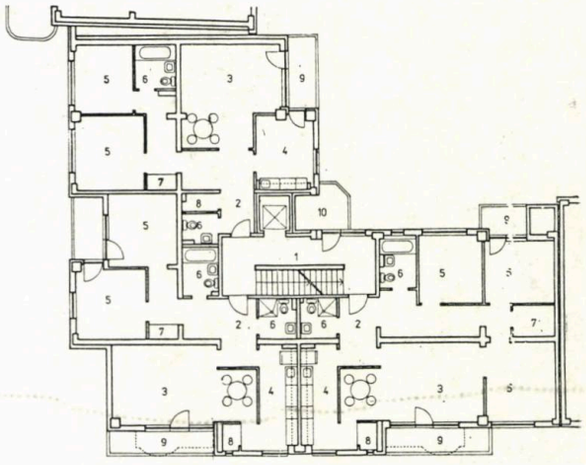

3

1. PLAN DE SITUAȚIE: 1. Acces locuințe — 2. Acces florărie — 3. Acces microspălătorie

2. PLAN PARTER: 1. Acces locuințe — 2. Hol — 3. Casa scării — 4. Acces secundar — 5. Acces subsol — 6. Cameră pubele, locuințe — 7. Cameră pubele, comerț — 8. Acces microspălătorie — 9. Sală mașini automate — 10. Sală calandre și uscătorie — 11. Acces secundar microspălătorie — 12. Coș ventilații — 13. Degajament — 14. Grup sanitar — 15. Vestiar — 16. Tablou electrice — 17. Acces florărie — 18. Florărie — 19. Bazin apă — 20. Vestiar și grup sanitar — 21. Acces secundar florărie — 22. Cameră frigorifică — 23. Depozit — 24. Atelier

3. PLAN ETAJ: 1. Casa scării — 2. Vestibul — 3. Camera de zi — 4. Bucătărie — 5. Dormitor — 6. Grup sanitar — 7. Debara — 8. Cămara — 9. Terasă

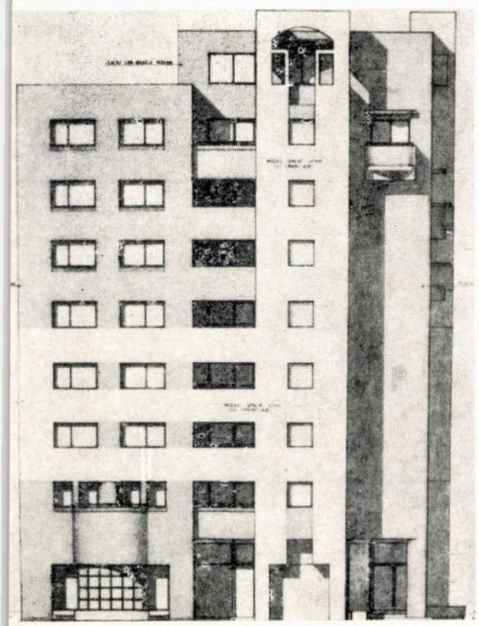

4

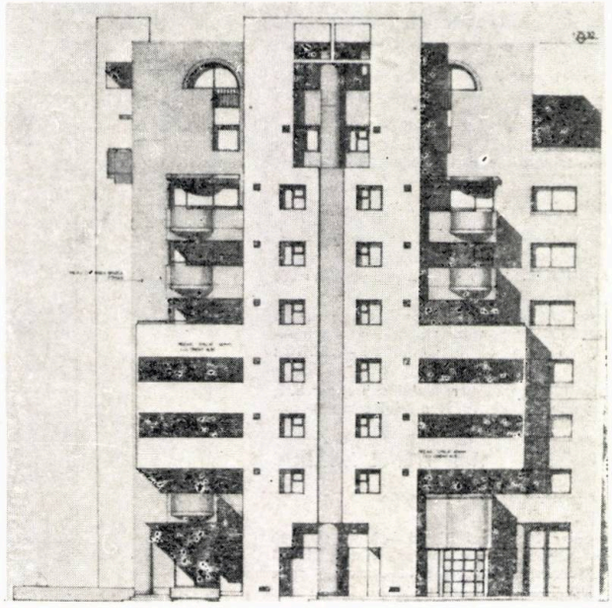

5

4. VEDERE LATERALĂ 5. VEDERE PRINCIPALĂ BLOCUL 48 DIN CALEA 13 SEPTEMBRIE, BUCUREȘTI

→

BLOCUL 48 DIN CALEA 13 SEPTEMBRIE, BUCUREȘTI

STUDIU DE FAȚADE PENTRU FRONTURILE NOULUI CENTRU CIVIC — BÎRLAD

Arhitecți VIOREL HURDUC, DIANA HURDUC

Autorii și-au propus ca, prin studiul realizat, să vină — pe de o parte — în întîmpinarea eforturilor depuse de către organele municipale din Bîrlad, iar, pe de altă parte, să sprijine căutările Sectorului de proiectare al Județului Vaslui.

Pornindu-se de la datele concrete fixate prin Detaliul de sistematizare al zonei centrale a municipiului Bîrlad, proiect avizat de către Conducerea superioară de partid și de stat, se realizează un studiu de fațade ale fronturilor noului centru civic, ce urmează a fi executat.

Respectîndu-se planimetria detaliului de sistematizare, prin folosirea unor variante de plan etaj curent (derivate ale unei secțiuni studiate în acest scop), autorii ilustrează doar cîteva elemente de limbaj ale unei expresii arhitecturale posibile, care, în final, ar putea constitui baza unui imediat proiect de execuție.

DATE DE TEMĂ PROPUSE:

a. LOCUINȚE — Secțiuni studiate în vederea unui nivel ridicat de industrializare. Secțiunea de bază, pe care o prezentăm, rezolvă 4 apartamente la scară, într-o structură pe cadre, cu deschidere și travee de 3,60×3,60 m (ulterior, ea va fi trecută la 3,90×3,90 m), cu stîlpi monoliți cu planșee prefabricate cu chesoane predală, precum și cu elemente prefabricate de fațadă.

b. CLĂDIRI SOCIAL-CULTURALE — În cazul nostru, este vorba de un hotel, cu o capacitate de cazare de 200 locuri. Desfășurarea prezintă o variantă de adaptare la teren a proiectului tip realizat de Institutul de Cercetare și Proiectare pentru Sistematizare, Locuințe și Gospodărie Comunală — ISLGC; HO-B, Nr. T 2691/8

c. TRASEE PIETONALE — Un portic, cu o deschidere de 3,60 m, prin retragerea parterului sub structură, realizează o circulație prin fața spațiilor comerciale (protejate, pe întreg conturul noului centru)

Arh. VIOREL HURDUC

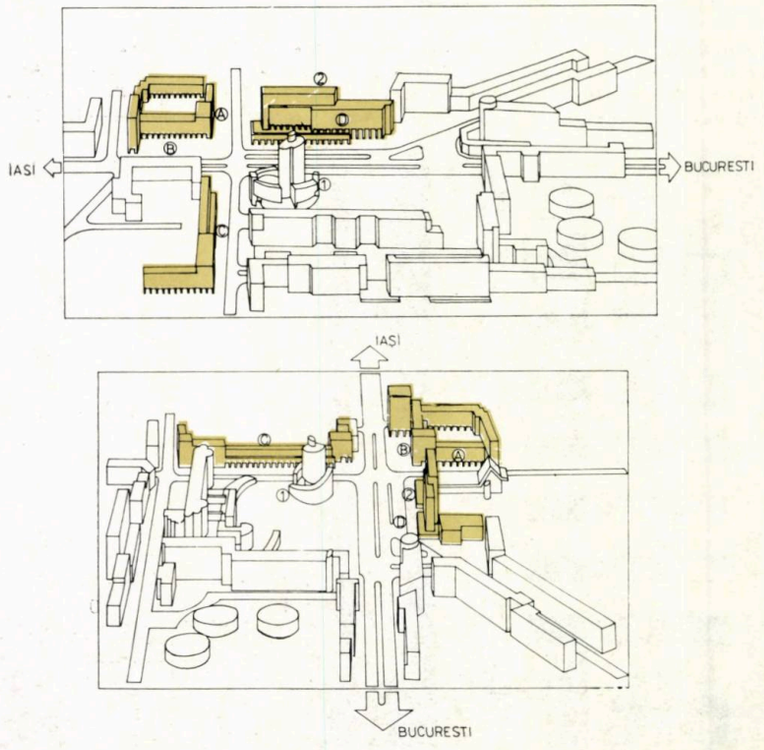

1, 2 VEDERI AERIENE (PERSPECTIVE): 1. Sediul Consiliului Popular Municipal Bîrlad — 2. Hotel 200 locuri (adaptare proiect tip ISLGC HO-B, nr. T. 2691/8) — A. Desfășurare front spre strada Mihail Sadoveanu — B. Desfășurare spre Bulevardul Republicii — C. Desfășurare front nordic al centrului civic — D. Desfășurarea frontului estic al centrului civic.

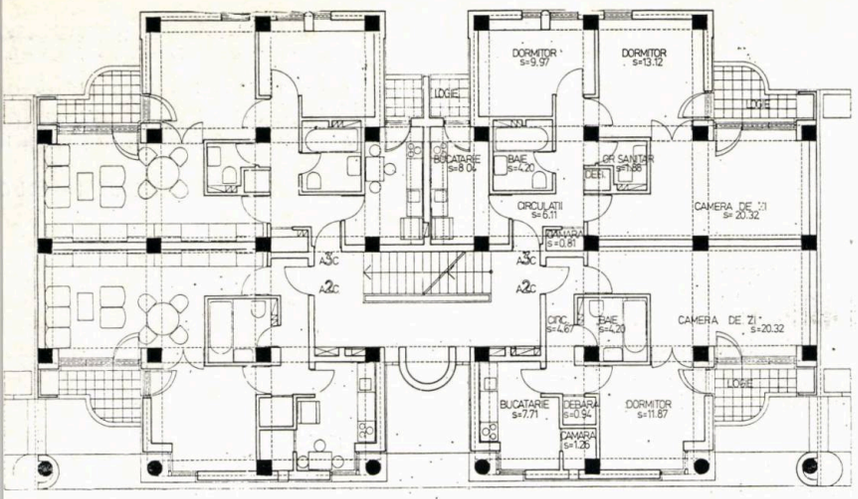

3

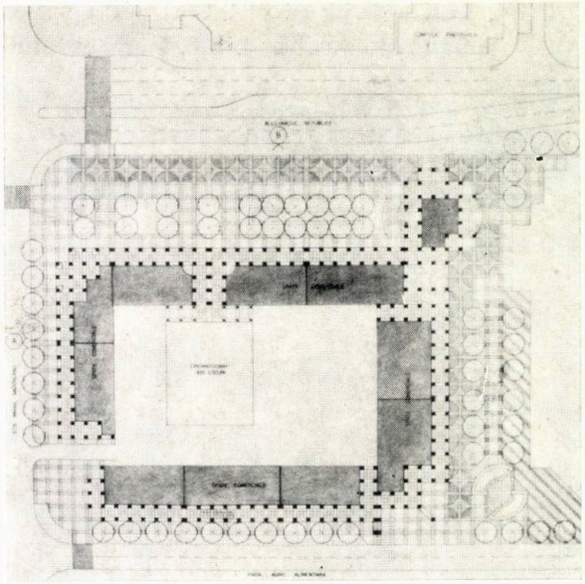

4

5

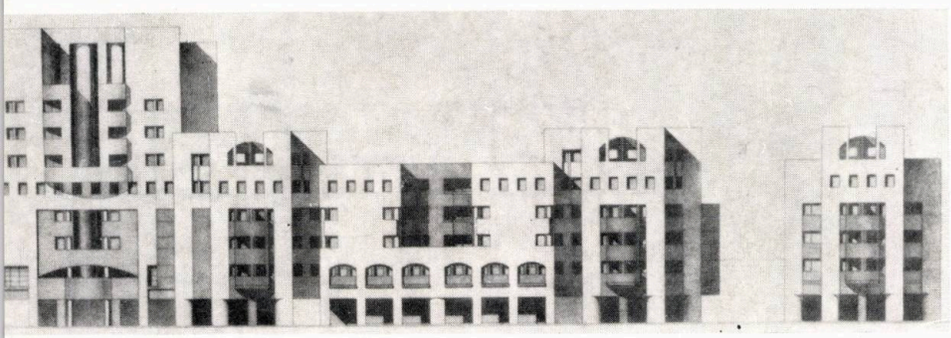

6

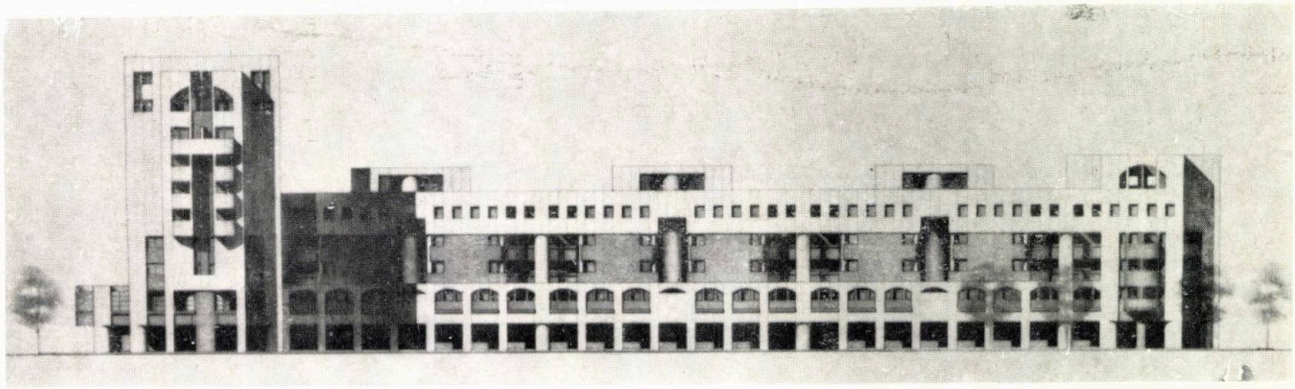

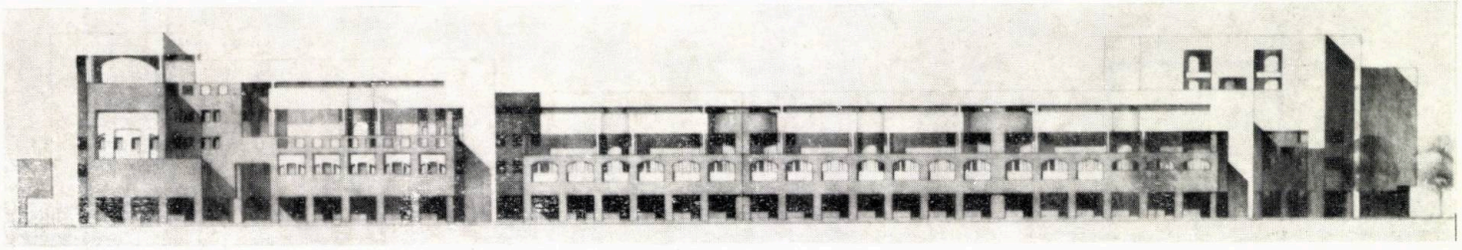

7

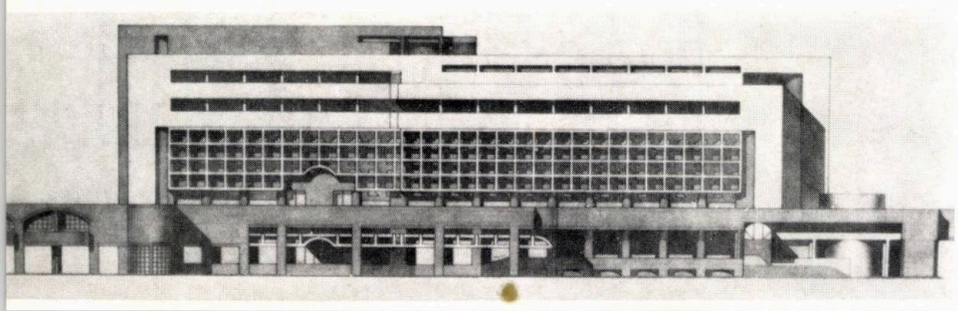

8

3. SECȚIUNE DE BAZĂ P+4, PLAN ETAJ CURENT

4. PLAN TRASEE PIETONALE ZONA A+B, spre Bulevardul Republicii și spre strada Mihail Sadoveanu

5. DESFĂȘURARE ZONA A spre strada Mihai Sadoveanu

6. DESFĂȘURARE ZONA B spre Bulevardul Republicii

7. DESFĂȘURARE ZONA C

8. DESFĂȘURARE ZONA D spre Bulevardul Republicii

ANSAMBLUL DE LOCUINȚE « TRIPOLI 2000 »

Jamahiria Arabă Libiană Populară Socialistă

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arhitecții *VIOREL HURDUC, DIANA HURDUC*

PROIECTANT GENERAL: CENTRUL DE STUDII ȘI PROIECTARE PENTRU LUCRĂRI DE CONSTRUCȚII ÎN STRĂINĂTATE — ROMPROIECT — BUCUREȘTI

Este vorba de una dintre variantele unui amplu proiect, prezentat în 4 variante și realizat de un colectiv din cadrul Centrului de Studii și Proiectare pentru Lucrări de Construcții în Străinătate — « ROMPROIECT » — București.

Ca trăsături ușor de remarcat sînt:

a. Grupul funcțional « primire oaspeți » din fiecare apartament, format din vestibul, cameră d oaspeți, grup sanitar; acest element a fost cerut, prin temă, pentru a permite funcționarea, fără stîn jenirea activității din restul apatamentului.

b. Structura de rezistență cu travee și deschideri egale, de 4,50 × 4,50 m, în cadre, cu planșee pre fabricate și cu nodurile de circulație verticală în rame diafragme de beton armat monolit.

Toate variantele au prezentat beneficiarului o gamă extinsă de posibilități, pornind de la varietate numărului pe apartamente la scară și pînă la tronsoane diferențiate pe regimuri de înălțime, de l P+3 pînă la P+14 etaje.

Arh. VIOREL HURDUC

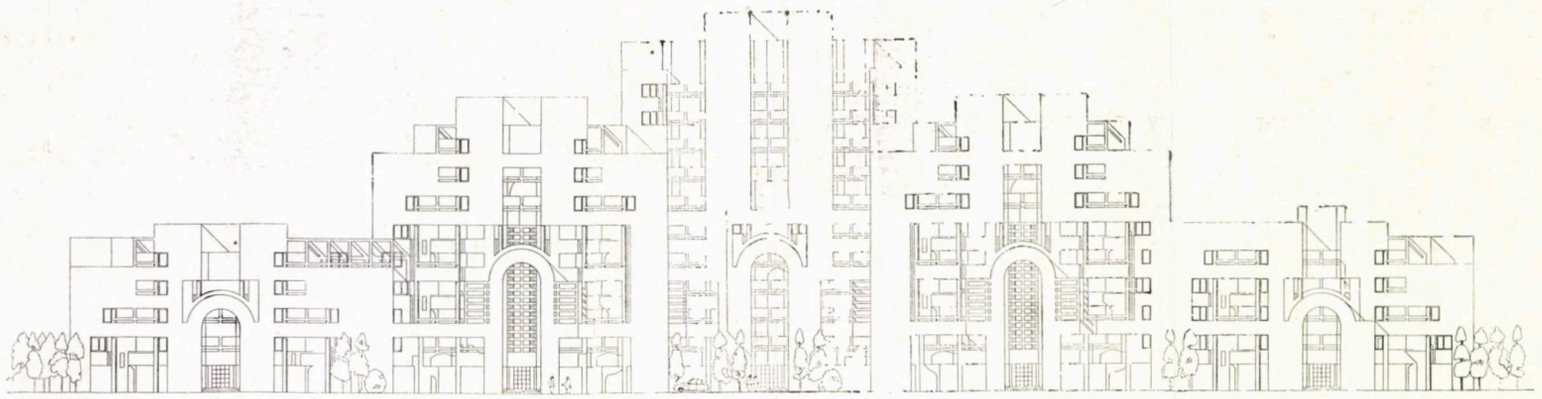

1

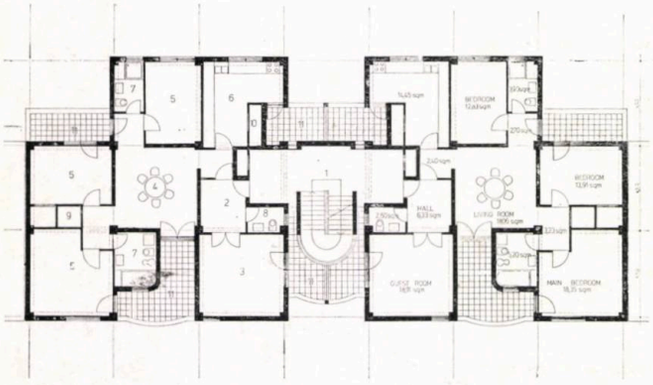

2

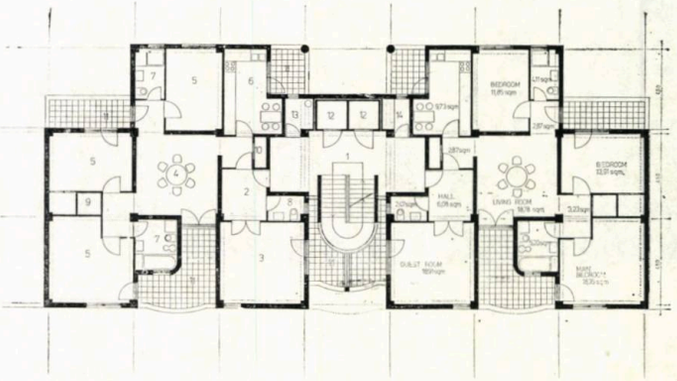

3

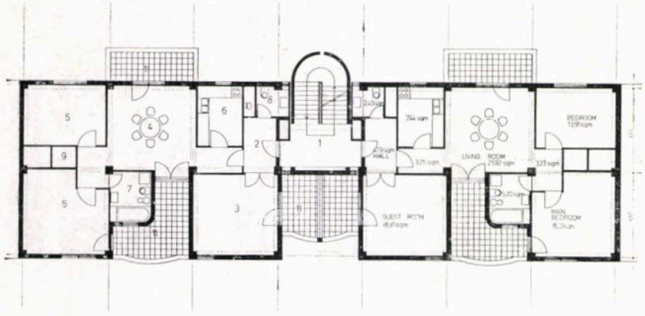

4

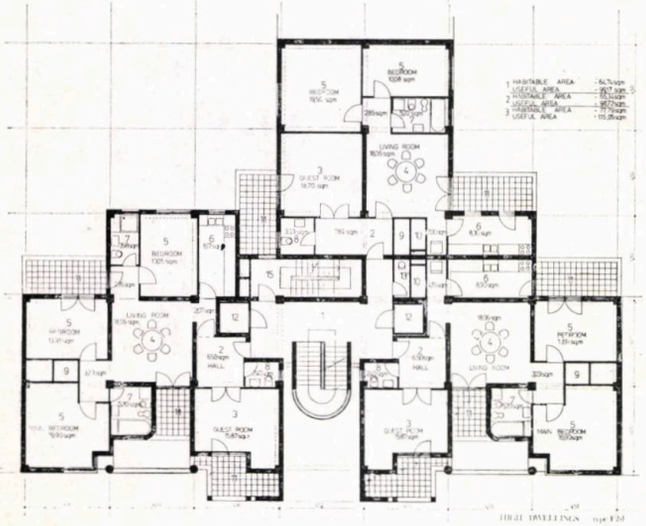

5

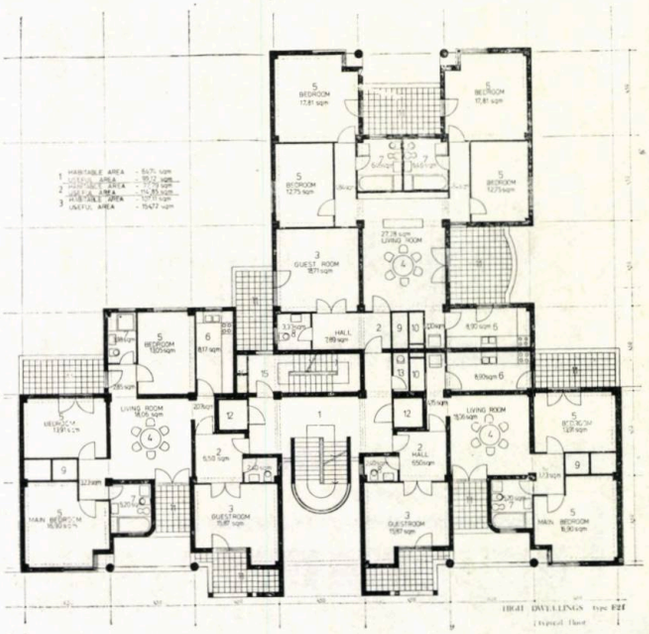

6

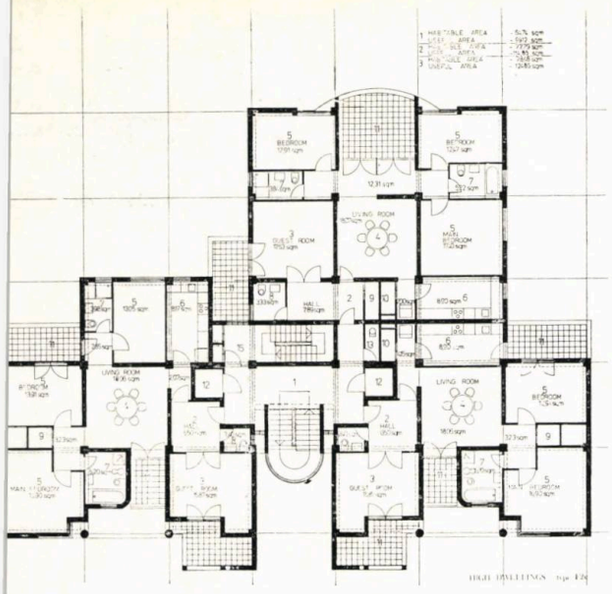

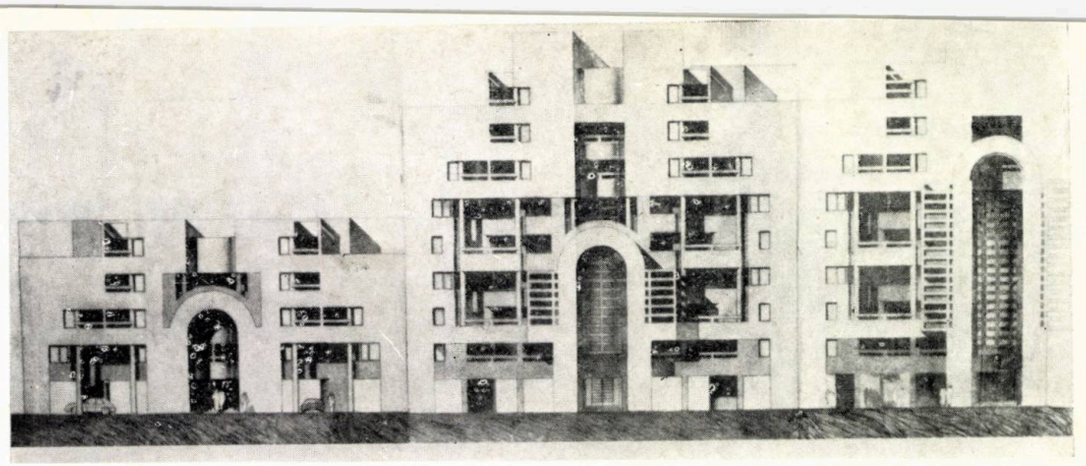

7 8

1. DESFĂŞURARE SPRE BULEVARDUL AEROPORTULUI, TRIPOLI
2, 3 PLAN ETAJ CURENT P+3 (4), VARIANTE — 4, 5, PLAN ETAJ CURENT P+7, VARIANTE — 6. PLAN ETAJ CURENT P+10 — 7. PLAN ETAJ CURENT P+14: 1. Casa scării — 2. Vestibul — 3. Cameră de oaspeţi — 4. Cameră de zi — familie — 5. Dormitor — 6. Bucătărie — 7. Baie — 8. Grup sanitar — 9. Debara — 10. Cămară — 11. Terasă — 12. Lift — 13. Cameră tub gunoi — 14. Cameră tablouri electrice — 15 Scară serviciu
8. VEDERE PRINCIPALĂ LA TREI TRONSOANE

CONCURS INTERNAŢIONAL PENTRU TÊTE DÉFENSE — PARIS

Arhitectură: arhitecţii *VIOREL HURDUC, DIANA HURDUC, ADRIANA MICLESCU*

SIMBOLISTICA SPAŢIULUI

« Temporalitatea apare ca o deschidere ce se deschide în prezent spre a se redeschide; spaţialitatea, dimpotrivă, ca o închidere într-un orizont ce se deschide spre a se închide »

CONSTANTIN NOICA

ARCUL-DE-TRIUMF: poartă, deschidere a timpului, monument, comemorare, trecerea dintr-un spaţiu material într-un spaţiu spiritual

OGLINDA ÎNCLINATĂ: ascensiune, înălţarea gîndului, « calea regală » a evoluţiei în timp, reflectarea oraşului în el însuşi

CASCADA: naştere şi vărsare în neant a istoriei, curgere şi meditaţie, altar

GROAPA: agoră a comunicării interumane a gîndirii şi raţiunii creatoare

AXA: concentrare de simboluri

IMAGINEA DIN SPATE: o supţiune a spaţiului, o concentrare a sa într-un ax.

În trecerea şi parcurgerea spaţiului, în timp, ţinta finală este infinitul şi nemărginitul, ce se găsesc la intersecţia timpului material cu cel spiritual. Sub noi, ca o urnă reală a trecerii prin spaţiu, rămîne drumul privit în perspectivă şi, prin comparaţie cu ascensiunea spirituală, rămîne o coborîre reală spre profunzimea lucrurilor, mai sus, pînza timpului, care curge în clepsidra universului, este concentrare şi treaptă a valorii.

Paradoxal, noi coborîm spre a ne înălţa, din noi izvorăsc două drumuri — unul, cel al spiritului, ţintind infinitul şi cel material, venind din infinit către noi.

Arcul-de-triumf — victorie a luptei între gol şi plin, între fiinţă şi nefiinţă —, la care efectul de plin este pentru a închide distanţele şi cel de gol pentru a deschide apropierile.

Sensul de închidere al acestui ax al Parisului este disimulat; axul privit de la distanţă este necesar să fie închis, dar din apropiere să se deschidă.

CRITERII DE JUDECATĂ CONCRETĂ ŞI PROPUNERI

I. Analizînd datele istorico-urbanistice ale Parisului, rezultă ca necesar:

1. Să se realizeze, pe axa istorică E—V, mobilată în diferite etape istorice, un edificiu care să puncteze o altă treaptă de dezvoltare, contemporană, a axului, *un edificiu reprezentativ*.

II. Analizînd prospectul şi perspectiva axului, în diverse puncte, remarcăm că:

2. Este necesară o clădire foarte înaltă care să închidă perspectiva în partea de sus şi să o continue în partea de jos. *O clădire străpunsă*.

III. Din intenţiile şi dorinţele edililor, referitoare la acest loc, rezultă că:

3. Este necesară o clădire *monumentală*, cu caracter *omagial* referitor la Revoluţia Franceză şi cu caracter *simbolic* referitor la Expoziţia Mondială din 1989, o replică a *Tour Eiffel-ului*.

4. O clădire ce păstrează intacte reţelele, amenajările şi construcţiile existente.

5. O structură uşoară şi cu posibilităţi de a fi rapid executată (în 2 ani), cu minimă durată şi extindere a şantierului

6. O clădire animată, care să polarizeze viaţa oraşului, o agora.

IV. Problema închiderii şi deschiderii axului conduce către:

7. Realizarea unui edificiu care lasă axul să continue vizual, dar, îl intersectează funcţional lăsîndu-i o continuare materială pe sub construcţie.

V. Analizînd arhitectura sitului, ne însuşim utilitatea:

8. Unui ansamblu ce poate integra şi echilibra marea construcţie C.N.I.T.

9. A unei clădiri cu dimensiuni caracteristice ansamblului Defense, dar în caracterul Parisului.

10. Realizării, în final, a coeziunii ansamblului.

VI. Din analiza structurii şi configuraţiei amplasamentului rezultă că:

11. Este necesar un fond structural peste existent.

12. O structură uşoară de deschideri mari

VII. Poziţia şi avantajele de orientare ale sitului recomandă:

13. O clădire orientată spre centrul oraşului, care să ofere şi o vedere panoramică asupra Parisului.

14. O clădire fără spate, orientată spre intrarea în Paris.

Aceste condiţii ale analizei noastre au fost incluse în proiect, definindu-i caracteristicile prin: a. Clădirea-oglindă, ce reflectă razele soarelui — (dată fiind orientarea E—V) creînd un efect de aureolă în golul Arcului-de-Triumf de pe ax — b. O clădire care să înscrie, în proiecţie verticală, în golul său, Arcul-de-Triumf — c. Un efect de supţiune a sensului invers de parcurgere al axului (intrarea în Paris), ca proiecţie orizontală a axului E—V.

1, 2, 3, 4, 5. Schiţe preliminare

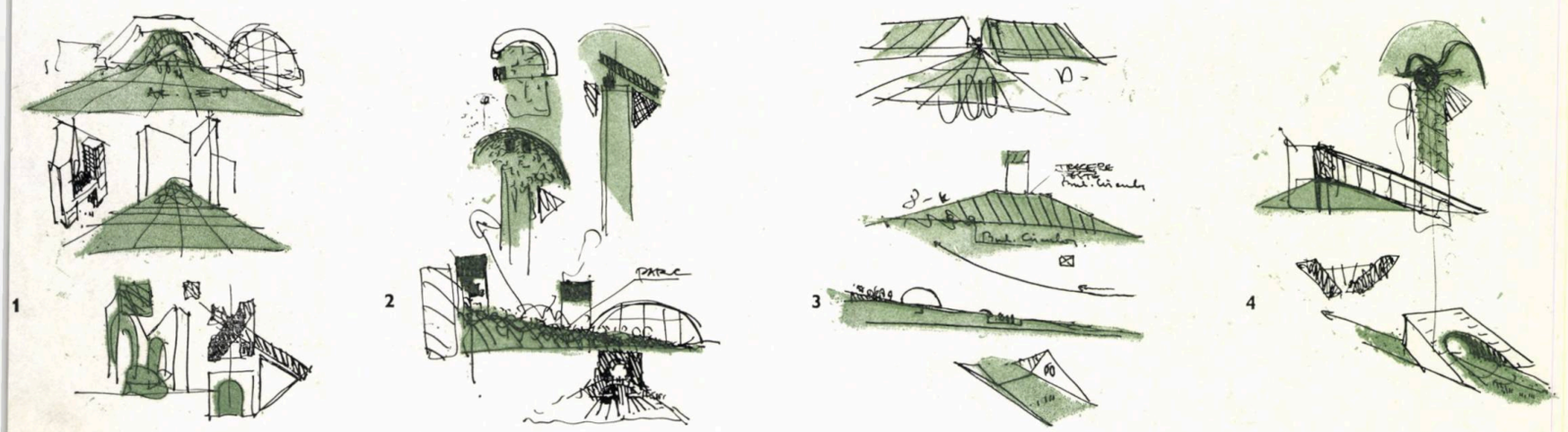

→

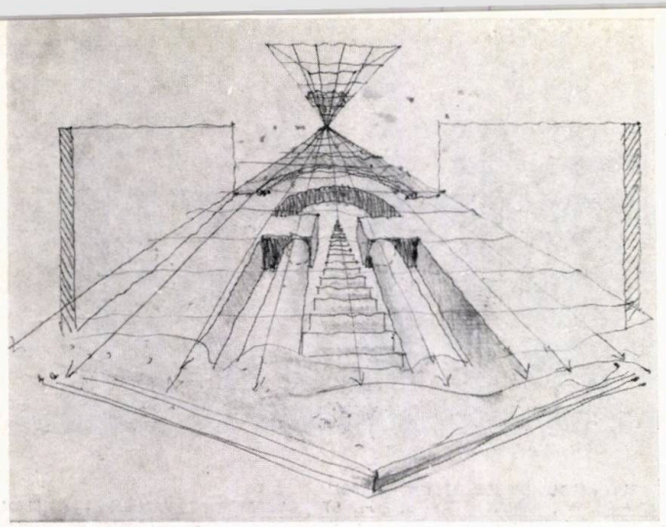

5

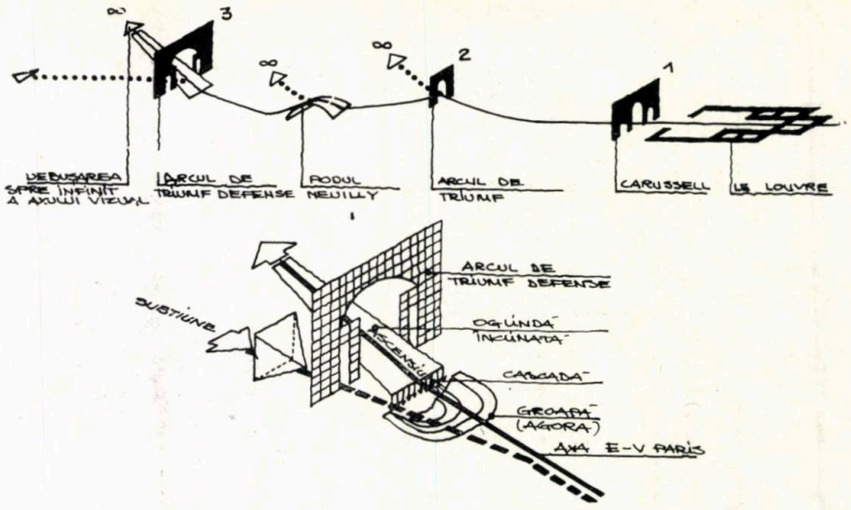

6

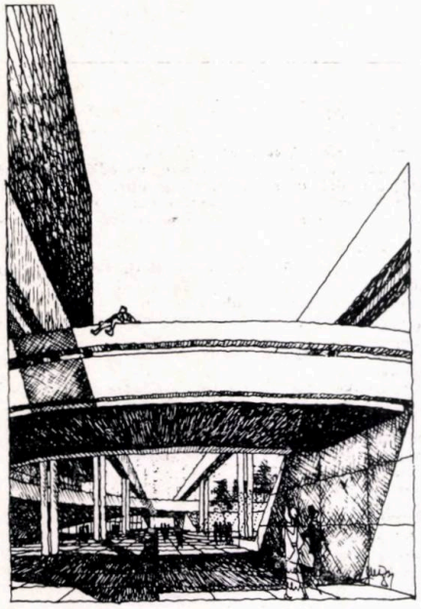

7

V1

8

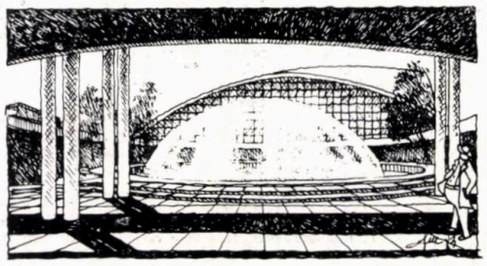

V2

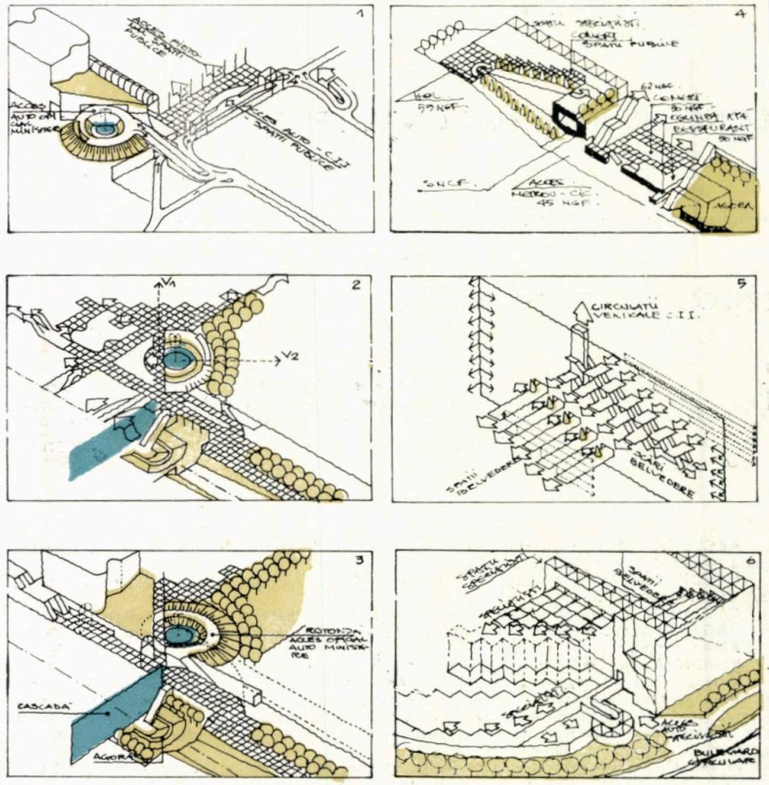

9

— 6. Continuarea în timp a tronsoanelor axului E — V — 7. Vedere V1 — 8. Vedere V2 — 9. Schițe explicative ale circulațiilor pietonale și vehiculare

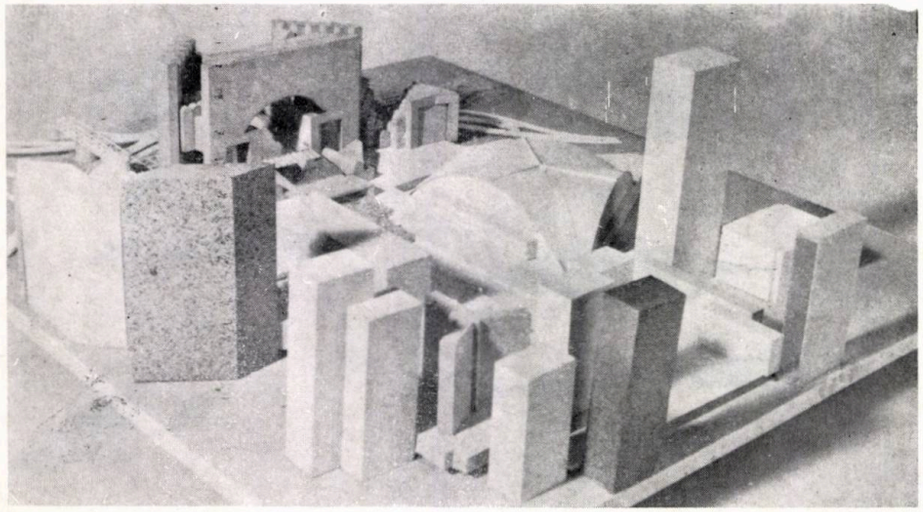

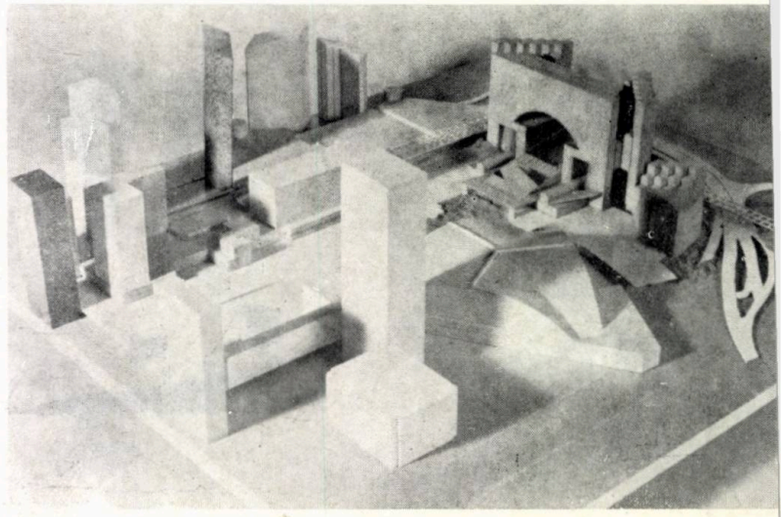

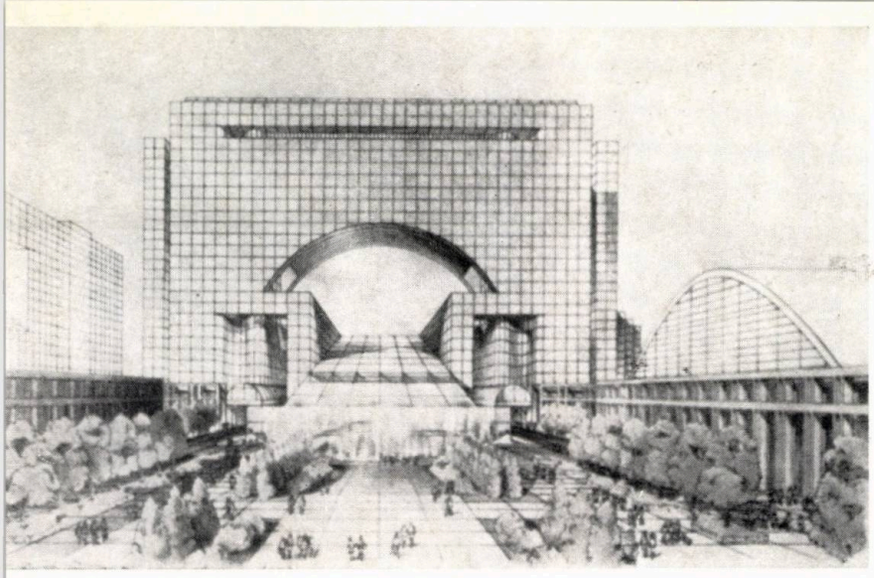

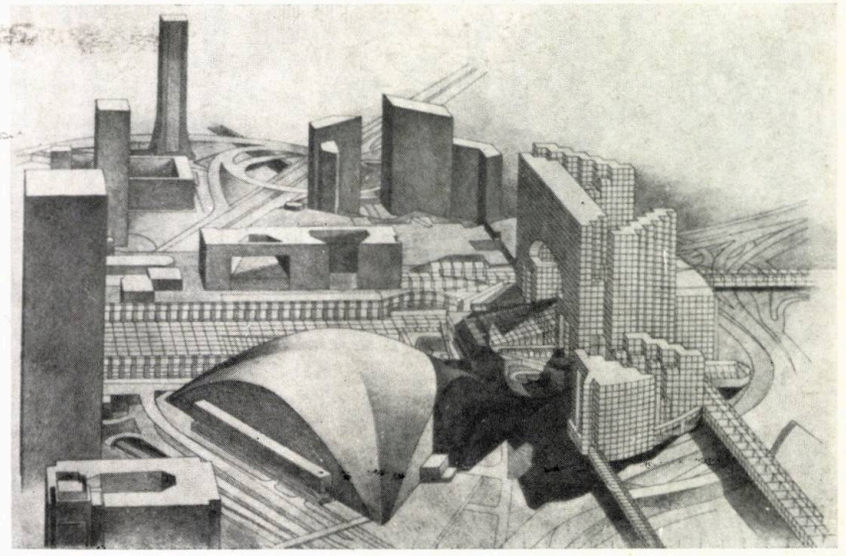

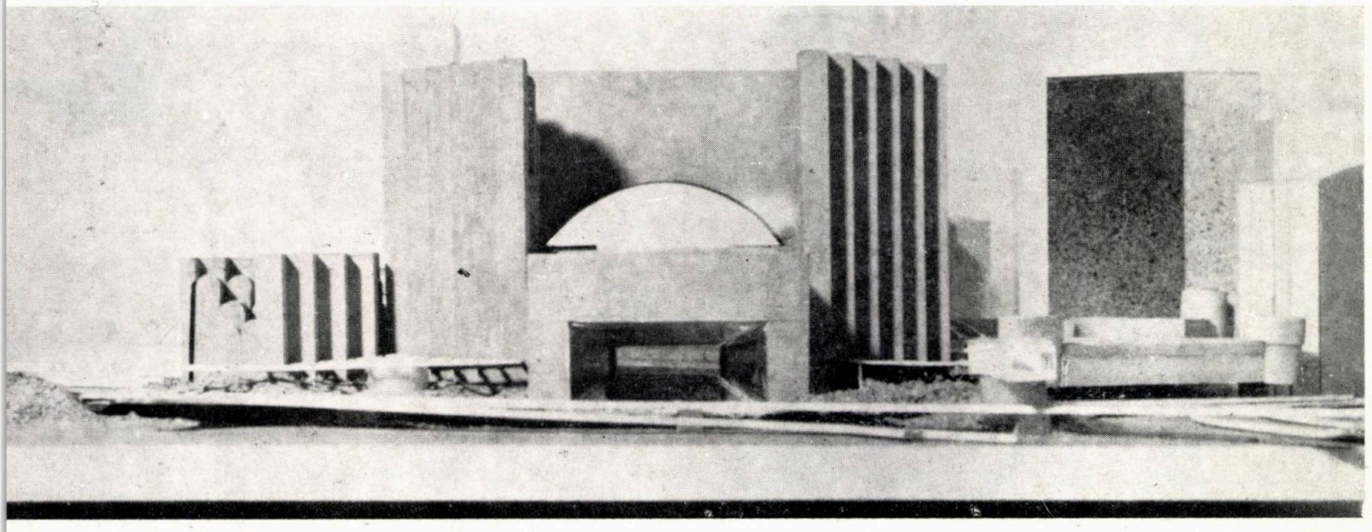

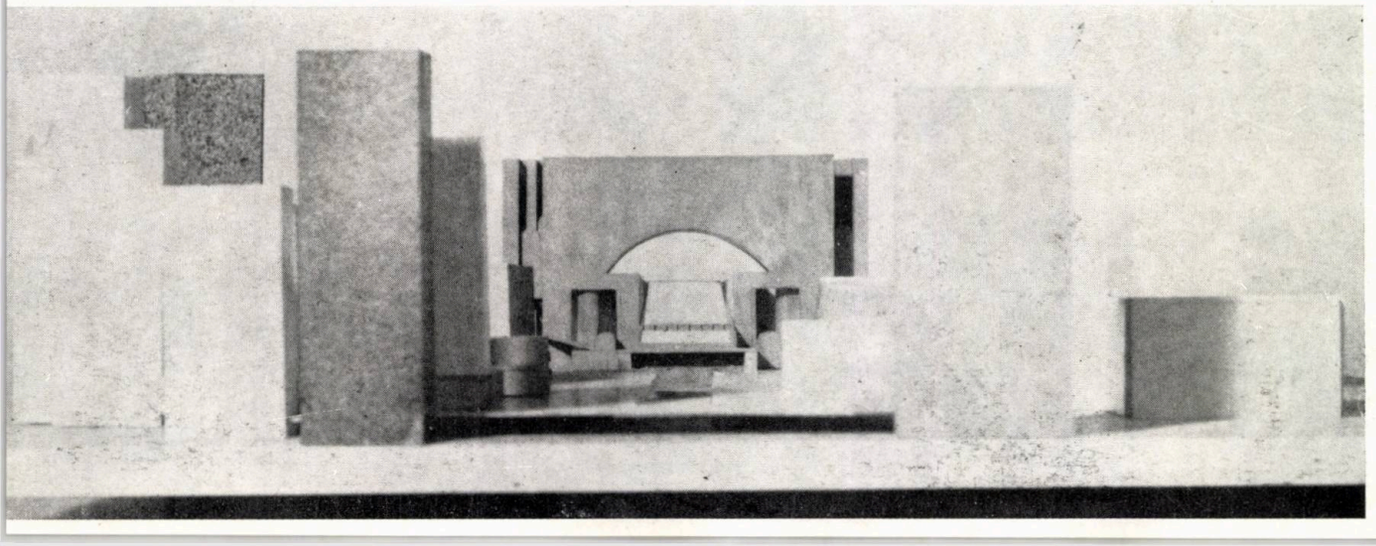

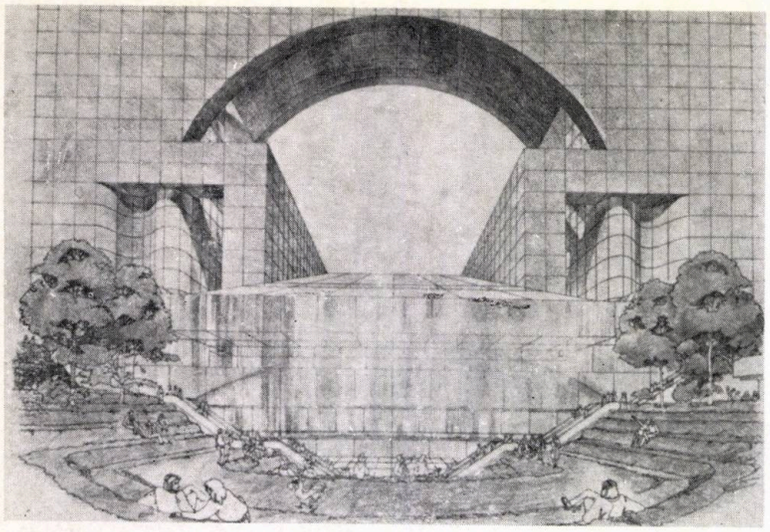

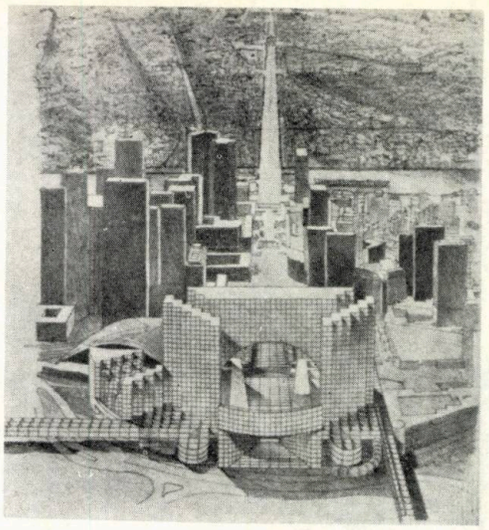

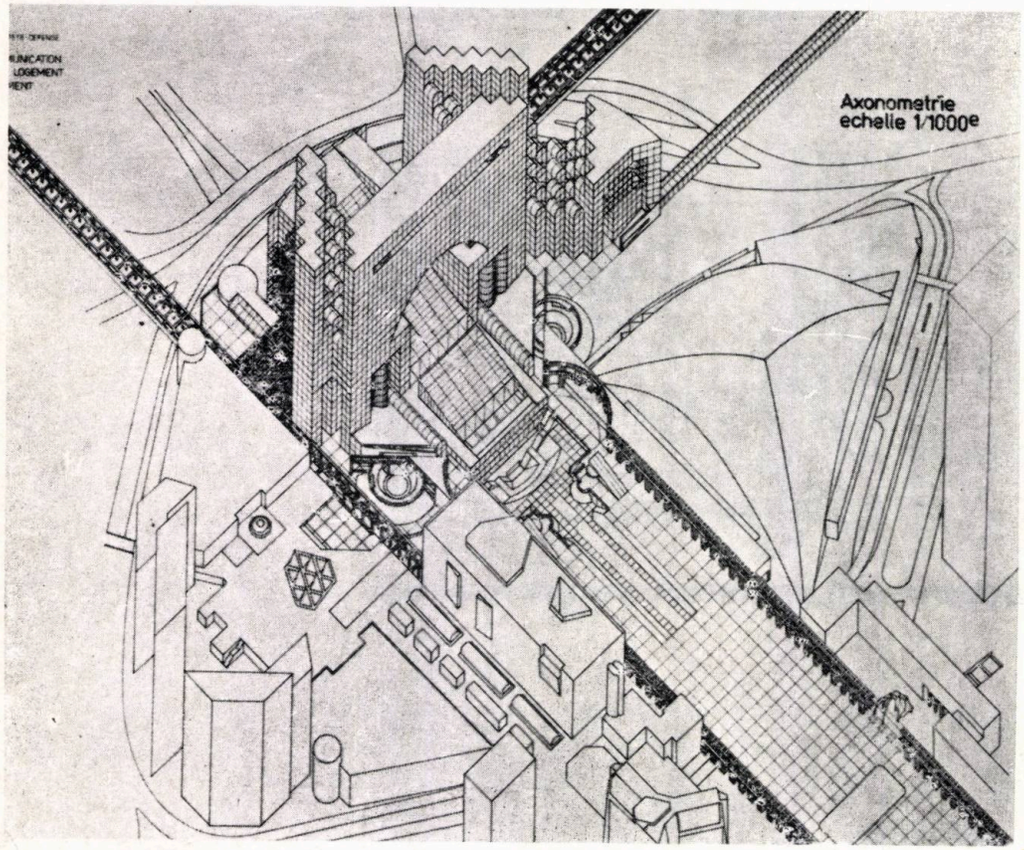
Axonometrie
echelle 1/1000e

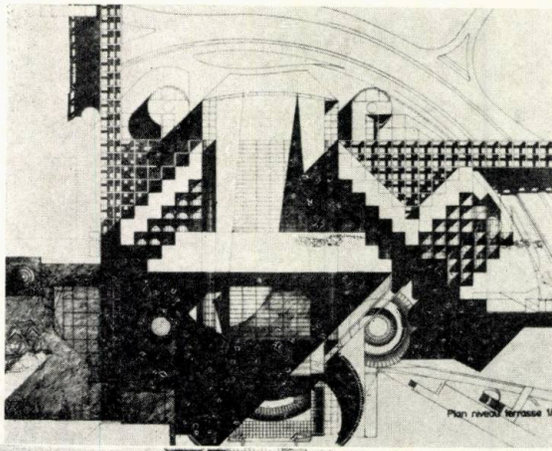

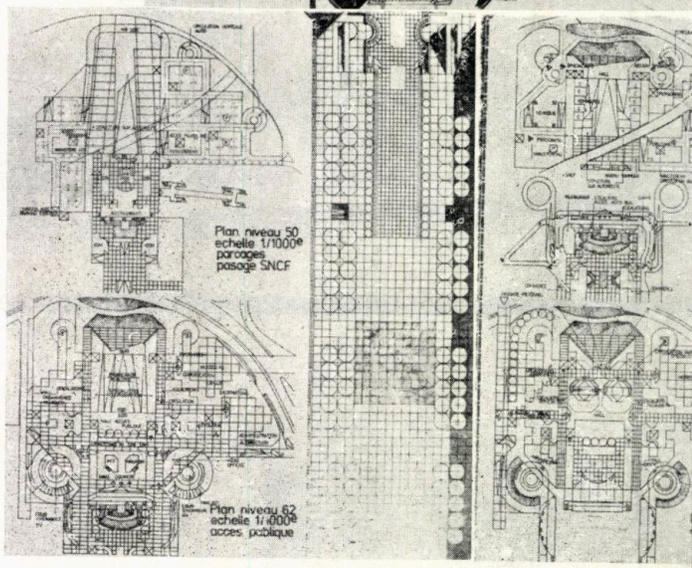
Plan niveau 50
echelle 1/1000e
parcages
passage SNCF
Plan niveau 62
echelle 1/1000e
acces public

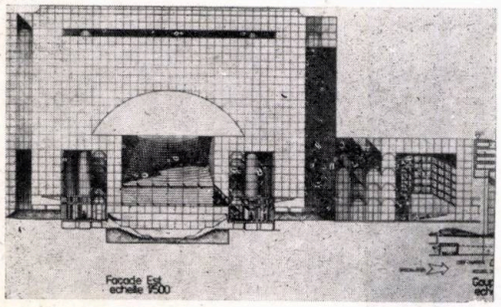
Facade Est
echelle 1500

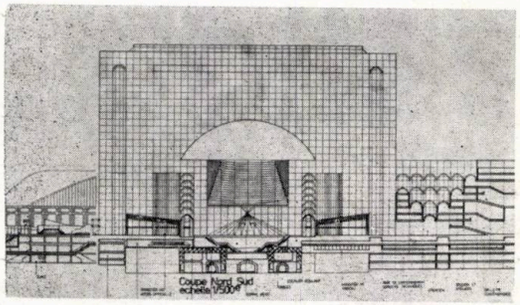
Coupe Nord-Sud
echelle 1/500e

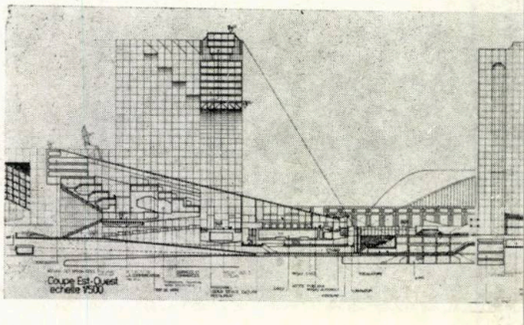
Coupe Est-Ouest
echelle 1500

LOC PLOMBĂ NR. 2, ÎN CENTRUL MUNICIPIULUI BÎRLAD

hitectură: arhitecții *VIOREL HURDUC, DIANA HURDUC*

În cadrul vechiului centru civic al Municipiului Bîrlad, pe latura de sud, la intersecția străzilor efan cel Mare cu Republicii, urmează să se construiască o mică plombă — bloc de locuințe.

Spațiul amplasamentului este delimitat de calcanele a două blocuri: un P+M+2, pe strada Repucii, și un P+3, pe strada Ștefan cel Mare.

Sectorul de Proiectare al Județului Vaslui a realizat un proiect de execuție, pentru bloc de locuințe, o structură în cadre, cu un regim de înălțime de P+M+3.

La parter și mezanin, sînt spații comerciale, iar pe cele trei etaje — locuințe, însumînd 6 apartente de 2 și 3 camere, și un etaj 4, parțial, conținînd spații tehnice.

Serviciul de Arhitectură și Sistematizare din cadrul Consiliului Popular al Județului Vaslui ne-a solicitat o variantă de fațade la acest proiect, impunînd: respectarea structurii de rezistență, respectarea partiurilor de locuințe, cu posibile modificări pe contur și respectarea înălțimilor nivelurilor. Și, în plus față de proiectul inițial, a mai solicitat și prelucrarea fațadelor blocurilor învecinate, în ideea creării unor fronturi unitare pe ambele străzi.

O primă măsură a fost modificarea prezenței parterului și mezaninului la stradă. În ciuda suprafeței construite la sol, foarte mici, conturul vitrinei din parter a fost retras mult spre interior, sub structura blocului, în ideea unei circulații pietonale protejate și, mai ales, a unei străpungeri în diagonala partiului.

Conturului șicanat al parterului și al mezaninului, i-a fost opusă fața dreaptă a fațadei străpunsă doar de verticalele celor trei bovindouri. Ca o terminație necesară a fronturilor pe ambele fațade, blocul acuză două verticale-turnuri, cu arce puse în evidență la partea superioară.

1. PLAN SITUAȚIE: 1. Acces locuințe — 2. Acces magazine — 3. Magazin general «BÎRLADUL» — 4. Hotel «MOLDOVA» — 5. Esplanadă centru civic

2. PLAN PARTER 3. PLAN MEZANIN 4. PLAN ETAJ 5. VEDERE SPRE STRADA REPUBLICII 6. VEDERE SPRE ȘTEFAN CEL MARE

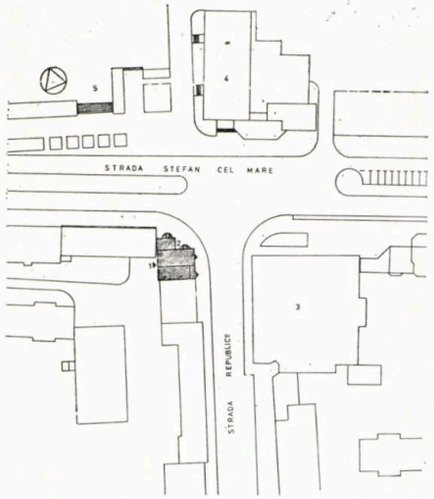

1

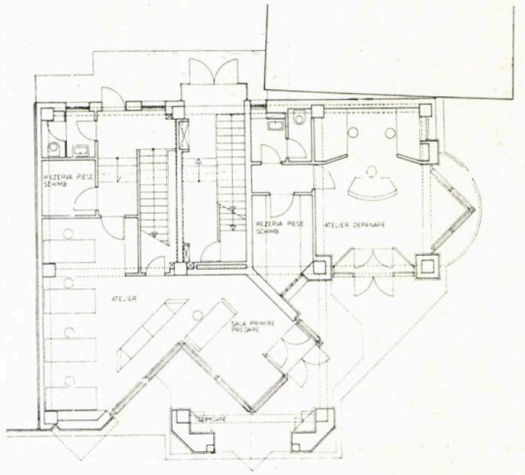

2

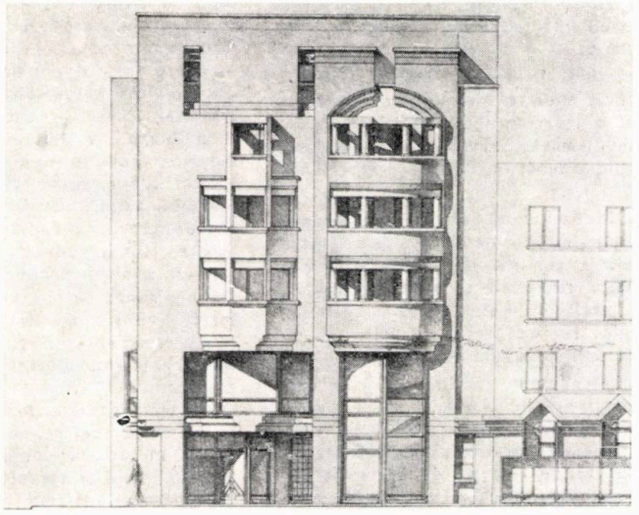

6

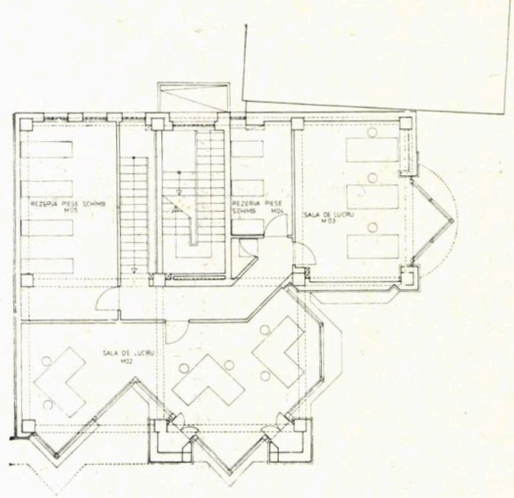

3

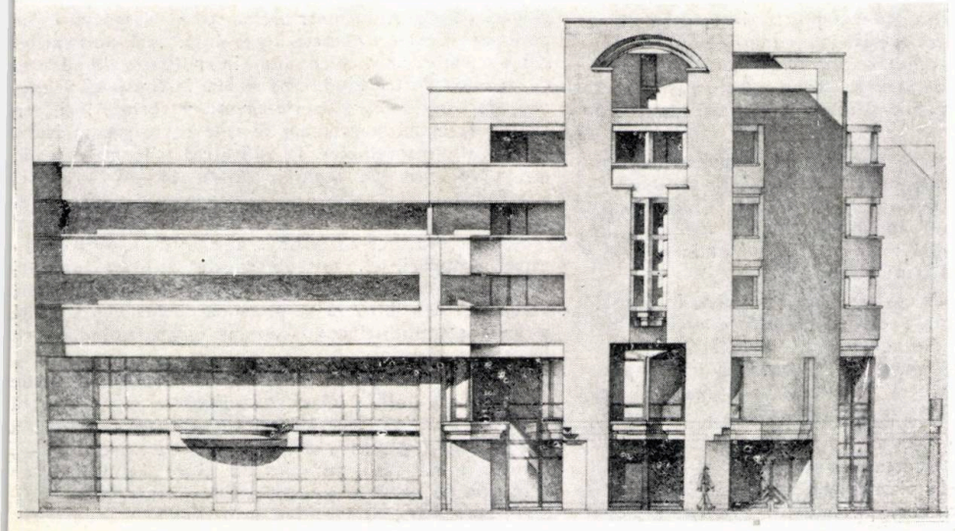

5

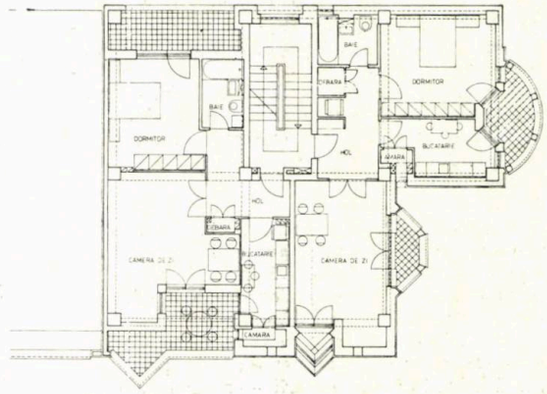

4

Dezbatere

ARHITECTURA ȘTIINȚĂ/ARTĂ

Materialul ilustrativ prezentat în expoziția « Știință și Artă », ca și discuțiile purtate în simpozionul legat de această manifestare și-au găsit locul, după mine foarte potrivit, în sălile Institutului de Arhitectură, pe considerentul că acesta ar putea fi socotit ca fiind teritoriu « neutru » — prielnic, deci, unor dezbateri pe această temă, întrucît Arhitectura beneficiază de oarecum privilegiata poziție de a nu se include nici în sfera uneia, nici în a celeilalte — sau că ar putea, într-o măsură mai mică sau mai mare, să facă parte atît dintr-una cît și din cealaltă. S-ar mai putea susține că domeniul arhitecturii ar putea furniza elocvente dovezi în a tranșa cu imparțialitate discuția privitoare la o dihotomie, presupusă sau existentă, între arte și științe — admițînd aprioric că opera de arhitectură nu poate fi lipsită de nimbul creației artistice, deși izvorăște și se materializează prin cuceriri ale științei și tehnicii.

Simpozionul — desfășurat sub conducerea stimulativă a profesorului Vasile Drăguț — a prilejuit argumentate, alerte și pe alocuri pasionante dar obiective și convingătoare intervenții, la care și-au adus contribuția cunoscuți oameni de știință și artă — spre spulberarea, mai mult sau mai puțin răspîndităului punct de vedere, care ar statua existența unui antagonism între cele două domenii de afirmare și de definire, printre altele, a omului cultivat.

Luările de cuvînt, abordînd subiectul din variate puncte de vedere și cu confirmată competență, au risipit unele rețineri care ar mai putea dăinui în această falsă dispută — stăruind în egală măsură și asupra importantului rol care revine artelor vizuale în educarea și cultivarea pe scară largă a cetățenilor.

Referindu-mă la expoziție și la tema discuțiilor din simpozion — la care doar am asistat, cu plăcere și interes, fără a lua însă parte activă — mi-aș îngădui ca, în cele ce urmează, să exprim unele puncte de vedere, limitîndu-mă în cea mai mare măsură numai la « arhitectură » și la unele caracteristici pe care am impresia că le pot distinge în delimitarea acesteia față de domeniile artă/știință.

Din tot ce am cercetat, aflat, înțeles, simțit, reținut și profesat — legat de uneori controversata producție de arhitectură —, rămîne după mine, faptul, concluzia aceasta: chiar de la punctul de plecare, al enunțului problemei, ca și în împlinirile prin soluționare, nu se poate să nu fie înfierată, exclusă, « creația » gratuită, nemotivată — obiectul de arhitectură fiind impregnat de considerentul rațional, logic, izvorît din echilibrul și din dialectica foarte severă a componentelor —, operația de integrare dînd criteriul de calitate. Așadar, este vorba și trebuie înțeles că avem de a face cu conceperea unui produs unitar, armonios, care poate aspira, care trebuie să tindă, fără îndoială, necesarmente, către obiectul inclus în sfera producției artistice.

Ar trebui stăruit în a pretinde, a declara solemn, a statua chiar, că arhitectura nici nu ar trebui recunoscută ca atare, în absența unei rigori de raționament, a unei înlănțuiri în consecvență logică cu o sumă de date concrete, condiții, factori și elemente, legate de circumstanțe ambientale, istorice, culturale și, cu precădere, cu cele determinate de încăpățînate considerente materiale și scopuri de utilitate, recunoscute ca atare, și fără a fi înscrisă de regulă, tocmai și destul de puțin contestabil, în sfera premiselor, postulatelor și finalității componentelor producției tehnico-științifice.

« Arhitectura » respinge și nu are nimic comun cu arbitrarul, labilul și capriciul — fantezia artistică, în creația de arhitectură, se naște, prosperă și strălucește, într-o limpede, strictă și superioară ordine și disciplină.

Trebuie făcută, însă, mențiunea că, în științele mai mult sau mai puțin exacte, la un moment dat al dezvoltării istorice, nu există și nu poate fi acceptat, pentru o problemă bine definită și clar enunțată, decît un singur răspuns corect. Altă alternativă nu poate apărea decît dînd un răspuns doar parțial motivat — sau ca o evidentă eroare izvorîtă din răstălmăcirea, interpretarea greșită a datelor problemei sau, de regulă, dintr-o vădită rămînere în urmă.

Pe cînd, în arhitectură, în aceleași stricte condiții și în același bine definit enunț al datelor, pot exista și există, fără îndoială, o mare varietate de răspunsuri, de rezolvări posibile / realizări materializate, tot atît de valoroase ca împlinire funcțională și ca performanță estetică.

Bineînțeles că, și în domeniul arhitecturii, al construcției, într-un fel de similitudine cu ceea ce este propriu științelor, evoluția tehnicii de edificare a fost legată de apariția unor materiale și procedee tehnologice în continuă prefacere — fapt care a generat și a stat incontestabil la baza transformărilor, « de formă » ca atare, de expresie, ale arhitecturii.

A afirma, în contraargument, că din piatră au fost construite, atît mormîntul lui Atreu, Poarta Leilor din Micene, piramidele egiptene ca și galeriile de acces spre camerele sepulcrale ale acestora, dar și catedralele gotice, este desigur tendențios și deliberat fals — rămînînd o speculație măruntă, fără valoare de convingere.

Arhitectura nu este și nu poate fi atemporală. Nu se poate și nu s-ar putea aprecia pozitiv încercarea de a răspunde azi — corect, pertinent, congruent — cu răspunsuri date unei similare probleme ca acum cîteva secole, chiar dacă, la vremea aceea, aceste răspunsuri și soluții erau impecabile și stîrnesc și astăzi justificată admirație.

Nu, astăzi, se pot da nenumărate răspunsuri la fel de corecte unei teme de arhitectură, dar anume un răspuns de azi, nu unul de ieri. Anacronicul, perimatul, ca și contemporanul rămîn distincțiuni pe care le putem face, în aceeași măsură, atît în domeniul arhitecturii, cît și în cel al științelor.

Nu în acel al artelor — sau, mai restrictiv, în acel al unor arte. Dincolo de orice influență exercitată de factorii rezultînd din orînduirea socială, structură economică, religie, tradiție. Arhitectura unei epoci este, înainte de toate, expresia unei materialități fizice, a unei tehnici și tehnologii. Pictura, sculptura, teatrul, muzica etc, nu.

Aș mai stărui, în încercarea de a asemui și diferenția arhitectura de artele plastice, referindu-mă la: Stonehenge, obelisc, mastaba, piramidă, mausoleu, arc-de-triumf și chiar la templu, care — nefiind concepu decît în mai mică măsură pe baza unor criterii funcți nale sau considerente tehnico-materiale, ci cu o ponde vădit sporită, uneori exclusivă, acordată purei expre plastice — o fac să se învecineze, evident, ba chiar poată fi confundată cu sculptura. Am putea, ca atar să le și extrapolăm producției de arhitectură — de ne-am încurca și dovedi inconsecvenți, furnizînd c pildă cazul modestei și milenarei existențe a colib proliferînd pe tot globul, care, materialmente îngrădi și integral funcțională, ar putea fi — și se dovedeș a fi, în multe și fericite cazuri — plină de semnificați ca și purtătoare de valoare aproape exclusiv plastică - adică foarte aproape de categoria mai înainte enumerat și, de regulă, inclusă producției de arhitectură și n celei de sculptură.

Cine distinge și desprinde, cu ochiul format și de cu pricepere, printre așezările din țara noastră, casel țărănești vechi, inclusiv atenansele lor — sau cin vizitează muzeul satului românesc din București pe cel din Barcelona, *pueblo español*, sau din țăril scandinave — nu poate să nu rețină ca primă și covîrș toare impresie — alături de istețimea și ingeniozitate folosirii materialelor — valențele spirituale și estetic caracteristice unei producții constructive popular imense, care este și reprezintă fără îndoială, pilduito și instructiv, « Arhitectură » în deplinătatea con ceptului.

Spre deosebire de domeniul lipsit de contrîngeri limitat doar de fecunditatea fanteziei, cum este cel a artelor, al celor plastice cu precădere — întrutotu diferit, ca punere a problemei, a enunțului temei mod de antamare a studiului, elaborare și confruntar a variantelor, a criteriilor de apreciere valorică —, în domeniul producției de arhitectură, înainte de toat — poate chiar dominant —, se impun considerentul s criteriile de apreciere: logic-rațional, funcțional, tehnic material, practic — deci, și economic. Aceasta este incontestabil, valabil pentru marea masă a producție curente, covîrșitor dominantă cum ar fi: locuința localul public, toate construcțiile destinate producției învățămîntului, culturii, destinderii, sănătății, producție și desfacerii, administrației, transportului — toate acestea fiind supuse aprecierii pe considerente ș criterii proprii producției materiale, fără îndoială — cu mențiunea că nici un obiect din cele ce s-ar putea înscrie mulțumitor în acești parametri calitativi, nu poate fi acceptat și ca realizare de arhitectură, dacă nu include, nu conține și nu vehiculează și o valoare plastică.

Afirmînd aceasta, mărturisesc, însă, că mi-ar fi greu ca, în zilele noastre, să mă mai pot referi la un obiect de uz minor sau complex — fie sculă, aparat, mașină, vehicul, ambalaj etc etc — căruia să nu-i pretindem și să nu-i recunoaștem de cele mai multe ori virtuți estetice. Adevărul acesta nu este nou, știind că pe vremuri și cea mai eficientă unealtă, « arma », era gîndită a fi sigură în funcționare, dar și frumoasă, chiar podoabă în sine. Aceasta este, însă, mai perceptibil și mult mai evident chiar acum, în civilizația abundenței de produse de tot felul, care se află în continuă primenire de caracteristici, performanțe și formă, încît, se afirmă de către merceologi că cele ce se găsesc astăzi în rafturile magazinelor, în alcătuirea și forma actuală, nu se vor mai afla acolo în cîțiva ani (5—7—10), ci vor fi înlocuite cu altele noi, ameliorate ca funcționalitate și ca înfățișare.

Arhitectura este un produs al civilizației — al civilizației materiale —, un obiect de utilitate practic-funcțională, care, în copleșitoarea majoritate a cazurilor, se cere și este bine să se pretindă cu insistență să fie și frumos și « distinct » — anume ca aparținînd epocii în care se naște.

Locuința — obiectul utilitar de uz îndelungat și de largă cerere — în a cărei « confecție » era solicitată și ar fi trebuit să intervină marea industrie — pentru a atinge cotele calitative ale fabricației de mare serie —, produs numit sau poreclit de către Le Corbusier « Mașina de locuit », și-a găsit, din nefericire, în realizare, deformata interpretare prin așa-zisa « industriali-

are » a construcțiilor — în speță « tehnologia » pa-ourilor mari.

Metodă tehnică greoaie, rigidă, prin definiție retro-radă, neputînd a fi asemuită decît primitivului sistem rilitic al Egiptului și Greciei antice. Rezultatul: nu mașina de locuit » — imaginată a fi un produs de are serie, exact, impecabil finisat, funcțional, comod, bordabil —, tendențios hulită și identificată deliberat derizoriu chiar cu un automobil — strîmt, dezagrea-il, incomod —, ci « pufoaică de locuit », nici măcar ălduroasă, îngrămădindu-se în conglomeratul unor elule a căror proliferare pare a fi scăpat de sub meca-ismul de control al unui organism sănătos, dînd naștere tumori maligne, care, însumate, dau urbanistic maginea haotică, deceptivă, inumană, a multor cartiere orașe din lume.

În aceeași măsură, însă, ar trebui observat, că, odată u revoluția tehnic-industrială, aproape toată producția le arhitectură — deci aceea a epocii moderne și mai les a celei contemporane — este marcată, caracteri-ată, de foarte marea pondere pe care o ocupă în onstrucție — și, deci, în realizarea de arhitectură — chiparea tehnică. Acest relativ foarte nou atribuit, lar mai ales însemnătatea cu care intervine acum în eneral în aprecierea de arhitectură, capătă specifici-atea unui element decisiv în aprecierea calitativă. Caracteristica aceasta apare în timp ca determinînd i o rapidă obsolescență, o vertiginoasă și uneori pre-natură îmbătrînire cauzată tocmai de rapidele prefaceri n tehnică, inclusiv în acele ramuri care intervin în dotarea construcțiilor. Astfel, în 2—3 decenii, realizări contemporane socotite în momentul edificării lor a situîndu-se, în privința echipării și a detalierii con-tructive, a materialelor de finisaj cu deosebire, a confortului ca atare, printre cele mai remarcabile și ncontestabile valori, se văd trecute, se pare, în obitua-ul arhitecturii. Ceea ce rămîne prea puțin sau deloc fectat de trecerea vremii, deși judecat și apreciat, în locul, timpul și contextul istoric, este valoarea lor stetică.

Aceasta ar putea veni în sprijinul punctului de vedere că:

1. Orice construcție veche, de oarecare soliditate, depășită însă ca dotare tehnică, poate fi adusă sau readusă prin reechipare, la o valoare convenabilă de folosință — cu atît mai mult și mai întemeiat dacă respectiva deține și o calitate de înfățișare estetică. Argument serios pentru ocrotirea aproape fără rezervă a construcțiilor vechi, de valoare funcțional-locativă, estetică, cultural-istorică. Pe lîngă aceea că ele îmbogățesc prin prezență peisajul urban sau peisajul în gene-ral — mobilează cu exemple palpabile, incontestabile, istoria scrisă sau transmisă oral, întărind coeziunea colectivităților naționale sau etnice, tot așa cum arheo-logii, prin căutări migăloase, costisitoare, furnizează dovezi materiale ale unor trecătoare sau perpetuate prezențe omenești sau civilizații.

2. S-ar putea zice, atunci, că orice construcție nouă, edificată cu tehnică tradițională, curentă sau chiar avansată, echipată tehnic la zi, ar putea fi îmbrăcată în toalete vechi, acestea fiind de valoare recunoscută, verificată și nepieritoare, în prestanța și strălucirea pe care patina veacurilor le-a conferit-o.

Nu. Noi apreciem, pe bună dreptate și puțin con-testate temeiuri, pe maeștrii picturii, sculpturii și arhitecturii clasice, romanice, gotice, ai renașterii sau barocului, dar, în măsura în care operele picturale sau sculpturale rămîn la fel de admirabile și de actuale, în colecții, muzee sau locuri și localuri publice — și aș zice, oricînd și pretutindeni, putînd orna și îmbogăți « acum » orice interior, edificiu sau spațiu exterior, realizat în trecut sau « acum » —, în chip tot atît de bine meritat, pot dăinui și operele de arhitectură ale succintelor epoci de glorie — în cadrul, însă, și în contextul urban în care au apărut, supraviețuit veacuri-lor, puse în valoare într-un context și cadru contempo-ran, cu respectul cuvenit unor valori mai puțin mate-riale, cît mai ales spirituale, martori, de cele mai multe ori, ai trecerii prin viață, evenimente și prin locuri, ale unor reprezentative figuri, pe care istoria civili-zațiilor le consemnează.

Nu mi se pare, însă, că, astăzi, am putea începe construcții majore în spiritul și după chipul pe care contemporanii lui Pericle le-au dat în secolul ce-i poartă numele ; în acela, în care, cam tot într-un secol, regii Franței au patronat edificarea neverosimilelor și extra-ordinarelor catedrale ce au încununat și încununează orașele fostelor regate ; în spiritul celor ce au făcut Papa Leon al X-lea și familia Medici, al negustorilor florentini — din care provenea el însuși — sau al celor ce Filip al II-lea făcea la Escorial ori dinastia galeză a Tudorilor, « regele soare » la Versailles, Cristopher Wren la Londra și, la timpul ei, regina Victoria a Angliei. Sau, la noi, ceea ce au ctitorit, la vremea și cu mijloacele lor modeste, voievozii noștri, prea puțin mulțumindu-se pe ei cu palate somptuoase, ci aducînd smerită recunoștință în cărămidă și piatră, divinei soarte, pomenind, în zugrăveli gingașe, potrivirea fastă a împrejurărilor, isprăvile vitejilor neamului sau încheiere fericită de campanii militare. După cum cred și susțin, că fostul președinte al Braziliei, Joselino Kubichek, prin anii 60, a fost bine inspirat chemîndu-i pe Lucio Costa și Oscar Niemeyer să proiecteze orașul, centrul acestuia, cît și principalele clădiri ale noii capitale « Brasilia » — întrucît aceștia nu i-au furnizat, ca exemplu de urmat, nici magnificul edificiu al Parla-mentului englez, nici imaginea la fel de impunătoare a celui budapestan, nici palatul Dietei japoneze, nici Capitoliile din Statele Unite americane, ci le-a îngăduit, i-a solicitat și i-a încurajat pe cei doi arhitecți, să reali-zeze construcții semnificative ale epocii noastre, ei reușind, de altfel, să marcheze, prin opere originale și eclatante, arhitectura modernă.

Admirabilele și, pretutindeni unde se află, admiratele realizări de arhitectură ale trecutului nu trebuie și nu pot fi preluate ca înfățișare, ca model, ca să confere expresie și expresivitate artistică construcțiilor contem-porane, celor actuale, decît mărturisind — și lăsînd și dovada în oțel, beton și piatră, toate și așa destul de seci, în felul lor — o lipsă de vlagă, o neputință, pe lîngă o atitudine anacronică. Calea de urmat este aspirația către o arhitectură « modernă », adică adec-vată cerințelor și mijloacelor actuale, funcțională, riguroasă, consecventă și sinceră în expresie, optimistă, luminoasă, înfățișîndu-se într-o alcătuire savantă, subtilă și magnifică — strălucind triumfător în lumina soarelui, după cum o cam definea tot Le Corbusier.

Calea de urmat a arhitecturii contemporane, la noi ca și în lume, este aceea de a satisface cerințele la nivelul superior al confortului îngăduit de cuceririle tehnicii actuale și, bineînțeles, accesibile. Aceasta, într-o con-cepție care să satisfacă, cu claritate și complet, datele și relațiile funcționale enunțate în tema respectivă — într-o alcătuire unitară, proaspătă, armonios integrată celorlalte elemente ambientale —, în concordanță cu cuceririle ce marchează progresul civilizației tehnico-materiale, științifice și culturale. Expresia plastică ar trebui, printre alte atribute ale valorilor estetice, să fie aceea proclamînd și rezultînd din limpezimea și unitatea compoziției, a exprimării clare, fără echivoc, fără referințe paseiste la cadrul în care bîntuie încă stafiile ce populează vechile castele medievale.

În acest loc și în acest context, aș face o scurtă refe-rință la arhitectură ce-și zice « postmodernistă », proclamată ca depășind, în timp și mai ales în înțelegere, rosturile și obligațiile sale față de « consumator » — aici termenul este potrivit pentru, sper, pasagera trecere prin lume și istorie a derizoriei producții astfel autointitulată și autopropulsată, care rămîne, din ignoranță sau deliberat, versiunea vulgarizată, mercan-tilistă, a unei producții de arhitectură promovată prin mijloacele eficiente ale reclamei comerciale, urmînd exclusivele țeluri lucrative ale acesteia.

Acest fenomen de distorsiune nu poate fi aplicat și nu mi-l explic — decît prin existența și a altor devieri bolnăvicioase, dezechilibrate și dezechilibrante, semna-late în unele aspecte ale comportamentalului și evoluției unei părți a societății din zilele noastre. Și nu pot să mă abțin să-l asemuiesc cu unele dintre aceste abateri de la « normal ».

De pildă, cu răspîndirea pe scară largă a consumului de droguri, a apariției categoriei « punck », a modelelor vestimentare ciudate, țipătoare, triviale, căutat inestetice și provocatoare, a pornografiei, huliganismului, violenței și terorismului.

Mai legat de discuțiile abordate în simpozion, aș sublinia doar rolul foarte important al artelor vizuale și al arhitecturii în educația oamenilor.

Nu încape îndoială că toate cele percepute de ochi, sînt reținute, catalogate, înscrise în conștiință, acumu-late, interpretate diferențiat, odată cu agonisirea informației, printre care cel mai pregnant se include și aspectul celor mai familiare locuri : strada, vitrina, însemnele, informațiile și reprezentările care acum copleșesc spațiul urban — contribuie hotărîtor la formarea gustului, la educație. Nu mă gîndesc, deci, aici la vizitarea muzeelor, expozițiilor, galeriilor de pictură și sculptură, ci la cel mai comun și cotidian contact al cetățeanului cu mediul — la comunicația vizuală și la importanța pe care acest contact poate să-l aibă, să-l exercite întîmplător sau deliberat asupra omului, adolescent sau matur. Mă gîndesc la influența pe care o exercită aspectul străzii, al cartierului și orașului, al zonelor limitrofe ale acestuia. Asemenea, și poate cu precădere, imaginea televizată, cu tot ceea ce reprezintă, cu ceea ce ar putea semnifica și ar putea contribui la ridicarea înțelegerii și exigenței artistice.

Nu insist — întrucît și prin celelalte referiri sînt scutit de o mai extinsă argumentare. În ceea ce privește influența pe care o poate exercita și o exercită arhitec-tura, nu se poate să nu ne preocupe în cel mai înalt grad înfățișarea interioară, dotarea și întreținerea : a grădiniței de copii, a școlii primare, a localului public — adică a tuturor acelora, prin care copiii iau un prim contact cu realitatea și cu « valorile » civilizației, ale societății, pe care nu au avut prilejul să le cunoască, să le rețină, să le recunoască și să le confrunte, cîtă vreme au stat numai acasă, în locuințele, de cele mai multe ori modeste, ale familiei lor.

De aici, aș trage concluzia că : grădinița, școala, localul public, al administrației, nenumăratele dotări — ar trebui să fie încredințate celor mai destoinici și mai luminați arhitecți și că fondurile alocate să fie îndestu-lătoare și recunoscute ca fiind destinate unei investiții cu totul rentabile pe planul educației și culturalizării, îndrumării către recunoașterea, aprecierea și respec-tului datorat bunurilor materiale și spirituale ale societății.

Legat de această afirmație — aș mai sublinia, cu regret, o constatare dezamăgitoare și păgubitoare. La noi în țară — cu precădere în mediul rural, adesea în zone de un pitoresc natural egalat numai de cele mai admirate peisagii de prin alte părți ale lumii —, sute de mii de gospodari și-au construit cu mijloace materiale proprii locuințe noi, mult mai igienice și mai confortabile decît cele vechi — fapt incontestabil pozitiv. Din păcate, mai toate cu grave lipsuri de tot felul, inclusiv în acela al înfățișării.

Oare, la cîte procente dintre aceste sute de mii, s-a apelat la arhitect? Fără îndoială, la extrem de puține — iar rezultatul se poate, vizibil și cu tristețe, constata.

Cetățenii noștri au învățat și au realizat că este recomandabil și rentabil să apeleze, în caz de boală, naștere etc., la sfaturile și la intervenția medicului. Arhitectul din țara noastră nu este încă apreciat, recu-noscut ca necesar, ca indispensabil, deși arhitecții români se bucură, în Europa, ca să nu zic în lume, de un foarte bun renume.

Dar se zice că profeții nu prea au căutare în țara lor de baștină.

Prof. em. arh. ASCANIO DAMIAN

CUMPĂR CASĂ, SINGUR ÎN CURTE

Au fost odată, demult de tot — și pe urmă iar au mai fost și au tot fost, și mai există și azi —, oameni care zidesc case. Case pentru locuit cu trupul ori pentru locuit cu sufletul, vindecat trupul și pentru vindecat sufletul, case pentru învățat carte, case pentru rîs ori dansat, pentru judecat ori condamnat, case în care oamenii au iubit și au trudit. Și atîtea au tot pomenit casele, în viața lor, încît au învățat și ele să urască și să viseze și unele dintre ele au devenit chiar filozoafe.

De exemplu, una a aflat de la Hegel că « întrucît este în timp, adevărul este adevărat întotdeauna și în orice timp », chibzuială care a făcut-o să trăiască multă vreme într-o senzație de statornicie și confort, pentru că adevărul ei era că se știa casă frumoasă și sănătoasă. Se zvonea, apoi, într-o vreme, adevărul că numai dialectica face istorie și, pe urmă, s-au pomenit și alte adevăruri despre principii și curente, despre contradicții și polemici între generații de case și de oameni care zidesc case. Și, atunci, a înțeles diferența dintre un adevăr și adevărul în timp și asta a făcut-o să-i cadă ceva tencuială de pe încrederea în sine.

La un moment dat, oamenii care zidesc case — li se spune arhitecți — au început să devină agitați și să vorbească despre o criză a arhitecturii sau despre o arhitectură în criză. . . Pe urmă, s-au apucat să clădească cu totul altfel casele și străzile — mai repede și mai mari și mai bățoase și foarte multe —, pînă s-au plictisit de străzi mari și de case mari și bățoase și iar au început să vorbească de criză.

Dintre vecinii casei frumoase mulți au dispărut. Și ea suferă de reumatism la încheieturi de ziduri și planșee, iar medicul de instalații vine frecvent s-o trateze. Ea speră să moară cît mai tîrziu și de moarte bună. Modernismul arogant și radical — pericol necruțător — a intrat în curgere lentă. Iar ea, trecută prin multe, e înțeleaptă și a înțeles că noua criză fundamentală, științificitatea lumii gata, s-a înfăptuit, cu sau fără voia caselor și a filosofilor ori a arhitecților. Vîlva asta e doar o pașnică și sublimă derută psihologică, stilistică, conceptuală.

EA, mașină de locuit (?), uter matern, adevăr, ea privește, acum, pe oamenii ziditori de case, cum au intrat ei în criză, cum au devenit dintr-o dată sentimentali și cum încearcă o resemnificare valorică a creației lor. O nouă stare de spirit o cere. Ei caută autenticitatea (precum în « gînd al lumii » Heidegger) în subiectivitate, redescoperă sincretismul și se tot îndeamnă să se gîndească la o nouă estetică semiotică. Și nu se mai tem de contradicții ca de ucigă-l toaca. Și văd meșteșugul de a construi case, ca limbaj în act, iar opera de arhitectură ca nou mesaj în prezența celor doi subiecți, aflați în act de comunicare. Și vor și ei să facă din adevărul lor, adevăr în timp.

Iar, cînd trec pe lîngă casa veche și frumoasă, (unii, chiar tineri, ba mai degrabă ei) au privirea blîndă, atentă și admirativă.

ANCA SANDU TOMAȘEVSCHI

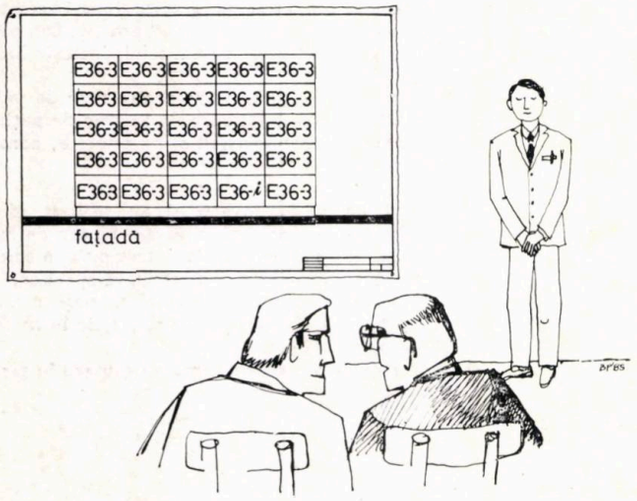

« Foarte interesantă tratarea intrării ! »

desen de arh. PAUL BĂDULESCU

1

2

Evoluție stilistică a mobilierului: 1. Ludovic al XIII-lea — 2. Ludovic al XIV-lea — 3. Ludovic al XV-lea — 4. Ludovic al XVI-lea

3

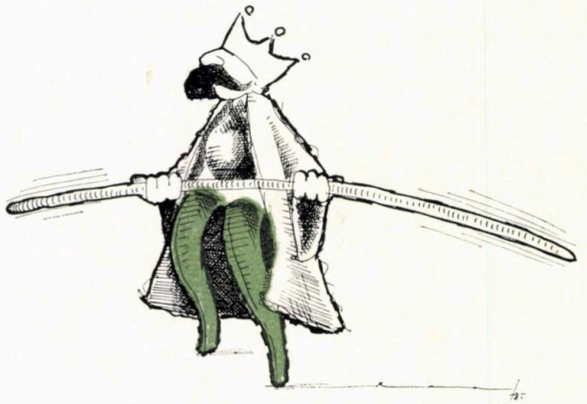

4

desene de stud.-arh. IDOUDI RAOUF (Tunisia), din Institutul de Arhitectură « Ion Mincu » — București

ADEVĂRATUL CHIP AL PROFESIONISTULUI

Reprezentantului fiecărei meserii îi corespunde, s-ar părea, în mare, un anumit « portret robot ». Un chip ne sugerează, de pildă, ACTORUL. Un altul — SAVANTUL sau MILITARUL sau FOTBALISTUL. *Dar ce imagine mentală spontană, sintetică, declanșează enunțarea profesiei de ARHITECT?* Ce chip i se atribuie, curent, acestui profesionist? La această întrebare, aparent simplă, nu am găsit un răspuns, ci mai multe. . .

Arhitectul, cu sacou și papion, pipă cu tutun olandez, distincție și rafinament, membru în unul sau mai multe comitete sau, în orice caz, întotdeauna « fost », povestind suculent, dar parțial, amintiri din avizările celebre sau ale delegațiilor « *dincolo* » la care a participat.

Arhitectul rugbist, vitalitate debordantă, camaraderie francă, nonșalanță, de la o vreme lumbago.

Arhitectul treptizat, amator de schi și bancuri seci, blugi și barbă; hobi obligatoriu; intransigență estetică loyolistă, cu negații și preferințe absolute.

Arhitectul planșetar, etern șef-de-proiect, mai rar de promoție, *cel-care-întotdeauna-e-de-vină*, mereu refăcînd sau recalculînd documentații, neurastenizat de termene iminente, exasperat de normative contradictorii, veșnic alergînd între colaboratori, heliograf, dactilografe, xerox și secretariat. Uneori, cu restanțe la cotizația U.A.

Arhitectul funcționar, specializat în expuneri de motive, tabele, indici și procente, client perpetuu — respectuos dar eficient — al culoarelor ministeriale; totdeauna în așteptarea unor acorduri, avize, semnături sau ștampile.

Apoi arhitectul-director, arhitectul-consilier, arhitectul-publicist, arhitectul-scenograf, arhitectul-artist plastic, arhitectul pensionar, arhitectul-amintire. . .

Și, totuși, ce imagine mentală spontană, sintetică, vă desclanșează pronunțarea cuvîntului ARHITECT?

Arh. DAN BUDICĂ

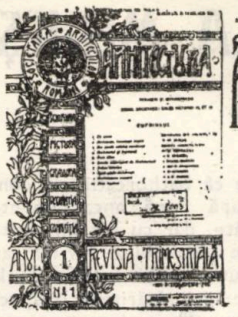

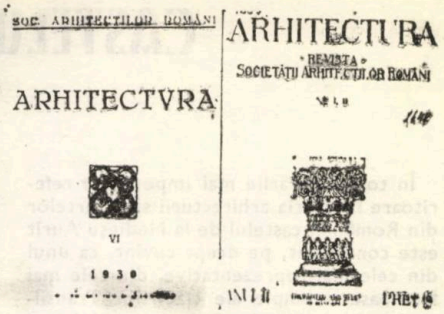

CĂRĂMIDA MODÚL DE BAZĂ AL ARHITECTURII NOASTRE FEUDALE

Ca orice descoperire, și cea a *modúlului* » de bază al arhitecurii noastre feudale de cărămidă a realizat, desigur, în urma unor profundări generale ale lucrării, ar, întîmplător, cu ocazia studiului estaurării Bisericii Sf. Gheorghe-Nou din București *.

Arhitectul Anghel Marcu, colaborînd cu mine și la finalizarea unor etalii, pentru susținerea unor punce de vedere asupra acestei lucrări, observat că masivele de bază ale lădirii se termină, întotdeauna, xact cu cîte o cărămidă întreagă. Nu e cioplită de mîna omului, pentru realiza o anume dimensiune, care ă facă necesară spargerea ei în cest scop.

Tot măsurînd, pe schele, fără a xplica de ce insistă asupra continuiății arcaturilor de deasupra brîului entral, el, de fapt, își controla bservația că, atît toate elementele ecundare, cît și întreg ansamblul or, sînt executate pe baza unui « modul », care și-a dat seama că u este altul decît cărămida cu mortarul dintre două cărămizi, modul pe baza căruia se realizează construcția, indiferent, desigur, dacă este o clădire civilă sau de cult. A probat-o marcînd dimensiunile iecărei arcaturi a Bisericii Sfîntu Gheorghe-Nou, atît pe frontul de nord, cît și pe cel de sud. Egale ntre ele, în aparență, dar în realitate avînd mici diferențe, după nevoile funcționale, dar cu variații ntotdeauna în cadrul dimensiunii de 0,30 m, care reprezintă lungimea cărămizii din epocă plus mortarul de legătură. Cărămida circa 28 cm și mortarul circa 2 cm, totalizînd deci 30 cm. Continuitatea de 30 cm rămîne totdeauna, deoarece întreruperile mulurilor decorative care delimitează arcaturile nu schimbă ritmul ; mulurile trei la număr lucrate cu cărămizi speciale însumează împreună tot 30 cm, așa încît, în adîncimea zidăriei, nu se produce nici un dezechilibru în intercalarea cărămizilor. De aceea, de acum încolo, nu ne mai este permis ca, vorbind de ziduri groase, să mai facem eroarea denumindu-le « ziduri de 1,00 », ca tributari ai sistemului metric internațional, deoarece totul este pendinte de *modúlul cărămidă*, descoperit ca îndrumător al tuturor dimensiunilor.

Controlul l-am făcut și la Biserica Colțea a spătarului Mihail Cantacuzino, din 1701, și la Biserica Doamnei a domnitorului Șerban Cantacuzino, din 1683, toate din aceeași epocă, cu aceeași cărămidă și același « modúl ». Modúl care s-a impus și mai puternic atunci cînd, trecînd la Curtea-Veche, biserica domnitorului Mircea Ciobanu, din epocă mai veche (1549) cu cărămidă mai mică, de circa 25 cm, « modúlul » a apărut de 27 de cm, ținînd cont de mortarul de legătură, adică tot cărămida este cea care a precizat dimensiunile parțiale și pe cele totale.

De aici, reiese clar că, înaintea începerii unei clădiri, constructorul își stabilește precis dimensiunea masivelor de construcție și a totalului, din cîte arcaturi se va compune construcția și din cîte cărămizi fiecare și, din totalul lor, cîte cărămizi-lungime va avea opera lui. La care, adaugă și supralărgirea cerută de caracterul soclului. Cînd își plasează prima cărămidă în fundații, el este sigur de reușita dimensiunii construcției, pe baza « modúlului-cărămidă ». Se laudă cu drag domnitorul Șerban Cantacuzino, grăiesc hrisoavele, cînd, la zidirea bisericii de la Cotroceni, zice : « cu mîna mea am pus cea dintîi cărămidă în fundații », el știa că e pusă cum trebuie și conform dimensiunii calculate pe modúl.

Consider că descoperirea acestui « modúl », care este de fapt nu numai primul, dar singurul pentru construcție, deoarece nici « stînjenul », nici « cotul » nici « palma » nu puteau sluji la măsurile unei construcții, fie civilă fie ecleziastă.

« Modúlul », care a îndrumat toate construcțiile din cărămidă de altădată, în arhitectura noastră feudală atît de tehnică și de chibzuită, este un element de mare valoare. În necunoștință de cauză, nici nu se putea bănui că ar fi existat sau ar fi fost nevoie de vreun modúl, spiritul nostru de azi neputîndu-se desprinde de principiul metric adînc înrădăcinat în ființa noastră. Acuma se poate înțelege precizia cu care se lucra, fără planuri ca ale noastre, doar cu viziunea spațială în mintea meșterului și cu socoteli ce marcau, pe hîrtie, pe scîndurică sau altceva. Iar noi, cu ocazia restaurărilor, ne putem îndruma, pentru toate necunoscutele ce ni se ivesc în cale, știind că tot ceea ce se realizează azi trebuie să fie în funcție de « modúlul » de cărămidă, care ne aduce, obligatoriu, la o anume precizie de cote, ce ne va împiedica a greși.

Arh. H. DELAVRANCEA-GIBORY

* *Proiectul actualei restaurări a Bisericii Sfîntu Gheorghe-Nou, în stadiu de execuție înaintată, aparține arhitectului ȘTEFAN BALȘ (N. Red.)*

CASTELUL DE LA MEDIEȘU AURIT

În toate lucrările mai importante referitoare la istoria arhitecturii sau a artelor din România, castelul de la Medieșu Aurit este considerat, pe drept cuvînt, ca unul din cele mai reprezentative, din cele mai frumoase exemple ale clădirilor Transilvaniei din prima jumătate a secolului al XVII-lea [1].

Mai toate aceste lucrări, neputînd intra în detaliile istoricului fiecărei clădiri în parte, indică drept perioadă de realizare a lui, termene variind între 1620 și 1657 [2].

Dar literatura de specialitate nu se rezumă numai la astfel de lucrări de sinteză, numeroși cercetători de diverse specialități contribuind la îmbogățirea bagajului existent de cunoștințe. Să încerc, deci, pe baza acestor studii și a trei relevee [3], precum și a unor inventare publicate, să analizez istoricul castelului.

Prima menționare documentară este sub denumirea de cetatea Jákó și datează din 1278 [4]. Înaintea acesteia a existat, însă, cu certitudine, o cetate cnezială, poate pe același amplasament, cucerită de regele Ungariei, de la « eretici » [5]. Sondajele arheologice — efectuate în 1970 —, fără a fi concludente asupra ambelor acestor aspecte, permit următoarele concluzii: [6]

● « În colțul nord-vestic al incintei castelului, a fost ridicat un turn de piatră, care continua, pe latura de nord cu un zid de piatră placat spre exterior cu cărămidă, dovedind existența unei cetăți de piatră la Medieșu Aurit, datînd, după tehnica construcției din vremea Voievodatului sau Principatului Transilvaniei, în orice caz o cetate de piatră — un castru — nu mai vechi de sec. XIV—XV ».

● « Jur-împrejur cetatea a mai păstrat și consolidat cu zidărie de întărire și contraescarpe un șanț adînc de 6—7 m, pe fundul căruia, în secțiunea noastră nu am găsit cioburi mai vechi, de sec. XIII—XIV ».

● « Sub zidul cetății de piatră . . . am găsit însă. . . resturi de la o construcție de lemn și pămînt, adică mari *fragmente de pămînt ars, uneori ars puternic, sfrijit, cu urme de dolbe și pari de lemn*. Nu am găsit nici un ciob sau alte urme care să ne permită datarea acestor resturi de lipituri de pămînt ars cu amprente de pari ».

Celebrul castel a fost, deci, precedat întîi de o fortificație de lemn și pămînt și apoi de o cetate de piatră, avînd cel puțin un turn în colțul nord-vestic și un zid pe latura nordică, acestea fiind înglobate în construcția ulterioară a castelului. Întrucît nu cunosc nici o cetate de piatră din epoca principatului, cred că aceasta este anterioară anului 1540.

Ce mai știm despre istoricul acestei cetăți anterioare Renașterii, iar apoi despre cel al castelului?

Se pare că, revendicată de voievodul român Balc (stăpîn al cetății Chioarului), rămîne, după lungi procese, în 1415, definitiv în posesia familiei Móriczfi (Marócz) [7].

În 1492, trece, însă, în proprietatea Báthoreștilor [8]. În acest an ea este menționată în mod ambiguu, drept « curie », dar, în anul următor, este amintită ca cetate [9]. Mai departe încep să apară dovezi materiale că Báthoreștii au construit acolo: după două ancadramente simple, neprofilate, dar cu muchii teșite (deci de la finele secolului al XV-lea sau cel mult începutul celui următor), la primul nivel al aripei răsăritene respectiv al celei apusene [10]; mai apare și un ancadrament datat 1547 [11].

Următorul ancadrament datat apare abia în 1615, cu inițialele lui Sigismund Lónyai [12], situație ciudată, întrucît Ecaterina Báthori — proprietara castelului, soția lui Ștefan Lónyai și mama lui Sigismund — mai era în viață: testamentul ei este din 16 iulie 1625 [13]. Alt ancadrament, datînd din 1627 — dacă nu de mai tîrziu [14] — și care decora intrarea apuseană, constituie prin blazonul Báthoreștilor și inscripția « insignia materna magnifici Sigismundi de Lonia » un omagiu adus mamei noului proprietar (născut în 1593 și decedat în 7 mai 1652).

Apoi, pe portalul principal (de pe fațada sudică) apare inscripția « MAG SIGIS DE LONIA COMES COTT CRASNEM A FVNDAMENTIS EXTRVXIT ANNO DNI MDCXXX » care — după cele prezentate mai sus — este o vădită exagerare a contribuției lui Sigismund, dar care a indus în eroare numeroși cercetători.

Restul elementelor arhitecturale sînt fără dată sau o au incertă [15].

După moartea lui Sigismund Lónyai, castelul trece în proprietatea fiicei sale Ana (care are ca al doilea soț pe principele Ioan Kemény, și rămîne a doua oară văduvă în 22 ianuarie 1662). Sprijinind în 1669 mișcările antihabsburgice, ea este implicată într-un proces de înaltă trădare și i se confiscă castelul.

Din acest moment, domeniul trece prin mîna a diverși proprietari (mai precis: coproprietari, inventarele publicate din această epocă fiind numai cele ale părții mai mari a castelului, exceptînd primele două niveluri ale aripei sudice) și începe declinul lui. În cursul luptelor din 1670, i se aruncă turnurile (nu știu cîte) în aer [16], se incendiază palisadele din jurul șanțului [17], iar, în 1673, este calificată drept « nunc vero ruinosa » [18].

După un incendiu în 1707 [19], ajunge, în 1732, proprietate a familiei Wesselényi, urmași ai primului soț al Anei Lónyai, care în 1740 îi aduc modificări și transformări parțiale [20]. Totuși, ruinarea continuă. În 1940, i se pune doar un acoperiș de protecție, iar, în anul 1945, ca depozit german de muniții, este aruncat în aer de trupele fasciste în retragere.

Iată, pe scurt, principalele date arheologice și istorice, azi disponibile și care infirmă datarea simplă în prima jumătate a secolului al XVII-lea.

Pentru a continua analiza, este acum necesară examinarea releveelor, ceea ce a încercat atît Smigelschi, cît și Lux; ei însă nu aveau la dispoziție decît cîte un releveu și nu cunoșteau inventarele castelului, publicate ulterior, și care azi sînt elocvente în multe privințe. Cele trei relevee nu concordă întru totul. În ceea ce privește planurile, mă voi baza, în primul rînd, pe cele ale lui Smigelschi (care le publică pe toate trei și a cărui probitate și meticulozitate cunoscută asigură o credibilitate sporită, față de ce făcute de doi studenți); iar în privin fațadelor, singurele disponibile mi-au fc cele întocmite de Chirulescu și Bote confruntate cu unele fotografii.

Prima observație care se impune făcută, și de Smigelschi și Kovács — es referitoare la forma neobișnuită în ca se leagă « turnurile » de nord și vest clădire. Spre deosebire de cel din colț sud-estic, care formează încăperi utiliz bile, aproape pătrate, cele două nordi dau spații avînd în plan forma de « L greu folosibile în alte scopuri ale proc sului de locuire, decît pentru depozitar ele par rezultate ale unor adăugiri ult rioare. Cel dinspre sud-vest pare c mai vechi, conceput inițial poate pe pl circular. S-ar putea, astfel, ca vech cetate să fi avut un turn rotund și alte pătrate, interioare colțurilor zidului c incintă. Notăm în acest context că « tu nuri » de castel avînd în plan formă c pană, deci cu un unghiu ascuțit spr exterior, apar în Transilvania abia secolul al XVII-lea.

A doua observație se referă la bolți folosite. La parter, ele sînt renascentist în aripa sudică (inclusiv turnurile) răsăriteană; baroce — din secolul XVIII-lea — în trei încăperi de pe latur nordică; neidentificabile în partea vestic în ruină. La etaj, doar cele patru încăpe orientate spre sud, împreună cu « turnul sînt boltite, tot cu soluții renascentiste.

A treia observație se referă la scara c duce la etaj și galeria de circulație car înconjoară toate laturile curții interioar De fapt, sînt două scări, simetrice față d intrarea principală, cu rezolvări chinuite inabile, în loc să fie — conform uzanțelo epocii și a inventarelor păstrate [21] — un singură, largă, ducînd spre sala mare d la etaj. Este o modificare din 1740, c și galeria, care inițial era « de piatră și nu exista pe latura sudică [22].

Tot aici este cazul să precizăm că, l etajul al doilea, nu exista galerie, circu lația făcîndu-se direct, dintr-o camer într-alta, ca la orice clădire cu simpl tract. Cred, deci, exagerat să se atribui șirul de uși (patru bucăți, atît la primu etaj, cît și la cel de-al doilea) unei influenț renascentiste. Dimpotrivă, rezolvarea est vădit populară, ca însăși compunere clădirii cu simplu tract.

În ceea ce privește fațadele, doar ce principală are în întregimea ei un a doilea etaj, peste care — la mijloc, dea supra intrării principale — se înalță ur turn octogonal. Fațadele laterale au doa parțial acest al doilea etaj, iar în rest — ca și pe latura nordică — au un pod supra înălțat (deasupra primului etaj), cu lăcașuri de tragere deasupra nivelului pardoselii podului. Smigelschi a remarcat, însă, că astfel de lăcașuri de tragere (zidite, însă, ulterior) apar sub tencuiala căzută și pe partea cu două etaje a fațadei laterale, unde există ferestre pentru lumina rea camerelor. Din această observație, confirmată de releveul din 1933, precum

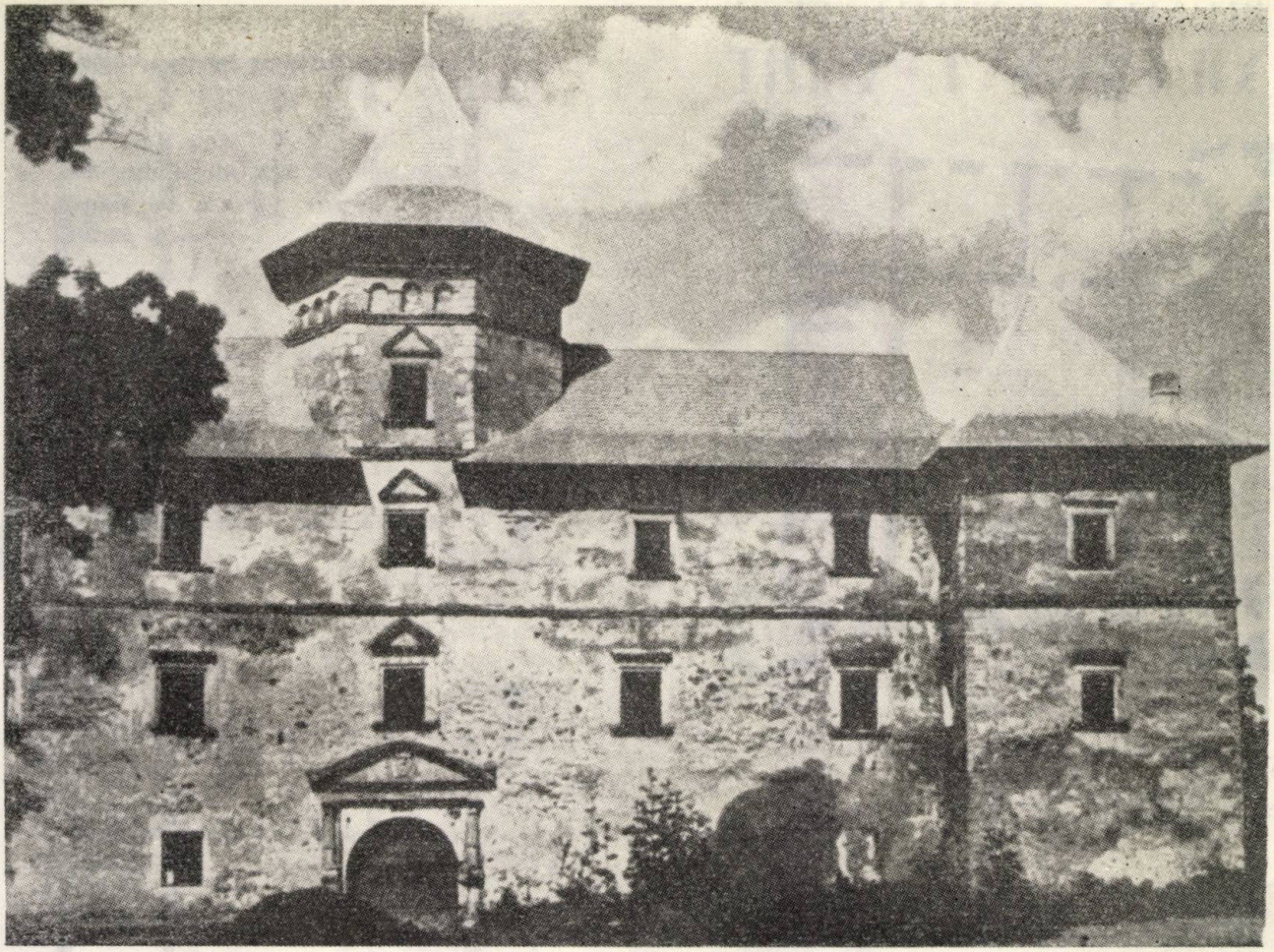

1

1. CASTELUL DE LA MEDIEȘU AURIT

și din factura diferită a ferestrelor acestui nivel [23], el a tras concluzia că etajul al doilea constituie o etapă de construcție ulterioară primelor două niveluri, neavută inițial în vedere. Această teză o putem sprijini cu încă o constatare: șenajele de piatră ale colțurilor turnului octogonal încep aproximativ de la nivelul pînă la care se ridică zidăria podului supraînălțat, ceea ce ne permite ipoteza realizării acestui turn odată cu etajul al doilea sau chiar înaintea lui, în orice caz, *după* « terminarea » clădirii cu pod supraînălțat pe toate laturile. Nu putem fi, însă, de acord cu datarea în 1740 propusă de Smigelschi pentru ridicarea celui de-al doilea etaj, nu numai din cauza facturii lui total diferite de cea a galeriei spre curte, dar mai ales fiindcă existența acestui etaj este atestată indiscutabil de inventarele existente începînd din a doua jumătate a secolului al XVII-lea. De altfel, în 9 februarie 1639, doi meșteri dulgheri au fost trimiși de la Baia Mare la Mediesu Aurit, ca apoi să ridice turnul mic sau de veghe al orașului, după modelul celui de la castel [24]. Fiind vorba desigur de turnul octogonal — încununat pe vremuri de creneluri —, putem presupune că, la data respectivă, el era practic terminat. Această datare a terminării turnului octogonal pune problema dacă nu cumva al doilea etaj parțial a fost ridicat după construirea turnului. Există două indicii în acest sens: șenajele amintite de la colțurile turnului, care nu sînt țesute cu zidăria restului etajului, și existența în zid a unei scări, care duce de la etajul întîi, la încăperea de la etajul al doilea, aflată sub turn, scară semnalată de releveul din 1933.

Nu putem, deci, exclude posibilitatea realizării acestui etaj parțial după 1639 și cu atît mai puțin să negăm eventualitatea unor modificări sau completări (de exemplu: montarea unor ancadramente) ulterioare datei acesteia. Totuși, se pare că putem fixa în jurul acestei date terminarea castelului renascentist (cel mult în 1647), care, în 1740, suferă trei modificări mai importante: schimbarea totală a scării de acces la etaj și a galeriei de circulație, renunțarea la crenelurile turnului octogonal (desigur, generatoare de infiltrații) și reboltirea parterului aripei nordice.

Cred că, înainte de a trage concluziile privind etapele de construire a castelului, este cazul să continuăm, pe scurt, descrierea lui.

În ceea ce privește interioarele, sînt cîteva încăperi, care merită atenție, mai ales la etajul întîi. Aici se găsea, în corpul răsăritean, marea sală de mese cu tavanul de lemn aurit (menționat în inventarul din 1689 ca deteriorat) și după care — conform tradiției — castelul și localitatea au dobîndit atributul de « aurit ». Dar, denumirea de Mediesu Aurit apare încă în 1608 [26]. La același nivel, în corpul apusean, era o a doua sală de mese, mai mică, iar, la capătul vestic al corpului sudic, capela. Cu un etaj mai sus, la « turnul » sud-vestic, era vestita « cameră a paradisului », cu bogatele ei tavane și fresce [26].

Exteriorul, deosebit de impunător, avea șenaje de piatră la toate colțurile ieșinde și un brîu simplu de cărămidă tencuită deasupra primului etaj [27]. Din multitudinea bogatelor lucrări de pietrărie, care-i împodobeau exteriorul și interioarele, nu s-a păstrat — după cunoștințele mele — decît portalul principal și fereastra deasupra acestuia (care era, ca și cea de deasupra ei, încununată cu un fronton, marcînd — împreună cu turnul octogonal — axul intrării), în ruina existentă, și un șemineu aflat la Muzeul Județean din Tîrgu Mureș, însă — după cum a sesizat B. Nagy Margit [28] — montat greșit. Puținele fotografii și relevee sau desene rămase ne mai dau, însă, o palidă imagine a fostei bogății a castelului, care să-i asigure un loc de frunte printre monumentele laice ale arhitecturii țării noastre.

În final, este cazul să încercăm să tragem, pe baza celor de mai sus, concluziile posibile referitoare la principalele etape de construcție ale castelului.

1. Pe locul în cauză, au fost ridicate mai demult, succesiv, două cetăți (cel puțin). Părți ale ultimei dintre ele au constituit, apoi — placate cu cărămidă — baza realizării castelului. Pare certă existența unui turn nord-estic, a unor corpuri de clădiri pe laturile vestice și estice (fără să știm întinderea lor, dar ne însușim constatarea lui Smigelschi că nu

→

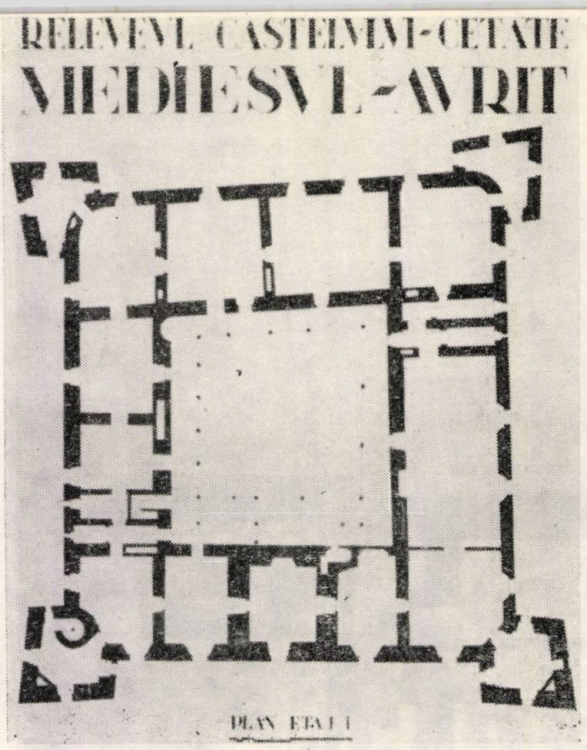

2

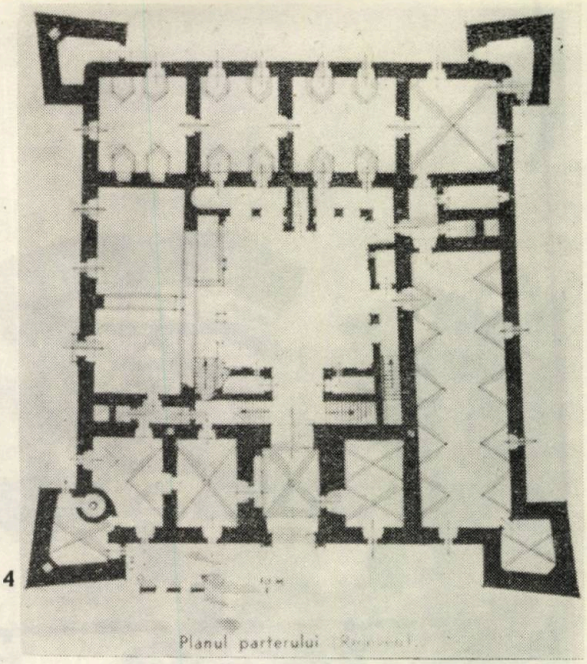

4

Planul parterului (Releveu)

2, 3. RELEVEU DIN 1933, PLAN ETAJ 1, FAȚADA APUSEANĂ

4, 5, 6. RELEVEU 1939, PLAN PARTER, PLAN ETAJ 1, PLAN ETAJ 2

3

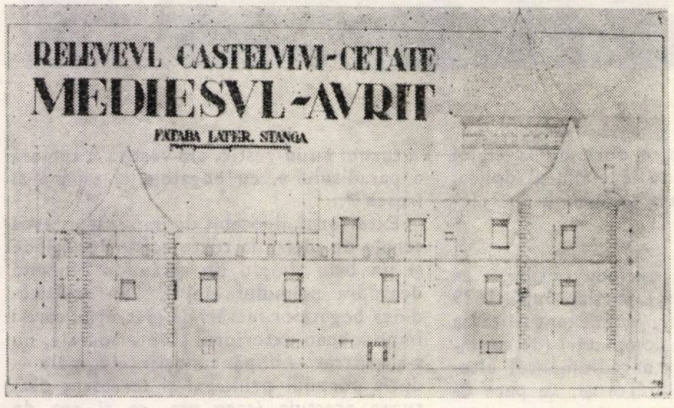

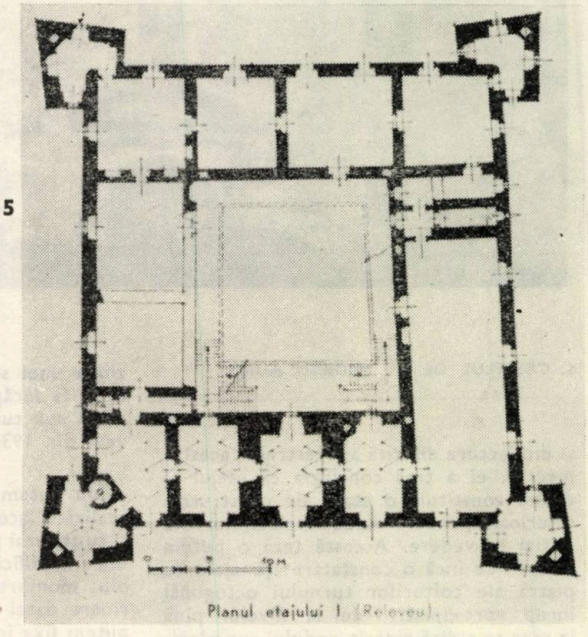

5

Planul etajului I (Releveu)

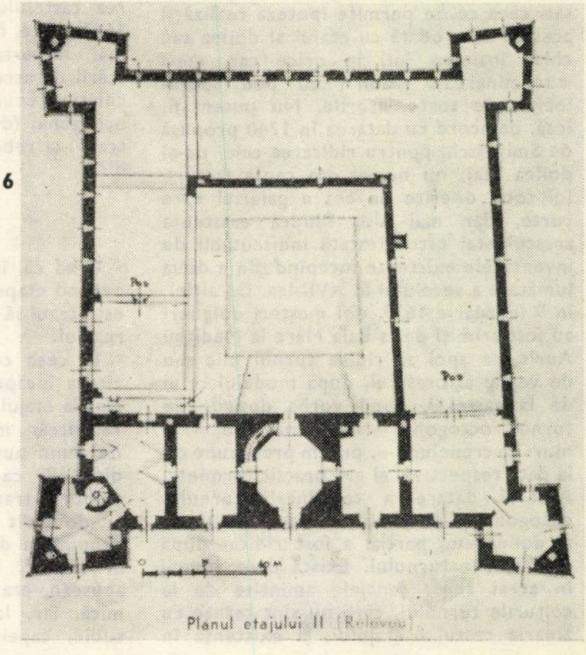

6

Planul etajului II (Releveu)

aveau etaj), poate și un turn sud-vestic (cel puțin fundația lui). De aici, și nu din Renașterea italiană, provine planul aproximativ pătrat (cu laturile apropiate de 50 m lungime). Etapa aceasta poate fi considerată ca încheiată spre finele secolului al XV-lea, cel mult începutul veacului următor.

2. Urmează transformarea acestei cetăți într-un castel renascentist, cu două niveluri. Acest proces a început, probabil, aproape de mijlocul secolului al XVI-lea și s-a încheiat — probabil, după mai multe întreruperi, cum a fost desigur și între anii frământați 1593 și 1613 — în 1630.

3. Se ridică turnul octogonal și al doilea etaj parțial, castelul dobîndind, în jurul anului 1640, aspectul lui renascentist cunoscut. Consider aceste ucrări ca o

etapă distinctă, nu fiindcă ar fi existat o întrerupere certă, de durată, înaintea ei, ci fiindcă ele înseamnă o altă concepție, o trecere (poate treptată) [30] de la un castel cu două niveluri, la unul cu trei niveluri și turn octogonal.

4. După pagubele suferite în 1670 și 1707, urmează modificările și transformările din 1740, amintite mai sus, care nu mai cuprind ancadramente de piatră, ci doar profiluri trase în tencuială.

În ceea ce privește șanțul și podul ridicător — și cetatea gotică trebuie să le fi avut. Dar dimensiunile șanțului, întărirea lui cu ziduri, palisadele exterioare, dau de bănuit lucrări din secolul al XVII-lea.

S-ar părea, deci, că acest castel, considerat îndeobște ca tipic celor ridicate în timpul lui Gabriel Bethlen, să fie, în esență, realizat înaintea domniei lui.

Atît am reușit să constat, din celălalt capăt al țării, din materialele citate. Sînt conștient de caracterul ipotetic al unor afirmații și aștept corecturi și contribuții noi ale istoricilor și, mai ales, ale arheologilor mai apropiați de acest valoros vestigiu al trecutului nostru, care făcuse parte din sistemul de apărare al Porții Mezeșane.

Dr. arh. GHEORGHE SEBESTYEN

NOTE:

1. Balogh Jolán, *A renaissance építészet és szobrászat Erdélyben*, în: « Magyar művészet », 1934, Budapest, p. 149—153; Balogh Jolán, *A kéősrenaissance és kora-barokk művészet*. Különlenyomat a Magyar Művelődéstörtenet III. kötetéből, Budapest, 1940, p. 36; Biró József, *Erdélyi kastélyok*, Budapest, f.a., p. 47; Varjú Elemér, *Magyar várak*, Budapest, f.a., p. 10; Balogh Jolán, *A magyar renaissance építészet*, Budapest, 1953, p. 51—54; Gh. Sebestyén și V. Sebestyén, *Architectura Renașterii în Transilvania*, București, 1963, p. 41, 109; Grigore Ionescu, *Istoria arhitecturii în România*, II, București, 1965, p. 191—192; Virgil Vătășianu, *Arta în Transilvania de la începutul secolului al XVII-lea pînă în primele decenii ale secolului al XIX-lea*, în: Istoria artelor plastice în România, II, București, 1970, p. 164; H. Takács Marianna, *Magyarországi udvarházak és kastélyok*, Budapest, 1970, p. 56—57; B. Nagy Margit, *Várak, kastélyok, udvarházak*, Bukarest, 1973, p. 370—371; Balogh Jolán, *Olasz tervrajzok és hazai késörenaissance épületeink*, în: A magyarországi renaissance és barokk, Budapest, 1975, p. 78; Vasile Drăguț, *Dicționar de artă medievală românească*, București, 1976, p. 201—202; Kovács András, *Szabályos alaprajzú olaszbástyás várkastélyok Erdélyben*, în: « Művelődéstörténeti tanulmányok », 1980, Bukarest, p. 88—89; Gheorghe Curinschi Vorona, *Istoria arhitecturii în România*, București, 1981, p. 226; Grigore Ionescu, *Arhitectura pe teritoriul României de-a lungul veacurilor*, București, 1982, p. 432; Vasile Drăguț, *Arta românească*, București, 1982, p. 326.

2. Din lucrările menționate la Nota 1, doar Kovács András îi datează începuturile poate înainte de 1615; H. Takács Marianna indică existența unei cetăți în secolul al XV-lea și lucrări renascentiste începînd cu 1615; B. Nagy Margit arată existența — poate pe același amplasament — a unei cetăți medievale și începerea construirii castelului la începutul secolului al XVII-lea, sau finele celui anterior.

3. Releveul complet al castelului, întocmit în 1933 de studenții V. Chirulescu și E. Botez se găsește în arhiva Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » din București; cel cuprinzînd planurile celor trei niveluri este publicat de Victor Smigelschi, *Castelul « Mediașul Aurit »*, în: « Arhitectura » nr. 4/1939, p. 6—7; Lux Géza, *Az aranyosmeggyesi várkastély*, în: « A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylat Közlönye » nr. 5—6/1982, p. 18, publică planul parterului și secțiunea transversală, trecînd prin curte.

4. Szirmai Szirmay Antal, *Szathmár vármegye fekvése, története és polgári esmérete*, II, Budán, 1810, p. 11; *Nagybánya és környéke*. Szerkesztette Palmer Károly, Nagybánya, 1894, p. 319; Lux Géza, *Az aranyosmeggyesi* . . ., p. 17.

5. Francisc Páll, *Românii din părțile sătmărene (ținutul Mediaș) în lumina unor documente din 1377*, în AIIC, 1969, p. 7—35.

6. Sever Dumitrașcu, *Săpăturile arheologice din 1970 la Mediașul Aurit — castel*, în: « Crisia », 1974, Oradea, p. 101—106, din care citez (p. 104—105). Această citare mă obligă ca, în mod consecvent cu ea, în continuare să consider castelul ca fiind orientat cu intrarea principală spre sud.

7. Victor Smigelschi, *Castelul* . . ., p. 6.

8. H. Takács Marianna, *Magyarországi* . . ., p. 56; B. Nagy Margit 1975, p. 370.

9. Szirmai Szirmay Antal, *Szathmár* . . ., p. 313.

10. H. Takács Marianna, *Magyarországi* . . ., p. 649; B. Nagy Margit 1973, p. 370; Kovács András, *Szabályos* . . ., p. 89 (care — verbal — mi-a comunicat și amplasamentele lor).

11. H. Takács Marianna, Magyarországi . . ., p. 649; B. Nagy Margit 1973, p. 370.

12. H. Takács Marianna, *Magyarországi* . . ., p. 649; B. Nagy Margit 1973, p. 370; Kovács András, *Szabályos* . . ., p. 88.

13. Feöldi Doby Antal, *Lónyai család*, Budapest, 1895, p. 21.

14. Kovács András, Szabályos . . ., p. 88.

15. G. Lux sesizează existența cîte unui ancadrament datat 1649 și chiar 1657, nesemnalate de niciun alt autor (omițind însă cele din 1547, 1615 și 1627). Cel puțin data de 1657 este discutabilă: erau vremuri tulburi, improprii construcției, mai ales în zone apropiate de frontieră. Tot el publică însă imaginea unui ancadrament (fig. 8) cu inscripția « MD/SIG COM / C. » adică o mie șase sute și nu știm cît.

16. *Nagybánya és környéke* . . ., p. 320.

17. *Szalárdi János siralmas magyar krónikája*, Budapest, 1980, p. 659.

18. H. Takács Marianna, *Magyarországi* . . ., p. 649.

19. Lux Géza, *Az aranyosmeggyesi* . . ., p. 17; Erdös Iudita, *Castelul de la Mediașul Aurit — monument al Renașterii transilvănene*, în: « Satu Mare. Studii și comunicări », 1980, Satu Mare, p. 362.

20. Victor Smigelschi, *Castelul* . . ., p. 6.

21. « . . . a felső contignatiora egy garádicson fél menvén, vagyon elsőben is egy Aranyos Palota », (inventar 1689, în: B. Nagy Margit 1973, p. 35); « . . . egy gradicson felmenvén vagyon elsőbenis egy aranyas Palota », (inventar 1703, în: Urbaria et conscriptiones, 5, p. 76).

22. Vezi inventarul din 1703, citat mai sus, ca și inventarul din a doua jumătate a secolului al XVII-lea (Urbaria et conscriptiones, 7, p. 135), care precizează că această galerie este de piatră (« kö folyosó »).

23. Sesizată apoi și de Balogh Jolán, *Az aranyosmedgyesi várkastély*, în: « Erdély », nr. 2/1941, Kolozsvár, p. 22, fără însă să tragă de aici concluzia unei etape distincte de construcție.

24. Szász Károly, *A nagybányai képirók, kö- és fafaragók történetéhez*, în: Kelemen Emlékkönyv, p. 573.

25. Szirmai Szirmay Antal, *Szathmár* . . ., p. 315.

26. Despre « camera paradisului », vezi: Szirmai Szirmay Antal, *Szathmár* . . ., p. 316; Szász Károly, *A nagybányai* . . ., p. 568; Balogh Jolán, *A késörenaissance* . . ., p. 51; Kovács András, *Szabályos* . . ., p. 39. Géza Lux o consideră ca fiind amplasată la turnul sud-estic dar cred că inventarul din 1689 îl infirmă.

27. S-a vorbit, legat de modul în care acest brîu împarte fațada în două registre, și de secțiunea de aur. Ideea mi se pare nefondată, nu numai fiindcă brîul s-a realizat desigur înainte de a exista intenția de a ridica un al doilea etaj, ci și fiindcă acest etaj ar fi trebuit să fie mai înalt cu circa 70 cm, decît s-a realizat, pentru ca să putem vorbi realmente de secțiune de aur.

28. B. Nagy Margit 1973, fig. 119, 120.

29. De notat că — după configurația planului — corpul sudic nu este în niciun caz ulterior celui vestic. Ipoteza ca cele două ancadramente cu muchii teșite să fi fost aduse dintr-o altă construcție ni se pare nefondată: în astfel de cazuri, vechile pietre cioplite erau folosite ca material de zidărie. Nu cunosc nici un caz de « ancadrament strămutat » înainte de a doua jumătate a secolului trecut, cînd începe să apară grija pentru monumentele trecutului.

30. Este posibil ca această etapă să fi cuprins trei faze de concepție. În prima, se ridică un nivel al turnului și se amenajează accesul la el, dinspre răsărit, printr-o scară în zid. Apoi, se ridică (parțial) etajul al doilea — poate cu intenția de a-l extinde pe toate laturile (accesul la el, în colțul sud-vestic al curții, dă de bănuit că ar fi existat intenția de a realiza acest etaj cel puțin și pe latura apuseană). Poate simultan cu această fază, se ridică ultimul nivel al turnului: accesul la el *nu* este în continuarea scării amintite mai sus, ci în colțul nord-vestic al încăperii de sub turn, ceea ce permite ipoteza ridicării turnului în două etape de concepție.

ION MINCU*

Trecusem în anul II, în 1909—1910. Lucram la planşele noastre cu compoziţii din ordinele clasice, fiind « dădăciţi » oarecum de « bătrînii » din anul III şi IV. În schimb şi noi « boboceam » la proiectele lor de arhitectură, trăgeam în tuş, « poşam » planurile etc. Eram mai ales patru « boboci » care ne bucuram de prietenia celor bătrîni şi ni se permitea să asistăm la « corecturile » pe care le făcea profesorul Ion Mincu la proiectele lor. Iar noi profitam din plin de acest avantaj. Mincu era figura cea mai ilustră printre arhitecţii ţării, cea mai temută de elevi şi cea mai iubită. Învăţăturile şi ideile lui erau cu totul originale, iar corecturile lui aveau un caracter ciudat, aparte, aspru. Toate frămîntările şi gîndurile lui intime, nescrise şi nevorbite nicăieri, erau dezvăluite şi dăruite în atelier. Dar nu era uşor de urmărit. Elevii îl ascultau cu sfinţenie şi căutau să-l înţeleagă. El simţea, desigur, această patimă tinerească de a şti, de a cunoaşte, de a prinde din cuvintele lui grele şi grave, mult, cît mai mult — tot, dacă s-ar fi putut. Dar vorbirea lui era, adeseori, în enigme, concentrată în fraze lapidare, izbucniri aspre, din adîncuri şi numai lui cunoscute. Alteori, cînd se alătura de bătăile repezite ale inimilor acestea tinereşti, ale elevilor lui, vorbirea lui era mai blîndă, mai înţeleasă. Se vedea, probabil, pe el la vîrsta noastră şi tribulaţiile lui pentru descoperirea şi înţelegerea adevărului, greutăţile prin care a trecut şi frămîntările lui nesfîrşite pentru găsirea unui ţel în arhitectură. Cui putea să vorbească de toate acestea şi cum putea să certe şi să osîndească greşelile arhitectonice ce se făceau în timpul lui? În lumea din afară era temut că avea izbucniri şi judecăţi drepte şi aspre pe care le rostea făţiş, fără menajamente. Nu se putea ataşa nimeni de el — ardea. Doar elevii lui, în atelier, îl urmăreau cu admiraţie nestăvilită spre a-i înţelege şi urma învăţăturile. Aşa se forma în atelier o atmosferă superioară de răscolire a principiilor de arhitectură şi de destăinuire din partea profesorului a acestor principii. Aci se putea dărui din plin profesorul şi era recepţionat cu nemărginită dragoste. Corecturile lui Mincu erau aspre şi necruţătoare, dar gîndurile şi cuvintele lui nu se adresau numai elevilor din atelier, ci, peste capetele lor, şi dincolo de incinta atelierului. « Arhitectura este meserie grea, nu orice cîrpaci este arhitect ». « Arhitectul adevărat trăieşte opera sa, apoi o vede în întregime, pînă la amănunte şi numai după aceea pune mîna pe creion şi o desenează pe hîrtie. Dar, pînă acolo, trebuie muncă, muncă aprigă, de cunoaştere, de luminare, de înţelegere ». Atunci nu puteam pricepe, la început de drum, vorbele lui. Abia după ce am fost la Paris, am adîncit gîndurile lui Mincu.

Iată-l, îl vedeam pe fereastră cum intra în curte cu pas domol, cu pălăria lui neagră cu boruri mari, cu privirea drept înainte. Nu se uita, nici la dreapta, nici la stînga. Cu bastonul uşor, parcă măsurînd spaţiul, Mincu străbătea curtea şcolii, cu gîndurile cine ştie unde, fix la ora 4.

Urca direct sus, nu trecea pe la cancelarie, care era jos, pentru a semna în condica de prezenţă, nici la ieşire. Deschidea încet uşa atelierului, dădea « bună ziua », îşi lăsa pălăria şi bastonul pe prima masă de lîngă uşă şi privirea căuta planşeta la care să meargă. Păşea încet şi se aşeza liniştit pe scaun, avînd planşeta în faţă şi, de jur împrejur ciorchine, elevii. Întreba, fără să ridice ochii de pe planşetă: «Ce proiect avem acum? ». I se spunea şi, la prima şedinţă, punea să se citească programul. La celelalte şedinţe, se trecea direct la analiza proiectului, la « corectură », cum se spunea. Mincu se uita pe planşetă 5—10 minute, fără să spună nimic. Apoi, deodată, întreba: « Apăi bine, domnule, ce spui d-ta în proiectul ăsta? Ce este asta? » şi arăta ceva pe planşă. « Cum îţi închipui d-ta că se poate admite aşa ceva? » Şi începea critica proiectului, bucată cu bucată, şi, totdeodată, te învăţa cum trebuie făcut, cum trebuie rezolvat subiectul, programul. Dar învăţăturile erau date tot prin cuvinte aspre: « Ce, aşa ai în schiţă? Lasă schiţa şi refă proiectul cum trebuie, uite aşa şi aşa, asta să fie plasată aici, pentru că... » şi explica de ce. « Asta aici, pentru ca să se lege cu astălaltă, cum e logic. Ce, ieşi din schiţă? Păi, eu cred că e mai bine să lucrezi un proiect bun şi să cazi că ai ieşit din schiţă, decît să cazi că ai făcut un proiect prost ». (Proiectul trebuia să urmărească o « schiţă de proiect », care dura, supravegheaţi, 12 ore şi, dacă te depărtai prea mult de această schiţă, « cădeai » la proiect).

În « beşteleală », cum îi ziceam noi, el nu se adresa numai elevului respectiv, ci lovea şi în proiectele şi înfăptuirile pe care le cunoştea la arhitecţii din afară. Cum ar fi un tribunal, un liceu, o poştă, o primărie etc, care se construiau pe vremea aceea şi aveau unele defecte, pe care le vedea în planşele elevului. Şi noi pricepeam asta, întrucît colindaserăm, între timp, pe la clădirile respective şi aveam oarecum o slabă mîngîiere că şi arhitecţii aveau asemenea greşeli.

Şi, dacă era o planşă unde găsea ceva care să-i convină, spunea: « Al cui este proiectul acesta? » Şi-l privea pe elev. « Ei da, asta mai merge ». Şi începea să spună de ce « merge », ce e bun şi ce « nu se împacă » şi, iarăşi, făcea analiza soluţiei şi explica diferitele variante ce se pot obţine.

Pentru Mincu, un proiect sau o lucrare de arhitectură « spunea » ceva, vorbea şi el dialoga cu cele ce spunea lucrarea, se supăra sau se îmbuna, vorbind tare în faţa elevilor, avînd ca motiv proiectul elevului. Şi nu numai ce se vedea în ţară, ci mintea lui atotcuprinzătoare alerga, la Paris, în Franţa, în Spania, Grecia şi pe unde colindase şi-l urmărea arhitectura specifică a fiecărei ţări şi răscolea zbuciumul lui de a găsi şi imprima şi în ţara noastră o arhitectură nouă, aparte, specifică ei. Truda lui de o viaţă întreagă! Frămîntările lui pentru adevăr, cinste, perfecţiune şi originalitate în arhitectură, cu reuşitele şi eşecurile suferite, cu visurile lui de viitor, se strecurau pe nesimţite în expunerile pe care le făcea elevilor lui. Era aspru şi necruţător, nu cu elevul timid şi înfricat de lîngă el, ci cu el însuşi şi cu cei care se îndeletniceau cu branşa « grea » de arhitect. Mincu era un suferind pentru cinste, adevăr şi perfect, un temerar explorator al filonului de aur al lor. Aşa era firea lui.

Cînd proiecta, mintea lui iscoditoare nu se mulţumea nici o dată cu ceva stabil, fixat, ci căuta mereu « perfectul » şi, calc peste calc şi nopţi nedormite întîrziau mereu finisarea. Timpul şi termenele nu-l îngrădeau.

În ultimul timp, mîna îi tremura şi corectura desenată era puţin stînjenită. Totuşi, se îndîrjea şi, deodată, mîna lui trasa, fără să tremure, o linie bruscă sau schiţa un profil minunat, contura silueta unei statui, perfect redată, pe faţada unui proiect.

Nu ne lăsa să prezentăm, la corectură, faţada, pînă ce nu era mulţumit cu rezolvarea planului, că zicea: « Un plan bun, bine chibzuit, poate da vederi armonioase, pe cînd, cu un plan nenorocit, oricît te-ai zbate şi oricît de meşter ai fi, nu poţi obţine decît faţade schiloade ».

« Cînd vreţi să puneţi o linie pe hîrtie, gîndiţi-vă că orice linie de-a voastră pusă pe hîrtie va trebui să corespundă cu ceva în spaţiu, nu vă jucaţi cu liniile, că ele vorbesc, au fiecare limba lor de înţelegere ».

Cînd un elev credea că îşi poate valorifica proiectul prin decorarea faţadelor şi a planului cu motive fără rost, Mincu se zburlea şi ironia cădea necruţătoare: « Mais c'est un coup d'artiste... croyez vous? Scoate-le, mon cher, că n-ai ajuns acolo ». Stăruia: « Învăţaţi să schiţaţi, să aveţi totdeauna carnetul de schiţe în buzunar şi, cînd întîlniţi ceva care să vă mişte, să vă atragă atenţia în mod deosebit, scoateţi carnetul şi-l desenaţi ». Adeseori, ne cerea carnetul de schiţe, se uita prin el şi corecta, ici şi colo, cîte un desen. Era bucuros cînd carnetul era bogat în schiţe. « Schiţaţi nu numai motive de arhitectură, ci orice este frumos şi bun de reţinut, silueta unui copac, un copil care se joacă, un animal, orice! »

Cînd vedea la un proiect ceva de la lucrările lui, privea lung şi îngîndurat, apoi se întorcea către noi: « Omul acesta a vroit să spună ceva aici, atunci, dar acum n-ar mai face aşa. Gîndiţi şi spuneţi în desen ce voiţi să spuneţi voi înşivă, nu vă împăunaţi cu lucruri străine, stau rău pe capul vostru ».

Dar nu numai cînd proiecta Mincu era necruţător, era cu el însuşi şi mereu se frămînta. Tot aşa, pe şantier, cînd proiectul mergea la realizare, cu detalii la 10 cm., cum înţelegea el să prezinte proiectul, pentru a nu i se diforma ideea, tot mai intervenea, trasînd pe pereţi profile, decoraţii sau părţi importante, în mărime naturală.

Mincu era netolerant şi înspăimînta pe constructorii executanţi cu exigenţele lui de perfecţiune. Materialele trebuiau să fie de cea mai bună calitate, refuza stive întregi de cărămidă, pentru că nu era bine arsă sau avea pietricele de calcar, grămezi întregi de nisip, că nu era curat şi zgrunţuros la pipăit, şi tot aşa cu varul, fierul, lemnul etc.

Nu mai amintesc de execuţia în sine, manopera, care trebuia făcută cu cea mai mare scrupulozitate, perfecţie, după toate regulile tehnice.

---

* Amintirile de mai sus ale profesorului arhitect Florea Stănculescu sînt publicate, acum, pentru prima oară, cu permisiunea Ninei Stănculescu, fiica autorului, căreia îi adresăm respectuoasele noastre mulţumiri. Mulţumim, de asemene arhitectului Nicolae Lascu, prin a cărui bunăvoinţă ne-a parvenit acest text.

Toată viața a fost urmărit de patima lui pentru corectitudine și perfecțiune.

Timp de 20 de ani (1892—1912), cît a fost profesor de arhitectură, a format cam 50 de diplomați, care au lucrat în stil național, pînă după cel de-al II-lea război mondial. Curentul Mincu a fost atît de puternic, încît a antrenat chiar diplomați ai guvernului francez, cum a fost talentatul arhitect Petre Antonescu, demn continuator al operei lui Mincu. De asemeni, cîțiva dintre elevii lui au devenit profesori și preconizatori ai stilului național, original și variat. Putem spune că toată epoca, o jumătate de veac de la începutul sec. XX, a fost cuprinsă de acest curent, răscolit și imprimat de Ion Mincu.

« Arhitectura este o îndeletnicire grea, spunea el, trebuie să ai „focul sacru" în tine, cere o continuă și mărinimoasă dăruire de sine, mult consum de materie cenușie cerebrală și mult suflu de fantezie ».

« Arhitectura, ca orice artă, este oglinda în care se reflectă cultura, civilizația și faima unui popor și tot ea făurește felul de a fi al poporului său, este semn și factor de pregătire al gustului de frumos, al optimismului în viață și al sănătății fizice și spirituale ale unui popor. Această reflectare este luminoasă, cenușie sau întunecată, după cum se prezintă operele de arhitectură respective ».

« Arhitectura este armonia liniilor, după cum pictura este armonia culorilor și muzica armonia sunetelor, iar armonia este atributul superior al perfecțiunii, în natură și în operele omenești ».

« Arhitectura trebuie să „spună ceva" în graiul înțeles al poporului unei țări și, pentru asta, ea, ca orice artă, e necesar să-și aibă izvorul în adîncurile trecutului artistic al poporului respectiv ».

Așa și-a consumat viața Ion Mincu, cu « focul sacru » neistovit, zbuciumat, în căutarea unei arhitecturi originale, caracteristice românilor, cu patima lui pentru cinste, adevăr, corectitudine și perfecțiune.

Personalitatea lui se încadrează în rîndul celor mai de seamă oameni de geniu din țara noastră.

Admir și felicit din toată inima pe cei care au avut venerabila idee și au hotărît să înscrie numele lui Ion Mincu pe frontispiciul Institutului de Arhitectură al Republicii Socialiste România.

Arh. FLOREA STĂNCULESCU

din viața școlii

PROMOȚIA DE ARHITECȚI 1963

Reîntîlnindu-se, după 20 de ani de la terminarea facultății, pe terasa Institutului de Arhitectură, foștii studenți-arhitecți ai seriei 1957—1963 au ținut să imortalizeze — prin această fotografie —, pentru cititorii de azi și de mîine ai revistei, chipurile lor optimiste, pline de vigoare și de încredere în afirmarea pe mai departe a talentului și nedezmințitei lor vrednicii profesionale.

Emoționanta revedere a celor din imagine s-a petrecut în iulie 1983.

Întîrzierea, nepremeditată, a publicării fotografiei în cauză, sporește, credem noi, interesul și valoarea acestui document festiv, la care a luat parte — cum putem constata — și regretatul prof. arh. Nicolae G. Lupu, dascălul exemplar al atîtor serii de studenți-arhitecți și director un timp (funcție echivalentă atunci, celei de decan) al Facultății de Arhitectură.

Așteptînd bilanțul activității colegilor noștri, la 25 de ani de la absolvirea facultății, deci în 1988, le urăm un sincer și cordial: LA MULȚI ANI !

ARHITECTURA

1. Doina Micu, — 2. Clara Barabaș Pucher, — 3. Aurelia Rădulescu Copcea, — 4. Prof. dr. doc. arh. Grigore Ionescu — 5. Prof. dr. arh. Tiberiu Benedek — 6. Prof. em. arh. Ascanio Damian — 7. Prof. arh. Nicolae Lupu — 8. George Nicolae — 9. Constantin Ionescu — 10. Ion Barabaș — 11. prof. dr. arh. Gabriel Cristea — decanul Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » — 12. Mihaela Sava-Dunduc — 13. Rodica Baltazar-Ciumara — 14. Ana Cîrlig-Tarcău — 15. Ileana Boambeș-Horhoianu — 16. Cornelia Neagu-Macoveschi — 17. Monica Alămaru — 18. Margareta Suciu-Pop — 19. Alexandra Repanovici-Brătescu —20. Liana Ciorcilă-Găgescu — 21. Georgeta Pitrop — 22. Mariana Cocioabă-Roșca — 23. Liviu Durbacă — 24. Rodica Apostol-Timariu — 25. Ionel Drăgulinescu — 26. Gheorghe Cheptea — 27. Antonio Teodorov — 28. conf. dr. arh. Radu Tănăsoiu — 29. prof. dr. ing. V. Stoenescu — 30. Vasilica Paul-Dumitrache — 31. Ion Serdan — 32. Gabriel Enăchescu — 33. Paul Stoica — 34. Dumitru Chiricuță — 35. Marta Damian-Nicolescu — 36. George Chira — 37. Ion Ilie Dumitrescu — 38. Constantin Dobre — 39. Panait Toader — 40. Conf. arh. Dorian Hardt — 41. Nicolae Drăgan — 42. Vasile Neagu — 43. Alexandru Racoviceanu — 44. Lili Popescu-Popa — 45. Viorel Voia — 46. Emilian Preda — 47. Eugenia Mareș — 48. Florica Reisenauer-Hărțău — 49. Inge Perva — 50. Constantin Bucur — 51. Dr. Peter Derer — 52. Ștefan Burcea — 53. Ion Ciorcilă — 54. Ion Tripa

Gheorghe Pătrașcu: ARHITECTURA ȘI TEHNICA POPULARĂ, Editura Tehnică, București, 1984, 158 pagini, 175 imagini (desene și fotografii)

Autorul acestei cărți este un tînăr arhitect, pe care am avut prilejul să-l cunosc în grupul de români participanți la a III-a Bienală de la Sofia, INTERARCH '85. Aveam să asist și la comunicarea pe care a prezentat-o aici, despre problemele care apar în cazul intervențiilor arhitectului în mediul urban existent. Firește că, în cîteva scurte răgazuri, am discutat cu el despre cartea ce-i apăruse la Editura Tehnică. Rîndurile care urmează ar putea constitui o continuare firească a dialogului nostru de la începutul lunii iunie.

Domeniul arhitecturii populare românești a constituit pentru mulți arhitecți — conștienți de valoarea acesteia — obiect de studiu temeinic.

Aproape fără excepție ei au tratat această temă nediferențiat, adică însumînd în cadrul aceluiași studii locuința cu anexele ei, hanul, biserica, construcțiile ce adăposteau instalațiile tehnice sau activitățile meșteșugărești. Atitudinea lor era justificată dacă ne gîndim că « duhul locuinței țărănești » se prelungește în chipul cel mai firesc în toate celelalte realizări din arhitectura populară și că spațiile destinate practicării activităților economice făceau parte, alături de unelte și de celelalte instalații tehnice, din imaginea satului românesc tradițional.

Probabil cei dintîi care au tratat diferențiat în studiile lor arhitectura populară au fost istoricii, etnografii, muzeografii. Rodul acestei orientări s-a văzut odată cu realizarea muzeelor economico-etnografice, cum sînt: Muzeul Tehnicii Populare din Sibiu și Muzeul Pomiculturii și Viticulturii de la Golești.

Dar, oare, nu tocmai această specializare și restrîngere a domeniului de investigat, ce o pot asemui cu focalizarea laserului în vederea unei concentrări de energie maximă, este o trăsătură caracteristică a epocii pe care o trăim?

Cartea arhitectului Gheorghe Pătrașcu se oprește la o parte din arhitectura populară și anume — la aceea care adăpostește activități economice și meșteșugărești. Această opțiune selectivă pentru domeniul investigației științifice conferă lucrării de care ne ocupăm o notă de originalitate, iar autorului îi permite, de la bun început, să realizeze unitate în prezentarea unui material documentar foarte variat. Un alt avantaj, care decurge dintr-o asemenea opțiune selectivă, îl constituie posibilitatea de a întreprinde studii comparate între exemple din diferite arhitecturi; de altfel, conștient de această posibilitate, autorul consacră mai multe pagini unor scurte comparații între construcții, realizate în diferite țări, care răspund acelorași programe de arhitectură.

Cartea prezintă o mare diversitate de construcții ce se înscriu, toate, în arhitectura populară avînd caracter de producție — de la locuințele neolitice cu spațiu gospodăresc și pînă la complexele meșteșugărești cum sînt cele de la Hărnicești sau de la Polovragi — Gorj.

Geniul popular a găsit, de fiecare dată, rezolvarea optimă a problemelor tehnice și estetice, fie că a fost vorba de locuința cu spațiu gospodăresc, de atelierul olarului, al țesătoarei, al frînghierului, fie că au fost uleinițe, dîrste, potcovării, mori de vînt, mori cu cai, mori de apă, pive, joagăre, forje, fie că au fost simple anexe gospodărești pentru creșterea vitelor, pentru adăpostirea și păstrarea cerealelor și a vinului sau construcții independente pentru păstorit.

Reproduc un fragment din Postfața, în care sînt enunțate, clar și concis, cîteva argumente pentru actualitatea acestui studiu.

« Tehnica populară a impus uneori rezolvări remarcabile care, deși intuitive, au constituit germenii unor tehnici și tehnologii ulterioare de tip industrial ».

« Economia populară a fost o economie a resurselor minime, problemă redevenită actuală din anumite puncte de vedere ».

« Civilizația populară mai oferă cel puțin un domeniu de reflecție foarte actual, relația om-natură. În condițiile în care astăzi această relație este una conflictuală, cu tendințe de agravare, lecția civilizației populare trebuie reținută. Structurile ei, și printre ele desigur arhitectura, nu au intrat niciodată în conflict cu natura, ci s-au subordonat ei, au menajat-o ».

« Experiența constructivă acumulată de arhitectura populară mai poate încă oferi lecții remarcabile de logică structurală, integrare în natură, funcționalitate, economicitate și estetică » (pag. 148, 149).

. . .În umbra conacului Goleștilor, începînd din 1966, au fost aduse și reclădite, prin grija unor muzeografi inimoși, mai mult de 100 de construcții din toate zonele țării. Puțini sînt vizitatorii care se abat pe ulițele acestui sat ipotetic, unic în lume prin profilul său muzeistic și care se găsește la numai cîțiva kilometri de Pitești !. . .

În liniștea caselor de lemn, cu pridvoare de un mare rafinament, gîndeam acum cîtva timp la utilitatea unor cărți de felul celei scrise și ilustrate de arhitectul Gheorghe Pătrașcu. Muzeele etnografice, asemenea celui în care mă aflam, nu pot cuprinde decît cîteva sute de construcții valoroase. . . Mii, zeci de mii de construcții populare rămîn pe locul unde le-au înălțat meșterii lor și vor fi expuse, în continuare, distrugerii inexorabile provocate de timp și de oameni. Spre deosebire de majoritatea popoarelor europene, poporul nostru a avut posibilitatea să cunoască și să trăiască în formele unei arhitecturi populare autentice, pînă către mijlocul secolului nostru ! Nu sîntem asemenea acelor popoare care au asistat la dispariția arhitecturii lor populare, încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Principalul material de construcție din arhitectura noastră populară a fost lemnul, pentru fiecare parte a casei utilizîndu-se esența cea mai potrivită. Dar lemnul se regăsea, nu numai în alcătuirea locuinței și a anexelor gospodărești, ci și în aceea a pieselor de mobilier, a vaselor, a uneltelor de tot felul, a mijloacelor de transport, a împrejmuirilor și porților, a fîntînilor, dar și a instrumentelor de măsurat și a celor muzicale, a instalațiilor tehnice sau a armelor. Din lemn, strămoșii noștri și-au înălțat locuințele, dar și bisericile și hanurile, de fapt cam tot ceea ce, astăzi, constituie pentru noi imaginea satului românesc tradițional.

Ne-am aflat sute de ani în miezul unei civilizații a lemnului, care s-a manifestat în toate domeniile vieții, deci și în domeniul sensibilității și artei. De aici, și însemnătatea unor temeinice cercetări pluridisciplinare, care să dea la iveală noi aspecte legate de această fascinantă civilizație a lemnului, atît de viguroasă, în ciuda vechimii ei de cîteva mii de ani.

Cărți de felul celei scrise și ilustrate de arhitectul Gheorghe Pătrașcu le-aș înscrie pe lista lucrărilor ce reprezintă contribuția arhitecților la vasta operă de recuperare a unor valori spirituale de mare însemnătate pentru generația actuală și pentru cele viitoare. De aceea, am convingerea că apariția acestei lucrări — ca și a altora ce-și propun să studieze arhitectura populară românească din perspectiva actuală — trebuie semnalată și salutată cu toată atenția.

Ceea ce mă și străduiesc să fac, din acest colț de pagină.

Dr. arh. ADRIAN MAHU

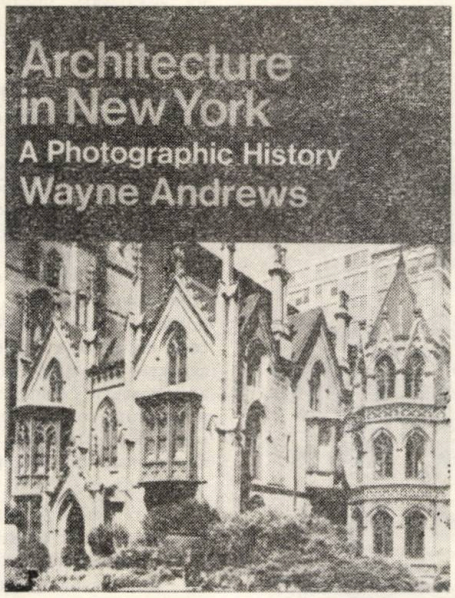

Wayne Andrews: ARCHITECTURE IN NEW YORK — A PHOTOGRAPHIC HISTORY, — Icon Edisions, Harper and Row Publishers, New York, 1978, 188 pagini, 255 ilustrații

Orașul New York a fost centrul virtual al arhitecturii nordamericane, încă din perioada colonială. Apoi, în anul 1810, cînd avea vreo sută de mii de locuitori, era așezarea cea mai populată a țării; iar proeminența sa arhitectonică se menține de atunci pînă azi. Imaginile clădirilor newyorkeze precontemporane și actuale mai semnificative, îndeosebi acelea din peninsula *Manhattan* sînt atît de cunoscute prin mass-media, au făcut obiectul atîtor publicații ilustrate, încît nu ele dețin mare pondere în cartea-album a lui WAYNE ANDREWS, intitulată *Architecture in New York*. În schimb, abundă aici reproduceri după construcțiile mai vechi, alcătuind un patrimoniu cultural aparte. Trecerea în revistă a clădirilor istorice apare ca un periplu sugestiv, profitabil; căci ceea ce s-a zidit acolo timp de aproape trei secole reflectă plastic fazele dezvoltării socio-economice, cu mutațiile respective de aspect, progresul neobișnuit al orașului New York și al statului cu același nume.

Autorul nu e la întîia sa lucrare antologică de istoriografie arhitecturală. Pe lîngă scrierile sale beletristice, el publicase anterior, în 1946 și 1964, două cărți despre mediul urban din *Chicago*, urmate de altele referitoare la *Michigan* (1967) și la *New England* (1973). Acestora li se adaugă nenumărate articole cu tematică similară, apărute cu începere din 1941, în diferite periodice.

Cartea în discuție este monografia ilustrată a tradiției constructive locale, lipsită de rădăcini stilistice proprii, indigene. Emigranții nu au găsit la sosire nimic preexistent demn de asimilat în materie de clădiri; nimic ce să formeze o tradiție în sensul unor realități geografice, etnice și sociale, ca o manifestare a unei conștiințe de identitate colectivă,

1. CAPELA SAINT PAUL (arh. Thomas McBean, 1766). Cea mai veche biserică din New York. Eleganta clopotniță adăugată în 1794, distonează vizual cu simplitatea neoclasică a fațadei principale

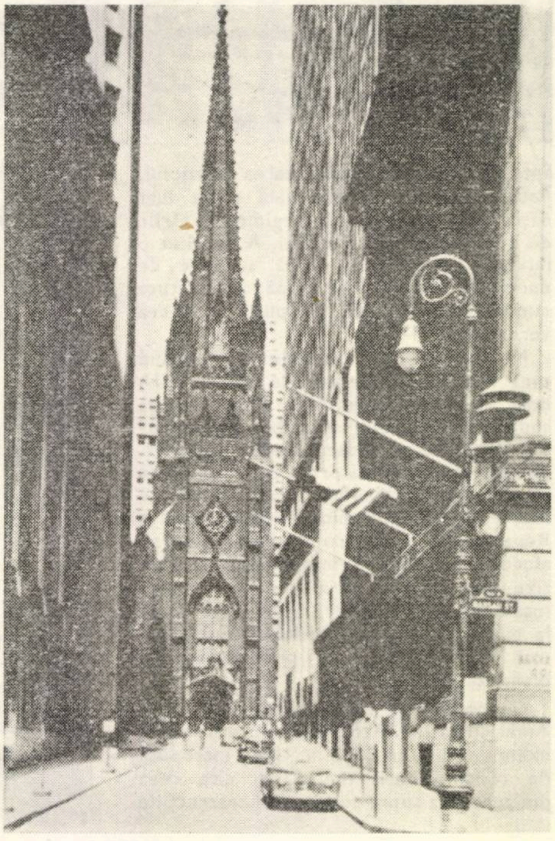

2. TRINITY CHURCH. Importantul monument de arhitectură, în stil neogotic, ridicat între 1839—1846, apare ca un spectaculos cap-de-perspectivă al străzii înguste

→

3

3. PRIMĂRIE PE BROADWAY. Operă a arhitecților J. F. Mangin și J. McComb, reprezentativa clădire monumentală se caracterizează prin componentele preluate din Renașterea italiană (1803—1812)

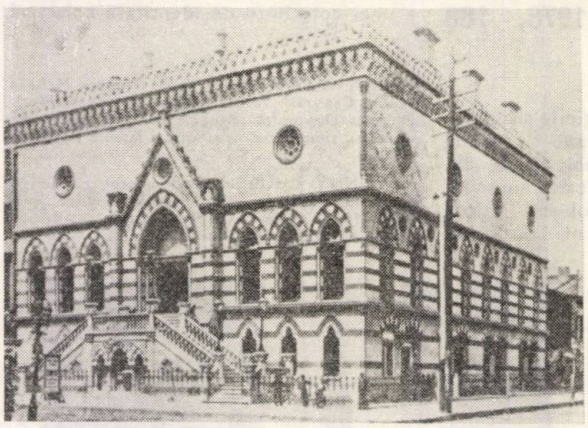

4

4. MUZEU MUNICIPAL. Scara exterioară, ogivele și fișiile de marmură divers colorate din fațade amintesc de unele primării gotice din Toscana (arh. P. B. Wright, 1863)

5

5. PODUL BROOKLYN (1867—1883). Conceput de John Augustus și W. Roebling, podul comportă o structură metalică suspendată, ce constituia pe acea vreme o soluție constructivă revoluționară

de severitate monumentală ale înfloritoarelor civilizații precolumbiene.

Așa cum se vede din volumul lui *Andrews*, după arhitectura relativ sobră datînd din secolul al XVIII-lea, a urmat, ca tranziție spre modernitate, o alta mai ostentativă, în bună parte de esență plutocratică. Este vorba, în special, de reședințele somptuoase ale unor milionari (ca cele aparținînd familiilor *Vanderbilt*, *Goult*, *Astor*, *Morgan* etc). Expresie a unui romantism decadent, într-o lume în care contau puterea, banii și aparența, locuințele respective împrumutau nu o dată aspectul de castel medieval sau de palat al Renașterii. Numeroasele cluburi precum și anumite instituții publice de pe atunci creează o impresie de falsă demnitate academică, de inspirație neoclasică sau neogotică.

Într-o fază mai apropiată, arhitectura din New York atestă dezvoltarea industriei, comerțului și băncilor, sub formă de impunătoare sedii ale diverselor companii. Răsar, apoi, magazinele universale, precum și imobile multietajate pentru birouri și apartamente. La ridicarea acestora, au contribuit firește noile tehnologii structurale; dar stilul respecte să servească la urbanizarea peisajului. Astfel, arhitectura colonială ce a luat naștere s-a inspirat în întregime din țările de origine ale noilor veniți. A rezultat o mixtură de imitații după stilurile de epocă și monarhice, după arhitectura europeană cultă, dar mai puțin după cea vernaculară.

Nuclee specific tradiționale, datînd dinaintea independenței, se află în SUA doar în cîteva regiuni. De pildă, în zona sudică de ocupație franceză *(Louisiana)* sau în părțile ce țineau cîndva de *Mexic*. În acestea din urmă precum și îndeobște pe coasta Pacificului, mai dăinuie o moștenire arhitectonică purtînd pecetea Renașterii și a Barocului spaniol, iar pe alocuri, se întîlnesc reminiscențe constructive arhaice sub formă de construcții locale din lut *(adobe)*, redevenite acum la modă. În schimb, în *Manhattan*, nu a mai rămas nimic din primele așezări olandeze locale.

Cu totul alta este situația din țările Americii Latine. Acolo există pretutindeni exemple din arta de a clădi introdusă de conchistadorii iberici, și cîte ceva din ceea ce a supraviețuit din construcțiile

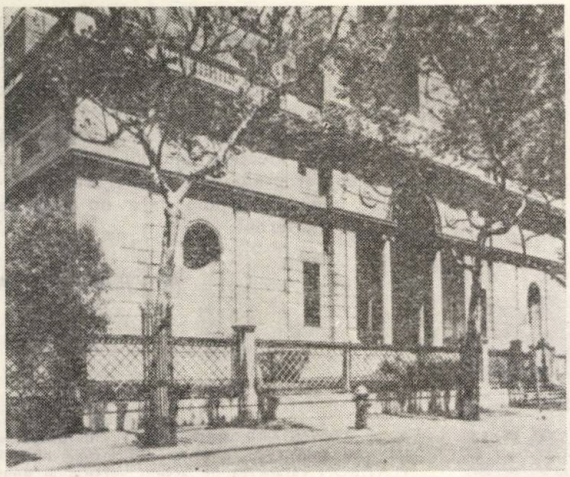

6

6. BIBLIOTECA PIERPONT MORGAN. Fațada edificiului, construit în 1906, imită arhitectura renascentistă de la PALAZZO DEL TE, din orașul italian Mantova

7

7. PENNSYLVANIA STATION. Ridicată între anii 1906 și 1910, gara avea o fațadă grandioasă ce nu concorda, însă, prin alura ei neoclasică, cu bolțile metalice transparente din interior (dezafectată în 1963)

tiv nu corespundea nici noilor cerințe utilitare și nici aspirațiilor maselor citadine compuse din emigranți.

Scheletele metalice și apariția ascensoarelor de persoane (primul a fost produs în 1857 de către firma *Ottis*) au favorizat creșterea considerabilă în înălțime, prevestind epoca de mai tîrziu a zgîrie-norilor. Cei din *Manhattan*, cu sensul lor ascensional, oarecum agresiv, sfidînd parcă legile materiei și ale gravitației, au dobîndit cu vremea o valoare vizuală oarecum simbolică, menținută și după răspîndirea de structuri similare pe toate meridianele și latitudinile.

8. GRAND CENTRAL STATION. Arhitectura de demnitate monumentală neoclasică a gării, datînd din primii ani ai secolului, este copleșită de un zgîrie-nori din fundal. E vorba de PANAM BUILDING, clădit mult mai tîrziu, după planuri întocmite de Walter Gropius, Emery Ross și Pietro Belluschi

8

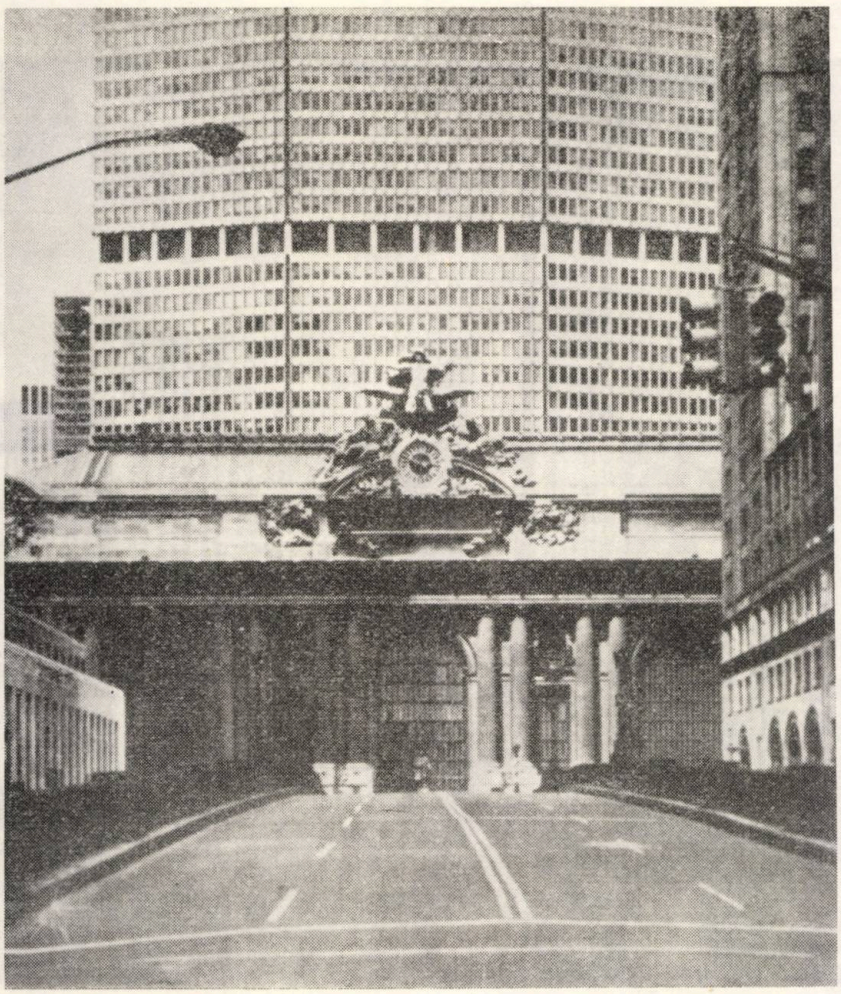

Contrastînd puternic cu masivele clădiri ale veacului al XIX-lea, cu fațadele lor caracteristice din gresie roșiatecă *(brownstone)*, arhitectura cu adevărat modernă din New York a luat avîntul știut mai ales între cele două războaie mondiale. Stilul contemporan, bazat pe carcase din beton armat sau din oțel de care atîrnă fațade-cortină cu o abundență de deschideri vitrate, a beneficiat de aportul cîtorva arhitecți europeni de vază, fugiți din țara lor din motive politice sau rasiale.

În mod regretabil, acum la New York ca și în toate metropolele din Apus, stilul marilor clădiri suferă adesea influența promotorilor imobiliari și a acelora care finanțează investițiile, ei stînjenind în anumită măsură imaginația proiectanților.

O atenție deosebită atrag, în cartea de față, imaginile unui număr de clădiri însemnate care nu au scăpat mersului vremii. Dispărute, ele trezesc un interes nostalgic, deoarece fac parte dintr-o cultură urbană nu de mult apusă. Iată doar două exemple: *Singer Building*, de pe *Broadway* executată în 1898 și înlocuită după șaizeci de ani cu un zgîrie-nori mai rentabil, precum și *Madison Square Garden*, fosta dotare sportivă și de agrement de faimă internațională. Fațadele acesteia din urmă erau bogat decorate cu o tratare sculpturală în *terra-cotta*, iar partea ei superioară, elansată, imita întrucîtva turnul *La Giralda* din Sevilla.

Wayne Andrews dovedește, în volumul său, însușiri notabile atît la selectarea materialului imagistic cît și prin spiritul de sinteză din textul introductiv. O parte dintre fotografii sînt datorate autorului: departe de a fi încercări de amator, ele

→

9

denotă aptitudini de profesionalism prin forța lor expresivă și atmosfera evocatoare. Depășind impactul vizual momentan, ca și calitatea documentară, imaginile respective intră în lumea subtilă a artei. Căci dezvăluie sensuri ascunse, acționează ca repere afective ajutînd — împreună cu alte fotografii — la înțelegerea sufletului unei metropole care nu lasă pe nimeni indiferent.

Arh. JEAN MONDA

9. TIMES SQUARE, BROADWAY. În fotografia luată în anul 1908, ciudata clădire-turn numită FLATIRON răsare ca un accent vertical al unui grup risipit de clădiri mai scunde, între timp dispărute

10. ROCKEFELLER CENTER (1931—1940). Inițial destinat numai pentru birouri, ansamblul a devenit, prin adăugiri ulterioare, un atractios centru de spectacole și de localuri de consum (arh. Reinhart, Hofmeister, Corlett și Harrison)

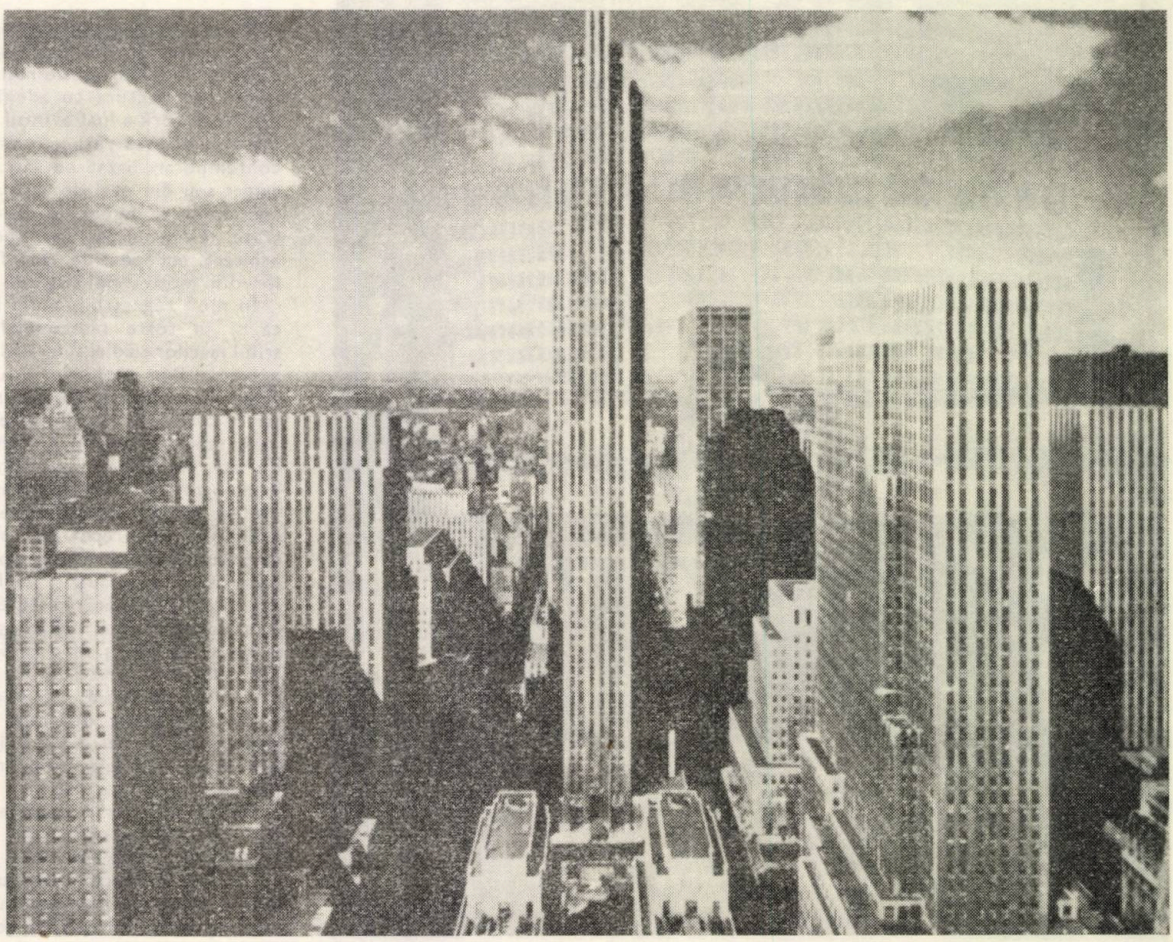

10

REVISTA «DADUTOP»

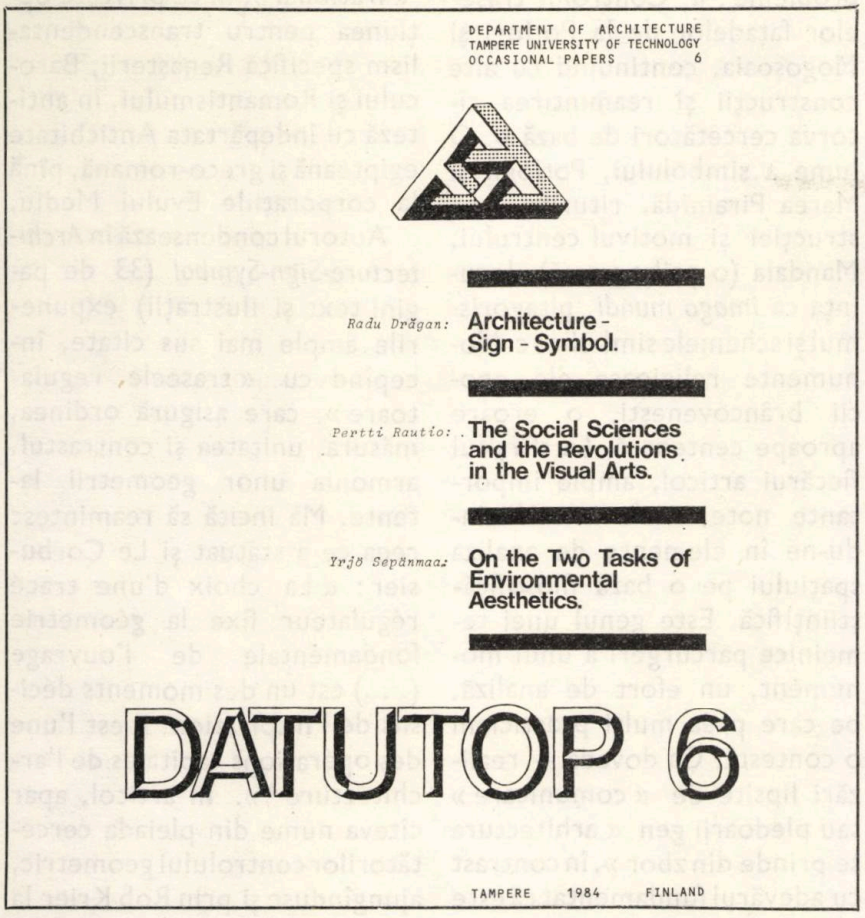

« Nimic nu cere mai multă prudență ca adevărul »

C. GRÁCIAN

În ultimii ani, publicațiile periodice de arhitectură diferă substanțial între ele. Cu cinci decenii în urmă, dincolo de nota lor aparte, *Architecture d'Aujourd'hui*, *Architectural Review*, *Forum*, *Progressive Architecture*, *Moderne Bauformen*, *Domus*, *Casabella*, *Werk*, *Arhitectura* etc erau asemănătoare în fond : un tipic în abordarea exemplificării.

Pozițiile critice erau limitate, iar prezentarea lucrărilor urma cam acest fir călăuzitor : situl, organizarea ansamblului, ordinea spațio-funcțională, realizarea tehnică, aspectul estetic, date economice și, eventual, caracteristici speciale. Deci, o suită determinată de observații « cvasiclinice », adică directe. Desigur, nu au lipsit numere « consacrate », recenzii, arhitectura trecutului, noutăți tehnice, mobilier, expoziții de concursuri cu inerentele discuții, simpozioane, de la un nivel pragmatic, la cel al nesecatelor principii.

Oricum periodicele de arhitectură nu se puteau organiza numai pe fragmente din manuale tehnice și nici pe o însumare de memorii justificative cît de abil redactate. Ele constituiau și o tribună a ideilor, prilej de argumentare al autorilor și criticilor, prin expuneri ale propriilor teorii.

Anii trec și neiertătorul praf al lucrurilor vechi acoperă multe opțiuni, performanțe sau înverșunate dueluri profesionale.

După război, numărul revistelor de arhitectură s-a înzecit. Editorialele, criticile, cronologiile tematice, teoriile inedite, documentele, revista revistelor și cărților, recenzia anului încheiat, premiile speciale, scrisorile, dezbaterile rubricate etc — ne apar deosebite față de conturarea lor anterioară. Ca adevăr autoevident, putem opune numerele revistei « Arhitectura » din anii '30 ori '50 cu aparițiile ultimilor ani.

La distanță de două-trei generații, noțiuni ca expresivitate, compoziție, estetică, armonie, sinceritate, simetrie etc sînt nuanțate diferit. Se împrumută termeni din alte discipline : metabolism, sinergie, semiotic, semantic, sintactic, iconic etc, dar, după atîta amar de timp, nu răzbat lexical nici argoticele noastre exprimări « partiu » și « volumetrie ». Pînă și noțiunea de ambiguitate s-a înnobilat, dar Le Corbusier, în pofida acelor « maisons blanches » (Ozenfant-Poissy), este încă neiertat pentru conceptul « mașina de locuit ». Se mai și acceptă, demagogic, ca « monumente contemporane » pînă și ansamblurile arhetip Sarcelles.

Ca atare, în ce privește *DATUTOP* * — o revistă finlandeză, pe care, prin hazard, am citit-o curent — încep prin a afirma că este cu totul ieșită din comun. Ea demonstrează, cu brio, nebănuite puncte de vedere, care însoțesc practicarea meseriei. Este ceea ce a dorit breslei Le Corbusier, cînd a scris : « Je voudrais que les architectes deviennent l'élite même de la société — les gens

* DATUTOP este o prescurtare — conform manilor secolului nostru — însemnînd « DEPARTMENT OF ARCHITECTURE TAMPERE UNIVERSITY OF TECHNOLOGY OCCASIONAL PAPERS"

les plus riches spirituellement (et non les plus indigents, les plus plats, les plus étroits), qu'ils soyent ouverts à toutes choses (et non pas fermés comme des épiciers dans leur spécialité). L'architecture c'est une tournure d'esprit et non pas un métier [1]. »

Pentru diversitatea de preocupări dorită de Le Corbusier, propun cititorilor parcurgerea conținutului primelor apariții chiar în ilustrația recenziei. În ce privește nr. 6/1984, remarcăm articolele « Științele sociale și revoluția în artele vizuale » (Pertti Rautio), cu o bibliografie de la Aristotel la H. Marcuse, și « Despre cele două țeluri ale esteticilor cadrului înconjurător » (Yrjö Sepänmaa), cu note și referințe de o notabilă importanță.

Azi, însă, îmi revine a mă referi pe larg la contribuția colegului Radu Drăgan : « *Architecture-Sign-Symbol* ». Stilul lui *R.D.* este complex, îmbogățit de erudiție și animat de unele strașnice temerități tinerești. Ne pune în situația de a ne întreba în ce măsură s-a desacralizat arhitectura modernă în toate sensurile divergentelor ei ipostaze ? Încerc a-mi răspunde cu ideala formulare a regretatului I. D. Suchianu : « foste adevăruri viitoare » . . ., în sensul misiunii generațiilor nerăbdătoare a privi în urmă dar cu folos pentru viitor.

Exemplele alese de Radu Drăgan sînt rafinate și omologabile pentru turnirele criticii de artă. Autorul a devenit în timp record un nume în unica noastră revistă de breaslă, prin cele trei articole : « Au cunoscut meșterii lui Constantin Brâncoveanu secretele secțiunii de aur ? [2] ». A însumat în acestea următoarele probleme : a. Controlul traseelor fațadelor de la Potlogi și Mogoșoaia, continuînd cu alte construcții și reamintirea cîtorva cercetători de bază b. O lume a simbolului, Potlogii și Marea Piramidă, riturile construcției și motivul centrului, Mandala (o psihogramă), locuința ca *imago mundi*, pitagorismul și schemele simbolice c. Monumente religioase ale epocii brâncovenești, o eroare aproape centenară. La sfîrșitul fiecărui articol, ample importante note, unele introducîndu-ne în elemente de analiza spațiului pe o bază filosofică-științifică. Este genul unei temeinice parcurgeri a unui monument, un efort de analiză, pe care prea mulți practicieni o contestă. Ca dovadă — realizări lipsite de « comunicare » sau pledoarii gen « arhitectura se prinde din zbor », în contrast cu adevărul fundamentat că este o meserie cu mult mai pretențioasă decît își închipuie profanii. De ce să ne facem iluzii că sînt noțiuni accesibile sentențioșilor ceea ce Marcuse a numit « dimensiunea estetică » sau Le Corbuiser « spațiul indicibil » ? Dincolo de emfaticul « îmi place . . . sau . . . nu-mi place », marele public ignorează conexiunile arhitecturii cu alte arte, precum și subtila înnoire a tradiției : continuitatea de la cortul chinezesc la supremația tehnologiei Tsukuba, inaugurată la 17 martie 1985, ce ne va apărea, peste 15 ani, ca încă o imagine de *science-fiction* depășită. Cîți concep arhitectura drept un efort creator al « simbiozei » [3] ?

În eseul său, *R.D.* previne că este prea complicat a descrie pe scurt un proces născocitor în care se opun « rațional » și « irațional », în ce privește opțiunea pentru transcendentalism specifică Renașterii, Barocului și Romantismului, în antiteză cu îndepărtata Antichitate egipteană și greco-romană, pînă la corporațiile Evului Mediu.

Autorul condensează în *Architecture-Sign-Symbol* (33 de pagini text și ilustrații) expunerile ample mai sus citate, începînd cu « traseele regulatoare », care asigură ordinea, măsura, unitatea și contrastul, armonia unor geometrii latente. Mă incită să reamintesc ceea ce a statuat și Le Corbusier : « La choix d'une tracé régulateur fixe la géometrie fondamentale de l'ouvrage (. . .) est un des moments décisifs de l'inspiration, il est l'une des opérations capitales de l'architecture [4] ». În articol, apar cîteva nume din pleiada cercetătorilor controlului geometric, ajungînduse și prin Rob Krier la curentul Postmodern. Însă *R.D.* îl omite (ca nume, pînă la nota nr. 1) pe Matila Costiescu Ghyka — redactor al revistei « Simetria » (1939—1947) — dar, mai ales, unul dintre rarisimii autori români de găsit într-o librărie de arhitectură din străinătate **.

Nici profesorul dr. arh. Adrian Gheorghiu — al doilea autor în situația primului citat — (devenit un simplu . . . Gheorghiu !) nu apare lîngă desenele sale — precum R. Krier, F. Montes sau M. Botta), iar Corina Nicolescu nu mai ajunge cu schemele de boltire, din « Arhitectura » nr 5/1982, în revista finlandeză.

Ne uluiește pe prea mulți omisiunea profesorului dr. doc.

** La noi, o librărie numai pentru Arhitectură sau Urbanism nu există, deși, anual, apar spații comerciale, cu zecile de mii de metri pătrați

arhitect Grigore Ionescu, care a publicat, în «*Arhitectura populară din România* [5] », șase exemple de control geometric, între care unul pe celebra Casă Cartianu, convingător exersat și de matematicianul-arhitect Adrian Gheorghiu.

Pentru postmoderniști — în plus de ramura care s-a desprins, caracterizată « exerciții de stil sintaxă și teorie[6] » —, *R.D.* îl adaugă și pe Ch. de Portzamparc, coautor al discutatei Rue des Hautes Formes (1975—1979), în care se alternează banale ferestre cu panouri de hale, asigurîndu-se legătura între blocuri printr-o grindă sub care este atîrnat un arc (!) . . ., dar, oricum, ansamblu mai reușit decît acel al lui F. Montes de la Cergy-Pontoise.

Articolul lui *R.D.* se încheie cu 26 de note față de cele 111 (cumulate) din «Arhitectura ». La inflație de note, mărturisesc că sufăr de același păcat. De altfel, cred că este un specific al publicațiilor de arhitectură, artă și critică, în general. Să convenim că, dacă vom continua astfel, nu ajunge viață de om ca să poți fi la curent cu vreo literatură de specialitate. Dispare și claritatea ideilor, atît de dragă lui Titu Maiorescu și vom ajunge la texte à la Robe-Grillet (Exemplele « în mare » se cer exagerate).

DATUTOP, chiar dacă nu este atît de răspîndită ca *Architecture d'Aujourd'hui* sau *Architectural Review* — decana revistelor breslei noastre —, ne prilejuiește mîndria că sîntem reprezentați în spiritul unei efervescențe ideatice atît de elevată — ca să nu pomenesc decît pe Bernard Tschumi sau pe recentul nostru guest-star Kisho Kurokawa —, demnă de personalitățile zilei. Prin Radu Drăgan, ne manifestăm în contextul interacțiunilor filozofice, ideologice, al conexiunilor cu *simbolul* sau cu *semnul*. Abundă — chiar, în mare surplus — similarități savant schematizate în diagrame, relațiile între spațiile « fizic-mitologic-psihic », paralelisme între Mogoșoaia-Potlogi, alăturate altor jaloane din istoria arhitecturii, în pofida unor supralicitări ale asemănării, cu sprijinul extrapolărilor. Unor asemenea comparări, un planșetar înrăit le-ar prefera sensul retro în legendara epocă de piatră, gen serialul Fred și Barney, de o sugestivă imaginație, deși condamnat efemerității.

Totuși, pentru cei mai mulți rămîn decisive impactul formei, dimensiilor, culorii și texturii, chiar dacă, prin educare, se urmărește o amplificare a « citirii » arhitecturii, prin înțelegeri mai sensibile ale relației dintre interior și — ceea ce judecă majoritatea, din motive obiective — exterior.

Reacțiile noastre sînt determinate și sentimental, prin coroborări culturale nuanțate și de o stare de spirit fluctuantă, în dependență și de gustul zis bun. Pentru fiecare dintre noi, există momente variind de la adeziunea extatică, la antipatia rebarbativă. Sînt, chiar, și ultrarare receptări. Aldous Huxley, în « *Discontinuity of the mind and of the body* »***, pretindea că, pentru miliarde de oameni, un scaun este . . . un scaun ; dar, pentru unul-doi, devine problema de modul în care sînt conținute în forma și materia sa, într-un anumit echilibru neutronii, și protonii atomului respectiv. Probabil, că prea mulți ne refugiem la adăpostul axiomei « mais qui prouve tout ne prouve rien ». Dar, de la o vreme, se abuzează de transferuri din neartă în artă și invers : a. Apărătoarea focului este la obîrșia construcțiilor și, la urma urmei . . ., se va transforma în calorifer b. Desfid că putem recunoaște în fațada spre vale a Mînăstirii Sainte Marie de la Tourette o creație (și muzicală !) a arhitectului-inginer-compozitor (prin structură matematică) Iannis Xénachis [5].

Însă nu putem nega concluziile analizei pe aproape 20 de monumente de cult și importante reședințe brâncovenești, prin care *R.D.* elaborează un « tabel al proporțiilor » dovedind o coerență conceptuală.

Autorul — părînd a se contrazice cu explicația notei 2 din « A » nr 3/1984 — susține că mijloacele de trasare care fixau geometria unei construcții complexe — deci, o sfoară și cîțiva țăruși — devin, supuse unui ritual bazat pe un set de simboluri, deci nu pe baza unui sistem aplicabil unor ideograme simple și fără intuiția unor măsuri estetice. Să ne alăturăm acestei aserțiuni, nelipsindu-ne de ceea ce în arhitectură este indiscutabil verificat : « à la fin de chaque vérité il faut se souvenir de la vérité opposée » (Blaise Pascal și . . . nu singurul). Ajungem și la abatele Th. Moreaux [7], care conchidea că arhitecții Marii Piramide cunoșteau unitatea de măsură sacră-piramidală (cotul = 635,66 mm), ca fiind a 10-a milioana parte din raza polară a Terrei. Ba, mai mult — reamintesc —, măsura se dovedea, matematic, legată de distanța de la Pămînt la Soare, de lungimea parcursului

*** Citez din memorie.

globului pe orbita sa în 24 de ore, de numărul anilor ciclului mișcării retrograde a echinocțiilor, de duratele exacte ale anilor curenți și bisextili, de densitatea globului etc, etc.

De aceea, să răsuflăm ușurați că *R.D.* nu raportează decît latura fațadelor laterale de la Potlogi și Mogoșoaia la cea de circa 232 m a piramidei Keops. Această relație îmi pare neimportantă și nu cred că « zidarii care știau latina », de la începutul secolului XVIII, aveau cunoștințele astronomilor și egiptologilor din anii 1900.

Să ne ferim a intra într-o lume de taine — păstrînd speranța vagă că, odată și-odată, tot vor fi elucidate — mulțumindu-ne cu adevărul neîndoelnic : numărul și structura sînt intrinsece materiei și spiritului.

Să preferăm — nu din nevolnicie față de știință —, dar cu ajutorul lui Mircea Eliade, afirmația că tema palatină este o lume *per se* [8]. Deci, admitem, ca prim-adevăr, că din extra-arhitectural, ca și din transcendental s-au produs translații în arhitectural. De aici, și sistemul de cod sau de semne pentru definirea unui voit mesaj, comunicarea între transmițători și toți cei care ar trebui să o recepteze. Pe de o parte, sîntem siguri că aceste predestinări există, iar, pe de alta, sîntem tot atît de convinși că, prin aparatajul computerelor — oferite, astăzi pînă și copiilor de cinci ani, utile gospodinelor sau compunînd perspective, versuri și valsuri —, se pot descoperi o infinitate de relații, complexe sisteme de referință, inedite potriviri sau oricîte similitudini pluraliste. Aceasta nu înseamnă că, în asamblarea milioanelor de tone de piatră din piramida Keops (și, desigur, a altor capodopere), cei de totdeauna pasionați de enigme — Piazzi Smyth, Petrie Flinders, Leonard Cottrell etc, o armată de savanți — nu ar găsi motivări în special astronomice. Se mai știe că, pe placajul dispărut al Marii Piramide, ar fi fost scris tot ceea ce cuprindeau, atunci, cunoștințele omului. Hieroglifele, citite și de Herodot, au precedat cu multe secole începutul erei a cinci milenii de arhitectură. Deși piramidologi și piramide sînt cu sutele, istoria cercetării piramidelor, începută de astrologii arabi, datează din prima jumătate a secolului al XVIII-lea, cînd astronomul englez John Greaves publică *Pyramidographia* (1646). Dar, nici pînă azi, nu s-au disociat : « piramidă/mister ».

Misterioasă este și tema « mandala ».**** În revista « Arhitectura » nr 5/1982, *R.D.* ne ajută cu notele 33—35, trimițîndu-ne la cartea lui G. Tucci : « *Théorie et pratique du Mandala* ». În *DATUTOP*, el conturează conceptul la pagina 14 și, prin notele 6—7 (op. cit. mai sus), punctul 8 (revista « Baumeister » nr 10/1969) și punctul 9 (Takaaki Sawa « Art in Japanese Esoteric Budhism »); dar, ne mai îndreaptă la Karl Gustav Jung. Admirînd din copilărie pe Constantin Noica, am simțit o înlesnire cînd s-a ajuns și la psihologul și psihiatrul, la rîndul lui, ex-discipol al lui S. Freud. Totuși, cercetînd neexhaustiv, am constatat că noțiunea « mandala » nu apare în cărți și tratate, de la « Le Grand Atlas de l'Architecture Mondiale » (Albin Michel), la alți specialiști, ca : Michal Sobeski, Michael Raeburn, Bernard Champignelle etc, etc, nici în Andrei Pănoiu (« Din Arhitectura Veche a Indiei ») sau, măcar, în meticulosul « Wasmuths Lexicon der Baukunst » (vol III), necum în glosarul cu mii de termeni al lui Banister Fletcher din a 18-a editare a celebrei « A History of Architecture ». Termenul nu figurează nici în extinsul Larousse. Putem oare replica, precum neuitatul Petre Carp unei interpelări în parlament : « Greșește Larousse-ul? ». Din fericire, da ! Și, din nefericire, pentru România în multe privințe, altora revenindu-le a le notifica, a semnala neexactitățile și omisiunile. Mă consider norocos că am aflat despre « mandala », citind, prin 1968—1969, articolul « Anatomie der gelebten Umwelt [9] ».

Sînt de acord cu o cunoaștere asociativă și stimez colegii cărora J. Piaget sau Lévi Strauss nu le sînt necunoscuți, dar să convenim că economia unei lucrări trebuie să corespundă spațiului acordat, fără invocări gen: « sînt probleme care depășesc cadrul studiului de față ». În aceeași ordine de sincere păreri, nu cred că se pot înrudi — din punct de vedere al acceselor bipolare — o mandala, Palatul Potlogi și Villa Rotonda. Nu a explicat, oare, pragamaticul Palladio, atît de

---

**** MANDALA (După Chetwing Tom, « A Dictionary of Symbols », London 1982) descrie modelul fundamental al sufletului care se toarce din însăși țesătura vieții.

Cercul și pătratul descriu aspecte de existență interioară și exterioară. Rotundul înseamnă fluiditatea domeniului interior iar pătratul lumea pămînteană. Termenul extinde arhitectonic prin arta Tantra (avînd ca suport religios doctrinele hindu și budhistă) de la templu — de pildă Borobodur — pînă și la vitraliul rozetă. Indiferent de domeniu: lumea vegetală, animală, revelațiile unui simbolism personal etc, termenul se echivalează cu existența omului — în plan universal — de la obîrșie la sfîrșire.

Pentru lămuriri suplimentare de consultat J. și M. Arguellas care au publicat despre mandala în 1972... dar, este îndeajuns ca să nu fim convinși de schemele comparative avansate cu prea intensivă erudiție de R.D.

lar, cum a conceput celebra eședință, de o incontestabilă inicitate, ca schemă de locuință ?

Fiind, de prea lungi ani, disponibil pentru conexiuni și conotații culturale, sînt pînă și de acord cu replica : « nu ești obligat a fi ori nu de acord cu ceea ce scriu ». Totodată, sînt ferm convins că trebuie să evităm confruntările de bizarerii superesoterice, ca și platitudinile popularizării. Uneori, apare ca o suficiență a explica conceptualizarea arhitectonică a universului — acel axis mundi — printr-un spațiu centrat, un dom, un zigurat . . ., prin comparări hazardate, mai ales cînd riscăm a reprezenta succesiuni tipologice, fără să ținem cont de evoluția culturilor cărora le corespund, într-atît de diferite între ele.

Există o discontinuitate de fond între etapele civilizațiilor. Nu corespund coliba lui Laugier (la cabane rustique) [10], care sprijină învelitoarea pe patru arbori, cu structura celor șase stîlpi și trei planșee din beton armat a casei Domino (1914), chiar dacă semnături prestigioase precum Cornelis Van de Ven [11] ne asigură o corespundere.

Nu mă înscriu printre contestatarii controlului geometric prin trasee regulatoare. Sînt convins că incendierile, întîmplătoare și intenționate, ale Bibliotecii din Alexandria ne-au privat de dovezile peremptorii ale metamorfozei construcțiilor în arhitectură. S-ar fi putut cunoaște și o ilustră pleiadă de teoreticieni, înaintea lui Vitruviu. Din fericire, știm urmași ajungîndu-se la cercetători ai secolului nostru, ca Jacob Burkhardt [12] sau Rudolf Wittkower [13].

Au existat și continuă realizări pornite sub controlul unor trasee regulatoare, dar nu e mai puțin adevărat că multe alte reușite se bazează pe raționamente în care nu intervine acest mod de control al frumosului (alt termen învechit !) sau anumite coduri. Ulterior, însă, le revine, controlului geometric și supozițiilor, a dovedi simțul intuitiv al armoniei tăinuite.

Sîntem convinși că spațiul și metafora se regăsesc în arhitectura majoră a zilelor noastre. Dincolo de coordonarea funcțiunilor cu toate servituțile, creatorii își propun transferuri geometrice și interpretări spațiale, prin diverse căi și epure. De pildă, Eero Saarinen a studiat Aeroportul T.W.A. (New York, Idlewild) — poreclit și « pasărea » — la scara 1/5, fiindcă pornise de la imaginea unui flowing-space, într-o plastică sculpturală subliniată și cromatic. În *Philharmonie*, la Berlin, Hans Scharoun a imaginat interiorul cu orchestra înconjurată de spectatori, dispuși, ca aracii pe povîrnișuri de vii.

Centrul civic din Kawasaki conține, în mijloc, « Piața tuturor anotimpurilor ». Un volum interior amplu este luminat zenital, prin tavanul susținut de patru coloane care mimează trunchiul și crengile coroanei arborelui. Desigur că plantele nu lipsesc și, fără a se pastișa o seră, întreaga ambianță mediază relația natură / arhitectură.

Meritul prețios al eseului din *DATUTOP* nr 6/1984 constă în faptul că este *o contribuție culturală românească*, într-o arie de mare actualitate. Este un stimulent pentru repetarea unui gest intelectual de o importanță inestimabilă, fiindcă — excepția confirmînd realitatea momentană — sîntem insuficient cunoscuți în cercurile profesionale din străinătate. Este un adevăr pe care trebuie să avem sinceritatea a-l recunoaște. Sute de arhitecți tineri merită să iasă din anonimat.

Chiar în ce îl privește pe *R.D.* îi urez să publice, cît de curînd, o carte, în spiritul preocupărilor sale.

El a abordat cu o deosebită rîvnă o cercetare pe monumente istorice românești, prin tipuri de trasee în planuri, secțiuni și fațade, ceea ce constituie o « premieră » în domeniul ale cărui chei de boltă sînt : Nicolae Ghika-Budești, Gheorghe Balș și Grigore Ionescu. Alături de ei, nu poate fi uitat Nicolae Iorga, care, la 27 de ani este colaboratorul Buletinului Comisiunii Monumentelor Istorice, apărînd în ianuarie 1908, devine membru al Comisiei Monumentelor Istorice din 1917 (în compania lui Grigore Cerchez, Petre Antonescu, G. Balș și Vasile Pârvan), iar în 1924 este numit președintele ei.

Am comis o digresiune, prin alăturarea, deliberat, a unor nume ilustre și date de bază, spre a accentua necesitatea *referirii stricte* — chiar și prin superspecializare — la problemele istoriei arhitecturii naționale.

Ca excelentă impresie finală, stăruie emoționanta regăsire a creației post-brâncovenești la înalt nivel : Mînăstirea Văcărești din 1721, un ansamblu demn de cel mai exigent « atlas de arhitectură », o capodoperă-cheie, în istoria arhitecturii noastre. Dacă valoarea articolului îl reprezintă pe Radu Drăgan ca o speranță de contribuții interculturale — fie și în spiritul dialogului vizibilului cu invizibilul —, ansamblul amintit rămîne tipic pentru relația « univers / monument ». El ne apare ca o culme a realizărilor arhitecturale brâncovenești — care s-au răspîndit din Oltenia, Muntenia, pînă în Transilvania, deci o *adevărată unire a geniului constructorilor români*, din vremurile de restriște de atunci.

De aceea, monumentele unei țări — chiar și cartiere cu valoare sentimentală și, incontestabil, arhitectonică — trebuie să fie ocrotite. De ce am rămîne în patrimoniul universal, doar cu documente de arhivă sau cu desenele unor talente ca Damadian, Christian d'Auchamp, Gheorghe Simotta, Gheorhge Leahu etc.

Pentru orice etnie, trecutul explică prezentul, iar sedimentele civilizației devin trepte spre viitor.

Dr. arh. RADU PATRULIUS

NOTE:

1. Scrisoare din Paris (23 IX 1936) adresată unui grup de arhitecți moderni — 2. Revista « Arhitectura » numerele 2/1982, 5/1982 și 3/1984 — 3. Referință la recenta conferință, din mai 1985 a lui Kisho Kurokawa — 4. Vers une architecture, ed. 3, pag. 57 — 5. Apărută în Editura Meridiane, București 1971. De altfel, prof. dr. doc. Grigore Ionescu a publicat și « Histoire de l'architecture en Roumanie », Ed. Academiei, 1972, de-a lungul activității sale prodigioase — 6. Revista « Arta » nr. 6/1981, articolul « Repede privire asupra peisajului contemporan » pag. 13 —7. Matematician, astronom, director al Observatorului din Bourges, a publicat, începînd din 1909, vreo 20 de lucrări, culminînd cu « Les énigmes de la science » și « La science mistérieuse des pharaons », ocupîndu-se în special de Marea Piramidă. În afara propriilor sale ezitări, teoriile sale au fost infirmate de măsurători ulterioare; este citat și în « Enigmele Terrei, Horia Matei, în capitolul Marii Piramide — 8. Referință a lui Radu Drăgan din cartea « Histoire des religions », Ed Payot, Paris — 9. Revista Bauen+Wohnen nr. 9/1968, pag. 313 — 10. Marc-Antoine Laugier (1713—1769), autorul unui tratat — Essai sur l'architecture — 11. Autorul cărții Space in Architecture, Amsterdam, 1978 — 12. Geschichte der Renaissance in Italien, capitolul Die Verhältnisse, P. Neff Verlag, Esslingen, 1924 — 13. A publicat « Architectural Principles in the Age of Humanism, Norton Library, New York, 1971

PARTICIPARE ROMÂNEASCĂ LA CONCURSUL-SEMINAR INTERNAȚIONAL DE ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE DE LA NOVGOROD-U.R.S.S.

La sfîrșitul primului semestru al anului 1984, Uniunea Arhitecților din România a fost invitată să participe, cu un colectiv de trei arhitecți, la CONCURSUL-SEMINAR INTERNAȚIONAL DE ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE DE LA NOVGOROD (U.R.S.S.), cu tema « MEDIUL DE LOCUIT ÎNTR-UN ORAȘ ISTORIC », întrunire profesională rezervată arhitecților din țări socialiste. Se putea trimite doar cîte un singur colectiv, cu excepția țării-gazdă căreia i s-a rezervat posibilitatea participării cu trei colective. În final, s-au prezentat echipe de arhitecți din: Bulgaria, Cehoslovacia, Cuba, R. D. Germană, Iugoslavia, Polonia, România, Ungaria, Vietnam și U.R.S.S. (Moscova, Leningrad și Novgorod).

Colectivul nostru a fost alcătuit din arhitecții Constantin N. Enache, Sorin Sergentu și semnatarul acestor rînduri.

Concursul a fost organizat în trei etape: ETAPA I • Elaborarea proiectelor în țara fiecărui colectiv (iunie-august 1984) ETAPA A II-A • Continuarea lucrului la proiect, în orașul Novgorod (2—10 septembrie 1984) ETAPA A III-A • Seminarul internațional, pe marginea proiectelor prezentate de participanți (11—12 septembrie 1984).

Participanții au fost primiți și salutați, la sediul din Moscova, de către președintele Uniunii Arhitecților din URSS, acad. arh. Polianski și alți membri ai conducerii Uniunii. S-a organizat și un tur-de-oraș, în cadrul căruia au fost prezentate orașul vechi, cartierele de locuințe recent construite și cîteva construcții olimpice. Unele dintre obiectivele arhitecturale au fost prezentate chiar de către autorii proiectelor respective.

La Novgorod, unde s-au desfășurat etapele a II-a și a III-a ale concursului-seminar, organizatorii au prezentat pe larg cadrul istoric din interiorul și din împrejurimile orașului, prin vizite și proiectării de filme care înfățișau evoluția istorică a orașului, etapele de restaurare a monumentelor istorice distruse în timpul celui de-al doilea război mondial etc.

S-a efectuat și o vizită în orașele Pușkino (unde au fost prezentate Palatul Ecaterinei și un modern cartier de locuințe) și Leningrad, unde, după un tur-de-oraș, delegații au fost primiți de Conducerea U.A. din URSS — Filiala Leningrad, în elegantul sediu de pe strada Herzen.

Eforturile organizatorilor — atît ale celor din Moscova, cît și din Novgorod — au fost remarcabile și am dori să credem că, prin proiectele tuturor participanților, prin dezbateri și prin ideile avansate, aceste eforturi au fost onorate. Iar, afirmația entuziastă a conducerii U.A. — U.R.S.S. la sfîrșitul reuniunii, cum că rezultatele concursului-seminar au fost peste așteptări, nu a fost făcută din amabilitate, ci reflectă faptul real. Dar, mai mult decît atît, ocazia care s-a oferit participanților din țări socialiste de a face un util schimb de opinii cu caracter profesional și de a se cunoaște, nu face decît să ajute la propășirea arhitecturii contemporane din aceste țări. Tocmai de aceea, s-a convenit să nu se țină seama de rezultatele concursului, stabilite de un juriu autohton cu consultarea șefilor de colective, deoarece nu confruntarea pentru premii a fost scopul acestei reuniuni internaționale, ci căutarea unor căi de analiză și studiu pentru o problemă de mare actualitate: cum trebuie să fie mediul de locuit într-o societate socialistă, în general, și într-un oraș istoric, în particular.

În ceea ce privește colectivul nostru, alături de aprecierile aduse organizării acestei prestigioase confruntări, trebuie să mulțumim Conducerii U.A. din R. S. România pentru încrederea care ni s-a acordat de a o reprezenta la o întîlnire profesională internațională de ridicată valoare. Sperăm că și rezultatele au fost pe măsura încrederii.

Dr. arh. COSMA JUROV

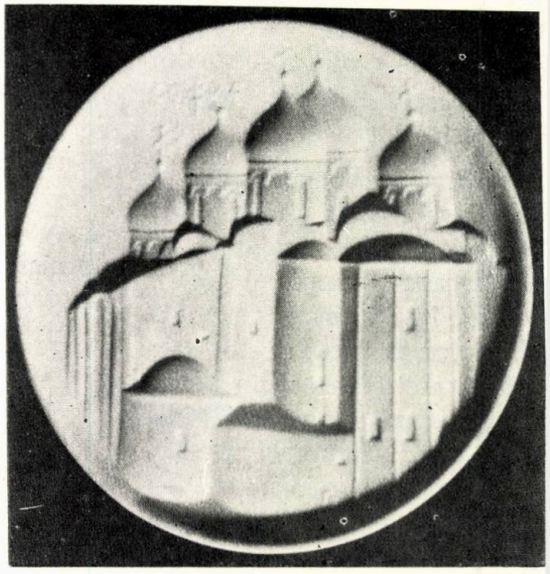

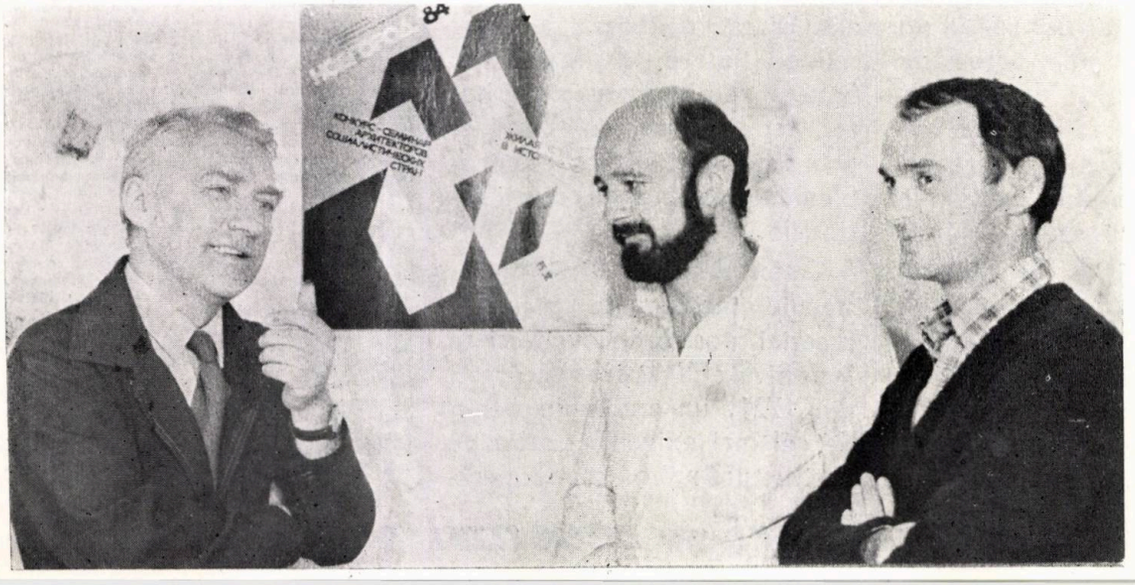

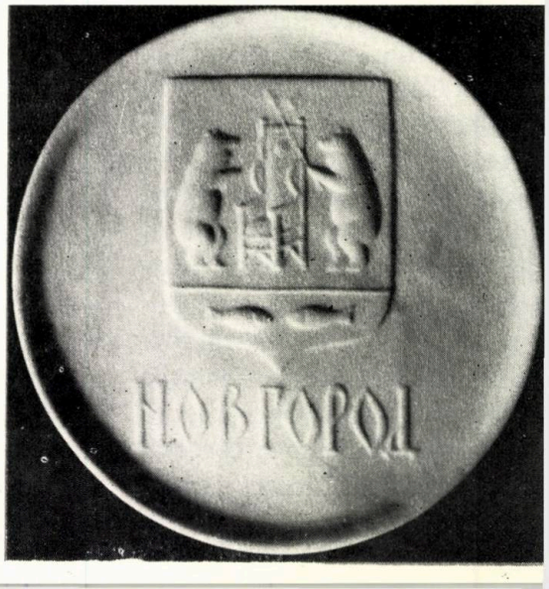

НОВГОРОД
NOVGOROD

1

2

862 — Întemeierea primei formaţiuni statale ruseşti — Statul Kievean —, în care este înglobat şi Novgorodul. Marii principi ai Kievului, începînd cu Rurik întemeietorul dinastiei, purced de la Novgorod, care era de regulă guvernat prin intermediul fiului mare al cneazului.

988 — Adoptarea creştinismului de rit bizantin, ca religie de stat, în vremea marelui cneaz Vladimir.

1045—1052 — Înălţarea primei catedrale de zid la Novgorod — Sfînta Sofia *(Fig. 1, 2)*, numai cu opt ani mai tînără decît modelul ei, cu acelaşi hram, din Kiev.

1136 — Oraşul devine republică guvernată de către o « vece », constituită din boieri şi mari negustori, avînd în frunte un « posadnik » secondat de un arhiepiscop. Organizare asemănătoare « oraşelor libere » germane, cu care negustorii Novgorodului se aflau în strînse relaţii comerciale. Cneazul este păstrat în slujba oraşului trebuind să conducă oastea în caz de primejdie (cum avea să o facă cu deplin succes, la 1240 şi 1242, Alexandr Nevski, în luptă cu suedezii şi Cavalerii teutoni)

« În lupta politică ce se poartă între cele două instituţii — principiară şi republicană — programul de construcţii este chemat să confirme prestigiul şi forţa părţilor aflate în conflict ». Ctitoria cnezială monumentală, Catedrala Gheorghievski din Mînăstirea Juriev clădită în 1119 de meşterul rus Piotr — al doilea monument ca mărime după Sfînta Sofia, în toată istoria arhitecturii Novgorodului, ilustrează foarte bine această epocă, pentru ca biserica Mîntuitorului de pe Nerediţa, lîngă Novgorod, să fie, în 1198, ultima ctitorie ridicată cu cheltuiala şi pentru uzul cneazului. *(Fig. 3)*. Foarte asemănătoare cu modestele ctitorii ridicate de boieri, negustori şi breslele de meşteşugari, în aceeaşi perioadă.

1238 — Invazia tătaro-mongolă în Rusia. Cetele lui Batu-Han sînt nevoite să facă calea întoarsă, la o sută de verste depărtare de Novgorod, datorită dezgheţului. Aceasta va permite republicii novgorodiene să-şi păstreze tradiţiile arhitecturale, deşi va interveni şi aici o pauză de peste o jumătate de secol.

Sfîrşitul secolului XIII — sec. XV — Primejdiile exterioare trec. Novgorodul intră într-o pericadă de prosperitate, bazată pe comerţul intens cu Hansa germană. Arhitectura şi arta novgorodiene ating apogeul dezvoltării lor. « Un stil arhitectural simplu, prozaic şi viguros ». Biserica Mîntuitorului (Spaso-Preobrajenie) a cărei formă este sporită de ansamblul de fresce pictate de către Teofan (Grecul) este considerată printre cele mai reprezentative şi interesante construcţii din această perioadă ale Novgorodului

1478 — Marele cneaz al Moscovei, Ivan al III-lea, cucereşte Novgorodul. « După o rezistenţă dîrză faţă de influenţele ce veneau din părţile Moscovei, arhitectura novgorodiană va sfîrşi prin a le adopta » *(Fig. 4, 5)*. La porunca marelui cneaz, se refac între 1484—1490 zidurile Kremlinului, pe fundaţiile vechilor fortificaţii ce datau din 1044. Kremlinul, astfel refăcut, s-a păstrat pînă în zilele noastre *(Fig. 8)*.

1570 — Moscova remarcă o mişcare separatistă a Novgorodului şi Ivan cel Groaznic organizează o expediţie împotriva oraşului. « A avut loc un îngrozitor măcel. Ivan cel Groaznic a ordonat să fie ucişi nu numai boierii şi negustorii, ci şi toţi orăşenii şi chiar şi ţăranii din împrejurimi. După acest masacru, Novgorodul n-a mai putut să-şi revină niciodată ».

Cantonarea sa, într-un provincialism mediocru — pînă tîrziu, în epoca noastră, avea să apere monumentele sale de intervenţiile, uneori devastatoare, ale sistematizărilor epoci moderne.

Arh. CONSTANTIN N. ENACHE

BIBLIOGRAFIE:

Hubert Faensen, Vladimir Ivanov, ARHITECTURA RUSĂ VECHE, Ed. Meridiane, 1981
Vasile Florea, O ISTORIE A ARTEI RUSE, Ed. Meridiane, 1979
Vladimir Gormin, Liudmila Iaroş, NOVGOROD — ARHITECTURA ŞI ARTA ÎN SECOLELE XI—XVIII

3

4

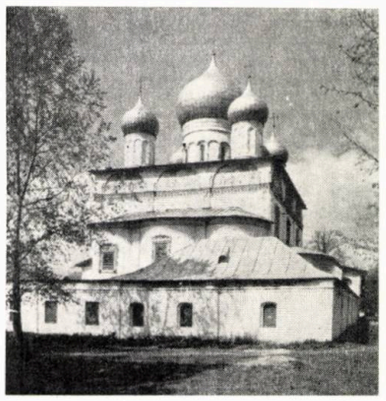

5

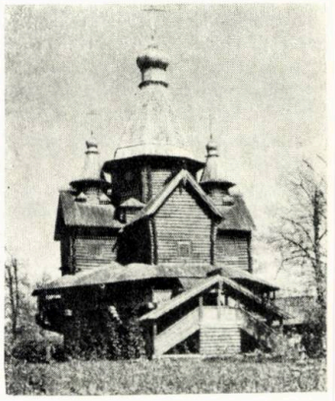

6

Dr. arhitect COSMA JUROV

● Născut la 1 noiembrie 1937, în Jibrieni

● Absolvent al Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » din Bucureşti, în 1964

● Arhitect proiectant, stagiar, pînă în 1966 la I.P.T.Tc — Bucureşti

● Din 1966, este cadru didactic la Institutul de Arhitectură « Ion Mincu », concomitent fiind colaborator la Institutul de Proiectări Carpaţi din Bucureşti

● Din 1967 pînă în 1977, colaborator extern pentru probleme de arhitectură la Biroul de Turism pentru Tineret al CC — UTC

● Clădiri proiectate şi executate: Gara din Oneşti, Aeroportul din Iaşi, Primăria din Turnu Severin (etapa I, coautor cu prof. em. arh. Ascanio Damian), coautor la « Casa Scriitorilor » — Mangalia Nord, Hotel « Favorit » — Cap Aurora, Hotel « Forum » — Costineşti — decoraţia spaţiilor publice, locuinţe, hale industriale etc

● Printre studiile şi proiectele de arhitectură şi sistematizare mai importante, amintim de: Studiul privind metoda de tipizare a clădirilor cu ajutorul segmentelor funcţionale tip; Studii de clădiri multifuncţionale rurale şi urbane (în colaborare cu I.P.C.T. — Bucureşti); Analiza concomitentă a arhitecturii şi sistematizării cu ajutorul topologiei cu caracter tehnic ş.a.

● Obţine la douăzeci de concursuri naţionale de arhitectură şi sistematizare, premii şi menţiuni

● la parte, de asemenea la trei concursuri internaţionale — dintre care unul recompensat

● Este autor a şase cărţi publicate prin Editura Tehnică, dintre care două traduceri cu drept de autor. Publică mai multe articole în revista « ARHITECTURA », precum şi în presa cotidiană şi periodică. Susţine o serie de comunicări la diferite sesiuni ştiinţifice din Institutul de Arhitectură, Muzeul Satului şi de Artă Populară Bucureşti etc

● Este doctor în arhitectură din ianuarie 1977

Arhitect SORIN SERGENTU

● Născut la 2 februarie 1949

● Urmează cursurile Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » din Bucureşti, în perioada 1967—1973

● Obţine diploma de arhitect în anul 1973 şi este repartizat în învăţămîntul superior, ca asistent la Secţia de Arhitectură a Institutului Politehnic din Iaşi

● Din 1978 pînă în prezent, este asistent la Institutul de Arhitectură « Ion Mincu » din Bucureşti

● La Iaşi, pe lîngă munca didactică şi pedagogică, lucrează, în cadrul colectivului catedrei, la proiecte de arhitectură şi sistematizare, dintre care amintim: Casa de cultură Satu Mare 1971—1978, Extindere Facultatea de Construcţii — Iaşi (1976—1977), Magazin la Satu Mare — variantă (1977), Studiu de sistematizare — centru Bucureşti (1978)

● La Bucureşti, participă, în cadrul colectivului din care face parte, la lucrări de sistematizare, proiecte vizînd sistematizarea şi dotarea unor zone turistice şi de agrement din Judeţul Hunedoara sau studii şi detalii de sistematizare pentru zonele centrale ale unor municipii din ţară, cum ar fi Craiova ori Cluj-Napoca (o serie de 7 proiecte, în perioada 1979—1985)

● Împreună cu arhitectul Constantin N. Enache, participă la Concursul naţional de arhitectură pentru sistematizarea zonei centrale a oraşului Petroşani — 1980 şi la Concursul internaţional UNESCO avînd ca temă Locuirea de mîine (1984)

Arhitect CONSTANTIN N. ENACHE

● Născut, la 19 noiembrie 1949, în Bucureşti

● Absolvent al Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » din Bucureşti, în 1973

● Între 1973—1978, este arhitect al Secţiei de Proiectare Judeţene — S.P.J. — Tulcea şi elaborează o serie de ucrări de sistematizare pentru localităţi din acest judeţ

→

● Din 1978, este asistent la Institutul de Arhitectură « Ion Mincu », Catedra de Sistematizare

● Participă la lucrările : Detaliu de sistematizare Bulevardul Republicii Bîrlad — Premiu U.A. 1981 ; Detaliu de sistematizare Zona de agrement și Faleza Dunării — Giurgiu ; Concurs Centru civic Petroșani (Premiul I—II, 1979) și la Concursul UNESCO pentru « Locuirea de mîine ».

6, 7. Exemple de arhitectură din lemn din zona Novgorodului

8. Vedere aeriană a Kremlinului

7

8

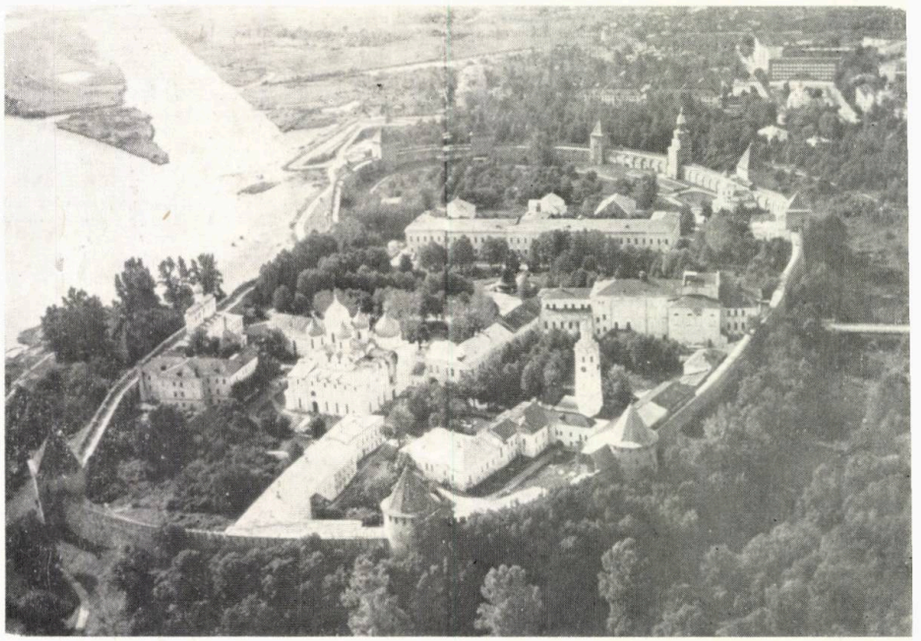

ORAȘUL IMAGINAR AL NORDULUI

Novgorod — nume cu rezonanță gravă, venit din depărtări înceţoşate, din adîncurile învăluite în mister ale unui ev legendar.

Singur în cîmpia nesfîrşită te înveleşti cu cerul, pe care se fugăresc nori împrăştiaţi de vînt şi, în auz, îţi mai stăruie parcă ecoul vechilor bătălii.

Înainte de a fi un oraş, Novgorodul este cîmpie şi apă şi cer . . . şi aspiraţie către infinit.

Să imaginezi case şi străzi, un cartier, o existenţă socială, în condiţii specifice de însorire, ventilare, densitate, indici de ocupare a terenului.

Să conciliezi civilizaţia contemporană cu existenţa vestigiilor trecutului, căutînd să descifrezi, măcar parţial, semnificaţiile mesajului conţinut.

Aflat la confluenţa celor două spiritualităţi, să-ţi dai seama ce anume le apropie şi ce anume le separă, în efortul cunoaşterii şi identificării celei mai îndepărtate.

Pentru cel obişnuit cu rigoarea formală, cu structura organică într-un tot armonios şi unitar a arhitecturii noastre, arhitectura veche rusă este un prilej de continue revelaţii, un teren plin de surprize.

Volume inedit articulate, juxtapuneri, proliferări nedeterminate, dualităţi. Aici totul e permis. O arhitectură dinamică realizată prin alcătuiri succesive, prin contraste, prin ritmuri ce se succed la infinit, arhitectură a fanteziei, a vivacităţii, a paradoxului.
Între a imita şi a interpreta, gîndul este şovăitor.

Pornind de la o configuraţie simplă de plan, să conciliezi funcţia cu forma, trecutul cu prezentul, confortul cu economia, visul cu realitatea.

O arhitectură ce creşte în ritmurile succesive ale calcanelor, ale frontoanelor, ale volumelor aplicate pe faţade.

Emfaza unei arcade ce tinde către cer, în speranţa compensării masei ce rămîne greu şi domestic legată de pămînt.

O gamă variată de culori, de la roşu trecînd prin brun şi galben, pînă la albastru.

În planul general, volumele formează străzi, alei, incinte, după trasee discontinue, subordonate unei mişcări pe diagonală, pe care turnurile dispuse în cele patru colţuri nu reuşesc să o reţină.

Acolo, în nord, între cer, pămînt şi apă, se ridică un oraş imaginar.

Arh. SORIN SERGENTU

ÎNTRE TRECUTUL ŞI VIITORUL UNUI STRĂVECHI ORAŞ

Consideraţii pe marginea concursului-seminar internaţional de arhitectură şi sistematizare Novgorod 1984, cu tema « Mediul de locuit într-un oraş istoric »

Oraşul Novgorod, situat la circa 150 km sud-est de Leningrad, are peste 200000 de locuitori — un « orăşel provincial », cum îl califica unul dintre organizatori, capitală totuşi a unei regiuni, dar apreciat de noi ca oraş mare, comparativ cu ceea ce numim, curent, orăşel. Localitatea, cu multiple monumente istorice de arhitectură, a avut foarte mult de suferit în cursul ultimului război mondial. În afara marilor distrugeri umane şi materiale, cauzate şi de faptul că, aici, la un moment dat, a fost oprită linia frontului, au avut de suferit în mare măsură şi toate monumentele istorice.

Important este, însă, faptul că, imediat după terminarea războiului, edilii oraşului au invitat arhitecţi şi constructori din alte oraşe pentru reclădirea Novgorodului şi reconstituirea nucleului istoric. Locuinţele, fabricile şi uzinele se reconstruiau şi se construiau altele, concomitent cu refacerea monumentelor arhitecturale şi sculpturale şi a picturilor distruse. Atît Kremlinul, cît şi celelalte edificii împrăştiate pe tot teritoriul oraşului şi-au redobîndit aspectul originar. Se mai lucrează încă şi acum la unele edi-

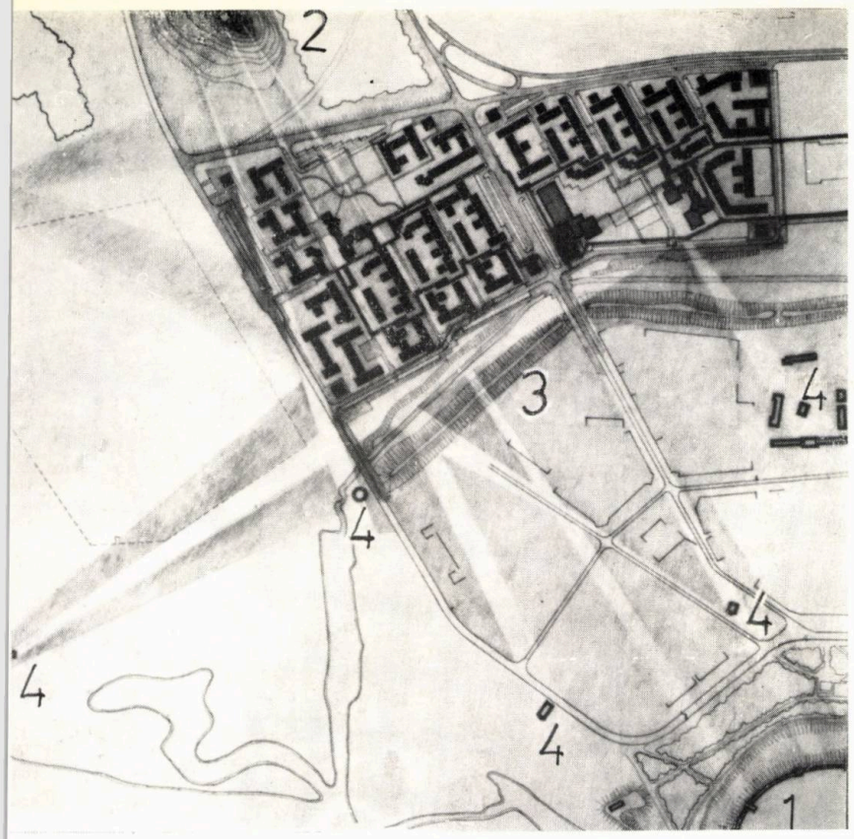

1

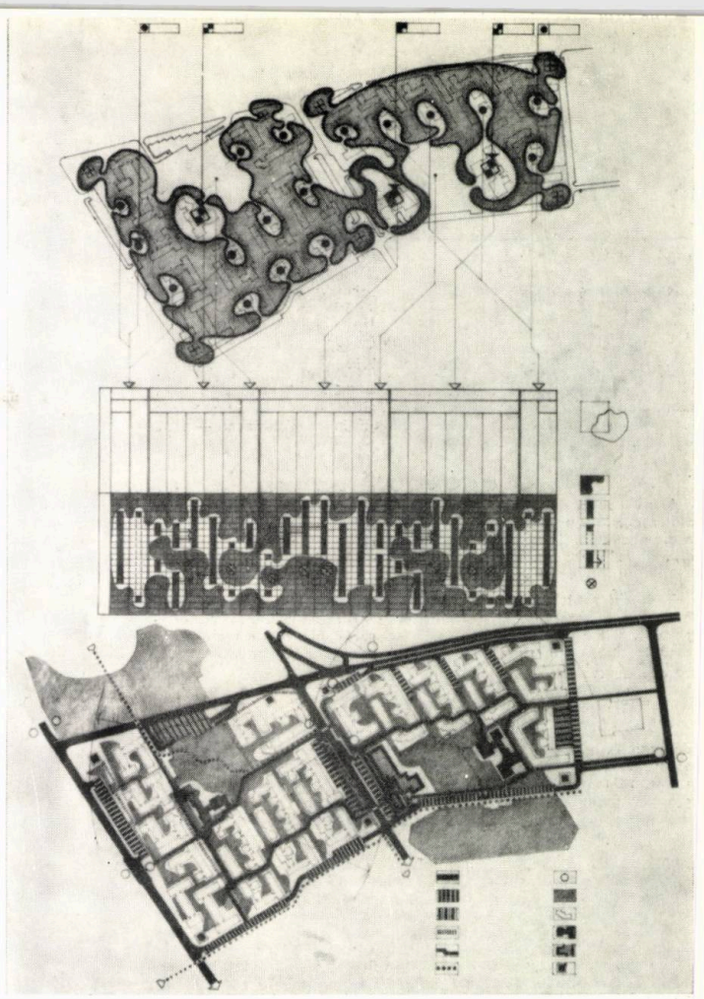

2

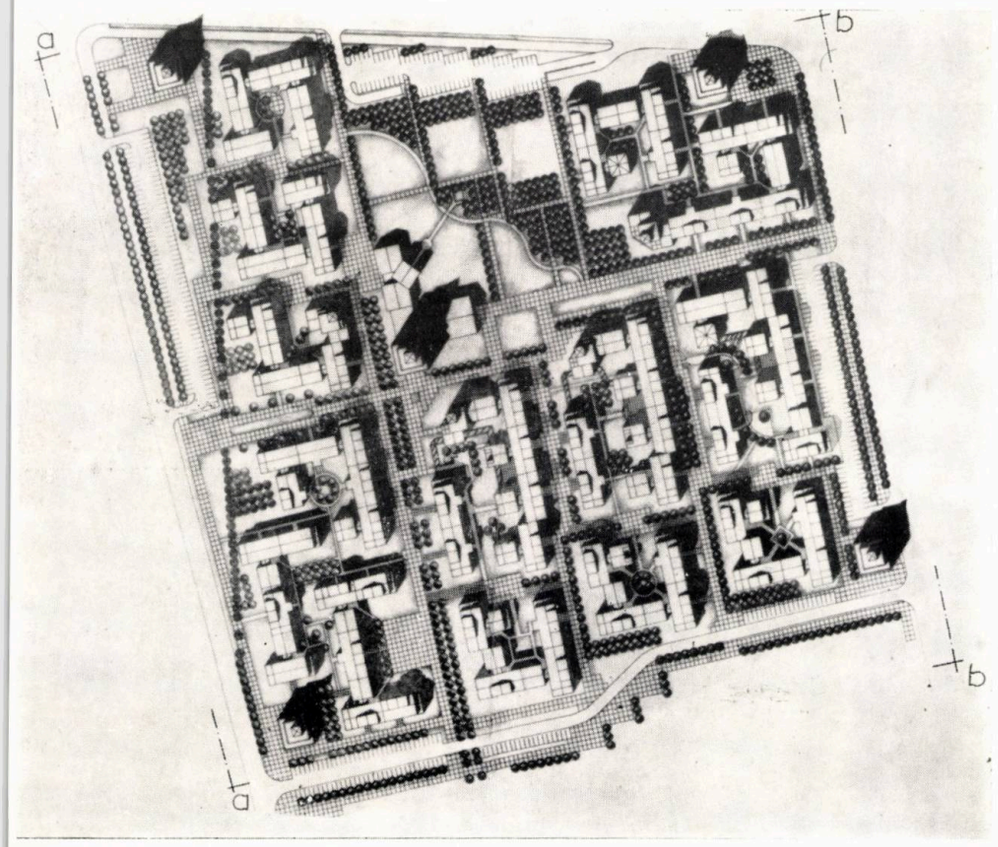

3

1. PLANUL DE ANSAMBLU — RELAȚII CU CADRUL ÎNCONJURĂTOR: 1. Kremlinul — 2. Movila Sinicie Gora — 3. Valul ocolitor al zonei istorice — 4. Alte monumente istorice și de arhitectură

2. ANALIZA TOPOLOGICĂ a ierarhizării treptelor de servicii la nivelul unității, grupei și complexului de locuit și SCHEMA CIRCULAȚIEI PIETONALE ȘI SPAȚIULUI PLANTAT

3. PLAN DE SITUAȚIE PENTRU O GRUPARE DE LOCUINȚE

ficii, atent și cu migală exemplară, urmînd ca activitatea în acest domeniu să continue, pentru completa restaurare a frescelor și a altor detalii arhitecturale și decorative sfărîmate de explozii.

În ultimii patruzeci de ani, modul de valorificare și integrare al monumentelor istorice în oraș, alături de locuințele ridicate, în grabă, pe teritorii care aveau deja realizată în bună parte infrastructura, nu a fost întotdeauna cel mai fericit. După cum, nici alegerea celor mai adecvate modele de ambianță și de formă volumetrică a clădirilor noilor cartiere nu a fost cea corespunzătoare unui mediu, în care, suflul istoriei și peisajele remarcabile, cu întinderi de apă și vegetație transparentă, de un verde mereu proaspăt, copleșesc privitorul.

Dorința amendării și completei înlocuiri a ceea ce, fortuit, s-a construit greșit, i-a determinat pe edili să apeleze la consultarea unor specialiști din mai multe țări socialiste, invitîndu-i la concursul-seminar și cerîndu-le părerea asupra modului în care ar trebui abordată conceperea modernă a unui mediu de locuit într-un oraș istoric, în general, și în Novgorod, în particular. Era vorba, deci, de o temă de meditație, iar studiile cu propunerile participanților urmează să constituie, potrivit promisiunii organiza-

→

4. PLAN PARTER ŞI ETAJ I, SECŢIUNE « T », FAŢADA SPRE EXTERIORUL INCINTEI

5. PLAN ETAJ, SECŢIUNE « T », Faţada spre incintă

6. VARIANTE SECŢIUNEA « T », segmentul orientat spre incintă

7. SECŢIUNE DE COLŢ, planuri şi faţade

8. SECŢIUNE IZOLATĂ TURN, planuri şi faţade

9. PERSPECTIVE, din interiorul unei incinte şi pe o alee pietonală

10, 11. DESFĂŞURĂRI « a—a » şi « b—b »

---

torilor, baza unor concepte utile deopotrivă şi altor zone şi oraşe istorice.

Gazdele ne-au demonstrat că nici un efort conceptual şi material nu este prea mare, atunci cînd se urmăreşte conturarea unei concepţiii arhitecturale, care să valorifice din plin moştenirea culturală şi istorică într-un context urban contemporan — zonă de locuit sau cu alte funcţiuni.

Ei nu vor să distrugă inestimabile mărturii istorico-arhitecturale ale trecutului, pentru a face loc noilor edificii, ci caută să integreze armonios cele două categorii de valori.

Trecutul arhitectural, ca reflectare a trecutului istoric, devine necesitate firească pentru arhitectura şi sistematizarea contemporană. Clădirile, ca şi oamenii, fac parte dintr-o « societate », care nu le permite nici existenţa singulară, nici discontinuitatea istorică.

Pornind de la aceste deziderate, participanţii la concursul-seminar de arhitectură s-au implicat, în modul cel mai serios, în cercetarea acestei probleme deosebit de importante, de dificile şi de actuale, apreciind faptul că ea nu este proprie doar situaţiei privilegiate din ţara gazdă a reuniunii. În acelaşi timp, nu puţini sînt arhitecţii din ţările socialiste care au o bogată experienţă în domeniu.

Terenul propus pentru sistematizare avea o suprafaţă de circa 25 hectare şi era localizat la limita nord-vestică a zonei istorice a Novgorodului. Pe acest teritoriu, există locuinţe P şi P+1, unele încă bune, din scînduri de lemn, viu colorate cu vopsea de ulei. Zona istorică este înconjurată printr-un val de pămînt care trece, la un moment dat, paralel cu limita de est a teritoriului propus pentru studiu. Monumentele istorice sînt relativ depărtate, dar turnurile sînt vizibile, unele dintre ele atingînd înălţimi ce depăşesc 40 m. În partea de sud, este rezervat un teren pentru construirea unei baze turistice internaţionale, iar, spre vest, se află o ridicătură de pămînt, denumită « *Sinicia Gora* », de pe care poate fi bine cuprinsă vizual silueta Kremlinului, dar şi noul ansamblu de locuinţe propus. Prin tema-program, s-a cerut sistematizarea zonei, prevăzîndu-se locuinţe şi dotări social-culturale, precum şi detalierea la scară mică a unor locuinţe.

În proiecte, s-au prezentat, de asemenea, propuneri de structurare a spaţiului construit şi a mediului ambiant, forma obiectelor de arhitectură, silueta ansamblului etc.

Ne propunem să prezentăm cîteva consideraţii generale, referitoare la anumite idei ce s-au desprins din proiectele prezentate ca şi din desfăşurarea dezbaterilor, precizîndu-ne concepţia colectivului nostru şi punctul de vedere faţă de această problematică, în contextul general al dezbaterilor. Nu urmărim să facem şi prezentarea proiectelor, deoarece aceasta o vor face mult mai bine organizatorii, cu material ilustrativ bogat, în promisul număr al revistei lor de specialitate (vezi ARHITEKTURA SSSR, 4/1985). Dar, considerăm că ideile desprinse din această confruntare de opinii pot sta foarte bine şi la baza activităţii de sistematizare din ţara noastră, atît pentru integrarea ansamblurilor de clădiri noi, într-o structură urbană cu caracter istoric, cît şi pentru sistematizarea curentă a unor cartiere noi de locuinţe sau a celor ce se inserează într-o structură construită existentă.

Vom prezenta, în continuare, cîteva din ideile conceptuale raţionale, demne de reţinut.

RELAŢIA CU CADRUL ISTORIC poate avea loc în trei ipostaze :

● În cazul *cadrului istoric îndepărtat*, prin valorificarea siluetei acestuia, silueta noului ansamblu de locuinţe i se va subordona interpretînd cu mijloace arhitecturale echilibrul compoziţional al imaginii percepute de la o oarecare distanţă, în funcţie de sit. Cu alte cuvinte, între silueta veche şi cea nouă poate exista un dialog vizual plastic, mai cu seamă dacă imaginea panoramică poate fi percepută de la o anumită depărtare, deve nind ceea ce am denumi « tablou arhitectural ». În această categorie, se încadrează şi proiectul colectivului nostru, în care silueta generală a ansamblului de clădiri este marcată din mai multe puncte ale teritoriului înconjurător, dar, în special, dinspre vest de pe drumul ce vine de la Mînăstirea Iurievsc, de unde se percepe bine dialogul siluetei ansamblului de clădiri nou propus cu cea a Kremlinului.

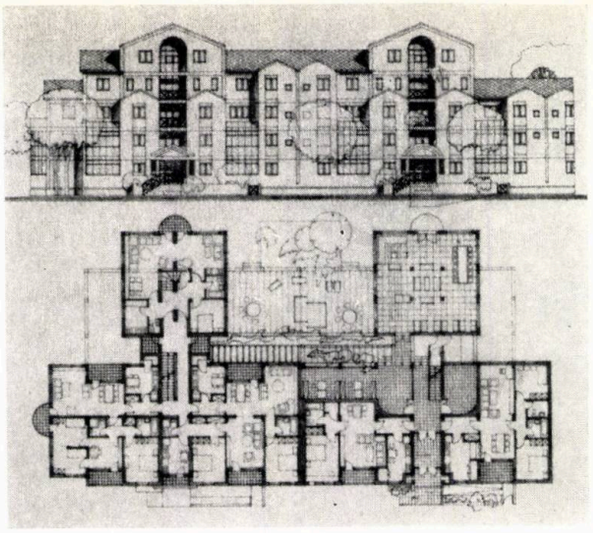

4

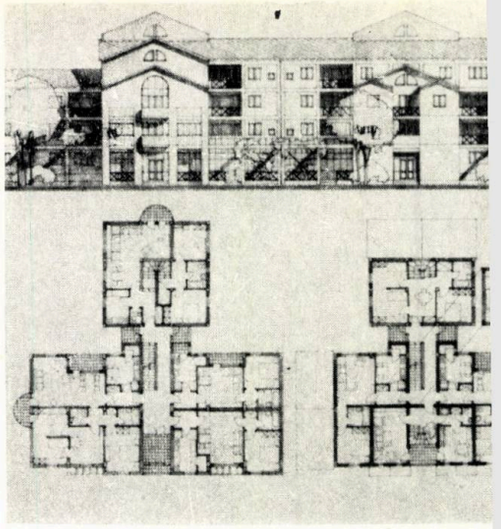

5

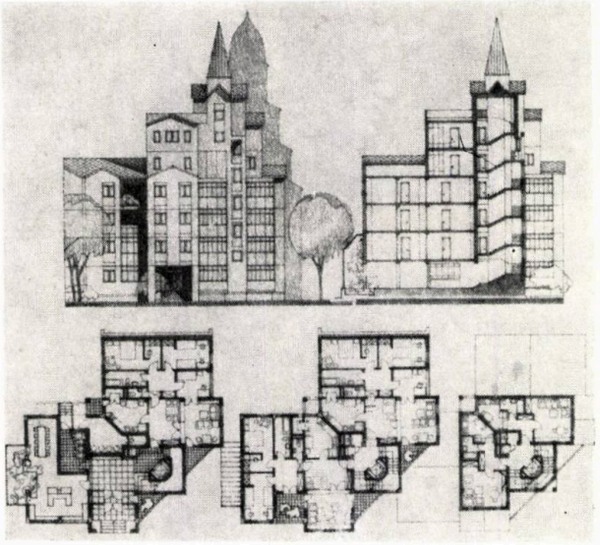

7

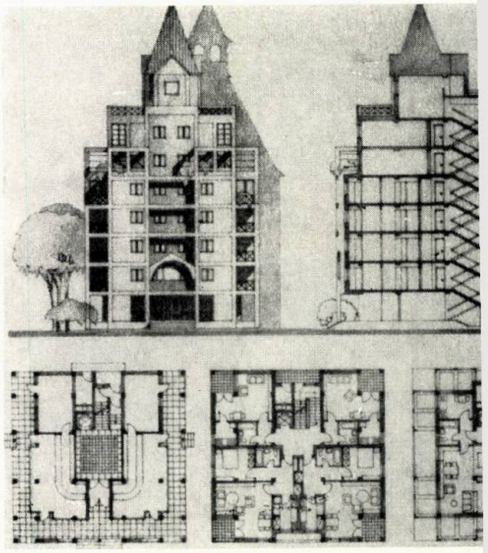

8

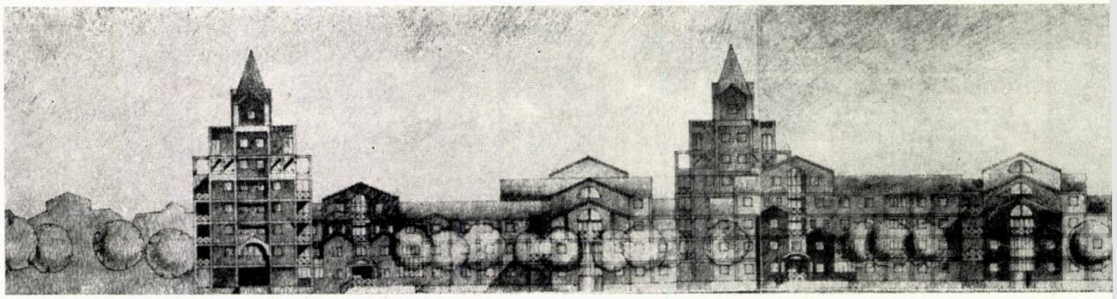

11

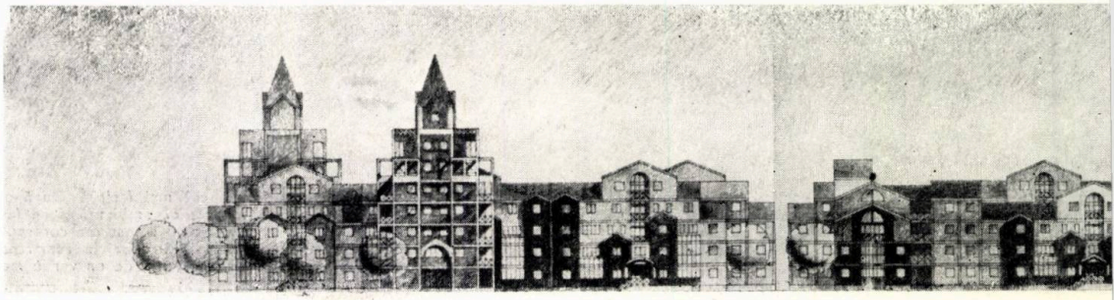

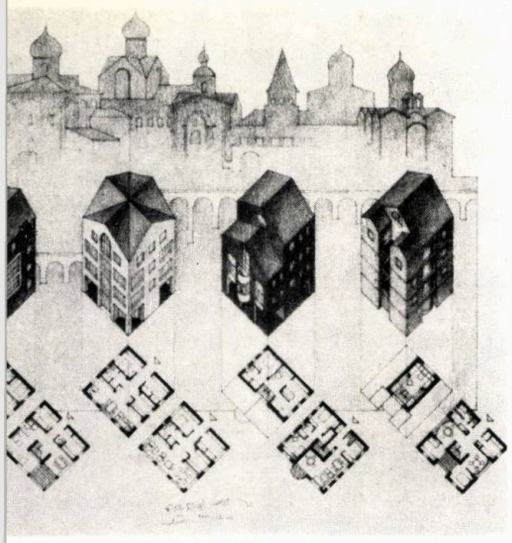

6

● În cazul *cadrului urbanistic apropiat*, prin interpretarea cu mijloace moderne a spațiilor tradiționale interioare specifice cadrului istoric al unei anumite epoci. În acest sens, s-au detașat două idei interesante: fie utilizarea unor alei, străzi pietonale, comerciale, intersecții de alei și străzi, sub forma unor piațete, de diferite forme, alveole etc, specifice urbanismului clasic rus; fie extragerea unui invariant structural spațial caracteristic și introducerea lui într-o structură modernă de sistematizare. Proiectul prezentat a folosit, în acest scop, centralitatea, ca o caracteristică a Kremlinului, pe care a utilizat-o la compoziția subunităților ansamblului urban, ca și — idee nouă — la compunerea interioarelor apartamentelor. Centrul subunităților de locuit era susținut — similar imaginii tradiționale a unui monument istoric, în centrul unui spațiu liber încadrat de clădiri, de o dotare social-culturală (școală, grădiniță etc) ori de o clădire existentă dar valoroasă. În același timp, compoziția apartamentelor era dezvoltată în jurul camerei de zi, care includea și vestibulul, sasul, locul de luat masa etc, creîndu-se un spațiu sub formă de cruce greacă, devenit un mare hol cu alveole, din care se pătrunde în dormitoare bucătărie și la alte anexe.

Asemenea rezolvări îi introduc pe indivizi în atmosfera specifică, numai în momentul în care pătrund în interiorul spațiului urbanistic. Ansamblul respectiv îi atrage în atmosfera istorică, prin participarea în spațiul ambiental în care se găsesc anumite repere spațiale ori fizice cu caracter istoric. Acestea acționează direct asupra privitorului, cînd se deplasează / se plimbă. El nu va intra în dialog direct cu cadrul istoric înconjurător ori cu cel depărtat decît prin intermediul spațiului specific interpretat. Or acesta, de cele mai multe ori, se percepe și datorită cadrului său fizic, construit sau plantat. Arhitectul, prin ambianța pe care o creează, acționează asupra privitorului cu mijloace psihologice. Este o formă cerebrală de prelucrare a arhitecturii și a spațiului arhitectural cu caracter dinamic.

● Au fost și cîteva propuneri, în care ansamblul nou proiectat nu avea legătură compozițională cu cadrul istoric înconjurător, decît, poate, prin faptul că integra cîteva clădiri de locuit vechi din lemn, aflate pe teritoriu.

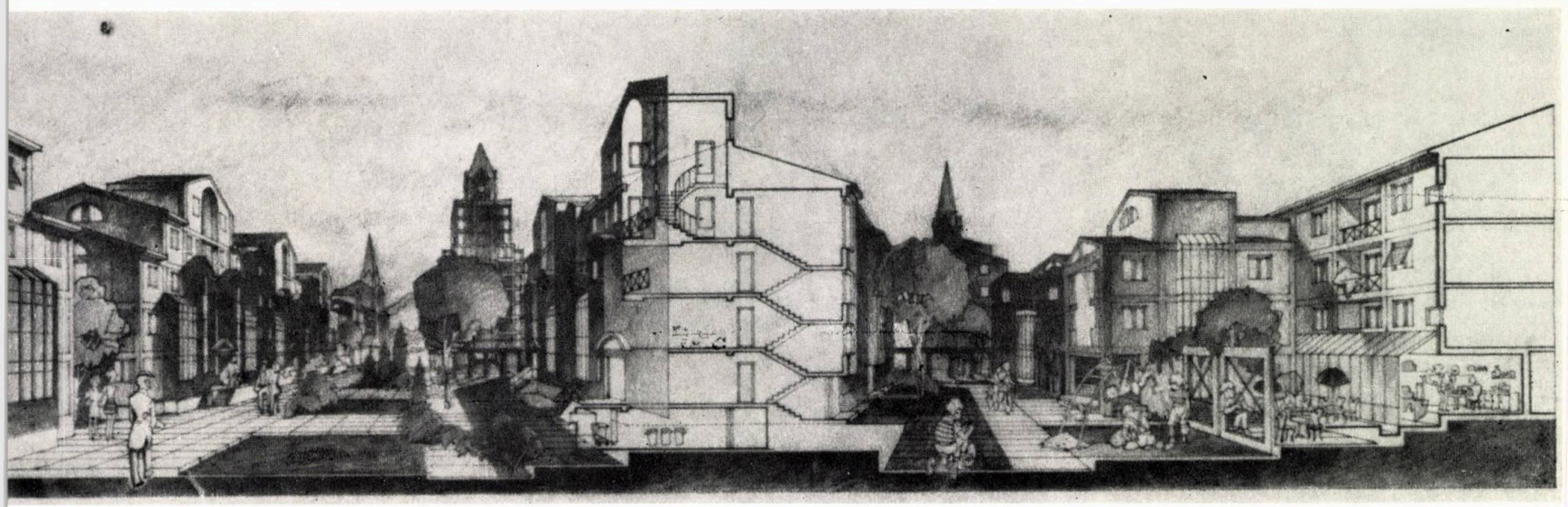

9

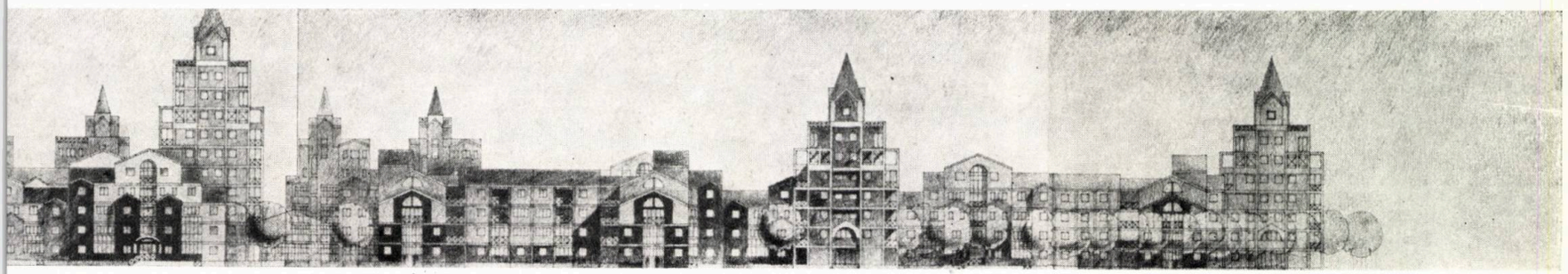

10

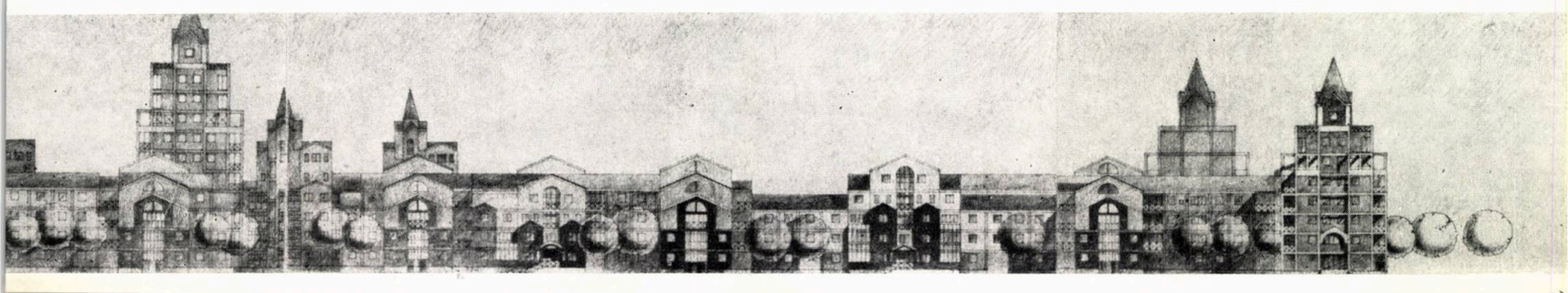

ANSAMBLURILE DE LOCUINȚE au fost concepute pe baza a două tendințe bine cunoscute în sistematizarea contemporană:

● *Cu segregarea spațiului liber* (rezolvat, de regulă, sub formă de parc de microraion), față de zona construită cu locuințe.

● *Cu integrarea spațiilor verzi* în subunități mici și relativ mici de clădiri de locuit, corespunzătoare doar cîtorva blocuri de locuințe, respectiv unui număr limitat de locuitori.

Dacă în prima categorie, rezultă spații greu controlabile, atît vizual, cît și administrativ, concepție remarcată doar în patru din cele douăsprezece proiecte, din care nu a fost nici unul apreciat, cea de a doua categorie a avut succes și credem că a constituit și o confirmare a calităților compoziționale și de exploatare mult mai eficiente. Subîmpărțirea pe unități de locuit foarte clar delimitate, cu curți proprii, lipsite de circulație auto curentă, ci doar ocazională, pentru servicii, eliminarea parcajelor din incintă și amplasarea lor la limita teritoriului duce la o lesnicioasă administrare a fondului construit și teritoriului liber. Totodată, prin această concepție, se demonstrează că există tendința de a proteja de nocivități mediul ambiant proxim, iar, ca urmare, se vor putea crea multiple forme și posibilități de manifestare a vieții sociale. Valențele acesteia pot fi deosebit de ample atunci cînd se elimină constrîngerile de orice fel, cele generate de circulația motorizată fiind pe primul plan. Tendința de revalorificare a străzilor pentru pietoni, segregarea lor față de cele rezervate automobilelor a fost abordată de multe proiecte, iar construcțiile limitrofe nu se proiectează indiferent față de spațiul pietonal, ci se subordonează, ca siluetă și morfologie, traseului sau tramei stradale.

Și proiectul prezentat de noi s-a încadrat în tendința de sistematizare cu ajutorul unor unități de locuit precis delimitate. Mai mult, după cum vom vedea, ne-am adus contribuția la o mai bună structurare a ansamblurilor de locuințe pe considerente de viață socială.

Referitor la preocupările participanților pentru crearea cadrului necesar și adecvat DEZVOLTĂRII UNEI VIEȚI SOCIALE INTENSE în interiorul ansamblurilor de locuințe și intenția de a stimula sentimentul de apartenență afectivă la zona de locuire, trebuie subliniat că au existat și aici cîteva tendințe. Una dintre ele este aceea de a compune un ansamblu de clădiri și spații verzi, astfel încît jocul copiilor, plimbările, sportul, odihna, în general activitățile pentru destindere nu au un cadru limitat vizual și specializat pe sectoare de activitate recreativă, fiind dezvoltate și pe un teritoriu relativ mare. Acest mod de macrodivizare a teritoriului duce, de cele mai multe ori, la un control dificil al activității copiilor și tinerilor. Asupra deficiențelor rezultate din existența unui spațiu nespecializat pentru activități recreative și ludice, sociologii au atras atenția mai demult. Altă tendință este aceea de a microdiviza teritoriul de locuire și spațiile verzi, fie în spații libere liniare, cum sînt, de pildă, străzile pietonale și promenadele, fie prin realizarea unor spații de o formă oarecare, dar precis delimitate, la dispoziția unui număr mic de locuitori, amplasate în imediata apropiere a locuințelor, spații care au valoarea unor curți comune folosite pentru jocul copiilor și odihna locatarilor respectivelor unități de locit.

În această ultimă categorie de proiecte, se înscrie și proiectul prezentat de noi. Ansamblul de locuințe a fost subîmpărțit în unități de locuire de 200—500 locuitori, grupe de circa 3000 locuitori și un complex de circa 6500 locuitori. Introducerea unei noi subdiviziuni — unitatea de locuit pentru 200—500 locuitori — este o contribuție adusă de noi, pe baza unor observații și sugestii ale specialiștilor, prin care se pot introduce și cîteva noi tipuri de spații comune, deschise și închise, ce ar putea fi eficiente pentru acest număr de locuitori. Caracteristică este complexitatea spațiilor deschise pentru recreare, concentrate pe un teritoriu redus, astfel încît populația poate dispune în preajma locuinței de spațiul verde, de locul de joacă al copiilor, odihnă, destindere etc. Acestea vor fi prelungiri în aer liber ale unor spații închise, comune, pentru întîlniri familiale, discuții, jocuri etc, aflate la parterul locuințelor. Succesiunea spațiilor libere se continuă în grupele și în complexul de locuințe unde s-au propus, în afara spațiilor pentru circulația ocazională, de serviciu și parcajelor, spații verzi, curți sau terenuri de joc, care să aparțină unor dotări social-culturale, aceasta în ideea ca fiecare spațiu liber să aparțină cuiva, pentru a fi întreținut și administrat (fie locuitorilor, fie dotărilor social-culturale din zonă), nu unei întreprinderi specializate.

În același proiect, s-a propus ca treptizarea aplicată spațiilor libere exterioare pe considerente de relații sociale și interpersonale să fie regăsită și la nivelul clădirilor, atît a celor de locuit, cît și social-culturale. În locuințe, s-a propus, utilizîndu-se un anumit sistem constructiv, repartizarea mărimii apartamentelor din tronsoane după mărimea familiilor, pornind de la parter spre etajele superioare, adică la primele niveluri să fie apartamente mai mari, considerîndu-se că sînt locuite de familii cu mai mulți copii, iar la nivelurile superioare, apartamente mai mici. Cît privește spațiile specializate, care facilitează contactele și relațiile sociale, acestea au fost repartizate, pe trepte de complexitate, de la *unitatea de locuit*, la *grupă* și, apoi, la *complexul de locuințe*. Elementul de comparație dintre ele s-a considerat a fi echiparea tehnică: pe de o parte, vor fi încăperi pentru activități care nu necesită aparatură și personal specializat pentru administrare, iar, pe de alta, încăperi care au nevoie de echipamente tehnice și de specialiști. În prima categorie, sînt cuprinse încăperile pentru întîlniri familiale și relații interpersonale, care se pot amplasa, de regulă, la parterul blocurilor de locuințe, cîte una sau mai multe pe unitatea de locuit de 200—500 locuitori și, la nivelul grupei, de circa

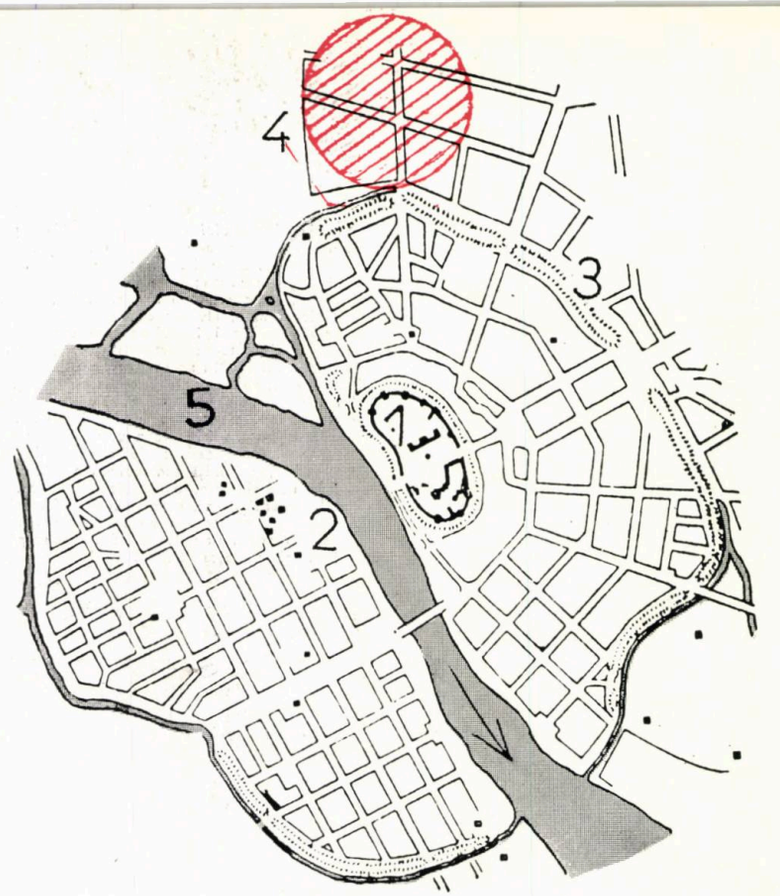

12

12. NOVGOROD — PLANUL ZONEI ISTORICE: 1. Kremlinul — 2 Curtea cu Iaroslav — 3. Valul ocolitor al zonei istorice — 4. Zona de concurs — 5. Riul Volhov

13, 14, 15. STAMPE DE EPOCĂ DIN VECHI ORAȘE RUSEȘTI

13

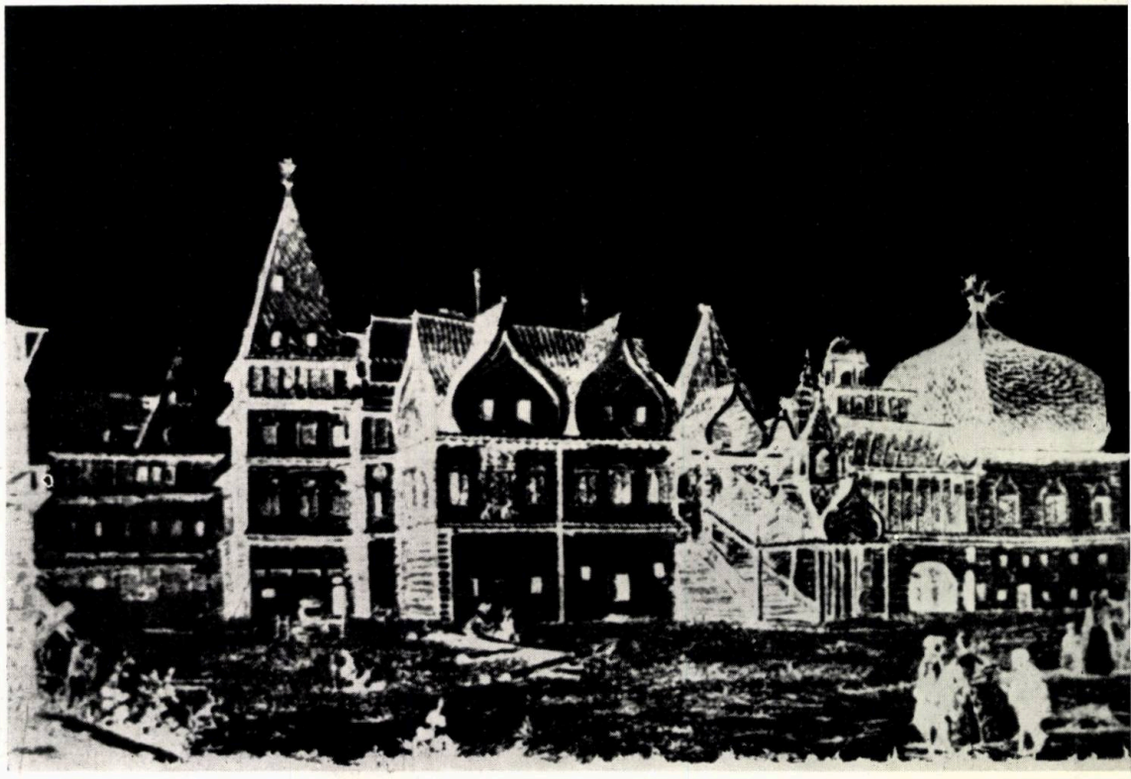

3000 de locuitori, unde sînt necesare spații pentru ședințe, matinee pentru copii, reuniuni etc. În cea de a doua categorie, sînt incluse spațiile pentru sală de spectacole, sport, expoziții, dans, cercuri etc, pentru care se prevede aparatura adecvată, personal tehnic și administrativ etc, fiind caracteristice complexului de locuințe. În afara acestor spații, pentru contacte sociale de interes general, se prevăd și dotări sociale caracteristice unor grupe de vîrstă diferite, cum sînt grădinițele, cluburile pentru bătrîni etc, la nivelul grupei, iar, la nivelul complexului de locuințe, club pentru maturi, tineri și, respectiv, copii, amplasate pe lîngă școală, clădirea pentru activități recreative etc.

Conexiunile dintre diferitele trepte de servicii, spații libere și locuințe, precum și animația la nivelul teritoriului au fost reprezentate cu ajutorul metodei topologice de studiu, metodă prezentată cu alt prilej în revista « Arhitectura ». De data aceasta, ea a fost folosită pe un caz concret, cu rezultate pozitive.

Cît privește FORMA — SPAȚIAL-VOLUMETRICĂ A LOCUINȚELOR ȘI AMBIANȚA URBANISTICĂ, care vor participa, în final, la crearea scării arhitecturale a ansamblului de clădiri, trebuie cunoscut că, încă de la începutul abordării celei de a II-a etape de lucru, ni s-a transmis că beneficiarii ar fi, înainte de toate, interesați de *rezolvarea arhitecturală* a ansamblului de clădiri de locuit și social-culturale, înțelegînd, prin aceasta, realizarea ambianței spațiale adecvate și a formelor volumetrice; să ne ocupăm mai puțin de sistemele constructive (ele fiind de domeniu administrativ, cu caracter local), deoarece acestea pot influența rezolvările spațial-arhitecturale și plastice, atît ale ansamblului de clădiri cît și ale clădirilor propriu-zise. Se pare că este o observație de care trebuie să ținem seama mai mult, prin faptul că arhitectura de masă, contemporană, a fost prea mult influențată de metodele industrializate de execuție și de indicii tehnico-economici prea rigizi. Dar, cum în țările socialiste, arhitectura locuințelor de masă se proiectează pe baza sistemului constructiv cel mai adecvat, eficient ca ritm de execuție și indici tehnico-economici și care este la îndemîna constructorului — de regulă cu prefabricate — a făcut ca aceste preocupări să fie reflectate în majoritatea proiectelor participanților. Unul dintre proiecte a prezentat și un studiu de realizare a clădirilor de locuit cu ajutorul subansamblelor tip.

În consecință, s-a observat că proiectele care au urmărit conceperea unor spații libere interesante, pentru care locuințele reprezentau cadrul de delimitare, au fost cele mai apreciate. Or, se știe că, de regulă, spațiul variat necesită și determină și forme arhitecturale, care mai greu pot fi realizate cu prefabricarea.

Altă modalitate, de a crea spații și forme arhitecturale variate, utilizată în proiectele unora dintre participanții la concursul-seminar a fost integrarea clădirilor nou propuse cu unele dintre cele existente în stare bună și cu aspect plăcut. Scara mică a acestora, varietatea dimensiunilor, formelor și culorilor, ca și calitatea materialului, au impus menținerea și utilizarea lor în noua sistematizare, unii dintre concurenți, fie că le-au cunoscut la fața locului sau le-au intuit valoarea, folosindu-le ca atare. Contrastul dintre

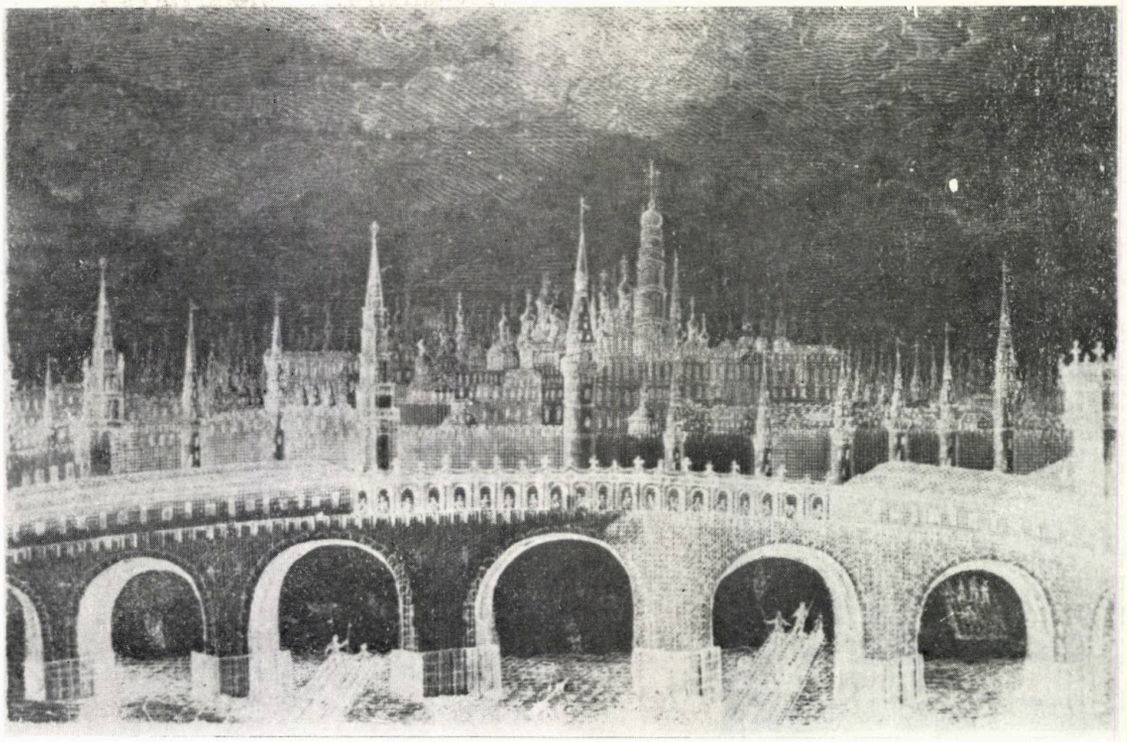

15

aceste clădiri, cu arhitectură eclectică populară, și noua arhitectură propusă, la care se adaugă spațiile libere, generoase, poate duce la realizarea unei dorite continuități a arhitecturii tradiționale rusești, plină de poezie.

În ceea ce ne privește, am încercat să creăm un specific spațial și volumetric al ansamblului mai mult prin arhitectura clădirilor decît a spațiilor, înscriindu-l în scara tradițională a arhitecturii locale. Specificul pe care l-am căutat și l-am propus are la bază faptul că cercetările îndelungate din țara noastră în domeniu ne-au învățat să gîndim specificul, să-l aprofundăm, să-l căutăm în toate ipostazele lui și să-i găsim cît mai multe variante. Chiar dacă în arhitectura noastră contemporană nu am ajuns încă la un specific prea fericit, limitîndu-ne la detalii nesemnificative, iar uneori lipsite chiar de cel mai elementar bun gust, posedam experiența teoretică necesară, astfel că, studiind tradițiile arhitecturale ale altui popor nu am mai extras detaliile decorativiste ci am găsit elemente majore ale spațiului, ale formelor generale, ale raporturilor, proporțiilor și culorilor pe care le-am stilizat și introdus în proiectul locuințelor și al ansamblului de clădiri. Ele au atras atenția și aprecierea tuturor colegilor din alte țări socialiste, remarcîndu-se verva, curajul și rezultatul unui studiu aprofundat la care și-au adus contribuția substanțială ceva mai tinerii mei colaboratori arh. SORIN SERGENTU și CONSTANTIN N. ENACHE. Dispunînd de un bogat material ilustrativ asupra arhitecturii vechi ruse, culte și populare, am încercat să gîndim de acasă scara și specificul acesteia, constatînd, la fața locului, că nu eram departe de spiritul tradiției zonei. Comparativ cu alte proiecte care au propus locuințe de mică înălțime, noi am considerat ca o caracteristică a arhitecturii ruse tradiționale populare, înclinația spre o monumentalitate exprimată simplu și direct. În consecință, și forma clădirilor propuse de noi urmărește această linie. Surpriză a fost faptul că participanții, în general, cei ai țării gazdă, în special, nu și-au pus cîtuși de puțin problema specificului, chiar dacă clima — foarte umedă, rece și cu nebulozitate — impunea o abordare pe asemenea considerente, care ar fi dus, cu siguranță, la crearea unor spații particularizante, rezultate din utilitatea lor. De altfel, tendința de a introduce modernitatea cu orice preț a dus la aceea că unii participanți, printre care și cei localnici, au prezentat rezolvări ce ar fi putut fi caracteristice unor regiuni cu climă mult mai caldă și mai uscată.

14

Reuniunea internațională la care am participat a constituit un util schimb de experiență cu colegii noștri arhitecți din alte țări socialiste. Sperăm că tendințele existente în arhitectura și sistematizarea contemporană, exprimate în proiectele participanților la concursul-seminar, unele prezentate în aceste rînduri, îi vor interesa și pe colegii arhitecți din țara noastră.

Dr. arh. COSMA JUROV

corespondenta

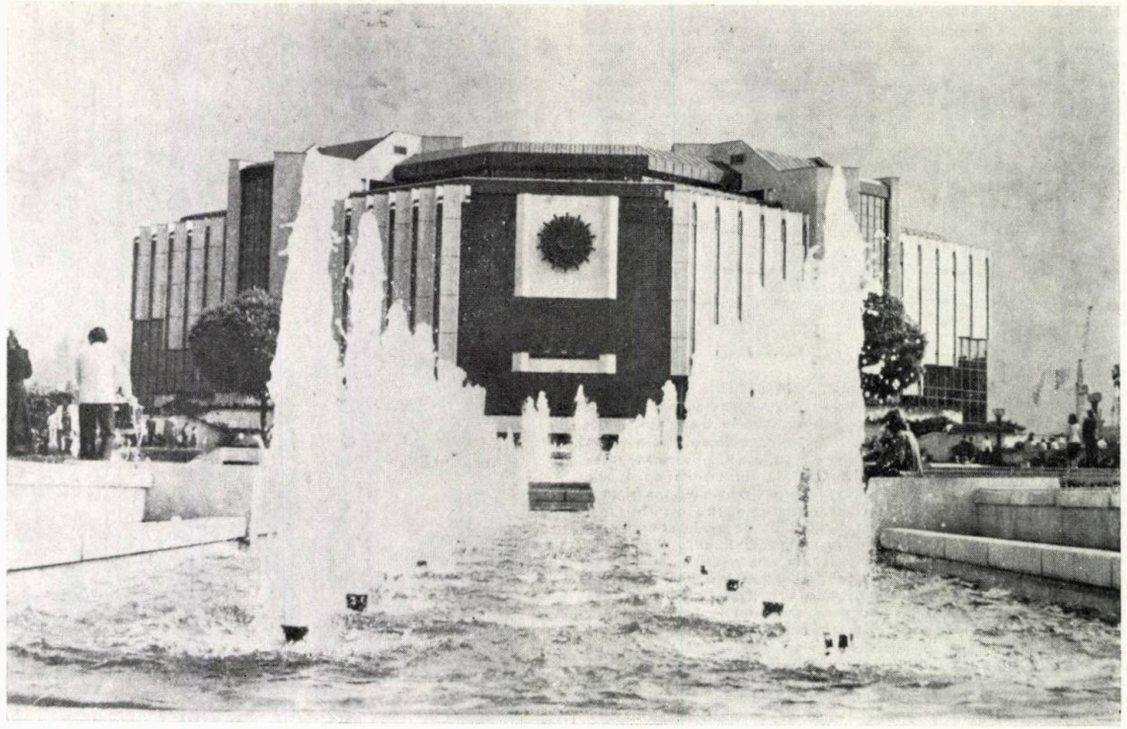

2

ARHITECTURĂ ȘI UMANISM

«INTERARCH '85» — SOFIA

Trecînd pentru prima oară dincolo de hotare cu ajutorul Uniunii Arhitecților, pentru a participa la o bienală de arhitectură, am îmbrățișat fără multe ezitări ideea că poarta cea mai adecvată, mai « obiectivă », pentru înțelegerea lumii terestre, în manifestările ei sociale, este *arhitectura* (și nu neapărat turneele de fotbal; nici chiar festivalurile de poezie). Acest principiu funcționează desigur — mai mult sau mai puțin conștient — și la nivelul turistic de interes pentru « străinătate » (altfel, cum s-ar explica nelipsitele aparate de fotografiat?), dar specialistul are avantajul că primește de la imaginile pe care le întîlnește — de fapt, pe care le construiește el singur, printr-un proces de selecție profesională — o cantitate de informație sensibil mai importantă și, mai bine ordonată, pe baza căreia poate să reconstituie, dacă vrea, secvențe întregi de istorie sau poate să compună anumite modele antropoculturale (etnice).

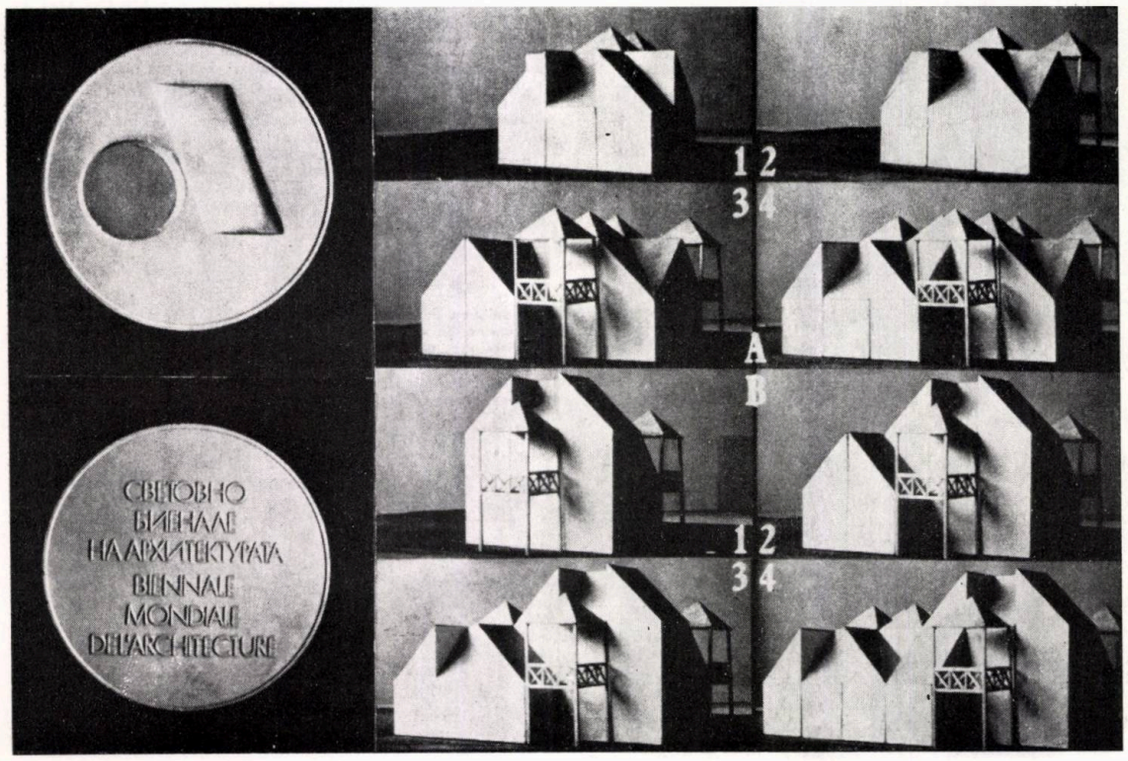

1

Înțelegerea aceasta îi dă cunoscătorului de arhitectură, în general, energia utilă de adaptare și de familiarizare cu realități insolite pentru el.

Sofia, cu atît mai mult, ne-a devenit familiară, de la primele ore, pentru că și arhitectura ei ne era în mare familiară: foarte mult neoclasic (postbelic), neobizantin, eclectic, modern. Coloratura ei specifică provenea mai ales de la casele de secol XIX — de filiație baroc-clasicistă —, renovate și presărate ici-colo în fronturile compacte și cam monotone ale bulevardelor altminteri generoase. În relațiile cu cetățenii săi, orașul cultivă, de asemenea, familiaritatea; cafenele, cofetării, snack-baruri, patiserii, se înșiruie cu o frecvență absolut liniștitoare și intimitatea lor se revarsă pe străzi — în speță pe trotuare — ca un fel de aromă irezistibilă.

La a 3-a ediție, Bienala Mondială de Arhitectură de la Sofia a oferit participării românești un motiv special de satisfacție: proiectul lui FLORIN BICIUȘCĂ — « Locuință evolutivă prin adiționare modulată » — a fost distins cu : o Medalie de argint a Expoziției-Concurs INTERARCH '85, Premiul special al Orașului Toulouse și Medalia de bronz a *Forumului Tinerilor Arhitecți*. Ideea proiectului este de a înlocui succesiunea de locuințe diferite, prin care trece familia în continuă evoluție, printr-un sistem de adaptare modulată a unei locuințe, unice, care evoluează și ea împreună cu familia. Pornind de la numai 3 module distincte (2,70 × 2,70 m, în plan), el realizează mai întîi o « celulă de bază » sau « celulă mamă » (o casă minimă pentru două persoane) și propune augmentarea ei, treptată, în 6 compoziții funcțional-estetice. Un ansamblu de asemenea case poate forma un mic cartier urban sau un « sat » (în înțelesul de viitor al acestui cuvînt). « Soluție originală de adaptare a locuinței la nevoile sociale », după cum sună motivația juriului, proiectul arhitectului laureat este, în același timp, o punte modernă de legătură cu tradiția arhitecturii (și a locuirii) românești populare, pornind de la însăși ideea « casei adiționale » și terminînd cu repunerea în valoare a unor elemente funcționale și formale specifice fondului nostru tradițional: foișorul, șarpanta, raportul plin-gol în favoarea plinului etc.

Gazda Bienalei a fost, ca și precedentele două ediții, *Palatul Național de Cultură « Liudmila Jivkova »*, care, împreună cu « amorsele » sale și cu parcul reprezentativ în care e amplasat, formează un mare complex de cultură și loisir al capitalei bulgare. De formă octogonală, cu fațadele numai din sticlă fumurie și placaj de calcar (pe casele scărilor și pe alte elemente de relief), clădirea te primește cu aerul sobru, funcțional, al unui « laborator » de gîndire. Simplitatea impe-

cabilă a foaierelor și a sălilor te invită să te concentrezi asupra activității intelectuale pentru care ai venit cu un fel de eficiență « tehnologică ».

Nucleul Bienalei a fost Sala 3 (de la etajul 7); ea a adăpostit Expoziția-Concurs de proiecte (circa 450 de participări, din 36 de țări), ședințele de deschidere și de închidere, Simpozionul de Teorie și Critică Arhitecturală, Forumul Tinerilor Arhitecți. Ședințele au fost conduse de GHEORGHI STOILOV (președintele Uniunii Internaționale a Arhitecților, al Comitetului de organizare a Bienalei și al Uniunii Arhitecților Bulgari), ROD HACKNEY (Marea Britanie), JORGE GLUSBERG (Argentina), VIACESLAV GLAZICEV (URSS), PIERRE VAGO (Franța) și alte personalități ale arhitecturii și ale criticii de arhitectură. În paralel, într-o sală alăturată, s-au desfășurat lucrările Mesei rotunde cu tema « Carta de la Atena și lumea modernă ». Printre materialele difuzate la Bienală a fost, de altfel, și o broșură editată cu 2 ani în urmă, la « INTERARCH '83 », avînd titlul « Carta de la Atena după 50 de ani ». Critica acestui manifest al urbanismului modern (« corbusianist ») este un punct important cîștigat de teoria contemporană de arhitectură. Dar e interesant și semnificativ faptul că nimeni nu dorește un manifest nou, un document programatic unanim acceptat, cum a fost « Carta », tocmai pentru că actuala proiectare urbană apără de fapt specificul și individualitatea. Fiecare țară, fiecare regiune își are varianta sa de urbanism, decurgînd din complexul de determinații geo-socio-istorice, care nu se repetă, în timp și spațiu. Soluțiile experimentale pentru orașele viitorului devin și ele mai atrăgătoare, prin relația particulară pe care o stabilesc cu tradiția. Pe de altă parte, noile proiecte urbane încorporează, fiecare în parte, o cantitate tot mai semnificativă de teorie originală, care n-ar avea cum să devină un principiu general, o directivă pentru alții, și nici n-ar suporta să se alinieze la principiile formulate de alții, în alte proiecte originale.

O noutate a ediției a 3-a a fost înființarea « Clubului video », în ale cărui 2 ședințe s-au prezentat 17 filme, tratînd, în general, cîte o realizare arhitectural-urbanistică, uneori într-un context teoretic lărgit (în comentariu). Primul film al selecției, de pildă, a prezentat renovarea și extinderea modernă a Teatrului moscovit *Taganka*, al cărui sediu datează de pe la începutul sec. XX. Din Marea Britanie, am văzut primele demolări — prin dinamitare — ale unor blocuri de locuințe la *Liverpool* (în 1982) sau renovarea și revitalizarea centrului vechi din *Chesterfield* (1981). Cel mai interesant film mi s-a părut cel intitulat « Îndrăzneli ale fanteziei », aparținînd vestgermanului *Jan Müler*. El a filmat în Statele Unite un număr de case construite de proprietari originali, cu propriile brațe și mijloace, care sfidează optica obișnuită asupra locuirii. Ei au ridicat aceste case în locuri pustii (deșertice), din materiale oferite de natură sau de către societatea organizată, ca deșeuri (de exemplu, doze metalice de bere). După luni sau ani întregi de muncă fizică (nu întotdeauna plăcută), au satisfacția să se simtă reprezentați de fiecare kilogram de materie încorporat în construcție. Un flux de gîndire umană eliberată te învăluie înlăuntrul acestor case, a căror cunoaștere devine o adevărată încercare profesională (un act de curaj spiritual, dacă vreți). A construi (evident, pentru sine), după bunul tău plac este, fără îndoială, o terapie — o terapie a creației —, dar această terapie continuă să acționeze și după « inaugurarea » locuinței, care se comportă ca un calmant și un catalizator al energiilor mintale ale locatarilor.

Personalitatea cea mai proeminentă a acestei arhitecturi, fanteziste și individualizante, este PAOLO SOLERI, autorul de altfel și al unei teorii numite de el « Arcologie » (de la arhitectură + ecologie), care îmbină, oarecum straniu, concepția « organică » a lui F. L. Wright (al cărui discipol Soleri a fost, în tinerețe), cu viziuni urbanistice sant'elia-niste. În 1971, la 70 de mile depărtare de Phoenix (Arizona), pune bazele unui oraș « vertical », *Arcosanti*, conceput cu 25 de etaje, pentru 3000 de locuitori. Lucrările înaintează greu, din lipsă de fonduri și de forță de lucru (banii investiți sînt veniturile de artizan, publicist și profesor de arhitectură ale lui Soleri, iar « muncitorii » sînt în majoritate studenți) și încă nu i se

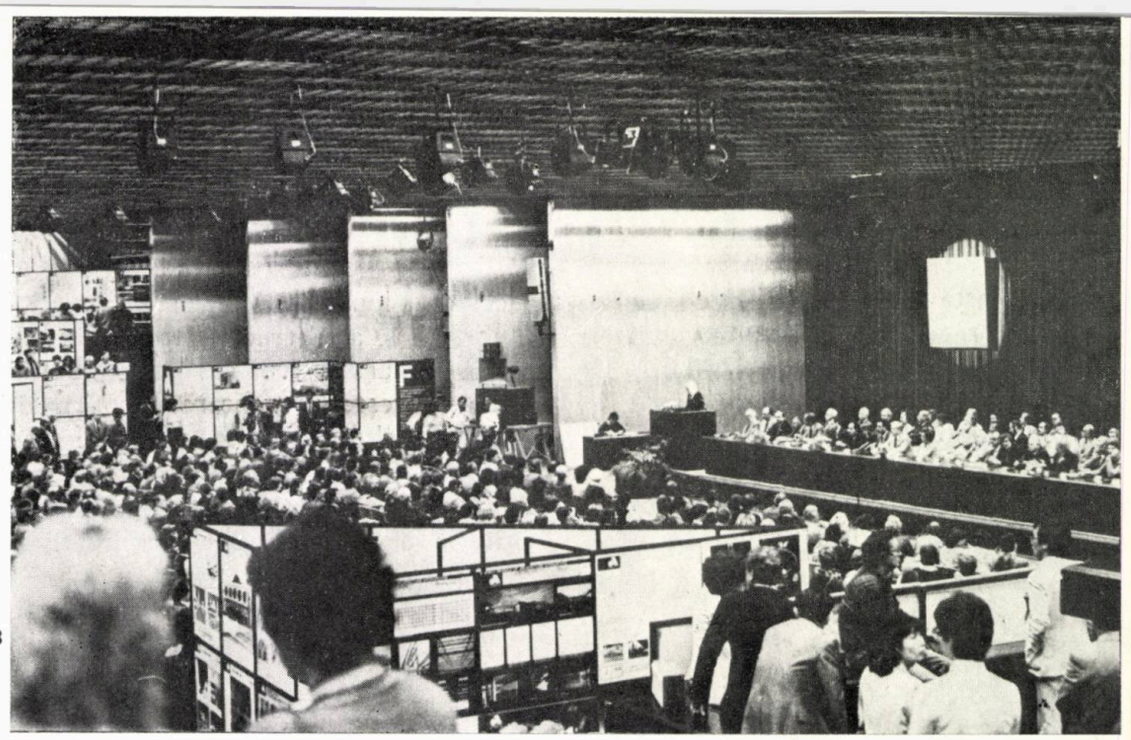

3

poate întrevedea aspectul final. În plin deșert, cu formele lui neobișnuite și parcă în curs de « formare », Arcosanti evocă mai degrabă vestigiile unei civilizații dispărute decît un oraș al viitorului. Dar el este nu mai puțin o incursiune în străfundurile creativității umane.

Dar o arhitectură, oricît de bine filmată, seamănă, oarecum, cu un film povestit. Arhitectura este singura artă a cărei cunoaștere pretinde deplasarea subiectului la fața locului. Nimic nu poate substitui incursiunea în teritoriu, în spațiul real, care caracterizează arhitectura, așa cum construcția frazei caracterizează o carte. Iar ceea ce încerc eu să fac, « povestind » o experiență arhitecturală, nu poate și nu trebuie să fie decît relatarea unor reacții subiective trăite pe parcursul acestei experiențe.

Plovdivul Vechi — reprezentat și la Bienală de proiectele arh. VELICIKO KURTEV: « Rezervația vechiului Plovdiv » și arh. VERA KOLAROVA: « Teatrul vechi din Plovdiv » — este așezat pe niște coline, la sud de rîul Marița. Intrînd în el, scara lucrurilor se schimbă atît de brusc, încît, în primele minute, ai sentimentul tulbure că ai violat fără să știi o incintă particulară. Nu se schimbă numai spațiul, se schimbă și timpul: din sfîrșitul secolului XX în începutul secolului XIX !

Am ocazia să înțeleg în ce constă miraculoasa putere a arhitecturii de a « ține în viață » istoria unui loc: orașul acesta, care este un muzeu pînă la ultima piatră a pavajului, se umple, treptat și sigur, de efervescența culturală a prezentului. Această efervescență aparține, bineînțeles, spiritului uman. Ea nu se arată pe străzi, care rămîn în continuare, liniștite și intime, ca în secolul trecut — exceptînd forfota marilor pietonale comerciale. Multe case sînt proaspăt renovate, unele adăpostind instituții sau localuri publice: teatru, poștă, muzeu, casa de cultură, « Casa Oamenilor de Știință Bulgari », restaurant etc, altele locuințe. Reconstrucțiile se fac din cărămidă și beton armat, respectîndu-se forma originară, decorația, specificul stilistic al clădirilor, cărora li se integrează, cu discreție, îmbunătățiri funcționale și de confort. Stilul dominant al orașului este un « baroc oriental », de la fațadele cu console succesive, unele rotunjite și cu decorație florală și arhitecturală (pilaștri), pictate în culori de apă, pînă la permanenta unduire și țesere filigranată a străzilor. Un amfiteatru roman, de curînd restaurat și redat vieții culturale (arh. VERA KOLAROVA) mărginește spre sud această rezervație de arhitectură — o matcă a trecutului pregătită pentru a primi viitorul. Plovdivul, de altfel, a primit Medalia de Aur « Europa », pentru modul exemplar în care, municipalitatea și inspirații ei arhitecți știu să pună în valoare moștenirea arhitecturală, inestimabilă, a acestui oraș cu un glorios trecut, într-o bine gîndită și fermecătoare împletire a vechiului cu noul.

Arh. DAN ADRIAN

1. Proiectul arh. FLORIN BICIUȘCĂ (« Locuință evolutivă prin adiționare modulată ») — trei premii la INTERARCH'85
2, 3, 4. Palatul Culturii « Liudmila Jivkova » Imagini caracteristice de la cea de a 3-a Bienală de Arhitectură de la Sofia
5. Remarcabilele vestigii romane ale Plovdivului (*Trimontium*) proiectîndu-se pe silueta modernă a orașului din vale

fotografii de arh. FLORIN BICIUȘCĂ și arh. DAN ADRIAN

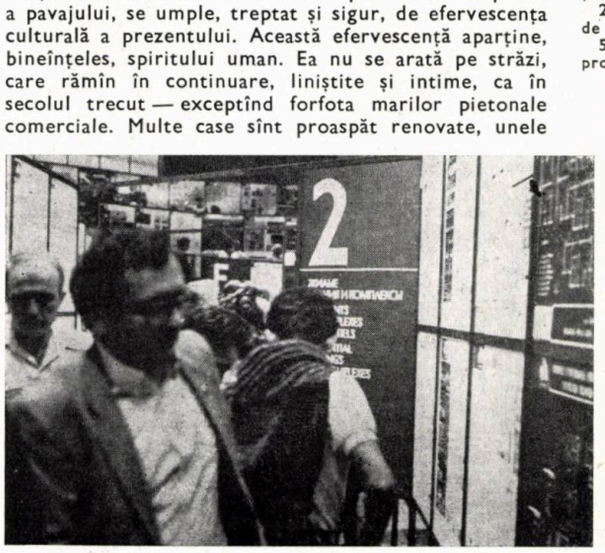

4

5

«CONSTRUCȚII SOCIAL-CULTURALE ÎN U.R.S.S.» (III)

Cu această nouă serie de imagini, încheiem prezentarea expoziției «CONSTRUCȚII SOCIAL-CULTURALE ÎN U.R.S.S.», importantă manifestare în cadrul ZILELOR CULTURII SOVIETICE din 1984.

Asupra vernisajului acestei expoziții, deschisă în galeria Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» din București la 1 noiembrie anul trecut, s-au făcut referiri în numărul 1/1985 al revistei noastre.

Cît privește prezentarea propriu-zisă a fotografiilor operelor arhitectural-urbanistice ce au figurat printre exponatele acestei deosebit de interesante expoziții, în afara imaginilor aici înfățișate, au mai fost publicate, în numerele 2/1985 și 3/1985, alte lucrări, nu mai puțin semnificative decît cele de față, pentru căutările pline de fervoare, pentru realizările impresionante și succesele profesionale actuale ale confraților noștri din U.R.S.S.

ARHITECTURA

1

2

3

1, 2, 3. LENINGRAD — MONUMENT ÎN ONOAREA APĂRĂRII EROICE A LENINGRADULUI ÎN ANII 1941—1943 ȘI A ZDROBIRII TRUPELOR GERMANO-FASCISTE LÎNGĂ LENINGRAD ÎN 1944
arhitecții S. Speranski, V. Kameaski, sculptor M. Anikușin

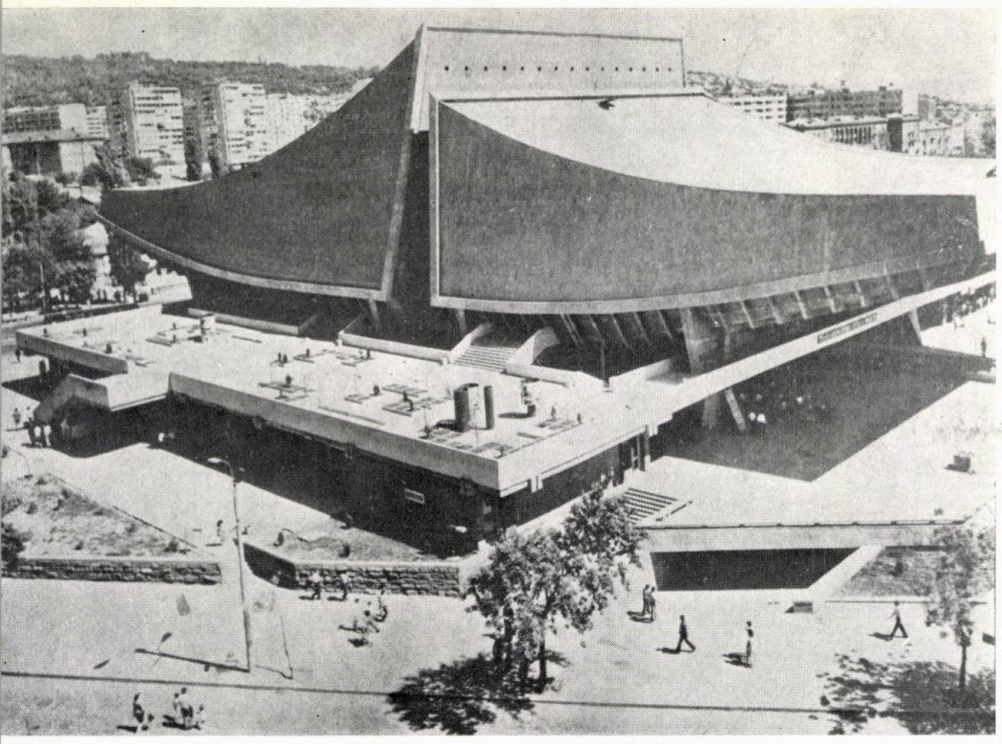

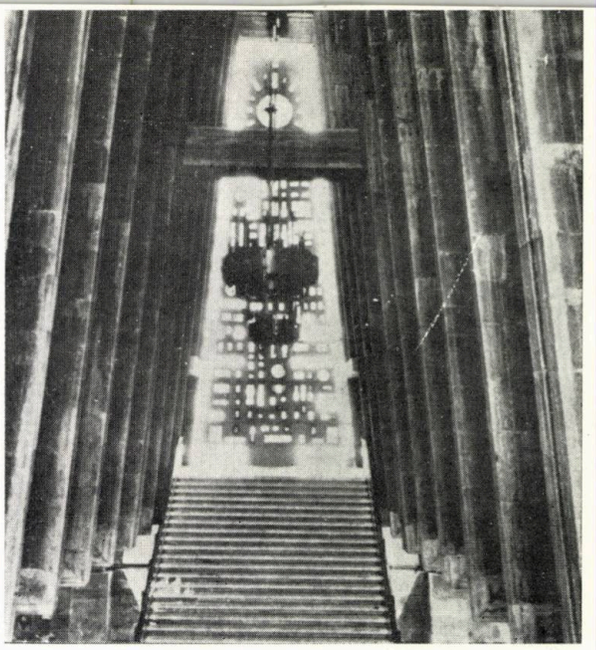

9

4, 5, 6, 7, 8, 9. EREVAN — CINEMATOGRAFUL « ROSSIA », 1984
arhitecții G. Pogosean, A. Tarhanean, S. Hacikean, inginerii G. Gevorkean, I. Țaturean

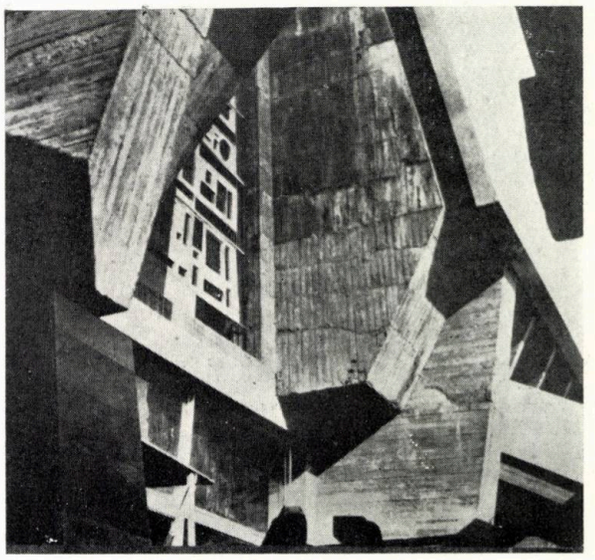

8

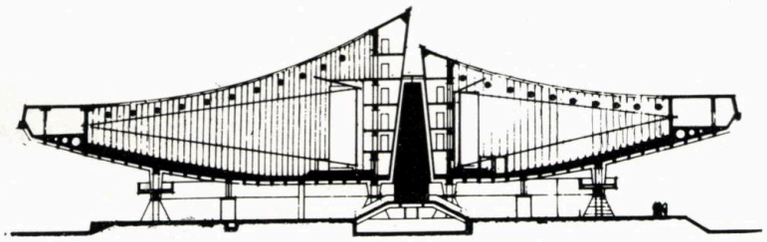

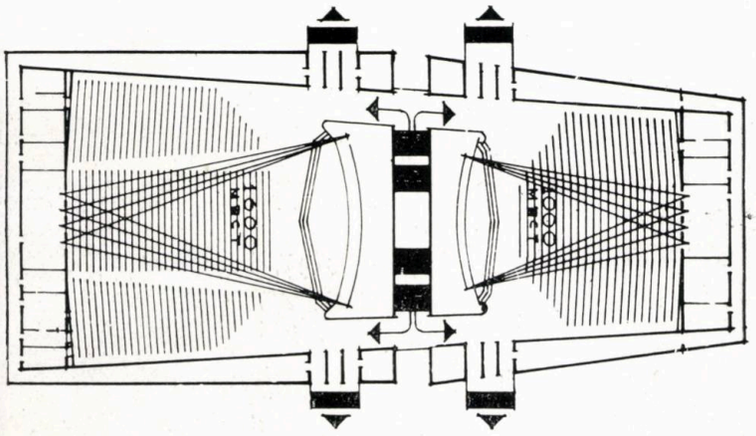

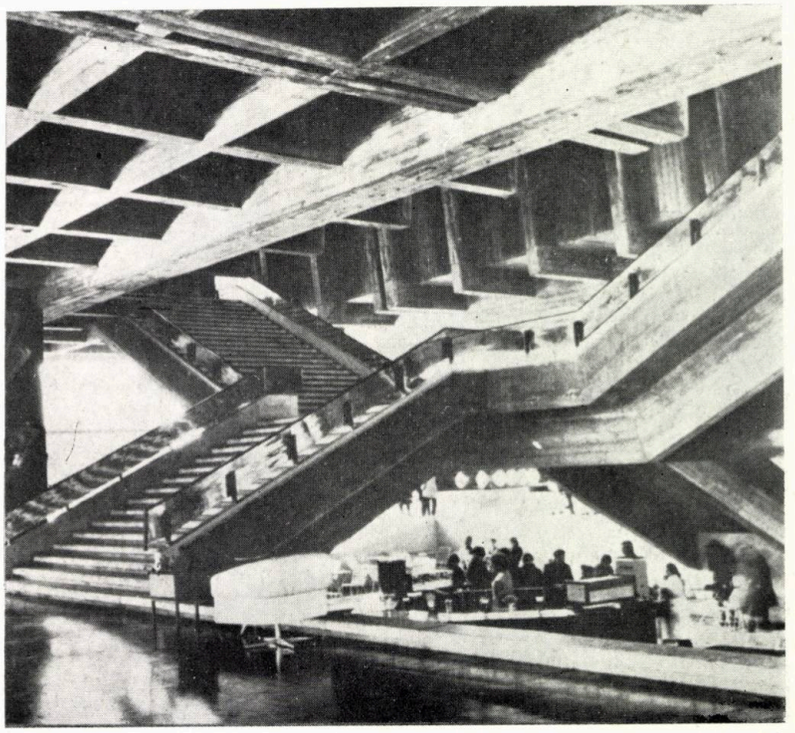

7

→

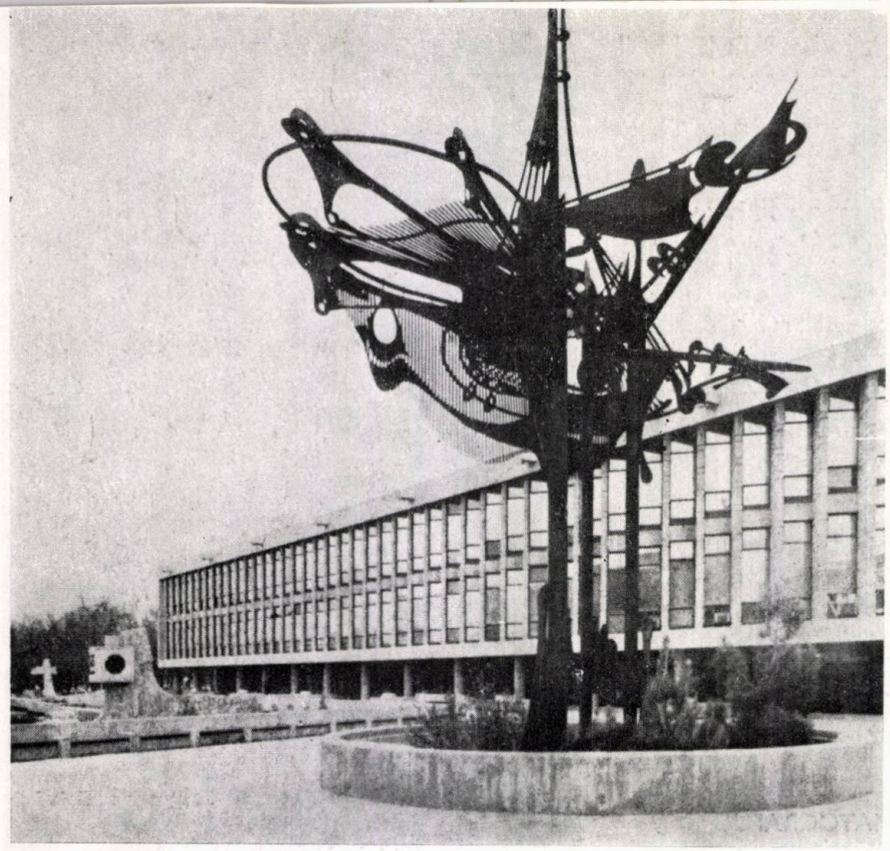

10

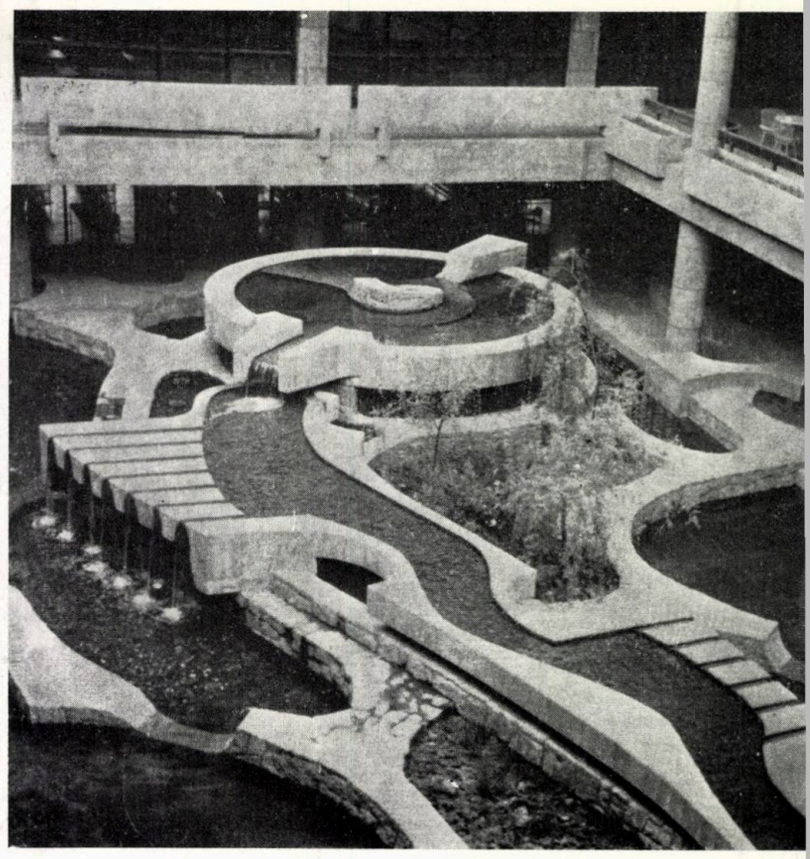

1

10, 11. ASHABAD — BIBLIOTECA DE STA
« KARL MARX », 1970,
arhitecții A. Ahmedov, B. Spak, V. Alekse
inginerii I. Buci, L. Costeakova, V. Poguleai
12, 13. TALLIN — GARA AERIANĂ, 1980
arh. M. Piskov, inginerii E. Kornetov, V. Petrosea
14, 15. MOSCOVA — CENTRUL COMERȚU
LUI INTERNAȚIONAL ȘI AL RELAȚIILO
TEHNICO-ȘTIINȚIFICE CU STRĂINĂTATEA
1980
arhitecți M. Posohin, V. Kubasov, R. Skokar
G. Cernov

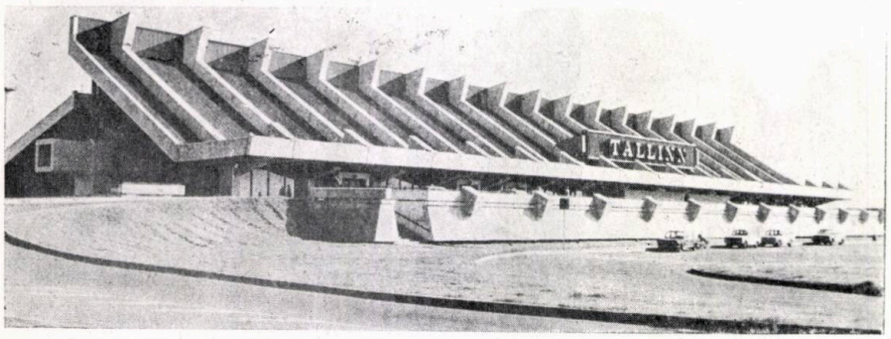

12

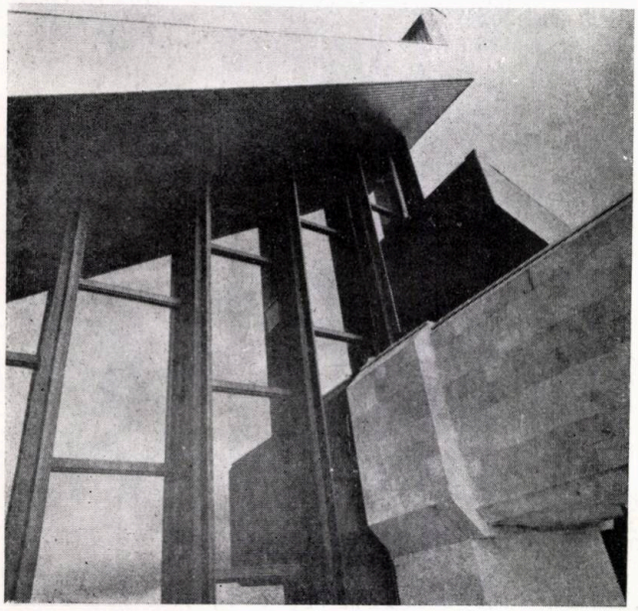

13

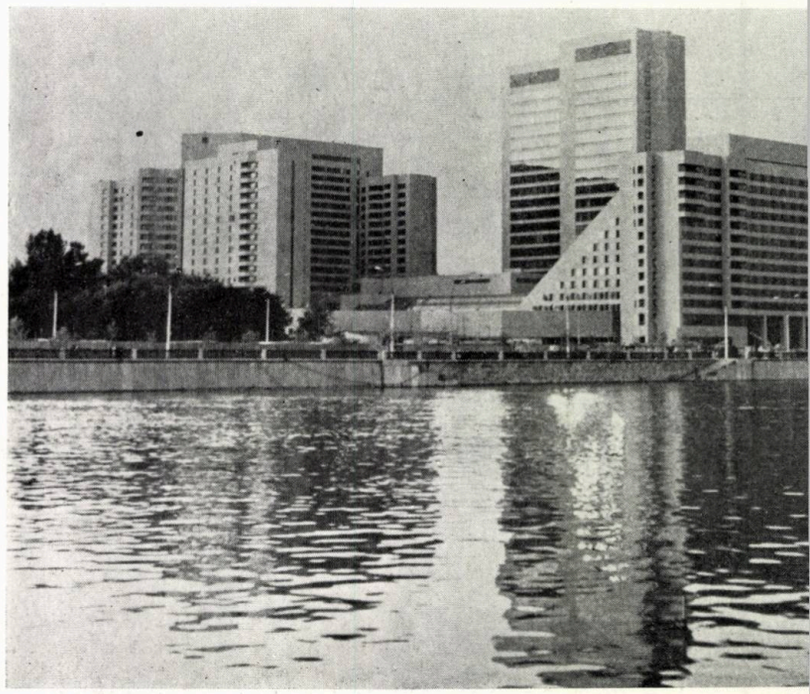

14

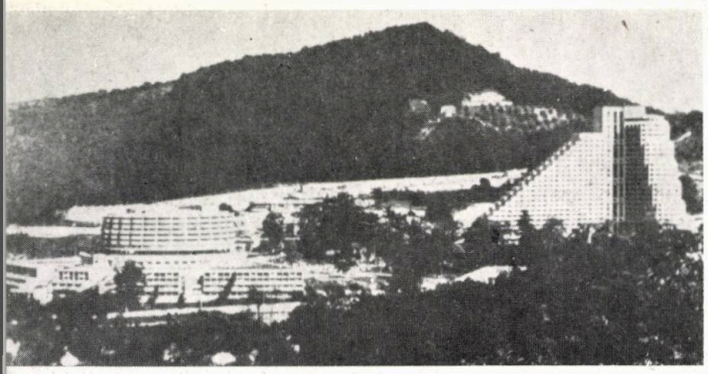

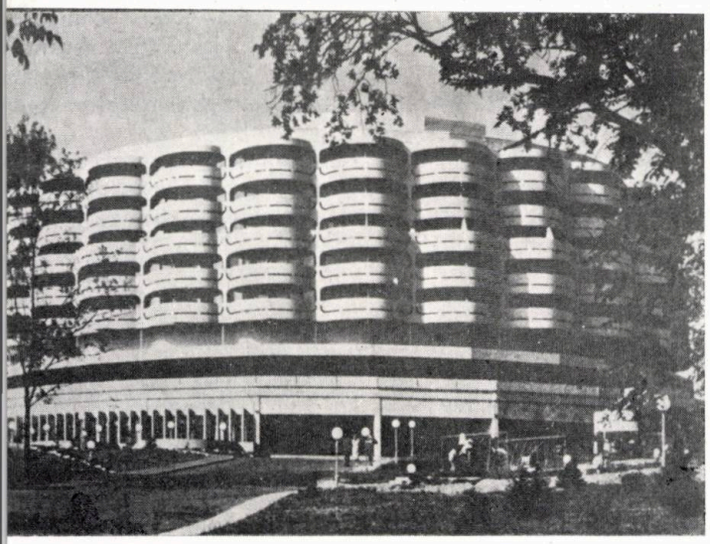

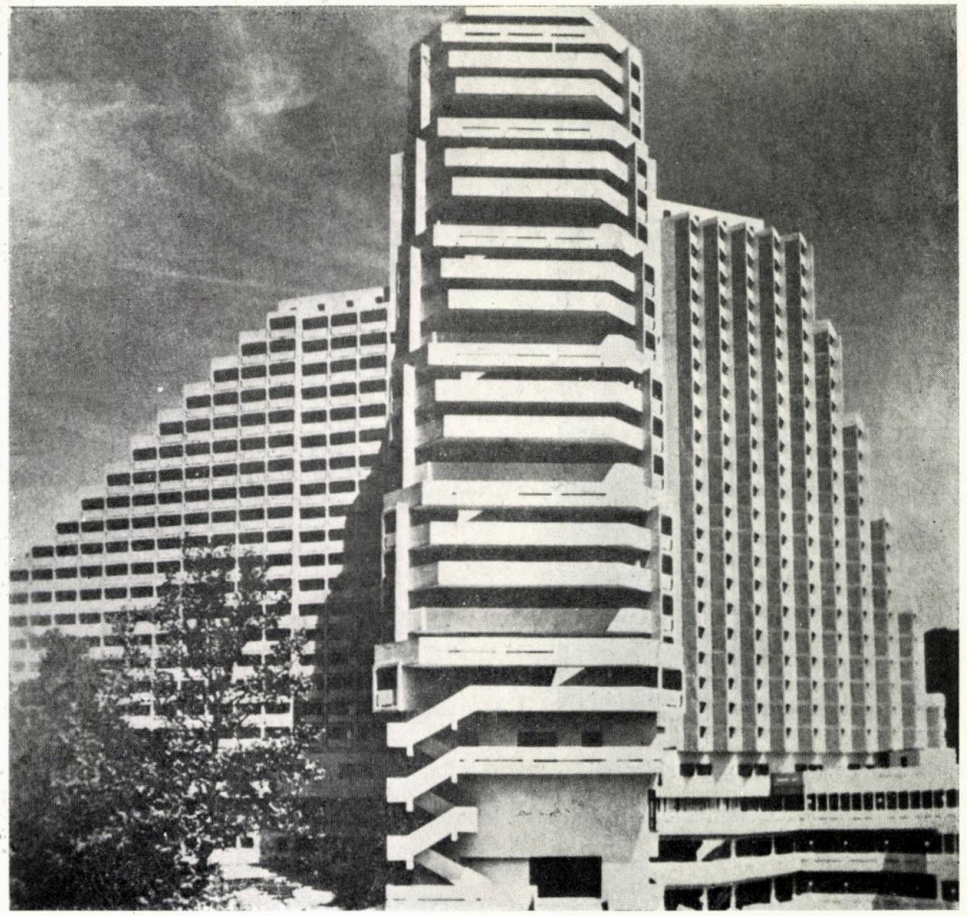

18

19

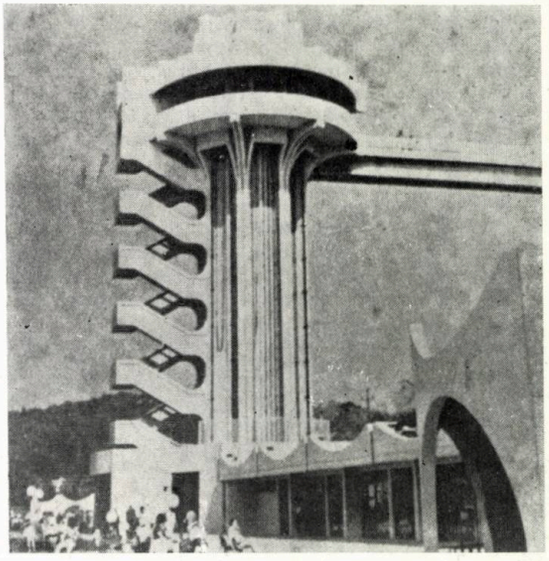

16, 17, 18, 19. SOCI — COMPLEXUL TURISTIC « DAGOMÎS », 1982
arhitecții M. Orlov, O. Gubarevici, N. Mordvinteva, N. Karpova, inginerii S. Ogrîzka, S. Teherov, V. Noskov, E. Stanuelevici, I. Rogaciova, V. Savranski

cadran

DESCHIDERI...

Am ales, din producția arhitecturală prezentată de-a lungul ultimului an în revistele d specialitate din țări vecine —mai puțin Iugoslavia, prezență constantă în ultimele « Cadrane » și în plus R. P. Chineză, excepție în raport cu vecinătatea geografică, dar argument pentru cel ce vrem a sublinia — exemple valoroase arhitectural ce am considerat că au comun capacitate de a evidenția noi și uneori surprinzătoare —vizavi de cunoștințele și prejudecățile curente în legătur cu aceste arhitecturi — disponibilități creatoare superlative ale profesioniștilor din țări prietene

Dacă scara redusă a exemplelor europene poate pune problema exemplului particular î context, cele două hoteluri din Beijing, construite după anii 1979—1980, constitui semnul unei clare, valoroase și susținute schimbări de poziție. Avem de a face cu o diversifi care a registrului stilistic, ce are ca rezultat niște construcții, nu neapărat încadrate în experien țele arhitecturale de vîrf și ultimă oră, dar aparținînd evident contextului arhitectural contem poran valoros.

Asocierile posibile — și nepăgubitoare calității intrinseci a obiectului, ci dimpotrivă —, c arhitectura nordului scandinav (Ungaria), cu neo- și post-modernismul japono-europeano-nord american (cinematografu l Saianî) sau cu portmaniene spații hoteliere (hotelurile chinezești), sco în evidență faptul că sincronismul cultural este benefic și, deci, necesar.

Rubrică redactată de arhitecții

Cristina Ene și Mihai Pienescu

Hotelurile „Mareie Zid" și „Xiyuan", Beijing — R. P. Chineză

Arhitecți: Ni Guoynan (« Marele Zid ») și Cheng Maokun (« Xiyuan »)

Cele două noi clădiri se înrudesc, prin grandoarea funcțională — P+M+20 etaje, 784 camere și 96 apartamente pe 16 niveluri de cazare (« M.Z »), respectiv P+M+22 etaje, 640 camere și 100 apartamente pe 20 niveluri de cazare (« X »), restaurante, saloane, săli, piscină, parcaj subteran etc, etc —, prin alura volumetrică, prin modul de tratare al suprafețelor exterioare — tip « container », prin grija acordată realizării emfazei marilor holuri de recepție, prin prețiozitatea cromatică și de textură a materialelor de finisaj interior, prin precizia și rafinamentul detaliilor.

Remarcăm « cascada » luminatorului pe 5 niveluri (P+M+3), de peste salonul de ceai al Hotelului « Marele Zid », spațiu în care se desfășoară spectacolul circulației celor patru lifturi în caje transparente, spectacolul vegetației, al stîlpilor circulari îmbrăcați în metal argintiu, al tonurilor de gri și ocru. Sau holul principal al Hotelului « Xiyuan », cu opulența și fastuoasa sa decorație suspendată, alcătuită din poliedre formate din elemente spațiale lamelare, cu golurile mezaninului înrămate cu panouri de lemn de sorginte tradițională. Sau, încă, tot la Hotelul « Marele Zid », holul principal de acces — dinamizat de golul triunghiular, ce asigură comunicarea cu mezaninul —, o armonie caldă de griuri, rozuri, violeturi-zmeurii, oranjuri (planuri parietale, tavane, pardoseli, mobilier), care se răsfrîng și se contopesc în oglinda argintie a stîlpilor circulari. Sînt rezolvări arhitecturale de rafinată calitate, comună celor două clădiri, rezolvări în care se poate remarca abila contopire a caracteristicilor arhitecturii chineze tradiționale, cu soluții ale arhitecturii contemporane, valoroase.

Structura de rezistență a Hotelului « Marele Zid » este rezolvată cu cadre de b.a., dispuse pe travei de 4,00 m și deschideri de 5,40 m, capetele barelor fiind rezolvate ca rigidizări, cu diafragme dispuse pe direcți perpendiculare. Pentru structura orizontală a sălilo de conferințe și a marelui luminator al salonului d ceai, s-a folosit un sistem de grinzi cu zăbrele di metal (aparent la salonul de ceai). Structura Hotelulu « Xiyuan » este de tip mixt, stîlpi și diafragme rar la parter și mezanin, dese pentru etajele superioare dispuse pe o travee de 4,00 m și deschideri de 7—2— 7 m; planșeul peste holul central (28×20 m) est casetat, pe o tramă de 4 m.

ARCHITECTURAL JOURNAL (China) nr. 1/1984, 5/198 și 3/198

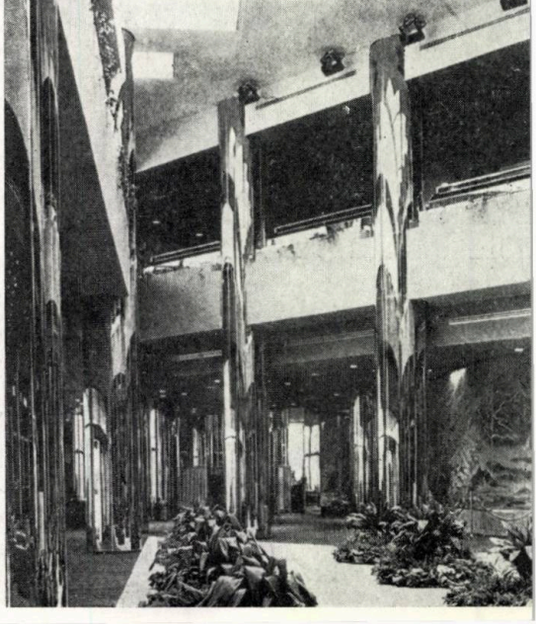

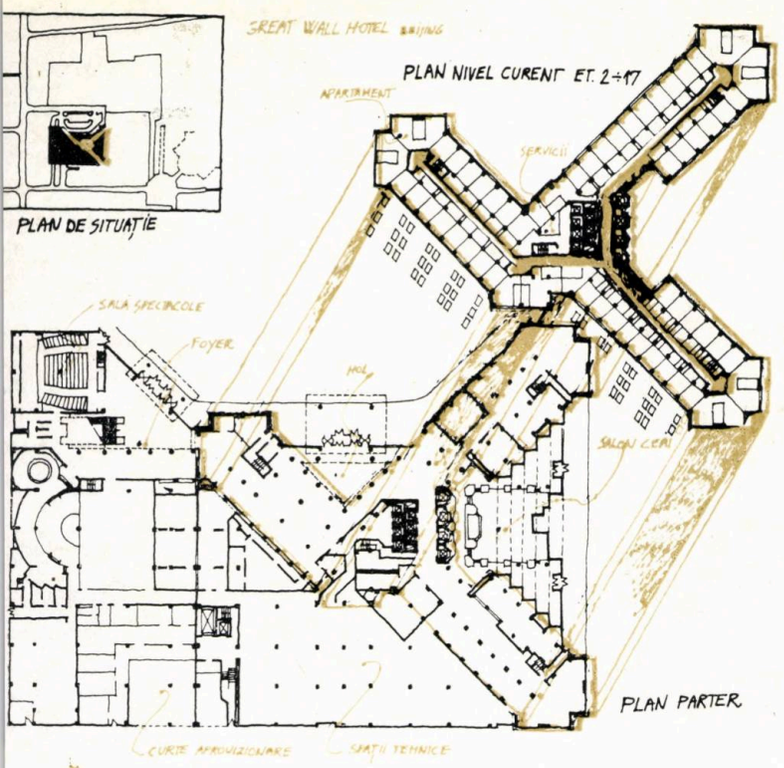
GREAT WALL HOTEL BEIJING
PLAN NIVEL CURENT ET. 2÷17
APARTAMENT
SERVICII
PLAN DE SITUAȚIE
SALĂ SPECTACOLE
Foyer
HOL
SALON CEAI
PLAN PARTER
CURTE APROVIZIONARE
SPAȚII TEHNICE

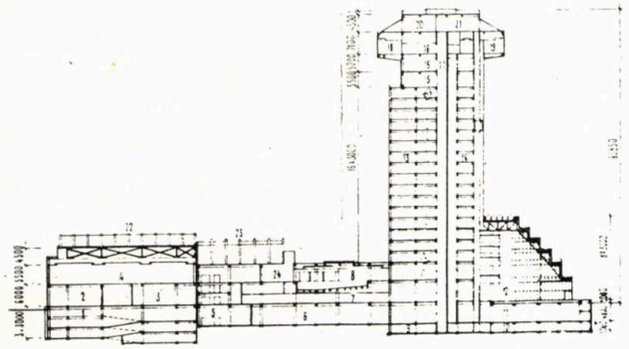

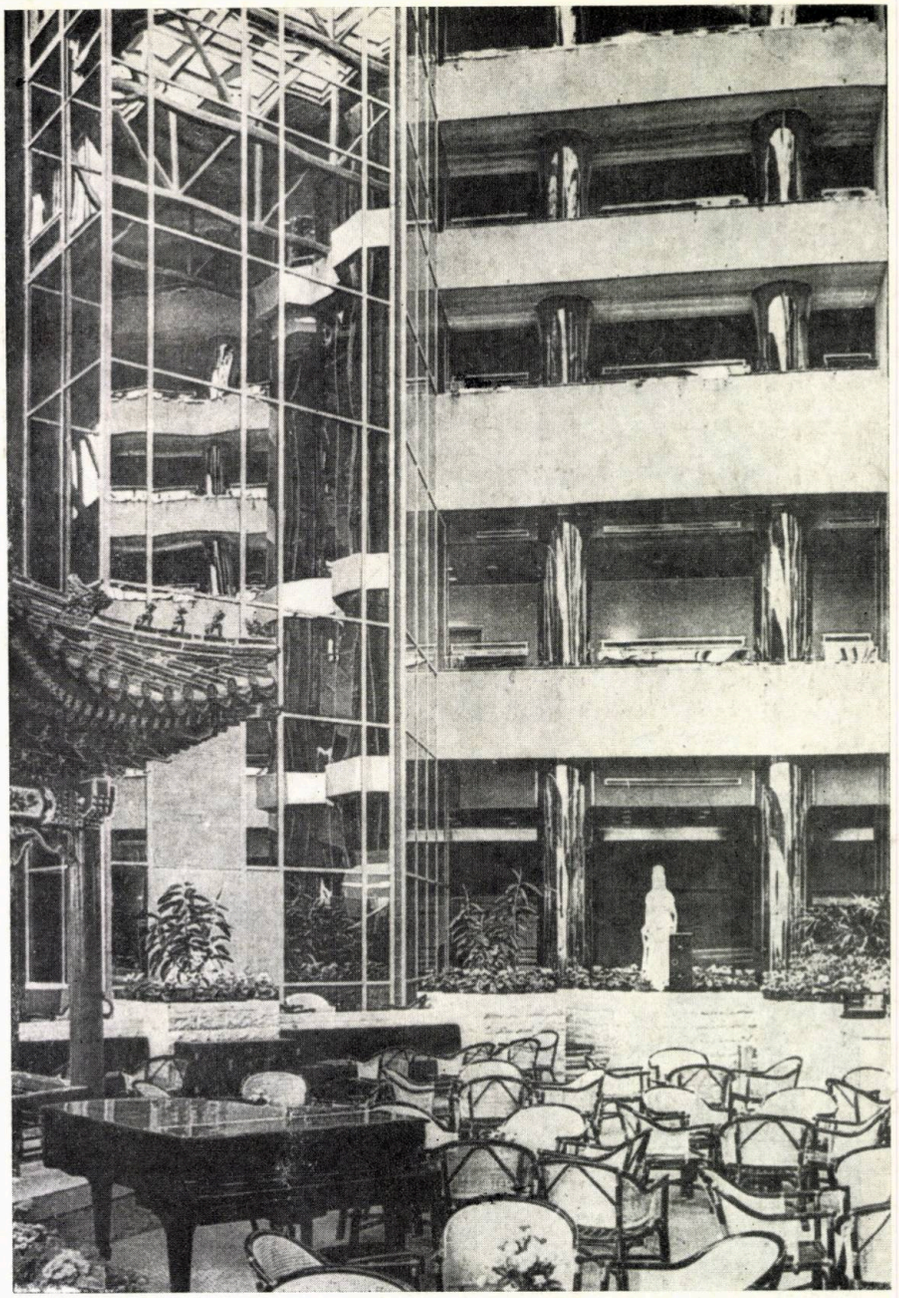

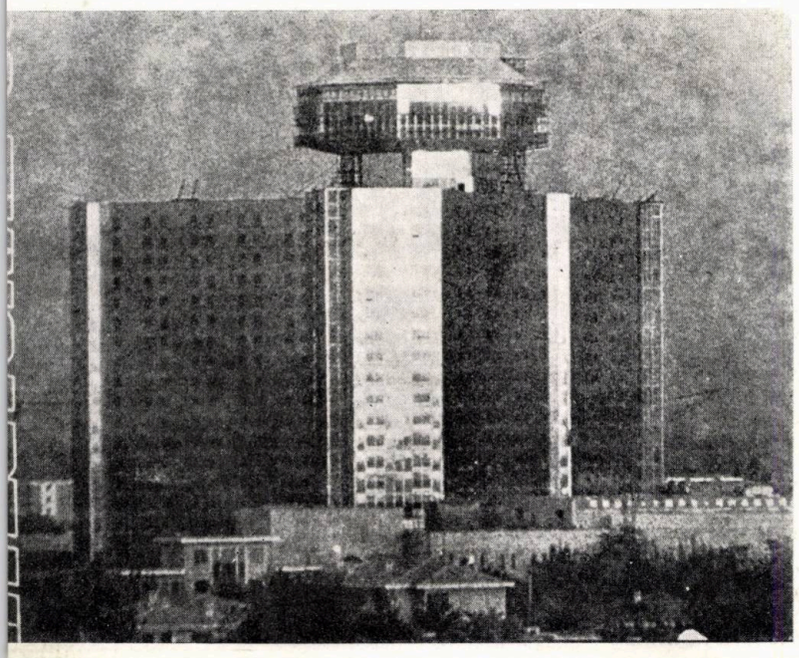

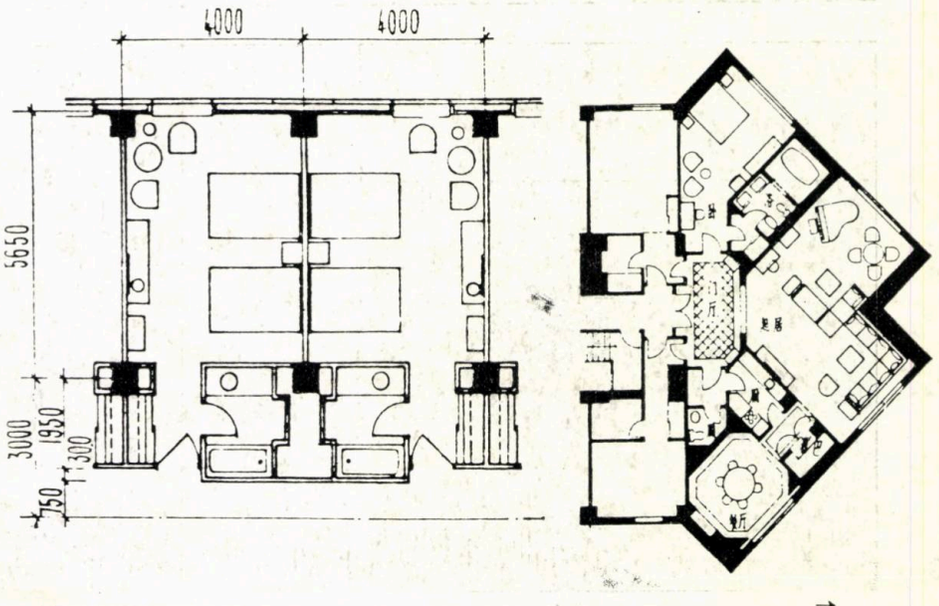
4000
4000
5650
3000
1950
300
750

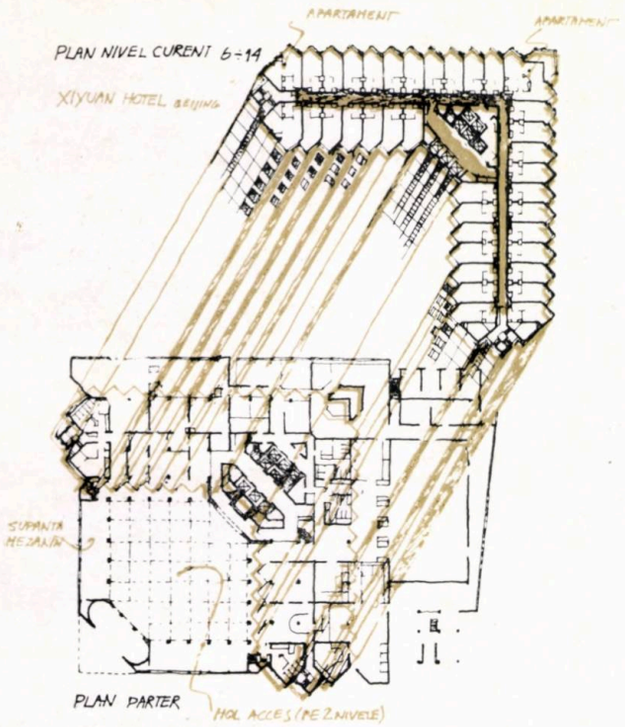
APARTAMENT
APARTAMENT
PLAN NIVEL CURENT 6-14
XIYUAN HOTEL BEIJING
SUPRAFATA MEZANIN
PLAN PARTER
HOL ACCES (ME 2 NIVELE)

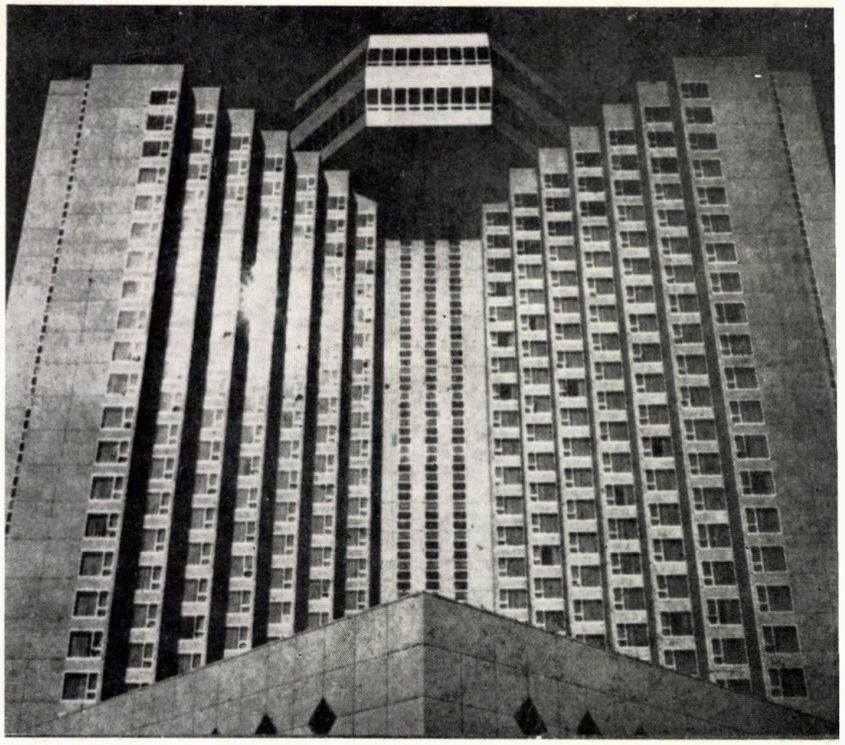

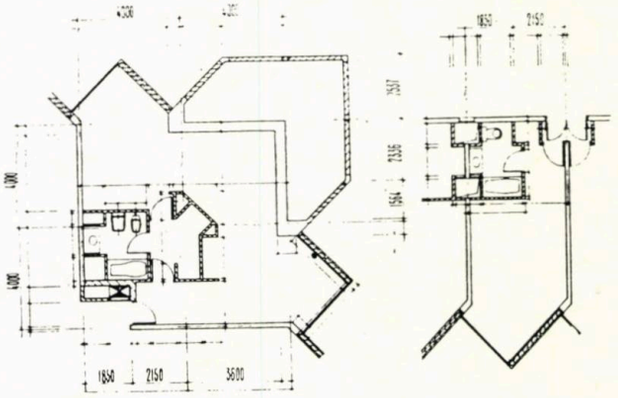
1650
2150
3600

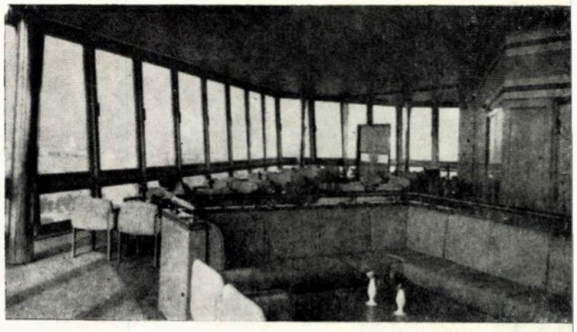

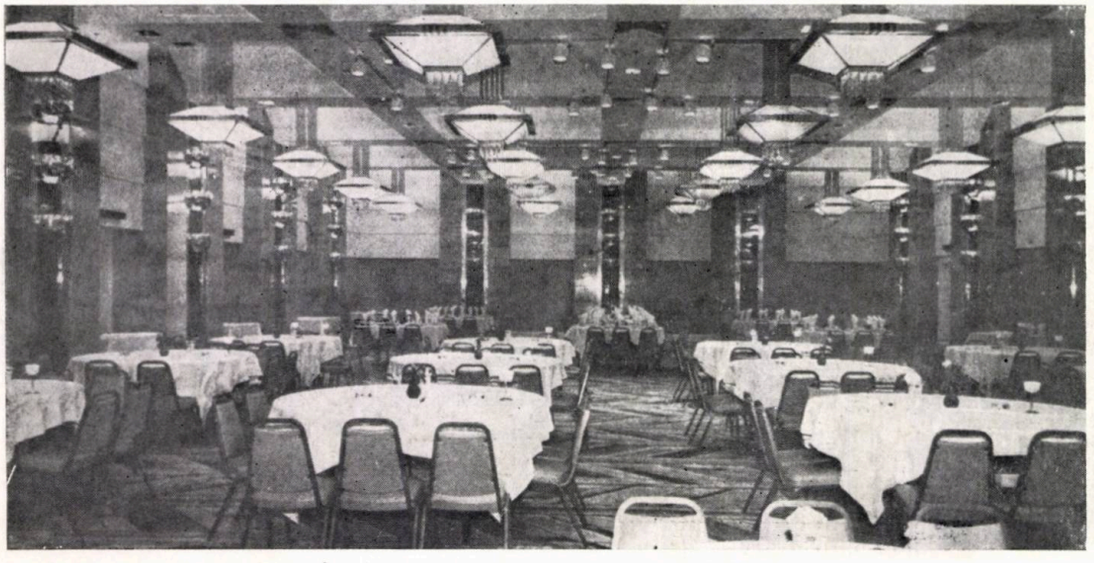

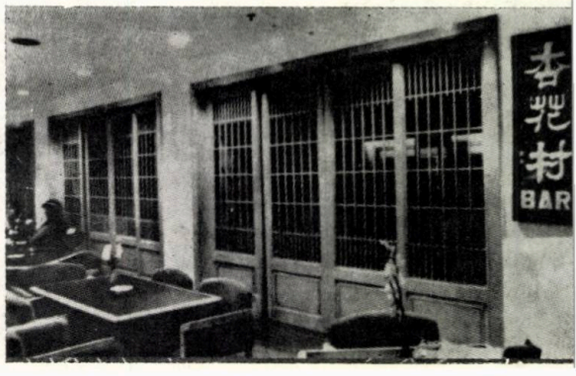
杏花村
BAR

Centru Comunitar, Dióskál — Ungaria

Arhitect: Horvath Lajos

Acest centru comunitar, dintr-o mică localitate cu numai 1000 de locuitori, asigură cadrul desfășurării unui mare număr de activități.

Astfel, la parter, se află o sală de proiecții, conferințe ș.a. (10,80 × 5,40), două încăperi pentru activități de club, două săli de lectură, bufetul, toate grupate în jurul unui spațiu central, polivalent, ce asigură comunicarea spațială cu nivelul superior mansardat; aici se află sala mare a bibliotecii, o încăpere de club, o galerie de expunere, spații de depozitare. Luminatorul, situat deasupra golului central, unifică și dinamizează imaginea interioară; ușile pliabile dintre principalele spații interioare fac posibilă comunicarea și eventuala comasare funcțional-spațială pe orizontală.

Clădirea are structura simplă — zidărie aparentă de cărămidă, stîlpi de b.a. aparent; suportul învelitorii este o placă înclinată de b.a.; scara este cu vanguri metalice și trepte de scîndură. Ca materiale de finisaj, s-au utilizat, la exterior, exclusiv cărămidă și tablă, iar, la interior, pe lîngă cărămidă (predominant), lemn (intradosul învelitorii, ușile pliabile, balustrade, căptușeli) și gresie (pardoseli).

Este o fericită îmbinare între simplitatea și economicitatea unor tradiționale materiale de construcție, cu știința punerii lor în operă, fără prejudecăți, anacronisme sau provinciale «originalisme». Rezultatul este o clădire de ținută deosebită, în pofida dimensiunilor ei și locului de amplasare.

MAGYAR ÉPITÖMÜVÉSZET nr. 2/1984

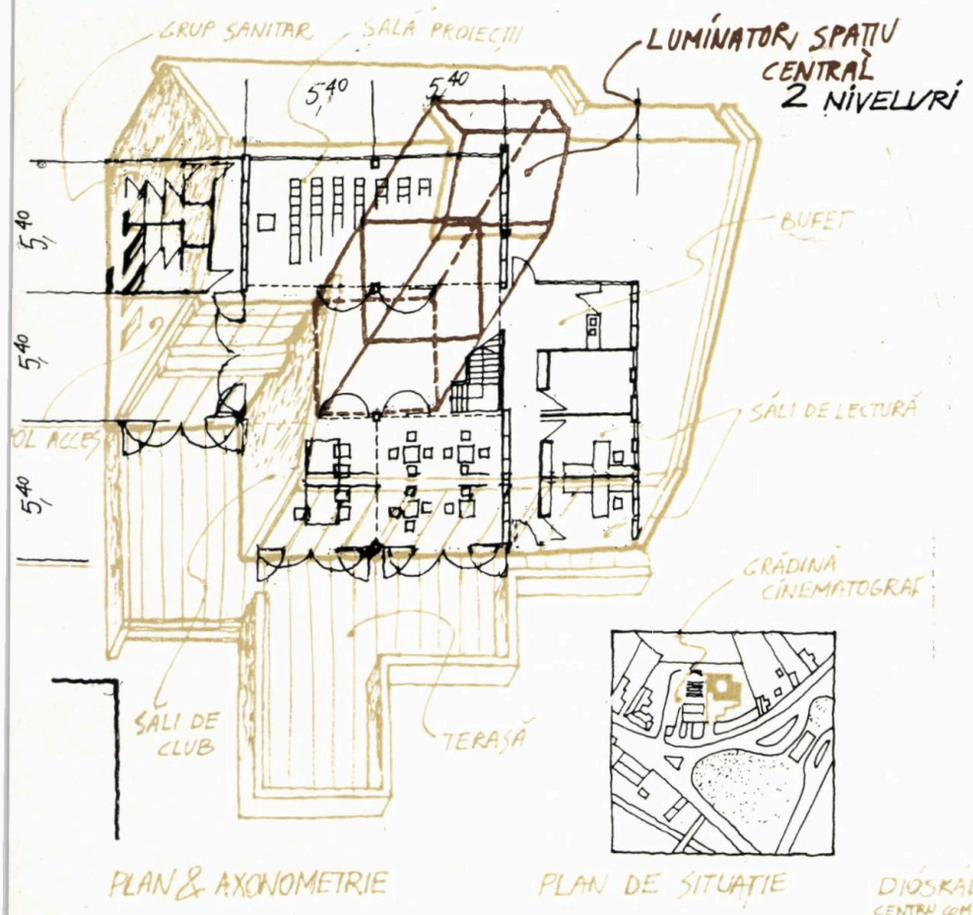

PLAN & AXONOMETRIE

PLAN DE SITUAȚIE

DIÓSKÁL CENTRU COMUNITAR

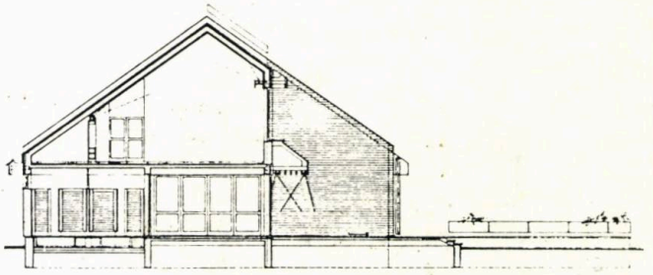

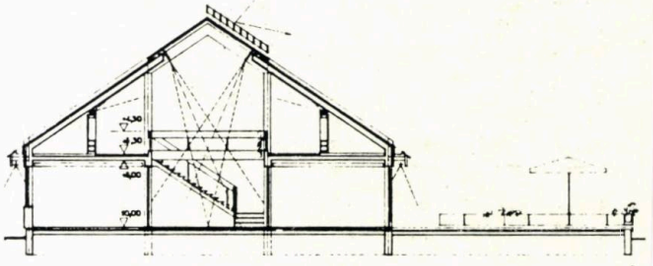

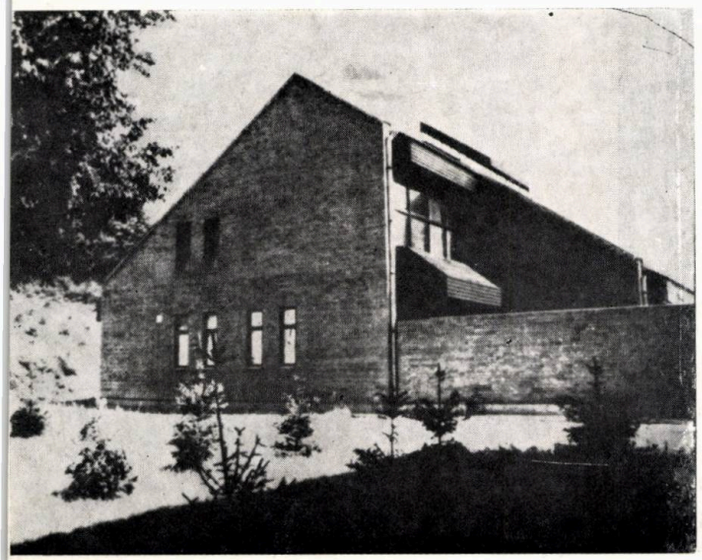

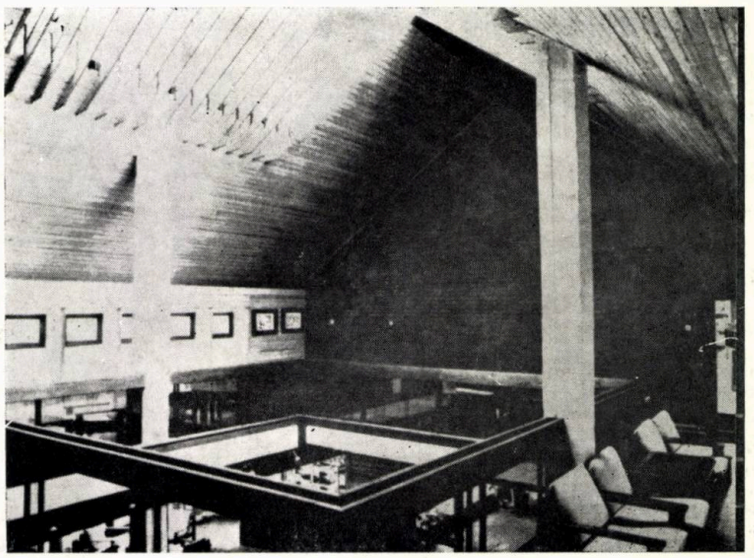

Cinematograful „Saianî" Moscova — U.R.S.S.

Arhitecți: Lebedev, Țivian, Șabunin

Clădirea constituie principala dotare — și singura construită — a noului centru din cartierul moscovit Ivanovsko; ea este alcătuită din 2 săli de proiecție (21 × 24 m și 15 × 18 m, cu circa 600 locuri și circa 350 locuri), între care, sub un acoperiș de 24 × 24 m, s-a conceput și realizat un generos spațiu public pe două niveluri.

Dispunerea pe diagonală a unui mare perete vitrat asigură separarea funcțională a foaierului principal al sălilor de spațiul exterior acoperit, dirijează circulația pietonală către o străpungere situată într-unul din principalele axe de compoziție ale ansamblului, acordînd, totodată, dinamism și continuitate imaginii arhitecturale. Rezolvarea volumetrică a scărilor foaierului, puținătatea și calitatea materialelor de finisaj interior și exterior (gresie, tencuială albă, sticlă) și abila lor punere în operă, ca și forma și dispunerea corpurilor de iluminat, imprimă o ținută plină de acurateție, evidențiind claritatea concepției spațiale.

ARHITEKTURA S.S.S.R. nr. 1/1984

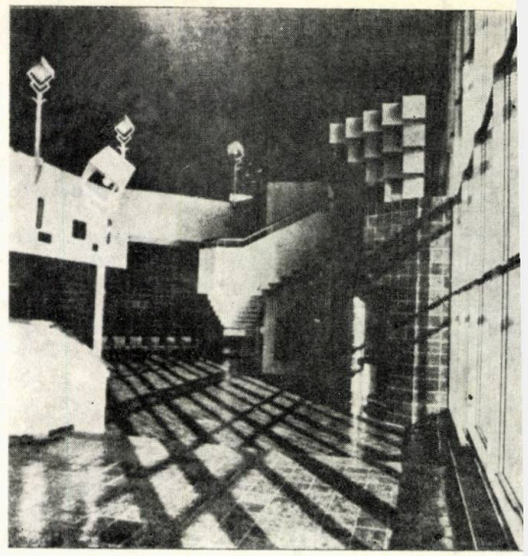

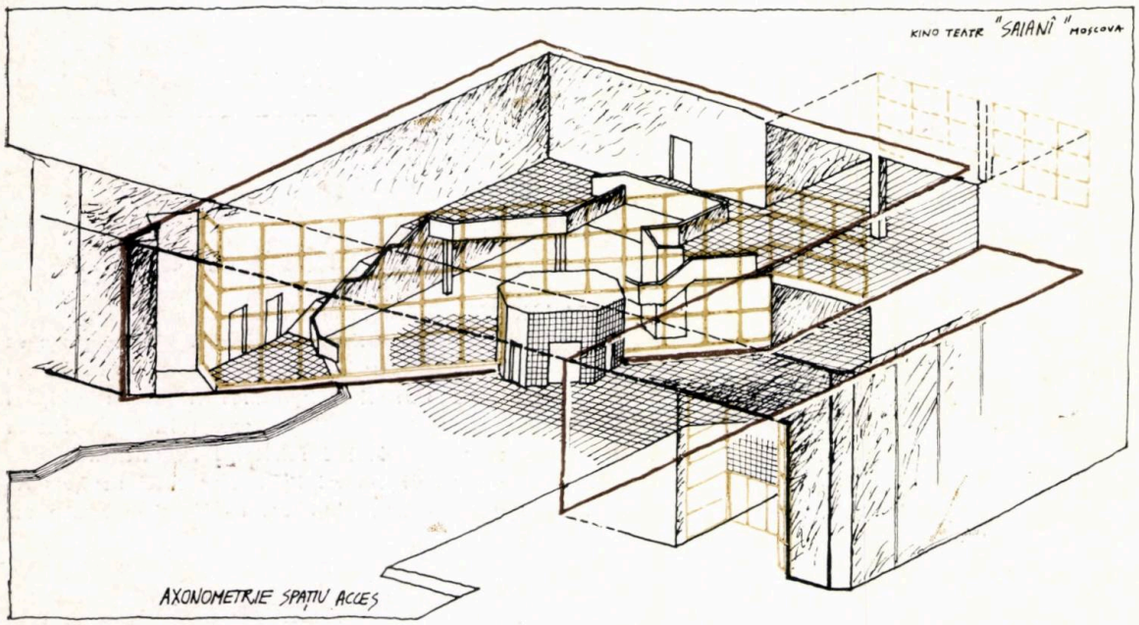

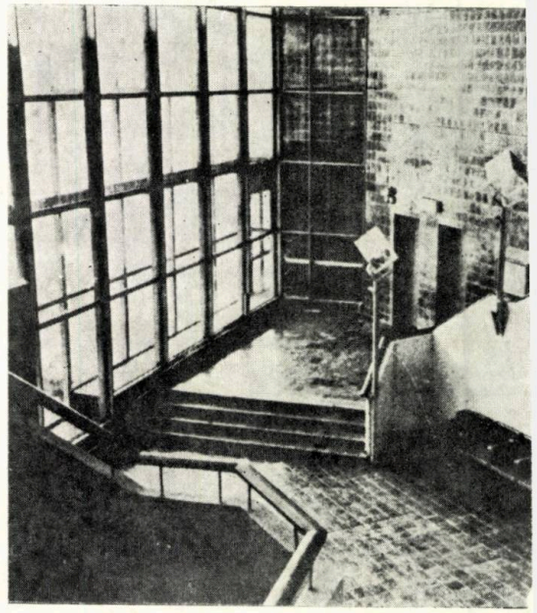

Case de vacanţă la Primorsko — Bulgaria

Arhitect: Pavel Tvetanov

Este vorba despre trei volume, ce constituie prima etapă de realizare a unui complex mai vast, alcătuite, fiecare, din trei celule cu o structură din profile metalice dispuse, pe orizontală, la un interax de 3,60 m, iar, pe verticală, la 2,50 m. Cadrele centrale (3,60 × 2,50) sînt echilibrate cu tiranţi diagonali. Planşeele (14 cm) sînt din beton precomprimat, iar închiderile perimetrale şi compartimentările interioare sînt din panouri de azbociment late de 60 cm. Învelitoarea, înclinată la 30°, este din tablă cutată cu termoizolaţie din vată minerală. Cu excepţia fundaţiilor şi a finisajelor interioare — tapet, faianţă, gresie, mochetă —, întregul proces de construcţie este uscat.

Finisajele exterioare — LATEX şi PERLIT — sînt aplicate mecanizat.

Sînt de remarcat: « spargerea » colţurilor clădirii, prin lipsa reazemului vertical şi completa vitrare, precum şi soluţia de iluminare a ultimului nivel, prin luminatoare triunghiulare. Supleţea şi acurateţea detaliilor — implicite, în cazul unei construcţii metalice prefabricate bine concepute —, dinamismul volumetric tăios, obţinut datorită învelitorii înclinate (vopsită roşu şi ocru), şi evidenţierea prin culoare (brun) a structurii metalice, toate în contrast voit cu mediul natural, acordă calitate estetică imaginii arhitecturale.

ARHITEKTURA (Bulgaria) nr. 10/1984

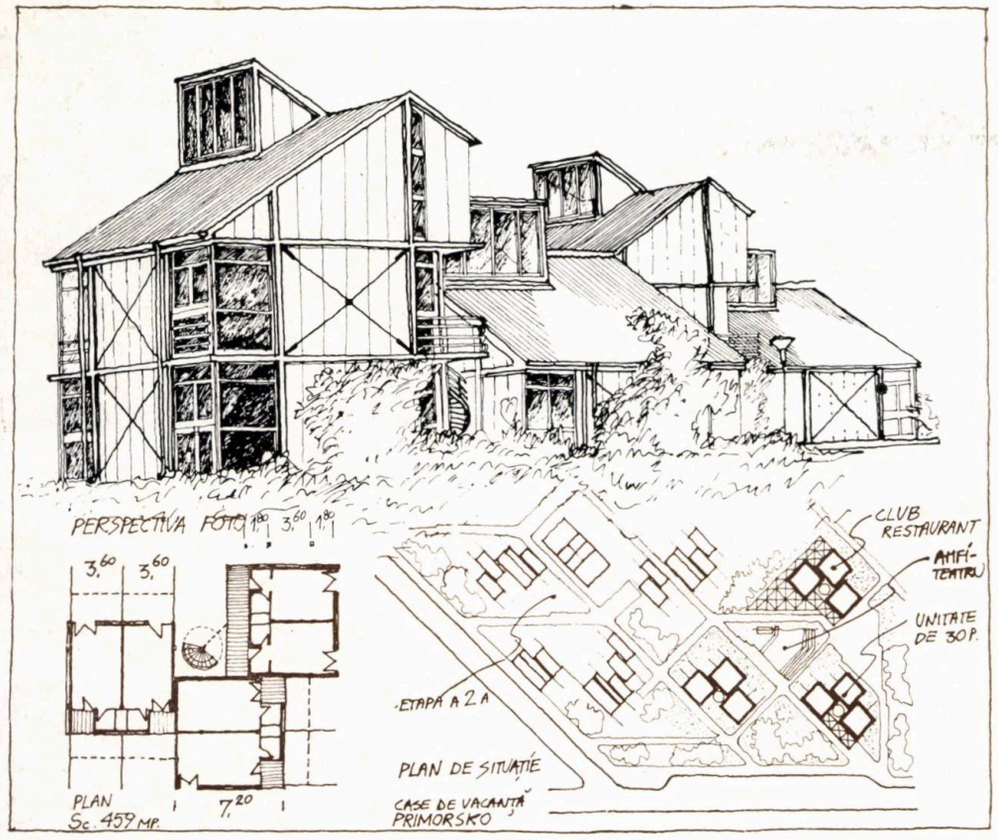

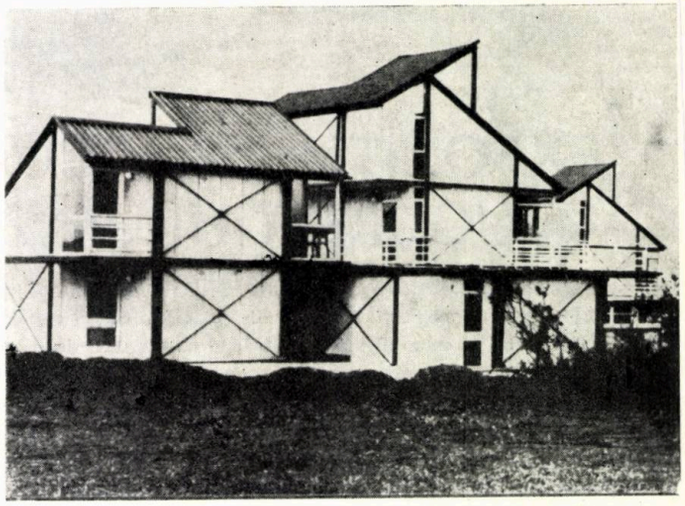

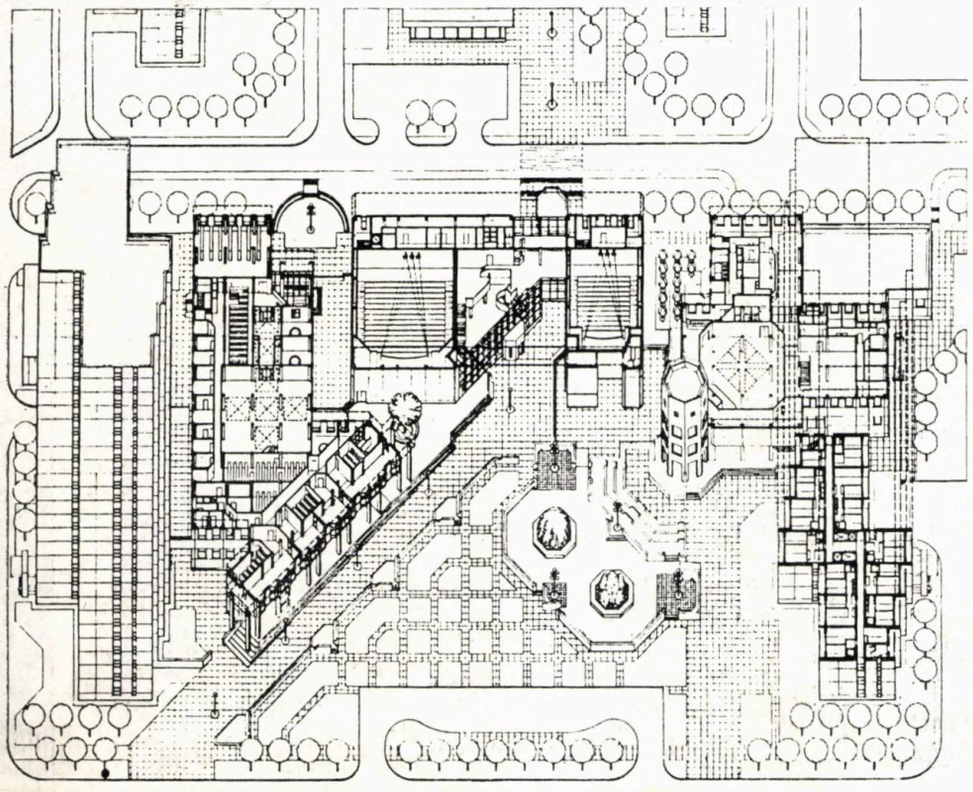

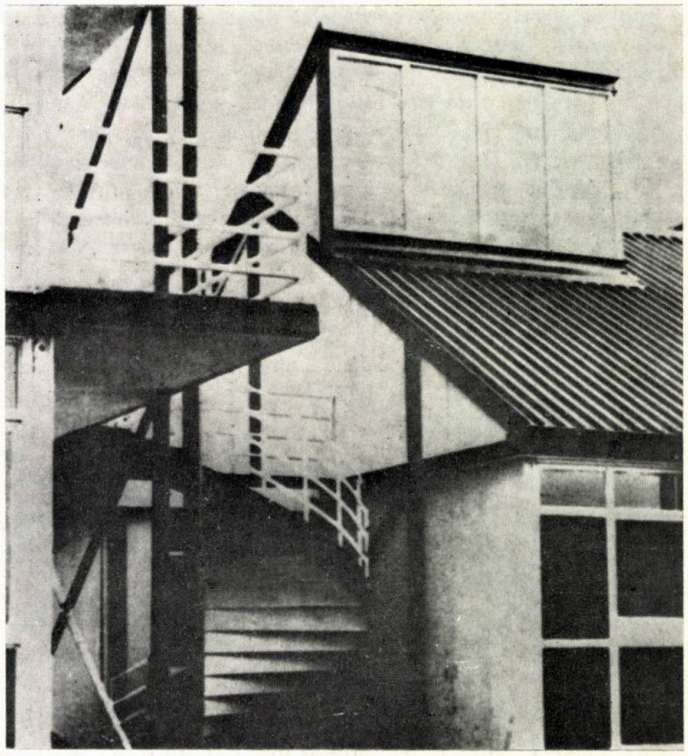

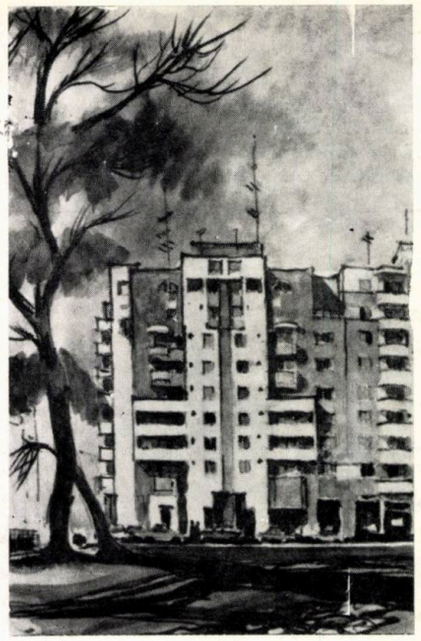

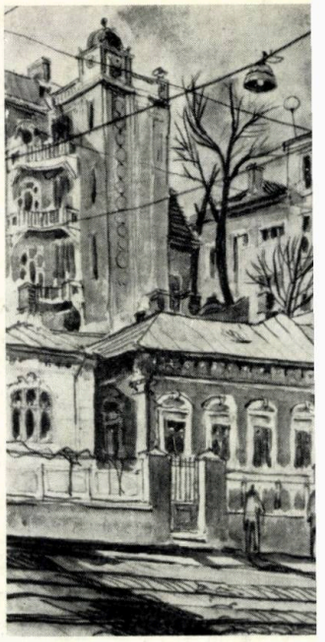

EXPOZIȚIA DE ACUARELĂ «BUCUREȘTIUL VĂZUT DE UN ARHITECT»

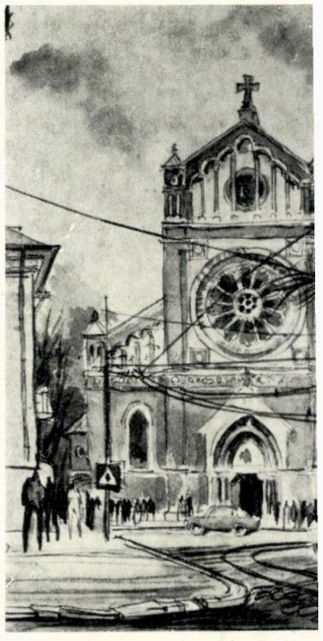

Excelenta expoziție a arhitectului GHEORGHE LEAHU ne creează posibilitatea de a cunoaște și admira talentul cu care autorul se apropie, prin modalități artistice, de aspectul Capitalei, din care selectează și filtrează, prin sensibilitatea sa, pitorescul marelui oraș. Este un prilej de a afirma că strălucita familie a arhitecților români și-a adus o meritorie contribuție, nu numai la dobîndirea înfățișării metropolei românești, astăzi cu cele mai largi perspective de înfrumusețare, ci și la îmbogățirea patrimoniului spiritual al colectivității bucureștene.

Un arhitect, DIMITRIE BERINDEI, este autorul primului studiu de istorie a Bucureștilor, la jumătatea veacului trecut. Alți arhitecți au lăsat posterității izvoare fotografice de netăgăduită valoare. În fine, eruditi reprezentanți ai acestei bresle au completat știința națională cu studii de profundă semnificație.

Nu trebuie uitat, nici o clipă, că aspectul urban mai vechi sau cel dobîndit în zilele noastre au pornit de la scînteia specialistului arhitect, așternută pe planșeta sa de lucru, pentru a fi transpusă în fapte de către constructori.

Arhitectul Leahu nu este, nici domnia sa, primul arhitect bucureștean pictor. Dar el se impune ca unul dintre marii mînuitori de penel, care își propune să surprindă îngemănarea a două generații de București ; unul mai modest dar plin de farmec — cel vechi, iar celălalt — orașul tumultuos de azi, viguros și impunător. Expoziția sa se înscrie pe coordonatele dialogului cotidian, pe care realitatea bucureșteană îl poartă cu trecutul spre binele măreților împliniri.

Aspectele selectate de arhitectul-pictor, din înfățișarea Curții-Vechi, a Dealului Filaret, a noilor magistrale și cartiere, surprind, deci, momentul schimbului de ștafetă. Un moment în care vechiul aduce, din străfundurile istoriei, acumulări ce definesc particularitatea creației românești, iar noul, cutezanța și potența societății contemporane.

Alegînd unghiurile cele mai frumoase, aplecîndu-se cu totală trăire interioară asupra farmecului de totdeauna al Bucureștilor, optînd pentru o cromatică calmă, sărbătorească, arhitectul Leahu este întrutotul îndreptățit de sentimentul deplinei reușite a misiunii pe care și-a asumat-o, de cronicar, prin desen și culoare, al acestor ani, ce anunță nu un sfîrșit de veac, ci un început de ev nou românesc.

Prof. dr. PANAIT I. PANAIT

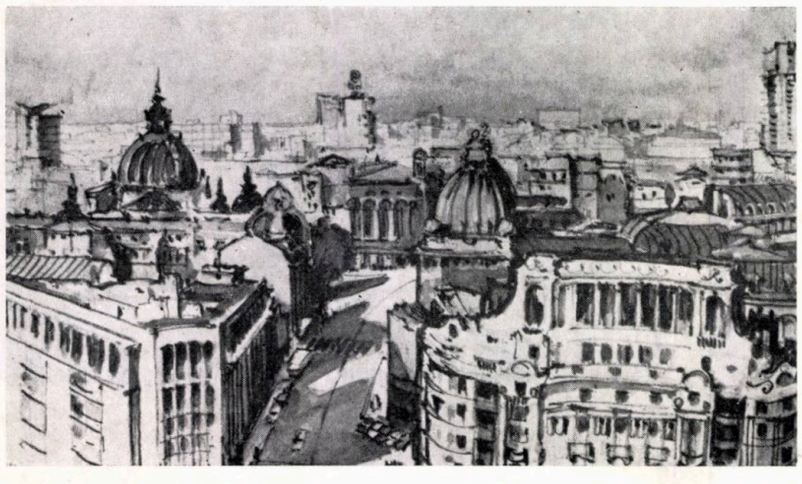

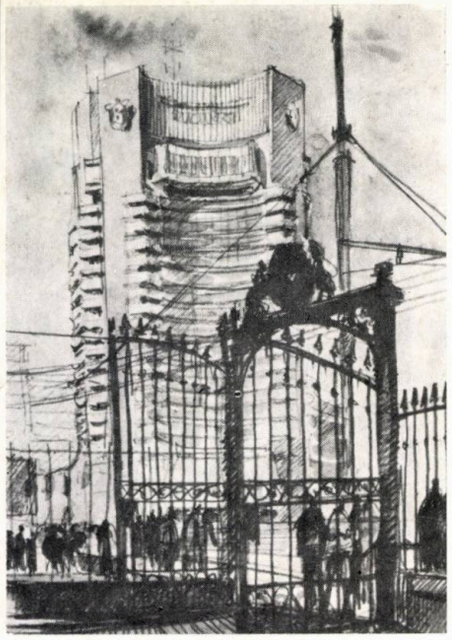

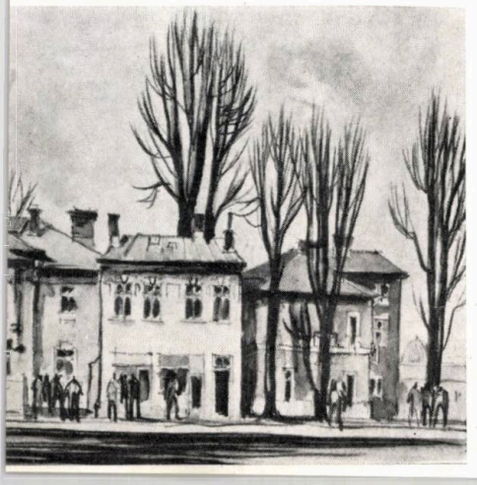

VECHI MONUMENTE ROMÂNEȘTI ÎN ACUARELELE UNEI ARTISTE

— LA CENTENARUL OTTILIEI MICHAIL-OTETELEȘANU

Printr-o întîmplare fericită mi-au căzut ochii, nu demult, asupra unei suite de acuarele ce nu pot lăsa indiferent pe istoricul de artă. Erau — unele vechi de șaizeci, șaptezeci de ani — imagini inedite, limpede, luminos construite, executate cu o fecondă și foarte bună știință a culorii, de către un om dăruit cu nu puține haruri. Un om dintre aceia pe care se cuvine a nu-i uita, pentru truda lor de o viață, pentru generozitatea cu care au lăsat în urmă-le o zestre de frumos, în care au crezut, s-au oglindit, au investit inteligență, cultură și talent. Am numit-o pe Ottilia Michail-Oteteleșanu de la a cărei naștere se împlinește, în vara lui 1985, secolul.

Descindea dintr-o familie de intelectuali — înrudită fiind, între alții, cu știutul colecționar de artă Gheorghe Răut —, iar copilăria și tinerețea i-au fost marcate de studii întru muzică, desen, pictură.

L-a cunoscut, vizitîndu-l la Cîmpina, pe Grigorescu, iar, în timpul unei specializări în Germania, decisive pentru viitorul ei — în arta emailului pe care a introdus-o și stimulat-o la noi în țară, slujind-o cu rară virtuozitate —, l-a întîlnit pe Caragiale pe care l-a și portretizat, în 1911, cu puțină vreme înainte de moarte.

Iubind drumeția (s-a numărat printre cei din jurul faimoasei, în epocă, Bucura Dumbravă), Ottilia Michail, intrată în 1916, prin căsătorie, în neamul de vechi ctitori olteni al Oteteleșenilor, străbate satele României, înainte și după Războiul de Întregire, de la Carpați la Dunăre. Știu de la arhitectul Tudor Oteteleșanu, fiul artistei, că aceasta zăbovea adesea la Bîrsești, în părțile Argeșului, într-un ținut de monumente moșnenești pline de pitoresc, cule și biserici de la cumpăna veacurilor XVIII—XIX, ale căror arhitecturi armonioase, colorate, nu vor fi lăsat insensibilă pe tînăra acuarelistă ce ne-a lăsat printre multe altele, tot din Argeș, imaginea pictată a bisericii de la Domnești, zugrăvită în primul deceniu al domniilor pămîntene.

Datate în mare, între anii 1915 și 1940, acuarelele Ottiliei Michail-Oteteleșanu înfățișează adesea monumente istorice ce nu au doar virtuțile operei de artă, ci și pe acelea de document al unei sensibilități specifice acelei vremi de început de veac. Artista aceasta specializată la Berlin și, vremelnic, la Paris, cunoscătoare rafinată a artei apusene și orientale — o mărturisesc încă încercările în email din timpul studiilor — a știut să surprindă cu exactitate dar și cu poezie, într-o manieră de execuție rapidă, cu subtilități de vibrație a luminii, cutare sau cutare fragment de zid vechi, cutare siluetă de lăcaș sau simpla casă din Oltenia, Muntenia și Dobrogea, din Ardeal și Moldova. Imagini de la Turnu și Borzești, variantele cu biserica de zid de la Cornetu sau cu aceea de lemn de la Valea Rea, cîteva schițe în culoare ale « mînăstirii » din Tîrgu Ocna, o prețioasă vedere a unui colț de Hurezi înaintea restaurărilor moderne, incinta de la Cozia, interioare și exterioare ale Branului sau chiliile de la Dintr-un Lemn — acestea din urmă făcînd subiectul uneia dintre cele mai reușite acuarele din această veche suită, mărturisind cu prisosință simț al monumentalului, discreție și eleganță cromatică —, ba chiar și modeste, efemere construcții țărănești de lemn și paie sau chirpici, de la Boița pînă la Mangalia, jalonează o geografie a arhitecturii românești văzute cu ochiul cultivat al unui artist ce-și schița cu repeziciune o impresie de călătorie.

Dacă voi adăuga că Ottilia Michail-Oteteleșanu răsfoia, adesea, în biblioteca sa, volumele întregii serii a « Buletinului Comisiunii Monumentelor Istorice » inaugurat tocmai prin anii cînd artista își așternea culorile pe primele acuarele — ani în care știm cît de mult devenea sensibilă o parte a publicului românesc la valoarea vechii noastre arhitecturi și culturi — sau faptul că Nicolae Iorga el însuși, sufletul acestei orientări cultural-artistice naționale, s-a aflat în corespondență cu artista (se păstrează o scrisoare din martie 1925, a marelui savant, plină de prețuire pentru activitatea ei), îmi pare că imaginea celei ce ne-a lăsat șirul de acuarele aici evocate prinde un contur și mai precis.

La o sută de ani de la nașterea acestei artiste, care și-a iubit țara, cu peisajele și monumentele ei, pe care a slujit-o devotat de-a lungul unei vieți ce nu a fost scutită de vicisitudini, i se cuvine Ottiliei Michail-Oteteleșanu prinosul aducerii aminte.

Dr. RĂZVAN THEODORESCU

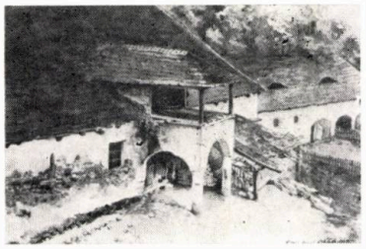

1

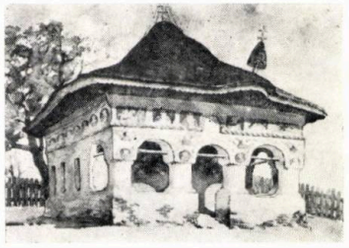

2

3

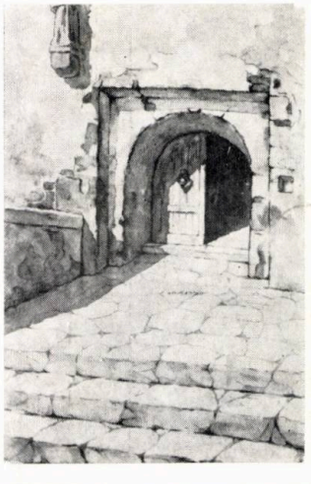

4

5

1. Un colț al incintei de la Hurezi înainte de restaurare — 2. Biserica din Domnești — Argeș. — 3. Chilii la Mînăstirea « Dintr-un Lemn » — 4. Intrarea la Castelul Bran — 5. Primăria Veche din Sibiu

1

2

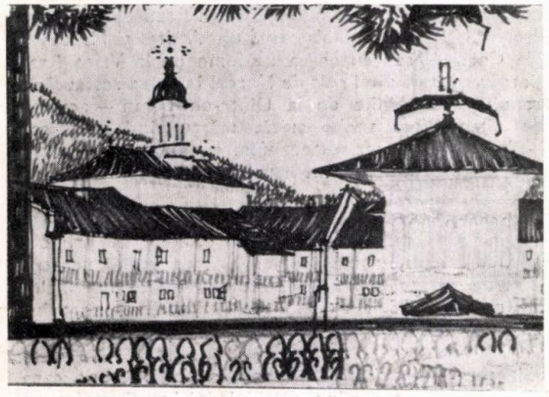

3

1. Bogdan Gheorghiu: MÎNĂSTIREA GOVORA, 1966 — 2. Prof. dr. Adrian Gheorghiu: COPACI LA CHEIA — 3. Vasile Țelea: MÎNĂSTIREA SECU — 4. Dragoș Morărescu: PEISAJ TRANSILVAN — 5. Octav Iliescu: CĂLINEȘTI, 1981 — 6. Elena Florența Anghel: FALEZĂ LA CONSTANȚA 1983

4

5

6

MACHETĂ DE AFIȘ PENTRU SEMINARUL INTERNATIONAL DE ARHITECTURĂ DE LA BUCUREȘTI

Prezentăm lucrările unei « schițe de schiță » pentru anul V, avînd ca temă macheta pentru afișul Seminarului Internațional de Arhitectură de la București, din septembrie 1985. Schița de schiță respectivă s-a predat în primăvara acestui an, astfel încît, la data publicării în revistă a propunerilor lor de afiș, studenții-autori se vor afla — nădăjduim în totalitate — în anul VI al Institutului de Arhitectură « Ion Mincu ». Le urăm: mult succes !

A

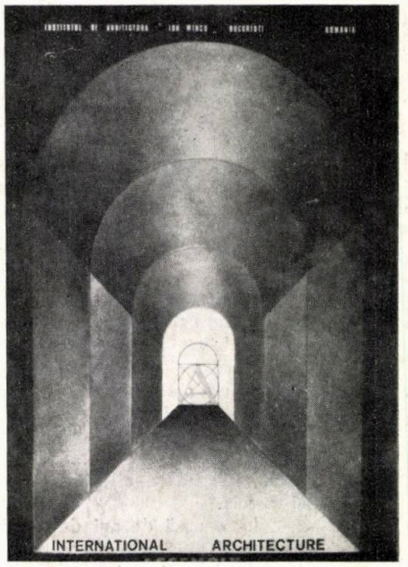

11

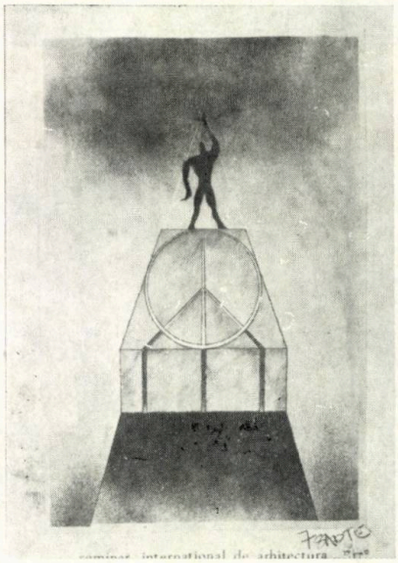

1

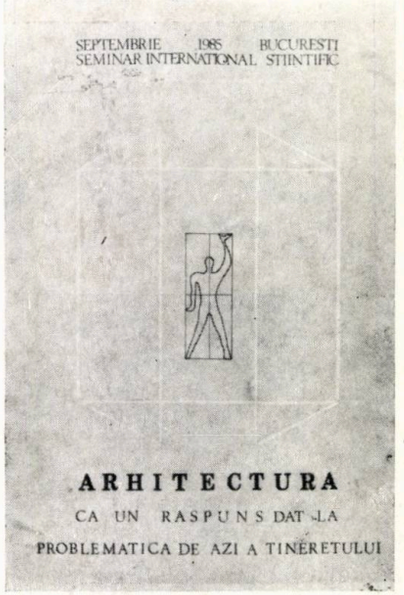

12

13

1. Lucian Faina — 2. Claudiu Puchianu — 3. Carmen Milobendzchi —4. Abed Al Hamed Al Youssef (Siria) — 5. Sorin Constantinescu

3

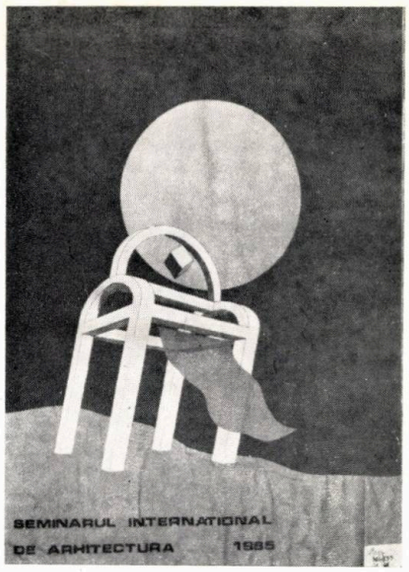

4

5

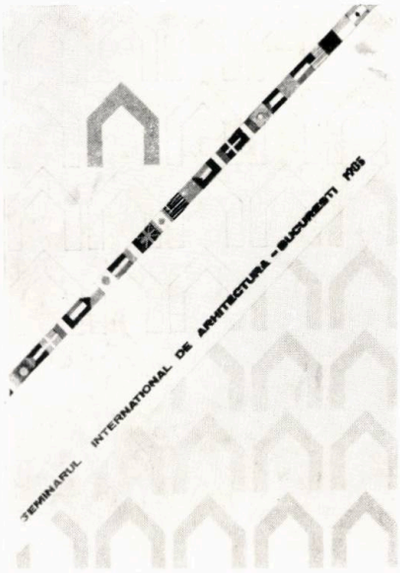

8

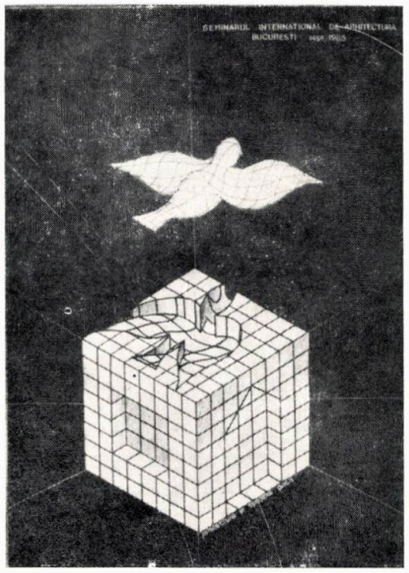

7

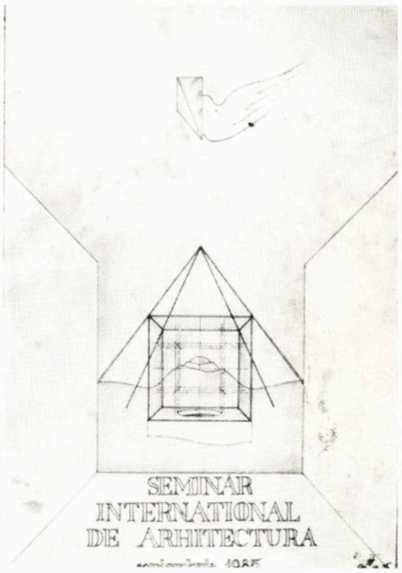

6

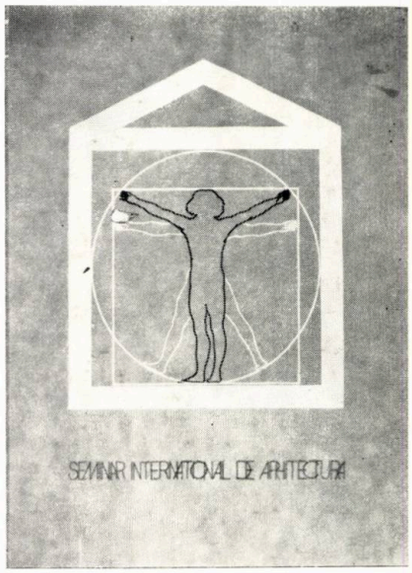

15

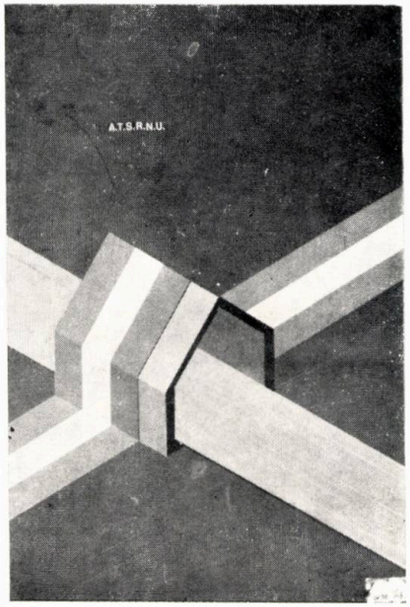

16

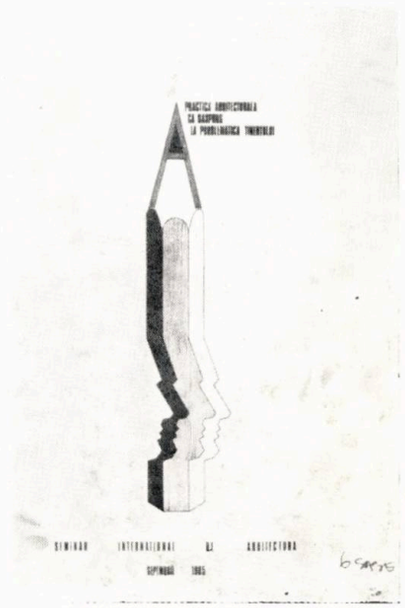

17

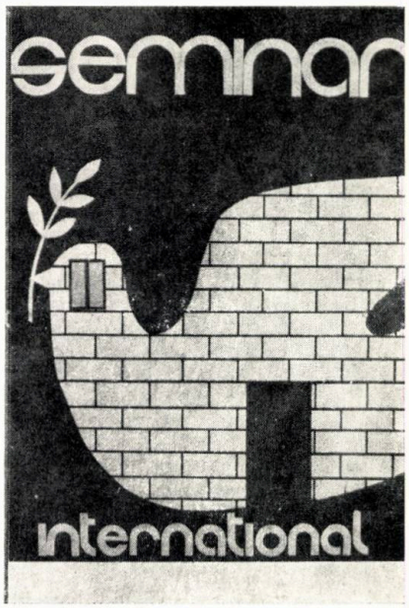

— 6. Ayman Al Moualem (Siria) — 7. Tabarcea — 9. Maria Angela Brebe — 10. Sorina Olteanu — 11. Emil Berszan — 12. Liliana Elisabeta Chiaburu — 13. Dorel Niculae — 14. Mihaela David — 15. Mircea Handabura. — 16 Daniela Traica — 17. Marcian Roman — 8. Ion Cristian Adina Mălina Munteanu

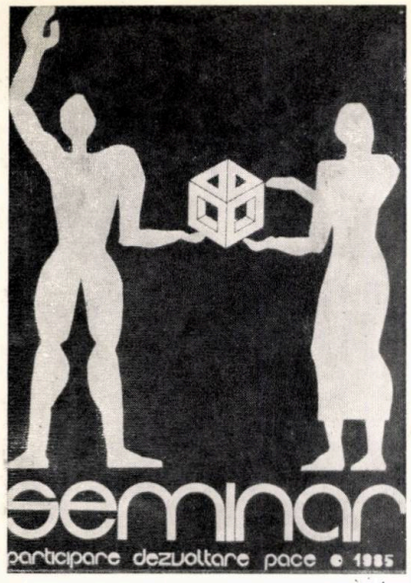

18

19

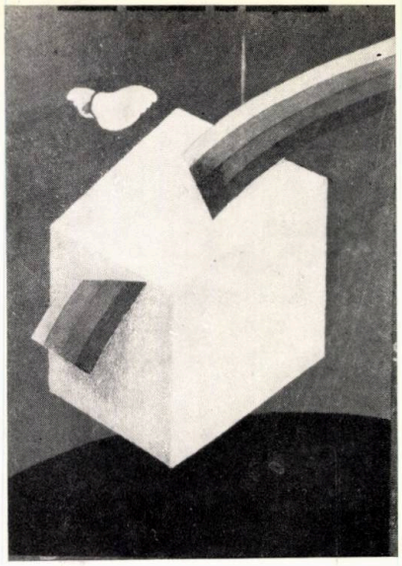

20

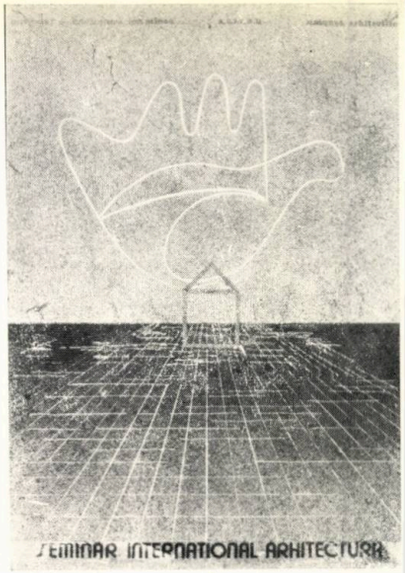

22

23

24

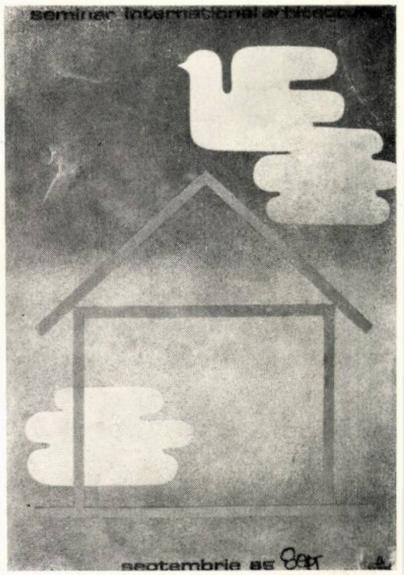

26

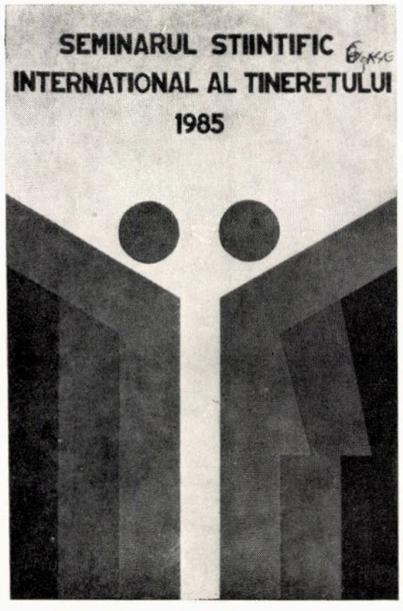

27

28

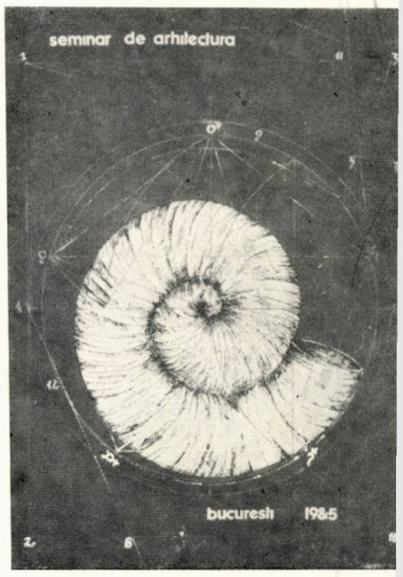

18. Cristina Ciser — 19. Marcela Predescu — 20. Şerban Lotreanu — 21. Diana Gabriela Cîndea — 22. Liliana Bîrgu — 23. Sorinel Din Ovidiu — 24. Cristinel Vlad — 25. Heidrum König — 26. Doina Mariana Petrescu — 27. Monica Todoran (R. S. F. Iugoslavia) — 28. Sergiu Nistor — 29. Florian Scarlat

Lei 45

arhitectura

5|85

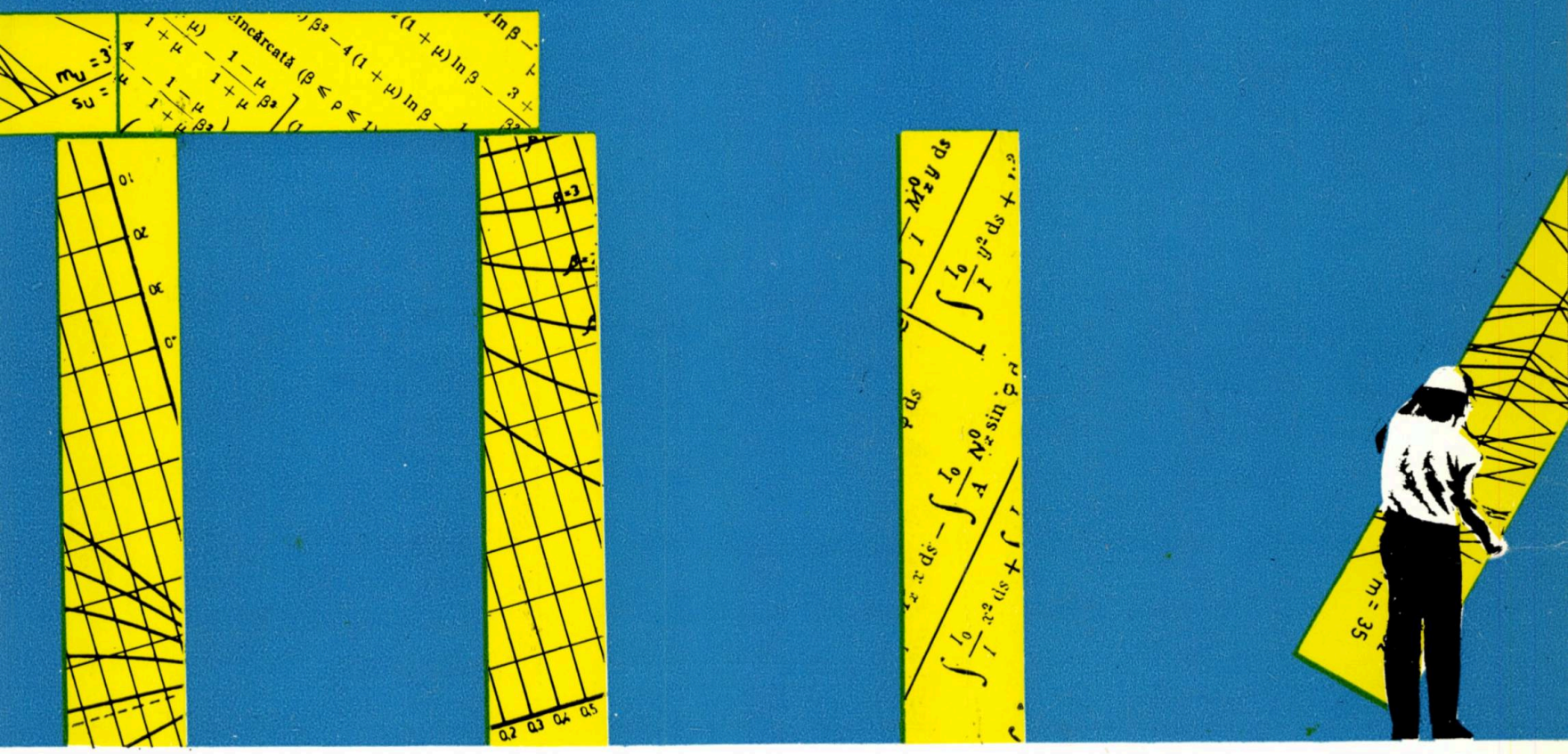

REDACȚIA (EDITORIAL OFFICE): București, str. Academiei nr. 18—20, sector 1, C.P.—597—P.O.B. ROMÂNIA, tel. 13.98.80.

ADMINISTRAȚIA (MANAGEMENT): I.S.I.A.P. (Întreprinderea de stat pentru imprimate și administrarea publicațiilor), București, Piața Scînteii nr. 1, sector 1, Oficiul poștal 33, Cont B.N.R.S.R. 64.51.20.230 filiala sector 1.

ABONAMENTE: I.S.I.A.P., șase apariții anual, 270 lei instituții și individual.

PUBLICITATE: Agenția de publicitate I.S.I.A.P. București, Calea Victoriei nr. 174, sector 1. tel. 50.47.70

ABONAMENTE PENTRU STRĂINĂTATE (SUBSCRIPTION trough) ROMPRESFILATELIA—Sectorul Export-Import Presă, P.O.Box 12201 Telex 10376, prsfir, Calea Griviței 64—66, București, ROMÂNIA. Excerpts in english, french, russian. West $ 65

TIPARUL: Întreprinderea poligrafică « Arta Grafică » București.

REDACTOR: Arh. Ștefan Radu IONESCU

MACHETARE: Arh. Ștefan Radu IONESCU
COPERTA: Arh. Dan MARIN
SECRETAR PRINCIPAL DE REDACȚIE:
Marga PROTOPOPESCU
FOTOGRAFII: Gheorghe DUMITRU

arhitectura

SUMMARY

N. 5/1985

ENGINEERING RESEARCH IN CONSTRUCTION

BIBLIOGRAPHY

Nicoleta Dandu • KISHO KUROKAWA • SOLAR ARCHITECTURE (2)

AGENDA

Arch. Dumitru Arghiriade • PERMANENT INTERFERENCE (2)

x x x • THE DESIGN, ADVOCATING THE HIGH COMPETITIVITY OF ROMANIAN TECHNICAL PRODUCTS (4)

CHRONICLE

Stud. arch. Daciana Daraban • ATHENS 1985 — THE EUROPEAN CULTURAL CAPITAL (5)

x x x • A VISIT OF FOREIGN ARCHITECTS TO ROMANIA (6)

Within the cultural agreements of our country with other states, 29 architects from Austria, Bulgaria, Czechoslovakia, Danemark, the Federal Republic of Germany, Finland, France, the German Democratic Republic, Hungary, Italy, Poland, Sweden, the United Kingdom, and the U.S.S.R. visited our country during the month of September and the first days of October of this year.

The group of architects was received at the Union of Architects on September 26, 1985, where professor doctor architect Cezar Lăzărescu, president of the Union of Architects, welcomed them. The guests participated in the works of the Third Bucharest International Architectural Seminar that had for subject matter "ARCHITECTURE — A WAY FOR YOUTHS TO EXPRESS THEMSELVES IN THE SPIRIT OF PEACE AND CIVILIZATION". The seminar was organized within the 1985 INTERNATIONAL YEAR FOR YOUTHS by the Youths and Students Association of Romania for the United Nations, by the Union of Architects of the Socialist Republic of Romania and by the "Ion Mincu" Institute of Architecture of Bucharest. According to the length of their stay, the foreign architects visited urban architectural constructions in the capital as well as in the Dîmbovița, Argeș, Vîlcea, Brașov, Prahova and Constanța districts.

THE NICOLAE CEAUȘESCU ERA — TWO DECADES OF ARCHITECTURAL URBANIZING ACHIEVEMENTS (9)

THE INTERNATIONAL ARCHITECTURAL SEMINAR OF BUCHAREST "ARCHITECTURE – A WAY FOR YOUTHS TO EXPRESS THEMSELVES IN THE SPIRIT OF PEACE AND CIVILIZATION" – 26–28 September 1985 (11)

Among the scientific displays organized under the aegis of the Romanian National Committee for the international year of youths and students of Romania for the United Nations (A.T.S.R.N.U.), the Union of Architects of the Socialist Republic of Romania, and the « Ion Mincu » Institute of Architecture of Bucharest, should be mentioned the international seminar of Bucharest, which unfolded its discussions from September 26 to September 28, 1985, in the hall with frescoes of the « Ion Mincu » Institute of Architecture.

At the beginning of the activities, at which architects from 18 countries of the world participated alongside representatives of our country, comrade Nicu Ceauşescu, alternate member of the Political Executive Committee of the Central Committee of the Romanian Communist Party, First Secretary of the Central Committee of the Communist Youth Union, Minister for Youths Problems, President of the National Committee for the International Year of Youths, was also present.

At the works of the seminar participated architects, members of the teaching staff and student architects from Austria, Bulgaria, Czechoslovakia, Danemark, the Federal Republic of Germany, Finland, France, the German Democratic Republic, Greece, Hungary, Italy, Poland, Romania, Sweden, Switzerland, the United Arab Emirates, the United Kingdom, the U.S.A. and the U.S.S.R.

At the opening of the seminar Dr. arch. Emil Barbu Popescu — President of the Organizing Committee of the International Seminar — distinguished Professor dr. arch. Cezar Lăzărescu — President of the Union of Architects of the Socialist Republic of Romania — and prof. dr. arch. Cornel Dumitrescu — rector of the « Ion Mincu » Institute of Architecture — took the floor.

This seminar is recorded among the important scientific professional displays that will positively influence both useful ways for continuing a fertile dialogue with architects from other countries about architectural creation, and for better knowing the concerns and results as well as the creative potential of our architects, and particularly of the young ones.

ENGINEERING RESEARCH IN CONSTRUCTION

Eng. Mioara Dabija, eng, Octavian Mănoiu, eng. Radu Giurgea • CONTRIBUTIONS TO THE GENERAL CREATION OF STANDARDIZED INDUSTRIAL BUILDINGS RESISTANT TO EARTHQUAKE ACTION (13)

Promotion of solutions resistant to earthquakes has been a constant concern in standardization. In view of establishing advanced conceptions in antiseismic design, the Design Institute for Standardized Constructions (ICPT) elaborated studies and established ample programmes of co-operation with specialized institutes for certain elements that had been experimentally investigated.

The 30 studies set up by ICPT during the last years were focused on analyses of bibliographic information and on structural response to various seismic movements.

The studies mainly endeavoured to follow more thoroughly antiseismic structure in its totality and in detail; thus were examined the structures for goundfloor industrial halls, with or without overhead cranes, of storied structures in frames or in frames — diaphragms, destined to production or dwelling buildings, and to tanks and water-towers.

By data provided and conveyed to the legitimate bodies, these studies brought a basical improvement to the existing fundamental knowledge. The article shortly presents aspects from only two categories of standardized concrete buildings: those for industrial halls with overhead carnes and those for storied production buildings.

Eng, Gheorghe Săndulescu • DYNAMICS IN BUILDING DESIGN (16)

It is well known today that the results of design activities are appreciated when they satisfy the industrialization requirements in work execution, when they rationally utilize the material and when the adopted solutions are economical. Design is simultaneously required to achieve qualitatively better buildings, able to ensure for long periods of time a functionality adequate to operation needs, under conditions of highest safety.

Because of this, the creative efforts of the designing engineers are firstly focused on a minute investigation of the fundamental building laws, so that for each type be separately established a rational conception when constructing both the whole building and the characteristic details. The rapid information exchange by help of published technical materials, of conferences, symposiums or seminars, organized for subject matters of present interest, simultaneously created a general favorable background that pushed design problems to peak positions in the building technique and theory, this being the only possible way to reach required efficiency.

Eng. Radu Negru • A STUDY FOR A QUALITATIVE ESTIMATION OF DESIGNS FOR DWELLING BLOCKS/(18)

Considering the building of dwellings, a new situation emerges; the problem of dwellings of quality has conspicuously superseded that of quantitative dwellings, while the latter constituted a prioritary concern when constructing dwelling blocks these last 30 years. Thus a dwelling has to be most adequate to the characteristics and strivings of a respective family, it has to hold the best technical and economic parameters and designs have to draw adequate conclusions from the vast — positive and negative — experience, gathered all these years from an immense activity in mass construction.

Prof. dr. eng. Nicolae Leonăchescu • CONSERVATIVE ARCHITECTONIC ASPECTS AND SOLUTIONS CONSIDERED FROM AN ENERGETIC VIEWPOINT (20)

Construction should be considered as an energetic system and the « ideal » building is the one in which heating energy is non-existent. Such an objective will probably not be soon attained, but a building with minimal heat consumption may be achieved and the solution for success should already exist in the architectural design. And thus a new specialization emerges, namely that of the architect-energetician; the latter has to design the energetics in the entire construction and to find herefrom the architectonic solution that also operates energetically.

As an energetic system the building interacts with the external environment, ensuring energy and substance/currents. Any substance current (air, water vapour) going through the building, automatically implies a convective energy transfer.

TOURISM

Arch. Leon Srulovici, arch. Eusebie Latiș • THE VATRA DORNEI THERMAL RESORT (21)

Due both to its tonic and stimulating climate prevailing in this/intermountainous depression (802 m alt., the environing mountains having a 1500 m mean alt.) and to the natural cure factors (carbo-gaseous, ferruginous, sodic, calcic, magnesium waters, peat mud), converted to value already in the 18th century, treating particularly cardio-vascular affections as well as degenerative and articular, post-traumatism, peripheral and central rheumatism, Vatra Dornei is presently one of the well known thermal resorts of our country, appreciated by both inland and foreign visitors for its therapeutical properties.

Arch. Ion Andriu • A TOURISTIC COMPLEX FOR YOUTHS IN CIMPULUNG MOLDOVENESC (26)

On the site of the ancient swimming pool of Cîmpulung Moldovenesc, on a plateau forming a natural park of around 5 ha., placed on the Moldova river in the south and with an afforested slope in the north, the Touristic Complex for youths, dedicated to agreement, recreation and education of youths coming through the Agency of Tourism for Young People (BTT), was achieved in 1982.

The planning of the enclosure, situated at about 650 m alt. aimed at creating two distinct functional sections:

a) a recreation zone and swimming pool

b) an accommodation zone for transitory tourists as well as for young people coming with recreation tickets through the BTT.

When placing the swimming pool and the accommodation centre as well as when planning the zone, the architects endeavoured to turn to account the special qualities of the natural environment (mountainous landscape with spectacular view on the Rarău and the Giumalău mountain ranges, a valuable high plantation, a particularly pleasant microclimate, an ozonized and ionized atmosphere due to the presence of water and to the nearby afforested zones).

Arch. Călin Hoinărescu • THE « ALPINE » COMMERCIAL CENTRE OF BUȘTENI — THE "SILVA" HOTEL — BUȘTENI (29)

The construction ends an important residential ensemble near the Bușteni industrial zone and near the mountainous park of the Bucegi, grouping about 1000 apartments and an important touristic base, formed by the Silva hotel.

Puț into operation in 1984, the construction provides the commercial space necessary to the group of dwellings and to the touristic summer and winter traffic, during annual holidays and weekends. Space was provided for food trade (self-service, bread, dairy produce) and for sundry trade (articles for sport and tourism, handicraft, tobacco shop, newspaper stand, etc.) meeting the daily requirements of the 3—4000 inhabitants of the zone and those of the visitors.

DISCUSSIONS

Arch. Mihai Cocheci • A DWELLING FOR YOUTHS (33)

Dr. arch. Gheorghe Sebestyén • A SECOND CRISIS IN ARCHITECTURE AND PROSPECTS IN OUR PROFESSION (34)

AGORA

Anca Sandu Tomașevschi • AGREEABLE AND FAMILIAR (36)

OUR PREDECESSORS

Arch. Nicolae Lascu • THE SCHOOL OF ARCHITECTURE AND THE "ROMANIAN STYLE", 1900–1915 (37)

NEWS OF THE DAY

Arch. Călin Popa, eng. Radu Apostolescu • A 15000 SEAT STADIUM IN SLATINA (45)

SCHOOL PAGE

Arch. Diana Cardaş • A CENTRE OF MODERN ART – BUCHAREST, Graduation diploma 1985 (46)

MOVEMENT OF IDEAS

Traian Dinorel Stănciulescu • ARCHITECTURE BETWEEN MATTER AND SPIRIT (49)

ILLUSTRIOUS VISITORS

x x x • KISHO KUROKAWA (50)

FUTURE ARCHITECTURE? I THINK IT WILL HAVE AN INTERCULTURAL STYLE, interview with Kisho Kurokawa taken by arch. Ileana Murgescu (52)

x x x • THE KISHO KUROKAWA EXHIBITION – "ARCHITECTURE AND DESIGN" (55)

CADRAN

Column written by arch. Mircea Secăşeanu and Lucian Rădulescu (68)

ARTS-DESIGN

Arch. Cristian Popescu-Ialomiţa • THE ART OF CONSTANTIN POPOVICI (77)

Arch. Bogdan Gheorghiu • ION TRUICA – AN EXHIBITION OF GRAPHICS – 1985 (79)

x x x • ARCHITECTURE CONSIDERED BY ARCHITECTS (80)

arhitectura

5 | 85

REVISTĂ A UNIUNII ARHITECȚILOR DIN R. S. ROMÂNIA

ANUL XXXIII, NR. 5 (216, serie nouă)
FONDATĂ ÎN 1906

CERCETARE INGINEREASCĂ ÎN CONSTRUCȚII

BIBLIOGRAFIE

Nicoleta Dandu • KISHO KUROKAWA • 2 ARHITECTURĂ SOLARĂ

AGENDA

Arh. Dumitru Arghiriade • PERMANENTA 2 INTERFERENȚĂ

x x x • « DESIGNUL PLEDOARIE PENTRU ÎNALTA COMPETITIVITATE A PRODUSULUI 4 TEHNIC ROMÂNESC »

CRONICA

Stud.-arh. Daciana Daraban • ATENA 1985 — 5 CAPITALĂ CULTURALĂ EUROPEANĂ

x x x • VIZITA ÎN ROMÂNIA A UNOR 6 ARHITECȚI STRĂINI

EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU — DOUĂ DECENII DE MARI ÎMPLINIRI ARHITECTURAL-URBANISTICE 9

SEMINARUL INTERNAȚIONAL DE ARHITECTURĂ DE LA BUCUREȘTI 1985 11

CERCETARE INGINEREASCĂ ÎN CONSTRUCȚII

Ing. Mioara Dabija, ing. Octavian Mănoiu, ing. Radu Giurgea • CONTRIBUȚII LA ALCĂTUIREA GENERALĂ A CLĂDIRILOR INDUSTRIALE TIPIZATE, REZISTENTE LA ACȚIUNEA CUTREMU- 13 RELOR

Ing. Gheorghe Săndulescu • DINAMICA CONCEPTULUI DE PROIECTARE A CONSTRUC- 16 ȚIILOR

Ing. Radu Negru • PREOCUPĂRI PENTRU EVALUAREA CALITATIVĂ A PROIECTELOR CLĂ- 18 DIRILOR DE LOCUIT

Prof. dr. ing. Nicolae Leonăchescu • ASPECTE ȘI SOLUȚII ARHITECTONICE CONSERVATIVE DIN 20 PUNCT DE VEDERE ENERGETIC

TURISM

Arh. Leon Srulovici, arh. Eusebie Latiș • STA- 21 ȚIUNEA BALNEARĂ VATRA DORNEI

Arh. Ion Andriu • COMPLEX TURISTIC PENTRU 26 TINERET CÎMPULUNG MOLDOVENESC

29 Arh. Călin Hoinărescu • COMPLEXUL COMERCIAL « ALPIN » DIN BUȘTENI • HOTELUL « SILVA » — BUȘTENI

DEZBATERE

Arh. Mihai Cocheci • O LOCUINȚĂ PENTRU TINERET 33

Dr. arh. Gheorghe Sebestyén • A DOUA CRIZĂ A ARHITECTURII ȘI PERSPECTIVELE PROFESIUNII NOASTRE 34

AGORA

Anca Sandu Tomașevschi • AGREABIL ȘI FAMILIAR 36

ÎNAINTAȘII NOȘTRI

Arh. Nicolae Lascu • ȘCOALA DE ARHITECTURĂ ȘI « STILUL ROMÂNESC » 1900—1915 37

ACTUALITĂȚI

Arh. Călin Popa, ing. Radu Apostolescu • STADION CU 15000 LOCURI SLATINA 45

PAGINA ȘCOLII

Arh. Diana Cardaș • CENTRU DE ARTĂ MODERNĂ BUCUREȘTI — PROIECT DE DIPLOMĂ 1985 46

MIȘCAREA IDEILOR

Traian Dinorel Stănciulescu • ARHITECTURA ÎNTRE MATERIE ȘI SPIRIT 49

OASPEȚI DE VAZĂ

x x x • KISHO KUROKAWA ARHITECTURA VIITORULUI? EU CRED CĂ VA FI 50

« STILUL INTERCULTURAL », interviu cu arhitectul Kisho Kurokawa realizat de arh. Ileana Murgescu 52

x x x • EXPOZIȚIA « KISHO KUROKAWA — ARHITECTURĂ ȘI DESIGN » 55

CADRAN

Rubrică redactată de arhitecții Mircea Secășeanu și Lucian Rădulescu 68

DESIGN-ARTE

Arh. Cristian Popescu-Ialomița • ARTA LUI CONSTANTIN POPOVICI 77

Arh. Bogdan Gheorghiu • ION TRUICĂ — EXPOZIȚIA DE GRAFICĂ — APRILIE 1985 79

x x x • ARHITECTURA PRIVITĂ DE ARHITECȚI 80

CONSILIUL DE CONDUCERE: arh. EMILIA ABRUDEANU, conf. ION BIȚAN, dr. arh. ALEXANDRU BUDIȘTEANU, prof. ing. ALEXANDRU CIȘMIGIU, ing. PAUL DRAGOMIRESCU, dr. arh. MIHAI ENESCU, arh. ALEXANDRA FLORIAN, dr. arh. BORIS GRINBERG, arh. ȘTEFAN RADU IONESCU* — redactor, arh. CONSTANTIN JUGURICĂ* — președinte, arh. EUSEBIE LATIȘ, arh. MIRCEA MIHAI, arh. NICOLAE MUNTEANU arh. DAN PRODESCU, conf. dr. arh. ALEXANDRU SANDU*, MATILDA ZĂNESCU*

* Membri ai Colegiului de redacție

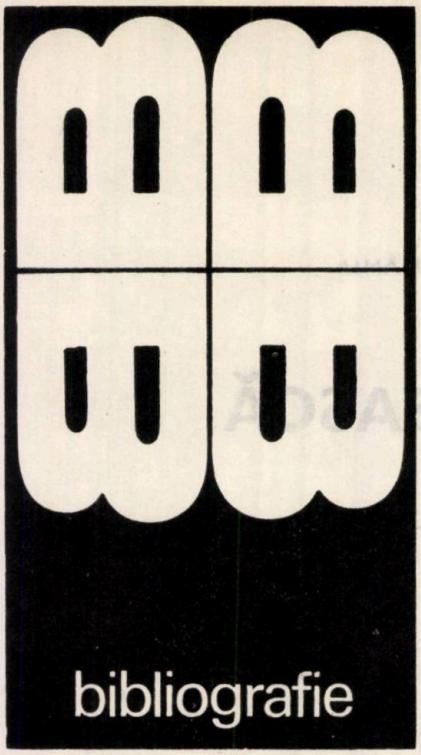

Selecții bibliografice
de Nicoleta Dandu

Publicații existente în Biblioteca Uniunii Arhitecților

ARHITECTURĂ SOLARĂ

Althaus, D. — Krusche, P. *Energiebewusstes Bauen*, DBZ 2/1978, pp 183—188
x x x *Architecture de soleil*, AA 167/1973

Bähr + Gansfort *Solararchitectur*,

DBZ 4/1976, pp 442—446
Dütz, A. *Beispiele energiesparenden Bauens*, DBZ 10/1981, pp 1523—1525

x x x *Energie — der Beitrag des Architekten*, Bauen + Wohnen 6/1979, pp 205—219

x x x *Energy and conservation*, Progressive Architecture April 1983, pp 81—97, 109—120

Hullmann, H. — Schmidt, B. *Solar-Kollektoren*, DBZ 4/1976, pp 437—441

Sabady, P. R. *Planungspraxis mit der Sonne*, DBZ 9/1980, pp 1335—1337

KISHO KUROKAWA

REALIZĂRI

Guam Clubhouse, JA 203/1973, pp 83—88

Home Offices for the Fukuoka Bank, JA 233/1976, pp 19—34

Information Tree, JA 236/1976 pp 56—60

Nakagin Capsule Tower Building, JA 190/1972, pp 17—38

On the United Republic of Tanzania New Headquarters Building, JA 185/1972, pp 14—19

Sakura Civic Center, JA 177/1791, pp 33—42

Sony Tower, JA 236/1976, pp 51—55

The Goshikidai Lodge, JA 152/1969 pp 27—34

The Takara Beautilion, JA 164/1970, p 130

Waki City Hall, JA 236/1976, pp 61—64
Three Projects in Japan, A Rec March 1985, pp 114—135

DESPRE KISHO KUROKAWA

x x x *A New Generation of Architects*, JA 142/1968, pp 25—29

Boyd, R. *A Glimpse of the Future*, Architectural Forum, seria 132 2/1970, pp 32—35
Boyd, R. *New Direction in Japanese Architecture*, London, 1968, pp 46—51

Jencks, Ch. *Enigma of Kurokawa*, AR 949/1976, pp 142—153

Knobel, L. *Tokyo Metabolism. Kisho Kurokawa*, AR 1015/1981, pp 141—145

Miller, N. — Cass, W. H. *New Japanese Architecture*, AIA J, November 1979 pp. 40, 42, 43

Watanabe, H. *Evaluation: Composition of Cubes in Tokyo*, AIA J, October 1980, pp 74—77

Abrevieri utilizate

AA — L'Architecture d'aujourd'hui
AIA J — Architecture AIA Journal
AR — The Architectural Review
A Rec— Architectural Record
DBZ — Deutsche Bauzeitschrift
JA — The Japan Architect

Trimițînd din timp cu mandat poștal sau virînd în contul ISIAP suma de 270 lei (costul abonamentului pe un an), cititorii noștri își pot asigura primirea în continuare a revistei. Adresa și numărul de cont ale ISIAP ca și adresa și telefonul redacției sînt specificate pe coperta II.

Abonamente în străinătate se fac prin ROMPRESFILATELIA — Sectorul Export-Import Presă, P.O. Box 12201, Telex 10376, prsfir, Calea Griviței 64-66, București, ROMÂNIA

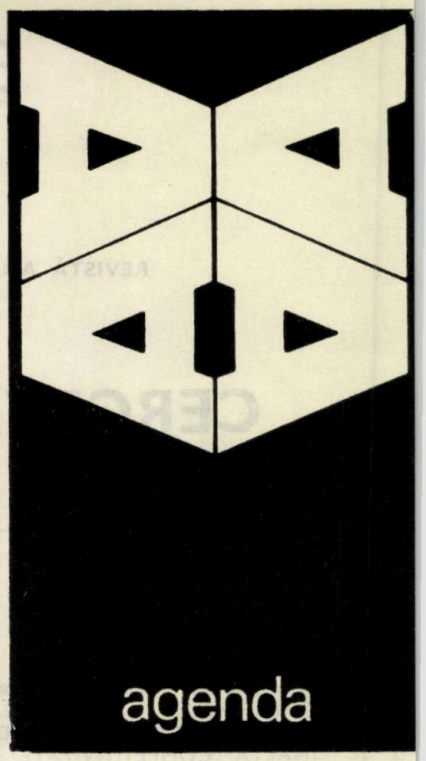

PERMANENTA INTERFERENȚĂ

Pe multiple forme de fructificare a timpului liber — sau mai puțin liber — al arhitectului, din fericire tot mai solicitat și mai implicat în realizarea marilor construcții ale țării, s-a înfiripat un viabil context de activități profesional-documentare și culturale, subtil întrepătrunse și împlinind circuitul necesarului schimb de valori spirituale între generații și de intercomunicare a experiențelor.

Sub semnul acestor optimiste încercări și contribuții de învigorare a vieții de breaslă, chibzuit întocmitele programe de activitate ale Uniunii Arhitecților din Republica Socialistă România prevăd anual, interesante ieșiri documentare în cuprinsul țării, la care iau parte numeroși membri ai U.A., doritori să-și reîmprospăteze cunoștințele în ceea ce privește noile construcții și ansambluri ale anilor de împlinire socialistă și să revadă monumente de arhitectură, de excepțional interes și de magnifică splendoare, cu împînzesc dăruitele pămînturi ale dăinuirii noastre românești.

Putem aminti, deopotrivă, excursiile anilor precedenți din județele Brașov, Sibiu, Suceava, Neamț, Maramureș, cu și din nordul Olteniei, de la Porțile de Fier, din împrejurimile cu inedite valori ale Ploieștilor, ale Capitalei și altele.

Și nu mai puțin demnă a fi, aici, citată e și aterizarea unui grup de arhitecți în debutul mirificei veri a acestui an (7—9 iunie, 1985), pe vatra cu mereu proaspete sorginți a județelor Arad și Timiș, conducerea acestei acțiuni revenind arhitectului VLADIMIR SLAVU — remarcat prin atenția sa permanentă față de momentele din program și, mai ales, față de fiecare dintre participanți.

Reuniți din diferite centre ale țării și aparținînd unor succesive generații, cu variate obiective de lucru, toți s-au definit și s-au întrecut în schimburi de idei

stimulatorii și pline de discernămînt, pe linie de tehnică și de artă, de critică arhitectural-urbanistică, de ecologie ori de valorificare turistică etc, fie în cadrul unor ședințe de lucru — cum a fost cea de la Centrul de Proiectare Județean Arad —, fie în dialoguri « la cald », cum au fost cele la opririle din fața muzeului străjuit de bustul marelui Xenopol, de la Hotelul « Astoria » ori în fantasticul climat evocator al Monumentului Eroilor de la Păuliș. Grupul nostru a beneficiat de explicațiile arhitectului MILOȘ CRISTEA (autor al lucrărilor distinse cu Premii ale U.A. — hotelul amintit din Arad și Monumentul de la Păuliș), care, cu patetismul ce-l caracterizează, ne-a pus în lumină toate colțurile arădene vizitate cu autocarul, de parcă ar fi antrenat în vizita noastră întreaga sa făptură.

Timișoara — la rîndul ei — sau « Paradisul de pe Bega », cum justificat i se spune, are vocația frumosului caselor și parcurilor sale și excelează, mai ales, prin estetica, puritatea și degajarea ansamblurilor sale. Cu un tipar aparte, prestigiul i se amplifică în contactul fugitiv cu aspecte pline de o chemătoare ambianță, prin cortina verde-aurie a începutului de vară, răzbătînd spre noi fracțiuni din permanenta interferență a caracteristicilor romantismului orașelor de altădată.

Alături de grupul nostru și cu aceeași neobosită dăruire ca și colegul arădean Miloș Cristea, a fost arhitectul MIHAI OPRIȘ — poate nu ar fi făcut pauză nici noaptea! —, care ne-a însoțit printre atîtea și atîtea realizări și obiective arhitectural-urbanistice, ce fac din Timișoara un oraș modern cu multă personalitate, în care noul se împletește fericit și exemplar cu valorile trecutului.

Acțiunile de acest gen ale Uniunii Arhitecților rămîn o excelentă școală și se înscriu printre acele binefăcătoare și utile dezbateri de etapă și analize pe viu ale modului în care breasla răspunde comenzii sociale și — cum spunea un reputat confrate — celei istorice.

Arh. DUMITRU ARGHIRIADE

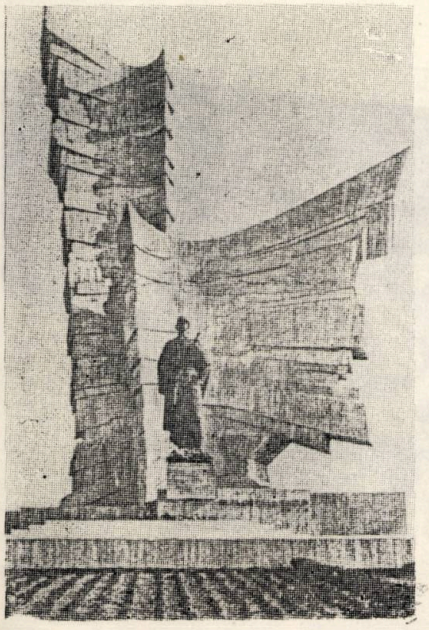

„DESIGNUL — PLEDOARIE PENTRU ÎNALTA COMPETITIVITATE A PRODUSULUI TEHNIC ROMÂNESC"

O oportună ședință de lucru, cu tema mai sus enunțată, a avut loc, pe data de 16 mai 1985, la Academia de Științe Sociale și Politice, în cadrul Laboratorului Interdisciplinar de Ecologie Umană — Produs — Calitatea Vieții. Tema respectivă face parte din ciclul « Calitate și dezvoltare în lumina documentelor programatice ale partidului » și interesul ei deosebit a atras participarea a numeroși specialiști ai domeniului — designeri, tehnologi, economiști, arhitecți, artiști plastici, critici de artă, sociologi, ecologi, ergonomi etc.

Dezbaterile — la care au luat cuvîntul dr. Ionel Achim, conf. Buium Cotigariu, ing. E. Badea, ing. Sorin Pavelescu, Mihai Ispir, din partea revistei « Arta », designerul Alexandru Ghilduș, precum și arhitecții Paul Bortnowski, Vladimir Popov, Ștefan Radu Ionescu, redactorul revistei « ARHITECTURA », Vasile Marcu ș.a. — au fost conduse — cu tactul remarcabil știut, în spiritul atentei și imparțialei audieri a tuturor celor ce aderă la ideea colaborării interdisciplinare în domeniul designului și cu magistrala reliefare a elementelor de fierbinte interes, reieșite pe parcursul acestui util dialog de lucru— de către criticul de artă Octavian Barbosa.

Precizăm faptul că Laboratorul Interdisciplinar de Ecologie Umană — Produs — Calitatea Vieții își desfășoară activitatea sub auspiciile Academiei de Științe Sociale și Politice — Centrul de Cercetări Sociologice, Consiliului National pentru Protecția Mediului Înconjurător, Inspectoratului de Stat pentru Controlul Calității Produselor, Academiei de Studii Economice — Asociația Română de Marketing și Centrului Interdisciplinar de Studii și Consulting pentru Cercetare-Dezvoltare de Produs.

A

cronica

ATENA 1985 —

CAPITALĂ CULTURALĂ EUROPEANĂ

Între 5—16 august 1985, a avut loc la Atena cea de a 5-a Reuniune a Studenților Arhitecți din Europa (E.A.S.A.). Discuțiile s-au purtat, în cadrul celor patru secțiuni propuse de organizatorii eleni, pe marginea următoarelor teme: 1. Orașul semantic — 2. Orașul ca material de construcție — 3. Inedit urban și — 4. Spiritul orașului.

Organizate sub forma unor analize concrete pe teren ale unor zone din Atena, discuțiile s-au dovedit cu atît mai pertinente și « la obiect », dînd, în același timp, posibilitatea unui fructuos schimb de experiență între modurile de soluționare ale anumitor probleme de specialitate, în viziunea diferitelor universități și școli europene de arhitectură.

De remarcat o coincidență: același ospitalier sediu al Universității de Arhitectură din Atena, unde s-au deschis lucrările acestei reuniuni, a fost și martorul discuțiilor din 1933, dominate de Le Corbusier, în cadrul celui de al 4-lea Congres Internațional de Arhitectură Modernă —CIAM —, în urma cărora a rezultat *Carta de la Atena*.

Stud. arh. DACIANA DARABAN

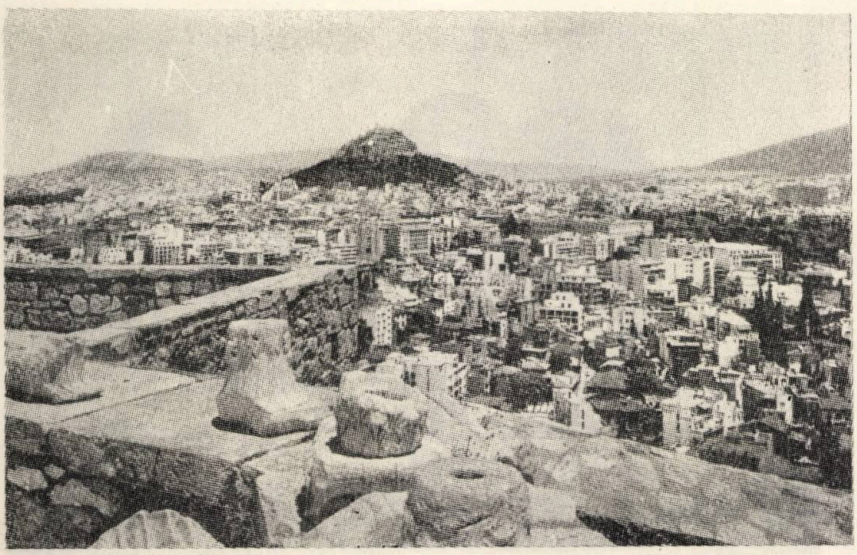

MARGINALIUM

SPICUIRI PUBLICISTICE

● « Tabăra de sculptură de la Măgura-Buzău, după 16 ediții, se va sfîrși. E firesc să se întîmple așa. Ne încearcă de pe acum însă melancolia despărțirii, deși sîntem conștienți că nu ne putem despărți întru totul de atîtea sculpturi — peste 250 —, definitiv implantate pe colinele împădurite ale Măgurei; le lăsăm doar pe mîna anotimpurilor, vînturilor, soarelui, ploilor, zăpezilor, turismului, sintezelor critice și laice, spre a le revedea, apoi, simplu, ori de cîte ori ne încearcă dorința ».

« În vecinătatea orașului Buzău se pregătesc să intre în somn peste 250 de sculpturi, în vreme ce urbea a reușit să adune pînă acum numai vreo cîteva, plasate și ele în spațiile prea puțin semnificative. Revin la o idee mai veche, destul de simplist înțeleasă de unii, care pare că nu vrea să se învechească însă deloc: cum să facem posibilă o aceeași desfășurare de energie creatoare în orașe ca și în natură?

Cum să coborîm, în spirit, se-nțelege, marile statui în orașe? »

CORNEL RADU CONSTANTINESCU (« Emblemele artistice ale orașelor », în *Contemporanul*, 19 aprilie 1985)

● « În revista « Cahiers internationaux de symbolisme », nr. 48—49—50/1984, dedicat hermeneuticii Mandalei, implicației Mandalei în arhitectură, în semiotică, în artele plastice, în istoria religiilor și în literatură, a apărut studiul *Mandala în literatură — exemplul lui Mihai Eminescu* de Silvia Chițimia ».

(în rubrica « *prezențe românești* » a *României literare*, 18 aprilie 1985)

● « În copilăria mea, malul mării încă mai era un fel de groapă de gunoi a orașului, care stătea, astfel, cam cu spatele la mare!... Apoi lucrurile au început să se mai schimbe. Dar pe faleza de nord-est, între Piața Ovidiu și Mamaia, într-un ritm ceva mai încet. A fost lăsată mai la urmă, poate tocmai pentru că aici ceea ce urmează a se construi și amenaja va trebui să fie *ceva ce nu s-a mai văzut!* Căci este, această faleză, exact locul prin care, cum spuneam, soarele intră în România. Este, această faleză, chipul cu care astăzi orașul se întoarce cu fața la mare...

Cum v-a arăta acest chip eu cred că nu-i treaba numai a arhitecților, ci e de cel mai obștesc interes. Adică avem cu toții dreptul și interesul să participăm cu proiecte, idei și soluții arhitectonice, ori cu vreun vis, la amenajarea acestui colț de țară atît de reprezentativ. Cu vreo două-trei idei m-aș înscrie și eu, de dragul cîștigului de a ști că dintre

toate chipurile posibile îl vom alege pe cel mai potrivit să fie chipul cu care vom ieși dinaintea soarelui să-i spunem zilnic bun venit pe pământul românesc. »

ION COJA (« Cu fața la mare », în *Tomis*, nr 6/1985, iunie)

● « Dacă există riscul unei supraaprecieri a creației tinerilor, al unui exces de amabilitate, acesta este, indubitabil, mai puțin dăunător decît riscul subaprecierii, excesul de severitate, maliția, care pot leza și inhiba, uneori cu efecte ireversibile, fragilele mecanisme sufletești. Există o artă a încurajării, a formării tinerelor talente, mai dificilă și mult mai importantă în context social decît arta negării lor. » « (. . .) nu putem fi cu adevărat actuali decît actualizîndu-i, cu onestitate și bunăvoință, pe cei ce ne urmează. »

GHEORGHE GRIGURCU (« Actualitatea literaturii tinerilor », în *Steaua*, nr 7/1985)

● « Nu întotdeauna ordinea anilor corespunde și ordinii ideilor. »

MIRCEA DEAC «(Unde este omul? Sau contemporan ori modern în grafică », în *Supliment literar-artistic al Scînteii tinerețului* 18 decembrie 1983)

● « Vine șantierul? Să vină, dar nu cu o sută la oră, fiindcă orașele au suflete, ca și noi. »

SÂNZIANA POP (« Anina, lumină tînără » în *Luceafărul*, 18 septembrie 1982)

● « Ce trist e / un oraș / cînd nu-și cîștigă faima / datorită gheizerelor, / turnului înclinat, / vinului, / festivalurilor de film, / brînzei, / fotbalului sau femeilor mîndre. »

DANIEL HEVIER — R. S. Cehoslovacă (citat de Ion Arcaș în articolul « Lumea păcii pentru pacea lumii », în *Steaua* nr 7/1985)

● « *Reintoarcerea periodică în locurile natale* este încă de la Hipocrate o dogmă terapeutică și profilactică.

Locul unde am venit pe lume și am petrecut primii ani este figurat de R. Tocquet ca „al treilea" părinte: compozițiile specifice, particulare, ale aerului, apei, solului (acționînd prin hrană), climei, vegetației, primele imagini ale peisajului înconjurător, ale răsăritului, apusului, fenomenelor meteo, de asemenea unele mirosuri particulare ale florilor, fructelor, alimentelor ni se imprimă puternic în „personalitatea fiziologică" și pot contribui, ulterior, la regăsirea unui echilibru psihosomatic. Literatura abundă de metafore ale chemării locurilor natale și poate că ar fi bine să se ia în considerație mai mult acest sfat prețios al lui Hipo-

VIZITA ÎN ROMÂNIA A UNOR

În cadrul acordurilor culturale ale țării noastre cu alte state, în cursul lunii septembrie și în primele zile ale lui octombrie 1985 ne-au vizitat țara următorii arhitecți: Günther FEUERSTEIN, Karl PRUSCHA (Austria), *Rosina PAVLOVA-CERVENKOVA, Lillo POPOV* (Bulgaria), *Vojtech FIFIK, Jan VANEK* (Cehoslovacia), *Torben GADE, Joppe GITZ-JOHANSEN* (Danemarca), *Anssi JUNKKARI, Gustav Kustaa SALMI* (Finlanda), *Henri Noël PERONNE* (Franța), *Marco ROSSI, Mario STRUZZI* (Italia), *Jan GAIDA, Wladislaw SIEMEK* (Polonia), *Karl-heinz GRAF, Karl-Heinz BARTH* (R. D. Germană), *Wolfgang BÄUMLE, Markus LÖFFLER, Reinhard SCHELKES, Johannes SCHRECK* (R. F. Germania), *Robert RANKIN, Edwin BRIERLEY* (Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord), *Svante HOFSTEN, Susanne LANGSETH* (Suedia), *Miklos Arpad FEKETE, Janos SCULTETY* (Ungaria), *Alexandr GOLOVIN, Arno HEINRIHSONS* (U.R.S.S.).

Grupul arhitecților străini a fost primit la Uniunea Arhitecților, în dimineața zilei de 26 septembrie 1985. Cuvîntul de bun sosit în țara noastră a fost rostit de către prof. dr. arh. Cezar LĂZĂRESCU, președintele U.A. Oaspeții au participat la lucrările celui de Al Treilea Seminar Internațional de Arhitectură de la București cu tema « ARHITECTURA-MODALITATE DE EXPRIMARE A TINERETULUI ÎN SPIRITUL PĂCII ȘI AL CIVILIZAȚIEI », seminar organizat în cadrul ANULUI INTERNAȚIONAL AL TINERETULUI — 1985, de către Asociația Tineretului și Studenților din România pentru Națiunile Unite, Uniunea Arhitecților din R. S. România și Institutul de Arhitectură « Ion Mincu » din București. Ei au vizitat, de asemenea — diferențiat, în funcție de durata sejurului fiecărei delegații — obiective arhitectural-urbanistice din Capitală, din județele Dîmbovița, Argeș, Vîlcea, Brașov, Prahova și Constanța.

A

ARHITECȚI STRĂINI

crate, îndeosebi astăzi, cînd omul modern este într-o neliniște continuă. »

MARIA CHIRILĂ, PAVEL CHIRILĂ (« Terapia naturistă », Ed. Sport-Turism 1985: p 29)

● « (. . .) concomitent cu prefigurarea cvartalelor moderne, se acordă o mare atenție vechilor clădiri, desfășurîndu-se operații complexe pentru conservarea acestora. Așa cum nu se neglijează nici conservarea și protejarea mediului înconjurător. În oraș sînt aproape 100 de parcuri și peste 800 de scuaruri, urmărindu-se extinderea spațiilor verzi. »

« Se estimează ca, în jurul anului 2000, suprafața spațiilor verzi ale capitalei sovietice să crească de aproximativ 1,5 ori, autorii proiectelor urmărind ca, în orice cartier al orașului, distanța maximă pînă la cel mai apropiat parc să nu depășească 1,5 kilometri. »

ION STOICA (« Moscova ; Ritmuri ale dezvoltării urbanistice », în *România liberă*, 7 august 1985)

● « O soluție ingenioasă a tansformat adesea o primejdie într-o calitate. »

JOHN ORMSBEE SIMONDS (« Arhitectura peisajului », Ed. Tehnică, 1967, p 55)

● « De ce oare ne plîngem că timpurile se schimbă prea repede? mă întreb, ținînd în mînă o carte de acum o mie de ani, privind la televizor un film de cincizeci de ani, făcînd planuri pentru următorii treizeci. »

GRETE TARTLER (« Amintiri din Cairo », în *România literară*, 20 octombrie 1983)

Texte selectate de St.R.I.

REFLEXII DESPRE DREPTUL DE AUTOR

Public un crochiu într-o revistă. Sub el scrie: desen de cum-mă-cheamă. Normal: e rodul muncii și al sensibilității mele de artist. Sub un articol publicat în ziar, semnez. Asta înseamnă că eu sînt autorul și îmi iau, cinstit, răspunderea celor scrise. Cochetez cu penelul. Rodul bun-rău al aventurii mele plastice îl duc într-o expoziție, cu o etichetă: titlul și autorul.

Lucrez la un proiect de arhitectură. Sînt șef de proiect, adică autor. Între tema de proiectare și procesul verbal de recepție a clădirii terminate, se adună cîțiva ani buni, de muncă și zbucium, nu de puține ori creator. Pe tencuiala ei, proaspătă, apare o firmă, care este tot un fel de etichetă: « Blocul 5 » sau « Frizerie » sau « I.J.V.M.R. ».

Fotografia noii construcții apare în ziar, în almanah sau pe o carte poștală ilustrată. Sub ea o precizare: « Foto ,,X'' ». Normal ,,X'' e autorul . . . . fotografiei.

Arh. DAN BUDICĂ

sit salon international du tapis et des revêtements de sols

SALONUL INTERNAȚIONAL AL COVOARELOR ȘI MATERIALELOR DE PARDOSEALĂ — SOL 85

Cea de a 19-a ediție a SIT a avut loc între 6—10 iunie, la Parcul Expozițiilor de la Paris-Nord Villepinte, cu participarea a 134 expozanți, dintre care 69 francezi și 65 din afara Franței (Belgia 22, R.F.G. 14, Elveția 9, Regatul Unit 5 etc).

Salonul a reliefat imperativul înnoirilor, în căutările lor producătorii făcînd apel la tineri designeri, cum ar fi: ANDRÉE PUTMAN, ABC, PIERRE CARDIN, WILMOTTE, LAURENCE LAFONT, GÉRARD TOULEMONDE, ERIC DEGOVE, YVES HALARD, GIVENCHY, CACHAREL, printre alții.

Datorită abundenței covoarelor moderne, cu desen original și evident contemporane, în cadrul actualei ediții a SIT 85 (SOL 85), președintele salonului JACQUES-YVES FLIPO și comisarul general BERNARD LAGUENS au decis organizarea unui concurs improvizat, cu un juriu alcătuit din jurnaliști, prin amabilitatea publicațiilor: « Art du sol », « Conseils sols et murs », « Le courrier du meuble », « La maison de Marie-Claire », « Market » și « Sols et murs magazine ». Au fost desemnați următorii laureați: Premiul I — « Carpetele Jules Flipo », Premiul II — Societatea Van den Brink & Capman, Mențiune specială — « Géométrie variable ».

Următorul *Salon internațional du tapis et des revêtements de sols* va avea loc, între 29 mai — 2 iunie 1986, evident tot la Paris.

A

• pe scurt • pe scurt •

UN ECE

CEE ONU

POLUAREA AERULUI

Cea de a 14-a sesiune a consilierilor guvernelor țărilor din Comisia Economică pentru Europa a ONU pentru problemele mediului înconjurător — Grupa de lucru a problemelor poluării aerului — s-a desfășurat între 20—22 martie, la Geneva.

Problemele discutate — decurgînd din cea de a 12-a și a 13-a sesiune a acelorași factori și din a 2-a sesiune a Convenției asupra poluării atmosferice dincolo de frontieră la mare distanță — au fost: studiul special asupra combustiei în pat fluidizat; evaluarea tehnicilor de luptă contra emisiunilor de dioxid de sulf rezultate din aplicarea procedeelor industriale; inventarierea tehnicilor de luptă contra emisiunilor de oxid de azot provenind de la surse mobile sau staționare; analiza costului / eficacității scenariilor de luptă contra emisiunilor de sulf; pregătirea celui de al 4-lea Seminar asupra luptei contra emisiunilor de sulf și azot din surse staționare din primăvara lui 1986 de la Graz-Austria; direcțiile privind lupta contra emisiunilor industriei chimiei minerale, precum și activitatea altor organizații internaționale relativ la emisiunile de hidrocarburi.

• pe scurt • pe scurt •

VEHICULELE TRANSPORTULUI ÎN COMUN

În Comitetul transporturilor interioare, Grupa raportorilor asupra dispozitivelor de securitate în autocare și autobuze, în cea de a 31-a sa sesiune de lucru, a examinat, printre altele: rezistența mecanică a suprastructurii vehiculelor transportului în comun; rezistența scaunelor și sistemelor lor de ancorare; scaunele expuse în mod deosebit din vehiculele utilitare; dispoziții cu privire la ușile de serviciu; transportul persoanelor handicapate în vehicule ale transportului în comun; evacuarea călătorilor în caz de urgență; inflamabilitatea și toxicitatea materialelor utilizate în alcătuirea interioară a vehiculelor de transport în comun; caravanele motorizate; cabina șoferului.

A

• pe scurt • pe scurt •

EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU

—DOUĂ DECENII DE MARI ÎMPLINIRI ARHITECTURAL-URBANISTICE—

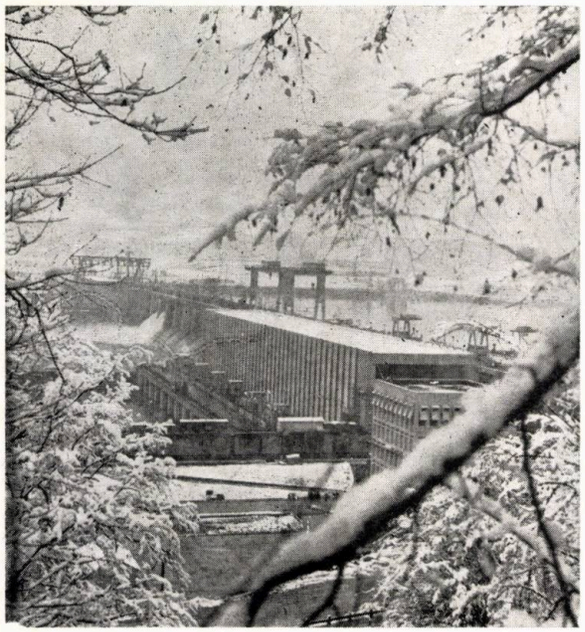

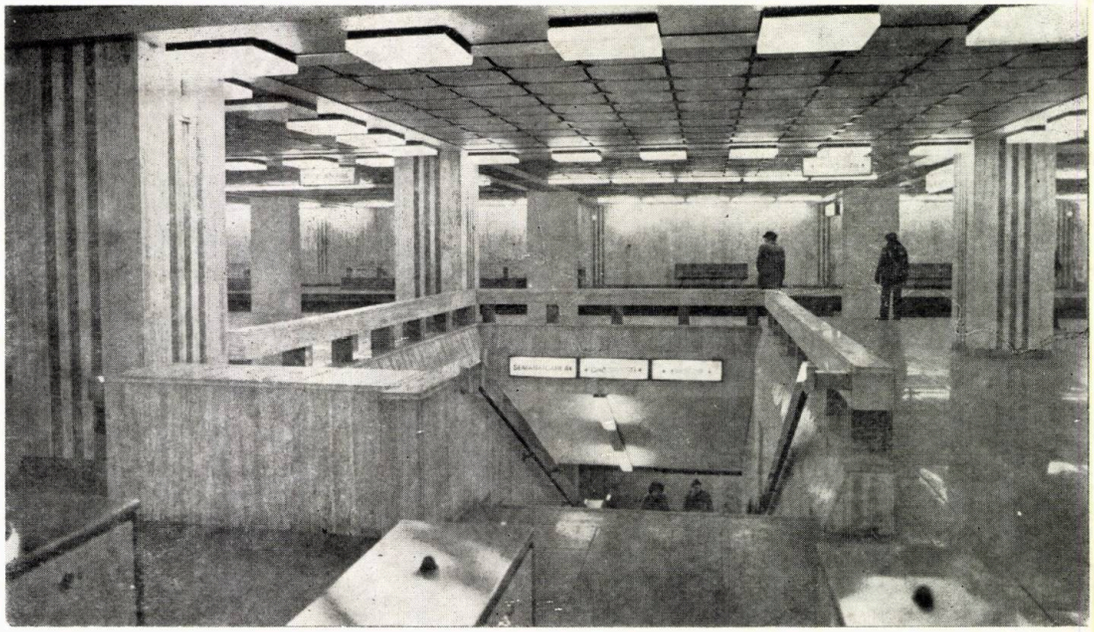

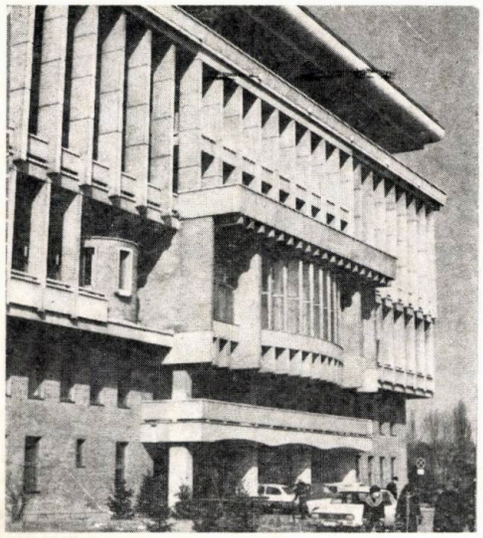

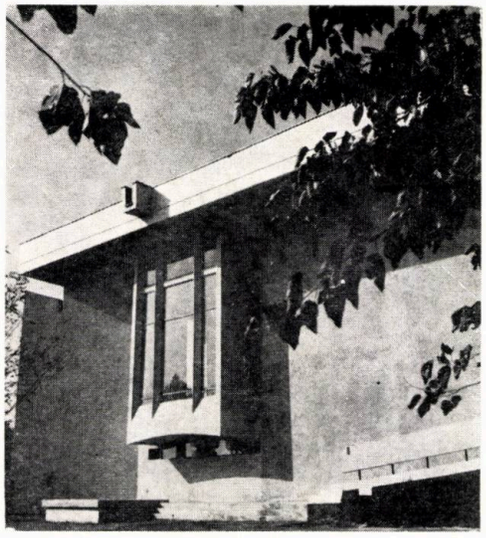

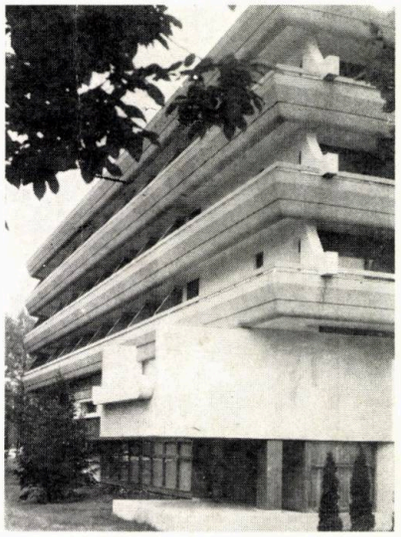

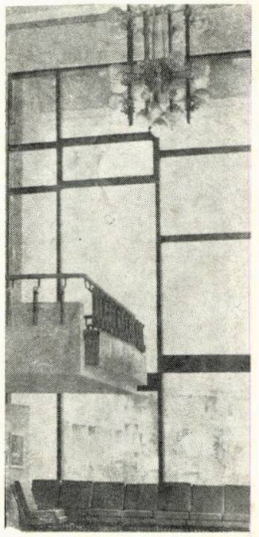

→

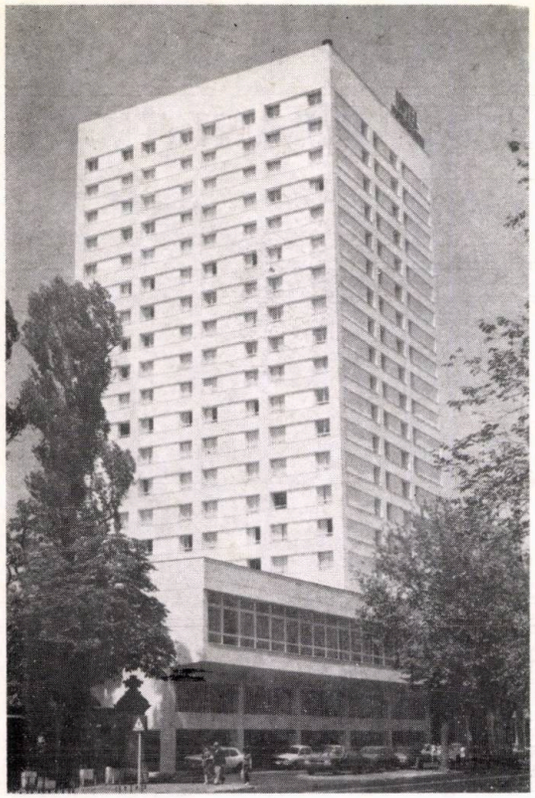

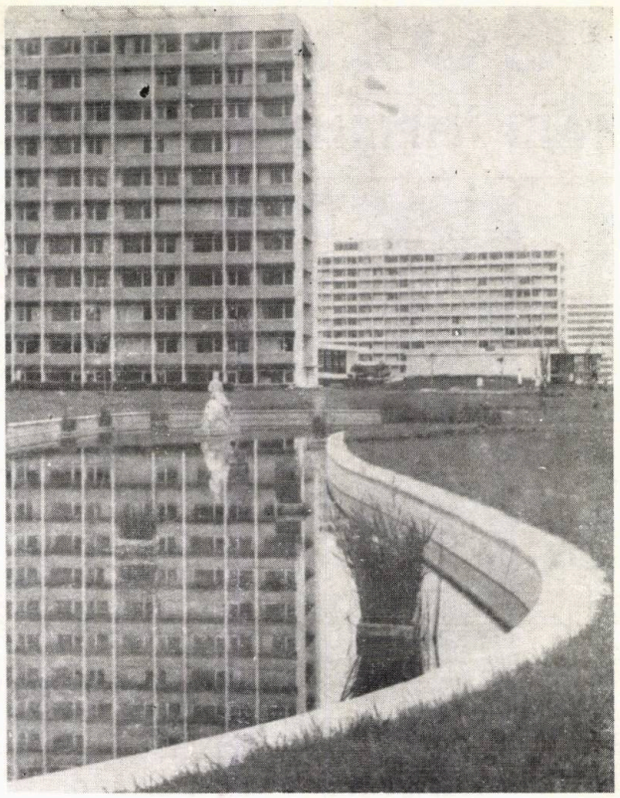

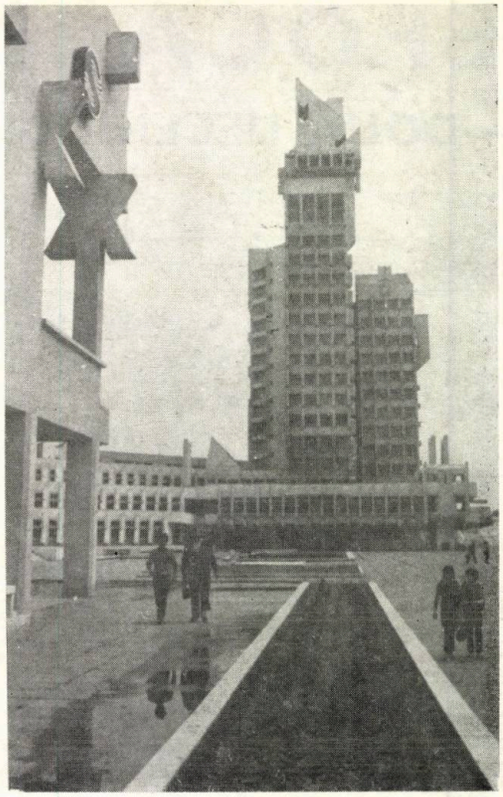

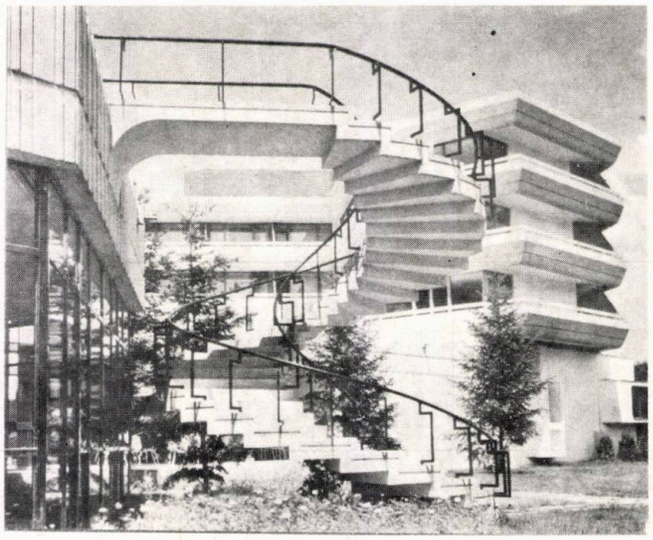

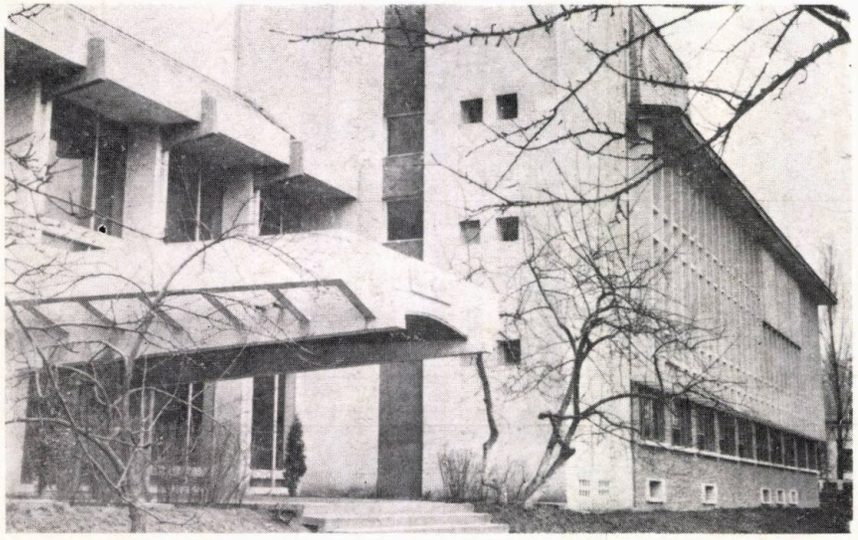

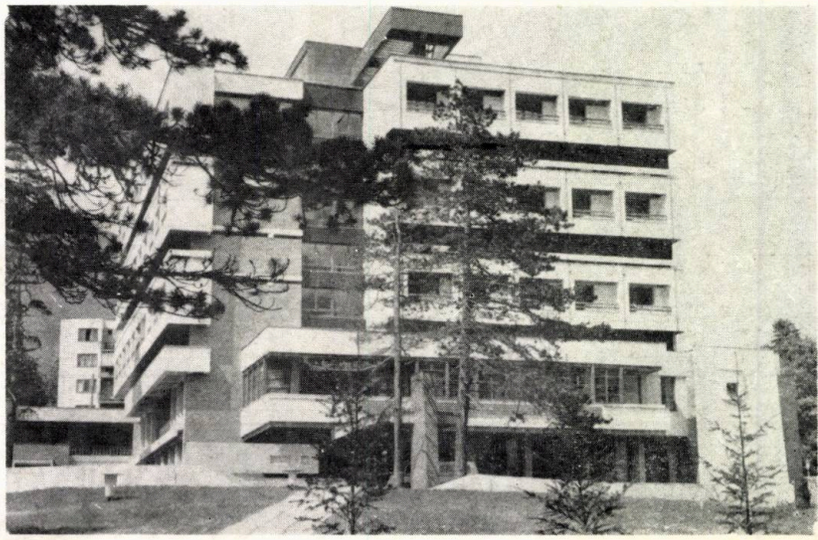

1985

SEMINARUL
ARHITECTURĂ-MODALITATE

INTERNAȚIONAL
DE EXPRIMARE A TINERETULUI

DE ARHITECTURĂ
ÎN SPIRITUL PĂCII ȘI AL CIVILIZAȚIEI

ANUL INTERNAȚIONAL AL TINERETULUI

ASOCIAȚIA

TINERETULUI ȘI STUDENȚILOR

DIN ROMÂNIA

PENTRU NAȚIUNILE UNITE

INSTITUTUL DE ARHITECTURĂ

UNIUNEA ARHITECȚILOR

25-28 SEPTEMBRIE

BUCUREȘTI

SEMINARUL INTERNAȚIONAL DE ARHITECTURĂ DE LA BUCUREȘTI —«ARHITECTURA MODALITATE DE EXPRIMARE A TINERETULUI ÎN SPIRITUL PĂCII ȘI AL CIVILIZAȚIEI», 26—28 SEPTEMBRIE, 1985

Printre manifestările științifice — organizate sub egida Comitetului Național Român pentru Anul Internațional al Tineretului, de către Asociația Tineretului și Studenților din România pentru Națiunile Unite (A.T.S.R.N.U.), Uniunea Arhitecților din Republica Socialistă România și Institutul de Arhitectură « Ion Mincu » din București—s-a aflat și recent încheiatul Seminar Internațional de Arhitectură de la București, ale cărui dezbateri s-au desfășurat, între 26—28 septembrie a.c., în Sala Frescelor din I.A.I.M.

La deschiderea lucrărilor — la care au participat arhitecți din 18 țări ale lumii alături de reprezentanți ai țării noastre, a luat parte și tovarășul Nicu Ceaușescu, membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim secretar al C.C. al U.T.C., ministru pentru problemele tineretului, președintele Comitetului Național Român pentru Anul Internațional al Tineretului, care, în cuvîntul rostit cu acest prilej, a spus printre altele: « seminarul internațional de arhitectură constituie o nouă expresie a contribuției active, a rolului important pe care tînăra generație poate și trebuie să-l joace, atît sub aspect cantitativ, dar mai ales calitativ, în viața societății, în modelarea propriului viitor. Tema care va constitui, în aceste zile, obiectul dezbaterilor din cadrul seminarului este de o actualitate incontestabilă, afirmîndu-se ca un veritabil factor de apropiere între popoare, între oameni, arhitectura avînd, după cum se știe, virtuți profund umaniste, care stimulează geniul și originalitatea, dragostea pentru frumos, fantezia și inventivitatea — calități ce aparțin, în mod deosebit, vîrstei tinere. »

Au participat la lucrările seminarului arhitecți, cadre didactice și studenți-arhitecți din: Austria, R. P. Bulgaria, R. S. Cehoslovacă, Danemarca, Elveția, Emiratele Arabe Unite, Finlanda, Franța, R. D. Germană, R. F. Germania, Grecia, Italia, R. P. Polonă, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, S.U.A., Suedia, U.R.S.S., R. P. Ungară și Republica Socialistă România.

Au mai rostit cuvîntări în deschiderea seminarului și dr. arh. Emil Barbu Popescu — președintele Comitetului de organizare al seminarului internațional —, prof. em. dr. arh. Cezar Lăzărescu — președintele Uniunii Arhitecților din Republica Socialistă România — și prof. dr. arh. Cornel Dumitrescu — rectorul Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » din București.

Seminarul s-a înscris printre manifestările științifico-profesionale de prestigiu, care vor influența pozitiv, atît deslușirea unor posibile și utile căi de continuare a unui fertil

PARTICIPARE—DEZVOLTARE—PACE

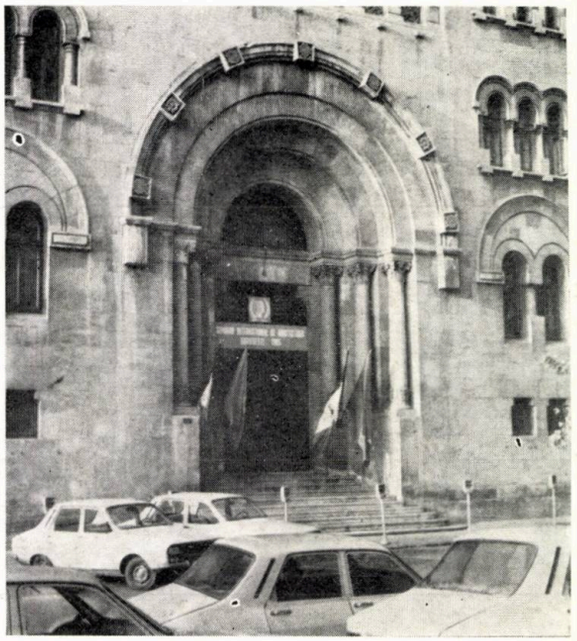

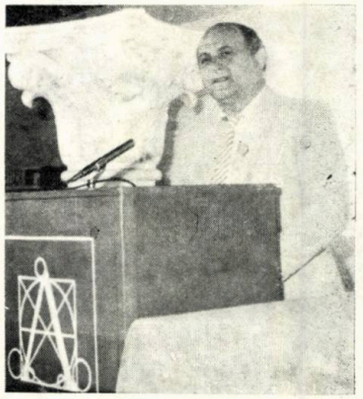

dialog, în domeniul creației arhitecturale, cu specialiști din alte țări, cît și mai buna cunoaștere în lume a preocupărilor și rezultatelor, precum și a potențialului creativ, ale arhitecților noștri — și îndeosebi ale tinerilor.

Asupra acestui eveniment important în viața breslei noastre și a școlii de arhitectură din România, ca și asupra expozițiilor și manifestărilor organizate cu ocazia Seminarului Internațional de Arhitectură de la București — 1985, revista noastră va mai face referiri în numerele ei viitoare.

ARHITECTURA

„Viitorul poporului nostru — ca și al altor popoare — este strîns legat, determinat de felul cum vom ști să acționăm pentru a ridica la un nivel superior întreaga activitate de cercetare științifică. Dacă vom rămîne în urmă în noua revoluție tehnico-științifică aceasta va avea repercusiuni, pentru multă vreme, asupra întregii vieți a poporului nostru.“

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din Cuvîntarea la conferirea solemnă a calităților de membru titular și președinte de onoare al Academiei Republicii Socialiste România, 11 iulie 1985)

CERCETARE INGINEREASCĂ ÎN CONSTRUCȚII

CONTRIBUȚII LA ALCĂTUIREA GENERALĂ A CLĂDIRILOR INDUSTRIALE TIPIZATE, REZISTENTE LA ACȚIUNEA CUTREMURELOR

Promovarea unor soluții de structură rezistente la cutremur a constituit o preocupare constantă în activitatea de tipizare. În vederea stabilirii unei concepții avansate de proiectare antiseismică, IPCT a elaborat lucrări cu caracter de studiu și a inițiat, pentru anumite elemente care au apărut necesar a fi cercetate experimental, ample programe, cu colaborarea unor institute de profil.

Studiile întocmite în ultimii ani în IPCT, în număr de 30, s-au axat pe analize ale informațiilor bibliografice și pe investigarea teoretică a răspunsului structural la diverse mișcări seismice.

În principal, studiile au urmărit aprofundarea unor probleme legate de conformarea antiseismică, la nivel de ansamblu și de detalii, a structurilor pentru hale industriale parter cu și fără poduri rulante, a structurilor etajate în cadre sau în « cadre + diafragme » destinate clădirilor de producție și de locuit, a rezervoarelor și a castelelor de apă.

Prin datele pe care le furnizează, transmise forurilor în drept, aceste cercetări teoretice își fac simțit aportul în acțiunea de îmbunătățire a actualei baze normative.

Ne propunem o prezentare succintă a aspectelor reieșite din analiza a numai două categorii de structuri tipizate din beton: pentru hale industriale cu poduri rulante și pentru clădiri de producție etajate.

Structurile halelor cu poduri rulante

Un domeniu relativ puțin studiat pe plan mondial, este cel al conformării antiseismice a halelor industriale dotate cu poduri rulante **(Fig. 1)**. Particularitățile răspunsului seismic al acestei categorii de structuri au necesitat inițierea unor analize dinamice directe pe cazuri reprezentative, luîndu-se în considerație mai multe accelerograme înregistrate la cutremure violente.

Analizele neliniare pe cadre transversale, luîndu-se în considerare diferite ipoteze de încărcare cu podurile rulante și accelerograme au indicat apariția unor forțe seismice de 2÷3,3 ori mai mari decît cele rezultate dintr-un calcul în condiții de normativ **(Tabel 1)**. Articulațiile plastice au luat naștere de regulă în secțiunea de bază a stîlpilor **(Fig. 2)**.

Datorită considerării acțiunii podurilor încărcate la dimensionarea fiecărui stîlp, cadrele supuse acțiunii seismice, în ipoteza fără pod, dispun de un exces de capacitate portantă și rămîn mai mult în domeniul elastic. Se poate afirma că, în calculul după normativul P 100, halele cu poduri rulante nu sînt asigurate uniform pentru întregul domeniu funcțional. Astfel, stîlpii unei hale cu poduri de 32 t, amplasată într-o zonă avînd grad seismic 6, pot prelua solicitări din cutremur mult superioare celor de calcul (de cod) fără a se produce deformații inelastice, datorită surplusului de capacitate portantă dictat de încărcările mari din poduri, pe care-l are fiecare stîlp. În schimb, stîlpii unei hale cu poduri de 5 t, proiectați pentru grad seismic 8, vor depăși limita elastică mult mai devreme și vor dispune de o rezervă de comportare inelastică mai mică.

Experiența dobîndită, în proiectarea structurilor pentru hale cu poduri rulante, a condus la adoptarea portalului metalic pentru rigidizarea cadrului longitudinal, preluarea forțelor orizontale din poduri și din cutremur. Proiectarea antiseismică a structurilor în cadre din elemente de beton și portale metalice ridică probleme complexe, legate de modul de alcătuire al portalelor, de conlucrarea cadru-portal, de valoarea forțelor seismice de calcul.

Un prim pas, indispensabil analizelor seismice, a fost constituirea unui model analitic de reprezentare a comportării neliniare a portalelor. În colaborare cu Catedra de Construcții Metalice din ICB (prof. dr.ing. Dragoș Georgescu) s-a propus o metodologie practică de definire prin puncte a curbei « **P — Δ** », pentru bare supuse la solicitări axiale alternate. Reprezentînd curbele caracteristice « **P — Δ** » pentru bare de diferită zvelțețe **(Fig. 3)**, s-a putut evidenția capacitatea ciclică de absorbție și disipare a energiei.

La barele de zvelțețe scăzută **(Fig. 3 a)**, deși forța axială critică este substanțial mai mare decît cea corespunzătoare unor bare cu zvelțețe mare **(Fig. 3 b)**, energia absorbită în primul ciclu nu este sensibil majorată (dat fiind vîrful curbei histeretice ce închide o arie mică). Știut fiind că orice nou ciclu de solicitare reduce energia disipată — studiile s-au orientat spre optimizarea valorii zvelțeței barelor pentru ca degradarea rigidității și rezistenței să fie minime. Analitic, s-a demonstrat că, prin adoptarea unor zvelțeți reduse, se realizează o diminuare pronunțată a degradării ciclice.

Următorul pas a fost descrierea relației « **H — δ** » pentru subansamblul de portal **(Fig. 4)**. În comportarea portalului, rolul decisiv îl are configurația geometrică și zvelțețea componentelor. Examinarea curbelor histeretice relevă avantajul portalului în « **K** », cu bare de zvelțețe redusă, față de portalul în « **X** ». Totodată, cercetările analitice și experimentale au evidențiat aportul important al dimensiunilor secțiunii barei orizontale a portalelor în « **K** » în atenuarea degradării ciclice. Portalele metalice în « **K** », ale halelor studiate, au fost astfel dimensionate încît, pe

→

lîngă asigurarea condițiilor de rigiditate ale ansamblului structural, să aibă capacitatea portantă dictată de un coeficient seismic de circa două ori mai mare decît cel stipulat în P 100/1981.

Se disting două cazuri diferite:

A. Portale cu bare de zvelțețe redusă ($\lambda < 25$).

Pentru a se evita comportarea histeretică dominată de fenomenul de flambaj, portalelor li s-a asociat legea elasto-plastică biliniară.

Analizele dinamice inelastice au relevat faptul că forțele seismice induse în portal sînt de 2,5÷4 ori mai mari decît cele de normativ. În toate cazurile, activitatea inelastică a avut loc numai în stîlpi **(Fig. 5)**. Acest fenomen poate fi atribuit dimensiunilor mici ale stîlpilor pe direcție longitudinală, precum și portalului deosebit de rigid. Cerințele de ductilitate sînt în mod frecvent concentrate la baza tronsonului superior al stîlpilor **(Fig. 5 a)** și ajung la valori ridicate, care, practic, nu pot fi satisfăcute. Prin urmare, pentru zone cu seismicitate pronunțată, nu se recomandă portalele de tip rigid, căci implică deformații inelastice intense în stîlpi.

B. Portale cu bare avînd zvelțețe ($\lambda > 25$)

Analizele dinamice liniare cu programul **ANELISE 3** au permis ca, prin încercări pe mai multe accelerograme și nivele ale accelerațiilor maxime ale terenului, să se obțină aprecieri globale ale comportării structurilor proiectate după normativul P 100/81. **Tabelul 2** prezintă rezultatele calculului pentru un nivel al accelerației terenului 0,06 g, care corespunde inițierii comportării neliniare în portal, stîlpii găsindu-se în stadiul cvasielastic de comportare.

Faptul că, la un nivel relativ scăzut al accelerației (corespunzător unui grad seismic $\simeq$ 6), portalul depășește deja stadiul elastic, atrage atenția asupra dimensionării portalului astfel încît să se reducă riscul începerii activității inelastice la cutremure de mică intensitate, cu probabilitate ridicată de a avea loc de mai multe ori în viața structurii. Se confirmă, în acest mod, concepția existentă în diverse norme străine ca portalul să se dimensioneze la forțe seismice mai mari decît restul structurii.

Extinzînd analiza dincolo de domeniul elastic de comportare, cu programul COCC — **ADINA (Tabel 3)**, s-a putut observa că, de regulă, activitatea inelastică debutează în portal **(Fig. 5 b)**. Odată cu producerea deformațiilor inelastice în elementele portalului, care manifestă o degradare sensibilă a rigidității și a rezistenței, solicitările sînt transferate, în mare parte, stîlpilor. Întrucît într-un calcul convențional, stîlpii au fost conformați cu o secțiune « slabă » la bază (datorită eforturilor reduse din încărcări orizontale ce revin stîlpilor în raport cu portalul), producerea articulațiilor plastice la baza stîlpilor era de așteptat.

Trebuie remarcat că, pentru deplasările impuse stîlpilor de mișcările seismice adoptate, nu s-a atins stadiul de colaps chiar pentru nivele ale accelerațiilor corespunzătoare unor intensități mult mai mari decît cele ale gradului seismic de calcul.

Studiile menționate își aduc contribuția la conformarea mai bună a halelor cu poduri rulante, atrăgînd atenția, printre altele, asupra următoarelor aspecte:

- Pînă ce noi date analitice și experimentale vor fi disponibile, dimensionarea portalelor la forțe seismice de circa 2,5 ori mai mari decît cele de cod, apare ca o cale rațională de asigurare a unui nivel de protecție adecvat. O direcție de urmat, care va conduce la o reducere a eforturilor seismice în stîlpi este spre portale ce integrează absorbanți de energie. În acest domeniu, sînt necesare, în continuare, studii teoretice și experimentale
- Efectul favorabil al barelor de zvelțețe redusă, îndreptățește extinderea prevederii din normativul P 100/81 $\lambda < 100$ pentru grad seismic > 8 și la grade seismice $\leqslant 8$
- Pentru o asigurare cît mai echilibrată a diferitelor construcții, considerăm necesar o diferențiere a coeficientului ψ, care intervine în evaluarea forțelor seismice, în funcție de mai mulți parametri geometrici-funcționali ai structurii.

De asemenea, sînt propuse modele analitice pentru comportarea histeretică a barelor și subansamblurilor de portale.

În prezent, se desfășoară cercetări experimentale de laborator, menite să confirme rezultatele teoretice obținute.

Structurile clădirilor industriale etajate

Pentru structurile în cadre ale clădirilor industriale etajate au fost efectuate analize numerice, de tip **« time-history »**, cu ajutorul programului de calcul **ANELISE — 3** al IPCT.

Testări numerice s-au efectuat pe cadrele transversale și longitudinale ale unor structuri tipizate de clădiri proiectate după norme. În cele ce urmează, se prezintă rezultate privind un caz reprezentativ din cele studiate, respectiv o clădire cu 3 niveluri, 2 deschideri de 6 m, travei de 6 m și încărcare utilă pe planșeu 500 kgf/m^2 **(Fig. 6)**, pentru gradele 7 și 8 de producție antiseismică. Pe lîngă soluțiile calculate după prescripțiile actuale (soluții de bază), au fost supuse analizelor dinamice și variante avînd elemente cu armături și cu secțiuni de beton modificate, urmărind, în final, găsirea unor căi de îmbunătățire a performanțelor structurale.

În **Tabelul 4,** sînt descrise variantele analizate și sînt date indicativele folosite, iar în **Tabelul 5,** sînt centralizate cele mai semnificative rezultate ale analizei dinamice. Acțiunile considerate sînt cea după normativul P 100—81 și cea dată de accelerograma INCERC, București, 4 martie 1977, componenta N—S, afectată cu factorii de scară de 95% pentru gradul 8 și de 57% pentru gradul 7 de protecție antiseismică. În **Fig. 7,** sînt reprezentate situații caracteristice de dispunere a articulațiilor plastice.

Din examinarea rezultatelor, se pot desprinde următoarele aspecte mai importante:

- Cele mai mari raporturi între coeficienții seismici efectivi și cei de normativ și cei mai mari coeficienți de reducere (deci cele mai mici reduceri în răspuns inelastic față de unul perfect elastic) se obțin pentru structurile cu grad 7, față de cele cu grad 8 de protecție antiseismică, și pentru cadrele transversale, față de cele longitudinale. Acest aspect s-ar putea explica, prin ponderea diferită a eforturilor seismice în eforturile totale de calcul (mai mică la structurile cu coeficienți de reducere mari)
- Deformațiile rezultate din analiza dinamică neliniară sînt, față de cele presupuse prin normativul P 100 (cele elastice înmulțite cu $1/\psi$), apropiate doar la cadrele transversale pentru gradul 7 seismic, la celelalte fiind mai mari (de peste 2 ori, la cadrele longitudinale pentru gradul 8 seismic). Rotirile de nivel ajung la 1/95, deci mai mari decît limita admisă prin normativ (de 1/150). Reducerea deformațiilor poate fi obținută prin sporirea secțiunilor de beton ale elementelor, dar și prin creșterea armăturilor în stîlpi și în grinzi. Variantele la care stîlpii sînt menținuți în domeniul elastic, fără modificarea secțiunilor lor de beton și păstrînd aceleași grinzi ca în soluțiile de bază, nu prezintă în toate cazurile deformații mai mici. Astfel, în exemplul pentru gradul 7 de protecție antiseismică, rezultă o creștere a rotirilor de nivel cu 30%, probabil datorită unei excitări dinamice mai puternice a structurii
- În soluțiile proiectate după norme, apar articulații plastice, întîi în grinzi iar apoi și în stîlpi, la baza clădirii, formîndu-se mecanisme cinematice globale, dar și la niveluri intermediare. Aceste din urmă articulări se produc, cu toate că, în dreptul fiecărui nod de cadru, este respectată condiția Σ **M Cap (stîlpi)** $> \Sigma$ **M Cap (grinzi).** Situațiile cu un număr relativ mai mare de articulații plastice în stîlpi intervin la cadrele transversale, ale căror rigle au o capacitate mai mare și la care inegalitatea de mai sus este, la nodurile centrale, satisfăcută la limită. Apar, însă, articulații plastice în stîlpi și la nivelurile intermediare ale cadrelor longitudinale, ale căror rigle au o capacitate sensibil mai mică decît cea a stîlpilor (în cazurile studiate, raportul între sumele momentelor capabile ale stîlpilor și cele corespunzătoare riglelor ce concură într-un nod fiind de cel puțin 1,50). La structurile cu armare sporită, atît în stîlpi cît și în grinzi, corespunzător unor coeficienți seismici de calcul mai mari, nu intervine o îmbunătățire semnificativă a comportării din punct de vedere al articulării stîlpilor. Ar apărea, deci, mai eficientă o rezolvare de genul variantelor cu stîlpi menținuți în domeniul elastic, la care se păstrează grinzile dimensionate după normativ
- Pentru evitarea producerii deformațiilor inelastice în stîlpi, pe întreaga înălțime a clădirii, fără a se modifica secțiunile lor de beton, sînt necesare procente de armare mari, depășind pe cele admisibile (după P 100). Mărirea secțiunii de beton a stîlpilor face posibilă menținerea lor în domeniul elastic cu procente de armare neexagerate. Dacă se permite articularea plastică a stîlpilor doar în secțiunile de la baza clădirii, procentele de armare necesare în stîlpi sînt moderate, crescînd cu puțin față de soluțiile de bază
- Cerințele de ductilitate rotațională sînt destul de importante, în unele cazuri, în special la gradul seismic 8, în secțiunile de la baza stîlpilor și în grinzile longitudinale. O scădere a necesarului de ductilitate se poate obține, prin creșterea armăturilor, în care caz, scad și ductilitățile capabile, dar cu mult mai puțin. Creșteri ale secțiunilor de beton duc la o scădere a ductilității necesare însoțită de o creștere a celei disponibile. La structuri cu stîlpi menținuți elastici, pot apare și situații în care ductilitatea necesară în rigle să crească.

Din constatările de mai sus, au putut fi trase următoarele concluzii:

- În linii mari, în condițiile dimensionării structurilor după normativ, deci la acțiuni seismice calculate cu un coeficient « ψ » de reducere a efectelor încărcărilor seismice păstrat același în toate cazurile, sînt mai sensibile la cutremur structurile pentru gradul 8 de protecție antiseismică, față de cele similare pentru gradul 7, precum și cadrele longitudinale, față de cele transversale. Ar fi, în general, mai afectate structurile în care momentele încovoietoare din încărcări gravitaționale au o pondere mai mică în momentele totale de calcul. Acest aspect a rezultat și din testări efectuate pe structuri cu trama stîlpilor de 9 m $\times$ 6 m
- Evitarea producerii articulațiilor plastice în stîlpi la niveluri intermediare nu poate fi asigurată, în toate cazurile, prin respectarea condiției Σ **M Cap (stîlpi)** $> \Sigma$ **M Cap (grinzi)**. Aceasta ar fi o condiție minimă, de regulă fiind, însă, necesare diferențe mai mari între cele 2 sume
- Rezultatele calculului seismic indică o comportare, în general, satisfăcătoare a structurilor dimensionate după norme. Intervin, însă, unele elemente la care ar părea oportună aducerea unor ameliorări. Atrag atenția rotirile de nivel mari, cerințele mari de ductilitate în unele secțiuni ca și formarea articulațiilor plastice în stîlpi la niveluri intermediare
- Influențarea în mod favorabil a acestora a fost urmărită prin variantele încercate. De regulă, pe cîte una din căile urmate (mărirea armăturilor, a secțiunilor de beton, menținerea totală sau în parte a stîlpilor în domeniul elastic), nu au putut fi ameliorate concomitent toate aspectele amintite
- Impunerea acelorași condiții (de exemplu, menținerea stîlpilor în domeniul elastic) nu duce mereu la aceleași rezultate, răspunsul seismic fiind un fenomen complex, determinat de caracteristicile structurii și de accelerograma aplicată
- Îmbunătățirea alcătuirii antiseismice a unei structuri trebuie, deci, întreprinsă, folosind o combinare a variației parametrilor secționali, care este dependentă de caracteristicile dinamice ale acestei structuri, în corelare cu acțiunea de calcul.

Pe baza constatărilor și a concluziilor trase s-a propus în continuare:

- Experimentarea proiectării unei structuri prin corecții succesive, cu ajutorul programelor de calcul dinamic inelastic
- Analizarea unor posibilități de perfecționare a normativului P 100—81 pe următoarele direcții:

— conferirea unui nivel de siguranță satisfăcător și cît mai uniform tuturor structurilor, printr-o diferen-

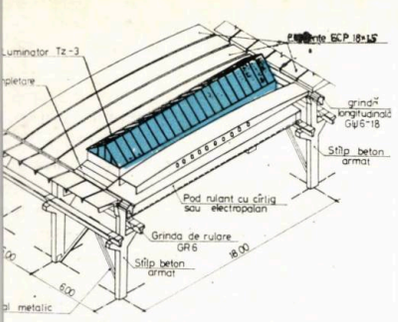

STRUCTURILOR CLĂDIRILOR INDUSTRIALE CU PODURI RULANTE

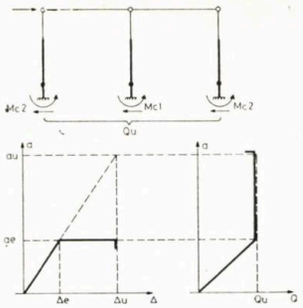

Fig. 2 MECANISMUL CINEMATIC GLOBAL PENTRU CADRUL TRANSVERSAL

FIG. 3 DIAGRAME „P-Δ" PENTRU BARELE PORTALULUI

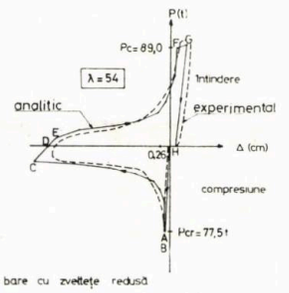

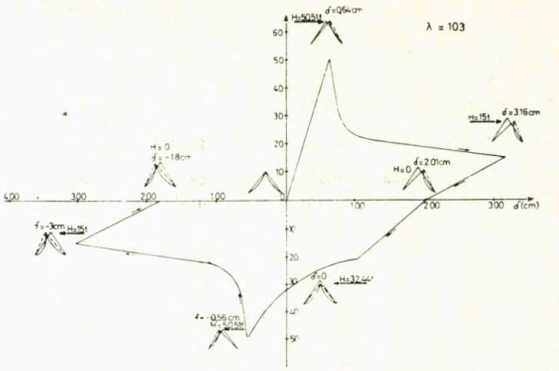

FIG. 4 DIAGRAMA H-d PENTRU SUBANSAMBLUL DE PORTAL

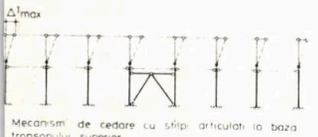

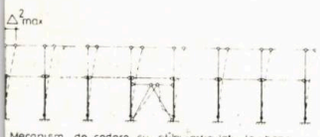

5 MECANISME DE CEDARE ALE CADRELOR LONGITUDINALE

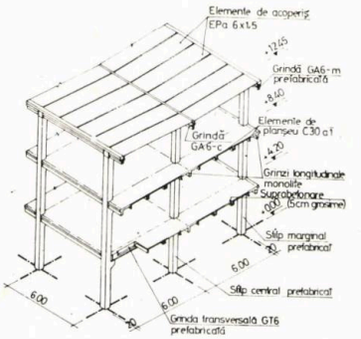

FIG. 6 ALCĂTUIREA STRUCTURILOR CLĂDIRILOR INDUSTRIALE ETAJATE ANALIZATE

FIG. 7 SITUAȚII CARACTERISTICE DE DISPUNERE A ARTICULAȚIILOR PLASTICE

LEGENDA: o articulații constructive
● articulații plastice active la momentul considerat
○ articulații plastice închise

a) CADRE TRANSVERSALE CURENTE

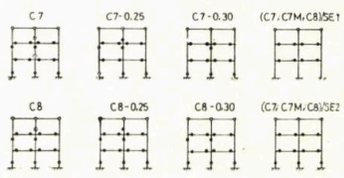

b) CADRE LONGITUDINALE

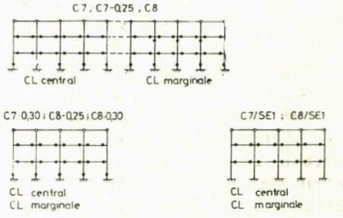

COMPARAREA FORȚEI TĂIETOARE DE BAZĂ REZULTATĂ DIN ANALIZA DINAMICĂ CU CEA STABILITĂ CONFORM NORMATIVULUI P 100-81 - FACTORI DE REDUCERE -

tabel 1

PARAMETRI STRUCTURĂ	grad protecție antiseism.	RAPORT = coeficient seismic efectiv (analiză dinamică) / coeficient seismic cod				FACTORI REDUCERE R = Q inelastic / Q elastic	
		INCERC NS		ELCENTRO NS		INCERC NS	ELCENTRO NS
		ELASTIC	INELASTIC	ELASTIC	INELASTIC		
	7	8,70	2,80	5,34	2,54	0,32	0,47
	7	8,52	3,28	5,38	2,74	0,38	0,51
	7	8,36	3,14	5,37	2,88	0,40	0,53
	8	8,20	2,54	5,46	2,31	0,31	0,42
	8	8,06	2,63	5,21	2,41	0,33	0,46
	8	6,90	3,16	4,92	3,06	0,46	0,64

HALA 6×18 - Hc = 7,20 Qu = 20t

REZULTATE ANALIZĂ DINAMICĂ NELINIARĂ - cu programul „ADINA"

INDICATIV	ACCELEROGRAMA	Factor de reducere	Deplasări relative cm 1	Deplasări relative cm 2	Viteze m/sec 1	Viteze m/sec 2	Accelerații m/sec² 1	Accelerații m/sec² 2	Ductilitate energetică 1	Ductilitate energetică 2	Forță tăietoare de bază
INSn	INCERC - NS	1	4,60	4,83	0,25	0,23	3,30	3,26	9,96	4,66	302,5
INS	INCERC - NS	0,57	1,40	1,80	0,10	0,13	1,98	1,99	7,00	1	166
EC NS	ELCENTRO - NS	0,38	0,59	2,33	0,06	0,22	1,39	2,55	3,70	1	149
OL	OLIVIA - Iugoslav	0,265	1,2	2,3	0,1	0,24	1,84	2,49	14,7	1	170
OP	OPSTI - Iugoslav	0,33	0,3	1,5	0,03	0,15	0,74	1,63	4	1	104,6

tabel 3

TABEL 5 DATE CARACTERISTICE ALE RĂSPUNSULUI SEISMIC AL STRUCTURILOR ANALIZATE

GRAD SEISMIC	CADRE	STRUCTURĂ	ACȚIUNE *	TIP RĂSPUNS	COEFICIENT SEISMIC C/30 C. EFECTIV	C. NORMATIV	C. INELASTIC / C. ELASTIC	DEPLASĂRI ** MAXIME (cm)	ROTIRI MAXIME DE NIVEL **	ENERGIE DISIPATĂ (kNm)	DUCTILITĂȚI MAXIME NECESARE ABSOLUTE	TRANSANTE	DE ROTIRE STÎLPI	RIGLE	PERIOADA PROPRIE (sec)
7	TRANSVERSALE	C7	P100	ELASTIC	3,88	1	—	5,61	1/180	—	—	—	—	—	0790
		C7		INCERC	21,64	5,58	—	4,74	1/212	—	—	—	—	—	0722
		C7		INELASTIC	14,14	3,65	0,65	5,79	1/168	16,0	1,91	3,24	8,37		
		C7-0,25			15,67	4,04	0,72	5,12	1/178	12,2	1,70	2,89	6,45		
		C7-0,30			16,47	4,25	0,76	5,17	1/200	9,1	1,51	1,96	4,54		
		C7/SE1			16,24	4,18	0,75	7,12	1/133	13,3	—	—	8,98		
		C7/SE2			14,42	3,72	0,67	6,52	1/186	14,7	1,99	2,34	9,14		
		C7M	P100	ELASTIC	3,82	1	—	3,73	1/271	—	—	—	—	—	0646
		C7M		INCERC	20,60	5,39	—	2,87	1/378	—	—	—	—	—	0601
		C7M/SE1		INELASTIC	15,28	4,00	0,74	4,28	1/237	8,9	—	—	5,16		
		C7M/SE2			14,31	3,75	0,70	4,30	1/257	10,2	1,97	2,00	5,43		
	LONGITUDINALE	C7	P100	ELASTIC	4,15	1	—	4,81	1/243	—	—	—	—	—	0756
		C7		INCERC	19,40	4,68	—	3,68	1/277	—	—	—	—	—	0677
		C7		INELASTIC	12,46	3,00	0,64	6,71	1/168	73,9	2,46	2,57	19,74		
		C7-0,25			13,76	3,31	0,71	5,92	1/187	62,0	2,02	1,76	11,74		
		C7-0,30			14,71	3,55	0,76	5,18	1/190	46,8	1,57	1,18	9,98		
		C7/SE1			13,77	3,32	0,71	7,72	1/126	71,2	—	—	23,84		
8	TRANSVERSALE	C8	P100	ELASTIC	6,37	1	—	6,22	1/162	—	—	—	—	—	0646
		C8		INCERC	34,33	5,39	—	4,79	1/227	—	—	—	—	—	0601
		C8		INELASTIC	20,18	3,17	0,59	11,67	1/100	50,6	5,26	7,65	11,57		
		C8-0,25			22,67	3,56	0,66	7,97	1/137	40,1	2,94	4,86	6,33		
		C8-0,30			25,53	4,01	0,74	6,20	1/160	26,9	2,29	3,83	4,29		
		C8/SE1			23,67	3,72	0,69	9,34	1/109	37,5	—	—	9,33		
		C8/SE2			20,86	3,28	0,61	10,62	1/111	47,9	3,33	4,59	10,01		
	LONGITUDINALE	C8	P100	ELASTIC	6,78	1	—	5,58	1/202	—	—	—	—	—	0634
		C8		INCERC	36,44	5,23	—	4,29	1/269	—	—	—	—	—	0567
		C8		INELASTIC	19,56	2,88	0,55	12,21	1/95	249,0	5,12	7,51	23,19		
		C8-0,25			20,70	3,05	0,58	10,53	1/108	212,4	4,41	5,39	15,32		
		C8-0,30			22,41	3,30	0,63	7,43	1/160	140,0	2,24	2,95	7,50		
		C8/SE1			24,49	3,61	0,69	9,70	1/104	174,8	—	—	21,08		

* Calculele după normativ sînt efectuate cu programul SECON-2 pe o schemă statică cu noduri punctuale. Calculele dinamice sînt efectuate cu programul ANELISE-3, pe o schemă statică cu noduri de dimensiuni finite.

** Deplasările și rotirile maxime pentru acțiunea de normativ (P100) sînt cele elastice înmulțite cu coeficientul 1/ψ (ψ=0,2)

REZULTATELE CALCULULUI DINAMIC CU PROGRAMUL ANELISE 3 - ELASTIC

caracteristici hală		Perioada fundamen. sec	Coeficient seismic p100 c/o	Accelerograma utilizată	Deplasări maxime cm Δp	Deplasări maxime cm Δînt	Accelerație nivel m/s² acop	gr. de rulare
înă	înălț. cale	Capac pod						
	6,0	5	0,80	3,40	INCERC N-S	1,39	2,59	1,64	1,20
					INCERC E-V	1,46	2,70	1,78	1,06
					EL CENTRO N-S	0,84	1,56	1,00	0,86
					EL CENTRO E-V	0,96	1,79	1,16	0,87
18	7,2	20	0,89	3,36	INCERC N-S	1,67	3,89	1,95	1,24
					INCERC E-V	1,54	3,70	1,87	1,01
					EL CENTRO N-S	1,33	3,00	1,43	1,31
					EL CENTRO E-V	0,98	2,20	1,09	1,06
18	7,2	8	0,78	3,41	INCERC N-S	0,83	1,70	1,37	1,03
					INCERC E-V	0,90	1,80	1,47	0,90
					EL CENTRO N-S	0,83	1,65	1,46	1,02

tabel 2

TABEL 4 STRUCTURI ANALIZATE DE CLĂDIRI INDUSTRIALE ETAJATE

Nr. crt.	DESCRIEREA STRUCTURII		Grad protecție antiseismică	INDICATIV	Direcția preluării acțiunii forțelor seismice	DIMENSIUNI STÎLPI CENTRAL cm×cm	DIMENSIUNI STÎLPI MARGINAL cm×cm	INDICI CONSUM SUPRASTRUCT. (travee curentă) beton cm/m²	INDICI CONSUM SUPRASTRUCT. (travee curentă) oțel kg/m²
1	Structuri dimensionate după norme = soluții de bază		7	C7	transversală; longitudinală	40×40	40×40	18,12	17,6
			8	C8		50×50	45×45	19,13	19,3
2	Variante cu aceleași secțiuni de beton ca soluțiile de bază, cu armarea elementelor mărită, corespunzător unui coeficient seismic de calcul sporit cu	a) 25% echivalînd cu $\psi = 0.25$	7	C7 - 0,25		40×40	40×40	18,12	18,3
			8	C8 - 0,25		50×50	45×45	19,13	20,4
		b) 50% echivalînd cu $\psi = 0.30$	7	C7 - 0,30		40×40	40×40	18,12	19,2
			8	C8 - 0.30		50×50	45×45	19,13	21,6
3	Variante cu aceleași grinzi ca soluțiile de bază, cu stîlpi cu aceleași secțiuni de beton ca soluțiile de bază și armate astfel încît să rămînă în domeniul elastic	a) pe întreaga înălțime a clădirii	7	C7 / SE1	transversală	40×40	40×40	18,12	19,1
			8	C8 / SE1		50×50	45×45	19,13	22,5
		b) cu excepția secțiunii de la baza clădirii	7	C7 /SE 2		40×40	40×40	18,12	18,3
			8	C8 / SE2		50×50	45×45	19,13	20,3
	Variante cu aceleași grinzi ca soluțiile de bază și stîlpi cu secțiuni sporite și armați astfel încît să rămînă în domeniul elastic	a) pe întreaga înălțime a clădirii	7	C7M /SE1	transversală	50×50	45×45	19,13	18,5
		b) cu excepția secțiunii de la baza clădirii	7	C7M / SE2		50×50	45×45	19,13	18,0

ere a coeficientului «ψ» de reducere a efectelor încărcărilor seismice, în funcție de o serie de parametri ce caracterizează structura, în primul rînd de gradul de protecție antiseismică, prin care să se ia în considerare raportul dintre eforturile din încărcări gravitaționale și cele seismice de calcul;

— tratarea mai cuprinzătoare a problemei dirijării formării articulațiilor plastice în elementele cadru, pentru a putea constitui un criteriu clar de dimensionare;

— includerea unor criterii de ductilitate, pe tipuri de elemente;

— indicarea unor elemente suplimentare necesare în calculele dinamice inelastice, cum ar fi curbe caracteristice pentru materiale, rigiditate de calcul, accelerograma de calcul.

Din cele prezentate, apare pregnant faptul că satisfacerea criteriilor de performanță la acțiunea seismică se situează încă într-un domeniu larg de investigare.

Studiile de tipul celor prezentate au permis aprofundarea unor aspecte menite a îmbunătăți concepția de conformare structurală generală și locală, diferențiată pe categorii de structuri. Această concepție va fi perfecționată în continuare printr-un proces de prelucrare a cunoștințelor teoretice, a datelor furnizate de analizele numerice și a experimentărilor de laborator.

Ing. MIOARA DABIJA
Ing. OCTAVIAN MĂNOIU
Ing. RADU GIURGEA

DINAMICA CONCEPTULUI DE PROIECTARE A CONSTRUCȚIILOR

Este bine cunoscut faptul că, astăzi, mai mult decît oricînd, rezultatele activității de proiectare sînt apreciate în funcție de măsura în care sînt satisfăcute dezideratele procesului de industrializare a execuției lucrărilor, cerințele de utilizare rațională a materialelor și economicitatea soluțiilor adoptate. În același timp, proiectării i se cere realizarea unor construcții calitativ superioare, capabile de a asigura, pe perioade lungi de timp, o funcționalitate corespunzătoare necesităților de exploatare, în condiții de maximă siguranță.

Cele de mai sus au făcut ca, de-a lungul anilor, eforturilor creatoare ale inginerilor proiectanți să fie canalizate în primul rînd în direcția adîncirii cunoașterii amănunțite a legilor fundamentale ale teoriei construcțiilor, pentru ca pe această cale să se poată stabili, pentru fiecare tip în parte, o concepție rațională de alcătuire, atît a ansamblului cît și a detaliilor caracteristice. În același timp, puternica dezvoltare a bazei de cercetare pe plan național și mondial, schimbul rapid de informații prin materialele tehnice publicate, conferințe, simpozioane sau seminarii organizate pe baza unor tematici de mare actualitate, au creat un cadru general favorabil, în care problematica proiectării s-a deplasat în mod evident către pozițiile de vîrf ale tehnicii și teoriei construcțiilor, singura cale posibilă pentru obținerea eficienței necesare.

Legat de cele de mai sus, trebuie să ne întoarcem gîndurile asupra acelui minunat și de neuitat exemplu al inginerului francez EUGÈNE FREYSSINET, creatorul betonului precomprimat (de la a cărui naștere, cu cîțiva ani în urmă, se împlineau 100 de ani), și să încercăm să pătrundem semnificația gîndirii lui profunde asupra rolului pe care constructorii îl au în ansamblul societății. Freyssinet spunea:

« Fiecare grup omenesc dispune, pentru a realiza cadrul material al civilizației sale, de un ansamblu limitat de resurse gospodărite de către constructori. Orice risipă a acestora, înseamnă diminuarea puterii, coborîrea nivelului de viață, agravarea mizeriei celor mai puțin favorizați. A utiliza în cele mai bune condiții resursele colectivității, nu este pentru constructor un simplu mijloc de a cuceri gloria, bogăția sau eleganța spiritului. Este o imperioasă obligație morală. »

Îmi propun să trec, sumar, în revistă unele aspecte ale actualului concept de calcul al construcțiilor, corespunzător etapelor din trecutul apropiat, dar care în prezent e necesar a fi reformulat, corespunzător acumulării de cunoștințe și date experimentale furnizate de cercetare pe plan mondial, precum și facilităților create în tehnica de calcul prin utilizarea calculatoarelor.

Complexitatea procesului de construcții implică, în desfășurarea lui, un cerc larg de elemente subiective, corespunzător competenței specialiștilor antrenați în realizare. Calitatea finală a construcției — și deci siguranța acesteia — se amendează, pe parcursul realizării ei, în mod diferențiat, astfel încît, un același tip de structură, executată într-un număr mare de exemplare — cazul curent al producției structurilor tipizate —, se poate prezenta cu caracteristici calitative diferite de la una la alta, corespunzător condițiilor în care factorii ei de realizare au acționat mai mult sau mai puțin exact.

Putem vorbi, deci, de o personalizare a construcției, în raport cu factorii ei de realizare, ceea ce revine în a admite că, în raport cu « siguranța teoretică » determinată la proiectare, în fapt, fiecare exemplar de construcție din aceeași serie prezintă o « siguranță reală », reprezentînd o variabilă în anumite limite, situate în vecinătatea siguranței teoretice.

Pe de altă parte, în practica de proiectare curentă, siguranța construcției este determinată pentru « construcția din proiect », cu alte cuvinte o « siguranță proiectată », corespunzătoare situației ideale, în care construcția se realizează pe teren, exact în condițiile proiectate, din toate punctele de vedere: dimensiuni, caracteristici fizico-mecanice ale materialelor, condiții de teren, condiții de încărcare. Proiectantul verifică condițiile de siguranță necesare, atît pentru încărcările din exploatarea normală, cît și pentru încărcările excepționale, cum ar fi încărcările seismice, pentru « construcția din proiect », ca și cum aceasta ar fi automat transpusă în realitate, neschimbată, pentru întreaga perioadă de exploatare.

Pe această cale, construcția este înzestrată cu o anumită capacitate portantă, care este în exces față de solicitările normale de exploatare și la limită față de încărcările excepționale, dat fiind faptul că acestea din urmă sînt cele care dimensionează. Construcției i se cere ca, sub încărcările normale de exploatare, să lucreze în domeniul elastic de solicitare-deformare, în timp ce, sub acțiunea încărcărilor excepționale, i se permite un comportament inelastic, ca mijloc de supraviețuire.

Din acest punct de vedere, se poate pune întrebarea: Sub acțiunea sarcinilor extraordinare, construcția are aceeași șansă de supraviețuire, indiferent de perioada de timp scursă de la realizarea ei? Sau, cu alte cuvinte: poate fi acceptată o constanță a capacității de adaptare postelastică a elementelor structurale vitale, pe întreaga perioadă de exploatare?

Nu poate fi vorba de așa ceva, întrucît putem considera, pe un plan mai larg, o construcție ca avînd:

- Viață: construcția este un mecanism viu, care consemnează permanent consecințele exploatării ei
- Vîrstă: construcția prezintă o variație a capacității portante disponibile de-a lungul perioadei de exploatare
- Reacție: modul în care construcția se adaptează, periodic, stării de solicitare.

Oricît ar părea de paradoxal, în proiectarea curentă, în prezent, concepția de calcul nu îmbrățișează problema siguranței sub aspectele de mai sus, deși apare evident că resursele totale, la care construcția face apel în momentul solicitării de vîrf — solicitarea seismică — sînt direct amendate de perioada cronologică în care apare solicitarea seismică în viața construcției, precum și de tot ceea ce aceasta a consemnat ireversibil datorită evenimentelor de solicitare prin care a trecut anterior.

Sarcina excepțională seismică, care poate aduce construcția în vecinătatea pragului limită de colaps, va avea valori diferite față de cea anticipată la proiectare și valori, de asemenea, diferite, după cum evenimentul se produce la intervale diferite față de timpul « t_o » — data realizării clădirii —, fiind indisolubil legată de:

- Situația stării de solicitare a construcției, anterioară evenimentului, care a putut crea o variație în distribuția rigidităților față de considerentele de proiectare, o stare mai mare sau mai mică de « microdezafectare »
- Caracteristica procesului de adaptare la teren a construcției sub solicitările normale de exploatare și natura echilibrului existent între sol și structură, în momentul evenimentului
- Variația caracteristicilor mecanice, în timp, a materialelor componente, care se poate desfășura în mod favorabil sau nefavorabil, din punct de vedere al capacității portante și, mai ales, din punct de vedere al caracteristicilor de deformație neliniară
- Numărul și valoarea solicitărilor seismice consemnate anterior evenimentului, de către construcție (trebuie aici să reținem importanța din ce în ce mai mare acordată microseismelor, care, în număr mare, nepercepute de oameni, solicită totuși construcțiile, prin efectele provocate de ultrasunete)
- Consecințele rezultate, pentru construcție, din acțiunea mediului înconjurător (coroziune, biodegradare).

În contextul celor arătate, conceptia de siguranță acceptată în proiectare, în prezent, constînd în dirijarea efortului creator în direcția verificării unei capacități portante teoretice, vizavi de o solicitare sau un grup de solicitări presupuse, ar trebui reajustată pe o poziție mai realistă, acceptînd necesitatea verificării funcționalității construcției, prin criteriul de siguranță considerat ca o funcțiune variabilă în timp, în cadrul complex în care construcția există implementată în mediul înconjurător.

În mod cu totul deosebit, analiza dinamicii siguran unei construcții se impune, însă, în cazurile în ca se urmărește anticiparea comportamentului proba la un viitor seism, întrucît disponibilul de capacita portantă pentru preluarea solicitărilor seismice es un rezultat direct al modului în care construcția a fo solicitată în perioada premergătoare.

Din punct de vedere al proiectării, se pot adopta do căi diferite de determinare a variației siguranței timp și anume:

1. Verificarea siguranței globale a construcției, în din faza de proiectare, pentru cîteva etape distinc ale perioadei de exploatare.

Pentru fiecare din aceste etape, ținînd seama probabilitatea de schimbare a caracteristicilor de rez tență și deformație, pe de o parte, și a celor de înc care și adaptare la mediul înconjurător, pe de a parte, s-ar putea reevalua condițiile de funcționalita admisibile, păstrînd un același nivel de siguranță adm la o solicitare seismică potențională.

2. Reverificarea periodică a siguranței construcț la solicitări seismice, la intervale de timp semnificat (20—25 ani), ca operație curentă de proiectare, ținî seama de situația reală în care aceasta se găsește, baza unor determinări a caracteristicilor mecanice de rigiditate, realizate prin metode de analiză nec tructivă.

În funcție de constatările făcute, în ideea păstră unui același nivel de siguranță, construcția poate suf limitări în funcționalitate — ca, de exemplu, reducer nivelului de încărcare —, dezafectări parțiale ale ansa blului constructiv — cum ar fi reducerea unui num de niveluri — sau intervenții pe plan structural, p dotarea suplimentară, față de proiectul inițial, cu dispozitive rezistente integrate armonios în ansamb constructiv.

Prin ambele căi sugerate, care în fapt operează aceeași direcție, se va putea trece, de la actuala c cepție de apreciere statică a siguranței, la o concep realistă, preluată dealtfel în toate domeniile tehni **privind reevaluarea potențialului disponibil, fu ție de uzura fizică și morală a utilajului respec** — construcția putînd fi asimilată, fără nici o exagera cu un utilaj mecanic complex.

Transpunerea, în proiectarea curentă, necesită, în dezvoltarea unei metodologii de calcul adecvată, baz pe o tehnică de cercetare capabilă de a furniza d complete privind rigiditatea reală a construcț starea de efort consemnată și capacitatea de reziste disponibilă a elementelor structurale.

Deși procesul de automatizare a favorizat într-o m măsură creșterea gradului de precizie a determinări de calcul, precum și abordarea lor de pe poziții apropiate de considerentele teoretice, conceptul verificare a siguranței nu s-a schimbat, practic, cu nim față de situația anterioară.

Așadar, o tehnică nouă de calcul s-a integrat într structură de calcul depășită, față de nivelul de cunoaște din prezent, cu alte cuvinte « noul » s-a subordo « vechiului ».

Această stare de fapt, improprie și în dezacord legile progresului, nu poate fi remediată decît print schimbare radicală a conceptului de calcul al siguran trecîndu-l din domeniul « convenției de calcul » — zată pe stabilirea proprietăților materialelor și a n dului lor de comportare în cadrul unor legi simplific « solicitare-deformație » — în domeniul calculelor p babiliste, în care comportamentul structurii este urm rit de-a lungul întregii istorii a încărcării, luîndu-se considerare caracteristicile de rezistență și deforma ale materialului corespunzătoare fazei de încărca

În prezent, sînt deja puse la punct programe calcul permițînd analiza în domeniul postelastic, p blema cuantificării siguranței disponibile păstrînd, în în continuare, acel « caracter determinist » la c ne-am referit anterior, rezultat din compararea, cadrul unor relații de maximă precizie, a unor « i teze » de încărcare și răspuns ale construcției. Disp

orția dintre precizia și complexitatea mecanismului de lcul și gradul de aproximație al ipotezelor făcute, sproporție din ce în ce mai evidentă, impune o recon-derare a modalității de determinare a siguranței de pe oziții mai realiste. În acest sens, se propune trecerea un sistem de calcule de tip « multitest », prin utili-rea unor « scenarii de ruină », prefigurînd o multitu-ne de ipoteze de încărcare, corelate cu un număr de puri de răspuns al construcției. Determinările de lcul, ținînd seama de imposibilitatea stabilirii datelor intrare la nivelul preciziei matematice a relațiilor propriu-zise de calcul, urmează a avea în cadrul pro-amelor « multitest » un caracter intenționat aproxi-ativ (și nu riguros exact ca intenție), în ideea fixării antumului de siguranță necesară, prin delimitarea ui domeniu de siguranță disponibilă.

Scenariile de ruină urmează a fi stabilite, de la caz caz, corespunzător « nivelului de încărcare », astfel cît să rezulte de fiecare dată un domeniu de siguranță care construcția se găsește cu certitudine, mai roape de una sau alta din limitele acestuia, respectiv se asume un « risc acceptabil » pentru fiecare even-alitate de încărcare-răspuns al construcției. Pentru easta, este necesară, într-o primă etapă, o metodo-gie de stabilire a « vulnerabilității specifice » a unei nstrucții, în raport cu diferitele tipuri de solicitări pe baza aceasta, de compus « scenariile de ruină » finite prin cele două componente care le determină: scenarii de solicitare » și « scenarii de răspuns ».

Este de menționat că semnificația termenului de ruină » în cele de mai sus, trebuie înțeleasă drept area limită posibilă vizavi de o anumită treaptă a spunsului construcției, ca de exemplu: atingerea sau epășirea stadiului de fisurare, atingerea stării de defor-are limită, atingerea stadiului de curgere, de depășire pragului elastic, colapsul parțial sau total.

Prin aplicarea conceptului de calcul de testare succe-vă a construcției, la o gamă de scenarii de ruină stabi-e corespunzător specificului construcției respective, va putea determina, în mod mai realist, siguranța

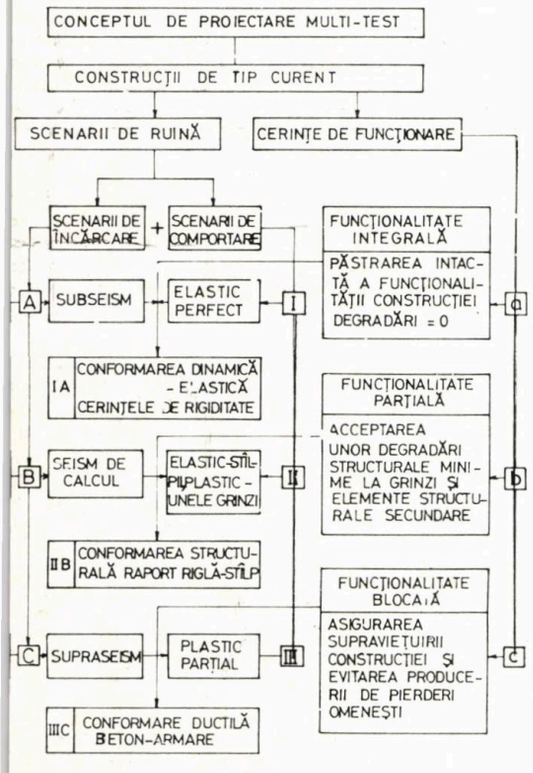

FIG. 1 ALGORITM PROIECTARE

sponibilă pentru cele trei etape importante de con-rolat în proiectare:

NIVELUL 1 — Pierderea funcționalității construcției.

NIVELUL 2 — Producerea de avarii structurale im-ortante.

NIVELUL 3 — Evitarea colapsului implicînd pericol entru viață.

În cadrul unui ansamblu constructiv, elementele structurale ce îl compun pot fi împărțite în mai multe categorii de importanță, judecînd după rolul pe care acestea îl joacă în mecanismul rezistent al construcției și după gravitatea consecințelor rezultate în cazul pierderii capacității portante a elementului respectiv.

Apare evidentă necesitatea introducerii unor criterii de calibrare a siguranței elementelor componente, în mod diferențiat, corespunzător specificului de schemă statică a ansamblului constructiv din care face parte și, mai mult, de ponderea fiecăruia dintre elemente în procesul de realizare a siguranței globale. Într-o formulă cuprinzătoare a celor două aspecte de mai sus, am putea stabili criterii de calibrare a siguranței corespunzător cu « funcția structurală » a elementului la care ne referim, putînd admite, spre exemplu, următoarele clase:

CLASA I • **FUNCȚIE STRUCTURALĂ VITALĂ** = APORT FUNDAMENTAL ÎN MECANISMELE, REZISTENT ȘI DE SUPRAVIEȚUIRE, ALE UNEI CONSTRUCȚII

CLASA a II-a • **FUNCȚIE STRUCTURALĂ ESENȚIALĂ** = APORT FUNDAMENTAL, ÎN MECANISMUL REZISTENT ȘI PRINCIPAL, ÎN MECANISMUL DE SUPRAVIEȚUIRE

CLASA a III-a • **FUNCȚIE STRUCTURALĂ NORMALĂ** = APORT SECUNDAR ÎN MECANISMELE, REZISTENT ȘI DE SUPRAVIEȚUIRE, ALE UNEI CONSTRUCȚII

CLASA a IV-a • **FUNCȚIE STRUCTURALĂ AUXILIARĂ** = APORT NESEMNIFICATIV ÎN MECANISMUL REZISTENT AL STRUCTURII PRINCIPALE.

Calibrarea siguranței, corespunzător claselor de funcții structurale de mai sus, este necesar a se face prin introducerea unor prevederi de calcul, care să asigure, în mod diferențiat, comportamentul în stadiul de lucru elastic și, respectiv, inelastic.

În același timp, pentru a se putea stabili o calibrare a siguranței cît mai rațională, pe lîngă diferențierile legate de « funcția structurală » și schema statică a ansamblului constructiv, este necesar a se introduce diferențieri și în funcție de specificul de solicitare, luînd în considerare natura încărcărilor și modul lor de acționare din punct de vedere al perioadei de revenire.

Dintr-un număr de « nivele de siguranță », stabilite pe baza unor cercetări de profil și studii parametrice pe serii de tipuri de structuri, proiectantul, stabilindu-și singur încadrarea în clasele de « funcții structurale », poate alege nivelul optim de siguranță al elementului, astfel încît, în mod real, să rezulte o siguranță globală, satisfăcătoare, a întregului ansamblu. Adoptarea unui asemenea concept, de calibrare a siguranței, prezintă avantajul, față de situația actuală, că plasează, în toate cazurile, efortul de proiectare la nivelul înțelegerii depline a mecanismelor rezistente ale construcției proiectate, eliminînd pericolul proiectării rutiniere, dușman dovedit al calității construcțiilor, și, în același timp, mărește gradul de încredere în aprecierile făcute asupra marjei de siguranță disponibile, în condițiile apropierii.

Proiectarea curentă sau de excepție a construcțiilor acționate de sarcini seismice continuă să se facă, prima — prin utilizarea unor metode de calcul convenționale, convenția acceptată extinzîndu-se atît asupra nivelului de solicitare cît și asupra răspunsului așteptat al construcției —, cea de a doua, de regulă, prin efectuarea unor analize modale, vizînd explicitarea comportamentului probabil, sub acțiunea solicitărilor excepționale.

Dacă primei categorii de metode, în fapt cea curent folosită sub o formă sau alta în proiectare, i se poate reproșa faptul că, asupra siguranței reale, datele de calcul nu sînt explicite, celei de a doua categorii i se poate face observația că, în schimbul unui efort de proiectare apreciabil, nu poate rezulta, în cel mai fericit caz, decît imaginea unui comportament probabil față de seismul luat în considerare.

Apare, după părerea autorului, necesitatea reformulării actualului concept de siguranță la solicitări seismice prin restructurarea elementelor fundamentale ce îl determină și introducerea, în proiectare, a unei noi metodologii de calcul, prin care să se poată efectua, concomitent, o suită de analize parțiale, diferențiate ca grad de acuratețe matematică, și care, însumate, să permită determinarea probabilității de comportament a construcției la o suită de evenimente de solicitare, acceptabile pe amplasamentul respectiv.

În sensul celor de mai sus, conceptul de calcul « multitest », amintit mai înainte, ar putea opera în direcția determinării, respectiv a verificării structurilor la solicitări seismice, în cadrul unei suite de modele mecanice, armonizate cerințelor funcționale specifice construcției, constînd în:

1. Luarea în considerare, în toate cazurile, a unei suite de trei tipuri de seisme și anume:

A. SUBSEISM, avînd caracteristici dinamice moderne, dar cu o probabilitate de producere mare (5—10 ani perioadă de revenire).

B. SEISMUL DE BAZĂ, avînd caracteristicile dinamice corespunzătoare datelor de zonare seismică, cu o probabilitate de producere mai redusă (20—30 ani perioadă de revenire).

C. SUPRASEISM, eveniment cu probabilitate de producere extrem de redusă, dar totuși posibilă, depășind mai mult sau mai puțin prevederile cuprinse în hărțile de zonare seismică și sub acțiunea căruia construcția trebuie să-și păstreze integritatea, astfel încît să poată fi evitate pierderile de vieți omenești.

În cele ce urmează, cele trei tipuri de seisme urmează a constitui, în cadrul algoritmului complex de proiectare propus, « SCENARIILE DE SOLICITARE » **(Fig. 1).**

2. Programarea diferențiată a comportamentului unei construcții, prin următoarele **stadii de lucru:**

I. ELASTIC, pentru întreg ansamblul structural și nestructural

II. ELASTIC-PLASTIC, constînd în menținerea în regim de lucru elastic a elementelor structurale vitale (de exemplu, a stîlpilor unei structuri în cadre) și în regim de lucru inelastic a unora din elementele structurale principale (de exemplu, a grinzilor unei structuri în cadre), precum și a elementelor structurale secundare (cum ar fi compartimentările interioare).

III. PLASTIC, constînd în admiterea extinderii comportamentului inelastic, atît la unele din elementele vitale, cît și la majoritatea elementelor structurale, principale și secundare.

Cele trei tipuri de comportament vor constitui, în cadrul algoritmului de proiectare, « SCENARIILE DE COMPORTAMENT » **(Fig. 1).**

3. Luarea în considerare a cerințelor de exploatare ce trebuie asigurate, astfel încît construcția respectivă să își poată îndeplini funcția socială pentru care a fost realizată.

Aceste cerințe pot fi clasificate în limitele a trei categorii, diferențiate în funcție de gradul de dezafectare admis postseism și anume:

a. FUNCȚIONALITATE INTEGRALĂ — construcția urmînd a fi exploatată normal în urma evenimentului de solicitare. Neflind admise nici un fel de dezafectări, recuperarea postseism trebuie să fie totală.

b. FUNCȚIONALITATE PARȚIALĂ — construcția urmînd a fi exploatată normal numai după efectuarea unor eventuale intervenții la elementele structurale principale și nestructurale. Recuperarea postseism trebuie să se facă relativ ușor, gradul de dezafectare programat fiind limitat.

c. FUNCȚIONALITATE BLOCATĂ — construcția urmînd a fi exploatată numai după recuperarea ei, în măsura în care gradul de dezafectare a elementelor vitale și principale face posibil acest lucru, în condiții economice acceptabile.

Cele trei categorii de mai sus urmează a constitui « CERINȚELE DE FUNCȚIONALITATE » (Fig. 1).

4. Dacă se admite necesitatea efectuării proiectării în sensul calibrării deliberate a celor trei parametri fundamentali — SOLICITARE, COMPORTAMENT, FUNCȚIONALITATE —, atunci devine posibilă stabili-

→

rea « SCENARIILOR DE RUINĂ », pe baza cărora trebuie asigurate, pe de o parte, o conformare rațională a ansamblului structural, iar, pe de altă parte, determinările de calcul ale comportamentului preconizat.

Proiectarea urmează a se face prin stabilirea siguranței disponibile la 3 « NIVELE DE CALCUL », în care scenariile de ruină sînt puse în compatibilitate cu cerințele de funcționalitate specifice fiecărui tip de construcție în parte.

5. Elementul opțional în proiectare, se concentrează, în principal, asupra criteriilor ce trebuie luate în considerare la stabilirea deciziei de compatibilizare a cerințelor de funcționalitate, în cadrul scenariilor de ruină cele mai rațional de adoptat, în cazul analizat.

Din acest punct de vedere, în conceptul de proiectare propus, se au în vedere următoarele nivele de calcul obligatorii (Fig. 1):

NIVELUL 1 DE CALCUL: Se impune asigurarea funcționalității totale a construcției. Scenariul de ruină prevede determinarea conformării în ansamblu a construcției, astfel încît, pentru eventualitatea producerii unui seism din clasa « SUBSEISM », aceasta să poată oferi un răspuns perfect elastic și o recuperare totală.

NIVELUL 2 DE CALCUL: Se acceptă asigurarea unei funcționalități parțiale a construcției. Scenariul de ruină prevede corelarea deliberată a elementelor structurale vitale și principale, astfel încît, în eventualitatea producerii unui seism din clasa « SEISM DE BAZĂ », construcția să poată oferi un răspuns elasto-plastic (localizat), controlat în cadrul unor limite prestabilite, cu un grad de dezafectare redus și cu o recuperare rapidă a construcției.

NIVELUL 3 DE CALCUL: Se acceptă blocarea funcționalității construcției. Scenariul de ruină, necesar a fi luat în considerare, prevede admiterea producerii unui seism din clasa « SUPRASEISM », sub acțiunea căruia se impune asigurarea păstrării integrității construcției prin supraviețuire, fără pericol de pierderi de vieți omenești. Se acceptă extinderea stadiului de lucru plastic pe ansamblul structurii, dar cu un control riguros al ductilității în elementele structurale vitale, problema recuperării fiind opțională, în funcție de valoarea gradului de dezafectare înregistrat.

Adoptarea unor asemenea criterii de proiectare este de natură ca, într-o măsură mai mare decît pînă în prezent, să sublinieze faptul că asigurarea antiseismică a construcțiilor trebuie privită ca o relație de decizie pe plan social, determinarea ei rezultînd exclusiv din posibilitățile economiilor naționale de a conferi protecție membrilor societății respective și patrimoniului social cultural disponibil.

Cele de mai sus pledează pentru necesitatea restructurării actualului concept de calcul al construcțiilor, lucru care nu se va putea obține decît prin reorientarea cercetării fundamentale în construcții, în direcțiile semnalate, astfel încît să se creeze un nou cadru, teoretic și practic, pentru proiectarea construcțiilor. Dar, pentru aceasta, pe lîngă imaginație, talent perseverență, devine din ce în ce mai evidentă necetatea conjugării simultane a eforturilor unui cerc m larg de specialiști din proiectare, cercetare și execuț o materializare în proiectare a cunoscutelor princi privind gîndirea tehnică pluridisciplinară, în sfîrșit deschidere încă și mai mare către nou. Și, pe deasup tuturor, o înțelegere încă și mai adîncă și mai respo sabilă a ceea ce spunea, de asemenea, marele E. FREYS NET privind modul în care trebuie să acționeze constru torul:

« Problemele constructorului sînt complexe, dispe sate, contradictorii. Sarcina sa este de a ordona ace haos. El nu are șansa să reușească, decît dacă este posed de nevoia pasionantă de a imagina combinații de forn și de forțe, de a le materializa, de a le vedea trăind

Ing. GHEORGHE SĂNDULESC

PREOCUPĂRI PENTRU EVALUAREA CALITATIVĂ A PROIECTELOR CLĂDIRILOR DE LOCUIT

Ne îndreptăm, rapid, în țara noastră, spre o situație nouă în construcția de locuințe caracterizată prin rezolvarea în linii mari a problemei asigurării populației cu un acoperiș și cu confortul cuvenit unei locuiri civilizate. Aceasta determină ca, în locul problemei cantitative, care a constituit preocuparea prioritară a domeniului construcțiilor de locuințe în ultimii 30 de ani, să se pună cu pregnanță problema calității, adică a realizării acelui tip de locuință care corespunde cel mai bine caracteristicilor și aspirațiilor familiei respective, cu clădiri posedînd parametri tehnici și economici cît mai buni, care să tragă concluzii adecvate din experiența vastă — pozitivă și negativă — acumulată în acești ani, ai unei intense activități de construcții de masă.

Sistemele și metodele moderne de evaluare a calității construcțiilor au drept principală caracteristică faptul că pun pe primul plan **omul** căruia îi este destinată construcția. Pentru aceasta, este necesară luarea în considerare și evaluarea calității, nu pe criterii empirice și subiective, ci într-o abordare coerentă, obiectivă, prin cuantificarea indicatorilor calitativi ce definesc funcționalitatea și eficiența tehnică și economică a unei clădiri.

Calitatea locuirii este o componentă principală a calității vieții, iar calitatea proiectelor tip este determinantă în atingerea unui nivel înalt al locuirii. Clădirea de locuit, cu durata ei mare de existență, este obligată să facă față, atît varietății tipurilor de familii, în continuă modificare, cît și varietății mereu crescînde a exigențelor individuale față de funcțiile spațiului locuit.

În cadrul I.P.C.T., în anii 1981 și 1982, s-a întocmit un studiu [1] care încerca să răspundă la întrebarea: care sînt însușirile esențiale ale clădirii de locuit, cum pot fi ele clasificate și cuantificate valoric, pentru a putea obține o apreciere globală, obiectivă, a nivelului de satisfacere a cerințelor de bază ale utilizatorului clădirii?

Conform metodei elaborate, determinarea calității, proiectului unei clădiri de locuit se face în etape.

În **etapa I,** se alcătuiește arborele caracteristicilor calitative ale clădirii **(Fig. 1.),** caracteristici care pot fi grupate în 4 mari categorii:

- **Funcționale,** constituind însușirile prin care clădirea răspunde funcțiilor cărora le este destinată, legate în special de cerințele de confort ale locatarilor
- **Tehnice,** adică însușirile intrinseci ale protecției clădirii față de diferite acțiuni și agenți, exteriori și interiori
- **Tehnologice,** referitoare la condițiile ce trebuie îndeplinite, atît pentru o mai simplă confecționare uzinală a elementelor prefabricate, cît și pentru o realizare mai ușoară și mai rapidă a construcției pe șantier
- **Economice,** care includ indicatorii de cost și consum de resurse, specifici proiectului clădirii.

În **etapa a II-a,** se definește fiecare componentă caracteristicilor.

În ceea ce privește caracteristicile funcțional trebuie analizați, distinct, atît factorii ce determi confortul de locuire, cît și cei ce reflectă repartizar interioară a spațiilor apartamentului **(Fig. 2)** sau celor comune clădirii.

Factorii ce se supun evaluării nu pot fi cei stabiliți pr actele normative în vigoare, care, de regulă, au caract univoc și obligatoriu. De exemplu, nu poate fi consid rat factor de calitate respectarea limitelor maxime a suprafețelor utile și construite ale apartamentulu întrucît acestea constituie valori obligatorii stabili prin Decretul nr. 256/1984. În schimb, raport $A_{loc}/A_{utilă}$ prezintă interes ca factor de evaluare, că A_{loc} nu constituie o limită maximă obligatorie, iar u apartament cu o valoare a acestui raport mai ma este, desigur, superior calitativ.

În ceea ce privește caracteristicile tehnice ale clădiri trebuie găsite criterii de exigență relevante și care permită evaluarea calității pe o scară de valori în m multe trepte. Astfel, pentru caracteristica protecți

1. Studiul I.P.C.T. « Determinarea unei metodologii de evalua în stadiul de proiectare a calității clădirilor de locuit, cu luar în considerare a criteriilor conceptului de performanță globală (Pr. nr. 5727), elaboratori: ing. Radu Negru, arh. Alexandra Floria sociolog Dorel Abraham ș.a.

rmice a clădirilor, criteriile trebuie gradate, în funcție nivelul pierderilor de căldură ale clădirii, nivel re, la rîndul său, depinde de compactitatea clădirii xprimată prin raportul V/S), de rezistență termică elementelor de închidere (opace și vitrate) și de mări-ea schimburilor de aer, condiționată de etanșeitatea restrelor și ușilor.

Caracteristicile tehnologice sînt deosebit de impor-nte, în special la clădirile integral prefabricate, unde igențele privind sistemele de îmbinare a panourilor influență, atît asupra consumului de metal în tipare de manoperă în fabrică, cît și asupra operațiilor de onolitizare pe șantier, exigențele uzinale și cele de ntier fiind uneori divergente.

Pentru definirea caracteristicilor economice, ale unei clădiri de locuit, se poate porni de la valorile limită ale prescripțiilor oficiale: **Normativul NP-15,** pentru consumul de ciment, oțel și manoperă și **Decretul nr. 256/1984,** pentru costul de deviz. Pentru consumul de energie înglobată, nu există, încă, elaborate prescripții pe tipuri de clădiri, iar pentru consumul de energie în exploatarea clădirii (încălzire + prepararea apei calde de consum), s-ar putea adopta limitele stabilite prin Ordinul comun MAGF-CPCP Nr. 83/41—1982, care aprobă normele maxime de consum.

Trebuie menționat că o exigență care astăzi nu este, practic, luată în considerare, la evaluarea proiectelor noastre, este costul întreținerii și reparațiilor curente pe o anumită perioadă de exploatare a clădirii. Valoarea acestui criteriu de exigență este în funcție de factori ca: regimul de înălțime al clădirii, sistemul constructiv, tipul instalațiilor și finisajului ș.a.

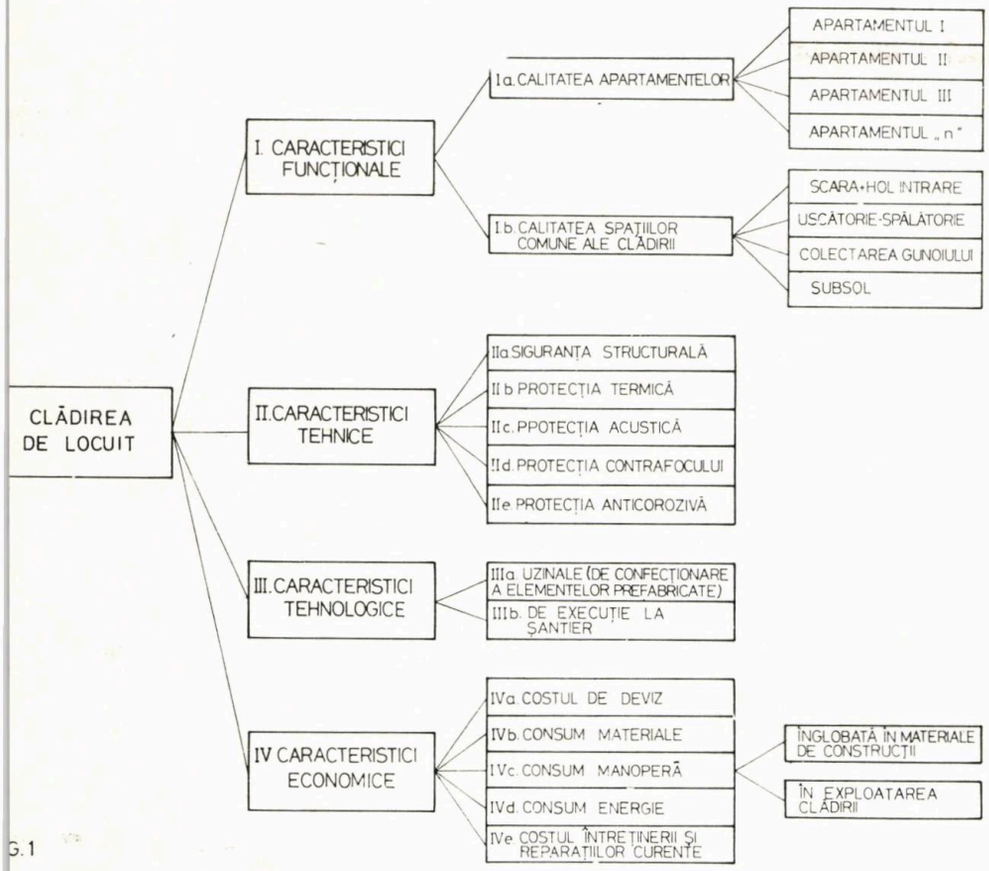

G. 1

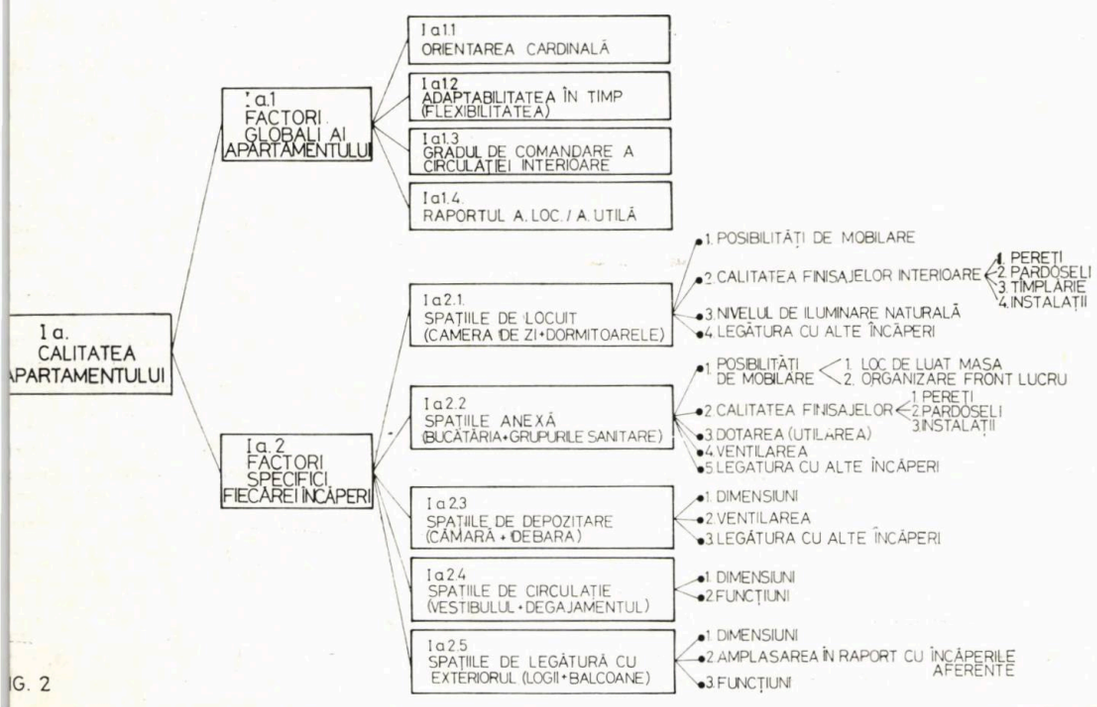

IG. 2

În **etapa a III-a,** se efectuează evaluarea calității fiecărei caracteristici a proiectului. Pentru aceasta, fiecărui factor ce determină conținutul unui criteriu (după ce criteriile de exigență au fost detaliate pînă la elementele primare), i se alocă valori ale notelor de calitate, pe o scară cu minimum 3—4 nivele de apreciere (de ex: soluție slabă, acceptabilă, bună și foarte bună, adică note de 0, 1, 2 și 3).

În această etapă, problema majoră constă în aprecierea ponderii, adică a importanței relative, a fiecărui criteriu, fiind posibil ca, într-o primă perioadă, ponderea convențională să se stabilească prin consens al specialiștilor, urmînd ca, ulterior, să se treacă la calcule de optimizare mai rafinate.

Etapa a IV-a constă în agregarea notelor de evaluare și a valorilor de pondere, pentru obținerea aprecierii globale a calității proiectului. Pentru aceasta, s-a elaborat un algoritm și un program de rulare pe calculatorul I-100, prin care agregarea se face înmulțind notele de evaluare cu ponderile acordate fiecărei trepte ierarhice a arborelui.

Metoda expusă, succint, în cele de mai sus, prezintă o serie de trăsături pozitive, printre care și aceea că este relativ completă, luînd în considerație cea mai mare parte a factorilor ce au o contribuție esențială la calitatea clădirii. Totodată, ea este ușor perfectibilă, întrucît permite adăogarea de noi criterii și detalierea ulterioară a acestora, precum și modificarea, în timp, a notelor calitative acordate criteriilor și a ponderilor de importanță ale acestora. În felul acesta, metoda poate ține seamă, operativ, de orientările în politica de construcții, care — după cum se știe — este alcătuită dintr-o țesătură inextricabilă de legi și prescripții tehnice, de reglementări și indicații cu caracter economic și social, dar și de reguli nescrise, ce țin de obiceiurile și tradițiile populației.

În mod conștient, metoda nu a abordat două aspecte. Pornindu-se de la ipoteza că ea este destinată evaluării unor proiecte tip, deci a unor clădiri nelocalizate, ea nu a luat în considerație factorul legăturii locuinței cu mediul ambiant, relația dintre clădire și caracteristicile amplasamentului. Desigur că, la proiectarea de investiții a ansamblurilor de locuințe sau la adaptarea la teren a proiectelor tip în sistem, trebuie introdus și acest criteriu.

Un alt aspect căruia trebuie să i se acorde atenție, în viitor, este modul de stabilire al ponderilor de importanță a factorilor luați în calcul. Pornindu-se de la exigențele utilizatorului, evident că este net distinctă importanța pe care o acordă diferiți locatari caracteristicilor funcționale ale clădirii. Sînt diferite exigențele unei familii de tineri căsătoriți față de cele ale unui menaj de pensionari, după cum diferite sînt și exigențele unor locatari cu alt nivel cultural-educativ. Iată de ce, precizarea ponderilor de importanță ale fiecărui criteriu trebuie să se bazeze și pe investigații sociologice cuprinzătoare, care să ia în considerație exigențele diferitelor straturi și categorii sociale ce alcătuiesc populația noastră urbană și rurală.

Considerăm că cele de mai sus justifică adîncirea studierii, în continuare, a problemei și precizarea metodologiei pentru ca sistemul de evaluare să devină operațional, iar proiectarea ca și organele de avizare să fie dotate, astfel, cu un instrument de apreciere bazat pe indicatori obiectivi.

Ing. RADU NEGRU

ASPECTE ŞI SOLUŢII ARHITECTONICE CONSERVATIVE DIN PUNCT DE VEDERE ENERGETIC

Proiectul de arhitectură al unei clădiri se face, de obicei, pe baza considerentelor de funcţionalitate, a criteriilor estetice şi de încadrare în urbanism. Se realizează jocul de volume şi ritmurile faţadelor în funcţie de program, de materiale şi de amplasament, criteriul economic impunînd şi limitele esteticului.

În plină criză de energie, soluţiile arhitectonice trebuie să fie conservative din punct de vedere energetic. Proiectul de arhitectură trebuie elaborat dînd prioritate unui nou criteriu sau parametru obligatoriu: **economia de energie.**

Vor fi soluţii conservative din punct de vedere energetic, acele soluţii care vor reduce la minimum fluxul termic disipat în mediul exterior (« pierderile de căldură ») în perioada rece a anului şi vor menţine în construcţie temperatura de confort termic cu cheltuieli minime de exploatare.

Construcţia trebuie privită ca un **sistem energetic** şi construcţia « ideală » este aceea la care consumul de energie pentru încălzire este nul. Poate că un asemenea obiectiv nu se va atinge în curînd, dar realizarea unor construcţii cu consumuri minime de energie în exploatare este posibilă şi soluţiile încep de la proiectul de arhitectură. Apare, în acest fel, o nouă specializare, aceea de **arhitect-energetician,** cu rolul de a proiecta energetica de ansamblu a unei construcţii şi, de aici, de a preciza soluţia arhitectonică, operantă şi energetic.

Construcţia, ca un sistem energetic, interacţionează cu mediul exterior asigurînd fluxuri de energie şi substanţă. Orice flux de substanţă (aer, vapori de apă) care străbate o construcţie implică automat şi un transfer de energie pe cale convectivă (**conveho, convehere** = a căra, a transporta).

1. Interacţiuni energetice cu aerul exterior

1.1. Forma construcţiei

Se foloseşte pe scară largă prisma ca soluţie arhitectonică. Energetic, însă, prisma, cu secţiune dreptunghiulară sau patratică în plan orizontal, nu este conservativă energetic. În raport cu direcţia vîntului dominant, coeficienţii de convecţie au valori diferite de la o formă la alta, după cum stratul limită termic şi dinamic este afectat de vîrtejurile create de vînt în jurul construcţiei. Transferurile de căldură prin convecţie se măresc în următoarea ordine, în raport cu direcţia vîntului dominant:

1. Construcţii cu secţiune circulară în plan
2. Construcţii cu secţiune patratică, atacate normal pe latură
3. Idem, atacate pe colţ
4. Construcţii cu secţiune hexagonală, atacate de vînt pe colţ
5. Idem, atacate normal pe latură
6. Construcţii cu secţiune eliptică cu vectorul viteză al vîntului dominant paralel cu axa mare a elipsei
7. Idem, cu axa mică
8. Construcţii cu secţiunea dreptunghiulară, atacate de vîrful dominant normal pe latura mare a dreptunghiului.

Experienţe făcute cu apă, pe prisme cu secţiunile de mai sus au stabilit această ordine de creştere a coeficienţilor de convecţie. Raportul între aceşti coeficienţi de convecţie la ultima şi prima formă (dreptunghi/cerc) este de 3740:967=3,867. Este evident că această ordine se păstrează şi în cazul aerului.

Energetic, deci, se recomandă cu prioritate construcţiile cu secţiune cilindrică în plan şi apoi cele patratice; secţiunea dreptunghiulară este cea mai puţin recomandată. Raportul semnalat mai sus —3,867 — nu este neglijabil. Aceste concluzii nu ţin seama de aspectul economic al tehnologiilor de execuţie a construcţiilor cilindrice, care pot fi mai scumpe decît cele prismatice.

Forma influenţează şi fluxul de aer care străbate construcţia. Mărindu-se diferenţa de presiune de impact care acţionează pe feţele opuse ale unei construcţii, supuse, iarna, acţiunii vîntului dominant, se măreşte fluxul de aer la care construcţia este permeabilă. În acest caz, fluxul termic asociat se măreşte. Or, şi din acest punct de vedere, forma construcţiei este importantă. Ordinea de mai sus poate fi o sugestie orientativă şi pentru modul în care creşte fluxul de aer ce străbate construcţia, de la forme cilindrice spre cele prismatice. Forma prismatică este dezavantajoasă energetic şi din acest punct de vedere.

1.2. Amplasarea în ansamblul urban

Concepţia urbanistică de ansamblu poate avantaja sau nu conservarea energiei în construcţii.

Astfel, aşezarea « în coridor » a construcţiilor măreşte pierderile de căldură. Adoptarea unor perdele de pomi intermediare, folosirea energetică a terenului (forme de relief protectoare), aşezarea construcţiilor în alveole, alternanţa clădirilor de locuit cu altele avînd destinaţie social-culturală etc conduc la reducerea fluxului termic disipat în mediul ambiant.

1.3. Structura internă a construcţiei

Camerele de locuit impun condiţii de confort termic mai severe în raport cu coridoarele comune sau dependinţele. De aceea, aşezînd în calea fluxului termic disipat în exterior cît mai multe rezistenţe termice el se micşorează, conservînd energia internă.

În acest scop, coridoarele trebuie aşezate pe conturul construcţiilor de locuit. Existenţa scărilor interioare este un lux energetic pe care-l plătim scump.

Dormitoarele trebuie amplasate în centrul de greutate al secţiunii, acolo unde energia se conservă. Evident, în final, soluţia trebuie dată şi în funcţie de alţi parametri: lumina naturală, flux tehnologic etc.

1.4. Detalii de faţadă

1.4.1. Balcoanele sînt dezavantajoase energetic, în raport cu loggiile. Placa din beton armat a unui balcon intensifică transferul căldurii prin suprafaţa de contact a plăcii în consolă cu faţada. Fluxul termic disipat în mediul ambiant creşte cu 10—20% prin efectul de bară cu răcire laterală (identic cu al aripioarelor motoarelor răcite cu aer). Lungimea consolei mai mare de 1 m nu are efect termic semnificativ. Creşterea fluxului termic în valoare absolută este însă neesenţială. La o placă în consolă din beton armat cu secţiunea de 1000×100 mm fluxul creşte în anumite condiţii de la 10,08 la 12,015 W.

Închiderea balconului pe timpul iernii are, însă, efect conservativ energetic mult mai important. La un perete exterior din cărămidă roşie, coeficientul global de transfer de căldură este de 2,034 W/(m². K). Dacă se închide balconul cu un geam de 2 mm, acelaşi coeficient se reduce la 1,343 W/(m². K), ceea ce înseamnă o reducere a fluxului termic disipat în ambianţă cu 34% (1,343:2,034=0,66) pe toată suprafaţa închisă. Aceasta, fără a considera şi reducerea fluxului de aer care străbate structura.

Evident, chiar şi închiderile provizorii cu perdele din pînză acţionează conservativ energetic pe timpul iernii.

1.4.2. Vitrarea puternică a faţadelor măreşte pierderile de căldură proporţional cu suprafaţa. Evident, folosirea geamului termopan este obligatorie, deoarece fiecare strat de aer cu grosimea de cel mult 1 cm este un excelent termoizolant.

Vitrarea, recomandabilă din punct de vedere estetic, trebuie redusă la procente impuse de iluminarea naturală a interioarelor.

1.4.3. Ferestrele exterioare cu tîmplăria metalică sînt dezavantajoase energetic pentru că, prin met transferul căldurii se intensifică pe baza efectului de punte termică. În plus, permeabilitatea la aer a fer trelor cu tîmplăria din metal este mai mare decît a celor cu tîmplăria din lemn.

Prioritatea energetică a ferestrelor cu pînze duble sau triple de geam este indiscutabilă. Avantajoa energetic sînt şi jaluzelele, storurile şi perdelele, care micşorează fluxul de energie transferat prin radiaţ Pe timpul iernii, o folie transparentă de plastic interpusă, celor două pînze de geam, micşorează fluxul t mic disipat prin fereastră în mediul exterior.

În multe situaţii, racordarea ferestrei la zidărie nu se face etanş şi permeabilitatea la aer pe contur cadrului ferestrei respective creşte. Aceasta se soldează cu mărirea pierderilor de căldură prin zona resp tivă şi cu apariţia condensului pe faţa interioară a peretelui, de jur împrejurul ferestrei, ca o coroană neglijenţei. Etanşarea spaţiului dintre zidărie şi tocul ferestrei sau al uşii exterioare este avantajoa energetic. De aceea, îngroşarea zidăriei exterioare de jur împrejurul ferestrelor este recomandab energetic. Efectul negativ al etanşării inegale şi chiar deficitare dintre zidărie şi fereastră este elimin prin această îngroşare a zidului pe faţadă.

1.4.4. Materialele folosite în structurile exterioare trebuie să aibă proprietăţi termoizolante semnific tive. Se recomandă, deci, alegerea materialelor care au cei mai mici coeficienţi de conducţie termică în acelaşi timp, cei mai mici coeficienţi de permeabilitate la aer şi la vapori.

2. Interacţiuni energetice cu apa meteorică

2.1. Materialele umede au coeficienţi de conducţie termică mai mari decît cele uscate. Cărămida ume are λ =1,05 W/(m.K), în timp ce, în stare uscată, λ =0,35 W/(m.K), de trei ori mai mic.

Pluta uscată are λ =0,07 W/(m.K); pluta umedă λ =0,14 W/(m.K), iar pluta îngheţată are λ =0,5 W/(m.K). Aceste valori ilustrează obligativitatea de a se proteja materialele de construcţie la acţiun apei, pentru că proprietăţile termoizolante ale lor scad cu cît creşte umiditatea lor.

2.2. Acoperişul cu streaşină este avantajos energetic, în raport cu terasele, fiindcă îndepărtează a de construcţie.

2.3. Trotuarele continue (din placă de beton), cu lăţime cît mai mare, care înconjoară construcţi ajută la îndepărtarea apei meteorice de clădire în zona fundaţiei, acolo unde transferul căldurii se intensific

2.4. Arcadele de zidărie de deasupra ferestrelor au un rol energetic dublu: micşorează permeabilitat la aer şi la vapori a peretelui exterior în zona respectivă şi îndepărtează apa de ploaie, care se prelin pe zidul exterior, de fereastră. În felul acesta, tîmplăria de lemn este protejată şi conservată în timp m bine. În acelaşi timp, geamul uscat pierde mai puţină căldură decît geamul umed.

2.5. Jaluzele au acelaşi rol, de a proteja lemnăria de lemn de apa meteorică şi de a reduce, în acela timp, fenomenele radiante.

2.6. Burlanele şi instalaţiile de apă defecte au rol energetic negativ. Ele trebuie menţinute în bu stare de funcţionare tot timpul spre a nu favoriza umezirea materialelor şi elementelor de construcţie vecin

3. Interacţiuni energetice cu solul

Studiul interacţiunilor energetice între o construcţie şi sol a fost amplu prezentat într-o lucrare ant rioară [1]. Concluziile principale sînt prezentate în cele ce urmează.

3.1. Adîncimea de îngropare a unei incinte determină pierderile de căldură. Cu cît această adîncin este mai mare, cu atît pierderile de căldură se micşorează, pentru că stratul de pămînt uscat joacă rol de termoizolaţie cu cît este mai gros. La anumite adîncimi, incintele nu mai au nevoie de surse interr de căldură pentru încălzire.

3.2. Apa subterană măreşte fluxul termic disipat, de la construcţie spre ea şi spre aerul exterior. C cît este mai mare adîncimea la care se află stratul de apă subterană, cu atît fluxul termic scade. Situaţ cea mai dezavantajoasă energetic este cea în care apa subterană atinge construcţia, parţial sau total îngr pată. În acest caz, şi materialele de construcţie se degradează în timp, iar la elementele de construcţ supraterane apa acţionează prin capilaritate generînd igrasie şi efecte energetice dezavantajoase.

3.3. Termoizolaţia elementelor de construcţie în contact cu solul trebuie să aibă grosime inegal O termoizolare puternică a pardoselilor şi a pereţilor verticali în contact cu solul trebuie făcută în zor vîrtejului termic, unde gradientul temperaturii este maxim.

3.4. Drenurile executate în sol pe perimetrul zonei de construcţie au rol pozitiv în conservarea energi acelei construcţii. Ele îndepărtează apa meteorică de construcţie şi, în funcţie de adîncimea la care sî amplasate, pot coborî nivelul superior al pînzei de apă subterană.

Menţinerea uscată a pămîntului din jurul construcţiei şi de sub ea are efect energetic conservativ ş de aici, toate măsurile tehnice care se impun.

3.5. Perturbările termice locale sau vecine (ruperi de pantă, coaste, canale şi şanţuri) provoacă intens ficarea proceselor de transfer de căldură de la construcţie spre mediul ambiant. În consecinţă, termoizolare diferenţiată se impune în dreptul acestor repere.

Concluziile acestea se menţin şi dacă sensul fluxului termic se inversează, ca în cazul incintelor frigorific

Implicaţiile tehnice şi arhitectonice ale interacţiunii energetice dintre o construcţie şi radiaţia sola vizibilă sau invizibilă au început să preocupe un număr sporit de specialişti. Soluţiile conservative energet conduc la o aşa-numită « arhitectură solară » şi la structuri care captează radiaţia incidentă în tot timp anului.

Indiferent de tipul interacţiunii energetice, este, deci, timpul ca soluţiile arhitectonice să fie elabora prin prisma noii cerinţe: economia de energie. Pe această temă, soluţiile tradiţionale se dovedesc a fi sur de inspiraţie ce nu pot fi ignorate.

Prof. dr. ing. NICOLAE LEONĂCHESC
Institutul de Construcţii, Bucureş

NOTE:

1. Leonăchescu, N.P. — TRANSFERUL CĂLDURII ÎNTRE CONSTRUCŢII ŞI SOL, Editura Tehnică, Buc reşti, 1982.

STAȚIUNEA BALNEARĂ VATRA DORNEI

COLECTIV DE PROIECTARE SISTEMATIZARE:

Arh. **EUSEBIE LATIȘ,** tehn.-arh. **VICTORIA POPOVICI,** ing. **GHEORGHE SEMIAN**

PROIECTANT GENERAL: CENTRUL DE PROIECTARE JUDEȚEAN SUCEAVA

COLECTIV DE PROIECTARE AL COMPLEXULUI BALNEAR « DORNA »

Arhitectura: arhitecții **GAVRIL TODIREANU, ARMAND CONSTANTIN, AUREL BOJESCU**

Rezistență: inginerii **VICTOR SPÂNU, ELENA MELINTE, MIHAI SOROCEANU**

PROIECTANT GENERAL: CENTRUL DE PROIECTARE JUDEȚEAN SUCEAVA

COLECTIV DE PROIECTARE AL HOTELULUI « A »

Arhitectură: arh. **STELIAN MOROHOI**

Rezistență: ing. **SAMOILĂ LATIȘ**

Instalații: ing. **DUMITRU LAZĂR,** tehn. **ANA BĂIEȘU**

PROIECTANT GENERAL: CENTRUL DE PROIECTARE JUDEȚEAN SUCEAVA

COLECTIV DE PRCIECTARE AL COMPLEXULUI HOTELURILOR « CĂLIMANI » ȘI « BRADUL »

Sistematizarea ansamblului și arhitectură hotel 1: arh. **LEON SRULOVICI**

Arhitectură hotel 2: arhitecții **LEON SRULOVICI** și **ANTON CRISTEA**

Arhitectură baza de tratament: arh. **VIRGINIA LUPU**

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE CERCETARE ȘI PROIECTARE PENTRU SISTEMATIZARE, LOCUINȚE ȘI GOSPODĂRIE COMUNALĂ — I.S.L.G.C.-BUCUREȘTI

CONSTRUCTOR: TRUSTUL DE CONSTRUCȚII-MONTAJ SUCEAVA, ȘANTIER CÎMPULUNG MOLDOVENESC

1. VATRA DORNEI – SCHEMA ORAȘULUI:

1. Zona centrală — 2. Stațiunea balneară — 3. Parcul băilor — 4. Ansamblul de locuințe «Bistrița» — 5. Zone de producție — 6. Ansamblul de locuințe « Unirii » — 7. Telescaun — 8. Pîrtie de schi

2. PLANUL STAȚIUNII BALNEARE: A. Complexul balnear « Dorna » — B. Corpul Hotelului « A »—C. Hotelul « Călimani » — D. Hotelul « Bradul » — E. Baza de tratament a complexului hotelurilor « Călimani » și « Bradul » — F. Centrala termică — G. Casa de odihnă — H. Restaurantul « Veverița »
1. Pavilion tratament — 2. Cazino — 3. Pavilion de cazare și tratament — 4. Administrație — 5. Izvorul de ape minerale « 23 August »

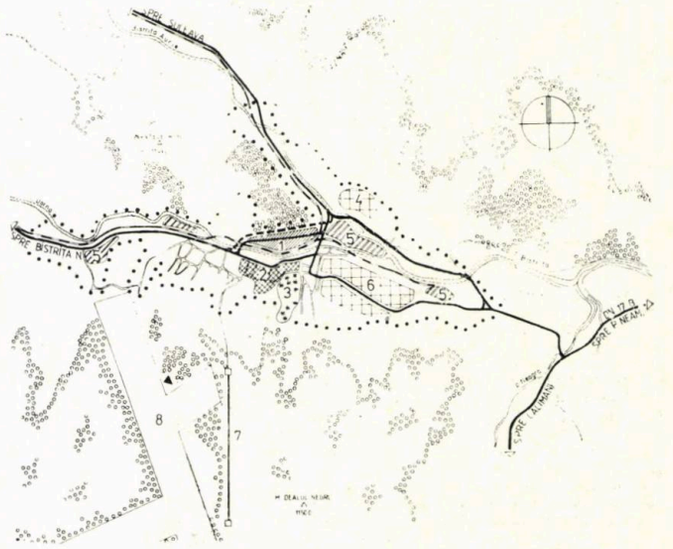

— Construcții realizate
— Construcții propuse
— Vile ale stațiunii balneare
— Construcții existente
— Izvoare de ape minerale carbogazoase
— Stradă propusă

Atît datorită climatului de depresiune intermontană, cu caracter tonic stimulent (altitudinea stațiunii este de 802 m, iar a împrejurimilor muntoase în medie de 1300 m), cît și existenței factorilor naturali de cură (ape carbogazoase, feruginoase, sodice, calcice, magne-

ziene, nămolul de turbă), valorificați încă din secolul al XVIII-lea în tratarea, în principal, a afecțiunilor cardiovasculare, reumatismele degenerative și abarticulare, posttraumatice și neurologice periferice și centrale, Vatra Dornei este astăzi una dintre cunoscutele și apreciatele stațiuni balneare ale țării, de către beneficiarii, interni și externi, ai resurselor ei terapeutice.

Alocarea de către stat, începînd din deceniul trecut, a unor importante fonduri de investiții pentru valorificarea corespunzătoare a potențialului de ape carbogazoase a impus: elaborarea studiului de sistematizare, soluționarea problemelor ce condiționează dezvoltarea adecvată a stațiunii, în strînsă corelare cu problemele orașului, în întregul lui.

Plecînd de la analiza situației concrete, studiul de sistematizare propunea:

• **Sporirea capacității** existente prin amenajări de importanță redusă, cu circa 800 locuri în total în vilele stațiunii și cu circa 400 de proceduri de bază în vechiul stabiliment al băilor, precum și cu încă circa 2000 de paturi și proceduri de tratament — cu toate dotările implicate de o asemenea dezvoltare

• **Scoaterea în afara stațiunii a circulației de tranzit** din direcțiile Cîmpulung, Piatra Neamț spre Bistrița și invers, la limita zonei centrale, printr-o arteră propusă a se realiza pe versantul Dealului Runc. Astfel, în prima etapă, pentru evitarea circulației de tranzit de pe strada Republicii, se prevede realizarea unui tronson stradal de circa 500 m lungime, pe malul drept al Dornei, tranzitul fiind astfel preluat cu sens unic pe străzile aflate de-o parte și de alta a rîului

• **Rezolvarea utilităților** pentru întreaga zonă și a unor amplasamente de dotări, cum ar fi: telescaunul (studiat împreună cu Institutul Proiect Brașov, în lungime de circa 3000 m și cu o diferență de nivel de 458 m), instalat într-o zonă deosebit de pitorească pe Dealul Negru, o pîrtie pentru schi de agrement de circa 3000 m, o pîrtie de schi de 5 kilometri (omologată), o pîrtie de schi de performanță, în lungime de 1500 m și cu o diferență de nivel de 320 m, diferite alte pîrtii pentru practicarea schiului amator și a săniușului (schi-lift lîngă parc).

S-au realizat, astfel, trei hoteluri ale Ministerului Turismului, cu o capacitate de peste 90 paturi și cu baza de tratament corespunzătoare, urmînd ca într-o etapă imediată să se mai realizeze și alte investiții ale acestui beneficiar, precum și un complex de hoteluri, al Uniunii Generale a Sindicatelor din România și al Uniunii Naționale a Cooperativelor Agricole de Producție — UNCAP —, fiecare avînd cîte o capacitate de cîte 500 paturi.

COMPLEXUL BALNEAR «DORNA» (a se consulta și revista Arhitectura nr 3/1973), amplasat în vecinătatea vechiului pavilion balnear, între strada Republicii și rîul Dorna, beneficiază de o largă perspectivă atît către oraș, cît și spre împrejurimi. Dominantă e silueta corpului de cazare, cu o capacitate de 300 locuri și cu dezvoltare pe șase niveluri. La parter, s-au prevăzut un salon pentru lectură, jocuri etc. Plastica exterioară a rezultat din consecventa conturare a funcționalităților, albul fațadelor — realizat din mozaic de marmură — reprezintă dominanta cromatică, în puternic contrast cu verdele montan.

CORPUL HOTELULUI «A», amplasat lîngă Complexul balnear «Dorna», are capacitatea de 70 locuri, în camere de două și trei paturi, situate la cele patru etaje realizate în retrageri succesive. Parterul, în suprafață de 600 m², este destinat sectorului de alimentație publică însumînd 160 locuri. Structura

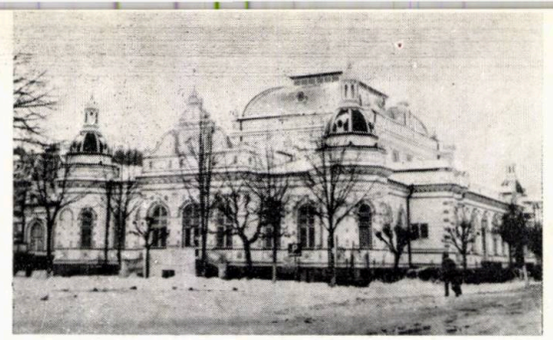

3

4

5

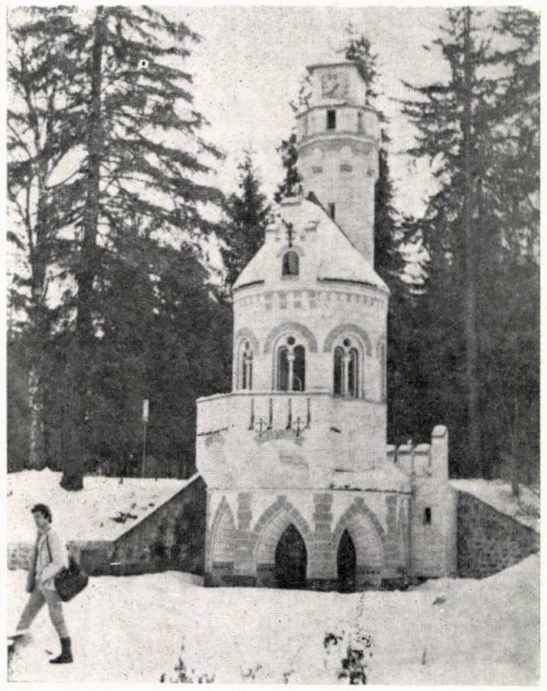

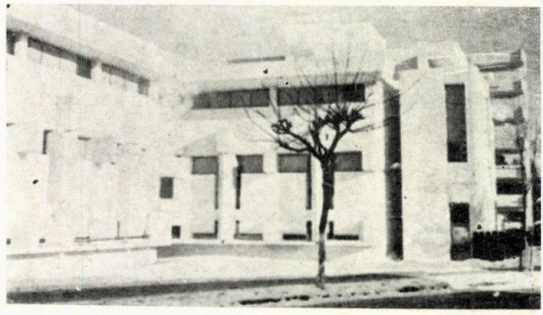

6

7

8

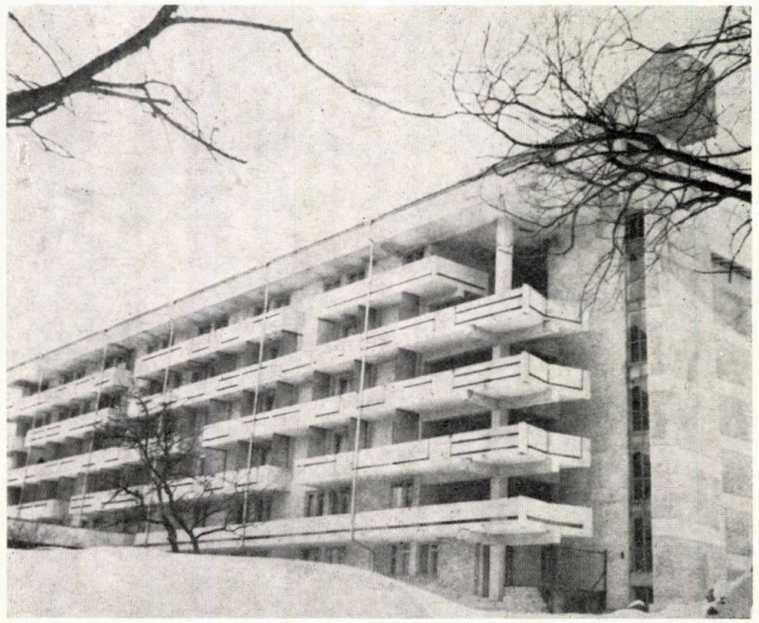

14

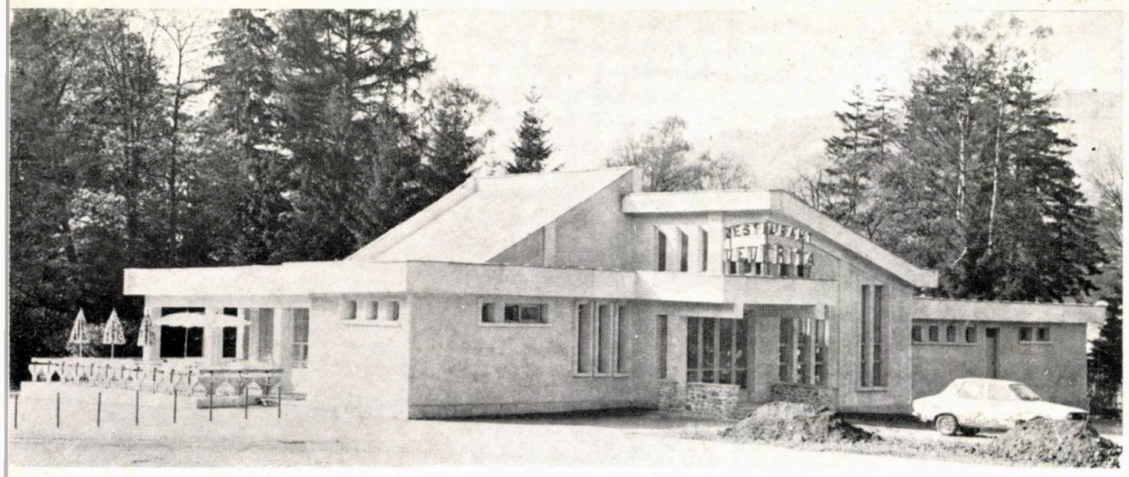

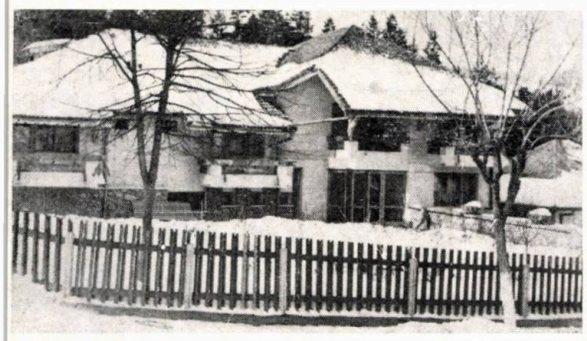

11

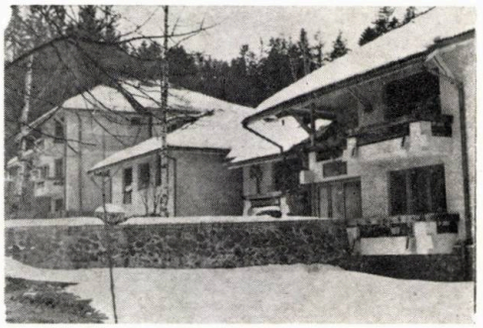

12

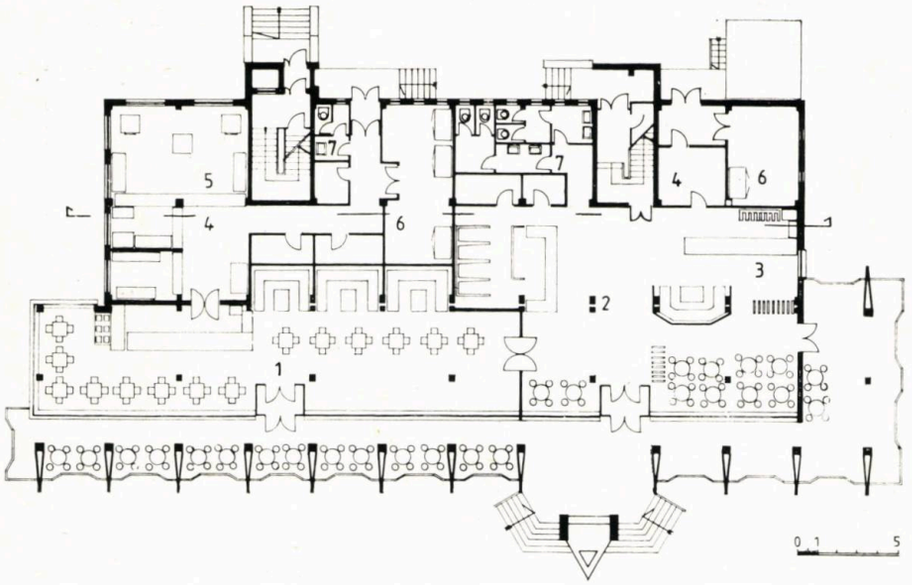

13

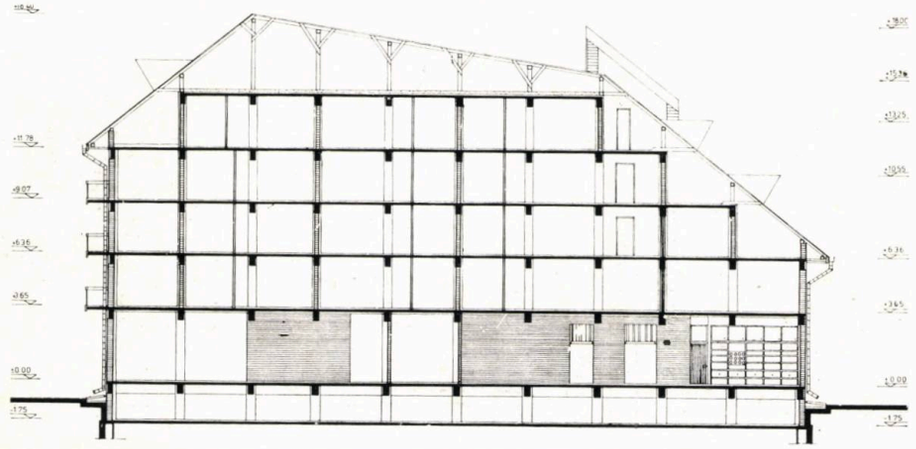

IMAGINI DIN STAȚIUNEA VATRA DORNEI: 3,4. CAZINO-ul – 5. IZVORUL DE APE MINERALE « 23 AUGUST » – 6, 7, 8. COMPLEXUL BALNEAR « DORNA » – 9. RESTAURANTUL « VEVERIȚA » – 10, 11. VILE

CORPUL HOTELIER « A »:12. PLAN PARTER: 1 .Restaurante — 2. Holul recepției — 3. Bar-de-zi — 4. Oficiu — 5. Bucătării — 6. Depozit cu dulapuri frigorifice — 7. Grup sanitar

13. SECȚIUNE LONGITUDINALĂ HOTEL « A » – 14. VEDERE HOTEL « A »

blocului e realizată din cadre de beton armat cu planșee prefabricate. Finisajele exterioare folosite sînt tencueli în praf de piatră, placaje, de cărămidă, terasit.

Volumetria ca și rezolvarea arhitecturală au favorizat obținerea unei construcții apropiate specificului stațiunii.

ANSAMBLUL HOTELURILOR « CĂLIMANI » ȘI « BRADUL », incluzînd în compoziție și un hotel-punct — în extremitatea sud-vestică —, ce urmează a se realiza într-o etapă ulterioară, este amplasat la sud de complexul « Dorna ». Elementele dominante ale compoziției, a căror maximă valorificare s-a urmărit, sînt cadrul natural al parcului de cură și fundalul dealului cu pîrtiile de schi. Hotelurile « Călimani » și « Bradul », avînd o temă identică, proiectate inițial ca variante de amplasamentși realizate — apoi — ca un ansamblu, cuprind cîte 300 de locuri, în camere cu cîte două paturi, cu un pat și în apartamente.

Funcțiunile se compun din: holuri ale recepției — legate fiind și de baza de tratament —, saloane de reuniuni, baruri-de-zi, restaurante de cîte 230 locuri la mese, precum și terase exterioare cu cîte 80 locuri.

Dispunerea spațiilor de recepție speculează denivelarea pronunțată a terenului și au fost proiectate în ideea obținerii unei ambianțe cu senzație de amploare, rezultată din intercomunicarea acestora. Astfel, golul realizat în planșeul parterului permite comunicarea dintre holul recepției hotelului « Călimani » cu barul-de-zi aflat la nivelul inferior. În centrul acestui gol sub un mare candelabru, e prevăzut locul amplasării unei mese de biliard, joc familiar stațiunilor de odihnă și tratament și viu solicitat, a cărui desfășurare poate fi astfel privită și de la nivelul parterului. Din păcate, principiul comunicării vizuale urmărit de arhitecți nu este întotdeauna împărtășit și de către beneficiarii de exploatare, care fragmentează, fără consultarea proiectanților, spațiile, alterînd, astfel, concepția inițială. Este de prisos a mai aminti, aici, intervențiile « decorative » sau adausurile de inscripții, panouri indicatoare, tarife etc, ale căror aspect și ținută grafică scapă controlului nostru și au efecte nedorite.

Baza de tratament, cu specific cardiovascular, este dimensionată pentru 500 de proceduri majore și 1000 asociate. Acestei baze i se asigură un acces din exterior, precum și legături cu ambele hoteluri, ca și cu un al treilea prevăzut — cum s-a mai spus — pentru o etapă ulterioară.

S-au folosit finisaje de calitate superioară, ca: pardoseli, trepte și placaje de marmură, ceramică, tîmplărie din aluminiu și din lemn de stejar, lambriuri din stejar.

Se poate afirma că investițiile nou realizate, alăturate farmecului arhitectural tradițional al vechilor clădiri, precum și posibilităților desfășurării unor programe variate de vacanță — pe lîngă tratament —, cu excursii în afara orașului și cu mijloace de agrement larg diversificate puse la dispoziția celor ce sosesc în stațiune

15. PLAN DE ANSAMBLU AL COMPLEXULUI HOTELIER « CĂLIMANI – BRADUL »: Hotel I (« Călimani »), Hotel II (« Bradul ») și Baza de tratament PREMIUL UNIUNII ARHITECȚILOR 1983

(sală de jocuri mecanice, piscină, terenuri de sport, schi, săniuțe etc), acestora adăugîndu-li-se și grija de buni gospodari a conducerii și forurilor locale, a personalului medical și O.J.T., toate acestea conferă cu certitudine stațiunii balneare Vatra Dornei noi și superioare valențe, sporindu-i atractivitatea și interesul.

Arh. LEON SRULOVICI
Arh. EUSEBIE LATIȘ

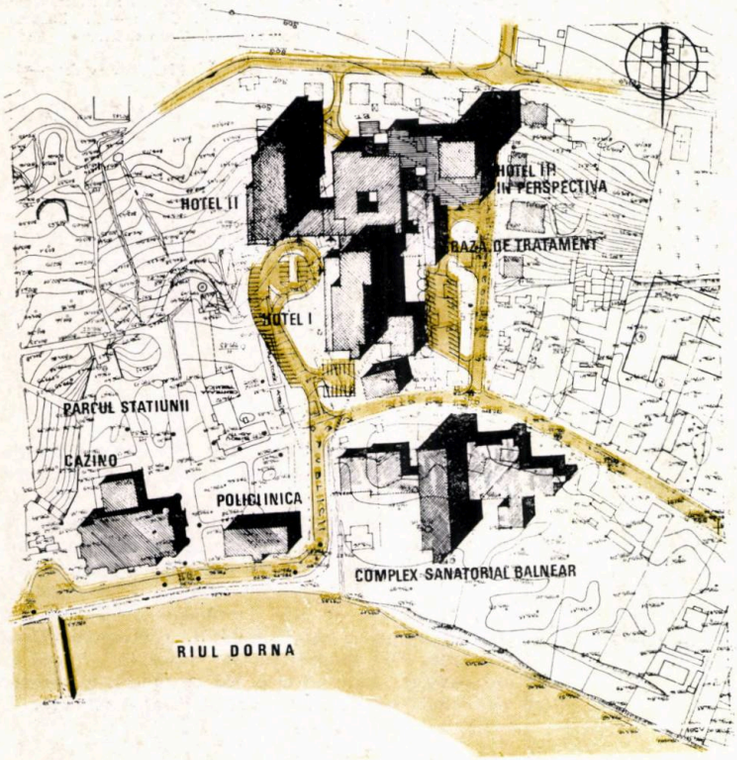

15

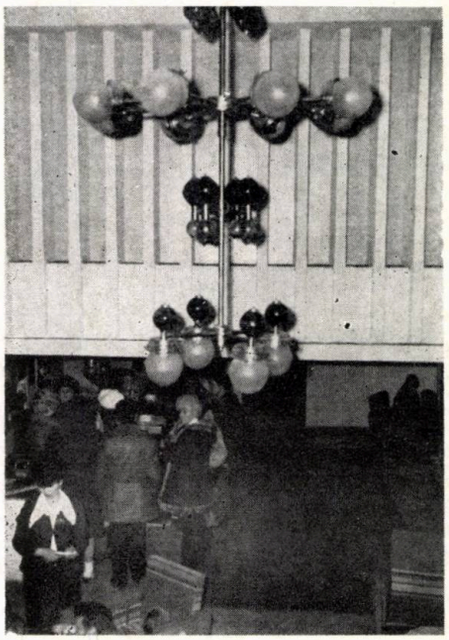

CALIMANI

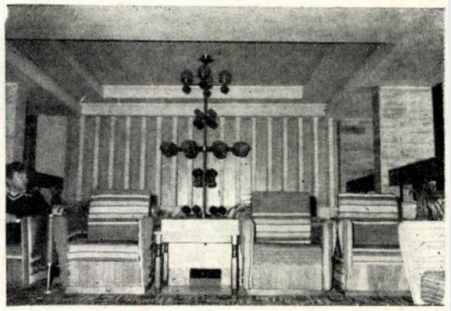

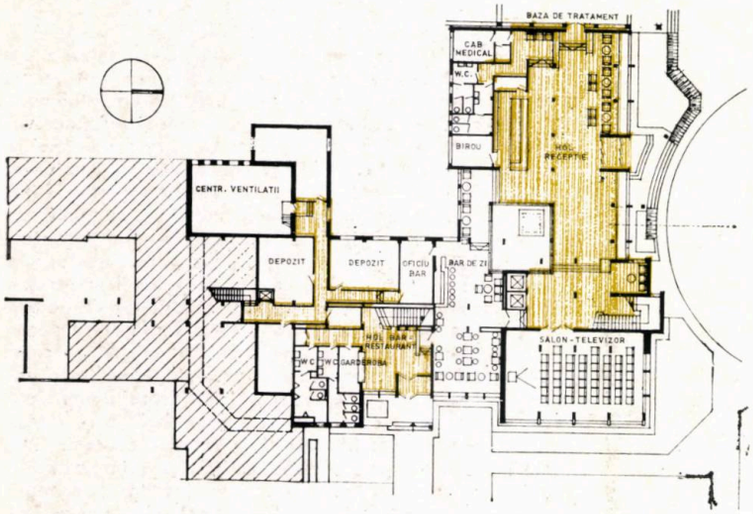

19

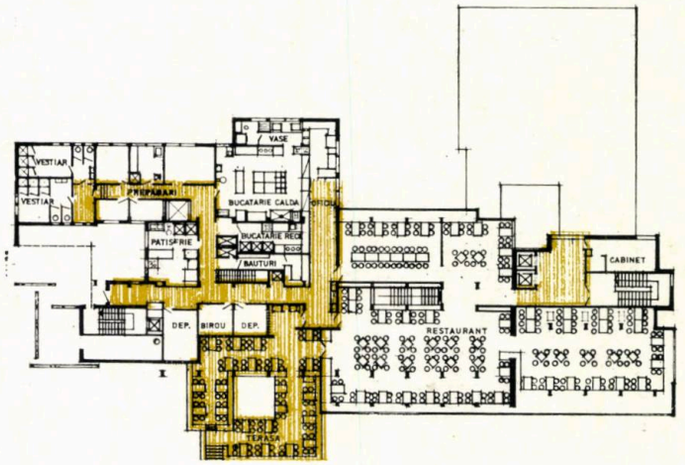

20

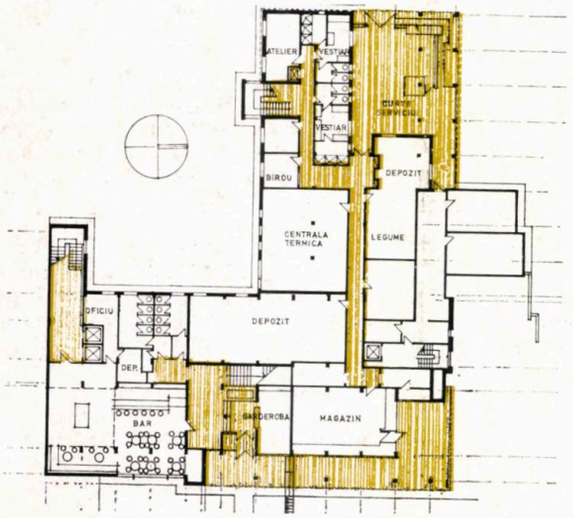

16

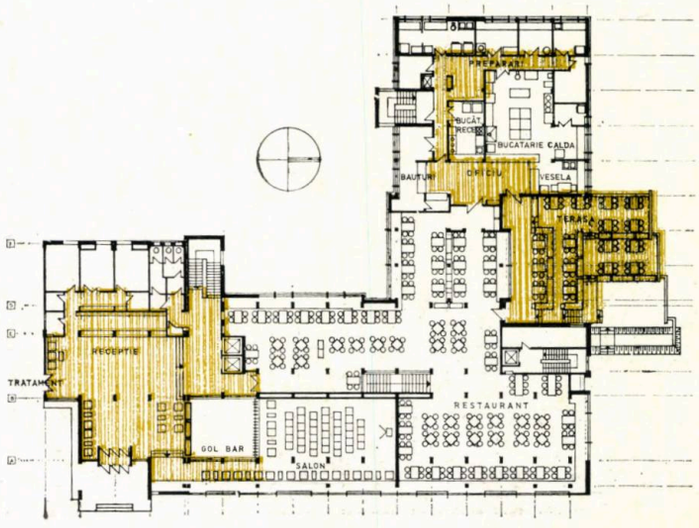

17

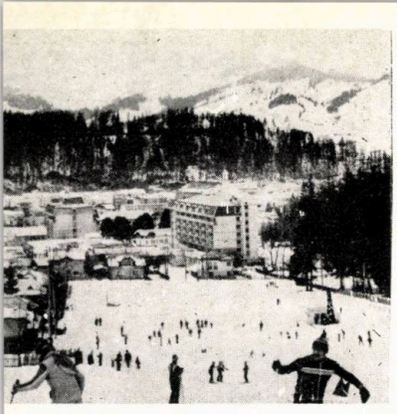

BRADUL

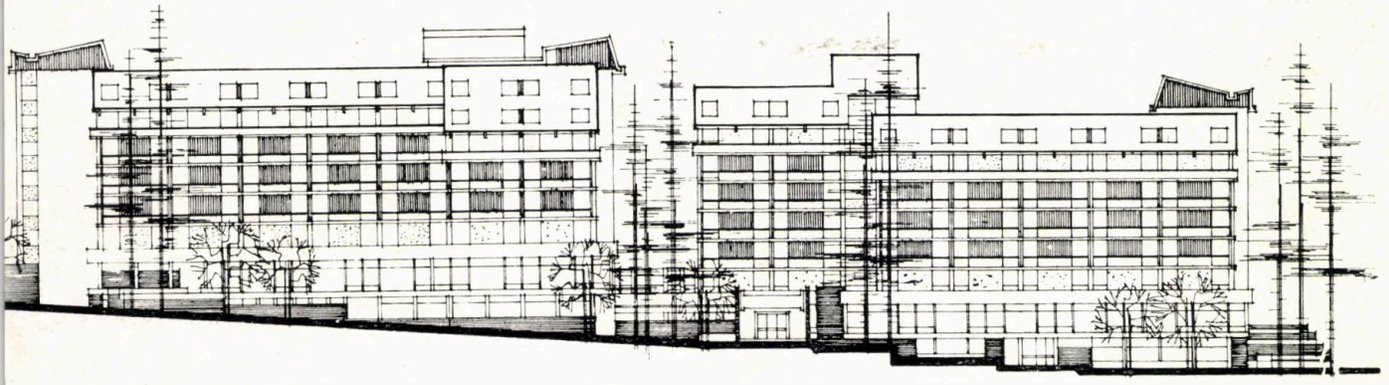

CALIMANI

BRADUL

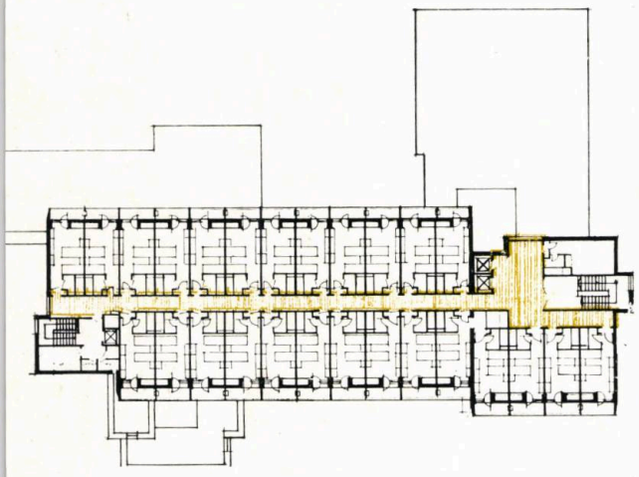

21

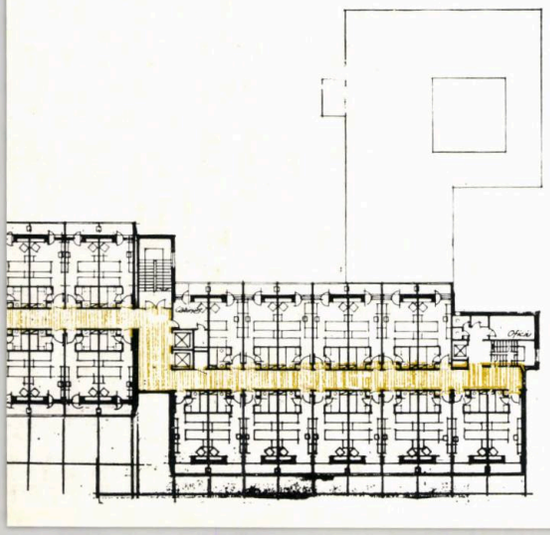

18

16, 17, 18. HOTEL « CĂLIMANI », PLAN DEMISOL, PLAN PARTER, PLAN ETAJ CURENT

19, 20, 21. HOTELUL « BRADUL », PLAN PARTER, PLAN MEZANIN, PLAN ETAJ CURENT

22. FAȚADE EST – DESFĂȘURARE – LA HOTELURILE « CĂLIMANI » ȘI « BRADUL ».

→

COMPLEX

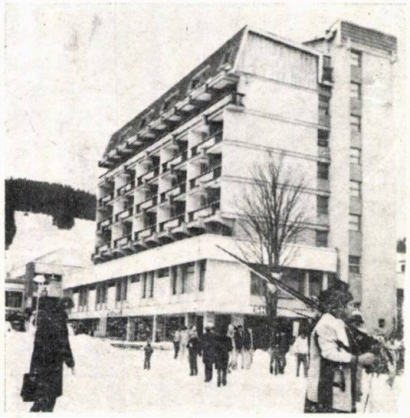

CALIMANI

BRADUL

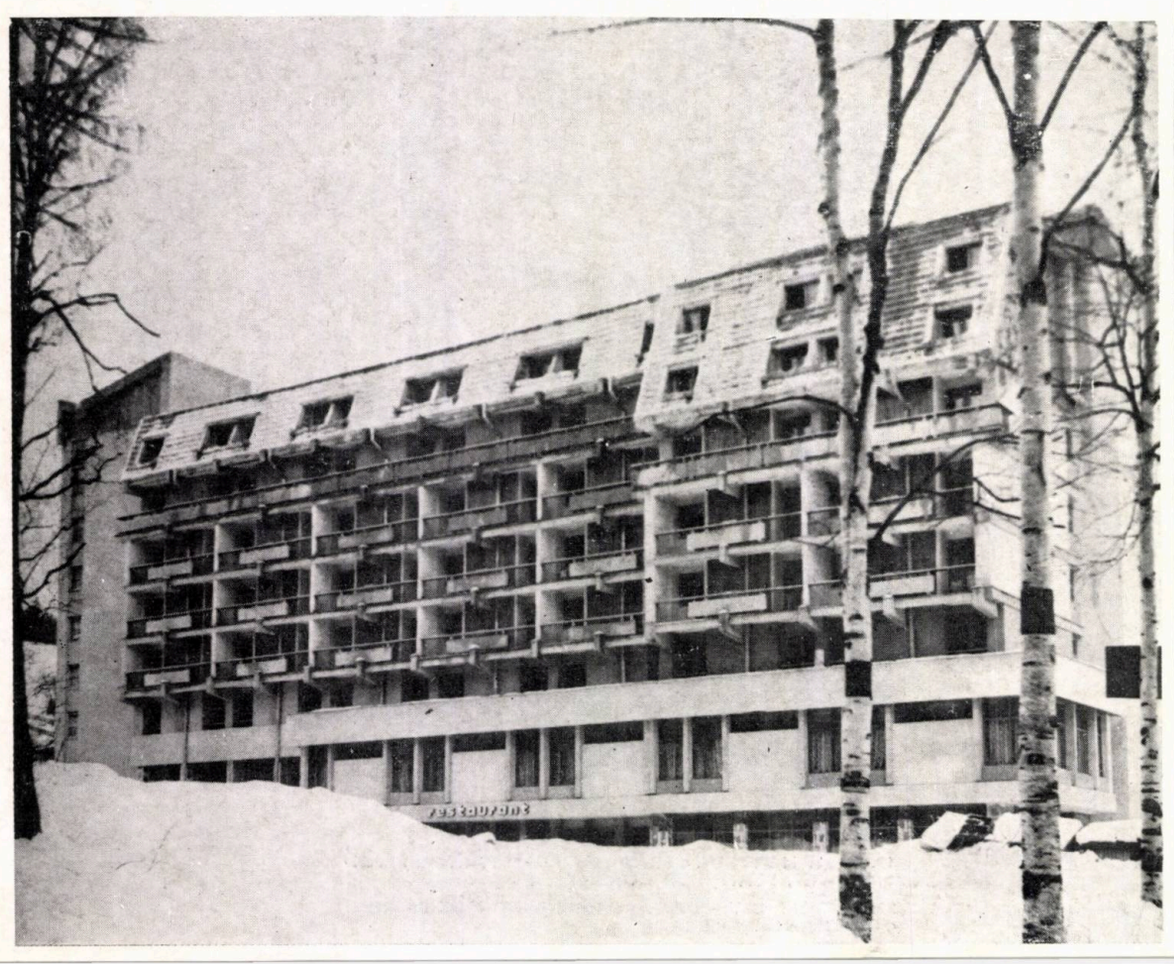

COLECTIV DE PROIECTARE

Arhitectură: arh. **ION ANDRIU** (șef proiect), tehn **REMUS POPOVICI**

Rezistență: inginerii **LILIANA SOROCEANU, OC TAVIAN DUNGEANU, VICTOR SPÂNU I. BERLIBA**

Instalații: inginerii **MIHAI PÎNZARU, HERMAN FAZEKAȘ,** tehn. **VASILE TEODORESCU,** ing **REMUS COVĂTARU,** tehn. **CONSTANTIN MAIEREAN**

Studii teren: ing. **IONEL PELMUȘ,** tehn. **NICOLA AMARIEI**

PROIECTANT GENERAL: CENTRUL DE PROIECTAR JUDEȚEAN SUCEAVA

EXECUTANT: TRUSTUL DE CONSTRUCȚII MON TAJ SUCEAVA, ȘANTIERUL CÎMPULUNG MOLDO VENESC
Șef lot: tehn. **VASILE URSACHE**

În zona vechiului ștrand al orașului Cîmpulung Moldo venesc, pe un platou formînd un parc natural de circ 5 hectare situat între rîul Moldova la sud și un versan împădurit spre nord, s-a finalizat, în 1932, Complexu Turistic pentru Tineret, destinat agrementului, destin derii și instruirii tinerilor sosiți prin B.T.T.

Sistematizarea incintei, situate la altitudinea d circa 650 m, a urmărit realizarea a două compartiment funcționale distincte:

a. O zonă de agrement și ștrand, cuprinzînd u bazin de înot de 20 × 50 m, cu instalație de apă-cana și cu anexele corespunzătoare, un punct de alimentați publică-terasă acoperită, cu o capacitate de 250 locur vestiare pentru ștrand, precum și terenuri de sport locuri de joacă, oglindă de apă, diverse amenajăr (fîntînă arteziană, izvor etc.). Această zonă este dest nată cu precădere tineretului din oraș și împrejurim avînd un caracter sezonier.

b. O zonă de cazare, destinată turismului de tranzit precum și tinerilor sosiți cu bilete de odihnă pri Biroul de Turism pentru Tineret, care cuprinde u hotel cu 160 locuri — în camere cu 2 și cu 3 patur — cu un restaurant de 200 locuri — constituind princ palul obiectiv al ansamblului. Cabana existentă a fos reamenajată și redată circuitului turistic, avînd o capac tate de 48 locuri de cazare.

Prin modul de dispunere al obiectivelor, ca și pri sistematizarea zonei, s-a urmărit punerea în valoare calităților deosebite ale cadrului natural (peisaj monta cu perspective spectaculoase spre masivele Rarău

1. PLAN DE SITUAȚIE: 1. Hotel-restaurant — 2. Terasă punct alimentar — 3. Cabană — 4. Vestiar ștrand — 5. Duș — 6. Bazin înot — 7. Oglindă de apă — 8. Teren sport — 9. Fîntî arteziană — 10. « Seri de muzică și poezie » — 11. Rezervor apă — 12. Spălător — 13. Cabină poartă — 14. Popicărie-sală po valentă — 15. Băi de cetină și sauna — 16. Discotecă — 17. Ter nuri sport.

ISTIC PENTRU TINERET
CÎMPULUNG MOLDOVENESC

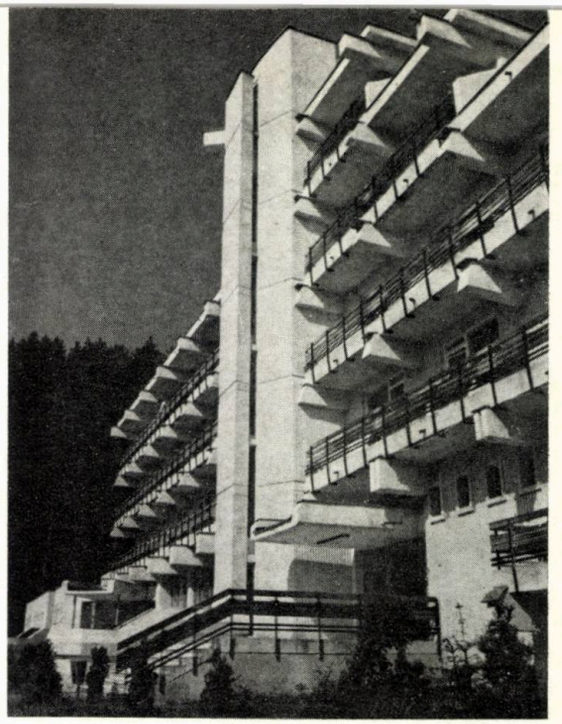

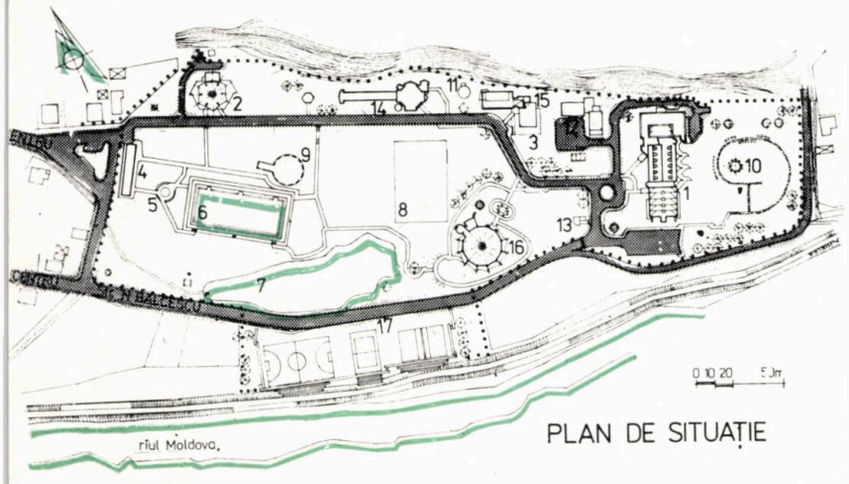

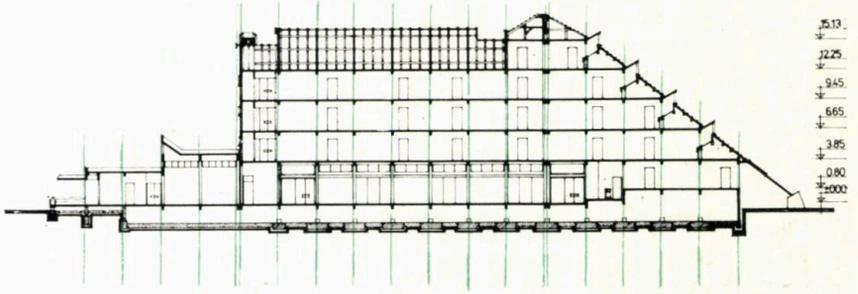

4

SECTIUNE

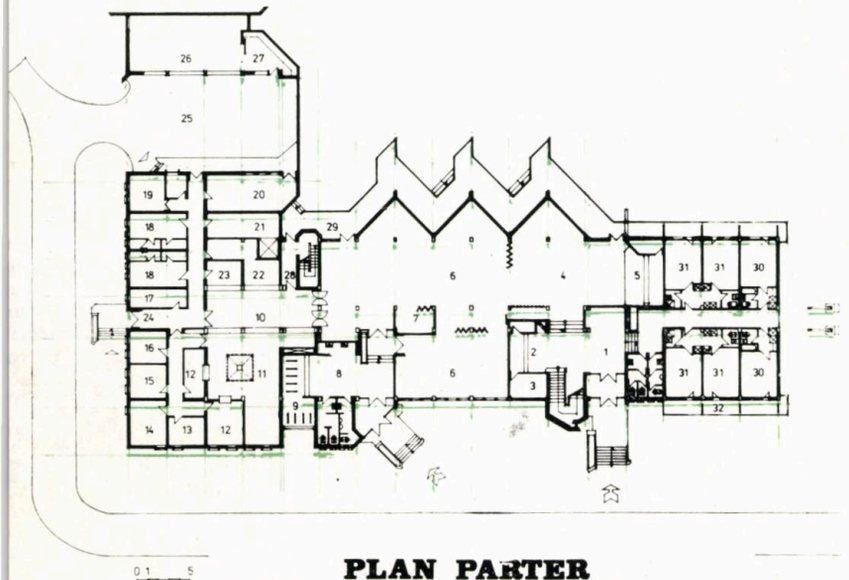

PLAN PARTER

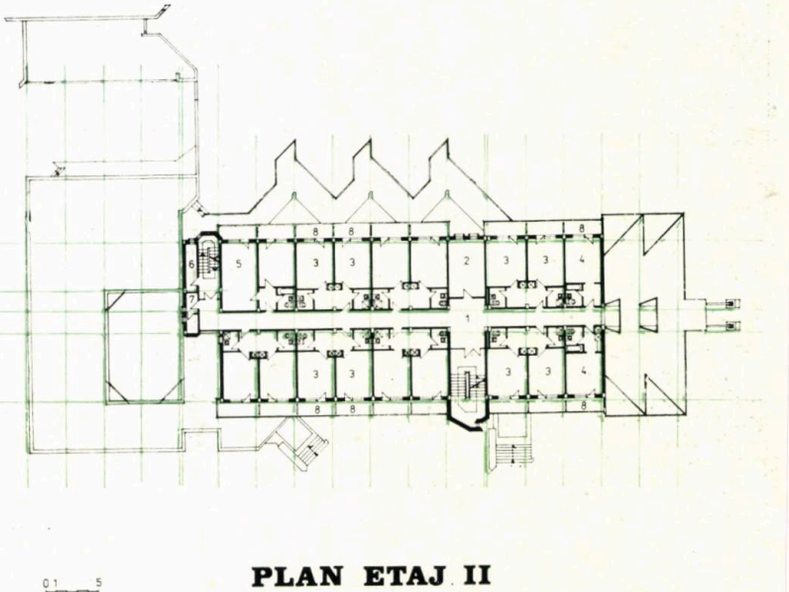

3

PLAN ETAJ II

PLAN PARTER HOTEL: 1. Hol intrare — 2. Recepție — 3. ...irou recepție — 4. Așteptare, odihnă — 5. Bar-de-zi — 6. Restau... ...ant — 7. Separeu — 8. Hol restaurant — 9. Garderobă — 10. O... ...iu — 11. Bucătărie — 12. Preparări — 13. Carne — 14. Legu... ...e — 15. Bucătar șef — 16. Pîine — 17. Cameră tehnică — 18. Vestiare b/f — 19. Depozit alimente — 20. Depozit legume — 21. Depozit frigorific — 22. Bar băuturi — 23. Bucătărie rece — 24. Acces serviciu — 25. Curte — 26. Garaje — 27. Ambalaje — 28. Serviciu la terasă — 29. Terasă — 30. Cameră cazare cu 2 paturi — 31. Cameră cu 3 paturi — 32. Balcon

3. PLAN ETAJ II: 1. Circulații — 2. Oficiu — 3. Camere cu 3 paturi — 4. Camere cu 2 paturi — 5. Apartament — 6. Vestiar — 7. W.C. Serviciu — 8. Balcoane

4. SECȚIUNE

→

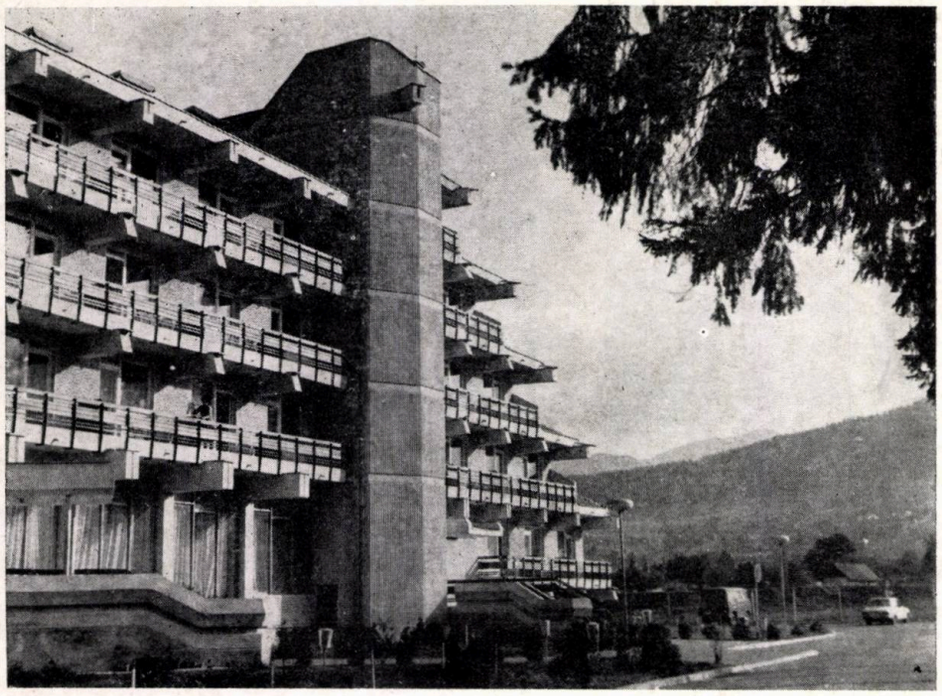

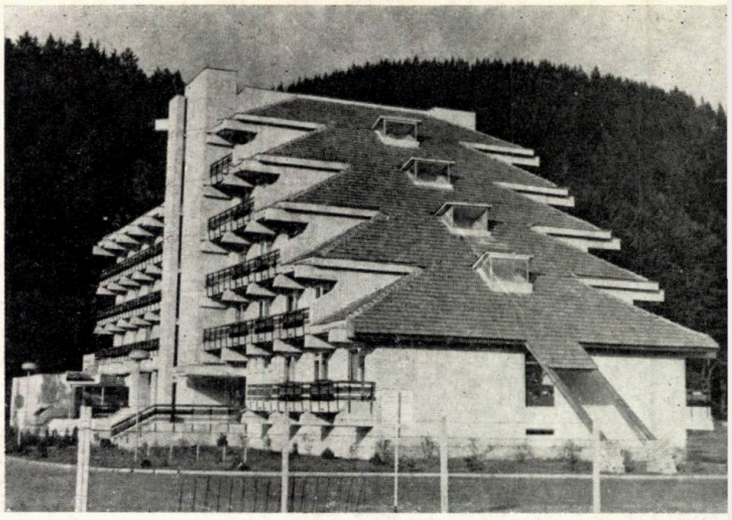

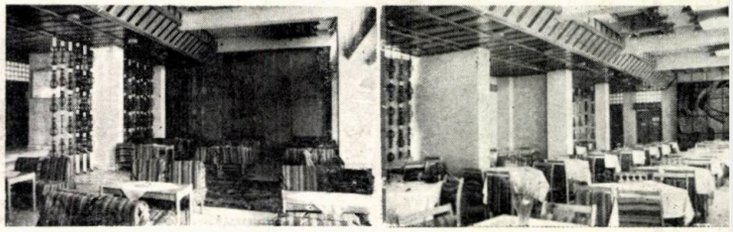

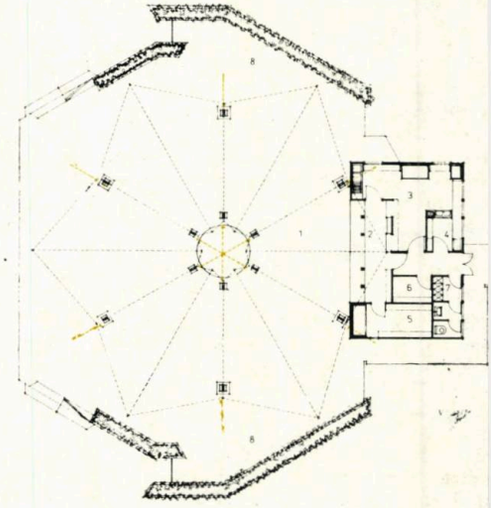

PLAN

5,6. PUNCT ALIMENTAȚIE-TERASĂ ACOPERITĂ: 1. Te
să — 2. Spațiu vînzare — 3. Spălător. preparări — 4. Depozit c
ne — 5. Depozit băuturi — 6. Depozit general — 7. Vestiar-gr
sanitar — 8. Terasă descoperită.

Giumalău, existența unei plantații înalte valoroase, microclimat deosebit de plăcut, un aer ozonificat și ionizat prezența apei și a zonelor împădurite din apropiere).

Principalul obiectiv arhitectural îl constituie — cum s-a mai spus — hotelul, care cuprinde trei funcțiuni distincte: cazare, alimentație publică și anexe, spații comune (hol, bar-de-zi, spațiu polivalent). Construcția se dezvoltă pe P+3 niveluri, parțial P+4 niveluri.

S-au folosit la finisaje materialele specifice zonei: țiglă, la învelitori, piatra și lemnul, la exterior și la interior, tencuielile în praf de piatră și ciment alb.

Principala preocupare și efortul specific al creației de arhitectură au constat în încercarea de a găsi tonalitatea justă, echilibrul, proporția optimă, între elementele de limbaj proprii arhitecturii moderne și materialele și mijloacele de expresie ale arhitecturii tradiționale și locale, toate acestea fără a renunța la expresivitatea și la personalitatea obiectivului de arhitectură. S-a încercat, de asemenea, integrarea construcțiilor peisajului Obcinelor Bucovinei.

Un obiectiv de arhitectură demn de reținut este punctul de alimentație publică-terasă acoperită, din zona ștrandului, construcție de formă poligonală și cu un acoperiș cu o volumetrie deosebită. Construcția este realizată în întregime din lemn. Grinzile cu o deschidere de peste 6 metri s-au realizat din segmente de dulapi de rășinoase, îmbinate într-un sistem special.

Bazinul, vestiarele, spălătoria, centrala termică, au fost realizate într-o arhitectură neutră, constituind o prezență ceva mai discretă în cadrul natural existent.

O nouă etapă de dezvoltare a acestei baze urmează a se realiza prin materializarea documentației pentru « Baza de agrement și sportivă Cîmpulung Moldovenesc », investiție aflată în curs de execuție.

Arh. ION ANDRIU

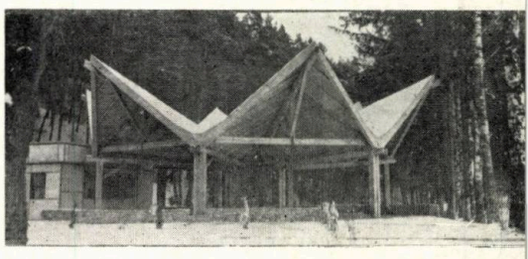

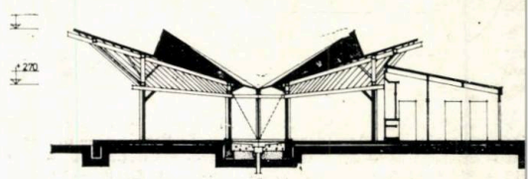

SECTIUNE

COMPLEXUL COMERCIAL «ALPIN» DIN BUȘTENI

OLECTIV DE PROIECTARE:

rhitectură: arh. **CĂLIN HOINĂRESCU** (șef pro-ct), proiectant **NORICA NEACȘU**

ezistență: ing. **POMPILIU DRAGOMIRESCU**

stalații: inginerii **GHEORGHE PUIU, GELU ONESCU,** proiectant **EMILIA GEORGESCU**

rumuri-sistematizare verticală: **PULCHERIA BOC-ĂNESCU**

ROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIEC-ARE PRAHOVA, PLOIEȘTI

KECUTANT: TRUSTUL CONSTRUCȚII-MONTAJ RAHOVA — ȘANTIER CÎMPINA aistru șantier: **ION GAVRILESCU**

Obiectivul încheie un important ansamblu rezidenal, apropiat zonei industriale a orașului Bușteni și rcului montan al Bucegilor, grupînd circa 1000 de artamente și o importantă bază turistică compusă n Hotelul « Silva », cu un restaurant de 300 locuri și ația telefericului Bușteni—Babele. Artera principală ansamblului respectiv este strada Industriei, care nstituie, totodată, și un important traseu turistic, igurînd legătura spre Cascada Urlătoarea și Valea pilor.

Complexul, dat în exploatare în 1984, asigură spațiile merciale necesare ansamblului de locuințe, precum traficului turistic, de vară și de iarnă, pentru vacanțele uale ori pentru sfîrșitul de săptămînă. S-au prevăzut ații pentru comerțul alimentar (autoservire, pîine, tate) și pentru cel nealimentar (articole de sport-rism, artizanat, tutungerie, ziare etc), care să satisfacă rințele cotidiene ale celor 3000—4000 de locuitori n zonă, precum și ale vizitatorilor.

Mai sînt, de asemenea, prevăzute și unități de ali-entație publică — un restaurant, un café-bar și o fetărie.

S-a realizat o compoziție care, preluînd inflexiunea răzii Industriei, să constituie un cap-de-perspectivă direcția principală de acces în ansamblu. Volumetria, înd cont de contextul natural montan, favorizează orientarea spațiilor principale către priveliștile remarcabile ale crestelor și abrupturilor Bucegilor.

Volumul rezultat din folosirea învelitorii din țiglă, montată pe chesoane prefabricate ce înglobează și termoizolația, a fost integral valorificat prin supante, iar contactul vizual cu împrejurimile e favorizat de gruparea spațiilor importante în jurul unor terase acoperite, atent orientate, inspirate din prispele vechilor hanuri prahovene.

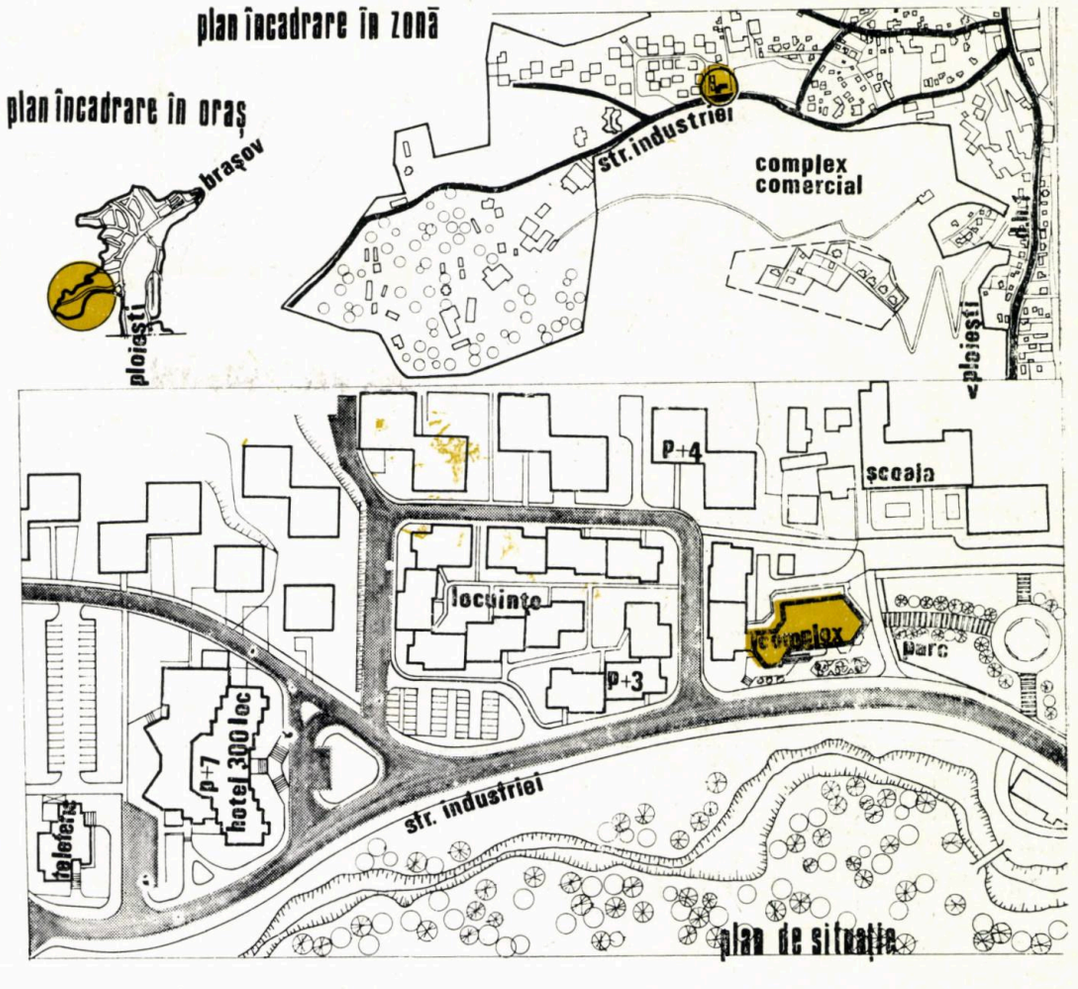

1

1. PLAN DE ÎNCADRARE ÎN ZONĂ ȘI PLAN DE SITUAȚIE

Finisajele utilizate caută apropierea de tradiția arhitecturală a Văii Prahovei, prin utilizarea pietrei, a lemnului aparent, în contrast cu albul tencuielilor din terasit și al mozaicului de marmură.

Arh. CĂLIN HOINĂRESCU

rhitect CĂLIN HOINĂRESCU

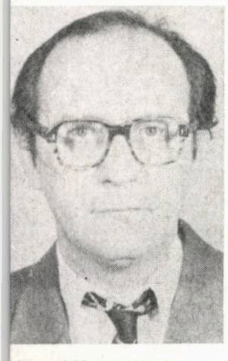

● Născut la 15 iunie 1944

● Urmează cursurile Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » din București, în perioada 1962—1968

● Obține diploma de arhitect în 1968 și este repartizat la Institutul de Proiectare Prahova din Ploiești, unde activează și în prezent

● Participă la elaborarea unor proiecte de sistematizare, de dotări social-culturale, locuințe, restaurare etc

Din 1975, abordează, cu precădere, probleme legate de restaurea monumentelor și a integrării acestora în contextul așezărilor ahovene, elaborînd documentațiile de restaurare ale unor cunoste edificii și ansambluri istorice și arhitecturale

Paralel cu activitatea de proiectare, a elaborat studii teoretice, feritoare la arhitectura tradițională și la posibilitatea de pre-are a acesteia în producția de arhitectură contemporană.

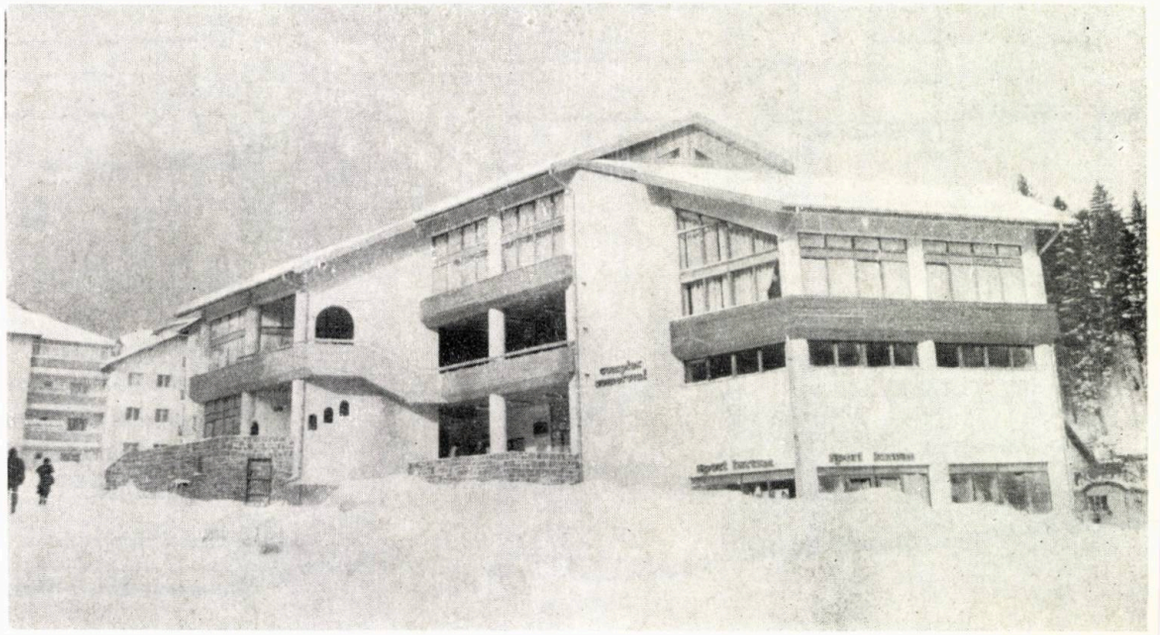

→

2. PLAN DEMISOL: 1. Magazin cu articole de sport-turism — 2. Depozitare

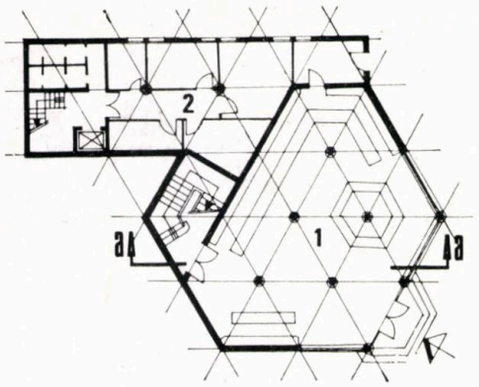

2

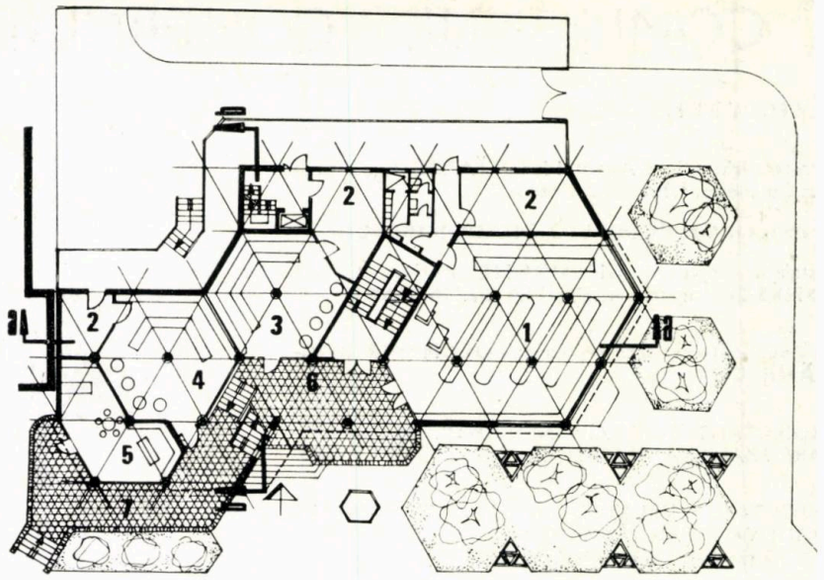

3

3. PLAN PARTER: 1. Magazin cu autoservire — 2. Depozitare — 3. Pîine — 4. Lactate — 5. Ziare-reviste, tutungerie — 6. Terasă acoperită — 7. Terasă

4. PLAN ETAJ 1: 1. Hol — 2. Restaurant — 3. Bucătărie — 4. Bufet — 5. Preparări — 6. Cămară — 7. Cofetărie — 8. Oficiu — 9. Terasă

5. PLAN ETAJ 2: 1. Supantă restaurant — 2. Gol sală restaurant — 3. Café-bar — 4. Depozitare

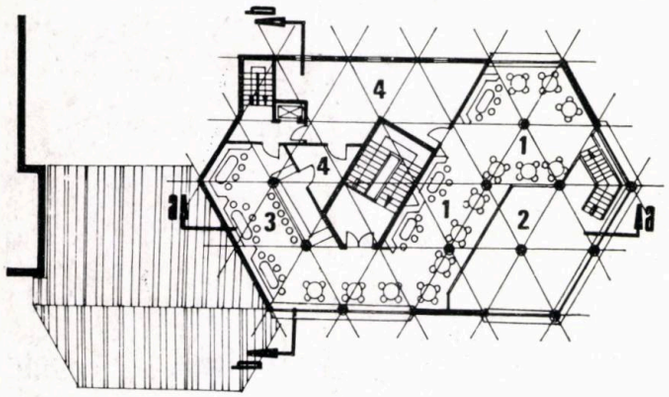

5

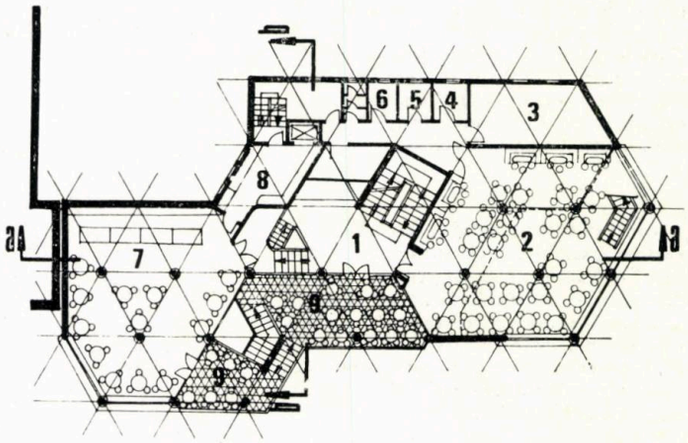

4

6. SECȚIUNE a-a: 1. Sport-turism — 2. Autoservire — 3. Restaurant — 4. Café-bar — 5. Cofetărie — 6. Lactate — 7. Pîine — 8. Hol

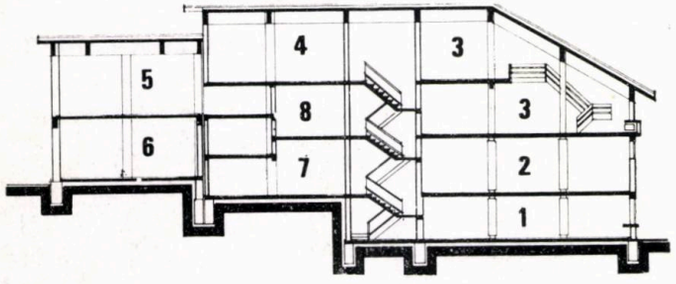

6 7

7. SECȚIUNE b-b: 1. Pîine — 2. Hol — 3. Terase acoperite — 4. Café-bar — 5. Depozit

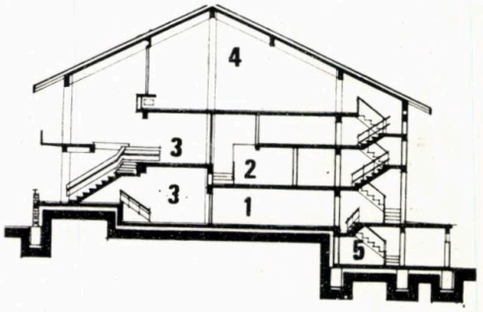

8.9. FAȚADE

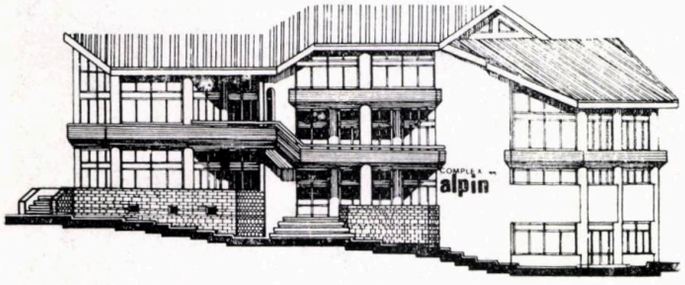

8 9

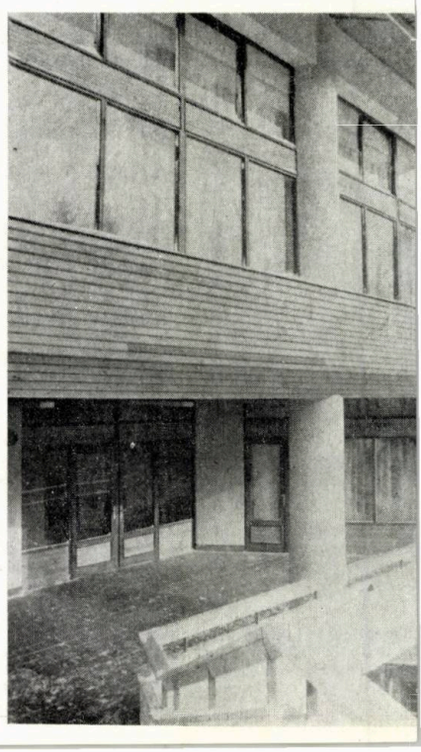

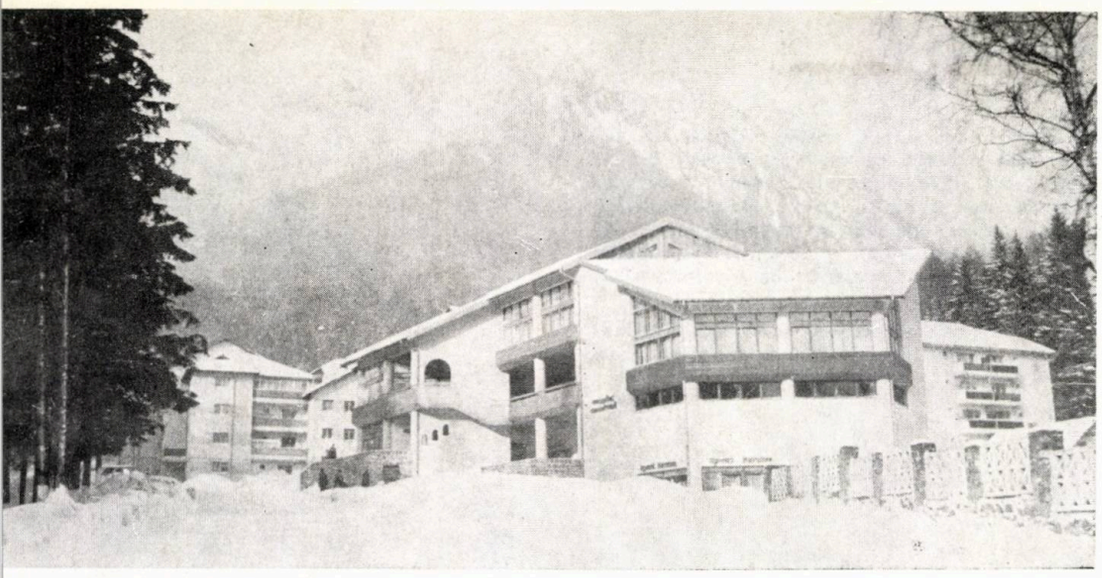

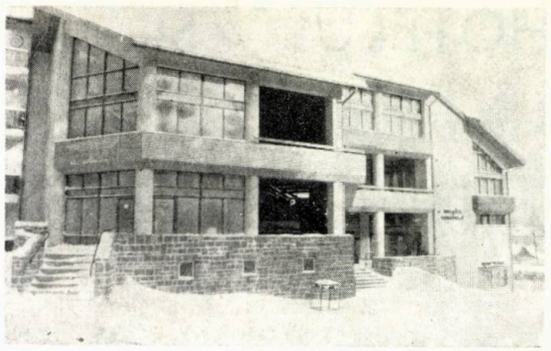

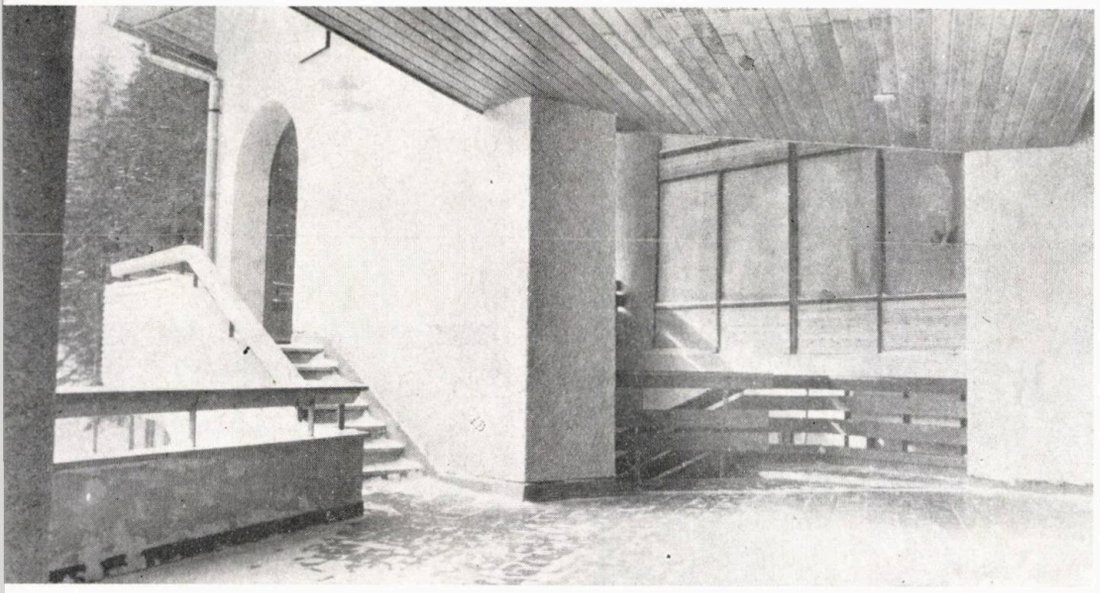

fotografii de GEORGE GEORGESCU

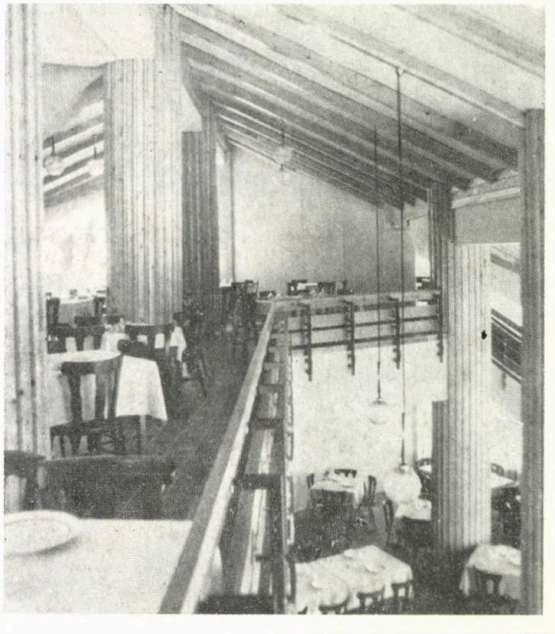

HOTELUL « SILVA » BUȘTENI

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitectură: arhitecții **MIRCEA CHIRIȚOIU, CĂLIN HOINĂRESCU, TATIANA ROMAN,** proiectant **NORICA NEACȘU**

Rezistență: ing. **GHEORGHE MANU**

Instalații: inginerii **ANTON ATANASE, ION GHEORGHE, DUMITRU BĂRBULESCU**

Documentația economică: inginerii **ALEXANDRU DINUȚĂ, LIDIA BOCIOACĂ,**

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTĂRI PRAHOVA — I.P.P. — PLOIEȘTI

Una dintre importantele dotări turistice ale Văii Prahovei este și stația de teleferic Bușteni—Babele, care polarizează, zilnic, multe mii de turiști. În preajma stației menționate, a fost amplasat și Hotelul « Silva », prezentat în revista Arhitectura nr 1/1977, pagina 29 (Hotel « VALEA JEPILOR »). În acel moment, hotelul era în execuție și eram lipsiți de imagini fotografice.

Întregim, cu grupajul fotografiilor de față, imaginea acestui hotel, de mult intrat în circuitul turistic internațional sub numele de « Silva ».

A

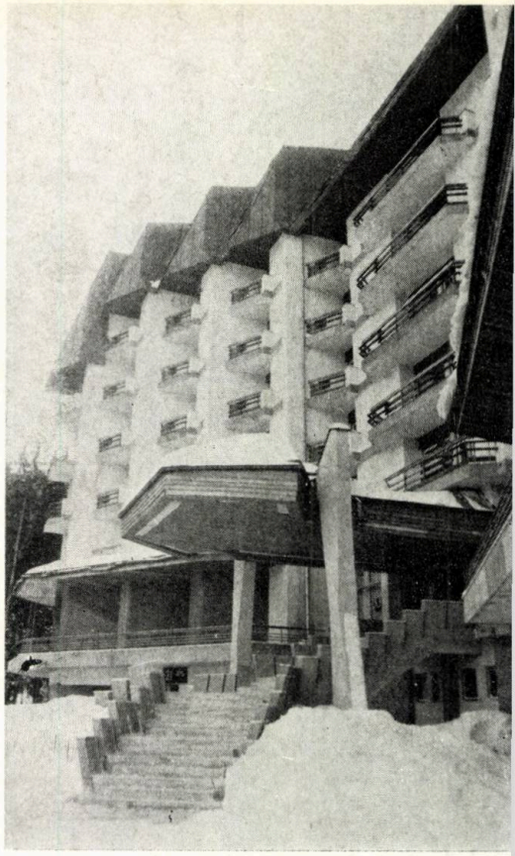

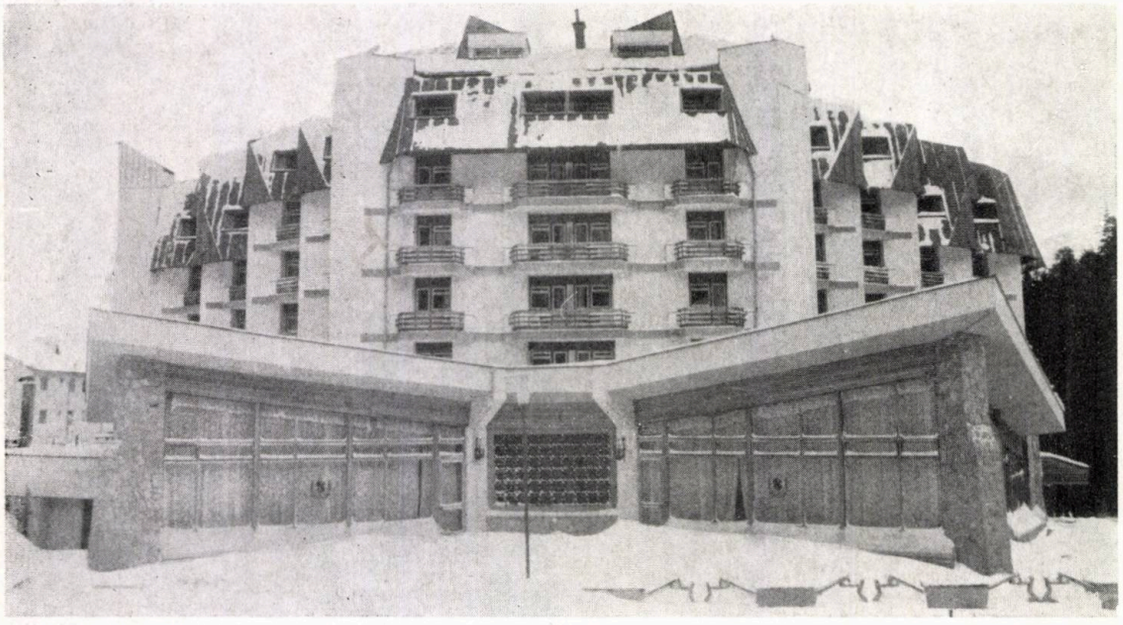

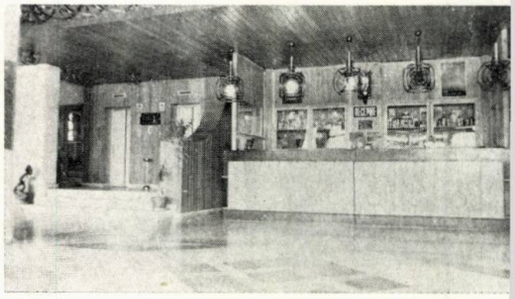

fotografii de GEORGE GEORGESCU

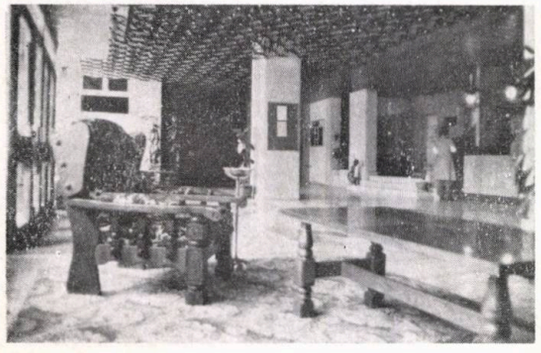

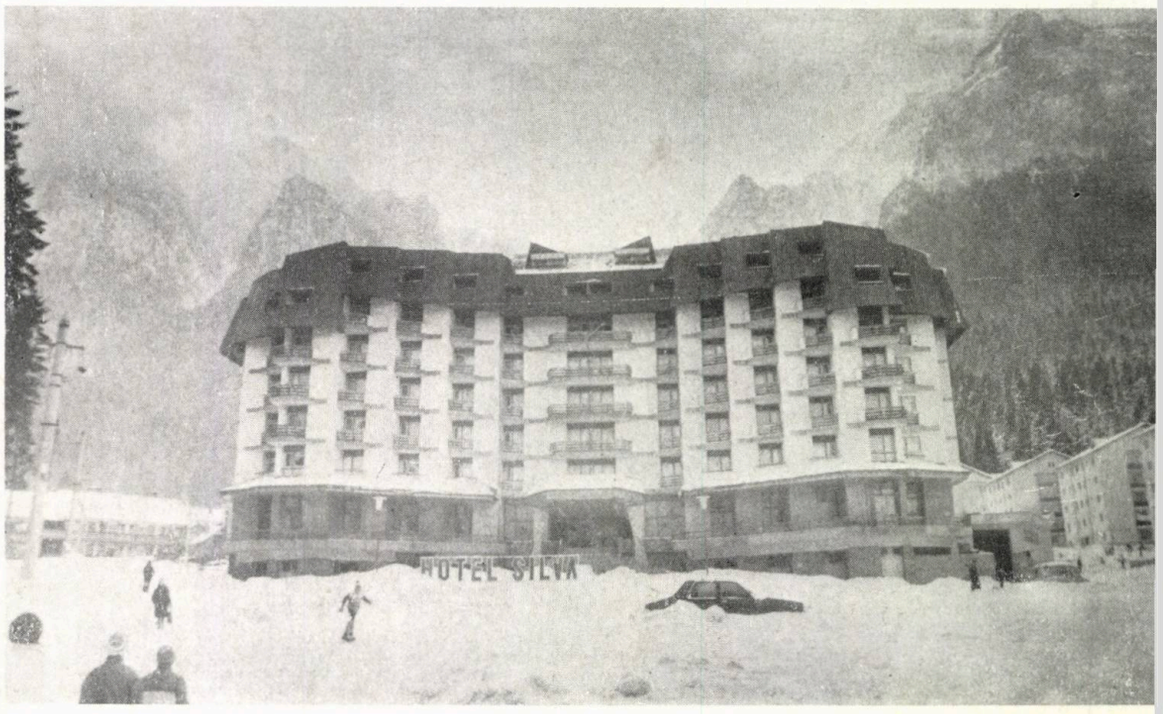

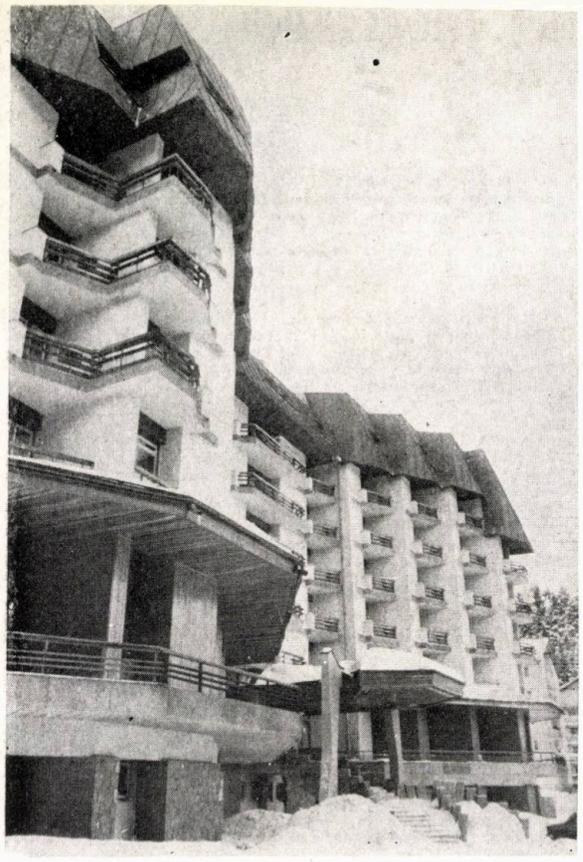

Dezbatere

O LOCUINȚĂ PENTRU TINERET

Dezvoltarea contemporană confirmă realitatea faptului că fenomenul populației este deosebit de actual, în primul rînd, prin așa-numita « explozie demografică », ai cărei indicatori se răsfrîng firesc asupra vieții sociale, în ansamblu, asupra calității mediului înconjurător și așezărilor omenești, în mod deosebit.

Procesul de urbanizare din țara noastră, înscris în tendințele generale remarcate pe plan mondial, are loc în condițiile de dezvoltare economică și socială, cărora, cadrul natural geografic, resursele naturale și umane, evoluția istorică și nivelul atins de orînduirea socială le conferă trăsături proprii.

Odată cu creșterea economică înregistrată, ca urmare a progresului tehnic în toate domeniile materiale, și în paralel cu « explozia demografică », are loc și o puternică dezvoltare a vieții în general. Această dezvoltare a necesitat și necesită încontinuu, nu numai o creștere importantă a volumului de construcții, dar și o sporire permanentă a performanțelor acestora, pentru a ține pasul cu necesitățile crescînde ale utilizatorilor, deci, realizarea de clădiri care să asigure confortul pe întreaga lor durată de existență, trebuind să facă față schimbărilor în timp și diversității situațiilor din teritoriu.

În prezent, clădirile de locuit se realizează ținînd seama de cerințele unei perioade date, iar pentru satisfacerea diversității nevoilor în teritoriu, se urmărește diversificarea apartamentelor și clădirilor de locuit. Această linie a proiectării intră în contradicție cu cerințele modurilor de locuire și cu cerințele progresului industrializării construcțiilor.

Modul de locuire, reprezentînd distribuția spațiotemporală cu caracter sistemic a activității gospodăriei și membrilor ei, cu toate obiectele pe care le implică desfășurarea ei în vederea satisfacerii combinației bio-psiho-sociale, individuale și de grup familial, presupune o infinitate de variante, în funcție de un șir întreg de determinanți de factură ecologică, demografică, socioeconomică și socio-culturală, în sincronia și diacronia lor specifică. Într-un anumit sens, fiecare gospodărie familială își are felul său propriu de trai în locuință, cu trăsături singulare în cadrul unor caracteristici mai generale. Pe această bază, se afirmă că un « ideal », recunoscut ca imposibil de atins, constă în conceperea de locuințe pe deplin adecvate fiecărui mod de locuire în unicitatea sa.

Pentru ca proiectarea să poată aborda această problemă, ar trebui să i se dea **elementele de temă,** privind modurile de locuire din teritoriu, în perioada dată, cît și cele ce vor apărea pe durata în care se prevede că va exista clădirea. Totodată, trebuie să i se furnizeze date cu privire la traiectoriile gospodăriilor familiale, ca număr de membri și structură de statute familiale și cu privire la traiectoriile corespunzătoare ale modurilor de locuire.

O asemenea previziune, chiar dacă ar fi posibilă, tot nu ar rezolva problema datelor de temă, pentru simplul motiv că într-un apartament dat nu se poate ști nici care și nici cu ce traiectorii vor fi gospodăriile familiale ce îl vor locui, cu posibilitățile lor materiale, prin care se realizează modul de locuire. Dar, pornind de la faptul că singura previziune de lungă durată este **imprevizibilitatea modificărilor,** se impune concluzia că, apartamentele și clădirile de locuit să fie, prin concepție și prin soluții de proiectare, prevăzute cu maximum de rezerve arhitectural-constructive pentru adaptarea la necesități viitoare. Rezultă că, față de clădirile de locuit, există atît cerințe socio-urbanistice, privind dimensiunile, aspectul, posibilitățile de amplasare etc., cît și cerințele socioarhitecturale, privind funcționalitatea clădirii și influența mediului exterior natural și artificial-urbanistic, asupra confortului locuirii în clădire.

Toate cerințele față de locuire prezintă mare diversitate în teritoriu și mare dinamică în timp.

Clădirile și amplasarea lor, însă, o dată realizate, rămîn, în cele mai multe elemente ale lor, aceleași pe toată durata existenței construcției.

Diversității teritoriale i se poate face față cu o **diversitate de clădiri.** Iar, **dinamicii cerințelor,** prin realizarea unor **construcții care,** cu timpul, **să poată fi transformate** în legătură cu noile cerințe.

Dar durabilitatea mare a clădirilor de locuit și industrializarea construcțiilor pe bază de proiecte tip, așa cum a fost realizată la noi în țară, nu oferă nici mare diversitate de apartamente și clădiri de locuit, nici sensibile posibilități de transformare în viitor. Cauza principală a acestei situații rezultă din faptul că proiectării nu i s-au dat elementele de temă necesare, fundate pe determinarea cerințelor sociale față de apartamente și clădiri de locuit.

Imaginați-vă **o locuință pentru tineret.**

Acest tip de locuire s-ar adresa tinerelor familii, un grup uman, social, constituit cu o problematică aparte, care, în momentul pornirii în viață bazat pe mijloace proprii, nu are suficiente posibilități pentru rezolvarea la un nivel superior a multiplelor sale cerințe specifice. Apariția acestui program ar diminua considerabil riscul accentuării unor probleme sociale grave, produse de nesiguranța sau nereușita începutului de viață .

Locuința pentru tineret dă sfericitate domeniului, reprezentînd etapa firească de evoluție, de la cămine (nefamiliști, familiști), hiatus (vezi acest program), locuința proprietate personală sau de stat, locuința pentru bătrîni (cămine). Ea, ar putea fi închiriată de către stat, pentru o folosință limitată la o anumită perioadă, acestui grup uman, care, după parcurgerea momentului, ar urma să treacă, firesc, la etapa locuirii în locuințe proprietate sau de stat, în funcție de dinamica evoluției sale socioprofesionale.

Locuința pentru tineret s-ar integra, firesc, zonei de locuit, în cadrul grupărilor în unități singulare sau în asocieri de capacități diverse; fiind amplasată oriunde în localitate, dar și în zone specifice, de agrement, centrale etc. pentru care ar putea chiar prelua rolul de simbol—semnal din punct de vedere sociourbanistic.

Această locuință este, de fapt, un « complex », ce se particularizează prin conținutul său deosebit de cazare și dotare. Confortul pe care îl asigură o bună funcționalitate a locuinței și dotărilor socialculturale aferente reprezintă obiectivul principal al cercetării în domeniul locuirii pentru tineret, fiind determinat de :— funcționalitatea internă a clădirilor; — structura și modul de utilizare a amenajărilor din prelungirile obișnuite imediat apropiate ale clădirilor de locuit; — influența pe care o exercită asupra locuirii distanța față de clădire și modul de utilizare a acelor dotări care reprezintă externalizări ale unor funcțiuni ale locuinței.

Cazarea ar fi rezolvată, în apartamente de tip garsonieră dublă sau cu două camere comandate, dotate complet, asigurîndu-se un maximum de posibilități privind dinamica evoluției în timp. Pentru aceasta, propunerea se îndreaptă către diversificarea relativă a apartamentelor, prin aplicarea principiului flexibilității și elasticității, al universalității și adaptabilității locuinței.

Dotarea, la nivelul prelungirilor imediate, se justifică prin apariția unor spații comune — amplasate pe niveluri, grupate, între etaje sau pe unități — de tipul hol, salon, living-room, pentru discuții, jocuri, vizionări etc., spații de supraveghere și îngrijire copii, gospodina, bucătărie-cantină, spălătorie-uscătorie, ateliere hobby etc. La nivelul grupării și în imediata relație în special cu acest tip de locuire, dotarea s-ar rezolva prin amplasarea unor spații pentru: creșă-grădiniță, farmacie, spălătorie-curățătorie, autoservire, alimentație etc.

Locuința pentru tineret are un profund caracter social. Ea reprezintă un excelent mod de educare, afirmare, stimulare și o cale posibilă de evaluare. Acest « complex » cazare-dotare, vine să completeze un moment necesar în educarea grupului uman reprezentat de tînăra familie. Locuința pentru tineret acoperă un gol important în procesul de formare al noii generații (o lipsă a casei de cultură pentru tineret — care se adresează, îndeosebi, unei alte categorii de tineri, cu problematică diferită față de cea a tinerelor familii) și care astfel ar fi lipsită de posibilități de educare, culturalizare, contact social etc.

Locuința pentru tineret este un experiment. Este un experiment, social necesar, dar și un experiment în domeniul construcției de locuințe, al materialelor și tehnologiei. Ea lasă loc tuturor încercărilor posibile acestui domeniu, care, în mod normal, testate pe o populație care ar urma să le utilizeze în viitorul evoluției sociale, ar îmbogăți rezultatele cu soluții viabile ce și-ar găsi, în mod sigur, beneficiarii educați să le primească.

Sînt pentru necesitatea unei gîndiri curajoase, deschise, în direcția locuirii pentru tineret.

Arh. MIHAI COCHECI

A DOUA CRIZĂ A ARHITECTURII ŞI PERSPECTIVELE PROFESIUNII NOASTRE

« Din orice situaţie există o ieşire ».

LEV N. TOLSTOI

Trecînd în revistă tendinţele şi curentele arhitecturii ultimelor decenii, se degajă net impresia unei crize, care afectează nu numai concepţiile, dar are implicaţii şi în domeniul statutului arhitectului, inclusiv al profilului acestuia.

Întrebarea care se ridică în mod firesc — şi la care vom încerca să răspundem în cele ce urmează — este: dacă această criză a arhitecturii este « doar » una din manifestările crizei mondiale, urmînd ca, după încetarea efectelor ei, arhitectura să intre în vechiul ei făgaş « normal » sau, dimpotrivă, ne găsim într-un moment de schimbare de fond a acestei profesiuni.

În acest sens, ar trebui să reamintim că străvechea noastră meserie a mai avut, în cursul mileniilor, un însemnat moment de cotitură, poate mai puţin spectaculos, pe care istoria arhitecturii îl trece de regulă cu vederea, cu toate implicaţiile sale importante. Ne referim la ceea ce denumim **prima criză a arhitecturii** şi care a constat în desprinderea, din această profesiune, a meseriilor inginereşti, proces care — nu numai, dar mai ales, în ochii celor neavizaţi — a avut un puternic efect de **detehnicizare a arhitecţilor.**

Pentru a răspunde la întrebarea pusă, este necesar, în primul rînd, să vedem ce schimbări majore au intervenit în domeniul preocupărilor fundamentale ale arhitecturii în ultimele decenii; în al doilea rînd, dacă aceste schimbări sînt sau nu referitoare la « programul predominant », în sensul definit de Mihail Caffé [1]; în al treilea rînd, dacă ele sînt tranzitorii sau de durată, iar în final — implicaţiile lor.

Este unanim recunoscut faptul că principala cotitură în arhitectură, intervenită în secolul nostru, este trecerea de la proiectarea şi realizarea clădirilor individuale, la cea a ansamblurilor de locuit şi chiar a unor localităţi, a unor oraşe.

Desigur, fenomenul îşi are limitele lui, în sensul că nu cuprinde întreg domeniul arhitecturii, ci numai pe cel al locuinţelor, de regulă cu dotările aferente acestora. Dar domeniul cuprins este în primul rînd foarte amplu şi de mare însemnătate; în al doilea rînd, el determină, din ce în ce mai mult, caracterul noilor cartiere şi oraşe, mediul de viaţă din acestea, constituind însăşi substanţa de bază a anturajului construit, a oraşelor; în al treilea rînd, de la aceste ansambluri, pornesc mai toate atacurile critice (în mai mică măsură, însă, şi remedierile propuse). Putem, deci, afirma că ansamblurile de locuit constituie actualul « program predominant », ceea ce — în sensul precizat de M. Caffé — nu înseamnă neapărat programul cel mai frecvent (cu toate că, în acest caz, el este acesta), « ci mai ales cel caracteristic, tipic pentru o perioadă istorică. El influenţează formarea stilului arhitectonic al perioadei respective şi determină schimbări în dezvoltarea celorlalte programe ». El este programul, în jurul rezolvării căruia se polarizează principalele forţe creatoare, tehnice şi economice din domeniul arhitecturii şi construcţiilor unei epoci şi care îşi imprimă trăsăturile asupra celorlalte tipuri de programe, asupra rezolvării acestora. Însemnătatea lui este dovedită, cu prisosinţă, prin locul central pe care-l ocupă în discuţiile ultimelor decenii, începînd cu lipsa de varietate şi monotonia, cu neacomodarea sau înstrăinarea locatarilor şi mergînd pînă la considerarea datei demolării unui cartier « modern » din Saint Louis, Missouri, S.U.A. (15 august 1972, mai precis: orele 15,32) drept « încheiere » a unei epoci în arhitectură.

Este de precizat, în continuare, că actuala construcţie de masă a locuinţelor şi, implicit, a ansamblurilor de locuit nu este o preocupare tranzitorie, « pînă la rezolvarea problemei locuinţelor ».

Într-adevăr, considerînd familia medie compusă din trei persoane [2] (în Elveţia, ea este, în prezent, de 2,5), 1 000 de locuitori constituie 333 de familii. Fondul de locuinţe necesar acestora este cu 3—5% mai mare (pentru a asigura un stoc de locuinţe libere, neocupate, în vederea asigurării desfăşurării nestînjenite a schimburilor de locuinţe, a reparaţiilor capitale ş.a.), deci de circa 350 apartamente. Dacă **durata medie de serviciu** a locuinţelor este de un secol (în prezent, ea este normată, în România, la 100 de ani, pentru cele cu planşee din beton armat), este de luat în considerare o înlocuire medie anuală de 1%. O cifră similară se poate prevedea ca minimă şi pentru cerinţe demografice. Rezultă — numai din aceste două componente — o cifră de cel puţin 2% din fondul de locuinţe, deci 7 apartamente la 1 000 de locuitori, ca ritm anual de construcţie, după ce problema locuinţelor va fi, în linii mari, rezolvată, adică 168 000 locuinţe la o populaţie de 24 milioane, respectiv 175 000 la 25 milioane de locuitori. Aceste cifre, de 840—875 000 apartamente pe cincinal, desigur cu suprafeţe şi dotare mereu crescute, dovedesc că realizarea ansamblurilor de locuit nu poate fi considerată nicicum drept o problemă tranzitorie.

În consecinţă, este cazul să considerăm această trecere, de la proiectarea şi realizarea individuală a clădirilor, la cea a ansamblurilor (mari, sau mici — problemă care o vom relua), intervenită în însăşi substanţa cartierelor şi oraşelor, ca o mutaţie şi nu ca un incident.

De impactul acestei mutaţii sînt indisolubil legate cîteva tendinţe pe care le grupăm, în cele ce urmează, în două categorii.

Prima o constituie cele legate de acţiunea legităţii creşteri, productivităţii muncii, care se manifestă în domeniul nostru, în principal, prin industrializare (în execuţie) şi tipizare (mai cu seamă în proiectare) şi căreia această mutaţie îi deschide cale largă.

A doua, prea frecvent neglijată în analiza epocii, este formată din anonimizarea şi instituţionalizarea comenzii, investorul nemaifiind însuşi beneficiarul direct, ci un organ (poate o persoană) reprezentînd cerinţe şi interese anonime, colective, dar totuşi nuanţate.

Prima categorie de tendinţe are drept efect principal, în proiectare, o treptată specializare a arhitecţilor angrenaţi în realizarea ansamblurilor: elaboratorii proiectelor tip, sistematizatorii şi adaptatorii proiectelor tip (în măsura în care ele se mai adaptează, ceea ce practic nu este cazul — de exemplu — la locuinţele individuale prefabricate dintr-un şir de ţări dezvoltate).

Desigur, viitorul industrializării în construcţii nu este cu totul clar: în ce măsură betonul va rămîne materialul ei de bază şi pînă cînd? Dacă se va tinde spre **fabrici de case,** de celule sau de elemente liber asamblabile sau — poate —, simultan, spre mai multe din aceste soluţii? Este, însă, cert că ea, **în esenţă** şi indiferent de forma sau metodele ei, va progresa.

Viitoarea situaţie a elaboratorilor proiectelor tip (de case, de celule, de elemente) nu pare, încă, cu totul clarificată. Pe de o parte, este firesc ca aceştia să se transforme în sector de concepţie al acestei producţii, integrîndu-se în **design industrial,** după cum s-a întîmplat în fabricile caselor de lemn prefabricate de pretutindeni. Pe de altă parte, există, însă, şi o a doua tendinţă: tipizarea, mai mult sau mai puţin ruptă de restul proiectării, să fie subordonată investorului instituţionalizat, ca mijloc de exprimare (şi de imprimare) a comenzii sociale al cărei purtător el este — aspect, asupra căruia vom mai reveni.

Sistematizatorul concepe dezvoltarea în viitor a unui teritoriu anumit. Gîndirea lui trebuie să cuprindă, atît perspectiva mai îndepărtată (de cel puţin un deceniu sau două), cît şi pe cea imediată (prin plan director — în ţările în care acesta se elaborează — şi prin detalii de sistematizare ori studii de amplasament) ca prim pas de realizare a viitorului mai îndepărtat.

Adaptatorul de proiecte tip (respectiv cel care asamblează celule sau elemente tipizate) are de rezolvat sarcini imediate, iminente, chiar dacă ansamblul abordat de el durează (în execuţie, uneori şi în proiectare) mai mulţi ani, poate peste un deceniu.

Diferenţa dintre concepţia sistematizatorului şi cea a adaptatorului proiectelor tip (care, de fapt, concretizează gîndirea celui dintîi, chiar dacă o « amendează ») constă în faptul că primul porneşte de la teritoriul întreg urmărind perspectiva mai îndepărtată, pe cînd cel de-al doilea vizează sarcina imediată. Nu este vorba aici numai de o optică diferită, ci şi de faptul că, dintre aceştia doi, doar cel din urmă este legat nemijlocit de condiţiile stringente, imediate. Cu toate acestea, practica dovedeşte că aceste două poziţii (sau activităţi) nu sînt neconciliabile: sistematizatorul poate deveni proiectant de investiţii, adică adaptator de proiecte tip, după cum şi acesta din urmă este frecvent elaborator de detalii sau chiar de schiţe de sistematizare.

Putem, deci, constata că activitatea de adaptare a proiectelor tip (înţeleasă de noi, mereu, ca mai sus: de proiecte tip de clădiri, de celule sau de elemente) şi cea de proiectare a investiţiilor pentru ansamblurile de locuit se preiau — parţial — fie de către tipizator, fie de către sistematizator, aceste două activităţi fiind probabil cele care vor predomina în viitor.

Desigur, pe lîngă ele, se va menţine şi cea a proiectării marilor clădiri cu caracter de unicat, reprezentative. Este, însă, cert să nu acestea vor determina caracterul arhitecturii epocii: nu ele constituie, după cum am văzut, « programul predominant », caracteristic perioadei prin care trecem, în sensul enunţat.

Să ne îndreptăm atenţia, acum, la al doilea grup de tendinţe, precizat mai sus, ca anonimizare şi instituţionalizare a comenzii, investorul ne mai fiind însuşi beneficiarul, ci un organ (sau o persoană) reprezentînd cerinţe şi interese colective, sociale. Această tendinţă contemporană [3] îşi are începuturile cu primele construcţii de locuinţe colective, realizate pentru vînzarea sau închirierea apartamentelor. Pe atunci, însă, acestea reprezentau o cantitate minoră, marea masă a locuinţelor realizîndu-se pe baza unor proiecte individuale sau fără proiecte. Aceste locuinţe colective, avînd la început o pondere redusă, îşi găseau fără dificultăţi locatari sau cumpărători, practic indiferent de felul lor. Realizarea ansamblului, a cartierului, se făcea în timp, dotările necesare, uzuale unui mod de viaţă în evoluţie lentă, luau fiinţă treptat, pe baza cerinţelor şi temelor tradiţionale (cu modificări nesemnificative, întrucît evoluţia era lentă), prin iniţiative personale şi autoreglarea specifică orînduirii capitaliste. În acest sens, s-a vorbit de oraşe istoriceşte constituite, în opoziţie cu cele « noi », proiectate dintr-o dată, primele fiind denumite de Jane Jacobs « naturale », iar celelalte « artificiale ».

Noul « program predominant », cel al ansamblurilor de locuit, a apărut doar cu puţin înainte de accelerarea puternică a schimbării modului de viaţă, acest din urmă fapt neputînd încă să fie sesizat de **Carta Atenei,** care consideră că nu este vorba de schimbări calitative, ci doar de simple însumări.

Aici este, poate, cazul să facem o paranteză referitoare la problema, discutată uneori, dacă aceste ansambluri nu sînt cumva prea mari şi n-ar trebui, oare, să luptăm împotriva « gigantomaniei », concepînd marile ansambluri drept o însumare de ansambluri mici, mai variate. Credem că diversificarea ansamblurilor « mici » este indiscutabil de dorit, dar insuccesele nu se datorau mărimii ansamblurilor: analiza făcută în S.U.A. în vederea organizării acţiunii "break through", înaintea deceniului trecut, a arătat că doar 2,3% din întreprinderile de construcţii realizau peste 250 de apartamente pe an [4]. Doar în ţările socialiste sînt frecvente ansamblurile de mii de apartamente şi nu acolo s-au ridicat principalele obiecţii asupra ansamblurilor.

Revenind la problematica construirii ansamblurilor de locuit (mari sau mici), semnalăm că investorul instituţionalizat s-a organizat departamental, fiecare departament asumîndu-şi sarcina realizării clădirilor aferente unui compartiment separat (poate în mod artificial) al vieţii urbane, consultîndu-se — ca şi înainte de instituţionalizare — cu arhitectul, cerîndu-i rezolvări pentru problemele compartimentului avut în grijă, pe baza experienţei proprii. Astfel, el tinde să menţină, adesea, tipizarea în subordinea lui, această activitate fiind, în consecinţă, frecvent îndrumată departamental, chiar dacă se obţine (la nivelul planificării generale sau al municipalităţii — ambele forme fiind rare în S.U.A.) realizarea complexă, interdepartamentală a ansamblurilor, deci inclusiv dotările şi amenajările considerate necesare.

Dar mutaţia de la construirea unor clădiri individuale într-o societate cu dezvoltare lentă, la realizarea unor ansambluri într-o orînduire în rapidă evoluţie nu poate fi o simplă schimbare cantitativă, ci implică, inerent, puternice modificări calitative, cu efecte profunde în corespondenţa (sau necorespondenţa) dintre mod de viaţă şi cadrul construit pentru acesta.

Interdependenţele şi aspectele nou apărute, asupra cărora vom mai reveni, depăşesc posibilităţile de cuprindere ale organizării departamentale. Este nevoie, undeva, de o coordonare ştiinţifică complexă, de o viziune unitară diriguitoare a evoluţiei modului de viaţă şi a cerinţelor rezultate din aceasta. Din cauza diversităţii mari a condiţiilor locale, cu tendinţă de a spori în viitor, această sinteză poate (să zicem: trebuie?) să apară la nivelul beneficiarului (al municipalităţii, adică al consiliului popular) şi (sau) la cel al sistematizatorului. Definirea ei s-ar putea face drept cea a « tehnologiei vieţii urbane » doar în mod aproximativ şi incomplet.

Este nevoie de cunoaşterea implicaţiilor reciproce dintre modul de viaţă şi spaţiul construit, atît la nivel tematic (al cerinţelor), cît şi la cel al rezolvărilor (al soluţiilor de arhitectură şi sistematizare). Cui îi revine această problemă?

Investorul, limitat la criteriile sale departamentale, nu-şi arogă această atribuţie. Dacă, însă, municipalitatea, consiliul popular, ar deveni investor unic al ansamblurilor incluzînd dotările aferente (nu prin secţii diferite ale sale), ar trebui să răspundă de aspecte pe care nu le poate stăpîni decît cu ajutorul cercetărilor efectuate de sociologi, psihologi, ecologi şi alţi specialişti. În consecinţă, în loc să se sprijine numai pe arhitect în elaborarea temelor (şi pe **feed-back**-ul analizei efectelor realizărilor), ar trebui să recurgă la **colective speciale, interdisciplinare.**

În preocupările arhitectului, intra cîndva — implicit — şi proiectarea tehnologică a obiectivelor social-culturale. Dar ele au devenit atît de complexe, încît, într-un şir întreg de domenii (cum ar fi spitalele, teatrele, marile unităţi comerciale ş.a.), proiectarea tehnologică s-a separat de cea de arhitectură, ca profil de preocupare, ca profesie.

Care este soarta viitoarei proiectări tehnologice a ansamblurilor de locuit, a oraşelor?

Ni se pare firesc ca sistematizarea să-şi accentueze caracterul interdisciplinar, incluzînd, în afara disciplinelor tehnice-inginereşti alăturate de mult arhitectului-sistematizator, şi pe cele sociologice, psihologice, economice, de igienă, poate şi altele — mai ales ca activităţi de cercetare premergătoare. În acest scop, este, însă, necesar, pe de o parte, ca arhitectul să cunoască posibilităţile oferite de aceste discipline, iar, pe de alta, ca cercetările sociale în problemele urbanistice să depăşească faza constatativă, să devină prospective, să formuleze — în colaborare cu arhitectul — date tematice de proiectare pentru diversele situaţii întîlnite [5], ceea ce poate face numai în urma dialogului continuu, al muncii comune cu arhitectul.

În concluzie, putem afirma că există o criză a profesiunii de arhitect, generată de mutaţia apărută în preocupările lui: trecerea de la proiectarea individuală, a clădirilor, la cea a ansamblurilor, trecere

care a deschis cîmp larg acțiunii legității creșterii productivității muncii (prin tipizare și industrializare) și care a implicat instituționalizarea (anonimizarea) comenzii.

Aici, se impune iarăși o paranteză, cu unele precizări. Anonimizarea comenzii nu implică neapărat și anonimizarea arhitecturii, după cum ne dovedește istoria: arhetipuri au fost în toate perioadele ei, puține la număr. Individualizarea lor se poate face, atît prin locul lor în ansamblu, relația cu alte clădiri sau amenajări, cît și prin diferențierea clădirilor, a locuințelor (și chiar a folosirii lor, dacă se asigură posibilitatea unei multiple utilizări, ocolind profilarea riguroasă a încăperilor de locuit), prin rezolvarea expresiei plastice, în care nu numai coloritul puternic, dar desigur și rezolvările detaliilor își au importanța. Nu credem exclus să ajungem la concluzia că simplitatea fațadelor, practicată în ultimele decenii să fie o reminiscență a perioadei anterioare, în care « programul predominant » îl constituiau construcțiile industriale, și să ne întoarcem la experiența acelor epoci în care « programul predominant » era cel al clădirilor publice sau de locuit.

În orice caz, efectele previzibile, la ora actuală, ale mutației expuse mai sus sînt cele de scindare a profesiei, în două domenii principale de preocupări legate de realizarea ansamblurilor. Pe de o parte, **elaboratorul proiectelor tip,** fie ca designer de produse industriale, fie ca organ executiv al investorului, dar poate și consilier al lui — în măsura, în care priceperea lui va fi « interdepartamentală », depășind competența investorului, în cunoașterea implicațiilor urbanistice, în sensul lor cel mai larg. Pe de altă parte **sistematizatorul,** care va trebui să țină cont de noile condiții, să devină un cercetător și un proiectant de o mai cuprinzătoare interdisciplinaritate, îndeplinind în esență funcția de stat major pe lîngă comandamentul dezvoltării urbane. Oricare dintre aceste două mari compartimente va putea realiza investițiile concrete, fie pe baza unor proiecte unicale pentru clădiri reprezentative, fie pe baza unor proiecte tip, ținînd cont (în ambele cazuri) de prevederile sistematizării.

Pentru ca cele de mai sus, referitoare la cauzele profunde ale actualei crize a arhitecturii, să nu fie considerate doar ca o părere personală sau drept una referitoare la aspecte secundare, mai este necesar să dovedim că **nu** problemele de ordin plastic o generează.

În acest sens, ne vom baza, în parte, pe constatarea că această criză nu se manifestă cu aceeași intensitate peste tot. Să comparăm, astfel (pentru a lua situații mai cunoscute și spre a nu ne afecta obiectivitatea), ceea ce se petrece în S.U.A.[4] Franța și Italia, pe de o parte, și în Ungaria și Cehoslovacia, pe de alta.

Iar acum să înșirăm argumentele:

1. Criticile făcute se referă mai întotdeauna la ansambluri de locuit și nu la clădiri anumite.

2. Nu s-a afirmat nici o dată că ansamblurile « moderne » care au trebuit să fie demolate au fost dintre cele mai nereușite din punct de vedere plastic.

3. După multe păreri, realizările plasticii arhitecturale din țările în care criza profesiei noastre se manifestă mai acut sînt superioare celor în care abia se manifestă; în orice caz, în primul grup de țări există o mult mai mare concentrare de nume de arhitecți reputați, decît în cel de-al doilea.

4. Țările în care există o oarecare coordonare interdepartamentală a investițiilor, atît pe plan central, cît și pe plan local, sînt în parte scutite de efectele crizei actuale a arhitecturii. Dar numai în parte. Restul este treaba arhitecților, a profilului preocupărilor lor.

S-ar putea ca, cetind cele de mai sus, să se nască nedumeriri, de ce anume acordăm o astfel de importanță pe plan urbanistic trecerii la realizarea ansamblurilor, de ce anume vorbim de « tehnologia vieții urbane », de ce militām pentru lărgirea interdisciplinarității sistematizării, a schimbării relațiilor dintre arhitecți-sistematizatori, economiști, sociologi, igieniști, ecologi ș.a.

Problema fiind complexă, am lăsat-o intenționat la urmă, pentru a nu întrerupe fluența expunerii de mai sus.

Într-adevăr, trecerea de la realizarea individuală a clădirilor la construcția ansamblurilor nu este numai o problemă de ritm de realizare sau de scară a înfăptuirilor [6], mai ales fiindcă ea este practic paralelă cu accelerarea transformărilor sociale, care nu ne pun numai probleme funcționale noi, dar generează și contradicția dintre viteza acestor transformări și durabilitatea cadrului construit, îndemnîndu-ne la o prudență sporită, la căutarea unor soluții elastice, pliabile și corespunzătoare unor cerințe mai puțin previzibile.

Constatîndu-se că un ansamblu nu este doar totalitatea unor obiecte eterogene, ci implică și relații dintre aceste componente (relații, dintre care, în cele ce urmează, ne vom limita la cele funcționale), s-a încercat o abordare sistemică a problemelor urbanistice.

Este, însă, știut — ca să ne limităm la un exemplu mărunt, dar semnificativ — că așezarea unui chioșc de ziare lîngă o stație de tramvai îi asigură primului o vînzare mult sporită, față de un amplasament cu 50 m mai îndepărtat. În consecință, există relații dintre obiectele de diferite funcțiuni, depinzînd de așezarea lor relativă, constatare care a dat apă la moară **abordării topologice** a problemelor.

În același timp, s-a încercat, treptat, o inventariere, apoi o clasificare a funcțiunilor urbane care se cereau rezolvate prin sistematizare. **Carta Atenei** a fost prima tentativă, dar mult prea sumară (implicit: superficială) în acest sens, prin ea derivă, de fapt, toate schemele de tip arborescent care tind să izoleze cerințele unele de altele, în paralel cu rezolvările aferente lor.

Dar — iarăși ca exemplu — joaca copiilor de vîrstă liceală se desfășoară, uneori, pe terenul sau spațiul « liber » dintre blocuri, alteori pe stradă sau într-un parc, într-o pădurice apropiată sau pe un șantier părăsit în zi de repaos. În consecință, funcțiunile orașului și soluțiile urbanistice aferente lor nu pot fi redate printr-o schemă arborescentă, ale constituind un țesut mult mai complex [7]. Cu atît mai mult, cu cît numeroase « ramificări » ale « arborelui » sînt încă necunoscute, mai ales din cauza evoluției sociale rapide, amintită în repetate rînduri și asupra căreia ne vom permite să insistăm puțin în cele ce urmează.

În acest sens, amintim, în primul rînd, procesul rapid de urbanizare, atît prin creșterea orașelor, cît și prin ridicarea satelor, care este însoțit de probleme sociale și unde arhitectura poate contribui la acomodarea oamenilor la un nou mod de viață. În al doilea rînd, amintim modificările funcțiunilor familiei (prea puțin cercetate), unde tînărul nu mai este educat și calificat de tatăl lui (cum se întîmpla în familia patriarhală, țărănească sau meșteșugărească), nici copilul nu este doar în grija mamei, care a intrat « în cîmpul muncii »; astfel, o serie de sarcini noi apar în fața societății rezolvate doar parțial, prin creșe, grădinițe și organizații de tineret, nesoluționarea lor generînd, în numeroase țări, probleme grave ale tinerei generații, din care criminalitatea și consumul de droguri sînt doar unele aspecte, agravate desigur de lipsa de perspectivă din perioada crizei generale. În al treilea rînd, am aminti problema complexă a raționalizării activităților casnic-gospodărești, atît prin utilaje electrocasnice, cît mai ales prin organizarea serviciilor corespunzătoare, și, în final, problema variatelor activități de timp liber, care trebuie oferite în viitorul unui orar de lucru redus prin extinderea aplicațiilor microelectronicii.

La acestea, trebuie să adăugăm faptul că cerințele unor orașe de mărimi diferite pot varia, calitativ și cantitativ, între ele, în funcție de structura socioprofesională a populației. În acest sens, este îndeobște cunoscut efectul unui mare complex universitar, unde prezența, supranumerică față de medie, a tineretului se face simțită, în biblioteci, săli de spectacole (inclusiv pe scenele acestora), în cofetării, cafenele, parcuri, terenuri sportive etc. Mai puțin cunoscute sînt cerințele specifice ale unor categorii socioprofesionale, dintre care minerii și chimiștii, care, într-unele localități din România, constituie o majoritate compactă și care au fost și obiectul unor cercetări originale [8]. Mai mult, chiar: orașe de dimensiuni similare, cu profil social-economic asemănător, pot avea cerințe diferite, cum s-a dovedit comparînd Brașovul cu Galații.

Putem, deci, afirma că, într-un fel, fiecare localitate și chiar fiecare cartier poate avea o anumită specificitate a cerințelor, care trebuie să fie detectate și satisfăcute, deseori prin dotări și servicii, inexistente încă în practica mondială. Astfel, concepția de compunere a orașelor din « unități urbanistice », dotate pe baza unor norme medii, este evident simplistă, eronată. Este nevoie de cercetare continuă, de încercări, de rezolvări pliabile unor cerințe încă necunoscute.

Trecînd cu analiza mai în amănunt, se constată că, și la nivelul unei bune părți a dotărilor social-culturale, apar (sau pot să apară) probleme de relații umane, de care trebuie ținut cont. Astfel, multe din ele au — pe lîngă funcțiunea lor explicită, departamentală — rolul de a ușura diverse contacte interumane, problemă în rezolvarea căreia variatele forme de tranziție între domeniul public al străzii și cel intim al locuinței au o însemnătate deosebită [9]. O parte a acestor dotări (în special cluburile, casele de cultură ș.a.) pot avea și un puternic efect integrator, în sensul acomodării noilor veniți (de la sate, din foste mahalale, din alte orașe), la modul de viață local, reducînd sentimentul de dezrădăcinare, problemă deosebit de însemnată, mai ales în localitățile cu o rapidă dezvoltare, unde realizarea dotărilor respective, la timpul și locul potrivit, buna lor funcționare, poate contribui, în mare măsură, la preîntîmpinarea unor fenomene de patologie urbană.

Evident, cele de mai sus nu înseamnă că, printr-o sistematizare corespunzătoare, s-ar putea rezolva problemele sociale de natură antagonică. Dar, se poate contribui la împiedicarea agravării unor contradicții neantagonice, la dezvoltarea armonioasă a modului de viață socialist, a relațiilor interumane și la cea a personalității umane.

In acest sens, considerăm că urbanismului nostru îi revin sarcini mai ample în viitor.

Dr. arh. GHEORGHE SEBESTYÉN

Note:

1. Mihail Caffé, **Despre cîteva probleme actuale ale arhitecturii,** în: « Arhitectura » nr. 9/1957, București, p. 48—53

2. Gheorghe Sebestyén, **Eficiența economică și socială a ansamblurilor de locuit,** București, 1975, p. 93.

3. Facem, în mod intenționat, abstracție de similitudini istorice, nelegate de construcția ansamblurilor de locuit, pentru a evita, pe cît posibil, comparații nevalabile

4. Gheorghe Sebestyén, **Situația locuințelor și construcția de locuințe în S.U.A.,** în « Urbanizare », nr. 1/1973, București, p. 105—112

5. Gheorghe Sebestyén, **Pledoarie pentru o sociologie prospectivă și militantă,** în: « Era socialistă », nr. 20/1981, București, p. 43—44

6. Uneori, se vorbește în literatura de specialitate de această schimbare de scară, însă, mai ales, în sensul că perceperea spațiilor exterioare (constituite din clădiri și amenajări), de către pieton, diferă de viziunea celui care folosește un mijloc de transport (individual sau colectiv). Acest fapt, de natură psihologică, este adevărat, în sensul că pietonul sesizează mai ușor diferențierile « mărunte », cum ar fi varietatea (plastică, coloristică) a intrărilor, profilarea magazinelor sau a altor dotări de la parter, așa-numitul « mobilier urban » (bănci, locuri de afișaj etc). Această sesizare (percepere constatativă) nu a putut deveni operațională, generînd rezolvări diferențiate, poate, mai ales, fiindcă arterele pe care circulă mijloacele de transport în orașe sînt, totodată, folosite și de pietoni

7. Christopher Alexander, **Une ville n'est pas un arbre,** în: « La Maison », nr. 9—10/1968, Bruxelles, p. 334—338, 384—388. Articolul a fost prezentat în românește — împreună cu teoria arborescentă expusă de Noriaki Kurokawa, **Deux systèmes de métabolisme** din « l'Architecture d'aujourd'hui », nr. 139/1968, Paris — de către Gheorghe Pavlu, **Cum ne imaginăm sistemele care compun orașul,** în: « Urbanism. Sociologie, psihologie, economie », 1971, București, p. 46—65

8. Gheorghe Sebestyén, **Sistematizare și diversitate în construcția de locuințe,** în: « Era socialistă », nr. 22/1977, București, p. 19—21

9. Gheorghe Sebestyén, **Pierre și Daniel Bertaux — Ce le lipsește noilor cartiere** (prezentare), în: « Urbanism », 1971, București, p. 227—244.

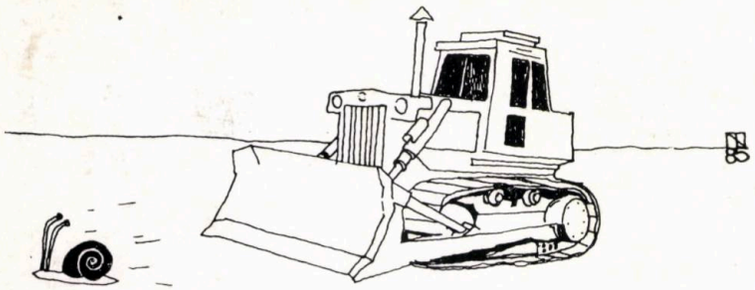

desen de arh. NICOLAE ȚARĂLUNGĂ

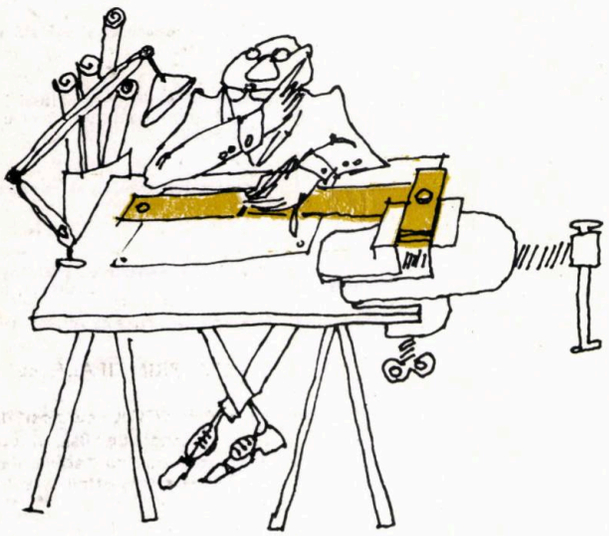

desen de c. arh. DORU GHIOCEL OLAȘ

AGREABIL ȘI FAMILIAR

Că un act de arhitectură exprimă un mesaj — nu-i o noutate. Că acest mesaj trebuie să conțină o încărcătură de subtilitate, de rafinată incifrare — este o necesitate. Pentru că arhitectura, precum orice act de creație, este și o stare. Și la aceasta arhitectul ajunge printr-un efort de intuiție. Intuiție, la care arhitectul mediocru ajunge mai greu, prins cum e de prejudecata de a se bizui pe inteligență numai în funcțiunea ei obișnuită, dar care, pentru un bun arhitect, e un instrument curent mînuit. El ajunge aici, situîndu-se în interiorul virtualei creații, printr-un fel de simpatie, urnind din loc stînca pe care spațiul o pune între proiectul său și realitatea viitoare. Și astfel poate și el să aspire la taina la care aspiră poetul.

Care este riscul unei astfel de căi fenomenologice de a înțelege procesul de arhitectură? Dînd valoare autonomă discursului arhitectural, independent de logica abstractă și în opoziție cu mărginirea pozitivistă, rămîne problema gradului de sensibilitate cu care se stabilește legătura cu experiența umană de viață. Pentru rezolvarea ei, este suficient a se regăsi talentul. În al doilea rînd, există riscul degenerării, dintr-o hermeneutică decentă, în enigmistică distractivă. Ar însemna ca arhitecții contemporani, bucuroși de a fi eliberați de estetica restrictivă a modernismului, să-și propună în munca la planșetă, exerciții de echilibristică intelectuală, care ar naște cîteva goange în beton, cel mult interesante pentru profesioniști.

Sigur că lumea de azi nu este plină de copii teribili, precum Venturi sau Rossi (în paranteză fie spus, uneori și pe ei ne vine greu să-i luăm în serios, de teamă că își rîd de noi). Și, totuși, merită riscul ! Mai bine și așa, decît cu o arhitectură lipsită de personalitate, practicată de un confrate prudent și amorf, care nu este nici cerebral, nici emoțional, care nu este nicicum, de fapt nu este deloc. Pe un astfel de confrate, îl auzeam criticînd — și el, de ce, nu? — casele manieriste de la începutul secolului (pe care, desigur, le-ar dori înlocuite cu lucrările lui). Și mă întrebam: ce e mai rău, o creație discutabilă sau una despre care nu ai ce discuta? Vechii afirmații « proporțiile arhitecturii tradiționale, istorice, nu ne sînt agreabile, decît pentru că ne sînt familiare », i se poate opune aceea că, dimpotrivă, ne sînt familiare pentru că sînt agreabile. Oricum ar fi, însă, cît e necesar să așteptăm pentru ca o arhitectură plată, de *no man's land* — (un exemplu văzut în vara asta: două îngrozitor de triste blocuri de locuințe, din prefabricate, p+4, la marginea. . . unui sat) — să ajungă familiară, agreabilă?

În serialul de la televizor despre Bach, fiul lui, care nu înțelegea ce este clavecinul bine temperat, l-a întrebat pe taică-său: « (. . .) există clavecine calde și clavecine reci? ». Clavecinul era instrumentul cu care artistul făcea muzica. Spațiul este instrumentul cu care arhitectul face spațiul, marele eveniment al arhitecturii. Și el poate fi rece sau cald, poate fi bine temperat.

Totul depinde de o mare taină, pe care, printr-o subtilă intuiție, arhitectul o descoperă. . . sau nu.

ANCA SANDU-TOMAȘEVSCHI

desen de c. arh. CRISTIAN BARBU

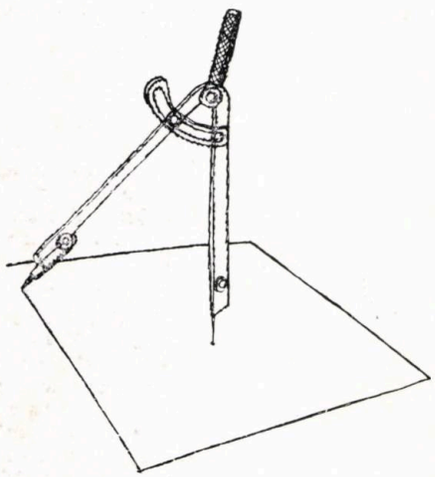

desene de c. arh. RĂZVAN TENIE BRĂDEANU, din ciclul « Terra' 85 »

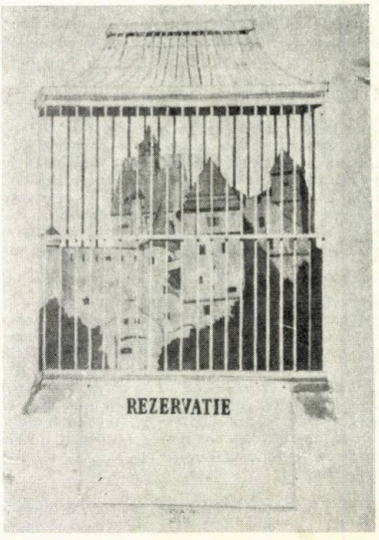

ȘCOALA DE ARHITECTURĂ ȘI «STILUL ROMÂNESC» 1900–1915*

Înființarea, în 1892, a Școlii particulare a Societății Arhitecților Români [1] a reprezentat înfăptuirea unuia dintre punctele programului stabilit de arhitecții români care, întorși din străinătate, unde și-au obținut diplomele, și-au pus întreaga putere de muncă, priceperea și talentul în slujba propășirii României [2]. Această școală a avut marele merit de a fi pregătit în țară, pentru prima oară, specialiștii atît de necesari societății sfîrșitului de veac, aflată în plin avînt al dezvoltării sale moderne.

Școala Societății Arhitecților Români a fost continuată — după o funcționare fructuoasă de cinci ani — începînd cu toamna anului 1897, de Școala Națională de Arhitectură, secție a Școlii de Belle Arte din București (și apoi, din 1904, de Școala Superioară de Arhitectură, ca instituție independentă de învățămînt superior.) Înființarea acestei școli s-a datorat în mare măsură, eforturilor depuse de Ion Mincu. Motivațiile «campaniei» duse de Mincu (și sprijinită de alți cîțiva arhitecți), atît prin intervenții în Parlament, cît și prin presă [3], nu se rezumau la susținerea existenței unei școli de stat strict «utilitaristă» [4] care să pregătească specialiști înguști: «Școala de arhitectură — spunea Sp. Cegăneanu, în 1905 — trebuie să aibă o menire mai înaltă decît cea pur materialistă a unei școli de poduri și șosele oarecare» [5].

Lipsa unei școli de arhitectură, aprecia prin 1895 I. Mincu [6], a avut un dublu efect negativ: pe de o parte, a privat țara de profesioniștii de care avea atîta nevoie, iar, pe de alta, a redus încrederea în noi înșine și în posibilitățile de realizare a unei arte naționale, lăsînd drum liber arhitecturii și arhitecților străini. Obligația morală a unei instituții școlare de acest fel nu este numai de a pregăti cadre care să fie utile ca specialiști, ci mai ales aceea de a orienta și forma, la studenți, dragostea pentru valorile culturale ale trecutului țării, de a le insufla interesul pentru reluarea tradiției arhitecturii românești, în noile condiții impuse de necesitățile și aspirațiile societății moderne.

Scopul lui Mincu ne apare, astfel, cu multă claritate: orientarea școlii de arhitectură în direcția promovării unei arhitecturi în forme naționale — «stilul românesc», după forma obișnuită în epocă. Inițiator al acestei arhitecturi, odată cu realizarea cunoscutelor: Casa Lahovari (1886), Școala Centrală de Fete (1890) și Bufetul de la Șosea (1892), Mincu era conștient de importanța școlii în orientarea studenților și a arhitecților, spre cultivarea valorilor artistice ale trecutului nostru național.

Într-adevăr, realizarea unei noi arhitecturi românești — așa cum era văzută în epocă — presupunea, în primul rînd, cunoașterea vechilor noastre monumente de arhitectură cultă, a arhitecturii populare, o cercetare atentă a lor pentru a putea desprinde elementele caracteristice (proporții, volumetrie, dar, în special, elemente decorative) și apoi preluarea, integrarea și transpunerea lor în noile construcții. În cadrul acestui proces de creație, școlii îi revenea acel important rol de *laborator*, de cadru propice experimentării; diferența dintre profesori și studenți dispărea în climatul de asidue căutări ale sensului adevărat al arhitecturii în stil național. Mincu însuși ar fi afirmat — spune unul dintre elevii săi [7] — că «în atelierul școlii, am învățat cu adevărat arta românească», «corectînd pe elevii noștri, studiind fiecare motiv, fiecare combinație, văzînd în fiecare naivă concepție de elev un stimulent pentru a căuta o soluționare».

Școala de arhitectură își avea, deci, locul și rolul precis, foarte important, în ideologia artistică a «stilului românesc». Era un mijloc ce trebuia folosit în mod *programatic* în cristalizarea și difuzarea arhitecturii românești de atunci. Poziția primilor propagatori a fost exprimată perfect (ceva mai tîrziu, în 1926) de directorul de atunci al școlii, E. Pangrati: «O școală de arhitectură trebuie să fie NAȚIONALĂ, adică să studieze și să promoveze arta națională» [8].

Două au fost principalele mijloace folosite pentru a atinge scopul propus: releveele și proiectele de școală în «stil românesc».

Releveele au fost anticipate prin schițe releveu după monumente istorice și de arhitectură, solicitate la prezentarea la examenul de Istoria Arhitecturii [9]. Ca prevedere obligatorie în programa școlară, pentru ultimul an de studiu, releveele au fost introduse în 1903 [10]. Au fost apreciate atît ca posibilitate de luare nemijlocită de contact a studenților cu monumentele vechii noastre arhitecturi culte, iar. mai apoi, și populare, cît și ca material documentar de primă importanță pus la dispoziția cercetătorilor, pentru cunoașterea științifică tot mai aprofundată a evoluției arhitecturii românești. Releveele au avut, însă, și o consecință de alt gen, cu implicații serioase pentru noua arhitectură în formare atunci: se punea în circulație un repertoriu tot mai vast de forme și în special de elemente decorative, posibil de utilizat mai mult sau mai puțin coerent, iar, de multe ori, arbitrar.

Pînă în 1914, au fost realizate un număr de 21 relevee, întocmite exclusiv după clădiri și ansambluri religioase. (Această orientare ne dovedește o similitudine de poziție cu cea a Comisiunii Monumentelor Istorice). Monumentele relevate datează din perioade diferite: sec. XV—XVI (Bis. Sf. Nicolae Domnesc, Mînăstirea Dealu, Bis. din Borzești), din epoca brâncovenească (Mîn. Văcărești, Biserica de la Mogoșoaia, Biserica Colței, Mînăstirea Antim) sau chiar de la începutul secolului al XIX-lea (Biserica din Călinești). În 1914, se realizează primele relevee după biserici de lemn (Cacova, Răchitoasa).

Proiectele [11]. Studiile privind aplicarea unor elemente ale vechii arhitecturi românești în proiectele de școală se făceau începînd cu anul III. În cadrul secției «pregătitoare» (primii doi ani de studii), proiectarea de arhitectură și decorațiuni se axa pe studiul analitic al ordinelor clasice și exerciții stilistice pe această bază. Observația care decurge este de cea mai mare importanță pentru înțelegerea evoluției «stilului românesc»: studiul diferitelor programe de arhitectură în această orientare stilistică s-a făcut, încă de la început, pe fondul elementelor de arhitectură clasică deja asimilate. Și, în anii următori de studiu (atît la secția «constructori», cît și la cea a «arhitecților»), proiectele în cheie clasicistă, academică, au avut o pondere însemnată în programul de proiectare al studenților.

Proiectele realizate în noua arhitectură inițiată de I. Mincu și preluată de alți profesori ai școlii — Gr. Cerkez, N. Ghika-Budești, dar mai ales de Petre Antonescu — au fost alternate cu cele care urmăreau preceptele clasiciste, de influență occidentală [12]. Acestea acopereau o gamă largă de subiecte: atît locuințe individuale sau colective, cît și numeroase programe publice — hotel, muzeu, palat de justiție, parlament, local pentru Academia Română etc; alte proiecte preluau pur și simplu soluționări quasi-identice ale rezolvărilor din occident pentru programe mai noi: gară, magazin universal, piață acoperită (hală). La multe dintre temele propuse studenților, erau prezentate de către aceștia atît soluții clasiciste, cît și variante în «stil românesc» [13].

* Articolul reia ideile comunicării făcute de autor la Sesiunea anuală a Comitetului Național Român de Istoria Artei, București, 26—27 aprilie 1985

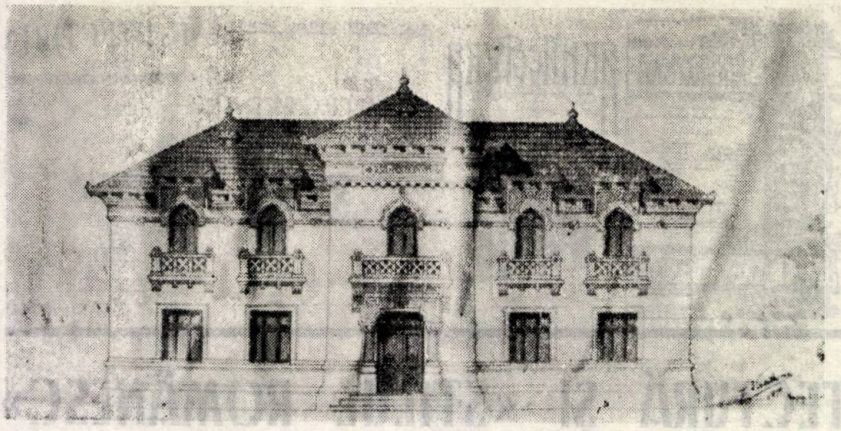

1

1. ASIL PENTRU COPII, S. Vasilescu, 1899, Secția Constructori — 2. BISERICĂ ÎNTR-UN ORAȘ DE PROVINCIE, N. Demetrescu, 1900, Secția Constructori — 3. ARC-DE-TRIUMF, I. Trajanescu, 1900, Secția Arhitecți — 4. LOCUINȚA UNUI PICTOR, I. Trajanescu, 1900, Secția Arhitecți — 5, 6. ȘCOALA DE ARTE ȘI MESERII, S. Vasilescu, 1901, Secția Arhitecți — 7. CASĂ PENTRU DOI FRAȚI FĂRĂ FAMILIE (unul artist pictor și altul om de litere), G. Kuntzl, 1904, Secția Constructori — 8. CASĂ PENTRU UN CELIBATAR, C. Iotzu, 1906, Secția Constructori — 9, 10. CASĂ DE SPECULĂ, A. Vârnav, 1906, Secția Arhitecți

2

3

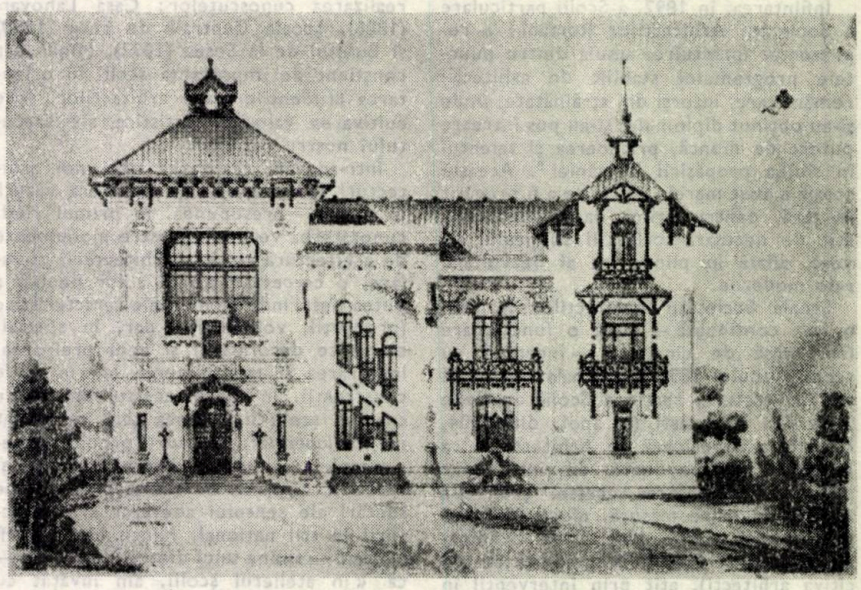

4

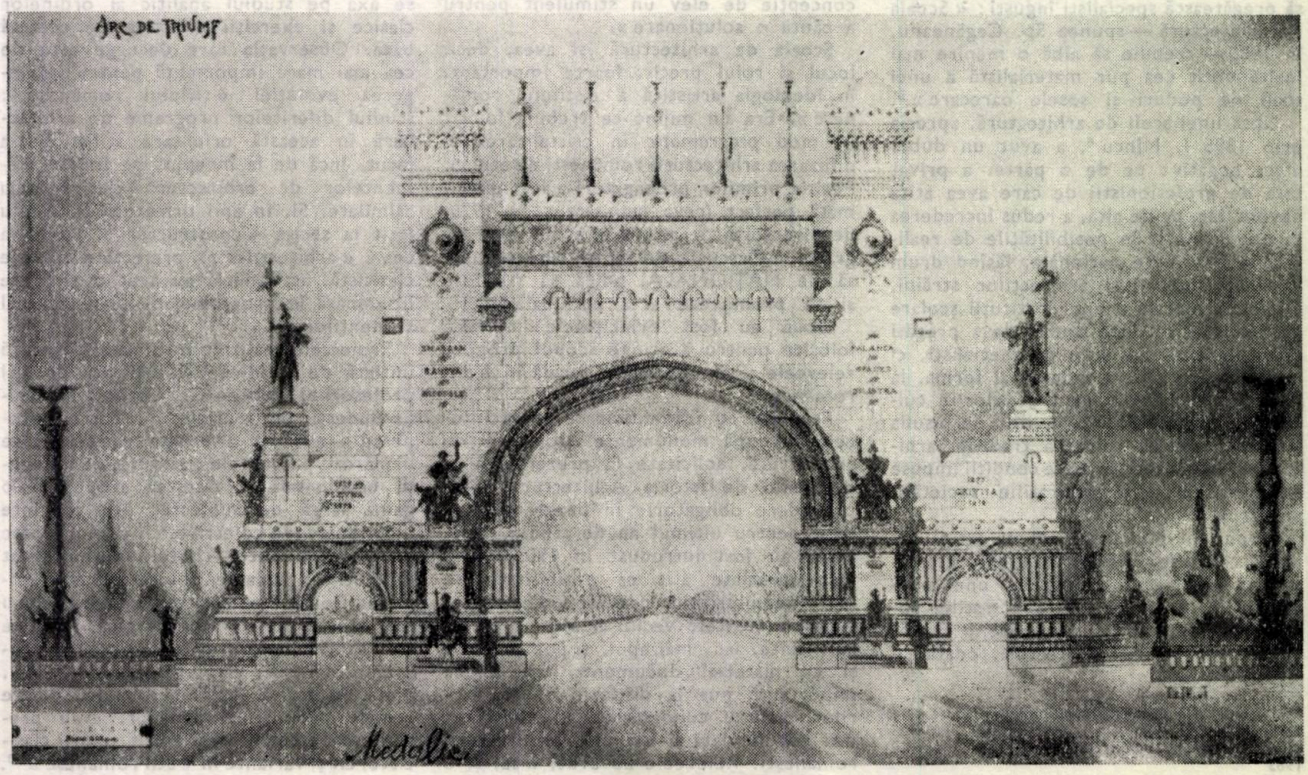

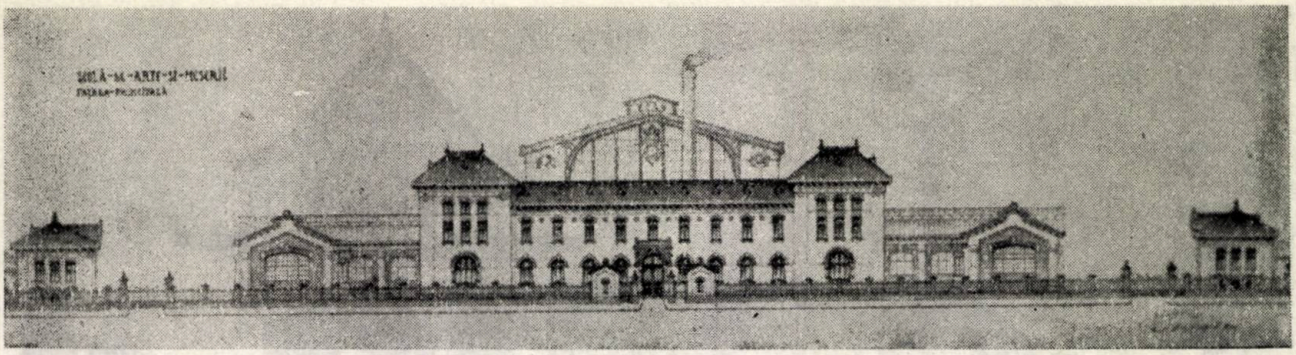

5

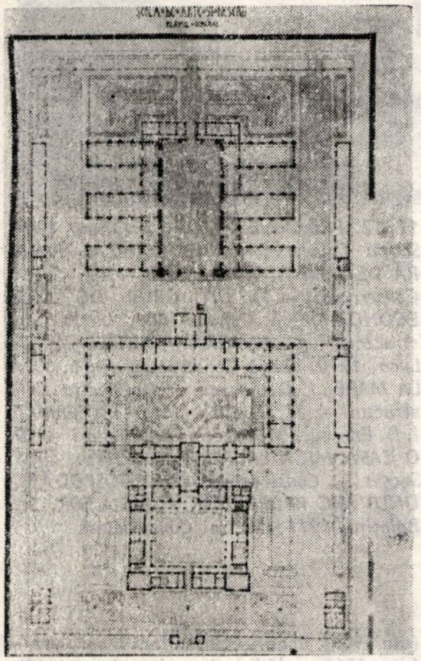

6

7

CASĂ PENTRU UN CELIBATAR

SCARA =

8

9

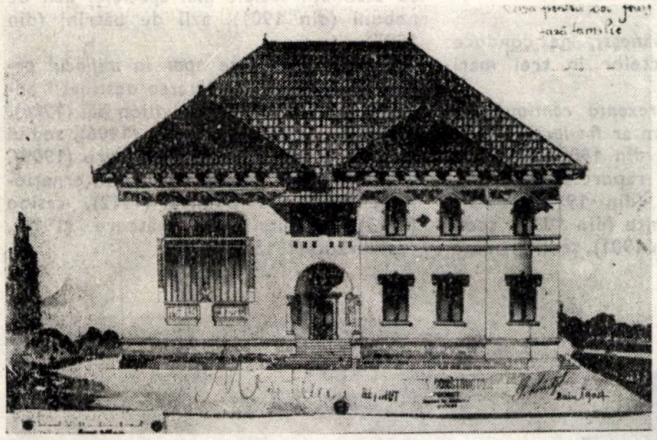

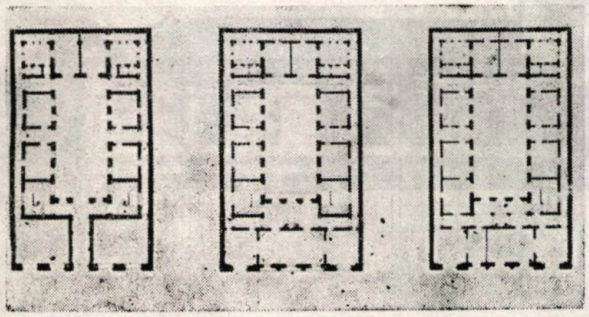

10

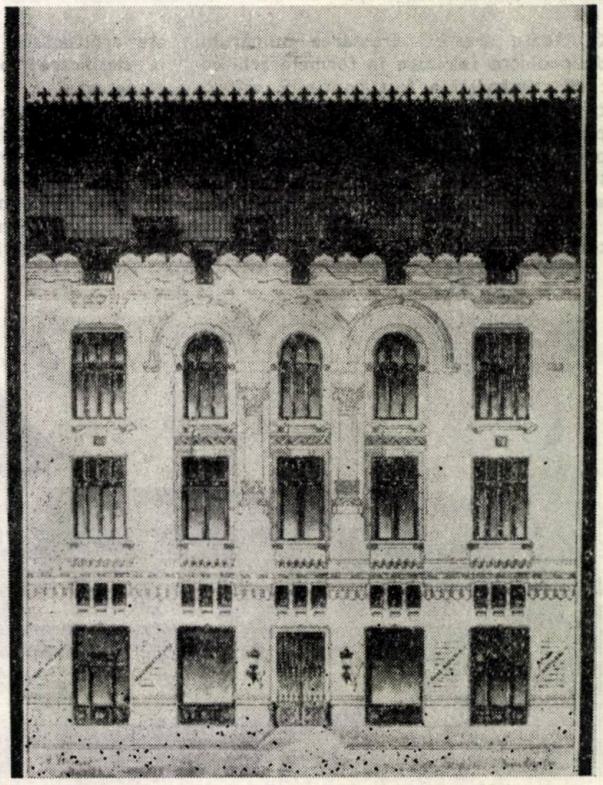

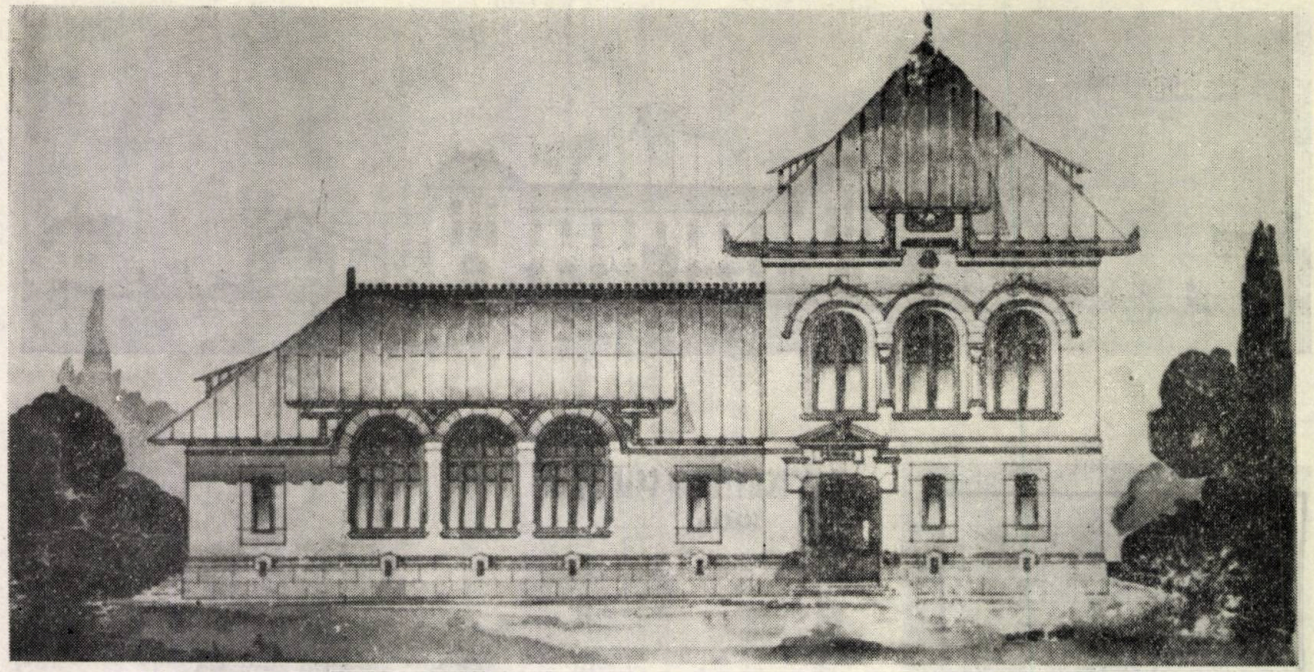

11

12

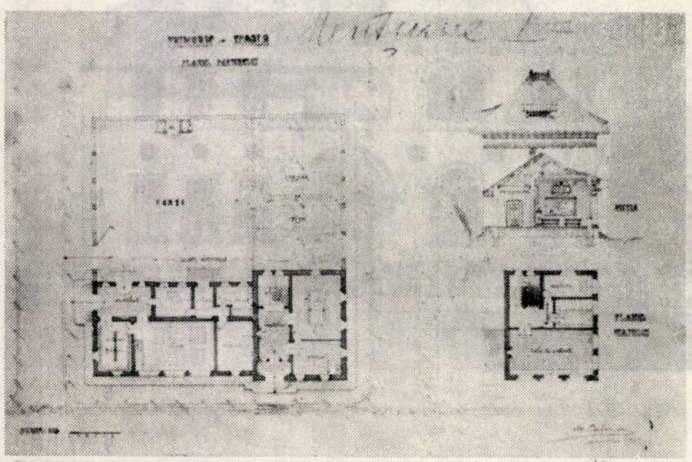

11, 12. PRIMĂRIE-ŞCOALĂ, A. Culina, 1907, Secţia Constructori — 13. ŞCOALĂ PRIMARĂ DE BĂIEŢI, N. Stănescu, 1907, Secţia Constructori — 14. UN GRUP DE CASE ECONOMICE, A. Culina, 1908, Secţia Constructori — 15. PANORAMĂ ARTISTICĂ, Th. Luca, 1910, Secţia Constructori — 16. VILĂ LA MARE, I. D. Enescu, 1910, Secţia Constructori — 17, 18. UN LICEU EXTERNAT, I. D. Enescu, 1910, Secţia Constructori — 19. O CASĂ MICĂ LA ŢARĂ, E. Grossu, 1911, Secţia Constructori — 20. GOSPODĂRIA UNUI MIC PROPRIETAR AGRICULTOR, St. Baloşin, 1911, Secţia Constructori

Cu toate acestea, creşterea numărului de proiecte realizate în formele arhitecturii româneşti a fost continuă, atît ca cifră absolută (1—2 în anii 1899—1902, pînă la 5—6 în anii 1910—14), cît şi procentual, ajungînd în anii 1912—1914 să aibă pondere egală cu proiectele de expresie clasicistă [14].

O cercetare a programelor de arhitectură la care s-au utilizat formele plastice ale arhitecturii româneşti, ne conduce la clasificarea proiectelor în trei mari categorii:

a). *Programe cu prezenţă continuă, în întreaga perioadă*, cum ar fi: *locuinţele* — individuale (începînd din 1900), locuinţe ieftine, locuinţe de raport (din 1906), gospodării ţărăneşti (din 1911); *dotări de învăţămînt:* grădiniţe (din 1899), şcoli de arte şi meserii (din 1901), şcoli primare (din 1907), licee — cu sau fără internate — (din 1910); *clădiri de cult:* biserici (din 1900), seminare teologice (din 1905), detalii de decoraţii (din 1907); *dotări cu destinaţii sociale mai speciale:* azil de nebuni (din 1901), azil de bătrîni (din 1907).

b). *Programe care apar la mijlocul perioadei* — clădiri cu diverse destinaţii publice: grajduri (1904), pavilion băi (1906), sediul societăţii arhitecţilor (1906), sediul unei societăţi literare, închisoare (1909), pavilion pentru o expoziţie internaţională, bibliotecă publică (1912), casino (1913), pavilion de vînătoare (1914), restaurant (1915).

13

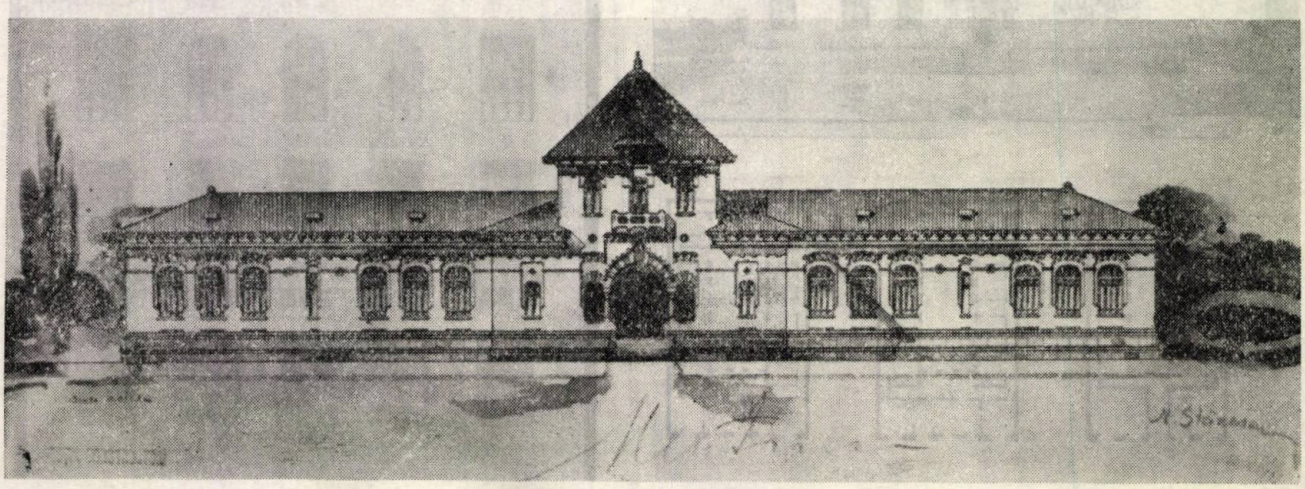

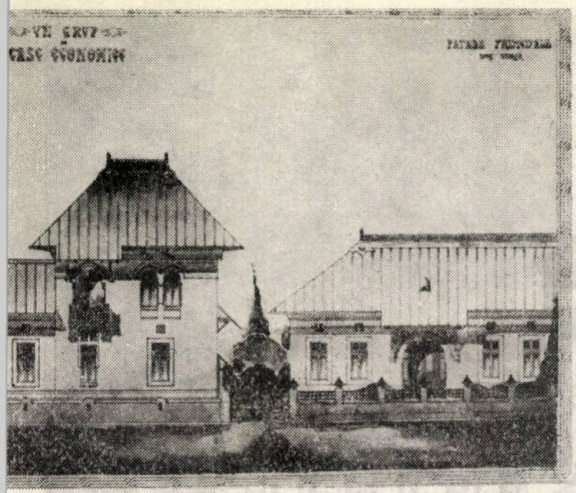

14

16

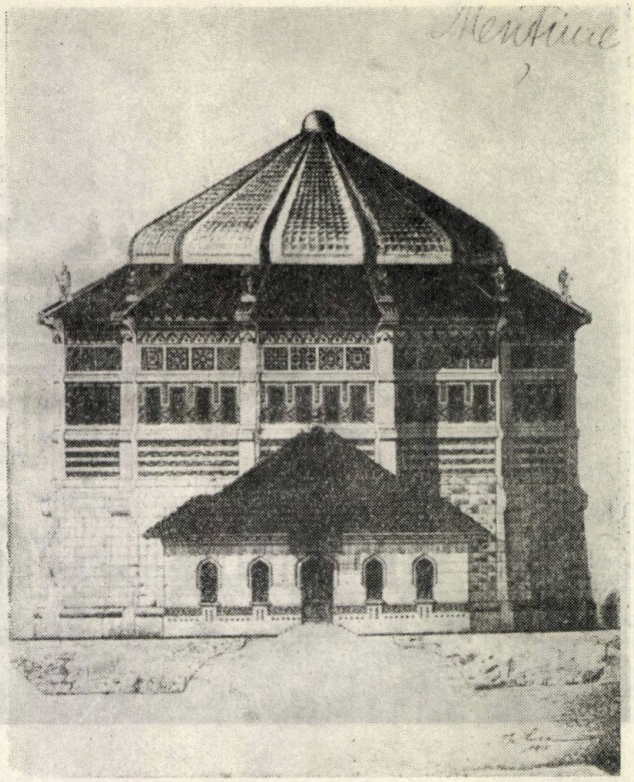

15

care permiteau o alcătuire planimetrică mai liberă, rezultînd clădiri de dimensiuni reduse, mai apropiate de caracterul arhitecturii vechi românești [15]. Pe măsură, însă, ce încercările se extind la programe mai complexe, cu suprafețe mari, apro-

c). *Programe care apar în ultima parte a intervalului* — clădiri administrative. Cu excepția unui proiect de primărie-școală, destinat mediului sătesc, în 1907, celelalte proiecte pentru clădiri cu destinații administrative apar după 1910: primărie (1910), prefectură (1912), bancă (1912).

Proiectele în forme naționale au abordat, așadar, la început, funcțiuni mai simple, cu o mică desfășurare de spații,

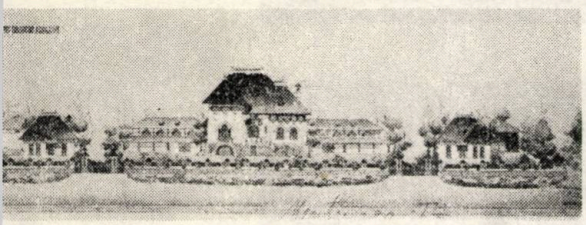

20

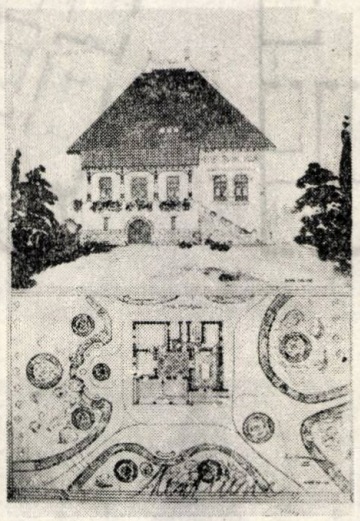

19

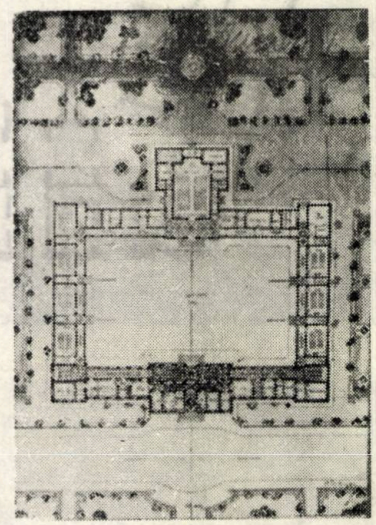

18

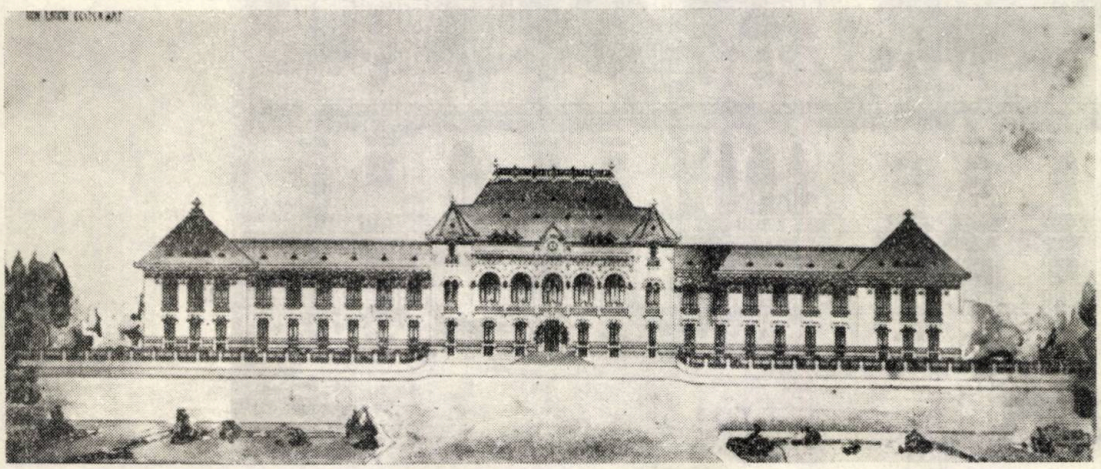

17

→

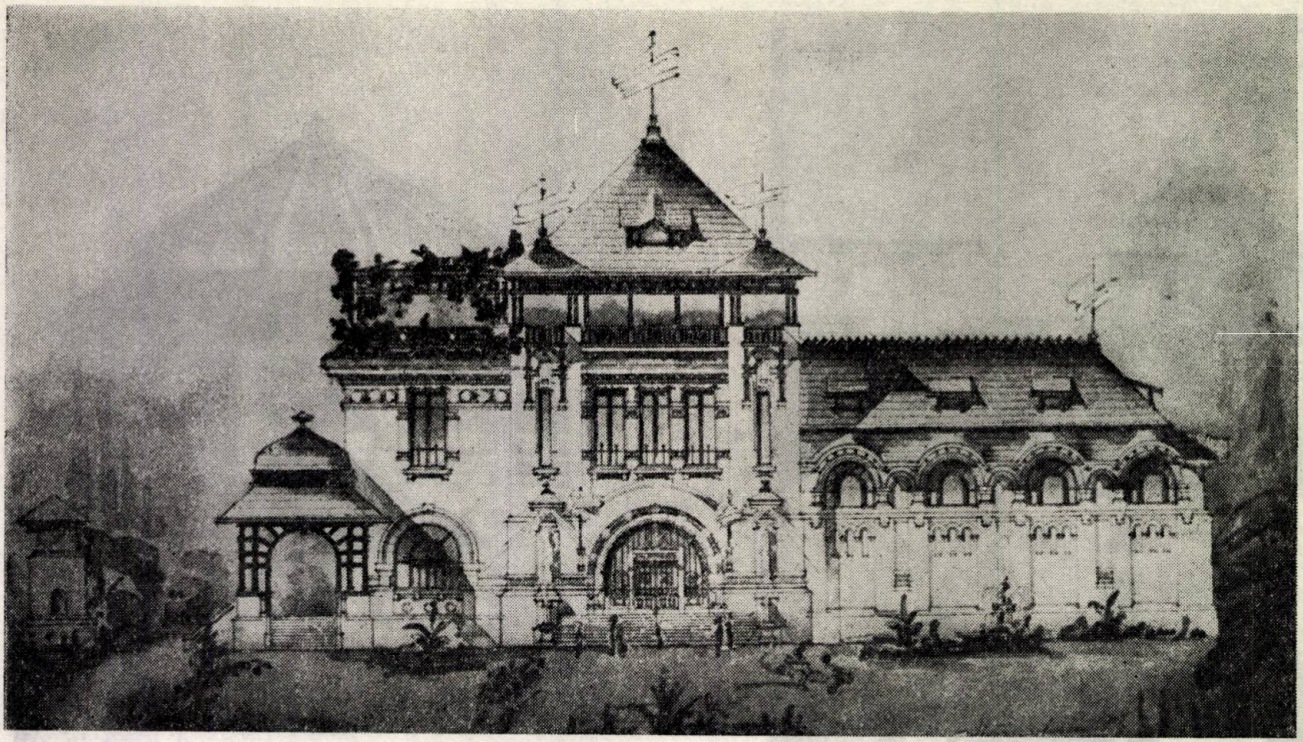

21

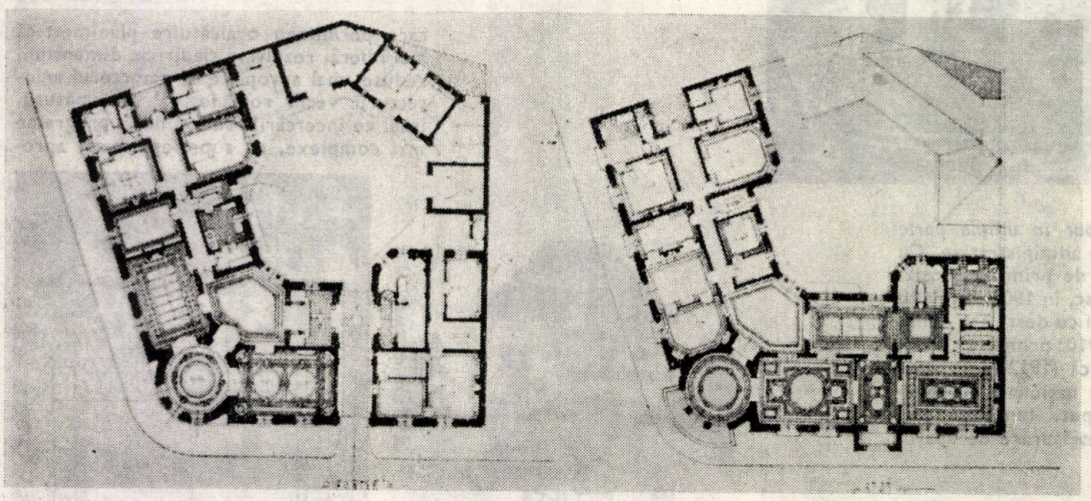

22

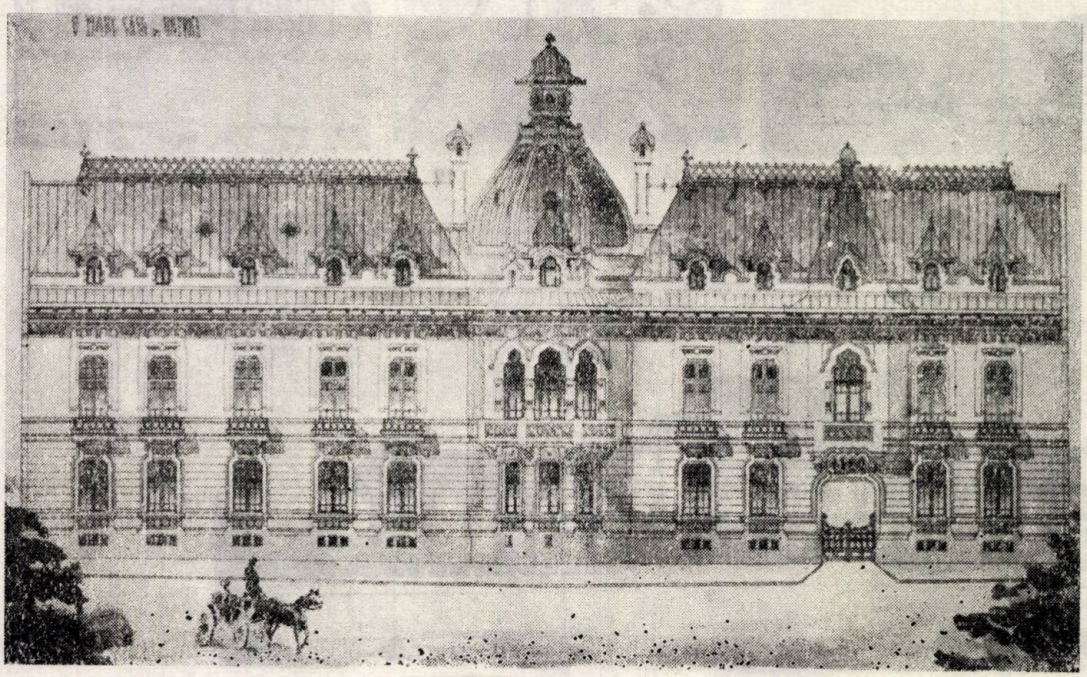

23

— 21 PAVILION ROMÂN ÎNTR-O EXPOZIȚIE INTERNAȚIONALĂ, Fl. Stănculescu, 1913, Secția Arhitecți — 22, 23. O MARE CASĂ DE RAPORT, I. D. Enescu, 1912, Secția Arhitecți

— 24. BIBLIOTECĂ POPULARĂ, Dinulescu, 1912, Secția Arhitecți — 25. CASINO, N. Goldman, 1913, Secția Arhitecți — 26, 27. LOCAL DE BANCĂ, St. Baloșin, Secția Arhitecți

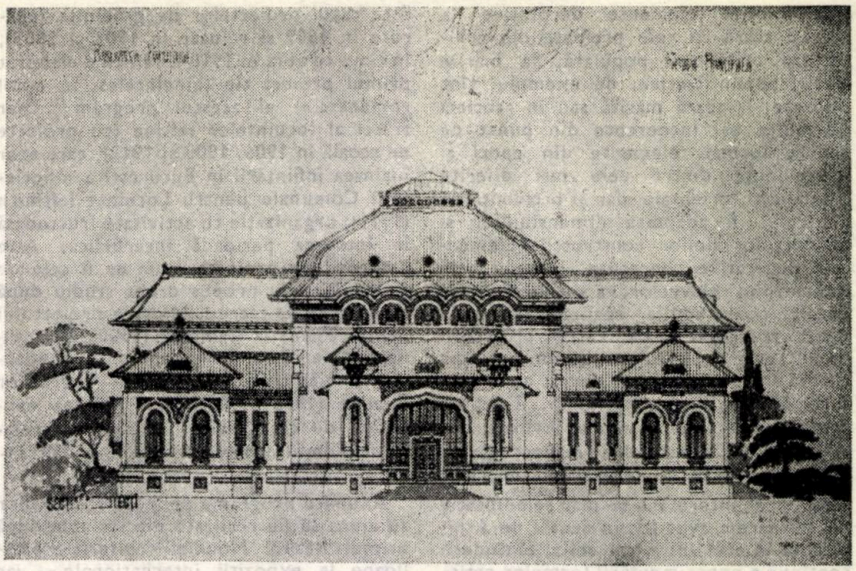

24

pierea de regulile compoziționale academice ale epocii este tot mai evidentă: sporește rigiditatea planimetrică care devine subordonată axelor și simetriei perfecte (atît la clădiri, cît și la ansambluri), iar simplitatea expresiei face loc tentației monumentalului și chiar retoricii.

Îndepărtarea simultană de modelele arhitecturii vechi românești este sesizabilă și pe planul strict stilistic. În timp ce la locuințe sau mici dotări de învățămînt,

25

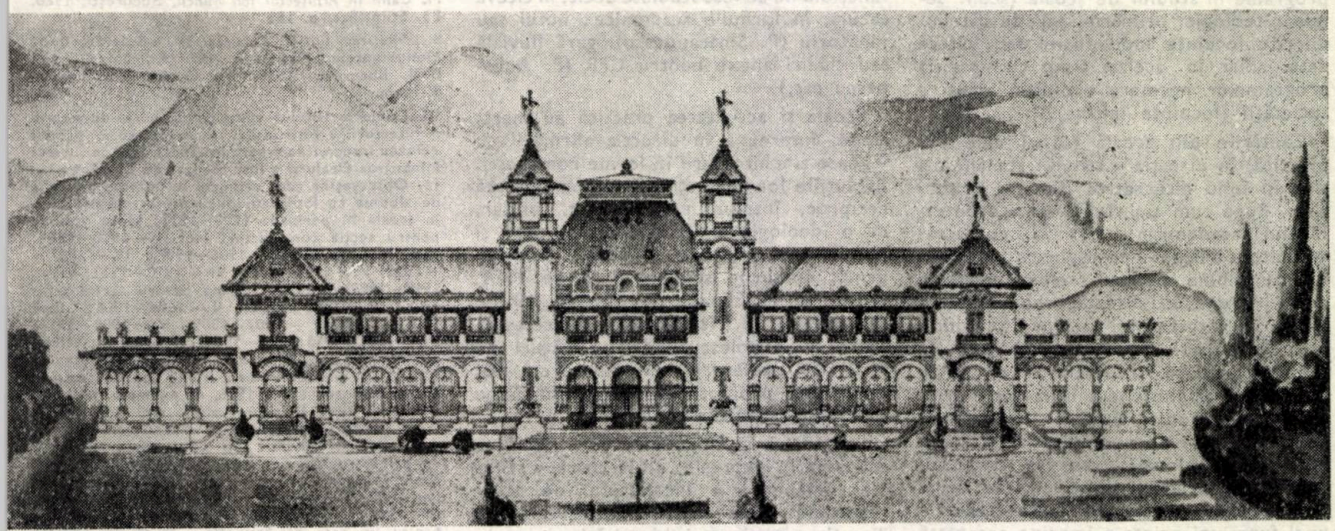

26

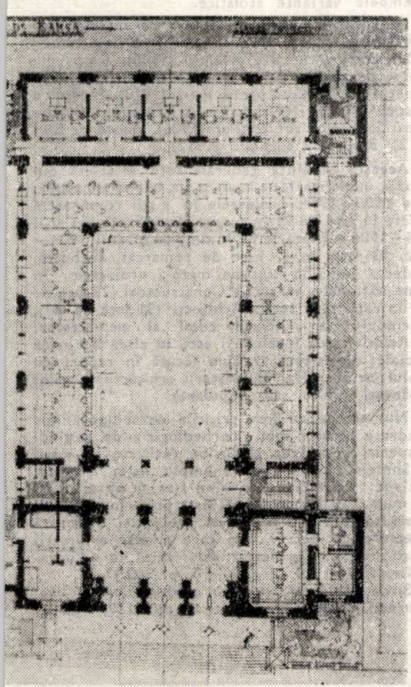

27

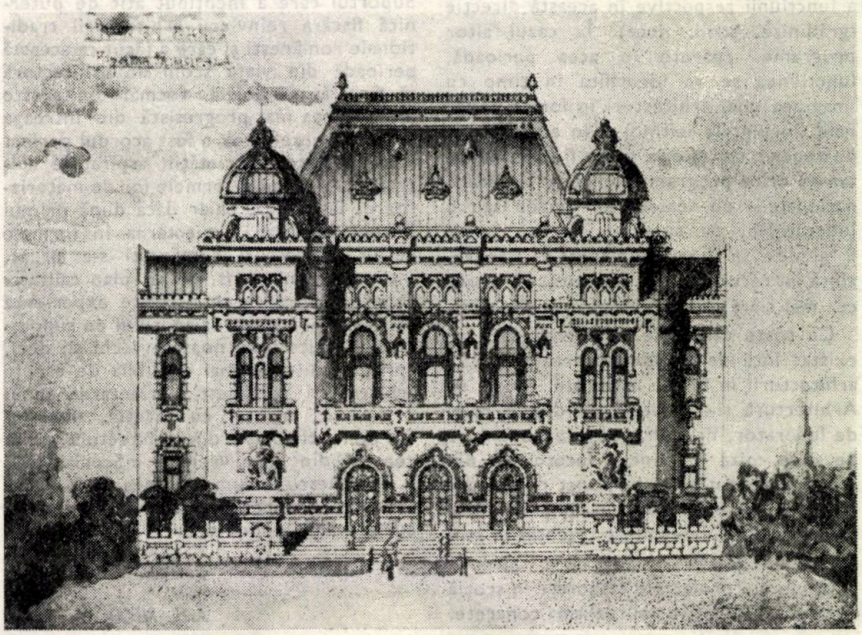

→

sînt folosite elemente decorative la aceeași scară cu cele preluate din arhitectura cultă sau populară, la marile clădiri administrative, de exemplu, sînt utilizate, la scară mărită sau în asocieri de multe ori incoerente din punct de vedere formal, elemente din epoci și proveniențe dintre cele mai diferite (românești, orientale, dar și occidentale), pentru a fi adaptate dimensiunilor și proporțiilor noilor construcții. Elementele decorative cunoscute, inclusiv prin intermediul releveelor, ca și cele preluate de la construcțiile realizate deja în « stil românesc » de către profesorii școlii, ajung să alcătuiască un fond nesecat aflat la dispoziția celor ce doresc decorarea « românească » a clădirilor [16]. Tendința profund eclectică, nu numai formală, dar și de concepție, este chiar mai accentuată în școală decît la realizările concrete.

Cel mai interesant și mai semnificativ proces care a avut loc în Școala de Arhitectură în acei ani a fost cel al extinderii continue a experimentării formelor naționale la programe tot mai diferite. Tatonările posibilităților de expresie ale curentului, la programe tot mai complexe și tot mai numeroase, la funcțiuni din ce în ce mai diversificate, se făcea, de multe ori, simultan cu introducerea acelor programe în studiul de școală (școli, seminar teologic, primărie, azil de bătrîni, diferite locuințe individuale) sau, cîteodată, chiar în același timp cu apariția programelor necesare evoluției înseși a societății (locuințe ieftine).

Căutările din școală (ca și cele din practică) în direcția « stilului românesc » sînt în fond alternative (fie ele și părțiale, după cum am văzut) ale atotputernicului academism, care a consacrat anumite « imagini » corespunzătoare unor funcțiuni bine definite, reflectă intenția de a repune în discuție reprezentarea însăși a caracterului acelor funcțiuni. Este semnificativ, în această privință, că temele propuse și realizate de către studenți în exclusivitate în formele arhitecturii românești sînt, fie teme care sugerează în mod imediat arhitectura noastră tradițională (case la țară sau gospodării țărănești, biserici), fie teme pentru care relația de reprezentare a unei funcțiuni printr-o imagine acceptată în epocă nu era încă fixată pe deplin, existînd o anume mobilitate potențială a funcțiunii respective în această direcție (grădinițe, școli, licee). În cazul altor programe, apărute în acea perioadă, funcțiunea se va identifica în timp cu imaginea unei arhitecturi în forme naționale (locuințele ieftine). Din acest punct de vedere, faptul de a nu se fi experimentat pe orice program formele arhitecturii naționale — un teatru, un muzeu sau o judecătorie, de exemplu, nu au putut fi gîndite în « stil românesc » — reprezintă o recunoaștere explicită, și poate cea mai clară, a limitelor noii arhitecturi.

Cu toate carențele de esență care au existat încă de la introducerea studiului arhitecturii în forme naționale, Școala de Arhitectură și-a dovedit pe deplin rolul de laborator, de cadru de experimentare pe care miza I. Mincu. Încercările din școală au putut servi ca punct de plecare pentru realizările reale, în timp ce unele construcții au determinat orientările studiului din școală.

Unele din proiectele elaborate în școală devansează cu cîțiva ani realizări concrete. Este cazul proiectelor de grădinițe (apărute în 1899 și reluate în 1903 și 1909), în timp ce abia în 1910 I. Mincu a elaborat primul proiect tip (bineînțeles, în « stil românesc ») al acestui program [17], dar și cel al locuințelor ieftine (cu proiecte de școală în 1906, 1908 și 1912), care apar înaintea înființării în București a « Societății Comunale pentru Locuințe Ieftine » (1911), organizație cu activitate fructuoasă în întreaga perioadă interbelică. Alte categorii de proiecte, cum ar fi cele de primărie, s-au propus drept studiu după elaborarea de către I. Mincu a proiectului pentru Primăria Capitalei (1900) sau realizarea de către P. Antonescu a impunătoarei clădiri a Ministerului Lucrărilor Publice (1906—1910), dar înaintea execuției, de către același arhitect, a Palatului Administrativ din Craiova (1912—1913).

Anumite programe propuse studenților au ajuns să fie realizate efectiv abia după primul Război Mondial — biserici, pavilioane la expoziții internaționale —, iar altele au rămas simple exerciții de școală: diferite genuri de locuințe individuale, manejuri, aziluri de bătrîni, clădire pentru Societatea Arhitecților, castele, închisori, casino-uri. Sînt construite, în schimb, în « stil românesc », clădiri ale căror funcțiuni nu au fost studiate decît, în cîteva cazuri, în formule academice: hotel sau sanatoriu (P. Smărăndescu), gară fluvială sau clădiri anexe pentru CFR (P. Antonescu etc.).

Școala și activitatea practică au mers, astfel, împreună în direcția afirmării cu vigoare a arhitecturii în forme românești. Evoluțiile lor se susțin și se completează reciproc, într-un proces unic, unitar, cu o ideologie artistică tot mai clară și mai precisă. Dintre studenții care au urmat cursurile școlii înainte de 1914, cîțiva — I. D. Enescu, Șt. Ciortan, Ion D. Trajanescu, C. Iotzu, Fl. Stănculescu, Toma T. Socolescu — devin, alături de foștii lor profesori, unii dintre cei mai importanți promotori ai curentului între cele două războaie mondiale.

Romantică în atitudine, deci justificat eclectică în expresie, arhitectura « stilului românesc » a începutului de secol reprezintă epoca cu frămîntările ei în direcția găsirii unei identități naționale a statului modern, concomitent cu toate mișcările similare din alte țări europene. Suportul care a menținut atît de puternică flacăra reînvierii arhitecturii tradiționale românești și care a făcut ca această perioadă din viața școlii de arhitectură să fie, fără îndoială, tocmai din aceste motive, cea mai progresistă din întreaga sa istorie antebelică, a fost acordul perfect între cerințele societății, aspirațiile culturale ale epocii și formele lor de materializare. De aceea, chiar dacă după primul Război Mondial, proiectarea în formele vechii arhitecturi românești s-a situat, într-un anumit sens, pe un plan calitativ superior, în ceea ce privește experiența acumulată, lărgirea orizontului de cunoaștere a arhitecturii noastre vechi și, deci, apropierea mult mai sensibilă de esența arhitecturii românești, orientarea școlii a devenit, încetul cu încetul, depășită de noile tendințe din arhitectura și în general din arta vremii. « Școala d-lui P. Antonescu », cum o numea G. M. Cantacuzino, începea să nu mai reprezinte cu adevărat epoca sa.

Arh. NICOLAE LASCU

NOTE:

1. Pentru întreaga evoluție a formelor luate de-a lungul vremii de către învățămîntul de arhitectură, vezi Gr. Ionescu: *Istoricul învățămîntului superior de arhitectură* în « 75 de ani de învățămînt superior de arhitectură », Institutul de Arhitectură « Ion Mincu », București, 1973.
2. Celelalte două puncte principale au fost apariția unei publicații de arhitectură (« Analele arhitecturii și ale artelor cu care se leagă » — 1890), iar cel de-al doilea a fost înființarea Societății Arhitecților Români (1891), cf. Șt. Burcuș: *Arhitecții înaintași noștri*, în « Arhitectura », I, 1916, nr. 1, pp. 3—10.
3. Vezi de ex., I. Mincu: Interpelarea din parlament din 29 ian. 1897, în « Dezbaterile adunării deputaților » nr. 27 din 2 febr. 1897, sau *Școalele noastre de arte frumoase*, în « Literatură și artă română », I, 1895—96, nr. 4, pp. 218—224.
4. Discuțiile premergătoare înființării școlii particulare a S.A.R. s-au desfășurat în jurul unor astfel de argumentații, care, într-o formă incipientă, se găsesc și în Regulamentele Organice. Relevante sînt declarațiile programatice din *Școala de Arhitectură a S.A.R.*, în « Analele, , , », III, 1892, nr. 4, pp. 62—63: « Născută din nevoia ce se simte de a avea un institut special, unde tinerimea să poată învăța arta de a construi rațional și frumos și pusă sub scutul viguros al Soc. Arh. Români, această școală este menită a aduce imense servicii țării, care pe de o parte vor forma oameni speciali ce lipsesc comunelor și județelor, iar pe de alta va scăpa publicul și administrațiile de droaia de streini ignoranți. . . »
5. Sp. Popescu (Cegăneanu): *Rostul Școalei Naționale de Arhitectură* în « Literatură și artă română », IX, 1905, nr. 6, pp. 349—355.
6. *Școalele noastre de arte frumoase*, op. cit.
7. S. Vasilescu: *Arhitectul Ion Mincu*, citat de M. Caffé în *Arhitectul Ion Mincu*, București, 1960, Ed. Științifică, p. 182.
8. *Lămurirea* lui E. Pangrati la « Relevări după Monumentele Naționale din România », vol. I—II, București, 1926, Ed. Cartea Românească.
9. Idem.
10. Conform listelor aflate la Catedra de Istoria Arhitecturii a Institutului de Arhitectură, primul releveu întocmit în școală, în 1903, a avut ca subiect Mînăstirea Dealu și a fost realizat de Ilie Popescu.
11. Observațiile care urmează se bazează pe seria de albume cu fotografii după proiectele realizate în școală în perioada 1900—1915: șapte volume pentru secția constructori (vol. I — 1900—1904; II — 1904—1906; III — 1906—1907,; IV — 1907—1909; V — 1909—1910; VI — 1910—1912; VII — 1912—1913) și nouă volume pentru secția arhitecți (I — 1900—1904; II — 1904—1906; III — 1906—1907; IV — 1907—1909; V — 1909—1912; VI — 1912—1913; VII — 1914—1915, an III; VIII — 1914—1915, an I; IX — 1914—1915, an II). Albumele se află în biblioteca Institutului de Arhitectură.
12. În perioada 1904—1906, de exemplu, la secția Arhitecți (vol. II) s-au realizat trei proiecte în « stil românesc » — *Școală de arte și meserii*, *Seminar/teologic/*, *Pavilion de băi* — șapte proiecte de orientare stilistică academică — *Bancă de Stat*, *Casă de raport pentru două familii*, *Decorațiunea unei bolți*, *Palat de justiție pentru un oraș de provincie*, *Mic local de bursă*, *Plafon pe grinzi aparente*, *Teatru pentru un oraș de provincie* — ca și un proiect în ambele variante stilistice.
13. La secția Constructori: *Biserică într-un oraș de provincie* (1900), *Casă pentru doi frați fără familie* (1904), *Mică închisoare celulară* (1905), *Casa unui amator de artă* (1907), *Locuință* (1910), *Local de primărie* (1910), *Casă pentru morți* (1910), *Panoramă artistică* (1910), iar la secția Arhitecților: *Clădire pentru Societatea Arhitecților* (1906), *Bancă de Stat* (1912), *Bibliotecă populară* (1912).
14. Această tendință generală este alcătuită din variații, unele mari, de la an la an; la ambele secții: între 1900—1904, proiectele în « stil românesc » au fost 11 față de 21 în forme clasicizante, în anii 1904—1906 —7 față de 13, în timp ce în anii 1909—1912, 13 față de 3. Este de remarcat, totodată, ponderea generală mult mai mare a proiectelor în forme naționale, la secția Constructori (28 față de 25), în raport cu secția Arhitecți (31 față de 47), referindu-ne la numărul total al proiectelor.
15. Relativitatea formulării este în afară de orice îndoială: aprecierea trebuie făcută în raport cu nivelul de atunci al cunoașterii arhitecturii vechi românești (culte sau populare).
16. Numeroase au fost criticile contemporanilor la adresa acestui mod « arheologic » de a gîndi în special decorarea clădirilor realizate în « stil românesc ». Un singur exemplu este, credem, suficient: « Sărăcia motivelor s-ar fi observat și mai mult dacă Mincu n-ar fi lăsat prin elevii școalei de arhitectură o tradiție de atelier și o bogată moștenire de detalii, din care trăiesc arhitecții de astăzi » (Sp. Cegăneanu: *Arhitectură*, în « Luceafărul », XIV, 1919, nr. 13—14, p. 302.)
17. Silvia Păun: *Arhitectura programelor școlare*, București, 1981, Ed. Tehnică, pp. 139, 145.

STADION CU 15000 LOCURI — SLATINA

COLECTIVUL DE PROIECTARE:

Arhitectura: arh. **CĂLIN POPA** (șef de proiect), tehnician-arh. **RADU DIACONU**, c. arh. **RADU NICULESCU**, c. arh. **SEVERICĂ MITRACHE**

Rezistență: ing. **RADU APOSTOLESCU**, ing. **SIMION STÂNEA**, ing. **DOINA HAITA**, tehnician **ELISABETA TECȘOR**

Instalații: ing. **CONSTANTIN TĂLPEANU**, s. ing. **TRAIAN LUNGU**, tehnician **NĂSTASE ANGELESCU**, tehnician **VASILE DUȚAN**, tehnician **MARIAN DRĂGĂȘANU**

PROIECTANT GENERAL: SECȚIA DE PROIECTARE JUDEȚEANĂ OLT, SLATINA

CONSTRUCTORI: T.C.H. BUCUREȘTI — GRUPUL DE ȘANTIERE « OLT INFERIOR »; I.A.C.M.-OLT; I.P.S.P.-SLATINA; T.C.IND.-CRAIOVA — GRUPUL DE ȘANTIERE SLATINA

actualitati

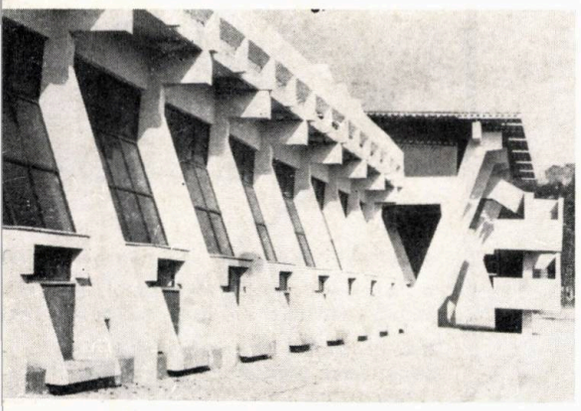

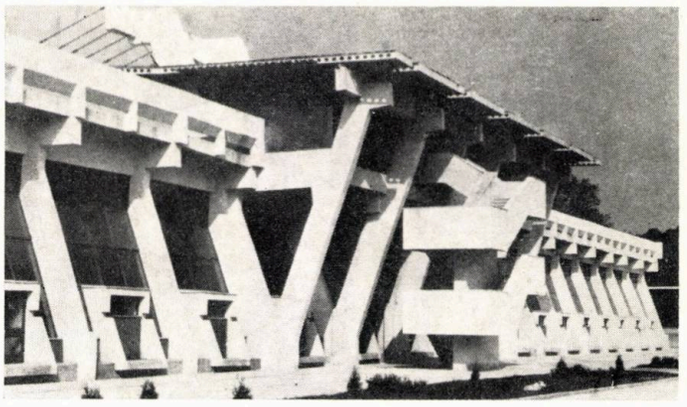

În partea de sud a Municipiului Slatina, pe malul lacului de acumulare creat în urma construirii barajului și a hidrocentralei Slătioara de pe Olt, este în curs de amenajare o amplă zonă sportivă și de agrement. Primul obiectiv realizat în zonă, și de altfel cel mai important, a fost noul stadion — o modernizare complexă, de fapt o reconstrucție a stadionului existent.

Proiectarea a început în anul 1978 și s-a desfășurat în mai multe etape, pînă la inaugurarea obiectivului, ce a avut loc la 23 August 1982.

Cu o capacitate actuală de 15000 de locuri, stadionul e compus din următoarele « segmente » funcționale:

● TRIBUNA I — cel mai important corp construit, are sub gradene o sală de atletism cu pistă omologată. Tot aici, sînt grupate și vestiarele pentru sportivi și arbitri, grupurile sanitare, birourile și depozitele de material sportiv, sala de forță, sauna, bazinul de recuperare. În zona acoperită a tribunei, s-a amenajat un spațiu pentru primirea oficialităților, precum și cabine pentru transmisii sportive

● PELUZA I — este executată din cadre și gradene prefabricate. Sub gradene s-au amenajat spații comerciale utilizabile în funcție de programul manifestărilor: dulciuri, răcoritoare, difuzarea presei, tutungerii, fructe etc

● TRIBUNA a II-a și PELUZA a II-a au fost amplificate, cu gradenele turnate monolit

● INTRAREA PRINCIPALĂ cu casele de bilete

● TABELA DE SCOR, cu posibilitatea montării unei instalații de afișaj electronic, dispune de spațiu pentru cabină de proiecție, utilă în cazul folosirii stadionului (cca. 1000 locuri la peluza a II-a) drept cinematograf în aer liber

Probleme deosebit de complexe s-au ivit la proiectarea și execuția **tribunei I.** Obiectivul principal al căutărilor noastre l-a constituit găsirea unei structuri care să poată fi utilizată atît pentru susținerea gradenelor, cît și pentru realizarea sălii de atletism și a dotărilor sub gradene, evitîndu-se soluția de « casă în casă » adoptată în alte situații similare, soluție greoaie și neeconomică. Structura aleasă, privită ca mijloc esențial de expresie

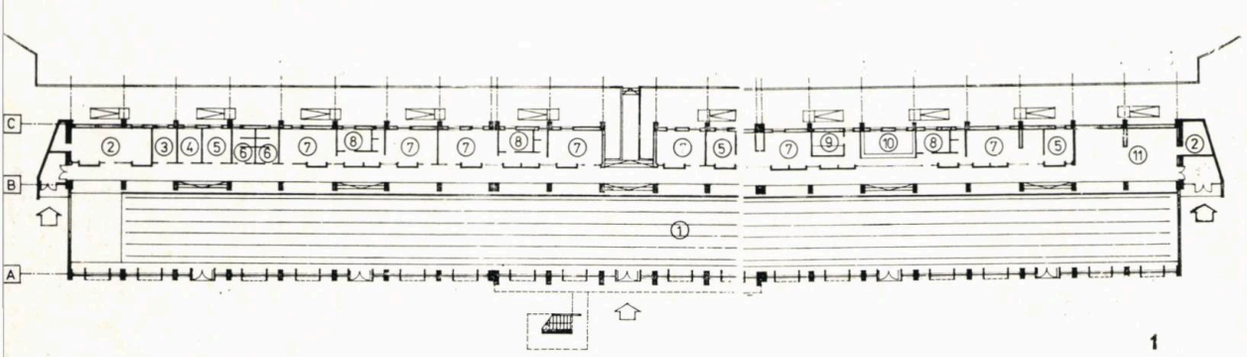

1

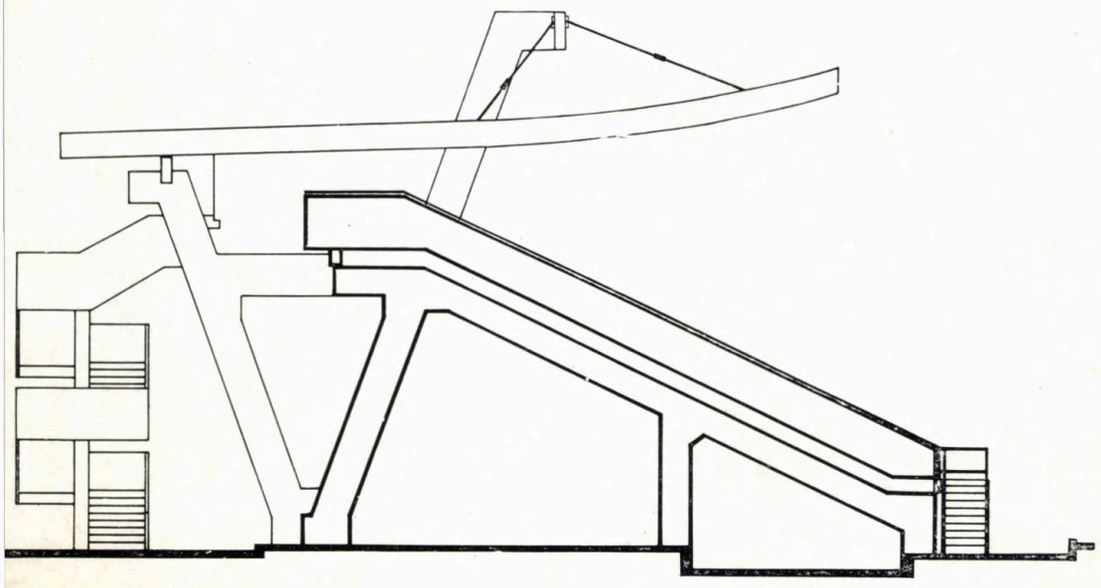

2

1. PLAN LA NIVELUL VESTIARELOR (SUB GRADENE): 1. Pista de atletism — 2. Depozite — 3,4. Cabinet medical, medici-5. Antrenori, arbitri — 6. Grupuri sanitare — 7. Vestiare — 8. Dușuri — 9. Sauna — 10. Bazin — 11. Sală pentru dezvoltarea forței
2. SECȚIUNE

fotografii de tehn. VASILE STANCU

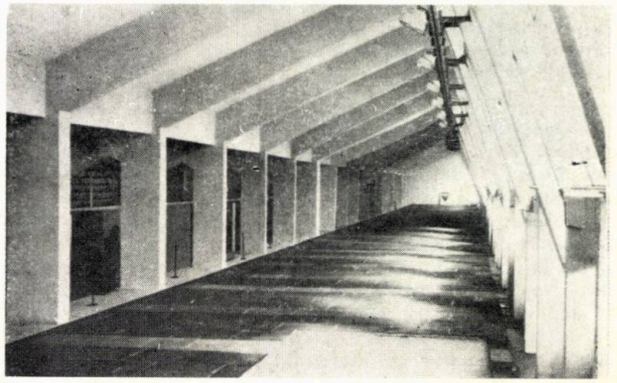

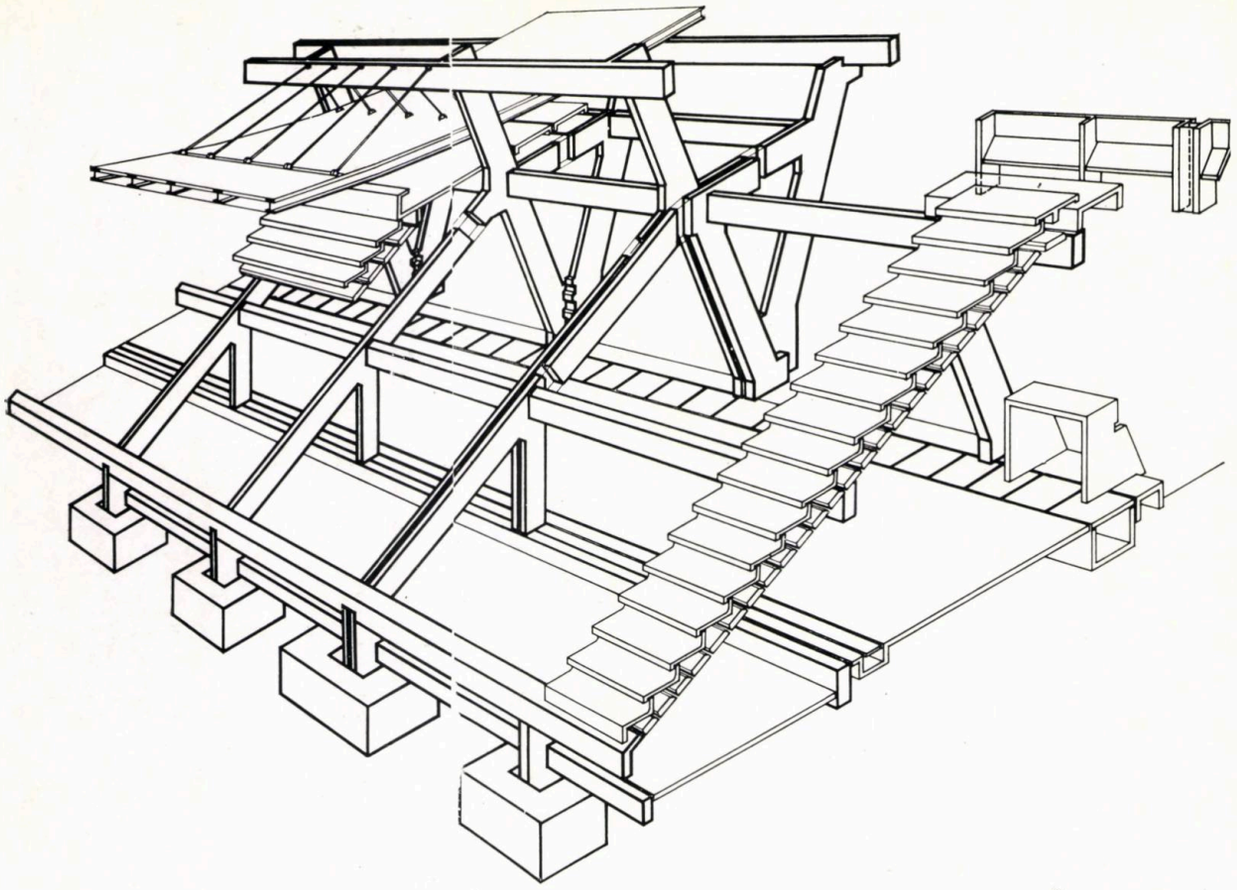

3

arhitecturală, este rezultatul colaborării strînse dintre arhitect și inginerul de structuri. Mărimea celor două deschideri ale cadrului transversal, la cota pardoselii, a fost dictată de dimensiunile minime necesare funcțiunilor de sub gradene (pista de atletism și anexele ei), deschiderile riglei cadrului fiind stabilite în funcție de numărul de locuri (numărul de gradene) cerut prin temă. Planșeul termoizolant al sălii de sport este realizat sub gradene, din fîșii de b.c.a. portante, rezemate pe riglele cadrelor transversale; peste fîșii s-a aplicat hidroizolația, iar între aceasta și gradene a fost lăsat un spațiu de ventilare continuu.

Avîndu-se în vedere timpul scurt rezervat execuției — cca. 5 luni —, structura a fost prefabricată integral, constructorului revenindu-i sarcina dificilă de a executa și monta o mare diversitate de elemente prefabricate, cu o greutate variind între 1000 și 27850 kg. Îmbinările au fost gîndite astfel încît să permită toleranțe la montaj mai mari decît cele uzuale, să se poată executa rapid și comod, susținerea provizorie a elementelor făcîndu-se prin intermediul unor piese metalice înglobate, fără popi de inventar sau eșafodaje complicate.

Acoperirea tribunei oficiale a fost rezolvată în mod original, printr-o copertină alcătuită din 7 panouri executate « la sol » (peste gradene) și liftate, apoi, cu ajutorul a două automacarale la cota cerută. Fiecare panou e confecționat din grinzi metalice ajurate, peste care s-a turnat o placă de beton armat de 5 cm., cu rol de rigidizare în plan orizontal, de susținere a hidroizolației și de lestare a copertinei la acțiunea vîntului. În partea opusă terenului de joc, panoul reazemă pe cadrul prefabricat, iar la celălalt capăt este suspendat cu tiranți, permițînd acoperirea gradenelor pe o adîncime mare, fără stînjenirea vizibilității. Grosimea unui panou finisat nu depășește 35 cm. Contribuția proiectanților a continuat pe toată durata execuției obiectivului, prin colaborarea la fața locului cu constructorii.

Arh. CĂLIN POPA
Ing. RADU APOSTOLESCU

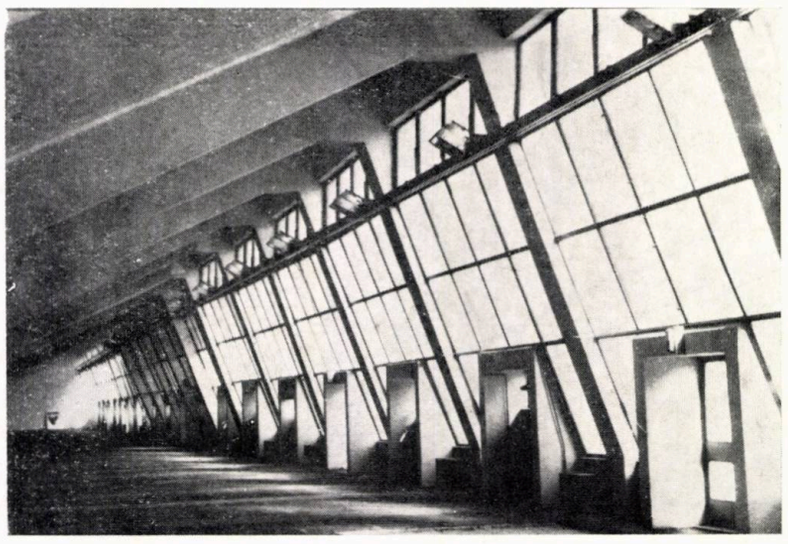

3. AXONOMETRIE

Arhitect DIANA CARDAȘ

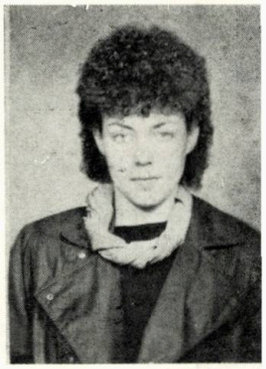

● Născută în București, la 6 noiembrie 196(

● Urmează cursurile Institutului de Arhitectură « Ion Mincu », între anii 1979—198

● A beneficiat, în anii facultății, de îndrumarea lector univ. arh. CORNEL GHENCIULESCU și prof. dr. arh. GABRIEL CRISTEA

● Este arhitect la Atelierul Județean de Proiectare Harghita din Miercurea Ciu

● Preferință pentru arhitectura lui Meier Hollein, Kurokawa, Isozaki

● Preocupare pentru crearea unui spațiu urban umanizat

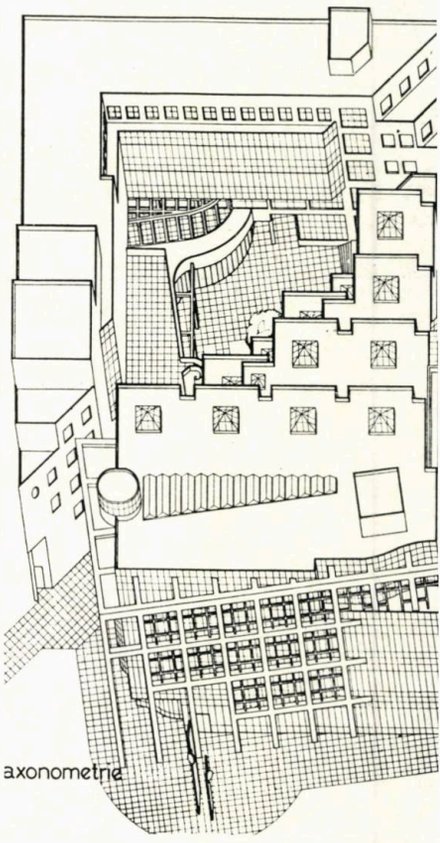

CENTRU DE ARTĂ MODERNĂ BUCUREȘTI

—proiect de diplomă 1985—

Student-arh. DIANA CARDAȘ

Profesor îndrumător: prof. dr. arh. GABRIEL CRISTEA

Institutul de Arhitectură « Ion Mincu » a propus studenților săi ca teme de proiectare, în decursul ultimilor ani, diferite programe pentru acest sit: teatru, hotel, centru de artă modernă. M-am oprit la acesta din urmă, părîndu-mi-se cel mai potrivit, din următoarele considerente:

● Poziția în cadrul Capitalei, pe un teren extrem de central, dar și memoria colectivă a locului, ca amplasament al primului Teatru Național, reclamă o dotare avînd neapărat o valoare artistică de interes național

● Un nou teatru nu ar fi oportun, nu atît datorită vecinității cu actualul Teatru Național, cît faptului că situl nu oferă un spațiu suficient pentru concentrările de funcții ale programului, ca și pentru degajările utile unor mari aglomerări de public la orele de spectacol

● Animarea zonei — în cazul programului de teatru — ar fi doar într-un anumit interval al zilei

● Nu dispunem încă de un muzeu de artă modernă, Muzeul de Artă al Republicii Socialiste România devine neîncăpător în fața afluxului viguros al creației contemporane.

● Amplasament: Calea Victoriei, între străzile 30 Decembrie și Matei Millo (amplasamentul fostului Teatru Național)

● Indici: Suprafața construită la sol 5100 m², Suprafața construită desfășurată 28900 m², Volum construit 110100 m³

● Funcțiunile majore ale centrului proiectat: Muzeu de artă modernă, Bibliotecă de documentare, Centrul pentru cercetări de istoria artei, Sală conferințe, Galerii de artă ale Fondului Plastic, Cafenea, Cofetărie, Parcaj subteran

Prezența, alături de muzeu, a bibliotecii și centrului de cercetări este bine justificată, prin facilitarea oportunei cooperări între aceste funcțiuni, utilă atît cercetătorilor, cît și marelui public. Totuși, ținînd cont de posibilitatea despărțirii lor funcțional-volumetrice, mi-am permis realizarea ansamblului din 2 construcții, legate peste nivelul solului doar pe o latură (spre strada 30 Decembrie), printr-un culoar-pasarelă ce stabilește o legătură între muzeu și bibliotecă. Aceasta, în virtutea a două idei de la care mi-am pornit concepția: 1. Crearea unui spațiu semiînchis, retras de la zgomotul și circulația intensă a străzilor și 2. Menținerea axei vizuale 30 Decembrie — Palatul Telefoanelor, acesta din urmă oferindu-se drept *cap-de-perspectivă* prin golurile lăsate între clădirile ansamblului.

Astfel, fronturile spre Calea Victoriei și strada 30 Decembrie sînt închise de principala funcțiune a ansamblului: muzeul. Aici, mai sînt adăpostite și sala de conferințe, expozițiile și magazinele Fondului Plastic, ultimele urmărind animarea străzii 30 Decembrie și integrarea în spiritul activ comercial al zonei. Ruperea rectangularității planului urmărește paralelismul cu construcțiile de pe frontul opus al Căii Victoriei. Diferența de nivel am preluat-o prin realizarea în trepte a magazinelor, cu menținerea intrărilor la cota străzii 30 Decembrie. Ca plastică, ținînd cont de eterogenitatea stilistică a clădirilor din jur, am încercat să inserez o construcție relativ neutră (prin prezența sticlei), dar care se vrea totuși altceva. O prezență nouă, conformă cu ceea ce conține. M-am menținut la înălțimea cornișelor caselor din jur, iar spre 30

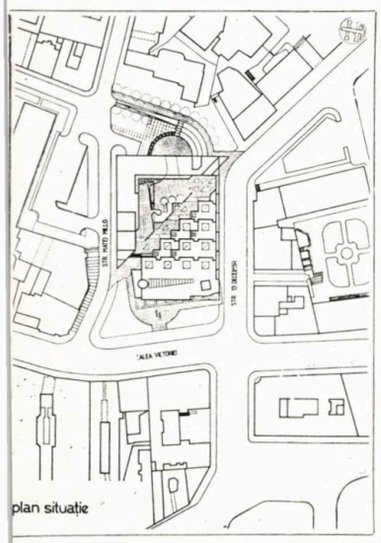

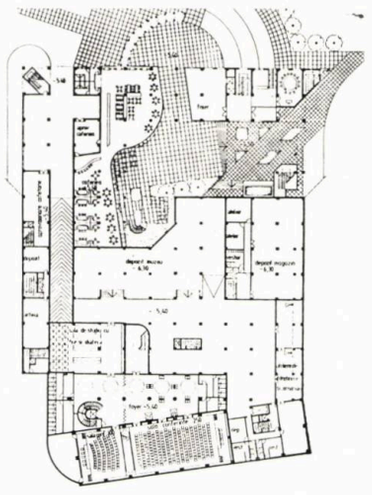
plan subsol 1

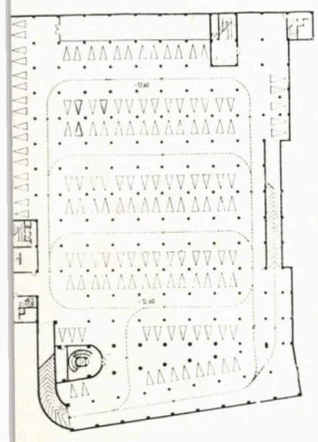
plan subsol 3

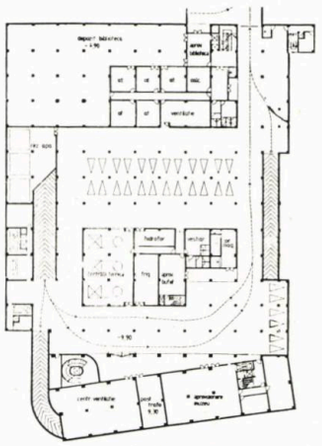
plan subsol 2

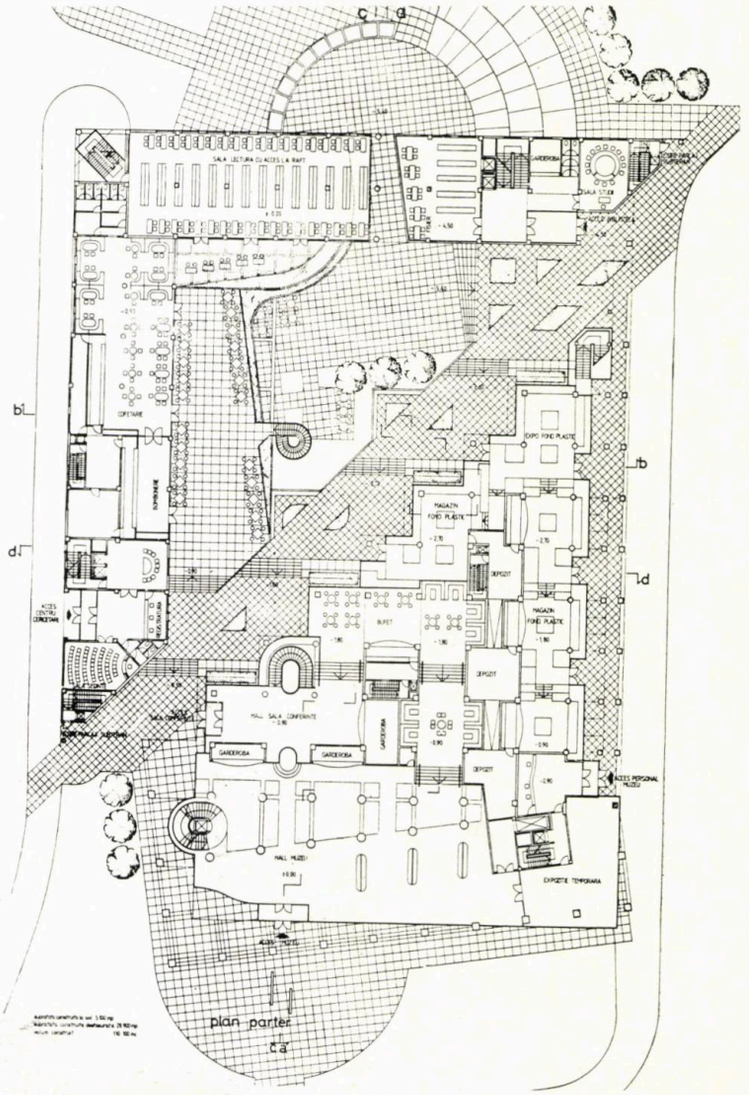
plan parter

→

Decembrie clădirea coboară și ea, ca și strada. Orientarea E—N a acestor laturi puternic vitrate face ca lumina să nu pericliteze exponatele ce ar putea fi adăpostite în aceste zone.

Spre celelalte două laturi ale terenului, se desfășoară centrul de cercetări și biblioteca. De asemenea, spre spațiul interior, apar dotările de alimentație publică: o cafenea și o cofetărie. Aceste laturi sînt orientate spre zone mai liniștite. Plastica e de alt tip, goluri împușcate, conforme funcțiunilor și orientării S—V.

Spațiul creat între cele două părți ale ansamblului are multiple valențe:

- O scurtcircuitare a circulației între Calea Victoriei și strada 30 Decembrie
- O pauză în circulația fierbinte a zonei, un loc de odihnă, generator de contacte sociale
- O zonă de recreare și informații: dotări comerciale (alimentare și nealimentare), vitrine, panouri publicitare, mobilier, lumini, verdeață, sculpturi, trepte, perspective dinamice diferite.

Mă voi mai opri puțin asupra muzeului, principala funcțiune în rezolvarea căreia mi-am concentrat mai mult atenția pentru detaliu. Spațiile principale de expunere (în afara holului de nivel, orientat spre Calea Victoriei și care este destinat sculpturilor și vitraliilor) sînt reprezentate de modulul-încăpere, repetat tot timpul, pe principiul lui Hollein (« într-un muzeu, varietatea nu semnifică mobilitatea pereților, ci diversitatea de situații ce permite descoperirea obiectelor de artă »). Tocmai urmărind această diversitate de situații și profitînd de diferența de nivel a terenului, am mers cu denivelări între rîndurile succesive de încăperi propuse spre vizitare. Colțurile încăperilor lipsind, este tot timpul posibil un contact vizual, nu numai cu încăperi vecine, dar și cu cele mai îndepărtate. Culoarele dintre încăperi vin ca pauze psihologice în circuitul de vizitare (care nu este strict, permițînd o mare libertate opțională). De asemenea, ele pot beneficia de exponate de mici dimensiuni, adăpostite în nișele create în pereți.

Suitele de încăperi de pe un nivel fiind denivelate, prin 3 mari trepte de 1,80 m, iar înălțimea unui nivel fiind de 5,40 m, se poate realiza o trecere « la nivel » pe latura dinspre 30 Decembrie. De altfel, totul este modulat pe 1,80 m, elementul predominant fiind pătratul, succedat de dreptunghiul cu raportul 2/3 (în plan, ca și în fațada spre Calea Victoriei).

Și, în final, dezvăluirea unei intenții, poate nerealizată integral în proiectul de diplomă, dar pe care sper să mi-o mențin și chiar s-o dezvolt: aceea ca, prin crearea unei case noi, să-mi exprim respectul pentru spațiul urban existent, cu valorile sale și cu cele generate de prezența clădirii implementate.

Arh. DIANA CARDAȘ

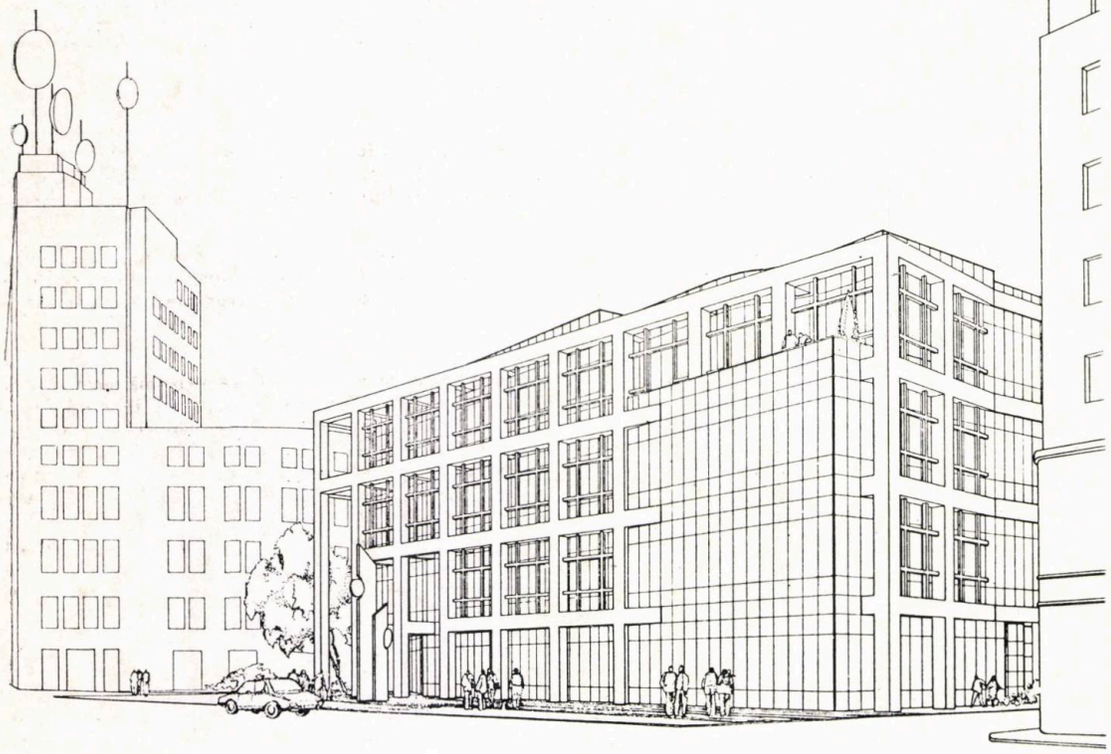

perspectiva calea victoriei

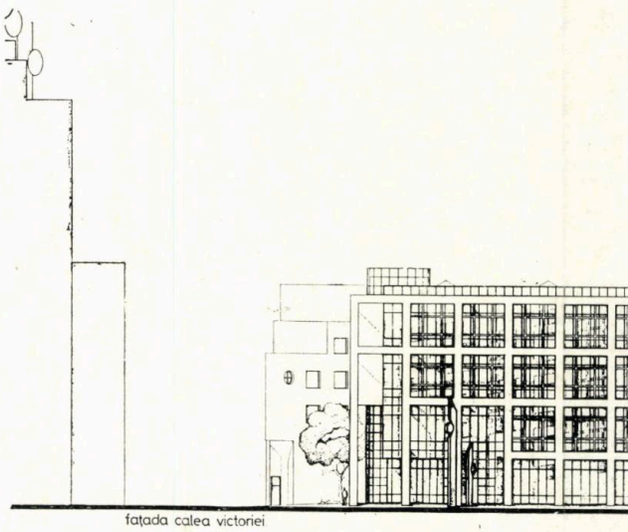

fațada calea victoriei

perspective interior muzeu

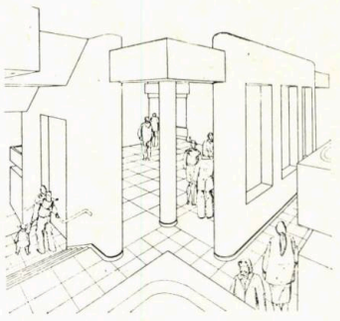

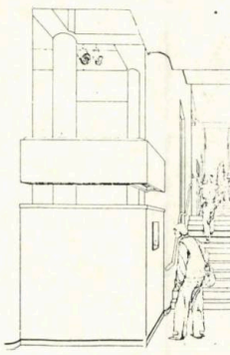

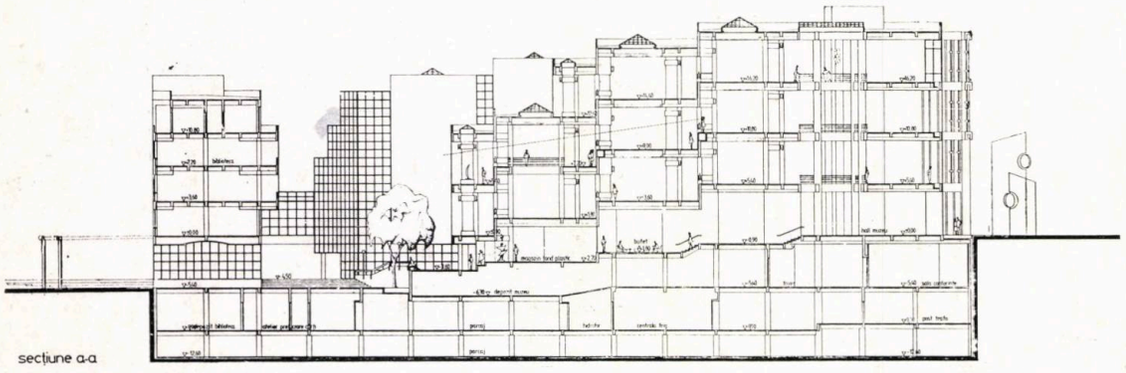

secțiune a-a

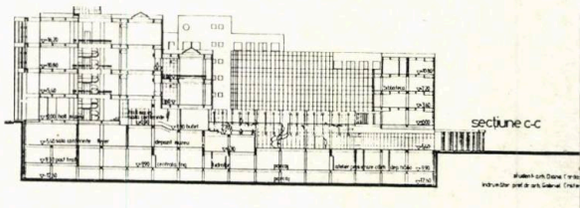

secțiune c-c

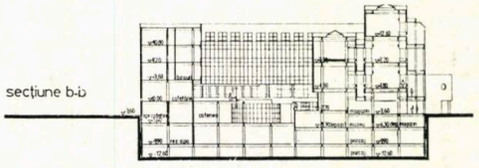

secțiune b-b

plan etaj 1

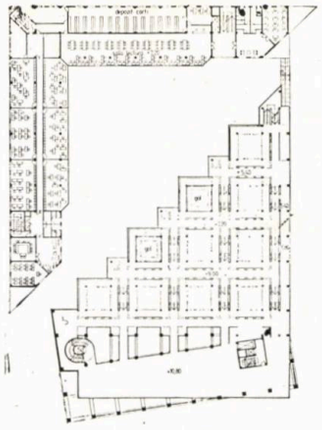

plan etaj 2

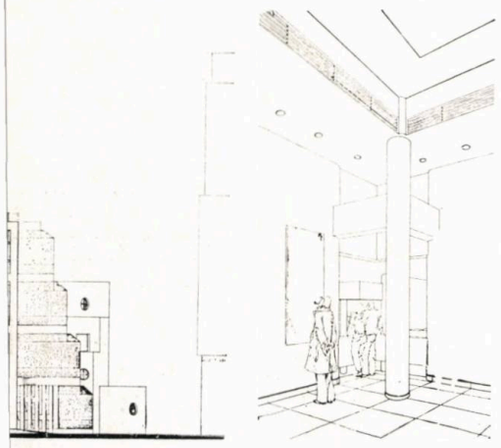

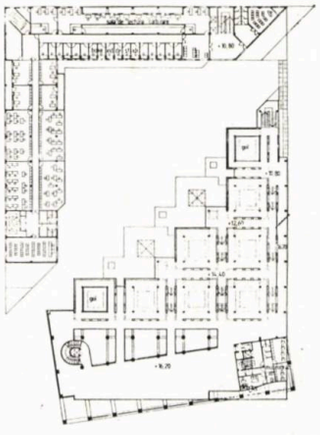

plan etaj 3

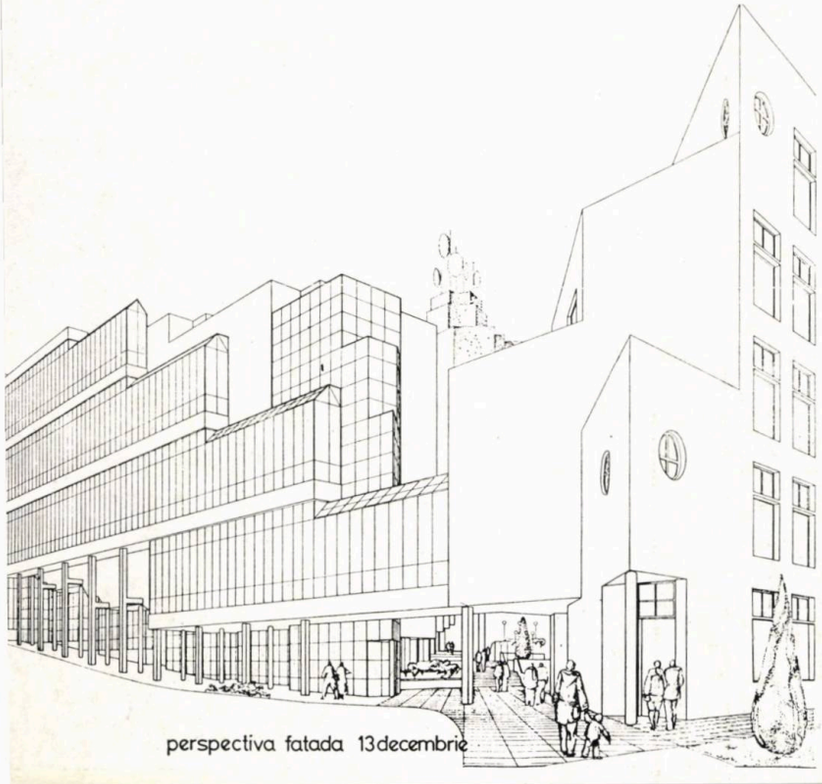

perspectiva fatada 13decembrie

ARHITECTURA— ÎNTRE MATERIE ȘI SPIRIT

Desemnînd o realitate complexă născută la interferența existenței cu conștiința socială, arhitectura închide în sine materie și spirit, substanță și cuget. În universul arhitecturii, dualismul materiei cu spiritul este susceptibil de o dublă interpretare:

1. Din perspectiva unei metafizici a creației, arhitectura reprezintă concretizarea în pămînt, piatră și lemn, în beton, oțel și sticlă, a unor simboluri gîndite sau conturate prin desen. Spiritul creatorului de arhitectură îndeplinește, în contextul acestei geneze, rolul « principiului activ », cum l-ar fi numit Aristotel, rolul *formei* care trebuie să-și caute un *conținut* material adecvat, un « principiu pasiv » căruia să i se suprapună. Potrivit acestei dialectici, forma (imagine activă) joacă rol determinant în raport cu conținutul (materie inertă) și nu invers.

Necesitatea *întîlnirii* dintre formă și conținut (condiție *sine qua non* a *nașterii* oricărei creații de arhitectură), precum și a *congruenței lor*, (ca imperativ al *valorii* arhitecturale), îi acordă arhitectului șansa de a putea fi demiurgul unității dintre spirit și materie.

2. Interpretată din perspectiva filosofiei sociale, arhitectura definește răspunsul conștient al omului (arhitect) la anumite necesități ale semenilor, ale colectivității în care trăiește. În funcție de natura acestor necesități, arhitectura se concretizează în valori materiale și spirituale.

Pe *plan material* (practico-utilitar), valorile arhitecturii se exprimă prin calități funcționale, tehnico-constructive și economice. Pe *plan spiritual*, ele îmbracă forma valorilor estetice, cognitive, educaționale etc. Între cele două planuri, se stabilește un raport de dublă condiționare. Altfel spus, valorile practico-utilitare le *determină* pe cele spirituale (și, în primul rînd, pe cele estetice), care, la rîndul lor, *influențează* calitățile de ordin funcțional, tehnico-constructiv și economic. Diferența de nuanță dintre « a determina » și « a influența » este similară aceleia pe care o găsim la nivelul relației dintre existența și conștiința socială: existența determină conștiința socială, în timp ce conștiința influențează doar devenirea existenței sociale. Așadar, din perspectiva filosofiei sociale, valorile materiale apar ca primordiale, fără a exclude cîtuși de puțin, însă, semnificația celor spirituale.

Întrucît, prin natura ei, arhitectura nu aparține nici spiritului pur, asemeni altor arte, după cum nu se angajează nici în sfera exclusivă a tehnicii materiale, putem spune că *suprapunerea celor două viziuni interpretative* ale dualismului materie-spirit este absolut necesară înțelegerii complete a procesului de creație arhitecturală. Numai astfel putem să realizăm o asociere pertinentă între *formă* și *ideea de valoare* (de satisfacere optimă a necesităților) ca principii mobilizatoare ale creației arhitecturale, între *conținut* și *manifestările concrete ale valorii*, ca principii de împlinire efectivă a aspirației creatoare. Măsura în care, în istoria arhitecturii, s-a pus accent doar pe unul sau altul din cele două planuri de valori a condus la exagerări de tipul *materialismului-funcționalist* (constructivist sau utilitarist) ori ale *idealismului estetic*.

Pornind de la principiul « funcția (conținutul necesităților ce se impun satisfăcute) trebuie să nască în mod firesc și sincer forma », adepții funcționalismului au transformat exprimarea liberă a structurii constructive într-un scop în sine. Deducerea exclusivă a formei din conținut a condus, astfel, la o arhitectură rigidă, tehnicistă, mecanicistă. Pe de altă parte, exagerarea căutărilor « formei pentru formă », a esteticului de dragul esteticului, a născut falsul-arhitectural, adesea alunecat în kitsch. Depășirea unor asemenea exagerări conceptuale, prin *gîndirea simultană (iar nu succesivă) a funcției și formei*, dată fiind dependența lor dialectică, constituie condiția primă a adevăratei arhitecturi. Convingerea țăranului român, că *frumusețea casei este determinată de trăinicia și confortul ei*, izvorăște din intuirea perfectă a raporturilor dintre funcție și formă.

Mai mult ca oricînd, astăzi, arhitecții trebuie să depășească intuiția, în favoarea cunoașterii procesului de creație arhitecturală, atît ca metafizică, cît și ca filosofie socială, pentru a putea împlini adevărul că, *în arta de a construi, a spune* « valoare » *înseamnă a spune armonie între formă și conținut, între util și frumos, între materie și spirit.*

Sociolog TRAIAN DINOREL STĂNCIULESCU

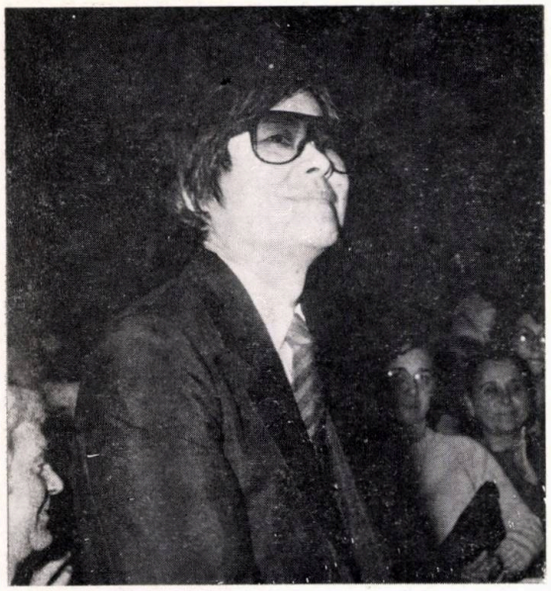

KISHO KUROKAWA

Personalitate marcantă a arhitecturii contemporane, de recunoaștere internațională, arhitectul japonez Kisho Kurokawa s-a născut la 8 aprilie 1934. Și-a făcut studiile la Facultatea de Arhitectură a Universității din Kyoto, obținînd titlul de arhitect în 1957. Își susține doctoratul, în 1968, la Universitatea din Tokyo.

Deține președinția la *Kisho Kurokawa & Associates*, la *Urban Design Consultant, Inc*, este director al *Institute for Social Engineering, Inc*, președinte la *Kurokawa International, Inc* ș.a. Este membru de onoare al *AIA (American Institute of Architects)* — SUA, al Uniunii Arhitecților din Bulgaria, membru permanent la *Royal Society of Arts* — Regatul Unit al Marei Britanii și Irlandei de Nord, *Architectural Institute of Japan, Japan Architects Association, City Planning Institute for Japan, Tokyo Federation of Professional Architects* etc.

Dintre numeroasele și prestigioasele distincții obținute la concursurile internaționale, amintim: Reconstrucția zonei centrale a orașului Sofia (Complexul Serdica), Bulgaria, 1983 — Premiul I (concurs internațional cu invitați); Expoziția Internațională de Construcții pentru Friedrichstadt Sud, Berlinul de Vest, 1981, — Premiul de achiziționare (Concurs internațional restrîns); Centrul Mannheim al firmei *A. G. Bayer*, 1978, R. F. Germania — Premiul I (concurs internațional cu invitați); Orașul Conferințelor Abu-Dhabi, 1975, Emiratele Arabe Unite — Premiul I (concurs internațional); Centrul GEORGES POMPIDOU, 1971, Paris — Premiul al II-lea (concurs internațional) ș.a.

Este deținător a numeroase premii nipone și internaționale și onorat cu înalte titluri, dintre care amintim: Premiul de design TAKAMURA KOTARO pentru Parcul Național al Copiilor Yokohama, 1965; Medalia de Aur a Asociației de Design Sign (SDA), Japonia, pentru *Sony Tower* ,Osaka, 1977; Premiul HIROBA, pentru aceeași lucrare, 1977; Premiul CHUBU de Arhitectură pentru Centrul Cultural Ishikawa, Kanazawa, 1978; Premiul de Artă Plastică al orașului Sofia pentru Hotelul *New Otani-Vitoșa*, Bulgaria, 1979; Înaltul ordin bulgar « Madara » și cetățenia de onoare a orașului Sofia, 1979; Premiul Asociației de Design Sign (SDA) pentru Hotelul *New Otani-Vitoșa*, 1980; Diploma Asociației Industriale Bulgare BCS (Societatea Constructorilor din Bulgaria) și Premiul BCS pentru Muzeul de Artă Modernă al Prefecturii Saitama, Urawa, Japonia, 1983 ș.a.

Lucrările realizate, proiectele și studiile lui Kisho Kurokawa, ca și demersurile sale teoretice, sînt bine cunoscute în lume, atît profesioniștilor arhitecți, urbaniști, designeri, constructori, cît și publicului larg, din revistele și publicațiile de specialitate în care e citat, ca și din numeroasele expoziții ce i-au fost dedicate la Tokyo, New York, Milano, Florența, Roma, Chicago, Dublin, Londra, Paris, Sofia, Pistoia (Italia), Budapesta, Moscova, București etc, începînd din 1960 și pînă în prezent.

În mai 1985, cu prilejul vernisării expoziției « Kisho Kurokawa — arhitectură și design », arhitectul japonez a fost oaspetele Uniunii Arhitecților din Republica Socialistă România și Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » și a conferențiat despre « Tendințe în arhitectura contemporană japoneză », în fața unei *Săli a Frescelor* plină și — vai ! — neîncăpătoare, cu un public deosebit de receptiv și de încîntat — pînă la uitarea inconfortului supraaglomerării — să-l poată urmări pe Kurokawa.

A

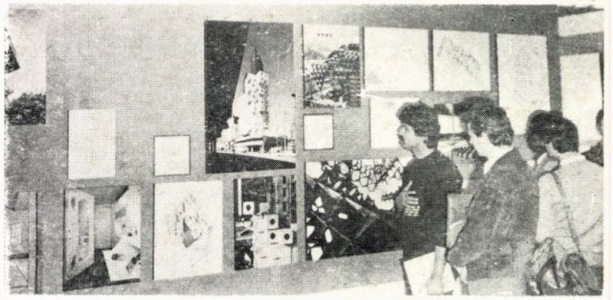

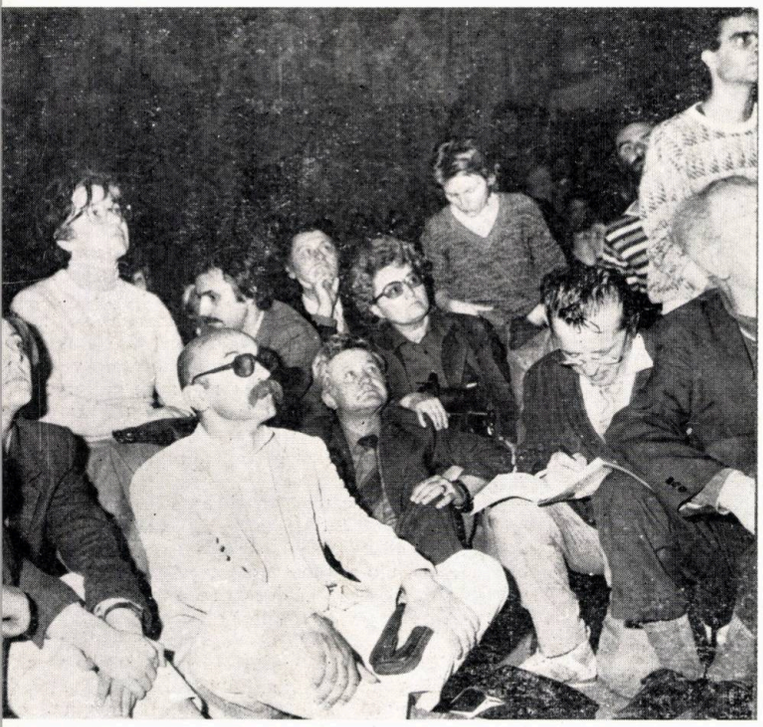

ARHITECTURA VIITORULUI? EU CRED CĂ VA FI «STILUL INTERCULTURAL»

convorbire cu... KISHO KUROKAWA

● Eu postmodernist ? Nu ! Sînt postmodern, ceea ce este cu totul altceva

● Raționalismul și funcționalismul rămîn valabile numai dacă le completăm cu ceea ce au uitat puriștii : intermediarul și simbolul

● Arhitectura simbiozei, adică a întrepătrunderilor

● « Engawa » sau spațiul cu funcțiune ambiguă

● Grija pentru detaliu, adică pentru sensibilitatea umană

● Maki, Kikutake, Otaka, Kawazoe și c mine sau . . . « Din nou împreună »

● Nu beau, nu fumez, nu joc golf

● « Visele » din anii '60 ? Sînt în cu de execuție !

● Tata mi-a spus Noriaki. Publicul, K sho !

● Rămîn un « metabolist înrăit »

● Semiotică și arhitectură

● Schimbările în arhitectură vor veni c la noi, de la bulgari, de la chinezi ș de ce nu, de la români !

Arh. Ileana Tureanu: Stimate domnule Kisho Kurokawa, mulțumindu-vă că ați acceptat acest interviu, aș vrea să vă rog să ne spuneți părerea dumneavoastră despre poziția pe care o aveți în mișcarea arhitecturală contemporană. Mulți critici vă consideră unul dintre marii arhitecți postmoderniști.

Kisho Kurokawa: Eu fac o distincție clară între cele două noțiuni, care sînt: arhitectura POSTMODERNISTĂ și arhitectura POSTMODERNĂ. Consider arhitectura POSTMODERNISTĂ, mai curînd un curent care face aluzie la stilurile istorice pe un ton ironic, în maniera lui Graves, Venturi și mulți alții. Avem și în Japonia multe exemple de acest fel de arhitectură, mai ales în rîndul tinerei generații. Dar, eu nu cred că acest mod de a interpreta arhitectura mai are resurse de dezvoltare viitoare. A fost o mișcare foarte stimulativă, cu o influență extrem de puternică în intenția de a schimba conceptele cu care lucrăm, dar diferă de ceea ce cred și fac eu: eu fac arhitectură POSTMODERNĂ, adică o arhitectură dominată de ideea interculturalismului, care are spiritul *filozofiei și al simbiozei*. Nu cred în antagonismul pe care îl stabilesc unii, între arhitectura modernă și cea postmodernă, pentru că, în concepția mea, sînt incluse valorile dobîndite de arhitectura modernă, încercînd, în același timp, să explic și să depășesc limitele sale.

Arh. Ileana Tureanu: Ați vrea să sintetizați care sînt, în concepția dumneavoastră, « limitele » arhitecturii moderne ?

Kisho Kurokawa: Cu riscul de a suprasimplifica, aș grupa limitele arhitecturii moderne în cadrul următoarelor patru puncte: dualismul bazat pe funcție, universalismul prin industrializare, ordinea prin ierarhie și materialismul.

I.T.: Purismului funcționalist, teoria dumneavoastră îi opune arhitectura « simbiozei ».

Kisho Kurokawa: Abordarea dualistă, în forma sa extremă, împarte și clasifică spațiile arhitecturale și urbane numai după funcție. *Carta de la Atena* care clasifică spațiile urbane, monofuncțional, respinge astfel funcțiile multiple dezordonate, care s-au acumulat în orașe, de-a lungul istoriei, considerîndu-le antimoderne. « Puritatea funcției » enunțată de Le Corbusier, cu rădăcini adînci în raționalismul occidental, aplicată fie unor orașe întregi, fie în restructurarea celor existente, a condus la impasul urbanismului modern și al arhitecturii moderne.

Arhitecturii moderne îi lipsește ambiguul, calitatea care a permis elementelor de funcție ce coexistă reciproc, virtual inseparabile, să se suplinească unele pe altele. Dar viețile ființelor umane sînt pline de contradicții inevitabile, așa că este foarte natural ca arhitectura și orașele să conțină elemente reciproc contradictorii.

Cred că aspectele fundamentale ale modernismului, care sînt raționalismul și funcționalismul, sînt și vor continua să fie valabile, dacă și numai dacă, le vom completa cu lucrurile pe care funcționaliștii le-au aruncat, adică: zonele intermediare și valențele simbolice ale aspectului vag.

Ne trebuie, într-adevăr, o teorie de zonificare, dar una care să armonizeze teritorii cu funcțiuni mixte, nu monofuncționale ! Ne trebuie o arhitectură în care interiorul și exteriorul se întrepătrund. Aceasta este filozofia simbiozei : ● Simbioza arhitecturii cu natura ● Simbioza omului cu tehnologia ● Simbioza unei culturi cu alte culturi ● Simbioza istoriei cu viitorul ● Simbioza arhitecturii vernaculare cu cea puristă.

I.T.: Spunecți, ieri, în discuția de la Uniunea Arhitecților, că « stilul internațional » va fi înlocuit de « stilul intercultural ».

Kisho Kurokawa: Am spus că a doua limită a arhitectu moderne este universalismul. S-a crezut că « sti internațional » va deveni universal, într-un mome în care modernizarea însemna industrializare și, implic absolutizarea valorilor civilizației occidentale. Era idee răspîndită și în economie și în cultură, impli în arhitectură. Dar industrializarea nu s-a întins tot globul numai prin forța propriilor sale valori. cît arhitectura modernă ocupă mai mult un loc centr în societatea modernă, cu atît devine mai evident singurul mod de revitalizare a sa este prin contac revigorante cu culturi eterogene, pînă acum forța să stea, la « periferie ».

Nu insist asupra tradiționalismului sau etnicismul ca soluție a problemelor universalismului. Dar cred a sosit timpul « *interculturalismului* », în care cultur lumii, păstrîndu-și identitatea și sistemele proprii valori, sînt aduse la un loc și se influențează recipr pentru producerea de culturi noi, distincte, individua Cred că este posibil să ne angajăm în dialogul int național prin mediile culturii locale. Așa cum ne-a convins că popoarele lumii nu vor adopta nicioda o limbă comună ca « esperanto », tot așa un « s internațional » în arhitectură nu are capacitatea de se răspîndi în întreaga lume.

I.T.: A treia limită a arhitecturii moderne spuneați este « ierarhia ».

Kisho Kurokawa: În gîndirea arhitecturală moderr structura a căpătat prioritate asupra spațiului, inf structura asupra structurii, spațiul public asup spațiului privat și întregul asupra părților, ceea ce poate descrie ca o ordine ierarhică piramidală. Acele relații există între arhitectură și spațiile care o înco joară. Conceptul nediferențierii și neuniformității, e plicat de învățatul japonez Daisetz Suzuki poate furn

ed, unele sugestii pentru depășirea acestui mod
e gîndire: ● « Casa și orașul sînt de valoare egală
se includ reciproc » ● « Orașul și statul sînt de valoare
ală și se includ reciproc » ● « Individul și societatea
nt de valoare egală și se includ reciproc » ● « În arhi-
ctură, întregul și detaliile sînt de valoare egală și se
clud reciproc ».
Într-o ordine în care dimensiunea mare a scării are
eponderență trebuie să năzuim, constant, spre a
știne o relație de includere reciprocă între arhitec-
ră și oraș, între oraș și natură, între sentimentele
rădăcinile ierbii, ale oamenilor, și societatea ca
treg și între detalii și întreg.

T.: Supremația valorilor materiale spuneați că este a a « limită » a arhitecturii moderne.

sho Kurokawa: Arhitectura și lumea modernă asociază enitudinea civilizației materiale cu viața confortabilă. în acest motiv, bogăția spiritului și lumea imagistică, este implicită lucrurilor și spațiilor, au fost, în od inevitabil, neglijate.
Trebuie să reinstaurăm o apreciere a arhitecturii re manifestă spiritul.
Trebuie să dezvoltăm capacitatea de a da expresie ерă domeniului imaginilor.
Trebuie să recunoaștem și să dăm expresie frumuseții permanență intangibilă.
Cred că putem restitui unele dintre cele mai impor-nte preocupări lăsate deoparte de modernism, prin licarea eficientă a sugestiillor ce se găsesc în diferitele lturi.

T.: Expunînd « limitele » arhitecturii moderne, ați plicat și modalitățile teoretice de depășire a lor. Cum se ncretizează această teorie în lucrările pe care le realizați, planul tehnicii arhitecturale?

sho Kurokawa: Pentru a concretiza această structură gîndire în opera mea, am adoptat mai multe tehnici hitecturale.
Prima constă în a acorda valoare egală, atît părților, și întregului. În clădirile alcătuite din capsule, spațiile dividuale nu sînt supuse întregului, ci sînt egale, în drul ordinii întregului.
A doua metodă, constă în eliminarea teritoriilor cu tare duble între interior și exterior, dintre natură arhitectură, promovînd o relație de interpenetrație ciprocă interior — exterior, adică prin externalizarea ațiului interior și internalizarea spațiului exterior.
A treia metodă, la care recurg adesea, este introdu-rea unui al treilea spațiu între elementele reciproc ntradictorii. Modelul meu este *engawa*, din arhitec-ra tradițională japoneză, sau coridorul exterior, care este nici un spațiu exterior, nici unul interior și re funcționează pentru a crea o simbioză între clădire grădina care o înconjoară. Este un spațiu ambiguu, termenii funcției, dar care posedă semnificații duble u multiple.
A patra metodă constă în amestecul, deliberat, de emente eterogene, pentru a produce semnificații ultiple. Acestea pot fi elemente tradiționale sau orice sau pot îmbina tradiția cu tehnologia modernă. etoda implică combinarea semnelor din diferite cul-ri. În alte cazuri, simbioza trecutului și prezentului poate realiza fără a utiliza forme tradiționale vizibile u decorații. Este posibil ca filozofia tradițională și ațiul să creeze forme hipermoderne. Trebuie să instaurăm stilul, prin elemente vizibile care contri-ie la tradiția culturală. În unele cazuri, putem alege rme din istorie drept coduri sau simboluri, atașîn-u-le o semnificație nouă, încorporînd umanitatea și oria în arhitectura contemporană.
A cincea tehnică constă în accentuarea detaliului, ică reinstalarea alegerii materialelor și atenția acor-dată detaliilor, care exprimă sensibilitatea umană, precum și grija corespunzătoare pentru tușeul sentimentelor umane și spiritualității.

I.T.: O parte — sau mai curînd germeni — a unora dintre aceste idei a fost formulată încă din anii 60, de către mișcarea metabolistă, al cărui principal exponent și teoretician ați fost. Care au fost cauzele care au dus la desprinderea dumneavoastră de grupul sau filozofia metabolistă și la dizolvarea grupului?

Kisho Kurokawa: După cum știi, originile metabolismului s-au pus în anul 1959, iar, în 1960, am publicat prima carte a metabolismului. Jaloanele mari ale metabolismului erau:
● Separarea arhitecturii în părți, nu numai pe baza funcției, dar și pe cea a semnificației. Aceasta reclamă diferențierea spațiului conform semnificației sale, ceea ce permite o semiologie a arhitecturii. S-a format un vocabular arhitectural prin combinarea « semnelor » unităților autonome ale spațiului semnificativ
● Cercetări tehnologice, pentru a crea o arhitectură capabilă de creștere și schimbare, materializată prin arhitectura « în capsule »
● Dorința de a utiliza tradițiile culturale japoneze, spre a ajuta reconstituirea regulilor pentru arhitectura modernă, care se baza, inițial, excluiv pe idei occidentale. Noi am reafirmat valoarea istoriei, a ornamentului și a elementului local și am tins către o simbioză între trecut și viitor.
În 1962, am pregătit volumul 2, dar, deși păstrăm, încă, întregul material, el nu a fost niciodată publicat, pentru că au apărut o serie de divergențe filozofice între noi — adică între Maki, Kikutake, Kawazoe, Otaka și mine —, ceea ce făcea ca publicarea lui să nu mai aibă sens. Fiecare dintre noi și-a dezvoltat ideile pe baza filozofiei metaboliste, dar rezultatele au fost diferite.
Eu consider că am rămas un metabolist, un metabolist-ortodox sau un « metabolist-înrăit », cum se spune, și sînt singurul care mai mărșăluiesc încă cu steagul metabolismului. Fiindcă pentru mine, filozofia metabolistă este rădăcina SIMBIOZEI. Nu mi-am schimbat ideile, în acești aproape 30 de ani.
Dar, ceea ce s-a întîmplat interesant, de curînd, este că, pentru întocmirea planului general al Expoziției Internaționale Tsukuba, am fost chemați din nou, cu toții, să lucrărm în echipă: rezultatul este rodul noii noastre colaborări. Teritoriul a fost împărțit, apoi, în zone și fiecare dintre noi și-a luat cîte o porțiune să o detaileze — Maki — zona A, care include pavilionul SUA, Kikutake — zona B, a familiei țărilor occidentale, Otaka — zona F, cu pavilionul URSS și al țărilor socialiste, eu — zona G, destinată Chinei, Coreei, Asiei Mijlocii. Deci, sîntem din nou împreună și activi, gata să pregătim a doua etapă a mișcării metaboliste, căreia, cred, că-i vom transforma numele în METAMORFOZA. Steagul, însă, rămîne același!

I.T.: Construiți în lumea întreagă, dar ideile vi le exprimați în japoneză. Nu știu să existe cărți ale dumneavoastră traduse în alte limbi. Țineți ca filozofia dumneavoastră să rămînă o « grădină secretă »?

Kisho Kurokawa: Ideile arhitecturale au fost traduse în multe limbi și îmi place să mă fac înțeles. Dar, pentru mine, asta nu este suficient. Simt nevoia să scriu filozofie pură, să fac analize comparative între culturile europene și cele asiatice. Scriu cărți de sociologie sau de critica civilizațiilor, am terminat și o istorie a arhitecturii japoneze. Nu este vorba de o zonă secretă, problema este mult mai prozaică și se reduce la faptul că nu găsesc în Japonia persoanele care să-mi traducă aceste lucrări în alte limbi. Cu toate astea, barierele încep să se rupă, încetul cu încetul. Acum, mi se traduc în China 7 cărți, în Italia alte două, în Anglia și SUA

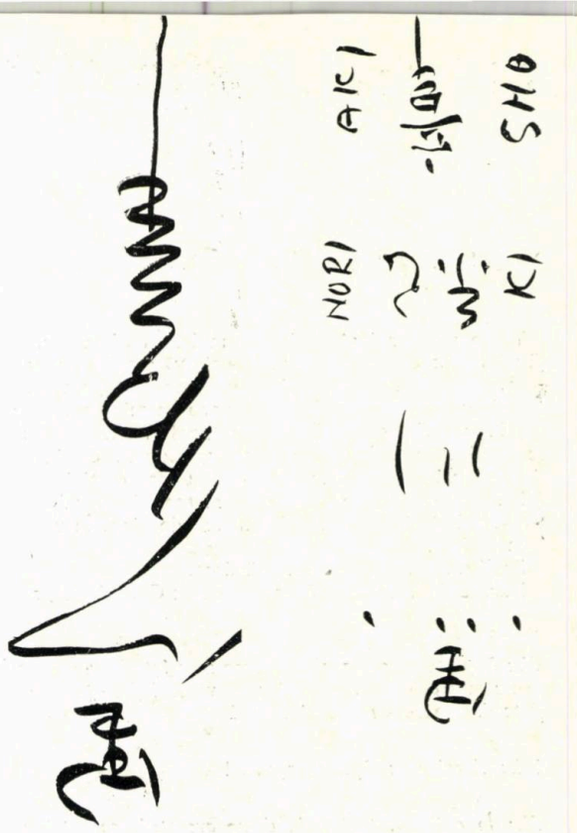

cea intitulată: « Metabolismul în arhitectură » și am găsit în Bulgaria un profesor universitar de literatură japoneză care deși nu are pregătire de arhitectură, se străduiește să-mi traducă cîteva cărți.
Gheața, după cum vezi, începe să se spargă, așa că am impresia că, în vreo sută de ani, toate cele 40 de cărți pe care le-am scris vor fi traduse și în alte limbi!

I.T.: Iertați-mă că îndrăznesc o întrebare cam personală. Spuneați că aveți birouri de proiectare cu care construiți sau aveți activitate de consulting în Japonia, Coreea, Mexic, China, Thailanda, Malaezia, SUA, Anglia, Germania, Libia, Bulgaria, în curînd și în Ungaria; este aproape un « imperiu arhitectural! » Agenda dumneavoastră este mai încărcată decît a unui om de afaceri. Cînd aveți timp să citiți atît, să scrieți atît, să proiectați atît?

Kisho Kurokawa: Nu beau, nu fumez, nu joc golf, nu joc tenis!

I.T.: Dar pescuiți!

Kisho Kurokawa: Da! Am visat, întotdeauna, să devin un bun jucător de tenis, sau un bun înotător, sau un bun pescar, sau un bun jucător de golf.

I.T.: Cu arhitectura ați reușit!

Kisho Kurokawa: Asta am și eu impresia! Deci, pentru mine, ziua întreagă este destinată lecturii, meditației, proiectării, sculpturii.

I.T.: La dumneavoastră, ziua are tot numai 24 de ore?

Kisho Kurokawa: Zilele de vacanță, sărbătorile, duminicile, pe care le respect, da! Restul le lungesc! Secretul este că folosesc din plin tehnologia specială. Biroul

→

meu din Tokio este legat de toate celelalte birouri, pe care le am, prin facsimile, ceea ce face ca toate planurile, desenele, schițele, detaliile care se fac acolo, să mi se transmită prin telefon în 3 minute. Stau la Tokio și controlez, corectez, retușez, schimb, intervin în tot ce se lucrează în toate birourile mele. Așa pot să țin totul în mînă, să nu-mi scape nimic, să nu-mi irosesc timpul.

Tot la Tokio, unde am un birou cu 125 de arhitecți, 25 de ingineri și mulți alți specialiști, am un computer legat prin satelit cu computerele din țările unde am sucursale și care stochează toate informațiile 24 de ore pe zi. Nu-mi rămîne decît s-l întreb ce mă interesează !

Toate astea mă ajută foarte mult. În afara lor, ca să-mi folosesc timpul cît mai eficient, am 5 secretare care, prin computere, îmi controlează programul secundă cu secundă și șoferul meu are un mic computer, iar, în mașină, pot fie să dorm, fie, prin facsimile, să-mi continui lucrul. Lucrez din greu, extrem de intens și absolut tot timpul meu este destinat creației.

Pentru problemele pe care le am, toate instrumentele astea, mă ajută deocamdată suficient de bine. În viitor, vom vedea !

Problema mea este să fiu sănătos.

Dar, la dumneavoastră, am noroc cu Gerovitalul, nu?

I.T.: După toate astea, următoarea mea întrebare aproape că nu mai are sens. Este clar că viitorul face parte din viața dumneavoastră de zi cu zi !

Kisho Kurokawa: Spune, spune !

I.T.: În anii 60, proiectele dumneavoastră, care păreau utopice, încercau să prefigureze arhitectura secolului XXI. Astăzi, visați mai puțin sau viitorul a devenit o componentă a vieții de zi cu zi ?

Kisho Kurokawa: Este adevărat ! Dar unele din proiectele care, atunci, păreau futuriste, astăzi, sînt realizate, așa cum este cazul capsulelor imaginate de mine în '58—'59. Alte « vise » sînt în curs de realizare. Este cazul noului oraș Fugisawa, în construcție, care este cu totul altceva decît se face în general. Acolo îmi aplic sistemul spinei centrale lineare și fiecare stradă are una sau două posibilități de opțiune, pentru că înlocuiesc intersecțiile curente, în cruce, ale străzilor cu cele în L sau T, adică aplic sistemul binar, o teorie a mea din anii '58.

I.T : Pe vremea aceea, semnați proiectele Noriaki Kurokawa. Astăzi semnați Kisho Kurokawa. Ce semnificație are această schimbare de « semnătură » ?

Kisho Kurokawa: Schimbarea a survenit fără intenția mea și pentru că e mai greu de explicat am semnat, într-o perioadă de tranziție, între anii 1964—1970 cu amîndouă numele.

Despre asta am dat, cîteodată, explicații fanteziste dacă nu aveam răbdare să intru în amănunte. Povestea este simplă. Scrierea numelui meu în caractere chineze se face prin două semne, care au, fiecare, două posibilități de a fi citite: primul — NORI și KI, al doilea — AKI și SHO. Tatăl meu a vrut să-mi spună Noriaki, felul obișnuit, banal, curent de a citi semnele. Pe măsură ce am devenit o persoană publică, lumea a ales varianta cu sonoritate mai specială, mai melodioasă, mai puțin comună. A fost inutil să încerc eu să-i conving că sînt Noriaki, dacă mi-au spus ei că sînt Kisho !

Am capitulat, deci, și iată-mă Kisho !

I.T.: Kisho este, deci, numele consacrării, al succesului, al notorietății !

Kisho Kurokawa: Cam așa ! Mi-am schimbat numele, dar nu și atitudinea față de creația de arhitectură. Ca să revenim, continui să visez, filozofia mea rămîne structurată pe cele 2 constante ale sale: DIACRONIA și SINCRONIA.

Prin DIACRONIA spațială, prima lege a metabolismului, înțeleg că distanțele temporale sînt relative, deci de valoare egală, între mine și trecut, prezent și viitor. Se realizează, astfel, simbioza trecutului cu prezentul și cu viitorul.

Prin SINCRONIA spațială, a 2-a lege a metabolismului, înțeleg jocul liber, paralelismul dintre culturile lumii, respingerea piramidelor culturale.

I.T.. Dacă îmi permiteți, v-aș mai pune o întrebare, mai personală: care sînt arhitecții pe care îi apreciați cel mai mult ?

Kisho Kurokawa: Unul dintre arhitecții pe care îi admir cel mai mult este Louis Kahn, din cauza atitudinii sale filozofice profunde și extrem de stimulative. Kahn a lucrat, de altfel, și în Asia, în Pakistan și consider că este o figură uriașă a arhitecturii. L-am întîlnit, în 1960, în Japonia și am stat de vorbă toată noaptea. A fost pentru mine o experiență copleșitoare.

Dar influențele exercitate asupra mea nu se limitează la arhitecți. Ca artist și filozof, cea mai puternică influență asupra mea a exercitat-o filozoful indian Nagarjuna și mulți alți oameni de cultură. În momentul de față, sînt în contact, nu numai spiritual, dar și în relații personale, cu filozofii francezi Gilles Deleuze, Felix Guattari și Jean Baudrillard, în încercarea de reconstituire a arhitecturii pe baza semiologiei sau semanticii. Semiologia lui Ferdinand de Saussure și Roland Barthes se bazează pe corespondența directă dintre « semn » — lucrul exprimat și referentul intangibil — aluzia sau metafora. Dar societatea contemporană este saturată de expresii de semne care nu au referent în realitate și care sînt practic lipsite de semnificație.

Expresia se naște din semnificație, dar și expresia poate crea semnificație. Cu alte cuvinte, atît semnele care denotă expresie și semnificația care denotă existență nu sînt altceva decît « manifestări de cod », Funcția, ca existență, nu dă naștere frumuseții; atît frumusețea cît și funcția evocă simțul spațiului. Iar în spatele acestuia se află o conștiință care seamănă îndeaproape cu ceea ce Jean Baudrillard numea *le Poètique.*

I.T.: Cum vă explicați că, în timp ce se încearcă pe plan economic să se stăvilească invazia de « marfă » japoneză, dumneavoastră sînteți din ce în ce mai solicitat să construiți în străinătate.

Kisho Kurokawa: Arhitectura pe care o promovez în țările cu care colaborez nu are nimic de-a face cu « marfa » japoneză; ea este un produs cultural, rod al conlucrării dinte mine și arhitecții locali. Dialogul care se stabilește între noi dă naștere unor « produse culturale » inedite. Eu nu « export » arhitectură japoneză și, în timp ce un aparat Sony este același pe tot globul, ceea ce construiesc eu diferă, în fiecare parte a lumii, din cauza influenței arhitecților locali. În Germania, lucrez cu arhitecți nemți, în Bulgaria, cu arhitecți bulgari. « Opera » și noul « Centru de control al calității produselor », pe care îl vom construi la Sofia, vor reflecta această cooperare ; la Budapesta, voi lucra la renovarea unei zone urbane, inclusiv a Operei și la construirea unui hotel japonez cu arhitecți unguri și lucrul acesta se va simți. În China, la fel !

Această colaborare este stimulatoare, atît pentru mine, care am nevoie de contactul cu alte culturi pentru a-mi păstra vitalitatea și creativitatea, cît și pentru parteneri, care simt nevoia unei seve proaspete, pentru a-și revigora sau lărgi experiența creatoare.

Sînt propovăduitorul arhitecturii interculturaliste, nu numai în scrierile mele, ci și în activitatea mea de zi cu zi !

I.T.: Ideea « interculturalismului » pare să fie larg împărtășită, în momentul de față, în lume, nu numai pe plan arhitectural.

Kisho Kurokawa: Da, mulți par să fie cuceriți de ideea mea, mulți . . . cu excepția francezilor !

Hai să-ți povestesc de ce spun asta, în glumă, bineînțeles. Cînd am fost invitat la Academia Franceză, ca să mi se decerneze « medalia de aur », în discursul premergător am afirmat că am credința fermă că, atît cultura franceză cît și cea a pigmeilor din Africa, cu toate diferențele uriașe de civilizație între populaț se află pe picior de egalitate. Onorații membri ai Ac demiei s-au supărat atît de tare, încît s-au răzgîndit nu mi-au mai dat nici o medalie !

Deci, cred că teoria mea este valabilă pentru toa lumea, cu excepția . . . francezilor, care vor să fie frunte ! Eu rămîn la convingerea mea că, în cultur nu există piramide ale ierarhiilor, nici culturi « minore și nici culturi « majore » și că nu putem decît să cîștigă cu toții din schimbul de idei, din cooperare. Ideea sir biozei dintre diferite culturi pare să fie primită cu pl cere, atît de asiatici, cît și de islamici și de slavi și latini. Cultura română are origini latine, dar am nedre tăți-o și minimaliza-o dacă ne-am rezuma la latir tate și nu i-am recunoaște caracteristicile specific dobîndite de-a lungul istoriei, dacă i-am ignora indiv dualitatea și specificitatea !

Asta este interculturalismul !

Ileana Tureanu: Domnule Kurokawa, în Români ați fost martorul manifestărilor de simpatie și aprecie ale arhitecților și studenților-arhitecți români. A văzut cîte ceva din ceea ce fac ei. Ce ați vrea să le tran miteți, acum, la sfîrșitul acestei vizite, care nouă se pare, prea scurtă?

Kisho Kurokawa: Vreau să le spun că ne aflăm într-u moment de prefaceri profunde în lume, și economic și culturale și arhitecturale. Cred că este moment ca și arhitecții români să facă ceva pentru noua e care se pregătește !

Le urez să lucreze, cu încredere și fără rezerve, pentr că schimbările se vor produce dinspre « periferie

Poate că, încă, centrul arhitecturii este la New Yor sau în Franța, dar nu de acolo se va schimba sistem de gîndire. Noua eră va veni dinspre noi, de la arh tecții bulgari, chinezi și, de ce nu, români !

Așa că, vă rog, munciți cu tot sufletul și aveți încr dere în forța voastră creatoare !

Eu am sentimentul că puteți face lucruri valoroas

Ileana Tureanu: Vă mulțumesc !

Interviu de arh. ILEANA TUREAN

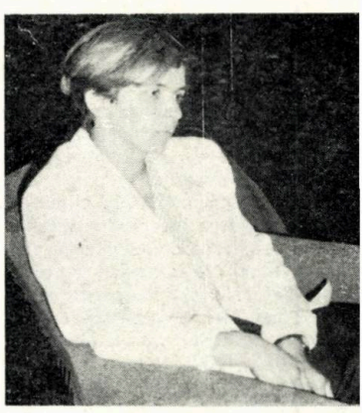

Arhitect ILEANA MURGESCU — TUREAN

- *Născută în 1952, la București*
- *Absolventă a Institutului de Arhitectură « Ion Mincu promoția 1976, avîndu-l ca profesor în anii « mari și îndrumător la diplomă pe prof. em. arh. ASCAN DAMIAN*
- *A lucrat la Institutul de Proiectare Județean Dîmbovi din Tîrgoviște, iar în prezent, e arhitectă în cadrul Ins tutului de Proiectare Carpați — București —, unde pa ticipă la elaborarea unor proiecte pentru importan obiective social-culturale*
- *Preocupări legate de istoria și teoria arhitectur concretizate în articole, studii și comunicări la simp zioane din țară și străinătate.*
- *Colaborator al revistei Arhitectura încă din anii st denției*
- *Este membru al Biroului U.A.*

EXPOZIȚIA « KISHO KUROKAWA — ARHITECTURĂ ȘI DESIGN » (I)

Începînd cu numărul de față al revistei, ne propunem face prezentarea detailată a expoziției « KISHO KURO-AWA — ARHITECTURĂ ȘI DESIGN », care — deschisă, marți 7 mai 1985, în sălile Institutului de Arhitectură « Ion Mincu », sub egida Uniunii Arhitecților din Republica Socialistă România și a institutului care a și găzduit-o — s-a bucurat de un mare și nedisimulat interes în fața publicului bucureștean, a arhitecților și a studenților-arhitecți din țara noastră.

. SIMBIOZA DINTRE INTERIOR ȘI EXTERIOR — ZONĂ INTERMEDIATĂ

ediul conducerii Băncii Fukuoka, 1975, Fukuoka (Insula Kyushu) — Japonia

remiul Societății Constructorilor de Clădiri — 1977

uprafața total desfășurată: 30 812 m²
tructura: 4 niveluri-subsol și 12 niveluri supraterane, cadru de el structural parțial încastrat în beton.

lădirea conține birourile direcțiunii băncii, sală de conferințe hol. Planșeul superior al edificiului este scos în consolă peste un ațiu deschis, utilizat ca loc public de adunare. Acest spațiu « En »

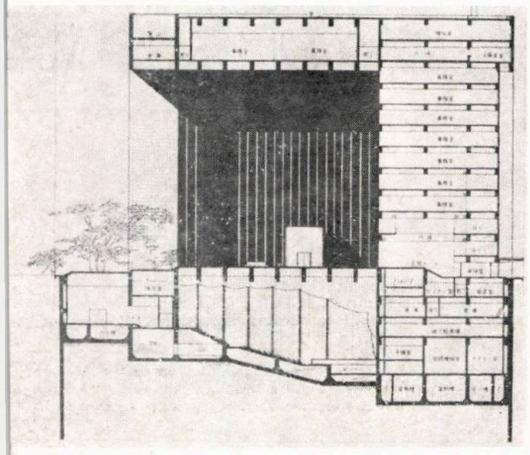

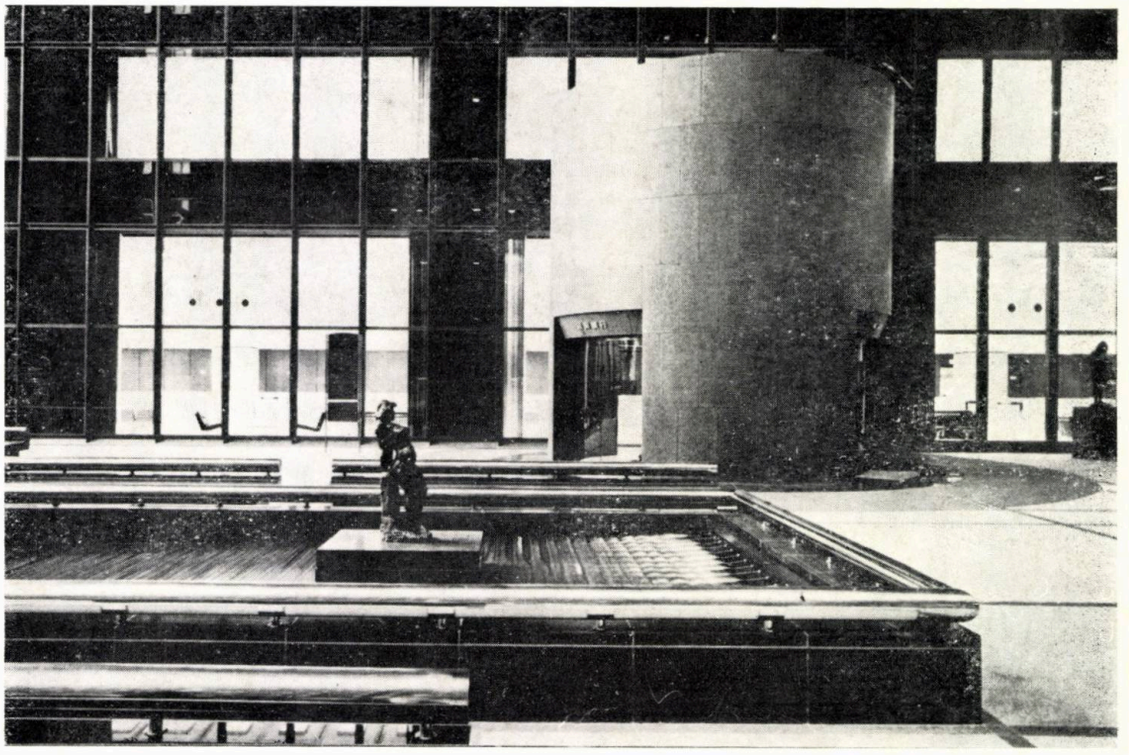

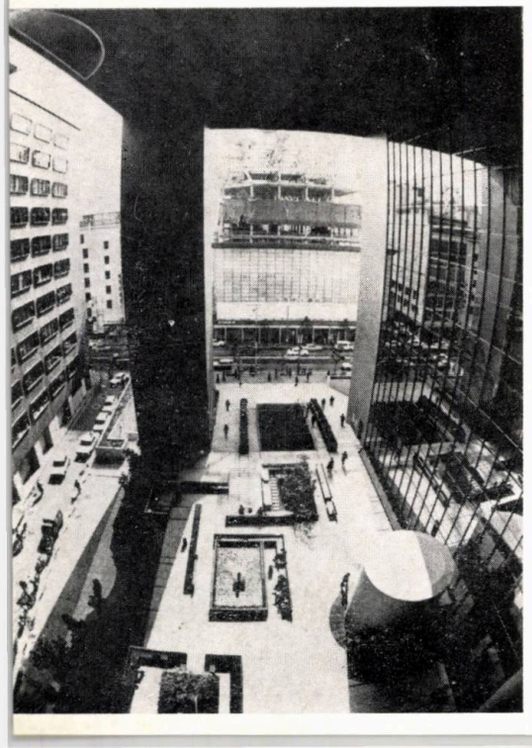

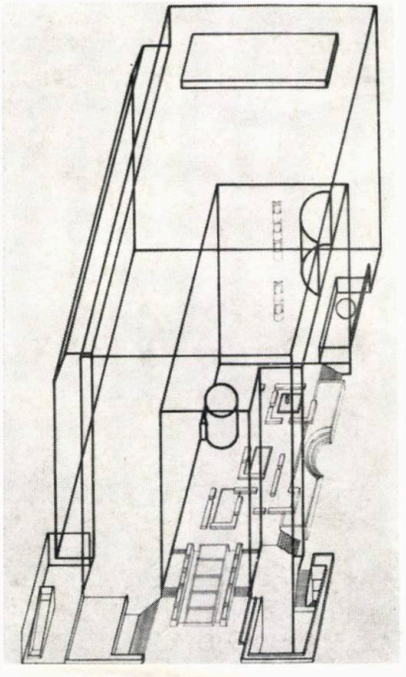

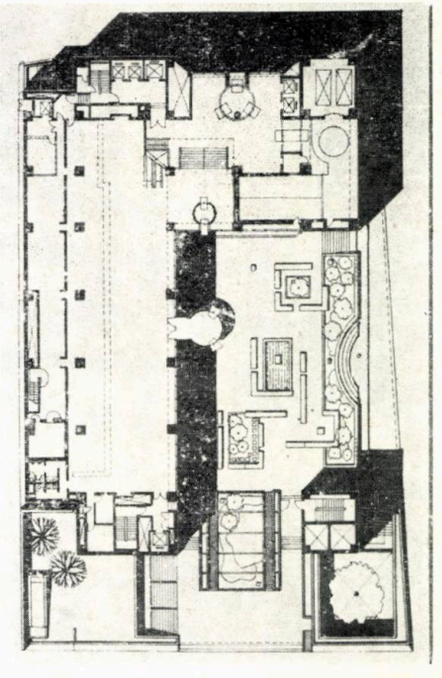

(sub cornișă sau un ieșind) are aceleași calități de spațiu intermediat, ca și cele conținute de « Engawa » tradițională sau verandă.

Spațiul orașelor moderne este evident împărțit între zonele publice și cele private, iar pietonii vin și pleacă trecînd/traversînd granița dintre aceste două zone. Acest spațiu semi-public dintre două teritorii opuse are ca rezultat un oraș mai uman.

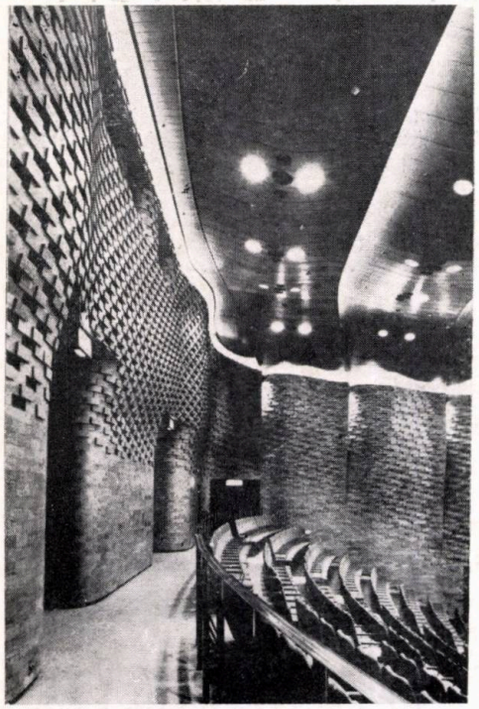

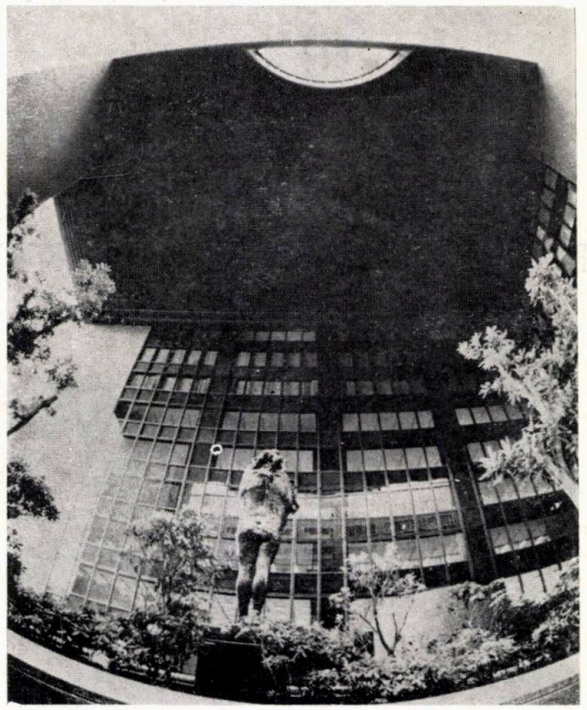

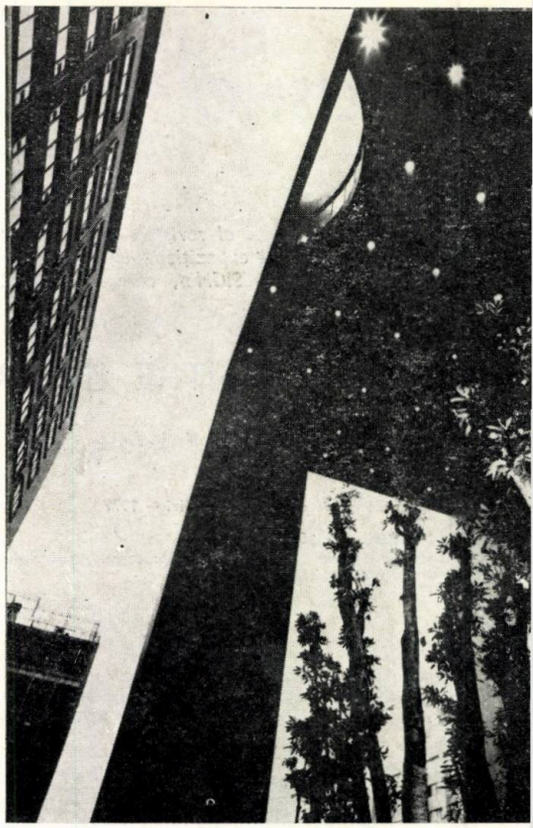

Sediul Societății Nipone de Cruce Roșie, 1977, Tokyo, Japonia

Premiul Societății Constructorilor de Clădiri

Suprafața desfășurată totală 22 526 m²
Structura: subsol, parter și 8 etaje, cadru structural de oțel parțial încastrat în beton.

Edificiul cuprinde: birouri, sală de conferințe și hotel pentru membrii societății.

Îmbinarea trecutului cu prezentul — arta sculpturală cu utilitatea funcțională a tehnologiei moderne — a ost tema centrală în pr iectarea acestui nou sediu, în locul vechii clădiri a Crucii Roș

Pentru a realiza conceptul acestui proiect, cadrele exterioare a ferestrelor și unele dintre elementele finisajelor interioare existen la vechea clădire au fost încorporate, în mod simbolic, noului edifici

Spațiul deschis de la intrarea principală este un spațiu intermedia în care exteriorul și interiorul se combină într-un mod ambigu asigurînd, în acest fel, vizitatorului o experiență a tranziției.

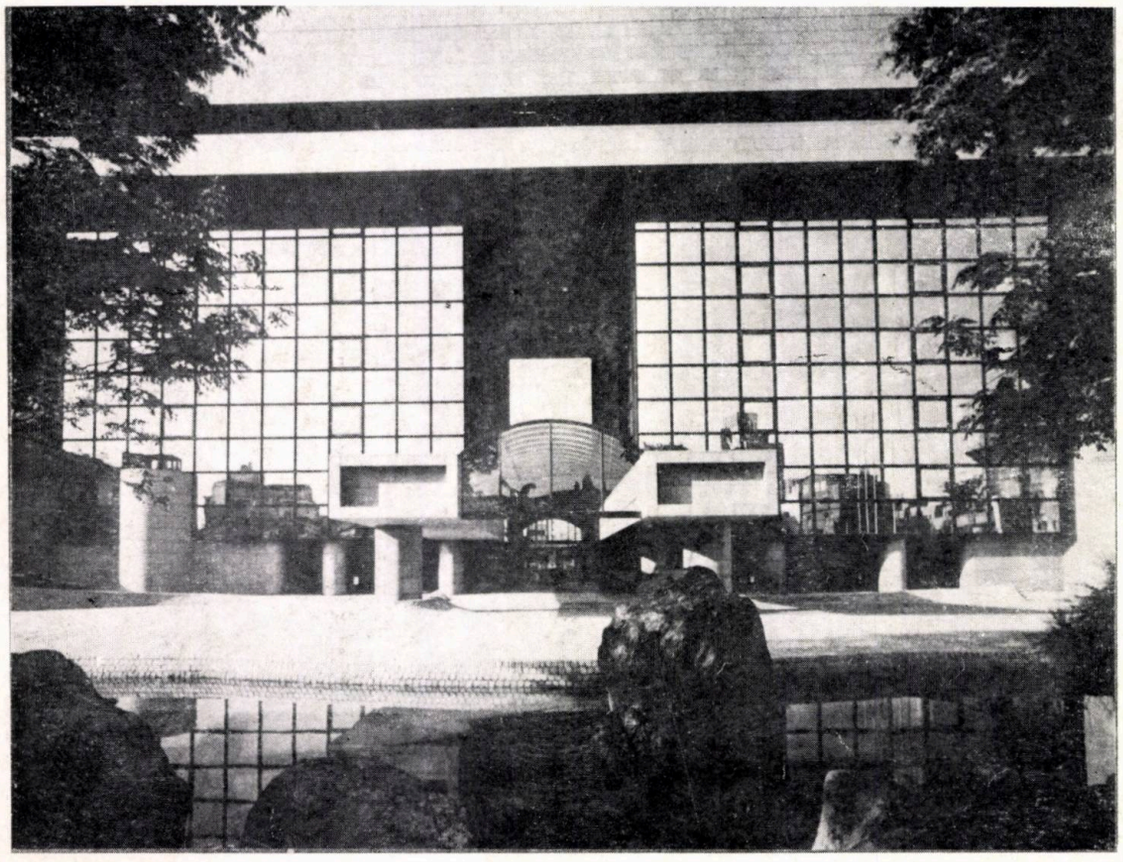

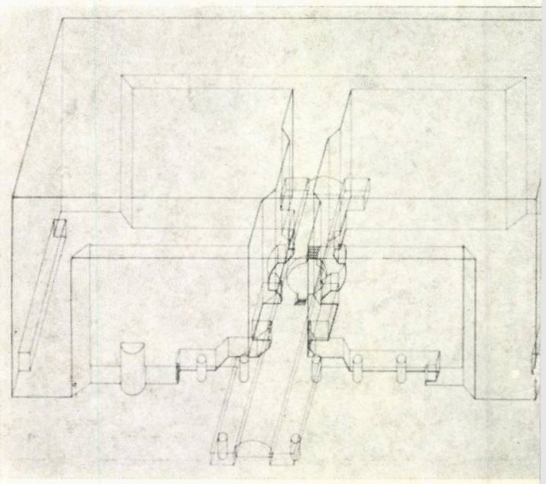

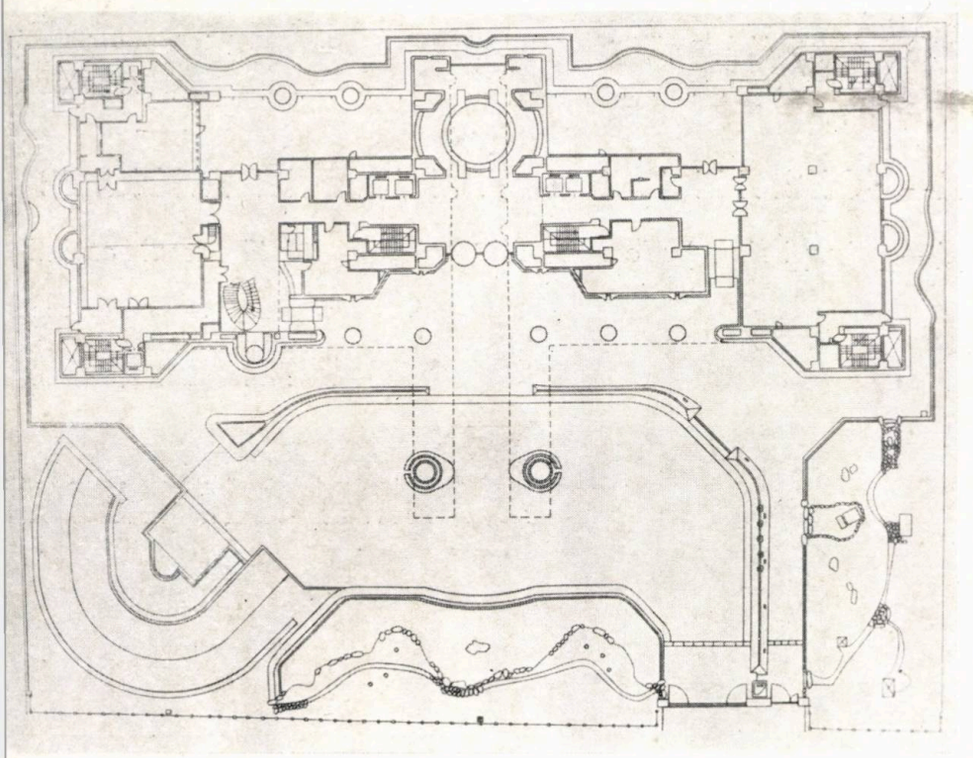

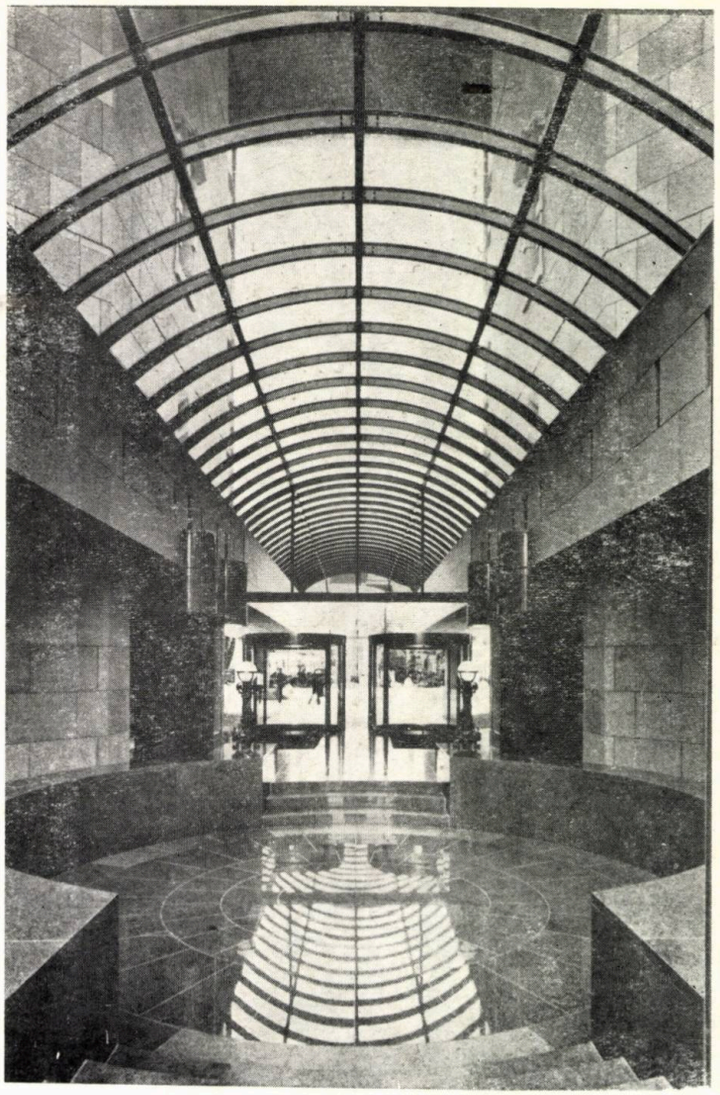

Muzeul Prefectural Saitama de Artă Modernă, 1982, Urawa, Japonia

Premiul Societății Constructorilor de Clădiri, 1983

Suprafața total desfășurată 8 584 m²
Suprafața amplasamentului 46 457 m²

Structura: Subsol+parter+2 etaje și un corp anexă cu p+1; cadru structural din oțel parțial încastrat în beton.

Forma clădirii este în esență un dreptunghi, dar — într-o parte — se deschide o fantă adîncă, în timp ce, în unele secțiuni, pereții sînt retrași, iar o porțiune a peretelui exterior e scoasă în afară, creînd un spațiu intermediar între intrare și peretele respectiv tip rețea. O grădină spațioasă înaintea intrării în muzeu e delimitată de către pereții în rețea din colțul edificiului. Ea amintește grădinile tradiționale interioare japoneze, situate în fața pavilioanelor pentru ceremonia ceaiului. Acest spațiu servește drept zonă intermediară, evocînd un simț al tranziției și continuității între exterior și interior.

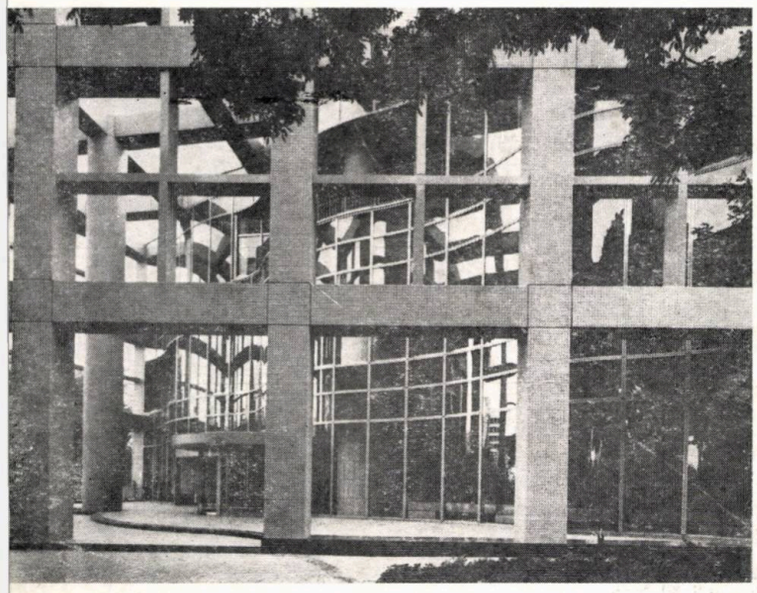

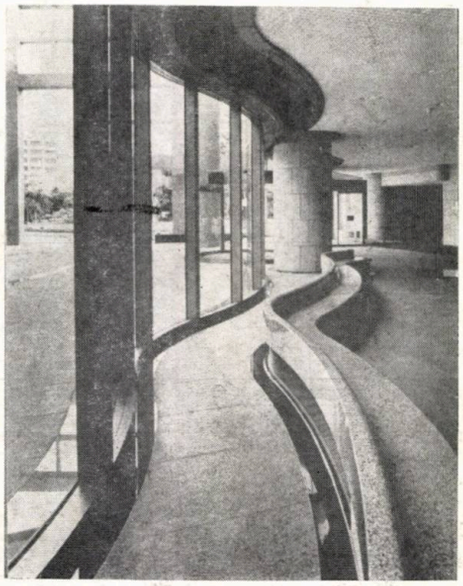

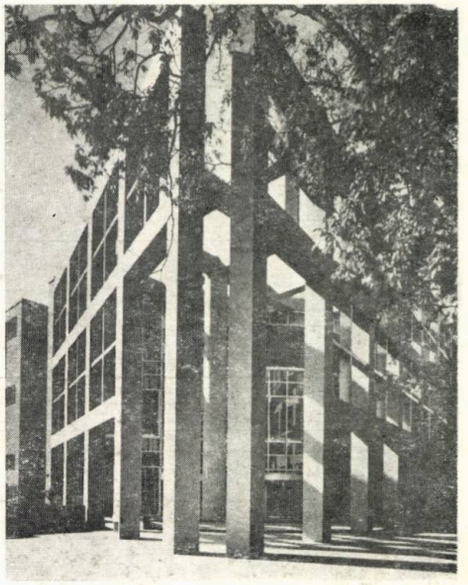

→

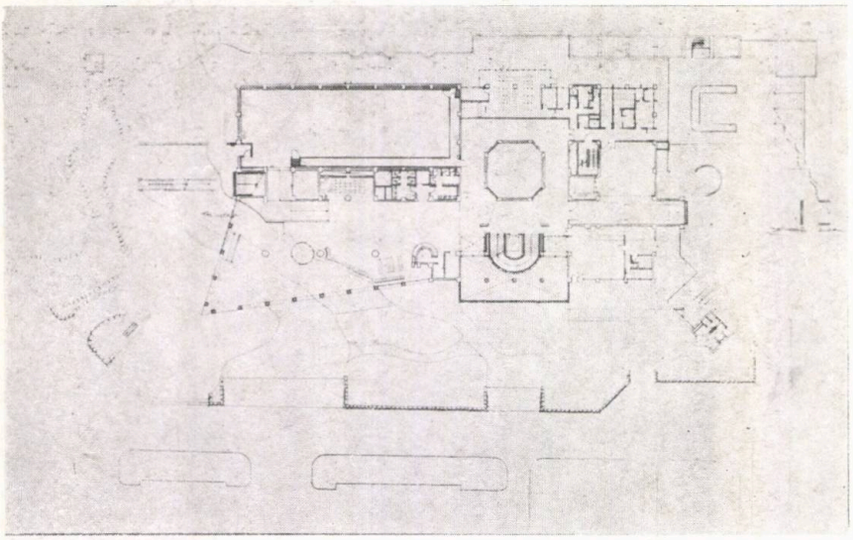

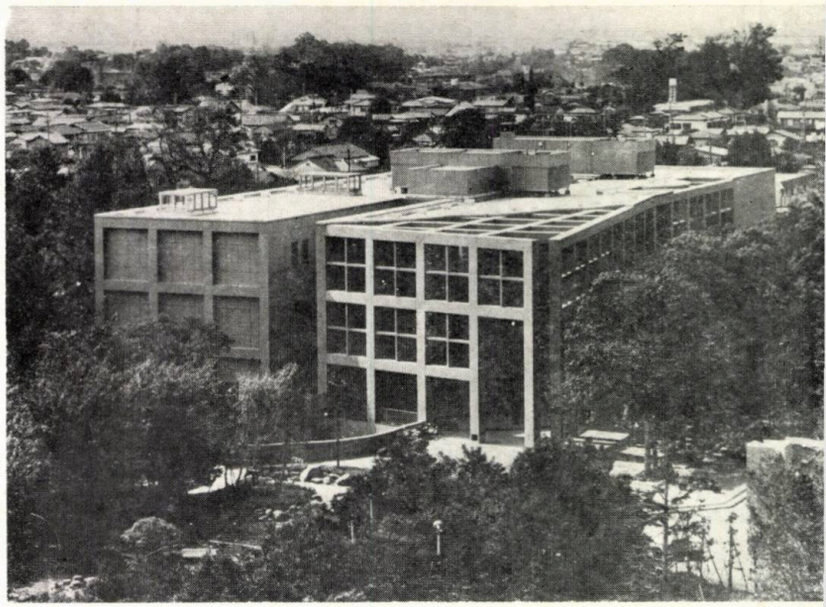

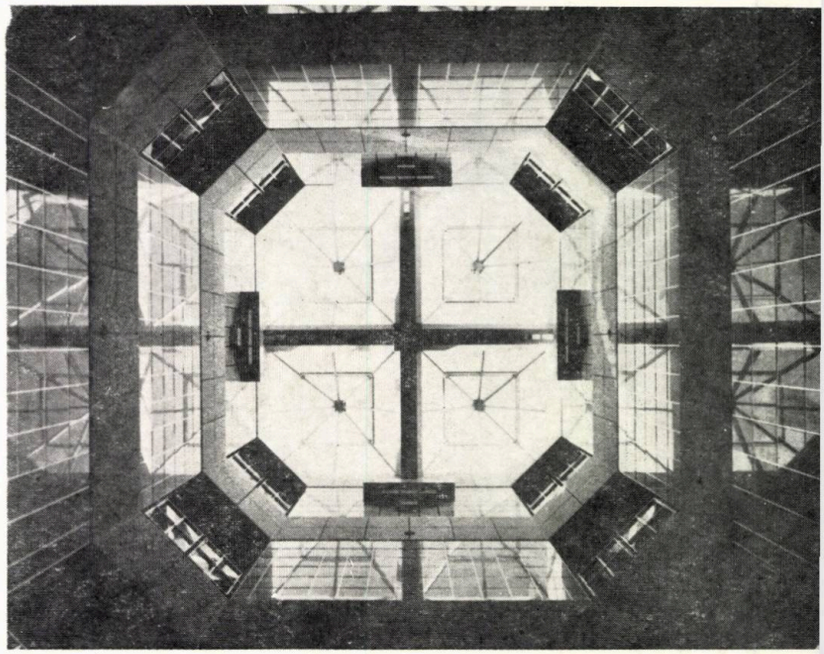

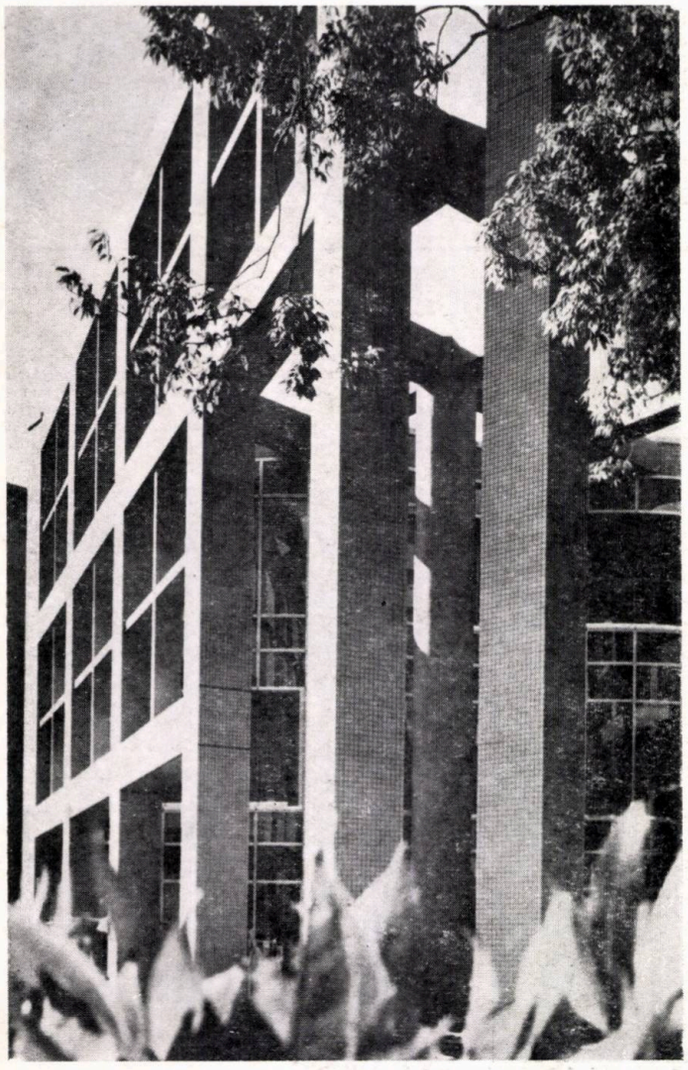

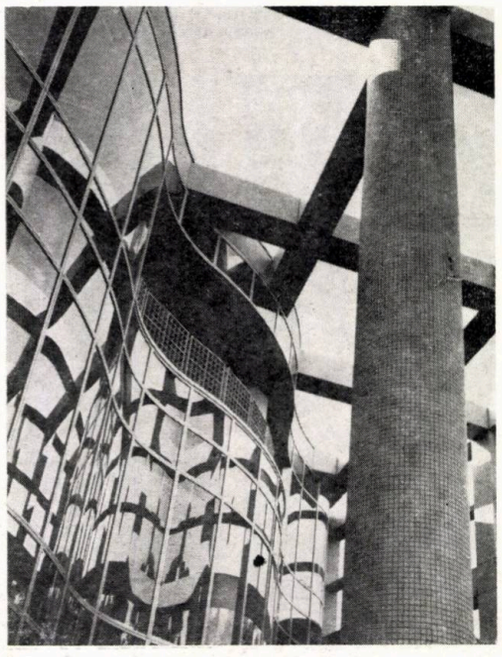

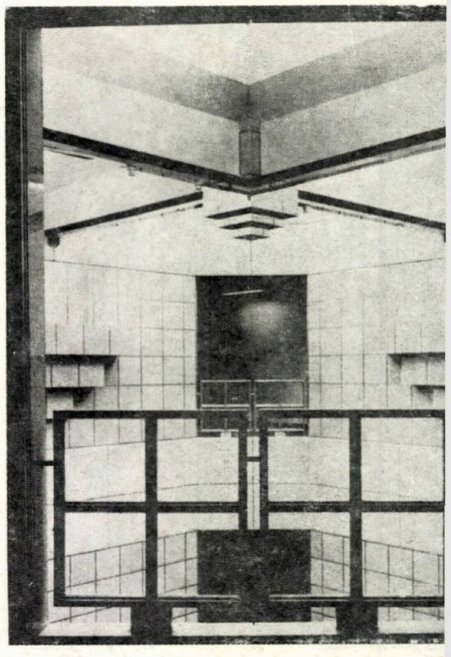

Clubul Shoto, 1980, Shoto-Tokyo, Japonia

Suprafaţa total desfăşurată: 993 m²
Suprafaţa amplasamentului: 767 m²
Structura: Subsol+parter+etaj; beton armat.

Această lucrare încearcă să exprime continuitate între spaţiile interioare şi cele exterioare, între cele publice şi cele private, formînd noi zone intermediare în exteriorul clădirii. Aceasta constă din forme dreptunghiulare simple, avînd anumite porţiuni îndepărtate de « miez ». Deşi unele spaţii sînt tăiate în suprastructura clădirii, profilul dreptunghiular al acesteia se menţine, prin utilizarea reţelelor, care funcţionează ca o gură de ventilaţie, ca o mască, peste faţadele clădirii, formînd totodată zone intermediare ce funcţionează ca «roji» (grădină), în faţa verandei de intrare şi ca o terasă pentru camerele individuale.

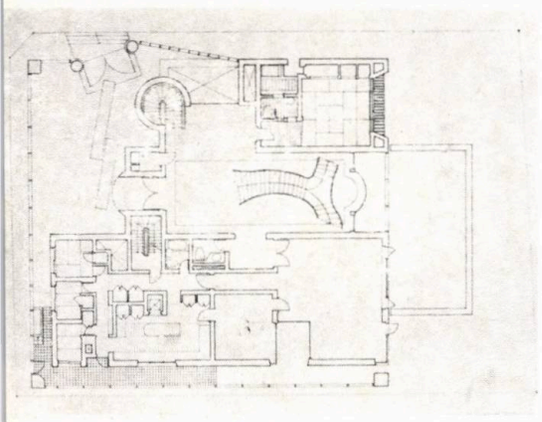

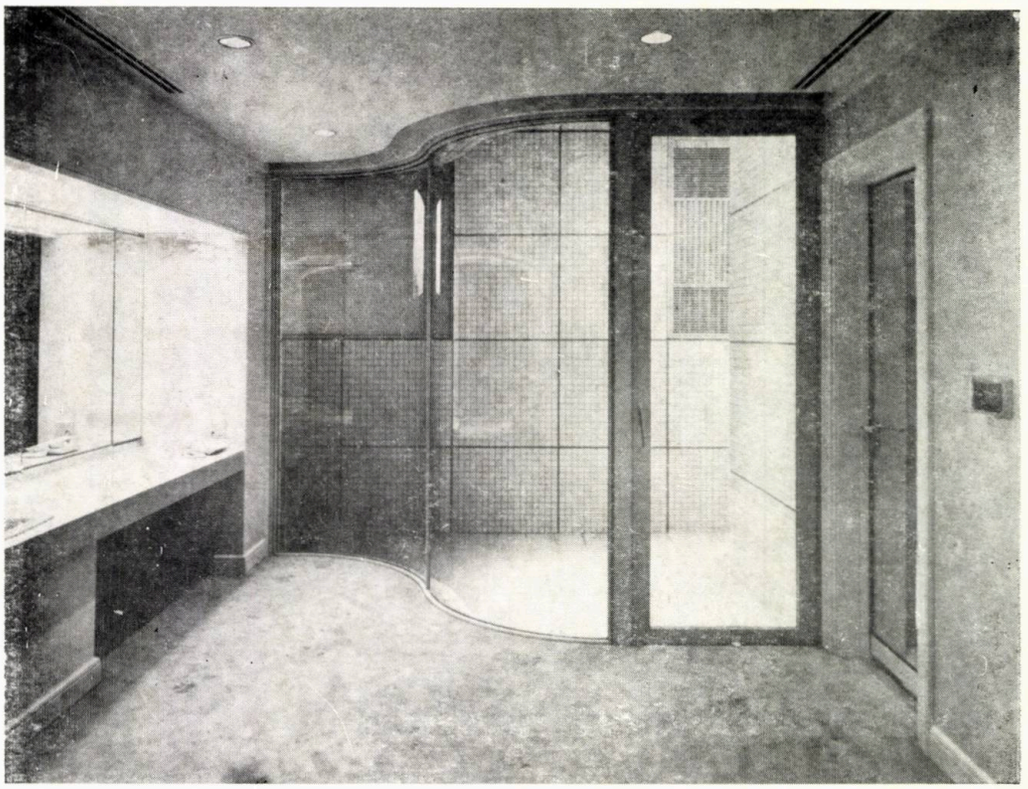

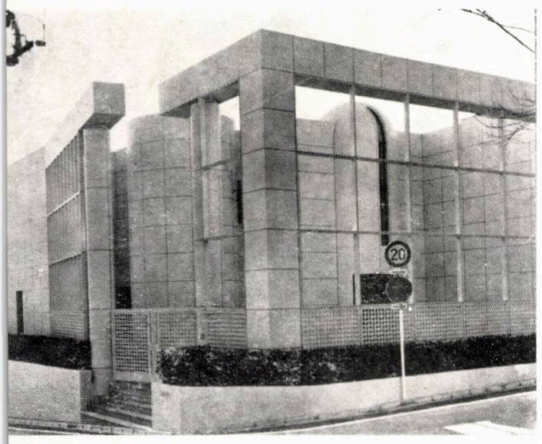

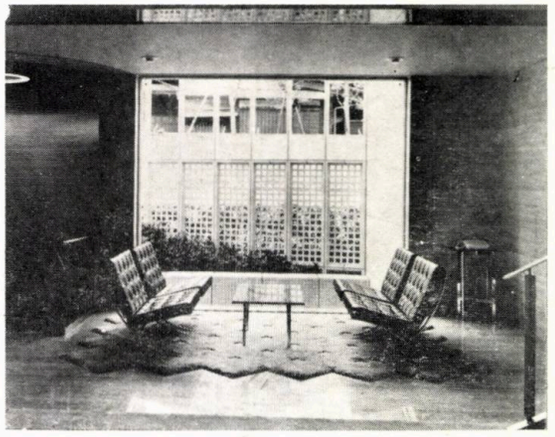

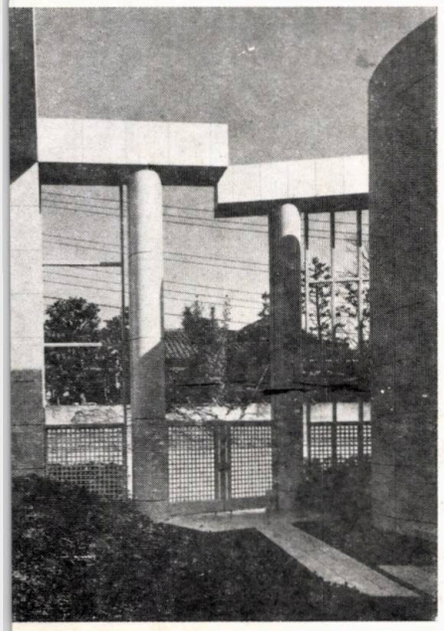

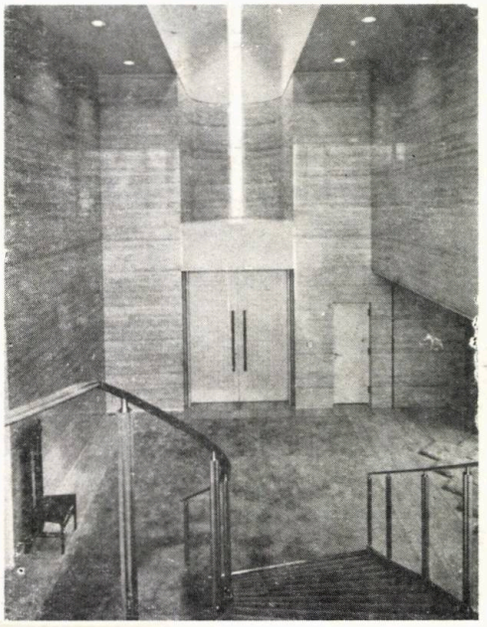

Opera din Piața Bastiliei de la Paris, Franța, Concurs internațional, 1983

Suprafața amplasamentului: 5 000 m²

Programul este dezvoltat pe 4 niveluri de subsol și 7 niveluri supraterane, iar structura este din oțel.

Situată în istorica Piață a Bastiliei, noua clădire a Operei pariziene — propusă pentru un concurs internațional — este menită să asigure un mediu modern și plin de inovații pentru promovarea spectacolelor de operă. Fațada, din sticlă și aluminiu a întregului teatru, permite continuitatea dintre spațiul public exterior și foaier, făcîn activitățile ambelor spații vizibile dintr-unul în celălalt.

Diverșii factori de proiectare, închizînd două gigantice structu în rețea, care pătrund, în paralel, în edificiu, se combină pentr a alcătui o atmosferă dinamică și a asigura flexibilitatea cerută d noile spectacole de operă, precum și a altor evenimente artistic care pot fi realizate în exterior.

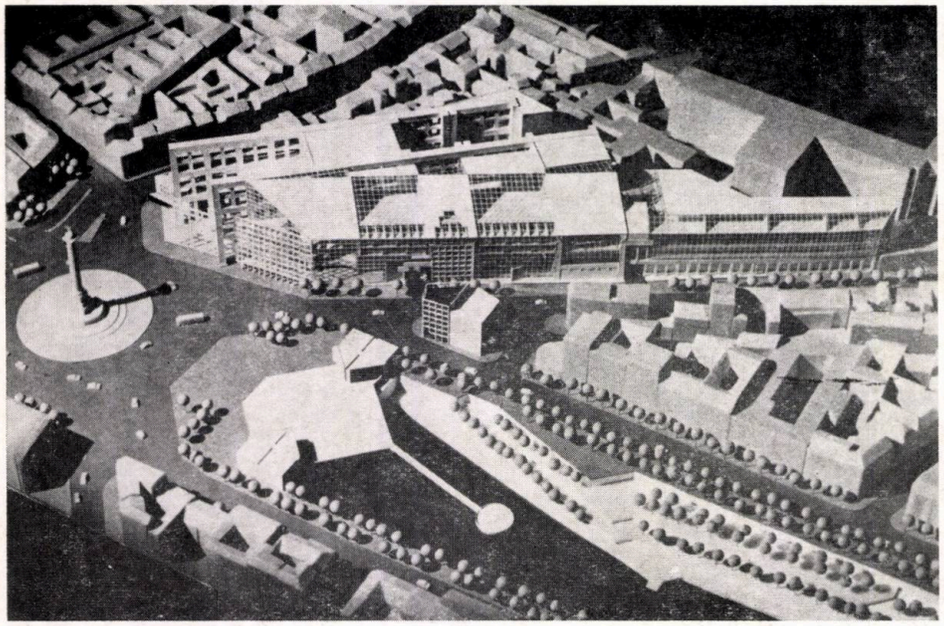

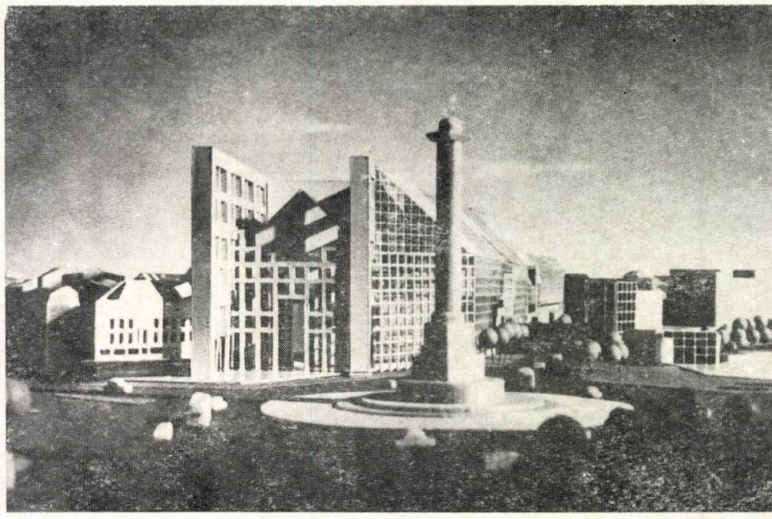

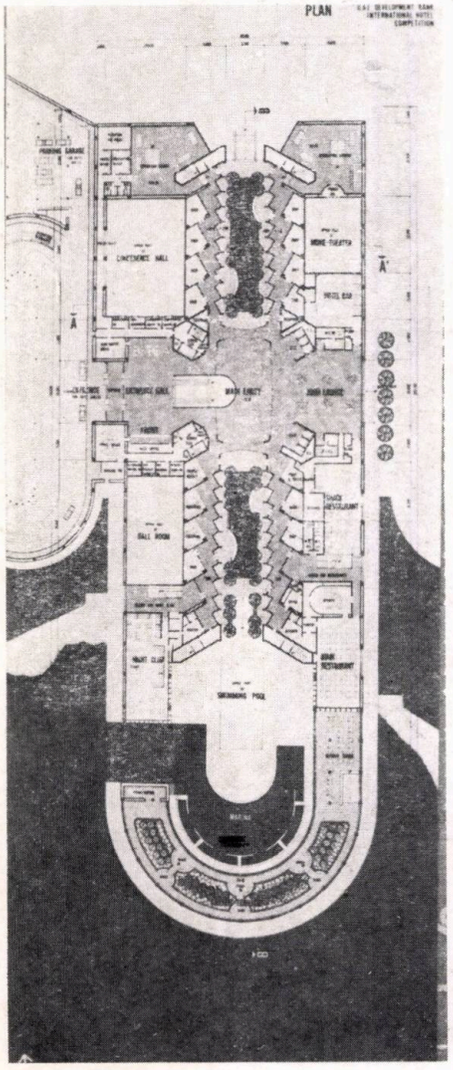

Hotel Internațional, Abu Dhabi, Emiratele Arabe Unite

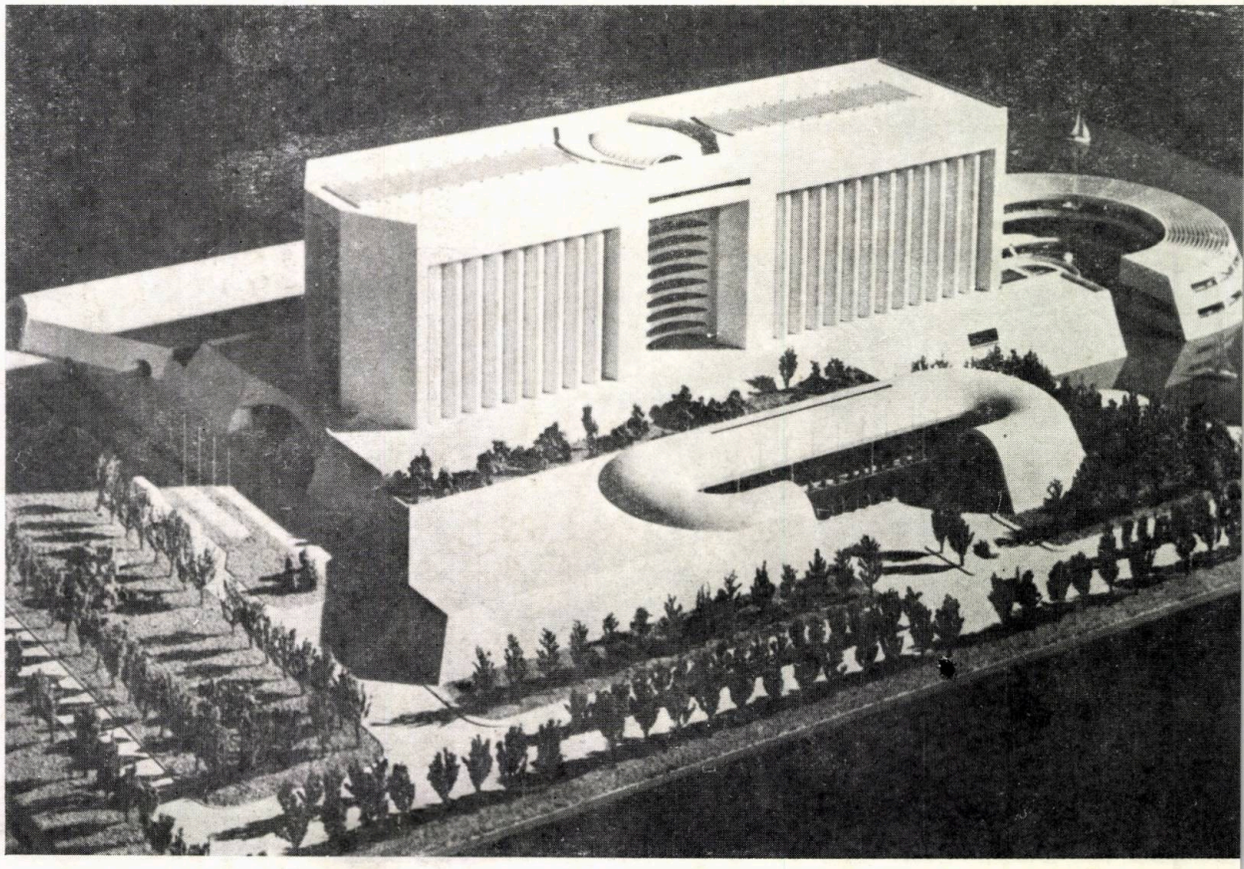

II. SIMBIOZA DINTRE TRECUT ȘI PREZENT

Centru Cultural Ishikawa, 1977 Kanazawa, Japonia

Premiul Societății Constructorilor de Clădiri, 1978
Premiul de Arhitectură Chubu, 1978

Suprafața total desfășurată 15 610 m²
Structura clădirii: subsol+4 niveluri supraterane (zona sălii) și subsol+2 niveluri supraterane (zona clubului); beton armat, parțial, și schelet din oțel.

Programul cuprinde: sală de conferințe, săli de club, hotel, saloane pentru banchet.

Tehnica tradițională de creare a frumuseții senine prin combinarea materialelor eterogene este omniprezentă. Tonurile cenușii ale materialelor de construcție sugerează crepusculul, un timp din care este extras orice element al distanței, accentuîndu-se, în schimb, calitățile subtile și degajate ale spațiului. Amplasamentul clădirii — în apropierea centrului unui oraș de importanță istorică — a fost utilizat anterior drept teren de baseball. De aceea, forma amplasamentului este un semicerc, iar proiectul s-a bazat pe această formă. Proiectul sălii de conferințe include noi tehnologii acustice, care conțin, printre altele, și utilizarea panourilor din aluminiu.

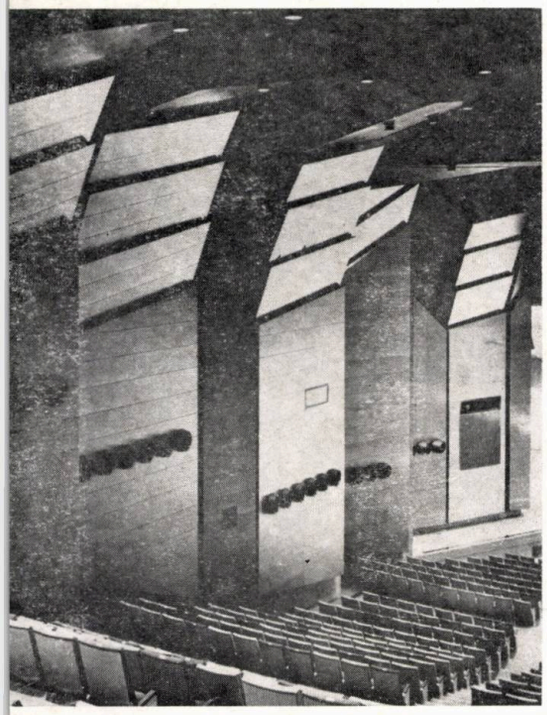

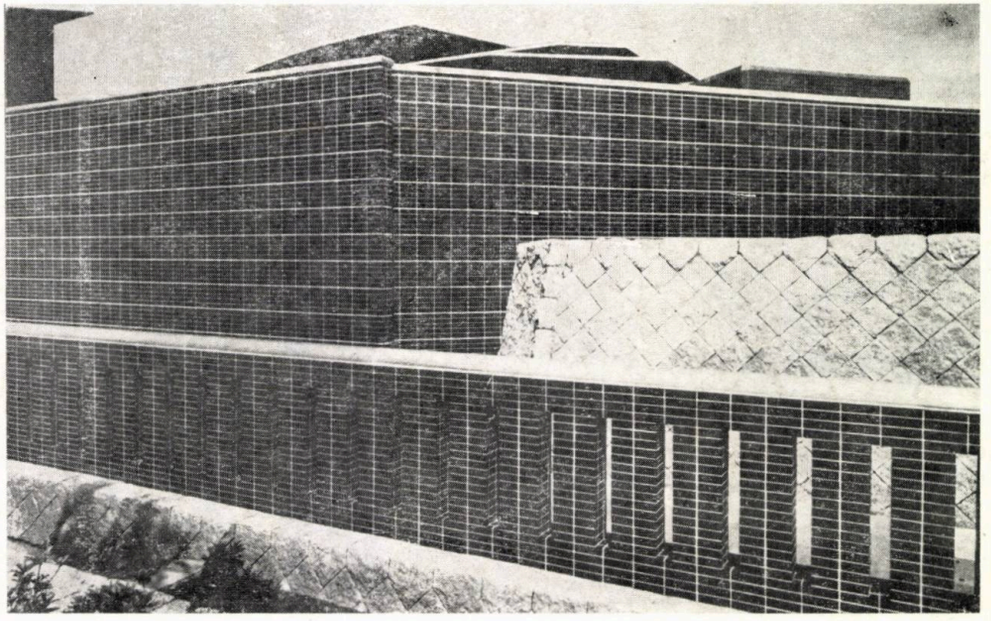

Vila Kyojuoso și Casa Ritsumeian pentru ceremonia ceaiului, 1979, Hachioji-Tokyo, Japonia

Suprafața amplasamentului: 946 m²
Suprafața desfășurată; 114 m² (95 m² — Kyojuoso și 19 m² — Ritsumeian).

Stilul Shoin — în perioada Muromachi — și stilul Sukiya — înființat în perioada Edo — reprezintă arhetipurile Japoniei. Această reședință și casă pentru ceremonia ceaiului reprezintă o tentativă de obținere a unei noi forme clasice, îmbinînd cu bună știință componentele celor două stiluri. Platforma-verandă pentru admirat luna — făcută din stîlpi de bambus — funcționează ca spațiu intermediar, introducînd în interior atmosfera grădinii. Panourile culisante — « shoji » —, cu sticla tranparentă din părțile inferioare, pentru a permite, cînd sînt închise, privirea nestingherită spre grădină, sînt citate dintr-o cameră pentru ceremonia ceaiului realizată de faimosul maestru al pavilioanelor de ceai — Kobori Enshu (1579—1647).

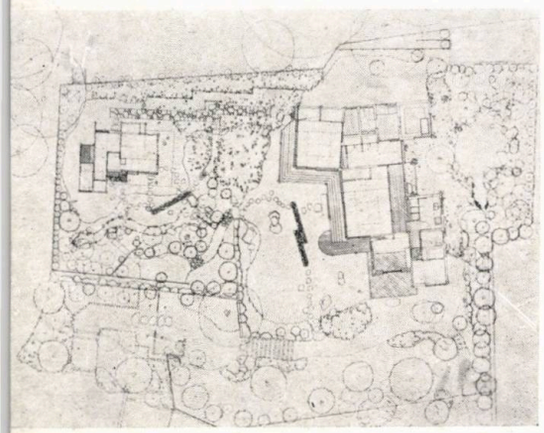

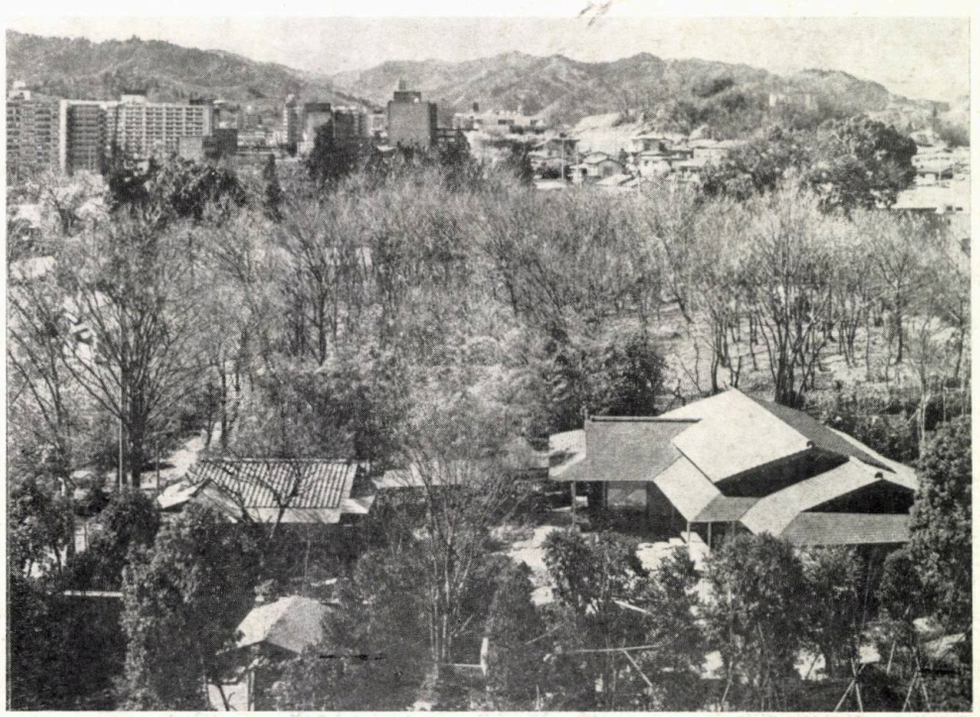

→

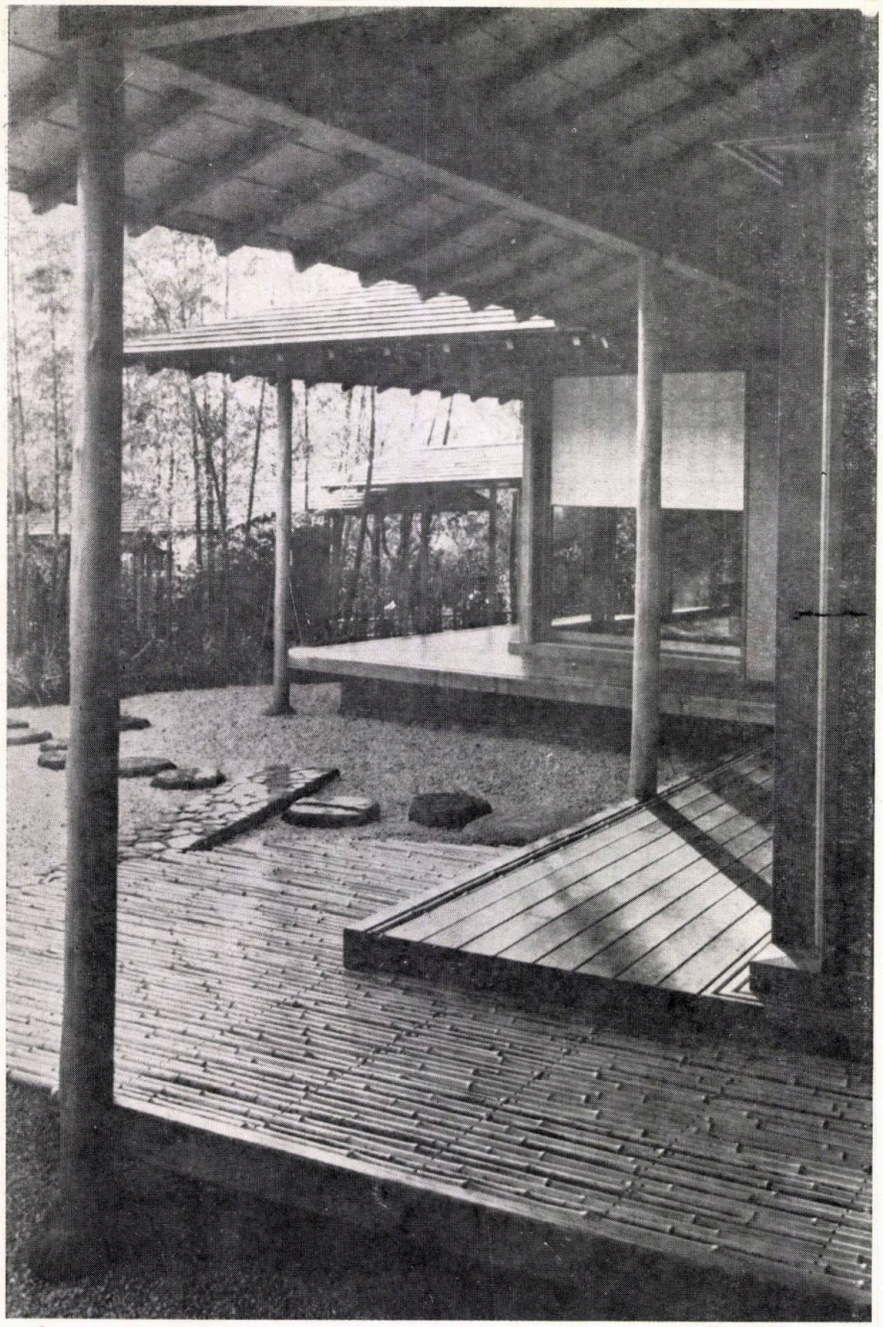

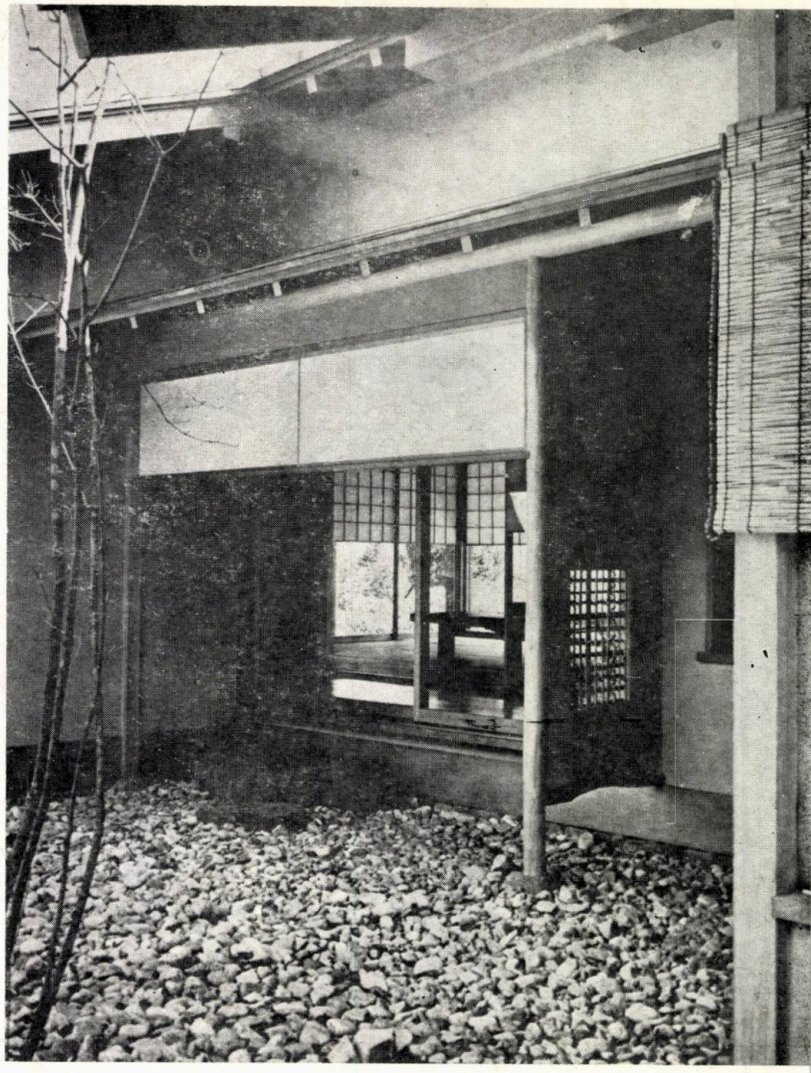

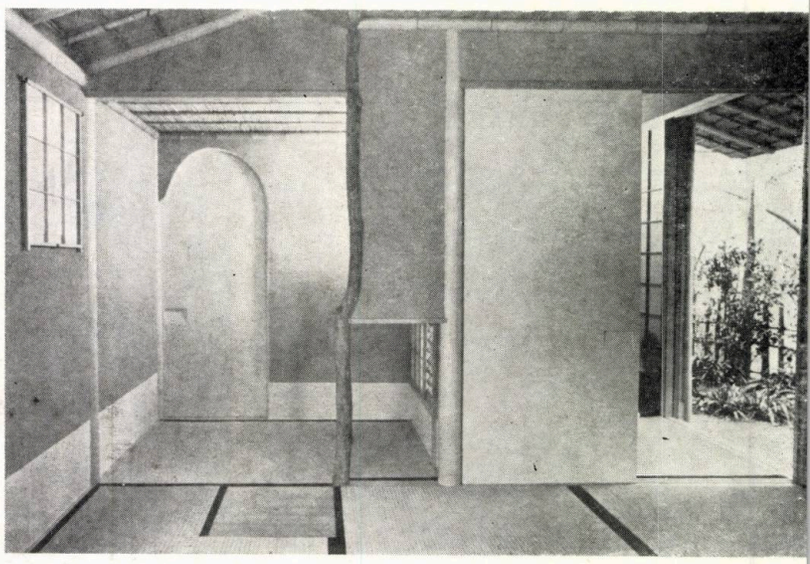

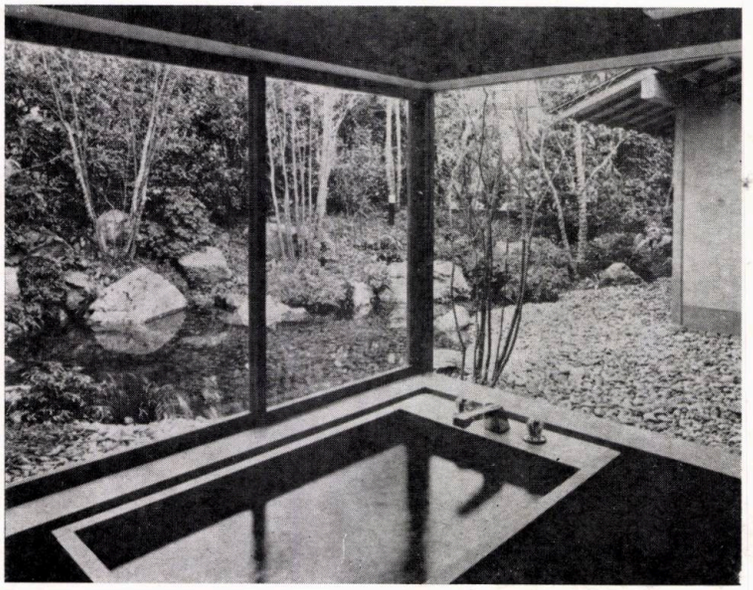

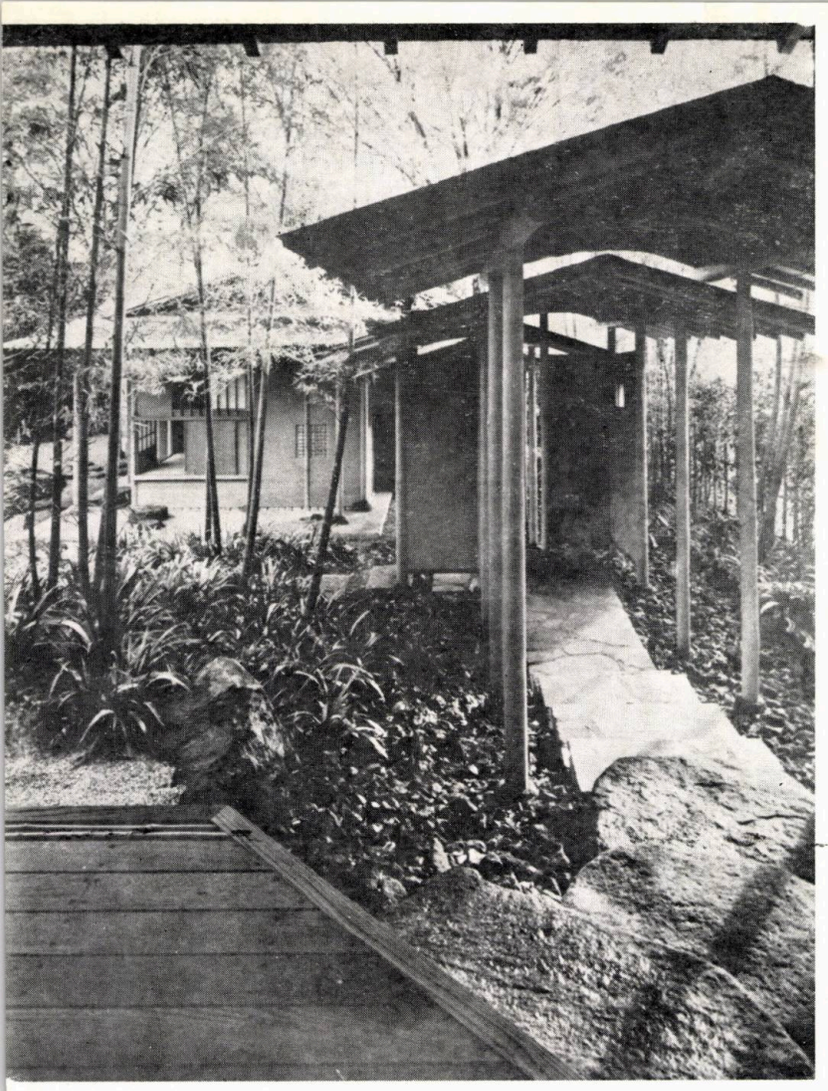

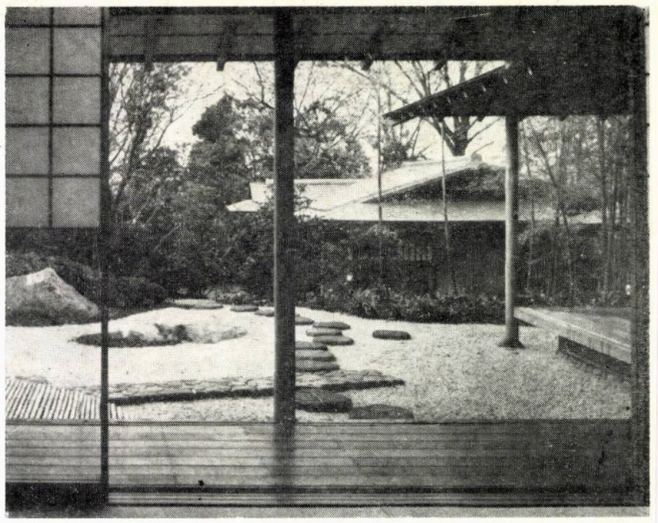

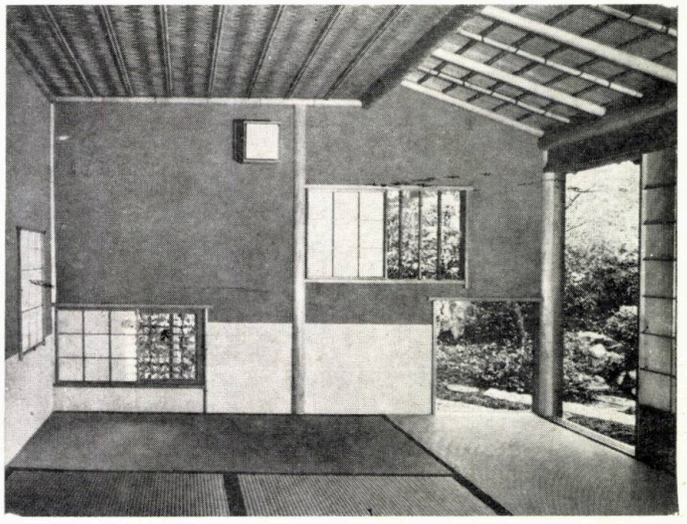

Orașul Nou Fujisawa, începerea lucrărilor în 1976, Japonia

Suprafața așezării 378,1 hectare
Populația estimată, la încheierea lucrărilor 45 000 locuitori
Densitatea propusă 119 locuitori/hectar

Proiectul pentru Orașul Nou Fujisawa — situat la 30 de kilometri sud de Tokyo — a fost început în 1968. Tema a fost de fapt sinteza contradicțiilor. La proiectarea noii localități, 550 de construcții de ferme, copaci și ruine antice au fost restaurate, recondiționate și, în mod deliberat, întrețesute, într-un amestec simbiotic de vechi și nou. Pînă în prezent, s-a realizat aproximativ 40% din proiect.

→

Internationale Bausstellung Berlin, Friedrichstadt Sud, 1980, Berlinul Occidental

Concurs internațional restrîns. Premiul de Achiziționare, 1981.

Suprafața total desfășurată a clădirii: 10 942 m²

Construcțiile propuse, cu subsol și 7 niveluri supraterane, cu structura din beton armat.

Planul a propus păstrarea structurii urbane existente și refacerea vechii alinieri a fronturilor stradale. Totuși, o parte a noilor fațade la stradă este tratată în rețea, în spatele căreia fațadele propriu-zise ale clădirilor prezintă o anume înclinare spre grădini interioare. În acest fel, planul de ansamblu prezintă o « fațadă blîndă », sugerînd diversitatea activităților umane dinăuntru, și o altă fațadă « dură », care ascunde interiorul și care, în același timp, unește aceste elemente variate într-o ordine urbană. « Rețelele » pereților traforați și « porțile urbane » ale fațadelor reprezintă modalitatea de conectare a grădinii interioare cu străzile din exterior. Spațiul intermediar realizat în interior permite întrepătrunderea străzilor și clădirilor oferind continuitate și asigurînd dorita smbioză a clădirilor și orașului. Fațadele abstracte în oglindă sugerează o altă dimensiune a spațiului urban, precum și o altă imagine a unei lumi invizibile

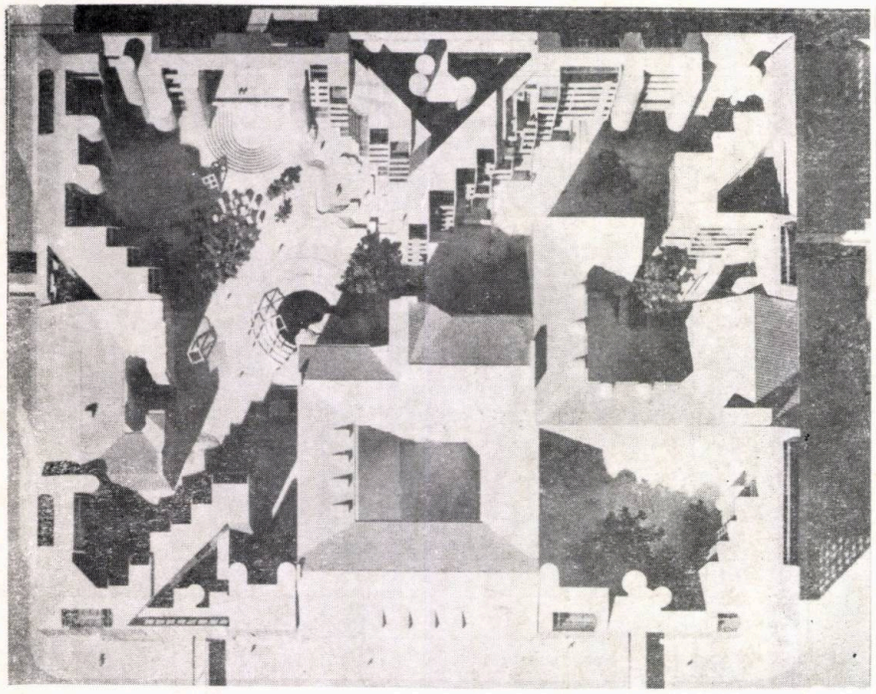

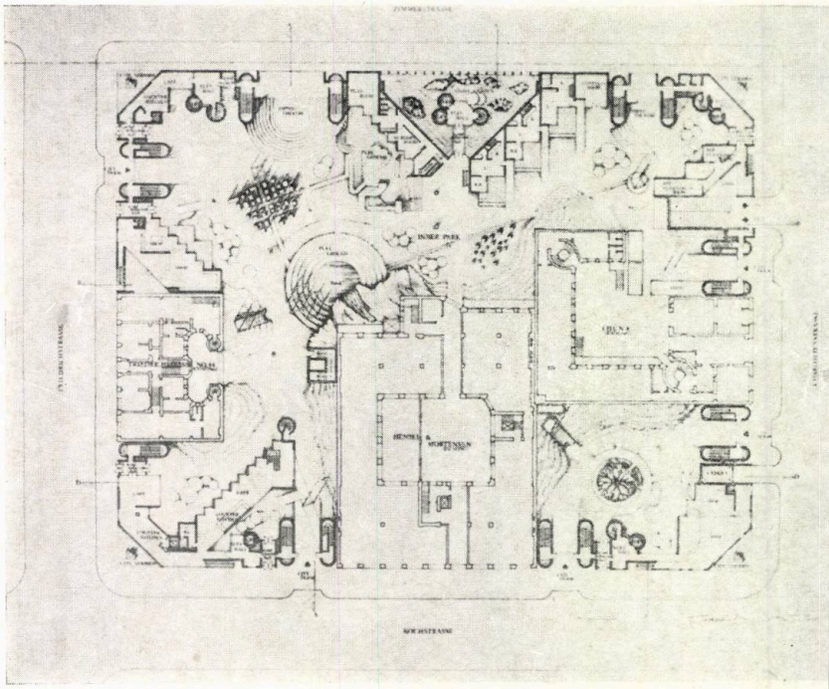

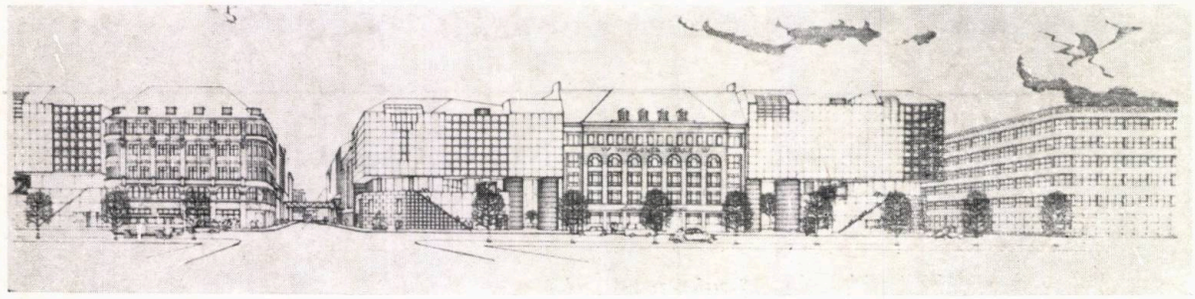

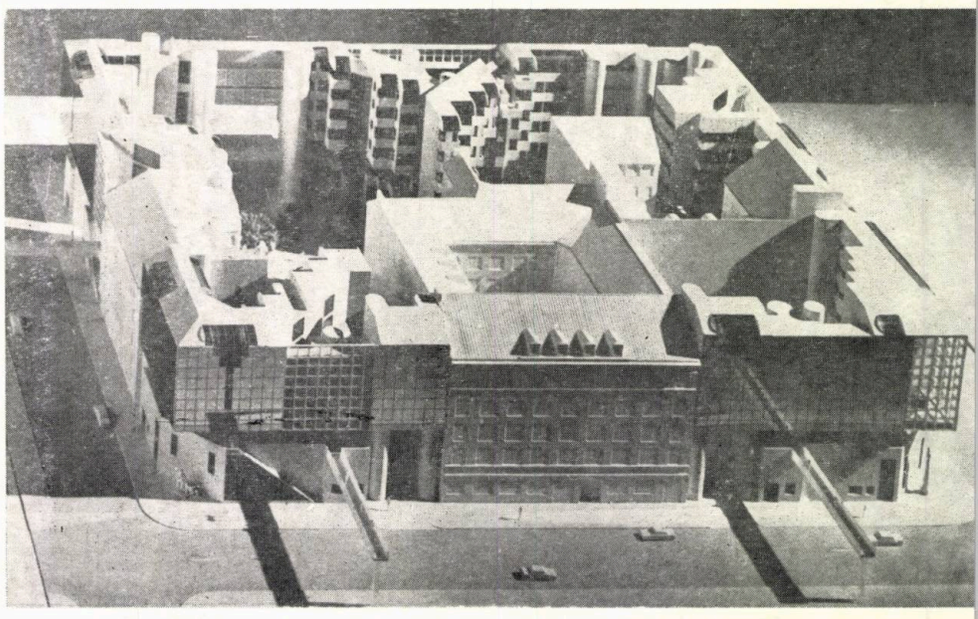

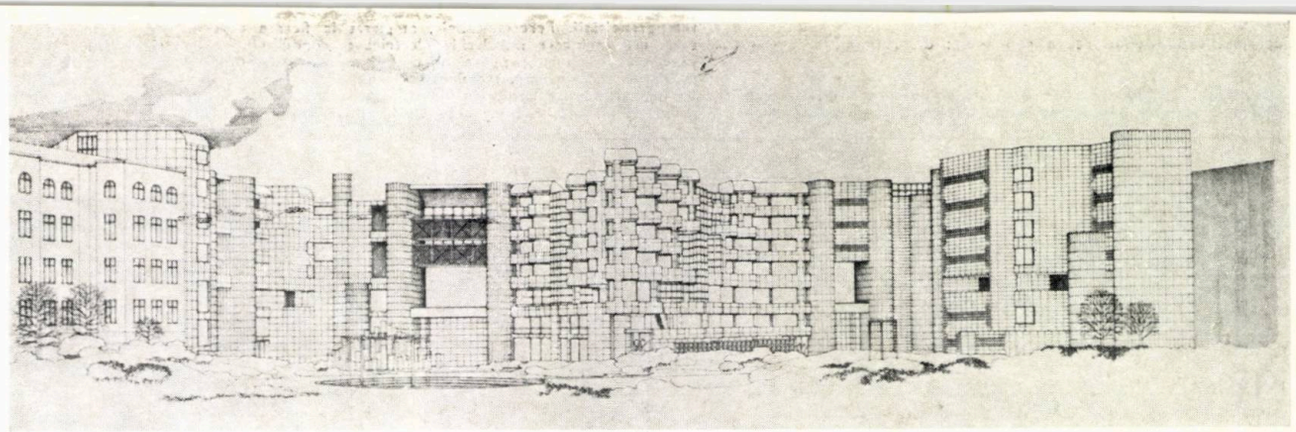

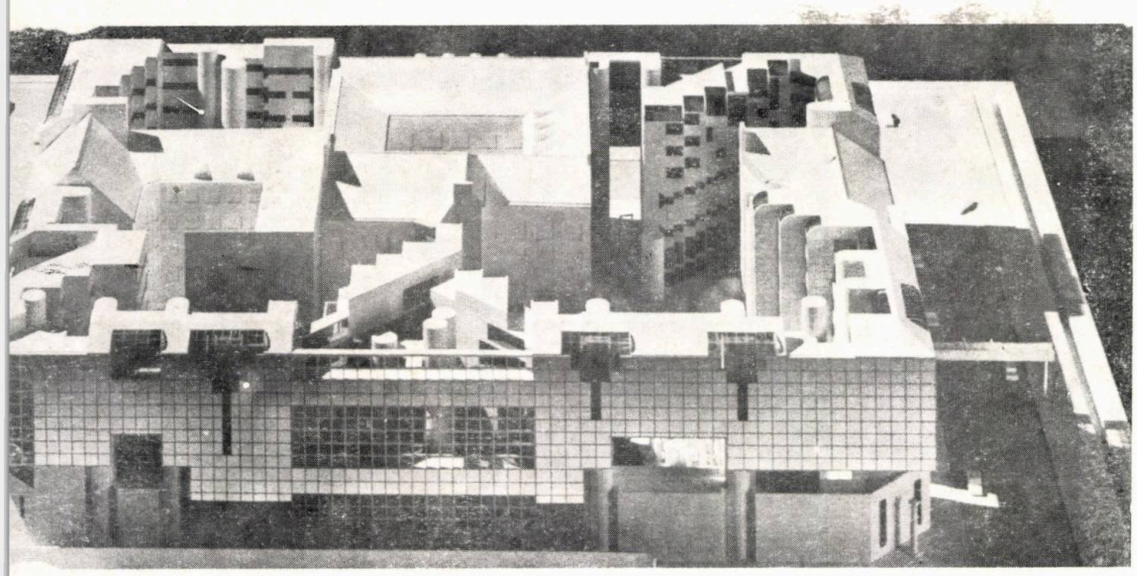

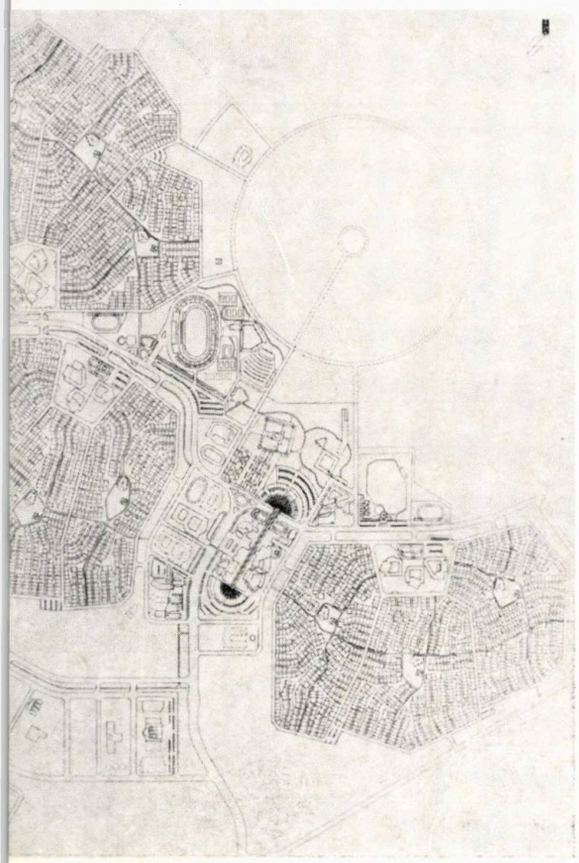

Orașul nou As-Sarir, Libia, în construcție

Suprafața așezării proiectate: 335 hectare
Populația estimată pentru anul 1990: 20 000 locuitori
Populația estimată pentru anul 2 000: 50 000 locuitori.

Orașul este proiectat ca principal centru urban în partea nordică a Platoului Sarir din deșertul Sahara. Agricultura deșertică a fost deja implementată în zona respectivă, prin utilizarea apei subterane. Acest factor constituie și pentru proiectul noului oraș o importantă bază, dat fiind faptul că așezarea va adăposti în viitorul apropiat 20 000 de locuitori. Conceptul de bază este aducerea tradițiilor islamice și a elementelor urbane în cadrul unui mediu unificat. Zona rezidențială este compusă din aglomerări amorfe ce evită formele geometrice liniare. Drumurile interioare, respectînd tradiția islamică, sînt separate în spații destinate bărbaților (drumuri/alei pentru vehicule) și în spații destinate femeilor (alei pietonale).

Locuințe în orașul nou As-Sarir, Libia, în construcție

Număr total de locuințe: 4062

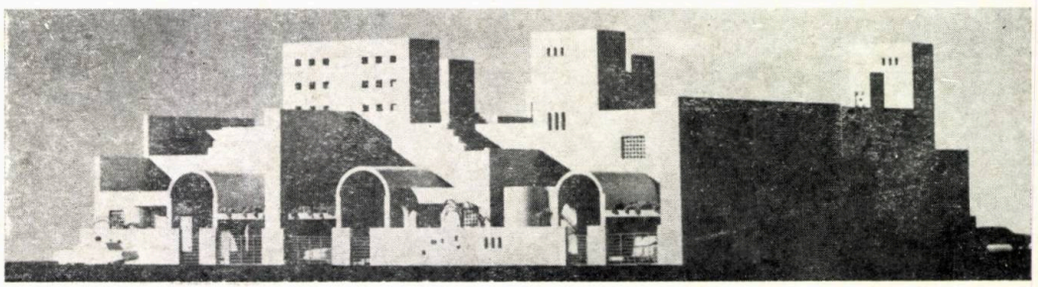

→

Imobile p+1, cu structura din beton armat.
Suprafața total desfășurată a planșeelor: 673 251 m².

Conceptul de bază pentru locuințele noului oraș As-Sarir este simbioza tradițiilor islamice cu tehnologia cea mai avansată a contemporaneității. Peretele-tehnic, amplasat la fiecare pereche de case, are înglobate instalațiile electrice și conductele de apă și canalizare, care se grupează direct la dormitoarele, bucătăriile, grupurile sanitare etc, ale fiecărei locuințe. Sistemul « self-aid », încorporat acestui tip de locuințe, permite locatarilor să împartă camerele și să dea forma acoperișului după preferințele proprii. În afara sistemului de aer condiționat, fiecare locuință dispune d o verandă și de cîte un turn de aerisire, prin care locatarii po beneficia de ventilația și răcoarea naturală. Printre materialele d construcții utilizate, s-au produs și cărămizi speciale din nisipu oferit de deșertul învecinat.

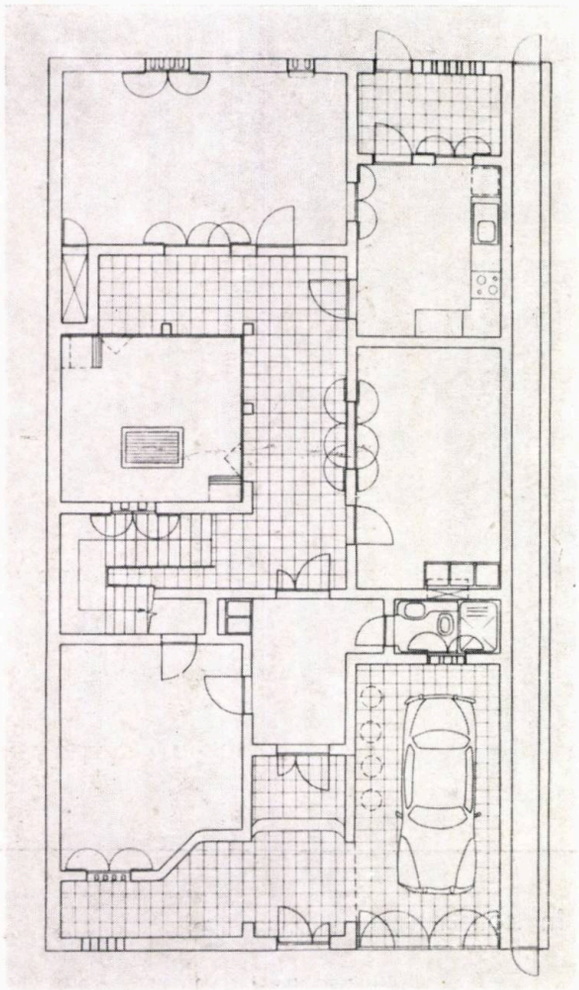

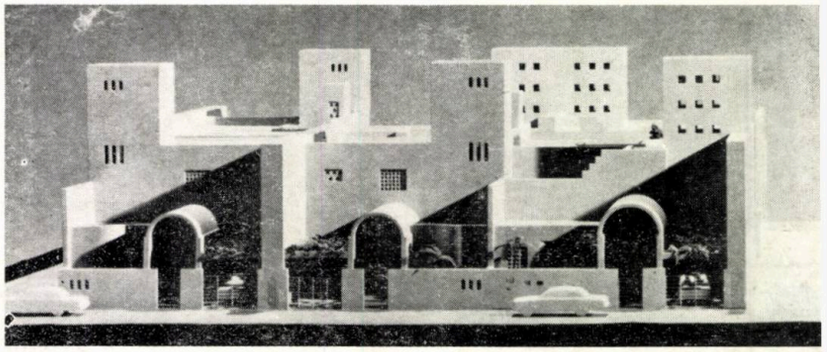

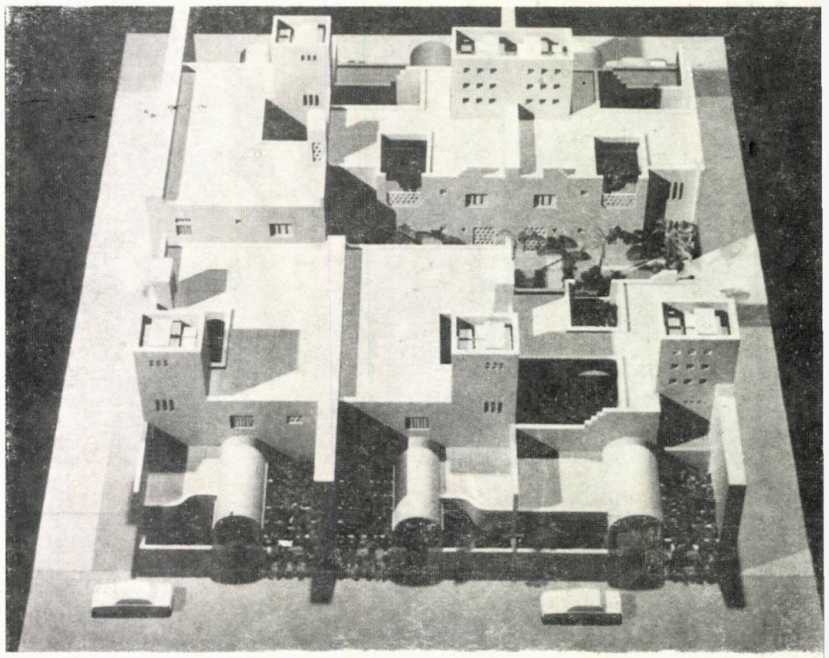

Muzeul memorial Hans Christian Andersen, Parcul Național al Copiilor, 1964, Yokohama, Japonia

Premiul Takamura Kotaro pentru proiectare, 1965

Suprafața desfășurată a planșeului: 128 m²

Clădire parter, cu structura din beton armat și lemn.
Spațiul este împărțit și lumina pătrunde prin fantele intermediare. Fantele determină traseul unor circulații ce traversează spațiul. Acoperișul servește drept adăpost pentru exponate. Acest tip de arhitectură a fost conceput pentru utilizatorii-vizitatori care străbat pietonal clădirea.

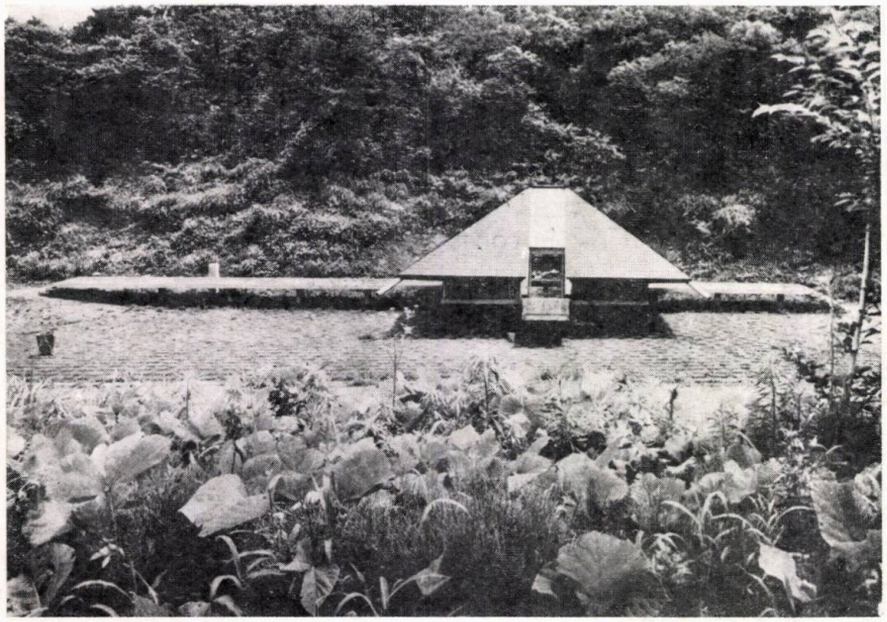

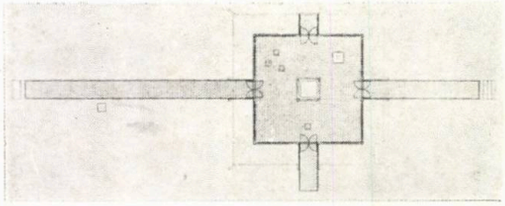

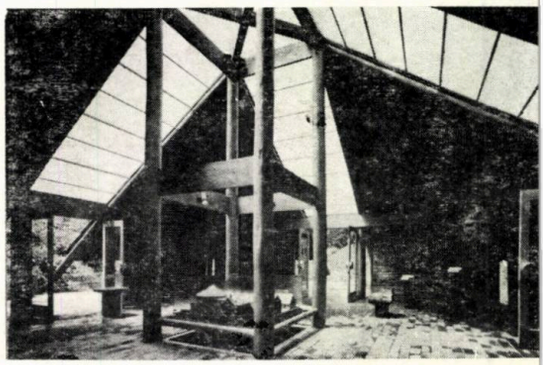

Teatrul Național Bunraku, 1983. Osaka, Japonia

uprafața terenului de amplasare: 4 464 m²
uprafața total desfășurată a planșeelor: 13 211 m².

Construcția are 2 niveluri-subsol și cinci supraterane+un nivel al turnului mecanic, iar structura este din beton armat cu oțel structural.

Capacitatea maximă a teatrului: 753 persoane.

Situat în leagănul artei Bunraku (una dintre artele teatrale tradiționale, ale Japoniei, care utilizează păpuși), Teatrul Național Bunraku constituie un complex amplu de dotări anexe ce învăluie teatrul principal, precum și o instituție de cercetare și studii, cu arhive pentru materialele istoriografice. Proiectul și-a propus realizarea unei simbioze a arhitecturii moderne cu tradiția. Mai întîi, au fost identificate și extrase elementele arhitecturii tradiționale japoneze și din perioada Edo, care apoi au fost citate în întregul proiect, sub forma unor simboluri abstracte. S-au făcut, de asemenea, încercări de sinteză a cerințelor tradiționale ale unui spectacol Bunraku cu cele mai noi tehnologii existente, azi, în domeniul teatrului Ingineria mecanică și electrică cea mai avansată este încorporată în proiectarea scenei și în funcțiunile asociate.

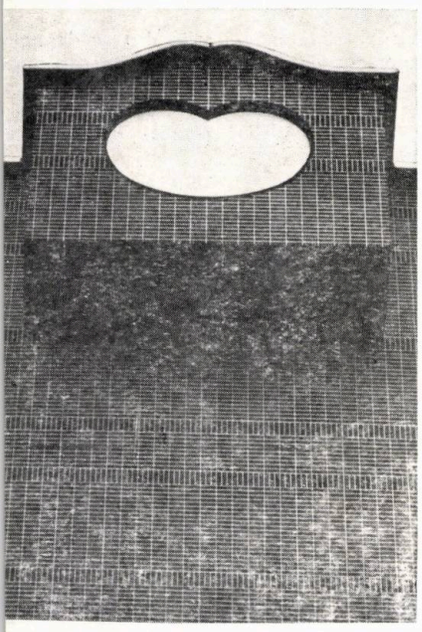

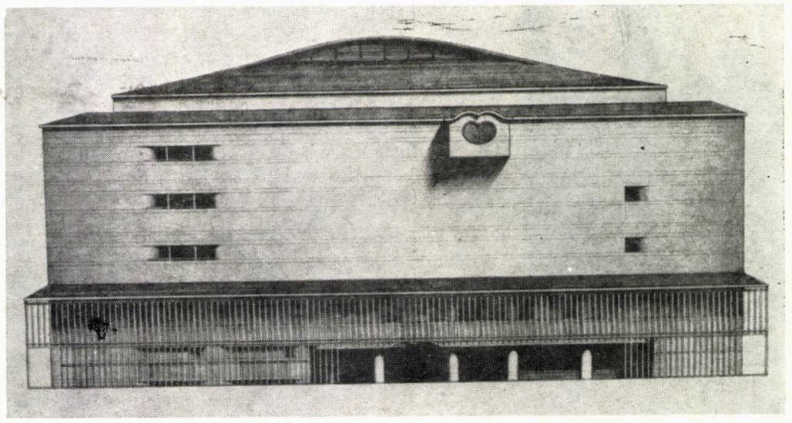

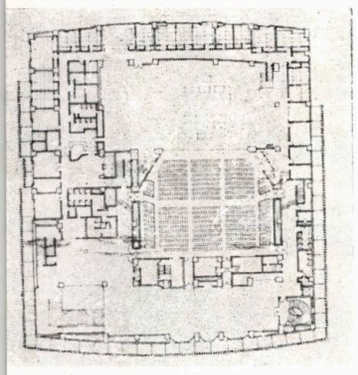

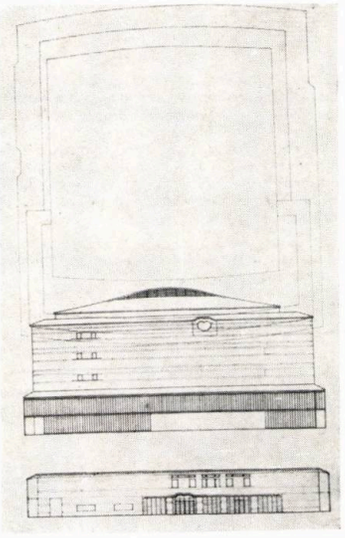

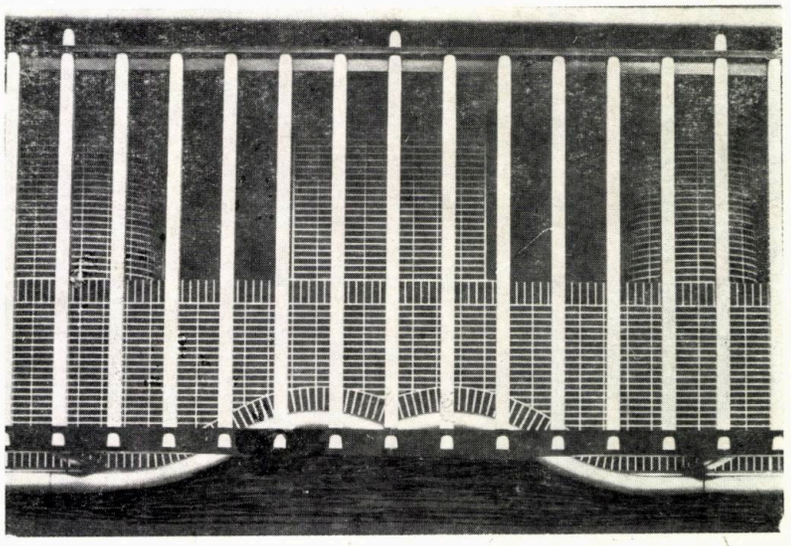

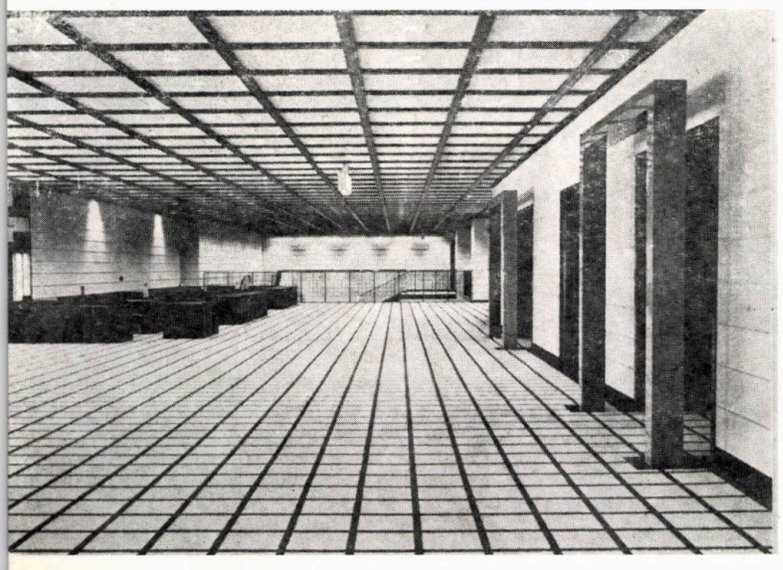

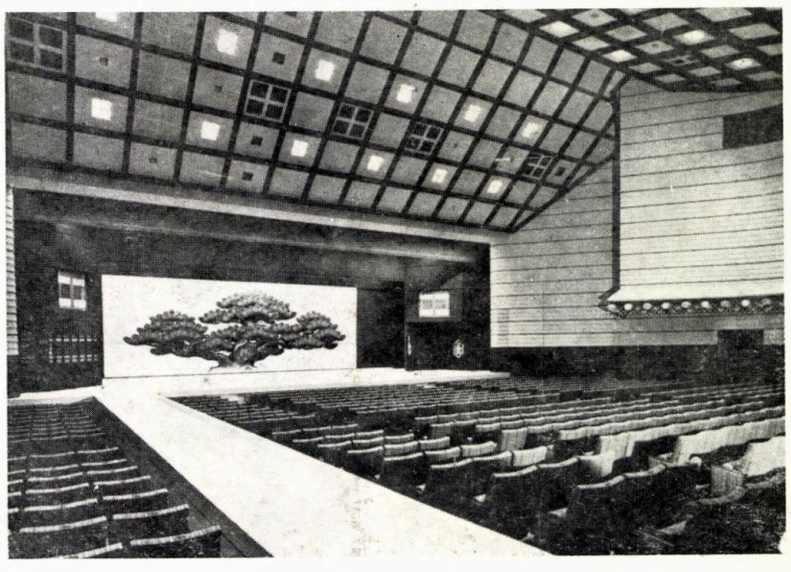

cadran

NOI REALIZĂRI ÎN DOMENIUL DOTĂRILOR PENTRU TINERET

Exemplele prezentate în cadrul acestui « CADRAN » urmăresc să realizeze o imagine a modului în care arhitecți abordează o anumită temă — cea a dotărilor destinate tineretului.

Unul dintre programele caracteristice acestei categorii de beneficiari este reprezentat de *dotările de învățămînt*, c multiplele lor funcțiuni și aspecte, ceea ce determină o abordare diferită din partea arhitecților.

În cadrul acestora, se poate observa o anume reconsiderare a temei. Dacă la început școlile erau considerate doa ca simple « școli funcționale », clasele fiind privite ca unități de bază, grupate în jurul unei curți de recreație, în prezen clasele sînt elementele unei compoziții concepute la scara și pentru nevoile elevilor, școala devenind un ansamblu cărui flexibilitate permite toate adaptările la pedagogii diferite.

Aceeași flexibilitate a spațiului este promovată și în cadrul dotărilor destinate *sportului*, *culturii*, *distracțiilor* — rea lizări care iau tot mai mult forma unor *săli polivalente*.

O altă tendință, proprie evoluției recente a arhitecturii, în general, o reprezintă modificările dictate de noil condiții tehnologice și economice. Tehnologia modernă pune la dispoziția arhitecților posibilitatea realizării unor spații mar acoperite cu o structură flexibilă — propice sălilor polivalente (ex. Palatul Omnisport din Bercy — Paris).

Criza de energie, caracteristică deceniului VII, a declanșat proliferarea a variate tehnologii de captare, păstrar și difuzare a energiei solare — toate acestea punîndu-și amprenta pe arhitectura unor realizări recente (ex. clădire Institutului de Construcții Civile din Minneapolis — Minnesota, S.U.A.).

Pe altă parte, condițiile dictate de amplasament (sit) dictează și ele o anume specificitate a operei arhitectural (ex. Școala Owen din Nashville — Tennessee, S.U.A.).

Există o categorie aparte de realizări, în care arhitecții, din țări și regiuni cu tradiție în arhitectura cultă, încearcă s găsească, prin limbajul arhitecturii moderne, specificitatea personalității unui popor.

Astfel, sînt exemple la care imaginea rezultată capătă o anume îndreptățire a tradiției (ex. Școala generală și gră diniță Dutovlje — R.S.F. Iugoslavia sau Centrul Cultural Sárospatak — R. P. Ungaria).

Dacă la toate acestea adăugăm și faptul că fiecare arhitect caută, din ce în ce mai mult, să traducă aceste program prin sensibilitatea și talentul lui adăugînd acel « CEVA » care face diferențierea dintre o operă de arhitectură și o construcți strict utilitară, ne putem face o imagine asupra multiplelor aspecte sub care se prezintă *arhitectura dotărilor pentru tineret*

Rubrică redactată de arhitecții:
Mircea Secășeanu și Lucian Rădulescu

Școala generală și grădiniță la Dutovlje — R. S. Iugoslavia

Arhitecți: Vojteh Ravnikar, Marco Dekleva, Matijaž Garzarolli și Egon Vatovec (grupul KRAS)

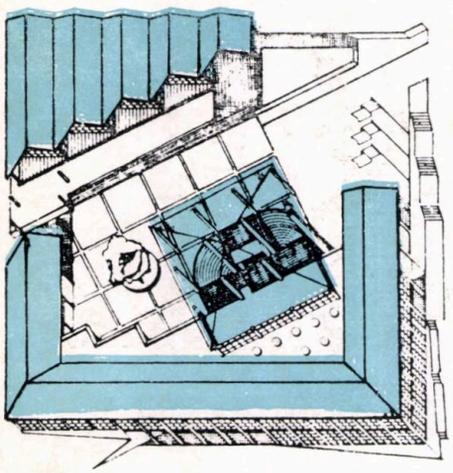

Școala și grădinița din Dutovlje (Slovenia) reprezintă una dintre cele mai mature realizări ale grupului KRAS, format din tine absolvenți ai Facultății de Arhitectură din Ljubljana. Acest colectiv a reușit să dezvolte în munca sa de proiectare o arhitectură de bun calitate, fiind suficient să amintim doar cîteva din realizările sale: Sediul politico-administrativ din Sežana (1977—1979), Școala și gră diniță din Dutovlje (1980) și Club-hotel la Lipice (1980—1981).

Datorită poziției sale geografice, Slovenia este o zonă cu o identitate culturală complexă, fiind punctul de întîlnire a trei culturi slavă, germană și latină, și oferind astfel un context particular stimulator cu un peisaj foarte bogat în arhitectură clasică.

Semnificația activității grupului KRAS pare a se baza pe faptul că ei combină dorința de a abandona efectele internaționalismulu asupra obiectului arhitectural, cu cea de a urmări caracteristicile date de sit. De aceea, amplasamentele specifice pot crea condiți suficiente pentru a permite o abordare în mod regionalist a arhitecturii.

Avînd libertatea să aleagă amplasamentul cel mai adecvat, din cadrul unei zone definite, arhitecții au decis să facă din aceast școală un punct de referință (vizual) pentru localnici.

Un principiu clar de organizare pe baza unei trame rectangulare creează un fel de sat mai mic, cu tot ce-i este caracteristic o piață ce urmărește panta terenului cu clădiri în jur și o alta mai voluminoasă în acest spațiu interior. La nivelul pieței, pe o latură se află grădinița, iar, pe alta, școala cu biblioteca și sala de reuniuni.

La nivelul inferior al școlii, se află o intrare independentă, prin scara în amfiteatru, conducînd la sălile ce dau spre pajiște.

Forma rectangulară a planului este orientată pe direcția pantei terenului ținînd seama și de nevoia de însorire. Diagonala este dată de o clădire mai spațioasă cu portic, pe de o parte, iar pe de alta, de clădirea grădiniței.

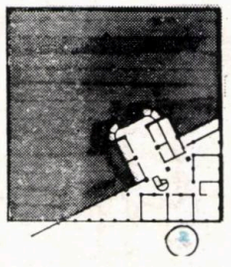
a

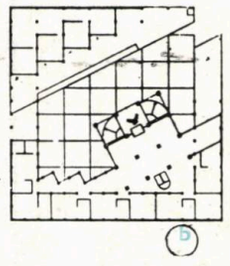
b

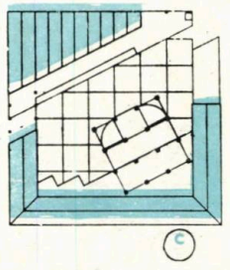
c

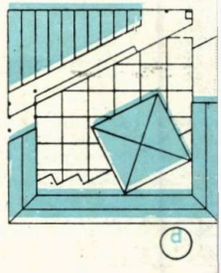
d

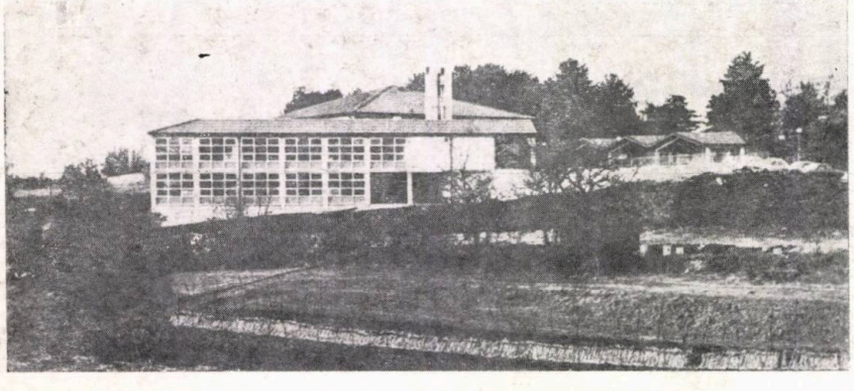

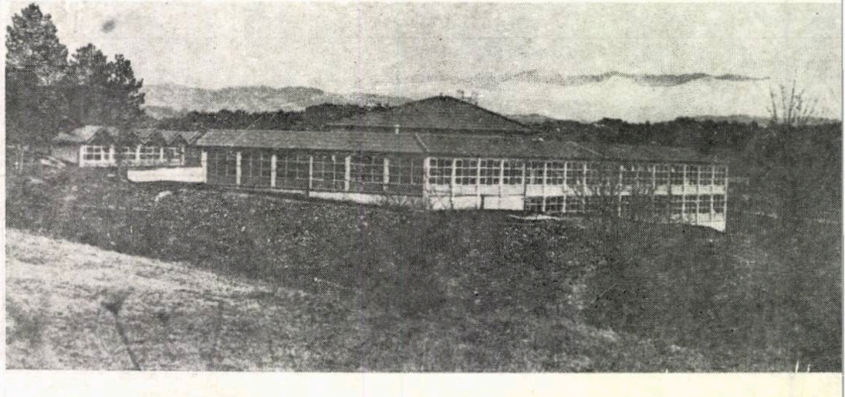

Curtea interioară rezultată constituie un loc de joacă în aer liber şi ferit de vînt, pentru copii.

La realizarea acestui proiect, autorii au pornit de la lecţia construcţiilor rurale şi anume de la faptul că numai claritatea mijloacelor folosite poate da o măsură familiarităţii pentru cei ce utilizează obiectul arhitectural.

Ei afirmă că nivelul cel mai înalt al lecţiei pe care ne-o dă o construcţie rurală este reducerea raţională a elementelor, pentru a realiza o arhitectură în care simplitatea elementelor să producă un efect de familiaritate.

În acelaşi timp, sistemul şi realizarea constructivă sînt contemporane, uzuale: o structură pe cadre din beton armat.

Această remarcabilă realizare ne demonstrează că simplitatea în arhitectură nu dăunează cu nimic calităţii, cu atît mai mult cu cît aceasta porneşte de la o caracteristică a arhitecturii locale, populare.

Arhitectura de bună calitate pe care o realizează acest tînăr grup KRAS, din Ljubljana, vine să ne arate drumul pe care trebuie să-l ia arhitectura contemporană.

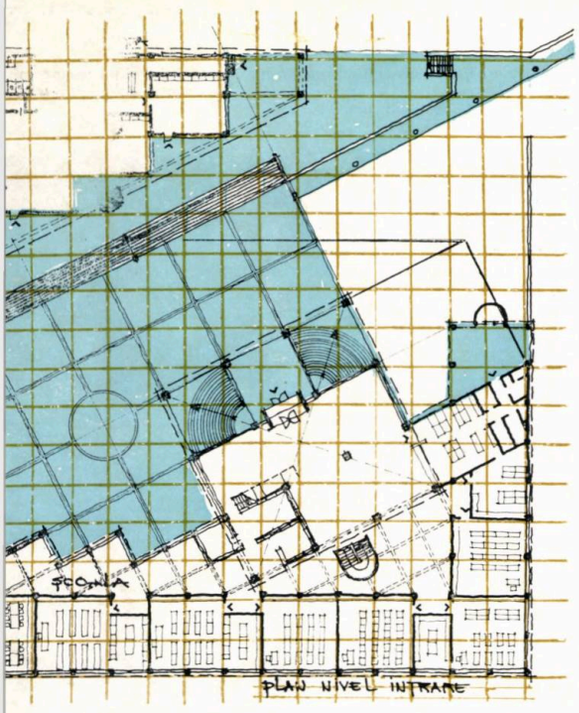

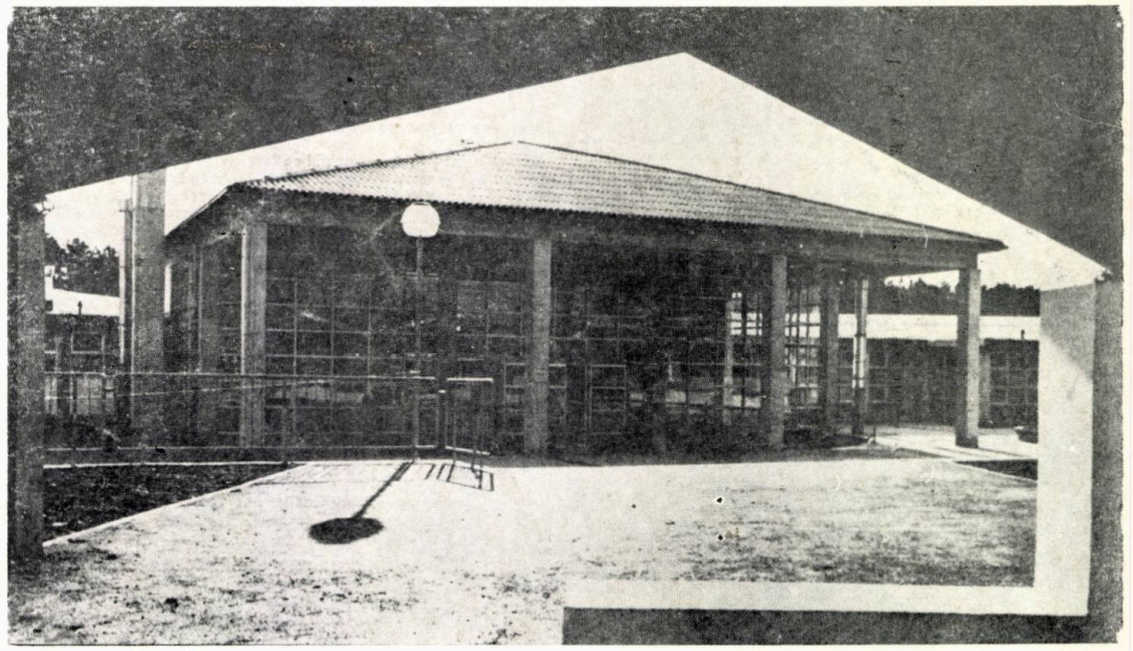

ČOVJEK I PROSTOR Nr. 9/1984 (Zagreb)
CASABELLA Nr. 503/1984

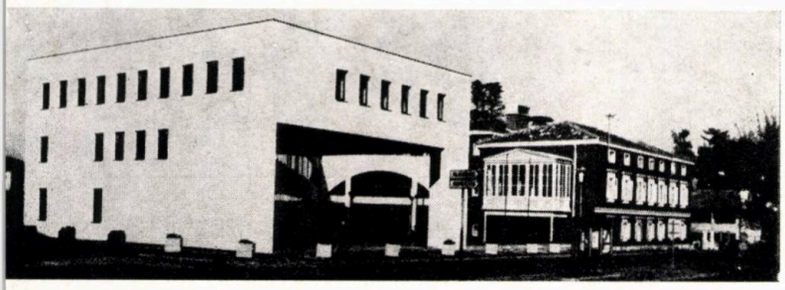

5

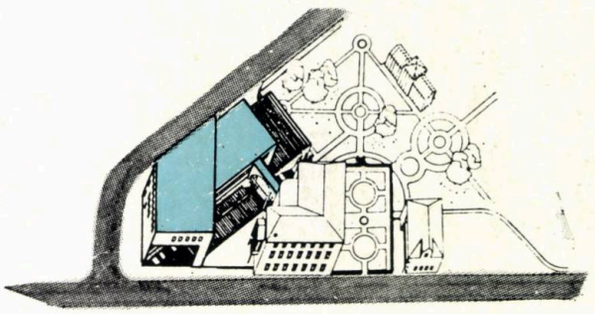

4

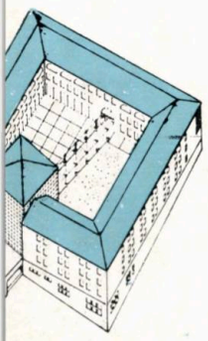

1, 2, 3. Club-hotel la Lipice, R.S.F. Iugoslavia
4, 5. Sediul politico-administrativ din Sežana, R.S.F. Iugoslavia

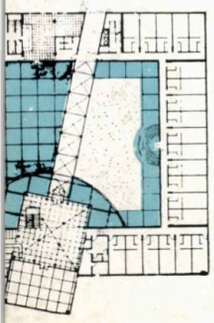

1

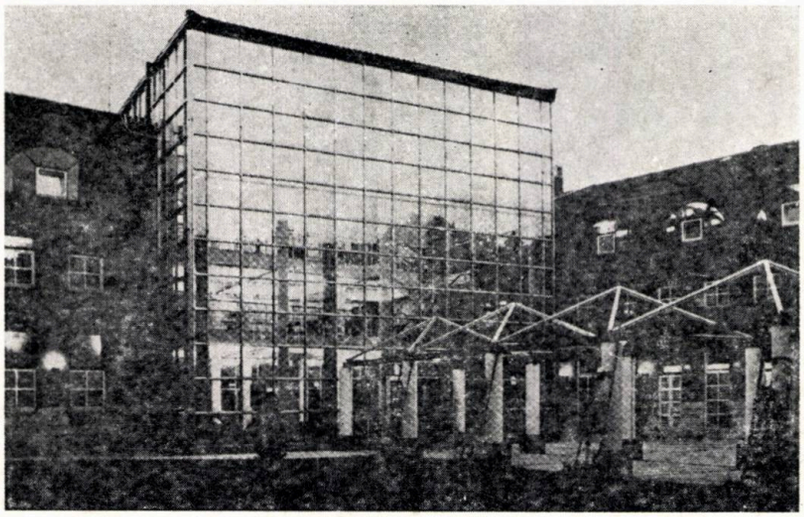

2

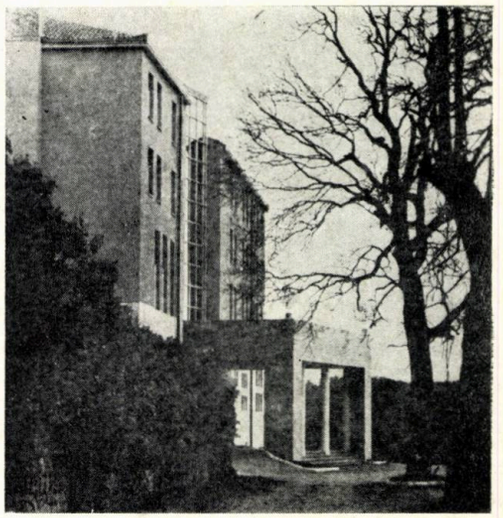

3

→

Centrul Cultural Sárospatak, R. P. Ungară

Arhitect Imre Makovecz

Comanda pentru acest proiect datează din anul 1974 și a fost finalizat după aproape un deceniu, în 1983, arhitectul optînd pentru un amplasament în zona veche a orașului, în fața unei clădiri de factură « Jugendstyl » a arhitectului Odiu Lechner.

Integrarea perfectă în ambianța sitului generează impresia unei creșteri spontane, organice.

Planul are la bază o compoziție ușor asimetrică. Makovecz considerînd că, în natură, nu există simetrie perfectă, pornește de la analiza atentă a chipului și corpului uman și, prin extensie, a noțiunii de « ființă umană » și introduce, în arhitectură, noțiunea de « ființă clădire ».

Imaginea zoomorfă realizată amintește de un monstru pașnic, plecat din poveștile pădurilor montane și poposit în scuarul unui vechi oraș.

În aceeași orientare, zoomorfă, se înscriu și alte realizări ale arhitectului Makovecz: Tabăra pentru tineret Velence 1973, Centrul turistic Visegrád 1979, Refugiul montan de la Dobogokö 1980.

Cele trei elemente principale ale complexului, auditorium-ul în centru, biblioteca și restaurantul pe cele două laturi, încadrează un spațiu exterior intim care conduce spre intrarea principală.

Înșiruirea de foaiere care leagă cele trei funcțiuni, este marcată de șarpante de înălțimi diferite, ce realizează o axă transversală a compoziției. Aici sînt prevăzute locuri de discuții, cabine și panouri joase pentru expuneri ocazionate de expoziții.

Accesul în foaierul principal se face pe sub loggiile de la etajul I, care au ca element decorativ cîte o copertină vitrată, realizată din foi de sticlă de dimensiuni și forme variate așezate pe nervuri contravîntuite. Auditorium-ul este o realizare deosebită, remarcîndu-se prin utilizarea ingenioasă a lemnului ca element de rezistență: un plafon casetat care se reazemă, pe contur, pe nervuri grupate cîte trei în evantai, asigurînd scurgerea eforturilor verticale către stîlpi periferici. Imaginea realizată amintește de arhitectura gotică, dar și de osatura unei corăbii.

În ansamblu, construcția reprezintă o sinteză dar și un compromis între urban și rural și un impact între tehnologia nouă și cea tradițională — între beton armat și lemn.

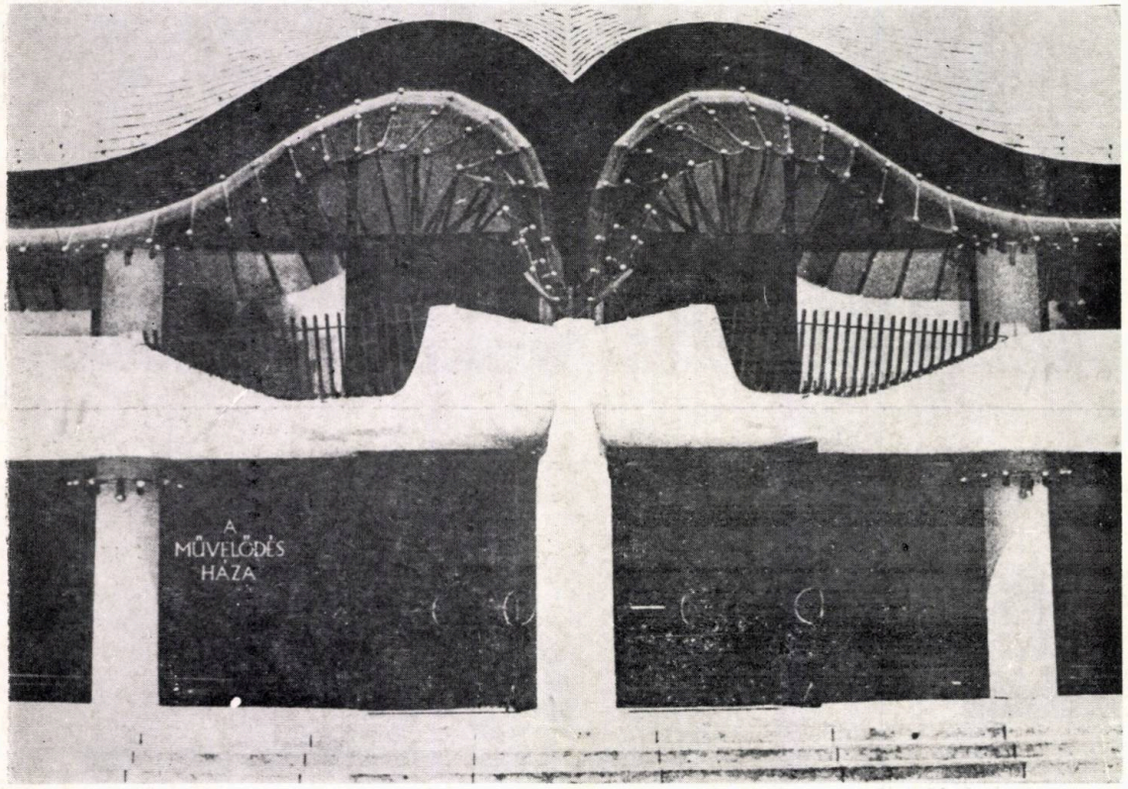

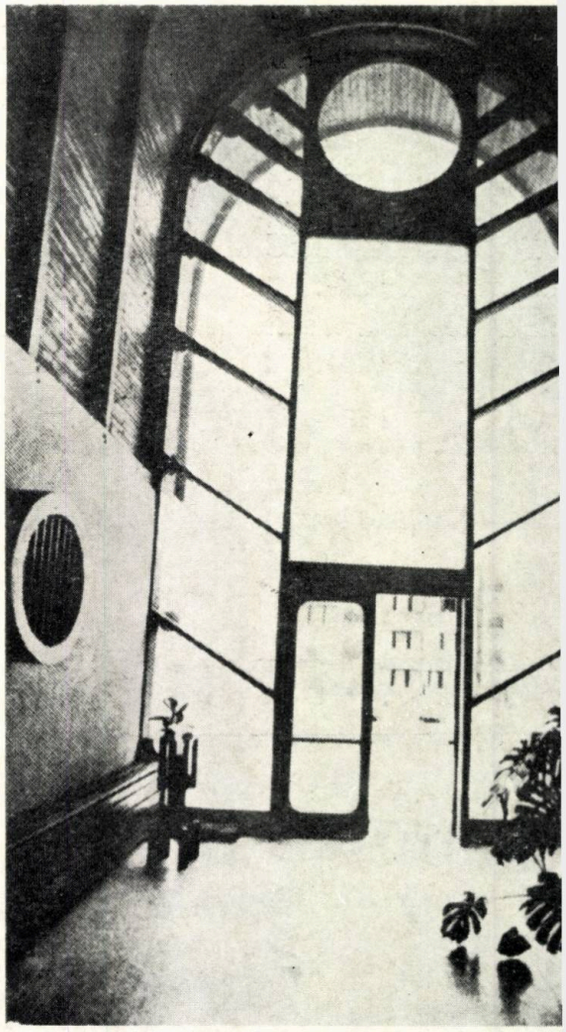

MAGYAR EPITÖMÜVSZET nr. 6/1983
THE ARCHITECTURAL REVIEW nr 1502/1984
ARKKITEHTI — FINNISH ARCHITECTURAL REVIEW nr. 7/1983

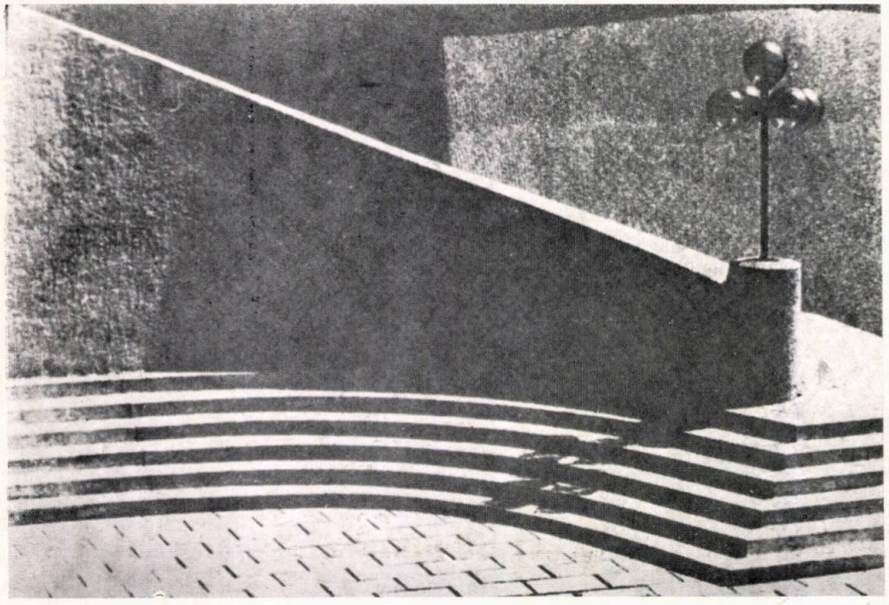

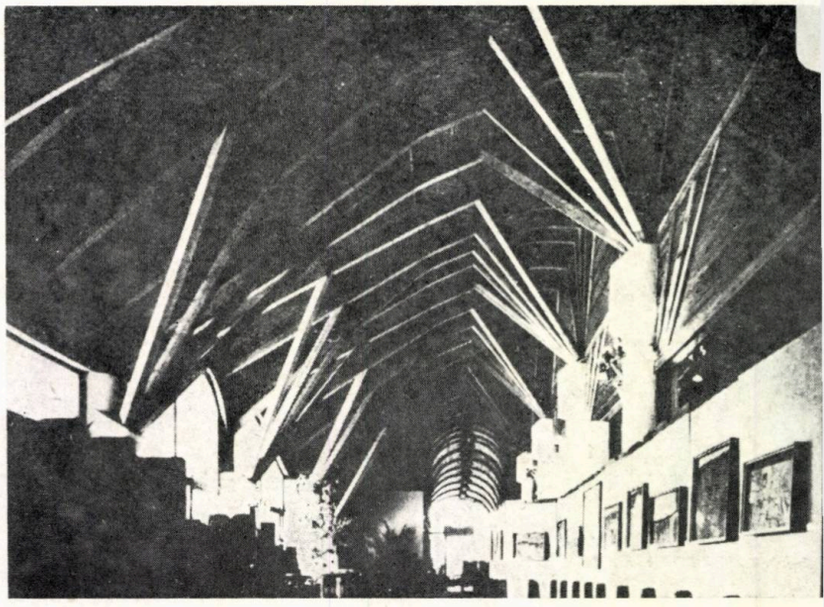

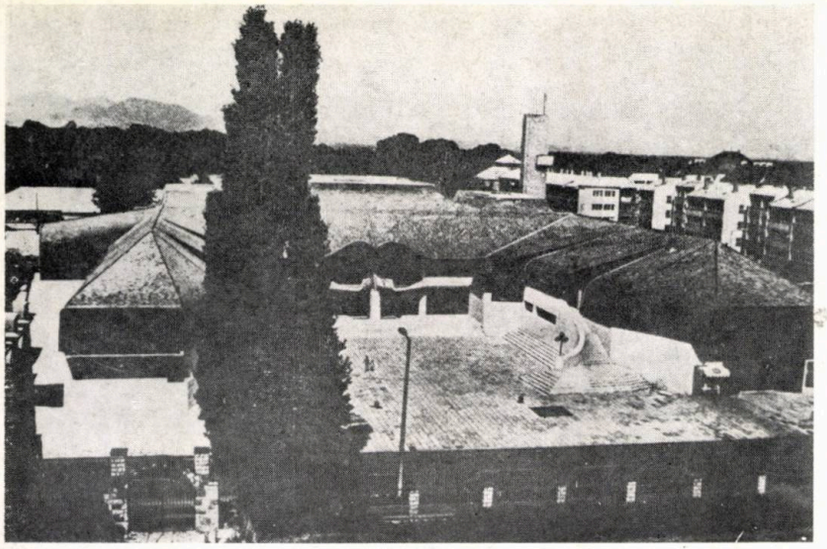

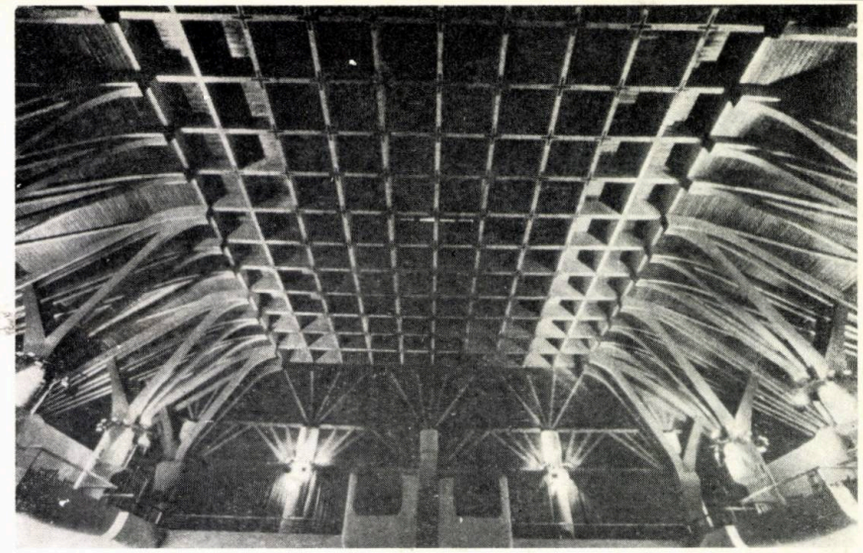

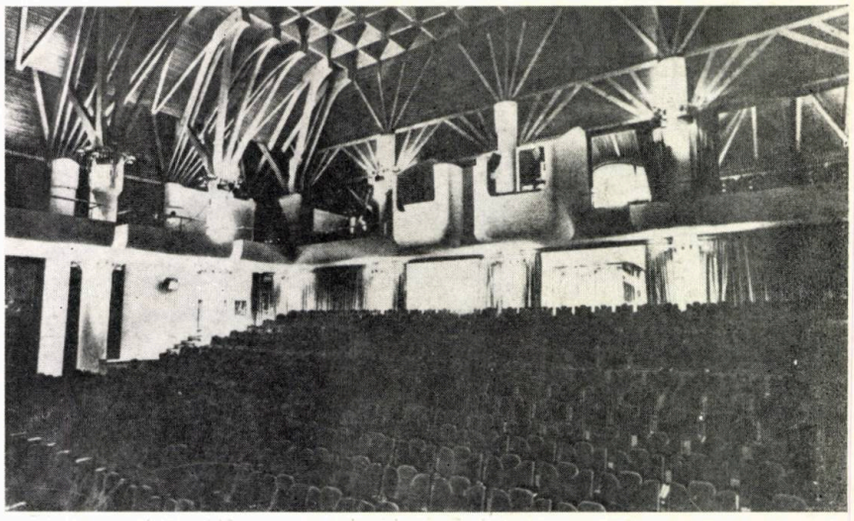

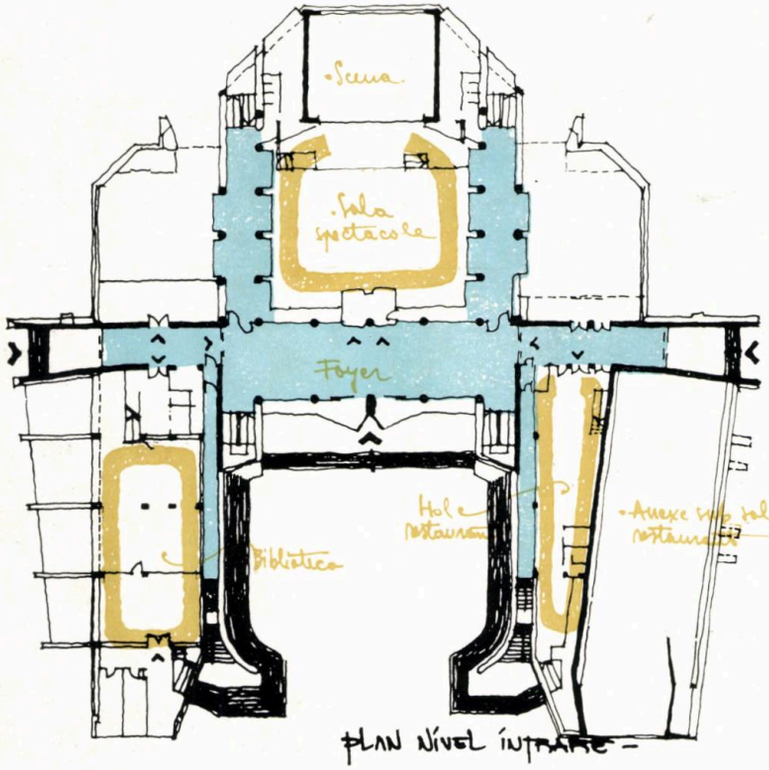

PLAN NIVEL INTRARE –

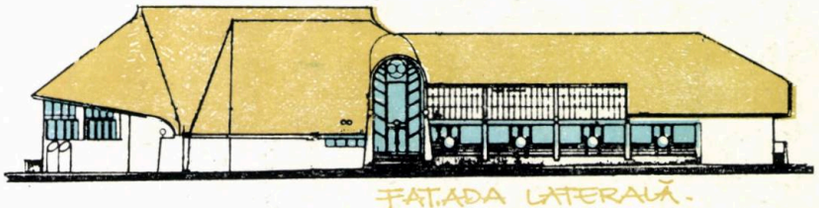

FAȚADA LATERALĂ.

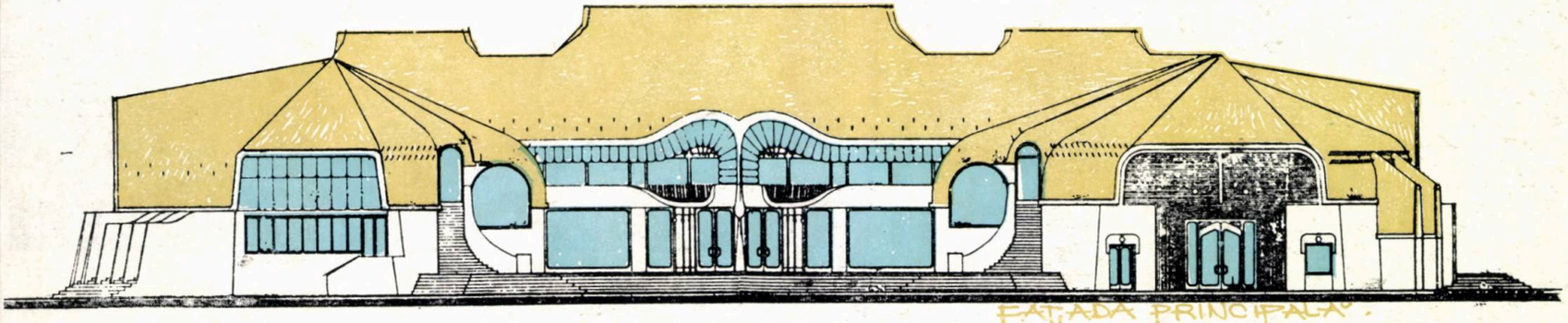

FAȚADA PRINCIPALĂ.

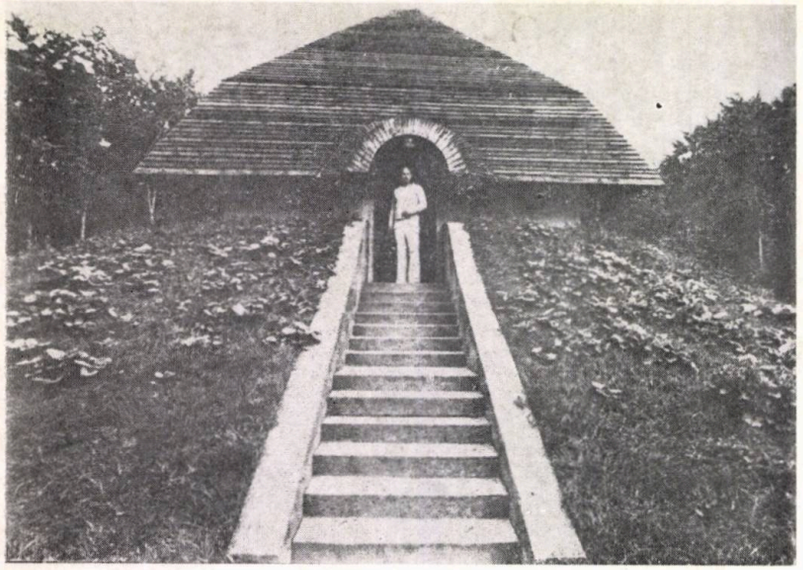

1

2

Alte lucrări ale arhitectului Imre Makovecz:
1. Refugiu Hoffmann la Pilismarót (1972)
2. Refugiu montan la Dobogókö (1980)

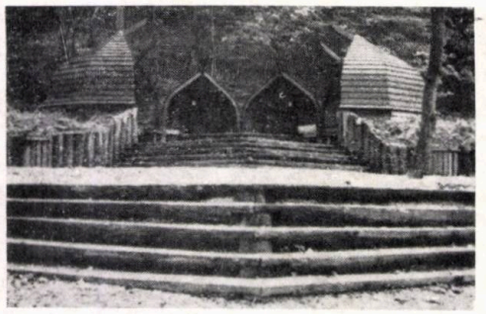

7

4

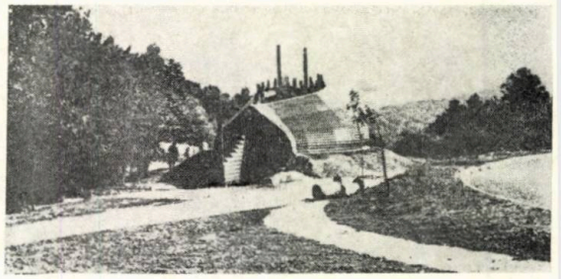

5

8

3. Centru turistic Visegrad (1978) — pavilionul recepției

4, 5, 6, 7, 8. Centru turistic Visegrad — două dintre grupurile sanitare, restaurantul și loc — cu mese, bănci și adăposturi de ploaie — pentru luat masa

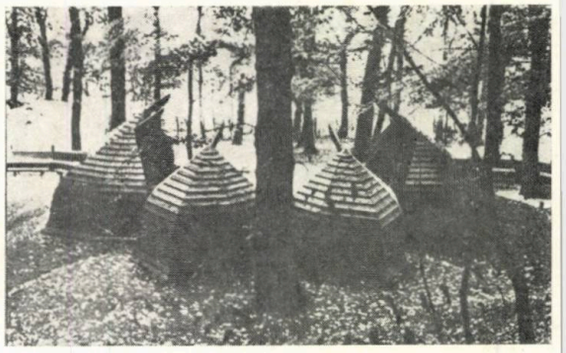

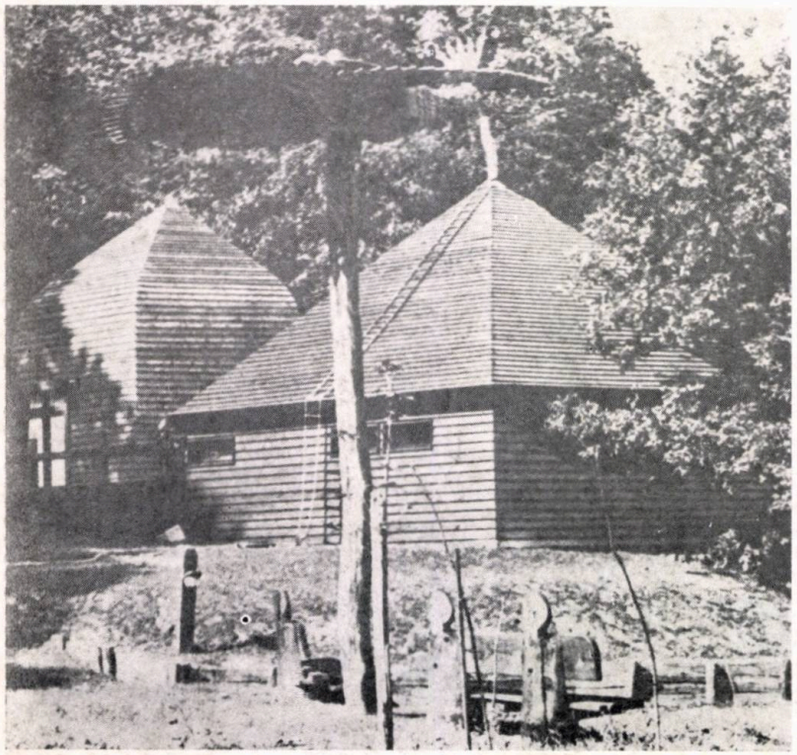

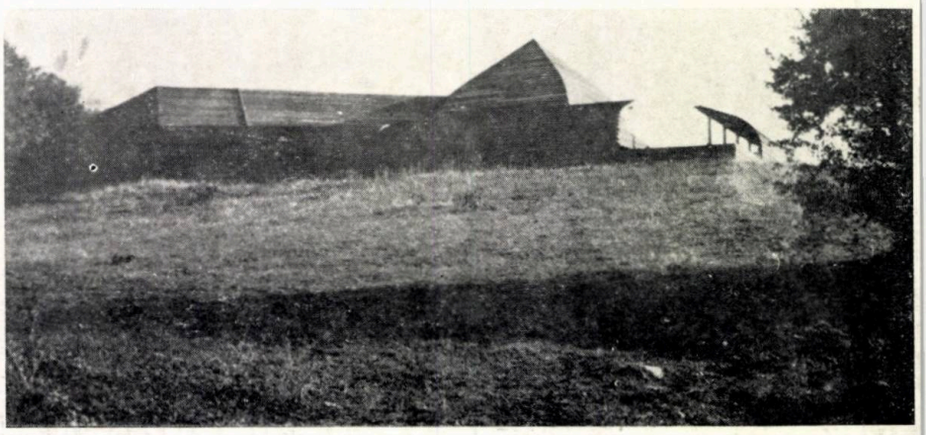

3

6

Universitatea Trondheim — Norvegia

Arhitect Henning Larsen

Proiectul pentru extinderea Universității Trondheim, selecționat prin concurs internațional, în două faze (la sfîrșitul anilor 60), reprezintă o transpunere în practică a principiilor de bază susținute în acea perioadă cu privire la modul de organizare a vieții universitare: posibilitatea de dezvoltare a campusului în etape, permițînd fiecărei unități (colegiu sau facultate) să se extindă independent; un înalt grad de flexibilitate în utilizarea dotărilor și cooperarea între diverse spații și funcțiuni; amplasarea unei mari unități de învățămînt pe un sit înecniat vechiului oraș.

Realizarea proiectului propus de arhitectul danez Henning Larsen cuprinde o suprafață desfășurată, de 22 500 m², permițînd accesul a 1 700 studenți la profilele lingvistică, muzică, teatru, iar situl ales poate fi considerat cel mai reprezentativ pentru Scandinavia: în peisaj montan, beneficiind, spre sud, de o zonă împădurită iar, spre nord, de o priveliște magnifică asupra Fiordului Trondheim.

Sistemul constructiv are la bază o rețea în care se înscriu module avînd dimensiunile 8,4×8,4 m, realizate pe trei niveluri (P+2) de cîte 3,5 m înălțime, legate prin spații pietonale acoperite, în spiritul zonelor comerciale vechi din Milano și Londra.

Parterul cuprinde funcțiuni comune, librărie, bibliotecă, birou de turism, informații, birouri administrative, amfiteatre, un mic centru comercial și centrala termică. Utilizarea în comun a acestor spații, de către studenți și cadre didactice, elimină senzația de izolare caracteristică vechilor centre universitare. Etajele cuprind săli de seminarii, audiție și repetiții, studiouri și biblioteci specializate, birouri.

Sistemul de circulație verticală permite accesul persoanelor handicapate, iar legăturile între cele șase corpuri se fac, la fiecare nivel superior, prin pasarelele metalice, care străbat spațiul pietonal acoperit. Pietonalele acoperite conferă personalitate acestui campus și asigură un microclimat favorabil creșterii plantelor exotice (minim 10°C, chiar în perioada de iarnă).

Elementele de rezistență sînt de două tipuri: stîlpi spațiali din beton armat, care permit trecerea tuturor traseelor de instalații, și grinzi metalice galvanizate.

Fațadele orientate către pietonalele acoperite sînt de tip perete-cortină, realizate din nervuri de lemn de pin netratat, iar celelalte fațade sînt din panouri de azbociment tip sandwich și tîmplărie metalică, cu elemente din material plastic. Turnurile de circulație verticală sînt finisate cu cărămidă roșie, iar pardoselile în zonele de circulație (pietonale, scări, pasarele) sînt realizate din plăcuțe pătrate de culoare roșie.

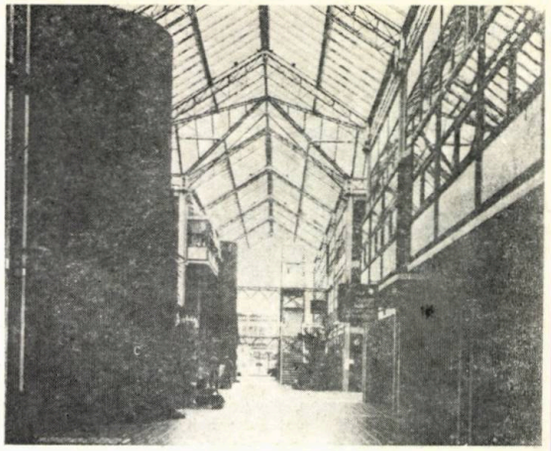

L'ARCHITECTURE D'AUJOURD'HUI nr. 212/1980
THE ARCHITECTURAL REVIEW nr. 1003/1980
ARCHITECTURE — THE AIA JOURNAL — august/1983

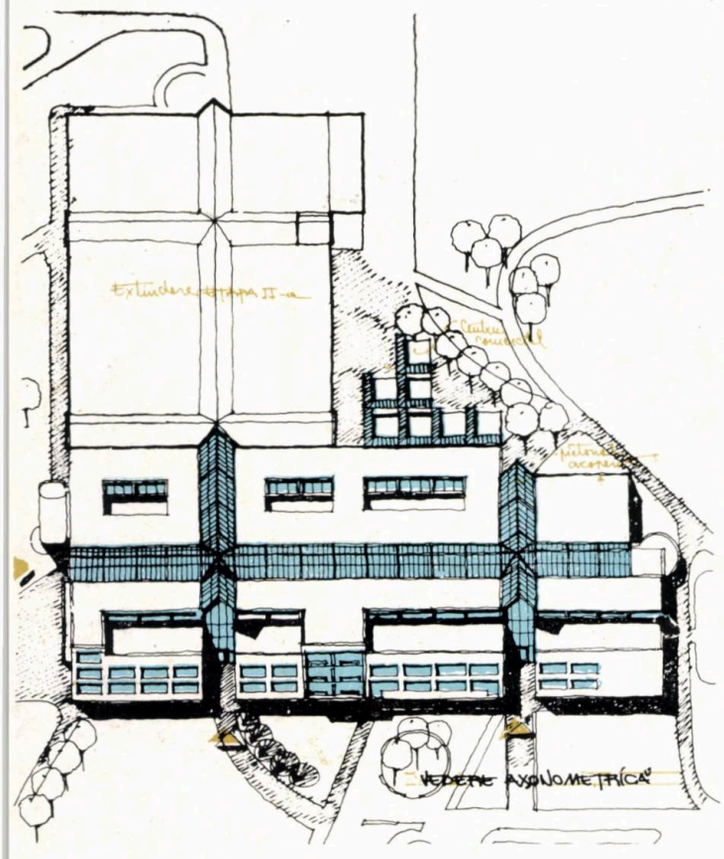

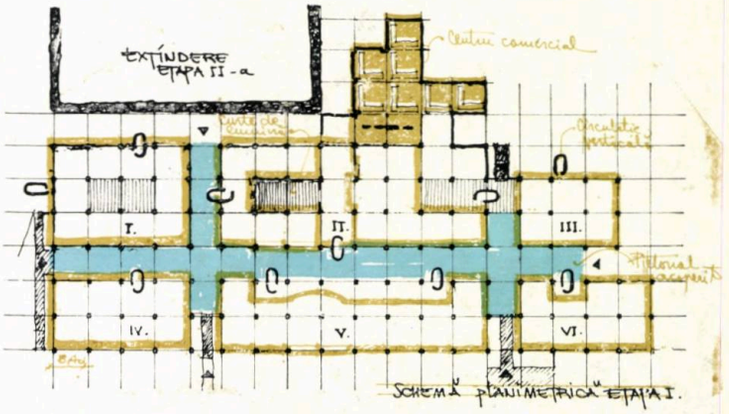

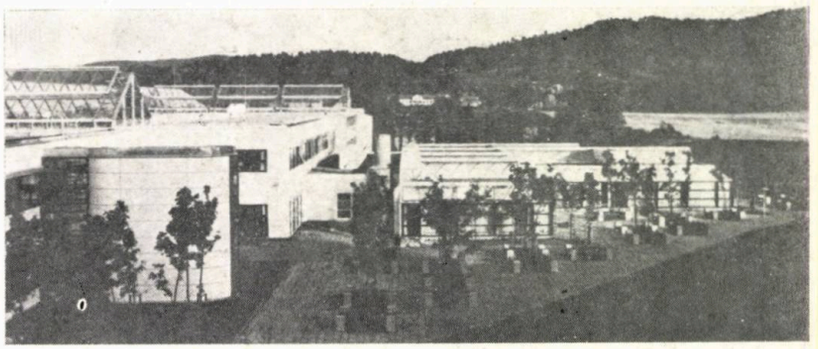

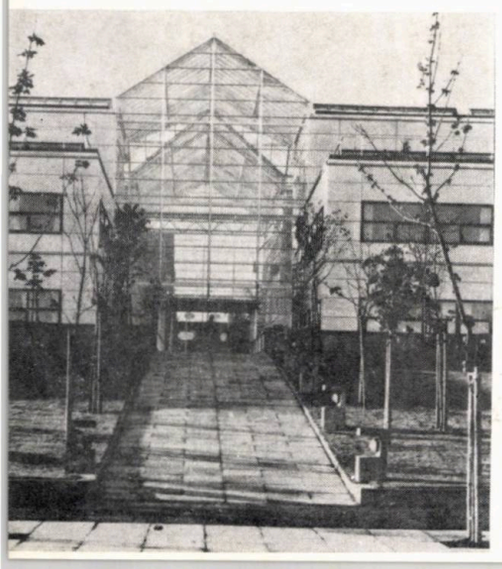

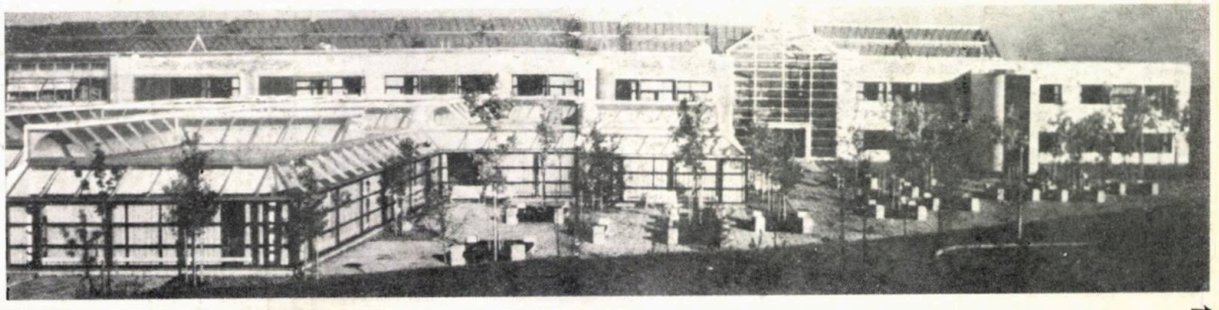

Noua clădire a Institutului de Construcţii Civile din Minneapolis Minnesota, S.U.A.

Arhitect: David I. Bennet

Tot mai des întîlnim în literatura de specialitate tehnici noi şi modele experimentale pentru economisirea energiei. Experienţele recente, de tipul construcţiilor îngropate, model după care a fost realizată şi clădirea nouă a Institutului de Construcţii Civile din Minneapolis, au dat rezultatele foarte bune.

Construcţia lui Bennett face parte din Complexul Universitar din Minneapolis, fiind racordată la reţelele clădirii Facultăţii de Arhitectură şi la cele ale Centrului Spaţial, cu care se învecinează.

S-a creat o piaţetă semicirculară, în gradene, care luminează intrarea şi circulaţiile de la parterul imobilului. Dar cea mai mare parte a volumului acestei construcţii este dezvoltată în subteran. Cu toate acestea, lumina naturală este folosită, atît în birouri, cu ajutorul teraselor în trepte, cît şi în laboratorul care se află la 16 m adîncime.

Experienţa proiectării unei clădiri de acest gen nu este nouă, pentru Biroul de proiectare al arhitectului D. J. Bennett, un proiect anterior fiind « Williamson Hall » — situat în acelaşi ansamblu universitar.

Pentru a transforma lumina soarelui şi a o transmite la galeriile de sub pămînt, adică două etaje mai jos, au fost utilizate două sisteme solare active. Unul este alcătuit dintr-o oglindă rotativă, cu un mecanism automat ce adaptează mişcările oglinzii în funcţie de poziţia soarelui. Razele pătrund printr-un dispozitiv simplu de lentile direct la intrarea în galerie. Cel de al doilea sistem este un fel de periscop, la scară mare, care transmite imaginile, în mărime naturală, de la exterior la interiorul aflat sub pămînt. Imaginile sînt proiectate tridimensional pe un ecran « à trompe l'œil ». Astfel, e creată impresia de a zări imagini reale, cînd e deschisă fereastra.

Printr-un grup de oglinzi reflectorizante, ce utilizează proprietăţile lentilelor Fresnel, lumina soarelui este dirijată pentru a lumina natural marile coridoare ale laboratorului central.

Întregul perete sudic acţionează ca un colector şi se compune din 46 cilindri care conţin apă şi o sare specială, fiecare fiind aflat între 2 oglinzi reflectorizante.

Încălzirea se poate realiza în două moduri: unul cu stocare de căldură pentru perioada de primăvară-toamnă şi altul cu încălzire instantanee, prin curent de aer, pentru perioada iernii.

O problemă dificilă, pe care acest proiect a rezolvat-o într-un mod remarcabil, a constituit-o prezenţa apei subterane, care s-a dovedit a fi un adevărat riu ascuns. După ample lucrări de îndepărtare a apei şi de drenare, clădirea a devenit o structură amplasată pe o insulă subterană, apa fiind utilizată la sistemul de răcire a aerului condiţionat.

Construcţia, prin felul în care a fost proiectată, economiseşte pînă la 50% din combustibilul necesar încălzirii obişnuite, reprezentînd astfel un prototip ce poate fi aplicat şi la alte clădiri.

L'INDUSTRIA DELLE CONSTRUZIONI nr. 144/1983

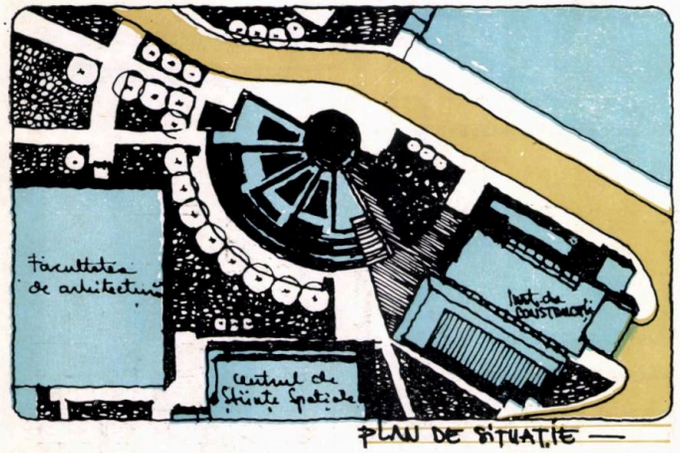

PLAN DE SITUAŢIE —

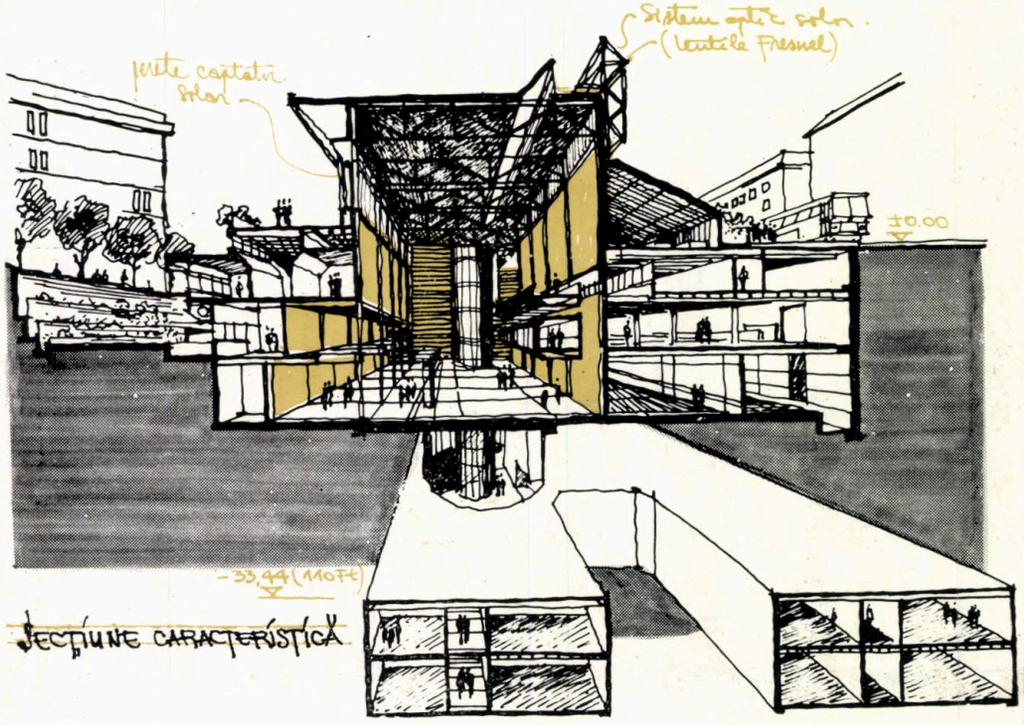

SECŢIUNE CARACTERISTICĂ

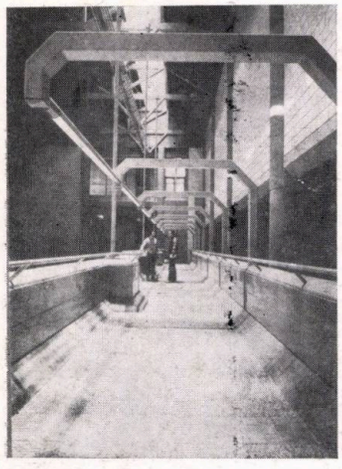

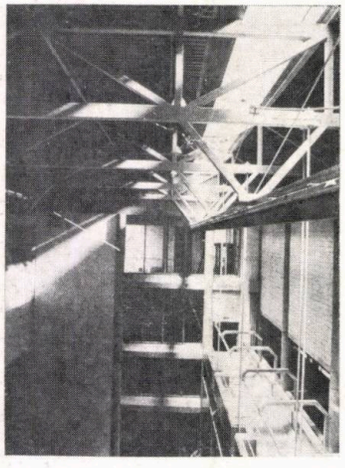

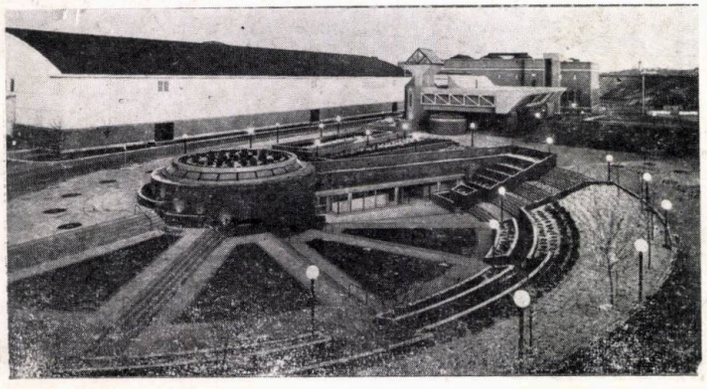

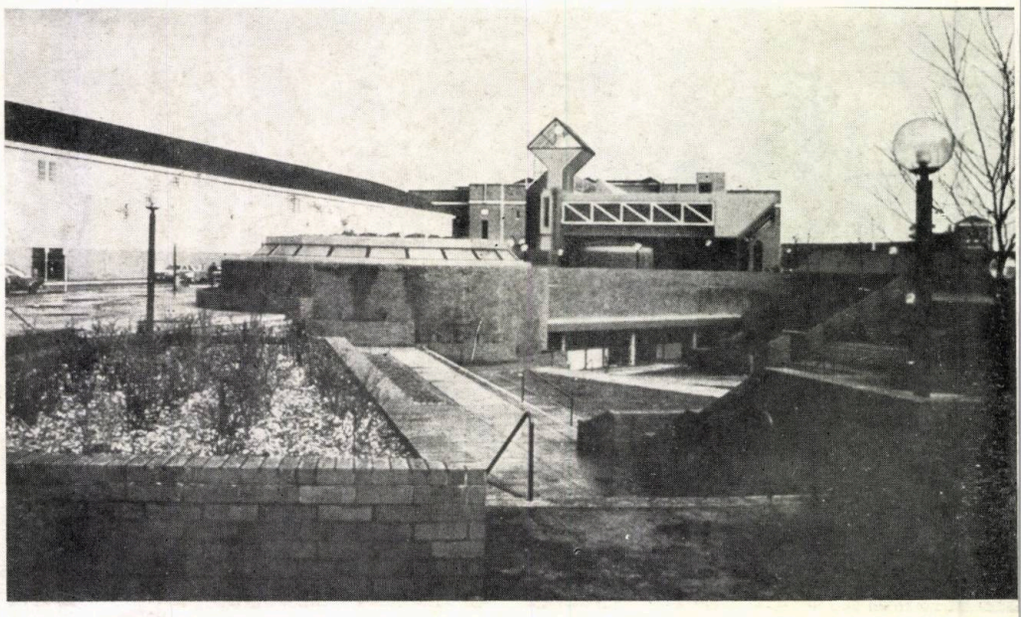

'alatul „OMNISPORT" din Bercy-Paris, Franța

rhiecți: Michel Andrault, Pierre Parat, Aydin Guvan
ginер: Jean Prouvé

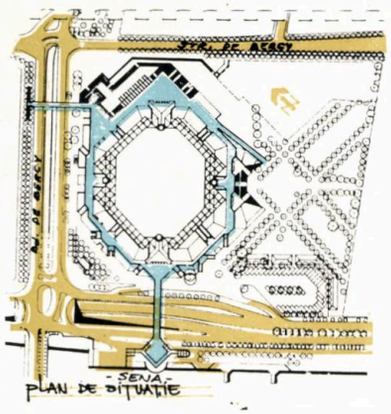

TECHNIQUES & ARCHITECTURE
nr. 353/1984
L'ARCHITETTURA CRONACHE E STORIA nr. 345/1984

Această mare sală polivalentă, destinată celor 10 milioane de locuitori ai Parisului și construită în partea de est a metropolei, a stîrnit, încă de la început, vii dispute.

Unii îi reproșau estetica oarecum simplistă, alții caracterul robust sub care se prezintă sau polivalența exagerată.

Nu trebuie, însă, neglijat faptul că multifuncționalitatea a constituit o cerință a temei, sala trebuind să se poată amenaja pentru 24 de discipline sportive, pentru spectacole muzicale, de operă sau varietăți. În varianta cea mai spațioasă, sala trebuia să poată găzdui 17 000 spectatori.

Atît necesitățile de ordin funcțional, cît și cele de ordin plastic, au condus la o formă de trunchi de piramidă cu baza octogonală.

Cu toate dimensiunile sale excepționale: 30 m înălțime, 230 m lungime și 200 m lățime la bază, clădirea, situată în vecinătatea viitorului parc din Bercy, tinde să se integreze destul de bine, împrumutînd chiar pe părțile laterale ale ei o parte din gazonul parcului. Acest lucru contribuie la diminuarea impactului vizual.

Vecinătatea Senei a împiedicat realizarea unui subsol mai dezvoltat, care să cuprindă și alte anexe.

În ceea ce privește plastica arhitecturală a fațadei, se observă o suprapunere în straturi orizontale a materialelor; de la piatra albă, a scărilor, la verdele gazonului de pe taluz, iar deasupra acoperișul metalic generos, care realizează trecerea spre culoarea cerului. Palatul Omnisport se prezintă, în primul rînd, ca o remarcabilă realizare inginerească, fiind una din ultimile lucrări ale renumitului inginer Jean Prouvé.

Acoperirea acestei săli s-a realizat cu o structură tridimensională din grinzi zăbrelite de 4 m înălțime.
Acoperișul, cu o deschidere liberă de 80 m, reazemă pe 4 stîlpi din beton armat de 6 m diametru.

Publicul accede în foaierul ce înconjoară marea sală, prin 8 intrări.
La interior, s-au utilizat finisaje mai rezistente ca: beton aparent, ceramică, iar tîmplăria este metalică.

Polivalența sălii cerea, desigur, și o parte mecanică ce nu trebuia să incomodeze cînd nu era utilizată.

Diferitele configurații ale sălii se organizează în jurul unui element fix — pista de ciclism — o bandă elipsoidală de 7 m lățime. Ea poate fi încălecată de gradene mobile de 11 m lățime și care pot fi manipulate cu patru macarale de 5 t, ce se deplasează pe șine montate pe intradosul șarpantei.

O grilă tehnică, formată dintr-o rețea de 1,3 Km de pasarele fixe, acoperă aproape în întregime sala la o înălțime de 24 m. Această rețea este completată cu o alta, alcătuită din 47 pasarele mobile, ce se deplasează vertical, de la 12 la 24 m, iar în poziție ridicată pot dispare în grosimea șarpantei metalice. Cortinele metalice care formează sistemul de compartimentare sînt, de asemeni, escamotabile în șarpantă.

Din punct de vedere fonic, sala permite, în unele cazuri, să se desfășoare și concerte cu o acustică naturală (avînd durata de reverberație inferioară celor 2,5 secunde).

Pînă în prezent, în sală, au avut loc o serie de spectacole sportive, un concert — « Requiemul » de H. Berlioz, cu așezarea dirijorului în centru — și opera « AIDA » de G. Verdi (într-o configurație de teatru antic — fiind un spectacol de amploare cu 1400 cîntăreți și 14 000 spectatori).

Scara și echipamentul scenic al palatului OMNISPORT din Bercy — prima realizare a unei noi generații de săli de spectacole — permite o punere în scenă spațială, eliberată de limitele unei scene tradiționale, permițînd astfel o multitudine de posibilități.

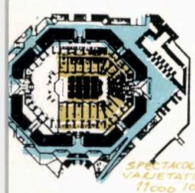

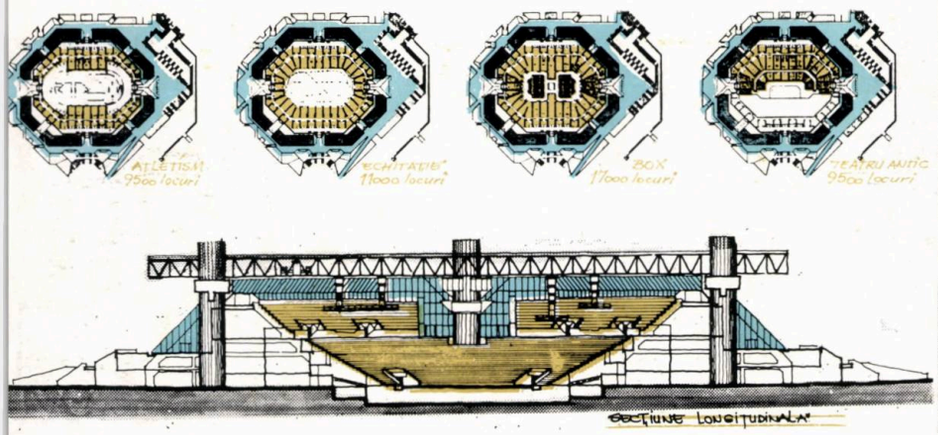

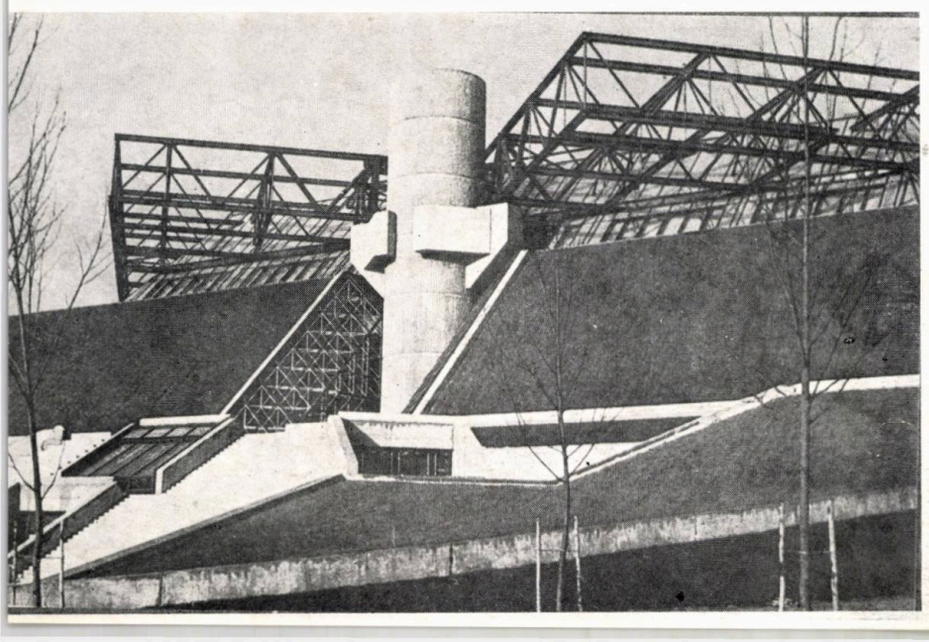

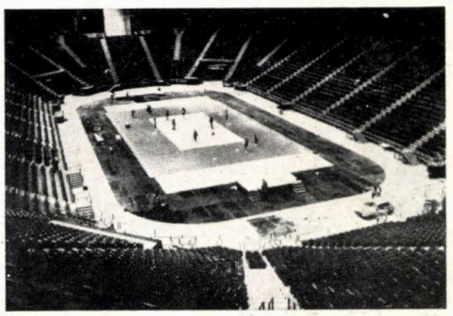

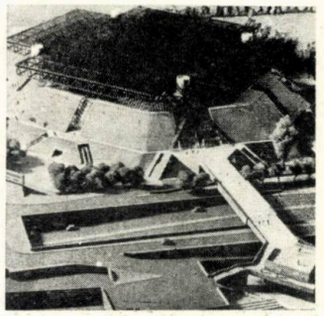

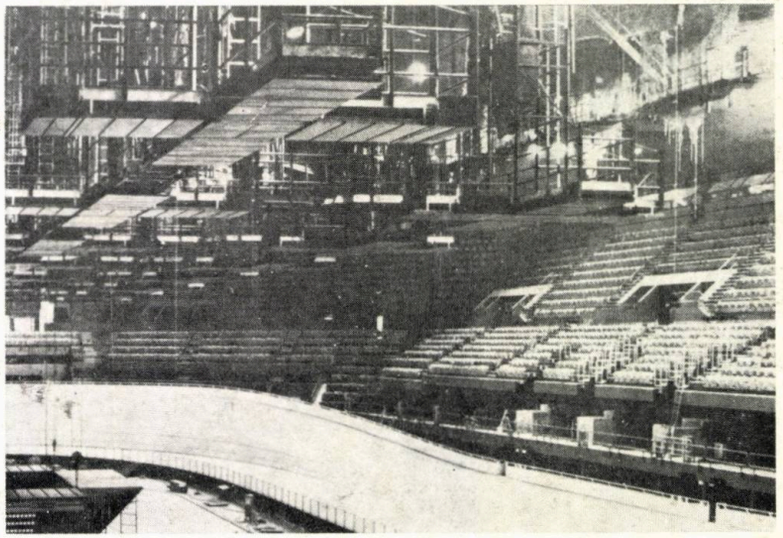

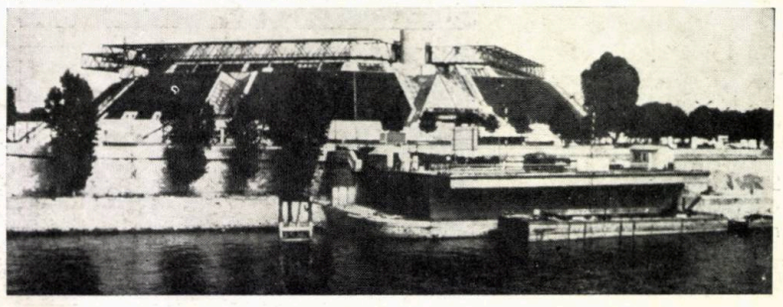

Şcoala Owen din Nashville — Tennessee, S.U.A.

Arhitecţi: Hellmuth, Obata şi Kassabaum

Amplasată în Nashville — statul Tennessee, această şcoală aparţine Universităţii Vanderbilt. Terminată în 1982, realizarea grupului « H.O.K. » este cu totul deosebită, prin modul în care a reuşit să pună în raport « NOUL » cu « VECHIUL ».

Primele studii pentru definirea unei teme au început în 1977. La început, însă, se hotărîse demolarea construcţiei existente, una din cele mai vechi din piaţa oraşului şi care reprezenta vechiul sediu al Institutului de Mecanică — o construcţie din cărămidă în stilul « goticului victorian », realizată în anul 1888.

După lungi demersuri, făcute de arhitectul Obata, unul din membrii grupului de proiectanţi, s-a renunţat la demolare. Problema care se punea era, deci, de a restaura şi integra un edificiu vechi unei construcţii noi.

Noua construcţie trebuia să preia, prin material şi formă, un oarecare spirit din arhitectura vechiului edificiu rezultînd, în final, o lucrare cu un aspect unitar şi atrăgător.

Noul edificiu al şcolii este orientat spre interior, unde închide o curte circulară, prin care sînt luminate spaţiile ce o mărginesc. Construcţia cuprinde: o sală de conferinţe (181 locuri), o sală de reuniuni, birouri pentru corpul didactic, o bibliotecă pe două niveluri, un centru audio-vizual, aule, spaţii pentru odihnă şi discu săli de cursuri ş.a.

Holurile au fost gîndite şi proiectate mai generos, ele fiind, numai spaţii de trecere ci şi spaţii pentru odihnă, discuţii, conta între studenţi şi profesori.

Holul, realizat pe două niveluri, se desfăşoară în jurul cu interioare de care-l desparte doar un perete complet vitrat. reprezintă principala piesă destinată acestor funcţiuni de comu care între indivizi, motiv pentru care s-a urmărit realizarea u atmosfere luminoase, cu caracter prietenos, comunicativ, odihnit

Partea exterioară a construcţiei este îmbrăcată cu cărămidă un roşu-portocaliu, material caracteristic arhitecturii locale. Pen a deschide puţin tenta generală dată de acest finisaj, spre curt interioară, tîmplăria metalică a fost vopsită în alb.

Această realizare constituie un excelent exemplu de cum trebui să fie integrată o construcţie veche într-un ansamblu ar tectural nou, rezultat obţinut tocmai prin preluarea, cu mijloa moderne, a trăsăturilor arhitecturale caracteristice existentul

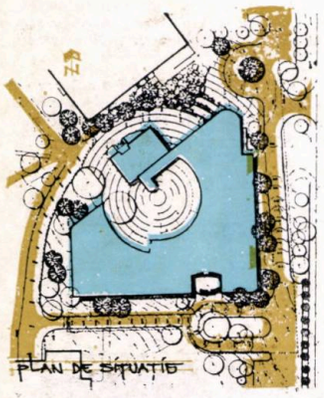

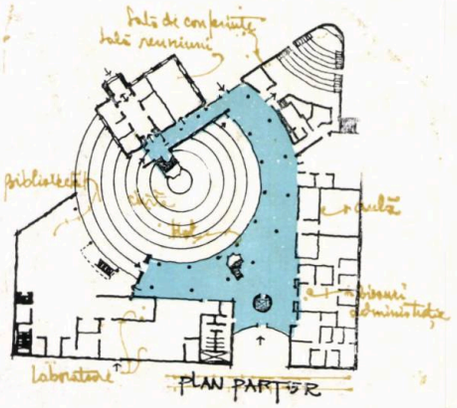

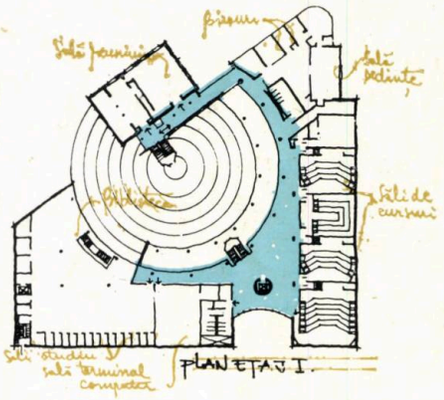

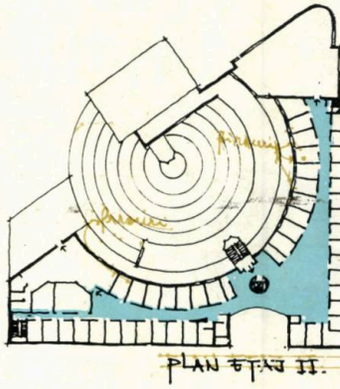

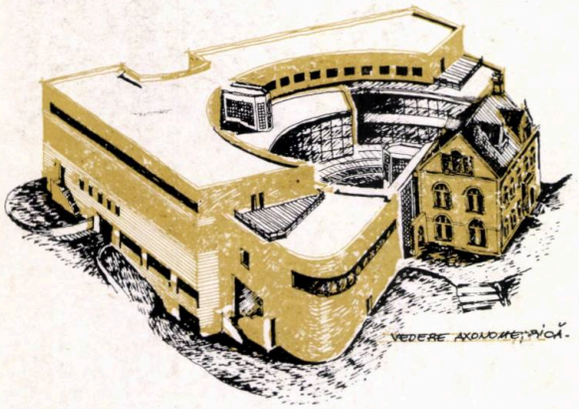

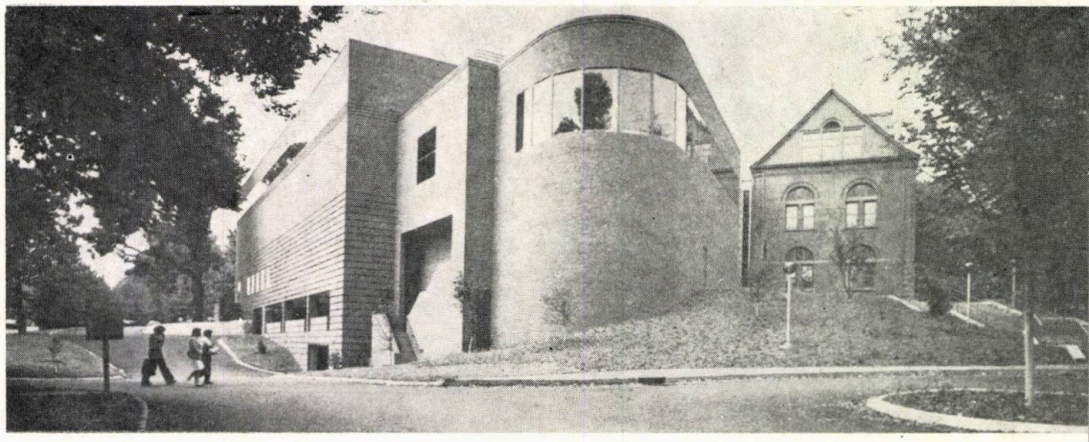

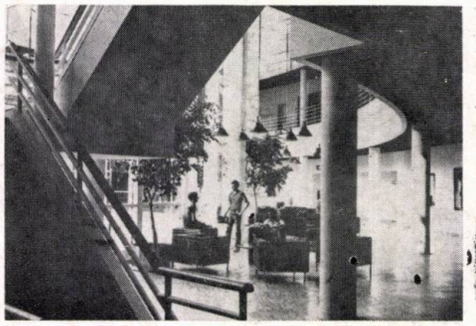

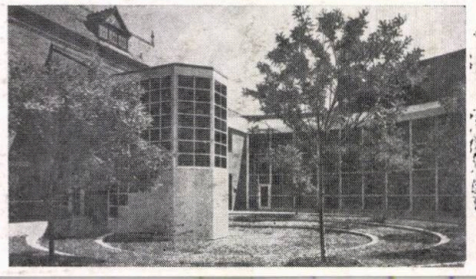

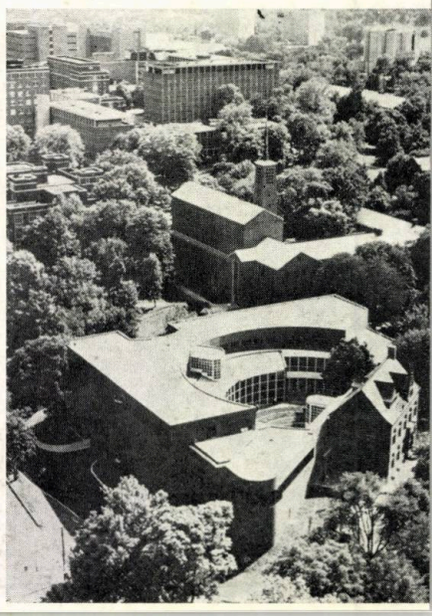

CONSTANTIN POPOVICI AZI

Expoziția de sculptură, pictură și grafică a lui Constantin Popovici, deschisă în lunile mai-iunie la Muzeul Artă al Republicii Socialiste România constituie ul din evenimentele majore ale vieții artistice bucu-ștene.

Locul principal îl ocupă, bineînțeles, lucrările de ulptură, pe care, de altfel, ne propunem să le trecem ccint în revistă, selecționînd cîteva exemple care ustrează tematicile mai importante.

În lucrările monumentale anterioare, Constantin povici ne-a obișnuit cu o manieră figurativă de expri-are, în care modalitățile de stilizare, de o mare varie-te și originalitate, sînt întotdeauna acordate mesajului eatic. Sculpturile de mai mici dimensiuni, din actuala expoziție, ne dezvăluie un artist care stăpînește deopotrivă și procedeele de evidențiere ale unor adînci semnificații prin reducerea volumelor la o esență simbolică.

Constantin Popovici, chiar cînd este prins în mrejele geometrismului, fascinat de jocul neîngrădit al formelor pure în spațiu, respinge formulările riguros abstracte.

« *La custrele* » (1) reprezintă nu numai frumoase exerciții de organizare constructivă a unor structuri în spațiu, ci și pretextul deschiderii către o lume de mult apusă, în care toate determinările formale și-au pierdut înțelesul originar și în care toate certitudinile au devenit mistere.

Se poate remarca, la multe din lucrările artistului, realizate în perioade diferite, dorința de a controla cu voința sa creatoare, nu numai suprafețele larg vizibile, ci și interiorul volumelor, tratînd obiectul de artă ca pe o construcție autonomă ca imagine și semnificație, cu înveliș și conținut propriu, fără a fi o replică mai mult sau mai puțin stilizată a unor entități dintr-un domeniu diferit al realității. Cred că, în accepțiunea lui Constantin Popovici, sculptorul nu plăsmuiește forme și imagini, ci concepe creaturi sau mecanisme complexe, a căror încărcătură funcțională sau vitală este excitată și pusă în valoare în procesul contemplației.

Desigur, pentru sculpturile de mici dimensiuni, dualitatea înveliș-conținut nu poate îmbrăca un aspect disociativ, ca în cazul marilor ansambluri în care străbaterea parcursului din afară-înăuntru generează ipostaze diferite de contemplație. În cazul « *Lacustrelor* », o excepție în această expoziție, calitatea lor de model redus al unor structuri destinate prin definiție delimitării unor spații cu o funcționalitate foarte precisă, dihotomia pur conceptuală interior-exterior apare prin reflex.

« *Sacrificiile* » (2, 3, 4) sînt poate cele mai reprezentative lucrări pentru etapa actuală de creație a lui Constantin Popovici, prin puritatea volumelor și prin încărcătura simbolică de un adînc rafinament. Vergeaua de oțel, o armă rece și dură, străpunge într-o rană adîncă corpul din lemn de gorun cald, plin de viață, îndoit cu umilință într-un gest de adîncă durere. Numai ideea de sacrificiu poate înnobila o astfel de suferință, conferindu-i și înțelesurile unor străvechi mituri.

Prezența mai multor variante din fiecare tip tematic confirmă rolul complex al obiectului de artă — mijloc de transmitere a unui mesaj cu bogate semnificații, care completează valoarea lui intrinsecă. Poate că autorul dorește să ne sugereze o dimensiune temporală, să structureze într-o analiză diacronică legitatea unei deveniri. Poate că fiecare variantă este o secvență a unei mișcări complicate sau, dimpotrivă, o ipostază autonomă, o etapă de studiu.

În cazul « *Himerelor* » (5, 6, 7), ambiguitatea titlului se potrivește foarte bine imaginilor, aflate la limita

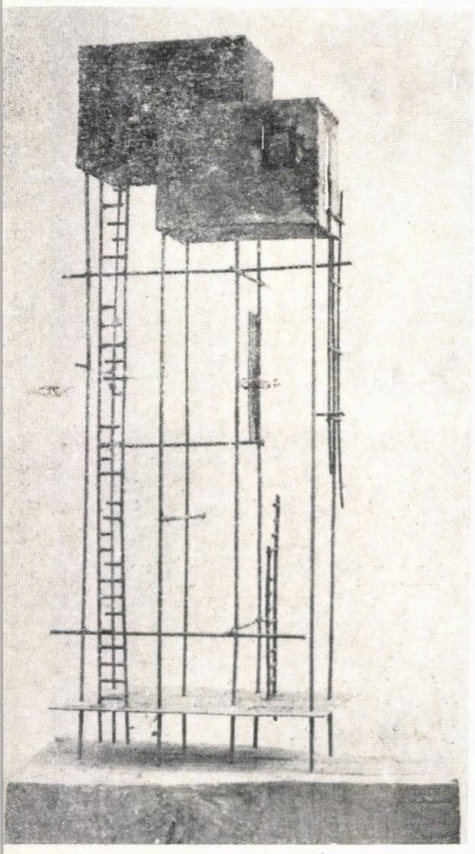

1

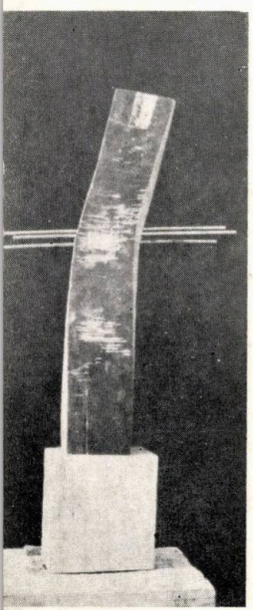

2 3

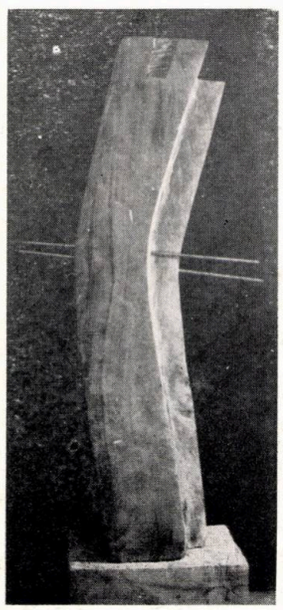

4

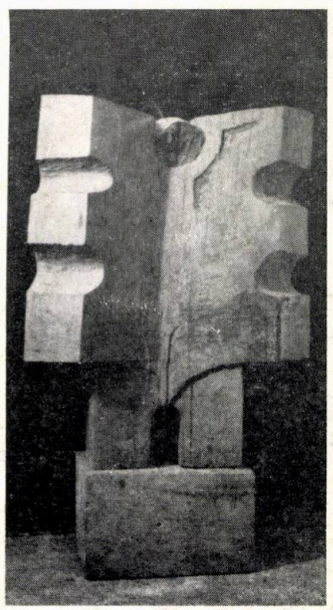

5

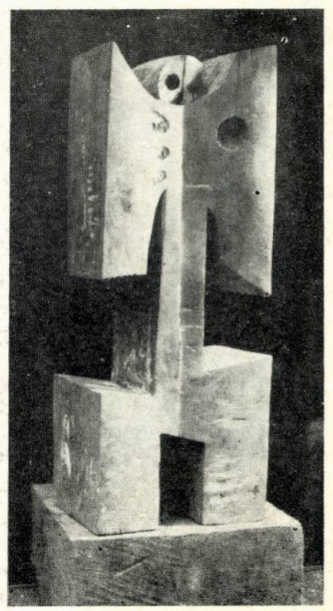

6

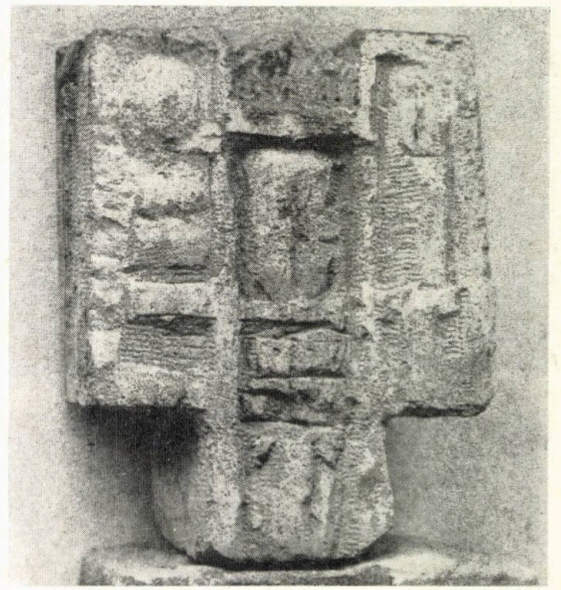

7

1. Lacustrele — 2. Sacrificiu I — 3. Sacrificiu II — 4. Sacrificiu III — 5. Himeră, Hecate — 6. Himeră II — 7. Himeră III

→

dintre figurativ și abstract, dintre stilizare și geometrism elementar. Incertitudinea apartenenței la lumea vie a acestor structuri, organizate totuși după legi biologice, facilitează incursiunea în domeniul fantasticului suprarealist, deși dinamismul compoziției și agresivitatea contururilor sînt specifice expresionismului.

Lucrările cu structură antropomorfă pun în valoare varietatea și rafinamentul procedeelor de stilizare pe care le stăpînește artistul. « *Familia* » (8) oferă, din unghiuri de vedere diferite, un joc al formelor care par identice. Privind cele cîteva sculpturi botezate « *Singurătate* » (9, 10), înțelegem că aspectul greoi, de carapace, al învelișului exterior, presupune o agitație interioară, o sensibilitate disimulată, care trebuie protejată.

La « *In memoriam* » (11), pentru a obține efectul de monumentalitate, autorul folosește binecunoscutul procedeu al falsei perspective ascendente, realizată prin reducerea forțată și progresivă a volumelor registrelor superioare. Monumentalul este căutat și în alte lucrări, ca « *Mîndrie* » (12) sau « *Remember* » (13, 14), toate structurate pur geometric, fără aluzii antropomorfe sau zoomorfe. Desigur numai din mîndrie, lemnul, cald și viu, moale și expresiv, împrumută înfățișarea colțuroasă a pietrei, dure, reci și imuabile. Contemplînd cele două « *Remember* »-uri, recunoaștem că semnificația esoterică a unui simbol totemic necunoscut este la fel de greu de reconstituit ca forma și înțelesurile originare ale întregului dispărut din care nu ne-a mai rămas decît un fragment misterios.

« *Zborul* », ca simbol al înălțării spirituale, al efortului de a cuceri imensitatea spațiului, al evadării din banalul cotidian și al curajului, este poate subiectul cel mai frecvent abordat de Constantin Popovici. Înțelegem zbuciumul unei păsări încordate în cea din urmă convulsie a unui decolaj ratat (15), ne emoționează aripi lipsite de viață, străpunse de o rană oribilă, grele, nemișcate într-o ultimă extensie (16, 17).

Ce simbol poate fi mai semnificativ pentru o via de artist, decît silueta unei păsări în zbor? (« *Proiect pentru monumentul meu* » — 18).

Arh. CRISTIAN POPESCU-IALOMI

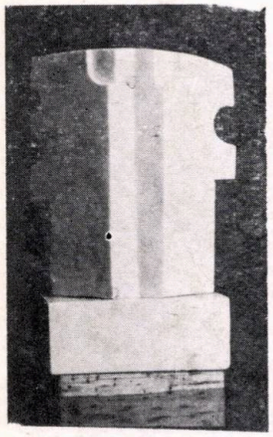
8

9

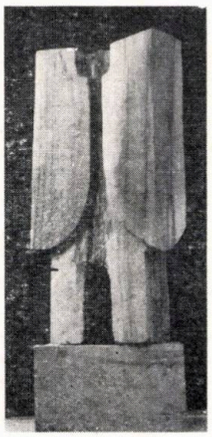
10

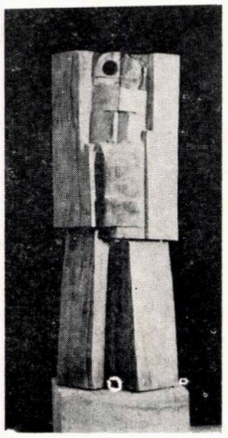
11

12

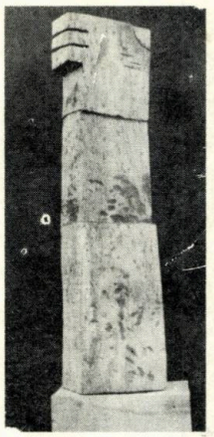
13

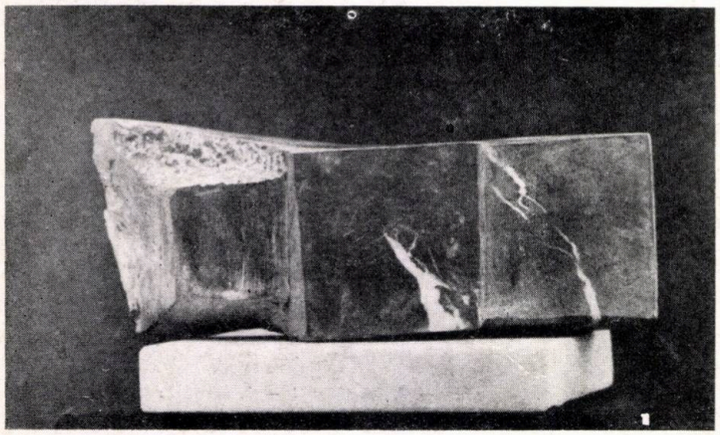
14

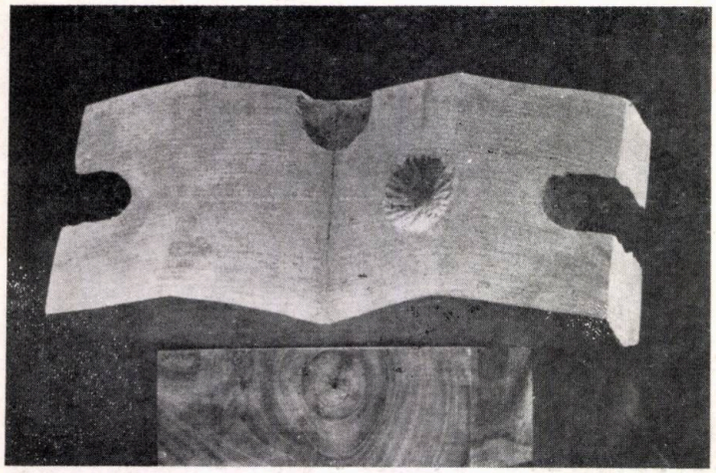
16

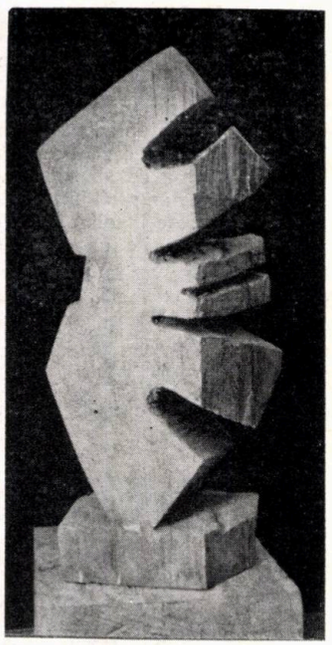
15

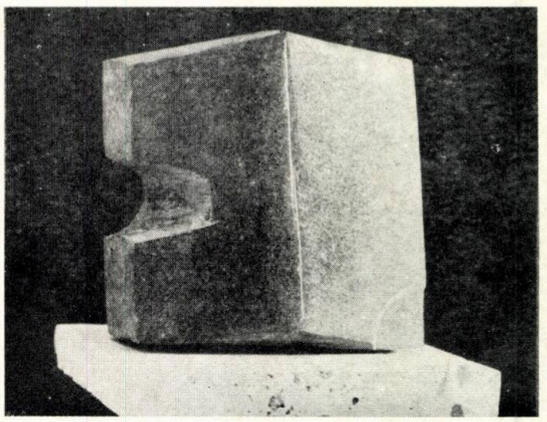
17

8. Familia — 9. Singurătate I — 10. Singurătate II — 11. In memoriam — 12. Mîndrie — 13. Remember I — 14. Remember II — 15. Zbor ratat I — 16. Pasăre rănită dimineața — 17. Zbor ratat II — 18. Proiect pentru monumentul meu

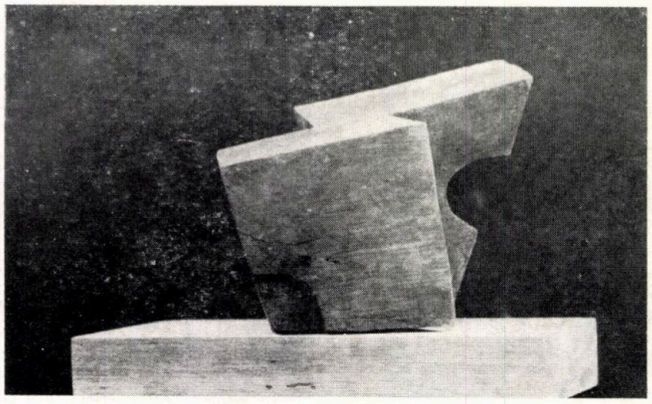
18

ION TRUICĂ

EXPOZIȚIA DE GRAFICĂ — APRILIE 1985 — SALA DALLES

Trilul numelui lui ION TRUICĂ reflectă complexa ersonalitate a omului-artist, simultan cu semnul rafic ce-l definește. Într-adevăr, sufletul acestui finat creator se rostește și se scrie într-o identitate cristal cu numele lui. Arta lui Truică e condensată simpla înșiruire a acestor nouă litere, ce ni-l evocă intr-o mare forță sugestivă.

Pe răbojul meu afectiv, i-am gravat definitiv numele b pura vibrație a rostirii lui și el se află sub zodia nefăcutelor.

Complexitatea și profunzimea gîndirii lui Truică potrivesc înfățișarea spre noi, prin semne subtile, delung meșteșugite, rod viu al esențializărilor din țelepciunea lumii prin veacuri. Ivite din buchiile elor bătrîne, în chipuri noi, sînt zboruri de o clipă cîmpul hîrtiei, fixînd, prin evoluții savante și ncise, adevăruri eterne.

Artistul este un meticulos și zelos lucrător pe tărîmul tei filmului de animație, acolo unde trebuie să arzi pădure pentru a scoate flacăra unui chibrit, care... stinge fulgerător, consumînd în fărîma de clipă iașe forțe extrase cu tenacitate din străfunduri.

Arta lui este menită să ne revele esențe și de aceea tistul vrednicește atent și inspirat, distilînd, zi de zi, as de ceas, grație pură. Lucrarea lui este demnă, tută și blînd enigmatică, iar eu îi prețuiesc nobila sa creție.

Mă bucur adevărat cînd, prin portița unui zîmbet ce mi-l dăruiește reținut, îi ghicesc viitoarele izbînzi. Ca să te răsfeți cu rafinatele lui creații, trebuie să-i urmărești filmele și expozițiile. Exigent cu sine, el scoate la iveală, cu grijă și probitate profesională, reușitele sale artistice, pe care le presară, bine dozat în timp, pe simezele sălilor bucureștene.

Cartoanele lui Truică, ordonate în cicluri grafice de amplă desfășurare și invenție plastică, ritmează întotdeauna fericit ambianța expunerii. Puritatea liniei, mătasea fină a petelor larg mișcate în tușă sigură, cu accentele vii ale unor impulsuri inițiatoare de desfășurări viitoare, în zbor însuflețit, sonoritățile și dansul suav al grafiilor, forța și siguranța registrelor unor arhitecturi imaginare, liniștea tonurilor visînd senin în anotimpurile culorii, sînt transpuneri grafice vibrate metaforic din limbajele proprii simțurilor umane. Calități rare, reunite într-o alcătuire creativă de mare expresivitate, pulsînd vioi și înțelept totodată, ne asigură că drumul artei lui Ion Truică este sigur, bine strunit, cu virtuți ce ne vor aduce cu prisosință noi satisfacții viitoare.

Arh. BOGDAN GHEORGHIU

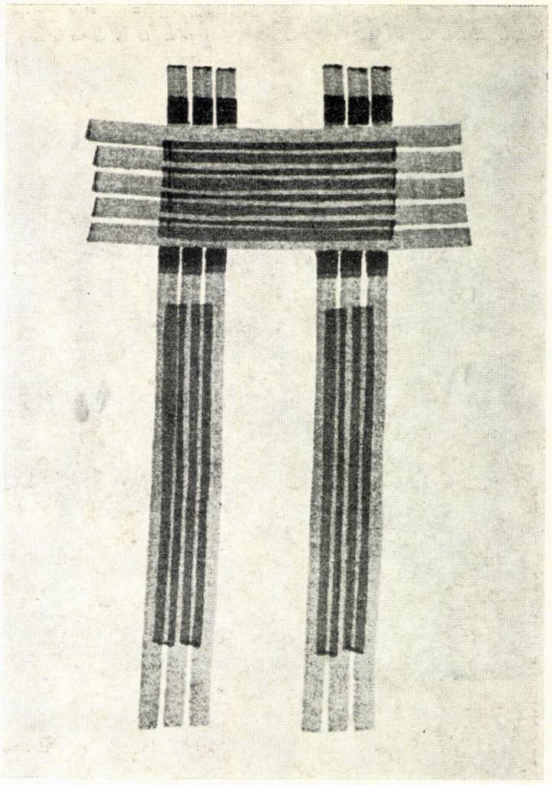

3

1,2. Grafii orientale — 3,4. Arhitecturi imaginare — Poartă și Fereastră — 5, 6, 7. Arhitecturi imaginare — Piramide

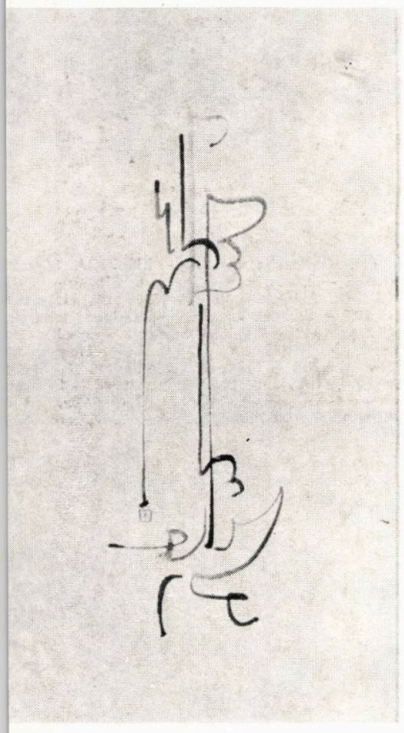

1

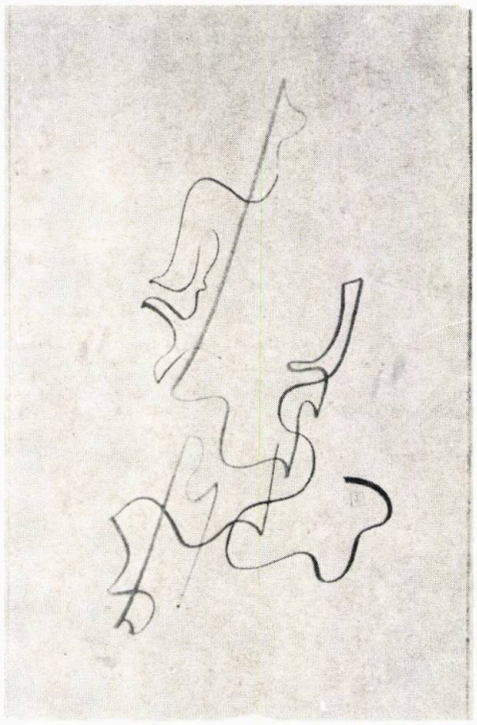

2

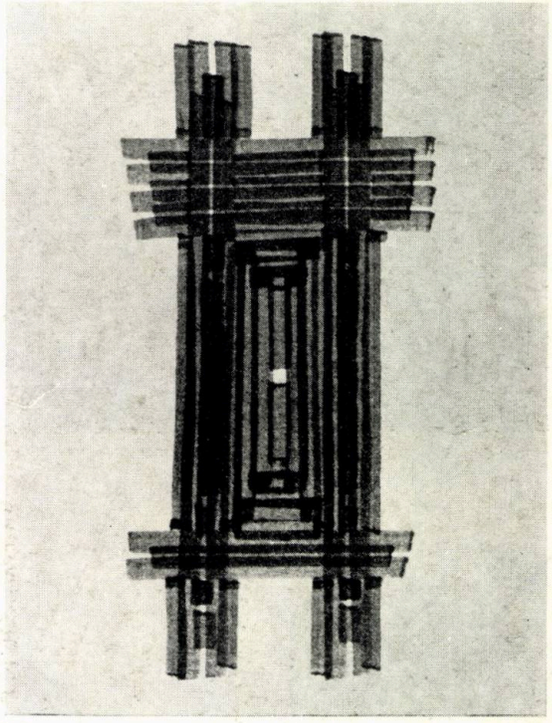

4

5

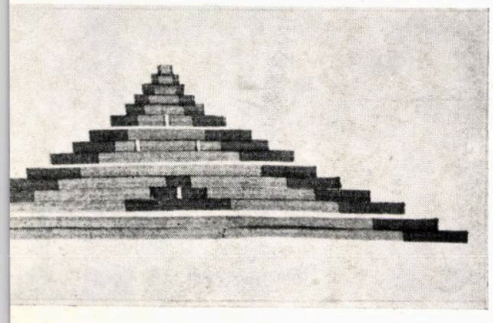

6

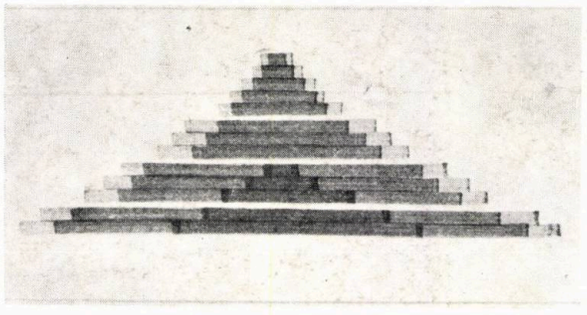

7

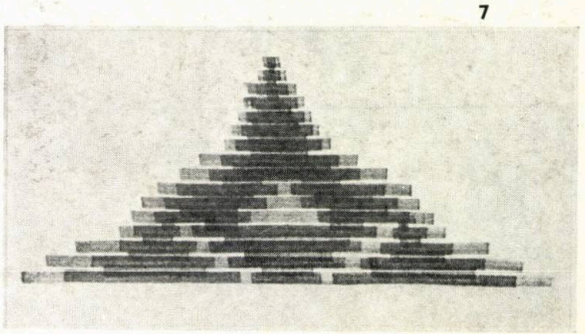

arhitectura privită de arhitecţi...

1

2

3

1. Bogdan Gheorghiu — SIBIU — 2. Prof. em. Gheorghe Simotta — BISERICA SFÎNTU NICOLAE DOMNESC DIN CURTEA DE ARGEŞ — 3. Florica Teişanu Apostoleanu — TRULI, ITALIA — 4. Gheorghe Leahu — din CICLUL BUCUREŞTIUL VĂZUT DE UN ARHITECT — 5. Prof. Nicolae G. Lupu — VORONEŢ — 6. Prof. em. dr. doc. Grigore Ionescu CAMPO E PONTE DELL'ABBAZIA, VENEZIA, 1932 — 7. Elena Florenţa Anghel — TIMŞOARA — 8. Gheorghe Leahu — din CICLUL BUCUREŞTIUL. . . — 9. Elena Florenţa Anghel — GURA HUMORULUI SAT — 10. Dan Corneliu — TRAVEE SUDICĂ NOTRE DAME PARIS, 1984 — 11. Radu Ştefănescu — ANVERS, CASA LUI RUBENS, 1984 — 12. Octav Iliescu — HĂRMAN, 1983 — 13. Dan Corneliu — CENTRUL MONT PARNASSE, PARIS, 1984 — 14. Radu Ştefănescu — MUZEUL MEMLING, BRUGGE, 1984 — 15. Octav Iliescu — CÎRŢA, 1983

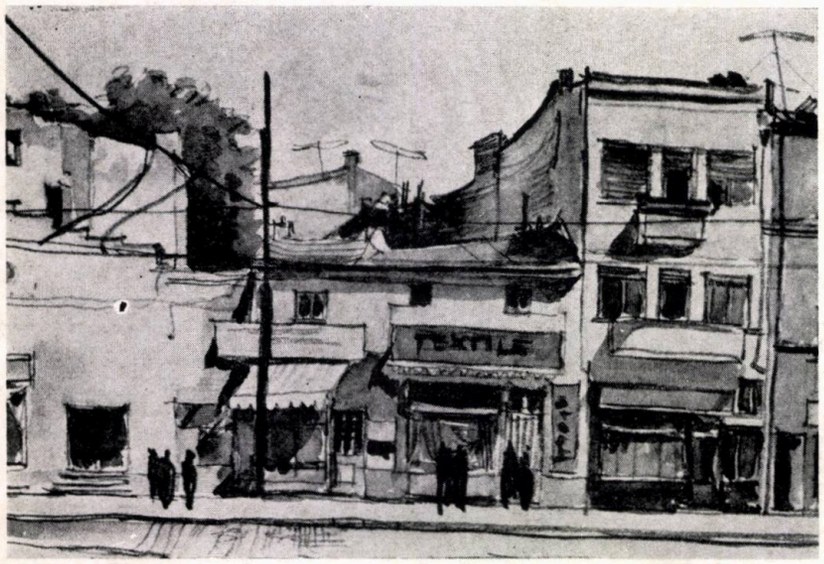

4

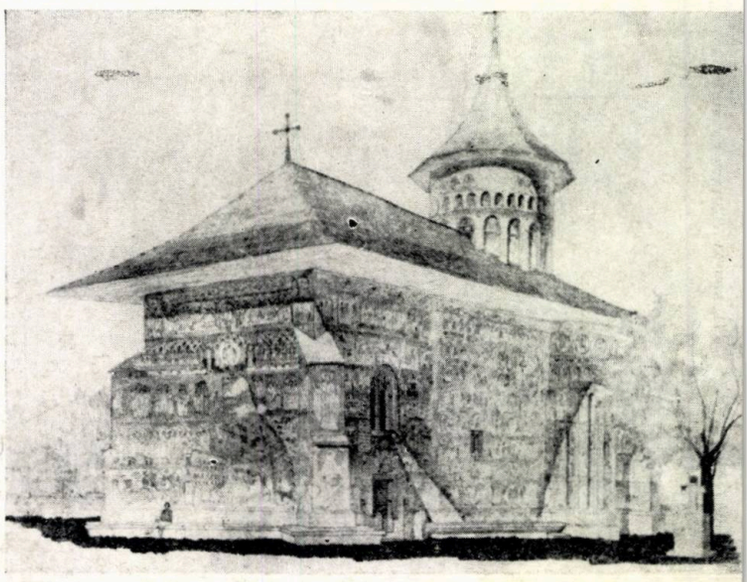

5

10

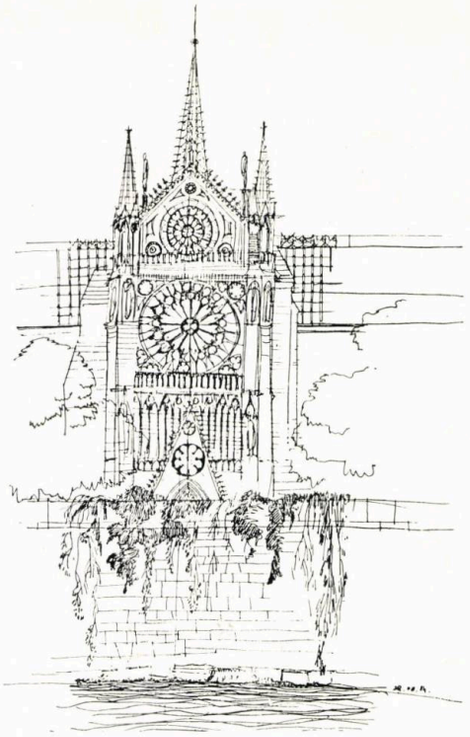

8

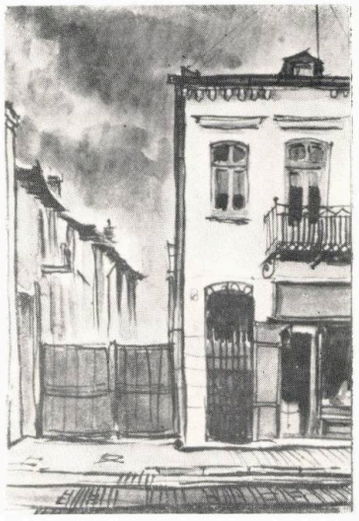

11

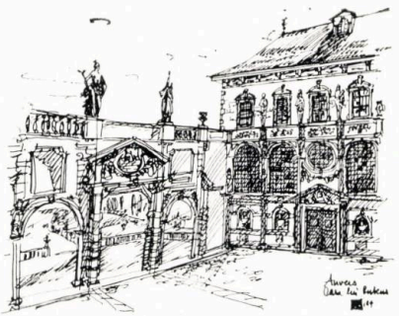

15

12

13

14

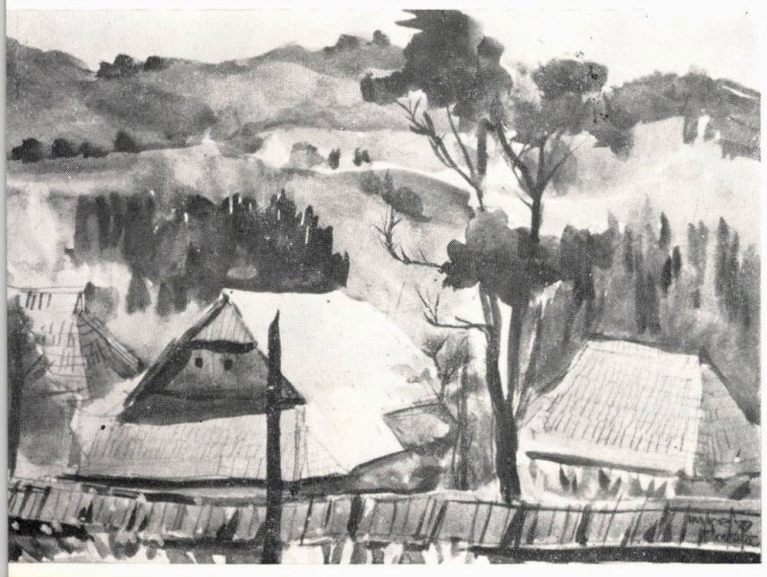

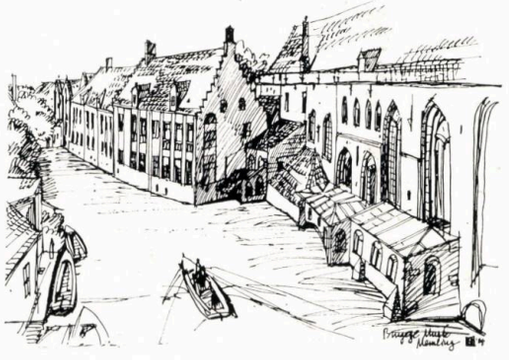

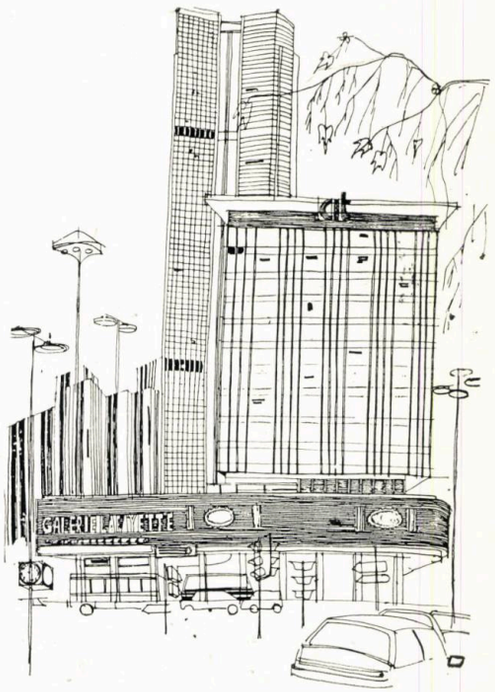

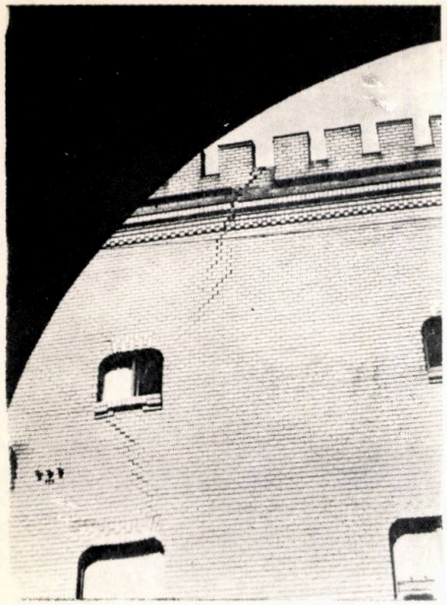

16

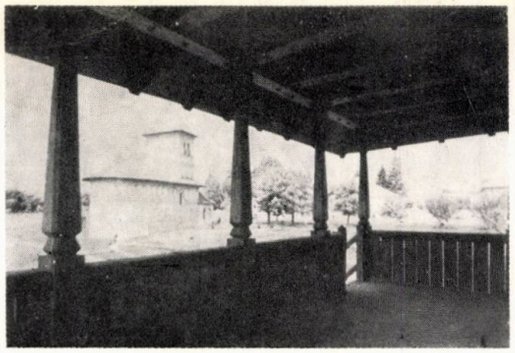

17

16. Alexandru Băban — TIMP 1984 — 17. Corneliu Borcoman — STREHAIA, 1984 — 18. Andrei Pandele — NOUL APARTAMENT — 19. Tudor Oteteleşanu — SIGHIŞOARA BASTION — 20. Ştefan Radu Ionescu — GOLEŞTI, 1975 — 21. Cornel Borcoman — CULA LUI TUDOR, CERNEŢI 1984 — 22. Tudor Oteteleşanu — CASA DIN RĂCĂŞTIE-HUNEDOARA

19

20

18

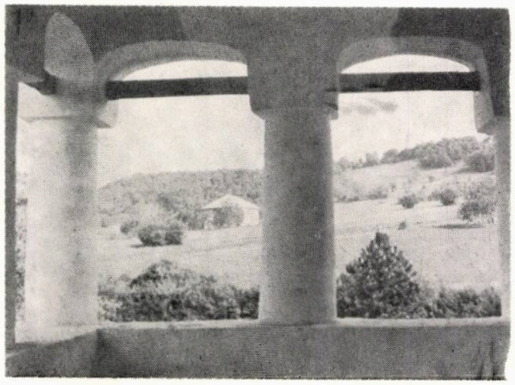

21

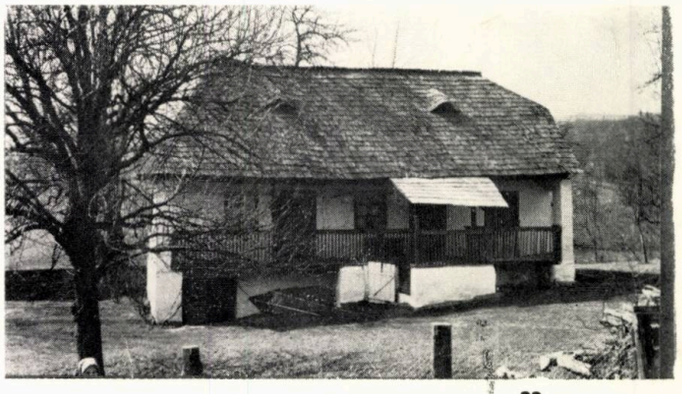

22

Lei 45

arhitectura

6 | 85

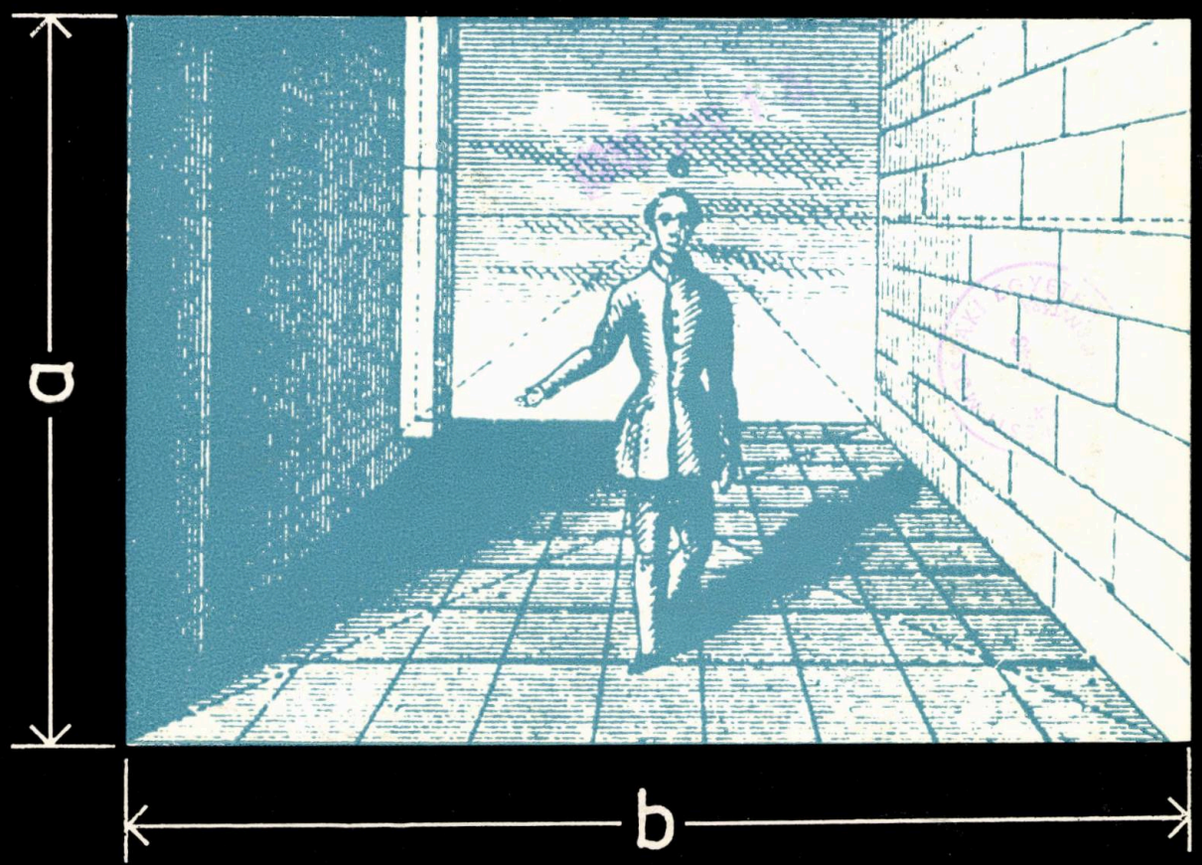

REDACȚIA (EDITORIAL OFFICE): București, str. Academiei nr. 18—20, sector 1, C.P.—597—P.O.B. ROMÂNIA, tel. 13.98.80.

ADMINISTRAȚIA (MANAGEMENT): I.S.I.A.P. (Întreprinderea de stat pentru imprimate și administrarea publicațiilor), București, Piața Scînteii nr. 1, sector 1, Oficiul poștal 33, Cont B.N.R.S.R. 64.51.20.230 filiala sector 1.

ABONAMENTE: I.S.I.A.P., șase apariții anual, 270 lei instituții și individual.

PUBLICITATE: Agenția de publicitate I.S.I.A.P. București, Calea Victoriei nr. 174, sector 1. tel. 50.47.70

ABONAMENTE PENTRU STRĂINĂTATE (SUBSCRIPTION trough) ROMPRESFILATELIA—Sectorul Export-Import Presă, P.O.Box 12201 Telex 10376, prsfir, Calea Griviței 64—66, București, ROMÂNIA. Excerpts in english, french, russian. West $ 65

TIPARUL: Întreprinderea poligrafică « Arta Grafică » București.

REDACTOR: Arh. Ștefan Radu IONESCU

MACHETARE: Arh. Ștefan Radu IONESCU
COPERTA: Arh. Dan MARIN
SECRETAR PRINCIPAL DE REDACȚIE:
Margareta PROTOPOPESCU
FOTOGRAFII: Gheorghe DUMITRU

arhitectura

SOMMAIRE **No. 1/1985**

NOUVELLES ET ANCIENNES VALEURS PATRIMONIALES

BIBLIOGRAPHIE

Nicoleta Dandu • RESTAURATIONS DE MONUMENTS • TRACÉS GÉOMÉTRIQUES • NOUVEAUX LIVRES ENTRÉS DANS LA BIBLIOTHEQUE DE L'UNION DES ARCHITECTES (page 2).

AGENDA

x x x • EXPOSITION MARCEL LAURIAN (page 2).
x x x • EXPOSITION VERA MARCU (page 3).
x x x • RÉTROSPECTIVE FLORICA TEISANU APOSTOLEANU (page 3).
x x x • NOUVELLES COTES DE VALEUR EN ART VESTIMENTAIRE — vernissage de l'exposition des architectes ANCA MISTORICA et RAZVAN LAZARESCU (page 3).

CHRONIQUE

x x x • ASSEMBLÉE PLÉNIÈRE ÉLARGIE DU COMITÉ DE DIRECTION DE L'U.A. (page 4).
x x x • PRESTIGIEUSES MANIFESTATIONS DANS LE CADRE DES JOURNÉES DE LA CULTURE SOVIÉTIQUE, À L'UNION DES ARCHITECTES (page 6).
x x x • LA TROISIÈME BIENNALE MONDIALE D'ARCHITECTURE « INTER-ARCH 85 » — SOFIA 3—9 JUIN 1985 — (page 7).

FESTIVITES DE HAUTE SIGNIFICATION (page 9).

NOUVELLES ET ANCIENNES VALEURS PATRIMONIALES

J'AI COMPRIS QUEL EST LE PRIX DE GARDER LES VALEURS TRADITIONNELLES DES AGGLOMÉRATIONS HUMAINES, interview prise à l'architecte DAN RUSOVAN par le Dr arch. Adrian Mahu (page 12).

Durant les 25 années de ma carrière d'architecte, j'ai accumulé maintes impressions et conclusions positives . . . J'estime que les grands thèmes fondamentaux, ceux ayant trait à l'aménagement et à l'urbanisme, furent correctement résolus par les architectes de Constantza; surtout avec une ouverture vers l'avenir, avec des chances pour ceux qui nous succèderont. C'est là, me semble-t-il, un fait essentiel!

Les voyages m'ont beaucoup appris à me former des opinions et à comprendre les grands problèmes qui se posent à notre métier: notamment le rapport entre l'homme et la nature et, de même, celui entre l'architecture et la société. J'ai compris quel et le prix de conserver les valeurs traditionnelles des agglomérations humaines, la grande valeur de l'éducation et de la tradition citadine.

Il paraît aujourd'hui évident que bien des conquêtes techniques qui ont conduit la société au bien-être et au confort, risquent de dégénérer, par hypertrophie, en leur contraire.

Nicolae Pruncu, architecte • MISE INTÉGRALE EN VALEUR DES MONUMENTS CULTURELS (page 22).

A mesure qu'ils vieillissent, les monuments historiques et architecturaux perdent certains des messages de culture dont ils étaient porteurs à l'origine — ou, tout au moins, ces messages deviennent si peu clairs, au fil des siècles, qu'ils en deviennent incompréhensibles pour le chercheur actuel. Mais, en même temps, selon la théorie de la restauration informationnelle, ils acquièrent des messages nouveaux, propres au passage du temps, devenant ainsi de plus en plus précieux.

Même en état de ruine avancée, les monuments conservent leur valeur, et leur habile maintien est à même de les rendre rentables à tous points de vue.

Dans le cas de monuments dont la destination change ou qui sont inclus dans des ensembles neufs, non seulement de par leur nature même, ils ne portent ombrage aux édifices nouvellement construits, mais, par leur présence au sein de nouvelles fonctions, pourront-ils fournir un subtantiel apport lorsqu'ils sont utilisés avec bonheur.

PROJETS CONCERNANT DES RESTAURATIONS — COMPLÈTEMENTS — RECONSTITUTIONS

Ştefan Balş, architecte • LA RÉSIDENCE PRINCIÈRE DE PUTNA (page 26).
Maria Marcu, technicienne arch. • LA MAISON DU No. 19, STRADA SPATARULUI — BUCAREST (page 28).

ÉTUDES ET RECHERCHES

Gheorghe Sebestyén, Dr architecte • ŞIRUL SUGĂLETE (page **33**).

DÉBATS

Mihai Macavescu, chercheur scientifique • L'HABITATION ADAPTABLE DU POINT DE VUE SOCIAL (page **35**).
Radu Drăgan, architecte • ÉTUDE DE LA RELATION ENTRE LE MODE DE L'HABITAT ET L'ORGANISATION FONCTIONNELLE DES APPARTEMENTS (page 35).

NOS DEVANCIERS

Teodor Gheorghiu, architecte — ARCHITECTURES DE REFUGE ET DEFENSE DANS LA VALLEE DE RÎMNIC SĂRAT ET DANS LA VALLEE DU NISCOV — BUZĂU (page 41).

RECENSIONS

signées par: Pr Dr Dinu Vernescu, architecte, Jean Monda, architecte, Ştefan Radu Ionescu, architecte (page 53).

ACTUALITÉS

Gabriel Negoescu, architecte • UNE APPRCCHE MCDULAIRE PCUR DES CLUBS DESTINÉS AUX JEUNES (début) (page 57).
Peter Kurta, architecte • CLUBS OUVRIERS PCURVUS D'ESPACES POLYVALENTS SELCN DES PROJETS-TYPE (page 60).

MOUVEMENT DES IDÉES

Traian Dinorel Stănciulescu, sociologue • CRISE DE L'ARCHITECTURE OU ARCHITECTURE DE CRISE? (page 64).

PAGE DE L'ÉCOLE

Mariana Cabanov, architecte • ENSEMBLE D'HABITATIONS À BĂNEASA — BUCAREST (page 65).

EVOCATIONS

Dr architecte Radu Patrulius • ADRIAN GHEORGHIU (1909—1981) (page 70).
Sans être un critique d'architecture ou un historien d'art, Adrian Gheorghiu a découvert dans l'univers des constructions, le sens de certaines réalités incluses dans l'expression cachée des virtualités de la maîtrie. Au cours de quarante années d'activité, le professeur s'est proposé de préparer des promotions d'étudiants aussi bien que ceux ouverts aux choses culturelles, à se réunir au sein du monde des arts. Au long de la voie choisie, son premier guide a été la science des sciences: les mathématiques.

COURRIER

Sorin Vasilescu, architecte • GINO COPPEDÉ — L'ARCHITECTE ET SON ÉPOQUE (page 80).
Les années de début du XXe siècle sont, pour l'architecture italienne, marquées par des recherches en vue de s'inscrire en un contexte européen, où coexistaient **l'électisme parisien, l'art nouveau** et **le néo-gothique,** une architecture qui, en tâchant d'employer une certaine spécificité nationale, fais aitappel aux styles de **la néo-renaissance,** au **néo-florentin,** du **néo-médiéval.**

A la croisée des tendances nationales et de celles internationales, COPPEDÉ cherche et trouve sa voie propre.

CADRAN

Rubrique rédigée par l'architecte Mircea Secăşeanu (page 84).

DESIGNS-ARTS

Ruxandra Ionescu • PEINTURE ET ART GRAPHIQUE CHEZ CĂLIN HOINĂRESCU (page 87).

INDUSTRIAL-DESIGN

PORTRAIT D'UN DESIGNER: DRAGOŞ GHEORGHIU (page 88).

arhitectura

SUMMARY **N. 6/1985**

TYPIFICATION— DIVERSIFICATION— ADAPTABILITY (II)

BIBLIOGRAPHY

Nicoleta Dandu • MUSEUMS • CULTURAL CENTRES • EMBASSIES (p. 2)

AGENDA

Arch. Mihai Pienescu • WIENER WERKSTÄTTE 1903—1932 (p. 3)

x x x • Exhibition — SORIN GROSEANU-PISCURI — PAINTINGS (p. 4)

x x x • "IMAGES FROM PARIS" — DRAWINGS EXHIBITION-ARCH DAN CORNELIU (p. 4)

x x x • "EXPO-GRUP" OF CONSTANTZA, AGAIN IN FOCUS OF CULTURAL LIFE OF THE SEASIDE (p. 5)

Arch. Corneliu Borcoman • THE BREATHTAKING WOOD MONUMENTS OF SALAJ (p. 6)

Most praiseworthy is the initiative of the Union of Architects to include — among the documentary trips it organizes — the visit of the outstanding architectural values of Sălaj county as well.

Particularly for an architect — but also for everybody else — a trip to the Sălaj area is, I reckon, a wonderful opportunity to become acquainted with one of the golden links in the chain of old European architecture in wood.

Mythic and strangely resonant names of villages, such as Păușa, Ciumîrna, Bîrsău, Ileanda, or some others recalling historic places and times such as Românași, Romita, Răstoci, Almașu, are only some of more than fifty, marking the existence of certain Sălaj-ian objectives deserving our full attention.

CHRONICLE

x x x • AWARD OF 1984 U.A. PRIZES (p. 6)

x x x • "ARHITECTURA" REVIEW — AT 80 (p. 8)

"ARHITECTURA" Review published by the Union of Architects in the Socialist Republic of Romania celebrates its 80-ieth year.

THE CONGRESS OF SCIENCE AND EDUCATION, NOVEMBER 28—29-th, 1985, INTENSIFICATION OF PROGRESS BY MEANS OF SUCCESSFUL RESEARCH AND PERFECTING-IN TEACHING AND ACQUIREMENT OF THE NEW (p. 9)

Prof. Dr. Arch. Corneliu Dumitrescu • THE TASKS INCUMBENT TO ARCHITECTURE AND ARCHITECTURAL EDUCATION IN THE LIGHT OF THE FIRST CONGRESS OF SCIENCE AND EDUCATION (p. 10)

Expression of the democratism of our socialist society, the Congress represented the background for our researchers and teachers to manifest their engagement to devotedly work and build-up the new society in Romania.

Moreover, it was a welcomed opportunity to re-assert the care of our party and state for the development of science — that fundamental lever in edifying the new society as well as in the development of education providing the manpower required in the economico-social changes stipulated in the Documents of the XIII-th Congress of the Romanian Communist Party, as appreciated by Comrade Nicolae Ceaușescu, Secretary General of the Party, in his speech to the Congress.

The Congress of Science and Education occassioned the formation of the National Council of Science and Education, a broad organism, whose leadership is entrusted to Comrade Acad. Dr. Eng. Elena Ceaușescu. The new Council assumes the role to coordinate the activity of the two domains and to turn into good account the important research and creative potential and its orientation towards solving up the important tasks of the 1986—1990 five-year plan as well as of the perspective period until 2000.

Our domain of activity is involved in the numerous targets of the research programmes of the Congress stipulating the intensification of the technical progress in order to implement the tasks set forth by the next five-year plan, the necessity to modernize the manufacturing technologies, the judicious use of the raw materials and energy, re-entry into the production process of the re-usable materials.

NICOLAE CEAUȘESCU AGE — TWO DECADES OF GRAND ARCHITECTURAL-URBANISTIC ACHIEVEMENTS (p. 12)

TYPIFICATION-DIVERSIFICATION-ADAPTABILITY (II)

Dr. Arch. Mircea Enescu • PREOCCUPATIONS FOR THE FUTURE (p. 14)

Within the range of possible actions meant to decrease the fuel consumption are also those regarding the buildings and built-up assemblies.

The implementation at a highest pace of wide-scale civil engineering works specially the housing and production units, has imposed a typified design activity likely to be required in the future, both in our country and abroad.

Therefore, it becomes obvious that by means of typified designs we must keep on approaching certain perspective solutions showing greater efficiency as far as the decrease of energy consumption during the serviceability of buildings is concerned.

The aspects we have approached do not embrace but to a little extent the issue of the thermal comfort of housing units; we just try to stress the effort of architects, that must be made together with the other specialists, in order to achieve such energy saving. It evolves the idea that it is ours the task of embarking upon thorough studies and preoccupations regarding the location of buildings, design of the partis, details of closing elements, finishing details and furniture and furnishing details for housing units.

Arch. Ion Enescu • STUDY ON COMPLIANCE OF HOUSING UNITS (p. 17)

Arch, Adrian Cristescu • STUDY ON THE POSSIBILITY TO INCREASE THE HOUSING COMFORT (p. 23)

The Study is meant to collect a summary of the un-satisfactions registered during the service term of housing units, as a tool for the designers, manufacturers of materials and relevant approving authorities in their future endeavour to raise the comfort standard of housing.

Dr. Arch. Mircea Enescu, Arch. Luisa Ștefănescu • ARCHITECTURE AND ENGINEERING WORKS (p. 26)

The plastic effect of the engineering works bears a positive impact upon the architectural plastic effect in general, since the same is always the result of an accurate creative interpretation of the functional requirements, constructive and economic requirements by means of competent and efficient use of building materials, also showing the physical laws of such materials.

The dynamics of industrial development has strongly influenced the essentials and the shape of the builders' creations — both engineers and architects — having a powerful impact upon the artificial man-made environment. The virtue of engineering works that come to complete the image of building assemblies lies in its technico-economic background shaping the very laws of the Real. The art of such construction works does not tolerate the "outfit" unless the same suits perfectly the need to isolate and protect the structure, to meet its functional requirements, etc.

Simplicity usually bearing witness of the Truth, is the essential of engineering construction works, leaving no place for excesses.

NEW RESEARCH METHODS

Dumitru Sandu, Sociologist, Arch. Senino Holtier • SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF COUNTIES — METHOD OF ANALYSIS Q (p. 28)

FORENSICS

Traian Dinorel Stănciulescu, Sociologist • TOWARDS A SYSTEM OF MEASURES REGARDING THE URBANIZATION OF THE RURAL (p. 31)

AGORA

Arch. Radu Drăgan • AXIS AND DIRECTION (p. 32)

OUR FORERUNNERS

Dr. Arch. Andrei Pănoiu • TRADITIONAL ROMANIAN ARCHITECTURE IN THE XIX-TH CENTURY (II) (p. 33)

Gernot Nussbächer • DOCUMENTS ON THE ARCHITECTONIC DEVELOPMENT OF THE TOWN OF BRAŞOV DURING THE XIII-th – XIV-th CENTURIES (p. 40)

Dr. Arch. Gheorghe Sebestyen • ANCESTORS OF OUR INDUSTRIAL CONSTRUCTION WORKS IN TRANSYLVANIA IN THE XVI-th – XVII-th CENTURIES (p. 42)

BRIEFLY NOTED

Signed by: Dr. Arch. Adrian Mahu, Arch. Alexandru Antonescu, Prof. Dr. Arch. Dinu Dumitru D. Vernescu, Arch. Ştefan Radu Ionescu, Arch. Jean Monda (p. 45)

NEWS

Arch. Octav Dimitriu • ITM CANTEEN AND BLOCK – OF – FLATS IN BUCHAREST (p. 55)

Arch. Hacig Tacvorian • PROPOSAL FOR A MINISTRY IN ALGERIA (debut) (p. 58)

CIRCULATION OF IDEAS

Arch. Anton Dâmboianu, Lecturer • YOUTH OF SHAPE (p. 59)

Following a rectilinear way for 50 years, to-day architecture has certainly come to a turning point. That is the cause of that instability feeling. Having such a feeling myself I would like to praise the youth of shape, of architectural shape, make-believing that we will take the right way.

In order to understand the youth of shape, we must start from accepting a dual view of the architectural object. Its composition may evolve two simultaneous approaches. The first approach makes from such object a material, physical, functional construction mastered by the designer. The result of such approach we may call the EVIDENCE of a construction work. Moreover, a specialized designer tries (without denying the EVIDENCE) therefore to shape the body of EVIDENCE in order to reach a personalized architecture, its value and truth. The result of such latter approach we call APPEARANCE.

The EVIDENCE-APPEARANCE binary system creates the dual view of the architectural object. It goes without saying that we are involved in a genuine artistic creative process. An art object is the result thereof. Well, but how does this process work? How does EVIDENCE pass into APPEARANCE?

Definitely the process involved is neither an analytical-sequential type (i.e. spoken language) nor a consequential type process (i.e. APPEARANCE follows the EVIDENCE) as most people think. The actual process is rather a simultaneity-holistic one with concomitance operators. We may call such transition either transmutation or conversion, and the master of such a process is the architect. Actually, the all-time man-architect is taking the chance if his building to become or not an architectural object. Those who succeeded are fews the others can be seen at every turn.

Arch. Adrian Spirescu • ON THEORY (p. 60)

Architecture is representative for the society generating it, for the relations in such society; it stand, for the symbol of such relations, of the stage of technicality, the order and direction of inherent values, of the actual or desired spirituality. Moreover, architecture legitimates a society and transforms its mentality. Teories have always represented a structural member of creation – e.g. Bauhaus and De Stijl, Soviet avantgarde and Le Corbusier's creation.

For the moment the state of things seems to have been changed but such assertion is only apparently valid since nowadays we cannot say we run short of theoretical approaches.

Tens of basically theoretical articles are published but in all advanced ideas doubt and uncertainty have crept no matter how safe and sound such articles read.

Starting from the Modern Age on we step into the Simulation Age where nothing is **modern** any longer but only **contemporary.** That is any possible architectural approaches may coexist.

The meaning of the word « modern » is still in fashion (with architects but in other domains it has only a nostalgic tinge. We would be nothing but naïve therefore to speak about the paradigm of modernity. We are sed but must confess this truth.

ARCHITECT STUDENT'S PAGE

Arch. Student Anca Poenaru, Arch. Student Radu Culica, Arch. Virginia Georgescu, Assistant Professor • MIMESIS IN ARCHITECTURE (p. 61)

Arch. Radu Cătușanu • EMBASSY OF THE S.R. of ROMANIA IN NEW DEHLI — Diploma design (pag. 65)

ARCHITECT STUDENT'S RESEARCH

Arch. Student Andreea Maria Georgescu • CONTINUITY AND DISCONTINUITY IN URBAN CONSTRUCTIONS (p. 67)

CORRESPONDENCE

Dr. Arch. Abdul Rehman • URBAN RESTRUCTURATIONS IN PAKISTAN — LAHORE FORTIFIED TOWN (p. 68)

The author, who has passed his Doctorate examinations in Romania and also published interesting studies in our Review, deals in this article with certain particular aspects of the development of the fortified town of Lahore. There are presented the town-planning elements of the historic city together with the basicals of the development of the new town, underlaying the present preoccupations of Pakistani architects aiming at turning to good account the areas concentrating architectural-historic values, aiming at vitalizing the same and trying to take over the contemporary urban functions and integrate the same within this background.

x x x • "KISHO KUROKAWA — ARCHITECTURE AND DESIGN" — EXHIBITION (II) (p. 74)

DESIGN — ARTS

Arch. Student Fadi Hawa • "JOURNEY IN SYRIA IN IMAGES » (p. 86)

Arch. Student Florinel Radu • EMBARKING UPON THE WAY — "SPOTS"

Exhibition briefly noted (p. 87)

Ion Truică • VESTMENT ART (p. 88)

x x x • **ARCHITECTS VERSUS ARCHITECTURE** (p. 88)

arhitectura

6 | 85

REVISTĂ A UNIUNII ARHITECȚILOR DIN R. S. ROMÂNIA

ANUL XXXIII, NR. 6 (217, serie nouă)
FONDATĂ ÎN 1906

TIPIZARE-DIVERSIFICARE-ADAPTABILITATE (II)

BIBLIOGRAFIE

Nicoleta Dandu ● MUZEE ● CENTRE CULTURALE ● AMBA-
2 SADE

AGENDA

Arh. Mihai Pienescu ● WIENER WERKSTÄTTE 1903—1932
x x x ● EXPOZIȚIA DE PICTURĂ ȘORIN GROSEANU
4 PISCURI
x x x ● «IMAGINI DIN PARIS» EXPOZIȚIE DE DESENE
4 ALE ARHITECTULUI DAN CORNELIU
x x x ● «EXPO-GRUP» DIN CONSTANȚA, DIN NOU ÎN
5 ACTUALITATEA CULTURALĂ A LITORALULUI
Arh. Corneliu Borcoman ● UIMITOARELE MONUMENTE DIN
6 LEMN ALE SĂLAJULUI

CRONICA

6 x x x ● ACORDAREA PREMIILOR U.A. PE 1984
8 x x x ● «ARHITECTURA» '80

CONGRESUL ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI 28—
29 noiembrie 1985, INTENSIFICAREA PROGRESULUI
PRIN RODNICĂ CERCETARE ȘI PERFECȚIONAREA
9 ÎNVĂȚĂRII ȘI ÎNSUȘIRII NOULUI

Prof. dr. arh. Corneliu Dumitrescu ● SARCINILE ARHITEC-
TURII ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI DE ARHITECTURĂ ÎN LUMINA
10 PRIMULUI CONGRES AL ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU — DOUĂ DECENII
12 DE MARI ÎMPLINIRI ARHITECTURAL-URBANISTICE

TIPIZARE-DIVERSIFICARE-ADAPTABILITATE (II)

14 Dr. arh. Mircea Enescu ● PREOCUPĂRI PENTRU VIITOR
Arh. Ion Enescu ● STUDIU PRIVIND CONFORMAREA CLĂ-
17 DIRILOR DE LOCUIT
Arh. Adrian Cristescu ● STUDIU PRIVIND POSIBILITĂȚILE
23 DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A CONFORTULUI DE LOCUIRE

Dr. arh. Mircea Enescu, arh. Luisa Ștefănescu ● ARHITECTURA
26 ȘI CONSTRUCȚIILE INGINEREȘTI

NOI METODE DE CERCETARE

Sociolog Dumitru Sandu, arh. Senino Holtier ● DEZVOL-
TAREA SOCIO-ECONOMICĂ A JUDEȚELOR — METODA
28 ANALIZEI Q

DEZBATERE

Sociolog Traian Dinorel Stănciulescu ● SPRE UN SISTEM DE
31 MĂSURI PRIVIND URBANIZAREA RURALULUI

AGORA

32 Arh. Radu Drăgan ● AXUL ȘI SENSUL

ÎNAINTAȘII NOȘTRI

Dr. arh. Andrei Pănoiu ● ARHITECTURA TRADIȚIONALĂ
ROMÂNEASCĂ ÎN SECOLUL AL XIX-LEA (II) 33

Gernot Nussbächer ● DOCUMENTE PRIVIND DEZVOL-
TAREA ARHITECTONICĂ A ORAȘULUI BRAȘOV ÎN SECO-
LELE XIII—XIV 40

Dr. arh. Gheorghe Sebestyen ● STRĂBUNELE CONSTRUC-
ȚIILOR NOASTRE INDUSTRIALE DIN TRANSILVANIA
SECOLELOR XVI—XVII 42

RECENZII

Semnează dr. arh. Adrian Mahu, arh. Alexandru Antonescu,
prof. dr. arh. Dinu Dumitru D. Vernescu, arh. Ștefan Radu
Ionescu, arh. Jean Monda 45

ACTUALITĂȚI

Arh. Octav Dimitriu ● BLOC LOCUINȚE ȘI CANTINĂ
PENTRU ITM — BUCUREȘTI 55

Arh. Hacig Tacvorian ● PROPUNERE MINISTER ÎN ALGERIA
(debut) 58

MIȘCAREA IDEILOR

Conf. arh. Anton Dâmboianu ● TINEREȚEA FORMEI 59

Arh. Adrian Spirescu ● DESPRE TEORIE 60

PAGINA ȘCOLII

Stud. -arh. Anca Poenaru, stud. -arh. Radu Culica, asist. univ.
arh. Virginia Georgescu ● MIMESIS ÎN ARHITECTURĂ 61

Arh. Radu Cătușanu ● AMBASADA R. S. ROMÂNIA LA NEW
DELHI -diplomă 65

CERCETAREA STUDENȚEASCĂ DE ARHITECTURĂ

Stud. -arh. Andreea Maria Georgescu ● CONTINUITATE ȘI
DISCONTINUITATE ÎN CONSTRUCȚIA URBANĂ 67

CORESPONDENȚA

Dr. arh. Abdul Rehman ● RESTRUCTURĂRI URBANE ÎN
PAKISTAN — ORAȘUL FORTIFICAT LAHORE 68

x x x ● EXPOZIȚIA «KISHO KUROKAWA — ARHI-
TECTURĂ ȘI DESIGN» (II) 74

DESIGN—ARTE

Stud. arh. Fadi Hawa ● «CĂLĂTORIE ÎN SIRIA PRIN IMA-
GINI» 86

Stud. arh. Florinel Radu ● SĂ PLECI LA DRUM — note
pe marginea expoziției «PETE» 87

Ana Bârcă ● SEMNUL ÎNCREDERII ÎN LUCRURI 87

Ion Truică ● ARTA VESTIMENTARĂ 88

x x x ● ARHITECTURA PRIVITĂ DE ARHITECȚI 88

CONSILIUL DE CONDUCERE: arh. EMILIA ABRUDEANU, conf. ION BIȚAN, dr. arh. ALEXANDRU BUDIȘTEANU, prof. ing. ALEXANDRU CIȘMIGIU, ing. PAUL DRAGOMIRESCU, dr. arh. MIHAI ENESCU, arh. ALEXANDRA FLORIAN, dr. arh. BORIS GRINBERG, arh. ȘTEFAN RADU IONESCU* — redactor, arh. CONSTANTIN JUGURICĂ — președinte, arh. EUSEBIE LATIȘ*, arh. MIRCEA MIHAI, arh. NICOLAE MUNTEANU, arh. DAN PRODESCU, conf. dr. arh. ALEXANDRU SANDU*, MATILDA ZĂNESCU*

* Membri ai Colegiului de redacție

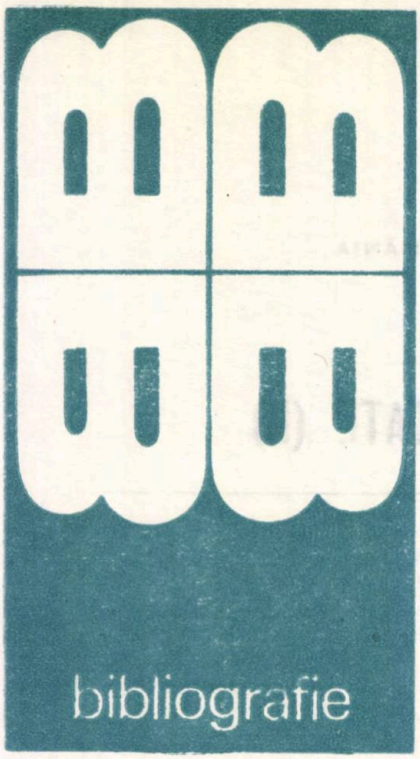

Selecții bibliografice
de Nicoleta Dandu

Publicații existente în biblioteca Uniunii Arhitecților

MUZEE

Crissman and Solomon *The Charleston Museum*, A Rec July 1981, p. 94

Fyfe, G. L. *National Gallery of Modern Art, Edinburgh*, AR 1056/1985, p. 72

Hara, H. *The Sueda Art Gallery*, PA May 1983, p. 164

Heck, S. *Pensions palace: National Building Museums, Washington*, AR 1056/1985, p. 36

Hollein, H. *The Teheran Museum of Glass and Ceramics*, A Rec May 1981, p. 88
Holmes, R. *Museum of Science and Industry, Tampa, Fl.*, PA April 1981, p. 108

Meier, R. *Museum für Kunsthandwerk, Frankfurt am Mein*, Arkkitehti 4/1985, p. 66

Meier, R. *The Frankfurt Museum for the Decorative Arts*, A Rec April 1981, p 88
Meier, R. *The High Museum of Art, Atlanta*, A Rec January 1984, p. 118

Meyers, B. Ass *The Seagram Museum, Waterloo, Ontario, Canada*, A Rec April 1985, p. 138
x x x Museen, Werk, Bauen+Wohnen 12/1980, p. 19
x x x Museen, Baumeister 8/1980, p. 767
x x x Museums, PA August 1983, pp. 65—87, 94—108.

x x x New museums, AR 1065/1985

Pei, I.M. & Partners *National Gallery of Art, Washington, D.C.*, A Rec Mid-August 1981, p. 67

Richardson & Abbott *The Walters Art Gallery, Baltimore, Maryland*, A Rec April 1981, p. 126

Scarpa, C. *The legendary castle. Museo di Castelvecchio, Verona*, PA May 1981, p. 118
Schwartz, E.L. *Herreshoff Yachting Museum, Bristol, RI*, PA January 1981, p. 122
Shinohara, K. *The Ukiyo-e Museum in Matsumoto*, PA May 1983, p. 156

Taniguchi & Takamiya Ass *Art museum, Kakegawa, Japan*, AR 1006/1980, p. 370

Ungers, O.M. *Deutsches Architekturmuseum, Frankfurt*, A Rec August 1984, p. 104

Zabludovsky, A. — de Leon, G.T. *The Tamayo Museum*, A Rec September 1981, p. 92

CENTRE CULTURALE

Bames, E.L. *Performing Arts Centre at Purchase*, A Rec August 1981, p. 64

Hanover, R.P. & Ass. *Mississippi Mud*, PA March 1983, p. 130
Hotson, N. *Granville Island, Vancouver*, PA November 1982, p. 104

Johnson/Burgee Arch. *Century Centre, South Bend, Indiana*, A Rec April 1981, p. 118

Pfeiffer, H.H. Ass. *Hult Centre for the Performing Arts, Eugene*, Oregon, A Rec May 1983, p. 120

Rieder, Hymmen & Lobban *Centre in the Square, Kitchener, Ontario*, A Rec Mid-August 1981, p. 68
Rosekrans and Broder *Crocker Art Gallery Restoration*, A Rec April 1981, p. 130

Tange, K and URTEC *Arts Complex for the Minneapolis Society of Fine Arts*, JA 234/1976, p. 20

x x x Venice (Ca) Inter Arts Centre, PA January 1983, p. 90

AMBASADE

Dzierzawski, A. *Projekt Ambasady Polskiej w Brasili*, Architektura RPP 5—6/1967, p. 248

Eiermann, E. *German Embassy, Washington*, Architectural Design 5/1967, p. 236

Flisak, K. *Projekt budovy Československé mise při OSN v Ženevě*, Architektura ČSR 6/1967, p. 354

Graffunder, H. *Neues Botschaftsgebäude der DDR in Budapest*, Deutsche Architektur 12/1969, p. 726

Mileto, G. — Rader, H. *Una ambasciata a Islamabad*, Domus 499/1971

Neutra & Alexander *U.S. Embassy, Karachi, Pakistan*, Architect and Builder, March 1965, p. 10

Saarinen, E. *U.S. Embassy Building, Grosvenor Square, London*, AR 770/1961, p. 253

Scharoun, H. *Botschaft als Stätte der Begegnung. Neubau der Deutschen Botschaft in Brasilia*, Architektur und Wohnwelt 4/1972, p. 228

Spence, B. *Ambassade de Grande Bretagne a Rome*, AF 379—380/1974, p. 40

Sramek, J. *Ambassade de Tchecoslovaquie a Londres*, AF 379—380/1974, p. 55

Tange, K. and URTEC *Bulgarian Embassy and Chancery, Tokyo*, JA 234/1976, p. 58
Tange, K. and URTEC *Kuwait Embassy and Chancery, Tokyo*, JA 234/1976, p. 52

ABREVIERI UTILIZATE

AF — *Architecture Française*
AR — *The Architectural Review*
ARec — *Architectural Record*
JA — *The Japan Architect*
PA — *Progressive Architecture*

Trimițînd din timp cu mandat poștal sau virînd în contul ISIAP suma de 270 lei (costul abonamentului pe un an), cititorii noștri își pot asigura primirea în continuare a revistei. Adresa și numărul de cont ale ISIAP ca și adresa și telefonul redacției sînt specificate pe coperta II.

Abonamente în străinătate se fac prin ROMPRESFILATELIA — Sectorul Export-Import Presă, P.O. Box 12201, Telex 10376, prsfir, Calea Griviței 74-76, București, ROMÂNIA

agenda

WIENER WERKSTÄTTE 1903—1932

Deschiderea expoziției, clar și ademenitor intitulată « OBIECTE DE ARTĂ DECORATIVĂ ȘI DESIGN INDUSTRIAL ÎN COLECȚIA MUZEULUI DE ARTE APLICATE DIN VIENA », organizată de Oficiul de expoziții al Consiliului Culturii și Educației Socialiste din Republica Socialistă România, ne-a făcut să iuțim pașii către primitoarea galerie a Asociației Artiștilor Fotografi din strada Brezoianu, cu bucuria curioasă de a participa la un dublu eveniment: vernisajul anunțat — pe de-o parte — și organizarea primei expoziții de design în galeria amintită — pe de alta.

Regretului de a nu fi descoperit în expoziție nici un obiect de artă decorativă sau de design industrial, i-am opus, rapid și înțelept, vechea și nedorita obișnuință a cunoașterii mediate, obișnuință ce ne-a făcut să ne bucurăm, totuși, că, prin cele 119 fotografii, ne erau prezentate — color,

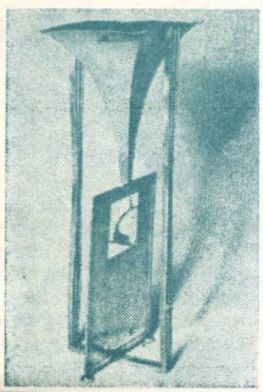

1

într-o bună realizare tehnică și într-o etalare eficientă — 119 obiecte.

În tînăra, totuși, istorie a designului, alături de școlile din Nancy sau Glasgow, de atelierele din München și Darmstadt, de cele de la New York ale lui L. C. Tiffanny, de *Deutscher Werkbund* sau *Bauhaus*, Atelierele Vieneze (*Wiener Werkstätte*) dețin un loc bine precizat, ele înrîurind, mai bine de trei decenii, artele vizuale din Europa. Întemeiate în 1903 de Josef Hoffmann (1870 — 1956, arhitect, decorator, designer) și Koloman Moser (1868—1918, pictor, decorator, designer) sprijiniți de bancherul Fritz Waerndorfer, Atelierele Vieneze ilustrează, în deplina semnificație a termenilor, expresia geometrică a fenomenului ce propune o nouă sinteză a artelor vizuale — *Arta 1900*. Avînd ca exemplu ideile reformatoare ale lui Ruskin și Morris, ale lui Ashbee și ale « celor patru » din Glasgow, programul de lucru din 1905 își precizează ca scop: « realizarea de contacte cît mai strînse între public, creator și meșteșugar », pentru « realizarea unor articole casnice simple și bune ».

În cadrul biroului de proiectare, ca și în numeroasele ateliere (aurărie/argintărie, pielărie, tîmplărie, legătorie, croitorie, ceramică, vopsitorie, tipografie), au fost concepute și realizate zeci de mii de proiecte. Astfel, de la importantele lucrări de artă totală ale începutului de secol XX — Sanatoriul Purkersdorf din Viena (1903), Palatul Stoclet din Bruxelles (1905) sau Teatrul și Cabaretul « Fledermaus » din Viena (1907) — , pînă la acele de păr, tacîmuri, vaze, afișe, hîrtie de împachetat sau imprimeuri, tot ce are legătură cu artele decorative și aplicate, cu arhitectura, s-a gîndit și produs în Atelierele Vieneze, de la unicat și serie mică, pînă la producția de masă.

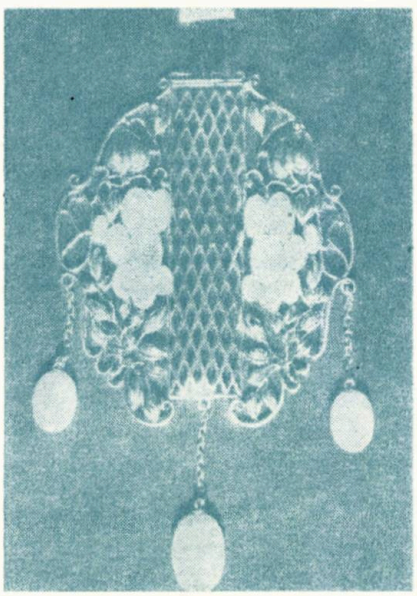

2

Figura centrală a atelierelor a fost Josef Hoffmann, elev și discipol al lui Otto Wagner, inițiator (1897), alături de alți tineri artiști (printre care Olbrich, Klimt, Andri), al organizației « *Vereinigung Bildener Künstler Österreichs, Sezession* » (Uniunea Artiștilor Plastici din Austria, Secesiunea), cunoscută sub denumirea de *Wiener Sezession*, grupare creată în numele progresului și libertății în artă — „Der Zeit ihre Kunst. Der Kunst ihre Freiheit" (Timpului arta lui. Artei libertatea ei).

Reproducerile fotografice — ce ne înfățișează obiecte de metal (argint, cupru) ciocănit cu suprafețe netede, motive decupate și incrustații de pietre semiprețioase, obiecte din argint cu porii albiți sau din tablă perforată, din piele, din sticlă opacă suflată sau pictată cu emailuri în culori strălucitoare sau fosforescente, structuri cu o compoziție acuzat verticală și în zig-zag, decorația în dungi și caroiaje a suprafețelor, cromatica puternic contrastantă a tipăriturilor — toate acestea ne ilustrează, superlativ, caracteristicile stilistice ale *Artei 1900* (dominația ornamentului, dar în fuziune cu forma, expresia bidimensională — linie/suprafață, formele închise, dar dinamice, ușoare,

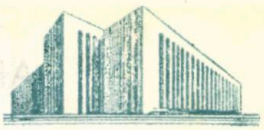

6

alungite, transparente, tentele plate, tonurile reci cu efecte iradiante și opalescente), precum și forma de supraviețuire a acesteia în anii '20 — Art Déco —, cu continuarea tendințelor funcționaliste și de expresie geometrică, dezvoltate sub influența cubismului și a constructivismului.

Arh. MIHAI PIENESCU

1. Vază din alamă și piatră semiprețioasă, înălțime 31,2 cm, concepută de Kolo Moser, 1903

2. Pandantiv de Josef Hoffmann, 1915, din aur și opal, înălțime 7 cm

3. Imprimeu « Grado », realizat de Leo Blonder, 1916, tipar pe hîrtie, dimensiunea 23,8×33 cm

4. Vază de Dagobert Peche, 1918, sticlă, culoare violet pe dinăuntru și alb la exterior, înălțimea 22,6 cm

5,6. Arhitectul Josef Hoffmann — figură proeminentă a Atelierelor Vieneze — este autor al Palatului Stoclet, Bruxelles, 1905, și a proiectului de Auditoriu din 1922

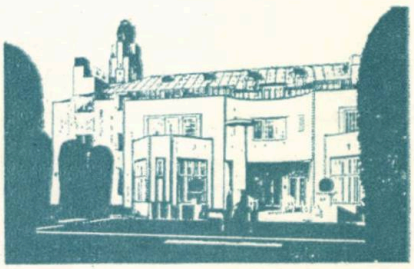

5

4

3

EXPOZIŢIA DE PICTURĂ A ARHITECTULUI SORIN GROSEANU — PISCURI

Un an deosebit de bogat în manifestări artistice ale arhitecţilor, 1985-ul a înregistrat, pe simezele sale, şi cea de a 6-a expoziţie personală de pictură a confratelui Sorin Groseanu Piscuri. Expoziţia sa — de la al cărei vernisaj prezentăm deocamdată doar unele instantanee — a avut loc, în foaierul **Teatrului Foarte Mic,** în cursul lunii octombrie.

Criticul Corneliu Antim a făcut prezentarea artistului, remarcînd, totodată, şi calitatea de gazdă reputată a unor manifestări expoziţionale de calitate, pe care **Teatrul Mic** şi-o asumă în modul cel mai lăudabil.

A

«IMAGINI DIN PARIS»

— expoziţie de desene, ale arhitectului Dan Corneliu, deschisă la Constanţa —

La 5 octombrie 1985, a avut loc vernisajul expoziţiei celor circa 100 desene, prin care confratele Dan Corneliu ne face părtaşi ai emoţiilor şi trăirilor sale artistice prilejuite de tardivul dar benefic impact cu ambianţa arhitectural-urbanistică pariziană.

Expoziţia, deschisă la Galeriile de artă de pe Bulevardul Tomis nr. 86, din Constanţa, s-a bucurat de auspiciile Comitetului Judeţean pentru Cultură şi Educaţie Socialistă Constanţa şi ale Filialei Constanţa a Uniunii Arhitecţilor.

Criticul de artă Doina Păuleanu a rostit cuvîntul inaugural, schiţînd meritele expozantului — binecunoscut de altfel, prin anterioare participări la expoziţii de grup, dar în cu totul alt gen de lucrări — şi reliefînd concizia, precizia «arhitecturală» a desenelor dar şi vibraţia afectivă, profunzimea şi rafinamentul pe care artistul le dovedeşte în redarea, cu spontaneitate, sinceritate obiectivă şi forţă expresivă, a impresiilor sale din *oraşul luminilor.*

Reprezentanţi ai Comitetului Judeţean pentru Cultură şi Artă, ai Filialei U.A., precum şi un numeros public au ţinut să participe la acest eveniment cultural al Constanţei.

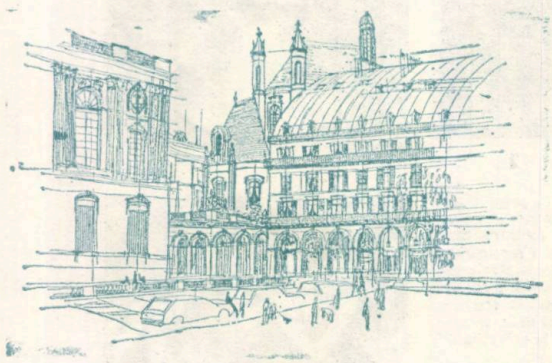

3

2

1. Imobil în stil japonez la intersecţia străzilor De Courcelles şi Monceau, Paris — 2. Intrarea estică în Place de la Nation, Paris — 3. Place du Louvre, Paris

Programarea manifestării în afara sezonului turistic constituie, evident, o neşansă, şi pentru expozant şi pentru organizatori, dar şi pentru numeroşii oaspeţi estivali ai litoralului, care ar fi putut s-o viziteze.

Cum totul este relativ, ne gîndim că neşansa semnalată îşi poate găsi o echitabilă compensare, în deschiderea — prin grija Uniunii Arhitecţilor şi prin repetat dovedita ospitalitate a Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» —, la Bucureşti, a aceleiaşi reuşite expoziţii.

În ceea ce ne priveşte, conform bunelor

obiceiuri — de la care încercăm să nu ne abatem — de a face cunoscute strădanii și merite creative ale colegilor noștri *din întreaga țară*, alăturăm relatării de față cîteva reproduceri după desenele prezentate de Dan Corneliu, în expoziția sa de la Constanța.

A.

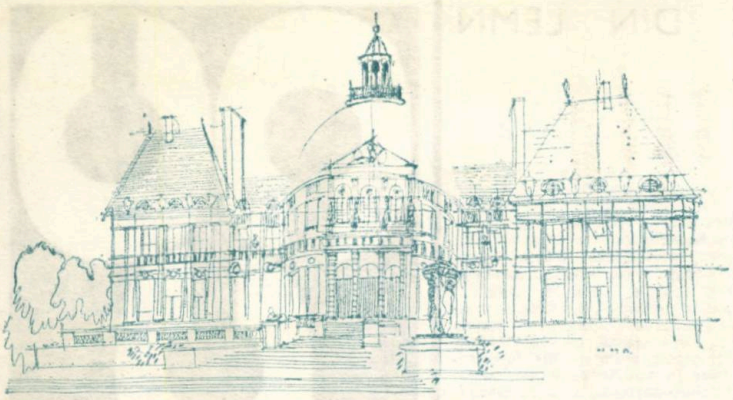

4

4. Vaux le Vicomte, ciclul « Din afara Parisului » — 5. Vedere de pe treptele Panthéon-ului spre Luxembourg, Paris — 6. Una din intersecțiile Bulevardului Malesherbes, Paris.

5

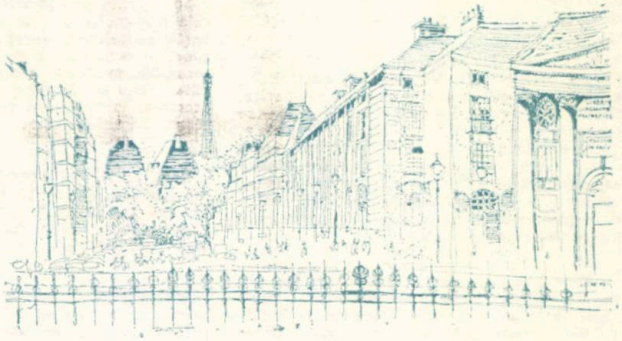

6

« EXPO — GRUP » DIN CONSTANȚA, DIN NOU ÎN ACTUALITATEA CULTURALĂ A LITORALULUI

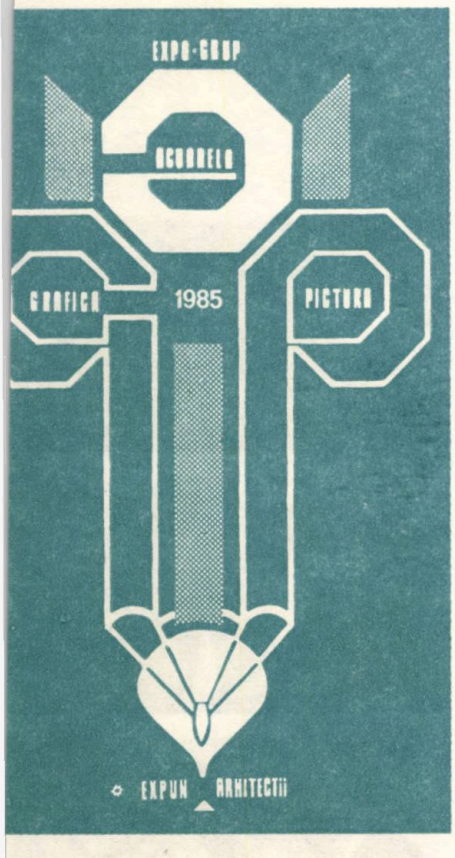

1. Teodor Ion: BULEVARDUL TOMIS DIN CONSTANȚA — 2. Marian Radu: TOMITANĂ — 3. Marian Mateescu: DUBROVNIK (acuarele)

Întru totul lăudabilă prezența activă a colegilor noștri constănțeni pe simezele Galeriilor de Artă din Bulevardul Tomis.

La cea de a 6-a lor confruntare cu receptiv-exigentul public constănțean, în cadrul Festivalului Național « Cîntarea României », arhitecții ALEXANDRU COSTANDACHE, CĂTĂLIN BOTEZATU, TEODOR ION, MARIAN RADU, DAN CORNELIU, RADU CORNESCU, GHEORGHE TOFAN, reîntors lîngă vechii colegi de breaslă și de cutezanțe artistice, ION BÂRLĂDEANU, în ultimul moment decis să expună și, ca atare, scăpat de pe afișul tipărit al manifestării, dar la fel de viguros și de convingător în exprimările sale, și, evident, MARIAN MATEESCU, animator permanent al grupului, și-au prezentat ultimele lor creații, în octombrie 1985.

La vernisaj, au luat parte: arh. GHEORGHE DUMITRAȘCU președintele Filialei Constanța a Uniunii Arhitecților și director al Institutului Județean de Proiectare, criticul de artă EUGEN VASILIU, din partea Comitetului Județean al Culturii și Educației Socialiste, conducători ai instituțiilor de cultură și artă, reprezentanți ai presei județene, arhitecți, ingineri, proiectanți și un numeros public.

Sperăm să putem înfățișa cititorilor noștri lucrări ale colegilor din Constanța, în cadrul rubricii « *arhitectura privită de arhitecți* ». În așteptare, să le urăm, ca și pînă acum, mult succes !

A

2

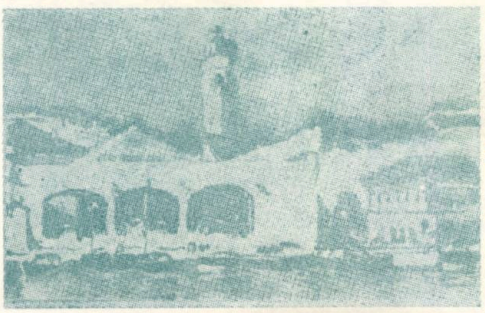

3

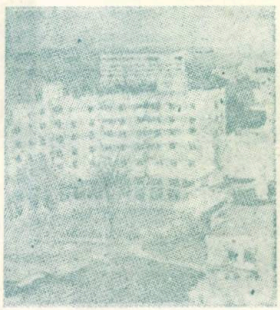

1

UIMITOARELE MONUMENTE DIN LEMN ALE SĂLAJULUI

Întru totul lăudabilă este inițiativa Uniunii Arhitecților de a include, printre deplasările documentare pe care le organizează, și vizitarea neasemuitelor valori arhitecturale ale județului Sălaj. Am fost unul dintre beneficiarii, copleșiți de uimire și încîntare, ai vizitei dintre 13—17 iunie 1985.

Pentru un arhitect îndeosebi — dar nu numai pentru acesta —, o excursie în zona Sălajului ni se pare a fi un minunat prilej de a cunoaște o verigă de aur din lanțul pe care îl constituie arhitectura europeană veche exprimată în lemn, lanț care se întinde din nordul înghețat al Scandinaviei, prin Finlanda, URSS, Polonia, România, Cehoslovacia, R. D. Germania, nordul Italiei și al R. S. F. Iugoslavia, Austria, Țările de Jos pînă în — de ce nu — Franța.

Tehnicile prelucrării lemnului — caracteristice materialului și specifice zonelor amintite, acoperite, odinioară, de imense suprafețe împădurite — se diferențiază în «școli» și «stiluri naționale», specificul exprimat de «spațiul mioritic» reprezentînd un sublim omagiu închinat de către oamenii meleagurilor românești înțelesurilor de frumos, de bun simț, de echilibru al măsurilor și al proporțiilor, sensibilității pentru atmosfera și spiritul locului(sit) și pentru culoare.

Nume de sate cu mitice și stranii rezonanțe — Păușa, Ciumîrna, Bîrsău, Ileanda — sau altele amintind de locuri și timpuri istorice — ca Românași, Romita, Răstoci, Almașu — sînt numai cîteva din cele peste 50 care marchează existența unor obiective sălăjene demne de toată atenția.

Făcînd tranziția dintre procedeele constructive și formele stilistice ale arhitecturii lemnului din zona Alba Iulia — Cluj Napoca cu cele practicate în Munții Apuseni (Beiuș), în Maramureș și Oaș, monumentele de artă — istorie și — de arhitectură întruchipate în lemn se constituie, fiecare, în individualități distincte, purtînd amprenta originalității maeștrilor anonimi, care, ajutați de zugravi, pictori și decoratori ai interioarelor sau exterioarelor, au ajuns să se întrupeze în capodopere cum sînt cele de la Fildu-de-Sus, Bulgari, Păușa, Ciumîrna, Baica, Bîrsău Mare sau Ileanda. Alfabetul unei gramatici decorative, subtile și discrete, punctează și pune în valoare arhitectura, fie prin măiestrite traforuri la foișoarele turlelor, fie prin însăși curgerea unduioasă a pantelor de acoperiș (cu șiță) sau prin cioplirea cu multă fantezie a consolelor de sub streșini, mai ales la îmbinarea pereților poligonali ai absidelor altarelor, sugerînd uriașe păsări sau fluturi.

De asemenea, elemente sculpturale de detaliu (funii, roata soarelui, vrejuri, rozete geometrice, cruci, cercuri, dințișori) te conduc cu gîndul la timpuri revolute și la profunde procese de abstractizare în preluarea, prelucrarea, plămădirea și integrarea unor simboluri și reprezentări omenești ancestrale (mitice). Soarele, viața în cursul ei sinuos — anotimpurile anului —, divinitățile, toate își găsesc reprezentarea și corespondența cu o bogăție discretă dar elegantă, de mare rafinament, în încadramentele sculptate ale ferestrelor, ușilor ori chiar în tăbliile celor din urmă, în cioplirea «grinzilor-meșter», a iconostasului, a porților împărătești.

Spre a încununa această operă colectivă — și, de cele mai multe ori, anonimă —, pictura împodobește suprafețele pereților, plafoanelor și bolților, cu o paletă vie de culori, calmă și mai ales «caldă», familiară, sfinții avînd un port asemănător celui al țăranilor locului și chipuri ca ale acestora, iar meșterii zugravi fiind de fapt tot țărani dăruiți cu harul desenului și al picturii.

Dacă mai punem la socoteală și tezaurele formate din icoanele pictate pe lemn de tei, în tempera sau pe sticlă, multitudinea tipăriturilor vechi românești, ne putem face sumar imaginea a ceea ce reprezintă fiecare dintre obiectivele vizitate.

Și să adăugăm și porțile și casele și — mai ales — peisajul și natura locurilor! Trebuie, sincer, să recunoaștem că vorbele, cuvintele, nu reușesc să sugereze decît o palidă imagine a realității! Probabil că temerara încercare de a le înțelege și reține, la «prima vedere» și cu precipitarea impusă de programul autocarului, de distanțe și de timpul disponibil, ar fi eșuat lamentabil, dacă la reușita organizării vizitei n-ar fi contribuit, cu tot sufletul, colegul nostru CORNELIU ZEBA-CINȘCHI, de la Muzeul de Istorie și Artă al Sălajului, care, prin înțelegere, discreție, solicitudine, informație completă și îndeosebi prin permanența zîmbetului pe buze, a transformat această deplasare documentară a arhitecților într-un profund act de cultură.

Și nu putem încheia fără a aminti contribuția organelor locale, care, prin arhitectul șef al Zalăului — arh. GEORGE LUȚAN —, au creat toate condițiile ca acest act de cultură să se consume sub cele mai favorabile auspicii.

Arh. CORNELIU BORCOMAN

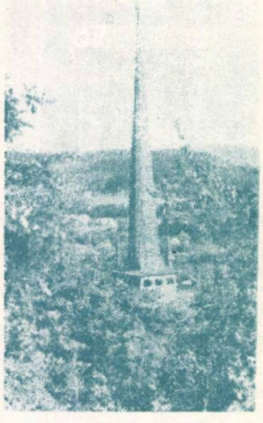

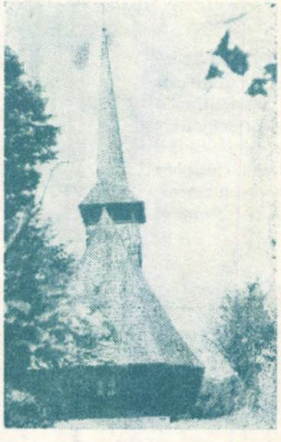

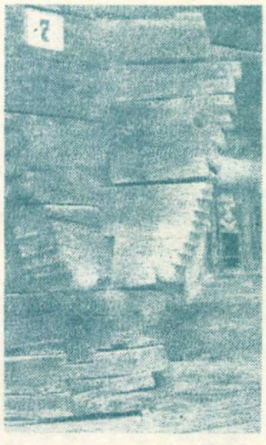

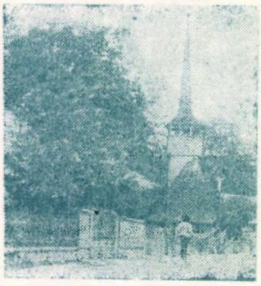

fotografii de arh. CORNELIU BORCOMAN

cronica

La 1 octombrie 1985, a avut loc, la sediul Uniunii Arhitecților din Republica Socialistă România, festivitatea decernării premiilor U.A. pe 1984.

Au fost de față prof. em. dr. arhitect CEZAR LĂZĂRESCU, președintele Uniunii Ahitecților, membri ai secretariatului și ai biroului U.A., precum și ai comisiei de selectare a lucrărilor, componenți ai colectivelor premiate, invitați.

În cuvîntul său, prof. em. dr. arh. CEZAR LĂZĂRESCU i-a felicitat pe laureați, urîndu-le noi succese în activitatea lor profesională.

Prezentăm, deocamdată, imagini de la festivitatea acordării premiilor, urmînd ca lista completă a lucrărilor și a componenței colectivelor premiate să fie publicate într-un viitor număr al revistei.

A

ACORDAREA PREMIILOR U. A. — 1984

MARGINALII

SPICUIRI PUBLICISTICE

● « Dacă ai fier critic, **vezi** tocmai ceea ce va **rămîne.** Puțini îl au. «Metodă» au mulți. Inteligență, frază expresivă, destui. Numeroși, firește (curbă lui Gauss!) sînt cei care nu au nimic din toate astea, ci doar voluptatea verbiajului. De aceea încă gem revistele de recenzii care pleznesc de atîtea superlative. Critica de flatare e cea mai plăcută — toată lumea e mulțumită. »

« Criticul care vede adevărații copaci, știe să vadă și pădurea (. . .). Cel care vede copac acolo unde e abia un simplu arbust sau nici măcar, ci doar un biet hațmațuchi, ori nu-l doare capul de problema «globalității», gîndindu-se numai pe cine să mai laude ca să-și facă relații, ori întocmește, bilanțier, niște sintezioare pomelnicoase, în care aurul e pus de-a valma cu plumbul și cu glodul. »

GEORGE PRUTEANU **(Competența neîndurătoare,** în **Cronica,** 19 aprilie 1985)

● « Tradiția selecționează. Copilă a vremii, ea distruge ceea ce timpul n-a copt . . . Timpul care statornicește victoriile și înmlăștinează erorile. »

G. M. CANTACUZINO **(Izvoare și popasuri,** Ed. Eminescu, 1977, p 218 — **Despre tradiție)**

● « Poezia căminului englez se plătește prin aceea că strada engleză n-are poezie. »

KAREL ČAPEK **(Drumuri prin Europa**, Ed. Sport-Turism, București 1981, p 32)

● « **Rareori pun piciorul afară, fără să simt numaidecît ceva care seamănă ciudat cu plictiseala, căci** știu prea bine unde duc străzile. Nepreväzutul lor nu variază. Sînt unele a căror melancolie e greu de suportat, de exemplu bulevardul Haussmann către mijlocul unei zile călduroase, sub un cer de Italie, de care se bucură cîteodată Parisul; cu imobilele lui prospere, cu balcoanele, cu magazinele lui, cu murmurul lung al automobilelor și aburii grețoși care se ridică în soare către platanii înalți, el înfățișează ochilor mei imaginea aproape perfectă a plictiselii. »

JULIEN GREEN **(Jurnal,** Ed. Univers, 1982, p 94)

● « Cula Cartianu, din satul Cartiu, comuna Turcinești (Gorj), monument de arhitectură, tipic gorjenesc, stă să se dărîme. Plouă pe șița adusă pentru restaurare. O intervenție urgentă a edililor și meșterilor din județ ar salva o casă — și ce casă! — însemnînd totodată un gest firesc de grijă față de patrimoniul nostru artistic. »

(rubrica **Accente,** în **Ramuri,** 15 octombrie 1985)

● « Una din cele mai frumoase cetățui oltene — și ale țării — este cea a Jitianului, magnific monument de veac străvechi, dăruit cu toate darurile de istorie și de artă. Un edificiu de vigoare și de rigoare arhitectonică, la temelia căruia stă zidit un ideal clasic de frumos, adăpostește comori de artă de o unică bogăție. »

« Aflat la numai cîțiva pași de Craiova, monumentul și tezaurul lui sînt inaccesibile oaspeților. Mulți au auzit de ele, vin și oameni din alte țări ca să le vadă, dar, din păcate, nu pot ajunge la ele, neexistînd un drum de acces. N-ar fi nevoie de cine știe ce magistrală, ci doar de, acolo, un drum ușor de vreun kilometru și jumătate. »

« Poate că vreo întreprindere oltenească sau națională specializată în drumuri va voi, pînă la urmă, să facă un serviciu istoriei și artei românilor. »

ILIE PURCARU **(Lamento la un monument stingher,** în **Luceafărul** din 20 octombrie 1984)

• pe scurt • pe scurt •

PREZENȚE ROMÂNESTI

La Concursul internațional pentru «LOCUINȚĂ, DIN LEMN, UNIFAMILIALĂ», lansat de către promotori din Slovenjgradec, R. S. F. Iugoslavia, proiectul prezentat de arhitecta MARIANA CABANOV-GEORGESCU și scenograful DRAGOȘ GEORGESCU a fost distins cu Mențiune. Amănunte asupra succesului participării, tinărului și — după cum se vede — talentatului cuplu de artiști din țara noastră, la această disputată confruntare internațională, într-un număr viitor.

VIZITA UNUI GRUP DE ARHITECȚI DIN R.D.G

Între 25 mai — 2 iunie 1985, țara noastră a primit vizita unui grup de 38 arhitecți din Erfurt-R.D.G., care au parcurs un interesant itinerar de studii și documentare, în județele Sibiu, Brașov și Cluj.

PARTICIPĂRI

Prof. em. dr. arh. CEZAR LĂZĂRESCU, președintele Uniunii Arhitecților, a luat parte, între 2—9 iunie 1985, la Bienala Internațională de Arhitectură INTERARCH '85 de la Sofia. Președintelui U.A. i s-a acordat titlul de «membru de onoare» al Uniunii Arhitecților din Bulgaria.

Arhitecții ION ENESCU (IPCT) și MIHAI NICOLESCU (IRNE) au participat, între 29 mai—8 iunie 1985, la întîlnirea tinerilor arhitecți din țări socialiste, de la Sofia. Cu această ocazie delegații țării noastre au luat parte și la INTERARCH '85.

Un grup de 43 membri ai U.A. au vizitat Sofia, între 3—8 iunie 1985, prin ONT cu contribuția U.A., și au putut urmări, astfel, o serie de manifestări ale INTERARCH '85.

Arhitectul HORIA HUDIȚĂ a luat parte, între 14—18 iunie 1985, în Polonia, la lucrările juriului noii ediții a «*Confruntărilor Varșoviene*».

La cel de Al VI-lea Congres al Uniunii Arhitecților din Bulgaria, ale cărui lucrări au avut loc între 12—17 noiembrie 1985, țara noastră a fost reprezentată de către dr. arh. MIRCEA ENESCU, membru al Conducerii U.A.

• pe scurt • pe scurt •

ARHITECTURA 80

Revista ARHITECTURA, a Uniunii Arhitecților din Republica Socialistă România, a împlinit 80 de ani de existență.

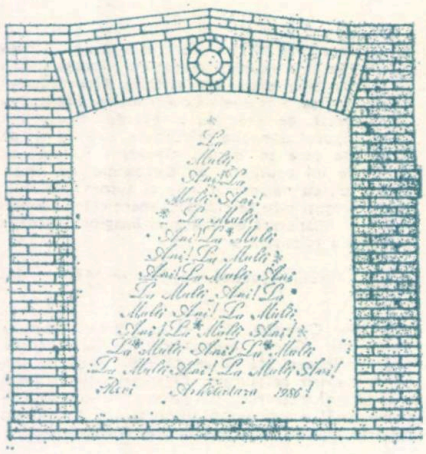

Ducînd mai departe bunele tradiții și pasiunea editorială a întemeietorilor publicației — din ale cărei pagini de început nu lipseau semnăturile unor George Sterian, Mihail Sadoveanu, Tudor Vianu ș.a., alături de cele ale unor activi reprezentanți ai breslei —, revista se străduiește să facă cunoscute, în țară și peste hotare, realizările arhitectural-urbanistice din România socialistă, studiile, cercetările și preocupările arhitecților și ale specialiștilor din cooperări pluridisciplinare, ale cadrelor didactice din învățămîntul de arhitectură și ale studenților-arhitecți din țara noastră, să promoveze noul, facilitînd schimbul de idei, de informații și de opinii critice și deschizînd cît mai larg porțile tinerilor entuziaști și talentați ce-i pășesc pragul.

Cititorilor noștri devotați, colaboratorilor, meșterilor tipografi, tuturor celor ce ne sînt alături, o caldă și recunoscătoare strîngere de mînă.
La mulți ani!

A

desen de arh. ADRIAN SPIRESCU

• pe scurt • pe scurt •

MARGINALII

● «(...) cu 55 de ani înainte veneam pe lume în Giurgiu, oraș al cărui minaret vechi plînge întruna într-o arhitectură urzită de oameni cu «diplome», dar fără cap și suflet!»

CONSTANTIN TEAȘCĂ (**Păpușarii, în Săptămîna culturală a Capitalei,** 1 aprilie 1983)

● «Despre Coloana infinitului n-aș putea spune cînd a fost mai în primejdie: atunci cînd era să fie dărîmată cu tractorul sau cînd imaginea ei a început să fie reprodusă pînă și pe cutiile de bomboane»

GEO BOGZA (**Trapez CII, în România literară** din 14 iunie 1984)

• pe scurt • pe scurt •

MARGINALII

● «Nici un observator necomplexat nu s-ar încumeta să neglijeze caracterul «creator» al criticii. Revenind mereu la sine, evaluîndu-se în măsura în care evoluează, exercițiul critic se dovedește a fi purtătorul unui germene spiritual ce alarmează conștiințele insuficient formate ori disimulate, printr-o perspectivă de clarificare. Refuzul criticii reprezintă refuzul dialogului, adică al aspectului de confruntare, de «socializare» a valorilor. Numai prin situare critică se asigură starea dialectică (starea de viață) a domeniului artei, sufocat ori de cîte ori, dintr-un motiv sau din altul, gîndirea sa specifică e suspendată.»

GHEORGHE GRIGURCU (**Criticul în cetate, în România literară,** 21 octombrie 1982)

MARGINALII

MARGINALII

CONGRESUL ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI
28—29 noiembrie 1985

INTENSIFICAREA PROGRESULUI PRIN RODNICĂ CERCETARE ȘI PERFECȚIONAREA ÎNVĂȚĂRII ȘI ÎNSUȘIRII NOULUI

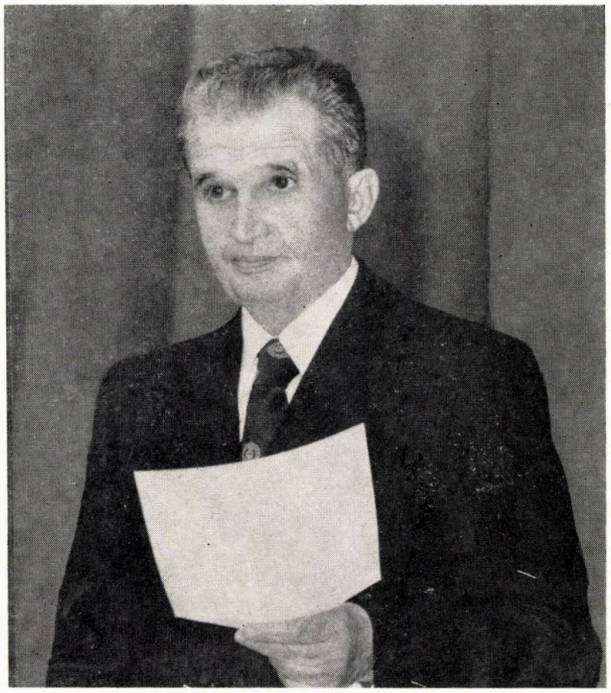

« Atît în domeniul cercetării științifice cît și al învățămîntului dispunem de tot ce este necesar, avem o puternică bază materială, tehnică; dar, mai presus de toate, avem minunați cercetători, oameni de știință și savanți, minunate cadre didactice, care reprezintă suprema garanție că vom realiza în cele mai bune condiții programele de cercetare și de pregătire a cadrelor, că cercetarea și învățămîntul vor ocupa un loc tot mai important în dezvoltarea socialistă și comunistă a României ! »

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din Cuvîntarea la Congresul științei și învățămîntului)

«Trebuie dezvoltată și mai mult cercetarea fundamentală de perspectivă, în toate domeniile cunoașterii umane, pentru a deschide noi orizonturi cercetării aplicative și a spori aportul științei la progresul general al țării, la îmbogățirea tezaurului gîndirii științifice universale.»

ELENA CEAUȘESCU

(Din Cuvîntarea la încheierea Congresului științei și învățămîntului)

SARCINILE ARHITECTURII ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI DE ARHITECTURĂ ÎN LUMINA PRIMULUI CONGRES AL ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

A. SEMNIFICAȚIA CONGRESULUI ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

Expresie a democratismului societății noastre socialiste, congresul a constituit cadrul de manifestare al angajării celor ce lucrează în cercetare și învățămînt de a munci cu devotament pentru construirea noii societăți în România.

În același timp, a fost un binevenit prilej de reafirmare a grijii partidului și statului nostru pentru dezvoltarea științei — apreciată, în cuvîntarea la Congres a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, drept pîrghie fundamentală în edificarea noii societăți —, precum și pentru dezvoltarea învățămîntului, asigurînd forța de muncă necesară transformărilor economico-sociale prevăzute în Documentele Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist Român.

Se apreciază că, în cincinalul următor, învățămîntul va asigura calificarea a peste 2 milioane de persoane, dintre care peste 1,2 milioane muncitori, tehnicieni și maiștri pentru ramurile de bază ale economiei, 600 mii cadre pentru agricultură și 200 mii cadre cu pregătire superioară.

La Congresul Științei și Învățămîntului, s-a constituit Consiliul Național al Științei și Învățămîntului, organism de largă cuprindere, la conducerea căruia se află tovarășa academician dr. ing. Elena Ceaușescu. Noului consiliu îi revine rolul de a coordona activitatea celor două domenii și de a asigura fructificarea importantului potențial de cercetare și creație și orientarea lui spre rezolvarea importantelor sarcini ale cincinalului 1986—1990, precum și ale etapei de perspectivă pînă în anul 2 000.

Congresul Științei și Învățămîntului a reprezentat, astfel, un moment de bilanț al celor două sectoare importante pentru economie — cercetare și învățămînt — privitor la modul în care au fost îndeplinite sarcinile cincinalului 1981—1985 și modalitățile în care sînt abordate prioritățile cincinalului 1986—1990, cînd România va trece din etapa de țară în curs de dezvoltare în cea de țară mediu dezvoltată, precum și în perspectiva anului 2 000, cînd vom păși pragul noului mileniu ca țară multilateral dezvoltată.

B. TEZELE ECONOMICE FUNDAMENTALE ALE CONGRESULUI ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

Avînd drept scop evidențierea, pe domenii ale economiei, a sarcinilor ce rezultă din Documentele Congresului al XIII-lea al P.C.R. pentru dezvoltarea economico-socială a țării noastre, atît documentele prezentate în cadrul congresului, cît și dezbaterile din plen și secții au avut, permanent, ca element de referință obiectivul fundamental și sarcinile dezvoltării economico-sociale ale cincinalului 1986—1990.

Se poate, în acest fel, aprecia că lucrările Congresului Științei și Învățămîntului au constituit o firească aprofundare și detaliere a sarcinilor Congresului al XIII-lea, avînd ca obiectiv fundamental dezvoltarea forțelor de producție și a bazei tehnico-materiale, înfăptuirea Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și crearea condițiilor necesare trecerii la construcția comunismului în România.

Principalele orientări și teze dezvoltate de Congresul Științei și Învățămîntului sînt:

1. Dezvoltarea intensivă a economiei naționale, modernizînd structurile de producție, fructificînd maximal resursele de materii prime și energie înglobate , inclusiv refolosirea resurselor

2. Lărgirea bazei energetice, utilizarea energiilor neconvenționale, economia în producerea și exploatarea energetică

3. Extinderea bazei de materii prime, prospectarea a noi zăcăminte, utilizarea cu randamente ridicate a zăcămintelor sărace

4. Ridicarea nivelului tehnic și calitativ al produselor și asigurarea competitivității pe piețele externe

5. Accelerarea introducerii progresului tehnic în producție, introducerea celor mai noi cuceriri ale revoluției tehnico-științifice și dezvoltării tehnologice

6. Dezvoltarea producției agricole, obținerea de recolte înalte, sigure și stabile, creșterea producției solului, prin lucrări de ameliorare și fertilizare, de mecanizare a lucrărilor

7. Ridicarea echilibrată a nivelului economico-social, prin amplasarea rațională a forțelor de producție în toate județele țării

8. Creșterea calității vieții și muncii oamenilor, prin ridicarea nivelului de trai și sporirea bunăstării materiale și spirituale a întregului popor, crearea unor condiții egale de muncă și viață pentru toți cetățenii țării

9. Perfecționarea conducerii și organizării economico-sociale, în concordanță cu noua etapă a evoluției sociale, prin aplicarea principiilor noului mecanism economico-financiar și ale autogestiunii economico-financiare.

C. SARCINILE CINCINALULUI 1986—1990 PENTRU SECTOARELE ECONOMIEI NAȚIONALE

Din conținutul lucrărilor congresului, rezultă rolul științei și al tehnologiei în toate domeniile de activitate, pentru înfăptuirea Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Semnificative, pentru ansamblul lucrărilor congresului, sînt elaborarea unor programe complexe de activități pentru fiecare componentă de bază a economiei naționale și prognoza seturilor de sarcini prioritare, care să răspundă tezelor de fundamentare ale acestora.

Domeniul energetic va asigura punerea în funcțiune, la parametrii stabiliți, a noilor obiective energetice, astfel încît, în 1990, producția să crească cu 20%, în 5 ani, în timp ce, prin perfecționarea producției și înlocuirea tehnologiilor mari consumatoare de energie, se va obține o reducere a consumurilor cu circa 20%. Se prevede, de asemenea, ca, în cincinalul următor, să crească de peste cinci ori producția de energie din surse neconvenționale.

Domeniul metalurgic va asigura creșterea calității produselor speciale, a oțelurilor de mare puritate, a aliajelor speciale, cercetarea va dezvolta tehnologii neconvenționale, conducînd la produse de înaltă competitivitate.

Un rol important este rezervat chimiei și petrochimiei, pentru valorificarea bazei de materii prime, realizarea de noi materiale, valorificarea superioară a resurselor naturale, realizarea de noi procedee pentru structuri elastomere, fibre sintetice, termostabile etc.

Chimia anorganică își propune realizarea unor produse de mare utilitate și perfecționarea tehnologiilor pentru oxizi, amoniac și îngrășăminte, fabricarea aluminiului, reducînd consumul cu 15—20%, fabricația industrială a apei grele.

Trebuie, de asemenea, subliniat faptul că cercetarea științifică în domeniul chimiei își propune realizarea produselor de vîrf necesare industriei aeronautice, microelectronicii și energiei nucleare.

Chimia organică se va preocupa de perfecționarea procedeelor de sinteză ale produselor de bază, de introducerea în fabricație a noi materiale și de perfecționări în domeniul producerii cauciucului și produselor enzimatice.

Ample programe se prevăd în domeniul construcțiilor de mașini și al ingineriei tehnologice, menite a asigura necesarul de noi motoare termice pentru autoturisme, tractoare, avioane, pentru noi mașini și utilaje, destinate perfecționării producției, mecanizării și automatizării acesteia, pentru lucrări în subteran și echipamente de forare la mare adîncime.

O importanță deosebită capătă domeniul industriei electrotehnice, care, prin dezvoltarea microelectronicii, a tehnicii de calcul, a mecanicii fine, a opticii și mașinilor unelte, va asigura introducerea progresului tehnic în industria națională, automatizarea și realizarea de manipulatori roboți industriali evoluați.

Programul nuclear, deosebit de important pentru viitoarea noastră producție energetică, prevede cercetări pentru asimilarea de aparatură și echipamente, pentru fabricarea de combustibil nuclear, pentru aparatură nucleară, de analiză, măsură și control.

În ceea ce privește materialele de construcții, se vor realiza noi produse, cu caracteristici îmbunătățite, o atenție specială fiind acordată prelucrării lemnului, sticlei și obținerii cimentului.

Agricultura se va orienta spre realizarea de noi soiuri și hibrizi, menite a asigura producții înalte și stabile, precum și spre introducerea și generalizarea în producție a unor linii și rase superioare de animale.

Sînt prevăzute programe de cercetare, în domeniul transporturilor, vizînd reducerea consumurilor specifice și sporirea randamentelor, precum și în domeniul sănătății, pentru creșterea perioadei active de viață și realizarea unui spor natural corespunzător al populației.

Este acordată atenție cercetărilor fundamentale în domeniul matematicii, al biologiei, cercetării economice și a celei social-politice, al istoriei și arheologiei, acestea stînd la baza noilor descoperiri, a noilor teze și orientări ce guvernează întreaga activitate economică, a progresului tehnic precum și în dezvoltarea științelor economice, politice, care fundamentează opțiunile dezvoltării economico-sociale a patriei noastre.

Semnificativ este faptul că programele, pe domenii, adoptate, schițate sintetic în aceste rînduri, au un caracter concret, fiind prevăzute obiectivele cercetării, domeniile dezvoltării, acțiunile și finalitatea cercetărilor.

Domeniul construcțiilor, al arhitecturii și sistematizării s-au regăsit în materialele de bază ale congresului, în Raportul CNST privind activitatea pe perioada 1981—1985 și sarcinile etapei pînă în 1980, precum și în cuvîntul de încheiere a lucrărilor congresului, rostit de către tovarășa academician dr. inginer Elena Ceaușescu, președinta Consiliului Național al Științei și Învățămîntului.

În domeniul construcțiilor, se arată în Raport, cercetarea științifică va urmări promovarea proceselor continue de execuție, în contextul dezvoltării unor noi sisteme constructive, realizării de noi materiale și betoane foarte ușoare, betoane de izolație și rezistență, utilizînd noi agregate în asociație cu cenușă de la termocentrale.

Se cuvine să subliniem, în mod deosebit, faptul că noi concepte privind tipizarea, standardizarea și proiectarea, pentru care și noi am depus importante eforturi de cercetare-proiectare și am întreprins demersuri pe lîngă forurile centrale ce coordonează activitatea noastră, sînt cuprinse în Documentele Congresului Științei și Învățămîntului ca programe-directivă ale cercetării pentru etapele viitoare.

În Raport se arată că: « În domeniul tipizării și standardizării, se are în vedere accentuarea unificării constructive, modulării și agregatizării produselor, asigurarea posibilității de interschimbare a elementelor și subansamblelor, aprofundarea principiilor de proiectare și execuție, urmărindu-se echiparea produselor cu un număr minim de elemente componente ».

Domeniul nostru de activitate se regăsește în numeroase obiective ale programelor de cercetare ale congresului, care prevăd accentuarea progresului tehnic pentru realizarea sarcinilor viitorului cincinal, necesitatea modernizării tehnologiilor de fabricație, a mecanizării și automatizării proceselor de producție, folosirea judicioasă a materiilor prime și energiei, reintrarea în procesul de producție a materialelor refolosibile.

Cuvîntarea rostită de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, în deschiderea lucrărilor congresului, trasează liniile directoare ale devenirii socialiste a țării noastre, subliniind sarcinile ce revin școlii superioare în formarea viitoarelor cadre de specialiști, necesitatea intensificării activității de educație revoluționară, de formare în spiritul răspunderii față de muncă, al ordinii și disciplinei.

Perfecționarea procesului de formare al cadrelor necesare economiei naționale, modernizarea conținutului învățămîntului incluzînd cele mai noi cuceriri ale domeniilor de activitate, adîncirea procesului de integrare cu cercetarea și producția și creșterea aportului școlii la soluționarea problemelor producției, formarea multilaterală a viitorilor specialiști — sînt componente de fond ale sarcinilor ce revin școlii superioare.

→

D. SARCINILE ÎNVĂȚĂMÎNTULUI DE ARHITECTURĂ REZULTATE DIN DOCUMENTELE CONGRESULUI EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

Domeniul sistematizării, arhitecturii și construcțiilor este puternic implicat în opera de construire a țării, prin participarea directă a proiectanților la realizarea bazei materiale a industriei și agriculturii, la activitatea de sistematizare teritorială, la procesul urbanizării localităților, precum și la realizarea locuințelor și dotărilor social-culturale.

Tezele de bază ale congresului, precum și sarcinile prioritare ale cincinalului 1986—1990 și ale perspectivei dezvoltării pînă în anul 2000, sînt, totodată, teze și priorități ale sistematizării, arhitecturii și construcțiilor, precum și ale învățămîntului de arhitectură.

Este, de aceea, necesar ca profilul nou al arhitectului, format în școala de arhitectură, să cuprindă, prin programa analitică și prin conținutul activităților teoretice și practice, sarcinile prioritare ale profesiunii.

1. Conținutul procesului de învățămînt va trebui să fie, în acest sens, orientat spre cuprinderea și aprofundarea următoarelor SARCINI PRIORITARE ale profesiunii:

- Programul național de sistematizare
- Dezvoltarea echilibrată a județelor țării și consecințele tezei dezvoltării intensive asupra sistematizării teritoriului și localităților
- Dezvoltarea zonelor de producție industrială și agricolă, realizarea construcțiilor pe baza noilor principii ale tipizării și modulării pe subansamble componibile
- Sistematizarea rurală și realizarea noilor localități în curs de urbanizare, apropiind standardul de confort al acestora de cel urban
- Prioritățile consumurilor de materiale și energie și consecințele acestora asupra producției de arhitectură și sistematizare
- Realizarea de construcții energoconservative și utilizarea energiilor neconvenționale pentru încălzire și pentru echipamentele tehnice
- Implementarea mai rapidă a progresului tehnic și tehnologic în lucrările de execuție, pe șantiere, îmbunătățirea construcțiilor prefabricate
- Perfecționarea conceptelor proiectelor tip și directivă, pe baza modulării și realizării de subansamble componibile
- Componentele calității vieții și implicațiile acestora asupra noilor structuri ale spațiului locuințelor și dotărilor social-culturale, precum și asupra proiectării de interior, mobilier, design, echipamente
- Realizarea unei noi calități, în producția de arhitectură, prin construcții care să reflecte societatea noastră, avînd o mai mare varietate expresivă, și fiind ancorate în spiritualitatea românească
- Dezvoltarea puternică a sentimentului patriotic, de dragoste față de popor, față de patrie, prin studiul istoriei arhitecturii, prin cultivarea respectului pentru monumentele de arhitectură și istorice din vatra milenară a poporului nostru

2. Integrarea învățămîntului de arhitectură cu cercetarea și producția

Pentru transpunerea în viață a importantelor sarcini privind creșterea rolului învățămîntului superior în viața economico-socială a țării, în procesul de edificare a societății, școala de arhitectură își va spori contribuția la integrarea cu cercetarea și cu producția, angajînd cele mai bune forțe, în cercetări prioritare și în lucrări de proiectare reprezentative.

Pe baza planului de cercetare prioritar al cincinalului 1985—1990, elaborat împreună cu Institutul Central de Cercetare, Proiectare și Directivare în Construcții — ICCPDC — și Comitetul pentru Problemele Consiliilor Populare — CPCP —, tematica va fi orientată spre problemele prioritare ale profesiunii, aducîndu-ne astfel contribuția la soluționarea problemelor concrete ale arhitecturii, precum și la fundamentarea actului decizional în domeniul nostru de activitate.

O atenție deosebită va trebui să acordăm activității de proiectare pentru Capitală și pentru noul centru politico-administrativ al Bucureștilor, asigurînd o calitate deosebită documentațiilor pentru lucrările ce ne-au fost încredințate la Casa Republicii, precum și pentru Biblioteca Națională, Muzeul Național de Istorie și Casa Științei și Învățămîntului, obiective de mare importanță, la care își aduc contribuția în proiectare și colectivele Institutului de Arhitectură «Ion Mincu».

Pentru creșterea aportului institutului nostru în cadrul breslei arhitecților, ar trebui intensificată preocuparea pentru participarea în activitatea de consilierat și în comisiile de specialitate și avizare ale Institutului Central de Cercetare, Proiectare și Directivare în Construcții, ale Comitetului pentru Problemele Consiliilor Populare și — în problemele patrimoniului istorico-arhitectural — în cele ale Consiliului Culturii și Educației Socialiste.

Este, de asemenea, necesar a fi sporită participarea cadrelor noastre didactice la viața Uniunii Arhitecților și la dezbaterile și schimburile de idei din paginile revistei ARHITECTURA.

Pentru bogăția conținutului de idei al documentelor, prin importanța tezelor și orientărilor rezultate din cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului și președintele Republicii Socialiste România, precum și din sinteza de încheiere prezentată de tovarășa academician dr. ing. Elena Ceaușescu, Congresul Științei și Învățămîntului se constituie drept un eveniment politic de amploare, ce relevă sarcinile celor două importante sectoare ale vieții economico-sociale pentru transpunere în viață a Hotărîrilor celui de al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Român.

Prof. dr. arh. CORNELIU DUMITRESCU
rector al Institutului de Arhitectură «Ion Mincu»

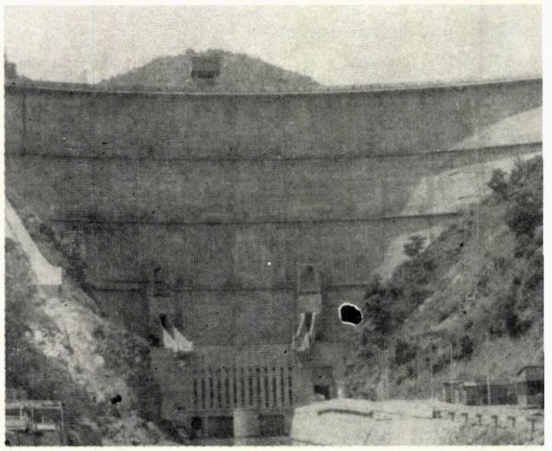

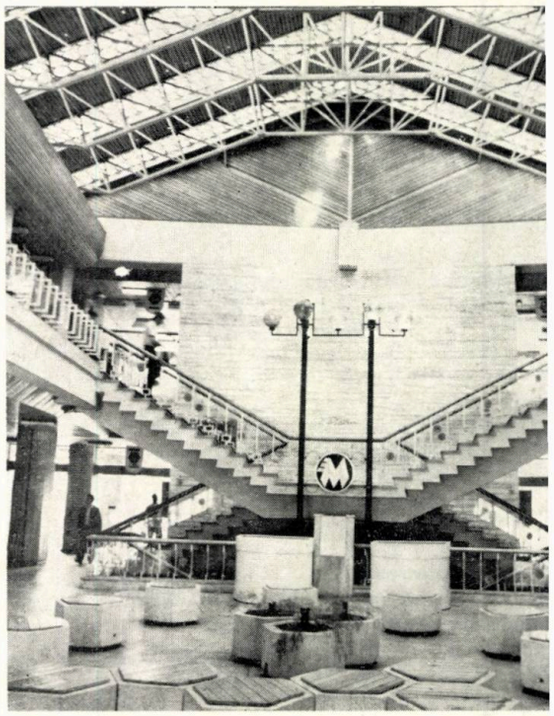

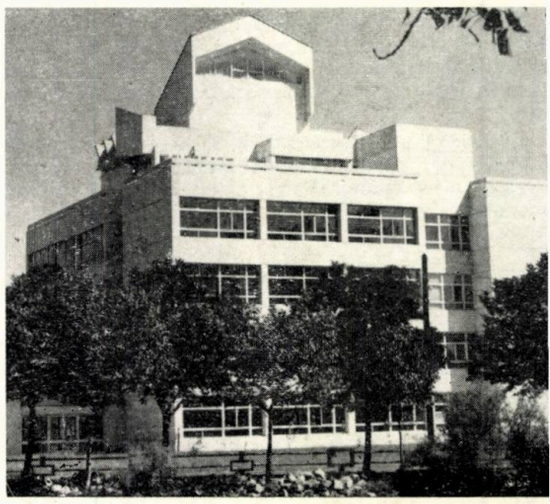

EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU

—DOUĂ DECENII DE MARI ÎMPLINIRI ARHITECTURAL-URBANISTICE—

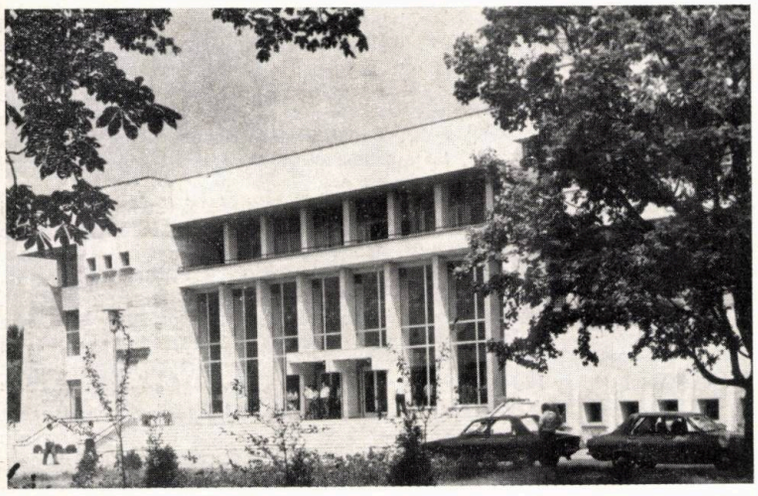

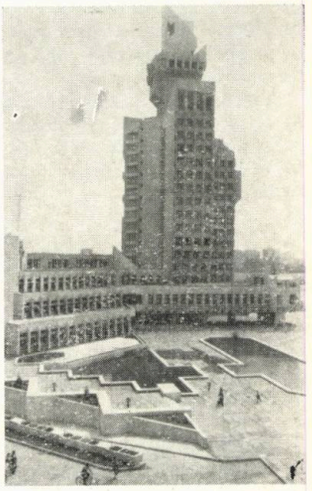

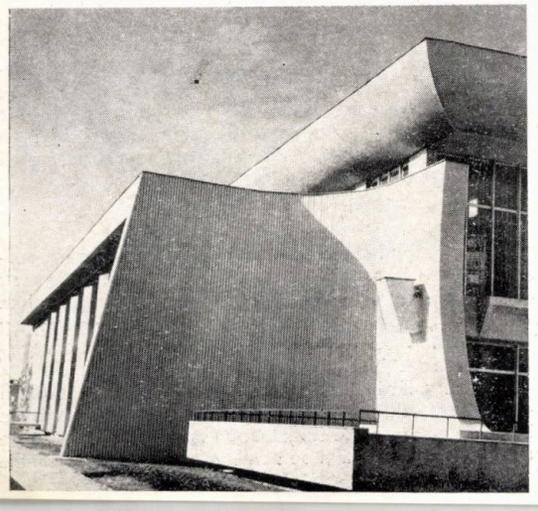

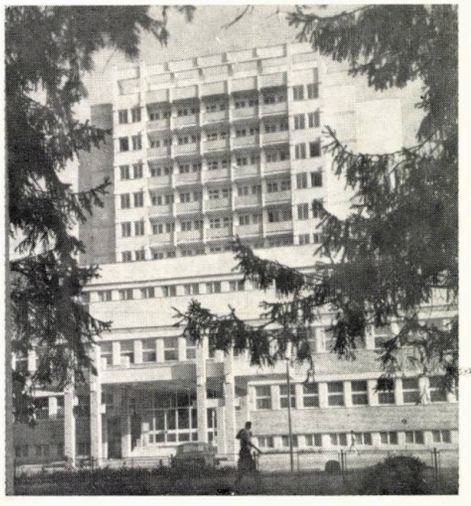

PREOCUPĂRI PENTRU VIITOR

Urcarea masivă a prețului hidrocarburilor a sporit considerabil sensibilitatea lumii contemporane față de problema reducerii consumului de combustibil, fapt care a condus și conduce în continuare la lărgirea cîmpului de acțiuni în acest domeniu.

Revoluția științifică și tehnică, încă în plină desfășurare, reclamă o astfel de lărgire pentru a se ieși din impasul în care se află omenirea la sfîrșitul secolului XX.

În cîmpul de acțiuni posibile, pentru reducerea consumului de combustibil, se află și acelea privind construcțiile și ansamblurile construite.

Realizarea într-un ritm nemaiîntîlnit a construcțiilor de masă, cu precădere a celor de locuit și a celor de producție, a impus, în multe țări, ca și în țara noastră o proiectare tipizată, activitate care va continua să fie necesară și în viitor.

Apare, astfel, evident că, prin proiectarea tip, trebuie să se acționeze, ca și pînă acum, în elaborarea unor soluții de perspectivă cu eficiență sporită în ceea ce privește reducerea consumului de energie în exploatarea clădirilor.

O primă cale de acționare o constituie reducerea pierderilor de căldură, prin îmbunătățirea mediului înconjurător, prin perfecționarea, pe căi artificiale, a caracteristicilor naturale ale solului așezărilor omenești, ca de exemplu cu plantații — pe cît posibil permanent verzi —, cu folosirea adecvată a denivelărilor de teren sau cu crearea unor maluri protectoare de pămînt, cu realizarea de iazuri pentru stocarea de lungă durată a apei calde reziduale sau solare etc — care trebuie să conducă la o cuprindere mai largă a disciplinei urbanismului, la o nouă atitudine față de mediul înconjurător căruia să i se atribuie și rolul de protector termic.

Deși astfel de intervenții sînt specifice fiecărei așezări omenești și spațiului înconjurător respectiv, apare necesar să se analizeze posibilitatea elaborării unei serii de rezolvări care, chiar dacă nu se înscriu în domeniul proiectării tip, ar avea un caracter directiv-exemplificativ de o reală necesitate în rezolvarea cazurilor concrete. Aceste rezolvări exemplificative ar cuprinde și elementele specifice « urbanismului solar », contribuind astfel la asigurarea unei maxime eficiențe a instalațiilor și elementelor de captare a energiei solare, integrate clădirilor și ansamblurilor urbane.

O a doua cale prin care se poate acționa, vizează reducerea la minim a pierderilor de căldură prin intervenții asupra clădirilor. Condițiile de economie trebuie să decidă în alegerea soluției, prin luarea în considerare atît a cheltuielilor de investiție, cît și a celor de exploatare. Uneori, suma acestor cheltuieli rămîne constantă, deoarece partea care se economisește, la început, poate fi cheltuită, mai tîrziu, în exploatare și întreținere.

Spațiul articolului ne obligă la a limita tratarea subiectului ales la unele probleme ale clădirilor de locuit.

Dacă analiza condițiilor pe care trebuie să le satisfacă o locuință este necesară, ea nu e și suficientă pentru a atinge scopul propus.

Îmbunătățirea temelor-program trebuie să accepte rezultatele unor activități de cercetare pluridisciplinară, indispensabile în abordarea unei sinteze.

Rolul unei locuințe este acela de a putea fi confortabil locuită. Această rațiune, care s-a impus pregnant în epoca noastră, aparține dualismului zilnic al omului — catabolism și anabolism — adică alternanței în timp de 24 ore a perioadelor de oboseală și odihnă.

Spațiul locuinței trebuie, deci, astfel conceput încît să satisfacă funcțiunile anabolice ale omului — calmul termic, calmul sonic și cel vizual, calmul fizic și nervos — necesare repausului zilnic. Aceasta implică, pe lîngă altele, o izolare termică suficientă, o stabilitate calorifică convenabilă, o ambianță care să contribuie la senzația de confort termic etc.

Pentru un studiu rațional al spațiului locuinței, trebuie să se asigure, deci, colaborarea unor științe și tehnici încă insuficient utilizate în construcții, ca de exemplu termohigrografia, climatologia și aerodinamica clădirilor, în vederea protecției contra vînturilor.

Unele termografii efectuate demonstrează că nu stăpînim conductivitatea termică a elementelor de închidere. Permeabilitatea necorespunzătoare la aer, punțile termice, pătrunderea de apă prin închiderile exterioare sau prin rosturile acestora, deficiențele instalațiilor de încălzire, aerisirea necorespunzătoare care contribuie la apariția condensului și mucegaiului — ne pun în situația de a nu stăpîni valorile exacte ale rezolvărilor pe care le dăm, rezultînd astfel soluții apreciative.

O tratare exhaustivă a exigențelor locuinței este greu de abordat, fapt pentru care ne vom limita la unele din elementele capabile să contribuie la îmbunătățirea confortului termic.

Unele intervenții asupra partiurilor sînt cunoscute prin rezolvările caselor solare cu dispunerea camerelor de locuit spre sud și a încăperilor anexe pe latura opusă.

Astfel de soluții se înscriu, de cele mai multe ori, în volume simple, paralelipipedice care, pe lîngă avantajele folosirii energiei solare, prezintă și unele dezavantaje specifice formei lor. Devierea fluxului de aer, produsă în special de clădirile înalte, creează, astfel, curenți puternici care se traduc prin infiltrații de aer rece în interiorul clădirii și prin pătrunderi de ape meteorice în pereții exteriori. După părerea unor specialiști, această formă « clasică » a clădirilor de locuit cu multe apartamente nu mai este adecvată, forma lor necesitînd a fi studiată pentru a fi cît mai avantajată la pierderile de căldură. În literatura de specialitate din Canada, sînt prezentate pentru așa-numitul « The Liveable Winter-City » propuneri de soluționări, pentru mari imobile colective, cu curți-grădini interioare sau galerii acoperite cu suprafețe vitrate.

Arhitectura noastră din secolul trecut și începutul secolului XX ne oferă exemple care — deși la o scară mult redusă față de unele soluții preconizate azi — sînt demne de a fi analizate și reevaluate, datorită avantajelor ce le prezintă. Ne referim la acele locuințe cu puține niveluri, pe care le găsim încă în multe orașe ale țării și care beneficiază de o bună protecție contra vîntului, prin gruparea multora din încăperi în jurul unei curți interioare.

Este evident că astfel de soluționări nu pot constitui formule unice și că trebuie să coexiste cu cele de tip actual, care, prin unele îmbunătățiri posibil a fi aduse, s-ar situa la un nivel superior al confortului termic.

Suprafețele vitrate constituie forma elementară a captării energiei solare în sistem pasiv. Orientate spre sud, ele aportează căldură. Măsurători efectuate au dat următoarele rezultate: pierderi de căldură circa 200 Kwh/m² și flux solar de căldură circa 400 Kwh/m² în perioada rece a anului. Măsurătorile s-au făcut în condițiile dublei vitrări cu geam de performanțe ridicate, cu o bună etanșare a ferestrelor și a elementelor de ocultare care au fost închise noaptea. Vara, se impun parasolare sau rezolvări cu loggii și balcoane, care, corespunzător amplasate, au efect de limitare a pătrunderii razelor solare în interiorul clădirii.

Aceste rezultate demonstrează că aprecierea performanțelor vitrajelor sub aspect energetic nu trebuie făcută numai pe baza coeficientului de transfer termic care caracterizează pierderile de căldură, ci și pe baza aportului radiației solare în bilanțul energetic, ca și în confortul termic în regim de vară.

Pe plan mondial, pot fi semnalate preocupări susținute pentru realizarea de: geamuri speciale sau peliculizate, care reduc pierderile de căldură cu circa 30—40%, garnituri de etanșare, precum și noi tipuri de ferestre și uși exterioare cu grad sporit de rezistență termică.

Radiația solară este, deci o sursă de două economii — lumină și căldură — cu condiția ca elementele vitrate și cele de ocultare (de tip jaluzele) să fie astfel concepute și executate încît să li se confere calitățile funcționale necesare.

Spațiile-seră pot fi considerate captoare de volum are, fapt pentru care a apărut necesară analiza recon-derării lor în arhitectura contemporană.

Confortul în aceste spații se interpretează în sensul ă temperatura interioară de + 18° C își pierde semni-cația într-un loc care primește radiația solară directă. timpul iernii, prezența radiației solare produce senzație plăcută, cu toate că temperatura aerului seră e scăzută ; datorită acestui fenomen, un spațiu-eră bine conceput este utilizat integral primăvara toamna și circa 30—40% din timp iarna, în zonele emperate avînd 1500—2000 ore de însorire pe an și entru o temperatură medie în lunile ianuarie—februa-ie între 2 și 5°C. Pentru zone mai reci, spațiul-seră constituie, în principal, un tampon care diminuează pierderile de căldură ale încăperilor adiacente.

Cercetări în această direcție au condus la unele concluzii asemănătoare ferestrelor : vitraj dublu, bună etanșare, ocultare, atît în timpul nopților de iarnă cît și în zilele călduroase de vară. În plus, se impune o expunere ferită de vîntul dominant și o orientare favorabilă a pereților camerelor adiacente seriei pentru a primi radiația solară ; totodată, acești pereți necesită a fi executați din materiale cu inerție mare. Arhitectura veche românească este ilustrată de o serie de exemple care dovedesc înțelegerea meșterilor constructori pentru îmbunătățirea protecției termice a locuințelor cu ajutorul prispei cu geamlîc, a marchizelor sau a unor galerii-coridoare vitrate.

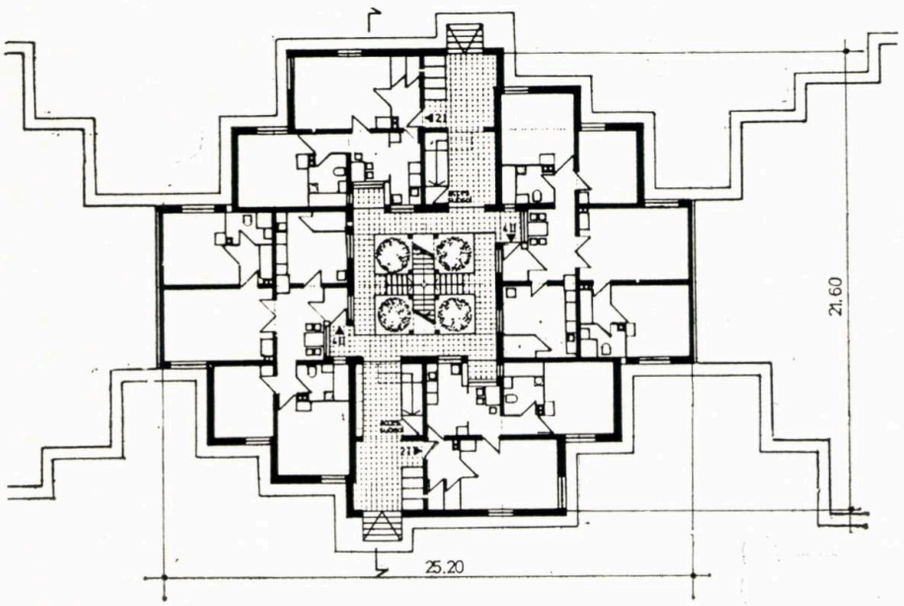

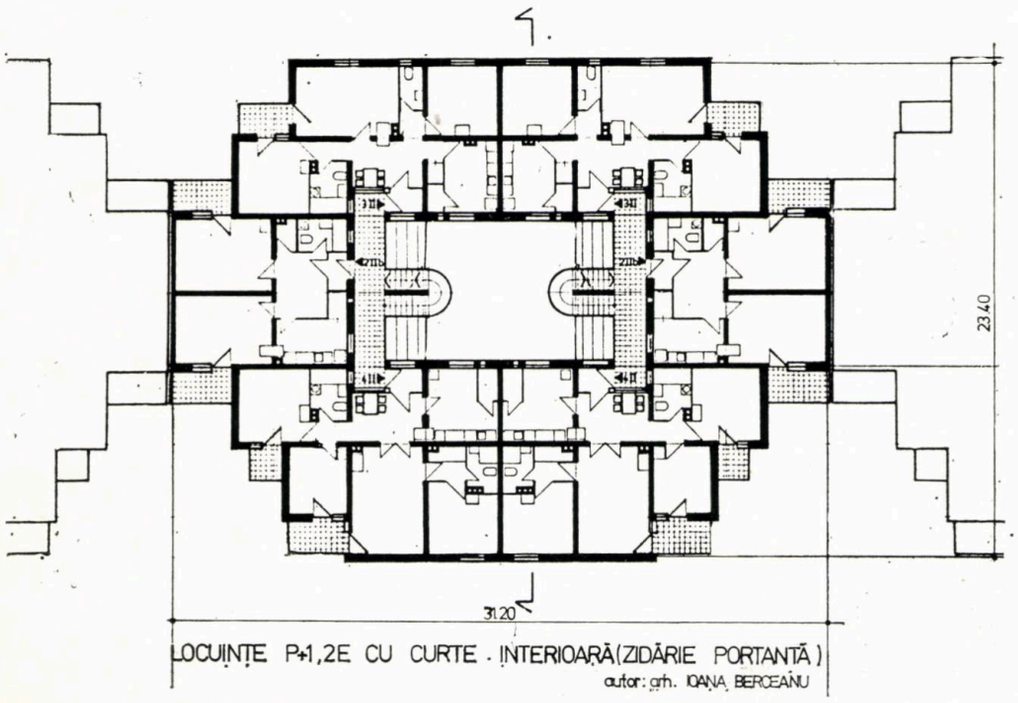

LOCUINȚE P+1,2E CU CURTE - INTERIOARĂ (ZIDĂRIE PORTANTĂ)
autor: grh. IOANA BERCEANU

Confortul termic al unei încăperi depinde, atît de temperatura aerului interior, cît și de temperatura radiată de elementele înconjurătoare. Mai mult chiar, aprecierea confortului termic este, în oarecare măsură, subiectivă deoarece ea nu se datorează numai citirii unei cifre pe termometru, ci și senzațiilor generate de factori eterogeni, ca de exemplu : procentul de umiditate, perceperea schimburilor de aer (curenți de aer), natura și culoarea pardoselilor, pereților, tavanelor, mobilierului, tipul elementelor vitrate și al celor de ocultare. Ca și alte exigențe, confortul termic este relativ și depinde de parametri aleatorii. Este posibil să se obțină condiții de confort în cazul unei temperaturi mai scăzute a aerului din încăpere, dacă temperatura medie, radiată de pereți, pardoseli și tavan, este ridicată. Dacă aceste elemente componente ale încăperii sînt îmbrăcate cu materiale adecvate și au culori care reflectă radiația calorică, pierderile sînt mai mici, datorită faptului că ele nu absorb căldura, ci o radiază, rezultînd astfel senzația de cald.

Experimentări făcute în SUA, cu tapete multistrat (hîrtie, folii subțiri din polietilenă pigmentată și aluminiu), au demonstrat că necesitățile de încălzire ale unei încăperi scad pe măsură ce reflectanța suprafețelor reflectante crește. S-a constatat că reflectanțe mai mici de 50% nu aduc decît o slabă ameliorare, în schimb, tapetele cu reflectanță mai mare de 70% au un randament satisfăcător.

Efectul reflectant al unor tapete, special concepute, poate fi mult diminuat de anumite forme și tipuri de elemente de mobilare, ca și de dispunerea lor în încăperile de locuit.

Necesitatea proiectării tipizate a mobilierului la scara apartamentelor tip, care să satisfacă într-un grad cît mai ridicat exigențele ergonomice, estetice și de folosire rațională a spațiului disponibil, a fost mult dezbătută în ultimile 2—3 decenii.

Producătorii, în majoritatea lor, nu au răspuns acestui deziderat, nu au venit în întîmpinarea insistențelor depuse, în special, de proiectanții de locuințe tipizate. Tipizarea mobilierului, în condițiile menționate, apare, în viitorul apropiat, ca o necesitate stringentă, cu atît mai mult cu cît, în condițiile asigurării unor pereți reflectanți, elementele componente ale garniturilor de mobilă nu trebuie să-i obtureze decît într-o măsură cît mai redusă. Rezultă, evident, faptul că tipizarea mobilierului nu poate fi realizată decît printr-o colaborare între producător și proiectantul de locuințe tipizate.

Unele preocupări ale oamenilor de știință se axează pe cercetarea materialelor chimice, care sînt capabile să acumuleze o mare cantitate de căldură într-un volum relativ redus. Prin trecerea de la starea lichidă la cea solidă, aceste materiale restituie energia absorbită în cursul trecerii de la starea solidă la cea lichidă.

Datorită acestei călduri latente, materialele cum ar fi parafina, clorura de calciu, sulfatul de sodiu hidratat ș. a. incluse în elementele de încheiere ale clădirilor ar putea stoca o cantitate importantă de energie solară ; acest stocaj de căldură latentă exploatează fenomenul fizic legat de schimbarea stării corpurilor. Fenomenul tinde, însă, să se epuizeze după un anumit număr de cicluri, fapt pentru care, azi e dificil a integra astfel de materiale în elemente de construcții. Cercetări, ale căror rezultate nu sînt încă concludente, permit, totuși, să se anvizajeze materiale cu performanțe sporite, care să conducă la utilizarea lor minim 10 ani.

O astfel de perspectivă ar putea să scoată din competiție zidul de tip Trombe, sau altele asemănătoare, care consumă o cantitate importantă de metal și geam, să le înlocuiască cu panouri de pereți exteriori — portanți sau neportanți — incluzînd materiale chimice cu stocaj de căldură latentă.

Aspectele abordate nu îmbrățișează decît în mică măsură problema confortului termic al clădirilor de locuit ; ele încearcă să sublinieze efortul de arhitectură ce trebuie să se producă în paralel cu cel al altor specialiști în vederea obținerii economiei de energie. Se poate desprinde ideea că ne revine sarcina unor preocupări și studii aprofundate cu privire la amplasarea

→

construcțiilor, conceperea partiurilor, alcătuirea detaliu a elementelor de închidere, de finisare și mobiliare a interiorului locuinței.

În prezentarea unora dintre problemele enunțat s-a considerat necesar a se introduce elemente val roase ale unor exemple din arhitectura veche rom nească, pentru acele caracteristici care s-ar impu a fi reevaluate.

Dr. arh. MIRCEA ENESC

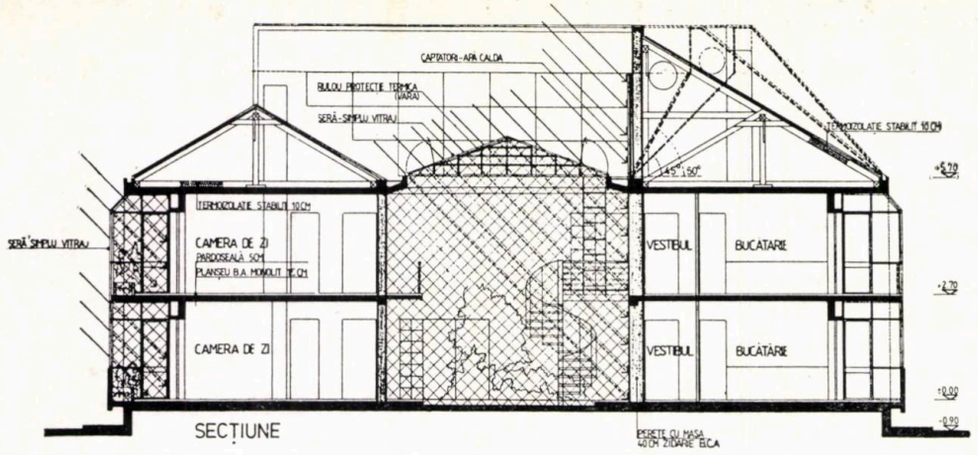

SECȚIUNE

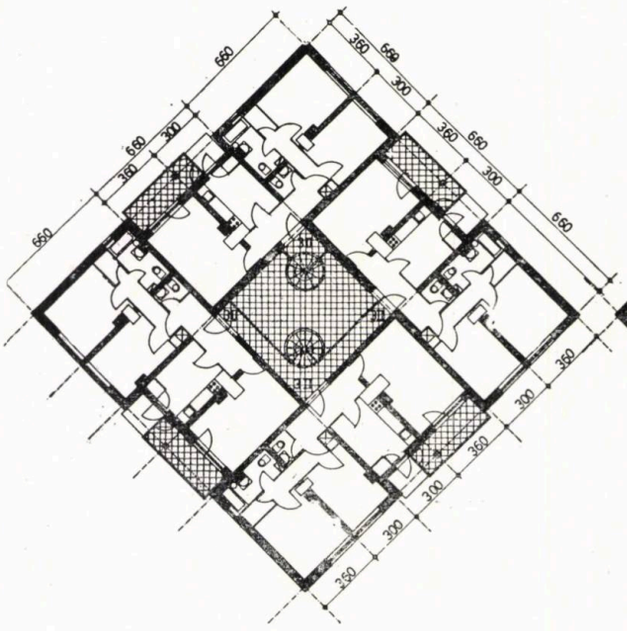

PLAN ETAJ

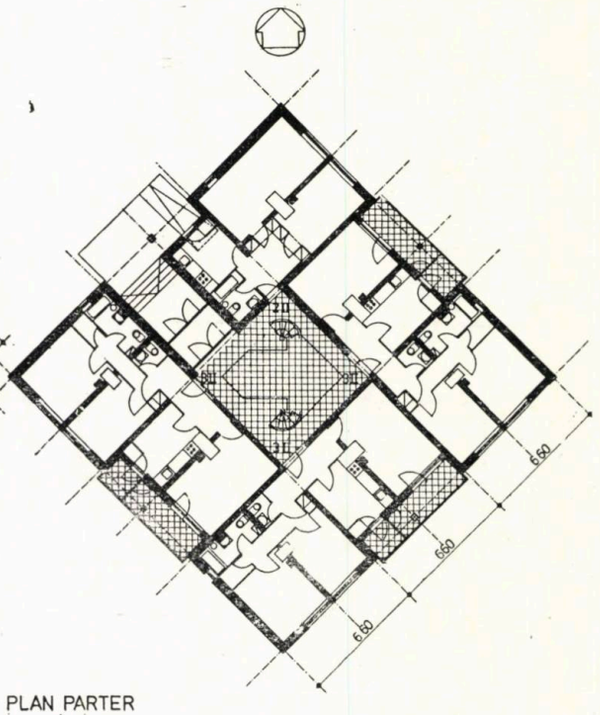

PLAN PARTER

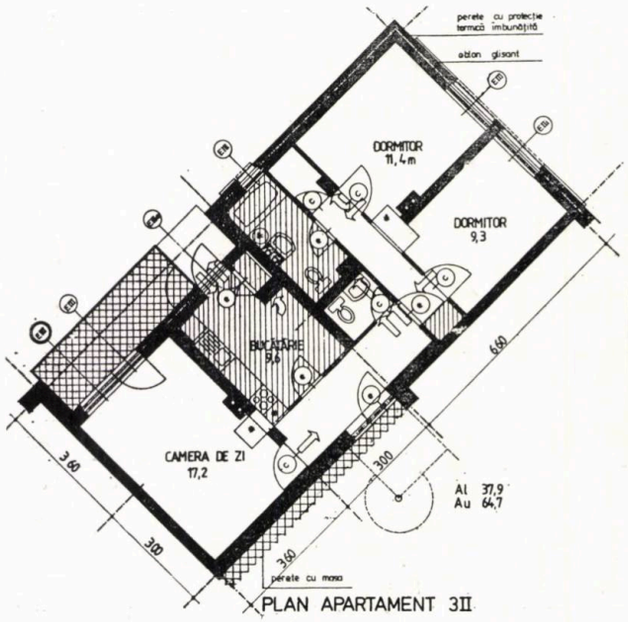

PLAN APARTAMENT 3II

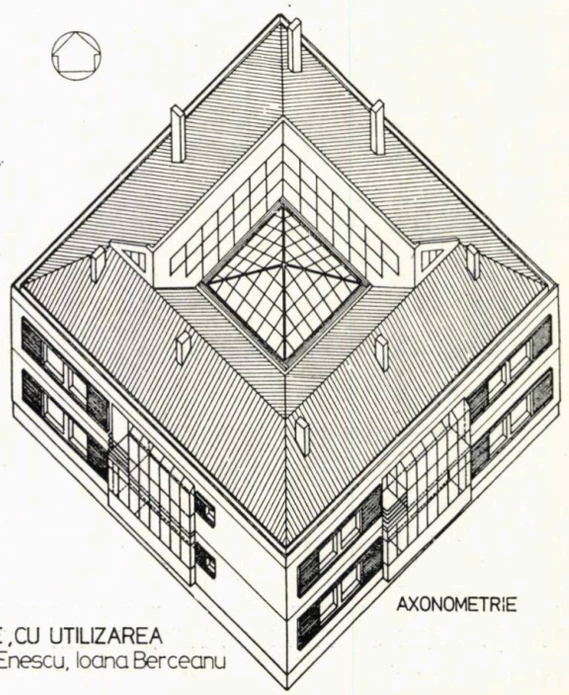

AXONOMETRIE

CLĂDIRE DE LOCUIT, CU P+1 ETAJE, CU UTILIZAREA ENERGIEI SOLARE autori: arh. Ion Enescu, Ioana Berceanu

STUDIU PRIVIND CONFORMAREA CLĂDIRILOR DE LOCUIT ȘI REZOLVAREA FUNCȚIONALĂ A APARTAMENTELOR ÎN ȚARA NOASTRĂ, COMPARATIV CU CELE DIN ALTE ȚĂRI, ÎN VEDEREA DETERMINĂRII CĂILOR DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A CONFORTULUI DE LOCUIRE

OLECTIV DE PROIECTARE:

rhitect **ION ENESCU** (șef proiect), tehnicienii **ILI SIMOIU, ELENA MARȚIAN**

ROIECTANT PRINCIPAL: INSTITUTUL DE PROIECARE PENTRU CONSTRUCȚII TIPIZATE — IPCT — UCUREȘTI

rhitecții dr. **VICTOR IVANEȘ, SILVIA VRACIU, RISTIAN DRUGHEAN**

ROIECTANT COLABORATOR: INSTITUTUL DE RHITECTURĂ « ION MINCU » — BUCUREȘTI

ENEFICIAR: INSTITUTUL CENTRAL DE CERCEARE PROIECTARE ȘI DIRECTIVARE ÎN CONSTRUCII — ICCPDC— BUCUREȘTI

SCOPUL STUDIULUI

Se prezintă o problematică derivată din diferitele ɔncepții de proiectare a locuințelor din alte țări, ·mărindu-se a se releva anumite aspecte de ordin ncțional, volumetric, plastic și economic, ce converg ıtre definirea noțiunii de **valoare de locuire**.

Pornind de la definițiile **confortului** (multitudinea pectelor ce determină o bunăstare materială) și **ɔcuirii** (ansamblul condițiilor de locuit), ca și de ideea că toate disciplinele care vizează omul o fac n punct de vedere psihosomatic, s-ar putea, în conuzie, defini **confortul de locuire** ca ansamblul ɔnditiilor de locuit ce converg către determinarea ıei bunăstări materiale și spirituale.

Locuința va trebui, astfel, să reprezinte replica unei ıriate game de necesități: ca adăpost, să satisfacă necetățile fizice, ca matrice intimă a vieții, pe cele spiriıale; la acestea se mai adaugă necesitățile psihologice dividuale ca și cele sociale. Astfel, locuirea nu a fost erceputâ, în studiu, doar prin termeni geometrici , mai ales, prin termeni purtători de o anume semnicație; aceștia se stabilesc conform anumitor raporturi ıterumane, interspațiale și între persoane și spații. Întrucît în privința locuirii nu pot fi formulate ɔluții unice sau rezolvări optime, studiul își propune ustrarea, pe de o parte, a multitudinii posibilităților e realizare a mediului locuibil (de la zona de locuit, unitatea de locuit) în funcție de tipuri de familii, e moduri de utilizare a spațiilor, de necesități și ıoduri de comportament specifice, iar, pe de altă arte, a modurilor de abordare, de conformare și ɔordonare spațială, care să satisfacă necesități și doleanțe ıriabile de locuire.

În consecință, studiul își propune unele rezolvări vederea soluționării unor probleme principale ale ɔcuirii: modul de asamblare, poziționare și implemıre a locuințelor în sit, pe de o parte, iar, pe de altă arte, posibilitatea influențării calității locuirii de către ɔcuitor, prin intervenții asupra modului de coordoare funcțională a spațiului locuibil interior.

OBIECTUL STUDIULUI

ZONA DE LOCUIT

Considerînd că locuința nu poate fi analizată și abordată în sine, ci doar în cadrul implementării sale într-un context mai larg, capitolele lucrării conțin, atît referiri la rezolvarea funcțională a apartamentelor și conformarea clădirilor de locuit, cît și aspecte privind organizarea și juxtapunerea acestora în diferitele tipuri de zone de locuit.

În majoritatea țărilor, locuința, ca produs social, tehnic și economic, este supusă unui proces de regîndire, de abordare de pe noi poziții. Problema satisfacerii unui mare număr de necesități ale populației prin locuire, a condus la formularea unor întrebări privind posibilitățile de ameliorare calitativă a acesteia.

Locuința nu mai poate fi considerată ca o funcțiune particulară, dacă avem în vedere ideea că spațiul urban vital este, a priori, organizat pentru a asigura existența umană, în toată complexitatea ei.

Într-o prezentare ce urmărește relevarea aspectelor calitative ale locuirii, se impune acordarea unei atenții deosebite stimulării preocupărilor ce converg către conturarea unui mediu optim adiacent locuinței sau clădirii de locuit, a unor anumite relații între locuință și clădire, între acestea și spațiul liber sau construit în care sînt implementate.

Pentru a defini zonele de locuit, nu se poate enunța un ordin de mărime formulat cu precizie. Într-o nouă accepție, zona de locuit se caracterizează prin modul de organizare geometrică și funcțională a unităților și clădirilor de locuit, în relație cu spațiile exterioare (private, semiprivate, semipublice sau publice), indiferent de caracterul sau complexitatea ansamblului.

Noțiunea de **zonă de locuit** nu mai este înțeleasă ca ordin de mărime a unui ansamblu, așa cum o definea ideea de « vecinătate», și nici nu se mai urmărește socializarea citadinului, pe plan local, prin reluarea ideii de vecinătate, care urmărea înlăturarea gigantismului printr-o articulare, la scară umană, a distanțelor parcurse pietonal.

Dovedindu-se că dimensiunea unui ansamblu nu poate, ea singură, să contribuie la socializarea unei comunități de locuit, la stimularea unei vieți comunitare, urbaniștii acordă o atenție deosebită posibilităților de implementare a zonelor de locuit într-un context mai vast. Se impune, deci, ca analiza topologică, analiza relațiilor între populație, spații, edificii, distanțe etc. să nu piardă nici o dată din vedere orașul în totalitatea sa: orășeanul trebuie să se situeze în permanență într-o rețea de relații al cărei centru social este familia sa, iar cel spațial, locuința sa.

LOCUINȚA; CLĂDIREA DE LOCUIT

Locuința nu poate fi, deci, considerată în sine, ci doar în contextul integrării ei într-o grupare, al implementării într-o zonă de locuit, în urbanitate; interacțiunea funcțională și comunicarea socială sînt elemente inerente satisfacerii necesităților general umane.

Inovațiile posibile în domeniul construcțiilor de locuințe, depind de diferiți factori, dintre care dezvoltarea economică, tehnologică și socială, capacitatea tehnică de realizare și mutațiile modurilor de comportament joacă un rol deosebit; iar toate aceste aspecte trebuie avute în vedere prin prisma teoriei care impune locuința ca pe un produs de mare fiabilitate, ca pe un element de stabilizare.

Locuința reprezintă, în dimensiunea ei materială, capitalul și produsul unui proces tehnico-economic, în timp ce locuitorii intervin — în postură de consumatori — la sporirea, într-o mai mică sau mai mare măsură, a valorii acestui produs.

Cum, în principiu, nu există posibilitatea de a alege între « a locui» sau « a nu locui», în majoritatea țărilor s-a urmărit, instituționalizat, asigurarea, într-o anumită măsură, fiecărei categorii de celule sau grupuri sociale, a posibilității de a-și satisface necesitățile specifice de locuire.

Insatisfacțiile ce apar sînt în general generate de imposibilitatea influențării calității locuirii de către locuitor, locuința fiind supusă, în procesul elaborării ei, principiilor producției seriale; o altă cauză rezultă inevitabil din modul de poziționare și implementare a locuințelor în sit, acțiune care, de cele mai multe ori, nu este întreprinsă pe baza unor criterii proprii locuirii.

Totodată, ni se pare evident, că locuința, considerată ca obiect utilizabil, nu poate fi organizată decît dacă modurile de comportament din cadrul ei și raporturile locuitor-locuință sînt sistematic determinate. Astfel, locuința poate deveni o normă socială materializată și un factor important de stabilizare al modalităților de locuire normate, putînd astfel să asigure, diferențiat, o viață de familie organizată într-un « mod funcțional» coerent.

Rezolvarea funcționalistă a problemei locuinței nu reprezintă decît un mod de proiectare conform normelor sociale. Acest cadru normativ nu permite, în contextul locuirii, decît variații limitate cu privire la formele, concepțiile și modurile de comportament. Dar aceste posibilități de interpretare limitată și anumite tendințe noi ce se impun constituie, în cadrul elaborării proiectelor, subiecte de reflecție pentru arhitect.

În ceea ce privește locuința în sine, desprinsă din contextul problematic, bogat în elemente invariabile, sarcina arhitectului consistă în a propune diferite posibilități de utilizare, pornind de la o suprafață locuibilă determinată. Avînd în vedere faptul că dimensiunea socio-psihologică a diferitelor activități, din interiorul locuinței, nu este în totalitate cunoscută, proiectantului nu-i rămîne decît posibilitatea de a trata, într-un mod diferențiat, ținînd cont de raporturile lor funcționale, activitățile izolate sau succesiunea activităților locuitorilor, posibilitățile de mobilare și echipare tehnică, ciclurile de modificări structurale ale familiei, ca și condițiile arhitecturale sau constructive.

Pornind de la această libertate, restrînsă, de care dispune arhitectul în elaborarea proiectelor ce-și propun definirea unui mediu locuibil, se poate susține că «economia» unui partiu consistă în a utiliza la maxi-

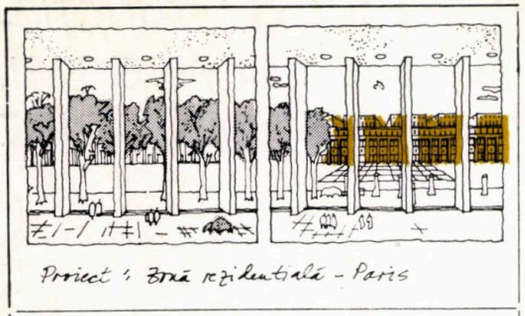

Proiect: Zonă rezidențială - Paris

1

1. Locuința este considerată o funcțiune complexă. Ea trebuie abordată în contextul integrării într-o grupare, a implementării într-o zonă de locuit și în urbanitate: Interacțiunea funcțională și comunicarea socială sînt elemente inerente satisfacerii necesităților general umane.

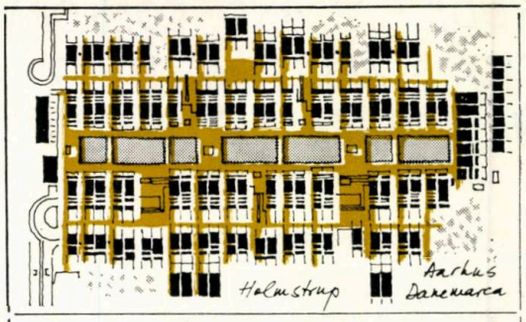

Halmstrup — Aarhus Danemarca

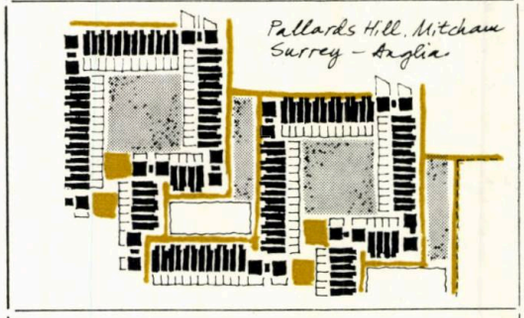

Pallards Hill, Mitcham Surrey – Anglia

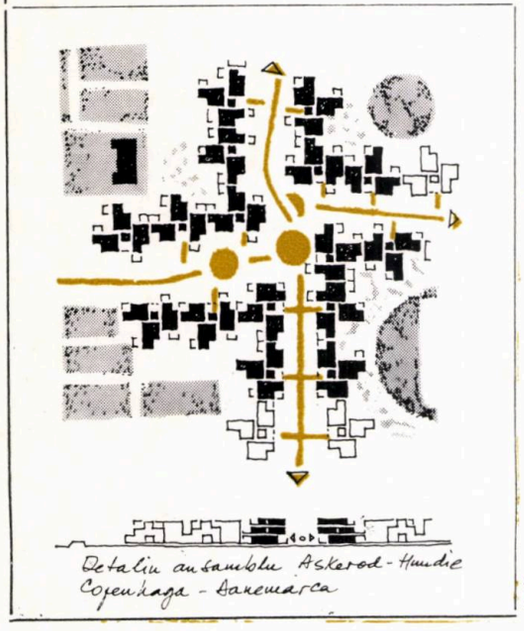

Detaliu ansamblu Askerod-Hundie Copenhaga - Danemarca

2

2. În scopul rezolvării unor probleme complexe, marile ansambluri și orașe-dormitor au fost abandonate ca modalități de abordare a locuirii (ele generînd uniformizarea, depersonalizare, probleme economice și urbanistice), în favoarea unor zone rezidențiale restrînse (de ordinul miilor de locuitori) sau a completării și ameliorării patrimoniului imobiliar existent:
Astfel de operațiuni ● Sînt din punct de vedere economic mai avantajoase ● Pot conferi zonelor de locuit diversitate, adaptabilitate, personalitate și un anume caracter ● Contribuie la stimularea unei vieți comunitare în cadrul ansamblurilor rezidențiale.

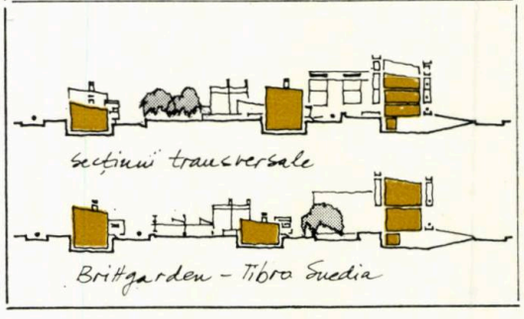

Secțiuni transversale

Brf Igarden – Tibro Suedia

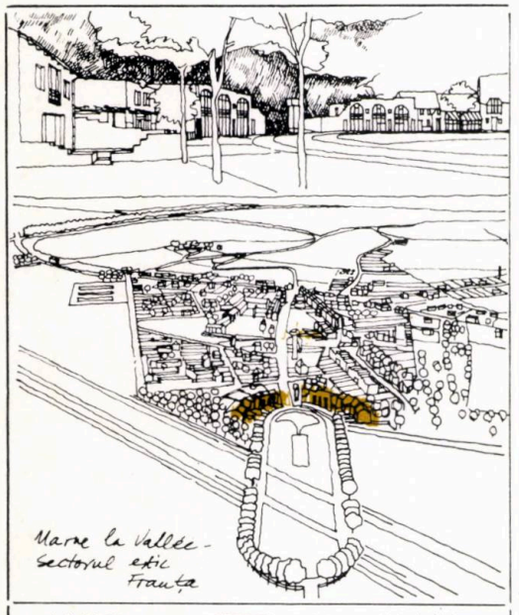

Marne la Vallée - Sectorul estic Franța

3

3. Întrucît s-a dovedit că dimensiunea unui ansamblu nu poate, ea singură, să contribuie la conformarea și definirea unei comunități rezidențiale, la stimularea unei vieți comunitare, se impune acordarea unei atenții deosebite posibilități de implementare a zonelor de locuit într-un context mai larg: Analizele tehnologice, cele privind relațiile dintre locuitori, spații, edificii, distanțe etc, nu trebuie să piardă nici o dată din vedere ORAȘUL, în totalitatea lui. LOCUITORUL trebuie să se situeze, în permanență, într-o rețea de relații al cărei centru social este familia, iar, spațial, locuința.

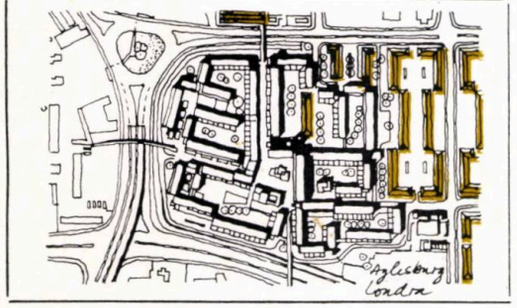

Aylesbury Londra

4

4. Zonele de locuit trebuie astfel rezolvate, din punct de vedere formal, structural și funcțional, încît să genereze o ATMOSFERĂ URBANĂ, să se integreze, fără disonanțe, într-un mediu urban existent, să nu conducă la întreruperea și dezagregarea structurii urbane, prin scară, formă de implantare, mod de rezolvare funcțională și structurală.

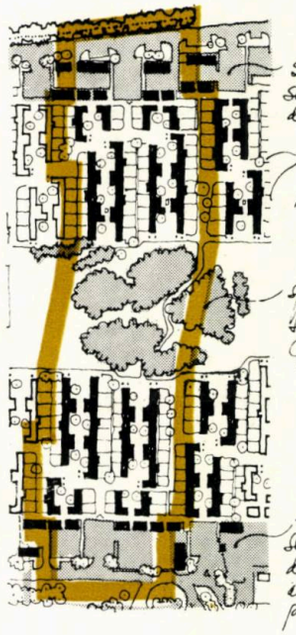

Gradarea spațiilor libere în cadrul unei zone de locuit.

În ceea ce privește conformarea zonelor de locuit, fost abandonată determinarea acestora pe baza ideii « vecinătate ». Zona de locuit este definită prin modalitea juxtapunerii locuințelor în imobile de locuit, a acestora grupuri de clădiri, în raport cu un spațiu liber adiacent, urivalent, urmărindu-se stabilirea anumitor relații internane, interspațiale, între diferite moduri de utilizare spațiilor.

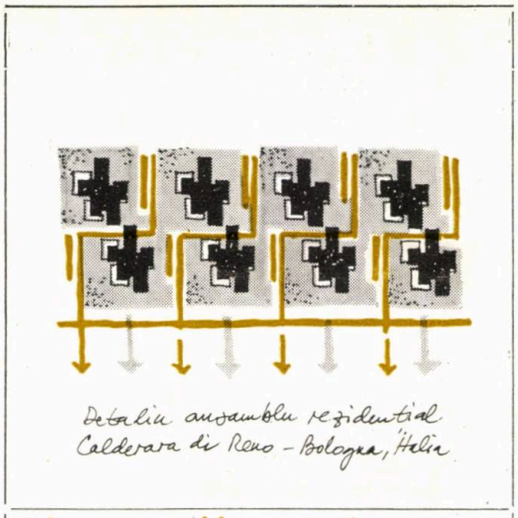

9

Tipurile de implantare *joacă un rol deosebit, în modul* organizare a terenului, prin proprietățile lor geometrice, r, prin « funcțiunile lor, canalizatoare ale comportamentului », *exercită o influență asupra gradului de* tisfacție *al locuitorilor față de locuința lor. Ele pot* enera *insatisfacții, de ordin fizic și social, sau, dimpotrivă, o creștere a* valorii de locuire.

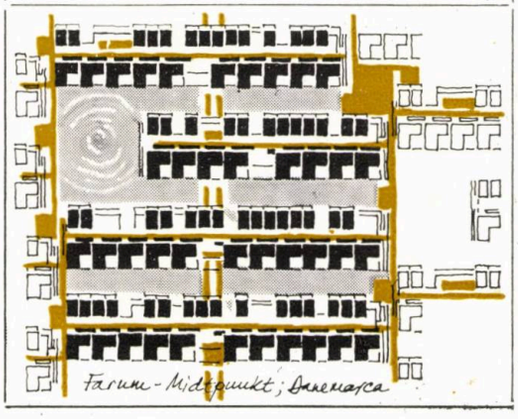

10

. Regimul de înălțime *poate avea o influență favorabilă* nu una nefastă asupra valorii de locuire a unei zone zidențiale. Astfel, *indiferent de forma de implantare* doptată, se pot justifica, din punct de vedere economic social, teoretic și practic, regimuri de înălțime reduse 2—3 *niveluri) și medii (3—5 niveluri).*

. Calitatea spațiilor libere *constituie un factor determi*ant în stabilirea valorii de locuire. *Rolul lor fizic și* ncțional, social și psihologic, a condus la elaborarea nor prescripții de dimensionare și conformare (distanța inimă între două clădiri paralele să nu coboare sub 0—30 m, suprafața minimă acceptată, în cadrul zonei e locuit, este de 18—20 m^2 locuitor, cifră ce se referă suprafața de teren neconstruită, căile de acces și parcale nefiind incluse). Un alt aspect important, ce conduce definirea calității spațiilor libere, îl constituie coordonarea acestora cu mediul construit și cu cel public urban, stfel încît să se realizeze o ierarhizare a spațiilor libere, succesiune funcțională a lor, de la public, la semipublic, semiprivat și privat. Această gradare spațială contribuie la sporirea posibilităților de adaptare și personalizare a zonelor de locuit. În ceea ce privește conformarea, dimensionarea și coordonarea spațiilor libere trebuie avut, totodată, în vedere faptul că ele reprezintă contextul desfășurării unor funcțiuni practice și sociale, ce pot fi corelate între ele sau cu mediul construit adiacent, doar în baza anumitor reguli de compoziție.

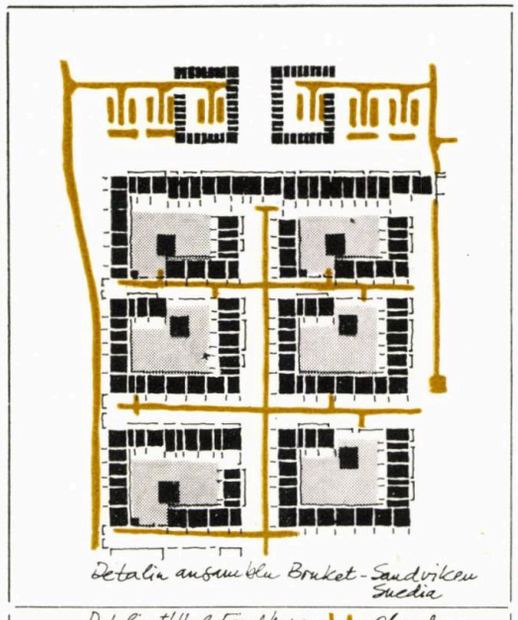

11

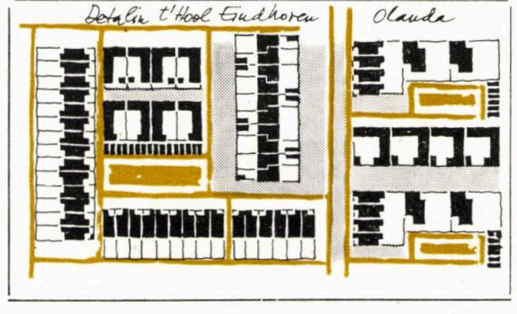

12

9. Implantările moleculare *prezintă multiple avantaje, în ceea ce privește însorirea, iluminarea și ventilarea locuințelor, flexibilitatea de adaptare la terenuri de dimensiuni și forme diferite, ca și dezvoltarea, în cadrul zonei, a sentimentului locuitorilor de apartenență la grup și clădire. Cu aceste tipuri de implantare se poate obține o valoare ridicată de locuire, în cazul realizării unor densități cuprinse (în funcție de regimul de înălțime) între 150—250 locuitori/ha. Spațiile libere au un caracter « deschis » și continuu, ele nefiind definite cu precizie. Această formă de implantare conduce, comparativ cu celelalte, la densitățile cele mai reduse și la consumurile cele mai ridicate de teren.*

10. Implantările liniare *pot genera ansambluri valoroase în cazul renunțării la o exploatare maximală a terenului (densitate maximă acceptabilă ar fi de 250—300 locuitori/ha). În compunerea zonelor de locuit, trebuie avut în vedere, organizarea unor spații între clădiri de minimum 20 m, a unor fronturi a căror lungime să nu depășească limite acceptabile, iar, în cazul aliniamentelor stradale, a unei alternanțe de spații înguste, publice, cu spații libere, semiprivate, mai largi. În cadrul acestor forme de implantare, apar probleme, în ceea ce privește orientarea favorabilă a locuințelor. Spațiile libere au un caracter « deschis » dar nediferențiat, continuu pe două direcții.*

11. Implantările « în incintă » *conduc la obținerea unor densități foarte ridicate. Ele prezintă, însă, dezavantaje în ceea ce privește propagarea zgomotelor, privirile reciproce între locuințe, umbra purtată asupra volumelor construite și a spațiilor libere, ventilarea și iluminarea defectuoasă a clădirilor și acumularea de căldură. În comparație cu celelalte forme de implantare, aceasta definește clar suprafețele libere, ce pot fi astfel atribuite unui grup determinat de locuințe. În cadrul unor densități moderate (250—540 locuitori/ha) și dacă se atribuie curților dimensiuni suficiente, se pot realiza, cu acest tip de implantare, zone de locuit valoroase. Implantările în incintă necesită terenuri de dimensiuni și proporții adecvate; ele prezintă cele mai ridicate densități și cele mai reduse suprafețe de teren, aceste aspecte fiind direct proporționale cu regimul de înălțime.*

12. Combinarea diferitelor forme de implantare *reprezintă o soluție în vederea limitării anumitor inconveniente sau amplificarea unor avantaje ce apar în cadrul celor trei forme principale de implantare. Acest mod de abordare urbanistică poate conduce la realizarea unor densități ridicate (200—400 locuitori/ha), a unor spații libere, ample și ierarhizate, la rezolvarea optimă a rețelei de circulație și deservire, la o tratare volumetrică și funcțională diversificată.*

→

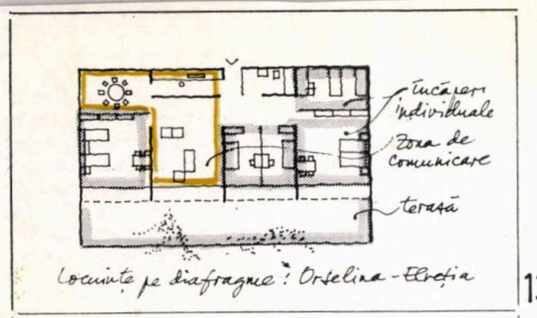

Locuințe pe diafragme: Orșelina - Elveția

13

13. Principalele cauze ale insatisfacțiilor manifestate de locuitori sînt, pe de o parte, datorate modului de poziționare și implementare a locuințelor în sit (acțiune care, de cele mai multe ori, nu este întreprinsă pe baza unor criterii proprii locuirii), iar, pe de altă parte, imposibilității influențării calității de către locuitor, prin intervenții asupra modului de coordonare funcțională a spațiului locuibil interior.

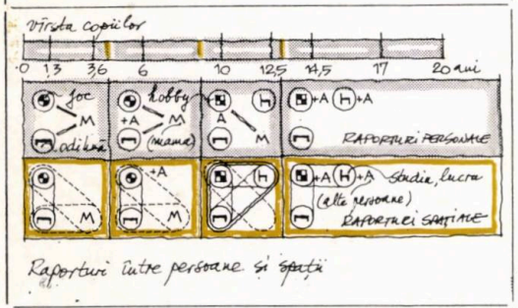

Raporturi între persoane și spații

14

14. Locuința, considerată obiect utilizabil și cadru intim al vieții, poate fi rezolvată în bune condițiuni, doar în măsura în care, modurile de comportament din cadrul locuinței și raportul locuitor-locuință sînt cunoscute și sistematic determinate. Doar astfel locuința poate deveni o normă socială materializată și un factor important de stabilizare al modalităților normate de locuire.

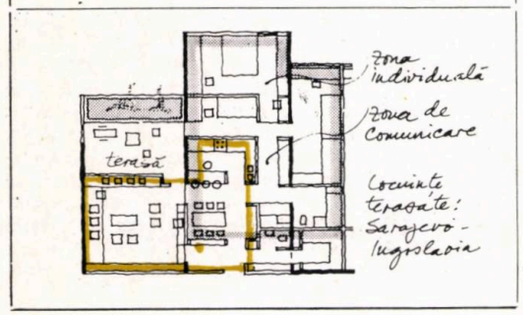

15

15. În cadrul elaborării proiectelor, ce-și propun definirea unui mediu locuibil, se poate susține că economia unui partiu consistă în a utiliza, funcțional, la maximum o suprafață disponibilă, atribuindu-i, totodată, o gamă variată de posibilități de coordonare spațială. Nu există, în această privință, un partiu optim destinat familiei.

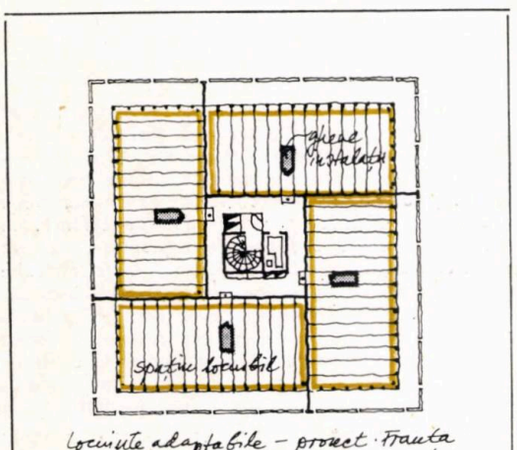

Locuințe adaptabile - proiect Franța

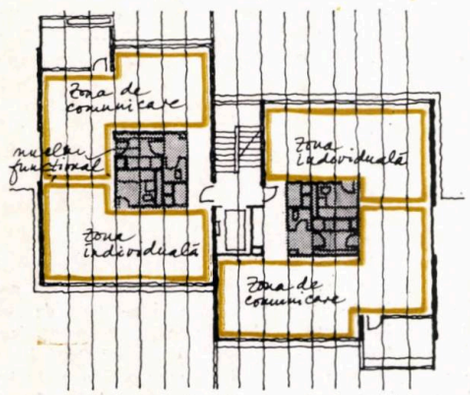

Locuințe adaptabile - proiect RFG.

16

16. În cadrul proiectelor de mare serie, în care modurile de comportament în locuință și raporturile locuitor-locuință nu pot fi cu precizie determinate, proiectantul dispune doar de două posibilități de abordare: fie transmite viitorilor locuitori propriile sale concepții despre valoarea de locuire (aspect care nu coincide întotdeauna cu necesitățile și concepțiile de locuire ale diferitelor tipuri de familii), fie încearcă să atribuie partiului, o anume ADAPTABILITATE, *în limitele condițiilor date. O capacitate de adaptare a partiului, definită în funcție de diferitele necesități de locuire, poate fi obținută datorită:*
- *VARIABILITĂȚII, a capacității de adaptare a partiului, realizabilă prin intermediul construcțiilor transformabile*
- *FLEXIBILITĂȚII, a neutralității de utilizare a partiului.*

Această flexibilitate poate fi obținută printr-o exploatare neutră a încăperilor, ca și prin încăperi neutre (în ceea ce privește echiparea și dimensionarea lor), ce pot genera, în relație cu alte spații, diferite moduri de utilizare a locuinței. Rezolvarea flexibilă a unităților de locuit poate fi abordată din diferite puncte de vedere, contribuind astfel la PERSONALIZAREA *spațiului interior.*

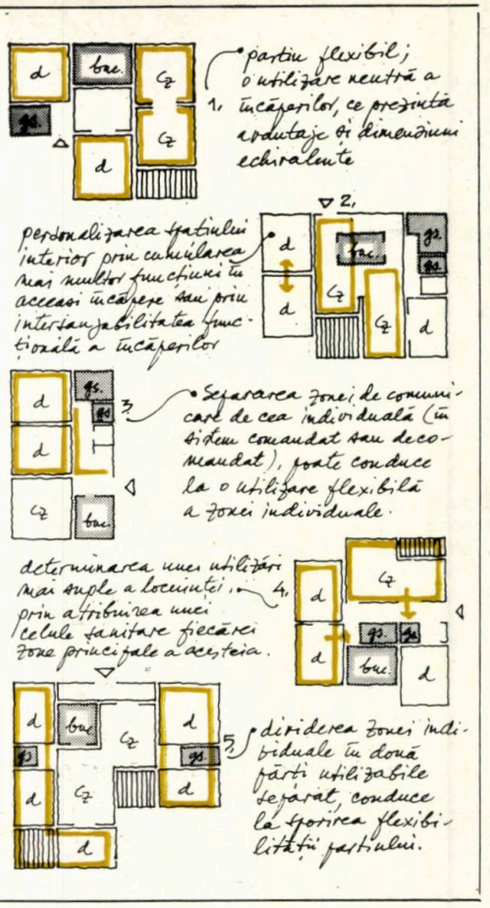

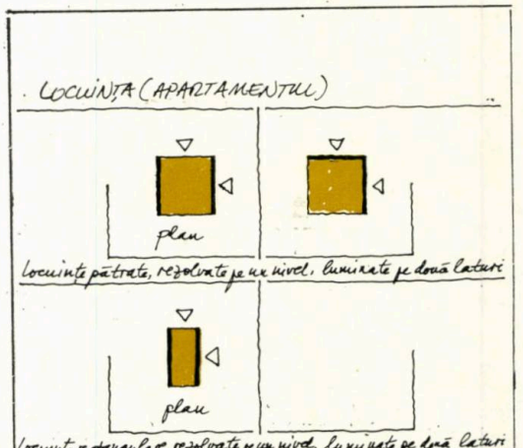

17. Din analiza tipurilor de partiuri, se desprind unele concepții și modalități de organizare a spațiului locuibil, ce reprezintă multiple avantaje: ● Realizarea unor partiuri flexibile, prin stimularea unei utilizări neutre a încăperilor; în acest caz, încăperile, aflate într-o anumită relație unele față de celelalte, prezintă avantaje (însorire, orientare, ventilare) și dimensiuni echivalente ● Atribuirea unor posibilități de personalizare a spațiului interior, prin cumularea mai multor funcțiuni în aceeași încăpere (de exemplu dividerea camerei de zi în două subzone) sau prin crearea unor posibilități de intersanjabilitate funcțională ● Realizarea unei separări între zona de comunicare și cea individuală poate conduce, în anumite condiții, în sistem decomandat sau comandat, la o utilizare flexibilă a zonei individuale; în cazul în care există încăperi individuale în relație directă cu zona de comunicare, adaptabilitatea partiului cîștigă noi valențe ● Prin atribuirea unei celule sanitare fiecăreia dintre zonele principale ale locuinței, acestea pot astfel funcționa separat, contribuind la o utilizare mai suplă a unității de locuit ● În cazul apartamentelor mari, dividerea zonei individuale în două părți utilizabile separat, poate conduce la sporirea flexibilității partiului; acest mod de organizare poate genera multiple posibilități de utilizare a spațiilor.

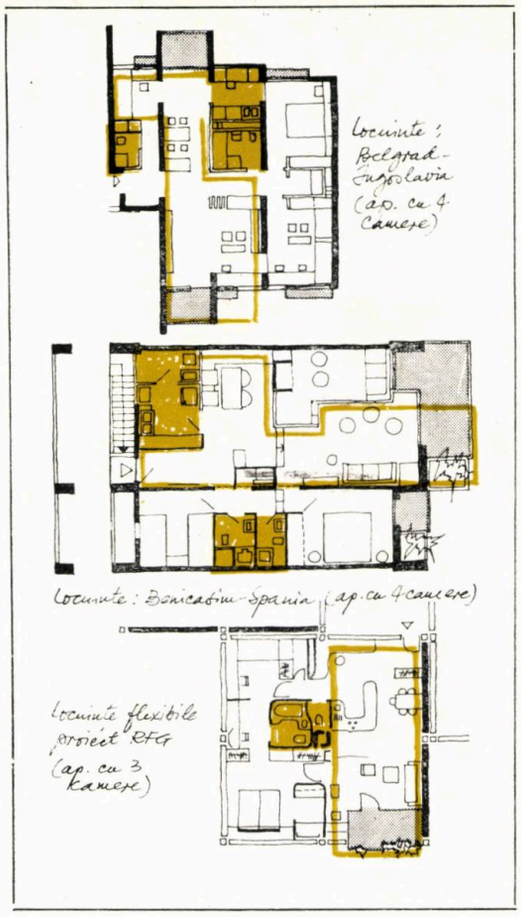

19

19. În ceea ce privește rezolvarea de detaliu a unor anumite funcțiuni din cadrul locuinței, se remarcă: ● Rezolvarea ventilării grupurilor sanitare prin intermediul ghenelor, ca și poziționarea acestora în zonele întunecate ale apartamentelor ● Gruparea obiectelor sanitare, corespunzătoare grupului sanitar principal, în două încăperi distincte ● În majoritatea cazurilor, bucătăriile sînt rezolvate într-o suprafață strict funcțională, fiind ventilate prin hote sau ghene: Luminarea lor se realizează, fie direct, fie prin intermediul locului de luat masa, amplu dimensionat și aflat în relație directă cu exteriorul și cu zona de comunicare a locuinței ● La conformarea dimensională a încăperilor individuale, se acordă suprafețe minim acceptabile (10—12 m²), restul ariei locuibile fiind atribuită zonei de comunicare a locuinței ● Zona de comunicare a apartamentelor este subîmpărțită nestructural, în majoritatea cazurilor, în două zone ce pot funcționa împreună sau separat. Printr-o diferită coordonare a lor cu încăperile individuale, se poate obține o utilizare flexibilă a locuinței ● Loggiile, amplu dimensionate (extinderi exterioare ale locuinței), sînt, din considerente funcționale, preferate, în detrimentul balcoanelor ● Spațiile de depozitare sînt astfel conformate și localizate încît să nu ocupe poziții privilegiate și să nu constituie constrîngeri în repartizarea suprafețelor locuibile.

mum o suprafață disponibilă. Nu există, în această privință, un partiu optim destinat familiei.

Din cauza absenței, în stadiul de concepție, a unor informații decisive, utilizabile de către arhitect, ne apare firească tendința de a se propune rezolvarea unei multitudini de variante și ideograme de partiu. Iar, atunci cînd structurile de rezistență o permit, se poate depăși o modalitate tradițională de abordare a locuinței. Locuința adaptabilă (concepută pe baza flexibilității sau a variabilității partiului) va putea satisface, în limitele acelorași contururi sau suprafețe, exigențe de locuire diferite, specifice sau variabile.

În consecință, sugestiile, concluziile și propunerile studiului nu se doresc spectaculoase. Ele urmăresc o organizare (în limitele unor rezolvări tehnice posibile) orientată către tendințele primordiale ale modalităților de locuire, o situare a locuinței într-o ipostază contextuală.

Arh. ION ENESCU

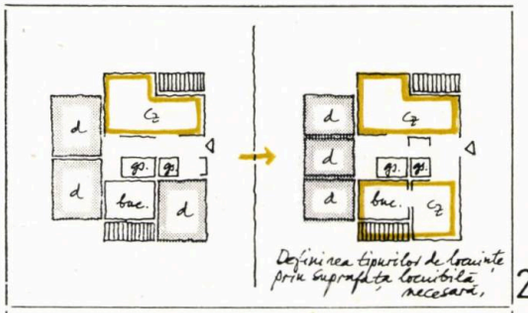

20

20. Definirea tipurilor de locuințe în funcție de tipurile de familii, specificîndu-se o suprafață locuibilă necesară și nu un număr de încăperi, poate conduce la rezolvări funcționale diversificate, în funcție de necesități specifice de locuire.

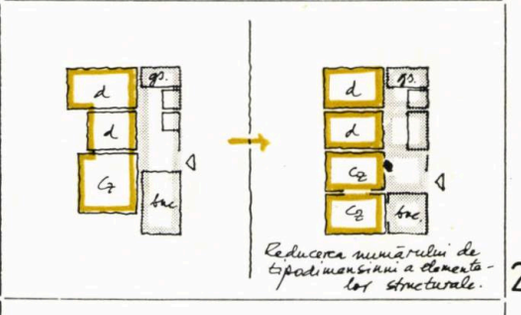

21

21. Stabilirea necesarului de suprafață utilă între două limite (±5%) poate contribui la o mai judicioasă conformare a spațiilor intericare și la eliminarea unor conturări perimetrale nedorite. Acest aspect, alăturat celui privind nediferențierea formală a unor spații funcționale (cameră de zi, bucătărie etc), în funcție de mărimea apartamentului, pot influența favorabil procesul de tipizare și industrializare.

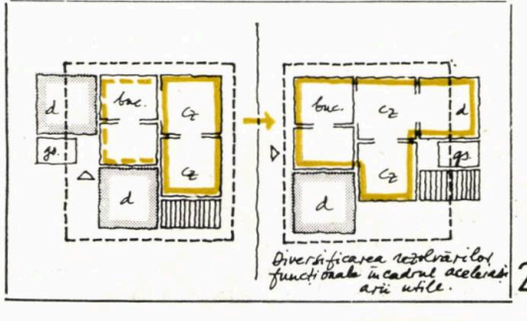

22

22. Diversitatea modurilor de organizare funcțională și valențele de adaptabilitate ale partiturilor derivă dintr-o abordare contextuală a locuirii, în funcție de condiții, necesități, tipuri de familii și moduri de comportament specifice, rezolvare ce trebuie să se înscrie, însă, în sfera unor prescripții (cu privire la suprafețe, consumuri, nivel de echipare, de izolare termică și fonică, distanțe minime între clădiri etc general valabile.

18. În ceea ce privește caracteristicile lor fizice, sînt considerate drept favorabile din punct de vedere al valorii de locuire și economic: ● Tipurile de locuințe pătrate, rezolvate pe un singur nivel și luminate pe două laturi; ele oferă o mare varietate, în ceea ce privește posibilitatea amenajării partiurilor, ventilare transversală, proporții relativ reduse de suprafață de pereți exteriori ● Tipurile de locuințe rectangulare, rezolvate pe un singur nivel și luminate pe două laturi. Deși prezintă o proporție importantă de suprafață neluminată, ele pot genera multiple posibilități de organizare a spațiului interior, dispun de ventilare transversală și conduc la un nivel ridicat de ocupare a terenului. Conformarea spațială conduce la o bună comportare termică a locuinței ● Tipurile de locuințe unghiulare («L») rezolvate pe un singur nivel. Ele oferă o multitudine de soluții posibile de organizare a partiurilor și o proporție ridicată de suprafață real amenajabilă. Dispun de ventilare transversală și conduc în cazul anumitor tipuri de clădiri la densități ridicate ● Tipuri de locuințe rectangulare, rezolvate pe 2 sau 3 niveluri și limitate pe două laturi. Prezintă limitări în ceea ce privește organizarea funcțională a partiurilor. Ele dispun de ventilare transversală și conduc la obținerea unor densități ridicate și la pierderi minime de căldură

→

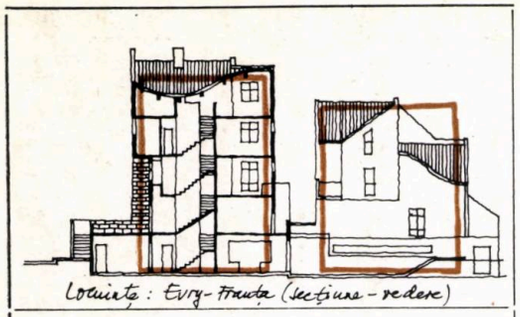

23

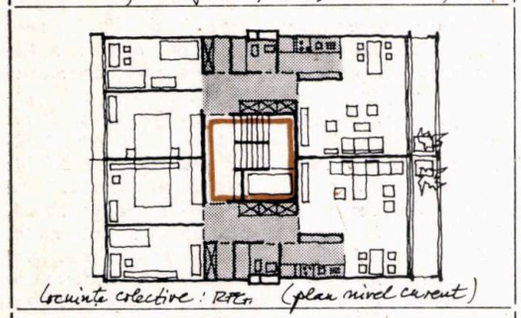

24

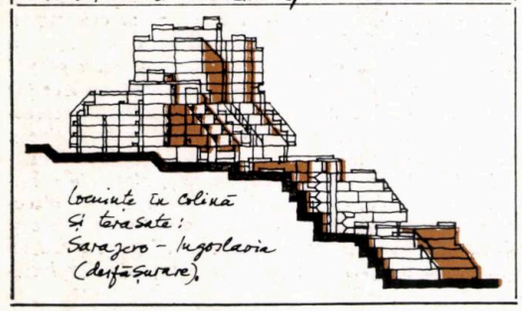

25

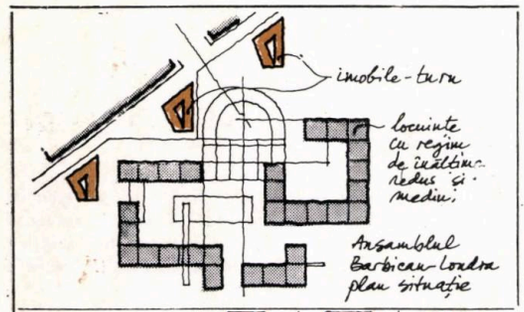

26

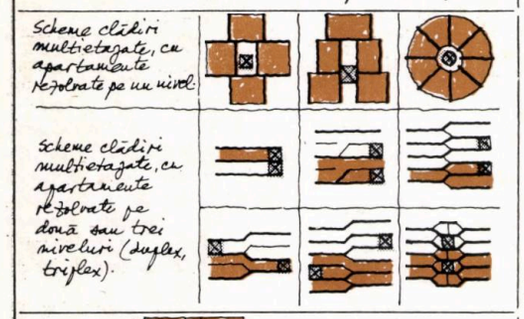

27

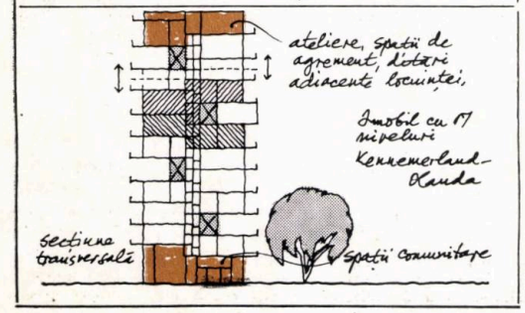

28

23. În ceea ce privește conformarea clădirilor, din analiza efectuată cu privire la valoarea de locuire și aspectele economice pe care acestea le implică, ca și din studiul investigațiilor efectuate în alte țări, rezultă drept favorabile regimuri de înălțime cuprinse între 2 și 5 niveluri și gruparea unui număr redus de unități de locuit (2—3) la un nucleu de circulație verticală

24. În vederea satisfacerii unor doleanțe de confort termic și fonic al locuințelor, se urmărește dispunerea spațiilor nelocuibile, în zona de acces sau în cea întunecată a apartamentului, astfel încît să se poată obține pe de o parte, adîncimi mari, iar pe de alta o separare funcțională a zonei intime a locuinței, de cea comună a imobilului.

25. În scopul individualizării și personalizării unităților de locuit din cadrul unei grupări de locuințe sau a unei locuințe colective, se recurge adesea la rezolvări particularizate ale spațiilor comune, ale conformării volumetrice a clădirilor, ca și la abordarea funcțional-volumetrică diferențiată a spațiilor locuibile.

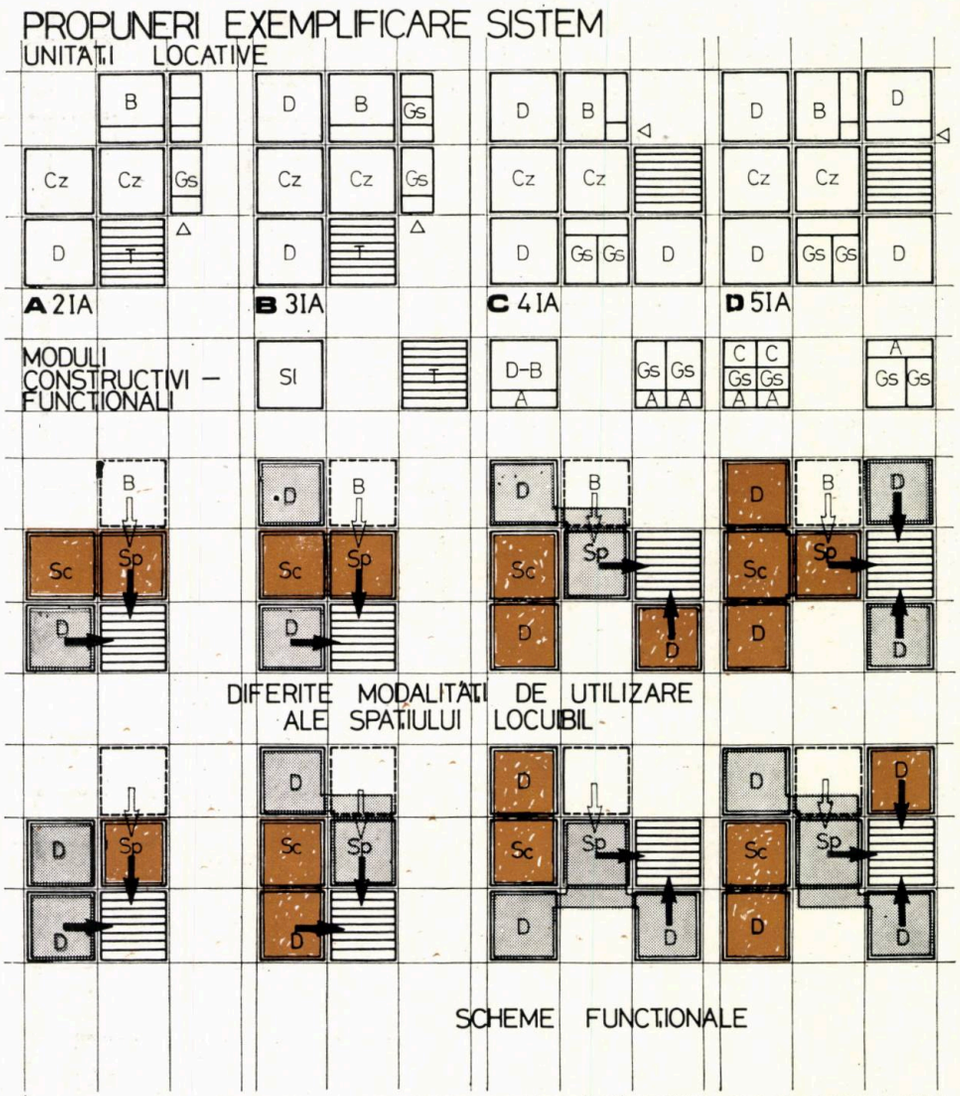

ÎN CADRUL UNUI SISTEM MODULAR DEZVOLTAT PE O TRAMĂ PĂTRATĂ (360-360), SE POATE ORGANIZA O GAMĂ VARIATĂ DE TIPURI DE APARTAMENTE ÎN DIFERITE MODURI DE ALCĂTUIRE ȘI CONFORMARE. ÎN CADRUL APARTAMENTELOR SE POT ORGANIZA DIFERITE MODURI DE COORDONARE SPAȚIALĂ, CORESPUNZĂTOR UNOR DIFERITE MODURI DE LOCUIRE SAU COMPORTAMENT. SPAȚIILE LOCUIBILE (SI) AU FOST AMENAJATE ÎN ZONE ECHIVALENTE CA SUPRAFAȚĂ ȘI CONFORMARE (D-DORMITOR, Sc-SPAȚIU DE COMUNICARE, Sp-SPAȚIU PLURIFUNCȚIONAL. FUNCȚIUNILE FIXE (B-BUCĂTĂRIE Gs-GRUPURI SANITARE, A-CIRCULAȚII, ACCESE T-TERASĂ) AU FOST GRUPATE ASTFEL ÎNCÎT SĂ SE OBȚINĂ O UTILIZARE SUPLĂ A LOCUINȚEI

26. Clădirile de locuit multietajate (8—12, 15—20 etaje) sînt abordate, în general, din considerente urbanistice sau din considerente economico-administrative specifice, ele negenerînd ansambluri, ci doar elemente de referință sau marcare, în cadrul zonelor de locuit. Clădirile multietajate nu sînt considerate favorabile din punct de vedere economic și al valorii de locuire.

27. Din considerente economice, clădirile multietajate grupează un număr mare de apartamente pe nivel. Apartamentele sînt rezolvate, fie pe un singur nivel, fiind accesibile dintr-un amplu spațiu comun, fie pe două sau trei niveluri, fiind accesibile, în acest caz, prin intermediul unor coridoare, interioare sau exterioare.

28. În majoritatea cazurilor, parterul și ultimul nivel al clădirilor multietajate conțin spații libere sau dotări de folosință comună, în scopul rezolvării unor funcțiuni și, respectiv, al stimulării unor activități cu caracter comunitar.

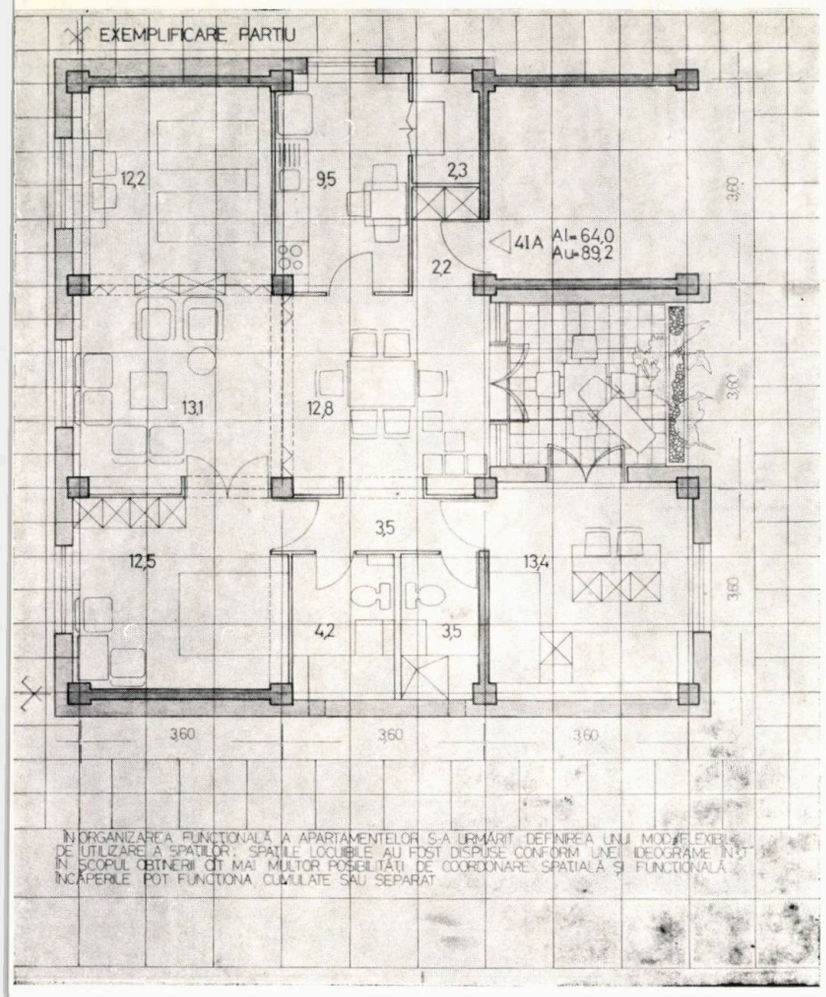

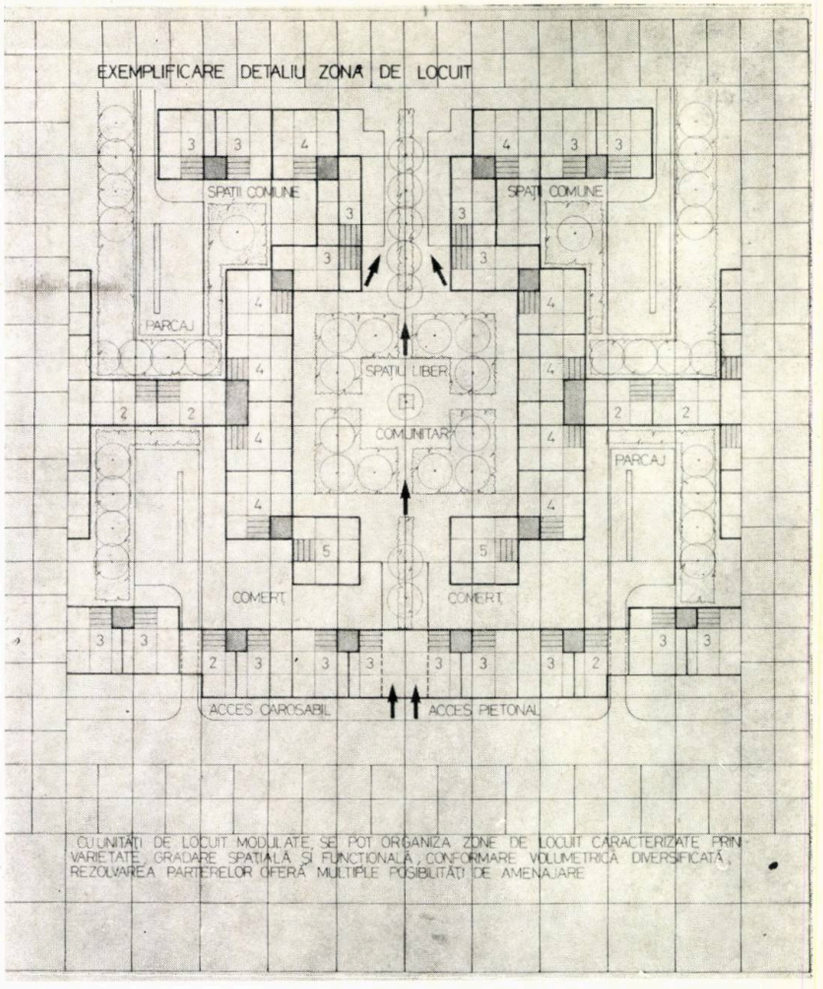

STUDIU PRIVIND POSIBILITĂȚILE DE ÎMBUNĂTĂȚIRE A CONFORTULUI DE LOCUIRE REZULTATE DIN CERINȚELE DE EXPLOATARE

COLECTIV DE PROIECTARE:

Arhitecții **ADRIAN CRISTESCU** (șef proiect), **CRISTIAN NICOLESCU**, cercetător științific **MARILENA LUNCA**, ing. **GHEORGHE SAVOPOL,** proiectanții **RUXANDRA CHIRIȚĂ, ION CRĂCIUN**

PROIECTANT PRINCIPAL: INSTITUTUL DE PROIECTARE PENTRU CONSTRUCȚII TIPIZATE — IPCT — BUCUREȘTI

Conf. universitar arh. **GHEORGE FILIPEANU** (șef proiect)

PROIECTANT COLABORATOR: INSTITUTUL DE ARHITECTURĂ «ION MINCU» — BUCUREȘTI

BENEFICIAR: INSTITUTUL CENTRAL DE CERCETARE PROIECTARE ȘI DIRECTIVARE ÎN CONSTRUCȚII —ICCPDC— BUCUREȘTI

SCOPUL STUDIULUI

Constă în determinarea posibilităților de îmbunătățire a confortului de locuire, în privința conformării clădirilor de locuit și a rezolvării funcționale a apartamentelor, precum și în formularea unor propuneri de rezolvări de detaliu, care să conducă la eliminarea situațiilor negative, să asigure diversificarea rațională a soluțiilor de ansamblu și de detaliu, în condițiile reducerii consumului de materiale, de energie și manoperă, raportat la întreaga durată de serviciu a locuințelor.

Studiul urmărește întocmirea unui material de sinteză privind insatisfacțiile înregistrate în procesul exploatării locuințelor, material care să constituie, pentru proiectanți, producători de materiale și factori de decizie, o bază în acțiunile viitoare de ridicare a confortului de locuire.

Studiul furnizează elemente ce argumentează necesitatea unor analize aprofundate ale anumitor domenii particulare, precum și a unor restudieri sau complectări de acte normative și cataloage de detalii tip. El poate reprezenta și o fundamentare pentru procesul de proiectare în perspectivă, în vederea satisfacerii unei game cît mai variate de necesități. Pe baza concluziilor și propunerilor lui, se pot dezvolta serii de proiecte care să prezinte clădiri diferit conformate, posibil de asamblat în diferite forme de implantare, precum și tipuri de partituri diversificate din punct de vedere funcțional.

DATE GENERALE

Construcția de locuințe, în contextul dinamicii dezvoltării social-economice, are o importanță covîrșitoare din punct de vedere social, fiind un bun de largă și îndelungată folosință.

Locuințele pe care le proiectăm și realizăm astăzi vor trebui să servească în mod corespunzător și unui mare număr de generații viitoare. În consecință, calitatea construcțiilor, prin satisfacțiile, dar mai ales prin nemulțumirile pe care le poate produce, trebuie să formeze obiectul unei atenții cu totul deosebite din partea factorilor care contribuie la realizarea lor și, nu în ultimă instanță, a utilizatorilor.

LOCUINȚA — PRODUS CARACTERISTIC UNUI ANUMIT CONTEXT SOCIAL, TEHNIC, ECONOMIC, CULTURAL

Acțiunea proiectantului, executantului și producătorului de materiale, alături de alte forțe implicate și sub coordonarea factorilor de decizie are ca rezultat crearea unui «cadru construit» care, în relație cu utilizatorul, devine locuință (Fig. 1).

LOCUINȚA — CADRU CONSTRUIT + UTILIZATOR

Definirea locuinței, ca expresie a condiționării reciproce între construcție și cel ce locuiește, își are originea în existența unei individualități conferite unor «anvelope» identice de personalitatea utilizatorului (Fig. 1).

În confruntarea dintre comandamentele de repetabilitate și unicitatea fiecărui utilizator, satisfacerea în cît mai mare măsură a exigențelor individuale de locuire depinde de cunoașterea exactă

→

a distribuției lor, de desprinderea esenței, a criteriilor comenzii sociale.

Desigur că valoarea acestor criterii este percepută diferit de proiectanți, constructori și locatari, în funcție de poziția lor față de locuință și de contribuția ce o au în desfășurarea vieții familiale — toți fiind și locatari, precum și în funcție de pregătire, vîrstă, sex, capacitate de înțelegere, tradiții etc. Pentru societate, însă, aprecierea greșită a acestor criterii poate avea implicații importante, prin insatisfacțiile ce pot afecta randamentul productiv al locatarilor, prin consumuri sporite de materiale și de mijloace, de combustibil și manoperă. Astfel, se impune reanalizarea periodică a modului de compunere a locuințelor și de adecvare a acestora la nevoile vieții, în vederea renunțării la practicile devenite rutină.

FEED BACK

Răspunsul construcțiilor pentru locuințe la necesitățile reale ale utilizatorilor, la mutațiile comportamentului de locuire, trebuie să fie analizat periodic, iar informațiile culese să influențeze prin «feed back» factorii ce contribuie la realizarea lor (Fig. 1). Inovațiile posibile în domeniu depind de diverși factori, dintre care dezvoltarea economică, tehnologică și socială joacă un rol deosebit. Toate acestea trebuie avute în vedere, prin prisma rolului stabilizator pe care îl joacă locuința, ca bun de folosință îndelungată. Rolul arhitectului constă din punerea în discuție a concepțiilor tradiționale și stereotipe, oferind soluții alternative realizabile, acestea rezultînd din considerații critice asupra a ceea ce există deja.

TIPURI DE COMPORTAMENT. APARTAMENTE

Calitatea unei construcții depinde de modul în care răspunde necesităților specifice ale utilizatorilor. Studiul și-a propus luarea în considerare a problematicii locuirii, nu numai prin parametrii ei geometrici și fizici, dar, mai ales, prin acei parametri ce definesc anumite raporturi spațiale ce se stabilesc în procesul locuirii.

O cauză a insatisfacțiilor o reprezintă, în multe situații, imposibilitatea influențării și personalizării locuinței de către utilizator. Motivele acestei situații sînt multiple, dar, credem noi, proiectantul are un «cuvînt major» în determinarea rezolvării funcționale, a posibilităților de utilizare și de organizare a ansamblurilor.

În ceea ce privește locuința în sine, desprinsă din contextul amplasamentului și al clădirii, abundent în elemente variabile, sarcina arhitectului constă în a găsi și propune diferite posibilități de utilizare, pornind de la o suprafață utilă determinată de criterii economice. Problema care se pune este de a formula parametrii funcționali pe care locuințele trebuie să-i îndeplinească. În această direcție, se produc cel mai adesea greșeli, prin încercarea de a determina care este modul de viață și comportamentul de locuire «standard», implicit care este locuința care răspunde «cel mai bine», care oferă un partiu «optim».

Locuințele astfel proiectate devin, din această cauză, «prejudecăți construite», ceea ce are drept consecință *neglijarea autonomiei și variabilității exigențelor de locuire*.

O alternativă pe care încercăm să o propunem este ca arhitectul să utilizeze datele furnizate prin cercetarea sociologică asupra comportamentelor de locuire și, ținînd seama de aceste informații, să formuleze soluții de partiuri corespunzătoare varietății și dinamicii exigențelor de locuire. Sensul dorit constă în a se realiza partiuri de locuințe, care să satisfacă, în *cadrul unei structuri constructive adecvate*, necesitățile proprii, atît primului locuitor, cît și cele impuse de modificările situației familiale.

Este foarte important să se țină seama de faptul că dinamica modului de viață (exprimat prin comportament de locuire) depinde de o serie de factori, precum: componența familiei (gospodăriei), sistemul de valori în planul culturii locuirii (mai ales, tradiția de locuire), mediul de muncă, legăturile în cadrul comunității etc, dar și de: presiunile exercitate de potențialul funcțional și parametrii tehnico-constructivi ai locuinței.

Sugestiile dezvoltate, în continuare, cu privire la modul de abordare a locuinței, urmăresc o organizare sistematică a unor exigențe de locuire, privite prin prisma succesiunii activității locatarilor și a raporturilor funcționale, o situare a locuinței în contextul concret al utilizării, în sensul identificării posibilităților de personalizare ale acesteia.

Conformarea funcțională a unui apartament ar trebui să fie o rezultantă a cerințelor și intereselor viitorilor locatari. În mod evident, factura viitorilor locatari nu poate fi definită cu precizie. Demersul proiectantului se poate baza, însă, pe unele indicii oferite de situațiile reprezentative privind modul de locuire, într-un anumit moment și loc, și care ar putea fi regăsit cu mare probabilitate în viitor.

În această direcție, analiza a urmărit desprinderea unor comportamente de locuire caracteristice și, de aici, a unor conformări posibile ale partiurilor, avînd ca element determinant *coordonarea spațială potențială* a diferitelor încăperi, consecință directă a modului de utilizare (Fig. 2).

Analiza se referă la modurile de utilizare a locuințelor, la persoane, activități, relații funcționale și la condițiile spațiale necesare și conduce la unele observații și concluzii privind conformarea apartamentelor (Fig. 3).

Au fost analizate circa 200 apartamente de 3 camere, reprezentînd situații diverse de ocupare, cu familii de 3 și 4 persoane, majoritatea încadrîndu-se în 15 situații caracteristice (Fig. 5).

Apartamentele analizate (de exemplu Fig. 4c) au fost reprezentate în diagrame, reducîndu-se multitudinea de caracteristici ale partidului la două criterii determinante: *coordonarea* (Fig. 4e) și *utilizarea spațiului locuibil* (Fig. 4d).

Pentru fiecare familie analizată, este prezentat modul de utilizare al unităților funcționale (Fig. 6b), cu diferite activități (Fig. 6a) proprii fiecărui membru al familiei (Fig. 5a).

Timpul de exercitare al fiecărei activități în parte reprezintă o medie a tuturor zilelor săptămînii, secvența utilizată fiind de 8 ore (Fig. 6d).

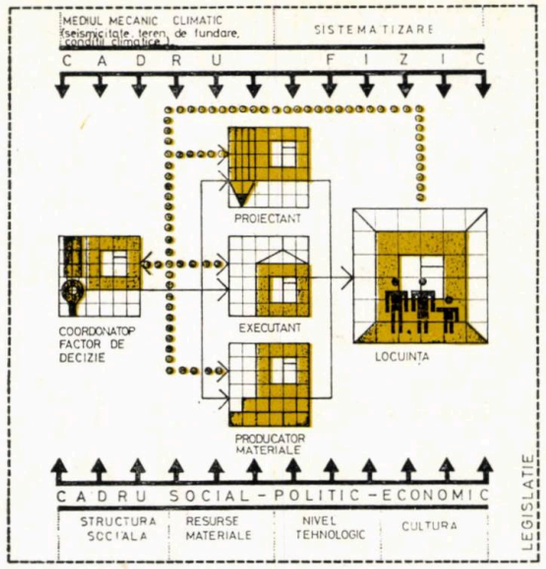

1

POTENȚIAL DE UTILIZARE AL APARTAMENTELOR

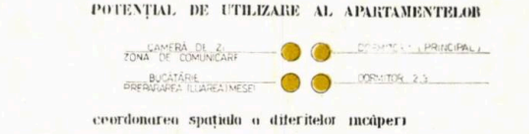

coordonarea spațiilo o diferitelor încăperi

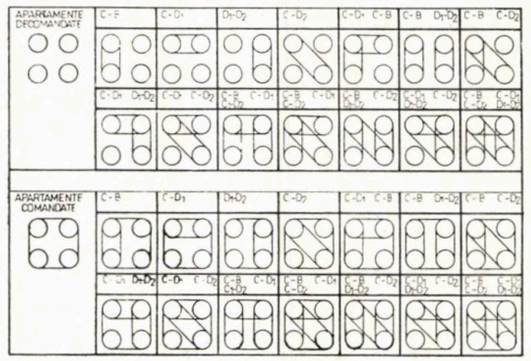

2

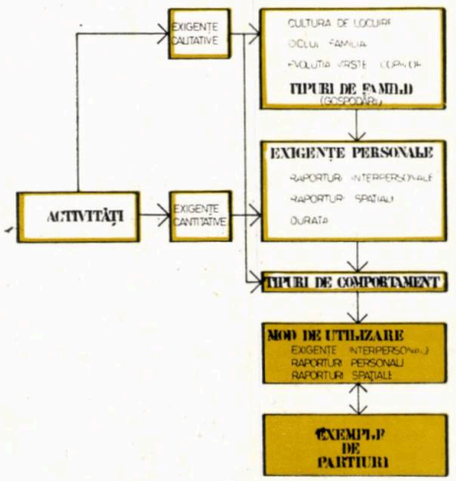

3

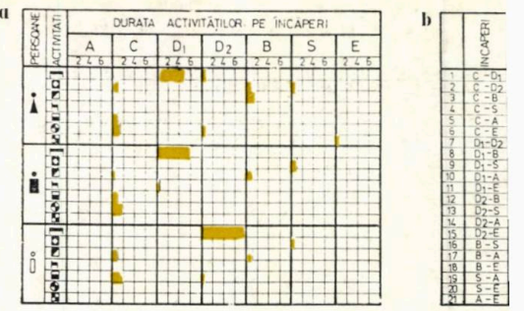

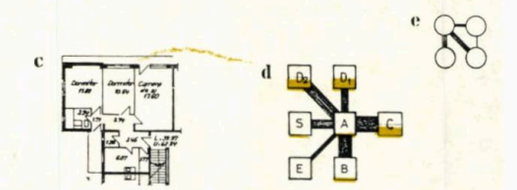

4

TIPURI DE FAMILII (GOSPODĂRII) ANALIZATE, 3 ȘI 4 PERSOANE

PERSOANE CATEGORII DE VÎRSTĂ	FAMILII COMPUSE DIN 3 PERSOANE								FAMILII COMPUSE DIN 4 PERSOANE							
mama	■	■	■	■	■	■			■	■	■	■	■			
tata	■	■	■	■	■	■			■	■	■	■	■			
0-1,3	○								○					○		
1,3-6		○				○○	○		○	○				○	○	
6-10			○				○			○	○					○
10-14				○								○	○			
14-20					○								○			
adult indiferent sexul							○	○						○	○	
persoană în vîrstă						○							○○	○	○	

5

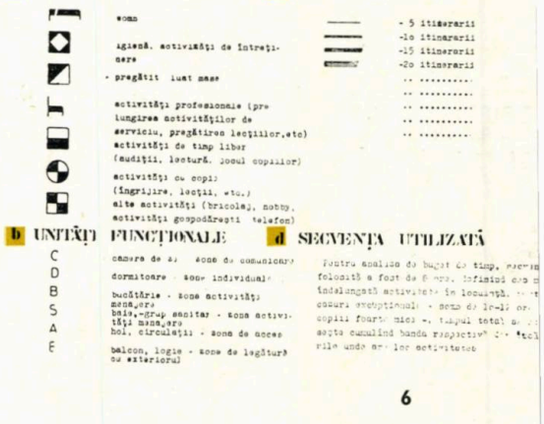

6

În scopul relevării intensității utilizării diferitelor unități funcționale, precum și al «încărcării» legăturilor dintre acestea, a fost evidențiat gradul de ocupare al încăperilor (considerînd un maxim de 24 ore), pe de o parte (Fig. 4d), și numărul de itinerarii (Fig. 4b, c, e) parcurse de membrii familiei între unitățile funcționale, pe de altă parte.

Modurile de utilizare (Fig. 7, 8 a), ca rezultante ale tipurilor de comportamente, furnizează elemente — itinerarii între încăperi,

MODIFICAREA DIAGRAMELOR FUNCȚIONALE ÎN SCOPUL CORELĂRII CU MODUL DE UTILIZARE

TIPURI DE FAMILII								
prezentate în planșa nr.	73	74	75	76	77	78	79	80
AL	40,0	40,0	39,1	42,0	40,7	40,0	38,4	40,0
AU	60,4	62,2	66,8	66,4	64,3	60,4	62,7	60,4
m2/pers.	13,3	13,3	13,0	14,0	13,5	13,3	12,8	13,3
TIPUL APARTAMENTULUI cu sau fără încăperi decomandate	○○ ○○	○○ ○○	○○ ○○	▭ ▭	▭ ▭	○○ ○○	○○ ○○	○○ ○○
MOD DE UTILIZARE Itinerara directe între principalele zone funcționale								
DIAGRAMA FUNCȚIONALĂ a apartamentelor								
MOD DE UTILIZARE „ADECVAT" coordonarea spațială a încăperilor								
DIAGRAMA FUNCȚIONALĂ „ADECVATĂ"								

7

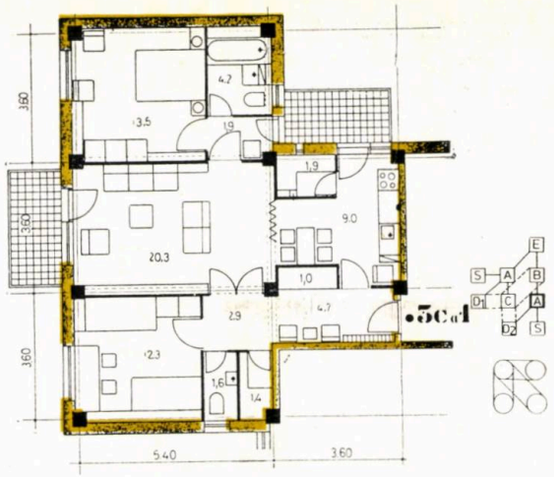

9

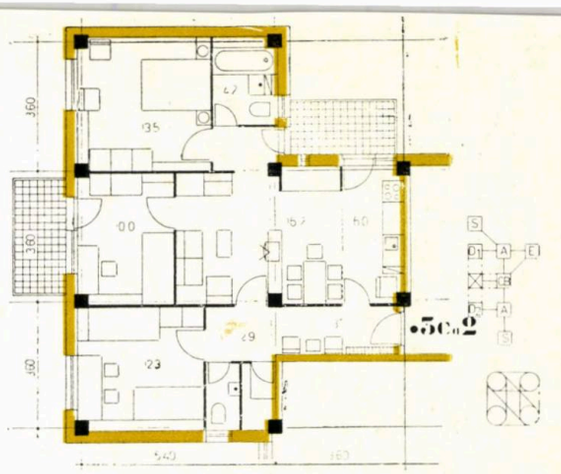

10

MODIFICAREA DIAGRAMELOR FUNCȚIONALE ÎN SCOPUL CORELĂRII CU MODUL DE UTILIZARE

TIPURI DE FAMILII							
prezentate în planșa nr.	81	82	83	84	85	86	87
AL	40,0	42,1	39,1	39,1	38,4	43,4	40,0
AU	62,2	66,4	66,8	66,8	62,7	62,0	62,2
m2/pers.	10,0	10,5	9,8	9,8	9,6	10,8	10,0
TIPUL APARTAMENTULUI cu sau fără încăperi decomandate	○○ ○○	○○ ○○	○○ ○○	○○ ○○	○○ ○○	○○ ○○	○○ ○○
MOD DE UTILIZARE Itinerara directe între principalele zone funcționale							
DIAGRAMA FUNCȚIONALĂ a apartamentelor							
MOD DE UTILIZARE „ADECVAT" coordonarea spațială a încăperilor							
DIAGRAMA FUNCȚIONALĂ „ADECVATĂ"							

8

11

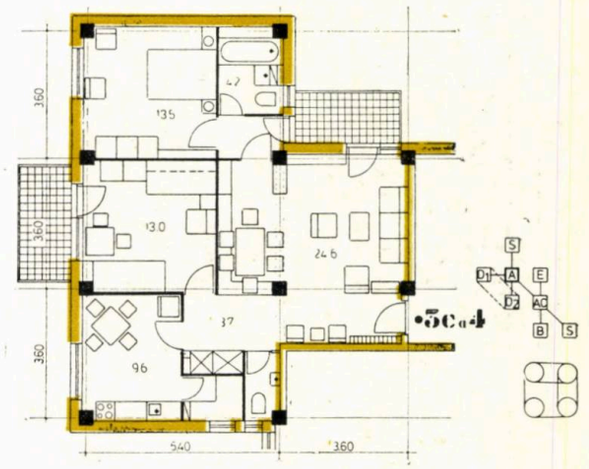

12

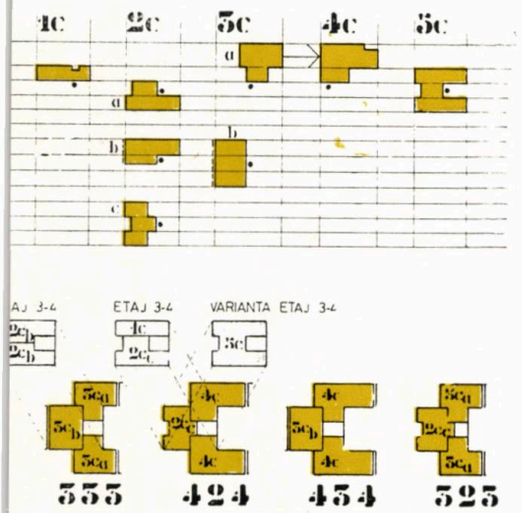

13

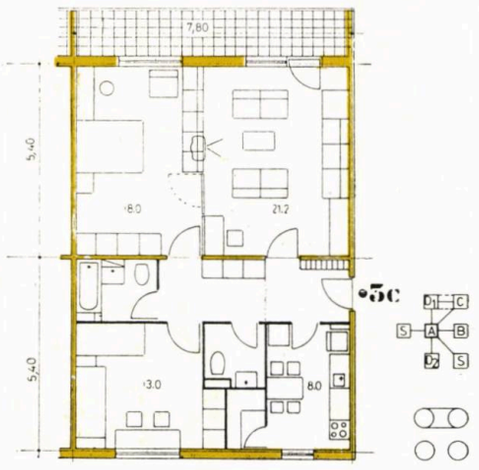

14

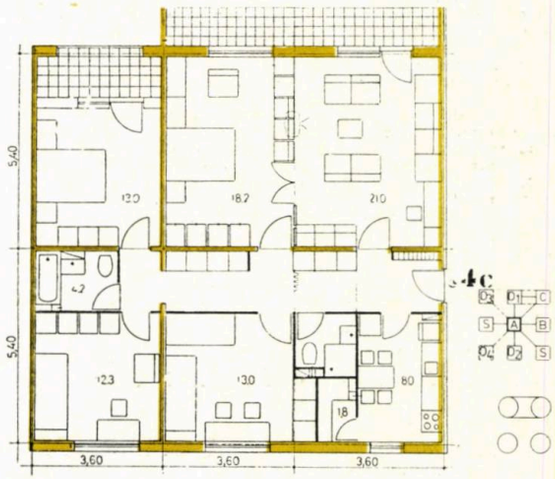

15

timpul de utilizare al încăperilor — care susțin modificarea diagramelor funcționale proiectate (Fig. 7, 8 b), în sensul adecvării lor la situațiile reale de utilizare, prin crearea unor legături între zonele funcționale și a coordonării spațiale a încăperilor (Fig. 7, 8 c).

OBSERVAȚII

1. Apartamentele studiate corespund cu 3 diagrame funcționale (o diagramă pentru apartamente decomandate și două diagrame pentru apartamente comandate), în situația neglijării relațiilor funcționale impuse de loggie sau balcon și wc-ul suplimentar, relații pe care le-am considerat mai puțin importante. Analizînd, similar,

→

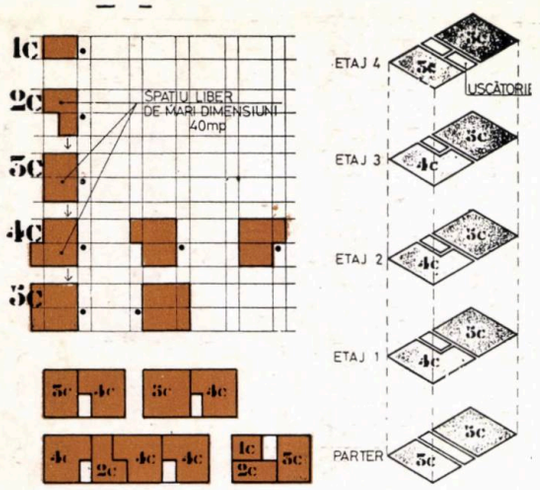

16

4. De multe ori, modul de utilizare al apartamentelor nu corespunde cu cel proiectat ; modul de utilizare depinde atît de caracteristicile familiilor analizate, cît și de partiul apartamentului.

5 Unele « neadecvări » între modul de utilizare și rezolvarea funcțională a apartamentelor impun o restructurare a diagramelor funcționale.

Se conturează mai multe tipuri de comportament, care se situează între tipul de comportament colectiv (comunicare) — 6, și cel individual (izolare) — 7.

CONCLUZII

DETERMINAREA RAPORTURILOR ÎNTRE LOCUITORI ȘI LOCUINȚĂ

Considerată ca o matrice complexă, reflex al unei game variate de necesități din punct de vedere fiziologic, psihologic, sociologic și economic, cu întrepătrunderi frecvente între ele, locuința poate fi rezolvată în bune condițiuni, doar în măsura în care modurile de comportament și raportul locuitor-locuință sînt cunoscute și sistematic determinate.

MULTIPLE POSIBILITĂȚI DE COORDONARE SPAȚIALĂ

Se poate susține că economia unui partiu constă în a utiliza,

REZOLVAREA PARTIURILOR PE BAZA UNOR NECESI TĂȚI SPECIFICE DE LOCUIRE

Definirea tipurilor de locuințe în funcție de tipurile de familii specificîndu-se o suprafață utilă sau construită necesară și nu u număr de încăperi, poate conduce la rezolvări funcționale diversi ficate, în funcție de necesități specifice de locuire.

Ținînd seamă de faptul că, pentru sfîrșitul etapei următorilo 15 ani, se prevede asigurarea unei suprafețe locuibile mărite pentr fiecare locuitor, implicînd o creștere considerabilă a nivelului d confort al locuinței, care va trebui să se realizeze concomitent c modificările ce se produc, în timp, în structura familiei și a gospo dăriilor, se impune cu acuitate crescîndă necesitatea elaborări unor proiecte cu apartamente avînd structura elastică, în sensu posibilei reduceri a numărului de camere.

PROPUNERI

Apartamentele au fost conformate pe baza următoarelor dat de temă: ● Variante de rezolvări funcționale în același perimetr construit — o gamă mare de diagrame funcționale posibile, creș terea potențialului de utilizare ● Posibilități de coordonare spa țială a încăperilor și de personificare a locuinței ● Posibilităț de restructurare a apartamentului — reducerea numărului d camere ● Orientare dublă ● Încadrare în Ac, conform *Decre tului 256/84*, categoria 1A.

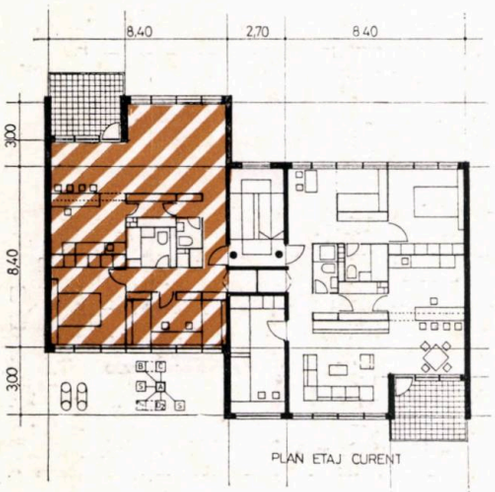

17

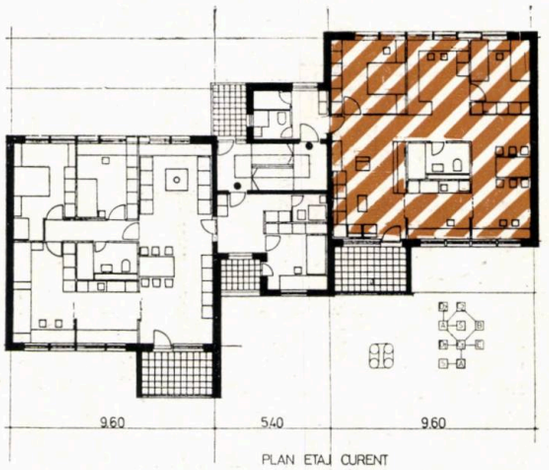

18

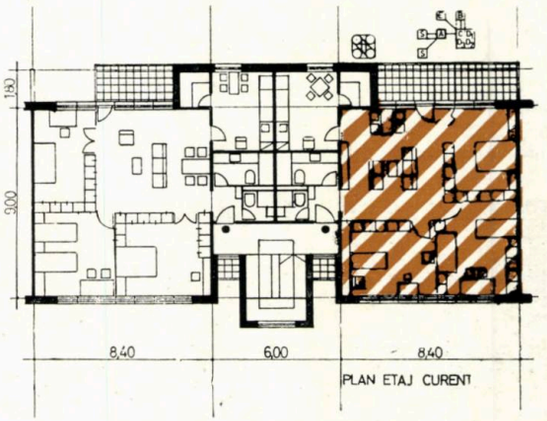

19

proiectele în valabilitate, cuprinse în anexa la *Decretul 216/81*, am constatat existența a *numai două diagrame funcționale pentru toate rezolvările de apartamente cu 3 camere*.

2. Al / persoană diferă în funcție de rezolvarea apartamentului, ajungînd uneori sub 10 m².

3. Nu există o corelare între *Au* și *Al* pentru rezolvări diferite.

funcțional, la maximum, o anumită suprafață disponibilă, atribuindu-i, totodată, o gamă variată de posibilități de coordonare spațială.

O mare parte dintre utilizatorii apartamentelor construite în deceniul 7 dorește să aibă locuințe cu compartimentări flexibile. Pe lîngă aspectul legat de funcționalitatea și confortul locuinței, apare și posibilitatea fiecărui locatar de a-și personailza locuința.

Sistemele constructive utilizate — panouri mari sistem celular, stîlpi și grinzi, diafragme celulare și planșee precomprimate — permit rezolvarea într-un grad mai mic sau mai mare a datelor de temă propuse.

Elementele despărțitoare neportante sînt din fîșii sau plăci de ipsos, sau din elemente de mobilier.

Arh. ADRIAN CRISTESCU

ARHITECTURA ȘI CONSTRUCȚIILE INGINEREȘTI

Progresul tehnic din epoca noastră a marcat o importantă cotitură și în arhitectura clădirilor de producție, ca și în aceea a construcțiilor inginerești.

Siluetele de elocventă sobrietate și volumele marcante ale unor castele de apă, silozuri de cereale, instalații tehnologice ș.a. sînt din ce în ce mai prezente în ansamblurile urbane, ca și în diferite zone ale teritoriului țării noastre.

Se poate afirma că stilul arhitecturii epocii noastre se găsește în producția generală a ramurei construcțiilor și nu în realizările cu fină ornamentație, adeseori simple inutilități.

Plastica lucrărilor inginerești are o influență pozitivă asupra plasticii arhitecturale — în general —, deoarece ea este rezultatul unei corecte interpretări creatoare, a necesităților funcționale, constructive și economice, utilizînd cu competență și eficiență materialele de construcții și reprezentînd legile fizice ale acestora.

Dinamismul dezvoltării industriale a influențat puternic conținutul și forma creațiilor constructorilor — ingineri și arhitecți — cu implicații profunde asupra mediului artificial făurit de om. Virtutea construcțiilor inginerești, ce completează imaginea ansamblurilor clădite, rezidă din fundamentul ei tehnico-economic, care dă formă legilor înseși ale realului. Arta acestor construcții nu tolerează « veșmîntul», decît în măsura în care acesta răspunde perfect utilității de izolare și protecție a structurii, cerințelor funcționale etc. Simplitatea, în mod obișnuit atașată adevărului, este legea esențială a construcțiilor inginerești, în care excesele formale nu își găsesc locul.

Le Corbusier, în « Vers une architecture », spunea: « (. . .) nimic nu poate nega estetica ce se degajă din creațiile industriei moderne. Din ce în ce mai mult, construcțiile și mașinile sînt concepute cu asemenea proporții, jocuri de volume, materiale, încît sînt adevărate opere de artă (. . .) oameni de elită, care trăiesc în această lume plină de forță, creează opere netăgăduit de frumoase (. . .) »

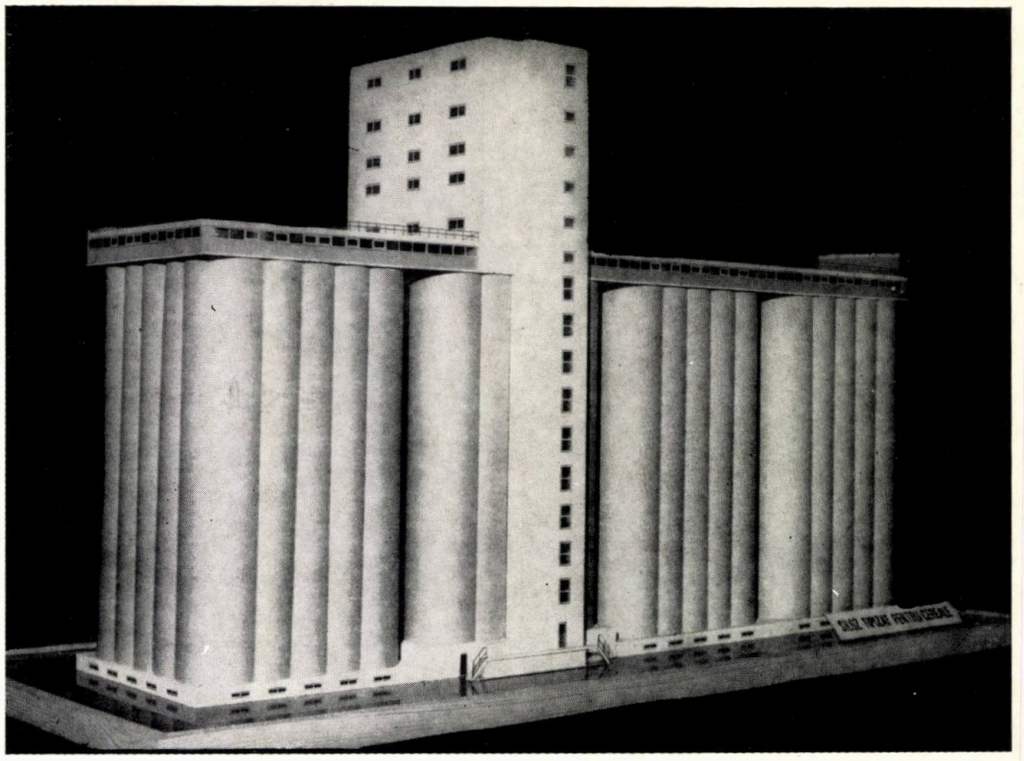

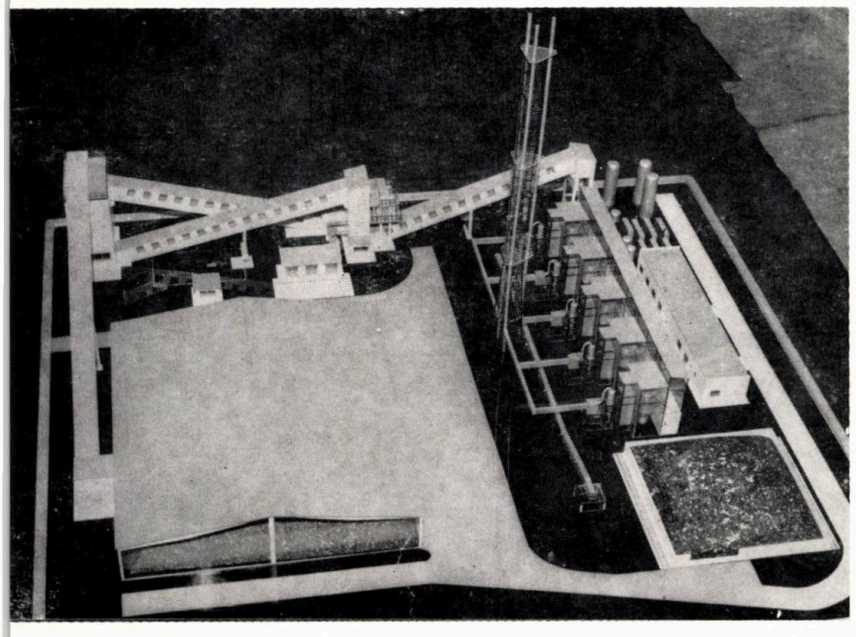

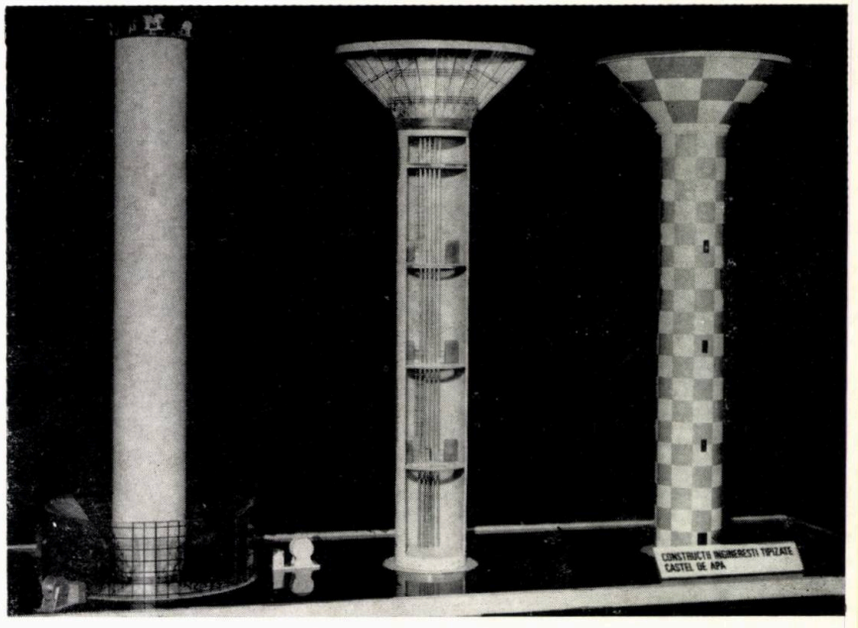

Din ansamblul problematicii IPCT, cu care este confruntat arhitectul — colaborator al inginerului — pot fi menționate o parte din proiectele elaborate în ultima vreme, ca de exemplu:

• **Castelele-de-apă,** avînd capacități de la 100 pînă la 2000 m³ și cu înălțimi de la 25 la 40 m, concepute în soluții de tehnică avansată, turnul fiind realizat prin glisare, iar cuva rezervor preturnată la sol și liftată la cotă

• **Silozurile de cereale**, cu pînă la 45 000 tone capacitate, compuse din 3 baterii de celule curente și o baterie de celule cu turnul mașinilor suprapus. Celulele sînt realizate prin glisare, iar galeria superioară, în cea mai mare parte, este prefabricată.

Un domeniu în care activitatea de arhitectură are o pondere mai mare este acela al **centralelor termice,** echipate cu cazane pentru prepararea apei calde și a aburului, pentru alimentarea cu căldură sau abur a incintelor industriale. Planul general este prezentat în variante, corespunzînd diferitelor capacități de centrale termice cu combustibil solid. Existînd posibilitatea amplasării acestor centrale, nu numai în zonele industriale, ci și în cartierele de locuințe, au fost prevăzute măsurile ce trebuie să fie luate pentru asigurarea unor relații armonioase cu situl, îndeosebi cele de protecție împotriva poluării (distanțe obligate, plantații) etc.

În scopul creșterii productivității muncii pe șantiere, au mai fost elaborate o serie de proiecte pentru obiecte mici inginerești, în structuri integral prefabricate, ca de exemplu: remize de pompieri, case de poartă, stații de pompare, cabine pod basculă, posturi trafo ș.a. În toate aceste teme, s-a urmărit unificarea sistemului constructiv și a detaliilor.

Proiectarea sistemului constructiv, alcătuit din panouri portante de pereți, elemente de acoperiș, fundații etc, în sistem complet prefabricat, asigură, în mod diversificat, cerințele privind: diferitele funcțiuni și condiții de microclimat (rezistența termică, rezistența în medii cu umidități diferite), precum și rezistența la foc.

Experiența de peste 25 de ani a **Institutului de Proiectare pentru Construcții Tipizate** —**IPCT**— din București a demonstrat importanța deosebită a tipizării construcțiilor inginerești, comune mai multor ramuri industriale, fapt pentru care, în ultima vreme, acest domeniu s-a lărgit tot mai mult.

Trebuie arătat că toate proiectele au fost precedate de studii, de comparații cu cele mai bune exemple din străinătate, pentru a le situa la o cotă superioară pe plan mondial, atît din punct de vedere tehnico-economic, cît și al expresivității arhitecturale.

Dr. arh. MIRCEA ENESCU
Arh. LUISA ȘTEFĂNESCU

DEZVOLTAREA SOCIO-ECONOMICĂ A JUDEȚELOR — O ABORDARE STRUCTURALĂ PRIN METODA ANALIZEI Q

CLASIFICĂRI ALE JUDEȚELOR — PENTRU CE?

La foarte puțin timp după reorganizarea administrativă din 1968, a început să se constituie o serie specifică de studii consacrate clasificării județelor.

ÎNCEPUTUL notabil al seriei se plasează în paginile unui studiu demo-economic asupra României *. Ulterior, seria se continuă prin contribuții ale sociologilor, urbaniștilor, statisticienilor, economiștilor și geografilor.

Indiferent de motivația individuală care a stat la baza producerii unor astfel de studii de clasificare, se poate presupune că acestea au, în principal, următoarele funcțiuni în cîmpul cercetării și practicii de dezvoltare social-economice:

- *Identificarea specificului zonal de dezvoltare social-economică*. Această nevoie de identificare a fost resimțită cu atît mai presant cu cît, inițial, județele au reprezentat unități administrative al căror conținut de viață social-economică și culturală era presupus, dar nu cunoscut
- *Orientarea acțiunilor de dezvoltare* spre «zonele cu probleme», facilitarea unei structurări optime a proceselor de dezvoltare în profil teritorial
- *Delimitarea unor tipuri de situații social-economice*, cu identitate teritorială specifică, în funcție de care să fie analizat *pattern-ul de producere al unor fenomene și procese sociale*. În această optică, grupările de județe semnifică unități de viață social-economică de același tip. Or, obținerea unor noi cunoștințe asupra modului în care se desfășoară o serie de fenomene, procese și schimbări sociale se poate realiza și prin studierea atentă a variațiilor pe care acestea le suportă de la un tip de județe la altul. Este vorba, deci, în acest caz, de o finalitate preponderent teoretică a studiilor de clasificare a județelor
- *Experimentarea unor procedee sau metode* de clasificare uni- sau multifactorială, în vederea validării modalităților optime de delimitare a unor grupări omogene, cu minimă variabilitate intragrupare și cu maximă variabilitate intergrupări. Numărul relativ redus de județe, pe de o parte, și complexitatea lor, ca «obiecte multidimensionale», pe de altă parte, au stimulat predispozițiile de experimentare de acest gen.

INDICATORI ȘI PROCEDEE DE CLASIFICARE

Nivel de dezvoltare. Majoritatea clasificărilor întreprinse în acest domeniu duc la o ierarhizare a județelor din punct de vedere al nivelului lor de dezvoltare social-economică. În termenii distincțiilor din *Planșa 1*, abordărilor centrate pe nivelul de dezvoltare lucrează cu una sau mai multe variabile cantitative. În funcție de procedeul de analiză, agregarea valorilor de la diferiți indicatori, pentru un același județ, se poate face cu sau fără ponderea indicatorilor, în mod aditiv sau neaditiv.

Ipoteza implicată în toate aceste analize este aceea a unidimensionalității fenomenelor de dezvoltare. Altfel spus, ordonarea lor de la județul cel mai dezvoltat pînă la cel mai puțin dezvoltat se face în baza ipotezei că toți indicatorii incluși în analiză sînt semnificativi pentru o aceeași dimensiune latentă, neobservabilă direct — dezvoltarea social-economică.

Structură a dezvoltării. În condițiile în care se admite ipoteza că dezvoltarea este un fenomen multidimensional, se impun a fi adoptate procedee care duc la o ordonare complexă a județelor, din punct de vedere al structuriii lor de dezvoltare. Într-o astfel de perspectivă, clasificarea obținută poate reflecta faptul că un județ —A— este foarte asemănător cu un județ —B— dintr-un anumit punct de vedere (al dezvoltării industriale, spre exemplu) iar, în raport cu un alt județ —C— dintr-un alt punct de vedere (al dezvoltării serviciilor sanitare, spre exemplu).

Realizarea unor grupări cît mai «naturale» ale județelor (cu dispersia intergrupe mult mai mari decît cea intragrupe) credem că este legată nemijlocit de capacitatea metodologiilor de clasificare de a ține seama de: *(a)* eventuala multidimensionalitate a dezvoltării, de *(b)* itemii a căror valoare este semnificativă, atît pentru «polul» pozitiv, cît și pentru cel negativ al dezvoltării și *(c)* de diferențierile reale între contribuția diferiților indicatori la reflectarea proceselor de dezvoltare.

În efortul de elaborare a unor răspunsuri pertinente la astfel de probleme, o perspectivă promițătoare se dovedește a fi cea a *clasificării județelor sub aspectul structurii lor de dezvoltare*. Este o perspectivă care nu exclude, ci completează, analizele întreprinse sub aspectul nivelului de dezvoltare.

În cadrul procedeelor de clasificare în funcție de structurile de dezvoltare *(Planșa 1)*, pot fi utilizați indicatori calitativi și cantitativi, cu evitarea în mare măsură a efectului de compensare între valorile lor specifice.

Analiza - Q Dintre multiplele procedee de abordare structurală, am reținut pentru clasificarea județelor ** pe cel elaborat de R. H. Atkin, sub numele de «*analiza-Q*». Dat fiind spațiul limitat al acestui articol, vom insista asupra rezultatelor aplicării metodei respective și principiilor de operare care o fundamentează ***. Baza de pornire a *analizei-Q* o constituie matricea de relații dintre un set de indicatori cu valori dihotomice, notate cu *0* și *1* (valoarea *unu* este acordată pentru situația de «prezență», peste un prag dat, a unei variabile caracterizînd o anumită entitate) și un set de entități, numite «simplexe», caracterizate prin acești indicatori (considerați ca «vîrfuri» ale simplexelor respective). Algoritmul de calcul specific metodei permite, în esență, prin utilizarea unei matrice de similitudine a entităților în termeni de indicatori comuni, gruparea acestor entități în clase diferite, după grade diferite de similitudine. Entitățile astfel grupate pot fi, apoi, ordonate ierarhic și organizate în grafuri de diferite tipuri, în funcție de similitudinile de structură dintre entitățile comparate. Graful de tip «arbore» va fi reținut pentru aplicare în cazul clasificării județelor.

Înainte de a trece la aplicarea propriu-zisă a *analizei-Q*, menționăm că, în acest caz, se are în vedere mai mult exemplificarea sau ilustrarea modului în care poate fi utilizată metoda. Și aceasta pentru că este adecvată, în special, în situațiile în care indicatorii de pornire au, prin natura lor, valori calitative, ca e prin dihotomizare nu pierd multă informație. Or, în cazul dezvoltării județelor, majoritatea indicatorilor sînt, prin natura lor, cantitativi cu mai mult de două valori. Pentru a putea aplica *analiza-Q*, s-a procedat în prealabil la o dihotomizare a indicatorilor, notînd cu *(0)* valorile sub medie și cu *(1)* pe cele ale *analizei Q* peste medie ****.

Indicatori. Prezentarea bazei teoretice a clasificării indicatorilor de dezvoltare prezentați în *Planșa 2*, necesită un spațiu editorial mult mai larg. În consecință, ne vom limita, în cele ce urmează, la menționarea modului de grupare a județelor, rezultat din aplicarea *analizei Q* la indicatorii menționați.

SIMILITUDINI ÎNTRE STRUCTURILE DE DEZVOLTARE ALE JUDEȚELOR

În graful de tip arbore din *Fig. 3*, este dată expresia vizuală a raporturilor de similitudine dintre structurile

---

* VI. Trebici, *Populația României și creșterea economică*, Editura Politică, București, 1971, p. 274—297

** Tema 7041/1984 «Cercetări pluridisciplinare de ordin sociologic, arhitectural și urbanistic privind locuirea» (D. Sandu, coordonator), Laboratorul de studii și cercetări sociologice. Aplicarea analizei Q în cadrul acestei lucrări a fost făcută prin colaborare cu arh. Senino Holtier, în calitate de analist-informatician din partea CINOR. De asemenea, aplicațiile pe calculator s-au făcut prin utilizarea produsului-program (introdus în Banca Națională de Programe) «QAN-125», elaborat la CINOR de către S. Holtier, D. Isaac și O. Ivănescu. Cu colaborarea arh. S. Holtier s-au mai realizat aplicații in sistematizarea teritoriafă (ICPROM-Iași și ISLGC — pentru ultimul caz, s-a acordat mențiunea U.A. în 1984)

*** Pentru o primă descriere și aplicare a metodei, la noi în țară, vezi S. Holtier, *Introducere în Analiza Q. Un limbaj structural pentru studiul sistemelor complexe*, mimeo, ICPROM Iași, 1981 și S. Holtier, *The Study of Structural Changes in Urban and Regional Systems by Q — Analysis*, în Buletinul Institutului Politehnic din Iași, tom. XXVII, Secția III, 1981

**** Pornind de la sugestii oferite de analizele de tip Q (în primul rînd), «cluster», de corelație și factorială, a fost elaborat un nou algoritm de abordare structurală, adecvat pentru operarea cu variabile cantitative — «analiza structurală a corelațiilor», ANSCOR. Prezentarea și aplicarea sa, în D. Sandu, «*Dezvoltarea socială în România. O abordare structurală în profil teritorial*» (în curs de publicare la Editura Academiei) și D. Sandu, «*Dezvoltarea fondului locativ și îmbunătățirea modului de ocupare a locuințelor* în cadrul «Cercetării pluridisciplinare asupra locuirii . . .», etapa 1985, I.P.C.T. — Laboratorul de sociologie

TIPURI DE INDICATORI ŞI PROCEDEE
DE CLASIFICARE A JUDEŢELOR

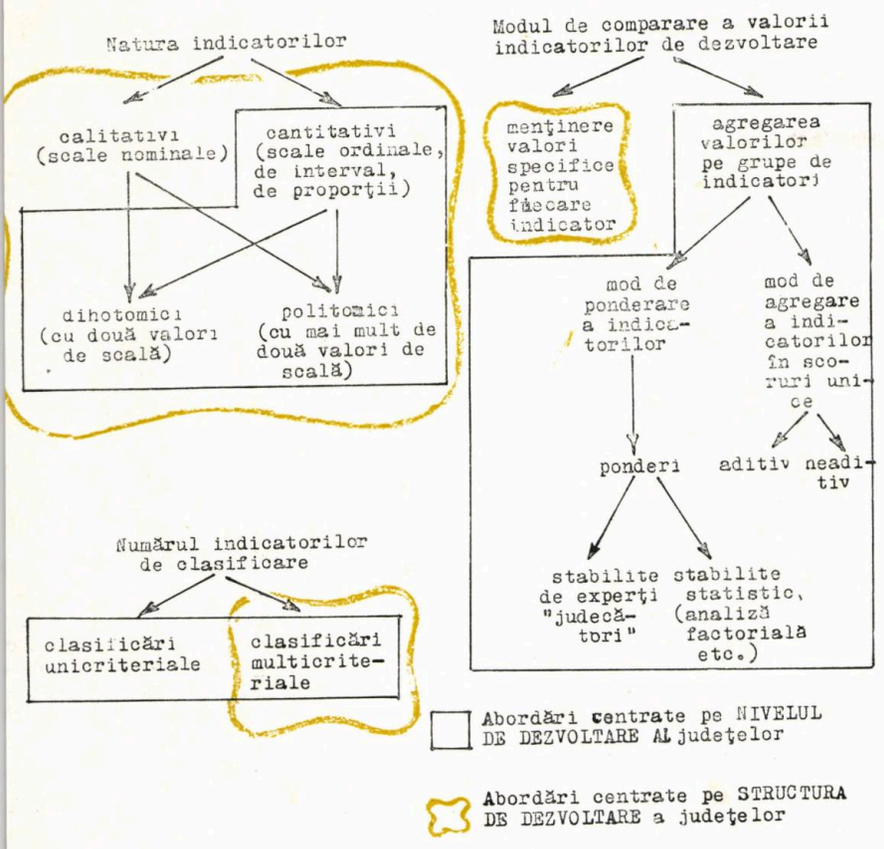

PLANSA 1

DOMENII LA CARE SE REFERĂ INDICATORII DE DEZVOLTARE UTILIZAŢI ÎN ANALIZĂ

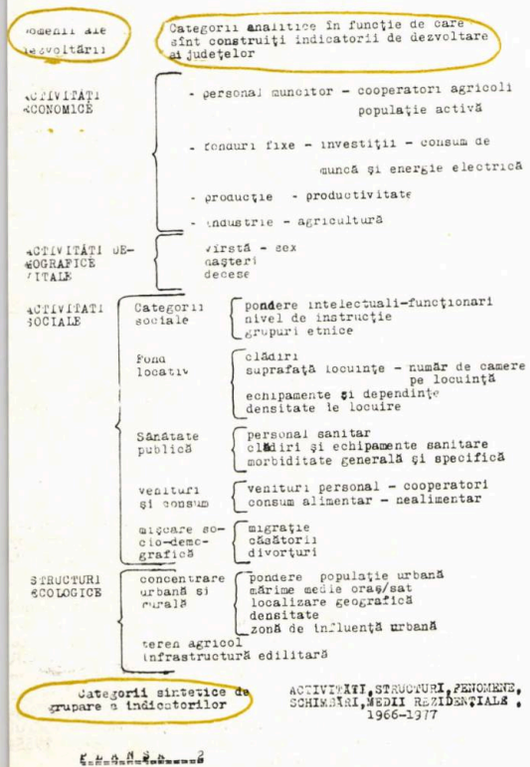

PLANSA 2

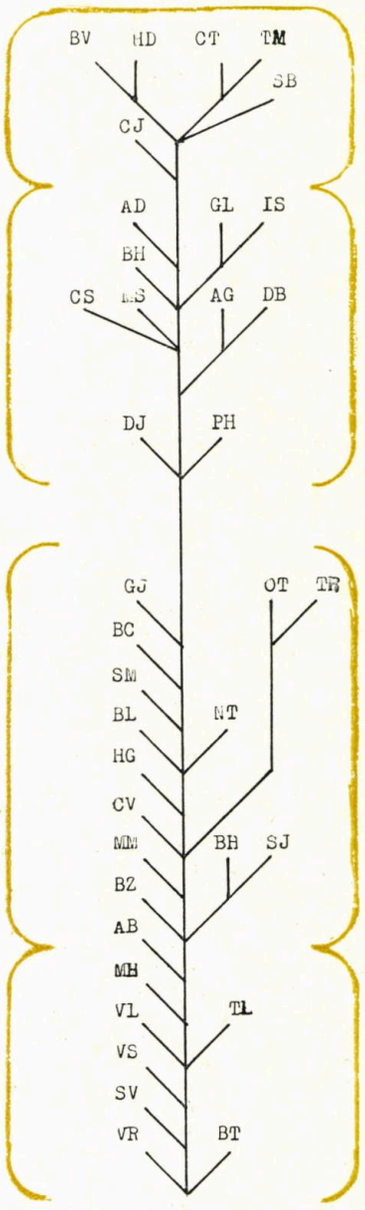

PLANSA 3 **GRUPĂRI DE JUDEŢE SIMILARE SUB ASPECTUL STRUCTURILOR DE DEZVOLTARE, DETERMINATE PRIN ANALIZA Q**

de dezvoltare ale celor 37 de judeţe incluse în analiză (Municipiul Bucureşti, Judeţul Ialomiţa şi Sectorul agricol Ilfov nu au fost reţinute în analiză, dat fiind faptul că, în fişierul de bază din care s-au extras datele, sînt incluse informaţii numai pentru unităţile administrative care şi-au menţinut aceleaşi limite teritoriale pe perioada 1968—1982).

În termenii *analizei Q*, fiecare judeţ poate fi considerat drept un «simplex» ale cărui vîrfuri nu sînt altceva decît itemii pentru care acesta, înregistrează o valoare maximă (după ce, în prealabil, valorile respectivului item au fost dihotomizate şi simbolizate prin *1* — valoare de prezenţă şi *0* — valoare de absenţă faţă de pragul de dihotomizare).

Pe ordonata grafului respectiv, sînt notate diferitele dimensiuni ale «simplexelor» în discuţie, egale cu un anumit număr de vîrfuri, minus 1.

Punctul în care două ramuri diferite ale grafului se unesc, indică, în cel mai simplu caz, că două judeţe *A* şi *B* intră, în situaţie de similitudine «directă» avînd (2+1) vîrfuri comune sau «indirectă», mediată printr-un lanţ de judeţe (simplexe) *q* — vecine 2 cîte 2 (care au, două cîte două, aceleaşi sau diferite vîrfuri comune).

Graful pe care îl prezentăm are o formă simplificată, în raport cu cele care se prezintă de obicei în *analiza Q*, prin faptul că fiecare judeţ este indicat, nu de la nivelul dimensiunii sale (dată de numărul de vîrfuri), ci de

la nivelul la care, prin intermediul unor vîrfuri comune, intră într-o grupare cu alte județe. Pentru că ne interesează, în acest cadru, similitudinea structurilor de dezvoltare ale județelor și nu nivelul lor de dezvoltare ca atare, am notat prezența în graf a unui județ, începînd cu nivelul imediat superior punctului în care acesta devine similar ca structură de dezvoltare cu un alt grup de județe.

În fine, o ultimă precizare: două județe *(x)* și *(y)*, situate pe același « flux » sau pe aceeași « încrengătură » din arbore, sînt cu atît mai asemănătoare ca structură de dezvoltare, cu cît numărul de niveluri, pe axa ordonatelor, care le separă, este mai redus.

Considerînd aceste precizări, precum și cele din prima parte a materialului, drept bază sau reguli de citirea grafului din *Figura 3*, putem formula cîteva constatări sau ipoteze asupra raporturilor de similitudine ale structurilor de dezvoltare dintre județe.

Configurația generală a grafului-arbore indică existența a *patru mari grupări de județe*. Între ultimele două grupări, III și IV, « granițele » sînt mai puțin conturate, indicînd inexistența unor decalaje majore între structurile de dezvoltare tipice pentru grupările respective.

Într-o tipologie a grafurilor-arbore rezultate din *analiza Q*, ar fi util, credem, să distingem între graficele de tip « monoaxial » și cele de tip « pluriaxial ».

În grafurile monoaxiale, ramurile se dispun, relativ ordonat, pe un singur ax central, într-o configurație similară cu cea din coroana unui copac. La vîrful arborelui, există un grup relativ compact de simplexe puternic conectate între ele printr-un număr mare de vîrfuri. Restul simplexelor se ordonează pe « trunchiul » care coboară, liniar, de la acest grup.

În cel de-al doilea tip de graf, pluriaxial, ramurile sînt dispuse într-o « coroană », mult mai bogată, cu două-trei sau chiar mai multe axe, care pleacă din partea de sus a grafului și se reunesc, foarte aproape de baza sa.

În forma lor extremă, aceste două tipuri de grafuri sugerează omogenitatea și, respectiv, diversitatea (varietatea) fenomenului de referință.

În cazul nostru, graful de dispunere a județelor este evident de tip monoaxial. Grupul de județe aflate la « vîrful coroanei » — Constanța, Timiș, Brașov, Hunedoara și Sibiu — este relativ compact, fiind caracterizat printr-o foarte ridicată similitudine directă (dată de numărul de « vîrfuri comune ») a structurilor lor de dezvoltare. Matricea « fețelor » (respectiv vîrfurilor) comune, din prima și ultima grupă a județelor, se prezintă astfel:

		CT	BV	TM	HD	SB
GRUPA I	CT	53	34	38	31	28
	BV		50	37	38	37
	TM			50	35	34
	HD				48	29
	SB					45

		MH	VL	TL	VS	SV	BT	VR
GRUPA IV	MH	21	11	13	10	12	5	7
	VL		21	9	9	5	7	8
	TL			24	11	7	10	11
	VS				18	5	11	6
	SV					20	8	6
	BT						16	6
	VR							15

La ultima grupă, similitudinea directă este mult mai redusă între județe. Analiza tuturor celor patru matrice de « fețe comune », corespunzătoare celor patru grupe, indică o reducere a similitudinilor directe, nemijlocite, dintre județe, pe măsură ce se trece de la grupa întîi la cea de-a patra. Astfel spus, diversitatea, diferențierea în cadrul grupelor se accentuează pe măsură ce se trece de la prima spre ultima.

Este de presupus că, la nivelul fiecărei grupe, există un « nucleu » de județe (q staruri) care, pe un anumit număr de itemi comuni, au valori maxime. În acest nucleu, se situează județele tipice pentru grupă.

Atît nucleul din prima grupă, cît și itemii care îl definesc sînt de o deosebită importanță în interpretarea grafului-arbore. Analizînd, comparativ, valorile celor 84 de itemi, pentru toate cele 5 județe, constatăm că acestea înregistrează 16 itemi cu valori comune peste pragul de dihotomizare. Un profil sumar al județelor respective, în funcție de cei 16 itemi, indică faptul că acestea sînt caracterizate prin valori ridicate ale variabilelor de migrație, consum de mărfuri și servicii, grad de urbanizare, personal muncitor, personal sanitar și concentrarea fondului locativ în clădiri de tip bloc, relativ înalte. O astfel de imagine concordă, în mod evident, cu ceea ce se știe, din literatura de specialitate, în legătură cu raporturile complexe dintre migrație-calitate a vieții-vechimea și mărimea orașelor.

Dacă luăm în considerație faptul că județele cu un astfel de profil sînt, în același timp, și județe cu nivel maxim de dezvoltare, se poate aprecia că județele slab dezvoltate sînt caracterizate prin valori minime, pe variabile de tipul celor menționate. În schimb, această ultimă categorie de județe tinde să înregistreze valori ridicate pe variabile, precum fertilitatea sau mortalitatea infantilă, corelate negativ cu setul de variabile definitorii pentru județele dezvoltate.

În seria exmplificărilor legate de posibilitățile oferite de *analiza Q* în clasificarea județelor, am mai aminti comparația dintre nivelul și structura de dezvoltare a acestora. Deși nu dispunem de analize perfect comparabile, sub acest aspect, întreprinse pe o aceeași bază de itemi, datele din tabelul următor pot oferi o ilustrare în acest sens:

TABEL

clasificarea județelor sub aspectul structurii și nivelului de dezvoltare

Grupa	Grupare sub aspectul structurilor de dezvoltare Județul	Clasificare sub aspectul nivelului de dezvoltare
0	1	2
I	Constanța	I
	Timiș	I
	Brașov	I
	Hunedoara	I
	Sibiu	I
	Cluj	I
II	Arad	III
	Iași	IV
	Galați	II
	Bihor	III
	Caraș-Severin	II
	Mureș	III
	Argeș	II
	Dîmbovița	IV
	Dolj	IV
	Prahova	II
III	Gorj	IV
	Bacău	IV
	Satu-Mare	IV
	Neamți	IV
	Brăila	II
	Harghita	III
	Covasna	III
	Olt	V
	Teleorman	VI
	Maramureș	III
	Buzău	V
	Bistrița-Năsăud	VI
	Sălaj	V
	Alba	IV
IV	Mehedinți	V
	Tulcea	IV
	Vîlcea	IV
	Vaslui	VI
	Suceava	V
	Botoșani	VI
	Vrancea	VI

Din compararea celor două serii de clasificări, pc fi formulate cîteva *concluzii-ipoteze:*

- Cu cît nivelul de dezvoltare al unei categorii d județe este mai ridicat, cu atît este mai accentua fenomenul de similitudine între structurile, de dezvo tare ale acestora (cazul județelor din prima grupă

- Contiguitatea sau vecinătatea teritorială a județe lor favorizează constituirea unor similitudini într județe în mai mare măsură sub aspectul structurii decî al nivelului lor de dezvoltare (Olt și Telorman sau Săla și Bistrița Năsăud, spre exemplu, sînt mai asemănătoar ca structură decît ca nivel de dezvoltare)

- Similitudinea structurilor de dezvoltare între județe contigue sub aspect teritorial tinde să fie ma frecventă în grupele județelor cu dezvoltare redusă și medie, decît în grupele celor cu nivel ridicat d dezvoltare

- Diferențierea nivelurilor pare să fi fost mai mare decît cea a structurilor de dezvoltare ale județelor la mijlocul deceniului al VIII-lea *(analiza Q* indic 4 grupe, iar cea consacrată nivelului de dezvoltare 6 grupe)

- În situațiile în care apar județe cu grad ridica de similitudine a structurilor de dezvoltare — locali zate în aceeași regiune istorică sau în proximitat teritorială, dar cu niveluri foarte diferite de dezvol tare (precum perechile Maramureș-Bistrița Năsău sau Argeș-Dîmbovița), este probabil că tehnica d ierarhizare a lor, în funcție de nivelul de dezvoltare a generat, prin ea însăși, o bună cantitate de « dife rențieri artificiale », datorită efectelor de compensar sau pondere convențională a indicatorilor.

Sociolog DUMITRU SANDU *Arhitect SENINO HOLTIE*

1. *Rezultate ale* analizei Q
2. *Conform D. Abraham*, Indicatorii dezvoltării social-economice a județelor: o analiză tipologică, *în Viitorul Social nr. 4/1979.*

Dezbatere

SPRE UN SISTEM DE MĂSURI PRIVIND URBANIZAREA RURALULUI

De la bun început, trebuie să precizăm că, prin « urbanizare a uralului », nu înțelegem transformarea nediferențiată a satelor omânești în comunități de tip urban. Un asemenea lucru nu este osibil și, cu atît mai puțin, oportun. Considerațiile ce urmează — ezultat al unor cercetări sociologice de teren și al experienței stigate în practica de proiectare/sistematizare — vizează numai ele așezări rurale, care, prin gradul lor înalt de dezvoltare econo- ică, socială, culturală, au devenit **centre de polarizare,** fiind sceptibile a dobîndi statutul de oraș.

Privit din perspectiva urbanizării sale, structura fondului de cuințe din acest gen de localități trebuie să își modifice forma. stfel, necesitatea realizării unor densități mai mari în zonele de cuit impune o creștere a ponderii locuințelor colective cu 2—4 iveluri, în raport cu cele individuale. Aceasta nu înseamnă, însă, gospodăria individuală trebuie să dispară, ci doar că ea trebuie și își restrîngă parțial funcțiile. Astfel, din nevoia unei ocupări de aximă eficiență a terenului construibil, loturile personale, grădi- ile, vor trebui transformate în loturi de casă. În aceste zone, se npun a fi realizate, în scopul creșterii densității populației, grupări locuințe compacte de tip duplex, locuințe cuplate cu 2—4 apar- mente sau chiar locuințe colective. Aspectul urbanistic al noilor uclee de locuit trebuie gîndit în virtutea faptului că trecerea unei calități rurale la statut urban presupune modificarea regimului înălțime al locuințelor, de la P + 1 la cel puțin P + 2 niveluri.

O problemă extrem de importantă, ce se ridică pentru zonele locuit nou create, este aceea a **păstrării parțiale a unor funcții radiționale** (creșterea animalelor, cultivarea legumelor, a pomilor uctiferi etc). În acest scop, cel puțin în primele faze ale urbani- rii, fiecare locuință nou construită (apartament în cazul blocurilor) trebui să dispună de un minilot, în preajmă sau în zonele limitrofe perimetrului construibil al localității, pentru practicarea acestor tivități. Ruperea bruscă a ruralilor de pămînt dă naștere la dis- ncționalități ce afectează, în ultimă instanță, aspectul general rbanistic al localitătii (vezi fotografia). Prin urmare, procesul de urbanizare nu trebuie radicalizat printr-o nefirească încercare de a rupe brusc și în întregime legăturile cu dimensiunile de tradiție ale vechii comunități.

Cercetarea concretă a mai multor localități rurale, în scopul identificării unor principii general-valabile pentru « dezvoltarea sistematizată » a cadrului lor construit, ne-a permis formularea următoarelor două concluzii:

a. Cu cît gradul de dezvoltare socio-economică al unei comunități este mai bine consolidat, cu atît mai puternică și imediată va fi reacția ei la apariția unor situații exterioare noi (ideea de trecere la statut urban, spre exemplu).

b. Gradul de dezvoltare social-economică al unei localități rurale exprimă, direct proporțional, capacitatea ei de recepție a influențelor urbane.

Puse în relație nemijlocită cu orașul, comunitățile rurale conștientizează diferit valorile vieții urbane, în funcție de propriile lor nevoi și lipsuri. Astfel, cu cît acestea sînt mai multe și mai profunde (gradul lor de amploare fiind invers proporțional cu gradul de dezvoltare socio-economică), cu atît comunitățile sînt mai închise, mai conservatoare, cu mentalități mai greu de modificat, și invers. Avînd în vedere faptul că influențele urbane se fac adesea simțite în mod disfuncțional, se impune ca, în condițiile urbanizării, fiecare locuință nou construită să fie riguros controlată, astfel încît, în ansamblu, spațiul rezidențial al orașului de mîine să răspundă întru totul exigențelor valorice ale locuitorilor săi.

Sprijinindu-ne pe aceste concluzii metodologice, ne propunem să formulăm cîteva măsuri indispensabile evoluției ruralului, în general, cadrului său construit, în special. Premisa de la care pornim este aceea că orice intervenție de esență în structura spațiului rezidențial al unei comunități rurale presupune, implicit, raportarea la condițiile sociale, economice, culturale ce-i caracterizează devenirea.

1. O primă categorie de măsuri vizează **esența procesului de îndrumare și control al evoluției cadrului construit rural,** a procesului de urbanizare a ruralului. În acest sens, considerăm că numai interferența organică a sociologiei cu urbanismul este în măsură să depășească urmările neîmbinării considerentelor umaniste și a celor tehnice într-o gîndire comună, ale nerealizării unei cunoașteri diferențiate a teritoriului și neutilizării adecvate a baremelor, ale necunoașterii mecanismelor interne de desfășurare în timp a laturilor dezvoltării comunităților umane etc [1]. Conștientizarea nevoii de colaborare între sociologie și urbanism reprezintă doar primul pas spre rezolvarea optimă a problemelor complexe pe care le ridică procesul de dezvoltare sistematizată. Dificultățile reale încep abia în acest moment, ele vizînd o anumită stare de inerție, închisă la nou, a sistemului de proiectare ce se practică încă la noi. Două sînt aspectele majore ce caracterizează această situație:

a. **Proiectarea urbanistică nu cuprinde, în structura ei obligatorie, și analiza de profunzime, calitativă, a vieții comunităților rural-urbane**. Chiar atunci cînd o asemenea analiză este inclusă în documentație, ea nu se realizează de către specialiști. Există mentalitatea conform căreia problemele sociale, fiind « familiare», pot fi abordate « cu competență» de către oricine. Nu trebuie să uităm, însă, că nu tot ce ni se pare familiar, ne este în egală măsură și temeinic cunoscut.

b. **Lipsa sociologilor, specializați în probleme de sistematizare, de urbanism**, este alimentată și de faptul că majoritatea institutelor de proiectare nu cuprind în organigrama lor și asemenea posturi.

Depășirea acestei stări de lucruri nu poate fi realizată, decît prin măsuri vizînd egal ambele aspecte. Se impune, în primul rînd, **realizarea unei metodologii comune de lucru,** prin care să se instituie obligativitatea cercetării sociologice pentru acțiunile de sistematizare de o anumită anvergură. În al doilea rînd, se impune extinderea, în programele învățămîntului superior de arhitectură și filosofie-sociologie, a unor discipline care să vizeze **pregătirea unor specialiști plurivalenți**. Totodată, în scopul integrării acestora în producție, se impune ca, în fiecare institut de proiectare-sistematizare, să existe un **colectiv interdisciplinar de cercetare.**

2. O a doua categorie de măsuri decurge din **necesitatea aplicării Legii Sistematizării** în funcție de gradul de dezvoltare socio-economică și de potențialul uman ce caracterizează situația prezentă și de perspectivă a localităților rurale. **Prerogativele Legii Sistematizării au efecte diferite în localități diferite** [2]: dacă, pentru unele, ele reprezintă un suport-stimul al dezvoltării cadrului construit, pentru altele, ele devin o piedică în calea dezvoltării acestuia. Se impune, așadar, în vederea unei maxime eficiențe în aplicarea **Legii Sistematizării,** o zonare prealabilă a teritoriului țării noastre, în funcție de nivelul diferit de dezvoltare social-economică, în scopul stabilirii unor facilități stimulatoare pentru consolidarea cadrului construit din localitățile rămase în urmă. În acest fel, s-ar putea evita și anumite implicații care rezultă din interpretarea prea rigidă sau dimpotrivă prea largă a **Legii Sistematizării**, implicații ce se fac simțite de la un județ la altul sau chiar de la o localitate la alta.

3. O a treia și ultimă categorie de măsuri vizează **necesitatea realizării**, **de către specialiști, a unor modele de locuințe pentru mediul rural supus urbanizării, ale căror soluții să pornească direct din nevoile sociale ale oamenilor.** De altminteri, în acest sens, chiar **Legea Sistematizării** stipulează că « pentru a veni în sprijinul celor care își construiesc locuințe proprietate personală, în regie, comitetele executive ale consiliilor populare sînt obligate să pună la dispoziția cetățenilor proiecte tip întocmite cu **consultarea prealabilă a populației** (s.n.), din care cei interesați să poată alege proiectul cel mai convenabil»[3]. Proiecte tip se întocmesc, ce-i drept, dar consultarea populației în acest scop se face prea puțin sau chiar deloc. Se ajunge, astfel, la situația nefirească a adaptării nevoilor umane la proiect și nu invers, cum ar fi practic normal. Numai astfel se explică faptul că majoritatea locuințelor cercetate de noi în cursul anchetelor de teren, locuințe construite în ultima vreme, prezentau modificări mai mult sau mai puțin importante față de proiectul inițial. Întocmirea unor cataloage cu proiecte de locuințe, directive sau tip, pentru mediul rural-urban, devine cu adevărat valoroasă numai în momentul cînd acoperă gama reală a nevoilor locuirii exprimate de categorii sociale foarte diverse. Așadar, **cunoașterea și satisfacerea conformă a tuturor nevoilor sociale ale oamenilor,** diferite, în funcție de gradul de cultură, de profesie, de omogenitate și mărime a familiei, de posibilități financiare etc, iată principiul de la care ar trebui să pornească toți cei ce participă la restructurarea cadrului construit al localităților rurale supuse procesului de urbanizare.

În concluzie, considerăm că viziunea umanistă asupra devenirii spațiului social rural este în măsură să ofere garanția unui model optim de dezvoltare. Pentru aceasta, specialiștii trebuie să se desprindă o vreme de la planșetă, de la masa de lucru, spre a lua contact, dircct, în calitate de oameni, cu semenii pentru care se străduie. Numai astfel gîndirea prezentului o poate prefigura, corect, pe aceea a viitorului.

Sociolog TRAIAN DINOREL STĂNCIULESCU

1. În Broșteni — județul Suceava, mutarea foștilor agricultori, actualmente mineri, în blocuri cu locuințe — fără a li se acorda posibilitatea valorificării unui lot personal — a determinat apariția unei puzderii de mini-gospodării anarhic amenajate și amplasate, care degradează valoarea ambientală a așezării (imagine din 1981)

NOTE:

[1] *I. Matei, M. Matei,* Sociologie și sistematizare în procesele de dezvoltare, *București, Ed. Tehnică, 1977, pag. 16—17*

[2] *Vezi T. D. Stănciulescu,* Implicații sociologice în procesul de modernizare a cadrului construit rural, *« Arhitectura » nr. 2—3/1981*

[3] Legea sistematizării *nr. 58/29 octombrie 1974, art. 19*

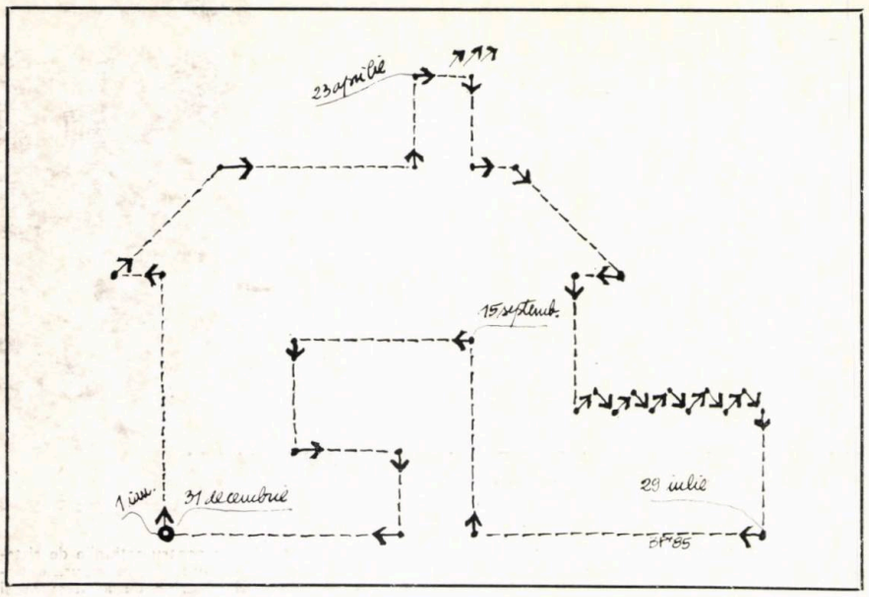

« Temă și grafic de proiectare » desen de arh. PAUL BĂDULESCU

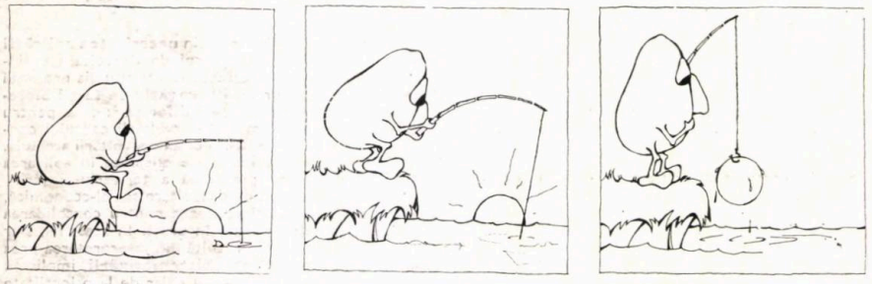

1 2 3

« Fără cuvinte » desene de ANA-GABRIELA TABACU

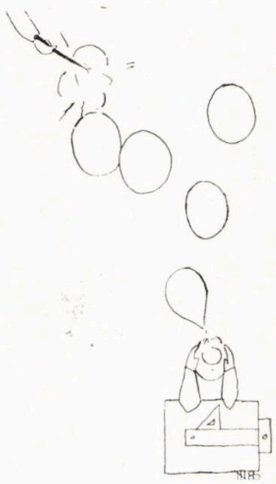

desen de
arh. NICOLAE ȚARĂLUNGĂ

desen, din ciclul « Ecologie », de stud.-arh. IDOUDI RAOUF (Tunisia)

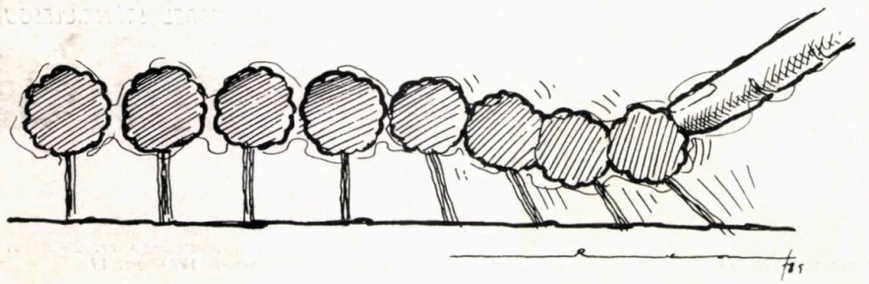

AXUL ŞI SENSUL

Într-un pasaj celebru, și ironizînd o lungă epocă a arhitecturii europene, Le Corbusier proclama: « drumurile ocolite sînt pentru măgari ». Dar nu criticii acestui elogiu al cartezianismului (si el, de altfel, venerabil) mă voi alătura aici; numai în aparență opțiunea ar fi neechivocă.

Abordarea raționalistă avea de ales între inocența simulată (« ce este un ax? ») și demagogia tautologică (« axul este o linie dreaptă »). Amîndouă ținînd de ideologie, tautologia este totuși triumfătoare; într-adevăr, logica este maniheistă. Exorcizînd măgarul, rațiunea alege, ca emirul lui Macedonski, drumul drept prin deșert către Mecca. Dar alegoria emirului nu era, ca în orice bună inițiere, centrul, ci *drumul;* el face posibilă povestea. Apariția axului declanșează însă o dramă: *povestea* a murit. Între degetul care arată (originea axei) și obiect (ceea ce arată degetul) nu se mai petrece nimic. S-ar părea că vidul pe care îl creează gestul imperativ nu are decît rațiunea de a adăuga obiectului o majusculă strivitoare. Nici un spectacol pe drumul acestei viziuni, amănuntele dispar, evenimentele nu mai au loc. Esența axului nefiind Viteza (cum părea să creadă Corbu), ci Revelația, axul e imobil, altruist și impersonal: el nu vrea decît să pună în evidență Obiectul, Centrul. Absoluta lui elocință *(prends l'éloquence . . .)* se naște, ca în povestea biblicei Suzana, din cea mai desăvîrșită inocență. Dar este o inocență șireată.

Cea mai comodă imagine care îți vine în minte este cea a romanilor: eficiență, organizare. În urbanismul roman axul exultă. Totuși, geniul organizator al creierului roman nu poate ascunde o neliniștitoare lipsă: circul a fost închis între ziduri. Această alcătuire, casetată, a minții romane, a făcut, cel puțin, istoriei culturii serviciul de a-i aduce pe tavă un exemplu clar și limpede de claritate și limpezime. Nimic obscur, nici un *ralenti*, totul se petrece într-un maniheism dezarmant și ingenuu: *panem et circenses.*

Și dintr-o dată, drumul roman, adică tocmai *axul:* un pasaj între două șiruri de morți. Pentru că sensul metafizic nu poate scăpa, ne putem întreba dacă dihotomica tărtăcuță romană, ca și calmul apolinic al grecilor (statuile imaculate) nu sînt pînă la urmă o invenție a Imperiului Arheologic.

Dar poate că Orientul a avut în mai mare măsură vocația drumului către Centru. La Borobudur, ascensiunea muntelui simbolic nu lasă nici o clipă vizibile nici peisajul, nici țința; drumul este flancat cu înalte parapete îmbrăcate în basoreliefuri. Abia sus, pe *pămîntul de diamant*, o străfulgerare de sensuri; dar nu acolo, în stupele găurite de pe platforma a șaptea, și nici în verdele dens al junglei javaneze din jur, se află povestea, ci în aglutinarea densă a frizelor ascensiunii, în odiseea drumului. Revelația rămîne astfel lipită de obiect, sensurile rămîn intacte. Drumul oferea acestor sensuri un cod; nimic aseptic, nici o asceză în această ascensiune, totul este viu și fremătător în nesfîrșitul basorelief budist și în pietrele romane — care aveau, fără îndoială, și un sens moralizator. Dar, printre aceste simboluri evanescente, spiritul rămînea să rătăcească liber.

Care este atunci morala axului?

Mitologic, el se străduiește să domesticească sensurile; și operația cea mai nimerită a fost tocmai anularea drumului. Puțin importă dacă era drumul omului sau cel al măgarului. Drumul avea o istorie, care pregătea explozia sensului și pe care axul o rezumă la un biet gest imperativ: indicarea Monumentului.

Această răsturnare, care este, cred, una din glorioasele invenții ale vremii noastre, este astfel un rapt de sens.

Axul desființează obiectul, propria lui rațiune de a fi, furîndu-i sensul și reducîndu-se pe sine la gest: iată ceva care ar putea descumpăni pe baronii Hausmann ai tuturor timpurilor.

Arh. RADU DRĂGAN

ARHITECTURA TRADIȚIONALĂ ROMÂNEASCĂ ÎN SECOLUL AL XIX-lea (II)

—proiecte tip pentru programe arhitecturale cu caracter social-cultural și administrative—

În perioada regulamentară se clarifică pentru prima dată, în mod unitar, regimul dotărilor sătești, instituțiilor cultural-administrative sau unităților economice de folos obștesc. *Stațiile de poștă, casele de sfat, școlile, bisericile, hanurile, cîrciumile* sau *zalhanalele*, potrivit destinației lor, se constituie în programe arhitecturale precise. Stațiile de poștă, hanurile sau cîrciumile sînt cunoscute de mai înainte și continuă să funcționeze potrivit scopului lor de totdeauna. Cîrciumile apar peste tot cîte două pe fiecare drum mare de moșie, la intrare și la ieșire. În centrul așezărilor, se ivește adesea cîte o altă cîrciumă, îndeplinind funcția de han.

Pentru stațiile de poștă, pentru școli și case de sfat se întocmesc « modeluri » (proiecte tip), care se trimit ocîrmuirilor cu indicațiile cerute de realizarea lor.

Numai pentru magaziile de rezervă poate că aceste modeluri se rezumau doar la indicațiile cuprinse în listele de materiale, urmărirea realizării lor fiind îndeaproape supravegheată de funcționari de control; detalii cuprinzătoare, în acest sens, se primeau și pe linia breslelor, meșterii de pretutindeni fiind obligați să respecte întru totul tipicurile date.

Asemenea tipicuri au existat și pentru ctitoriile de lemn, venite pe linie bisericească, execuția încredințîndu-se unor meșteri autorizați pentru asemenea lucrări.

Tipicuri cu modeluri de execuție au existat și pentru alte asemenea programe arhitecturale, învățate sau primite de meșteri, în ale căror « glasuri » erau incluși și meșterii satelor. Este sigur că după asemenea tipicuri se executau și fîntînile, morile de tot felul și chiar pivnițele și locuințele. Pentru facerea locuințelor, la unele județe, s-au înfățișat sătenilor chiar machete.

În cele ce urmează, ne propunem să prezentăm, pe scurt, cîteva dintre programele arhitecturale de acest fel mai bine cunoscute.

STAȚIILE DE POȘTĂ

Un program arhitectural puțin deosebit, prin caracterul său de noutate și prin insistența cu care se cere realizarea lui, la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul veacului următor, îl reprezintă « menzilhaneaua », așa-zisele menziluri sau stații de poștă. Odată cu reglementările intervenite în funcționarea transporturilor și a serviciilor de poștă, Domnia se îngrijește, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, și de construirea stațiilor de poștă cu popasurile și hanurile lor.

Printr-un hrisov domnesc, se arată că « menzilhanelele după orînduitele locuri trebuie să se facă de către ispravnicii județelor întracesta-și chipu: o ogradă mare de gardu vîrșită, și în ogradă grajduri, după măsura cailor; totu în ogradă casă pentru menzilgii, totu în ogradă 3—4 case pentru mosafirii ce merg și vin ». Într-un pasaj, se preciza: « De va fi satu la acel mezilu, și căpitănia și menzilhaneaua să se facă afară din sat aproape, iar nu în satu »[1].

Pentru modul cum trebuiau făcute « stanțiile de poștă », știm că Divanul săvîrșitor difuzează, în anul 1830, un plan isprăvnicatelor celor 18 județe și mumbașirilor (meșterilor executanți), cerîndu-le ca, după acestea, pe cît va fi cu putință, să se facă și meremetul stațiilor existente[2].

Planul respectiv reproduce, într-o formă mai dezvoltată, tipurile anterioare de menziluri, de a căror înfățișare avem cunoștință din reprezentările cartografice ale perioadei de început a secolului[3]. El se înscrie într-o formă apropiată de pătrat, cu cîte o intrare pe două dintre laturile opuse și în interior cu o curte spațioasă. Alăturat porții, se află orzăria iar, în prelungirea ei pe toată lungimea curții, se întind grajdurile. Lîngă intrarea opusă orzăriei, se află corpul de clădiri cu « odaia căpitanului », « odaia menzilgiilor » și « odaia mosafirilor ». Iar alăturat celeilalte intrări opuse grajdurilor, se află « fînăria », cu o intrare a ei din interiorul curții.

Din studiul materialelor documentare, reiese că intervenția de refacere a vechilor stații și de construire a altora de nou este, de fapt, o reluare a unui demers mai vechi. Se arată « că s-au socotit de trebuință ca toate poștile să fie închipuite (proiectate) să se clădească întocmai după « forma planului ». Se cerea ca acestea « să fie mai temeinice » și urma a se orîndui ofițeri, care să controleze lucrul din stație în stație[4].

Din listele de materiale cerute pentru unele refaceri sau pentru unele lucrări de nou, ne dăm seama nu numai de sistemul constructiv folosit, ci și de dimensiunile și înfățișarea unui asemenea ansamblu, recunoscîndu-se unele trăsături asemănătoare multora dintre anexele gospodărești obișnuite, ca și magaziilor de rezervă[5].

Din alte însemnări, rezultă că odăile pentru căpitan și pentru surugii se construiau cu pereți din împletitură de nuiele pe montanți fixați în tălpi și cosoroabe, cu podini, cu sobe de cărămidă, acoperite cu șovar.

Orzăria se dovedește că era alcătuită asemănător unui pătul, pe furci de stejar, peste care se așezau, apoi, o serie de tălpi și tălpoaie, în care se fixau în rosturi scobite cîte un țarc de uluci spoit pe dinafară; urma apoi obișnuita coroană de cosoroabe și căpriori, care susținea învelitoarea, prevăzută cu o streașină largă care să protejeze pereții de ploaia laterală. Un gard de 60 pari, pe care se împleteau 5 căruțe de nuiele, separa pătulul orzăriei de restul incintei.

Reiese că, pe lîngă aceste stații, mai existau cîte o șatră pe furci, unde se

adăposteau căruţele, şi cîte un coşar pentru lucrul rotăriei pe vreme de iarnă. Desigur, în funcţie de importanţa staţiei, pe traseul respectiv, pe lîngă acestea, se mai aflau şi cîte o cîrciumă sau chiar un han.

MAGAZIILE DE REZERVĂ

Printre construcţiile comunale cu caracter obştesc care au intrat direct în atenţia cîrmuirilor pentru a se face, respectînd anumite norme, trebuie amintite, alături de casa sfatului sau de şcoală, magaziile de rezervă. Realizarea lor fusese iniţiată prin prevederile Regulamentului Organic, cu scopul de a se constitui un fond de rezervă de produse agricole, pentru anii secetoşi [6].

Articolul 5 din Legiuirea despre magaziile de rezervă arată că locuitorii sînt datori a lucra coşarele cu materialul «închipuit» prin plată de la dînşii, cislundu-se între ei sau din cutia sătească, pe cît va fi «închipuirea» [7].

Devizele vremii arată că aceste magazii erau făcute pe «furci de tufan», pe care se aşezau apoi «lungurile» şi «curmezişurile», pe care se fixa podina şi parii cu ţarcul de împletitură. Acoperişul urma îndeaproape tipicul construcţiilor sătești, cu căpriori, lanţi şi învelitoarea de şindrilă. Cîrmuirile trebuiau să ceară aprobare pentru listele de materiale necesare construcţiei sau reparaţiilor, cu specificarea pădurilor de unde se procură materialul.

Deşi acest program arhitectural (al magaziilor de rezervă) dispare după apicarea Legii rurale de la 1864, el a lăsat, totuşi, urmări importante în arhitectura aşezărilor sătești, prin sistemul constructiv unitar impus realizării pătulelor sau unor anumite tipuri de magazii gospodăreşti, ca cea a jitniţelor şi jimniţelor, depozite de fructe de iarnă sau de anumite produse alimentare [8].

Planurile inginereşti de ordonare a aşezărilor situează grupul magaziilor de rezervă în centrul satului, alături de şcoală, de casa sfatului sau de biserică, pe arii împrejmuite.

CASELE DE SFAT

De la o perioadă la alta, de la un sat la altul, programul casei de sfat s-a impus, mai dezvoltat sau mai restrîns, cuplat cu casa de şcoală sau numai cu odaia pentru păzitor, cu odaia pentru ţinerea arhivei şi cancelaria. Regulamentul Organic obliga pe săteni să clădească, după un plan dat de stăpînire, o casă a satului, în care să se păstreze arhiva, să se adune epitropii şi să-şi desfăşoare activitatea judecătoria sătească de împăciuire (sau judeţul sătesc) înfiinţată ca instituţie ce a funcţionat un număr de ani.

În martie 1834, s-au trimis cîrmuitorilor «formulare» cu planuri şi instrucţiuni, inclusiv dimensiunile încăperilor şi mobilierului, pentru construirea casei sfatului sătesc, cu o încăpere pentru sfat şi alta pentru păzitor. Pentru prima dată se indică şi mobilierul: o masă, 2 laviţe de 19 palme, 2 laviţe de 6 palme şi un dulap. Ni se păstrează chiar cîteva exemplare din proiectele de acest tip, întocmite la scară, cu dimensiunile date în palme». Edificiul era conceput sub forma unei clădiri ridicate cu o treaptă de la nivelul solului şi avînd în faţă un portic decroşat, pe 3 travei, cu fronton [9].

Către 1850—1860, ridicarea caselor de sfat săteşti pare oarecum conştient amînată. Este de crezut că, la acea dată, se formase deja o părere destul de exactă asupra operei de sistematizare a aşezărilor sătești înfăptuite pînă azi şi a programului de dezvoltare de urmat. Unele ezitări în ridicarea caselor de sfat rezultaseră şi din faptul că, în majoritatea lor, acestea fuseseră ocupate de şcoli, a căror funcţionare excludea acum pe aceea de casă de adunări sătești şi local de arhivă. Se cerea, deci, o modificare de program. Altele, în schimb, rezultau din faptul că aşezările sătești pentru care se cereau aceste case nu erau pe deplin constituite, mulţi locuitori continuînd să rămînă împrăştiaţi pe mai multe linii sau pe dealuri şi văi.

Reforma agrară de la 1864, cu întreg ansamblul de măsuri care o preced în cel de al şaselea deceniu, recomandă, totuşi, aşezărilor nou orînduite să-şi însuşească tipul de «primărie» şi «şcoală» după o formă de plan, aceeaşi adoptată mai peste tot, după care s-au realizat construcţii care au funcţionat cu acest rol pînă către zilele noastre.

ŞCOLILE

Chiar în lucrările «Obişnuitei Obşteşti Adunări din anul 1852» se dă planul tip al unei săli de clasă, indicîndu-se şi modul cum se desfăşoară învăţămîntul după «metodul lancasteric». Se arăta că sala trebuie să aibă 12 bănci, din care una cu nisip, 24 semicercuri de seminarizare, precizîndu-se locul fiecărei piese în parte, cu poziţia uşii, a catedrei şi a sobei [10].

În 1838, problema şcolilor se reia; faţă de cererile judeţelor, Eforia Şcolilor întocmeşte un «model» de şcoală naţională pentru 18 elevi. Proiectul se tipăreşte în 2 000 de exemplare, din care 1 800 se difuzează de către Departamentul din Lăuntru în cîte 100 bucăţi pe la fiecare judeţ spre a se pune în lucrare [11]. În acest proiect, planul şi faţada, redate la scară, sînt însoţite de instrucţiuni de realizare («măsurile zidirii şi descrierea părţilor») şi de un extras de materiale. Este vorba de o construcţie în paiantă, cu prispă în faţă, din care se accede, printr-un vindfang, în sala de clasă. În capătul opus al prispei, se afla intrarea, care ducea la alte două încăperi ale şcolii. Din studiul proiectului, se desprinde că procesul de învăţămînt continua să fie cel ştiut din anul 1832; băncile ocupă de această dată zona centrală a sălii, iar semicercurile sînt repartizate pe toate laturile. Pentru a se crea spaţiile cerute şi a nu se distrage atenţia elevilor de cele petrecute în exterior, ferestrele ocupă o poziţie aliniată în partea superioară a sălii, apropiate de tavan. Se cerea ca realizarea şcolii să se facă «pe cît se va putea mai potrivit cu acest model», folosindu-se materiale «după înlesnirea locului» [12].

Putem înţelege că, la acea dată, multe dintre localurile de şcoli fiinţau separat de casele de sfat.

Problema localurilor de şcoală fusese discutată şi în 1844, cînd se preciza, printre altele: «şcoala se alcătuieşte din odăi trei»; «odaia de învăţătură», lungă de trei stînjeni şi şase palme şi largă de doi stînjeni şi patru palme; «odaia de locuinţă», lungă de doi stînjeni şi două palme şi largă de doi stînjeni. S-ar părea că este vorba de o readaptare a planului din 1838, la condiţiile satelor restrînse, dar şi în ideea locuirii în clădirea şcolii a învăţătorilor.

La începutul anului 1848, se urmăreşte să se întocmească o situaţie exactă a şcolilor existente în sate, a stării acestora şi dacă au învăţători. Situaţiile respective sînt date repede la o parte, întrucît, prin Circulara nr. 1053 şi Ofisul Căimăcămiei nr. 903 din noiembrie 1848, cîrmuitorii de judeţe primesc poruncă să închidă toate şcolile, din cauză că învăţătorii propagau întradevăr idei revoluţionare.

Reglementarea regimului aşezărilor sătești printr-o legislaţie unitară pune în contextul său şi problema «pentru modul cum ar trebui să se urmeze clădirile prin sate», luîndu-se hotărîrea, printre altele, de alcătuire de proiecte tip pentru dotările comunale sau ale altor sedii pentru instituţiile de prin judeţe.

Încă din anul 1852, *Eforia Şcoalelor* înaintează *Secţiei inginereşti* un program pentru construcţia anumitor şcoli. Se cerea, de fapt, întocmirea unui plan-model de şcoli primare şi să se alcătuiască şi un deviz care să fie trimis celor interesaţi, odată cu planul model.

Comisia tehnică a găsit de cuviinţă ca întocmirea proiectelor de şcoală începătoare pentru capitalele de judeţe să se încredinţeze arhitectului Montbach, cerîndu-i-se acestuia să întocmească mai întîi un avanproiect pentru această lucrare. Tocmai acesta este proiectul după care ştim că s-au înfiinţat acele şcoli săteşti centrale pentru fiecare judeţ.

Redeschiderea «şcoalelor săteşti naţionale» hotărîtă abia în 1857, este însoţită de recomandarea realizării şcolii cuplate cu casa sfatului. Tipul de plan difuzat judeţelor cuprindea, într-o construcţie dezvoltată numai pe parter, un culoar axial avînd de-o parte sala de clasă, iar de cealaltă casa sfatului cu arhiva de acte. Prescripţia cerea înfiinţarea de asemenea case de sfat şi şcoală în toate satele unui ocol, cu indicaţia ca ele să fie gata «împreună cu mobilaţia trebuitoare» pînă la 1 septembrie 1859.

În 1862, *Direcţiunea instrucţiunii publice* şi *Eforia Şcoalelor* hotărăsc să se facă acum un nou tip de local de şcoală, întrucît cel vechi nu mai poate servi «timpurilor de faţă». Arhitectul Ghiesel se însărcinează cu «compunerea» acestui plan, după indicaţiile date de Petrache Poienaru. Se cerea ca această construcţie să nu-i încarce pe locuitori cu cheltuieli de prisos şi să poată satisface, în acelaşi

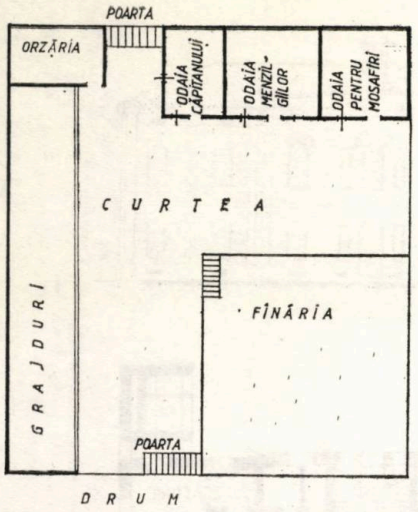

1

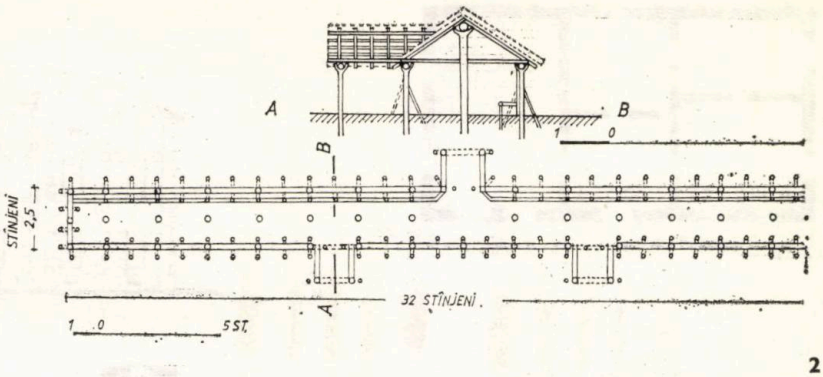

2

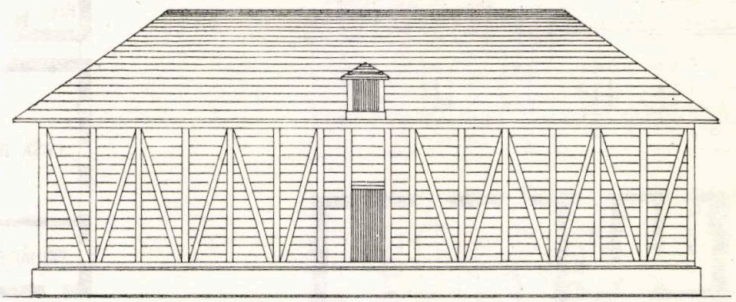

3

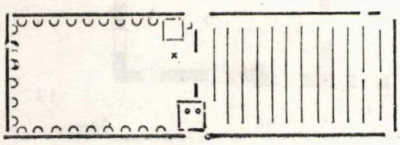

4

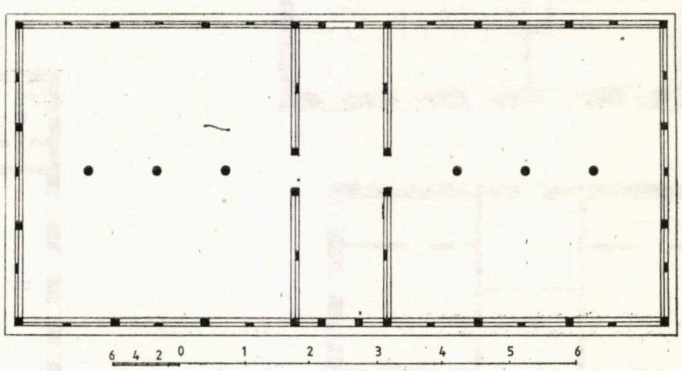

6

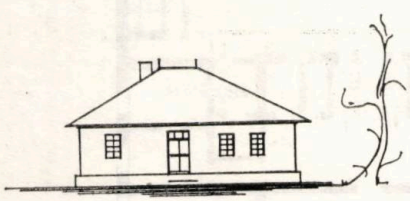

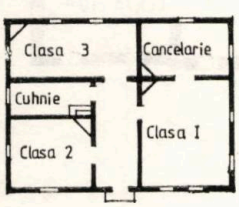

7

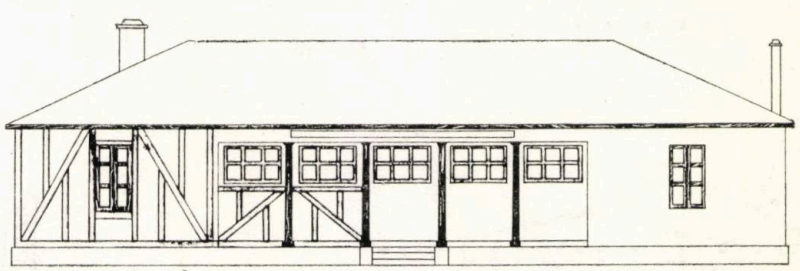

5

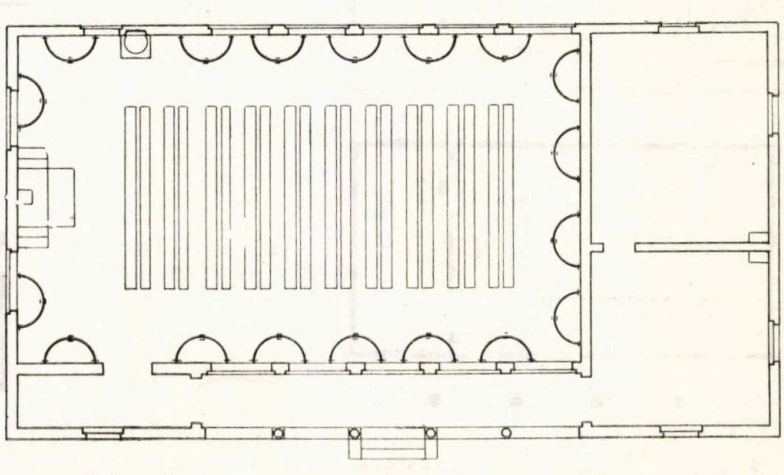

1. *PLAN TIP PENTRU O STAȚIE DE POȘTĂ (1830)*
2. *SCHIȚĂ DE PLAN PENTRU REFACEREA GRAJDURILOR DE LA POȘTA DIN PADINA, alcătuit de arhitectul orașului Giurgiu — M. Cuzachi, releveu datat 8 martie 1855*
3. *PLANUL ȘI FAȚADA MAGAZIEI DE REZERVĂ DIN BĂICOI, după un releveu din anul 1843, cu nota « asemenea magazii se pot clădi cu o altă mai bună și mai îndemănatică construcție »*
4. *PLANUL INDICATIV AL UNEI SĂLI DE CLASĂ, cu semicercuri*
5, 6. *PROIECT DE « ȘCOALĂ NAȚIONALĂ », DE LA ANUL 1838, plan și fațadă*
7. *RELEVEUL ȘCOLII DE FETE DIN ROȘIORI, întocmit în anul 1866 de inginerul topograf A. Sterie, plan și fațadă*

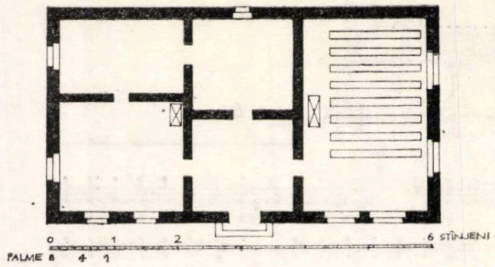

8

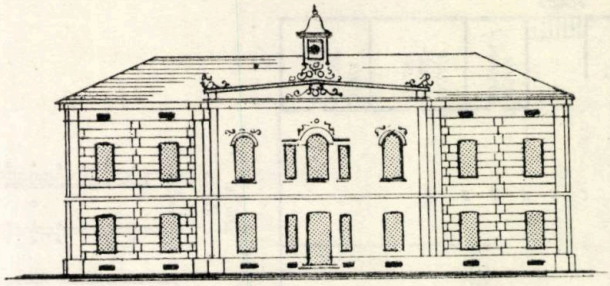

13

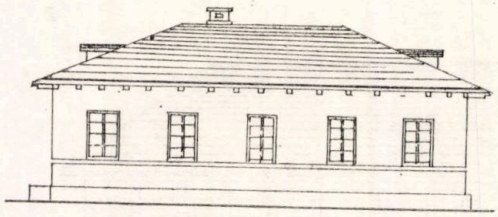

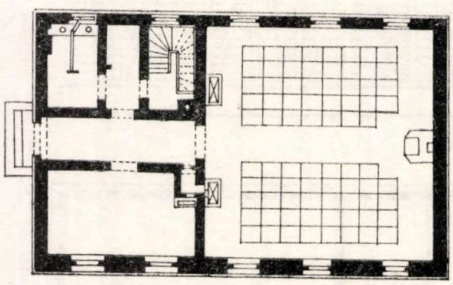

9

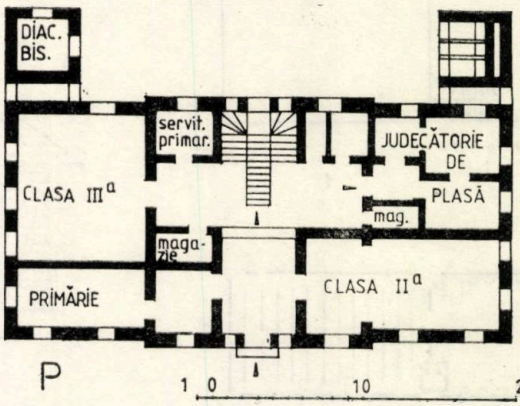

12

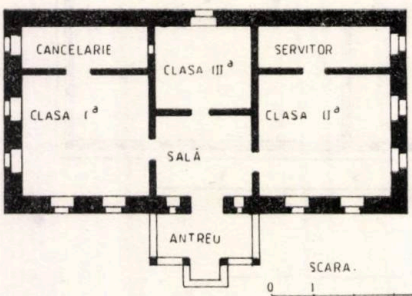

10

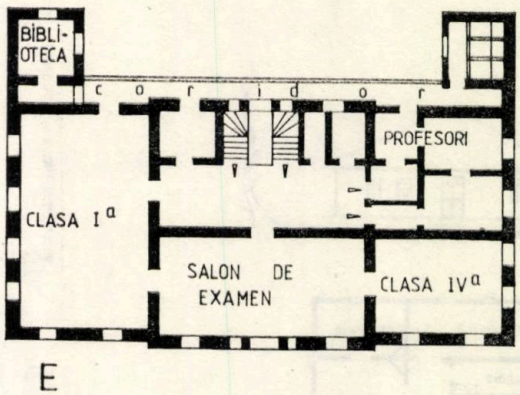

11

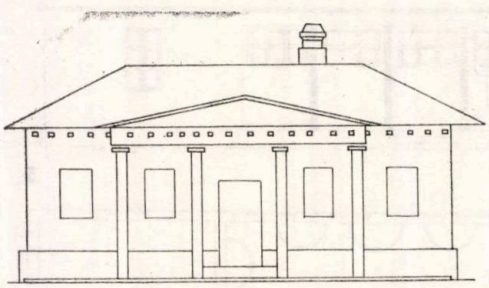

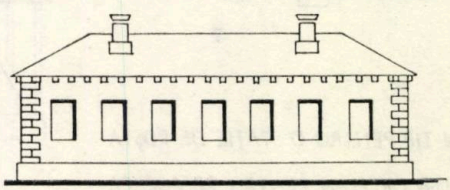

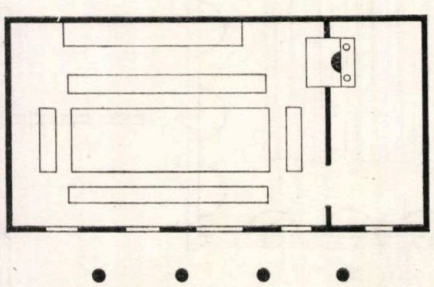

14

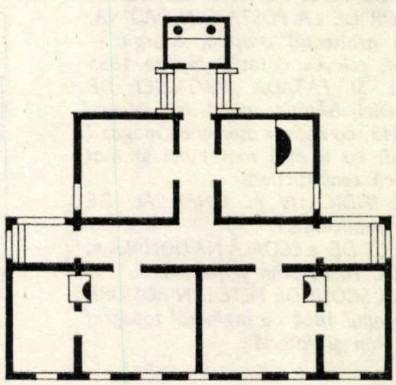

15

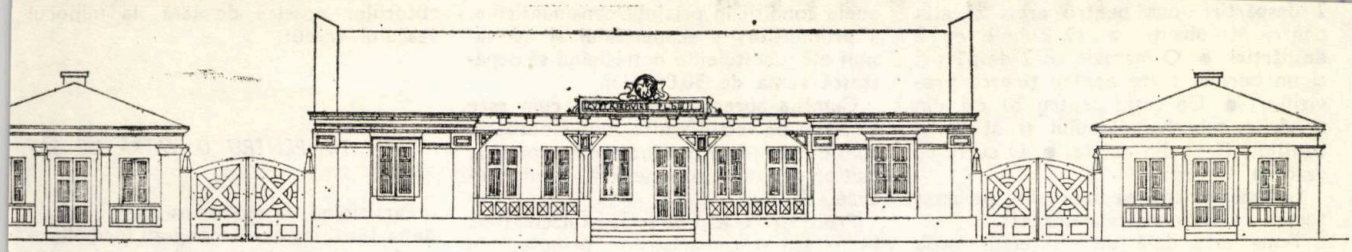

16

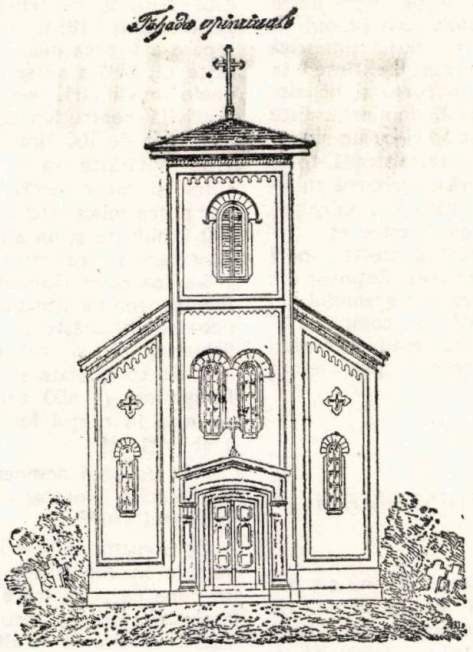

18

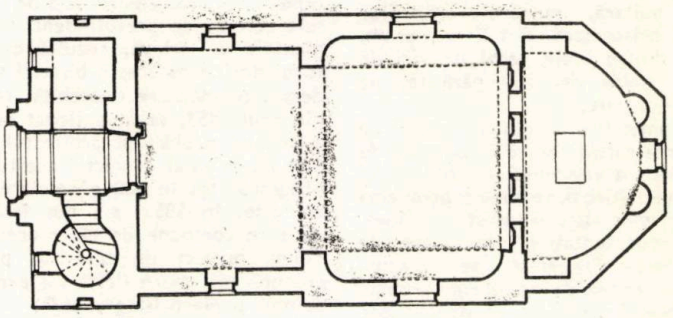

17

8. LOCAL DE « CASĂ DE SFAT ŞI ŞCOALĂ » DIN ANUL 1857, DIN MOLDOVA
9. PLAN DE ŞCOALĂ SĂTEASCĂ DIN ANII 1859—1860 ŞI FAŢADĂ
10. ŞCOALĂ REALĂ DIN ALEXANDRIA, releveu din anul 1866
11, 12, 13. ŞCOALĂ ŞI CASĂ DE SFAT — JUDECĂTORIE DIN TURNU MĂGURELE, DUPĂ UN RELEVEU DIN 1866, plan parter, plan etaj şi faţadă
14. PROIECT TIP DE CASĂ DE SFAT DE LA ANUL 1834, plan şi faţadă
15. PROIECT TIP PENTRU UN LOCAL DE SUBPREFECTURĂ, 1833
16. PROIECT TIP PENTRU UN LOCAL DE SUBOCÎRMUIRE, arhitect Iacob Melichi, 1852
17, 18. PROIECT TIP PENTRU O BISERICĂ DE SAT CU 200 FAMILII, arhitect Ion Schlatter, 1853

timp, exigenţele legate de desfăşurarea procesului de învăţămînt. Proiectul respectiv se întocmeşte în două variante, cu devizele lor, urmînd să fie litografiat de Bielţ (Andre Bielz) spre a fi difuzat [3]. Din extrasele de materiale, se deduce că acest tip de şcoală era prevăzut cu « clopotniţă » pe stîlpi, pentru sunarea orelor. Şi la această dată, vedem că se menţine procedeul de instrucţie lancasterian, cu folosirea semicercurilor de seminarizare[4].

După Reforma de la 1864, prin lege fiecare comună era obligată să aibă una sau mai multe şcoli de băieţi şi fete, conform dispoziţiilor de instrucţiune publică.

Elaborarea de proiecte tip a fost reluată mereu şi după aceea, generalizîndu-se tipuri de localuri destinate în exclusivitate procesului de învăţămînt. Reţinem dintre acestea, pînă la aplicarea reformei învăţămîntului iniţiată de Spiru Haret, « proiectul de şcoală rurală ordinară », întocmit de *Administraţia Casei Şcoalelor* la 1897, oferindu-se comunelor interesate întreaga documentaţie tehnică, cu sarcinile de realizare, inclusiv formulare pentru contractul de angajare a execuţiei [5].

LOCALURI PENTRU TAHTURILE SUBOCÎRMUIRILOR

Asemănător *caselor de sfat*, încă din anul 1833, se pusese şi problema ridicării localurilor pentru *sediile de subocîrmuiri*, în acest scop întocmindu-se un proiect tip [16]. Planul înfăţişa o clădire adunată, compusă în jurul a două culoare dispuse în formă de « T ». Clădirea avea rostul să asigure un local pentru cancelaria subocîrmuirii, cu arhiva ei şi locuinţa subocîrmuitorului, cu o încăpere de cămară şi cuhnie. Planul respectiv pare destul de complicat şi nu ştim în ce măsură a fost aplicat.

Putem crede că, la un moment dat, proiectul în discuţie a fost considerat depăşit, în raport cu rolul acestei instituţii cu funcţiuni atît de complexe în administrarea teritoriului, întrucît, la începutul anului 1845, vedem că se cere elaborarea unui nou proiect pentru « local de subprefectură ». De această dată, vedem că ridicarea localului acestei instituţii trebuia să cadă în sarcina proprietarului moşiei pe care îşi va avea sediul subocîrmuirea.

Acest lucru iese şi mai bine în evidenţă după legislaţia agrară din anul 1851, prin care i se recunoaşte proprietarului dreptul de stăpînitor absolut al pămîntului, şi asigurîndu-i-se şi sprijinul autorităţii de stat pentru înfrîngerea oricărei împotriviri.

Ştim că, la cererea unor proprietari, *Secţia inginerească* este chemată să alcătuiască un plan, cu devizul respectiv, de chipul clădirii încăperilor subocîrmuirilor ce trebuie să ia fiinţă acolo unde s-a hotărît a se statornici rezidenţe ale acestor instituţii [17]. Prin temă, se cereau următoarele piese:

● Un apartament cu 5 hodăi, din care una să fie cancelarie, alta presudvie, două pentru locuinţa subocîrmuitorului şi o alta pentru ajutor ● Apartament cu

2 despărţiri, una pentru arest şi alta pentru dorobanţi ● O cuhnie cu 2 despărţiri ● O magazie cu 2 despărţiri şi un bordei, toate pentru ţinerea proviziilor ● Un grajd pentru 20 cai din serviciul subocîrmuitorului şi al dorobanţilor, făcut din nuiele ● O curte cu gard ● O fînărie.

Se cerea alcătuirea unui plan, pe acest temei, cu lista materialelor etc.

Tema este dată de arhitectul Iacob Melichi, care întocmeşte şi proiectul respectiv, avizat de *Secţia inginerească* şi trimis *Departamentului din Lăuntru* [18].

Proiectul dezvoltă o soluţie simetrică cuprinzînd două corpuri extinse în adîncime, situate de o parte şi de alta a unui element central, dominant. Este vorba de corpuri de clădiri cu un singur nivel, fiecare cu portic către stradă, totul tratat într-o arhitectură clasicizantă, subliniată de bogata profilatură a cornişei, pilaştri, şambranele de ferestre etc.

Nu ştim în ce măsură aceste tipuri de plan s-au aplicat undeva. Reţinem din tema dată amploarea programului în discuţie cu funcţii atît de complexe şi putem înţelege de ce erau interesaţi în realizarea lui tocmai proprietarii marilor moşii.

PROIECTE MODEL PENTRU BISERICI

În perioada regulamentară, nu s-a pus problema elaborării de proiecte tip pentru construcţia de biserici. La această dată, prin strămutările intervenite şi prin gruparea mai multor cătune pe o vatră unitară, numărul ctitoriilor ajunge să prisosească. Era firesc, acum, ca multe dintre acele vechi biserici de lemn să rămînă definitiv părăsite, pe locul fostelor sate.

După jumătatea secolului, odată cu statornicirea satelor şi cu încercarea de reglementare a regimului moşiilor prin acea lege a lui Ştirbei, se pune şi problema construirii unor ctitorii săteşti noi, încăpătoare, reprezentative, din materiale durabile. *Secţiei inginereşti* i se cer acum mereu date tehnice de modul cum trebuie să se clădească bisericile de prin judeţe şi se hotărăşte să se instituie un concurs pentru proiecte model de biserici de sate.

Chiar odată cu începutul anului 1853, *Comisia Tehnică* ia în studiu proiectele întocmite în acest sens de arhitecţii Schlatter, Freiwald şi Montbach. Comisia consideră că « în general toate aceste proiecte se văd într-un stil prea ornat »! Totuşi, « proiectul nr. 2 al arhitectului Schlatter este de preferat »; se cere ca « acest arhitect să se însărcineze cu studiul unui nou proiect, stabilindu-se unele condiţii în privinţa ornamenticii », a profilurilor, a acoperişului şi astreaşinii etc, cheltuielile netrebuind să depăşească suma de 30 000 lei.

Comisia apreciază şi modul cum este întocmit proiectul arhitectului Montbach, considerîndu-l ca o « lucrare completă », fapt pentru care propune « să se îndemnizeze » [19].

Proiectul refăcut de arhitectul Schlatter, în sensul recomandărilor primite, cu titlul « model pentru biserică de sate », este discutat în şedinţa Comisiei din 12 februarie 1853. Biserica proiectată « pare a fi prea mică » şi Comisia socoteşte că, fără a se spori cheltuielile, cu unele modificări, aceasta ar putea fi potrivită pentru un sat care n-ar avea mai mult de 100 familii.

Se hotărăşte să i se ceară acestui autor şi un proiect, asemănător, care s-ar putea aplica satelor ce au de la 100 la 200 familii, ca şi un altul, potrivit aşezărilor care au mai mult de 200 familii [20].

S-ar părea că Domnitorul se îngrijeşte îndeaproape de situaţia acestor proiecte, deoarece hotărăşte ca, atît proiectul lui Schlatter cît şi cel al lui Montbach « să fie completate şi verificate şi să se litografieze în 400 exemplare », spre a se « da în preţul lor pe unde este de trebuinţă » [14].

Prin poruncă domnească, i se atribuie arhitectului Montbach 2 500 lei pentru proiectul său [22].

Construcţia de biserici în sate şi oraşe rămîne în continuare o problemă care se pune pe zi ce trece în chip deosebit, cerîndu-se adesea rezolvări care ies din cadrul comun. Pe de altă parte, exemplarele din proiectele model se dovedesc repede a fi insuficiente, faţă de numeroasele cerinţe de pretutindeni. Din documentele de arhivă, rezultă că Domnitorul dorind ca aceste biserici să dobîndească o înfăţişare deosebită, cere, încă din anul 1853, să fie solicitat pentru un asemenea proiect şi arhitectul Orescu. S-ar părea că şi proiectul acestuia a fost litografiat tot în 400 exemplare şi epuizîndu-se, în 1855, s-a pus însărcinarea de a se compune de către acesta un al doilea proiect de biserică, pentru o comună mai mare decît s-a prevăzut în primul proiect litografiat [23].

Nu cunoaştem, încă, nici unul din proiectele întocmite de Orescu şi litografiate de Joseph Permet. Nu cunoaştem nici pe cel al arhitectului Montbach, dar este foarte probabil că după modelul lor s-au construit multe din ctitoriile vremii, deoarece tirajul lor s-a epuizat imediat. Cunoaştem, în schimb, unul din proiectele arhitectului Schlatter, a cărui analiză ne face să înţelegem mai bine filiera prin care au putut pătrunde unele dintre trăsăturile neogoticului sau unele de rezonanţă neoclasică în arhitectura ctitoriilor noastre de ţară, la mijlocul veacului trecut.

PLAN TIP PENTRU O VATRĂ DE SAT

Participînd la aplicarea Legii Rurale de la 1864, inginerii topografi formulează unele principii de întocmire a aşezărilor săteşti. Pentru că « satele nu sunt aliniate, arată inginerul Ioan Siminogeanu, şi că cele mai multe sunt risipite, încît nu li se vor putea da un reion regulat, se vor face planuri simetrice, atît pentru regularea comunelor în fiinţă cît şi pentru cele ce se vor întocmi din nou ». În acest sens, el prezintă două variante pentru un *plan tip de comună*, apreciind că nu este atît de utilă întocmirea unei ridicări topografice cît a unui « plan economic ».

Planurile respective pornesc de la realizarea unei pieţe centrale în perimetrul unui pătrat, cu loc de biserică, de şcoală, casă de comună şi spital [24].

Ideea alcătuirii unui plan ordonat destinat aşezărilor săteşti rămîne ca o preocupare atentă a administraţiei de stat pînă în pragul secolului nostru. Stabilirea vetrei săteşti cu trasarea structurii stradale, lotizarea terenurilor şi precizarea locului dotărilor cu caracter social-cultural intrînd în prevederile Legii sanitare, Legii drumurilor etc. Tipic pentru această etapă, ca o continuare a ideii care a stat la baza schiţelor inginerului Siminogeanu, poate fi considerat planul pentru satul Rîjeţu din judeţul Olt, dacă ne referim numai la aceste două exemple [25].

Planul pentru satul Rîjeţu, întocmit de inginerul Fratiştoţeanu, înscrie o compoziţie care porneşte de la înscrierea unei forme dreptunghiulare uşor apropiată de pătrat şi trasarea axelor principale ca artere importante ale aşezării, marcîndu-se barierele cu « streji ». O reţea de alte străzi, paralele, intermediare, vine să acuze caracterul ordonat al aşezării, alcătuită din caroiaje dreptunghiulare. În zona centrală, se prevăd amplasamente pentru şcoală, biserică şi spital. Firească, sîntem în faţa unui plan ca atîtea altele, care, mai întotdeauna, nu s-a putut realiza în întregime potrivit prevederilor iniţiale.

Dr. arh. ANDREI PĂNOIU

NOTE

1. V. A. Urechia, *Istoria Românilor, de la 1774—1786*, p. 104/220—105/221
2. Arhivele Statului, Bucureşti, *fond Vornicia*, dosar 136/1830, P. I., f. 390
3. Arh. Stat. Buc., *fond Planuri jud. Botoşani*, nr. 8; ibidem, *Poştile şi carantinele, 1834;* BARSR, H. 3057-B, CI II. 20
4. Arh. Stat. Buc., *fond Vornicia*, dosar 136/1830, P. I., f. 452, 453
5. *Ibidem*, f. 390 şi următoarele
6. *Regulamentul Organic al Ţării Româneşti*, art. 168, alineatul 3, cap. V
7. D. C. Sturdza Scheeanu, *Acte şi legiuiri., seria I, vol. I*, p. 548
8. Tocmai acestei perioade, îi este proprie şi introducerea termenului de « magazie » în aşezările săteşti
9. « *Ale Obşnuitei Obşteşti Adunări; lucrările din anul 1832* », p. 74
10. *Arh. Stat. Buc., fond Vornicia*, dosar 6.689/1833, f. 117, 118
11. Arh. Stat. Buc., *fond Vornicia*, dosar 5390 I. A/1838, f. 123, 125
12. *Ibidem*, f. 123
13. Arh. Stat. Buc., *fond Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii Publice*, dosar 106/1862, f. 3
14. *Ibidem*, f. 123
15. « *Proiect de şcoală rurală de tip ordinar* », Bucureşti, 1897, BARSR, S. 1931
16. Arh. Stat. Buc., *fond Vornicia*, dosar 6689/1833, f. 62
17. Arh. Stat. Buc., *fond Lucrări publice*, dosar 67/1845, f. 1
18. Arh. Stat. Buc., *fond Vornicia*, de văzut întregul dosar 67/1845
19. Arh. Stat. Buc. *fond Lucrări publice*, dosar 104/1853, f. 1
20. *Ibidem*
21. *Ibidem*, f. 14
22. *Ibidem*, f. 24, 25
23. *Ibidem*, f. 61
24. Arh. Stat. Buc., *fond Rural Comunală*, dosar 124/1864, f. 40
25. Arh. Stat. Buc. *Planuri jud. Olt*, m. 29
26. Arh. Stat. Buc., *Reforma Agrară 1734*

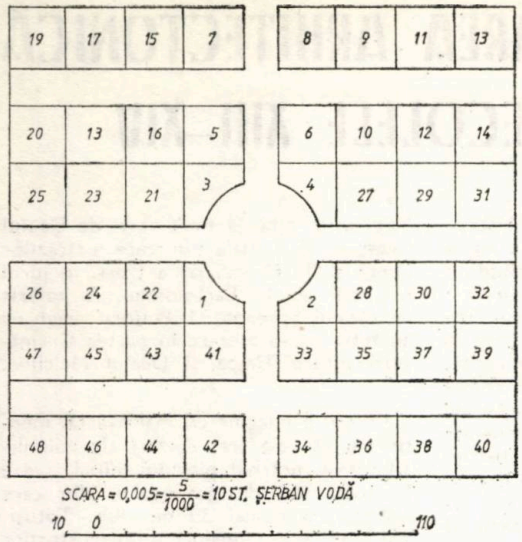

19

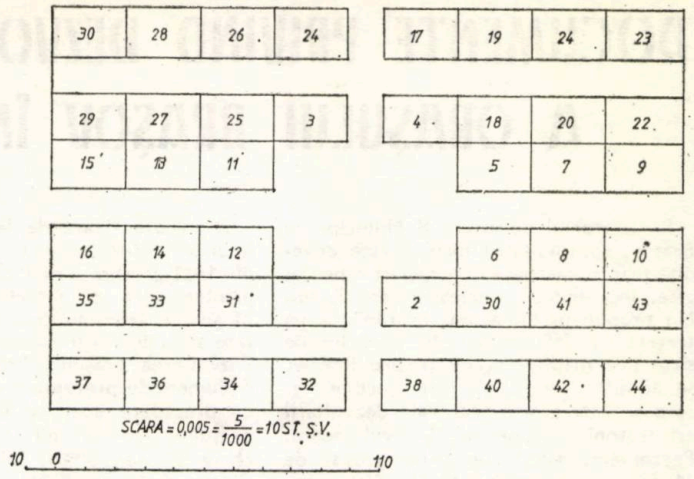

20

19, 20. PROPUNERI DE «PLAN TIP» PENTRU ORGANIZAREA AȘEZĂRILOR SĂTEȘTI CREATE PRIN ÎMPROPRIETĂRIRILE REZULTATE DIN REFORMA AGRARĂ DE LA 1864, inginer Siminogeanu

21. VATRA SATULUI RÎJLEȚELE DIN JUDEȚUL OLT — copie de la 1892 a unui plan mai vechi, făcută de inginerul N. N. Fratiștoteanu (se înfățișează o propunere care știm că nu s-a realizat așa cum se prevedea).

21

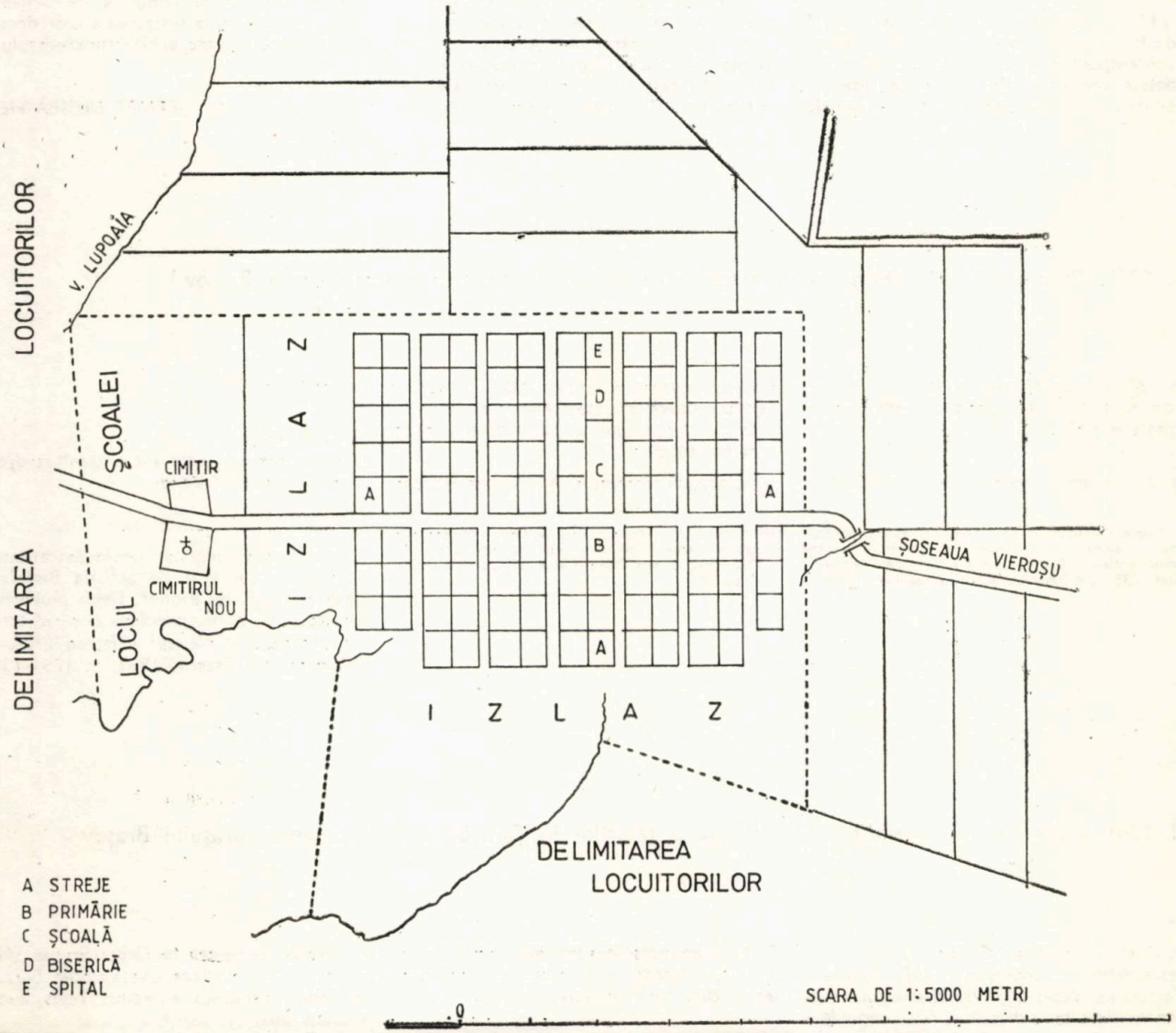

DOCUMENTE PRIVIND DEZVOLTAREA ARHITECTONICĂ A ORAȘULUI BRAȘOV ÎN SECOLELE XIII—XIV

Pe teritoriul de astăzi al Municipiului Brașov, continuitatea locuirii este dovedită prin numeroase descoperiri arheologice, începînd cu perioada neoliticului. Ne propunem ca, acum, în 1985, după trecerea a 750 de ani de cînd începe șirul informațiilor scrise despre Brașov, să adunăm acele date din documente, care se referă la aspecte ale dezvoltării arhitectonice a orașului, în evul mediu. Prezentăm, astfel, un prim grupaj de 11 documente din anii 1235—1399, insistînd numai asupra părților care privesc arhitectura, cărora le-am adăugat scurte explicații pentru interpretarea lor.

La primele dintre aceste informații, aflate în publicații răzlețe, am indicat atît sursa originală, cît și ediția documentului. La documentele din publicația « Urkundenbuch . . . », accesibilă în bibliotecile mai mari, nu am mai indicat locul de păstrare al originalelor, ele aflîndu-se în majoritatea lor la Arhivele Statului Brașov și la Arhiva Bisericii Negre din Brașov.

Nu am inclus, în prezentarea noastră, decît informații din documente originale contemporane evenimentelor, eliminînd datele din cronicile întocmite ulterior, pentru care nu există surse originale.

O invazie tătară de la mijlocul secolului al XIV-lea, prima invazie turcească din 1421 precum și multe alte vicisitudini, printre care și marele incendiu din 21 aprilie 1689, au distrus o mare cantitate de informații istorice cu privire la dezvoltarea orașului Brașov. De aceea, documentele prezentate de noi se referă cu precădere doar la unele puncte ale orașului, constituind totuși elemente cheie ale dezvoltării sale arhitecturale. Cîteva dintre edificiile menționate constituie deopotrivă monumente de arhitectură dar și puncte de reper în ansamblul orașului actual.

Încercînd o sinteză a rezultatelor cercetărilor complexe efectuate pînă acum, precum și a ipotezelor emise privind reconstituirea evoluției urbanistice a Brașovului, putem afirma că orașul medieval s-a dezvoltat din mai multe nuclee de așezări. După anul 1000 al erei noastre, s-au aflat pe teritoriul municipiului cel puțin patru așezări ale populației autohtone românești: în actualul cartier Șchei, la nord de Dealul Cetății, la vest de Dealul Șprenghi și în Valea Cetății. În secolul al XIII-lea, pe lîngă acestea, s-au constituit așezări ale coloniștilor sași și maghiari. Din cîte se cunoaște astăzi, coloniștii sași au întemeiat trei așezări: « Corona — în jurul actualei Biserici Negre, o alta la nord-vest de Dealul Cetății, la actuala bifurcare a străzilor Lungă și de Mijloc, iar a treia, în jurul bisericii de la Bartolomeu, la răsărit de Dealul Șprenghi. Locuitorii maghiari au trăit într-o așezare în partea Curmăturii dintre Tîmpa și Dealul Melcilor.

Pentru o imagine cît mai exactă, menționăm că cele trei așezări ale coloniștilor sași, potrivit planului inițial, aveau în total 100 de gospodării, din care « Corona » numai 30 de case. Totuși, aici, stabilindu-se majoritatea negustorilor și meșteșugarilor, nucleul « Coronei » a dobîndit rolul de centru al orașului medieval, unde își avea sediul și administrația. Trebuie subliniat faptul că dezvoltarea orășenească a Brașovului este strîns legată de formarea statelor feudale românești Țara Românească și Moldova și de relațiile de schimb cu ele, începînd din prima jumătate a secolului al XIV-lea.

Fără să mai prezentăm și alte aspecte ale acestui proces complex de urbanizare, ne limităm la sesizarea acelor documente care privesc arhitectura orașului.

GERNOT NUSSBÄCHER

I. 1235, Premontré — Menționarea unei mănăstiri de călugărițe premonstratense la Brașov [1]

a. (Catalogus Ninivensis II)
Ista sunt nomina abbatiarum premonstratensis ordinis . . .

b. Notandum, quod anno gracie MCCXXXV frater Fredericus quondam abbas Hamburnensis visitavit ecclesias Hungarie in veritatem paternitatum et filiationum, sicut sunt hic notate . . .

c. Claustra sororum que diversas habent possessiones . . .

d. In Hungaria
In Hungaria assignata est paternitas dyocesis Cumanie: Corona.

Copie executată în anul 1498 de către canonicul Marcus Annaert, în manuscrisul «*Liber Monumentorum ecclesie S.S. Cornelii et Cypriani iuxta Ninive*», filel. 235—248; Arhiva Arhiepiscopiei din Malines

Ed. text: P. Norbert Backmund, *Monasticon Premonstratense, Tomus tertius*, Straubing, 1956, p. 386—402 (a = p. 386; b = p. 397; c = p. 400; d = p. 402).

1. Mănăstirea surorilor premonstratense s-a aflat la sud-vest de actuala Biserică Neagră. Cf. Pavel Binder, *Unele probleme referitoare la prima mențiune documentară a Brașovului*, în *Muzeul Județean Brașov, Cumidava, III*, Brașov, 1969, p. 125—131

II. 1241, Echternach — Însemnări despre invazia tătarilor în Țara Bîrsei și distrugerea orașului Brașov

a. Anno incarnationis Domini 1241 ipsa die resurrectionis dominice (31 martie), Tartari per Alpes et silvas irrumpentes . . . Eodem die alter exhercitus (sic) eorundem Tartarorum ingrediens provinciam que Burza dicitur, ducem exhercitus Transsilvane terre, cum omnibus suis interfecit.

b. Tartari venientes in Ungariam in die pasche . . . in civitate que vocatur Burza occiderunt principes exercitus regis cum omnibus suis.

a. Paris. Biblioteca Națională, Cod. Suppl. Lat. 1675, fila 101 (provenind din mănăstirea din Echternach).

b. Paris, Biblioteca Națională, Codex latinus nr. 9666, fila 1 (din biblioteca mănăstirii din Echternach).

Ed. text: a. *Korrespondenzblatt des Vereines für siebenbürgische Landeskunde*, I., Sibiu, 1878, p. 93; b. *Korrespondenzblatt*... XXVII,Sibiu, 1904, p. 18 Cf. Géza Bakó, *Invazia tătarilor din anul 1241 în sud-estul Transilvaniei*, în: *Muzeul regional Brașov, Culegere de studii și cercetări, I*, Brașov, 1967, p. 115—120

III. 1323, Barcelona — Menționarea conventului dominicanilor din Brașov [2]

Capitlul general al ordinului predicatorilor (dominicanilor) hotărăște înființarea conventului dominicanilor din Brașov.

Ed. rez.: Béla Iványi, *Geschichte des Dominikanerordens in Siebenbürgen und der Moldau, In rev. Siebenbürgische Vierteljahrsschrift*, anul 62, 1939, pag. 42, după lucrarea Reichert, Acta capitularum generalium

2. Conventul dominican din Brașov era situat lîngă Biserica Sf. Petru și Pavel, actualmente pe str. 7 Noiembrie, atunci în marginea localității.

IV. 1342 aprilie 25, Brașov — Act de donație al lui Nicolaus Cresche împreună cu soția sa pentru Biserica și Mănăstirea Sf. Petru și Pavel din Brașov

... Nicolaus Cresche una cum uxore sua Margareta unum medium malendinum [3], *quod iacet iuxta aquam quae procedet extra saltum, dedit ad sanctum Petrum et ad sanctum Paulum in Corona in testamentum tali pacto interiecto, ut fratres de sancto Petro et sancto Paulo ... in ecclesia sancti Jacobi Apostoli* [4] *quam ipse construxit divina solennia debent celebrare, et quoties missam celebraverint ibidem, toties unus cubulus annonae ipsis fratribus de ipso malendino debent elargire, residua vero pars ad structuram claustri et alias necessitates debet deservire.*

Ed. text: Franz Zimmermann — Carl Werner, *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen* (în continuare citat: Ub.), I, Sibiu, 1892, nr. 571, p. 521—522

3. Prima mențiune scrisă despre o moară la Brașov, situată la ieșirea apei din munți, deci probabil în Șcheii Brașovului
4. Capela Sf. Iacob, construită de Nicolaus Cresche, a fost distrusă în secolul următor de Vlad Țepeș, necunoscîndu-se locul unde a fost. Mănăstirea dominicanilor se pare că era încă în faza de construcție.

V. 1360, octombrie 13, Turda — Porunca lui Dionisie, voievodul Transilvaniei, către Capitlul din Alba Iulia, să participe la introducerea în stăpînirea unor imobile la Brașov a lui Benedict, fiul lui Johannes de Hăghig

... quidam fundi curiae in quibus domus lapideae essent constructae, item tria molendina [5] *unam super fluvio Brassou* [6] *vocato, ac duo in fluvio Themes* [7], *quodlibet eorum cum uno lapide molari currens necnon piscinae et terrae arabiles ac fenilia quondam Nicolai filii Pauli olim iudicis civitatis Brassou ... in eadem civitate Brassou ac intra terminos et limites eiusdem civitatis existentes ...*

Ed. text: Ub., II, supliment la nr. 773, p. 755—756; *Documenta Romaniae Historica, seria C, Transilvania*, vol. XI, nr. 522, p. 543—544

5. Prima mențiune a unor case construite din piatră, trei mori cu o singură piatră
6. Rîul « Brașov » pare să fie apa care trece prin cartierul Șchei
7. Rîul « Timiș » ar putea să fi fost vorba de canalul Timiș, deoarece rîul inițial — azi denumit Timișul Sec — era prea departe de orașul Brașov și puțin adecvat pentru construcția unor mori. În evul mediu, de-a lungul canalului Timiș, s-au aflat în afară de mori și alte instalații hidraulice.

VI. 1379, septembrie 1, Diosgyör — Porunca lui Demetrius, arhiepiscop de Strigoniu, către Nicolae, paroh din Feldioara (Castrum Mariae) și decan al Capitlului Țării Bîrsei, ca întrunirile Capitlului să aibă loc în biserica parohială din Brașov

...capitulum et iudicium in civitate Brassouiensi videlicet in eclesia parochiali [8] *eiusdem et non alibi ... celebrare.*

Ed. text.: Ub., II, nr. 1112, p. 506—507

8. Prima meție despre biserica parohială din Brașov, aflată în locul actualei Biserici Negre

VII. 1385, aprilie 21, Tg. Mureș — Scrisoare de indulgență emisă de Demetrius, arhiepiscopului de Strigoniu, în favoarea construcției bisericii parohiale din Brașov

... ecclesia parochialis beatae Mariae virginis in Corona ... opere sic incepta sumptuoso nec in suis structuris et aedificiis sine fidelium eleemosynis commode valeat et possit confirmari [9] *... ad ipsius ecclesiae beatae Mariae virginis structuram et utilitatem ...*

Ed. text: Ub., II, nr. 1201, p. 599

9. Prima mențiune despre construcția actualei Biserici Negre, începută conform datelor din cronici la 1383

VIII. 1388, iulie 26, Braşov — Adeverinţă de moralitate pentru Theodoricus, fost subcantor al şcolii din Braşov

. . . in domo habitationis dotis ecclesiae parochialis sanctae Mariae civitatis [10], *in stuba maiora . . . honorabilis vir Theodoricus quondam succentor in Corona, nunc vero in Rivulo dominarum (= Baia Mare) scolarium rector . . .*

Ed. text: Ub., II, nr. 1230, p. 627—628

10. Prima menţiune documentară a casei parohiale lîngă actuala Biserica Neagră, care avea o cameră mai mare pentru întruniri oficiale. De asemenea, prima menţiune privind existenţa unei şcoli la Braşov încă înainte de anul 1388

IX. 1395, martie 7, Braşov — Act de donaţie a lui Sigismund, rege al Ungariei, pentru capela Sf. Martin din Braşov

. . . in capella ad honorem et sub vocabulo eiusdem beati Martini in monte Brassouiensi seu de Corona Strigoniensis diocesis constructa [11]. . .

Ed. text: Ub., III, nr. 1346, p. 131—133

11. Prima menţiune despre capela Sf. Martin, situată pe promontoriul nord-vestic al Dealului Cetăţuia, construită înainte de anul 1395

X. 1395, martie 10, Codlea — Porunca lui Sigismund, regele Ungariei, către locuitorii Ţării Bîrsei, să sprijine oraşul Braşov la construcţia zidurilor de apărare şi a altor clădiri

. . . senioribus, iudicibus, iuratis et universis populis et provinciae Brassouiensi . . . Quia fideles cives nostri de Brassouia eandem civitatem nostram muris et aliis aedificiis cupiunt decorare, quod absque vestro subsidio prout intelleximus facere non possunt, mandamus . . . dictos cives nostros in dictorum murorum et aedificiorum structuris per vestras vecturas specialiter in lapidibus et arena cum super eo fueritis requisiti debeatis adiuvare . . . prout hoc ipsum etiam quondam dominus Lodouicus rex socer noster carissimus suis literis mediantibus coram nobis in specie exhibitis vobis dedisse perhibetur in mandatis [12] . . .

Ed. text: Ub., III, nr. 1353, p. 141—142

12. Documentul se referă la construcţia zidurilor de apărare ale oraşului Braşov sub iminenţa pericolului otoman, probabil însă şi la alte construcţii, pentru care locuitorii din districtul Braşov trebuiau să efectueze cărăuşie de pietre şi nisip. O poruncă asemănătoare — care nu ni s-a păstrat — a fost emisă şi de regele Ludovic I (1342—1382). Deci, începuturile incintei de apărare a oraşului trebuie să fie datate în această perioadă.

XI. 1399, decembrie 15, Roma — Scrisoare de indulgenţă acordată de papa Bonifaciu IX

. . . in oppido de Corona seu vulgariter Brascho nuncupato Strigoniensis diocesis in confinibus christianitatis situato, in quo tam Grecorum, Walachorum, Bulgarorum, Armenorum quam aliorum infidelium multitudo quandam ecclesiam in oppido praedicto pro eorum usu et cultu deorum habentium una cum Christi fidelibus inibi degentibus habitat et moratur [13]. . .

Ed. text: Ub., III, nr. 1445, p. 247

13. Prima menţiune documentară a bisericii ortodoxe — actuala Biserică Sf. Nicolae — din Braşov, folosită de români, greci, bulgari şi armeni
Unele cronici fixează întemeierea ei în anul 1292.

STRĂBUNELE CONSTRUCŢIILOR NOASTRE INDUSTRIALE, DIN TRANSILVANIA SECOLELOR XVI—XVII

Din punct de vedere arhitectural, putem împărţi locurile de muncă meşteşugăreşti, precursoare ale celor industriale de azi, în trei grupe distincte şi anume :

● Activităţi care, de regulă, se practică acasă — cum ar fi cele ale aurarilor, tipografilor, deseori şi ale pantofarilor, cizmarilor ş. a. —, necesitînd cel mult amenajări minore ale unor încăperi la parterul locuinţelor, motiv pentru care nu ne vom ocupa de ele în cele ce urmează

● Cele care necesită clădiri sau amenajări speciale — ca, de exemplu, turnătoriile de tunuri, sticlăriile, cărămidăriile, măcelăriile, brutăriile ş.a. — de care ne vom ocupa în special, atît de cele din oraşe, cît şi de cele din afara lor

● Cele nelegate de un loc anumit, de o clădire sau amenajare specială — cum este cazul activităţii zidarilor şi dulgherilor — care, în consecinţă, nu pot constitui obiectul acestei succinte analize.

Bineînţeles, ca orce clasificare a unor fenomene sociale complexe, şi cea de mai sus are doar un scop operaţional (de data aceasta clădirea fiind în centrul atenţiei, motiv care ne-a dus la această împărţire), cu deficienţele inerente, întrucît realitatea este întotdeauna mai variată decît orice schemă : sînt, evident, numeroase cazuri intermediare, care se înscriu (parţial) în mai multe grupe menţionate, cum ar fi — de exemplu — tîmplarii, care lucrează, fie acasă, fie pe şantier ; sau

comercianții, a căror activitate este dificil de delimitat, poate, în primul rînd, datorită faptului, că ei sînt adesea și producători. În consecință, schema de mai sus, alcătuită pe criterii urbanistice, nu va fi și cea urmată în cele de mai jos, ca succesiune a prezentărilor, ci va fi folosită doar ca referire, ca incadrare, din punct de vedere arhitectural, a diverselor clădiri și amenajări.

Să începem cu noile meserii, născute în pragul epocii analizate.

Poate cea mai importantă dintre toate este tipografia. Dar ea nu necesită în aceste secole încă lucrări de construcție speciale, ci se desfășoară, după cum am arătat, într-o încăpere a locuinței. Dar dezvoltarea tiparului atrage după sine construirea morilor de hîrtie: în 1564 Honterus construiește prima, la Brașov; spre finalele anului 1563 sau începutul anului 1564, Heltai ridică una la Cluj; în 1555 consiliul Sibiului alocă primele fonduri pentru o moară de hîrtie, dar proiectul — abandonat, apoi totuși realizat — se finalizează abia în 1572. Observăm, deci, că ele erau fie investiții private, fie orășenești. Amplasarea lor era, în toate cazurile, exterioară orașului, procesul de producție necesitînd multă apă. Nu avem — pînă-n prezent — descrieri ale lor, dar putem presupune că erau din lemn sau cu schelet de lemn, asemănătoare unei locuințe, sau unei mori, ca cea reprezentată la finele secolului al XVI-lea la Oradea.

O altă activitate nouă și însemnată o constituie turnarea tunurilor. Atestată din 1443, cînd Iancu de Hunedoara cere tunuri de la Brașov, ea s-a dezvoltat din turnătoriile de clopote, dar, încă în secolul al XVI-lea, ea poate fi denumită producție manufacturieră, întrucît inventarea afeturilor (aproximativ simultană cu cea a ghiulelelor de fontă) necesita o lărgită cooperare și diviziune a muncii între fierari, lăcătuși, dulgheri, rotari și alții. Astfel de turnătorii există, la începutul secolului al XVI-lea, în mai toate orașele mai însemnate ale principatului (Brașov, Sibiu, Cluj, Bistrița, Sighișoara), iar, spre finele secolului, principii — pentru a-și asigura independența față de orașe în această problemă importantă — organizează la Alba Iulia o mare turnătorie, în care, spre mijlocul secolului următor, vor lucra peste 1 700 de muncitori[1]. Amplasarea acestor turnătorii este, evident, interioară incintei fortificate, dar (desigur, din cauza pericolului de incendiu, pe care-l constituiau) cît mai departe de locuințe: la Alba Iulia, în colțul sud-vestic al cetății; la Sibiu, în rondela din spatele bastionului Soldisch; la Brașov, în antemuralele (zwingerul) de la mănăstirea părăsită a dominicanilor. Cu privire la construcția lor, am găsit o singură indicație: la Brașov, cuptorul turnătoriei era într-un șopron cu ușă, deci închis[2].

O a treia activitate nouă este sticlăria, atestată încă din secolul al XV-lea, dar impulsionată prin aducerea de către Gabriel Bethlen, în 1619—1620, a unor meșteri de la Murano. Întrucît însă, după moartea principelui (1629), n-au mai fost tratați conform așteptărilor lor, s-au întors acasă. Ne-au rămas, de pe domeniile Făgărașului, descrieri a trei glăjării. Cea de la Comana-de-Sus, menționată în 1633 drept nouă, cu trei cuptoare, este acoperită cu șiță și are alături un concasor. Cea de la Porumbacu-de-Sus, nou construită în 1637 în locul celei vechi, este în 1648 din bușteni de fag, ici-colo lipită cu argilă, acoperită cu șiță, avînd și ea alături un concasor; în interiorul ei, grinda principală este susținută de un stîlp. În sfîrșit, cea de la Porumbacu-de-Jos, descrisă întru totul similară celei din Porumbacu-de-Sus, are menționată, însă, în interiorul ei, și un depozit de sticlărie, cu două rafturi, și are tavanul din scînduri[3].

În încheierea acestor « ramuri de vîrf », este cazul să amintim și așezarea anabaptistă de la Vințu-de-Jos, unde Gabriel Bethlen colonizează acești meșteri de înaltă calificare[4], de pe urma cărora ne-a rămas, în special, celebra ceramică habană.

Conform descrierii rămase (verificată arheologic prin șanț de control), așezarea — interesantă din punct de vedere urbanistic, mai ales — avea, în partea răsăriteană, bucătăria (sala de mese?) și baia publică; spre sud, atelierele croitorilor, curelarilor și ale șelarilor; spre apus, ale cuțitarilor, șepcarilor și pielarilor; spre nord, cele ale cojocarilor și fierarilor, lîngă ele fiind și așa-numita *casă mare*, tot acolo menționîndu-se și o grădină. Fiecare familie dispunea de cîte o cameră. Pe malul Mureșului, mai era un debarcader al sării.

După această așezare cu caracter de excepție, să trecem la clădirile aferente unor meserii tradiționale, curente.

Să începem cu cărămidarii, pentru care, în 1637, se atestă la Făgăraș (și la Gherla) un cuptor și un uscător, cu precizarea că sînt șoproane. Neavînd alte date referitoare la constructori, să ne oprim puțin la unele bresle ale ramurii alimentare.

În ceea ce privește măcelarii, ei tranșează și vînd în clădiri comune, probabil ridicate de breaslă, cum sînt cele păstrate la Sibiu și la Sebeș. Dar există desigur și abatoare amenajate în afara orașelor. Poate la unul de acest fel se referă informația că la Bistrița existau în 1558 niște « Schlachtbänke », ridicate de dulgherii clujeni, care se pare că nu mai erau corespunzătoare, căci în 1560—1561 se construiesc altele; nu știm pe ce amplasament[5]. Să ne întoarcem, deci, la casele breslelor de măcelari: ele se compun din cămărețe deschise spre stradă. Cea de la Sibiu are și etaj, folosit desigur ca depozit.

Mai complicată este situația brutarilor. Știm că, în curțile multor case, erau cuptoare de pîine. Dar și vecinătățile localităților sătești aveau brutării; poate pentru satisfacerea cerințelor celor care n-aveau cuptoare proprii. Mai era și breasla brutarilor, care producea pîinea-marfă (pentru nelocalnici, în primul rînd) și franzelăria. În afara acestora, mai apare în acte din 1607 un « pistorium civitatis » la Cluj, iar în 1614 la Sibiu « h. Burgermeisters Backhaus », ale căror atribuții nu ne sînt clare; să fie ele destinate sărăcimii orașelor? Față de această mare varietate organizatorică, cunoștințele noastre despre construcțiile aferente sînt extrem de reduse: ele se rezumă la un text de cinci rînduri, însoțit de cinci desene, consacrate așa-numitei

1

1. Moară (Detaliu din gravura lui Joris Hoefnagel, reprezentînd Cetatea Oradea la sfîrșitul secolului al XVI-lea)
2. Brașov, curtea brutarilor (Desen de Gustav Treiber, 1928)

2

curți a brutarilor din Brașov, ridicată probabil în secolul al XVI-lea și, în care, în jurul unei curți înguste, se înșirau boxele vînzătorilor ; releveul uneia din ele o arată ca avînd o adîncime liberă de 1,32 m și lățimea de 1,82 m, cu ușă dulgherească în două canaturi din zid în zid, cu acoperișul într-o singură pantă (cu înclinarea șarpantei spre curte, sprijinită pe ziduri de cărămidă), tăvănită cu scînduri, la înălțimea de 2,66 m de pardoseală. În desenul prezentînd vederea interioară a curții, se observă trei laturi ocupate cu astfel de boxe, iar, într-un colț al ei, se ridică un coș ; probabil cel al cuptoarelor, dacă nu cumva «curtea» era numai loc de vînzare, producția efectuîndu-se în altă parte [6].

Chiar și aceste, puține, exemple ne permit unele concluzii.

Se pare că principala caracteristică a arhitecturii locurilor de muncă era modestia, în privința dimensiunilor, simplitatea rezolvărilor tehnice și limitarea efectelor plastice, în primul rînd, la cele volumetrice, la culoarea materialului (pereții fiind, desigur, cel puțin văruiți). Doar șița era probabil vopsită, pentru a-i spori durabilitatea. Adesea, construcția este un simplu șopron, cum era și cel de la castelul Mănăstirea, în 1696, pentru rotari și butnari. Însă această simplitate extremă nu înseamnă lipsa criteriului estetic, după cum rezultă din desenul lui Samuel Köleséry, reprezentînd salina de la Cojocna.

Această reprezentare, ca și descrierile amintite, ne îndreptățesc să presupunem, ca o caracteristică generală a aspectului arhitecturii locurilor de muncă din afara orașelor și tîrgurilor, o similitudine cu arhitectura populară, chiar și în cazurile în care apare influența tehnicii orășenești sub forma unor încăperi boltite, cum este cazul forjei de la Mădăraș în 1673 și 1677 [7].

Limitîndu-ne doar la locurile de producție de tip preindustrial, nu mai amintim de *casele breslelor* și nici de silozurile de cereale, care apar în agricultura acestei epoci.

Dr. arh. GHEORGHE SEBESTYEN

NOTE

1. Iată unele date despre numărul muncitorilor turnătoriei de tunuri de la Alba Iulia: «. . .între 1645—1646 la manufactura din Alba Iulia lucrau 284 fierari, 47 lăcătuși, 87 dulgheri, 80 rotari, 16 argintari și 1 300 muncitori necalificați. În numai 7 luni, aici au fost lucrate 10 tunuri mari. . . » (Gheorghe Anghel, *Cetăți medievale din Transilvania*, București, 1972, p. 85). «. . .în 1645—46 — tot la Alba Iulia, pentru confecționarea a 10 tunuri mari au lucrate 47 de lăcătuși, 16 argintari, 80 rotari, 84 dulgheri și nenumărați alți muncitori (zilieri) » (K. Kovács Andras, *Farkas az én nevem* — Lup este al meu nume — în : «*A Hét*», 17 iunie 1983, București). Chiar dacă cifrele nu concordă cu totul între ele (și azi întîlnim diferențe sensibile între numărul mediu scriptic al personalului muncitor și al celor angajați), este clar că, la Alba Iulia, care era pe atunci cea mai mare turnătorie de tunuri din țară comparabilă cu multe altele occidentale, lucrau sute de muncitori de calificări diferite.

2. Iványi Béla, *A tűzarség története Magyarországon 1711-ig* — Istoria artileriei în Ungaria pînă în 1711 —, în «*Hadtörténeti közlemények*», 1925, Budapest, p. 284: «schuppen (sufni)».

3. David Prodan., *Urbariile Țării Făgărașului*, vol. II, București, 1976, p. 314—315 (Comana-de-Sus), 589, 614, 623, 788, 902 Porumbacu-de-Sus), 614—615, 788 (Porumbacu-de-Jos).

4. Anabaptiștii, sectă protestantă care propovăduia botezul conștient, deci la vîrstă majoră, și colectivismul nu numai în proprietate, producție și consum, dar și în educarea copiilor, au fost aduși de Gabriel Bathlen, între 1622—1629, și colonizați la Vințu-de-Jos, pe baza unui privilegiu. După unele aprecieri, numai în primii doi ani, numărul celor veniți se ridica la circa 1 200 ; ulterior, în 1635 și 1649, mai vin și alte grupuri. Meșteșugari foarte apreciați în diverse ramuri de activitate, au trăit în această colectivitate pînă într-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. În 1763, Maria Tereza dispune catolicizarea lor ; conducătorii (predicatorii?) sînt arestați, deținuți la Aiud, iar resturile grupului (a cărui proprietate colectivă a fost desființată) se refugiază în 1768 la București, de unde — nesuportînd clima — pleacă după doi ani în Ucraina (Bunta Magda, *Az erdélyi habán kerámia* — Ceramica habană transilvăneană —, Bukarest, 1973, p. 5—19).

5. Otto Dahinten, *Beiträge zur Baugeschichte der Stadt Bistritz*, în : «*Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde*», 1944, Hermannstadt-Bistritz, p. 373.

6. Gustav Treiber, *Der Bäckerhof*, în : *Kronstadt*, , Kronstadt, 1928, p. 182 și pl. 77
I

7. Forjele Hunedoarei nu au o descriere detaliată (David Prodan, *Producția fierului pe domeniul Hunedoarei în secolul XVII*, în : «*Anuarul Institutului de Istorie din Cluj*», 1958—1959, Cluj, p. 29—124). În schimb, cele de la Mădăraș ne arată, ca element compozițional semnificativ, pridvorul, iar, din punct de vedere tehnic, nu numai boltirea amintită la o încăpere, dar și folosirea (la clădirea forjei !) a cuielor de lemn, în paralel cu cele de fier (Pataki József, *A csiki vashámor a XVII. század második felében* — Forja din Ciuc în a doua jumătate a secolului al XVII-lea —, Csikszereda, 1971, p. 51, 52 ; 42, 49 ; 51).

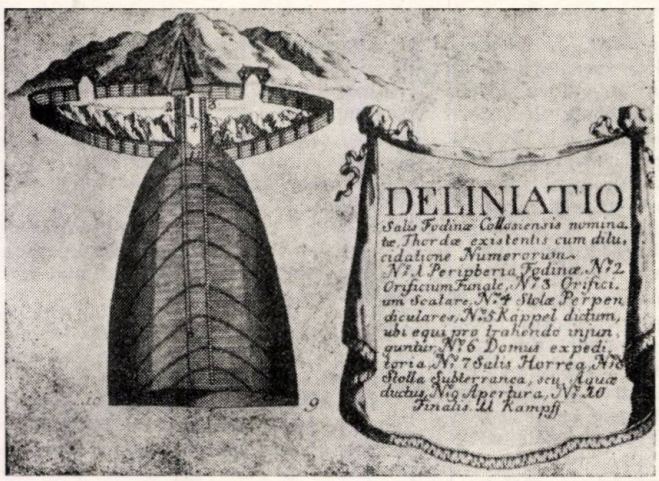

3

4

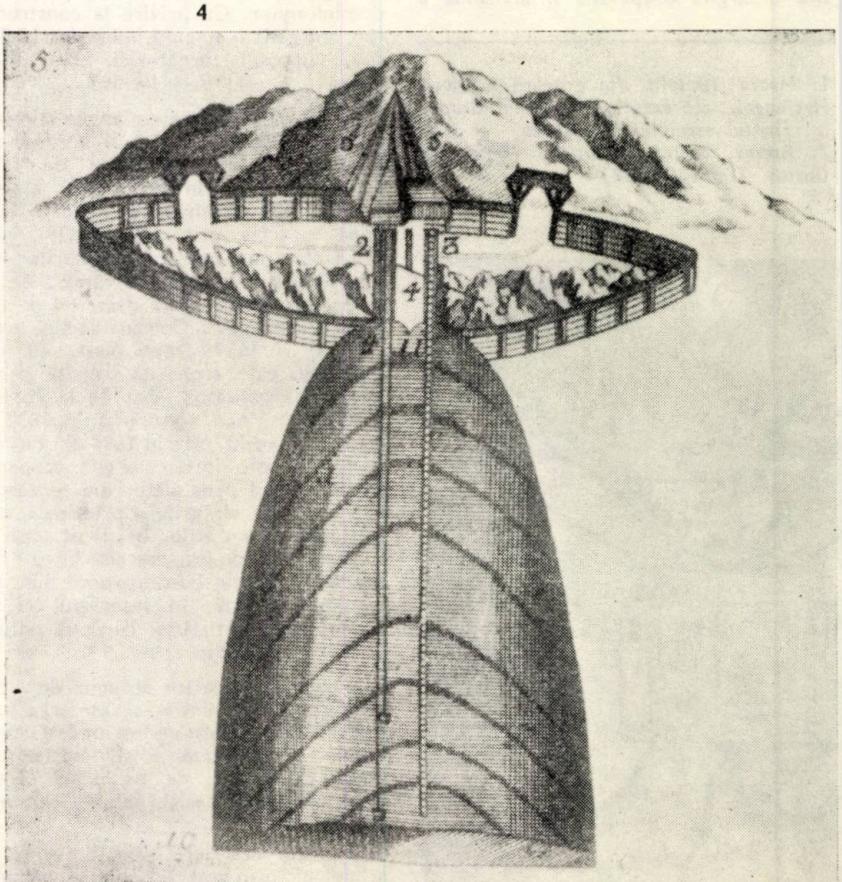

3, 4. Cojocna, clădirile salinei (Detaliu din gravura lui Samuel Köleséry, 1713)

Constantin Joja: ACTUALITATEA TRADIȚIEI ARHITECTURALE ROMÂNEȘTI, Editura Tehnică, 1984, 120 pagini, 72 planșe de analiză grafică, 114 fotografii

O nouă carte de Constantin Joja, care, asemeni precedentei atît de frumos intitulată « Sensuri și valori regăsite », cuprinde exegeze profund sistematizatoare asupra arhitecturii românești.

Drumul deschis de G. M. Cantacuzino, prin minunate cărți ce abundă în pagini încărcate de un mare lirism și aprecieri pline de înțelegere și har despre arhitectura românească, își găsește, cu scrierile lui Constantin Joja, o continuare firească și necesară.

În centrul preocupărilor arhitecților români, s-a aflat constant problematica specificului național în arhitectură. Se poate, chiar, alcătui o bogată și utilă culegere de texte, care să înfățișeze modul cum a fost înțeleasă ideea specificului național în arhitectură de-a lungul timpului și care să însumeze totalitatea eforturilor în direcția realizării unei arhitecturi naționale. Aceste eforturi s-au concretizat, practic, atît în construcții cît și în lucrări teoretice și luări de atitudine față de influențele primite din arhitectura internațională.

Cărțile arhitectului Joja stau sub semnul aceleiași generoase problematici. Dar autorul lor depășește treapta enunțării unor aspecte, adesea pitorești, a unor detalii minore, la care s-au oprit cei mai mulți dintre cei care au tratat același subiect. El ajunge la sinteze, descifrează, chiar, legi structurale și estetice ale arhitecturii românești tradiționale, enunțate cu limpezime în cartea de care ne ocupăm: « Spațiul intermediar între interior și exterior, afirmarea sensului orizontalității », a unității volumetrice, ritmice și a elementelor de construcție, a simplității și a monumentalității la scara umană, dominația registrului de umbră asupra părților luminate » (pag 112).

Trebuie să recunoaștem că aceste legi se regăsesc în toate exemplele valoroase ale arhitecturii noastre tradiționale ! Este meritul autorului de a fi descifrat aplicabilitatea acestei legi, acolo unde era normal să fie păstrată mai bine autenticitatea tradițiilor noastre arhitecturale: în arhitectura țărănească (civilă) și în cea urbană de mică și medie dimensiune.

Cărți de felul celei pe care o analizăm au o mare calitate: ele depășesc domeniul strict al profesiunii, adresîndu-se, în același timp, și oamenilor de cultură, esteticienilor, filozofilor, pictorilor, sculptorilor, publicului doritor de lărgirea cunoștințelor, dînd naștere la dezbateri incitante. Arhitectura reintră, astfel, în drepturile ei firești de *mater artis* și atrage dreapta judecată a cetății.

Pornind de la lectura cărții, Edgar Papu a scris articolul « Actualitatea tradiției » (în *Luceafărul* nr. 7 din 16 februarie 1985), în care, folosind procedeul « per a contrario » verifică teoria autorului potrivit căreia arhitectura urbană cu « geamlîc » are o origine pur românească și că ea anticipează cu mult peretele vitrat al arhitecturii funcționaliste.

De mulți ani, Constantin Joja afirmă răspicat că avem o arhitectură urbană originală. În demersul său, el recunoaște ca predecesor pe Cristofi Cerchez, căci notează: « despre existența unei arhitecturi urbane autentice nimeni în afară de Cristofi Cerchez nu a făcut niciodată aluzie » (pag 110). Treptat, opiniile sale au început să fie tot mai mult ascultate, tot mai mulți sînt aceia care înclină să-i dea dreptate, căci, așa cum spuneau latinii: « chiar și pietrele se rod de apa care le lovește neîncetat ».

Revenind la cuprinsul cărții, aceasta grupează 15 capitole nu de aceeași întindere. Reții, în special, atenția următoarele: « Considerațiuni asupra arhitecturii civile românești », « Arhitectura de lemn », « Rural și rustic », « Arhitectura urbană medievală », « Specificul arhitecturii urbane românești », « Barocul țărănesc și urban în Muntenia », « Arhitectura neoromânească și tradiția », « Valențe contemporane ale arhitecturii tradiționale », « Probleme actuale ale arhitecturii românești ».

Voi insista asupra cîtorva idei, fiecare dintre acestea constituind un posibil punct de pornire pentru studii viitoare. În capitolul « Arhitectura neoromânească și tradiția », se afirmă că « arhitectura epocii neoromânești este condiționată de ruptura totală de tradiția arhitecturii țărănești, de intrarea în zona culturii apusene, de spiritul romantic și cultura eclectică a « epocii » (pag 80). Tot atît de întemeiat mi se pare și punctul de vedere potrivit căruia: « artificialitatea arhitecturii neoromânești cu toată podoaba ei strălucitoare, inventivă, stă în cel mai puternic contrast cu organicitatea și simplitatea arhitecturii tradiționale » (pag 83).

Probabil că un interes mai larg suscită și capitolul referitor la « Barocul țărănesc și urban din Muntenia (1750—1940) ». Potrivit autorului, « Fenomen unic, barocul țărănesc din Muntenia neîntîlnit în evoluția nici unei alte țări din Europa, prezintă realizări de plastică perfectă » (pag 66). La întrebarea în ce constă de fapt acest baroc țărănesc, se dă următorul răspuns: « Ce adaugă acestor caractere clasice ale arhitecturii românești barocul, este dragostea pentru vibrarea luminoasă a penumbrei pridvorului, dantelarea unui material supraadăugat structurii (scîndura traforată) menită să dea senzualitate viziunii arhitecturale într-un impresionism suprapus viziunii primare țărănești » (pag 72).

Exemplar mi se pare a fi capitolul « Specificul arhitecturii urbane românești », în care cititorul găsește formulată o ipoteză incitantă, demnă de ample dezbateri și studii pluridisciplinare: « Pentru că arhitectura noastră urbană nu avea nimic din stilurile istorice, pentru lumea noastră formată la estetica apuseană nu era decît o singură poziție posibilă, să nu i se acorde nici măcar luarea de cunoștință a existenței ei, și pentru că anticipase cu atît de mare claritate sensurile arhitecturii moderne, trebuia să întîmpine opoziția pe care,

→

mai tîrziu cu un secol, a întîmpinat-o arhitectura modernă în lume » (pag 62).

Dar autorul privește necontenit arhitectura românească din unghiul de vedere al comparatistului, iar această deschidere amplă către arhitectura altor zone geografice îi dă posibilitatea să enunțe: « Ne aflăm deci cu arhitectura noastră urbană în zona arhitecturii occidentale, iar arhitectura țărănească cu pridvoare deschise în zona arhitecturii orientale, extremorientale » (pag 16).

O asemenea viziune oferă, cu siguranță, deschideri nebănuite pînă acum pentru înțelegerea însăși a matricei noastre spirituale.

Textul cărții se închide, de fapt, cu o « deschidere » spre o nouă formă de înțelegere a tradițiilor noastre arhitecturale, prin concluziile: « Ceea ce poate aduce ca valoare astăzi arhitectura modernă românească la patrimoniul arhitecturii universale, nu este o diferită interpretare a constructivismului, a purismului, a organicismului, o arhitectură de cercetare, ci înțelegerea ei tradițională a raportului lumină-umbră, a limbajului ei exprimat prin umbră și liniaturi luminoase, a monumentalității ei nedimensionale, a ritmurilor ei continue dar pline de rafinament, lipsite de mecanicism, volumetria ei simplă valorizată prin echilibrul clasic al elementelor și, în fine, nelipsita doză de poezie adăugată fiecărei modalități expresive » (pag 117).

Firește cititorul comod, conformist, cantonat între precepte considerate imuabile, va găsi în această carte unele opinii, aprecieri ce pot părea șocante, tranșant formulate, cum ar fi și aceasta: « De ce să credem, așa cum am mai spus-o și mai înainte, că atunci cînd pictura ajunge la stadiul Altamirei, arhitectura, sculptura, muzica și dansul nu erau la același nivel, în valoare foarte apropiată de cel de azi . . . de ce să credem că aceeași pictură din peșteri nu figura și în interioarele caselor de lemn sau de piatră tencuită. Am fost prea orgolioși ca să acceptăm lucrul acesta și pentru asta am limitat cultura omenirii la epoca culturii scrise » (pag 33).

Dar, oare, nu este tentantă ideea de a vedea tradiția noastră venind din timpuri imemoriale? . . .

Constantin Joja este un poet înnăscut, căci numai un poet putea să scrie atît de frumos despre pridvorul casei românești: « Mirificul alai cosmic al Mioriței se metamorfozează a doua oară în pridvorul casei românești » (pag 64).

Furați de frumusețea și muzicalitatea acestor citate, am putea cădea în capcana de a nu vedea că, în spatele lor, este migala sintezei desăvîrșite timp de jumătate de veac, printr-o muncă pasionată: « Ideea de pridvor este inseparabilă de imaginea arhitecturii românești: toate energiile creatoare de forță găsesc în pridvor apoteoza, o concluzie strălucitoare » (pag 64).

Cartea mai cuprinde zeci de pagini de analiză grafică a arhitecturii tradiționale românești și un bogat material documentar, fotografii ce reprezintă imaginea unor case de pe tot cuprinsul țării. Multe din aceste case nu mai există astăzi decît în fotografiile-document ale arhitectului Joja. Încărcătura lor spirituală e păstrată astfel ca o zestre de preț pentru generațiile viitoare.

Acum cîtva timp, l-am vizitat acasă pe arhitectul Constantin Joja; l-am găsit la masa de lucru, aplecat peste filele manuscrisului unei noi cărți « Poetica arhitecturală ».

Nu m-am putut abține să nu gîndesc că arhitectul Joja, harnic și fertil teoretician al arhitecturii noastre, ar putea să declare, asemeni lui Constantin Noica: « Cărțile sînt mărturia sănătății mele și orice altceva aș fi făcut, orice împlinire aș fi avut, m-ar fi făcut să regret viața în forma pe care deja am trăit-o ».

Dr. arh. ADRIAN MAHU

recenzii • recenzii • recenzii • recenzii • recenzii

George Potra — ISTORICUL HANURILOR BUCUREȘTENE, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1985, 216 pagini, numeroase ilustrații

Imaginea Bucureștiului, chiar și în ceea ce numim de obicei « centrul istoric », este în bună parte determinată de clădirile ridicate după jumătatea secolului trecut. Despre campania de reconstrucție a sfîrșitului acelui secol, se poate spune că a schimbat substanțial fața orașului. Astfel de operații de « întinerire » au mai avut și vor mai avea loc, constituind de altfel un fenomen firesc și necesar în evoluția urbană. Esențial, însă, în asemenea cazuri, devine consemnarea și punerea în valoare a elementelor vechi care merită să fie păstrate. Poate că aceste cerințe nu au fost pe deplin respectate în privința vechilor hanuri bucureștene — majoritatea demolate între 1840—1900 — cărora le este consacrată recent apăruta carte a profesorului George Potra, personalitate binecunoscută nu numai de către cei interesați de istoria Capitalei.

În concepția actuală, turistică, a termenului, hanul ar fi aproape sinonim cu hotelul modern, avînd o notă specifică puternic marcată. Aflăm, însă, din cartea profesorului Potra că lucrurile nu au stat întotdeauna astfel. La începutul secolului XVIII, marile hanuri bucureștene erau gîndite de ctitorii lor (Șerban Cantacuzino și Brancoveanu, printre alții) ca niște « cetăți de negoț », asemănătoare cu *i fondachi* din Veneția sau cu *fondok*-urile orientale (pag. 35—36), în care marii negustori — toptangiii — să-și poată depozita în siguranță un important stoc de mărfuri — de unde necesitatea unor vaste pivnițe de depozitare — avînd asigurate la nivelurile superioare prăvălia și locuința. Li se alăturau prăvăliile unor negustori mai mărunți, din diverse ramuri, inclusiv librari și spițeri, conturîndu-se un veritabil « complex comercial » al vremii. Numărul hanurilor creștea pe măsură ce mînăstirile și boierii vedeau în ele un izvor de cîștiguri certe. Căpăta importanță tot mai mare și funcția de găzduire a călătorilor, în trecere cu diverse treburi (diplomați, agenți secreți, oameni de afaceri, uneori chiar « turiști » ai epocii). Tratative diplomatice, cursuri școlare, instituții de stat și garnizoane militare străine se vor adăposti, uneori, în odăile și sălile hanurilor. Hanul Manuc, deși mai recent, oferă azi o imagine destul de fidelă a marilor hanuri ale secolului al XVIII-lea și începutului secolului al XIX-lea (Șerban Vodă, Constantin Vodă, Sf. Ioan cel Nou) — de fapt perioada lor de glorie, cînd constituiau adevărate centre de polarizare a vieții urbane. Lipsesc, însă, atmosfera și forfota specifice, pe care restauratorii nu au avut cum să le reînvie și care ne sînt astăzi cunoscute doar din relatări de călătorie și din litografiile de epocă; și este meritul profesorului Potra că, folosind asemenea surse precum și numeroase documente — iar pentru descrierea arhitecturii propriu-zise, opiniile unor reputați specialiști, ca profesorii arhitecți G.M. Cantacuzino și Grigore Ionescu (pag. 28) — reușește să ne introducă într-o lume fascinantă, populată de personaje pitorești, dar al cărei decor și totodată erou principal rămîne hanul însuși.

Alături de marile hanuri-cetăți, în secolul al XIX-lea apar construcții mai mici precum *Hanul-cu-Tei* — de asemenea restaurat —, care pot fi asemă-

te mai degrabă cu « pasajele » de azi. Dar evolu-
activităţii comerciale, a vieţii sociale în general,
idea către condamnarea hanurilor bucureştene.
ariţia căilor ferate, a vapoarelor, permitea
ansportul rapid al mărfurilor, făcînd inutile
rile stocuri din pivniţe . În locul prăvăliilor
ci, orientate spre curtea interioară, se preferau
t mai mult magazinele cu mari vitrine la faţadă,
noile hoteluri aduceau elemente de confort
e astăzi nu impresionează, dar cu care bătrînele
nuri nu puteau rivaliza. Incendiile şi cutremurele
ntribuiau, de asemenea, la şubrezirea clădirilor
nurilor, dar şi a prestigiului lor.

Mai cu seamă, însă, hanurile aminteau de Orient
de un trecut (fanarioţii, dominaţia străină...)
care toţi doreau să-l uite şi care stînjeneau
societate din ce în ce mai convinsă că transfor-
area Bucureştiului într-un mic Paris era un
s însemnat — şi necesar — pe calea progresului.
Înfăţişarea de cetate, cu ziduri pline spre uliţă
aspect oriental, care nu se mai potrivea cu
evoluţia urbanistică a oraşului, i-au grăbit sfîrşitul »
(pag. 47). Este vorba de hanul Şerban Vodă, cel
mai vechi şi poate cel mai impunător, care a făcut
loc clădirii Băncii Naţionale (pe terenul altora
au apărut vechiul Teatru Naţional, Palatul CEC
etc). Astăzi, poate chiar elementele evocate de
George Potra ar fi justificat menţinerea şi restau-
rarea clădirii sau înglobarea ei în ansamblul noilor
construcţii. Semnificativ este şi acest pasaj dintr-un
document oficial din 1848, privitor la Hanul Colţea:
« . . .mai lesne ar fi casii aceea să se cheltuiască
o a treia parte, ca să aducă toată încăperea hanului
în stare plăcută şi temeinică preînnoind-o precum
ar cere cuviinţa, ca să înfiinţeze totodată oraşului
şi o podoabă. . . » (pag. 80) — (se invocă şi mărturia
unui « arhitect, om cinstit şi cu destoinică
ştiinţă » !). Totuşi, la scurt timp, Hanul Colţea
a fost dărîmat şi aceeaşi soartă au avut-o majori-
tatea celorlalte, într-o epocă în care nu era pe
deplin cristalizată conştiinţa valorii unor asemenea
mărturii ale istoriei. Dar cîteva au supravieţuit,
din întîmplare sau cu preţul unor transformări
radicale. Întreg acest proces este descris de autor
cu luciditate dar şi cu o urmă de nostalgie.

Prin rememorarea unor vechi edificii dispărute
sau mult timp uitate, cartea profesorului George
Potra aduce o contribuţie însemnată la activitatea
de conservare şi de punere în valoare a patrimo-
niului arhitectural naţional, constituind totodată
un convingător argument în sprijinul unor noi
cercetări de istorie urbană.

Arh. ALEXANDRU ANTONESCU

recenzii • recenzii • recenzii • recenzii • recenzii

Paul Emil Miclescu: DIN BUCUREŞTII TRĂSURILOR CU CAI — POVESTIRI DESUETE, Editura Litera, Bucureşti 1985, 168 pagini, coperta şi 5 ilustraţii ale autorului

Cînd un prieten şi vecin mi-a telefonat: du-te
epede la librăria de lîngă noi, că mai sînt cîteva
xemplare din cartea lui *PEM* — am crezut, după
itlu, că este vorba de unele noi contribuţii la
storia urbanistică a Capitalei, pe linia ce merge
le la Gion pînă la cercetătorii actuali de la Muzeul
le Istorie şi de Artă al Municipiului Bucureşti,
are publică şi uneori ne prezintă şi nouă, la *Uniunea Arhitecţilor*, rezultatul studiilor lor. Este şi asta,
ntr-o mai mică măsură, dar, de fapt, e altceva,
i ar fi trebuit să-mi dau seama, tot după titlu,
dacă mi-aş fi amintit numaidecît de o carte apărută
prin anii '30 la Paris: *Au temps des équipages*,
crisă de o contesă — sau ducesă? — şi care era
le amintiri, cam de la al doilea imperiu pînă la
sfîrşitul aşa-numitei *belle époque*, din august 1914.

« Din Bucureştii trăsurilor cu cai » cuprinde
amintiri de familie ale autorului, de la *Kisseleff*
pînă în zilele noastre, adică pe o întindere de circa
150 ani ; sînt ani cu mari transformări sociale în
istoria noastră — dar, pentru o familie, ce contează
150 de ani? Sînt 4—5 generaţii — uneori, pe
linie feminină 6, chiar 7 —, adică atît cît să se poată
menţine vii nu numai amintirile orale ale unei
familii, ci şi o bună parte din cultura materială
şi spirituală a ei. Şi cînd această familie a fost
reprezentativă şi a avut legături cu marile perso-
nalităţi ale timpului, astfel de amintiri ajung să
evoce o epocă, din multe puncte de vedere, şi
merită să fie reţinute. Aşa încît, dacă ar fi să caut
cărţii o filiaţiune literară, aş zice că e mai curînd
pe linia « *Scrisorilor* » lui *Ion Ghica*. Şi cum de la
ediţia princeps a acestora au trecut 101 ani, cred
că era timpul — şi poate chiar mai demult — ca
această linie să fie continuată, în literatura română,
cu mai multă osîrdie decît s-a făcut pînă acum.

Evident, o clasă socială poate să dispară, şi
aristocraţia în cele mai multe ţări a dispărut,
e pe cale de dispariţie sau de regres, dar familiile
ei nu dispar, ci se transformă şi se asimilează
în alte clase. La noi, încă de pe vremea *bonjouriştilor*
şi a membrilor *dreptate-frăţie*, odraslele vechii
boierimi « rujinite » au devenit intelectuali pro-
gresişti, s-au încadrat în profesiunile aşa-zise
atunci *liberale* — şi acest proces s-a desăvîrşit
în timp. Autorul cărţii de faţă este un valoros
arhitect, bine cunoscut de cititori. Şi toţi cei din
familia şi generaţia sa sînt, de asemenea, fiecare
în domeniul său, excelenţi profesionişti. Dar
aceasta nu trebuie să-i împiedice să ne împărtă-
şească, nouă tuturor, din amintirile lor.

Sînt, în această carte, multe pagini de antologie,
pe care cititorul le descoperă cu mare plăcere;
aş aminti aici doar (pag. 56) răspunsul, în cea mai
autentică vorbire moldovenească, al lui *Iordache*,
ţiganul bucătar din moşi-strămoşi, chemat în
sufragerie pentru a fi felicitat, a primi un dar
şi a i se cere reţete. Dar trebuie citit în contextul
celor trei pagini precedente, care, *meşteşugit compuse*, îi asigură toată savoarea. Căci şi aceasta
este una din calităţile cărţii, care merită să fie
relevată.

Este, de fapt, o constatare mai veche, că *marile reguli de compoziţie* sînt analoage în toate artele:
şi în cele spaţiale, urbanism, arhitectură, sculptură
etc, şi în cele *temporale*, muzică, literatură, dans
etc. Importanţa primei impresii, omogenitatea
expunerii combinată cu unele contraste, folosirea
adecvată a surprizei, gradarea savantă a efectelor,
predominanţa elementului principal la locul potrivit şi alte procedee de compunere ale arhitectului
sînt aici transpuse fericit în textul prozatorului:
şi în multe *detalii*, cum e răspunsul bucătarului
Iordache, şi în *ansambluri*, cum e *Caleaşca Mamei Zinca*, unde cele 45 pagini de povestire, care
cuprind totodată o preţioasă documentare asupra
unei epoci apuse evocată cu multă duioşie, conduc,
dureros de logic şi de simbolic, la şocul din ante-
penultimul rînd, uşor atenuat, e drept, de cele
două ce urmează.

Ar trebui să-i spunem lui *PEM*, noi colegii de
breaslă arhitecturală şi scriitoricească: Mai scrie-ne
astfel de « povestiri desuete », pentru bucuria
noastră şi gloria literaturii memorialistice române !
Este, de fapt, un îndemn necesar a fi făcut şi
altora. Căci, aşa cum scria *Toffler* în *Al treilea val*:
fiecare dintre noi, oricît de neimportant ar părea,
este *o fărîmă vie de istorie*.

Prof. dr. arh.
DINU DUMITRU D. VERNESCU

Aurelian Trișcu: SPAȚII URBANE PIETONALE, Ed. Tehnică, București, 1985, 220 pagini, 693 ilustrații (din care 393 fotografii, 259 desene și reproduceri după desene și gravuri și 41 planuri în culori), 2 tabele, 1 diagramă, bibliografie; macheta, 300 ilustrații și coperta sînt ale autorului

Anul 1985 marchează un îmbucurător salt în privința numărului de cărți românești de arhitectură apărute. Dacă, pînă nu demult, ne obișnuisem cu tipărirea a 1—2 titluri în 3—4 ani ori, în cel mai bun caz, cu «anul și cartea», iată că, odată cu 1985, s-a realizat performanța editării a 5 lucrări din domeniul nostru — și, pînă la încheierea anului, se mai așteaptă vreo trei titluri ! —, solid elaborate. Printre acestea — avînd în plus calitatea abordării unui domeniu de acut interes, a cărui cunoaștere și aprofundare sînt utile, nu numai arhitecților, urbaniștilor, inginerilor și specialiștilor în circulații, edilitare și spații verzi, esteticienilor, sociologilor, ecologilor, plasticienilor, cercetătorilor din turism, marketing ș.a., ci și factorilor de decizie în sistematizare / investiții, restructurare și dotare urbană, organelor de avizare / îndrumare, control și disciplină în construcții / arhitectură, comisiilor de inițiativă în dezvoltarea și înfrumusețarea urbană și, nu în ultimul rînd, studenților-arhitecți, celor de la Construcții, Arte Plastice etc — se înscrie și noua carte a conferențiarului universitar dr. arh. AURELIAN TRIȘCU: *Spații urbane pietonale*.

Volumul, al cărui tiraj cu totul insuficient — și ne întrebăm de ce? — s-a epuizat din chiar zilele apariției în librării, se remarcă, încă de la prima lui răsfoire, prin acuratețea și eleganța prezentării, și prin bogăția materialului ilustrativ.

Pe măsura parcurgerii lui, ești nevoit să domolești viteza lecturii și să apreciezi — obedient și umilit de pripeli deșarte — saținetatea documentară a lucrării, care, printr-un text fluent, ale și foarte condensat, îți oferă o mul tudine de date, extrase din aria extin a unor riguroase consultări (150 titluri menționate în bibliografia căr și 258 de note în completarea textulu atestînd truda căutătorilor, fișărilor selectărilor întru totul remarcabile, ca fac cu atît mai valoroasă cartea și m lăudabil efortul autorului de a o elabo (singur și în afara acelor profitabi «colaborări» specifice confecționăril editoriale de grup).

Ceea ce conferă lucrării maximă aut ritate și exemplelor alese girul depl al optimei lor citări, e faptul că ne sî cu precădere înfățișate elemente și situ ții pe care autorul le cunoaște *de vis* din numeroasele, cert invidiatele, d — iată — și extrem de util valorificate sale ieșiri pe diferite meridiane a lumii.

Ne putem întreba: la ce cotă a info mării de breaslă ne-am fi putut situ spre binele profesiei și al realizărilo ei, dacă toți confrații, ce vor fi beneficia de călătorii de studii, vor fi încerca la întoarcere, să concretizeze — în afa romanticelor și desuetelor prezentă de diapozitive, pentru confrații pensi

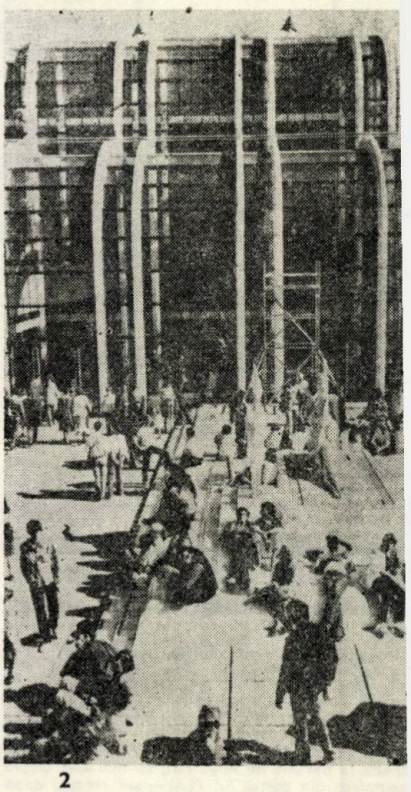

2

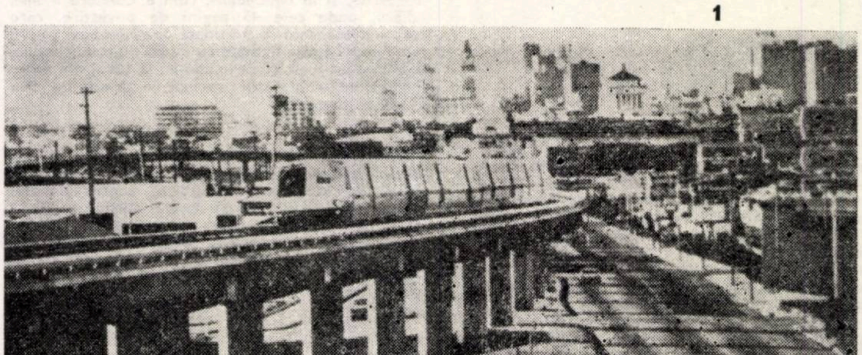

1

1. Drumuri suprapuse în aglomerația ur bană San Francisco Oakland, S.U.A.

2. Spectacol perpetuu la Forum des Halles Paris

3. Șirul Canonicilor — Oradea, cu veche pardoseală din scînduri groase de lemn

4. Scara, cu 137 de trepte, dintre Piazza di Spagna și Trinita dei Monti, Roma

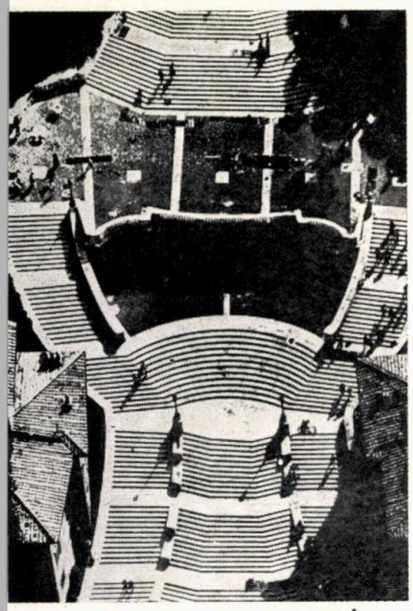

4

nari, prieteni și rude, cu toți « vremantușați » —, dacă nu în volume laborioase, măcar în scurte articole încredințate revistei, concluzii profesionale, idei și propuneri, pe marginea celor văzute? ! Or, din acest punct de vedere, noua carte a arhitectului Trișcu e pilduitoare și ne transmite informații consistente, actuale și extrem de binevenite, pe baza cărora pot fi clarificate multe opțiuni și orientate soluționările unor proiecte sau lucrări în curs.

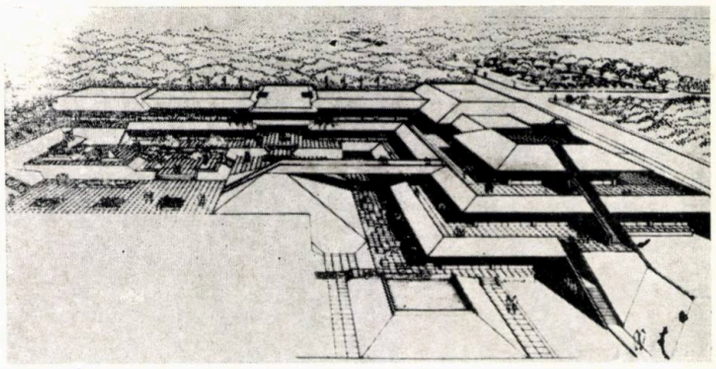

9

8

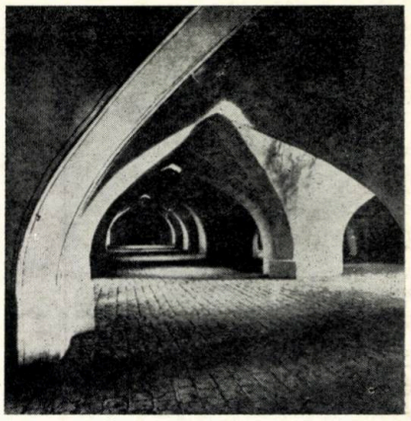

5

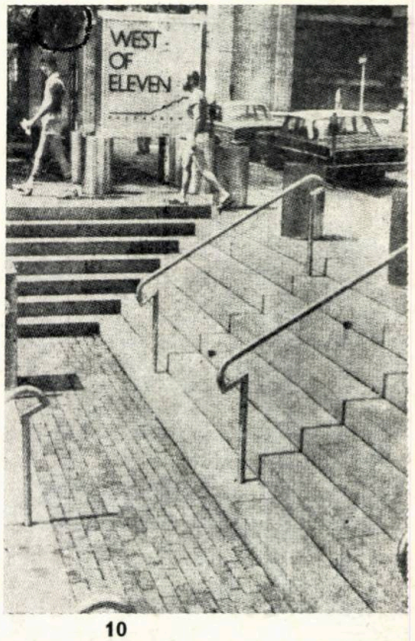

10

3

Cartea are o scurtă introducere, intitulată *Pledoarie pentru un spațiu urban al pietonilor*, în care se arată că domeniul pietonal constituie unul dintre elementele de referință ale orașelor moderne, care, pe lîngă că înlesnește contactele sociale,

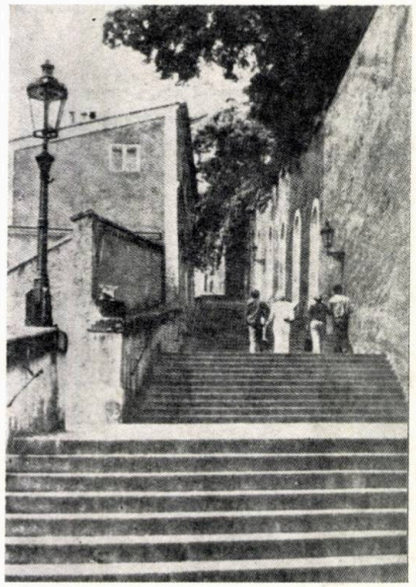

7

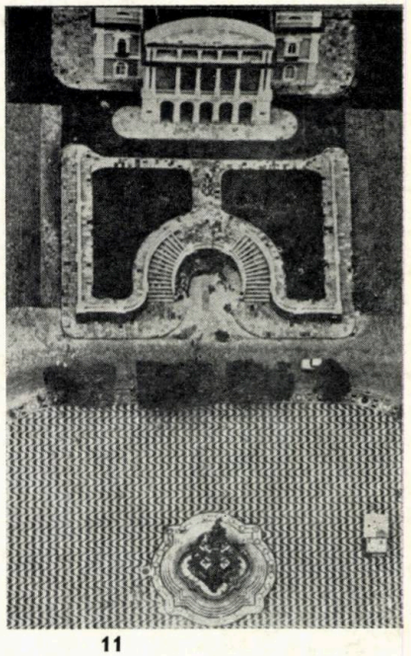

11

5. Masjd-É Djami, Isfahan. Sala de iarnă a Moscheii de Vineri se înscrie în marea familie a spațiilor pietonale din clădiri publice

6. Zona pietonală centrală din Brașov — strada Republicii

7. Scări în Praga Veche

8. Pasarelă în Aeroportul Bruxelles

9. Muzeul din Gainesville, Florida — S.U.A., arh. William Morgan. Perspectivă de ansamblu

10. Scări largi coboară în curtea interioară — cu prăvălii și cu acces la auditoriu — în Centrul de artă și de studii britanice de la Universitatea Yale-New Haven S.U.A., ultima lucrare a lui Louis Kahn, terminată de Pellechia și Meyers

11. Piața Teatrului Amazonas la Manaos, Brazilia

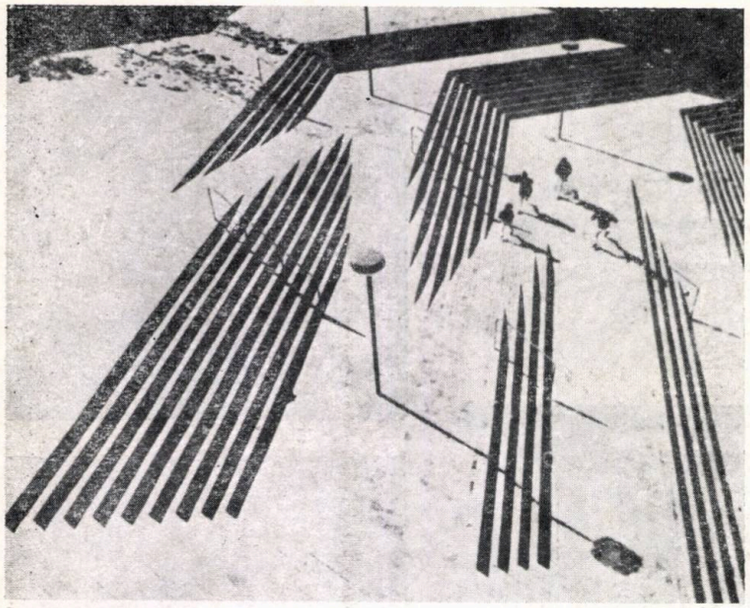

12

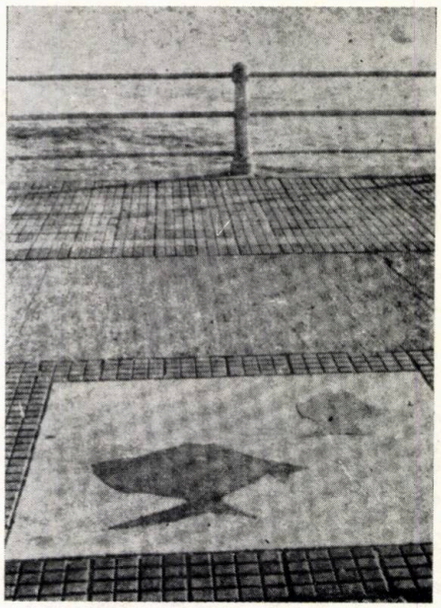

13

14

« participă la rezolvarea problemelor generale de circulație și de ambient, la sistematizarea întregii așezări » și la particularizarea acesteia, conturîndu-se, în prezent, drept unul dintre mijloacele cele mai nimerite de « recuperare a cadrului urban în folosul tuturor ».

Capitolele și subcapitolele lucrării sînt, apoi, astfel structurate:

1. CADRUL URBAN CONTEMPORAN • Orașul funcțiuni și forme • Invazia vehiculelor • Pietonul în oraș • Mișcarea-componentă esențială a arhitecturii • Scara — măsură a spațiului arhitectural

2. DOMENIUL PIETONILOR • Trăsături proprii • Unitate și diversitate — Fragmentări și continuitate • Modelele trecutului

3. EXPERIMENTE ȘI SOLUȚII ACTUALE • Reconsiderarea vechilor spații pietonale • Atrium și galerii — pietoni și clădiri publice • Segregarea circulațiilor în ansamblurile de locuințe • Noi proiecte și realizări — străzi și piețe, dale urbane, mari ansambluri pietonale • Cheiuri și poduri, alei în parcuri, drumuri pentru cicliști, vehicule în zone pietonale

4. ORGANIZAREA SPAȚIULUI PIETONAL • Genius loci • Fronturi și programe adiacente • Echipare și amenajare ambientală — integrarea artelor

5. ORIENTĂRI ȘI TENDINȚE.

După cel de al 5-lea capitol, volumul e încheiat printr-o *În loc de postfață*, prin *Note* și printr-o extinsă — cum s-a mai arătat — *Bibliografie*.

Numeroase și convingătoare sînt ideile înfățișate în noua carte a arhitectului Trișcu — însoțite cu belșug de schițe, planuri și fotografii dintre cele mai edificatoare.

15

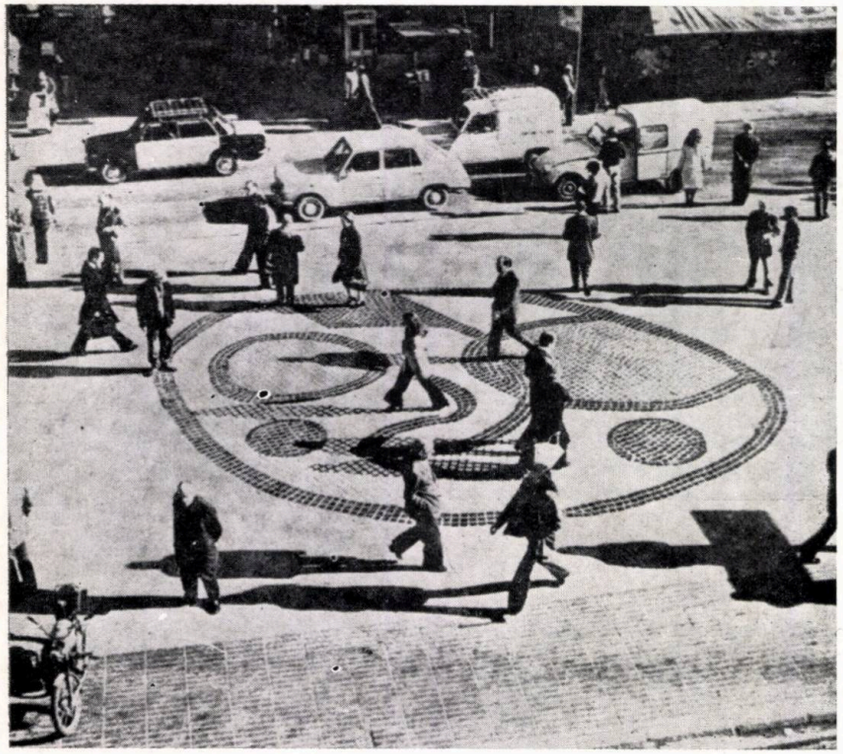

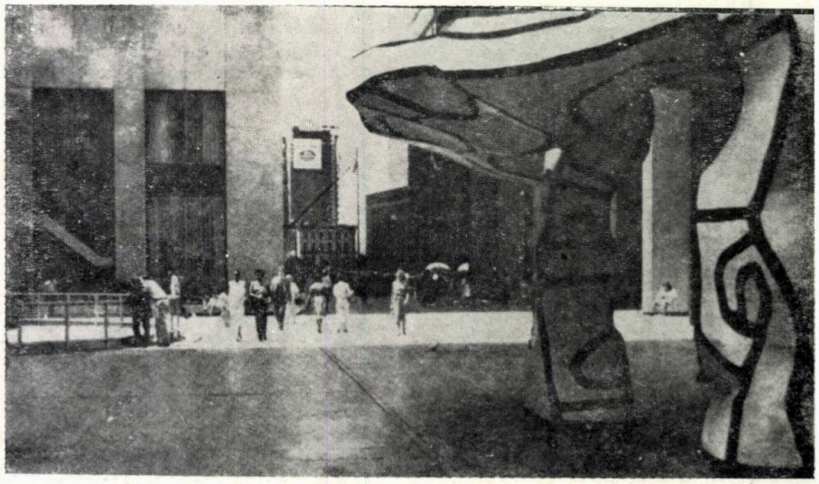

16

12. Stramps (scări+rampe) în centrul civic din Sunderland — Marea Britanie

13, 14. Desenul pardoselii, la Promenada Cazinoului din Constanța, România, și în Parcul Olimpia din München, R. F. Germania

15, 16, 17. Joan Miro, Les Ramblas, piața din Barcelona, 1976, și « arborii » de Jean Dubuffet în piața pietonală Chase Manhattan Bank, din New York — S.U.A.

18, 19, 20. Mărul de faianță în zona școlilor din Chanteloup-les-Vignes, Franța.

21

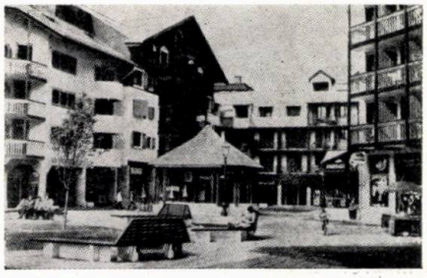

22

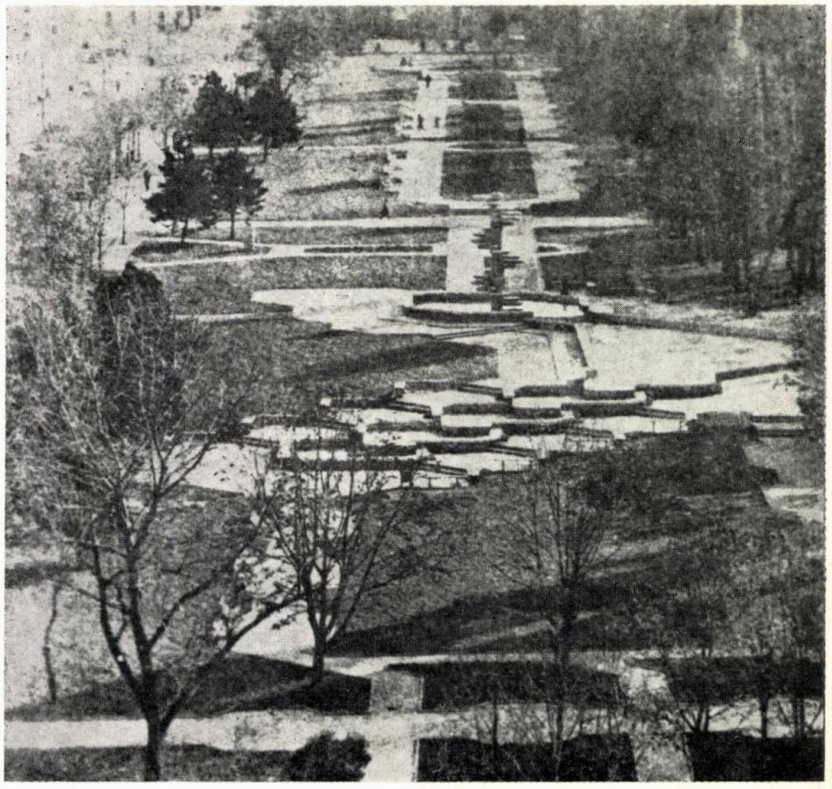

23

18

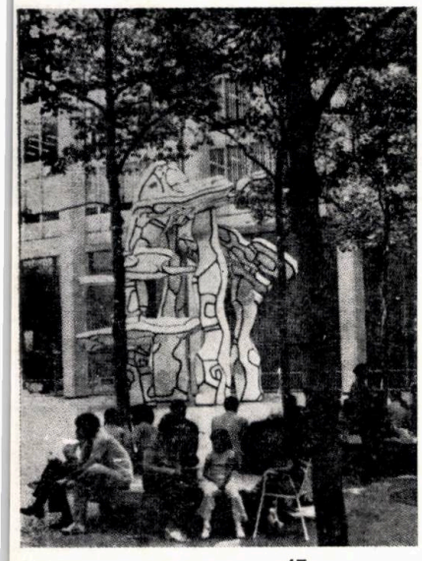

17

19

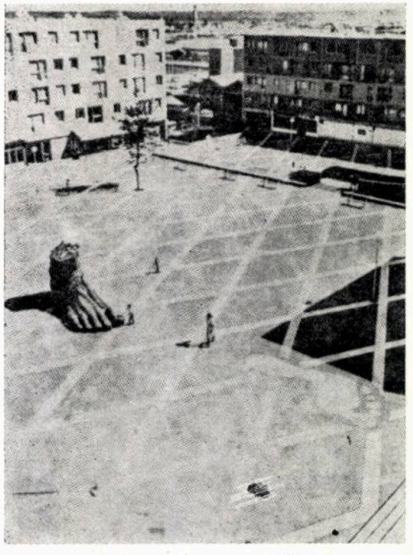

20

În piața principală din același Chanteloup-les-Vignes, arhitectul E. Aillaud a amplasat piciorul unui tînăr și a marcat pasul ce va fi făcut

21. Pe o dală pietonală în Défense, Paris

22. Grup de locuințe cu incinte pietonale, în Chamonix, Franța

23. Noua esplanadă pietonală din Constanța, arhitecți Dan Rusovan, Doina Poenaru.

Pe lîngă exemple dintre cele mai diferite și neașteptate, din orașe și locuri învecinate ori foarte îndepărtate orizontului nostru — grupate, însă, dinamic și în asocieri abile, facilitînd atît compararea soluțiilor, cît și deschiderea către alte rezolvări potențiale —, cartea nu scapă din vedere citarea realizărilor din țara noastră pe linia creării de spații pietonale, atît ca modele notabile din trecut, cît și ca soluții actuale, caracteristice noilor noastre centre urbane.

Cartea conf. dr. arh. Aurelian Trișcu — SPAȚII URBANE PIETONALE — se impune cu deplină autoritate și nu va putea să lipsească de pe planșeta ori masa de studiu a specialiștilor, dar, în același timp, ea va putea satisface — nu fără încîntare — pe toți cei dornici și preocupați să cunoască tendințele viabile și alternativele înnoitoare cele mai actuale în dezvoltarea orașelor, a mediului de viață și confortului urban.

Arh. ȘTEFAN-RADU IONESCU

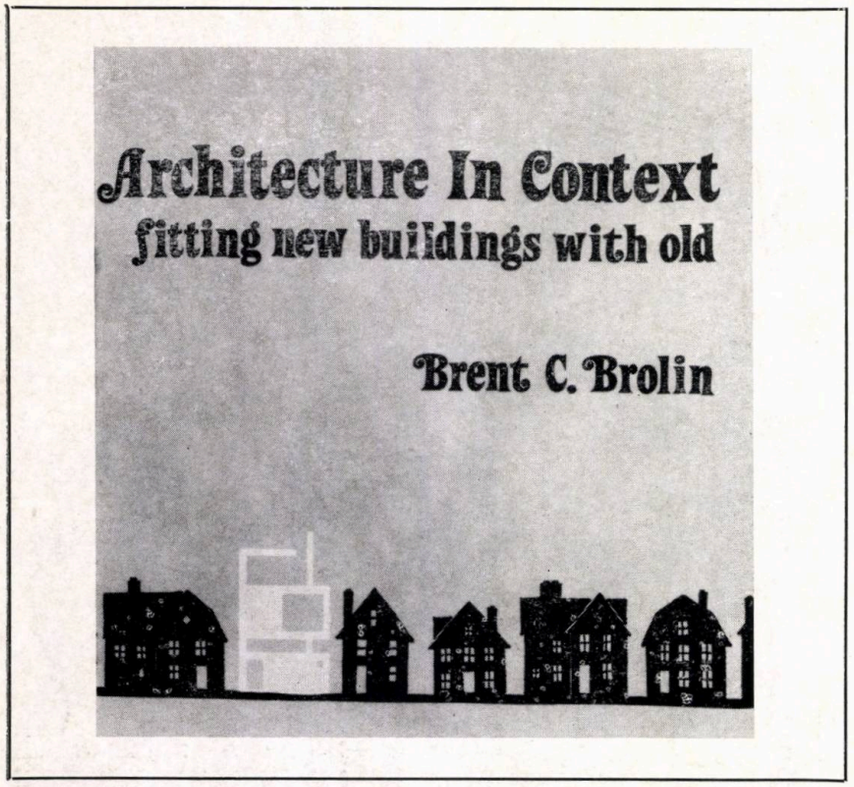

Brent C. Brolin: ARCHITECTURE IN CONTEXT, Van Nostrand Reinhold Co Ltd, New York, 1980, 160 pagini, numeroase ilustrații

O carte anterioară a autorului, și anume — *The failure of Modern architecture (Eșecul arhitecturii moderne)*, editată în 1976, a suscitat interes în lumea cititorilor, datorită spiritului analitic convingător al argumentării, dovedit în tratarea temei. De o actualitate mai stringentă este, însă, cartea de față, *Arhitectura în context*, purtînd subtitlul *Potrivirea clădirilor noi cu cele vechi*. Într-adevăr, în cadrul vastelor operații de reconstrucție urbană, de modernizare a orașelor existente de pretutindeni, raportul dintre inovare și tradiția istorică a căpătat o însemnătate necunoscută înainte.

Cartea în discuție este adresată, deopotrivă, arhitecților proiectanți, autorităților care tutelează patrimoniul de clădiri moștenit, ca și beneficiarilor respectivi. *Brolin* abordează, teoretic dar și pragmatic, chestiunea convietuirii construcțiilor rămase din trecut cu cele contemporane, în peisajul citadin. Binevenite apar directivele practice enunțate spre a se evita discrepanțele vizuale ce iau naștere acolo unde noile inserții arhitectonice, cu radicalismul lor plastic, se lovesc de o vecinătate stilistică respectabilă, care exercită în continuare un impact cultural.

Critic, proiectant și profesor, autorul insistă asupra importanței *simțămîntului locului*, găsit de el ca fiind mai important în proiectare decît *spiritul timpului*, așa cum acesta este invocat de către noii avangardiști.

Opus armoniei, contrastul se bucură, acum mai mult ca niciodată, de favoarea arhitecților. Dar abuzul de contraste, mai ales de confruntări violente, de incompatibilități plastice șocante, generează o tensiune vizuală, afectînd nociv zonele supuse modernizării și lezînd sensibilitatea contemplativă. Singurul contrast valabil a fost și rămîne acela dintre monumentele de arhitectură și clădirile banale învecinate. Nu trebuie uitat, de pildă, că, pe vremea lui PERICLES,

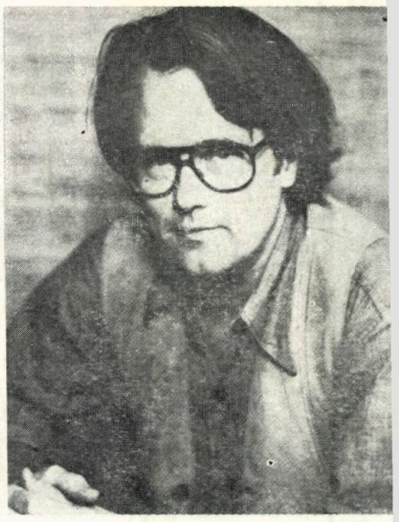

1

1. Portretul lui BRENT C. BROLIN, profun analist al arhitecturii contemporane cu avantajel și tarele ei

2

2. Uzină nordamericană și reședința proprietarului respectiv, (1984). Pentru locuință (sus) forme stilistice pronunțat tradiționale în opoziție cu clădirea multietajată de producție (jos) la care s-a adoptat modernitatea atunci la modă

3

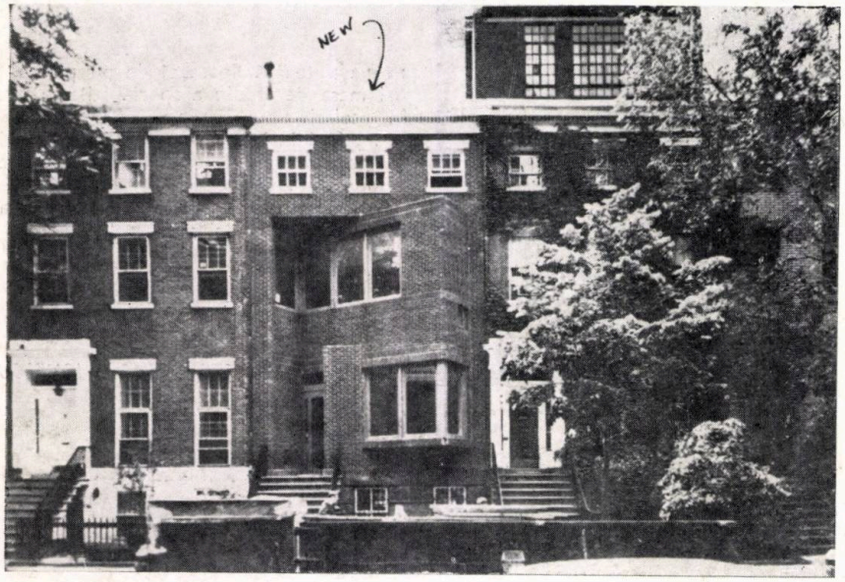

3. Clădire de locuit la Greenwich Village (New York). Ridicată în 1979, ea înlocuiește alta datînd din secolul trecut. Arhitecții contemporani HARDY, HOLZMAN și PFEIFER au respectat, în fațadă, vechea ambianță stradală

Acropola ateniană era înconjurată de cocioabe, ele scoțînd în evidență splendoarea incintei sacre, într-o uluitoare lipsă de comuniune estetică.

Piețe și străzi cu caracter istoric admirate de turiști — și nu numai de ei — rareori sînt și unitare ca aspect. Adesea, clădiri medievale stau bine alături de altele renascentiste sau din perioada Barocului. Anumite filiațiuni stilistice, forme și proporții, nu prea deosebite, împreună de patina timpului, exercită, pînă la un punct, o acțiune unificatoare. Ceea ce persistă în tabloul urban preindustrial este mai greu de obținut decînd cu invazia unei arhitecturi tehniciste, antidecorative în mediul clădit tradițional. Îndeosebi unii arhitecți postmoderniști ignorează voit vecinătatea de epocă, în dauna oricărei afinități ambientale. Faptul că o parte dintre edificiile vechi au o valoare estetică discutabilă nu contează în intenția de a se realiza o comuniune spirituală cu trecutul.

Pentru relații mai potrivite, evitîndu-se discordanțe prea izbitoare la inserția de clădiri moderne între cele de odinioară, s-au format în cîteva țări,

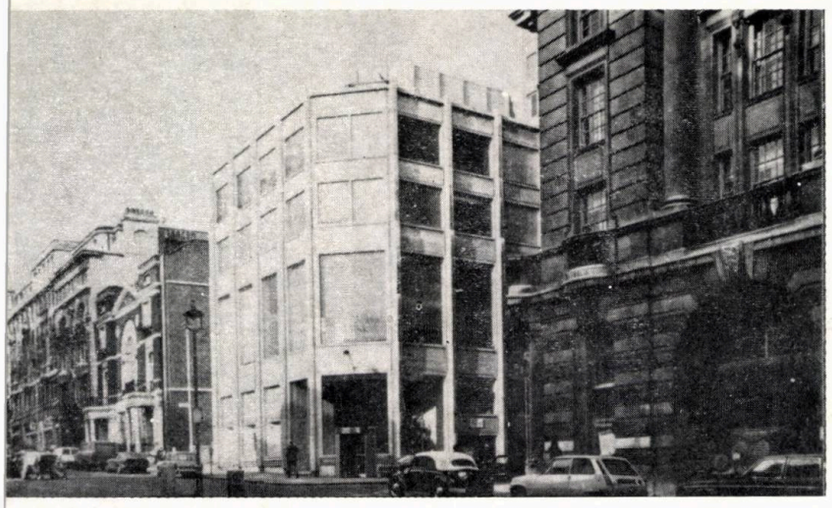

4

4. Biblioteca publică la Portsmouth, New Hampshire, SUA. Corpul central (arh. STAHL BENET) a fost intercalat, în 1975, între aripile laterale construite în 1806 după planurile de atunci ale lui CHARLES BULFINCH. Raportul dintre plinuri și goluri diferă considerabil. Totuși, aceleași înălțimi și cărămida aparentă din fațade atenuează deosebirile de aspect

comisii speciale pentru îndrumarea autorilor care abordează proiecte noi. În scop contextual, au fost întocmite adevărate ghiduri, cu prevederi compoziționale. Dintre ideile călăuzitoare principale enunțate, cîteva merită a fi semnalate. De exemplu: intercalări de fațade neutre, de tranziție, similitudini de volume, de înălțimi și de scară arhitectonică, siluete asemănătoare la acoperișuri etc. Pe lîngă raporturi ritmice analoage între plinuri și goluri, se recomandă uzul unor materiale avînd cam aceleași texturi și nuanțe. Deși au apărut atîtea materiale artificiale, utilizarea în continuare a celor dintotdeauna, ca piatra, marmura, cărămida aparentă, plăcile ceramice sau lemnul, ajută la crearea de punți, atenuînd divergențele stilistice.

Desigur, colajele întîlnite în arhitectura pop și în cea postmodernă, mixtura stilistică, rezultînd din inserția de repere istorice nelalocul lor în structuri contemporane, nu rezolvă chestiunea unui context acceptabil, căci duc la o confuzie datorată codurilor arhitectonice diferite.

În grija de a nu se desfigura peisajul stradal, de a se stabili o coerență între arhitectura de epocă și cea prezentă, la unii apar și preocupări de ordin funcțional în legătură cu destinația incluziunilor contemporane în patrimoniul clădit care se cere conservat și repus în valoare.

Cartea *Arhitectura în context* cuprinde variate exemple din trecut și mai recente de potriviri stilistice, dar și unele soluții ratate. În materie de arhitectură interioară monumentală, autorul își manifestă admirația față de cele două sacristii renascentiste de la Capela florentină *San Lorenzo*. Prima, concepută de BRUNELLESCHI și terminată în 1428, armonizează perfect cu cealaltă din 1534, operă simplă și originală a lui MICHEL-

9. Șir de blocuri de locuit pe cheiul fluviului Arno, Florența, lîngă Ponte Vecchio. Cele din mijloc, construite după distrugerile celui de al doilea război mondial, se aseamănă întrucîtva cu cele alăturate, clădite cu secole anterior. De remarcat similaritatea nivelurilor inferioare, cu arcuri în consolă

5

5. Peisaj stradal la Zwolle, Olanda × Clădirile înșirate, vechi și noi, comportă fiecare alt ritm arhitectonic ortogonal

6

6. Imobile cu apartamente în localitatea olandeză Zwolle. Executate în 1977, cele din mijloc prezintă oarecare asemănare cu cele alipite dinainte, cu toate că ferestrele nu sînt aliniate

9

7. Primăria din Rothenberg (R. F. Germania). Ansamblul e compus din două corpuri clădite în epoci diverse. Edificiul din dreapta, în stil gotic, datează din 1240. Celălalt, reconstruit în 1572 după un incendiu, poartă o pecete renascentistă. Cu toate acestea, există o oarecare înrudire vizuală

8. Universitatea nordamericană Yale. În vederea de ansamblu, Biblioteca de cărți rare (stînga), construită în 1963 în stil pronunțat contemporan, vine în frapant contrast cu clădirea frontală neoclasică a unui auditoriu, precum și cu edificiul din dreapta, de dată mai veche

7

8

→

ANGELO. Ele sînt, vizual, legate îndeosebi prin prezența unor pilaștri și lezene în tonuri închise, încadrînd suprafețe parietale în stuc, de nuanță albicioasă. Oare o astfel de afinitate plastică s-ar putea realiza în timpurile noi, la distanță de peste un secol?

Lucrarea lui *Brolin* este prețioasă pentru proiectanții inovatori ale căror clădiri nu se amplasează într-un vid stilistic înconjurător. Autorul înlătură anumite tabù-uri inhibitive, de pînă acum, analizînd și relația dintre om și arhitectură, nu numai problemele de context plastic și spiritual.

Două apendixuri completează scrierea de față. Unul este destinat autorităților și instituțiilor ce urmăresc continuitatea estetică și culturală a așezărilor urbane, iar celălalt arhitecților care pun în practică această tendință.

Exemplele din text și ilustrații se referă numai la clădiri și la ansambluri urbanistice văzute la fața locului de către autor. O extensiune geografică a cazurilor studiate ar fi dat cărții o valoare informativă suplimentară. De asemenea, analiza problemelor legate de tradiția arhitecturală cultă s-ar fi cerut întregită cu pilde regionale și vernaculare. Dar chiar așa, ca operă abreviată de călăuzire, cu abordarea parțială, laconică, în manieră rezumativă, a unei teme atît de multilaterale, cartea *Arhitectura în context* este binevenită. Căci este una dintre prea puținele apărute pînă acum, în acest domeniu de importanță fundamentală pentru arhitecții de azi.

Arh. JEAN MONDA

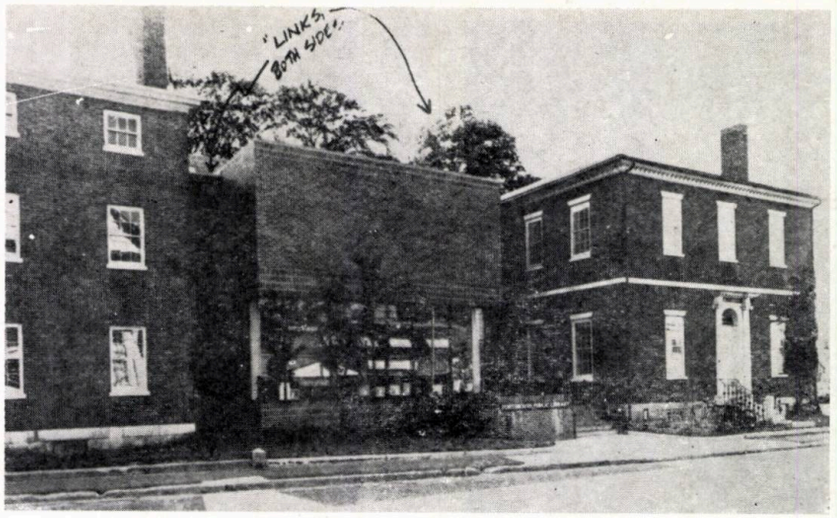

10

10. Clădire pentru birouri la Londra, 1968. Concepută de arhitecții ALISON și PETER SMITHSON (inițiatorii curentului neobrutalist), lucrarea de colț nu ține seama de înfățișarea construcțiilor vecine și nici nu strălucește prin inventivitate plastică

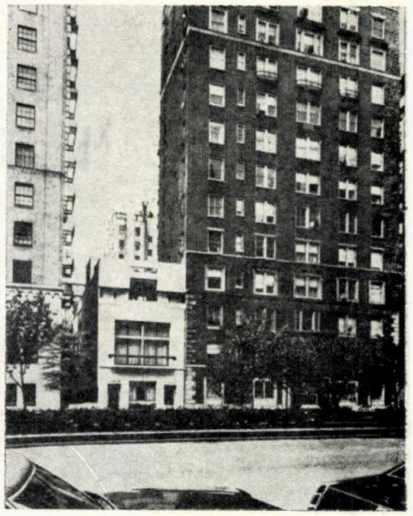

12

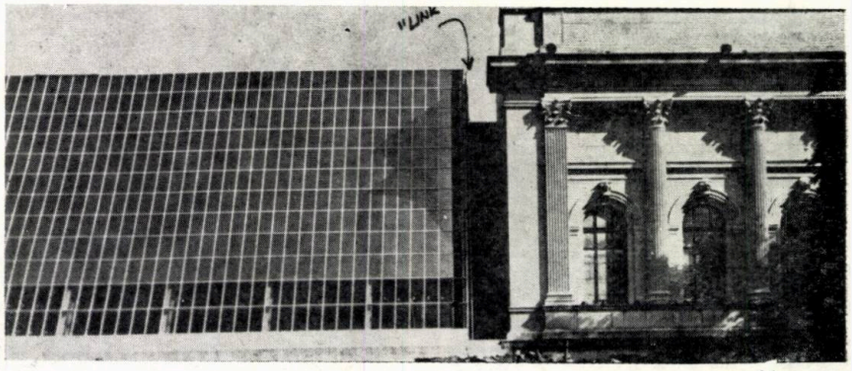

11

12. Mică enclavă intercalată între două clădiri înalte pe Park Avenue (New York, 1975). Arhitectul respectiv, ROBERT STERN, a creat o excesivă disproporție dimensională, ignorînd contextul urbanistic

11. Muzeul metropolitan de artă din New York. Arhitecții ROCHE și DINKELOO, autorii aripii adăugate în 1979, s-au îndepărtat cu totul de neoclasicismul edificiului inițial (dreapta), proiectat în anul 1906 de către Mc KIM, MEAD și WHITE

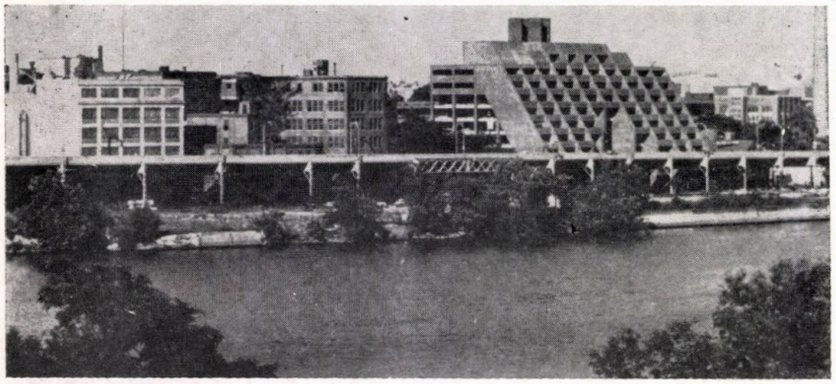

14

14. Dodge Center, Washington, SUA. Megastructura pentru birouri, cu fațada sa denivelată în trepte domină clădirile cu care se învecinează, lipsite de orice semnificație arhitecturală

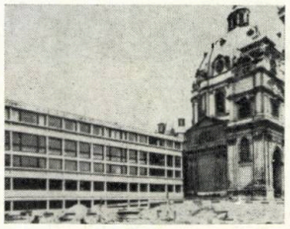

15

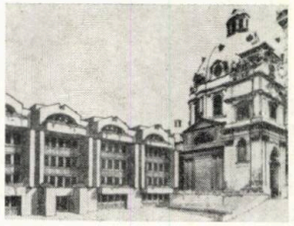

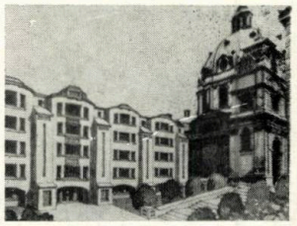

13

13. Blocuri cu apartamente la Paris, situate lîngă **Centrul cultural Beaubourg.** Cel de pe colț, realizat în 1970, diferă prin marile goluri vitrate de clădirile mai vechi avînd ferestre obișnuite. O încercare de similaritate vizuală apare la acoperișurile în pantă

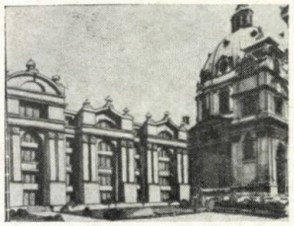

15. Sediul unei societăți vieneze de asigurări. Propunerile alternative, elaborate în 1960, indică dificultatea de înscriere în contextul imediat al pieței, alături de Karlskirche, ridicată în 1737 după planurile lui FISCHER VON ERLACH

BLOC LOCUINȚE ȘI CANTINĂ PENTRU I.T.M. — BUCUREȘTI

OLECTIV DE PROIECTARE

rhitectură: arh. **OCTAV DIMITRIU** ef proiect)

olaboratori arhitectură: arhitecții **IRUNA BERINDEI, NICOLAE ĂDULESCU,** proiectanții **RODICA TEFĂNESCU, MIRCEA NICU-ESCU, VIRGIL POȘIRCĂ**

Structuri: ing. **MIRCEA MIRONESCU**

Instalații: inginerii **MIRCEA ONIGA, MARIN CONSTANTIN,** s. ing. **STAN CIOROIANU** (sanitare și gaze), ing. **DINU IONESCU** (termice și instalații), ing. **MIHAI ILIESCU** (electrice), ing. **STELIAN TOADER** (apă-canal)

Drumuri și sistematizare verticală: ing. **CORNELIU STANCU**

Ridicări topo: **MIHAI ACHIM**

Documentație economică: ec. **MARCEL POPESCU**

PROIECTANT GENERAL: INSTITUTUL DE PROIECTĂRI CARPAȚI — BUCUREȘTI

CONSTRUCTOR: TRUSTUL DE CONSTRUCȚII CARPAȚI-BUCUREȘTI

Șef șantier: **GHEORGHE SERBĂNOIU**

actualitati

Pentru asigurarea unor bune condiții de ai personalului întreprinderii Industria Tehnico-edicală — ITM — București, a fost proiectat și nstruit un bloc de locuințe (153 apartamente o cameră), avînd la parter o cantină cu auto-rvire (600 de porții în 3 serii).

Față de suprafața restrînsă de teren avută la spoziție, precum și în funcție de condițiunările matice (capacitatea mare de cazare cerută, gimul de înălțime necesar a se asigura în zonă, aseul viitor al metroului în lungul Șoselei Berceni, ențînerea terenului de sport existent în spatele nplasamentului), proiectul unicat elaborat — izat de factorii autorizați — a prevăzut edificarea ui imobil cu demisol parter și 9 niveluri, în re au fost comasate mai multe funcțiuni.

Cazarea: Se desfășoară pe nivelurile 1—9 și prinde cîte 17 garsoniere pe etaj, dispuse în blu tract. Fiecare garsonieră are o suprafață ilă totală de 32,18 m² și se compune din:

ameră 3 paturi și loc pentru studiu	18,61 m²
stibul	6,24 m²
ucătărie (chicinetă)	3,98 m²
ie (cu cadă de 1,50)	3,35 m²

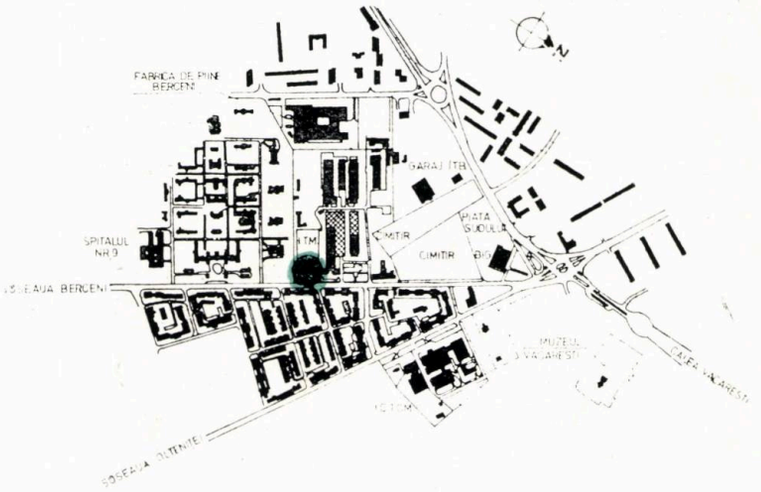

1

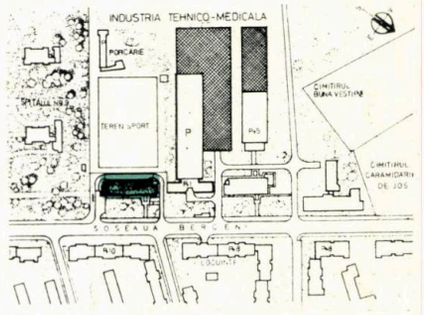

2

1. PLAN DE ÎNCADRARE ÎN ZONĂ
2. PLAN DE SITUAȚIE

— Construcții existente

— Dezvoltare I.T.M. etapa I

— Dezvoltare I T.M. etapa a II-a

— Bloc locuințe și cantină I.T.M.

Fiecare garsonieră beneficiază de cîte o loggie, în suprafață de 2,60 m².

Cantina: Rezolvată pe două niveluri, astfel:
- La parter — sala de mese pentru 200 locuri și o parte din anexe (bucătărie, spălătoarele pentru vase și veselă, cămările de zi)
- La demisol — celelalte anexe ale cantinei (preparările, depozitele frigorifice, depozitele generale, vestiarele personalului, centrala de ventilație și rampa pentru aprovizionarea cu mărfuri).

La parter, în legătură cu holul principal, au fost prevăzute **Spații pentru activități de club** (în sală și pe terasă), grupuri sanitare și portar.
În colțul sud-estic al parterului, a fost amplasat (cu măsuri speciale de izolare) un **post trafo,** care înlocuiește pe cel existent pe terenul obiectivului.

Legat de necesitățile cazării și ale cantinei, au mai fost prevăzute, la demisol, spălătorie mecanică și o uscătorie, depozite de inventar, camere pentru colectare și evacuare deșeuri etc.
Suprafața construită a unui nivel este de circa 750 m², iar suprafața totală a imobilului este de 9 000 m².

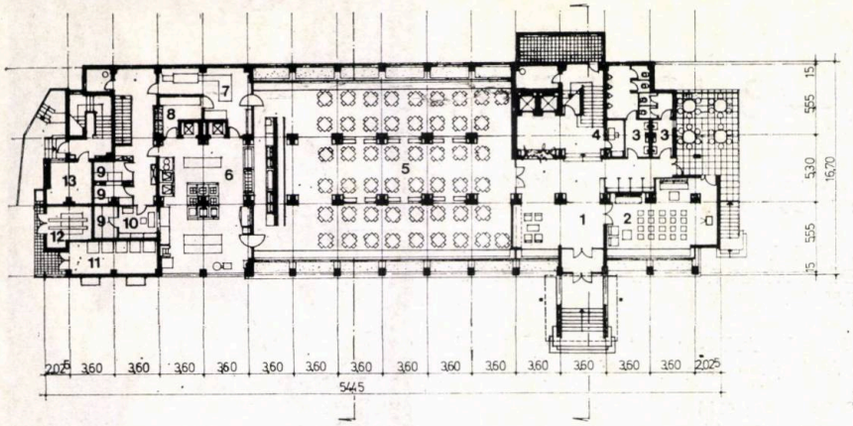

3

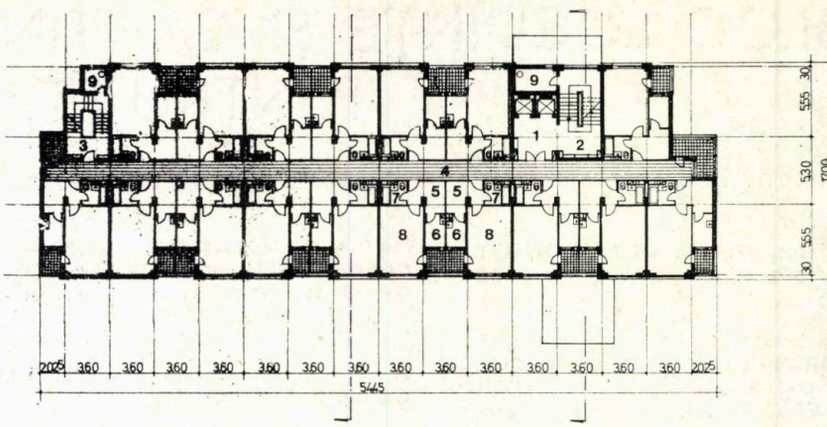

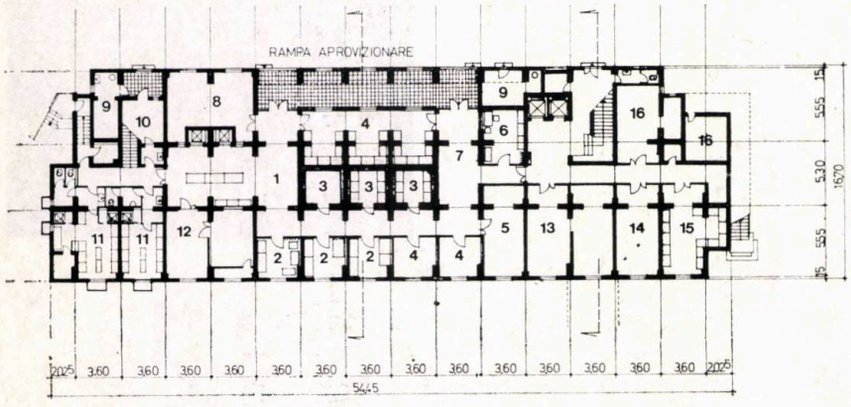

4

3. PLAN PARTER: — 1. Hol intrare — 2. Sală club — 3. Grup sanitar — 4. Portar —5. Sală cantină, cu autoservire —6. Bucătărie —7. Spălător veselă — 8. Spălător vase — 9. Cămări — 10. Bucătar șef — 11. Cameră celule post trafo — 12. Transformator — 13. Tablou electric

4. PLAN DEMISOL: — 1. Oficiu bucătă — 2. Preparări — 3. Depozite fr — 4. Depozit alimentar — 5. Depoz legume — 6. Birou — 7. Primire mă furi — 8. Depozit băuturi — 9. Deșeu locuințe — 10. Deșeuri cantină — 1 TV estiare — 12. Centrală ventilaț — 13. Spălătorie-uscătorie — 14. Depoz inventar — 15. Depozit lenjerie — 16. D pozit

5. PLAN ETAJ CURENT: — 1. Hol de etaj — 2. Scară principală — 3. Scară secundară — 4. Coridor — 5. Vestibul — 6. Bucătărie — 7. Baie — 8. Cameră — 9. D șeuri

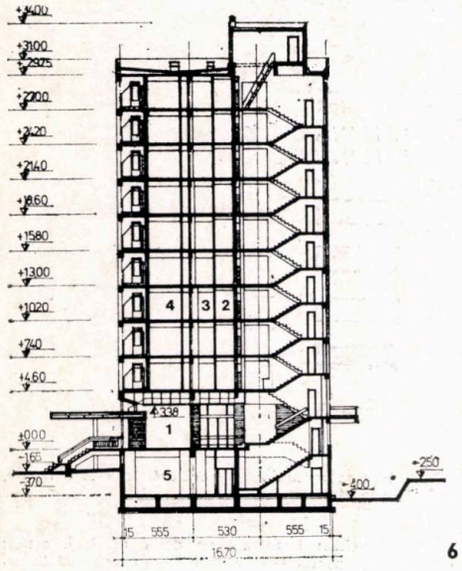

6

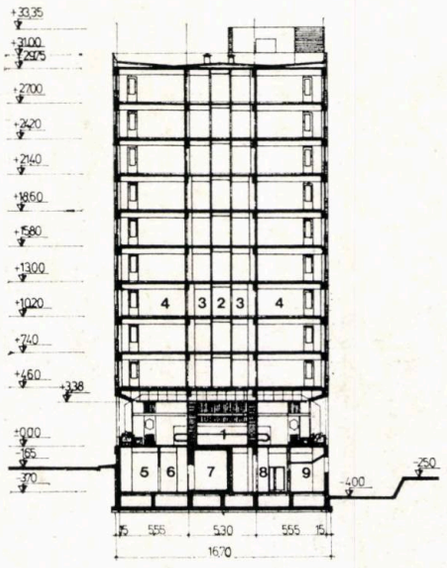

7

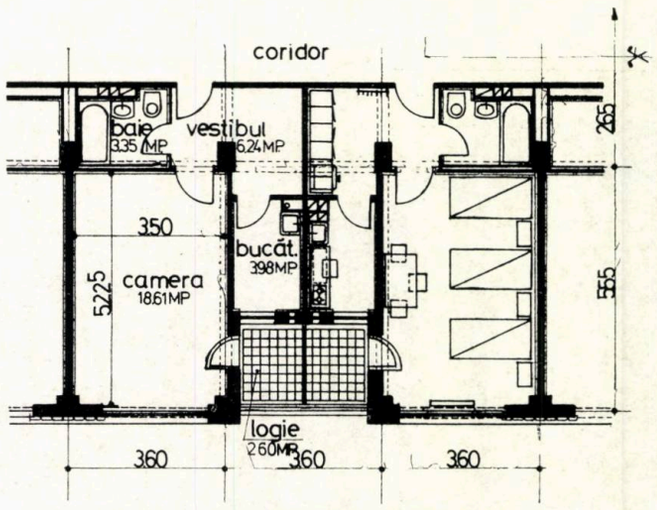

DETALIU UNITATE DE CAZARE

8

Ca arhitectură, s-a urmărit asigurarea unor bune funcționalități ale spațiilor comasate, și o exprimare sinceră a acestora în fațade.

Volumul general, paralelipipedic, al clădirii prezintă o serie de decupaje la colțuri și în cîmp, la toate nivelurile, menite să sublinieze, fie spațiile importante ale parterului, fie grupajele de loggii sau de balcoane.

Adăugînd acestor decupaje, generatoare de umbre și lumini, finisajele, din cărămidă aparentă alternate cu tencuielile în praf de piatră sau strop vinarom, imobilul capătă dinamism și prestanță.

Proiectul încearcă să fie un exemplu privind condițiile civilizate de trai ce trebuia asigurate tinerilor muncitori și specialiști nefamiliști, în cadrul unui bloc de locuințe de serviciu.

Arh. OCTAV DIMITRIU

6. SECȚIUNEA a-a (PRIN INTRARE): — 1. Hol intrare — 2. Coridor — 3. Vestibul — 4. Cameră — 5. Spălătorie-uscătorie

7. SECȚIUNE b—b (PRIN CANTINĂ): — 1. Sală cantină — 2. Coridor — 3. Vestibul — 4. Cameră — 5. Preparări — 6. C ridor — 7. Depozit frigorific — 8. D pozit alimentar — 9. Rampa aprovizi nare

8. DETALIU UNITATE DE CAZARE

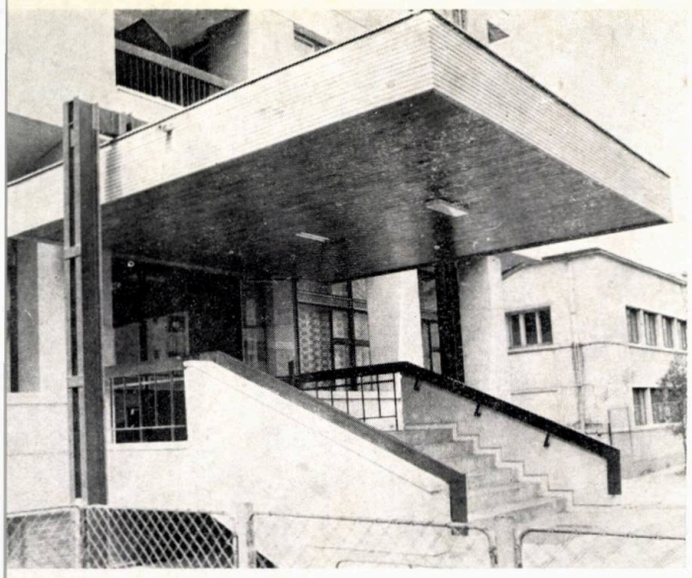

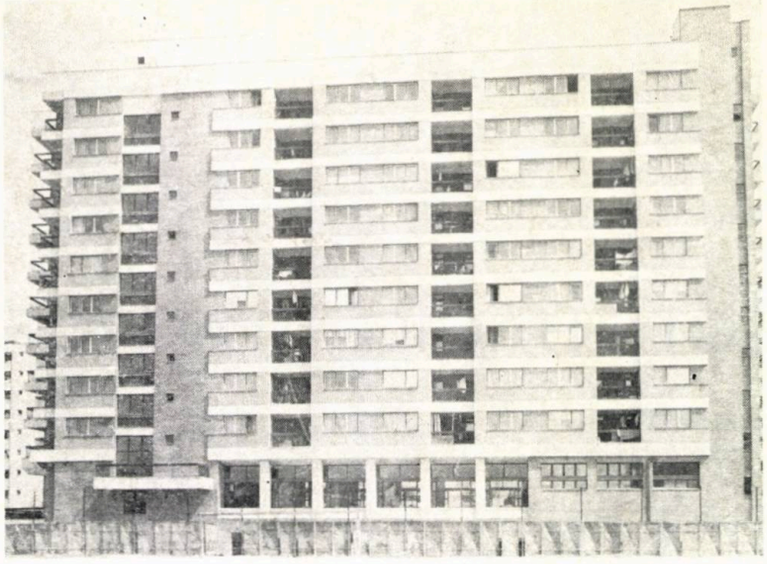

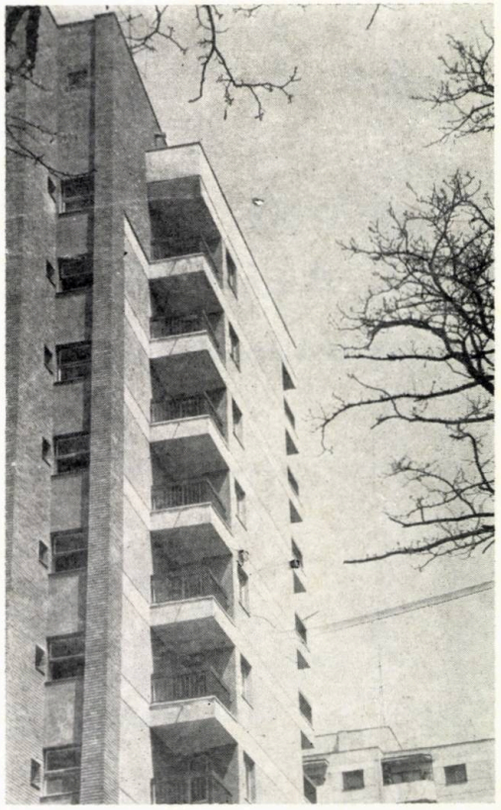

otografii de NICOLAE DĂNILĂ

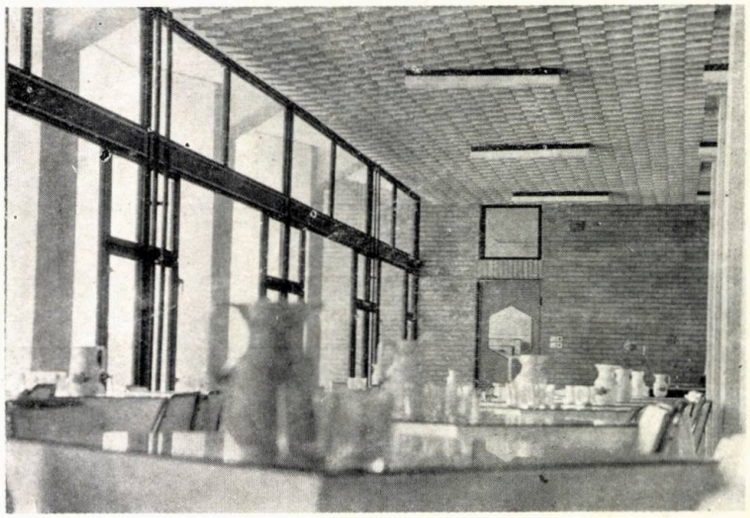

Anul Internațional al Tineretului 1985

ARHITECT HACIG TACVORIAN

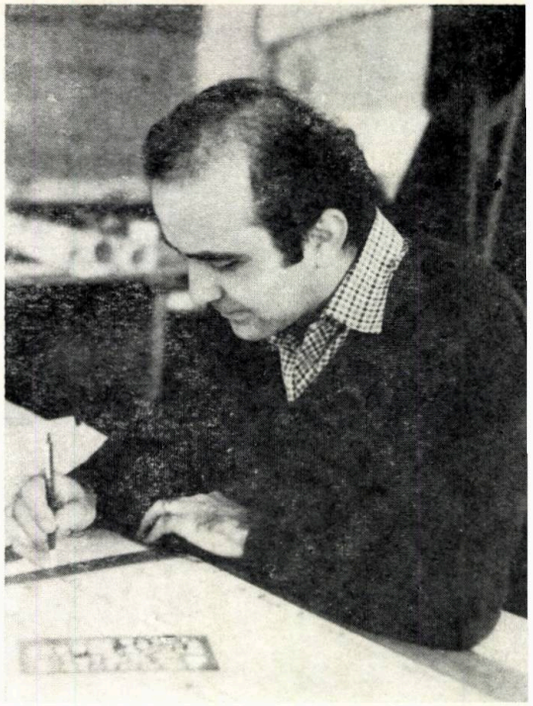

● Născut la 2 decembrie 1954, în București

● Diplomat al Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» din București promoția 1980

● Format în atelierele conduse de prof. dr. arh. CORNEL DUMITRESCU, conf. arh. MIHAIL CAFFÉ, conf. arh. VICTOR ASLAN

● Activează, în prezent, în Institutul de Proiectare pentru Construcții Tipizate — IPCT — București, Secția I

● Proiecte elaborate (în calitate de colaborator): Pereți exteriori din azbociment ondulat izolat termic, Pereți exteriori din tablă cutată izolată termic, Sisteme constructive cu grad ridicat de industrializare pentru clădiri de producție din ramura industriei alimentare pentru fabrici prelucrări oase

● Proiecte elaborate ca șef de proiect: Module pentru clădiri de depozitare în stive echipate cu electrostivuitoare, Module pentru clădiri de depozitare cu stelaje metalice reglabile echipate cu translatoare cu înălțimea de ridicare de 9—12 m pentru culoare de 1,00—1,40 m. Pereți exteriori termoizolați din panouri în trei straturi cu fețe din beton armat dispuse vertical la hale industriale parter. Uși speciale glisante și liftate pentru Centrala nucleoelectrică Cernavodă,

● Interes pentru arhitectura de bună calitate

● Preocupare pentru repunerea în drepturi a esteticului în sfera arhitecturii românești, prin aplicarea unor studii și cercetări interdisciplinare (istoria arhitecturii, design, arte decorative, mobilier) și racordarea arhitecturii românești contemporane la nivelul calitativ al arhitecturii mondiale

● Hobi: istoria arhitecturii, fotografia, muzica, designul vestimentar

PROPUNERE PENTRU SEDIUL MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE AL ALGERIEI

SIEGE DU MINISTERE DES AFFAIRES ETRANGERES — ALGER

A

AXONOMETRIE

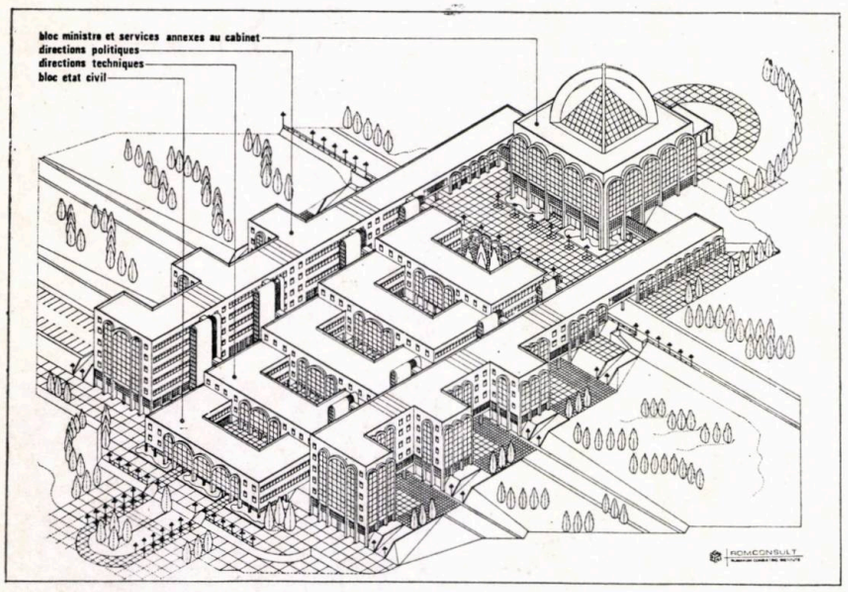

1

A

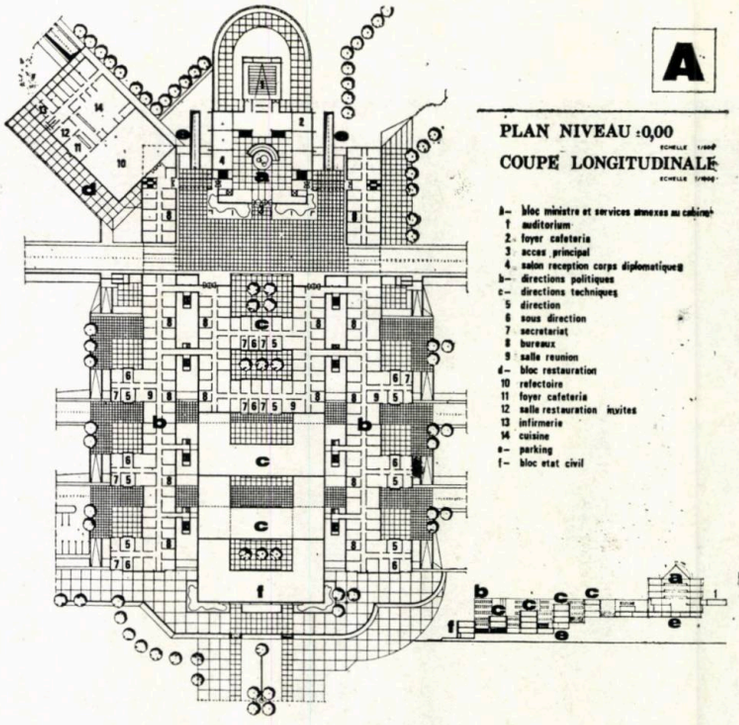

2

Realizată, în cadrul Institutului de Proiectare pentru Construcții Tipizate — IPCT — București, la solicitarea ROMCONSULT, propunerea încearcă să implementeze programul în contextul specific imaginii arhitecturii locale, pornindu-se de la filtrarea cîtorva dintre elementele țesutului urban (arhitectură specifică, raport plin-gol) format de-a lungul timpului și determinînd o enclavă cu puternică specificitate în zona orașului vechi — Kasbah. Analiza morfologică a acestei zone este sintetizată în spații construite delimitînd curți interioare în care sînt focalizate majoritatea activităților zilnice.

Preluarea elementelor tradiționale, a formelor specifice, adaptate arhitecturii contemporane și grefarea pe cerințele programului — posibilitatea eșalonării în timp a construcției și a extinderii ulterioare — au condus la o soluție de bază și la două variante, caracterizate printr-un modul constructiv-funcțional (pentru zona de birouri), modul a cărui repetabilitate generează partiul și a cărui compartimentare satisface necesarul de tipuri de birouri.

Cerințele de program au condiționat tratarea într-un bloc separat a zonei aferente ministerului cu anexele sale (săli pentru recepție, banchete, auditoriu) și, separat, a zonelor de birouri grupate în două mari categorii — direcțiile politice și direcțiile tehnice — a căror configurație este determinată de folosirea modulului susamintit și de conformația terenului.

Zonele tehnice și parcajele sînt grupate la subsol, punînd în valoare diferențele de nivel ale terenului.

Arh. HACIG TACVORIAN

1,2. PROPUNERE PENTRU SEDIUL MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE AL ALGERIEI — AXONOMETRIE, PLAN ȘI SECȚIUNE 3. LOCUINȚE CU P+4 NIVELURI, PLAN TIP DE APARTAMENT PENTRU 4/6 PERSOANE (CONCURS IPCT) 4. MODUL DE DEPOZITARE CU STELAJE METALICE REGLABILE 5. UȘĂ METALICĂ LIFTATĂ DIN FOI MULTIPLEX PENTRU C.N.E.

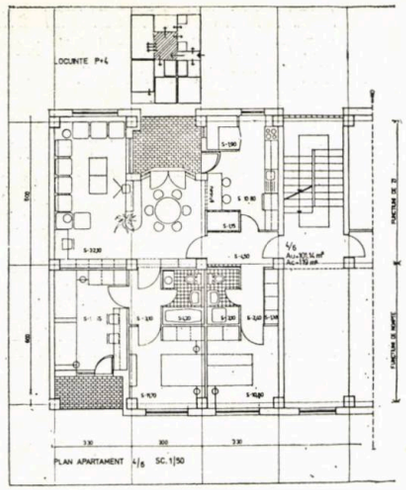

3

ODÚL DE DEPOZITARE CU STELAJE METALICE REGLABILE h=12m ; culoar = 1,00 m	AXONOMETRIE

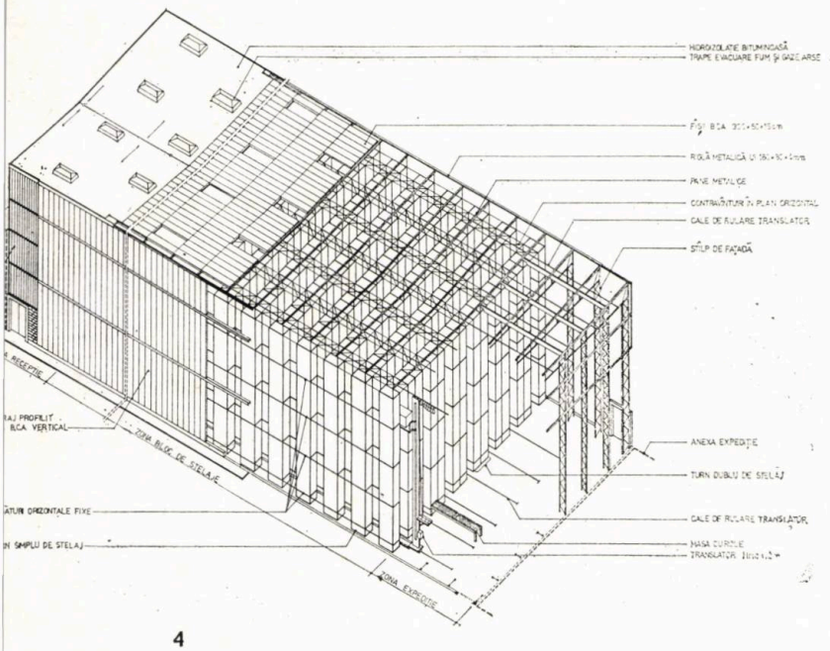

4

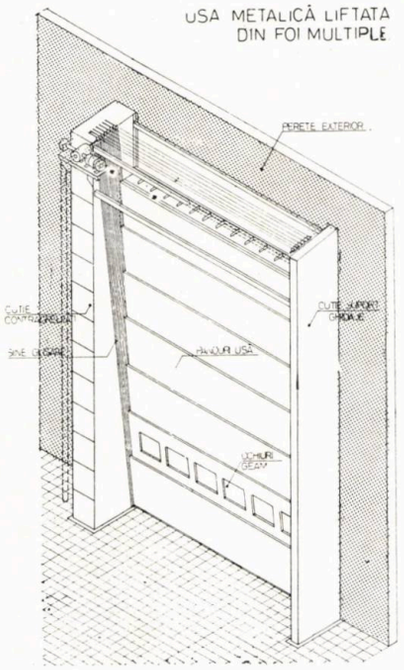

5

TINEREȚEA FORMEI

După un traseu rectiliniu de 50 ani, arhitectura actuală a intrat cert în turnantă. De aici și impresia de instabilitate. Pe fondul acestui sentiment doresc să aduc un elogiu tinereții formei, a formei arhitecturale, cu gîndul-speranță de a ne orienta corect.

Pentru ca să ajungem la o înțelegere a tinereții formei, trebuie să începem prin a accepta o viziune dual a obiectului de arhitectură. Prin alcătuirea lui se pot produce simultan două acte constructive. Într-o primă accepție, obiectul se înfățișează drept o construcție materială, fizică, funcțională, competent condusă de proiectant. Numim această alcătuire EVIDENȚA construcției. În același timp, un proiectant specializat încearcă (fără să nege EVIDENȚA), încearcă, deci, să determine trupul EVIDENȚEI pentru a-și face apariția ființa arhitecturii, valoarea și adevărul ei. Pe această apariție o vom numi PREZENȚĂ.

Cuplul EVIDENȚĂ-PREZENȚĂ formează viziunea dual a obiectului arhitectural. Este ușor de înțeles că ne aflăm în autentic proces de elaborare artistică. Se produce artă. Bine, dar cum se petrece trecerea EVIDENȚEI în PREZENȚA?

Cu siguranță procesul nu este nici analitic-secvențial (de tipul limbii vorbite) și nici consecutiv, adică nu există mai întîi EVIDENȚA și apoi vine PREZENȚA (cum crede multă lume). Operațiunea este, mai curînd, de simultaneitate-holistică cu numeroși operatori de concomitență. Putem numi această trecere: transmutație sau conversiune, iar specialistul acestui proces este arhitectul. Într-adevăr, omul-arhitect din toate timpurile joacă șansa unei construcții de a deveni sau nu arhitectură. Reușitele sînt rare, iar eșecurile ca nisipul mării. Cînd procesul este reușit, pe fondul portant al EVIDENȚEI își face luminoasă apariția PREZENȚEI personalitatea arhitecturală. Momentul aduce bucuria clipelor fericite.

Aceasta este tinerețea formei.

În fața PREZENȚEI, nu este necesar nici un efort de ciunoaștere, ci numai simpla și senina recunoaștere. Însemnele sînt clare, PREZENȚA are timbre proprii.

În primul rînd solaritatea; *forma se ivește avînd fața cu toate luminile aprinse, forma iradiază, este împlinirea ființării.*

Această solaritate este a plenitudinii. *Se oficiază cununia semnificatului cu mult așteptatul semnificant, iar îmbrățișarea lor (semnul arhitectural) este incandenscență, ca în dualul monobloc al « sărutului » lui Brâncuși.*

Această solaritate este și a potențialității, *este morfogeneză, fecunditate, proliferare, înmulțire. Căci forma se poate dărui risipirii fără ca ea să scadă; disipare fără diminuare, privilegiul frumuseții.*

Acestea sînt însemnele PREZENȚEI, însemnele tinereții formei.

Dar tinerețea formei poate fi și mai bine înțeleasă dacă viziunii duale (EVIDENȚĂ-PREZENȚĂ) îi adăugăm legitim a treia dimensiune a devenirii: PERMANENȚA. De această dată, trecerea PREZENȚEI ÎN PERMANENȚĂ este subtilă transmutație. Procesul este cunoscut sub numele de asemanticitate. *Despre ce este vorba? Odată împlinită, forma tinde spre o învăluire în ea însăși. În termenii lui Heidegger se produce o închidere care se deschide. Fără să divorțeze, semnificantul începe să se semnifice pe sine. Putem urmări fenomenul*

→

în muzică unde este foarte elocvent: originar muzica era suportul ritmic al dansului. Dar, cu timpul, se produce învăluirea-desprindere și astfel suita (înlănțuire de dansuri) trece în sonată și aceasta în simfonie, muzică de — sine — stătătoare. Chiar în componistica modernă, piese care au titluri de dansuri cum ar fi valsul lui Schubert, mazurca lui Chopin sau tangoul lui Strawinsky reprezintă muzică autonomă.

Cu forma arhitecturală se petrece același lucru, dar trebuie înțeles mai nuanțat. De pildă, să privim edificiul Ministerului Agriculturii, al Tribunalului sau al altor edificii care sînt senatorii de drept și de fapt ai arhitecturii capitalei noastre. Sau să privim mai modestul edificiu al Spitalului Colțea; cu un minim efort imaginativ îl putem închipui ca fiind liceu, institut de cercetare, centrală a navigației fluviale și multe alte programe. Oameni circulă, se agită, se foiesc . . . aproape penibil . . . și ce sublim de indiferentă este arhitectura care nu mai spune nimic, decît: iată-mă ! A intrat în PERMANENȚĂ.

Mi se impune, de asemenea, exemplul «torsului» sculptural. Solaritate autentică, o plenitudine saturată a expresiei, deși EVIDENȚA corporală a suferit sensibile amputări. Forma a intrat în PERMANENȚĂ . . .

Tema «torsului» mă trimite cu gîndul la «ruina de arhitectură». Am simțit, pentru prima oară, PERMANENȚA PREZENȚEI plimbîndu-mă printre ruinele orașului Ostia de lîngă Roma. Un fior inegalabil, totul era mort și totul totul palpita de viață. PREZENȚA respira suverană.

Ruina de arhitectură îmi provoacă acum o altă conexiune surprinzătoare «schița de arhitectură». Relația este de mare distanțare și totuși între «post factum» și «ante factum» se întinde o punte comunitară. În schița de arhitectură, PREZENȚA își încearcă ivirea în cămașa albă și virginală a imaginii, pi pîire și ezitare, De aici, probabil, se trage și nevoia noastră de a păstra și iu schița și ruina de arhitectură. Schița anunță PREZENȚA, iar ruina fosforează amintirea ei. Nesuferitul Cronos nu poate ataca lacom și corosiv decît EVIDENȚA construcției, dar niciodată PREZENȚA intrată în PERMANENȚĂ . . . De ce ? . Simplu, pentru că veșnicia este termen spațial.

O lume de basm . . . într-adevăr ființa formei este tinerețe fără bătrînețe

Conf. arh. ANTON DÂMBOIAN

DESPRE TEORIE

«Arhitectura este imaginea cea mai perfectă a armoniei unitare, în care simbolul și utilul, totul și amănuntul, materia și concepția, omul și proporția, sufletul și ritmul, se regăsesc în armonie.»

G. M. CANTACUZINO

Arhitectura reprezintă societatea în care s-a născut, relațiile societății, simbolul lor, stadiul tehnicității, ordinea, orientarea valorilor, spiritualitatea reală sau dorită. În același timp, legitimează societatea și transformă mentalitatea acesteia.

Întotdeauna, teoriile au reprezentat un stîlp de rezistență al creației — la Bauhaus, la De Stijl, pentru avangarda sovietică, ca și pentru opera lui Le Corbusier.

În momentul de față, situația s-a schimbat, în aparență doar, întrucît nici acum nu ducem lipsa demersurilor teoretice. Își fac apariția zeci de articole cu conținut teoretic, dar, în tezele lansate, se strecoară permanent îndoiala, nesiguranța, deși tonul multora se vrea cît se poate de sigur.

Cea de a XII-a Bienală de Arhitectură de la Paris s-a desfășurat sub forma unei anchete «La modernité ou l'esprit du temps» (Modernitatea sau spiritul vremii), spirit al vremii cu metafore obișnuite și modernitate cu finalități ambivalente, titluri, deci, care în sine exprimă o nesiguranță.

Este necesar să ne gîndim la un fel de «tăietură» în arhitectura contemporană, pentru a fi lămuriți cu această stare specifică de lucruri.

Creațiile grupului Site, Foster, precum și cele ale lui Lucien Kroll, se înscriu într-o secțiune de acest gen: modern și tradițional, curat înțelese, dau naștere, acum, la *actual* și la *retro*, între care contradicția nu mai este hotărîtoare.

Din epoca modernă, pășim în epoca simulării, cînd nimic nu mai e *modern*, ci doar *contemporan*. Cu alte cuvinte., orice arhitecturi posibile pot coexista. Sensul lui «modern» se mai păstrează în *modă*, în vreme ce, în alte domenii, doar nostalgic ar putea să mai apară. Este o naivitate, deci, să mai vorbim despre paradigma modernității. Este o recunoaștere reală și tristă.

Oricărui obiect vrem să-i dăm acea reprezentare ce corespunde esenței sale. Dorim s-o facem într-atît de perfect, încît lumea creației noastre să iradieze din interior. Rădăcinile le aflăm încă în epoca iluminismului pentru că, de fapt, atunci s-a născut marea aspirație a omenirii — raționalismul, forță demiurgică. Nu e de mirare că, atît de des, se face paralela între teoria avangardistă în arhitectură și practica arhitecturii revoluționare franceze, crezul geometric și idealismul utopic.

Oricît dorea arhitectura modernă să nege tradiția, n-a putut să se rupă de moștenirea clasicismului raționalist, de acel crez că ordinea universului poate fi înglobată/modelată și în arhitectură, că universul conceput (creat) poate fi încadrat, ordonat, măsurat, ordonat, în sisteme de proporții și în formule corelative raționale. Spiritul lui Platon și Pitagora n-a dispărut.

Arhitectura modernă avea probleme de rezolvat, în toate țările. Exceptînd cîteva cazuri geniale, majoritatea construcțiilor erau nereușite, față de construcțiile similare ale unor epoci mai vechi. Bineînțeles, explicațiile sînt ambivalente — fie pentru că arhitectul nu știa cum să facă o astfel de construcție, fie pentru că, din societate, lipsea puterea simbolizatoare a clădirii monumentale cu destinație socială. Evident, că raționalismul excesiv al artei moderne, prin purismul lui, ar fi putut face cu greu față, deoarece repetarea, mecanică, izolată, a formelor de bază ale geometriei — cuburi, dreptunghiuri, cilindri, curbe parabolice, forme sferice —, prin sintetismul acestora, e necorespunzătoare. Numai combinațiile lor constructive și aditive au putut fi viabile.

Mai mulți sînt cei care au ridicat problema — precum Bruno Zevi — a criticării școlii de la Bauhaus pentru că a eliminat «istoria arhitecturii» și, astfel, a eliminat limbajul istoric al arhitecturii, trebuind să vină cu un nou limbaj, cu noi tehnologii ale arhitecturii, lucru pe care nu l-a realizat.

Era necesar ca arta modernă funcționalistă, prin sterilitatea și schematismul ei și prin simplificare pînă la pierderea sensului, să ducă la o reacție pe planul arhitecturii. Despre Mies van der Rohe, s-a spus că «face clădiri minunate, pentru că ignoră multe aspecte ale unei clădiri».

Arhitectura funcțională și raționalistă a folosit pînă la absurd ideea constructivismului și se părea că victoria lui este inevitabilă. Geometrizînd și abstractizînd și înclinînd spre purismul premodern, arhitectura lui Gaudi rămîne un «curiosum» arhitectural, iar arhitectura organică, prin Wright, devine periferică, subiectivist-poetică, de un romantism nostalgic.

Ordinea construită, cea raționalistă, contrazicînd pe cea spontană, fără legi matematizate, bazată pe întîmplător, nu este absolută, căci raționalismul obiectiv purta, în sine, întotdeauna, elemente neraționaliste, marcate de subiectivism. Rezultatul poate să ni se pară haotic, dar, prin micile decizii (opțiuni), se naște o mai subtilă și mai eficace geometrie. Deciziile mici converg, atrag, în loc să facă loc unei concepții centraliste căreia să i se supună. De aici, e numai un pas pînă la apologia orașului periferic, la nostalgia și mistificarea periferiei, a *orașului-natură*, care s-a născut ca și natura, precum buruienile, datorită omului care a acționat ca o ființă a naturii, dintr-o necesitate biologică. Peisajul orașului periferic rămîne, în esență, la nivelul de dat-al-naturii. *Non-orașului* Cartei din Atena, i se opune, astăzi, centrul istoric al vechilor orașe — «piazza» italienească, despre care vorbea Robert Venturi.

Vidului spațial din «Ville radieuse», i se opune spațiul, puternic, scenografic, al zonelor (piețelor) tradiționale, bogate în simboluri multiple și deseori contradictorii. În «Vers une architecture», Le Corbusier spunea: «Cărările pentru măgari șerpuiesc după mersul, în meandre, al animalelor. Dar oamenii au scopuri, deci căile lor trebuie să fie drepte».

Kisho Kurokawa, însă, în a sa «Arhitectură a simbiozei», afirmă: «Aș dori să contrazic aceasta, spunînd: ființele umane își găsesc drumul în viață, prin schimbări de direcție, zigzaguri și ocolișuri, de aceea căile lor nu trebuie să fie nici o dată drepte». Față de această concepție, urbanistica modernă se ridică cu vehemență, atacurile argumentate ale CIAM[1] și ale CIRPAC[2] ridicînd urbanistica la rangul de necesitate.

Pentru simbolizare, este absolut necesar un aparat semantic care să redea conținuturi diferențiate, aparat înzestrat cu articulații mai voalate, un limbaj arhitectural adecvat, căruia s-a încercat să i se creeze un lexic. Pentru a reînnoi limbajul arhitecturii, pentru a-l contemporaneiza, acesta trebuie să poarte cu sine valorile simbolice ale societății respective, să oglindească, cu deplină fidelitate, posibilitățile/capacitățile ei tehnice și mecanice.

Totodată, el trebuie să fie, conceptual, unitar. În diferitele perioade istorice, limbajul arhitectural a preluat și adaptat — de la epocile trecute — formulările și exprimările de care avea nevoie, învelindu-le în concepte noi. Pe de altă parte, el s-a îmbogățit elemente născute din tehnica epocii noi și din noua sensibilita Acest lucru s-a petrecut, atît în perioada romană, în cea goti și barocă, cît și — într-un fel — în Sezession.

Arhitectura modernă, însă, cu excesivul ei purism cu exprimăr ei lapidare nu a creat acele mici *nuanțe* de limbaj architectural a gonit, în același timp, și aparatura formal-istorică.

În momentul de față, în opoziție cu modelul purist, se poa vorbi, în esență, de două tendințe.

Cea dintîi — propusă de Robert Venturi — este înrudită *pop-art*-ul, în care societatea de consum, își are simbolul ei. Adi prin folosirea mecanismelor simbolizatoare, se realizează prelucrar semantică a arhitecturii. Reclama reflectă analogia arhitectu stereotipe cu pseudomitul, cu pseudoritualurile, cu convenții vizuale, care, împreună cu aparatul semantic, devin o parcelă, porțiune, a concepției manieriste.

A doua tendință, cea postmodernă, face apel la formele istoric sistemul de simbolizare al acestei arhitecturi fiind exprimat pri istorism, iar — ca modalitate de joncțiune superioară — fiin neoeclectică.

Numai că arhitectura raționalistă și funcționalistă nu și-a epuiz încă toate resursele și energiile sale. Ea poate să-și depășească lim tele, îndemnîndu-ne — pentru a-l cita din nou pe Kisho Kurok wa — «. . . să încercăm, acum, să refacem ce s-a pierdut».

Ce ar putea să facă teoria? Să ne invite la reflecție profundă as pra sensului politic și al tradiției. Edificiile rămîn podoaba inest mabilă a unei țări, atrăgînd interesul oamenilor, stimulînd turismu schimbul de idei și de bunuri. Ele, edificiile și asocierile lor în ansan bluri, substanțializează orgoliul constructiv al unei nații și întăre dragostea poporului pentru matca sa.

Arh. ADRIAN SPIRESC

Note

1. CIAM — Congresele Internaționale de Arhitectură Modern Primul s-a desfășurat în 1928. În două perioade importante, 1930-1934 și 1950—1955, CIAM au constituit principalele instrument prin care ideile arhitecturii și construcției moderne a orașelor a fost promovate în întreaga lume

2. CIRPAC — Comitetul Internațional pentru Rezolvarea Pro bemelor Arhitecturii Contemporane, constituit în urma celui d al doilea CIAM din 1929, la Frankfurt.

Anul Internațional al Tineretului 1985

MIMESIS ÎN ARHITECTURĂ

Prezentăm, într-o formă restrînsă, conținutul comunicării « Mimesis în arhitectură » susținută la Bienala de Arhitectură « INTERARCH'85 » de la Sofia, de către studenții-arhitecți Anca Poenaru și Radu Culica, îndrumați de asistent universitar arh. Virginia Georgescu. Comunicarea a fost însoțită de diapozitive după o serie de proiecte cu tema « Centru de Artă Modernă pe Calea Victoriei din București » ale studenților anului V din IAIM și a fost onorată cu Diplomă de participare la INTERARCH '85.

În imaginile alăturate, pot fi identificați autorii proiectelor, precum și cei ai comunicării, prezentate la Sofia.

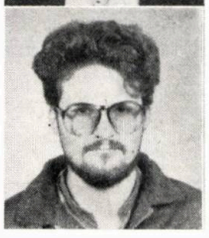

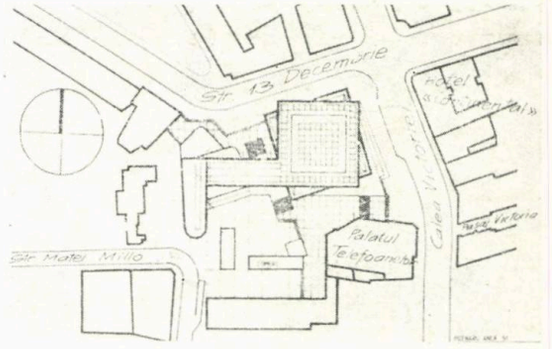

1

Rîndul de sus: studenții-arhitecți RODICA PACIOGA, CORINA GĂMAN, ANDREEA GEORGESCU, MARIANA LECCA, IRINA POPA, SZERVACZIUS LÁSZLO
Rîndul de jos: studenții-arhitecți ANGELA BREBE, ANCA POENARU, asistent universitar arh. VIRGINIA GEORGESCU, stud. arh. RADU CULICA
În imagini separate: studenții-arhitecți LUCIAN GHIȘE, ALEXANDRU ABRAHAM

Studiul temei « Centru de artă modernă pe Calea Victoriei » a relevat necesitatea unei inițiale abordări teoretice a problemelor inserției unui obiect de arhitectură într-un context valoros (în acest caz, amplasamentul fostului Teatru Național, loc cu multiple semnificații în istoria politică și culturală a Bucureștiului). Pentru percepția, prelucrarea și reflectarea valorilor existente (valori arhitecturale, dar și ale tradiției), am propus studenților, în cadrul orelor de atelier, ideea de *mimesis în arhitectură*, de creație a arhitecturii inspirată din realitate, care nu este imitare sau transfer ci un mod de activitate spirituală care recreează realitatea și semnifică noi valori de arhitectură. Realitatea locului, din punctul nostru de vedere, este dată de focarul de tradiție urbană existent, cu elementele recognoscibile tematic și simbolic.

Asistent arh. VIRGINIA GEORGESCU

Încercăm — în articolul de față — să prezentăm unele dintre preocupările școlii de arhitectură de la București, preocupări vizînd un domeniu controversat: cel al expresivității arhitecturale. De ce *mimesis?* Se impun unele precizări. Arhitectura, ca artă, nu urmărește reflectarea realității (conform sensurilor date *mimesis*-ului, de la Aristotel la Lukacs), deși, după cum se știe, ea este puternic înrădăcinată în realitate și acoperă o extrem de largă arie de cerințe importante, vitale, ale societății și individului.

Accepțiunea pe care o dăm « *mimesis-ului în arhitectură* » este aceea de « referire sensibilă » la context cu finalitate în creație, de utilizare a elementelor realității construite a unui loc, transfigurate artistic, astfel încît noua realitate concepută să exprime și acest proces de metamorfozare a valorilor existentului.

În această perspectivă, în cadrul temei « *Muzeu de artă modernă pe calea Victoriei din București* » pentru anul V de studii, a fost relevată multitudinea aspectelor legate de inserția unui obiect de arhitectură într-un cadru urban cu elemente valoroase.

« Dacă arhitectura, orașul, sînt realizări umane, prin excelență ele sînt opere de artă ». Sensul afirmației lui Aldo Rossi este că această formă de artă, peisajul urban luat în globalitate dar și în context, este reprezentată de acțiunea cotidiană a individului, a efectului său social.

Pentru București, Calea Victoriei este o importantă și reprezentativă arteră. Originile ei sînt reperabile în secolul al XVI-lea cu cîteva modificări nesemnificative; traseul inițial sinuos, existența unor alveole, prospectul îngust cu perspective limitate, caracterul intens pietonal, rezultat din situarea în raport cu zone importante ale centrului orașului, din prezența unor pasaje comerciale cu magazine și ateliere diverse, toate acestea sînt elemente validate de tradiție. Iată, deci, informații care au suscitat interesul și au determinat direcții de studiu pentru configurațiile spațiale ale programului muzeu de artă modernă.

Analizînd calitatea proiectelor, expresivitatea arhitecturală din perspectiva «mimesistă», se pot releva atitudini diferite.

CENTRU DE ARTĂ MODERNĂ PE CALEA VICTORIEI DIN BUCUREȘTI

Suita proiectelor prezentate — ca material însoțitor ilustrativ — la comunicarea « MIMESIS ÎN ARHITECTURĂ » susținută la Bienala Internațională de Arhitectură « INTERARCH '85 » de la Sofia și distinsă cu diplomă de participare
Propunerea stud.-arh. ANCA POENARU: 1. PLAN DE SITUAȚIE — 2. PLAN CARACTERISTIC: *1. Expoate bidimensionale luminate zenital — 2. Vitrine cu lumină brizantă — 3. Nivel de birouri al centrului de cercetări* 3. SECȚIUNE PRIN MUZEU 4. FAȚADELE DINSPRE CALEA VICTORIEI ȘI DINSPRE STRADA MATEI MILLO

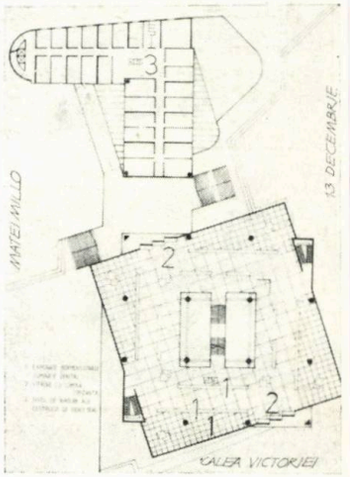

2

3

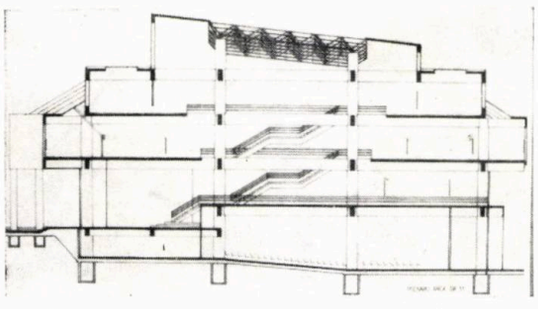

4

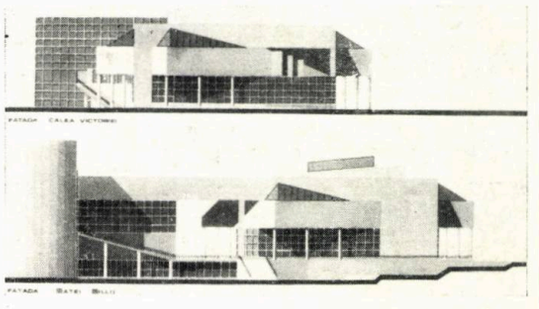

Astfel, se remarcă preocupări pentru introducerea unui limbaj formal de factură contemporană cu aluzie la spiritul formelor predominante și în special la cele două construcții valoroase din zonă: Palatul Telefoanelor (deceniul 3 al secolului) și Hotelul « Continental », eclectism caracteristic orașului secolului al XIX-lea.

Rezultatul este reflectarea trecutului într-o nouă construcție, demonstrînd perenitatea unor valori ale creației arhitecturale, dar și metamorfoza datorată evoluției culturale.

Referirile la expresivitatea arhitecturală a unor monumente din trecut pot parcurge o gamă nuanțată de atitudini, de la celebrare la ironie.

Tot ceea ce ne înconjoară, obiecte și evenimente, își găsește reprezentarea vizuală în gîndirea noastră; ne reprezentăm realitatea obiectivă, dar realitatea ne reprezintă. Astfel, arhitectura poate exprima o mare diversitate de opțiuni pentru valorile existente, dar pentru ca obiectul de arhitectură creat să primească statutul de operă de artă se vor releva valorile culturale reprezentative. Insistăm asupra acestei idei, întrucît arhitectura contemporană are de multe ori un simbolism arbitrar. Cei ce înclină către un simbolism esoteric, exotic, produc, adesea, arhitecturi bizare, de un pitoresc straniu, de fapt cu insuficiente referințe la elementele contextului cultural.

O altă atitudine, în poziție cu contextul de data aceasta, se remarcă în concepția unor « monumente în sine » reducînd pînă la dispariție valorile contextului. Considerăm că prin acest demers este negată aprioric valoarea culturală a obiectului de arhitectură, valoare ce se poate constitui numai în relațiile de continuitate ale procesului de evoluție culturală în cazul dat.

Am numit acest tip de proiect « contramonument ». Punctele de plecare pentru o astfel de atitudine sînt diferite, dar ele reprezintă tentativa (în cazul unor programe deosebite) de a reformula imaginea acreditată a unui tip de program, muzeu de artă în acest studiu, prin intermediul inovației morfologice sau sintactice. În cazul în care implantarea nu se face într-un context valoros, se poate considera concepția unei astfel de arhitecturi-manifest, pozitivă, deoarece se constituie în momente de discontinuitate ale programului, acuzînd osificarea expresiei de arhitectură.

O ultimă atitudine remarcată este aceea de « mimetism ». S poate vorbi despre mimetism, atunci cînd arhitectura se apropi de formele naturale, le copiază sau, ca în cazul nostru, cînd realitatea construită a contextului este calchiată ori cînd arhitectur propusă se constituie dintr-o însumare de elemente de limb la modă.

În cazul proiectelor analizate, pot fi relevate citate istorice sa de postmodernism.

Fără a epuiza problemele și fără intenția de a avansa o concluz (proiectele prezentate reprezintă concluzii posibile), analiza pr pusă din perspectiva « mimesistă » relevă necesitatea formulăr arhitecturii, capabile să răspundă pluralității problemelor un culturi și ale u n u i loc, subliniind dimensiunea lor simbolic

Stud. arh. ANCA POENARU
Stud. arh. RADU CULICA
Asist. arh. VIRGINIA GEORGESC

5

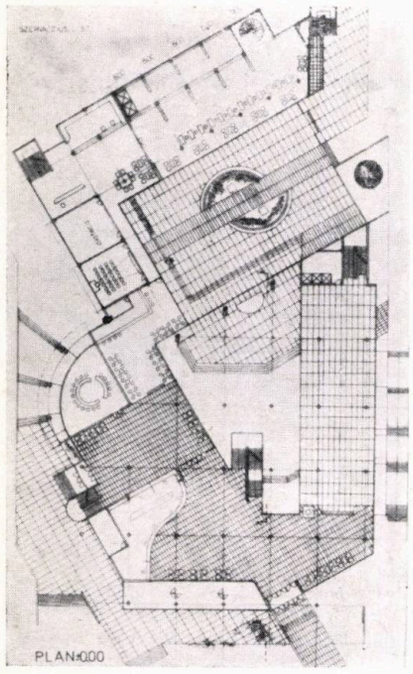

6

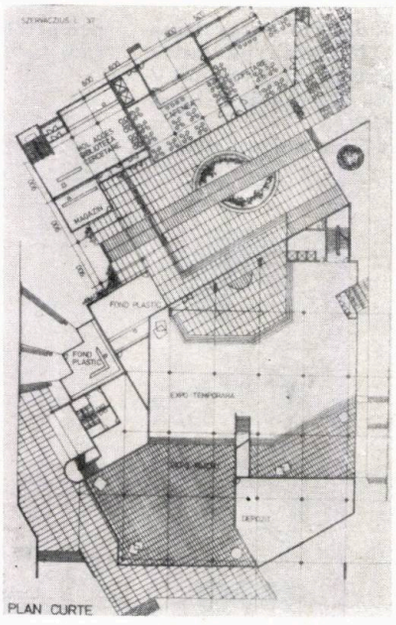

9

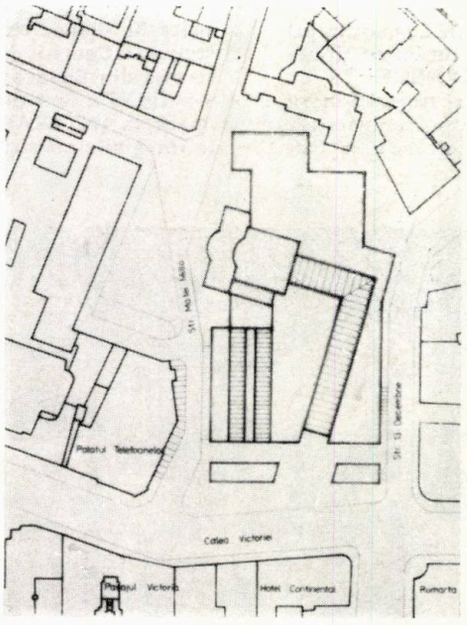

10

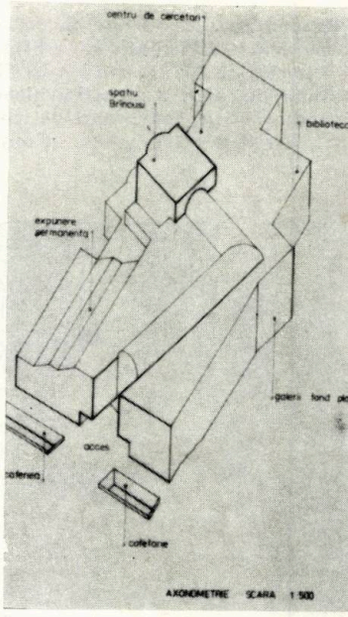

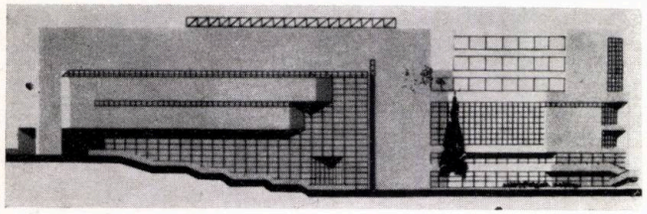

7

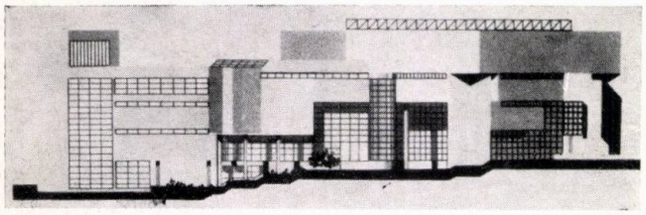

8

Propunerea stud.-arh. LASZLO SZERVACZIUS: 5. PLAN COTA +000
6. PLAN LA NIVELUL CURȚII INTERIOARE — PASAJ 7, 8, FAȚADE SPRE STRADA 13 DECEMBRIE ȘI SPRE STRADA MATEI MILLO

11

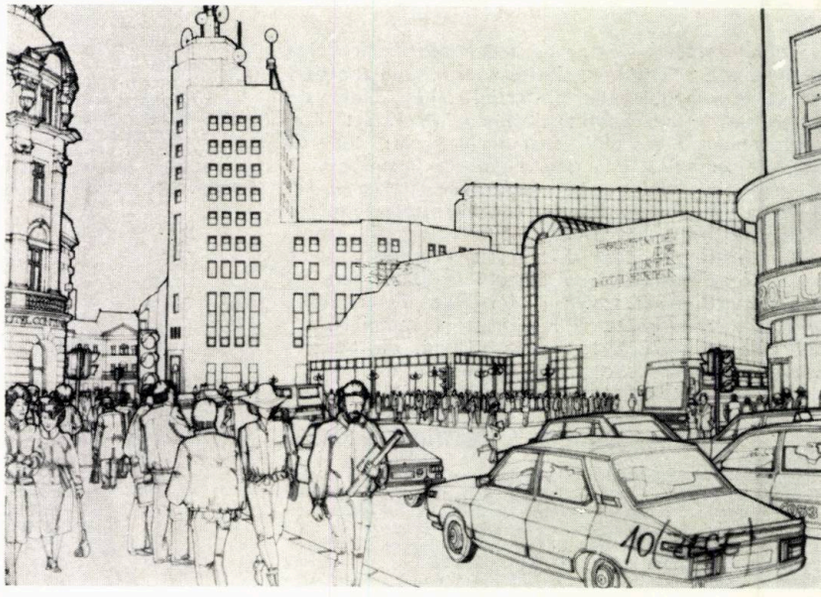

Propunerea stud.-arh. MARIANA LECCA: 9. PLAN DE SITUAȚIE 10. AXONOMETRIE 11. PERSPECTIVĂ 12, 13. PLAN PARTER (*în dreapta intrarea din Calea Victoriei*), SECȚIUNE TRANSVERSALĂ

12

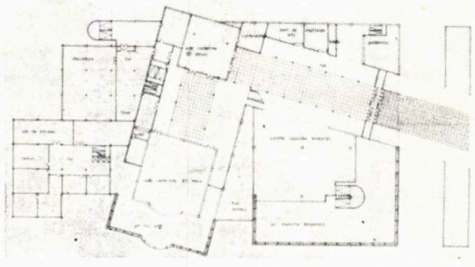

13

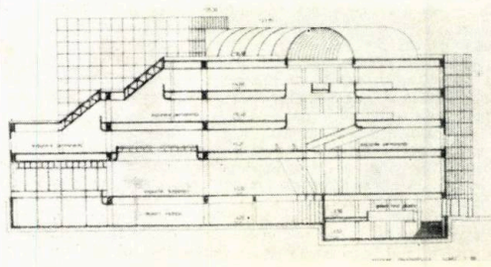

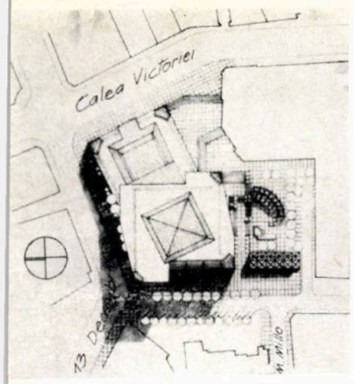

14

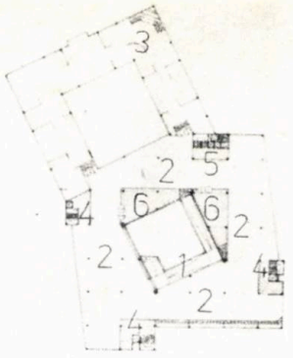

15

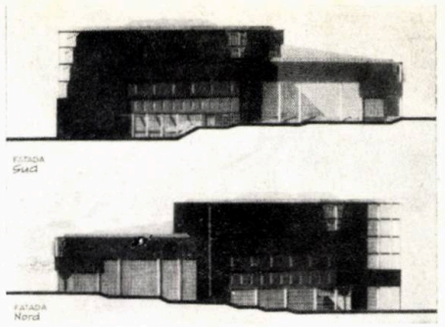

17

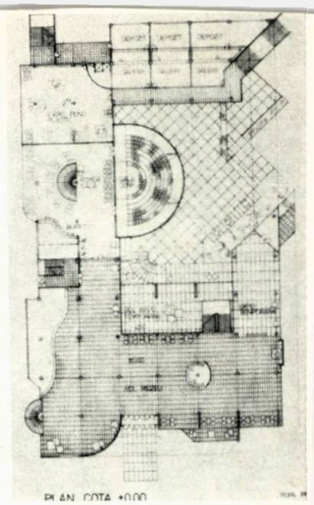

18

Propunerea stud.-arh. RODICA PACIOGA: 14. PLAN SITUAȚIE 15. PLAN LA NIVELUL MUZEULUI: *1. Rampe circuit de vizitare — 2. Spațiu de expunere — 3. Expoziții temporare — 4. Aprovizionare muzeu — 5. Coborîre — 6. Terase* 16. SECȚIUNE LONGITUDINALĂ 17. FAȚADE

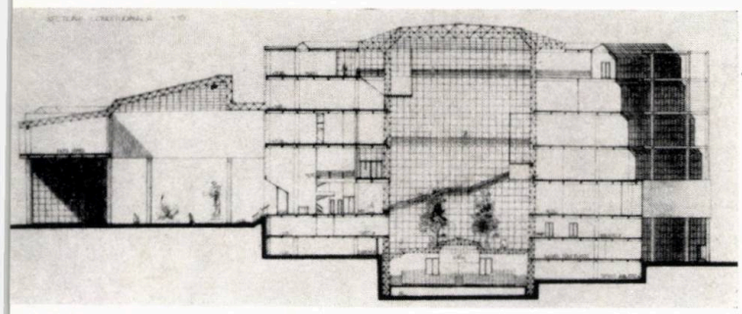

16

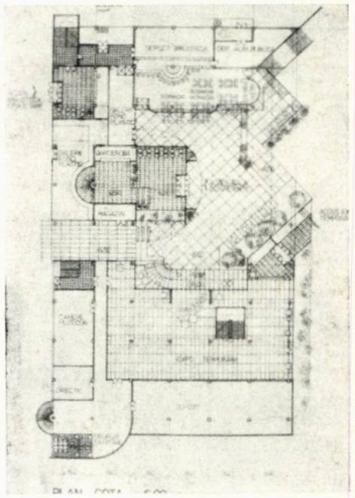

19

Propunerea stud.-arh. IRINA POPA: 18 PLAN LA COTA ± 000 19. PLAN LA COTA-6,00 20. FAȚADA SPRE STRADA 13 DECEMBRIE

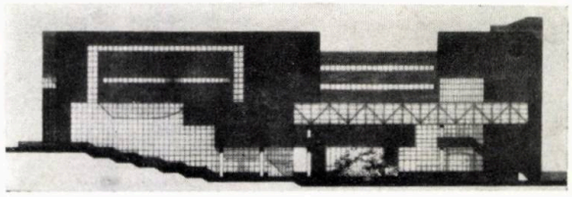

20

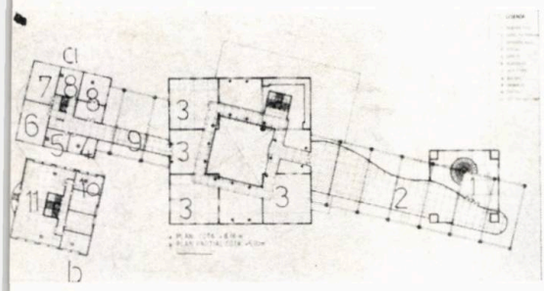

22

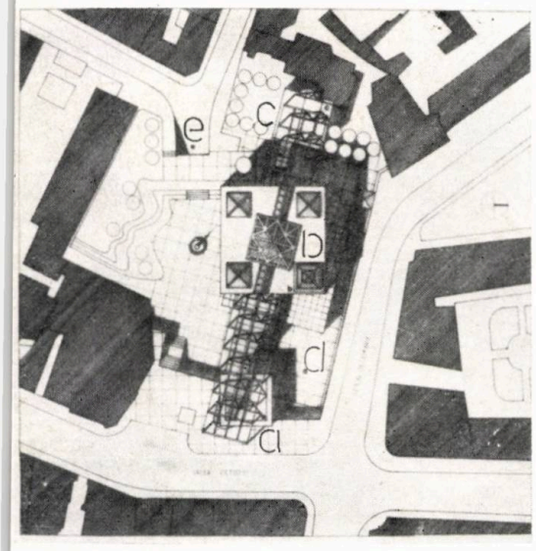

21

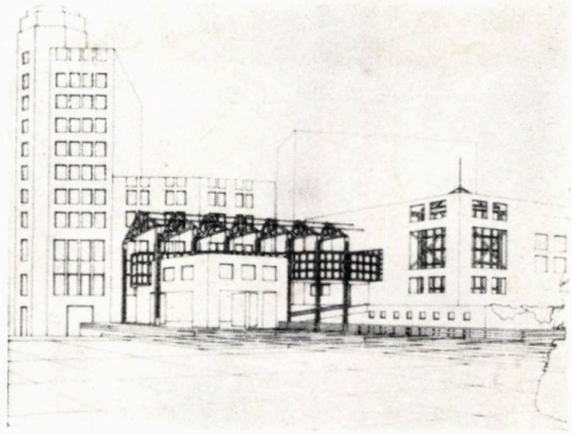

23

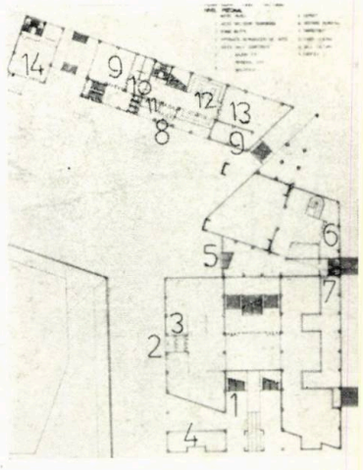

24

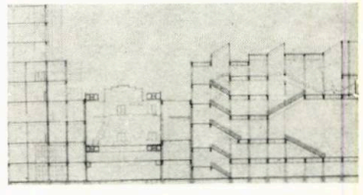

25

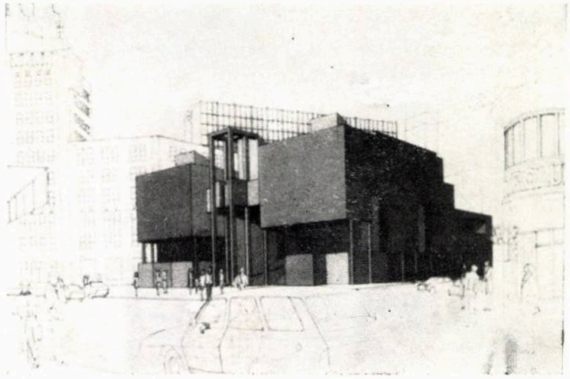

26

Propunerea stud.-arh. RADU CULICA: 21. PLAN DE SITUAȚIE: *a. Pavilion de acces — b. Galerie de Artă Modernă — c. Bibliotecă — d. Piață — e. Acces carosabil în parcajul subteran* 22. PLANURI MUZEU LA COTA + 8,00 (a) ȘI LA COTA + 5,00 (b): *1. Recepție expo — 2. Expoziție temporară — 3. Expunere muzeu — 4. Vestiar — 5. Direcțiune — 6. Muzeografi — 7. Sală studiu — 8. Ateliere — 9. Pasarelă — 10. Diatecă — 11. Lectură cărți rare* 23. PERSPECTIVĂ

Propunerea stud.-arh. ANGELA BREBE: 24. PLAN LA COTA + 7,93: *1. Acces muzeu — 2. Acces la expo temporară — 3. Bilete — 4. Stand reproduceri și cărți de artă — 5. Acces la sala de conferințe — 6. Acces la galeriile Fondului Plastic — 7. Acces personal la Galeriile Fondului Plastic — 8. Acces bibliotecă — 9. Depozit — 10. Vestiare personal — 11. Garderobă — 12. Fișier general — 13. Sală de lectură — 14. Cafenea* 25. SECȚIUNE 26. PERSPECTIVĂ

→

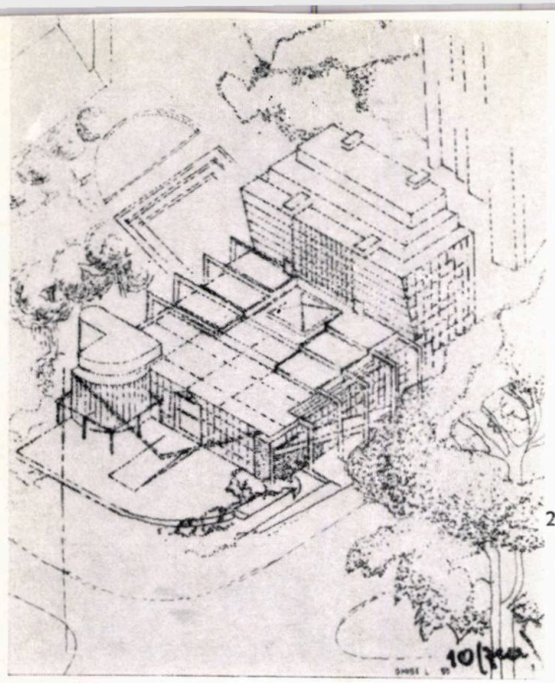

28

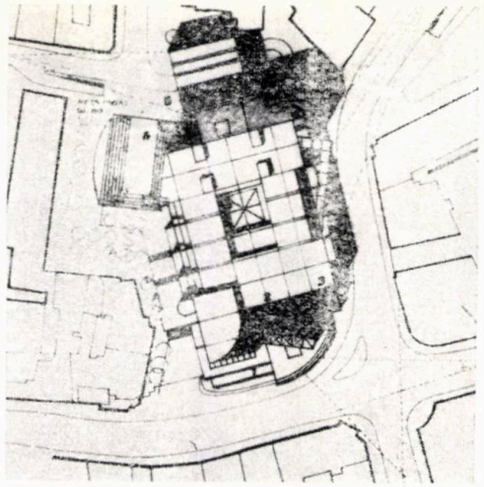

27

Propunerea stud.-arh. ANDREEA GEORGESCU: 31. PLAN COT + 18,00 32. 33. FAȚADE SPRE STRADA MATEI MILLO ȘI SPR CALEA VICTORIEI 34. PERSPECTIVĂ

Propunerea stud.-arh. LUCIAN GHISE: 27. PLAN SITUAȚIE 28. AXONOMETRIE 29. PLAN LA NIVELUL INTRĂRII *(în dreapta Calea Victoriei)* 30. FAȚADĂ LA CALEA VICTORIEI

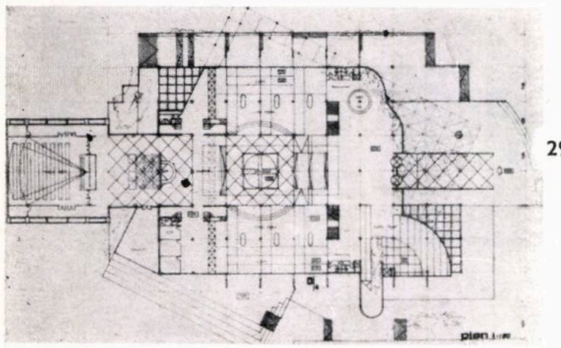

29

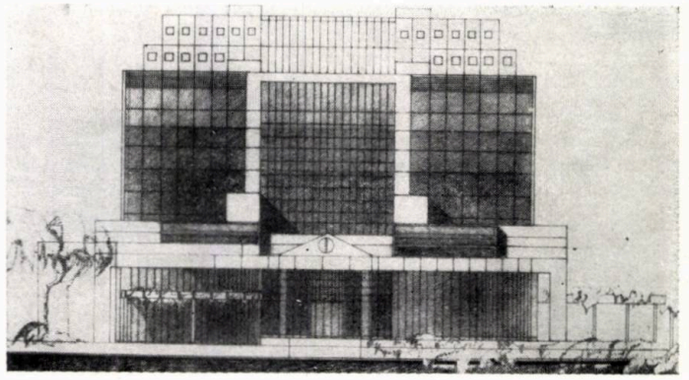

30

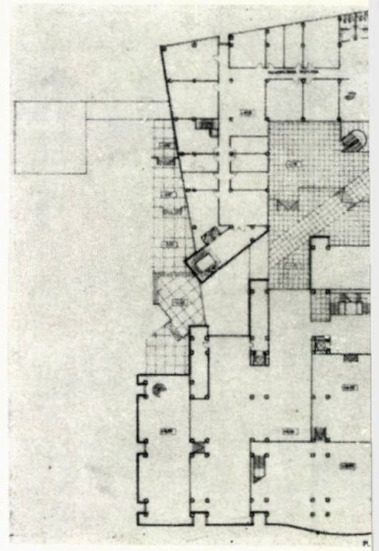

31

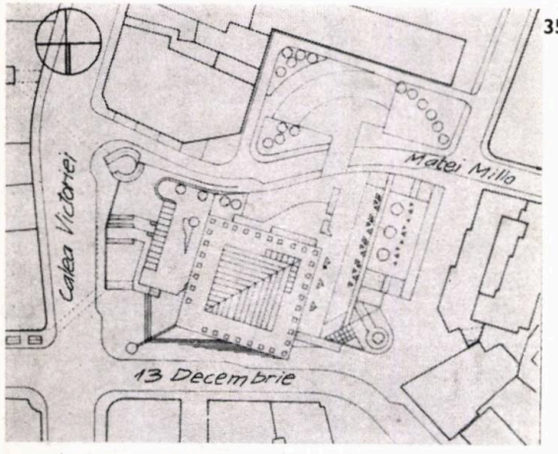

35

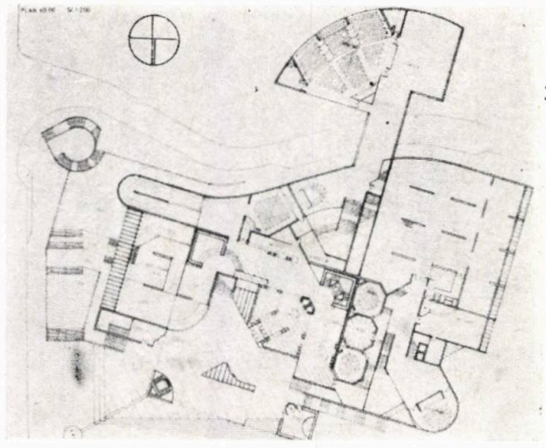

36

Propunerea stud.-arh. ALEXANDRU ABRAHANM: 35. PLAN DE SITUAȚIE 36. PLAN COTA ± 0,00 *(Calea Victoriei în stînga)* — 37. SECȚIUNE CARACTERISTICĂ 38, 39. FAȚADE SPRE CALEA VICTORIEI ȘI SPRE VEST

Propunerea stud.-arh. CORINA GĂMAN: 40. PLAN NIVEL INTRARE *1. Intrare muzeu — 2. Bufet — 3. Fond Plastic — 4. Intrare bibliotecă — 5. Săli lectură — 6. Garderobă — 7. Cărți, pliante reproducer de artă — 8. Grup sanitar vizitatori* 41. SECȚIUNE: *1. Intrare muzeu — 2. Fondul Plastic — 3. Depozit vizibil — 4. Subsol cu gara*

38

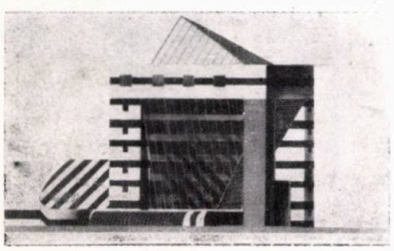

39

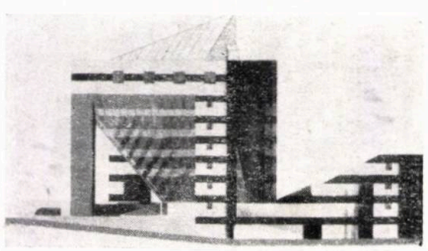

37

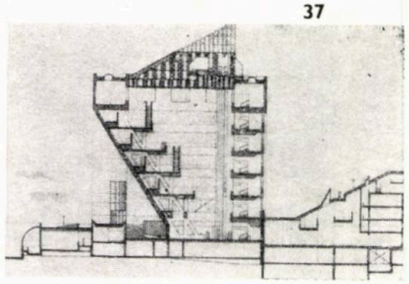

41

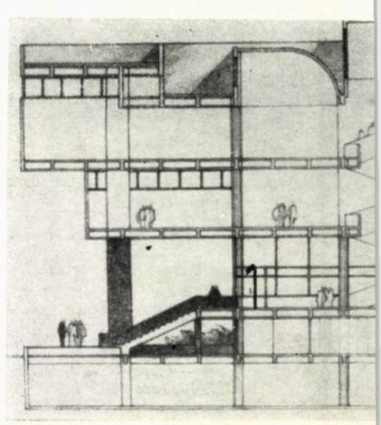

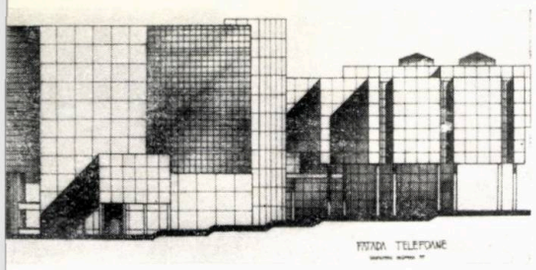

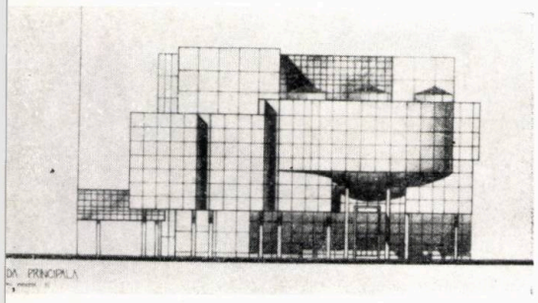

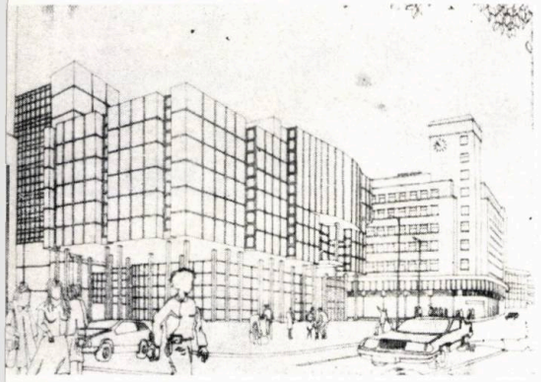

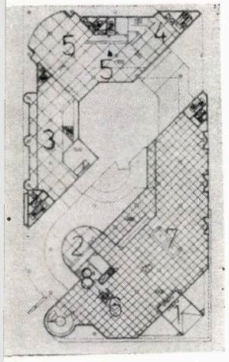

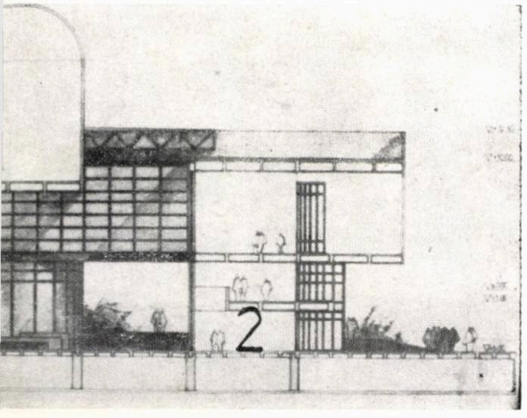

AMBASADA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA LA NEW DELHI, INDIA

—proiect de diplomă 1985—

Student-arhitect: RADU CĂTUȘANU
Profesor îndrumător: lector universitar arh. MIRCEA OCHINCIUC
Consultanțe tehnice: dr. ing. TRAIAN POPP, dr. arh. MARIUS SMIGELSCHI
Consultant Ministerul de Externe: ing. DIONISIE HALUNGA

Arh. RADU CĂTUȘANU

● Născut la 9 decembrie 1952, în București
● Absolvent al Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» din București, în 1985
● Format în anii studenției, în atelierele prof. em. dr. arh. CEZAR LĂZĂRESCU, lector universitar arh. ZOLTAN TAKACS, conf. arh. ION RESSU, lector universitar arh. GRAZIELLA HALMAGIU, asistent universitar arh. CONSTANTIN BURCĂ, având ca îndrumător la diplomă pe lector universitar arh. MIRCEA OCHINCIUC
● Absolvent, în 1974, al Școlii Tehnice de Arhitectură și Construcția Orașelor —STACO— București, unde a avut ca profesori pe arhitecții VIRGIL ICONARU, PAUL FOCȘA, HORIA CONSTANTINESCU ș. a., la secția arhitectură de interior, design, mobilier și decorații

● Absolvent al Școlii Populare de Artă, secția pictură, clasa profesor NICOLAE IORGA, în 1982

● A participat la toate sesiunile de comunicări științifice studențești din facultate, precum și la sesiunea pe țară de la Tîrgu Mureș din 1982, cu lucrarea «Arhitectura centralelor nucleare», îndrumători profesorii arh. CONSTANTIN ENACHE și ing. ALEXANDRU CIȘMIGIU

● Participă cu lucrări de artă plastică, între 1979—1985, la expozițiile colective din facultate, fiind medaliat în faza republicană din 1982 a Festivalului Național Cîntare României.

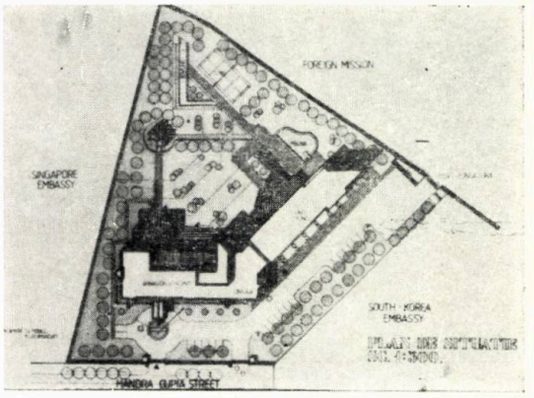

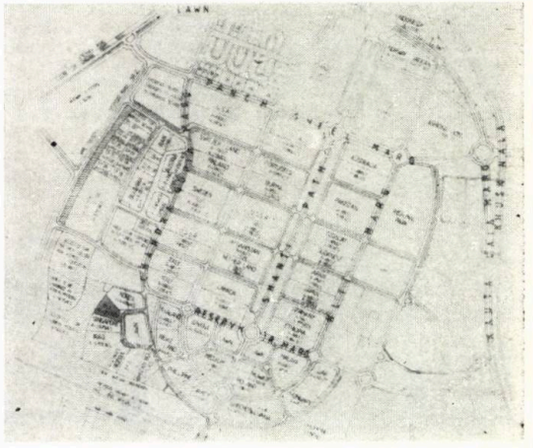

Programul viitoarei ambasade a țării noastre în capitala Indiei — New Delhi — cuprinde, în afara funcțiunilor obișnuite — consulat, ambasadă, agenție economico-comercială —, o sală polivalentă, pentru reuniuni, film, concerte și expoziții, un club al diplomaților români, precum și locuințe cu dotările aferente.

Lotul repartizat ambasadei noastre este de aproximativ 10 000 m², având o cădere de circa 1,50 m spre interior. Forma lotului, vecină-

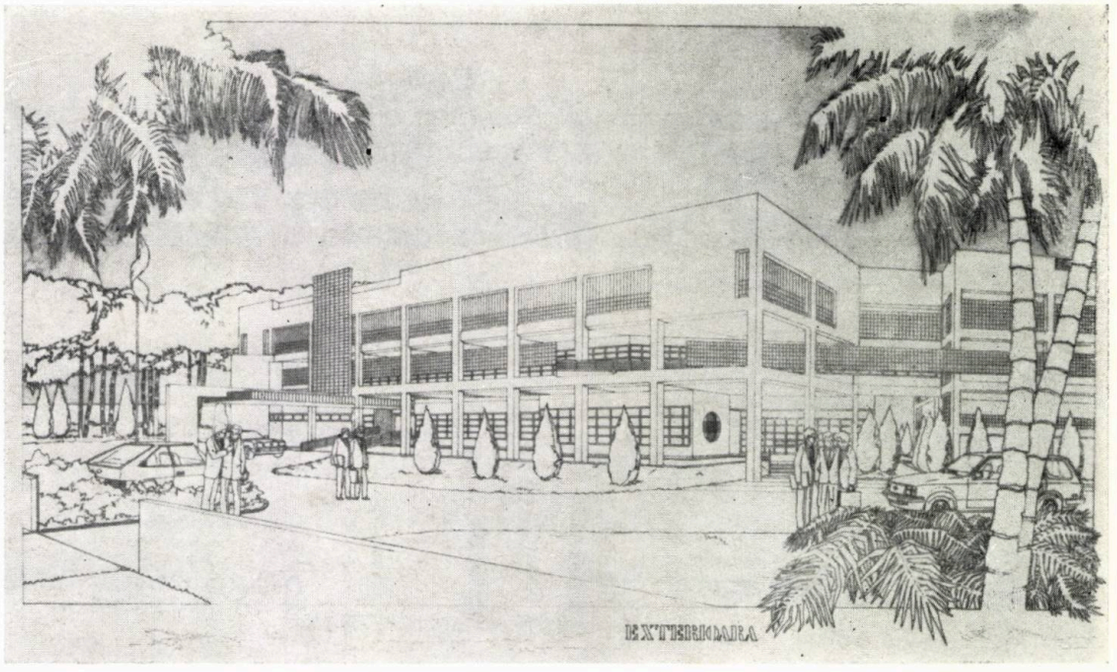

→

tățile, prezența unei fundături ca acces de serviciu, orientarea indiferentă la tropice în raport cu punctele cardinale, frontul de 90 m la stradă avînd în față un LOWN cu vegetație bogată, precum și circulația pe stînga, toate acestea au determinat prezentarea unui volum dantelat, cu traforuri, cît mai lung la fațada principală și avînd accesul important cît mai îndepărtat de colțul străzii, accesul uzual fiind cel de la consulat și locuințe.

plastic și de climatizare. Accesul este, în același timp, subliniat și prin prezența, în același ax, a portdrapelului național, a punții de acces și a unei verticale generoase — traforul din armociment colorat, precum și a unei concavități realizate din profilit la intrare.

Copertina, de la pintenul din pastila verde pînă la jumătatea holului central, este tratată ca o fișie continuă, luminoasă, legînd exteriorul de interior în zona primirilor oficiale și fiind continuată,

în a doua jumătate a holului, printr-un luminator generc

Din holul central, se poate accede la sala polivalentă și la trei s loane de tratative, legate de consulat, precum și la două saloa speciale. În axul compoziției, se dezvoltă, în continuare, sufrager și anexele ei, legată prin terase de sala polivalentă și de club, ia printr-o alee, de un chioșc și de grădină. Toate aceste spații, urma unor modificări ușoare prevăzute prin proiect, pot deve

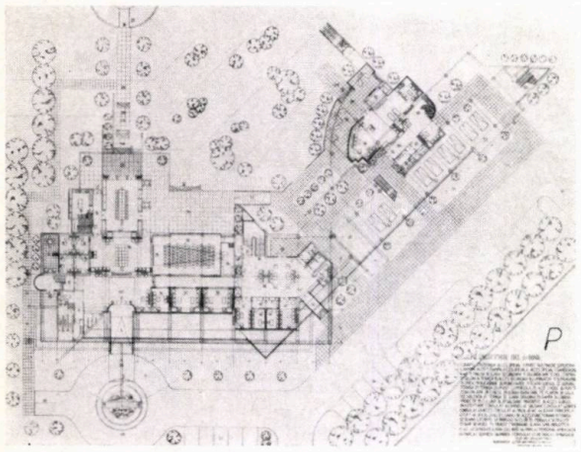

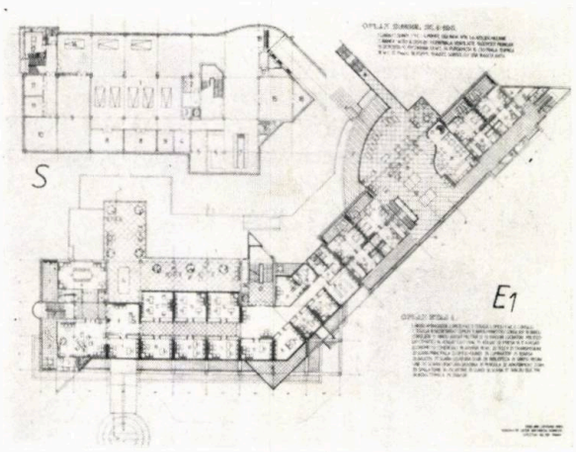

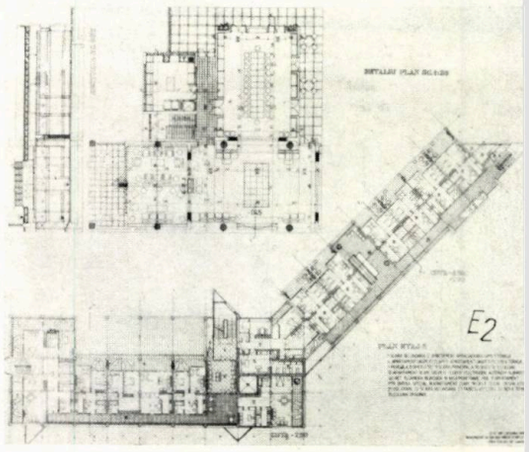

S-a procedat la o clară segregare a funcțiunilor, atît pe orizontală cît și pe verticală. La parter, se găsește consulatul, cu două birouri, centrul de documentare, două saloane mici și holul de așteptare, cu distribuție către etajul cu birouri și spre cel cu locuințe speciale. Tot aici, este amplasat și punctul de control, din care poate fi supravegheată curtea din față, accesul la subsol și cele două accese — pentru public și cel al funcționarilor —, precum și curtea din spate cu accesul la club și locuințe. De asemenea, tot de aici, poate fi supravegheat, prin monitoare TV, restul incintei.

Accesul la partea de reprezentare a ambasadei se face în jurul unei pastile verzi, pe o punte, deasupra unei oglinzi de apă, care înconjoară fațada principală și consulatul avînd deopotrivă rol

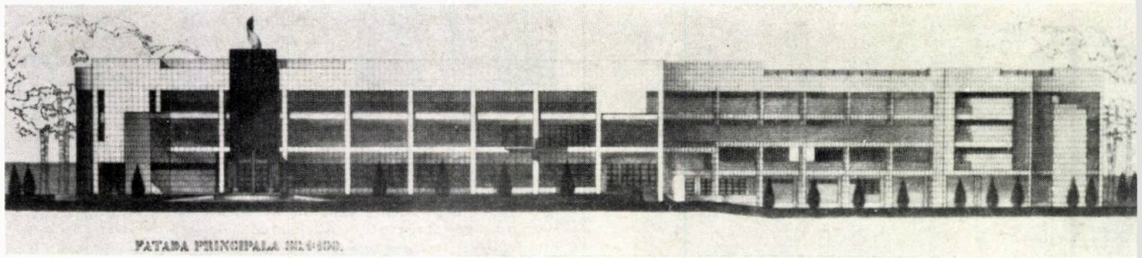

FAȚADA PRINCIPALĂ SC. 1:200.

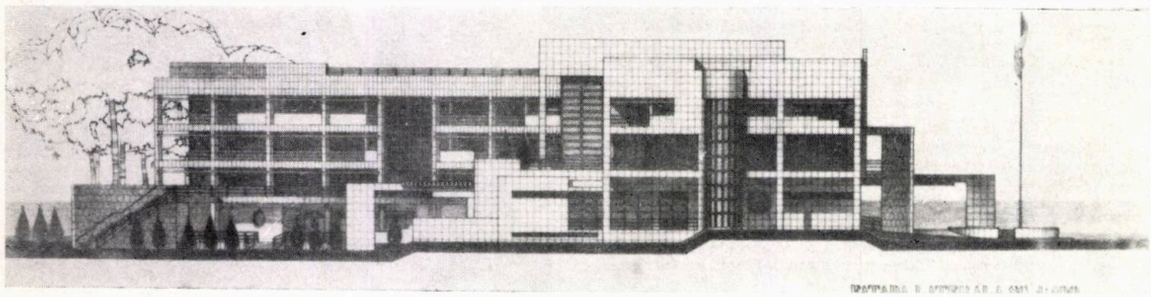

FAȚADA POSTERIOARĂ SC. 1:200.

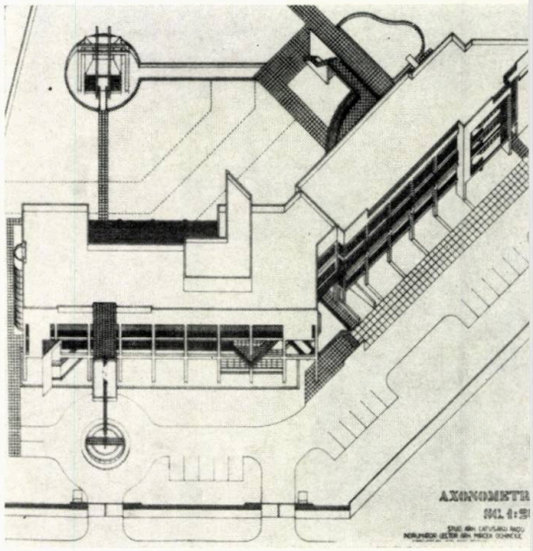

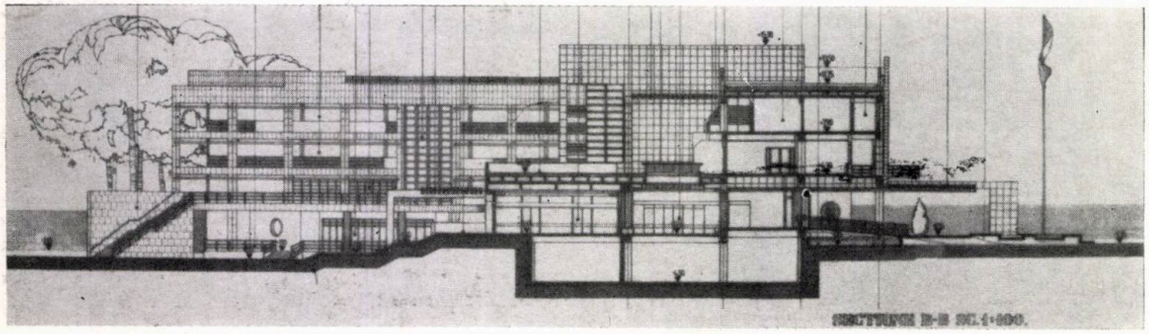

SECȚIUNE B-B SC. 1:200.

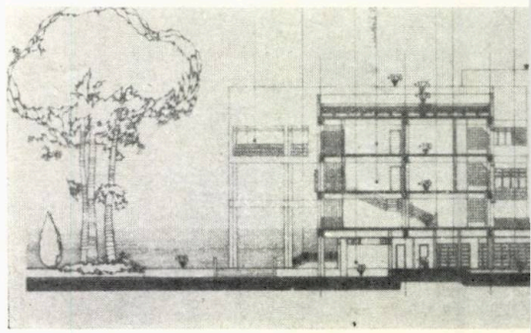

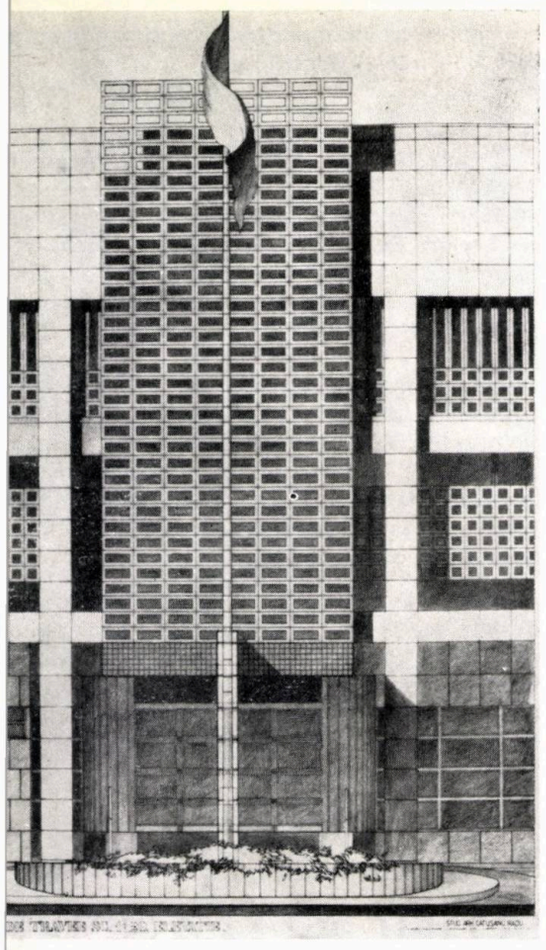

în mare spațiu, fluent, necesar unor manifestări mai ample.

La etajul I, se găsesc birourile, sala de consiliu, arhiva, încăperi cu destinație specială, iar, la etajul al II-lea, locuința ambasadorului, patru apartamente pentru oaspeți și o locuință specială. Celelalte locuințe sînt comasate în bara la 45° (față de volumul ambasadei) și au, în miezul lor, clubul, organizat pe două niveluri cu avînd TV, bar, bibliotecă, discuții, ping-pong, jocuri etc. De la terasa clubului, se poate coborî în zona piscinei, a grădinii și, respectiv, spre terenul de tenis și bowling.

Bara de locuințe primește în *sous pillotis* parcaje, iar patru garsoniere duble sînt organizate în regim hotelier.

Zona de reprezentare are centrală proprie de ventilație, iar toate celelalte încăperi au climatizatoare locale (de fereastră).

Volumetria este realizată din intersecția a două volume la 45°, cu continuitatea etajului I al ambasadei în etajul al II-lea al locuințelor. Articulațiile sînt subliniate, iar liniile de forță ale compoziției, închise și contrapunctate în jurul relației trafor—plin, orizontală—verticală, bară traforată-ramă.

Elementele morfologico-formale prezente în compoziție urmăresc surpriza, augumentată de necesitatea unor retrageri succesive de sus în jos, de prezența unei ample pergole în zona locuințelor și a terasei etajului I.

Alături de folosirea unor materiale și detalii necesare unei asemenea zone climatice și unui program de această factură — terase prevăzute cu planșeu dublu, ventilat, și dublu termoizolat, realizat din chesoane — toate intențiile au fost orientate spre buna funcționalitate a ansamblului și a flexibilității sale, spre satisfacerea unor necesități de strictă securitate, în intenția creării unei clădiri reprezentative, pentru misiunea diplomatică a țării noastre în India și perfect adecvate cerințelor și nevoilor celor ce o folosesc.

Arh. RADU CĂTUȘANU

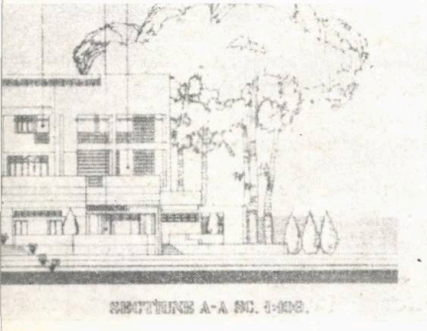

SECȚIUNE A-A SC. 1:100.

cercetarea studențească de arhitectură

CONTINUITATE ȘI DISCONTINUITATE ÎN CONSTRUCȚIA URBANĂ*

Student-arhitect
ANDREEA MARIA GEORGESCU

- Născută la 30 noiembrie 1960, în Brașov
- Studentă în anul VI al Institutului de Arhitectură «Ion Mincu» din București
- A beneficiat de pregătire în atelierele conduse de lector arh. Ștefan Scafa (anii I—II—III) și de prof. dr. arh. Romeo Belea (anii IV, V, VI)
- Are participări la sesiunea de comunicări și referate studențești, cu lucrări ce au fost recompensate cu mențiuni la nivel local
- Hobi — muzica și sportul.

Ne propunem a face o analiză a continuității urbane, pornind de la hiatusurile înregistrate ca fenomene frecvente în perioada erei industriale, continuînd cu prezentarea operațiilor de modernizare și integrare, absolut necesare în activitatea de proiectare contemporană. Subliniem rolul primordial al centrului istoric, ca punct de plecare spre asigurarea realizării unor ansambluri urbanistice închegate, firesc dezvoltate din etapele anterioare de construcție, de care se vor lega organic.

În final, ne propunem, ca studiu de caz, o succintă analiză a situației centrului istoric al Municipiului Brașov și problemelor pe care acesta le ridică în fața arhitecților, prin particularitățile sale.

Orașul reprezintă o «continuitate» și este normal ca aceasta să fie redată categoric în expresia lui formală, *așezările armonioase fiind tocmai acelea în structura cărora fiecare etapă de construcție rezultă în mod firesc dintr-una anterioară*.

Hiatusurile sau «heterotopiile», după cum încearcă să le definească Georges Teyssot în articolul său «*Heterotopia și istoria spațiului*» apărut în revista *A+U*, au o dublă semnificație: una spațială și alta temporală. Ele semnifică o discontinuitate în timp, o tulburare de stări, o ruptură bruscă înlăuntrul ordinei cunoașterii și, în același timp, un loc eterogen, detașat, dispus contrar fundalului spațiului continuu.

Este demonstrat că, în privința istoriei habitatului, nu există liniaritate (dezvoltare din aproape în aproape). Se constată, astăzi, că periferiile distrug structura centrului istoric, acesta din urmă devenind inima unui organism mult prea dezvoltat. Încercările de rezolvare a multiplelor probleme puse de necesitatea dezvoltării continue a orașelor au dus la o zonificare inadecvată a acestora în: *orașe-dormitor*, orașe cuprinzînd locurile de muncă și altele grupînd totalitatea dotărilor și spațiilor de consum. Prin această segregare a funcțiunilor orașului, s-a ajuns la disocierea comunităților urbane complexe, în mai multe subunități.

Soluția remedierii acestei situații nu constă, însă, doar în asigurarea unui transport în comun perfecționat, ci și în eliminarea unei mari părți de transport, prin reintegrarea funcțiunilor urbane ca «locuire-muncă» în aceeași arie urbană.

Un caz particular, în studierea heterotopiilor de astăzi, îl constituie studiul făcut de Leon Krier, care-și elaborează proiectele sale pentru orașul Luxemburg, avînd ca bază proporțiile și dimensiunile celor mai frumoase și intime spații publice din vechiul oraș și demonstrînd discontinuitatea piețelor construite de-a lungul ultimilor 50 de ani.

Pentru asigurarea procesului de «continuitate», alături de cel de «modernizare-integrare» în cadrul construit, trebuie să ne preocupe realizarea unui studiu privind modul în care fondul urban existent poate fi preluat în procesul de înnoire al orașului și, de asemenea, modalitățile de înțelegere și de realizare ale unui cadru individualizat prin noua construcție urbană. În acest sens, menținerea tramei stradale existente constituie, de multe ori, un factor hotărîtor. Studiul trebuie, însă, continuat și în spatele frontului stradal, în scopul realizării unor modernizări complete ale zonelor respective.

În trecut, continuitatea spațiului își avea legea ei, fiecare casă trebuind să se lege de o alta învecinată, un zid, un gard sau un arbore umplînd golul dintre acestea, ca *elemente de tranziție*. Fiecare formă, fiecare poziție a caselor, a zidurilor, a acoperișurilor etc erau îndelung cîntărite și studiate pentru satisfacerea privirii în ansamblu și obținerea unui tot armonios.

Astăzi colectivizarea spațiului, repetitivitatea modernă, atît de comodă, de supărător și anost geometrică, constituie o sărăcire a naturii și o regresie în evoluția formelor.

ean Renaudie, în articolul «*Culture ! la réponse d'architecture*» desfășoară o gîndire polemică asupra alienării cadrului de viață funcționalistă, celula ortogonală îngrămădită în «cotețe». De aceea, propune spații diferențiate, cu o organizare plină de fantezie și inspirată a geometriei construcției.

Pentru modernizarea urbană, unii arhitecți și-au propus o intervenție în cadrul căreia rolul creatorului să se subordoneze cererii cetățenilor. Însă, estomparea rolului acestuia ar putea duce la pastișarea țesuturilor vernaculare, prin reproducerea canoanelor formale difuzate prin mass-media. Hiatusul este prea adînc pentru ca formulele sistematice de elaborare colectivă să nu se transforme într-o nivelare a soluțiilor sociologice și a formelor, ducînd spre lichidarea creației.

În rezolvarea problemei continuității, un rol important îl are *centrul orașului*, ca «loc al permanenței în procesul de modernizare urbană», constituindu-se ca prezență culturală, semnificativ afectivă și economic funcțională. Este necesară înlăturarea discontinuității ce apare, în general, între nucleul tradițional al orașului și suprapunerea siluetei noilor construcții, într-un contrast inexpresiv în ceea ce privește stilul, proporția și scara lor.

Centrul istoric al Municipiului Brașov este delimitat de traseele vechilor ziduri ale cetății. Secolul al XIX-lea a constituit un pas important în dezvoltarea lui sub aspect urbanistic. Se consemnează construirea numeroaselor edificii publice, clădiri masive ce alcătuiesc un brîu în jurul vechii cetăți, înlocuind spațiile ocupate de zidurile fortificate ce nu mai slujesc scopului inițial. Noua arhitectură, de influență neoclasică și barocă, își pune amprenta asupra specificului vechiului Brașov, schimbîndu-i aspectul într-un oraș modern care anunță așezarea zilelor noastre.

Brașovului îi sînt caracteristice străzile înguste — vechi străzi din cetate ce se mențin și astăzi —, de lungimi mai mici ori mai mari cu traseu șicanat. În general, orașul păstrează trama stradală existentă, în zona sa centrală, încercîndu-se protejarea și conservarea ariei sale cultural-istorice. Pentru a nu se sacrifica diferite părți ale acesteia, s-a luat hotărîrea prevederii unui al doilea centru — un *centru de echilibru* — urmărindu-se, astfel, și descongestionarea celui existent. S-a urmărit masiva construire în zonele marginale ale municipiului, controlîndu-se regimul înălțimii, pentru a nu dăuna siluetei urbane, blocuri mai înalte aflîndu-și prezența doar pentru punctarea unui anumit ritm și pentru dinamizarea și ordonarea spațiului.

În încheiere, trebuie afirmată convingerea că centrului orașului trebuie să i se acorde statutul de cea mai importantă zonă pluri-funcțională urbană, necesar a fi considerată, studiată și administrată ca un tot unitar.

În plus, în vederea studierii și rezolvării unitare a unei «zone centrale», abordarea problemelor trebuie să fie făcută după o concepție dinamică, urmărindu-se deplina concordanță a mișcărilor orașului cu cele ale centrului.

Stud. arh. ANDREEA MARIA GEORGESCU

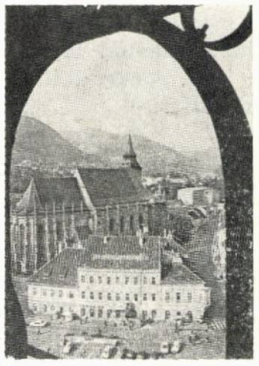

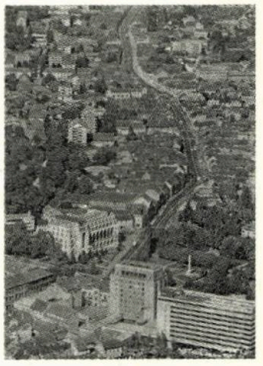

* *Articolul reia ideile cuprinse în comunicarea susținută la Seminarul Internațional de Arhitectură de la București — «ARHITECTURA MODALITATE DE EXPRIMARE A TINERETULUI, ÎN SPIRITUL PĂCII ȘI CIVILIZAȚIEI» — 26—28 septembrie 1985*

corespondenta

RESTRUCTURĂRI URBANE ÎN PAKISTAN —ORAȘUL FORTIFICAT LAHORE

Lahore este al doilea mare oraș al Pakistanului și, totodată, una dintre cele mai vechi așezări ale țării. Situat pe malul stîng al unui important afluent al Indusului — Ravi, Lahore are o suprafață de 404 km² și o populație de 3200000 locuitori **(Fig. 1).**

Istoricul așezării

Urme evidente de ocupare a sitului datează din secolele IV și V ale erei noastre, dar prima consemnare istorică a orașului Lahore este făcută în secolul al XI-lea. După o încordată și de durată bătălie în preajma orașului, Mahmud Gaznevi ia Lahore în stăpînire, în 1021, anexează întregul Punjab și construiește un fort.

În 1037, conducerea orașului e preluată de sclavul Ayaz, care reconstruiește fortul, lucrările fiind terminate în 1040. În 1241, Lahore este cucerit de către mongolii gangezi, ale căror atacuri repetate s-au perpetuat de-a lungul a două secole. În toată această perioadă, orașul și-a pierdut mult din importanța sa politico-economică, redusă la rang provincial (regional).

În 1542, Babur pune stăpînire pe Lahore. Împăratul nu se va întoarce la Kabul, înainte de a prăda și incendia bazarele lahoretane. Orașul capătă, totuși, importanța politică, comercială și culturală. Este înconjurat de zid protector și se construiesc numeroase clădiri și monumente în interiorul ca și în afara lui. Această dezvoltare, care va determina extinderea ariei urbane și în afara fortificațiilor, va face ca, pînă în 1800, Lahore să dispună de 36 districte, dintre care numai 9 înăuntrul fortificațiilor, și de o populație de 500000 locuitori. Ocupația britanică, instalată după 100 de ani, și continuele atacuri ale armatelor lui Durrani și ale lui Sikhi au dus la o scădere a populației la numai 50305 locuitori. În 1859, zidul exterior de apărare a fost în întregime demolat, iar cel interior doar jumătate.

Populația actuală din perimetrul fortificat este de 260 000 locuitori — de cinci ori mai mare decît în 1850. Dar, în același interval de timp, întreaga populație din Lahore a crescut de 60 de ori.

Aspecte caracteristice ale sistematizării zonei fortificate

Orașul fortificat e alcătuit din gruparea mai multor unități structurale specifice orașelor islamice, cum ar fi: **mohalla, kucha, gali, katra** și **chatta** *. Străzile înguste și întortocheate se numesc **gali,** cele relativ mai largi sînt denumite **kucha. Katra** și **mohalla** sînt termeni atribuiți zonelor sau cartierelor urbane. O **katra** desemnează, în fapt, o piață în inima unui cartier rezidențial și depozitele aferente, tot acest ansamblu aflîndu-se într-o **incintă,** protejată de un zid, accesibilă printr-o **poartă.** Termenul **chatta** se referă la acele construcții-galerii ce traversează o **kucha** sau o **gali.** Zona urbană dintre două porți este fragmentată în sectoarele ocupate de către diferitele comunități, un astfel de sector comunitar urban constituind o **mohalla,** cu locuințele și cu activitatea comercială proprie desfășurată pe o stradă principală.

Specific orașelor islamice este **chowk**-ul, reprezentat prin largo-ul creat la intersecția a două străzi (în **T,** în **V, L** sau în **+**) sau doar în cotitura unei străzi **(Fig. 2).**

* A se consulta și articolul din **Arhitectura nr. 6/1983,** al dr. arh. Abdul Rehman, intitulat **Tendințe în sistematizarea și restructurarea centrelor urbane ale evului mediu islamic** (N. Red.)

Probleme socio-economice și arhitecturale ale zonei fortificate

Orașul fortificat preindustrial, construit l scară pietonală, deține în prezent o densitat demografică extrem de ridicată, de 922 locuitor pe hectar. Pe de altă parte, marea densitat construită a făcut ca renovarea clădirilor să n fie posibilă. Degradarea structurală a fondulu construit moștenit, condițiile neigienice, lips însoririi și insuficienta aerare a locuințelo marea densitate construită etc, toate aceste contribuie la degenerarea zonelor rezidențial ale orașului fortificat în cartiere sărace. Aproap că nu mai există nici un spațiu liber în incint fortificată, fapt pentru care prevederile de dez voltare actuale sînt stabilite doar pentru zon situate în afara acesteia.

Datorită apariției unor noi și puternice centr de interes comercial, a dezvoltării activităților industriale, precum și ca urmare a mutări familiilor înstărite în locuințe situate către e tremitățile orașului, multe dintre imobilele d locuit din orașul fortificat sînt transformate î clădiri comerciale, distrugîndu-se astfel impor tante valori arhitecturale **(Fig. 3).**

Cea mai dificilă problemă pentru miezul istor ric al urbei este cea a dotărilor edilitare. Al mentarea cu apă a imobilelor se face prin racor duri de la conducta principală, ce urmeaz traectul principalelor străzi. Fiecare racord asigură alimentarea a circa 100 apartamente Datorită infiltrațiilor de apă în pămîntul aric se produc fisurări și prăbușiri de teren, c consecințe nefaste pentru conductele princi pale ale aducțiunii. Fisurile din conducte s înmulțesc, debitul apei reducîndu-se sensibi la consumatori și datorită marii densități punctelor de racord.

Canalizările deschise ale străzilor și bazarelor favorizate și de pantele naturale ale terenulu colectează atît apele pluviale cît și pe cele mena jere, de la fiecare imobil și stradă, îndreptîn du-se spre colectoarele principale din afar zidurilor.

Debitul scăzut al apelor, la care se adaug aglomerarea gunoaielor menajere și deșeurilo micilor industrii, provoacă stagnări, colmatări și revărsări ale apelor uzate.

Iluminatul public e prezent doar pe arterel principale și în bazarele centrale, iar rețeau încîlcită de cabluri, cu izolări necorespunzătoare pe traseul străzilor înguste, constituie un per manent factor de întreruperi de curent, produ ceri de scurtcircuite etc.

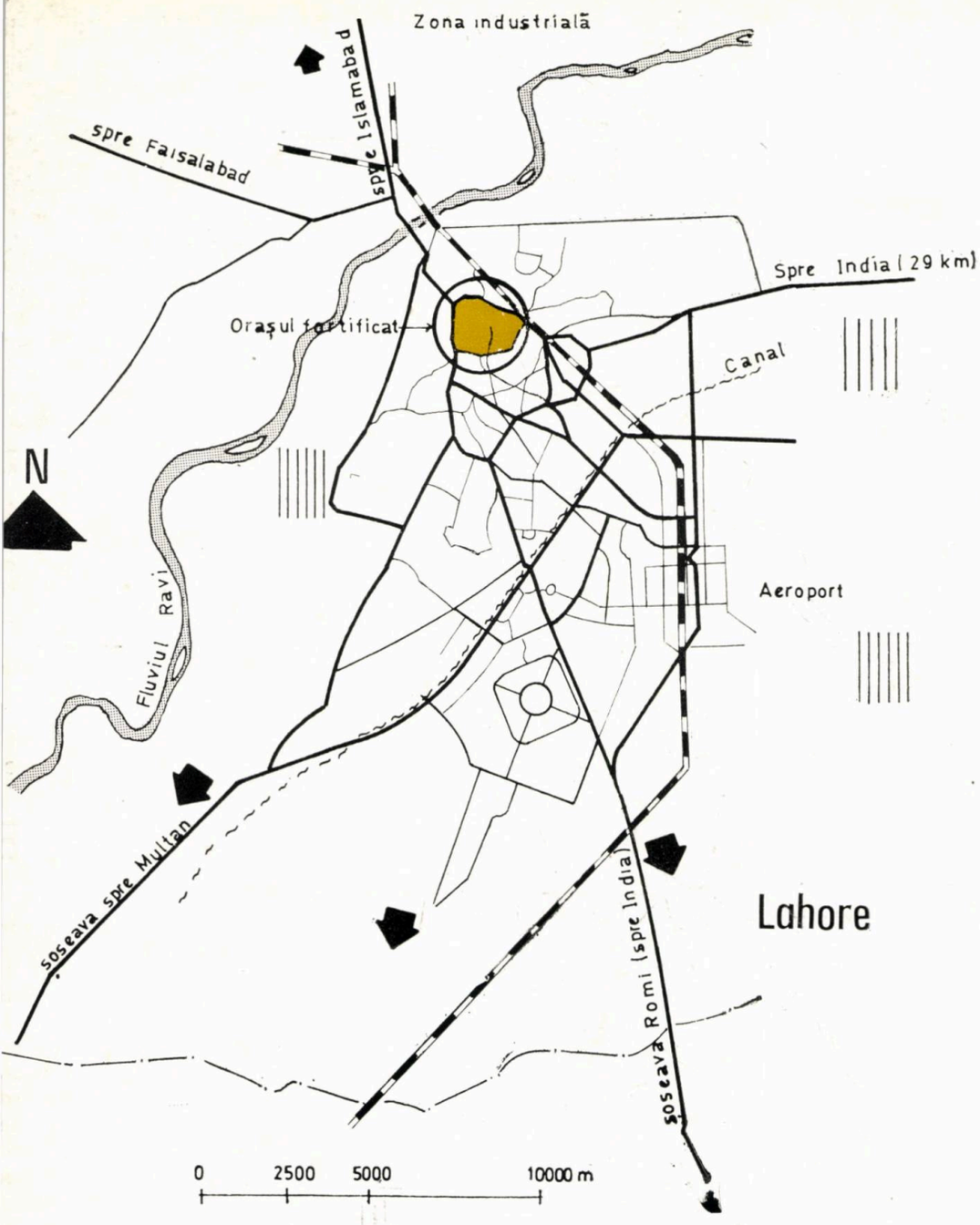

1

Dotările socio-culturale

Zona fortificată este, în general, bine dotată cu înlesniri socio-culturale, comparativ cu alte cartiere ale orașului.

Se înregistrează, totuși, insuficiența parcurilor și zonelor verzi, precum și a spațiilor de recreare la nivel zonal **(mohalla).** Lipsa unor dotări importante — cum ar fi cinematograful și teatrul — este, de asemenea, resimțită.

Propuneri de ameliorări funcționale ale orașului fortificat

Zona fortificată a orașului Lahore se numără printre cele mai vechi din Pakistan și ea a devenit, în prezent, supraaglomerată, ca rezultat al creșterii densității populației și a celei construite. Necesitatea luării unor măsuri, care să împiedice deteriorarea continuă a acestui cadru urban, deținător al unei mari varietăți stilistice și dimensionale, apare întru totul justificată. Pe măsura ireversibilei degradări a vechilor clădiri, este imperios necesar ca locul acestora să fie luat de construcții nou proiectate. Dacă actualul fenomen, de degradare rapidă și totală a vechiului fond construit, va continua, în scurt timp, cea mai mare parte a zonei vechi se va transforma în ruină, cu implicații din cele mai nedorite pe plan social.

Considerînd factorii menționați, starea arhitecturală și fizică a zonei analizate, aplicarea propunerilor de ameliorare a fost subîmpărțită astfel:

Problema circulației

Circulația înăuntrul orașului fortificat este
ea pietonală. În afara acestuia, există șosea
rosabilă ce asigură legătura între toate porțile
le. Centrele comerciale intens solicitate deter-
ină supraîncărcarea arterelor carosabile și
ocările de trafic pentru mari intervale de
mp. Străzile înguste au lățimea între 1—1,5
etri, iar cele principale între 4—7 metri.

Parcarea — mai ales în timpul zilei — ridică,
e asemenea, spinoase probleme, deoarece, pe
răzile principale utilizate pentru comerț, nu
te admiă trecerea vehiculelor în orele progra-
ului comercial.

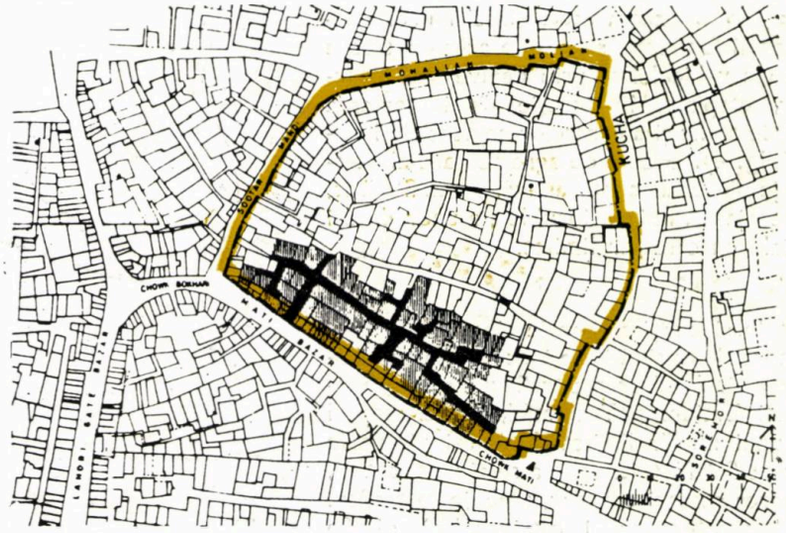

2

1. Necesitatea restructurării orașului luat ca un întreg (probleme legate de structura urbană existentă și de conservarea unor caracteristici proprii, ameliorarea făcîndu-se în spiritul existentului.

2. Concentrarea atenției cu precădere asupra unei singure **mohalla** — cea constituind zona fortificată. Ulterior, rezultatele vor putea fi fructificate, această **mohalla** constituind un precedent util și un oportun model în revitalizarea și ameliorarea celorlalte « **mohalla** »-le ale orașului.

3. În finalul etapei, aplicarea propunerilor de restructurare, doar pentru cîte o singură stradă. În acest mod, întregul oraș poate fi adus, treptat și corect dimensionat în sarcinile de etapă, pe calea programului de ameliorare.

Măsuri privind întreg ansamblul orașului fortificat

Circulații — accesibilitate

Rezolvarea acestei probleme este esențială pentru orașul fortificat Lahore. Pentru a se obține o zonă de interes deosebit, este necesar ca transportul, din orice parte a orașului spre această arie de interes, să funcționeze optim. Amplasarea activității comerciale, atît în interiorul cît și în jurul zonei fortificate, a adus artera circulară și alte străzi limitrofe la gradul de utilizare cel mai ridicat din întreg orașul. Pentru a rezolva problema circulației, au fost făcute mai multe propuneri.

Astfel, în privința **traficului pietonal,** se urmărește optimizarea accesibilității prin porțile orașului fortificat, separarea acestor trasee de cele ale vehiculelor, prin denivelarea intersecțiilor, etapizat, în funcție de importanța nodului de trafic și a centrelor comerciale învecinate **(Fig. 4).** Gradul de agrementare al acestor pasaje pietonale subterane va putea fi mărit, prin amenajarea, în interiorul lor, a unor dotări comerciale cu caracter limitat.

Variatele și cuprinzătoarele tipuri de activități comerciale ca și lățimea insuficientă a străzilor nu permit desfășurarea traficului greu înăuntrul zonei fortificate. Tot astfel, nici conceptul creării unui număr limitat de străzi pietonale nu a putut fi înfăptuit. Spre a se ajunge, totuși, la realizarea acestui concept, trebuie ca traficul greu (al autobuzelor și camioanelor) să fie exclus, în timpul orelor de tîrguială 10 a.m. —

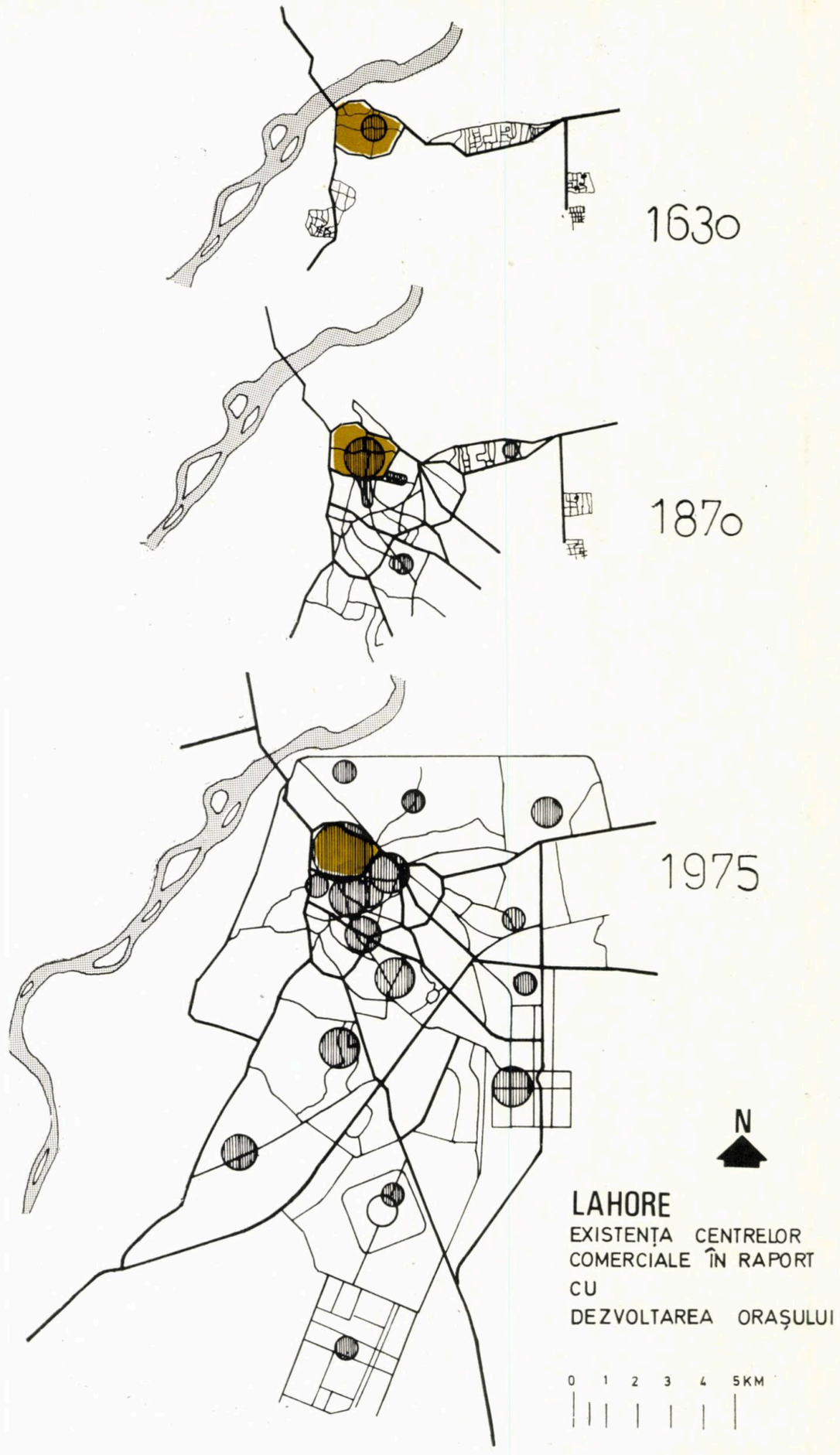

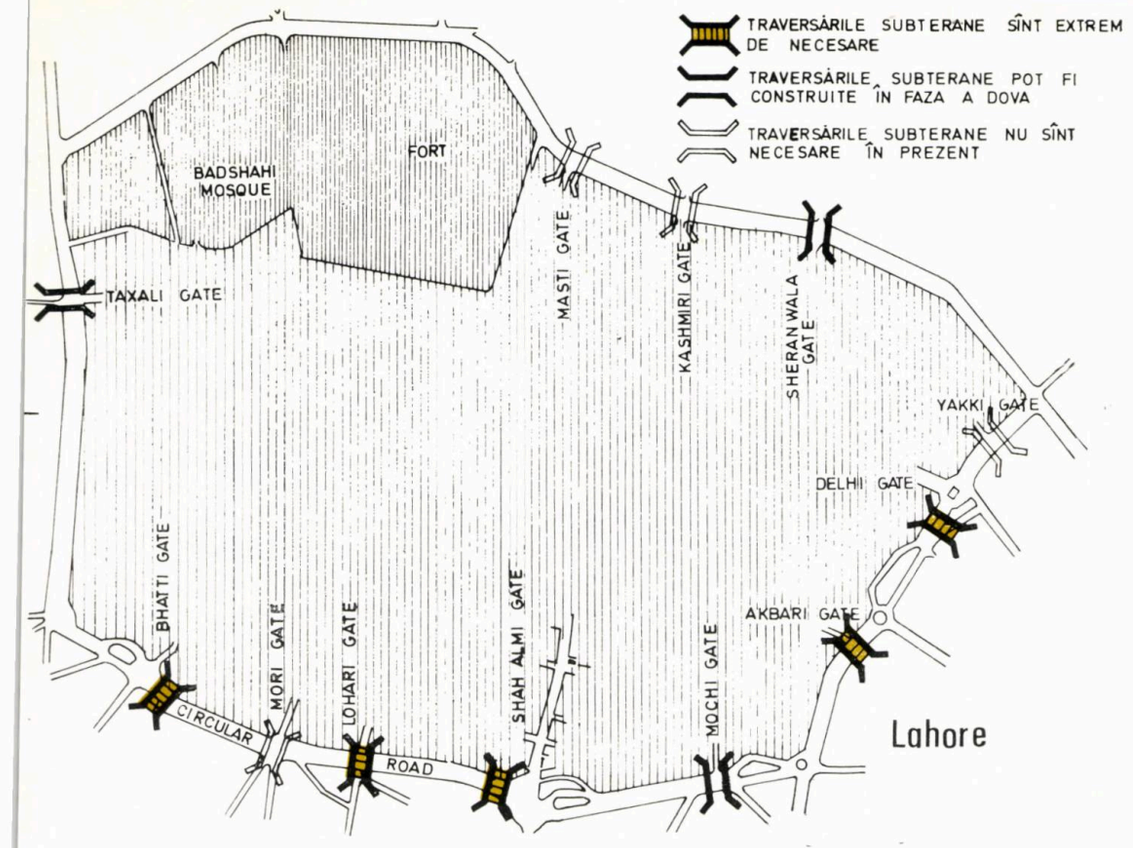

6 p.m., din perimetrul suprasolicitat al zonei fortificate. Autobuzele circulă, în prezent, de la poarta Shah Almi la **chow**-ul Rang Mahal și se propune suplimentarea lor cu un număr suficient de microbuze. Autovehiculele care nu aparțin unor servicii publice nu vor avea drept de a circula în zonă în intervalul orelor de lucru. Circulația exclusiv pietonală va crea zone eliberate de traficul auto stînjenitor pentru bazarele Kashmiri, Delhi, New Shah Almi, ca și pentru alte zone adiacente **chowk**-ului Rang Mahal **(Fig. 5)**.

Întrucît lățimea străzilor existente și marea densitate a construcțiilor nu permit accesul unor vehicule de mare gabarit, este cu atît mai necesar să fie oprită circulația autobuzelor la marginea zonei fortificate, să fie creat un nou inel de circulație în jurul fortificațiilor și să se prevadă stații de oprire la fiecare poartă.

Pe de altă parte, problema parcajelor devine și ea din ce în ce mai dificilă, în interiorul ca și în afara orașului fortificat. În prezent, mașinile sînt curent parcate la intersecții sau pe străzile mai largi, fapt ce constituie un factor important de blocare a traficului. Pentru înlăturarea acestui aspect negativ, se propune a se prevedea parcaje în zonele porților de acces **(Fig. 6)**.

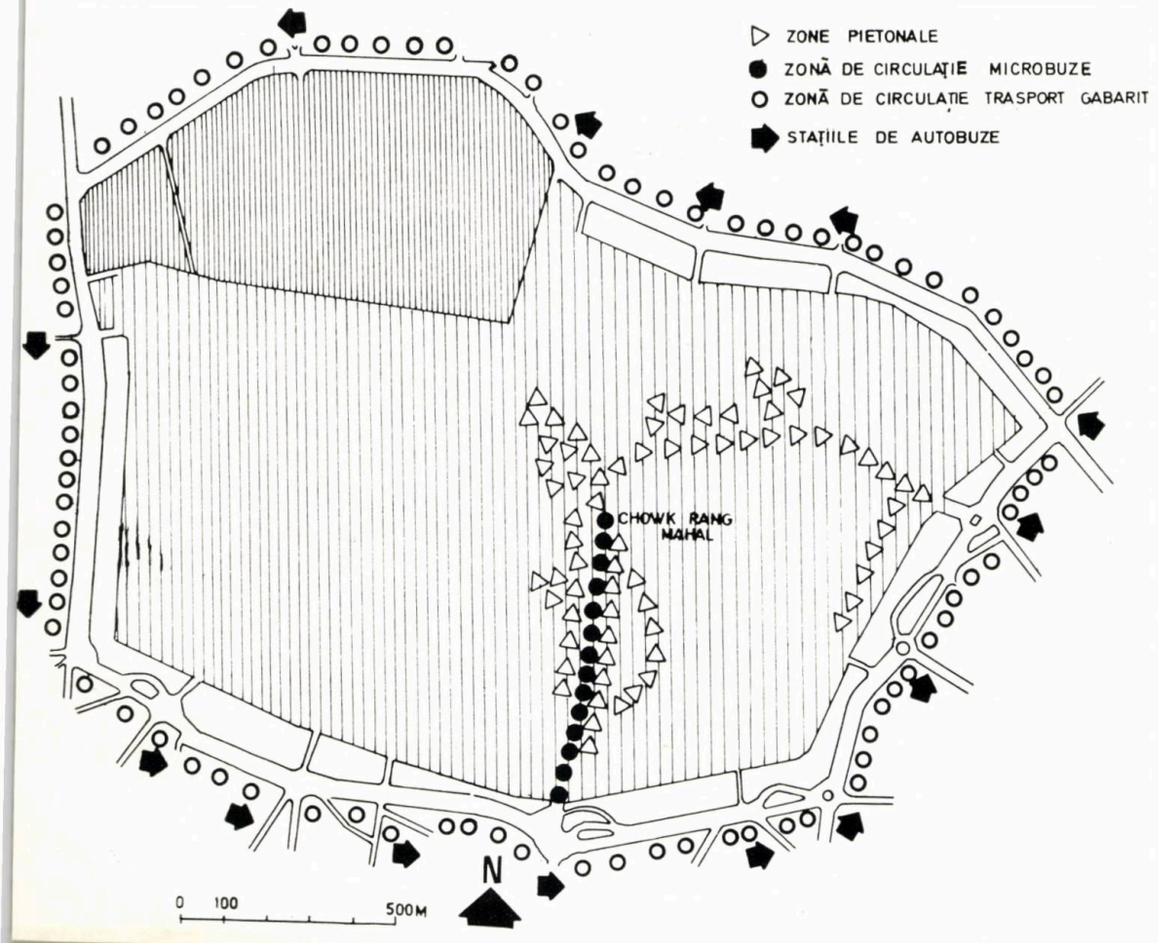

Ameliorarea cadrului construit

În afara celorlalți factori socio-economici, mai există și următoarele tendințe importante care se manifestă cu pregnanță: ● Explozia demografică ● Dorința crescîndă a locuitorilor de a rămîne în orașul fortificat ● Necesități suplimentare de spații pentru fiecare unitate de locuire ● Creșterea nevoilor de spațiu care să faciliteze circulația mărfurilor și a oamenilor ● Activitățile de recreare și destindere reclamă, la rîndul lor, mai mult spațiu.

În acest context, este clară nevoia unei metode speciale în abordarea problemei. Într-un caz asemănător, cel al orașului fortificat Delhi, PETRICK GEDDES a constatat că o astfel de soluție este un reflex complex al unei organizări sociale și a sugerat faptul că rezolvarea problemei solicită, imperios, o complicată operație de conservare, în locul uneia de demolare totală și apoi de reconstruire.

Avînd în vedere toți acești factori, se propune încurajarea proprietarilor spre a-și îmbunătăți starea locuințelor, prin renovare, reconstruire și modificări necesare, pe baza unor credite acordate în condiții avantajoase. Suplimentar,

→

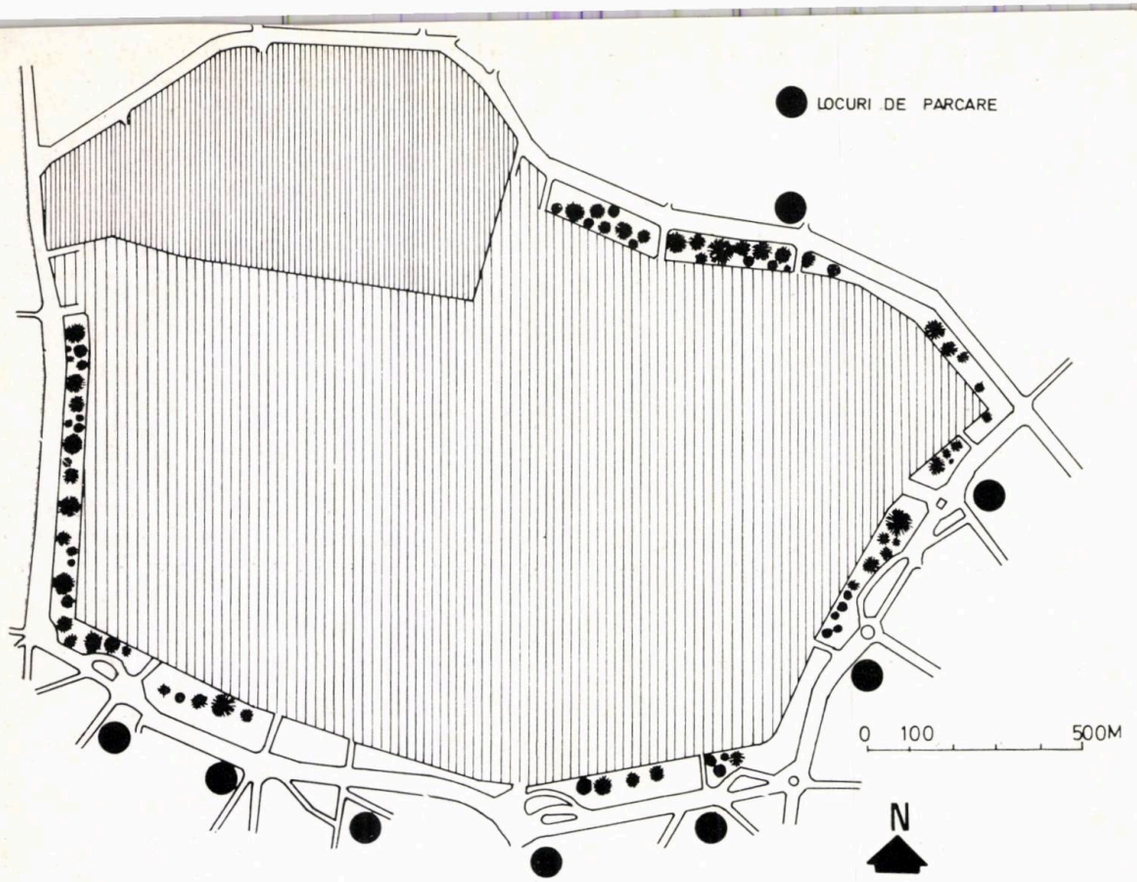

6

guvernul ar trebui să inițieze un **program de renovare,** cumpărînd proprietăți, mai ales în cvartalele cu o avansată stare de degradare și cu imobile potrivite pentru amenajarea unităților pentru comerț, urmărind ca parterul să capete destinații comerciale, iar celelalte trei niveluri să fie destinate scopului rezidențial, imobile care, restaurate și recondiționate, să fie vîndute pe piața liberă. Acest program va încuraja proprietarii să-și reconstruiască și să-și renoveze locuințele, pentru a obține beneficii materiale din proprietățile respective **(Schema nr. 7)**

Prezervarea și conservarea valorilor arhitecturale

Următoarele temeiuri recomandă susținerea proiectelor de prezervare istorică a orașului fortificat:

● Salvarea zonelor istorice de la degradare, cu investiții mult mai reduse decît costul reconstrucției integrale

● Vechile structuri, prin modificările moderne pe care le-ar primi, ar putea fi aduse la un standard satisfăcînd nevoile funcționale actuale și păstrînd, totodată, spiritul arhitectural tradițional

● Valoroase trăsături arhitecturale umplu peisajul urban de multă culoare și de pitoresc, textura stradală și peisagistică contopindu-se într-o reprezentare tridimensională specifică

● Conștientizarea locuitorilor asupra valorii spațiului arhitectural urban, constituind o bogată moștenire istorică și artistică.

Acești factori pledează, alături de cei socio-economici, pentru un **program de prezervare a întregului peisaj urban.** Planul de conservare trebuie să fie astfel pregătit, încît să fie indentificate și specificate în dreptul fiecărui imobil, tronson stradal, cvartal, acțiunea la care va fi supus. În afara unui număr foarte redus de monumente, nu există documentații. În legătură cu aceasta, trebuie cerut sprijinul celor două facultăți de arhitectură, care să includă în programa și în preocupările lor furnizarea detaliilor arhitecturale necesare.

Dotările urbane

Zona fortificată necesită mărirea numărului de dotări și de amenajări pentru diverse scopuri,

În cadrul metropolei, față de celelalte cartie orașul fortificat este bine înzestrat cu dot în domeniul sănătății și al învățămîntului, c nu există unele spații de folosință publică.

În aceste condiții, se sugerează prevedei următoarelor dotări cu caracter general, scopul ameliorării situației existente:

● Dotări în domeniul educației și învă mîntului, prin reorganizări ale sistemului funcționare al clădirilor școlilor existente

● Dotări în domeniul ocrotirii sănătății, pi reamenajările spațiilor existente și extinder lor cu supraetajări

● Crearea de noi spații verzi, prin reamer jarea inelului verde cu destinație de odihr agrement și de sport și curățirea terenuril virane centrale și amenajarea lor în veder folosirii ca spații publice

● O serie de centre urbane multifuncționa cum ar fi:

1. Loc de întrunire avînd spațiu acope pentru 75 de persoane și neacoperit pent 300 de persoane — 2. Bibliotecă pentru 25 cititori — 3. Sală de expoziții — 4. Spații pent birouri locale L.D.A. (Lahore Developme Authority) și de coordonare a industriei ușoa

Aplicarea propunerilor la nivel de m halla

Compoziția urbană a orașului este determ nată de structura în mozaic a **mohalla**-lel și a jucat un rol important pentru fizionom întregului oraș. Aceste elemente constituen sînt în prezent considerate drept cele mai agl merate spații urbane, comparativ cu celelal sectoare ale metropolei, din punct de vede al densității populației (922 locuitori pe hecta și al construcțiilor. Rezolvarea acestor problen e sugerată de următoarele propuneri:

Rețeaua stradală și circulația automobil lor prezintă două aspecte importante, și anum

● Forma urbanistică a orașului istoric fort ficat nu trebuie să se schimbe prin intervenț de restructurare

● Străzile existente și sistemul de transpo trebuie să fie îmbunătățite spre a asigura rețea convenabilă accesului la fiecare casă celui vehicular la strada principală, la distan nu mai mare de 100—120 metri față de fiecar proprietate. Accesul la anumite părți ale oraș lui fortificat devine uneori extrem de necesa vehiculelor de serviciu, de salvare și, uneor automobilelor de uz personal. În vederea real zării acestor cerințe, se propune ca noile co strucții să fie retrase cu 1,5 metri de la alinier inițială. Prin aceasta, fiecare stradă va fi lărgit cu cîte 3 metri, obținuți pe ambele laturi

ţimea totală va ajunge la 6—8 metri, permiţînd hiculelor mari să circule uşor. Cu toate că rocesul lărgirilor stradale va fi de lungă durată, tr-un timp de circa 10 ani, se vor putea obţine, totuşi, rezultate semnificative.

Dotările edilitare — vor fi şi ele soluţionate mai uşor odată cu lărgirea străzilor. Străzile actuale, înguste, nu permit nici construirea onductelor instalaţiilor de alimentare cu apă nici a conductelor de gaz. După realizarea ropunerilor de mărire a amprizelor stradale, vor putea introduce şi aceste dotări esenţiale e traseul străzilor principale. Conductele de az vor putea ajunge la străzile mai înguste, iar, e aici, fiecare casă va putea obţine racordul dividual.

Restructurarea fondului construit a fost nticipată prin cercetările detaliate făcute pentru oua **mohalla**-le, pentru a se obţine informaţii egate de starea clădirilor existente, de folosirea or actuală, de amplasamentul terenurilor virane, vederea utilizării lor optime, conform propunerilor de ameliorare ale acestor zone.

Aplicarea propunerilor pentru ameliorarea condiţiilor şi ale imaginii străzilor e referă la două aspecte importante şi anume:

● Reproiectarea clădirilor degradate şi adaptarea faţadelor ce vor fi incluse în noile ansambluri ● Ameliorarea condiţiei străzilor.

În privinţa primului aspect semnalat, legat de reproiectarea clădirilor şi de noua organizare interioară a spaţiului, toate părerile concordă în a aprecia că cerinţele şi modul de viaţă se schimbă cu timpul, ca urmare a dezvoltării tehnologice. De aceea, se propune ca noile construcţii să se realizeze în conformitate cu cerinţele moderne. Cît priveşte valoarea estetică a noilor construcţii, există opinii diferite. Una dintre ele susţine teza inovaţiei complete, alta pe cea a inspirării integrale din tradiţie, iar o a treia susţine compromisul. În opinia mea, în cazul monumentelor de importanţă istorică, clădirile trebuie să-şi păstreze întocmai fizionomia arhitecturală şi detaliile originare. În cazul clădirilor obişnuite, aflate într-o stare bună, reparaţiile vor trebui realizate păstrîndu-se, totuşi, trăsăturile arhitectonice originale, iar, în cazul construcţiilor complet noi, ar trebui realizat un compromis între nou şi vechi.

Cît priveşte îmbunătăţirea condiţiei străzilor, după lărgirea acestora, realizarea dotărilor va trebui să fie făcută conform propunerilor arătate anterior, cu precizarea că:

● Nivelul actual al străzilor trebuie să fie ridicat (cu aproximativ 12 cm), pentru obţinerea unei suprafeţe mai uniforme şi

● Drenajele străzilor vor trebui să fie acoperite prin dale prefabricate de beton.

Etapizarea şi îndeplinirea programului de restructurare

Este evident că toate problemele **programului de restructurare** a oraşului fortificat nu vor putea fi rezolvate decît pe etape. Sînt o serie de probleme de stringentă actualitate, care necesită atenţie imediată (problemele legate de circulaţie şi de transport), iar altele ce nu se vor putea înfăptui înaintea rezolvării celor mai importante (realizarea dotărilor edilitare, de pildă, este în funcţie — cum s-a arătat — de lărgirea străzilor etc.), alături de care îşi vor putea găsi soluţionarea cea mai potrivită, fără angajarea unor fonduri mari de investiţii (zonele pietonale, spaţiile plantate şi de agrement etc.).

Dr. arh. ABDUL REHMAN
(Pakistan)

RESTRUCTURAREA ORAŞULUI FORTIFICAT LAHORE

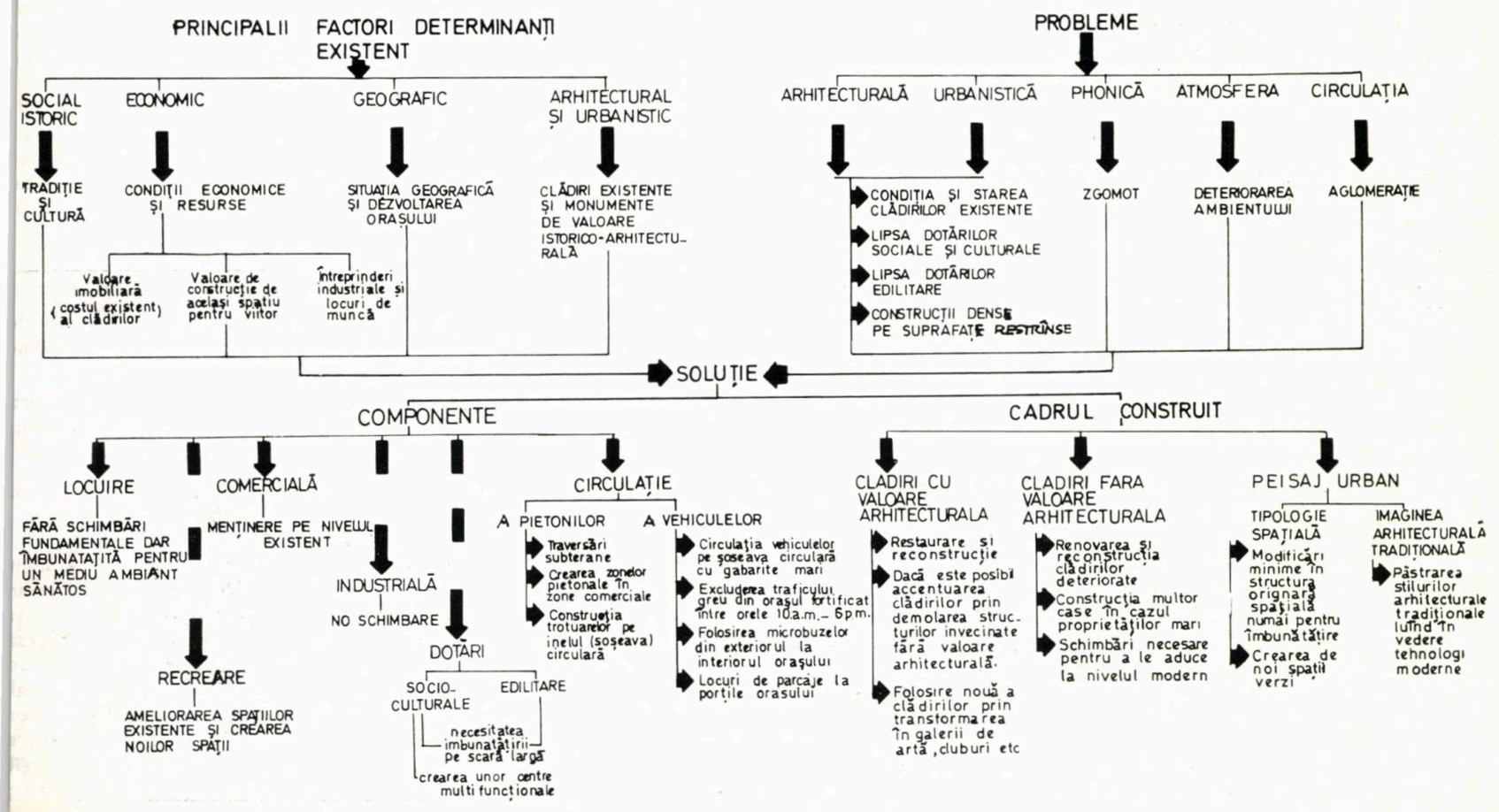

EXPOZIȚIA «KISHO KUROKAWA — ARHITECTURĂ ȘI DESIGN» (II

III. SIMBIOZA DINTRE MEDIUL AMBIANT ȘI ARHITECTURĂ

Școala primară din orașul nou As-Sarir, Jamahiria Arabă Libiană Populară Socialistă

În construcție
Suprafața totală a planșeelor: 4 230 m²
Regimul construit: p+2 etaje
Structura din beton armat

O verandă — produs al arhitecturii islamice — este încorporată în proiectul acestei școli primare, combinînd funcția ei tradițională cu cea a unui teren de joc. În exteriorul clădirii, pînă la peretele înconjurător, e creată o zonă tampon sau un spațiu intermediar, care asigură și o oportună protecție față de condițiile climatice severe din zonă. Și tot în vederea preîntîmpinării de astă dată a pătrunderii razelor de soare puternice, toate sălile de clasă au coridoarele către exterior și deschise, pentru o ventilație natura eficientă, în timp ce înspre curte sînt dispuse balcoane și mari gu de ventilație sub forma unei rețele din beton.

Peretele exterior va fi finisat din beton de culoare deschis din nisip și agregate furnizate de deșertul local, în contrast olanele colorate, care, de asemenea, vor fi realizate din argilă local

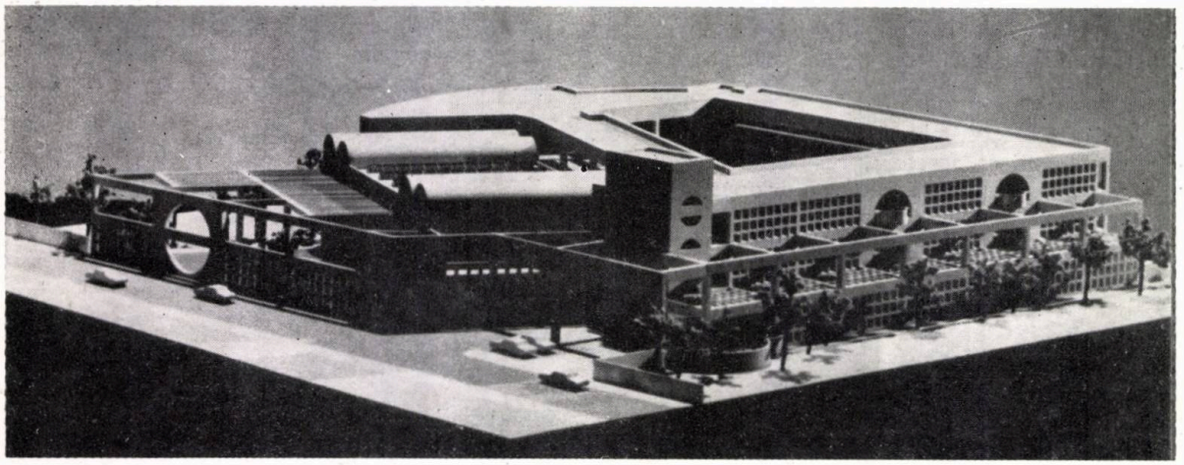

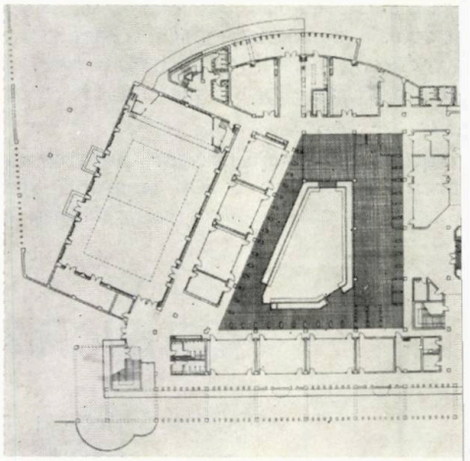

Casa de oaspeți a Clubului Societății Tateshina, Districtul Kita-Saku. Prefectura Nagano, Japonia, 1976

Suprafața totală a planșeelor: 328 m²
Regimul construit: p+1
Construcție din lemn

Ansamblul e alcătuit din trei corpuri de cazare ale clubului, legate între ele prin spațiul comun central (spațiul pietonal) și prin terasele amplasate intermediar, între coridoare și case. Să păstrează o intimitate, toate accesoriile incluse ansamblului — cum ar fi ferestrele prin care poate fi admirat peisajul înconjurător, precum și amenajările legate de spațiul pietonal central — fiind astfel concepute încît să determine și să stimuleze legătura spontană între membrii clubului. În spațiul intermediar, partiul favorizează întrepătrunderea zonelor private cu cele publice, precum și cea a interiorului cu exteriorul.

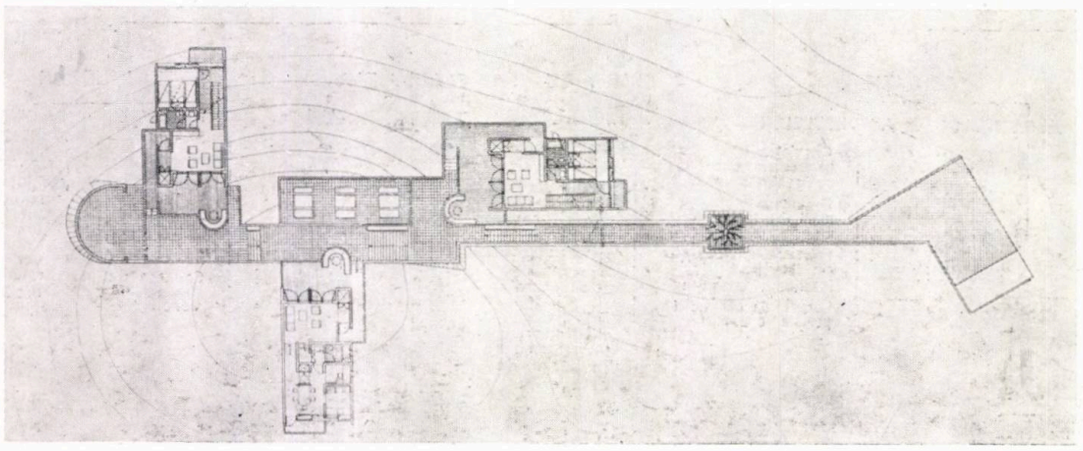

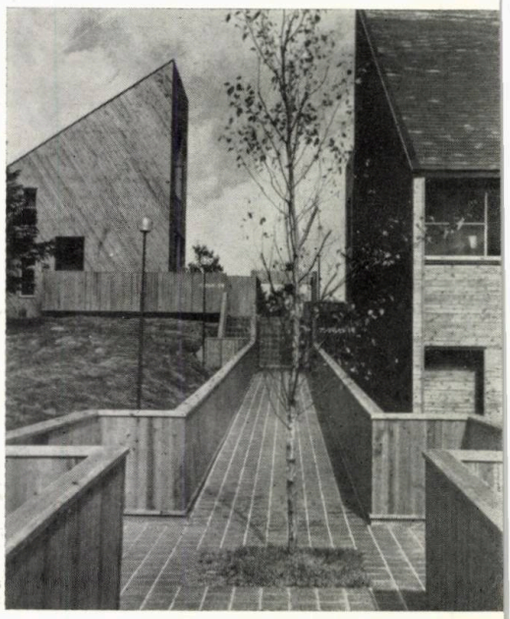

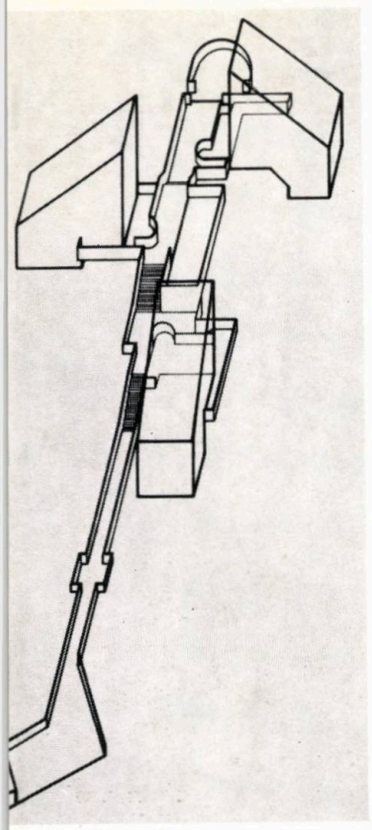

Biblioteca centrală a Districtului Suginami, Japonia

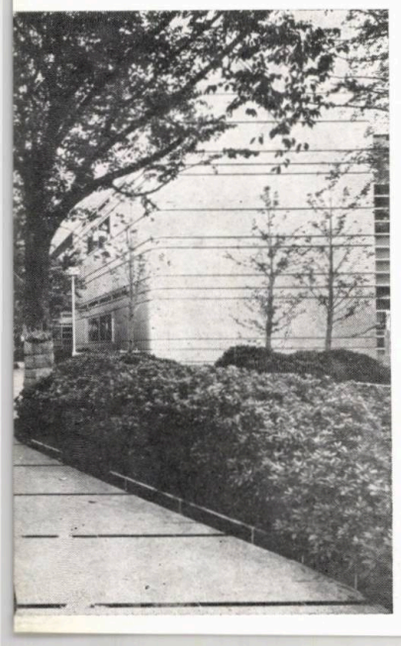

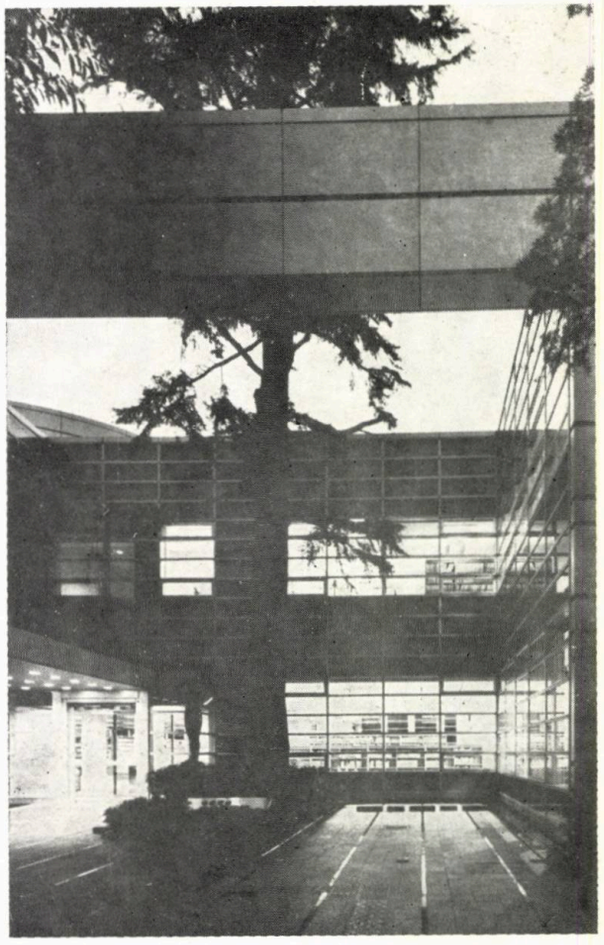

→

Hotelul Vitosha New Otami, Sofia, Republica Populară Bulgaria

Premiul Sofia pentru arte plastice 1979
Premiul Asociației pentru Proiectare din Japonia, 1980

Suprafața amplasamentului: 26 000 m², din care grădină japoneză circa 5 000 m²
Suprafața desfășurată a planșeelor: 47 707 m²
Regimul construit: subsol + parter + 20 etaje și un corp anexă cu p + 1
Structura din beton armat

Hotelul înglobează o grădină japoneză autentică, înconjurată de o galerie de-a lungul căreia sînt prevăzute o serie de facilități comerciale, de servicii turistice și de agrement. Este o formă a arhitecturii stradale prin intermediul unei grădini japoneze tradiționale «pentru promenadă». Peretele exterior al zonei de mai mică înălțime rivalizează cu arhitectura tradițională bulgară din perioada renașterii naționale, iar, în părțile superioare ale corpului înalt al cazării, conductele pentru aer condiționat sînt fixate de pereții exteriori.

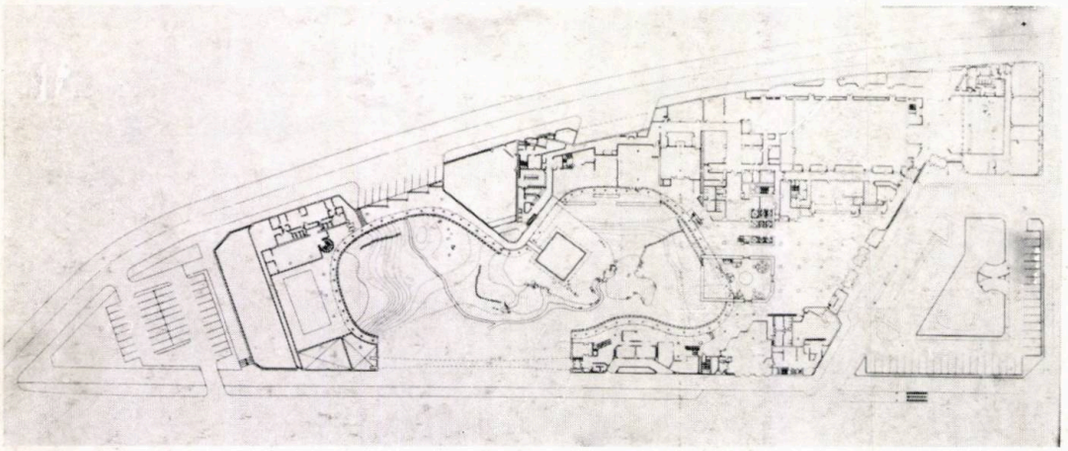

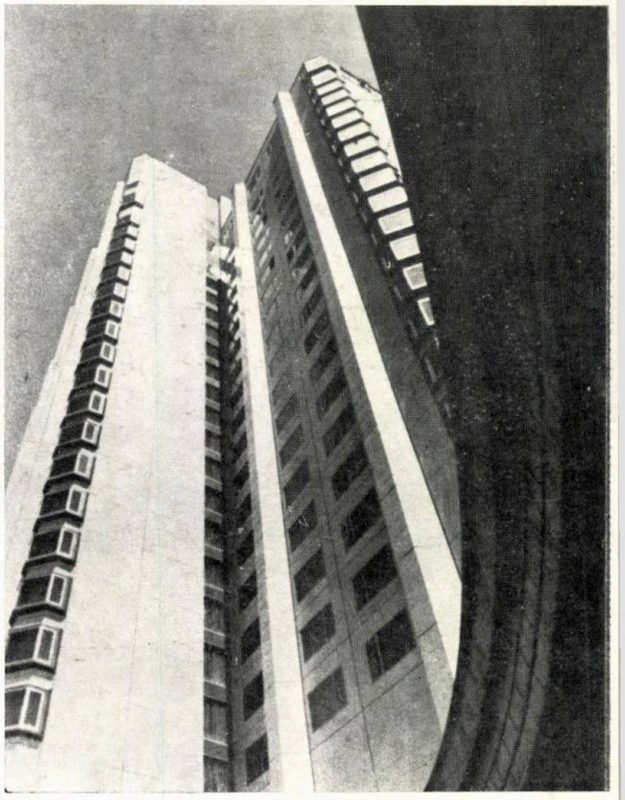

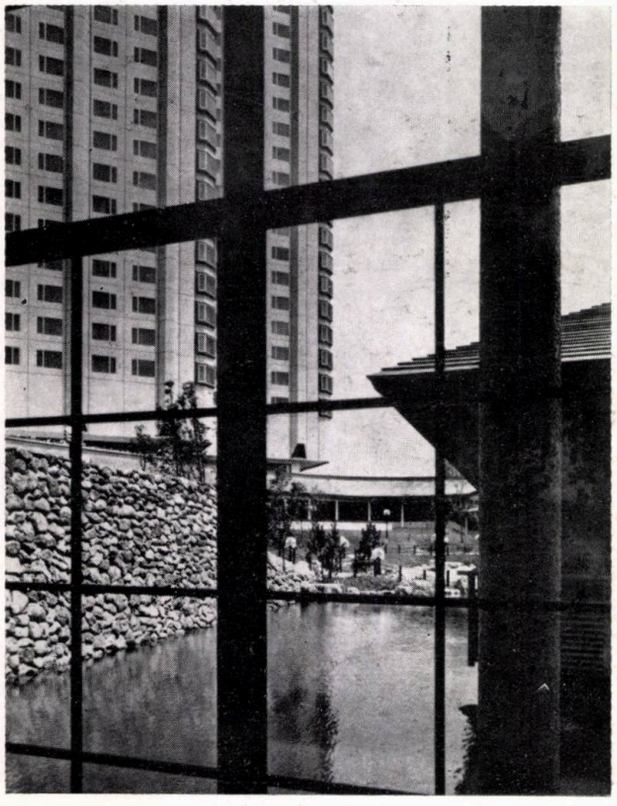

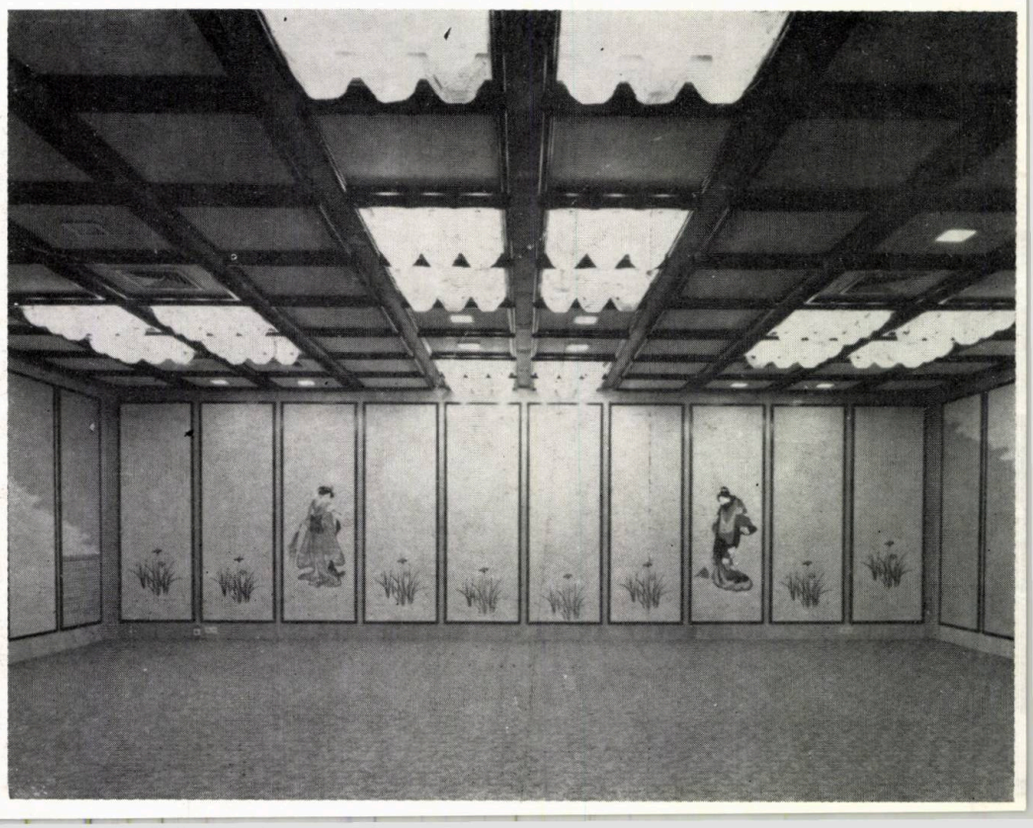

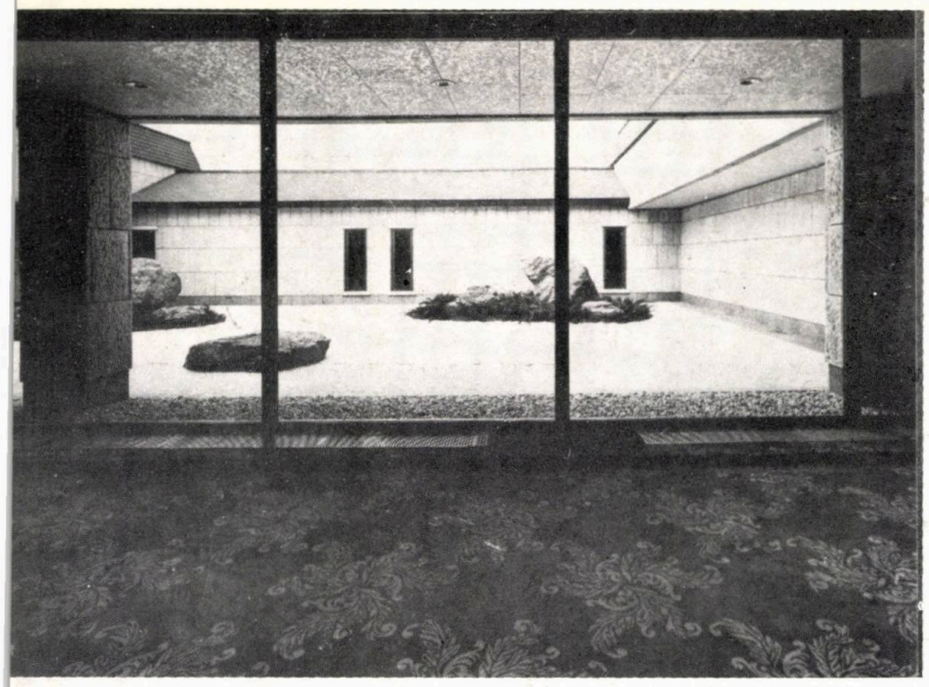

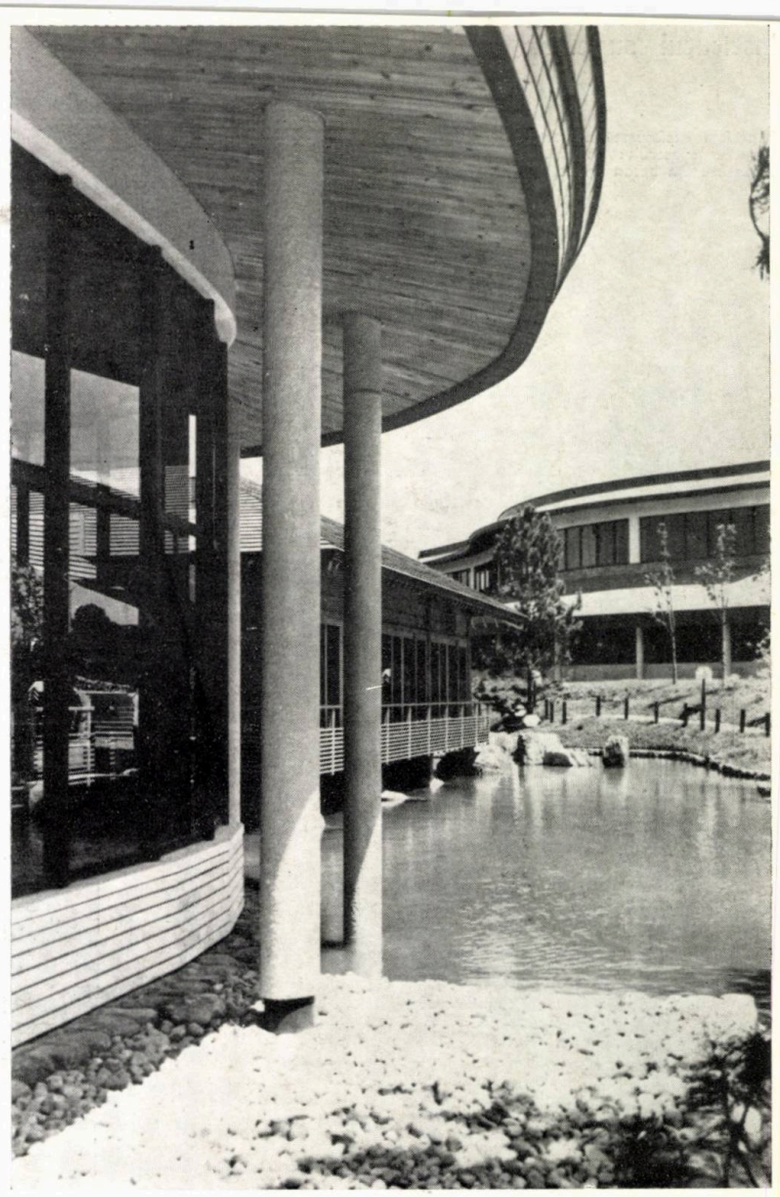

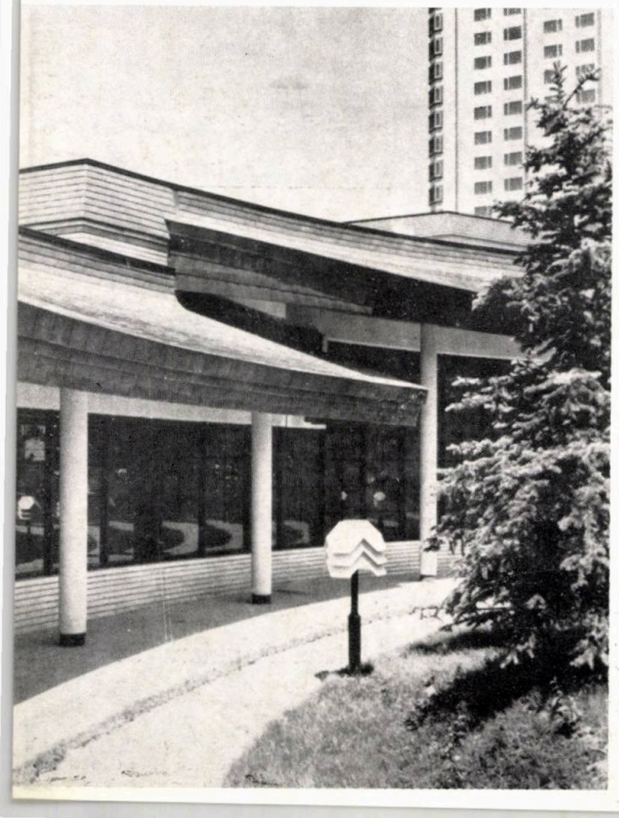

Institutul superior pentru servicii bancare și conducere Tripoli, Jamahiria Arabă Libiană Populară Socialistă

Suprafața desfășurată a planșeelor: 42 633 m²
Regimul construit: un nivel subsol + parter + 5 etaje
Structura din beton armat

Segmentarea spațiilor nu implică doar autonomia funcțională. Ideea acestei arhitecturi este coexistența ambiguă a analizei și a sintezei. Arhitectura, pe de-o parte, se poate subordona naturii, întrucît aliniamentele arborilor existenți pe teren îi restrîng forma.

Dar, pe de altă parte, ea se confruntă cu natura prin diferite mijloace cum sînt și arcurile volumetrice, prin care se asigură autonomia funcțională. Și astfel natura și arhitectura pot coexista într-un fructuos dialog.

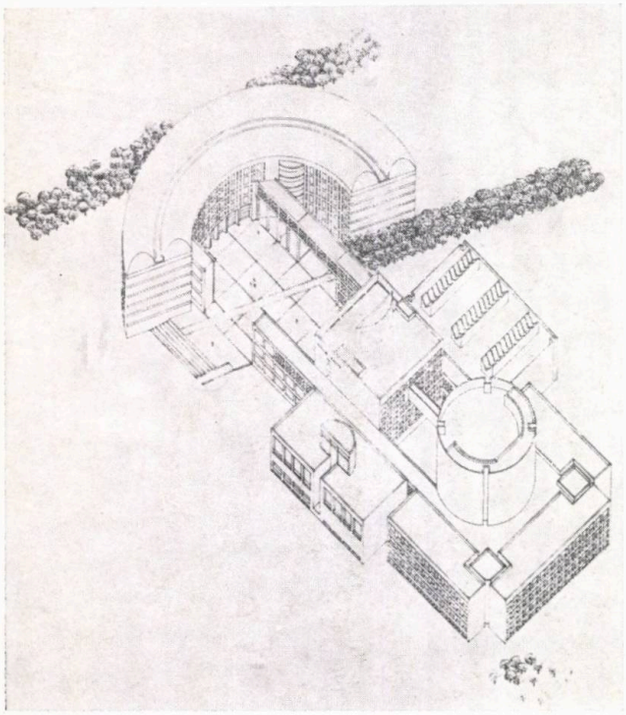

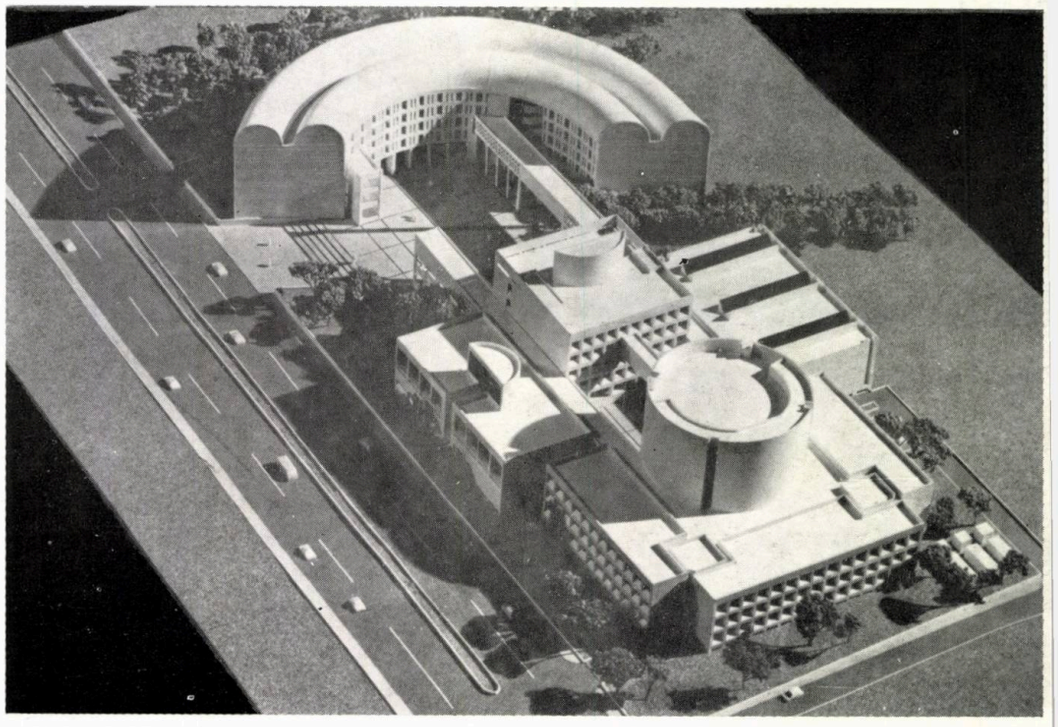

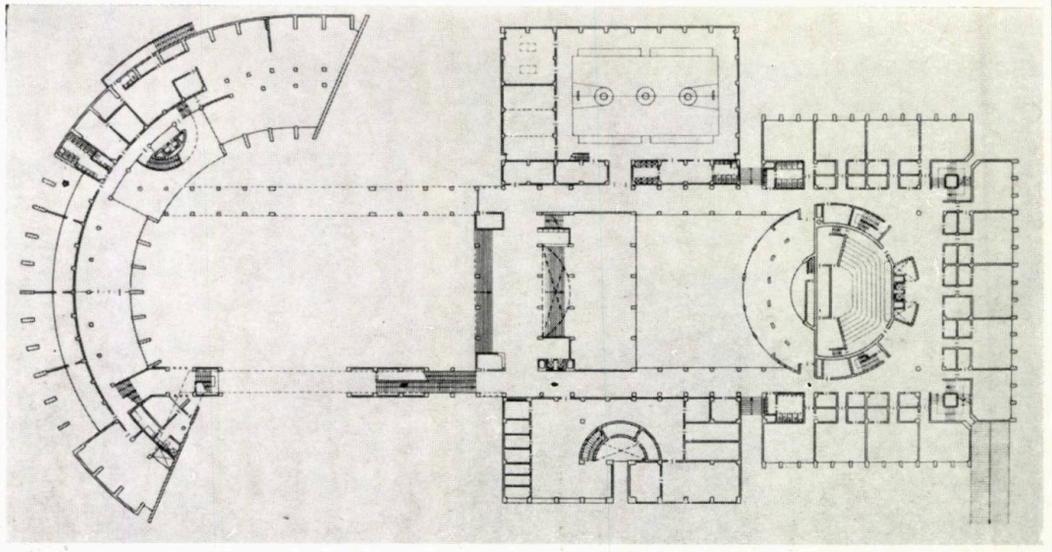

Clădirea pentru cercetări seismologice Charyan de la Universitatea din El-Fateh, Tripoli, Jamahiria Arabă Libiană Populară Socialistă

Suprafața desfășurată a planșeelor: 4 850 m²
Regimul construit: subsol + parter + 1 etaj
Structura din beton armat

Aflată pe vîrful unui deal, clădirea e proiectată în ideea realizării unei optime armonii cu natura ambiantă, utilizîndu-se cît mai bună înscriere a volumelor pe curbele de nivel.

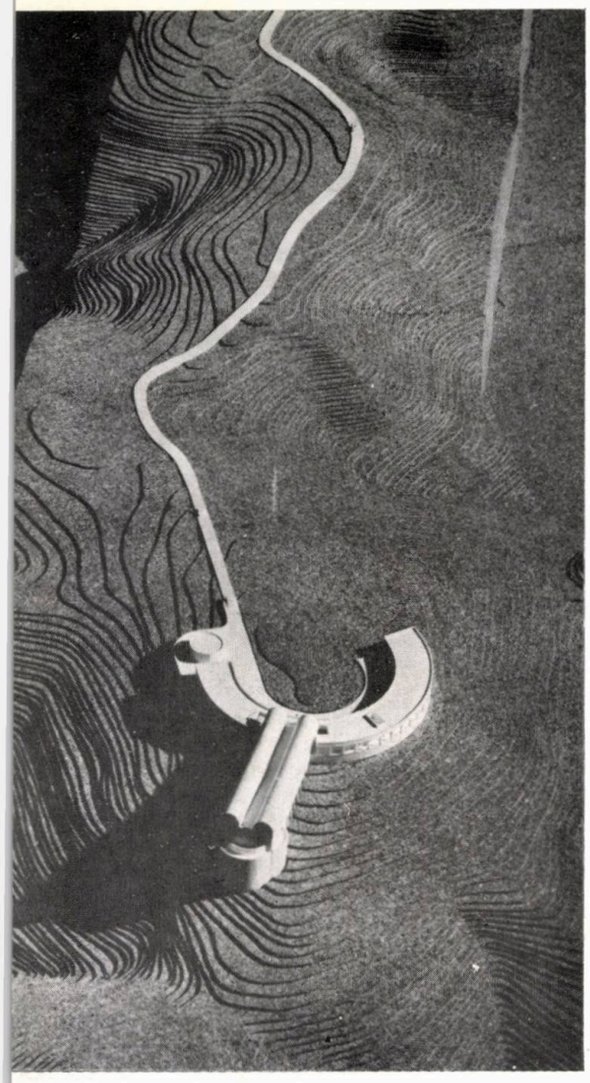

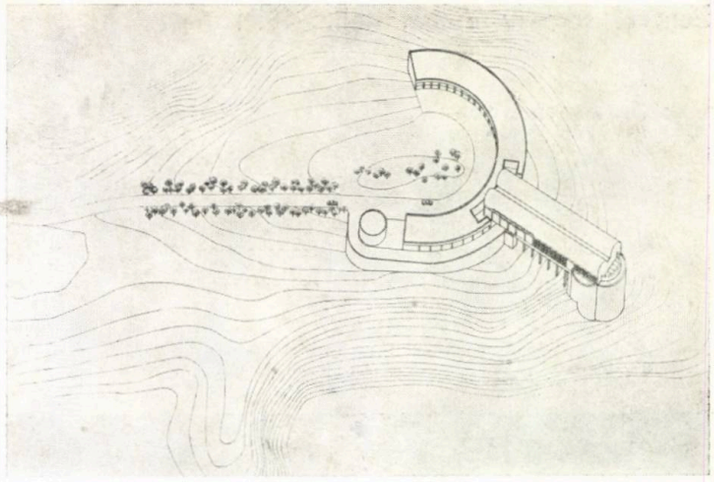

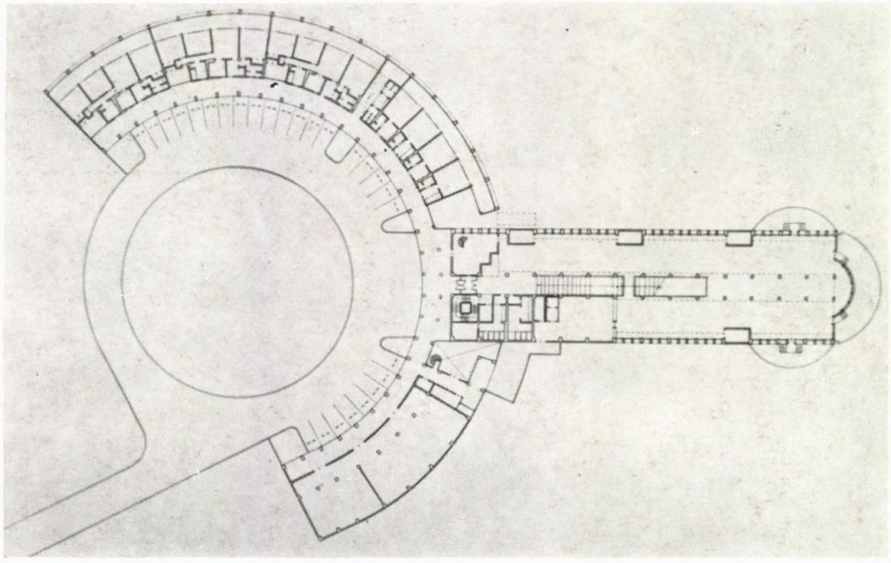

Opera din Haskovo, Republica Populară Bulgaria

În construcție
Suprafața totală a planșeelor: 17 500 m²
Regim construit: subsol+parter+3 etaje
Structura din beton armat
Capacitate: 800 locuri

Clădirea teatrului de operă este amplasată de-a lungul rîului ce străbate orașul Haskovo.

Zona înconjurătoare încă mai este dominată de vechi clădiri, tradiționale, iar noul edificiu al Operei este astfel conceput încît să se încadreze optim în ambianța existentă.

În contrast cu masa uriașă a volumului scenei, acoperișul este prelungit peste foaierul mai scund, încadrîndu-se astfel și condițiilor specifice vecinătăților la o scară umană.

Acoperișul anexei se leagă direct de cel al Operei, spațiul exterior fuzionînd cu cel interior într-un efect de vîrtej.

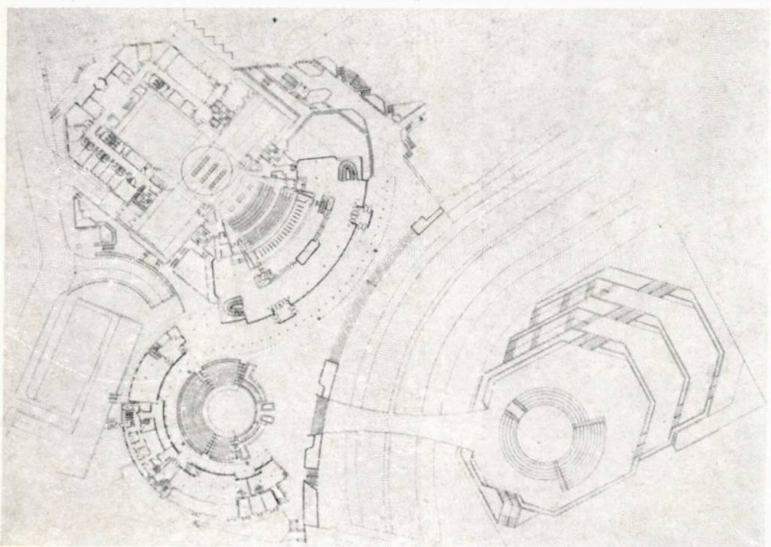

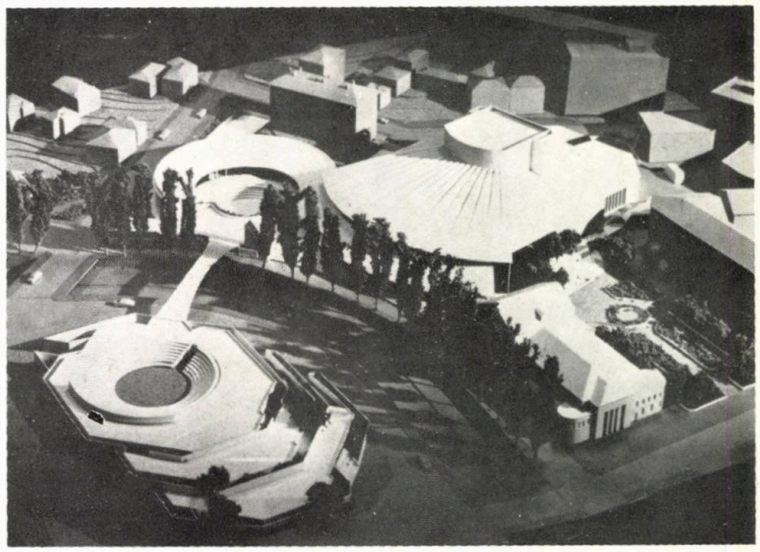

→

Centrul sportiv Vasto, Italia, 1974

Suprafața ansamblului: 81 000 m²
Capacitatea: 21 000 de persoane

Întreg ansamblul, cuprinzînd stadioane și diverse zone de activități sportive, e proiectat în ideea optimei înscrieri în condițiile topografice, terenul fiind caracterizat printr-o serie de ondulări ce formează o multitudine de structuri.

Privite de la distanță, componentele individuale ale complexului alcătuiesc o stratificație conform curbelor de nivel ale trenului.

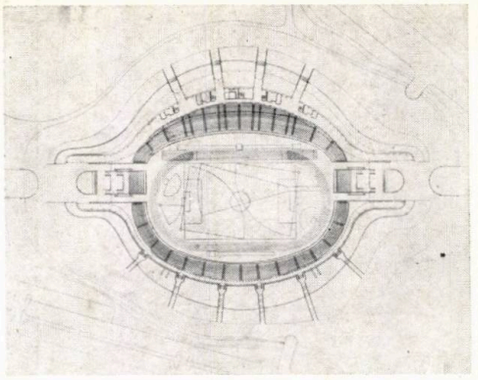

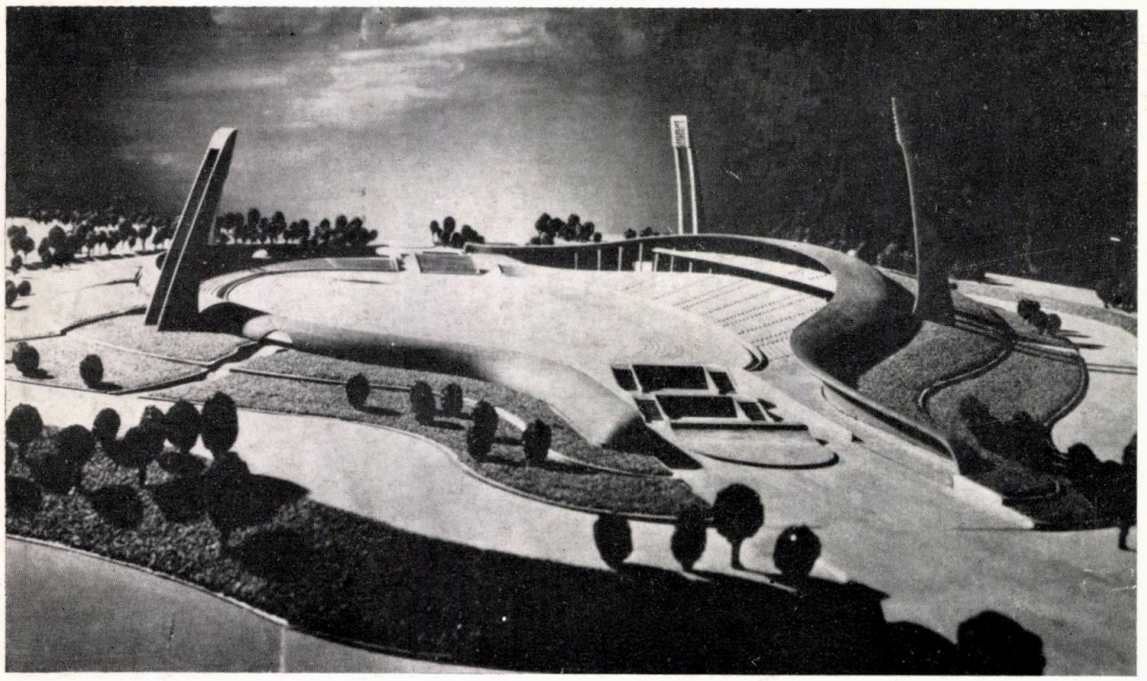

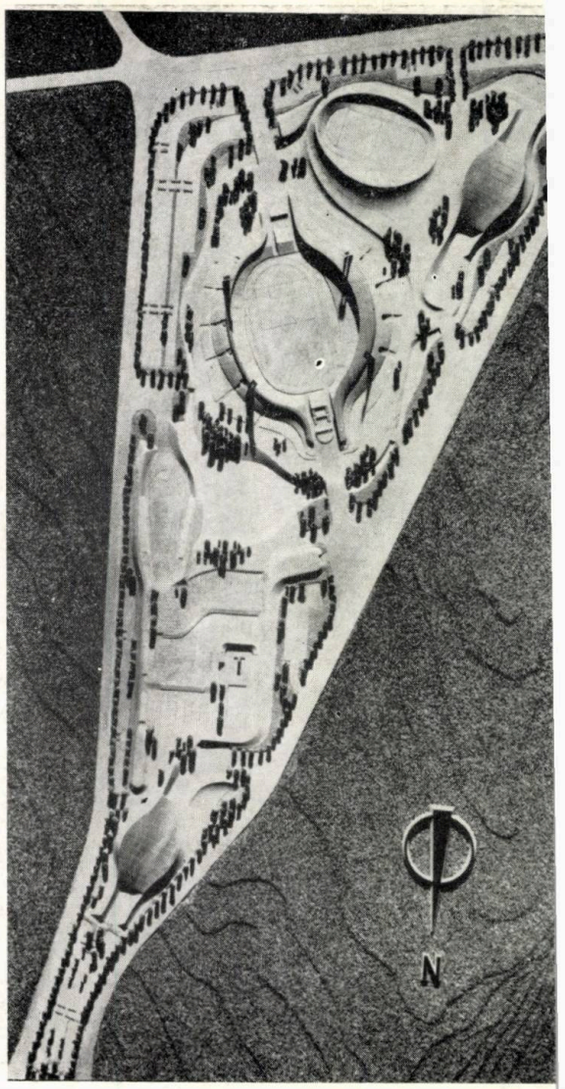

IV. SIMBIOZA DINTRE SIMBOL ȘI SEMN

Clădirea centrală a Parcului Național al Copiilor, Yokohama, Japonia, 1964

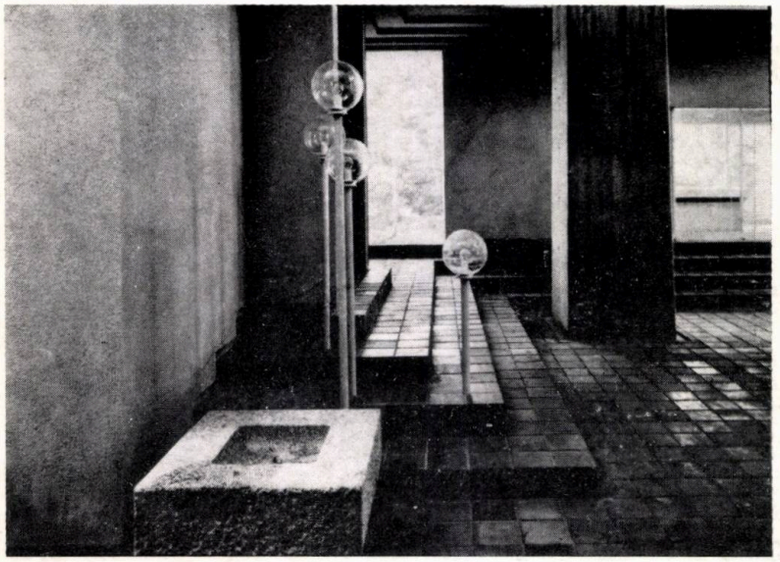

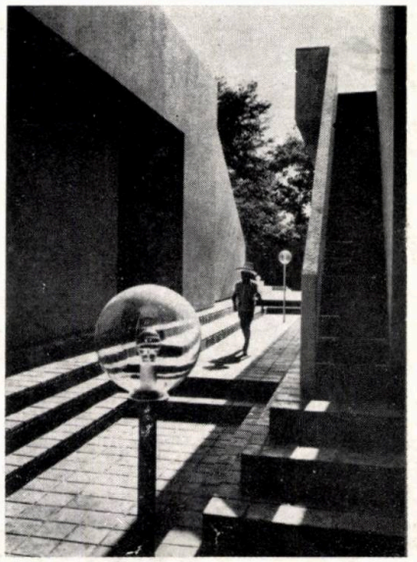

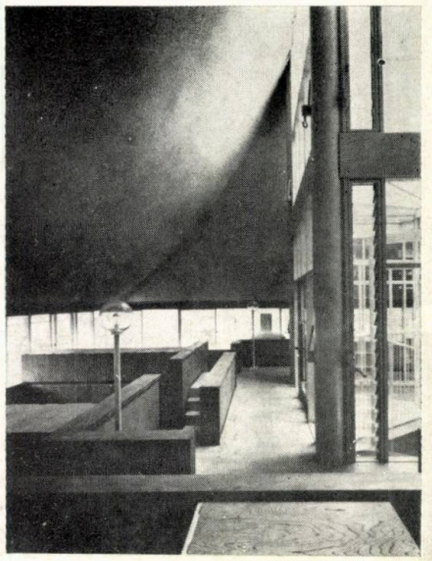

Premiul Takamura Kotaro pentru proiectare, 1965

Suprafața construită: 576 m²
Regim construit: p + 1
Structura din beton armat

Structura e proiectată sub forma unui pasaj cu acoperișul făcînd parte din spațiul străzii. Noaptea, cînd contururile dispar, clădirea se confundă cu decorul natural.

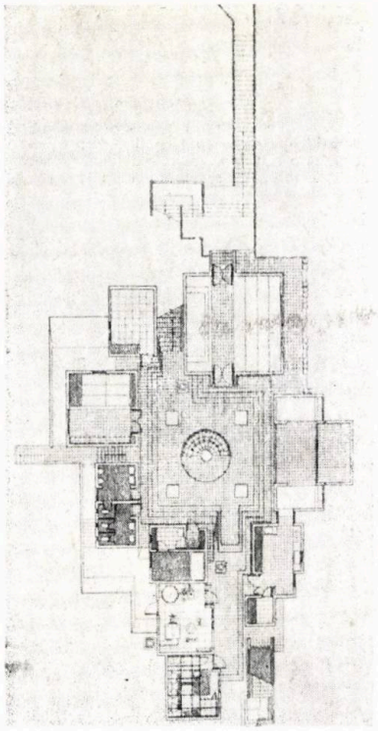

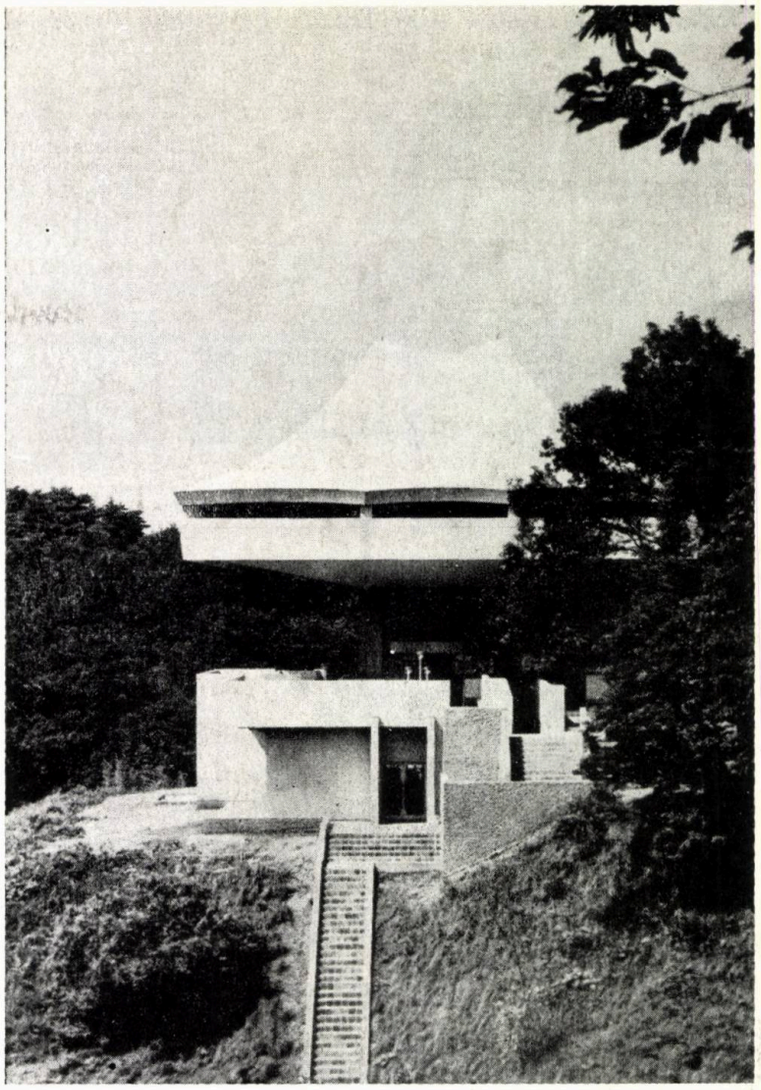

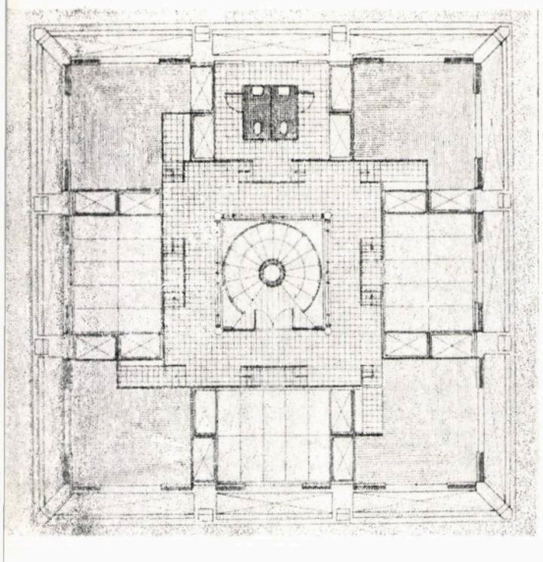

Clădirea sediului TANU și Parlamentul, Tanzania, 1971

Concurs internațional Premiul I, 1972

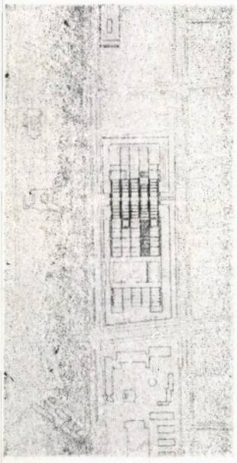

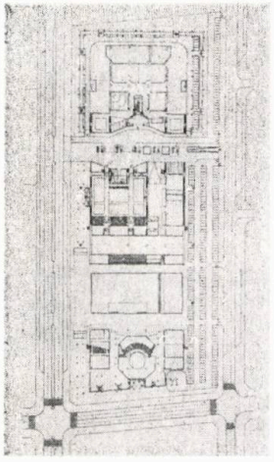

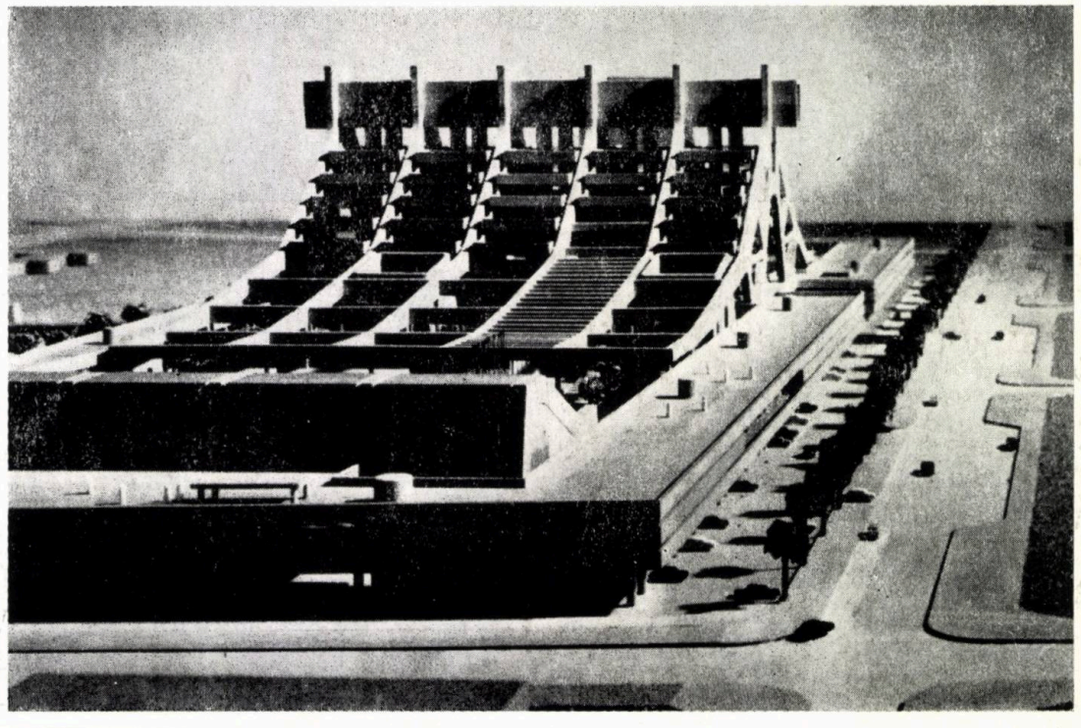

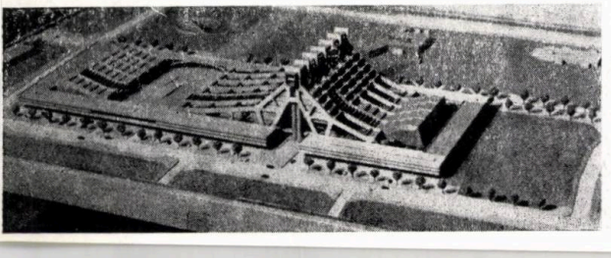

→

Orașul Conferințelor Abu Dhabi, Emiratele Arabe Unite, 1975

Concurs internațional, Premiul I, 1975

Suprafața desfășurată a planșeelor : 33 100 m²
Regimul construit : subsol + parter + 7 etaje
Structura din beton armat

Construit pe terenuri recuperate din Golful Persic, ansamblul — cuprinzînd reședința oficială a președintelui, sala de conferințe internaționale și cartierele rezidențiale pentru oaspeți — se prezintă ca un amplu complex central, amplasat, insular, pe o oglindă de apă.

Această « arhitectură-oraș » integrează într-un mod compact diferite clădiri individuale sub forma unui tot unificat prin coridoar acoperite — spații semi-închise —, ca în împrejurimile templelo japoneze, ceea ce corespunde și sistemului verandelor tradițional din arhitectura islamică.

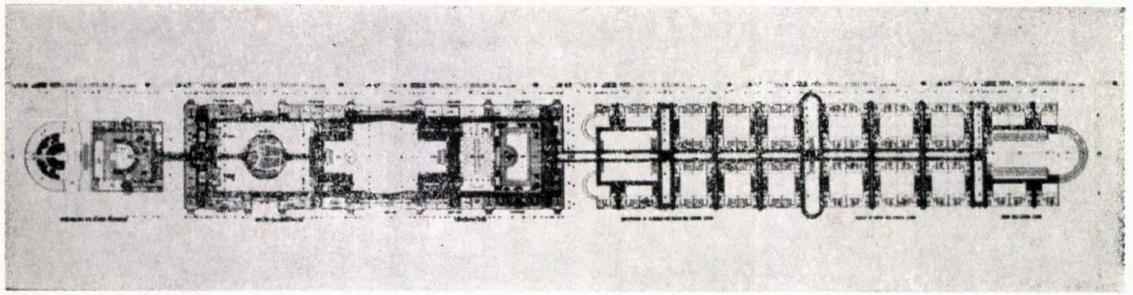

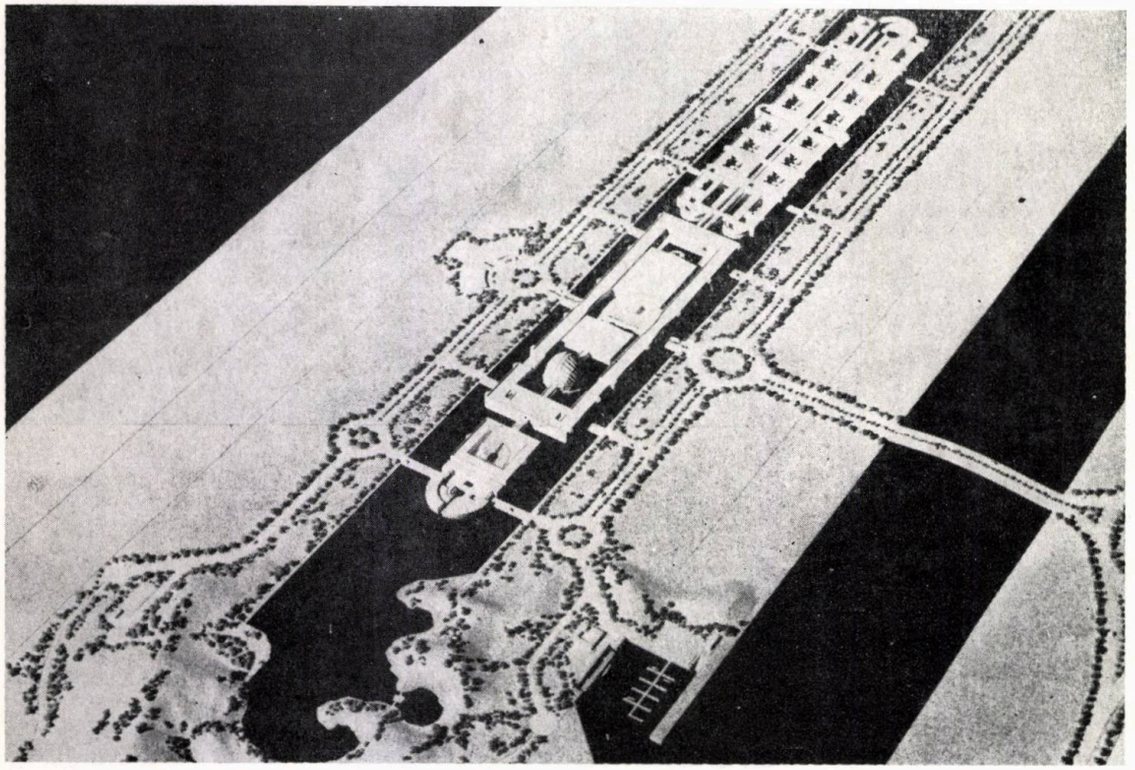

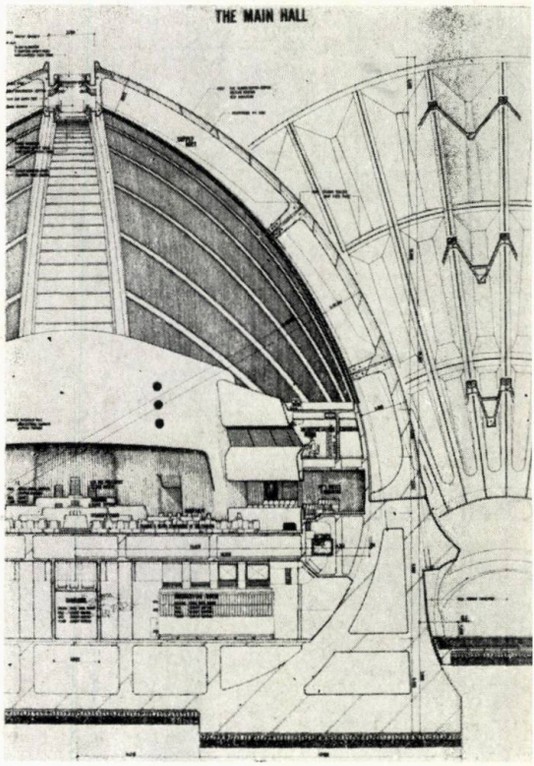

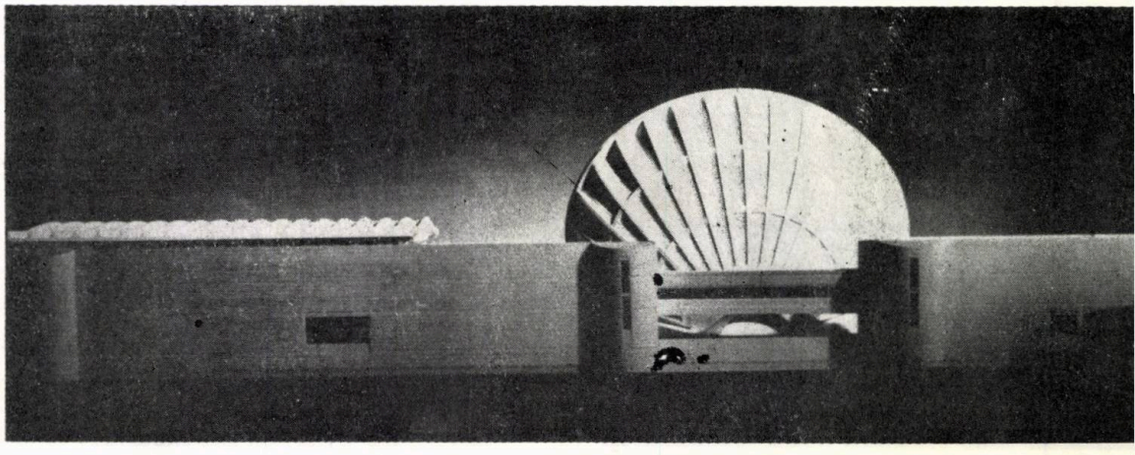

Universitatea El-Fatah, Secțiile de Geologie, Matematică, Fizică și Arhitectură, Tripoli, Libia

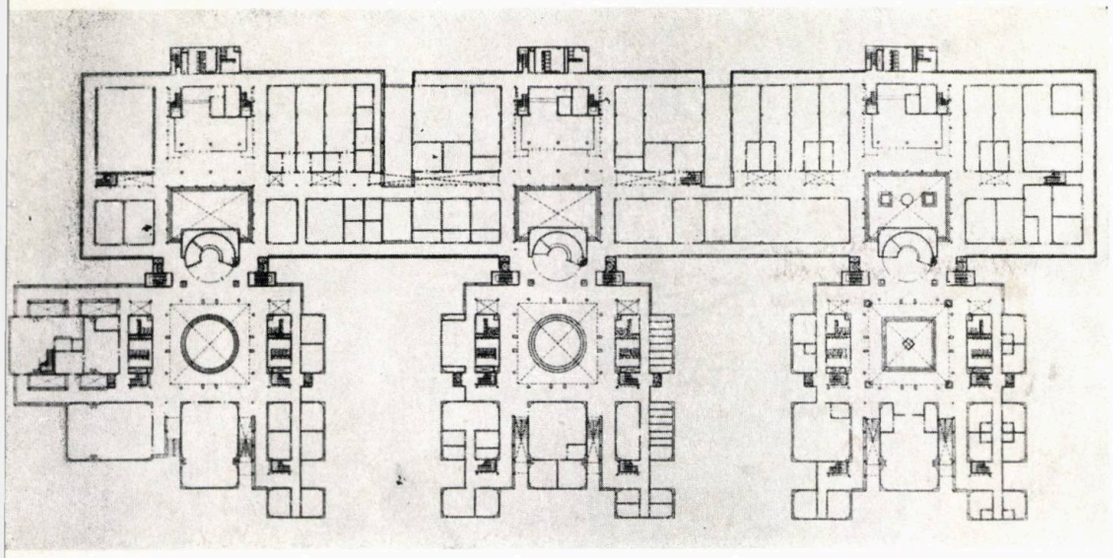

În construcție
Suprafața desfășurată a planșeelor: 92 300 m²
Regimul construit: subsol parțial (parțial două niveluri de subsol) + parter + 3 etaje
Structura din beton armat

Legătura spațiilor segmentate devine un domeniu ambiguu, în care veranda, atriumul, coridorul deschis și luminatoarele se îmbină armonios.

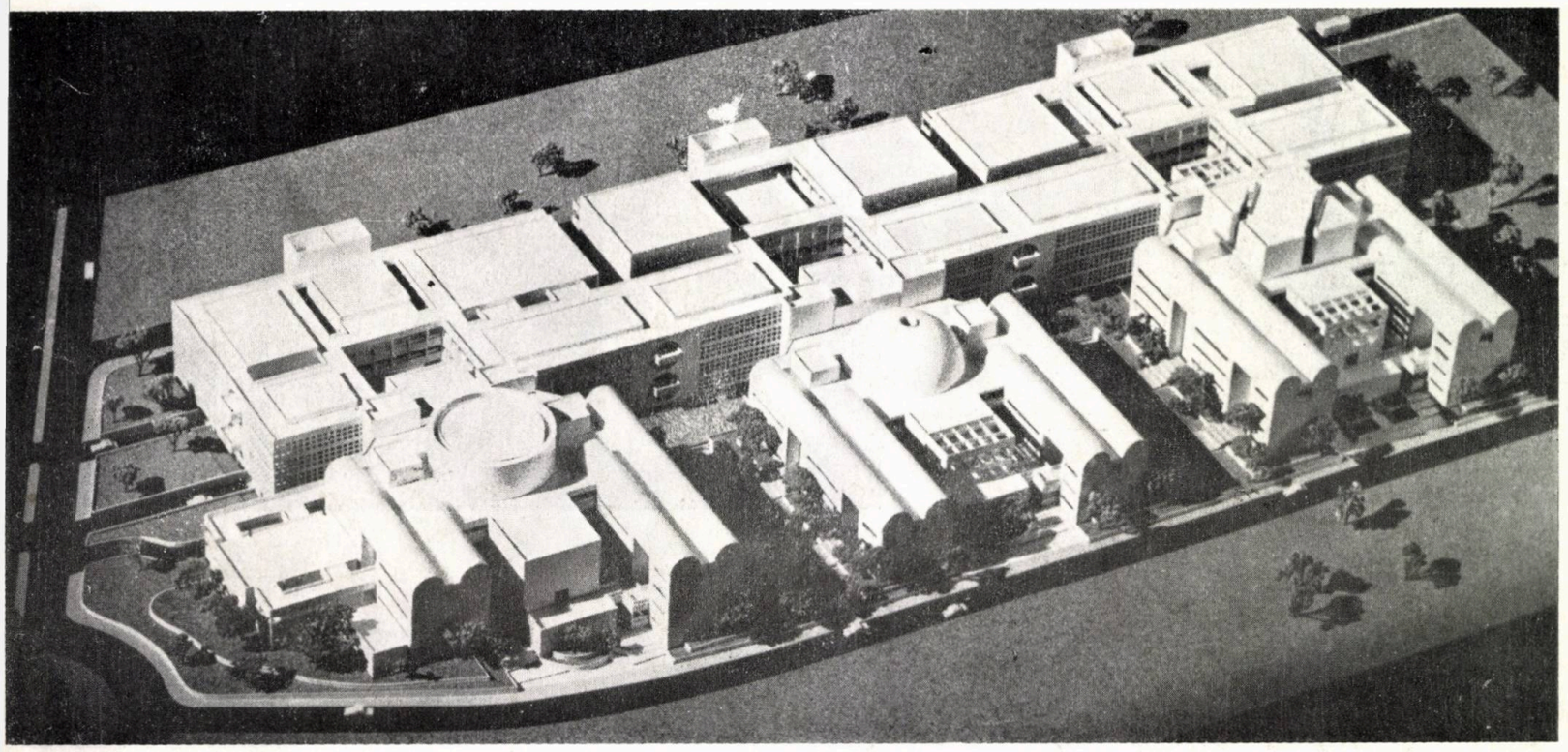

Clădirea Wacoal Kojimachi, Tokyo, Japonia, 1984

Suprafața amplasamentului: 1 130 m²
Suprafața desfășurată a planșeelor: 8 540 m²
Regimul construit: subsol + parter + 8 etaje
Structura din cadre de oțel

Noul sediu al Companiei Wacoal, producătoare de articole de îmbrăcăminte, e un spațiu polivalent, care trebuie să îndeplinească, simultan, o mare varietate de funcțiuni, cum ar fi: atelierele de creație, birourile și cabinetele de tratative ale companiei, zonele de expunere și etalare pentru prospectare-contractare și depozitele pentru produse-noi.

Diversele semne încorporate în ansamblul proiectat — unele de anticipație, altele coborînd pînă în perioada Edo — grupează elemente de șoc, din cele mai cuprinzătoare contexte japoneze, spre a le îmbina într-o amplă imagine diacronică, într-o «plaisir du texte» sincronică.

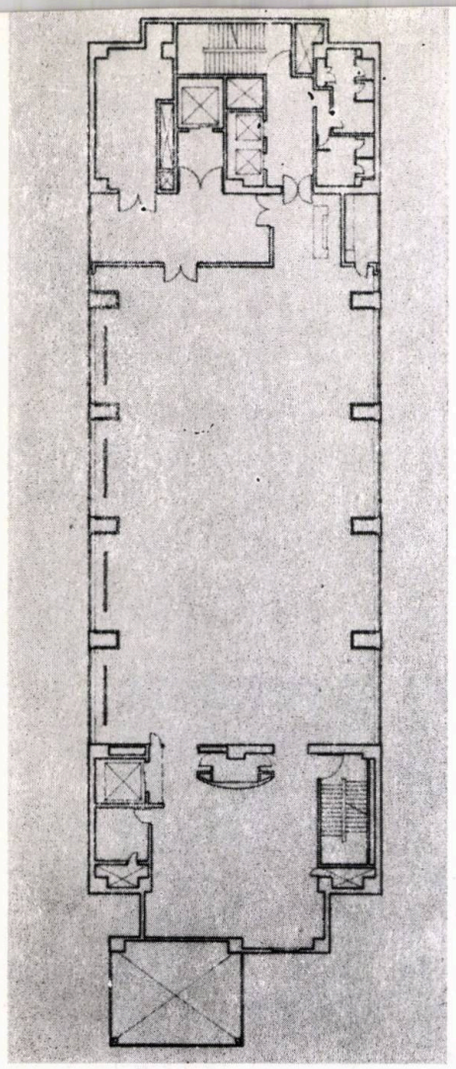

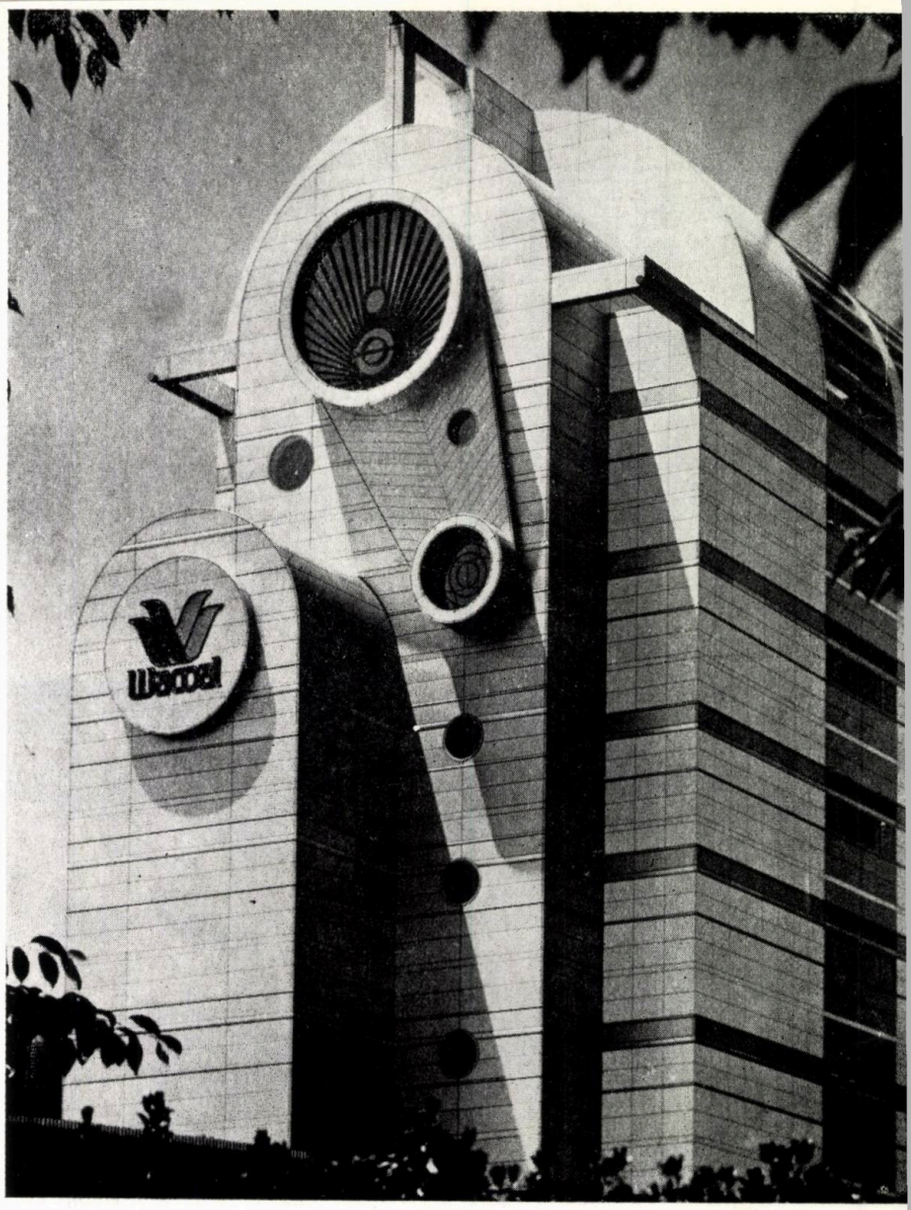

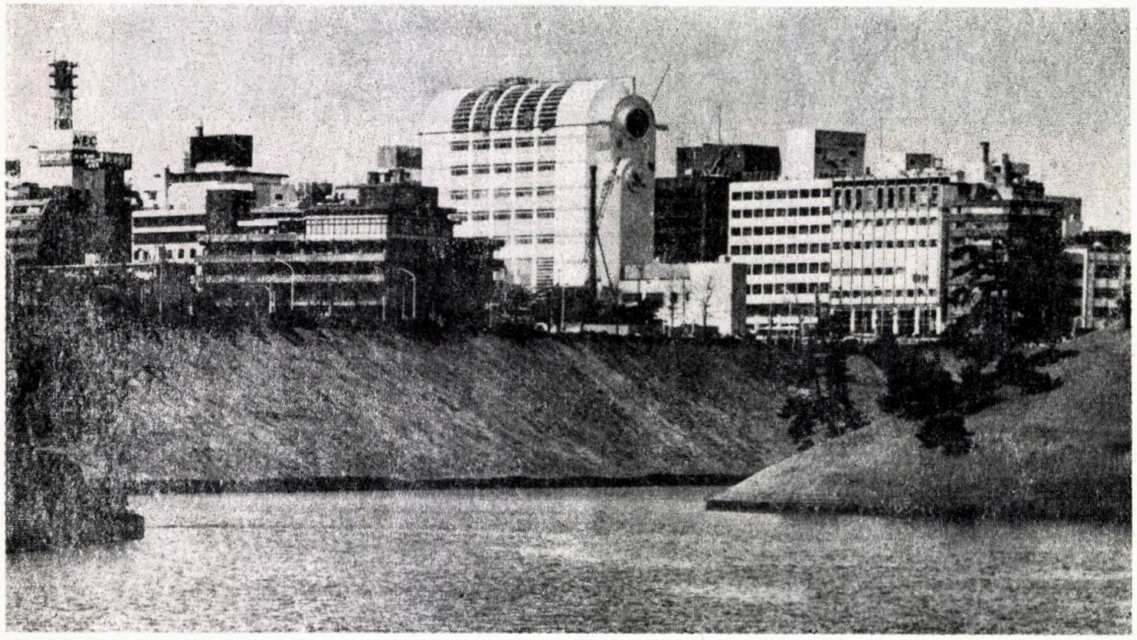

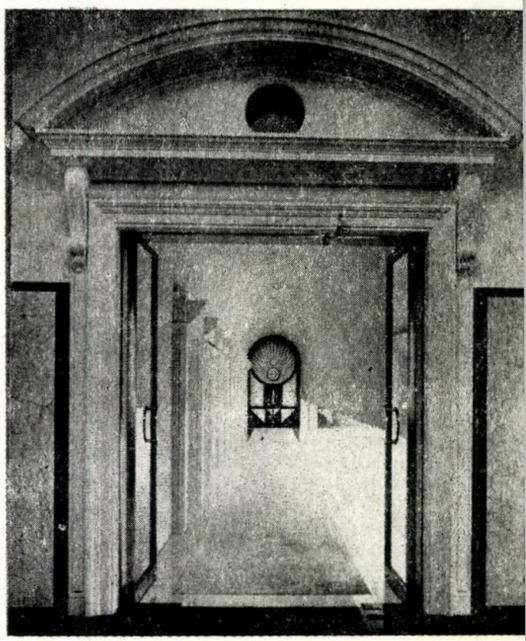

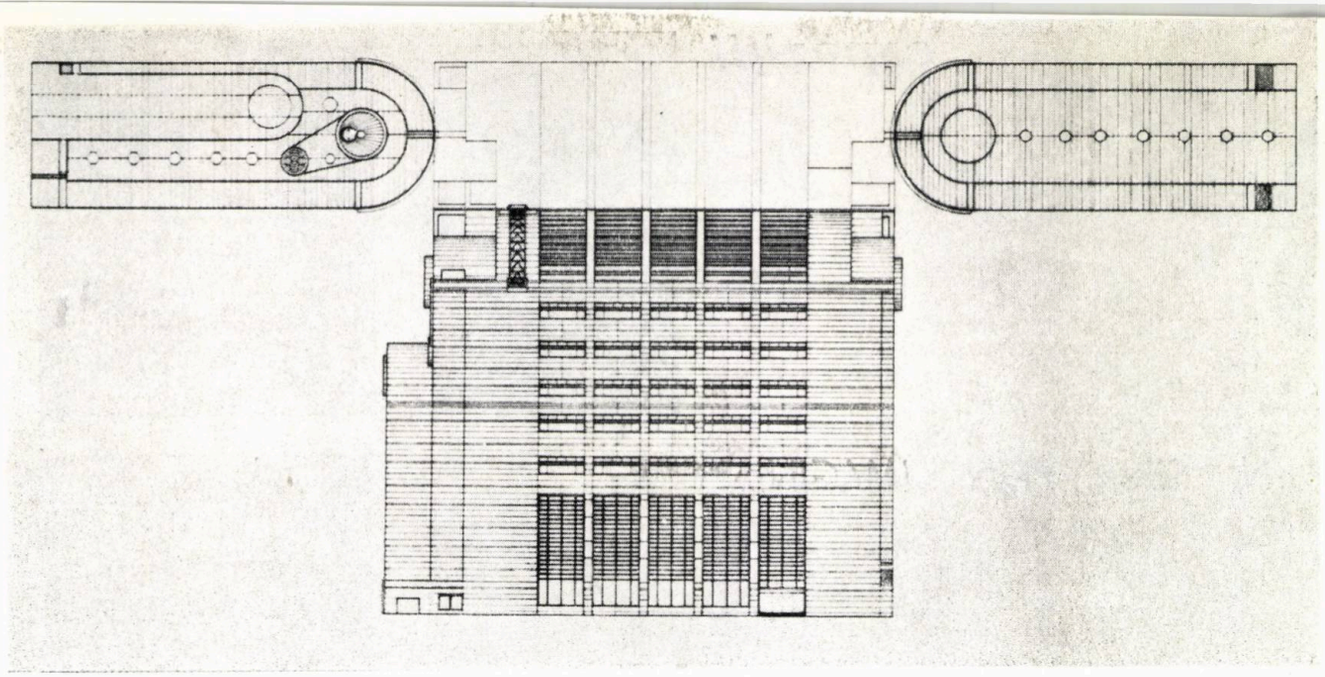

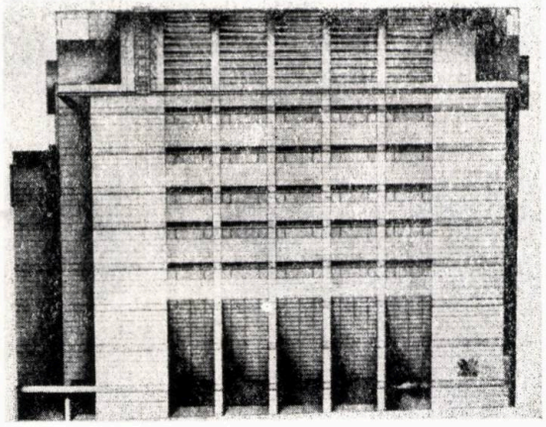

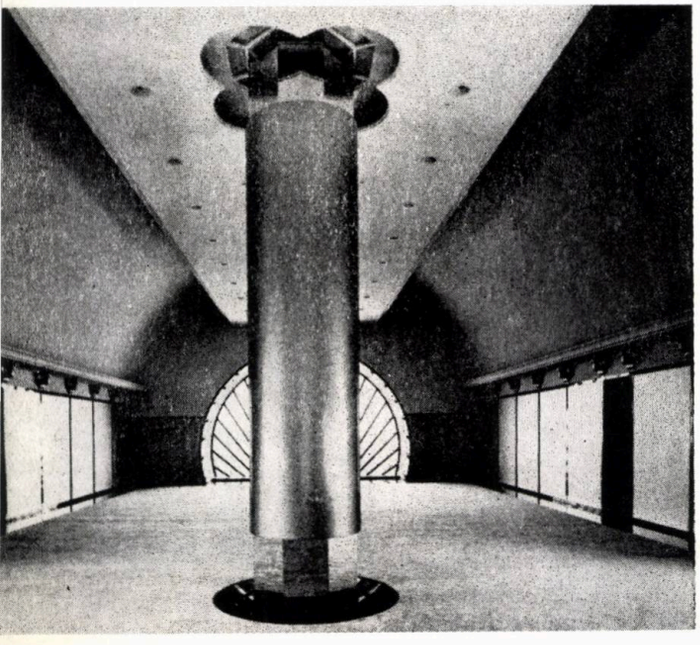

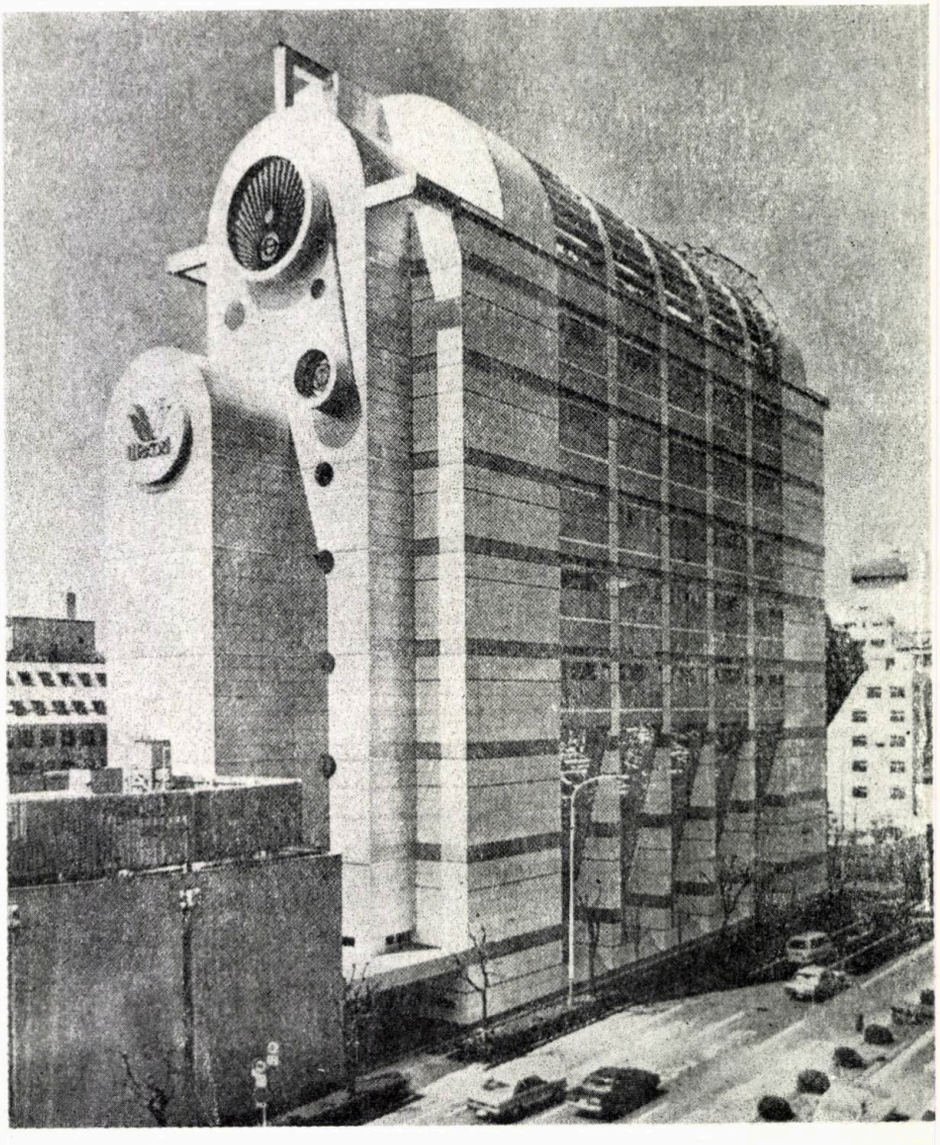

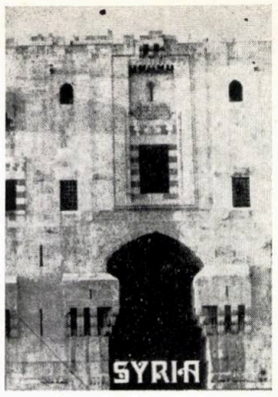

1

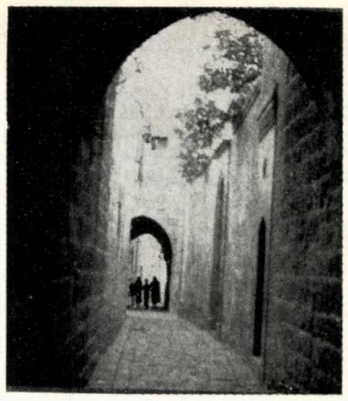

2

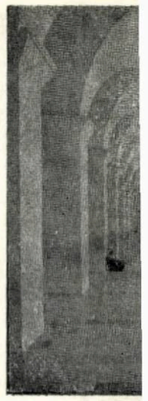

«CĂLĂTORIE ÎN SIRIA PRIN IMAGINI»

Între 26 noiembrie—2 decembrie 1985, sala de expoziții din subsolul Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » a găzduit manifestarea culturală avînd același titlu cu cel al relatării de față. Inițiativa organizării unei astfel de expoziții, concepția și materializarea ei, aparțin unui grup de studenți-arhitecți sirieni, care își fac pregătirea în institutul bucureștean și care și-au propus să înfățișeze, colegilor și prietenilor lor din România, aspecte caracteristice ale străvechii istorii și civilizații din patria lor, dezvoltarea și progresul la nivelul zilelor noastre ale poporului sirian.

Prin fotografii, afișe, gravuri, obiecte artizanale, costume, ca și prin explicații și informații oferite vizitatorilor, organizatorii au căutat să releve elementele definitorii ale Siriei de ieri și de azi, trăsături ale puternicei civilizații arabe siriene, ale istoriei și legendelor ce au înflorit pe pămîntul patriei noastre în trecutul ei îndepărtat, ale monumentelor ei reprezentative, precum și aspecte ale creațiilor arhitecturale contemporane din Siria, care-și construiește viitorul și își consolidează independența națională și aspirațiile ei de continuu progres.

Vizitatorii și-au putut da seama că arhitectura contemporană a Siriei continuă să se inspire și să poarte pe mai departe bunele tradiții ale izvoarelor bogate constituite de arhitecturile semnificative cristalizate pe pămîntul nostru, exemplificate, în expoziție, prin monumente, ansambluri și așezări celebre, prin rafinamentul și frumusețea operelor de artă arabe, prin culoarea și atmosfera atît de specifice Orientului nostru.

La vernisaj, au luat parte reprezentantul ambasadorului Siriei la București — în persoana prim-secretarului Ambasadei —, consulul general, atașatul cultural și atașatul problemelor de relații, șeful studenților sirieni din R. S. România, șeful *Asociației Studenților Sirieni în București*, decanul IAIM — prof. dr. arh Gabriel Cristea —, responsabilul cu problemele studenților străini din *Centrul Universitar București*, președintele *Asociației Studenților Comuniști din IAIM*, cadre didactice, studenți-arhitecți români și străini, un numeros public.

Au pus suflet și au participat la realizarea acestei manifestări expoziționale studenții-arhitecți: Abdul Hamid Al Yousef, Ayman Almoualem, Basel Karkutly, Fadi Hawa, Nadim Asfour, Adnan Zeyyoud, din anul VI, Basel Kara Tahan și Ahmad Dardani, din anul III.

Student-arhitect FADI HAWA

ALEP: 1. Cetatea — 2. Stradă medievală — 3. Interior Marea Moschee

DAMASC: 4. Arhitectură tradițională — 5. Interior Palatul Nassan (secolul XVIII)

— 6. Amfiteatru roman în PALMYRA (sec. I—II) — 7. Cetatea Sf. Simeon Stîlpnicul, lîngă ALEP — 8. Satul MAALOULA, la nord de Damasc — 9. Proiectul Teatrului Național din DAMASC (în construcție)— 10. Primăria din ALEP, în construcție (machetă) — 11. Macheta Complexului Sportiv al Jocurilor Mediteraneene 1987, de la LATAKYA (în construcție)

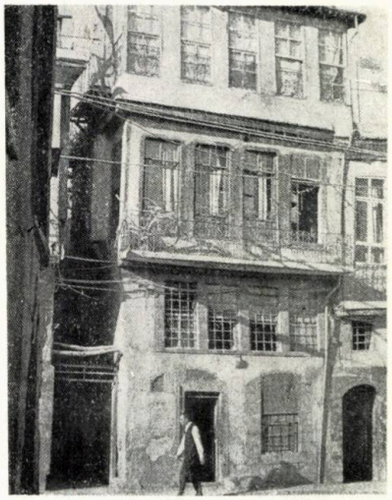

4

7

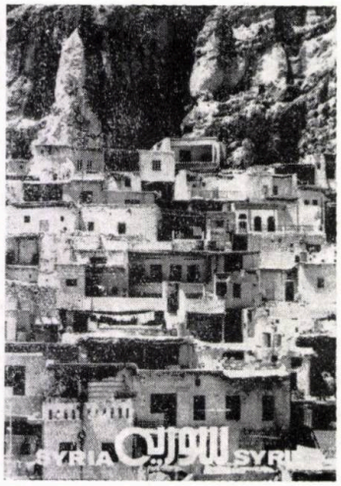

8

6

5

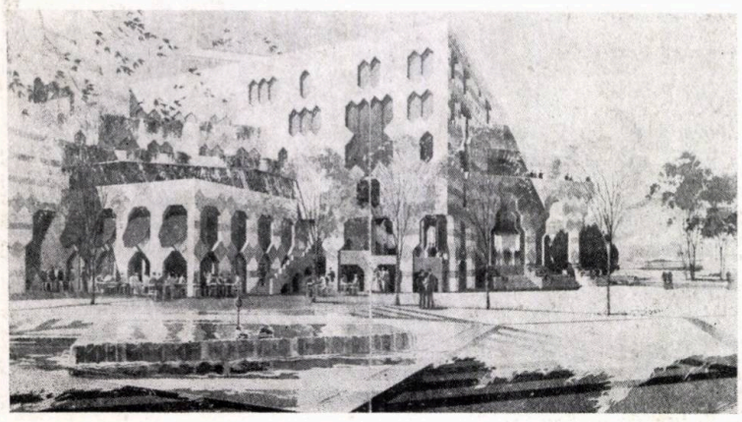

9

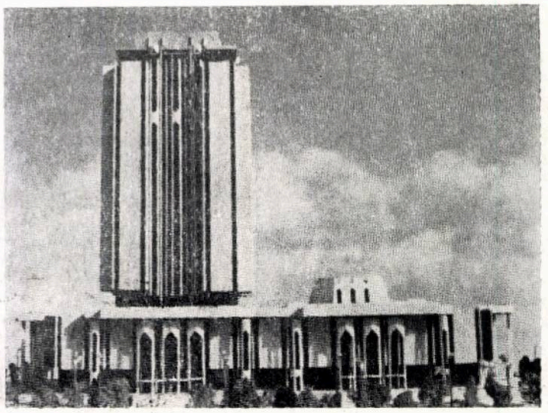

10

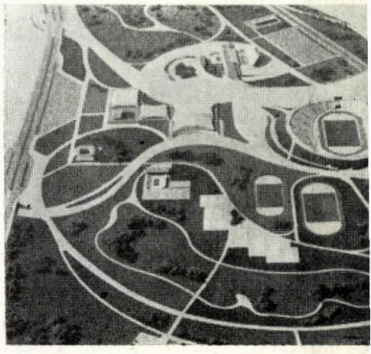

11

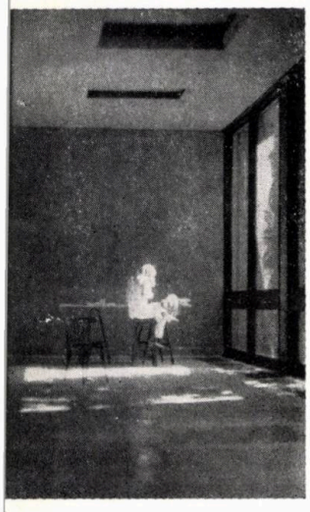

1 | 2 | 6
4 | 3 | 5 | 7 | 8

SĂ PLECI LA DRUM

—note pe marginea expoziției „Pete"*—

« . . . nici unul dintre noi n-a spus vreodată ce anume caută: poate pentru că acest lucru nu-l va ști decît în clipa cînd îl va găsi »

MARCEL BRION (Nous avons traversé la montagne)

Să pleci la drum cu sufletul plin, plin de neliniște.

Doar atunci, cînd nu aștepți ceva anume, devii receptiv la orice și eliberat de temeri. Atunci, răspunsul la o întrebare îți creează o stare de tensiune — vălul care ascunde o nouă dificultate. Dificultate care se poate numi desprinderea de ne-ființă sau fixarea spontanului în clipa sa cea mai înaltă.

Această deschidere a spiritului este însoțită de bucuria jocului care te îndeamnă să mergi — să te oprești — să primești, fără însă să întîrzii prea mult pentru că altceva foarte apropiat te cheamă la rîndu-i. Aici risipirea nu este niciodată prea mare pentru că e vremea hoinărelii, cînd încă nu trebuie să alegi, gestul fiind echilibrul schimbător lumină-umbră, culoare-idee, aparență extraordinară, esență. Și totul pentru a-ți arăta bogăția clipei așteptată și trăită cu înfrigurare.

Stud. arh. FLORINEL RADU

* *A prezentat lucrările studenților-arhitecți CORINA POPȘE (pictură), GABRIEL NEGOESCU (fotografie) și ale studentului în Medicină Veterinară CORNEL GINGĂRAȘU, dovedindu-ne nu numai afinități artistice și amicale ale expozanților, ci și spirit de ospitalieră deschidere în utilizarea sălii IAIM.*

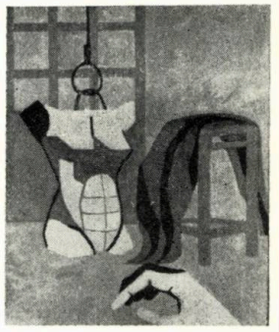

1, 2. Corina Popșe: NATURĂ STATICĂ; LA PLAJĂ — 3, 4. Gabriel Negoescu: APARIȚIE; DINCOLO DE SFÎRȘIT — 5, 6. Cornel Gingărașu: ANTRENAMENT 1000; APARIȚIE 7, 8. Corina Popșe: SCAUN; ATELIER

SEMNUL ÎNCREDERII ÎN LUCRURI

Muzeul Satului și de Artă Populară a deschis, la sfîrșitul lunii octombrie 1985, o expoziție de fotografii realizate de ing. DAN DINESCU, intitulată « *Stare de peisaj* ». Tema urmărită este peisajul satului românesc, iar locurile de preferință în care caută definiri ale spațiului sînt Bran și Maramureș, două remarcabile zone etnografice.

Imaginile au surprins toate nivelurile spațiale esențiale prin care satul este recunoscut: aria locuită și cea funcțională, partea hotărnicită și cea care depășește perimetrul (hotarele) așezării. Aceste aureole nu sînt strict delimitate, ele se întrepătrund, fizic și psihic, cu lumea umană, iar expoziția a încercat o incursiune în acest spațiu, diferențiat și totuși unitar. Se configurează o tramă de relații spațiale și afective totodată, prin corespondențele dintre spațiul domestic și ceea ce se proiectează a fi spațiul cosmic, simțit și gîndit de țăran, între spațiul real și imaginar, între universul casnic și spațiul global implicat de raportarea dinamică a omului la natură.

Forța sugestivă și comunicativă a elementelor ce compun imaginile nu se revarsă dintr-o viziune a unicului, a realității singulare, dimpotrivă această forță aparține lucrurilor cunoscute și manifestate spontan, gesturilor simple care nu se lasă povestite. Semnificația structurilor se dezvăluie datorită luminii care impune o percepție topologică a lumii, ce se bazează pe distincția schimbărilor de stări, mai puțin pe cea a schimbărilor de forme.

În fotografiile lui Dan Dinescu, aproape în întregime, suprafața imaginii o ocupă pămîntul și toate însemnele sale, naturale sau amenajate, caligrafiază scrieturi ce îndeamnă la o citire plurală a locurilor, iar interpretarea prin cheia valorată a lumii, conduce la o înțelegere simbolică a spațiului. Lumina care fluidizează mediile, lumina care se furișează sau care se prelinge peste drumuri, peste case, peste văi, protejînd curgerea delicată a formelor umbrite, această lumină nu ne lasă să uităm că deasupra pămîntului e cerul. Atmosfera este creată prin fuziunea afectivă cu realitatea și astfel spontanul, banalul este convertit în unic.

Folosind un mijloc de expresie care apelează direct la vizibil, Dan Dinescu a reușit să dovedească că se pot înregistra, rezumativ și concomitent, partea văzută și cea nevăzută a lucrurilor, că imaginea poate deveni purtătoare de sensuri și nu reproducătoare de aparențe.

ANA BÂRCĂ

ARTA VESTIMENTARĂ

Insistenta atracție a căutărilor în arta vestimentară este un semn bun pentru climatul nostru artistic. Tot mai mulți arhitecți își încearcă fantezia în acest delicat domeniu de creație. Mi se pare o reacție firească față de monotonia și stereotipia costumului contemporan.

Expozițiile individuale de artă vestimentară rămîn, din păcate, la creația de unicate, exemple de excepție, care, dacă nu totdeauna pot să fie urmate, pot măcar să dea de gîndit și să incite fantezia contemporanilor noștri. Așteptate cu interes și bucurie, aceste expoziții merită să fie analizate atît în intențiile lor artistice, cît și în felul în care sînt concretizate.

Ascunsă, parcă, privirilor obișnuite cu spațiul nostru expozițional, în foarte discreta sală de la subsolul Institutului de Ahitectură « Ion Mincu », expoziția Violetei Ene aduce un suflu proaspăt în arta noastră vestimentară. Materialul de bază din care sînt confecționate rochiile este catifeaua, imprimată cu discreție și bun gust. Compozițional, piesele vestimentare sînt gîndite și realizate în forme ample, generoase, decise. Proporția elementelor componente este făcută cu eleganță pentru a pune în valoare ansamblul. Detaliile subliniază fără ostentație formele mari anatomice. Motivele decorative folosite pentru imprimeuri ne amintesc, prin ampla desfășurare a sinuozităților, de arta extrem orientală. Ornamentele imaginate au personalitate, integrîndu-se fericit în forma dominantă a rochiei. Motivele decorative nu sînt împovărate de detalii, pot să respire liber pe suprafață și să pună în valoare ansamblul. Culorile utilizate de Violeta Ene pornesc de la tonalități de roșu englez și venețian, umbră arsă și se sting în rafinate tonuri de violet. Ai sentimentul unei filtrări cromatice desprinse din frumusețea și subtilitatea tonală a toamnei. Puritatea în înțelegerea și folosirea culorii conferă costumelor noblețe și expresivitate plastică.

Esențializarea formelor recomandă această vestimentație mai ales pentru evenimentele deosebite. Felul în care sînt realizate aceste rochii nu depășește o graniță dincolo de care costumul pare a fi fost gîndit pentru scenă sau pentru ecran.

Armonios aranjate în spațiu, exponatele se profilează pe fundalul unor fotografii de mari dimensiuni, care parcă le prelungesc frumusețea în mijlocul naturii sau al arhitecturii populare. Circulația în expoziție este compusă și dirijată, cu artă și știință scenografică, cu ajutorul unor pavele din travertin, insinuînd spațiul unei grădini nipone.

Această expoziție, de aleasă ținută artistică, este fericit completată de « gîngăniile », de o stranie frumusețe, realizate de Gherghina Dumitrache Costea, care, cu o uimitoare capacitate de invenție, reușește să modeleze nenumărate făpturi năstrușnice de o puțin obișnuită diversitate a formelor. Aceste broșe, învăluite în tonalități de auriu, par componentele unui univers fantastic, paradoxal, din imediata noastră apropiere. Ele constituie accentul necesar, care dă un plus de strălucire rochiilor expuse, prin care autoarea ne propune alternative de ținută vestimentară reprezentînd exemplare sinteze artistice.

ION TRUICĂ

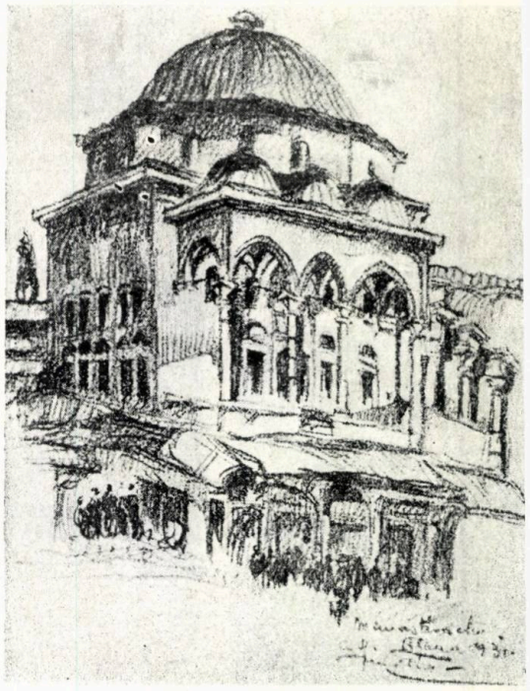

1

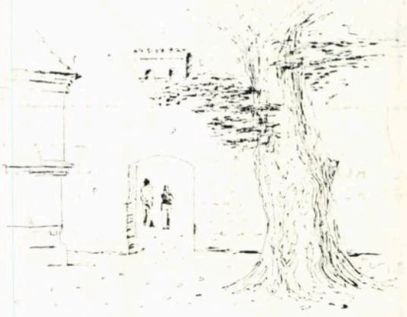

2

3

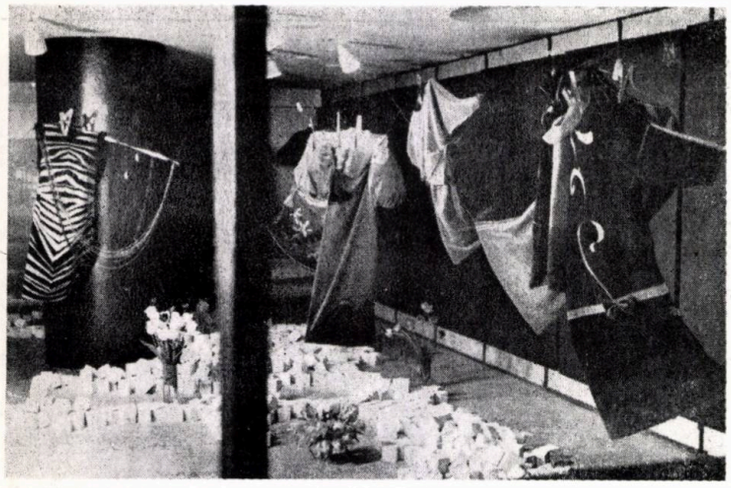

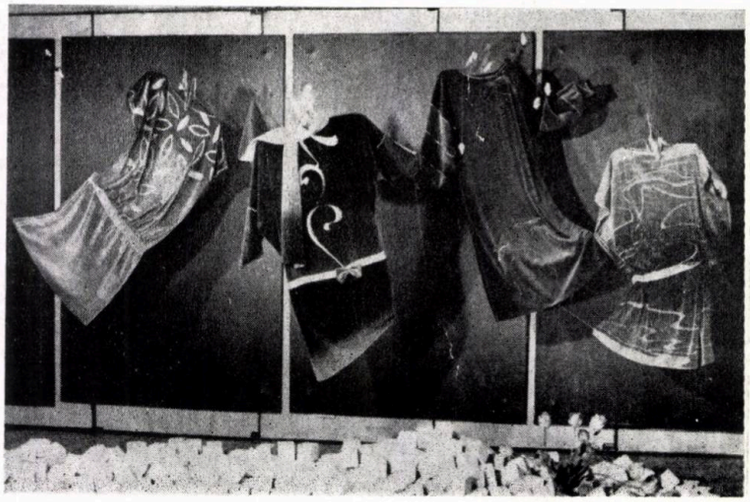

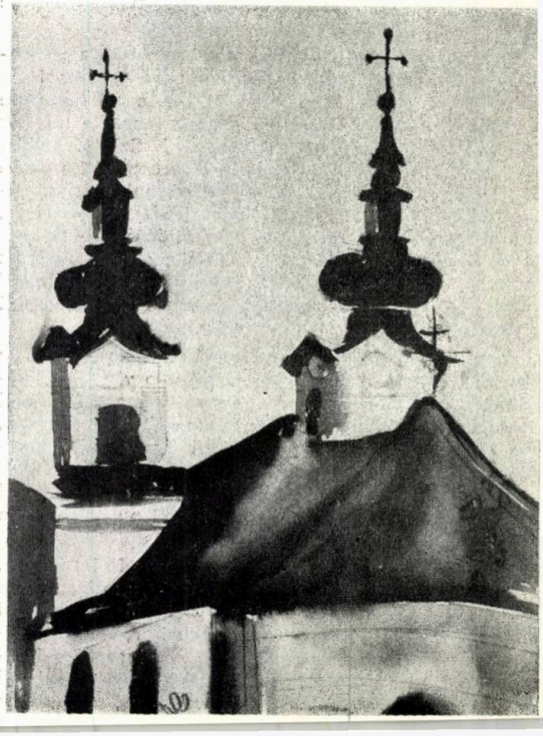

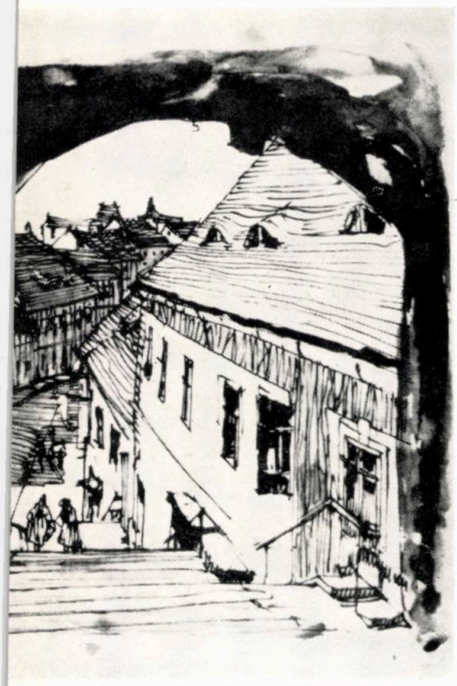

5

6

7

. Prof. em. Gheorghe Simotta: COLȚ PITORESC
N ATENA (1931) — 2. Gabriel Negoescu: CINCU
1985) — 3. Elena Florența Anghel: BISERICA SÎR-
EASCĂ DIN TIMIȘOARA (1985) — 4. Adrian Spirescu
RHITECTURA DIN LEMN A SĂLAJULUI (1985)
— 5. Vera Hariton: SIBIU (1968) — 6. Mihai Pienescu:
OLIA — IAȘI (1977) — 7. Prof. dr. doc. Grigore
onescu: ROMA — BISERICA SAN FRANCESCO
OMANA — 8. Octav Iliescu: CRASNA — SĂLAJ
1985) — 9. Bogdan Gheorghiu: CASĂ, AZI DISPĂ-
UTĂ, LA VĂRATEC (1956) — 10. Radu Ștefănescu:
E QUAI DU ROSAIRE, BRUGGE — BELGIA (1984)

4

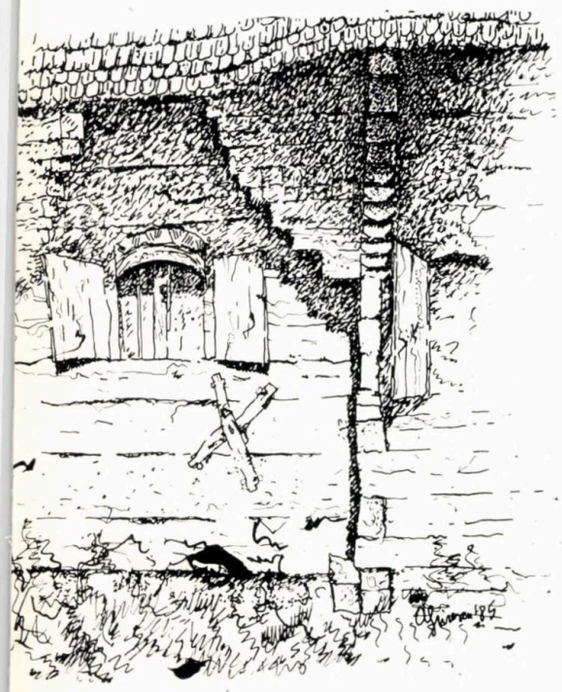

10

9

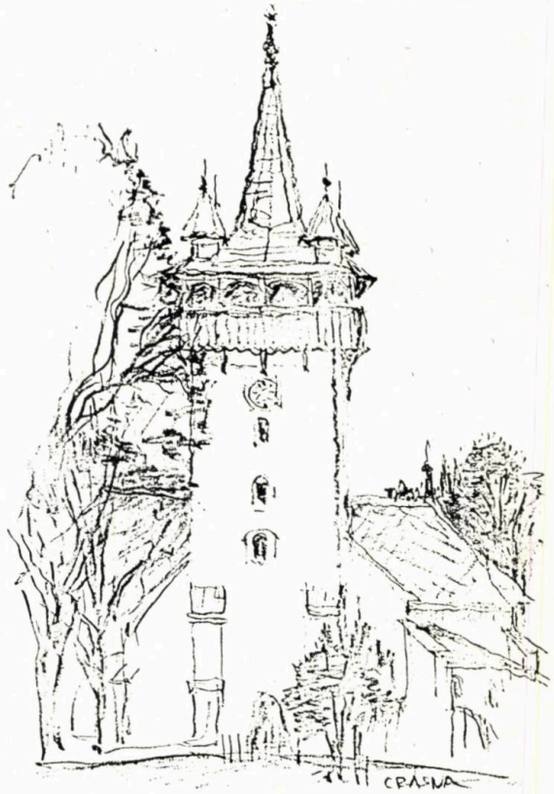

8

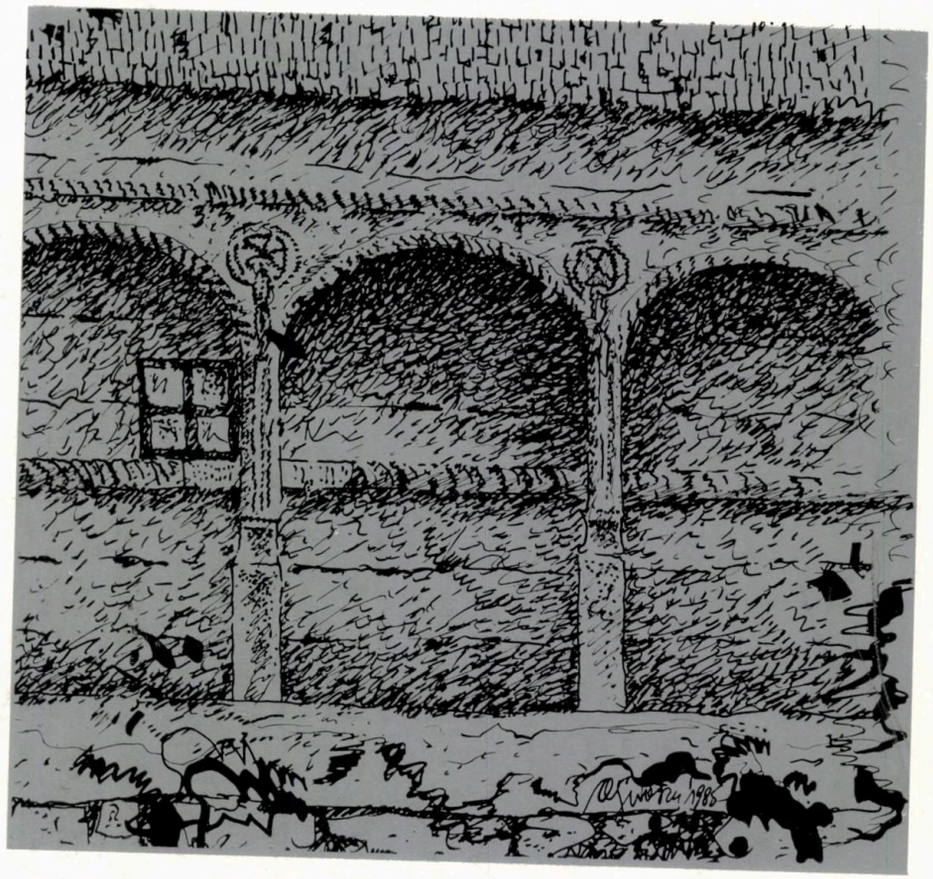

LA MULȚI ANI 1986 !

arhitectura

desen de arh. ADRIAN SPIRESCU

Lei 45

POLIGRAFICA ARTA GRAFICA